XIV
E
38

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XIV
E
38
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

CORPUS JURIS CANONICI

EMENDATUM, ET NOTIS ILLUSTRATUM,

GREGORII XIII. PONT. MAX.

JUSSU EDITUM,

LIBRO VII. DECRETALIUM,

ET

JO. PAULI LANCELOTTI

INSTITUTIONIBUS

ADAUCTUM.

ACCESSERUNT

LOCI COMMUNES UBERRIMI,

ET

INDICES TITULORUM, CANONUMQUE OMNIUM ſumma diligentia, ac nova methodo concinnati.

TOMUS PRIMUS.

Editio magna fide a mendis purgata, ad antiqua exemplaria collata, & in meliorem ordinem redacta, pluribus majoris diſtinctionis gratia adjectis.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

AUGUSTÆ TAURINORUM, MDCCXLV.

EX TYPOGRAPHIA REGIA.

GREGORIUS PAPA XIII.

Ad futuram rei memoriam.

CUM pro munere Paſtorali humeris noſtris injuncto; id præcipue nobis propoſitum habeamus, ut omni ſtudio, diligentiaque omnes Chriſti fideles, his præſertim tam gravibus, calamitoſiſque temporibus in recta, & Catholica fide continere curemus: ac propterea id inprimis nobis agendum, & providendum ſit, ut omnem omnibus aberrandi ab ea occaſionem ſubtrahamus; dudum ob hujus rei executionem, adhibitis nonnullis ex Fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, adjuncto etiam aliquorum doctrina, & pietate inſignium Virorum ſtudio, Decretum Gratiani nuncupatum abſque gloſſis, necnon idem Gratiani Decretum, cum Decretalibus Gregorii Papæ IX. Prædeceſſoris noſtri, Sexto, Clementinis, & Extravagantibus, non modo cum veteribus gloſſarum Auctôribus, quibus, cum viri pii, & Catholici fuerint, ignoſcendum videtur, ſi quid vel ob errorem in illis, vel quia nondum pleraque a ſacris Conciliis diffinita fuerant, liberius locuti ſunt: verum etiam cum his, quæ ab impiis ſcriptoribus tam extra in marginibus, quam etiam intra aſperſa fuerant Catholicæ veritati contraria, revidendi, corrigendi, & expurgandi curam demandavimus. Cum autem ipſum Decretum abſque gloſſis, a præfatis a nobis deputatis jam totum emendatum, & correctum, ac nonnullis annotationibus illuſtratum exiſtat, ipſiuſque major pars a dilecto filio Paulo Conſtabili, tunc ſacri noſtri Palatii Apoſtolici Magiſtro, una cum dictis Decretalibus felicis recordationis Gregorii IX. Prædeceſſoris noſtri jam impreſſis, recognita, & approbata ſit: reliqnum vero ejuſdem Decreti una cum annotationibus prædictis, tam abſque Gloſſis, quam ipſum totum cum Gloſſis, Sextumque, & Clementinas ſimul, & Extravagantes, a dilecto filio Sixto Fabri, ejuſdem Palatii noſtri Apoſtolici Magiſtro, regnoſcenda omnia, & approbanda in officina populi Romani, quæ ad hoc potiſſimum, ut libri ſacri in ea fideliter, & incorrupte imprimantur, erecta fuit, imprimi, & impreſſa divulgari juſſerimus, ac ut ad majorem Chriſti fidelium ubique tam intra, quam extra Italiam, citra, & ultra Montes commorantium commoditatem, hoc Juris Canonici corpus fideliter, & incorrupte, juxta exemplar Romæ impreſſum a Catholicis Typographis, a Romano populo, ſive ab eo deputatis, vel pro tempore deputandis electis, imprimi poſſit. Nos opportune providere volentes, ut hoc Jus Canonicum ſic expurgatum ad omnes ubique Chriſti fideles ſartum tectum perveniat, ac ne cuiquam liceat eidem operi quicquam addere, vel immutare, aut invertere, nullave interpretamenta adjungere: ſed prout in hac noſtra Urbe Roma impreſſum fuit, ſemper, & perpetuo integrum, & incorruptum conſervetur: motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnibus, & ſingulis in noſtro, & ſanctæ Romanæ

Eccleſiæ dominio, nobis, & eidem Romanæ Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjecto commorantibus, vel ad illud quovis prætextu advenientibus, ac etiam extra dictum dominium ubilibet exiſtentibus Typographis, & librorum Impreſſoribus, ac Bibliopolis, & quibuſcunque aliis perſonis utriuſque ſexus, cujuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis majoris latæ ſententiæ, & quoad nunc, & pro tempore in dicto noſtro, & Romanæ Eccleſiæ dominio mediate, vel immediate ſubjecto commorantes, etiam ultra præmiſſa, ſub amiſſione librorum, ac mille ducatorum auri de Camera, pro una, videlicet officio Inquiſitionis hæreticæ pravitatis, & pro alia accuſatori, & pro reliqua tertiis partibus Judici executori, irremiſſibiliter applicandorum, aliiſque arbitrii noſtri pœnis eo ipſo, ſi & quoties contra factum fuerit, & per quemlibet contravenientem incurrendis, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium inhibemus, & interdicimus, ne ipſius Gratiani Decretum cum annotationibus, & idem cum gloſſis, Decretalibus Gregorii IX. prædeceſſoris noſtri, Sexto, Clementinis, & Extravagantibus, ut præfertur; de cætero per decennium a data præſentium, ſub quovis titulo, alibi quam in Urbe noſtra, & in eadem officina impreſſoria dicti populi Romani, & iis, quibus ab eodem populo Romano, & ab eo ad hoc pro ipſo populo deputatis, tam in Italia, quam extra Italiam ubilibet facultas, & licentia per dictum tempus deſuper conceſſa fuerit, prout nos eidem populo Romano, & eiſdem ab eo deputatis, ut hujuſmodi licentiam, & facultatem, tam in Italia, quam extra Italiam ubilibet cuicunque, & quibuſcunque ipſi populo Romano, ſeu ejus pro eo Deputatis, pro tempore videbitur, & placebit, ac pro tempore eidem populo, & ejus deputatis viſum fuerit, ſignificata prius nobis, & approbata perſona, concedere, illamque ſic conceſſam, prout, & quando ſibi placuerit, revocare libere, & licite valeant, indulgemus, impreſſum, & imprimendum tenere, vendere, dare, donare, vel alias quomodolibet habere, vel transferre; neque etiam ipſi, abſque expreſſa etiam in ſcriptis licentia ejuſdem populi Romani, & ab eo Deputatorum dictum Gratiani Decretum cum ipſis annotationibus, & idem cum gloſſis, Gregorii IX. prædeceſſoris noſtri Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extravagantibus, ut dictum eſt, imprimere, nec per dictum decennium ab eis, vel aliis, præterquam a dicto populo Romano, & ab eo Deputatis, vel de eorum licentia, ut præfertur, impreſſum, & imprimendum alias habere, ſeu tenere, aut etiam vendere, vel donare, ſeu imprimi, teneri, vendi, donari, aut alias transferri facere per ſe, vel alium, ſeu alios, publice, vel occulte, directe, ſeu indirecte quovis quæſito colore, vel ingenio audeant, ſeu præſumant: ita quod etiam nulli omnino hominum, tam in Urbe, & tota Italia, quam extra ubivis Terrarum, Regnorum, Regionum, & Provinciarum totius orbis liceat hujuſmodi libris dicti Juris Canonici ſic, ut præfertur, de mandato noſtro recognitis, correctis, & expurgatis quicquam addere, detrahere, vel immutare, aut invertere, nullave interpretamenta adjungere, ſed prout opus hujuſmodi Romæ impreſſum fuit, ſemper, & perpetuo integrum, & incorruptum

conſer-

conſervetur , ſtatuimus , ſancimus, & ordinamus : mandantes univerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus , Patriarchis , Archiepiſcopis, & Epiſcopis , cæteriſque locorum Ordinariis, & eorum Vicariis , in ſpiritualibus, & temporalibus, & in ſtatu temporali ſanctæ Romanæ Eccleſiæ etiam Legatis , Vice-legatis Sedis Apoſtolicæ, ac ipſius ſtatus Gubernatoribus , Poteſtatibus , & Locumtenentibus, ut quoties pro parte dicti populi Romani , & ab eo Deputatorum , ſeu licentiam , & facultatem ab ipſis , ut præfertur , pro tempore habentium , fuerint requiſiti , vel eorum aliquis fuerit requiſitus , eiſdem populo , & Deputatis, ac ab ipſis licentiam, & facultatem habent. efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, præmiſſa ad omnem populi Romani , & ab eo Deputatorum prædictorum licentiam , ſeu facultatem habent. requiſitionem contra inobedientes , & rebelles , etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, etiam ſæpius aggravan. & per alia juris remedia auctoritate Apoſtolica exequantur: invocato etiam ad hoc , ſi opus fuerit , auxilio brachii ſecularis.

Et inſuper quia difficile admodum eſſet , præſentes literas ad quælibet loca deferri : volumus , & eadem Apoſtolica auctoritate decernimus , illarum tranſumptis , & exemplis manu Notarii publici ſubſcriptis , & ſigillo Curiæ , vel perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis , & etiam in ipſis operibus impreſſis , plenariam , & eandem prorſus fidem ubique , tam in judicio, quam extra judicium haberi , quæ præſentibus haberetur : non obſtantibus conſtitutionibus , & ordinationibus Apoſtolicis, ac quorumcunque locorum, Gymnaſiorum, & Univerſitatum , etiam ſtudiorum generalium, juramento, confirmatione Apoſtolica , vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis , & conſuetudinibus , privilegiis quoque , indultis , & literis Apoſtolicis etiam illis , & illorum, ac quibuſvis aliis perſonis , ſub quibuſcunque tenoribus , & formis , etiam motu , ſcientia , & poteſtatis plenitudine ſimilibus , ac alias in contrarium quomodolibet conceſſis , & approbatis , ac in poſterum concedendis, & approbandis. Quibus omnibus, etiamſi de illis ſpecialis mentio habenda eſſet , eorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter , & expreſſe derogamus , contrariis quibuſcunque . Aut ſi aliquibus communiter, vel diviſim ab eadem ſit ſede indultum , quod interdici , ſuſpendi , vel excommunicari non poſſint , per literas Apoſtolicas non facientes plenam , & expreſſam , ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem . Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris , die 1. Julii , M.D.LXXX. Pontificatus noſtri anno 9.

CÆ. GLORIERIUS.

CATA

CATALOGUS
PONTIFICUM ROMANORUM
ut &
CONCILIORUM OMNIUM,
deſumptus
EX TOMIS CONCILIORUM,
qui Pariſiis prodierunt.

Pontifices.	a. Chr.	Concilia.
S. Petrus	34	Synodus I. Apoſtolorum Hieroſolymis habita.
		Synodus II. Apoſtolorum Hieroſolymis habita.
	51	Synodus III. Apoſtolorum Hieroſolymis habita.
	58	Synodus IV. Apoſtolorum Hieroſolymis habita.
Linus	70	
Cletus	82	
Clemens I.	93	
Anacletus	103	
Evariſtus	112	
Alexander I.	121	
Sixtus I.	132	
Teleſphorus	142	
Hyginus	154	
Pius I	158	
Anicetus	167	
Soter	175	
Eleutherius	182	
Victor I.	194	
	198	Concilium Romanum.
		Concilium Palæſtinum.
		Concilium Ponticum.
		Concilium Gallicum.
		Concilium Oſroenum.
		Concilium Aſiaticum.
Zephyrinus	205	
	217	Concilium Africanum.
Calliſtus I.	221	
Urbanus I.	227	
Pontianus	233	
Anterus	237	
Fabianus	238	
	242	Concilium Labeſitenum.
	249	Concilium Arabicum.
Sedes Vacans	253	Concilium Romanum.
Cornelius	254	Concilium Carthaginenſe I.
		Concilium Romanum I.
	255	Concilium Romanum II.
		Concilium Italicum.
		Concilium Carthaginenſe II.
Lucius I.	255	
Stephanus I.	257	Concilium Africanum I.
	258	Concilium Africanum II.
		Concilium Iconienſe.
		Concilium Synodenſe.
		Concilium Carthaginenſe I.
		Concilium Carthaginenſe II.
		Concilium Carthaginenſe III.
Sixtus II.	260	

Pontifices.	a. Chr.	Concilia.
Dionyſius	261	
	263	Concilium Romanum.
	166	Concilium Antiochenum I.
	272	Concilium Antiochenum II.
Felix I.	272	
Eutychianus	275	
Gajus	283	
Marcellinus	296	
	303	Concilium Cirtenſe.
		Concilium Sinueſſanum.
Marcellus I.	304	
	305	Concilium Eliberitanum.
	306	Concilium Carthaginenſe I.
	308	Concilium Carthaginenſe II.
Euſebius	309	
Melchiades	311	
	313	Concilium Romanum.
Silveſter	314	Concilium Arelatenſe I.
		Concilium Ancyranum.
		Concilium Neocæſarienſe.
	315	Concilium Romanum I.
		Concilium Alexandrinum I.
	319	Concilium Alexandrinum II.
		Concilium Laodicenum.
	...	Concilium Romanum II.
	324	CONCILIUM NICÆNUM I. GENERALE.
	325	Concilium Romanum III.
		Concilium Gangrenſe.
	...	Concilium Tyrium.
	335	Concilium Hieroſolymitanum.
Marcus	336	Concilium Conſtantinopolitan.
Julius I.	336	
	337	Concilium Romanum I.
	339	Concilium Alexandrinum.
	341	Concilium Antiochenum I.
		Concilium Romanum II.
	342	Concilium Romanum III.
	344	Concilium Antiochenum II.
		Concilium Mediolanenſe.
	346	Concilium Agrippinenſe.
	347	CONCILIUM SARDICENSE GENERALE.
		Conciliabulum Sardicenſe.
	348	Concilium Carthaginenſe I.
	350	Concilium Mediolanenſe.
		Concilium Hieroſolymitanum.
		Concilium Vaſenſe.
Liberius	...	Concilium Romanum.
	352	Concilium Arelatenſe.
	355	Concilium Mediolanenſe.
	356	Concilium Biterrenſe.

Catalogus Pontificum Roman. & Concil. omnium .

Liberius	357	Concilium Sirmienſe .
	358	Concilium Ancyranum .
		Concilium Gallicum incerti loci .
	359	Concilium Ariminenſe .
		Conciliabulum Ariminenſe .
		Conciliabulum Seleocienſe .
		Conciliabulum Conſtantinopolit.
	360	Conciliabulum Antiochenum I.
	362	Conciliabulum Alexandrinum I.
		Concilium Pariſienſe I.
	363	Concilium Alexandrinum II.
		Concilium Antiochenum II.
	364	Conciliabulum Lampſacenum .
	365	Concilium Siculum .
		Synodus Illyrica .
		Concilium Tyanenſe .
	366	Conciliabulum in Caria .
		Conciliabulum Singedimitum .
	366	
Felix II.	367	
Damaſus I.	367	
	368	Concilium Romanum I.
	369	Concilium Romanum II.
	373	Concilium Romanum III.
	374	Concilium Valentinum I.
	377	Concilium Antiochenum .
	381	CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM I. GENERALE.
		Concilium Aquilejenſe .
		Concilium Cæſaraugustanum .
	382	Concilium Romanum IV.
		Concil. Conſtantinopolitanum II.
Siricius	383	Concilium Sydenſe .
	385	Concilium Burdigalenſe .
	386	Concilium Romanum .
		Concilium Trevirenſe .
	389	Synodus Capuana .
	...	Concilium Nemauſenſe .
	390	Concilium Mediolanenſe .
	391	Concilium Novatianorum Angari celebratum .
	393	Concilium Hipponenſe .
	394	Concilium Conſtantinopolitanum .
		Concilium Adrumetinum .
		Concilium Cavernenſe .
		Conciliabulum Bagarienſe .
	397	Concilium Taurinenſe .
		Concilium Carthaginenſe II.
		Concilium Carthaginenſe III.
Anaſtaſius I.	398	Concilium Carthaginenſe IV.
		Concilium Carthaginenſe V.
	399	Synodus Alexandrina .
		Concilium Africanum I.
	400	Concilium Conſtantinopolitanum .
		Concilium Toletanum I.
	401	Concilium Africanum II.
		Concilium Africanum III.
Innocentius I.	402	Concilium Milevitanum I.
	403	Synodus ad Quercum .
		Concilium Africanum I.
	404	Concilium Africanum II.
	405	Concilium Africanum III.
		Synodus Toletana .
	407	Concilium Africanum IV.
	408	Concilium Africanum V. & VI.
	409	Concilium Africanum VII.
	410	Concilium Africanum VIII.
	411	Synodus Ptolemaidis .
		Collatio Carthaginenſis .
	412	Concilium Cirtenſe .

Innocentius I.	414	Conciliab. Africanum Donatiſt.
		Synodus Macedonica .
	415	Concilium Dioſpolitanum .
	416	Concilium Carthaginenſe .
		Concilium Milevitanum II.
Zoſimus.	417	
	418	Concilium Africanum .
		Concilium Teleptenſe .
Bonifacius I.	418	
	419	Concilium Carthagin. VI.
		Concilium Carthagin. VII.
Celeſtinus I.	423	
	424	Concilium Africanum .
	427	Concilium contra Maſſalian.
	430	Concilium Romanum .
		Concilium Alexandrinum .
	431	CONCILIUM EPHESINUM GENERALE.
Sixtus III.	432	Concilium Antiochenum .
	433	Concilium Romanum .
		Concilium Armeniæ .
	435	Concilium Conſtantinopolit.
	439	Concilium Regenſe .
Leo I.	440	
	441	Concilium Arauſicanum I.
	442	Concilium Vaſenſe II.
	444	Concilium Romanum I.
		Concilium Gallicum incerti loci .
	445	Concilium Romanum II.
	446	Synodus Verulamii .
	447	Concilium Hiſpanicum .
	448	Concilium Conſtantinopolit. I.
		Concilium Tyri .
		Concilium Beryti .
	449	Concilium Conſtantinopolit. II.
		Conciliabulum Epheſinum .
		Concilium Britannicum .
		Concilium Romanum III.
	450	Concilium Conſtantinopol. III.
		Synodus S. Patricii .
	...	Synodus alia S. Patricii .
	451	Concilium Mediolanenſe .
		CONCILIUM CHALCEDONENSE GENERALE.
		Synodus Alexandrina .
	452	Concilium Arelatenſe II.
	453	Concilium Andegavenſe .
	455	Concilium Arelatenſe III.
	459	Concilium Conſtantinopolit.
Hilarius	461	Concilium Turonicum I.
	463	Concilium Veneticum .
		Concilium Cambricum .
		Concilium Romanum .
Simplicius	467	
	474	Concilium Viennenſe .
	475	Concilium Arelatenſe .
		Concilium Lugdunenſe .
Felix III.	483	Concilium Romanum I.
		Concilium Conſtantinopol.
	484	Concilium Romanum II.
	487	Concilium Romanum III.
Gelaſius I.	492	
	494	Concilium Romanum I.
		Concilium Romanum II.
Anaſtaſius II.	496	
Symmachus	498	
	499	Synodus Romana I.
	500	Synodus Romana II.
	501	Synodus Romana III.
	502	Synodus Romana IV.
	503	Synodus Romana V.

Symmachus	504	Synodus Romana VI.
		Concilium Byzacenum.
	506	Concilium Agathenſe.
	511	Concilium Aurelianenſe I.
	512	Pſeudoſynodus Sidonia.
		Synodus Britannica.
Hormiſda	514	
	516	Synodus Epiri veteris.
		Conventus Britannicus.
		Concilium Tarraconenſe.
	517	Concilium Gerundenſe.
		Concilium Gallicum incerti loci.
		Concilium Epaonenſe.
		Concilium Lugdunenſe I.
	518	Concilium Conſtantinopolitanum.
		Synodus Hieroſolymitana.
		Concilium Tyrium.
		Concilium Romanum.
	519	Synodus Britannica.
	520	Synodus Conſtantinopolitana.
Joannes I.	523	
	524	Concilium Ilerdenſe.
		Concilium Valentinum Hiſpaniæ.
		Concilium Arelatenſe IV.
Felix IV.	526	
	527	Concilium Carpentoractenſe.
	529	Concilium Arauſicanum II.
		Concilium Vaſenſe III.
Bonifacius II.	530	
	531	Concilium Romanum I.
		Concilium Romanum II.
		Concilium Toletanum II.
Joannes II.	532	Concilium Romanum.
	533	Collatio Conſtantinopolitana.
		Concilium Aurelianenſe II.
	534	Concilium Africanum.
Agapetus	535	Concilium Arvernenſe I.
Sedes vacans	536	Concilium Conſtantinopolit.
		Concilium Hieroſolymitanum.
Sylverius	536	
	538	Concilium Aurelianenſe III.
Vigilius	540	Concilium Barcinonenſe.
	541	Concilium Byzacenum.
		Concilium Aurelianenſe IV.
	547	Synodus Conſtantinopolit.
	449	Concilium Aurelianenſe V.
		Concilium Arvernenſe II.
	550	Concilium Tullenſe.
		Synodus Mopſueſtena.
	553	CONCILIUM CONSTANTINO-POLIT. II. GENER. V.
		Concilium Hieroſolymitanum.
		Concilium Aquileienſe.
	554	Concilium Arelatenſe V.
Pelagius I.	555	Concilium Pariſienſe II.
	557	Concilium Pariſienſe III.
Joannes III.	559	
	560	Synodus Landavenſis I.
		Synodus Landavenſis II.
		Synodus Landavenſis III.
	563	Concilium Bracarenſe I.
		Concilium Santonenſe.
	567	Concilium Lugdunenſe.
		Concilium Turonenſe II.
	569	Concilium Lucenſe I.
	572	Concilium Bracarenſe II.
		Concilium Lucenſe II.
Benedictus I.	573	Concilium Pariſienſe IV.
	577	Concilium Pariſienſe.
Pelagius II.	577	
	578	Concilium Antiſſiodorenſe.

Pelagius II.	579	Concilium Cabilonenſe.
		Concilium Santonenſe.
	580	Concilium Briennacenſe.
	581	Concilium Matiſconenſe I.
	583	Concilium Lugdunenſe III.
	585	Concilium Matiſconenſe II.
	587	Conventus apud Andelaum.
		Synodus Conſtantinopolitana.
	588	Concilium Arvernenſe.
	589	Concilium Toletanum III.
		Concil. apud Sauriciacum villam.
		Concilium Gallicum duplex.
		Concilium Narbonenſe.
		Concilium Romanum.
Gregorius I.	590	Concilium Hiſpalenſe I.
		Concilium Romanum I.
		Concilium Gallicum in confinio trium civitatum.
		Concilium Pictavenſe.
		Concilium Metenſe.
	591	Conventus Nemptodorenſis.
	592	Concilium Cæſarauguſtanum II.
		Conciliabulum Numidiæ.
	595	Concilium Romanum II.
	597	Concilium Toletanum.
	598	Concilium Oſcenſe.
	599	Synodus Conſtantinopolitana.
		Concilium Barcinonenſe.
	601	Concilium Romanum III.
		Concilium Romanum IV.
		Synodus Wigornenſis.
	602	Concilium Byzacenum.
	603	Concilium Cabilonenſe.
		Concilium Numidiæ.
Sabinianus	604	
	605	Concilium Cantuarienſe.
Bonifacius III.	606	Concilium Romanum.
Bonifacius IV.	607	
	610	Concilium Romanum.
		Synodus Toletana.
	614	Concilium Tarraconenſe.
Deuſdedit	614	
	615	Concilium Pariſienſe V.
	..	Concilium Gallicum incerti loci.
Bonifacius V.	617	Concilium Cantianum.
	619	Concilium Hiſpalenſe II.
Honorius I.	626	
	627	Concilium Matiſconenſe.
	630	Concilium Rhemenſe.
	633	Synodus Alexandrina.
		Concilium Toletanum IV.
	636	Concilium Toletanum V.
	638	Concilium Toletanum VI.
Severinus	538	
	639	Conciliabulum Conſtantinopolit.
Joannes IV.	639	
	640	Concilium Romanum.
Theodorus I.	642	
	645	Concilium Aurelianenſe.
	646	Concilium Numidiæ.
		Concilium Byzacenum.
		Concilium Carthaginenſe.
		Concilium Toletanum VII.
	648	Concilium Romanum.
Martinus I.	649	Concilium Lateranenſe.
	650	Concilium Cabilonenſe.
	653	Concilium Toletanum VIII.
Eugenius I.	654	
Vitalianus	655	Concilium Toletanum IX.
	656	Concilium Toletanum X.
	658	Concilium Nannetenſe.

Vita-

Vitalianus	659	Conventus Clipiacenſis.
	664	Synodus Pharenſis.
	666	Concilium Emeritenſe.
	667	Concilium Romanum.
Adeodatus.	667	
	670	Concilium Auguſtodunenſe.
	673	Concilium Herudfordenſe.
	675	Concilium Toletanum XI.
		Concilium Bracarenſe III.
Donus.	676	
Agatho.	678	
	679	Concilium Mediolanenſe.
	680	Concilium Hedfeldenſe.
		Concilium Romano-Britannicum.
		Concilium Romanum
	681	CONCILIUM CONSTANTINOPOLIT. III. GENER. VI.
		Concilium Toletanum XII.
	682	Concilium Rothomagenſe.
Leo II.	683	Concilium Toletanum XIII.
Benedictus II.	684	Concilium Toletanum XIV.
Joannes V.	685	Concilium in villa Regia.
Cono.	686	
Sergius I.	687	
	688	Concilium Toletanum XV.
	691	Concilium Cæſarauguſtanum III.
	692	Conciliabulum Conſtantinopolit.
	693	Concilium Toletanum XVI.
	694	Concilium Becanceldenſe.
		Concilium Toletanum XVII.
	697	Concilium Trajectenſe.
		Concilium Berghamſteodenſe.
	698	Conciliabulum Aquilejenſe.
Joannes VI.	701	Concilium Anglicum ſub Alfrido rege.
		Concilium Toletanum XVIII.
Joannes VII.	705	Concilium Romanum.
		Synodus Merciana.
		Concilium Niddenſe.
Siſinnius.	708	Concilium Anglicum incerti loci.
Conſtantinus.	708	
	709	Synodus Alnenſis.
	712	Conciliabulum Conſtantinopol.
		Concilium Londinenſe.
	[illegible]	Concilium Anglicum generale.
Gregorius II.	714	
	721	Concilium Romanum I.
	724	Concilium Romanum II.
	727	Concilium Romanum III.
Gregorius III.	731	Concilium Romanum I.
	732	Concilium Romanum II.
Zacharias.	741	Concilium Cloveshoviæ I.
	742	Concilium Germanicum I.
	743	Concilium Liptinenſe, ſeu Germanicum II.
		Concilium Romanum I.
	744	Concilium Sveſſionenſe.
	745	Concilium Germanicum III.
		Concilium Romanum II.
	747	Concilium Claveshoviæ II.
Stephanus II.	752	Concilium Vermerienſe I.
	753	Synodus Metenſis.
	754	Conciliabulum Conſtantinopol.
	755	Concilium Vernenſe I.
Paulus I.	757	Concilium Compendienſe.
	759	Conciliabulum Germanicum.
	761	Concilium Romanum.
		Conventus in villa Duria.
	763	Conventus Nivernenſis.
	764	Conventus Wormatienſis.
	765	Conventus Attiniacenſis.

Paulus I.	766	Conventus Aurelianenſis.
	767	Concilium Gentiliacenſe.
Stephanus III.	768	Conventus apud S. Dionyſium.
	769	Concilium Romanum.
	770	Concilium Wormatienſe I.
	771	Concilium apud Valentianas.
Hadrianus I.	772	Concilium Wormatienſe II.
		Concilium Bavaricum.
	773	Concilium Genavenſe.
	775	Concilium in villa Duria.
	776	Concilium Wormatienſe III.
	777	Concilium Paderbornenſe I.
	779	Concilium in villa Duria.
	780	Concilium Lippienſe.
	782	Synodus Colonienſis.
	786	Concilium Paderbornenſe II.
		Concilium Wormatienſe IV.
	787	Concilium Calchutenſe.
		SYNODUS NICÆNA II. GENER. VII.
		Concilium Wormatienſe V.
	788	Concilium in villa Ingilenheim.
		Synodus Britannica apud Acleam.
	790	Concilium Wormatienſe VI.
	791	Concilium Forojulienſe.
	792	Concilium Ratiſponenſe.
	793	Collatio Verolamii.
		Concilium Verolamii.
	794	Concilium Verulamii.
Leo III.		Concilium Francofordienſe.
	795	
	798	Synodus Finchallenſis.
		Concilium apud Bacanceld.
	799	Concilium Romanum.
		Concilium Aquiſgranenſe.
	800	Concilium Cloveshoviæ.
		Synodus Romana.
	802	Concilium Altinenſe.
	803	Concilium Cloveshoviæ.
	806	Conciliabulum Conſtantinopol. I.
	809	Conciliabulum Conſtantinopol. II.
		Concilium Aquiſgranenſe.
	813	Concilium Arelatenſe.
		Concilium Moguntiacum.
		Concilium Rhemenſe III.
		Concilium Turonenſe III.
		Concilium Cabilonenſe II.
Stephanus IV.	814	Conciliabulum Conſtantinop. III.
		Concilium Noviomenſe.
Paſchalis I.	816	Concilium Aquiſgranenſe I.
		Synodus apud Celichyth.
	817	Conventus Aquiſgranenſis.
	820	Concilium Anglicum ſub Wulfredo Archiepiſcopo Cantuariæ.
	821	Concilium apud Theodonis villam.
		Concilium apud Oſlaucahlen.
	822	Concilium Cloveshoviæ.
		Concilium Attiniacenſe.
Eugenius II.	824	Conventus Pariſienſis.
		Conciliabulum Cloveshoviæ.
	826	Concilium in villa Ingilenheim.
		Concilium Romanum.
Valentinus.	827	
Gregorius IV.	827	
	829	Concilium Pariſienſe VI.
		Concilium Wormatienſe.
	833	Concilium Londonienſe.
		Conventus Compendienſis.
	834	Conventus apud S. Dionyſium.
	835	Concilium Metenſe.
		Concilium apud Theodonis villam.

Catalogus Pontificum Romanorum.

Gregorios IV.	836	Concilium Aquiſgranenſe II.
		Conventus apud Stramianum.
	838	Concilium Kingſtoniæ.
	839	Conventus Cabilonentis.
	842	Concilium Aquiſgranenſe.
		Concilium Conſtantinopolitan.
	843	Conventus in villa Colonia.
		Concilium apud Lantiscum.
Sergius II.	844	Concilium apud Theodonis villam.
		Concilium Vernenſe II.
	845	Concilium Belvacenſe.
		Concilium Meldenſe.
	846	Concilium Pariſienſe.
		Concilium in villa Spatnaco.
Leo IV.	847	Concilium Pariſienſe.
		Concilium Moguntinum I.
	848	Concilium Moguntinum II.
		Concilium Catiſiacum.
	849	Concilium Turonenſe IV.
	850	Synodus Regiſticina.
		Concilium apud Benningdon.
	851	Concilium Kingnesburiæ.
	852	Concilium Cordubenſe.
		Concilium Moguntinum III.
	853	Conventus Ticinenſis.
		Concilium Sveſſionenſe II.
		Concilium Vermerienſe II.
		Concilium Romanum.
	854	Concilium Conſtantinopolitan.
	855	Concilium Valentinum.
		Concilium Ticinenſe.
Benedictus III.	855	Concilium Wintonienſe.
	857	Synodus Cariſiaca.
		Concilium Moguntinum.
Nicolaus I.	858	Conciliabulum Cpolitanum.
		Synodus Cariſiaca.
	859	Concilium Metenſe.
		Concilium Lingonenſe.
		Concilium Tullenſe I. apud Saponarias.
		Conciliabulum Conſtantinopolit.
	860	Concilium Aquiſgranenſe I. & II.
		Concilium Confluentinum.
		Concilium Tullenſe II. apud Tuſiac.
	861	Conciliabulum Conſtantinopolit.
		Concilium Romanum I.
	862	Concilium Romanum II.
		Concilium Aquiſgranenſe III.
	863	Concilium Silvanectenſe.
		Concilium Metenſe.
		Concilium Romanum III.
		Concilium Romanum IV.
		Concilium Romanum V.
		Concilium Piſtenſe.
	864	Concilium Romanum VI.
	865	Concilium Romanum VII.
	866	Concilium Sveſſionenſe III.
	867	Concilium Tricaſſinum.
Hadrianus II.	867	
	868	Concilium Romanum.
		Concilium Wormatienſe.
	869	CONCIL. CONSTANTINOP. IV. GENERALE VIII.
		Concilium Vermerienſe.
		Conciliabulum Metenſe.
	870	Concilium apud Attiniacum.
		Concilium Colonienſe.
	871	Concilium Duziacenſe.
Joannes VIII.	872	
	873	Concilium Cabilonenſe.
		Concilium Silvanectenſe.
	874	Concilium Duziacenſe II.

Joannes VIII.	876	Synodus Ticinenſis.
		Concilium Pontigonenſe.
	877	Concilium Romanum I.
		Concilium in Neuſtria.
	878	Concilium Tricaſſinum II.
	879	Concilium Romanum II.
		Concilium Romanum III.
		Conciliabulum Cpolitanum.
		Concilium Mantalenſe.
	881	Concilium Romanum IV.
		Concilium apud S. Macram.
Marinus I.	882	
Hadrianus III.	884	
Stephanus V.	885	Synodi Landavenſes VII.
	...	Concil. Nemauſenſe in villa Portu.
	886	Concilium Colonienſe.
	887	Concilium Cabilonenſe.
		Concilium Moguntiacenſe.
	888	Concilium Metenſe.
		Concilium Valentinum.
	890	Concilium Wormatienſe.
Formoſus	891	Synodus Anglica.
	...	Concilium Viennenſe.
	892	Concilium Rhemenſe.
		Concilium Romanum.
	893	Concilium Magalon. apud Juniarias.
	894	Concilium Tributienſe.
	895	Concilium Nannetenſe.
	...	Conciliabulum Romanum.
Stephanus VI.	897	
Romanus	900	
Theodorus II.	901	Concilium Ovetenſe.
Joannes IX.	901	Concilium Romanum.
	904	Concilium Ravennate.
Benedictus IV.	905	
Leo V.	907	
Chriſtophorus	903	
Sergius III.	908	Concilium Troslejanum.
	909	
Anaſtaſius III.	910	
Lando	912	Concilium Confluentinum.
Joannes X.	912	Concilium Cabilonenſe.
	915	Concilium Troslejanum.
	921	Concilium Rhemenſe.
	923	Concilium Troslejanum.
	924	Concilium apud Caſlocum.
	926	Concilium Troslejanum.
	927	Concilium Duisburgenſe.
		Concilium Grateleanum.
Leo VI	928	
Stephanus VII.	929	
Joannes XI.	931	Concilium Erphordienſe.
	932	Concilium ad Caſtell. Theoderici.
	933	Concilium ad S. Macram.
	935	
Leo VII.	936	
Stephanus VIII	939	Concilium Narbonenſe.
	940	Concilium Sveſſionenſe.
	941	
Marinus II.	943	Concilium Trenorchianum.
	944	Conciliabulum Cpolitanum.
Agapitus II.	946	Concilium Virdunenſe.
	947	Concilium Moſomenſe.
	948	Concilium Engelenheimenſe.
		Conventus Laudunenſis.
		Concilium Trevirenſe.
		Concilium Londonienſe.

Con-

Agapitus II.	949	Concilium Romanum.
	950	Synodus Landavenſis.
	952	Synodus Auguſtana.
	953	Concilium apud S. Theodoricum.
Joannes XII.	955	
	962	Concilium ad Matronam fluvium, in pago Meldenſi.
	963	Conciliabulum Romanum.
		Concilium Conſtantinopolitanum.
	964	Concilium Romanum.
		Synodus Landavenſis.
		Concilium Brandanfordiæ.
Benedictus V.	964	Conciliabulum Romanum.
Joannes XIII.	965	
	967	Concilium Ravennatenſe.
	969	Concilium Anglicum.
	970	Concilium Londonienſe.
	971	Concilium Romanum.
Donus II.	972	Concilium Engilenheimenſe.
Benedictus VI.	972	
	973	Concilium Mutinenſe.
Benedictus VII.	975	Concilium Conſtantinopolitanum.
		Concilium Rhemenſe.
		Concilium Wintonienſe.
	977	Concilium Kyrtlingtoniæ.
		Concilium Calnæ villæ.
		Concilium Ambresbyriæ.
	983	Concilium Romanum
		Concil. apud montem S. Mariæ.
Joannes XIV.	984	
Joannes XV.	985	
	988	Synodus Landavenſis.
	989	Concilium Romanum.
	990	Concilium Silvanectenſe.
	991	Conciliabulum Rhemenſe.
	993	Concilium Romanum.
	995	Concilium Moſomenſe.
		Concilium Rhemenſe.
Gregorius V.	996	Concilium Romanum.
Silveſter II.	999	Concilium Romanum.
Joannes XVI. alias perperam XVIII.	1003	
Joannes XVII.	1003	
	1005	Concilium Tremonienſe.
	1006	Concilium Francofordienſe.
	1009	Concilium Ænhamenſe.
Sergius IV.	1009	
	1011	Concilium Bambergenſe.
Benedictus VIII.	1012	Concilium Legionenſe.
	1017	Concilium Aurelianenſe.
	1021	Concilium Wintonienſe.
	1022	Concilium Salegunſtadienſe.
		Concilium Aquiſgranenſe.
	1023	Concilium Moguntinum.
Joannes XVIII. perperam XX.	1024	
	1029	Concilium Lemovicenſe.
	1032	Concilium Pampilonenſe.
Benedictus IX.	1033	
	1034	Synodus Landavenſis.
		Concilium Bituricenſe.
		Concilium Lemovicenſe.
		Concilium Bellovacenſe.
	1035	Concilium Tiburtienſe.
	1040	Concilium Venetum.
Gregorius VI.	1044	
	1046	Concilium Sutrinum.
Clemens II.	1046	
	1047	Concilium Romanum.
Damaſus II.	1048	
Leo VIII. vulgo IX.	1049	Concilium Romanum I.
		Concilium Rhemenſe.
Leo VIII. vulgo IX.		Concilium Moguntinum.
	1050	Concilium Romanum II.
		Concilium Vercellenſe.
		Concilium Coyacenſe.
	1051	Concilium Romanum III.
	1053	Concilium Romanum IV.
Victor II.	1055	Concilium Florentinum.
		Concilium Lugdunenſe.
		Concilium Turonenſe.
	1056	Concilium Colonienſe.
		Synodus Landavenſis.
		Concilium Toleſanum.
		Concilium Compoſtellanum.
Stephanus IX.	1057	
Nicolaus II.	1058	
	1059	Concilium Sutrinum.
		Concilium Romanum.
		Concilium Amalphiæ.
		Concilium Pictavienſe.
	1060	Concilium Jaccitanum.
Alexander II.	1061	Conciliabulum Baſileenſe.
	1062	Concilium Oſborienſe.
		Concilium Aragoniæ.
	1063	Concilium Romanum I.
	1064	Concilium Mantuanum.
		Concilium Barcinonenſe.
	1065	Concilium Romanum II.
		Concilium Romanum III.
	1066	Conventus Weſtmonaſterienſis.
	1069	Concilium Moguntinum I
	1070	Concilium Wintonienſe.
	1071	Concilium Moguntinum II.
	1072	Concilium Anglicanum.
	1073	Conciliabulum Erphordienſe.
Gregorius VII.	1073	
	1074	Concilium Romanum I.
		Concilium apud S. Geneſium.
		Concilium Anglicanum.
	1075	Concilium Romanum II.
		Concilium Moguntinum.
		Concilium Londonienſe.
	1076	Conciliabulum Wormatienſe.
		Concilium Romanum III.
		Conciliabulum Papienſe.
	1078	Concilium Romanum IV.
		Concilium Romanum V.
	1079	Concilium Romanum VI.
		Concilium Britannicum.
	1080	Concilium Romanum VII.
		Conciliabulum Brixienſe.
		Concilium Lugdunenſe.
		Concilium Avenionenſe.
		Concilium Meldenſe.
	1081	Concilium Romanum VIII.
	1083	Concilium Romanum IX.
	1084	Concilium Romanum X
	1085	Concilium Quintilinoburgenſe.
		Conciliabulum Moguntinum.
Victor III.	1086	
	1087	Concilium Capuanum.
		Concilium Beneventanum.
Urbanus II.	1088	
	1089	Concilium Romanum I.
		Concilium Trojanum I.
	1090	Concilium Toloſanum.
		Concilium Melfitanum.
	1091	Concilium Beneventanum.
	1093	Concilium Trojanum II.
	1094	Concilium Conſtantienſe.
		Concilium Oſtonenſe.
	1095	Concilium Placentinum.

Digitized by Google

Urbanus II.	1095	Concilium Claromontanum.
		Concilium Anglicanum.
	1096	Concilium Turonenſe.
	1097	Concilium Batenſe.
	1098	Concilium Romanum II.
	1099	Concilium Romanum III.
		Concilium Hieroſolymitanum.
Paſchalis II.	1099	
	1100	Concilium Pictavenſe I.
	1102	Concilium Lateranenſe I.
		Concilium Londinenſe I.
		Concilium Londinenſe II.
	1104	Concilium Trecenſe I.
	1105	Concilium Florentinum I.
		Concilium Quintilineburgenſe.
		Conventus Moguntinus.
	1106	Concilium Guaſtallenſe.
	1107	Concilium Hieroſolymitanum. I.
		Concilium Trecenſe II.
	1108	Concilium Londinenſe III.
		Concilium Beneventanum I.
	1109	Concilium Pictavenſe II.
	1111	Concilium Rhemenſe.
		Concilium Hieroſolymitanum II.
	1112	Concilium Lateranenſe II.
		Concilium Viennenſe.
	1113	Concilium Beneventanum II.
	1114	Concilium apud Cyperanum.
		Concilium Belvacenſe.
	1115	Concilium Syriacum.
		Concilium Trojanum.
	1116	Concilium Colonienſe.
		Concilium Lateranenſe III.
		Concilium Romanum.
	1118	Concilium Capuanum.
Gelaſius II.		Concilium Colonienſe.
		Concilium Frideslarienſe.
	1119	Concilium Viennenſe.
	1119	Concilium Rhemenſe.
Calliſtus II.	1120	Concilium Neapolitanum.
	1122	CONCILIUM LATERANENSE.
		Concilium Romanum I.
	1123	Concilium Romanum II.
	1124	Concilium Toloſanum.
	1125	
Honorius II.	1126	Concilium Londonienſe I.
	1127	Concilium Trecenſe.
		Concilium Londonienſe II.
	1128	Concilium Ravennatenſe.
	1130	Concilium Claromontanum.
Innocentius II.		Concilium Stampenſe.
		Concilium Jotrenſe.
	1131	Concilium Rhemenſe.
		Concilium Leodienſe.
		Concilium Moguntinum.
	1132	Concilium Placentinum.
	1134	Concilium Piſanum.
	1136	Concilium Sveſſionenſe.
	1138	Concilium Northamtonienſe.
		Concilium Londonienſe
	1139	CONCILIUM LATERANENSE II.
		Concilium Wintonienſe.
	1140	Concilium Senonenſe.
	1142	Concilium Wintonienſe II.
		Concilium Antiochenum.
	1143	Concilium Hieroſolymitanum.
	1143	Concilium Londonienſe.
Celeſtinus II.	1144	
Lucius II.	1145	Concilium Vizeliacum.
Eugenius III.	1146	Concilium Carnotenſe.
	1147	Concilium Pariſienſe.

Eugenius III.	1148	Concilium Rhemenſe.
		Concilium Trevirenſe.
	1151	Concilium Floridanum.
Anaſtaſius IV.	1153	
Hadrianus IV.	1154	
Alexander III.	1159	
	1160	Conciliabulum Papienſe.
	1161	Concilium Anglicum.
		Concilium Belvacenſe.
		Conciliabulum Laudenſe.
	1162	Concilium Londonienſe.
	1163	Concilium Turonenſe.
	1164	Conciliabulum Clarendonenſe.
		Conciliabulum Northamtonenſe.
	1168	Concilium Lateranenſe.
	1171	Concilium Caſſelanum.
	1172	Concilium Abrincatenſe.
	1175	Concilium Londonienſe.
	1176	Concilium Gallicanum.
	1177	Concilium Venetum.
	1179	CONCILIUM LATERANENSE III. GENERALE.
Lucius III.	1181	
Urbanus III.	1185	
	1186	Concilium Pariſienſe.
Gregorius VIII.	1187	
Clemens III.	1188	Concilium Anglicum.
		Concilium Pariſienſe.
Celeſtinus III.	1191	
	1194	Concilium Eboracenſe.
	1197	Concilium Divionenſe.
Innocentius III.	1198	
	1199	Concilium Dalmaticum.
	1200	Concilium Londonienſe.
	1203	Concilium Scoticum.
	1210	Concilium Romanum.
	1213	Concilium Lavaurenſe.
	1214	Concilium Londonienſe.
	1215	Concilium Monſpelienſe.
		CONCILIUM LATERANENSE IV. GENERALE.
Honorius III.	1216	
	1222	Concilium Oxonienſe.
	1225	Concilium Colonienſe.
	1226	Concilium Weſtmonaſterienſe.
Gregorius IX.	1227	
	1234	Concilium Romanum.
	1237	Concilium Londonienſe.
Celeſtinus IV.	1241	
Sedes vacans.	1241	
	1242	Concilium Tarraconenſe.
Innocentius IV.	1243	
	1245	CONCILIUM LUGDUNENSE I. GENERALE.
Alexander IV.	1254	
Urbanus IV.	1261	
Clemens IV.	1265	
	1267	Concilium Viennenſe.
Gregorius X.	1271	
	1274	CONCIL. LUGDUN. II. GENER.
		Concilium Saltzburgenſe.
Innocentius V.	1276	
Hadrianus V.	1276	
Joannes XIX. vulgo XXI.	1276	
Nicolaus III.	1277	
	1279	Concilium Tarraconenſe.
Martinus II. vulgo IV.	1281	Concilium Saltzburgenſe.
Honorius IV.	1285	
	1286	Concilium Ravennate I.

Hono-

Digitized by Google

& Conciliorum omnium.

Honorius IV.	1287	Concilium Herbipolenſe.	Paulus II.	1464	
Sedes Vacans.	1287	Concilium Mediolanenſe.	Sixtus IV.	1471	
Nicolaus IV.	1288			1473	Concilium Toletanum.
	1291	Concilium Saltzburgenſe.	Innocentius VIII.	1484	
		Concilium Londonienſe.	Alexander VI.	1492	
		Concilium Mediolanenſe.	Pius III.	1503	
Sedes vacans	1292		Julius II.	1503	
	1292	Concilium Aſchaffenburgenſe.		1510	Conciliabulum Turonenſe.
Celeſtinus V.	1294			1511	Conciliabulum [illegible]
Bonifacius VII.	1294			1512	CONCILIUM LATERANENSE V
vulgo VIII.	1297	Concilium Lugdunenſe.			GENERALE.
	1302	Concilium Romanum.	Leo IX. vulgo X.	1513	
Benedictus X.	1303		Hadrianus VI.	1522	
vulgo XI.			Clemens VII.	1523	
Clemens V.	1305			1527	Concilium Senonenſe.
	1310	Concilium Salzaburgenſe I.	Paulus III.	1534	
		Concilium Saltzburgenſe II.		1536	Concilium Colonienſe.
		Concilium Moguntinum.		1548	Concilium Auguſtanum.
	1311	CONCILIUM VIENNENSE GENE.			Concilium Treverenſe I.
		Concilium Ravennate II.		1549	Concilium Colonienſe II.
Sedes vacans.	1314	Concilium Ravennate III.			Concilium Moguntinum.
Joannes XX	1316				Concilium Treverenſe II.
vulgo XXII.	1317	Concilium Ravennate IV.			CONCILIUM TRIDENTINUM
	1322	Concilium Palentinum.			GENERALE.
	1324	Concilium Toletanum.	Julius III.	1550	
	1327	Concilium Avenionenſe.	Marcellus II.	1555	
Benedictus XI.	1334		Paulus IV.	1555	
vulgo XII	1339	Concilium Toletanum.	Pius IV.	1560	
Clemens VI.	1342			1565	Concilium Mediolanenſe I.
	1347	Concilium Toletanum.	Pius V.	1566	
Innocentius VI.	1352			1569	Concilium Mediolanenſe II.
	1355	Concilium Toletanum.	Gregorius XIII.	1572	
Urbanus V.	1362			1573	Concilium Mediolanenſe III.
Gregorius XI.	1370			1576	Concilium Mediolanenſe IV.
Urbanus VI	1378			1579	Concilium Mediolanenſe V.
	1386	Concilium Saltzburgenſe.		1582	Concilium Mediolanenſe VI.
	1388	Concilium Palentinum.	Sixtus V.	1585	
Bonifacius VIII.	1389		Urbanus VII.	1590	
vulgo IX.			Gregorius XIV.	1590	
Innocentius VII.	1405		Innocentius IX.	1591	
Gregorius XII.	1406		Clemens VIII.	1592	
	1409	Concilium Aquilejenſe.		1596	
		Conciliabulum Aragoniæ.	Leo X. vulgo XI.	1505	Concilium Aquilejenſe.
		Concilium Piſanum.	Paulus V.	1605	
Alexander V.	1409		Gregorius XV.	1621	
Joannes XXI.	1410		Urbanus VIII.	1623	
vulgo XXIII.	1414	CONCILIUM CONSTANTIENSE	Innocentius X.	1644	
		GENERALE.	Alexander VII.	1655	
Martinus III.	1417		Clemens IX.	1667	
vulgo V.	1420	Concilium Salzburgenſe.	Clemens X.	1670	
	1423	Concilium Senenſe.	Innocentius XI.	1676	
Eugenius IV.	1431	CONCILIUM BASILEENSE.	Alexander VIII.	1689	
	1431	Conciliabulum Bituricenſe.	Innocentius XII.	1691	
		CONCIL. FLORENTIN. GENER.	Clemens XI.	1700	
	1440	Concilium Friſingenſe.	Innocentius XIII.	1721	
Nicolaus V.	1447		Benedictus XIII.	1724	Concilium Lateranenſe.
	1448	Concilium Turonenſe.	Clemens XII.	1730	
	1449	Concilium Lugdunenſe.	Benedictus XIV.	1740	
Caliſtus III.	1455				
Pius II.	1457				

FINIS CATALOGI PONTIFICUM, ET CONCIL.

Digitized by Google

INDEX ALPHABETICUS
CANONUM, ET CAPITULORUM OMNIUM
DECRETI, DECRETALIUM GREGORII IX. SEXTI, CLEMENTINARUM, EXTRAVAGANT. JOANNIS XXII., ET COMMUNIUM.

OPERA

JOAN. LEL.

PRÆFATIO.

INdice Titulorum Juris Canonici ad novam formam redacto, ad novum etiam Canonum, & Capitulorum Indicem operam duxi conferendam, ita ut rebus ſecundum Rubricas ad ordinem alphabeticum diſpoſitis, Capitula, quibus continentur, ad certam normam referrem. Tria vero, quæ ad id me potiſſimum impulere, Lectori, ut labore qualicunque frui valeat, exponere operæ pretium eſt.

1. Defectus quippe præcedentium Indicum, qui hucuſque prælo prodierunt. Illi ſiquidem parum accurate ſecundum ordinem Alphabeti conſtituti ſunt, ut conferenti patebit. Accedit, quod in præcedentibus Editionibus hac forma emiſſis, nec notatis paginis, Capitulum diutius fuerit inquirendum, tyroni intelligo, cujus labor hoc Indice levatur, dum ſingulis Capitulis paginæ ſignatæ ſunt: quinimo evolvendi fuerunt ſex diverſi Indices, *Canonum Decreti*, *Decretalium*, *Sexti*, *Clementinarum*, *Extravagantium Joannis XXII. & Communium*; quibus evolvendis quantum temporis terendum fuerit, vel ipſe novi, dum Jus Sacrum primum libavi. Hic vero ſingula, & quotquot ſint Capitula toto jure diffuſa, unica ſerie perſtringit, & tali, ut primo intuitu *Decretum* a *Decretalibus*, & viciſſim *cæteræ Collectiones* ab his diſcerni valeant; quæ enim priori ſe linea offerunt, *Canones* ſunt, ſeu *Capitula Decreti*, inter quæ *initialia* Diſtinctionum, Cauſarum, & Quæſtionum, quæ ſunt *Gratiani*, *litteris*, ut vocant, *Italicis* imprimi curavi, quæ vero in Contextu eundem Gratianum Auctorem habent, quia cum Canonibus quandoque confunduntur, eodem cum illis charactere imprimuntur. Ea, quæ hic annotare ſorte non abs re erit; ſunt autem ſequentia.

Paulus Dyaclinæ, 43. cauſ. ij. quæſt. 7.
Qui Calumniam, 2. v. quæſt. *6*.
Cum Majores, 20. vj. quæſt. 1.
Unde ipſe, 2. viij. quæſt. 1.
Cogitatio, 21. de pœnitentia, diſtinctione 1.
Hanc ſocietatem, 12. Eadem diſtinct. 4.
Sicut ergo, *9*. xxxv. quæſt. *9*.

Capitula Decretalium *Gregorii IX.* Linea paulo interiori continentur cum cæteris Collectionibus, quas quidem Collectiones minores *Litteris* etiam *Italicis* impreſſas habes, jucunda, ut opinor, ſed utiliori varietate, quæ, ut dixi, Decretales ab his diſtinguat.

2.

2. Quod autem in *Editione Romana* juſſu *Gregorii XIII.* maximo legentium fructu, contulerunt *Correctores Romani*, Canonibus Decreti Auctorum nomina ſubjungendo, Decretalibus *Gregorii IX.* & cæteris collectionibus, præſtiti, ut omnimodæ Correctioni, ſimilique foret adjumento, quod olim Decreto Gratiani adhibitum fuerat; & ſicut Legum Civilium cupidi in Indicibus, quos illarum compilatores effecerunt [majori dicam Auctorum labore, an Studioſorum commodo] dum Titulis Libros, Legibus Numerum in Titulis adaptarunt, prorſus idem perfeci, ne quod præſtat dignitate Juri Civili, vel in hoc ipſi poſtponeretur, inſerendo inſuper Capitulis *Regulas Juris in Sexto*, tum, ut hac in parte deficientibus Indicibus ſuccurreretur, cum etiam has Regulas, quaſi inadvertentes Studioſi memoriæ mandarent, dum Indicem manibus verſabunt.

3. Sed nec minori, minuſve neceſſaria legentium utilitate exemplo *Joannis Guorneri* [a], quem in hoc ſecutus eſt *Antonius Broſius* [b] Arvernus presbyter in Indice Canonum Decreti, additi ſunt Canonum numeri in Diſtinctionibus, & Quæſtionibus: ſic nempe citra temporis jacturam loca citata inveniuntur, nec tota Diſtinctio, vel Quæſtio percurrenda eſt. Quam ergo prædicti Auctores operam adhibuerunt in Decreto, eandem, ut monui, in Decretalibus, & cæteris Collectionibus attuli, ſervata, quantum licuit, citandi methodo apud Auctores uſitatiori, a qua nonnihil aberraſſe viſi ſunt *Guornerus*, & *Broſius*. Hanc tamen in omnibus non adeo ſervavi, [ſi vera citandi methodus in Indicibus impreſſis probe ſervata ſit] ſed quaſi neceſſario ab illis receſſi, in hoc & ſimilibus verba rejiciendo: etenim imprimis ſolitum fuit Ca. *ſi is qui præeſt*. xj. quæſt. 3. & illud *ſi is qui*. xxiij. quæſt. 4. Ratio fuit, quod ſi ſufficiat allegari Ca. *ſi is qui*, per hæc ſola verba *in Cauſa* xxiij. ſufficere debet *in Cauſa* xj. Et ſane ſatis ab invicem diſcernuntur per *Cauſam* xj. & xxiij. Hæc enim verborum additio in Cap. ejuſdem initii magis confundit, quam diſtinguit; ſed & arbitraria eſt, & ad libitum omittitur, quod conſtat ex innumeris allegationibus, hoc vel illo modo: argumentoque eſſe poteſt Correctio Romana in Can. *Futuram*, 15. xij. q. 1. ubi can. 1. diſt. 8. citatur tantum per hoc verbum, *Decrevit*, quod in ſuo Indice ſervavit *Broſius* ſequentium verborum additor copioſus, & in hoc ab ipſo *Doviatio* [c] laudatus; in Indice tamen Editionis Romanæ imprimitur: *Decrevit ſancta Synodus*, & apud *Guornerum*: *Decrevit ſancta Synodus nullum*. Præ omnibus mihi maxime placet *Broſii* citatio C. *Decrevit*, eamque duxi in ſimilibus ſequendam, quanquam non in omnibus, propter receptiſſimum modum verba in certis aliis addendi.

Similiter videntur Capitula *Epiſcopus*, per hoc ſolum verbum allegeanda, *argum.* diſt. 88. quod dic de Capitulis *ſi qua*, argum. xxvij. qu. 1. c. 22. & 28. de Capitulis *ſi quis*, argum. xj. qu. 1. & 3. xvij. qu. 4. xxvij. qu. 1. & 2. &c. de Capitulis *Pervenit*, argum. xviij. quæſt. 2. & aliis pluribus. Nam cui bono prædicta, & alia Capitula in editione Romana &c. prænotantur numeris j. ij. iij. &c. Adde Cap. *Si quis*, &c. promiſcue-

[a] *Guorneri* Index Canon. Decreti prodiit in lucem cum ejuſdem *Analyſi* Lib IV Inſtitution. Juris Canon. *Urſellis* 1604.
[b] Index *Broſii* adaptatus eſt Editioni Juris Canonici *Pariſiis* M. DC. LXXXVII.
[c] *Joan. Doviatius* prænotion. Canonicarum Lib. V. cap. 23. pag. 725.

miſcue citati *d* per hæc prima verba vel additis ſequentibus verbis, quem modum tandem retinui, ſed adjectis in margine numeris j. iv. vij. x. &c. inde fit, ut citatio, quoquo modo fiat, facilius vel conferri, vel reſtitui valeat.

Poſſent etiam hæc Capitula utroque modo poni in Indice, quod in aliquibus etiam ſervavi; ſed privati non eſt hanc in ſe provinciam ſuſcipere, utpote non omnibus placituram, licet permultis utiliſſimam. Et ne ad majorem molem Index ſic excreſceret, judicarem rejicienda *Initialia Gratiani*, & horum loco Capitula hoc duplici modo ſubſtituenda; hæc tamen *verba Gratiani* retuli ad Indicem pro more recepto in editione Romana, ſuppletis etiam exemplo *Broſii* quibuſdam, quæ deerant: Ex. gr. *Duo Clerici* in principio *Cauſæ* xix. &c. Plura alia in præſenti correxi, reſtitui: quæ quidem attingere libet, ſed enarrare foret longius; verbo dicam, Capitula omnia non ſemel, ſed bis, atque iterum, exſcripſi, legi, relegi, omiſſa quæcunque, pro poſſe, reſtitui.

Bis poſita ſine ullo diſcrimine, ut c. ſtatutum eſt ij. qu. *6.* &c. *Et ſuppoſita*, ſi quis reliquerit, *diſt.* 30. Placuit ut iis. xxiij. quæſt. 5. ſecundum tropologiam, *diſt.* 37. delevi. Male allegata, *ſi quis obligatus*, pro *ſi quis oblitus*. 4. xiv. qu. 4. Et falſas inſcriptiones, *c. ſi quis ab Epiſcopo*, 20. ij. qu. 7. Concilium *Arelatenſe*, pro *Aurelianenſ*. j. c. *ſi quis Diaconus*, 29. diſt. 50. *Iſidorus* pro *Hormiſda Papa*, & ſimiles errores hinc inde reſtitui; quas quidem falſas allegationes, & inſcriptiones habuit *Editio Pariſienſis* an. 1687. haſque non correxit *Lipſienſis Editio* an. 1695. ſumptibus *Job. Friderici Gleditſchii*, plurimoſque alios errores hic, & alibi longe majoris momenti ad exemplar Pariſienſe expreſſit, ut novos taceam.

Cæterum ſicut in Decreto *Correctiones Romanas* per litteras C.R. deſignavi, ita in Decretalibus *Partes Deciſas* per litteras P.D. utraſque ſub *Gregorio XIII.* adhibitas, Capitulis addidi: cujus ratio, neceſſitas *Correctionum Decreti*, & *Partium Deciſarum* in Decretalibus, fuit; cum enim in editione Textus Canonici *Caſus*, ſive ſpecies facti, olim a *Bernardo Compoſtellano* hortatu, vel forte mandato *Innocentii IV.* exarati cum Gloſſis deleri fuiſſent, ad faciliorem Scholarum, & Legentium uſum, ſupplendi fuerunt in quibuſdam Capitulis magis notabilibus. Exemplo eſſe poſſunt c. *Concilium*, 2. de obſervat. jejunior. cap. *ſicut*, 8. Ne Clerici, vel Mon. &c. & obſcurioribus; vel partes alioquin etiam notabiliores addendæ, ut cap. *ſolitæ*, *6.* de Majoritate, cap. *Quod Clericis*, *9.* cum ſeq. de Foro compet. cap. *cum ab omni*. 10. de vita, & honeſt. Cleric. &c. quod in prædictis partibus deciſis præſtatur: adeoque quo fructu Correctiones, & Partes Deciſæ conſignatæ ſint, ex harum & præſtantia, & neceſſitate judicabit Lector; qui etiam memor erit ſæpe dictas Correctiones Decreti inveniri ſolum in editionibus *Gregorii XIII.*, & ſimiliter *Partes Deciſas* in ejuſdem Pontificis Textualibus Editionibus, niſi Editionem Antuerpianam *Antonii Contii* de anno 1570. exceperis.

d Vide Notam marginalem in ca. convenientibus 4. j. q. 7. ad ca. *ſi quis*, 11. xxvij. qu. 2. &c.

INDEX

INDEX
CANONUM, ET CAPITULORUM OMNIUM
TOTIUS JURIS CANONICI.

CR *Correctiones Romanas* in Decreto Gratiani,
PD *Partes deciſas* in Decretalibus Gregorii IX. deſignant.

A

AB *accuſato*, in principio, iij. *quæſtione* 12. Gratianus. pag. 464
Ab antiqua, 44. *de conſecratione*, diſtinct. 4. *Gregorius* CR. 1219
Ab arbitris, 12 de officio, & poteſtate Judicis delegati, tit. 14. *in Sexto* Libro 1 Bonifac. VIII. 45
j. Abbas 2. xviij qu 2 *Gregorius* CR. 722
ij. Abbas, 8. xviij. qu. 2. *Moguntinenſe Concilium* 724
Abbas, 2. *de his quæ vi, metuſve*, tit. 40. Lib. I. Alexander iij. 178
Abbate, 3 de ſententia, & re judicata, tit. 14. *in Sexto* Lib. 2. Innocentius iv. 74
Abbate, 25. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Innocentius iij. 743
j. Abbatem, 3. xviij. qu. 2. *Gregorius*, CR. 722
ij. Abbatem, 4 xviij. qu. 2. *Pelagius Papa*, 722
Abbatem, 40. *de Reſcriptis*, tit. 3. Lib 1. Gregor. ix. 25
Abbates, 16. xviij. qu. 2. *Aurelianenſe Concilium* j. CR. 726
Abbates, 3. de privilegiis, tit. 7. *in Sexto*, Lib. 5. Alexander iv. 130
Abbates, 1. de Reſcriptis, tit. 2. *in Clementinis*, L. 1. Clemens v. *in Concilio Viennenſi*. 155
Abbati. 22. diſt. 54 *Octava Synodus*, CR. 187
Abbatibus, 41 xij. qu. 2. *Aurelian. Concil. iij.* 609
Abbatibus, 12. xviij. qu. 2. *Paſchalis ij.* 727
Ab Eccleſia, Unic. de reſtitutione in integrum tit. 11. & ultimo. *In Clement.* Lib. 1. Clemens v. *in Concilio Viennenſi*, 204
Ab eo, 24. ij qu. 6. *Theodoſiana Leges*, 411
Ab eo, 3. finale, *de ſequeſtratione poſſeſſionum*, tit. 17. Lib. 2. Gregorius ix. 245
Ab eo quo appellat, 6. de appellationibus, tit. 15. ult. *In Sexto*, Lib. 2. Bonifacius viij. 80
Ab eo qui contra, 31. de electione, tit. 6. *In Sexto* Lib. 1. Bonifacius viij. 28
Ab Epiſcopis, in principio, diſt. 70. *Gratianus*, 224
Ab excommunicatis, 4 ix. qu. 1. *Urbanus Papa ij.* 522
Ab excommunicato, 41. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. *Gregorius IX.* 25
Ab exordio. 2. diſt 35 *Hieronymus*. 317
Abiit Judas. 8. xi. qu 3. *Beda*, 579
Ab illo, 12 finale, xiv. qu. 4. *Ambroſius*, 641
Ab Imperatoribus, 10. xxiij. qu. 3 *Carthaginenſe Concilium V.* CR. 783
Ab infirmis, 1. xxvi. qu. 9. *Theodorus in Pœnitentiali*, 903
Ab iſto die, 9 xxxv. qu. 6. CR. 1135
Ab iſto die 11. finale xxxv. qu. 5. *Innocent. II.* 1136
Abolendæ, 25. *de ſepulturis*, tit. 28. Lib. 3. *Innocentius III.* 442
j. Abſens, 13. iij. qu. 9. *Zepherinus Papa*, 461
ij. Abſens, 18 iij qu. 9. *Felix Papa*, 462
j. Abſente, 3. iij qu. 9. *Calixtus Papa*, 460
ij. Abſente. 11. iij. qu. 9. *Felix Papa*, 461
Abſit, 26. diſtinct. 50. *Epiſtola Cleri Rom. ad Cyprian. Pap.* CR 160
Abſit, 14. xj. qu. 3. *Anterus Papa*, 562
Abſolutionis, unic. de his quæ vi. tit. 20. *in Sexto* Lib. 1. *Gregor. X. in Concilio Lugdun.* 58
Abſolutos, 16. finale, *de hæreticis*, tit. 7. Lib. 5. *Gregorius IX.* 566
Abſque ſynodali, in principio, xv. qu. 7. Gratianus, 485
Abuſionibus, 2. finale, de pœnitentiis, & remiſſionibus, tit. 9. *In Clementin.* Lib. 5. *Clemens V.* 259
Accedens, 10. diſt 50. *Gregorius*. CR. 160
Accedens. 23. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. *Innocentius III.* 605
Accedens, 14 *de Conceſſione Præbendæ*, tit. 8. Lib. 3. *Innocentius III.* PD. 397
Accedens, 17. *de Converſione Conjugatorum*, tit. 32. Lib 3. *Innocentius III.* PD. 470
Accedens, 8. *de Crimine falſi*, tit. 20. Lib. 5. *Innocentius III* 672
Accedens, 24. *de Præbendis, & Dignitatibus*, tit. 5. L. 3. *Innocentius III.* 379
Accedens, 10. *de Procuratoribus*, tit. 38 Lib. 1. *Gregorius IX.* 185
Accedens, 14. *de Purgatione Canonica*, tit. 34. Lib. 5. *Innocentius III.* 708
Accedens. 7. finale, *de raptoribus*, tit. 17. Lib. 5. *Innocentius III.* PD 662
j. Accedens, 2. *Ut lite non conteſtata*, tit. 6. Lib 2. *Innocentius III.* PD. 208
ij. Accedens, 4. *Ut lite non conteſtata*, tit. 6. Lib. 2. *Innocentius III.* PD. 209
Accedentes, 21. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. *Innocentius III.* PD. 309
Accedentibus, 12 *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. *Innocentius III.* 686
Accedentibus, 15. *de Privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. *Innocentius III.* 697
Accepimus, 13. *de ætate, & qualitate*, tit. 14. Lib. 1. *Innocentius III.* PD. 102
Accepimus, 4. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. *Alexander III.* PD. 276
Accepimus 5. *de pactis*, tit. 35. Lib. 1. *Alexander III* 167
Accepimus, 16. finale, *de purgatione Canonica*, tit. 34. Lib. 5 *Innocentius III.* 709
j. Accepiſti, 90 *de conſecratione*, diſt. 4. *Ambroſius*, 1229
ij. Accepiſti, 92. *de conſecratione*, diſt 4. *Ambroſius* 1229
Accepiſti, 1. *de frigidis, & maleficiatis*, tit. 15. Lib. 4. Ex Brocard. Lib. 18. 574
Accepiſti, 2. *de ſponſa duorum*, tit. 4. Lib. 4. Ex Brocardo Lib. 30. 558
Accepta, 35. *de appellationibus*, tit. 28 Lib. 2. *Alexander III.* PD. 334
Accepta, 3. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. *Alexander III* PD. 225
Acceſſerunt, 62. *de conſecrat.* diſt. 2. *Auguſtinus*, CR. 1197
Accidit. 5. *de deſponſatione Impuberum*, tit. 2. Lib. 4. *Alexander III.* PD. 547
Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis Reg XLII. de Reg. Jur. in Sexto, *Bonifacius VIII.* 178

Digitized by Google

Index Capitulorum omnium.

Accipite, 81. *de Conſecratione*, diſt. 2. *Hieronymus*, 1196
Accuſaſti. 8. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Ex Brocard. Lib. XLIII. 597
j. Accuſatio, 15. ij. qu. 7. *Anacletus*. 421
ij. Accuſatio, 19. ij. qu. 7. *Sixtus Papa II.* 422
Accuſationes, 7. iij. qu. 5. *Hadrianus Papa in Synodo Romana*, CR 447
Accuſator, 2. finale, vj. qu. 5. *Codex*, 491
Accuſatores, 4 diſt. 46. *Carthaginenſe Concil. IV.* CR. 150
Accuſatores, 2. iij qu. 5. *Anacletus Papa*, 446
ij Accuſatores, 8 iij. qu. 5. *Stephanus*, 447
iij Accuſatores, 12. iij. qu. 5. *Calixtus Papa*, 448
Accuſatores, 1. iij. qu 8 *Zepherinus*, CR. 459
Accuſatori, 1. iij qu. 9. *Teleſphorus Papa*, 460
Accuſatoribus, 3. iij. qu. 5. *Symmachus Papa*, 446
Accuſatorum, 1. ij. qu 8. *Calixtus Papa*, CR. 436
Accuſatum, 14. ij. qu. 5. *Sylveſter Papa*, CR. forte *Gregorius* in Regeſto, 199
Accuſatum, 4. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Deodatus Papa, 610
Accuſatus, 5. iij. qu. 6. *Sixtus Papa II.* 451
Accuſatus, 8. de hæreticis, tit. 2. *In Sexto*, Lib. 5. Alexander IV. 115
Achab Rex, 27. *de pœnitent.* diſt. 3. *Hieronymus*, 1067
j. Achatius, 1. xxiv. qu. 1. *Gelaſius*, CR. 842
ij. Achatius, 3. xxiv. qu. 1. *Felix Papa*, CR. 843
A collatione, 12. de appellationibus, tit. 15. & ult. *In Sexto*, Lib. 2. Bonifacius VIII. 82
Acolythus, 16. diſt. 23. *Carthaginenſe Concil. IV.* 76
A Crapula, 14. *de Vita, & honeſtate Clericorum*, tit. 1. Lib. 3. *Innocentius III.* in Conc. Later. 361
Actione, 8. xxij. qu. 4. *Ex ſeptima Synodo*, CR. 766
Actor, qui, 1. de dolo, & contumacia, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 2. *Innocentius IV.* 65
Actus Legitimi conditionem non recipiunt neque diem, Reg. L. de Reg. Jur. in Sexto, Bonifac. VIII. 188
Acutius, 2. diſt. 26. *Auguſtinus*, CR. 85
Acutius, 2. *finale*, xxviij. qu. 3. *Auguſtinus*, CR. 951
Ad abolendam, 16. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. *Innocentius III. in Concilio generali Lateranenſi*, 111
Ad abolendam, 9. *de hæreticis*, tit. 7. Lib. 5. Lucius III. PD. 636
Adam, 11. diſt. 40. *Gregorius*, CR. 198
Adam, 80. *de pœnitentia*, diſt. 1. *Ambroſius*, 1031
Adam, 18. xxxiij. qu. 5. *Ambroſius*, CR. 1102
Ad Apoſtolatus, 2. tit. 4 de Conceſſione Præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis. *In Extravag.* Joannis XXII. 278
Ad Apoſtolicæ, 20. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 1. Lucius III. PD. 449
Ad Apoſtolicæ, 2. de ſententia, & re judicata tit. 14. *In Sexto*, Lib. 2. *Innocentius IV.* 72
Ad Apoſtolicam, 13. *de converſione Conjugatorum*, tit. 32. Lib. 3. *Innocentius III.* 468
Ad Apoſtolicam, 16. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. *Innocentius III.* PD. 460
Ad Apoſtolicam, 42. *de Simonia*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius III. *in Concilio generali*, 623
Ad audientiam, 34. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. *Alexander III.* PD. 134
Ad audientiam, 4. finale, *de capellis Monachorum*, tit. 37. Lib. 3. Honorius III. 401
Ad audientiam, 15. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4. Lib. 3. Honorius III. PD. 371
Ad audientiam, 8. *de crimine falſi*, tit. 20. Lib. 5. *Urbanus III.* PD. 669
Ad audientiam, 12. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. *Alexander III.* PD. 447
j. Ad audientiam, 3. *de Eccleſiis ædificandis*, tit. 48. L. 3. *Alexander III.* 529
ij. Ad audientiam, 5. *de Eccleſiis ædificandis*, tit. 48. Lib. 3. *Urbanus III.* 530
Ad audientiam, 4. *de his quæ vi, metuſve*, tit. 40. Lib. 1. *Innocentius III.* 179
Ad audientiam, 12. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib 5. *Clemens III.* 652
Ad audientiam, 1. *de Officio Vicarii*, tit. 28. Lib. 1. *Alexander III.* 125
Ad audientiam, 13. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. *Innocentius III.* PD. 310
Ad audientiam, 9. *de rebus Eccleſiæ alienandis*, tit. 13. Lib. 3. *Cœleſtinus III.* 408
j. Ad audientiam, 11. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Lucius III 18
ij Ad audientiam, 31. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Honorius III. PD. 22
Ad audientiam, 4. *de ſponſalibus, & matrimonio*, tit. 1. Lib 4 *Alexander III.* 518
Ad audientiam, 2. finale, *de torneamentis*, tit. 13. L. 5. *Alexander III.* PD. 658
Ad aures, 7. *de ætate, & qualitate*, tit. 14. Lib. 1. *Clemens III.* 100
Ad aures, 13. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. *Alexander III.* PD. 118
Ad aures, 3. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. *Alexander III.* PD 612
Ad aures, 3. *de his quæ vi, metuſve*, tit. 40. Lib. 1. *Clemens III.* PD. 178
Ad aures, 10. *de pœnis* tit. 37. L. 5. *Innocentius III.* 714
Ad aures, 6. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. *Alexander III.* PD. 308
Ad aures, 7. *de rebus Eccleſiæ alienandis*, tit. 13. Lib. 3. *Alexander III.* 408
Ad aures, 8. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Lucius III. PD 12
Ad aures, 24. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Lucius III. 615
Ad aures, 5. *de tempor. Ordinationum*, tit. 11. Lib. 1. Lucius III. 93
Ad certitudinem, 3. de Sententia Excommunicationis. tit. 10. *In Extravag. Com.* L. 5. *Clemens V.* 404
Ad compeſcendas, unic. de ſequeſtrat. poſſeſſion. & fructuum, tit. 6. *In Clem.* Lib. 2. Clemens V. 209
Ad conditorem, 3. tit. 14. de Verborum ſignificatione, *In Extravag.* Joannis xxij. 295
Ad cujuslibet, 9. de Præbendis, & dignit. tit. 2. *In Extrav. commun.* Lib. 1. Joannes xxij. 344
Ad Decimas, 2. finale, *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 5. *in Sexto*, Lib. 2. *Bonifacius VIII.* 65
Ad decorem, 5. *de inſtitutionibus*, tit. 6. Lib. 3. Innocentius III. PD. 387
Ad DEUM, 9. xxxij. qu. 5. *Auguſtinus*, 990
Addidiſtis, 2. xx. qu. 1. *Gregorius*, CR. 716
Ad diſſolvendum, 13. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. *Innocentius III.* PD. 551
Additur, 13. xxvij. qu. 2. *Hieronymus*, CR. 929
Ad ejus vero, 4. *finale*, diſt. 5. *Gregorius*, 7
Ad eminentiam, 10. *de ſententia Excommun.* tit. 39. Lib. 5. Clemens III. PD. 726
Ad Epiſcopos, 11. xvij. qu 4. Gelaſius, 712
Ad extirpandas, 12. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. L. 1. Alexander III. PD. 110
Ad falſariorum, 7. *de crimine falſi*, tit. 20. Lib. 5. *Innocentius III.* PD. 671
Ad fidem, 33. xxiij. qu. 5. *Auguſtinus*, CR. 818
Ad hæc, in principio, xiij. qu. 1. *Gratianus*, 626
j. Ad hæc, 6. *de appellationib.* tit. 28. L. 2. Alexand. III. 326
ij. Ad hæc, 20. *de appellationibus*, tit. 28. Lib 2. Alexander III. 330
iij Ad hæc, 27. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander III. PD. 332
iv. Ad hæc, 30. *de appellationibus*, 28. Lib. 2. Alexander III. PD. 333

v. Ad

v. Ad hæc, 37. *de appellationib.* t. 28 L. 2. Lucius iij. 334
Ad hæc, 1. *de conſecrat. Eccleſiæ*, tit. 40 Lib. 3. *Alexander III.* 510
Ad hæc, 25. *de Decimis*, t. 30. L. 3 *Alexand. III* 448
Ad hæc, 1. *de dolo, & contumacia* tit. 14 Lib. 2. *Alexander III.* 285
Ad hæc, 2. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. *Alexander III.* 682
Ad hæc, 12. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17 Lib. 1. *Clemens III.* 110.
Ad hæc 8. *de Judæis* tit. 6. Lib. 5. *Alexander III.* 630
Ad hæc 7. *de Officio Archidiaconi*, tit. 23. Lib. 1. *Innocentius III.* 120
Ad hæc, 3. *de Officio Vicarii*, tit. 28 Lib. 1. *Alexander III.* 125
Ad hæc, 1. *de poſtulatione Prælatorum*, tit. 5. Lib. 1. *Innocentius III.* PD. 31
Ad hæc 13. *de præbendis*, tit. 5. Lib. 3. *Alexander. III.* 375
Ad hæc 5. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. *Alexander III.* PD. 793
Ad hæc, 4. *de religioſis domibus*, tit. 36. Lib. 3. *Urbanus IV.* PD. 487
Ad hæc, 20. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Lucius iij PD 13
Ad hæc, 12. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. *Urbanus II.* PD. 713
Ad hæc, 8. *de teſtamentis*, tit. 26 Lib. 3. Alexand iij. 430
Ad hæc, 1. *Ut lite non conteſtata*, tit. 6. Lib. 2. *Innocentius III.* PD 207
Ad hoc, 7. *finale*, diſt. 89. *Gregorius I.* & *Boniſac. II.* CR. ad inſcrip. 270
Ad hoc, 63. xvi qu. 1. *Gregorius*, 680
Ad hoc, 143. *de conſecratione*, diſt. 4. *Auguſtinus*. 1242
Ad hoc, 2. *de auctoritate, & uſu pallii*, tit. 8. Lib 1. *Celeſtinus III.* PD. 78
Ad hoc, 1. *de ſequeſtratione poſſeſſionum*, tit. 17. Lib 2. *Innocentius III.* PD 244
Ad hoc, 1. *de ſolutionibus*, tit. 23. Lib. 3. Alexander iij. 423
Ad honorem, 4 *de auctoritate, & uſu pallii*, tit. 8. Lib 1. *Innocentius III.* 78
Adhuc inſtant perfidi, 32. *de pœnitentia*, diſt. 3. *Auguſtinus* CR. 1068
Ad id, 21. *de ſponſalibus, & matrimoniis*, tit. 1. Lib 4. *Clemens III.* 542
Adjicimus, 19. xvi. qu. 1. *Leo Papa.* 665
Ad liberandam, 17. *de Judæis*, tit 6. Lib. 5. *Innocentius III in Concilio generali.* 633
Ad limina 7. xxx. qu. 1 *Joannes Papa VIII.* CR. 958
Ad menſam, 24. xi qu 3. *Joannes Chryſoſtomus*, CR. 565
Adminiſtratores, 26 xvi, qu. 5. *Joannes VIII.* 81
Admittuntur, 21. diſt. 54. *Leo Papa I.* CR. 187
Admoneant, 15 xxvi. qu. 7. *Auguſtinus*, CR 918
Admonemus, 2 xvi. qu. 1. *Urbanus II.* melius *Mogunt. Conc. I.* CR. ad inſcript. 648
Admonendi, 57. ii qu 7. *Gregorius* CR. 435
Admonere, 14. xvi qu 1. *Gregorius.* 664
Admonere, 8. xxiii. qu. 2 *Stephanus Papa*, CR 1006
Admonet, 4. *de renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Alexander iii. 80
Ad noſtram, 3. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iii. PD. 325
Ad noſtram 5. *de Confirmatione utili vel inutili*, tit. 30. ultim Lib. 2. *Innocentius III.* 355
Ad noſtram, 4. *finale, de Conjugio ſervorum*, tit. 9. Lib. 4 *Innocentius III.* 564
Ad noſtram, 3. *de conſuetudine*, tit. 3. Lib. 1. Innocentius iij. 27
Ad noſtram, 5. *de Emptione & Venditione*, tit 17. Lib. 3. *Innocentius III.* 413
j. Ad noſtram, 7. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. *Alexander III.* PD 288
ij. Ad noſtram, 20. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. *Innocentius. III.* 293
iij. Ad noſtram, 21. *de jurejurando*, tit. 24 Lib. 2. *Innocentius III.* 293
Ad noſtram, 12. *de probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Honorius iij. PD 252
Ad noſtram, 11. *de rebus Eccleſiæ alienandis*, tit. 13. Lib. 3 Innocentius iij. PD 409
Ad noſtram, 8. *de regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Alexander iij PD 457
Ad noſtram, xt. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Alexander iij. 615
Ad noſtri Apoſtolatus, unic. tit. 11. de Privilegiis. *In Extravagant.* Joannis xxij. 285
Ad noſtrum, 2. de Cenſibus, tit. 13. *In Clementinis*. Lib. 3. Clemens V. 237
Ad noſtrum, 3. finale, de hæreticis, tit. 3. *In Clement.* Lib. 5. Clemens V. *in Conc. Viennenſ.* 250
Ad noſtrum, 2. finale, de Regularibus & tranſeunt. tit. 8. *In Extrav. Com.* Lib. 3 Joannes xxii. 365
Ad nuptiarum, 43. *de Conſecratione*, diſtinct. 1. *Aurelian. Concil.* 1157
Adoleſcens, 32. finale, *de ſponſalibus, & matrimoniis.* tit. 1. Lib. 4. *Gregorius IX.*
Ad onus, 1. tit. 1. de Electione. *In Extravag.* Joannis xxii. 271
Ad petitionem, 22. *de Accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Innocentius iii. PD 604
Ad præſentiam, 16. *de Appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iii. 328
Ad præſentiam, 2. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1 Alexander iii. 107
Ad probandum, 24. *de ſententia, & re judicata*, tit. 27 Lib. 2. Innocentius iij. 323
Ad quæſtiones, 6. *de rerum permutatione*, tit. 19. Lib. 2. Clemens iii. PD. 416
Ad reatum, 33. diſtinct. 81. *Carthag. Concil. IV.* 258
Ad regimen, 13 de præbendis, & dignitatibus, tit. 2, *In Extr. Com.* Lib. 3 Benedictus xii. 347
Ad reprimendam, 8. *de Officio Judicis ordinarii*, tit. 31. Lib. 1. Innocentius iij. 152
Adrianus, *vide* Hadrianus.
j. Ad Romanam, 6. ii. qu. 6. *Marcellus Papa* CR 406
ij. Ad Romanam. 8. ii qu. 6. *Zepherinus Papa.* 407
Ad Romanæ, 14 finale, de Præbendis, & dignitatibus, tit. 2. *in Extrav. Comm.* Lib. 3. *Paulus Venetus Papa II.* 348
Ad ſedem Apoſtolicam, 2. xxxv. qu. 5 *Alexan. II.* CR 1118
Ad ſuccidendos, unic. de ſchiſmaticis, tit. 3. *In Sexto* Lib. 5. Bonifacius VIII. 144
Ad ſupplicationem, 9. *de renunciatione*, tit 9. Lib. 1. Innocentius III. 82
Adverſarius. 13. *de Exceptionibus*, tit. 25. Lib. 2. *Gregorius.* IX. 307
Adveniens, 48. 7 qu. 1. Gregorius CR 509
Adverſus, 7. *de immunitate Eccleſiarum*, tit. 49. Lib. 3 Innocentius III *in Concil. generali Lateranenſ.* 532
Adulterii, 11. xxxii qu. 7. *Auguſtinus* CR 997
Adulterio. in principio xxxi qu. 1. Gratianus. 967
Ad ultimum, 2. *de cauſa poſſeſſionis & proprieт.* tit. 12. Lib. 2. *Celeſtinus III.* 228
Ad univerſalis, 1. de treuga, & pace, tit. 9. *In Extr. Comm.* Lib. 1. Sixtus IV. 322
Advocavit, 23. xxiv. qu. 1. *Ambroſius* CR 849
Æmulantes, 75. *de Conſecratione* diſt. 4. *ex Concilio Carthag. III.* CR. 1225
Æqualiter, 13. xxv. qu 2. & 3. *Julius*, CR 1112
Affectum, 10. xxvi qu 7. *Octava Synodus* CR 918
Afferte, 2 *de præſumptionibus*, tit 23. Lib. 2. *Salamonis paraclit.* 222
Afros 3. diſtinct. 98. *Gregorius*, CR 300

Index Capitulorum omnium.

Agapitus, 11. xvj. qu. 2. *Gregorius*, 664
Agapitus, 21. *de Conſecratione*, diſt. 1. *Gregorius*. CR 1151
Agatho, 22. diſt. 63. Ex *geſtis Romanorum Pontificum*. 220
Agathoſa, 21. xxvii. qu. 2. *Gregorius*, CR 932
Agite, 44. *de pœnit.* diſt. 1. *Auguſtinus*, CR 1020
Agnovimus. 13. xxvi. qu. 6. *Celeſtinus Papa* CR 907
Aguni homines. 97. *de Conſecrat.* diſt. 4. *Auguſtinus*. 1230
Ait Celeſtinus. 35. xxiv. qu. 1. *Nicolaus Papa*, CR 855
A Judicibus, 33 ij. qu. 6. *Milevitan Concil.* 415
Albericus, 43. *de teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib 2. *Innocentius III.* 267
Alia cauſa, 6. xvi. qu. 1. *Hieronymus*, 662
Alia quidem, 1. *de Procuratoribus*, tit. 38. Lib. 1. *Gregorius*, 172
Alienatores, 37. xij. qu. 2. *Urbanus Papa*, CR 608
Alieni, 23. ij. qu. 7. *Dionyſius Papa*, CR 421
Alieni, 2. iii. qu. 4. *Iginus Papa*. 444
Aliendum, 67. diſt. 50. *Leo Papa*, CR 178
Alienum, 1. xxx. qu. 2. *Leo Epiſcopus*. 732
Alienus, 4 diſt. 90. *Octava Synodus*, CR 271
Alienus, 19. xxiv. qu. 1. *Cyprianus* CR 841
Aliorum hominum, 14. ix. qu 3. *Symmachus*. 530
Aliquando, 7 xxxii. qu. 2. *Auguſtinus*, 979
Aliquanti, 6. xxvj. qu. 5. *Agathenſe Concilium*. 894
Aliquantos, 2. diſt 51. *Innocentius*. 179
Aliquos, 5. xv. qu. 1. *Auguſtinus*. 649
Aliter legitimum, 1 xxx. qu. 5. *Evariſtus*, CR. 903
Aliter ſe Orientalium. 14. fin. diſt. 31. *Stephanus Papa* in Concilio Lateranenſi, CR 103
Aliud eſt, 39 *de Conſecrat.* diſt. 4 *Auguſtinus* CR 1116
Aliud quidem. 34. xi. qu. 1. *Leo Papa*. 551
Aliud quidem, 65. *de pœnit.* diſt. 1. *Leo Papa*. 1028
Alius item, 3. xv. qu. 6. *Gregorius*, CR 657
Alligant 12. xxvj. qu. 7. *Joannes Chryſoſtomus*, CR 911
Alma mater, 24 fin de ſent. Excommunicat. tit. 11. in Sixto Lib. 5. *Bonifacius VIII.* 169
Altare, 14. j. qu. 2. *Paſchalis II.* CR 362
j. Altaria 31. *de Conſecr.* diſt. 1 *Epaunenſe Concil.* CR 1154
ij. Altaria 32 *de Conſecr.* diſt 1. *Agathenſe Concil.* 1155
Altaris palla, 39. *de Conſec.* diſt. 1. *Clemens Papa*. 1156
Altercationis, unic. de bigamis, tit. 12. in Sexto Lib. 1. *Gregorius X. in Concil. generali Lugdun.* 42
Ambitioſæ. unic. de rebus Eccleſiæ non alien. tit. 4 in *Extrav. Com.* Lib. 3 *Paulus Venetus, Papa II.* 351
A malis 8. xxiii qu. 4. *Auguſtinus*. 786
A memoria, 1. *Ut lite pendente*, tit. 16. L. 2. *Alexander III.* PD 242
Amputato, 11 xxv. qu. 2. *Julius Papa*. 816
A multis 9. *de ætate & qualitate*, tit. 14. Lib. 1. *Innocentius III.* 100
Ananias 3. xvii. qu. 1. *Gregorius in Regeſt.* 708
Anaſtaſius, 9. diſt 19. *ex Pontificali*, CR 59
Ancillam, 11. xxxii. qu. 2. *Leo Papa*, 980
Animadvertendum, 2. xvii. qu 4. *Hieronymus*. 755
Animæ Defunctorum, 22. xiii. qu. 2. *Gregorius Papa II.* CR 613
Animarum, 1. de ſepulturis, tit. 12. *In Sexto* Lib. 3. *Bonifacius VIII.* 108
Annis ſingulis, 16. diſt. 8. *Bylon. Conc.* CR 54
An non diſtricta, 19. xxiv qu. 3 *Nicolaus Papa*. 869
A nobis, 5. *de apoſtatis*, tit. 9. L. 5. *Honorius III.* 646
A nobis, 7. finale, *de bigamis*, tit. 21. Libr 1. *Innocentius III.* 118
A nobis, 9. *de Cohabitatione Clericorum & Mulierum*, tit 2. Lib. 3. *Innocentius III.* 324
A nobis 24. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. *Innocentius III.* PD 450
A nobis, 8. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. *Alexander III.* 549
A nobis, 2. *de Exceptionibus*, tit. 25. Lib. 2. *Innocentius III.* 321
A nobis, 2. *qui matrimonium accuſare poſſunt*, tit. 18. Lib. 4. *Clemens III.* 588
A nobis, 2. *de ſacramentis non iterandis*, tit. 16. Lib. 1. *Honorius III.* 107
j. A nobis, 21. *de Sententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib 5. *Clemens III.* 726
ij. A nobis, 28 *de Sent. Excommun.* tit. 39. Lib. 5. *Innocentius III.* PD 728
An putatis, 13. diſt. 86. *Ambroſius*. 260
An quod in ſubditos 2. xxxiii. qu 2. *Ambroſius*, CR 1005
An ſit deferendum, 42. *de appellationibus*, tit. 28. Lib 2. *Celeſtinus III.* 336
Ante baptiſmum. 54. *de Conſecrat.* diſt. 4 *Rabanus*, 1221
Ante benedictionem, 40. *de Conſecr.* diſt. 2. *Ambroſius*. 1177
Anteceſſor. 104. xi qu. 3. *Bonifacius Mart.* CR 585
Ante omnia, 9 *finale* diſt. 35. *Agathenſ. Conc.* 119
Ante omnia 7. diſt. 40. *Auguſtinus*, 132
Anteriorum, 28. ij qu. 6 *Juſtinianus in Novellis*. 411
Ante triennium, 1 diſt. 31. *Gregorius I.* CR 99
Ante viginti, 55 *de Conſecr.* diſt. 4. *Bracar. Concil. II.* 1228
Antigonus. 1. *de pactis*, tit 35. Lib. 1. Ex *Concil. Africano*. PD 166
Antiqua, 23 *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. *Innocentius III.* 700
Antiquæ, unic. tit. 6. de voto & voti redemptione, in *Extrav. ant. Joannes XXII.* 281
Antiqui, 19. *final* xxxiij. qu 2 *Toletanum Conc. VI.* CR 1011
Antiquis. 12 ix qu. 3. *Athanaſius Patriarcha* CR 529
Antiquitus. 2. ii. qu. 2 *Joannes Papa I.* CR 391
Antiquorum, 1. de pœnis. & remiſſionibus, tit. 9. in *Extrav. Com.* Lib. 5 *Bonifacius VIII.* 396
Antiquos, 8. 2. qu. 1 *Aurelianenſe Concil. I.* 538
A parvulo. 134. *de Conſecrat.* diſt. 4. *Auguſtinus*. 1240
Apertam, 11. xxxi. qu. 1. *Hieronymus*. 970
Aperte inquit 36. xxiv. qu 1. *Nicolaus*. CR 855
Apoſtolica, 12. diſt. 56. *Alexander II.* 295
Apoſtolica 7 viii. qu. 1. *Innocentius II.* 513
Apoſtolica, 68. *de Conſecratione* diſt. 1 *Anaſtaſius Epiſc.* CR 1163
Apoſtolicæ, 13. xxiv qu. 3. *Pelagius Papa*. 867
Apoſtolicæ, 4. xxxv. qu. 9. *Gregorius*, CR 1129
Apoſtolicæ, 9. *ne Clerici Excommunic.* tit. 27. L. 5. *Gregorius IX.* 677
Apoſtolicæ, 9. *de donationibus*, tit. 24. Lib. 3. *Innocentius III* PD 427
Apoſtolicæ, 9. *de Exceptionibus*, tit. 25. Lib. 2. *Gregorius IX.* 305
Apoſtolicam. 2. *de Presbytero non baptizato*, tit. 43. L. 3 *Innocentius III.* 525
Apoſtolicis, 67. xvi qu. 1. *Hieronymus*, 682
Apoſtolicos, 13. xii qu. 2. *Octava Synodus*, CR 602
Apoſtolicus in principio diſt. 79. Gratianus. 240
Apoſtolorum vero canones, in princ diſt. 16. Gratianus. CR 37
Apoſtolus, 1. diſt. 81. *Auguſtinus*. 245
Apoſtolus, 3. xxxii. qu. 7. *Auguſtinus* CR. 896
Apoſtolus, 12. xxiii qu. 4. *Auguſtinus*. 1097
Apoſtolus 41. *de pœnitentia*, diſt. 2. *Auguſtinus* CR 1056
Appellantem 2. ij. qu. 6 *Fabianus Papa*. 406
Appellantis, 5 de appellationibus, tit. 12. *In Clement.* L. 2. *Clemens V.* 128
Appellatio, 9 de appellationibus, tit. 15. ultim. *In ſexto* Lib. 2 *Bonifacius VIII.* 81
Apud miſericordem, 10. xxxii. qu. 1. *Gregorius*, 976
Apud nos, 20. xxxii qu. 5. *Hieronymus*, 993
Apud Omnipotentem, 7. xxxi qu. 2. *Gregorius*, 1145
Apud veros, 6. xxiii. qu 1 *Auguſtinus*. CR 779
Aqua, 5. *de Conſecratione Eccleſiæ*, tit. 4. Lib 1 *Gregorius IX.* 511
Aquam ſale, 20. *de Conſecratione*, diſt. 3. *Alexander Papa V. a Petro*. 1202
A quibus in principio, xxvi qu. 3., & 4. Gratianus. 849
A quibus Ordinibus, in principio diſt. 35. Gratianus. 117
A quodam Judæo, 24. *de Conſecr.* diſt. 4. *Nicolaus*. CR 1210

Archidia-

Index Capitulorum omnium.

Archidiaconis, 5. *de Officio Archidiaconi*, tit. 23. Lib. 1. *Alexander III.* 130
Archidiaconum, 29. diſt 81. *Gregorius I.* 250
Archidiaconum Florentinum, unic. diſt. 85. *Gregorius I.* 257
Archiepiſcopo, 2. final. de Privilegiis, tit. 7. *In Clement.* Lib. 5. *Clemens V. in Concilio Viennenſi.* 255
Archiepiſcopus, in principio, diſt. 66. Gratianus. 221
Archiepiſcopus, 1. diſt. 66. *Anicetus Papa*. CR 221
Archiepiſcopus, 4. ix qu. 3. *Anicetus Papa.* 528
Archipresbyter, in principio, *cauſa* xxi. Gratianus. 743
A tecta ergo 9. xxiv qu. 1. *Lucius Papa.* 845
Arguta, 18. ii. qu. 6. *Nicolaus Papa*, CR. 408
Arianorum, 22. *de Conſecratione*, diſt. 3 *Gregorius*, CR. 1152
Arianus, 73 i. qu. 1. *Innocentius* CR 332
Attaldus, 2. *finale*, viii. qu. 3. *Urbanus Papa II.* CR 520
Artem illam, unic. *de ſagittariis*, tit. 15. Lib. 5. *Innocentius III.* 659
A ſanctis Patribus, 14. xxv. qu. 3. *Chalcedonenſe Concil.* 882
Aſſumi aliquem, 6 diſt. 58 *Arelatenſe Concil. II* 91
A ſubdiacono, 5. diſtinct. 93. *Synodus Romana S. Sylveſtri* CR. 278
Atho, 47. xxvii. qu. 2. *Joannes VIII.* CR 939
Attendendum, 11. xxvii. qu. 4. *Urbanus Papa.* 712
Attendentes, 2. finale, de ſtatu Monachorum, tit. 10. *In Clem.* Lib. 3. *Clemens V. in Concil. Viennenſi.* 232
Atteſtationes, 10 *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. *Urbanus III.* PD. 549
Avaritia, 5. de electione, tit. 6. *In Sexto*, Lib. 1. *Gregorius X. in Concilio generali Lugdun.* 14
Avaritiæ, 20. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. *Alexander III.* PD 374
Auctoritate, 27. finale, *de Cenſibus*, tit. 39 Lib. 3. *Gregorius IX.* 510
Auctoritate, 4. *de inſtitutionibus*, tit. 7. Lib. 3. *Clemens III.* 837
Auctoritate Martini, 7. de Conceſſione Præbendæ tit. 7. *In Sexto*, Lib. 3. *Bonifac. VIII.* 104
Auctoritate ſedis, 4. de Privilegiis tit. 7. *In Sexto* lib. 3. *Alexander IV.* 150
Auctoritatem, 2. xv qu. 6. *Nicolaus Papa I.* CR 656
Audacter, 18. viii. qu. 1. *Hieronymus.* CR. 517
Audi denique, 21. xi qu. 3. *Hieronymus*, CR. 363
Audite Epiſcopum, 2. diſt. 25. *Clemens.* 82
Audita, 3. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2 *Alexander III.* PD 225
Audite Chariſſimi 6. diſt. 34. *Auguſtinus*, CR 113
Auditus, 29 *de electione* tit. 6. Lib. 1. *Innocentius III.* 55
Auditis, 3. *de in integrum reſtitutione*, tit. 41. Lib. 1. *Innocentius III.* 181
Auditis, 15. *de præſcriptionibus*, tit. 26. lib. 2. *Innocentius III.* PD. 311
Auditis, 8. *de Procuratoribus*, tit. 38. Lib 1. *Honorius III.* 275
Auditor, 3. de reſcriptis, tit 2. In Clementinis Lib. 1. *Clemens V. in Concil. Viennenſi.* 393
Auditum eſt, 18. ii qu. 5. *Leo*, CR. 400
Audivimus, 1. i. qu. 3 *Gregorius.* 557
Audivimus, 4 iii qu 2 *Evariſtus Papa.* 440
Audivimus, 4 xxxiv qu. 1. *Alexander II.* CR 843
Audivimus, 13. xxxiii qu. 2. *Leo Papa.* 1009
Audivimus, 3. *de colliſione deregenda*, tit. 22. Lib. 5 *Alexander III* 673
Audivimus, 1 *de reliquiis, & veneratione Sanctorum*, tit. 45. Lib. 3. *Alexander III.* 516
Audivimus, 41 *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. *Innocentius III. in Concilio generali.* 623
Augotiis, 11. xxvi qu. 5. *Carthaginenſe Concil. IV.* 899
Auguſtino, 2. xii qu. 2. *Pelagius.* 597
Aurelius, 5. xxvi. qu. 6. *Carthag. Concil. II.* 905
Aurum Eccleſiæ, 70. xii qu. 2. *Ambroſius.* 617
Aut facta, 39. *de pœnitentia* diſt. 1. *Digeſta*, CR. 1014

BAptiſmi vicem, 34. *de Conſecratione*, diſtinct. 4. *Auguſtinus* CR 1214
Baptiſmus, 26. *de Conſecrat.* diſt. 4. *Auguſtinus* CR. 1211
Baptizandi, 18. *de Conſecrat.* diſt. 4. *Gelaſius.* 1210
Baptizandi 60. *de Conſecrat.* diſt. 4. *Carthag. Concil. IV.* 1222
Baptizandis, 99. 1. qu. 1. *Gelaſius.* 344
Baptizandos, 58 *de Conſecrat.* diſt. 4. *Laodic. Concil.* CR 1228
Baptizati, 3. diſt. 5 *Gregorius*, CR. 7
Baptizatus, 16. *de pœnitentia*, diſt. 1. *Gregorius.* 1068
Baſilicas, 6. *de conſecratione* diſt 1. *Gelaſius Papa*, CR 1149
Beata Maria, 3. xxvii. qu. 2. *Auguſtinus* CR 927
Beati Petrus, & Paulus, 37. ii. qu. 7. *Ambroſius*, CR 428
Beatus, 2. iii. qo. 4. *Anacletus Papa.* 444
Beatus Paulus, 5. xxii. qu. 2. *Gelaſius Papa.* 757
Beatus Petrus, 5. vi. qo. 1. *Clemens Papa* CR. 411
Benedictio, 4. i. qu. 1. *Gregorius*, CR 309
Benedictus, 9 *de pœnitentia* diſt. 4. *Apoſtolus.* 1081
Beneficio, 10. final. *de in integrum reſtitutione*, tit. 41. *L. 1. Gregorius IX.* 184
Beneficium, 4. de Regularibus, tit. 14. *In Sexto*, lib. 3. *Bonifacius VIII.* 318
Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licite ſine inſtitutione Canonica obtineri, Reg. i. de Regulis Juris *in Sexto* Bonifacius XIII. 186
Bonæ fides, 2. finale *de depoſito*, tit. 16. Lib. 3. *Gregorius IX.* 411
Bona fides non patitur, ut ſemel exactum iterum exigatur, Reg. Lxxxiii. de Reg. Juris *in Sexto*, Bonifacius VII. 190
Bene novit, 18. diſt. 61. *Gregorius I.* 204
Bene quidem, 1. diſt. 96. *Symmachus*, CR 290
Bene valet, 23. diſt. 50. *Auguſtinus.* 165
Biduom, 29. ii. qu. 6. *Digeſta*, CR 418
Bonæ memoriæ, 51. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. *Innocentius III.* PD 345
Bonæ memoriæ, 3. *de Confirmatione utili*, tit. 30. & olt. Lib. 1. *Celeſtinus III.* 358
j. Bonæ memoriæ, 23. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. *Innocentius III.* PD 49
ij. Bonæ memoriæ, 36. *de Electione*, tit 6. Lib. 1. *Innocentius III.* PD 62
j. Bonæ memoriæ, 3. *de poſtulatione Prælatorum*, tit. 5. Lib. 1. *Innocentius III.* PD 32
ji. Bonæ memoriæ, 4 *de poſtulatione Prælatorum*, tit. 5. Lib. 1. Innocentius III. PD. 33
Bonæ rei, 74 xii. qo. 2. *Toletanum Concilium IX.* 619
Boni Principis, 16. finale, diſt. 96 *Marcellus Papa* CR 299
Bonorum Auctori, 7 diſt. 47. *Gregorius.* 152
Brevi ſuſcitatus, 17. *de juriſjurando*, tit. 24. Lib. 2 *Innocentius III.* 292
Breviter monſtratum, in principio, diſt 62. Gratianus, CR 204
Breviter q a in principio, diſt 23. Gratianus. 70
CÆterum, 3. *de donationibus*, tit. 24. Lib. 3. *Alexander III.* 424
Cæterum 5. *de judiciis*, tit. 1 L. 2 *Alexander III.* 192
Cæterum, 5. *de juramento Calumniæ*, tit. 7. Lib. 2. *Lucius III.* 214
Cæterum, 5. *de reſcriptis*, tit 3 L. 1. *Alexander III.* 11
Cæterum, 6. *de teſtibus cogendis*, tit. 21. Lib. 2 *Alexander III.* 214
Cæterum Dei traditio, 20. diſt 86 *Ambroſius.* 262
Calumniam, 4 *de pœnis*, tit. 37. Lib. 5. *Alexander III. in Concilio Turonenſi.* 712
Calumniator, 2. ii qu. 3. *Damaſus Papa.* CR 392
Canon 1. diſt. 3. *Iſidorus.* 4
Canones 1. diſt 15. *Conſtitutiones Eccleſiaſtica SS. Patrum*, 11
Canones 1. diſt. 16 *Iſidorus*, CR 38
Canones, 60. diſt. 50. *Innocentius*, 176
Canonica, 50. *de Sent. Excomm.* tit. 39. Lib. 5. *Honorius III.* 719
Canonica Inſtituta, 107. xl. qu. 5. *Arauſicum Conc.* CR 518

Digitized by Google

Canonica Sanctorum 6. iii. qu. 5. Pelagius Papa II. 447
Canones in principio cauſa, xiv. Gratianus. 637
Canones in principio xix. qu 3. Gratianus. 732
Canonum ſtatuta, de Conſtitutionibus, tit. 12. Lib. 1 Ex Concilio Meldenſi 4
Canonum ſtatutis, 3. xiv. qu. 4. Tarraconen. Conc. 640
Conſtantes, 1. diſt 92. Hieronymus. 274
Capellanum, 4. de ſecundis nuptiis, tit. 21. ult Lib. 4. Alexander III. 595
Capellanus, 4 de foris, tit 9. Lib. 2. Clemens. iii. 217
Capitulum ſancta Crucis, 30. de Reſcriptis, tit. 3 Lib. 1. Innocentius III. PD 22
Carnem, 32. de Conſt. diſt. 5 Fructuoſus Epiſcopus 1252
Caſellas, 1. x. qu. 2. Aurelianenſe Concilium, CR 535
Catechiſmi 57. de Conſecrat. diſt. 4 Nicolaus Papa. 1225
Catechumenum 17 de Conſecr. diſt 4. Auguſtinus CR 1219
Catholica Eccleſia. 8. diſt. 11. Auguſtinus. 23
Catholicus 32. ji. quæſt 6. Carthag Conc. IV. 475
Catinenſis, 17. diſt 61. Pelagius Papa. 204
Cave 19 xxviii qu 1. Antoninus. 949
Caveant Judices, 2 iii qu. 9. Eleuth. Papa. 460
Cavendum eſt. 3 j. qu. 7. Meldenſe Concil. 371
Cavendum eſt, 7 x qu. 3. Cabilonen. Conc. II 542
Cavendum nobis, 47. de pœnit. diſt. 3. Gregorius. 1076
Cavete 20. xxii qu. 5. Ambroſius, CR 774
Cauſa, 13 de Verb. ſignificatione, tit. 40. Lib. 5. Paſchalis. 744
Cauſa beneficialis, unic. de cauſa poſſeſſionis, & proprietat. tit. 3. In Clement. L. 2 Clemens V. 207
j. Cauſam, 16. de officio, & poteſtate Judicis delegati, tit. 29. Lib. 1 Alexander III. 131
ij. Cauſam, 17. de officio, & poteſtate Judicis delegati, tit. 29. Lib. 1. Alexander III. 131
Cauſam electionis, 3. de electione tit. 3. In Clemen. Lib. 1. Clemens V. 197
Cauſam matrimonii, 14. de probationibus, tit. 19. Lib. 2. Honorius III. 253
Cauſam matrimonii, 1. de Teſtibus cogendis, tit. 21. Lib. 2. Alexander III. PD 273
Cauſam quæ, 3. de dolo & contumacia, tit. 14. Lib. 2. Alexander III. 236
Cauſam quæ, 8. de Electione, tit. 6. Lib. 1. Alexander III. PD 39
j. Cauſam quæ, 9. de judiciis, tit. 1. L. 2. Clem. iii. 193
ji. Cauſam quæ, 18. de judiciis, tit. 1. Lib. 2. Innocentius III. PD 197
Cauſam quæ. 7. de præſcriptionibus, tit. 26. Lib. 2. Alexander III. PD 328
j. Cauſam quæ, 4. qui filii ſunt legitimi, tit. 17. Lib. 4. Alexander III. PD 580
jl. Cauſam quæ, 7. qui filii ſunt legitimi, tit. 17. Lib. 4. Alexander III. 583
Cauſam quæ, 18. de Reſcriptis, tit. 3. Lib. 1. Innocentius III. PD 16
Cauſam quæ, 14. de ſent. & de re judicata, tit. 27. Lib. 2. Innocentius III. PD 318
j. Cauſam quæ, 11 de Teſtib. & atteſt. tit. 20. Lib. 2. Alexander III PD. 256
ij. Cauſam quæ, 19. de Teſt. & atteſtat. tit. 20. Lib. 2. Alexander III PD 258
Cauſa reſtitutionis 9. de in integrum reſtitutione, tit. 41. Lib. 1. Gregorius IX. 184
Cauſa vero. in principio, diſt. 4. Gratianus: 5
Cedit quidem, unic. de Judæis, tit. 2. In Clement. Lib. 5. Clemens V. in Concilio Viennenſi. 247
Celebritatem, 22. de conſecr. diſt. 3. Victor Papa xiij. a Petro. 1202
Cellulas, 13 xviii. qu. 2. Agathen. Conc. CR 726
Cenomanenſem, 13. diſt. 56 Urbanus Papa II. CR. 195
Certe Ego, 18. xii. qu. 1. Auguſtinus. 584
Certificati, 9. de ſepulturis, tit. 28. L. 3 Clem. III 441
Certis de Cauſis, 3 xv. qu. 3. Digeſta. 653
Certum eſt, 3. diſt. 10. Felix Papa. 18
Certum eſt 12. diſt 10. Gelaſius Papa. 20
Certum eſt. 43. xi. qu. 3. Triburien. Conc. 370
Certum eſt, 9 xxiv. qu. 1. Quinta Synodus. 866
Certum eſt, 7. de Conſecrat. diſt. 1 Gelaſius Papa. 1149
Chariſſimus, 11. de Converſione Conjugatorum, tit. 32. Lib. 3. Celeſtinus III. PD 467
Charitas eſt æqua, 14. de pœnitentia diſt. 2. Proſper, & Auguſtinus CR 1041
Charitas in quibuſdam, 19. de pœnitentia diſt. 2. Auguſtinus CR 1047
Charitas nunquam, 7. de pœnit. diſt. 2. Paul. Apoſt. 1043
Charitas quæ, 2. de pœnit. diſt. 2. Auguſtinus CR 1041
Charitatem tuam, 45. xii. qu. 2. Gregorius. CR 618
Chartæ quas dedit 19. iij. qu. 9 Pelagius, CR 463
Choreepiſcopi, 5. diſt. 61. Damaſus Papa. 223
Chriſtiana, 28 finale xxxii. qu. 5. Innocentius. 994
Chriſtianis, 12. xi. qu 1. Gelaſius Papa. 546
Chriſtiano, 5. diſt. 14 Iſidorus. 113
Chriſtiano 5. xxxiij. qu 4. Auguſtinus. 1096
Chriſtus panis, 57 de Conſecr. diſt. 2. Auguſtinus. 1184
Chriſtus quid fecit, 88. 1 qu. 1. Auguſtinus. 338
Circumcelliones, 1. xxiii. qu. 5. Auguſtinus CR 809
Circumciſio, 28 de pœnit. diſt. 2. Paulus Apoſtolus. 1049
Citius ad hoc, 44. de pœn diſt 2. Gregorius. 1057
Cito turpem, 16. i. qu 1. Ambroſius CR 312
Clemens, 13. viii. qu. 1. Petrus Apoſtolus. 516
Clementis Librum, 3. diſt. 16. Leo Papa IX. CR 38
Clerici, 22 diſt. 23. Agathen. Concil. 77
Clerici, 4 diſt. 33. Nicolaus Papa, CR 110
Clerici, 4. diſt. 44. Carthaginenſe Concilium III. 148
Clerici, 11. xiij. qu. 2. Agathen. Concil. 630
Clerici, 11. xvi. qu. 3. Agath. Conc. CR 690
Clerici, 5. xxiii qu. 8. Toletanum Concil. 831
Clerici ab indignis, 1. xiv. qu. 4. Gelaſius Papa CR 642
Clerici, 3. de Clerico Excommunicato, tit. 27. Lib. 5. Alexander III. 677
Clerici, unic. de Cleric. conjugat. tit. 2. In Sexto, Lib. 3. Bonifacius VIII. 82
Clerici, 4. de Exceſſibus Prælatorum, tit. 31. Lib 5. Alexander III. in Concilio Lateranenſi. 683
Clerici, 8 de judiciis, tit. 1. Lib. 2. Lucius III. PD 193
Clerici, 1. de poſtulando, tit. 37. Lib. 1. Alexander III. in Concil. Lateranenſi. 171
j. Clerici, 2. de vita, & honeſtate Clerici, tit, 1. Lib. 3. ex Concilio Pictavien. 357
jl. Clerici 15 de Vita, & honeſtate Clerici, tit 1. Lib 3. Innocentius III. in Concilio Lateranenſi 361
Clerici, unic. de vita & honeſtate Clericorum, tit. 1. in Sexto, lib. 3. Bonifacius VIII. 81
Clerici omnes. 10. finale j. q. 2. Agath. Concil. CR 356
Clerici qui, unic. xix. qu 1. Toletanum Concil. IV CR 732
Clericis. 3. de immunit Eccl. tit. 23. in Sexto, Lib. 3. Bonifacius VIII. 125
Clericis 5. Ne Clerici, vel Monachi, tit. 50. ultim. Lib. 3. Alexander III 535
Clerici vel continentes, 32. diſt 81. African. Concil. 251
Clerici vero, 5. finale. diſt. 91. Aurelian. Concil. I. 274
Clerico jacente, 37. diſt 50 Urbanus II. 171
Clericos autem, 6. j. qu 2. Hieronymus. CR 355
Clericos aut Laicos, 49. 11. qu. 7. Chalced. Concil CR 414
Clericos 17. finale de clericis non reſidentibus, tit. 4. Lib. 3. Gregorius IX. 372
Clericos, 3. de cohabitat. Cler. & Mulier. tit. 2. Lib. 3. Alexander III. 362
Clericus, 4. de Officio Vicarii, tit. 28. Lib. 1. Alexander III. 126
Clericos in ſuis, 4. diſt. 71. Chalced. Concil. 225
Clericos nihil, in principio, xii. q 1. Gratianus, 587
Clericos qui, 34. de Conſecratione diſt. 5. Sexta Synodus. 1155

j. Cle-

Index Capitulorum omnium.

j. Clericum, 3. xj qu. 1. *Marcellinus Papa*, CR. 544
ij. Clericum, 17. xj. qu. 1. *Agath. Concil.* CR. 548
iij. Clericum, 47. xj. qu. 1. *Agath. Concil.* CR. idem cum superiori, 556
Clericum, 2. xxj qu. 1. *Chalcedon. Concil.* 743
Clericum, 9. xxiij. qu. 1. *Carthagin. Concil. IV.* 752
Clericum alienum, 2. diſt. 72. *Carthag. Concil. III.* 226
Clericum qui, 5. diſt. 50. *Nicolaus Papa*, 159
Clericum ſcurrilem, 6. diſt. 46. *Carthagin. Concil. IV.* 150
j. Clericus, 3. diſt. 6. *Carthagin. Concil. IV.* 150
ij. Clericus, 5. diſt. 46. *Carthagin. Concil. IV.* 150
iij. Clericus, 7. diſt. 46. *Carthag. Concil. IV.* 150
j. Clericus, 3. diſt 91. *Concil. Carthag. IV.* CR. 274
ij. Clericus, 4. diſt. 91. *Carthag. Concil. IV.* CR. 274
Clericus, 35. xxiv. qu. 2. *Carthag. Concil. IV.* 872
Clericus ab inſtanti, 1. xxj. qu. 1. *Septima Synodus*, 743
Clericus, 1 *de fidejuſſoribus*, tit. 22. Lib. 3. *ex Concilio Cattmarcenſi*, 422
Clericus, 35. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. *Gregorius IX.* 300
j. Clericus, 5. *de vita, & honeſt. Cler.* tit. 1. Lib. 3. *ex Concilio Carthaginenſi*, 357
ij. Clericus, 7. *de vita, & honeſt. Cler.* tit. 1. Lib. 3. *ex Concilio Triburtenſi*, 358
iij. Clericus, 7. *de vita, & honeſt. Cler.* tit. 1. Lib. 3. Alexander III. 358
Clericus adverſus, 10. ij. quæſt. 7. *Sylveſter Papa* in Conc. Rom CR. 421
Clericus profeſſionem, 8. finale, diſtinct. 41. *Carthagin. Concil. IV.* 135
Clericus qui, 30. xj. qu. 5. *Carthag. Concil. IV.* 568
Clericus qui, 5. xij. qu. 1. *Hieronymus*, 639
Clericus, ſive Laicus, 48. xj. qu. 1. *Hadrianus Papa*, 556
Clericus ſolus, 20. diſt. 81. *Lucius Papa*, CR. 249
Clericus verò, 8. iij qu. 4. *Stephanus Papa*, 445
Cleri plebis &, 26. diſt. 63. *Celeſtinus*, 212
Cleros, & Clericus, 1. diſt. 21. *Iſidorus* CR. 62
Cœpiſti habere, 48. xj. qu. 3. *Auguſtinus* CR. 571
Cœpit Ermenegildus, 42. xxiv. finale; quæſt. 1. *Gregorius Papa*, 357
Cogitatio, 20. *de pæn.* diſt. 1. Gratianus, CR. quæ male tranſlata eſt ad can. *ſi quis* 22. incipit, *hunc quod* 1013
Cogitationis, 14. *de pæn.* diſt 1. *Digeſta*, 1013
Cognoſcamus, 14. diſt. 34. *Ambroſius*, 115
Cognoſcentes, 2. *de conſtitutionibus*, tit. 2. Lib. 1. *Gregorius* in Regeſto, PD. 4
Cognovi ea delicto, 15. j. qu. 7 *Cyrillus*, 377
Cognovimus, 29. xij. qu. 2. *Gregorius*, 606
Cognovimus, 4. xvj qu. 6. *Gregorius*, CR. 695
Cognovimus, 4. xviij. qu. 2. *Gregorius*, 727
Collatio, final. de officio Legati, tit. 15. *in Sexto*, L. 1. *Bonifacius VIII.* Romæ, 49
Commendavit, 62. *de conſecrat.* diſt. 2. *Auguſtinus*, 1185
Commeſſationes, 1. diſt. 44 *Auguſtinus*, 140
Commiſſa, 35. de Electione, tit. 16. *in Sexto*, Lib. 1. *Bonifacius* VIII. 30
Commiſſum, 4. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Hadrianus IV. PD. 445
Commiſſum, 16. *de ſponſalibus, & matrim.* tit. 1. L. 4 Alexander III. 542
Communis filius, 10. diſt. 23. *Gregorius*, 75
Communiter diffinimus, 3. diſt. 33. *Pius Papa*, 110
Comperimus, 2. xiv. qu. 6. *Gregorius*, CR. 646
Comperimus, 2. xxiv. qu. 3. *Gregorius*, 863
Comperimus, 12. *de conſecr.* diſt. 2. *Gelaſius*, CR. 1168
Compromiſſum, 14. final. *de Arbitris*, tit. 43. ult. L. 1. Gregorius IX. 190
Comprovinciales, 4. diſt. 64. *Anicetus*, 217
Comprovincialium, *in principio*, diſt. 65. Gratianus, 218
Concedimus, 30. *de conſecr*, diſt. 1 *Triburien. Concil.* CR. 1154
Concertationi, 8. de appellationibus, tit. 15. ult. *in Sexto*, Lib. 2. Bonifacius VIII. 10
Conceſſo, 26 xij. qu. 2. *Gelaſius* CR. 605
Concilia Sacerdotum, 6. diſt. 17. *Symmachus Papa*, CR. 48
Concubina, 5. xxxij. qu. 2. *Auguſtinus*, 979
Concubuiſti, 23. xxxij. qu. 7. *Zacharias Papa*, 1000
Concuſſionis, 128. j. qu. 1. Digeſta, 352
Confidimus, 1. xxv. qu. 1. *Gelaſius*, 879
Confirmandum eſt, 65. diſt. 50. *Carthaginen. Concil. V.* 177
Congregatio, 43. finale, xvj. qu. 7. *Toletan. Concil.* 707
Congregato, 2. xvj. qu. 7. *Urbanus* II. CR. 697
Congregato, 53. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. *Gregorius* IX. 69
Conjugatus. 5. *de converſione conjug.* tit. 32. Lib. 3. Alexander III. PD. 459
Conjuges, 6 xxvij. qu, 2. *Iſidorus*, 928
Conjunctiones, 2. xxxv. qu. 2. & 3. *Calixtus*, 1109
Conjux, 9. xxvij. qu. 2. *Auguſtinus*, CR. 928
Conjurationum, 21. xj. qu 1. *Chalcedonenſe Concilium*, 548
Connubia, 4 xxxij. qu 2. *Hieronymus*, CR. 978
Conquerente, 6. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4. L. 3 Alexander III. PD. 369
Conquerente, unic. *de Clericis peregrinantibus*, tit. 29. Lib. 2. Celeſtinus III. PD. 258
Conquerente, 4. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Alexander III. PD. 108
Conquerente, 16. *de Officio Jud. ordin.* tit. 31. Lib. 1. Honorius III. 156
Conquerente, 7. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib 2. Alexander III. 227
Conqueſti, 22. *de Sententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. Clemens III. 726
Conqueſtus, 5. finale, *de feriis*, tit. 9. Lib. 2. Gregorius IX 218
Conqueſtus, 16. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Gregorius IX. 204
Conqueſtus, 1. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. Lib. 4. Alexander III. 579
Conqueſtus, 8. *de uſuris*, tit. 19. Lib. 5. Alexander III. PD. 665
Conqueſtus eſt, 8. ix. qu. 3 *Nicolaus Papa*, 528
Conſanguinei, 1. iij qu. 5. *Calixtus Papa*, 446
Conſanguinei, 11. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Clemens III. PD. 317
Conſanguineorum, 4. iij. qu. 46. *Calixtus Papa*, 446
Conſanguineos, 1. xxxv. qu. 6. *Fabianus*, 1138
Conſanguinitas, *unic.* xxxv. qu. 4. *Fabianus*, CR. 1116
Conſecrationem, 1. *de Conſecrat.* diſt. 1. *Felix* IV. CR. 1147
Conſenſus, 3. *de rebus Eccl. alien.* tit. 13. Lib. 3. *Ex Concilio Toletano*, 407
Conſentire, 5. diſt. 13. *Gregorius*, CR. 255
Conſequens, 2. diſt. 11 *Nicolaus* I. 25
Conſequens eſt, 2. diſt. 88. *Gelaſius Papa*, 265
Conſideranda, 17. diſt. 86. *Ambroſius*, 262
Conſidera, 8. xxij. qu. 1. *Hieronymus*, 752
Conſiderandum, 35. xvj. qu 7. *Gregorius*, CR. 735
Conſiderandum nobis, 53. diſt. 50. *Gregorius*, 174
Conſideratio, 15. xvj qu. 1. *Gelaſius Papa*, CR. 664
Conſideravimus, 10. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Alexander III. PD. 40
Conſideret, 1. *de pæn.* diſt. 5. *Auguſtinus*, CR. 1037
Conſilium, 4. *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. Lib. 3. *Innocentius* III. PD. 518
Conſilium, 2. *de Obſervatione jejuniorum*, tit. 46. Lib. 3. *Innocentius* III. PD. 523
Conſilium, unic. *de plus petitionibus*, tit. 11. Lib. 2. Gregorius IX. 220
Conſpiratores. 5. iij. qu. 4. *Calixtus*, 444
Conſpirationum, 22. xj. qu 1. *Calixtus Papa*, 549
Conſtantinopolitana, 3. diſt. 22. *Conſtantinopol. Synodus* I. CR. 69

j. Con-

j. Conſtantinus 13. diſt. 96. CR. 295
ij. Conſtantinus, 14. diſt. 96. CR. 295
Conſtat autem, in principio, diſt. 2. Gratianus, 3
Conſtat Baptiſma, 39. *de Conſecr.* diſt. 4 *Iſidorus*, 1210
Conſtat multos, 111. j. qu. 1. *Innocentius*, CR. 348
Conſtat quia, 2. *de pænit.* diſt. 4. *Gregorius*, 1078
Conſtituimus, 2. diſt. 76. *Moguntinen. Concil. I.* CR. 233
Conſtituimus, 9. iij. qu. 5. *Euſebius Papa*, 447
Conſtituit, 31. xvij. quæſt. 4. *Toletanum Concil. IV.* CR. 717
Conſtituit, 5. xx. qu. 3. *Mogunt. Concil.* CR. 741
Conſtituit ſane, 42 xvj. qu. 7. *Mogunt. Concil.* CR. 707
Conſtitutio, 4. diſt. 2. *Iſidorus*, 3
Conſtitutio, 31. diſt. 61. *Leo IV.* CR. 214
Conſtitutis, 41. de Electione, tit. 6. *In Sexto*, Lib. 1. Boniſacius VIII. 32
Conſtitutionem. 4. de Elect. tit. 3. *In Clem.* Lib. 1. Clemens V. 398
Conſtitutionem, 3. de Regularibus; tit 14. *In Sexto*, Lib. 3 Boniſacius VIII. 113
Conſtitutionem, 9. de Sentent. Excommun. tit. 11. *In Sexto*, Lib. 5. Gregorius X. 164
Conſtitutionem. 2. de Verborum ſignificatione, tit. 12 *In Sexto* Lib 5 Nicolaus III. 178
Conſtitutiones, in principio, diſt. 10. Gratianus, 17
Conſtitutiones, 4. diſt. 10 *in Cap. Hadrianus*, 18
Conſtitutiones, 37 xvj. qu. 7 *Paſchalis II.* 702
j. Conſtitutio. 23. *de Appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander III. 330
ij. Conſtitutis, 46. *de Appellationibus*. tit. 28. Lib 2. Innocentius III. PD. 338
Conſtitutis, 47. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Honorius III PD. 67
Conſtitutus 1. *de eo, qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſervandæ*, tit. 15. Lib. 2. Alexander III. 240
Conſtitutis, 3. finale, *ne ſede vacante*, tit. 4. Lib. 3. Honorius III. PD. 399
Conſtitutis, 12. *de Procuratoribus*, tit. 38. Lib. 1. Gregorius IX. 176
j. Conſtitutis, 45. *de Teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2 Innocentius III. 268
ij. Conſtitutis 46. *de Teſtib. & atteſt.* tit. 20 Lib. 2. Innocentius III PD. 268
Conſtitutum eſt. 22 vij qu 1 *Carthag. Concil. V.* 500
Conſtitutum eſt, 60. xvj. qu. 1 *Tolet. Conc IV.* 680
Conſtitutus, 41. *de Appellationibus*, tit 28. Lib 2. Innocentius III. PD. 337
Conſtitutus, 11. *de Conceſſi ne Præbend.* tit. 8. Lib. 3. Innocentius III. PD. 396
Conſtitutus, 25. *de Converſione Conjugatorum*, tit. 32 Lib. 3. Innocentius III. PD. 469
Conſtitutus, 3. *de Fidejuſſoribus*, tit. 22. Lib. 3. Lucius III. 412
Conſtitutus, 8. *de in integrum reſtitutione*, tit. 41 Lib 1 Gregorius IX. 183
Conſtitutus, 7 *de pœnis*, tit. 37. L. 5. Innocent. III. 913
Conſtitutus 9 *de purgatione Canonica*, tit. 34. Lib. 5. Lucius III. 706
Conſtitutus, 6. *de religioſis domibus*, tit. 36. Lib. 3. Innocentius III. PD. 487
Conſtitutus, 19. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Innocentius III. PD. 16
Conſtitutus. 30. *de Teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Innocentius III. PD. 261
Conſtitutus, 4. *de Tranſactionibus*, tit. 36. Lib. 1. Alexander III. 169
Conſuetudinem, 23. diſt. 12. *Pius Papa I.* CR. 23
Conſuetudinem, unic. de Clericis non reſidentibus, tit. 3. *In Sexto*, Lib. 3. Bonif. VIII. 53
Conſuetudinem. 1. de Conſuetud. tit. 4. *In Sexto*, Lib 1. Boniſacius VIII. 8
Conſuetudines, 3. *de Conſuetudine*, tit. 4. L. 1. Gregor. I. 26
Conſuetudinis, 4. diſt. 11. *Codex*, 23
Conſuetudo, 8 diſt 8. *Cyprianus*, CR. 14
Conſuetudo, 7. diſt. 12. *Codex* CR. 26
Conſuetudo, 1. xvj. qu. 6. *Gregorius*, 694
Conſuetudo autem, 5. diſt. 1. *Iſidorus*, CR. 2
Conſulendum, 17. diſt. 28. *Nicolaus*, 94
Conſulere, 38. *de Simonia*, tit. 3. L. 5. Innocentius III. 622
Conſultationi, 6. finale, *de Apoſtatis*, tit. 9. Lib. 5. Honorius III. 647
Conſultationi, 4. *de frigidis, & maleficiatis*, tit. 15. L. 4. Lucius III. 571
Conſultationi, 53. finale, *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Gregorius IX. 704
Conſultationi, 28. *de ſponſalibus, & matrimon.* tit 1. L. 4 Honorius III. 545
Conſultationi, 16. *de temp. ordinat.* tit. xj. Lib. 2. Gregorius IX. 96
Conſultationibus, 6 finale, *de Clerico ægrotante*, tit. 6. Lib. 3. Honorius III. 386
Conſultationibus, 4. *de Donationibus*, tit. 24 Lib. 3. Alexander III. 425
Conſultationibus, 19. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander III. 496
Conſultationibus 11. *de Officio, & poteſtate Judicis delegati*, tit. 29. Lib. 1. Alexander III. PD. 129
Conſulti, 15. final *de Procuratoribus*, tit. 48. Lib. 1. Gregorius IV. 172
Conſulti, 20 *de Regularibus*, tit. 30. Lib. 3. Innocentius III. 462
Conſulto omnium, 46. *de Conſecr.* diſt. 2. *Euſebius, & Sylveſter Papa*, 1158
Conſuluiſti, 2. ij. qu. 5. *Stephanus V.* 402
Conſuluiſti, 3. *de Celebratione Miſſar.* tit. 41. Lib. 3. Innocentius III. 532
Conſuluiſti, 7. *de Conſecratione*, tit. 40. Lib. 3. Innocentius III. 511
Conſuluit, 9. *final.* diſt. 74. *Gelaſius*, 231
j. Conſuluit, 14. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander III. PD. 328
ij. Conſuluit, 18. *de appellationibus*, tit. 28. Lib 2. Alexander III. PD. 329
iij Conſuluit, 29 *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander III. PD. 330
Conſuluit, 20. *de converſione Conjugatorum*, tit. 32. Lib. 3. Clemens III. 467
Conſuluit, 7. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. Alexander III. 630
Conſuluit 15. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib 3. Alexander III PD. 456
Conſuluit, 24. *de officio. & poteſtate Judicis delegati*, tit. 29 Lib 1. Innocentius III. 134
Conſuluit, 4. *qui Clerici, vel voventes*, tit. 6. Lib. 4. *Alexander III.* 158
Conſuluit, 3 *de ſer. non ord.* tit. 18. Lib. 1. *Alexander III.* 113
Conſuluit, 10. *de Uſuris*, tit. 19. L. 5. *Urban. III.* 666
Continebatur, 6. *de Deſponſatione Impuberum*, tit. 2 Lib 4. *Alexander III.* PD. 548
Continebatur, 2. *de his quæ fiunt a Prælat.* tit 10. Lib. 3. *Alexander III.* 399
Continebatur, 8 *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. *Alexander III.* 651
Continebatur 4. finale, *de Clerico percuſſore*, tit. 25. L. 5. *Celeſtinus III.* PD. 675
Contingit, 8. *de Arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. *Innocentius III. in Concilio generali Lateran.* 188
Contingit, 9. *de dolo, & contumacia*, tit. 14. Lib. 2. *Innocentius III.* 240
Contingit, 4. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. *Celeſtinus II.* PD. 266
Contingit, 1. de jurejurando, tit. 32. Lib. 2. *In Sexto Nicolaus III.* 68

j. Con-

Digitized by Google

j. Contingit, 26. de ſententia Excommunicationis, t. 39. Lib. 5. Innocentius iij PD 733
ij. Contingit, 45. de ſenten. excomm. tit. 38. Lib. 5. Innocentius iij. 737
Contingit, 2. de Tranſactionibus, tit. 36. Lib. 1. Alexander III. 168
Continua, 5. xj. q. 2. Cod. Theod. CR 544
Contra Chriſtianos, 13. de hæreticis, tit. 2. in Sexto, Lib. 5. Bonifacius viij. 140
Contracto, 5. de cognatione ſpirituali, tit. xj. Lib. 4. Clemens iij. PD 586
Contradicimus, 28. xxxv. q. 2. & 3. Cabilon. concil. CR 1114
Contra idolorum, 10. xxvj q 5. Gregorius, CR 898
Contra morem, 8. diſt. 100. Gregorius, 306
Contraria, 28. de Conſecr. diſt. 5. Ambroſius, 1149
Contra Ritum, 3. iv q 4 Nicolaus, CR 470
Contrarium eſt, 3. de pæn. diſt. 5. Leo Papa, 1039
Contra Sanctorum, 29. xvj q. 7. Leo IV. CR 704
Contra ſtatuta, 7. xxv. q. 1. Zozimus, CR 880
Contumaces Clerici, 21 diſt 50 Agathen. concil. 164
Convenientibus, 4. j. qu. 7. Septima Synodus, CR 372
Convenior, 21. xxiij. q. 8 Ambroſius, CR 836
Convenit, 13. de Conſ. diſt 5. Agathen. Concil. 1248
Convertimini, 34. de pæn. diſt. 1. Joel, CR 1018
Convivia, 6. diſt. 44. Gregorius 141
Copioſus in Miſericordia, unic. tit. 8. de Judæis, & Saracen. in Extrav. Joan. xxij. 283
Coram Dilecto, 31. de Electione, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iij. 62
Coram Dilecto, 34. de offic. & poteſt. Jud. delegati, tit. 29. Lib 1. Innocentius iij. PD 141
Coram felicis, 7 de in integrum reſtitutione, tit. 41. L. 1. Honorius iij. 285
Cordi nobis, 8. de appellationibus, tit. ult. in Sexto, Lib. 2. Innocentius iv. in Concil. Lugdun. 76
Corporalia, 44. j. q. 3. Auguſtinus, CR 327
Corpora Sanctorum, 37. de Conſecr. diſtinct. 1. Mogunt. Conc. I. 1155
Corpore vero veriſ..i, in principio, diſt. 55. Gratianus, 188
Corporeum, 91. de conſecr. diſt. 2. Ambroſius, CR 1197
Corpus Chriſti, 79. de conſecr. diſt. 2. Hilarius. CR 1193
Corpus, & ſanguinem, 60. de conſecr. diſt. 2. Auguſtinus, CR 1135
Corripiantur, 17. xxiv. q. 3. Auguſtinus, CR 868
Credere in Jeſum, 59. de conſecr. diſt. 2. Auguſtin. CR 1185
Credo, 2. xxj. q 3. Nicaſius Epiſcopus, 746
Crimen, vel pœna, 6. 1. q. 4. digeſta, 364
Crimina, 2. de colluſione detegenda, tit. 22. Lib. 5. Gregorius, 673
Criminationes, 52. iij. q 7. Igitur Papa, 434
Crucis Domini, 19 de conſecr. diſt. 3. Euſebius Papa, 1202
Cui autem, in principio, de pæn. diſt. 6 Gratianus, 1090
Cuidam mulieri, cauſa xxix in princ. Gratianus, 952
Cui de non, 27 de præbend. tit. 4. in Sexto, Lib. 3. Bonifacius viij. 93
Cui eſt illata, 46. xj q. 3. Gelaſius Papa, CR 571
Cui licet, quod eſt plus, licet etiam quod eſt minus, Reg. LIII de reg jur. in ſexto, Bonifac. viij, 188
Cui portio, 6. xij. q 1. Ambroſius, 589
Cujus rei, 6. xxix q. 2. Gregorius 955
Cum ab Eccleſiarum, 3 de officio Judicis ordinarii, tit. 31. Lib. 1. Alexander iij. 150
Cum ab omni, 10. de Vita & honeſtate Cleric. tit. 1. L. 3. Innocentius iij. PD 359
Cum ab uno, 4. de ſententia & re judicata, tit. 14. in Sexto, Lib. 2. Bonifacius viij 76
Cum acceſſiſſent, 8. de conſtitutionibus, tit. 2. Lib. 1. Innocentius iij. PD 6
Cum accuſatus, I. iij. q. 3. Felix II CR 442
Cum ad celebrandas, 65. de conſecrat. diſt. 1. Aurelian. Concil. I. 1163
Cum adeo, 17. de Reſcriptis, tit. 3. Lib. I. Innocentius iij. PD. 16
Cum ad hoc, 16. de Clericis non reſidentibus, tit. 4. Lib. 3 Gregorius ix. 378
Cum ad Monaſterium, 6. de ſtatu Monachorum, tit. 35. Lib 3 Innocentius iij. PD. 482
Cum ad noſtrum, 37. de electione, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iij. 63
Cum ad noſtram, 7 finale, de Inſtitutionibus, tit. 7. L. 3. Innocentius iij. 539
Cum ad quoſundam, 7. de exceſſibus Prælatorum, tit. 31. L. 5. Clemens iij PD 683
Cum ad ſacroſancta, un. t. 13. de ſent. Excom. ſuſpenſ & interdicti, in extrav. Joan. XXII. 288
Cum ad ſedem, 15. de Reſtitutione ſpoliatorum, tit. 13. Lib. 2. Innocentius iij. PD 232
Cum ad aurum, 6 diſt. 96. Nicolaus Papa, CR 292
Cum æterni, 1. de Sententia, & re judic. tit. 14. in Sexto, Lib. 2. Innocentius iv. in Concil. Lugdun. 71
Cum a Judæis, 2. xxiij. q 8. Innocent. Papa, 833
Cum aliquibus, 4. de Reſcriptis; tit. 3. in Sexto, Lib. 1. Bonifacius viij. 8
Cum aliquibus, 6. de ſent. & re judic. tit. 7. Lib. 2. Alexander iij. 315
Cum aliquis, 108. xi. q. 3. Arauſic. Concil. CR 586
Cum aliquis, 7. xxx. q. 3. Origenes, CR 865
Cum in cuncta, 50 de Electione, t. 6. L 1. Gregor. ix. 68
Cum a nobis, 13. de Arbitris, tit. 43. ult. Lib. 2. Gregorius ix. 190
Cum a nobis, 28. de teſtibus & atteſtationibus, tit. 20. Lib. 2. Innocentius iij. 261
Cum appellantibus, 5. de appellationibus, tit. 15. ult. in Sexto, Lib. 2. Clemens iv. 78
Cum Apoſtolica, 7. de his, quæ fiunt a Prælatis, tit. 10. Lib. 3. Innocentius iij. PD 405
Cum Apoſtolus, 6. de Cenſibus, tit. 39. Lib. 3. Ex Concilio Lateran. ſub Alexandro II. 508
Cum apud, 23. de ſponſalibus & matrim. tit. 1. Lib. 4. Innocentius iij. PD 543
Cum apud Theſſalonicam, 69. xi. quæſt. 3. Ruffin. Eccl. hiſt. 576
Cum a repulſione, 7. finale de appellat. tit. 12. & ult. in Clem. Lib. 2. Clemens v. 218
Cum autem, 24. de jure Patronatus, tit. 38. Lib. 3. Lucius iii. 498
Cum autem ad Eccleſiam, in princ. diſt. 92. Gratianus, 274
Cum autem violentus, in princ. diſt. 44. Gratianus, 140
Cum baptizat, 87. de Conſecrat diſt. 4. Auguſtinus, 1252
Cum beatiſſimus, 16. xxiv. q. 1. Leo Papa, CR 847
Cum beatus, 8. diſt. 45. Bracar. Concil. III. 145
Cum bonæ, 8. de ætat. & qualit. tit. 14. Lib. 1. Celeſtinus iij 100
Cum bonæ, 15. finale, de probationibus, tit. 19. Lib. 2. Gregorius ix. 253
Cum Bertholdus, 18 de ſent. & re judic. tit. 27. Lib. 2. Innocentius iij. PD 320
Cum Canonicis, 26. de Cenſibus, tit 39. Lib. 3. Gregorius ix. 518
Cum Capellæ, 16. de Privilegiis, tit. 33. Lib. 5. Innocentius iij. 698
Cum Caput, 15. xxxiij. q. 5. Hieronymus, 1101
Cum Cauſa, 6. de Empt. & Vendit. tit. 17. Lib. 3. Innocentius iij. 413
Cum Cauſa, 22. de Officio & poteſt. Jud. delegati, tit. 29. Lib. 1. Innocentius iij. PD 153
Cum cauſa, 6. de Raptoribus, tit. 17. Lib. 5. Lucius iij. PD 662
Cum cauſa, 3. de ſent. & re judic. tit. 27. Lib. 2 Alexander iij. 319
Cum cauſa, 42. de Teſtibus & atteſtationibus, tit. 20. L. 2. Innocentius iij. 267

Cum cauſam, 62. *de Appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Honorius iij. PD 348
Cum cauſam, 27. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iij. PD 13
Cum cauſam, 6. *de juramento calumniæ*, tit. 7. Lib. 2. *Innocentius III.* 214
Cum cauſam, 56. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Gregorius ix. 184
Cum cauſam, 13. *de Probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Honorius iij. 253
Cum cauſam, 27. *de Teſtibus & atteſtat.* tit. 20. Lib. 2. *Innocentius III.* PD 265
Cum certum, 1. *de major. & obedient.* tit. 33. Lib. 1. *Gregorius*, PD 158
Cum ceſſante, 60. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius iij. 346
Cum Chriſtus, 7. *de hæreticis*, tit. 7. Lib. 5. *Alexander III.* 635
Cum C. Lucius, 3. fin. de foro competenti, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 2. Bonifacius viij. 62
Cum clamor, 53. *de Teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Gregorius ix. 272
Cum Clerici, 11. *de cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. *Alexander III.* 503
Cum Clerici, 19 *de Verb. ſignificatione*, tit. 40. L. 5. Innocentius iij. 746
Cum Clericis, 2. final. *de Ord. ab Epiſc.* tit. 11. Lib. 1. Gregorius ix. 98
Cum Clericis, 6. *de pactis*, tit. 55. L. 1. *Alexander*. 167
Cum non eſſet, 8. final. de Electione, tit. 3. *in Clement.* Lib. 1. Clemens V. 100
Cum conſtet, 8. finale, *de Pignoribus &c.* tit. 21. Lib. 3. *Gregorius IX.* 421
Cum conſuetudinis, 9. *de conſuetud.* tit. 4. Lib. 1. Honorius iij. 30
Cum contingat, 11. *de ætat. & qualit.* tit. 14. Lib. 1. Innocentius iij. 101
Cum contingat, 29. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Innocentius iij. PD 452
Cum contingat, 11. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Innocentius iij. 302
Cum contingat 28. *de jureſjurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius iij. 298
Cum contingat, 56. *de Officio & poteſtate Judicis deleg.* tit. 19. Lib. 1. Innocentius iij. 143
Cum contingat, 24. *de Reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Innocentius iij. 19
Cum contra, 6. *de Pignoribus &c.* tit. 21. Lib. 3. Innocentius iij. 421
Cum contra, 9. *de Teſtibus cogendis*, tit. 21. Lib 2. Innocentius iij. 275
Cum contumacia, 7. de hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, L. 5. *Alexand. IV.* 135
Cum creatura, 11 *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. L. 3. Honorius iij. PD 519
Cum de beneficio, 5. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viij. 85
Cum decorem, 2. *de Clericis conjugatis*, tit. 3. Lib. 3. Innocentius iij. 367
Cum decorem, 15. *de Filiis Preſbyterorum*, tit. 17. L. 1. Innocentius iii. 111
Cum decorem, 12. *de Vita & honeſt. Cleric.* tit. 1. Lib. 3. Innocentius iij. PD 360
Cum de diverſis, 2. de Privilegiis, tit. 7. *in Sexto*, L 5. Innocentius iv. 149
Cum de jure, 33. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iii. PD. 59
Cum Deputati, 16. *de judiciis*, tit. 1. Lib. 2. Innocentius iii. 196
Cum de quibuſdam, 1. de Rel. dom. tit. 11. *in Clem.* L. 1. Clemens V. *in Conc. Viennenſi*. 233
Cum de quorundam, 4. diſt. 84. *Carthag. Concil. IV.* CR 257
Cum deſideres, 15. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. *Clemens III.* PD 724
Cum deteſtabile, 2. final. de ſimonia, tit. 1. *in extrav. Com.* Lib. 5. Paulus Venetus Papa ij. 379
Cum de tua, 2. *de corp. vitiatis*, tit. 20. Lib. 1. *Alexander III.* PD 119
Cum devotiſſimam, 8. xii. q. 2. Gregorius, CR 598
Cum dicat, 1. *de Eccleſiis ædificandis*, tit 48. Lib. 3. Ex Concil. Lateran. PD 529
Cum dilecta, 16. finale, *de conceſſione Præbend.* tit. 8. Lib. 3. Honorius iii. 398
Cum dilecta, 22. *de Reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Innocentius iij. 18
Cum dilectæ, in aliquibus, dilecta, 4. *de confirm. util. vel inut.* tit. 30. ult. Lib. 2. Innoc. iii. PD 354
Cum dilecti, 18. *de Accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Innocentius iii. PD 601
Cum dilecti, 6. *de dolo & contumacia*, tit. 14. Lib. 2. Innocentius iii. 237
Cum dilecti, 6. *de Donationibus*, tit. 24. Lib. 3. Innocentius iii. PD. 423
Cum Dilecti, 3. *de Emption. & Vendition.* tit. 17. L. 3. *Alexander III.* PD 411
Cum Dilecti, 15. *de purgatione canonica*, tit. 34 Lib. 5. Innocentius iii. PD 708
Cum dilectus, 20. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Innocentius iij. 603
Cum dilectus, 6. *de arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. Innocentius iij. 187
Cum dilectus, 2. finale, *de calumniatoribus*, tit. 2. Lib. 5. Innocentius iij. 609
Cum dilectus, 6. *de cauſa poſſeſſ.* tit. 12. Lib. 2. *Innocentius III.* 223
Cum dilectus, 14. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4. L. 3. Honorius iij. PD. 371
Cum dilectus, 8. *de conſuetudine*, tit. 14. Lib. 1. Innocentius iij. PD 29
Cum dilectus, 32. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iij. PD. 57
Cum dilectus. 9. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. L. 2. Innocentius iij. 280
Cum dilectus, 6. *de his quæ vi, metuſve*, tit. 40. Lib. 1. Innocentius iij. 179
Cum dilectus, 28. *de jure patronatus*, tit. 38. Lib. 3 Innocentius iij. PD 499
Cum dilectus, 2. *de ordine cognitionum*, tit. 10. Lib. 2. *Innocentius III.* PD 219
Cum dilectus, 12. *de purgatione canonica*, tit. 34. Lib. 5. *Innocentius III.* 707
Cum dilectus, 7. *de religioſis domibus*, tit. 36. Lib. 3. *Innocentius III.* 489
Cum dilectus, 3. finale *de ſucceſſionibus ab inteſtato*, tit. 27 Lib. 3 *Innocentius III.* PD 437
Cum Eccleſia Dei, 5. *de immunitate Eccleſiarum*, tit. 49. Lib. 3. Lucius iij. 531
Cum Eccleſiæ, 2. iij. q 2. *Pelagius Papa II.* 440
Cum Eccleſia 1. *de ætat. & qualit.* tit. 7. *in Clement.* Lib. 1. Clemens V. *in Concilio Viennenſi*, 208
Cum Eccleſia Sutrina, 3. *de cauſa poſſeſſ. & propriet.* tit. 12. Lib. 2. Innocentius iij. 221
Cum Eccleſia Vulterana, 51. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iij. PD. 57
Cum Eccleſiaſtica, 1. *de exceptionibus*, tit. 25. *Lib.* 2. Innocentius iij. PD. 301
Cum ex quem, unic. de Conceſſ. Præb. tit. 3. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Concil Viennenſi*, 222
Cum enixa 1. diſt. 3. *Gregorius* CR 7
Cum Epiſcopus, 7. de Offic. Ord. tit. 16. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius VIII 52
Cum ergo, in principio, xxij. q. 3. Gratianus, 762

Cum

Digitized by Google

Cum ergo, 11. xxiv. q. 3. *Hieronymus*, 966
Cum eſſent, 12. *de ſimoniis*, tit. 3. L. 5. Alexan. III. 611
Cum eſſes, 10. *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Alexander iij. 431
Cum & plantare. 3. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Alexander iij. PD 691
Cum exaudieto, 19 diſt. 50. *Hieronymus*, 164
Cum Excommunicato, 18 xi. q. 3. *Iſidorus*, CR 563
Cum ex eo, 14. de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. *Bonifacius VIII.* 29
Cum ex eo, unic. de Exceſſibus Prælat. tit. 6. *in Sexto*, Lib. 5. *Bonifacius VIII.* 145
Cum ex eo, 14. *de pœnitentiis & remiſſionibus*, t. 38. L. 5. Innocentius iij. *in Concil. Generali Lateran.* 719
Cum ex eo, 2. finale, *de Reliquiis & Veneration.* tit 45. Lib. 3. *Innocentius III. in Concilio generali Lateranenſi*, 727
Cum ex eo, 3. de ſent. Excommun. tit. 10. *in Clem.* Lib. 5. Clemens V., 261
Cum ex illa, 1. *de Translat. Epiſcop.* tit. 7. Lib. 1. Innocentius iij. 74
Cum ex injuncto, 12. *de hæreticis*, tit. 7. Lib. 5. Innocentius iij. PD 639
Cum ex injuncto, 2. *de Novi operis nunciatione*, tit 32. Lib. 5. Innocentius iij. PD. 689
Cum ex officiis, 16. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. Innocentius iij. PD 312
Cum expediat, 29. tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. *Bonifacius VIII.* 27
Cum frangitur, 18. *de conſecratione*, diſt. 2. *Proſper*. CR 1175
Cum fortius, 1. *de Calumniatoribus*, tit. 2. Lib. 5. Gregorius, 608
Cum gratia unic. *de commodato*, tit. 15. Lib. 3. Gregorius IX. 410
Cum gravia, 17. xiij. qu. 2. *Gregorius*, 632
Cum H. 2. *de Eo, qui ordinem furtive ſuſcepit*, tit. 30. Lib. 5. Celeſtinus iij. 683
Cum haberet, 3. *de Eo, qui duxit in matrimonium, quam poll.* tit. 7. Lib. 4. Clemens III. 561
Cum Hadrianus, 29. diſt. 63. *Gregorius*, CR. 213
Cum homines, 7 *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Alexander III. 446
Cum homo, 39. xxiij. qu. 5. *Auguſtinus*, 816
Cum humilitatis, 9. xxij. q. 2. *Auguſtinus*, 719
Cum jam dudum, 18. *de præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius iij. 376
Cum I. & A. 22. *de ſententia & re judicata*, tit. 27. L. 2. Innocentius iij. 528
Cum igitur, unic. xxxv. q. 1. *Auguſtinus*, CR 1107
Cum illorum, 32. *de ſententia excommun.* tit. 39. L. 5. Innocentius iij. 738
Cum illuſtr. unic. de Renunciatione, tit. 4. *in Clem.* L. 1. Clemens V. *in Concilio Viennenſi*, 200
Cum in Apoſtolica, 18 *de ſponſalibus & matrimoniis*, tit. 2. Lib. 4. *Urbanus III.* PD 542
Cum in captivitate 2. xxxiv q 1. & 2. *Innocens. Papa*, 1104
Cum in cauſa, 7. final. *de juram. calumn.* tit. 7. L. 2. *Gregorius IX.* 214
Cum in contemplatione, 6. *de Regulis Juris*, tit. 41 ult. Lib 5. *Gregorius VII.* 754
Cum in cunctis, 7. *de Clericis*, tit. 6. Lib. 1. Honorius iij. *in Concil. Lateran.* 88
Cum in cunctis, 1. *de his quæ fiunt a majori parte Capituli*, tit 11. L. 3. *ex Concil. Later.* 403
Cum in diœceſi, 15. *de uſuris*, tit. 19. Lib. 5. Innocentius iij. 667
Cum in diſtribuendis, 12. *de Tempor. ordin.* tit. 11. L. 1. Innocentius iij. 95
Cum in Eccleſia, 53. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. *Clemens III.* 533
Cum in Eccleſia, 25. de præbend. tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius VIII. 92
Cum in Eccleſiæ, 9. *de Simonia*, tit. 3. L. 5. ex Concilio Lateranenſi *ſub Alexand. III.* PD 641
Cum In Eccleſiis, 30. *de major. & obed.* tit. 33. Lib 1. Innocentius iij. 163
Cum in Eccleſiis, 33. de præbend. tit. 4. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius VIII. 55
Cum inferior, 16. *de major. & obed.* tit. 33. Lib. 1. Gregorius IX. 165
Cum infirmitas, 13. *de pœnitentiis, & remiſſion.* tit. 38. Lib 5. Innocentius iij. *in Concilio generali*, 718
Cum in generali, 3. fin. de offic. Vic. tit. 13. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius VIII. 43
Cum inhibitio, 3. finale, *de clandeſtina deſponſatione*, tit. 3. Lib. 4. Innocentius iij. 552
Cum in illis, 16. de præbend. tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. *Bonifacius VIII.* 919
j. Cum initiatur, 5. xxvij. q. 2. *Ambroſius*. 928
ij. Cum initiatur, 33. xxvij. q. 2. *Ambroſius*, CR 36
Cum in jure, 31. *de officio & poteſtate Judicis delegati*, tit. 29. L. 1. Innocentius iij. 140
Cum in juventute, 15. *de præſumptionibus*, tit. 23. L. 2. Innocentius iij. 286
Cum in juventute, 12. *de purgatione canonica*, tit. 34 L. 5. Innocentius iij. PD 707
Cum in lege, 16. xxiij. q. 4. *Gregorius*, CR 788
Cum in magiſtrum, 49. *de Electione*, tit. 6. Lib 1. *Gregorius IX.* 68
Cum in multis, 2. *de reſcriptis*, tit. 3. *in Sexto*, L. 1. Innocentius IV. *in Concilio Lugdun.* 2
Cum in officio, 7. *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Ex Concilio Lateran. *ſub Alexandro III.* 430
Cum Joannes, 10. *de Fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Innocentius iij. 250
Cum in partibus, 17. *de Verb. ſignificatione*, tit. 40. L. 5. Innocentius iij. PD 745
Cum in poſſeſſionibus, 3. fin. de jurejur. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 2. *Bonifacius VIII.* 69
Cum in preterita, 1. diſt. 84 *Carthag. Concil. II.* CR 216
Cum inſtantia, 17. *de cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Innocentius iij. PD 305
Cum inter, 5. *de conſuetudine*, tit. 4. Lib. 1. Innocentius iij. PD 27
j. Cum inter, 16. *de electione*, tit. 6. Lib. 2. Innocentius iij. PD 42
ij. Cum inter, 18. *de elect.* tit. 6. L. 1. Innoc. iij. PD. 41
iii. Cum inter, 21. *de elect.* tit. 6. Lib. 1. Innocentius iii. PD 47
Cum inter 5. *de exceptionibus*, tit. 25. Lib. 2. Innocentius iij. PD. 301
Cum inter, 2. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17 Lib. 4. *Alexander III.* 380
Cum inter P. 2. *de renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Alexander III. PD. 10
Cum inter, 13. *de ſent. & re judicata*, tit. 27 Lib. 2. Innocentius iij. PD. 318
Cum inter, 29. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Honorius iii. PD 758
Cum inter nonnullos, 4. tit. 14. de Verb. ſignific. *in Extravag.* Joan. XXII. 308
Cum in tua, 4. fin de Conſuetudine, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 4. Bonifacius viii. 9
Cum in tua 30. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Innocentius iii PD. 453
Cum in tua, 6. finale, *qui matrimonium accuſare poſſ.* tit. 18 Lib 4. Innocentius iii. 388
Cum in tua 27. *de ſponſalibus, & matrim.* tit. 1 Lib. 4. Innocentius iii. 544
Cum in tua, 44. *de Teſtibus & atteſtationibus*, t. 20. Lib. 2 Innocentius iii. 268.
Cum in veteri, 52. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Gregorius ix. 49

Cum ita puniantur, 12. *de pœn.* diſt. 4. *Hieronymus*, CR. 1086
Cum itaque. in principio. diſt. 38. Gratianus. 126
Cum itaque, in principio, xxxii. qu. 8. Gratianus. 1062
Cum itaque, 112. *de conſecr.* diſt. 4. *Leo Papa*, CR. 1252
Cum Judæus 1. de Teſtibus, tit. 8. *In Clem.* Lib. 2. Clemens V. *in Concil. Vienn.* 210
Cum juramento, 4. *de homicidio*, tit. 12. Lib. 5. *Hieronymus*. 649
Cum Laici, 10 *de Jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. *Alexander III* 494
Cum Laicis, 12. finale, *de Rebus Eccle. alien.* tit. 13. Lib. 3 *Innocentius III.* 409
Cum liberum, *de ſepulturis*, tit. 28. Lib. 3. Alexander iij. PD 440
Cum liqueat, 11 j. qu. 1. *Gregorius*. 112
Cum lite, 2. Ut lite pendente tit. 5. *In Clement.* Lib 2. Clemens V. 208
Cum locum, 14. *de ſponſalibus, & matrim.* tit. 1. Lib. 4. Alexander III 541
Cum longe, 25 diſt. 63. *Toletan. Concil. XII.* 212
Cum Majores, 20. vi. qu. 1. Gratianus, CR. 485
Cum Marthæ, 6. *de Celebratione Miſſarum*, tit. 41. Lib 3. Innocentius iij. PD 518
Cum M. Ferrarien. 9. *de Conſtitut.* tit. 2. Lib. 1. Innocentius iij. PD 6
Cum Matthæus, 3. fin. de hæreticis, tit. 3. *in Extrav. Com.* Lib. 5 Joannes XXII. 183
Cum Medicinalis, 1. de Sent. Excomm. tit. 11. *in Sexto* Lib. 5. Innocentius iv. *in Concil. Lugdun.* 139
Cum Miniſter, 14. xxiij. qo. 5. *Auguſtinus*, 825
Cum Monaſterium, 18. *de electione*, tit. 6. Lib. 1. Celeſtinus iij. PD 40
Cum Monaſterium, 1. *de confeſſis*, tit. 18. Lib. 2. Clemens iij. 245
Cum multa, 5. diſt. 16 *Gregorius*, 259
Cum multæ, 4. xv. qu. 6 *Toles. Concil. IX.* 660
Cum nobis, 19. *de electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iij. PD. 44
Cum non ab homine, 10. *de Judiciis*, tit. 1. Lib. 2. Celeſtinus iij. 193
Cum non ab homine, 14. *de Sententia Excommun.* tit. 39. Lib 5. *Clemens III.* PD 724
Cum non deceat, 38. de Electione, tit. 6. *in Sexto* Lib. 1. *Bonifacius VIII.* 28
Cum non ignores, 25. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Alexander iij. PD. 375
Cum non ignoreris, 3. *de Officio Legati*, tit. 30. Lib. 1 Alexander iij. PD 146
Cum non liceat, 12. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. *Innocentius III.* PD. 320
j. *Cum nonnullæ*, 11. de Præbendis, & dignitatibus, tit. 2. *in Extrav. com.* Lib. 3. Joannes XXII. 346
ij. *Cum nonnullæ*, 12. de Præb. & dignitatibus, tit. 2. *in Extrav. com.* Lib. 3. Joannes XXII. 347
Cum non ſit, 35. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. *Innocentius III. in Concilio generali Lateranenſi.* 445
Cum nos, 3. *de his quæ fiunt a Prælatis*, tit. 10. Lib 3. Alexander iij. PD. 199
Cum noſtris, 6. *de conceſſione Præbendæ*, tit. 8. Lib. 3. Innocentius iij. PD 192
Cum nullus, 3. de Tempor. Ordin. tit. 9. *in Sexto* Lib. 1. Bonifacius VIII. 40
Cum nuncius, 12. *de Teſt. & atteſt.* tit. 20. Lib. 2. *Alexander III.* PD. 296
Cum nuper, 25. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. *Gregorius IX.* 509
Cum olim, 7. *de Arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. Innocentius iij. 288
Cum olim, 7. *de cauſa poſſeſſionis*, tit. 12. Lib. 2. *Innocentius III.* 224
Cum olim, 19 *de Cenſibus*, tit 39. Innoc. iij PD. 507
Cum olim, 6. *de Clericis conjugat.* tit. 3. Lib. 3. Innocentius iij. PD 166
Cum olim, 6 *de Conſuetudine*, tit. 4. Lib. 1. Innocentius iij. PD 28
Cum olim, 7. *de dolo & contumacia*, tit. 14. Lib. 2. Innocentius iij. PD 218
Cum olim, 24. *de major. & obed.* tit. 33. Lib. 1. Gregorius IX 164
j. Cum olim, 12. *de officio & poteſtate Jud. deleg.* tit. 29. L. 1. Innocentius iij PD 148
ij. Cum olim 11. *de officio, & poteſtate Jud. deleg.* tit. 29 L. 1. *Innocentius III.* 148
Cum olim, 46. finale, *de præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Gregorius IX. 185
Cum olim, 18. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. Innocentius iij. 318
j. Cum olim, 12. *de privilegiis*, tit. 33. Lib 5. Innocentius iij. PD. 695
ij Cum olim, 14. *de privilegiis*, tit 33. Lib. 5. Innocentius iij. 696
Cum olim, 7. *de rerum permutatione*, tit. 19 Lib. 3. Innocentius iij. PD 416
Cum ordinem, 6. *de Reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Alexander iij. PD. 12
Cum olim, 12. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Innocentius iij. 117
Cum olim, 34. *de teſtibus, & atteſtation.* tit. 20. Lib. 2. Innocentius iij. PD. 263
Cum olim, 24. *de Verbor. ſignificatione*, tit. 40 Lib. 5. Innocentius iij. 748
Cum omne crimen, 7. *de conſecrat.* diſtinct. 2. *Julius Papa*, CR. 1166
Cum omnes, 6. *de conſtitut.* tit 2 Lib. 1. Innocentius iij. PD. 5
Cum omnibus, 27. diſt. 81. *Carthag. Concil. iii.* 250
Cum omnis avaritiæ, 20. j. qu. 1. *Gregorius*, CR 314
Cum oporteat, 19. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Innocentius iij. PD 602
Cum ordinaretur, 14. j. qu. 1. *Ambroſius*. 312
Cum P. 20. *de accuſationibus*. tit 1. Lib. 5. Alexander iij. 597
Cum P. 15. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Gregorius IX. 282
Cum P. 7. *de purgatione canonica*, tit. 34 Lib. 5. Alexander iij. 705
Cum parati, 10. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iij. PD 829
Cum Paſtoris, 18. ij qu. 7. Gregorius, 415
Cum Paulus, 26. j. qu. 2. *Gregorius*, CR 850
Cum per bellicam, 1. xxxiv. qu 1. & 2. *Leo Papa*. 1103
Cum percuſſio, 2. vii. q. 1. *Gregorius*, CR 498
Cum percuſſio, 1. *de Clerico ægrotante*, tit. 6. Lib. 3. Gregorius, 335
Cum perſonæ, 7. de privilegiis, tit. 7. *In Sexto*, Lib. 5. *Bonifacius VIII.* 151
Cum pia. 9. xxv. qu. 2 *Gregorius* CR. 885
Cum plures, 8. *de officio & poteſtate Judicis*, tit 14. *in Sexto* Lib. 1 *Bonifacius VIII.* 45
Cum poſt petitam, 46. *de electione* tit. 6. Lib. 1. Honorius iij. 67
Cum præexcelſa, 1. de Rel. & Venerat. Sanctorum, tit. 12. *in Extr. Com.* Lib 3. Sixtus IV. 173
Cum pridem, 4. *de Pactis*, tit. 35. Lib. 1. Alexander iii. PD. 166
Cum pro cauſa, 6. *de Procuratoribus*, tit. 38. Lib. 1. Innocentius iii. PD. 174
Cum pro cauſa, 27. *de ſent. excom.* Innoc. iii. PD. 728
Cum pro parvulis, 77. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*. 1226
Cum propter, 27. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Innocentius iii. PD 498

Cum

Cum pro utilitate, 54. xvj. qu. 1. *Ilerdenſe Conc.* 669
Cum quibus 20. xxiv. qu. 3. *Gelaſius* CR. 872
Cum quidam, 8. *fin.* de Exceptionibus, tit. 12. *In Sexto* Lib. 2 Boniſacius VIII. 70
Cum quidam, 12. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. *Urbanus III.* PD. 290
Cum quidam, 12. *de temp. ord.* tit. 11 Lib. 1. Urb. iij. 94
Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ ſequuntur ex illo Reg. xxxix. de Reg. Jur. *In Sexto*, Bonifacius viij. 187
Cum quis, 23. de Sent. Excomm., tit. 11. *In Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 369
Cum quis, 2. de Sepulturis, tit. 12. *in Sexto* Lib. 3. Bonifacius viij. 109
Cum quis in jus ſuccedit alterius, juſtam ignorantiæ cauſam cenſetur habere, Reg. xiv. de Reg. Jur. *in Sexto* Bonifacius viij. 186
Cum quiſque, 19. xxiij. q. 4. *Auguſtinus*. 790
Cum R. 35. *de officio, & poteſt. Jud. deleg.* tit. 29. Lib. 1. Innocentius III. 143
Cum Ratione, 1. de Electione tit. 3. *in Clement.* Lib. 1. *Clemens V.* in Conc. Viennenſi. 196
Cum Redemptor, 68. xii. qu. 2. *Gregorius*, CR. 616
Cum renunciatur, 9. xxxii. qu. 1. *Ambroſius*. 976
Cum Sacerdotis, 3. fin. *de poſtulando*, tit. 37. Lib. 1. *Gregorius IX.* 272
Cum ſæculum, 13. *de jure Patronatus*, tit. 38 Lib. 3. Alexander iij. PD 495
Cum ſanctam 33. *de pœnit.* diſt. 2. *Gregorius* CR. 1055
Cum ſaucti, 12. xxiv. qu. 3. Gregorius CR. 867
Cum ſatis, 4. *de off. Archidiaconi*, tit. 23. Lib. 1. Alexander iij. PD. 126
Cum ſcriptura, 83. j. qu. 1. *Ambroſius*, CR. 335
Cum ſecundum, 16. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius iij. 375
Cum ſecundum, 5. finale. *de ſecundis Nuptiis*, tit. 21. ult. Lib. 4. Innocentius iij. 596
Cum ſecundum, 9. *de temp. ordin.* tit. 11. Lib. 1. *Celeſtinus III.* PD. 94
Cum ſecundum leges 19. de hæreticis, tit. 2. *In Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 142
Cum ſecundum ſtatuta. 1 de pœniten., & remiſſio. tit. 9. *In Clement.* Lib. 5. *Clemens V.* in Concilio Viennenſi. 259
Cum ſicut, 8. *de Conſecratione Eccleſiæ*, tit. 40. Lib. 3. Honorius iij. PD. 511
Cum ſicut, 2. *de eo, qui mitt. in poſſeſſ.* tit. 15. Lib 2. Clemens iij. PD. 241
Cum ſimus, 3. ix. qu. 3. *Synodus ſeptima*, 527
Cum ſimus, 14. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Celeſtinus iij. PD 459
Cum ſingula, 32. de Præbendis tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius VIIJ. 54
Cum ſint homines, 18. *de Decimis*, tit 30. Lib. 3. *Alexander III.* PD. 448
Cum ſit, 6. *de auctoritate, & uſu pall.* tit. 8. Lib. 1. Innocentius iij. PD 79
Cum ſit, 5. *de conſecratione*, tit. 40. Lib. 5. Innocentius iij. 518
Cum ſit, 4. *de converſione Conjugatorum*, tit 32. Lib. 3. Alexander iii. PD. 465
Cum ſit ars artium, 14. *de ætat., &c.* tit. 14. L. 1. Innoc. iij *in Concilio gene. Lateranenſi.* 103
Cum ſit generale, 8. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Lucius iij. PD. 200
Cum ſit natura, 1. de Cenſibus, & exact. tit. 13. *In Clement.* Lib. 3. *Clemens V. in Concilio Viennenſi.* 633
Cum ſit nimis, 16. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. *Innocentius III. in Concilio generali.* 633
Cum ſit nimis, 2. fin. de Magiſtris, tit. 1. *In Clement.* L. 5. *Clemens V.* 246
Cum ſit proprium, 2. *de Conditionibus appoſitis*, tit. 5 Lib. 4. Gregorius. 372
Cum ſit Romana, 5. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iii. PD. 325
Cum ſit Romana, 10. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Alexander iij. PD 611
Cum ſocietas, 17. xxvij. qu. 2. *Leo Papa*, CR. 930
Cum ſpeciali, 61. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius III. *in Concilio generali Lateranenſi*. 347
Cum ſunt partium jura obſcura, Reo potius favendum eſt, quam actori. Reg. xi. de Reg. Jur. *in Sexto*, Bonifacius VIII. 186
Cum ſuper Abbatia 21. *de officio, & poteſtate Judicis delegati*, tit. 29. Lib. 1. Innocentius III. 134
Cum ſuper aliqua re, 1 *de auctoritate, & uſu pallii*, tit. 8. Lib. 1 Clemens iij. 77
Cum ſuper cauſa, 2 *de Teſtibus cogendis*, tit. 21. Lib. 2. *Alexander III.* 378
Cum ſuper controverſia, 19. *de ſent. & re judic.* tit. 27. Lib. 2. Innocentius III. PD 320
Cum ſuper Electione, 4. *de Cauſa poſſeſſion. & propriet.* tit. 12. Lib. 2. Innocentius iij. 232
Cum ſuper electione, *de confeſſis*, tit. 18 Lib. 2 Innocentius iij. PD 246
Cum ſuper quæſtione, 8. *de Conceſſ. Præbend.* tit. 8. Lib. 3. Innocentius III. PD 394
Cum ſuper quodam, 8. *de Sepulturis*, tit. 28 Lib. 3. Lucius iij. 448
Cum tanto fin. 11. *de Conſuetudin.* tit. 4. Lib. 1. Gregorius IX 30
Cum tantum, 74 *de Conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*. 1220
Cum te, 18. *de officio, & poteſtate Judicis delegati*, tit. 29. Lib. 1 Alexander III. 138
Cum te, 23. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Innocentius iij. 328
Cum tempore, 5. *de Arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. Innocentius iij PD 187
Cum teneamur, 17. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander III PD. 329
Cum teneamur, 6. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Alexander iij PD. 373
Cum terra, 14. *de Electione*, tit. 6. Lib. 2. Celeſtinus III. 48
Cum tibi, 13. *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Innocentius iij. 432
Cum tibi, 18. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Innocentius iij. PD 745
Cum tu, 16. *de teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Alexander iij. PD. 257
Cum tu, 5. *de Uſuris* tit. 19. Lib. 5. Alexander iij. PD. 664
Cum Venerabilis, 21. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Innocentius iij. PD 508
Cum Venerabilis, 7. *de Conſuetudine*, tit. 4. Lib. 1. Innocentius iij. 29
Cum Venerabilis, 6. *de Exceptionibus* tit. 25. Lib. 2. Innocentius iij. PD. 302
Cum Venerabilis, 7. *de religioſis domibus*, tit. 36. Lib. 3. Innocentius iij. PD. 488
Cum veniſſent, *de eo qui mitt. in poſſeſſ.* tit. 15. L. 2. Innocentius iij. PD 242
Cum veniſſent, 6. *de Inſtitutionibus* tit. 7. Lib. 3. Innocentius iij. PD 388
Cum veniſſent, 2. *de in integrum reſtitutione*, tit. 41. L. 1. Innocentius iij. 180
Cum veniſſent 8. *de judiciis*, tit. 1. L. 2. Innoc. iij. 194
Cum veniſſent, 9. *de Reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13 Lib. 2. Alexander III. PD. 227
Cum veniſſent, unic., *de ſacra unct.* tit. 15 Lib. 1. Innocentius III. PD. 103

Cum

Cum veniſſet , 25. *de Teſtibus , & atteſtat.* tit. 20. Lib. 2. *Urbanus III.* PD 206
Cum vigeſimum annum , 41. *de Offic. & poteſtate Jud. deleg.* tit. 29. Lib. 1. Gregorius ix. 145
Cum Vintonienſis, 25. *de Electione* , tit. 6. Lib. 1. *Innocentius III.* 52
Cum vitum , 12. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. *Clemens III.* PD 458
Cum univerſorum , 8. *de rerum permutatione* , tit. 19. Lib. 3. *Innocentius III.* PD 417
Cum vobis , 14 *de præſcriptionibus* , tit. 26. Lib. 2. *Innocentius III.* PD 811
Cum voluntate , 54. *de ſententia Excommun.* tit. 39. Lib. 5. *Gregorius IX.* 740
Cum vos , 4. *de Offic. Jud. ordin.* tit. 31. Lib. 1. *Alexander III.* PD 250
j. Cuncta per mundum , 17. ix. qu. 3. *Gelaſius Papa*, CR 550
ij Cuncta per mundum , 18 ix. qu. 3. *Gelaſius Papa.* 531
Cunctis fidelibus 41. xx. qu. 1 *Clemens.* 672
Cupientes , 16. de Electione , tit 6. *in Sexto* Lib. 1. *Nicolaus III.* 18
Cupientes , 5. fin. de pœnit. tit. 8. *in Clem.* Lib. 5. Clemens V 258
Curæ ſit omnibus , 20. xj. qu. 3. Honorius Papa , CR 563
Curandum ergo , 9 diſt. 54. *Hilarius Papa in Synodo Rom.* 815
Cura paſtoralis , 11. *de Jure Patronatus* , tit. 38. Lib. 3. *Alexander III* PD 495
Cura ſuſcepti , 1 *de purgatione vulgari* , tit. 35. Lib. 5. Celeſtinus iij PD 710
Curiales autem , in principio , diſt. 55. Gratianus . 281
Cuſtodi inerui . 64. xi qu. 5 *Auguſtinus* . 372
Cuſtos Eccleſiæ . 1. *de Officio Cuſtodis* , tit. 17. Lib. 1. Ex libro Romani ordinis . 124
Cuſtos ſolicitus . 2 final. *de officio Cuſtodis* , tit. 27. Lib 1 *Ex Concilio Toletano.* 125
Cyprianus 4. xxi. qu. 3 Cyprianus . 746

D.

DÆmonium . 18 fin. xxvi. qu 7. *Hieronymus* . CR. 915
Damnamus 2. fin. *de Summa Trinitate* tit. 1. Lib. 1. Innocen. iij. *in Concilio generali* . 8
Damnationis , 5. xxiv. qu. 1. *Leo Papa* . CR 859
Damnum , quod quis ſua culpa ſentit , ſibi debet , non aliis imputare , Reg. Lxxxvi de Reg. Juris , *in Sexto*. Bonifacius VIII. 290
De abjectione , 5. diſt. 64 *Arauſicanum Conc. I.* 216
De accuſatione vero , in principio ij. qu. 8. Gratianus , 426
De accuſationibus , 3. iij. qu. 5. Euſebius . 447
De Accuſatoribus , in princ. iij qu. 5. Euſebius . 460
De affinitate , 1. xxxv. qu. 8. & 3. *Gregorius Papa* , CR 1109
Daibertum 24. 1. qu 7. *Urbanus II.* CR 580
De aliena , 1. diſt. 72. *Innocentius* . 285
De appellationibus , 81. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iij. 327
De Arianis , 109. *de Conſecratione* diſtinct. 4. *Arelatenſe Concilium I.* CR 1232
De Benedicto, 5. xxxii. qu. 2. *Pelagius Papa.* 975
Debent duodecim , 296. xi. qu. 3. *Zacharias Papa* . CR 586
Debent ſuperioribus , 3. de offic. Jud. ordinarii , tit. 7. *in Extr. Comm. Bonifacius VIII* 217
Debet homo . 33. xxiii. qu. 4. *Auguſtinus* . 809
De Bigamis , 3 *de bigamis* , tit. 21. Lib. 1. *Celeſtinus III.* 816
Debitores , 6. *de jurejurando* , tit. 24. Lib. 2 *Alexander iij.* 288
Debitum , 4. *de baptiſmo* , tit. 42. Lib. 3. *Innocentius III* PD. 385
Debitum , 5. *de Bigamis* tit. 21. Lib. 5. *Innocentius III.* PD. 557
De cætero 109. i. qu. 5. *Nicolaus junior* , hoc idem *Alexander II.* CR 547
De cætero , 7. *de Clericis non reſidentibus* tit. 4. Lib. 3. *Alexander III.* 369
De cætero , 11. *de homicidio voluntario* . tit. 12. Lib. 5. Alexander iij. 631
De cætero , 5. *de ſent. & re judicata* tit. 27. Lib. 2. Alexander iij. 315
De cætero , 11. *de Sent. Excomm.* tit. 39. Lib. 5. Alexander iij. 725
De cætero , 5. *de Teſtibus , & atteſtationibus* , tit. 20. Lib. 2. Alexander iij. 257
De cætero , 14. *de Transfuctionibus* , tit. 36. Lib. 1. Alexander iij. 169
De Capellis , in princ. xvi. qu. 2. Gratianus . 615
De Capitulis , 9. diſt. 10. *Leo IV.* CR. 19
De Catechumenis , 15. *de Conſecratione* diſt. 4. *Gerunden. Concil.* CR. 1209
De cauſis 4. *de Officio & poteſtate Jud. delegati* tit. 29. Lib. 1. Alexander iij. 127
Decentes omnibus . 6. diſt. 89. *Toletanum Concil. X.* 270
Decernimus , 17. fin. diſt. 11. *Tolet. Concil.* CR 54
Decernimus , 2 diſt. 28. *Innocentius* in Concil. Romano. 90
Decernimus , 10. iij. qu. 9. *Bonifacius Papa* CR. 461
Decernimus , 32. xvi. qu. 7. *Toletanum Conc. IX.* CR 705
Decernimus , 2. *de Judæis* tit. 7. Lib. 2 ex *Synodo* Eugenii Papæ iij. 191
Decernimus , 8. de ſententia excommunicat. tit. 11. *in Sexto* Lib. 5. Alexander IV. 164
Deceſſorum , 19. xxv. qu. 1. *Gelaſius* . 818
Decet Domum , 2. de Immunitate Eccleſiarum , tit. 23. *in Sexto* Lib. 5. *Gregorius X. in generali Concilio Lugdun.* 124
Decet conceſſum a Principe beneficium eſſe manſurum , Reg. xvi. de Reg. Juris *in Sexto* , Bonif. viij. 287
Decimæ , 66. xvj. qu. 1. *Auguſtinus* CR 682
Decimam partem , 1. *de Decimis* , tit. 30. Lib 3. Hieronymus *ſuper Ezechielem* . 444
j. Decimas 5 xvi. qu. 7 *Gregorius VII.* in Concilio Lateranenſi CR 697
ij. Decimas , 6. xvi. qu 7 *Moguntin. Concil.* 698
iij. Decimas , 7. xvi qu 7. *Moguntin. Conc.* CR. 698
iv. Decimas , 59. xvi. qu. 7. *Urbanus Papa II.* 706
Decimas a Populo 47 xvi qu. 1. *Paſchalis II.* 674
Deliberationes , unic de Decimis , tit. 7 *in Extrav. com.* L. 3. Bonifacius VIII 560
De Clericis vero , in principio diſt. 73. Gratianus . 224
De Communione , 2 xxiv qu. 2. *Leo Papa* , CR. 858
De Conciliis , 2. diſt. 18 *Leo I.* 50
De Confirmationibus , 2. *de confirm. utili , vel inutili* , tit. 30. Lib. 2. Alexander iij. 355
De Conjugali , 50 xxvii. qu. 2. *Syricius Papa* , CR 970
De conſanguinitate , 17. xxxv. quæſt. 2. & 3 *Nicolaus Papa II.* 1113
De Conſtantinopolitana , 4. diſt. 22 *Gregorius* , CR 69
Decreta , 28. xxvii. qu. 2. *Gregorius* in Regeſt. CR 934
Decretis itaque , in princip. diſt. 20. Gratianus , 60
Decretis ergo in princ diſt. 21. Gratianus , 62
Decreto noſtro , 9. ij. qu. 6. *Gregorius* CR. 408
Decretum eſt , 7. ij. qu. 7. *Mogunt. Concil.* CR 420
Decretum eſt , 3. x qu. 2. *Cabilonen. Conc. II.* CR 552
Decrevimus , 10. x. qu. 3. *Tarraconenſe Conc.* CR. 514
Decrevit , 1. diſt. 22. *Melchiades Papa* . 283
Decrevit , 17. xxii. qu. 5. *in Conc. apud Medardum* . 775
Decrevit , 14 de hæreticis , tit. 2. *in Sexto* , Lib. 5. Bonifacius viij. 140
De Crimine , 8. xv. quæſt. 5. *Stephanus* , CR ad inſcriptionem . 655
De Decimis , 45. xvi. qu. 1. Leo Papa iv. CR 678
De Diacono , 1. *qui Clerici vel voventes* , tit. 6. Lib. 4. *Alexander III.* 557
Dedit Baptiſmum , 46. j. qu. 1. *Auguſtinus* , CR 526

De diver-

Index Capitulorum omnium.

De diverſis 44. 2j. q. 51. *Carthagin. Concil. III.* CR. 355
De eo vero, in princ. xxxv. q. 10. Gratianus 1141
De Eccleſiaſticis, 8. xxv. q. 2. *Gregorius*. 885
De eo autem, 35. diſt. 50. *Cyprianus Papa*, 271
De eo autem, in princ. xiv. quæſt. 2. *Gratianus*, 638
De eo autem, 1. *de Temp. ordinat.* tit. 11. Lib. 1. Alexander III. 91
De eo quod, 5. xxx. q. 1. *Moguntin. Concil.* 958
De Epiſcopis, in princ. xxxiii. q. 8 Gratianus, 830
De Epiſtolis, in princ. diſt. 19. Gratianus, 14
De Eſu carnium, 18. *de conſecratione*, diſt. 3. Leo IV. 1280
De Eulogiis, 8. diſt. 18. Leo IV. CR 52
De Excommunicationis, 15. xxiv. q. 3. *Gregorius*. CR 868
De fabrica, 14. *de conſecr.* diſt. 1. Vigil. Papa, CR. 1153
De Famulis, 3. *de ſer. non ordin.* tit. 18. Lib. 1. Ex Concilio Toletano, 112
Defenſionis, 2. diſt. 87. *Gelaſius*, CR 264
Deficientibus, in principio, ii qu. 5. Gratianus, CR. de inverſione, q. 4. 395
De filia, 26. xxvii qu. 2. *Martin. Bracar. in Conc.* 921
Defleat peccator, 9. *de Regulis juris*, tit. 41. ult. Lib. 5. Auguſtinus *in Libro de Sapientia*. 754
De forma, 18. xxii. q. 5. *Epiſt. Fulberti Epiſcopi*, CR, 774
De Francia, 1. *de ſponſalibus*, tit. 1. Lib. 4. Ex Concilio Triburienſi. 537
Degradatio, 2. de de pœnis, tit. 9. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius VIII. 155
De gradibus vero, in princ. xxxv. q. 5. Gratianus, 1110
De gradibus vero, 1. xxxv. quæſt. 2 *Gregorius* in Regeſto CR 1116
De hac quidem, 76. *de conſecr.* diſt. 2. *Hieronymus*, 1192
Dehinc iterum, 66. *de conſecr.* diſt. 4. *Rabanus*, 1223
De his, 6. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Ex *Concilio Moguntino*, 597
De his, 4. *de Eccleſiis ædificandis*, tit. 48. Lib. 3. *Alexander III.* 530
De his, 4. *de Sepulturis*, tit. 28. Lib. 3. Alexander III. 440
De his, 20. finale, *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Gregorius IX. 436
j. De his Clericis, 6. diſt. 50. *Nicolaus Papa*, 159
ij. De his Clericis, 36. diſt. 50. *Ilerd. Concil.* 171
De his, quæ 7. x. q. 1. *Aurel. Conc. 1.* 511
De his, qui, 6. xxx. q. 1. *Nicolaus Papa*, 958
De his, qui, 8. xxxj. q. 1. *Neocæſar. Concil.* CR 969
De his, qui 5. *de pœnitent.* diſt. 5. *Aurel. Conc. I.* 1089
De his, qui, 9. xxxv. q. 2. & 5. *Ilerden. Conc.* 1111
De his vero, 54. diſt. 50. *Rabanus*, CR 870
De his vero, in princip. xx. q. 2. Gratianus, 718
De his vero, 9. xxvi. q. 6. *Nicænum Conc.* CR 906
De his vero, 1. xxvi. q. 7. *Nicolaus Papa*, 909
De his vero, 12. xxxiii. q. 2. *Syricius Papa*, 1009
De his vero, in princ. xxxv. q. 8 Gratianus. CR 1136
De his vero, 3. *de conſecrat.* diſt. 5. *Melchiades Papa*, 1246
De hoc, 11. *de ſimonia*, tit. 3 Lib. 5 Alexand. III. 611
De homine, 9 *de conſecrat.* diſt. 3. *Gregorius III.* 1247
De homine, 7. *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. Lib. 3. *Innocentius III.* 516
De hymnis, 54 *de conſecr.* diſt. 1. *Toletan. Conc. IV.* 1159
De jejunio, 3. diſt. 76. *Ex Conc. Salegunſi a habito*, 213
De iis, qui contra 19. diſt. 12. *Toletan. Conc. I.* CR. 28
De iis, quos, 5. diſt 28 *Tol. Conc. II.* CR. 90
De illa, 6. *de divortiis*, tit. 19. L. 4. Urbanus III. 590
De illicita 6 xxiv q. 3. *Pariſien. Conc.* CR 824
De illis, 8. xxiv. q. 3. *Auguſtinus*, CR 865
De illis, 3. *de conditionibus appoſitis*, tit. 5. Lib. 4. Alexander III. 555
De illis, 1. *de Raptoribus*, tit. 17. Lib 5. Concilium Meldenſe, 660
De illis, 5. *de ſponſalibus & matrimoniis*, tit. 1. Lib. 4. Alexander III. 538
j. De illis, 7. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. *Alexander III.* 549
ij. De illis, 9. *de deſponſ. impub.* tit. 2. Lib. 4. *Alexander* III. PD 549
De illis autem, 5. finale, vi. q. 1. *Meldenſe Conc.* 488
De illis Presbyteris, 109. xi. q. 1. *Joannes* VIII CR 586
De illo, 1. *de eo, qui cognovit conſanguineam uxoris*, tit. 13. Lib. 4. Alexander III. 528
De illo Clerico, 4. diſt. 82. *Nicolaus Papa*, 105
De inceſtis, 8. xxxv. q. 2. & 5. *Agathenſe Conc.* CR 1115
Deinde a ſacerdote, 72. *de conſecr.* diſt. 4. *Rabanus*, 1224
Deinde ponitur, 3. diſt. 26. *Innocentius*, CR 86
De inductis, in princip. iii. q. 2 Gratianus, 440
De induciis, 2. iii. q. 5. Felix II. 442
De infantibus, 1. finale, *de his, qui filios occiderunt*, tit. 10. Lib. 5. Lucius III. 647
De infidelibus, 4. *de conſanguinitate & affinitate*, tit. 14. Lib. 4 Innocentius III. 572
De Judæis, 5. diſt. 45. *Toletanum Conc. IV.* 144
De jure, 16. *de jure Patronatus*, tit. 38 Lib. 1. Alexander III. PD 496
De Laicis, 46. xii. qu. 2. *Urbanus Papa* in Concilio Alverniæ celebrato, CR 612
De lapſis, 5. xvi. q 6. *Gregorius*, 696
Delator, 6. v. q 6. *Eliberitan. Conc.* CR 479
Delatori, 5. v. q 6. *Hadrianus Papa*, CR 479
De Libellis 1. diſt. 20. Leo Papa IV CR 60
Deliberatione, 4. de offic. Legati, tit. 15. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius VIII. 48
De Libertis, 63. xii. q 2. *Conc. Tolet.* III. CR 615
Deliciæ quælibet, 2. diſt. 41. *Auguſtinus*, CR 114
Delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare, Reg. lxxvi. de Regulis Juris *in Sexto*, Bonifacius VIII. 159
De Lignaribus, 41. xxiii. qu. 5. *Pelagius Papa*, 848
De Locorum, 4. *de conſecr.* diſt. 1. *Gelaſius Papa*. 1148
De manifeſta, 17. ii. q. 1. *Stephanus Papa*, CR 118
De Monachis, 1. xvi. q. 1. *Innocentius*, 662
De Monachis 12. xviii. q. 2. *Agath. Conc.* CR 726
De Monachis, 12. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Alexander III. 174
De Monialibus, 33. *de ſent. excomm.* tit. 39. Lib. 5. *Innocentius* III. 712
De Muliere, 3. finale, *de matrimonio contract.* tit 16. L. 4. *Alexander* III 579
De Muliere, 6. *de ſponſalibus & matrimoniis*, tit. 1. L. 4. Alexander III. 538
De multis, 28. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius III. *in Conc. generali*, 382
De nuptiis, 3. xxxi. q. 1 *Urbanus* II. CR. 972
Denique, 3. vi. q 3. *Nicolaus Papa*, CR 418
Denique, 9. vii, q. 1 *Cyprianus*, CR 494
Denique, 10. xiv. q. 5. *Ambroſius*, 643
Denique 2. xxxi. q. 1. *Auguſtinus*. CR. 967
Denique & puellæ, 9. xxxvi. q. 2. *Ambroſius*, 1145
Denique, 1. *de exceptionibus*, tit. 25. Lib. 2. Celeſtinus III. PD 300
Denique et, 5. diſt. 97. *Nicolaus Papa*, 292
Denique Sacerdotes, 6. fin. diſt. 4. *Gregorius*, 7
Denique ſi in Epiſtola, 6. diſt. 21 *Nicolaus Papa*, 66
De nominibus 75. finale, *de conſecr* diſt 1 *Innocentius*, 1164
Denunciamus 21. xxv. q. 2. *Simplicius Papa*, 884
De obſervatione, 26. *de conſecr.* diſt. 2. *Arelatenſe Concilium I.* 1202
De occidendis 8. xxiii. q. 5. *Auguſtinus*, CR 813
De Ordinationibus, 116. i q. 1. *Gregorius*, 349
j. De parentela, 1 xxxv. q 6. *Ex ordine Romano*, 1114
ij. De parentela. 8. xxxv. q. 6. *Innocent. Papa II.* 1138
De perjuſo. 17. *de pœn.* diſt. 4. *Gregorius Papa*, 1015
De peregrinationis votis, 6. *de voto & voti redempt.* tit. 34. Lib. 3. *Alexander III.* 473

De

De perſona , 4. diſt. 63. *Leo Papa*, 818
De perſonæ , 52 xj. qu. 1. *Gregorius* , CR 552
D Petro , 4 diſt. 47. *Gregorius* . 152
De pœnitentibus 17. *de conſecr.* diſt. 3. *Innocentius*. 1202
De præſentium , 20. xvi. qu. 1. *Pelagius* . 666
De precariis , 6. x. qu. 2. *Carthag. Conc.* CR 519
De precariis , 2. *de precariis* , tit. 14. Lib. 3 *Ex Concilio Carthaginenſi* . 416
De presbytero Campaniæ , 1. *de Corpore vitiatis* , tit. 20 Lib. 1. Alexander iii. 154
De Presbyterorum , 23. xvii. qu. 4. *Nicolaus Papa* . 715
De prima , in principio . v. qu. 1. Gratianus. 472
De prima quæſtione , in princ. iv. qu. 1 , Gratianus . 465
De prima quæſtione , in princ x. qu. 1. Gratianus . 302
De primatibus , in Princ. diſt. 99. Gratianus, 302
De priore , 31. *de appellationibus* , tit. 28. Lib. 2. Alexander III PD. 333
De propinquis , 1 xxxv. qu. 2. & 3 *Fabianus Papa* . 1110
De prudentia , 8 *de donationibus inter Virum , & uxorem* , tit. 20 Lib 4 Clemens iij. 591
De pudicitia , 6. xxxij. qu. 5. *Auguſtinus* , CR 990
De puellis , 4. xxxvi qu. 2. *Cabiloxen. Conc.* 1144
De Quarta , 4. *de præſcriptionibus* , tit. 26. Lib. 2. Alexander III 308
De quarta vero , in princ. 12. qu. 4. Gratianus. 465
De quibus , 3 diſt. 20 *Innocentius Papa* CR. 61
De quibuſdam , 12. diſt 37. *Eugenius Papa ij.* CR 124
De quibus , 2. *de Baptiſmo* , tit. 42. Lib, 3. Alexander III. 520
De quinta vero , in princ. iv. qu 5. Gratianus . 471
De quotidianis , 20 *de pœnit.* diſt. 3. *Auguſtinus* . 1064
De quodvultdee , 1. *de judiciis* , tit. 1. Lib. 2. *Ex Concilio Africano* . 191
De Raptorib. 8. finale xxxvi. qu. 1. *Aurelian. Concil.* 1143
De Rebus , 8. diſt. 54. *Toletanum Concil. I* CR 183
De Rebus , 22 xii. qu. 2. *Nicolaus Papa* , CR 603
De Rectoribus , 3. *de Clerico ægrotante* , tit. 6. Lib. 3. Lucius iij 386
De Reditibus , 28. xij. qu. 2. *Simplicius Papa* , CR 605
De Regularibus , 25. *de ſimonia* , tit. 3. Lib. 5. Clemens iii. 615
De ſervorum , 2. *de ſervis non ordin.* tit. 18. Lib 1. *Ex Concil. Toletano* PD. 112
De ſervorum ordinatione , 4. diſt. 54. *Toletanum Concil. I.* CR. 182
Deſignata ſunt , diſt. 53. *Innocentius Papa.* 179
De ſimoniace , 22. *de ſimonia* , tit. 3. Lib. 5. Lucius III. 615
De ſpiritu , 39. *de Conſecr.* diſt. 5. *Epheſin. Conc.* 1254
Deſponſatam , 27. xxvii. qu. 2. *Euſebius Papa* ; 914
Deſponſatas , 46. xxvij. qu 2. *Ancyranum Concil.* 949
De Syracuſanæ , 13. diſt. 28. Pelagius , CR 92
De Tempore in principio , xxvi. q. 7. Gratianus . 908
Deteriores , 13. vi. qu. 1. *Anacletus* , CR 424
De Terris , 16. *de Decimis* , tit. 30. Lib. 3. *Alexander III.* 448
De tertia , in principio xxxii. qu. 3. Gratianus . 982
Deteſtanda , 2. de Conceſſ. Præbend. tit. 7. *In Sexto* , Lib. 3. Bonifacius viij. 102
Deteſtanda , 1. de Sepulturis , tit. 6. *in Extr. Com.* Lib. 3. Bonifacius viij. 356
De Teſtibus , 13. de purgatione canonica , tit. 34. Lib 5 Innocentius iij. 708
De teſtibus , 29 *de Teſtibus & atteſtationibus* , tit. 20. Lib. 2. Innocentius iij. PD 261
Detractores , 10. iij. qu. 4. *Zepherinus Papa* . 445
Detrahe Verbum , 44. j. qu. 1. *Auguſtinus* . 348
De trina merſione , 80. *de Conſecrat.* diſt. 4. *Gregorius.* 1126
j. De Viduis 7. xxvii. qu. 1. *Toletan Concil. IV.* CR 915
ii. De Viduis , 42. xvii. qu. 3. *Gelaſius* . 925
De Viro nefando , 37. xii. qu. 2. *Nicolaus Papa* , CR. 601
De ultima , in principio xv. qu 8. Gratianus . 659
Devetam , xxvii. q. 1. *Toletan. Concil. I.* CR . 921
Devotis . 9. xx. qu. 1 *Gelaſius* . 737
DEUS definitionem , 78. *de pœn.* diſt. 1. *Ambroſius* . [illegible]
Deus ergo , 6. xx. iii. qu. 1. *Fabianus Papa* . 419
Deus Maſculum . 12. xxxi. qu. 1. *Auguſtinus* , CR 971
Deus Omnipotens , 20 ii. qu. 1 *Euſebius Papa* . 390
Deus quando , 38. xxiv. qu. 1. *Origenes* CR. 873
Deus qui , 9. finale , *de Divortiis* , tit. 19. Lib. 4. Innocentius iii. 592
Deus qui , 1. *de pœnitentiis , & remiſſionibus* , tit. 38. Lib. 5. Innocentius iij. 716
De qui , 11 *de vita , & honeſtate Clericorum* , tit. 1. Lib. 3. Innocentius iii. PD. 359
De uxore , 7 *de ſepulturis* , tit. 28. L. 3. Lucius iii. 440
De Xenodochiis , 3. *de Religioſis domibus* , tit. 36. L. 3. *ex Decretis* Eugenij Papæ . 487
Diaconi Eccleſiæ , 6. diſt. 93. *Clemens* , CR 278
Diaconiſſa , 17. diſt 93. *Carthaginenſe Concilium IV.* CR 280
Diaconi qui , 11. diſt. 93. *Evariſtus* . 279
Diaconi quicunque , 8. diſt 18. *Ancyranum Synodus* . 91
Diaconi ſeptem , 12. diſt. 93. *Neocæſarienſe Conc.* CR 279
Diaconiſſam , 23. xxvii. qu. 1. *Chalcedon. Conc.* 920
Diaconi ſunt , 23 diſt. 93. *Hieronymus* , CR. 282
Diaconi vel Presbyteri , 55. xii. qu 2 *Agath. Concil.* CR 807
Diaconus propriam , 13. diſt. 93. *Gelaſius Papa* , CR 278
Diaconum vero , 1. diſt. 89. *Gregorius* , 289
Diaconus , 11. diſt. 23 *Carthag. Concil. IV.* 75
Diaconus , 1. diſt 27. *Martinus Papa* , ſeu *Bracar.* 88
Diaconus , 19 diſt 93. *Carthag. Concil IV.* 281
Dicat Aliquis , 25. xxiij. qu. 5. *Ambroſius* , 817
Dicat aliquis , 9. xxxii. qu. 4. *Ambroſius* , CR 986
Dicenti , 16. xxv. qu. 2. *Pelagius* , 886
Dictum eſt , 8 diſt 80 *Mogunt. Concil.* CR 246
Dictum eſt , 3. xii 94 *Cabilonen. Conc.* 286
Dictum eſt , 96. j. qu 1. *Auguſtinus* , CR 340
Dictum eſt , 105 j. qu. 1. *Triburien. Conc.* 346
Dictum eſt , 8. fin xxix qu. 2. *Cabilonen Concil. II.* 956
Dictum eſt , 4. xxx. qu 1. *Cabilonen. Concil. II.* 958
Dictum eſt nobis , 8. *de Conſecrat.* diſt. 5. *Tarraconen. Concil.* CR 1247
Didici à diligendo , 15. j. qu. 7. *Cyrillus* , CR 279
Didicimus , 31 xxiv. qu. 1 *Cyprianus* . CR 852
Didicimus , 6 *de conſecr.* diſt. 2. *Sixtus Synodus* , CR 1166
Dierum creſcente malitia , unic. tit. 12. de pœnit. *In Extr.* Joannes xxii. 286
Differt autem , in principiu , diſt. 8. Gratianus, 11
Diffinimus , 7. fin. diſt. 22. *Octava Synodus* . 70
Diffinimus , 1. iv. qu. 1. *Carthag. Concil. VII.* CR. 465
Diffinimus , 21. xviii. qu. 2. *Septima Synodus* , CR 728
Diffinitio , 57. xxii. qu. 4 *Elibertanum Concil.* CR. 766
Diffinivit , 35. xviij. qu. 4. *Tolet. Concil. XI.* 718
Dignum arbitrantes , 2. final. de Judæis , tit. 2. *in Extrav. Com.* Lib. 5. Joannes xxii 383
Dignum eſt , 9. iij. qu. 9 *Toletan. Concil. V.* CR 461
Dignum , eſt , 1. *de Conjugio ſervorum* , tit. 9. Lib. 4. Hadrianus , PD. 563
Dignum prorſus , 2. finale de Celebratione Miſſarum , tit. 14. *in Clement.* Lib. 3 Clemens V, *in Concilio Vienneñ.* 239
Dilecta , 14 *de Exceſſibus Prælatorum* , tit. 31. Lib. 5. Honorius III. PD 686
Dilectæ in Chriſto , 10. *de Exceptionibus* , tit. 23. Lib. 2. *Gregorius IX.* 303
Dilecta filia . 12. *de Majoritate , & obedientia* , tit. 33. Lib. 1. *Innocentius III.* 164
j. Dilecti 1. *de appellationibus* , tit. 28. Lib. 2 Alexander III. 324
ij. Dilectis . 51. *de appellationibus* ; tit. 28. Lib. 2. Innocentius iij. 342

iij. Dilecti, 66. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Honorius iii. PD 350
Dilecti, 4. *de arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. Innocentius iii. 186
Dilecti, 1. *de Dilationibus*, tit. 8. Lib. 2. Alexander iii. PD 214
Dilecti, 6 *de Judiciis*, tit. 1. Lib. 2. Alexander iii. 192
Dilecti, 1. final. *de Libelli oblatione*, tit. 3. Lib. 2. Gregorius ix. 206
Dilecti, 4. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Alexander iij. PD. 692
Dilecti, 3. fin. *de purgatione vulgari*, tit. 35. Lib. 5. Honorius iij. 710
Dilecti filii, 8. *de Decimis*, tit. 30. L. 3. Alexander iij. 446
Dilecti filii, 8. *de Exceptionibus*, tit. 25 Lib. 2. Honorius iij. PD 204
Dilecti filii, 17. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Gregorius ix. 204
Dilecti filii, 13. *de major. & obed.* tit. 33. Lib. 1. Gregorius ix. 164
Dilecti filii, 15. fin. *de Renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Gregorius ix. 89
Dilectionis tuæ, 10. fin diſt. 76. *Pelagius Papa*. 816
Dilectio tua, 7. xvi. qu. 1. *Gelaſius*. 688
Dilectis filiis, 35. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. *Innocentius III.* PD. 343
Dilectiſſimi, 2. fin viii. qu. 2. *Gregorius Papa*. 519
Dilectiſſimi, 2. xii. qu. 1. *Clemens*, CR 588
Dilecto, 10 final. *de offic. Archidiaconi*, tit. 23. Lib. 1. Honorius iii. 122
Dilecto, 6. de ſententiæ Excommunicationis tit. 11. *in Sexto* Lib. 5. Innocen. iv. *in conc. Lugd.* 161
Dilecto filio, 63. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Honorius iij. PD 148
Dilecto filio, 25. *de Prabend. & dignitat.* tit. 5. Lib. 3. Innocentius iij. PD. 179
Dilecto filio, 5. final. *de ſupplenda negligentia Prælatorum*, t. 10. Lib. 1. Innoc. iij. 91
Dilecto filio, 40. *de Teſt. & atteſtat.* tit. 20. Lib. 2. Innocentius iii. 266
Dilecto filio, 28. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Honorius iii. PD 750
Dilectorum, 10. *de Teſtibus cogendis*, tit. 21. Lib. 2. Honorius iij. PD. 275
Dilectus, 2. *de capellis Monachorum*, tit. 37. Lib. 3. Innocentius iij. PD 490
Dilectus, 12. *de conceſſione Præbendæ*, tit. 8 Lib. 3. Innocentius iij. 196
Dilectus, 6. *de officio Legati*, tit. 30. Lib. 1. Innocentius iij. 148
j. Dilectus, 19. *de Prabendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius iij PD 377
ij. Dilectus, 27. *de Prabendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius iij. PD 380
iij. Dilectus, 34. *de Prabendis*, tit. 5. Lib. 3. Honorius iij. PD 184
Dilectus, 8. fin. *de ſervis non ordin.* tit. 18. Lib. 1. Gregorius ix. 113
j. Dilectus, 28. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Celeſtinus iij. 616
ij. Dilectus, 30. *de ſimonia*, tit. 3 L. 5. Innoc. iij. 617
Dilectus filius, 13. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. Honorius iij. 686
Dilectus filius, 17. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Honorius iij. 111
Dilectus filius, 13. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Innocentius iii. 652
Dilectus filius, 18. *de Officio Judicis ordinarii*, tit. 31. L. 2. Honorius iij. 257
Dilectus filius, 2j. *de pœnis*, tit. 37. Lib. Innocentius iij. 714
Dilectus filius, xj. *de procuratoribus* tit. 38. Lib. 1. Gregorius ix. 176
j. Dilectus filius, 26. *de Reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Innocentius iii. 20
ij. Dilectus filius, 39. *de Reſcriptis*, tit. 3 Lib. 1. Honorius iij. 28
Dilectus filius, 2. *de ſequeſtratione poſſeſſionum*, tit. 17. L. 2 Honorius iii. 243
Dilectus filius, 24. *de ſponſalibus, & matrimoniis*, tit. 1. Lib 4. Innocentius iii. PD. 548
Dilectus filius, 15. *de Temp. ordin.* tit. 11. Lib. 1. Honorius iij. 96
Dilectus filius, 5. finale, *ut lite pendente*, tit. 16. Lib. 2. Honorius iij. 244
Dimiſſuros vero, in princ. diſt. 71. Gratianus. 126
Diœceſani, in principio *Cauſa* xiij. Gratianus. 683
Diœceſanis, 1. de Vita, & honeſtate Cleric. tit. 1. *in Clem.* Lib. 3. Clemens v. *in Concil. Vienn.* 219
Directæ, 39. *de appellationibus*, tit. 28 Lib. 2. Clemens iij. 335
Diſciplina, 9. diſt. 43. *Gregorius* CR. 146
Diſcipulorum, unic. de Celebratione Miſſarum, tit. 11. *in Extravag. Com*, L. 3. Joannes XXII. 372
Diſcipulos, 26. *de Conſecratione*, diſt. 5. *Ex dictis Apollonii*, 1131
Diſcordantes, 1. diſt. 90. *Carthagin. Concil. IV.* 271
Diſcretionem, 6. *de Eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ*, tit. 13. L. 4. Innocentius iij. PD 569
Diſcretioni, 1. de Decimis, tit. 13. *in Sexto* Lib. 3. Gregorius ix. 110
Diſcutere, 6. iii qu. 6. *Damaſus Papa*, CR 451
Diſpar, 11. xxiii. qu. 8. *Alexander II.* 833
Diſpendia, 1. de Reſcriptis, tit. 3. *in Sexto*, Lib. 1. Innocentius iv. *in Concilio Lugdunenſi*. 2
Diſpendiis, unic. de poſtulatione Prælatorum, tit. 2. *in Extrav. Com.* Lib. 1 Joan. XXII. 310
Diſpendiis, 1. Ut lite pendente tit. 8 *in Sexto*, Lib. 2. Bonifacius viij. 86
Diſpendioſam, 2. fin. de judiciis, tit. 1. *in Clem.* Lib. 2. Clemens V. 205
Diſpenſatio, 5. final. diſt. 41. *Nicolaus*, 140
Diſpenſationes, 16. j qu. 7. *Cyrillus*, CR 378
Diſplicet, 28. xxiij. qu. 4. *Auguſtinus*, CR. 800
Diſſidentes Epiſcopos, 6. diſt. 90. *Carthag. Concil. IV.* 272
Diverſis fallaciis, 5. *de Clericis conjug.* tit. 3. Lib. 3. Innocentius iij. PD. 366
Divinæ, 1. de privilegiis, tit. 7. *in Extrav. Comm.* Lib. 5. Eugenius iv. 398
Divina Clementia, 24. finale *de pæn.* diſt. 4. *Gelaſius Papa*. 1086
Divinæ retributionis, 4. diſt. 87 *Gelaſius*, 264
Divinis, unic. de pœnis tit. 8. *in Extrav. Comm.* L. 5. Joannes XXII. 894
Divinis præceptis, 2. xxv. qu. 1. *Leo Papa*, CR 879
Divortium, 21. *de pæn.* diſt. 1. *Digeſta*. 1015
Diuturni mores, 6. diſt. 12. *Juſtinianus in inſtitut.* 26
Dixi confitebor, 4 *de pæn*, diſt. 1. *Ambroſius ex David*, 1018
Dixit Apoſtolus, 19. xxiv. q. 3. *Auguſtinus*. 871
Dixit Dominus, 12. xiv. q. 5. *Auguſtinus*, 648
Dixit Dominus, 2. xxxii. qu. 1. *Hieronymus*. 974
Dixit Dominus, 3. *de pæn.* diſt. 3. *Auguſtinus*. 1076
Dixit Sara, 8. xxxii. qu. 4. *Ambroſius*, 985
Docendus eſt, 2. diſt. 62. *Celeſtinus*. 205
Docta Sanctorum, unic. de vita, & honeſtate Cleric. tit. 1. *in Extr. Com.* Lib. 3. Joannes XXII. 333
Doctorem autem, in princ. diſt. 86. Gratianus. 250
Doctos, 21. xvi qu. 1. *Ambroſius*, CR 866
Dolentes, 9. *de Celebrat. Miſſarum*, t. 1. 41. Lib. 1. Innocentius iij *in Concil. general. Lateranenſ.* [illegible] 518
Dolo facit, qui petit, quod reſtituere oportet eundem, Reg. Extr. de Reg. de Juris, *in Sexto*, Bonifacius viii. 180

Domeſticorum, in princ. diſt. 34. Gratianus, 111
Domino ſancto, 28. diſt. 1n. *Iſidorus*, CR 168
Dominus, 2. *de ſecundis nuptiis*, tit. 21. ult. Lib. 4. Lucius iij. 191
Dominus ad illud, 6. xxxii. qu 7. *Auguſtinus*, 996
Dominus declaravit, 17 j. qu. 1. *Auguſtinus*, CR 517
Dominus non vult, 11. diſt. 82. *Ambroſius*, 281
Dominus noſter, 8. diſt. 58. *Hieronymus*, CR 154
Dominus noſter, 25. diſt. 93. *Cyprianus*, 284
Dominus noſter, 2. xxiij. qu. 2. *Auguſtinus*, 780
Domus quoque, in princ. diſt. 69. Gratianus. 269
Donare res ſuas, 7. diſt. 89. *Auguſtinus*, 260
Donatio, 8. finale *de donat. inter vir. & uxor.* tit. 20. Lib. 4. Gregor. ix. 594
Donatum autem, 2n. j. q. 7. *Leo*, 179
Duo ſunt, 13. diſt. 45. *Auguſtinus*, 147
Duæ ſunt, 2. xix. qu. 2. *Urbanus II.* 782
Dubius in fide, 1. *de hæreticis*, tit. 7. Lib. 5. Stephanus Papa *omnibus Epiſcopis*. 814
Dudum, 9. iij. qu. 6. *Julius Papa*. 458
Dudum, 27. xviij. qu. 2. Gregorius, CR 730
Dudum, 20. *de converſione conjugatorum*, tit. 32. Lib. 3. Gregorius ix. 472
Dudum, 31. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Innocentius iij PD 453
j. Dudum, 22. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iij. 42
ij. Dudum, 14. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Gregorius ix. 70
Dudum, 1. de judiciis, tit. 1. *in Clem.* Lib. 2. Clemens V. *in Concilio Viennenſi*. 102
Dudum, 14. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 87
Dudum, 16. finalis *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Innocentius iij. 287
Dudum, 31. *de privilegiis*, tit. 33. L. 5. Gregor. ix. 785
Dudum, 1. de rebus Eccleſiæ non alienandis, tit. 9. *in Sexto*, Lib 3. Innocentius iv. 186
Dudum, unic. de ſchiſmaticis, tit. 4. *in Extrav. Com.* L. 5. Benedictus xi. 384
Dudum, 2. finale de ſepulturis, tit. 7. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Concilio Viennenſi*. 224
Duobus, 14. de Reſcriptis, tit. 3. in *ſexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 7
Duobus, 26. finale, *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Gregorius ix. 324
Duobus, 56. *de ſenteut. Excommunicat.* tit. 39. Lib. 5. Gregorius ix. 741
Duobus, 1. *de ſponſa duorum*, tit. 4. Lib. 4. Auguſtinus *de fide paſſionis, & conſenſus*, 553
Duobos modis, 51. final. xxvij. qu. 2. *Auguſtinus*, 940
Duo Clerici, in princ. Cauſa xix. Gratianus. 731
Duodecim, 2. v. qu. 4. *Zepherinus Papa*, 475
Duo fornicatores, in princ. Cauſæ vj. Gratianus 480
Duo iſta, 13. xxiij. qu. 4. *Auguſtinus*, CR 798
Duo mala, 1. diſt. 13 *Toletan. Concil.*, CR 89
Duo putri, 13. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. Clemens iij. 530
Duo pueritiæ, in. princ. Cauſæ xx. Gratianus. 781
Duo ſimul, 9. *de officio judicis ordinarii*, tit. 31. Lib. 1. Innocentius iij. 132
Duo ſunt genera, 7. xij. qo. 1. *Hieronymus* 589
Duo ſunt quippe, 1n. diſt. 96. *Gelaſius Papa* CR 294
Duo tempora, 12. *de conſecrat.* diſt. 4. *Leo Papa*, CR 1208
Dupliciter, 49. *de conſecrat.* diſt. 2. *Hieronymus*. 1180
Dura ſæpe, 4. *de crimine falſi*, tit. 20. Lib. 5. Innocentius iij. CR 669

E.

EAdem lege, 132. finale j. qu. 1. *Digeſta* CR 352
Ea enim, 2. x. qu. 2. *Codex*. 238
Eam te, 4. *de ætate, & qualit.* tit. 14. Lib. 1. Alexander iii. PD 99
Eam te, 22. *de jure patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander iij. 497
Eam te, 7. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Alexander iij. 12
Ea noſcitur. 6. *de his quæ fiunt a Prælatis*, tit. 10. Lib. 3. Celeſtinus III. PD. 402
Ea noſcitur, 13 *de ſent. Excommunicationis* tit. 39. Lib. 5. Clemens iij. PD 728
Ea quæ, 12 *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Alexand. iij. 163
Ea quæ, 3. *de Offic. Archidiaconi*, tit. 23. Lib. 1. Gregorius iij. 110
Ea quæ, 1. *de pœnis*, tit. 37. Lib. 5. Ex Concilio Toletano. 712
Ea quæ, 4. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Leo Papa I. 315
Ea quæ, 16. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Alexander III. PD. 612.
Ea quæ, 8. finale. *de ſtatu Monachorum*, tit. 31. Lib. 3 Honorius iij PD 485
Ea quæ a ſanctis, 5. j. qu. 3. Urbanus ii. *in Concilio Placent.* CR 358
Ea quæ fiunt a Judice, ſi ad ejus non ſpectant officium, viribus non ſubſiſtunt, Reg. xxvj. de Reg. Juris *in Sexto*, Bonifacius viij. 137
Ea te, 12. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius iij. 294
Ea vindicta, 51. xxiij. qu. 4. *Auguſtinus*, CR 308
Ebron, 2. xiij. qu. 2. *Hieronymus*, CR. 627
Ecce a quibus, in princ. diſt. 49. Gratianus, 155
Ecce autem, 18. xxiv. qu. 3. *Proſper*, CR 868
Ecce dico, 10. xxij. qu. 5. *Auguſtinus*, CR. 772
Ecce ego dico, 6. diſt. 95. *Hieronymus*, CR 287
Ecce in præfatione, 5. diſt. 99. Gregorius, CR 303
Ecce inquiunt, 4. xxiij. qu. 4. *Auguſtinus*, CR 784
Ecce nunc tempus, 19. *de pœn.* diſt. 1. *Ambroſius* 1019
Ecce oſtenſum, in principio, diſt 28. Gratianus, 90
Ecce oſtenſum eſt, in principio, diſt. 60. Gratianus. 298
Ecce plenarie, in principio diſt. 39. Gratianus. 129
Ecce quibus, in principio diſt. 41. Gratianus. CR 133
Ecce quod criminoſi, in principio diſt. 51. Gratianus, 178
Ecce quod in ſacris, in princ. diſt. 33. Gratianus. 209
Ecce quod iſta, in princ. xxxij. qu. 6. Gratianus. 994
Eccleſia, 11. j. qu. 4. *Gregorius*, CR *ad inſcriptum*. 365
Eccleſia, 7. xvj. qu. 1. *Hieronymus*, CR 862
Eccleſia, 70. *de pœn.* diſt. 1. *Hieronymus*. CR 1209
Eccleſia, 8. *de conſecr.* diſt. 1. *Nicolaus Papa*. 1110
Eccleſia, 45. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1240
Eccleſia, 1. de reſtitutione in integrum, tit. 21. *in Sexto* Lib. 1. Gregorius ix. 58
Eccleſiæ, 9. *de immunitate Eccleſiarum*, tit. 49. Lib. 3. Gregorius ix. 539
Eccleſia, 4. final. de ſuppl. neglig. Prælatorum, tit. 8. *in Sexto* Lib. 1. Bonif. viij. 39
Eccleſiæ antiquitus, 43. xvj. qu. 1. *Cabilon. concil.* 678
Eccleſiæ chaſtitas, 140. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, 1242
Eccleſiæ mea, 1. diſt. 57. *Bonifacius Epiſc.* CR 299
Eccleſiæ Principes, 4. diſt. 15. *Hieronymus*, 118
Eccleſia Romana, unic. tit. 2. de Majos. & obed. *in Extr:* Joannis xxii. 274
Eccleſiæ vel Altaria, 18. *de conſecr.* diſt. 1. *Melden. Concilium* 1152
Eccleſiæ S. Mariæ, 10. *de Conſtit.* tit. 2. Lib. 1. Innocentius iij. PD 7
j. Eccleſia S. Mariæ, 3. *Ut lite pendente*, tit. 16. Lib. 2. Innocentius iij. 248
ij. Eccleſia S. Mariæ, 4. *Ut lite pendente*, tit. 16. Lib. 2. Innocentius iij. 248
j. Eccleſiam, 27. *de conſecr.* diſt. 1. *Aurel. Concil.* 1114
ij. Eccleſiam, 28. *de conſecr.* diſt. 1. *Agrip. Concil.* 1154
Eccleſiarum ſervos, 69. xii. qu. 2. *Tolet. Conc. III.* CR 617
Eccleſias, unic. xiii. qu. 1. *Dionyſius Papa*. 624
Eccleſias, 28. xvi. qu. 7. Clemens CR 704

Eccle-

Index Capitulorum omnium.

Eccleſias, 13. *de conſecr.* diſt. 1. Clemens, CR 1131
Eccleſias, 21. *de conſecr.* diſt. 1. *Joannes Papa*, CR 1152
Eccleſiaſtica, 9. diſt. 23. *Bracaren. conc. III.* 73
Eccleſiaſtica, 15. diſt. 38. *Hieronymus*, 129
Eccleſiaſticæ, 12. xxv. q. 2. *Gregorius*, CR 886
Eccleſiaſticarum, 3. diſt. 11. *Baſilius*, CR 61
Eccleſiaſticis, 27. xxii. q. 2. Gregorius, CR 616
j. Eccleſia veſtra, 48. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Honorius iii. 27
ij. Eccleſia veſtra, 57. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Gregorius IX. 72
Eccleſia veſtra, 3. finale, *de Sortilegiis*, tit. 21. Lib. 5. Honorius iii. PD 672
Eccleſiis, 9. *de conſibus*, tit. 39. L. 3. Alexander III. 303
Eccleſiis ſemel, 3. diſt. 68. *Nicen. conc.* 222
Eccleſiis ſemel, 20. *de conſecr.* d. 1. *Nicen. conc.* CR 1132
Edoceri, 21. *de Reſcript.* tit. 3. Lib. 1. Innocen. iii. 18
Ego autem, 2. j. q. 6. *Symmachus*, 369
Ego Berengarius, 42. *de conſecrat.* diſt. 2. *Confeſſio Berengarii*, CR 1177
Ego dixi, xxxiv. q. 1. & 2. *Hermes*, CR 1105
Ego Ludovicus, 30. diſt. 63. *Gregorius*, 214
Ego N. 4. *de jurejurando*, tit. 24. L. 2. *Gregorius II.* Petro Subdiacono, 288
Ego ſolis, 3. diſt. 9. *Auguſtinus*, CR 15
Egreſſus itaque, 48. xxxvii. q. 2. *Hieronymus*, CR 998
Et cui, 29. de præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius VIII. 93
Ejectionem vero, 11. final. diſt. 79. *Anacletus Papa*, 243
Ejectis, 3. iii. q. 2. *Gajus*, 441
Ejiciens Dominus, 9. diſt. 88. *Joann. Chryſoſtomus*, CR 267
Ei qui appellat, 41. ii. q. 6. *in Authent. Conſt.* CR 413
Eleemoſyne, 7. xxv. q. 5. *Gregorius*, 642
Eleutherius, 1. diſt. 91. Pelagius, 273
Eleutherius, 30. viii. q. 2. Pelagius, CR 711
Emendari, 104. i. q. 1. Eliberit. Conc. 846
Emeriti, 89. *de conſecr.* diſt. 4. *Ambroſius*, CR 1188
Engeltrudam, 12. iii. q. 4. Joannes Papæ viii. CR 443
Enim vero, 4. diſt. 19. Stephanus Papa, 36
Eodem modo, 81. *de conſecr.* diſt. 4. *Hieronymus*, CR 1227
Eo libentius, 6. *de ſerv. non ordin.* tit. 18. Lib. 1. Innocentius iii. 113
Eorum qui, 8. diſt. 90. *Carthag. Concil. IV.* 271
Eorum qui, 72. xi. q. 3. *Damaſus Papa*, CR 577
Eos ad ſacrificia, 6. diſt. 81. Innocentius I. CR 101
Eos autem, 29. xxvii. q. 1. *Gregorius*, CR 911
Eos etiam, 18. diſt. 81. Alexander II. 248
Eos qui, 10. diſt. 30. *Urbanus Papa II.* CR 707
Eos, qui, 0. diſt. 87. *Arauſican. Conc. I.* 264
Eos qui, 11. j. q. 1. *Taraſius Conſt. Epiſc.* CR 314
Eos qui, 2. j. q. 3. *Urbanus*, CR 322
Eos qui, 2. iij. q. 10. *Arelat. Conc. II.* 463
Eos qui, 3. xx. q. 3. *Chalced. Conc.* 740
Eos qui, 1. xxxvi. q. 2. *Chalced. Conc.* 1144
Eos quos, unic. de conſanguin. & affin. tit. un. *in Clem.* L. 4. Clemens V. *in Concilio Viennenſi*, 249
Eos quos, 3. finale, de immunit. Eccleſ. tit. 23. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 127
Eos quos, 2. final. de Regularibus, tit. 9. *in Clem.* L. 3. Clemens V. 229
Eos quos, 11. de Sent. Excommun. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 168
Eos quos, 1. de Sepulturis, titul. 7. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Concil. Vienn.* 124
Eos quos, 2. de Temp. ordin. tit. 9. *in Sexto*, Lib. 1. *Gregorius X. in generali Conc. Lugd.* 40
Eos quos, 128. *de conſecr.* diſt. 4. *Felix Papa III.* CR 1234
Eos Sacerdotes, 48. vii. q. 1. *Damaſus Papa*, 305
Eos vero, 42. diſt. 30. *Ancyran. Conc.* CR 172
Epheſus, 4. diſt. 43. Gregorius, 139
Epiphanium, 4. v. q. 6. Gregorius, CR 479
Epiſcopali, unic. de Major. & obed. tit. 17. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius VIII. 14
Epiſcopalis, 1. *de privilegiis*, titul. 33. Lib. 3. Leo Papa, 651
Epiſcopi, 4. diſt. 24. *Laodic. conc.* 79
Epiſcopi, 1. diſt. 64. *Nicæn. conc. I.* 216
Epiſcopi, 3. diſt. 80. *Anacletus*, 244
Epiſcopi, 60. fin. ii. q. 7. *Paſchalis Papa*, 483
Epiſcopi, 2. iii. q. 1. *Fabianus*, CR. 418
Epiſcopi, 38. vii. q. 1. *Carth. Conc. IV.* 304
Epiſcopi, 8. ix. q. 2. *Conſtantin. Synod. I.* CR 315
Epiſcopi, 8. xv. q. 8. *Agath. conc.* CR 560
Epiſcopi, 19. xii. q. 2. *Agath. conc.* 354
Epiſcopi, 1. xxi. q. 4. *Zacharias Papa*, CR 748
Epiſcopi, 12. xxvi. q. 5. *Anquir. Conc.* CR 809
Epiſcopi, 4. *de reb. Eccleſ. alien. vel.* tit. 13. L. 3. *Ex Concilio Toletano*, 407
Epiſcopi ab omnibus, 1. diſt. 64. *Nicæn. Conc. I.* 216
Epiſcopi de rebus, 19. xii. q. 1. *Agathen Conc.* 394
Epiſcopi eorumque miniſtri, 12. xxvi. qu. 2. *Anquirenſe Concilium*, CR 899
Epiſcopi judicio, 4. diſt. 24. *Laodic. Conc.* 79
Epiſcopi electioni, 20. ii. q. 7. *Paſchalis Papa*, 436
Epiſcopi non in caſtellis, 3. diſt. 80. *Anacletus*, 244
Epiſcopi Presbyteri, 3. xxi. q. 4. *Zacharias Papa*, CR 748
Epiſcopi qui, 8. ix. q. 2. *Conſtant. Synod. I.* CR 325
Epiſcopi ſi a propriis, 2. iii. q. 1. *Fabianus*, CR 438
Epiſcopi ſi ſacerdotali, 8. xi. q. 1. *Agathenſe. Concilium*, CR 360
Epiſcopis ſuis, 3. iii. q. 1. *Gajus Papa*, 438
Epiſcopi vel Presbyteri, 33. vii. quæſt. 1. *Carthaginenſe Concil. IV.* 394
j. Epiſcopo, 3. viii. q. 1. *Antioch. Conc.* CR 512
ij. Epiſcopo, 4. viii. q. 8. *Mart. Brac. ex Conc.* 313
Epiſcopo, 9. ix. q. 3. *Beda*, CR 329
Epiſcopo, 7. xvi. q. 2. *Mogunt. conc.* CR 696
j. Epiſcopo non liceat, 8. vi. q. 1. *Antioch. Conc.* CR 312
ij. Epiſcopo non liceat, 4. viii. q. 1. *Martinus Bracarenſis ex Concilio*, 313
Epiſcopo non licet, 7. xvi. q. 6. *Mogunt. concil.* CR 696
Epiſcopo ſcribit, 9. ix. q. 3. *Beda*, 529
Epiſcoporum, in princip. diſt. 18. Gratianus, 49
Epiſcoporum, 3. diſt. 74. *Agath. Conc.* CR 299
Epiſcoporum, 8, de privilegiis, tit. 7. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 152
Epiſcoporum etiam, 3. diſt. 74. *Agath. concil.* CR 299
Epiſcoporum igitur, in principio, diſt. 8. Gratianus, 49
Epiſcopos autem, in principio, diſt. 100. Gratianus, 304
Epiſcopos per Æmiliam, 11. diſt. 63. *Nicol. Pap.* CR 208
Epiſcopos Presbyteros, diſt. 31. *Carth. concil. II.* 804
Epiſcopos ſecundum, 7. diſt. 17. *Gregorius I.* 49
Epiſcopos, 7. no. diſt. 17, *Gregorius I.* 49
Epiſcopos, 3. diſt. 31. *Carth. Conc. II.* 100
Epiſcopos, 13. diſt. 63. *Nicol. Papa*, CR 208
Epiſcopos, in princip. diſt. 100. Gratianus, 304
Epiſcopum aut Presbyterum, 7. diſt. 45. *Canon. Apoſtol.* 145
Epiſcopum de diœceſi, 23, vii. q. 1. *Antioch. concil.* 303
Epiſcopum non debere 7. ix. quæſt. 2, *Antiochen. concilium*, CR 324
Epiſcopum non oportet, 6. diſt. 61. *Laodic. concil.* 200
Epiſcopum oportet, 7. diſt. 24. *Ex concilio Martini Papæ*, idem *Bracarenſis*, 217
Epiſcopum per cunctas, 11. X. q. 1. *Tol. Conc. IV.* 534
Epiſcopum Presbyterum, 2. diſt. 34. *Aurelian. Concil. IV.* CR 112
Epiſcopum, 2. diſtinct. 34. *Aurelian. concil. IV.* CR, forte *Agathenſe*, 111
Epiſcopum, 7. diſt. 33. *Canon. Apoſtol.* 145
Epiſcopum, 6. diſt. 61. *Laodic. concil.* 200
Epiſcopum, 7. diſt. 24. *ex concil. Mart. Bracar.* 217
Epiſcopum, 23. vii. q. 1. *Antioch. concil.* 303

Index Capitulorum omnium.

Epiſcopum, 7 ix. q. 2. *Antioch. Conc.* CR 524
Epiſcopum, 11 x q. 1. *Tolet. Conc. IV.* 514
Epiſcopum, 1. *de Clerico Venatore*, tit. 24. Lib. 5. Ex Concilio Aurelian 675
Epiſcopum, 1. de præſcriptionibus, tit. 13. *in Sexto*, L. 2 Bonifacius viii. 71
Epiſcopus ad Synodum, 9. diſt. 18. *Carthag. Concil.* IV. CR 58
Epiſcopus aut Presbyter, 8. diſt. 15. *Canon. Apoſtol.* 117
Epiſcopus aut Presbyter, 1 diſt 47. *Canon. Apoſtol.* 151
Epiſcopus aut Sacerdos, 1. diſt. 88. *Canon. Apoſtol.* 266
Epiſcopus benedictionem, 6. d. 77. *Agathenſ. Conc.* 238
Epiſcopus cum ordinatur, 7. diſt. 23. *Carthaginenſe Concilium IV.* 74
Epiſcopus de loco, 37. vii. q. 1. *Carthag. Conc. IV.* 504
Epiſcopus Deo, 59. *de conſecratione*, diſt. 1. *Anacletus Papa*. 1161
Epiſcopus dum fuerit, 12. diſt. 61. *Gregorius*, CR 202
Epiſcopus Eccleſiaſticarum, 23. xii. q. 1. *Antiochen. Concil.* CR 595
Epiſcopus Gentilium, 1. diſt 37. *Carthag. Conc. IV.* 121
Epiſcopus gubernationem, 7. diſtinct. 88. *Carthaginenſe Conc. IV.* 266
Epiſcopus habeat, 7. x. q 2. *Martinus Papa*, id eſt, *Bracar.* ex Concilio, CR 591
Epiſcopus in diœceſim, 18. vii. qu. 1. *Anacletus*, 501
ij. Epiſcopus in Eccleſiæ 10. diſt 95. *Carthag. Conc. IV.* 289
j. Epiſcopus in quolibet. 9. diſt. 95. *Carthag. Conc. IV.* 289
Epiſcopus in Synod. 7. xxxv. qu, 6. *Eutychian. Papa*. CR 1134
Epiſcopus nec, 1. xiv. q. 1 *Carthag. Conc. IV.* 637
Epiſcopus non debet, 11. diſt. 18. *Turonen. Conc.* CR 53
Epiſcopus non eſt, 3. diſt. 65. *Antioch. Conc.* CR 218
Epiſcopus nullam, 6. diſt. 88. *Carthag. Conc. IV.* 266
Epiſcopus nullius, 6. xv, qu. 7. *Carthag. Conc. IV.* 659
Epiſcopus nullum, 67. *de conſecrat.* diſt, 2, *Carthagin. Conc. IV.* 1161
Epiſcopus pauperibus, 1. diſt. 82. *Aurel. Conc.* 1. 251
Epiſcopus Presbyter, 65. xi. q. 2. *Mogunt. Conc.* CR 258
Epiſcopus qui filios, 24. xii. q. 2. *Agath. Conc.* CR 607
Epiſcopus qui invitum, 1. diſt. 74. *Aurel. Conc.* III. 228
ii. Epiſcopus qui mancipium, 58. xii, qu. 2. *Toletan. Concil. IV.* 613
Epiſcopus Sacerdotibus, 2. *final.* diſtinct. 67. *Hiſpalen. Concil.* II. 221
Epiſcopus Sacerdotibus, 7. *final.* xv. quæſt. 7. *Hiſpalenſe Conc.* II. 659
Epiſcopus ſi Clerico, 1. vi. q. 2. *Carthag. Conc.* IV. 487
Epiſcopus ſi infirmitate, 4. *de Conſecrat*, diſt. 3. *Aurelian. Conc.* I. 1199
Epiſcopus ſine Concilio 6. diſt. 24. *Carthag. Conc.* IV. 80
Epiſcopus ſi tertiam, 4. *final.* xii. q 2. *Tolet. Conc.* IX. 621
Epiſcopus ſubjecto, 1. diſt. 72. *Leo Papa*, 226
Epiſcopus tuitionem, 5. diſt. 88 *Carth. Conc.* IV. 266
Epiſcopus vilem, 7. diſt. 41. *Carth. Conc* IV. 135
i. Epiſcopus, 9. diſt. 18. *Carth. Conc.* IV. CR 58
ii. Epiſcopus, 11. diſt. 18. *Turon. Conc.* CR 58
Epiſcopus, 7. diſt. 23 *Carth. Conc.* IV. 74
Epiſcopus, 6. diſt 24 *Carth. Conc.* 80
Epiſcopus, 1. diſt. 31. *Canon. Apoſtol.* 117
Epiſcopus, 1 diſt. 37. *Carth. Conc.* IV. 121
Epiſcopus, 7. diſt. 41. *Carth. Conc.* IV. 135
Epiſcopus, 1. diſt. 47. *Canon. Apoſtol.* 151
Epiſcopus, 12 diſt. 61. *Gregorius*, CR 202
Epiſcopus. 3. diſt. 65. *Antioch. Conc.* CR 218
Epiſcopus, 6. *final.* diſt. 67. *Hiſpal. Conc.* II. 221
Epiſcopus, 1. diſt. 72. *Leo Papa*, 226
Epiſcopus, 1. diſt. 74. *Aurel. Conc.* III. 228
Epiſcopus, 6. diſt. 77. *Agath. Conc.* 238
Epiſcopus, 1. diſt. 82. *Aurel. Conc.* I. 251
i. Epiſcopus, 3. diſt. 88. *Canon. Apoſtol.* 266
ii. Epiſcopus, 5. diſt. 88. *Carth. Conc.* IV. 266
iii. Epiſcopus 6. diſt 88. *Carth. Conc.* IV. 266
iv Epiſcopus 7. diſt 88 *Carth. Conc.* IV. 266
i Epiſcopus, 9. diſt. 95 *Carth. Conc.* IV. 289
ii. Epiſcopus, 10. diſt. 95. *Carth. Conc.* IV. 289
Epiſcopus 1 vi. qu. 2. *Carth. Conc.* IV. 487
i. Epiſcopus, 28. vii. q. 1. *Anacletus*, 502
ii. Epiſcopus, 37. vii. q 1. *Carth. Conc* IV. 504
Epiſcopus, 7 8. quæſt. 2. *Ex concil. Martini Papæ*, id eſt, *Bracaren.* CR 589
Epiſcopus, 65. xi. q 2. *Mogunt. conc.* 574
Epiſcopus, 23 xii. q. 1. *Antioch. conc.* CR 595
i Epiſcopus, 34 xii. q 2. *Agath. concil.* CR. 607
ii Epiſcopus, 58 xii q 2. *Tolet. conc.* IV. 613
Epiſcopus. 4 *finale*, xii q. 3. *Tolet. conc.* IV. 621
Epiſcopus, 2. xiv. q. 1 *Carth. conc.* IV. 637
i. Epiſcopus, 6 xv qu. 7. *Carth. conc.* IV. 659
ii Epiſcopus, 7. xv. q. 7. *Hiſpalen. conc.* II. 659
Epiſcopus. 7. xxxv. q 6. *Eutychianus Papa*, CR 1134
i. Epiſcopus, 59. *de conſecr.* diſt. 1. *Anacletus Papa*, 1161
ii. Epiſcopus, 67. *de conſecr.* diſt. 1. *Carth. conc.* IV. 1161
Epiſcopus 4. *de conſecr.* diſt. 3. *Aurel. conc.* II. 1199
Epiſcopus, 3. final Ne Cler. vel Monach. tit. 24. ult. *in Sexto*, Lib 3. Bonifacius viii. 128
Epiſcopus, 4. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. *Alexander* III. in Concilio Lateranenſi 372
Erga eum, 18. xxvi. q 7. *Octava Synodus*, CR 910
Erga ſimoniacos, 100. i. q 1. *Nicolaus junior*, 347
Erit autem, 2. diſt 4. *Iſidorus*, CR 5
Error, cui non reſiſtitur, 3. diſt. 83. Innocentius, 255
Erubeſcant, 11. diſt. 32. *Urbanus* II. 107
Eſau Venator, 11. diſt. 76. *Hieronymus*, 240
Eſt aliud 8. xxiv. q. 1. *Ambroſius*, 845
Eſt etiam contra 8. xxii. q 4 *Ambroſius*, CR 761
Eſt injuſta. 33. xxiii q 4. *Ambroſ.* CR 798
Eſt ordo, 12 xxxiii. q. 5. *Auguſtinus*, CR 1108
Eſto ſubjectus, 7 diſt, 93. *Hieronymus*, 288
Eſtote ergo, 119. i. q 1. Gregorius, CR 350
Eſtote, 2. *de Regulis juris*, tit. 41. ult. Lib. 5. Beda in homiliis, 758
Eſt probanda, 16. diſt. 86. *Ambroſius*, CR 261
Eſt unitas 49 *de conſecr.* diſt 4. *Auguſtinus*, CR 1228
Et dixit Dominus, 26. *de conſecr.* diſt. 2. *Auguſtin.* CR 1172
Et hoc attendendum, 52. *de conſecrat.* diſtinct. 1. *Auguſtinus*, CR 1159
Et hoc dicimus, 9. xvi. q. 7. *Origenes*, CR 699
Et hoc quoque, 32 xxxv. q 2 & 3. *Julius Papa*, CR 1112
Etiam corde, 48 i. q. 1 *Auguſtinus*, CR 326
Et mutabunt, 7. xxii q. 2. *Hieronymus*, CR 752
Et purgabit, 15. diſt. 50 *Hieronymus*, 163
Et quia aliquos, 89. xxvii. q. 1. Gregorius, 924
Et qui emendat, 11 diſt. 45. *Auguſtinus*, 147
Et ſacrorum. 34. xii. q. 2. Gregorius, 600
Et ſancta, 66. *de conſecr*, diſt. 2. *Auguſtinus*, CR 1186
Et ſi 2. de reſcriptis, tit. 2. *in Clem.* Lib. 1. Clem. V. *in Conc, Vienn.* 195
Etſi ab Apoſtolica, 2. final de officio judicis ord. tit. 9. *in Clem.* Lib. 1. Clemens V. 201
Etſi ad tempus 53. xi. q 3 *Auguſtinus*, CR 572
Etſi Capitulum, 1 de Inſtitut. tit. 6. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 99
Et ſi Chriſtus, 26. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius iii. 296
Et ſi Clerici, 4. *de judiciis*, tit. 1. L. 2. Alexander iii. 192
Et *ſi deceat*, 3. fin. de major. & obedientia, tit 8. *in extrav. comm.* Lib. 1. Joann. xxii. 121
i. *Et ſi Dominici*, 3. de pœn & remiſſionibus, tit. 9. *in extrav. comm.* Lib. 5. Paulus Venetus Papa ii. 399
ii. *Et ſi Dominici*, 5. final de pœn. & remiſſionibus, tit. 9. *in extrav. comm.* Lib. 5. Sixtus iv. 401

Et ſi illa

Index Capitulorum omnium.

Et ſi illa, 23. j. q. 7. *Gelaſius.* 380

Et ſi illi, 39. xij. qu. 2. Toletanum *Concil. IV.* 608

Et ſi in temporalium, 3. de Præb. & dignitatibus, tit. 2. *in Extravag. comm.* Lib. 3. Clemens V. 316

Et ſi Judæorum, 16. diſt. 54. *Tolet. Conc. xij.* 186

Et ſi Judæos, 11. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. Innocentius III. PD 631

Et ſi membra, 10. finale, *de his quæ fiunt à Prælatis* tit. 10. Lib. 3 Innocentius III. 403

Et ſi neceſſe, 5. *de Donationibus inter virum & uxorem*, tit. 20. Lib. 4. Innocentius III. 593

Et ſi non frequentius, 16. *de Conſecr.* diſt. 2. *Fabianus Papa* CR 1169.

Et ſi pignorationes, unic. de injuriis, tit. 8. *in Sexto*, L. 5 Gregorius X. *in conc. gener. Lugdun.* 354

Et ſi principalis, 2. de Reſcriptis, tit 2. *in Clement.* Lib. 1. Clemens V. *in Conc. Vienn.* 191

Et ſi quæſtiones, 18. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Alexander iij. PD 613

Et ſi ſententia, 3 fin. de ſent. & re judicata, tit. 14. *in Sexto* Lib. 2. Bonifacius VIII. 76

Et ſi unanimiter, 6. fin. *de poſtulat. Prælat.* tit. 5. Lib. 1. Honorius iij PD 15

Et temporis, 48. xvj. qu 1. *Gregorius*, CR 674

Et venit, 45. *de pæn.* diſt. 1. *Hieronymus*, CR 1020

Evidentia, 9. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Auguſtinus. 597

Cum ei, 7. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 85

Eum pro quo, 5. finale, *de fidejuſſoribus*, tit. 22. Lib. 1. Gregorius ix. 423

Eum qui, 46. diſtinct. 50. *Codex*. 371

Eum qui 40. vij. qu. i. *Gregorius*. 504

Eum qui, 1. finale, de dolo & contumacia, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 65

Eum qui, unic. de eo, qui mittitur in poſſeſſionem, tit. 8. *in Sexto*, Lib. 2 Innocentius iv. 65

Eum qui, 18. de Præbend. tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 90

Eum qui certus eſt, certiorari ulterius non oportet. Reg. XXXI. de Regu. Juris. *in Sexto*, Bonifacius viij. 187

Eunuchus, 8. diſt. 55. *Canon. Apoſt* CR 190

Euphemium, 7. ij. qu. 3. Gregorius, CR 391

Ex adminiſtrationis, 1. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Gregorius iij. 237

Examinata 7. *de conſtem. utili, vel inutili*, tit. 30. ult. L. 2. Innocentius iij. 355

Examinata, 15. *de judiciis*, tit. 1. Lib. 2. Innocentius iij. PD 196

Ex antiquis, 9 diſt. 54. Gelaſius. 123

Ex auctoritate, 24. xvi qu 2 Gregorius. 656

Ex Catholica, 31. j. qu. 1. *Auguſtinus*, 322

Excellentiſſimus, 102. xj. qu 3. *Nicolaus Papa*. 524

Exceptionem, 12. *de Exceptionibus*, tit. 25 Lib. 2. Gregorius ix. 306

Exceptionem objiciens non videtur de intentione adverſarii confiteri. Reg. Lxiij. de Regulis Juris *in Sexto* Bonifacius viij. 188

Exceptionis, 1. de lit. conteſt. tit. 3. *in Sexto* Lib. 2. Innocentius iv. *in Concilio Lugdun.* 62

ij. Excommunicamus, 13. *de hæreticis* tit. 7. Lib. 5. Innocentius iii. *in Conc. gener.* 642

j. Excommunicamus, 15. *de hæreticis*, tit. 7. Lib. 5. Gregorius ix. 644

Excommunicamus, 1. de ſent. excommun. tit. 10. *in Extrav. comm.* L. 5. Bonifacius viii. 401

Excommunicati, 2 ix qu. 1 *Palea*, forte *Damaſus Papa*. 521

Excommunicationi, 3. *de Raptoribus*, tit. 17. Lib. 5. *ex concilio Lateran.* ſub Alexandro ii. 661

Excommunicationis, unic. de exceptionibus, tit. 10. *in Clement.* Lib. 2. Clemens V. *in Concilio Viennenſi*, 213

Excommunicatis, 9. *de officio Legati*, tit. 30 Lib. 1. Gregorius IX. 140

Excommunicatorum, 47. xxiij. qu. 5. *Urbanus II.* CR 813

Excommunicatos, 17. xj. qu. 3 *Caliztus Papa*, 562

Ex conquæſtione, 10 *de Reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Lucius iij. PD. 228

Ex conſcientia, 9. final. *de crimine falſi*. tit. 20. Lib. 5. Innocentius iii. 672

Ex debito, 4 fin. de Electione, tit. 3. *in Extr. comm.* Lib. 1. Joannes XXII. 318

Ex diligenti, 18. *de ſimonia* tit. 3. Lib. 5 Alexander III. 613

Execrabilis. unic. tit. 1. de Præbend. & dignitat. *In Extrav* Joannes XXII. 275

Execrabilis, 4 de Præb. & dignitat. tit 2. *in Extrav comm.* Lib. 3. Joannes XXII 117

Exceuter, 4 de Conceſſ. Præbend. tit. 7. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 109

Exemplum Domini, 12. xii. qu. 1. Auguſtinus. 592

Ex eo, 1. de hæreticis, tit. 3. *in Extrav. comm.* Lib. 5. Benedictus XI. 382

Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugnare, Reg. xxxviiii. de Reg. Juris *in Sexto*, Bonifacius viii. 28

Ex eo quod, 32. de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii 28

Ex eo quod prohibet, 2. xv. qu. 3 *Digeſta*, 653

Ex epiſtola, 13. diſt. 23. *Hiſpal. Concil. II.* CR 76

Ex epiſtolæ, 1. *de Probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Gregorius. 246

Ex frequentibus, 3. *de Inſtitutionibus*, tit. 7. Lib. 3. Alexander iij. 187

Ex frequentibus, 1. de ſent. excomm. tit. 10. *in Clemens.* Lib. 5. Clemens V *in Conc. Viennen.* 260

Ex geſtis, 2. *de clericis non reſidentibus*, tit. 4. Lib. 3. Leo IV. PD 368

Ex gravi, unic. de Uſuris, tit. 5. *in Clem.* Lib. 5. Clemens V *in Concilio Viennenſi.* 258

Exhibita, 22. *de homicidio voluntario*. tit. 12. Lib. 5. Honorius iij. 656

Exhibita, 18 *de judiciis*. tit. 1. L. 2. Honor. III. PD 197

Exhibita, 4. fin. de privilegiis, tit. 7. *in Extr. comm* Lib. 5. Joannes xxii. 392

Exhibita, 9. finale, *de rerum permutatione*, tit. 19. Lib. 3. Gregorius IX 417

Ex hinc jam, 64 *de conſecr.* diſt 4 *Rabanus*. 1225

Ex his autem, 22. xii. qu. 1. *Can Apoſt.* CR 599

Exigit, 2. de Cenſibus, tit. 20. *in Sexto*, Lib. 3. Gregorius X *in Concil. general. Lugdun.* 320

Exiguntcauſæ, 18. i qu. 7. *Leo*, CR. 178

Exiit, 3 de Verb. ſignificat. tit 12. *in Sexto* Lib. 5 Nicolaus iij 172

Ex inſinuatione, 30. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius iij 349

Ex inſinuatione, 14. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib 3. Alexander III PD 495

Ex inſinuatione, 3. *de Procuratoribus*, tit. 38 Lib. 1. Clemens iij. PD 173

Ex inſinuatione, 87. *de Reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Gregorius ix. 24

Ex inſinuatione, 26. *de ſimonia*, tit. Lib. 5. Clemens iii. PD. 616

Exiſtimant quidam, 74. xi. qu. 1. *Hieronymus*. 579

Exivi de paradiſo. 1. de Verbor. ſignificat. tit. 11. ult. *in Clem.* Lib. 5. Clemens V. *in concil. Vienn.* 162

Ex literarum, 2. *de Apoſtatis*, tit. 9. Lib. 5. Alexander iii. PD 646

Ex literarum, 4. *de eo qui duxit in matrimonium quam poll. per adult.* tit. 7. Lib. 4. Clemens iii PD. 560

Ex

Index Capitulorum omnium.

Ex literarum, 2. *qui Clerici vel voventes*, tit. 6. Lib. 4. Alexander iij. 557
Ex literis, 12. final. *de Clerico non ordinato*, tit. 28. L. 5. Urbanus III. CR 680
Ex literis, 8. finale, *de Cognatione ſpirituali*, tit. 2. L. 4 Gregorius IX. 567
Ex literis, 1. *de conſanguin. & affinit.* tit. 14. Lib. 4. Alexander iij. PD 571
Ex literis, 21. *de Conſtitutionibus*, tit. 2. Lib. 3. Innocentius iij. PD 8
Ex literis, 2. *de Conſuetudine*, tit. 4. Lib 1. Innocentius iij. PD 26
Ex literis, 2. finale, *de Converſione infidelium*, tit. 33. Lib. 3. Gregorius IX. 471
Ex literis, 18. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. Urbanus iii. PD 550
Ex literis, 2. *de dolo, & contumacia*, tit. 14. Lib. 2. Alexan. III. 285
Ex literis, 3. *de Divortiis*, tit. 19. Lib. 4. Alexander iii. PD 589
Ex literis, 8. *de eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ*, tit. 13. Lib. 4. Innocentius iii. PD 570
Ex literis, 10. *de exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. Innocentius iij. 684
Ex literis, 3. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Alexander iii. PD 476
Ex literis, 3. *de frigidis & maleficiatis*, tit. 15. Lib. 4. Alexander III. 572
Ex literis, 3. fin. *de furtis*, tit. 18. L. 5. Alexand. iii. 663
i. Ex literis, 14. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Innocentius iij. 652
ij. Ex literis, 15. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Innocentius iij. 652
Ex literis, 4. *de in integrum reſtitutione*, tit. 41. Lib. 1. Innocentius iij. 181
Ex literis, 32. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Honorius iij. 299
Ex literis, 7. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander III. PD 498
Ex literis, 2. *de Matrimonio contracto*, tit. 26. Lib. 4. Alexander. iij. PD 578
Ex literis, 8. *de mutuis petitionibus*, tit. 4. Lib. 2. Alexander iij. PD 306
Ex literis, 29. *de officio, & poteſtate Judicis delegati*, tit. 29. Lib. 1. Innocentius iij. PD 139
Ex literis, 8. *de officio Judicis*, tit. 31. Lib. 1. Honorius iii. PD 158
Ex literis, 5. *de pignoribus*, tit. 21. Lib. 3. Innocentius iii. PD 410
Ex literis, 3. *de probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Lucius iij. 247
j. Ex literis, 7. *de ſponſalibus & matrimoniis*, tit. 1. L. 4. Alexand. iij. PD 538
ij. Ex literis, 10. *de ſponſalibus & matrim.* tit. 1. Lib. 4. Alexand. III. PD 539
Ex literis, 6. *de tranſactionibus*, tit. 36. Lib. 1. *Alexander III.* 169
Ex literis, 16. finale, *de Vita & honeſt. Cleric.* tit. 1. Lib. 3. Honorius iij. PD 361
Ex merito, 13. vi. qo. 1. *Anterus Papa*, CR 483
Ex multa, 9. *de voto & voti &c.* tit. 34. Lib. 3. Innocentius iii. PD. 478
Ex multiplici, 3. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Hadrianus iv. PD 445
Ex multis Temporibus, 9. j. q. 3. *Alexander II.* CR 360
Exoteriſle, 17. diſt. 23. *Carthag. concil. IV.* 77
Ex ore, 3. *de his quæ fiunt a majore parte Capituli*, tit. 11. Lib. 3. Innocentius iij. PD 404
Ex ore, 27. *de privilegiis*, tit. 33. L. 5. Inn. iij. 698
Ex parte, 21. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. *Alexander III.* PD 598
Ex parte, 2. finale, *de alienatione judicii mutandi*, tit. 42 Lib. 1. *Gregorius IX.* 145
j. Ex parte, 47. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius iij. PD 339
ij. Ex parte, 57. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Gregorius IX. 350
Ex parte 10. *de Arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. Honorius iij. 119
Ex parte, 3. *de Capellis Monachorum*, tit. 37. Lib. 3. Honorius III. PD 491
Ex parte, 5. *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. Lib. 3. Innocentius iij. 513
Ex parte, 18. *de cenſibus*, tit. 39 Lib. 3. Innocentius iij. PD 506
Ex parte, 9. *de Clericis conjug.* tit. 3. Lib. 3. Honorius iij. PD 367
j. Ex parte, 8. *de clericis non reſidentibus*, tit. 4. Lib. 3. Celeſtinus iij. 369
ij. Ex parte, 13. *de clericis non reſidentibus*, tit. 4. Lib. 3. Honorius III. PD 370
Ex parte, 5. *de Clerico ægrotante*, tit. 6. Lib. 3. Innocentius iij. 386
Ex parte, 10. *de conceſſione Præbend.* tit. 8. Lib. 3. Innocent. iii. PD 395
Ex parte, 3. finale, *de confeſſis*, tit. 18. Lib. 2. *Gregorius* IX. 246
Ex parte, 12. *de conſtitutionibus*, tit. 2. Lib. 1. Honorius III. PD 9
Ex parte 10. *de conſuetudine*, tit. 4. Lib. 1. Honorius III. PD 30
j. Ex parte, 9. *de converſione conjugatorum*, tit. 32. Lib. 3. Urbanus III. 466
ij. Ex parte, 14. *de converſ. conjug.* tit. 32. Lib. 3. Innocentius iij. PD 468
j. Ex parte, 3. *de corpore vitiatis*, tit. 20. Lib. 1. Clemens III. PD. 114
ij. Ex parte, 5. *de corpore vitiatis*, tit. 20. Lib. 1. Innocentius iii. PD 115
j. Ex parte, 10. *de decimis*, tit. 30. L. 3. *Alexand. III.* 447
ij. Ex parte, 21. *de decimis*, tit. 30. Lib. 3. Clemens III. PD 449
iij. Ex parte, 27. *de decimis*, tit. 30. Lib. 3. Innocentius iii. PD 458
Ex parte, 2. finale, *de feudis*, tit. 20. Lib. 3. Innocentius iij. PD 418
Ex parte, 11. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Honorius III. 281
Ex parte, 15. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Honorius III. PD 203
Ex parte, 4. finale, *de his quæ fiunt a majore parte Capituli*, tit. 11. L. 3. Innocentius iij. PD 404
Ex parte, 1. *de obſervatione jejuniorum*, tit. 46. Lib. 3. Innocentius iij. 527
j. Ex parte, 12. *de offic. & poteſt. Jud. deleg.* tit. 29. L. 1. *Alexand.* III. 129
ij. Ex parte, 13. *de offic. & pot. Jud. deleg.* tit. 29. L. 1. *Alexand.* III. PD 130
Ex parte, 5. *de officio Judicis ordinarii*, tit. 31. Lib. 1. *Alexand.* III. PD 150
Ex parte, 6. finale, *de officio Vicarii*, tit. 28. Lib. 1. Honorius III. PD 126
Ex parte, 2. *de poſtulando*, tit. 38. Lib. 1. Innocentius iij. 172
j. Ex parte, 13. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Innocentius iii. 695
ij. Ex parte, 18. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Innocentius iij. 699
iii. Ex parte, 27. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Honorius III. 702
Ex parte, 22. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Honorius iii. PD 463

j. Ex

j. Ex parte, 2. *de Reſcriptis*, tit. 3. L. 1. Alexand. iij. 10
ij. Ex parte, 22. *de Reſcriptis*, tit 3. L. 1. Clemens iii. 12
iij. Ex parte, 31. *de Reſcriptis*, tit. 3. L. 1. Gregor. ix. 23
Ex parte, 14. *de Reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 1. Innocentius iij. PD 218
Ex parte, unic. *de ſcrutinio in ord. fac.* tit. 12. Lib. 1. Innocentius iij. PD 97
j. Ex parte, 3. *de Sepulturis*, tit. 28. Lib. 3. Alexander III. PD 440
ij. Ex parte, 11. *de Sepulturis*, tit. 28. Lib. 5. Innocentius iij. 443
Ex parte, 9. *de Sponſalibus, & matrimoniis*, tit. 1. Lib. 4. Alexander III. 519
Ex parte, 12. *de Temp. ordin.* tit. 11. Lib. 1. Innocentius iij. 94
Ex parte, 7. *de Teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Alexander iii. 255
Ex parte, 11. final. *de Tranſactionibus*, tit. 36. Lib. 1. Honorius iij. PD 171
j. Ex parte, 23. *de Verbor. ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Innocentius iij. PD 747
ij. Ex parte, 30. *de Verbor. ſignificat.* tit. 40. Lib. 5. Honorius III. 751
iij. Ex parte, 31. *de Verbor. ſignificat.* tit. 40. Lib. 5. Honorius III. 752
Expedit, 23. xii. qu. 2. *Proſper.* 592
Experientiæ, 15. xi qu. 1. *Pelagius Papa.* 547
Explicari, 3. fin. *de obſervatione jejuniorum*, tit. 46. Lib. 3. Honorius III. PD 528
Ex pœnitentibus, 53. diſt. 50. *Carthag. Concil.* CR 171
Expoſita, 11, *de Arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. Honorius iij. PD 189
Expoſuiſti, 6. *de Corpore vitiatis* tit. 20. Lib. 1. Innocentius iij. PD 115
Expoſuiſti, 35. *de prabendis*, tit. 5. Lib. 3. Honorius iij. PD. 382
Expoſuit nobis, 4. final. *de dilationibus*, tit. 8. Lib. 2. Gregorius ix. 216
Ex *præmiſſis*, in princ. diſt. 50. Gratianus, 128
Ex præſentium, 5. *de Pignoribus, &c.* tit. 23. Lib. 3. Alexander III PD. 419
Ex publico, 7. *de converſione conjugatorum*, tit. 32. Lib. 3. Alexander iij. 466
Ex quo inſtituta, 7. *de Conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1206
Ex quorundam, 2. *de alienatione judicii mutandi cauſa facta*, tit. 42. Lib. 1. Alexander iii. PD 184
Ex ratione, 8. *de ætat. & qualit.* tit. 14. Lib. 1. Alexander iii. PD 98
Ex ratione, 8. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander III. 226
Ex reſcripto, 9. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Alexander iij. 289
Ex reſcripto, 1. *de locato, & conducto*, tit. 18. Lib. 3. Clemens iii. PD 411
Ex ſpeciali, 18. *de Judæis*, tit. 6. L. 5. Gregorius ix. 634
Ex *ſponſalibus*, unic. de ſponſalibus, tit. 1. *in Sexto*, Lib. 4. Bonifacius viij. 129
Ex ſtudiis, 3. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. *Hieronymus in Parabolis*, 282
Ex ſuperna, 2. de Præbend. & dignitatibus, tit. 2. *In Extrav. Com.* Lib. 3. Clemens V. 315
Ex tenore, 13. *de Conceſſione Præbendæ*, tit. 8. Lib. 3. Innocentius iii. PD. 396
Ex tenore, 11. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Innocentius iij. PD 202
Ex tenore, 14. *qui filii ſint legitimi*. tit. 17. Lib. 4. Innocentius iii. PD 585
Ex tenore, 16. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Innocentius iii. PD 15
Ex tenore, 10. *de ſent. Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5 Alexander iij. 722
Ex tenore, 4. *de Tempore ordinat.* tit. 11. Lib. 1. Alexander iij. 93
Ex tenore, 15. *de Teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Innocentius iii. 264
Extirpandæ, 30. *de Præbendis*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius iij. *in Concilio generali*. 282
Extra Catholicam, 71. j. qu. 1. *Auguſtinus*. 812
Extra Conſcientiam, 5. diſt. 64 *Innocen. Papa*. 217
Extraneo Clerico, 7. diſt. 71. *Chalcedonenſe Concil.* 226
Ex tranſmiſſa, 21. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Celeſtinus iii. PD 450
Ex tranſmiſſa, 7. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17 Lib. 1. Alexander iii. 109
Ex tranſmiſſa, 6. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Alexander iii. PD 200
Ex tranſmiſſa, 12. *de Præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. Lucius iii. 309
Ex tranſmiſſa, 3. *de renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Alexander iii. 80
Ex tranſmiſſa, 8. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Alexander iii. DP. 227
Extraordinaria, 21. xxxv. qu. 2. & 3. *Urbanus II.* CR 1112
Extra provinciam, in principio, iii. qu. 6. Gratianus, 450
Ex tua, 9. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Alexander III. 109
Ex tua, 11. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4. Lib. 3. Innocentius III. 270
Ex tua, 20. *de ſimonia*, tit. 3 Lib. 5. Alexand. III 614
Ex tuarum, 5. *de auctoritate, & uſu pallii*, tit. 8. Lib. 1 Innocentius III. 78
Ex tuarum, 8. *de Purgatione canonica*, tit. 34. Lib. 5. Lucius iii. 709
Ex tuarum, 2. *de Sortilegiis*, tit. 21. Lib. 5. Alexander iij. PD 672

F

FAciat homo, 25. xxii. qu. 1. *Auguſtinus*, CR 760
Facientis, 3. diſt. 86 Joannes viii. CR 258
Facilius, 53. *de pœn.* diſt 1. *Proſper.* CR. 1017
Facta ſunt, 1. diſt. 4. *Iſidorus*, 9
Facta ſubditorum, 15 ix. qu 1. *Anterus Papa*. 520
Factum legitime retractari non debet, licet Caſus poſtea eveniat, a quo non potuit inchoari. Reg. Lxxiii. de Reg. Jur. *In Sexto* Bonifac. VIII. 189
Factus eſt, 3. vii. qu. 1. *Cyprianus*, CR 493
Facultates, 7. xiij. qu. 2. *Gelaſius Papa*, 626
Falſas pœnitentias, 6. *de pœnit.* diſt. 5. Gregor. vii. CR 1090
Falſidicus, 1. *de Crimine falſi*, tit. 20. Lib. 5. Auguſtinus. 668
Ferendum eſt, 29. xiii. qu. 2. *Auguſtinus*, CR 835
Felicis. 3. de Cenſibus, tit. 20. *In Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 220
Felicis, 5. final. de pœnis, tit. 9. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viii. 156
Felicis memoriæ, 1. *de torneamentis*, tit. 13. Lib. 5. Ex Concil. Lateran. ſub Alexand. iii. 657
Felix Epiſcopus, 4. xv. qu. 7. *Carthag. Concil. II.* CR 658
Felix Epiſcopus, 30. xvi. qu 2. *Carthag. Concil. II.* CR 675
Fetrum de terra, 13. diſt. 50. Gregorius, 164
Fertur ſimoniaca, 28. j. qu. 1 Gregorius, 281
Ficta Charitas, 12. *de pœn.* diſt. 2. *Ambroſius*, CR 1048
Fidei Catholica, unic. de ſumma Trinitate, tit. 1. *Clem.* Lib. 1. Clemens V. *in Concilio Viennenſi*. 393
Fideli unic. de ſumma Trinitate, tit. 1. *in Sexto* Lib. 1. Gregorius X. *in gener. Concil. Lugdun.* 8
Fidelior factus, 14. diſt. 50. *Ambroſius*. 174
Fidelis fœmina, 8. xxxii. qu. 7. *Eliberitanum Concil.* 997
Fieri poteſt, 4. xxxii. qu 7. *Auguſtinus*. 996
Filiam, in princ. *Cauſa* xxxvi. Gratianus, 1142
Filii, 3. de hæreticis tit. 2. *in Sexto*, Lib. 5. Alexander iv. 134
Filiis vel Nepotibus, 31. xv. qu. 7. *Toletan. Concil. IX* 704

Filium

Filiom veſtrum, 1x2. j. qu. 1. *Gregorius*, 851
Filius DEI. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1206
Filius noſter, 5. *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Gregorius IX. 410
Finem litibus, 3. *de dolo, & contumacia*, tit. 14. Lib. 2. Innocentius iij. 236
Firma autem, 1. xx. qu. 1. *Nova Synodus*, CR 735
Firmiſſime, 5. j. qu. 1. *Auguſtinus*. 318
Firmiſſime, 2. xv. qu. 1. *Auguſtinus*. 649
Firmiſſime, 3. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, 1205
Firmiſſime, 3. *de hereticis*, tit. 7. Lib. 5. Auguſtinus de fide Catholica. 634
Firmiter, 1. *de ſumma Trinitate, & fide Catholica*, tit. 1. Lib. 1. Innoc. iii. *in Concil. general.* 1
Firmum DEI, 25. *de pæn.* diſt. 2. *Hieronymus*, CR 1048
Fixum ab hinc, 4. xii. qu. 5. *Hiſpal. Concil.* CR ad inſcriptionem. 612
Flagitia, 13. xxxii. qu. 7. *Auguſtinus*. 998
Fiat pro te, 79 *de pœnit.* diſt. 1. *Ambroſius*. 1031
Fœminæ, 7. xxx. qu. 5. *Iſidorus*, CR. 965
Fœminas, 31. diſt. 81. *Syricius Papa*. 251
Fornicati hominibus, 10. diſt. 88. *Auguſtinus*. 267
Forte aliquis, 3. xiv. qu. 5. *Auguſtinus*. 642
Forte dicas, 43. *de conſecr.* diſt. 2. *Ambroſius*, CR. 1178
Forte in populo, 11. xxiii. qu. 4. *Auguſtinus* CR. 786
Forte nata, 18. *de pœnit.* diſt. 2. *Auguſtinus*. 1047
Fortitudo, 5. xxiii. qu. 3. *Ambroſius*. 782
Forus, 10. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Iſidorus io Libro Etymologiarum. 743
Frater & Coepiſcopos; 10. xvii. qu. 4. *Gelaſius*, 712
Fraternitas, 11. xii. qu. 2. *Gregorius*. 599
Fraternitatem 15. diſt. 54. *Gregorius*, 185
Fraternitatem, 5. diſt. 71. *Gregorius*, CR 125
Fraternitatem, 6. finale, diſt. 80. *Gregorius*. 244
Fraternitatem, 2. *de Donationibus*, tit. 24. Lib. 3. Alexander iij. 424
Fraternitatem, 3. *de Sepulturis*, tit. 28. Lib. 3. Innocentius iii. 419
Fraternitati, 5. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4 Lib. 3. Alexander iii. 368
Fraternitati, 6. *de Clerico Excommunicato*, tit. 27. Lib. 5. Innocentius iii. 67
Fraternitati, 7. *de eo qui cognovit conſang. uxoris ſuæ*, tit. 13. L. 4. Innocentius iii. PD 569
Fraternitati, 2. final., *de Schiſmaticis*, tit. 8. Lib. 5. Innocentius iij. 645
Fraternitas, 7. diſt. 34. *Pelagius Papa*, CR 114
Fraternitatis, 1. xxxv. qu. 10. *Gregorius*, CR 1141
Fraternitatis, 6. *de frigidis & maleficiatis*, tit. 15. Lib. 4. Innocentius iii. 576
Fraternitatis, 4. *de hereticis*, tit. 7. Lib. 5. Gregorius Anaſtaſio Antiocheno. 634
Fraternitatis, 17. *de Teſt. & atteſtationib.* tit. 20. Lib. 2. Alexander iii. PD 347
Frater noſter, 52. xvi. qu. 1. *Gregorius*, CR 676
Frater veſter, 47. diſt. 50. *Codex*, 173
Fratrem noſtrum, 6. diſt. 86. *Gregorius*, 259
Fratres non ſolum, 3. xxxiij. qo. 4. *Ambroſius*, CR 1095
Fratres noſtros, 8. fin. *de pæn.* diſt. 5. Innocentius III. 1090
Fratres quos, 19. ix. qu. 3. *Sixtus Papa II.* 531
Fratris, & Coepiſcopi, 40. xi. qu. 1. *Gregorius*. 553
Frequens, 1x. diſt. 14. *Gelaſius*, CR. 184
Frequens, unic. de Exceſſibus Prælatorum, tit. 6. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Concil. Vienn.* 254
Frequens, 1 de reſtitut. ſpoliat tit. 5. in *Sexto* Lib. 2. Innocentius iv. *in Concil. Lugdun.* 64
Frequentes, unic. de judiciis tit. 1. *In Extr. commun.* Lib. 2. Joannes xxij. 317
Frigentius, 27. xvi. qo. 7. *Gelaſius*, 704
Fruitur. 7. diſt. 8. *Auguſtinus*, 13
Fruſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſervari, cui fidem a ſe præſtitam ſervare recuſat, Reg. Lxxv. de Reg. Jur. in Sexto, Bonifac. VIII. 189
Fucare. 38. *de conſecr.* diſt. 5. *Auguſtinus*, 1254
Fuerunt autem, 2. *final.* diſt. 7. *Iſidorus*, 11
Fugitivi, 54. xii. qu. 1. *Agath. Concil.* 612
Fuit ſemper, 11. ix. qu. 3. *Athanaſius Patriarcha*, 529
Fundamenta, 17. de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Nicolaus iij. 21
Fur autem, 4. finale xiv. qu 6. *Hieronymus*. CR 646
Fures, 12. xiii. qu 2 *Triburienſe Concil.* CR 616
Fures, 2. *de furtis*, tit. 18. Lib. 5. Ex Concilio Triburienſi. 663
Futuram; 15. xii. q. 1. *Melchiades Papa*, CR. 592

G

Gaudemus, 19. *Converſione conjugatorum*, tit. 32. Lib. 3 Gregorius IX. 471
Gaudemus, 8. *de divortiis*, tit. 19. Lib. 4. Innocentius iii. PD. 591
Gaudemus, 15. finale, *qui filii ſunt legitimi*, tit. 17. L. 4. Innocentius III. 584
Gemma mulier, 29. *de ſponſalibus & matrimoniis*, tit. 1. L. 4. Gregorius ix. 545
Generalem, 3. fin. de ætat. & qualit. tit. 6. *In Clem.* Lib. 1. Clemens V. 202
Generali, 11. xxv. qu. 1. *Hadrianus Papa*, CR 881
Generalis, 13. de Electione, tit. 6. *in Sexto* Lib. 1. Gregorius X. *in generali Concilio Lugdun.* 17
Generalia Concilia, in princ. *diſt.* 17. Gratianus, 46
Generalis, 12. diſt 54. *Gelaſius*, CR 284
Generaliter etiam, in princ. *diſt.* 82. Gratianus, 251
Generaliter ſancimus, 40. xvi. qu. 1. *Codex* CR 671
Generi per ſpeciem derogatur. Reg. xxxiv. de Reg. Juris *in Sexto*, Bonifacius VIII. 187
Genuit Joſeph, 40. xxviij. qu. 2. *Hieronymus*, 937
Geſta quæ uobis, 2. diſt. 74. *Gregorius*, 229
Gloria Epiſcopi, 71. xii. qu. 2. *Hieronymus*. 618
Glorioſus, unic. de Reliq. & Veneratione, tit. 22. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 122
Goosaldor, 1. xvii qu. 2. *Alexander Papa II.* CR 708
G. Perpetuus, 12. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Gregorius ix. 281
Grandi, 2. de ſupplenda neglig. Prælat. tit. 8. *in Sexto*, Lib. 1. Innocentius IV. 88
Gratia, 1. qu. 1. *Leo Papa* CR 308
Gratia, 145, *de Conſecrat.* diſt. 4. *Auguſtinus*, 1242
Gratia, 7. de Reſcript. tit. 3. *in Sexto* Lib. 1. Bonifacius VIII. 4
Gratia, 4. de Reſcript. tit. 2. *in Clem*, Lib. 1. Clemens V. 395
Gratiam, 15. j. q. 1. *Ambroſius*, 312
Gratum, 20. *de offic. & poteſtat. Jud. delegati* tit. 29. Lib. 1. *Urbanus III.* PD. 132
Gratum gerimus, 2. *de Poſtulat. prælat.* tit. 5. Lib. 1. Innocentius III. PD. 32
Grave gerimus, 19. *de officio Judicis ordinarii*, tit. 31. Lib. 1. Gregorius IX. 157
Gravem, 15. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. Honorius III. PD. 687
Gravem, 15. finale, *de pœnis*, tit. 37. Lib 5. Honorius III. 715
Gravem, 55. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39 Lib. 5. Honorius iij. PD. 740
Grave nimis, 29 *de præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius III. *in Concilio generali*, 382
Grave nimis, 2. fin. de Reliquiis, & Veneratione Sanctorum, tit 12. *In Extrav. Com.* Lib. 3. Sixtus iv. 374
Grave non, 7. xxxv. qu. 9 *Innocentius*. 1140
Grave ſatis, 74. xi qu 1. *Gregorius*. 577
Gravis, 1. de Celebrat. Miſſar. tit. 14 *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Conc. Vienn.* 238

Gravis

Index Capitulorum omnium.

Gravis, 15. *de Cenſibus*, t. 39. Lib. 3. Clemens iij. PD 304
Gravis, 1. *de Depoſito*, tit. 16. Lib. 3. Alexander iii. PD 410
Gravis, 21. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Celeſtinus iij. 228
Gravis, 2. de ſent. Excommunicationis tit. 10. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. 261
Gregorius, 8. xxv. qu. 9. Ex Libro Pontificali, CR 1141
Guiſſorius, 30. xxiij. qu. 4. *Silverius Papa* CR 796

H

HAbeatur, 3. diſt. 16. *Nicaenum concilium*, CR 40
Habebat Dominus, 17. xij. qu. 1. *Auguſtinus*. 503
Habeo Librum, 6, diſt. 16. *Petrus Epiſcopus Nicomedia*, CR 39
Habet hoc proprium, 6. ij. qu. 5. Gregorius, CR 190
Habemus, 12. xxii. qu 1. *Hieronymus*, CR. melius *Capitularia*. 753
Habeas fortitan, 17. xiij. qu. 2. *Anaſtaſius Papa*, CR 615
Habetur, 4. iij. qu. 9. *Damaſus*. 460
Habita dinumeratione, 33. ij. qu. 6. *Codex Theodoſ.* CR 412
Habuiſſe te, 7. final. diſt. 33. Gregorius, CR 111
Hac conſona, 13. xxv. qu. 1. *Gregorius*. 882
Hac conſtitutione, 13. fin. de offic. & poteſt. Jud. deleg. tit. 14. *in Sexto* Lib. 3. Bonifac. viij. 46
Hac ratione, 9. xxxi. qu. 1. *Joan. Chryſoſtomus*, CR 969
j. Hadrianus, 2. diſt. 63. *octava Synodus*, CR 503
ij. Hadrianus, 22. diſt. 83. *ex hiſt. Eccleſiaſtica*. 210
Hæc autem, 34. diſt. 30. *Gangren. Concil.* CR 58
Hæc autem, 15. xxiij. qu. 4. Gregorius. 737
Hæc autem, 17. *de pæn.* diſt. 1. *Digeſta*. 1014
Hæc de Charitate, in princ. *de pænit.* diſt. 3. Gratian. 1061
Hæc de ordinandis, in prin. *diſt.* 81. Gratianus. 244
Hæc eſt fides, 14. xxiv. qu. 1. *Hieronymus*, CR 846
Hæc hujus placiti, 38. xiij. qu. 2. *Ilerd. Conc.*, CR 603
Hæc imago, 13. xxxiij. qu. 3. *Auguſtinus*, CR 1101
Hæc quæ de privilegiis, in princ. diſt. 3. Gratianus, CR 6
Hæc quippe, 10. iij. qu. 6. *Joan. Papa*, CR 432
Hæc ſalubriter, 2. xxxv, qu. 6. *Gregorius*, in Regeſto, & alii alibi juxta CR 1137
Hæreſis, 27. xxiv. qu. 3, *Hieronymus*. 870
Hæretici, 30. xxiv. qu. 1. *Innocentius Papa*. 855
Hæretici, 23. *de pæn.* diſt. 4. *Hieronymus*, CR 1056
Hæreticus, 26. xxiv. qu. 3. *Auguſtinus*. 871
Hæ vero, 9. xxvij qu. 3. *Innocentius papa*, CR 916
Hanc conſuetudinem, 15. *final.* x. qu. 1. Damaſus Papa. 535
Hanc ergo, 42. xvij. Gregorius, CR 720
Hanc regulam, 57. j. qu. 1. *Leo*. 328
Hanc ſecuritatem, 12. *de pæn.* diſt. 4. Gratianus. 1033
Henricus, 2. final. *de Clericis pugnantibus in duello*, tit. 14. Lib. 3. Celeſtinus iij. 658
Hic ergo, 24. *de conſecr.* diſt. 2. *Clemens*, 1132
Hi de quibus, 36. *de conſecr.* diſt. 4. Leo Papa. 1216
Hi duo ſolummodo, 53. *de conſecr.* diſt. 2. *Leo IX.* 1180
Hi ergo, 23. xxvii. qu. 1. *Triburienſe Concil.* CR 907
Hic conſiderandum, in princ. diſt. 64. Gratianus. 216
Hinc eſt etiam, 39. xvj. qu. 1. *Gregorius* CR 670
Hinc etenim, 2. diſt. 49. *Gregorius* CR 316
j. Hi qui, 49. diſt. 50. *Nicolaus Papa*. 173
ij. Hi qui 32. diſt. 50. *Ilerdenſe Concil.* CR. 174
iij. Hi qui 59. finale diſt. 50. *Arelatenſe Concil. II.* 178
Hi qui, 3. diſt. 33. *Arelat. Conc. II.* 169
Hi qui, 51. j. qu. 1. *Leo*. 327
Hi qui, 9. iij. qu. 4. *Alexander Papa*, CR 445
Hi qui 3. xiv. qu 6. *Gregorius*. CR 745
Hi qui, 2. xv. qu. 6. *Ilerdenſe Concilium*, 850
Hi qui, 6. xxi. qu 3. *Cyprianus*, CR 747
Hi qui, 3. xxvj. qu 2 *Auguſtinus*. 891
Hi qui, 25 xxxij qu. 7. *Nicolaus*. 1001
Hi qui, 20. *de conſecr.* diſt. 2. *Toletan. Concil. I.* CR 1170
Hi qui, 12. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto* Lib. 3. Bonifacius viij. 87
Hi quicunque, 44. j. qu. 1. *Hieronymus*, 323
His a quibus 30. xxiij. qu. 8. *Toletanum Concil. I.* 840
His breviter, in princ. diſt. 1. *de pæn.* Gratianus, 1072
His ipsis, 3. diſt. 21. *Iſidorus*, 72
His quæ pro Eccleſia, 11. *de Major. & obed.* tit. 33. Lib. 1. Honorius iij. 163
His quibus, 60. fin. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Gregorius ix. 73
His quibus, 20. final. *de officio Judicis ordinarii*, tit. 31. Lib. 1. Gregorius IX. 157
His qui diverſorum, 4. xxvj. qu. 7. *Laodicenſe Concil.* CR 909
His qui in tempore neceſſitatis, 20. xxvj. qu. 6. *Leo Epiſcopus*. CR 906
His temporibus, in princ. diſt. 77. Gratianus, 158
Hiſtoria, 3. xxxii. qu. 2. Nicolaus, CR 1003
Hi vero, 22. xxxii. qu. 7. Gregorius, 1000
Hi vero, 84. *de Conſecr.* diſt. 4. Gregorius, 1227
Hoc ad nos, 3. diſt. 59. Gregorius. 197
Hoc capitulo, in princ. diſt. 97. Gratianus. 299
Hoc conſultiſſime, 2. final. de Rebus Eccleſ. non alien: tit. 9. *in Sexto* Lib. 3. Gregorius X. *in gener. Concil. Lugdun.* 107
Hoc eſt quod dicimus, 48. *de Conſecr.* diſt. 2. *Auguſtinus*, CR 1180
Hoc etiam placuit, 37. ij. qu. 6. *Carthag. Concil. III.* 437
Hoc habes, 3. diſt. 46. Gregorius. 149
Hoc ipſum, 11. xxxiij. qu. 2. *Iſidorus*, CR 1068
Hoc nequaquam, 45. vij. qu. 1. *Apocryſaris Papa* in Quinta Synodo, CR 506
Hoc nobis, 18. *de pænit.* diſt. 4. Gregorius. 1055
Hoc ſacramentum, 82. *de conſecrat.* diſt. 2. *Auguſtinus*. CR 1185
Hoc quoque, 61. *de conſecr.* diſt. 1. Soterus Papa, CR 1162
Hoc ſanctum, 1. finale xxxii. qu. 2. *Toletanum Concil. III.* CR 982
Hoc ſi in judicio, 8. xxvi. qu. 7. *Octava Synodus*, & apud *Ruffinum*, CR 910
Hoc ſolum, 8. xxxiii. qu. 5. *Hieronymus*, 1099
Hoc tamen, 3. xxiii. qu. 5. *Auguſtinus*, CR 813
Hoc tantum, 1. xviij. qu. 2. Tolet. *Conc. IV.* 725
Hoc veſtræ, 50. diſt. 12. *Leo Papa*. 24
Hoc videtur, 8. xxii. qu. 3. *Auguſtinus*. 771
Homicidas, 31. xxiii. qu. 3. *Hieronymus*. 818
Homicidiorum, 24. *de pænit.* diſt. 1. *Clemens*. 1018
Homicidium, 28. *de pæn.* diſt. 1. *Auguſtinus*, CR 1017
Homines, 3. xxii. qu. 2. *Auguſtinus*, CR 756
Homini 9. j. qu. 4. *Gregorius*, 364
Homo Chriſtianus, 3. diſt. 40. *Joannes Chryſoſtomus*. 130
Honeſtum, 16. xxii. qu. 5. *Cornel. Papa*, & in *Capitularibus*, CR 773
Honoratur, 13 xxxij. qu. 2. *Ambroſius*, 951
Honoratus, 8. diſt. 54. *Gregorius*. 230
Hortandus, 17. xxxii. qu. 5. *Ambroſius*, CR 993
Hortamur, 8. diſt. 71. *Auguſtinus*, 220
Hortamur, 20. iii. qu. 9. Pelagius. 483
Hortatu, 20. xxiij. qu. 8. Alcuinus, CR 833
Hoſpitalem, in princ. *diſt.* 42. Gratianus. 133
Hoſpitales vero, in princ. diſt. 83. Gratianus. 257
Hoſpitiolum, 17. diſt. 30. *Hieronymus*, CR 109
Huic ſoli, 3. diſt. 17. Damaſus Papa. 57
Hujuſmodi beneficii, 3. *final.* x. qu. 6. *Codex*, CR 537
Hujus obſervantiæ, 6. diſt. 76. *Leo Papa*. 234
Humanæ, 11. xxii. qu. 3. Gregorius. 772
Humanum genus, in principio, diſt. 1. Gratianus, CR 1
Humilis, 17. fin. *de Major. & obedientia*, tit. 33. Lib. 1 Gregorius ix. 165

I

JAcobus, 44. *de ſimonia*, tit, 3. Lib. 3. Gregorius ix. 824.
Jacobus frater, 47. *de conſecr.* diſt. 2. *Sexta Synodus*, CR 1156

f

Index Capitulorum omnium.

Jam itaque, 8. j. qu. 4. *Auguſtinus*, 364
Jam nunc, 3. xxviij qu. 1. *Auguſtinus*, 944
Jam vero. 4. xxiij. qu. 6. *Gregorius*, CR 827
Ibi adunati, 49. final. vij. qu 1. *Gregorius*, 510
Ibi ſemper, 1. iij. q. 6. *Fabianus Papa*. 452
Idcirco frater, 5. *de pæn.* diſt. 7. *Cyprianus*. 1051
Id conſtituimus, 36. xvii. quæſt. 4. *Aurelian. Concil. I.* CR. 718
Ideo divina, 40. final. xxiv. qu. 3. *Auguſtinus*, CR 878
j. Ideo huic ſanctæ, 10. ii. qu. 6. *Julius Papa*. 407
ij. Ideo huic ſanctæ, 17. ii. qu. 6. *Julius Papa*, CR 409
Ideo permittente, 16. xxv. qu. 1. *Leo Papa IV.* 882
Ideo prohibetur, 15. diſt. 37. *Iſidorus*. 125
Idololatria, 5. xxviij. qu. 1. *Auguſtinus*. 941
Id ſemper, 14 *de Conſecr.* diſt. 5. *Gerundenſe concil.* 1248
Jejunia, 16. *de Conſecrat.* diſt. 3. *Ex dictis Sancti Apollonii*, CR 1201
Jejunia, 17. *de conſecrat.* diſt. 5. *Euſebius Papa*, 1249
j. Jejunium, 1. diſt. 76. *Calixtus Papa*. 233
ij. Jejunium. 7. diſt 76. *Hieronymus*. 234
Jejunium, 14. *de conſecr.* diſt. 3. Melchiades *Papa*. 1201
Jejunium, 25. *de conſecr.* diſt. 5. *Auguſtinus*. 1250
JESUS, 20. diſt. 50. *Hieronymus*. 864
Igitur, 5. diſt. 76. *Leo Papa*, 234
Igitur, 7. xxiij. qu. 8. *Leo IV.* CR 832
Igitur, 5. xxv. qu. 2. *Leo Papa*, 885
Igitur, 5. xxvi. qu 3. & 4. *Auguſtinus*, 894
Ignatius Epiſcopus, 1. *de Libelli oblatione*, tit. 3. L. 2. Ex Concilio apud S Medardum habito. 205
Ignis ſuccenſus, 43. *de pæn.* diſt. 3. *Auguſtinus*. 1075
Ignorantia, 1. diſt. 38 *Tolet. Concil. IV.* 126
Ignorantia facti, non juris excuſat, Reg. xiij. de Reg. Juris *in Sexto* Bonifacius VIII. 136
Iis poteſtatis, 53. *de pæn.* diſt. 1. *Ambroſius* CR 1023
Illa anima, 35. *de pæn.* diſt. 2. *Ambroſius*, 1050
Illa autem, 11. diſt. 12. *Auguſtinus*. 27
Illa cavenda, 6. xv, qu. 1. *Ambroſius*, CR 949
Illa devotionis, 2. *Ne ſede vacante*, tit. 9. Lib. 3. Honorius iij. PD. 399
Illæ autem, 14. xxxij. qu. 5. *Leo Papa*, CR. 952
Illa præpoſitorum, 67. xj. qu. 3. *Gregorius*, 575
Illa præpoſitorum, 3. *de accuſatoribus*, tit. 1 Lib. 5. Gregorius, PD 597
Illa quotidiana, 39 *de electione*, tit 6 L. 1. *Innocentius III.* 63
Ille gladium, 36 xxiij. qu. 4. *Auguſtinus*, 799
Ille pœnitentiam, 9. *de pæn.* diſt. 3. *Smaragdus*. 1062
Ille procul dubio, 50. diſt 93. *Anacletus*. 279
Ille qui, 5. xxij. q. 5. *Auguſtinus*, 770
Ille Rex, 25. *de pæn.* diſt 3. *Ambroſius*, CR. 1066
Illi autem, 25. vij. qu. 1. *Proſper*. 196
Illi offerunt, 63 j. qu. 1. *Hieronymus*. 332
Illi qui aut, 4. v. qu. 5. *Euſebius Papa*, 477
Illi qui illa, 3. vj. qu. 1. *Fabianus Papa*. 481
Ille qui peregrinos, 25. xxiv. qu. 3. *Nicolaus*. 870
Illiteratos, 1. diſt. 36. *Gelaſius Papa*, CR. 119
Illos Planetarios, 7. xxvj. qu. 2. *Auguſtinus*, 803
Illo vos, 4. *de pignoribus*, tit. 21. Lib. 3. Innocentius iij. PD 419
Illud, 6. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. Alexander iij. 683
Illud, 5. *de Clerico Excommunicato*, tit. 27. Lib. 5. Innocentius iii. PD 677
Illud, 3. *de jure patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander iij. 494
Illud, 5 *de Major. & obedientia*, tit. 33. Lib. 1. Innocentius iij. PD 139
Illud, 8. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. Alexander iij. 309
Illud, 11. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Alexander iij. 234
Illud autem, in principio, diſt. 30. Gratianus. CR 95
Illud autem, 4. diſt 40. *Ambroſius*, 132
Illud autem, 22. diſt. 93. Gregorius, 281
Illud autem in principio diſt. 96. Gratianus, 290
Illud autem, 10. xx. qu. 1. *Marcellus Papa*, CR 737
Illud breviter, 4. diſt. 12. *Hieronymus*, 26
Illud divini, 15. vij. qu. 1. *Tolet. Concil. XI.* CR 497
Illud etiam, 5. xiij. qu 2. *Gelaſius Papa*. 628
Illud etiam, 46. xxiij. qu. 4. Innocentius CR 806
Illud etiam, 8. *finale*, xxx qu. 3. *Triburien. Concil.* 962
Illud generaliter, 8. *final.* diſtinct. 64. *Nicænum Concilium I.* 217
Illud inferendum, 20. viij. qu. 1. *Hieronymus*. 518
Illud magnitudinem, 20. final. x. qu. 3. *Pelagius*, 548
Illud non, 1. diſt. 77. *Caius Papa*. 237
Illud perſcrutari, 7. *de conſecr.* diſt 4. *Auguſtinus*. CR 1206
Illud plane, 87 xj. q. 3. *Auguſtinus*. CR 580
Illud quidem, 1. viii. qu. 2. Gregorius, 519
Illud quod 47. xij. qu. 2. Innocentius ii. in Concilio Lateranenſi CR. 630
Illud quod, 6. xxvi. qu. 2. *Auguſtinus*. 892
Illud quoque, 66. diſt. 50. *Syricius Papa*. 177
Illud quoque, 1. diſt. 71. *Januarius Epiſcopus* in Sardicenſi Concilio, CR 224
Illud quoque, 6. final. xxi. qu. 1. *Gregorius* CR 744
Illud relatum, 2. xv. qu 1. *Digeſta*, CR 648
Illud ſacramentum, 6. xxxv. qu. 6. *Ordo Roman.* 1134
Illud ſane, 4. diſt. 80. *Leo Papa*, 244
Illud ſane, 34. xxiv. qu. 3. *Leo Papa*, CR 878
Illud ſtatuendum, 5. diſt. 23. *Carthag. Concil.* 74
Illud ſtatuendum, 8. *final.* xvj. qu. 2. *Gelaſius*, 696
Illud ſuperfluum, 3. diſt. 95. *Innocentius*, CR 287
Illud te volumus, 4 x. qu. 3. *Pelagius*. 541
Illud vero, 8. iv. qu. 6. *Carthag. Concil. iij.* CR 471
Illud vero, 8. xxxi. qu. 1. *in Concil. apud Altheum*. 967
Illud vero, 26 *de pæn.* diſt. 3. *Ambroſius*. 1066
Imitare Petrum, 10. vj. qu. 1. *Ambroſ.* CR ad Rubric. 482
Immolans, 2. xiv. qu. 5, *Eccleſiaſticus*, cap. 34. 642
Immunitatem, 10. final. *de Immunitate Eccleſiarum*, tit. 49 Lib. 3. Gregorius ix. 583
Imperatores, 1. diſt. 9. *Auguſtinus* CR. 14
Imperatores, 98. vj. qu. 3. Auguſtinus. 582
Imperatorum, 4. *de juramento calumniæ*, tit. 7. Lib. 2. Eugenius Papa I. PD 283
Imperiali, 13. xxv. qu. 2. *Gregorius in Regeſta*. 886
Imperium veſtrum, 5. diſt. 1. *Nicolaus Papa* I. 28
Importuna, 58. *de pæn.* diſt. 1. *Hieronymus* CR 1225
Impudicas, 11. xxvii. qu. 1. *Triburienſe concil.* CR. 927
Imputari, 13. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Gregorius IX. 282
Imputari non debet ei, per quem non ſtat, ſi non faciat, quod per eum fuerat faciendum, Reg. XLI. de Reg. Juris, *in Sexto*, Bonifacius viij. 187
In actiones, 84. *de pæn.* diſt. 1. *Auguſtinus* CR. 1093
In adoleſcentia, 14. xxxiij. qu. 2. *Leo papa*. 1010
In aliquibus, 32 *de Decimis* tit. 36. Lib. 30. Innocentius iij *in Concilio generali Lateran.* 454
In altari, 97. fin. *de conſecr.* diſt. 2. *Urbicum concil.* 1198
In alternativis electoris eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri, Reg. Lxx. de Reg Jur *in Sexto*, Bonifac. viii. 189
Inanis eſt, 12. *de pænit.* diſt. 3 *Auguſtinus*, CR 1063
In antiquis, 7. xij. qu. 2. *Joannes Papa I.* 598
In apibus, 41. vij. qu. 1. *Hieronymus*. 503
In appellationibus, 2. de Juram. calumniæ, tit. 4. *in Sexto* Lib. 2. Bonifacius viij, 63
In Archiepiſcopatu, 4. *de Raptoribus*, tit. 17. Lib. 5. Alexander iij. 661
In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa, Reg. Lxxviij. de Reg. Juris in Sexto, Bonifacius viii. 190

In

Index Capitulorum omnium.

In audientia, 25. *de ſent. excommunic.* tit. 39. Lib. 5. Clemens III. 727
In baptiſmate, 102. *de conſec.* diſt. 4. *Mogunt. conc.* 1231
In Calicem, 83. *de conſec.* diſt. 2. *Ambroſius*, CR 1195
In Canonibus, 57. xxi. quæſt. 1. *Symmachus* in *Synodo* vi. Rom. CR 677
In Canonicis, 6. diſt. 19. *Auguſtinus*, CR 57
In Capite quadrageſimæ, 74. diſt. 50. *Agath. Conc.* CR 177
Incaſſum, 17. *de pæn.* diſt. 3. *Gregorius*, 1053
In Catechiſmo, 10. *de conſecr.* diſt. 4. *Ignat. Papa*, 1230
In cauſa, 8. finale, *de cauſa poſſeſſionis, & proprietat.* tit. 12. Lib. 2. Honorius iij. PD. 224
In cauſis, 30. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iij. PD 224
In cauſis, 19. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Innocentius iij. 321
In cauſis, 55. *de Teſtibus & Atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Alexander iii. 237
Inceſti ſunt, 10. xxii. q. 1. *Gregorius*, CR 759
Inceſtuoſi, 22. xxiii. q. 5. *Turon. conc.* iii. 815
Inceſtuoſi, 8. finale, xxxv. q. 8. *Aurel. conc.* CR 1138
In Chriſto Pater, 82. *de conſec.* diſt. 2. *Hilarius*, CR 1193
In Chriſto ſemel, 53. *de conſecr.* diſt. 2. *Ambroſius*, CR 1181
In Civitate, 6. *de uſuris*, tit. 19. L. 5. *Alexander III.* 865
In Clericum, 49. xi. q. 1. *Hadrianus Papa*, 356
In Cœna Domini, 17. *de conſec.* diſt. 2. *Soter Papa*, 1169
Incommutabilis, 9. xxii. q. 4. *Tolet. Conc. XIII.* 784
In conjugio, 3. xxxii. q. 1. *Hieronymus*, 974
In copulatione, 18. xxxv. q. 2. & 3. *Worm. conc.* 1111
In criminalibus, 2. v. q. 3. *Hadrianus Papa*, 475
In cunctis, 52. xi. q. 3. *Gregorius* CR 571
Indecens eſſe, un. *de natis ex libero ventre*, tit. 10. Lib. 4. Gregorius I. 564
In deciſa actione, 24. xviii. quæſt. 1. *Hiſpalenſe concilium*, CR 722
Indecorum eſt, 3. *de ætate & qualitate*, tit. 14. Lib. 1. *Alexander III.* 99
In dilectorum. unic. de dilationibus, tit. 2, *in extrav. com.* Lib. 2. Joannes XXII. 330
Indemnitatibus, 43. de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius VIII. 33
Indicatae, 4. *de teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Gregorius *IX.* 430
Indicaa, 14. iii. q. 9. *Nicolaus Papa*, 462
Indicatum, 3. *de immunitate Eccleſiarum*, tit. 49. Lib. 3. Gregorius, 551
Indicatum eſt, 5. diſt. 89. Gregorius, CR 270
In die, 15. *de conſec.* diſt. 5. *Gregorius* vii. CR 1248
Indignantur, 4. xxxii. q. 6. *Auguſtinus*, 955
Indigne, 21. xii. q. 2. *Symmachus* in Synod. vi. CR 603
Indignum, 13. diſt. 38. *Gregorius*, CR 128
Indignum, 13. final. *de Regulis juris*, tit. 41. ult. Lib. 5. Lucius iii. 784
In dolo, 22. q. 2. *Auguſtinus*, CR 755
In dominicis diebus, 4. ix. quæſt. 2. *Nannetenſe Concilium*, CR 523
In domo Patris, 11. *de pæn.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1052
In duobus, in princ. xxi. q. 1. Gratianus, 743
j. Induciæ, 3. iii. q. 3. *Eleuther. Papa*, 442
ij. Induciæ, 4. iii. q. 3. *Damaſus Papa*. CR 442
Indulgentiae, 3. un. de pœnitentiis, tit. 10. *In Sexto* Lib. 5. Bonifacius viij. 159
Indultum a jure beneficium non eſt alicui auferendum, Reg. XLVII. de Reg. Juris, *in Sexto*, Bonifacius viij. 287
In ea Synodo, 5. diſt. 100. *Gregorius*, 105
Inebriaverunt Loth, 9. xv. q. 1. *Auguſtinus*, 650
In Eccleſia, 68. i. q. 1. *Leo*, 331
In Eccleſ. 130. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1239
In Eccleſia, 2. *de inſtitutionibus*, tit. 7. Lib. 3. Eugenius, PD 367
In Eccleſiaſtico, 14. xiii. q. 2. *Tribur. conc.* CR 631
In Eccleſiis, 1. *de Capellis Monachorum*, tit. 37. Lib. 3. *Urbanus III.* 458
In Electionibus, 2. de electione, tit. 6. *in Sexto* Lib. 1. Innocentius iv. *in Concil. gen. Lugd.* 10
In eo, 12. xxxii. q. 4. *Hieronymus*, CR 987
In eos, 6. *de hæreticis*, tit. 7. Lib. 5. Ex Concilio Africano, 835
In eum, qui, 127. 3. q. 1. *Digeſta*, CR 332
Infames, 2. iii. q. 7. *Digeſta*, CR 458
Infames, 17. vi. q. 1. *Stephanus*, CR 485
Infamib. porta non pateant dignitatum, Regula LXXXVII. de Reg. jur. *in Sexto*, Bonifacius viij. 150
Infamis perſona, 1. iii. q. 7. *Romana Synodus in* Capitul. Hadr. CR 455
Infans, 7. xx. q. 1. *Theodor. in pænit.* 738
Inferiores leges, 4. diſt. 21. *Nicolaus Papa*, 65
Inferiorum, 1. diſt. 86. *Leo Epiſcop.* CR 258
In fides, 3. de de hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 5. *Alexander IV.* 134
Infideles, 17. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 739
Infidelis, unic. de furtis, tit. 5. *in extrav. com.* Lib. 5. Joannes xxii. 335
In Galitatum, 3. xxv. q. 1. *Gregorius*, CR 834
In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus, Regul. LXXXII. de Reg. jur. *in Sexto*, *Bonifacius VIII.* 190
In Geneſi, 35 *de electione*, tit. 6. L. 1. Gregor. ix. 71
In gravibus, 5. iii. q. 7. *Gregorius*, CR 458
Inhærentes, 1. *de juramento calumniæ*, tit. 7. Lib. 2. Honorius iii. PD 212
Inhibendum eſt, 1. *de Cohabitat. Cler. & mulierum*, tit. 2. L. 3. ex Conc. Mogunt. 362
In his, 30. *de privil.* tit. 33. Lib. 5. Hon. iii. PD 744
In his, 15. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Celeſtinus iij. PD 744
In his rebus, 7. diſt. 11. Auguſtinus, CR 23
In illis vero, 5. diſt. 80. *Clemens Papa*, 243
In illo Sacramento, 85. *de conſec.* diſt. 2. *Ambroſius*, 1196
In initium, in princ. *Cauſ.* 5. Gratianus, 472
In ipſam, 7. xxii. q. 2. *Auguſtinus*, CR 757
Iniquum eſt, 3. xxxii. q. 6. *Auguſtinus*, 955
In iſtis temporalibus, 3. diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 5
In judiciis non eſt acceptio perſonarum habenda. Reg. xii de reg. jur. *in Sexto*, Boniface. viii. 156
Injuncta, 1. de Electione, tit. *in extrav. Com.* Lib. 1. *Bonifacius VIII.* 318
Injuſtum, 4. *de rerum permutatione*, tit. 19. Lib. 3. ex Concil. apud Silvanectum, 415
Injuſtum judicium, 89. xi. q. 3. *Calixtus Papa*, 581
Injuſtum videtur, 55. xii. quæſt. 2. *Concilium apud Tanincum*, CR 812
In Lateranenſi, 31. *de Præben.* tit. 5. Lib. 3. Innocentius iii. *in Concil. Lateran.* 383
In lectum 6. xxxiv. q. 1. & 2. *Triburien. conc.* 1103
In legibus, 10. xii. q. 2. *Euſebius Papa*, CR 599
In libro, 21. ii. quæſt. 5. *Gregorius*, CR 403
In literis, 9. *de offic. & poteſt. jud. deleg.* tit. 29. Lib. 1. *Alexand.* iii. PD 118
In literis, 5. *de raptor.* tit. 17. L. 5. Alexand. iii. 602
In literis, 5. *de reſtitut. ſpoliatorum*, tit. 12. Lib. 1. *Alexander III.* 216
In literis, 24. *de teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. *Alexander III.* 259
In loco, 3. fin. v. q. 4. *Tolet. concil.* xi. 476
In malis, 5. xxii. q. 4. *Iſidorus*, CR 763
In malis promiſſis fidem non expedit ſervari, Reg. LXIX. de reg. jur. *in Sexto*, Bonifacius viii. 179
In mandatis, 2. diſt. 45. *Clemens*, 189
In memoriam, 3. diſt. 19. *Capit. Caroli*, CR 58
In neceſſitate, 22. *de conſecr.* diſt. 4. Auguſtinus, 1210

Innocens, 23. xxii. q. 4. *Ambroſius*, 761
In nomine Domini, 1. diſt. 23. *Nicolaus Papa II.* CR 71
In nomine Domini, 8. *de teſt. & atteſtat.* tit. 20. Lib. 2. *Gregorius* IX. 254
In nomine Patris, diſt. 73. *Literæ formatæ* . Ex Nicæna Synodo, CR 277
In nona actione, 22. xvi. q. 7. *Hiſpal. Conc.* ii. 703
In nonnullis, 15. *de Judæis*, tit. 6. Lib 5. Innocentius *in Concilio generali*. 632
In noſtra, 8. *de injuriis & damno dato*, tit. 36. Lib. 5. Gregorius IX. 711
In noſtra, 4. *de Procuratoribus*, tit. 38. Lib. 2. Innocentius iii. PD 173
In noſtra, 32. *de Reſcriptis*, t. 3. L. 1. Gregor. IX. 23
In noſtra, 10. *de ſepulturis*, tit. 28. Lib. 3. Innocentius PD 441
In noſtra, 32. *de teſtibus & atteſtationibus*, t. 20. L. 2. Innocent. iii. PD 262
Innotuit, 12. *de Arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. Gregorius IX. 190
Innotuit, 20. *de electione*, t. 6. L. 1. Innoc. iii. PD 45
Innotuit, 3. final. *de eo qui cognovit conſang. uxoris ſuæ* ... tit. 10. Lib. 5. Celeſtinus iij. PD 681
Innotuit, 1. *de maledicis*, tit. 26. L. 5. Celeſtin. iii. 676
Innovamus, 3. diſt. 60. Innocentius ii. CR 151
Innovamus, 10. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Alexander III. *in Concil. Lateran.* 503
Innovamus, 2. fin. *de Treuga*, tit. 34. Lib. 1. Alexander iii. *in Conc. Lateran.* 166
Innotuit, 1. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5 Hieronymus ſuper Oſee, 742
In novo teſtamento, 2. diſt. 21. *Anacletus*, 64
In novo teſtamento, 3. xxi. q. 1. *Auguſtinus*, 751
In nullo loco, 22. xviii. q. 2. *Gregorius*, CR 718
In obſcuris minimum eſt ſequendum, Reg. XXX. de Reg. Juris *in Sexto*, Bonifacius viij. 187
Inolita, 42. x. q. 1. *Mileuit. Conc.* CR 534
In omni, 36. xxvii. q. 2. *Ambroſ.* CR 936
In omnibus, 26. diſt. 81. *Septima Synodus*, CR 250
In omnibus, 34. *de conſecr.* diſt. 5. *Capit. Lib.* 5. CR 1253
In omni negotio, 4. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Paſchalis Papa, 254
In ordinando, 1. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Gregorius *generalis Synodo præſidens*, PD 605
In Oratorio, 7. final. diſt. 42. *Auguſtinus*, 137
In Ordinatione, 14. d. 61. *ex reg. B. Benedicti*, CR 203
In pari delicto vel cauſa potior eſt conditio poſſidentis, Reg. LXV. de Reg. Jur. *in Sexto*, Bonifacius VIII. 188
In parochia, 11. xvi. q. 1. *Pelagius Papa*, 668
In pertractandis, 3. *de juram. calumniæ*, tit. 7. Lib. 2. Eugenius Papa, 213
In pleriſque, 5. de Electione, tit. 5. *In Clem.* Lib. 1. Clemens V. 199
In pœnis benignior eſt interpretatio facienda. Reg. XLIX. de Reg. Jur. *in Sexto*, Bonifacius viii. 188
In pœnitentia, in princ. d. 5. *de pœnitentia*, Gratianus, 1086
In præſenti, 20. xiii. q. 2. *Hieronymus*, CR 613
In præſentia, 8. *de probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Innocentius iii. PD 248
In præſentia, 6. *de Renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Clemens iii. 81
In præſentia, 46. *de ſent. Excommunicat.* tit. 35. Lib. 5. Innocentius iij. 737
In præſentia, 19. *de ſponſal. & matrimoniis*, tit. 1. L. 4. Clemens iii. 541
In primis, 7. j. q. 1. *Gregorius*, CR 332
In quadam, 8. *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. Lib. 3. Innocentius iii. PD 517
In qualibet civitate, 33. xxiii. q. 8. *Codex Toredoſ.* 233
In quibus, 6. xxix. q. 2. *Auguſtinus*, 757
In quibus, 38. *de conſecrat.* diſt. 1. *Leo*, CR 1176
In quibuſdam, 12. *de pœnis*, tit. 37. Lib. 5. Innocentius iii. 714
Inquirendum, 4. *de peculio Clericorum*, tit. 25. Lib. 3. Ex Concilio Remenſi, 428
Inquiſitioni, 71. *de appellationibus*, tit. 28. L. 2. Gregorius IX. 352
Inquiſitioni, 44. *de ſent. Excomm.* tit. 39. L. 5. Innocentius iii. 716
Inquiſitionis, 21. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Innocentius iii. PD 603
Inquiſitores, 16. de hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius VIII. 140
Inquit Apoſtolus, 21. *de conſecr.* diſt. 2. *Auguſtinus*, CR 1193
In Re communi potior eſt conditio prohibentis, Reg. LVI. de Reg. Jur. *in Sexto*, Bonifac. viii. 188
In Sabbato, 126. *de conſec.* d. 4. *Capitul.* Lib. 6. 1235
In Sacerdotibus, 8. diſt. 61. *Hormiſda Papa*, 199
In Sacramento, 5. *de conſec.* diſt. 2. *Carth. Conc. III.* 2165
In Sacramentorum, 1. *de conſec.* d. 2. *Alexander*, 1164
In ſacris, 56. xvi. q. 1. *Anaſtaſius*, CR 677
In ſalicibus, 37. *de pœn.* diſt. 3. *Ambroſius*, CR 1072
In ſancta, 2. diſt. 92. Gregorius, CR 274
In ſancta, 4. ii. q. 7. *Julius Papa*, 420
In Sancta, 41. *de conſec.* diſt. 1. *Sixtus Papa*, CR 2156
In ſcripturis, 8. diſt. 96. *Nicolaus Papa*, 292
In ſcripturis, 4. ii. q. 2. *Euſebius*, 391
In ſcripturis, 9. viii. q. 1. *Gregorius*, 514
In ſede, 11. xxiv. q. 1. *Euſebius Papa*, 846
In ſingulis, 2. diſt. 77. *Zozymus*, CR 237
In ſingulis, 19. diſt. 86. *Ambroſius*, 262
In ſingulis, 7. *de ſtatu Monachorum*, tit. 35. Lib. 5. Innocent. iii. *in Concil gener.* 484
Inſinuante, 25. *de off. & poteſt. Jud. deleg.* tit. 29. L. 1. Innocentius iii. 135
Inſinuante, 7. fin. *qui Clerici vel voventes*, tit. 6. L 6. Innocentius iii. PD 559
Inſinuatione, 1. *de feudis*, tit. 20. L. 3. Innoc. iii. 418
Inſinuatum, 13. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. *Alexander* iii. 612
Inſolitum eſt, 60. xii. q. 2. *Codex*, 614
Inſpicimus in obſcuris, quod veriſimilius, vel quod plerumque fieri conſuevit, Reg. XLV. de Reg. Jur. *in Sexto*, Bonifacius viii. 188
Inſtitutio Miſſarum, 31. *de conſecr.* diſt. 2. *Gerundenſe Concilium*, CR 1178
Inſtitutionis, 7. xxv. q. 1. *Gregorius*, 885
Inſtitutum eſt, 39. xxvii. q. 2. *Auguſtinus*, 937
Inſtruendi, 1. *de ſervis non ordinandis*, tit. 18. Lib. 1. ex Concilio Tolet. PD 118
Inſtrumenta, 1. de Procuratoribus, tit. 10. *in Clem.* Lib. 1. Clemens V. *in Concil. Vienn.* 203
Inſuper, 4. *qui matrimonium accuſare poſſunt*, tit. 18. L. 4. Clemens iii. 527
Inſuper, 6. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 2. Lib. 2. Alexander iii. 255
In ſynodo, 23. diſt. 63. *Leo Papa*, CR. 211
In ſynodo, 83. *de conſec.* diſt. 4. *Zacharias Papa*, 1227
In tabulis, 1. *de ſortilegiis*, tit. 21. Lib. 5. Ex pœnitentiali Theodori, 672
In tantum, 9. *final.* diſt. 21. *Nicolaus Papa*, 67
In tantum, 31. *de pœn.* diſt. 3. *Auguſtinus*, CR 1070
In tantum, 4. final. *de colluſione detegenda*, tit. 21. L. 5. Gregorius IX. 674
In tantum, 36. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Innoc. iii. 621
Integritas, 13. xxxii. q 1. *Ambroſius*, 577
Intellecto, 33. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Honorius iii. 299
Intelleximus, 6. *de adulteriis*, tit. 16. Lib. 5. Innocentius iii. PD 660
Intelleximus, 12. *de ætate & qualitate*, tit. 14. Lib. 1. Innocentius iii. 102

Intelle-

Digitized by Google

Intelleximus, 2. *de his quæ filios occiderunt*, tit. 10. L. 5. Lucius iii. 647
Intelleximus, 7. *de Judiciis*, tit. 1. Lib. 2. Alexander iii. PD 193
Intelleximus, 1. *de novi operis nunciatione*, tit. 32. L. 5. Lucius iii. PD 689
Intelleximus, 1. *de ordine cognitionum*, tit. 10. Lib. 2. Clemens iii. PD 219
Intelligentia, 6. *de verborum ſignificatione*, tit. 40. L. 5. Hilarius, 742
Intelligi, 5. xxvi. q. 2. *Auguſtinus*, 192
Inter alias, 6. *de immunitate Eccleſiarum*, tit. 49. L. 3. Innocentius iij. PD 532
Inter alia, 31. *de ſent. Excommunicationis*, tit. 39. L. 5. Innocentius iij. 730
Inter cætera, 1. x. q. 3. *Tolet. Conc. VII.* CR 542
Inter cætera, 22. xxii. q. 4. *Auguſtinus*, 767
Inter cætera, 2. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. *Alexand.* iii. 205
Inter cætera, 25. *de officio Judicis ordinarii*, tit. 31. Lib. 1. Innoc. iii, *in Concil* gener. 155
Inter cætera, 17. *de præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius iii. PD 376
Inter cætera, 4. *de Reſcriptis*, t. 3. L. 1. Alexan. III. 21
Inter cæteras, 9. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib 2. Alexander iij. 216
Inter corporalia, 2. *de Tranſlatione*, tit. 7. Lib. 1. Innocentius iij. 74
Inter cunctas, 1. de Privilegiis, tit. 7. *in Extrav. Com.* Lib. 5. Benedictus XI. 387
Interdicimus, 10. xvi. q. 1. *Calixtus II.* 663
Interdicimus, 35. finale, *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Gregorius IX. 455
Inter dilectos, 8. *de Donationibus*, tit. 24. Lib. 3. Innocentius iij. PD 426
Inter dilectos, 11. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. L. 5. *Innocentius* iii. 685
Inter dilectos, 6. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. *Innocentius III.* PD 277
Interdicit, 16. diſt. 32. *Nicænum Conc.* CR 108
Interfeciſti, 2. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Ex pœnitentiali Romano, 648
Interfectores, 5. xxxiii. q. 2. *Nicolaus Papa*, CR 1006
Inter hæc, 6. xxxiii. q. 2. *Nicolaus Papa*, 1006
Inter hæc, 21. *de pœn.* diſt. 1. *Gregorius*, 1043
j. Inter hæc hiccum, 34. *de pœn.* diſt. 3. *Adamantius, & Iſychius*, 1070
ij. Inter hæc hiccum, 35. *de pœn.* diſt. 3. *Iſychius*, 1071
Inter hæreſim, 26. xxiv. q. 3. *Hieronymus*, CR 870
Inter memoratos, 6. xvi. q. 3. *Innocentius Papa*, CR 638
Intermittentes, 20. *de pœn.* diſt. 4. *Paulus Apoſtolus*, 1083
Inter monaſterium, 20. *de ſententia & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Innocentius iij. 322
Inter nos, 11. diſt. 61. *Leo IV.* 214
Inter opera, 20. *de ſponſalibus & matrimoniis*, tit. 1. L. 4. Clemens iii. PD 542
Interpoſita, 70. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Gregorius IX. 351
Inter quatuor, 10. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4. Lib. 3. Innocentius iij. 370
Inter quatuor, 2. *de Clericis peregrinis*, tit. 22. Lib. 1. *Innocentius* iii. 118
Inter quatuor, 8. *de major. & obed.* tit. 33. Lib. 1. Innocentius iii. PD 162
Inter quatuor, 5. *de Religioſis domibus*, tit. 36. Lib. 3. Innocentius iij. 487
Inter querelas, 27. xxxiii. q. 4. *Gregorius*, 795
Interrogatum eſt, 24. q. 5. *Salegunſtum. Conc.* 404
Interrogo, 94. j. q. 1. *Auguſtinus*, 139
Inter ſollicitudines, 1. de Magiſtris, tit. 1. *in Clem.* L. 5. Clemens V. *in Concil. Viennen.* 245
Inter ſollicitudines, 10. *de purgatione canonica*, tit. 34. L. 5. *Innocentius* iii. PD 706
Interveniente, 1. xxxii. q. 7. *Auguſtinus*, 995
Inter verba, 55. xi. q. 3. *Gregorius*, CR 572
Intimaſti, 61. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Gregorius IX. 350
Intimavit, 18. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Alexander III. 258
In toto non eſt dubium partem contineri. Reg. LXXX. de Reg. Jur. *in Sexto*, *Bonifacius VIII.* 190
Intra Catholicam, 77. j. q. 1. *Auguſtinus*, CR 384
In tuis literis, 1. vii. q. 2. Alexander ii. 512
In venditionibus, 40. xvii. q. 4. *Agath. Conc.* CR 720
Invenimus, 71. *de conſecr.* diſt. 1. Pelagius ii. 1164
Inventa eſt, 44. xvii. q. 4. *Origenes*, CR 988
Inventum eſt, 38. q. 7. *Cabilonenſe Conc.* II. 706
Inveſtigandum, 1. *de peculio Clericorum*, tit. 25. Lib. 3. *Ex Conc. Arelaten.* 428
In veteri lege, 7. d. 77. *Tolet. Conc. IV.* 238
Invitat dominus, 70. *de conſec.* diſt. 2. *Auguſtinus*, 1188
Ipſo vero, in princ. xi. q. 2. Gratianus, 782
In una autem, in princ. diſt. 101. Gratianus, 301
Inutile, 4. diſt. 83. *Gregorius*, 266
Joannes Chryſoſt. 15. diſt. 50. *Martin. Papa I.* CR 161
Joannes, 7. *de Clericis conjugatis*, tit. 3. Lib. 3. Innocentius iii. 366
Joannes, 23. *de homicidio voluntario*, tit. 32. Lib. 5. Honorius III. 651
Joannes, 5. *de Regularibus & tranſ.* tit. 31. Lib. 3. Gregorius, 456
Joannes, 19. *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Gregorius IX. 436
Jordanæ, 11. final. *de eo qui cognovit conſanguin. uxoris ſuæ*, tit. 13. Lib 4. Gregorius IX. 570
Joſeph, 5. *de Verborum ſignificat.* tit. 40. Lib. 5. Hieronymus *ſuper Matthæum*, 742
Ipſa pietas, 24. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 793
Ipſe ligandi, 60. xi. q. 3. *Gregorius*, 574
Ipſi Apoſtoli, 38. ii. q. 7. *Fabianus*, 429
Ipſi Sacerdotes, 91. j. q. 1. Gregorius, 339
Ipſi ſunt Canones, 16. ix. q. 3. *Gelaſius Papa*, 510
Ipſo jure, 1. de Reſcriptis, tit. 3. in Sexto, Lib. 1. Gregorius IX. 2
Ita ſæpe, 68. xi. q. 3. *Ambroſius*, 575
Irrefragabili, 13. *de offic. Jud. ordinarii*, tit. 31. Lib. 1. Innoc. iii. *in Concil. generali*, 154
Irreligioſa, 3. *de conſec.* diſt. 3. *Tolet. Conc.* III. 1159
Irreligioſum, 5. diſt. 87. *Gelaſius*, CR 234
Irriſor eſt, 11. *de pœn.* diſt 1. *Iſidorus*, 1063
Irrita erit, 1. *de his, quæ fiunt a Prælatis*, tit. 10. Lib. 3. Ex Concil. apud Valentiam, 359
Irritam eſſe, 11. iii. q. 6. *Felix Papa I.* CR 411
Irritam eſſe, 15. xi. q. 1. *Carthag. concil. IV.* 561
Is autem, 4. xxii. q. 2. *Auguſtinus*, 656
Is cui, 4. finale, *de novi operis nunciatione*, tit. 32. L. 5. Gregorius IX. 691
Is cui ab Apoſtolica, 12. de offic. & poteſt. Jud. deleg. tit. 14. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 45
Is cui conceditur, 19. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*; L. 3. Bonifacius viii. 90
Is cui eſt, 20. *de ſent. Excommunicat.* tit. 11. *in Sexto*, L. 5. Bonifacius viii. 168
Is cui procuratio, 42. de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 32
Iſmael, 9. diſt. 56. *Auguſtinus*, 194
Is qui, de filiis Presbyterorum, tit. 11. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 41
Is qui, 30. *de ſponſalibus & matrim.* tit. 1. Lib. 4. Gregorius IX. 545
Is qui, 4. finale *de ſolutionibus*, tit. 13. Lib. 3. Gregorius IX. 429

Is qui

Is qui à Procuratore, 3. de Procuratoribus, tit. 19. in Sexto, Lib. 1. Bonifacius viii. 56
Is qui contra, 19. de Electione, tit. 9. in Sexto, Lib. 1. Bonifacius viii. 24
Is qui habet, 3. de ſepulturis, tit. 12. in Sexto, Lib. 3. Bonifacius viii. 109
Is qui in Eccleſia, 18. de ſent. excomm. tit. 11. in Sexto, Lib. 5. Bonifacius viii. 167
Is qui in jus ſuccedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit, Regula XLVI. de Reg. Juris, in Sexto, Bonifacius viii. 188
Is qui mandat, 3. final. de homicidio, tit. 4. in Sexto. Lib. 5. Bonifacius viii. 146
Is qui Monaſterium, 3. de Regularibus, tit. 14. in Sexto, Lib. 3. Innocentius iv. 112
Is qui non habet, 4. diſt. 34. *Tolet. conc.* I. CR 113
Is qui pœnitentiam, 8. xxvi. q. 6. *Carthag. Conc. IV.* 905
Is qui tacet, non fatetur, ſed nec utique negare videtur. Reg. XLIV. de Reg. Juris in Sexto, Bonifacius viii. 187
Iſte Abrahæ, 1. xxxii. q. 4. *Auguſtinus*, 983
Illud eſt, 20. xi. quæſt. 1. *Gregorius*, CR 584
Ita corporis, 96. xi q. 3. *Nicolaus Papa*, 581
Ita diligere, 1. xxx. q. 3. *Nicolaus Papa*, 960
Ita Dominus, 7. diſt. 19. *Leo Papa I.* CR 58
Ita ergo, 5. xxii q. 1. *Auguſtin.* 731
Ita ſit verbum, 81. i. q. 1. *Auguſtinus*, CR 335
Itane, 3. xxxii. q. 5. *Auguſtinus*, CR 989
Ita nos Scyllacænorum, 85. *finale*, xxv. quæſt. 2. *Gelaſius*, CR 889
Ita plane, 6. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, 785
Itaque cenſuimus, 20. xxiv. q. 3. *Agath. Conc.* 889
Ita quorundam, 6. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. *Alexander* iii. *in Concil Lateran.* 659
Item adverſus, in princ. diſt. 13. Gratianus, 29
Item enim, 6. *de reſtit. ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Alexander iii. 226
Item ex Monachalis, in princ. diſt. 58. Gratianus, 196
Item Laici, in princ. diſt. 61. Gratianus, 199
Item qui, in princ. diſt. 57. Gratianus, 196
Item qui, in princ. diſt. 59. Gratianus, 196
Iteratur quotidie, 71. *de conſ.* diſt. 2. *Paſchaſius*, CR 1189
Jubemus, 136. i. q. 1. *Codex*, Lib. 9. ad Leg. Juliam, 351
Jubemus, 16. xvii. q. 3. *Codex*, CR 692
Jubemus, 60. *de conſec.* diſt. 1. *Lucius Papa*, CR 1182
Judæi, 7. i. q. 4. *Tolet. Conc.* iv. 364
Judæi, 10. xxviii. q. 1. *Tolet. conc.* iv. 948
Judæi, 93. *de conſec.* diſt. 4. *Agath. concil.* 1229
j. Judæi, 3. *de Judæis*, tit. 6. L. 5. Gregorius, 629
ij. Judæi, 5. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. *Alexander* iii. *in Concil. Lateranen.* 629
Judæi, 51. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. *Alexander* iii. 258
Judæorum, 11. xxviii. q. 1. *Tolet. conc. IV.* 948
Judas, 34. xvii. q. 4. *Gelaſius*, 717
Judas pœnituit, 36. *de pæn.* diſt. 3. *Jo. Chryſoſt.* CR 1072
Judex, 5. de officio & poteſtate Judicis delegati, tit. 14. *in Sexto*, L. 1. Bonifac. viii. 44
Judex criminoſum, 2. j. q. 1. *Conſtant. Imperat.*, CR 382
Judex non eſt, 30. xxiii. q. 5. *Hieronymus*, 818
Judicantem, 11. xxx. q. 5. *Eleutherius*, CR 966
Judicate, 61. xi. q. 3. Gregorius, 574
Judices, 23. j q. 2. *Hieronymus*, CR 544
Judices, unic. de officio & poteſtate Judicis delegati, tit. 2. *in Clem.* Lib. 1. *Clemens V. in Concilio Vienneſe*, 202
Judicet ille, 4. iii. q. 7. *Ambroſ.* 457
Judicet ſeipſum, 85. *de pæn.* diſt. 1. *Auguſtinus*, 1034
Judicis officium, 2. final. *de officio Judicis*, tit. 32. L. 1. *Gregorius IX.* 158
Judicium vero, in princ. vi. q. 2. Gratianus, 487
Julianus, 94. xi. q. 3. *Ambroſius*, CR 582
Juramenti, 12. xxii. q. 5. *Chromatius*, CR 772
Juramentum, 36. *final. de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Gregorius IX. 300
Juratores, 5. final. xv. q. 6. *Urbanus* ii. 657
Juravit, 5. *de Probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Clemens iii. 248
Juravit David, 4. xxii. q. 4. *Auguſtinus*, 763
Jurgantium, 2. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Gregorius, 315
Juris, 1. de Judiciis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 2. Innocentius iv. *in generali Conc. Lugdun.* 59
Jus autem, 6. diſt. 1. *Iſidorus*, 2
Jus autem, in princ. diſt. 7. Gratianus, 10
Jus civile, 8. diſt. 1. *Iſidorus*, 2
Jus dictum, 12. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. *Iſidorus*, 744
Jus generale, 2. diſt. 1. *Iſidorus*, 1
Jus gentium, 9. diſt. 1. *Iſidorus*, 2
Jus militare, 10. diſt. 1. *Iſidorus*, 3
Jus naturale, 7. diſt. 1. *Iſidorus*, CR 2
Jus publicum, 11. diſt. 1. *Iſidorus*, 3
Jus Quiritum, 12. *final.* diſt. 1. *Iſidorus*, CR 3
Juſtitiæ, 15. xxv. q. 1. *Gregorius*, 882
Juſtum eſt, 2. diſt. 9. *Iſidorus*, CR 15
Juſtum eſt, 1. xxiii. q. 2. *Iſidorus*, CR 780
Juſtum eſt, ut qui, 9. xxiii. q. 3. *Calixtus*, 783
Juvenculas, 12. xx. q. 1. *Gregorius in Regeſto*, 737
Juvenis, 3. *de ſponſalibus & matrim.* tit. 1. Lib. 4. Eugenius Papa, 537
Juxta Chalcedonenſia, 11. xvi. q. 1. *Alexand. II.* 663
Juxta ſanctorum, 4. diſt. 93. *Anacletus & Zacharias Papa*, CR 278

L.

Lachrymæ, 2. *de pæn.* diſt. 1. *Ambroſius.* CR 1012
Laici in accuſatione, 14. ii. q. 7. *Ex verbis Anacleti*, CR 421
Laici Presbyteros, 37. xvi. q. 7. *Mogunt. Conc.* 706
Laici, qui, 6. diſt. 33. *Innocentius I.* 111
Laicis quamvis, 14. xvi. q. 7. *Eulalius Epiſc.* CR 703
Laici vero nullo modo, in princ. diſt. 23. Gratianus, 205
Laico non licet, 3. ii. q. 7. *Marcellinus Papa*, 420
Laicos non accuſare, 5. ii. q. 7. *Euſebius*, 420
Lator. 5. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. Lib. 4. *Alexander* iii. PD 581
Lator, 7. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. *Alexander* iii. 315
Latorem præſentium, 121. i. q. 1. Gregorius, 350
Latorem præſentium, 15. xxxiii. quæſt. 2. *Nicolaus Papa*, CR 1010
Latores, 4. *de Clerico excommunicato*, tit. 27. Lib. 5. *Alexander* iii. PD 677
Lator Nemeſion, 44. iii. q 7. *Gregorius*, CR. 432
Lator præſentium, 11. diſt. 55. *Stephanus*, 190
Lator præſentium, 8. fin. 16. q. 5. *Gregorius*, 686
Lator præſentium, 9. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. *Alexander* iii. 621
Lator præſentium, 2. *de pignoribus*, tit. 21. Lib. 3. *Gregorius* iii. 419
Lavamini, 15. *de pæn.* diſt. 3. Gregorius, 1063
Laudabilem, 1. *de converſione infidelium*, tit. 33. Lib. 3. Celeſtinus iii. 476
Laudabilem, 5. *de frigidis & maleficiatis*, tit. 15. Lib. 4. Celeſtinus iii. PD. 576
Laudabilem, 2. *Ut lite pendente*, tit. 16. Lib. 2. Clemens iii. PD 243
Lectæ coram nobis, 14. *de Renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Honorius iii. PD 89
Lectis ſagacitatis, 18. diſt. 61. *Stephanus*, 809
Lector cum ordinatur, 18. d. 23. *Carthag. Conc. IV.* 77
Lectores cum ad annos, 8. diſt. 32. *Carth. Conc.* iii. 107

Lector

Index Capitulorum omnium.

Lector ſi viduam, 18. diſtinct. 34. *Martinus Papa*, id eſt, *Bracaren.* 116
Legant Epiſcopi, 5. diſt. 37. *Hieronymus*, 122
Legatos. 2. de Officiu Legati, tit. 15. *in Sexto* Lib. 1. Clemens iv. 47
Legatur, 2. xxiv. qu. 2. *Gelaſius* Papa, CR 358
Legebatur, 3. *de major. & obed.* tit. 33. Lib. 1. *Leo Papa*. 359
Lege Imperaturum, 1. diſt. 10. *Nicolaus Papa*, CR 17
Lege Julia, 129. j. qu. 1. *Digeſta*, CR 352
Legem, quam piiſſimus, *unicum*, diſt. 53. *Gregorius Papa*, CR 181
Leget Eccleſiæ, 13. iij. qu. 6. *Anacletus Papa*, 453
Legi Epiſtulam, 36. xvi. qu. 1. *Auguſtinus*, 769
Legimat aliqua, 9. diſt. 37. *Ambroſius*, 124
Legimus de beato, 7. diſt. 37. *Rabanus*, CR 122
Legimus in Eſaia, 24. diſt. 93. *Hieronymus*, CR 283
Legimus quoſdam, 30. *de conſecr.* diſt. 3. *Hieronymus*, 1251
Legi Sytomaſten, 15. xxiij. qu. 8. *Hieronymus*, CR 533
Legitima, 2. de appellationibus, tit. 15. ultim. *in Sexto*, Lib. 2. Innocentius iv. 77
Legitur quod beatus, 25. diſt. 81. *Gregorius* 250
Legum Eccleſiaſticorum, 9. ii. qu. 1. *Hincmarus*, ex Concil. apud S. Medardum, CR 385
Lex æterna, 15. xxiij. qu. 5. *Auguſtinus*, CR 825
Lex continentiæ, 10. diſt. 91. *Leo Papa*, 101
Lex divinæ, 18. xxvii. qu. 2. *Benedictus Papa*, CR 930
Lex eſt, 3. diſt. 3. *Iſidorus*. 3
Lex eſt, 1. diſt. 2. *Iſidorus*, 3
Lex illa, 49. xxvii. qu. 2 *Gelaſius Papa*, 940
Lex illa, 2. xxxvi. qu. 1. *Gelaſius*. 1143
Libenter ignoſco, 48. *de pœn.* diſt. 1. *Ambroſius*, 1021
Liberi dicti, 15. *final.* xxxij. qu. 4. *Iſidorus*, CR 988
Libatorum, 14. xxxij. qu. 4. *Hieronymus*. 983
Liberti, 8. diſt. 87. *Toletanum Concil. IV.* 265
j. Liberti Eccleſiæ, 61. xij qu. 2. *Tolet. Concil. IV.* 614
ij. Liberti Eccleſiæ, 65. xij. qu. 2. *Tolet. Concil. IV.* 616
Libertos, 7. diſt. 87. *Agath. Concil.* 261
Liceat appellatori, 1. ij. qu. 6. *Fabianus Papa*. 416
Liceat etiam, 10 ij. qu. 6. *Fabianus* 410
Licet, 14. *de accuſationibus*, tit. 1. L. 5. Innoc. iii. PD 598
Licet, 12. final. de appellat. tit. 15. ult. *in Sexto*, Lib. 2. *Bonifacius VIII.* 82
Licet, 6. final. *de Baptiſmo*, tit. 42. Lib. 3. Innocentius iji. *in concilio generali*. 524
Licet, 4. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Gregorius j. 501
Licet, 3. *de conjugio ſervorum*, tit. 9. Lib. 4. Urbanus iij PD 564
Licet, 5. *de Crimine falſi*, tit. 20. Lib. 5. *Innocentius III* PD 669
Licet, 11. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. *Alexander III.* 447
Licet, 6 *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. *Alexander III.* ex Concilio Lateranenſi. 38
Licet, 3. *de foro* tit. 9 Lib. 2. Alexander iii. PD 217
j. Licet, 10. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. *Innocentius III.* PD 201
ij. Licet, 20. final. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Gregorius ix. 205
Licet, 30. *de offic. & poteſtat. Jud. deleg.* tit. 29. Lib. 1. Innocentius iij. PD. 129
Licet, 5. *de officio Legati*, tit 30. Lib. 1. Innocentius iij. PD 147
Licet, 3. *de pœnis*, tit. 37. Lib. 5. Alexander iij. PD 718
Licet, 6. *de pœnitentiis, & remiſſionibus*, tit. 38. Lib. 5. Alexander iij. 716
Licet, 18. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Innoc. iij. 461
Licet, 1. *de Reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Gregorius ix. 125.
Licet, 14. de Sent. Excomm. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5 Bonifacius viij. 166
Licet, 31. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius iij 617
Licet, 3. *de ſponſa duorum*, tit. 4. Lib. 4. Alexander iij. PD 554
j. Licet, 23. *de Teſt. & atteſtationib.* tit. 20. Lib. 2. Alexander iii. 259
ij. Licet, 47. *de teſtib. & atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. Innocentius III. 229
iij. Licet, 49. *de Teſtib. & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Honorius iij. PD 270
Licet, 4. finale *de translatione*, tit. 7. Lib. 1. Innocentius III. PD. 77
Licet, 6. *de voto, & voti redempt.* tit. 34. Lib. 3. Innocentius iii. PD 475
Licet ab interlocutoria, 12. fin. de appellationibus, tit. 15. ult. *in Sexto* Lib. 2. Bonifacius viij. 82
Licet aliquid, 11. fin. xxvj. qu. 2. *Ambroſius*, 894
Licet canon, 14 de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Gregorius X. *in generali Concilio Lugdun.* 18
Licet cauſam, 9. *de Probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Innocentius iii. PD. 249
Licet Eccleſiarum, 2. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Clemens iii. 84
Licet Epiſcopus, 28. de Præbendis tit. 4. *In Sexto*, Lib. 3. *Bonifacius VIII.* 93
Licet ergo, 16. viij. qu. 1. *Hieronymus*, CR 516
Licet in corrigendis, 12. *de officio Judicis ordinarii*, tit. 31. Lib. 1 Innocentius iij. 154
Licet in Officialem, 2. de officio Vicarii, tit. 11. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius VIII. 48
Licet in regulis, 5. xvj. qu. 3. *Geleſius*, 687
Licet in tua, unic. de Rerum permutatione, tit. 10. *in Sexto*, Lib. 3 Bonifacius VIII. 107
Licet is, 7. de Procuratoribus, tit. 19. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius VIII. 57
Licet Magiſter, 3. *de ſupplenda negligen. Prælatorum*, tit. 10. Lib. 1. Innocentius iii. PD 90
Licet mulieres, 3. de jurejurando tit. 11. *in Sexto*, Lib. 2 Bonifacius viij. 69
Licet nonnunquam, 6 diſt. 45. *Leo Papa*. 145
Literis noſtris. unic. de probationibus, tit. 7. *In Clem.* Lib. 2 Clemens V. *in Concil. Viennen.* 209
Licet omnibus, 5. diſt. 87 *Gelaſius*, 264
Licet Pater, 4. de Sepulturis, tit. 12. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij 116
Licet plerunque, 4. diſt. 45. Gregorius iv. CR 144
Licet Romanus, 1. de Conſtitutionibus, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 1 Bonifacius viij, 1
Licet vobis, 32. *de Præbendis*, tit. 5. L. 3. Honorius iij. 383
Licet vobis, 11. de Privilegiis, tit. 7. *in Sexto* Lib. 5. Bonifacius viij. 158
Licite dimittitur, 2. xxxij qu. 7. *Auguſtinus* CR 995
Ligna Eccleſiæ, 38. *de conſecr*, diſt. 1. *Higinus Papa*, CR 1155
Ligneis, 6. *de conſecrat.* tit. 40. Lib. 3. Innocentius iij. PD 511
Liquido. 14 *de conſecr.* diſt. 2. *Auguſtinus*, CR 1182
Literæ, 3. *de dilationib.* tit. 7. L. 2. Honorius iij. PD 215
Literæ, 7. final. *de frigidis, & maleficiatis*, tit. 15. Lib. 4. Honorius iij. 577
Literæ, 1. *de matrimonio contracto*, tit. 16. Lib. 4 Alexander iii. PD 578
Literas, 14. final. *de Celebrat. Miſſarum*, tit. 41. Lib. 3. Honorius iij. PD 520
Literas, 9. *de conceſſione Præbendæ*, tit. 8. Lib. 3. Innocentius iij. PD 394
Literas, 8. finale *de Conjugio Leproſorum*, tit. 8. Lib. 4. Urbanus III. PD 568
Literas, 4. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. Alexander iii. PD 547
Literas, 14. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Clemens iii. PD 115
Literas, 2. *de juramento calumniæ*, tit. 7. Lib. 2. Honorius iij. PD 213

Lite-

Literas, 14. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Innocentius iij. PD. 285
Literas, 1. *de renunciatione*, t. 9. L. 1. Alex. iij. PD 79
Literas, 5. fin. de reſcriptis, tit. 2. Lib. 1. *in Clem.* Clemens V. 186
Literas, 13. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Innocentius iij. PD 210
Literas, 4. *de ſupplenda neglig. Prælatorum*, tit. 10. L. 1. Innocentius iij. PD 91
Literas, 13. *de temp. Ordinat.*, tit. 11. L. 2. Innoc. iij. 95
Literas Charitatis, 4. diſt 63. *Pelagius Papa*, 209
Literaturam, 3. *de voto, & voti redemptione*, tit. 34. Lib. 3. Alexander iii. PD 474
Literis, 12. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Alexander iij. PD 284
Literis, 39. *de reſcriptis*, tit. 3. L. 1. Gregorius ix. 25
Literis veſtris, 13. *de conſecr.* diſt. 1 *Fabianus Papa*, CR 1201
Longioſus, in princ. diſt. 90 Gratianus. 271
Loca vero in quibus, in princ. diſt. 80. Gratianus. 243
Loci noſtri, 2. xxxv. qu. 4. *Stephanus V.* CR 2139
Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria vel jactura, Reg. XLviij. de Regulis Juris *in Sexto*, Bonifacius VIII. 188
Locutio divinarum, 14. diſt. 38. *Auguſtinus*, 229
Longinquitate, 64. xij. qu. 2. *Toletan. Concil. VI* CR 615
Loquitur Dominus, 18. xxiv. qu. 1. *Cyprianus*, CR 847
Lotharius, 4. final. xxxi. qu. 2, *Nicolaus*, CR 972
Lugdunenſis, 10. final. ix. *Urbanus Papa*, 528
Luminoſo, 6 xviij. qu. 2. *Gregorius*, CR 723
Luxuriam facit, 7. diſt. 35. *Proſper.* 818
Luxurioſa res, 3. diſt. 25. *Hieronymus*, 317

M

Magis, 9. xxixi. qu. 5. *Auguſtinus.* 950
Magnæ, 7. *de voto, & voti redemptione*, tit. 35. Lib. 3. Innocentius iii. PD 475
Magnæ ſapientiæ, 10. xxii. qu. 4. *Auguſtinus*, 765
Magna pietas, 5. *de pæn.* diſt. 1. *Auguſtinus* CR 1012
Magnum quidem, xi. 25. q. 1. *Ambroſius*. 550
Magnus Epiſcopus, 3. diſt. 54. *Carthag. Concil. I.* CR 182
Magnus Epiſcopus, unic. *de obligatis ad ratiocinia*, tit. 19. Lib. 1. Ex Concilio Carthagin. 114
Majores, 8. xvi qu. 7. *Auguſtinus*, 699
Majores, 8. iv. qu. 1. *Gelaſius*, 842
Majores, 3. *de Baptiſmo*, tit. 42. Lib. 3. Innocentius iij. PD 520
Majoribus, 8. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Alexander iij. *in Concilio Turonenſi*. 373
Majorum quiſpiam, 9. i. qu. 7. *Zepherinus Papa*, CR 421
Malæ conſuetudo, 3. diſt. 8. *Nicolaus Papa*, CR ad inſcriptionem. 11
Maledicam, 76. j. qu. 1. *Hieronymus*, CR 933
Mali ſunt, 54. final. xxiii. qu. 4. *Auguſtinus* CR 209
Majoris, unic. de auctoritate, & uſu pallii, tit. 4. *in Extrav. Comm.* L. 1. Joannes XXII. 813
Mancipia, 3. *de rerum permutatione*, tit. 19. L. 3. Ex Concilio apud Silvanectum, 415
Mancipia Chriſtiana, 18. diſt. 54. Gregorius, 125
Mandamus, 2. xix. qu. 3. *Urbanus II.* 733
Mandamus, 6. *de officio Archidiaconi*, tit. 23. Lib. 1. Alexander ii. 120
Mandaſtis, 10. ij. qu. 5. *Sixtus Papa III.* 398
Mandata, 6. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Gregorius Maximo Epiſcopo. 283
Mandato, 10. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 86
Mandato, 13. *de Procuratoribus*, tit. 38. Lib. 1. Gregorius ix 176
Mandato, 46. finale, *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Gregorius ix. 825
Mandatum, 42. fin. de Præbend. tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 97
Mandatum, 38. *de reſcriptis*, tit. 3. L. 1. Gregor. ix. 24
Manet ergo, 5. xxiv. qu. 1. *Leo Papa*. 844
Manifeſta, 25 ij. q. 1. *Ambroſius* CR. 387
Manifeſta, 20. xij. qu. 1. *Martinus Papa*, id eſt *Bracarenſis in Concilio*. 594
Manifeſta, 1. *de pænitentiis, & remiſſionibus*, tit. 38. Lib. 5. Alexander Papa, 715
Manifeſtum eſt, 69. j. qu. 2. *Leo*. 311
Manifeſtum eſt, 11. xxxiii. qu. 5. *Auguſtinus*. 2100
Manus impoſitio, 74. j. qu. 1. *Auguſtinus*. 133
Manus quoque, 4. *de conſecr.* diſt. 5. *Euſebius Papa*. 2246
Marcion & Baſilides, 64. 1. qu. 1. *Hieronymus*. 130
Maritis, 4. *de adulteriis, & ſtupro*, tit. 16. Lib. 5. Ex Concilio Parisienſi. 639
Maritum duarum, 2. diſt. 33. *Gregorius*, CR 119
Martinus, 4. *de Cognatione ſpirituali*, tit. 22. Lib. 4. Clemens iii. 526
Maſſana, 56. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Gregorius ix. 72
Mater Eccleſia, 139. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, 1241
Matrimonium, 1. xxvii. qu. 2. *Joannes Chryſoſtomus*. 927
Matthæus, 23. *de ſimonia*, tit. 3. L. 5. Lucius iij. 618
Maximianus, 6. diſt. 81. Innocentius, 846
Maximianus, 2. xxiij. qu. 3. *Auguſtinus*, 782
Maximum quoque, 19. j. qu. 7, *Leo*. 279
Mediatores, 1. de teſtibus, & atteſtationibus, tit. 20. *in Sexto*, Lib. 2. Gregorius IX. *in Concilio Lugdun.* 67
Medicamentum, 77. *de pæn.* diſt. 1. *Joannes Chryſoſtomus*, CR 2031
Medicina, 76. *de pæn.* diſt. 1. *Ambroſius*, CR 1032
Meliore, 21 xxxvij. qu. 1. *Auguſtinus*, CR 920
Meminimus, 19. *de accuſationibus*, tit. 2. Lib. 5. Alexander iii. PD 398
Meminimus, 9. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander III. 827
Meminimus, 8. *qui Clerici vel voventes*, tit. 6. Lib. 4. Alexander iii. 358
Memor ſum, 10. xxiv. qu. 1. *Sixtus Papa*. 843
Mennam, 7. ij. qu. 5. *Gregorius*, CR 397
Menſuram autem, 16. *de pæn.* diſt. 1. *Hieronymus*, CR. 1034
Meretrices eſſe, 11. xxxij. qu. 4. *Auguſtinus*, 967
Merito, 1. xv. qu. 1. *Auguſtinus*, CR 648
Merito, 15. xxxij. qu. 2. *Auguſtinus* CR 982
Meruit, 2. de privilegiis, tit. 7. *in Extrav. Comm.* Lib. 5. Clemens V. 391
Metropolitano, 39. diſt. 63. *Leo I.* 210
Metropolitanum, 45. qu. 7. *Gregorius* CR. 433
Metuentes, 32. xij. qu. 4. *Gelaſius*, 717
Michael, 13. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Clemens iij. PD 110
Michael, 17. *de Uſuris*, tit. 19. L. 5. Innoc. iij. 687
Mihi autem, 12. xxii. qu. 2. *Auguſtinus*, CR 719
Miles, 13. xxiij. qu. 5. *Auguſtinus*. 815
Militare, 5. xxiij. qu. 1. *Auguſtinus*. 779
Miniſterium, 2. *de officio Archipresbyteri*, tit. 24. Lib. 1. Leo Papa, PD. 123
Miniſtrare, 3. xxvj. qu. 6. *Agath. Concil.* 904
Miniſtri, 19. diſt. 81. *Lucius Papa*, CR. 243
Miniſtri, 2. xiv. qu. 4. *Arelatenſe Concil. I.* 640
Miniſtrum, 27. diſt. 23. *Laodicenſe Concil. IV.* CR 78
Miramur, 5. diſt. 1. *Leo Epiſcopus*, CR 199
Miramur, 37. xxiv. qu. 1. *Nicolaus*. 855
Miramur, 7. *de ſervis non ordinandis* tit. 18. Lib. 1. *Innocentius III.* 113
Mirandum eſt, 42. *de pæn.* diſt. 2. *Auguſtinus*. 1057
Miratus valde, 2. diſt. 93. *Gregorius* 277
Miror autem, 57. *de pæn.* diſt. 1. *Cyprianus*. 1024
Miror minus, 4. diſt. 50. *Joannes XIII.* 159
Miror quomodo, 8. xvij. qu. 4. *Auguſtinus*, CR 711
Miſerum eſt, 4. diſt. 61. *Innocentius Papa*. 199

Miſſa-

Miſſarum ſolemnia, 12. *de conſecrat.* diſt. 1. *Triburienſe Concil.* CR 1150
Miſſæ die: 64. *de conſec.* d. 1. *Agath. Concil.* 1162
Moderamine, 22. xxiii. q. 3. Gregorius, 666
Modo quæritur, 10 princ. xxxv. q. 4. Gratianus, 1115
Mollitiis, 54. xxi. q. 3. *Cyprianus*, CR 747
j. Monachi, 33. xvi. q. 1. *Agath. Conc.* 667
ij. Monachi, 35. xvi. q. 1. *Tarracon. Conc.* CR 669
Monachi, 104. *de conſec.* d. 4. *Capit. Liber.* CR 1211
Monachi, 2. *de ſent. Excommunic.* tit. 39. Lib. 5. Alexander iii. 730
Monachi, 2. *de ſtatu Monachorum*, t. 35. L. 3. Ex Conc. Later. ſub Alexand. iii. 480
Monacho, 2. xx. q. 4. Baſilius, CR 742
Monacho, 32. xxvii. q. 1. *Aurel. Conc. I.* 932
Monachos quoque, 29. xvi. q. 1. *Syricius Papa*, 662
Monachum, 1. xx. q. 1. *Tolet. conc. IV.* CR 736
Monachum, 3. xx. q. 4. *Agath. Conc.* CR 742
Monachus, 9. final. d. 77. *Gelaſius Papa*, CR 239
Monachus, 4. xvi. q. 1. *Hieronymus*, 662
j. Monaſterix, 17. xviii. q. 2. *Arel.* vel *Aurel. Conc.* 727
ii. Monaſteria, 21. xviii. q. 2. *Agath. Conc.* 728
Monaſteria, 2. *de vita & honeſtate Cleric.* c. 1. L. 3. Alexander iii. *in Conc. Later.* 118
Monaſteriis, 6. xix. q. 3. Gregorius, CR 734
Monaſterium, 33. xvi. quæſt. 7. *Eugenius II. & Leo IV.* in Synodo Romana, 705
Monaſteriorum, 1. de Rebus Eccleſiæ non alienandis, t. 4. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Concilio Vienenſi.* 213
Monemus, 18. xii. q. 2. *Leo IV.* in Concilio, 691
Moniales, 3. *de purgatione Canonica*, tit. 34. Lib. 5. Ex Concilio Meldenſi, 704
Monomachiam, 22. 2. q. 5. *Nicolaus Papa*, CR 403
Mora ſua cuilibet eſt nociva, Reg. XXV. de Reg. Jur. *in Sexto*, Boniſac. viii. 137
Mos antiquus, 6. d. 65. *Nicænum Conc. II.* CR 219
Mos eſt, 4. d. 1. *Iſidorus*, CR 1
Mos eſt, 30. xii. q. 2. Gregorius, 606
Movet te, 16. xxii. q. 3. *Auguſtinus*, CR 754
Moyſes, 1. d. 7. *Iſidorus*, 10
Moyſes, 6. viii. q. 1. *Hieronymus*, 513
Moyſes, 9. xxxii. q. 2. *Auguſtinus*, 980
Mulier, 29. d. 23. *Carthag. Conc. IV.* 78
Mulier, 4. xv. q. 1. *Auguſtinus*, 649
Mulier, 21. xxii. q. 4. *Auguſtinus*, 737
Mulier, 14. xxxii. q. 2. *Ambroſius*, CR 985
j. Mulier, 2. xxxiii. q. 5. *Ex conc. apud Comp.* 1093
ij. Mulier, 19. xxxiii. q. 5. *Ambroſius*, CR 1102
Mulier, 20. *de conſec.* d. 4. *Carth. Conc. IV.* 1210
Mulier, 21. finale, *de converſione Conjugatorum*, t. 32. L. 3. Gregorius ix 474
Mulierem conſtat, 17. xxxiii. q. 5. *Auguſtinus*, CR 1102
Mulieres, 19. *finale*, d. 23. *Laodicen. Conc.* CR 119
Mulieres, 31. xxvii. q. 1. *Eugenius Papa II.* in Concilio Romano, CR 922
Mulieres, 7. *de donationibus inter virum & uxorem*, tit. 20. Lib. 4. Ex Concilio habito apud Wormatiam, 502
Mulieres, 12. de judiciis tit. 1. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 59
Mulieres, 6. *de ſentent. Excommunicat.* tit. 39. Lib. 5. *Alexander iii.* 722
Mulieri, 14. *de procurando*, tit. 24. Lib. 2. Gregorius IX. 299
Multæ autem operationes, 16. ſeq. 1. *Auguſtinus*, 323
Multæ mentis, 3. de judæis, tit. 2. *in Extr. com.* Lib. 5. Clemens V. 380
Multæ ſunt, 1. *Ne Clerici vel Monachi*, tit. 50. ult. Lib. 3. Ex Concilio Moguntino, 534
Multi bene, 43. *de pœnit.* diſt. 2. *Gregorius*, 1095
Multi corriguntur, 18. ii. q. 1. *Auguſtinus*, 388
Multiplex, 49. *de pœn.* diſt. 1. *Leo*, CR 1028
Multiplicitet, 21. j. q. 1. *Taraſ. Epiſc. Conſtant.* 316
Multis ab urbe, 5. d. 44. *Gregorius*, 140
Multi Sacerdotes, 12. *finale*, diſt. 40. *Joannes Chryſoſtomus*, CR 132
Multa concilia, 31. xvi. q. 1. *African. Conc.* CR 676
Multis denuo, 5. diſt. 17. *Pelagius Papa II.* 48
Multi ſecularium, 14. j. q. 1. *Gregorius*, CR 335
Multi ſunt, 8. xiv. q. 5. *Hieronymus*, 643
Multi ſunt, 82. *de conſ.* d. 4. *Pelagius Papa*, CR 1227
Multorum, 2. d. 32. *Gregorius*, 104
Multorum, §. ultim. Cap. fin. Cauſ. j. qu. 1. *qui in quibuſdam edition.* eſt principium, Cauſ. j. quæſt. 3. Gratianus, CR 356
Multorum, 20. xxvii. q. 1. Gregorius, 952
Multorum, 10. xxxv. q. 6. *Alexander II.* 1135
Multorum, 1 de hæreticis, t. 3. *in Clem.* L. 5. Clemens V. *in Conc. Vienn.* 247
Multorum, 1. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. Gregorius, PD 628
Multorum, 1. de Pœnis, tit. 8. *in Clement.* Lib. V. Clemens V. 332
Multos de Eccleſiaſtica, 21. d. 54. *Gregorius*, 188
Multum ſtupeo, 8. iii. q. 6. *Leo Epiſcopus*, 451
Mutare conſilium quis non poteſt in alterius detrimentum, Regula xxxiii. de Reg. Juris, *in Sexto*, Bonifacius viii. 137
Mutationes, 14. viii. q. 1. *Anterus Papa*, CR 502

N.

NAbuchodonoſor, 22. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, 790
Nam concupiſcentiam, 4. *de Conſtitutionibus*, tit. 2. L. 1. *Auguſtinus*, 5
Nam & ego, 3. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. L. 5. Hieronymus, 743
Nam & Rex, *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. L. 5. Hieronymus, 743
Nam qui Deo, 5. xvi. q. 2. *Ambroſius*, CR 684
Nam ſi conſenſerimus, 7. diſt. 29. CR. *Palea*, forte *Nicolaus Papa*, 19
Nam ſicut, 5. d. 11. Innocentius I. CR 100
Naſci de adulterio, 5. d. 56. Hieronymus, 155
Navigantes, 19. finale, *de uſuris*, tit. 19. Lib. 5. Gregorius IX. 565
Niſi Prophetam, 31. *de pœn.* d. 3. Hieron.
Ne aliqui, 10. de hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. Clemens IV. 133
Ne aliquis, 5. de privilegiis, tit. 7. *in Sexto*, Lib. 5. Clemens IV. 150
Nec aliqua, 4. xxvii. q. 1. *Gelaſius Papa*, 915
Ne amiſſo, 34. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 793
Ne captandæ, 3. de Conceſſ. præbend. tit. 7. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 103
Nec attinctorio, 45. xxii. q. 2. *Auguſtinus* CR 749
Nec damnoſa, 14. xxv. q. 1. *Codex*, 816
Nec Dei, 43. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Honorius iii. PD 434
Nec eam, quam, 10. xxxv. q. 2. & 3. *Gregorius*, 1118
Nec emeritis, 14. d. 61. Celeſtinus, 202
Nec Epiſcopi, 3. *de temp. ordin.* tit. xi. L. 1. Ex Concilio Arelatenſi, 24
Neceſſaria, 6. 1. q. 7. *Gelaſius*, 374
Neceſſaria, 3. xii. q. 1. *Eugenius II. & Leo IV.* CR 579
Neceſſario, 10. *de conſ.* d. 2. *Epheſin. Symbol.* CR 1193
Neceſſarium eſt, 1. *de conſ.* d. 4. *Auguſtinus*, 1205
Neceſſe eſt, 8. *fin.* d. 29. Hieronymus, CR 95
Neceſſe eſt, 92. j. q. 1. Gregorius, 339
Neceſſe eſt, 21. *fin.* iii. q. 6. *Nicolaus Papa*, 433
Neceſſe eſt, 14. xxii. q. 4. *Tolet. Conc.* CR 763
Neceſſe eſt, 57. *de conſ.* d. 1. *Leo Papa*, CR 1159
Nec extra, 7. iii. q. 9. *Damaſus*, CR 469

E Neceſſo-

Digitized by Google

Index Capitulorum omnium.

Nec ſoris, 33 j q 1. *Auguſtinus*, 122
Nec hoc quoque, 7. alv. q. 4. *Leo Papa*, 641
Nec illud 8. xxx. q. 5. *Ambroſius*. 961
Nec illud, 20. *fin.* xaxiii. q. 5. *Ambroſius*, 1107
Nec is, qui invitus, 11. xv. q. 1. *Ambroſius*, CR 651
Nec licuit, 4. diſt. 17. *Gregor.* forte *Pelagius*, CR 47
Nec mirum, 14. axvi. q. 5. *Auguſtinus*, CR ad inſcriptionem & in fine. 901
Nec Moyſes, 87. *de conſec.* diſt. 2. *Hieronymus*, 1196
Nec novum, 17. viii. q. 8. *Gregorius*, 517
Nec numerus, 5. x. q. 5. *Gelaſius*. 541
Ne conceſſione, unic. de rerum permutatione, tit. 5. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Concilio Viennenſi*, 221
Nec quenquam, 127. *de conſec.* d. 4. *Cyprianus*, CR 1231
Nec quiſquam, 4. xxiv. q. 1. *Gelaſius Papa*, CR 859
Nec ſolo, 12. xxxii. q. 5. *Auguſtinus*, 991
Nec ſufficere, 24. *final.* viii. q. 1. *Beda*, 519
Nec uxorem, 11. axxiii. q. 4. *Nicolaus Papa*, 1097
Nec forte, 74. *de pæn.* diſt. 1. *Hieronymus*, CR 1010
Ne forte, 21. *de pæn.* diſt. 4. *Oſee*, 1066
j. Neganda, 1. iii. q. 11. *Stephanus Papa*, 464
ij. Neganda, 2. iii. q. 11. *Codex*, 464
Nedum, 1. de cognatione ſpirituali, tit. 3. *in Sexto*, Lib. 4. Bonifacius viii. 231
Negare non poſſum, 4. diſt. 9. *Auguſtinus*, 15
Negligere, 55. ii. q. 7. *Eleutherius Papa*, 435
Negotiatorem Clericum, 9. diſt. 88. *Hieronymus*. 266
Negotium, 7. *de pænit.* diſt. 5. *Gregorius*, 1090
Ne in agro, 8. de Statu Monachorum, tit. 10. *in Clem.* L. 1. Clemens 5. *in Concil. Vienn* 229
Ne innitaris, 5. *de conſtit.* tit. 2. L. 1. *Hieronymus*, 5
Neminem abſolute, 5. d. 70. *Chalced. Conc.* CR 224
Neminem exire, 26. lii. qu. 6. *Romana Synodus*, in Capit. Hadriani, CR 454
Neminem putet, 43. *de pæn.* diſt. 1. *Auguſtinus*, 1020
Neminem quiſquam, 2. diſt. 45. *Romanum Concilium* ſub Sylveſtro, 148
Nemini eſt, 30. xviii. q. 4. *Nicolaus*, CR 716
Nemini dubium, 10. finale, *de officio Legati*, t. 30. Lib. 1. Gregorius IX. 149
Nemini præterquam, 5. *final.* xv. q. 3. *Julius Papa*, CR 654
Nemini Regum, 40. xvi. q. 7. *Silveſter Papa*, CR 706
Nemo ad ſacrum, 12. diſt. 32. *Urbanus* II. 108
Nemo contemnat, 38. xi. q. 3. *Joan. Chryſoſt.*, 581
Nemo blandiatur, 4. xxxii. q. 4. *Ambroſius*, 981
Nemo de annorum, 17. *fin.* xvi. q 1. Joann. viii. 693
Nemo deinceps, 15. de Electione, tit. 2. *in Sexto*, L. 1. Gregorius X. *in Conc. gener. Lugd.* 18
Nemo deſperandus, 8. *de pæn.* diſt. 7. 1091
Nemo Eccleſiam, 9. *de conſec* d. 1. *Aurel. Conc.* CR 1110
Nemo Epiſcoporum, 41. xi. q. 3. *Meldon. Conc.* CR 570
Nemo Epiſcopus, 11. xi. quæſt. 1. *Conſtit. apud Julian Anteceſſorem*, 386
Nemo judicabit, 13. ix. q. 3. *Innocent. Papa*, CR 530
Nemo per ignorantiam, 40. *de conſec*, diſt, 1. *Clemens Papa*, CR 1156
Nemo peritorum, 81. xi, q. 3. *Auguſtinus*, 578
Nemo poteſt, 8. xvi. q. 1. *Gregorius*. 662
Nemo poteſt, 50. *de pæn.* d. 1. *Ambroſius*, 1022
Nemo poteſt ad impoſſibile obligari, Reg. vi. de Reg. Jur. in Sexto, Bonifacius viii. 186
Nemo poteſt plus juris transferre in alium, quam ſibi competere dignoſcatur, Reg LXXX. de Reg. Juris *in Sexto*, Bonifacius viii. 190
Nemo Presbyter, 1. diſtinct. 78. *Authen. de ſanctiſſimis Epiſcopis*. 240
Nemo Presbyterorum, 14. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Alexander III. 612
Nemo quippe, 2. d. 61. Gregorius, CR 254
Nemo qui rapit, 4. xiv. q. 5. *Hieronymus*, CR 642
Nemo recte, 2, d. 81. *Symmachus Papa*, 245
Nemo tollit, 141. *de conſec.* diſt. 4. *Auguſtinus*, 1242
Nemo vel in foro, 7 *de pæn.* d 1. *Codex*, 1012
Nemo unquam, 1 xi. q. 1. *Caius Papa*, 544
Ne nimis, 9. finale, *de religioſis domibus*, tit. 36. L. 5. Innocentius iii. *in Conc. gener.* 490
Neophyti, 62. *de conſec.* d. 5. *Carth. concil. IV.* 1246
Neophytus, 9. d. 61. *Ambroſius*, CR 208
Ne pro cujuslibet, 37. xvi. q 1. *Gregorius*, 670
Ne pro defectu, 41. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iii. *in Conc. gener. Lateran.* 65
Ne pro dilatione, 16. fin. *de pœnitentiis & remiſſionib.* tit. 38. Lib. 5. Gregor. IX. 720
Neque ad Cain, 1. d. 90. *Cyprianus*, 271
Neque apud altare, 14. *finale*, d. 88. Cyprianus, 268
Neque decennii, 3. *fin* xvi. q. 4. *Juſtin. Nov.* CR 694
Neque enim, 9. xiv. q. 5. *Auguſtinus*, CR 646
Neque furioſus, 26. xxxii. q. 7. *Fabianus*, 1001
Neque in homine, 16. j. q. 1. *Auguſtinus*, CR 323
Neque poteſt, 95. j. q. 1. *Auguſtinus*, 330
Neque quorumlibet, 10. d. 9. *Auguſtinus*, 16
Neque viduas. 1. xxvii. q. 1. Cyprianus, 914
Ne quia arbitretur, 14. xxii. q. 2. *Auguſtinus*, CR 759
Ne quis jejunet, 15. *de conſecr.* diſt. 3. *Cæſaraugustan. Concilium*, CR 1201
Ne quod abſit, 98. *de conſec.* diſt. 4. Gregorius, 1230
Ne Religioſi, 24. *fin. de Regularibus*, tit. 31. L. 3. Gregorius IX. 464
Ne Romani, 2. de Electione, tit. 1. *in Clem.* Lib. 1. Clemens V. 196
Nervi teſticulorum. 2. *fin.* d. 13 *Gregorius*, CR 29
Ne tales, 29. *de conſec.* diſt. 5. *Hieronymus*, 1258
Nicæna Synodus, 12. d. 31. *Hiſtor. Tripart.* CR 108
Nicolao, 64. *de appellationibus*, tit. 28, Lib. 2. Honorius iij. PD 349
Nihil contra. 4 ii. q. 1. *Eleutherius Epiſc.* 382
Nihil contra, 16. vii. q. 1. *Tolet. Conc. VII.* 498
j. Nihil enim, 21. *de conſec.* d. 5. *Pius Papa*, 1150
ij. Nihil enim, 28. *de conſec.* d. 5. *Joan. Chryſ.* CR 1251
Nihil eſt, 44. *de Electione*, tit 16. L. 1. Innocent. iij. *in Concil. Later.* 66
Nihil eſt aliud, 76. *de conſec.* d. 4. *Auguſtinus*, 1225
Nihil exiſtimare, 3. xxiii. q. 1. *Auguſtinus*, CR 778
Nihil illo, 6. *fin.* d. 23. *Anacletus Papa*, CR 255
Nihil iniquius, 1. xxxii q. 6. *Auguſtinus*, 994
Nihil in ſacrificiis, 8. *de conſecr.* diſt. 2. *Alexander VI. a Petro*, 1167
Nihil Judæ, 38. *de pæn.* d. 5. Hieronymus, CR 1073
Nihil obſtat, 7. *de Verbor. ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. *Auguſtinus ſuper Matthæum*, 742
Nihilominus quoque, 16. iii. q. 9. *Leo Papa*, 462
Nihil prodeſt, 21. *de pæn.* d. 5. *Pius Papa*, 1064
Nihil prodeſt, 2. *de præſcriptionibus*, tit. 26. L. 2. Ex Regeſto Gregorii, PD 307
Nihil ſic debet, 33. xi. q 3. *Auguſtinus*, CR 568
j. Nimis, 16. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31, Lib. 5. Gregorius IX. 687
ij. Nimis, 17. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. Gregorius IX. 688
Nimia, 18. final. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Gregorius IX. 111
Nimis, 30. *de jurejurando*, tit. 24. L. 2. Innoc. iij. *in Conc. gener. Later.* 298
Nimium certe, 1. xxiii. q. 9. Joannes Papa viii. CR 631
Nimium ſunt, 37. xxiii. q. 4. *Auguſtinus* CR 799
Niſi aut in cœnobiis, 9. diſt. 56. *Urbanus*, CR ad rubricam, 195
Niſi bella, 1. xxiii. q. 1. *Gregorius*. 776
Niſi cum pridem, 10. *de Renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Innocentius iii. PD 62
Niſi aſſint, 21. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius iii. 368

Niſi

Digitized by Google

Niſi ſpecialis, 3. de auctoritate, & uſu pallii, tit. 8. Innocentius iij. 78
Niſi ſpecialis, 7. de Officio Legati, tit. 30. Lib. 1. Innocentius III. 147
Nobilis homo, 15. lj. qu. 5. Triburienſe Conc. CR 399
Nobilis homo, 11. de purgatione Canonica, tit. 34. Lib. 5. Ex Concilio Triburienſi. 764
Nobiliſſimus vir, 3. pœnit. diſt. 93. Nicolaus Papa. 501
Nobis Dominus, 27. 63. Leo IV. 269
Nobis fuit, 25. de jure Patronatus, tit. 38. Lib. 3. Clemens iij. PD. 498
Nobis fuit, 27. de Simonia, tit. 3. Lib. 5. Celeſtinus iii 616
Nocte ſancta, 48. de conſecr. diſt. 1. Teleſphorus Papa VIII. a Petro. 1158
Nolentes, de hæreticis, tit. 3. in Clem. Lib. 5 Clemens V. in Concilio Viennenſi. 249
Noli fratres, 9. diſt. 9. Auguſtinus, CR 26
Noli meis literis, 3. diſt. 9. Auguſtinus. 15
Nolite putare, 23. de pœn. diſt. 5. Auguſtinus. 1016
Noli errare, 3. diſt. 12. Julius Papa CR. 81
Nolite nos exiſtimare, 5. diſt. 21. Nicolaus Papa. 65
Nolite recedere, 12. xi. qu. 3. Hieronymus. 564
Nolite timere, 86. 11. qu. 3. Joannes Chryſoſtomus. 582
Nolite velle, 1. xiv. qu. 5. Auguſtinus. 642
Nolo ut aliquis, 10. xii. qu. 1. Auguſtinus, CR 591
Noluit itaque, 16. xxxiij. qu. 5. Auguſtinus, CR 1102
Nomen Presbyteri, 18. ij. qu. 1. Auguſtinus. 316
Non æſtimamus, 19. xiij. qu. 2. Auguſtinus. 632
Non afferamus, 21. xxiv. qu. 1. Auguſtinus. 349
Non amplius, 1. de Inſtitutionibus, tit. 7. Lib. 3. Ex Concilio Arelatenſi. 386
Non autem, 12. vij. qu. 1. Epiſtola Paulini. 495
Non cogantur, 3. diſt. 41. Auguſtinus. 114
Non confidat, 59. diſt. 50. Gelaſius. 176
Non debere, 5. diſt. 80. Laodicenſe Concil. CR 244
Non debet, 2. diſt. 65. Martinus in Concilio. 218
Non debet, 64. xi. qu. 3. Gregorius. 574
Non debet, 10. xxx. qu. 1. Caleſtinus Papa. 959
Non debet, 8. de conſanguin. & affinit. tit. 14. L. 4. Innocentius iii. in concilio generali. 574
Non debet, 56. final. de Teſtibus, & atteſtationibus, tit. 20. Lib. 2. Gregorius Ix. 278
Non debet aliquis alterius odio prægravari, Reg. xxii. de Reg. Jur. In Sexto, Bonifac. VIII. 187
Non decet, 1. diſt. 12. Calixtus Papa I. 25
Non dicatis, 11. xii. qu. 1. Auguſtinus. CR 592
Non dico, 12. de conſecr. diſt. 4. Hieronymus. 1249
Non dubito, 140. de conſecr. diſt. Auguſtinus. 1844
Non dubium, 5. de ſent. Excommunicationis, tit. 39. Lib. 5. Alexander III. 721
Non enim, 11. xxxij. qu. 1. Auguſtinus, CR 976
Non erit turpis, 8. xxxij. qu. 1. Auguſtinus. 975
Non eſt, 3. de Conſuetudine, tit. 4. in Sexto, Lib. 1. Bonifacius viii.
Non eſt, 28. de Decimis, tit. 30. Lib. 3. Celeſtinus iij. PD. 449
Non eſt, 1. de Sponſalibus, & matrimoniis, tit. 1. Lib. 4. Alexander iij. 540
Non eſt a plebe, 2. ij. qu. 7. Evariſtus. 419
Non eſt aqua, 50. de conſecr. diſt. 4. Auguſtinus. 1221
Non eſt contra, 2. xxij. qu. 1. Auguſtinus CR. 751
Non eſt contra, 13. xxxii. qu. 1. Iſidorus. 713
Non eſt credendum, 3. iij. qu. 11. Hadrianus Papa. CR 464
Non eſt crudelis, 28. xxiii. qu. 3. Hieronymus. 818
Non eſt culpandus, 14. ſin. & xxxij. qu. 1. Hieronymus. 977
Non eſt dubium, 16. xxvij. qu. 2. Auguſtinus, CR. 930
Non eſt facile, 2. diſt. 40. Hieronymus, CR 130
Non eſt iniquitatis, 17. xxiij. qu. 5. Auguſtinus. 815
Non eſt in mora, qui poteſt exceptione legitima ſe tueri, Reg. Lx. de Reg. Jur. in Sexto, Bonifacius viii. 188
Non eſt innocentia, 17. xxiij. qu. 5. Auguſtinus, CR 819
Non eſt noſtrum, 31. xxiij. qu. 5. Hieronymus. 814
Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum juramentum, Reg. Lviii. de Reg. Jur. in Sexto, Bonifacius viii. 188
Non eſt obſervandum, 13. xxij. qu. 4. Iſidorus. 765
Non eſt peccatum, 3. ſin. diſt. 6. Iſidorus, CR 10
Non eſt permittendum, 6. diſt. 63. Laodicenſe Concil. 207
Non eſt putanda, 17. j. qu. 1. Gregorius, CR 332
Non eſt quod cuiquam, 10. xv. qu. 8. Ambroſius, CR 610
Non eſt ſine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, ſe immiſcet. Reg. xix. de Reg. Juris in Sexto, Bonifacius viij. 186
Non eſt vobis, 7. de Regularibus, tit. 31. Lib. 3. Alexander iii. DP 456
Non eſt voti, 3. de Voto, & Voti, tit. 34. Lib. 3. Innocentius III. PD 474
Non exemplo, 4. xxvij. qu. 2. Beda. 891
Non ea quæ, 146. de conſecr. diſt. 4. Auguſtinus, CR 1242
Non fidelibus, 5. xxxij. qu. 5. Auguſtinus, CR 989
Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit. Reg. xviij. de Reg. Juris in Sexto, Bonifacius viij. 187
Non fruſtra, 17. xxiij. qu. 5. Auguſtinus. 115
Non tamen, 10. vij. qu. 1. Leo IV. 499
Non habenti, 30. xii. qu. 2. Africanum Concil. CR 611
Non hoc corpus, 45. de conſecr. diſt. 2. Auguſtinus, CR 1179
Non illud, 33. de conſecr. diſt. 4. Auguſtinus. 1294
Non imputantur, 10. j. qu. 4. Auguſtinus, CR 365
Non indiſcrete, 1. de Procuratoribus, tit. 19. in Sexto Lib. 1. Bonifacius viij. 55
Non in inferenda, 7. xxiij. qu. 8. Ambroſius, CR 783
Non injuſte, 14. de Procuratoribus, tit. 38. Lib. 1. Gregorius ix. 176
Non in perpetuum, 5. xxiv. qu. 3. Rabanus. 863
Non invenitur, 41. xxiij. qu. 4. Auguſtinus. 803
Non inviſti, 9. ix. qu. 2. Conſtantinopol. Synodus I. CR 581
Non in vobis, 43. de conſecr. diſt. 4. Auguſtinus. 1819
Non iſte panis, 56. de conſecr. diſt. 2. Ambroſius. 1154
Non ita, 18. ij. qu. 6. Eutychianus Papa. 410
Non ita, 11. xxij. qu. 2. Auguſtinus. 759
j. Non liceat, 31. diſt. 83. Bracarenſe Conc. 78
ij. Non liceat, 38. diſt. 23. Ex Concilio Martini Papa, ſeu Bracarenſi. 78
Non liceat, 12. final. diſt. 44. Ex Concilio Martini Bracarenſi. 141
Non liceat, 3. diſt. 91. Martinus papa, ſeu Bracarenſis in Concilio. 875
Non liceat, 67. j. qu. 1. Martinus Bracarenſis ex Concil 330
Non liceat, 14. iij. qu. 6. Innocentius Papa, CR. 453
i. Non liceat, 20. xij. qu. 2. Symmachus Papa in Synodo III. CR 508
ii. Non liceat, 43. xli. qu. 1. Chalcedon. Concil. 509
iij. Non liceat, 14. xij. qu. 2. Sexta Synodus. 611
Non liceat, in final. 19. qu. 3. Novella CXXIII. CR 735
Non liceat, 3. xxvj. qu. 5. Martinus Papa, id eſt, Bracarenſis in Concilio. 893
Non liceat, 7. de Conſecr. diſt. 5. Martinus Papa, id eſt Bracarenſis in Concilio. 1195
Non liceat, 59. de conſecr. diſt. 4. Martinus Bracarenſis in Concilio. 1228
Non liceat, 3. de Clericis non reſidentibus, tit. 4. Lib. 3. Ex Concilio Sardicenſi. 588
Non liceat 1. diſt. 10. Symmachus Papa. 18
Non licet, 9. diſt. 46. Laodicenſe Concil. 130
Non licet, 8. diſt. 63. Ex Concilio Martini Papa, ſeu Bracarenſi. 209
Non licet, 25. diſt. 86. Novell. Conſt. 115. Ap. Jul. in CR 263
Non licet, 72. xj. qu. 3. Auguſtinus, CR 526
Non licet, 13. xxvj. qu. 7. Martinus Bracarenſis. 911
Non licet, 9. xxxiij. qu. 4. Martinus Bracar. in Concil. 1077

j. Non licet, 107. *de conſ.* diſt. 4. *Antiſiodor. Conc.* 1231
ij. Non licet, 107. *de Conſ.* diſt. 4. *Carth. Conc. III.* 1211
Non licet, 2. *de præbendis*, tit. 5. Lib. 3. in corpore Canonum, 972
Non licet, 1. *de rebus Eccleſiæ alienandis*, tit. 13. Lib. 3. Ex Concilio Lugdunenſi, 406
Non licet Actores, quod non licitum non exiſtit, Reg. XXXII. de reg. Jur. *in Sexto*, Bonif. viii. 187
Non loca, 4. d. 40. Gregorius, 180
Non magnopere, 1. *Ne Clerici vel Monachi*, tit. 50. ult. Lib. 3. Alexander III. *in Concilio Turonenſi*, PD 534
Non mediocriter, 24. *de conſec.* d. 5. Hieron. CR 1150
Non minus, 4. *de immunitate Eccleſiarum*, tit. 49. Lib. 3. *Ex Concilio Lateranenſi* ſub Alexandro III PD 511
Non mœchaberis, 15. xxxii. q. 5. *Iſidorus*, 992
Non mœchaberis, 5. *final.* xxxii. q. 6. *Auguſtinus*, 995
Non multum, 7. d. 100. *Gregorius*, CR 106
Nonne bene, 5. *de præſumptionibus*, tit. 23. L. 2. *Gregorius* in homilia, 281
Nonne directe, *unic.* viii. q. 3. *Symmachus Papa*, CR 520
Non negamus, 3. d. 81. *Hormiſda Papa*, CR 199
Nonne Sodomitæ, 37. j. q. 1. *Auguſtinus*, 323
Nonne vobis, 5. d. 37. *Hieronymus*, CR 121
Non necesse, 69. j. q. 1. *Gregorius*, 358
Non omnes bene, 1. d. 40. *Symmachus*, CR 130
Non nulli, 20. d. 95. *Tolet. Conc. IV.* CR 281
Non nulli, 55. *de pæn.* d. 1. *Ambroſius*, 1024
Nonnulli, 28. *de reſcriptis*, tit. 3. L. 2. Innoc. III. *in Concilio generali*, 21
Non obſervetis, 16. xxvi. q. 7. *Auguſtinus*, CR 912
Non omnes, 29. ij. q. 7. *Hieron.* 426
Non omnis, 16. *fin.* d. 17. *Auguſtinus*, CR 126
Non omnis, 30. ii. q. 7. *Auguſtinus*, 427
Non omnis, 2. v. q. 5. *Auguſtinus*, CR 477
Non omnis, 12. xxxii. q. 2. *Leo Papa*, 910
Non omnis, 61. *de conſec.* d. 2. *Auguſtinus*, 2185
Non oportet, 5. d. 18. *Laodic. Conc.* 51
j. Non oportet, 26. d. 23. *Laodic. Conc. IV.* 78
ij. Non oportet, 28. d. 23. *Laodic. Conc. IV.* 76
iij. Non oportet, 30. d. 23. *Agath. Conc.* 78
j. Non oportet, 3. d. 42. *Laodic. Conc.* CR 136
ij. Non oportet, 4. d. 42. *Laodic. Conc.* CR 137
j. non oportet, 1. d. 44. *Laodic. Conc.* CR 141
ij. Non oportet, 10. d. 44. *Laodic. Conc.* 142
Non oportet, 2. *fin.* d. 69. *Laodic. Conc.* 224
Non oportet, 28. d. 81. *Laod. Conc.* 250
j. Non oportet, 15. d. 91. *Laod. Conc.* 280
ij. Non oportet, 15. d. 91. *Laod. Conc.* CR 289
Non oportet, 8. d. 15. *Laod. Conc.* CR 286
Non oportet, 66. j. q. 1. *Laodic. Conc.* 330
Non oportet, 5. iii. q. 3. *Marcell. Papa*, 460
Non oportet, 19. vii. q. 1. *Nicænum Conc.* CR 500
Non oportet, 4. xxvi. q. 5. *Laodic. Conc.* CR 897
Non oportet, 16. xxviii. q. 1. *Agath. Conc.* 950
Non oportet, 3. xxx. q. 3. *Zachar.* & *Deuſdedit*, 961
j. Non oportet, 8. xxxiii. q. 4. *Laodic. Conc.* 1097
ij. Non oportet, 10. xxxiii. q. 4. *Ilerdenſe Conc.* 1097
Non oportet, 29. *de conſecr.* d. 3. *Martinus Papa*, id eſt, *Bracarenſis in Concilio*, 1154
Non oportet, 4. *de conſecr.* diſt. 2. *Martinus Bracarenſis in concilio*, 1165
Non oportet, 8. *de conſec.* d. 4. *Laodic. Conc.* 1199
j. Non oportet, 26. *de conſ.* d. 5. *Laod. Conc.* CR 1251
ij. Non oportet, 36. *de conſ.* d. 5. *Laod. Conc.* CR 1254
Non oſculamur, 3. v. q. 5. *Ambroſius*, 477
Non pejerabis, 15. xxii. q. 4. *Leviticum*, CR 766
Non pila, 3. xxiii. q. 8. *Ambroſ.* CR 811
Non placuit, 23. xvi. qu. 7. *Symmachus* in Synodo Romana III. 703
Non plures, 101. *de conſec.* d. 4. *Leo Papa*, CR 1230
Non poteſt, 24. ii. q. 7. *Tolet. Conc. IV.* 483
Non poteſt, 32. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 797
Non poteſt, 8. xxxii. q. 5. *Iſidorus*, 990
Non poteſt, 38. *de pæn.* d. 1. *Ambroſius*, 1019
Non poteſt, 41. *de pæn.* d. 1. Jo. Chryſoſt. 1020
Non poteſt, 4. *de conſec.* d. 4. Jo. Chryſoſt. 1206
Non poteſt, 21. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 93
Non poteſt, 2. de procuratoribus, tit. 10. *in Clem.* Lib. 1. Clemens V. 204
Non poteſt, 3. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Gregorius, 315
Non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, Regula LII. de reg. juris, *in Sexto*, Bonifacius viii. 138
Non prohibent, 67. *de conſec.* d. 2. *Auguſtinus*, 1136
Non putamus, 2. de conſuetudine, tit 4. *in Sexto*, Lib. 1. Bonif. viii. 8
Non putes, 36. xxiii. q. 5. *Auguſtinus*, 819
Non quales, 86. j. q. 1. *Nicolaus*, 117
Non ratione, 11. *de conſec.* d. 4. Syricius Papa, 1107
Non regenerabuntur, 135. *de conſ.* d. 4. *Auguſtinus*, 1240
Non reverterentur, *un. de pæn.* diſt. 2. Gregorius, 1044
Non ſanat, 50. j. q. 1. *Ambroſius*, CR 127
Non ſane, 15. *fin.* xiv. q. 5. *Auguſtinus.* 604
Non ſatis, 14. d. 86. *Ambroſius* CR 260
Non ſatis, 8. xxxiv. q. 1. & 2. Hieron. CR 1104
Non ſatis, 8. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Alexand. III. PD. 610
Non ſemel, 29. xviii. q. 2. *Aurel. Conc.* CR 710
Non ſemper, 92. xi. q. 1. *Auguſtinus*, CR 551
Non ſemper, 12. xxii. q. 4. *Ambroſius*, 765
Non ſine multa, 2. *de arbitris*, tit. 41. ult. L. 1. Alexander III. PD 185
Non ſ[illegible]nt, 30. ii. q. 6. *Ulpianus*, CR 414
Non ſolum, 9. i. q. 3. *Beda*, 362
j. Non ſolum, 77. xi. q. 3. Synodus VIII. CR 577
ij. Non ſolum, 85. xi. q. 3. *Auguſtinus*, CR 579
Non ſolum, 7. xxii. q. 4. *Beda*, 764
Non ſolum, 47. xxiii. q. 5. Hieronymus, 818
Non ſolum, 6. xxviii. q. 2. *Auguſtinus*, CR 943
Non ſolum, 15. xxxii. q. 7. *Iſidorus*, CR 998
Non ſolum, unic. xxxii. q. 8. *Auguſtinus*, CR 2002
Non ſolum, 7. de appellationibus, tit. 15. ultim. *in Sexto*, Lib. 2. Bonifac. viii. 80
Non ſolum, 2. de regularibus, tit. 14. *in Sexto*, Lib. 3. Alexander IV. 113
Non ſtatim, 2. xxvi. q. 2. Hieronymus, CR 891
Non ſufficit, 63. *de pænis*, d. 1. *Auguſtinus*, 1018
Non ſunt audiendi, 56. xi. q. 3. *Auguſtinus*, 578
Non turbatur, 7. xiv. q. 1. *Ambroſius*, CR. 845
Non [illegible]s hominum, 42. xxiii. q. 5. *Pelagius*, CR 820
Non vos judicetis, 1. v. q. 5. *Auguſtinus*, 476
Non ut apponeres, 5. *de Baptiſmo, & ejus effectu*, tit. 42. L. 1. Innoc. iii. PD 524
Nos ad fidem, 2. d. 98. *Chalced. Conc.* 292
Nos autem, 41. *de conſ.* d. 2. *Auguſtinus*, CR 1177
Nos conſecrationem, 1. ix. q. 1. *Gregorius*, 521
Nos conſuetudinem, 8. d. 12. Gregorius, CR 26
Nos in hominem, 6 *fin.* ix. q. 1. Gregorius, 518
Nos in quemquam, 1. ii. q. 1. *Auguſtinus*, 182
Nos inſtituta, 1. *de Sepulturis*, tit. 28. Lib. 3. Leo III. 418
Nos inter, 6. *de purgatione canonica*, tit. 14. Lib. 5. Alexander III. 705
Nos novimus, 2. xvii. q. 2. *Auguſtinus*, CR 709
Nos quidem, 3. *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Gregorius ix. 429
Nos qui præſumus, 3. d. 40. Gregorius, 130
Nos ſacramentum, 3. ii. q. 5. *Cornelius Papa*, CR 396

Nos

Digitized by Google

Nunc ſanctorum, 2. ij. qu. 5. *Cornelius Papa*. 396
Nos ſanctorum, 4. xv. qu. 6. *Gregorius*, *VII*. CR. 657
Noſſe credo. 9. diſt. 76. *Ambroſius*, CR. 238
Noſſe deſideras, 5. xxx. qu. 1. *Nicolaus Papa*. 957
Nos ſequentes, 39. ij. quæſt. *Euſebius Papa*. 481
Noſſe tuam, 12. diſt. 63. *Stephanus*. 208
Noſſe vos, 21. *de conſecrat.* diſt. 3. *Pius*. 1202
Nos ſi incompetenter, 41. ij. qu. 7. *Leo IV*. CR. ad Rubricatã, & ad Gratianum. 430
Noſtri quomodo, 9. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Alexander iij. PD 19
Noſtrates 1. xxx. qu. 5. *Nicolaus*. 964
Noſtri, 1. xxiij. qu. 3. *Auguſtinus* CR 782
Noſtro poſtulaſti, 15. *de pœnitentiis, & remiſſionibus*, tit. 38. Lib. 5. Honorius iij. 720
Notandum eſt, 9. *final.* xxiij. qu. 2. *Auguſtinus*. 780
Notandum eſt, 17. xxiv. qu. 8. *Urbanus Papa*, 872
Notificamus, 8. xxxv. qu. 6. *Urbanus Papa*. 1134
Notificaſti, 2. xxxiij. q. 5 *Alexander Papa*, CR 1098
Notum ſit, 10. ij. qu. 1. *Nicolaus Papa*, CR 383
Nova, 10. *de pœnitentiis, & remiſſionibus*, tit. 38. Lib. 5. Innocentius iij. 717
Novatianos, 6. vij. qu. 1. *Cyprianus*, CR. 493
Noverit, 49. *de ſententia Excommunic.* tit. 39. Lib. 5. Honorius iij. PD 513
Novimus, 27. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Innocentius iii. 750
Noviſſime, 5. *de conſecr.* diſt. 5. *Rabanus*, 1247
Novit, 43. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius iij. PD 236
Novis, 4 *de his quæ fiunt a Prælatis*, tit. 10. Lib. 3. Alexander iij. PD 400
Novit Dominus, 64. *de pœn.* diſt. 1. *Ambroſius*, 1028
Novit Dominus, 10. *de pœn.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR. 1081
Novit fraternitas, 10. diſt. 12. Gregorius. 27
Novit ille, 13. *de judiciis*, tit. 1. L. 2. Innocentius III. PD 294
Novit ille, 7. *de officio Legati*, tit. 30. Lib. 1. PD 148
Novit ille, 2. *Ne ſede vacante*, tit. 9. Lib. 3. Innocentius iij. PD 598
Novit ſanctitas, 3. diſt. 100. Gregorius, CR 305
Novum genus, 2. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. *Paſchalis II*. 444
Nubendi, 20. xxxii. qu. 2. *Auguſtinus*, 920
Nulla ædificia, 4. xij. qu. 2. *Nicolaus Papa*, CR 589
Nulla Eccleſiaſtica, 2. *de Conceſſione prabend.* tit. 8. Lib. 3. *ex Concil. Lateran.* ſub Alexand. iij. 389
Nullam, 1. final. de juramento calumniæ, tit. 4. *in Sexto*. Lib. 2. Bonifacius viij. 64
Nullam damnationem, 3. *fin.* ij qu. 4. *Leo IV*. CR 405
Nullam poteſtatem, 9. xviij. qu. 2. *Pelagius Papa*. 734
Nulla officia, 14. diſt. 34. *Tolet. Concil. II*. 185
Nulla præter, 142. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, 1242
Nulla ratio, 1. diſt. 62. *Leo Papa*. 204
Nulla ratione, 8. diſt. 93. Ex *Concilio Pariſienſi*. 279
Nulli Archiepiſcopi, 2. diſt. 99. *Anicetus*. 302
Nulli Civium, 5. *de conſecr.* diſt. 5. *Aurel. Conc. I*. CR 1199
Nulli Clerico, 3. diſt. 4. *Sexta Synodus*, CR 141
Nulli de ſervili, 2. diſt. 54. *Triburienſe concil.* CR 188
Nulli dubium, 5. iij. qu. 1. *Alexander Papa*. 419
Nulli dubium, 1. xii qu 5. Gregorius, CR 622
Nulli Epiſcopi, 5. diſt. 42. *Carthag. Concil. III*. 157
Nulli Epiſcoporum, 14. *final.* iij qu. 5. *Paſchaſius*, CR 441
Nulli Epiſcoporum, 27. xij. qu. 1. *Romana Synodus habita ab Eugenio II*. 596
Nulli Epiſcoporum, 62. xvj. qu. 1. *Leo Papa IV*. in Concilio. 680
Nulli Epiſcoporum, 5. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 4. *Paſchalis Papa*. 597
Nulli eſt, 131. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1259
Nulli ex propinquitate, 19. xxxv. quæſt. 2. & 3. *Lugdun. Concil.*, CR 1113
Nulli fas, 5. diſt. 19. Gregorius iv. CR. 17
Nulli fas ſit, 4. xxv. qu. 1. *Hilarius* CR. 836
Nulli Judæo, 19. finale, *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. Gregorius ix. 634
Nulli liceat, 3. xvj. qu. 2. *Bonifacius Papa*. 507
Nulli liceat, 5. *de Rebus Eccleſiæ alienandis*, tit. 13. Lib. 3. ex Concilio apud Silvan. PD 407
Nulli liceat, 8. *de Electione*, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Gregorius X. *in Concil. generali Lugdun.* 16
Nulli Sacerdotum, 4. diſt. 98. Celeſtinus. 126
Nulli ſe 8. *de ſent. Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. Alexander iii. 728
Nulli unquam, 11. ij. qu. 4. *Eutychianus Papa I*. 445
Nullius crimen, 1. [illegible] qu. 4. *Auguſtinus*, 363
Nullum abſque formata, 9. *final.* diſt. 71. *Antioch. Concil.* CR 226
Nullum ante, 10. xxx. qu. 5. *Evariſtus Papa*. 966
Nullum Epiſcoporum, 6. ix. qu. 2. *Antioch. Conc.* CR 524
Nullum facere, 2. diſt. 21. Gregorius. 90
Nullum in utroque, 7. xxxv. qu. 2. *Julius Papa* CR. 1119
Nullum ſine dote, 6. xxx. qu. 6. [illegible] Papa, PD 16
Nullus, 1. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Ex Concilio Pariſienſi. 199
Nullus, 17. *de Jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander iii 496
Nullus, 4. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. *Bonifacius Papa*. 283
Nullus, 1. *de Regul. & Tranſeunt.* tit. 31. Lib. 3. Ex Concilio Moguntinenſi. 453
Nullus, 4. *de ſervis non ordinandis*, tit. 18. Lib. 1. Ex Concilio apud Aiichi PD. 113
Nullus Abbas, 1. j. qu. 2. *Urbanus Papa*. CR 354
Nullus Abbas, 1. xix quæſt. 3. *Educenſe Concil. ſub Gregorio VII*. 732
Nullus Acolythorum, 1. diſt. 24. *Sylveſter Papa* CR 76
Nullus ad Eccleſiaſticum, 1. diſt. 58. Gregorius. 196
Nullus aliquis, 1. diſt. 98. *Sylveſter Papa*, in Concilio generali. 308
Nullus alterius, 1. ix. qu. 2. *Calixtus Papa*. 523
Nullus anathematizatorum, 6. iij. qu. 4. *Stephanus Papa*. 445
Nullus autem, 40. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*. CR 1217
Nullus Clericorum, 6. xiv. qu. 4. *Carthag. Concil. iii*. 640
Nullus Clericorum, 19. xvij. qu. 4. *Ilerdenſe Concil.* 718
j. Nullus Clericus, 11. xj. qu. 1. *Sylveſter Papa*, CR. 558
ij. Nullus Clericus, 6 xj. qu. 1. *Matiſcon. Concil. I*. CR 545
Nullus debitæ, 48. *de pœn.* diſt. 1. *Auguſtinus*. 1020
Nullus decimas, 4. xvj. qu. 2. *Leo Papa* 654
Nullus ducat, 1. xxxj. qu. 1. *Leo Papa*. 967
Nullus eorum, 2. xxi. qu. 4. *Sexta Synodus*. 748
Nullus eorum, 13. xxviij. qu. 1. *Sexta Synodus*. 948
Nullus eorum, 26. *de pœnit.* diſt. 2. *Hieronymus*. 1019
Nullus Epiſcoporum, 1. diſt. 94. *Leo Epiſcopus*, CR 181
Nullus Epiſcoporum, 3. ij. qu. 2. *Stephanus*, CR 381
Nullus Epiſcoporum, 1. xv. qu. 4. *Tarraconenſe Concil* 854
Nullus Epiſcopus; 16. *fin.* diſt. 32. Clemens Papa. 129
Nullus Epiſcopus, 1. diſt. 60. *Urbanus in Concilio celebrato Alvernia*. 198
j. Nullus Epiſcopus, 102. j. qu. 1. *Gelaſius ex Sexta Synodo*, CR 145
ij. Nullus Epiſcopus, 124. j. qu. 1. Gregorius vij. 158
Nullus Epiſcopus, 1. v. qu. 4. *Julius Papa*, CR 473
Nullus Epiſcopus, 8. xj. qu. 1. *Bonifacius* CR 545
Nullus Epiſcopus, 3. *final.* xv. qu. 4. *Hadrianus Papa*. 655
Nullus Epiſcopus, 23. *final.* xxij. qu. 5. Urbanus ij. CR. 776
Nullus Epiſcopus, 57. *de conſecr.* diſt. 1. *Zacharias Papa*. CR 1161
Nullus Epiſcopus, 5. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Urbanus Papa. 288

Digitized by Google

Nullus Epiſcopus, 3. de parochiis, & alienis, tit. 29. L. 3. Hadrianus Papa. 443
Nullus Epiſcopus, 4. final. de Tempor. ordinat. tit. 9. in Sexto, L. 1. Bonifacius VIII. 41
Nullus ex Conſilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur. Reg. Lxij. de Reg. Juris in Sexto Bonifacius viij. 188
Nullus ex Eccleſiaſtico, xx. xxij. qu. 5. Rhemenſe Concilium, CR 775
Nullus expectet, 6. final. de pæn. diſt. 7. Auguſtin. CR 1094
Nullus fidelis, 2. xxx. qu. 5. Hormiſda Papa, CR 964
Nullus in Epiſcopum, 4. final. diſt. 60. Urbanus Papa, CR 198
Nullus in Epiſcoporum, 3. fin. diſt. 62. Calixtus Papa II. 205
Nullus in Præpoſitum, 2. diſt. 60. Calixtus Papa, CR 198
Nullus introducatur, 2. iv. quæſt. 4. Damaſus Papa, CR 476
Nullus invitis, 13. diſt. 61. Celeſtinus, CR 202
Nullus itaque, 108. j. qu. 1. Symmachus. 350
j. Nullus judicum, 2. xj. qu. 1. Caius Papa. 544
Nullus Laicorum, 1. diſt. 63. Hadrianus Papa in octava Synodo CR 205
Nullus [illegible] 18. xvj. qu. 7. Paſchalis II. CR 702
Nullus Laicus, 2. [illegible] 420
Nullus Miniſtrorum, 125. de conſecrat. diſt. [illegible] CR 1215
Nullus Miſſam, 5. diſt. 32. Nicolaus, CR 105
Nullus Monachus, 54. ij qu. 7. Pelagius II. 435
Nullus Monachus, 14. xviij. qu. 2. Aurel. Concil. I. 726
Nullus mortuus, 18. xiii. qu. 2. Mogunt. Concil. I. 632
Nullus neque, 6. xxxvj. qu. 2. Pariſienſe Concil. I. 1145
Nullus omnino, 23. final. vj. qu. 1. Codex. 486
Nullus omnino, 11. xvj. qu. 7. Calixtus Papa, 760
Nullus ordinetur, 2. diſt. 24. Carthag. Concil. II. 79
Nullus Patriarcharum, 4. diſt. 99. Pelagius II. 303
Nullus pluribus uti defenſionibus prohibetur, Reg. xx. de Reg. Jur. in Sexto, Bonifacius VIII. 187
Nullus pœnitentium, 8. diſt. 55. Arelat. Concil. III. 189
Nullus Pontifice, 7. diſt. 79. Bonifac. III. ex Concil. 242
Nullus poteſt, 5. ij. qu. 2. Julius Papa, CR. 391
Nullus Presbyter, 5. ix. qu. 2. Nannetenſe Concil., CR 324
Nullus Presbyter, 13. de conſecr. diſt 1. Sylveſter Papa. 1151
Nullus Presbyter, 25. de conſecr. diſt. 1 Hormiſda Papa, CR 1153
Nullus Presbyter, 1. de pignoribus, &c. tit. 21. Lib. 3 Ex Concilio Remenſi. 418
Nullus Presbyterorum, 7. diſt. 44. Nannetenſe Concil. CR 142
Nullus Presbyterorum, 35. de conſecr. diſt. 5. Nannetenſe Concilium. 1252
Nullus primas, 3. ix. qu. 2. Calixtus. 523
Nullus Primas, 7. ix. qu. 3. Calixtus Papa. 528
Nullus Religioſus, 28. de Electione, tit. 6. in Sexto, Lib. 1. Bonifacius viij. 127
Nullus res Eccleſiæ, 39. xvij. qu. 4. Carthaginen. Concilium, CR 719
Nullus Sacerdotum, 43. xj. qu. 3. Arvernenſe Concilium, CR 570
Nullus ſervus, 11. iij. qu. 3 Felix Papa II. 448
Nullus unquam, 4. diſt. 79. Stephanus Papa III. ex Concil. CR 241
Nullus unquam, 1. iv. qu. 4. Fabianus, CR 469
Nunc autem, 6. diſt. 21. Nicolaus Papa. 62
Nunc autem, in princ. j. qu. 7. Gratianus. 370
Nunc autem, in princ. v. qu. 5. Gratianus. 476
Nunc autem, in princ. xxiij. qu. 7. Gratianus. 828
Nunc autem, in princ. xxxij qu. 7. Gratianus. 995
Nunc autem, 46. de conſecr. diſt. 4. Auguſtinus, CR 1220
Nunc autem, 1. de religioſis domibus, tit. 36. Lib. 3. Gregorius. 487
Nunc ergo, in princ. j. qu. 4. Gratianus. 363
Nunciatum eſt, 2. diſt. 84. Gregorius. 236
Nonciis, 6. de Decimis, tit. 30. Lib. 3. Alexander III. PD 446
Nunc quæritur, in princ. xij. qu. 2. Gratianus. 597
Nunc quæritur, in princ. xij. qu. 3. Gratianus. 620
Nunc quæritur, in princ. xxxv. qu. 6. Gratianus. 1133
Nunc quæritur, in princ. xxxvj. qu. 2. Gratianus. 1144
Nunc vero, 20. ix. qu. 3. Stephanus Epiſcopus, CR 521
Nunquam aquæ, 10. de conſecr. diſt. 4. [illegible] CR 1207
Nunquam de manu, 33. de conſecr. diſt. 5. Hieronymus, 1252
Nunquam de ſortilegibus 17. diſt 96. Gelaſius. 295
Nunquam de vitiis, 4. diſt. 56. Chryſoſtomus, CR 155
Nunquam divinatio, 24. qu. 1. Hieronymus, CR 319
Nunquid Caiu, 26. de pæn. diſt. 2. Cyprian. 1016
Nunquid non cruoe, 1. xxviij. qu. 1. Innocentius Papa. 942
Nunquid non omnia, 1. de conſecr. diſt. 5. Stephanus V. 1247
Nuper, 4. de Bigamis, tit. 21. Lib. 1. [illegible] 116
Nuper, 34. de Decimis, tit. 30. Lib. 3. Innocentius III. in Concil. general. Lateranenſ. 455
Nuper, 6. de donat. inter vir. & uxor. tit. 20. Lib. 4. Innocentius iij. 593
j. Nuper, 6. de Præbend. & dignitatibus, tit. 2. in Extr. Com. Lib. 3. Joannes XXII. 342
ij. Nuper, 7. de Præbendis, & dignitat. tit. 2. in Extrav. Com. Lib 3. Joannes XXII. 343
iij. Nuper, 8. de Præbend. & dignitat. tit. 2. in Extr. Com. [illegible] XXII [illegible]
Nuper, 29. de ſent. Excommunic. tit. 39. Lib. 5. Innocentius iij. 729
Nuper, 51. de Teſtibus, & atteſtationibus, tit. 20. Lib. 2. Honorius iij. PD 271
Nuper Foropopulienſis, 2. final. vii. qu. 2. Gelaſius Papa, CR 511
Nuptiæ terram implent, 18. xxxii. qu. 1. Ambroſ. CR 976
Nuptiarum bonum, 41. xxvii. qu. 1. Auguſtinus, CR 924

O

Obedientiam, in princ. diſt. 93. Gratianus. 876
Obeuntibus, 35. diſt. 63. Innocentius II. in Synodo Romana. 216
Objiciuntur, 7. xxxii. qu. 4. Auguſtinus, CR 986
Obitum Theodori, 2. xiij. qu. 3. Gregorius. 622
Obitum Victoris, 16. diſt. 61. Gregorius, CR 203
Oblatæ, 57. de appellationibus, tit. 28. Lib. 2. Innocentius iij. 345
Oblationes diſſidentium, 2. diſt. 90. Carthag. Concil. IV. 271
Obſervandum quoque, unic. xv. qu. 2. Tarraconenſe Concilium 652
Obtineri, 21. xxiii. qu. 4. Gregorius. 780
Occidit Phinees, 14. xxiij. qu. 8. Joannes Chryſoſtomus. 834
Octava diſtinctio, 68. xii. qu. 2. Hiſpal. Conc. II. CR 614
Odia reſtringi, & favores convenit ampliari: Reg. XV. de Reg. Juris in Sexto, Bonifacius VIII. 186
Odi & projeci, 27. xxiv. qu. 1. Hieronymus, CR 832
Odio habeantur, 2. diſt. 86. Leo Epiſcopus, 258
Odit DEUS, 62. j. qu. 1 Hieronymus. 330
Oduardus, 3. de ſolutionibus, tit. 23. Lib. 3. Gregorius IX. 423
Offerebat, 12. xxxii. qu. 2. Ambroſius. 998
Officia, 16. xxiij. qu. 5. Auguſtinus. 815
Officii, 38. de Electione, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iij. PD 63
Officii, 1. de Officio Legati, tit. 15. in Sexto Lib. 1. Innocentius iv. 47
Officii, 9. de pœnitentiis, & remiſſionibus, tit. 38. Lib. 5. Innocentius iij 717
Officii, 42. de ſent. Excommunicat. tit. 39. Lib. 5. Innocentius iii. 736
Officii, 14. de teſtamentis, tit. 26. Lib. 3. Innocentius iij. PD 432
Officii noſtri, 13. xxiv. qu. 1. Julius Papa. 846
Officium, 2. de officio Archidiaconi, tit. 23. Lib. 1. Ex Concilio Toletano, PD 119

Officium

Officium, 3. *de offic. Archipresbyt.* tit. 24. *Leo Papa*, 323
Olim, 26. *de accuſat.* tit. 1. Lib. 5. Gregor. ix. 607
Olim, 26. *de cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Innocentius iij. PD 307
Olim, 7. *de exceptionibus*, t. 25. L. 2. Honor. iii. PD 303
Olim, 7. *de injuriis & damno dato*, tit. 36. Lib. 5. Honorius iii. 711
Olim, unic. *de litis conteſtatione*, tit. 5. Lib. 2. Gregorius ix. 507
Olim, 25. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Innoc. iij. 19
j. Olim, 12. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Innocentius iij. PD 229
ij. Olim, 16. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Innocentius iij. 233
iij. Olim, 17. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Innocentius iii. 231
Olim, 26. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Innocentius iii. 745
Olim idem erat, 5. diſt. 95. *Hieronymus*, 287
Olim juſſus, 8. viii. q. 1. *Auguſtinus*, CR 514
Omne genus, 16. xxii. q. 2. *Iſidorus*, 760
Omne itaque, 10. xxvii. q. 2. *Auguſtinus*, 929
Omnem vim, 6. d. 37. *Hadrianus Papa*, CR 325
Omne quod, 1. xxii. q. 2. Tolet. *Conc. VIII.* CR 750
Omne quod, 8. xxv. q. 1. *Marcellinus Papa*, CR 881
Omnes cauſationes, 7. xxxii. q. 7. *Hieronymus*, CR 996
Omnes Baſilicæ, 10. xvi. q. 7. *Aurel.* Concil. *I.* 700
Omnes Baſilicæ, 3. *de conſecr.* d. 1. *Hygin. papa*, CR 1148
Omnes Decimæ, 5. xvi. q. 7. *Rothomag. Conc.* CR 652
Omnes deinceps, 14. xxviii. q. 1. *Agath. Conc.* CR 943
Omnes dies, 1. *de feriis*, tit. 9. Lib. 2. Ex Concilio apud Compendium, 216
Omnes Eccleſiæ, 5. xvii. q. 4. *Lucius Epiſc.* 740
Omnes Epiſcopi, 5. ii. q. 6. *Sixtus Papa*, CR 406
Omnes fideles, 65. *de conſecrat.* diſt. 3. *Canon. Apoſtolorum*, CR 1162
Omnes fideles, 1. *de conſecr.* d. 5. *Urbanus Papa*, 1246
Omnes fœminæ, 16. xxvii. q. 1. *Toletan. Concil.* X. CR 923
Omnes hæ ſpecies, in princ. diſt. 3. Gratianus, 4
Omnes hujus, 3. d. 47. *Gregorius*, CR 151
ij. Omnes illi, 4. vj. q. 1. *Fabianus*, 481
Omnes itaque, 36. xi. q. 1. *Codex Theodoſianus*, 552
Omnes Leges, 1. d. 1. *Iſidorus*, 1
Omnes Leges, 2. ii. q. 2. *Nicolaus Papa*. 391
Omnes Presbyteri, 26. xvii. qu. 4. *Triburienſe Concilium*. CR 915
Omnes Principes, 4. *de Majorit. & obedientia*, tit. 33. Lib. 1. Clemens Papa III. 359
Omnes pſallentes 6. d. 38. *Septima Synod.* 127
Omnes, qui adverſus, 13. iii. q. 5. *Pelagius Papa* ii. 448
Omnes, qui in peregrinatione, 6. final. diſt. 98. *Eliberitanum concilium*, 302
Omnes quos, 7. iii. q. 4. *Fabianus Papa*, 445
Omnes quos, 1. xxx. q. 1. *Symmachus Papa*, 959
Omnes quos, 50. fin. *de conſecr.* d. 3. *Auguſtinus*, 1204
Omnes, ſive Patriarchæ, 1. d. 22. *Nicolaus Papa II.* 67
j. Omnes vero, 2. vi. q. 1. *Hadrianus Papa*, 480
Omnia Decretalia, 32. xxv. q. 1. *Damaſus Papa*, 881
Omnia quæ adverſus, 4. iii. q. 9. *Cornelius Papa*, 460
Omnia quæcunque, 74. *de conſecr.* d. 2. *Ambroſius*, CR 1192
Omnia Sacramenta, 78. j. q. 1. *Auguſtinus*, 334
Omnia talia, 12. d. 12. *Auguſtinus*, 28
Omnibus, 2. finale, *de Clerico Venatore*, tit. 24. Lib. 5. *Ex Concil. Aurel.* 675
Omnibus conſideratis, 10. xxiv. q. 3. *Auguſtinus*, CR 848
Omnibus modis, 1. xxxv. q. 9. Gregorius, CR 1138
Omnibus nobis, 1. xxix. q. 2. *Julius Papa* CR 953
Omnibus quibus, 2. iv. q. 6. *Carth. Conc.* vil. 471
Omnibus ſervis, 3. d. 54. *Concil. Aurel.* forte *Agathenſe*, vel *Francicum*, CR 215
Omnibus vobis, 29. ii. q. 5. *Leo*, CR 401
Omni die, 11. *de conſec.* d. 5. *Carth. Conc.* iv. 1248
Omnino confitemur, 13. d. 32. *Leo* IX CR 102
Omnino puniendus eſt, 27. ii. q. 6. *Theod. Lex.* CR 411
Omnipotens, 4. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Gregorius. 597
Omnis anima, 2. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. *Auguſtinus*, 501
Omnis ætas, 1. xii. q. 2. Tolet. *Conc.* iii. 587
Omnis autem, 4. finale diſt. 1. *Iſidorus*. CR 4
Omnis Chriſtianus, 32. xi. q. 3. *Auguſtinus*, CR 568
Omnis Chriſtianus, 69. *de conſecrat.* d. 1. *Gregorius* vii. in Synodo Romana, CR 1163
Omnis cujuslibet, 112. j. q. 1. *Leo*, CR 148
Omnis electio, 7. diſt. 63. *Septima Synodus*, quæ eſt ſecunda Nicæna, CR 309
Omnis homo, 21. *de conſec.* d. 2. *Eliberit. Conc.* CR 1170
Omnis jactantia, 1. xxi. q. 4. Septima Synod. CR 747
Omnis iniquitas, 35. *de pæn.* diſt. 1. *Hieronymus*, 1016
Omnis oppreſſus, 3. ii. q. 6. *Anacletus Papa*, CR 406
Omnis Presbyter, 196. *de conſec.* diſt. 4. *Ilerdenſe Concilium*, CR 1231
Omnis qui aliis, 1. v. q. 6. *Hadrianus Papa*, 478
Omnis qui gemebat, 36. vii. q. 1. *Pelagius*, 508
Omnis qui jam, 96 *de conſec.* d. 4. *Auguſtinus*, 1230
Omnis qui juſte, 10. d. 45. *Iſidorus*, 147
Omnis qui non diligit, 37. *de pæn.* diſt. 1. *Joannes Evangeliſta*, 1019
Omnis, qui recedit, 24. xxiv. q. 3. *Beda*, 850
Omnis res, 4. xxvii. q. 2. *Joan. Chryſoſt.* CR 927
Omnis res, 1. *de regulis juris*, tit. 41. ult. Lib. 5. Joannes Chryſoſtomus, 753
Omnis utriuſque, 12. *de pœniten. & remiſſionibus*, t. 38. L. 5 Innocent. iii *in Concil. gener.* 718
Omni tempore, 124. *de conſecr.* diſt. 4. *Martinus Bracarenſis* in Concilio, 1235
Omni timore, 9. xxiii. q. 8. *Leo*, 833
Omnium Sacerdotum, 1. diſt. 32. *Leo Papa*, CR 106
Omnium veſtrum, 46. xxiii. q. 5. *Nicolaus*, CR 823
Oportebat, 3. diſt. 79. *Stephanus Papa*, iii. 248
Oportet Epiſcopum, 1. xxviii. q. 3. *Hieronymus*, CR 958
Oportet etiam ordinandum, in princ. d. 36. Gratianus, 119
Oportet eum, 12. viii. q. 1. *Petrus Apoſtolus* in Epiſt. 1. Clementis ad Jacobum, 516
Oportet infantes, 4 fin. xx q. 2 nona Synodus, CR 739
Oportet quoque, in princ. 40. Gratianus, 129
Oportet Sacerdotes, 35. diſt. 81. *Gregorius*, 249
Oportet ut primum, 3. iii q. 2. *Stephan. Papa V.* CR 440
O Propheta, 8. j. q. 1. *Hieronymus*, CR 334
Optatum tibi, 4. diſt. 100. *Joan. Epiſcopus*, CR 305
Oratorium, 6. d. 42. *Ex dictis B. Benedicti Abbatis*, 837
Ordinarii, 3. de officio ordinarii, tit. 16. *in Sexto*; Lib. 1 Gregorius X. 50
Ordinationes, 1. diſt. 64. *Anacletus*, CR 216
j. Ordinationes, 1. diſt. 75. *Anacletus Papa*, 231
ij. Ordinationes, 30 diſt. 75. *Zepherinus Papa*, 232
iij. Ordinationes, 7. fin. d. 75. *Gelaſius*, 233
Ordinationes, 113. j. q. 1. *Gregorius* viii. 345
Ordinationes, 5. ix. quæſt. 1. *Urbanus* in Synodo Placentina CR 522
Ordinatos, 6. fin. tit. 19. Celeſtinus, 397
Origo, 5. xxxii. q. 4. *Hieronymus*, 985
Oſius Epiſcopus, 10. d. 61, *Sardicenſe Conc.* CR 208
Oſius Epiſcopus, 7. vi. q. 4. *Sardicenſe Conc.* 490
Oſius Epiſcopus, 2. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Ex Concilio Sardicenſi, 36
Oſius Papa, 2. d. 56. *Damaſus Papa*, CR 192
Oſtendit Propheta, 11. *fin.* xxiii. q. 3. *Auguſt.* CR 789
Oſtenditur illos, 32 *de conſecr.* d. 4. *Auguſtinus*, 1212
Offenſum eſt, in princip. xvi. q. 4. Gratianus, 698
Oſtiarius, 39. d. 23. *Carth. Conc. IV.* 77
Oves Paſtorem, 9. vi. q. 1. *Pius Papa*, 482
Oves, quæ, 13. ii. q. 7. *Euſebius Papa*, 421

Pacem

Index Capitulorum omnium.

P.

PAcem igitur, 97 *de conſec.* diſt. 2. *Innocent. Papa*, 1167

Pactiones, 8. final. *de pactis*, tit. 55. Lib. 1. Gregorius IX. 168

Pactum, 1. de pactis, tit 18. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 54

Pactum, 11. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Iſidorus, 745

Pagani, 25. ii. q. 7. *Cajus Papa*, CR. 464

Palam eſt, 9. diſt. 11. *Auguſtinus*, CR 124

Pallium tibi, 6. diſt. 100. *Gregorius*, 506

Pallium vobis, 1. diſt. 100. *Gregorius*. 507

Panem cœleſtem, 64. *de conſec.* diſt. 2. *Auguſtinus*, CR 1186

Panis eſt, 55 *de conſec.* diſt. 2. *Ambroſius*, CR 1183

Panis & Calix. 39. *de conſec.* diſt. 2. *Ambroſ.* CR 1176

Paratus, 2. xxiii. q. 1. *Auguſtinus*, CR 737

Parochiæ, 4. xxxv. q. 5. *Zacharias Papa*, 1119

Parochiano, 14. finale, *de ſepulturis*, tit. 28. Lib. 5. Gregorius IX. 443

Parochianos, 14. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Alexander iii. PD 448

Parochianos, 9. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. L. 5. Alexander iii. 722

Parſimoniam, 5. diſt. 41, *Gangren. Conc.* CR 134

Parvuli, 14. xxii. q. 2. *Capitularia*, CR 775

Parvuli, 74. *de conſec.* d. 4. *Iſidorus*, 1225

Parvuli, 118. *de conſec.* d. 4. *Auguſtinus* 1241

Parvulos, 110. *de conſ.* d. 4. *Greg.* iii. forte ii. 1232

Paſce fame, 21. diſt 86. *Ambroſius*, Lib. de alienandis pauperibus, CR 262

Paſchæ ſolennitas, 23. *de conſecrat.* diſt. 5. *Carthagin. Conc. IV.* 1203

Paſtoralis, 52. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius III. PD 342

Paſtoralis, 5. *de cauſa poſſeſſion.* tit. 12. Lib. 2. Innocentius iii. PD 223

Paſtoralis, unic. de Clerico ægrotante, tit. 5. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 98

Paſtoralis. 28. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3 Innocen. iii. 452

Paſtoralis, 7. *de donationibus*, tit. 24. Lib. 3. Innocentius iii. 126

Paſtoralis, 4. *de Exceptionibus*, tit. 25. Lib. 2. Innocentius iii. 301

Paſtoralis, 8. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Innocentius iii. PD 279

Paſtoralis, un. de immun. Eccleſ. t. 13. *in Extr. Com.* L. 3. Benedictus XI. ex Clem. V. 376

Paſtoralis, 14. *de judiciis*, tit. 1. Lib. 2. Innocentius iii. 195

Paſtoralis, 20. *de jure patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Innocentius iii. 500

Paſtoralis, 9. *de his quæ fiunt a Prælatis*, tit. 10. Lib. 3. Innocentius iii. PD 402

Paſtoralis, 28. *de Officio & poteſtate Judicis delegati*, tit. 29. L. 1. Innocent. iii. PD 337

Paſtoralis, 11. *de officio judicis ordinarii*, tit. 31. L. 1. Innocentius iii. 153

Paſtoralis, 19. *de Privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Innocentius iii. 699

Paſtoralis, 14. *de reſcriptis*, t. 3. L. 1. Innoc. iii. 14

Paſtoralis, 1 *de Sacram. non iter.* tit. 16. Lib. 1. Innocentius iii. 107

Paſtoralis, 2. fin. de ſent. & re judicata, t. 11. *in Clem.* Lib. 2 Clemens V. *in Conc. Vienn.* 214

Paſtoralis officii, 41. vii q. 1. *Gregorius Papa*, CR 505

Paſtor Eccleſiæ, 7. i. q. 2. *Proſper.* 345

Paſtoribus, 10. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Celeſtinus iii. 694

Paternarum, 24. xv. q. 3. *Urbanus Papa*, CR 870

Patet profecto, 10. ix. q. 3 *Nicolaus Papa*, CR 529

Patet Simoniacos, 27. *ſæ.* 1. q. 7. *Paſchalis Papa*, CR 581

Patrum, unic. xxxii. q. 3. *Pelagius*, 982

Paulianiſtæ, 52. j. q. 1. *Innocentius*, 128

Paulum itaque, 6. ii. q. 1. *Gregorius*, CR 391

Paulus dicit, 28. ii. q. 7. *Gregorius*, CR 426

Paulus Apoſtolus, 45. ii. q. 7. *Gratianus*, CR 432

Paulus Petrum, 33. ii. q. 7. *Gloſſa ordinaria*, CR 428

Pauper, 72. xi. q. 5. *Iſidorus*, 576

Peccati venia non datur niſi correcto, Reg. V. de Reg. Juris, *in Sexto*, Bonifacius viii. 116

Peccatum, 7. *de pæn.* d. 4. *Auguſtinus*, CR 1078

Peccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum, Reg. IV. de reg. jur. *in Sexto*, Boniſ. viii. 116

Pecunia, 16. xvii. q. 4. *Theodorus in pænit.* 713

Pennata, 9. *de pæn.* d. 2. *Gregorius*, 1043

Peracta, 10. *de conſ.* d. 2. *Anacletus Papa*, CR 1167

Per adoptionem, 6. xxx. q. 3. *Digeſta*, CR 982

Per aquam, 9. *de conſ.* d. 4. *Ambroſius*, CR 1227

Per Baptiſmum, 2. *de conſ.* d. 4. *Auguſtin.* CR 1205

Per Catechiſmum, 2. de Cognation. ſpirituali, tit. 3. in Sexto, Lib. 4. Bonifacius viii. 132

Peregrina judicia, 12. iii. q. 6. *Sixtus Papa III.* 4 3

Per Eſaiam, 98. j. q. 1. *Auguſtinus*, CR 343

Per Exemptionem, 9. de privilegiis, tit. 7. *in Sexto*, L. 5. Bonifacius viii. 152

Perfecta pœnitentia, 40. *de pæn.* d. 1. *Jo. Chryſoſt.* 1020

Perfecta pœnitentia, 8. *de pæn.* d. 5. *Jo. Chryſoſt.* 1062

Per hoc, 17. de Hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viii. 148

Periculoſo, unic. *de ſtatu Regularium*, t. 16. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 114

Per liceitam, 25. j. q. 7. *Damaſus Papa*, 380

Per illicitam, 3. ix. q. 1. *Damaſus Papa*, 522

Per inquiſitionem, 26. *de Electione*, t. 6. L. 1. Innocentius iii. 52

Per Laicos, 20. xvi. q. 7. *Alexand. Papa II.* CR 702

Perlatum, 1. *de his, quæ vi metuſve*, tit. 40. L. 1. Alexander iii. PD 177

Perlatum, 1, *de jure patronatus*, tit. 38. L. 3. Ex Concilio Mediolanenſi, PD 492

Perlatum, 7. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. Lib. 4. Alexander iii. 582

Perlatum ad nos, 27. *de conſ.* d. 5. *Gregorius*, 1203

Perlatum eſt, 4. d. 80. *Gregorius*, 266

Perlatum eſt, 12. final, d 50. *Victor Papa*, 273

Perlatum eſt, 2. xix. q. 3. *Gregorius Papa*, CR 734

Perlatum eſt, 7. xxix. q. 2. *Toletan. Conc.* CR 955

Perlectis, 1. diſt. 25. *Iſidorus*, CR ad inſcriptionem & in fine, 80

Per literas, 2 de Præbendis, tit. 2. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. 221

Permittimus, unic. de ætate & qualitate, t. 10. *in Sexto*, L. 1. Boniſ. viii. 41

Permittimus, 47. *de ſentent. excommunicat.* t. 39. Lib. 5. Gregorius IX. 743

Perniciosam, 45. xviii. q. 2. *Innocentius II.* in Concilio Romæ habito, CR 749

Perniciosam, 1. *de offic. Jud. ordinarii*, t. 32. L. 1. Ex *Synodo* Joannis Papæ, 149

Perniciose, 21. *de pæn.* d. 1. *Auguſt.* CR 1016

Perniciosus, 11. *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. L. 3. Honorius iii. 539

Per noſtras, 26. *de jure patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Innocentius iii. 498

Perpendimus, 23. *de ſent. Excommun.* tit. 39. Lib. 5. Clemens iii. PD 726

Perpetuo, 5. *final.* de cenſibus, tit. 20. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 123

Perpetuo, 7. de Electione, t. 6. *in Sexto*, L. 1. Gregorius X. *In gener. Conc. Lugdun.* 15

Perpetuo, unic. de poſtulatione Prælatorum, tit. 5. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 9

Per

Digitized by Google

Index Capitulorum omnium.

Per principalem, 123. j. q. 1. *Nicolaus Papa*, 351
Per principalem, 21. *fin.* ix. q. 1. *Nicolaus Papa*, 531
Per ſcripta, 5. ii. q. 6. *Stephanus Papa*, 437
Per ſingulas. 1. ix. q. 3. *Martinus Papa*, id eſt, *Bracarenſis* in Capitulis. 526
Per ſingulas, 2. ix. q. 3. *Antiochen. conc.* CR 526
Per ſingulas, 1. xvi. q. 3. *Calcedon. Conc.* & *Gelaſius Papa*, & *Tolet. Conc.* CR 646
Perſonas, 4. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. *Alexander* iii. PD 325
Perſonas, 20. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. *Alexander* iii. 258
Per tuas, 38. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius iij. 346
Per tuas, 9. *de Arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. Innocentius iij. PD 188
Per tuas, 6. *de Conditionibus appoſitis*, tit. 5. Lib. 4. Innocentius iij. PD 516
Per tuas, 5. *de Donationibus*, tit. 24. Lib. 3. Innocentius iii. PD 425
Per tuas, 7. *de Majorit. & obedient.* tit. 33. L. 1. Innocentius iii. PD 162
Per tuas, 10. *de probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Innocentius iii. PD 211
Per tuas, 12. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. Lib. 4. Innocentius iii. 583
Per tuas, 40. *de ſentent. Excommunic.* tit. 39. Lib. 5. Innocentius iii. PD 753
j. Per tuas, 32. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius iii. 619
ij. Per tuas, 35. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius iii. PD 621
iij. Per tuas, 37. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius iii. PD 622
Per tuas, 48. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. Honorius iii. PD 270
Per tuas, 10. *de voto, & voti redemptione*, tit. 34. L. 3. Innocent. iii. 479
Per venerabilem, 13. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. L. 4. Innocent. iii. PD 583
Pervenit, 2. *de adulteriis & ſtupro*, tit. 16. Lib. 5. Gregorius, 659
j. Pervenit, 13. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. *Alexander* iii. PD 328
ij. Pervenit, 28. *de appellationibus*, tit. 28. L. 2. *Alexander* iii. PD 332
Pervenit, 3. *de Arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. Alexander iii. 186
Pervenit, 5. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Paſchalis iii. PD 501
Pervenit, 1. *de conjugio leproſorum*, tit. 8. Lib. 4. *Alexander* iii. 562
Pervenit, 5. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. *Alexander* iii PD 445
Pervenit, 4. *de Emptione & Venditione*, tit. 17. Lib. 3. Celeſtinus iii. PD 412
Pervenit, 1. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. Alexander iii. PD 882
Pervenit, 8. *de Fidejuſſoribus*, t. 22. L. 3. Lucius iii. 422
Pervenit, 2. *de immunitate Eccleſiarum*, tit. 49. Lib. 3. Gregorius, 530
j. Pervenit, 2. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Gregorius ii. 287
ij. Pervenit, 3. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Gregorius ii. PD 287
Pervenit, 13. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. L. 4. Celeſtinus iii. 582
Pervenit, 17. *de ſentent. Excommunicat.* tit. 39. Lib. 5. Clemens iii. PD 725
j. Pervenit, 4. *de teſtibus cogendis*, tit. 21. Lib. 2. Alexander iii. 273
ij. Pervenit, 5. *de teſtibus cogendis*, tit. 21. Lib. 2. Alexander iii. PD 874
ij. Pervenit ad me, 27. xxiii. q. 2. Gregorius, 729
Pervenit ad me, 12. *de conſec.* d. 3. Gregorius, 1200
Pervenit ad nos, 9. d. 50. Gregorius, 162
Pervenit ad nos, 1. d. 84. Gregorius, 255
Pervenit ad nos, 21. d. 51. Gregorius, CR 261
Pervenit ad nos, unic. diſt. 101. *Carthaginenſe Concilium*, CR 308
Pervenit ad nos, 13. j. q. 3. Gregorius vii. CR. 362
Pervenit ad nos, 39. ii. q. 7. Gregorius, 436
Pervenit ad nos, 20. vii. q. 1. Gregorius, 500
Pervenit ad nos, 39. xi. q. 1. Gregorius, 553
Pervenit ad nos 9. xvi. q. 1. *Paſchalis II.* 669
Pervenit ad nos, 3. xvi. q. 7. Gregorius vii. CR 697
j. Pervenit ad nos, 20. xviii. q. 2. Gregorius 727
Pervenit ad nos, 1. xxvi. q. 5. Gregorius, 898
Pervenit ad nos, 15. xxvii. q. 1. Gregorius, CR 918
Pervenit ad nos, 3. xxx. q. 1. *Deuſdedit S. R. E. Epiſcopus*, CR 956
Pervenit ad noſtras, 6. d. 18. *Chalced. Conc.* CR 51
Pervenit ad notitiam, 29. *de conſec.* diſt. 2. *Rhemenſe Concilium*, 1172
Pervenit ad ſanctam, 26. final. diſt. 86. *Chalcedonenſe Concilium*, 263
Pervenit ad ſanctum, 14. d. 93. *Nican. Conc.* CR 210
Pervenit in ſanctam, 1. xxi. q. 2. *Nuaſius Epiſcopus*, CR ad inſcriptionem, & in fine, 746
Pervenit, 1. d. 95. Gregorius, 286
Per veſtras, 7. *de donat. inter virum & uxorem*, tit. 20. L. 4. Innoc. iii. PD 594
Peſſimam, 32. xxiii. q. 8. Innocentius iii. in univerſali Concilio, 841
P. & G. 40. *de officio & poteſtate Judicis delegati*, t. 29. L. 1. Gregor. ix. 146
Petiiſti, 17. vii. q. 1. *Zacharias Papa*, CR 498
Petimus, 19. xi. q. 1. *Carth. Conc.* iii. CR 548
Petiſtis, 20. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Innocentius iii. 699
Petitio, 24. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Honorius iii. 657
Petitio, 31. *de jurejurando*, tit. 24. L. 2. Honorius iii. PD 208
Petitio. 9. *de procuratoribus*, tit. 38. Lib. 1. Honorius iii. PD. 175
Petrus Diaconus, unic. d. 39. Gregorius, 129
Petrus Diaconus, 17. *de homicidio voluntario*, tit. 12. L. 5. Innocentius iii. PD 651
Petros doluit, 1. *de pæn.* d. 1. *Ambroſius*, 1012
Petrus poteſtatem, 40. ii. q. 7. *Gregorius* CR 430
Petrus qui Thabitam, 16. xxii. q. 8. *Gregorius*, 854
Petrus Simoni, 19. j. q. 1. *Ambroſius*, CR 314
Pia, 1. de Exceptionibus, t. 12. *in Sexto*, L. 2. Innoc. iv. *in Conc. Lugd.* 70
Piæ mentis, 26. xvi. q. 7. *Gelaſius Papa*, 703
Piæ ſolicitudinis, 1. de Præbendis & dignitatibus, t. 2. *in extr. com.* L. 3. Bonif. viii. 334
Piſanis, 19. finale, *de reſtitutione ſpoliatorum*, t. 13. L. 2. Gregorius IX. 234
Pitacium, 8. xxx. q. 3. *Zacharias*, CR 966
Planum eſt, 45. *de pæn.* d. 3. *Auguſtinus*, CR 1076
Placet, 12. *de converſione conjugatorum*, tit. 32. L. 3. Celeſtinus iii. PD 468
Placet omnibus, 5. d. 65. *Carth. Conc. II*, 218
Placita ſecularia, 2. xv. quæſt. 4. *Ex Concilio apud Erpheſfurt*, CR 654
Placuit, 1. *de Emptione & Venditione*, tit. 17. L. 3. Ex Concil. apud Valen. 411
Placuit, 1. *de præſcriptionibus*, t. 26. L. 2. Ex Concilio Africano, 107

h   Pla-

Placuit, 1. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. ea Conc. Macſan. 251

ij. Placuit communi, 8. xvi. q. 1. *Eugenius Papa*, CR 263

Placuit de infantibus, 2. j. q. 4. *African. Conc.* 363

Placuit de infantibus, 111. *de conſecrat.* diſt. 4. *Carthaginenſe Concil V.* CR 1332

Placuit enim, 53. ii. q. 7. *Hadrianus Papa*, CR 453

Placuit Epiſcopos, 53. d. 38. *Carth. Conc. V.* CR 103

Placuit etiam, 11. d. 90. *Agath. Conc.* 272

Placuit huic ſanctæ, 4. d. 16. *Sexta Synod.* CR 38

Placuit huic ſanctæ, 8. xvi. q. 3. *Gelaſius*, CR 689

Placuit igitur 152. *de conſ.* d. 4. *Milevit. Conc.* 1245

Placuit omnibus, 14. d. 12. *Bracar. Conc.* CR 28

Placuit omnibus, 12. x. q. 1. *Bracar. Conc. II.* 534

j. Placuit omnibus, 1. xvi. qu. 1. *Nicæna Synodus*, CR. ad inſcriptionem, 661

Placuit per omnia, 7. xiii. q. 2. *Melchiades Papa*. CR 628

Placuit pro communi, 4. vi. q. 3. *Concil. apud Comp.* 488

Placuit ſancto Conventui, 2. iv. q. 2. & 3. *Matiſcenſe Concilium.* 467

Placuit univerſo, 30. xi. q. 3. *African. Conc.* CR 560

Placuit ut altaria, 26. *de conſ.* d. 1. *Afric. Conc.* 1153

Placuit ut ante, 5. d. 77. *Carth. Conc. III.* 238

Placuit ut ante, 14. xx. q. 1. *Carth. Conc. III.* CR 738

Placuit ut a nullo, 27. vii. q. 1. *Carth. Conc. III.* 541

Placuit ut a quibuſcunque, 9. ii. q. 6. *Julius Papa*, 467

Placuit ut Clericus 1. xxi. q. 5. *Agath. Conc.* CR 749

Placuit ut conſervato, 1. d. 18. *Cabilon. Conc.* CR 45

Placuit ut deinceps, 2. ix. q. 2. *Urbanus Papa*, CR 523

Placuit ut deinceps, 3, final. *de pœnis*, diſtinct. 6. *Urbanus Papa II.* 1092

Placuit ut de Ordinatione, 22. j. qu. 1. *Bracarenſe Concil. II.* 318

Placuit ut dies, 24. *de conſec.* diſt. 3. *Carthaginenſe Conc. V.* forte IV. 1203

Placuit ut Epiſcopi, 3. xxi. q. 3. *Carth. Conc. III.* 746

Placuit ut Epiſcopi, 1. xii. q. 3. *Carth. Conc. III.* 620

Placuit ut hi, 11. final. xxxvi. q. 2. *Aquiſgranenſe Concilium*, CR 1146

Placuit ut nemini, 21. vii. q. 1. *Carth. Conc. V.* 500

Placuit ut nullus, 102. j. q. 1. *Bracarenſe Concilium II.* CR 346

Placuit ut nullus, 1. x. q. 3. *Bracar. Conc. II.* 540

Placuit ut omnes, 9. *de conſecr.* diſt. 3. *Agathenſe Concil.* CR 1199

Placuit ut Ordinandis, 7. d. 38. *Carth. Conc. III.* 127

Placuit ut pœnitentes, 68. d. 50. Tolet. *Conc. I.* 173

Placuit ut poſtquam, 25. *de conſecr.* diſtinct. 3. *Bracarenſe Conc. II.* 1103

Placuit ut Presbyteri, 35. ii. q. 6. *Milevit. Conc.* CR 416

Placuit ut Presbyteri, 31. xii. quæſt. 2. *Carthaginen. Concil. unic.* CR 611

Placuit ut qui, 12. xiii. q. 5. *Bracar. Conc. I.* 815

Placuit ut quicunque, 3. d. 71. *Milev. Conc.* CR 226

Placuit ut quicunque, 4. d. 74. *Cart. Conc.* CR 229

j. Placuit ut quicunque, 11. quæſt. 1. *Carthaginenſe Concil. VIII.* CR 546

Placuit ut quicunque, 15. xvi. q. 3. *Afric. Conc.* CR 691

Placuit ut quicunque, 2 xvi. q. 6. *Milev. Conc.* CR 695

Placuit ut quicunque, 153. *de conſecr.* diſt. 4. *Malevitan. Conc.* CR 1245

Placuit ut quicunque, 154. *de conſecrat.* diſt. 4. *Milevitan. conc.* 1245

Placuit ut quicunque, 156. finale, *de conſec.* diſt. 4. *Milevit. Concil.* 1240

ij. Placuit ut quiſquis, 43. xi. q. 1. *Carth. Conc. III.* CR 554

Placuit ut quoties, 1. j. q. 8. *Bracar. Conc. II.* 352

Placuit ut quotieſcunque, 10. diſtinct. 18. *Carth. Concil. V.* CR 52

Placuit ut quotieſcunque, 1. iii. q. 10. *Cart. Conc. VII.* 403

Placuit ut ſecundum, 5. xxxii. q. 7. *Milevit. Conc.* 596

Placuit ut ſi, 3. fin. vi. q. 2. *Afric. Conc.* CR 487

Placuit ut ſi, 10. xxxiij. q. 2. *Tolet. Conc. I.* 1008

Placuit ut ſi quis, 1. ii. q. 4. *Bracar. Conc. II.* 405

Placuit ut ſi quis, 2. xxi. q. 2. *Hiſp. Conc. II.* CR 745

Placuit ut unuſquiſque, 103. i. qu. 1. *Bracarenſe Concilium V.* 346

Plebiſcita, 2. d. 2. *Iſidorus*, 3

Plebs Diœcenſis, 11. d. 23. *Gelaſius Papa*, 208

Plerique, 5. viii. q. 1. *Hilarius Papa* in Synodo Romana, CR 513

Plerique, 3. xiv. q. 3. *Ambroſius*, CR 639

Plerique, 64. *de conſ.* d. 4. *Tolet. Conc. IV.* 1229

Plerique, 7. *de palliis*, tit. 35. Lib. 1. Innoc. III. in Conc. gener. 167

Plerumque, 4. *de donationibus inter virum & uxorem*, t. 20. Lib. 4 Clemens III. PD 591

Plerumque, 23. *de Reſcriptis*, t. 5. L. 1. Innoc. iii. 18

Plerumque boni. 27. ij. q. 7. *Auguſtinus* CR 424

Plerumque contingit, 88. xi. q. 3. *Gregorius Papa*, 510

Pluit dominus, 40. *de pœn.* d. 1. *Gregorius*, CR 1071

Plures, 14. xvi. q. 1. *Pelagius*, CR 677

Pluralis locutio duorum numero eſt contenta, Reg. XL. de Reg. jur. in *Sexto*, Bonifacius viii. 187

Plures, 1. *de uſuris*, t. 19. L. 5. Alexand. iii. PD 623

Plures ab uno, 2. fin. de jure patronatus, t. 12. *in Clem.* L. 3. Clemens V. 236

Plurimos ſacerdotes, 3. d. 82. *Syricius Papa*, 252

Plus ſemper in ſe continet quod eſt minus, Reg. XXXV. de reg. jur. *in Sexto*, Boniſac. viii. 137

Pœnæ ſicut, 18. *de pœn.* d. 1. *Digeſta*, 1014

Pœna illorum, 2. xxiii. q. 5. *Auguſtinus*, 810

Pœnale, 13. xiv. q. 5. *Auguſtinus*, CR 644

Pœnitentem, 9. xxvi. q. 7. octava Syn. CR 910

Pœnitentes, 63. d. 50. *Agat. Conc.* 376

Pœnitentes, 3. d. 55. *Hilarius* in Conc. Rom. 189

Pœnitentes, 10. *de pœn.* d. 3. *Auguſtinus*, 1062

Pœnitentia, 62. *de pœn.* d. 1. *Leo Papa*, 1028

Pœnitentia, 1. *de pœn.* d. 3. *Ambroſius*, 1061

Pœnitentia, 4. *de pœn.* d. 3. *Auguſtinus*, 1061

Pœnitentiam, 13. fin. xxxiii. q. 4. *Arelat. Conc.* 1097

Pœnitentiam agere, 6. *de pœn.* d. 3. Gregorius, 1062

Pœnitentibus, 3. xxvi. q. 7. *Carth. Conc. III.* 909

Ponderet, 14. d. 50. *Calixtus Papa I.* CR 122

Pontifices, 4. vii. q. 3. *Nicolaus papa*, 492

Pontifices, 5. xii. q. 5. *Agat. Conc.* 610

Porrecta, 6. *de confirmatione utili vel inutili*, t. 30. ult. L. 2. Innoc. iii. PD 355

Porrectum, 13. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Clemens iii. PD 458

Porro, 1. *de Clericis pugnantibus in duello*, tit. 14. L. 5, *Alexander* iii. 658

Porro, 3. *de divortiis*, t. 19. L. 4. *Alexand.* iii. 589

Porro, 7. *de privilegiis*, t. 33. L. 5. *Alexand.* iii. 698

Porro, 7. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. L. 5. *Alexand.* iii. 722

Porro cujus, in princ. vi. q. 4. Gratianus, 439

Porro de affinitate, 3. xxxv. q. 5. *Gregorius Papa*, CR 1119

Porro duorum, 22. *fin.* xxxv. q. 2. & 3. *Paſchalis II.* 1115

Porro & Hieroſolymitanum, 2 *fin.* d 22. *Anacletus*, 221

Porro gloria, 56, *de conſ.* d. 1. *Nicolaus Papa*, CR 1168

Porro illi, 31. *de pœn* d. 1. Proſper, 1017

Porro Moyſi, 6. *fin.* d. 24 *Anacletus*, 257

Porro ſcias, 4. d 63. *Nicolaus Papa I.* 206

Porro ſi, 14. xvi. q. 3. *Joan Papa* viii. 690

Poſſeſſio, 2. xvi. q. 5. *Tolet. Conc. IV.* CR 685

Poſſeſſiones, 61. xii. q. 2. Symmachus Papa, 610

Poſſeſſiones, 1. xvi. q. 4. *Urbanus II.* 694

Poſſeſſiones, 20. *de rebus Eccleſiæ alienandis*, tit. 13. L. 3. Innocentius iii. 408

Poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit, Reg. II. de reg. jur. *in Sexto*, Bonif. viii. 156

Poſt

Poſt appellationem, 31. ij. qu. 6. *Dygeba*, CR 414
Poſt baptiſmum, 91. *de conſecr.* diſt. 4. *Rabanus*. 1229
Poſt Ceſſionem, 7. *de probationibus*, tit. 19. *Lib* 2. Innocentius iii. 248
Poſteaquam, 21. xxv. qu 2. *Pelagius*, 888
Poſtea ſignatur, 63. *de conſecr.* diſt. 4. *Rabanus*, 1223
Poſtea tanguntur, 68. *de conſecr.* diſt. 4. *Rabanus*, CR 1223
Poſt Electionem, 7. *de Conceſſione Prabenda*, tit. 8. Lib. 3. Innocentius III. PD 393
Poſt miſerabilem, 32. *de uſuris*, tit. 19. Lib. 5. Innocentius III. 666
Poſt Paſcha, 10. diſt. 76. *Iſidorus*, 236
Poſtquam, 1. de accuſationibus, tit. 1. *in Sexto* Lib. 5. Bonifacius viij. 331
Poſtquam, 3. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Gregor. iij. 16
Poſtquam aſcenderit, 58. *de conſecr.* diſt. 4. *Rabanus*. 1128
Poſtquam hoſtilis, 49. xvj. qu 1. *Gregorius*, CR 675
Poſtquam pretio, 13. xiij. qu. 2. *Hieronymus* 631
Poſtquam quenquam, 11. diſt. 50. *Gregorius*, 160
Poſtquam te, 61. *de conſecr.* diſt. 4 *Rabanus*. 1222
Poſtquam vos credere, 78. *de Conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, 1226
Poſt quingentos, 9. xvj. qu. 1. *Gelaſius Papa*, CR 289
Poſt ſuſceptum, 5. xxx. qu. 3. *Paſchalis II.* CR 901
Poſt tranſlationem, 32. *de renuntiatione*, tit. 9. Lib. 1. Innocentius III. 87
Poſtremo, 36. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Lucius III. 134
Poſtulaſti, 14. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Innocentius III. 103
Poſtulaſti, 21. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Innocentius III. 650
Poſtulaſti, 14. *de Judæis*, tit. 6. L. 5. Innoc. III. 632
Poſtulaſti, 30. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Innocentius III. 500
Poſtulaſti, 10. de Præbendis, & dignitatibus, tit. 2. *in Extrav. Comm.* L. 3. Joannes XXII. 345
Poſtulaſti, 21. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Innocentius III. 463
Poſtulaſti, 27. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Innoc. III. 20
Poſtulaſtis, 7. *de Clerico excommunicato*, tit. 27. Lib. 5. Innocentius III. 678
Poſtulaſtis, 15. *de conceſſione prabenda*, tit. 8. Lib. 3. Innocentius III. 397
Poſtulaſtis, 11. final. *de voto, & voti redemptione*, tit. 34. Lib. 3. Honorius iij. PD 479
Poſtulationem, 5. *de Poſtulatione Prælatorum*, tit. 5. Lib. 1. Innocentius III. 35
Poſtulatus, 6. iij. qu. 7. *Beda*. 458
Poſt uxoris, 5. xxx. qu. 4. *Paſchalis II.* 963
Poteſt diſcuſſus, 31 *de pæn.* diſt. 2. *Gregorius*, 1044
Poteſt fieri, 32. *de pæn.* diſt. 1. *Ambroſius* CR 1012
Poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum, Reg. LXviij. de Regulis Juris *in Sexto*, Bonifacius VIII. 819
Potuit Emphyteuta, 4. *finale de Locato, & conducto*, tit. 18. Lib. 3. Gregorius ix 414
Præcepit, 19. xxxii. qu. 5. *Hieronymus*, 993
Præcepta Canonum, 13. diſt. 55. *Gelaſius Papa* CR 192
Præcepta ſynodalia, 5. *de conſecr.* diſt. 1. *Gelaſius*, CR 1149
Præceptis Apoſtolicis, 2. diſt. 12. *Gregorius Papa IV.* CR ad inſcriptionem & in fine 83
Præceptum 6. *finale* ij. qu. 2. *Zepherinus Papa*, 892
Præceptum, 21. xxvij. qu. 3. *Toletan. Concil.* XII. 993
Præcipiendum eſt, 15. xiij. qu. 2. *Varenſe Concil.* ſeu *Vajenſe*, CR 831
Præcipimus, 10. diſt. 34. *Gregorius* 215
Præcipimus, 12. diſt. 90. *Innocentius II.* 272
Præcipimus, 26. *finale*, diſt. 93. *Sexta Synodus*. 285
Præcipimus, 24. xij. qu. 1 *Canones Apoſtolorum*. 595
Præcipimus, 53. xxi. qu. 1. *Gregorius Junior*. 676
Præcipimus, 3. xvj. qu. 2. *Nicolaus Papa II.* 684
Præcipimus, 5. *finale* xxj. qu. 2. *Innocentius II.* CR 745
Præcipimus, 5. *fin.* xxj. q. 4. *Innocentius Papa*, CR 748
Præcipue, 3. xj. qu. 3. *Nicolaus Papa*, CR 517
Prædia, 5. xij. qu. 2. *Pius Papa*, 587
Prædicandum eſt, 17. *finale*, xxij. qu. 2. *Eutychianus Papa* CR 755
Prædicatos, 64. xvj. qu. 1. *Septima Synodus*, CR. 640
Prædixerat, 75. *de pæn.* diſt. 3. *Hieronymus* 1030
Prælatis, 2. de homicidio, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 346
Prælatorum 27. finale *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Gregorius ix. 608
Præſens, 4. xx. qu. 3. *Nicolaus Papa*. 740
Præſentata, 50. *de teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2 Honorius iij. 270
Præſente Presbytero, 18. diſt. 93. *Carthag. Concil. IV.* 281
Præſens, unic. de baptiſmo, & ejus effectu, tit. 15. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Concil. Viennenſi*. 239
Præſenti, 3. fin. de cenſibus exact. &c. tit. 13. *in Clem.* L. 3. Clemens V *in Concilio Viennenſi*. 258
Præſenti, 1. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. Ex Concilio Matiſcon. 628
Præſenti, 3. de Officio Legati, tit. 15. *in Sexto* Lib. 1. Bonifacius viij. 42
Præſenti, 9. fin. de Officio Ordinarii, tit. 16. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius VIII. 53
Præſenti, 34. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 95
Præſenti, 10. de ſent. Excommunicationis tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Gregorius x. 165
Præſenti Concilio, 18. diſt. 54. *Matiſc. Conc. I.* CR 186
Præſenti Decreto, 2. v. qu. 2. *Sylveſter*, CR. 471
Præſentium, 3. *de Clerico percuſſore*, tit. 25. Lib. 5. Alexander iij. 675
Præſentium, 3. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Alexander III. 108
Præſentium, 31. *de Teſtibus, & atteſtationibus*; tit. 20. L. 2. Innocentius III. 262
Præſentium, 2. de teſtibus, & atteſtationibus, tit. 10. *in Sexto Lib.* 2. Gregorius IX. 67
Præſentium Latoris, 3. vij. qu. 1. *Gregorius*, CR. 492
Præſentium portitorem, 8. *fin. j.* qu. 5. *Urbanus II.* 362
Præſidentes, 6. de hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 5. Alexander iv. 155
Præſul non damnabitur, 2. ij. qu. 4. *Sylveſter Papa*, in Synodo Rom. CR 405
Præſumant, 2. xvj. qu. 3. *Gelaſius* 286
Præſumitur ignorantia, ubi ſcientia non probatur, Reg. XLvij. de Reg. juris, *in Sexto*, Bonifacius viij. 182
Præſumunt, 22. ij. qu. 7. *Auguſtinus*, 423
Præterea, 5. *de ætate, & qualitate*, tit. 14. Lib. 1. Alexander iii. 59
j. Præterea, 22. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander III. 130
ij. Præterea, 40. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Celeſtinus iij. 135
Præterea, 1. *de Apoſtatis*, tit. 9. Lib. 5. Alexan. iii. 645
Præterea, 8. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Alexan. iij. 503
Præterea, 2. *de Clerico percuſſore*, tit. 25. Lib. 5. Gregorius. 675
Præterea, 1. *de converſione Conjugatorum*, tit. 32. Lib. 3. Alexander iij. 464
Præterea, 2. *de dilationibus*, tit. 8. Lib 2. Celeſtinus iij. PD 135
j. Præterea, 4. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Ex Concil. *Lateranenſi* ſub Alexandro iij. 493
ij. Præterea, 25. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Lucius iii. 497
Præterea, 3. *de officio, & poteſtate Judic. delegat.*, tit. 29. Lib. 1. Alexander III. 149

Digitized by Google

Præterea, 24. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Alexander III. 375
Præterea, 1. *ne Prælati vices ſuas*, tit. 4. Lib. 3. Alexander iij. in Concilio Lateranenſi. 626
j. Præterea, 2. *de ſponſalibus, & matrimoniis*, tit. 1. L. 4 Innocentius iij. 637
ij. Præterea, 12. *de ſponſalibus, & matrimoniis*, tit. 1. L. 4 Alexander iij. 590
Præterea, 7. *de teſtibus cogendis*, tit. 21. Lib. 2. Celeſtinus iij. 274
Præterea, 29. *de teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Celeſtinus iij. 260
j. Præterea, 9. *de tranſactionibus*, tit. 36. Lib. 1. Lucius iij. 270
ij. Præterea, 10. *de tranſactionibus*, tit. 36. Lib. 1. Celeſtinus iij. PD 170
Præterea, 7. *de Vſuris*, t. 19. L. 5. Alexander iij. 665
Præterea devotionis, 32. xxiij. qu. 8. *Joannes VIII.* 832
Præterea frequentes, 1. diſt. 51. *Innocentius Papa.* 179
Præterea placuit, 7. diſt. 28. *Arelat. conc. III.* CR 91
Præterea ſolicitavis, 12. diſt. 23. *Nicolaus Papa.* 75
Præter hoc, 6. diſt. 38. *Alexander II.* CR 105
j. Precariæ, 4. x. qu. 2. *Mediomatricū Conc. forte Maldenſe*, CR 536
ij. Precariæ, 3. x. qu. 2. *Beluacenſe Conc.* 539
Precariæ, 44. xij. qu. 2. *Mediomatricen Concilio* CR 609
Precariæ, 4. *de Precariis*, tit. 14. Lib. 3. Ex Concilio apud Beluacen. 410
Precarium, 3. finale, *de Precariis*, tit. 14. Lib. 3. Gregorius ix 410
Presbyter, 1. *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. Lib. 3. Ex Concilio Agathenſi. 512
Presbyter, 2. *de peculio Clericorum*, tit. 25. Lib. 3. Ex Concilio Arelatenſi. 428
Presbyter, 3. finale *de Sacram. non iter.* tit. 16. Lib. 1. Gregorius ix. 167
Presbyter ante, 4. diſt. 78. *Neocæſarienſe Concil.* 240
Presbyter aut Diaconus, 12. diſt. 61. *Canon. Apoſtolorum* CR 247
Presbyter aut Diaconus, 2. *fin.* xv. qu. 3. *Nicolaus.* 653
Presbyter cum Diœceſim, 7. *final.* xiij. qu. 4. *Agath. Concil.* CR 628
Presbyter cum ordinatur, 8. diſt. 23. *Carthag. Concil. iv.* 74
Presbyter Euchariſtiam, 93. *de conſecr. diſt.* 2. *Wormat. Concil.* CR 1187
Presbyteri, unic. de Capellis Monachor. tit. 18. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 117
Presbyteri, 2. *de pœnis*, tit. 37. Lib. 5. Ex Concilio Triburienſi. 712
Presbyteri baptizatos, 120. *de conſecr.* diſt. 4. *Gregorius in Regeſto.* 1234
Presbyteri de occultis, 4. xxvj. qu. 6. *Evariſtus Papa.* 904
Presbyteri, Diaconi, 3. diſt. 24. *Gelaſius Papa.* CR 79
Presbyteri, Diaconi, 19. diſt. 34. *Agath. Concil.* CR 116
Presbyteri, Diaconi, 34. qu. 3. *Mileuitan. Conc.* CR 568
j. Presbyter inconſulto, 2. xxvi. qu. 6. *Carthag. Conc. iij.* 904
ij. Presbyter inconſulto, 14. *final.* xxvj. qu. 6. *Carthagin. Conc. iij.* CR 908
Presbyteri qui per Diœceſinas, 123. *de conſecrat.* diſt. 4. *Ex Concilio apud Valentias.* 1235
Presbyteri qui per Diœceſes, 4. diſt. 95. *Carthag. Concilium iv.* CR 287
Presbyteri quos, 2. diſt. 68. *Gregorius III.* 225
Presbyteri intus in Eccleſia, 13. final. diſt. 95. *Neocæſarienſe Concil.* CR 289
Presbyteris, 6. diſt. 27. *Caliſtus Papa ij.* CR 89
Presbyteri, 119. *de conſecr.* diſt. 4. *Innocentius Papa.* 1234
Presbyteri vero, in princ. diſt. 67. Gratianus. 221
Presbyter mane, 2. diſt. 91. *Nannetenſe Concil.* 273
Presbyter præſentes, 14. diſt. 95. *Martinus Papa*, id eſt, *Bracharenſis Concilio.* 289
Presbyterorum etiam, in princ. *diſt.* 56. Gratianus. 192
Presbyterorum filios, 1. diſt. 56. *Urbanus Papa ij.* 192
Presbyteros, 32. diſt. 50. *Ancyranum Concil.* CR 169
Presbyteros, 3. diſt. 93. *Gelaſius.* 266
Presbyterus, 38. xvj. qu. 1. *Gregorius*, CR 670
Presbyter quidam, 16. diſt. 82. *Gregorius.* 309
Presbyter ſi a plebe, 13. ij. qu. 5. *Ilerdenſe Concil.* CR 398
Presbyter ſi fornicationem, 5. diſtinct. 82. *Eliberin. Concilium*, CR 258
Presbyter ſi per pecuniam, 1. j. qu. 1. *Ex Regeſto Gregorii, forte Gregorius VII.* CR 309
Presbyter ſi uxorem, 9. diſt. 28. *Neocæſar. conc.* CR 91
Presbyter vel quilibet, 5. ij. qu. 3. *Gregorius Papa iij.* 396
Presbyterum, 16. diſt. 28. *Sexta Synod. in Trullo*, CR 94
Presbyterum, 3. diſt. 80. *Gregorius Papa.* 258
Presbyterum, 2. *de Clerico ægrotante*, tit. 6. Lib. 3. Eugenius Papa. 335
Presbyterum, 7. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Alexander iij. 650
Pridem præcipimus, 7. xviij. qu. 2. *Gregorius Papa.* 724
Prima actione, 13. xvj. qu. 2. *Hiſpal. Conc. ij.* 650
Prima annotatio, 11. diſt. 16. *Beda*, CR 44
Prima autem, 10. diſt. 16. *Bedæ*, fuit *Iſidorus*, CR 42
Prima Conſolatio, 41. *de pœn.* diſt. 3. *Ambroſ.* CR 1073
Primæ ſedis, 3. diſt. 99. *Africanum Concil.* 303
Prima igitur, 73. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1224
Prima quæſtio, in princ. xviij. qu. 1. Gratianus, CR 721
Prima quidem, 44. *de conſecr.* diſt. 2. *Auguſtinus*, CR 1178
Prima ſalus, 10. xxv. qu. 1. *Hormiſda Papa.* 815
Primates, 5. ij. qu. 1. *Felix Papa I.* CR 682
Primatus Epiſcopus, 6. diſt. 71. *Carthag. Concil. I.* 216
Primo gradu 6. xxxv. qu. 5. *Iſidorus*, CR 1120
Primo ſemper, 13. ij. qu. 1. *Melchiades Papa.* 816
Primum eſt, 8. xxij. qu. 2. *Auguſtinus*, CR 758
Primum interrogatur, 95. *de conſecr.* diſt. 4. *Raban.* 1229
Primum itaque, 6. *final.* diſt. 25. *Hieronymus.* 85
Primus homo, 34. *de pœn.* diſt. 2. *Ambroſius.* 1050
Princeps vitiorum, 12. *de pœn.* diſt. 2. *Auguſtinus.* 1050
Principali, 15. diſt. 63. *Pelagius*, CR 209
Principatus, 25. j. qu. 1. *Leo Epiſcopus.* 320
Principes ſeculi, 20. xxiij. qu. 5. *Iſidorus*, CR 816
Principium, 45. *fin. de pœn.* diſt. 2. *Gregorius.* 1059
Priſca Conſuetudo, 2. diſt. 100. *Gregorius*, 305
Priſtis igitur, 2. diſt. 55. *Gelaſius* CR 218
Priſcis quidem, 2. x. qu. 8. *Emeritenſe Concil.* CR 540
Privilegia, 3. diſt. 1. *Iſidorus*, CR 4
j. Privilegia, 1. xxv. qu. 2. *Anacletus* CR 834
ij. Privilegia, 2. xxv. qu. 2. *Leo Papa* CR. 834
iij. Privilegia, 17. xxv. qu. 2. *Leo Papa* 837
Privilegium, 63. xj. qu. 3. *Gregorius, forte Simplicius Papa*, CR 574
Privilegium, 4 de Verborum ſignificatione, tit. 12. in Sexto, Lib. 5. Bonifacius viij. 115
Privilegium perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona. Regula vij. de Regul. Juris in Sexto, Bonifacius viij. 136
Prius ergo, 6. iij. qu. 2. *Euſebius Papa.* 341
Prius eſt, 4. *finale*, iij. qu. 11. *Codex*, CR 464
Priuſquam, 4. diſt. 28. *Gregorius* CR 90
Priuſquam conveniant, 42. xxvij. qu. 2 *Joannes Chryſoſtomus* 948
Probinum, 17. xvj. qu. 1. *Pelagius Papa* CR 663
Proceſſis, 2. xx. qu. 3. *Toletan. Conc. VI.* CR 749
Procurationes, 23. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Innocentius iij. in Conc. gener. 309
Procurator, 38. de Electione, tit. 6. in Sexto, L. 1. Bonifacius viij. 38
Procurator, 9. finale, de Procuratoribus, tit. 19. in Sexto, L. 1. Bonifacius viij. 33
Procuratorem, 4. finale, de Procuratoribus, tit. 10. in Clem. Lib. 1. Clemens v. 204

Prodeſt,

Prodeſt, 4. xxiij. qu. 5. *Auguſtinus*, CR. 811
Prolatum quaſi, unic. tit. 10. de Crimine falſi in Extrav. Joannes XXII. 284
Pro dilectione, 95. *de conſecr.* diſt. 2. *Cyprianus* 1398
Productior eſt, 70 *de pen.* diſt. 3. *Auguſtinus*. 1062
Progeniem ſuam, 18. xxxv. qu. 2. & 3. *Gregor.* P. CR 1112
Prohibeas, 2. *de Magiſtris*, tit. 5. Lib. 5. Alexander iij. 626
Prohibemus, 7. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. ex *Concil. Lateran.* ſub Alexandro iij. 502
Prohibemus, 19. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. ex Concilio Lateranenſi. 448
Prohibendum, 24. *final.* diſt. 54. *Eliberit. Concil.* 188
Prohibeatur, in princ. diſt. 48. Gratianus. 134
Prohibentur, in prin. *diſt.* 83. Gratianus. 265
Prohibentur, 14. ij. qu. 1. *Decreta*. 116
Prohibere, 21. diſt. 23. *Anicetus Papa*, 77
Pro humana, 1. de homicidio, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 5. Innocentius iv. *in Concil. general. Lugdun.* 245
Pro illorum, 22. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius iij. PD 878
Pro *impenſis*, in princ. xv. *qu.* 2. Gratianus. 652
Pro membris, 4. xxiij. qu. 3. *Auguſtinus*, 782
Pronunciandum, 1. *de conſecr.* diſt. 5. *Lugdunenſe Concilium*, CR 1258
Pro obeuntibus, 21. xiij. qu. 2. *Gregorius Papa II.* 633
Prophetavit, 79. j. qu. 1. *Auguſtinus* CR. 334
Propoſito, 4. xxxii. qu. 5. *Auguſtinus*, CR 989
Propoſitum, 1. xx. qu. 3. *Leo Papa*. 740
Propoſitum, 1. *de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium*, tit. 7. Lib. 4. Alexander iij. PD. 562
Pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſiit poſſidere. Reg. XXXVI de Reg. jur. *in Sexto*, Bonifacius Viij. 187
Propoſuiſti, 2. diſt. 8. *Innocentius*, CR. 251
Propoſuiſti, 4. *de conſecratione Eccleſiæ*, tit. 40. Lib. 3. Innocentius iij. PD 511
Propoſuiſti, 19. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Gregorius ix. 203
Propoſuiſti, 4. *de Probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Gregorius viij. PD 247
Propoſuit, 4. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iij. 330
Propoſuit, 7. *de Clerico Excommunicato*, tit. 27. Lib. 5. Innocentius iij. PD 679
Propoſuit, 4. *de conceſſione Præbendæ*, tit. 8. Lib. 3. Innocentius iij. PD 390
Propoſuit, 2. *de conjugio ſervorum*, tit. 9. Lib. 4. Alexander iij. PD 563
Propoſuit, 6. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Alexander iij. 101
Propter, 13. *de conſecr.* diſt. 4. *Leo Papa*, CR 1208
Propter, 10. finale, *de Donationibus*, tit. 24. Lib. 3. Gregorius ix. 428
Propter, 3. *de Locato, & conducto*, tit. 18. Lib. 3. Gregorius ix. 414
j. Propter Eccleſiaſticas, 3. diſt. 19. *Antioch. Conc.* CR 10
ij. Propter Eccleſiaſticas, 15. diſt. 18 *Concilium Martini Papæ*, id eſt, *Bracar.* quod non eſt hic CR 53
Propterea, 8. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Gregorius. 741
Propter eos, 26. viij. qu. 1. *Calced. Concil.* 508
Propter gloriam, 69. *de conſecr.* diſt. 4. *Ambroſius*, 1223
Propter ſuperfluam, 22. ij. qu. 6. *Theod. Leg.* CR 410
Propter totius, 10. diſt. 18. *Conſtantinop. Synodus*, CR 52
Propter vitandum, 85. *de conſecr.* diſt. 4. *Toletan. Concilium III.* 1228
Pro qualitate, 7. xxvj. qu. 7. *octava Synodus*, CR 509
Pro reverentia, 15. diſt. 44. *Toletan. Concil.* 142
Provida 44 de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 35
Provide, 2. de ſent. Excommunicationis, tit. 10. *Extrav. Com.* Lib. 5. Bonifacius viij. 404
Provideas, 2. *de officio Vicarii*, tit. 28. Lib. 1. Alexander iij. 125
Providendum quoque. in princ. diſt. 63. Gratianus. 254
Provinciæ, 1. diſt. 99. *Anacletus Papa* CR 302
Prout nobis, 4. *de dolo, & contumacia*, tit. 14. Lib. 2. Urbanus iij. 1216
Prudentes, 11. *de Donationibus*, tit. 24. Lib. 3. Gregorius PD 424
Prudentiam, 2. finale, *de mutuis petitionibus*, tit. 4. Lib. 2. Celeſtinus iij. 207
Prudentiam, 21. *de officio, & poteſtat. Jud. deleg.* tit. 29. Lib. 1. Celeſtinus iij. 132
Pſalmiſta, 20. diſt. 23. *Carthag. Concil. IV.* 77
Puberes, 3. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. Iſidorus. 547
Publicato ſcrutinio, 58. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Gregorius ix. 73
Pudenda, 33. xxiv. qu. 1. *Pelagius Papa*. 858
Pudicus, in princip. *diſt.* 43. Gratianus CR. 137
Pudor eſt, 1. xxxij. qu. 2. *Ambroſius*, 977
Puellæ, 11 xx. qu. 2. *Triburienſe Concil.* 739
Puellæ, 8. xx. qu. 1. *Leo papa*. 717
Pueri ad ſacros, 120, 1. qu. 2. *Gregorius*, CR 310
Pueri ante annos, 19. xxij. qu. 5. *Eliberit. Conc.* CR 773
Pueris, 1. *de delictis puerorum*, tit. 23. Lib. 5. Gregorius. 674
Pueris, 60. finale, *de ſent. Excommunicationis*, tit. 39. L. 5. Gregorius ix. 742
Pulchra etiam, 18. diſt. 86. *Ambroſius*, CR 261
Pulſatus, 3. iij. qu. 6. *Fabianus*. 450
Pura & ſimplex, 17. iij. qu. 9. *Ambroſius*. CR 462
Purgationem, in princ. xv. *qu.* 5. Gratianus. 855
Puro Chriſtianum, 16. xxxij. qu. 5. *Auguſtinus*. 992
Puto quod ſine, 35. ij. qu. 7. *Auguſtinus*. 428
Putant quidam, 2. xiv. qu. 2. *Hieronymus*. 819

Q

Q*UIA autem*, in princ. ij. *qu.* 3. Gratianus. 392
Quacunque arte, 9. xxij. qu. 5. *Iſidorus*, 771
Quadrageſima, 5. *fin.* diſt. 4. *Ambroſius*, CR 5
Quadrageſima, 16. *de conſecr.* diſt 5. *Gregorius*, 1248
Quæ ad perpetuam, 3. xxv. qu. 1. *Leo Papa*. CR 179
Quæ à jure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda. Reg. xxxviij. de reg. juris, *in Sexto*, Bonifacius viij. 187
Quæ Chriſto, 10. xxvij. qu. 1. *Innocentius* CR 917
Quod circa ordinandos, in princ. *diſt.* 91. Gratianus. 308
Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi. Reg. LXIV. de Reg. Juris, *in Sexto*, Bonifacius VIII. 188
Quæ contra mores, 2. diſt. 8. *Auguſtinus*. 12
Quæcunque, 2. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Ex Concilio Triburienſi, PD 492
Quæcunque à parentibus, 20. xxv. qu. 2. *Codex Theodoſianus*, CR 818
Quæcunque Contentiones, 7. xj. qu. 1. *Marcellinus Papa*, CR 545
Quæcunque enim, 6. *de pæn.* diſt. 4. *Beda*. 1073
Quæcunque mulier, 1. diſt. 30. *Gangren. Concil.* CR. 96
Quæcunque res, 5. x. qu. 1. *Antioch. Concil.* CR 538
Quædam Capitula, 5. diſt. 96. *Calced. Concilium* in vij. actione 292
Quædam cum fratre, 19. xxij. qu. 7. *Concilium quoddam, ut Capitulum est* CR 1900
Quædam etiam, 6. diſt. 2. *Iſidorus* CR. 2
Quædam Lex terrena, 20. xxxv. qu. 2. & 3. *Gregor.* 1514
Quæ de cauſa, 9. ij. qu. 5. *Gregorius*. 397
Quæ de Eccleſiis, unic. de offic. Vicarii, tit. 7. *in Clem.* L. 1. Clemens V. *in Conc. Vienn.* 202
Quæ dignior, 46. xxiv. qu. 1. *Ambroſius*. 854

Digitized by Google

Quæ in Eccleſiarum, 7. *de conſtitutionibus*, tit. 2. Lib. 1. Innocentius III. PD 1
Quæ ipſis ſacerdotibus, 5. diſt. 38. *Ex dictis Auguſtini*, &c. CR 127
Quælibet occulta, 10. diſt. 40. *Gregorius*, 182
Quæ Lotharius, 16. ij. qu. 1. *Nicolaus Papa*, CR 387
Quæ multoties, 7. *de Reg. Juris*, tit. 41. ultim. Lib. 5. Stephanus Papa PD 754
Quæras hic aliquis, 44. *de pœn.* diſt. 3. *Hieronymus*, 1075
Quærendum eſt, 18. ij. qu. 7. *Calixtus Papa*. 422
Quærendum eſt, 6. *de pœn.* diſt. 2. *Beda*, 1043
Quæ renti, 26. *de officio, & poteſtate judicis delegati*, tit. 29. Lib. 1. Innocentius iij. 185
Quærenti, 20. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Innocentius III. 746
Quæris a me, 129. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, 1287
Quæris a nobis, 6. *de ætate, & qualitate*, tit. 14. Lib. 1 Alexander III. 99
Quæritur, in princ. *diſt.* 68. Gratianus. 221
Quæritur, in princ. diſt. 74. Gratianus. 228
Quæritur, 22. *final.* xxij. qu. 2. *Auguſtinus*, CR 762
Quæro ergo, 21. vj. qu. 1. *Auguſtinus*, 485
Quæ ſemel ſunt, 4. xix. quæſt. 1. *Chalcedonenſe Concilium*, CR 783
Quæſitum, 10. finale *de cohabitatione Clerici, & mulierum*, tit. 2. Lib. 3. Gregorius ix. 364
Quæſitum, 7. *de pœnitentiis, & remiſſionibus*, tit. 38. Lib. 5. Clemens iii. 716
Quæſitum, 5. *de rerum permutatione*, tit. 19. Lib. 3. Urbanus iii. PD 415
Quæſitum eſt, 4. j. qu. 3. *ex Concilio Urbani Papæ*, CR 357
Quæſitum eſt, 10. xiij. qu. 2. *Moguntin. Concil. II.* CR 630
Quæſitum eſt, 45. xxiij. qu. 4. Innocentius, CR 805
Quæſitum eſt, 17. finale *de tempor. ordinat.* tit. 11. Lib. 1. Gregorius ix. 97
Quæſivit, 2. *de Divortiis*. t. 19. L. 4. Alexand. iij. PD 585
Quæſivit, 2. *de his quæ fiunt a Majore parte Capituli*, tit. 11. Lib. 3. Celeſtinus iij. PD 408
Quæſivit, 14. *de de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Alexander iij. 744
Quæſtionem, 59. xij. qu. 2. *Codex* CR. 614
Quæſtioni, 21. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iij. 180
Qua fronte, 25. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iij. PD 331
Quaſi nos, 44. xxiij. qu. 5. *Pelagius*. 122
Qualis Condemnatio, 9. ij. qu. 7. Clemens. 420
Qualis debeat, 4. xxx. qu. 4. *Leo Papa*, CR 964
Qualis enim, 21. viij. qu. 1. *Hieronymus*, CR 518
Qualis nunc, 4. diſt. 25. *Gregorius* 84
Qualiter lucri, 2. *de pœn.* diſt. 5. *Leo Papa*, CR 1089
Qualiter, 9. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4. Lib. 3. Innocentius III. PD 869
Qualiter, 17. *de Electione*, tit. 6, Lib. 1. Innocentius iij. PD 41
Qualiter, 8. *de Pactis*, tit. 15. Lib. 1. Gregorius, PD 166
Qualis erit Epiſcopus, in princ. diſt. 24. Gratianus. 79
j. Qualiter & quando, 17. *de Accuſationibus*, tit. 1. L. 5. Innocentius iij. PD 600
ij. Qualiter, & quando, 24. *de Accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Innocentius iii. *in Concil. general.* 606
Qualiter, & quando, 17. *de judiciis*, tit. 1. Lib. 2. Innocentius iij. 197
Qualiter ordinari, 13. vij. qu. 1. Gregorius, 496
Qualiter vero, in princ. diſt. 73. Gratianus. 217
Quamdiu, 4. *de appellationibus*, tit. 12. *in Clem.* Lib. 2. Clemens V. 248
Quam gravi, 6. *de crimine falſi*, tit. 20. Lib. 5. Innocentius III. PD 670
Quam magnum, 16. xxiij. qu. 4. *Auguſtinus*, 716
Quamobrem, 68. *de pœn.* diſt. 1. *Hieronymus* CR 028
Quam periculoſum, 8. vij. qu. 1. *Cyprianus*, 494
Quam perniciosum, 11. *de Uſuris*, tit. 19. Lib. 5. Innocentius iij. PD 283
Quam pia mentis, 2. j. qu. 2. *Bonifacius*. 353
Quam præpoſterum, 25. xiij. qu. 2. *Cyprianus*, 614
Quam ſit neceſſarium, 5. xviij. qu. 2. *Gregorius* CR 728
Quam ſit Eccleſiis, 6. de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Gregorius X. *in generali Concil. Lugdun.* 15
Quam ſit grave, 9. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. Innocentius iij. 684
Quam ſit laudabile, 10. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. Clemens iii. 630
Quamvis, 15. finale, *de ætate, & qualitate*, tit. 14. Lib. 1. Honorius iij. 103
Quamvis, 17. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Alexander iij. PD 448
Quamvis, 6. *de officio, & poteſtate Judic. delegat.* tit. 29. Lib. 1. Alexander III. PD 127
Quamvis, 10. *de Regulis juris*, tit. 41. ult. Lib. 5. Gregorius *in Regiſtro*, PD 754
Quamvis, 8. de reſcriptis, tit. 3. *in Sexto* Lib. 1. Bonifacius viij. 4
Quamvis, 25. *de ſententia, & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Gregorius ix. 324
Quamvis, 58. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. Gregorius ix. 748
Quamvis, 9. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Ildulius. 748
Quamvis ad reorum, 3. de pœnis, tit. 9. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 155
Quamvis alicui, 6. de officio, & poteſtate, tit. 34. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 44
Quamvis caute, 62. diſt. 50. *Auguſtinus* CR 176
Quamvis caute, 22. *de pœn.* diſt. 1. *Auguſtinus*, 1064
Quamvis Chorepiſcopi, 4. diſt. 68. *Leo I.* 282
Quamvis Conſtitutio, 10. de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunenſi*. 16
Quamvis dictum, 15. xxij. qu. 1. *Auguſtinus*, 754
Quamvis extare, 21. diſt. 38. *Auguſtinus*. 128
Quamvis liceat, 7. iij. qu. 6. *Eleutherius Papa*, CR 451
Quamvis non plures, 3. fin. de Cognatione ſpirituali, tit. 3. ult. *in Sexto*, Lib. 4. Bonifacius viij. 132
Quamvis pactum, 2. de pactis, tit. 18. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 54
Quamvis pleniſſima, 4. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 85
Quamvis plenitudo, 89. *de pœn.* diſt. 1. *Leo Papa* CR. 1089
Quamvis procurator, 2. de Procuratoribus, tit. 19. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 53
Quamvis rigor, 2. de appellationibus, tit. 12. *in Clem.* Lib. 2. Clemens V. 117
Quamvis ſecus, unic. de foro competenti, tit. 2. *in Clem.* Lib. 2. Clemens V. *in Concil. Viennen.* 206
Quamvis ſuper ceſſationibus, 8. de Officio ordinarii, tit. 16. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 52
Quamvis tibi, 38. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 96
Quamvis triſte, 14. vij. qu. 1. *Gregorius*. 496
Quamvis vera, 75. xj. qu. 3. *Auguſtinus*, 577
Quamvis univerſæ, 3. diſt. 21. *Gelaſius*. 65
Quamvis unum, 89. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1218
Quando ab Hieroſolymis, 147. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*. 1243
Quando Adam, 23. *de pœn.* diſt. 2. *Ambroſius*, 1050
Quando autem, 8. diſt. 44. *Nannetenſe Concil.* 142
Quando autem, 70. *de conſecrat.* diſt. 1. *Cyprianus*. 1163
Quando Epiſcopus, 5. diſt. 23. *Nannetenſe Concil.* 80
Quando ergo, 23. xj. qu. 3. *Hieronymus*, 565
Quando, & ubi, 6. diſt. 75. *Ordo Romanus*. 233
Quando neceſſitas, 4. diſt. 16. *Auguſtinus*. CR 259

Quando Preſbyteri, 3. d. 28. *Tolet. Conc. II.* 90
Quando Preſbyteri, 2. d. 32. *Tol. Conc. II.* 126
Quando Preſbyteri, 9. d. 44. *Nannetens. Conc.* 142
Quando quis, 228. *de conſecrat. diſt.* 4. *Joannes Chryſoſtomus*, 1237
Quando vult Deus, 39. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, 308
Quamquam in caſu, 18, de Electione, tit. 6. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 121
Quanquam omnes, 6. d. 23. *Tol. Conc. XI.* 84
Quanquam pedagiorum, 4. de Cenſibus, t. 20. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 74
Quanquam Sacerdotum, 2. xlv. q. 2. *Eugenius II.* in Synodo habita Romæ, CR 638
Quanquam ſecundum honorum, 14. ii. quæſt. 7. Auguſtinus, 428
Quanquam uſurarii, 2. fin. de uſuris, t. 5. *in Sexto*, L. 5. Gregorius X. 147
Quanta, 47. *de Sententia Excommunicationis*, tit. 39. *L.* 5. Innocentius iii. PD 737
Quanto, 16. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Innocentius iii. PD 505
Quanto, 4. *de conſuetudine*, tit. 4. L. 1. Innocentius iij. PD 27
Quanto, 7. *de divortiis*, tit. 19. Lib. 4. Innocentius iii. PD 590
Quanto, 5. *de his quæ fiunt a Prælatis*, tit. 10. Lib. 3. Alexander III. PD 400
Quanto, 3. *de judiciis*, t. 1. L. 2. *Alexand.* iii. 191
Quanto, 3. *de Magiſtris*, t. 5. L. 5. *Alex.* iii. PD 627
Quanto, 7. *de officio judicis ordinarii*, tit. 31. Lib. 1. Innocentius iii. PD 151
Quanto, 8. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Gregorius, 281
Quanto, 26. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Honorius iii. 702
Quanto, 3. *de Translatione*, tit. 7, Lib. 1. Innocentius iii. PD 76
Quanto, 18. *de uſuris*, t. 19. L. 5. Innoc. iii. 607
Quanto a nobis, 8. ii. q. 5. Gregorius, 397
Quanto Apoſtolica, 10. d. 63. *Gregorius*, 208
Quanto perſonam, 18. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius iii. PD 292
Quanto tempore, 1. lii. q. 2. *Joannes Papa*, 440
Quantum dicit, 48. d. 50. *Gelaſius Papa*, 171
Quantumlibet, 9. d. 47. *Auguſtinus*, 254
Quantus, 14. xxiii. q. 4. *Auguſtinus* CR 787
Quantuslibet, 53. *de pœn.* d. 1. *Ambroſius.* 1023
Quapropter, 47. ii. q. 7. *Gelaſius*, 413
Quapropter, 37. xxvii. q. 2. Hieronymus, 936
Qua traditione, 5. d. 22. *Gelaſius Papa I.* 70
Quatuor autem, 27. xli. q. 2. *Gelaſius*, 605
Quatuor modis, 78. xi. q. 3. *Gregorius*, CR 578
Qua vero ætate, in princ. d. 78. Gratianus, CR 219
Quemadmodum, 21. d. 12. *Gregorius*, 27
Quemadmodum, 4. fin. xxxiii. q. 7. *Auguſtinus*, CR 830
Quemadmodum, 10. xxxii. q. 7. *Auguſtinus*, 997
Quemadmodum, 25. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocent. iii. 295
Quemadmodum, 4. de pœnitentiis & remiſſionibus, tit. 9. *in extr. com.* L. 5. Sixtus IV. 400
Quem pœnitet, 88. *de pœn.* d. 1. *Auguſtinus*, CR 1038
Quem Primogenitores, 6. xx. q. 1. *Conc. Tribur.* 736
Querelam, 24. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iii. PD 58
Querelam, 10. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. *Alexander* iii. 289
Querelam, 4. finale, *ut Prælati vices ſuas*, tit. 4. Lib. 5. *Alexander* iii. 626
Querelam, 2. *de Procuratoribus*, tit. 38. Lib. 1. *Alexander* iii. PD 172
Querelam, 15. *de ſimonia*, t. 3. L. 5. *Alexand.* iii. 612
Querimoniam, 9. *de jure patronatus*, tit. 38. Lib. 3. *Alexander* iii. 494
Queritur Pater, 36. ii. q. 7. *Auguſtinus*, 4.1
Queſta eſt nobis, 12. xiii. q. 2. *Gregorius*, CR 6.0
Queſti nobis ſunt, 41. xvii. q. 4. *Gregorius*, CR 720
Queſti ſunt, 46. xvi. q. 1. *Concil. Cabilonen.* juxta CR 6-4
Quia Agatho, 25. xxvii. q. 2. *Gregorius*, 911
Quia alii. 24. xiii. q. 2. *Ambroſius* CR 614
Quia aliquanti, 4. d. 12. *Syricius Papa*, CR 251
Quia autem. 5. xx. q. 1. *Gregorius in Regeſto*, 738
Qui abſtulerit, 6. xii. q. 2. *Anacletus*, 598
Qui accuſare, 8. iii. q. 9. *Damaſus*, 461
Quia circa, 6. *de bigamis*, t. 21. L. 1. Innocen. iii. 17
Quia circa, 6. *de conſanguin. & affinitate*, t. 14. Lib. 4. Innocentius iii. 570
Quia circa, 22. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Innocentius iii. 700
Quia Clerici. 6. *de jure patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander iii. 498
Quia cognovimus, 6. x. q. 3. *Tolet. Conc. III.* 541
Quia contingit, 2. finale, de religioſis domibus, t. 11. *in Clem.* L. 3. Clemens V. 234
Quia corpus, 38. *de conſec.* d. 2. *Euſeb. Emiſſenus*, CR 1117
Quia cunctis, 1. de Conceſſione Præbendæ, tit. 7. *in Sexto*, L. 3. Innocentius iv. 994
Quia nonnulli, unic. de officio cuſtodis, tit. 5. *in Extr. com.* L. 1. Joannes XXII. 315
Qui ad agendum, 4. de Procuratoribus, tit. 19. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 56
Qui ad agendum admittitur, eſt ad excipiendum multo magis admittendus, Reg. LXXI. de reg. jur. *in Sexto*, Bonifacius viii. 189
Quia dies, 31. *de conſec.* d. 5. Gregorius VII. 1252
Quia diligentia, 5. *de electione*, tit. 6. Lib. 1. *Alexander* iii. 87
Quia diverſitatem, 5. *de conceſſione præbendæ*, tit. 8. L. 3. Innocent iii. PD 391
Quia divinitatis, 71. *de pœnit.* d. 1. Hieron. CR 1010
Qui admiſit 1. xv. q. 8. *Neocæſarienſe Conc.* CR 659
j. Qui admiſſa. 13. *de pœn.* d. 3. Gregorius, 1063
ij. Qui admiſſa, 14. *de pœn.* d. 3. Gregorius, 1063
Quia ea, 9. *fin.* iii. q. 2. *Pelagius Papa*, CR 442
Quia Epiſcopus, 3. *fin.* v. q. 3. *Anacletus Papa*, CR 475
Quia ergo, in princ. d. 22. Gratianus, 67
Quia ergo, in princ. xxxv. q. 2. & 3. Gratianus, 1109
Quia ex eo, 9. finale, de pactis, t. 18. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 54
Quia ex ſola, 22. xxiv. q. 1. Gregorius, 849
Quia frater, 18. vii. q. 1. *Pelagius Papa*, 499
Quia fruſtra, 14. *de uſuris*, tit. 19. Lib. 5. Innocentius iii. 657
Quia igitur, 9. d. 63. Gregorius, 207
Quia in cauſis, 7. *de Procuratoribus*, tit. 38. L. 1. Innocentius iii. 175
Quia in futurorum, unic. tit. 9. de torneamentis, *in Extrav.* Joan. xxii. 234
Quia ingredientibus, 7. xix. q. 3. Gregorius, 714
Quia ingredientibus, x *de teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Gregorius IX. *vel* I. 489
Quia in inſulis, 6. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Ex *Regiſtro* Gregorii, 456
Quia in omnibus, 3. *de uſuris*, tit. 19. Lib. 5. *Alexander* iii. 664
Quia in quibuſdam. 4. d. 39. *Chalced. Conc.* 269
Quia in tantum, 5. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Alexander iii. *in Conc. Later.* 372
Quia intentionis, 29. *de privilegiis*, tit. 33. L. 5. Honorius iii. PD 703
Quia Joannes, 3. xii. q. 5. *Gregorius*, CR 622
Quia indicante, 9. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. *Alexander* iii. 303

Index Capitulorum omnium.

Quia juxta, 3. v. qu. 6. *Gregorius* in Regeſto CR 478
Quia juxta, 59. xvi. q. 1. *Capit. Caroli, & Ludovici* CR 678
Qui aliorum, 32. xxiv. q. 3. *Urbanus Papa*, 871
Qui alios, 2. *de hæreticis*, t. 7. L. 5. Leo Papa, 634
Qui alium, 2. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Ex concilio Moguntino, 609
Qui ambulat, 3. *fin.* v. q. 5. *Proverb.* c. 2. CR 477
Quia monaſterium, 2. *de religioſis domibus*, t. 36. L. 3. *Gregorius*. 487
Quia morte, 50. *de conſec.* d. 2. *Auguſtinus*, CR 1181
Quia nonnulli, 1. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4. L. 3. *Ex conc. Later.* ſub. Alexand. iii. 368
Quia nonnulli, 3. de immun. Eccleſiarum, t. 23. *in Sexto*, L. 3. *Alexander IV.* 123
Quia nonnulli, 43. finale, *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Gregorius IX. 25
Quia nonnulli, 4. fin. de ſent. Excom. t. 10. & ult. *In Extr. Com.* L. 5. Clemens V. 406
Quia nonnullis, 4. *de Magiſtris*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius iii. 627
Quia nonnunquam, 2. t. 14. de Verbor. ſignific. *in extr.* Joann. xxii. 294
Quia nos, 31. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. *Alexander* iii. PD 333
Quia non, 7. fin. *de auctoritate & uſu pallii*, tit. 8. L. 1. Honorius iij. 79
Quia nos, 9. *de teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. *Alexander* iii. PD 431
Quia paſſus eſt, 16. *de conſec.* d. 2. *Auguſtinus*, CR 1178
Quia per ambitiones, 6. d. 63. *Gelaſius*, 217
Quia per ambitioſam, 15. fin. de reſcriptis, tit. 3. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius VIII. 8
Quia periculoſum, 4. de ſent. Excomm. t. 11. *in Sexto*. L. 3. Innocentius, IV. *in Conc. Lugd.* 160
Quia plerique, 8. *de immunitate Eccleſiarum*, tit. 49. L. 3. Innocentius iii. *in Concilio generali Lateranenſi*, 633
Quia plerique, 4. de officio ordinarii, tit. 16. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius VIII. 31
Quia præſulatus, 5. j. q. 4. *Leo IV.* 163
Quia propter, 42. *de electione*, t. 6. L. 1. Innocentius iii. *in Concilio Lateranenſi*, 65
Qui apud, 4. j. q. 4. *Africanum Concil.* 363
Quia quæſitum, 8. *de offic. & poteſt. Jud. deleg.* tit. 29. L. 1. *Alexand.* iii. 126
Quia quorundam, 5. & ult. t. 14. de Verbor. ſignif. *in Extr.* Joann. XXII. 302
Quia radix, 13. *de pœn.* d. 2. *Auguſtinus*, 1044
Quia regulares, unic. de ſupplenda neglig. Prælat. tit. 5. *in Clem.* Lib. 1. Clemens V. in Concilio Vienneſi, 209
Quia ret, 30. *fin.* xi. q. 3. *Gelaſius Papa*, CR 557
Quia Sacerdotes, 11. x. q. 1. *Hieronymus*, CR 334
Quia ſæpe contingit, 40. de Electione, tit. 6. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 32
Quia ſæpe dubitatur, 15. de Præbendis, t. 4. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 88
Quia ſancta, 28. d. 63. *Stephanus Papa*, 211
Quia ſanctitas, 16. d. 50. *Gregorius*, CR 183
Quia ſimpliciter, 14. *fin.* d. 56. *Urbanus*, 195
Quia ſunt, 10. d. 28. *Gregorius*, 92
Quia ſuper his, 4. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. *Alexander* iii. 629
Quia te quaſi, 38. d. 50. *Stephanus V.* 171
Quia tua fraternitas, 8. xii. q. 1. *Gregorius*, 390
Quia V. 41. *de judiciis*, t. 1. L. 2. Celeſtinus iii. 194
Quia veriſimile, 10. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. *Alexander* iii. 284
Quia vero, in princ. d. 6. Gratianus, 8
Quia vero, in princ. d. 2. *de pœn.* Gratianus, 1041
Quia vero, in princ. d. 4. *de pœn.* Gratianus, 1077
Qui autem, in princ. d. 91. Gratianus, 273
Qui autem, in princ. v. q. 6. Gratianus, 478
Qui bene, 94. *de conſecr.* d. 2. *Areiat. Conc.* 1197
Qui bis ignorantes, 117. *de conſecr.* diſt. 4. *Theodorus* in pœnitentiali, 1233
Qui bona agunt, 4. final. xvii. q. 1. *Gregorius* in Regeſto, CR 709
Quibuſdam nefrantibus, 117. j. q. 1. Gregorius, 149
Quibus Epiſcopi, 27. xi. q. 3. Urbanus. 367
Quibus peccata, 16. xiii. q. 2. *Auguſtinus*, CR 611
Quibus temporibus, in princ. d. 76. Gratianus, 233
Qui calumniam, 2. v. q. 6. Gratianus, 478
Qui cathedram, 3. d. 93. *Cyprianus*, CR 277
Qui Chriſti, 1. xii. q. 2. *Stephanus Papa*, CR 597
Qui Clementiam, 22. diſt. 86. *Hieronymus*, 282
Qui communicaverit, 19. xi. q. 3. *Carth. conc. IV.* CR 563
Qui compulſus, 1. xxii. q. 3. *Pius Papa*, CR 770
Qui conſcotii, 100. xi. q. 3. *Iſidorus*, CR 583
Qui contempta, 16. d. 8. *Auguſtinus*, CR 13
Qui contra, 32. xxiv. q. 1. *Liberius Papa*, 851
Qui contra certam, 20. de Electione, t. 6. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius VIII. 14
Qui contra jura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere, Reg. LXXXII. de reg. jur. *in Sexto*, Bonifacius viii. 390
Quicquid, 101. j. q. 1. Tolet. *Conc. II.* CR 145
Quicquid, 36. xii. q. 2. *Agath. Conc.* CR 657
Quicquid, 1. xxxii. q. 2. *Auguſtinus*, 970
Quicquid, 12. xxxii. q. 5. *Nicolaus Papa*, CR 994
Quicquid, 27. *de conſec.* d. 3. *Hieronymus*, 1151
Qui crimen, 4. ij. q. 1. *Sixtus III.* 437
Qui crimen, 18. final. iii. quæſt. 6. *Hadrianus Papa* in Decreto, 454
Qui crimen, 6. vi. q. 2. *Hadrianus Papa* in Capit. 481
Qui cum fure, 4. *de furtis*, tit. 18. Lib. 5. *Hieronymus*, 669
Quicunque, 9. d. 32. *Gangrenſe Concilium*, 101
Quicunque, 30. d. 50. Hieronymus, CR 169
Quicunque, 56. d. 30. *Syricius Papa*, 175
Quicunque, 3. d. 54. *Tol. Conc. IV.* 182
Quicunque, 3. d. 77. *Syricius Papa*, CR 237
Quicunque, 5. d. 81. *Nicænum Concilium*, CR 248
Quicunque, 2. i. q. 1. *Gregorius*, CR 309
Quicunque, 12. j. q. 1. *Gregorius*, CR 318
Quicunque, 1. j. q. 3. *Urbanus* in Concil. CR 367
Quicunque, 25. iij. q. 6. *Theodoſ. Codex* 412
Quicunque, 13. vi. q. 1. *Fabianus Papa*, 485
Quicunque litem, 35. xi. q. 1. *Codex Theodoſ.* CR 532
j. Quicunque, 12. xi. q. 3. *Petrus Apoſtolus*, 561
ij. Quicunque, 37. xi. q. 3. *Gelaſius*, 569
iij. Quicunque, 79. xi. q. 3. *Hieronymus*, 578
j. Quicunque, 4. xii. q. 2. Gregorius vii. 597
ij. Quicunque, 66. xii. q. 2. *Tolet. Conc. IV.* 616
Quicunque, 2. xii. q. 3. *Tolet. conc. IX.* 620
Quicunque, 2. xii. q. 4. *Bracar. Conc. III.* 621
Quicunque, 7. *fin.* xii. q. 5. *Tribur. Conc.* CR 623
Quicunque, 9. xiv. q. 4. *Julius Papa*, CR 641
Quicunque, 44. xvi. q. 1. *I. Wormac. Conc.* CR 673
Quicunque, 4. xvi. q. 3. *Tolet. Conc. IV.* CR 679
Quicunque, 4. xvi. q. 4. *Ambroſius*, CR 698
Quicunque, 30. xvi. q. 7. *Tol. Conc. IV.* 704
j. Quicunque, 1. xvii. q. 4. *Symmachus*, CR 720
ij. Quicunque, 41. final. xvii. q. 4. *Auguſtinus*, 721
Quicunque, 4. lxx. q. 1. *Smaragdus* in Expoſitione Regulæ S. Benedicti ex Iſidoro, CR 716
Quicunque, 1. xxiii. q. 7. *Auguſtinus*, CR 828
j. Quicunque, 4. xxxiii. q. 8. *Tribur. Concil.* 831
ij. Quicunque, 6. xxxiij. q. 2. *Meldon. Conc.* 832
iij. Quicunque, 13. xxxiii. q. 1. *Auguſtinus*, CR 841
Quicunque, 27. xxiv. q. 10 *Beda*, 858

Qui-

Digitized by Google

Index Capitulorum omnium.

Quicunque, 13. xxvi. qu. 5. *Toletan. Concil. XIII. & XVII.* CR 900
Quicunque, 8. xxvii. q. 2. *Iſidorus*, CR 928
Quicunque, 7. xxxiii. q. 8. *Pius Papa*, 1006
Quicunque, 8. *de pan.* d. 1. *Codex*, 1013
Quicunque, 12. *de conſec.* d. 4. *Martinus Papa III.* 1210
Quicunque, 1. *de conditionibus appoſitis*, tit. 5. L. 4. *Ex Concilio Africano*, 555
Quicunque, 1. *de Eccleſiis ædificandis*, tit. 48. Lib. 3. *Ex Concilio Moguntinenſi*, 529
Quicunque, 2. de hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 5. Alexander iv. 133
Quicunque, 11. de ſentent. Excommunicat. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Gregorius X. *in Concilio generali Lugdunenſi*, 365
Quidam, 4. *de Apoſtatis*, t. 9. L. 5. Innocentius iii. *in Concilio generali.* 646
Quidam, 2. *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. L. 3. *Ex concilio Triburtenſi*, 512
Quidam, 3. *de converſione Conjugatorum*, t. 32. L. 3. Alexander iii. PD 463
Quidam, 25. finale, *de homicidio voluntario*, t. 12. L. 3. *Gregorius* IX. 657
Quidam, 32. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Gregorius IX. 703
Quidam, 12. *de renunciatione*, t. 9. L. 1. Innocentius iii *in Conc. gen. Later.* 82
Quidam Abbas, in princ. *cauſa* xvi. Gratianus, 661
Quidam Abbas, in princ. *cauſa* xviii. Gratianus, 728
Quidam autem hæretici, 39. xxiv. q. 3. *Iſidorus*, 873
Quidam Clerici, 30. d. 81. *Tol. Conc. IV.* 251
Quidam Clerici, in princ. *cauſa* xii. Gratianus, 587
Quidam DEO, 90. final. *de pæn.* d. 1. *Theodorus Archiepiſcopus Cantuarienſis*, CR 1040
Quidam deſponſavit, 31. xxvii. q. 2. *Trib. Conc.* 935
Quidam Epiſcopus, in princ. *cauſa* ii. Gratianus, 381
Quidam Epiſcopus, in princ. *cauſa* iii. Gratianus, 438
Quidam Epiſcopus, in princ. *cauſa* viii. Gratianus, 497
Quidam Epiſcopus, in princ. *cauſa* viii. Gratianus, 512
Quidam Epiſcopus, in princ. *cauſa* xxii. Gratianus, 750
Quidam Epiſcopus, in princ. *cauſa* xxiii. Gratian. 775
Quidam Epiſcopus, in princ. *cauſa*, xxiv. Gratianus, 842
Quidam fornicatus, 10. *fin.* xxxiv. qu. 1. *Triburtenſe Concilium*, 1106
Quidam habens, in pr. *Cauſa* j. Gratianus, 307
Quidam in Excommunicatione, in principio *cauſa* iv. Gratianus, 465
Quidam infidelis, in princ. *cauſa* xxviii. Gratianus, 941
Quidam Laicus, in princ. *cauſa* x. Gratianus, 532
Quidam maligni, 2. v. q. 1. *Gregorius*, 472
Quidam Monachi, 17. xvi. qu. 1. *Chalcedonenſe Concilium*, CR 664
Quidam Monachorum, 10. xviii. qu. 2. *Chalced. Concil.* Cap. 4. CR 725
Quidam nubentes, 8. d. 27. *Auguſtinus*, CR 85
Quidam populorum, in pr. *cauſa* xxx Gratian. 956
Quidam Presbyter, in pr. *cauſa* xvii. Gratianus, 707
Quidam Sacerdos, in princ. *cauſa* xv. Gratianus, 646
Quidam Sacerdos, in pr. *cauſa* xxvi. Gratianus, 890
Quidam vero econtrario, 18. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 789
Quidam vir, in princ. *cauſa* xxxii. Gratianus, 978
Quidam vir, in princ. *cauſa* xxxiii. Gratianus, 1002
Quidam vir, in princ. *cauſa* xxxiv Gratianus, 1101
Quidam vir, in princ. *cauſa* xxxv. Gratianus, 1106
Quidam votum, in princ. *cauſa* xxvii. Gratianus, 913
Quid autem, 1. d. 43. *Gregorius*, 243
Quid autem, 23. viii. q. 1. *Ambroſius*, 318
Quid autem, 10 xxiv. q. 3. *Leo Papa*, 873
Quid crudele, 44. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, 805
Quid culpatur, 4. xxiii. q. 1. *Auguſtinus*, CR 778
Quid dicam, 11. xiv. q. 4. *Auguſtinus*, 641
Quid de menſa, 11. d. 37. *Hieronymus*, 324
Quid enim prodeſt, 4. d. 83. *Pius*, 255
Quid ergo, 99. xi. q. 3. *Gregorius*, CR 383
Quid ergo, 3. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 784
Quid ergo, 6. xxiii. q. 5. Hieronymus, 818
Quid ergo, 48. *de pæn.* d. 2. *Joan. Chryſoſt.* 1076
Qui deſponſatam, 12. xxvii. q. 2. *Gregorius*, CR 929
Quid eſt aliud, 13. d. 88. *Caſſiodorus*, 268
Quid eſt Chriſtum, 46. *de conſecr.* d. 2. *Auguſtinus*, CR 1179
Quid eſt hoc, 17. d. 50. *Gregorius*. 164
Quid eſt manus, 3. d. 78. *Leo Papa*, 240
Quid eſt quicunque, autem, xxxv. qu. 7. *Auguſtinus*, CR 1136
Quid eſt, quod dicitur, 13. *de pæn.* diſtinct. 4. *Gregorius*, CR 1084
Quid faciet, 25. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, 794
Qui die ſolenni, 66. *de conſec.* d. 1. *Carth. Concil.* iv. 1163
Quid in omnibus, 16. xxxii. q. 7. Clemens, CR 999
Qui diſcordat, 65. *de conſ.* d. 2. Auguſtinus, 1186
Qui divina, 28. xiii. q. 2. *Tolet. Conc. III.* CR 635
Qui divinationes, 2. xxvi. quæſt. 3. *Ancyran. Concilium*, CR 896
Qui divini, 4. *de pæn.* d. 4. Auguſtinus, 1078
Quid obeſt. 50. xi. q. 3. Auguſtinus, 578
Qui dormierit, 30. xxvii. quæſt. 2. *Aurelian. Concilium* iv. CR 935
Qui dormierit, 21. xxxii. q. 7. *Magunt. Conc.* 1000
Quid per novale. 21. *de Verborum ſignificatione*, t. 40. L. 5. Innocentius III. 746
Quid proderit, 7. d. 61. Celeſtinus, 208
Quid prodeſt jejunare, 12. d. 86. *Ambroſius.* 260
Quid ſit ſanguis, 73. *de conſecrat.* diſt. 2. *Gregorius Papa*, CR 1190
Quid vero, in princ. j. q. 6. Gratianus. 369
Quid vero, in princ. x. q. 3. Gratianus, 540
Qui ea, quæ DEI ſunt, 10. d. 38. Greg. CR 127
Qui Eccleſiaſticis, 2. d. 36. *Zozimus Papa*, 119
Qui Eccleſiaſticis, 1. d. 39. *Zozimus Papa*, 197
Qui egerit veraciter. 3. *de pæn.* d. 7. Auguſtinus, 1093
Qui Epiſcopatum deſiderat, 11. viii. q. 1. Auguſtinus, CR 315
Qui Epiſcopus, 2. d. 23. *Carth. conc.* CR 72
Quieſcamus, 2. d. 42. *Joan. Chryſoſt.* 126
Quieſcite, 18. vi. q. 1. *Felix II.* 425
Qui & divinis, 24. xii. q. 2. *Gelaſius.* 604
Qui ex familiis, 4. d. 54. *Tol. Conc. IX* 182
Qui exigit. 6. xxii. q. 5. Auguſtinus, CR 770
Qui ex timore, 8 *de Regulis Juris*, tit. 41. ult. Lib. 5. Auguſtinus. 754
Qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſe ipſum. Reg. LXXII. de regulis juris, *in Sexto*, Bonifacius viii. 139
Qui furatur, 2. *de furtis*, t. 18. L. 5. in Exod. 663
Qui generaliter, 3. de Procuratoribus, t. 19. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 56
Qui habetis, 14. xiv. q. 3. Auguſtinus, 644
Qui in aliquo, 3. fin. d. 51. *Tolet. Conc. IV.* CR 180
Qui in aliud, 5. d. 25. Auguſtinus. CR 85
Qui in alterius, 1. v. quæſt. 3. Hadrianus Papa in Capitular. 478
Qui in caſtitate, 6. xxxiii. qu. 4. *Joannes Chryſoſtomus*, CR 1096
Qui in Eccleſia, 31. xxiv. q. 3. Auguſtinus, 872
Qui in martyriis, 115. *de conſec.* d. 4. *Iſidorus*, 1233
Qui in qualibet 10. q. 7. *Felix Papa*, 376
Qui in vivorum, 1. *de Conceſſione præbendæ*, t. 8. Lib. 3. Gelaſius Papa ad Romanos. 329
Qui jubente, 39 xi. q. 3. *Ilerden concil.* 509
Qui juſtus eſt, 90. xi. q. 3. Auguſtinus, 533
Quilibet fratrum, unic. viii. q. 5. *Sixtus Papa I.* 512
Qui malos, 29. xxiii q. 5. *Hieronymus*, 818

Index Capitulorum omnium.

Qui manducat, 53. *de conſec.* d. 2. *Auguſtinus.* CR 1154
Qui manducant, 75. *de conſec.* d. 2. *Auguſtinus*, CR 1192
Qui merito, 29. xi. q. 3. *Carth. Conc. II.* CR 567
Qui natus eſt, 36. *de pæn.* d. 1. *Jo. Evang.* 1019
Qui nec regiminis, 32. ii. q. 7. *Auguſtinus*, forte *Gregorius*, CR 427
Qui negligunt, 5. xxiv. q. 3. *Hieronymus*, 863
Qui non probaverit, 3. ij. qu. 3. *Decretum Hadriani Papæ*, 392
Quinque modis, 21. *de conſec.* d. 5. *Gregorius*, 1249
Quinta vallis, 23. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius iij. 294
j. Qui oblationes, 9. viii. q. 2. *Carth. Concilium*, iv. 619
ij. Qui oblationes, 10. xiii. q. 2. *Vaſenſe Conc.* j. 629
Qui occiderit, 28. q. 4. *Capital. Lib.* 6. 716
Qui omnipotentem, 95. xi. q. 3. *Fabianus Papa*, 582
Qui patrem, 6. d. 55. Innocentius, CR 189
Qui peccat, 40. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, 802
Qui pejerare, 13. xxiii. q. 3. *Chromatius*, 773
Qui pejerat, 2. xxii. q. 5. *Pius Papa*, 770
Qui per pecuniam, 9. j. q. 1. *octava Synodus*, CR 310
Qui perfectionem, 17. j. q. 1. Innocentius, CR 313
Qui plures, 3. xxxi. q. 1. *Leo IV.* 743
Qui Pontificale, 2. de offic. & Poteſtate Jud. tit. 14. *in Sexto*, L. 1. *Alexander IV.* 43
Qui poteſt, 8. xxiii. q. 3. *Anaſtaſius & Damaſus Papa*, 783
Qui poſt votum, 5. de Regularibus, 3. 14. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 114
Qui Presbyterum, 24. xvi. qu. 4. *Moguntinenſe Concilium*, CR 715
Qui Presbyterum, 2. *de pœnitentiis & remiſſionibus*, t. 38. L. 5. *Ex conc. Mogunt.* 715
Qui prior eſt tempore, potior eſt jure, Reg. LIV. de Reg. Jur. *in Sexto*, Bonif. viii. 188
Qui propinquam, 4. xxxv. q. 3. & 4. *Fabianus Papa*, 1110
Qui rapit, 18. xvii. q. 4. *Anacletus*, 713
Qui recedit, 14. *de pæn.* d. 4. *Proſper.* CR 1084
Qui recedunt, 7. xxvi. q. 6. *Arauſic. Conc.* CR 905
Qui recte judicat, 66. xi. q. 3. *Gregorius*, CR 575
Qui religioſis, 11. xvii. q. 2. *Carth. Conc. IV.* 726
Qui res, 2. *de rebus Eccleſiæ alienandis*, tit. 13. Lib. 3. *Ex Conc. Lugd.* 406
Qui reſiſtit, 97. xi. q. 3. *Auguſtinus*, 582
Qui ſacramento, 11. xxii. q. 4. *Ilerden. Conc.* 765
Qui ſaccum, 45. d. 50. *Digeſtis tit. de furtis.* 173
Quis aliquando, 87. *de pæn.* d. 1. *Joan. Chryſoſt.* 1034
Qui ſanctus, 56. *de pæn.* d. 1. *Hieronymus*, 1023
Quis autem, 9. d. 10. *Gelaſius*, 20
Quis autem, 144. *de conſec.* d. 4. *Auguſtinus*, 1142
Quis aut leges, 11. d. 54. *Gelaſius*, 184
Qui ſcandalizaverit, 3. *de Regulis Juris*, tit. 41. ult. L. 5. Beda, 753
Qui ſcelerate, 24. *de conſec.* d. 2. *Iſidorus*, 1171
Qui ſcit ſe, 14. ii. q. 6. *Leo Papa*, 409
Quis dubitet, 9. d. 96. *Gregorius* vii. 294
Qui ſecundum carnem, 13. xxiii. q. 4. *Hieronymus*, CR 787
Qui ſemel, 2. d. 50. *Martinus Papa I.* 358
Quis enim veſtrum, 48. xxiii. q. 5. *Auguſtinus*, CR 823
Qui ſentit onus, ſentire debet commodum, & econtra. Regula LV. de Regulis Juris, *in Sexto*, Bonifacius VIII. 188
Qui ſe ſcit, 12. ii. q. 6. *Vigilius Papa*, CR 408
Quis ſæſtimaret, 17. xxvi. q. 7. *Auguſtinus*, CR 912
Quis ignorat, 6. xxxii. q. 4. *Hieronymus*, 986
Qui ſinceram, 3. d. 45. *Gregorius*, 143
Qui ſine crimine, 5. *fin.* d. 26. *Ambroſius*, 88
Qui ſine peccato eſt, 3. iii. q. 7. *Gregorius*, 437
Qui ſine ſalvatore, 7. xxvi. q. 2. *Auguſtinus*, 893
Qui ſunt, in princ. xxii. q. 1. Gratianus, 890
Qui ſitis, 9. xxxiii. q. 5. *Hieronymus*, 1100
Quis locus, 2. j. q. 4. *Auguſtinus*, CR 263
Quis neſciat, 2. d. 9. *Auguſtinus*, 16
Quis neſciat, 11. *final.* d. 1. Innocentius j. CR 24
Quis nos, 41. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 805
Qui ſpiritualem, 4. xxx. q. 4. *Tribur. Conc.* 963
Quiſquis, 43. *de electione*, tit. 6. L. 1. Innocentius iii. *in Concil. Lateran.* 65
Quiſquis Chriſtianum, 52. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 809
Quiſquis Clericus, 5. d. 84. *Syricius Papa*, 257
Quiſquis cum militibus, 9. *de pæn.* d. 1. *Codex.* 1013
Quiſquis dixerit, 155. *de conſ.* d. 4. *Milevit. Conc.* 1245
Quiſquis Epiſcoporum, unic. iv. qu. 5. *Carthag. Concilium* iii. CR 471
Quiſquis Epiſcopus, 19. xii. q. 2. *Septima Synodus*, CR 602
Quiſquis ex concupiſcentiæ, 137. *de conſecr.* diſt. 4. Auguſtinus, 1241
Quiſquis ille, 3. q. 8. *Eutychianus Papa*, CR 437
Quiſquis in negotiis, 2. d. 87. *Gelaſius*, 264
Quisquis inventus, 21. xvii. q. 4. *Joan. Papa* viii. CR 714
Quiſquis metu, 30. xi. q. 3. Auguſtinus, 578
Quiſquis per dolum, 22. xxiv. q. 3. *Gregorius Papa*, CR 869
Quiſquis per pecuniam, 5. j. q. 1. *Gregor.* j. CR 309
Quiſquis præceptis, 3. *fin.* xiv. q. 1. Auguſtinus, CR 638
Quiſquis pro aliquo, 38. xxiv. q. 1. *Auguſtinus*, 856
Quiſquis probatus, 19. ii. q. 6. *Milevit. Conc.* 410
Quiſquis rebus, 1. d. 41. *Auguſtinus*, CR 133
Quiſquis vel quod, 5. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 785
Qui ſtudet, 11. j. q. 1. *Gregorius Nazianzenus*, CR 318
Qui Subdiaconum, 27. xvii. q. 4. *Capitularium L.* 3. *& concilium Trosleianum, &c.* 716
Qui ſub gradu, 31. d. 50. *Baſilius*, CR 169
Quis ſuis Epiſcopis, 9. d. 93, *Clemens*, 279
Qui tacet, conſentire videtur, Reg. XLIII. de Reg. jur. *in Sexto*, Bonif. viii. 187
j. Qui venatoribus, 8. d. 86. *Auguſtinus*, 260
ij. Qui venatoribus, 9. d. 86. *Auguſtinus*, 260
Qui vere, 12. xvi. q. 1. *Chalced. Conc.* CR 663
Qui vero, 40. diſt. 50. *Maticenſe Concilium*, forte Wormacienſe, CR 172
Qui vero, in princ. d. 52. Gratianus, 330
Qui vero, 32. xi. q. 3. *Gelaſius*, 569
Qui vero, in princ. xxi. q. 2. Gratianus, 744
Qui viderit, 13. xxxii. q. 5. Gregorius, 992
Qui vitiis, 38. xxiij. q. 5. *Auguſtinus*, 820
Qui vos ſpernit, 14. viii. q. 1. *Hieronymus*, 516
Qui vult confiteri, 1. *de pæn.* d. 6. *Auguſtinus*, 1090
Qui vult eleemoſynam, 19. *de pæn* d. 3. *Auguſtinus*, 1064
Qui vult facere, 16. *de pæn.* d. 2. *Auguſt.* CR 1047
Qui uxorem ſuam, 10. xxxiii. q. 3. *Rhemen. Conc.* 1100
Quo auſu, 26. xxiii. q. 8. *Gelaſius*, CR 839
Quod abſque, in princ. d. 12. Gratianus, 24
Quod ad conſultationem, 15. *de ſen. & re jud.* t. 27. L. 2. Innocentius iii. 319
Quod ad nos, 10. *fin.* d. 47. *Cyprianus*, 154
Quod ait Sodomitis, 1. d. 14. *Auguſtinus*, 30
Quod alicui gratioſe conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum. Reg. LXXIV. de Reg. jur. *in Sexto*, Bonifacius viii. 189
Quod alicui ſuo non licet nomine, nec alieno licebit Regula LXVII. de Reg. jur. *in Sexto*, Bonifacius viii. 188
Quodam, 40. *de præbendis*, tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 97
Quodam loco, 1. *fin.* xxvi. q. 3. & 4. *Auguſtinus*, 896
Quod a patribus, 4. d. 75. *Leo Epiſcopus*, 232
Quod a Prædeceſſore, 1. *de Schiſmaticis*, tit. 8. L. 5. Ex *Concil. Lateran.* FD 645
Quod a te 3. *de Clericis conjugatis*, t. 3. L. 3. *Alexander III.* FD 365
Quod a voto, in princ. xvii. q. 1. Gratianus, 707
Quod autem, in princ. d. 9. Gratianus, 14
Quod autem, in princ. d. 27. Gratianus, 88

Quod

Index Capitulorum omnium.

Quod autem, in princ. *diſt.* 47. Gratianus. 851
Quod autem, in princ. *diſt.* 95. Gratianus. 386
Quod autem, in princ. j. *qu.* 5. Gratianus. 368
Quod autem, in princ. ij. *qu.* 8. Gratianus. 582
Quod autem, in princ. ij. *qu.* 2. Gratianus. 392
Quod autem, in princ. iij. *qu.* 8. Gratianus. 459
Quod autem, 2. iv. qu. 2. *Nicolaus Papa*. 466
Quod autem, in princ. v. *qu.* 3. Gratianus. 474
Quod autem, in princ. v. *qu.* 4. Gratianus. 473
Quod autem, in princ. vj. *qu.* 1. Gratianus. 480
Quod autem, in princ. vj. *qu.* 2. Gratianus. 487
Quod autem, in princ. vj. *qu.* 5. Gratianus. 491
Quod autem, 8, vj. qu. 5. *Gregorius*. 491
Quod autem, in princ. vij. *qu.* 1. Gratianus, CR 498
Quod autem, in princ. vij. *qu.* 3. Gratianus. 511
Quod autem, in princ. viij. *qu.* 1. Gratianus. 512
Quod autem, in princ. viij. *qu.* 2. Gratianus. 519
Quod autem, in princ. viij. *qu.* 3. Gratianus. 519
Quod autem, in princ. viij. *qu.* 4. Gratianus CR. 520
Quod autem, in princ. ix. *qu.* 2. Gratianus. 523
Quod autem, in princ. ix. qu. 3. Gratianus. 526
Quod autem, in princ. xij. *qu.* 4. Gratianus. 621
Quod autem, in princ. xiv. *qu.* 1. Gratianus. 617
Quod autem, in princ. xiv. *qu.* 3. Gratianus. 629
Quod autem, in princ. xv. *qu.* 1. Gratianus CR. 647
Quod autem, in princ. xvj. *qu.* 3. Gratianus. 696
Quod autem, in princ. xvj. *qu.* 6. Gratianus CR. 654
Quod autem, in princ. xvj. qu. 7. Gratianus. 696
Quod autem, in princ. xvij. qu. 5. Gratianus. 709
Quod autem, in princ. xx. *qu.* 3. Gratianus. 739
Quod autem, in princ. xxj. qu. 3. Gratianus. 746
Quod autem, in princ. xxij. qu. 2. Gratianus. 855
Quod autem, 18. xxij. qu. 2. *Auguſtinus*. 760
Quod autem, in princ. xxij. qu. 4. Gratianus. 765
Quod autem, in princ. xxij. qu. 5. Gratianus. 789
Quod autem, in princ. xxiij. qu. 2. Gratianus. 779
Quod autem, in princ. xxiij. qu. 4. Gratianus. 784
Quod autem, in princ. xxiij. qu. 5. Gratianus. 809
Quod autem, in princ. xxiij. qu. 6. Gratianus. 825
Quod autem, 3. xxiij. qu. 7. *Auguſtinus*. 829
Quod autem, in princ. xxiv. qu. 1. Gratianus. 842
Quod autem, in princ. xxiv. qu. 2. Gratianus. 858
Quod autem, in princ. xxiv. qu. 5. Gratianus. 861
Quod autem, in princ. xxv. qu. 2. Gratianus. 884
Quod autem, in princ. xxvj. qu. 2. Gratianus. 890
Quod autem, in princ. xxvj. qu. 5. Gratianus. 896
Quod autem, in princ. xxvj. qu. 6. Gratianus. 904
Quod autem, 29. xxvij. qu. 6. Gratianus. 904
Quod autem, 29. xxvij. qu. 2. *Gregorius*, &c. CR ad inſcriptionem & in fine. 914
Quod autem, in princ. xxviij. qu. 1. Gratianus. 941
Quod autem, xxix qu. 2. Gratianus. 952
Quod autem, in princ. xxx. qu. 1. Gratianus. 956
Quod autem, in princ. xxx. qu. 3. Gratianus. 960
Quod autem, a *finale*, xxx. qu. 4. *Urbanus II.* CR 961
Quod autem, in princ. xxx. qu. 5. Gratianus. 961
Quod autem, in princ. xxxi. qu. 2. Gratianus. 971
Quod autem, in princ. xxxi. qu. 3. Gratianus. 973
Quod autem, in princ. xxxii. qu. 1. Gratianus. 974
Quod autem, 7. xxxii. qu. 1. *Auguſtinus*, CR 975
Quod autem, in princ. xxxii. qu. 2. Gratianus. 977
Quod autem, in princ. xxxii. qu. 4. Gratianus. 982
Quod autem, in princ. xxxii. qu. 5. Gratianus. 988
Quod autem, in princ. xxxiii. qu. 2. Gratianus. 1003
Quod autem, 1. xxxiii. qu. 1. *Gregorius*, CR 1003
Quod autem, in princ. xxxiii. qu. 2. Gratianus CR 1004
Quod autem, in princ. xxxiii. qu. 4. Gratianus. 1095
Quod autem, in princ. xxxiij. qu. 5. Gratianus. 1097
Quod autem, in princ. xxxv. qu. 1. Gratianus. 1107
Quod autem, 5. xxxv. qu. 5. *Alexander II.* CR 1120
Quod autem, in princ. xxxv. qu. 7. Gratianus. 1136
Quod autem, in princ. xxxvj. qu. 1. Gratianus. 1148
Quod autem, 5. *de conſecr.* diſt. 4. Gregorius. 1206
Quod autem, 5. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander III. 423
Quod autem, 4. *de pœnis, & remiſſionibus*, tit. 38. Lib. 5. Alexander iij. 783
Quod bene, 6. vi. qu. 4. *Nicolaus Papa*. 499
Quod Caſtus, 26. xxiii. qu. 4. *Ambroſius*, CR 794
Quod circa, 6 de electione, tit. 3. *in Clem.* Lib. 1. Clemens V. 139
Quod Clericis, 9. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Celeſtinus III PD 201
Quod Clericus, in princ. xi. qu. 1. Gratianus. 544
Quod conditum, 7. xxvii. qu. 2. Iſidorus, CR 918
Quodcunque, 6. xxiv. qu. 1. Auguſtinus. 844
Quod David, 3, xxii. qu. 4. Auguſtinus CR. 761
Quod debetur, 1. xiv. qu. 1. Auguſtinus, CR 637
Quod de his, 26. *de ſent. Excommun.* tit. 39. Lib. 5. Clemens iii. PD 727
Quod Dei timorem, 5. *de ſtatu Monachorum*, tit. 35. L. 3. Innocentius iii. 482
Quod Deo Patri, 4. xxxiii. qu. 5, *Auguſtinus*. 1098
Quod dicit Dominus, 4. diſt. 41. *Auguſtinus*. 134
Quod dictis, 14. fin. diſt. 26. *Nicolaus I.* 46
Quod dicitur, 4. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Hieronymus. 742
Quod die Dominico, 5. diſt. 75. *Leo*. 232
Quod dilectio, 3. *de conſanguin. & affin.* tit. 14. Lib. 4. Celeſtinus iii. 572
Quod Epiſcopus, in princ. xix. qu. 1. Gratianus. 731
Quod erraverat, 2. xxiii. qu. 6. *Auguſtinus*. 826
Quod in dubiis, 3. *de Conſecratione Eccleſiæ*, tit. 40. Lib. 3. Innocentius III. 316
Quod in dubiis, 5. *de pœnis*, tit. 37. Lib. 5. Innocentius III. 713
Quod in dubiis, 8. *de renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Innocentius III. 82
Quod in dubiis, 30. *de ſent. Excommun.* tit. 39. Lib. 5 Innocentius III. 730
Quod in te, 11. *de pœnitentiis, & remiſſionibus*, tit. 38, L. 5. Innocentius III. PD 717
Quod interrogaſti, 6. diſt. 27. *Nicolaus Papa*. 89
Quod intra, in princ. xx. qu. 1. Gratianus. 735
Quod Judex, in princ. iii. qu. 7. Gratianus. 434
Quod juramentum, in princ. xxii. qu. 1. Gratianus. 750
Quod latentes, 5. *de regulis Juris*, tit. 41. *ultim.* Lib. 5. Gregorius VII. 751
Quod militare, in princ. xxiij. qu. 1. Gratianus. CR 776
Quod Monachi, in princ. xvj. qu. 2. Gratianus, CR 651
Quod nobis, 2. *de clandeſtina deſponſatione*, tit. 3. Lib. 4. Alexander III. PD 531
Quod nobis, 9. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. Lib. 4. Alexander III. 582
Quod non eſt licitum, 4. *de Regulis juris*, tit. 41. *ult.* Lib. 5. Beda. 733
Quod nonnullis, 25. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Innocentius III. 701
Quod nullus, in princ. *diſt.* 25. Gratianus. 80
Quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum. Regula LXI. de Regulis Juris, *in Sexto*, Bonifacius viii. 188
Quod olim, unic. de immunitate Eccleſiarum, tit. 13. *in Extr. Comm.* Lib. 3. Benedictus XI. 376
Quod olim, 12. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5. Clemens III. 631
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari, Regula XXIX de Regulis Juris, *in Sexto*, Bonifacius VIII. 887
Quod ordinatio, in princ. ix. qu. 1. Gratianus. 521
Quod prædeceſſor, 105. qu. 1. *Zacharias Papa*, CR 385
Quod prioris, in princ. xiii. qu. 1. Gratianus. 654
Quod pro neceſſitate, 41. j. qu. 1. *Innocentius* CR. 324

Quod

Quod propoſuiſti, 26. xxxij. qu. 7. *Gregorius*, CR 999
Quod pro remedio, 7. j. q. 7. *Innocentius Papa*, CR 374
Quod quibuſdam, 4. *de fidejuſſoribus*, tit. 22. Lib. 5. Innocentius III. 421
Quod quidam, 97. j. qu. 1. *Auguſtinus*. CR 140
Quod quidam, 5. *de pœnitentiis*, & *remiſſionibus*, tit. 38 L. 5. Alexander III. 716
Quod quis committit, 3. xxxv. quæſt. 9. *Hilarius* Synodo Præſidens. 1139
Quod quis mandato facit Judicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere neceſſe. Reg. XXIV. de Regulis Juris *in Sexto*, Bonifacius VIII. 187
Quod reſtiemto, in princ. iij. qu. 1. Gratianus. 438
Quod ſedem, x. *de frigidis*, & *maleficiatis*, tit. 15. Lib. 4. Alexander iij. PD 575
Quod ſedem, 10. *de officio judicis ordinarii*, tit. 35. L. 1. Innocentius III. PD 153
Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. Regula XXI. de Regulis Juris, *in Sexto*, Bonifacius VIII. 187
Quod ſi accuſatorum, 4. *fin.* iv. quæſt. 6. *Hadrianus Papa* in Capit. 472
Quod ſicut, 28, *de Electione*. tit. 6. Lib. 1. Innocentius III. PD 54
Quod ſi dormiaris, 13. *fin.* xxxj. qu. 1. *Auguſtinus*. CR 971
Quod ſi pœnitentia, 5. xxvij. qu. 1. *Cyprianus*, CR 915
Quod ſuper his, 5. *de conſanguinitate*, & *affinitate*, tit. 14. Lib. 4. Innocentius III. PD 572
Quod ſuper his, 7. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Innocentius III. 379
Quod ſuper his, 9. *de Majorit. & obedientia*, tit. 33. Lib. 1. Innocentius III. 162
Quod ſuper his, 8. *de Voto*, & *voti redemp*. tit. 34. L. 3. Innocentius iij. PD 477
Quod ſuſpecti, 15. *final.* iij. qu. 3. *Nicolaus Papa*, CR 449
Quod translationem, 4. *de officio Legati*, tit. 30. Lib. 1. Innocentius III. PD 147
Quod translationem, 11. *de temporib. ordinat.* tit. 11. L. 1. Innocentius III. PD 95
Quod vero, in princ. *diſt.* 21. Gratianus. 21
Quod vero, in princ. j. qu. 5. Gratianus. 367
Quod vero, in princ. ij. *qu.* 4. Gratianus. 404
Quod vero, in princ. ij. *qu.* 7. Gratianus. 419
Quod vero, in princ. iij. *qu.* 3. Gratianus. 443
Quod vero, in princ. iij. *qu.* 4. *Gratianus*. 444
Quod vero, in princ. iij. *qu.* 5. Gratianus. 446
Quod vero, in princ. iij. *qu.* 10. Gratianus CR. 463
Quod vero, in princ. xj. *qu.* 2. Gratianus. 557
Quod vero, in princ. xiv. *qu.* 4. Gratianus. 640
Quod vero, in princ. xiv. *qu.* 5. Gratianus. 642
Quod vero, in princ. xiv. *qu.* 6. Gratianus. 645
Quod vero, in princ. xv. *qu.* 4. Gratianus. 654
Quod vero, in princ. xv. *qu.* 6. Gratianus. 655
Quod vero, in princ. xx. *qu.* 4. Gratianus. 742
Quod vero, in princ. xxj. *qu.* 4. Gratianus. 748
Quod vero, in princ. xxiij. *qu.* 3. Gratianus. 780
Quod vero, in princ. xxv. *qu.* 1. Gratianus. 879
Quod vero, 10. xxv. qu. 1. *Gregorius*. 886
Quod vero, in princ. xxviij. *qu.* 2. Gratianus. 950
Quod vero, 3. xxxii. qu. 2. *Auguſtinus* CR 979
Quod votum, unic. de voto, & voti redempt. tit. 15. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 114
Quod vovemus, in princ. xxvij. qu. 1. Gratianus. 915
Quo jure, 1. diſt. 8. *Auguſtinus*, CR 11
Quomodo exaudit 41. *de conſecrat.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1257
Quomodo renovari, 55. *de pœn.* diſt. 2. *Auguſtinus*, CR 1049
Quomodo ſacerdos, 44. xj. qu. 1. *Hieronymus* CR 578
Quomodo Virginibus, 10. xxxi. qu. 1. *Hieronymus*, 970
Quoniam, *de conjugio leproſorum*, tit. 8. Lib. 4. Alexander iij. 523
Quoniam, 10. *de Filiis presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Alexander III. PD 110
Quoniam, 3. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. *Ex Concil. Lateranenſi* ſub Alexandro iij. 492
j. Quoniam, x. *Ne Prælati vices ſuas*. tit. 4. Lib. 5. Alexander, ocmpa III. *in Conc. Turon.* 625
ij. Quoniam, 3. *Ne Prælati vices ſuas*, tit. 4. Lib. 5. Alexander III. 626
Quoniam, 21, *de Privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Innocentius III. 699
Quoniam, 40. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius III. *in Concil. general.* 623
Quoniam, 9. *de Vita*, & *honeſtate Clericorum*, tit. 1. L. 3. Gregorius VII. *melius* VIII. PD 358
Quoniam, 2. *de Uſuris*, tit. 19 Lib. 5. Alexander III. 664
Quoniam Abbas, 14. *de officio*, & *poteſt. Jud. deleg.* tit. 29. Lib. 1. Alexander III. 130
Quoniam aliqua, 3. *de Teſtibus*, & *atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. Gregorius ix. 254
Quoniam aliqui, 1. de renunciatione. tit. 7. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius VIII. 37
Quoniam a nobis, 13. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Alexander iii. 447
Quoniam Apoſtolica, 43. finale. *de officio*, & *poteſtate Judicis delegati*, tit. 29. Lib. 1. Gregorius ix. 146
Quoniam x quibuſdam, 5. xix. quæſt. 3. *Septima Synodus*, CR 738
Quoniam conſtitutio, 13. fin. *de Conſtitutionibus*, tit. 2. L. 1. Gregorius ix. 9
Quoniam contra, 11. *de probationibus*, tit. 19. Lib. 2 Innocentius III. *ex Concilio Lateranenſi*. 252
Quoniam de jure, in princ. *diſt.* 23. Gratianus. 31
Quoniam diverſarum, 1. xxi. qu. 2. *Sexta Synodus*, CR 744
Quoniam Eccleſia, 1. *de Magiſtris*, & *ne &c.* tit. 5. Lib. 5. Ex Concilio Lateranenſi PD 626
Quoniam electione, 47. fin. de Electione tit. 6. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 36
Quoniam Epiſcopi, 12. fin. de Privilegiis, tit. 7. *in Sexto*. Lib. 5. Bonifacius viij. 154
Quoniam Epiſcoporum, 4. de hæreticis, tit. 2. *in Sexto* L. 5. Gregorius IX. 133
Quoniam ex Conſtitutione, x final. de Concesſione Præbendæ, tit. 7. *in Sexto* Lib. 3. Bonifacius viij. 104
Quoniam ex Conſtitutione, unic. de immunitate Eccleſiarum, tit. 17. ultim. *in Clem.* L. 3. Clemens V. *in Concilio Viennenſi*. 243
Quoniam fetus, 19. *fin.* diſt. 91. *Gregorius*. 204
Quoniam frequenter, 5. fin. *ut lite non conteſtata*, tit. 6. Lib. 2. Innocentius III. 210
Quoniam idem, 8. diſt. 10. *Nicolaus Papa I.* CR 19
Quoniam in baptiſmo, 19. de ſententia Excommunic. t. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 161
Quoniam in parte, 2. *de feriis*, tit. 9. Lib. 2. Alexander iii. PD 217
Quoniam in plerisque, 24. *de officio Judicis ordinarii*, tit. 31. L. 1 Innocentius III. *in Concilio generali*. 153
Quoniam in quibuſdam, 15. diſt. 32. *Chalced. Concil.* 108
Quoniam in quibuſdam, 21. xvj. quæſt. 7. *Chalcedon. Concilium*, CR 702
Quoniam in Romani, 13 diſt. 33. *Sexta Synod.* CR 102
Quoniam inveſtitures. 13. xvj. qu. 7 *Gregorius VII.* 701
Quoniam mos, 7. diſt. 65. *Nicænum Concilium*. 219
Quoniam multa, 1 diſt. 48. *Nicænum Conc.* CR. 155
Quoniam multi, 2. diſt 47. *Nicænum Concil.* CR 158
Quoniam multi, 8. xiv. qu. 4. *Nicænum Concil.* CR 641
Quoniam multos, 103. xj. qu. 3. *Gregorius VII.* 554
Quoniam non cognovi, 12. diſt. 81. *Ex Verbis Auguſtini* 168

Digitized by Google

Index Capitulorum omnium.

Quoniam omne, 50. finale, *de præſcriptionibus*, tit. 26. L. 2. Innocentius iiij. *in Concilio generali*. 384

Quoniam qui, 2. finale, de vita, & honeſtate Cleric. t. 1. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. 819

Quoniam quicquid, 13. j. qu. 7. *Hilarius Papa*, 376

Quoniam quicquid, 61. *fin.* xvj. qu. 1. *Hieronymus*, CR 682

Quoniam quidam, 2. diſt. 75. *Chalced. Concil.* CR 291

Quoniam quidam, 1. diſt. 100. *Pelagius Papa* CR. 104

Quoniam quidem, 7. diſt. 13. *Septima Synodus*, CR. 51

Quoniam ſancta, 7. diſt. 16 *Sexta Synodus* CR 40

Quoniam ſunt, 100 *de conſecr.* diſt. 3. *Nicænum Concil.* 1200

Quoniam Volina, 14. xxj. qu. 1. *Gregorius*: 592

Quoniam vetuſto, 28. xxiv. qu. 1. *Hieronymus*. 130

Quoniam videmus, 1. diſt. 69. *Septima Synodus*. 223

Quoniam ut intelleximus, 4. de Immunitate Eccleſiarum, tit. 23. *in Sexto*, Lib: 3. Bonifacius viij. 126

Quorundam, 24. diſt. 23. *Tolet. Conc. & Hiſpal II.* 76

Quorundam, 6. diſt. 34. *Nicolaus Papa*, 311

Quorundam, 6. diſt. 74. *Gregorius*. 229

Quorundam, 24. de Electione, tit. 6. in Sexto, Lib. 1. Bonifacius viij. 26

Quorundam, 1. *de teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Gregorius ix. 429

Quorundam exigit, 1. tit. 14. de Verborum ſignificat. *in Extrav.* Joannes XXII. 299

Quorum vices, 6. *fin.* diſt. 63. *Urbanus Papa II.* 223

Quos a paganis, 52. *de conſecr.* diſt. 4. *Gregorius*, 1281

Quos conſtiteris, 6. j. qu. 1. *Gelaſius*. 110

Quoſdam, 7. *de Præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Gregorius 285

Quos DEUS conjunxit, 18. xxxiij qu. 2. *Iſidorus*, 1011

Quotidie, 13. *de Conſecr.* diſt. 2. *Auguſtinus*, CR. 1168

Quotiens, 3. *de purgatione Canonica*, tit. 34. Lib. 5. Innocentius Papa, PD 704

Quotiens, 5. *de ſimonia*, tit. 3. L. 5. Deodatus Papa, PD 610

Quotiens, 5. *de Teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. Alexander. III. 214

Quoties, 2. *de pallio*, tit. 33. Lib. 3. Gregorius. 166

Quoties a populis, 14. j. qu. 7. *Innocentius*. 176

Quoties cordis, 9. j. qu. 7. *Gregorius*, CR 173

Quotieſcunque, 2. xxxiij. qu. 4. *Auguſtinus*, 1096

Quoties Epiſcopi, 16. ij. qu. 6. *Felix II.* 409

Quoties frater, 17. ij. qu. 5. *Innocentius* CR. 399

Quoties poſt, 26. ij. qu. 6. *Theodoſiana Lex*. 411

Quoties Ratio, 12. xxiv. qu. 1. *Innocentius Papa*, 846

Quoties vero, 21. xxij. qu. 5. *Hieronymus*. 775

Quotquot, 24. xxvij. qu. 1. *Ancyr. Synodus*. 920

R

RAdicata eſt, 3. *de pœn.* diſt. 2. *Auguſtinus*. 1041

Rainutius, 16. *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Innocentius iij. PD 434

Rapinam emere, 5. xiv. qu. 5. *Ambroſius*. 642

Raptor, 33 xxvij. qu. 2. *Capitularia*. 916

Raptores igitur, 2. xxxvj qu. 2. *Symmachus*. 1144

Raptus eſt, 43. xxvij. qu. 2. *Iſidorus*. 940

Raptus eſt, 48. xxvij. qu. 2. *Iſidorus*. 940

Raptus quoque, 2. xxxvi. qu. 1. *Iſidorus*, CR. 1141

Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari. Reg. X. de Reg. juris *in Sexto*, Bonifacius VIIj. 186

Rationi congruit, ut ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore. Reg. LXXVII. de Reg. Juris, *in Sexto*, Bonifacius VIII. 189

Rationis ordo, 9. diſt. 100. *Gregorius* CR. 107

Rationis ordo, 34. xvj. qu. 7. *Gregorius Papa* CR 705

Ratio nulla, 2. xvij. qu. 4. *Gregorius*. 710

Ratio nulla, 3. *de Præbendis, & dignitat.* tit. 5. Lib. 3. Gregorius. 372

Ratio recti, unic. de religioſis domibus, tit. 9. in *Extrav. Commun.* Lib. 3. Joannes XXII. 366

Ratum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum. Reg. 10. de reg. juris, *in Sexto*, Bonifacius VIII. 186

Raynaldus, 13. *de teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Gregorius ix. 433

Reatina Eccleſia, 16. diſt. 63. *Leo IV.* 209

Rebaptizare, 108 *de conſecratione* diſt. 4. *Auguſtinus* 1211

Recedite 16. diſt. 45. *Hieronymus*. 148

Recedite, 9. xxiij. qu. 4. *Auguſtinus*. 736

Recepimus, 8. *de Privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Alexander iij. 693

Recolentes, 3. *de ſtatu Monachorum*, tit. 35. Lib. 3. Alexander iij. PD 481

Recurrat, 2. xxxij. qu. 4. *Auguſtinus* CR. 953

j. Redintegranda, 3. iij. qu. 1. *Joannes Papa* CR 439

ij. Redintegranda, 4. iij. qu. 1. *Euſebius*. 419

Referente, 2. fin. *de delictis puerorum*, tit. 23. Lib. 5. Alexander III. 674

Referente, 7. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Alexander III. 373

Referente, 10. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. Lib. 4. Celeſtinus iij. 582

Regenda eſt, 4. x. qu. 1. *Leo Papa IV.* 538

Regenerante, 136 *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1341

Regimen, 1. de Empt. & Venditione, tit. 5. *In Extr. Com.* Lib. 3. Martinus X. 352

Regimini, 2. *finol.* de Empt. & Venditione, 3. 3. *in Extr. Com.* Lib. 3. Caliſtus III. 354

Reguis, 2. diſt. 3. *Iſidorus*. 4

Regulæ ſanctorum, 6. diſt 29. *Gregorius*, 95

Regula veſtra, 2. diſt. 17. *Julius Papa*, 47

Regum officium, 23. xxiij. qu 5. *Hieronymus*. 517

Relatis eſt, 9. 10. qu. 1. *Toletanum Conc.* CR 533

Relatio, 5. xx. qu. 1. *Gregorius*, CR 744

Relatum, 4. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4. Lib. 3. Alexander III. PD 363

Relatum, 3. *de Conceſſione Præbendæ*, tit. 8. Lib. 3. Alexander III. 390

Relatum, 21. *de Jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander III. PD 497

Relatum, 7. *Ne Clerici, vel Monachi*, tit. 50. *ult.* Lib. 3. Alexander III. 533

Relatum, 19. *de officio & poteſt. Jud. delegat.* tit. 29. Lib. 1. Lucius III. 131

Relatum, 9. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Alexander III. PD. 373

Relatum 3. *qui matrimonium accuſare poſſunt*, tit. 18. L. 4. Alexander III. 586

Relatum, 37. *de ſent. Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. Innocentius III. 734

Relatum, 2. *de ſepulturis*, t. 28. L. 3. Leo Papa PD 419

j. Relatum, 11. *de teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Alexander III. PD. 431

ij. Relatum, 18. *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Alexander III. PD 431

Relatum eſt, 14. diſt. 37. *Clemens Papa I.* 123

Relatum eſt, 3. v. qu. 2. *Damaſus Papa*. 474

Relatum eſt, 11. 8. qu. 3. *Gregorius*. 543

Relatum eſt, 14. xj. qu. 3. *Alexander*. 347

Relatum eſt, 4. xxxi. qu. 1. *Triburienſe Conc.* CR 968

Relatum eſt, 11. *de conſecr.* diſt. 3. *Toletan. Conc. XII.* 1168

Relegentes, 46 xxiij. qu. 4. *Pelagius Papa*, CR 822

Relictam, in princ. xxx. qu. 4. Gratianus. 962

Religionem, unic. de Religioſis domibus, tit. 17. *in Sexto*, Lib. 3. Gregorius x. *in Concilio generali Lugdunenſi*. 186

Religioſam, 75. fin. xij. qu. 2. *Gregorius* CR 619

Religioſi, 1. de Decimis, tit. 8. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Concil. Viennenſi*. 228

Religioſi, 1. de Privilegiis, tit. 7. *in Clem.* L. 5. Clemens V. *in Conc. Vienten.* 254

Reli-

Religioſi, fin. de ſepulturis, tit. 12. *in Sexto* Lib. 3. Bonifacius viij. 110
Religioſis unic. de teſtamentis, tit. 6. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in Concil. Viennen.* 224
Religioſo, 21. de ſent. Excommunic. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 168
Religioſus. 2. de Procuratoribus, tit. 10. *in Clem.* Lib. 1. Clemens V. 204
Religioſus, 2. fin. de teſtamentis, tit. 15. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 101
Relinqui, 2. fin. *de cuſtodia Euchariſt.*, tit. 44. Lib. 1. Innocentius III. *ex Concil. Lateran.* 526
Reliqui Sacerdotes, 1. diſt. 67. *Anacletus*, 111
Remiſſionem, 59. j. qu. 1. *Auguſtinus*; 924
Remittuntur, 49. *fin.* xxiij. qu. 1. *Ambroſius*, 824
Rem non novam, unic. de dolo, & contumacia, tit. 3. *in Extr. comm.* Lib. 2. Bonifacius viij. 311
Remoto, 30. vij. qu. 1. *Hilarius Papa.* 501
Renovantes, 6. diſt. 22. *Sexta Synodus* CR. 70
Reos ſanguinis, 7. xxiij. qu. 5. Gregorius, CR 842
Repellantur. 7. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. *Stephanus Papa*, 597
Reperiuntur, 7. j. qu. 1. *Ambroſius*, forte *Concilium Toletanum. VIII.* CR 510
Reperiuntur, 2. *de pæn.* diſt. 3. *Ambroſius*, CR 1061
Reprehenſibile, 19. xxiij. qu. 8. *Nicolaus*, CR 835
Reprehenſibilia, 26. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iij. PD 351
Requiritis, 5. j. qu. 7. *Leo IV.* CR 374
Requiſiti, 1. xxiij. qu. 1. Gregorius, 1001
Requiſiti, 15. *de teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Innocentius III. 431
Requiſivit, 1. *de in integrum reſtitutione*, tit. 41. Lib. 1. Alexander III. 180
Requiſivit, 1. *de Ordin. ab Epiſcopo qui renunciavit Epiſcopatui*, tit. 13. Lib. 1. Alexander III. PD 98
Requiſivit, 17. *de ſponſalibus, & matrimoniis*, tit. 1. L. 4. Lucius III. PD 541
Res autem, 21. xxiij. qu. 5. *Leo Papa*, 816
Reſcripta, 55. xxv. qu. 2. *Codex.* 886
Reſecandæ, 16. xxiv. qu. 3. *Hieronymus*, CR 861
Res Eccleſiæ, 12. j. qu. 3. *Urbanus Papa.* CR 162
Res Eccleſiæ, 26. xij. qu. 5. *Urbanus Papa*, 596
Res in Epiſcopatu, 11. xij. qu. 2. Gregorius 600
Reſponſa, 5. diſt. 2. *Iſidorus.* 3
Reſponſo, 43. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. Innocentius iij. 736
Reſuſcitatus, 15. *de pæn.* diſt. 1. *Auguſtinus*, CR 1018
Retulerunt, 86. *de conſecrat.* diſtinct. 4. *Zacharias Papa*, CR 1229
Revera, 12. iij qu. 9. *Nicolaus Papa*, 461
Revera, 2. xxxij. qu. 5. *Ambroſius.* 989
Revera, 69. *de conſecr.* diſt. 2. *Ambroſius*, CR 1187
Revertar 5. *de pæn.* diſt. 4. *Beda*, 1071
Revertimini, 61. xvj. qu. 1. *Hieronymus*, CR 681
Reum ad Eccleſiam, 9. xvij. qu. 4. Capitular. L. 5. CR 781
Rex debet, 40. xxiij qu. 5. Cyprianus, CR 828
Rhodiæ, 1. Anal, diſt. 2. *Iſidorus.* 4
Ridiculum eſt, 5. diſt. 12. *Nicolaus Papa* CR 26
Ridiculum eſt 45. xj qu. 3. *Auguſtinus*, 570
Rodulphus, 15. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Gregorius Ix. 24
Rogamus vos, 15. xxiv. qu. 3. *Marcellus Papa*, CR 846
Rogationes, 3. *de conſecr.* diſt. 3. *Aurel. Concil. I.* 1199
Rogo hortor, & moneo, 83. xj. qu. 3. Gregorius, CR ad inſcriptionem. 566
Romana, 3. de appellationibus, tit. 15. ult. in *Sexto*, Lib. 2. Innocentius iv. 77
Romana, 1. de Cenſibus, tit. 20. *in Sexto*, Lib. 3. Innocentius iv. 118
Romana, 1. de foro competenti, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 2. Innocentius IV. 61
Romana, 1. de officio ordinarii, tit. 16. *in Sexto*, Lib. 1. Innocentius IV. *in Concil. Lugdun.* 49
Romana, 1. de officio Vicarii, tit. 13. *in Sexto*, Lib. 1. Innocentius iv. 42
Romana, 1. de pœnis, tit. 9. *in Sexto*, Lib. 5. Innocentius iv. 154
Romana, 1. de pœnitentiis, tit. 10. *in Sexto*, Lib. 5. Innocentius iv. *in Concilio Lugdunenſi.* 158
Romana, 5. de ſent. Excomm. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Innocentius IV. 161
Romana, 1. de ſupplenda negligentia Prælatorum, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Innoc. iv. 38
Romana, 3. fin. de teſtibus, & atteſtationibus, t. 10. *in Sexto*, Lib. 2. Innocentius iv. *in generali Concil. Lugdunen.* 68
Romanus unic. de jurejurando, tit. 9. *in Clem.* Lib. 2. Clemens V. *in Concil. Viennen.* 210
Romanus, 11. diſt. 61. *Pelagius Papa.* 247
Romanus Pontifex, 21. *de conſecr.* diſt. 4. *Iſidorus*, 1210
Rurſus, 36. xj. qu. 1. *Carthag. Conc. V.* CR 568
Rurſus, 6. *qui Clerici vel voventes*, tit. 6. Lib. 4. Celeſtinus iij. 559

S

SAbbatho, 15. *de conſecr.* diſt. 3. *Innocentius Papa.* 1200
Sacerdos, 24. diſt. 50. *Auguſtinus*, ſive *Palea*. Vide CR. ad Cap. 23. Bene valet. 165
Sacerdos, 7. diſt. 81. *Eugenius Papa.* 246
Sacerdos, 9. j qu. 2. *Proſper.* CR 156
Sacerdos, 7. *final.* iij. qu. 7. *Auguſtinus* CR 458
Sacerdos, 9. xxvi. qu. 7. *Carthag. Conc. IV.* 909
Sacerdos, 2. *de pæn.* diſt. 6. Gregorius. 1092
Sacerdos, 98 *de conſecr.* diſt. 2. *Hieronymus*, 1196
Sacerdotale officium, 1. diſt. 61. Gregorius. 199
Sacerdote, 65. *de conſecr.* diſt. 1. *Carthag. Concil. IV.* 1162
Sacerdotes; 2. diſt. 27. *Hieronymus.* 121
Sacerdotes, 2. finale diſt. 49. *Hieronymus*, CR 158
Sacerdotes, 11. diſt. 50. *Nicolaus Papa.* 170
Sacerdotes, 7. diſt. 93. *Clemens.* 278
Sacerdotes, 90. j. qu. 1. *Hieronymus*, 339
i. Sacerdotes, 8. ij. qu. 7. *Clemens*, CR 420
ij. Sacerdotes, 51. ij. qu. 7. *Damaſus Papa.* 434
Sacerdotes, 7. vj. qu. 1. *Teleſphorus*, CR 432
Sacerdotes, 1. xij. qu. 4. *Toletan. Conc. IX.* CR 622
Sacerdotes, 67. *de conſecr.* diſt. 4. *Gregorius Papa.* 1223
Sacerdotibus, 2. diſt. 31. *Beda.* 160
Sacerdotibus, 41. xj. qu. 1. *Gregorius* CR 551
Sacerdotibus, 6. *de conſecr.* diſt. 3. *Aurelianum Conc.* 1199
Sacerdotibus, 2. *ut Clerici vel Monachi*, tit. 50. ult. Lib. 1. Eugenius Papa. 544
Sacerdotium, 7. *finale*, xxj. qu. 3. *Cyprianus*, 747
Sacerdotum, 30. *de conſecr.* diſt. 2. *Clemens Papa*, melius Eugenius II. juxta CR 1171
Sacramenta, 54. i. qu. 1. *Auguſtinus*, 121
Sacramenta Altaris, 49 *de conſecr.* diſt. 1. *Afric. Conc.* 1118
Sacramentum hactenus, 1. ij qu. 5. *Cornel. Papa*, CR 195
Sacratas, 25. diſt. 23. *Soter Papa.* 76
Sacrificium, 3. *de pæn.* diſt. 1. *David Propheta.* 1012
Sacrificium, 52. *de conſecr.* diſt. 2. *Auguſtinus* CR. 1173
Sacrilegium, 4. xvij. qu 4. *Gregorius*, 710
Sacris, 5. *de his qua vi, metuſve*, tit. 40. Lib. 1. Innocentius III. 179
Sacris, 38. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. Innocentius III. 724
Sacris, 12. *de ſepulturis*, tit. 28. Lib. 3. Innoc. III. 442
Sacro, 48, *de ſent. Excommunicat.* tit. 39. Lib. 5. Innocentius III *in Concil. gener.* 758
Sacrorum Canonum, 34. diſt. 63. Ex *Capitularibus* Caroli, & Lodovici Imperatorum. 215
Sacrorum Canonum, 15. xtj. qu. 2. *Gregorius.* 600

Sacro-

Digitized by Google

Index Capitulorum omnium.

Sacroſancta, 51. *de electione*, t. 6. L. 1. *Gregorius* ix. 38
Sacroſancta Religio, 92. j. 4. 1. Gelaſius, 139
Sacroſancta Romana, 2. d. 22. *Anacletus*, CR 68
Sæpe contingit, 50. d. 50. *VVormac. Conc.* 171
Sæpe contingit, 21. ii. q. 5. *VVormac. Conc.* CR 404
Sæpe contingit, 44. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius iii. 337
Sæpe contingit, 18. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 13. Lib. 2. Innocentius iii. in Concilio generali Lateranenſi, 214
Sæpe contingit, 3. de tempor. ordinat. tit. 9. *in Sexto*, L. 1. Clemens iv. 49
Sæpe contingit, 2. final. de Verb. ſignific. tit. 11. & ult. *in Clem.* L. 5. Clemens V. 270
Sæpe fit, 72. xii. q. 2. *Tolet. Conc.* vi. CR 613
Sæpe malorum, 12. xxviii. q. 1. *Tolet. conc.* iv. 948
Sæpe principes, 29. xxiii. q. 8. *Tolet. Conc.* iv. 840
Sæpe de vitiis, 6. d. 41. Gregorius, 135
Sal cœleſtis, 65. *de conſec.* d. 4. Bedæ, CR 1221
Salomon, 13. xxxii. q. 4. Gregorius, 985
Salonitanæ, 24. d. 63. Gregorius, 211
Salvator, 1 j. q. 3. Urbanus II. CR 159
Salvator, 40. *fin. de conſec.* d. 5. *Didymus*, CR 1254
Salvator, 5. de præbendis & dignitatibus, t. 2. *in extr. com.* L. 3. Joannes XXII. 332
Saluberrimum, 23. 1. q. 7. *Leo*, 179
Salubriter, 16. *de uſuris*, t. 19. L. 5. Innoc. iii. 667
Salvo in omnibus, 4. ix. q. 3. *Hyginus Papa*, 528
Sana quippe, 11. fin. d. 9. *Auguſtinus*, 17
Sancimus, 26. 1. q. 7. *Codex*, 381
Sancimus, 31. xii. q. 2, *Tolet. Conc.* CR 606
Sancitum, 1. *de Cenſibus*, 1. 39. L. 1. ex Concilio apud Guarmac. vel VVarmac. 501
Sancitum eſt, 33. vii. q. 1. *Rotomagenſe Conc.* CR 302
Sancitum eſt, 25. xxiii. q. 8. *VVormac. Conc.* CR 839
Sancta octo, 8. d. 16. *Ex diurno libro, &c.* CR 41
Sancta quippe, 56. ij. q. 7. *Hieronymus*, CR 435
Sancta Romana, 3. fin. d. 15. Gelaſius, CR 13
Sancta Romana, in princ. Cauſ. XXV. Gratianus, 878
Sancta Romana, 3. de Electione, tit. 3. *in extr. com.* L. 1. Benedictus XI. 312
Sancta Romana, unic. t. 7. de religioſis domibus, *in extr.* Joannis XXII. 351
Sanctimoniales, 13. xx. q. 1. *Carthag. Conc. III.* CR 718
Sanctimonialis, 24. d. 21. *Carthag. Conc. IV.* 77
Sanctis quippe, 110. *fin.* xi. q. 3. *Urbanus II.* 587
Sanctiſſimo in Chriſto, 2. *fin.* diſtinct. 73. *Epiſtola formata* CR 228
Sancto Concilio, 2. *de ſucceſſionibus ab inteſtato*, t. 27. L. 3. *Ex Concil. Tribur.* 437
Sanctorum, 1. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. Gregorius, 108
Sanctorum Canonum, 2. finale, diſt. 70. *Urbanus II.* in concilio, 224
Sanctorum Patrum, 16. j. q. 1. *Calixtus Papa II.* 311
Sanctorum Patrum, 14. x. q. 1. *Calixtus Papa II.* CR 535
Sanctum eſt, 36. *de conſec.* d. 4. *Auguſtinus*, CR 1215
Sane, 1. *de Arbitris*, tit. 43. ult. Lib. 1. *Ex Concilio Africano.* 135
Sane, 10. *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. Lib. 3. Honorius iii. 519
j. Sane, 2. *de Clericis conjugatis*, tit. 3. Lib. 3. Alexander iii. PD 365
ij. Sane, 4. *de Clericis conjugatis*, tit. 3. L. 3. Alexander III. 365
Sane, 6. *de converſione conjugatorum*, tit. 32. Lib. 3. *Alexander III.* PD 465
Sane, 5. *de Exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. Alexander iii. 683
Sane, 1. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. *Ex Concilio Africano*, 199
j. Sane, 2. *de offic. & poteſtate Jud. deleg.* tit. 29. L. 1. Alexander iii. PD 127
ij. Sane, 11. *de offic. & poteſt. Jud. deleg.* tit. 29. Lib. 1. *Alexander III.* PD 129
Sane, 9. *de præbendis*, t. 11. L. 5. *Alexand. III.* 694
Sane, 10. *de Regularibus*, t. 31. L. 3. *Alexand. III.* 417
Sane, 2. *de tempor. Ordinat.* tit. 11. Lib. 1. *Alexander III.* 92
Sane cavendum, 18. *de pœn.* d. 3. *Auguſtinus*, 1064
Sane conſanguinitatis, 14. xxxv. q. 2. & 3. *Iſidorus*, 1112
Sane dilecto, 7. *de renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Celeſtinus iii. PD 81
Sane diſcimus, 7. xv. q. 1. *Ambroſius*, 650
Sane in Vinea, 1. de ſimonia, tit. 1. *in Extr. com.* L. 5. Urbanus IV. *alias* V. 377
Sane percuſſor, 18. *fin.* d. 45. *Anacletus Papa*, 149
Sane profertur, 6. fin. xxiv. q. 2. *Quinta Synodus*, CR 860
Sane quia, 6. xvi. q. 2. *Urbanus II.* 654
Sane quiſquis, 4. xv. q. 3. *Codex*, CR 651
Sane quod ſuper, 3. xxiv. q. 2. *Urbanus II.* 819
Sane ſi communi, 3. d. 65. *Nicænum Conc.* CR 212
Sane ſi ex conſenſu, 14. ij. qu. 6. *Carthaginenſe Concil. III.* CR 416
Sane Theſſalonicenſes, 15. xvi. q. 7. *Anaſtaſ. Bibliothec.* CR 751
Sapiens non eſt, 14. vi. q. 1. *Lucius Papa*, CR 434
Sapiens nunquam, 37. *de pœn.* d. 2. *Ambroſius*, 1050
Satagendum, 10. xxv. q. 1. *Pelagius Papa*, 881
Satis evidenter, 7. d. 96. *Nicolaus Papa*, CR 191
Satisfactio pœnitentiæ, 3. *de pœn.* d. 3. *Auguſtinus*, 1061
Satis hinc apparet, 14. xxxiii. q. 5. *Auguſtinus*, CR 1101
Satis oſtendimus, 48. *de conſec.* d. 4. *Auguſtin.* 1220
Satis perverſum, 7. d. 56. Gregorius, 194
Satyra, 7. d. 2. *Iſidorus*, CR 4
Sceleratior omnibus, 39. *de pœn.* d. 3. *Leo Papa*, 1073
Scelus, 21. finale, ii. q. 1. *Nicolaus Papa.* 190
Scenicis, 96. *de conſec.* d. 2. *Carth. conc.* iii. 1193
Schiſmæ, 34. xxiv. q. 1. *Pelagius*, CR 854
Schiſmatici, 1. xxiii. q. 6. *Auguſtinus*, CR 826
Sciant cuncti, 2. ii. q. 8. *Codex*, 436
Sciant cuncti, 12. de electione, t. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Gregorius X. *in gener. conc. Lugdun.* 17
Scias frater, 35. vii. q. 1. Pelagius Papa II. 503
Sciatis fratres, 1. xxxiii. q. 4. Hieronymus, CR 1095
Sciendum, 1. d. 29. Iſidorus, 95
Sciendum, 10. viij. q. 1. Gregorius, 515
Sciendum, 2. xxvi. q. 1. & 4. Auguſtinus, 895
Sciendum, 37. xxvii. q. 1. Arelat. Conc. 923
Sciendum, 22. *de pœn.* d. 2. Gregorius, 1048
Scientes, 3. *de cenſibus*, t. 19. L. 3. Gregorius, PD 501
Scienti & conſentienti non fit injuria, neque dolus, Regula XXVII. de Regulis Juris, *in Sexto*, Bonifacius viii. 187
Scimus autem, 3. d. 43. Anacletus, 119
Scimus vos non ignorare, 9. xii. q. 1. *Urbanus Papa*, 590
Scindite corda, 31. *de pœn.* d. 1. *Joelis* 2. 1027
Scire debes, 7. vii. q. 1. Cyprianus, 491
Scire debes, 8. d. 76. *Ambroſ.* CR 215
Scire vos oportet, 2. xxiii. q. 8. Leo, 812
Sciſcitantibus, 3. *fin.* xv. q. 8. Nicolaus Papa, CR 660
Sciſcitatis, 47. vii. q. 1. Nicolaus Papa, 508
Sciſcitatur, 1. xxx. q. 4. Nicolaus Papa, 962
Sciſcitatus, 11. *de reſcriptis*, t. 3. L. 1. Celeſtinus iii. 14
Scitote, 2. vi. q. 3. Pelagius Papa II. 438
Scit ſanctæ, 3. d. 12. Leo IX CR 25
Scribam, 9. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Hieronymus, 853
Scripſit mihi, 1. vii. q. 1. *Gregorius*, CR 491
Scripſit nobis, 26. xxvii. q. 2. Nicolaus Papa, CR 913
Scripta, 1. *de colluſione detegenda*, tit. 22. Lib. 5. Gregorius, PD 673

Scrip-

Scripta, 2. *de fide instrumentorum*, tit. 22. L. 2. *Alexander* iii. 276
Scriptoram veſtrorum, 11. fin. diſt. 100. *Gregorius*, 307
Scriptum eſt, 40. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius iii. 64
Scriptum eſt, 2. vi. q. 3. Gregorius, 487
Scriptum eſt, 21. xiv. q. 5. *Gregorius*, CR 643
Scriptura dicit, 3 *de conſec.* d. 2. Cyprianus, 1125
Scriptura, 4. *de Voto & Voti redemptione*, t. 34. Lib. 3. *Alexander* iii. PD 474
Seculares, 1. xxiiii. q. 2. *Carth. Conc.* CR 1005
Seculares, 19. *de conſecr.* d. 2. *Agath. Conc.* 1178
Seculares, 2. de foro competenti, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 2. Bonifacius viii. 62
Secunda, in pr. iv. q. 2. & 3. Gratianus, 467
Secunda, in pr. xxix. q. 1. Gratianus, 953
Secunda, 72. *de pœn.* d. 1. Hieronymus, 1030
Secundam, in pr. xviii. q. 2. Gratianus, 722
Secundo requiris, 41. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2 Clemens III. PD 336
Secundum, 6. *Ne Clerici vel Monachi*, tit. 50. ult. L. 3. Alexand. iii. 535
Secundum Canonicam, 24. xxiii. qu. 8. *Pariſienſe Concilium*, CR 838
Secundum Catholicam, 47. xi. q. 3. *Auguſtinus*, 578
Secundum Eccleſiæ, 2. d. 19. Anaſtaſius II. 52
Secundum verba, 5. xxxiii. q. 5. Auguſtinus, CR 1099
Secuti ſunt, 31. ii. q. 6. *Beda*, CR 427
Sed adhuc, in Princ. j. q. 3. Gratianus, 356
Sed continuo, 46. *de pœn.* d. 1. *Ambroſius*, CR 1021
Sed cum in Epiſcopatum, in princ. x. q. 2. Gratianus, 535
Sedes Apoſtolica, 1. tit. 4. de Conceſſ. præb. & Eccleſ. non vac. *in Extr.* Joan. XXII. 277
Sedes Apoſtolica, unic. *de off. deleg.* tit. 6. *in extr. Com.* L. 1. Joannes XXII. 116
Sedes Apoſtolica, 13. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Innocentius iii. PD 15
Sed & illud, 9. xxvi. q. 2. Hieronymus, 893
Sed hoc, 1 *de ſucceſſionibus ab inteſtato*, t. 27. L. 3. Ex Concilio apud Alsanen habito, 417
Sed illud, 17. d. 45. Origenes, 148
Seditionarios, 8. d. 46. *Carth. Conc. IV.* 150
Sed nec, 4. *Ne Clerici vel Monachi*, t. 50. ult. L. 3. Alexander III. *in Conc. Later.* 534
Sed nec Adam, 38. *de pœn.* d. 2. Ambroſius, CR 1052
Sed notandum, in princ. d. 29. Gratianus, 25
Sed penſandum, 2. d. 6. Gregorius, CR 9
Sed primatur, in princ. xi. qu. 1. Gratianus, 557
Sed quæritur, in princ. d. 17. Gratianus, 121
Sed ſi forte, 22 d. 81. *Lucius Papa*, CR 249
Sedulo monendi, 12. d. 38. *Auguſtinus*, CR 128
Semel Chriſtus, 51. *de conſecr.* d. 2. *Auguſtinus*, 1181
Semel DEO dicatum, non eſt ad uſus humanos ulterius transferendum. Regula LI. de Regulis Juris, *in Sexto*, Bonifac. viii. 188
Semel immolatus, 52. *de conſ.* d. 2. *Proſper.* CR 1181
Semel malus ſemper præſumitur eſſe malus, Regula VIII. de Reg. Juris, *in Sexto*, Bonif. viii. 186
Senatus Conſultum, 3. d. 2. *Iſidorus*, 3
Sententia, in princ. *cauſa* ix. Gratianus, 921
Sententia, 2. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. L. 2. Gregorius, 115
Sententia Cham, 12. ij. q. 7. *Anacletus Papa*, 421
Sententiam, 9. *Ne Clerici vel Monachi*, tit. 50. ult. L. 3. Innocentius iii. *in Concilio generali Lateranenſi* 536
Sententiam Romanæ, 6. xxxv. q. 9. *Nicolaus Papa*, CR 1140
Sententia Paſtoris, 1. xi. q. 3. *Gregorius*, CR 557
Senti 51. xi. q. 3. *Auguſtinus*, 571
Septies cadit, 23. *de pœn.* d. 3. *Hieronymus*, 1085
Septuaginta, 12. d. 12. *Athanaſius*, CR 45
Sequitur in utraque, in pr. d. 26. Gratianus, 85
Sequitur non ſurgioſam, in pr. d. 46. Gratianus, 149
Sequitur non percuſſorem, in pr. d. 45. Gratianus, 143
Sequitur ſecunda, in pr. 1. q. 2. Gratianus, 352
Sequitur ſecunda, in pr. xxvii. q. 2. Gratianus, 926
Sequitur ſexta, in pr. ii. q. 6. Gratianus, 406
Seriatim, 22. d. 32. *Leo IX.* 108
Series, 26. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Clemens III. PD 269
Series conſanguinitatis, 1. xxxv. q. 5. Iſidorus, CR 1116
Serpens decepit, 47. *de pœn.* d. 1. Ambroſius, 1021
Servanda eſt, in princ. d. 32. Gratianus, 101
Servatis privilegiis, 6. xxv. quæſt. 2 *Hormiſda Papa*, 225
Servatur, 73. xi. q. 3. *Nicænum Conc.* CR 576
Servi autem, in princ. d. 54. Gratianus, 181
Servitium, 31. *fin.* xviii. q. 2. *Urbanus II.* 712
Sexagınta, 2. d. 16. *Zepherinus*, CR 32
Sex differentiæ, 11. xxiii. q. 1. *Auguſtinus*, CR 781
Sexta actione, 1. xv. q. 7. *Hiſp. Conc. II.* CR 657
Sextam ſanctam, 29. *de conſec.* diſt. 3. Hadrianus Papa, CR 1204
Sextam Synodum, 5. d. 16. *Hadrianus Papa*, CR 39
Sexta Synodus, 9. d. 16. *Beda*, CR 42
Sexta vero, in princ. iv. q. 6. Gratianus, 472
Sexto die, 8. d. 15. *Ambroſius*, 118
Si Abbatem, 36. de Electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 10
Si accuſatorum, 3. fin. iii. q. 10. *Felix Papa*, CR 481
Si accuſatorum, 3. iv. q. 6. *Felix Papa*, 472
Si ad Epiſcopum, un. ne ſede vacante, t. 8. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 125
Si ad mortis, 114. *de conſ.* d. 4. *Auguſtinus*, 1253
Si ad peccatum, 20. xxii. q. 4. Auguſtinus, 767
Si ad ſcripturas, 7. d. 9. Auguſtinus, 16
Si ad ſolum, 6. fin. de Regularibus, tit. 14. *in Sexto*, Lib. 3. Bonif. viii. 114
Si adverſarius, 4. fin. *de eo qui mitt. in poſſeſſionem*, t. 15. L. 2. Gregorius IX. 142
Si adverſus, 11. *de hæreticis*, tit. 7. Lib. 5. Innocentius iii. PD 619
Si *adverſus*, 2. *finalo*, de reſtitutione in integrum, tit. 21. *in Sexto*, L. 1. Bonif. viii. 59
Si argentana, 2. v. qu. 3. *Romana Synodus temp.* Hadriani Papæ, 474
Si agamus, 67. *de pœn.* d. 1. *Hieronymus*, CR 1028
Si a Judice, 10. de appellationibus, t. 15. ult. *in Sexto*, L. 2. Bonif. viii. 82
Si a Judicibus, 1. de appellationibus, t. 12. *in Clem.* L. 2. Clemens V. *in Conc. Vienn.* 217
Si aliquos, 59. *de electione*, t. 6. L. 1. Greg. IX. 73
Si aliqua cauſa, 11. xxxi. q. 1 *Joan. Chryſoſt.* CR 753
Si aliquando, 41. *de ſentent. excommunic.* t. 39. L. 5. Innocentius III. 716
j. Si aliquid, 6. xxii. q. 4. *Beda*, 764
ij Si aliquid, 16. xxii. q. 4. *Soterus Papa*, CR 766
Si aliquis, 12 xxvi q. 6. *Epaun. Conc.* CR 906
Si aliquis, 5. *de homicidio voluntario*, tit. 12. L. 5. Ex *Conc. Guarmac.* 649
Si annum, 1. fin. de judiciis, tit. 1. *in Sexto*, L. 2. Bonifacius viii. 61
Si ante, unic. de dolo & contumacia, t. 4. *in Clem.* L. 2. Clemens V. *in Conc. Vienn.* 208
Si a patre, unic. *de infantibus & languidis expoſitis*, t. 11. L. 5. Gregorius IX. 248
Si *Apoſtolica*, 15. de Præbend. tit. 4. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii 95
Si Apoſtolica, 22. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 91
Si Apoſtolus, 5. *de pœn.* d. 3. Auguſtinus, 1062
Si appellationem, 6. de appellat. tit. 12. *in Clem.* L. 2. Clemens V. 218

Si

Si apud, 24. xxiii. q. 3. *Hieronymus*, 817
Si Archiepiſcopus, 6. *de tempor. ordinat.* tit. 11. Lib. 1. Lucius iii. 93
Si a ſede 31. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 93
Si a ſubdelegato, 14. de offic. & poteſt. tit. 14. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 46
Si audieris, 32. xxiii. q. 3. *Cyprianus*, 818
Si averterit, 13. *de pænit.* diſt. 4. *Dominus per Ezechielem*, 1085
Si autem, 6. *de cohabitat. Cleric. & mulierum*, tit. 2. L. 3. Alexander iii. 363
Si autem, 9. *de reſcript.* tit. 3. L. 1. Lucius iii. 12
Si autem aliquis, 6. ix. q. 1. *Anicetus Papa*, 318
Si autem necdum, 10. xxxvi. q. 2. *Meldēn. Conc.* 1146
Si autem presbyteri, 3. xv. q. 7. *Carth. Conc. III.* 659
Si autem provocatum, 39. ij. q. 6. *Afric. Conc.* 417
Si autem ſine, in princ. xvii. q. 4. Gratianus, 720
Si autem vobis, 12. xi. q. 1. Clemens, 361
Si baptizata eſt, 132. *de conſ.* d. 4. *Auguſtinus*, CR 1139
Si beneficia, 20. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 90
Si beneficiorum, 2. *fin.* de Decimis, tit. 6. *in Clem.* L. 3. Clemens V. *in Conc. Vienn.* 228
Si bos, 3. *de injuriis & damno dato*, tit. 36. Lib. 5. in Exodo, 711
Si *Capitulo*, 3. de Conceſſ. Præbend. t. 7. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifac. viii. 103
Si *Canonici*, 2. de Officio Ordinarii, tit. 16. *in Sexto*, Lib. 1. Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunensi*, 50
Si cauſa, 4. xxxiii. q. 4. *Ambroſius*, 1056
Sic autem, 31. j. q. 1. *Auguſtinus*, 111
Si cautio, 4. *de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Gregorius IX. 282
Si celebrat, 10. finale, *de Clerico Excommunicato*, tit. 27. Lib. 5. *Gregorius* IX. 680
Si *Civitas*, 17. de ſentent. Excommunic. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viii. 167
Si Clericatus, 27. xvi. q. 2. *Hieronymus*, 667
Si Clerici, 24. xii. q. 1. *Toleti Conc.* CR 349
Si Clerici, 13. de ſent. Excommunicat. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifac. viii. 167
Si Clericus, 46. xi. q. 1. *Chalced. Conc.* CR 555
Si Clericus, 5. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Alexander iii. 100
Si *Clericus*, 12. de Præbendis tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 86
Sic enim, 9. xxviii. q. 1. *Auguſtinus*, CR 944
Sic decet, 12. xxv. q. 2. *Silverius Papa*, 189
Sic in ſacrificando, 2. *de conſ.* d. 2. *Cyprianus*, CR 1165
Sic non ſunt, 10. xxxii. q. 4. *Auguſtinus*, 987
Sic omnes, 2. d. 19. *Agatho Papa*. 36
Si Compromiſſarius, 17. de electione, tit. 6. *in Sexto*, L. 1. Bonifac. viii. 31
Si Concubinæ, 55. *de ſentent. Excommunicat.* tit. 39. L. 5. Gregorius IX. 741
Si concupiſcentia, 8. xv. q. 1. *Auguſtinus*, CR 630
Si conſuetudinem, 3. d. 8. Gregorius, in aliquot manuſcriptis, *Gregorius VII.* CR 13
Si conditiones, 7. fin. *de conditionibus appoſitis*, t. 3. L. 4. *Gregorius* IX. 357
Si confirmationem, 39. de electione tit. 9. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 12
Si conſtiterit, 12. *de Accuſationibus*, tit. 1. L. 5. Alexander iii. 198
Si contra unum, 4. de officio & poteſtate, t. 4. *in Sexto*, L. 1. Bonifac. viii. 44
Sic populus, 61. j. q. 1. *Hieronymus*, CR 330
Sic quidem, 2. x. q. 1. *Toleti. Conc. III.* CR 332
Sic quippe, 43. xvii. q. 2. Gregorius, 939
Si credas, 86. *de conſec.* d. 2. *Ambroſius*, 1196
Sicubi, 6. xii. q. 1. *Tarrac. Conc.* CR 623
Si cui, 21. de electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 15
Si cui, 36. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 96
Si cui etiam, 30. *de pæn.* d. 1. *Auguſtinus*, CR 1017
Sic vive, 26. xvi. q. 1. *Hieronymus*, CR 667
Si cujus patruus, 2. xxxv. q. 10. Innoc. Papa, 1142
Si cujus uxorem, 11. d. 34. *Neocæſar. Conc.* 113
Si culpa, 9. final. *de injuriis & damno dato*, tit. 36. L. 5. Gregor. xi. 712
Si cupis, 1. xxi. q. 1. *Hieronymus*, 622
Si cuſtos, 18. xvii. q. 1. *Gregorius*, 919
Sicut, 25. *de accuſationibus*, t. 1. L. 5. Innoc. iii. *in Concilio gener. Lateran.* 607
Sicut, 4. *de cohabitatione Clericor. & mulierum*, tit. 2. L. 3. Alexander iii. PD 363
Sicut, 8. *de exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. Lib. 5. Cœleſtinus iii. 684
j. Sicut 8. *de hæreticis*, t. 7. L. 5. *Ex Concil. Lateran.* ſub Alexandro iii. PD 633
ij. Sicut, 14. *de hæreticis*, t. 7. L. 5. Gregor. IX. 644
j. Sicut, 6. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Alexander iii. PD 649
ij. Sicut, 20. *de homicidio voluntario*, tit. 12. L. 5. Innocentius iii. PD 656
Sicut, 9. *de Judæis*, tit. 6. L. 5. Clemens iii. PD 630
j. Sicut, 13. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Urbanus iii. PD 290
ij. Sicut, 27. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius iii. PD 297
iij. Sicut, 29. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius iii. PD. 298
Sicut, 8. *Ne Clerici vel Monachi*, tit. 50, ult. Lib. 3. Innocentius iii. PD 333
Sicut, 1. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Salomon in parabolis, 282
Sicut, 2. *de privilegiis*, tit. 33. L. 5. Gregorius, 691
Sicut, 2. *de probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Alexander iii. PD 346
j. Sicut, 25. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Innocentius iii. PD 459
ii. Sicut, 17. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Innocentius iii. PD 461
Sicut, 8. *de reſcriptis*, t. 3. L. 1. Alex. iii. PD 10
Sicut, 16. *de ſententia & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Innocentius iii. 319
Sicut, 10. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. Innocentius iii. PD 734
j. Sicut, 6. *de ſimonia*, t. 3. L. 5. Lucius Papa, 610
ij. Sicut, 33. *de Simonia*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius iii. PD 620
iij. Sicut, 30. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius iii. *in Concil. gener.* 622
Sicut, 22. *de ſponſalibus & matrimoniis*, tit. 1. L. 4. Innocentius iii. PD 543
Sicut, 2. *de ſupplenda negligentia Prælatorum*, tit. 10. L. 1. Clemens iii. 50
Sicut unic. *de ſyndico*, t. 39. L. 1. Greg. Papa, 177
Sicut, 2. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. Alexander iii. 213
Sicut, 1. *de tranſactionibus*, t. 36. L. 1. Greg. 168
Sicut Achab, 29. *de pæn.* d. 3. *Gregorius*, 1068
Sicut ait 30. *de pæn.* d. 3. *Hieronymus*, 1068
Sicut alterius, 39. vii. q. 1. *Calixtus Papa*, CR 504
Sicut antiquitus, 6. xvii. q. 4. *Nicolaus Papa*, CR 711
Sicut Apoſtoli, 16. xi. q. 3. *Fabianus Epiſcopus*, CR 182
Sicut appellationem, 3. de appellationibus, tit. 12. *in Clem.* L. 2. Clemens V. 212
Sicut bonum, 1. xxvii. q. 1. *Carth. Conc. IV.* CR 918

K Sicut

Sicut Chriſtus, 75. j. q. 1. *Hieronymus*, CR 333
Sicut crudelis, 1. xxxii. q. 1. *Joan. Chryſ.* 974
Sicut cum, xt. de electione, t. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 25
Sicut diœceſim, 1. xvi. q. 3. *Tol. Conc. IV.* 636
Sicut Domini, 19. xvi. q. 7. *Paſchalis Papa II.* 702
Sicut Eccleſiæ. 49. xii. q. 1. *Gregorius.* 611
Sicut enim, 30. xi. q. 1. *Clemens*, 351
Sicut enim, 10. xxii. q. 5. *Joan. Chryſoſt.* 990
Sicut Epiſcopum, iv. j. q. 2. *Gregorius*, 354
Sicut ergo, 9. fin. xxxv. q. 9. Gratianus, 1141
Sicut Eunuchus, 29. i. q. 1. *Auguſtinus*, 311
Sicut excellentiam, 48. xxiii. q. 4. *Gregorius*, 806
Sicut ficti, 35. j. q. 1. *Auguſtinus*, CR 323
Sicut ii, qui, 8. d. 47. *Ambroſius*, CR 152
Sicut loquis, 46. ij. q. 7. *Gregorius*, CR 433
Sicut in Sacramentis, 151. *de conſec.* d. 4. *Auguſtinus*, 1244
Sicut in unaquaque, 4. xxi. q. 1. *Rhemenſe Conc.* 745
Sicut is, 3. fin. j. q. 6. *Gregorius*, CR 369
Sicuti femina, 10. xxxii. q. 2. *Hieronymus*, CR 935
Sicut Judas, 68. *de conſec.* d. 2. *Auguſtinus*, 1136
Sicut Neophytus, 2. *fin.* d. 48. Gregorius, CR 155
Sicut nobis, 5. *fin.* de Verbor. ſignificat. t. 12. *in Sexto*, L. 5. Bonifacius VIII. 136
Sicut non alii, 31. *de conſec.* d. 2. *Felix IV.* juxta CR 1150
Sicut non eſt, 20. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, 790
Sicut non omnis, 2. xxxii. q. 2. *Hieronymus*, 973
Sicut non ſuo, 10. *fin.* d. 46. *Leo Papa*, 150
Sicut noſtris, 62. *de conſ.* d. 4. *Auguſtinus*, 1222
Sicut omnino, 16. xii. q. 1. Gregorius, 601
Sicut primi, 83. *de pœn.* d. 3. *Auguſtinus*, CR 1013
Sicut quædam, 2. fin. d. 14. *Leo Papa*, 31
Sicut quamvis, 15. d. 96. *Gelaſius*, CR 299
Sicut qui, 12. xvii. q. 4. *Pius Papa*, 712
Sicut qui monaſterii, 9. xx. q. 1. *Eugenius II.* in Syn. 717
Sicut Romana, 1. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. *Alexander* iii. PD 13
Sicut Sacerdotes, 6. ii. q. 7. *Fabianus Papa*, 420
Sicut ſancti, 2. d. 15. Gregorius, CR 32
Sicut ſatius, 8. xxxii. q. 4. *Auguſtinus*, 936
Sicut ſemel, 1. d. 61. Gregorius, 221
Sicut ſera, 37. *de pœn.* d. 2. *Auguſtinus*, CR 1047
Sicut ſtellas, 4. d. 38. *Zepherinus Papa*, 127
Sicut ſine, 3. ii. q. 1. Gregorius, CR 312
Sicut tribus, 21. *de pœn.* d. 2. *Auguſtinus*, 1049
Sicut verum eſt, 34. *de conſec.* d. 1. *Ambroſius*, CR 1395
Sicut vir, 11. viii. q. 1. *Evariſtus Papa*, CR 495
Sicut viri, 8 d. 40. *Iſidorus*, 132
Sicut urgeri, 47. j. q. 1. *Auguſtinus*, CR 326
Si de area, 10. xxvi. q. 2. *Auguſtinus*, 894
Si de beneficio, 5. de Præbendis, tit. 2. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. 221
Si de calumnia, 3. de juramento calumniæ, tit. 4 in Sexto, L. 2. Bonifacius VIII. 63
Si decreti, 2. d. 20. *Nicolaus I.* 61
Si delegatus, 7. de officio & poteſtate, tit. 14. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 44
Si de rebus, 2. xxiii. q. 7. Auguſtinus, 829
Si de terra, 6. *de Privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Alexander iii. 693
Si diaconus, 44. d. 81. *Arelat. Conc.* I. 247
Si dicat vir, 1. xxxiii. q. 5. *Auguſtinus*, CR 1097
Si dignitatem, 1. de præbendis, tit. 2. *in Clem.* Lib. 3. Clemens v. *in Conc. Vienn.* 221
Si diligenti, 12. *de foro competenti*, t. 2. Lib. 2. Innocentius iii. PD 202
Si diligenti, 37. *de Præſcriptionibus*, tit. 26. L. 2. Innocentius iii. PD 313
Si dominum, unic. de reliquiis & veneratione Sanctorum, tit. 16. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. *in concilio Vienn* 239
Si dominus, 93. xi. q. 3. Hieronymus, CR 381
Si dominus, 3. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Deodatus Papa, PD 609
Si ducturi, 2. xxxii. q. 6. *Auguſtinus*, CR 994
Si duobus, 7. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexand. iii. 326
Si duobus, 1. ut lite pendente, t. 5. *in Clem.* L. 2. Clemens V. *in Conc. Viennen.* 208
Si duo ex tribus, 3. de officio & poteſtate, tit. 14. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifac. viii. 43
Si duo forte, 8. d. 79. *Honorius Auguſtus*, 242
Si duo fratres, 51. d. 50. *Trib. conc.* 174
Si *duo procuratores*, 6. de Procuratoribus tit. 19. *in Sexto*, L. 1. Bonifac. viii. 56
Si duo vel, 4. xxxv. quæſt. 6. *Urbanus* in Concilio habito in Apulia, CR 1134
Si ea de quibus, 50. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, CR 807
Si ea deſtruerem, 4. xxv. q. 2. Gregorius, 824
Si Eccleſiæ, 42. xxiii. q. 4. Auguſtinus. CR 804
Si Eccleſia, 10. *fin.* de conſecratione, tit. 40. Lib. 3. Gregorius IX. 312
Si Eccleſiam, unic de Conſecrat. Eccleſiæ, t. 11. *in Sexto*, L. 3. Bonifac. viii. 122
Si egreſſus, 5. *de injuriis & damno dato*, tit. 36. Lib. 5. in Exodo, 713
Si electio, 26 de electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 27
Si enim, 41 xxvii. q. 2. *Joan. Chryſoſt.* 938
Si enim inquit, 40. *de pœn.* d. 1. Hieron. CR 1052
Si eos, de quibus, 148 *de conſ.* d. 4. Auguſtinus 1243
Si eo tempore, 45. de electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 36
Si eo tempore, 9. de reſcriptis, tit. 3. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 4
Si Epiſcopo, 26. *fin.* ij. q. 5. *VVormat. conc.* CR 404
Si Epiſcoporum, 6. fin. xxi. q. 5. Gregorius, CR 710
Si Epiſcopum, 3. xvi. q. 6. *Gregorius*, 693
Si Epiſcopus, 13. d. 18. *Conc. Agat.* 53
Si Epiſcopus, 7. d. 50. *Agat. Conc.* 159
Si Epiſcopus, 8. iii. q. 2. *Felix Papa I.* CR 443
i. Si Epiſcopus, 4. xi. q. 3. *Conc. Sardicen.* CR 558
ij. Si Epiſcopus, 40. xi. q. 1. *Epaun. conc.* 369
Si Epiſcopus, 73. xii. q. 2. *Tolet. Conc.* 619
Si Epiſcopus, 5. xii. q. 5. *Agat. Conc.* 623
Si Epiſcopus, 12. xvi. q. 3. *Aurel. conc. I.* CR 690
Si Epiſcopus, 6. de officio Ordinarii, tit. 16. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 52
Si Epiſcopus, 1. *de parochiis, & alienis*, tit. 29. Lib. 3. *ex Concil. Afric.* 447
Si Epiſcopus, 2. de pœnitentiis, tit. 10. *in Sexto*, L. 5. Bonifacius viii. 358
Si Epiſcopus, 37. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 96
Si Epiſcopus, 3. de ſupplenda negligentia Prælatorum, t. 8. *in Sexto*, L. 1. Bonif. viii. 39
Si ergo, 16. viii. q. 1. *Origenes* ex lib. Num. 526
Si Evangelica, 11. *fin.* d. 55. *Gelaſius*, alias *Pelagius*, 191
Si eum, 9. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 86
Si ex bono, 8. *de pœn.* d. 4. Auguſtinus, 1079
Si ex laicis, 1. x. q. 3. *Ilerdenſe Conc.* CR 1532
Si expoſitus, 9. *fin.* d. 87. *Arelat. conc. II.* 265
Si ex tribus, 1. de Arbitris, tit. 22. & ult. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 59
Si fœminæ, 3. xxix. q. 2. *in Conc. apud Vermerias*, CR 955
Si fœneraveris, 3. xiv. q. 3. Auguſtinus, 639
Si fortaſſis, 6. xvi. q. 6. *Leo IV.* 696
Si forte, 16. fin. d. 63. *Leo Papa*, CR 216
Si forte, 9. d. 65. *Sardicenſe Conc.* CR 219
Si forte, 15. xvii. q. 4. *Clemens*, 718
Si forte, 4. xxi q. 5. *Arelat. Conc.* 749

Digitized by Google

Si forte, 13. *de pœnit.* diſt. 1. *Codex* . . . 1013
Si forte, 11. de electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Gregorius X *in Concil. general. Lugdun.* 17
Si fratrum, unic. tit. 5. Ne ſede vacante aliquid innovetur, *in Extrav.* Joann. XXII. 279
Si fur aut latro, 31. *final.*, xiii. qu. 2. *Aurelianenſe Concilium* CR 656
Si furioſus, unic. de homicidio, tit. 4. *in Clem.* Lib. 5. Clemens V. *in Concil. Viennen.* 251
Si gens Anglorum, 10. diſt. 56. *Bonifac. Martyr.* CR 194
Significante, 69. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Gregorius IX. 851
Significante, 7. *de pignoribus*, tit. 21. Lib. 3. Innocentius III. PD 428
Significante, 3. *qui matrimonium accuſare poſſunt*, tit. 18. Lib. 4. Innocentius III. 587
Significans, 34. *de reſcript.* t. 3. Lib. 1. Gregorius IX. 28
Significantibus, 49. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius III. 340
Significantibus, 2. *de libelli oblatione*, tit. 3. Lib. 2. Innocentius III. 206
Significantibus, 5. *de novi operis nunciatione*, tit. 32. L. 5. Honorius III. PD 690
Significantibus, 38. *de offic. & poteſt. Jud. delegat.* t. 29. Lib. 1. Gregorius IX. 144
Significantibus, 2. *de purgatione vulgari*, tit. 35. Lib. 5. Innocentius III. 710
Significaſti, 5. *de adulteriis, & ſtupro*, tit. 16. L. 5. Alexander iij. 659
Significaſti, 18. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Gregorius IX. PD 205
Significaſti, 4. *de divortiis*, tit. 19. L. 4. Alex. III. 589
Significaſti, 4. *de Electione*, t. 6. L. 1. *Paſchalis*, PD 36
Significaſti, 6. *de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium*, tit. 7. Lib. 4. Innocentius iij. PD 561
j. Significaſti, 16. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Innocentius III. 651
ij. Significaſti, 12. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Innocentius III. 654
Significaſti, 18. *de jure Patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander iij. 498
Significaſti, 8. *de officio Archidiaconi*, tit. 23. Lib. 1. Innocentius III. 121
Significaſti, 7. *de officio, & poteſtat. Judic. delegati*, tit. 29. Lib. 1. Alexander iij. PD 128
Significaſti, 85. j. qu. 1. *Fabianus Papa.* 317
Significatum, 11. de Præbendis, tit. 5. Lib. 3. Alexander iij. PD 174
Significatum, 12. de Regularibus, tit. 31. Lib. 4. Alexander iij. 458
Significaverunt, 18. *de Exceptionibus*, tit. 25. Lib. 2. Gregorius ix. 108
Significaverunt, 11. *finale de Judiciis*, tit. 1. Lib. 2. Honorius iij. PD 198
Significaverunt, 36. *de teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Innocentius iij. PD 264
Significavit, 48. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius III. PD 331
Significavit, 23. *de Cenſibus*, tit. 39. Lib. 3. Lucius III. PD 503
Significavit, 38. *de converſione Conjugatorum*, tit. 32. L. 3. Innocentius III. 478
Significavit, 4. *de Corpore vitiatis*, tit. 20. Lib. 1. Clemens III. 135
Significavit, 1. *de donationibus inter virum, & uxorem*, tit. 20. Lib. 4. Urbanus III. 592
Significavit, 2. *de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium*, tit. 7. Lib. 4. Alexander III. PD 560
Significavit, 12. *de Judæis*, tit. 6. Lib. 5 Clemens iij. 631
Significavit, 9. *de officio Judicis ordinarii*, tit. 31. Lib. 1. Celeſtinus III. PD 111
Significavit, 1. *finale de Parochiis, & alienis*, tit. 29. Lib. 3. Celeſtinus ? Clemens iij. PD 444
Significavit, 8. *de pœnitentiis, & remiſſionibus*, tit. 38. Lib. 5. Alexander iij. 715
Significavit, 26. *de reſcriptis*, tit. 3. L. 1. Gregorius ix. 24
Significavit, 28. *de ſententia Excommunicat.* tit. 39. Lib. 5. Clemens III. 718
Significavit, 42. *de teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Innocentius III. 267
Signum eſt, 13. *de conſecr.* diſt. 2. *Auguſtinus*. 1173
Si gratioſe, 5. de reſcriptis, tit. 3. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius VIII. 3
Si habes, 12 xxiv. qu. 3. *Auguſtinus*, CR 862
Si hæredes, 6. *de teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Ex Concilio Moguntino. 430
Si hæreticus, 26. ij. quæſt. 7. *Novel. Conſtitutiones* apud Julian. 424
Si homicidium, 41. xxiij. qu. 5. *Auguſtinus* CR 820
Si homo, 19. xxvij. *Gregorius*. 919
Si homo, 6. xxxv. qu. 2. & 3. *in Conc. apud Vermer.* CR 1130
Si igitur, 10. xxiv. qu. 3. *Hieronymus*. 866
Si te contra, 2. fin. ut lite pendente, tit. 8. *in Sexto*, L. 2. Bonifacius viij. 66
Si ille, qui 52. diſt. 50. *Hormiſda Papa*. 175
Si illic, 29. xxiii. qu. 4. *Gelaſius*. 795
Si Imperator, 11. diſt. 96. *Joannes Papa*, 294
Si in adjutorium, 7. diſt. 20. *Auguſtinus*, CR 19
Si infantes, unic. de deſponſatione impuberum, tit. 2. *in Sexto*, L. 4. Bonifacius viii. 119
Si infidelis, 7. xxviij. qu. 1. *Ambroſius*, CR 941
Si infidelis, 2. fin. xxviij. qu. 2. *Gregorius*, CR 951
Si inimicus, 3. d. 93. *Petrus in Ordinatione Clementis*, CR 277
Si inimicus, 15 xi. qu. 3. *Petrus Apoſtolus*. 562
Si in Laicis, 1. diſt. 18. *Leo Papa*. 136
Si in morte, 20. xxiii. qu. 8. *Gregorius Papa*, 816
Si in plebibus, 20. diſt, 63. *Iſidorus*, 210
Si in qualibet, 1. xx. qu. 2. *Tolet. Conc. X.* CR 738
Si inſtrumenta, 16. *finale, de fide inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Gregorius IX. 282
Si inter bonos, 25. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, 1211
Si inter Epiſcopos, 1. vii. qu. 4. *Bonifacius Papa* CR. 490
Si inter virum, 31. *de ſponſalibus, & matrimoniis*, tit. 1. Lib. 4. Gregorius IX. 546
Si is, ad quem, 2. fin de inſtitutionibus. tit. 6. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 99
Si is, cui, 2. fin. de accuſationibus, tit. 1. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 112
Si is, cui, 10. de offic. & Poteſtate Judicis, tit. 14. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 43
Si is, cui, 39. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viij. 97
Si is, cum quo, 2. fin. de filiis Presbyterorum, tit. 12. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 42
Si is, qui, 101. xi. qu. 3. *Iſidorus*, CR 384
Si is, qui. 29. xxiij. qu. 4. *Gregorius*. 795
Si jubet. 3. xxvi. qu. 6. *Carthag. Concil. II.* 904
Si Judas, 1. *de pœn.* diſt. 4. *Auguſtinus*. 1078
Si Judex, 12. de ſent. Excommunic. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5 Bonifacius VIII. 165
Si juſtus, 30. j. qu. 1. *Auguſtinus*, CR. 322
Si juſtus, 73. finale *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Gregorius ix. 351
Si juxta, 6. fin. de Præbendis tit. 2. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. 228
Si juxta Apoſtolum, 9. diſt. 38. *Hieronymus*, 127
Si læſerit, 4. *de injuriis, & damno dato*, tit. 36. Lib. 5. in Exodo. 511
Si Laici uxor, 11. diſt. 34. *Martinus Papa*, ſeu *Bracarenſe* in Concilio. 215

Si Laicus, 7. diſt. 31. *Hyeronimus*, CR 101
Si Laicus, unic. de jure Patronatus, tit. 19. *in Sexto*, L. 5. Bonifacius VIII. 118
Si lapſis, 1. diſt. 50. *Gregorius*. 158
Si legitime, 12. ij. qu. 5. *Agathenſe Conc.* CR 398
Si legitimus, 1. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Felix Papa. 595
Si mala fama, 16. ii. qu. 5. *Hincmarus Epiſcopus*, CR 599
Si Metropolitanus, 4. vj. qu. 4. *Alexander Papa*, CR 490
Similem DEI, 36. *de pæn.* diſt. 2. *Ambroſius*. 1050
Simili modo, 5. xxviij. qu. 4. *Eutychianus*. 942
Similiter, 10. iij. qu. 5. *Julius Papa*. 448
Similiter, 58. xvj. q. 1. *Symmachus*, in Sexta Synodo Rom. 678
Si Monachus, 22. xvj. qu. 1. *Innocentius Papa*. 666
Si metu, 25. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 92
Si motum fuerit, 19. *de conſecr.* diſt. 1. *Hyginus Papa*. 1152
Si mulier, 2. diſt. 5. *Gregorius*. 9
Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus. Regul. XXIII. de Regulis Juris, *in Sexto*, Bonifacius VIII. 187
Sine exceptione, 52. xlj. qu. 2. *Leo Papa*, CR 612
Sine literis, in princ. viij. qu. 5. Gratianus. 521
Sine Ornatu, 4. xxj. qu. 4. *Leo Papa IV*. 748
Sine pœnitentia, 99 *de conſecr.* diſt. 4. *Ambroſius*, CR 1230
Sine poſſeſſione præſcriptio non procedit, Reg. iij. de Reg. jur. *in Sexto*, Bonifacius viij. 186
Singula Eccleſiaſtici, 1. diſt. 89. *Gregorius*, CR 269
Singuli accipiunt, 97. *de conſecrat.* diſt. 2. *Hieronymus*, pro inſcriptione Vide CR 1192
Si non ex fide, 49. xxiij. qu. 4. *Gregorius*, CR 827
Si non licet, 8. xxiij. qu. 5. *Auguſtinus*, CR 813
Si non ſanctificatus, 72. *de conſec.* diſt. 4. *Auguſtinus*. 1224
Si non ſunt, 13. *de conſecr.* d. 2. *Hilarius Epiſcopus*, CR 1169
Sint manifeſtæ, 21. xij. qu. 1. *Canon. Apoſtolorum*, CR 594
Sint tibi jejunia, 20. *de conſecr.* diſt. 5. *Hieronym.* CR 1249
Sint tibi quotidiana, 29. *de conſecr.* diſt. 5. *Hieronym.* 1249
Si nulla, 15. xxiii. qu. 8. *Nicolaus Papa*. 418
Si nullus, 113. *de conſecr.* diſt. 4. *Leo Papa*. 1235
Si nupſerit, 3. diſt. 27. *Hieronymus*. 89
Si oblato, 2. finale, de litis conteſtatione, tit. 3. in Sexto, L. 2. Bonifacius VIII. 63
Si officia, 2. diſt. 50. *Zozimus*, CR 1697
Si omnia in hoc ſeculo, 7. vj. qu. 1. *Anacletus*. 481
Si Papa, 6. diſt. 40. *Ex dictis Bonifacii*, CR 130
Si Papa, 10. de Privilegiis, tit. 7. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 152
Si Pater, 2. xxx. qu. 4. *Chalcedon. Conc.* CR 562
Si Pater, 1. de teſtamentis, tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viij. 208
Si Paulus, 11. xxxij. qu. 5. *Hieronymus*, CR 991
Si pauper, 30. de Præbendis, tit. 4. in Sexto, Lib. 3. Bonifacius viij. 93
Si peccatum, 14. xxij. qu. 1. *Auguſtinus*. 753
Si peccatum, 82. *de pæn.* diſt. 1. *Gregorius*, CR 1032
Si peccavit, 19. ii. qu. 1. *Auguſtinus*. 389
Si per ebrietatem, 21. *de conſecr.* diſt. 2. *Beda*, CR 1172
Si perfodiens, 3 *de homicidio voluntario*, tit. 12. L. 5. Auguſtinus ſuper Exodo. 648
Si per negligentiam, 27. *de conſecrat.* diſt. 2. *Pius Papa*, forte *Theodorus*. 1172
Si per Ordinationem, 4. diſt. 63. *Pariſienſe Concil. I.* 207
Si per ſortiarias, 4. xxxiii. qu. 1. *Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus*, CR 1004
Si Petrus, 1. ix. qu. 1. *Joannes III.* 512
Si Petrus, 17. xxiv. qu. 1. *Ambroſius*, CR 847
Si plures, 56. xvj qu. 7. *Triburienſe Conc.* 706
Si plures, 5. de præbendis, tit. 2. *in Clement.* Lib. 5. Clemens V. 221
Si pluribus, 24. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 92
Si poſt ordinationem, 12. diſt. 50. *Martinus Papa I.* 161
Si poſt præſtitum, 2. final. de Confeſſis, tit. 9. *in Sexto*, Lib. 2. Bonifacius viij. 66
Si poſtquam, 33. de electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 29
Si poſtquam, 13 de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 87
Si Presbyter, 60. j. qu. 1. *Concilium apud Compendium*, juxta, CR 329
Si Presbyter, 12. xxvj. qu. 6. *Julius Papa*. 907
Si primates, 4. *final.* v. qu. 2. *Felix Papa II.* 474
Si princeps, 1. *de rerum permutatione*, tit. 19. Lib. 2. Ex Concilio apud Silvan. 415
Si privatum, 28. *finale*, xii. qu. 1. *Auguſtinus*. 597
Si pro Clericis, 8. de præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viij. 86
Si pro debilitate, 5. *de officio*, & *poteſtat. Jud. deleg.* t. 29. L. 1. Alexander III. 127
Si proponente, 44. *de reſcriptis*, t. 5. L. 1. Gregor. IX. 85
Si propter, 10. de reſcriptis, tit. 5. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 4
Si propterea, 34. xxiij. qu. 5. *Auguſtinus*. 819
Si propterea, 29. *de pæn.* diſt. 1. *Auguſtinus*. 1017
Si pro te, 13. de reſcriptis, tit. 5. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 7
Si publicis xxii. qu. 4. *Toletan. Conc. VIII.* 763
Si quia de rebus, 42. xij. qu. 2. *Ancyrana Synodus*, CR 609
Si quæ cauſæ, 26. xj. qu. 1. *Innocentius Papa* CR. 549
Si quælibet, 20. xxii. qu. 2. *Gregorius*. 761
Si quæ fœmina, 43. diſt. 50. *Eliberitan. Conc.* 172
ij. Si qua fuerit, 7. xxxii. qu. 1. *Eliberitan. Conc.* CR 969
ij. Si qua Monacharum, 28. xxvii. qu. 1. *Gregor.* CR 921
j. Si qua Mulier, 8. diſt. 30. *Gangren. Concil.* 96
ij. Si qua mulier, 6. diſt. 30. *Gangren. Conc.* CR 96
Si qua mulier, 9. xix. qu. 3. *in Authenticis*. 714
j. Si qua mulier, 6. xxxij. qu. 1. *Ex Concilio apud Vermerias*, CR 968
i. Si qua mulier, 5. xxxv. qu 10. *Romana Synodus*. 1142
ij. Si qua mulier, 4. xxxv. qu. 10. *Hyginus Papa*. 1142
iij. Si qua mulier, 5. fin. xxxv. qu 10. *Innocen. Papa*. 1142
Si qua mullas, 116. *de conſecr.* diſt. 4. *Ex concilio Martini Bracarenſis*. 1253
Si qua mulier, 1 *de divortiis*, tit. 19. Lib. 4. Ex Concilio apud VVormaciam. 588
Si quando, 40. ij. qu. 6. *Hadrianus Papa*. 418
Si quando, 46. *de pæn.* diſt. 3. *Hieronymus*. 1076
Si quando, 9. de electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Gregor. X. *in gener. Conc. Lugdun.* 16
Si quando, 8. *de offic. & poteſtat. Judic. delegat.* tit. 29. L. 1. Alenander iij. 128
Si quando, 5. *de reſcriptis*, t. 3 L. 1. Alexan. iii. PD 11
Si quandoque a Sacerdotibus, 1. xv. qu. 6. *Alexander Papa* CR 656
Si qua per adoptionem, unic. *de Cognatione Legali*, tit. 12. Lib. 4. Nicolaus. 567
Si quatuor, 54. *fin.* xxiij. qu 4. *in Conc. apud Vermerias*. 842
Si qua vidua, 12. diſt. 28. *Concil. Martini Bracar.* 92
Si qua Virgo, xxvii. qu 1. *Chalcedon. Concil.* CR 920
Si quem, 8. de Procuratoribus, tit. 19. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viij. 57
Si quem, 59. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. L. 5. Gregorius IX. 741
Si quem a Clericatu, 32. xvi qu. 1. *Gregorius*, CR 669
Si quem forte, 40. xxiv qu. 1. *Auguſtinus*, CR 857
Si quem pœnituerit, 8. fin. ii. q 3. *Capitul. Liberi* CR 394
Si qui, 2. fin de præſcriptionibus, tit. 13. *in Sexto*, Lib. 2. Bonifacius viij. 78
Si qui apud, 28. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*, CR 1211
Si qui a Simoniacis, 108. j. qu. 1. *Urbanus* CR 147
Si qui Clerici, 3. diſt. 74 *Carthag. Concil.* CR 229
Si qui Clerici, 40. l. qu. 1. *Leo* CR 324

i. Si

j. Si qui Clerici, 23. xi. q. 1. *Chalcedon. Conc.* CR 549
ij. Si qui Clericorum, 25. xi. q. 1. *Aurelian. Conc. III.* 549
Si qui Clericorum, 1. *de Clericis conjugatis*, tit. 3. L. 3. Alexander iii. 365
Si quicquid, 25. *de conſ.* d. 4. Auguſtinus, 1215
Si quid de quocunque, 2. xv. q. 7. Gregorius, 658
Si quid in Eccleſia, 48. ij. q. 7. *Gelaſius*, CR 434
Si quid inquiſiti, 6. xiv. q. 5. Auguſtinus, 642
Si quid veri, 28. d. 37. Auguſtinus, 125
Si quid vero, 23. d. 86. *Gregorius*, 262
Si qui Epiſcopi, 6. d. 92. *Ancyran. Conc.* 276
Si qui Epiſcopi, 43. j. q. 1. *Leo*, 325
Si qui Epiſcopi, 24. xxv. q. 2. *Leo Papa*, 889
Si qui ex fratribus, 32. xi. q. 1. *Clemens*, 531
Si qui filii, 1. d. 30. *Gangren. Conc.* CR 95
Si qui inventi, 3. fin. v. q. 2. *Eliberitan. Conc.* 473
Si quilibet, 16. d. 64. *Gregorius*, 186
Si qui neceſſitate, 16. *de conſ.* d. 4. *Leo Papa*, CR 1209
Si qui pœnitentes, unic. xxxii. q. 3. *Eliberit. conc.* CR 973
Si qui Presbyteri, 1. j. q. 7. *Cyprianus*, CR 370
Si quis, 2. *de Accuſationibus*, t. 1. L. 5. Felix Papa, 196
Si quis, 1. *de Baptiſmo*, t. 42. L. 3. Alexan. iii. 320
Si quis, 1. *de clandeſtina deſponſatione*, t. 3. L. 4. *Ex Conc. Arelaten.* 552
j. Si quis, 1. *de Clerico Excommunicato*, t. 27. L. 5. *Ex Canon. Apoſtol.* 676
ij. Si quis, 2. *de Clerico excommunicato*, t. 27. L. 5. *Ex Conc. Antioch.* 679
Si quis, 1. *de Clerico non ordinato*, tit. 28. Lib. 5. Hormiſda Papa, 650
Si quis, 1. *de Clerico percuſſore*, tit. 25. Lib. 5. *Ex Conc. Agathen.* 670
Si quis, 1. *de Confirmatione utili vel inutili*, tit. 30. ult. L. 2. Alexander iii. 353
Si quis, 1. *de eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ*, t. 13. L. 4. Ex conc. apud Netiam. 567
Si quis, 1. *fin. de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium*, t. 7. L. 4. Greg. ix. 362
j. Si quis, 1. *de foro competenti*, 3. 2. L. 2. Ex Concilio Chalcedonenſi, 199
ij. Si quis, 4. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Gregorius, 189
Si quis, 3. *de furtis*, tit. 18. Lib. 5. Ex pœnitentiali Theodori, 683
Si quis, 5. *de hæreticis*, tit. 7. Lib. 5. Ex Concilio Africano, 635
Si quis, 1. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. in Exodo, 648
j. Si quis, 1. *de injuriis & damno dato*, tit. 63. Lib. 5. in Exodo, 710
ij. Si quis, 6. *de injuriis & damno dato*, 3. 36. L. 5. Ex pœnitentiale Romano, 711
Si quis, 2. *de Majoritate & obedientia*, tit. 33. Lib. 1. Gregorius, 35
Si quis, 3. *finale de peculio Clericorum*, t. 25. Lib. 3. Ex Concilio Toletano, 429
Si quis, 1. *de Presbytero non baptizato*, tit. 43. L. 3. Ex Concilio apud Compendium, 324
j. Si quis, 2. *de purgatione Canonica*, tit. 34. L. 5. Ex Concilio Agathenſi, 704
ij. Si quis, 4. *de purgatione Canonica*, tit. 34. Lib. 5. Ex Concilio Meldenſi, 704
Si quis, 6. *de Rebus Eccleſiæ non alienandis*, tit. 13. Lib. 3. Symmachus Papa *in Romana Synodo tertia*, 407
Si quis, 2. *de Regularibus & tranſeunt.* tit. 31. L. 3. Ex *Conc. Mogunt.* 458
Si quis, 45. *de ſimonia*, t. 3. L. 5. Greg. IX. 623
Si quis, 4. *de Vita & honeſtate Clericorum*, tit. 1. L. 3. Gregorius IX. 357
Si qui ſine examinatione, 4. d. 13. Nicæn. Conc. 243
Si quis juſſo, 46. de electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 36
Si qui ſunt, 15. d. 81. Gregorius VII. CR 247
Si qui ſunt vituperatores, 17. ij. q. 7. *Evariſtus Papa*, 428
Si qui vel temeritate, 18. j. q. 7. *Gelaſius*, 376
Si qui vero, 1. d. 22. *Gregorius*, 104
Si qui vero, 23. vii. q. 1. *Nicænum Concil.* 500
Si qui vero, 4. *de pæn.* d. 5. *Nicænum Conc.* CR 1079
Si qui voluerint, 8. j. q. 7. *Nicæn. Conc.* CR 375
Si quis Abbas, 15. xvii. q. 2. *Tribur. Conc.* 726
ij. Si quis ab Epiſcopo, 20. ij. q. 7. *Conc. Aurel. I.* 423
j. Si quis abſcidit, 4. d. 55. *Canon. Apoſtol.* 189
Si quis a Catholica, 7. xxiii. q. 4. *Auguſtinus*, 785
Si quis acceperit, 8. xxxiii. qu. 8. *in Concilio apud Compendium*, 1004
j. Si quis ad te, 17. xxii. q. 2. *Auguſtinus*, CR 760
ij. Si quis a medicis, 7. d. 55. *Nicæn. Conc.* CR 190
iij. Si quis amodo, 16. d. 81. *Alexander II.* 248
ij. Si quis ancillam, 3. xxix. q. 2. *Julius Papa*, 954
j. Si quis Apoſtolicæ, 1. d. 79. *Nicolaus P. II.* CR 240
j. Si quis a proprio, 2. xi. q. 1. *Antioch. Conc.* CR 557
j. Si quis a proprio, 2. xxi. q. 5. *Antioch. Conc.* 749
Si quis Ariolos, 1. xxvi. q. 5. *Gregorius Junior*, 895
Si quis autem, 10. d. 37. *Hieronymus*, CR 124
Si quis auſus, 1. d. 71. *Nicæn. Conc.* 215
j. Si quis autem, 12. d. 18. *Arelatenſe Conc. II.* 53
Si quis autem, 2. d. 94. *Alexander I.* CR 285
Si quis autem, 1. j. q. 6. *Symmachus*, 369
Si quis autem, 49. *fin. de pæn.* d. 3. *Auguſtin.* CR 1077
j. Si quis autem, 4. *de pæn.* diſt. 7. *Auguſtinus*, 1093
j. Si quis autem, 14. *de conſ.* d. 4. *Leo Papa*, 1209
j. Si quis baſilicam, 10. *de conſecrat.* diſt. 3. *Bracarenſe Concil. II.* 1150
Si quis Calendas, 14. xxiv. q. 7. *Zachar. Papa*, CR 911
ix. Si quis carmen, 13. d. 30. *Gangrenſe Conc.* 98
j. Si quis circa, 1. ij. q. 3. *Gajus Papa*, CR 391
Si quis Clericorum, 5. d. 47. *Eliberit. Conc.* 152
j. Si quis Clericus, 10. d. 81. *Aurel. Synod. III.* 246
ij. Si quis Clericus, 17. iii. q. 6. *Sixtus*, CR 434
j. Si quis Clericus, 10. xi. q. 1. *Sylveſter*, 546
ij. Si quis Clericus, 5. xi. q. 4. *Tarracon. Conc.* 640
iij. Si quis Clericus, 16. xvi. q. 6. *Paſchalis P. II.* CR 701
iij. Si quis Clericus, 17. xvii. q. 4. *Ex pœnit. Romano*, 713
ij. Si quis Clericus, 10. xxvi. q. 5. *Aurel. conc. I.* 898
j. Si quis coactus, 3. xxii. q. 5. *Theodor. in Pœnit.* 770
iij. Si quis confugerit, 32. j. q. 7. *Nicæn. conc.* CR 327
iv. Si quis conjugatos, 22. xxvii. q. 2. *Oct. Synod.* CR 933
ij. Si quis contriſtatus, 10. d. 90. *Fabianus Papa*, 272
iv. Si quis contumax, 20. xvii. q. 4. *Tribur. Conc.* CR 733
iij. Si quis convictus, 7. xxii. q. 5. *Matiſc. conc. I.* CR 771
ij. Si quis cujuslibet, 3. xxi. q. 5. *Carth. Conc. V.* 749
iij. Si qui cum Clerico, 45. xi. quæſt. 1. *Carthag. Concilium III.* CR 535
j. Si quis cum duabus, 16. xxxiii. q. 2. *Nicolaus P.* CR 1010
j. Si quis cum duabus, 8. xxxiv. qu. 1. & 2. *Triburienſe Concilium*, CR 1106
ij. Si quis cum matre, 17. xxxiii. q. 2. *Nicolaus*, CR 1015
Si quis cum matre, 9. xxxiv. q. 1. & 2. *Ex Conc. Tribur.* pro hac inſcriptione vide hic, CR 1106
Si quis cum matre, 5. xxxv. qu. 2. *In Concilio apud Vermeriam*, CR 1110
Si quis cum militibus, 22. vi. q. 1. *Codex*, CR 436
iij. Si quis cum Noverca, 14. xxxiii. qu. 7. *Triburienſe Concilium*, CR 1003
j. Si quis dator, 2. j. q. 3. Gregorius, 357
iv. Si quis de alio, 122. *de conſecrat.* diſt. 4. *Lugdunenſe concilium*, 1239
Si quis de alterius, 2. *finale*, diſt. 50. *Carthaginenſe Concilium*, V. CR 156
j. Si quis de Clericis, 35. xii. q. 2. *Agath. Conc.* 607
ij. Si quis de Clericis, 40. xii. q. 2. *Aurel. Conc.* CR 609

Si

Si quis de Corpore , 6. xxvj. qu. 6. *Martinus Bracarenſis in Concil.* 909
Si quis dederit, 41. xxiv. qu. 1. *Julius Papa* , CR 857
j. Si quis deinceps 12. xvj. qu. 7. *Gregorius VII.* CR 700
v. Si quis deinceps, 82. xvii. qu. 4. *Alexander Papa II.* 734
j. Si quis de Laicis, 8. diſt. 34. *Aurel. Concil.* 114
iv. Si quis de Ordine 58. vij. qu. 1. *Malden. Concil.* CR 502
Si quis de potentibus 28. xxiv. qu. 3. *Toletanum Concilium* , CR 849
Si quis de religioſo, 8. *fin.* diſt. 77. *Gelaſius Papa* CR 218
x. Si quis dereliquerit, 14. diſt. 30. *Gangren. Conc.* CR 98
Si quis deſpicit, 1. diſt. 42. *Gangrenſe Concil.* 136
vj. Si quis deſponſata 38. xxvij. qu. 2. *Ambroſius* , CR 917
iij. Si quis deſponſaverit, 11 xxvij. qu. 2. *Julius Papa* CR 930
j. Si quis deſponſaverit, 12. xxvij. qu 2. *in Canon.* 928
iv. Si quis diaconus, 29. diſt. 30. *Hormiſdas Papa* CR 188
j. Si quis diſcernit, 25. diſt. 28. *Gangren. Conc.* CR 94
Si quis divinis, 9. xxx. qu. 5. *in Novellis* CR. 966
viii Si quis dixerit, 37. xj. qu. 3. *Hieronymus* . 573
vj. Si quis docet, 10. diſt. 30. *Gangrenſe Concilium*. 97
j. Si quis docuerit, 14. diſt. 28. *Can. Apoſtolor.* CR 94
Si quis dogmata, 18. xxv. qu. 2. *Nicolaus Papa* , CR 887
ij. Si quis Eccleſiam , 14. xvij. qu. 4. *Hyginus Papa* , CR 733
iv. Si quis eorum, 8. diſt. 30. *Gangren. Concil.* CR 97
Si quis eorum, 7. diſt. 32. *Sexta Synodus* . 107
ij. Si quis Epiſcoporum, 14. diſt. 18. *Tarracon. Conc.* 53
j. Si quis Epiſcoporum , 8. iij. qu. 6. *Fabianus Papa*. 410
Si quis Epiſcoporum, 1. xvj. qu. 5. *Nicolaus Papa* CR 685
ij. Si quis Epiſcopum, 4. ii. qu. 3. *Damaſus Papa* CR 392
Si quis Epiſcopus, 13. diſt. 81. *Canon. Apoſtolorum*. 247
Si quis Epiſcopus, 1. diſt. 83. *Gregorius VII.* CR 254
ij. Si quis Epiſcopus, 5. diſt. 91. *Antioch. Concil.* CR 275
iij. Si quis Epiſcopus, 7. diſt. 92. *Antioch. Concil.* CR 276
iv. Si quis Epiſcopus, 8. diſt. 92. *Antioch. Conc.* CR 276
i. Si quis Epiſcopus , 8. j. qu. 8. *Chalced. Conc.* 310
ij. Si quis Epiſcopus , 8. i. qu. 3. *Gregorius VII. Papa* . 357
Si quis Epiſcopus, 22. 1. qu. 7. *Ex Concil. Martini Papa* , ſeu *Bracarenſi* . 379
v. Si quis Epiſcopus, 36. ij. qu. 6. *Sardicenſe Concil.* CR 416
iv. Si quis Epiſcopus, 30. ij. qu 7. *Romana Synodus*, CR 434
j. Si quis Epiſcopus, 1. vj. qu. 4 *Antioch. Conc.* CR 489
ij. Si quis Epiſcopus, 2. vj. qu. 4. *Martinus Papa*, ſeu *Bracarenſis in Concil.* 488
iii. Si quis Epiſcopus, 3. vj qu. 4. *Conc. Antioch.* 490
iv. Si quis Epiſcopus, 31. vij. qu. 1. *Leo Epiſcopus*, 502
Si quis Epiſcopus, 8. fin. x. qu. 2. *Martinus Papa* , ſeu *Bracarenſis in Concil.* CR 540
iij. Si quis Epiſcopus, 6. xi. qu. 3. *Antioch. Conc.* CR 559
jv. Si quis Epiſcopus, 7. xj. qu. 3. *Martinus Papa*, ſeu *Bracarenſis in Conc.* CR 556
x. Si quis Epiſcopus, 91. xj. qu. 3. *Eutych. Papa* , CR 561
ij. Si quis Epiſcopus, 14 xvj. qu. 7. *Canon. Apoſt.* CR 701
iij. Si quis Epiſcopus, 5. xxi. *Martinus Papa*, ſeu *Bracarenſis in Concilio* , CR 748
j. Si quis Epiſcopus , 27. xxiij. qu. 8. *Antioch. Conc.* 839
i. Si quis Epiſcopus , 3. xxvi. qu. 5. *Toletan. Conc. IV.* CR 887
j. Si quis Epiſcopus, 5. xxvij. qu. 1. *Sexta Synod. in Trullo*. 913
i. Si quis erga, 16. ii. qu. 2. *Alexander* . 422
ij. Si quis etiam 33. *de conſecr.* diſt. 1. *Agath. Conc.* 1135
Si quis ex Clericis . 23. diſt. 23. *Gregorius* ij. 77
iij. Si quis ex Epiſcopis , 3. diſt. 79. *Stephanus Papa III.* CR 242
iv. Si quis ex Sacerdotibus , 6. diſt. 79. *Ex Concil. Leon. Papa IV.* 242
vij. Si quis extra Eccleſiam , 11. diſt. 30. *Gangr. Conc.* CR 97
Si qui ex uno, 3. xxx. qu. 4. *Innocentius* , CR 662
Si quis falſum , 9. v. qu. 6. *Octava Synodus* , CR 482
Si quis filiaſtram, 2. xxx. quaſt. 3. *Ex Concilio apud Vermeriam* , CR 957
Si quis fortitudinem, 6. xxiij. qu. 3. *Hieronymus*. 783
vij. Si quis fratres, 22. qu. 3. *Octava Synodus* , CR 567
j. Si quis fuerit, 21. xxxij. qu. 7. *Martinus Papa* , ſeu *Bracarenſis in Concilio*. 978
j. Si quis gentilis , 8. xxviij. qu. 1. *Eutychianus Papa* . 946
Si quis habuerit, 2. xxviii. qu. 2. *Moldenſe Concilium* . 910
ij. Si quis hæreticæ , 42. j. qu. 1. *Leo* , CR 185
ix. Si quis hominem, 58. xj. qu. 3. *Hieronymus* . 573
v. Si quis homicidium , 48. diſt. 50. *Palea* , forte *Concil. Matiſconſe* . 172
Si quis jam, 3. xvi qu. 8. *Chalced. Conc.* 745
Si quis in ægritudine , xx. diſt. 57. *Neocaſar. conc.* CR 711
j. Si quis in atrio, 7. xvij. qu. 4 *Triburien. Concil.* CR 718
ij. Si quis in Clero, 29. vii. qu. 1. *Agath. Concil.* 509
Si quis incognitus , 3. *final.* xviii. qu. 3. Ex *Decreto Bonifacii* , CR 709
Si qui fine , 4, diſt. 82. *Nicænum Concil.* 245
Si quis ingenuus, 4. xxix. quæſt. 2. *in Concil. apud Vermeriam*. CR 954
jv. Si quis in infirmitate, 10. diſt. 55. *Ilerdenſe Concil.* 190
Si quis in Metropolitana , 8. diſt. 65. *Tarrac. Conc.* 219
Si quis inquit, 70. i, qu. 1. *Cyprianus Martyr.* CR. 315
j. Si quis inſaniens , 58. xv q. 1. *Theodorus* , CR 850
Si quis in tantum , 13. *fin.* j. qu. 4. *Codex* . 367
Si quis intrat , 18. *de conſecr.* diſt. 2. *Martinus Papa* , ſeu *Bracarenſis in Concilio* CR 1170
Si quis iraſcitur, 8. xxii. qu. 2. *Auguſtinus* . 829
iij. Si quis iratus, 5. ij. qu. 3. *Fabianus Papa* , CR 19
v. Si quis iratus, 82. *de pœn.* diſt. 1. *in Canonibus* .. 101
ij. Si quis Judaicæ , *ſc.* 17. xxviij. qu. 1. *Urban. Conc.* CR 950
iv. Si quis Judicem, 21. ij qu. 6. *Fabianus Papa* . 410
Si quis juſto , 46. de Electione, tit. 6. in Sexto, Lib. 1 Bonifacius VIII. 36
vj. Si quis Laicus, 26. xi. qu. 1. *Toletan. Conc. I.* 567
Si quis Laicus, 42. xvi. qu. 1. *Mogunt. Conc.* 678
Si quis Laicus, 19. xxij. qu. 5. *Auguſtinus* , CR 774
j. Si quis liber, 2. xxix. qu. 2 *Zacharias Papa* , CR 934
ij. Si quis membrorum , 31. xxvij. quæſt. 1. *Eutychianus Papa* . 942
ij. Si quis Monachus, 5. diſt. 90. *Octava Synod.* CR 272
i. Si quis Monachus , 88. xvj qu. 1. *Gelaſius Papa.* CR 688
ij. Si quis necandi, 10. *de pœn.* diſt. 1. *Codex* 1013
Si quis neceſſitate , 4. xxxiv. qu. 1. & 2. *ex Concilio apud Vermeriam* . 1105
v. Si quis neque, 123. j. qu. 1. *Gregorius* . CR 349
j. Si quis non dicam 6. *de pœn.* diſt. 1. *Codex* . 1012
j. Si quis non dicam, 5. xxxvj. qu. 2. *Codex* . 1144
ij. Si quis non iratus, 13. xv. qu. 1. *Hieronymus* , CR 851
i. Si quis non recto, 4. xxiv. qu. 3. *Hieronymus* . 865
viij. Si quis nuptias, 12. diſt. 30. *Grangrenſe Concil.* 97
iij. Si quis objecerit , 7. j. qu. 3. *Paſchalis Papa* . CR 138
Si quis obligatus , 7. diſt. 34. *Ex Concilio Martini Papa*, ſeu *Bracarenſi* . 183
l. Si quis oblitus , 4. xiv. 4. *Martinus Papa* , ſeu *Bracarenſis in Concilio* . 640
Si quis omnem , 2. i. qu. 7. *Septima Synodus* , CR 370
j. Si quis ordinatus, 4. diſt. 92. *Martinus Papa* , ſeu *Bracarenſis in Concilio* , CR 275
ij. Si quis Papa , 2. diſt. 79. *Symmachus Papa* , CR 248
v. Si quis pecunia, 9. diſt. 79. *Nicolaus Papa II.* 242
ii. Si quis perjuraveris, 4. xxii. qu. 5. *Gelaſius Papa* CR 770
Si quis per Capillum , 20. xxii. qu. 1. *Pius Papa* CR. 752
iv. Si quis ignorantiam, 59. i. qu. 1, *Iſidorus* CR. 328
v. Si quis per ſuperbiam , 90. diſt. 30. *Gangren. Concil.* 97
ii. Si quis per vetus, 19. xxii. qu. 2. *Gregorius* . 780
Si quiſpiam, 22. diſt. 81. *Eugenius Papa* CR 249
i. Si quis poſitus, 2. *de pœn.* diſt. 7. *Auguſtinus* CR 1091
Si quis poſt, 1. diſt. 32. *Canon. Apoſtolor.* CR 109
Si quis poſt baptiſmum , 4. diſt. 51. *Tolet. Conc.* j. CR 179
vii. Si quis poſt remiſſionem , 61. diſt. 50. *Innocentius Epiſcopus* , CR. 176
Si quis poteſtatem, 18. xxiii. qu. 4. *Ambroſius* CR 797
iv. Si quis præbendas, 15. *fin.* j. qu. 3. *Innoc. II.* CR 301
iii. Si quis præpropere, 27. diſt. 5. *Cyprianus* . 186
Si quis prævenitus, 19. xxvij. qu. 4. *Iſidorus* . 786

Si

Digitized by Google

Index Capitulorum omnium.

Si quis Presbyter, 7. fin. diſt. 24. *Martinus Papa*, ſeu *Bracarenſis in Conc.* CR 80
xij. Si quis Presbyter, 17. fin. d. 30. *Martinus Papa Bracarenſis in Concilio*, CR 98
ij. Si quis Presbyter, 22. d. 50. *Martinus Papa*, ſeu *Bracarenſis in Concilio*, CR 165
v. Si quis Presbyter, 9. fin. d. 92. *Martinus Papa*, ſeu *Bracarenſis in Concilio*, 276
Si quis Presbyter, 4. 2. q. 5. *Concil. Tribur.* 396
j. Si quis Presbyter, 24. vii. q. 1. *Antioch. conc.* CR 502
ij. Si quis Presbyter, 5. xi. q. 3. *Carth. Conc. II.* CR 559
Si quis Presbyter, 4. xv. q. 8. *Martinus Papa*, ſeu *Bracarenſis in Concilio*. 660
ij. Si quis Presbyter, 79. *de conſec.* diſt. 4. *Canon. Apoſtolorum*, CR 1216
Si quis principium, 28. xvi. q. 7. *Calixtus Papa*, CR 703
iij. Si quis pro ægritudine, 9. diſt. 55. *Ex Martini Bracarenſis Capitulis*, 190
j. Si quis propter, 4. d. 30. *Gangren. Conc.* 96
Si quis propter, 8. j. q. 2. *Proſper*, 855
iv. Si quis pulſatus, 33. *de pæn.* d. 1. *Digeſta*, 1013
iij. Si quis putaverit, 7. ii. q. 6. *Victor*, 407
iij. Si quis putaverit, 15. q. 6. *Sixtus Papa II.* 409
iij. Si quis qualibet, 36. xii. q. 1. *Agat. Conc.* 618
Si quiſquam, 16. xi. q. 3. *Pelagius Papa*, 547
Si quiſquam, 2. *de cohabitatione Clericorum*, & *mulierum*, tit. 2. Lib. 3. Ex Decreto Eugenii Papæ, 368
iij. Si quis rapuerit, 30. xxvii. qu. 2. *Novel. Juſtin. Imper.* CR 922
iij. Si quis Romipetas, 23. xxiv. q. 3. *Calixtus Papa*, 869
ij. Si quis Sacerdos, xxx. q. 5. *Coleſtinus*, 959
iv. Si quis Sacerdotum, 17. d. 81. *Alexander* ii. 248
ij. Si quis Sacerdotum, 18. xi. q. 3. *Pius Papa*, CR 548
ij. Si quis ſacro, 17. xxvii. q. 1. *Aurel. Conc.* 918
Si quis ſemel, 1. *de pænit.* diſt. 2. *Octava Synodus*, CR ad inſcriptionem, 1041
vii. Si quis ſervum, 37. q. 4. *Gangrenſe Concil.* 719
viij. Si quis ſervum, 38. xvii. q. 4. *Martinus Papa*, ſeu *Bracarenſis in Concil.* 719
v. Si quis ſponſam, 32. xxii. q. 2. *Tribur. Conc.* 986
vi. Si quis ſuadente, 29. xvii. q. 4. *Innoc. P. II.* CR 716
Si quis ſuadente, 1. de pœnis, tit. 8. *in Clem.* L. 5. Clemens V. *in Conc. Vienn.* 256
iij. Si quis ſuper his, 42. ij. q. 7. *Gregorius, IV.* CR 432
iij. Si quis tam fœminam, 12. *de pæn.* d. 2. *Digeſta*, 1013
iij. Si quis tanquam, 7. d. 30. *Gangr. conc.* CR 96
Si quis triginta, 2. d. 78. *Bonifacius Papa*, forte *Fabianus*, CR ad inſcriptionem, 239
Si quis tumidus, 8. xv. q. 7. *Carth. Conc. I.* CR 658
ij. Si quis vel Virginitatem, 5. diſt. 30. *Gangrenſe Concilium*, CR 96
Si quis vero, 3. iii. qu. 4. *Pius Papa*, 444
Si quis vero, 8. *fin.* v. q. 6. *Agath. Conc.* 480
x. Si quis vero, 11. xi. q. 3. *Ambroſius*, 562
j. Si quis veſtrum, 4. ij. q. 6. *Sixtus Papa*, 406
ij. Si quis viduam, 13. d. 34. *Innoc. Papa*, 115
iij. Si quis viduam, 15. d. 34. *Canon. Apoſtol.* 216
j. Si quis viduam, 4. d. 50. *ex Martini Papæ*, ſeu *Bracarenſis Concilio*, CR 659
ij. Si quis viduam, 20. xxxii. q. 7. *Mogunt. Conc.* CR 1000
ij. Si quis virginem, 5. xxxvi. q. 2. *Gregorius II.* CR 1144
xi. Si quis virorum, 15. d. 30. *Gangr. Conc.* 98
Si quis vitupetat, 8. d. 31. *Gangr. Conc.* 101
Si quis vivente, 5. xxxii. q. 1. *Tribur. Conc.* CR 968
Si qui ſunt, 25. d. 83. *Gregorius VII.* 247
Si qui ſunt, 17. ii. q. 7. *Evariſtus Papa*, 422
iij. Si quis voluerit, 32. *de conſecr.* diſt. 4. *Ex Concilio apud Belnacum*, 1234
vj. Si quis voluntarie, 44. d. 50. *Ex capitulis Martini Bracarenſis Epiſc.* 178
iv. Si quis votum, 43. final. xxvii. q. 1. *Theodorus*, 926
Si quis uſuram, 10. xiv. q. 4. *Ambroſius*, 641
Si quis vult, 8. fin. d. 16. *Hieronymus*, CR 119
v. Si quis vult, 41. xvi. q. 7. *ex Decreto Bonifacii*, 727
ij. Si quis uxorem, 14. xxvii. q. 2. *Gregorius*, 929
j. Si quis uxorem, 4. xxxii. q. 1. *Joan. Chryſoſt.* CR 974
ij. Si quis uxorem, 6. xxxii. quæſt. 1. *Theodorus in Pœnitentiali*. 975
Si qui teſtium, 8. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. *Alexander* iii. 255
Si qui vel temeritate, 12. i. q. 7. *Gelaſius*, 176
Si qui vero, 3. d. 82. *Gregorius*, 104
Si qui vero, 23. vii. q. 1. *Nicenum Concilium*, 500
Si qui vero, 4. *de pœnit.* d. 5. *Nicenum Conc.* CR 1089
Si qui voluerint, 8. j. q. 7. *Nicenum Conc.* CR 375
Si quod verius, 9. xxxiii. q. 2. *Auguſtinus*, 1008
Si quorundam, 2. *de ſolutionibus*, tit. 23. Lib. 3. Gregorius IX. 423
Si quos, 57. xii. q. 1. *Agat. Conc.* CR 613
Si quos, 37. xxiii. q. 4. *Gregorius*, CR 806
Si quotieſcunque, 14. *de conſec.* d. 2. *Ambroſius*, 1169
Si refugientes, 18. *de pœnit.* d. 4. *Petrus Apoſtolus*, 1085
Si religioſus, 27. de electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 27
Si religioſus, 1. de electione, tit. 3. *in extrav. com.* Lib. 1. Benedictus XI. 312
Si res aliena, 1. xiv. q. 6. *Auguſtinus*, CR 645
Si revera, 30. *de conſec.* d. 4. *Pelagius Papa*, 1212
Si rixati, 1. *de injuriis*, & *damno dato*, tit. 36. Lib. 5. in Exodo, 710
Si Romanorum, 1. d. 19. *Nicolaus Papa*, CR 54
Si Romanus, 4. de Præbendis, tit. 2. *in Clem.* Lib. 3. Clemens V. 211
Si ſacerdos, 1. q. 1. *Anacletus Papa*, CR 480
Si Sacerdos, 79. *de pœn.* d. 1. *Hieronymus*, CR 1025
Si Sacerdos, 2. *de officio Judicis ordinarii*, tit. 31. L. 1. Eugenius Papa, 150
Si ſacerdotes, 10. xvi. q. 3. *Tolet. Conc. IX.* CR 689
Si ſcripturam, 1, *de fide Inſtrumentorum*, tit. 22. Lib. 2. Gregorius, 275
Si ſe cuiquam, 9. d. 28. *Aurelian. Conc. I.* 92
Si ſeculi, 9. xii. q. 2. Gregorius, CR 599
Si ſeduxerit, 1. *de adulteriis*, tit. 16. Lib. 5. *Ex Exodo*, 659
Si ſententia, 16. de ſententia Excommunicationis, l. 11. *in Sexto*, L. 5. Bonifac. viii. 167
Si ſermo meus, 20. *de pœn.* d. 2. *Auguſtinus*, CR 1047
j. Si ſervus, 19. d. 54. *Aurel. Conc.* 186
ij. Si ſervus, 20. d. 54. *Juſtinian.* Aut. de ſan. Epiſc. 186
Si ſolo, 6. de conceſſ. Præbend. tit. 7. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 303
Si ſolus, 9. final. d. 8. *Cyprianus*, 14
Si ſubdiaconus, 17. d. 34. *Martinus Bracar.* 116
Si ſummus, 4. fin. de ſententia excommunicat. tit. 10 in *Clem.* L. 5. Clemens V. 262
Si ſuper, 9. de offic. & poteſtate Judicis, t. 14. *in Sexto*, L. 2. Bonifac. viii. 45
Si tantum Epiſcopus, 1. vi. q. 2. *Vaſenſe Conc. I.* CR 437
Si eo, 2. fin. de renunciatione, tit. 7. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 37
Si teſtes omnes, 3. fin. iv. q. 2. & 3. *Digeſta*, CR 467
Si tibi abſenti, 27. de Præbendis, tit. 4. in Sexto, L. 3. Bonifacius viii. 83
Si tibi conceſſo, 26. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Bonifacius viii. 82
Si tranſitus, 10. d. 76. *Symmachus Papa*, 248
Sit rector diſcretus, x. d. 43. Gregorius, 187
Si tributum, 27. xi. q. 1. Ambroſius, 550
Si triginta annorum, 5. fin. d. 78. *Zacharias*, 240
Si tu abſtines, 24. xxvii. q. 1. *Joan. Chryſoſt.* CR 918
Sive de conjugii, 4. xxxiii. q. 2. *Nicolaus Papa*, CR 1006.

Sive

Sive hæreticus, 51. *de conſec.* d. 4. Beda, 1221
Si venditori, 7. *fin. de Emptione & Venditione*, tit. 17. Lib. 3. Gregorius IX. 413
Sive parvuli, 53. *de conſec.* d. 4. *Celeſtinus Papa*, 1221
Si vero, 34. *de ſentent. Excommunicationis*, tit. 39. L. 5. Innocent. iii. PD 732
Si vero, 8. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Alexander iii. 239
Si vero, 12. *de jure patronatus*, t. 38. L. 3. 495
j. Si vero, 3. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. L. 3. *Alexander* iii. 721
ij. Si vero, 4. *de ſententia Excommunicat.* tit. 39. Lib. 3. Alexander iii. 721
Si vero qui, 57. d. 30. *Gerundenſe concil.* 175
Si verum, 1. xxxii. q. 2. *Urbanus Papa*, 971
Si vir, 3. *de adulteriis & ſtupro*, tit. 16. Lib. 5. ex concilio Arelatenſi, 639
Si vir, 2. *de cognatione ſpirituali*, tit. 11. Lib. 4. Alexander iii. 365
Si vir & uxor, 23. xxvii. q. 2. *Eugenius Papa II.* in Synodo Romana, 923
Si vir & uxor, 15. xxxv. q. 2. & 3. *Auguſtinus*, 1112
Si virgo, 5. xxxiv. q. 1. & 2. *Auguſtinus*, 1103
Si vir ſimplex, 1. diſtinct. 27. *Theodorus* in pœnitentiali, CR 83
Si *una*, 2. fin. de rebus Eccleſiæ non alienandis, tit. 4. *in Clem.* L. 3. Clemens V. 213
Si vobis fratres, 28. xxiii. q. 8. *Oſius Epiſcopus*, CR 840
Si vos contra, 35. xxiii. q. 5. *Auguſtinus*, 819
Si uxorem, 18. xxxii. q. 3. *Auguſtinus*, 993
j. Solennitates, 16. *de conſecrat.* diſtinct. 1. *Felix Papa*, CR 1131
ij. Solennitates, 17. *de conſec.* d. 1. Gregorius, CR 1132
Solent plures, 30. *de conſecrat.* diſtinct. 1. *Cabilonenſe Concilium*, CR 1158
Solet, 2. de ſentent. Excommunicat. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Innocentius iv. *in Concilio Lugdunenſi* 160
Solet etiam, 53. *de conſec.* d. 4. *Auguſtinus*, 1212
Solet quæri, 6. xxxii. q. 2. *Auguſtinus*, 979
Solicitatores, 15. *de pœn.* d. 1. *Digeſta*, 1013
Solicite, 2. *de reſtitutione ſpoliatorum*, tit. 15. Lib. 2. *Alexander* iii. 223
Solicitudinem, 54. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Innocentius iii. PD 341
Solicitudo, unic. d. 52. *Alexander II.* CR 180
Solitum quoque, in pr. d. 84. Gratianus, 235
Solitæ, 6. *de Majoritate & obedientia*, tit. 33. Lib. 1. Innocentius iij. PD 159
Sopitæ, 14. *de cenſibus*, t. 39. L. 3. Lucius iii. PD 304
Sors non aliquid, 1. xxvi. q. 2. *Auguſtinus*, 891
Sortes, 7. xxvi. q. 5. *Leo IV.* CR 891
Sortilegi ſunt, unic. xxvi. q. 1. *Iſidorus*, 890
Species & ſimilitudo, 54. *de conſecrat.* diſtinct. 2. Gregorius, CR 1173
Spiritus Sanctus, 38. qu. 1. *Leo*, 329
Spiritus Sanctus, 2. *de conſecrat.* diſt. 5. *Melchiades Papa*, CR 1136
Spondent, unic. de crimine falſi, tit. 6. *in Extrav. com.* L. 3. Joannes XXII. 386
Sponſalia, in princ. xxx. q. 2. Gratianus, 960
Sponſam, 8. *de ſponſalib. & matrimoniis*, tit. 1. Lib. 4. Alexander iii. 539
Sponſus & ſponſa, 33. d. 23. *Carth. concil. IV.* 78
Sponſus & ſponſa, 5. xxx. quæſt. 5. *Carthag. Concilium IV.* CR 965
Sponſus ille, 6. diſt. 36. *Auguſtinus*, 193
Statuendum nobis, 7. final. xvi. q. 1. *Concilium apud Faventiam*, 613
Statuimus, 4. d. 4. *Theleſphorus urbis Romæ Epiſcopus*, 5
Statuimus, 8. d. 63. *Leo*, CR 201
Statuimus, 4. d. 76. *Urbanus in Conc. Placentino*, 234
j. Statuimus, 106. j. q. 1. *Cabilon. conc.* 346
ij. Statuimus, 107. j. q. 1. *Nicolaus Papa II.* 347
Statuimus, 11. xi. q. 1. *Fabianus Papa*, 551
Statuimus, 32. xii. q. 2. *Agath. Concil.* CR 606
Statuimus, 33. xvi. q. 1. *Anaſtaſius Papa*, 677
Statuimus, 5. xix. q. 3. *Urbanus Papa II.* CR 733
Statuimus, 3. xx. q. 2. *Eutychianus Papa*, 739
Statuimus, 1. de confeſſis, t. 9. *in Sexto*, L. 2. Innocentius iv. *in Conc. Lugd.* 66
Statuimus, 1. *de Cuſtodia Euch.* tit. 44. Lib. 3. Innocentius iii. *in conc. gener.* 526
Statuimus, 1. de electione, tit. 6. *in Sexto*, L. 1. Innocentius iv. *in Conc. gen. Lugd.* 10
Statuimus, 15. *de Majoritate & obedientia*, tit. 33. Lib. 1. *Gregorius* ix. 165
Statuimus, 2. *finale*, de maledicis, tit. 26. Lib. 5. Gregorius IX. 676
j. *Statuimus*, 1. de offic. & poteſt. Jud. deleg. t. 14. *in Sexto*, L. 1. Innoc. iv. 43
ij. *Statuimus*, 13. de offic. & poteſt. tit. 4. *in Sexto*, L. 1. Bonifacius viii. 46
Statuimus, 23. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Gregorius IX. 453
Statuimus, 3. de ſentent. Excommunicationis, tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Innocentius iv. *in Concilio Lugdunenſi*, 160
Statuimus, 1. *de ſupplenda negligentia Prælatorum*, tit. 10. L. 1. Alexander iii. 90
Statuimus, 2. *de tranſactionibus*, tit. 36. Lib. 1. Alexander iii. 168
Statuit quoque, 23. ij. q. 3. *Saleguſtadienſe Conc.* 404
Statuta, 20. fin. de hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius viii. 142
Statutis, 8. ij. q. 1. *Codex*, CR 383
Statute perpetuo, 2. fin. de decimis, tit. 15. *in Sexto*, L. 3. Alexander IV. 110
Statutum, 22. de electione, tit. 6. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 25
Statutum, 7. de electione, tit. 3. *in Clem.* Lib. 1. Clemens V. 199
j. *Statutum*, 9. de hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 5. *Urbanus IV.* 137
ij. *Statutum*, 13. de hæreticis, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifac. viii. 140
Statutum, 1. ne Clerici vel Monachi, tit. 24. ult. *in Sexto*, L. 3. Bonifac. viii. 127
Statutum, 3. de Præbend. tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Gregorius X. *in Conc. gener. Lugdun.* 34
Statutum, 11. de reſcriptis, tit. 3. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifac. viii. 3
Statutum, 12. de ſententia Excommunicat. tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifac. viii. 126
Statutum eſt, 38. ij. q. 6. *Carth. Conc. V.* 417
Statutum eſt, unic. xvii. qu. 1. *in Concil. apud Altheyum*, CR ad inſcriptionem, 722
Statutum eſt, 34. xxvi. q. 2. *Toletanum Concil.* Vide hic, CR 936
Studeat ſanctitas, 39. d. 30. *Nicolaus Papa*, CR 171
Studendum eſt, 7. d. 90. *Carth. Conc. IV.* 272
Studii veſtri, 13. d. 61. *Gregorius*, 203
Studuiſti, 2. *de offic. Legati*, tit. 30. Lib. 1. Celeſtinus iii. 147
Suam ad nos, 9. *de pœnis*, titul. 37. Lib. 5. Innocentius iii. 713
Sua nobis, 65. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Honorius iii. PD 349
Sua nobis, 9. fin. *de Confirmatione utili vel inutili*, tit. 30. ult. L. 2. Honorius iii. 336
Sua nobis, 3. *de officio Vicarii*, tit. 28. Lib. 1. Innocentius iii. 126

Suam

Suam nobis, 29. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Innocentius iii. PD 617
Subdiaconis tuis, 9. d. 32. *Gregorius*, 107
Subdiacono etiam, in princ. d. 94. Gratianus, 285
Subdiaconos, 1. *de temper. ordinat.* tit. 11. Lib. 1. *Alexander* iii. 92
Subdiaconus, 15. d. 23. *Carth. Conc. IV.* 76
Subdiaconus, 4. d. 77. *Sexta Synodus*, 218
Subdiaconus, 39. xxiv. q. 1. *Auguſtinus*, 856
Submittitur, 8. d. 21. *Nicolaus Papa*, 66
Suborta, 31. *de ſent. & re judicata*, tit. 27. Lib. 2. Innocentius iii. 222
Sufficiat, 2. xxvii. q. 2. *Nicolaus Papa*, CR 927
Sufficit pœnitenti, 61. *de pœn.* d. 1. *Leo Papa*, 1027
Sufficit ſacerdoti, 53. *de conſec.* d. 1. *Alexander II.* 1159
Suffraganeus, 11. *de electione*, tit. 6. Lib. 1. Alexander iii. 40
Suggero, 2. final. iii. qu. 8. *Felix Epiſcopus in Carthaginenſi Conc.* ii. CR 459
Suggeſtum, 15. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iii. 322
Suggeſtum, 9. *de Decimis*, t. 30. L. 3. Alex. iii. 446
Suggeſtum, 20. *de jure patronatus*, tit. 38. Lib. 3. Alexander iii. 496
Suggeſtum nobis eſt, 46. vii. q. 3. *Liberius Papa*, 503
Summa iniquitas, 16. vi. q. 1. *Alexander Papa*, 484
Summa militiæ, 7. fin. xxii. q. 1. *Gregorius*, 779
Summopere, 70. xi. q. 3. *Gregorius*, CR 576
Sunt in Eccleſia, 19. viii. q. 4. *Auguſtinus*, 517
Sunt namque, 24. d. 45. *Gregorius*, 148
Sunt nonnulli, 2. d. 46. *Gregorius*, 149
Sunt nonnulli, 114. j. q. 1. *Gregorius*, 349
Sunt nonnulli, 21. ii. q. 7. *Evariſtus Papa*, 423
Sunt nonnulli, 25. xvi. q. 1. *Bonifacius Papa*, CR 667
Sunt plures, 42. *de pœnit.* d. 3. *Auguſtinus*, 1074
Sunt plurimi, 13. vi. q. 8. *Gregorius Papa*, CR 482
Sunt quædam, 2. xvii. q. 1. *Auguſtinus*, CR 708
Sunt quædam, 39. xxiii. q. 5. *Haymo*, CR 820
Sunt qui arbitrantur, 56. *de pœn.* d. 1. *Ambroſ.* CR 1024
Sunt quidam, 155. j. q. 1. *Paſchalis II.* 351
Sunt quidam, 6. xxv. q. 1. *Urbanus Papa*, CR 880
Sunt qui dicunt, 19. xxvii. q. 2. *Gregorius*, CR 911
Sunt qui opes, 3. xvii. q. 4. Ambroſius, CR 710
Super Cathedram, 1. fin. de ſepulturis, tit. 6. *in Extrav. com.* L. 3. Bonifacius viii. 157
Super Cauſa. 11. ij. q. 5. *Alexander*, CR 398
j. Super eo, 10. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iii. 317
ij. Super eo, 12. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Alexander iii. PD 327
Super eo, 2. *de Bigamis*, t. 21. L. 1. Lucius iii. 116
Super eo, 22. *de cenſibus*, t. 39 L. 3. Inn. iii. 409
Super eo, 3. *de Cognatione ſpirituali*, tit. 11. Lib. 4. Alexander iii. 565
Super eo, 5. *de cohabitatione Clericorum & mulierum*, tit 2. L. 3. Alexander iii. PD. 363
Super eo, 5. *de conditionibus appoſitis*, tit. 5. Lib. 4. Urbanus iii. 556
Super eo, 2. *de Conſanguinitate & affinit.* tit. 14. Lib. 4. Urbanus iii. 572
Super eo, 2. *de Crimine falſi*, t. 20. L. 5. Luc. iii. 662
Super eo, 12. *de electione*, t. 6. L. 1. Clemens iii. 40
Super eo, 5. *de eo qui cogn. conſang. uxoris ſuæ*, tit. 13. L. 4. Celeſtinus iii. 568
Super eo, 4 de hæreticis, titul. 2. *in Sexto*, Lib. 5. Alexander iv. 134
Super eo, 7 *finale*, *de his, qua vi metuſve*, tit. 40. Lib. 1. Gregorius IX. 179
Super eo, 15. *de offic. & poteſt. Jud. deleg.* tit. 29. L. 1. Alexander iii. 230
Super eo, 4. de parochiis & alienis, tit. 29. Lib. 3. Urbanus iii. 443
Super eo, 6. de Præbendis, tit. 4. *in Sexto*, Lib. 3. Bonifacius viii. 25
Super eo, 2. *de raptoribus*, tit. 17. Lib. 5. Eugenius iii. PD 661
Super eo, 9. *de Regularibus*, tit. 31. Lib. 3. Alexander iii. 457
j. Super eo, 1. *de ſent. Excommunicat.* tit. 39. Lib. 5. Alexander iii. PD 720
ij. Super eo, 51. *de ſentent. Excommunicat.* tit. 39. L. 5. Honorius iii. 739
Super eo, 3. *de teſtibus cogendis*, tit. 21. Lib. 2. Alexander iii. PD. 273
j. Super eo, 13. *de teſtibus & atteſtation.*, tit. 20. L. 2. Alexander iii. 256
ij. Super eo, 22. *de teſtib. & atteſtat.* tit. 20. Lib. 2. Alexander iii. 259
Super eo, 7. *de tranſactionibus*, tit. 36. Lib. 1. Alexander iii. 169
Super eo, 4. *de uſuris*, t. 19. L. 5. Alex. iii. PD. 664
Super gentes, unic. de Conſuetudine, t. 1. *in extr. Com.* L. 1. Joannes XXII. 309
Super his, 15. *de Accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Innocentius iii. 600
Super his, 8. *de pœnis*, t. 37. L. 5. Innoc. iii. 713
Super his, 8. *de teſtibus cogendis*, tit. 21. Lib. 2. Innocentius iii. 274
Super hoc, 3. *de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adult.* t. 7. L. 4. *Alexander* iii. 560
Super hoc, 5. *de renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Clemens iii. 80
Super illa. 4. *de ſecundis nuptiis*, tit. 21. ult. Lib. 4. Urbanus iii. 596
Super inordinata, 35. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Gregorius IX. 384
Super literis, 20. *de reſcriptis*, tit. 3. Lib. 1. Innocentius iii. 17
Super prudentia, 1. xiv. q. 2. *Paſchalis II.* 638
Super quæſtionum, 27. *de offic. & poteſt. Jud. deleg.* tit. 29. L. 1. Innocent. iii. 126
Super quibus, 4. xxx. q. 3. *Urbanus*, 961
Super quibuſdam, 26. *de Verborum ſignificatione*, t. 40. L. 5. Innocentius iii. PD 749
Super quodam, 4. *de ſtatu Monachorum*, tit. 35. Lib. 3. Clemens iii. PD 482
Super ſpecula, 5. fin. *de Magiſtris*, t. 5. Lib. 5. Honorius iii. PD 628
Super ſpecula, 10. *fin. Ne Clerici vel Monachi*, t. 50. ult. L. 3. Honorius iii. PD 536
Super ſpecula, 28. *de privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Honorius iii PD. 702
Super ſpoliatione, 4. *fin. de ordine cognitionum*, t. 10. L. 2. Gregorius IX. 220
Super tribus, 71. *de pœn.* d. 1. *Hieronymus*, 1030
Super tribus, 24. *de pœnit.* d. 2. *Hieronymus*, 1048
Superveniente, 72. j. q. 1. *Gregorius*, 338
Suppliciter gloriæ veſtræ, 18. xxiii. qu. 8. Gregorius, CR 835
Suſcepimus, 10. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Alexander iii. 651
Suſcepti, unic. ne ſede vacante, tit. 3. in *Extrav. Com.* L. 3. Joannes XXII. 350
Suſcepti, 1. de Præbendis & dignitatibus, tit. 4. *in Sexto*, L. 3. Clemens iii. 83
Suſcepti regiminis, 2. *de electione & elect. poteſt.* tit. 1. *in Extrav.* Joan. XXII. 372
Suſcepiſs, 1 *de cauſa poſſeſſionis*, tit. 12. Lib. 2. Gregorius vii. PD 221
Suſceptum, 6. de reſcriptis, tit. 3. *in Sexto*, Lib. 1. Bonifacius viii. 8

Suſcipitiſne, 6. d. 30. Gregorius Nazianz. 13
Suſcitare, 6. *de in interrum reſtitutione*, t. 40. L. 1. Innocentius iii. 183
Suſpectos, 4. iii. q. 5. *Pontianus Papa*, CR 446
Suſpicionis, 39. *de offic. & poteſt. Jud. deleg.* t. 29. L. 1. Gregorius ix. 145
Sunt vero, in princ. xxi. q. 4. Gratianus, 745
Sylveſter, 13. xi. q. 1. *Gelaſius Papa*, 542
Symbolum, 56. *de conſec.* d. 4. *Agath. Conc.* 1222
Synodum Epiſcoporum, 1. d. 17. *Marcellus Papa*, CR 47

T

TAbernaculum, 2. *de conſecr.* d. 1. *Felix IV.* CR 1147
Tales ad miniſterium, 4. d. 23. *Clemens*, 173
Tales eſſe, in pr. xvi. q. 5. Gratianus, CR 685
Talis quidem, 1. viii. q. 3. *Pelagius Papa*, 519
Talibus DEUS, 27. *de pœn.* d. 2. *Hieronymus*, 2049
Tali coniugio, 17. j. q. 7. *Meldenſe Conc.* 378
Talis mihi, 38. *de pœn.* d. 3. *Joan. Chryſoſt.* CR 1067
Tam diu, 7. iii. q. 2. *Felix Papa II.* 441
Tam literis, 33. *de teſtibus & atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. Innocent. iii. 262
Tam Sacerdotes, 14. xxiv. q. 3. *Anacletus Papa*, 868
Tanta eſt, 18. *finale*, *de exceſſibus Prælatorum*, tit. 31. L. 5. Gregorius IX. 288
Tanta eſt, 6. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. Lib. 4. Alexander iij. 581
Tanta eſt, 7. *de ſimonia*, tit. 3. Lib. 5. Deodatus Papa, 610
Tanta nequitia, 14. d. 86. Gregorius, 262
Tanta nequitia, 11. j. q. 7. Gregorius, 376
Tantis Danieli, 3. d. 81. *Celeſtinus*, 245
Tantum valet, 27. xxxii. q. 7. *Auguſtinus*, 1001
Temerarium, 49. xi. q. 3. Auguſtinus, 571
Tempora pœnitudinis, 2. xxvi. q. 7. *Leo Papa*, CR 908
Temporis qualitas, 44. vii. q. 1. *Gregorius*, CR 306
Tempus autem, in princ. d. 75. Gratianus, 231
Tempus quod inter, 23. viii. q. 2. Auguſtinus, 233
Tempus quoque, in pr. d. 11. Gratianus, CR 99
Tempus vero, in principio, *de pœnitentia*, diſt. 7. Gratianus, 1092
Teneamus, 56. j. q. 1. *Auguſtinus*, 128
Tenere debet, 4. d. 31. Innocentius I. 160
Te nobis, 4. *fin. de Clericis peregrinis*, t. 22. L. 1. Honorius iii. PD 119
Tenor, 10. *de ſent. & re judic.* tit. 27. Lib. 2. Clemens iii. PD. 316
Te quidem, 39. xi. q. 1. *Clemens*, CR 550
Te referente, 12. *de celebratione Miſſarum*, tit. 41. L. 3. Innocentius iii. PD 519
Terminas, 33. xii. q. 2. *Agath. Conc.* CR 212
Tertio loco, 13. *de præſumptionibus*, tit. 23. Lib. 2. Clemens iii. 285
Tertio loco, 5. *de Probationibus*, tit. 19. Lib. 2. Clemens iii. 247
Tertio quæritur, in pr. xv. q. 3. Gratianus, 632
Teſtamenta vero, in pr. xii. q. 5. Gratianus, 622
Teſtamentum, 1. d. 6. Gregorius, CR 8
Teſtes abſque, 19. ii. q. 7. *Damaſus Papa*, CR 429
Teſtes autem, 3. iv. q. 2. & 3. *Carth. Conc. VII.* 467
Teſtes per quamcumque, 14. iii. q. 9. *Calixtus Papa*, 462
Teſtibus, 2. fin. de teſtibus, tit. 8. *in Clem.* Lib. 2. Clemens V. 210
Teſtimonium, 9. xi. q. 1. *Sylveſter Papa*, CR 345
Teſtimonium, 54. *de teſtibus & atteſtationibus*, t. 20. L. 2. Gregorius IX. 272
Teugatidum, 10. xi. q. 3. *Nicolaus Papa*, CR 320
Theodotius, 1. *de ſtatu Monachorum*, tit. 35. Lib. 3. Gregorius I. PD 480
Thomas, 7. fin. *de Corpore vitiatis*, tit. 20. Lib. 1. Honorius iii. 113
Tibi domino, 33. d. 63. *Leo IV.* CR 215
Tibi qui, 12. *de reſcriptis*, tit. 3. in Sexto, Lib. 1. Bonifacius viii. 6
Timorem, 25. *de conſ.* d. 5. *Baſilius Epiſc.* CR 1171
Tolerabilius, 1. xxx i. q. 1. *Ambroſius*, CR 918
Tolerandi ſunt, 1. xxiii. q. 4. Auguſtinus, CR 714
Tolle Charitatem, 30. *de pœn.* d. 2. *Auguſtinus*, 1049
Tonſura vero, in pr. d. 29. Gratianus, 223
Totam pœnitentiam, 14. *de pœn.* d. 1. *Hieronymus*, 1063
Totum, 6. j. q. 3. *Auguſtinus*, 318
Transferunt, 32. xxiv. q. 3. *Hieronymus*, 371
Tranſlato, 1. *de Conſtitutionibus*, t. 2. L. 1. Auguſt. 4
Tranſmarinos, 2. d. 98. *Anaſtaſius I.* 301
Tranſmiſſæ, 4. *de eo qui cognov. conſang. uxoris ſuæ*, t. 13. L. 4. *Celeſtinus III.* 568
Tranſmiſſæ, 31. *finale*, *de jure patronatus*, tit. 38. L. 3. Gregorius IX. 500
Tranſmiſſæ, 3. *qui filii ſint legitimi*, tit. 17. Lib. 4. *Alexander III.* 780
Tranſmiſſæ, 33. *finale*, *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. L. 5. Gregorius IX. 732
Tranſmiſſam, 15. *de electione*, tit. 6. Lib. 1. Celeſtinus iii. PD 48
Tres perſonas, 12. xxiii. qu. 4. *Auguſtinus*, CR 787
Tres ſunt Actiones, 81. *de pœn.* d. 1. *Auguſtinus*, CR 1031
Treugas, 1. *de treuga & pace*, t. 34. L. 1. Alexander iii. *in Conc. Later.* 165
Tria legitima, 3. xxxvi. q. 2. *Hieronymus*, CR 1145
Tria ſunt genera, 12. d. 45. *Albinus*, & *Alcuinus*, 147
Tribus ex cauſis, 36. *de conſ.* d. 1. Auguſtinus, 1135
Tribus gradibus, 23. *de conſ.* d. 2. Clemens Papa, 1170
Tributum, 22. xxiii. q. 8. *Urbanus Papa*, 838
Triforme eſt, 22. *de conſ.* d. 2. *Sergius Papa*, CR 1170
Tuæ diſcretionis, 6. *de pœn.* tit. 27. L. 5. Innocentius iii. 713
Tuæ fraternitati, 3. *de Apoſtatis*, tit. 9. Lib. 5. Innocentius iii. 646
Tuæ fraternitati, 9. *de Procuratoribus*, tit. 38. Lib. 1. Innocentius iii. 174
Tuæ fraternitati, 25. *de ſponſal. & matrimon.* tit. 1. L. 4. Innoc. iii. 544
Tuæ fraternitatis, 12. *de Clericis non reſidentibus*, tit. 4. L. 3. Innocentius iii. 370
Tuæ fraternitatis, 3. *de Clericis peregrinis*, t. 22. L. 1. Innocentius iii. PD 118
Tuæ fraternitatis, 10. *de eo qui cogn. Conſanguin. uxoris ſuæ*, tit. 13. L. 4. Innocentius iii. 570
Tuæ fraternitatis, 20. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius iii. PD. 377
Tuæ fraternitatis, 3. *Ut lite non conteſtata*, tit. 6. L. 2. Innocent. iii. PD 209
Tuæ literæ, unic. *de Clerico per ſaltum promoto*, tit. 29. L. 5. Innocentius iii. PD 631
Tuæ nobis, 14. fin. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. L. 4. Innocent. iii. PD 151
Tua, & *infra*, 25. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Innocentius iii. 452
Tua fraternitas, 7. fin. *de adulteriis*, tit. 16. Lib. 5. Innocentius iii. 560
Tua fraternitas, 2. *de conſecratione Eccleſiæ*, tit. 40. L. 3. Innocentius iii. 510
Tua fraternitas, 4. *de ſponſa duorum*, tit. 4. Lib. 4. Alexander iii. PD 514
Tuam, 10. *de ætate*, t. 14. Lib. 1. Innoc. iii. 108
Tuam, 3. *de Ordine Cognitionum*, tit. 10. Lib. 2. Honorius iii. PD 220
Tua nobis, 26. *de Decimis*, tit. 30. Lib. 3. Innocentius iii. PD 453
Tua nobis 17. *de Teſtamentis*, tit. 26. Lib. 3. Gregorius IX. 435
Tua nobis, 35. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. L. 5. Honorius iii. PD 738

Tua

Tua nos, 4. *de Clerico ægrotante*, tit. 6. Lib. 3. Clemens iii. 386
Tua nos, 1. *de Clericis peregrinis*, tit. 22. Lib. 1. Alexander iii. 118
Tua nos, 7. *de Cognatione ſpirituali*, tit. 11. Lib. 4. Innocentius iii. 567
Tua nos, 8. *de Cohabitatione Clericorum, & Mulierum*, tit. 2. Lib. 3. Innoc. iii. 364
Tua nos, 7. *de conſanguinitate, & affinitate*, tit. 14. L. 4. Innocentius iii. 573
Tua nos, 1. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. Honorius. 548
Tua nos, 6. *finale de Eccleſiis ædificandis*, tit. 48. Lib. 1. Celeſtinus iii. 310
Tua nos, 19. *de homicidio voluntario*, tit. 12. Lib. 5. Innocentius iii. PD 655
i. Tua nos, 11. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Lucius iii. 280
ii. Tua nos, 24. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius iii. PD 294
Tua nos, 19. *de ſenten. Excommun.*, tit. 39. Lib. 5. Clemens iii. PD 723
Tua nos, 14. *de ſimonia*, 3. 3. L. 5. Innoc. iii. PD 620
Tua nos, 26. *de ſponſalibus, & matrimoniis*, tit. 1. L. 4. Innocentius iii. 544
Tua nos, 9. *de Uſuris*, tit. 19. L. 5. Alexand. iii. 665
Tua nos, 9. *de his, quæ fiunt a Prælatis*, tit. 10. L. 3. Innocentius iii. 402
Tuarum, 11. *de Privilegiis*, tit. 33. Lib. 5. Innocentius iii. PD 694
Tua ſanctitas, 2. xxxi. qu. 2. *Hormiſda Papa*, in vulgata *Honorius* CR. 972
Tuas dudum, 3. *finale de ſponſa duorum*, tit. 4. Lib. 4. Innocent. iii. 555
Tuas dudum, 13. *de Uſuris*, tit. 19. Lib. 5. Innocentius iii. 666
Tu bonus, 2. xxiij. qu. 4. *Auguſtinus*, CR. 734
Tu dixiſti, 10. xxiij. qu. 3. *Auguſtinus*. 814
Tuis quæſtionibus, 23. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius III. 379
Tuis quæſtionibus, 39. *de teſtibus, & atteſtationibus*, tit. xx. Lib. 2. Innocentius iij. 266
Tu malum; 8. xxii. qu. 1. *Auguſtinus* CR. 752
Tum ex literis, 5. *de in integrum reſtitutione*, tit. 41. L. 1. Innocentius iiij. 182
Tunc eis, 9u. *de Conſecr.* diſt. 2. *Auguſtinus*. 2196
Tunc ſalvabitur, 7. xxxiij. qu. 5. *Hieronymus*. 2089
Tunc valere, 42. *de conſecr.* diſt. 4. *Auguſtinus*. 2212
Tunc vero, 62. xj. qu. 1. *Gregorius*. 574
Turbat acumen, 8. diſt. 37. *Beda*. 123
Turbatur navicula, 12. j. qu. 4. *Ambroſius*, CR. 366

V.

VAcante, 26. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Innocentius III. 310
Væ eis, 20. *de pæn.* diſt. 4. *Oſee*. 2085
Væ qui dicitis, 19. xj. qu. 3. *Eſaias*. 573
Valde neceſſarium, 1. diſt. 94. Gregorius CR 285
Valentinianus, 3. diſt. 63. *Hiſtor. tripartita*, CR 208
Valentino Clerico, 20. *fin.* diſt. 34. *Pelagius Papa*, 127
Valet interdum, 9. diſt. 21. *Iſidorus*. 248
Valida eſt, 4. *de pæn.* diſt. 2. Gregorius. 1041
Vaſa in quibus, 44. *de conſecr.* diſt. 1. *Tribur. Conc.* 1157
Vas electionis, unic. de Cenſibus, exactionibus, tit. 10. in Extr. Comm Lib. 3. Benedictus XII. 367
Vas electionis, 2. de hæreticis, tit. 3. *in Extrav. Comm.* L. 5. Joannes XXII. 382
Vaſis iræ, xxiij. qu. 4. *Auguſtinus* CR. 791
Ubicunque, 6. xiij. qu. 2. *Triburienſe Concil.* CR 628
Ubicunque, 26. xiij. qu. 2. *Joannes Chryſoſtomus*. 634
Ubicunque, 16. xvi. qu. 1 *Tribur. Concil.* CR 684
Ubicunque, 4. de pœnis, tit. 9. *in Sexto*, Lib. 5. Bonifacius VIIj. 156
Ubi iſta didiciſti, 7. diſt. 74. *Simplicius Papa*. 210
Ubinam legiſtis, 4. diſt. 96. *Nicolaus Papa*. 222
Ubi non eſt, *unic.* xxx. qu. 2. *Nicolaus Papa* CR. 960
Ubi non eſt, 1. *de deſponſatione impuberum*, tit. 2. Lib. 4. Nicolaus Papa. 546
Ubi pars eſt, 73. *de conſecr.* diſt. 2. *Hilarius*. 1193
Ubi periculum, 3. de Electione, tit. 2. *in Sexto*, Lib. 1. Gregorius x. *in generali Concilio Lugdunenſi*. 11
Ubi ſane, 29. xxiv. qu. 1. *Auguſtinus*. 852
Vel non eſt compos, 14. *de tempor. ordinat.* tit. 11. L. 1. Honorius III. PD 96
Vendentes, 1u. l. qu. 1. *Gregorius*. 361
Venerabilem, 34. *de Electione*, tit. 6. Lib. 1. Innocentius III. PD 39
Venerabilem, 14. *finale de Exceptionibus*, tit. 25. Lib. 2. Gregorius IX. 107
Venerabiles, 28. *de conſecr.* diſt. 3. *Septima Synodus* CR 1204
Venerabili, 24. *de Cenſibus*, tit. 19. Lib. 2. Honorius iii PD 509
Venerabili 37. *de offic. & poteſt. jud. delegat.* tit. 29. L. 1. Honorius iij. PD 144
Venerabili, 52. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. L. 5. Honorius iij. 739
Venerabilis, 52. *de teſtibus, & atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. Honorius iij. PD 271
Venerabilis, 12. *de Verborum ſignificatione*, tit. 40. Lib. 5. Innocentius iij. PD 746
Venerabilibus, 7. de ſent. Excommunicationis, tit. 11. *in Sexto*, Lib. 5. Innocentius iv. 162
Venerabilis, 17. *de conſecr.* diſt. 4. *Gelaſius Papa* CR 1209
Venerabilis, 8. *de confirmatione utili, vel inutili*, tit. 30. *ult.* Lib. 2. Honorius iij. PD. 156
Venerabilis, 10. *finale, de dolo, & contumacia*, tit. 14 L. 2. Gregorius IX. 249
Venerabilis, 20. *de Judiciis*, tit. 1. L. 2. Honorius iij. PD 198
Venerabilis, 37. *de Præbendis*, tit. 5. Lib. 3. Gregorius IX. 184
Venerabilis, 31. *finale, de teſtibus*, tit. 21. Lib. 2. Honorius iij. 273
Veniam nunc, 5. xxxv. qu. 9. *Innocentius Papa*, CR 1140
Veniens, 35. *de accuſationibus*, tit. 1. Lib. 5. Innocentius III. 599
Veniens, 6. *de Cognatione ſpirituali*, tit. 11. Lib. 4. Innocentius III. PD 566
Veniens, 16. *de converſione Conjugatorum*, tit. 32. Lib. 3. Innocentius III. 472
j. Veniens, 2. *de eo, qui cognovit Conſanguineam uxoris ſuæ* tit. 13. L. 4. Alexander III PD 568
ij. Veniens, 9. *de eo qui cognovit Conſanguineam uxoris ſuæ*, tit. 13. Lib. 4. Innoc. III. 570
Veniens, 7. *de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium*, tit. 7. Lib. 4. Innocentius III. PD. 562
Veniens, 1. *de eo qui ordinem furtive ſuſcepit*, tit. 30. Lib. 5 Alexander iij. 681
Veniens, 5. *de filiis Presbyterorum*, tit. 17. Lib. 1. Alexander III. 108
Veniens, 1. *de his qui filios occiderunt*, tit. 10 Lib. 5. Alexander III. 647
Veniens, 16. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius III. PD 291
Veniens, 19. *de Præſumptionibus*, tit. 26. Lib. 2. Innocentius iij. 314
Veniens, 5. *finale, de Presbytero non baptizato*, t. 43. L. 3. Innocentius III. 525
Veniens, 3. *qui Clerici vel voventes*, tit. 6. Lib. 4. Alexander III. 538
Veniens, 19. *de Regularib.* t. 31. L. 3. Innoc. iii. 462
Veniens, 11. *de Renunciatione*, tit. 9. Lib. 1. Honorius iij. PD 18

Digitized by Google

Veniens, 16 *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. Clemens III. 721
Veniens, 19. *de ſimonia*, tit. 3. L. 5. Alex. III. 612
j. Veniens, 13. *de ſponſalibus*, *& matrimoniis*, tit. 1. Lib. 4. Alexander iij. 540
ij. Veniens, 15. *de ſponſalibus*, *& matrimoniis*, tit. 1. L. 4. Alexander III. 541
j. Veniens, 10. *de teſtibus*, *& atteſtationibus*, tit. 20. L. 2. Alexander iij. 256
ij. Veniens, 38. *teſtibus*, *& atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Innocentius III. 263
Veniens, 8. *de tranſactionibus*, tit. 36. Lib. 1. Alexander III. PD 189
Veniens, 1. de Verborum ſignificatione, tit. 12. in Sexto, L. 5. Innocentius IV. 170
Venientes, 19. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Innocentius III. 293
Venientia, 2. *de Voto*, *& voti redemptione*, tit. 34. Lib. 3. Alexander iij. PD 473
Veniſti ad fontem, 87. *de conſecr.* diſt. 4. *Ambroſ.* CR 1218
Venit ſacerdos, 71 *de conſecr.* diſt. 4. *Ambroſius* CR 1224
Venter meus, 5. diſt. 35. *Hieronymus*, 118
Ventum eſt, 18. j. qu. 1. Innocentius. 313
Vera juſtitia, 15. diſt. 45. *Gregorius*. 148
Verbum DEI, 51. *de pæn.* diſt. 1. *Ambroſius* CR 1022
Vereor, 22. viij. qu. 1. *Hieronymus*. 518
Vergentis, 10. *de hæreticis*, tit. 7. L. 5. Innoc. iij. PD 637
Veritate, 4. diſt. 8. *Auguſtinus*. 12
Veritatis, 3. *de dolo*, *& contumacia*, tit. 14. Lib. 2. Innocentius iij. PD 239
Veritatis, 14. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Clemens iij. PD 291
Verum, 4. *de Conditionibus appoſitis*, tit. 5. Lib. 4. Alexander iij. 556
Verum, 2. *de converſione Conjugatorum*, tit. 32. L. 3. Alexander III. 464
Verum, 7. *de foro competenti*, tit. 2. Lib. 2. Alexander iij. 200
Verum, 15. *de jurejurando*, tit. 24. Lib. 2. Celeſtinus iij. 291
Verum hoc, in principio diſt. 14. Gratianus. 30
Verus baptiſmus, 130. *de conſecr.* diſt. 4. *Proſper*. 1244
Veſtimenta Eccleſiæ, 42. *de conſecr.* diſt. 1. *Stephanus*. 1157
Veſtra, 7. *de cohabitatione Clericorum*, *& mul.* tit. 2. Lib. 3. Lucius iii. *ex Concil. Mogunt.* PD 363
Veſtra, 2. *de Locato*, *& conducto*, tit. 18. Lib. 3. Innocentius iij. 414
Veſtram flagitamus, 13. fin. diſt. 30 *Leo IV.* CR 20
Viam ambitioſæ, 1. de Regularib. & tranſeunt. ad religionem, tit. 8. *in Extr. Com.* L. 3. Martin. IV. 384
Vices illius, 2. final. de treguis & pace, tit. 9. *in Extr. Com.* Lib. 1 Sixtus IV. 115
Victor Honorius, 1. diſt. 97. Honorius ad Bonifacium Papam CR 100
Vide benignum, 99. *de pæn.* diſt. 1. *Hieronymus* CR. 1209
Videntes autem, 16. xij. qu. 1. *Urbanus Papa* 593
Videns homines, 10. diſt. 86. *Auguſtinus*. 200
Vide quantum, 65. j. qu. 1. *Hieronymus*, 116
Vides fili, 10. diſt. 10. Joannes viij. 20
Videt ut opinor, 3. xxiij. qu. 6. *Auguſtinus*. 826
Videtur nobis, 2. xxxv. qu. 6. Celeſtinus Papa, CR 1133
Videtur nobis, 1. *qui matrimonium accuſare poſſunt*, tit. 18. Lib. 4. Clemens iij. PD 517
Vidua, 16. diſt. 34. *Hieronymus*. 116
Vidua, 16. *fin.* xx. qu. 1. *Tolet. Conc. X.* 738
Vidua, 34. xxvij. qu. 1. *Nicolaus* CR 923
Vidua, 4. *de Regularibus*, *& tranſeunt. ad Relig.* tit. 31. L. 3. Ex Concilio Arelatenſi. 456
Viduæ, 34. *fin.* diſt. 81. Carthag. Conc. IV. 251
j. Viduæ, 32. xxvij. qu. 1. *Auguſtinus*, CR 922
ij. Viduæ, 37. xxvij. qu. 1. *Arelatenſe Concil.* 923
Viduas, 5. qu. 2 *Paulus Apoſtolus*. 354
i. Viduas, 2. xxvii. qu. 1. Gregorius, CR 914
ij. Viduas, 8 xxvij. qu. 1. *Martinus Papa*, id eſt *Bracarenſe in Concilio*, CR 916
iij. Viduas, 16 xxvij. qu. 1. *Aurelianenſe Conc.* 918
Viduas autem, in princ. diſt. 87. Gratianus. 263
Viduitatis, 21. xxvij. q. 1. *Arauſicanum Concil.* CR 921
Vigilanti, 5. *de præſcriptionibus*, tit. 26. Lib. 2. Alexander iij. 288
Viginti tantum, 13. diſt. 16 *Stephanus Papa*, CR 46
Viliſſimus, 45. 1. qu. 1 *Symmachus*. 326
Vino inebriantur, 6. diſt. 37. *Hieronymus*. 122
Vinolentum ſacerdotem, 6. diſt. 35. *Hieronymus*, CR 118
Violatores, 5. xxv. qu. 1. *Damaſus Papa*. 830
Vir autem, 3. *de ſecundis nuptiis*, tit. 21. *ultim.* Lib. 4. Urbanus III. 596
Vir cum propria, 7. xxxiij. qu. 4. Gregorius, CR 1096
Virginem, 12. xxvij. qu. 1. *Triburienſe Concil.* Chalcedonenſe juxta CR 917
Virgines, 9. *finale*, diſt. 27. *Hieronymus*. 39
Virgines, 15. xx. qu. 1. *Pius Papa*, CR. 738
Virgines, 1. xx. qu. 4. *Triburienſe Concil.* 742
Virgines, 25. xxvij. qu. 1. *Elibertan. Concil.* CR 920
Virginibus, 14. xxvij. qu. 1. *Tribur. Concil.* vide CR 918
Vir qui a ſtipite, 9. *fin. de conſanguinitate*, *& affinitate*, t. 14. Lib. 4. Gregorius IX. 574
Virum Catholicum, 6. diſt. 47. *Leo* CR 152
Viſis literis, 3. xvj. qu. 2. *Joannes Papa* CR 683
Viſitandi, 28. xviij. qu. 2. Gregorius. 710
Viſum præterea, 72. *de conſecr.* diſt. 1. *Cabilonenſe Concilium*, CR 1164
Ultima voluntas, 4. xiij. qu. 2. Gregorius, CR 628
Ultra Provinciarum, 4. iij. qu. 6. *Stephanus*. 450
Ultra tertiam, 15. *de teſtibus*, *& atteſtationibus*, tit. 20. Lib. 2. Gregorius IX. 272
Unam ſanctam, 1, de Majorit. & obedientia, tit 8. *in Extr. Comm.* L. 1. Bonifacius viii. 319
Unaquæque, 15. iij. qu. 6. *Anacletus Papa*. 424
Unaquæque mulier, 3. xiij. qu. 2. *Auguſtinus* CR 627
Una ſententia, 72. *de appellationibus*, tit. 28. Lib. 2. Gregorius ix. 258
Una ſola, 1. xxxiij. qu. 5. *Auguſtinus*. 1099
Una tantum, 4. diſt. 26. *Ambroſius*, CR 47
Unctio inviſibilis, 7. *de pæn.* diſt. 2. *Auguſtinus*, CR 1043
Undecunque, 3. diſt. 16 *Auguſtinus*. 392
Unde ipſe, 2. viij. qu. 1. *Gratianus*, ſive *Palea*. 522
Unde quartior, in princ. xxxv. qu. 9. Gratianus. 1138
Unicuique, 82. xj. qu. 3. *Pelagius Papa II.* 578
Unicuique fidelium, 35. *de conſecr.* diſt. 2. *Aurelian. Concilium*, CR 1155
Unigenitus, 2. de pœnitentiis, & remiſſionibus, tit. 9. *in Extr. Com.* Lib. 5. Clemens VI. 396
Unio noſtra, 2. x. qu. 3. *Toletan. Concil. XVI.* CR 540
Univerſitatis, 24. *de ſententia Excommunicationis*, tit. 39. Lib. 5. Clemens iij. 727
Unius uxoris, 1. diſt. 26. *Hieronymus*, melius *Collectanea Bedæ* juxta CR 85
Uno delegatorum, 41. *de offic. & poteſt. Jud. deleg.* tit. 29. Lib. 1. Gregorius ix. 146
Unum Abbatem, 4. xxj. qu. 1. *Agathen. Conc.* 744
Unum Orarium, 3. diſt. 25. *Tolet. Conc. IV.* CR 82
Unum ſolum, 4. xxiij. qu. 5. *Auguſtinus*. 810
Unus ex nobis, 6. ij. qu. 1. *Auguſtinus*, forte *Zepherinus* CR 382
Unoſquiſque, 8. xxii. qu. 4. *Ambroſius*. 764
Vobis enim, 25. xij. qu. 2. *Gelaſius*. 603
Vocatio ad Synodum, 1. v. qu. 2. *Damaſus Papa*, CR 472
Vocatio autem, in princ. v. qu. 2. Gratianus. 473
Volens, *ulic. de purificatione poſt partum*, tit. 47. Lib. 3. Innocentius iij. PD 528
Volentes, 8. *de officio Legati*, t. 30. L. 1. Gregor. ix. 149

Volentes,

Digitized by Google

Index Capitulorum omnium.

Volentes, 1. de Privilegiis tit. 7. in Sexto, Lib. 5. Innocentius IV. in Concilio generali Lugdun. 148
Voluiſſent, 60. de pœnit. diſt. 3. Gregorius Papa 1026
Volumus, 24. diſt. 81. Gregorius. 250
Volumus, 2. diſt. 89. Gregorius, CR 269
Volumus, 37. 2j. qu. 1. Codex, forte Carolus in Capitular. CR 552
Volumus, 2. xvj. qu. 4. Gregorius 694
Vos ante omnia, 105, de conſecr. diſt. 4. Auguſtinus, CR 121
Vos autem, 30. xvj. qu. 1. Auguſtinus. 661
Vota Civium, 37. diſt. 63. Leo I. 212
Voventibus, 4. diſt. 27. Hieronymus, melius Auguſtinus, juxta CR 38
Voventibus, 2. xvij. qu. 1. Hieronymus. 708
Urbes, & loca, 3. diſt. 80. Lucius Papa. 241
Uſque adeo, 5. diſt. 33. Gelaſius Papa. 110
Uſque adeo, 38. fin. xxxij. qu. 7. Auguſtinus; CR 1002
Uſura eſt, 4. 14. qu. 3. Agathenſe Concil. 639
Uſurarum, 1. de Uſuris, tit. 5. in Sexto, Lib. 5. Gregorius X. in generali Concilio Lugdun. 147
Uſus auctoritati, 2. diſt. 11. Iſidorus. 21
Uſus naturalis, 14. xxxij. qu. 7. Auguſtinus, CR 991
Ut Abbates, 2. de aetate, & qualitate, tit. 14. Lib. 1. Ex Concilio Pictavienſi. 98
Ut animarum, 2. finale, de Conſtitutionibus. tit. 2. in Sexto, L. 1. Bonifacius viij. 2
Ut Apoſtolica, 6. de privilegiis, tit. 7. in Sexto, Lib. 5. Clemens iv. 151
Ut Archidiaconus, 1. de officio Archidiaconi, tit. 23. L. 1 Ex Libro Romani Ordinis. 119
Ut Archipresbyteri, 1. de officio Archipresbyteri, tit. 24. L. 1. Ex Concilio Toletano. 122
Ut bigami, 8. de Bigamis, tit. 21. Lib. 1. Ex Concilio Aurelianenſi. 115
Ut Calix Domini, 45. de conſecr. diſt. 1. Rhemenſe Concil. 1157
Ut calumniis, 1. de ſent. & re judicata, tit. 11. in Clem. Lib. 2. Clemens V. in Conc. Viennen. 214
Ut circa, 4. de electione, tit. 6. in Sexto, Lib. 1. Gregorius X. in Concil. general. Lugdun. 84
Ut Clerici, 9. de Regularibus, tit. 31. Lib. 3. Ex Concilio Toletano. 456
Ut Clericorum, 2. de officio Judicis ordinarii, tit. 9. In Clem. Lib. 1. Clemens V. in Concilio Viennen. 203
Ut Clericorum, 13. de Vita, & honeſtate Clericorum, tit. 1. Lib. 3. Innocentius III. 360
Ut Cognoverunt, 39. de pœnit. diſt. 2. Ambroſius. 1050
Ut commiſſi, 12. de hæreticis, tit. 2. in Sexto, Lib. 5. Bonifacius viij. 189
Ut Commutationes, 2. de rerum permutatione, tit. 19. L. 3. Ex Concilio Belūacenſi. 425
Ut conſtitueretur, 25. diſt. 50. Auguſtinus. 163
Ut conſtitutio, 1. de Jure Patronatus, tit. 12. in Clem. Lib. 3. Clemens V. in Concil. Viennen. 233
Ut conſultationi, 10. finale de Clericis conjugatis, tit. 3. L. 3. Honorius iii. 367
Ut debitus, 39. de appellationibus, tit. 28. Lib. 2. Innocentius III. in Concilio generali. 346
Ut Dominicis, 2. de Parochiis & alienis, tit. 29. Lib. 3. Ex Concilio Nanetenſi. 443
Ut Epiſcopi, 7. de conſecr. diſt. 5. Meldenſe Concilium. 1247
Ut evidenter, 82. i. qu. 1. Auguſtinus, CR 835
Ut fame, 35. de ſent. Excommunicat. tit. 39. Lib. 5. Innocentius iij. PD 733
Ut filii presbyterorum, 1. de filiis Presbyterorum, tit. 17. Lib. 1. ex Concilio Pictavienſi. 107
Ut jejuni, 6. de conſecr. diſt. 5. Aurelianenſe Conc. 1247
Ut ii, qui, 2. de ætate, & qualitate, tit. 9. in Clem. L. 1. Clemens V. 201
Utilem, 21. xxii. qu. 2 Hieronymus. 761
Utile non debet per inutile vitiari, Reg. xxvii. de reg. Jur. in Sexto, Bonifacius viii. 187
Ut illud, 58. de conſecr. diſt. 1. Soter Papa, in Decretis. 1161
Utinam omni tempore, 11. diſt. 76 Hieronymus. 216
Ut in domibus, 1. de immunitate Eccleſiarum, tit. 49. L. 3. Ex Synodo Joannis Papæ. 330
Ut inquiſitionis, 18. de hæreticis, tit. 2. in Sexto, Lib. 5. Bonifacius viij. 141
Ut juxta, 17. de offic. Jud. ord. t. 31. L. 1. Hon. iij. PD. 156
Ut Laici, 1. de vita, & hon. cler. t. 1. L. 3. ex Conc. Mag. 257
Ut Lex, 40. xxvii. qu. 1. Innocentius II. 924
Ut litigantes, 3. de offic. ord. t. 16. in Sex. L. 1. Bon. viij. 58
Ut menſuras, 2. de emptione, & venditione, tit. 17. Lib. 3. Ex Concilio Maguntinenſi PD 418
Ut noſtrum, 56. de appellat. t. 18. L. 2. Innoc. iij. 344
Ut noſtrum, 9. de offic. Archid. tit. 23. Lib. 1. Innocentius III. 121
Ut noſtrum, unic. Ut Eccleſ. beneficia ſine diminutione conferantur, tit. 12. L. 3. Innocen. III. PD 405
Ut noveritis, 4. xxij. qu. 1. Auguſtinus, CR 758
Ut nullus, 1. de Præb. & dignitat. tit. 5. Lib. 3. ex Concil. Pictav. 372
Ut officium, 2j. de hæret. t. 2. in Sexto, L. 5. Clemens iv. 137
Ut oſtenderet, 123. de conſecr. diſt. 4 Auguſtinus. 1440
Ut periculoſa, 1. Ne Clerici vel Monachi, tit. 14. ult. in Sexto, Lib. 3. Bonifacius viij. 128
Ut Prælatorum, 2. de Major. & obedient. tit. 8. in Extr. Comm. Lib. 1. Joann. XXII. 320
Ut præteritæ, 45. de electione, tit. 6. Lib. 1. Honorius iii. PD 66
Ut presbyteri, 21. xvij. q. 4. Triburienſe Concil. 715
Ut pridem, 17. xxiij. qu. 1. Gregorius CR. 834
Ut primicerius, unic. de officio primicerii, tit. 25. Lib. 1. Ex Libro Romani Ordinis. 124
Ut privilegia, 24. de Privilegiis, tit. 33. Lib. 5. Innocentius III. 702
Ut Profeſſores, 1. de Regularibus, tit. 9. in Clem. Lib. 3. Clemens V. in Concil. Viennen. 229
Ut quæſtionibus, 2. fin. de Arbitris, tit. 22. ult. in Sexto, L. 1. Bonifacius viij. 60
Ut quid paras, 47. de conſecr. diſt. 2. Auguſtinus, CR 1180
Ut ſuos, 25. de Electione, tit. 6. in Sexto, Lib. 1. Bonifacius VIII. 26
Ut quiſque, 3. de vita, & honeſtate Clericorum, tit. 1. Lib. 3. Ex Concilio Maticen. 337
Ut quos, 2. fin. de offic. Jud. ordinarii, tit. 9. in Extr. Com. Lib. 1. Joannes XXII. 318
Utraque quæſtio, in princ. xxxiv. q. 1. & 2. Gratianus. 1103
Utrum autem, 1. de regular. ſpirit. tit. 11. L. 4. Alexander iij. 565
Utrum ſola, poſt principium, de pœn. diſt. 1. Gratianus. 1012
Utrum ſub figura, 72. de conſecr. diſt. 2. Auguſtinus, 1189
Utrum vero, in princ. xxviii. qu. 3. Gratianus, 951
Ut ſciat ſe, unic. de officio Sacriſtæ, tit. 26. Lib. 1. Ex Concilio Toletano. 124
Ut ſingulæ, 4. fin. de offic. Archipresbyteri, tit. 24. L. 1. Leo Papa forte IV. ex Synodo Ravenna. 124
Ut ſuper, 4. de appellat. tit. 15. ult. in Sexto, Lib. 2. Innocentius IV. 79
Ut ſuper aliqua, 8. de rebus Eccleſiæ alienandis, t. t. 13. L. 3. Celeſtinus iij. PD 408
Ut Veterum, 6. diſt. 9. Hieronymus. 15
Ut unuſquiſque, 1. de peculio Clericorum. tit. 25. Lib. 3. Ex Epiſtola Pii Papæ. 428
Vulgaris, 16. de pœnit. diſt. 1. Digeſta, CR 1014
Vulteranæ, 25. xij. qu. 2. Gelaſius CR 604
Uxoratus, 8. de converſ. conjug. t. 32. L. 3. Alex. iij. 466
Uxor a Viro, 17. xxxii. qu. 7. Ambroſius, CR 999
Uxorem, in princ. Cauſa xxxi. Gratianus. 967
Uxor felicis, 33. xvij. qu. 4. Gelaſius Papa, CR 717
Uxor legitima, 4. xxxiij. qu. 1. Auguſtinus, CR 912

DECRE-

DECRETUM ABBREVIATUM,

SIGILLATIM CUNCTA ATTINGENS.

Liber Decreti diviſus eſt in Tres partes. Prima eſt de Diſtinctionibus: Secunda de Cauſis: Tertia de Conſecratione.

PRIMA PARS

Diſtincta eſt in Diſtinctiones CI.

PRima diſtinctio tractat de jure naturali, & humano jus ipſum naturaliter ejuſque ſpecies omnes diffiniens, & inter jus ſcriptum, & non ſcriptum differentiam ponens. *Pag.* 1.

II. De jure Quiritum, ſive Romanorum, ipſum per ſpecies diffiniens. 4

III. Juris Canonici varie nomine diſtinguit, breviterque exponit. 4

IV. Ad quid leges inventæ ſunt: & quid ſacri Canones mandent. 5

V. Quomodo jus naturale eſt immobile, nec obſtat quod ibi ponitur. 8

VI. An illuſiones nocturnæ ad peccatum imputentur: & circa finem proſequitur de juris naturalis dignitate. 8

VII. Ponit legiſlatores, oſtendendo qualiter jus inceperit. 10

VIII. Ponit differentiam inter jus naturalem, & conſuetudinem. 11

IX. Auctoritate, & exemplo probat, conſtitutiones hominum juri naturali cedere. 14

X. Oſtendit, quod leges Imperatorum vincuntur e Canonibus. 17

XI. Dicit, conſuetudinem legibus approbatis cedare. 21

XII. Habet laudabilem conſuetudinem eſſe ſervandum, quæ nec Canonibus ſacris, nec veritati, nec bonis moribus obvict. 24

XIII. Vult, quod contra jus naturale non admittatur diſpenſatio, niſi in fuga majoris mali. 29

XIV. Quod quis non debet minus peccatum committere, ut aliud majus evitare poſſit. 30

XV. Notat de tempore, quo ſacri canones, libtique, & Concilia celebrata fuerunt: & quæ opuſcula ſunt admittenda. 33

XVI. Ponit, quod Canones Apoſtolorum ſunt recipiendi. poſtea oſtendit, quo tempore, & quo reſidente in Papatu, vel imperio, quodlibet Concilium eſt celebratum. 37

XVII. Dicit, non Concilia, ſed conventicula celebrasi ſine Papa. 46

XVIII. Oſtendit, quod provincialia Concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere, ideo conſequenter declarat, ad quid ſint utilia, & quoties in anno, & quo tempore anni, & cujus auctoritate ſunt celebranda, & quod Metropolitanus nihil debet exigere ab Epiſc. ad Concilium convenientibus. Addit de pœna Epiſcopi, qui vocatus ad Synodum non venit. 49

XIX. Vim decretalium oſtendens dicit, mandata Eccleſiaſtica devote ſervanda. 54

XX. Dicit, quod in cauſis diffiniendis ſacri Canones, in exponenda vero ſacra Scriptura ſancti Doctores attenduntur 80

XXI. Tractat de diverſis ordinibus, & gradibus miniſtrorum, docendo, qui ſunt executores ſive miniſtri Canonum a majori uſque ad infimum. Et differentias miniſtrorum locorum aſſignat, probans, quod major a minori non debet judicari. 82

XXII. De dignitate Romanæ Eccleſiæ, & quarundam aliarum. 67

XXIII. De ordinatione miniſtrorum, incipiens e Romano Pontifice, & deſcendens uſque ad Oſtiarium. 70

XXIV. De examinatione ordinandorum, 79

XXV. De officiis Clericorum, incipiendo ab Oſtiario, & aſcendendo uſque ad Epiſcopum. Circa medium diſtinctionis inchoat tredecim præcepta regulæ Apoſtolicæ, & proſequitur ibi, Oportet Epiſcopum eſſe ſine crimine. Et inde nacta occaſione, ponit varias ſignificationes hujus nominis, crimen. Et oſtendit, quod ſit mortale, & quod veniale. 80

XXVI. Exequitur ſecundum præceptum Apoſtolicæ regulæ, Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum. 85

XXVII. Probat quod nolentes vovere continentiam, ad ſacros ordines promovendi non ſunt, aſſignans differentiam inter ſolenne & ſimplex votum. 87

XXVIII. Probat, quod Clericis habere uxores non licet in Eccleſia occidentali, addens de ſubdiaconatu, qui olim prohibitus non erat. Vid. quod ibi notatur. 90

XXIX. Oſtendit, quædam Capitula tradita eſſe ex cauſa, quædam ex tempore, quædam ex loco, quædam ex perſona. 95

XXX. Quia dictum fuit 28. diſt. ſup. quod Sacerdotes non debent a ſe abjicere uxores ſuas prætextu religionis, hic dicit, quod ex cauſa fuit hoc ſtatutum, ſcil. propter quoſdam hæreticos, qui conjugia deteſtabantur. ibid.

XXXI. Probat & ponit exempla in terminis, qualiter Clerici continere debent, & quod ab omnibus eſt ſervanda continentia, niſi ab Orientalibus. 99

XXXII. Adhuc proſequitur de continentia Clericorum: & dicit quod conſtituti in quatuor ſacris ordinibus tenentur continere, & ſi habent publicas concubinas, nullus eorum Miſſam audiat. 103

XXXIII. Oſtendit, quod bigami, corpore vitiati, uſurarii, publice pœnitentes, luſores, in ſcena ludentes, furioſi, arreptitii, accipientes meretrices in uxores, & concubinas habentes, promoveri non poſſunt. 109

XXXIV. Ponit, quod oportet Epiſcopum vitare nimiam familiaritatem domeſticarum perſonarum, & etiam conſanguinearum, & quod venari non licet. 112

XXXV. Agit de tertio Capitulo Apoſtolicæ regulæ, Oportet ordinandum non eſſe vinolentum. 117

XXXVI. Exponendo illud, prudentem, dicit quod Clerici debent habere peritiam literarum ſacrarum. 119

XXXVII. Oſtendit, quod Clerici non debent libros gentilium reſpicere, peritiam tamen ſecularium ſcientiarum debent habere. 123

XXXVIII. Probat, quod literis debet eſſe eruditus Sacerdos, & canones ignorare non debet. Ignorantia enim ipſi eſt periculoſa. 126

XXXIX. Oſtendit, quod oportet Epiſcopum eſſe prudentem in negotiis ſecularibus, ut ſua cautela reddantur Eccleſiæ indemnes. 129

XL. Proſequitur quintum Capitulum Apoſtolicæ regulæ, Oportet Epiſcopum eſſe ornatum. Et primo de ornatu interiori, qui conſiſtit in virtutibus. ibid.

XLI. Tractat de ornatu, qui conſiſtit in gravitate, inceſſu, habitu, & temperantia potus, & cibi. 133

XLII Declarat illud, hoſpitalem. 135

XLIII. Illa duo, pudicum, & doctorem. 137

XLIV. Illud, non vinolentum, quod eſt pars ejus, quod diximus ſup. 35. diſt. 140

XLV. Illud, non percuſſorem. 143

XLVI. Illud, non litigioſum. 149

XLVII. Illud, non cupidum, domui ſuæ bene præpoſitum. 153

XLVIII. Illud, non neophytum. 154

XLIX Prædicta præcepta Apoſtolot. regulæ ſub compendio & brevitet recapitulat. Et ponit cauſas, & rationes,

quare

Digitized by Google

quare criminoſi & vitioſi non debent in Epiſcopos promoveri, 155
L. Agit de lapſis, & reparatione Clericorum, 153
LI. De curialibus ſive officialibus, ratiociniis obligatis, Judicibus & Advocatis, vel non, 473
LII. De præpoſteratione ſacrorum ordinum, ſive de Clerico per ſaltum promoto, 130
LIII. De Curia annexis in Clero vel monaſterio recipiendis, vel non. Et ibi probat quare curiales & aliter obligati ordinandi non ſunt, 181
LIV. De ſervis a non Dominis manumiſſis non promovendis, niſi libertatem ſint conſecuti, ibid.
LV. De corpore vitiatis, bigamis, illitteratis, publice pœnitentibus ordinandis, vel non, 183
LVI. De filiis Presbyterorum, & natis de fornicatione & adulterio non ordinandis, 192
LVII. De baptizatis in ægritudine an ordinentur, 196
LVIII. De Monachis non ordinandis ſine licentia Abbatis, ibid.
LIX. De Laicis literatis non ſubito ordinandis, ibid.
LX. Oſtendit, ex quibus ordinibus aliquis eligendus ſit in præpoſitum, vel Decanum, vel Archipresbyterum, vel Epiſcopum, 198
LXI. Oſtendit, quod Laici non ſunt eligendi in Epiſcopos, ſed poſtulandi, ibid.
LXII. Oſtendit, quod Clericorum eſt eligere, & populi conſentire, 199
LXIII. Probat, quod nullo modo Laici debent ſe ingerere electioni Epiſcoporum, 201
LXIV. Ponit, quo tempore, & quibus præſentibus debent Epiſcopi conſecrari, 216
LXV. Dicit, quod præſentibus omnibus Epiſcopis comprovincialibus vel ſe excuſantibus, debet Epiſcopus conſecrari ab Archiepiſcopo. Et ibi dicit, quod ſi cæteris ordinationi Epiſcoporum conſentientibus duo vel tres contradicant, obtineat plurimorum ſententia, 213
LXVI. De promotione Archiepiſcopi, qui ab omnibus Epiſcopis comprovincialibus eſt ordinandus, & non eſt conſecrandus a paucioribus, quam a tribus, 221
LXVII. De promotione ſive ordine Presbyteror. ibid.
LXVIII. Dicit, quod illi, qui ſunt ordinati ab illis, quos non conſtat eſſe Epiſcopos, iterum ſunt ordinandi. Sive determinat de ordinatione non iteranda, & de Chorepiſcopis, ibid
LXIX. Quod prima tonſura Clerici de manu Abbatis poteſt ſuſcipi. Vel dic, quod determinat de non ordinatis, ne in Eccleſia Dei miniſtrent, 223
LXX. Tractat ne quis ordinetur ſine titulo, 224
LXXI. Ne quis ordinetur a non ſuo Epiſcopo, ibid.
LXXII. Ne ignotus Clericus ſine literis dimiſſoriis, ſive commendatitiis recipiatur, 226
LXXIII. Oſtendit qualiter literæ formatæ & dimiſſoriæ fiant, 227
LXXIV. Tractat, an invitis ordines conferantur, 228
LXXV. De tempore & die conſecrationis Epiſcoporum, necnon de temporibus ordinationum aliorum Clericorum, 231
LXXVI. De jejuniis quatuor temporum: & quare ſunt jejunanda, 233
LXXVII. Ponit, qualiter Clerici ſunt per gradus ordinandi: & etiam tractat de interſtitiis temporum, 237
LXXVIII. In qua ætate ſunt Sacerdotes ordinandi, 239
LXXIX. Refert de ordinatione ſummi Pontificis, qua a ſolis Cardinalibus fieri debet, 240
LXXX. In quibus locis ſunt ponendi Epiſcopi vel Archiepiſcopi, 241
LXXXI. Epilogando docet, quod ordinandus in Epiſcopum debet eſſe ſine crimine: nec Clerici mulieribus cohabitare debent, 244
LXXXII. Docet, quod Epiſcopus his, qui ſuis manibus laborare non poſſunt, providere debet: & addit, quod ſi quis miniſtrorum fornicationem committat, & agat pœnitentiam, ea diſpenſatione poteſt in ordinibus remanere, 251
LXXXIII. Docetur, quod Prælatus non ſolum a peccato immunis eſſe debet, ſed etiam peccatis aliorum conſentire non debet, 254
LXXXIV. Vult, quod Prælatus ſit vigilans circa defenſionem pauperum, relevationem oppreſſorum, & curationem monaſteriorum, 255
LXXXV. Tractat de hoſpitalitate Clericorum, quæ eſt Epiſcopis neceſſaria, 257
LXXXVI. Probat, quod oportet Epiſcopum eſſe doctorem, ut ſciat ſubditos corrigere: Item liberalem circa patientes neceſſitatem, & non circa hiſtriones, 258
LXXXVII. Probat, quod viduis, orphanis & oppreſſis Epiſcopus debet dare ſubſidium, 263
LXXXVIII. Dicit, quod Clerici cupiditatis cauſa negotiatores eſſe non debent: ſed pietatis cauſa curam orphanis, & viduis impendere, 265
LXXXIX. Dicit, quod oportet Epiſcopum eſſe damni ſuæ bene præpoſitum; ut ſciat in diſpenſatione rerum Eccleſiæ regulam eſſe obſervandam, 269
XC. Docetur, qualiter litigioſi corripiendi ſunt, & non ordinandi, tractans de licitis & honeſtis operibus, 271
XCI. De modo cantandi in Eccleſia etiam de electi poteſtate. Dicit etiam, quod ſi Clericis ſua beneficia non ſufficiant, poſſunt ſibi neceſſaria quærere artificio ſuo licito, 273
XCII. Dicit, quod magis corde, quam vocibus cantandum eſt, 274
XCIII. De obedientia minorum erga majores, & quod nullos debet communicare inimicis Rom. Eccleſiæ, 276
XCIV. De legato Romani Pontificis, qui impediendus non eſt: & impedientes ſunt excommunicandi. Probat etiam, quod major in officio, minori vices ſuas committere poteſt: & de præſumptione Archidiaconorum, 285
XCV. Dicit, quod etiam præſentibus Epiſcopis Presbyteri, quamvis eis ſubditi, poſſunt ſacra myſteria celebrare, & prædicare, 286
XCVI. Dicit, quod Laicis (etiam Imperatoribus) non licet aliquem ordinare, vel de reb. Eccleſiar. judicare, 290
XCVII. Dicit, quod precibus Eccleſiæ Imperator & cæteri Principes poſſunt eam juvare, ſubjicientibus Eccleſiam Romanam legationem ſuſcipere ſine ſignatis apicibus non recipere, 299
XCVIII. Dicit, quod Clerici peregrini & ultramarini, ſine teſtimonio quinque Epiſcoporum recipiendi non ſunt, 301
XCIX. Dicit de primatibus & poteſtate eorum, qualiter nullus eſt appellandus univerſalis, 302
C. Tractat de pallio & uſu ejus, 304
CI. & ult. dicit, unam provinciam in duas non dividendam, 308

SECUNDA PARS,

Quæ eſt de Cauſis, diſtincta eſt in Cauſas xxxvj. quarum qualibet plures in ſe Quæſtiones continet.

Prima Cauſa Quæſtiones habet vij.

Prima quærit, utrum vendere ſpiritualia ſit peccatum, *ſol.* ſic. 308
II. An Pro Ingreſſu Eccleſiæ vel monaſterii pecunia ſit exigenda vel perſolvenda, *ſol.* non. 338
III. Utrum præbendas Eccleſiæ emere ſit ſimonia, *ſol.* ſic. 356
IV. Utrum ille reus criminis ſit, cujus pater pro eo ignorante ſimoniam commiſit, *ſol.* ignorantia facti, non juris, excuſat eum, 363
V. Utrum liceat ei retinere, quod pater pro eo ſimoniace acquiſivit, *ſol.* de rigore juris non, de miſericordia ſecus, 367

VI.

VI. Utrum ignoranter a ſimoniaco ordinati ſint abjiciendi, vel non, *ſol.* probata ignorantia miſericorditer tolerantur. 369

VII. Utrum renuncians ſuæ hæreſi in Epiſcopali dignitate ſit ſuſcipiendus. *ſol.* rigor vult, eum deponi, ſed diſpenſatio, ſuſtineri, 370

Secunda Cauſa habet octo quæſtiones, & in ea quinta præcedit quartam.

Prima quærit: utrum in manifeſtis ſit ordo juris ſervandus. *ſol.* ſic, niſi ſit notoria, 382

II. Utrum ſpoliatus ab aliquo ſit judicandus. Non ante reſtitutionem, 391

III. Qua pœna ſint feriendi in accuſatione deficientes, Talione. 392

V. Utrum accuſatore deficiente reus ſit cogendus ad purgationem. Non, niſi infamia publica laboret, 395

IV. An duorum teſtimonio Epiſcopus ſit condemnandus, Sic. 404

VI. Quo remedio cauſa ſublevatur. Appellatione: quæ tamen ei danda non eſt, qui cauſa dilationis appellat, 406

VII. An Laici, vel Monachi, vel quilibet inferiorum ordinum ſint admittendi in accuſatione majorum. Non: de Jure novo, 419

VIII. Qualiter accuſatio fieri debeat. *ſol.* in ſcriptis, 456

Tertia Cauſa quæſtiones xi. complectitur.

Prima, utrum reſtitutio ſit facienda quibuslibet ſpoliatis. *ſol.* ſic, niſi in certis caſibus. Nam infamatus, apoſtata, juſte ſpoliatus, præciſus, & ſuſpectus, non ſunt reſtituendi, 438

II. Quærit de induciis, quo ſpatio ſint dandæ: an poſt reſtitutionem tantum, an poſt vocationem ad cauſam quibuslibet concedendæ ſint. *ſol.* ad arbitrium Judicis, 440

III. Quo ſpatio menſium ſint utrique concedendæ, *ſol.* ut prius, 442

IV. Utrum infames ſint recipiendi ad teſtimonium. *ſol.* non, niſi contra ſui ſimiles, 444

V. An teſtes domeſtici vel inimici ſint producendi. *ſol.* non, 446

VI. Utrum reus extra Provinciam ſit producendus. *ſol.* non, 450

VII. Utrum criminoſus poſſit eſſe Judex. *ſol.* ſic, ab Eccleſia toleratus, 454

VIII. Utrum Epiſcopus poſſit ab uno judicari. *ſol.* non niſi a XII. Epiſcopis: reſervata ſententia ſummo Pontif. 459

IX. Utrum accuſatores, vel teſtes in abſentem vocem accuſationis, vel teſtificationis exhibere valeant. *ſol.* non, 480

X. Utrum deficientes in uno capitulo, ſint admittendi ad ſequentia. *ſol.* non, 463

XI. Utrum accuſatus in accuſatorem poſſit convertere accuſationem. *ſol.* non, niſi in majori crimine, 464

Quarta Cauſa habet quæſtiones vj.

Prima, an in excommunicatione conſtitutus, alium accuſare valeat. *ſol.* non, 465

II. An intra XII. annos in criminali cauſa quis teſtificari poſſit. *ſol.* non, 467

III. An ab accuſatione prohibitus poſſit eſſe teſtis. *ſol.* non, ibid.

IV. An idem poſſit eſſe accuſator & teſtis. *ſol.* non, 459

V. An ſi vocatus ad cauſam non veniat, ſit excommunicandus, *ſol.* ſic, niſi juſtam abſentiæ cauſam probaverit, 471

VI. An calumniator in propria cauſa ſit audiendus. *ſol.* ſic, ſi cauſa non ſit criminalis, ibid.

Quinta Cauſa habet vj. quæſtiones.

Prima, qua pœna ſit feriendus, qui famoſum libellum ſcribit, *ſol.* anathemate, niſi ſcripturam probaverit, 472

II. Quoties quis ſit ad cauſam vocandus antequam excommunicetur. *ſol.* non tantum ſemel, ſed bis, 473

III. An per procuratorem quis cauſam agere valeat criminalem. *ſol.* non, niſi ſit perſona illuſtris. Cauſam vero injuriatum civilem, ſic, 474

IV. An abſque ſynodali audientia Epiſcopus ſit damnandus. *ſol.* non, 475

V. An ſit habendus pro inimico, qui aliquem accuſat. *ſol.* non, ſi hoc faciat ex charitate, 476

VI. Qua pœna ſit plectendus, qui non probat objecta. *ſol.* talione, 478

Sexta Cauſa quæſtiones v. habet.

Prima, utrum criminoſi vel infames religioſum Epiſcopum poſſint accuſare de ſimonia. Non, 480

II. Si Epiſcopus accuſationem in accuſantem convertere voluerit, an ejus verbo ſimplici fides adhibenda ſit, Non, 487

III. An liceat petere judicium Epiſcopi alterius Provinciæ. Non, niſi in cauſa damnationis, ibid.

IV. Cujus judicium ſit expetendum, cum Epiſcopi Provinciæ in ſua ſententia diſcordant. Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum vicinæ Provinciæ, 489

V. An accuſatore deficiente reus ſit ad probationem cogendus. Non, ſed bene ad purgationem, ſi laboret infamia, 491

Septima Cauſa ij. habet quæſtiones.

Prima, utrum vivente Epiſcopo alius poterit in eadem Eccleſia ordinari. Non, niſi transferatur, vel cedat. Tamen pro infirmitate, vel ſenectute datur ſibi coadjutor, 491

II. Utrum hi, qui ceſſerunt cauſa infirmitatis, ſanitate recepta poſſint cathedram repetere, Non, 511

Octava cauſa quæſtiones v. colligit.

Prima, utrum liceat Epiſcopo ſibi ſucceſſorem eligere. Non, 512

II. An amicorum patrocinia in electione valeant. Non, 519

III. An ſit ſimonia, poſt electionem pro indemnitate Eccleſiæ juramentum præſtare. Sic, ſi pactum ſuper hoc præceſſit, ibid.

IV. An liceat Clericis declinare judicia Epiſcopi de crimine accuſati, ante ſententiæ tempus. Non ante condemnationem, niſi per appellationem, 520

V. An accuſatus coram Apoſtolico, ſine ejus literis debeat reverti, Non, 521

Nona Cauſa habet iij. quæſtiones.

Prima, an ordinatus ab excommunicato ejiciendus ſit. Non, ſi ignoravit illum eſſe excommunicatum, 526

II. An liceat Archiepiſcopo, vel Epiſcopo Clericos alterius ordinare. Non, ſine literis proprii Epiſcopi, 528

III. An liceat Archiepiſcopo Clericos ſui ſuffraganei abſolvere vel damnare. Non, niſi data negligentia, vel appellatione interpoſita, 426

Decima Cauſa quæſtionibus iij. eſt contenta.

Prima, an Eccleſia cum omni dote ad Epiſcopum pertineat, vel ad ejus ordinationes. *ſol.* ſic. 532

II. An liceat Epiſcopo res Eccleſiæ diſtrahere. *ſol.* non, niſi in certis caſibus. 535

III. Quid a ſingulis Eccleſiis nomine cathedratici valeat exigere. *ſol.* duos ſolidos, 540

Undecima Cauſa habet iij. quæſtiones.

Prima, an Clericus ante civilem Judicem ſit trahendus. Non, 544

II. Qua pœna dignus ſit, qui Clericum ad ſecularem Judicem traxit. Excommunicatione, 557

III Qua pœna dignus ſit, qui ſententiam Epiſcopi non ſervaverit. Depoſitione, ibid.

Duodecima Cauſa quæſtiones continet v.

Prima, an liceat Clericis proprium habere. Non regularibus, 587

II. An res Eccleſiæ poſſint dari. Non, niſi in caſibus, 597

III. Utrum Clerici acquiſita de rebus Eccleſiæ poſſint relinquere, quibus voluerint. Non, niſi Eccleſiæ, 620

IV. Quibus

IV. Quibus poſſint Clerici relinquere, quæ de ſuis, & Eccleſiæ rebus provenerunt. Partim Eccleſiæ, partim hæredibus, 621
V. An liceat Clericis teſtamentum facere. Sic, de propriis rebus, 622

Decima tertia Cauſa habet ij. quæſtiones.

Prima, utrum decimæ ſint dandæ ratione territorii, vel perſonæ. *ſol.* ratione utriuſque, 624
II. An jus percipiendi, & ſolvendi decimas tollatur ratione temporis. *ſol.* ſic, 626

Decima quarta Cauſa habet vi quæſtiones.

Prima, an liceat Clericis in judicio ſuas repetere. Sic, 637
II. An ſuper rebus Eccleſiæ teſtes ejuſdem ſint audiendi. Sic, 638
III. An præter ſortem aliquid accipere ſit uſura. Sic, 639
IV. An liceat Clericis, vel laicis uſuras accipere. Non, 640
V An eleemoſynæ ſint de uſuris faciendæ. Non, 642
VI. An uſurarii poſſint pœnitentiam agere. Non, ſi habeant unde poſſint reſtituere, 645

Decima quinta Cauſa habet viii. quæſtiones.

Prima, an ea, quæ fiunt ab ignorantibus, vel mente alienatis, ſint eis imputanda. Non, niſi culpa ſua ad ignorantiam devenerint, 647
II. An pro impenſis patrocinii, liceat clericis munera exigere. Sic, 658
III. An per confeſſionem mulieris, cum qua peccavit Sacerdos, ſit condemnandus. Non, ibid.
IV. An die dominico debeant Epiſcopi cauſas audire. Non, 654
V. An negantî crimen purgatio ſit indicenda. Sic, ſi laborat infamia, 655
VI. An in criminalibus confeſſio ſit extorquenda. Non, ibid.
VII. An ſolus Epiſcopus Diaconum, vel Presbyterum deponere poſſit. Non, 657
VIII. Si confeſſus vel convictus de his, quæ ante ordinationem commiſit, valeat miniſtrare. Non, 659

Decima ſexta Cauſa habet viii. quæſtiones. Et in ea quinta quæſtio ponitur in tertio loco.

Prima, an liceat Monachis officium celebrare. *ſol.* Sic, cum permiſſione Epiſcopi, & licentia Abbatis, 661
II. An liceat eis in capellis ſuis Sacerdotes inſtituere. *ſol.* Sic, ſi quas poſſideant pleno jure, 663
V. An Epiſcopus vel Abbas jure territorii capellam valeat vendicare. *ſol.* Non. 685
III. An jura Eccleſiæ per præſcriptionem tollantur. *ſol.* Sic, 686
IV. An Eccleſia contra Eccleſiam ad monaſterium poſſit præſcribere, *ſol.* Sic, 693
VI. Si quis in rem Eccleſiæ ab aliquo detentam ſua auctoritate irrepſerit, an cadat a cauſa. *ſol.* Sic, ſed non Eccleſia, 694
VII. An liceat alicui Eccleſiam de manu Laici recipere. *ſol.* Non, niſi Eccleſia vel monaſterium habeat jus patronatus, 696

Decima ſeptima Cauſa habet iv. quæſtiones.

Prima, an reus ſit voti, qui a propoſito ſui cordis recedit. *ſol.* Non, quantum ad Eccleſiam, niſi ore pronunciaverit, 707
II. An beneficia ei reddenda ſint, qui eis in infirmitate renunciavit. *ſol* Sic, ſi non erat ſui compos, 708
III. An liceat illi, qui ſe monaſterio tradidit, poſtea ad propria redire. *ſol.* Non, 709
IV. An diſcedens de monaſterio, ſine ſui Abbatis licentia, poſſit ſua vendicare. *ſol.* Non, 710

Decima octava cauſa habet ij. quæſtiones.

Prima, an Abbas factus Epiſcopus acquirat Eccleſiæ, vel monaſterio. *ſol.* dum fuit Abbas, acquiſivit monaſterio: ſed factus Epiſcopus, Eccleſiæ, 721
II. An per Epiſcopum Abbas ſit eligendus vel inſtituendus. *ſol.* ab Epiſcopo eſt ordinandus: a fratribus vero eligendus, 722

Decima nona Cauſa continet iij quæſtiones.

Prima, an Epiſcopus debeat permittere Clericos tranſire ad monaſterium. *ſol.* Sic, 731
II. Si noluerit, an liceat eis, eo invito tranſire. *ſol.* Sic, 732
III. An liceat Canonicis regularibus tranſire ad monaſterium Monachorum. *ſol.* non, ſine licentia ſui Prælati, ibid.

Vigeſima Cauſa quæſtiones iv. comprehendit.

Prima; utrum pueri traditi monaſteriis ſint cogendi ibi manere. Non, niſi poſtquam venerint ad annos diſcretionis, 735
II. Si præter voluntatem parentum intraverint monaſterium, an per eos inde poſſint extrahi. Sic, infra annum & diem: ſi ſint infra annos diſcretionis, 738
III. An qui invitus cucullam induit, cogatur eam retinere. Non, niſi poſt conſenſerit, 739
IV. An liceat ab uno monaſterio ad aliud tranſire. Sic, 742

Vigeſima prima Cauſa habet v. quæſtiones.

Prima, an Clericus poſſit in duabus Eccleſiis inſcribi. *ſol.* Non, 743
II. An liceat Clericis a ſua Eccleſia ad aliam tranſire. *ſol.* Non, ſine literis vel licentia ſui Prælati, 744
III. An liceat Clericis ſuſcipere procurationem ſecularium negotiorum. *ſol.* Non, niſi cauſa pietatis, 746
IV. An liceat Clericis veſtibus fulgidis ornari. *ſol.* Non, 747
V. Qua pœna ſunt puniendi Clerici ad judicium ſeculare fugientes. *ſol.* excommunicatione, 749

Vigeſima ſecunda Cauſa gerit quæſtiones quinque.

Prima, an juramentum ſit præſtandum. Sic, cauſa neceſſitatis, 750
II. An ſit perjurus, qui jurat falſum, & credit verum. Sic, propter intentionem fallendi, tamen poſtea dicitur contrarium, 755
III. An liceat Clericis denegare Epiſcopo conſuetam obedientiam. Non, ante condemnationem, 762
IV. An juramentum illicitum ſit ſervandum. Non, 763
V. An perjurus ſit, qui alium perjurare cogit. *ſol.* Sic, 769

Vigeſima tertia Cauſa habet viii. quæſtiones.

Prima, an militare ſit peccatum. Non, ſi juſte ſit, 776
II. Quod ſit bellum juſtum. *ſol.* Quod fit edicto ſuperioris repetendarum rerum, aut propulſandarum injuriarum cauſa, 779
III. An injuria ſociorum ſit armis propulſanda. Sic, 782
IV. An vindicta ſit inferenda. Sic, ab eo, cujus intereſt, 784
V. An ſit peccatum Judici vel miniſtro reos occidere. Non, cauſa juſtitiæ, 809
VI. An mali ſint ad bonum cogendi. Sic, 825
VII. An hæretici ſint ſpoliandi ſuis, & Eccleſiæ ſuæ bonis. Sic, 828
VIII. An liceat Clericis arma movere. Non, manu propria, niſi cauſa neceſſitatis, 830

Decretum abbreviatum.

Vigeſima quarta Cauſa habet quæſtiones iij.

Prima, an hæreticus aliquem poſſit excommunicare. Non. 842

II. An poſt mortem poſſit aliquis excommunicari. Sic, pro hæreſi. 858

III. An pro peccato domini ejus familia poſſit excommunicari. Non, ſed interdicto ſupponi, 861

Vigeſima quinta Cauſa habet ij. Quæſtiones.

Prima, an auctoritate privilegii quis contra jus commune valeat ſe tueri. *ſol.* Sic, 879

II. An ſequentia privilegia derogent prioribus, *ſol.* Sic, ſi ex certa ſcientia fuerint conceſſa, 884

Vigeſima ſexta Cauſa Quæſtiones vij. continet.

Prima, an ſint ſortilegi, qui ſub religionis nomine futura promittunt. *ſol.* Sic, 890

II. An ſit peccatum eſſe ſortilegum. *ſol.* Sic, ibid.

III. A quibus genus divinationis ſumpſit exordium. *ſol.* a Perſis. 894

IV. Quot ſint genera divinationis. *ſol.* quatuor ſecundum numerum: duo ſecundum formam, quod videre potes. ibid.

V. An ſortilegi ſint excommunicandi. *ſol.* Sic, 896

VI. An excommunicatus ab Epiſcopo poſſit reconciliari a Presbytero. *ſol.* Non, Epiſcopo inconſulto, niſi in neceſſitatis articulo. 904

VII. An morientibus ſit pœnitentia imponenda. *ſol.* Non, tamen eſt eis innoteſcenda, 908

Vigeſima ſeptima Cauſa habet Quæſtiones ij.

Prima, an conjugium poſſit eſſe inter voventes. *ſol.* Non, ſi votum ſit ſolemnizatum, ſecus, ſi ſimplex fuerit, 913

II. An liceat ſponſo a ſua ſponſa recedere. *ſol.* Non, ſi deſponſatio ſit de præſenti, 926

Vigeſima octava Cauſa gerit Quæſtiones iij.

Prima, an conjugium ſit inter infideles. *ſol.* Sic, 941

II. An liceat converſo ad fidem ducere aliam, vivente priore. Sic, ſi ſit diviſus ab ipſa infideli. 950

III. An bigamus ſit, qui ante baptiſmum unam uxorem, & poſt aliam habuit. Sic, 951

Vigeſima nona Cauſa habet ij. Quæſtiones.

Prima, an ſit conjugium inter ſervum, & ingenuam. *ſol.* Sic, niſi error impediat, 952

II. Si prius putabat hunc eſſe liberum, & poſtea deprehenderit ipſum eſſe ſervum, an poſſit eum deſerere. *ſol.* Sic, 953

Trigeſima Cauſa habet v. Quæſtiones.

Prima, an liceat reddere debitum uxori, quæ filium de ſacro fonte levavit. Sic, niſi ea conſenſu utriuſque ſit factum, 956

II. An ſponſalia contrahantur inter infantes. Non, 960

III. An ſpirituales, vel adoptivi filii poſſint naturalibus copulari. Non, ibid.

IV. An liceat alicui commatrem uxoris ſuæ ducere in uxorem. Sic, mortua uxore, ſi commaternitas matrimonium præceſſerit, 962

V. An clandeſtina deſponſatio manifeſtæ præjudicet. Non, apud Eccleſiam, 963

Trigeſima prima Cauſa habet iij. Quæſtiones.

Prima, an poſſit duci in uxorem, quæ prius fuit polluta per adulterium. *ſol.* Sic, niſi adulter dederit ei fidem vivente viro, vel machinatus ſit in mortem ejus, 967

II. An filia ſit invita alicui in uxorem tradenda. *ſol.* Non, 971

III. An poſt patris ſponſionem poſſit alii nubere. *ſol.* Sic, ſi non conſenſerit, 973

Trigeſima ſecunda Cauſa habet viij. Quæſtiones.

Prima, an liceat ducere meretricem in uxorem. Sic, 974

II. An ſit uxor appellanda, quæ ducitur incontinentiæ cauſa. Non, 977

III. An mulier ſequatur arbitrium avi liberi, an patris ſervi. Avi, 982

IV. An vivente uxore liceat alicui ex ancilla filios quærere. Non, ibid.

V. An ea, quæ patitur invita, pudicitiam perdat. Non, 983

VI. An adulter adulteram dimittere poſſit. Non, 994

VII. An vivente dimiſſa aliam accipere poſſit. Non. 995

VIII. Si in hoc ſaltem infidelem ducere poſſit ea conditione, ut ad fidem convertatur. Non, 1000

Trigeſima tertia Cauſa habet v. Quæſtiones.

Prima, an propter impotentiam coeundi ſit aliqua a viro ſeparanda. *ſol.* Sic, 1003

II. An ſeparata poſſit ei nubere, cum quo prius eſt fornicata. *ſol.* Sic pœnitentia peracta, 1004

III. An ſola cordis contritione poſſit peccatum deleri. *ſol.* Sic, ubi facultas confitendi non ſuppetit, 1012

Notandum hic, quod ratione hujus tertiæ quæſtionis mota agitur de pœnitentia, cujus tractatus per diſtinctiones ſeptem eſt diſtinctus.

Prima quærit, an ſola cordis contritio deleat peccatum. Sic, ſi confitenti facultas deſit, 1012

II. An charitas ſemel habita poſſit amitti. *ſol.* Sic, in via, ſecus tamen in patria, 1048

III. An pœnitentia poſſit reiterari. *ſol.* Sic, præter ſolemnem, 1061

IV. An peccata ſemel dimiſſa redeant. *ſol.* Non ſimpliciter, 1077

V. Quis modus debeat obſervari in imponenda, & accipienda pœnitentia. *ſol.* ad arbitrium proprii ſacerdotis diſcreti, 1086

VI. Cui quis confiteri debeat. *ſol.* proprio ſacerdoti, ſi ſit diſcretus: alioquin alteri de ejus licentia, 1090

VII. An pœnitentia timore mortis accepta ſit fructuoſa. *ſol.* Sic, 1092

IV. Quæſtio cauſæ ſupra proximæ eſt, an actus conjugalis ſit prohibitus tempore orationis. *ſol.* Sic, 1095

V. An vir ſine conſenſu uxoris, & converſo, vovere poſſit continentiam. *ſol.* Non, 1097

Trigeſima quarta Cauſa habet ij. Quæſtiones.

Prima, an rea ſit adulterii, quæ credens maritum mortuum nupſit alteri. *ſol.* Non, 1103

II. An redeunte priore cogenda ſit recedere a ſecundo, & ad priorem redire. *ſol.* Sic, ibid.

Trigeſima quinta Cauſa habet x. Quæſtiones.

Prima, an liceat aliquam ducere de propria cognatione. *ſol.* Non, 1109

II. An liceat aliquam ducere de cognatione uxoris ſuæ, *ſol.* Non. 1110

III Uſque ad quem gradum debeat quis abſtinere a conſanguineis ſuis, & uxoris ſuæ. *ſol.* olim uſque ad vij. hodie uſque ad iv. ibid.

IV. Quare uſque ad ſeptimum gradum computatur conſanguinitas. *ſol.* ad inſtar vij. ætatum mundi, 1115

V. Quomodo gradus conſanguinitatis ſunt computandi. *ſol.* ſicuti oſtenditur in arbore, 1116

VI. Qui jusjurandum de propinquitate firmare debent. *ſol.* propinqui, & vicini, 1133

VII An inceſtuoſi filii repetantur. *ſol.* Non, 1136

VIII. Si conſanguinei ignoranter conjuncti ſimul poſſint remanere. *ſol.* Non, niſi ex diſpenſatione Papæ in quinto gradu, vel ſupra, ibid.

IX. An

IX. An matrimonium per falſos teſtes ſeparatum, ſi poſtea appareretis Eccleſiam fuiſſe deceptam, ſit redintegrandum. *ſol.* Sic, 1138
X. Si relicta alicujus in ſecundas nuptias tranſierit, an proles ex ea ſuſcepta poterit copulari conſanguineis prioris viri. *ſol.* Non, 1148
Trigeſima ſexta, & ultima Cauſa habet
ij. Quæſtiones.
Prima, an virginem opprimens raptum committat. Sic, 1143
II. An rapta raptori nubere poſſit. Utique, 1144

TERTIA PARS
Eſt de Conſecratione,
Quæ v. diſtinctiones duntaxat complectitur.
Prima agit de conſecratione Eccleſiarum, & Miſſarum celebratione. 1147
II. De ſacramento Euchariſtiæ, 1164
III. De feſtivitatibus per anni circulum celebrandis, 1198
IV. De baptiſmi ſacramento, 1205
V. De confirmatione, & jejunio, 1240

DECRETI TOTALIS MATERIA
PER METRA NOTATUR SEQUENTIA.

Decretum Domini Gratiani tres habet partes principales.

PRIMA PARS
Eſt de Diſtinctionibus, quæ ſunt CI. Et ſingulas Diſtinctiones ſingula verſus ſequentes luculenter aperiunt.

1 PRimo quiſque legat divinum jus, hominiſque, Pag. 1
2 Altera dat textum, quo noſces Jura Quiritum, 1
3 Canonico varia juri dat nomina tertia, 4
4 Quarta docet legum quæ cauſa, moduſque ſtatuti, 5
5 Naturale probat jus immutabile quinta, 6
6 Sexta notat virium diſtinctio ſudificatum, 8
7 Septima ſignat eos, qui leges compoſuere, 10
8 Parte ſub octava mores naturaque pugnant, 11
9 Nona ſtatuta tenet naturæ cedere juri, 14
10 In decima Regum leges canon ſuperabit, 17
11 Canonis, & ſecli ſuperator legibus uſus, 21
12 Id quod Roma tenet, diſcretio ſæpe relinquit, 24
13 Si te perplexum reddunt mala, tunc minus imple, 29
14 Non faciat levis, quo quis vitet graviora, 30
15 Canonis hæc ortum dabit, apocryphoſque libellos, 31
16 Suadet apoſtolici vim canonis iſta teneri, 37
17 Auctor ſit Papa, ſi Concilium celebretur, 45
18 Dicitur hic, quod bis Synodus celebretur in anno, 49
19 Hæc decretalis reſerat, quid epiſtola poſſit, 54
20 Biſdena, Papæ ſanctorum dogmata cedunt, 66
21 Inferior ſummum non judicet hac prohibentur, 61
22 Iſta locos diſtinguit, & ordinat Eccleſiarum, 67
23 Ordinat hæc omnes, majores, ſive minores, 70
24 Poſt examen honos eſt ordinis attribuendus, 79
25 Optat Apoſtolus hic, quod ſit ſine crimine præſul, 80
26 Sis poſt baptiſma contentus conjuge ſola, 85
27 Nullus poſt factum præſumat nubere votum, 88
28 Iſta ſacratorum connubia pagina damnat, 90
29 Hac locus, & cauſa, tempus, Perſona morantur, 95
30 Connubium ſordens probat contra Manichæos, ibid.
31 Tangitur hic, quod contineant offerre volentes, 99
32 Deſere presbyterum, qui ſcorta palam retinebit, 103
33 Luſori, bigamove ſacer non traditur ordo, 108
34 Fœmina pontifici perſona domeſtica non ſit, 111
35 Non vinolentus præſul, ſed ſobrius eſto, 117
36 Inſtruit hæc, prudens quod debeat eſſe ſacrandus, 119
37 Hæc prohibet legere gentilia metra ſacratum, 121
38 Scripturas ſacras ſacrandus ſcire jubetur, 126
39 Vult hæc pontifices callere negotia ſecli, 129
40 Internis pars dena quater virtutibus ornat, ibid.
41 Sit modus ingreſſu, conctis, verbiſque, ciboque, 133
42 Clericus hoſpitiis peregrinos colloceт omnis, 135
43 Factis, & verbis doctor ſis, atque pudicus, 137
44 Vites ingluviem, convivia, ſive tabernas, 140
45 Atque cave quenquam paſtus, linguave ferire, 140
46 Reſpuit hæc hominem diſtinctio litigioſum, 149
47 Non bene præpoſitos domui, cupidoſque repelle, 151
48 Abjicitur ſacrandus in hac, ſi neophytus ſit, 154
49 Crimina non delet reliquorum crimine vinctus, 155
50 Ac reparetur, habet pars quinquageſima, lapſus, 168
51 Sacrari vetat hæc homines, quos pondera ſtringunt, 178
52 Præpoſitos primo datus hic præpoſterus ordo, 180
53 Eſt ratio, ne quis annexos ordinet ullos, 182
54 Hæc prohibet ſervos ſine libertate ſacrari, ibid.
55 Caſos iſta viſos rejicit, membriſque carentes, 181
56 Condemnatur in hac generatio presbyterorum, 192
57 Qui baptizatur æger, manet ordinis expers, 196
58 Hæc vetat abbate monachos nolente ſacrari, ibid.
59 Officium negat hæc, niſi ſit bene quiſque probatus, ibid.
60 In ſacris præſul, vult ſexageſima, quod ſit. 198
61 Non in Pontifices laicos aſſumere debes, 199
62 Clerus, plebs, princeps: hic eligit, hæc petit, hic vult, 204
63 Uſurpans laicus id ut eligat, audiat iſtam, 205
64 Pars hæc Pontifices jubet a tribus eſſe ſacrandos, 216
65 Ut ſacretur ab omnibus Archiepiſcopus, hæc vult, 218
66 Cum diſſenſio ſit, a pluribus edita ſtabunt, 221
67 Presbyter inſtitui valet hic a Præſule ſolo, ibid.
68 Si dubios Præſul quos ordinet, hi refacientur, ibid.
69 Si benedictus erit, lectoratum dabit Abbas, 223
70 Expertes tituli pars ſeptuageſima pellit, 224
71 Reſpice dicta patrum, ne promoveas alienum, ibid.
72 Ulli non detur miſſoria, ni rogitetur, 226
73 Illius hæc nobis formam diſtinctio præbet, 227
74 Invitus nullus erit hic ad ſacra trahendus, 228
75 Diſtinguit tempus hæc, in quo promoveantur, 231
76 Temporibus vult hæc nos jejunare quaternis, 233
77 Rectos indicat hæc modulos interſtitiorum, 237
78 Iſta dat annorum numerum, quo promovearis, 239
79 Ad Cardinales ſpectat electio Papæ, 240
80 Urbes Præſulibus pars octogeſima tradit, 243
81 Crimine quod careat ſacrandus, in hac replicatur, 249
82 Præſul pauperibus dabis: & lapſos reparabis, 253
83 Nunquam peccatis conſenſum des alienis, 254
84 Solicitus quod ſis, & monogamus, jubet iſta, 255
85 Non Præſul fies, hoſpes niſi noſceris eſſe, 257
86 Corrigito, doceas, des: ſed non turpibus illis, 258
87 Libertos, inopes, viduas defendere debes, 263
88 Reſpuitur clerus opus exercens, & avarus, 265
89 Iſta beneficia te diſpenſare docebit, 269
90 Placat diſcordes pars nonageſima fratres, 271
91 Arte parabis opes, niſi ſint Eccleſiæ res, 278
92 Hæc plus corde probat Domino, quam voce canendum. 274

93 Hæc dat obedire majoribus inferiores, 276
94 Sublevita vices Papæ geſtare valebit, 285
95 Presbyteris præſente licent hic Præſule multa, 256
96 Hic ſæcli Princeps non ordinet Eccleſiæ res, 290
97 Eccleſiæ precibus huic Princeps auxilietur, 299
98 Vult jus muniri peregrinos quinque ſigillis, 301
99 Univerſalem nullum ſinit iſta vocari, 302
100 Pallia Prælatis donat centeſima multis, 304
101 Abſit, ut una duos habeat provincia patres, 308

DECRETI SECUNDA PARS
principalis eſt de Cauſis; quæ ſunt xxxvj.

I. CAUSA
Cauſa prior labem condemnat Simonialem.
Septem quæſtiones primæ cauſæ.

1 Delinquit, qui res mercatur ſpirituales, 308
2 Eccleſias intrans non cogatur dare nummos, 352
3 Si pro præbendis dederis quid, dicere Simon, 356
4 Ignaros maculant natos delicta paterna, 353
5 Vult rigor, ut linquat natus ſibi, quæ pater emit, 367
6 Ordinei ignaros ſi quos Simon, tolerantur, 369
7 Hæreſim abjurans Præſul poterit tolerari, 370

II. CAUSA.
Accuſare docet, ac appellare ſecunda.
Octo quæſtiones ſecundæ cauſæ, & in ea quinta præcedit quartam.

1 Si ſis cauſa patens, juris non quæritur ordo, 382
2 Nemo ſuis rebus dijudicet expoliatum, 391
3 Talio punit eos, qui falſo crimina ponunt, 392
4 Si cadit accuſans, ſe non purget reus inde, 395
5 Per teſtes binos Præſul convincitur aptos, 404
6 Qui cauſas differt appellans rejiciatur, 406
7 Arguit inferior majorem crimine vinctum, 419
8 Mandato legis datur accuſatio ſcriptis, 436

III. CAUSA.
Tertia reſtituens tempus dabit induciarum.
Undecim quæſtiones tertiæ cauſæ.

1 Singula reſtituit jus omnibus expoliatis, 438
2 Inducias debet varias ſpoliatus habere, 440
3 Inducias varium dat tertia quæſtio tempus, 442
4 Accuſare nequit hominem vir turpis honeſtum, 444
5 Ipſa domeſtica vox nulli nocet, aut inimica, 446
6 Sub cenſore reum proprio producere debes, 450
7 Hic non condemnet, ſimilis quem culpa remordet, 454
8 Solus Pontificem Judex non judicet unquam, 459
9 Pellitur accuſans abſentem, teſtificanſque, 460
10 Submoveri a reliquis teſtem defectus in uno, 463
11 Mutua nunquam ſit delatio jure vetante, 464

IV. CAUSA.
Quarta quis accuſet, quia poſſit teſtificari.
Sex quæſtiones quartæ cauſæ.

1 Accuſare nequit aliquos anathemate vinctus, 465
2 Impubes teſtis in cauſa criminis haud eſt, 467
3 Qui nequit accuſare, nequibit teſtificari, ibid.
4 Teſtis, & accuſans nemo ſimul eſſe valebit, 469
5 Non eſt ſtringendus anathemate, qui nequit eſſe, 471
6 Pontificis delator agit civilia tantum, ibid.

V. CAUSA.
Quinta vocare docet, delatoremque ferire.
Sex quæſtiones quintæ cauſæ.

1 Multant ſcriptorem famoſi flagra libelli. 472
2 Eſt condemnandus ſemel, & bis, terque vocandus, 473
3 Nemo procuret crimen, civilia curet, 474
4 Præſulis in Synodo ſit condemnatio ſola, 475
5 Celans crimen obeſt multo plus, quam manifeſtans, 476
6 Aut caput, aut lingua delatori capuletur, 478

VI. CAUSA.
Sexta dat infames, delatos, atque forenſes.
Quinque quæſtiones ſextæ cauſæ.

1 Non accuſabunt infames ſimonialem, 480
2 Accuſans verbo non vincit ſimplice Præſul, 487
3 Quærere judicium nunquam debes alienum, ibid.
4 Externi veniant, ſi ſit ſententia diſcors, 489
5 Si cadit accuſator, erit reus exoneratus, 491

VII. CAUSA.
Septima Pontificem tangit cathedram repetentem.
Duæ quæſtiones ſeptimæ cauſæ.

1 Præſule vivente nullis det Pontificatum, 491
2 Nec cathedram repetit Præſul, quam ſponte reliquit, 511

VIII. CAUSA.
Octava legitur deſertio Pontificalis.
Quinque quæſtiones octavæ cauſæ.

1 Vult jus, ne ſtatuat ſucceſſorem ſibi Præſul, 512
2 Nullus amicorum mihi proſit, ut eligar inde, 519
3 Detur ab electo vitandi cautio damni, ibid.
4 Linquendus non eſt (niſi ſit ſententia) Præſul, 520
5 Ad dimiſſa redire nequis Papæ ſine ſcriptis, 521

IX. CAUSA.
Solvere non vetat alienos, atque ligare.
Tres quæſtiones nonæ cauſæ.

1 Bannitus Præſul nequit ordinis eſſe miniſter, 521
2 Alterius patriæ Clerum tondere vetamus, 525
3 Pontificis Clerum Primas non ordinet ullum, 526

X. CAUSA.
Dena dat, in ſacra quid ſumat Epiſcopus æde.
Tres quæſtiones decimæ cauſæ.

1 Baſilicæ juri ſubduntur Pontificali, 532
2 Nullus Eccleſiæ Præſul fructus alienet, 535
3 Nil præter ſolidos præſumat quærere binos, 540

XI. CAUSA.
Præfigens undena forum ligat, atque relaxat.
Tres quæſtiones undecimæ cauſæ.

1 Non coram Laico Clericus producitur ullus, 544
2 Officii punit talis ſuſpenſio culpas, 557
3 Seu bona, ſeu mala ſit ſententia, dico timendam, ibid.

XII. CAUSA.
Eccleſiæ res, ac proprias biſſena docebit
Quinque quæſtiones duodecimæ cauſæ.

1 Clericus hic aliquid proprium prohibetur habere, 587
2 Accipiens, vel emens res Eccleſiæ ſibi reddat, 597
3 Linquas Eccleſiæ totum, quod habebis ab illa, 620
4 Ex re communi quæſitas divide terras, 621
5 Si fortaſſe voles teſtari, de proprio des, 622

XIII. CAUSA.
Tertia poſt decimam decimas, & funera tractat.
Duæ quæſtiones tertiædecimæ cauſæ.

1 Eccleſiæ dandæ baptiſmali decimæ ſunt, 624
2 Tempora longa trahunt jus funeris, & decimarum, 626

XIV. CAUSA.
Improbat uſuras poſt denam quarta voraces.
Sex quæſtiones decimæ quartæ cauſæ.

1 Quiſque poteſt licite ſua quærere, dummodo non plus, 637
2 Pro propria valet Eccleſia quis teſtificari, 638
3 Si tulerit plus, quam dederit quis, fœnus habetur, 639
4 Non petat uſuras Laicus, vel Clericus ullas, 640
5 Ex male quæſitis eleemoſyna non ſit egenis, 642
6 Si male parta tenet, digne non pœnitet ullus, 645

XV. CAUSA.
In dena quinta furor, & mulier memorantur.
Octo quæſtiones decimæquintæ cauſæ.

1 In furia pœnam non des: nam ſat furor urget, 647
2 Pro patrociniis non quærat munera Clerus, 652
3 Sola voce nequit condemnari mulieris, ibid.
4 Nullas luce Dei cauſas tractare valemus, 654
5 Infami detur purgatio probra neganti, 655
6 Extorquenda rei pœnis confeſſio non eſt, ibid.
7 Solus non tollit Præſul, quem præſtat honorem, 657

8 Ordine

3 Ordine non ſumpto tua te probra facta repellent, 638

XVI. CAUSA.

In ſexta decima prabent Monachi Sacramenta.

Septem quæſtiones decima ſexta cauſa. Et in ea quinta quæſtio tertium locum occupat.

1 Dantur in hac Monachi paſtores Eccleſiarum, 661
2 Pleno poſſeſſas dabit Abbas jure Capellas, 683
3 Eccleſias jure terra non vendicat Abbas, 685
4 Temporis Eccleſiæ tollit præſcriptio jura, 686
5 Hæc quadragena dabit domibus jura religioſis, 693
6 Uſurpans ſine judicio rem, decidet a re, 694
7 Si dedit Eccleſiam laicus, non hanc retinebis, 696

XVII. CAUSA.

Septima poſt decimam prohibet diſſolvere vota.

Quatuor quæſtiones cauſa decima ſeptima.

1 Nulli facta Deo liceat dimittere vota, 707
2 Gonſaldus tenuit ſua, quæ dimiſerat æger, 708
3 Abbas ad proprios Monachum nunquam ſinat ire, 709
4 Dum redit illicite, quæ contulit, illa manebunt, 710

XVIII. CAUSA.

Fratribus Abbatem bis nona dat inſtituendum.

Duæ quæſtiones decima octava cauſa.

1 Si Monachus fiat Præſul: bona parta bipartit, 728
2 Inſtituit Præſul Abbates a grege lectos, 728

XIX. CAUSA.

Dat decima nona Præſul Clero Monachatum.

Tres quæſtiones decima nona cauſa.

1 Pontifices Clerum non impediant monachandum, 731
2 Præſule nolente clauſtrum bene Clericus intrat, 732
3 Multus Canonicos canon prohibet monachari, ibid.

XX. CAUSA.

Biſdena pueri traduntur religioni.

Quatuor quæſtiones vigeſima cauſa.

1 Quem pater offert, ſi placet, exit, cum fit adultus, 735
2 Extrahit a clauſtro puerum pater illico, ſi vult, 738
3 Cogitur invitus nemo retinere cucullam, 739
4 Strictius ad clauſtrum Monacho tranſire licebit, 742

XXI. CAUSA.

Ter ſeptena docet, veſtes geſtare decentes.

Quinque quæſtiones vigeſima prima cauſa.

1 Prima ſit ex titulo: ſit commendata ſecunda, 743
2 Præſulis Eccleſiam ſine ſcriptis nemo relinquat, 744
3 Hæc prohibet Clero tractare negotia ſecli, 746
4 Veſtibus hic claris inhibetur Clericus uti, 747
5 Si proprium linquas cenſorem, ſis anathema, 749

XXII. CAUSA.

Jurantes falſum damnat biſdena ſecunda.

Quinque quæſtiones vigeſima ſecunda cauſa.

1 Peccat perjurans non jurans quando neceſſe, 750
2 Non eſt perjurus, jurans, veluti putat eſſe, 755
3 Pare majori, quanquam malus eſſe putetur, 762
4 Debent jurata mutari, turpia ſi ſint, 765
5 Si perjurare cogis, perjurus haberis, 769

XXIII. CAUSA.

Biſdena terna tractantur bellica geſta.

Octo quæſtiones vigeſima tertia cauſa.

1 Ex juſta cauſa multis licet arma movere, 776
2 Pro rebus licite bellum geritur repetendis, 779
3 Jus eſt, dum læſis ſociis ſuccurritur armis, 780
4 Inferri vindicta valet, quæ crimina purget, 784
5 Occidens Judex perverſos inde meretur, 809
6 Ad bona præcipiunt compelli jura malignos, 823
7 Eccleſiæ rebus ſunt hæretici ſpoliandi, 828
8 Si ſis de clero, tu nunquam belliger eſto, 830

XXIV. CAUSA.

Hæreſiarcharum dat nomina biſduodena.

Tres quæſtiones vigeſima quarta cauſa.

1 Si ſis hæreticus: tua ſit ſententia nulla, 842
2 Sunt poſt facta mali nonnunquam corripiendi, 858
3 Ob domini labem non damnetur domus ejus, 861

XXV. CAUSA.

Biſdena quinta ſunt privilegia tacta.

Duæ quæſtiones vigeſima quinta cauſa.

1 Tuta ſit Eccleſia, quam lex privata tuetur, 870
2 Et ſi ſubſequitur lex altera, derogat illi, 884

XXVI. CAUSA.

Biſdena ſexta ſunt ſortilegi reprobati.

Septem quæſtiones vigeſima ſexta cauſa,

1 Qui ventura ſciunt per ſortes, ſortilegi ſunt, 890
2 Peccat, qui ſcriptis, vel ſortibus abdita quærit, ibid.
3 A Perſis reprobæ ſumunt exordia ſortes, 894
4 Quattuor his genera Varro fert ſortibus eſſe, ibid.
5 Ceſſent ſortilegi, ne ſint anathemate ſtricti, 896
6 Quando neceſſe ſubeſt, vinctos a Præſule ſolves, 904
7 Ægris non dentur pœnæ, ſed notificentur, 928

XXVII. CAUSA.

Edocet an ſponſas ducant ter nona voventes.

Duæ quæſtiones vigeſima ſeptima cauſa.

1 Si ſit ſolemne, dirimit connubia votum, 913
2 Sponſum ſponſa, virum non uxor deſerit unquam, 926

XXVIII. CAUSA.

Biſdena octava gentiles nubere noſces.

Tres quæſtiones vigeſima octava cauſa.

1 Inter gentiles connubia dicimus eſſe, 941
2 Deſerat uxorem vir Chriſtum deſpicientem, 950
3 Vir poſt baptiſmum ducens aliam, bigamus ſit, 951

XXIX. CAUSA.

Conjugium ſervile tenet vigeſima nona.

Duæ quæſtiones vigeſima nona cauſa.

1 Connubii vires perſonæ diſſipat error, 952
2 Inſcia cui nupſit, dimittit libera ſervum. 953

XXX. CAUSA.

Terdena claret cognatio ſpiritualis.

Quinque quæſtiones trigeſima cauſa.

1 Fonte levans proprium puerum, non vincula ſolvit, 956
2 Infantes prohibet jus conjugium celebrare, 960
3 Tu naturalem non jungito ſpirituali, ibid.
4 Uxor compatris uxoris non mihi nubat, 962
5 Fœdera non fiant clandeſtina conjugiorum, 963

XXXI. CAUSA.

Terdena prima mœcho polluta negatur,

Tres quæſtiones trigeſima prima cauſa.

1 Ni certis cauſis mœcham bene ducit adulter, 967
2 Invitam ſponſo non det natam pater ulli, 971
3 Tunc niſi conſenſum dederit, reliquo bene nubit, 973

XXXII. CAUSA.

An meretrix nubat, tangit terdena ſecunda.

Octo quæſtiones trigeſima ſecunda cauſa.

1 Turpia linquentem bene ducit vir meretricem, 974
2 Obſtat conjugio ſacro complenda libido, 977
3 Liber avus neptem ſponſat ſervo patre natam, 982
4 Illicito prolem coitu quærat ſibi nullus, ibid.
5 Non ſine mente rato fertur violatis puellæ, 988
6 Non valet uxorem mœchus vir linquere mœcham, 994
7 Non aliam ducat uxore ſuperſtite prima, 996
8 Non duc gentilem, ſi ſpondeat eſſe fidelem, 1002

XXXIII. CAUSA.

Terdena terna friget, compunctio, votum,

Tres quæſtiones trigeſima tertia cauſa.

1 Si vir ſit gelidus, ab eo ſejungitur uxor, 1003
2 Nubere mœcha poteſt mœcho ſejuncta marito, 1004
3 Quæritur, an crimen purget contritio ſola, 1012

TRACTATUS DE POENITENTIA.

Habens ſeptem Diſtinctiones, hic inſeritur.

1 GRAtia divina contritis crimina delet, 1012
2 Perditur hic divinus amor, non in Paradiſo, 1041
3 Pœnitens peccator bene pro viribus iterabit, 1061
4 Iſta probat, dimiſſa ſemel peccata redire. 1077

5 Ut

3 Ut purus fias pro crimine, plurima volvas, 1086
4 Crimina Presbytero proprio dic, qui ſapiens ſit, 1090
7 Tandem lætus erit, qui continue gemet iſtic, 1092

Reddamus ad quartam quæſtionem xxxiij. Cauſæ.

4 Reddito temporibus poſcenti debita ſacris, 1095
5 Mens utriuſque niſi ſit, non bene continet alter, 1097

XXXIV. CAUSA.

Terdena quarta nubit vivente marito.

Duæ quæſtiones xxxiv. Cauſæ.

1 Morte viri dubia quæ nupſit, adultera non ſit, 1101
2 Reddatur primo conjux hæc nupta ſecundo, ibid.

XXXV. CAUSA.

Cognatos gradibus numerat trigeſima quinta.

Decem quæſtiones xxxv. Cauſæ.

1 Cognatam ducat propriam pro conjuge nemo, 1107
2 Omnes uxoris conſanguineas reprobabis, 1109
3 Copula ſeptennis gradibus talis prohibetur, ibid.
4 Hic graduum numerus ætates reſpicit orbis, 1111
5 Truncus ponitur hic cum ramis, ut docet arbor, 1116
6 Edocet in teſtes aſſumi ſexta parentes, 1133
7 Filius eſſe nequit, inceſtu qui genitus ſit, 1136
8 Diſpenſat ſolus cum junctis ſanguine Papa, ibid.
9 Non bene ſejuncta connubia priſca reformes, 1138
10 Non conſanguineis prolem viduæ dato primi, 1141

XXXVI. CAUSA.

Ultima de raptis tractabit cauſa puellis.

Duæ quæſtiones xxxvi. Cauſæ.

1 Raptum committes per vim rapiendo puellam, 1143
2 Hæc tibi jungetur, purgato crimine raptus, 1144

DECRETO TERTIA PARS ADJUNGITUR,

Quæ eſt de Conſecratione, quinque diſtinctiones continent.

1 Conſecrat Eccleſias, Miſſaſque canit tibi prima, 1147
2 Sacrati tractat Panis Sacramenta ſecunda, 1164
3 Tertia dat ferias: & poſt jejunia ponit, 1198
4 Tempora baptiſmi diſtinctio quarta notavit, 1205
5 Frontes confirmans dabit ultima pocula beatum, 1246

Explicitæ verſus peculiares, quibus ſatis clare univerſalis materia decreti comprehenditur.

Numerus, ac Materia Cauſarum, & Quæſtionum.

Quæſtiones Cauſarum ſunt CLXXII.

Quæſtio centuplex, & ſeptuageſima duplex,
Eſt in cauſarum tractatu rite notata.

Quot quæſtiones habeat quælibet cauſa, oſtenditur per quinque carmina ſequentia: in quibus ſunt tot dictiones, quot ſunt cauſæ, ſcilicet xxxvi. Et quælibet dictio cauſam unam repræſentat. Prima dictio primam cauſam: ſecunda ſecundam, &c. Item quot ſunt literæ in qualibet dictione, tot ſunt quæſtiones ſub illa cauſa per illam dictionem repræſentatæ. Verbi gratia: Prima dictio, ſcilicet diſcere, quæ primam cauſam repræſentat, ſeptem habet literas: & hoc ſignificat, primam cauſam ſeptem quæſtiones continere. Secunda dictio eſt, cauſarum, ubi ſunt octo literæ: ad denotandum, quod ſecunda cauſa habet octo quæſtiones, & ſic de aliis. Adverte tamen, quod ſuperior numerus ſignificat cauſas, & inferior quæſtiones.

V E R S U S.

1	2	3	4	5
7	8	11	6	6
Diſcere	*cauſarum*	*quarumlibet*	*ordine*	*membra.*

6	7	8	9	10	11	12	13	14
5	2	5	3	3	3	5	2	6
Opes	*ut*	*doceas:*	*ſed*	*non*	*ſis*	*deſes,*	*&*	*anceps.*
15	16	17	18	19	20	21	22	
8	7	4	2	3	4	5	5	
Inſtanti	*dabitur*	*quod*	*tu*	*vis,*	*quod*	*petis*	*illud*	
23	24	25	26	27	28	29	30	
8	3	2	7	2	3	2	5	
Efficies.	*Res*	*id*	*famatum*	*ſto*	*dat*	*ad*	*omnes:*	

31	32	33	34	35	36
3	8	5	2	10	2
Uſu	*doctrinæ*	*totum*	*ſi*	*conſtituas*	*te.*

Carmina ſubjecta eandem prorſus materiam complectuntur, neque ſunt ſententia ſalubri experta.

Tempora labuntur vernantibus indita formis.
Dives te lædit res tua, nam miſer es.
Superne fluentia reſpice, cras ea non tibi ſumes.
Multa recondis, cur? ut moriens ea des.
Da celer; eſt ſiquidem tutum: da præveniens te.

Do. Baptiſta de ſancto Blaſio in repetit. primæ Rubricæ Decreti dicit, canones eſſe ter mille, & nonaginta, ponens tales verſus.

Si numeres caute, ter mille capitula lector,
Atque decem novies, Decretum continet in ſe.

Cauſæ decreti ſunt xxxvi.

Sub magni longa Decreti parte ſecunda,
Sex & triginta cauſas reperire licebit.
Cauſæ ipſæ xxxvi. patent per xxxvi. vocabula in ſeptem ſubjectis verſibus poſita, ex quibus non tantum numerum, ſed etiam principalem materiam cujuslibet facile cognoſces. Quilibet quinque vocabula complectitur, dempto ultimo, qui ſex habet.

1	2	3	4	5
Simon a	*appellat* b	*ſpoliatus* c	*teſte* d	*libello* e.
6	7	8	9	10
Infames f	*vivens* g	*ſucceſſor* h	*ſolve* i	*regendo* K.
11	12	13	14	15
Cenſuram l	*rector* m	*ſinuus* n	*funus* o	*furioſus* p.
16	17	18	19	20
Monachus q	*occidit* r	*Abbates* s	*clauſtra* t	*volentes* u.
21	22	23	24	25
Commendat x	*jurans* y	*pugnat* z	*hæreſis* a	*violatas* b.
26	27	28	29	30
Sortilegus c	*ſponſis* d	*infidis* e	*ſervus* f	*infans* g.

31	32	33	34	35	36
Mœcha h	*ſors* i	*mente* K	*dubitans* l	*gradibus* m	*rapiente* n.

SECUNDA PARS DECRETI,

Ubi tractantur Cauſæ, quia longe prolixior, & difficilior eſt reliquis, ideo diligentius pro ejus cognitione elaborandum eſt. Illius profecto obſcuritatem paucis elucidatam conſpicies, quiſquis hæc impreſſa diligenter annotaverit.

a 1 SImon. Simoniacus eſt, & peccatum committit, qui ſpiritualia vendit. Damnantur Epiſcopi, per pecuniam facientes ordinationem, & tunc lepraio, non officium conferre dicuntur, Simoniacorum ſacramenta effectum gratiæ non

Digitized by Google

non habent. Sacerdotes digniores facilius, quam reliqui a Deo exaudiuntur. Et ibi de dignitate verbi Chriſti, quod ejus Corpori æquiparatur. *cap. interrogo*. Et in fine de crimine concuſſionis tractatur.

2 Simonia committitur, ſi pro ingreſſu monaſterii pecunia exigatur, vel exacta perſolvatur. Eccleſiaſtica ſtipendia accipere non debet, qui bonis patrimonialibus ſuſtentari poteſt, *c. Clericos*.

3 Simonia an committatur, ſi præbendæ emantur? Inveſtituræ Eccleſiæ a Laicis fieri prohibentur. *c. Salvator*.

4 Simonia paterna, an ſit ignoranti filio nociva? & ibi tractatur, an pro crimine unius alter pœnam patiatur.

5 Simoniace acquiſita Eccleſia per patrem, an poſſit per filium licite obtineri? Item an poſſit filius fungi ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus.

6 Simoniacus eſt, qui pecuniam largitur, ut eligatur.

7 Simoniaci in ordine male accepto pœnitentiam agere non poſſunt, & ibi principaliter tractatur, an ab hæreſi redeuntes ſint in ſuis ordinibus, & dignitatibus recipiendi: & quod decreta poſſunt temperari, & canones quandoque relaxari.

b
1 **Appellat.** Appellare non eſt opus a ſententia a non ſuo Judice lata: quia talis ſententia nulla eſt. *c. in primis eueca ſin.* & in prima qu. hujus ij. cauſæ principaliter tractatur, an ordo judiciarius ſit in manifeſtis obſervandus! & quod excommunicatio non eſt ferenda, antequam cauſa fuerit examinata. *c. nemo*, & Judex peccatum ſibi ſoli notum damnare non debet. *c. ſi peccaverit*.

2 Appellare poſſet ſpoliatus, ſi ante reſtitutionem ſibi factam accuſatori reſpondere cogeretur. Nullus enim debet accuſari, dum ſuis rebus fuit ſpoliatus.

3 Appellandus eſt calumniator, qui ſcienter falſa crimina intendit. Prævaricator, qui vera crimina abſcondit. Tergiverſator, qui in univerſum ab accuſatione deſiſtit. *§. notandum*, & in hac 3. qu. principaliter tractatur, qua pœna feriendi ſunt, qui in accuſatione deficiunt.

4 Appellatur purgatio quædam vulgaris, quædam canonica: & ibi tractatur, an deficientibus accuſatoribus reus ſit ad purgationem cogendus.

5 Appellatur teſtimonium ſufficiens, quod ore duorum, vel trium firmatur, & ibi tractatur principaliter, quod teſtes requiruntur, non tantum ad convincendum Epiſcopum, ſed etiam contra quemlibet Clericum.

6 Appellatio eſt remedium contra cauſas vitiatas. Appellatio intra decennium debet interponi. *c. anteriorum*, & ibi de libellis dimiſſoriis, & de Judicibus, a quibus appellare non licet.

7 Appellatur quis altero major, non ratione dignitatis, ſed vitæ. *c. quamquam*. Dignitas enim non facit Epiſcopum, ſed vita. *cap. non omnes Epiſcopi*, & ibi tractatur principaliter, an Laici poſſint Epiſcopos accuſare: & Chriſtiani per infideles accuſari non poſſunt: nec Sacerdotes per eos, qui ad ſacerdotium prohibentur eligi.

8 Appellatur, & dicitur accuſatio rite facta, quando fit in ſcriptis. Et regulariter accuſator ſe debet inſcribere ad pœnam talionis, præterquam in ſex caſibus in ſumma poſitis.

3 **Spoliatus.** Spoliatus, & ejectus ante omnia venit redintegrandus, *c. redintegranda*. Boni a malis ſemper moleſtantur.

2 Spoliatus, & ejectus poſtquam fuerit reſtitutus, quas inducias debet habere, antequam cogatur in judicio reſpondere, & ibi in ſumma videas de multiplicitate induciarum.

3 Spoliatis Epiſcopis, & aliis ad judicium venientibus, induciæ ſunt præſtandæ.

4 Spoliati communione Eccleſiæ, & anathematizati, infames, inceſtuoſi, ſacrilegi, detractores, & multi alii ſunt ab accuſatione repellendi: & ibi dicitur, quod anathema differt ab excommunicatione. *c. Engeltrudam*.

5 Spoliatis, & aliis quibuſcunque inimici Judices eſſe non poſſunt, nec accuſatores, nec teſtes: vox enim inimicorum contra nullos eſt audienda. Dicitur etiam ibi, quod teſtes familiares, & domeſtici, & etiam conſanguinei, non ſunt contra extraneos producendi.

6 Spoliatus, & quilibet alius, ſi adverſarium vult convenire, ipſius forum ſequi debet. *c. pulſatus*. Nec Epiſcopi damnari, nec Concilia celebrari poſſunt ſine Papa.

7 Spoliati, & alii volentes litigare, non debent adverſarios ſuos coram infamibus trahere: quoniam tales, ſcilicet infames, & criminoſi, non poſſunt eſſe Judices. Solus enim ille judicare debet alios, qui nihil in ſe habet reprehenſibile. *c. Judices*.

8 Spoliationem, vel alium reatum committens Epiſcopus, a quot Epiſcopis eſt judicandus?

9 Spoliatorum, & aliorum teſtes, teſtimonium dicant de his tantum, quæ præſentialiter, & veraciter noverunt. Nec contra abſentes ſunt producendi. Abſentes enim non debent judicari, nec accuſari.

10 Spoliatorum, & aliorum teſtes in uno deficientes, an ſint in aliis admittendi? Et accuſans de pluribus criminibus, ſi in uno deficiat, an in aliis admitti debeat?

11 Spoliati accuſantes ſuos ſpoliatores, & invaſores ab eis accuſati non poſſunt: quoniam accuſati niſi prius ſe purgaverint, alios accuſare non poſſunt.

d
1 **Teſte.** Teſtes juris diſpoſitione excommunicati non poſſunt ad accuſationem admitti.

2 Teſtis eſſe non poteſt, qui ad xiv. annum nondum pervenit.

3 Teſtificantis perſonam aſſumere non poteſt, qui ab accuſatione prohibitus eſt.

4 Teſtis, accuſator, & Judex aliquis ſimul eſſe non poteſt.

5 Teſtantur jura, illum non eſſe a communione repellendum, qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit.

6 Teſtis eſt juris diſpoſitio, deficientem in Epiſcoporum accuſatione non poſſe de cætero agere, niſi in civili, & proprio duntaxat negotio.

a
1 **Libello.** Libello famoſo utentes, & ipſum contra aliquem ſcribentes, qualiter puniendi ſunt?

2 Libellum diffamatorium ſcribens, aut aliter reus, tribus citationibus debet in jus evocari. Et per ſcripta nullius accuſatio debet ſuſcipi.

3 Libelli famoſi ſcriptor, aut aliter criminoſus, an admittatur in judicio per procuratorem?

4 Libellus accuſatorius, ſi in Epiſcopum datur, id eſt, ſi Epiſcopus accuſetur, ejus cauſa a XII. Epiſcopis audiatur.

5 Libellum famoſum ſcribentes, aut aliorum crimina ſponte confitentes, non debent ad accuſationem admitti. *c. illi*. Et ibi habetur, quod nec qui parcit, eſt amicus: nec qui verberat, eſt inimicus. *c. non omnis*.

6 Libellum famoſum in alterum ſcribens, aut alteri crimen inferens, qua pœna feriatur, ſi crimen illatum non probetur?

f
1 **Infames.** Infames, excommunicatos, & criminoſos a Sacerdotum accuſatione jus repellit. Et ibi tractatur, qui dicantur infames. *c. infames*.

2 Infamis eſt quodammodo Epiſcopus, & reprehendendus, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuum fuiſſe confeſſum, & ibi dicitur, quod Epiſcopis alios accu-

accuſantibus non creditur, niſi probent quod objiciunt.

3 Infamem quodammodo dicimus, & reprehendendum, qui ponit falcem in meſſem alienam, *cap.* 1. Et ibi dicitur, quod alicui alterius parochianum judicare non licet. Et quot civitates unaquæque provincia habere debeat, *c. ſcitote*. Et quod Epiſcopus judicio Primatis, & non aliorum ſe ſubjicere debet.

4 Infamia, aut criminalis accuſatio, ſi imponatur Epiſcopo, id eſt, ſi Epiſcopus criminaliter accuſetur, & Epiſcopi comprovinciales de cauſa cognoſcentes ſint in ſententia ferenda diſcordes, quid juris?

5 Infamis eſſet quodammodo, & reprehendendus Judex, qui vellet reum cogere ad probandum, accuſatore in probationibus deficiente: quia negativa per rerum naturam eſt improbabilis, *c. accuſator*.

g 1 **Vivens.** Vivens ſi adhuc ſit Epiſcopus, alius ſibi ſuccedere non valet, nec in ejus locum ſubrogari: quod verum eſt, niſi eſſet depoſitus, vel de licentia Papæ renunciaſſet, aut per ambitionem ſe ad aliam Eccleſiam tranſtuliſſet. Epiſcopo autem ægrotanti, aut nimia ſenectute gravato, dandus eſt Coadjutor. Epiſcopus Eccleſiam ſuam deſerere non debet. *c. ſicut vir*, nec etiam eſt a ſuis ſubditis relinquendus. *c. denique*. Prælati duo in una Eccleſia eſſe non debent, *c. in apibus*, B. Auguſtinus acceſſit, & non ſucceſſit Valerio Hipponenſi Epiſcopo *c. non autem*.

2 Vivens Epiſcopus, aut Sacerdos, qui pro ægritudine a Miſſarum celebratione abſtinuit, an poſſit celebrare recuperata ſanitate? Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

h 1 **Succeſſor.** Succeſſor an poſſit eligi ab Epiſcopo vivente, hoc eſt, an ſucceſſorem ſibi poſſit Epiſcopus eligere? Et ibi habetur, quod locus regiminis eſt fugientibus offerendus. Et epiſcopari poteſt, qui prodeſſe deſiderat. *c. qui Epiſcopatum*.

2 Succeſſor Epiſcopi mortui non eſt eligendus munerum datione, aut amicorum patrociniis.

3 Succeſſor Epiſcopi an poſt electionem teneatur juramentum præſtare pro indemnitate Eccleſiæ.

4 Succeſſus, ſeu proſper eventus denegatur Clericis, qui ante ſententiam ſuſpenſionis, vel depoſitionis a ſuo Epiſcopo diſcedere præſumunt. In tales enim ferenda eſt cenſura.

5 Succeſſus non contingit Epiſcopo a ſede Apoſtolica vocato, ſi ad propria revertatur, niſi prius fuerit purgatus, & Apoſtolicis literis munitus.

i 1 **Solve.** Solve, & ſolvi procura teipſum, o Prælate excommunicate: alias non poteris ordinare, nec tua ordinatio erit rata.

2 Soluti ſunt Clerici unius provinciæ a Prælato alterius, adeo quod Archiepiſcopus, Primas, vel Patriarcha Clericos alterius provinciæ non poteſt ordinare.

3 Solvere, vel damnare ſubditos ſuffraganei non licet Archiepiſcopo, illo inconſulto. Solvit Papa ab aliis excommunicatos: & cujuslibet Eccleſiæ Clericos poteſt ordinare. Eſt enim ordinarius Ordinariorum. *c. cuncta per mundum*.

k 1 **Regendo.** Regendo unamquamque parochiam, & res ipſius diſponendo, facit Epiſcopus quod debet. *c. regenda*, & *c. noverint*. Regendi ſunt ſubditi per Epiſcopos viſitantes; ut *c. placuit*.

2 Regendi officium Epiſcopus tranſgreditur, ſi bona Eccleſiarum uſurpare nititur: quamvis de illis precarias facere poſſit.

3 Regendi ſunt ſubditi ſine exactionibus. Et ibi de cathedratico, quantum nomine ipſius valeat Epiſcopus habere.

l 1 **Cenſuram.** Cenſuram formidare debent, qui Clericos ad Judices ſeculares trahunt. *c. inolita*, & *c. placuit*. Et ibi de conjuratoribus, & eorum punitione.

2 Cenſura ligatus, id eſt, excommunicatus, vel ſuſpenſus, celebrans, eſt depoſitione dignus.

3 Cenſura ſive juſta, ſive injuſta, eſt timenda. Cenſura ligati ſunt vitandi plus quam pagani. *cap. ad menſam*. Cenſura Eccleſiaſtica feriri debet, & ore dæmonum diſcerpi, qui ſuo Epiſcopo eſt inobediens. *cap. abſit*. Cenſuram ex ira proferens graviter delinquit. *cap. ira*, & *cap. cum apud*. Cenſura, ſive ſententia vel judicium quatuor modis pervertitur. *cap. quatuor modis*. Cenſura feriendi ſunt, & Judæ proditori comparandi, qui veritatem negant, & occultant. *cap. quiſquis*, & *cap. abiit Judas*. Cenſura, ſive ſententia injuſte prolata viribus caret. Epiſcoporum præceptis non ſemper obediendum eſt. Cenſuræ, ſeu anathematis forma habetur in *c. debent*.

m 1 **Teſtor.** Teſtari, ſeu teſtamenta facere cum de proprio liceat, an permittatur Clericis proprium habere? Clericis cauſas agere non licet. *cap. duo ſunt genera Chriſtianorum*.

2 Teſtamenta condentes Clerici, an poſſint quibus voluerint ea relinquere, quæ de bonis Eccleſiæ acquiſiverunt. Teſtatur multiplex canon, illos eſſe graviter puniendos, qui res, & prædia Eccleſiaſtica invadunt. De bonis Eccleſiæ quatuor ſunt portiones faciendæ. *c. quatuor*. Et ipſarum rerum alienatio an ſit permiſſa? *c. ſine exceptione*, & *c. terrulas*. Liberti Eccleſiæ an poſſint ab ea diſcedere? Res ſacræ ex quibus cauſis alienari valeant? *c. aurum habet Eccleſia*. Pauperibus eſt providendum. *c. gloria Epiſcopi*.

3 Teſtamentum an facere poſſint illi, qui prius nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquiſiverunt, & quid juris de talibus bonis?

4 Teſtamenta an facere poſſint Clerici de bonis ex ſuis, & rebus Eccleſiæ quæſitis?

5 Teſtamenta facere de rebus Eccleſiæ, an ſit permiſſum Sacerdotibus? Et quis ſuccedat eis ab inteſtato?

n 1 **Funus.** Funera, & exequias ſuas celebrare, & decimas ſolvere ubi debent illi, qui ſe de una diœceſi, aut parochia ad aliam tranſtulerunt.

2 Funerandi jura an poſſint præſcribi? Funera, i. e. corpora mortuorum ubi debeant ſepeliri? Et an pro ſepultura aliquid poſſit exigi? Funerum, id eſt, mortuorum animæ quatuor modis ſolvuntur. *c. animæ*. Funera, id eſt, corpora mortuorum deflenda non ſunt. *c. quam præpoſterum*.

n 1 **Fœnus.** Fœnus, ſive uſuram quodammodo committit, & peccat, qui ultra debitum exigit. *c. quod debetur*. Et ibi principaliter tractatur, an Clerici poſſint ſua repetere, & pro illis litigare.

2 Fœneraria cauſa, ſive criminali, ſive etiam civili, an poſſint produci teſtes domeſtici? Et an Clerici poſſint pro ſua Eccleſia teſtificari?

3 Fœnus, ſeu uſura committitur, ſi præter ſortem aliquid exigitur.

4 Fœnora, ſeu uſuras nec Clericis, nec Laicis licet exercere.

5 Fœnora, ſeu uſuræ an ſint aptæ, ut inde fiant eleemoſynæ?

6 Fœneratores, & uſurarii veram pœnitentiam agere non poſſunt, niſi reſtituant, quæ rapuerunt.

p 1 **Furioſos.** Furioſos punire non decet ex his, quæ faciunt, cum ſint mente alienati, & ibi habetur de Luth, & aliis ebrioſis.

2 Furioſis Clerici quodammodo comparandi eſſent, ſi pro patrociniis impenſis munera exigere vellent.

3 Furioſo Judex comparari poſſet, qui ex mulieris confeſſione Clericum condemnare vellet. Regulariter enim

enim mulieres contra Clericos teſtimonium ferre non poſſunt .

Furioſi quodammodo ſunt Eccleſiæ miniſtri, qui diebus dominicis, & feriatis cauſas tractare volunt .

Furioſo ſimilis dici poſſet Judex, qui neganti purgationem indiceret, niſi infamia laboraret .

Furoris quodammodo plena res eſſet, ſi a miniſtris, & ſubditis confeſſio cruciatibus extorqueretur . Juramenta quædam ſunt irritanda, quædam relaxanda . c. *auctoritatem* . & c. *alius*, in quo c. habetur, quod ſolus Romanus Pontifex Regem Franciæ tanquam inutilem depoſuit . Excommunicatis fidelitas ſervanda non eſt .

Furioſe procederetur, ſi Diaconus, vel Presbyter ſine concilii examinatione dejiceretur .

Furore quodam plenus cenſetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapſus, & in judicio confeſſus vel convictus, poſtea præſumit offerre, & in ordine ſuſcepto miniſtrare : quod verum eſt de crimine depoſitionem inducente .

Monachus.

1 Monachus an poſſit licite officia populis celebrare, pœnitentiam dare, & baptizare ? Decimæ de conſenſu Epiſcopi Sacerdotibus dari debent . *cap. revertimini* .

2. Monachi an poſſint in ſuis Capellis Presbyteros inſtituere .

3 Monachorum, & Eccleſiarum jura, an per præſcriptionem tolli poſſint .

4 Monachi an poſſint præſcribere contra Eccleſias, & Prælatos ſeculares .

5 Monachi, & Prælati res Eccleſiæ ſua auctoritate repetere non valent .

6 Monachi, Epiſcopi, & alii Prælati, ſi ſua auctoritate uſurpant, quæ ad ſe pertinere putant, an cadant a cauſa .

7. Monachi, & Abbates an poſſint retinere Eccleſias, decimas, & jura patronatus de manibus Laicorum ſibi conceſſa, ſine Epiſcopi conſenſu ? Et ibi habetur, quod Epiſcopus habet diſpoſitionem omnium Eccleſiarum, quæ in ſua Diœceſi conſtitutæ ſunt, *c. omnes baſilicæ* . Et etiam ibi plene de jure patronatus *cap., quicunque . cap. filiis cap. decernimus* .

Occidit.

1 Occidit ſeipſum ſpiritualiter, qui a voto reſilit .

2 Occidit quodammodo temporaliter ſeipſum, qui ſuum reſignat beneficium . Sed ſi in infirmitate reſignavit, an ſit ei reſtituendum, poſtquam convaluerit ? Et ibi habetur, quod ante probationem triennii nullus in monaſterio debet ſuſcipi .

3 Occidit animam ſuam Monachus ad propria rediens, poſtquam ſe, & ſua monaſterio tradidit .

4 Occidens vel percutiens Clericos diabolo ſuadente, eſt excommunicatus ipſo jure, *c. ſi quis ſuadente diabolo* . Et ibi habetur, quod Eccleſiæ conceſſa non ſunt revocanda : & qui talia aufert, ſacrilegium committit : & Eccleſiæ immunitas non eſt violanda .

Abbates.

1 Abbates, aut Monachos factos Epiſcopos jus obligat ad relinquendum, quod ante habuerunt, monaſterio : quod poſt, Eccleſiæ propriæ, *c. ſtatutum* .

2 Abbates ſunt a propriis fratribus eligendi, & non ab Epiſcopis . Abbates repellere non eſt permiſſum Monachis : neque commutare facere . Abbates & Monachos poſſunt Epiſcopi viſitare, & conditiones exigere tempore dedicationis conſtitutas . Abbates & Monachi cum Sanctimonialibus habitare non debent, quia ſexuum commiſtio eſt periculoſa . *c. diffinimus* .

Clauſtra.

1 Clauſtra ſive religionem intrare volentibus Clericis, non eſt a ſuo Epiſcopo denegandus ingreſſus .

2 Clauſtrum ingredi Clericis permittitur, etiam Epiſcopo invito .

3 Clauſtrum unum petere altero derelicto, an ſit permiſſum Monachis regularibus canonicis, ſine permiſſione Abbatum .

Volentes.

1 Volentes, & ſpontaneos monaſterium intrantes pueros, an cogant jura religionis propoſitum tenere . Voluntarie puellæ virginitatis propoſitum ſuſcipientes, nuptias eligere non poſſunt .

2 Voluntate patris ſpreta, ſi filius religionem ingreditur, an a patre revocari poſſit ?

3 Voluntarie habitum religionis ſuſcipientes, illum deſerere non poſſunt : ſed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur .

4 Volentes religioſi ad arctius monaſterium tranſire non ſunt impediendi .

Commendat.

1 Commendatam unam Eccleſiam poteſt habere Clericus in altera intitulatus . Commendandi ſunt Clerici, qui in una & non in pluribus Eccleſiis volunt conſcribi . Et ibi habetur, quod duobus Epiſcopatibus poteſt quandoque quis præfici . *c. relatio* .

2 Commendandi non ſunt Clerici, qui ſine literis dimiſſoriis de una Eccleſia tranſeunt ad alteram . Matrimonium ſpirituale contrahitur inter Curatum & Eccleſiam ſuam, quæ non debet eſſe ſcortum . *c. ſicut* .

3 Commendatio nulla, ſed potius vituperium eſt Clericis, qui ſecularium negotiorum procuratores eſſe volunt .

4 Commendandi ſunt Clerici, qui veſtibus ſibi congruentibus utuntur, unguenta & fulgida veſtimenta fugientes .

5 Commendare non debemus Clericum, qui a ſuo Epiſcopo depoſitus, Imperatorem aut Iudicem ſecularem adit .

Jurans.

1 Jurans verum non peccat : ſed ſecus, ſi pejerat ; & per creaturas jurare non licet .

2 Jurans falſum, quod putat verum, an ſit perjurus ? Quot comites habeat juramentum ? & quot ſunt genera mendacii .

3 Perjurum Prælatum & criminoſum ante ſententiam diffinitivam derelinquere non licet .

4 Juramenta illicita an ſint ſervanda ?

5 Pejerare & contra juramentum ſuum venire qui cogit aliquem, licet perjurus non ſit, tamen mortaliter peccat . In qua ætate quis cogatur jurare ? Et ibi ponitur forma juramenti fidelitatis . *c. de forma* .

Pugnas.

1 Pugnas committere, ſeu militare, an ſit peccatum ?

2 Pugna ſive bellum quod dicatur juſtum .

3. Pugna an debeat committi pro repellenda ſociorum injuria ?

4 Pugna non ſemper eſt exercenda contra malos . Mali enim ſunt quandoque a bonis tolerandi, & non abjiciendi . Quædam tamen mala ſunt repellenda & punienda, quædam toleranda . Mali ſunt medicinali ſeveritate ad bonum cogendi, ut Nabuchodonoſor . Et hæretici etiam inviti ſunt ad ſalutem trahendi . Pugnis, & bellis ſunt coercendi Eccleſiaſticæ religionis inimici .

5 Pugnas ſeu bella qui Deo auctore geſſerunt, præcepta non occidendi minime tranſgreſſi ſunt . Et ibi, an mali ſint occidendi ? Habens gladii poteſtatem poteſt occidere, ſi hoc faciat amore juſtitiæ .

6 Pugna & coactio eſt exercenda in malos, ut teneant bonum jam ſuſceptum . Non autem ſunt ipſi mali ad bonum non ſuſceptum cogendi .

7 Pugna ſi juſta ſit, poſſunt hæretici & omnes hoſtes licite ſuis rebus ſpoliari .

8 Pugna ſeu bellum an poſſit per Clericos committi ? & an poſſint Clerici arma ſumere ? Qui ſacramenta Dei tractant, judicium ſanguinis agitare non debent .

Digitized by Google

a
1 **Hæreſis.** Hæreſis qualibet ab Eccleſia Romana deſtruitur, Hæreticus an poſſit alium excommunicare, privare, vel ſententia notare? Excommunicatus alium excommunicare non poteſt. Hæreticorum conſortia, & eorum ſacrificia ſunt a catholicis fugienda.

2 Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi. Eccleſia viventes, & non mortuos, an ligare poſſit, vel ſolvere?

3 Hæreticus ſi dominus eſt, aut alio crimine irretitus, an poſſit excommunicatio ferri in familiam ſuam pro delicto ipſius domini, & in filium pro peccato patris? Excommunicandi ſunt, qui corrigi nolunt: & etiam illi, qui duas uxores habent: teſtes falſi, homicidæ, & multi alii. Hæreticorum tandem variæ ſpecies ponuntur.

b
1 **Violatas.** Violatas Romanorum Pontificum cenſuras a nullo decet eſſe. Violantes ſacros canones in Spiritum Sanctum blaſphemant. Violanda non ſunt, ſed ſervanda ſanctorum ſtatuta, & eorum regulæ in Synodo conſtitutæ.

2 Violari non debent privilegia Eccleſiarum: nec Archiepiſcoporum. Violans civitates & occidens ſuos Præſules, Epiſcopali dignitate privatur. c. *ita nos*.

c
1 **Sortilegus.** Sortilegus quis ſit: ſive qui dicantur ſortilegi.

2 Sortilegum eſſe, an ſit peccatum? ſortibus an ſit credendum.

3 Sortes, ſive divinationes a quibus exordium ſumpſerunt.

4 Et de multiplici genere Divinationis: & quot modis dæmones futura prænoſcunt.

5 Sortilegi, vel divinatores an ſint excommunicandi, ſi ceſſare noluerint? Sortilegia, & magicam artem debent Epiſcopi eliminare. Sortilegiis, vel maleficiis nullo pacto debent Sacerdotes operam dare, alias abjiciendi ſunt.

6 Sortilegus vel alius ab Epiſcopo excommunicatus, an per alium, ipſo inconſulto, poſſit abſolvi. Et an Presbyteri poſſint reconciliare Pœnitentes? Pœnitentia morientibus non eſt deneganda, etiam a ſimplici Sacerdote.

7 Sortilegis, & aliis morientibus non eſt pœnitentia imponenda, ſed bene innoteſcenda. In pœnitentiis imponendis multa ſunt conſideranda. Melius eſt Sacerdotem pœnitentiam imponentem eſſe nimis miſericordem, quam nimis ſeverum. Sortilegi ſunt & excommunicati, qui dies, menſes, & annos Paganorum ritu obſervant.

d
1 **Sponſis.** Sponſis Dei, ſe Deo dedicantibus, & virginitatem voventibus, nuptias contrahere non licet. Sponſalia de præſenti, ſive matrimonia per verba de præſenti ſolenniter contracta, non tenent.

2 Sponſa minor, an poſſit a ſuo ſponſo recedere & alii nubere? Sponſa ſine conſenſu ſponſi, & econtra, religioſam veſtem ſuſcipere non poteſt poſt copulam carnalem: ſecus ante. Sponſalia vera an fuerint inter Joſeph, & Mariam? Sponſam alterius nullus rapiat, & ibi aliquid de Raptu.

e
1 **Infidis.** Infidis ſeu Infidelibus conjugium contrahere licet: & inter eos dicitur eſſe matrimonium, licet non ſit ratum. Infidelis uxor virum cogens ad malum, licite dimittitur. Infidelium, ut Judæorum, convivia, & etiam conjugia ſunt a Chriſticolis vitanda.

2 Infidelium unus, ſi convertatur ad fidem, altero remanente in infidelitate, an poſſit ad fidem converſus alii ſe copulare?

3 Infidelis, qui ante baptiſmum unam uxorem habuit, & poſt baptiſmum aliam, bigamus eſt cenſendus, nec poteſt eſſe Epiſcopus c. *acutius*. ibid.

f
1 **Serviat.** Servire adſtrictus, ut puta ſervus, ſi contrahat cum libera, quæ per errorem eum putabat liberum, non eſt inter eos conjugium, quia error perſonæ, & conditionis impediunt & dirimunt: ſecus autem eſt de errore fortunæ, & qualitatis.

2 Servum ſcienter acceptum in maritum non poteſt mulier dimittere: ſecus ſi ignoranter. Servi poſſunt matrimonia contrahere.

g
1 **Infans.** Infans proprius, ſi teneatur a patre in ſacro baptiſmate, licet per tale factum ſuæ uxori compater efficiatur, non propter hoc ab ipſa uxore ſeparabitur, niſi ad ſervandam continentiam poſſit induci.

2 Infantes ſponſalia contrahere nequeunt, quia in illa ætate conſentire non poſſunt.

3 Infantes ſive filii ſpirituales, vel adoptivi, an poſſint naturalibus per matrimonium conjungi?

4 Infantes ſive filium aliquem non debet uxor ſimul cum viro ſuo in baptiſmate ſuſcipere, *cap. ſi.* quia eſſet ejus commater. Et ibi dicitur, quod non poteſt quis ducere in uxorem relictam compatris ſuæ uxoris: nec etiam duas commatres.

5 Infantibus ſi conceditur nuptias contrahere, ipſorum, & quorumcunque aliorum nuptiæ ſeu matrimonia non debent clam fieri, ſed publice. & ſic non debent eſſe clandeſtina. Tandem inſtruuntur Judices ad cuncta rimandum.

h
1 **Mœcha.** Mœcha ſive adultera, & ab aliquo per adulterium polluta, an poſſit per eum duci in uxorem? Et ibi matrimonia ſecunda conceduntur. c. *quod ſi dormierit*,

2 Mœcham ſæpe mulierem efficit coactio, & ideo nulla mulier eſt cogenda nubere, quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere. Non licet viro uxorem deſerere, ut fecit Lotharius.

3 Mœchiæ notam an dicantur incurrere filii, & filiæ, qui poſt ſponſionem parentum cum aliis contrahunt: hoc eſt, an filii & filiæ poſt promiſſionem & ſponſionem parentum ſuorum poſſint licite cum aliis contrahere?

i
1 **Coit.** Coire ſolita [ut eſt meretrix] poteſt in uxorem duci, ſi de ejus correctione ſpes habetur. Coitus ſive fornicationis cauſa poteſt uxor dimitti.

2 Coitus ſive incontinentiæ cauſa ducta, an ſit conjux appellanda? Abortum procurantes an ſint homicidæ.

3 Coitui ſive copulæ conjugali apta puella, ſi habet patrem ſervum, & avum liberum, in matrimonio contrahendo ſequatur de honeſtate arbitrium avi, & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cum ſit ſervus.

4 Coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere: vivente enim uxore ex quacunque cauſa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare. Mœchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur. c. *meretrices*.

5 Coire coacta & per violentiam accepta an perdat pudicitiam & virginitatem? Caſtis virginitas non ſervatur, ſi mens corrumpitur. Viro uxorem, extra fornicationis cauſam, derelinquere non licet.

6 Coiens vir cum alia, & ſic adulter, uxorem adulterant dimittere non poteſt.

7 Coitus ſeu fornicationis cauſa dimittens uxorem, ea vivente aliam ducere non poteſt. Coitus contra naturam, & cum perſonis conjunctis, eſt graviſſimum peccatum.

8 Coitum ſive incontinentiam incurrere non debet aliquis, ut aliqua ad fidem convertatur. Et ſic non licet ducere uxorem infidelem ſub ea conditione, ut convertatur & fidelis efficiatur.

K
1 **Mente.** Mente ſeu voluntate mulier cupit, ut fiat mater, & habeat liberos. tamen ejus vir eſt frigidus & maleficiatus, an propter hoc ſit ab eo ſeparanda.

2 Mens

Digitized by Google

2 Mens & voluntas eſt mulieri, poſt mortem viri, cum illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit: an poſſit? Viro uxorem dimittere propria auctoritate, & ſine iudicio Eccleſiæ non licet, neque eam occidere. *c. admonere.*

3 Mentis ſeu cordis ſola contritione, abſque oris confeſſione, an poſſint peccata deleri, & utrum poſſimus Deo ſatisfacere? Illam quæſtionem prolixe tractat Gratianus, ejus occaſione interſerens tractatum de pœnitentia, ſeptem diſtinctiones continentem.

4 Mentis ſcrupulo ceſſante, an poſſit maritus tempore orationis, & pœnitentiæ uxori debitum reddere? Et ibi habetur, quod tempore quadrageſimali nuptias celebrare non licet.

5 Mens & voluntas eſt viro continentiam vovere. Non poteſt hoc facere ſine conſenſu uxoris tacito, vel expreſſo, niſi ſit ſponſa nondum cognita. Mulier viro debet ſubeſſe, cum vir ſit caput mulieris, *c. hac imago.*

1 **Dubitans.** Dubitans uxor de morte mariti, & credens illum eſſe mortuum, ſi contrahat cum alio, an dicatur rea adulterii.

2 Dubitans mulier de morte mariti, ſi cum alio contraxit, & poſtea maritus ejus redlit, an ſit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m

1 **Gradibus.** Gradibus conſanguinitatis nobis contingentes mulieres non poſſumus ducere in uxorem. Quare conſtitutum fuit, ne conſanguineæ ducantur.

2 Gradu conſanguinitatis uxori contingentem non licet uxorem ducere.

3 Gradus conſanguinitatis, & affinitatis ſecundum decreta uſque ad ſeptimam generationem habent prohibitionem: hoc eſt quod ratione conſanguinitatis, & affinitatis prohibitum eſt matrimonium uſque ad ſeptimum gradum.

4 Gradus VI. conſanguinitatis quare prohibitus eſt ſecundum canones.

5 Gradus conſanguinitatis quomodo computandi ſunt.

6 Gradibus prohibitis conjuncti ad quorum accuſationem vel teſtificationem ſunt ſeparandi. Et ibi de juramento ſeparationis, & reconciliationis. Et de juramento eorum, qui conſanguinitatem probant *c. de parentela.*

7 Gradu prohibito conjuncti, ſi ad invicem carnaliter commiſceantur, filii ex tali inceſtuoſo coitu procreati non ſunt filii appellandi.

8 Gradus conſanguinitatis, & affinitatis quis dicatur eſſe diſpenſabilis: id eſt, quo gradu poſſit diſpenſari cum conſanguineis & affinibus?

9 Gradu prohibito conjuncti (licet forte ſententia pro matrimonio fuerit lata) poſſunt ſeparari. Sententia enim pro matrimonio, vel contra ipſum lata poteſt retractari veritate comperta, quia talis ſententia nullo curſu temporis tranſit in rem judicatam. Et ibi dicitur, ſententiam etiam Romani Pontificis in melius poſſe mutari. *c. ſententiam.*

10 Gradus affinitatis (ſive ipſa affinitas) in ſuperſtite non deletur. Item ſoboles ex ſecundis ſuſcepta nuptiis, conſanguineis prioris viri copulari non debet, ſecundum decreta, ſed hoc corrigitur per *c. non debet. de conſanguin. & affin.*

n

1 **Rapiente.** Rapiente virginem per vim ab aliquo, raptus committi dicitur.

2 Rapiens violenter puellam poteſt illam peracta pœnitentia in uxorem ducere. Et ſic rapta raptori jure canonico nubere poteſt. *c. denique*, & melius extra de rap. *c. cum cauſa.* cum ſimilibus.

EA, DE QUIBUS
LECTOREM PRINCIPIO VISUM
EST ADMONERE, HÆC SUNT.

IN Eccleſia Romana, omnium Eccleſiarum magiſtra, ſolitos eſſe aſſervari Conciliorum canones, & Pontificum decreta, ac cæteris Eccleſiis communicari, plane compertum eſt.

Atque in uſu præcipue videtur fuiſſe collectio illa, quam Nicol. Papa *in c. ſi Romanorum diſt.* 19. Codicem canonum nominat: in quo continebantur canones, & regulæ illæ, quæ recenſentur a Leone IV. *cap. de libellis diſt.* 20. Hujus codicis tria manuſcripta exemplaria Romæ habentur in Vaticana Bibliotheca. Extat etiam impreſſus Maguntiæ Anno Salutis MDXXV. Repertus eſt autem in vetuſtiſſimo Cardinalis Vercellenſis codice, Creſconii ad Epiſcopum Liberinum quidam quaſi nomocanon: in quo, cum pluribus cauſarum titulis propoſitis, exponitur deinde, quibus Synodorum, ac Decretalium Epiſtolarum locis cauſæ illæ tractentur, capita capitibus Maguntini codicis, & numeri numeris optime reſpondent. Quæ quidem a Creſconio adhibita diligentia ſatis indicat, frequentiſſimum fuiſſe hujus collectionis uſum, & hæc ea eſt, quæ in notationibus, quæ nunc eduntur, abſolute Codex Canonum vocatur.

Cæterum inter privatos collectores, qui multo plura congerere ſtuduerunt, perantiquus eſt *Iſidorus*: cujus collectio protenditur a canonibus Apoſtolorum uſque ad Concilium Hiſpalenſe ſecundum: habeturque in duobus codicibus Vaticanæ Bibliothecæ, & uno monaſterii Dominicani Sanctæ Mariæ ſupra Minervam: extat autem impreſſa in editionibus Conciliorum, in antiquioribus quidem purior, in recentioribus autem multis aliis Conciliis, ſcriptiſque admiſta. Iſidorum hunc Igmarus Archiepiſcopus Rhemenſis in libro de Synodis, celeberrimum illum Hiſpalenſem fuiſſe affirmat, a quo, teſtatur etiam Tritemius, librum Decretorum eſſe conſcriptum: ac certe multa verba, quæ in Præfatione hujus collectionis leguntur, ſunt in libro quinto Etymologiarum. In codice autem Dominicanæ Bibliothecæ initio Præfationis ita legitur: *Iſidorus mercator ſervus Chriſti, lectori conſervo ſuo, &c.* nec multo ſecus in Vaticanis: quo loco in impreſſis eſt, *Iſidorus peccator ſervus Chriſti, &c.*

Secutus deinde eſt [ut de iis primum, quorum opera typis excuſa ſunt, loquamur] *Burchardus*, VVormacienſis Epiſcopus, Othonis III. & Henrici II. Bavari Imperatorum ætate: qui non ordinem temporum, & provinciarum, ut Iſidorus, ſed rerum, & cauſarum ſibi ſequendum putavit.

Iiſdem

Iiſdem veſtigiis inſtitit non ita multo poſt *Ivo*, Carnotenſis Epiſcopus: ſed exorta interim Berengarii hæreſi, multa ad illam confutandam pertinentia addidit, ac multa etiam præterea ex Pandectis, & Codice: dum de laicorum quoque officiis ſibi agendum putat: quod Burchardo minus neceſſarium viſum fuerat.

Extant autem duo volumina, Ivonis nomine inſcripta, eandemque habentia præfationem: quorum unum, quod *Pannormia*, alterius, quod abſolute *Decretum*, inſcribitur, quaſi epitome quædam eſt. Verum in hoc eodem campo alii etiam graviſſimi viri [quorum libri partim in publicis, partim in privatis Bibliothecis manuſcripti habentur] *Creſconius*, *Anſelmus*, *Deuſdedit Cardinalis*, *Gregorius Presbyter*, qui volumen ſuum *Polycarpus* inſcripſit, aliique nonnulli præclare ſe exercuerunt, ſuamque operam probaverunt. Noviſſimus iſtorum omnium, præter auctorem Pannormiæ [nam is recentior fortaſſe eſt] *Gratianus* Monachus Benedictinus, non tantum decretis colligendis (quod ſuperiores fecerant) operam dedit: ſed Ivonis fortaſſe Præfatione excitatus, eo potiſſimum incubuit, ut certis quæſtionibus propoſitis, quid in utramque partem ex Canonibus, qui inter ſe nonnunquam pugnare videbantur, dici poſſet, ipſe & afferret, & explicaret: omninoque eorum varietatem, quæ ſpeciem diſſenſionis habebat, ad concordiam revocaret. Cæterum in longo, ac perdifficili opere multa a parum æquis hominibus exagitabantur; nonnulla pii etiam & verecundi interdum deſiderabant:

Quamobrem ne hujuſce utiliſſimi & graviſſimi Codicis vacillaret auctoritas, placuit primum Pio IV. ac ſubinde Pio V: & Gregorio XIII. [apud quem etiam hujus perfecti operis, quemadmodum & aliarum maximarum rerum, laus fuit] ut illi corrigendo ſumma opera daretur, mendæ librariorum tollerentur: ſi qua etiam in re Gratianus, ut homo, minus vidiſſet, modeſte notaretur, ipſaque omnino capita ſuis auctoribus quam diligentiſſime reſtituerentur. Itaque & Romæ Vaticana Bibliotheca, & monaſterii Dominicani ſupra Minervam, aliæque non paucæ excuſſæ ſunt, & ex aliis urbibus atque regionibus invitati doctiſſimi homines, qui idem facerent, & ſi quid inveniſſent, quod ad hanc rem pertineret, pro ſua pietate libenter communicarent, atque ad Pontificem mitterent. Qua diligentia illud factum eſt, ut cum jam magnam partem ſuum unucuique tributum ſit, ac propterea intelligi plerunque poſſit, quæ Synodorum generalium, quæ ſummorum Pontificum, quæ provincialium Conciliorum, quæ Patrum decreta, ac ſententiæ, atque inter hæc, quæ ſanctæ Romanæ ſedi probata ſint, quæ minime, vix quiſquam errare, atque incerta pro certis ſequi, certa vero pro incertis ſuſpecta habere poſthac queat.

Quod ad citationes auctorum pertinet, ubi error evidens erat, aut nonnulla

nulla Gratiani exemplaria cum veriore, atque ab aliis collectoribus allata citatione conſentiebant, ſublatis falſis inſcriptionibus veræ ſunt reſtitutæ, ubi vero quamvis caput apud alium auctorem eſſet inventum, fieri tamen poterat, ut illius quoque eſſet, quem Gratianus citaret [ſunt enim haud raro decreta tralatitia, & ſententiæ ſimiles in bonis auctoribus) retenta Gratiani citatione, ſatis viſam eſt locum, ubi hodie habeatur, indicare: Et quoniam interdum aut capitis aliqua quidem pars illius auctoris eſt, qui citatur, aliqua vero minime, aut verba valde ſunt mutata: id quoque eſt indicatum, adſcriptumque præterea in margine, quo loco idem caput in gloſſa Bibliorum ordinaria, in libris Sententiarum, & apud cæteros collectores habeatur, eos præſertim, qui in hujus Operis emendatione magno uſui fuerunt. Animadverſum vero eſt, multa olim fuiſſe [quorum nonnulla hodie etiam habentur] homiliarum ex variis auctoribus collectarum volumina: quibus homiliis nomen auctoris aut non eſſet præpoſitum, aut etiam mutatum: quod Decretorum collectoribus, qui fontes adire in illa librorum penuria plerunque non poterant, errandi interdum dederit occaſionem. Sæpe etiam Gratianus multas Patrum ſententias ſimul colligit, atque in unum caput concludit [quamvis in vulgatis Codicibus plerunque in diverſa capita ſint diſtractæ, ſed fere ſint Rubrica] idque cum facit, non ipſa prorſus auctorum verba affert, ſed arbitratu ſuo mutat, addit, imminuit, ſummatim complectitur: quod etiam Burchardus, & Ivo faciunt, cum citant hoc modo, *ex dictis Auguſtini, ex dictis Hieronymi.*

In emendando textu, primum initia capitum ob uſitatas Doctorum citationes non ſunt mutata: ſed ubi ab originali diſcrepabant, in margine, aut in notatione eſt indicata germana lectio. Deinde hæc gloſſæ ipſius habita ratio eſt, ut nihil in textu ſit mutatum, ubi mutatio ipſa impeditura erat, quo minus, quid ſibi auctor gloſſæ voluiſſet, animadverti poſſet: ſed eodem modo, aut in margine, aut in notatione mendum eſt indicatum. Ubi vero hæc non obſtabant, hæc fere ſervata corrigendi ratio eſt: ut ſi videretur voluiſſe Gratianus auctorum, quos citaret, ipſa prorſus verba referre, ea ex ipſo originali emendarentur, & interdum etiam, non levi propoſita utilitate, aliqua adderentur: niſi ſicubi vulgata lectio viſa eſt melior: nam tunc illa retenta notatum eſt, quomodo originale ipſum habeat. Sin autem Gratianus non eadem prorſus verba afferre voluerat, ſed aut in ſummam quandam ipſe redigere, aut ab aliis redacta, ut ab auctore gloſſæ ordinariæ, ab Ivone, & aliis collectoribus, referre: tunc nihil fere emendatum, vel additum eſt niſi forte Patris illius, unde collector acceperat, reſtituta lectio magnam afferre viſa eſſet utilitatem: multiſque locis id notatum eſt, & verba ipſius originalis allata, ut Lector identidem in memoriam hujus adhibitæ cautionis revocaretur, & labore ad originalia adeundi levaretur. Quod ſi idem caput ex pluribus vicinis alicujus Patris locis confectum eſt [nam quæ multum

tum

Digitized by Google

im diſtabant, ſatis plerunque fuit in margine indicare] ſunt adjectæ in textu ırticulæ illæ *& ſupra*, *& infra*. ſc. ubi ſeriem & nexum collectionis impediræ non erant: ubi vero Gratianus ipſe loquitur, ex manuſcriptis hujus libri emplaribus pura germanaque lectio eſt reſtituta.

In Codice Canonum capita, quæ ex Græcis Synodis recitantur, ſunt a ionyſio Exiguo in linguam Latinam converſa: cujus Præfatio manuſcriptis ſius codicis exemplaribus præpoſita legitur. Iſidorus autem partim hac ipſa ionyſii verſione, quanquam raro, partim fortaſſe priſca illa, cujus mentiom in præfatione ſua Dionyſius facit, uſus eſt aut integris, aut aliquantum immutatis: partim etiam aliis, quæ tunc, ut ipſemet Iſidorus teſtatur, tabant, hodie, præterquam apud iſtos Decretorum collectores, non extant. uocirca mirandum magnopere non eſt, ſi cæteri collectores, & omnium fere ıſtremus Gratianus, qui & Codicem illum Canonum, & Iſidori collectionem, aliam etiam habebant, eundem canonem non ſemper ex eadem verſione re:ent. Qua de re ſæpe in notationibus Lector eſt admonitus, & ubi neceſrium viſum eſt, Græca canonis verba cum verſione nova ſunt allata: idemıe in cæteris Patrum Græcorum ſententiis factum eſt.

De nomine *Palea* variæ doctorum hominum ſententiæ. Multi ea capita, quibus res inanes ac leves continerentur, hoc nomine appellari cenſuerunt: i quaſi τὰ παλαιά, id eſt, antiqua: alii quaſi additiones quaſdam, deriva-, aut potius depravata voce ab adverbio πάλιν, id eſt, rurſum, quo ſcripto; etiam Latini tempore Gratiani uterentur. Verum Joannes Andreæ in ad:ionibus ad Speculatorem, titulo de Diſputationib. & allegationib. prope ſim [quem Imola in Rubrica de verborum obligationibus, Alexandrinus in ɔœmio Decretalium, Jaſon in Rubrica tituli de Actionibus, & alii ſunt ſe:i] putat, quendam Protopaleam, quem Jaſon addit Cardinalem fuiſſe, lectioni Gratiani capita hæc adjunxiſſe. Atque ut in re tam incerta aliquid :i conjectura poſſit, exponetur, quid in collatis exemplaribus obſervatum fue. In tribus, quæ ſunt antiquiſſima, & videntur ſcripta paulo poſt Gratiani ætatem, ıciſſima ex hujuſmodi capitibus habentur. In uno valde emendato ſunt appoſita margine ſine ulla nota, ſed non omnia, quæ in his non habentur. In alio literis tanti quis deſcripto Paleæ ipſæ recentiori ſcriptura toti volumini præponuntur. cæteris habentur aut omnes, aut pleræque: & partim quidem cum Paleæ nomi-, partim vero ſine ullo a cæteris capitibus diſcrimine. Ex qua obſervatioillud videtur poſſe colligi, has Paleas eſſe additiones, non eodem tempore ſtas, ad primam collectionem Gratiani, in margine primum adſcriptas, ac nnullas fortaſſe ab ipſomet Gratiano (ut fit) inter componendum aut reendum: quas deinde librariorum quidam omiſerint, quidam in contextu ıerint, interdum conjuncte cum prioribus capitibus, interdum cum aliquo diſcri-

Digitized by Google

diſcrimine. Falſam vero eſſe illorum opinionem, qui eas contemnendas putant; ex eo conſtat, quod multæ & in Decretalibus, & apud vetuſtiores Gratiani collectores habentur: quod ſuis locis indicabitur.

In pleriſque vetuſtis hujus collectionis exemplaribus hæc tanquam inſcriptio rubris literis poſita eſt: *Concordantia diſcordantium canonum*: addita in quibuſdam dictione, *Incipit*, ſine ulla Gratiani mentione. Verum in Vaticano illo vetuſtiſſimo, cui voluminis ipſius initio recentiori ſcriptura Paleas eſſe præpoſitas, dictum eſt, ante ipſas Paleas eſt hic titulus, *Decretum Gratiani Monachi ſancti Felicis Bononienſis, ordinis ſancti Benedicti, compilatum in dicto monaſterio, Anno Domini milleſimo centeſimo quinquageſimo primo, tempore Eugenii Papæ tertii*: in aliis vero duobus Codicibus, in extremo eſt, *Explicit Decretum compilatum a Gratiano Monacho monaſterii ſancti Felicis de Bononia*. In Chronico, quod inſcribitur, *Pomœrium Eccleſiæ Ravennatis*, qui liber in Bibliotheca Vaticana ſervatur, hæc de Gratiano leguntur, *Anno Chriſti milleſimo centeſimo quinquageſimo primo, Gratianus Monachus de Claſſa Civitate Tuſciæ natus, Decretum compoſuit apud Bononiam in monaſterio ſancti Felicis*. Idem teſtatur Hugutio, vetuſtiſſimus hujus Codicis interpres, ſecunda, quæſtione ſexta, cap. poſt appellationem, & Vincentius in libro Hiſtoriarum bis; ſemel libro vigeſimo tertio, capit. trigeſimo primo, loquens de Iſidoro: & iterum libro vigeſimo quinto, cap. octuageſimo quarto, agens de Ivone, & aliis decretorum collectoribus: & ſanctus Antonius part. tertia hiſtor. tit. decimo octavo, cap. ſexto. Tritemius vero in libro de Scriptorib. Eccleſiaſticis, Gratianum agnoſcit hujus collectionis autorem: itemque in libro ſecundo de Viris illuſtribus ordinis ſancti Benedicti: quo tamen loco addit [ipſam fortaſſe Operis inceptionem ſpectans] fuiſſe ab eo compoſitum Anno Domini milleſimo centeſimo vigeſimo ſeptimo. Hanc collectionem Innocentius tertius, in Epiſtola ad Archiepiſcopum Compoſtellanum, vocat corpus Decretorum. Ob has igitur auctoritates, & receptam apud omnes opinionem, in prima hujus voluminis pagina præpoſitus eſt titulus nomine Gratiani.

Quod ad gloſſas pertinet, quæ pios & catholicos auctores habuerunt, quæ in illis errata paulo majoris ponderis pro humani ingenii infirmitate obrepſerunt, ea in margine ſunt notata, & quid catholice ſentiendum ſit, oſtenſum eſt. Hæ autem notæ, quibus aſteriſcus affixus eſt, neceſſario poſthac in omnibus impreſſionibus apponendæ erunt.

INDEX

Digitized by Google

I N D E X
LIBRORUM, QUI VARIIS EX LOCIS SUNT HABITI.

AMbroſii ſermones aliquot, qui adhuc non extant impreſſi, ex Bibliothecis Vaticana, & monaſterii Mediolanenſis S. Ambroſii.

Anſelmi Collectio canonum, ex Vaticana, & Hieronymi Pariſetti.

Alexandri II. epiſtolæ aliquot, partim miſſæ ab Antonio Auguſtino Archiepiſcopo Tarraconenſi, partim ex Bibliothecis, Vaticana, Nicolai Ormanetti Epiſcopi Patavini, Michaelis Thomaſii Epiſcopi Ilerdenſis.

Anaſtaſii Bibliothecarii Chronicon, & verſio ſeptimæ Synodi, & octavæ ſub Hadriano, ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

BOnifacii Papæ concilium ex Hiſpania, ex vetuſto codice monaſterii Populeti.

Bonifacii martyris epiſtola, ex Bibliotheca monaſterii B. Mariæ ſupra Minervam.

CReſconii Nomocanon, ex Bibliotheca Cardinalis Vercellenſis.

Capitula aliquot Pontificum, ex eodem codice monaſterii Populeti.

Capitularium liber ſeptimus, & capitularia adjecta, miſſa a Jacobo Amioto Epiſcopo Antiſſiodorenſi, ex Bibliotheca Eccleſiæ Belvacenſis.

Collectio decretorum Romanorum Pontificum, ab Auguſtino Archiepiſcopo Tarraconenſi.

Codex Canonum, qui apud veteres Pontifices in uſu fuit, ex Vaticana, Dominicana, & Cardinalis Sirleti.

Collectio canonum incerti auctoris, ex Vaticana.

Collectio canonum ex Biblioth. Eccl. Mutinenſis.

Collectio canonum pœnitentialium incerti auctoris, ex Bibliotheca Michaelis Tomaſii Epiſcopi Ilerdenſis.

Conciliorum Hiſpanienſium, & Carthaginenſium varietates lectionis, ex Bibliothecis Regis Catholici Lucenſi, & Sorienſi a Cardinali Quiroga.

Cencii Camerarii liber de formis juramentorum, ex Bibliotheca Achillis Stathii.

Concilii alicujus fragmenta quædam poſt Anſelmi collectionem in codice Hieronymi Pariſetti.

Cypriani operum exemplaria, ex Vaticana, & monaſterio ſancti Salvatoris Bononienſi.

DEcreti hujus undeviginti exemplaria manuſcripta, partim ſine gloſſis, partim cum gloſſis, duodecim quidem ex vaticana, reliqua vero ex Bibliotheca Marcelli Papæ II., Cardinalium Vercellenſis, & Sirleti, Michaelis Thomaſii Epiſcopi Ilerdenſis, Achillis Stathii.

Decretorum excerpta, ex Bibliotheca ſancti Trudonis ab Alberto Leonino, nomine univerſitatis Lovanienſis.

Deuſdedit Cardinalis Collectio canonum, & libri quatuor de rebus Eccleſiaſticis, ex Vaticana.

EUgenii II. Concilium, ex Vaticana, & tertii, ex Vaticana, & ex Gallia.

Emeritenſe Concilium a Cardinali Quiroga.

Epheſini Concilii primi antiqua verſio, ex Vaticana.

FUlberti Epiſcopi epiſtola deſcripta ex vetuſto Codice Eccleſiæ Beluacenſis a Jacobo Amioto Epiſcopo Antiſſiodorenſi.

GRegorii III. epiſtola, ex Bibliotheca monaſterii ſupra Minervam.

Gelaſii ſcripta quædam, & aliorum Pontificum epiſtolæ, ex Vaticana.

Gelaſii epiſtola ab Antonio Auguſtino Archiepiſcopo Tarraconenſi.

Gregorii I. epiſtolæ manuſcriptæ, ex Vaticana, & Epiſcopi Ilerdenſis.

Gregorii VII. regeſtum, ex Vaticana, & multis privatis.

Gregorii IV. epiſtola ad univerſos Epiſcopos per Galliam, &c. ex Bibliotheca monaſterii ſupra Minervam.

Gregorii X. epiſtola ad Regem Armeniorum, ex Bibliotheca Cardinalis Sirleti.

Græcorum patrum commentarii in ſacram Scripturam, aliaque eorundem ſcripta, & Concilia, ex Vaticana.

O　　*Hum-*

Index Librorum, qui variis ex locis ſunt habiti.

HUmberti legati Leonis IX. ad libellum Nicetæ contra Latinos reſponſio, e monaſterio S. Mariæ novæ.

ISidori Hiſpalenſis operum codex, ex monaſterio Neapolit. S. Auguſtini in Carbonaria.

Iſidori collectio canonum, ex Vaticana, & Dominicana ſupra Minervam.

Joannis VIII. epiſtolæ, ex Vaticana.

Iſidori collectionis canonum præfatio alia a vulgata, miſſa ab Archiepiſcopo Tarraconenſi, & Alvaro Gomez, ex Bibliotheca Eccleſiæ Tolet.

Iſidori epiſtola ad Lanfredum, ex Bibliotheca ſupra Minervam.

Innocentii II. Concilium, ex Vaticana.

Iſidori Hiſpalenſis regula Monachorum, ex Hiſpan.

LEonis IV. epiſtolæ duæ: una ex Bibliotheca M. Antonii Mureti, altera ex Bibliotheca Franciſci Turriani.

Leonis II. epiſtolæ a Cardinali Quiroga, ex vetuſto codice regiæ Bibliothecæ.

Leonis IV. Concilium, ex Vaticana.

NIcolai primi plures epiſtolæ, ex Bibliotheca ſupra Minervam.

Nicolai Concil. adverſus Joannem Ravennæ Archiepiſcopum, ex Bibliothec. Eccleſiæ Mutinenſis.

Nicolaus ad conſulta Bulgaror. ex Vaticana.

POntificalia manuſcripta, ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

Polycarpus, id eſt, collectio canonum Gregorii Presbyteri, ex Vaticana.

Petri Damiani oratio de privilegio ſedis Apoſtol. & diſceptatio inter regium advocatum, & Romanæ Eccleſiæ defenſorem, ex Bibliotheca Cardinalis Sirleti.

Paſchalis primi epiſtola, & decreta, ex Bibliotheca Ormanetti Epiſcopi Patavini, & fragmentum Concilii apud Guardaſtellum, ex Vaticana.

RHemenſe Concilium in pago Troslejano habitum, miſſum ab Epiſcopo Antiſſiodorenſi.

SCriptum de moribus, vita, & morte Agapiti, ex Vaticana.

Stephani V. epiſtola in collectione canonum incerti auctoris, ex Vaticana.

Sanctorum vitæ, ex Bibliotheca ſanctæ Mariæ majoris.

Stephani IV. Concilium in collectione Deuſdedit Cardinalis, ex Vaticana.

Synodus octava, ex Bibliotheca Cardinalis Sirleti, & Vaticana.

TIcinenſe Concilium a Jacobo Amioto Epiſcopo Antiſſiodorenſi.

Theodulphi capitula, ex Bibliotheca M. Antonii Mureti.

Theophanis chronicon, ex Vaticana.

Toletanæ Eccleſiæ privilegiorum liber, ex Hiſpania.

Toletana Concilia XIV. XV. XVI. XVII. a Cardinali Quiroga, & XVI. etiam a Petro Pontio Epiſcopo Placentino.

URbani II. Concilium Placentinum, & fragmentum alterius Concilii, & epiſtola L. præpoſiti ſancti Iventii, ex Vaticana, & Synodus apud Melphiam, ex Vaticana, & a Jacobo Pammelio Canonico Brugenſi, & Concilii Claræmontenenſis apud Alverniam ſummæ capitum a Franciſco Ricardotto Epiſcopo Atrebatenſi, ex vetuſto codice Lamberti Epiſcopi Atrebatenſis, ejuſdemque concilii fragmentum a Jacobo Pammelio.

ZAchariæ decreta, ex Bibliotheca Ormanetti Epiſcopi Patavini: Synodus Romana, ex Vaticana: Francica, ex Dominicana ſupra Minervam.

Zozimi, & Epiſcoporum Africanorum ad ipſum epiſtolæ, ex Vaticana.

Hæc ſunt, quorum memoria nunc ſuppetit. Cæterum & alia aliunde habita, & omnium fere librorum, quorum in hoc Opere mentio fit, editiones, cum manuſcriptis codicibus Vaticanæ, & aliarum Bibliothecarum diligenter collatæ ſunt.

GREGO

GREGORIUS PAPA XIII.

Univerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

EMendationem Decretorum, locorumque a Gratiano collectorum, (erat enim is liber mendis, & teſtimoniorum depravationibus pleniſſimus) a nonnullis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris optimo conſilio ſuſceptam, ſelectiſque ad id negotium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & aliis eruditiſſimis viris adhibitis commiſſam, multis autem, variiſque impedimentis hactenus retardatam: nunc tandem, vetuſtiſſimis Codicibus ubique conquiſitis, auctoribuſque ipſis (quorum teſtimoniis uſus erat Gratianus) perlectis, quæque perperam poſita erant, ſuis locis reſtitutis, magna cum diligentia abſolutam, atque perfectam, edi mandavimus. In quo magna ratio habita eſt Operis ipſius dignitatis, & publicæ eorum præſertim, qui in hoc ſtudio verſantur, utilitatis. Jubemus igitur, ut quæ emendata & repoſita ſunt, omnia quam diligentiſſime retineatur, ita ut nihil addatur, mutetur, aut imminuatur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die ſecunda Junii. M.D.LXXXII. Pontificatus noſtri undecimo.

ANT. BUCCAPADULIUS.

CONTENTA TOTIUS OPERIS.

TOM. I.

Gregorii XIII. Præfatio.
Catalogus omnium Pontificum, Conciliorum, Synodorum, & aliorum Conventuum Eccleſiaſticorum.
Index Canonum & Capitulorum omnium.
Decretum Abbreviatum, ſigillatim cuncta attingens, in proſa oratione.
Idem in verſibus.
Materia XXXVI. Cauſarum.
Ea, de quibus Lectorem principio viſum eſt admonere.
Index Librorum, qui a Correctoribus Romanis fuerunt adhibiti.
Gregorii XIII. Papæ Edictum.
Decretum Gratiani, ſive concordia diſcordantium Canonum.
Canones Pœnitentiales.
Canones Sanctorum Apoſtolorum.
Appendix Synopſeos hiſtoricæ virorum clarorum, qui præter Gratianum Canones, & Decreta Eccleſiaſtica collegerunt.

TOM. II.

Index omnium Titulorum, qui in Decretalibus, Sexto, Clementinis, Extravagantibus Joannis XXII. ac Communibus, & Libro ſeptimo Decretalium continentur cum præfatione.
Rubricæ Decretalium Gregorii IX.
Carmina Rubricarum Juris Pontificii.
Gregorii IX. Epiſtola, Decretalibus præfixa.
Decretalium Gregorii IX. Libri V.
Liber Sextus Decretalium.
Clementinæ Conſtitutiones a Clemente V. editæ.
Extravagantes Joannis XXII.
Extravagantes Communes.
Loci Communes Rerum, & Verborum memorabilium ex univerſo Juris Canonici Corpore collecti.
Liber Septimus Decretalium a D. Petro Matthæi J. C. editus.
Index in Librum Septimum.
Jo. Pauli Lancelotti Inſtitutiones Juris Canonici.

Digitized by Google

CONCORDIA
DISCORDANTIUM CANONUM,
AC PRIMUM:
DE JURE DIVINÆ ET HUMANÆ CONSTITUTIONIS.

DISTINCTIO PRIMA.

HUMANUM *genus duobus regitur, naturali videlicet jure, & moribus. Jus naturale eſt, quod in lege & Evangelio continetur, quo quiſque jubetur alii facere, quod ſibi vult fieri, & prohibetur alii inferre, quod ſibi nolit fieri. Unde Chriſtus in Evangelio* a *:* Omnia quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Hæc eſt enim Lex, & Prophetæ.

Correctores Romani. ¶ 1 Ac primum) *Hoc loco in manuſcriptis codicibus magna eſt varietas. Nam partim nulla eſt hoc loco inſcriptio: partim vero legitur,* De jure ſcripto & non ſcripto, & quod cui præponatur, & legum authoribus, & duorum malorum electione, ſive diſpenſatione. *Aut,* Ac primum de jure conſtitutionis naturæ divinæ aut humanæ. *Aut,* De jure naturæ, & humanæ conſtitutionis, *quam Dominicus de Gemiano agnoſcit, & extat in nonnullis antiquioribus editionibus. Aut,* De jure naturæ & conſtitutionis, *quæ inſcriptio maxime videtur convenire tractationi Gratiani, qui ſæpe ad hæc capita revertitur, ut initio diſtinct. 5. 7. 8. 15 & 11. q. 1. c. ſi quæ cauſa. Hunc totum locum indicans ſcribit:* Requiri in principio, ubi differentia ſignatur, inter jus naturale, & jus conſtitutionis. *Veruntamen in hac tanta varietate, quæ, ut aliæ conjecturæ mittantur, argumento eſſe poteſt, nullam h. c. a Gratiano ipſo poſitam eſſe rubricam, ſatis viſum eſt, retenta vulgata lectione, cæteras indicare.*

C. I. *Divinæ leges natura, humanæ moribus conſtant.*

Hinc Iſid. in 5. lib. Etymol. c. 2. ait:

OMnes leges aut divinæ ſunt, aut humanæ. Divinæ natura, humanæ moribus conſtant: ideoque hæ diſcrepant, quoniam aliæ aliis gentibus placent. §. 1. Fas, lex divina eſt: Jus, lex humana. Tranſire per agrum b alienum fas eſt, jus non eſt.

Gratianus. *Ex verbis hujus auctoritatis evidenter datur intelligi, in quo differant inter ſe lex divina, & humana, cum omne, quod fas eſt, nomine divinæ, vel naturalis legis accipiatur: nomine vero legis humanæ, mores jure conſcripti, & traditi intelligantur. §. 1. Eſt autem jus generale nomen, multas ſub ſe continens ſpecies.*

C. II. *Jus genus, Lex autem ſpecies eſt.*

Unde in eod. lib. Etymolog. c. 3. Iſidor. ait:

JUs generale nomen eſt; Lex autem juris eſt ſpecies. Jus autem eſt dictum, quia juſtum eſt. Omne autem jus legibus, & moribus conſtat.

C. III. *Quid ſit lex.*

LEx eſt c conſtitutio ſcripta.

C. IV. *Quid ſit Mos.*

MOs 1 eſt longa d conſuetudo, de moribus tantummodo e tracta.

Correctores Romani. ¶ 1 *Apud Iſidor. hæc antecedunt:* Mos eſt vetuſtate probata conſuetudo, ſive lex non ſcripta. Nam lex a legendo vocata eſt, quia ſcripta eſt. Mos autem longa conſuetudo eſt, &c.

C. V. *Quid ſit Conſuetudo.*

COnſuetudo autem a eſt jus quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex. §. 1. Nec differt, an ſcriptura, an ratione conſiſtat, quoniam & legem ratio commendat. §. 2. Porro ſi ratione lex conſtat, lex erit omne jam, quod ratione conſtiterit duntaxat, quod religioni conveniat, quod diſciplinæ congruat, quod ſaluti proficiat. §. 3. Vocatur autem conſuetudo, quia in communi eſt uſu.

Gratianus. *Cum itaque dicitur:* non differt, utrum conſuetudo ſcriptura, an ratione conſiſtat: *apparet, quod conſuetudo eſt partim redacta in ſcriptis, partim moribus tantum utentium eſt reſervata. Quæ in ſcriptis redacta eſt, conſtitutio, ſive jus vocatur: b quæ vero in ſcriptis redacta non eſt, generali nomine, conſuetudo videlicet, appellatur. §. 1. Eſt autem & alia diviſio juris, ut in eod. lib. 5. c. 4. teſtatur* Iſidorus, *ita dicens.*

C. VI. *Quæ ſint ſpecies Juris.*

JUs c autem aut Naturale eſt, aut Civile, aut Gentium.

C. VII. *Quid ſit Jus naturale.*

JUs naturale eſt commune omnium nationum, eo quod ubique inſtinctu naturæ, non conſtitutione aliqua habetur; ut viri & fœminæ conjunctio, liberorum ſucceſſio 1, & educatio; communis omnium poſſeſſio, & omnium una libertas, acquiſitio eorum, quæ cœlo, terra, marique capiuntur; item depoſitæ rei, vel commendatæ d pecuniæ reſtitutio, violentiæ per vim repulſio. §. 1. Nam hoc, aut ſi quid huic ſimile eſt, nunquam injuſtum, ſed naturale æquumque habetur.

Correctores Romani. ¶ 1 Succeſſio) *In tribus codicibus manuſcriptis Iſidori, & aliquot Gratiani legitur,* liberorum ſuſceptio & educatio, *quæ lectio convenit cum l. 1. ff. de juſtit. & jure, verſic. hinc deſcendit*

C. VIII. *Quid ſit Jus civile.*

JUs e civile, quod quiſque populus, vel quæque civitas ſibi proprium, divina humanaque cauſa, conſtituit.

C. IX. *Quid ſit Jus gentium.*

JUs f gentium eſt ſedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captivitates, ſervitutes, poſtliminia, fœdera, paces, induciæ, legatorum non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. §. 1. Hoc inde g jus gentium appellatur, quia eo jure omnes fere gentes utuntur.

a Matth. 7. b per alienum) in Iſid. manuſc. c Iſid. eod. c. 3. d Iſid. ibid. Ivo p. 4. c. 200. e tantundem) in orig. manuſcript. & aliquot Gratiani.

a Iſidor. ibid. Ivo ibid. Pann. l. 2. c. 161. Tertullianus in libro de corona militis. b Quando ita ſimpliciter, ut nunquam ſtatuatur, ſed ſi conſuetudo publica auctoritate in ſcriptis redigitur, & auctoratur, ne dubitetur an alia probatione opus ſit, nihilominus conſuetudo eſt. c Jus aut naturale) orig. & aliquot Gratiani codices Iſidor. eod. c. 4. d al. commendatæ reſtitutio. d Iſidor. eod. lib. c. 5. f Iſid. eod. lib. c. 6. g & inde jus gentium, quia eo) orig.

C. X. *Quid ſit Jus militare.*

JUs militare eſt belli inferendi ſolennitas, fœderis faciendi nexus, ſigno dato egreſſio in hoſtem vel pugnæ commiſſio: item ſigno dato receptio: item flagitii militaris diſciplina, ſi locus deſeratur: item ſtipendiorum modus, dignitatum gradus, præmiorum honor, veluti cum corona, vel torques donantur: item prædæ deciſio, & pro perſonarum qualitatibus & laboribus *a* juſta diviſio, ac Principis portio.

C. XI. *Quid ſit Jus publicum.*

JUs *b* publicum eſt in ſacris, & in ſacerdotibus, & in magiſtratibus.

C. XII. *Quid ſit Jus Quiritum.*

JUs *c* Quiritum eſt proprie Romanorum, quod nulli tenent, niſi Quirites, id eſt, Romani. §. 1. In quo agitur de legitimis hæreditatibus, de cretionibus 1, de tutelis, de uſucapionibus, quæ jura apud nullum alium populum reperiuntur, ſed propria ſunt Romanorum, & in eoſdem ſolos conſtituta.

Corr. R. ❡ 1 Cretionibus] *Antea legebatur*, vel curationibus, vel de contractibus. *Emendatum eſt ex codicibus Iſidori tam impreſſis, quam manuſcriptis. Quid autem ſit cretio, declarat Ulpianus in ſuis titulis c. 22. & ipſemet Iſidorus eod. lib. 5. Etymol. cap. 24. & Alciat. 3. diſpunct. c. 7.*

DISTINCTIO II.

1 ps *C*Onſtat autem *d* *jus Quiritum ex legibus, & plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, & conſtitutionibus Principum, & edictis e, ſive reſponſis prudentum.*

C. I. *Quid ſit Lex.*

LEx *f* eſt conſtitutio populi, qua majores natu ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt.

C. II. *Quid ſit Plebiſcitum.*

PLebiſcita *g* ſunt, quæ plebes tantum conſtituunt: & vocantur *h* plebiſcita, quod ea plebs ſciat, vel quod ſciſcitatur, & rogat, ut fiant.

C. III. *Quid ſit Senatuſconſultum.*

SEnatuſconſultum *i* eſt, quod tantum Senatores populis conſulendo decernunt.

C. IV. *Quid ſit Conſtitutio, vel Edictum.*

COnſtitutio *K*, vel Edictum eſt, quod tantum Rex, vel Imperator conſtituit, vel edicit *l*.

C. V. *Quæ ſint Reſponſa Prudentum.*

REſponſa *m* prudentum ſunt, quæ Juriſconſulti reſpondere dicuntur conſulentibus: unde & reſponſa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes, & arbitri æquitatis, qui Inſtitutiones *n* civilis juris compoſitas ediderunt, quibus diſſidentium lites, contentioneſque ſopirent.

C. VI. *Quæ ſint Tribunitiæ, vel Conſulares leges.*

2 ps QUædam *o* etiam leges dicuntur ab iis, qui condiderunt, ut Conſulares, Tribunitiæ, Juliæ, Corneliæ. Nam & ſub Octaviano Cæſare ſuffecti Conſules Papius 1, & Poppæus legem tulerunt, quæ a nominibus eorum appellatur Papia Poppæa, continens patrum præmia pro ſuſcipiendis liberis. Sub eodem quoque Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, ne quis plus extraneis 2 in teſtamento legaret, quam ut quarta pars ſupereſſet hæredibus, ex cujus nomine lex Falcidia nuncupata eſt.

Corr. Rom. ❡ 1 Papius] *Antea legebatur*, Papius & Pompejus, *& paulo poſt*, Papia & Pompeja. *Emendatum eſt ex manuſcriptis exemplaribus Iſidori. Nam in impreſſis notaverat errorem Alciatus lib. 3 diſpunct. c. 3. In tabulis autem Capitolinis anno urbis DCCLXI. ex Calend. Jul. ſuffecti Conſules enumerantur M. Papius, & Q. Poppæus.*

❡ 2 Extraneis] *Hæc dictio non eſt in Chronico Euſebii a D*

a Laboris) orig. b *Iſid. eod. l. c.* 8. *l.* 1. §. 2. *v. publicum jus ff. de juſt. & jur.* c *Iſid. ib. c.* 9. d *Ex Iſid. ib.* e *antea legebatur*) *ex edictis ſenatorum.* f *Iſid. eod. l. c.* 10. g *Iſid. eod. lib. c.* 11. h *vocata ſcita*) *orig.* i *Iſid. eod. l. c.* 12. K *Iſid. eod. l. c.* 13. l *antea legebatur*) *edidit.* m *Iſid. eod. l. c.* 14. n *al. conſtitutiones.* o *Iſid. ibid. c.* 15.

Hieronymo latinitate donato, ac locupletato (unde hæc videtur ſumpſiſſe Iſidorus) neque in leg. 1. §. 2. ff. ad leg. Falc. ubi referuntur propria verba ipſius legis. Eſt tamen apud Iſidorum etiam in codicibus manuſcriptis.

C. VII *Quæ ſit Lex Satyra.*

SAtyra *a* 1 vero lex eſt, quæ de pluribus ſimul rebus loquitur, dicta a copia rerum, & quaſi a ſaturitate: unde & Satyram ſcribere, eſt poemata varia condere, ut Horatii, Juvenalis, & Perſii.

Corr. Rom. ❡ 1 Satyra] *In aliquot Gratiani manuſcriptis codicibus, & uno Iſidori legitur*, Satura, *de qua ita Feſtus:* Satura eſt cibi genus ex variis rebus conditum; & eſt lex multis aliis conferta legibus. Itaque in ſanctione legum adſcribitur; neve per ſaturam abrogato, aut derogato, *& alia quædam in hanc ſententiam.*

C. VIII. *Quæ ſint Rhodiæ leges.*

RHodiæ *b* leges navalium commerciorum ſunt, ab inſula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum uſus fuit.

DISTINCTIO III.

1 ps *O*Mnes *hæ ſpecies ſecularium legum partes ſunt. Sed quia conſtitutio alia eſt Civilis, alia Eccleſiaſtica: Civilis vero forenſe, vel civile jus appellatur: quo nomine Eccleſiaſtica conſtitutio appelletur, videamus. §. 1. Eccleſiaſtica conſtitutio Canonis nomine cenſetur. Quid autem ſit Canon,* Iſidorus *in lib. 6. Etym. c. 16. declarat, dicens:*

C. I. *Quid ſit Canon.*

CAnon Græce, Latine regula nuncupatur.

C. II. *Unde dicatur regula.*

REgula *c* dicta eſt, eo quod recte ducit, nec aliquando alforſum trahit. Alii vero dixerunt regulam dictam, vel quod regat, vel quod normam recte vivendi præbeat, vel quod diſtortum, pravumque *d* corrigat.

2 ps. Gratian. *Porro canonum alii ſunt decreta Pontificum, alii ſtatuta Conciliorum. Conciliorum vero alia ſunt univerſalia, alia provincialia. Provincialium alia celebrantur auctoritate Pontificis Romani, præſente videlicet Legato ſanctæ Romanæ Eccleſiæ: alia vero auctoritate Patriarcharum, vel Primatum, vel Metropolitanorum ejuſdem provinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda ſunt.*

§. 1. Sunt autem quædam privatæ leges, tam Eccleſiaſticæ, quam ſeculares, quæ privilegia appellantur. De quibus in 5. lib. Etym. cap. 18. Iſid. *ait.*

C. III. *Quid ſit Privilegium.*

PRivilegia ſunt leges privatorum, quaſi privatæ leges. Nam privilegium inde 1 dictum eſt, quod in privato feratur.

Corr. R. ❡ 1 Privilegium] *Cicero 3. l. de legibus hæc habet:* Majores noſtri in privatos homines leges ferri noluerunt, id eſt enim privilegium. *Verum non ſemper eadem notione hanc vocem uſurpari ſolitam fuiſſe, Budæus, & alii notarunt.*

3 ps. Grat. *Officium vero ſecularium, ſive Eccleſiaſticarum legum eſt, præcipere quod neceſſe eſt fieri 1, aut prohibere, quod malum eſt fieri; vel permittere licita, ut præmium petere; vel etiam quædam illicita, ut dare libellum repudii, ne fiant graviora. Unde in eod. lib. c. 19.* Iſidor. *ſcribit, dicens:*

Corr. R. ❡ 1 Fieri] *Quæ ſequuntur, in aliquot vetuſtis codicibus ſic habentur:* Prohibere quod malum eſt fieri; permittere vel quædam licita, ut præmium petere, vel quædam illicita &c.

C. IV. *Quod ſit officium Legis.*

OMnis autem lex aut permittit aliquid, ut vir fortis petat præmium: aut vetat, ut ſacrarum virginum nuptias nulli petere liceat: aut punit, ut qui cædem fecerit, capite plectatur: ejus enim præmio, aut pœna vita moderatur humana: divina 1 autem præcipit *e*, ut: *Diliges Dominum Deum tuum.*

C. R. ❡ 1 Divina] *Hinc uſque ad finem non ſunt in codicibus*

a *al. Satura. Iſidor. ibid. cap.* 16. b *Iſid. ibid. c.* 17. c *Iſid. ibid.* d *pravum quicquid*) *orig.* e *Deut.* 6.

bus [illegible]: utque in aliquot exemplaribus Vaticanis Gratiani. In aliis vero, omiſſa vo e, divina, legitur, aut præcipit, ut diliges Dominum Deum tuum.

DISTINCTIO IV.

1 ps. Cauſa vera conſtitutionis legum eſt, humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrenare, ſicut in eod. l. 5. cap. 20. Iſid. teſtatur, dicens:

C. I. *Quare leges factæ ſint.*

FActæ ſunt autem leges, ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur audacia, & nocendi facultas.

2 ps. Gratian. Præterea in ipſa conſtitutione legum maxime qualitas conſtituendarum eſt obſervanda, ut contineant in ſe honeſtatem, juſtitiam, poſſibilitatem, convenientiam, & cætera, quæ in eod. lib. Iſidor. enumerat, dicens:

C. II. *Qualis debeat eſſe Lex.*

ERit a autem Lex honeſta, juſta, poſſibilis, ſecundum naturam, ſecundum patriæ conſuetudinem, loco temporique conveniens, neceſſaria, utilis, manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captionem 1 contineat, nullo privato commodo, ſed pro communi civium utilitate conſcripta.

Corr. R. ¶ 1 In captionem] Antea legebatur, in cautum captione. Reſtituta eſt vera lectio ex codicibus Iſidori manuſcriptis lib. 5. cap. 21. & ex impreſſis etiam lib. 2. c. 10. ubi eadem ſcribuntur, portimque ex antiquis Gratiani exemplaribus, a quibus abeſt dictio, cautum. Simili vero locutione utitur Paulus l. 5. ſentent. tit. 33. c. 2. Ne quis, inquit, in captionem verborum in cavendo incidat.

3 ps. Grat. Ideo autem in ipſa conſtitutione iſta conſideranda ſunt, quia cum leges inſtitutæ fuerint, non erit liberum judicare de ipſis, ſed oportebit judicare ſecundum ipſas.

C. III. *De legibus tunc eſt judicandum, cum inſtituuntur, non cum inſtituta ſunt.*

Unde Auguſtinus ait in lib. de vera Religione, c. 31.

IN b iſtis temporalibus legibus, quanquam de his homines judicent, cum eas inſtituunt: tamen cum fuerint inſtitutæ & firmatæ, non licebit judici de ipſis judicare, ſed ſecundum ipſas.

Gratian. Leges inſtituuntur, cum promulgantur: firmantur, cum moribus utentium approbantur. Sicut enim moribus utentium in contrarium, nonnullæ leges hodie abrogatæ ſunt; ita moribus utentium ipſæ leges confirmantur. Unde illud Teleſphori Papæ (qui decrevit, ut generaliter clerici a quinquageſima 1 a carnibus & deliciis jejunent) quia moribus utentium approbatum non eſt, aliter agentes tranſgreſſionis reos non arguit.

Corr. R. ¶. 1 Quinquageſima] Poſt hoc verbum in codicibus impreſſis ſequebatur, jejunandi propoſitum ſuſciperent, & a carnibus, & deliciis abſtinerent: ſed omnes fere manuſcripti habent eo modo, quo reſtitutum eſt.

C. IV. *Septem hebdomadibus a carne, & deliciis ante Paſcha Clerici abſtineant.*

Teleſphorus urbis Romæ Epiſcopus omnibus Epiſcopis, epiſt. un.

STatuimus, c ut ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes Clerici in ſortem Domini vocati a carne d jejunent: quia ſicut diſcreta debet eſſe vita Clericorum a Laicorum converſatione, ita & in jejunio debet eſſe diſcretio, & infra. Has ergo ſeptem hebdomadas omnes Clerici a carne & deliciis jejunent, & hymnis, & vigiliis, atque orationibus Domino inhærere die noctuque ſtudeant.

C. V. *Septimam hebdomadam Teleſphorus Quadrageſimæ addit.*

Item Ambroſius in lib. ſermonum 1.

QUadrageſima ſex ſeptimanas habet, cui addit Teleſphorus Pontifex ſeptimam hebdomadam, & vocatum eſt hoc tempus Quinquageſima.

a Ivo par. 4. c. 168. Pann. l. 2. c. 142. b Ivo par. 4. c. 169. Pann. l. 2. c. 143. c Ivo par. 4. c. 25. Pann. l. 2. c. 174. d al. carne & deliciis.

Correct. Rom. ¶ 1. Sermonum] Inventi ſunt Romæ in Bibliotheca Vaticana, & Mediolani in Bibliotheca Monaſterii S. Ambroſii Sermones aliquot manuſcripti, Ambroſii nomen præferentes, inter quos eſt ſermo de Sexageſima, cujus initium eſt: Adeſt tempus; unde hoc caput ſumptum eſt.

Grat. Quod ſimiliter de eo capitulo eſt intelligendum, quod B. Gregorius Auguſtino Anglorum Epiſcopo ſcribit, dicens.

C. VI. *A Quinquageſima jejunandi propoſitum ſumant, quos Eccleſiaſtici gradus dignitas exornat.*

DEnique a Sacerdotes, & Diaconi, & reliqui omnes, quos dignitas eccleſiaſtici gradus exornat, a quinquageſima propoſitum jejunandi ſuſcipiant, quo & aliquid ad penſum ſanctæ inſtitutionis adjiciant, & eorum, qui in laicali ordine conſiſtunt, obſervantiam ſicut loco, ita religione præcellant. §. 1. De ipſa vero die Dominica hæſitamus, quidnam dicendum ſit: cum omnes Laici & Seculares illa die plus ſolito cæteris diebus accuratius cibos carnium appetant: & niſi nova quadam aviditate uſque ad medias noctes ſe ingurgitent, non aliter ſe hujus ſacri temporis obſervationem ſuſcipere putant: quod utique non rationi, ſed voluptati, imo cuidam mentis cæcitati adſcribendum eſt: unde nec a tali conſuetudine averti poſſunt: & ideo cum venia ſuo ingenio relinquendi ſunt, ne forte pejores exiſtant, ſi a tali conſuetudine prohibeantur. Ut enim ait Salomon: b Qui multum emungit, elicit ſanguinem. Et poſt pauca. §. 2. Par autem eſt, ut quibus diebus a carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoque, quæ ſementinam c carnis trahunt originem, jejunemus: a lacte videlicet, caſeo, & ovis. Et poſt pauca. §. 3. Cæterum piſcium eſus ita Chriſtiano relinquitur, ut hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui a carne abſtinet, nequaquam ſumptuoſiora marinarum belluarum convivia præparet. §. 4. Vinum quoque ita bibere permittitur d, ut ebrietatem omnino fugiamus: alioqui reſtat, ut omnia, quæ corpori libent, ſimiliter faciamus.

4 ps. Grat. Hæc etſi legibus conſtituta ſunt, tamen quia communi uſu approbata non ſunt, ſe non obſervantes tranſgreſſionis reos non arguunt: alioquin e his non obedientes proprio privarentur honore; cum illi, qui ſacris neſciunt obedire canonibus, penitus officio jubeantur carere ſuſcepto: niſi forte quis dicat, hæc non decernendo eſſe ſtatuta, ſed exhortando conſcripta. Decretum vero neceſſitatem facit: exhortatio autem liberam voluntatem excitat.

DISTINCTIO V.

1 ps. HEc, quæ de privilegiis, & cæteris infra poſitis ſcripta ſunt, tam ſecularibus, quam Eccleſiaſticis legibus conveniunt. Nunc 1 ad differentiam naturalis juris & cæterorum revertamur. §. 1. Naturale jus inter omnia primatum obtinet tempore & dignitate. Cœpit enim ab exordio rationalis creaturæ, nec variatur tempore, ſed immutabile permanet. §. 2. Sed cum naturale jus in lege & Evangelio ſupra dicatur eſſe comprehenſum, quædam autem contraria his, quæ in lege ſtatuta ſunt, nunc inveniantur conceſſa, non videtur jus naturale immutabile permanere. In lege f namque præcipiebatur, ut mulier, ſi maſculum pareret, quadraginta; ſi vero fœminam, octuaginta diebus a templi ceſſaret ingreſſu: nunc autem ſtatim poſt partum Eccleſiam ingredi non prohibetur. Item g mulier, quæ menſtrua patitur, ex lege immunda eſſe reputabatur: nunc autem nec ſtatim intrare Eccleſiam, nec ſacræ communionis myſteria percipere: ſicut nec illa, quæ parit, vel illud, quod gignitur, ſtatim poſt partum baptizari prohibetur.

Cor. R. ¶ 1 Nunc ad differentiam] In vulgatis legebatur.

a Ivo par. 4. cap. 29. b Proverb. 30. c. al. ſementivam. d al. permittimur. e Ex Gregor. infr. 25. q. 1. c. hæc conſona. f Levit. 12. g. Ibid. 15.

Digitized by Google

Nunc autem ad doctrinam ... *ex veſtigiis conciliis,& ex principio diſt.* 15. *ubi hæc reperitur*.

C. I. PALEA. 1.

Unde eidem Auguſtino Anglorum Epiſcopo Gregorius *a ſcribis dicens*.

CUm enixa fuerit mulier, poſt quot dies intrare Eccleſiam debeat, Teſtamenti Veteris præceptione didiciſti: quia pro maſculo xxxiii. pro fœmina vero lxvi. diebus debet abſtinere, quod tamen ſciendum, quia in myſterio accipitur.

Corr. R. ℊ 1. Palea]. *De Paleis univerſe in Præfatione dictum eſt. Hæc vero, cui primum præponitur nomen Paleæ, habetur etiam in manuſcriptis exemplaribus (exceptis duobus Vaticanis) & in quatuor conjunctum eſt cum ſequenti capite.* Si mulier. *addita ad illius initium voce*, Nam: *quemadmodum eſt apud Gregorium*.

C. II. *Mulier enixa gratias actura Eccleſiam intrare hora eadem non prohibetur*.

SI *b* mulier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Eccleſiam, nullo pondere peccati gravatur: voluptas etenim carnis, non dolor in culpa eſt. In carnis autem commiſtione voluptas eſt: in prolis vero partu dolor & gemitus. Unde ipſi primæ matri omnium dicitur: *d In doloribus paries*. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare Eccleſiam, ipſam ei pœnam ſuam in culpam deputamus.

C. III. *Mulierem enixam, vel quod ab ea genitum fuerit, eadem hora nihil prohibet baptizari*.

Idem *ad eundem*.

BAptizari *e* autem vel enixam mulierem, vel hoc, quod genuerit, ſi periculo mortis urgetur, vel ipſa hora eadem, qua gignit, vel hoc, quod gignitur, eadem, qua natum eſt, nullo modo prohibentur: quia *1* ſicut ſancti myſterii gratia viventibus,atque diſcernentibus cum magna diſcretione providenda eſt: ita quibus mors imminet, ſine ulla dilatione offerenda eſt: ne, dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis myſterium quæritur, interveniente paululum mora, inveniri non valeat, qui redimatur.

Correct. Rom. ℊ 1 Quia ſicut] *Hinc uſque ad verb.* Ne dum. *addita ſunt ex B. Gregorio*.

C. IV. *Antequam puer ablactetur, vel mater purificetur, ad ejus concubitum vir non accedat*.

Idem.

AD *f* ejus vero concubitum vir ſuus accedere non debet, quouſque qui gignitur, ablactetur. Prava autem in conjugatorum moribus conſuetudo ſurrexit, ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant. eoſque aliis mulieribus ad nutriendum tradant: quod videlicet ex ſola cauſa *g* incontinentiæ videtur inventum: quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare, quos gignunt. Hæ itaque, quæ filios ſuos ex prava conſuetudine aliis ad nutriendum tradent, niſi purgationis tempus prius tranſierit, *h* viris ſuis non debent admiſceri: quippe cum & ſine partus cauſa, cum in conſuetis menſtruis detinentur, viris ſuis miſceri prohibeantur: ita ut morte lex *i* ſacra feriat, ſi quis vir ad menſtruatam mulierem accedat. §. 1. Quæ tamen mulier, dum ex conſuetudine menſtrua patitur, prohiberi Eccleſiam intrare non debet, quia ei naturæ ſuperfluitas in culpam non debet imputari: & per hoc, quod invita patitur, juſtum non eſt, ut Eccleſiæ ingreſſu privetur: Novimus *K* namque, quod mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur, poſt tergum Domini veniens, *a* veſtimenti ejus fimbriam tetigit, atque ſtatim ab ea ſua infirmitas receſſit. Si ergo in fluxu ſanguinis poſita, laudabiliter potuit Domini veſtimentum tangere, cur, quæ menſtruum ſanguinis patitur, ei non liceat Domini Eccleſiam intrare? *& infra*. Si igitur bene præſumpſit, quæ veſtimentum Domini in languore poſita tetigit, quod uni perſonæ infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ ſuæ vitio infirmantur? §. 2. Sanctæ quoque communionis myſterium in eiſdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non præſumit, laudanda eſt; ſed ſi percipiat, non judicanda. Bonarum quippe mentium eſt, ibi etiam (aliquo *b* modo) culpas ſuas agnoſcere, ubi culpa non eſt: quia ſæpe ſine culpa agitur, quod venit ex culpa. Unde etiam cum eſurimus, ſine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum eſt, ut eſuriremus.

DISTINCTIO VI.

Q*Uia vero de naturæ ſuperfluitate ſermo cœpit haberi, quæritur, an poſt illuſionem, quæ per ſomnium ſolet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat; vel ſi Sacerdos ſit, ſacra myſteria celebrare*.

C. I. *De multiplici genere illuſionis*.

De his ita ſcribit B Gregorius *c Auguſt. Anglorum Epiſcopo, reſp.* 11.

TEſtamentum veteris legis hunc pollutum Domino dicit, & niſi lotum aqua, etiam uſque ad veſperam *d* intrare Eccleſiam non concedit. Quod *e* tamen aliter intelligens populus ſpiritualis, quaſi per ſomnium eum illudi reputat, qui tentatus immunditia, veris *1* imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lavandus eſt aqua, ut culpam cogitationis lacrymis abluat: & niſi prius ignis tentationis receſſerit, reum ſe quaſi uſque ad veſperam cognoſcat. §. 1. Sed eſt in eadem illuſione valde neceſſaria diſcretio, qua *f* ſubtiliter penſari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. §. 2. Et quidem, cum ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate evenerit, omnimodo hæc illuſio non eſt timenda, quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt, quam feciſſe. §. 3. Cum vero ultra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen uſque ad prohibitionem percipiendi ſacri myſterii, vel Miſſarum ſolemnia celebrandi, cum fortaſſe aut feſtus dies exigit, aut exhibere *g* myſterium pro eo, quod Sacerdos alius in loco deeſt, ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi adſunt alii, qui implere myſterium valeant, illuſio per crapulam facta, a perceptione ſacri myſterii prohibere non debet, ſed ab immolatione ſacri myſterii abſtinere, *h* ut arbitror, humiliter debet, ſi *2* tamen dormientem turpi imaginatione illuſio non concuſſerit. Nam ſunt, quibus ita plerunque illuſio naſcitur, ut eorum animus etiam in ſomno corporis poſitus, non fœdetur turpibus imaginationibus. Qua in re unum ibi oſtenditur, quod ipſa mens rea non ſit tunc. *3* ſed ſuo judicio penitus libera, cum ſe, etſi dormienti nihil meminit vidiſſe, tamen in vigiliis corporis meminit in ingluviem cecidiſſe. §. 4. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis, oritur illuſio in mente dormientis, patet animo ſuus reatus. Videt enim, a qua radice inquinatio illa proceſſerit: quia *i* quod cogitavit

a *cap.* 10. *ad interrogata Aug. Anglorum Epiſcopi*. b *Gregorius ibidem continenter. Beda lib.* 1. *de hiſt. Angl. c.* 27. *Nicolaus ad conſulta Bulgarorum, cap.* 68. c *nam in prolis prolatione gemitus.*) *orig.* d *Gen.* 3. e *Greg. ibid. continenter. Burch. lib.* 4 *c.* 32. *Ivo par.* 1. *c.* 62. f *Greg. ibid. continenter. Nicolaus ad conſulta Bulg. c.* 68. *Beda lib.* 1. *de hiſt. Angl. c.* 27. *Ivo par.* 8. *c.* 88. g *al. carnis incontinentia*. h *tranſierint.*) *orig.* i *Levit.* 15. K *Matth.* 9.

a *al. humiliter veniens*. b *additæ ſunt iſtæ duæ voces ex B. Greg. & Beda*. c *ex* 11. *interrogatione Aug. Anglorum Epiſcopi. Beda l.* 1. *hiſt. Anglor. c.* 27. *Burch. l.* 5. *cap.* 43. *Ivo par.* 2. *c.* 52. *Pan. l.* 1. *c.* 150. *Polyc. l.* 3. *tit.* 16. d *al. veſperum*. e *paulo aliter in original. & apud cæteras collectores*, f *al. quia. Ivo par.* 9. *c.* 111. g *al. exhiberi*. h *al. abſtineri*. i *al. qui*.

Digitized by Google

gitavit ſciens, hoc pertulit neſciens, & 4 propter talem pollutionem a ſacro myſterio ea die abſtinere oportet.

Correct. Rom. § 1 Veris] *In pleriſque codicibus B. Gregorii, & apud Bedam, & in collectione Conciliorum Coloniæ 1530. impreſſa, legitur* variis*: in aliquibus vero B. Gregorii codicibus* variis*: ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

§ 2 Si tamen] *In codicibus B. Gregorii, & apud Bedam eſt,* ſi tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concuſſerit. *In collectione vero Iſidori etiam manuſcripta:* ſi tamen animum dormientis turpes imaginationes concuſſerunt: *quem ſenſum retinet etiam lectio Pannormiæ: nam Burchardus, & Ivo parum ab originali diſcrepant.*

§ 3 Non ſit tunc, ſed ſuo] *Omnia fere Gratiani manuſcripta exemplaria habent,* vel ſuo: *Ceterum magna hoc loco eſt inter ceteros collectores, & Bedam & B. Gregorii codices varietas. In collectione Iſidori etiam manuſcripta eſt,* qua in re unum ibi oſtenditur, ipſa mens non rea, nec tamen ſuo judicio libera. *Verum ob codicum varietatem nihil eſt in contextu mutatum.*

§ 4 Et propter] *Hæc uſque ad finem, neque in codicibus B. Gregorii, neque apud Bedam, neque in tribus vetuſtis Gratiani exemplaribus habentur. Sunt tamen apud Burchardum, & Ivonem, & Pannormitam, & Polycarpum.*

C. II. *Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione ſolum, ſed delectatione & conſenſu.*

PALEA. 1.

SEd a penſandum eſt, ipſa cogitatio utrum in ſuggeſtione, an delectatione, vel (quod majus eſt) peccati conſenſu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, videlicet ſuggeſtione, delectatione, conſenſu: ſuggeſtio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum; quia & b primo culpam ſerpens ſuggeſſit, Eva velut caro delectata eſt, Adam velut ſpiritus conſenſit. §. 1. Et neceſſaria eſt magna diſcretio, ut inter ſuggeſtionem 2, delectationem, & conſenſum judex ſui animus præſideat. Cum enim malignus ſpiritus peccatum ſuggerit in mente, ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omnimodo perpetratum non eſt: cum vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit naſci: ſi autem etiam ad conſenſionem ex deliberatione deſcendit, tunc peccatum cognoſcitur perfici. In ſuggeſtione igitur peccati ſemen eſt, in delectatione fit nutrimentum, in conſenſu perfectio. §. 2. Et ſæpe contingit, ut hoc, quod malignus ſpiritus ſeminat in cogitatione, caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectationi conſentiat. Et cum caro ſine anima delectari nequeat, ipſe tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur invitus, ut ei ex ratione contradicat, nec conſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit, ſed ligatum ſe vehementer ingemiſcat. Unde & ille cœleſtis exercitus præcipuus miles gemebat, dicens: c *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege d peccati, quæ eſt in membris meis.* Si autem 3 captivus erat, minime repugnabat: quapropter & captivus erat, & repugnabat. Igitur legi mentis ejus lex, quæ in membris eſt, repugnabat: ſi autem repugnabat, captivus non erat. Ecce itaque homo eſt (ut ita dixerim) captivus, & liber: liber ex juſtitia, quam diligit; captivus ex delectatione, quam portat invitus.

Corr. R. § 1 Palea] *Abeſt hæc Palea non ſolum a primo & decimo Vaticanis, verum & ab aliis, quæ aliquas Paleas habent. Rubrica autem abeſt ab omnibus. In quibus enim caput hoc reperitur, conjuncte ponitur cum ſuperiore, quemadmodum etiam apud Burchardum, & Ivonem.*

§ 2 Suggeſtionem] *Sic emendatum eſt ex originali, a quo parum diſcrepat Ivo: ante legebatur,* & neceſſaria eſt magna

a *Beda ibid. Burch. l. 5. c. 43. Ivo par. 2. c. 52.* b *al.* cum primum. c *Rom. 7.* d *al.* ad legem.

diſcretio inter ſuggeſtionem, & delectationem, & inter delectationem, atque conſenſum, judicem ſui faciat animum præſidem. *Burchard.* judicem ſui præſidere animum. *Reliqua fere ut Gratianus. Apud Bedam vero,* & inter ſuggeſtionem, atque delectationem, inter delectationem, & conſenſum judex ſui animus præſideat. *In collectione Iſidori,* & neceſſariſſima eſt magna diſcretione inter ſuggeſtionem, & delectationem, atque conſenſum judicem ſui prodere animum.

§ 3 Si autem] *Magna etiam hoc loco codicum varietas eſt. Breviſſima, & ſatis integra lectio eſt in codice epiſtolarum B. Gregorii, olim Lutetiæ impreſſo.* Si autem captivus erat, minime pugnabat: pugnabat autem, quapropter captivus non erat. Ecce itaque, &c.

C. III. *Quando ſit peccatum nocturnis imaginibus illudi.*

Item Iſidorus *lib. 3. ſententiarum, de ſummo bono, cap. 6.*

NOn a eſt peccatum, quando nolentes imaginibus nocturnis illudimur: ſed tunc eſt peccatum, ſi, antequam illudantur, cogitationis affectibus prævenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate geſſimus, ſæpe dormientibus in animo apparent, ſed innoxiæ, ſi non concupiſcendo occurrunt. §. 1. Qui nocturna illuſione polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum ſeſe ſentiat inquinatum, tamen hoc, ut tentaretur, culpæ ſuæ tribuat, ſuamque immunditiam ſtatim fletibus tergat.

Gratian. *Illis itaque* b *reſpondetur. In lege, & in Evangelio naturale jus continetur, non tamen quæcunque in Lege, & Evangelio inveniuntur, naturali juri cohærere probantur. Sunt enim in Lege quædam moralia præcepta, ut* Non occides, *&c. quædam myſtica, utpote ſacrificiorum præcepta, ut de agno, & alia ſimilia his. Moralia mandata ad naturale jus ſpectant, atque ideo nullam mutabilitatem recepiſſe monſtrantur. Myſtica vero, quantum ad ſuperficiem, a naturali jure probantur aliena: quantum ad moralem intelligentiam inveniuntur ſibi annexa, ac per hoc, etſi ſecundum ſuperficiem videantur eſſe mutata, tamen ſecundum moralem intelligentiam mutabilitatem neſcire probantur. §. 2. Naturale ergo jus ab exordio rationalis creaturæ incipiens, ut ſupra dictum eſt, manet immobile. Jus vero conſuetudinis poſt naturalem legem exordium habuit, ex quo homines convenientes in unum cœperunt ſimul habitare, quod ex eo tempore factum creditur, ex quo Cain* c *civitatem ædificaſſe legitur: quod cum diluvio* d *propter hominum raritatem fere videatur extinctum, poſtea a tempore Nemroth reparatum, ſive potius immutatum exiſtimatur, cum ipſe ſimul cum aliis alios cœpit opprimere, alii ſua imbecillitate ejus ditioni cœperunt eſſe ſubjecti, unde in Geneſi* e *legitur de eo:* Cœpit Nemroth robuſtus venator eſſe coram Domino 1, *id eſt,* 1 *hominum oppreſſor & extinctor, quos etiam ad turrim ædificandam allexit.*

Corr. R. § 1 Id eſt] *Gloſſa ordinaria ad iſtum locum ex Alcuino ita habet:* id eſt, hominum oppreſſor & extinctor: quos allexit, ut turrim contra Deum conſtruerent.

DISTINCTIO VII.

1 JUs autem conſtitutionis cœpit a juſtificationibus, quas Dominus tradidit Moyſi f dicens: Si emeris ſervum Hebræum, &c.

ps

C. I. *De conditoribus Legum.*

Unde Iſidorus *in lib. 5. Etym. c. 1. ait.*

MOyſes gentis Hebrææ primus omnium divinas leges ſacris literis explicavit. Phoroneus Rex Græcis primus leges judiciaque conſtituit. Mercurius Triſmegiſtus primus leges Ægyptiis tradidit. Solon primus leges Athenienſibus dedit. Lycurgus primus Lacedæmoniis jura ex Apollinis auctoritate confinxit. Numa Pompilius, qui Romulo ſucceſſit in regno, primus leges Romanas edidit. Deinde, cum populus ſeditioſos ma-

a *Ivo p. 9. c. 112.* b *al.* ita. c *Geneſ. 4.* d *Geneſ. 7.* e *Geneſ. 10.* f *Exod. 21.*

a magiſtratus ferre non poſſet, Decemviros legibus ſcribendis creavit, qui leges ex libris Solonis in Latinum ſermonem tranſlatas, XII. tabulis expoſuerunt.

C. II. *Nomina eorum, qui leges XII. tabularum expoſuerunt.*

FUerunt *b* autem hi, App. Claudius, T. Genueius, P. Seſtius, Sp. Veturius, C. Julius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Poſthumius. Hi Decemviri legum conſcribendarum electi ſunt. Leges autem redigere in libris *c* primus conſul Pompejus inſtituere voluit: ſed non perſeveravit obtrectatorum metu. Deinde Cæſar cœpit id facere, ſed ante interſectus eſt. Paulatim autem antiquæ leges vetuſtate, atque incuria obſoleverunt, *d* quarum etſi nullus jam uſus eſt, notitia tamen neceſſaria videtur. Novæ leges a Conſtantino Cæſare cœperunt, & reliquis ſuccedentibus: eratque permiſtæ, & inordinatæ. Poſtea *e* Theodoſius minor *f* Auguſtus, ad ſimilitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum conſtitutionum a Conſtantini temporibus, ſub proprio cujuſque Imperatoris titulo diſpoſuit, quem a ſuo nomine Theodoſianum vocavit.

DISTINCTIO VIII.

1 ps DIffert autem jus naturale *g* a conſuetudine, & conſtitutione. *Nam jure naturali omnia ſunt communia omnibus: quod non ſolum inter eos ſervatum creditur, de quibus legitur* h: Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una, *&c. verum etiam precedenti tempore a Philoſophis traditum invenitur. Unde apud Platonem illa civitas juſtiſſime ordinata traditur, in qua quiſque proprios neſcit affectus. Jure vero conſuetudinis, vel conſtitutionis hoc meum eſt, illud alterius.*

C. I. *Jure divino, omnia ſunt communia omnibus: jure vero conſtitutionis, hoc meum, illud alterius eſt.*

Unde Auguſtinus *ait, tract. 6. ad c. 1. Joannis.*

QUo *i* jure defendis villas Eccleſiæ 1? divino, an humano? Divinum jus in ſcripturis habemus, humanum jus in legibus Regum. Unde quiſque poſſidet, quod poſſidet? Nonne jure humano? Nam jure divino *Domini* K *eſt terra, & plenitudo ejus.* Pauperes & divites Deus de *l* uno limo fecit, & pauperes & divites una terra ſupportat. Jure tamen humano dicitur *m*, hæc villa mea eſt, hæc domus mea, hic ſervus meus eſt. Jura *n* autem humana, Jura Imperatorum ſunt: quare? Quia ipſa jura humana per Imperatores & Reges ſeculi Deus diſtribuit generi humano. *Item ibidem paulo inferius.* §. 1. Tolle a jura imperatorum, & quis audet dicere, mea eſt illa villa, aut meus eſt ille ſervus, aut domus hæc mea eſt? Si autem, ut teneantur iſta ab hominibus, Regum jura fecerunt, vultis, ut reticeamus leges, ut gaudeatis, &c. *Item ibidem paucis interjectis.* §. 2. Legantur leges *o*, ubi manifeſte præceperunt Imperatores, eos *p*, qui præter Eccleſiæ Catholicæ communionem uſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine Eccleſiæ audeant poſſidere. §. 3. Sed quid nobis & Imperatori? Sed jam dixi, de jure humano agitur. Et tamen Apoſtolus *q* voluit ſerviri Regibus, voluit honorari Reges, & dixit: *Regem reveremini.* Nolite dicere, quid mihi, & Regi? Quid tibi ergo & poſſeſſioni? Per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones. Dixiſti, quid mihi & Regi? Noli dicere poſſeſſiones tuas, quia ipſa *r* jura humana renunciaſti, quibus poſſidentur poſſeſſiones.

a *al. ſeditiiſus.* b *Iſidorus ibidem continetur.* c *al. libros.* d *exoleverunt) orig.* e *Ivo p. 4. c. 170. Pann. l. 2. c. 144.* f *al. junior.* g *al. natura* h *Actar. 4.* i *Anſel. l. 12. c. 62. Ivo p. 3. c. 194. Pann. l. 2. c. 63.* K *Pſal. 23.* l *Gen. 2.* m *dicit.) orig.* n *Jure ergo humano, jure Imperatorum: Quare?) orig.* o *Cod. lib. 1. tit. 5. l. 4. & Cod. Theod. 16. tit. 5. l. 43. 52. 54.* p *al. ut.* q *2. Pet. 2.* r *al. ad ipſa) orig. & Ivo.*

Correct. Rom. ¶ 1 Eccleſiæ) *Hæc dictio non eſt apud B. Auguſtinum. Nam ibi agit contra Donatiſtas, qui legibus Imperatorum villas ſibi ademptas, & Eccleſiæ catholicæ attributas eſſe querebantur. Quare, cum Donatiſtæ dicerent,* villas noſtras tulerunt: fundos noſtros tulerunt: *ut eos ipſe convincat, nullum jus in illis habuiſſe, aut habere, quibuſdam præpoſitis, addit iſta:* Quo jure defendis villas? divino, &c. *Et infra 11. q. 1. c. ſi quæ cauſæ. ubi Gratianus citat initium hujus capitis, iſta dictio,* Eccleſiæ, *non habetur. Eſt tamen apud Anſelmum, Ivonem, & in Pannormia, locis indicatis.*

¶ 2 Tolle] *Quoniam gloſſa obſtitit, ne omnia emendarentur, aut adderentur, quæcunque addenda videbantur, placuit integrum apponere locum B. Auguſtini. Apud ipſum igitur poſt ver.* humano, *antecedentis paragraphi, hæc ſequuntur:* Vultis legamus leges Imperatorum, & ſecundum ipſas agamus de villis? Si jure humano vultis poſſidere, recitemus leges Imperatorum; videamus, ſi aliquid voluerint ab hæreticis poſſideri. Sed quid mihi eſt Imperator? Secundum jus ipſius poſſides terram. Aut tolle jura Imperatorum, & quis audet dicere, mea eſt illa villa, aut meus eſt ille ſervus, aut domus hæc mea eſt? Si autem ut teneantur iſta ab hominibus, jura acceperunt Regum, vultis recitemus leges, ut gaudeatis, quia vel unum horum habetis, & non imputetis, niſi manſuetudini columbæ, quia vel ibi vobis permittitur permanere? Leguntur enim leges manifeſtæ, ubi præceperunt Imperatores, &c.

2 pars. Grat. *Dignitate vero jus naturale ſimpliciter prævalet conſuetudini, & conſtitutioni. Quæcunque enim vel moribus recepta ſunt, vel reſcriptis comprehenſa, ſi naturali juri fuerint adverſa, vana & irrita habenda ſunt.*

C. II. *Adverſus naturale jus nulli quicquam agere licet.*

Unde Auguſtinus *ait, lib. 3. confeſſ. c. 8.*

QUæ *a* contra mores hominum ſunt flagitia, pro morum diverſitate vitanda ſunt, ut pactum inter ſe civitatis, aut gentis conſuetudine, vel lege firmatum, nulla civis, aut peregrini libidine violetur. Turpis enim omnis pars eſt ſuo univerſo non congruens. §. 1. Cum autem Deus aliquid contra morem, aut pactum quorumlibet jubet, etſi nunquam ibi factum eſt, faciendum eſt; & ſi omiſſum, inſtaurandum eſt; & ſi inſtitutum non erat, inſtituendum eſt. §. 2. Si enim Regi licet in civitate, cui *b* regnat, jubere aliquid, quod neque ante illum quiſquam, nec ipſe unquam juſſerat, & non contra ſocietatem civitatis ejus obtemperatur, imo contra ſocietatem non obtemperatur: (generale quippe pactum eſt ſocietatis humanæ, obedire Regibus ſuis:) quanto magis Deo regnatori univerſæ creaturæ ſuæ, ad ea, quæ juſſerit, ſine dubitatione ſerviendum eſt? Sicut enim in poteſtatibus ſocietatis humanæ major poteſtas minori ad obediendum præponitur, ita Deus omnibus.

C. III. *Radicitus eſt evellenda pernicioſa conſuetudo.*

Item Nicolaus *Papa Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt ex epiſtola Nicolai, quæ incipit,* Epiſtolam Beatitudinis tuæ: *extatque una cum aliis ejuſdem, & aliorum Pontificum epiſtolis manuſcriptis Romæ, in Bibliotheca Monaſterii Dominicanorum, ex qua hoc caput emendatum eſt.*

MAla *c* conſuetudo, quæ non minus, quam pernicioſa corruptela vitanda eſt, niſi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis aſſumitur, & incipiunt prævaricationes, & variæ *d* præſumptiones, celerrime non compreſſæ, pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari.

C. IV.

a *Ivo p. 4. c. 178.* b *al. in aqua.* c *Ivo p. 4. c. 203. Pann. l. 2. c. 28.* d *al. vana.*

Digitized by Google

C. IV. *Veritati, & rationi conſuetudo eſt poſtponenda.*
Item Auguſtinus *lib.* 3. *de Baptiſmo, contra Donatiſtas, cap.* 6. a

VEritate *b* manifeſtata, cedat conſuetudo veritati: plane reſpondeo, quis dubitet veritati manifeſtatæ debere conſuetudinem cedere? *Item* c. Nemo conſuetudinem rationi, & veritati præponat, quia conſuetudinem ratio, & veritas ſemper excludit.

C. V. *Quælibet conſuetudo veritati eſt poſtponenda.*
Item Gregorius 1 *Wimundo* d *Averſano Epiſcopo.*

SI e conſuetudinem fortaſſis opponas, advertendum eſt, quod Dominus dicit *f*: *Ego ſum veritas, & vita.* Non dixit, Ego ſum conſuetudo, ſed veritas. §. 1. Et certe [ut Beati Cypriani *g* utamur ſententia] quælibet conſuetudo, quantumvis vetuſta, quantumvis vulgata, veritati omnino eſt poſtponenda, & uſus, qui veritati eſt contrarius, abolendus.

Corr. R. ¶ 1 Gregorius] *In aliquot manuſcriptis, & apud Ivonem eſt*, Gregorius VII. *In hujus Pontificatu Guitmundus Averſanus Epiſcopus ſcripſit de corpore, & ſanguine Domini contra Berengarium, qui liber extat.*

C. VI. *Veritate revelata, conſuetudinem ſibi cedere oportet.*
Item Auguſtin. *lib.* 3. *de Baptiſmo, contra Donatiſtas, cap.* 5. h

QUi *i* contempta veritate præſumit conſuetudinem ſequi, aut circa fratres invidus eſt, & malignus, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus eſt, cujus inſpiratione Eccleſia ejus inſtruitur, *& infra* K. In Evangelio *l* Dominus, *Ego ſum*, inquit, *veritas*: non dixit, ego ſum conſuetudo. Itaque veritate manifeſta, cedat conſuetudo veritati, *& infra.* Revelatione facta veritatis, cedat *m* conſuetudo 1 veritati: quia & Petrus *n*, qui prius circumcidebat, ceſſit Paulo veritatem prædicanti. *& infra.* o Cum Chriſtus veritas ſit, magis veritatem, quam conſuetudinem ſequi debemus, quia a conſuetudinem ratio, & veritas ſemper excludit. p

Corr. R. ¶ 1 Cedat conſuetudo] *Apud B. Auguſtinum, & Ivonem, & in Pannormia legitur*, cedat error. *Sed vere B. Auguſtinus ex ipſiuſmet Zoſimi verbis colligit, quod ille errorem appellabat, fuiſſe conſuetudinem. Ita enim reſpondet*: Noluit quidem iſte dicere conſuetudinem, ſed errorem. Veruntamen, eum dicit: quia & Petrus, qui prius circumcidebat, ceſſit Paulo veritatem prædicanti, ſatis indicat, quod aliud etiam de Baptiſmo fieri ſolebat.

¶ 2 Quia conſuetudinem] *Verba hæc uſque ad finem, apud Ivonem, & Gratianum ſatis commode hic adnectuntur, repetita ex verbis Felicis, quæ referuntur ſupra, c.* veritate.

C. VII. *Conſuetudo rationi fruſtra opponitur.* Idem *in lib.* 4. *de Baptiſmo, contra Donatiſtas, cap.* 5.

FRuſtra, inquit *q* quidam, qui ratione vincuntur, conſuetudinem nobis objiciunt, quaſi conſuetudo major ſit veritate, aut non id ſit in ſpiritualibus ſequendum, quod in melius fuerit a Spiritu ſancto revelatum. Hoc *r* plane verum eſt, quia ratio, & veritas conſuetudini præponenda eſt. Sed cum conſuetudini veritas ſuffragatur, nihil oportet firmius retineri.

a *Sub perſona Liboſi Vagenſis* b *Ivo p.* 4. *c.* 208. *Pann. l.* 2. *cap.* 165. *Infra ead. c. qui contempta.* c *Ibid. e.* 8. *ſub perſona Felicis a Buslacenis.* d *al. Guitmunde* e *Ivo par.* 4. *cap.* 213. *Pann. l.* 2. *c.* 166. f *Joan.* 14. g *Cyprianus in tota illa ſuo Concilio.* h *Sub perſona Caſti Siccenſis.* i *Ivo p.* 4. *c.* 234. K *Ibid. cap.* 6. *ſub perſona Liboſi Vagenſis.* l *Joan.* 14. m *ſupra ea c. veritate.* *Ibid. cap.* 7. *ſub perſona Zoſimi a Taraſſa.* n *Galat.* 2. o *Ibid. cap.* 9. *ſub perſona Honorati a Tucca.* p *ſupra ea. c. veritate.* q *Hic refert B. Auguſtinus verba B. Cypriani in epiſt. ad Jubajanum. Ivo p.* 2. *cap.* 94. *& par.* 4. *c.* 235. r *Hic B. Auguſtinus reſpondet.*

C. VIII. *Rationem conſuetudo impedire non debet.*
Item Cyprianus *in epiſtola ad Pompejum, contra Epiſtolam Stephani.*

COnſuetudo, quæ apud quoſdam obrepſerat, impedire non debet, quo minus veritas prævaleat, & vincat. Nam conſuetudo ſine veritate vetuſtas erroris eſt: propter quod relicto errore ſequamur veritatem, ſcientes, quia & apud Eſdram *a* veritas vicit, ſicut ſcriptum eſt: *Veritas manet, & invaleſcit in æternum, & vivit, & obtinet in ſecula ſeculorum.*

Idem *in epiſt. ad Jubajanum, circa med.*

Ignoſci 1 poteſt ſimpliciter erranti, ſicut de ſeipſo dicit Apoſtolus Paulus *b*, *Qui primo*, inquit, *fui blaſphemus, & perſecutor, & injurioſus: ſed miſericordiam merui, quia ignorans feci.* Poſt inſpirationem vero, & revelationem factam, qui in eo, quod erraverat, perſeverat, prudens & ſciens ſine venia ignorantiæ peccat: præſumptione enim atque obſtinatione quadam nititur, cum ratione ſuperetur.

Correct. Rom. ¶ 1 Ignoſci] *Apud B. Cyprianum legitur*, ignoſci enim poteſt, *& his antecedunt ea, quæ leguntur ſupra* c. fruſtra, *uſque ad ver.* revelatum.

C. IX. *Dei veritatem, non hominum conſuetudinem ſequi oportet.*
Idem *lib.* 2. *ep.* 3. *ad Cæcilium.*

SI *c* ſolus Chriſtus audiendus eſt, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putaverit, ſed *d* quid, qui ante omnes eſt, Chriſtus, prior fecerit. Neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet, ſed Dei veritatem, cum per Eſaiam *e* Prophetam Deus loquatur & dicat: *Sine cauſa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes.*

Gratianus. *Liquido igitur ex præmiſſis apparet, quod conſuetudo naturali juri poſtponitur.*

DISTINCTIO IX.

1 ps QUod autem & conſtitutio naturali juri cedat, multiplici auctoritate probatur.

C. I. *Leges Principum naturali juri prævalere non debent.*

PALEA. 1

Ait enim Auguſtinus *ad Bonifacium Comitem, Epiſt.* 50.

IMperatores, quando pro falſitate contra veritatem conſtituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perſeverantes: quando autem pro veritate contra falſitatem conſtituunt bonas leges, terrentur ſævientes, & corriguntur intelligentes.

§. 1. Quicunque *a* ergo *f* legibus Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande ſupplicium. Quicunque vero legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium.

§. 2. Nam & temporibus Prophetarum omnes Reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec everterunt, quæ contra Dei præcepta fuerant inſtituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & everterunt, ſuper aliorum merita laudantur. Et Rex *g* Nabuchodonoſor, cum ſervus eſſet idolorum, conſtituit ſacrilegam legem, ut ſimulacrum adoraretur, ſed ejus impiæ conſtitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterque fecerunt. Idem *b* tamen Rex, divino correctus miraculo, piam & laudabilem legem pro veritate conſtituit, ut quicumque diceret blaſphemiam in Deum *i* Sidrac, Miſac, & Abdenago, cum domo ſua penitus interiret.

Corr. R. ¶ 1 Palea) *In exemplaribus antiquis Gratiani, in quibus aut nullæ, aut paucæ ſunt Paleæ, hoc loco habetur tantum*

A 4

a *Eſdræ* 3. *&* 4. b 1. *Timoth.* 1. c *Anſelm. lib.* 9. *cap.* 6. d *Matth.* 17. *Hic eſt filius meus, &c.* e *Eſa.* 29. *Matth.* 15. f *Ivo par.* 4. *cap.* 148. *Pann. l.* 2. *cap.* 145. g *Dan.* 3. *Ibid.* i *Deum verum) orig.*

Digitized by Google

tum a verſic. Quicunque, *uſque ad verſ.* Nam & temporibus. *In aliis autem, in quibus ſunt, habetur integrum hoc caput, & ſunt nota Palea. Eſt autem totum in eodem B. Auguſtini loco.*

§ 2 Quicunque) *Commutatus etiam apud Ivonem, & in Pannormia eſt ordo verborum B. Auguſtini, apud quem, qui meretur præmium, priore, qui ſupplicium, poſteriore loco ponitur.*

C. II. *Principes tenentur & ipſi vivere legibus ſuis.*

Item *ex verbis* Iſidori *l. 3. ſententiarum de ſummo bono, c. 53.*

JUſtum *a* eſt, principem legibus obtemperare ſuis. Tunc enim jura ſua ab omnibus cuſtodienda exiſtimet, quando & ipſe illis reverentiam præbet. Principes legibus teneri ſuis, nec in ſe convenit, *b* poſſe damnare jura, quæ in ſubjectis conſtituunt. Juſta eſt enim vocis eorum auctoritas, ſi quod populis prohibent, ſibi licere non patiantur.

Correct. Rom. § *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc non habetur: in aliis vero conjunctum eſt ſuperiori, & non habet rubricam.*

C. III. *Scripturis canonicis Tractatorum literæ deſerviunt.*

Item Auguſtinus *in Prologo libri tertii de Trinitate.*

2 NOli *c* meis literis quaſi canonicis ſcripturis deſervire.
ps Sed in illis, & quod non credebas, cum inveneris, incunctanter crede: in iſtis autem, quod certum *d* non habebas; niſi certum intellexeris, noli firmum *e* tenere.

C. IV. *In Tractatorum opuſculis multa corrigenda inveniuntur.*

Idem *ad Vincentium Victorem, lib. 4. de anima, & ejus origine, cap. 1.*

NEgare *f* non poſſum, nec debeo, ſicut in ipſis majoribus, *g* ita multa eſſe in tam multis opuſculis meis, quæ poſſunt juſto judicio, & nulla temeritate damnari.

C. V. *In ſcriptis canonicis mendacia non admittuntur.*

Idem *ad Hieronymum, epiſt. 19.*

EGo *h* ſolis eis ſcriptorum, *i* qui jam canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremque deferre, ut nullum eorum *K* ſcribendo erraſſe audeam credere: ac ſi aliquid in eis offendero, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quam vel mendoſum eſſe codicem, vel interpretem non aſſecutum eſſe, quod dictum eſt, vel me minime intellexiſſe, non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet ſanctitate, doctrinaque polleant, *l* non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi *s* per alios auctores, vel canonicas, vel probabiles rationes, quod a vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.

Corr. Rom. § s Mihi per alios) *Sic etiam in manuſcriptis, & in gloſſa. Apud B. Auguſtinum eſt,* mihi vel per illos auctores Canonicos, vel probabili ratione: *nec multo ſecus apud Ivonem. Alias vero nonnullas varietates ſatis viſum eſt in margine indicare.*

C. VI. *Libris veterum Hebræa volumina, novis Græca auctoritatem impendunt.*

Idem s

UT veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda eſt, ita novorum Græci ſermonis normam deſiderat.

Corr. Rom. § s Idem] *Verba hujus capitis ſunt B. Hieronymi ad Lucinium Beticum epiſt. 28. ſed mutata non eſt inſcriptio ob gloſſam in verſ. Græc. ſer.*

C. VII. *Nihil auctoritatis canonicis remanebit ſcripturis, ſi ad eas mendacia fuerint admiſſa.*

Item Auguſtinus *ad Hieronymum, epiſt. 9.*

SI *a* ad Scripturas ſanctas admiſſa fuerint vel *b* officioſa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tandem de Scripturis illis ſententia proferetur, cujus pondere contentioſæ falſitatis obteratur *c* improbitas?

C. VIII. *Literis omnium Epiſcoporum ſacra præponitur Scriptura.*

Item *de Baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 2. c. 3.*

QUis neſciat ſanctam Scripturam canonicam, tam Veteris, quam Novi Teſtamenti, certis ſuis terminis contineri, eamque omnibus poſterioribus Epiſcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari, & diſceptari non poſſit, utrum verum, vel utrum rectum ſit, quicquid in ea ſcriptum eſſe conſtiterit? Epiſcoporum autem literas, quæ poſt confirmatum canonem vel ſcriptæ ſunt, vel ſcribuntur, & per ſermonem forte ſapientiorem cujuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Epiſcoporum graviorem auctoritatem, doctioremque *d* prudentiam, & per concilia licere reprehendi, ſi quid in eis forte a veritate deviatum eſt?

C. IX. *Ex dictis quorumlibet Epiſcoporum contra divina mandata calumniæ non colligantur.*

Idem *ad Vincentium epiſt. 48. contra Donatiſtas.*

NOli *e* frater contra divina tam multa, tam clara, tam indubitata teſtimonia colligere velle calumnias ex Epiſcoporum ſcriptis, ſive noſtrorum, ſicut Hilarii, ſive, 1 (antequam pars Donati ſepararetur,) ipſius unitatis, ſicut Cypriani & Agrippini: primo, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis diſtinguendum eſt: non enim ſic leguntur, tanquam ita ex eis teſtimonium proferatur, ut contra ſentire non liceat, ſicubi forte aliter ſapuerint, quam veritas poſtulat. In eo quippe numero ſumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum *f* ab Apoſtolo accipere: *Et ſi quid aliter ſapitis, id quoque Deus vobis revelavit.* a

Correct. Rom. § 1 Sive antequam] *Antea legebatur,* ſive Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati ſepararetur. *Reſtituta eſt vera lectio ex B. Auguſtino, & aliquot exemplaribus Gratiani, & Ivone. Cyprianus enim, & Agrippinus multo ante Donati ſchiſma in Eccleſiæ unitate deceſſerant: qua in re erravit auctor gloſſæ.*

§ a Revelavit) *Ita enim originale, & Ivo, & aliquot editiones Novi Teſtamenti. Sed idem B. Auguſtinus in Joannem tr. 5. 45. 53. & 98. & alibi fere ſemper legit,* revelabit, *& explanat. Græce eſt* ἀποκαλύψει.

C. X. *Non debetur par auctoritas canonicis ſcripturis, & expoſitionibus earum.*

Idem *ad Fortunatianum, epiſt. 3.*

NEque *g* quorumlibet diſputationes, quamvis Catholicorum, & laudatorum hominum, velut ſcripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat ſalva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum ſcriptis improbare, atque reſpuere, ſi forte invenerimus, quod aliter ſenſerint, quam veritas habet, divino adjutorio vel ab aliis intellecta, vel a nobis. Talis *h* ego ſum in ſcriptis aliorum, quales *i* volo eſſe intellectores meorum.

C. XI. *Exemplis ratio ſana præfertur.*

Idem *ad Marcellinum de civitate Dei lib. 1. c. 23.*

Sana

a *Burch. l. 15. c. 42. Ivo par. 16. c. 43.* b *convenit fruſtrare jura*) *orig.* c *Ivo par. 4. c. 71. Pann. l. 2. c. 120.* d *al. certum habebas*) *exemp.* e *al. firmiter retinere.*) *orig.* f *Ivo p. 4. c. 73.* g *morbus*) *orig. & Ivo.* h *Ivo par. 4. cap. 74. Pann. lib. 2. c. 119.* i *ſcripturarum libris.*) *orig. & Pann.* K *eorum auctorem in ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſime credam.*) *orig. Ivo & Pann.* l *præpolleant.*) *orig.*

a *Ivo p. 4. c. 215.* b *al. velut officioſa*) *orig. al. fuerint officioſa.* c *al. ſubruatur. Ivo p. 4. cap. 227. Polyc. l. 2. tit. 21.* d *al. doctiorumque.* e *Deuſdedit. p. 2. Anſ. l. 4. cap. 58. Ivo p. 4. c. 236.* f *Phil. 3.* g *Ivo p. 4. cap. 237.* h *aliter Qualis.*) *orig. Ant.* i *al. tales.*

Digitized by Google

SAna *a* quippe ratio etiam exemplis anteponenda eſt: cui quidem & exempla concordant: ſed illa, quæ tanto digniora ſunt imitatione, quanto excellentiora pietate.

Gratianus. *Cum ergo in naturali jure nihil aliud præcipiatur, quam quod Deus vult fieri; nihilque vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica ſcriptura nihil aliud, quam in divinis legibus inveniatur; divinæ vero leges natura conſiſtant, patet, quod quæcumque divinæ voluntati ſeu canonicæ ſcripturæ contraria probantur, eadem & naturali juri inveniuntur adverſa. Unde quæcunque divinæ voluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ, ſeu divinis legibus poſtponenda cenſentur, eiſdem naturale jus præferri oportet. Conſtitutiones ergo vel Eccleſiaſticæ, vel ſæculares, ſi naturali juri contrariæ probantur, penitus ſunt excludendæ.*

DISTINCTIO X.

C*Onſtitutiones vero Principum Eccleſiaſticis conſtitutionibus non præeminent, ſed obſequuntur.*

C. I. *Lex Imperatorum Eccleſiaſtica jura diſſolvere non poteſt.*

Unde Nicolaus *b* Papa *ſcribit Epiſcopis in Concilio apud Convicinum congregatis.*

LEge *1* Imperatorum non in omnibus Eccleſiaſticis controverſiis utendum eſt; præſertim cum inveniantur Evangelicæ, ac canonicæ ſanctioni aliquoties obviare. 2. *Item c* Lex *d* Imperatorum non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus. Imperiali judicio non poſſunt Eccleſiaſtica jura diſſolvi. §. 1. Ad quod oſtendendum duorum horum *e*, ſcilicet Innocentii, & Gregorii ſatis ſufficiunt teſtimonia. Sanctus *f* quidem Innocentius in decretali epiſtola ſua ad Alexandrum Antiochenum Epiſcopum ait. [Nam quod ſciſcitaris, utrum diviſis Imperiali judicio provinciis, ut duæ Metropoles fiant, ſic duo Metropolitani Epiſcopi debeant nominari: non viſum *g* eſt ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum Dei Eccleſiam commutari, honoreſque, aut diviſiones perpeti, quas pro ſuis cauſis faciendas duxerit imperator.] Beatus *h* autem Gregorius ſcribens ad Theotiſtam patritiam, inter cætera: [Si, inquit, religionis cauſa conjugia debere diſſolvi dicantur, ſciendum eſt, quia etſi hoc lex humana conceſſit; lex tamen divina prohibuit.] Ecce *i* quemadmodum Imperiali judicio non poſſunt Eccleſiaſtica jura diſſolvi. Ecce qualiter, quod lex humana conceſſit, divina lex prohibuit. §. 2. Non quod Imperatorum leges [quibus Eccleſia utitur contra hæreticos, ſæpe contra tyrannos, atque contra pravos quoſque defenditur] dicamus penitus reſpuendas, ſed quod eas Evangelicis, Apoſtolicis, atque Canonicis decretis [quibus poſtponendæ ſunt] nullum poſſe inferre præjudicium aſſeramus.

Corr. R. ¶. 1. Lege] *Caput hoc ſumptum eſt ex epiſtola Nicolai, quæ extat in codice Bibliothecæ Dominicanæ, de quo dictum eſt ſupra diſtinct.* 8. *c.* mala. *Titulus autem epiſtolæ hic eſt:* Nicolaus ſervus ſervorum Dei, Reverendiſſimis, ac ſanctiſſimis confratribus noſtris Metropolitanis Epiſcopis, & cæteris diverſarum provinciarum, ac urbium Præſulibus, qui in Convicinum villam publicam, ſecus civitatem Silvanectis conveniſtis. *Eadem epiſtola nuper impreſſa eſt in appendice Bibliothecæ ſanctorum Patrum.*

¶. 2. Obviare] *Apud Nicolaum ſequitur continenter*, ad quod oſtendendum, &c. *Quæ autem apud Gratianum ſunt interjecta, non ſunt hoc loco in epiſtola, neque in Polycarpo, neque apud Anſelmum: ſed verba illa*, Lex Imperatorum non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus, *a Burchardo & Ivone citantur ex decretis Pii Papæ c. 3. habentur autem in capitularibus adjectis, c. 17. reliqua autem habentur infra in hoc eodem capite. §.* ecce quemadmodum.

a *Polyc. l. 1. t. 26.* b *Ivo p. 4. c. 87. Pann. l. 2. c. 138. Anſ. l. 1. c. 97. Polyc. l. 1. t. 77.* c. *al. Idem.* d. *In c. adjectis, c. 17.* e *Herum.*] *orig.* f. *Burch. l. 15. cap. 10. Ivo par. 16. c. 11. Pann. l. 2. c. 139. Innoc. 1. epiſt. 18. c. 2.* g. *vere viſum*] *orig.* h *lib. 9. reg. epiſt. 39.* i *Ivo p. 4. c. 187. Pann. l. 2. c. 140. ex c. adjectis c. 17.*

C. II. *Nihil, quod Evangelicis regulis obviet, Imperatori agere licet.*

Item Symmachus *a* Papa *in ſexta Synodo Romana, tempore Theodorici Regis.*

NOn *b* licet Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti, aliquid contra divina mandata præſumere, nec quicquam, quod Evangelicis, Propheticis, aut Apoſtolicis regulis obviet, agere.

C. III. *In Eccleſiaſticis cauſis regia voluntas Sacerdotibus eſt poſtponenda.*

Item Felix *c* Papa.

CErtum eſt, hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, ut cum de cauſis Dei agitur, juxta ipſius conſtitutionem, regiam voluntatem Sacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre, & ſacroſancta per eorum Præſules potius diſcere, quam docere; Eccleſiaſticam *d* formam ſequi, non huic humanitus ſequenda jura præfigere, neque ejus ſanctionibus velle dominari, cujus clementiæ Deus voluit tuæ piæ devotionis colla ſubmittere: ne, dum menſura cœleſtis diſpoſitionis *e* exceditur, eatur in contumeliam diſponentis.

C. IV. *Bonis moribus & decretis Romanorum Pontificum conſtitutiones contraire non poſſunt.*

Item *f*

COnſtitutiones *g* contra canones, & decreta Præſulum Romanorum, vel bonos mores, nullius *h* ſunt momenti.

C. V. *Quæ Sacerdotum ſunt, Regibus uſurpare non licet.*

Item Nicolaus Papa I. *in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, cujus initium eſt,* [Propoſueramus.]

IMperium *i* veſtrum ſuis publicæ rei quotidianis adminiſtrationibus debet eſſe contentum, non uſurpare, quæ Sacerdotibus Domini ſolum conveniunt.

C. VI. *Tribunalia Regum ſacerdotali ſunt poteſtati ſubjecta.*

Item Gregorius Nazianzenus *in oratione ad cives Nazianzenos angore pavidos, & Magiſtratum iratum.*

SUſcipitiſne libertatem verbi? libenter accipitis, quod lex Chriſti Sacerdotali vos ſubjicit poteſtati, atque iſtis tribunalibus ſubdit? Dedit enim & nobis poteſtatem, dedit & principatum multo perfectiorem principatibus veſtris. Aut numquid juſtum vobis videtur, ſi cedat ſpiritus carni; ſi a terrenis cœleſtia ſuperentur; ſi divinis præferantur humana?

2 pars Grat. *Ecce quod Conſtitutiones Principum Eccleſiaſticis legibus poſtponendæ ſunt. Ubi autem Evangelicis, atq; Canonicis decretis non obviaverint, omni reverentia dignæ habeantur.*

C. VII.

a *Et Caliſtus epiſt. 1. & Marcellinus in extrema epiſt.* a. *& in capitulis Hadriani c. 76. ex quo citant Burchard. & Ivo par. 16. c. 9.* b. *Deuſdedit p. 1. & 3. Burch. l. 15. c. 8. Ivo p. 4. c. 231. & p. 16. c. 9. Pann. l. 2. c. 141. Polyc. l. 6. tit. 1.* c. *In exemplari Veronenſi eſt Felix 3. Anſelm. l. 4. c. 11. Polyc. l. 1. c. 18.* d *al. Eccleſiæ.* e *al. diſpenſationis.* f. *antea legebatur, Idem.* g *Habetur in c. Hadriani, num. 39. Deuſdedit, part. 1. & 3.* h. *ſint*] *orig.* i *Anſel. l. 3. c. 88. Burch. l. 15. c. 9. Ivo part. 5. cap. 38. & par. 26. c. 10. Polyc. l. 1. c. fin.*

C. VII. *Leges Imperatorum in adjutorium Eccleſiæ* 1 *licet aſſumere* a.

Unde Auguſtinus *ait in Dialogo, id eſt lib. 2. contra literas Petiliani, c. 58.*

SI *b* in adjutorium veſtrum etiam terreni imperii leges aſſumendas putatis, non reprehendimus. Fecit hoc Paulus *c*, cum adverſus injurioſos civem Romanum ſe eſſe teſtatus eſt.

Corr. Rom. §. 1. Eccleſiæ) *Auctor hujus rubricæ caput hoc ita accepit, quaſi hic agatur de legibus Imperatorum in favorem Eccleſiæ latis, cum ibi B. Auguſtinus Petiliano, & Donatiſtis hæreticis concedat, legibus Imperatorum ipſos in adjutorium ſuum uti poſſe, modo id fallaciter non facerent, quod eos feciſſe convincit.*

C. VIII. *Reges Pontificibus pro æternis, & Pontifices Regibus pro temporalibus indigent.*

Item 5 Nicolaus Papa I. *in epiſt. 7. ad Michaelem Imperatorem.*

QUoniam *d* idem mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus Jeſus, ſic actibus propriis, & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit propria 2, volens medicinali humilitate hominum corda ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus in inferna demergi: ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quatenus ſpiritualis actio a carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo *e militans Deo* † *minime ſe negotiis ſecularibus implicaret*, ac viciſſim non *g* ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſecularibus implicatus.

Corr. Rom. §. 1. *Huic capiti in codicibus impreſſis erat præpoſitus hic titulus*: Cyprianus Juliano Imperatori; *quod eſt contra omnem temporum rationem. In manuſcriptis omnibus, excepto undecimo Vaticano, abeſt dictio*: Imperatori; *quemadmodum & apud Ivonem. Nonnum autem habet*: Juliano Epiſcopo. *Aliud pervetuſtum*, Jubiano. *Cæterum integrum hoc caput in epiſtola Nicolai ad Michaelem Imperatorem; quæ incipit*, Propoſueramus; *ex quo refertur infra diſtinct. 96. c.* cum ad verum. *una cum aliis verbis ejuſdem epiſtolæ, ex quibus hæc pendent. Et ſumptum eſt ex Gelaſio in tomo de Anathematis vinculo.*

§. 2. Propria,) *In originali eſt*, propriam volens medicinali humilitate ſurſum efferri. *Ivo habet, ut Gratianus hic in pleriſque codicibus. In nonnullis tamen eſt*, propria volens medicinali humilitate ſurſum efferri: *quemadmodum etiam infra diſt. 96. c.* cum ad verum. *Apud Gelaſium loco indicato legitur*, ſic actionibus propriis dignitatibuſque diſtinctis, & officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, ſuos volens medicinali humilitate ſalvari, non humana ſuperbia rurſus intercipi, ut & Chriſtiani, &c.

C. IX. *Leges Imperatorum cuſtodiri oportet.*

Item Leo IV. *Lothario Auguſto.*

DE *b* capitulis, vel præceptis Imperialibus veſtris, veſtrorumque 1 Pontificum prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis, & conſervandis, quantum valuimus, & valemus Chriſto propitio, & nunc, & in ævum *i* nos conſervaturos modis omnibus profitemur. Et ſi forſaſſe quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, ſciatis eum pro certo mendacem.

Corr. Rom. §. 1. Veſtrorumque) *Epiſtola hæc non eſt inventa: & in iſtis verbis videtur ſubeſſe mendum, ex quo auctor gloſſæ errandi occaſionem ſumpſerit, qui Chriſtianis Imperatoribus, cujuſmodi fuerant prædeceſſores Lotharii, attribuat illud, quod Iſidorus de Ethnicis dicit: nimirum Imperatores ſolitos fuiſſe appellari Pontifices: de qua re aptiſſime Gelaſius in tomo de Anathematis vinculo, & infra diſtinct. 21. c.* cleros. *Apud Ivonem legitur*, veſtris, noſtrorumque etiam Pontificum prædeceſſorum: *In Pannormia*, noſtris noſtrorumque Pontificum, & prædeceſſorum. *Sed forſaſſe cætera quidem recte apud Gratianum habent: tantummodo ante dictionem*, prædeceſſorum, *eſt addenda conjunctio*, &, *quemadmodum eſt in Pannormia. Nam hoc ſignificabitur, Imperatores illos ſolitos fuiſſe edere capitula, adhibitis in conſilium Pontificibus regni, quod veriſſimum eſt. Omnino hæc, quæ a Leone ſcribuntur, ſpectare videntur ad capitula Caroli, & Ludovici, quæ Lotharius in univerſa Italia ſervari mandaverat. Nam in legibus Longobardicis lib. 3. tit. 35. Lotharius ita conſtituiſſe traditur*: Placuit nobis, ut capitula, quæ excerpſimus de capitulari bonæ memoriæ glorioſiſſimi Domini noſtri Caroli, & genitoris noſtri Ludovici, Imperat. invictiſſimi, his omnibus, & fidelibus noſtris, & ſanctæ Eccleſiæ in regno Italiæ conſiſtentibus, per legem teneantur, & ſerventur: & quicunque horum capitulorum contemptor extiterit, ſexaginta ſolidis componatur. *Id populo Romano, qui jure antiquo Romanorum uti prohiberetur, valde diſplicuit: ſicut ex c. fin. infra ead. diſt. colligi poteſt: diſſeminatus que etiam rumor fuit, eandem eſſe Pontificis, ac populi ſententiam. De qua re Leo hac ſe epiſtola videtur purgare voluiſſe; & tamen poſtea, pro conſervando jure civili Romanorum, cum eodem Lothario iterum diligentius egit: quod apparet ex dicto c. finali.*

C. X. *Legis auctoritate diſſolvitur quod contra eam fit.*

Item Joannes VIII. *Ludovico Imperatori.*

VIdes *a*, fili chariſſime, quia quod contra leges accipitur, per leges diſſolvi meretur.

C. XI. *Leges Principum, aut regulas Patrum contemni non licet.*

Item Gelaſius *Rufino, & Aprili Epiſcopis.*

QUis * autem *b* leges Principum, aut regulas Patrum, aut admonitiones paternas dicat *c* debere contemni, niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum?

C. XII. *Leges Romanorum Principum ſervandæ ſunt ab omnibus.*

Item *Theodorico Regi.*

CErtum *d* eſt magnificentiam veſtram leges Romanorum Principum, quas in negotiis hominum cuſtodiendas eſſe præcepit, multo magis circa *e* reverentiam Beati Petri Apoſtoli pro ſuæ felicitatis augmento velle ſervari.

C. XIII. *Romana lex nullius temeritate debet corrumpi.*

Item Leo IV. *Lothario Auguſto.*

VEſtram 1 flagitamus *f* clementiam, ut ſicut hactenus Romana lex viguit abſque univerſis procellis, & pro nullius perſona hominis reminiſcitur eſſe corrupta, ita nunc ſuum robur, propriumque vigorem obtineat.

Corr. Rom. §. 1. Veſtram) *Videtur Lotharius populo Romano, quod hic Leo petiit, conceſſiſſe. Nam in legibus Longobardicis lib. 12. tit. 37. ſic habetur*, ut interrogetur populus Romanus, qua lege vult vivere, & *ſequitur conſtitutio.*

Lotharius Imperator.

Volumus, ut cunctus populus Romanus interrogetur, qua lege vult vivere; ut tali lege, quali lege vivere profeſſi ſunt, vivant: illiſque denuntietur, ut hoc unuſquiſque, tam Judices, quam Duces, vel reliquus populus ſciat: quod ſi offenſionem contra eandem legem le-

a *al.* aſſumi. b. *Ivo p. 4. c. 183. Pann. l. 2. c. 153.* c. *Act. 22.* d *Ivo p. 4. cap. 188. infra diſt. 96. c.* cum ad verum. e 1. *Tim. 2.* f *al. & militans.* g *al.* ne. h *Ivo p. 4. c. 176. Pann. l. 2. c. 149.* i *al.* æternum.

a *Ivo part. 4.* * *infra diſt. 54. c.* quis *aut. Ivo part. 4. cap. 179. Pann. l. 2. c. 150.* b. *al.* aut. c *al.* modernat. d *Ivo part. 4. c. 180. Pann. l. 2. c. 251.* e *al.* propter. f *Ivo p. 4. c. 181. Pann. l. 2. c. 152.*

Digitized by Google

fecerint, eidem legi, qua profitentur vivere per diſpenſationem Pontificis, & noſtram ſubjacebunt.

DISTINCTIO XI.

1 QUod vero legibus *conſuetudo cedat*, Iſidorus *a teſta-*
ps *tur, dicens in Synonymis, lib. 2.* C

C. I. *Pravus uſus ratione ſuperatur, & lege.*

USus auctoritati cedat; pravum uſum lex, & ratio vincat.

C. II. *Non poteſt ſtatutis Pontificum conſuetudo cujuſquam refragari.*

Item Nicolaus Papa I. *Michaeli Imperatori.*

COnſequens eſt *b*, ut quod ab hujus ſedis rectoribus plena auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis præpediente occaſione, proprias tantum ſequendo voluntates, removeatur; ſed firmiter, atque inconcuſſe teneatur.

C. III. *A conſuetudine Romanæ Eccleſiæ membris diſſentire non licet.*

Item Julius Papa I. *ad Epiſcopos Orientales, epiſt.* 1.

NOlite *c* errare, fratres mei chariſſimi, doctrinis *d* variis, & extraneis nolite abduci. En, inſtituta Apoſtolorum, & Apoſtolicorum virorum, canoneſque habetis: his fruimini, his circumdamini 1, his delectamini, his armamini; ut his freti, circumdati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum jacula perſiſtere valeatis. Satis *e* enim indignum eſt, quenquam vel Pontificum vel ordinum ſubſequentium hanc regulam refutare, quam beati Petri ſedem & ſequi videat, & docere. Multum enim convenit, ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibimet obſervatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus Eccleſiæ totius poſuit principatum.

Corr. Rom. ¶. 1. His circumdamini,] *Locupletatus eſt hic locus ex originali, & Anſelmo.*

C. IV. *Non poteſt uſus, & conſuetudo legem, & rationem vincere.*

Item Imperator Conſtantin. *Aug. ad Proculum, lib. 8. f Cod. tit. Quæ ſit longa conſuetudo.*

COnſuetudinis *g*, uſuſque longævi non vilis auctoritas eſt: verum non uſque adeo ſui valitura momento, ut aut rationem vincat, aut legem.

2 ps Grat. *Cum vero nec ſacris canonibus, nec humanis legibus conſuetudo obviare monſtratur, inconcuſſa ſervanda eſt.*

C. V. *Inviolabilis eſt conſuetudo, quæ nec humanis legibus, nec ſacris canonibus obviare monſtratur.*

Unde ex dictis 1 Baſilii h.

ECcleſiaſticarum *i* inſtitutionum quaſdam ſcripturis, quaſdam vero Apoſtolica traditione per ſucceſſiones in miniſterio confirmatas accepimus; quaſdam vero conſuetudine roboratas approbavit uſus, quibus par ritus, & idem utriuſque pietatis debetur affectus; unde quis vel aliquantulum ſacrarum expertus Scripturarum hæſitaverit? Si enim attentaverimus conſuetudines Eccleſiæ, non per ſcripturas a Patribus traditas nihil æſtimare, quantum religio detrimenti ſit latura, intente inſpicientibus liquido conſtabit. §. 1. Quæ *enim* [ut inde ordiamur] ſcriptura ſalutiferæ crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri? vel quæ trifariam digeſta ſuper panem, & calicem prolixæ orationis, vel conſecrationis verba commendavit? Nam non modo quod in Evangelio continetur, vel ab Apoſtolo inſertum eſt, in ſecretis dicimus: ſed & alia plura adjicimus, magnam quaſi vim commendantia *a* myſteriis. Quæ Orientem verſus nos orare literarum forma docuit? Benedicimus fontem Baptiſmatis oleo unctionis. Huc accedit, quod ter oleo inungimus quos baptizamus, verbis abrenuntiare Satanæ & Angelis ejus intimamus. Unde hæc, & alia in hunc modum non pauca, niſi quia tacita & myſtica traditione a Patribus, Eccleſiaſtico more, reverentiori diligentia ſunt in myſteriis obſervata ſilentio, quam publicata ſcripto?

Corr. Rom. ¶. 1. Ex dictis] *Hoc caput antea citabatur* ex Auguſtino in lib. ex dictis Baſilii, *In codice Vercellenſi eſt*: unde Auguſtinus ait, vel ex dictis Baſilii: *& vetera eſt poſterior pars hujus disiuncti, quoniam ita citant Burchard. & auctor Pannormiæ. Ivo autem citat ex lib. Baſilii de Spiritu ſancto, c. 27. quomodo in margine eſt indicatum. Cæterum, quoniam multis locis gloſſa obſtitit, ne emendaretur, neceſſarium viſum eſt integrum B. Baſilii locum & Græce & Latine afferre;*

TΩν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα. ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιιστῶντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας, τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν. οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ Ἀπόστολος, ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχὺν ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες: εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως, τί δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρίσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἄλλα δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ Σατανᾷ καὶ τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης, καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ, καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι· τῶν μυστηρίων τὸ σεμνὸν σιωπῇ διασώζεσθαι.

Id eſt:

Dogmatum, & inſtitutionum, quæ in Eccleſia ſervata ſunt, alia quidem habemus, ex doctrina, quæ literis conſignata eſt; alia vero ex Apoſtolorum traditione ad nos tranſmiſſa in myſterio accepimus. Quæ utraque eandem vim ad pietatem habent: atque his nemo ſane contradixerit, qui vel exigua legum Eccleſiaſticarum peritia ſit præditus. Nam ſi aggrediamur ea, quæ non ſcripto, ſed tantum conſuetudine conſtant, tanquam non magnam habentia vim repudiare, imprudentes Evangelio, & quidem in præcipuis ipſius partibus, officiemus: vel potius ipſiſmet inſtituta ad inane quoddam nomen redigemus. Exempli cauſa [ut, quod primum, maximeque commune eſt, pri-

a *In Synonymis cap.* 16. *quod malis juſſionibus non ſit obtemperandum. Ivo p.* 4. *cap.* 207. *Pann. l.* 2. *cap.* 165. b *Sententia elicitur ex epiſt. cujus initium, Propoſueramus. Ivo p.* 4. *c.* 211. c *Anſ. l.* 1. *c.* 8. *Polyc. l.* 1. *cap.* 17. d *Hebr.* 13. e *Anſ. l.* 5. *cap.* 4. *Polyc. l.* 8. *tit.* 3. f *tit.* 53. *l.* 2. g *Ivo p.* 4. *c.* 202. *Pann. l.* 2. *cap.* 163. h *Baſilius in l. de Spiritu Sancto c.* 27. i *Burch. l.* 3. *c.* 127. *Ivo p.* 4. *cap.* 69. *Pann. l.* 2. *c.* 139.

a *al. conſummandis accommodantia.) Burch.*

primo loco commemorem; eos, qui in Domini noſtri JESU Chriſti nomine ſpem poſuerunt, figura crucis ſignari, ecquis ſcripto docuit? Dum oramus, ad Orientem ſolem converti, ecquæ nos literæ docuerunt? Verba invocationis, cum panis Euchariſtiæ, & calix benedictionis offertur, quis ex ſanctis Patribus ſcripta nobis reliquit? Non enim iis contenti ſumus, quorum Apoſtolus, & Evangelium mentionem fecerunt; ſed alia quoque cum antea, tum poſt, dicimus, utpote quæ magnum momentum ad ipſum myſterium habeant, doctrina non ſcripta, ſed tradita eruditi. Benedicimus aquam Baptiſmatis, & oleum unctionis, atque illum ipſum præterea, qui baptizatur, ex qua ſcriptura? nonne ex occulta, & myſtica traditione? Quid? ipſam olei unctionem quis ſermo ſcriptus docuit? Quod homo ter mergendus ſit, unde accepimus? Abrenunciare Satanæ, atque Angelis ejus, & reliqua omnia, quæcunq; in Baptiſmo obſervamus, quæ ſcriptura juſſit? Annon hæc ipſa minime vulgata, ſed ſecreta doctrina, quam quieto, minimeque curioſo ſilentio Patres noſtri cuſtodierunt? probe quidem illi intelligentes, myſteriorum majeſtatem taciturnitate ſervari.

C. VI. *Laudabilis eſt conſuetudo, quæ nihil fidei contrarium uſurpat.*

Item Pius Papa I. *in Decretis, Decreto ſeptimo.*

CONſuetudinem a laudamus, quæ tamen contra fidem catholicam nihil uſurpare dignoſcitur.

Corr. Rom. ℊ. *Verba hujus capitis, quod antea tribuebatur B. Auguſt. leguntur in editione Conciliorum Colonienſi, tribus tomis inter Decreta Pii I. Decreto ſeptimo, & in epiſtola ejuſdem Pii, ex codice ſexdecim librorum, lib. 3. c. 19. quam etiam citant Burchardus, Ivo, & auctor Pannormiæ; cujus tamen epiſtolæ omnia fere verba habentur 1. lib. reg. B. Gregorii qui citatur in Polycarpo, epiſt. 75. & eo, quæ ad hoc caput pertinent, referuntur infra diſt. 12. c. nos conſuetudinem.*

C. VII. *Ubi auctoritas deficit, mos populi, & majorum inſtituta pro lege ſervantur.*

Item B. Auguſtinus *ad Caſulanum, epiſt. 86.*

IN his rebus *b*, de quibus nihil certi ſtatuit divina Scriptura, mos populi Dei, & inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt. Et ſicut *c* prævaricatores divinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum coercendi ſunt.

Corr. Rom. ℊ. 1. Et ſicut] *Hinc uſque ad finem non ſunt in Epiſtola indicata; ſed a Burchardo etiam, & Ivone, & in Pannormia referuntur.*

C. VIII. *Auctoritate, & traditione generali vel ſpeciali, Eccleſia regitur.*

Idem *in libro de fide Chriſtiana.*

CAtholica Eccleſia per orbem terrarum diffuſa, tribus modis probatur exiſtere. Quicquid enim in ea tenetur, aut auctoritas eſt Scripturarum, aut traditio univerſalis, aut certe propria, & particularis inſtitutio. Sed auctoritate tota conſtringitur, univerſali traditione majorum, nihilominus tota: privatis vero conſtitutionibus, & propriis informationibus unaquæque pro locorum varietate, prout cuique viſum eſt, ſubſiſtit, & regitur.

C. IX. *Valet ad fidem catholicæ auctoritas Eccleſiæ.*

Idem *in libro contra Manichæos.*

PAlam eſt, quod in re dubia, ad fidem valeat auctoritas Eccleſiæ catholicæ, quæ ab ipſis fundatiſſimis ſedibus Apoſtolorum, uſque ad hodiernum diem, ſuccedentium ſibimet Epiſcoporum ſerie, & tot populorum conſenſione firmatur.

Corr. Rom. ℊ. *Apud B. August. lib. 11. contra Fauſtum Manichæum c. 2. legitur:* Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid Eccleſiæ catholicæ valeat auctoritas, quæ ab ipſis &c. *Hanc vero Epiſcoporum ſucceſſionem potiſſimum in ſede Petri, & in libro contra epiſtolam Fundamenti, & in epiſt. 165. de ſchiſmate Donatiſtarum merito certiſſimum putavit Eccleſiæ Catholicæ judicium.*

C. X. *Ab Apoſtolicis inſtitutis non licet recedere.*

Item Leo Papa *ad Epiſcopos per Siciliam conſtitutos, epiſt. 4. c. 6.*

HOc a vestræ indicimus charitati, ut ab Apoſtolicis inſtitutis nullo ulterius recedatur exceſſu: quia inultum poſt hoc eſſe non poterit, ſi quiſquam Apoſtolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

C. XI. *Ab omnibus ſervari debet, quod Romana ſervat Eccleſia.*

Item Innocentius I. *ad Decentium Epiſcopum Eugubinum, epiſt. 1.*

QUis *b* neſciat, aut non advertat, id quod a Principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc uſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſervari? nec ſuperinduci, aut introduci aliquid, quod aut *c* auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? præſertim cum ſit manifeſtum, in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, inſulaſque interjacentes, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus, aut ejus ſucceſſores conſtituerunt Sacerdotes: aut legant, ſi in iſtis provinciis alius Apoſtolorum invenitur, aut legitur docuiſſe. Quod ſi non legunt, quia nuſquam invenitur, oportet eos hoc ſequi, quod Eccleſia Romana cuſtodit, a qua eos principium accepiſſe non dubium eſt: ne dum peregrinis ſermonibus *d* ſtudent, caput inſtitutionum videantur omittere *e*. §. 1. Sæpe dilectionem tuam ad urbem veniſſe, ac nobiſcum in Eccleſia conveniſſe, & quem morem vel in conſiderandis myſteriis, vel in cæteris agendis arcanis teneat, cognoviſſe 1. Quod ſufficere arbitraremur ad informationem Eccleſiæ tuæ, vel reformationem, ſi prædeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & ſatis certum haberemus, niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſet: quibus ideirco reſpondemus, non quod te aliqua ignorare credamus, ſed ut majori auctoritate tuos inſtituas, vel ſi qui a Romanæ Eccleſiæ inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: ut ſcire valeamus, qui ſint, qui aut novitates inducunt, aut alterius Eccleſiæ, quam Romanæ, exiſtimant conſuetudinem eſſe ſervandam.

Corr. Rom. ℊ. 1. Cognoviſſe] *Locus hic in originali Conciliis quatuor tomorum inſerto, ſic habet,* cognoviſſe non dubium eſt. Quod ſufficere ad informationem Eccleſiæ tuæ, vel reformationem [ſi prædeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt] ſatis certum haberem: niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſes. *Sed ob gloſſam, præcipue in ver.* morem, *non eſt mutatum.*

DISTINCTIO XII.

1 ps QUod abſque diſcretione juſtitiæ nulli agere licet.

C. I. *Nulli agere licet ſine diſcretione juſtitiæ contra diſciplinam Romanæ Eccleſiæ.*

Unde

a *Burch. l. 3. c. 124. Anſ. l. 4. c. 42. Ivo p. 4. c. 66. Pann. l. 2. cap. 157. Polyc. l. 3. tit. 23.* b *Anſ. l. 4. c. 43. Burch. l. 3. c. 126. Ivo p. 4. cap. 68. Pann. l. 2. c. 158. Polyc. l. 3. tit. 23.* c *ſig.* c *Hoc ſit inter opera B. Auguſtini nullum extat hoc titulo. In epiſtola vero ad Januarium, quæ eſt 118. c. 1. & 2. hæc eadem ſententia copioſe exponitur.*

a *Anſ. l. 1. cap. 45. Polyc. l. 2. tit. 17.* b. *Burch. l. 3. c. 125. Anſ. l. 1. c. 41. Ivo p. 4. c. 67. Polyc. l. 1. tit. 47. & l. 3. tit. 24.* c *al. auctoritatem debeat aliunde accipere, vel exemplum?* d *al. aſſertionibus.* e *al. amittere.*

Unde Calixtus Papa primus omnibus Epiſcopis ait in epiſtola prima ad Benedictum Epiſcopum.

NOn *a* decet a capite membra diſcedere; ſed juxta ſacræ Scripturæ teſtimonium, omnia membra caput ſequantur. Nulli vero dubium eſt, quod Apoſtolica Eccleſia eſt mater omnium Eccleſiarum, a cujus regulis nulla tenus vos convenit deviare. Et ſicut Dei filius venit facere voluntatem Patris: ſic & vos voluntatem veſtræ impleatis matris, quæ eſt Eccleſia, cujus caput, ut prædictum eſt, Romana exiſtit Eccleſia. Quicquid ergo ſine diſcretione juſtitiæ contra hujus diſciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

C. II. *Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbe reſiſtat.*

Item Gregorius I Papa *quartus*.

PRæceptis *b* Apoſtolicis non dura ſuperbia reſiſtatur; ſed per obedientiam, quæ a ſancta Romana Eccleſia, *c* & Apoſtolica auctoritate juſſa ſunt, ſalutifere impleantur; ſi ejuſdem ſanctæ Dei Eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrum, communionem habere deſideratis, *& poſt multa.* §. 1. Non novum aliquid præſenti juſſione præcipimus, ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubium ſit quod non ſolum Pontificalis cauſatio *d*, ſed omnis ſanctæ religionis relatio ad ſedem Apoſtolicam, quaſi ad caput Eccleſiarum, debeat referri, & inde normam ſumere: unde ſumpſit exordium, ne caput inſtitutionis videatur omittere. Cujus auctoritatis ſanctionem omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem fundavit Eccleſiam, ſoliditate divelli. Si quis hæc e Apoſtolicæ ſedis præcepta non obſervaverit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur.

Corr. Rom. §. 1. Gregorius] *Integrum hoc caput invenitur in epiſtola Gregorii quarti, univerſis Epiſcopis per Galliam, Germaniam, Europam, & univerſas provincias conſtitutis: quæ eſt in codice ſupra citato Bibliothecæ monaſterii Dominicanorum. Initium vero eſt etiam in epiſtola Anaſtaſii II. ad Anaſtaſium Auguſtum c. 6.*

§. 2. Sanctæ Religionis] *Sic emendatum eſt ex ipſa epiſtola, & aliquot manuſcriptis Gratiani codicibus; inductis his vocibus,* ſpei Romanæ Eccleſiæ.

C. III. *Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat auctoritas.*

Item Leo IX. *Michaeli Epiſcopo Conſtantinopolitano, epiſt. 1. c. 29 & Nicolaus I. epiſt. 2. ad Photium.*

SCit *f* ſancta Romana Eccleſia, quod nihil obſunt ſaluti credentium diverſæ pro loco & tempore conſuetudines, ſi illis canonica non obſiſtit auctoritas, pro qua eis obviare debeamus: unde nil judicamus eis debere, vel poſſe reſiſtere *g*.

Correct. Rom. §. *Caput hoc confectum eſt ex duobus longe diverſis locis. Nam ſuperius ad verb.* ſi illis, *ſumptum eſt ex prima Epiſtola, ſeu libello Leonis IX. adverſus inauditas præſumptiones Michaelis Conſtantinopolitani, & Leonis Acridani Epiſcoporum, cap. 29. ubi loquens de Romana Eccleſia ait:* Scit namque, quia nihil obſint ſaluti credentium diverſæ pro loco & tempore conſuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona, quæ poteſt, uni DEO commendat omnes: *& hæc fere ab Ivone, & in Pannormia referuntur. Altera vero pars accepta eſt ex epiſtola ſecunda Nicolai ad Photium, quæ incipit,* Poſtquam beato Petro. *Ibi enim habentur hæc:* De conſuetudinibus, quas nobis opponere viſi eſtis, ſcribentes per diverſas Eccleſias, diverſas eſſe conſuetudines, ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua obviare debeamus, nihil judicamus, vel eis reſiſtimus.

C. IV. *Conſuetudines, quæ fidei non officiunt, ut a Majoribus traditæ ſunt, obſerventur.*

Item Hieronymus *ad Lucinium, epiſt. 28.*

ILlud breviter te admonendum puto, traditiones Eccleſiaſticas, præſertim quæ fidei non officiunt, ita obſervandas, ut a majoribus traditæ ſunt, nec aliorum conſuetudinem, aliorum contrario more ſubverti.

C. V. *Traditiones a Patribus inſtitutæ non ſunt infringendæ.*

Item Nicolaus *Hincmaro Archiepiſcopo.*

RIdiculum *a* eſt, & ſatis abominabile dedecus, ut temporibus noſtris vel falſo inſimulari ſanctam Dei Eccleſiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus a Patribus ſuſcepimus, pro libitu ſemper errantium infringi patiamur.

Corr. Rom. §. *Habetur in epiſtola ſcripta Hincmaro, & cæteris Archiepiſcopis, & Epiſcopis in regno Caroli Eccleſias regentibus, quæ extat in codice jam memorato Bibliothecæ Dominicanorum, & ex ea caput hoc locupletatum eſt. Nam antea brevius erat, ut etiam apud Ivonem, & in Pannormia.*

C. VI. *Diuturni mores pro lege ſunt habendi.*

Item Juſtinianus *Inſtitutionum lib. 1. tit. 2.*

DIuturni *b* mores conſenſu utentium approbati, legem imitantur.

C. VII. *Quidquid contra longam conſuetudinem fit, revocari oportet.*

Item Cod. lib. 8. tit. quæ ſit longa conſuetudo, l. 1.

COnſuetudo c præcedens, & ratio, quæ conſuetudinem ſuaſit, tenenda eſt. Et quicquid 1 contra longam conſuetudinem fiet, ad ſollicitudinem ſuam revocabit Præſes provinciæ.

Corr. Rom. §. 1 Quicquid] *In originali eſt*, & ne quid contra longam conſuetudinem fiat: *ſed quoniam rubrica videtur magis convenire lectioni Gratiani, quæ eſt etiam apud Ivonem, & in Pannormia, non eſt mutatum.*

C. VIII. *Immota permaneat conſuetudo, quæ contra fidem catholicam nihil uſurpare dignoſcitur.*

Item Gregorius *univerſis Epiſcopis Numidiæ, lib. 1. epiſt. 75.*

NOs *d* conſuetudinem, quæ tamen contra fidem catholicam nihil uſurpare dignoſcitur, immotam permanere concedimus: ſive de Primatibus conſtituendis, ſive de cæteris Capitulis, exceptis iis, qui ex Donatiſtis ad Epiſcopatum perveniunt: quos provehi ad Primatus dignitatem (etiam cum ordo Clericorum 1 eos ad locum eundem deferat) modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commiſſæ ſibi plebis curam gerere, non autem etiam illos antiſtites, quos catholica fides in Eccleſiæ ſinu & edocuit, & genuit, ad obtinendum culmen primatus anteire.

Corr. Rom. §. 1 Ordo Clericorum] *Sic etiam legitur in aliquot vetuſtis Gratiani, & in aliquibus B. Gregorii codicibus: ſed auctor gloſſæ non videtur habuiſſe verbum* Clericorum: *quemadmodum neque Ivo, neque pleraque Gratiani manuſcripta exemplaria, neque aliquæ etiam B. Gregorii operum editiones.*

C. IX.

a *Anſel. l. 1. c. 12. Polyc. l. 1. tit. 17.* b *Anſel. l. 1. c. 20. Polyc. l. 1. t. 17.* c *abeſt ab orig. & aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus.* d *al. accuſatio.* e *al. hoc præcepta ſedis Apoſtolicæ præcepta) orig.* f *Ivo p. 4. cap. 223. & p. 3. c. 44. Pann. l. 2. c. 155.* g *al. reſiſti.*

a *Ivo p. 4. cap. 212. Pann. lib. 2. c. 156.* b *Ivo p. 4. cap. 94. Pannorm. lib. 1. cap. 160.* c *Ivo p. 3. c. 201. Pannorm. lib. 2. cap. 162.* d *ſupra diſt. 11. c. conſuetudinem. Ivo p. 4. c. 204. e tantummodo.) orig.*

C. IX. *Non negantur quæ conſuetudinis ſunt.*

Item Gregorius *ad Maximum Saleſitanum Epiſcopum, lib. 7. reg. epiſt.* 81.

QUemadmodum illicita perpetrari non patimur: ſic quæ ſunt conſuetudinis, non negamus.

C. X. *Non locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum commendat.*

Item Gregorius *ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, reſp.* 3.

NOvit *a* fraternitas tua Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem, in qua ſe meminit enutritam. Sed mihi placet, ut ſive in Romana, ſive in Gallicorum *b*, ſive in qualibet Eccleſia aliquid inveniſti, quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſollicite eligas; & in Anglorum Eccleſia, quæ adhuc in fide nova eſt, inſtitutione præcipua, quæ de multis Eccleſiis colligere poteris *c*, infundas. Non enim pro locis res, ſed pro rebus *d* loca amanda ſunt. Ex ſingulis ergo quibuſque Eccleſiis, quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige: & hæc quaſi in faſciculum collecta apud Anglorum mentes in conſuetudinem depone.

C. XI. *Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe convincitur, indifferenter eſt habendum.*

Item Auguſt. *ad Januarium, epiſt.* 118. *cap.* 1. *&* 2.

1 ILla autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, datur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, (quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas) commendata, atque ſtatuta retineri: ſicuti quod Domini Paſſio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in cœlum, & Adventus de cœlo Spiritus Sancti, anniverſaria ſolennitate celebrantur: & ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſervatur ab univerſa, quacumque ſe diffundit, Eccleſia. §. 1. Alia vero, quæ per loca terrarum regioneſque variantur, ſicuti eſt, quod alii jejunant Sabbatho, alii vero non: alii quotidie communicant corpori, & ſanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt: alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur: alibi Sabbatho tantum, & Dominico, alibi tantum Dominico: & ſi quid aliud hujuſmodi animadverti poteſt, totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes: nec diſciplina ulla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quamcumque forte devenerit. Quod *e* enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur *f*, indifferenter eſt habendum, & pro eorum, inter quos vivitur, ſocietate ſervandum eſt. Mater mea 1 Mediolanum me conſequuta, invenit Eccleſiam Sabbatho non jejunantem: cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego conſului de hac re beatiſſimæ memoriæ virum Ambroſium: At ille ait, cum Romam venio, jejuno Sabbatho: cum Mediolani ſum, non jejuno. Sic etiam tu, ad quam forte Eccleſiam veneris, ejus morem ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi. Hoc, cum matri renunciaſſem, libenter amplexa eſt.

Cor. R. ¶ 1 Mater mea.] *In hoc capite, quemadmodum & in ſequenti, multa ſunt emendata ex B. Aug. ac nonnulla etiam addita. Ab hoc tamen loco uſque in finem, quoniam verba B. Auguſtini apte erant in epitomen redacta, nihil additum eſt.*

2 ps Gratian. *Hoc autem de conſuetudine illa intelligendum eſt, quæ vel univerſalis Eccleſiæ uſu, vel temporis prolixitate roboratur. Cæterum, ſi pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum variæ conſuetudines introducantur, inventa opportunitate, reſecandæ ſunt potius, quam obſervandæ.*

a *Ivo p.* 2. *c.* 80. b *Gallicanorum*] *orig. Gallicana*] *Ivo.* c *potuiſti*) *orig.* d *bonis rebus*) *orig.* e *Fere idem epiſt.* 119. *c.* 18. f *al. eſſe convincitur.*

C. XII. *Reſecanda ſunt, quæ neque auctoritate, neque moribus univerſitatis comprobantur.*

Unde Auguſt. *ſcribit ad inquiſitiones Januarii epiſt.* 119. *c.* 19.

OMnia *a* talia, quæ neque ſanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Epiſcoporum ſtatuta inveniuntur, nec conſuetudine univerſalis *b* Eccleſiæ roborata ſunt, ſed diverſorum locorum diverſis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino nunquam inveniri poſſint cauſæ, quas in eis inſtituendis homines ſecuti ſunt, ubi facultas tribuitur, ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamvis enim neque hoc inveniri poſſit, quomodo contra fidem ſint; ipſam tamen religionem, quam pauciſſimis, & manifeſtiſſimis celebrationum Sacramentis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſervilibus oneribus *c* premunt, ut tolerabilior ſit conditio Judæorum, qui etiamſi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen Sacramentis *d*, non humanis præſumptionibus ſubjiciuntur.

C. XIII. *Omnes provinciæ e eundem in pſallendo modum teneant, quem Metropolitanam ſedem f habere cognoverint.*

Item ex Concilio Toletano 11. c. 3.

3 DE iis, qui contra Apoſtoli *g* voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic ſancto Concilio, ut Metropolitanæ ſedis auctoritate coacti uniuſcujuſque provinciæ 1 cives, rectoreſque Eccleſiarum unum eundemque in pſallendo teneant modum, quem in Metropolitana ſede *h* cognoverint inſtitutum, nec aliqua diverſitate cujuſque ordinis, vel officii a Metropolitana ſe patiantur ſede disjungi. Sic enim juſtum eſt, ut inde unuſquiſque ſumat regulas magiſterii, unde honoris conſecrationem accipit, ut juxta Majorum decreta, ſedes, quæ unicuique Sacerdotalis dignitatis eſt mater, ſit Eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Abbatibus ſane, indultis officiis, quæ juxta voluntatem ſui Epiſcopi regulariter illis impenda ſunt, cætera officia publica, id eſt, Veſperas, Matutinum, ſive Miſſam, aliter quam in principali Eccleſia, celebrare non liceat. §. 1. Quiſquis autem horum decretorum violator extiterit, ſex menſibus communione privatus, apud Metropolitanum ſub pœnitentiæ cenſura permaneat corrigendus: quatenus apud illum & præteritæ tranſgreſſionis culpam lacrymis diluat, & neceſſariam officiorum doctrinam ſtudioſe addiſcat. §. 2. Sub iſta ergo regula diſciplinæ, non ſolum Metropolitanus totius ſuæ provinciæ Pontifices, vel Sacerdotes adſtringat; ſed etiam cæteri Epiſcopi ſubjectos ſibi Eccleſiarum rectores obtemperare his inſtitutionibus cogant.

Correct. Rom. ¶ 1 Provinciæ cives] *In codice Lucenſi pervetuſto Bibliothecæ Regis Catholici, & in Conciliis impreſſis, in margine legitur,* provinciæ Pontifices: *quæ dictio in fine hujus capitis repetita, oſtendit hanc eſſe veram lectionem. Verum in omnibus Conciliorum editionibus in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur,* cives.

C. XIV. *Ordo ſervetur in Matutinis, & Veſpertinis officiis unus & idem.*

Item ex Concilio Bracarenſi 1. *cap.* 1.

PLacuit *i* omnibus communi conſenſu, ut unus atque idem pſallendi ordo in Matutinis, vel Veſpertinis officiis teneatur, & non diverſæ, ac privatæ, neque 1 monaſte-

a *Ivo p.* 4. *c.* 206. *Pann. l.* 2. *c.* 168. b *al. univerſæ*] *orig. Ivo Pannor.* c *al. atque ſervilibus operibus.* d *ſarcinis*) *orig.* e *al. provinciales.* f *al. Eccleſiam.* g *Eph.* 4. h *al. a.* i *Sententia habetur etiam in Toletano* 4. *c.* 2.

naſteriorum conſuetudines cum Eccleſiaſtica regula ſint permiſſæ.

Correct. Rom. ¶ 1 Neque monaſteriorum] *In Concilio ipſo noſtremo Coloniæ excuſo abeſt vox*, neque. *In cæteris autem editionibus ſic legitur*, privatæ monaſteriorum conſuetudines contra Eccleſiaſticas regulas ſint permiſſæ.

DISTINCTIO XIII.

1 ps. I*Tem adverſus naturale jus nulla diſpenſatio admittitur; niſi forte duo mala ita urgeant, ut alterum eorum neceſſe ſit eligi.*

C. I. *Minus malum de duobus eligendum eſt.*

Unde in Concilio Toletano 8. *c.* 2. *legitur.*

DUo *a* mala, licet ſint omnino cautiſſime præcavenda, tamen ſi periculi neceſſitas ex his unum perpetrare *b* compulerit, id debemus reſolvere, quod minori nexu noſcitur obligare *c*. Quid autem ex his levius, quidve ſit gravius, puræ *d* rationis acumine inveſtigemus. Etenim dum pejerare compellimur, Creatorem quidem offendimus, ſed nos tantummodo maculamus. Cum vero noxie promiſſa complemus, & Dei juſſa ſuperbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipſos crudeliori gladio trucidamus. Illic *e* enim duplici culparum telo perimimur *f*, hic *g* triplici jugulemur.

Corr. Rom. ¶ *In ipſo Concilii capite multa antecedunt, & ſequuntur, quæ perlegenda ſunt.*

C. II. *De eodem.*

Item Gregorius *in Moralibus, in c.* 40. *Job. l.* 32. *c.* 17. 18. 19. & 20.

NErvi teſticulorum Leviathan *h* perplexi ſunt: quia ſuggeſtionum *i* illius argumenta implicatis inventis *k* illigentur, ut pleroſque ita peccare faciant, quatenus ſi fortaſſe fugere peccatum appetant, hoc ſine aliquo *l* peccati laqueo non evadant, & culpam faciant, dum vitant, ac nequaquam ſe ab una valeant ſolvere, niſi in alia conſentiunt ſe ligari. Quod melius oſtendimus, ſi qua ex converſatione hominum illigationis hujus exempla proferamus. *m. Et nonnullis interjectis.* §. 1. Ecce quidam, dum mundi hujus amicitias appetit, cuilibet alteri ſimilem ſibi vitam ducenti, quod ſecreta illius omni ſilentio contegat, ſe jurejurando conſtringit. Sed is, cui juratum eſt, adulterium perpetrare cognoſcitur, ita ut etiam maritum adulteræ occidere conetur. Is autem qui jusjurendum præbuit, ad mentem revertitur, & diverſis hinc inde cogitationibus impugnetur, atque hoc ſilere formidat, ne ſilentio *n* adulterii ſimul & homicidii particeps fiat, & prodere trepidat, ne reatu ſe perjurii obſtringat. Perplexis ergo teſticulorum nervis ligatus eſt, quia in quamlibet partem declinet, metuit, ne a tranſgreſſionis contagione liber non ſit. §. 2. Alius cuncta, quæ mundi ſunt, deſerens, atque per omnia frangere proprias voluntates quærens, alieno ſe ſubdere regimini appetit: ſed eum, qui ſibi apud Deum præeſſe debeat, minus cauta inquiſitione diſcernit: cui fortaſſe is, qui ſine judicio eligitur, cum præeſſe jam cœperit, agere *o* quæ Dei ſunt, prohibet; quæ mundi ſunt, jubet. Penſans itaque ſubditus, vel quæ ſit culpa inobedientiæ, vel quod contagium ſecularis vitæ, & obedire trepidet, & non obedire formidat, ne aut obediens, Deum in ſuis præceptis deſerat, aut rurſus non obediens Deum in electo priore contemnat, & *infra*. §. 3. Alius penſare pondus honoris Eccleſiaſtici negligens, ad locum regiminis præmiis aſcendit. Sed quia omne, quod hic eminet, plus mœroribus afficitur, quam honoribus gaudet, dum cor tribulationibus premitur, ad memoriam culpa revocetur, doletque ſe ad laborem cum culpa perveniſſe, & quam ſit iniquum, quod emiſerit, ex ipſa tractus *a* difficultate cognoſcit. Reum igitur ſe eum impenſis præmiis cognoſcens, vult adeptæ ſublimitatis locum deſerere, ſed timet, ne gravius delictum ſit, ſuſcepti gregis cuſtodiam reliquiſſe: vult ſuſcepti gregis curam gerere, ſed formidet, ne deterior culpa ſit, regimina paſtoralis gratiæ *b* empta poſſidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde ſe conſpicit. Eſſe quippe ſine reatu criminis neutrum videt, ſi aut ſuſceptus ſemel grex relinquatur, aut rurſum ſacra actio ſeculariter empta teneatur. Undique metuit, & ſuſpectusletus nunc pertimeſcit, ne aut ſtans in empto regimine non digne lugeat, quod non etiam deſerens *c* emendat, aut certe regimen deſerens, dum illud flere nititur, rurſus aliud de ipſa gregis deſtitutione committat. & *infra*.

2 ps §. 4. Eſt tamen, quod ad deſtruendas Behemoth verſutias ſubtiliter agat, ut dum mens inter minora, & maxima peccata conſtringitur, ſi omnino nullus ſine peccato evadendi aditus patet, minora ſemper eligantur: quia & qui murorum undique ambitu, ne fugiet, clauditur, ibi ſe in fugam præcipitat, ubi brevior murus invenitur. Hinc Paulus *d*, cum quoſdam in Eccleſia incontinentes aſpiceret, conceſſit minima, ut majora declineret, dicens: *Propter fornicationem autem unuſquiſque uxorem ſuam habeat*. Et quia tunc ſolum conjuges in admiſtione ſine culpa ſunt, cum non pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda prole miſcentur, ut hoc etiam, quod conceſſeret, ſine culpa (quamvis minima) non eſſe monſtraret, illico adjunxit: *Hoc e autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium*. Non enim eſt ſine vitio, quod ignoſcitur, & non præcipitur. Peccatum profecto vidit, quod poſſe indulgeri prævidit. Sed cum in dubiis conſtringimur, utiliter minima ſubdimur, ne in magnis ſine venia peccemus. §. 5. Itaque plerunque nervorum Behemoth iſtius perplexitas ſolvitur, dum ad virtutes maximas per commiſſa minora tranſitur.

C. R. ¶ 1 Emendet). *Hoc loco in originali videtur conſtructio verborum perturbata, & reſtituenda ex Gratiano.*

DISTINCTIO XIV.

1 ps. V*Erum hoc in una, eademque perſona intelligitur. Ceterum an in diverſis eadem diſpenſatio locum habeat, videlicet, ut committamus minora, ne alii gravioribus implicentur, merito quæritur.*

C. I. *Non ſunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alii graviora committant.*

De hic ita ſcribit Auguſt. *in lib. Quæſt. ſuper Gen. cap.* 42.

QUod *f* ait Sodomitis Loth *g*. *Sunt mihi duæ filiæ, quæ nondum noverunt viros: producam illas ad vos, utimini illis, quemodo placuerit vobis: tantum in viros iſtos ne faciatis iniquum*: quoniam proſtituere volebat filias ſuas hac compenſatione, ut viri hoſpites ejus nihil a Sodomitis tale paterentur, utrum admittenda ſit compenſatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, ut nos faciamus mali aliquid, ne alius gravius malum faciat; an potius perturbationi Loth, non conſilio tribuendum ſit: quia hoc dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculoſiſſime ad-

a Ivo p. 12. *cap.* 16. *Pann. l.* 8. *c.* 19. b *al. tentare*] *al. temperare*] *al. temerare*. c *obligari*] *orig. Ivo, Pann. & Grat.* d *al. piæ.*] *al. pio*] *al. pietatis acumine*. e *al. illinc*) *Grat.* f *percutimur*) *orig.* g *al. hinc*] *Gra.* h *Job.* 40. i *al. per ſuggeſtionem*. K *al. inventionibus*) *orig.* l *al. alio*] *orig.* m *al. conferamus*] *orig.* n *al. ſilendo.* o *agi*] *orig.*

a *fructus difficultate agnoſcit*) *orig.* b. *al. gregis*. c *utiliter*] *orig. ut infra*. d 1. *Cor.* 7. e *ibid.* 6. f *Ivo par.* 9. *c.* 117. g *Gen.* 19.

Digitized by Google

admittitur hæc compenſatio. Si autem perturba... humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotæ, nullo modo imitanda eſt.

a ps Gratianus. *Conſuetudinis autem, vel conſtitutionis rigor nonnunquam relaxatur.*

C. II. *Quæ conſtitutiones valeant temperari, vel quæ non.*

Unde Leo Papa ait ad Ruſticum Narbonenſem Epiſc. epiſt. 90. ante cap. 1.

SIcut a quædam ſunt, quæ nulla poſſunt ratione convelli; ita multa ſunt, quæ aut pro neceſſitate temporum, aut pro conſideratione ætatum, oporteat temperari: illa conſideratione *b* ſemper ſervata, ut in iis, quæ vel dubia fuerint, aut obſcura, id noverimus ſequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum Patrum inveniatur adverſum.

DISTINCTIO XV

1 QUoniam *de jure naturali, & conſtitutione, vel conſuetudine hactenus diſſeruimus, differentiam, quæ ab invicem diſcernuntur, aſſignavimus. nunc ad Eccleſiaſticas conſtitutiones ſtylum vertamus, earum Originem, & auctoritatem, prout ex libris ſanctorum Patrum colligere poſſumus, breviter aſſignamus.*

C. I. *Quo tempore cœperint canones generalium Conciliorum.*

CAnones *c*, generalium Conciliorum [ut Iſidorus ait lib. 6. Etymol. c. 16.] a temporibus Conſtantini cœperunt. In præcedentibus namque annis, perſecutione fervente, docendarum plebium minime dabatur facultas. Inde Chriſtianitas in diverſas hæreſes ſciſſa eſt, quia non erat licentia Epiſcopis in unum conveniendi, niſi tempore ſupradicti Imperatoris. Ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis libere congregari. Sub hoc etiam ſancti Patres in Concilio Nicæno de omni orbe terrarum convenientes, juxta fidem Evangelicam & Apoſtolicam, ſecundum poſt Apoſtolos Symbolum tradiderunt. §. 1. Inter cætera autem Concilia, quatuor eſſe ſcimus venerabiles Synodos, quæ totam principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Evangelia, vel totidem Paradiſi flumina. §. 2. Harum prima Nicæna Synodus CCCXVIII. Epiſcoporum, Conſtantino Auguſto imperante, peracta eſt: in qua Arianæ perfidiæ condemnata blaſphemia, quam de inæqualitate ſanctæ Trinitatis idem Arius aſſerebat: conſubſtantialem enim Deo Patri Deum Filium, eadem ſancta Synodus per Symbolum definivit. §. 3. Secunda Synodus CL. Patrum, ſub Theodoſio ſeniore, Conſtantinopoli congregata eſt, quæ Macedonium, Spiritum Sanctum Deum eſſe negantem, condemnans, conſubſtantialem Patri & Filio Spiritum Sanctum demonſtravit, dans Symboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confeſſio in Eccleſiis prædicat. §. 4. Tertia Synodus Epheſina prima CC. Epiſcoporum, ſub juniore Theodoſio Auguſto, edita eſt, quæ Neſtorium, duas perſonas in Chriſto aſſerentem, juſto anathemate condemnavit, oſtendens manere in duabus naturis unam Domini noſtri JESU Chriſti perſonam. §. 5. Quarta Synodus Chalcedonenſis DCXXX. Sacerdotum ſub Martiano principe habita eſt, in qua Eutychem, Conſtantinopolitanum Abbatem, Verbi Dei & carnis unam naturam pronunciantem, & ejus defenſorem Dioſcorum, quondam Alexandrinum Epiſcopum, & ipſum rurſus Neſtorium, cum reliquis hæreticis, una Patrum ſententia damnavit: prædicans eadem Synodus Chriſtum Dominum de Virgine ſic natum, ut in eo ſubſtantiam divinæ, & humanæ confiteamur naturæ. §. 6. Hæ ſunt quatuor Synodi principales, fidei doctrinam pleniſſime prædicantes. Sed & ſi qua ſunt alia Concilia, quæ ſancti Patres Spiritu Dei pleni ſanxerunt, poſt iſtorum quatuor auctoritatem, omni manent ſtabilita vigore: quorum geſta in hoc opere condita continentur.

§. 7. Synodus autem ex Græco interpretatur comitatus, vel cœtus. Concilii a vero nomen tractum eſt ex more Romano. Tempore enim, quo cauſæ agebantur, conveniebant omnes in unum, communique intentione tractabant. Unde Concilium a communi intentione dictum, quaſi conſilium; conſilium, quaſi conſidium, d in l literam tranſeunte: vel Concilium dictum eſt a communi intentione, eo quod in unum dirigant omnem mentis obtutum, Cilia enim oculorum ſunt: unde qui ſibimet diſſentiunt, non agunt Concilium, quia non conſentiunt in unum. Cœtus vero conventus eſt vel congregatio, a coeundo, id eſt, a conveniendo in unum: hinc etiam conventus eſt nuncupatus, eo quod ibi homines conveniunt in unum: ſicut a conventu Cœtus dicitur, ſic & Concilium a ſocietate multorum in unum.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc habetur etiam in Conciliorum collectione Iſidori ante ipſius præfationem, non autem in codice Bibliothecæ Dominicanæ: in quo tamen uſque ad verſiculum, inter cætera, ponitur etiam: quemadmodum & in aliis; ante initium Concilii Nicæni.*

¶ 1 Manere] *In pleriſque antiquis Gratiani exemplaribus, & Iſidori codice impreſſo, legitur, ut eſt emendatum. Sed in aliis eorundem manuſcriptis, & impreſſis Gratiani legitur,* manere in Chriſto duas naturas, & unam Domini noſtri Jeſu Chriſti perſonam.

¶. 2. Concilii vero) *Apud Iſidorum in lib. Etymol. locus hic mendoſe legitur. Verum in præfatione ejuſdem Iſidori, editioni Pariſienſi Conciliorum prepoſita, quæ cum aliquot vetuſtis codicibus collata eſt, ſic legitur.* Concilii vero nomen tractum ex communi intentione, eo quod in unum dirigant omnes mentis obtutum. Cilia enim oculorum ſunt: unde & qui ſibimet diſſentiunt, non agunt Concilium, quia non ſentiunt unum. Cœtus vero conventus eſt, vel congregatio, a coeundo, id eſt, conveniendo in unum: unde & conventus eſt nuncupatus, quod ibi homines conveniant. Sicut Conventus, Cœtus, vel Concilium a ſocietate dicitur multorum in unum. *In Gratiani codicibus ſunt multæ varietates, ex quibus ea lectio retenta eſt, quæ viſa eſt melior, quamvis adhuc aliquid fortaſſe deſideretur.*

C. II. *De auctoritate quatuor Conciliorum.*

De quatuor vero a Conciliis ſcribit B. Gregorius ita dicens lib. 1. Regiſtr. Epiſt. 24.

SIcut ſancti Evangelii quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuſcipere, & venerari me fateor. Nicænum ſcilicet, in quo perverſum Arii dogma deſtruitur. Conſtantinopolitanum quoque, in quo Eunomii, & Macedonii error convincitur. Epheſinum etiam primum, in quo Neſtorii impietas judicatur. Chalcedonenſe vero, in quo Eutychis Dioſcorique pravitas reprobatur, tota devotione complector, integerrima approbatione cuſtodio, quia in his velut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura conſurgit, & cujuſlibet a vitæ, atque actionis norma conſiſtit. §. 1. Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epiſtola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur, in quo Theodorus perſonam mediatoris Dei, & hominum in duabus ſubſtantiis ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe convincitur, & in quo ſcripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata, refutantur. Cunctas vero, quas prælata veneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo; quas venerantur, amplector;

a *Pann. in prologo c. 12. Ordo verborum non reſtitutus* ob gl. b *conditione*] *orig.* c *Pann. l. 2. c. 104.*

a *al.* quoque.

Digitized by Google

ctor: quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſa & non illa deſtruir, quiſquis præſumit aut ſolvere, quos *a* religant, aut *b* ligare, quos ſolvunt.

Corr. Rom. ¶ ſ Cujuslibet] *Apud B. Gregorium legitur:* Et cujuslibet vitæ, atque actionia exiſtat, quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiamſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium jacet. Quintum, &c. *& in ſequentibus ſignificantur tria illa capitula, quorum occaſione nonnulli quintam Synodum non recipiebant.*

C. III. *Quæ c Concilia ſancta Romana Eccleſia ſuſcipiat.*
De iiſdem etiam Gelaſius *in Concilio habito* Romæ *cum LXX. Epiſcopis ſcribit, dicens.*

SAncta *d* Romana Eccleſia poſt illas Veteris Teſtamenti & Novi Scripturas, quas regulariter ſuſcipimus, etiam has ſuſcipi non prohibet: Sanctam Synodum Nicænam CCCXVIII. Patrum, mediante Conſtantino Maximo Auguſto, in qua Arius hæreticus condemnatus eſt: Sanctam Synodum Conſtantinopolitanam, mediante Theodoſio ſeniora Auguſto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: Sanctam Synodum Epheſinam, in qua Neſtorius damnatus eſt conſenſu beatiſſimi Papæ Cœleſtini, mediante Cyrillo Alexandrinæ ſedis antiſtite, & Arcadio Epiſcopo ab Italia deſtinato: Sanctam Synodum Chalcedonenſem, mediante Martiano Auguſto, & Anatolio Conſtantinopolitano Epiſcopo, in qua Neſtoriana, & Eutychiana hæreſis ſimul cum Dioſcoro, ejuſque complicibus damnatæ ſunt: ſed & ſi qua ſunt Concilia a ſanctis Patribus hactenus inſtituta, poſt *e* iſtorum quatuor auctoritatem & cuſtodienda, & recipienda decernimua, & mandamus ſ.

§. 1. Jam nunc ſubjiciendum eſt de opuſculis ſanctorum Patrum, quæ in Eccleſia catholica recipiuntur. §. 2. Opuſcula beati Cypriani martyris, & Carthaginenſis Epiſcopi. §. 3. Item opuſcula beati Athanaſii, Alexandtini Epiſcopi. §. 4. Item opuſcula beati Gregorii, Nazianaeni Epiſcopi. §. 5. Item opuſcula beati Baſilii, Cappadociæ Epiſcopi. §. 6. Item opuſcula beati Joannis, Conſtantinopolitani Epiſcopi. §. 7. Item opuſcula Theophili, Alexandrini Epiſcopi, §. 8. Item opuſcula B. Cyrilli, Alexandrini Epiſcopi. §. 9. Item opuſcula B. Hilarii, Pictavienſis Epiſcopi. §. 10. Item opuſcula B. Ambroſii, Mediolanenſis Epiſcopi. §. 11. Item opuſcula B Auguſtini, Hipponenſis Epiſcopi. §. 12. Item opuſcula B. Hieronymi, Presbyteri. §. 13. Item *f* opuſcula beati Proſperi, viri religioſiſſimi. §. 14. Item epiſtolam beati Leonis Papæ ad Flavianum, Conſtantinopolitanum Epiſcopum, deſtinatam: cujus textum quiſpiam, ſi uſque ad unum jota diſputaverit, & non eam in omnibus venerabilitat receperit, anathema ſit. §. 15. Item opuſcula, atque tractatus omnium Patrum orthodoxorum, qui in nullo a ſanctæ Romanæ Eccleſiæ conſortio deviaverunt, nec ab ejus fideli *g* prædicatione ſejuncti ſunt, ſed communionia ipſius, gratia Dei, uſque ad ultimum diem vitæ ſuæ participes fuerunt, legenda decernimus. §. 16. Item Decretales epiſtolæ, quas beatiſſimi Papæ diverſis temporibus ab urbe Romana, pro diverſorum Patrum conſultatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendæ ſunt. §. 17. Item geſta a ſanctorum Martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confeſſionum triumphis irradiant. Quis ita *h* eſſe Catholicorum dubitet, & majora eos in agonibus ſuiſſe perpeſſos, nec ſuis viribus, ſed gratia Dei, & adjutorio univarſa toleraſſe? Sad ideo ſecundum antiquam conſuetudinem, ſingulari cautela in ſancta Romana Eccleſia non leguntur: quia & eorum, qui conſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis *a* ſuperflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur: ſicut cujuſdam Quirici *b*, & Julitæ: ſicut Gregorii, aliorumque hujuſmodi paſſiones, quæ ab hæreticis perhibentur conſcriptæ. Propter quod, ut dictum eſt, ne vel levis ſubſannandi oriretur occaſio, in ſancta Romana Eccleſia non leguntur. Nos tamen cum prædicta Eccleſia omnes Martyres, & eorum glorioſos agones, qui Deo magis, quam hominibus noti ſunt, omni devotione veneramur. §. 18. Item vitas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, & omnium Eremitarum, quas tamen vir beatiſſimus ſcripſit Hieronymus, cum omni honore ſuſcipimus. §. 19. Item Actus beati Sylveſtri, Apoſtolicæ ſedis Præſulis, licet ejus, qui conſcripſit, nomen ignoremus, a multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimus, & pro antiquo uſu multæ hoc imitantur Eccleſiæ. §. 20. Item ſcripta de inventione S. Crucis Dominicæ, & alia ſcripta de inventione capitis beati Joannis Baptiſtæ, novellæ quidem *c* revelationes ſunt, & nonnulli eas Catholici legunt. Sed cum hæc ad Catholicorum manus pervenerint, beati Pauli *d* Apoſtoli ſententia præcedat: *Omnia probate, quod bonum eſt, tenete.* §. 21. Item Rufinus vir religioſus plurimos Eccleſiaſtici operis edidit libros: nonnullas etiam Scripturas interpretatus eſt: ſed quoniam beatus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrii libertate notavit, illa ſentimus, quæ prædictum beatum Hieronymum ſentire cognoſcimus: & non ſolum de Rufino, ſed etiam de univerſis *e*, quos vir ſæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione *f* reprehendit. §. 22. Item Origenis nonnulla opuſcula, quæ vir beatiſſimus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus, reliqua autem omnia cum auctore ſuo dicimus eſſe renuenda. §. 23. Item Chronicon *g* Euſebii Cæſarienſis, atque ejuſdem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libros, quamvis in primo narrationis ſuæ libro tepuerit, & poſtea in laudibus, atque excuſationa Origenis ſchiſmatici unum conſcripſerit librum: propter rerum tamen notitiam ſingularem, quæ ad inſtructionem pertinent, uſquequaque non dicimus renuendos. §. 24. Item Oroſium virum eruditiſſimum collaudamus: quia valde nobis neceſſariam adverſus Paganorum calumnias ordinavit hiſtoriam, miraque brevitate contexuit. §. 25. Item venerabilis viri Sedulii paſchale opus, quod heroicis deſcripſit verſibus, inſigni laude proferimus *h*. §. 26. Item Juvenci ſ nihilominus laborioſum opus non ſpernimus, ſed miramur.

§. 27. Cæterum, quæ ab hæreticis, ſive ſchiſmaticis conſcripta, vel prædicata ſunt, nullatenus recipit Catholica, & Apoſtolica Eccleſia Romana. E quibus *i* pauca, quæ ad memoriam venerunt, & a Catholicis vitanda ſunt, credimus eſſa ſubdenda. §. 28. Imprimis Ariminenſem Synodum a Conſtantio Cæſare, Conſtantini filio congregatam, mediante Tauro præfecto, extunc & nunc, & uſque in æternum confitemur eſſe damnatam. §. 29. Item itinerarium nomina Petri Apoſtoli, quod appellatur ſancti Clamentis, lib. 8. *K* apocryphum.

§. 30. Actus nomine Andreæ Apoſtoli, apocryphi.
§. 31. Actus nomine Philippi Apoſtoli, apocryphi.
§. 32. Actus nomine Petri Apoſtoli, apocryphi.
§. 33. Actus nomine Thomæ Apoſtoli, apocryphi.
§. 34. Evangelium nomine Thaddæi, apocryphum. §. 35. Evangelium nomine Thomæ Apoſtoli, quo utuntur Manichæi, apocryphum. §. 36. Evangelium nomine Barnabæ, apocryphum. §. 37. Evangelium nomine Bartholomæi Apoſtoli, apocryphum. §. 38. Evangelium nomine Andreæ Apoſtoli, apocryphum.

a *Al. ligant.* b *al. celigare.* c *al. Quas ſcripturas.* d *Burchard. l. 3. c. 220. Ivo par. 4. cap. 64. Pannoc. l. 2. cap. 92. Polyc. lib. 3. tit. 20.* e *al. præter.* f *Anſel. l. 6. cap. 1*[illegible]. g *fide, vel prædicatione.*] *orig. & Burch. Nicolaus in epiſtola impreſſa ad Epiſcopos Galliæ, cujus initium, Quamvis.* h *al. iſta.*

a *Al. dictis.*] b *al. Cyrici.* c *quædam velationes.*] *orig.* d *1. Theſſ. 5.* e *al. diverſis*] *orig.* f *al. religioſe.* g *al. Chronica.*] *orig.* h *al. præſerimus.*] *orig.* i *Burchard. l. 3. cap. 221. Ivo par. 4. c. 65. Pannoc. lib. 2. c. 123.* K *decem.*] *orig.*

§. 39. Evangelia, quæ falſavit Lucianus, apocrypha. §. 40. Evangelia, quæ falſavit Hyrcius *a*, apocrypha §. 41. Liber de infantia Salvatoris apocryphus. §. 42. Liber de nativitate Salvatoris, & de ſancta 4 Maria, & de obſtetriee Salvatoris, apocryphus. §. 43. Liber, qui appellatur Paſtoris, apocryphus. §. 44. Libri omnes, quos fecit Lenticius *b* diſcipulus diaboli, apocryphi. §. 45. Liber, qui appellatur Fundamentum, apocryphus. §. 46. Liber, qui appellatur Theſaurus, apocryphus. §. 47. Liber, qui appellatur de filiabus Adæ, vel *c* Geneſeos, apocryphus. §. 48. Centimetrum de Chriſto Virgilianis compaginatum verſibus, apocryphum. §. 49. Liber, qui appellatur Actus Teclæ, & Pauli Apoſtoli, apocryphus. §. 50. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. §. 51. Liber proverbiorum, qui ab hæreticis conſcriptus, & Sancti Xiſti *d* nomine ſignatus eſt, apocryphus. §. 52. Revelatio, quæ appellatur Pauli Apoſtoli, apocrypha. §. 53. Revelatio, quæ appellatur Thomæ Apoſtoli, apocrypha. §. 54. Revelatio, quæ appellatur Stephani, apocrypha. §. 55. Liber, qui appellatur Tranſitus *e* Sanctæ Mariæ, apocryphus. §. 56. Liber, qui appellatur Pœnitentia Adæ, apocryphus. §. 57. Liber Ogiæ nomine gigantis, qui ab hæreticis cum dracone poſt diluvium pugnaſſe perhibetur, apocryphus. §. 58. Liber, qui appelletur Teſtamentum Jacob *f*, apocryphus. §. 59. Liber, qui appellatur Pœnitentia Origenis, apocryphus. §. 60. Liber, qui appellatur Pœnitentia Sancti Cypriani, apocryphus. §. 61. Liber, qui appellatur Pœnitentia Jamnis & Mamræ, apocryphus. §. 62. Liber, qui appellatur Sortes Apoſtolorum, apocryphus. §. 63. Liber Luſanæ *g*, apocryphus. §. 64. Liber canonum Apoſtolorum, apocryphus. §. 65. Liber Phyſiologus, qui ab hæreticis conſcriptus eſt, & B. Ambroſii nomine præſignatus, apocryphus. §. 66. Hiſtoria Euſebii Pamphili, apocrypha. §. 67. Opuſcula Tertulliani *h*, ſive Africani, apocrypha. §. 68. Opuſcula Poſthumiani, & Galli, apocrypha. §. 69. Opuſcula Montani, Priſcillæ, & Maximillæ, apocrypha. §. 70. Opuſcula omnia Fauſti Manichæi, apocrypha *i*. §. 71. Opuſcula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha *K*. §. 72. Opuſcula Caſſiani Presbyteri Galliarum, apocrypha. §. 73. Opuſcula Victorini Pictavienſis *l*, apocrypha. §. 74. Opuſcnla Fauſti Rhegienſis Galliarum, apocrypha. §. 75. Opuſcula Frumenti *m*, apocrypha. §. 76. Epiſtola Jeſu ad Agbarum regem, apocrypha. §. 77. Paſſio Georgii, apocrypha. §. 78. Paſſio Cyrici, & Julitæ, apocrypha. §. 79. Scriptura, quæ appellatur, Contradictio Salomonis, apocrypha. §. 80. Phylacteria omnia, quæ non Angelorum, ut illi confingunt, ſed Dæmonum magis artibus conſcripta ſunt, apocrypha. §. 81. Hæc, & omnia his ſimilia, quæ Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Baſilides, Ebion, Paulus etiam Samoſatenus, Photinus, & Bonoſus, & qui ſimili errore defecerunt, Montanus quoque cum ſuis obſcœniſſimis ſequacibus, Apollinaris, Valentinus, ſive Manichæus, Fauſtus *n*, Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Novatus, Sabbatius, Cœleſtius *o*, Donatus, Euſtathius, Jovinianus, Pelagius, Julianus, & *p* Latienſis, Cœleſtinus, Maximinus, Priſcianus *q* eb Hiſpania, Lampedius, Dioſcorus, Eutyches, Petrus, & alius Petrus, e quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculavit, Acacius Conſtantinopolitanus, cum conſortibus ſuis, nec non & omnes hæreſes *r*, quas ipſi, eorumque diſcipuli, ſive ſchiſmatici docuerunt, vel conſcripſerunt, quorum nomina minime retinemus, non ſolum repudiata, verum etiam ab omni Romana, & Apoſtolica Eccleſia eliminata, atque cum ſuis Auctoribus, auctorumque ſequacibus, ſub anathematis indiſſolubili vinculo, in æternum confitemur eſſe damnata. §. 82. Cæterum 5 *a*, qui libri in Eccleſiaſticis officiis per anni circulum a nonnullis legantur (quod ritum illum Apoſtolica non reprobat, ſed ſequitur Eccleſia) pro fidelium ædificatione adnotandum cenſuimus. Quidam, qnod in Septuageſima ponunt Pentateuchum *6* uſque in XV. diem ante Paſcha, XV. die ponunt Hieremiam uſqua ia cœnam Domini. In cœna Domini legunt tres lectiones de lamentatione Hieremiæ *b*. *Quomodo ſedet ſola civitas*, &c. & tres de tractatu Sancti Auguſtini in Pſalm. 54. 7 *Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris.* & tres de Apoſtolo, ubi ait in epiſtola ad Corinthios: *Convenientibus* c *vobis in unum.* Secunda lectio ſic incipit, *Similiter & calicem poſtquam cœnavit*, &c. Tertia, *De ſpiritualibus autem* d *nolumus vos ignorare, fratres.* In Paraſceve tres lectiones de lamentatione Hieremiæ; & tres de tractatu Sancti Auguſtini in Pſalmum 63. *Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.* & tres de Apoſtolo, ubi ait in epiſtola ad Hebræos *e*, *Feſtinemus ingredi in illam requiem*, &c. Secunda lectio, *Omnis namque Pontifex.* f Tertia. *De quo grandis nobis ſermo.* In Sabbato Sancto tres lectiones de lamentatione Hieremiæ Prophetæ, & tres de tractatu Sancti Auguſtini in eundem Pſalmum 63. *Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.* & tres de Apoſtoln, ubi ait in epiſtola ad Hebræos, *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum.* Secunda lectio, *Ubi enim teſtamentum eſt.* Tertia, *Umbram enim* h *habens lex futurorum bonorum.* In Paſcha Domini homilias ad ipſum diem pertinentes, infra hebdomadam homilias. In Octavis 8 *i* Paſchæ ponunt actus Apoſtolorum, & Epiſtolas canonicas, & Apocalypſin, uſque in Octavas *K* Pentecoſtes. In Octavis Pentecoſtes ponunt libros Regum, & Paralipomenon uſque in Calendas Auguſti. In Dominica prima menſis Auguſti ponunt Salomonem uſque in Calendas Septembris. In Dominica prima Septembris ponunt Job, Tnbiam *l*, Heſter, Eſdram uſque in Calendas Octobris. In Dominica prima menſis Octobris ponunt librum *m* Machebæorum uſque in Calendas Novembris. In Dominica prima menſis Novembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores Prophetas uſque in Calendas Decembris. In Dominica prima menſis Decembris ponunt Eſaiam Prophetem uſque ad *n* nativitatem Domini. In Natali *o* Domini legunt primum de Eſaia tres lectiones. Prima lectio, *Primo* p *tempore alleviata eſt terra Zabulon*, &c. Secunda, *Conſolamini* q, *conſolamini.* Tertia, *Conſurge*, r *conſurge.* Deinde leguntur ſermones vel homiliæ ad ipſum diem pertinentes. In natali Sancti Stephani homilia de ipſo die. In natali Sancti Joannis, ſimiliter. In natali Innocentium, ſimiliter. In natali Sancti Sylveſtri ſimiliter. In octava natalis Domini, homilia de ipſo die. In Dominica prima poſt Nativitatem Domini ponunt epiſtolas Pauli uſque in Septuageſimam. In Epiphania lectiones tres de Eſaia. Prima lectio incipit, *Omnes* s *ſitientes.* Secunda, *Surge* t, *illuminare Hieruſalem.* Tertia, *Gaudens* u *gaudebo in Domino.* Deinde legnntur ſermones, vel homiliæ ad ipſum diem pertinentes.

Corr.

---

a *Al. Eſitius*) *al. Heſychius.* b *al. Lentivus*) *al. Lentius.* c *abeſt ab orig.* d *al. Sixti.* e *tranſitus, id eſt, aſſumptio.*) *orig.* f *al. Jab.*) *orig.* g *qui appellatur, laus Apoſtolorum*) *orig.* h *Tertulliani apocrypha. Opuſcula Lactantii, apocrypha. Opuſcula Africani, apocrypha.*) *orig.* i *Opuſcula Commodiani, apocrypha.*) *orig.* K *Opuſcula Tatii, Cypriani, apocrypha. Opuſcula Arnobii, apocrypha. Opuſcula Tyconii, apocrypha. orig.* l *al. Pitabionenſis.* m *al. Frumenti cæci.*) *orig.* n *Africanus*) *orig.* o *al. Caliſtus.* p *Julianus Celanenſis, Cœleſtinus, &c. orig.* q *al. Priſcillianus ab Hiſpania, Neſtorius Conſtantinopolitanus, Maximus, Unicus, Lampetius*) *orig.* r *hæretici, eorumque diſcipul.*) *orig.*

a *Al. Burch. lib.* 3. *c.* 222. *Ivo part.* 4. *c.* 63. *Pannorm. lib.* 2. *c.* 90. b *Thren.* 1. c 1. *Corinth.* 11. d 1. *Corinth.* 10. e *Heb.* 4. f *Hebr.* 5. g *Hebr.* 9. h *Hebr.* 10. i *al. octava.* K *al. octavam* l *Judith, Heſter.*) *Ivo.* m *libros*) *Ivo.* n *al. in natalem.* o *al. in vigilia natalis Domini.*) *Burchard. & Ivo, & ordo Romanus.* p *Eſa.* 9. q *Eſa.* 40. r *Eſa.* 52. s *Eſa.* 55. t *Eſa.* 60. u *Eſa.* 61.

Digitized by Google

Corr. Rom ❡ 1 Mandamos] *Poſt hoc verbum in Decreto Gelaſii ſequitur continenter:* Item opuſcula beati Cypriani, &c. *Sed Burchardus, & Ivo, & Pannormiæ habent, ut Gratianus. Ac certe in toto hoc capite tot modis diſcrepant collectiones ab originali, ut ſatis certo ſtatui non poſſit, quæ vera & pura ſit Gelaſii lectio: nec magnopere ſit mirandum, ſi nonnulla ſint, quæ difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicum tuto emendari poterant, ea ſunt emendata: cæteris locis partim indicatæ varietates, partim, quoniam omnes indicare infinitum fuiſſet, labor hic ad libros adeundi accurato lectori eſt relictus.*

❡ 2 Item geſta) *Hinc uſque ad finem capitis omnia abſunt a pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus: quod etiam Archidiaconus adnotavit. Sunt tamen ejuſdem Gelaſii uſque ad verſ.* Cæterum qui libri, *& apud Burchardum, & Ivonem referuntur proxime poſt ſuperiora.*

❡ 3 Juvènci] *Antea legebatur*, Item Vincentii: *reſtituta eſt vera lectio ex Gelaſio, Burchardo, & Ivone. De quo Juvenco meminit B. Hieronymus in Catalogo.*

❡ 4 De ſancta Maria] *In collectione Iſidori legitur*, & de Maria, & obſtetrice. *Apud Burchardum*, & de Maria, vel obſtetrice. *Apud Ivonem vero*, & de ſancta Maria, vel de obſtetrice Salvatoris.

❡ 5 Cæterum) *Hinc uſque ad finem, neque in collectione Iſidori, neque in ulla vetere codice Gratiani sorum, quæ collata ſunt, inveniuntur. A verbo tamen*, in Septuageſima ponunt, *referuntur a Burchardo, & Ivone ſine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelaſio cum LXX. Epiſcopis. Fere autem omnia habentur ſparſim in libro, qui Ordo Romanus nuncupatur.*

❡ 6 Pentateuchum] *Apud Ivonem legitur*, Heptateuchum, *ut ultra quinque libros comprehendant librum Joſuæ, & Judicum, qua voce, ex librorum conjunctione, Beatus Hieronymus ad Lucinium ſcribens, utitur. Alii vero Heptaticum appellant, ut ſanctus Gregorius lib. 7. ind. 2. epiſt. 48. & lib. 10. epiſt. 22., & alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiam, & ordo Romanus cap. de Septuageſima.*

❡ 7 In Pſalmum 54.] *Sic etiam apud Ivonem. In ordine Romano, cap. de officiis divinis a cœna Domini uſque in octavas Pentecoſtes, & apud Burchardum legitur*, in Pſalmum 63. *id eſt*, Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. *Itemque in cap. de ordine in nocte Paraſceves*, Tres de tractatu Sancti Auguſtini de Pſalm. 63.

❡ 8 In Octavis] *Ipſam diem octavam ſolitam fuiſſe proferri nomine multitudinis, id eſt, Octavas, notabitur infra de conſecratione, diſt. 3. c.* pronunciandum.

❡ 9 In natali Domini] *Burchardus, & Ivo habent* in Vigilia natalis Domini, *& ita in ordine Romano, cap. quod inſcribitur*, In Chriſti nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in Eccleſia Romana ponuntur. *Pannormia autem habet ut Gratianus.*

DISTINCTIO XVI.

a Ps. **A**POſtolorum vera canones, qui per Clementem Pontificem Romanum, ſicut quidam aſſerunt, dicuntur eſſe tranſlati, ſunt 1 quinquaginta.*

Correct. Roman. ❡ 1 Tranſlati] *In titulo qui præponitur canonibus Apoſtolorum in collectione Iſidori, & in Concilio Stephani Papæ IV. [cujus magnam partem Deuſdedit Cardinalis in ſua canonum collectione refert] pro voce:* tranſlati, *habetur*, prolati. *Dionyſius certe Exiguus nullam hujus verſionis mentionem facit, & aliqui ſcriptores ſolent epiſtolas Clementis hoc modo citare*, ex dictis Petri Apoſtoli per Clementem prolatis. *ut auctor Polyc. & alii.*

C. I. *Apoſtolorum canones Apoſtolica rejiciuntur auctoritate,*

Hos non recipiendos, ſed inter apocrypha deputatos, Iſidorus *ſcribit, dicens:*

CAnones 1, qui dicuntur Apoſtolorum, ſeu quia eoſdem nec ſedes Apoſtolica recepit, nec Sancti Patres illis aſſenſum præbuerunt, pro eo quod ab hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dignoſcuntur: quamvis in eis utilia inveniantur, tamen ab auctoritate canonica atque Apoſtolica eorum geſta conſtat eſſe remota, atque inter apocrypha deputata.

Corr. Roman. ❡ 1 *Caput hoc eſt in præfatione Iſidori ad collectionem Conciliorum, quæ ex Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ deſcripta Romam miſſa eſt. Nam in illa, quæ vulgatæ Iſidori collectioni, de qua initio dictum eſt, præponitur, contrarium potius videtur dici, & refertur infra*, c. Placuit, *hac ead. diſt. ſi modo idem eſt Iſidorus.*

C. II. *Apoſtolorum canones ſunt recipiendi.*

Zepherinus *autem contra ſcribit Epiſcopis per Siciliam conſtitutis, epiſt. 1.*

SExaginta 1 ſententias a Apoſtoli præſcripſerunt b, cum aliis plurimis Epiſcopis, & ſervandas cenſuerunt.

Corr. Rom. ❡ 1 Sexaginta] *Ivo etiam & auctor Pannormiæ habent*, Sexaginta. *Itemque originale in margine. Sed in textu*, Septuaginta. *Polycarpus*, Quinquaginta.

C. III. *Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apoſtolorum inter apocrypha deputantur.*

Item Leo 1 *Papa IX. contra epiſtolam Nicetæ Abbatis.*

CLementis c librum, id eſt, Petri Apoſtoli itinerarium, & Apoſtolorum canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis quinquaginta capitulis, quæ decreverunt orthodoxæ d fidei adjungenda.

Correct. Roman. ❡ 1 Item Leo) *Hoc caput ſumptum eſt ex reſponſione Humberti, Legati Leonis IX. ad libellum Nicetæ Presbyteri & Monachi contra Latinos editum, quæ Romæ in monaſterio Sanctæ Mariæ Novæ, & in multis privatis Bibliothecis extat manuſcripta. Merito autem potuit citari Leo IX. quod ejus auctoritate & juſſione Humbertus Legatus ſedis Apoſtolicæ ea ſcripſerit.*

C. IV. *Item* VI. Synodus, *cap.* 2.

PLacuit e huic ſanctæ Synodo, ut amodo confirmata & rata ſint canonum Apoſtolorum LXXXV. capitula.

Epiſtola 1 Iſidori in capite Canonum.

Iſidorus f ſervus Chriſti, Lectori ſuo conſervo. §. 1. Propter eorum auctoritatem cæteris Conciliis præponimus canones, qui dicuntur Apoſtolorum, licet a quibuſdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, & ſancti Patres eorum ſententias Synodali auctoritate roboraverunt, & inter canonicas poſuerunt conſtitutiones. *Item infra ſ.* §. 2. Primo quidem ordo, ut prædictum eſt, de celebrando Concilio inſertus habetur, & poſtmodum canonum Apoſtolorum, ac primorum Apoſtolicorum [id eſt, a Sancto Clemente uſque ad Sanctum Sylveſtrum] decretorum, atque diverſorum Conciliorum breviatium interpolatur, ſequens ordinem ſuum.

Corr. Rom. ❡ 1 Epiſtola) *Hæc epiſtola ab Ivone vocatur Præfatio in Opus canonum, & eſt ea, quæ Iſidori nomine eſt præpoſita tomis Conciliorum, licet in vetuſtiore editione, in qua prior eſt Iſidori collectio, nonnulla verba deſiderentur. Eſt autem confectum hoc caput ex duobus locis illius Præfationis. Nam verba illa*, Propter eorum auctoritatem, &c. *uſque ad ver.* conſtitutiones *non longe abſunt ab initio: reliqua vero ſunt in extremo.*

❡ 2 Iſidorus ſervus] *In Pannormia eſt eodem modo atque apud*

a *Ivo par. 4. cap. 107. Pannorm. l. 2. c. 105. Polyc. l. 3. tit. 20.* b *al. præfixerunt*] *orig.* c *Ivo p. 4. c. 105. Pann. lib. 2. cap. 124.* d *al. regulis orthodoxis*) *al. regulis orthodoxiæ*) e *Ivo p. 4. c. 106. Pann. l. 2. c. 125.* f *Ivo p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 125.*

apud Gratianum. Apud Ivonem, & in manuſcriptis collectionis illius codicibus eſt: Iſidorus Mercator ſervus Chriſti conſervo ſuo, & parenti fidei a in Domino ſalutem. *In vulgatis autem Conciliorum editionibus:* Iſidorus peccator, ſervus, &c.

Gratian. *Item cum Hadrianus Papa Sextam Synodum recipiat cum omnibus canonibus ſuis, cum etiam ſancta octo univerſalia Concilia profeſſione Romani Pontificis ſint roborata, in ſexta* b *autem Synodo, ſive in ſeptimo Concilio, Apoſtolorum canones ſint recepti & approbati: patet, quod non ſint inter apocrypha deputandi.*

C. V. Sexta Synodus *auctoritate Hadriani corroboratur.*

Unde ſcribit Hadrianus Papa *Tharaſio Patriarchæ:*

SExtam 1 Synodum c ſanctam recipio cum omnibus canonibus ſuis.

Corr. Rom. ¶ 1 Sextam] *Hoc habetur in ſecunda actione ſeptimæ Synodi in epiſtola Hadriani ad Tharaſium. Sed eo in loco Hadrianus refert verba Synodicæ epiſtolæ a Tharaſio ad ſe miſſæ. Et hic Gratianus non refert propria ejus Epiſtolæ verba. In verſione enim Anaſtaſii Bibliothecarii ſic legitur:* Invenimus autem in prædicta Synodica epiſtola ſanctitatis veſtræ, poſt plenitudinem fidei & confeſſionem ſacri Symboli, & omnium ſanctarum ſex Synodorum, & de ſacris & venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione digniſſimum contineri. Quare & eaſdem ſanctas ſex Synodos ſuſcipio cum omnibus regulis, quæ jure ac divinitus ab ipſis promulgatæ ſunt. *Et hæc quidem poſtrema verba ſunt etiam in illa ipſa Tharaſii epiſtola: quod ex Concilio Græco, & nova interpretatione clare apparet.*

Gratianus. *Sed dubitatur de ea, an canones conſcripſerit: quod ex quarta actione ſextæ* 2 *Synodi facile abſolvitur.*

Corr. Rom. ¶ 2 Sextæ] *In ſecundo & tertio Vaticanis eſt,* ſextæ, alias, ſeptimæ. *Et vere ſeptima eſt, ſed ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

C. VI. *Sexta Synodus canones conſcripſit.*

Ait enim Petrus Epiſcopus Nicomediæ:

HAbeo 1 librum *d* continentem canones ſanctæ ſextæ Synodi. Patriarcha dixit: §. 1. Quidam ſcandalizentur per ignorantiam pro canonibus iſtis, dicentes: Numquid ſexta Synodus canones fecit? Sciant ergo, quoniam ſancta Synodus ſexta ſub Conſtantino congregata eſt contra eos, qui dicebant unam operationem, & unam voluntatem eſſe in Chriſto, in qua ſancti Patres illos, ut hæreticos anathematizaverunt, & orthodoxam fidem explanaverunt.

2 ps. §. 2. Et ſoluta Synodus eſt Conſtantini 14. anno. Poſt quatuor vero, aut quinque annos iidem ſancti Patres congregati ſunt ſub Juſtiniano, filio Conſtantini, & prædictos canones promulgaverunt, de quibus nullus dubitet. Qui enim ſub Conſtantino in Synodo fuerunt, iidem ipſi Epiſcopi ſub Juſtiniano iſtis canonibus ſubſcripſerunt. Oportebat enim, ut Synodus univerſalis canones Eccleſiaſticos promulgaret. *Item e.* §. 3. Sancta ſexta Synodus poſt promulgatam ab ea diffinitionem contra Monothelitas, Conſtantino Imperatore, qui eam congregaverat, non multo poſt defuncto, & Juſtiniano ejus filio regnante pro eo. §. 4. Eadem ſancta Synodus divinitus inſpirata, iterum Conſtantinopoli quarto, aut quinto anno congregata eſt, & canones numero CII. ad correctionem Eccleſiæ promulgavit.

Corr. Rom. ¶ 1 Habeo librum] *Verba ſunt Petri Epiſcopi Nicomediæ, ac Tharaſii Patriarchæ Conſtantinopolitani, actione quarta ſeptimæ Synodi: quod quidem ipſi de centum ac duobus canonibus dixerunt, qui in Trullo tempore Juſtiniani Rhinotmeti, ſecundo anno ſuæ revocationis ad imperium, editi ſunt. Verum ex his ipſis verbis Tharaſii apparet, eos canones non eſſe proprios ſextæ Synodi: quia fatetur, poſt annos quatuor, aut quinque, quam ea Synodus fuerat abſoluta, canones illos fuiſſe editos: quo tempore certiſſimum eſt, neque eundem Romanum Pontificem, neque eoſdem Epiſcopos fuiſſe. Quanquam in hac ratione temporis potius credendum eſt diligentiſſimis chronologis: Theophani, (cujus etiam verba, quæ ad hunc locum pertinent, ex originali Græco, quod in Bibliotheca Vaticana extat, ſatis fideliter tranſlata leguntur apud Franciſcum Turrianum, lib. de 6. 7. & 8. Synodo) & Anaſtaſio, & Georgio Cedreno, quam Tharaſio. Illi enim non quatuor, aut quinque, ut Tharaſius, ſed viginti ſeptem annos a fine ſextæ Synodi tempore Agathonis habitæ, uſque ad hanc hujuſmodi decretorum editionem aſſerunt interceſſiſſe. Epiſcopos vero, qui hos ediderunt, noluiſſe ipſos edere tanquam canones ſextæ Synodi, ſed voluiſſe ſupplere, quod videbatur in quinta, ac ſexta Synodo deeſſe, ipſamet illorum ad Imperatorem allocutio teſtatur. Itaque nova dicenda eſt hæc Epiſcoporum coitio; ideoque Græci illam, ut ſcribit Balſamon πεντ' ἕκτην, id eſt, quintamſextam Synodum appellant. Cæterum non fuiſſe omnes illos Canones a Romana Eccleſia receptos, duo viri rerum Eccleſiaſticarum peritiſſimi, Anaſtaſius Bibliothecarius, & Humbertus Leonis IX. Legatus aperte teſtantur. Humbertus quidem his verbis:* Non autem miror, ſi Agathoni Papæ, & ſanctis Patribus ſextæ Synodi veſtra imputetis deliramenta, & quæ aut corrupiſtis, aut finxiſtis capitula: cum & ipſi Domino JESU, & Apoſtolis ejus imputetis figmenta. Unde nos ſcientes, ſextam Synodum, ad deſtruendam hæreſin Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis novas conſtitutiones congregatam, capitula, quæ nobis ſub ejus auctoritate apponitis, omnino refutamus, quia prima & Apoſtolica ſedes nec aliquando ea accepit, nec obſervat hactenus. *Anaſtaſius vero in præfatione in Septimam Synodum ad Joannem VIII. Romanum Pontificem ita ſcripſit:* Ergo regulas, quas Græci in ſexta Synodo perhibent editas, ita in hac ſeptima Synodo principalis ſedes admittit, ut nullatenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis ſanctorum ſedis hujus Pontificum, aut certe bonis moribus inveniuntur adverſæ; quamvis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in cæterarum Patriarchalium ſedium, licet Græca utantur lingua, reperiuntur archivis: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut conſentiens, aut ſaltem præſens inventa eſt. Quanquam eoſdem Patres illas Græci promulgaſſe perhibeant, qui in ſexta Synodo ſunt inventi: ſed nullis certe probare poſſunt indiciis.

Gratian. *Ex his ergo colligitur, quod ſexta Synodus bis congregata eſt: primo ſub Conſtantino Imp. & nullos canones conſtituit: ſecundo ſub Juſtiniano filio ejus, & præfatos canones promulgavit.*

C. VII. *Conſtitutiones* Synodi ſextæ *a*.

Unde ſancti Patres in eadem Synodo *ſecundo congregati, dixerunt:*

QUoniam 1 ſanctæ *b*, & univerſales Synodi, quinta ſub Juſtiniano Auguſto, ſexta ſub Conſtantino patre ſuo Auguſto a, de myſterio fidei pleniſſime diſputantes, canones non fecerunt, ſicut cæteræ quatuor univerſales Synodi: propterea nos convenientes in hanc Imperialem urbem ſacros canones conſcripſimus. *Item c.* §. 1. Placuit huic ſanctæ Synodo, ut amodo confirmata, & rata ſint canonum Apoſtolorum LXXXV. capitu-

a *Al. fideli.* b *al. ſeptima Synodo, ſive Concilio) al. ſexta Synodo, ſive in ſexto Concilio.* c *Ivo par. 4. cap. 122.* d *Ex actione quarta ſeptimæ Synodi. Ivo par. 4. cap. 121.* e *Ex ſexta actione ſeptimæ Synodi.*

a *Ivo ſeptimam vocat.* b *Ivo part. 4. cap. 123. In oratione allocutoria Patrum, qui in Trullo convenerant ad Juſtinianum Imperatorem.* c *c. 2. ejus Synodi. ſupra ea. c. placuit.*

Digitized by Google

pitula. *Item* §. 2. Confirmamus 3 a & cæteros ſanctorum canones & Synodos, id eſt, Nicænam, Ancyranam, Neocæſarienſem, Gangrenſem, Antiochenam, Laodicenſem, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, Chalcedonenſem, Sardicenſem, & Carthaginenſem 4, & opuſcula Theophili Alexandrini Epiſcopi, & Dionyſii 5 Alexandrini Epiſcopi; & Petri Alexandrini Epiſcopi & martyris, Gregorii Taumaturgi Neocæſarienſis Epiſcopi, Athanaſii Epiſcopi, Alexandrini, Baſilii Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopi, Gregorii Nyſſeni Epiſcopi, Gregorii Theologi, Amphilochii Iconienſis Epiſcopi, Timothei Alexandrini Epiſcopi, Gennadii b Conſtantinopolitani Epiſcopi, Cyrilli Alexandrini Epiſcopi, Cypriani Carthaginenſis Epiſcopi, & Synodum 6 ſuam.

Corr. Rom. ¶ 1 Quoniam) *Emendata ſunt multa in hoc capite, ex canone ſecundo eorum, qui ſextæ Synodo tribuuntur, in quo indicantur Concilia, & auctores canonum, quibus Græci utebantur. Sunt autem verba illius canonis apud Gratianum & Ivonem in ſummam redacta.*

¶ 2 De myſterio) *Græce eſt*, τὸ περὶ τ̃ πίστεως πατρικῶς διατρανοῦσα μυστήριον, *id eſt*, fidei myſterium paterna declarantes.

¶ 3 Confirmamus) *Ivo habet*, confirmamus ſanctorum Patrum canones, & Synodos, &c. *Græce eſt*, ἐπισφραγίζομεν δὲ κ̀ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τ̃ ἁγίων κ̀ μακαρίων πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας τοῦτ' ἔστιν, τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων &c. *id eſt*, obſignando autem confirmamus & cæteros omnes ſacros canones, qui a ſanctis & beatis Patribus noſtris ſunt editi, id eſt, ab iis, qui Nicææ convenerunt, &c.

¶ 4 Carthaginenſem] *Apud Ivonem ſequitur*, Conſtantinopolitanam ſub Nectario, & opuſcula Theodoſii, al. Theophili, &c. *Græce autem eſt*, κ̀ τῶν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ κ̀ βασιλίδι πόλει συναθροισθέντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως προέδρου κ̀ Θεοφίλου τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου. *id eſt*, & eorum, qui rurſus in hac a Deo cuſtodita, & Imperiali urbe convenerunt ſub Nectario, imperialis hujus civitatis Præſide, & Theophilo, qui Alexandriæ fuit Archiepiſcopus.

¶ 5 Et Dionyſii] *In canone Græco vulgato fere eſt, quemadmodum antea apud Gratianum*, Dionyſii Alexandrini Epiſcopi, & martyris. *Sed apud Balſamonem, & Ivonem legitur, quemadmodum reſtitutum eſt*, Dionyſii Archiepiſcopi Alexandrinorum Megalopolis, & Petri Alexandriæ Archiepiſcopi, & martyris. *Reliquas varietates per ſe accuratus lector notabit.*

¶ 6 Et Synodum] *In iſto canone loco eſt error: quia illa Synodus Cypriani probatur, in qua ipſe cum multis aliis Africæ Epiſcopis putavit, baptizatos ab hæreticis verum baptiſma non recepiſſe: cum tamen B. Auguſtinus aſſerat, aliam extitiſſe traditionem Apoſtolorum, & ipſam Cypriani ſententiam plenario totius orbis Concilio excluſam fuiſſe teſtetur.*

C. VIII. *Auctoritate Romani Pontificis ſancta octo Concilia roborantur.*

Item ex diurno 1 libro *profeſſio Romani Pontificis.*

SAncta c octo univerſalia Concilia, id eſt, primum Nicænum, ſecundum Conſtantinopolitanum, tertium Epheſinum, quartum Chalcedonenſe, item V. Conſtantinopolitanum, & VI. Item Nicænum VII. Octavum quoque Conſtantinopolitanum, uſque ad unum apicem immutilata ſervare, & pari honore, & veneratione digna habere, & quæ prædicaverunt, & ſtatuerunt modis d omnibus ſequi, & prædicare, quæque condemnaverunt, ore, & corde condemnare profiteor.

Tom. I.

Corr. Rom. ¶ 1 Item ex diurno) *Integram profeſſionem fidei, quando quis in Romanum Pontificem promovebatur, refert Deuſdedit Cardinalis in collectione canonum, quæ ſervatur in Bibliotheca Vaticana.*

C. IX. *De temporibus Conciliorum.*

Quo autem tempore ſexta Synodus, & prima, ſecunda, tertia, quarta, & quinta congregatæ ſunt, Beda in libro de temporibus, c. 65. ſcripſit, dicens:

SExta a Synodus univerſalis Conſtantinopoli celebrata eſt, & Græco ſermone conſcripta, temporibus Papæ Agathonis, exequente ac reſidente piiſſimo Principe Conſtantino intra palatium ſuum, ſimulque Legatis Apoſtolicæ ſedis, & Epiſcopis CL. reſidentibus. §. 1. Prima enim univerſalis Synodus in Nicæa congregata eſt contra Arium CCCXVIII. Patrum, temporibus Julii 1 Papæ, ſub Conſtantino Principe. §. 2. Secunda, in Conſtantinopoli CL. Patrum, contra Macedonium, & Eudoxium temporibus Damaſi Papæ, & Gratiani Principis, quando Nectarius eidem urbi eſt ordinatus Epiſcopus. §. 3. Tertia, in Epheſo ducentorum Patrum, contra Neſtorium Auguſtæ urbis Epiſcopum, ſub Theodoſio magno Principe, & Papa Cœleſtino. §. 4. Quarta, in Chalcedone, DCXXX. Patrum, ſub Leone Papa, temporibus Martiani Principis, contra Eutychem nefandiſſimorum Præſulem monachorum. §. 5. Quinta b item Conſtantinopoli temporibus Vigilii Papæ, ſub Juſtiniano Principe, contra Theodorum & omnes hæreticos.

Corr. Rom. ¶ 1 Julii) *Certum eſt Synodum Nicænam primam celebratam eſſe tempore Sylveſtri. Sed id illi temporum obſcuritate mirandum non eſt, Bedam & alios erraſſe.*

C. X.

PRima 1 autem c Synodus in Nicæa, CCCXVIII. Patrum, contra Arium Alexandrinum Presbyterum, qui tres gradus in Trinitate aſſerebat, Patrem ſcilicet majorem, Filium minorem, Spiritum ſanctum creaturam, temporibus Conſtantini Principis, & Sylveſtri Papæ Romani, Macarii Hieroſolymitani, Alexandri 2 Alexandrini, qui condemnata eadem hæreſi, ſtatuerunt canones viginti, quorum auctor maxime præfatus d Alexander Epiſcopus fuit. §. 1. Secunda in Conſtantinopoli, contra Macedonium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui negabat Spiritum ſanctum Deum eſſe, temporibus Gratiani & Theodoſii Principum, Damaſi Papæ Romani, Cyrilli Hieroſolymitani, Nectarii 3 e Conſtantinopolitani, qui condemnata præfata hæreſi ſtatuerunt canones tres; quorum maxime auctor Nectarius Conſtantinopolitanus fuit. §. 2. Tertia in Epheſo ducentorum Patrum, contra Neſtorium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui dicebat, beatam Virginem Mariam non Dei, ſed hominis tantummodo genitricem, ut aliam perſonam carnis, aliam faceret Deitatis, temporibus Theodoſii Principis f junioris, Cœleſtini Papæ Romani, Juvenalis Conſtantinopolitani Epiſcopi, Cyrilli Epiſcopi Alexandrini: qui duodecim capitula contra Neſtorii blaſphemiatum totidem capitula, auctore eodem ſancto Cyrillo, anathematizando conſcripſerunt. §. 3. Quarta in Chalcedone ſexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Conſtantinopolitanum Abbatem, qui aſſerebat, Chriſtum poſt humanam aſſumptionem, non ex duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo divinam naturam permanere, temporibus Martiani Principis, Leonis Papæ Romani, Juvenalis Hieroſolymitani, Anatolii Conſtantinopolitani, qui condemnata præſcripta hæreſi, ſtatuerunt canones vigintiſeptem, quorum auctor maxime idem Sanctus Anatolius Conſtantinopolitanus Epiſcopus fuit. §. 4. Quinta in Conſtantinopoli, contra Theodorum Mopſueſtenum,

B 3

a *Ivo par. 4. cap. 106. Ivo par. 4. c. 134. Pannorm. l. 2. c. 117.* b *al. Gennadii.* c *Ivo par. 4. cap. 132. Pannorm. l. 2. cap. 103.* d *al. omnimodis.) Ivo.*

a *Ivo par. 4. c. 123. Pann. lib. 2. c. 113.* b *Pannorm. lib. 2. cap. 111.* c *Anſel. in prolegom. in principia collectionis Conciliorum.* d *Sanctus Alexander,) orig.* e *deeſt in orig.* f *magni Principis.) orig.*

Digitized by Google

num, & omnes hæreticos, qui Theodorus dicebat aliud *a* eſſe Dei Verbum, & aliud Chriſtum, & ſacram Virginem Mariam negabat Dei genitricem fuiſſe, temporibus Juſtiniani Principis, Vigilii Papæ Romani, Domnini *b* Antiocheni, Eutychii Conſtantinopolitani: qui quatuordecim capitula anathematizando ſcripſerunt contra Theodori, & ſociorum ejus blaſphemias. §. 5. Sexta in Conſtantinopoli CL. Patrum, contra Macarium Antiochenum Epiſcopum, & ſocios ejus, qui unam voluntatem, & operationem in Chriſto falſa ſuſpicione aſſerebant, temporibus Conſtantini Principis, Agathonis Papæ Romani, Georgii Conſtantinopolitani: qui condemnata hæreſi præfata, anathematizando ſcripſerunt novem 4 capitula inferius annexa.

C. R. ¶ 1 Prima] *Caput hoc invenitur & in recentioribus editionibus Conciliorum, & in vetuſtiore Colonienſi, Anno M. D. XXX. & in manuſcripta collectione, quam dictum eſt aſſervari in Bibliotheca Vaticana: ſed non in collectione, quæ eſt in Bibliotheca monaſterii Dominicanorum. Ponitur autem ante Præfationem, quæ nomen Iſidori, mercatoris quidem in manuſcriptis, peccatoris autem in impreſſis præfert. Et ſane in illa Præfatione tantum quatuor generalium Synodorum mentio fit, ſexta vero poſt Iſidori Hiſpalenſis ætatem eſt habita.*

¶ 2 Alexandri] *Apud Anſelmum eſt, ut apud Gratianum. In originali,* Alexandri Conſtantinopolitani. *Sed integra videtur lectio, ſi utraque conjungatur. Nam & Epiſcopus Conſtantinopolis, & Epiſcopus Alexandriæ, tempore illius Synodi, Alexandri nomine vocabantur.*

¶ 3 Nectarii] *Antea legebatur, quemadmodum etiam apud Anſelmum,* Nectarii Alexandrini. *Emendatum eſt ex originali. Sed fortaſſe & hoc loco integra lectio hæc eſt,* Nectarii Conſtantinopolitani, & Timothei Alexandrini.

¶ 4 Novem] *In loco citato ex collectione Iſidori legitur,* ſcripſerunt octo capitula, *& verba illa,* inferius annexa, *ibi non habentur. In Conciliis deinde Coloniæ impreſſis, poſt actionem ſextæ Synodi, ex vetuſto codice monaſterii S. Bavonis, referuntur novem capitula, & ante primum capitulum ſunt hæc verba,* ſcripſerunt novem capitula inferius annexa, *quæ apud Anſelmum quoque habentur.*

C. c. XI.

PRima 1 adnotatio Ancyranæ Synodi, quæ ante Nicænam fertur fuiſſe, ſed propter auctoritatem majorem poſtponitur; in qua Patres XVIII. ſtatuerunt canones XXIV. *d* quorum auctor maxime Vitalis Antiochenus Epiſcopus extitit. §. 1. Secunda Neocæſarienſis, quæ poſt Ancyranam, & ante Nicænam *a* legitur fuiſſe; in qua Patres ſexdecim ſtatuerunt canones XIV. *e* quorum auctor maxime Vitalis Epiſcopus Salaminius *f* extitit. §. 2. Tertia Gangrenſis, quæ poſt Nicænam legitur fuiſſe, in qua Patres XVI. ſtatuerunt canones XX. propter quaſdam neceſſitates Eccleſiaſticas; maxime contra Euſtathium, qui dicebat, quod nullus in conjugali ordine poſitus, nec ullus fidelis, qui non omnibus renunciaret, quæ poſſideret, ſpem apud Dominum haberet: & multa alia venenoſa, quæ enumerare longum eſt. §. 3. Quarta Sardicenſis, in qua Patres LX. 3 ſtatuerunt canones XXI. quorum auctor maxime Oſius Cordubenſis Epiſcopus, & Vincentius Capuanus Epiſcopus, & Jannarius 4 Beneventanus, & Calepodius Neapolitanus, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Legati extiterunt. §. 4. Quinta Antiochena, in qua Patres XXIX. *g* ſtatuerunt canones XXV. quorum maxime auctor Euſebius Palæſtinenſis Epiſcopus extitit. §. 5. Sexta Laodicenſis, in qua Patres XXXII. ſtatuerunt canones LX. quorum auctor maxime Theodoſius Epiſcopus extitit. §. 6. Septima 5 Carthaginenſis, in qua Patres CCXVII. *a* ſtatuerunt canones XXIII. quorum auctor maxime Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus extitit. Etiam ſanctus Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus in eadem Synodo legitur fuiſſe, temporibus Honorii Auguſti. §. 7. Octava Africana ſub Theodoſio minore Auguſto: in qua Patres CCXVII. recitaverunt, & firmaverunt canones CV. qui per diverſa Concilia Africanæ provinciæ, temporibus Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi, leguntur eſſe conſcripti. §. 8. Nona Arelatenſis, in qua Patres CC. *b* ſtatuerunt canones quatuor: quorum auctores maxime Sylveſter urbis Romæ Epiſcopus, & S. Marinus Arelatenſis Epiſcopus extiterunt, temporibus Conſtantini Auguſti, ſicut quidam aſſerunt. §. 9. Decima item Arelatenſis, in qua Patres XIX. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime S. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus extitit. §. 10. Undecima item Arelatenſis; in qua Patres XVI. ſtatuerunt canones. §. 11. Duodecima item Arelatenſis in Vico Hortenſi *c* in qua Patres XI. ſtatuerunt canones: quorum maxime auctor ſanctus Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus extitit. §. 12. Tertia decima item Arelatenſis, in qua Patres XIX. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Sarpidius *d* Arelatenſis Epiſcopus extitit. §. 13. Quartadecima Arauſicenſis, in qua Patres XVI. *e* ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Hilarius Epiſcopus extitit. §. 14 Quintadecima Epaunenſis 6, in qua Patres XXVI. ſtatuerunt canones XXXIX. quorum auctor maxime Cæſarius Epiſcopus extitit.

§. 15. Sextadecima Agathenſis, in qua Patres XXIX *f* ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Cæſarius Epiſcopus extitit. §. 16. Septimadecima 7 Aurelianenſis, in qua Patres LXXII. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Aurelius Arelatenſis Epiſcopus extitit, temporibus Clodovei Regis. §. 17. Octavadecima item Aurelianenſis, in qua Patres XXXI. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Melanius Rhedonenſis Epiſcopus extitit. §. 18. Nonadecima item Aurelianenſis, in qua Patres XXX. ſtatuerunt canones, quorum auctor maxime S. Aldinus Andegavenſis Epiſcopus extitit *g* §. 19. Vigeſima Arvernenſis, in qua Patres XV. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Honoratus Breutenſis *h* Epiſcopus extitit. §. 20. Vigeſimaprima Maticenſis *i* in qua Patres XXI ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Priſcus Lugdunenſis Epiſcopus extitit. *K*. §. 21. Vigeſima ſecunda item Maticenſis, in qua Patres LXXXVI. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime idem Priſcus Lugdunenſis Epiſcopus extitit. §. 22. Vigeſimatertia Lugdunenſis, in qua Patres XVIII. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Philippus Viennenſis Epiſcopus extitit. §. 23. Vigeſimaquarta item Lugdunenſis, in qua Patres XX. conſtituerunt canones: quorum auctor maxime idem Priſcus Lugdunenſis Epiſcopus extitit.

Correct. Rom. ¶ 1 Prima] *Major pars hujus capitis, id eſt, uſque ad finem verſiculi,* Nonadecima, *habetur in collectione Iſidori impreſſa, ante præfationem ipſius Iſidori; In Vaticana autem uſque ad finem verſic.* Vigeſimaprima. *Deuſdedit, & Anſelmus integrum ante ſuas collectiones habent. Neque vero ſummula hæc ejuſdem Iſidori eſſe poteſt: nam neque Præfationi ipſius, neque collectioni reſpondet: in qua, ut cæteræ mittantur varietates, multa referuntur Concilia Hiſpaniæ, quorum hic nulla mentio.*

¶ 2

a *Al. alium Deum eſſe verbum, & alium Chriſtum.* b *al. Domni.* c *Deuſdedit Cardinalis, & Anſelmus in prolog. ante eandem Iſidori collectionem.* d *in Græco vulgato, & apud Balſamonem ſunt XXV.* e *ibidem ſunt XV.* f *al. Zelonitanus.* g *al. XXX.*

a *Al. CCXVIII.* b *abeſt numerus a collectione etiam Vaticana.* c *al. Hortenſico.* d *al. Sapardus.*) *al. Sæpidine.* e *al. XXVI.* f *al. XXXIV.* g *Hactenus in collectione Iſidori impreſſa.* h *al. Breliteñſis.*) *al. Bituricenſis.* i *Hactenus in collectione Iſidori Vaticana.* K *al. Maticenſis.*

§ 2 Ante Nicænam.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, & Deuſdedit, & Vaticana collectione. Nam ante legebatur,* Antiochenam. *In collectione autem Iſidori impreſſa legitur quidem,* Nicænam; *ſed deeſt vox,* ante. *Sic autem legendum eſſe, quemadmodum eſt emendatum, oſtendunt verba, quæ ipſum Neocæſarienſe Concilium antecedunt,* ὅτιν. δεύτεραι μὲν εἰσὶ τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ, τῶν δὲ ἐν Νικαίᾳ προγενέστεραι *id eſt,* qui canones poſteriores quidem Ancyranis, anteriores autem Nicænis ſunt, *quo loco in collectione Iſidori impreſſa mendoſe eſt.* Et hi quidem canones ſecundi ſunt eorum, qui in Ancyra, & Cæſarea expoſiti ſunt. *Redundat enim illud,* & Cæſarea, *quare in recentioribus editionibus Conciliorum omiſſum eſt. Similis error eſt in codice canonum Moguntino.*

§ 3 Sexaginta] *In codice canonum LX. Epiſcopi reperiuntur ſubſcripſiſſe: ſed poſtea additur,* & cæteri, & ſubſcripſerunt omnes Epiſcopi diverſarum provinciarum, vel civitatum, num. CXXI. *Socrates lib. 2. cap. 16. in eo Concilio ex Occidentis partibus Epiſcopos circiter CCC. conveniſſe dicit, ex Orientis vero LXXVI. qui etiam ſeceſſionem fecerunt. Idem Nicephorus lib. 9. cap. 12. & Tripertita. Theodoretus autem lib. 2. cap. 7. docet ex antiquis narrationibus, Epiſcopos CCL. conveniſſe. Omnino & in his, & patrum, & canonum numeris multa ſunt emendata. Sed in multis etiam ſatis viſum eſt indicare varietates: nonnulla autem Lectoris diligentiæ ſunt reſervata.*

§ 4 Et Januarius] *Anſelmus habet, ut Gratianus. In collectione indicata eſt,* Vincentius Capuanus Epiſcopus, & S. R. E. Legatus extiterunt. *In Concilio ipſo cap. 18. nominatur Januarius Epiſcopus. In ſubſcriptione vero in codice canonum, non nominatur, ſed tantum Vincentius Capuanus S. R. E. Legatus, & Calipodius Depolitanus Legatus S. R. E.*

§ 5 Septima] *Hic numeratur tantummodo unica Synodus Carthaginenſis, quæ habetur in codice canonum, de qua inferius XX. diſt. c. de libellis dicetur.*

§ 6 Epaunenſis] *Ita emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & collectione Iſidori Vaticana. Nam antea legebatur;* Empanenſis. *Veruntamen in Concilio Epaunenſi impreſſo nullus Cæſarius nominatur: ſed Aviti primum eſt mentio.*

§ 7 Septimadecima) *Hic numerantur tria Concilia Aurelianenſia, quorum hæc in Conciliis impreſſis indicia inveniuntur. In quinto Aurelianenſi, ſubſcribit primo loco Aurelius Arelatenſis. In primo inter alios legitur nomen Melanii Rhedonenſis. In tertio ſubſcribit quarto loco Albinus Epiſcopus Andegavenſis.*

C. XII. *Epiſtola Athanaſii poſtulantis capitula Nicæni Concilii.*

Sed quod Nicæna Synodus XX. canones ſupra ſtatuiſſe dicitur, contrarium videtur ei, quod in epiſtola Athanaſii invenitur. Scribit enim Athanaſius a *Alexandrinus Epiſcopus Marco Papæ, ita dicens:*

SEptuaginta 1 *b* Nicæni Concilii capitula, quæ de præfata Synodo, jubente domino meo Alexandro, decreto omnium Epiſcoporum attuli, quæ ſunt igne combuſta, optamus, ut a veſtræ ſanctæ ſedis auctoritate, percipere per præſentes Legatos mereamur. *Item c.* §. *1.* Præſentibus nobis octoginta capitula in memorata Synodo tractata ſunt: quadraginta a Græcia, Græca edita lingua; & quadraginta a Latinis, ſimiliter Latina edita lingua. Sed viſum eſt CCCXVIII. Epiſcopis *d* Spiritu ſancto repletis, & maxime jam dicto Alexandro, & Apoſtolicæ ſedis Apocryſariis, ut decem capitula adnumarentur aliis, atque congruis locis insererentur, & ad formam LXX. diſcipulorum, vel totius orbis terræ linguarum, ſeptuaginta tanti, & tam excellentis Concilii fierent capitula, quæ omnem Chriſtianorum informarent orbem.

Corr. R. § 1 Septuaginta] *Ex his Athanaſii verbis conſtat, non omnes Nicænæ Synodi Canones aut Græce, aut Latine nunc haberi. Et Julius Papa ad Orientales, & Innocentius Victricio, & alii multos ex illa canones citant, qui non ſunt in his viginti, qui in manibus omnium verſantur. De qua re ſcribit Iſidorus in præfatione Conciliorum tomis inſerta. Et ex epiſtola quadam Gregorii X. ad Regem Armeniorum, cum Concilium Lugdunenſe indixiſſet (quam manuſcriptam habet Cardinalis Sirletus) intelligitur integrum Nicænum Concilium in lingua Armeniorum eo tempore extitiſſe. Sic enim ſcribit:* Quia vero multipliciter expedit, ut in ejuſdem celebratione Concilii antiquorum Conciliorum copiam habeamus, celſitudinem Regiam rogamus, & hortamur attente, quatenus integrum Nicænum Concilium, & alia Concilia, quæ habere diceris, in Armenica litera, cum aliquibus peritis Interpretibus, nobis cum ea, qua poteris, celeritate tranſmittas. *Tuneti quoque, & Alexandriæ inventi ſunt octoginta canones Arabice ſcripti, ſub nomine hujus Concilii, qui Romæ in Arabica, & Armenica lingua ſcripti penes eundem Cardinalem Sirletum ſunt; & nuper etiam in Latinam linguam converſi ſunt, & impreſſi.*

Gratian. *Quomodo ergo viginti tantum capitula in Nicæna Synodo ſtatuta dicuntur, cum ſeptuaginta capitula (ut Athanaſius ſcribit) in ea ſtatuta monſtrentur? His ita reſpondetur: Capitulorum Nicænæ Synodi quædam in deſuetudinem abierunt: viginti tantum in Romana Eccleſia habentur.*

C. XIII. *Nicæni Concilii viginti tantum capitula habentur.*

Unde Stephanus Papa *ſcribit, dicens Luitbobio a Epiſcopo Moguntino.*

VIginti *a* tantum capitula Nicænæ Synodi in ſancta Romana Eccleſia habentur: ſed quo neglectu alia deceſſerint, ambiguum eſt. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno Concilio eſſe inſerta.

Corr. Rom. § *Apud Ivonem parte quarta, cap. 232. habetur magis integrum hoc Caput,* Capitula Nicæni Concilii teſtimonio Athanaſii ſeptuaginta, in figuram ſeptuaginta diſcipulorum, ſcripta non dubitamus, e quibus viginti tantum in Eccleſia ſancta Romana, *& quæ ſequuntur.*

C. XIV. *Auctoritate Apoſtolica Sardicenſe Concilium recipitur.*

Sardicenſe quoque Concilium auctoritate Nicolai Papæ recipitur. Unde idem *ſcribit Clero b Conſtantinopolitano c.*

QUod *d* dicitis, neque Sardicenſe Concilium, neque decreta *e* alia vos habere ſanctorum Pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur, maxime cum Sardicenſe Concilium, quod penes vos in veſtris regionibus actum eſt, & omnis Eccleſia recipit, qua ratione convenerit *f*, ut hoc ſancta Conſtantinopolitana Eccleſia abjiceret, &, ut dignum eſt, non retineret?

DISTINCTIO XVII.

1 GEneralia Concilia, *quorum tempore celebrata ſint, vel quorum auctoritas cæteris præmineat ſanctorum auctoritatibus, ſupra monſtratum eſt. Auctoritas vero congregandorum Conciliorum penes Apoſtolicam ſedem eſt.*

C. I. *Abſque Romani Pontificis auctoritate Synodus congregari non debet.*

a *In Epiſtola Athanaſii, & univerſorum Ægypti Epiſcoporum ad Marcum Papam: ſed copioſius, quam hic.* b *Ivo p. 4. c. 108. Pann. lib. 2. c. 106. Anſelm. lib. 1. c. 59. Polyc. l. 3. tit. 22.* c. *Ibid. paulo ſuperius.* d *Patribus) orig.*

a *Ivo part. 4. c. 232. Pannorm. l. 2. cap. 107.* b *al. electo.* c *Habetur in epiſtola 6. quæ prima ad Photium eſt.* d *Ivo par. 4. c. 135. Pann. l. 2. c. 117. ver. quod dicitis.)* e *al. decretalia vel.* f *al. convenerat.*

Unde Marcellus Papa *ſcribit Maxentio* 1.

SYnodum *a* Epiſcoporum, abſque hujus ſanctæ ſedis auctoritate, [quanquam quoſdam Epiſcopos poſſitis congregare] non poteſtis regulariter facere. Neque *a* ullum Epiſcopum, qui hanc appellaverit Apoſtolicam ſedem, damnare, antequam hinc ſententia definitiva procedat. Nam ſi ſeculares in publicis judiciis libellis utuatur appellatoriis, quanto magis Sacerdotibus hæc eadem agere licet, qui ſuper illos ſunt? De quibus dictum eſt: *Ego dixi*, b *Dii eſtis*.

Corr. Com. ¶ 1 Maxentio.] *Antea legebatur*, Maxentio Epiſcopo: *in tomis autem Conciliorum in epiſtolæ inſcriptione eſt*, ad Maxentium tyrannum, *ſed in principio epiſtolæ eſt*, Marcellus Maxentio, *quæ lectio viſa eſt retinenda*.

¶ 2 Neque ullum Epiſcopum] *Hinc uſque ad finem non habentur in aliquot manuſcriptis Gratiani exemplaribus*.

C. II. *Non eſt ratum Concilium, quod auctoritate Romanæ Eccleſiæ fultum non fuerit.*

Item Julius Papa *primus in ſcripto contra Orientales pro Athanaſio*, C. XXIX.

REgula *c* veſtra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis Epiſcopis hoc Concilium actum eſt, nec Romanæ Eccleſiæ Legatus *d* interfuit canonibus præcipientibus, ſine ejus auctoritate Concilia fieri non debere. Nec ullum ratum eſt, aut erit unquam Concilium, quod non fultum fuerit ejus auctoritate.

C. III. *Nullus uſurpet conceſſa Romanæ Eccleſiæ.*

Item Damaſus Papa I. *ad Stephanum epiſt.* 3.

HUic ſoli *e* ſedi *f* conceſſa nullus uſurpare ſine ejus conſultu præſumat, qui non vult honore Eccleſiaſtico indignus, ut contemptor, judicari.

C. IV. *Abſque Apoſtolicæ ſedis auctoritate, Synodum particularem contra univerſalem aliquibus congregare non licet.*

Item Gregorius *g* 5.

NEc *h* licuit alicui aliquando, nec licebit particularem Synodum a congregare: ſed quoties aliqua de univerſali Synodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendam de eo, quod non intelligunt, rationem, aut ſponte ii, qui ſalutem animæ ſuæ deſiderant; ad Apoſtolicam *i* ſedem pro recipienda *K* ratione conveniant, aut ſi forte (ſicut de talibus *l* ſcriptum eſt: *Peccator m cum venerit in profundum malorum, contemnit*,) ita obſtinati, & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab eiſdem Apoſtolicis ſedibus aut attrahi ad ſalutem quoquo modo neceſſe eſt, aut (ne aliorum perditio eſſe poſſint) ſecundum canones per ſeculares comprimi *n* poteſtates.

Correct. Roman. ¶ 1 Gregorius] *Hoc procul dubio eſt Pelagii, ſicut ab Anſelmo, & Ivone citatur. Sunt autem apud Gratianum multa capita ex Pelagio hujus argumenti, ad Apoſtolicas ſedes occurrendum eſſe, cum inferiores Epiſcopi, aut quivis alii cognoſcere deſiderarent, quid in aliqua univerſali Synodo eſſet conſtitutum, & valdè illos condemnandos, qui Apoſtolicis ſedibus non communicant, ut* 23. *q.* 5. *c.* non vos, & *cap.* de Liguribus. *Ex hoc autem capite*, nec licuit, & *capite*, iſtud 11. *q.* 1. *habetur integra epiſtola Pelagii, quemadmodum ab Anſelmo refertur. Verum in Polycarpo citatur ex Gregorio, & in margine eſt additum*, ad Epiſcopos Mauritaniæ. *Atque in ſummariis capitum dictatus ipſius Papæ, qui habetur lib.* 2. Reg. *Gregorii ſeptimi, inter cætera hoc eſt*, quod nulla Synodus, abſque præcepto Summi Pontificis, debet generalis vocari.

¶ 2 Synodum] *Apud Anſelmum, Ivonem, & in Polycarpo adduntur hæc*, ad judicandum univerſalem Synodum. *Hoc enim eſt, quod prohibetur hic a Pelagio. Multi enim eo tempore aut ignorantia, aut animi perverſitate adducti, nolebant quintum Concilium recipere, (qua de re B. Gregorius, lib. 7. epiſt. 53. & alibi ſæpe,) & particularem Synodum univerſali, ac ſedium Apoſtolicarum auctoritati præferebant. Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, ſive Gregorius, ne Epiſcopi poſſint diœceſanas, & Metropolitæ provinciales Synodos convocare, ſed ne ipſas ad judicandum univerſalem Synodum congregent: atque ita eſt in rubrica emendatum.*

C. V. *Non eſt Concilium, ſed Conventiculum, quod ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate celebratur.*

Item Pelagius Papa II. *Epiſcopis, qui convenerant ad illicitam vocationem Ioannis Conſtantinopolitani*, *Epiſt.* 1. *cap.* 2.

MUltis *a* donuo Apoſtolicis, & canonicis, atque Eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſque ſententia Romani Pontificis Concilia celebrari. §. 5. Quapropter, ut jam dictum eſt, recte non Concilium, ſed veſtrum Conventiculum, vel Conciliabulum caſſatur, & quicquid in eo actum eſt, irritum habetur, & vacuum. Vos quoque deinceps videte, ut nullius hortatu talia præſumatis, ſi Apoſtolicæ ſedis communione carere non vultis. & *infra*. b §. 2. Si vero in qualibet provincia ortæ fuerint quæſtiones, & inter ipſius provinciæ Epiſcopos diſcrepare cœperit ratio, atque inter ipſos diſſidentes non conveniat, ad majorem tunc ſedem referantur. Et ſi illic facile & juſte non diſcernuntur, ubi fuerit Synodus regulariter congregata, canonice & juſte judicentur. Majores vero & difficiliores *c* quæſtiones (ut ſancta Synodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit] ad ſedem Apoſtolicam ſemper referantur.

C. VI. *Provincialia Concilia, ſine Romani Pontificis præſentia, pondere carent.*

Item Symmachus Papa.

COncilia *d* Sacerdotum Eccleſiaſticis legibus quotannis decreta per provincias, quia præſentiam Papæ non habent, valetudinem perdiderunt 1. Legiſtis *e* inſaniſſimi, aliquando in illis, præter Apoſtolici apicis ſanctionem, aliquid conſtitutum, & non de majoribus negotiis ad conſultationem *f*, ſi quid occurrerit, præfatæ ſedis arbitrio fuiſſe ſervatum?

Corr. Rom. ¶ 1 Perdiderunt] *Hic in libello Ennodii in recentioribus editionibus eſt nota interrogationis. Sunt enim verba inimicorum Symmachi, hoc tanquam abſurdum quidpiam objicientium. Quibus Ennodius in ſequentibus verbis reſpondet*, Legite, &c. *g*

a ps Gratian. *Hinc etiam, cum auctoritas Theodarici Regis ex diverſis provinciis ad urbem Romam Sacerdotes convenire præcepiſſet, ut ſanctum Concilium judicaret de iis, quæ venerabili Papæ Symmacho, Præſuli Apoſtolicæ ſedis, ab adverſariis ipſius dicebantur impingi, Liguriæ, & Æmiliæ, ſeu Venetiarum Epiſcopi ſuggeſſerunt, ipſum, qui dicebatur impetitus, debere Synodum convocare: ſcientes, quia eius ſedi, primum Petri Apoſtoli meritum, deinde ſecuta juſſione h Domini, Conciliorum venerandorum auctoritas ſingularem in Eccleſiis tradidit poteſtatem, nec* ante-

a *Anſelm. lib.* 2. *cap.* 60. *Ivo part.* 4. *c.* 140. *Polyc. lib.* 1. *cap. al. tit.* 13. b *Pſalm.* 81. c *Anſelm. lib.* 2. *cap.* 47. *Polyc. lib.* 1. *cap.* 13. d *al. legatio*. e *ſanctæ*. f *Anſelm. lib.* 5. *cap.* 55. *Polyc. lib.* 5. *cap.* 17. g *al. Pelagius Papa Valeriano Patritio*. h *Ivo p.* 3. *cap.* 139. *Anſelm. lib.* 12. *cap.* 43. *Polyc. lib.* 1. *c.* 14. i *Apoſtolicas ſedes*) *Ivo*. K *al. percipienda*. l *al. quibuſdam*. m *Proverb.* 17. n *al. opprimi*.

a *Anſelm. lib.* 1. *cap.* 36. *Polyc. lib.* 1. *cap.* 14. b *Cap.* 3. c *al. difficiles*. d *In lib. Ennod. pro defenſione* 4. & 5. *Synod. ſub. Symm. Papa. Ivo part.* 4. *cap.* 142. *Anſelm. libr.* 2. *c.* 56. *Polyc. lib.* 1. *tit.* 7. e *al. Legite*. f *collationem*] *orig.* g *Verba omnia ſumpta ſunt ex quarta Synodo Romana ſub Symmacho*. h *juſſionem*] *Vatic. cod. & Nicolaus ad Michaelem Imper. pag.* 505.

Digitized by Google

antediſtæ ſedis antiſtitem minorum ſubjacuiſſe judicio . & infra . §. c. *Ad hæc Sereniſſimus Rex, Deo aſpirante reſpondit, Synodalis eſſe arbitrii in tanto negotio ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reverentiam de Eccleſiaſticis negotiis pertinere, committens etiam poteſtati Pontificum, ut ſive propoſitum vellent audire negotium, ſive nollent, quod magis putarent utile, deliberarent, dummodo venerandi proviſione Concilii pax in civitate Romana daretur* a*: Epiſcopi vero in Synodo reſidentes, congregata auctoritate ejuſdem Symmachi dixerunt: Symmachus Papa ſedis Apoſtolicæ præſul ab hujuſmodi appoſitionibus* b *impetitus, quantum ad homines reſpicit, ſit immunis & liber, cujus cauſam totam Dei judicio reſervamus* . & infra . §. 2. *De clericis vero memorati Papæ, qui ab Epiſcopo ſuo ante tempus contra regulas diſceſſerunt, & ſchiſma fecerunt, hoc fieri decernimus, ut* c *illi ſatisfacientes Epiſcopo ſuo miſericordiam conſequantur, & officiis Eccleſiaſticis ſe gaudeant reſtitui* . Ibidem infra . §. 3. *Laurentius Eccleſiæ Mediolanenſis Epiſcopus huic ſtatuto noſtro, in quo totam cauſam Dei judicio commiſimus, ſubſcripſit. Petrus Eccleſiæ Ravennatis Epiſcopus ſub eiſdem verbis ſubſcripſit, & poſt eum ſeptuaginta quinque Epiſcopi . Illud de Clericis pro pace in urbe reformande miſericorditer, & diſpenſative factum dignoſcitur.* §. 4. *Hoc quoque notandum eſt, quod in hoc Concilio, & in alia Synodo Symmachi Papæ, ante Ravennatem Epiſcopus Mediolanenſis ſubſcripſiſſe, & reſpondiſſe legitur: ex quo & ſedis prærogativam ante eum habere colligitur:*

C. VII. *Ait enim* Gregorius primus, *lib. 7. reg. epiſt. 112. Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi.*

EPiſcopus *d* ſecundum ordinationis ſuæ tempus, ſive ad conſidendum in Concilio, ſive ad ſubſcribendum, vel in qualibet alia re, ſua attendere loca decernimus, & ſuorum ſibi prærogativam ordinum vindicare.

Gratianus. *Verum tempus ordinationis non ad Eccleſias, ſed ad perſonas refertur; ſicut ex conſuetudine Cardinalium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Epiſcoporum uniuſcujuſque provinciæ evidenter apparet.*

DISTINCTIO XVIII.

1 ps EPiſcoporum igitur Concilia, *ut ex præmiſſis apparet, ſunt invalida ad definiendum, & conſtituendum, non autem ad corrigendum. Sunt enim neceſſaria Epiſcoporum Concilia ad exhortationem, & correctionem, quæ etſi non habent vim conſtitutionis* e*, habent tamen auctoritatem imponendi & indicendi, quod alias ſtatutum eſt, & generaliter, ſeu ſpecialiter obſervari præceptum.*

C. I. PALEA. 1

Ex Cabilonenſi Concilio, *cap. 6.*

PLacuit *f*, ut conſervato Metropolitani primatu, cæteri Epiſcopi, ſecundum ſuæ ordinationis tempus, alius alii deferat *g* locum.

Correct. Roman. ¶ 1 *In pervetuſto Gratiani codice Palea hæc eſt in extremo præcedentis diſtinctionis, conjunctique cum ultimo illius capite,* Epiſcopos. *Ex Cabilonenſi autem citant etiam cæteri collectores; Extat vero in Bracarenſi primo, c. 24. & concordat cum cap. 13. Concilii Milevitani, & cap. 53. Concilii Africani.*

C. II. *Bini conventus per ſingulos annos ab Epiſcopis celebrentur.*

Unde Leo I. *epiſt. 82. c. 7. Anaſtaſio Theſſalonicenſi Epiſcopo,*

DE *a* Conciliis autem Epiſcopalibus non aliud indicimus, quam ſancti Patres ſalubriter ordinarunt: ut ſcilicet bini conventus per annos ſingulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diverſos Eccleſiæ ordines naſci aſſolent, judicetur. At ſi forte inter ipſos, qui præſunt, de majoribus (quod abſit) peccatis cauſa naſcatur, quæ provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit inſtruere, & ſi coram poſitis partibus nec tuo fuerit res ſopita judicio, ad noſtram cognitionem, quicquid illud eſt, transferatur.

C. III. *Quo tempore Concilia Epiſcoporum ſint celebranda.*

Item ex Nicæno Concilio, *cap. 5.*

HAbeatur *b* ſemel Concilium ante dies Quadrageſimæ, ut omnibus, ſi quæ ſunt, ſimultatibus amputatis, mundum 1 jejunium, & ſolenne Deo poſſit offerri, ſecundum vero agatur circa tempora autumni.

Corr. Rom. ¶ 1 Mundum) *Caput hoc eſt ex verſione, qua uſus eſt Iſidorus. In ea tamen hoc loco eſt,* mundum ſolenne Deo munus, *quemadmodum & in Polycarpo, & in aliquibus Gratiani codicibus eſt,* mundum & ſolenne Deo munus. *Græce eſt,* ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ *id eſt*, ut omni ſublata animi anguſtia munus purum Deo offeratur.

C. IV. *Ad morum correctionem, & controverſiarum diſſolutionem, bis in anno Epiſcopale Concilium fiat.*

Item ex Antiocheno Concilio, *cap. 20.*

PRopter *c* Eccleſiaſticas cauſas, & quæ exiſtunt, controverſias diſſolvendas, ſufficere viſum eſt; bis in anno per ſingulas provincias Epiſcoporum Concilium fieri: ſemel quidem poſt tertiam hebdomadam Paſchalis feſtivitatis, ita ut in quarta hebdomada, quæ conſequitur, id eſt, media 1 Pentecoſte, Concilium compleatur 2. Admoneant autem comprovinciales Epiſcopi ii, qui in amplioribus, id eſt, in Metropolitanis civitatibus degunt. §. 1. Secundum vero Concilium Idib. Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperberetæi menſis decimus 3 invenitur. In ipſis autem Conciliis & Presbyteros, & Diaconos præſentes eſſe oportet, & omnes, quotquot ſe læſos exiſtimant, & Synodicam expectare ſententiam. Nec liceat aliquibus apud ſemetipſos Concilia ſine Metropolitanorum Epiſcoporum conſcientia & conſenſu facere, quibus de omnibus cauſis conſtat permiſſum eſſe judicium.

Correct. Rom. ¶ 1 Id eſt, media) *Antea legebatur,* & in medio temporis inter Paſcha & Pentecoſten, *nec multo aliter apud Ivonem,* id eſt, medio temporis, &c. *Sed repoſita eſt hæc lectio ex pleriſque Gratiani exemplaribus, & collectione Iſidori, in qua eſt hæc eadem verſio. Nam cæteri collectores ſecuti potius videntur verſionem* Dionyſii, *quæ eſt in codice canonum: quamvis & Burchardus & Panormia hoc loco habeant,* id eſt, medio Pentecoſtes, *vel* in medio Pentecoſte, *ubi in verſione Dionyſii eſt,* ita ut quarta ſeptimana Pentecoſtes, *verbum plane e verbo. Græce enim eſt,* ὥστε τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς Πεντηκοστῆς

¶ 2 Compleatur) *Vocem,* ἐπιτελεῖσθαι, *Dionyſius vertit,* conveniat.

¶ 3 Decimus) *Prorſus ex Græco. Dionyſius autem, quem Burchardus & Ivo ſequuntur, habet,* Idibus Octobris, id eſt, quintodecimo die menſis Octobris, quem hyperberetæum Græci cognominant. *In canone autem Apoſtolorum 37. legitur, ſecundam anni Synodum celebrandam eſſe,* ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ. *id eſt,* duodecimo die hyperberetæi. *Non convenire autem omnino Latinorum menſes cum Græcorum, ſatis conſtat. Suidas quidem ſcribit, apud Ma-*

a *Chriſtianis omnibus redderetur.*] *orig. ibid. inf.* b *al. propoſitionibus.*] c *ut eos ſatisfacientes Epiſcopo ſuo miſericordia ſubſequatur.*] *orig.* d *Anſel. lib. 6. c. 134.* e *al. conſtituendi.* f *Burchard. lib. 1. c. 55. Ivo par. 5. cap. 165. Pannorm. lib. 4. cap. 20.* g *al. ſedendi deferat.*

a *Burch. l. 1. c. 43. Ivo par. 4. c. 241. Pann. l. 4. c. 13. Polyc. l. 3. tit. 19.* b *Polyc. l. 3. tit. 19.* c *Burch. l. 1. cap. 44. Ivo par. 5. c. 154. Pann. l. 4. c. 13. Polyc. l. 3. tit. 19.*

Digitized by Google

Macedonas hyperberetæum eundem eſſe, qui October: Galenus autem Pergami eundem, qui September.

C. V. *Semetipſos accuſant, qui vocati ad Synodum venire contemnunt.*

Item ex Concilio Laodiceno, *cap.* 40.

NOn *a* oportet vocatos Epiſcopos ad Synodum, contemnere: ſed adire *b* debere, & aut docere, aut doceri, quæ ſunt ad Eccleſiæ, cæterorumque correctionem utilia; quod ſi contempſerint, ſeipſos videntur accuſare, niſi forte pro infirmitate ire non poſſint.

C. VI. *Corripiantur Epiſcopi, qui ad Concilium vocati, venire contemnunt.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi, *cap.* 19.

PErvenit *c* ad noſtras aures, quod in provinciis conſtituta Epiſcoporum Concilia minime celebrentur. Hoc 1 ex eo probatur, quod multæ, quæ correctione opus habent, Eccleſiaſticæ res negligantur. Statuit ergo hæc Sancta Synodus, ſecundum regulas Patrum, bis in anno in unum convenire per ſingulas provincias Epiſcopos, ubi ſingula 2, quæ emerſerint, corrigantur. §. 1. Qui vero noluerint convenire Epiſcopi conſtituti in ſuis civitatibus, & hoc maxime, cum ſui corporis ſanitate conſiſtentes, etiam ab omnibus aliis urgentibus neceſſitatibus *d*, & inexcuſabilibus negotiis liberi ſunt, licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.

Correct. Rom. ¶ 1 Hoc ex eo] *In collectione Iſidori, ubi aliquanto eadem videtur eſſe verſio, legitur*, ex hoc probatur, quod multæ, &c. *Itemque apud Ivonem, addita tamen particula*, &, *Græce eſt*, καὶ ἐκ τούτου πολλὰ παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων: *id eſt*, & propterea multæ ex rebus Eccleſiaſticis, quæ correctionis egent, negliguntur.

¶ 2 Ubi ſingula] *Ita in collectione Iſidori, & apud Ivonem, & Anſelmum. Græce eſt*: ἔνθα ἂν ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, καὶ διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα, *quæ Dionyſius ſic vertit*: Quo *e* Metropolitanus Antiſtes probaverit, & corrigere ſingula, ſi qua fortaſſis emerſerint.

C. VII. *Canonicæ ſubjaceat pœnis Metropolitanus, qui ſaltem ſemel in anno celebrare Concilium neglexit.*

Item ex Septima Synodo, *cap* 6.

QUoniam *f* quidem regula eſt, quæ dicit, bis in anno per ſingulas provincias oportere fieri per conventum Epiſcoporum regulares inquiſitiones; propter fatigationem, & ut opportune 1 habeantur ad iter agendum hi, qui congregandi ſunt, definierunt ſextæ Synodi ſancti Patres, omni excuſatione remota, omnibus modis ſemel in anno fieri, & depravata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renovamus: & ſi quiſquam Princeps inventus fuerit hoc prohibere, communione privetur. Si quis vero Metropolitanorum hoc neglexerit agere, abſque neceſſitate, vel vi, ſeu aliqua rationabili occaſione, canonicis pœnis ſubjaceat. Dum autem Synodus agitur ſuper canonicis, & Evangelicis negotiis, oportet congregatos Epiſcopos in meditatione, & ſolicitudine fieri cuſtodiendorum divinorum, & vivificorum Domini mandatorum. *Et poſt pauca*. §. 1. Porro non habeat Metropolitanus licentiam ex his, quæ defert Epiſcopus ſecum, ſive jumentum, ſive aliam ſpeciem expetendi. Quod ſi hoc egiſſe convictus fuerit, ſolvat quadruplum.

Corr. Rom. ¶ 1 Et ut opportune) *Græce eſt* καὶ τῷ ἀνέτως ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν. *id eſt*, Et quod non bene parati ſunt ad iter faciendum.

a *Burch. l. 1. c. 47. Ivo p. 5. c. 157.* b *al. abire.* c *Anſ. l. 6. c. 199. Ivo p. 4. c. 243.* d *abeſt a collectione Iſidori & Ivonis.* e *Ex verſione Anaſtaſii.* f *In Concilio Niceno, c. 5. & Antiocheno c. 20. Ivo p. 5. c. 373. ſup. eod. c. habeat, & c. propter.*

C. VIII. *Non cogatur Presbyter ad ſacra Concilia eulogias deferre.*

Item Leo IV. *ad Epiſcopos Britanniæ, c.* 3.

DE eulogiis ad ſacra Concilia deferendis nihil invenimus a Majoribus terminatum: ſed ſicut unicuique Presbytero placuerit. Nam ſi conſtitutum fuerit, illo in tempore benedictiones afferri, forſitan minus libenter ad Synodos occurrent, & magis venire obtrectabunt. Quæ, ut arbitror, non ſunt rationabiliter quærendæ; nec ultro delatæ reſpuendæ.

Corr. Rom. ¶ *Habetur hæc epiſtola Romæ manuſcripta, ut in indice dictum eſt.*

C. IX. *Sine gravi neceſſitate Epiſcopus ad Synodum ire non tardet.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. c. 21.

EPiſcopus *a* ad Synodum ire non tardet, niſi ſatis gravi neceſſitate inhibeatur: ſic tamen, ut in perſona ſua Legatum mittat, ſuſcepturus, ſalva fidei veritate, quicquid Synodus ſtatuerit.

Corr. Rom. ¶ *Similem ſententiam, & pene eadem verba referunt Burch. lib. 1. c. 51. & Polyc. l. 2. tit. 16. ex Felice.*

C. X. *Excuſatorias literas dirigant, qui gravati ad Synodum ire non poſſunt.*

Item ex Concilio Carthaginenſi V. c. 10.

PLacuit *b*, ut quotieſcunque congregandum eſt Concilium, Epiſcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque alia graviori neceſſitate impediuntur, competenter occurrant. *& infra*. §. 1. Quod ſi non potuerint occurrere, excuſationes ſuas literatorie 1 conſcribant: niſi autem 2 rationem impedimenti ſui apud Primatem ſuum reddiderint, Eccleſiæ ſuæ communione debent eſſe contenti.

Corr. Rom. ¶ 1 Literatorie) *In Conciliis impreſſis legitur*, in tractatoris. *Dubitatum fuit, an legendum eſſet*, in tractoria. *Nam epiſtolæ, quibus Imperatores, vel Reges ſuos Præſides vocabant, vel evectionem aliquam concedebant, tractoriæ dicebantur. Sic in codice Theodoſiano, lib. 8. titulus ſextus eſt*, de tractoriis & ſtativis. *& ſic videtur emendandum in Lib. Cod.* 12 *quamvis in impreſſis legatur*, de tractatoriis, *quam vocem*, tractoriam, *eadem ſignificatione Carolus Magnus in ſuis capitularibus uſurpavit, lib. 4. c. 30. & 69. & eadem notione eſt in Concilio Meldenſi, cap. 71. Sanctus quoque Auguſtinus in lib. poſt collationem contra Donatiſtas, c. 24. tractoriam pro epiſtola vocatoria uſurpat, his verbis*: Sic autem a Primate ſuo per tractoriam fuerunt evocati. *Atque in hoc canone, ubi de vocandis Epiſcopis ad Concilium agitur, vox iſta eſſet aptiſſima. Nam in Concilio Africano, inſerto in codice canonum, c. 43. ubi hoc idem reperitur, & c. 57. §. Lucianus, & §. Alipyus in vetuſtis codicibus ſemper legitur*, tractoria, *ubi in impreſſis eſt*, tractatoria, *& in Carthaginenſi Græco c. 91. eſt*. ἡ σύνοδος. *Verum idem B. Auguſtinus utitur dictione*, tractatoria, *in eam, quæ nunc ſubiicitur, ſententiam. Loquens enim de Epiſcopis, ſi vocati noluiſſent venire ad Concilium, & ibi objecta crimina purgare, epiſt.* 162. *ait*: Quod ſi non fecerint, ibi etiam eorum pravitas, & perverſitas innoteſcet: miſſaque tractatoria ſuper eorum nomine per totum orbem terrarum, quacunque jam Chriſti Eccleſia dilatata eſt, ab omnibus Eccleſiis, eorum communio præcidetur. *In concione quoque ſecunda in Pſal. 36. eadem vox quater invenitur: & epiſtola Syricii, quæ recitatur in Concilio Teleptenſi, ibi vocatur* tractatoria. *Cujus mentionem faciens Innocentius in epiſtola ad Exuperium Toloſanum, cap. 1. ait*: De his, & beatæ recordationis viri Siricii Epiſcopi monita evidentia commearunt: *quibus verbis videtur indicare, non ad ſolos Africæ Epiſcopos, ſed ad omnes provincias miſſam fuiſſe illam Syricii tractoriam. Ita Leo Papa ſecundus, poſtquam ſextum univerſale Concilium finem habuerat,*

a *Anſelm. lib. 7. c. 191.* b *Anſelm. l. 7. c. 183.*

rat, brevem ejus Concilii ſummam ad Hiſpaniæ Epiſcopos, ut ei ſubſcriberent, miſit, quam tractatoriam vocat, quæ Leonis II. epiſtolæ manuſcriptæ ex Hiſpania Romam ſunt miſſæ.

§ a Niſi autem) *In originali eſt:* vel ſi poſt adventum tractatoriæ aliquæ neceſſitates repente forſitan ortæ fuerint, niſi rationem impedimenti ſui apud ſuum Primatem reddiderint, ab Eccleſiæ communione debere eſſe contemtos. *In Africano, c. 43. reliqua eodem modo. Sed in extrema eſt fere ut apud Gratianum:* Eccleſiæ ſuæ communione debere eſſe contentos. *Itemque in Cantabrigienſi Græco:* Ο φείλειν τῆς κοινω τῆ χριστιανῆς τῆ ἰδίᾳ αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίᾳ. *Similis quædam pœna imponitur in eodem Concilio infra diſt. 58. c. fin.*

C. XI. PALEA.

Item ex Concilio Turonenſi, *cap.* 21

EPiſcopus *a* non debet Abbatem cogere ad Synodum ire, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat.

Corr. Rom. § *Hæc Palea abeſt ab illis tantum exemplaribus, in quibus pauciſſimæ reperiuntur, & refertur infrà 18. quæſt. 2. poſt can. fin. a Gratiano ex eodem Turonico: quemadmodum & a Burchardo, & Ivone.*

C. XII. *A communione ſit alienus, qui Synodo adeſſe contemſerit.*

Item ex Concilio Arelatenſi, *cap.* 19.

SI *b* quis autem Synodo adeſſe neglexerit, vel cœtum fratrum, antequam diſſolvatur Concilium, crediderit deſerendum; alienum ſe a fratrum communione cognoſcat: nec eum recipi liceat, niſi in ſequenti Synodo fuerit abſolutus.

C. XIII. *Uſque ad proximam Synodum a communione abſtineat, qui à Metropolitano vocatus, abſque gravi neceſſitate Synodo adeſſe neglexerit.*

Item ex Concilio Agathenſi, *cap.* 35.

SI *c* Epiſcopus Metropolitanus ad comprovinciales Epiſcopos epiſtolas direxerit, in quibus eos, aut ad ordinationem ſummi Pontificis, aut ad Synodum invitet: poſtpoſitis omnibus (excepta gravi infirmitate corporis, aut præceptione Regia) ad conſtitutum diem adeſſe non differant. Quod ſi defuerint (ſicut priſca canonum præcepit auctoritas) uſque ad proximam Synodum, a charitate fratrum, & Eccleſiæ communione priventur.

C. XIV. *A communione privetur Epiſcopus, qui a Metropolitano vocatus ad Synodum venire contemnit.*

Item ex Concilio Tarraconenſi, *cap.* 6.

SI *d* quis Epiſcoporum commonitus a Metropolitano, ad Synodum, nulla gravi intercedente neceſſitate corporali, venire contemſerit (ſicut ſtatuta Patrum ſanxerunt *e*) uſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcoporum charitatis communione privetur.

C. XV. *Presbyteri, & Diaconi, & cuncti, qui ſe læſos exiſtimant, ad Metropolitanam Synodum conveniant.*

Item ex Concilio Martini 1 Papæ. *f*

PRopter Eccleſiaſticas cauſas, & altercationum ſolutiones, bene placuit per ſingulas provincias bis in anno Concilium fieri, convocante Metropolitano Epiſcopo omnes provinciales Epiſcopos; ita ut ad Concilium veniant *g* omnes Presbyteri, & Diaconi, vel hi 2, qui ſe læſos exiſtimant; ut in Concilio cauſæ examinatæ ad juſtum judicium perducantur. Et ſi qui manifeſte Epiſcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi inventi fuerint in offenſa, ſecundum rationem excommunicentur, quamdiu communi conſenſu de his placuerit dare ſententiam. Nulli autem Epiſcopo liceat, propria apud ſemetipſum Concilia facere, præter eos, quibus Metropoles ſunt creditæ.

Correct. Rom. § 1 Martini] *Gratianus hoc primum citat nomine Martini Papæ, deinceps eodem nomine multa citaturus, quæ omnia ſumpta ſunt ex libro capitulorum Græcarum Synodorum Martini Epiſcopi Bracarenſis. (Antiquitus enim Epiſcopi Papæ dicebantur.) Hic enim cum eſſet Græcus, ad utilitatem Eccleſiarum Hiſpaniæ, ubi Epiſcopatum obtinebat, ea capitula Latina fecit, & in nonnullis quædam addidit, in aliis vero aliqua detraxit, quemadmodum in hoc capite, quod ſumpſit ex Concilio Antiocheno, c. 20. ſup. ead. c.* propter. *Aliqua etiam ex Toletanis Conciliis in eum libellum retulit.*

§ 2 Vel hi] *In aliquot Conciliorum editionibus legitur,* ut eorum, qui ſe læſos exiſtimant. In Concilio cauſæ, &c.

C. XVI. PALEA. *a*

(*Item* ex Concilio Bylon.)

ANnis ſingulis Epiſcopus in ſua Diœceſi Synodum faciat de ſuis Clericis, nec non Abbatibus: & diſcutiat altero Clericos, & Monachos.

Corr. Rom. § 1 Palea] *In nullo collatorum Exemplarium habetur, ſed verſiculus,* ſinguli, *conjunctus eſt præcedenti capiti:* Propter Eccleſiaſticas, *Suntque verba Gratiani.*

Gratian. *Singuli vero Epiſcoporum ſuis Eccleſiis notificare ſtudeant, quæ in Conciliis ſtatuuntur.*

C. XVII. *Quæ in Conciliis ſtatuuntur, ſinguli Epiſcoporum ſuis Eccleſiis notificent.*

Unde in Concilio Toletano XVI. *cap.* 6.

DEcernimus, ut dum in qualiber provincia Concilium agitur, unuſquiſque Epiſcoporum admonitionibus ſuis intra ſex menſium ſpatia omnes Abbates, Presbyteros, Diaconos, atque Clericos, ſeu etiam omnem conventum civitatis ipſius, ubi præeſſe dignoſcitur, necnon & cunctam diœceſis ſuæ plebem aggregare nequaquam moretur: quatenus 1 coram eis pleniſſime omnia referet, quæ eodem anno in Concilio acta, vel definita eſſe noſcuntur. *& infra.* § 1. Quod ſi quiſpiam hæc parvipendenda crediderit, ſententia excommunicationis duorum menſium curriculo perſiſtat uſquequaque mulctatus.

Corr. Rom. § 1 Quatenus) *In duobus exemplaribus hujus decimi ſexti Concilii Toletani locus hic ita legitur;* quatenus coram eis publice omnia reſerata, de his, quæ eodem anno in Concilio acta, vel definita extiterint, pleniſſime notiores efficiantur,

DISTINCTIO XIX.

a
pa DE *epiſtolis vero Decretalibus quæritur. An vim auctoritatis obtineant? cum in corpore canonum non inveniantur. De his ita ſcribit* Nicolaus Papa *Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Gallias conſtitutis.*

C. I. *Decretales epiſtolæ vim auctoritatis habent.*

SI *a* Romanorum Pontificum decreto, cæterorum opuſcula tractatorum approbantur, vel reprobantur: ita ut, quod ſedes Apoſtolica probavit, hodie teneatur acceptum: & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quanto potius, quæ ipſa pro catholica fide, pro ſanis dogmatibus, pro variis & multifariis Eccleſiæ neceſſitatibus & fidelium moribus diverſo tempore ſcripſit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorſus in quibuslibet opportunitatibus diſcretione, vel diſpenſatione magiſtra reverenter aſſumi? Quamquam quidam veſtrum ſcripſerint, haud illa Decretalia priſcorum Pontificum in toto canonum codicis corpore contineri deſcripta;

a *Burch. l. 8. c. 73. Ivo par. 7. c. 91.* b *Burch. l. 1. c. 50. Polyc. l. 2. tit. 25. Ivo part. 5. c. 160. ex Concilio Spalenſi, ut Burch.* c *Burch. l. 1. c. 49. Ivo p. 5. c. 159. Pann. l. 4. c. 27.* d *Simile in Pannormia, l. 4. c. 28. ex Avernenſi.* e *al. cenſuerunt.* f *Apud Martinum Bracarenſem Epiſcopum in cap. Synod. Græc. c. 28. Polyc. lib. 3. tit. 17* g *præcedant*] *orig.*

a *Ivo part. 5. c. 33.*

ſcripta; cum 1 ipſi, ubi hæc ſuæ intentioni ſuffragari conſpiciunt, illis indifferenter utantur, & ſolum nunc ad imminutionem ſedis Apoſtolicæ poteſtatis, & ad ſuorum augmentum privilegiorum minus accepta eſſe perhibeant. *Item infra.* §. 1. Si ideo non eſſe Decretales epiſtolas priſcorum *a* Pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adſcriptæ: ergo nec ſancti Gregorii, nec ullius alterius, qui ante vel poſt ipſum fuit, eſt aliquod inſtitutum, vel ſcriptum recipiendum, eo quod in codice canonum non habeatur adſcriptum. Ergo doctrinam eorum, & ſanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in codice canonum non habentur adſcriptæ, de codicibus ſuis eradant. Ut quid vel membranas occupant, poſtquam non habentur acceptæ? Sed quare multum immoramur, cum nec ipſas divinas Scripturas Veteris & Novi Teſtamenti jam recepimus, ſi iſtos duxerimus audiendos? Etenim *b* neutrum horum in codice canonum Eccleſiaſticorum habetur inſertum. Sed reſponſuri ſunt iſti, qui ad reſiſtendum potius, quam ad obediendum ſemper ſunt parati, dicentes *c*, quod inter canones inveniatur capitulum ſancti Papæ Innocentii *, cujus auctoritate doceatur, a nobis utrumque Teſtamentum eſſe recipiendum, quanquam in ipſis paternis canonibus nullum eorum ex toto contineatur inſertum: Quibus ad hæc aſſerendum *d* eſt, quoniam ſi Vetus, Novumque Teſtamentum recipienda ſunt, non quod codici canonum ex toto habeantur annexa, ſed quod de his recipiendis ſancti Papæ Innocentii prolata videatur eſſe ſententia: reſtat nimirum, quod Decretales epiſtolæ Romanorum Pontificum ſunt recipiendæ, etiamſi non ſint codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipſos canones unum B. Leonis *e* capitulum conſtat eſſe permiſtum: quo ita omnia Decretalia conſtituta ſedis Apoſtolicæ cuſtodiri mandantur, ut ſi quis in illa commiſerit, noverit ſibi veniam denegari. Ait enim c. decimo *f* ſuarum Decretalium: [Ne quid vero ſit, quod prætermiſſum a nobis forte credatur, omnia Decretalia conſtituta, tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium deceſſorum noſtrorum, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus & canonum promulgata *g* ſunt diſciplinis, ita a veſtra dilectione cuſtodiri mandamus, ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari.] Dicendo vero [omnia decretalia conſtituta,] nullum de Decretalibus conſtitutis prætermiſit, quod non mandaverit eſſe cuſtodiendum. Et rurſus aſſerendo, (omnium deceſſorum noſtrorum,) nullum Pontificum Romanorum, qui ante ſe fuerint, excepit: cujus ita non præceperit Decretalia conſtituta ab omnibus cuſtodiri, ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari. Itaque nihil refert, utrum ſint omnia necne Decretalia ſedis Apoſtolicæ conſtituta, inter canones Conciliorum immiſta: cum omnia in uno corpore compaginari non poſſint, & illa eis interſint, quæ firmitatem his, quæ deſunt, & vigorem ſuum aſſignent, præſertim cum Synodalia geſta, inter quæ ipſi canones ſtatuti ſunt, in codice canonum non habeantur, ſed a nobis omni cultu debito venerentur. Conſonat autem huic beatiſſimo Papæ Leoni ſanctus & facundiſſimus in Decretis ſuis Papa Gelaſius *h* ita inquiens: [Decretales epiſtolas, quas beatiſſimi Papæ diverſis temporibus ab urbe Roma pro diverſorum Patrum conſultatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendas decernimus.] In quo notandum eſt, quia non dixit, [Decretales epiſtolas, quæ inter canones habentur,] nec tantum (quas moderni Pontifices ediderunt;) ſed (quas beatiſſimi Papæ diverſis temporibus ab urbe Roma dederunt.) Dictis autem (diverſis temporibus) etiam illa tempora vir ſanctus comprehendit, quæ crebreſcentibus Paganorum perſecutionibus, ad ſedem Apoſtolicam deferri cauſas Epiſcoporum difficillime permittebant. His ita divina favente gratia prælibatis, oſtendimus, nullam differentiam eſſe inter illa Decreta, quæ in codice *a* canonum habentur, ſedis Apoſtolicæ Præſulum, & ea, quæ præ multitudine vix per ſingula voluminum corpora reperiuntur; cum omnia, & omnium deceſſorum ſuorum Decretalia conſtituta, atque Decretales epiſtolas, quas beatiſſimi Papæ diverſis temporibus ab urbe Roma dederunt, venerabiliter fore ſuſcipiendas, & cuſtodiendas, eximios Præſules, Leonem ſcilicet & Gelaſium, mandaſſe probavimus.

Correct. Rom. ¶ 1 Cum ipſi] *Locus fuit emendatus ex ipſa epiſtola Nicolai, quæ Romæ manuſcripta habetur, & nuper impreſſa eſt in appendice Bibliothecæ ſanctorum Patrum, ut dictum eſt ſupra diſt. 10. c.* leges. *In qua epiſtola multa alia habentur, ad epiſtolas Decretales etiam antiquiſſimas pertinentia.*

C. II. *Omnes ſanctiones Apoſtolicæ ſedis irrefragabiliter ſunt obſervandæ.*

Item ex Capitulis 1 Caroli Imperatoris.

SIc *b* omnes Apoſtolicæ ſedis ſanctiones accipiendæ ſunt, tanquam ipſius divini Petri voce firmatæ ſint.

C. III. *Tolerandum eſt jugum, quod a ſancta ſede imponitur, licet importabile videatur.*

Item Agatho Papa *omnibus Epiſcopis.*

IN *c* memoriam B. Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam & Apoſtolicam ſedem; ut quæ nobis Sacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat Eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas: ut licet vix ferendum ab illa ſancta Sede imponatur jugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus. §. 1. Si vero (quod non decet) quilibet, ſive ſit Presbyter, ſive Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur, falſam ab Apoſtolica *d* ſede detuliſſe epiſtolam, vel aliud quid, quod inde non venerit *e*, ſalva fide 2, & integra circa Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut aliam detrudat cuſtodiam, uſquequo per epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis legatos Apoſtolicam interpellet ſublimitatem; ut potiſſimum ſua ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine lex Romana ſtatuat definire, ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Capitulis] *Sic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & Ivone. At Nauclerus vol. 2. gen. 28. narrat, hoc eſſe unum ex viginti tribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes ſuas provincias miſit. Burchardus autem citat ex Concilio Triburienſi c. 30. ubi etiam extat.*

¶ 2 Salva fide] *Apud Burchardum eſt,* falſa fide, & non integra.

C. IV. *Quicquid Romana Eccleſia ſtatuit, vel ordinat, ab omnibus obſervandum eſt.*

Item Stephanus *f* Papa.

ENimvero, quia in ſpeculum, & exemplum ſancta Romana Eccleſia, cui nos Chriſtus præeſſe voluit, propoſita *g* eſt, ab omnibus, quicquid ſtatuit, quicquid ordinat, perpetuo, & irrefragabiliter obſervandum eſt.

C. V.

a *al. ſanctorum.* b *al. etiam.* c *al. ajentes.* * *Innocent. Pap. 1. ad Exuperium, epiſt. 3. cap. ult.* d *al. reſerendum.* e *Leo Pap. 1. epiſt. 1. in fine.* f *al. quinta ſuorum Decretalium.* g *al. ordinata.* h *Gelaſius Papa 1. cum 70. Epiſcopis. Habetur ſupra 15. diſt. c.* ſancta Romana. *§.* item Decretales.

a *al. corpore.* b *Deuſdedit part. 3. Polyc. l. 1. tit. 17. Ivo part. 4. c. 238.* c *Extat in Concilio Triburienſi, c. 30. Burchard. l. 1. c. 200. Ivo p. 5. c. 50.* d *al. Apoſtolico detuliſſe.* e *al. convenerit:* f *al. Stephanus 5.* g *al. poſita eſt omnibus, quicquid.*

Digitized by Google

C. V. *A Pontificalibus ſit alienus officiis, qui Apoſtolicis non vult obedire præceptis.*

Item Gregorius IV.

NUlli *a* fas eſt vel velle, vel poſſe traſgredi Apoſtolicæ ſedis præcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſterium, quod veſtram ſequi oportet charitatem.

2 ps §. 1. Sit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus, quiſquis Apoſtolicis voluerit contraire decretis, nec locum deinceps inter Sacerdotes habeat, ſed extorris a ſancto miniſterio fiat; nec de ejus judicio quiſquam poſtea curam habeat, quoniam jam damnatus a ſancta & Apoſtolica Eccleſis, ac auctoritate, ſua de inobedientia, atque præſumptione a quoquam eſſe non dubitatur; quia majoris excommunicationis dejectione eſt abjiciendus *b*, cui ſanctæ Eccleſiæ commiſſa fuerit diſciplina, qui non ſolum præſatæ ſanctæ Eccleſiæ juſſionibus parere debuit, ſed etiam aliis, ne præterirent, inſinuare. Sitque alienus a divinis, & Pontificalibus officiis, qui noluit præceptis Apoſtolicis obtemperare *c*.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt in eadem epiſtola Gregorii IV. ex qua ſumptum eſt c.* Decreto noſtro. *Infra 2. q. 6. Extat autem in codice ſæpe memorato Bibliothecæ Dominicanæ.*

C. VI. *Inter canonicas Scripturas Decretales epiſtolæ connumerantur.*

Item Auguſtinus *de doctrina Chriſtiana, lib. 2. cap. 8.*

IN *d* canonicis Scripturis Eccleſiarum Catholicarum quamplurimum divinarum Scripturarum ſolertiſſimus indagator auctoritatem ſequatur, inter quas ſane illæ ſint, quas Apoſtolica ſedes habere, & ab ea alii meruerunt accipere epiſtolas. §. 1. Tenebit igitur hunc modum in Scripturis canonicis, ut eas, quæ ab omnibus recipiuntur Eccleſiis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, gravioreſque accipiunt, eis, quas pauciores, minoriſque auctoritatis Eccleſiæ tenent. §. 2. Si autem alias invenerit a pluribus, alias a gravioribus haberi [quanquam hoc inveniri vix poſſit] æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc apud B. Auguſtinum loco indicato ſic habet*: In canonicis autem ſcripturis Eccleſiarum Catholicarum quamplurium auctoritatem ſequatur: inter quas ſane illæ ſunt, quæ Apoſtolicas ſedes habere, & epiſtolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in ſcripturis canonicis, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Eccleſiis Catholicis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, gravioreſque accipiunt, eis, quas pauciores, minoriſque auctoritatis Eccleſiæ tenent. Si autem alias invenerit a pluribus, alias a gravioribus haberi, (quanquam hoc *e* inveniri non poſſit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto. *Quæ quidem B. Auguſtini ſententia, non ad Decretales Romanorum Pontificum, ſed ad canonicas, & ſacras ſcripturas referenda eſt.*

C. VII. *Miniſterii f divini ſe exortem intelligat, qui a ſoliditate Petri recedit.*

Item Leo Papa I. *ad Episcopos Viennenſes, Epiſt. 87.*

ITa *g* Dominus noſter Jeſus Chriſtus humani generis Salvator inſtituit, ut veritas, quæ antea Legis & Prophetarum præconio continebatur, per Apoſtolicam tubam in ſalutem univerſitatis exiret: ſicut ſcriptum eſt: *In omnem terram* h *exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Sed hujus muneris Sacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, ut in beatiſſimo Petro, Apoſtolorum omnium ſummo, principaliter collocaret: ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua, velut in corpus omne diffunderet: ut exortem ſe myſterii *a* intelligeret eſſe divini, qui auſus fuiſſet a Petri ſoliditate recedere. Hunc enim in conſortium individuæ unitatis aſſumptum, id quod ipſe erat, voluit nominari, dicendo: *Tu* b *es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam:* ut æterni ædificatio templi, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri ſoliditate conſiſteret, hac Eccleſiam ſuam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas poſſet appetere, nec portæ inferi contra illam prævalerent. Verum hanc petræ iſtius ſacratiſſimam firmitatem, Domino, ut diximus, ædificante, conſtructam, nimis impia vult præſumptione violare, quiſquis ejus poteſtatem tentat infringere; favendo cupiditatibus ſuis, & id, quod accepit a veteribus, non ſequendo.

Gratian. *Hoc autem intelligendum eſt de illis ſanctionibus, vel Decretalibus epiſtolis, in quibus, nec præcedentium Patrum decretis, nec Evangelicis præceptis aliquid contrarium invenitur. Anaſtaſius* 1 *enim ſecundus favore Anaſtaſii Imperatoris, quos Acacius poſt ſententiam in ſe prolatam Sacerdotes vel Levitas ordinaverat, rite fungi acceptis officiis debere decrevit, ita inquiens.*

Corr. Rom. ¶ 1 Anaſtaſius] *Minime verum eſt ſenſiſſe Anaſtaſium, ordinatos ab Acacio poſt latam in ipſum ſententiam, rite fungi acceptis officiis potuiſſe. Hoc enim duntaxat inquit in capite ſequenti, firmam eſſe Sacramenti gratiam ab Acacio traditam. Quod veriſſimum eſt, ſicut & aliæ omnes ſententiæ, quas in ea epiſtola ex B. Aug. Anaſtaſius accipit, veræ ſunt. Habetur autem hæc eadem Anaſtaſii Papæ II. epiſtola in corpore canonum, quod Romana Eccleſia ſemper approbavit, ut infra diſtinct. 20. can.* de libellis, *eſt adnotatum. Itaque ſine cauſa reprehenditur hoc loco Anaſtaſius a Gratiano.*

C. VIII. *Nulla læſionis portio attingit eum, qui ab hæreticis jam damnatis ordinatur.*

Anaſtaſius II. *ad Anaſtaſium Auguſtum, epiſt. 1. c. 7. & 8.*

SEcundum *c* Eccleſiæ Catholicæ conſuetudinem, ſacratiſſimum ſerenitatis tuæ pectus agnoſcat, quod nullum de his, quos baptizavit Acacius, vel quos Sacerdotes, ſive Levitas ſecundum canones ordinavit, ulla ex nomine Acacii portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minus firma videatur. §. 1. Nam *d* & baptiſma [quod procul ſit ab Eccleſia] ſive ab adultero, vel a fure datum fuerit, ad percipientem munus pervenit illibatum: quia vox illa, quæ ſonuit per columbam, omnem maculam humanæ pollutionis excluſit: qua declaratur, ac dicitur: *Hic eſt* e, *qui baptizat in Spiritu Sancto, & igne.* Nam ſi viſibilis Solis iſtius radii, cum per loca fœtidiſſima tranſeunt, nulla contactus inquinatione maculantur: multo magis illius, qui iſtum viſibilem fecit, virtus, nulla miniſtri indignitate conſtringitur. Nam & Judas, cum fuerit ſacrilegus, atque fur, quicquid egit inter Apoſtolos pro dignitate commiſſa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta ſenſerunt, declarante hoc ipſum Domino manifeſtiſſima voce: *Scribæ* f, inquit, *& Phariſæi ſuper cathedram Moyſis ſedent: quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite; dicunt enim, & non faciunt.* §. 2. Quicquid ergo ad hominum profectum quilibet in Eccleſia miniſter pro officio ſuo videtur operari, hoc totum contineri implere *g* divinitatis effectu, ita ille, per quem loquitur Chriſtus, Paulus *h* affirmat: *Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat,* eſt

a *Polyc. l. 1. t. 17. Anſel. l. 2. c. 21. Ivo p. 5. c. 11. & 149.* b *al. exigendus.* c *al. obedire.* d *Polyc. l. 1. tit. 25. Anſel. lib. 3. c. ult. & l. 6. c. 212.* e *facile.*] *orig. Antuerp.* f *al. Myſterii.* g *Ivo part. 5. c. 6.* h *Pſal. 18.*

a *al. miniſterii.* b *Matth. 16.* c *In codice canonum. fol. 136. B. Polyc. l. 1. t. 10. Anſ. l. 5. c. 62. Ivo p. 1. c. 151.* d *Nicolaus ad conſulta Bulg. c. 15.* e *Joan. 1. & 12.* f *Matth. 23.* g *al. implendo divinitatis effectum.* h *1. Cor. 3.*

eſt aliquid, neque qui rigat; ſed qui incrementum dat, Deus. §. 3. Adeo autem non quæritur, quis, vel qualis prædicet, ſed quid *a* prædicet, ut *b* invidos etiam bene Chriſtum prædicare affirmet; quo malo ipſe Diabolus dejectus eſt, & hoc ipſe *c* prædicare non deſinit. Ideo ergo & hic, cujus nomen dicimus reticendum, male bona miniſtrando, ſibi tantum nocuit. Nam inviolabile Sacramentum, quod per illum datum eſt aliis, perfectionem ſuæ virtutis obtinuit. §. 4. Quod *d* quidem generaliter verum eſt, niſi aliquorum in tantum ſe extenderet curioſa ſuſpicio, ut imaginentur, prolato a Felice Papa judicio, poſtea inefficaciter in Sacramentis, quæ Acacius uſurpavit, egiſſe; ac proinde eos metuere, qui vel in conſecrationibus, vel in Baptiſmate myſteria *e* tradita ſuſceperunt, ne irrita beneficia divina videantur.

Gratian. *Quia ergo illicite, & non canonice, ſed contra Decreta prædeceſſorum, & ſucceſſorum ſuorum hæc reſcripta dedit, (ut probat Felix, & Gelaſius, qui Acacium ante Anaſtaſium excommunicaverunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eundem Acacium poſtea damnavit:) ideo ab Eccleſia Romana repudiatur, & a Deo percuſſus legitur fuiſſe hoc modo.*

C. IX. *Anaſtaſius a Deo reprobatus, nutu divino percuſſus eſt.*

ANaſtaſius 1 ſecundus *f*, natione Romanus, fuit temporibus Theodorici Regis. Eodem tempore multi Clerici, & Presbyteri ſe a communione ipſius abegerunt, eo quod communicaſſet ſine Concilio Epiſcoporum, vel Presbyterorum, & Cleri cunctæ Eccleſiæ catholicæ, Diacono Theſſalonicenſi, nomine Photino, qui communicaverat Acacio; & quia voluit occulte revocare Acacium, & non potuit, nutu divino percuſſus eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Anaſtaſius] *Caput hoc habetur quidem Tomo ſecundo Conciliorum in vita Anaſtaſii: ſed eſt omnino confictum, cum ex multis aliis argumentis, tum ex hoc manifeſte oſtenditur, quod Acacius (ſicut Nicephorus lib. 16. c. 12. & Evagrius lib. 3. cap. 18. & ſequentibus, & clariſſime Anaſtaſius Bibliothecarius in Chronologia teſtantur) tempore Felicis III. obiit, cui ſucceſſit Gelaſius, & Gelaſio Anaſtaſius, qui initio epiſtolæ ſuæ & c. 1. ad Anaſtaſium Imperatorem, Acacium mortuum jam, & ante judicem Chriſtum una cum Felice adſtare ſcripſit, ut Gelaſius quoque ante ipſum ſcripſerat, & habetur infra 24. q. 2. c.* nec quiſquam. *Quomodo ergo potuit Anaſtaſius de eo revocando tractare, qui jam obierat?*

C. X. *Quæ circa indiſciplinatos prælatos, vel ab eis geruntur, in irritum revocentur.*

Hinc etiam de Maximo 1 Epiſcopo in Conſtantinopolitana Synodo *ſtatutum eſt, ſub Damaſo Papa, c. 6.*

PRopter totius indiſciplinationis ejus doctrinam, quæ Conſtantinopoli orta eſt, ſtatutum eſt, ne Maximus fuiſſe, aut eſſe jam putetur Epiſcopus; neque hi, qui ab eo ſunt ordinati, qualemcunque gradum Clericatus obtineant, omnibus ſcilicet, quæ circa eum, vel ab eo geſta ſunt, in irritum revocatis.

Corr. Rom. ¶ 1 De Maximo] *Ex verbis hujus canonis, præſertim Græcis & interpretatione Balſamonis, ac vita Gregorii Theologi per Gregorium Presbyterum deſcripta, & aliis ex locis, (tametſi Theodoretus videtur parum diligenter hoc tractaſſe) apparet, hunc Maximum nunquam fuiſſe Epiſcopum, ac propterea recte ſtatui, nullum ab eo potuiſſe imprimi ordinis characterem, quod non erat de Acacio aſſerendum. Verba Græca hujus canonis hæc ſunt;* Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, *ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων, id eſt,* De Maximo cynico, deque iis rebus, quæ nullo ordine circa ipſum Conſtantinopoli geſtæ ſunt. Neque Maximum aut fuiſſe, aut eſſe Epiſcopum, neque eos, qui ab ipſo ſunt ordinati, in ullo Cleri gradu cenſendos; omnibus, quæ & ab ipſo facta ſunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quod unquam fuerit Epiſcopus, eſt locupletiſſimum teſtimonium in epiſtola Hadriani Papæ, ſcripta Baſilio Imperatori, quæ habetur actione prima octavæ Synodi manuſcriptæ, quæ eſt penes Cardinalem Sirletum. Citans enim Leonem primum, ait;* Dicit enim altiſona tuba, ſanctus videlicet ſedis Apoſtolicæ Papa Leo, cujus ſententiam, quicquid ubique catholicum eſt, velut cœleſte miraculum celebrat & veneratur oraculum; Cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum? Neque enim inter Photium mœchum, & Maximum cynicum a Synodo ſecunda damnatum, vel inter ordinationes hujus & illius, diſtinctionis aliquid eſſe convicimus.

DISTINCTIO XX.

1 ps DEcretales *itaque epiſtolæ canonibus Conciliorum pari iure exæquantur. Nunc autem quæritur de expoſitionibus a ſacræ Scripturæ; An exæquentur? an ſubjiciantur eis? Quo enim quiſque magis ratione nititur, eo majoris auctoritatis ejus verba eſſe videntur. Plurimi autem tractatorum, ſicut pleniori gratia ſancti ſpiritus, ita ampliori ſcientia aliis præcellentes, rationi magis adhæſiſſe probantur. Unde nonnullorum Pontificum conſtitutis, Auguſtini, Hieronymi, atque aliorum tractatorum dicta videntur eſſe præferenda.*

2 pars. §. 1. *Sed aliud eſt cauſis terminum imponere, aliud ſacras Scripturas diligenter exponere. In negotiis definiendis non ſolum eſt neceſſaria ſcientia, ſed etiam poteſtas. Unde Chriſtus dicturus Petro* b; Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c. *prius dedit ſibi claves regni cælorum: in altera dans ei ſcientiam diſcernendi inter lepram & lepram, in altera dans ſibi poteſtatem ejiciendi aliquos ab Eccleſia, vel recipiendi. Cum ergo quælibet negotia finem accipiant vel in abſolutione innocentium, vel in condemnatione delinquentium; abſolutio vero, vel condemnatio, non ſcientiam tantum, ſed etiam poteſtatem præſidentium deſideret: apparet, quod divinarum tractatores Scripturarum, etſi ſcientia Pontificibus præeminent, tamen, quia dignitatis eorum apicem non ſunt adepti, in ſacrarum quidem Scripturarum expoſitionibus eis præponuntur, in cauſis vero definiendis ſecundum poſt eos locum merentur.*

C. I. *Aliorum ſcripturæ Romanorum Pontificum decretis non ſunt præponendæ.*

Unde Leo Papa IV. *ſcribit Epiſcopis Britanniæ.*

DE *c* libellis, & commentariis aliorum non convenit aliquem judicare, & ſanctorum Conciliorum canones relinquere, vel Decretalium regulas, id eſt, quæ habentur apud nos ſimul cum *d* canonibus. Quibus autem in omnibus Eccleſiaſticis utimur judiciis, ſicut canones 1 Apoſtolorum, *e* Nicænorum, Ancyranorum, Neocæſarienſium, Gangrenſium, Antiochenſium, Laodicenſium, Conſtantinop. Epheſin. Chalcedonenſium, Sardicenſium, Africanenſium, Carthaginenſium 2, & cum illis regulæ Præſulum Romanorum *f*, Sylveſtri, Syricii, Inno-

a *al.* quem. b *Philip* 1. c *al. ipſo cap.* 8. d *Quod cum ita ſit, aliquorum in tantum ſe extendit curioſa (orig. e al. miniſteria.* f *Ex libro (ut in Corpore Conciliorum citatur) Pontificali. Ivo p. 14. cap. 40.*

a *al. expoſitoribus*] b *Matt.* 16. c *In ſuo regeſto, Deuſdedit p. 2. Polyc. p. 3. tit. 20. Anſ. l. 3. cap. ult. Ivo p. 4. c. 72. Pann. l. 2. c. 118.* d *al. cum illis in canone.* e *al. qui dicuntur Apoſtolorum.* f *Apud Anſelmum & Polycarpum, deſunt omnia Pontificum nomina.*

Innocentii, Zoſimi, Cœleſtini, Leonis, Gelaſii, Hilarii, Symmachi, Hormiſdæ, Simplicii, & Gregorii junioris. Iſti omnino ſunt, & per quos judicant Epiſcopi, & per quos Epiſcopi ſimul judicant, & Clerici. Nam ſi tale emerſerit, vel contigerit inuſitatum negotium, quod minime poſſit per iſtos definiri; tunc ſi illorum, quorum meminiſtis, dicta Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, vel cæterorum ſimiliter ſanctorum Doctorum ſimilium reperta fuerint, magnanimiter ſunt retinenda, ac promulganda, vel ad Apoſtolicam ſedem referendum de talibus. §. 1. Quam ob cauſam luculentius, & magna voce pronunciare non timeo: quia qui illa, quæ diximus, ſanctorum Patrum ſtatuta, quæ apud nos Canonum nomine prætitulantur, (ſive ſit ille Epiſcopus, ſive Clericus, ſive Laicus) non 3 indifferenter recipere convincitur; nec catholicam, & Apoſtolicam fidem, nec ſancta quatuor Evangelia utiliter, & efficaciter ad effectum *a* ſuum retinere, vel credere probatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Sunt Canones) *Indicat canones, & regulas, ex quibus conſtat corpus, vel codex canonum, de quo in Præfatione dictum eſt, quo Romani Pontifices, præſertim in judiciis utebantur: in quo codice ſunt canones tantum, non Synodalia geſta, ut ſuperius Nicolaus in* c. Romanorum, 19. *diſtinct. ſcripſit.*

¶ 2 Carthaginenſium] *In codice canonum unica eſt Synodus Carthaginenſis, continens canones triginta tres, qui ex variis Conciliis, Carthagine habitis, collecti fuerunt. Eos canones ſedes Apoſtolica videtur probaſſe, & uſa eis eſſe, quando in codicem canonum referendos curavit. Eoſdem etiam Græci, quo ordine apud* Latinos *habentur, cum aliis præterea multis Africanarum Synodorum conjunctos, in linguam ſuam verterunt: & hi ipſi ſunt, quos iiſdem numeris Anſelmus, Burchardus, & Ivo citant: quamvis Gratianus interdum quidem his utatur, interdum vero ex ſingulis Carthaginenſibus Conciliis canones accipiat: quod ſuis locis indicabitur. Et de hac unica Carthaginenſi Synodo intelligendum eſt, quod habetur ſupra diſt. 16. c.* prima adnotatio, *verſ. ſeptima, quod hic declarandum dilatum fuit.*

¶ 3 Non indifferenter] *Anſelmus, Deuſdedit, & Gregorius Presbyter in Polycarpo habent,* qui eadem indifferenter non recepit, ipſe ſe convincit, minime catholicam, & Apoſtolicam fidem ad effectum ſuæ retinere ſalutis.

C. II. *Corripiendi ſunt, qui Decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obſervant.*

Item Nicolaus I. *Photio, in* b *epiſtola, cujus initium eſt,* [Poſtquam beato Petro.]

SI c Decreta Romanorum Pontificum non habetis, de neglectu atque incuria eſtis arguendi. Si vero habetis, & non obſervatis, de temeritate eſtis corripiendi, & increpandi.

C. III. *Ad quos ſit recurrendum, cum ſacræ Scripturæ auctoritas non occurrit.*

Item Innocentius 1 Papa.

DE quibus *d* cauſis nulla ſolvendi, ligandique auctoritas in libris Veteris Teſtamenti, quatuor Evangeliorum, cum totis ſcriptis Apoſtolorum appareat, ad divina recurre ſcripta Græca *e*. Si neque in illis; canones 2 Apoſtolicæ ſedis intuere. Si nec in illis; ad catholicæ Eccleſiæ hiſtorias catholicas, a Doctoribus catholicis ſcriptas, manum mitte. Si nec in illis; Sanctorum exempla, perſpicaciter recordare. Quod ſi omnibus his inſpectis, hujus quæſtionis qualitas non lucide inveſtigatur, ſeniores provinciæ congrega, & eos interroga. Facilius namque invenitur, quod a pluribus ſenioribus quæritur. Verus enim repromiſſor Dominus ait *a*: *Si duo ex vobis, vel tres convenient ſuper terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis a Patre meo.*

Corr. Rom. ¶ 1 Innocentius] *Caput hoc non eſt inter epiſtolas Innocentii primi, quæ multæ extant: neque vero Innocentii ſecundi eſſe poteſt, cum ante ipſum ſcripſerint Burchardus, & Ivo, a quibus hoc ipſum citatur.*

¶ 2 Canones] *Verba hæc, quæ apud Gratianum deerant, ſunt apud Burchardum, & Ivonem, & Polycarpum, in quo Polycarpo habentur hoc ipſo loco, in quem ſunt reſtituta.*

a al. *profectum.* b *Eſt eadem epiſt. 6. ex qua ſumptum eſt.* c. *quod dicitis, ſupra diſtinct.* 16. c *Anſelm. lib.* 3. *cap.* 33. d *Polycarpus lib.* 7. *tit.* 3. *Burch. l.* 3. *c.* 128. *Ivo part.* 4. *cap.* 70. e *al. Græce.*

DISTINCTIO XXI.

1 DEcretis *ergo Romanorum Pontificum, & ſacris canonibus Conciliorum Eccleſiaſtica negotia, ut ſupra monſtratum eſt, terminantur. Miniſtri vero ſacrorum canonum, & decretorum Pontificum, ſunt ſummi Pontifices, & infra Præſules, ac reliqui Sacerdotes, quorum inſtitutio in Veteri Teſtamento eſt inchoata, & in novo plenius conſummata. §. 1. Summi enim Pontifices, & minores Sacerdotes a Deo ſunt inſtituti per Moyſem* b, *qui ex præcepto Domini, Aaron in ſummum Pontificem, filios vero ejus unxit in minores Sacerdotes. Poſtea vero David, cum miniſteria domus Domini ampliaret, janitores, & cantores inſtituit. Porro Salomon quendam modum exorcizandi invenit, quo dæmones adjurati, ex obſeſſis corporibus pellebantur: huic officio mancipati, Exorciſtæ vocati ſunt, de quibus Dominus in Evangelio* c: Si ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii veſtri (*videlicet Exorciſtæ*) in quo ejiciunt? *Hæc omnia in Novo Teſtamento Eccleſia imitata, habet janitores ſuos, quos Oſtiarios appellamus. Pro Cantoribus, Lectores, & ſimul Cantores inſtituit. Exorciſtas autem nomine antiquo & officia permanente recepit. Pro filiis vero Aaron, omnes infra ſummum Pontificem Sacerdotium adminiſtrantes ſunt conſecrati. §. 2. Inter eos quædam diſcretio ſervata eſt, ut alii appellentur ſimpliciter* Sacerdotes, *alii* Archipresbyteri, *alii* Chorepiſcopi, *alii* Epiſcopi, *alii* Archiepiſcopi, *ſeu* Metropolitæ, *alii* Primates, *alii* Patriarchæ, *alii* ſummi Pontifices. *§. 3. Horum diſcretio a Gentilibus maxime introducta eſt, qui ſuos Flamines, alios ſimpliciter Flamines, alios Archiflamines, alios Protoflamines appellabant. Simpliciter vero majorum & minorum Sacerdotum diſcretio in Novo Teſtamento ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium, qui duodecim Apoſtolos, tanquam majores Sacerdotes, & LXXII. diſcipulos, quaſi minores Sacerdotes, inſtituit. Petrum vero quaſi in ſummum Sacerdotem elegit, dum ei præ omnibus & pro omnibus claves regni cœlorum tribuit, & a ſe petra, Petri ſibi nomen impoſuit, atque pro ejus fide ſe ſpecialiter rogaſſe teſtatus eſt, & ut cæteros confirmaret, ſibi injunxit, dicens* d: Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. *Hanc eandem formam Apoſtoli ſecuti, in ſingulis civitatibus Epiſcopos & Presbyteros ordinaverunt. Levitas autem ab Apoſtolis ordinatos legimus, quorum maximus fuit beatus Stephanus* e. *Subdiaconos, & Acolythos procedente tempore Eccleſia ſibi conſtituit.*

C. I. *Unde nomina Eccleſiaſticorum graduum ſumantur.*

De his ita ſcribit B. Iſidorus *lib. 7. Etymol. cap. 12. nomina illorum, & nominum cauſas exponens, ita inquiens.*

CLeros *f* & Clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias *g* ſorte electus eſt, quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum. Κλῆρος enim Græce, ſors Latine, vel hæreditas dicitur. Propterea ergo dicti ſunt Clerici, quia de ſorte Domini ſunt; vel quia Domini partem habent. Generaliter autem Clerici nuncupantur omnes

a *Matth.* 18. b *Exod.* 28. 1. *Paral.* 25. & 3. 23. c *Luc.* 11. d *Luc.* 22. e *Act.* 6. f *De officiis. lib.* 2. c. 1. *Rabanus de inſtit. cler. lib.* 1. c. 2. g *Act.* 1.

Digitized by Google

omnes, qui in Eccleſia Chriſti deſerviunt, quorum gradus, & nomina ſunt hæc: Oſtiarius, Pſalmiſta, Lector, Exorciſta, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Epiſcopus. §. 1. Ordo Epiſcoporum quadripartitus eſt, id eſt, in Patriarchis, Archiepiſcopis, Metropolitanis, atque Epiſcopis. §. 2. Patriarcha, Græca lingua, ſummus Patrum interpretatur: quia primum, id eſt 1 Apoſtolicum retinet locum, & ideo, quia ſummo honore fungitur, tali nomine cenſetur, ſicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus. §. 3. Archiepiſcopus Græco dicitur vocabulo, quod ſit ſummus Epiſcoporum: tenet enim vicem Apoſtolicam, & præſidet tam Metropolitanis, quam cæteris Epiſcopis. §. 4. Metropolitani autem a menſura civitatum vocantur: ſingulis enim provinciis præeminent, quorum auctoritati, & doctrinæ *a* cæteri Sacerdotes ſubjecti ſunt, ſine quibus nihil reliquos agere licet Epiſcopos: ſollicitudo enim totius provinciæ ipſis commiſſa eſt. §. 5. Omnes autem ſuperius deſignati ordines, uno eodemque vocabulo Epiſcopi nominantur: ſed ideo privato nomine quidam utuntur, propter diſtinctionem poteſtatum, quam ſingulariter acceperunt. §. 6. Patriarcha Patrum princeps: Ἄρχων, enim princeps: inde Archiepiſcopus princeps Epiſcoporum, ſicut Metropolitanus a menſura civitatum. §. 7. Epiſcopatus autem vocabulum inde ductum, quod ille, qui efficitur *b* Epiſcopus, ſuperintendat, ſcilicet curam gerens ſubditorum: Σκοπεῖν enim Græce, Latine intendere dicitur. Epiſcopi autem Græce, Latine ſpeculatores interpretantur: nam ſpeculator eſt præpoſitus in Eccleſia dictus, eo quod ſpeculetur, & perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores, & vitam. § 8. Pontifex princeps Sacerdotum eſt, quaſi via ſequentium. Ipſe & ſummus Sacerdos, ipſe & Pontifex maximus nuncupatur. Ipſe enim efficit Sacerdotes, atque Levitas: ipſe omnes ordines Eccleſiaſticos diſponit: ipſe, quid unuſquiſque facere debeat, oſtendit. Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant. Nam majorum hæc erat conſuetudo, ut Rex eſſet etiam Sacerdos, & Pontifex. Unde & Romani Imperatores, Pontifices dicebantur. §. 9. Vates a vi mentis appellatus eſt: cujus ſignificatio multiplex eſt: nam modo Sacerdotem, modo Prophetam ſignificat, modo Poetam. §. 10. Antiſtes Sacerdos dictus eſt, quod anteſtat: primus eſt enim in ordine Eccleſiæ, & ſupra ſe nullum habet. §. 11. Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex Græco, & Latino, quaſi ſacrum dans: ſicut enim Rex a regendo; ita Sacerdos a ſacrificando vocatus eſt: conſecrat enim, & ſacrificat. Sacerdotes autem Gentilium, Flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat brevis virga, deſuper habens lanæ aliquid, quod cum propter æſtum ferre non poſſent, filo tantum capita religare cœperunt; nam nudis penitus eos capitibus incedere nefas erat. Unde a filo, quo utebantur, Flamines dicti ſunt, quaſi filamines. Verum feſtis diebus filo depoſito pileum imponebant, pro Sacerdotii eminentia. §. 12. Presbyter Græce, Latine ſenior interpretatur: non modo pro ætate, vel decrepita ſenectute, ſed etiam propter honorem, & dignitatem, quam acceperunt, Presbyteri nominantur: unde 2 & apud veteres, iidem Epiſcopi & Presbyteri fuerunt; quia illud nomen dignitatis eſt, & non 3 ætatis. Ideo autem & Presbyteri Sacerdotes vocantur, quia ſacrum dant, ſicut Epiſcopi; qui licet ſint Sacerdotes, tamen Pontificatus apicem non habent: quia nec chriſmate frontem ſignant, nec paracletum Spiritum dant, quod ſolis deberi Epiſcopis, lectio Actuum *c* Apoſtolorum demonſtrat. §. 13. Levitæ ex nomine Auctoris vocati. De Levi enim Levitæ exorti ſunt, a quibus in templo Dei myſtici Sacramenti miniſteria explebantur. Hi Græce Diaconi, Latine Miniſtri dicuntur: quia ſicut in Sacerdote conſecratio; ita in Diacono miniſterii *a* diſpenſatio habetur. §. 14. Hypodiaconi Græce, quos nos Subdiaconos dicimus, qui ideo ſic appellantur, quia ſubjacent præceptis, & officiis Levitarum. Oblationes enim in templo Dei a fidelibus ipſi ſuſcipiunt, & Levitis ſuperponendas altaribus deferunt: hi apud Hebræos Nathinæi vocantur. §. 15. Lectores a legendo, Pſalmiſtæ a Pſalmis canendis vocati: illi enim prædicant populis, quid ſequantur: iſti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium: licet & quidam Lectores ita miſerabiliter pronuncient, ut quoſdam ad luctum, lamentationemque compellant. Iidem etiam & pronunciatores vocantur, quod porro *b* annuncient. Tanta enim, & tam clara erit eorum vox, ut quamvis longe poſitorum aures adimpleant. §. 16. Cantor autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Hujus duo genera dicuntur in arte Muſica, ſicut ea docti homines Latine dicere potuerunt, Præcentor, & Succentor: Præcentor ſcilicet, qui vocem præmittit in cantu: Succentor autem, qui ſubſequenter canendo reſpondet. Concentor autem dicitur, quia conſonat: qui autem non conſonat, nec concinit, nec Cantor, nec Concentor erit. §. 17. Acolythi *c* Græce, Latine ceroferarii dicuntur, a deportandis cereis, quando legendum eſt Evangelium, aut ſacrificium offerendum: tunc enim accenduntur luminaria ab eis: & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum Sol eodem tempore rutilet, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, ut ſub typo luminis corporalis, illa lux oſtendatur, de qua in Evangelio legitur: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. §. 18. Exorciſtæ ex Græco in Latinum adjurantes, ſive increpantes vocantur: invocant enim ſuper Catechumenos, vel ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomen Domini JESU adjurantes per eum, ut egrediatur ab eis. §. 19. Oſtiarii iidem, ac Janitores, qui in Veteri Teſtamento electi ſunt ad cuſtodiam templi, ut non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem Oſtiarii, quod præſint oſtiis templi. Ipſi enim tenentes clavem, omnia intus, extraque cuſtodiunt, atque inter bonos & malos habentes judicium, fideles recipiunt, & reſpuunt infideles.

Corr. Rom. ¶ 1. Id eſt Apoſtolicum] *Antea legebatur*, poſt Apoſtolicum. *Reſtituta eſt vera lectio non modo ex Iſidori, & veterum exemplarium Gratiani fide, ſed ex ipſa ab Iſidoro allata ratione, qui Romanum, Antiochenum, & Alexandrinum, Patriarchas propterea vocat, quia Apoſtolicum locum tenent. Hoc idem B. Gregorius lib. 6. epiſt.* 37. *ſcribens Eulogio Alexandrino, declarat his verbis*: Itaque cum multi ſint Apoſtoli, pro ipſo tamen principatu ſola Apoſtolorum Principis ſedes in auctoritate convaluit, quæ in tribus locis unius eſt. Ipſe enim ſublimavit ſedem, in qua etiam quieſcere, & præſentem vitam finire dignatus eſt. Ipſe decoravit ſedem, in qua Evangeliſtam diſcipulum miſit. Ipſe firmavit ſedem, in qua ſeptem annis, quamvis diſceſſurus, ſedit. *Atque hoc idem ait Anacletus*, c. ſacroſancta. *infra diſt.* 22.

¶ 2 Unde & apud] *Reſtituta hæc ſunt in locum ſuum, quo loco habentur apud ſanctum Iſidorum.*

¶ 3 Et non ætatis) *In originali eſt*, hoc ætatis, *& ita apud Hieronymum in epiſt.* 83. *ad Oceanum: ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. II. *Romana Eccleſia a Chriſto primatum accepit.*

Item Anacletus *ad Epiſcopos Italiæ, epiſt.* 2.

IN *e* Novo Teſtamento poſt Chriſtum Dominum a Petro Sacerdotalis cœpit ordo: quia ipſi primo Pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt, Domino dicente ad eum: *Tu es Petrus f, & ſuper hanc petram ædificabo* Eccle-

a al. doctrinæ & poteſtati] *orig.* b *ſuperefficitur, ſuperintendat.*] *orig. & Rab.* c *Act.* 8.

a *al. myſterii.* b *al. populo.* c *Ivo part.* 6. *cap.* 8. d *Joan.* 1 e *Anſel. l.* 1. *c.* 1. *Polyc. l.* 1. *c.* 2. *Ivo p.* 5. *c.* 1. *Pann. l.* 3. *c.* 82. f *Matth.* 16. *& ult.*

Digitized by Google

Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, & tibi dabo claves regni cælorum. Hic ergo ligandi, atque ſolvendi poteſtatem primus accepit a Domino, primuſque ad fidem populum virtute ſuæ prædicationis adduxit. Cæteri vero Apoſtoli cum eodem, pari conſortio, honorem & poteſtatem acceperunt, ipſumque principem eorum eſſe voluerunt, qui etiam, jubente Domino, in toto orbe diſperſi Evangelium prædicaverunt. §. 1. Ipſis quoque decedentibus, in locum eorum ſucceſſerunt Epiſcopi: quorum ordinatio prætaxato debet fieri ordine & modo, quos qui recipit & verba eorum, Deum recipit; qui autem ſpernit eos; eum, a quo miſſi ſunt, & cujus legatione funguntur, ſpernit; & ipſe indubitanter ſpernetur a Domino. §. 2. Videntes *a* autem ipſi Apoſtoli meſſem eſſe multam, & operarios paucos, rogaverunt dominum meſſis, ut mitteret operarios in meſſem ſuam: inde ab eis electi ſunt LXXII. diſcipuli, quorum typum gerunt Preſbyteri, atque in eorum locum ſunt conſtituti in Eccleſia.

C. III. *Primatum Romanæ Eccleſiæ non aliqua Synodus, ſed Chriſtus inſtituit.*

Idem Gelaſius urbis Romanæ Epiſcopus *omnibus orthodoxis.*

QUamvis *b* univerſæ per orbem Catholicæ Eccleſiæ unus thalamus Chriſti ſint, ſancta tamen Romana, Catholica, & Apoſtolica Eccleſia nullis Synodicis conſtitutis, cæteris Eccleſiis prælata eſt, ſed Evangelica voce Domini & Salvatoris noſtri primatum obtinuit, *Tu es Petrus* c (inquiens) *& ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Cui data *d* eſt etiam ſocietas beatiſſimi Pauli, vaſis electionis, qui non diverſo (ſicut hæretici garriunt) ſed uno tempore, uno eodemque die, glorioſa morte cum Petro in urbe Roma ſub Cæſare Nerone agonizans coronatus eſt; & pariter ſupradictam ſanctam Romanam Eccleſiam Chriſto Domino conſecrarunt, eamq; omnibus urbibus in univerſo mundo ſua præſentia, atque venerando triumpho prætulerunt. Eſt ergo prima Petri Apoſtoli ſedes Romana Eccleſia, non habens maculam, neque rugam, nec aliquid hujuſmodi.

3. ps. Gratian. *In his omnibus, quanto gradus celſior, tanto major auctoritas invenitur. In majoribus ſiquidem eſt regendi & jubendi poteſtas; in inferioribus obſequendi neceſſitas.*

C. IV. *Inferiorum facta, Superiorum ſententiis obnoxia ſunt.*

Unde Nicolaus Papa I. *ad Michaelem Imperatorem, in epiſtola, cujus initium eſt* (Propoſueramus.)

INferior ſedes ſuperiorem abſolvere non poteſt. Sola ergo potior inferiorem convenienter abſolvit. Hinc liquido providetur, quia quem non poteſt abſolvere, nec poteſt judicio inferior potiorem ligare, *& infra*. Unde Propheta ait: *Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum, qui trahit eam?* His ita ex divina Scriptura, & probabilium Patrum doctrina commemoratis, ſole clarius exhibuimus, non poſſe quemquam, qui minoris auctoritatis eſt, eum, qui majoris poteſtatis eſt, judiciis ſuis addicere, aut propriis definitionibus ſubjugare.

C. V. *De eodem.*

Idem *eadem epiſtola.*

NOlite nos exiſtimare facta cujuſcunque proximorum noſtrorum, quæ ſunt digna reprehenſione, velle defendere; ſed quod ita velimus filios circa ſpiritualem pa-

Tom. I.

trem, & diſcipulos erga magiſtrum, devotos, ac ſobrios eſſe, ut nulla penitus temeritate ad eorum vitam, ut non dicam dijudicandam, ſed nec ſaltem tenuiter reprehendendam proſiliant.

C. VI. *Inferiores Majoribus nec benedicere, nec maledicere poſſunt.*

Idem Nicolaus Papa *eadem epiſtola.*

DEnique *a* ſi in epiſtola legimus ad Hebræos *b*, quod minor a majore benedicitur; reſtat profecto, ut exigente ratione etiam maledicatur. Siquidem hæc utique prænoſcentes periculoſa tempora illi, qui ante nos fuerunt, providam in Eccleſiis conſuetudinem tradiderunt, hodieque in Romana Eccleſia, quæ magiſtra eſt omnium Eccleſiarum, imprætermiſſa *c* ſervatur: ita ut nullus Sacerdos, majore ſuo non innuente *d* Conſacerdote, cuilibet rei benedictionem *e* dare nitatur: ſed & anterior ſtans ad pronunciandam aliquam lectionem, benedictionem quidem poſtulat: ſed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere. Cur hoc? nunquid benedicere peccatum eſt? abſit. De maledicis enim, non de benedicis dicit Apoſtolus *f*, quia regnum Dei non poſſidebunt: ſed per hoc innuitur: quantæ cenſuræ freno inferiores quique a ſuis præpoſitis judicandi, coercendique ſunt, ſi hi nec etiam benedicendi jus ullum penitus obtineant.

C. VII. *De eodem.*

Idem *eadem epiſtola.*

NUnc *g* autem divina inſpiratione nos non pigebit, nec nobis impoſſibile erit oſtendere vobis (ſi tamen audire velitis) non poſſe quemquam rite ab iis, qui inferioris dignitatis, vel ordinis ſunt, judicialibus ſubmitti definitionibus. Siquidem tempore Diocletiani, & Maximiani Auguſtorum, Marcellinus Epiſcopus urbis Romæ, qui poſtea inſignis Martyr effectus eſt, adeo compulſus eſt a Paganis, ut in templum eorum ingreſſus, grana thuris ſuper prunas imponeret: cujus rei gratia collecto numeroſorum Concilio Epiſcoporum, & inquiſitione facta hoc idem Pontifex ſe egiſſe confeſſus eſt. Nullus tamen eorum proferre ſententiam in eum auſus eſt, dum ei ſæpiſſime omnes perhiberent: *Tuo ore judica cauſam tuam, non noſtro judicio.* Et iterum: *Noli*, ajunt, *audiri in noſtro judicio, ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam.* Et rurſus: *Quoniam ex te*, inquiunt, *juſtificaberis, aut ex ore tuo condemnaberis.* Et iterum dicunt: *Prima ſedes non judicabitur a quoquam.* Idem *in eadem*. §. 1. Sed & cum quidam tempore quodam contra Xiſtum Papam tentaſſent quædam mali *h* rumoris objicere, & in Concilio, cui & Valentinianus Auguſtus intererat, dictum fuiſſet: non licere adverſus Pontificem dare ſententiam; ſurrexit idem protinus Imperator, & in arbitrio præfati Pontificis tribuit judicare judicium ſuum. Etenim nullus Pontificum minorum, vel inferiorum urbium ſubactus judiciis invenitur.

C. VIII. *Majores a minoribus judicari non poſſunt.*

Idem Nicolaus *eadem epiſtola.*

SUbmittitur Ignatius minorum, inferiorum, & ſubjectorum deliberationibus, cum ſacris canonibus percipientibus; & exemplis ſanctorum Patrum, ſemper, ubi eſt major auctoritas, ſit eundum, & in omnibus controverſiis ad potioris ſedis judicia actio *i* dirigatur. Quod non ſolum a catholicis, verum etiam ab ipſis conſtat obſervatum hæreticis. Alioquin acephalum liquet eſſe Concilium, ubi de tanta perſona agitur, & majorum non expectatur ſententia: cum nec in cauſa Clericorum

C in-

a *Luc.* 10. *Matth.* 9. b *In decretis cum LXX. Epiſcopis, Polyc. l.* 1. *tit.* 2. *Anſelm. l.* 1. *c.* 69. *Burchr. l.* 3. *c.* 220. *Pann. l.* 2. *c.* 3. c *Matth.* 16. d *inf. diſt.* 22. *c. ſacroſancta, ex Anacl.*

a *Anſelm. l.* 7. *c.* 144 *Ivo p.* 5. *c.* 17. *& part.* 6. *cap.* 335. b *Hebr.* 7. c *al. impræterniſſe.* d *al. jubente.* e *al. benedicere mitatur.* f *Gal.* 5. g *Polyc. lib.* 1. *tit.* 20. *Anſelm. l.* 2. *c.* 67. *al.* 76. *Ivo part.* 5. *c.* 8. *Pann. l.* 4. *cap.* 6. h *al. non boni*) *orig.* i *orig. non habet.*

iaferioris gradus ſolius Epiſcopi ſui judicium tantummodo poſtulandum *a* ſit.

C. IX. *Minorum ſententiæ majores damnare non valent.*

Idem Nicolaus *eadem epiſtola.*

IN *b* tantum hanc præſumptionem ſencti Patres epud Chalcedonem deteſtati ſunt, ut Dioſcorum Alexandrinum Antiſtitem inter cætera, idcirco potiſſimum ſine ulla reſtitutione damnaverint, quia in contumacia 1 permanena erga primæ ſedis Romanæ privilegium, reſipiſcere a ſuis ſuperſtitionibus, ut ſervaretur a prima ſede Apoſtolica, noluit: & ponena * in cœlo os ſuum, & linguæ ejus tranſeunte ſuper terram, excommunicationem in S. Leonem Papam dictavit; ita ut in ſententia contra ipſum prolata, hoc videantur memorare præcipue, dicentes (Quoniam ſecundis exceſſibus priorem iniquitatem valde tranſcendit: præſumpſit enim & excommunicationem dictare adverſus ſanctiſſimum, & beatiſſimum Archiepiſcopum magnæ Romæ Leonem.) Nunquid ibi legitur inquiſitionem fuiſſe factam, utrum juſte, en injuſte ipſam Dioſcorus excommunicationem dictaſſet? Non plane: ſed abſque omni controverſia hoc in eo ulti ſunt; quia eum eſſet inferior, potiorem quibuslibet conetus eſt laceſſere contumeliis, teſte Anatolio Conſtantinopolitano Præſule, qui dicit *c*: [Propter fidem non eſt damnatus Dioſcorus: ſed quia excommunicationem fecit domino Archiepiſcopo Leoni.

Corr. Rom. ¶ 1 In contumacia) *Hinc uſque ad verbum* ponens, *eddita ſunt ex originali.*

DISTINCTIO XXII.

1 *Q*UIa ergo major a minori judicari non debet, videndum eſt, quæ inter cæteras Eccleſias primum locum, quæ ſecundum, vel tertium obtineat. Romana Eccleſia (ſicut ſupra dictum eſt) primum locum inter cæteras obtinet, Alexandrina ſecundum, Antiochena Eccleſia tertium ab ea locum accepit.

C. I. *Romana Eccleſia cæterarum primatum tenet.*

2 Unde Nicolaus Papa I. *d ſcribit Mediolanenſibus per Petrum Damianum Legatum ſuum.*

OMnes *e* ſive Patriarchii cujuslibet apices, ſive Metropoleon primatus, aut Epiſcopatuum cathedras, vel Eccleſiarum cujuslibet ordinis dignitates inſtituit Romana Eccleſia. Illam vero ſolus ille fundavit, & ſuper petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato æternæ vitæ clavigero terreni ſimul, & cœleſtis imperii jura commiſit. Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud verbum, per quod conſtructum eſt cœlum, & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanam fundavit Eccleſiam. Illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quiſquis cuilibet Eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit. §. 1. Qui autem Romanæ Eccleſiæ privilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur; & cum ille vocetur injuſtus, hic eſt procul dubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adverſus illam agit, quæ mater eſt fidei: & illi contumax invenitur, qui eam cunctis Eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur, & *infra* §. 2. Unde & ipſe S. Ambroſius *f* ſe in omnibus ſequi magiſtram Sanctam Romanam profitetur Eccleſiam.

C. II. *Non eb Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Romana Eccleſia primatum accepit.*

Item Anacletus *ſervus Chriſti Jeſu ad omnes Epiſcopos epiſtola* 3. c. 3.

SAcroſancta *a* Romana, & Apoſtolica Eccleſia non eb Apoſtolis, ſed eb ipſo Domino Salvatore noſtro primatum obtinuit, & eminentiam poteſtatis ſuper univerſas Eccleſias, ac totum chriſtiani populi gregem aſſecuta eſt: ſicut ipſe B. Petro Apoſtolo dixit *b*: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam; & tibi dabo claves regni cælorum, & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* §. 1. Adhibita *c* eſt etiam ſocietas in eadem Romana urbe beatiſſimi Apoſtoli Pauli, vaſis electionis, qui uno die, unoque tempore glorioſa morte cum Petro ſub Principe Nerone agonizans coronatus eſt, & ambo ſanctam Eccleſiam Romanam conſecraverunt, aliiſque omnibus urbibus in univerſo mundo ſua præſentia, atque venerando triumpho prætulerunt. Et licet pro omnibus aſſidua apud Deum omnium Sanctorum effundatur oratio; his tamen verbis Paulus beatiſſimus Apoſtolus *d* Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: *Teſtis eſt enim mihi Deus, cui ſervio ſpiritu meo in Evangelio Filii ejus, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis.* §. 2. Prima *e* ergo ſedes eſt cœleſti beneficio Romanæ Eccleſiæ, quam (ut memoratum eſt) beatiſſimi Petrus, & Paulus ſuo martyrio conſecrarunt. §. 3. Secunda autem ſedes apud Alexandriam B. Petri nomine a Marco ejus diſcipulo, atque Evangeliſta conſecrata eſt: quia 1 & ipſe in Ægypto primum verbum veritatis directus a Petro prædicavit, & glorioſum ſuſcepit martyrium; cui venerabilis ſucceſſit Abilius. §. 4. Tertia vero ſedes apud Antiochiam ejuſdem, ideſt beati Petri Apoſtoli nomine habetur honorabilis: quia illic, priuſquam Romam veniret, habitavit, & Ignatium Epiſcopum conſtituit; & illic primum nomen Chriſtianorum novellæ gentis exortum eſt. *& poſt pauca f.* §. 5. Inter beatos Apoſtolos quædam fuit diſcretio *g* poteſtatis: & licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tamen a Domino conceſſum eſt (& ipſi inter ſe id ipſum voluerunt) ut reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis, & Cephas 2, ideſt caput, & principium teneret Apoſtolatus; qui & eandem formam ſuis ſucceſſoribus, & reliquis 3 Epiſcopis tenendam tradiderunt. Et non ſolum hoc in novo Teſtamento eſt conſtitutum, ſed etiam in veteri fuit: unde ſcriptum *h* eſt: *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus ejus*, ideſt primi inter eos fuerunt. *& poſt pauca.* §. 6. Hæc vero Apoſtolica *i* ſedes, cardo, & caput (ut præfatum eſt) omnium Eccleſiarum a Domino, & non ab alio eſt conſtituta: & ſicut cardine oſtium regitur, ſic hujus ſanctæ ſedis auctoritate omnes Eccleſiæ [Domino diſponente] reguntur.

Corr. Rom. ¶ 1 Quia] *Hinc uſque ad verb.* Tertia, *addita ſunt ex originali, quemadmodum & alia nonnulla.*

¶ 2 Cephas] *In Evangelio Joannis c. 1. Cephas [quæ vox Syriaca eſt] exponitur* πέτρος, *quod Græce petram ſignificat: idque docet etiam B. Hieronymus in comm. epiſt. ad Galatas, cap. 2. neque credendum eſt ignoraſſe Anacletum: ſed voluiſſe eam dictionem ad Græcam linguam eo tempore notiſſimam referre. Quod fecit Cyrillus Hieroſolymitanus, catecheſi decima, in nomine, Jeſus, non modo Hebraicam, ſed etiam Græcam illi etymologiam tribuens. Atqui hoc ipſum nomen Cephas, Optatus Afer*

a al. præſtolandum. b Polyc. l. 1. tit. 20. Anſelm. l. 2. cap. 65. Ivo p. 5. cap. 8. Pann. l. 4. c. 6. & 7. * Pſalm. 72. c In Concilio Chalcedonen. actione 5. d junior.) Anſ. e Anſelm. l. 1. c. 63. al. 64. f Lib. 3. de Sacramentis cap. 1.

a In præfatione Concilii Nicæni. Polycarp. lib. 1. tit. 2. Anſelm. l. 1. cap. 2. & 61. Ivo p. 5. c. 2. & 26. Pannorm. lib. 4. cap. 2. b Matth. 16. c ſup. diſt. 21. can. quamvis. d Roman. 1. e Pann. lib. 4. c. 5. f Polyc. lib. 1. tit. 1. Anſel. lib. 1. c. 7. Burch. l. 1. c. 149. Ivo part. 5. cap. 166. g al. diſcretio, & licet. h Pſal. 98. i Polyc. l. 1. tit. 1. Anſelm. lib. 1. c. 2. Burch. l. 1. cap. 178. Ivo part. 5. cap. 374.

Digitized by Google

Afer, antiquus & probatus auctor, quem Hieronymus & Auguſtinus magni faciunt, libro ſecundo, eodem modo, quo Anacletus accepit, his utens verbis: Igitur negare non potes, ſcire te in urbe Roma, Petro primo cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus: unde & Cephas appellatus eſt. *Et Iſidorus lib. 7. Etym. cap. 6. ſic de Petro loquitur*: Cephas dictus, eo quod in Capite ſit conſtitutus Apoſtolorum. Κεφαλὴ enim Græce caput dicitur. *Verum apud Burchardum, & Ivonem ſic habetur*: ut reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis Cephas, id eſt, ut Petrus principatum teneret Apoſtolatus.

§ 3 Et reliquis) *In originali eſt*, & reliquis Apoſtoli Epiſcopis.

Gratian. *Hac auctoritate Alexandrina Eccleſia ſecundum a primis locum habere cenſetur. Sed poſtea in Conſtantinopolitana Synodo, Eccleſia Conſtantinopol. ſecundum a ſede Apoſtolica locum accepit.*

C. III. *Secundum a Romano Pontifice Conſtantinopolitanus obtinet locum.*

Unde in ead. Synodo, id eſt, Conſtantinop. 1. *c. 5. ita conſtitutum eſt.*

CONſtantinopolitanæ *a* civitatis Epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propterea quod ſit nova Roma.

Corr. Rom. § *Canon hic ex iis eſſe, quos Apoſtolica Romana ſedes a principio, & longo poſt tempore non recepit: quod ex epiſtola 51. alias 53. Leonis Papæ primi ad Anatolium Conſtantinopolitanum, & aliis ejuſdem epiſtolis, facile eſt cuivis cognoſcere: itemque ex duabus epiſtolis Leonis IX. una adverſus præſumptiones Michaelis, & Leonis cap. 28. altera ad eumdem Michaelem. Sed multo clarius ex B. Gregorii epiſt. 31. lib. 6. ad Eulogium Alexandrinum, & Anaſtaſium Antiochenum: atque ex epiſtola Nicolai primi ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit*, Propoſueramus. *Quanquam Conſtantinopolitani Epiſcopi, Imperatorum potentia freti, ſecundum locum Patriarchalium ſedium ſibi uſurparunt: idq; tandem pacis, & tranquillitatis cauſa fuit ipſis conceſſum, ſicut in cap. antiqua, de privileg. Innocentius Papa III. declaravit.*

C. IV. *Apoſtolicæ ſedi Conſtantinopolitanam conſtat eſſe ſubjectam.*

Item Gregorius *Joanni Epiſcopo Syracuſano lib. 7. epiſt. 53.*

DE *b* Conſtantinopolitana Eccleſia, quod dicunt, quis eam dubitet ſedi Apoſtolicæ eſſe ſubjectam? quod & D. piiſſimus Imperator, & frater noſter Euſebius, ejuſdem civitatis Epiſcopus aſſidue profitentur. Tamen ſi quid boni vel ipſa, vel altera Eccleſia habet, ego, & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus ſum. Stultus eſt enim, qui in eo ſe primum exiſtimat, ut bona, quæ viderit, diſcere contemnat. *Idem eidem ep.* 64. Nam quod Primas Byzacenus ſedi Apoſtolicæ dicit ſe ſubjici, ſi qua culpa in Epiſcopis invenitur, neſcio quis *c* ei ſubjectus non ſit: cum vero culpa non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis æquales ſumus.

Corr. Rom. § *Hoc caput ſumptum eſt ex duabus epiſtolis eidem Joanni Epiſcopo Syracuſano ſcriptis: ſed in epiſtola 6. ex qua accepta eſt prior pars, agitur de Conſtantinopolitana Eccleſia: in ſequenti verò 64. agitur de Primate Byzacena provincia Africæ, non autem Conſtantinopolitano, quod videntur & Gratianus, & Anſelmus, apud quem eodem modo legitur, voluiſſe: adducti fortaſſe ſummula illa, quæ præpoſita eſt epiſtolæ Gregorii. Auctor quidem Gloſſæ apud Gratianum putavit ſenſiſſe, aperte expoſuit.*

C. V. *Conſtantinopolitanus Epiſcopus auctoritate Romani Pontificis deponitur.*

Item Gelaſius Papa I. *ad Fauſtum magiſtrum legationis.*

QUa *a* traditione majorum, Apoſtolicam ſedem in judicium vocant? An ſecundæ ſedis Antiſtites, & tertiæ, cæterique bene conſcii Sacerdotes depelli debuerunt, & qui religionis extitit inimicus, depelli non debuit? Viderint ergo, ſi alios habent canones, quibus ſuas ineptias exequantur. Cæterum iſti, qui ſacri, qui Eccleſiaſtici, qui legitimi celebrantur, ſedem Apoſtolicam ad judicium vocare non poſſunt, & Conſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopus, qui utique per canones inter ſedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit ſubmoveri?

C. VI. *Conſtantinopolitana Eccleſia ſecundum a Romana obtinet locum.*

Item ex 6. Synodo *ſub Juſtiniano congregata cap. 36.*

REnovantes 1 ſancti Conſtantinopolitani decreta Concilii, petimus *b*, 2 ut Conſtantinopolitana ſedes ſimilia privilegia, quæ ſuperior 2 Roma habet, accipiat, necnon 3 in Eccleſiaſticis rebus magnificetur, ut illa: ſed hæc ſecunda poſt illam exiſtens, prius, quam Alexandrina ſedes numeretur; deinde Antiochena, & poſt eam Hieroſolymitana.

Corr. Rom. § 1 Renovantes] *Hic agitur de quinto illo canone primæ Synodi Conſtantinopolitanæ, de qua ſupra ead.* c. Conſtantinopolitanæ, *dictum fuit. Et quod attinet ad omnes hos canones, qui ſextæ Synodo tribuuntur, videnda eſt notatio ad c.* ſextam, *ſupra diſt.* 16.

§ 2 Superior) *Ita habetur in aliquot vetuſtis exemplaribus: nam in vulgatis erat inferior, Græce eſt*, τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, *id eſt*, antiquioris, vel ſenioris Romæ, *ut infra c.* proximo. *Omnino autem caput hoc longe brevius eſt in hac verſione, quam in Græco exemplari, uno tantum loco confuſius, quod Antiochenam numerat ſedem, cujus in Græco vulgata nulla mentio.*

§ 3] Necnon) *Sic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & Græco: antea enim legebatur*, non tamen.

Gratian. *Hinc datur intelligi, quod Alexandrina Eccleſia de ſecunda facta ſit tertia, & Antiochena de tertia ſit quarta, niſi forte quis duas contendat eſſe ſecundas, ut Conſtantinopolitanam, & Alexandrinam parem ſuæ dignitatis velit locum obtinere.*

C. VII. *Quæ Patriarchalium ſedium primum, vel deinceps teneat locum.*

Unde in 8. Synodo, *habita ſub Hadriano Papa II. cap. 21.*

DIffinimus *c*, neminem prorſus mundi Potentum, quenquam eorum, qui Patriarchalibus præſunt ſedibus, inhonorare, aut movere a proprio throno tentare; ſed omni reverentia, & honore dignos judicare, præcipue quidem ſanctiſſimum Papam ſenioris Romæ, deinceps autem Conſtantinopoleos Patriarcham, deinde vero Alexandriæ, ac Antiochiæ, ac Hieroſolymorum.

DISTINCTIO XXIII.

1. gs BReviter quæ inter Eccleſiaſtica officia ſit differentia, monſtravimus. Nunc a ſummo incipientes, & uſque ad ultimum gradum deſcendentes, qualiter quiſque eorum debeat ordinari, ſanctorum auctoritatibus oſtendamus.

C. I. *Decretum Nicolai Papæ de electione ſummi Pontificis.*

Unde Nicolaus Papa II. *in Concil. Lateranenſi.*

a *Ex priſca verſione. Polyc. l. 2. tit. 42.* b *Anſel. l. 2. cap. 66.* c *al. ei Epiſcopus ſubjectus.*

a *Ivo p. 5. c. 9.* b ὁρίζομεν, *id eſt ſtatuimus.* c *Deuſdedit p. 3. Anſelm. l. 2. c. 72.*

IN a nomine Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti. Anno ab Incarnatione ejuſdem MLIX. menſe Aprili, Indictione XII. propoſitis ſacroſanctis Evangeliis, præſidente quoque reverendiſſimo *b*, ac beatiſſimo Nicolao Apoſtolico Papa, in Baſilica Lateranenſis Patriarchii, quæ cognominatur Conſtantiniana, conſidentibus etiam reverendiſſimis Epiſcopis, Abbatibus, Presbyteris, Diaconis; idem venerabilis Pontifex, auctoritate Apoſtolica decernens de electione ſummi Pontificis, inquit. §. 1. Novit beatitudo veſtra, dilectiſſimi fratres, & Coepiſcopi, inferiora quoque membra Chriſti non latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica ſedes, cui, auctore Deo, deſervio, quot adverſa pertulerit, quot denique per Simoniacæ hæreſis trapezitas repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubjacuerit: adeo ut columna Dei viventis jamjam pene videretur concuſſa nutare, & ſagena ſummi piſcatoris procellis intumeſcentibus cogeretur in naufragii profunda ſubmergi. Unde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus auxiliante Deo futuris caſibus prudenter occurrere, & Eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiva *c* (quod abſit) mala prævaleant, præcavere. §. 2. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum aliorumq; ſanctorum Patrum auctoritate decernimus, atque ſtatuimus, ut obeunte hujus Romanæ univerſalis Eccleſiæ Pontifice, imprimis Cardinales Epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione tractantes, mox Chriſti *d* Clericos Cardinales adhibeant: ſicque reliquus Clerus, & populus ad conſenſum novæ electionis accedat, nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus alique occaſione ſubrepat. Et ideo religioſiſſimi viri præduces ſint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem ſequaces. §. 3. Certus vero, atque legitimus hic electionis ordo perpenditur, ſi perſpectis diverſorum Patrum regulis, ſive geſtis; etiam illa B. Leonis prædeceſſoris noſtri ſententia recolatur. [Nulla *e*, inquit, ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec a Clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprovincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati.] Quia vero ſedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur Eccleſiis, atque ideo ſuper ſe Metropolitanum habere non poteſt, Cardinales Epiſcopi procul dubio Metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum Epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem provehant. §. 4. Eligatur autem de ipſius Eccleſiæ gremio, ſi reperitur idoneus, vel ſi de ipſa non invenitur, ex alia aſſumatur: ſalvo debito honore, & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, qui impræſentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente ſperatur, ſicut jam ſibi conceſſimus, & ſucceſſoribus illius, qui ab hac Apoſtolica ſede perſonaliter hoc jus impetraverint. §. 5. Quod ſi pravorum, atque iniquorum hominum ita perverſitas invaluerit, ut pura, ſincera, atque gratuita fieri in urbe non poſſit electio, Cardinales Epiſcopi cum religioſis Clericis, catholiciſque Laicis, licet paucis, jus poteſtatis obtineant, eligere Apoſtolicæ ſedis Pontificem, ubi congruere viderint. §. 6. Plane, poſtquam electio fuerit facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcunque hominum conatus malignitatis ſtudio reſtiterit, ut is, qui electus eſt, in Apoſtolica ſede juxta conſuetudinem inthronizari non valeat: electus tamen, ſicut verus Papa, obtineat auctoritatem regendi Romanam Eccleſiam, & diſponendi omnes facultates illius: quod beatum Gregorium ante ſuam conſecrationem feciſſe cognovimus. §. 7. Quod ſi quis contra hoc noſtrum decretum Synodali ſententia promulgatum, per ſeditionem, vel præſumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, ſeu inthronizatus fuerit, auctoritate divina, & ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, perpetuo anathemate cum ſuis auctoribus, fautoribus, & ſequacibus, a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ ſeparatus abjicietur, ſicut Antichriſtus, invaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis: nec aliqua *a* ſuper hoc ei audientia reſervetur: ſed ab omni Eccleſiaſtico gradu, in quocunque fuerat prius, ſine retractatione deponatur: cui quiſquis adhæſerit, vel qualemcumque tanquam Pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præſumpſerit, pari ſententia *b* ſit mancipatus. §. 8. Quiſquis autem hujus noſtræ *c* decretalis ſententiæ temerator extiterit, & Romanam Eccleſiam ſua præſumptione confundere, & conturbare contra hoc ſtatutum tentaverit, perpetuo anathemate, atque excommunicatione damnetur, *& cum impiis, qui d non reſurgent in judicio*, reputetur, Omnipotentis iram contra ſe ſentiat, & ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, (quorum Eccleſiam præſumit confundere) in hac vita, & in futura furorem ſentiat: *fiat e habitatio ejus deſerta, & in tabernaculis ejus non ſit, qui inhabitet: fiant f filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: commotus amoveatur ipſe, & filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus ſuis: ſcrutetur fœneratot omnem ſubſtantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus, orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa ſint ei contraria*, & omnium Sanctorum quieſcentium merita illum confundant, & in hac vita ſuper eum apertam vindictam oſtendant. §. 9. Obſervatores autem hujus noſtri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli ab omnium peccatorum vinculis abſolvat.

Corr. Rom. *g. Hujus decreti integrum exemplum eſt in vetuſtiſſimo libro Abbatiæ monaſterii Farfenſis, literis Longobardicis ante annos pene quingentos ſcripto, & alibi.*

2. pars Gratian. *Epiſcopi vero, & cæteri ordines infra conſtituti, qualiter ordinari debeant, ex auctoritate Carthaginenſis Concilii quarti, cap. 1. cui interfuit Auguſtinus, tempore Honorii Auguſti, oſtendemus, ab eorum examinatione incipientes.*

C. II. *Quomodo examinandus ſit, qui in Epiſcopum eligitur.*

QUI *h* Epiſcopus ordinandus eſt, antea examinetur, ſi natura ſit prudens, ſi docibilis, ſi moribus temperatus, ſi vita caſtus, ſi ſobrius, ſi ſemper ſuis negotiis cavens, ſi humilis, ſi affabilis, ſi miſericors, ſi literatus, ſi in lege Domini inſtructus, ſi in Scripturarum ſenſibus cautus, ſi in dogmatibus Eccleſiaſticis exercitatus: & ante omnia ſi fidei documenta verbis ſimplicibus aſſerat, id eſt Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum Deum eſſe confirmans, totamque Trinitatis Deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem, & coæternalem, & coomnipotentem prædicans; ſi ſingulas *i* quaſque in Trinitate perſonas plenum Deum, & totas tres perſonas unum Deum; ſi incarnationem divinam non in Patre, neque in Spiritu Sancto factam, ſed in Filio tantum credat, ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, ipſe fieret in homine hominis matris Filius, Deus verus ex Patre, homo verus ex matre, carnem ex matris viſceribus habens, & animam humanam rationalem, ſimulque in eo veritas utriuſque naturæ, idem Deus & Homo, una perſona, unus Filius, unus Chriſtus, unus Dominus, Creator omnium, quæ ſunt, & auctor, Dominus, & rector cum Patre, & Spiritu Sancto omnium creaturarum, qui paſſus ſit vera carnis paſſione, mortuus vera corporis ſui morte; reſurrexit vera carnis ſuæ reſurrectione *K*, & vera animæ reſumptione, in qua veniet judicare vivos, &

a Pann. l. 3. c. 1. b *al. reverentiſſimo.* c *al. redivivo.* d *al. Epiſcopi.* c *infra diſt. 62. c. Nulla ratio.*

a *al. aliquando.* b *al. ſententia.* c *al. noſtri.* d *Pſalm. 1.* e *Pſalm. 68.* f *Pſalm. 108.* g *Sap. 5.* h *Ordo Romanus, pag. 95. Burchard. lib. 1. cap. 8. Ivo part. 5. cap. 62. Polyc. l. 2. tit. 9.* i *al. ſingulam quamque perſonam.* K *al. receptione.*

& mortuos. §. 1. Quærendum etiam ab eo, ſi novi, & veteris Teſtamenti, id eſt Legis, & Prophetarum, & Apoſtolorum unum eundemque credat auctorem Deum; ſi diabolus non per conditionem, ſed per arbitrium factus ſit malus. §. 2. Quærendum etiam ab eo, ſi credat hujus, quam geſtamus, & non alterius carnis reſurrectionem; ſi credat judicium futurum, & recepturos ſingulos pro his, quæ in carne geſſerunt, vel pœnas, vel præmia *a*; ſi nuptias non prohibeat *b*; ſi ſecunda matrimonia non damnet, ſi carnium perceptionem non culpet; ſi pœnitentibus reconciliatis communicet; ſi in Baptiſmate omnia peccata, id eſt, tam illud originale contractum, quam illa, quæ voluntarie admiſſa ſunt, dimittantur; ſi extra Eccleſiam catholicam nullus ſalvetur. §. 3. Cum in his omnibus examinatus, fuerit inventus plene inſtructus, tunc cum conſenſu Clericorum, & Laicorum, & conventu totius provinciæ Epiſcoporum, maximeque Metropolitani vel auctoritate, vel præſentia ordinatur Epiſcopus. Suſcepto in nomine Chriſti Epiſcopatu, non ſuæ delectationi, nec ſuis motibus, ſed his Patrum definitionibus acquieſcat 1.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc integrum extat in ordine Romano, additis ad initium his vocibus*, Statuta Eccleſiaſtica: *cui ſimilem titulum toti Carthaginenſi quarto Concilio eſſe præpoſitum in aliquot vetuſtis codicibus teſtantur illi, qui tomos conciliorum ediderunt.*

¶ 1. Acquieſcat] *Poſt hoc verbum tam in Concilio, quam in ordine ſequitur*. In cujus ordinatione etiam ætas requiratur, quam ſancti Patres in præeligendis Epiſcopis conſtituerunt.

C. III. *Qualis eſſe debeat Clericorum converſatio.*

Item Iſidorus de Eccleſiaſticis officiis lib. 2. c. 2.

HIs *c* igitur lege Patrum cavetur, ut a vulgari vita ſeclusi, a mundi voluptatibus ſeſe abſtineant, non ſpectaculis, non pompis interſint; convivia publica fugiant: privata non tantum pudica, ſed & ſobria colant; uſuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudiſque cujuſquam ſtudium appetant; amorem pecuniæ, quaſi materiam cunctorum criminum, fugiant, & ſecularia officia, negotiaque abjiciant; honoris gradus per ambitiones non ſubeant; pro beneficiis medicinæ Dei munera non accipiant; dolos, & conjurationes caveant; odium, æmulationem, obtrectationem, atque invidiam fugiant; non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulanti, tumidoque *d* geſtu incedant, ſed pudorem, & verecundiam mentis ſimplici habitu, inceſſuque oſtendant; obſcœnitatem etiam verborum, ſicut & operum penitus execrentur; viduarum, & virginum frequentationem *e* fugiant; contubernia extranearum fœminarum nullatenus appetant; caſtimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conſervare ſtudeant; aut certe unius matrimonii vinculo fœderentur; ſenioribus quoque debitam obedientiam præbeant; neque ullo jactantiæ ſtudio ſemetipſos attollant; poſtremo doctrinæ lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, exercitio jugiter *f* incumbant. Tales enim debent eſſe, qui divinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere, ſcilicet, ut dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

C. IV. *Qui digne Sacramenta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur divinum.*

Item Clemens ad Jacobum fratrem Domini, epiſt. 2.

TAles *g* ad miniſterium eligantur Clerici, qui digne poſſint Dominica Sacramenta tractare. Melius eſt enim Domini Sacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant.

C. V. *Si electo in Epiſcopum aliqua objiciuntur, quinque vel ſex Epiſcopi ad ejus purgationem conveniant.*

Item ex Concilio Carthaginenſi 3. c. 40.

ILlud *a* ſtatuendum eſt, ut quando ad eligendum Epiſcopum convenerimus: ſi qua contradictio fuerit oborta, (quia ſæpe talia acta ſunt apud nos) non præſumant ad purgandum eum, qui ordinandus eſt, tres tantum *b*, ſed poſtulentur ad numerum ſupradictorum duo, vel tres, & in eadem plebe, cui ordinandus eſt, diſcutiantur primo perſonæ contradicentium: poſtremo illa etiam, quæ objiciuntur, pertractentur, & cum purgatus fuerit ſub conſpectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum veſtræ ſanctitatis animo concordat, roboretur veſtræ dignitatis *c* reſponſione. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Satis placet.

C. VI. *Vota ſuæ promiſſionis ſpondeant, quos Eccleſiaſtica promovet diſciplina.*

Item ex Concilio Toletano 11. c. 10.

QUamquam *d* omnes, qui ſacris mancipantur ordinibus, canonicis regulis teneantur adſtricti, expedibile tamen eſt, ut promiſſionis ſuæ vota ſub cautione ſpondeant, quos ad promotionis gradus Eccleſiaſticæ probat *e* diſciplina. Solet enim plus timeri, quod ſingulariter pollicetur, quam quod generali ſponſione concluditur. §. 1. Et ideo placuit huic ſancto Concilio, ut unuſquiſque, qui ad Eccleſiaſticos gradus eſt aſcenſurus, non ante honoris conſecrationem accipiat, quam placiti *f* ſui adnotatione promittat, ut fidem Catholicam ſincera cordis devotione cuſtodiens, juſte, & pie vivere debeat, & in nullis operibus ſuis canonicis regulis contradicat, atque ut debitum per omnia honorem, atque obſequii reverentiam præeminenti ſibi unuſquiſque dependat, juxta illud beati Leonis *g* Papæ edictum. [Qui ſe ſcit aliquibus eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem ſibi eſſe prælatum: ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependat.] Pœna etiam *h* juxta Eccleſiaſticæ conſuetudinis morem, & placitis talium inſerenda *i*, & ab iis, qui tranſgreſſores fuerint, perſolvenda eſt.

C. VII. *Qualiter ordinetur Epiſcopus. Dehinc diſponitur, qualiter Eccleſiaſtica officia ordinantur*, in Concilio Carthagin. 4. c. 2.

EPiſcopus *k* cum ordinatur, duo Epiſcopi ponant, & teneant Evangeliorum codicem ſuper caput, & cervicem ejus, & uno ſuper eum fundendo benedictionem, reliqui omnes Epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput ejus tangant.

C. VIII. *Qualiter ordinetur Presbyter.*

PResbyter *l* cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant. Sicut autem in die ſuæ ordinationis Sacerdos orario, utroque humero ambitur; ita tempore conſecrationis, eodem orario debet uti inſtanter.

C. IX.

a *al.* gloriam. b *al.* improbet. c *Refertur in Conc. Mogunt. c. 10.* d *al. tumidoque greſſu.* e *al. viſitationes frequentiſſimas.* f *al. ſtrige.* g *Polyc. l. 4. tit. 31.*

* *Et in Concil. Africe. cap. 17.* a *Polyc. l. 2. c. 8. Anſel. lib. 6. cap. 65. Burch. lib. 1. c. 6. Ivo part. 5. cap. 60.* b *al. tantum accedere.* c *al. dignitatis.* d *Anſelm. lib. 7. cap. 88.* e *al. provehit.* f *al. placito ſibi.* g *epiſt. 82. ad Anaſtaſium Theſſ. Epiſcopum.* h *al. tamen.*] *orig.* i *al. inſerenda.* K *Ordo Romanus pag. 100. Polyc. lib. 2. tit. 9. Anſel. lib. 6. cap. 49. al. 55. Ivo part. 5. cap. 124. Pann. lib. 3. cap. 18.* l *Ex eodem Concilio cap. 3. Polyc. lib. 2. tit. 32. Anſel. lib. 7. cap. 53. Ivo p. 6. c. 22. Panormia. lib. 3. cap. 33.*

Digitized by Google

C. IX. *Quod quiſque accepit tempore conſecrationis, ferat tempore oblationis.*

Unde in Concilio Bracarenſi III. c. 3. *legitur.*

ECcleſiaſtica, & antiqua inſtitutione præfixum novimus, ut omnis Sacerdos, cum ordinatur, orario utroque humero ambiatur: ſcilicet, ut qui imperturbatus præcipitur conſiſtere inter proſpera, & adverſa, virtutum ſemper ornamento; utroque circumſeptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore ſacrificii non aſſumit, quod ſe in Sacramento accepiſſe non dubitat? Proinda modis omnibus convenit, ut quod quiſque percepit in conſecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione ſuæ ſalutis: ſcilicet, ut cum Sacerdos ad ſolennia Miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut Sacramentum corporis, & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam orario utroque humero circumſeptus: ſicut & tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus, ita ut de uno eodemque orario cervicem pariter, & utrumque humerum premens, ſignum in ſuo pectore præparet *a* crucis. §. 1. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ ſubjaceat.

4 ps. Gratianus. *Dalmaticis autem nec Epiſcopis, nec Diaconis abſque Apoſtolica licentia uti permittitur.*

C. X. *Abſque Apoſtolica licentia Dalmaticis, nec Epiſcopis, nec Diaconis uti licet.*

Unde Gregorius I. *Aregio Epiſcopo Francorum. lib. 7. epiſt. 111.*

COmmunis *b* filius Petrus Diaconus nobis innotuit, quod fraternitas veſtra tempore, quo hic fuit, popoſcerit, ut ſibi & Archidiacono ſuo utendi Dalmaticis licentiam præberemus. Sed qui ita hominum ſuorum infirmitate compulſus, feſtinanter abſceſſit, ut nec ipſe mœror incumbens diutius (ut dignum erat, & res deſiderata poſcebat) fineret permanere, & nos in multis implicitos, ut Eccleſiaſticæ rationis eſt conſideratio, novum hoc inconſulte & ſubito non permitteret indulgare; idcirco poſtulatæ rei prolongatus effectus eſt. Nunc vero charitatis tuæ bona revocantes ad animum, hujus auctoritatis noſtræ ſerie, petita concedimus, atque te & Archidiaconum tuum Dalmaticarum uſu decorandos eſſe conceſſimus, eaſdemque Dalmaticas dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco Abbate deferente tranſmiſimus.

C. XI. *Qualiter ordinetur Diaconus.*

DIaconus *c* dum ordinatur, ſolus Epiſcopus, qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponat, quia non ad Sacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur.

5 ps. Gratian. *Quæritur autem, an poſt benedictionem manus Presbyterorum, & Diaconorum chriſmatis liquore debeant perungi.*

C. XII. *Nec Presbyteris, nec Diaconis in conſecratione, chriſmate manus perungere licet.*

De his ita ſcribit Nicolaus Papa I. *Radulpho Archiepiſcopo Bituricenſi.*

PRæterea *d* ſciſcitaris, utrum ſolis Presbyteris, an & Diaconis debeant, cum ordinantur, manus chriſmatis liquore perungi? Quod in ſancta hac Romana Eccleſia, cui Deo auctore deſervimus, neutris agitur. Sed & quia ſit a novæ legis miniſtris actum, nuſquam (niſi nos fallat oblivio) legimus. Ergo ad B. Innocentii *e* Papæ canonica decreta ſanctitatem tuam tranſmittimus; & quæ tibi ſint in conſecrationibus, & ordinibus *f* obſervanda, principia paginæ ad Decentium Eugubinum Epiſcopum miſſæ, te affatim edocebunt.

C. XIII. PALEA.

EX *1* epiſtola *a* Simplicii Papæ Severo, & Florentino Epiſcopis directa. Ad cognitionem noſtri examinis, Gabrenenſis Diaconi relatu, pervenit de quibuſdam ipſius Eccleſiæ Clericis, quorum cum unus ad Presbyterium, duo ad Levitarum miniſterium conſecrarentur, Epiſcopus eorum, oculorum dolore detentus, fertur manum ſuam ſuper eos tantum poſuiſſe, & Presbyterum quendam illis contra Eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe: qui propter tantam præſumptionis audaciam poterat accuſatus judicio præſenti damnari, ſi adhuc in corpore poſitus, non fuiſſet mortis vocatione præventus. Sed quia jam ille examini divino relictus eſt, humano judicio accuſari non poteſt, ii, qui ſuperſunt, & ab eo non conſecrationis titulum, ſed ignominiæ potius elogium acceperunt, ne ſibi licentiam talis ultra uſurpatio faciat, decrevimus, ut a gradu Sacerdotalis, vel Levitici ordinis, quem perverſe adepti ſunt, depoſiti, æquo judicio abjiciantur. Tales enim merito judicati ſunt removendi, quia prave inventi ſunt conſtituti.

Corr. Rom. ¶ 1 Ex Epiſtola] *Hæc Palea in nullo manuſcripto exemplari eſt inventa. Burchardus, & Ivo ante hoc caput, quod incipit,* Ad cognitionem, *referunt aliud quoddam caput, quod incipit,* Relatio, *ex epiſtola Simplicii miſſa Equitio Florentio, (ſive Florentino) & Severo Epiſcopis. Quamobrem inde poteſt huc eſſe translatus titulus. Cæterum caput hoc a Burchardo citatur ex Concilio Bracar. ab Ivone in quinta quidem part. c. 213. ex Carthaginenſi, in ſexta vero c. 102. ex Hiſpalenſi 2. cap. 5. quo etiam loco extat; & ſequens canon,* Quorundam, *eſt quaſi hujus ſumma.*

Gratian. *Item quæritur, an eorum ordinatio ſit rata habenda, quibus Epiſcopus, oculorum languore detentus, manus imponit, & Presbyter ſuper eos orationem dicit.*

C. XIV. *Et Ordinator, & ordinatus damnationis ſubeat pœnam, cum Epiſcopus manum imponit, & alius orationem dicit.*

De his ita ſtatutum eſt in Concilio *b* Toletano.

QUorundam *c* Clericorum, dum unus ad Presbyterium, duo ad Levitarum miniſterium ſacrarentur, Epiſcopus oculorum dolore detentus, fertur manum ſuam ſuper eos impoſuiſſe tantum, & Presbyterum quendam illis contra Eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe. Sed quia jam ille examini divino relictus, humano judicio accuſari non poteſt; ii, qui ſuperſunt, gradum Sacerdotii, vel Levitici ordinis, quem perverſe adepti ſunt, amittant.

C. XV. *Qualiter Subdiaconus ordinetur.*

Item ex Concilio Carthagin. IV. c. 5.

6 ps. SUbdiaconus *d* cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patinam de manu Epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero Archidiaconi accipiat urceolum cum aqua *e*, manile, & manutergium.

C. XVI. *Qualiter Acolythus ordinetur.*

Item ex eodem Concilio, c. 6.

ACOlythus *f* cum ordinatur, ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat: ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari: accipiat & urceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti.

C. XVII.

a *Præfixum*] *manuſc.* b *Anſel. l. 6. c. 88. al. 96.* c *Ex Conc. Carth. 4. cap. 4. Ordo Romanus. 91. col. 2. Polyc. l. 2. tit. 32. Anſel. l. 7. c. 52. al. 60. Ivo p. 6. c. 23. Pann. l. 3. c. 32.* d *Ivo p. 6. c. 121.* e *Innoc. PP. 1. epiſt. 1.* f *al. ordinationibus.*

a *Ex Conc. Hiſpalenſi 2. cap. 5. Burch. l. 1. c. 3. Ivo p. 5. c. 213. & 6. c. 102.* b *In Concil. Hiſpal. 2. cap. 5.* c *Ordo Romanus p. 91. Rabanus de inſtit. cler. lib. 1. cap. 8. Iſidorus lib. 2. offic. c. 10.* d *Polyc. l. 2. tit. 32. Anſelm. l. 7. c. 59. Ivo p. 6. c. 14. Pann. l. 3. c. 35.* e *al. aquamanili.* f *Polyc. ibid. Anſelm. l. 7. c. 58. Ivo p. 6. c. 25. Pann. l. 3. c. 35.*

Digitized by Google

C. XVII. *Qualiter Exorciſta ordinetur.*

Item ex eodem, c. 7.

EXorciſta *a* cum ordinatur, accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt Exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo: (Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem impooendi manue ſuper energumenum, ſive baptizatum, ſive catechumenum.).

C. XVIII. *Qualiter Lector ordinetur.*

Item ex eodem Concilio, *c.* 8.

LEctor *b* eum ordinatur, faciat de illo Epiſcopus verbum ad plebem, indicaos ejus fidem, ac vitam, atque ingenium: poſt hæc ſpectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus eſt, diceas ad eum: [Accipe, & eſto relator *c* verbi Dei, habiturus, ſi fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum eis *c* qui verbum Dei mioiſtraverint. *d*)

C. XIX. *Qualiter Oſtiarius ordinetur.*

Item ex eodem, *c.* 9.

OStiarius *e* cum ordinatur, poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat converſari, ed ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei Epiſcopue claves Eccleſiæ de altario, dicens: (Sic age, quaſi redditurue Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.)

C. XX. *Qualiter Pſalmiſta ordinetur.*

Item ex eodem Concilio. *c.* 10.

PSalmiſta *f*, id eſt, Cantor, poteſt abſque licentia Epiſcopi, ſola juſſione Presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi Presbytero: (Vide ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobes.)

Gratian. *Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput deſuper in modum ſphæræ raſum eſſe debet.*

C. XXI. *Clerici comam nutrire prohibentur.*

Unde Anicetus Papa *Epiſcopis Galliæ.*

PRohibete *g*, fratres, per univerſas regionum veſtrarum Eccleſiae, ut Clerici, juxta Apoſtolum, comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ radant.

C. XXII *De eodem.*

Item ex Concilio Agathenſi, *c.* 20.

CLerici *h*, qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiamſi noluerint, inviti detondeantur. Veſtimeota etiam, vel calceamenta eis, niſi quæ religionem deceant, uti, aut habere non liceat.

C. XXIII. *De eodem.*

Item Gregorius II. *in Concilio Romæ habito in Baſilica S. Petri, c.* 17.

SI *i* quis ex Clericis relaxaverit comam, ſit aoathema.

C. XXIV. *Quibus veſtibus Menialis ſit induenda, cum conſecratur.*

Item ex Concilio Carthagin. IV. *c.* 11.

SAnctimonialis *K* virgo, cum ad conſecrationem ſuo *l* Epiſcopo offertor, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper uſura eſt, profeſſioni, & ſanctimoniæ aptis.

Gratian. *Vaſa quoque ſacrata, & veſtimenta altaris mulieres Deo dicatas contingere, & incenſum circa altaria deferre prohibentur.*

C. XXV. *Veſtimenta altaris, & vaſa ſacrata mulieres tangere prohibentur.*

Unde Soter Papa *omnibus Epiſcopis Italiæ, epiſt.* 2.

SAcratas *a* Deo fœminas, vel Monachas ſacra vaſa, vel ſacratas pallas penes vos contingere, & incenſum circa altaria deferre, perlatum eſt ad Apoſtolicam ſedem: quæ omnia reprehenſione plena eſſe, & vituperatione, nulli recte ſapientum dubium eſt. Quamobrem hujus ſanctæ ſedis auctoritate hæc omoia vobis reſecare funditus, quaoto citius poteritis, cenſemus Et ne peſtis hæc latius divulgetur, per omnes provincias abſtergi citiſſime mandamus.

C. XXVI. *Sacrarium Subdiaconis ingredi non licet.*

Item ex Concilio Laodicenſi. *c.* 21.

NOn *b* oportet Subdiaconos licentiam habere in ſacrarium, ſive ſecretarium (quod Græci Diaconium appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica.

C. XXVII. *De eodem.*

Item ex eodem, *c.* 22.

MInistrum *c* non oportet uti orariis, nec hoſtias *s* derelinquere.

Corr. Rom. ¶ *s* Hoſtias) *Vera lectio, quæ habetur etiam in aliquot manuſcriptis, eſt,* Oſtia. *ſed ob Gloſſam non eſt reſtituta.*

C. XXVIII. *De eodem.*

Item ex eodem, *c.* 23.

NOn *d* oportet Lectores, aut Pſalmiſtas orariis uti, & ſic legere aut pſallere.

C. XXIX. *Mulier in conventu viros docere, non permittitur.*

Item ex Concilio Carthagin. IV. *c.* 98. & 99.

MUlier *e*, quamvis docta & ſancta, viros in conventu docere non præſumat. Laicus *f* autem præſentibus Clericis [niſi ipſis rogantibus] docere non audeat.

C. XXX. *Miniſtris non ſacratis vaſa Dominica contingere non licet.*

Item ex Concilio Agathenſi, *c.* 66.

NOn *g* oportet inſacratos miniſtros liceotiam habere io ſecrarium (quod Græci Diaconium appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica.

C. XXXI. *Cuilibet ex Lectoribus vaſa ſacra altaris portare non licet.*

Item ex Concilio Bracarenſi, *c.* 28.

NOn *h* liceat cuilibet ex Lectoribus ſacra altaria veſa portare, nec aliis, niſi iis, qui ab Epiſcopo Subdiacooi fuerint ordinati.

C. XXXII. *De eodem, ut Clerici comam non nutriant.*

Item ex Concilio Martini Papæ, *c.* 41.

NOn *i* liceat cuilibet miniſteria tangere, niſi Subdiacono, aut Acolytho in ſecretario vaſa Dominica. §. 1. Nec *K* oportet Clericos comam nutrire, & miniſtrare: ſed attonſo capite, patentibus auribus, & ſecundum *l* Aaron, talarem veſtem induere, ut ſint in habitu ornato.

C. XXXIII. *Qualiter ſponſus & ſponſa ſint benedicendi.*

Item ex Concilio Carthagin. IV. *c.* 13.

SPonſus *m* & ſponſa cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a parentibus ſuis, vel a paranymphis offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reverentia ipſius benedictionis, in virginitate permaneant.

DISTIN-

a *Polyc. l.* 1. *tit.* 32. *Anſel. l.* 7. *c.* 57. *Ivo p.* 6. *c.* 6. *Pann. l.* 3. *c.* 37. b *Polyc. ebid. Anſ. l.* 7. *c.* 55. *Ivo p.* 6. *c.* 17. *Pann. l.* 3. *c.* 38. c *al. lector.* d *bene adminiſtraverint.*] *Ordo Rom.* e *Polyc. ib. Anſ. l.* 7. *c.* 54. *Ivo p.* 6. *c.* 18. *Pann. l.* 3. *c.* 39. f *Polyc. ibid. Anſ. l.* 7. *c.* 53 *Ivo p.* 6. *c.* 19. *Pann. l.* 3. *c.* 40. g *Ivo par.* 6. *c.* 46. h *Ivo concor. p.* 6. *c.* 265. & 378. i *Extra de vit. & ho. cle. c. ſi quis.* K *Polyc. l.* 4. *t.* 35. *Burch. l.* 8. *c.* 23. *Ivo p.* 7. *c.* 43. l *al. ſui.*

a *Polyc. l.* 3. *tit.* 9. *Anſel. l.* 7. *c.* 240. *Burch. l.* 3. *cap.* 215. *Ivo p.* 2. *c.* 72. & *part.* 3. *c.* 265. b *Anſel. lib.* 7. *cap.* 90. *Ivo par.* 3. *cap.* 105. c *Anſelm. lib.* 7. *cap.* 88. d *Anſelm. lib.* 7. *cap.* 83. e *Infra, de conſecrat. diſt.* 4. *can. mulier. Burch. l.* 8. *c.* 83. *Ivo par.* 7. *c.* 101. & *part.* 8. *c.* 324. f *ibid. cap.* 98. g *Fere idem ſupra ead. c. non oportere Subdiaconos.* h *Apud Mert. Bracar. infra cap. Græc. Synod. cap.* 41. & *cap.* 66. i *Ivo p.* 6. *c.* 377. K *Ibid. c.* 66. *Ivo p.* 6. *c.* 378. l *Exod.* 22. m *Infra* 30. *quæſt.* 5. *can. Sponſus, Burch. lib.* 9. *cap.* 5. *Ivo part.* 8. *c.* 143.

Digitized by Google

DISTINCTIO XXIV.

1 ps *QUaliter Epiſcopus ſit examinandus, & qualiter ipſe, ſimul cum reliquis infra ipſum conſtitutis, ſit ordinandus, breviter monſtratum eſt. Nunc autem videndum eſt de Sacerdotibus, & reliquis, an ſine examinatione ſint promovendi. De hic ita ſcribit Paulus ad Timotheum:* a Manus nemini cito impoſueris, & nihil ſine præjudicio facias in alteram partem declinando.

C. I. *De eodem.*

Ex decretis Sylveſtri Papæ *in Synodo Rom. c. 9.*

NUllus *b* Acolythorum, vel Subdiaconorum 1 rem conſecratam a Presbytero aliis porrigat, (quia aliud eſt miniſter, aliud aſſiſtens *c*) niſi tantum ſupportet, quod ei Sacerdos impoſuerit ſuo ore benedictum.

Correct. Rom. ¶ 1 vel Subdiaconorum] *Verba hæc non ſunt in Synodo Romana ſub Sylveſtro; ſed habentur apud Burchardum & Ivonem, & in iis Vaticanis Gratiani exemplaribus, in quibus eſt hoc caput. Nam in antiquioribus non eſt: ſed poſt verſiculum,* declinando, *ſequitur continenter,* Nullus ordinetur.

C. II. *Ante probationem nullus ordinetur Clericus.*

Item ex Concilio Carthagin. 3. *c.* 22.

NUllus e ordinetur Clericus, niſi *d* probatus fuerit vel Epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio.

C. III. *Ad Miniſterium alicuius Eccleſiæ Clerici ejuſdem promoveantur.*

Item Gelaſius Papa *Cœleſtino Epiſcopo.*

PResbyteri *e*, Diaconi, & univerſi Clerici Stomenſis *f* civitatis petitorio nobis ſuggeſſere porrecto, in Eccleſia beati martyris Eleutherii Epiſcopi (quæ in ſupradicta civitatis parochia 1 probatur eſſe conſtructa) Presbyterum, qui conſtitutus fuerat, deceſſiſſe; atque in ejus locum Julianum, Diaconum ipſius Eccleſiæ pro celebritate ipſius loci quantocyus debere ordinari. Ist ideo, frater chariſſime, ſi de ejus vita, & moribus nihil eſt, quod contra canonum veniat ſtatuta, ſupraſcriptum Presbyterii honore decorabis, ſciturus, cum Viſitatoris te nomine, non Cardinalis creaſſe Pontificis. Pariter etiam & Feliciſſimum Diaconum in ejus Eccleſiæ miniſterio, ſi converſatio ejus patitur, ſubrogabis, ut locus proceſſionis celeberrimus ad myſteriorum *g* conſecrationem nec Sacerdote indigeat, nec miniſtro.

Corr. Rom. ¶ a Parochia] *In omnibus antiquis codicibus tam impreſſis, quam manuſcriptis ſic legitur: cujus vocis loco in recens impreſſis erat poſitum* parœcia. *Sed viſum eſt antiquam lectionem eſſe retinendam: præſertim cum dictio hæc etiam Græce aptiſſimam habeat Etymologiam.*

C. IV. *Metropolitanorum, & Epiſcoporum examine promoveantur Epiſcopi.*

Item Ex Concilio Laodicen. c. 12.

EPiſcopi *h* judicio Metropolitanorum, & eorum Epiſcoporum, qui circumcirca ſunt, provehantur ad Eccleſiaſticam dignitatem *i*, ii videlicet, qui plurimo tempore probantur, tam verbo fidei, quam rectæ converſationis exemplo.

2 ps Gratian. *Cum itaque ſine examinatione nullus ſit ordinandus: quemadmodum, & quo tempore Sacerdotum, & cæterorum infra poſitorum examinatio debeat fieri, conſiderandum eſt.*

C. V. *Qui ordinandi ſunt, feria quarta ad examinationem conveniant.*

De his in Concilio Nanetenſi *c.* 11. *ita legitur.*

QUando *a* Epiſcopus ordinationes facere diſponit, omnes qui ad ſacrum miniſterium accedere volunt, feria quarta ante ipſam ordinationem evocandi ſunt ad civitatem, una cum Archipresbyteris *b*, qui eos repræſentare debent: & tunc Epiſcopus a latere ſuo eligere debet Sacerdotes, & alios prudentes viros gnaros divinæ legis, & exercitatos in Eccleſiaſticis ſanctionibus: qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum, ubi educati ſunt, ſi ſint bene literati, ſi inſtructi in lege Domini, diligenter inveſtigent; ante omnia, ſi fidem catholicam firmiter teneant, & verbis ſimplicibus aſſerere queant. §. 1. Ipſi autem, quibus hoc committitur, cavere debent, ne aut favoris gratia, aut cujuſcunque muneris cupiditate illecti a vero devient, ut indignum, & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos, Epiſcopo manibus applicent. Quod ſi fecerint, & ille, qui indigne acceſſit, ab altari removebitur; & illi qui donum ſancti Spiritus vendere conati ſunt, coram Deo jam condemnati, Eccleſiaſtica dignitate carebunt. §. 2. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur: & ſic Sabbatho, qui probati inventi ſunt, Epiſcopo repræſententur.

Gratian. *Alias autem, ſine Clericorum videlicet Concilio, & populi teſtimonio, nullum Epiſcopus ordinare præſumat.*

C. VI. *Sine Clericorum ſuorum Concilio Epiſcopus Clericos non ordinet.*

Unde in Concilio Carthagin. 4. *c.* 22. *legitur.*

EPiſcopus ſine Concilio *c* Clericorum ſuorum Clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam *d*, & teſtimonium quærat.

3 ps Grat. *Quæritur, quid fieri debeat de his, qui ſine examinatione provecti ſunt.*

C. VII. *De his, qui ſine examinatione ordinantur, & poſtea peccata ſua confitentur.*

De his ita legitur in Concilio Martini Papæ.

SI quis *e* Presbyter, aut Diaconus ſine aliqua examinatione ordinati ſunt, aut certe, cum diſcuterentur, criminoſa peccata ſua confeſſi 1 ſunt, aut poſt ordinationem ab aliis detecti ſunt, abjiciantur ex clero. §. 1. Similiter vero & de univerſo ordine Clericorum ſervetur. Nam hoc ſibi, quod irreprehenſibile eſt, ſancta catholica defendit Eccleſia.

Corr. Rom. ¶ 1 Confeſſi ſunt) *In originali eſt*, confeſſi non ſunt, & poſt ordinationem &c. *Verum in Concilio Niceno c. 9. unde hoc caput videtur ſumptum, habetur ſine negatione, quemadmodum hic, & infra diſt. 81. c.* ſi quis ſine.

DISTINCTIO XXV.

1 ps *QUod nullus ſine examinatione ordinandus ſit, breviter demonſtratum eſt. Quid autem ad Epiſcopum, quid ad unumquemque inferiorem pertineat,* Iſidorus *Hiſpalenſis Epiſcopus in epiſtola ad Ludifredum f ſcribit, ita dicens.*

Corr. Rom. ¶ *Integra hæc epiſtola habetur in codice bibliothecæ monaſterii Dominicanorum.*

C. I. *Quod Epiſcopi, & cæterorum ſit officium in Eccleſia.*

PErlectis *g* ſanctitatis tuæ literis gaviſus ſum, quod optatam ſalutem tuam earum relatu cognovi. De his autem, quæ in ſequentibus inſinuare eloquii tui ſermo

a *Epiſt.* 1. *c.* 5. *Paulo aliter in orig.* b *Burch. lib.* 5. *c.* 34. *Ivo par.* 2. *c.* 43. c *Anſel. l.* 7. *c.* 89. d *non probatus. vel] orig.* e *Anſel. l.* 7. *c.* 15. *al.* 89. 92. f *Storienſis) Anſe.* g *al miniſteriorum.* h *diſt.* 61. *c. Epiſcopum & 63. c. non licet. Burch. l.* 1. *c.* 9. *Ivo p.* 5. *c.* 63. i *al. poteſtatem.*

a *Burch. l.* 2. *c.* 1. *Ivo part.* 6. *c.* 21. *Polyc. l.* 4. *tit.* 29. *Pann. l.* 3. *c.* 21. b *al. Presbyteris.* c *al. conſilio.* d *aſſenſum & conniventiam] orig.* e *Apud Martinum Bracarenſem cap.* 24. *Facit ad hoc c. epiſt.* 5. *Zachariæ ad Bonifacium Epiſcopum, &* 15. *q.* 8. *Si quis Presbyter.*) *Anſelm. l.* 8. *c.* 13. f *al. Lantfredum.* g *Burchard. l.* 3. *c.* 50. *Ivo p.* 6. *c.* 20. *Pann. l.* 3. *c.* 41.

Digitized by Google

mo ſtuduit, gratias ago Deo, quod ſolicitudinem officii paſtoralis impendis, qualiterque Eccleſiaſtica officia ordinentur, perquiris: & licet omnia prudentiæ tuæ ſint cognita; tamen, quia affectu fraterno me conſulis, ex parte, qua valeo, expediam, & de omnibus Eccleſiæ gradibus, quid ad quemq; pertineat, eloquar. §. 1. Ad Oſtiarium namque pertinent claves Eccleſiæ, ut claudat, & aperiat templum Dei, & omnia, quæ intus ſunt, extraque, cuſtodiat: fideles recipiat, excommunicatos, & infideles excipiat *a*. §. 2. Ad Exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos, & cathecumenos in exorcizando imponere. §. 3. Ad Acolythum pertinet præparatio luminariorum in ſacrario: ipſe cereum portat: ipſe ſuggeſta *b* pro Euchariſtia, calices Subdiaconis præparat. §. 4. Ad Pſalmiſtam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, laudes, *c* ſacrificium, reſponſoria, & quicquid pertinet ad canendi peritiam. §. 5. Ad Lectorem pertinet lectiones pronuntiare, & ea, quæ Prophetæ vaticinarunt, populis prædicare. §. 6. Ad Subdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Chriſti deferre, & Levitis tradere, eiſque miniſtrare: urceolum quoque, & aquam *d*, manile, & manutergium tenere; Epiſcopoque, & Presbytero, & Levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbere. §. 7. Ad Diaconum pertinet aſſiſtere Sacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in Sacramentis Chriſti; in baptiſmo ſcilicet, in chriſmate, & patena, & calice: oblationes quoque inferre, & diſponere in altario: componere etiam menſam Domini, atque veſtire, crucem ferre, & prædicare Evangelium, & Apoſtolum. Nam ſicut Lectoribus vetus Teſtamentum, ita Diaconis novum prædicare præceptum eſt. Ad ipſum quoque pertinet officium precum, & recitatio nominum: ipſe præmonet aures haberi ad Deum: ipſe hortatur clamare 1: ipſe donat pacem, & ipſe annuntiat. §. 8. Ad Presbyterum pertinet Sacramentum *e* corporis, & ſanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. §. 9. Ad Epiſcopum pertinet Baſilicarum conſecratio, unctio altaris & confectio chriſmatis. Ipſe prædicta officia, & ordines Eccleſiaſticos diſtribuit: ipſe ſacras virgines benedicit, & dum præceſſit unuſquiſque in ſingulis, ipſe tamen eſt præordinator in cunctis. §. 10. Hi ſunt ordines, & miniſteria Clericorum, quæ tamen auctoritate Pontificali in Archidiaconi cura, & Primicerii, ac Theſaurarii ſolicitudine dividuntur. §. 11. Archidiaconus enim imperat Subdiaconis, & Levitis: ad quem iſta miniſteria pertinent, ordinatio veſtiendi altaris a Levitis, cura incenſi, & ſacrificii neceſſaria ſolicitudo: quis Levitarum epiſtolam, & Evangelium legat: quis preces dicat, ſeu reſponſoria *f* in Dominicis diebus, aut ſolennitatibus *g* decantet. Solicitudo quoque parochiarum 2 *h*, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam: pro reparandis diœceſanis baſilicis ipſe ſuggerit Sacerdoti: ipſe inquirit parochias *i* cum juſſione Epiſcopi, & ornamenta, vel res baſilicarum parochiarum *K*: geſta libertatum *l* Eccleſiaſticarum Epiſcopo idem refert; collectam pecuniam de communione ipſe accipit, & Epiſcopo defert, & Clericis proprias partes idem diſtribuit. Ab Archidiacono nuntiantur Epiſcopo exceſſus Diaconorum: ipſe denuntiat Sacerdoti in ſacrario jejuniorum dies, atque ſolennitatum, & ab ipſo publice in Eccleſia prædicatur 3: quando vero Archidiaconus abſens eſt, vicem ejus Diaconus ſequens adimplet. §. 12. Archipresbyter 4 vero ſe eſſe ſub Archidiacono, ejuſque præceptis, ſicut Epiſcopi ſui, ſciat obedire: & [quod ſpecialiter ad ejus miniſterium pertinet] ſupra omnes Presbyteros in ordine poſitos curam agere, & aſſidue in Eccleſia ſtare: & quando Epiſcopi ſui abſentia contigerit, ipſe vice ejus miſſarum ſolennia celebret, & collectas dicat, vel cui ipſe injunxerit. §. 13. Ad Primicerium pertinent Acolythi, Exorciſtæ, Pſalmiſtæ, atque Lectores: ſignum quoque dandum pro officio Clericorum, pro vitæ honeſtate, & officii meditandi, & peragendi ſollicitè, lectiones, benedictiones, pſalmum, laudes, offertorium, & reſponſoria quis Clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus pſallendi *a* in choro pro ſolennitate temporum: ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Si quid etiam neceſſarium eſt pro reparatione baſilicarum, quæ ſunt in urbe, ipſe denuntiat Sacerdoti: epiſtolas Epiſcopi pro diebus jejuniorum parochitanis *b* per Oſtiarios ipſe dirigat: Clericos 5, quos delinquere cognoſcit, ipſe diſtringat: quos vero emendare non valet, eorum exceſſus ad agnitionem Epiſcopi deferat: Baſilicanos *c* ipſe conſtituat, & matriculam *d* ipſe diſponat. Quando autem Primicerius abſens eſt, ea, quæ prædicta ſunt, ipſe exquirat, qui ei aut loco *e* proximus eſt, aut eruditione 6. §. 14. Ad Theſaurarium pertinet baſilicarum, & Oſtiarii ordinatio *f*, incenſi præparatio, cura chriſmatis conficiendi, cura baptiſterii ordinandi, præparatio luminariorum in ſacrario, & in ſacrificiis *g*.

Corr. Rom. § 1 Clamare:) *In epiſtola B. Iſidori, & apud Ivon. non legitur*: ipſe hortatur orare, ipſe clamat, & pacem ipſe annuntiat.

§ 2 Parochiarum) *In epiſtola legitur*, parochitanorum: *quemadmodum & paulo inferius: & vox iſta frequens eſt in antiquis exemplaribus Conciliorum Toletanorum.*

§ 3 Prædicatur: *Sic emendatum eſt ex manuſcript. Grat. & originali. Antea legebatur*, prædicantur.

§ 4 Archipresbyter] *Hinc uſque ad verſ.* Ad Primicerium *non ſunt in ipſa epiſtola Iſidori, neque in Pannormia, neque apud Burchard. & Extra cap. 1. de offic. Archipresbyt. citatur ex Concilio Toletano.*

§ 5 Clericos) *In primo Vaticano eſt*, clericos urbis, *& poſt verbum*, deferat, *additur*, cæteri enim, qui ſunt extra urbem, ad Archidiaconi curam pertinent, *quemadmodum & in nonnullis aliis exemplaribus.*

§ 6 Eruditione] *In originali eſt*, eruditione his explendis certus.

2 ps Gratian. *Ex hac epiſtola liquet, quid cujuſque officii ſit. Eſt etiam alia diſtinctio Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, quam fecit* Clemens *in epiſtola ſua tertia, ita dicens.*

C. II. *Quid ab Epiſcopis, quid a Presbyteris, quid a Diaconis audire oportet.*

AUdire *h* Epiſcopum attentius oportet, & ab ipſo ſuſcipere doctrinam fidei: monita autem vitæ a Presbyteris inquirere, a Diaconis vero ordinem diſciplinæ.

Gratian. *Sacerdos quoque utrumque humerum orario ambit: Diaconus vero ſiniſtrum tantum, ut ad miniſterium expeditius diſcurrat.*

C. III. *Quare Levita unum tantum humerum orario ambit.*

Unde in Concilio Toletano IV. c. 39.

UNum *i* orarium oportet Levitam geſtare in ſiniſtro humero, propter quod orat, id eſt prædicat: dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditius ad miniſterium Sacerdotale diſcurrat.

3 ps Gratian. *Nunc autem per ſingulos gradus ordine recurrentes, qui, ex quibus ordinibus, in quem gradum conſcendere*

a *al. ejiciat.* b *al. vaſa ſuggeſta.* c *laudis ſacrificium*] *orig.* d *aquamanile.*] *orig.* e *al. ſacrificium* f *al. reſponſorium.* g *Solennitatem.*] *orig. & Pann. Solennitatum.*) *Burch. & Ivo.* h *Parochitanorum.*) *orig.* i *Parochiam.* K *Parochitanorum.*] *orig.* l *al. & libertatum.*

a *al. canendi.* b *al. parochianis.* c *baſilicarios.* d *al. matriculas.*) *orig. & manuſcr.* e *loco.*) *orig.* f *reparatio.*) *orig.* g *præparatio ſacrificii.*) *orig.* h *Anſel. l. 7. c. 76. al. 81.* i *Anſel. l. 7. 80. al. 86.*

dere poſſint; qui poſt lapſum valeant reparari, vel qui non; quibus culpis a proprio gradu mereantur dejici; quo accuſante, quibus teſtificantibus poſſint convinci; cujus ſententia ſint abſolvendi, vel condemnandi; breviter conſideremus. §. 1. *Ac primum a Pontificali gradu incipientes, qualem oporteat eum eſſe, qui in Epiſcopum eſt ordinandus, diligenter inveſtigemus, Apoſtoli regulam ſecuti, quam in hujuſmodi re Timotheo, & Tito ſcribit dicens:* Oportet a Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe: *id b eſt, non obnoxium reprehenſiani. Hac ad Timotheum. Ad Titum* c *autem:* Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe: *quod* [*ut Hieronymus ſcribit ad Oceanum* d] *idem eſt.* §. 2. *Nonne autem criminis quadlibet peccatum intelligitur: unde in eadem epiſtola Hieronymus dicit:* Rea 1 contra naturam pene eſt, ut ſine peccato aliquis ſit: ſed talis eligatur, cujus comparatione cæteri grex dicantur. *In epiſtola vero ad Titum, crimen vocatur* e *criminale peccatum, vel criminalis infamia: unde ibi* 2 *legitur:* f Crimen eſt querela, id eſt, peccatum accuſatione & damnatione dignum. §. 3. *Quod* g *autem ſine crimine jubetur eſſe, qui in Epiſcopum eligitur, non ante baptiſma, ſed poſt baptiſmum intelligendum eſt: ut a tempore videlicet baptiſmatis nullius criminis conſcientia mentem ejus remordeat* 3. §. 4. *Criminis autem appellatio alias late patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Unde Beda* 4 *ſuper epiſtolam Jacobi* h: Peccata, quæ ex ignorantia, vel infirmitate humana committuntur, dicit & præcipit alterutrum confiteri, quia facile dimittuntur; quæcunque vero fiunt ex deliberatione, non niſi per pœnitentiam. *Hinc etiam Auguſtinus ait* Nullum peccatum 5 eſt adeo veniale, quod non fiat criminale, dum placet. *Alias autem ea demum ſignificat, quæ ſemel commiſſa ad damnationem ſufficiunt.* §. 5. *Multa enim ex deliberatione procedunt, quæ niſi ſæpius iterata, & in conſuetudinem fuerint deducta, quamvis graventur poſt mortem, non tamen æternaliter perdunt: quia etſi quadam ratione crimina appellentur, tamen mortifera, & capitalia non ſunt. Unde Auguſtinus in homilia* i *de igne purgatorio, exponens verba Apoſtoli:* Si quis ſuper hoc fundamentum ædificaverit ligna, fœnum, & ſtipulam, &c. *ait:* Multi ſunt, qui lectionem iſtam male intelligentes, falſa ſecuritate decipiuntur: dum credunt, quod ſi ſupra K fundamentum Chriſti capitalia crimina ædificent, peccata ipſa per ignem tranſitorium poſſint purgari, & ipſi poſtea ad vitam perpetuam pervenire. Intellectus iſte, fratres chariſſimi, corrigendus eſt: quia ipſi ſe ſeducunt, qui taliter ſibi blandiuntur. Illo enim tranſitorio igne, de quo dicit Apoſtolus *l*, *Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem:* non capitalia, ſed minuta peccata purgantur *m*: de quibus, etſi non omnia, vel aliqua commemoranda ſunt, ne aliquis ſe inaniter excuſare conetur, & dicat ſe neſcire, quæ ſint minuta peccata, vel quæ crimina capitalia. §. 6. Et quamvis Apoſtolus capitalia plura commemoraverit, nos tamen, (ne deſperationem facere videamur) breviter dicimus, quæ ſunt illa: ſacrilegium, homicidium, adulterium, fornicatio *n*, falſum teſtimonium, furtum, rapina, ſuperbia, invidia, avaritia; & ſi longo tempore teneantur, iracundia, & ebrietas, ſi aſſidua ſit, in eorum numerum computantur *o*. Quicunque enim aliquod *p* de iſtis peccatis in ſe dominari cognoverit, niſi digne ſe emendaverit, & ſi habuerit ſpatium, longo tempore pœnitentiam egerit, & largas eleemoſynas erogaverit, & a peccatis ipſis abſtinuerit, illo tranſitorio igne, de quo ait Apoſtolus, purgari non poterit, ſed æterna illum flamma ſine ullo remedio cruciabit. §. 7. Quæ autem ſint minuta peccata, licet omnibus nota ſint, tamen quia longum eſt, ut omnia replicentur, opus eſt, ut ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut in potu plus accipit, quam neceſſe ſit, ad minuta peccata noverit pertinere: quoties plus loquitur, quam oportet, aut plus tacet, quam expedit: quoties pauperem importune petentem exaſperat: quoties cum corpore ſit ſanus, aliis jejunantibus, prandere voluerit, aut ſomno deditus tardius ad Eccleſiam ſurgit: quoties, excepto deſiderio filiorum, uxorem ſuam cognoverit: quoties in carcere clauſos, aut in vinculis poſitos tardius requiſierit: quoties infirmos tardius viſitaverit: ſi diſcordes ad concordiam revocare neglexerit: ſi plus aut proximum, aut uxorem, aut filium, aut ſervum exaſperaverit, quam oportet: ſi amplius fuerit blanditus, quam expedit: ſi cuicunque majori perſonæ, aut ex voluntate, aut ex neceſſitate adulari voluerit: ſi pauperibus eſurientibus, nimium a delicioſa, aut ſumptuoſa convivia ſibi præparaverit: ſi ſe in Eccleſia, aut extra Eccleſiam fabulis otioſis (de quibus in die judicii ratio reddenda eſt) occupaverit: ſi dum incaute juramus, & cum hoc per aliquam neceſſitatem implere non poterimus, utique perjuramus, & cum omni facilitate, vel temeritate maledicimus, cum ſcriptum *b* ſit: *Neque maledici regnum Dei poſſidebunt.*

Corr. R. ℊ 1 Res contra] *Sic fere in gloſſa ordinaria ad vocem illam:* irreprenſibilem; *& eſt epitome quædam verborum B. Hieronymi in epiſtola ad Oceanum, explanantis locum Apoſtoli ad Timotheum, & ad Titum.*

ℊ 2 Unde ibi) *Id eſt non apud B. Paulum, ſed in gloſſa ordinaria, ad locum B. Pauli. Sumpta autem ſententia eſt ex B. Auguſtino, ex tractatu 41. ad c. 8. Joannis: ejuſque verba habentur & apud Bedam ad eundem B. Pauli locum, & infra diſt. 81. c.* Apoſtolus.

ℊ 3 Remordeat) *Sequebatur in vulgatis:* Unde Hieronymus ſcribit in eadem epiſtola ad Titum: *quæ verba ſunt inducta, quoniam in nullo manuſcripto ſunt inventa: habentur autem infra ead. ante cap. primum.*

ℊ 4 Unde Beda) *In commentariis ipſius ad c. 5. epiſtolæ Jacobi, ad illa verba:* confitemini alterutrum, *ſic legitur:* In hac autem ſententia illa debet eſſe diſcretio, ut quotidiana leviaque peccata alterutrum coæqualibus confiteamur, eorumque quotidiana credamus oratione ſalvari: porro gravioris lepræ immunditiam juxta legem Sacerdoti pandamus, atque ad ejus arbitrium, qualiter, & quanto tempore juſſerit, purificari curemus.

ℊ 5 Nullum peccatum) *In gloſſa ordinaria in cap. 11. 2. Corinth. ad ea verba;* reus erit corporis, & ſanguinis Domini, *citatur hæc ſententia ex B. Auguſt. homilia 24. in Joannem, in hæc verba:* Nullum peccatum veniale eſt, dum placet, quantumcunque parvum: ſicut mortale, ſi vere diſplicet, nullum judicatur.

C. IV. *Quæ ſunt venialia peccata, quæ poſt hanc vitam purgantur.*

Item Gregorius Dialog. lib. 4. c. 39.

QUalis hinc quiſque egreditur, talis in judicio præſentatur: ſed tamen de quibuſdam levibus culpis eſſe ante judicium purgatorius ignis credendus eſt, pro eo, quod veritas dicit; c *Quia ſi quis in Spiritum ſanctum blaſphemiam dixerit, neque in hoc ſeculo remittetur ei, neque in futuro.* In qua ſententia datur intelligi, quaſdam culpas in hoc ſeculo, quaſdam vero in futuro poſſe laxari. Quod enim de uno negatur, conſequens intellectus patet, quia de quibuſdam conceditur. Sed tamen, ut prædixi, hoc de parvis, minimiſque peccatis fieri poſſe credendum eſt, ſicut eſt aſſiduus otioſus ſermo, immoderatus riſus, vel peccatum curæ rei familiaris, quæ vix ſine culpa vel ab ipſis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, ſciunt, aut in non gravibus rebus error ignorantiæ, quæ

a 1. *Timoth.* 3. b *Ex gloſſa interlineari ad eum locum.* c c. 1. d *Epiſt.* 83. *& infra ead. c. primum.* e *& in gloſſ. ordinaria, ad locum epiſt. ad Timotheum.* f *In gl. interlineari.* g *infra diſt.* 81. *c. Apoſtolus* h *Jacob. ult.* i *Sermone* 41. *de ſanctis, ſive* 4. *de animab. defunctorum.* K 1. *Cor.* 3. l *Ibid.* m *Hic omittuntur aliquot B. Auguſt. verba.* n *vox iſta abeſt ab origin.* o *in eorum numero computatur.*] *orig.* p *aliqua*] *orig.*

a *Cibum non dederit, aut nimium, orig.* b *1. Corinth.* 6. c *Matth.* 12.

Digitized by Google

quæ cuncta etiam poſt mortem gravant, ſi adhuc in hac vita poſitis minime fuerint relaxata.

C. V. *De eodem.*

P A L E A.

[*Item* Auguſtinus *in libro de vera & falſa pœnitentia cap.* 18.]

QUi *a* in aliud ſeculum diſtulit fructum converſionis, prius purgandus eſt igne purgationis. Hic autem ignis, etſi æternus non ſit, miro tamen modo gravis eſt. Excellit enim omnem pœnam, quam unquam aliquis paſſus eſt in hac vita, vel pati 1 poteſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Vel pati poteſt.] *Hæc verba non ſunt in originali, neque infra de pœn. diſt. 7. cap. ult. §. fin. ubi hoc idem recitatur.*

Gratian. *Alias autem ea tantum delicta ſignificat, quorum eſt perpetua infamia.*

C. VI. *A die Baptiſmi ſine crimine debet inveniri, qui in Epiſcopum eſt ordinandus.*

Unde Hieronymus b *ſcribit in eadem epiſtola ad Titum, cap.* 1.

PRimum itaque ſine crimine jubetur eſſe *c* Epiſcopus, quod puto, alio verbo ad Timotheum, irreprehenſibilem nominatum: non quod eo tantum tempore, quo ordinandus eſt, ſine ullo ſit crimine, & præteritas maculas nova converſione diluerit; ſed *d* quod ex eo tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſcientia remordeatur. Quomodo enim poteſt Præſes Eccleſiæ auferre malum de medio ejus, qui in delicto ſimili corruerit? aut qua libertate corripere peccantem poteſt, cum tacitus ſibi ipſe reſpondeat, eadem ſe admiſiſſe, quæ corripit?

Gratian. *Ecce, qui ordinandus eſt in Epiſcopum, non ſolum tempore ſuæ ordinationis, ſed etiam omni tempore poſt Baptiſma a crimine immunis eſſe debet.*

DISTINCTIO XXVI.

1 ps SEquitur *in utraque epiſtola* (unius e uxoris virum) *poſt baptiſma videlicet, non ante baptiſmum.*

C. I. *Poſt baptiſmum debet eſſe monogamus, qui in Epiſcopum eſt ordinandus.*

Unde Hieronymus 1 *ſcribit ad Oceanum, epiſt.* 83.

UNius *f* uxoris virum, id eſt, monogamum, poſt baptiſmum. Si enim & ante conjugem habuit, quæ obierit, non ei imputatur, cui prorſus novo homini *g* nec ſtupra, nec alia, quæ ante fuerunt, jam obſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Hieronymus] *Sententia quidem hujus & ſequentis capitis ſunt Patrum, qui citantur, id eſt, Hieronymi & Auguſtini: verba tamen ipſa potius videntur ſumpta ex collectaneis Bedæ, & ex gloſſa ordinaria, hujus quidem capitis in primam ad Timoth. c. 3. ſequentis vero in epiſtolam ad Titum, c. 1.*

C. II. *Qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt baptiſmum aliam, ordinandus non eſt.*

Auguſtinus *vero contra teſtatur, ſcribens* h *in epiſtola ad Titum.*

ACutius *i* intelligunt, qui nec eum, qui catechumenus, vel paganus habuit alteram, ordinandum cenſuerunt: quia de Sacramento agitur, non de peccato 1. Nam in baptiſmo peccata omnia dimittuntur: & qui dixit: *Si K nupſerit virgo, non peccat*, ſatis declaravit, nuptias non eſſe peccatum. Propter ſanctitatem autem Sacramenti, ſicut fœmina, ſi catechumena vitiata eſt, non poteſt poſt baptiſmum inter Dei virgines conſecrari: ita non abſurde viſum eſt bigamum non peccaſſe, ſed normam ſacramenti amiſiſſe, non ad vitæ meritum, ſed ad ordinationis Eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam. Et ſicut plures antiquorum Patrum uxores, ſignificaverunt futuras ex omnibus gentibus Eccleſias, uni viro ſubditas, id eſt, Chriſto: ita noſter Antiſtes, id eſt, Epiſcopus unius uxoris vir ſignificat ex omnibus gentibus unitatem uni viro Chriſto ſubditam.

2 ps §. 1. Itaque ſicut duobus dominis ſervire *a*, ſic ab uno Deo apoſtatare, & in alterius ſuperſtitionem ire, non licet.

Corr. Rom. ¶ 2 De peccato,) *Sequebatur*, propter ſanctitatem Sacramenti, ſicut ſi fœmina, &c. *Reſtitutus eſt totus hic locus ex gloſſa ordinaria. Nam apud B. Auguſtinum, & reliquos collectores copioſior etiam eſt.*

C. III. *Bigamus* 1 *probatur, qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt Baptiſmum alteram.*

Item Innocentius I. *Ruffo, & Euſebio, & cæteris Epiſcopis Macedaniæ, epiſt.* 22. *c.* 2.

DEinde *b* ponitur, non dici oportere bigamum eum, qui catechumenus habuerit, atque amiſerit uxorem, ſi poſt Baptiſmum fuerit aliam ſortitus, eamque primam videri, quæ novo homini copulata ſit; quia illud conjugium per *c* Baptiſmi Sacramentum cum cæteris criminibus ſit ablutum *d*. Quod cum de una utique dicitur, certe, ſi tres habuerit in vetere poſitus homina uxores 2, erit ei, quæ poſt baptiſmum quarta eſt, ſic interpretantibus prima, & virginis æque nomen accipiet, quæ quarto ducta eſt loco. Quis (oro) iſtud non videat contra Apoſtoli eſſe præceptum, qui ait, *unius uxoris virum oportet e fieri Sacerdotem?* Sed objicitur, quod in baptiſmo totum, quicquid in veteri homine geſtum eſt, ſit ſolutum. Dicito mihi (cum pace veſtra loquor) 3 crimina tantum dimittuntur in baptiſmo, an & illa, quæ ſecundum Domini *f* præcepta, ac Dei inſtituta complentur? Uxorem ducere, crimen eſt, an non eſt crimen? Si crimen eſt, ergo (præfata venia dixerim) erit auctor in culpa: qui, ut crimina committerentur, in *g* paradiſo præcepit 3, cum ipſe eos benedixit. Si vero non eſt crimen, quia quod Deus inſtituit *h*, nefas ſit crimen appellari, & Salomon *i* addidit: *Etenim a Deo præparatur viro uxor:* quomodo creditur inter crimina eſſe dimiſſum, quod auctore Deo legitur conſummatum? Quid de talium filiis percenſetur? Nunquid non erunt admittendi in hæreditatis conſortio *K*, quia ex ea ſuſcepti ſunt, quæ ante baptiſmum fuit uxor, eruntque appellandi vel naturales, vel ſpurii: quia non eſt legitimum matrimonium, niſi illud (ut vobis videtur) quod poſt baptiſmum aſſumitur? Ipſe Dominus, cum interrogaretur a Judæis, ſi liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: *l Quod ergo Deus junxit, homo non ſeparet.* At ne de his locutus eſſe credatur, qui 4 poſt baptiſmum ſortiuntur, meminerint hoc & a Judæis interrogatum, & Judæis eſſe reſponſum. §. 2. Quæro, & ſollicitus quæro, ſi una eademque ſit uxor ejus, qui ante catechumenus, poſtea ſit fidelis, filioſque ex ea, eum eſſet catechumenus, ſuſcepetit; ac poſtea alios, cum fidelis: utrum ſint appellandi fratres, an non habeant poſtea, defuncto patre, erciſcundæ hæreditatis conſortium, quibus filiorum nomen regenerario ſpiritualis creditur abſtuliſſe? Quod cum ita ſentire, atque judicare abſurdum eſt, quæ (malum) ratio eſt, hoc defendi, & vacua magis opinione jactari, quam aliqua auctoritate roborari: cum non poſſit inter peccata deputari, quod lex præcepit

D 2

a *Infra de pœnit. diſt.* 7. *c. ult.* §. *fin.* b *In commentariis ad cap.* 1. c *ſit*] *orig.* d 1. *Corinth.* 5. e 1. *Timoth.* 3. & *Tit.* 1. f *Beda*, & *gl.ord.*1. *Timoth.*3. *ad hæc verba.* g *gl. non habet.* h *In gloſſ. ordinaria in cap.* 1. *epiſtolæ ad Titum: ſumpta tamen ſententia ex B. Auguſt. in lib. de bono conjugali, cap.* 18. i 28. *q.*3. *c. acutius. Ivo p.*8. *cap.*294. *Pann. l.*6. *c.*66. *Anſel. l.*9. *c.*59. *Polyc. l.*2. *tit.*32. K 1. *Cor.* 7.

a *Matth.* 6. b *Burch. l.* 4. *c.* 98. *Ivo p.* 1. *cap.* 292. & *part.* 8. *cap.*303. *Polycarp. lib.* 6. *tit.* 4. c *poſt*] *orig.* d *al. ablatum.* e 1. *Timoth.* 3. *ad Tit. cap.* 1. f *legis*] *orig.* g *Gen.* 1. h *junxit.*] *orig.* i *Prov.*16. 28. *queſt.*1. *Nunquid.* K *al. conſortium.* l *Matth.* 19.

cepit & Deus injunxit? §. 3. Nunquid ſi quis catechumenus virtutibus ſtuduerit, humilitatem ſecutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemoſynas fecerit, morti deſtinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, caſtitatem tenuerit, quæro, ſi hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptiſmum, totum, quod vetus homo geſſerat, putatur auferri? Aſpiciamus gentilem hominem Cornelium *a* orationibus, atque eleemoſynis vacantem, Angelum audientem per revelationem, ipſumque 5 Petrum videntem; nunquid per baptiſmum hæc illi ablata ſunt, propter quæ ei baptiſmus videtur eſſe conceſſus? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quicquid bene geſtum fuerit, & ſecundum præcepta legalia cuſtoditum, non poteſt facientibus deperire. §. 4. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non poteſt dici peccatum: & quod peccatum non eſt, ſolvi inter peccata credi omnino non debet: ei itque integrum æſtimare, aboleri non poſſe prioris nomen uxoris, cum non dimiſſum ſit pro peccato, quod *b* ex Dei ſit voluntate completum.

Correct. Rom. ¶ 1 Bigamus] *Rubricæ hujus capitis, & ſequentis, quæ in codicibus impreſſis erant tranſpoſitæ, in ſuum locum ex aliquot manuſcriptis ſunt reſtitutæ.*

¶ 2 Homine uxores] *Sic in omnibus manuſcriptis, & apud Burchardum, & Ivonem part. 1. c. 292. quamvis in originali, & apud eundem Ivonem part. 8. cap. 303. paulo aliter, & obſcurius legatur.*

¶ 3 Præcepit] *In orig. & apud cæteros collect. legitur*: in paradiſo, cum ipſe eos jungeret, benedixit.

¶ 4 Qui poſt baptiſmum] *Apud Burchardum, & Ivonem in prima parte legitur*; quæ poſt baptiſmum ſortiuntur. *Sed in originali, & apud Ivonem part. 8. & in Pannormia, & infra 28. q. 1. c.* nunquid, *hoc modo:* qui poſt baptiſmum uxores ſortiuntur. *Verum ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

¶ 5 Ipſumque Petrum] *Apud Innocentium in codice canonum, & Burchardum eſt*: atque eleemoſynis revelationem, Petrumque ipſum vidiſſe. *Apud ipſum Innocentium in tomis Conciliorum*; per revelationem Angelum, Petrumque ipſum vidiſſe. *Apud Ivonem:* Petrum ipſum revelatione vidiſſe.

C. IV. *In baptiſmate culpa dimittitur, non lex conjugii aboletur.*

Item Ambroſius *lib. 1. de officiis, c. ult.*

UNa *c* tantum, nec repetita nobis copula permittitur, & in ipſo conjugio lex eſt, non iterare conjugium, nec ſecundæ conjugis ſortiri conjunctionem. Quod pleriſque mirum videtur, cur etiam ante baptiſmum iterata 1 conjugia electioni muneris, & prerogativæ ordinationis impedimenta generent; cum etiam delicta obeſſe non ſoleant, ſi lavacri remiſſa fuerint ſacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptiſmo culpa dimitti poteſt, lex aboleri non poteſt. In conjugio non culpa, ſed lex eſt. Quod culpæ eſt igitur, in baptiſmo relaxatur: quod legis eſt, in conjugio non ſolvitur. Quomodo autem poteſt hortator eſſe viduitatis, qui ipſe conjugia frequentaverit?

Corr. Rom. ¶ 1 Iterata] *Apud B. Ambroſium locus hic varie legitur. Nam in antiquis impreſſionibus habetur*, iterato conjugio: *in recentioribus vero*, iterati conjugii. *Itemque in Pannormia, & apud Ivonem. In his tamen, quæ ſequuntur, concordas, ſic legendo*, ad electionem muneris, & prærogativam ordinationis impedimenta generentur.

Gratian. *Joannes etiam Baptiſta, dum Herodem ab inceſtu prohiberet, dicens:* Non *d* licet tibi habere uxorem fratris tui; *evidenter oſtendit, inter infideles conjugia eſſe. Unde datur intelligi, quod bigami dicuntur, non ſolum, qui poſt baptiſma conjugia frequentant, ſed etiam, qui ante baptiſmum unam, & poſt baptiſmum alteram habuiſſe probantur. §. 1. Bigamus vero in Sacerdotem ordinari non debet: non quia deliquerit ſecundam accipiendo uxorem, ſed quia prærogativa exutus eſt Sacerdotis.*

a *Al. 1. 10.* b *al. quia.* c *Ivo p. 8. c. 291. Pann. l. 6. c. 64.* d *Matth. 14.*

C. V. *Non peccat Bigamus, ſed prærogativa Sacerdotis exuitur.*

Unde Ambroſius *ad Vercellenſes, lib. 10. epiſt. 82. ait.*

QUi *a* ſine crimine eſt unius uxoris vir, tenetur *b* ad legem Sacerdotii ſuſcipiendi. Qui autem iteraverit conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, ſed prærogativa exuitur Sacerdotis.

DISTINCTIO XXVII.

1 ps QUod autem unius uxoris vir Epiſcopus eſſe jubetur, *quæritur: an de tempore ordinationis hoc ſit accipiendum, ut tempore ſuæ adminiſtrationis, eius poſſit copula fungi, quam unicam, & virginem ſibi deſponſavit.*

C. I. *Non ordinetur Diaconus, niſi caſtitatem fuerit profeſſus.*

Hoc Martinus *c* Papa *probibet dicens.*

DIaconus *d* qui eligitur, ſi conteſtatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non poſſe in caſtitate permanere, hic non ordinetur. Quod ſi in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & poſtea matrimonium deſideraverit, alienus ſit a miniſterio, & vacet a Clero.

Gratian. *Hac auctoritate datur intelligi, quod illi, qui uxores habent, vel accipere volunt, nec Diaconi, nec Sacerdotes fieri poſſunt, niſi continentiam profiteantur. §. 1. Si vero Diaconus a miniſterio ceſſare voluerit, contracto matrimonio licite poteſt uti. Nam etſi in ordinatione ſua caſtitatis votum abſtulerit; tamen tanta eſt vis in ſacramento conjugii, quod nec ex violatione voti poteſt diſſolvi ipſum conjugium.*

C. II. *Nubentes poſt votum, non ſunt adinvicem ſeparandi.*

Unde Auguſtinus 1 *in libro de bono viduitatis ad Julianam viduam, cap. 10.*

2 ps QUidam *e* nubentes poſt votum aſſerunt adulteros eſſe. Ego autem dico, quod graviter peccent, qui tales dividunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Auguſtinus] *Verba propria hujus capitis non ſunt inventa apud B. Auguſtinum. Sententia tamen habetur in libello de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc eſt de voto ſimplici, ut Gratianus in fine hujus diſtinctionis exponit.*

C. III. *De eodem.*

Item Theodorus *in pœnitentiali.*

SI *f* vir ſimplex 1 votum virginitatis habens adjungitur uxori, poſtea non dimittat uxorem, ſed tribus annis pœniteat.

Corr. R. ¶ 1 Simplex) *Abeſt vox iſta ab omnibus manuſcriptis, & infra 27. q. 1. c.* ſi quis votum. *etiam ab impreſſis. In aliquot tamen pervetuſtis, eſt gloſſa interlinearis.*

C. IV. *Damnabile eſt voventibus virginitatem, velle nubere.*

Hieronymus 1 *vero c contra ſcribit.*

VOventibus *g* virginitatem, non ſolum nubere, ſed etiam velle, damnabile eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Hieronymus] *Gratianus hic, & infra 17. q. 1. c.* voventibus. *& Magiſter ſententiarum hoc tribuunt Hieronymo, apud quem non eſt inventum. In gloſſa ordinaria 1. Tim. cap. 5. ad ea verba*, habentes damnationem, *refertur ex B. Auguſtino, cuius propria verba habentur infra c.* nuptiarum *27. q. 1. poſt principium.*

C. V.

a *Ivo p. 8. c. 290. Pann. l. 6. c. 63.* b *al. teneatur.* c *Apud Martinum Bracarenſem, c. 39.* d *Diſt. 28. c. Diaconi. Ivo p. 6. cap. 376. Pannorm. l. 3. c. 97.* e *Infra 27 q. 1. c. nuptiarum. §. proinde,* f *Ibid. c. ſi quis votum.* g *Infra 17. q. 1. c. voventib. Sentent. 4. diſt. 38.*

Digitized by Google

C. V. *Damnationem habebit, ſi nupſerit, quæ virginitatem vovit.*

Idem *contra Jovinianum, lib.* 1.

SI *a* nupſerit virgo, non peccat *b*: non illa virgo, quæ ſemet *c* Dei cultui dedicavit. Harum enim ſi qua nupſerit, habebit damnationem: quia *d* primam fidem irritam fecit.

C. VI. *Quæ ſanctimonialem ſe eſſe finxerat, nubere non valet.*

Item Nicolaus Papa I. *ad Albinum a Vienenſ. Eccleſiæ Archiepiſcopum.*

QUod *f* interrogaſti de fœmina, quæ poſt obitum mariti ſui ſacrum velamen ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit ſe ſub eodem velamine ſanctimonialem eſſe, poſtea vero ad nuptias rediit: bonum mihi videtur, quia per hypocriſim Eccleſiaſticam regulam conturbare voluit, & non legitime in voto ſuo permanſit, ut pœnitentiam agat de illuſione nefanda, & revertatur ad id, quod ſpopondit, & in ſacro miniſterio *g* permaneat, quod inchoavit.

C. VII. PALEA.

NAm *h* ſi conſenſerimus, quod omnia ſacramenta Eccleſiaſtica quiſque, prout vult, fingat, & non vere faciat, omnis ordo Eccleſiaſticus turbabitur; nec catholicæ fidei jura conſiſtunt, nec canones ſacri rite obſervantur. Quid enim profuit Simoni *i* Mago baptiſmum ſacrum ficte ſuſcipere, & in Chriſtianitate permanſurum ſe finxiſſe, cum per Apoſtolum, fraude ejus detecta, quod ſibi futurum eſſet, pronunciatum fuit? *Ait enim, Pecunia tua tecum ſit in perditionem: cor enim tuum non eſt rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui: in felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe.* Ideo tales, niſi reſipiſcant, ſpirituali gladio percutere cenſemus. Non *K* enim *ſet eſt Spiritui Sancto mentiri*, ſicut Ananias, & Saphira mortiti ſunt, & ſtatim perierunt.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in multis Gratiani codicibus (in quibus habetur ſine nomine Paleæ) eſt conjunctum ſuperiori, quemadmodum & apud Burchardum, & Ivonem. In Pannormia autem eſt ſejunctum.*

C. VIII. *In ſacris Ordinibus conſtituti non ducant uxores: & ſi duxerint, ſeparentur.*

Item Calixtus Papa II.

PReſbyteris 1, Diaconis, Subdiaconis, & Monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere, penitus interdicimus: contracta quoque matrimonia ab hujuſmodi perſonis disjungi, & perſonas ad pœnitentiam redigi debere, juxta ſacrorum canonum diffinitiones judicamus.

Corr. Rom. ¶ 1 Preſbyteris] *Hic canon invenitur eſt in cod. Vatic. Biblioth. in fragmento cujuſdam Concilii ab Urbano II. habiti, c.* 2. *ex eodem vero Concilio ſunt canones*, Alienationes, 12. *q.* 2. & Paternatum 24. *q.* 3.

Gratian. *Hic diſtinguendum eſt, quod voventium alii ſunt ſimpliciter voventes, de quibus Auguſtinus & Theodorus locuti ſunt: alii ſunt, quibus poſt votum benedictio accedit conſecrationis, vel propoſitum religionis, de quibus Hieronymus, & Nicolaus, & Calixtus ſcripſerunt.*

C. IX. *Inceſtæ ſunt virgines, quæ poſt conſecrationem nubunt.*

Unde Idem Hieronymus *contra eundem Jovinianum lib.* 1. *ſcribens, ait.*

VIrgines *l*, quæ poſt conſecrationem nupſerunt, non tam adulteræ ſunt, quam inceſtæ.

a *Ivo p.* 7. *c.* 124. *Pann. l.* 3. *c.* 192. 1. *Corinth.* 7. b *peccavit.*] *Hier.* c *al. quæ ſe ſemel.* d 1. *Tim.* 5. e *Valde variant hec nomina in exemplaribus, & Burch. & Ivone.* f *Burch. l.* 8. *c.* 47. *Ivo par.* 7. *c.* 65. & 152. *Pann. l.* 3. *c.* 205. g *al. miniſterio inchoavit.* h *Burch. & Ivo ibid. Pannor. l.* 3. *c.* 206. i *Act.* 8. K *Act.* 5. l *Ivo p.* 7. *c.* 124. *Pann. l.* 3. *c.* 193.

DISTINCTIO XXVIII.

1 ECce oſtenſum eſt, quod nolentes vovere continentiam, nec
ps ad Subdiaconatum, nec ad ſuperiores poſſunt gradus conſcendere. Unde ad Subdiaconatum accedentes, non ſine voto caſtitatis jubentur admitti, auctoritate B. Gregorii, qui ſcribens Petro Subdiacono lib. 1. epiſtola 42. in fine ait.

C. I. *Non fiat Subdiaconus, qui ſe caſte victurum non promiſerit.*

NUllum *a* facere Subdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe victurum caſte promiſerit; & nonnulla interjectis: Quia nullus ad miniſterium altaris accedere debet, niſi cujus caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.

C. II. *Subdiaconus, & ſupra conſtituti, incontinentes, uxorem, aut concubinam ducentes, Eccleſiaſtico beneficio, & officio careant.*

Item Innocentius II. *in Concilio Rom. c.* 5.

DEcernimus *b*, ut ii, qui in ordine Subdiaconatus *c* & ſupra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque Eccleſiaſtico beneficio careant. Cum enim ipſi templum, vaſa Domini, & ſacrarium Spiritus Sancti debeant eſſe, & dici, indignum eſt, eos cubilibus, & immunditiis deſervire.

C. III. *Caſte ſe victuros promittant, in Diaconos vel Presbyteros ordinandi.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c.* 26.

2 QUando *d* Presbyteri, aut Diaconi per parochias conſ-
ps ſtituuntur; oportet eos primum profeſſionem Epiſcopo ſuo facere, ut caſte, & pure *e* vivant ſub Dei timore, ut dum eos talis profeſſio obligaverit, vitæ ſanctæ diſciplinam *f* retineant.

C. IV. *Qui longam corporis ſui continentiam non habet, in Epiſcopum eligi non debet.*

Item Gregorius *Clero, & nobilibus civibus Neapolitanis, lib.* 8. *epiſt.* 40.

3 PRiuſquam *g* ad nos ſcripta veſtra diſcurrerent *h*,
ps Joannem Diaconum, qui ab altera parte electus eſt, parvulam habere filiam, ex quorundam relatione cognovimus. Unde, ſi rationem voluiſſent attendere, nec alii eum eligere, nec ipſe debuerat conſentire. Nam qua præſumptione ad Epiſcopatum audet accedere, qui adhuc longam corporis ſui continentiam, filiola 1 teſte, convincitur non habere.

Corr. Rom. ¶ 1 Filiola] *Sic emendatum eſt ex originali, Anſelmo & Polycarpo, cum antea legeretur*, filia. *Superius etiam dixerat*, parvulam filiam, *quibus vocibus recens incontinentia manifeſte exprimitur.*

C. V. *Ad Subdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur.*

Item ex Concilio Toletano II. *c.* 1.

4 DE iis *i*, quos voluntas parentum a primis infan-
ps tiæ annis Clericatus *1* officio mancipavit, ſtatuimus obſervandum, ut mox detonſi, vel miniſterio a Lectorum traditi, in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopali præſentia a præpoſito ſibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum ætatis ſuæ compleverint annum, coram totius Cleri, plebiſque conſpectu, voluntas eorum de expetendo conjugio ab Epiſcopo perſcrutetur: quibus ſi gratia caſtitatis (Deo inſpirante) placuerit, & promiſſionem *K* caſti-

a *Infra diſt.* 31. *c. ante triennium.* b *Pann. l.* 8. *cap.* 142. c *Diaconatus*) *Pann.* d *Burch. l.* 2. *c.* 157. *Anſel. l.* 7. *c.* 106. *Ivo p.* 3. *c.* 130. & *p.* 6. *c.* 248. *Pann. l.* 3. *c.* 22. e *al. pie* f *al. diſciplina retineat.*] *Cod. Regius.* g *Anſ. l.* 6. *c.* 9. *al.* 16. *Polyc. l.* 2. *tit.* 2. h *al. recurrerent.*] *al. diſcurriſſent.* i *Anſ. l.* 7. *c.* 42. K *al. profeſſionem.*

caſtimoniæ ſuæ abſque conjugali neceſſitate ſpoponderint ſervaturos; hi tanquam appetitores arctiſſimæ viæ, leviſſimo Domini jugo ſubdantur; ac primo Subdiaconatus miniſterium, habita probatione profeſſionis ſuæ, a vigeſimo anno ſuſcipiant. Quod ſi inculpabiliter, ac inoffenſe vigeſimum quintum annum ætatis ſuæ peregerint, ad Diaconatus officium, (ſi ſcienter implere poſſe ab Epiſcopo comprobantur) promoveri debent. Cavendum tamen eſt his, ne quando ſuæ ſponſionis immemores, ad terrenas nuptias, aut ad furtivos *a* concubitus ultra recurrant. Quod ſi forte fecerint, ut ſacrilegii rei *b* ab Eccleſia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo licentiam auferre non poſſumus; ita ut cum provectæ ætatis in conjugio poſiti, renunciaturos ſe pari conſenſu operibus carnis ſpoponderint, ad ſacros Ordines *c* adſpirent.

Corr. Rom. ¶ 1 Clericatus) *In omnibus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis Conciliorum legitur*, in Clericatus officio, vel Monachali, (al. Monachi) poſuit. *Sed in codice Lucenſi Regio habetur eodem modo, atque apud Gratianum.*

¶ 2 Miniſterio Lectorum) *In omnibus codicibus Conciliorum ante citatis [etiam Lucenſi] legitur*, miniſterio electorum. *Verum in epiſtola prima Syricii ad Himerium, c. 9. & Innocentii 24. c. 5. [ubi de eadem fere re agitur] eſt*, Lectorum miniſterio, ſeu officio.

C. VI. *In conjugio conſtitutus ad Sacerdotium aſſumi non debet.*

Item ex Concilio Arelatenſi II. c. 2.

5 ps ASſumi *d* aliquem ad Sacerdotium in conjugii vinculo conſtitutum non oportet, niſi fuerit promiſſa converſio.

C. VII. *Non ordinentur Diaconi, qui caſtitatem non profitentur.*

Item ex eodem 3.

PRæterea 1 placuit, ut deinceps non ordinentur Diaconi, niſi qui prius converſionis propoſito profeſſi fuerint caſtitatem.

Corr. Rom. ¶ 1 Præterea] *In Arelatenſibus, quæ extant, hic ipſe penitus canon non invenitur. Sed ſententia habetur in tertio c. 2. in fine.*

Gratian. *Verum illa priori auctoritate Diaconis videtur permitti conjugium, cum ad Sacerdotium tantum conjugati prohibeantur aſſumi. Porro ſequenti auctoritate videtur permitti Subdiaconis, cum de Diaconis ſpecialiter præcipitur, ut ſine probatione caſtitatis non ordinentur.*

C. VIII. *Diaconi non prohibeantur a miniſterio, ſi in ordinatione dicunt ſe continere non poſſe.*

Hoc idem in Ancyrana Synodo *videtur eſſe permiſſum, in qua, c. 10. [al. 9.] ſic ſtatutum eſt.*

DIaconi *e* quicunque, cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, dicentes, velle ſe habere uxores, nec poſſe ſe continere; hi ſi poſtea ad nuptias venerint, maneant in miniſterio, propterea quod his Epiſcopus licentiam dederit. Quicunque ſane tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem, profeſſi continentiam, ſi poſtea ad nuptias venerint, a miniſterio ceſſare debebunt.

C. IX. *Presbyter ducens uxorem, ab ordine deponatur.*

Item ex Concilio Neocæſarienſi, *c. 1.*

6 ps PResbyter *f* ſi uxorem duxerit, ab Ordine ſuo illum deponi debere: Quod ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, extra Eccleſiam abjici, & ad pœnitentiam inter Laicos 1 redigi oportet.

a *al. abortivos.* b *al. rei damnentur, & ab*] *orig. manuſcr. vet.* c *al. gradus.* d *Paulo aliter in orig.* e *Pann. lib. 3. c. 87. Polyc. lib. 4. t. 31.* f *Burchard. lib. 2. cap. 108. Ivo part. 6. c. 185. Pann. lib. 3. cap. 91.*

Corr. Rom. ¶ 1 Inter Laicos) *Græce legitur*, ἐξωθεῖσθαι τέλειον, καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν: *quæ Dionyſius Exiguus vertit*; amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. *Ubi nulla mentio fit pœnitentiæ inter Laicos agendæ: de qua re copioſius dicetur infra 30. diſt. c. fin.*

C. X. *De eo, qui relictam cujuſdam Diaconi duxit uxorem.*

Item Gregorius *lib. 11. epiſt. 59.*

7 ps QUia *a* ſunt culpæ, in quibus culpa eſt, relaxare vindictam, quærenda ſemper eſt veritas, ut inquiri debeat, utrum accuſatum noxa condemnet, an a pœna innocentia patefacta ſubducat. Itaque pervenit ad nos Fantinum *b* defenſorem ultionem exercere in Petrum latorem præſentium voluiſſe, pro eo, quod (quantum dicitur) relictam cujuſdam Diaconi, tempore, quo conductor fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iſte conjugem Diaconi aſſerit non fuiſſe, dicens, nec eam virginem *c* ad eum veniſſe; denique *d* nec religioſam mutaſſe veſtem, poſtquam ille in ſacro ordine promotus eſt; adjiciens etiam, priuſquam ad Diaconum perveniret, & poſtea, prava illam opinione vixiſſe: Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut cum Dei, ſicut decet, timore cauſam hanc ſubtili omnino inveſtigatione perquirat, ut, ſi in conjugio Diaconi mulierem, de qua agitur, fuiſſe conſtiterit, & ſuprafcriptus lator memorato defenſori, & rectori patrimonii, ad vindictam modis omnibus tradatur, & cum competenti emendatione ii, qui male ſociati ſunt, disjungantur. Si vero in ejus conjugio non fuit, memoratum Fantinum ex noſtro mandato commonere te volumus, ut ei facere nil præſumat, nec falſa *e* illum accuſatio apud eum in aliquo prægravet.

C. XI. *De uxore Presbyteri, vel Diaconi, ſi aliis ſe conjunxerit.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. c. 15.

SI ſe cuiquam mulier duplici conjugio, Presbyteri, vel Diaconi relicta conjunxerit, aut *f* ſeparentur: aut certe, ſi in criminis *g* intentione perſtiterint, pari excommunicatione plectantur.

C. XII. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Papæ.

SI *h* quæ vidua Epiſcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi maritum acceperit, nullus Clericus, nulla religioſa perſona *i* cum ea convivium ſumat, nunquam communicet; morienti tamen *K* ei ſacramenta ſubveniant.

C. XIII. *Cujuſdam Epiſcopi ordinatio differtur, quia uxorem habet, & filios.*

Item 1 Pelagius *Cethego Patricio.*

8 ps DE *l* Syracuſanæ urbis Antiſtite optaveramus in ipſo initio, gloriæ veſtræ deſideriis obedire, niſi nos multiplex ratio ipſius non paucis temporibus ordinationem differre Sacerdotii coegiſſet, ob hoc, quod vel perſonæ qualitas (ſicut & vos melius noſtis) vel ſuperſtes uxor, aut filii (per quos Eccleſiaſtica ſolet periclitari ſubſtantia) noſtros animos diutius ab ejus ordinatione ſuſpenderent. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno diſtulimus, opinantes, quod in melius Syracuſanorum provenire poſſet electio. Sed quia in voluntatis ſuæ propoſito irrevocabiliter perſtiterunt, & nullus eſt alius in eadem repertus Eccleſia, niſi longioribus

(adhuc

a *Ivo part. 9. cap. 126.* b *Ivo part. 6. cap. 84.* c *virginem illam*] *orig.* d *ut nec religioſam veſtem mutare præſumeret.*] *in orig. & apud Ivonem.* e *Eſt etiam apud Ivonem, non autem in orig.* f *al. caſtigati.*] *al. caſtitate ſervata ſeparentur.* g *al. criminum.* h *Apud Martinum Bracar. c. 29. & Concil. Tolet. 1. cap. 18.* i *abeſt a Conciliis.* K *al. tantum.* l *Anſel. lib. 6. c. 42. al. 46. Polyc. lib. 2. tit. 1.*

Digitized by Google

adhuc temporum differretur ſpatiis; ne paulo amplius inſanirent (ſicut filii noſtri magnifici viri Prætoris teſtificatione didicimus) inter hujuſmodi ambiguitates illud conſultius judicavimus faciendum, ut congrua providentia cauſam, propter quam principalis conſtitutio *a* habentem filios, & uxorem ad Epiſcopatus ordinem promoveri prohibet, ſalva diſpoſitione conſilii *b*, muniremus. Qua de re ſummo ſtudio ab eodem Syracuſanæ urbis Epiſcopo, priuſquam a nobis contingeret ordinari, hujuſmodi exegimus cautionem, per quam & ſuam fateretur, quantula eſſet, præſentis temporis habita rerum deſcriptione, ſubſtantiam, & nihil unquam per ſe, aut per filios, & uxorem, ſive quamlibet propinquam, aut domeſticam, vel extraneam forte perſonam de rebus uſurparet Eccleſiæ, & univerſa ſui Epiſcopatus quæſita tempore, Eccleſiæ ſuæ dominio ſociaret: nihil ultra id, quod modo deſcriptum eſt, filiis ſuis, vel hæredibus relicturus.

Corr. Rom. ¶ 1 Item Pelagius) *Anſelmus, & auctor Polycarpi ex eadem epiſtola referunt hæc, quæ caput iſtud antecedunt:* Quod de ordinando Eccleſiæ Catinenſis Epiſcopo, ſalubris electione judicii fieri deſideraſtis, agnovimus: confeſtim ſequenti die cum juxta morem diſcutientes, tertio, quo venit, die, Epiſcopum conſecravimus: ſimili quidem modo de Syracuſanæ, *& quæ ſequuntur. In Polycarpo tamen inſcriptio eſt:* Gelaſius Papa Ceto. *Ivo autem in Epiſtola ad Hugonem Archiepiſcopum Lugdunenſem, quæ incipit,* Cauſam Beluacenſis, &c. *ita ſcribit:* Si enim Papa Gelaſius quondam Syracuſanæ urbis electum, uxorem habentem, & filios, interveniente Cethego Patricio, &c.

Gratian. *Ecce hac auctoritate electus in Epiſcopatum non prohibetur 1 habere uxorem, & filios. Eligi autem ad Epiſcopatum non debet, niſi aut Sacerdos, aut Diaconus: Subdiaconus vero non, niſi neceſſitate cogente: ſive ergo Presbyter, ſive Diaconus, ſive Subdiaconus fuerit, apparet, quod in præfatis ordinibus conſtituti, licite c matrimonio uti poſſunt. §. 1. Quia ergo auctoritate Gregorii, qui relictam Diaconi uxorem marito tradidit, puniendus eſt: item in Neocæſarienſi Concilio, Presbyter ducens uxorem, non Diaconus, jubetur deponi: item in Ancyrana Synodo, Diaconi, qui in ordinatione ſua dicunt, ſe velle habere uxores, ſi poſtea venerint ad nuptias, non prohibentur a miniſterio: patet, quod nec Diaconi, nec Subdiaconi ſunt prohibendi a conjugio. Sed quod de electione objicitur, verum quidem eſt in Epiſcopatum non eligendum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutum: ſed ipſum uxorem habere, & filios, non repugnat præmiſſis auctoritatibus de continentia Clericorum. §. 2. In Laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus conſtitutus, potuit habere uxorem, & filios: & ſi poſtea ex conſenſu uxoris continentiam profeſſus, Subdiaconatum, vel Diaconatum, vel Presbyterii gradum adeptus fuerat, attamen uxori, & filiis ipſum neceſſaria ſubminiſtrare oportebat. §. 3. Illud autem Gregorii duobus modis ſolvitur: vel quia Eccleſia illa, cui Diaconus ille miniſtraverat* d, *nondum continentiæ votum ſuſceperat in Diaconis, & reliquis miniſtris; vel quia* (*ſicut de electo in Epiſcopum antea ſcriptum eſt*) *ante Subdiaconatum memoratus Diaconus eam in uxorem duxerat. §. 4. Illud autem Neocæſarienſis Concilii, & Ancyranæ Synodi, vel ex tempore, vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia miniſtrorum altaris. Ex loco, quia utraque Synodus Orientalis eſt, & Occidentalis Eccleſia non ſuſcipit generale votum caſtitatis: hoc tamen diligenti obſervatione cuſtodit, ut poſt adeptum Sacerdotium, defuncta priore uxore, cum qua Sacerdos factus fuerat, ſi alteram duxerit, deponatur.*

Corr. Rom. ¶ 1 Non prohibetur] *A pleriſque vetuſtis exemplaribus abeſt dictio,* non: *Retenta tamen eſt, quoniam hic Gratianus in alteram partem diſputando, ex canonibus prius citatis, præfert hoc probare, Subdiaconis, Diaconis, atque etiam Presbyteris, non fuiſſe prohibitum uſum conjugii. Quod tamen qualiter accipiendum ſit, ipſe poſtea declarat a verſic.* Sed quod *uſque ad verſ.* illud autem. *Hac de re agitur etiam infra in notationes ad principium diſt. 31.*

C. XIV. *Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam uxorem.*

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apoſtolorum, *c. 6. al. 5.*

9 ps SI *a* quis docuerit, Sacerdotem ſub obtentu religionis propriam uxorem contemnere, anathema ſit.

Correct. Rom. ¶ *Gratianus refert ſenſum canonis, ceteri collectores ipſa etiam fere verba.*

C. XV. *Anathema ſit, qui Presbyterum conjugatum diſcernit a communione, nuptiarum occaſione.*

Item ex Concilio Gangrenſi, *c. 4.*

SI quis *b* diſcernit Presbyterum conjugatum, tanquam occaſione nuptiarum, quod offerre non debeat, & ab ejus oblatione ideo ſe abſtinet, anathema ſit.

Correct. Rom. ¶ Græce eſt, Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι. λειτουργήσαντος αὐτοῦ προσφορᾶς μεταλαμβάνειν ἀνάθεμα ἔστω. *id eſt:* Si quis ſecernat ſe a Presbytero, qui uxorem duxit, tanquam non oporteat, illo liturgiam peragente, de oblatione percipere, anathema ſit: *quæ verſio non multum diſcrepat a verſione Dionyſii Exigui.*

C. XVI. *Ab officio abſtineat Presbyter non legalibus nuptiis detentus.*

Item ex ſexta Synodo in Trullo, *c. 26.*

10 ps PResbyterum *c* per ignorantiam non legalibus nuptiis detentum, cathedram quidem habere, ſed ab officio 1 abſtinere præcipimus: ſufficit enim hujuſmodi indulgentia ei. Quia benedicere aliis eum, qui vulnera ſua debet curare, conſequens non eſt. Benedictio enim ſanctificationis traditio eſt. Qui vero hanc non habet propter delictum *d* ignorantiæ, quomodo aliis tradet? Non igitur publice, neque private benedicat; nec corpus Domini diſpenſet aliis; nec alio modo miniſtret: ſed ſufficiat ei, quod præſidet, & imploret a Deo, ut dimittatur ei iniquitas ignorantiæ ſuæ. Manifeſtum eſt autem, quod hujuſmodi non legitimæ nuptiæ ſolventur, & nullatenus vir acceſſum habebit ad eam, propter quam ſacro miniſterio privatus eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Ab officio) *Græce eſt,* τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν, *id eſt,* a cæteris officiis.

C. XVII. *De Presbyteris non eſt Laicis judicandum.*

Item Nicolaus I. *ad conſulta Bulgarorum, c. 70.*

11 ps COnſulendum *e* decernitis, utrum Presbyterum 1 habentem uxorem debeatis ſuſtentare, & honorare: an a vobis projicere. Ad quod reſpondemus; quoniam licet ipſi valde ſint reprehenſibiles; vos tamen Deum convenit imitari, *qui f ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos.* Dejicere vero eum a vobis ideo non debetis, quoniam nec Judam Dominus, cum eſſet mendax diſcipulus, de numero Apoſtolorum ejecit. Verum de Presbyteris, vobis, qui Laici eſtis, nec judicandum eſt, nec de eorum vita quidpiam inveſtigandum; ſed Epiſcoporum judicio, quicquid eſt, per omnia reſervandum.

Corr.

a *Novella 6. & 123. in princ.* b *al. Concilii.*] *Gratiani.* c *al. legitime.* d *al. militaverat.*

a *Burchard. lib. 2. cap. 78. Ivo part. 5. c. 184. Pannorm. lib. 3. cap. 113.* b *Burchard. lib. 3. cap. 75. Ivo part. 2. cap. 128. & part. 3. cap. 158.* c *Simile etiam in 3. canon. ejuſdem Synodi, & apud Baſilium in epiſt. ad Amphilochium, cap. 27.* d τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παρέπτωμα. e *Ivo p. 2. c. 82. Pannorm. lib. 5. c. 12.* f *Matth. 5.*

Corr. Rom. ¶ 1 Presbyterum) *In ultimo cap. horum reſponſionum referuntur Bulgarorum verba, dicentium: multos apud ſe eſſe Græcos, & Armenos, & alios, qui diverſa docerent. Nondum enim a Romana ſede Epiſcopum, aut Presbyterum acceperant. Quamobrem nihil mirandum, ſi Presbyter, de quo in hoc capite agitur, conjugatus erat.*

DISTINCTIO XXIX.

S*Ed notandum eſt, quod ſecundum Iſidorum, pleraque capitula ex cauſa, ex loco, ex tempore, ex perſona conſiderenda ſunt.*

C. I. *Ex tempore, loco, & perſona, & cauſa regula canonum intelliguntur.*

Ait enim Iſidorus. 1

SCiendum eſt, quod pleraque capitula ex cauſa, ex perſona, ex loco, ex tempore conſideranda ſunt, quorum modi, quia medullitus non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur; cum ante judicant, quam intelligant; ante inculpant, quam iterando lecta perquirant.

Corr. Rom 1 Iſidorus) *Nonnihil ſimile habetur in libro ipſius de Homine, & Ratione per ſynonyma c.* de doctrina, & ignorantia.

C. II. *Pro diverſitate rerum temperantur regulæ ſanctorum.*

Hinc etiam Gregorius *ait.*

REgulæ *a* ſanctorum Patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio, inſtante neceſſitate, traditæ ſunt.

C. III. *Pro diverſitate locorum, temporum, & hominum ſcripturæ intelligendæ ſunt.*

Item Hieronymus *in proœmio epiſtolæ ad Epheſios.*

NEceſſe eſt, ut juxta diverſitates locorum, & temporum, & hominum, quibus 1 ſcriptæ ſunt, diverſas cauſas, & argumenta, & origines habeant. Et quomodo B. Joannes *b* in Apocalypſi ſua, ad ſeptem ſcribens Eccleſias, in unaquaque earum ſpecialia vel vitia reprehendit, vel virtutes probat: ita & ſanctus Apoſtolus Paulus, per ſingulas Eccleſias vulneribus medetur illatis, nec ad inſtar imperiti medici uno collyrio omnium oculos vult curare.

Corr. Rom ¶ 1 Quibus ſcriptæ] *Antea legebatur,* quibus diverſæ ſcripturæ factæ ſunt. *Emendatum hoc eſt ex manuſcriptis, & originali, quemadmodum & nonnulla alia.*

DISTINCTIO XXX.

I*Llud autem, quod in canone Apoſtolorum, & in Gangrenſi Concilio, & in ſexta Synodo legitur, ex cauſa conſideratur, & ex tempore. Cauſa fuit hæreſis Manichæorum* 1*, qui conjugium deteſtabantur, ſicut etiam quorundam ſuperſtitio multo in Catholicorum deteſtationem introduxiſſe invenitur, contra quos* in Gangrenſi Concilio *capitibus ſexdecim ſtatutum legitur.*

Corr. Rom. ¶ 1 Manichæorum] *Proprie Gangrenſis Synodus ſtatuit contra Euſtathianos, ut ſup. diſt. 16. c.* prima adnotatio. *Sed hunc errorem Euſtathiani hauſerant a Manichæis.*

C. I. *De multimoda ſuperſtitione hæreticorum, quos Gangrenſe Concilium anathematizavit.*

SI *c* qui filii parentes, maxime fideles, deſeruerint occaſione Dei cultus, hoc juſtum eſſe judicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipſum 1 in eis venerentur, quod fideles ſunt, anathema ſint *d.*

Corr. Rom. ¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus hæc omnia, quæ hic citantur ex Concilio Gangrenſi, unico capite, & continuata oratione referuntur. Sunt autem ex priſca verſione. Sed ea, quæ eſt Dionyſii Exigui, longe magis reſpondet originali Græco, quamvis neque ipſa uſquequaque.*

a *Anſelm. lib. 4. cap. 53.* b *Apocal. 2.* c *Ivo part. 8. c. 319.* d *al. ſit.*

¶ 1 Ut hoc ipſum) *Græce eſt,* Προτιμωμένης δηλονότι παρ' αὐτοῖς τῆς θεοσεβείας. *Id eſt,* Quod ſcilicet divinus cultus apud ipſos omnibus rebus præferatur.

C. II. *De eodem.*

Item ex eodem, *cap. 17.*

QUæcumque *a* mulier, religioni 1 judicans convenire, comam ſibi amputaverit, quam Deus ad velamen ejus 2, & ad memoriam ſubjectionis illi dedit, tanquam reſolvens jus ſubjectionis, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Religioni) *Græce eſt,* Διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, *id eſt,* Ob eam, quæ exiſtimatur pietatis exercitatio: *quod Dionyſius vertit*; propter divinum cultum, ut exiſtimat. *Græci enim religioſorum, quos nos dicimus, vitam, proprie* ἄσκησιν *nominabant. Burchardus, & Ivo in part. 7. ſecuti ſunt verſionem Dionyſii, in octava autem Ivo priſcam.*

¶ 2 Ad velamen eius) *Hæc non ſunt in Græco originali, neque in verſione Dionyſii. Videntur autem ſumpta ex epiſtola prima ad Corinthios cap. 11.*

C. III. *De eodem.*

Item ex eodem *cap. 14.*

SI qua *b* mulier derelicto viro diſcedere voluerit, ſoluto vinculo conjugali, nuptias condemnando *c*, anathema ſit.

C. IV. *De eodem.*

Item ex eodem *cap. 10.*

SI *d* quis propter Deum virginitatem profeſſus, in conjugio poſitos per arrogantiam vituperaverit, anathema ſit.

C. V. *De eodem.*

Item ex eodem *cap. 9.*

SI *e* quis vel virginitatem, vel continentiam profeſſus 1, tanquam abominabiles nuptias judicat, & non propter hoc ſolum, quod continentiæ, & virginitatis bonum, ſanctum propoſitum eſt, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Profeſſus.) *Hic erat additum,* in conjugio: *quod neque eſt in canone Græco, neque etiam in Latino, qui citatur infra diſt. 31. c.* quicunque. *neque in multis manuſcriptis Gratiani codicibus.*

C. VI. *De eodem.*

Item ex eodem *cap. 13.*

SI *f* qua mulier ſuo propoſito utile judicans, ut virili veſte utatur, propter hoc virilem habitum imitetur 1, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Imitetur.) *Græce legitur,* Καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι, *quæ Dionyſius Exiguus apte vertit,* & pro ſolito muliebri amictu virilem ſumit; *ſicque habet Burchardus, & fere etiam Ivo.*

C. VII. *De eodem.*

Item ex eodem *cap. 18.*

SI *g* quis tanquam hoc continentiæ convenire judicans, die Dominico jejunaverit, in ejuſdem 1 diei contemptum, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ 1 In ejuſdem) *In originali hujus priſcæ verſionis eſt,* aut in ejuſdem diei contemptum: *quod in verſione Dionyſii, quam ſecuti ſunt Burchardus, & Ivo, iſtis vocibus videtur exprimi,* aut contumaciam, *al.* propter contumaciam. *Sed in Græco vulgato nihil eſt, quod iſtis reſpondeat.*

C. VIII.

a *Burch. lib. 8. c. 62. Ivo part. 7. cap. 80. & part. 8. cap. 320.* b *Ivo part. 8. cap. 216. & 327.* c *al. contemnenda.* d *Repetitur infra diſt. 31. c. quicunque, ex verſione Dionyſ. Burch. l. 8. c. 64. Ivo part. 7. cap. 82. & part. 8. cap. 316. & hoc ſecundo loco ex hac eadem verſione.* e *Burchard. lib. 8. cap. 61. Ivo part. 7. cap. 79.* f *Burch. l. 8. c. 60. Ivo part. 7. cap. 78.* g *Burch. l. 13. c. 219. Ivo p. 4. c. 51.*

Digitized by Google

C. VIII. *De eodem.*

Item ex eodem Conc. Gangrenſi c. 19.

SI *a* quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, propter neceſſitatem 1 corporalem ſuperbiat, & jejunia communia putaverit contemnenda, totius Eccleſiæ perfectam in ſua conſcientia judicane rationem, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ 1. Propter neceſſitatem] *Nihil mutatum eſt ob gloſſas: cæterum multis modis diſcrepat a priſca verſione, & a Dionyſiana, quam ſecuti Burchardus, & Ivo. Priſca ſic habet:* Si quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, præter neceſſitatem corporalem, & ſuperbiens jejunia communia totius Eccleſiæ putaverit contemnenda, perfectam in ſua ſcientia vindicans rationem, anathema ſit. *Dionyſius autem hoc modo:* Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune jejunia, & ab Eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſolvit ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit. *Quæ verſio in cæteris quidem partibus originali Græco vulgato ſatis reſpondet: ſed in poſtrema inſignis eſt varietas. Nam ubi Dionyſius habet,* ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, *in Græco vulgato eſt* ἀποκυροῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, *id eſt,* nimirum perfecta, quæ in ipſo eſt, ratiocinatione, illa abrogante. *In manuſcriptis autem hujus canonis exemplaribus partim eſt,* ὑποικουροῦντος, *id eſt,* perfecta in eo reſidente ratione: *partim,* ἐπικουροῦντος, *id eſt,* perfecta, quæ in ipſo eſt, ratione ſibi auxilium ferente. *Notantur vero Euſtathiani (quos poſtea Bogamilici ſectati ſunt) qui ita ſtatuebant, peracto certo quodam jejunio ad eam ſe perfectæ vitæ rationem perveniſſe, ut poſtea omnia ſibi eſſent indifferentia, nulliſque præceptis obligarentur, ſed ſoluti omnino eſſent, acſi nec peccare quidem poſſent: qua de re Balſamon in capitis hujus interpretatione.*

C. IX. *De eodem.*

Item ex eodem c. 20.

SI *b* quis per ſuperbiam tanquam perfectum ſe exiſtimans, conventus, qui per loca, & baſilicas ſanctorum Martyrum fiunt, vel accuſaverit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, ſpernendas eſſe crediderit, memoriaſque Sanctorum contemnendas, anathema ſit.

C. X. *De eodem.*

Item ex eodem c. 5.

SI *c* quis docet, domum Dei contemptibilem eſſe debere, & congregationes, quæ in ea fiunt, anathema ſit.

C. XI. *De eodem.*

Item ex eodem c. 6.

SI quis *d* extra Eccleſiam privatim populos congregans, contemnat Eccleſiaſticas ſanctiones 1, ipſamque Eccleſiam apud ſe ſine concilio *e* Epiſcopi cum Presbytero agat, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Sanctiones) *Poſt hoc verbum in priſca verſione iſta ſunt interjecta:* aliterque ea, quæ ſunt Eccleſiæ, voluerit uſurpare, non conveniente Presbytero juxta decretum Epiſcopi, ipſamque, *& cætera, quæ hic ſequuntur. Dionyſii autem verſio, quæ aptime reſpondet verbis Græcis, & refertur a Burchardo, hæc eſt:* Si quis extra Eccleſiam ſeorſum conventus celebrat, & deſpiciens Eccleſiam, ea, quæ ſunt Eccleſiæ, voluerit uſurpare, non conveniente Presbytero juxta decretum Epiſcopi, anathema ſit.

C. XII. *De eodem.*

Item ex eodem c. 1.

SI *f* quis nuptias in accuſationem duxerit, & mulierem fidelem, ac religioſam cum viro ſuo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, tanquam non poſſe conjugatos in regnum Dei ingredi, anathema ſit.

C. XIII. *De eodem.*

Item ex eodem c. 2.

SI *a* quis carnem manducantem ex fide cum religione *c* præter ſanguinem, & idolo immolatum *b*, & ſuffocatum crediderit condemnandum, tanquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit.

C. XIV. *De eodem.*

Item ex eodem c. 15.

SI *c* quis dereliquerit proprios filios ſuos, & non eos aluerit, & [quod pietatis eſt 1] neceſſaria non præbuerit, ſed ſub occaſione continentiæ negligendos putaverit, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Quod pietatis eſt] *Longe fidelius Dionyſius:* & quod ad ſe pertinet, non ad pietatem divini cultus informat. *Græce eſt enim,* καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ εἰς θεοσέβειαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγῃ. *Subintelligitur autem particula negans, id eſt,* μὴ, *ex ſuperiore membro.*

C. XV. *De eodem.*

Item ex eodem c. 12.

SI *e* quis virorum putaverit, ſancto propoſito [ideſt continentiæ] convenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo juſtitiam habiturus, & reprehendat, vel judicet alios, qui cum reverentia birris *f* utuntur, & alia veſte communi, quæ in uſu eſt, anathema ſit.

C. XVI. *De eodem.*

Item ex eodem c. ultimo.

a ps HÆc *g* autem ſcripſimus, non abſcindentes eos, qui in Eccleſia Dei ſecundum ſcripturas ſanctum propoſitum continentiæ eligunt: ſed eos, qui ſuſcipiunt habitum 1 ejus, & in ſuperbiam efferuntur adverſus eos, qui ſimplicius vivunt. Sed & hos condemnamus, qui ſe extollunt adverſus Scripturas, & Eccleſiaſticos canones, & nova introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum caſtitate, & religione Deo acceptiſſimam dicimus; & renuntiationem ſecularium negotiorum, atque actuum cum humilitate approbando laudamus; & nuptiarum vinculum 2, quod ſecundum caſtitatem *h* perdurat, honoramus, & divites cum juſtitia, & operibus bonis non abjicimus 3.

Corr. Rom. ¶ 1 Eos, qui ſuſcipiunt habitum] *Græce eſt.* τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφανίαν κατὰ τῶν ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους καὶ παρὰ τὰς γραφὰς καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας, *id eſt,* qui ex inſtituto exercitationis hujuſmodi capiunt occaſionem ſeſe efferendi, ſeque extollunt adverſus eos, qui ſimplicius vivunt, & adverſus ſcripturas, & Eccleſiaſticos canones introducunt novitates.

¶ 2 Et nuptiarum vinculum] *Græce:* καὶ γάμου συνοίκησιν σεμνὴν, *quæ Dionyſius vertit:* & nuptiarum caſtum vinculum.

¶ 3 Non abjicimus.) *Poſt hæc verba in Concilio ipſo proxime ſequuntur, quæ habentur infra cap.* parſimoniam, *diſt.* 41.

C. XVII. *Anathematizatur, qui Manichæorum ſuperſtitionem ſequitur.*

Item ex Concilio Martini *i* Papæ.

SI *K* quis Presbyter 1 propter publicam pœnitentiam a Sacerdote acceptam, abſque aliqua neceſſitate die Dominica pro quadam religione jejunaverit, ſicut Manichæi

a *Burch. l. 3. cap. 15. Ivo p. 4. c. 38.* b *Panorm. l. 2. c. 8.* c *Burch. lib. 3. c. 94. Ivo p. 3. c. 84.* d *Burch. l. 3. c. 95.* e *al. conſilio.* f *infra 31. diſt. c. ſi quis vituperat. ex verſione Dionyſii Burch. lib. 8. cap. 61. Ivo part. 7. cap. 79.*

a *Ivo part. 4. cap. 30.* b *al. immolatam, & ſuffocatam.* c *Ivo part. 8. cap. 318.* d *al.* ἑαυτῷ. e *Burchard. lib. 8. c. 63. Ivo part. 7. c. 81.* f *al. beris.* g *Ivo p. 8. c. 321.* h *caſtitatem ſocium) orig. & Ivo.* i *Apud Martinum Bracarenſem cap. 57. & 58.* K *Burch. lib. 1. cap. 20. Ivo part. 4. cap. 42.*

Digitized by Google

c ſit, anathema ſit. §. 1. Similiter quia 2, quod ab Apoſtolis traditum eſt, canon tenet antiquus, placuit, ut per omnes Dominicas, & per omnes dies Paſchæ uſque ad Pentecoſten a, non proſternant 3 ſe in oratione cauſa b humilitatis, ſed recto vultu ad Dominum fungantur orationis officio, quia in his diebus gaudium Reſurrectionis Domini celebramus. Si quis etiam 4 non pro abſtinentia, ſed pro execratione eſcarum a carne abſtineat, placuit ſancto Concilio, ut prægustet, & ſic, ſi vult abſtinere, abſtineat. Si autem ſpernit, ita ut olera cocta cum carnibus non deguſtet, iſte non obediens, nec ſuſpicionem hæreſis a ſe removens, deponatur de ordine Clericatus.

Corr. Rom. ¶ 1 Presbyter) *Sequebatur*, vel Diaconus. *Quæ ſublata ſunt, quoniam abſunt a plerisque manuſcriptis, & originali. Ceterum Burchardus, & Ivo ſimilem canonem citant ex Concilio Turonenſi, atque ita habet*: Si quis propter publicum pœnitentiam a Sacerdote acceptam, aut pro aliqua neceſſitate. *In aliquot Gratiani manuſcriptis eſt*: ſi quis præter publicam pœnitentiam a Sacerdote acceptam, abſque aliqua neceſſitate &c. *quæ optima videtur lectio. Nam in c. 18. Concilii Gangrenſis, unde hoc videtur Martinus ſumpſiſſe, nulla Presbyteri fit mentio, ſed univerſe pronunciatur, ut ſup. ead. c.* ſi quis tanquam. Si quis ob pietatis, quemadmodum putatur, exercitationem, die Dominico jejunet, anathema ſit: *& verba illa*, abſque aliqua neceſſitate, *videntur huc importata ex cap. 19. ejuſdem Concilii. Neque vero Presbyteris hujuſmodi pœnitentiæ more Laicorum imponebantur*, c. illud *cum ſeq. diſt. 50. &c. fin. verſ.* nec enim 82. *diſt. Sed quando in graviſſima crimina publico incurrebant, depoſiti peregrinari jubebantur*, c. ſi quis Sacerdos 30. q. 1. c. Sacerdos *de pœn. diſt.* 6.

¶ 2 Similiter quia] *Hoc ſumptum eſt ex canone ultimo Concilii Niceni*.

¶ 3 Non proſternant] *In codice Lucenſi Regio legitur*. non proſtrati, ſed erecto vultu ad Dominum fungantur orationis officio.

¶ 4 Si quis etiam) *Hoc ſumptum eſt ex Concilio Ancyrano c. 13.* [*al. 14.*] *& in eo mentio fit Presbyteri, ac Diaconi*.

DISTINCTIO XXXI.

1 Gratian. *Tempus quoque, quia nondum 1 erat inſtitutum, ut Sacerdotes continentiam ſervarent*.

Corr. Rom. ¶ 1 Nondum) *Quod ait hic Gratianus, fuiſſe tempus, quo nondum erat inſtitutum, ut Sacerdotes continentiam ſervarent, in Subdiaconis* (*nam & hi Sacerdotum nomine interdum comprehenduntur, valetque idem Sacerdotis nomen, atque in ſacris conſtitutus, ut infra ad initium diſt. 33. notatur, que in gl. c. 1. q. 1.* Qui per pecuniam) *locum habere poteſt. Fuit enim tempus, cum Subdiaconi in aliquibus provinciis, ut in Sicilia, continentiæ legibus non adſtringebantur: quod Gregorii locus, qui ſolus ad hanc rem confirmandam proxime a Gratiano citabitur, manifeſte probat. Diaconis autem, & Presbyteris in Latina Eccleſia nunquam licuiſſe uxoribus, quas ante ſacros ordines duxerant, uti, ex canonibus, qui poſt primum in hac eadem diſtinct. citantur, & aliis multis, præſertim epiſtol. 2. Syricii ad Himerium Tarraconenſem clare demonſtratur*.

C. I. *Qui caſtitatem non promiſit, ab uxore ſua ſeparari non cogatur*.

Unde Gregorius *ſcribit Petro Subdiacono Siciliæ lib. 1. ep. 42*.

ANte triennium Subdiaconi omnium Eccleſiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ Eccleſiæ ſuis uxoribus miſcerentur. Quod mihi durum, atque incompetens videtur, ut qui uſum ejuſdem continentiæ non invenit, neque caſtitatem ante promiſit, compellatur a ſua uxore ſeparari, atque per hoc (quod abſit) deterius cadat. Unde a videtur mihi, ut a præſenti die Epiſcopis omnibus dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præſumant, niſi qui ſe victurum caſte promiſerit, quatenus & præterita mala 1, quæ per propoſitum mentis appetita non ſunt, violenter non exigantur, & futura caute caveantur. §. 1. Qui vero poſt eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta eſt, continenter cum ſuis uxoribus vixerunt, laudandi, atque remunerandi ſunt, & ut in bono ſuo b permaneant, exhortandi. §. 2. Hos autem, qui poſt prohibitionem factam ſe a ſuis uxoribus continere noluerint, ad ſacrum ordinem nolumus promoveri: quia nullus debet ad miniſterium altaris accedere, niſi cujus caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.

Corr. Rom. ¶ 1 Mala) *Vox iſta abeſt a Polycarpo, & aliquot vetuſtis Gratiani codicibus*.

2 Gratian. *Cauſa vero hujus inſtitutionis munditia Sacerdotalis fuit, ut libere cunctis diebus orationi poſſint vacare. Si enim* [*ut c Paulus ait*] *ab uxoribus eſt ceſſandum, ut expeditius orationi vacemus: miniſtris utique altaris, quibus quotidiana neceſſitas orandi incumbit, nunquam conjugali officio vacare permittitur*.

C. II. *Sacerdotibus ſemper caſtitas obſervanda præcipitur*.

Unde Beda *in comment. ſuper Lucam ad cap. 1. ait*.

SAcerdotibus d, ut ſemper altari queant aſſiſtere, ſemper ab uxoribus continendum, ſemperque caſtitas obſervanda præcipitur.

C. III. *Qui divinis Sacramentis inſerviunt, continentes eſſe oportet*.

Item in Concilio Carthaginenſi II. *cap. 2*.

EPiſcopos e, Presbyteros, & Diaconos ita placuit [ut decet ſacros Antiſtites, ac Dei Sacerdotes] nec non & Levitas, vel qui Sacramentis divinis inſerviunt, continentes eſſe in omnibus.

C. IV. *Sacerdotes, & Levitæ cum uxoribus ſuis miſceri non debent*.

Item Innocentius I. *Victricio Rothom. Epiſcopo epiſt. 2. cap. 9*.

TEnere f debet omnino Eccleſia, ut Sacerdotes, & Levitæ cum uxoribus ſuis non miſceantur, quia miniſterii quotidiani neceſſitatibus occupantur. Scriptum eſt enim g: *Sancti eſtote, quoniam & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter*. Nam ſi priſcis temporibus anno vicis ſuæ de templo Dei Sacerdotes non diſcedebant [ſicut de Zacharia legimus h] nec domum ſuam omnino tangebant, quibus utique propter ſobolis ſucceſſionem uxoris uſus fuerat relaxatus, quia i ex alia tribu, & præterquam ex ſemine Aaron, ad Sacerdotium nullus accedere præcipiebatur K: quanto magis hi Sacerdotes, vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, quibus vel Sacerdotium vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies, qua vel a ſacrificiis divinis, vel a Baptiſmatis officio vacent?

C. V. PALEA.

Idem ibidem.

NAm 1 ſicut l Paulus ad Corinthios m ſcribit, dicens: *Abſtinete vos ad tempus, ut vacetis orationi*: & hoc utique Laicis præcepit: multo magis Sacerdotes, quibus orandi, & ſacrificandi juge ſacrificium n eſt, ſemper debebunt ab hujuſmodi conſortio abſtinere.

Corr. R. ¶ 1 Nam ſicut] *Hæc Palea in duabus Vaticanis* (*in quibus ſolis reperitur*) *eſt conjuncta cum ſuperiori capite, quemadmodum*

a *al. Quinquageſimam*. b *abeſt vox iſta ab orig.* c *Panorm. l. 3. c. 89. Polyc. l. 4. tit 31*.

a *Sup. diſt. 28. c. Nullum*. b *ſic orig.* c *1. Corinth. 7.* d *Panorm. lib. 3. cap. 92.* e *infra diſt. 84. c. cum in præterito. Pannor. lib. 3. cap. 95. Rab. pœn. cap. 29.* f *Burch. lib. 2. c. 128. Anſ. l. 7. c. 134. Ivo parc. 6. cap. 94. & cap 104. Pannor. lib. 3. cap. 94.* g *Levit. 11.* h *Luc. 1.* i *Num. 18.* K *al. preceptus fuerat.* l *Anſ. l. 7. c. 132.* m *1. Corinth. 7.* n *al. officium*.

Digitized by Google

admodum etiam in epiſtola Innocentii: & legitur. Nam ſi Paulus. *Sed non eſt mutatum, quoniam eſt initium capitis.*

C. VI. *Qui ab uxoribus ſuis abſtinent, ad ſacrificia admittantur.*

Idem *Exuperio Tholoſano Epiſcopo, epiſt.* 3. c. 1.

EOs 1 ad ſacrificia *a* fas ſit admitti, qui vel cum uxore non exercent carnale officium.

Corr. Rom. ¶ 1 Eos] *apud Innocentium, & infra diſtinct.* 82. *cap.* Propoſuiſti, *ubi hoc idem eſt repetitum, legitur,* neque eos ad ſacrificia fas ſit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale conſortium.

C. VII. *Sacerdoti, cui eſt ſemper orandum, matrimonio ſemper eſt carendum.*

Item Hieronymus *contra Jovinianum lib.* 1.

SI *b* Laicus, & quicunque fidelis orare non poteſt, niſi careat officio conjugali, Sacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt: ſi ſemper orandum eſt, ergo ſemper matrimonio carendum.

Gratian. *Quod autem Manichæorum cauſa de conjugio* 1 *Sacerdotum illud ſupra dictum ſit,* ex Gangrenſi Concilio *apparet, in quo cap.* 1. *ſic ſtatutum legitur.*

Corr. Rom. ¶ 1 De conjugio] *Sequentem canonem Gratianus reſtringit ad conjugia Sacerdotum, cum tamen in eo damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec volebant aliquem Chriſtianum, etiam Laicum, liberis operam dare. Nec fuit editus proprie contra Manichæos, ſed contra quemdam Euſtathium, qui hunc errorem cum aliis multis in Armenia diſſeminaverat. Eſt autem caput hoc idem cum capite,* ſi quis nuptias, *ſup. diſt.* 30. *ſed ex alia verſione.*

C. VIII. *Anathema ſit, qui nuptias vituperat.*

Ex Concilio Gangrenſi c. 1.

SI *c* quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro ſuo fidelem, ac religioſam deteſtatur, aut culpabilem æſtimat, velut quæ regnum Dei introire non poſſit, anathema ſit.

C. IX. *De eodem.*

Item ex eodem Concilio Gangrenſi *cap.* 8. & 9.

QUicunque *d* virginitatem cuſtodiens, aut continentiæ ſtudens, velut horreſcens nuptias, nec propter hoc, quod bonum, & ſanctum eſt, nomen virginitatis aſſumit, anathema ſit.

3 ps Gratian. *Poteſt & aliter intelligi illud, quod in canone e Apoſtolorum legitur, ut iſte ſit ſenſus capituli:* Si quis docet Sacerdotem uxorem ſuam contemnere, *non quam uxorem in Sacerdotio accepit, ſed quam, dum adhuc eſſet Laicus, vel in minoribus ordinibus conſtitutus, ſibi copulavit, cum qua continentiam profeſſus eſt, cum ad ſacros ordines adſcenderet, quam nullus debet contemnere, hoc eſt, ab animo & cura ſua abjicere, quin ei neceſſaria provideat. Probatur autem hæc interpretatio auctoritate* Leonis Papæ, *qui epiſt.* 90. *cap.* 3. *ſcribens Ruſtico Narbonenſi Epiſcopo, ait.*

C. X. *Miniſtris altaris cum Epiſcopis, & Presbyteris eadem eſt lex continentiæ.*

LEx *f* continentiæ eadem eſt altaris miniſtris, quæ Epiſcopis, atque Presbyteris: qui cum eſſent Laici, ſive Lectores, licite & uxores ducere, & filios procreare potuerunt, ſed cum ad prædictos pervenerunt gradus, cœpit eis non licere, quod licuit. Unde, ut de carnali fiat ſpirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quaſi *g* non habeant, ſic habere, quo & ſalva ſit charitas, & ceſſent *h* opera nuptiarum.

a *Infra diſt.* 82. *c. propoſuiſti. Pannorm. lib.* 3. *cap.* 95. b *Pan. lib.* 3. *cap.* 96. c *ſup. diſt.* 30. *c. ſi quis nuptias.* d *ſup. diſt.* 30. *c. ſi quis vel virginitatem. ex alia verſione. Burch. lib.* 8. *c.* 61. *Ivo p.* 7. *c.* 79. e *ſup. diſt.* 28. *c. ſi quis docuerit.* f *Burch. l.* 2. *c.* 114. *Anſelm. l.* 7. *c.* 135. & 6. *c.* 204. *Polyc. l.* 4. *tit.* 31. *Ivo p.* 8. *c.* 68. *Pannorm. lib.* 3. *c.* 106. g 1. *Corinth.* 7. h *al. ceſſet exercitatio nuptiarum.*

C. XI. *Epiſcopus, vel Presbyter uxorem ſuam a cura ſua non abjiciat.*

Item Leo IX. 1 *contra epiſtolam Nicetæ Abbatis.*

OMnino *a* confitemur, non licere Epiſcopo, Presbytero, Diacono, Subdiacono propriam uxorem cauſa religionis abjicere a cura ſua, ſcilicet, ut ei victum, & veſtitum largiatur; non ut cum illa ex more carnaliter jaceat. Sic & ſanctos Apoſtolos legimus egiſſe, beato Paulo Apoſtolo *b* dicente: *Nunquid non habemus* 2 *poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut fratres Domini, & Cephas?* Vide inſipiens, quia non dixit [nunquid non habemus poteſtatem ſororem mulierem amplectendi?] ſed (circumducendi) ſcilicet ut de mercede prædicationis ſuſtentaretur ab eis: nec tamen foret deinceps inter eos carnale conjugium.

Corr. Rom. ¶ 1 Leo IX.] *Habetur in reſponſione Humberti, ad libellum Nicetæ Presbyteri, & Monachi adverſus Latinos editum: quam reſponſionem, cum nomine Leonis IX. cujus erat Legatus, ſcripſerit, poteſt recte nomine ipſius citari, ſicut multa ex Ennodii libro nomine Symmachi citata inveniuntur, ſup. diſt.* 12. *c.* Concilia. *& infra* 40. *diſt. c.* non nos. & 81. *diſt. c.* nemo recte 8. *quæſt.* 4. *c.* nonne. & 9. *q.* 3. *c.* aliorum. *Ac ſup. diſt.* 22. *nomine Nicolai citatur caput,* Omnes, *quod habetur in oratione Petri Damiani.*

¶ 2 Nunquid non habemus) *Variæ ſunt hujus loci interpretationes, quod inter alios B. Hieronymus in* 1. *libro contra Jovinianum oſtendit.*

Gratian. *Hinc & illud Gregorii* [Presbyter quidam] *quod require infra diſt. ſeq. cap. pen.* §. 1. *Ut igitur ex his auctoritatibus apparet, Sacerdotes uxoribus, quas in Laicali habitu, vel in minoribus ordinibus conſtituti, ſibi legitime copularunt, neceſſaria miniſtrare, debita vero reddere non valent.*

4 ps §. 2. *Sed objicitur illud* Tripartitæ hiſtoriæ, *libro II. cap.* 14.

C. XII. *Diſſuaſu Paphnutii Nicæna Synodus non conſtituit, quod Presbyteri cum ſuis uxoribus non dormirent.*

NIcæna *c* Synodus corrigere volens hominum vitam in Eccleſiis commorantium, poſuit leges, quas Canones vocamus, in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere legem, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi 1 cum conjugibus, quas ante conſecrationem duxerant, non dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confeſſor contradixit, honorabiles confeſſus nuptias, & caſtitatem eſſe dicens, cum propria conjuge concubitum, ſuaſitque Concilio, ne talem poneret legem, gravem eſſe aſſerens cauſam, quæ in ipſis, aut eorum conjugibus occaſio fornicationis exiſteret. Et hæc quidem Paphnutius (licet nuptiarum eſſet inexpertus) expoſuit: Synoduſque laudavit ſententiam ejus, & nihil ex hac parte ſancivit, ſed hoc in uniuſcujuſque voluntate, non in neceſſitate dimiſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Et Subdiaconi) *In aliquot vetuſtis codicibus, & in originali Socratis non ſunt duæ iſtæ voces. Sozomenus tamen lib.* 1. *cap.* 22. *habet tam Græce, quam in Latina veteri, & nova verſione, ut etiam Nicephorus.*

C. XIII. *Non in perpetuum, ſed tempore oblationis a complexu ſuarum uxorum Sacerdotes abſtineant.*

Item Synodus ſexta *cap.* 13. *lib.* 8. *c.* 18.

QUoniam 1 in *d* Romani ordine canonis eſſe cognovimus traditum; eos, qui ordinati *e* ſunt Diaconi vel Presbyteri, debere confiteri, quod jam ſuis non copulentur uxoribus: nos antiquum ſequentes canonem Apoſtolicæ diligentiæ, & conſtitutiones, ſacrorum virorum legales nuptias amodo valere volumus, nullo

E a modo

a *Pannor. lib.* 3. *cap.* 115. b 1. *Corinth.* 9. c *Pann. lib.* 3. *cap.* 85. d *Pann. lib.* 3. *cap.* 86. e *ordinandi*] *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Digitized by Google

modo cum uxoribus ſuis eorum connubia diſſolventes, aut privantes eos familiaritate ad invicem in tempore oppor uno. Quicunque ergo diligens *a* invantus fuerit in ſubdiaconali ordinatione, aut Diaconali, aut Sacerdotali, hic nullo modo prohibeatur ad talem aſcendere gradum, pro uxoris ſuæ legitimæ cohabitatione; nec etiam tempore ordinationis ſuæ profiteri cogatur, quod abſtinere debeat a legali propriæ uxoris familiaritate. *Item infra.* §. 1. Oportet eos, qui altari miniſtrant, in tempore oblationis *b* ſanctorum continentes eſſe in omnibus; ut a Deo poſſint conſequi, quæ ſimpliciter poſtulant. §. 2. Si quis igitur præſumpſerit contra Apoſtolicos canones aliquos Presbyterorum, & Diaconorum privata contactu, & communiona legalis uxoris, deponatur. §. 3. Similiter & Presbyter, aut Diaconus, qui religionis cauſa uxorem ſuam expellit, excommunicetur: ſi vero in hoc permanſerit, deponatur.

Corr. Rom. ℣ 1 Quoniam] *Græce ſic habetur:* ἐπειδὴ ἐν τῇ ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν, *id eſt*, Quoniam in Romana Eccleſia loco canonis traditum aſſe cognovimus, &c. *Hanc vero Eccleſiæ Romanæ traditionem non ſolum B. Hieronymus contra Jovinianum, Humbertus ſupra citatus, & alii Latini ſcriptores defendunt, ſed etiam Balſamon in explanatione hujus canonis ſatis aperte probat. Verum de omnibus hujuſmodi canonibus, qui ſextæ Synode adſcribuntur; quid ſit ſentiendum, ad c.* Habeo librum. *diſt. 16. ſatis explicatum fuit.*

Gratian. *Hoc autem ex loco intelligendum eſt. Orientalis enim Eccleſia (cui ſexta Synodus regulam vivendi præſcripſit) votum caſtitatis in miniſtris altaris non ſuſcepit.*

C. XIV. *Occidentalis, non Orientalis Eccleſia caſtitatis obtulit votum.*

Unde Stephanus Papa IV. *ait in prima actione Synodi, ab ipſo in Baſilica Lateranen. congregatæ.*

9 ps ALiter *c* ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarum, aliter hujus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ. Nam earum Sacerdotes, Diaconi, atque Subdiaconi matrimonio 1 copulantur: iſtius autem Eccleſiæ, vel Occidentalium nullus Sacerdotum a Subdiacono uſque ad Epiſcopum licentiam habet conjugium ſortiendi.

Corr. Rom. ℣ 1 Matrimonio] *Id eſt, poſſunt ſimul eſſe in ſacris ordinibus, & matrimonio juncti. Nam neque illis, poſtquam ad ſacros ordines aſcendiſſent, licebat contrahere matrimonium.*

6 ps Grat. *Similiter & capitulum Nicolai ex loco conſideratur, quia gens Bulgarorum* d *noviter ad fidem converſa, propoſitum ſacræ religionis ex integro aſſumere nondum didicerat.* §. 1. *Quod autem in c. 6. Synodi, Presbyter non legitimis a nuptiis detentus, punitur, non legales nuptiæ ſecundæ intelligendæ ſunt, a quibus auctoritate canonica Sacerdos quilibet debet eſſe immunis. Illud autem Gangrenſis Concilii:* Si *f* quis diſcernit Presbyterum conjugatum, &c. *ſimiliter intelligendum eſt vel localiter traditum, vel conjugatum ab eo appellatum, quem ante tempus ordinationis ſuæ duxerat.* §. 2. *Illud quoque Martini* g *Papæ:* Si Subdiaconus ſecundam duxerit uxorem, *non diſſimiliter intelligendum eſt. Primam enim uxorem ante Subdiaconatum habere permittitur: qua defuncta, vel caſtitatem profeſſa, promovetur iſte ad Subdiaconatum. Promotus autem, ſi ſecundas deſideravit nuptias, ſententiæ Martini Papæ ſubjacebit.*

DISTINCTIO XXXII.

1 ps SErvanda eſt ergo continentia ab omnibus in ſacris ordinibus conſtitutis.

C. I. *Neque etiam Subdiaconis connubium conceditur.*

Unde Leo Papa *ad Anaſtaſium epiſt.* 82. *cap.* 3. *&* 4. *ait.*

OMnium *a* Sacerdotum tam excellens eſt electio, ut hæc, quæ in aliis membris Eccleſiæ vacant *b* a culpa, in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra Clericorum ordinem conſtitutis, nuptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtudere ſit liberum: ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, ut & qui habent, ſint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant ſingulares. Quod ſi in hoc ordine, qui quartus eſt a capite, dignum eſt cuſtodiri; quanto magis in primo, vel in ſecundo, tertiove ſervandum eſt, ne aut Levitico miniſterio, aut Presbyterali honore, aut Epiſcopali excellentia quiſquam idoneus æſtimetur; qui ſe a voluptate uxoria 1 nec dum frenaſſe detegitur.

Corr. Rom. ℣ 1 Uxoria) *Sic emendatum eſt ex epiſtola Leonis, & cæteris collectoribus, præterquam Ivone in part. 6. c. 98. nam ibi eſt, ut antea apud Gratianum,* luxuriæ. *Ex iſto autem epiſtolæ loco oſtenditur, eo quoque tempore in multis Eccleſiis eam fuiſſe conſuetudinem, ut Subdiaconi a propriis uxoribus abſtinerent. Quod tamen ante B. Gregorium non erat generatim omnibus Eccleſiis præceptum, quippe cum in Sicilia aliter obſervaretur,* c. nullum, *ſup. diſt. 28. & c.* ante triennium, *diſt. 31.*

C. II. PALEA.

Item Gregorius *Leoni Epiſcopo Cathanenſi, lib. 3. epiſt. 34.*

MUltorum *c* relatione comperimus, hanc apud vos olim conſuetudinem tenuiſſe, ut Subdiaconi ſuis licite miſcerentur uxoribus. Quod ne denuo quiſquam præſumeret, a ſervo Dei ſedis noſtræ Diacono, ex auctoritate noſtri deceſſoris, eſt iſto modo prohibitum, ut eodem tempore hi, qui jam uxoribus fuerant copulati, unum e duobus eligerent, id eſt, aut a ſuis uxoribus abſtinerent, aut certe nulla ratione miniſtrare præſumerent. Et quantum dicitur, Specioſus tunc Subdiaconus pro hac re ab adminiſtrationis ſe ſuſpendit officio, & uſque in obitus ſui tempus, notarii quidem geſſit officium, & a miniſterio, quod Subdiaconum oportuerat exhibere, ceſſavit, *& poſt aliqua.* §. 1. De cætero vero fraternitas tua ſit omnino ſolicita, ut quos ad hoc jam officium contigerit promoveri, hoc quam maxime diligenter inſpiciat, ne ſi uxores habent, miſcendi ſe cum eis licentia potiantur, ſed ad ſimilitudinem ſedis Apoſtolicæ, eos cuncta obſervare ſua nihilominus diſtrictione conſtituat.

C. III. *Extra ſacros ordines conſtituti ducant uxores, & ab Eccleſia ſtipendia accipiant.*

Item Gregorius *Auguſtino Anglorum Epiſcopo, cap. 2. ad ſecundam interrogationem.*

SI *d* qui vero ſunt Clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe continere non poſſint, ſortiri uxores debent, & ſtipendia ſua exterius accipere, quia & de eiſdem Patribus, de quibus præfati ſumus, novimus ſcriptum *e*, quod dividebatur ſingulis, prout cuique opus erat. De eorum ergo ſtipendio cogitandum atque providendum eſt, & ſub Eccleſiaſtica regula ſunt tenendi, ut bonis moribus vivant, & canendis pſalmis invigilent, & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conſervent.

C. IV. *Subdiacono uxorem ducere non licet.*

Item

a *Leg.* dignus] *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.* b *al.* tractationis. c *Pann. l. 3. c. 84.* d *ſup. 28 diſt. c. ult.* e *ſup. 28. diſt. c.* Presbyterum. f *ſup 28. diſt. c.* ſi quis. g *infra 34. diſt. c.* ſi Subdiaconus, *ex Martino Bracarenſi.*

a *Burch. l. 1. c. 5. & lib. 2. c. 148. Anſelm. lib. 7. c. 137. & lib. 6. c. 18. in fin. Ivo part. 5. c. 59. & p. 6. c. 98. & 221. Pann. lib. 3. c. 100.* b *al.* non vocantur ad culpam. c *infra 27. q. 2. Anſel. l. 7. c. 138. Polyc. lib. 4. tit. 31.* d *infra 2. q. 1.* quia tua. *§.* ſi qui. *Ivo part. 6. cap. 86. Pannorm. lib. 3. cap. 108.* e *Act. 2.*

Item Nicolaus Papa *Odani a Viennenſi Archiepiſcopo.*

DE *b* illo Clerico Alvero *c* nomine, quem per ordines Eccleſiaſticos uſque ad Subdiaconatum caſte vixiſſe diciris, cur veſtra auctoritate uxorem duxerit, miramur, eo quod nulli unquam (exceptis illis, quibus Eccleſiaſtica regula habere permittit) uxorem ducendi *d* licentiam damus.

C. V. *Non audiatur Miſſa Presbyteri concubinam habentis.*

Item Nicolaus Papa II. *e omnibus Epiſcopis.*

a ps NUllus *f* Miſſam audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem. Unde etiam ipſa ſancta Synodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicunque Sacerdotum, & Diaconorum, &c. *Sicut in ſubſequenti* 1 *cap. Alexandri II. continetur.*

Corr. Rom. ¶ 1 Sicut in ſubſequenti] *Hæc clauſula eſt Gratiani emittentis reſerra ex capite Nicolai ea, quæ proxime ex Alexandro relaturus erat. Sunt enim eadem verba. Nam Nicolaus II. in epiſt. quæ extat, omnibus Epiſcopis catholicis ſcripſit, ſe in Concilio, quod Romæ habuit CXIII. Epiſcoporum, hunc canonem edidiſſe, quem poſtea Alexander II. (ut ipſe etiam teſtatur in epiſt. manuſcripta) in Concilio a ſe habita iiſdem verbis repetivit. Quare in Pannormia appellatur decretum Nicolai junioris, & Alexandri.*

C. VI. *Non eſt audienda Miſſa Presbyteri, qui concubinam habet.*

Item Alexander ſecundus. *g*

PRæter *h* hoc autem præcipiendo mandamus, ut nullus Miſſam audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam habere indubitanter, vel ſubintroductam mulierem. Unde etiam ſancta Synodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: §. 1. Quicunque Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi Papæ *i* Leonis, ac Nicolai, de caſtitate Clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate beatorum Apoſtolorum, Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut Miſſas non cantet, nec Evangelium, aut Epiſtolam ad Miſſam legat, neque in Presbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ conſtitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab Eccleſia ſuſcipiat. § 2. Præcipientes etiam ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui eiſdem prædeceſſoribus noſtris obedientes caſtitatem ſervaverint, juxta Eccleſias, quibus ordinati ſunt, (ſicut oportet religioſos Clericos) ſimul manducent, & dormiant, & quicquid eis ab Eccleſiis competit, communiter habeant. Et rogantes 1 monemus, ut ad Apoſtolicam, communem ſcilicet vitam, ſummopere pervenire ſtudeant, quatenus perfectionem cum his conſecuti, qui centeſimo *K* fructu ditantur, in cœleſti patria mereantur adſcribi. Deinde, ut decimæ, & primitiæ, ſeu oblationes vivorum, & mortuorum Eccleſiis Dei fideliter reddantur a Laicis, & ut in diſpoſitione Epiſcoporum ſint, quas qui retinuerint, a ſanctæ Eccleſiæ communione ſeparentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Et rogantes] *Hæc uſque ad verſ.* deinde, *addita ſunt ex epiſtola manuſcripta Alexandri, quorum aliqua etiam ſunt in Concilio Nicolai, in quo eſt præterea ſequens verſic.* deinde, *qui in epiſt. Alexandri non eſt.*

3 ps. Gratian. *Verum principia harum auctoritatum contraria videntur Hieronymo, & Auguſtino* l, *& cæteris, qui Chriſti ſacramenta neque in bono, neque in malo homine fugienda oſtendunt, ſicut ſubſequens cauſa Simoniacorum plenius demonſtrat. Sed Urbanus II. in epiſt. deſtinata præpoſito ſancti Juventii hanc contrarietatem determinat, dicens: §. 1. Ad hoc* 1 *vero, quod ſubjungitur in eadem epiſtola, id eſt, utrum ſit utendum ordinationibus, & reliquis ſacramentis a triumnoſis exhibitis, ut ab adulteris, vel ſanctimonialium violatoribus, vel hujuſmodi? ad hoc, inquam, ita reſpondemus. Si ſchiſmate, vel hæreſi ab Eccleſia non ſeparantur, eorundem ordinationes, & reliqua ſacramenta, ſancta, & veneranda non negamus, ſequentes beatum Auguſtinum* a, *qui ſuper Joannem de hujuſmodi tam copioſe, quam veraciter diſſerit. Ait enim:* Baptizat ſervus bonus, ſive ſervus malus: non ſciat ſe ille, qui baptizatur, baptizari, niſi ab illo, qui ſibi tenuit baptizandi poteſtatem. *& paulo poſt;* Non horreat columba miniſterium malorum, reſpiciat Domini poteſtatem. *& infra.* §. 2. Attamen deceſſores noſtri Nicolaus, & Gregorius a Miſſis Sacerdotum, quos tales revera eſſe conſtiterit, fideles abſtinere decreverunt, ut & peccandi licentiam cæteris auferrent, & hujuſmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent, *Scribit hoc prædeceſſor noſter Gregorius* b *Rodulpho Duci Sueviæ, & Bertulpho Duci Carentanorum inter cætera:* Officium Simoniacorum, & in fornicatione jacentium, ſcienter nullo modo recipiatis, & quantum poteſtis, tales a ſanctis miniſteriis *c* ut oportuerit, prohibeatis, *&c. Porro ad hæc, quæ tibi ſyllogiſtice in eadem epiſtola objiciuntur, id eſt, ſi corpus & ſanguis Chriſti non ſunt, & alia, quæ prædiximus, proprias non habent virtutis dignitates, quid agentibus obſunt? quod ſi habent, cur ſpernuntur, ſi ab indigno præſumuntur? Ad hæc, inquam, ita reſpondemus, proprias quidem habent virtutis dignitates, ut præfatus Auguſtinus ait ſuper Joannem contra Donatiſtas; ſed agentibus, vel ſuſcipientibus eadem ſacramenta contra præfatorum Pontificum inſtituta, (niſi forte ſola morte interveniente, utpote ne ſine baptiſmate, vel communione quilibet humanis rebus excedat) eis, inquam, in tantum obſunt, ut vere* d *idololatræ ſint, cum talibus & ordinationum, & ſacramentorum confectio, & aliter quam præmiſſum eſt, ſcienter ſuſceptio, vehementer a ſanctis canonibus prohibeantur. Ait enim Samuel* e *Propheta:* Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus Idololatriæ nolle acquieſcere. *Hæc de malis catholicis, qui intra Eccleſiam ſunt.* §. 4. *Cæterum ſchiſmaticorum, & hæreticorum ſacramenta, quoniam extra Eccleſiam ſunt, juxta ſanctorum Patrum traditiones, ſcilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Auguſtini* f, *& Hieronymi, formam quidem ſacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi cum ipſi, vel eorum ſacramentis initiati per manus impoſitionem ad catholicam redierint unitatem.* g *Sciendum vero, quod canones Apoſtolorum, (quorum auctoritate Orientalis, & ex parte Romana utitur Eccleſia) & inſignis Cyprianus martyr, & LXXX. Epiſcopi cum eodem baptiſma hæreticorum, lavacrum Diaboli appellant. Stephanus* h *vero, & Cornelius martyres; & Pontifices Romani, & venerabilis Auguſtinus* i *in libro de baptiſmo, eundem Cyprianum, & præfatos Epiſcopos ob hanc cauſam vehementer redarguunt: affirmantes baptiſma, ſive ab hæretico, ſive ſchiſmatico, Eccleſiaſtico more celebratum, ratum eſſe: & merito, quia alia in Baptiſmo, & alia in reliquis Sacramentis conſideratio eſt, quippe cum & ordine prior, & neceſſarior ſit. Subito enim morituro, prius baptiſmate, quam Dominici corporis communione, vel aliis Sacramentis conſulitur, & dum forte Catholicus non invenitur, ſatius eſt ab hæretico Baptiſmi Sacramentum ſumere, quam in æternum perire. Et hanc ſententiam præſcriptorum Pontificum, Cornelii, Stephani, & Auguſtini, ſecuti ſunt Innocen-*

a *al. Adoni.* b Ivo p. 6. c. 119. c *al. Alvice.* d *al. habendi.* e *In Synodo Romana CXIII. Epiſcoporum, in baſilica Conſtantiniana.* f *Pann. l. 3. c. 135.* g *in epiſt. proxima not. indicata.* h *Pannorm. ibid. & lib. 8. cap. 142.* i *Leo IX. in Conc. Roman.* K *Matth. 13.* l 1. *q.* 1. *neque in homine.*

a *Tract. 5. ad cap. 1. Ioannis, circa medium.* b *Gregorius VII. lib. 2. reg. epiſt. 45.* c *myſteriis.*] *orig.* d *al. fore.* e 1. *Reg. 15.* f *Lib. 1. epiſt. 12. ad Januarium, & epiſt. ad Jubajanum, quæ ante illius Concilium poſita eſt.* g *Can. 45. 46. & 47.* h *In Concil. Stephan. 1.* i *Aug. lib. 7. contra Donatiſtas.*

Digitized by Google

nocentius a, *Syricius* b, *Leo* c, *Anaſtaſius* d, *& Magnus Gregorius*, *& omnis catholica Eccleſia.*

4 pars. §. 5. *Prohibentur ergo de manibus talium Sacerdotum Sacramenta ſuſcipi, non quin ſint vera, quantum ad formam, & effectum; ſed quia, dum hujuſmodi Sacerdotes ſe a populo contemptos viderint, rubore verecundiæ facilius ad pœnitentiam provocentur.*

Corr. Rom. ¶ 1 Ad hoc] *Hinc uſque ad finem capitis omnia accepta ſunt ex epiſtola Urbani II. L. Præpoſito ſancti Juventii apud Ticinum, quæ habetur in vetuſto codice Bibliothecæ Vaticanæ, cujus epiſtolæ initium, & magna pars habetur infra*, c. ſalvator. 1. q. 3. *atque in aliquot vetuſtis Gratiani codicibus eſt caput diſtinctum cum rubrica*, De eodem.

C. VII. *Qui uxorem ducere voluerit, ante ordinem Subdiaconatus hoc faciat.*

Item ex ſexta Synodo, *cap 6.*

SI *a* quis eorum, qui ad Clerum accedunt, voluerit nuptiali jure mulieri copulari, hoc ante ordinem Subdiaconatus faciat.

C. VIII. *Lectores aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur.*

Item ex Concil. Carthag. III. *cap.* 19.

LEctores *f* cum ad annos pubertatis venerint; cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

C. IX. *Subdiaconos continentiam ſervare oportet.*

Item Gregorius *Beniſacio Epiſcopo Rhegino, lib. 3. epiſt. 5.*

SUbdiaconis *g* tuis hoc, quod de Siculis ſtatuimus, decernimus obſervari, nec illam definitionem noſtram cujuſquam ſinas contumacia, aut temeritate corrumpi.

C. X. *Beneficio & officio careant, qui poſt Diaconatum uxoribus vacant.*

Item Urbanus II. *in Synodo apud Melphiam, cap.* 13.

EOs *h*, qui poſt Subdiaconatum 1 uxoribus vacare volunt, ab omni ſacro ordine removemus, officioque atque beneficio Eccleſiæ carere decernimus. Quod ſi ab Epiſcopo commoniti non ſe correxerint, principibus indulgemus licentiam, ut eorum fœminas mancipent ſervituti. Si vero Epiſcopi conſenſerint eorum pravitatibus, ipſi officii interdictione mulctentur.

Corr. Rom. §. 1. Subdiaconatum.) *Ante legebatur*, Diaconatum. *Sed emendatum eſt ex aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus, & ex ipſo Concilio, cujus unum exemplar eſt in Bibliotheca Vaticana, & alterum miſſum eſt e Gallia. Diaconis enim nunquam in Latina Eccleſia legitur permiſſum fuiſſe conjugium, aut uſum ipſius, quos Syricius, & Innocentius ſemper eadem continentiæ lege cum Epiſcopis, & Presbyteris conjunxerunt. Subdiaconis quoque poſt B. Gregorium, & prohibitionem illam, quæ continetur in* c. ante triennium, *ſup. diſt. 31. eadem lex fuit conſtituta, quam Urbanus II. hic innovandam ſtatuit.*

C. XI. *Excludendi ſunt a ſuorum graduum dignitate Subdiaconi, & deinceps, ſi continentes eſſe nolunt.*

Item Idem *Dominico Patriarchæ Gradenſi.*

ERubeſcant *i* impii, & aperte intelligant judicio Spiritus Sancti eos, qui in ſacris ordinibus, Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu ſunt poſiti, niſi mulieres abjecerint, & caſte vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. De manifeſtis quidem loquimur: ſecretorum autem & cognitor Deus, & judex eſt.

a *Innoc. Victricio, epiſt. 1. c. 15.* b *Syricius Hymerio, cap. 1.* c *Leo de conſ. diſt 4. hi, de quibus).* d *Anaſt. diſt. 19. c. 2* e *Extra de ætat. & qualit. cap. a multis. Pann. lib. 3. c. 102.* f *Pann. l. 3. c. 112.* g *Pann. l. 3. c. 99.* h *Pann. l. 3. c. 101* i *In cap. a multis. §. erubeſcant, extr. de ætat. & qual. Pannorm. l. 3. c. 103.*

C. XII. *Ad ſacros ordines non accedat, niſi virgo, aut probatæ caſtitatis.*

Idem *in Melphienſi Synodo præſidens dixit, cap. 12.*

NEmo *a* ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo, aut probatæ ſit caſtitatis, & qui uſque ad Subdiaconatum unicam, & virginem uxorem habuerit.

C. XIII. *In tribus gradibus conſtituti etiam ab uxoribus abſtineant.*

Item in Concilio Carthaginenſi V. *c.* 3.

PLacuit *b* Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos 1 ſecundum priora ſtatuta a etiam ab uxoribus abſtinere: quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio, cæteros vero Clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundum uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere.

Corr. Rom. ¶ 1 Diaconos] *Sequebatur*, Subdiaconos: *quæ vox ſublata eſt, quoniam abeſt ab originali, & ab Africano, cap. 37. & a Carthaginenſi Græco, c. 71. & infra diſt. 84. c.* cum de quorundam; *quamvis habeatur in Carthaginenſi, codicis canonum c. 5.*

¶ a Secundum priora ſtatuta] *Græce eſt*, κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους; *& Balſamon interpretatur*, tempore vicis ſuæ, *quod ab originali ſententia alienum eſt.*

C. XIV. *In minoribus ordinibus conſtituti uxorem ducant, niſi voto, aut religioſo habitu prohibeantur.*

Item Leo IX. c *contra epiſtolam Nicetæ Abbatis.*

SEriatim *d*, & aperte proſequemur, quid ſancta Romana Eccleſia in gradibus Clericorum agat. Clericos tantum Oſtiarios, Lectores, Exorciſtas, Acolythos, ſi extra votum, & habitum Monachi inveniantur, & continentiam profiteri noluerint; uxorem ducere virginem cum benedictione Sacerdotali permittit, non autem viduam, aut repudiatam: quia propter hoc deinceps nec ad Subdiaconatum provehi poterunt; quia nec Laicus non virginem ſortitus uxorem, aut bigamus ad Clericatum poteſt aſcendere. Quod ſi quis ex præfatis ordinibus deſiderat ad Subdiaconatum aſcendere, nequibit hoc ſine conſenſu uxoris ſuæ: ut fiat de carnali deinceps ſpirituale conjugium, nemine eos ad hoc cogente. Neque permittitur poſtea uxor jungi eidem marito ſuo carnaliter, nec cuiquam nubere in vita, aut poſt mortem illius.

C. XV. *Non liceat Clericis alterius ſectæ uxorem accipere.*

Item ex Concilio Chalcedonenſ. *cap.* 14.

QUoniam *e* in quibuſdam provinciis conceſſum eſt Lectoribus, & Pſalmiſtis uxores ducere, ſtatuit ſancta Synodus, non licere cuiquam ex his accipere ſectæ *f* alterius uxorem.

C. XVI. *Non habitent cum Clericis mulieres, niſi quæ naturali fœdere omnem ſuſpicionem excludunt.*

Item in Nicæno Concilio, *c.* 3.

INterdixit *g* per omnia ſancta *h* Synodus non Epiſcopo, non Presbytero, non Diacono, vel alicui omnino, qui in Clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte aut matrem, aut ſororem, aut amitam, aut etiam 1 eas idoneas perſonas, quæ fugiant ſuſpiciones.

Corr. Rom. ¶ 1 Aut etiam] *Græce eſt*, ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πάσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν, *id eſt*, vel eas tantum perſonas, quæ omnem fugerint ſuſpicionem.

C. XVII.

a *In c. a multis extr. de ætat. & qual. Pannorm. lib. 3. c. 104.* b *Pannorm. lib. 3. cap. 105.* c *Humbertus Cœnomanenſ. legatus Leonis IX. in reſponſione contra Nicetam.* d *Pannor. l. 3. c. 107.* e *Pann. lib. 3. c. 110.* f ἑτεροδόξων, g *Burch. l. 2. c. 109. Anſelm. l. 7. c. 133. & 6. c. 202. Ivo part. 6. c. 186. Pannorm. l. 3. c. 112.* h *al. magna.*

C. XVII. PALEA.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericorum, & alibi.

HOſpitiolum *1* tuum aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant. §. 1. Quia non *a* poteſt a toto corde cum Deo habitare, qui fœminarum acceſſibus copulatur. §. 2. Fœmina *b* 3 conſcientiam ſecum pariter habitantis exurit. §. 3. Nunquam *c* de formis mulierum diſputes. §. 4. Fœminæ *d* nomen tuum noverint 4, vultum neſciant. §. 5. Fœminam *e*, quam bene videris converſantem, mente dilige, non corporali frequentia 5. §. 6. Si bonum *f* eſt mulierem non tangera, malum eſt ergo tangere.

Corr. Rom. ¶ 1 Hoſpitiolum) *Caput hoc habetur in multis manuſcriptis, & ſine Paleæ nomine. Eſt autem collectum ex variis B. Hieronymi locis, in quibus de vitanda mulierum conſuetudine agitur.*

¶ 2 Non poteſt) *In epiſtola ad Oceanum, quæ non putatur eſſe B. Hieronymi, legitur:* Mihi crede, non toto corde cum Domino habitare, &c.

¶ 3 Fœmina) *Ibidem paulo ſuperius,* flammigero igne percutit fœmina conſcientiam pariter habitantis, exuritq; fundamenta montium.

¶ 4 Noverint) *Antea legebatur,* fœminæ nomen tuum neſciant. *Emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & ex epiſtola Hieronymi ad Ruſticum Monachum.*

¶ 5 Frequentia) *In epiſtolo ad Oceanum eſt,* frequentes ornatu.

C. XVIII. *Presbyter uxorem ſuam quaſi ſororem diligat, & quaſi hoſtem fugiat.*

Item Gregorius in dialogo lib. 4. cap. 2.

PResbyter *g* quidam ſibi commiſſam regebat Eccleſiam cum magno timore Domini, qui ex tempore accepti ordinis Presbyteram ſuam ut ſororem diligens, ſed quaſi hoſtem cavens, ad ſe propius accedere non ſinebat, eamque ſibi appropinquare nulla occaſione permittens, ab ea ſibi communionem funditus familiaritatis abſcidit.

5 ps Gratian. *Presbyteram vero, quam debeamus accipere,* Laodicenſe Concilium c. 11. *oſtendit, dicens.*

C. XIX. *Viduæ, vel ſeniores Presbyteræ appellantur.*

MUlieres *1*, quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos viduæ, ſeniores, univiræ, & matricuriæ appellantur, in Eccleſia tanquam ordinatas conſtitui non debere.

Corr. Rom. ¶ 1 Mulieres) *Sic habet priſca verſio Græce.* περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι, *id eſt:* Quod non oporteat eas, quæ Presbyteræ, vel præſidentes dicuntur, in Eccleſia collocari, *quæ eſt Dionyſii verſio, præterquam in ultimis verbis. Ille enim habet;* Eccleſiis ordinari. *Et videndus eſt Balſamon ad eum locum.*

DISTINCTIO XXXIII.

1 ps ECce, *quod in ſacris ordinibus conſtituti uxores habere non poſſunt, vel ſi bigami aliqui fuerint inventi; ad ſacros ordines aſcendere non valent. Sed quæritur, ſi quis præter uxorem concubinam habuerit, utrum in Sacerdotem promoveri valeat? Talis a ſacris ordinibus auctoritate* canonum Apoſtolorum *prohibetur: in quibus cap. 17. ſic ſtatutum legitur.*

C. I. *Secundis nuptiis poſt baptiſmum copulatus, aut concubinam habens, ad ſacrum ordinem conſcendere non valet.*

Ex Canone XVII. Apoſtolorum.

SI quis *b* poſt acceptum baptiſma ſecundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit, non poteſt fieri *d* Epiſcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorſus eorum, *e* qui miniſterio *1* ſacro deſerviunt.

a *In epiſt. ad Oceanum.* b *Ibid.* c *in epiſt. ad Nepotianum prope finem.* d *In epiſt. ad Ruſt.* e *In epiſt. ad Ocean.* f *l. 1. contra Iovin.* g *Pann. l. 3. c. 114.* h *Anſ. lib. 6. c. 243. Ivo p. 8. c. 187. c. al. 151.* i *al. eſſe.*

Corr. Romm. ¶ 1 Miniſterio) *Græce;* τῷ καταλόγῳ τῷ ἱερατικῷ, *id eſt,* qui ſunt in catalogo Sacerdotali.

Gratian. *Deſervientes ſacro miniſterio intelliguntur Subdiaconi, qui calicem Diacono offerunt, & Acolythi, qui cum cereis Diacones præcedunt, unde & Ceroferarii dicuntur: qui etiam vinum, & aquam præparando calici ſubminiſtrant. Concubina intelligenda eſt præter uxorem, ut iſte ſit ſenſus capituli: (Si quis poſt acceptum ſacrum baptiſma ſecundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam duxerit:) diſtinguendum eſt, antequam uxorem duxerit, ſive poſt mortem uxoris.*

C. II. *Duarum matronarum maritus poſt baptiſmum Clericus non ordinetur.*

Unde B. Gregorius *1 ait.*

MAritum *a* duarum poſt baptiſmum matronarum Clericum non ordinandum, neque eum, qui unam quidem, ſed concubinam, non matronam habuit: nec illum, qui viduam, aut repudiatam, vel meretricem in matrimonium aſſumpſerit: nec eum, qui ſemetipſum quolibet corporis ſui membro indignatione aliqua, vel juſto, vel injuſto timore ſuperatus truncaverit: nec illum, qui uſuras accepiſſe convincitur, aut in ſcena luſiſſe dignoſcitur: nec eum, qui publica pœnitentia mortalia crimina deflevit *b*: neque illum, qui in furiam aliquando verſus inſanivit, vel afflictione diaboli vexatus eſt: neque eum, qui per cambitionem ad imitationem Simonis Magi *d* pecuniam obtulerit. *e*

Corr. Rom. ¶ 1 Gregorius) *Hoc caput ſumptum eſt ex cap. 72. libelli de Eccleſiaſticis dogmatibus, qui inter opera B. Auguſt. editus eſt, atque ex eo alibi ſæpiſſime ab ipſo Gratiano citatur. A Tritemio autem adſcribitur Alcuino, ab aliis Iſidoro. Sed plures, & majoris auctoritatis Gennadio tribuunt, ut Valfridus Strabo lib. de reb. Eccl. cap. 20. Petrus Lombardus ſent. 4. diſt. 8. S. Thomas quodlib. 12. art. 10. Platina in Symmacho, & alii.*

C. III. *Arreptitii, vel epileptici ſacris altaribus non miniſtrent.*

Item Pius Papa.

a ps COmmuniter *f* diffinimus, ut nullus de iis, qui aut in terram arrepti a dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incurſibus efferuntur, vel ſacris audeant altaribus miniſtrare, vel indiſcuſſe ſe ingerant ſacramentis divinis, exceptis illis, qui corporis incommoditatibus dediti, ſine hujuſmodi paſſionibus in terram probantur eliſi: qui tamen & ipſi tamdiu erunt ab officii ſui ordine, & loco ſuſpenſi, quouſque unius anni ſpatio per diſcretionem Epiſcopi inveniantur ab incurſu dæmonum liberati. *g*

C. IV. *De eodem.*

Item Nicolaua Papa.

CLerici *h*, qui in adoleſcentia *e* dæmonibus cognoſcuntur obſeſſi, ad ſuperiorem ſacri regiminis gradum aſcendere non poſſunt.

Corr. Rom. ¶ *Simile quiddam habetur in Concilio Aranſico 1. c. 16. Ivo citat Nicolaum Alvino Jovanſi Archiepiſcopo, ad quem etiam fortaſſe ſcribitur,* c. quorundam, *infra diſt. 34.*

C. V. *De eodem.*

Item Gelaſius Papa *epiſt. ad univerſos Epiſcopos per Lucaniam conſtitutos c. 21.*

USque *i* adeo ſane comperimus illicita quæque prorumpere, ut dæmonibus, ſimilibuſque paſſionibus irretitis miniſteria ſacroſancta tractare tribuantur. Quibus

a *Anſelm. lib. 7. cap. 22. al. 26. Ivo p. 8. cap. 295. Polyc. l. 2. tit. 31.* b *deflet.*) *orig.* c *al. pro ordinatione.* d *Actor 8.* e *offert.*) *orig.* f *Burch. lib. 3. c. 72. Ivo part. 2. cap. 525. Polyc. l. 4. tit. 31.* g *alieni*) *cæteri collectores.* h *Ivo p. 12. cap. 104.* i *Burch. l. 2. c. 20. Polyc. l. 3. t. 9. cap. ult. Ivo p. 2. c. 88. & part. 6. c. 40.*

bus ſi in hoc opere poſitis, aliquid propriæ neceſſitatis occurrat, quis fidelium de ſua ſalute confidat, ubi miniſtros ipſos curationis humanæ tanta proſpexerit calamitate vexari? Atque ideo neceſſario removendi ſunt, ne quibuslibet, pro quibus Chriſtus eſt mortuus, ſcandalum generetur infirmis. Poſtremo, ſi corpore ſauciatum tortaſſis, aut debilem, nequicquam ſancta contingere lex *e* divina permiſit; quanto magis doni cœleſtis diſpenſatores eſſe non convenit [quod eſt deterius] mente perculſos?

C. VI. *Qui tempore Baptiſmi uxores habent, ſi poſtea religioſe vixerint, Clerici fieri non prohibentur.*

Item Innocentius Papa I. *Felici Epiſcopo Nucerino epiſt. 4. c. 4.*

a ps LAici *b*, qui habentes uxores baptizati ſunt, ac ſic ſe inſtituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut Clericis juncti ſint, aut monaſteriis, ex quo baptizati ſunt, adhæſerint, ſi non concubinam, non pellicem noverint, ſi in omnibus bonis operibus vigilaverint, non prohibentur hujuſmodi ad Clericatus ſortem aſſumi.

4 ps Gratian. *Cæterum ante ſuſceptum ſacrum ordinem quoſdam legimus concubinam habuiſſe, quos tamen ſacri canones non rejiciunt, ſi poſt ſacrum ordinem ab ejus commiſtione ſe ſe immaculatos cuſtodiunt.*

C. VII. *De quodam Epiſcopo, qui ante ſui Epiſcopatus apicem concubinam habuit.*

Unde Gregorius *Andreæ Tarentino Epiſcopo lib. 2. epiſt. 44. ſive r. 83.*

HAbuiſſe *c* te concubinam manifeſta veritate comperimus 1, de qua etiam contraria eſt quibuſdam innata ſuſpicio. Sed quia in rebus ambiguis abſolutum non debet eſſe judicium, hoc tuæ conſcientiæ eligimus committendum. Qua de re, ſi in ſacro ordine conſtitutus ejus te permiſtione eſſe recolis maculatum, Sacerdotii honore depoſito, ad miniſtrandum nullo modo præſumas accedere: ſciturus in animæ tuæ periculo *d* te miniſtrare, & Deo noſtro te, fine dubio, reddere rationem, ſi hujus ſceleris conſcius in eo, quo ea ordine, celans veritatem permanere volueris.

Corr. Rom. § 1 Comperimus] *Sequebatur*, & te illius criminis participationem habere, *quæ verba ſunt etiam in editione operum B. Gregorii Frobeniana. Verum ſublata ſunt, quoniam abſunt, & ab aliis editionibus, & a cæteris collectoribus, & a Joanne Diacono, lib. 3. num. 43. vitæ ejuſdem Gregorii, omniaque ſententiam perturbant.*

DISTINCTIO XXXIV.

1 ps DOmeſticarum quoque perſonarum immoderatam familiaritatem Epiſcopum vitare oportet.

C. I. *Etiam conſanguinearum immoderatam familiaritatem Epiſcopum vitare oportet.*

Unde Nicolaus Papa *ad Albinum e Archiepiſcopum.*

QUorundam *f* relatione fidelium noſtris auribus intimatum eſt, quod Lanfredus Epiſcopus, qui & juvenis eſſe dicitur, venationi ſit deditus: quod vitium plurimos etiam de Clericali catalogo, genere duntaxat Germanos; & Gallos irreverenter implicat. Verum iſte (ſi ita eſt, ut audivimus) merito juvenis dicitur, qui juvenilibus deſideriis occupatus, nulla *g* gravitate conſtringitur. & *infra*. Nam (ut beatus dicit Hieronymus *h*) venatorem nunquam legimus ſanctum. & *infra*. Nihilominus autem de hoc Epiſcopo relatum eſt Apoſtolatui noſtro, quod cum quadam filia ſua immoderatam teneat familiaritatem, & ob id mala fama ei orta ſit: pro qua te a ſanctitate tua, cæteriſque Coepiſcopis ſuis commonitus, atque correptus eſt, ſed nullatenus emendatus: quæ res in hoc maxime diſplicet, & magis ac magis deteriorem de ſe reddit opinionem, in quo beatitudinis tuæ, & cæterorum Coepiſcoporum ſuorum rationibus non obedit, & per inobedientiam in culpam protoplaſti relabitur. §. 1. Oportet ergo fraternitatem tuam Synodale cum Epiſcopis, & ſuffraganeis tuis convocare Concilium, & hunc ſalutaribus eloquiis Epiſcopum convenire, atque illi paſtorali auctoritate præcipere, quatenus ab omnium beſtiarum, vel volucrum venatione penitus alienus exiſtat, atque ab immoderata filiæ ſuæ familiaritate ſemet omnino coerceat. Quod ſi parere contempſerit, & tam pro venationis declinatione, quam pro immoderata filiæ ſuæ converſatione vitanda, vobis admonentibus obedire diſtulerit, a veſtro collegio excommunicatus abſcedat. Quod ſi in hoc contumax adhuc apparuerit, a miniſterio ceſſare debebit.

C. II. PALEA.

[Ex Concilio 1 Aurelianenſi IV.]

EPiſcopum *a*, Presbyterum, aut Diaconum canes ad venandum, aut accipitres, aut hujuſmodi res habere non licet. Quod ſi quis talium perſonarum in hac voluptate *b* ſæpius detentus fuerit, ſi Epiſcopus eſt, tribus menſibus a communione 2 ſuſpendatur; Diaconus vero ab omni officio, & communione ſuſpendatur.

Corr. Rom. § 1 Aurelianenſi.) *Hæc Palea etiam in Decretalibus tit. de Cleric. ven. cap. 1. citatur ex Concilio Aurelianenſi, & in Pannormia ex cap. 8. Sed in Aurelianenſibus, quæ extant, non eſt inventa. Burchardus, & Ivo part. 6. cap. 208. citant ex Meldenſi. Eadem vero ſententia eſt in Agathenſi, cap. 55. (quod etiam citat Ivo p. 5. c. 366. & p. 13. c. 30.) & in Epaunenſi cap. 3.*

§ 2 A communione) *In Decretalibus legitur*, a communione, ſi Presbyter, duobus; ſi Diaconus, ab omni officio ſuſpendatur. *Apud Burchardum eſt*, ſe a communione ſuſpendat, Presbyter duobus; Diaconus vero ab omni officio, & a communione ſuſpendatur: *neque multo aliter apud Ivonem part. 6. & in Concilio Epaunenſi. In Agathenſi autem, & apud Ivonem part. 5.* Se a communione ſuſpendat; Presbyter duobus menſibus ſe abſtineat; Diaconus vero ab omni officio, & a communione ceſſabit. *Verum apud eundem Ivonem part. 13. ex Concilio item Agathenſi hoc modo legitur*: ſe a communione abſtineat *d*, Presbyter duobus menſibus ſe abſtineat; Diaconus vero ab omni officio, vel communione ceſſet.

C. III. PALEA.

OMnibus *e* ſervis Dei venationes, & ſylvaticas vagationes *f* cum canibus, & ut accipitres, aut falcones habeant, interdicimus.

Corr. Rom. § *Hæc etiam Palea habetur eod. tit. de Cleric. ven. cap. 2. ubi ex eodem Concilio Aurelianenſi citatur, quemadmodum & apud Burchardum, & Ivonem. Sententia iiſdem pene verbis eſt in Synodo Francica ſub Zacharia Papa, quæ & Conciliorum tomis eſt inſerta, & habetur lib. 5. capitular. cap. 2. & manuſcripta etiam inter epiſtolas Zachariæ, in codice ſæpe memorato monaſterii Dominicanorum.*

a ps Grat. *Concubina autem hic ea intelligitur, quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis unita eſt, & conjugali affectu adſciſcitur*

a *Levit. 21.* b *Anſelm. lib. 7. c. 29. al. 34. Ivo part. 6. c. 95. Panuor. l. 3. cap. 45.* c *Burchard. lib. 2. cap. 195. Ivo part. 5. c. 310. Polyc. l. 4. tit. 39.* d *al. periculum.* e *al. Alvinum.* f *Ivo part. 5. cap. 353.* g *nulla ſenum gravitate.*) *Ivo.* h *ad cap. 5. Michææ, & in Pſal. 90.*

a *Extra de Cleric. ven. cap. 1. Burchard. lib. 2. cap. 213. Ivo part. 5. c. 366. & part. 6. cap. 286. & part. 13. cap. 30. Pannorm. lib. 3. cap. 167.* b *al. voluntate ſæpius detectus.* c *al. vel.* d *al. ſuſpendat.* e *Extra de Cleric. venat. cap. 2. Burchard. lib. 2. cap. 214. Ivo part. 6. cap. 289.* f *al. fatigationes.*

Google

ſcitur: *bene conjugem facit affectus, concubinam vero lex nominat. De hac dicitur* in Concilio Toletano I. *c.* 17.

C. IV. *Qui non habet uxorem, ſed loco illius concubinam, a communione non repellitur.*

IS, qui *a* non 1 habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen *b* ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ ſit conjunctione contentus.

Corr. Rom. ¶ 1 Is, qui non] *Integer Concilii canon, qui apud Ivonem quoque, & in Pannormia refertur, eſt hic:* Si quis habens uxorem fidelis *c*, concubinam habeat, non communicet. Cæterum is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen *d*, ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ut ei placuerit) ſit conjunctione contentus. Alias vivens abjiciatur, donec deſinat, & ad pœnitentiam revertatur. *Neque vero omne concubinarum genus eo etiam tempore permittebatur. De quibus quid in legibus gentilium Imperatorum legatur, nihil opus eſt referre. Certe Juſtinianus* Novella 18. c. 5. [*ut eſt apud Julianum antecessorem*] *quaſdam concubinas comparat quodammodo uxoribus, quæ ſine dotalium tabularum ſolennitate ductæ fuerant. Ad quod concubinarum genus referendum eſt, quod ſcribit B. Auguſtinus in lib. de bono conjugali, & refertur infra 32. q. 2. c.* ſolet. *In quibus hæc tria erant neceſſaria: primum, ut uterque eſſet ſolutus: deinde fides mutua, quod alteri non jungerentur, neque a procreatione filiorum abhorrerent: tertium, ut uſque ad mortem in ea vitæ conjunctione manendum ſibi proponerent. Et in his quidem ſcribit B. Auguſtinus, poſſe aliquo modo dici, nuptias eſſe, & connubium, quamvis ſic habitam non audeat appellare uxorem: quia non intervenerant inſtrumenta dotalia, & alia, quæ Iure Civili & Canonico requirebantur, ut eſſet legitima uxor: quod habetur in prædicta Novella* 18. *& infra 30. q. 5. c.* aliter. *Itaque huiuſmodi mulieres, cum non eſſent uxores, vocabantur concubinæ: ſed ob illa tria, ac præcipue, quod in affectu maritali permanere ſtatuerant, permittebantur ipſis communicare, habebanturque tanquam uxores minus ſolenniter ductæ. Et hoc eſt, quod hic, & in ſequenti capite dicitur, pro uxore, & loco uxoris habere concubinam: idque Gratianus ipſe ad finem capitis antecedentis §.* concubina *indicavit. Nam concubinarum ad tempus adhibitarum, etiamſi filiorum procreandorum cauſa haberentur, plane illicitus erat concubinatus: quod aſſerit idem B. Auguſtinus c.* audite. *infra ead. & in eodem lib. de bono conjugali, cap.* concubina. *infra 32. qu. 2.*

C. V. *De eodem.*

Item Iſidorus *de diſtantia Novi, & Veteris Teſtamenti.*

CHriſtiano *f* non dicam plurimas, ſed nec duas ſimul habere licitum eſt, niſi unam tantum, aut uxorem, aut certe loco uxoris (ſi conjux deeſt) concubinam.

C. VI. PALEA.

[*Ex dictis* Auguſtini *in lib. 5. Homiliarum, Homilia* 49.]

AUdite *g* Chariſſimi, membra Chriſti, & matris catholicæ Eccleſiæ filii. Quod dico competentibus 1, & fidelibus, audiant pœnitentes. Quod dico fidelibus, dico & competentibus, & pœnitentibus. Audiant catechumeni, audiant omnes, omnes timeant, nemo contemnat: ſit mihi in conſolationem veſter auditus, ne vobis ſit in teſtimonium dolor meus. Competentibus dico, fornicari vobis non licet: ſufficiant vobis uxores 2, audiat Deus, ſi vos ſurdi eſtis: audiant Angeli, ſi vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet: & ſi non habetis uxores, tamen non licet vobis habere concubinas, quas poſtea dimittatis, & ducatis uxores: tanto magis damnatio vobis erit, ſi volueritis habere uxores, & concubinas.

Corr. Rom. ¶ 1 Competentibus] *Hoc loco verba ſunt ex originali in ſuum ordinem reſtituta. Qui autem vocarentur competentes, declarat B. Auguſtinus in ſermone ad competentes: atque intelligi etiam poteſt ex eodem B. Auguſtino alibi, & ex aliis.*

¶ 2 Uxores,] *In hac præcipue parte non ſunt relata propria verba B. Auguſtini; ſed nonnulla omiſſa, ac mutata. Nam ipſe ita ſcribit:* ſufficiant vobis uxores, aut nec uxores: concubinas vobis habere non licet. Audiat Deus, ſi vos ſurdi eſtis: audiant Angeli ejus, ſi vos contemnitis: concubinas vobis habere non licet: ſi audiant competentes, quod dico fidelibus, non habetis uxores, non licet vobis habere concubinas, quas poſtea ducatis uxores: quanto magis damnatio vobis erit, ſi habere volueritis & concubinas, & uxores dimittatis.

3 ps. Gratian. *Cæterum, ſi non talis concubina fuerit, & ætas illius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcitur, apoſtolica conceſſione ad ordinem Diaconatus provehi poteſt.*

C. VII. *Qui poſt mortem uxoris habuerit de ancilla filios, Diaconus fieri permittitur.*

Unde Pelagius Papa *ſcribit Florentino a Epiſcopo.*

FRaternitatis *b* tuæ relatione ſuſcepta, ejus latorem ſecundas quidem nuptias expertum non fuiſſe didicimus, caſtitatem tamen eum *c* priori non ſervaſſe conjugio deſignaſti. Et quamvis multa ſint, quæ in hujuſmodi caſibus obſervari canonice jubeat ſublimitatis *d* auctoritas: tamen quia defectus noſtrorum temporum, quibus non ſolum merita, ſed corpora ipſa hominum defecerunt, diſtrictionis illius non patitur in omnibus manere cenſuram, & ætas iſtius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcitur; ut ad Diaconatum poſſit provehi, temporum, ut dictum eſt, condeſcendentes defectui, conceſſiſſe nos noveris. *& infra.* §. 1. Micenam *e* vero ancillam ejus, de qua ſe poſt tranſitum uxoris filios habere confeſſus eſt, jubemus, ut tua diſpoſitione cuiquam monaſterio continentiam profeſſura tradatur 1.

Corr. Rom. ¶ 1 Tradatur.) *Apud Anſelmum ſequitur:* ut meliori ſorte, ad quod promovetur officium, ſub bonæ poſſit famæ merito miniſtrare, nec aliqua opinionis ejus maculandæ relinquatur occaſio: *neque multo aliter in Polycarpo.*

Gratian. *Hæc ex diſpenſatione miſericordiæ: cæterum ex rigore diſciplinæ intelligitur illud* Aurelianenſis 2 Concilii.

Corr. Rom. ¶ 2 Aurelianenſis) *Hæc ad verbum habentur in Concil. Gerundenſi, cap.* 8.

C. VIII. *Non admittatur ad Clerum, qui præter uxorem aliam cognoverit.*

SI quis *f* de Laicis poſt uxorem, aliam cujuſcunque conditionis cognoverit mulierem, in Clericum nullatenus admittatur.

4 ps Gratian. *Quod ergo de pellice, & meretrice apud Gregorium, & Innocentium ſcribitur, propter ſpem futuræ incontinentiæ conſtitutum creditur: quia difficile continentiam ſervat, qui ſe illicito concubitu maculare non metuit. Vel g prohibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricem cognoverit maritali affectu; vel quia corrupta florem virginitatis amiſerit; vel quia meretricari non deſinit, licet in uxorem ducatur. Utrumque enim impedimentum cuilibet præſtat, quo minus ad ſacros ordines pertingere valeat.*

F C. IX.

a *Ivo part. 8. cap. 64. Pann. lib. 6. c* 49. b *al. tantum.* c *al fidelem.* d *al. tantum.* e *al. conſonantia.* f *Ivo part. 8. c. 66. Pann. lib. 6. c. 50.* g *Burchard. l. 9. c. 15. Polyc. l. 6. tit. 8. Ivo part. 8. c. 153. Pannorm. l. 6. c. 43.*

a *Al. Florentio. Anſel. l. 7. c. 68. al. 73. Polyc. l. 2. tit. 1.* c *al. eum.* d *al. ſubtilitatis.* e *al. Miſenam.* f *Burchard. l. 2. c. 38. Ivo p. 6. c. 139.* g *al. Et.*

C. IX. *Qui virginem non duxit uxorem, ad ſacros ordines non accedat.*

Unde Hilarius Papa *in Synodo Romana, cap. 2. ſcribit, dicens:*

CUrandum *a* ergo *b* inprimis eſt, ne ad ſacros ordines *c* [ſicut geſtis prioribus ante præſcriptum eſt] quiſquam, qui uxorem non virginem duxit, aſpiret.

C. X. *Bigamus? vel pœnitens, corpore vitiatus, literas ignorans, curiæ, vel conditioni obnoxius, Clericus non fiat.*

Item Gregorius urbis Romanæ præſul *Squilatino d Epiſc. lib. 2. epiſt.* 25.

PRæcipimus *e*, ne unquam illicitas ordinationes facias: nec bigamum, aut qui virginem non eſt ſortitus uxorem, aut ignorantem literas, vel in qualibet parte corporis vitiatum, vel pœnitentiæ *f*, vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad ſacros ordines permittas accedere: ſed ſi quos hujuſmodi repereris, non audeas promovere.

C. XI. *Non fiat Sacerdos, cujus uxorem evidenter conſtat adulterium admiſiſſe.*

Item in Neocæſarienſi Concilio, *cap.* 8.

SI *g* cujus uxorem adulterium commiſiſſe, cum eſſet Laicus, evidenter fuerit comprobatum, hic ad miniſterium Eccleſiaſticum admitti non poteſt. Quod ſi in Clericatu jam eo conſtituto adulteravit, dato repudio, dimittere eam debet. Si vero retinere ejus conſortium velit, non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui.

C. XII. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Papæ *h*.

SI Laici *i* uxor in adulterio fuerit deprehenſa, hic talis ad miniſterium Eccleſiaſticum nullo modo adducatur. Si autem poſt ordinationem alicujus Clerici uxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipſa voluerit permanere, a miniſterio alienus ſit.

Gratian. *Præmiſſis auctoritatibus, Bigami, & qui virgines non ſunt ſortiti uxores, a ſacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, ſi quis ante baptiſmū viduam duxit uxorem, an propterea ſit prohibendus a ſacris ordinibus?*

C. XIII. *Qui ante baptiſma, ſeu poſt baptiſma viduam duxit uxorem, non admittatur ad Clerum.*

De his ita ſcribit Innocentius Papa *Victricio Rothomagenſi Epiſcopo, epiſt. 2. cap.* 5.

SI K quis viduam (licet Laicus) duxerit uxorem, ſive ante baptiſmum, ſive poſt baptiſmum, non admittatur ad Clerum; quia eodem vitio videtur excluſus. In baptiſmo enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris conſortium relaxatur. *Et infra.* §. 1. Quod *l* ſi non putatur uxor eſſe computanda, quæ ante baptiſmum ducta eſt; ergo nec filii, qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filiis habeantur.

Gratian. *Prohibentur etiam bigami a quolibet ordine Clericatus, juxta illud* Ambroſii, *epiſt. 82. ad Vercellenſem Eccleſiam.*

XIV. *Qui ſecunda conjugia ſortitur, Clericus non fiat.*

COgnoſcamus *m*, non ſolum hoc de Epiſcopo & Preſbytero Apoſtolum ſtatuiſſe, ſed etiam Patres in Concilio *a* Niceni tractatu addidiſſe, neque Clericum quenquam debere eſſe, qui ſecunda conjugia ſortitus ſit.

5 pars Gratian. *Similiter etiam viduarum mariti, vel ancillarum, vel meretricum, Clerici fieri non poſſunt.*

C. XV. *Spectaculis publicis mancipatam, vel ejectam, vel ancillam ducens uxorem, Diaconus non fiat.*

Unde in canonibus Apoſtolorum, *c. 18. legitur.*

SI quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis, quæ publicis ſpectaculis mancipantur; non poteſt eſſe Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum numero, qui miniſterio ſacro deſerviunt.

6 ps. Grat. *Quæ autem ſit vidua, quæ ejecta, vel meretrix,* Hieronymus *epiſt. 128. ad Fabiolam de veſte Sacerdotali, oſtendit dicens:*

C. XVI. *Quæ ſit vidua, vel ejecta, vel meretrix.*

VIdua *b* eſt, cujus maritus eſt mortuus. Ejecta eſt, quæ a marito vivente projicitur. Meretrix, quæ multorum libidini patet.

7 ps. Gratian. *Sed poſtea temporum defectui condeſcendens* Papa Martinus, *in minoribus ordinibus eos conſtitui permiſit, non regulam præfigendo, c dicens:*

C. XVII. *Inter Lectores, vel Oſtiarios deputetur Subdiaconus, ſecundam ducens uxorem.*

SI *d* Subdiaconus ſecundam uxorem duxerit, inter Lectores, vel Oſtiarios habeatur, ita ut Apoſtolum non legat.

Gratian. *Neceſſitate tamen exigente bigamus uſque ad Subdiaconatum poteſt promoveri.*

C. XVIII. *Viduam ducens uxorem, Subdiaconus, ſi neceſſitas exigat, fieri poteſt.*

Unde Martinus Papa *ait e.*

LEctor, ſi viduam alterius uxorem acceperit, in Lectoratu permaneat: aut ſi forte neceſſitas ſit, Subdiaconus fiat, nihil autem ſupra. Similiter & ſi bigamus fuerit.

8 pars. Gratian. *Quibus autem propria conjugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conviviis intereſſe.*

C. XIX. *Nuptiarum conviviis Presbyteri intereſſe non debent.*

Unde in Agathenſi Concilio, *cap. 39. legitur.*

PResbyteri *f*, Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non eſt, 1, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia: nec his cœtibus miſceantur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obſcœni motus corporum choreis & ſaltationibus efferuntur: ne auditus, aut obtutus ſacris myſteriis *g* deputati turpium ſpectaculorum, atque verborum contagione polluantur.

Corr. Rom, ℣ 1 Licentia non eſt] *In codicibus impreſſis legebatur,* licentia modo non eſt, *expuncta eſt dictio,* modo, *quæ neque in originali, neque in vetuſtis exemplaribus Gratiani, aut Burch. Ivone, Concilio Venetico, c. 11. (ubi hoc idem repetitur) habetur. Ac Presbyteris quidem nunquam, ne apud Græcos quidem, licuit ducere uxores.*

9 pars Gratian. *Vidua vero intelligenda eſt, ſi poſt ſolenne fœdus nuptiarum, morte interveniente, a viro ſuo diviſa fuerit. Cæterum, ſi antequam conveniant, fatali neceſſitate ab alterutro diviſi fuerint, licet ex ſponſalibus uxor ſit appellata, non tamen poſt mortem ſponſi, etiamſi in propria ſit ducta, & cum eo velata, vidua appellatur, nec ex ejus copula a ſacris ordinibus aliquis prohibetur.*

C. XX.

a cavendum] orig. b *Anſel. l. 7. c. 12. al. 15. Pann. l. 3. c. 50.* c *gradus*] orig. d *forte Scillacino.* e *Anſ. l. 7. c. 33. al. 42. Polyc. l. 2. tit. 31. Ivo part. 8. c. 288.* f *al. pœnitentem, al. publico pœnitentem. al. ſolemniter pœnitentem.* g *Anſel. l. 7. c. 19.* h *Apud Martinum Bracarenſem, cap. 28.* i *alicujus Laici*] orig. K *Anſ. l. 7. c. 11. Ivo part. 6. c. 55.* l *cap. 6. ejuſdem epiſt.* m *Ivo p. 8. c. 29. Pann. l. 6. c. 63.*

a *al. Concilio Niceni tractatus.*] orig. b *Ivo part. 8. c. 257. Pannorm. l. 6. c. 68.* c *Hæc verba, non regulam præfigendo, abſunt ab aliquot exemplaribus.* d *Apud Martinum Brac. c. 44. Ex Concil. Toletano 1. cap. 4.* e *Ibid. c. 43. Ex Concil. Toletan. 3. cap. 3.* f *Burch. l. 2. c. 134. Ivo p. 6. c. 209. Polyc. l. 4. tit. 31.* g *al. miniſterii.*

C. XX. *Qui cum alio velatam, non tamen illi nuptam, uxorem duxit, Sacerdos fieri non prohibetur.*

Unde Pelagius Papa *ſcribit*.

VAlentino *a* Clerico, cui mulier cum alio ante velata, non tamen ei nupta, ſed virgo permanens, poſt mortem ejus, cum quo velata erat ſponſa *b*, conjugali eſt copula ſociata, quia iterum *c* velamen accepit, nullum in promovendo generetur obſtaculum: quia nihil eſt (quantum ad hunc articulum pertinet) quod ei de canonicis obviet inſtitutis.

DISTINCTIO XXXV.

1 ps A *Quibus ordinibus bigami prohibeantur, & utrum reputentur bigami, qui ante baptiſmum habuerunt unam, & poſt baptiſmum alteram, & an liceat ſortiri uxores in ſacris ordinibus conſtitutis, multorum auctoritatibus breviter monſtratum eſt. §. 1. Sequitur autem in deſcriptione illa Apoſtolica* d, ut ſit ſobrius, *qui ordinandus eſt*, non vinolentus: *quod ex auctoritate Veteris Teſtamenti introductum eſt. Miniſtri* c *enim templi probibentur vinum & ſiceram bibere, ne ebrietate graventur corda eorum, & ut ſenſus eorum vigeat ſemper, & tenuis ſit, vel quia venter mero æſtuans facile deſpumat in libidinem. Unde Noe* f *in ebrietate nudavit femora; Loth autem, quem Sodoma non vicit, vina vicerunt. §. 2. Quod* g *tamen* h *vinolentus eſſe prohibetur, non ſemel, ſed frequenter vino repletus debet intelligi.*

C. I. *Diaconus, Presbyter, & Epiſcopus ebrietati, & aleæ deſervientes, niſi deſierint, deponantur.*

Hinc etiam in canonibus Apoſtolorum, *Can.* 43. *& 44. legitur.*

EPiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aleæ atque ebrietati deſerviens, aut deſinat, aut certe damnetur *i*. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens, aut deſinat, aut communione privetur *K*. Similiter etiam Laicus.

C. II. *Eſus carnium, & vini potus poſt diluvium conceſſus legitur: poſt Chriſti adventum inhibitus.*

Item Hieronymus *lib.* 1. *contra Jovinianum.*

AB *l* exordio conditionis humanæ nec carnibus veſcebamur, nec dabamus repudium, nec præputia nobis eripiebantur in ſignum. Hoc curſu ad diluvium uſque pervenimus. Poſt diluvium autem cum datione Legis, quam implere nullus potuit, carnes ingeſtæ ſunt ad veſcendum, & repudia conceſſa duritiæ, & cultellus circumciſionis appoſitus, quaſi Dei manus plus in nobis creaverit, quam neceſſe eſt. Poſtquam autem Chriſtus venit in fine temporum, & Ω revolvit ad A, & extremitatem retraxit ad principium, nec repudium *m* nobis dare permittitur, nec circumcidimur *n*, nec comedimus carnes, dicente Apoſtolo *o*: *Bonum eſt vinum non bibere, & carnes non comedere.* Vinum enim cum carnibus poſt diluvium dedicatum eſt.

C. III. *Alienum eſt a ſapiente potationibus & ebrietatibus vacare.*

Idem *lib.* 2. *contra Jovinianum.*

LUxurioſa *p* res vinum, & tumultuoſa ebrietas: omnis, qui cum his miſcetur, non erit ſapiens.

a *Simile 27. q. 2. c. quod autem. §. item ſi ſponſa. Ivo par. 6. c. 113.* b *al. ſponſo.* c *al. interim.* d 1. *Tim. 3. & in gloſſ. ad eum locum habentur hæc omnia ex Hier. epiſt. 83* e *Levit. 10. Infra ead. c. venter.* f *Gen. 9. & 19.* g *gl. interlinearis. 1. Tim. 3.* h *al. autem.* i καθαιρείσθω, *id eſt, deponatur.* K *communione priventur.* l *Burch. l. 14. c. 5. Polyc. lib. 6. tit. 18. Ivo par 13. cap. 73. Pannorm. lib. 3. c. 130. Rab. de pæn. c. 28.* m *Matt. 19.* n *Act. 15. Gal. 5.* o *Rom. 14.* p *Prov. 20.*

C. IV. *Ignominioſum eſt Sacerdoti affluere deliciis, epulis, atque laſciviis.*

Idem *Hieronymus in Michæam ad c. 2.*

ECcleſiæ principes, qui deliciis affluunt, & inter epulas, atque laſcivias pudicitiam ſervare ſe credunt, propheticus *a* ſermo deſcribit, *quod ejiciendi ſint de ſpecioſis domibus, lautiſque conviviis, & multo labore epulis conquiſitis, & ejiciendi propter malas cogitationes, & opera ſua.* Et, ſi vis ſcire, quo ejiciendi ſunt, Evangelium *b* lege: *in tenebras* ſcilicet *exteriores, ubi erit fletus, & ſtridor dentium.* Annon confuſio, & ignominia eſt, Jeſum crucifixum, magiſtrum pauperem atque eſurientem, fartis prædicare corporibus? jejuniorumque doctrinam rubentes buccas, tumentiaque ora proferre? Si in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermonem eorum imitemur, ſed converſationem quoque, & abſtinentiam amplectamur.

C. V. *De eodem* PALEA.

Idem *ad Oceanum, epiſt.* 83.

VEnter *c* mero æſtuans cito deſpumat in libidines. Ubi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor.

C. VI. *De eodem.* PALEA.

[Idem *ad Nepotianum, de vita Clericorum.*]

VInolentum *d* Sacerdotem & Apoſtolus damnat, & vetus *e* lex prohibet. Sacerdotes, qui miniſtrant *f* in templo Dei, prohibentur vinum, & ſiceram bibere, ne in crapula & ebrietate aggraventur corda eorum. Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt. *& infra g.* Quicquid inebriat, & ſtatum mentis evertit, fuge ſimiliter ut vinum. *Nolite*, ait Apoſtolus, h *inebriari vino, in quo eſt luxuria. & ſupr.* i Qui altario deſerviunt, vinum & ſiceram non bibant. Sponſa Chriſti 1 vinum fugiat ut venenum. Vinum & ebrietas incendium eſt.

Corr. Rom. ℊ 1 Sponſa Chriſti] *In epiſtola ad Euſtochium ſic habetur:* Hoc primum moneo, hoc obteſtor, ut Sponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. *& paulo poſt:* vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis.

C. VII. *De eodem.*

Item Proſper *de vita contemplativa lib.* 2. *c.* 22.

LUxuriam facit & nutrit vini perceptio nimia, non natura.

C. VIII. *In Paradiſo abſtinentia, poſt Paradiſum edendi laſcivia incepit.*

Item Ambroſius *in lib. de Elia, & jejunio, cap.* 4., *&* 5.

SExto die beſtiæ ſunt creatæ, & cum beſtiis orta edendi poteſtas eſt, & uſus eſcarum. Ubi cibus cœpit, ibi finis factus eſt mundi: ibi *K* cœpit ſua incrementa neſcire, ubi *l* cœperunt divina opera circa eum feriari. Quo indicio declaratum eſt, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos deſiit augeri. *& infra. §.* 1. Et ut ſciamus, non eſſe novum jejunium, primam illic legem conſtituit de jejunio, *& infra.* Eouſque nemo prævaricari noverat, ut adhuc orta non eſſet, quæ prima eſt prævaricatio. Indictum jejunium, abſtinentiæ lex a Domino Deo: prævaricatio legis a Diabolo: culpa per cibum, latebra poſt cibum: cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in jejunio. *& infra.* Serpens gulæ perſuadet, Dominus jejunare decernit. Itaque gula de Paradiſo regnantem expulit; abſtinentia ad Paradiſum revocavit er-

a *Michææ* 2. b *Matth.* 22. c *ſupra initio diſt. Hieron. in epiſt. ad Titum, ad cap.* 1. d *in epiſtola ad Oceanum.* e *Levit.* 10. *Num.* 6. f *altario deſerviunt,*] *orig.* g *Ad Nepotianum.* h *Epheſ. c.* 5. i *Ad Euſtochium, epiſtola* 22. K *ubi*] *orig.* l *ibi*] *orig.*

rantem. *& infra.* §. 2. In principio *a* generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe vineam plantavit: dedit naturam, ſed ignoravit potentiam. Itaque vinum nec ſuo peperit auctori. *& infra.* Sed illius ebrietas nobis ſuadet ſobrietatem, Semel enim inebriatus eſt Noe. Ubi enim malum ebrietatis agnovit, jumentum *b* ſuum ad remedium temperavit: non effudit ad vitium. §. 3. Manebat, antequam vinum inveniretur, omnibus inconcuſſa libertas: nemo ſciebat a conſorte naturæ ſuæ obſequia ſervitutis exigere. Non eſſet hodie ſervitus, ſi ebrietas non fuiſſet. Obrepſerat quidem jam fraternæ prælationis invidia, manebat tamen adhuc paternæ pietatis reverentia. *Læſa pietas eſt*, dum videtur ebrietas. Non illis itaque ſolis nocent vina, quos tentant; ſed & illis amplius, quorum oculis temulenta ebriorum membra nudantur. §. 4. Legimus *c* etiam, quod patrem Loth inebriaverint filiæ in monte, ad quem timentes incendium Sodomitarum confugerant, & habitabant in ſpelunca. *& infra.* §. 5. Fuit itaque ebrietas origo inceſti, peſſimæ regenerationis partus deterior. §. 6. At non *d* Abraham vina in ſuo convivio miniſtrabat, ſed immolabat vitulum; butyrum & lac etiam Angelis hoſpitibus exhibebat. Cœli dominum, mundi agnoſcebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed recte illic deerat materia peccati, ubi erat remiſſio peccatorum. Denique annuntiavit eum Joannes *e*, *non manducans panem, neque bibens vinum.* Qui enim Chriſtum annuntiat, ab omni vitiorum incentivo præſtare ſe debet alienum.

C. IX. *Triginta diebus a communione abſtineat Clericus, quem ebrium fuiſſe conſtiterit.*

Item ex Concilio Agathenſi. *cap.* 41.

ANte *f* omnia Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt. Itaque eum, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, (ut ordo patitur) aut triginta dierum ſpatio a communione ſtatuimus ſubmovendum, aut corporali ſubdendum ſupplicio.

DISTINCTIO XXXVI.

1 O*Portet etiam ordinandum eſſe prudentem.* Quod con-
2 *tra eos notandum, qui ſub nomine ſimplicitatis excuſant ſtultitiam Sacerdotum.* Prudentem *g autem Epiſcopum oportet intelligi, non ſolum literarum peritia, verum etiam ſecularium negotiorum diſpoſitione* h.

C. I. *Illiterati, & corpore vitiati non promoveantur ad Clerum.*

Unde in epiſtola Gelaſii Papæ *ad Epiſcopos per Lucaniam, cap.* 18. *&* 19.

ILliteratos *i*, aut aliqua parte corporis vitiatos, vel 1 imminutos, nullus præſumat ad Clericatus ordinem promovere; quia literis carens ſacris non poteſt eſſe aptus officiis: & vitioſum nihil Deo proſſus offerri legalia *K* præcepta ſanxerunt. §. 1. Similiter *l* qui ſeipſos abſcindunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Vitiatos, vel] *Iſtæ duæ voces abſunt a pleriſque vetuſtis exemplaribus Gratiani, & originali, cujus expreſſa eſt potius ſententia, quam verba relata.*

C. II. *Ad ſummum Sacerdotium non aſpiret, qui divinis ſtipendiis, vel diſciplinis non eſt eruditus.*

Item Zoſimus Papa *epiſt. ad Heſichium Epiſcopum Salonitanum.*

QUi *m* Eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non eſt imbutus, & temporum approbatione divinis ſtipendiis eruditus, nequaquam ad ſummum Eccleſiæ Sacerdotium aſpirare præſumat, & non ſolum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores ejus careant eo ordine, quem ſine ordine contra præcepta Patrum crediderant præſumendum.

Gratian. *Ecce, quod ſacrarum literarum oportet Epiſcopum habere peritiam: unde in Veteri Teſtamento* a *inter cætera ornamenta Pontifex rationale ferebat in pectore, in quo ſcribebatur manifeſtatio, & veritas: quia in pectore Pontificis manifeſta debet eſſe cognitio veritatis.* §. 1. *Hinc etiam vectes* b, *quibus arca portabatur, jugiter annulis inſerti, ut cum arca eſſet portanda, nulla fieret mora de intromittendis vectibus: quia prædicatores, per quos Eccleſia circumfertur, ſacris literis ſemper debent inſiſtere, ne tunc quærant diſcere, cum ex officio alios debeant docere.* §. 2. *Hinc etiam David* c *prius ex gratia Spiritus Sancti donum ſcientiæ percepit, & poſtea adminiſtrationem regni aſſecutus eſt.* §. 3. *Salomon* d *quoque non divitias, non longa tempora hujus vitæ, ſed ſapientiam a Deo petiit, & impetravit.* §. 4. *Hinc etiam Dominus prius ponit verba ſua in ore Prophetæ, & poſtea conſtituit eum ſuper gentes, & regna, dicens ad Hieremiam* e: Ecce, dedi verba mea in ore tuo, ecce, conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna. §. 5. *Hinc etiam Malachias* f *ait*: Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent de ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt. §. 6. *Hinc etiam Salvator* g *noſter prius in medio doctorum ſedit, audiens illos, & interrogans, & poſtea prædicare cœpit: quia prius quiſque diſcere, & poſtea prædicandi officium uſurpare debet.* §. 7. *Hinc etiam Salomon prius* h *ait*, tempus tacendi, *& poſtea*: i tempus loquendi, *quia veritas prius tacendo diſcitur, & poſtea loquendo prædicatur.* §. 8. *Hinc idem Dominus ait* K: Qui audit, dicat, veni. §. 9. *Hinc etiam prius Apoſtolos docuit, deinde eos ad prædicandum miſit, dicens* l: Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices, ſicut columbæ. *Sic etiam poſt Reſurrectionem prius illis ſenſum aperuit, & Scripturas explanavit, & poſtea dixit* m *eis*: Euntes in mundum univerſum, &c. *Unde, cum* n *de quinque panibus quinque millia hominum vellet reficere, prius panes accipiens fregit, & poſtea diſcipulis dedit, & per eos demum turbis appoſuit: quia Sacramenta Legis, & Prophetarum prius diſſerendo expoſuit, & poſtea eorum ſcientiam diſcipulis dedit, & per eos tandem illam fidelibus diſpenſavit.* §. 10. *Hinc &* Petrus, *cum rectoribus Eccleſiæ ſcriberet, ait* o: Parati eſſe debetis reddere rationem omni poſcenti vos ſatisfactionem de ea fide, & ſpe, quæ in vobis eſt. §. 11. *Hinc etiam Paulus* p *ſcribens ad Timotheum ait*: Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. §. 12. *Ex quibus omnibus liquido colligitur, quod non ſufficit Prælatis bona converſatio, & morum honeſtas, niſi addatur ſcientia doctrinæ.* §. 13. *Unde Sacerdotes* q *ingreſſuri tabernaculum, prius lavabantur in labro æneo, quod fecerat Moyſes ex ſpeculis mulierum.* §. 14. *Hinc etiam in Canticis Canticorum* r *oculi, per quos Prælati Eccleſiæ intelliguntur, aſſimilantur columbis, quæ reſident juxta fluenta pleniſſima.*

C. III. *Sacerdotis eſt legis ſcientiam habere, non bellis, ſed orationibus vacare.*

Hinc etiam Hieronymus ſ *in Levit.*

SI quis vult Pontifex non tam vocabulo eſſe, quam merito, imitetur Moyſen, imitetur Aaron. Quid enim dicitur *ſ* de eis? quod non diſcedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyſes indeſinenter in tabernaculo Domini. Quod autem opus ejus erat? ut aut a Deo aliquid diſceret, aut ipſe populum doceret. Hæc duo ſunt Pontificis

a *Ibid. c.* 5. b *Inventum*] *vera lectio.* c *Gen.* 19. d *Gen.* 18. e *Matt.* 11. f *Burchard. l.* 14. *c.* 11. *Ivo. par.* 13 *c.* 70. g *Gl. ordinaria.* 1. *Tim.* 3. h *al. diſpenſatione.* i *Burch. l.* 2. *c.* 18. *Ivo p.* 6. *c.* 37. *&* 75. *Pann. l.* 3. *c.* 46. K *Levit.* 22. l *Ibid. c.* 19. m *infra diſt.* 59. *c.* 1. *Anſelm. lib.* 6. *c.* 28. *Ivo part.* 5. *cap.* 102.

a *Exod.* 28. *ex interpret. LXX.* b *Exod.* 25. c 2. *Regum* 5. d 2. *Reg.* 3. 2. *Paralipom.* 1. e *Hierem.* 1. f *Malach.* 2. g *Luc.* 2. h *Eccleſ.* 3. i *ibid.* K *Apoc.* 22. l *Matth.* 10. m *Marci* 16. n *Matth.* 14. o 1. *Petri* 3. p 1. *Tim.* 4. q *Exod.* 38. r *Cant.* 5. ſ *Levit.* 8.

tificis opera, ut aut a Deo diſcat legendo Scripturas divinas, & ſæpius meditando; aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ a Deo ipſe didicerit, non ex proprio corde, vel humano ſenſu, ſed quæ Spiritus Sanctus docet. §. 1. Eſt & aliud opus, quod facit Moyſes: ad bella non vadit, non pugnat contra inimicos. Sed quid *a* facit? orat, & donec ille orat, vincit populus ejus: ſi relaxaverit, & demiſerit *b* manus, populus ejus vincitur, & fugatur. Oret ergo & Sacerdos Eccleſiæ indeſinenter, ut vincat populus, qui ſub ipſo eſt, hoſtes inviſibiles Amalechitas, qui ſunt dæmones impugnantes eos, qui volunt pie vivere in Chriſto.

Corr. Rom. ¶ 1 Hieronymus] *Citatur ex B. Hieronymo, & extat in Homilia 6. Origenis in Leviticum: quas quidem Homilias cum aliis multis B. Hieronymus Latinas fecit, ſed ita, ut noxia quæque detruncarit, utilia tranſtulerit. Quod ipſemet ad Theophilum epiſt. 62. ad Vigilantium epiſt. 75. & in Prologo lib. 2. in Michæam profeſſus eſt. Ac frequenter Gratianus ea, quæ ſunt Origenis, Hieronymi nomine citat, vel quia præcipui Eccleſiæ doctoris auctoritas majus pondus habet, vel quia Hieronymus ea, quo dictum eſt, modo illa vertendo, pene ſua fecerat.*

DISTINCTIO XXXVII.

1 S*Ed quæritur, an ſecularibus literis oporteat eos eſſe eru-*
3c *ditos? De his ita ſcribitur* in Concilio Carthagin. IV. *cap. 16.*

C. I. *Libros Gentilium non legat Epiſcopus.*

EPiſcopus *c* Gentilium libros non legat: hæreticorum autem, pro neceſſitate, aut tempore.

C. II. *Reprehenduntur Sacerdotes, qui omiſſis Evangeliis Comœdias legunt.*

Item Hieronymus *ad Damaſum Papam de filio prodigo, epiſt. 146.*

SAcerdotes *d* Dei omiſſis Evangeliis & Prophetis, videmus Comœdias legere, amatoria Bucolicorum verſuum verba canere, Virgilium tenere *e*, & id, quod in pueris neceſſitatis eſt, crimen in ſe facere voluptatis.

C. III. *In vanitate & obſcuritate ſenſus ambulant, qui ſecularibus diſciplinis occupantur.*

Idem *ad cap. 4. epiſt. ad Epheſios, lib. 2. comment.*

NOnne vobis videtur in *f* vanitate ſenſus, & obſcuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in Dialectica arte torquetur? qui Phyſicus perſcrutator oculos trans cœlum levat, & ultra profundum terrarum, & abyſſi *g*, in quoddam inane demergitur? qui Jambum ferit 1? qui tantam *h* metrorum ſylvam in ſuo ſtudioſus corde diſtinguit, & congerit? & (ut ad alteram partem tranſeam) qui divitias per fas & nefas quærit? qui adulatur Regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui ſit relicturus, ignorat?

Corr. Rom. ¶ 1 Ferit] *Antea legebatur*, Jambum fervet. *In originali autem impreſſo eſt* Jambum ſtruit: *Emendatum vero eſt ex antiquo Gratiani exemplari, nam Terentianus de Jambo ſic ſcribit:*

Jambus ipſe ſex enim locis manet,
Et inde nomen inditum eſt ſenario;
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes conjungimus.

Ac de iiſdem ſenariis Iſidorus lib. 1. Etymolog. cap. 38. ait: hos Græci, quia geminos feriunt, trimetros dicunt.

a *Exod. 17.* b *al. dimiſerit.* c *Anſel. lib. 7. cap. 202. Burch. lib. 1. c. 95. Ivo part. 4. cap. 160. & part. 5. cap. 197. Pann. lib. 2. cap. 130. Polyc. lib. 4. tit. 7.* d *Ivo part. 4. c. 162. Pann. lib. 2. c. 131.* e *al. canere in manibus.* f *Epheſ. 4.* g *al. abyſſi quoddam immane demergit.* h *al. tantum.*

C. IV. *Qui Scripturas ſacras male intelligit, vel ſeculari ſapientia abutitur, vino inebriatur & ſicera.*

Idem Hieronymus *lib. 9. ad cap. 28. Eſaiæ.*

VIno inebriantur, quando Scripturas ſanctas male intelligunt, atque pervertunt: ſicera, quando ſeculari abutuntur ſapientia, & Dialecticorum tendiculis, quæ non tam vincula *a* ſunt appellanda, quam phantaſmata, id eſt, umbræ quædam & imagines, quæ cito pereunt, atque ſolvuntur. *Idem.* §. 1. Secundum *b* tropologiam Pſeudoprophetas eos debemus accipere, qui aliter Scripturarum verba accipiunt, quam Spiritus Sanctus ſonat; & Divinos eos, qui conjectura mentis ſuæ incerta futurorum quaſi vere pronuntiant, abſque divinorum auctoritate verborum. *Idem.* §. 2. Quicunque *c* Scripturas non ita intelligit, ut ſe veritas habet, uvam acerbam comedit.

C. V. *Reprehenduntur Epiſcopi, qui filios ſuos ſecularibus erudiunt literis.*

Idem *lib. 3. ad cap. 6. epiſt. ad Epheſ.*

LEgant *d* Epiſcopi, atque Presbyteri, qui filios ſuos ſecularibus literis erudiunt, & faciunt illos Comœdias legere, & Mimorum turpia ſcripta cantare, de Eccleſiaſticis forſitan ſumptibus eruditos. Et quod in corbonam pro peccato virgo, vel vidua, vel totam ſubſtantiam ſuam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in Calendarium ſtrenam, & Saturnalitiam ſportulam, & Minervale munus Grammaticus, & Orator, aut in ſumptus domeſticos, templi ſtipes, aut in ſordida ſcorta convertit. Heli *e* Sacerdos ipſe ſanctus fuit: ſed quia filios ſuos non erudivit in omni diſciplina & correctione, ſupinus cecidit, & mortuus eſt.

C. VI. PALEA.

[*Item* ex reſponſione Hadriani 1 Papæ *ad Carolum, cap. 49*]

OMnem *f* vim venenorum *g* ſuorum in Dialectica diſputatione conſtituunt hæretici, quæ, Philoſophorum ſententia, definitur non adſtruendi vim habere, ſed ſtudium deſtruendi. Sed non in Dialectica complacuit Deo ſalvum facere populum ſuum. Regnum enim Dei in ſimplicitate fidei eſt, non in contentione ſermonis.

Corr. Rom. ¶ 1 Hadriani] *Hoc caput antea tribuebatur Urbano. Sed eſt in ſcripto Hadriani de imaginibus ad Carolum Magnum, c. 49. & inde emendatum eſt. Eadem vero habentur apud B. Ambroſium lib. 1. de fide ad Gratianum Imper. cap. 3.*

C. VII. *B. Hieronymus ab Angelo verberatur, quia Ciceronis libros legebat.*

Item Rabanus *de preſſuris Eccleſiaſticis.*

LEgimus *h* de B. Hieronymo, quod cum libros legeret Ciceronis, ab Angelo eſt correptus, eo quod vir Chriſtianus Paganorum figmentis intenderet.

Gratian. *Hinc etiam ſicut ille prodigus in Evangelio i reprehenditur, qui de ſiliquis, quas porci manducabant, ventrem ſuum replere cupiebat.* §. 1. *Hinc etiam Origenes* 1 *cyniphes & ranas, quibus Ægyptii ſunt percuſſi, vanam Dialecticorum garrulitatem, & ſophiſtica argumenta intelligit. Ex quibus omnibus colligitur, quod non eſt ab Eccleſiaſticis ſecularium literarum quærenda peritia.* §. 2. *Sed contra legitur, quod Moyſes* K *&* Daniel l *omni ſcientia Ægyptiorum & Chaldæorum eruditi fuerunt. Legitur* m *etiam, quod præcepit Dominus filiis Iſrael, ut expoliarent Ægyptios auro*

a *al. tendicula.* b *Hier. l. 5. ad c. 29. Jer.* c *Hier. l. 6. comment. ad c. 31. Jer.* d *Ivo p. 4. c. 166.* e *1 Reg. 2.* f *Ivo p. 4. c. 229.* g *al. inventorum.* h *Ex Hieron. ad Euſtochium de cuſtod. virg. Ivo p. 4. c. 164. Pannorm. l. 2. c. 132.* i *Luc. 15.* K *Act. 7.* l *Dan. 1.* m *Exod. 3. & 12.*

Digitized by Google

auro, & argento, mealiter inſtruens, ut ſive aurum ſapientiæ, ſive argentum eloquentiæ apud Poetas inveniremus, in uſum ſalutiferæ eruditionis vertamus. §. 3. *In Levitica a etiam primitias a mellis, id eſt dulcedinem humanæ eloquentiæ, Domino jubemur offerre.* §. 4. *Magi b quoque tria munera obtulerunt Domino, in quibus nonnulli tres partes Philoſophiæ volunt intelligi.* §. 5. *Denique (ut in expoſitione Pſalterii 3 Caſſiodorus teſtatur) omnis ſplendor Rhetoricæ eloquentiæ, omnis modus Poeticæ locutionis, qualibet varietas decoræ pronuntiationis a divinis Scripturis ſumpſit exordium.* §. 6. *Hinc & Ambroſius 4 ait ſuper epiſtol. Coloſſenſium:* Omnis ratio ſcientiæ ſupernæ, vel terrenæ creaturæ in eo eſt, qui eſt caput earum, & auctor: ut qui hunc novit, nihil ultra quærat, quia hic eſt perfecta virtus, & ſapientia; quicquid alibi quæritur, hic perfecte invenitur. In Daniele, & Salomone oſtendit infidelibus ſe totius auctorem ſapientiæ. Quod infideles non putant, quia non legunt in Evangeliis, & Prophetis Aſtrologiam, Geometriam, & alia hujuſmodi: quæ ideo deſpecta ſunt a noſtris, quia nihil valent ad ſalutem, ſed mittunt in errorem, & dum his ſtudent, curam animæ non habent. Qui vero Chriſtum novit, theſaurum ſapientiæ, & ſcientiæ invenit: quia id novit, quod utile eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Origenes] *In Homil. 4. ad cap. 7 Exodi, ranas quidem comparat Poetis; cyniphes autem Dialecticis.*

¶ 2 Primitias) *Levitici c. 2. prohibetur fermentum, ac mel adderi in ſacrificio Domini; primitiæ tamen eorum jubentur offerri, ſed non ſuper altare imponi. Ubi in gloſſa ordinaria* mel *exponitur* Gentilis eloquentia, *ab Iſychio autem* Paganorum doctrina, *cujus primitiæ ad imitationem B. Apoſtoli Pauli poſſent Deo offerri.*

¶ 3 Caſſiodorus] *In prologo Pſalterii c. 15. & ſequenti, multis verbis Caſſiodorus divinæ Scripturæ eloquentiam explicat, & commendat. Sed quæ affert in principio explanationis Pſal. 6. valde videntur his, quæ nunc referuntur, convenire.*

¶ 4 Ambroſius] *Ex B. Ambroſii principio expoſitionis c. 2. epiſt. ad Coloſſ. hæc ſummatim collecta ſunt, referunturq; in gloſſa ordinaria, & ab Anſelmo ad idem caput ſecundum, cujus Anſelmi verbis Gratiani verba magnopere ſunt ſimilia.*

C. VIII. *Non prohibeantur Clerici ſeculares literas legere.*

Hinc etiam Beda *lib. 2. Regum c. 9. in Samuelis allegoricis expoſitionibus.*

TUrbat e acumen legentium, & deficere cogit, qui eos a legendis ſecularibus literis omnimodo æſtimat prohibendos: in quibus d ſi qua inventa ſunt utilia, quaſi ſua ſumere licet. Alioquin nec Moyſes, & Daniel ſapientia, vel literis Ægyptiorum paterentur erudiri, quorum tamen ſuperſtitiones ſimul & delicias horrebant. Nec ipſe Magiſter gentium aliquot verſus Poetarum ſuis vel ſcriptis indidiſſet, vel dictis.

2 ps. Gratian. *Cur ergo levi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? Sed ſeculares literas quidam legunt ad voluptatem, Poetarum figmentis, & verborum ornatu delectati: quidam vero ad eruditionem eas addiſcunt, ut errores Gentilium legendo deteſtentur, & utilia, quæ in eis invenerint, ad uſum ſacræ eruditionis devote convertant. Tales laudabiliter ſeculares literas addiſcunt. Unde B. Gregorius e quendam Epiſcopum non reprehendit, quia eas didicerat, ſed quia contra Epiſcopale officium pro lectione Evangelica Grammaticam populo exponebat.*

C. IX. *Seculares literæ legendæ ſunt, ne ignorentur.*

Hinc etiam Ambroſius *ſcribit ſuper Lucam, in explanatione Proœmii.*

LEgimus a aliqua, ne negligantur 1: legimus, ne ignoremus: legimus, non ut teneamus, ſed ut repudiemus.

Corr. Rom. ¶ 1 Negligantur) *Sic etiam in Pannormia, ſed in originali, & in uno Gratiani manuſcr.* ne legantur. *Ibi enim agitur de Pſeudoevangeliis. Sed non eſt mutatum ob Gloſſam.*

C. X. *Grammatica legenda eſt, ut per eam ſacræ Scripturæ intelligantur.*

Item Hieronymus *ad cap. 1. epiſtolæ ad Titum.*

SI b quis artem Grammaticam noverit, vel Dialecticam, ut rationem recte loquendi habeat, & inter falſa vera judicet, non improbamus 1. §. 1. Geometria quoque, & Arithmetica, & Muſica habent in ſua ſcientia veritatem: ſed non eſt ſcientia illa, ſcientia pietatis. Scientia pietatis eſt, noſſe Legem, intelligere Prophetas, Evangelio credere, Apoſtolos non ignorare. §. 2. Grammaticorum 2 autem c doctrina etiam poteſt proficere ad vitam, dum fuerit in meliores uſus aſſumpta.

Corr. Rom. ¶ 1 Non improbamus] *Abſunt iſtæ duæ voces ab originali. Exponens enim B. Hieronymus verba illa ex principio epiſtolæ ad Titum.* Et cognitionem veritatis, quæ eſt juxta pietatem, *ita ſcripſit:* Eſt plane veritas, quæ non habet pietatem: & ſi quis Grammaticam, &c.

¶ 2 Grammaticorum] *Hæc non ſunt B. Hieronymi, ſed Iſidori lib. 3. de ſummo bono, c. 13. ex quo citat Ivo.*

C. XI. *Exemplo Danielis probatur, non eſſe peccatum, ſecularibus literis erudiri.*

Item Hieronymus *in cap. 1. Danielis.*

QUi d de menſa Regis, & de vino potus ejus nolunt e comedere, ne polluantur; utique ſi ipſam ſapientiam, atque doctrinam Babyloniorum ſcirent eſſe peccatum, nunquam acquieſcerent diſcere, quod non licebat. Diſcunt autem, non ut ſequantur, ſed ut judicent, atque convincant: quomodo ſi quiſpiam adverſus Mathematicos velit ſcribere imperitus mathematis, riſui pateat: & adverſus Philoſophos diſputans, ſi ignoret dogmata Philoſophorum. Diſcunt ergo ea mente doctrinam Chaldæorum, qua & Moyſes f omnem ſapientiam Ægyptiorum didicerat. *Idem g.* §. 1. Si quando cogimur literarum ſecularium recordari, & aliqua ex his diſcere, quæ olim omiſimus, non noſtræ eſt voluntatis, ſed, ut ita dicam, graviſſimæ neceſſitatis; ut probemus ea, quæ a ſanctis Prophetis ante ſecula multa prædicta ſunt, tam Græcorum, quam Latinorum, & aliarum gentium literis contineri.

C. XII. *Magiſtros & Doctores Epiſcopi congruis locis conſtituant.*

Item ex Synodo Eugenii 1 Papæ II.

DE h quibuſdam locis ad nos refertur, neque magiſtros, neque curam inveniri pro ſtudio literarum. Idcirco ab univerſis Epiſcopis, ſubjectis plebibus, & aliis locis, in quibus neceſſitas occurrerit, omnino cura, & diligentia adhibeatur, ut Magiſtri, & Doctores conſtituantur, qui ſtudia literarum, liberaliumque artium dogmata aſſidue doceant; quia in his maxime divina manifeſtantur, atque declarantur mandata.

Corr. Rom. ¶ 1 Eugenii] *Apud Anſelmum citatur ex Synodo habita Romæ in conſiſt. Lateran. a Beato.* * * * *In Polycarpo eodem modo, & additur nomen Eugenii: ex quo etiam citat Ivo. Inventum vero eſt in Synodo Eugenii Papæ II. & in Synodo Leonis IV. quarum Synodorum, ut alibi dictum eſt, exemplaria ſunt in Vaticana Bibliotheca. In indice etiam Synodi a Gregorio VII. Romæ habitæ, talis cujuſdam capitis hæc ponitur ſumma,* ut omnes Epiſcopi artes literarum in ſuis Eccleſiis doceri faciant.

C. XIII.

a *Levit. 2.* b *Matt. 2. Rab. ad hunc locum Matt.* c *Ivo p. 4. c. 83. Pannor. 2. c. 133.* d *al. quibus ubilibet inventa utilia.* e *l. 9. reg. epiſt. 48. infr. 86. diſt. c. cum multa.*

a *Pann. l. 2. c. 134.* b *Pann. l. 2. c. 135.* c *Ivo p. 4. c. 167. Pann. l. 2. c. 136.* d *Polyc. l. 4. t. 7.* e *non vult] orig. & Polyc. & ſic deinceps.* f *Act. 7.* g *Hieronym. in prolog. in Dan.* h *Ivo part. 4. c. 214. Anſel. l. 7. c. 2. Polyc. l. 4. tit. 22.*

C. XIII. *Auctoritatibus Gentilium eorum vanitas retunditur atque convincitur.*

Item Auguſtinus *contra Fauſtum Manichæum, lib. 13. cap. 15.* a

SI quid veri de Deo Sibylla, vel Orpheus, aliive Gentium Vates, aut Philoſophi prædixiſſe perhibentur, valet quidem aliquid ad Paganorum vanitatem revincendam, non tamen ad iſtorum auctoritatem amplectendam. Quantum *b* enim diſtat de Chriſti adventu inter prædicationem Angelorum, & confeſſionem dæmoniorum; tantum inter auctoritatem Prophetarum, & curioſitatem ſacrilegorum.

C. XIV. *Ad intelligentiam ſacrarum Scripturarum ſecularium peritia neceſſaria oſtenditur.*

Item Clemens Papa I. *epiſt. 5. ad ſuos diſcipulos.*

3 RElatum eſt nobis, quod quidam in veſtris partibus commorantes, adverſantur ſacris *c* doctrinis: & prout eis videtur, non ſecundum traditionem patrum, ſed juxta ſenſum ſuum, docere videntur. Multas enim quidam, ut audivimus, veſtrarum partium ingenioſi *d* homines, ex iis, quæ legunt, veriſimilitudines capiunt: Et ideo diligenter obſervandum eſt, ut lex Dei, cum legitur, non ſecundum propriam ingenii intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in Scripturis divinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi unuſquiſque ſponte præſumpſit: ſed fieri non oportet. Non enim ſenſum *e*, quem extrinſecus adulteretis, alienum, & extraneum debetis quærere; aut quoquo modo ipſum Scripturarum auctoritate confirmare; ſed ex ipſis Scripturis ſenſum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere Scripturarum, qui eam a Majoribus ſecundum veritatem ſibi traditam ſervavit, ut ipſe poſſit ea, quæ recte ſuſcepit, competenter aſſerere. Cum enim ex divinis Scripturis integram quis, & firmam regulam veritatis ſuſceperit, abſurdum non erit, ſi aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus ſtudiis, quæ forte in pueritia attigit, ad aſſertionem veri dogmatis conferat; ita tamen, ut ubi vera didicerit, falſa & ſimulata declinet.

C. XV. *Quare prohibeatur Chriſtianis Poetica figmenta legere.*

Item Iſidorus *in lib. 3. ſententiarum de ſummo bono, cap. 13.*

4 IDeo *f* prohibetur Chriſtianis figmenta legere Poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiva libidinum. Non enim ſolum thura offerendo dæmonibus immolatur, ſed etiam eorum dicta libentius capiendo.

5 pars. Gratian. *Ut itaque ex præmiſſis apparet; imperitia g Sacerdotibus ſemper eſſe debet adverſa: quia cum per ignorantiam cæcati h aliis ducatum præſtare cœperint, ambo in foveam cadunt; unde dicitur in Pſalm. i:* Obſcurentur oculi eorum, ne videant; & dorſum eorum ſemper incurva. *Cum enim obſcurantur illi, qui præeunt, ad ferenda onera peccatorum facile ſequentes inclinantur. Elaborandum eſt itaque Sacerdotibus, ut ignorantiam a ſe quaſi quandam veſtem abjiciant. Licet enim ſervus k neſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, dicatur vapulare paucis, non tamen hoc de omnibus generaliter intelligitur. Ait enim Apoſtolus l:* Qui ignorat, ignorabitur. *Quod de eo intelligendum eſt*, qui *m* noluit intelligere, ut bene ageret.

C. XVI. *Unde* Auguſtinus *ait in libro Quæſt. Veteris, ac Novi Teſtamenti, quæſt. 67.*

a *Sed ibi ſuſius.* b *ibid. infra* c *al. ſonis.* d *ſecundum ingenium hominum.* e *al. ſenſum extrinſecus alienum.* f *Ivap. 4. c. 167. Pannorm. l. 2. c. 137.* g *ex Greg. in l. 1. paſtor. cap. 1.* h *Matth. 15.* i *Pſalm. 68.* K *Luc. 12.* l *1. Corint. 14.* m *Pſal. 35.*

NOn omnis ignorans immunis eſt a pœna. Ille enim ignorans poteſt excuſari a pœna, qui, a quo diſceret, non invenit. Iſtis autem hoc ignoſci petit, qui, habentes a quo diſcerent, operam non dederunt. Hujuſmodi non licet ignorare: accipient ergo veniam, ſi converſantur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus conjunctum eſt ſuperiori. Eſt autem reſponſio ad quæſtionem, quam præmiſit B. Auguſtinus his verbis:* Quid eſt, quod in cruce poſitus Salvator *a* ait? *Pater ignoſce illis, non enim ſciunt, quid faciunt.* Si enim neſciunt, quid eſt, quod ignoſcitur, maxime cum dicat *b* Rex Abimelech ad Deum: *Numquid gentem ignorantem perdes?* Non omnis ignorans immunis eſt, &c. *In extrema autem addita ſunt nonnulla ex ipſo B. Auguſtino, quo ſententia ſit integrior.*

DISTINCTIO XXXVIII.

1 C*Um itaque voluntaria ignorantia omnibus noxia ſit, Sacerdotibus eſt periculoſa.*

C. I. *Sacerdotibus maxime ignorantia vitanda eſt.*

Unde in Concilio Tolet. IV. *cap. 24. legitur.*

IGnorantia *c* mater cunctorum errorum, maxime in Sacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſanctas Scripturas frequenter admonet Paulus Apoſtolus, dicens ad Timotheum *d*: *Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ; & e ſemper permane in his.* Sciant igitur Sacerdotes Scripturas ſanctas, & Canones *f*, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat: atque ædificent cunctos, tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina.

C. II. *Officialem libellum ab Epiſcopo accipiant Presbyteri, cum ordinantur.*

Item ex eodem Toletan. IV. *c. 25.*

QUando *g* Presbyteri in Parochiis ordinantur, libellum officialem a ſuo Sacerdote accipiant, ut ad Eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedant; ne per ignorantiam etiam in ipſis divinis ſacramentis Chriſtum offendant. Cum vero ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem Epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium celebrent, vel baptizent.

C. III. *Inſcitia Sacerdotum nec excuſatione digna eſt, nec venia.*

Item Leo *Epiſcopus ad Clerum, & plebem Conſtantinopolitanæ urbis, epiſt. 22.*

SI *h* in Laicis vix tolerabilis videtur inſcitia; quanto magis in iis, qui præſunt, nec excuſatione digna eſt, nec venia?

C. IV. *Canones non licet Sacerdotibus ignorare.*

Item Cœleſtinus *univerſis Epiſcopis per Apuliam & Calabriam conſtitutis, epiſt. 3.*

NUlli *i* Sacerdotum liceat canones *K* ignorare, nec quicquam facere, quod Patrum poſſit regulis obviare. Quæ enim a nobis res digne *l* ſervabitur, ſi Decretalium norma conſtitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permiſſa, frangatur?

C. V. *Quæ ſint Sacerdotibus neceſſaria ad diſcendum.*

Quæ

a *Luc. 23.* b *Gen. 20.* c *Burch. l. 1. c. 100. Ivo part. 5. c. 202. Anſ. l. 7. c. 144.* d *1. Timoth. 4.* e *Ibidem inferius.* f *Concil. Arel. 4. c. 1.* g *Burch. lib. 2. cap. 57. Anſ. l. 7. c. 113. Ivo p. 3. c. 129. Pann. l. 3. c. 23.* h *Anſ. l. 7. c. 119. Polyc. l. 4. t. 4.* i *Burch. l. 2. c. 160. Ivo part. 6. c. 231. Anſ. l. 7. c. 108. Polyc. l. 4. tit. 4.* K *al. ſuos canones.* l *al. digna.*

Item ex dictis Auguſtini.

QUæ *a* ipſis Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, id eſt, liber Sacramentorum, Lectionarius, Antiphonarius, Baptiſterium, Computus, Canon pœnitentialis, Pſalterium, Homiliæ per circulum anni in Dominicis diebus, & ſingulis feſtivitatibus aptæ. Ex quibus omnibus ſi unum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo conſtabit: quia valde periculoſæ ſunt Evangelicæ minæ, quibus dicitur *b*: *Si Cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.*

Corr. Rom. ¶ *Cæteri etiam Collectores Auguſtinum citant. Fere autem omnia hæc habentur in pœnitentiali Bedæ, & in libro de officiis Eccleſiaſticis, & alibi.*

C. VI. *Quæ oportet ſcire eum, qui Epiſcopus eſt ordinandus.*

Item ex VI. Synodo, *cap.* 2.

OMnes *c* pſallentes repromittimus Deo: *In d juſtificationibus tuis meditabor, non obliviſcar ſermones tuos.* Quod omnes quidem Chriſtianos obſervare ſaluberrimum eſt; ſed præcipue hos, qui hierarchicam conſecuti ſunt dignitatem. Unde definimus omnem, qui ad Epiſcopatus provehendus eſt gradum, modis omnibus Pſalterium noſſe, ut ex hoc & omnis Clerus, qui ſub ipſo fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur autem diligenter a Metropolitano, ſi in promptu habeat legere ſcrutabiliter, & non tranſitorie tam ſacros canones, & ſanctum Evangelium, quam divini Apoſtoli librum, & omnem divinam Scripturam; atque ſecundum mandata Dei converſari, & docere populum ſibi commiſſum. Subſtantia enim ſummi Sacerdotii noſtri ſunt eloquia divinitus tradita; id eſt, vera divinarum Scripturarum diſciplina, quemadmodum magnus perhibet Dionyſius *e*. Quod ſi diſceptaverit, & ita libenter facere, & docere minime ſpoponderit, nullatenus conſecretur. Ait enim prophetice *f* Deus: *Tu ſcientiam repuliſti, & ego repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.*

C. VII. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. c. 3.

PLacuit, ut ordinandis Epiſcopis, vel Clericis prius ab ordinatoribus ſuis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne ſe aliquid contra ſtatuta Concilii feciſſe pœniteat *g*.

C. VIII. *Sacræ Scripturæ inhærentes non obſcurantur iniquitate mundana.*

Item Zepherinus Papa, *epiſt.* 1. *ad Epiſcopos Siciliæ.*

SIcut ſtellas cœli non extinguit nox, ſic mentes fidelium, firmamento inhærentes ſanctæ Scripturæ, non obſcurat mundana iniquitas.

C. IX. *Ignorantia Scripturarum eſt ignorantia Chriſti.*

Item Hieronymus *ad Euſtochium in proœmio Comment. in Eſaiam.*

SI juxta *h* Apoſtolum Paulum, Chriſtus Dei virtus eſt, Deique ſapientia; & qui neſcit Scripturas, neſcit Dei virtutem, ejuſque ſapientiam; ignoratio Scripturarum, ignoratio Chriſti eſt.

C. X. *A Domino ſciuntur, vel ignorantur, qui ea, quæ Dei ſunt, ſapiunt, vel ignorant.*

Item Gregorius *in paſtorali, part.* 3. *cap.* 1.

QUI ea, quæ Dei ſunt 1, ſapiunt, a Domino ſapiuntur, & qui ea, quæ Dei ſunt, neſciunt, a Deo neſciuntur, Paulo *i* atteſtante, qui ait: *Si quis ignorat, ignorabitur.*

a *Burch. l.* 2. *& lib.* 19. *cap.* 8. *Anſelm. lib.* 7. *cap.* 109. *Polyc. l.* 4. *tit.* 31. *Ivo p.* 6. *c.* 22. *Pann. l.* 3. *c.* 24. b *Matth.* 15. c *Mutatus eſt periodi ductus. Ivo p.* 5. *c.* 372. d *Pſal.* 118. e *Cap.* 1. *Eccleſ. Hierarch.* f *Oſeæ* 4. g *al. pœniteant.*] *al. aſſerant.* h 1. *Cor.* 1. i 1. *Cor.* 14.

Idem *a*. Quicunque ſtultus eſt in culpa, erit ſapiens in pœna.

Corr. Rom. ¶ 1 Dei ſunt,) *In loco indicato legitur*: Qui ea, quæ ſunt Domini, neſciunt, a Domino neſciuntur, Paulo atteſtante.

C. XI. *Non qui aliquid neſcit, ſed qui putat ſe ſcire, quod neſcit, errare probatur.*

Item Auguſtinus *in Enchiridio ad Laurentium, cap.* 17.

a QUamvis *b* errare *c*, quanta poſſumus cura, cavendum ſit, non ſolum in majoribus, verum etiam in minoribus rebus, nec niſi rerum ignorantia poſſit errari; non tamen eſt conſequens, ut continuo erret, quiſquis aliquid neſcit, ſed quiſquis ſe exiſtimat ſcire, quod neſcit. Pro vero quippe approbat falſum, quod eſt erroris proprium. Veruntamen in qua re quiſque erret, intereſt plurimum. Nam in una eademque re, & neſcienti ſciens, & erranti non errans recta ratione præponitur. In diverſis autem rebus, id eſt, cum iſte ſcit alia, ille alia; & iſte utiliora, ille minus utilia, vel etiam noxia: quis non in eis, quæ ille ſcit, ei præferat neſcientem? Sunt enim quædam, quæ neſcire, quam ſcire ſit melius.

3 ps Gratian. *Sed licet per ignorantiam Grammaticæ artis aliquid vitioſum proferant Epiſcopi, vel Presbyteri, non tamen ideo a Scholaſticis ſunt deſpiciendi: quis morum vitia magis, quam verborum ſunt præcavenda.*

C. XII. *Non contemnunt Scholaſtici Eccleſiaſticam ſimplicitatem.*

Unde Auguſt. *in lib. de Catechizandis rudibus, c.* 9.

SEdulo *d* monendi ſunt Scholaſtici 1, ut humilitate induti Chriſtiana, diſcant non contemnere, quos cognoverint morum vitia, quam verborum amplius devitare, & cordi caſto linguam exercitatam nec conferre audeant, quam etiam præferre conſueverant. *& infra.* His etiam maxime utile eſt noſſe, ita eſſe præponendas verbis ſententias, ut præponitur animus corpori. Ex quo fit, ut ita malle debeant veriores, quam diſertiores audire ſermones; ſicut malle debent prudentiores, quam formoſiores habere amicos. Noverint etiam, non eſſe vocem ad aures Dei, niſi animi affectum. Ita enim non irridebunt, ſi aliquos Antiſtites, & Miniſtros Eccleſiæ forte animadverterint, vel cum barbariſmis, & ſolœciſmis Deum invocare, vel eadem verba, quæ pronunciant, non intelligere, perturbateque diſtinguere: non quia iſta minime corrigenda ſunt, ut populus ad id, quod plane intelligit, dicat Amen; ſed quia *e* pie toleranda ſunt ab eis, qui didicerunt; ut ſono in foro, ſic voto in Eccleſia benedici. Itaque forenſis illa, nonnunquam forte bona dictio, nunquam tamen benedictio dici poteſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Scholaſtici,) *Vox iſta abeſt ab originali. Sed in eo hæc præcedunt*: Sunt item quidam de Scholis uſitatiſſimis Grammaticorum, Oratorumque venientes, quos neque inter idiotas numerare audeas, neque inter illos doctiſſimos, quorum mens magnarum rerum eſt exercitata quæſtionibus. His ergo, qui loquendi arte cæteris hominibus excellere videntur, cum veniunt, ut Chriſtiani fiant, hoc amplius, quam illis illiteratis, impertire debemus, quod ſedulo admonendi ſunt, ut humilitate, &c.

C. XIII. *De eodem.*

Item Gregorius *ad Leandrum Epiſcopum Hiſpalenſem, in præfat. Moral. ad fin.*

INdignum vehementer exiſtimo, ut verba cœleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati.

Corr. Rom. ¶ *Hoc & duo ſequentia capita abſunt a multis antiquis exemplaribus, neque gloſſam habent.*

C. XIV.

a *Lib. Moralium* 11. *cap.* 23. *mutato verborum ordine.* b *Sent. l.* 3. *diſtinct.* 38. *c. illud.* c *al. error, q. p. e. cavendus.*] *orig.* d *Ivo part* 6. *c.* 383. e *tamen*] *orig.*

Digitized by Google

C. XIV. PALEA.
Item Auguſtinus *de vera Religione cap.* 49. *& cap.* 50.

LOcutio divinarum Scripturarum ſecundum cujuſque linguæ proprietatem accipienda eſt. Habet enim omnis lingua ſua quædam propria genera locutionum, quæ cum in aliam linguam transferuntur, videntur abſurda.

C. XV. PALEA.
Item Hieronymus *ad Pammachium epiſtola* 52. *cujus initium eſt:* Chriſtiani interdum pudoris eſt.

ECcleſiaſtica interpretatio, etiamſi habet eloquii venuſtatem, diſſimulare eam debet, & fugere *a*, ut non otioſis Philoſophorum ſcholis, paucisque diſcipulis, ſed univerſo loquatur hominum generi.

C. XVI. *Propter opprobrium ſenectutis a parvulis, & a minimis non erubeſcat diſcere Epiſcopus.*
Item Clemens Papa *epiſt.* 3.

NUllus Epiſcopus *b* propter opprobrium ſenectutis, vel nobilitatem generis a parvulis, vel minimis *c* eruditis, ſi quid forte eſt utilitatis, aut ſalutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter vivit, & diſcere, atque agere bona recuſat, magis Diaboli, quam Chriſti membrum eſſe oſtenditur: & potius infidelis, quam fidelis eſſe monſtratur.

DISTINCTIO XXXIX.

ECce plenarie monſtratum eſt, quod Sacerdotes oportet literarum tam ſacrarum, quam ſecularium eſſe peritos. Nunc quæritur, an ſecularium negotiorum oporteat eos habere peritiam? Hanc Prælatis eſſe neceſſariam multis rationibus probatur. Debent namque Prælati ſubditis non ſolum ſpiritualia, ſed etiam carnalia ſubſidia miniſtrare, exempla Chriſti, qui turbas ſequentes non ſolum verbo docebat, ſed etiam virtute ſanabat, & corporalibus alimentis reficiebat. Ut autem Prælati hæc omnia plene poſſint perficere, ſecularium negotiorum oportet eos habere ſolertiam, ut eorum cautela & Eccleſiæ ſerventur indemnes, & cuique neceſſaria pro ſuo modo miniſtrentur. Unde quidam in Epiſcopum electus, a Beato Gregorio pro ſua ſimplicitate repellitur, ne ejus occaſione res Eccleſiæ dilapidarentur.

C. I. *Secularium negotiorum imperiti non ſunt in Epiſcopos ordinandi.*
Sic enim ſcribit Gregorius *Clero, & nobilibus Neap. lib.* 8. *epiſt.* 40.

PEtrus *d* Diaconus, quem a vobis electum aſſeritis, omnino [ut dicitur] ſimplex eſt: & noſtis, quia talis hoc tempore in regiminis debet arce conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, verum etiam de extrinſeca ſubjectorum utilitate, & cautela ſciat eſſe ſollicitus.

DISTINCTIO XL.

1 ps *OPortet e quoque Epiſcopum eſſe* ornatum, & hoſpitalem. *Ornamenta Epiſcopalia virtutes debent intelligi, quæ a Domino eis repromittuntur, cum dicitur:* Sacerdotes *f* ejus induam ſalutari. *Unde in Veteri g Teſtamento variis veſtibus ex præcepto Domini Sacerdotes ornati leguntur: quia multimodis virtutibus debet ſplendere vita Pontificis, ut gradui conferat decorem, quem ab eo non accepit. Non enim loca, ſed vita, & mores ſanctum faciunt Sacerdotem. Unde ex ſuſcepto officio non licentiam peccandi, ſed neceſſitatem bene vivendi ſe noverint aſſecutos.*

a *al. non fugere,* b *abeſt ab originali.* c *al. minus.* d *Anſelm. lib.* 6. *cap.* 13. *Polyc. l.* 2. *tit.* 1. e 1. *Tim.* 3. f *Pſalm.* 131. g *Exod.* 28.

C. I. *Officium Sacerdotii non confert, ſed adimit peccandi licentiam.*
Unde Symmachus Papa *ait.*

NOn *a* nos Beatum Petrum (ſicut dicitis) a Domino cum ſedis privilegiis, vel ſucceſſores ejus, peccandi judicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentiæ miſit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par converſationis ſplendor illuminat. Quis enim ſanctum dubitet eſſe, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo ſi deſunt bona acquiſita per meritum, ſufficiunt, quæ a loci deceſſore præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut qui eriguntur, illuſtrat.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, eſt in libro, quem pro Symmacho Ennodius Diaconus ſcripſit, jureque Symmachi nomine citatur, quod eum librum Symmachus, & univerſa quinta Synodus pro cauſa Symmachi habita, ſic approbarunt, ut parem ei cum Synodis, & Apoſtolicis decretis auctoritatem tribuerint.*

C. II. *Filii ſanctorum ſunt, qui exercent opera eorum.*
Item Hieronymus *ad Heliodorum epiſt.* 1.

NOn *b* eſt facile ſtare loco Pauli, & tenere gradum Petri, jam cum Chriſto regnantium: quia hinc 1 dicitur, non Sanctorum filii ſunt, qui tenent loca Sanctorum, ſed qui exercent opera eorum.

Corr. Rom. ¶ 1 Quia hinc) *Hæc uſque ad finem non ſunt inventa apud B. Hieronymum, ex quo tamen, aut ex ejus dictis, citant etiam cæteri collectores.*

C. III. *Morum nobilitas, non loci, vel generis Sacerdotes notificet.*
Item Gregorius.

NOs, *c* qui præſumus, non ex locorum, vel generis dignitate, ſed morum nobilitate innoteſcere debemus, nec urbium claritate, ſed fidei puritate.

C. IV. *Non loca, vel ordines, ſed merita nos Deo jungunt.*
Item Gregorius *ad Anaſtaſium Presbyterum lib.* 6. *epiſt.* 29. *vel c.* 197.

NOn *d* loca, vel ordines Creatori noſtro nos proximos faciunt: ſed ei nos merita bona jungunt, aut mala disjungunt.

C. V. *Magnitudo peccati, vel dignitatis quemque fortiter dejicit.*
Item Joannes Chryſoſtomus, *id eſt, auctor operis imperfecti in Matthæum homilia* 40. *ad c.* 21.

a ps HOmo Chriſtianus fortiter cadit in peccato propter duas cauſas: aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis.

C. VI. *Damnatur Apoſtolicus, qui ſuæ, & fraternæ ſalutis eſt negligens.*
Item ex dictis *s* Bonifacii *1* martyris.

3 ps SI *f* Papa ſuæ, & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur, inutilis, & remiſſus in operibus ſuis, & inſuper a bono taciturnus, quod magis officit ſibi, & omnibus, nihilominus innumerabiles populos catervatim ſecum ducit primo mancipio gehennæ, cum ipſo plagis multis in æternum vapulaturus *g*. Hujus culpas iſtic redarguere præſumit mortalium nullus: quia cunctos ipſe judicaturus a nemine eſt judicandus, niſi deprehendatur a fide devius: pro cujus perpetuo ſtatu univerſitas fidelium tanto inſtantius orat, quanto ſuam ſalutem poſt Deum ex illius incolumitate animadvertit propenſius pendere.

a *Polyc. l.* 3. *tit.* 7. b *Infra* 2. *q.* 7. *c. non omnes. Polyc. lib.* 3. *tit.* 8. *Burch. lib.* 1. *c.* 207. *Ivo p.* 5. *c.* 321. c *Burch. l.* 1. *c.* 208. *Ivo p.* 5. *cap.* 322. *Polyc. l.* 3. *tit.* 7. d *Polyc. ibid.* e *al. geſtis.* f *Ivo p.* 5. *c.* 23. g *al. vapulaturos.*

Digitized by Google

Corr. Rom. ¶ i Dictis Bonifacii) *Naucleꝛus Gen. 26. teſtatur hoc fuiſſe dictum Bonifacii Martyris. Verum Deuſdedit Presbyter Cardinalis tit. Apoſtolorum in Eudoxia tempore Victoris Papæ III. libros quatuor de rebus Eccleſiaſticis compoſuit, qui in Bibliotheca Vaticana ſervantur. Et in lib. 1. c. 231. ex geſtis (ſic habens etiam multi Gratiani codices, & Ivo) Bonifacii Martyris, & Archiepiſcopi Moguntini, ſedis Apoſtolicæ Legati, hæc ſanctiſſimi illius viri de Romano Pontifice, ac ſede Apoſtolica verba refert, in quibus eſt hoc caput: & quidem ex antecedentibus, & ſequentibus valde illuſtratur.* Sancta Romana Eccleſia privilegio ſpecialis auctoritatis divinitus, & humanitus caput omnium Eccleſiarum poſt Chriſtum Jeſum effecta, ſecundum Antiſtitis, vel Rectoris ſui qualitatem, & valetudinem afficit totius Chriſtianitatis membra, ut illius incolumitati ſua reſpondeant incolumitate, & congaudeant: & nihilominus ejus languoribus ſuo languore conſentiant: & ſicut ejus gloria juxta Apoſtolum *a* conglorificantur, ſic ejus dejectione dejiciuntur, ut illud Propheticum in eo præcipue compleri deprehendatur. *Omne b caput languidum, & omne cor mærens: a planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas.* Et revera tanta reverentia apicem præfatæ Apoſtolicæ ſedis omnes ſuſpiciunt, ut nonnullam ſanctorum canonum diſciplinam, & antiquam Chriſtianæ religionis inſtitutionem magis ab ore prædeceſſoris ejus, quam a ſacris paginis, & paternis traditionibus expetant: illius velle, illius nolle tantum explorant, ut ad ejus arbitrium ſuam converſationem & ipſi remittant, aut intendant. Quod ſi, ut ſummopere ſibi, & omnibus expedit, zelo domus Dei ſine intermiſſione tabeſcens, fidelis diſpenſator, & prudens exiſtens, Deo, & hominibus opere, & ſermone irreprehenſibilem ſeſe conſervare ſtuduerit, ut vere fatear, univerſum pene mundum ſecum attonitum, & ſollicitum poſt Deum currere facit, ex utroque ſexu populos diverſæ profeſſionis, conditionis, & ætatis catervatim Domino ſuo ſuper omnia bona ipſius conſtituendus ducit. Si vero ſuæ, & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur, inutilis, & remiſſus in operibus ſuis, & inſuper a bono taciturnus, quod magis officit ſibi, & omnibus) nihilominus innumerabiles populos catervatim ſecum ducit, primo mancipio gehennæ cum ipſo plagis multis in æternum vapulaturus: cujus culpas iſtic redarguere præſumit mortalium nullus, quia cunctos ipſe judicaturus a nemine eſt judicandus, niſi forte deprehendatur a fide devius: pro cujus perpetuo ſtatu univerſitas fidelium tanto inſtantius orat, quanto ſuam ſalutem poſt Deum ex illius incolumitate animadvertunt propenſius pendere. Salvo enim divinæ omnipotentiæ myſterio, ut dignum eſt, loco ab ipſa ſecundo, illud B. Job *c* non incongrue aptari ſanctæ Romanæ Eccleſiæ poteſt: *Si deſtruxerit, nemo eſt, qui ædificet: & ſi incluſerit hominem, nullus eſt, qui aperiat ei: ſi continuerit aquas, omnia ſiccabuntur: & ſi emiſerit eas, ſubvertent terram.* Nec immerito: cum ipſa ſpecialius in Petro cœli, terræque retentet habenas. Hæc cum omnium fidelium in Chriſto ſpiritalis ſit mater, nemo debet renuere illius feriri diſciplina, vel emendari cenſura, juxta illa proverbia *d* Salomonis: *Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo jugiter, qui enim abjicit diſciplinam, infelix eſt: & ſtultus homo deſpicit matrem ſuam:* & rurſus *e*: *eſt maledictus a Deo, qui exaſperat matrem: & maledictio matris eradicat fundamenta*; illis utique, quæ arrogant *f*, diviſa a ſede illius, cui dictum eſt: *Tu g es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*; & ſuper arenam concupiſcentiæ carnalis, ſeu humanæ præſumptionis probantur poſita: curſus rivi minime proſperatur, ſi a ſuo fonte dividatur.

a 1. Corinth. cap. 12. b Eſa. cap. 1. c Job cap. 12. d Proverbior. c. 6. & 28. e Eccleſiaſt. 3. f fortaſſe, arroganter. g Matth. 16.

C. VII. *Non ordines, ſed vitæ merita nos Deo commendant.*
Item Auguſtinus *ad Valerium epiſt. 148.*

4 ANte *a* omnia peto, ut cogitet religioſa prudentia
ps tua, nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tempore facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, ſi perfunctorie, atque adulatorie res agatur: ſed nihil apud Deum miſerius, & triſtius, & damnabilius. §. 1. Item *b* nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laborioſius, & periculoſius Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio: ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator jubet. Quis autem iſte ſit modus, nec a pueritia, nec ab adoleſcentia mea didici, & eo tempore, quo diſcere cœperam, vis mihi facta eſt merito peccatorum meorum, (nam quid aliud exiſtimem neſcio) ut ſecundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noveram.

C. VIII. *Corrumpitur, & ad terram Sacerdotium trahitur, niſi legaliter, & juſte ſervetur.*
Item Iſidorus.

SIcut viri, & mulieris digna conjunctio unum facit matrimonium; & ſicut duorum copulatio unum perficit corpus: ita Clericatus, & Sacerdotium unum faciunt Presbyterum, & electio, & conſecratio unum faciunt Epiſcopum: quæ omnia unum efficiunt corpus: quod citius corrumpitur, & ad terram trahitur, niſi legaliter ſervetur, niſi juſte vivendo laudetur.

C. IX. *Gratia, non locus ſalvat animam.*
Item Ambroſius *lib. de Paradiſo c. 4.*

5 ILlud *c* autem animadverte, quia extra Paradiſum vir
ps factus eſt, & mulier intra Paradiſum, ut advertas, quod non loci, non generis nobilitate, ſed virtute unuſquiſque gratiam ſibi comparat. Denique extra Paradiſum factus, hoc eſt, in inferiore loco, vir melior invenitur: & illa, quæ in meliore loco, hoc eſt, in Paradiſo facta eſt, inferior reperitur.

C. X. *De eodem.*
Item Gregorius *lib. 6. reg. epiſt. 5. ſeu c. 169.*

QUælibet *d* occulta loca ſine gratia Dei animam ſalvare non poſſunt: quod aliquando in ipſis quoque conſpicimus erratibus electorum. Nam Loth *e* in ipſa perverſa civitate fuit juſtus: in monte peccavit. Sed iſta cur dicimus, cum majora novimus? Quid enim Paradiſo jucundius? quid cœlo ſecurius? & tamen homo ex Paradiſo, & Angelus de cœlo peccando cecidit.

C. XI. *De eodem.*
Idem.

ADam *f* primus homo pro peccato de Paradiſo ejectus eſt: hoc eſt, quia Dei nobilitatem a ſe dejecit, nobilitate loci privatus eſt.

Cor. Rom. ¶ *Primo libro B. Gregorii in Ezechielem, homil. 9. leguntur hæc verba, quæ nonnihil ad hanc rem facere videntur.* Quia autem loca mentem non muniunt, ipſe humani generis primus teſtatur parens, qui & in Paradiſo cecidit.

C. XII. *Non eſt verus Sacerdos omnis, qui nominatur Sacerdos.*
Item Joannes Chryſoſtomus (*id eſt auctor operis imperfecti in Matth. hom. 43. ad c. 23.*)

6 MUlti Sacerdotes, & pauci Sacerdotes; multi no-
ps mine, pauci opere. Videte ergo, quomodo ſedetis ſuper cathedram; quia non cathedra facit Sacerdotem, ſed Sacerdos cathedram; non locus ſanctificat hominem, ſed

a *Anſel. lib. 6. cap. 196. Ivo part. 6. c. 389* b *Anſel. l. 6. cap. 186.* c *Quo loci illud adverte)* orig. d *al Quamlibet.* e *Gen. 19.* f *Burch. lib. 1. cap. 206. Ivo p. 5. c. 320.*

ſed homo locum: non omnis Sacerdos ſanctus, ſed omnia ſanctus Sacerdos. Qui *a* bene ſederit ſuper cathedram, honorem accipit ab illa; qui male ſederit, injuriam facit cathedræ; ideoque malus Sacerdos de Sacerdotio ſuo crimen acquirit, non dignitatem. In judicio enim ſedens, ſi quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium judex es; ſi autem bene docueris, & male vixeris, tui ſolius condemnator eris *b*. Nam bene vivendo, & bene docendo, populum inſtruis, quomodo debeat vivere: bene autem docendo, & male vivendo, Deum inſtruis, quomodo te debeat condemnare. *Idem c.* §. 1. Quicunque deſideraverit *d* primatum in terra, inveniet confuſionem in cœlo; nec 1 inter ſervos Chriſti computabitur, qui de primatu tractaverit; nec unuſquiſque eorum feſtinet, quomodo aliis major appareat, ſed quomodo omnibus inferior videatur: quoniam non qui major fuerit in honore, ille eſt juſtior, ſed qui fuerit juſtior, ille major. Converſatio ergo melior eſt deſideranda, non dignior gradus.

Corr. Rom. ¶ 1 Nec inter] *In loco indicato legitur*, ut inter ſervos Chriſti non ſit de primatu certamen, nec unuſquiſque, &c. *Sed abſtitit gloſſa, ne mutaretur.*

DISTINCTIO XLI.

1 pa *ECce, quibus oporteat Sacerdotem eſſe ornatum moribus. Sed præterea oportet illum eſſe ornatum in exterioribus, habitu videlicet, & inceſſu: habitu, ut nec fulgidis, nec ſordidis ſe veſtibus ornet. Ut enim ait Hieronymus* 1, *nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ deliciæ laudem pariunt: quod tam de veſtibus, quam de cibis intelligendum eſt.*

Corr. Rom. ¶ 1 Hieronymus,] *Ad Euſtochium de cuſtodia virg. ſic ſcribit*; nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ munditiæ conveniunt Chriſtiano. *Ad Nepotianum quoque in eandem fere ſententiam:* veſtes pullas æque devita, ut candidas, ornatus, ut ſordes pari modo fugiendæ ſunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.

C. I. *Pro moribus eorum, cum quibus vivimus, etiam uti debemus alimentis.*

Unde Auguſtinus *ait lib.* 3. *de doctrina Chriſtiana, cap.* 12.

QUiſquis e rebus prætereuntibus reſtrictius utitur, quam ſeſe habent mores eorum, cum quibus vivit, aut intemperans 1, aut ſuperſtitioſus eſt. Quiſquis vero ſic eis utitur, ut metas conſuetudinis bonorum, inter quos verſatur, excedat, aut aliquid ſignificat, aut flagitioſus eſt. In omnibus enim talibus non uſus rerum, ſed libido utentis in culpa eſt. *& infra.* §. 1. Quid igitur locis, & temporibus, perſoniſque conveniat, diligenter attendendum eſt, ne temere flagitia reprehendamus. Fieri enim poteſt, ut ſine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis pretioſiſſimo cibo ſapiens utatur, inſipiens autem fœdiſſima gulæ flamma in viliſſimum olus ardeſcat: & ſanius *f* quiſque maluerit, more Domini *g*, piſce veſci, quam lenticula, more Eſau, *h* nepotis Abraham, aut hordeo, more jumentorum. Non enim propterea continentiores nobis ſunt pleræque beſtiæ, quia vilioribus aluntur eſcis. Nam in omnibus hujuſcemodi rebus, non ex earum rerum natura, quibus utimur, ſed ex cauſa utendi, & modo appetendi, vel probandum eſt, vel improbandum, quod facimus.

Corr. Rom. ¶ 1 Intemperans,] *Apud ſanctum Auguſt. & Ivonem legitur*: temperans. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. II. *Non cibus, ſed appetitus in culpa eſt.*

Idem *ſuper epiſtolam Joannis.*

DEliciæ quælibet, ſi abſque deſiderio percipiantur, non officiunt: & viles cibi appetenter accepti, impediunt profectum abſtinentiæ. David *a* enim aquam male concupitam effudit; & Helias *b* carnes comedit.

Corr. Rom. ¶ *In operibus beati Auguſtini, aut impreſſis, aut manuſcriptis, quæ hactenus ad manus venerunt, hæc non ſunt inventa. Cæterum apud Proſperum de vita contemplativa, l.* 2. *cap.* 22. *eadem fere leguntur*: Nec deliciæ quælibet, ſi abſque deſiderio percipiantur, officiunt: & viles cibi plerunque abſtinentiæ profectum, ſi appetenter accipiantur, impediunt. Hinc eſt, quod ſanctus David aquæ in ſe concupiſcentiam caſtigavit; atque eam ſibi a ſuis oblatam, ne deſiderio ſuo ex ea ſatisfacere videretur, effudit: & ſancto Heliæ perceptio carnium non concupita non nocuit.

C. III. *Contra ſuæ infirmitatis conſuetudinem, aliquibus cibis Divites uti non cogantur.*

Idem *de verbis Domini ſecundum Matthæum, ſerm.* 5. c

NOn cogantur divites pauperum cibis veſci: utantur conſuetudine infirmitatis ſuæ, ſed doleant aliter ſe non poſſe: ſi conſuetudinem mutant, ægrotant. Utantur ſuperfluis, dent inopibus neceſſaria: utantur pretioſis, dent pauperibus vilia.

C. IV. *Æquanimitas tolerandi, non uſus, vel abſtinentia cibi, juſtitiam facit.*

Idem *lib.* 2. *quæſt. Evang. c.* 11.

QUod *d* dicit Dominus in Evangelio: e *Juſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis*: oſtendit filios ſapientiæ intelligere, nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe juſtitiam, ſed in æquanimitate tolerandi inopiam, & in temperantia per abundantiam non ſe corrumpendi, atque opportune ſumendi, vel non ſumendi ea, quorum non uſus, ſed concupiſcentia reprehendenda eſt. Non enim intereſt omnino, quid alimentorum ſumas, ut ſuccurras neceſſitati corporis, dummodo congruas in generibus alimentorum his, cum quibus tibi vivendum eſt. Neque quantum ſumas, intereſt multum: cum videamus aliorum ſtomachum citius ſaturari; & eos tamen illi ipſi parvo, quo ſatiantur, ardenter, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare: alios autem pluſculo quidem ſatiari, ſed tolerabilius inopiam perpeti, & vel ante ora poſitas epulas, ſi id in tempore opus ſit, cum tranquillitate aſpicere, neque tangere. Magis ergo intereſt, non quid, vel quantum alimentorum pro congruentia hominum, atque perſonæ ſuæ, & pro ſuæ valetudinis neceſſitate quis capiat; ſed quanta facilitate, atque ſerenitate animi careat, cum his vel oportet, vel etiam neceſſe eſt carere; ut illud in animo Chriſtiani compleatur, quod Apoſtolus *f* dicit: *Scio & minus habere: ſcio & abundare: ubique & in omnibus imbutus ſum, & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati: omnia poſſum in eo, qui me confortat.*

C. V. *Temperantia ciborum, & veſtium, non diſſolutio eorum laudatur.*

Item ex Concilio Gangrenſi, *c. ultimo.*

PArſimoniam *g* cum veſte humili non reprobamus: ſicut etiam ornatum præter corporis 1 diligentiam infucatum laudamus. Diſſolutos autem & fractos in veſtibus inceſſus non recipimus: & domos Dei honoramus & conventus, qui in his fiunt, tanquam ſanctos, & utiles recipimus: pietatem in privatis domibus non concludentes, ſed omnem locum in nomine Dei ædificatum honorantes: & congregationem in Eccleſia factam ad utilitatem communem recipimus, & bona ope-

a 1. *Petr.* 3. b *al. es.* c *Ibid. homilia* 33. *ad c.* 20. d *al. deſideras* e *Ivo part.* 4. *cap.* 24. *Pann. l.* 2. *c.* 195. f *al. ſanus.* g *Luc.* 24. h *Gen.* 25.

a 2 *Regum* 23. b 3. *Regum* 17. c *ad illa verba: petite, & dabitur vobis.*] *ſed paulo aliter.* d *Ivo part.* 4. *cap.* 23. e *Matthæi* 11., & *Luc.* 7. f *Philip.* 4. g *Ivo part.* 8. *cap.* 321.

Digitized by Google

opera, quæ ſupra vires 2 in fratres pauperes exercentur, ſecundum Eccleſiaſticas traditiones beatificamus: & omnia, quæ conveniunt traditionibus Apoſtolicis, & ſanctarum Scripturarum præceptis, in Eccleſia fieri exoptamus.

Corr. Rom. ¶ 1 Præter corporis) *Eſt ex priſca verſione: Græce eſt: δὶ ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος ἀπερίεργον: id eſt*: propter corporis tantum curam minime ſupervacaneam, atque operoſam: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

¶ 2 Supra vires) *In priſca illa verſione eſt*: juxta vires. *Dionyſius habet, ut Grat. Græce autem*: τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιίας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας: *id eſt*, eximias, atque excellentes fratrum beneficentias, quæ ſecundum traditiones per Eccleſiam in pauperes fiunt.

C. VI. *Sub ſpecie virtutis ſæpe ſe vitia ingerunt.*

Item Gregorius *Joanni Conſtantinopolitano, lib.* 1. *Reg. epiſt.* 24.

SÆpe ſe vitia eſſe virtutes mentiuntur, ut tenacitas, parſimonia; effuſio, largitas; crudelitas, zelus juſtitiæ; remiſſio, pietas velit videri.

C. VII. *Meritis fidei, & vitæ, non divitiis Epiſcopalis auctoritas quæritur.*

Item ex Concilio Carthagin. IV. *c.* 15.

EPiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ auctoritatem fide, & vitæ meritis quærat. §. 1. Hoſpitium *a* quoque non longe ab Eccleſia habeat.

C. VIII. *De eodem.*

Item ex eodem, *c.* 45.

CLericus *b* profeſſionem ſuam & habitu, & inceſſu probet: & ideo nec veſtibus, nec calceamentis decorem quærat.

Gratian. *Sicut ergo in cibis mores eorum, cum quibus vivimus, obſervare monemur; ſic & de indumentis intelligendum eſt. Ut enim alibi* c *dicitur*: Quiſquis contemptis his, cum quibus vivit, lautiora ſibi, vel auſteriora præ cæteris indumenta, vel alimenta quærit, aut intemperans ſui, aut ſuperſtitioſus eſt. *In inceſſu autem debet eſſe Sacerdos ornatus, ut gravitate itineris mentis maturitatem oſtendat. Incompoſitio enim corporis [ut Auguſtinus* d *ait] inæqualitatem indicat mentis. Unde hiſtoriagraphus* e *ille, cum ejus mutabilitatem deſcriberet, cujus conſcientia excitata* f *curis mentem vaſtabat* g, *inter cætera hoc etiam notabile judicavit, dicens*: Citus modo, & modo tardus inceſſus.

DISTINCTIO XLII.

1 ps HOſpitalem vero Sacerdotem eſſe oportet, ut ſit in numero eorum, quibus in judicio dicetur: Hoſpes *h* eram, & non ſuſcepiſtis me. *Qui enim Apoſtolum ſequitur, alios ad hoſpitalitatem debet invitare, quomodo hoſpitalitatis exhortator poterit eſſe, qui domum propriam hoſpitibus claudit? Si enim Sacerdos primum a ſeipſo, & a domeſtica Eccleſia ſua debet exigere, quod poſtea populis imperet: ſi primum imitando Chriſtum, ipſe debet facere, quæ poſtea populum doceat, neceſſe eſt, ut pauperes hoſpitio recipiat, quo ad hoſpitalitatem facilius ſuo exemplo ſubditos attrahat. §. 1. Ordinandus itaque Sacerdos ad memoriam revocet, quomodo Abraham* i, *& Loth per hoſpitalitatis opera Deo placuere, & Angelos hoſpitio meruerunt recipere: quomodo Angeli, Sodomis hoſpitalem domum ingreſſi, Loth cum familia ſua liberaverunt: quomodo clauſas domos cum*

a [illegible] d. cap. 14. b *Burch. lib.* 2. *c.* 209. *Ivo part.* 6. *c.* 284 *Anſelm l.* 7. *c.* 202. c *Supra ea. c. quiſquis.* d *epiſt.* 109. *ad Monachos, habetur ſenſus.* e *Saluſt. de Catilina.* f *al. exercitatam, al. exagitatam.* g *al. vexabat.* h *Matth.*25. i *Geneſ.* 18. & 19. *Gl. ord. & Gen.* 19. *ex Alcuino.*

hoſpitibus ignis ingreſſus perdiderit: quomodo etiam ſecundum Hieronymum a, *aliena rapere convincitur, qui ultra neceſſaria ſibi retinere probatur: ac ſic per opera pietatis ſe inſtruat, ut & præſentis vitæ ſubſidia, & æternæ claritatis præmia a Deo percipiat: utrumque enim pietati promittitur.* §. 2. *Unde Apoſtolus ſcribens ad Timotheum* b *ait*: Exerce temetipſum ad pietatem. Nam corporalis quidem exercitatio ad modicum utilis eſt: pietas autem eſt utilis ad omnia, habens promiſſionem vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ. *Ab hac quiſquis alienus fuerit, in Sacerdotem ordinari non poterit.* §. 3. *Si enim vidua* c *ab Eccleſia recipi prohibetur, quæ pauperes non recepit hoſpitio, quæ pedes Sanctorum non lavit, quæ omne opus bonum non eſt executa; multo magis ſunt prohibendi a Sacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni* §. 4 *Unde* d *hoſpitalitatis opera deſpicientes* in Gangrenſi Concilio *excommunicantur. Sic enim in eo ſtatutum eſt. c.* 11.

C. I. *Non ſunt deſpiciendi, qui convivia pauperibus exhibent.*

SI *e* quis deſpicit eos, qui fideliter agapas, id eſt, convivia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei convocant fratres, & noluerit communicare hujuſcemodi vocationibus, parvipendens, quod geritur, anathema ſit.

Gratian. *Hinc etiam Joannes Evangeliſta* f *in epiſtola ſua quendam Diotrephem excommunicavit, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de Eccleſia ejiciebat. In hoſpitalitate autem non eſt habendus delectus perſonarum, ſed indifferenter quibuſcunque ſufficimus, hoſpitales nos exhibere debemus.*

C. II. *In recipiendis hoſpitibus nulla debet eſſe diſtinctio.*

Unde Joannes Chryſoſtomus *in epiſt. ad Hebræos, hom.* 11. *ad c.* 6. *circ. fin.*

2 pa QUieſcamus ab hac abſurda curioſitate, & diabolica & peremptoria *ſ*. Si enim in Clero ſe electum eſſe dicat, ſi Sacerdotem ſe nominet, ſcrutare: non enim ſine periculo in talibus indiſcuſſa communicatio eſt: circa majora periculum vertitur; non enim das, ſed accipis. Si vero pro nutrimento poſtulat, nihil in his examines. Inquire, quomodo Abraham hoſpitalem ſe circa omnes oſtendebat. Si ſcrutator fuiſſet circa refugientes ad ſe, nunquam Angelos hoſpitio recepiſſet. Fortaſſis enim non putans eos Angelos eſſe, cum reliquis & hos repuliſſet: ſed quoniam omnes recipiebat, ſuſcepit & Angelos. Non enim ex vita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus eſt Deus, ſed ex voluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, ex miſericordia, ex bonitate.

3 ps Gratian. *Sed licet ipſa convivia deſpicienda non ſint, non tamen in Eccleſiis celebrari, nec Clericos ad ea convocatos, ex eis partes ſibi tollere oportet.*

C. III. *Clerici ad agapen vocati partes ſibi non tollant.*

Unde in Laodicenſi Concilio, *c.* 27.

NOn *g* oportet miniſtros altaris, vel quoslibet Clericos 1 ad agapen vocatos, partes tollere propter injuriam 2, quæ ex hac occaſione Eccleſiaſtico ordini poſſit deputari.

Corr. Rom. ¶ 1 Clericos) *In Concilio Græco & priſca etiam verſione additur*, vel Laicos.

¶ 2 Propter injuriam,) *Græce eſt*: διὰ τὸ τὴν ὕβριν τῇ τάξει προστρίβεσθαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ, *id eſt*, eo quod Eccleſiaſtico ordini inuratur contumelia.

C. IV. *In locis Deo ſacratis nec comedere, nec accubitus ſternere liceat.*

Item

a *In regula Monachorum, c. de paupertate.* b 1. *Timoth.*4. c 1. *Tim.* 5. 31. *q.* 1. *quomodo.* d *al. unde quidam.* e *Burch. lib.*10. *cap.* 124. *Ivo p.* 15. *cap* 136. *Anſ. lib.* 5. *c.*76. f *ep.* 3. g *al. pernicioſa.* h *Anſel.l.*5. *c.*77. *Ivo par.*3. *c.*128.

Item ex eodem, c. 28.

4 NOn *a* oportet in baſilicis, ſeu in Eccleſiis agapen facere, & intus *1* manducare, vel accubitus ſternere.

Corr. Rom. *1* Et intus) *Græce eſt*, ἢ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ, *quod Dionyſius vertit*, nec intra domum Dei, *ſed apud Balſamonem abeſt vox*, Dei.

C. V. *Niſi neceſſitate coacti Clerici in Eccleſia non conviventur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. *c.* 30.

NUlli *b* Epiſcopi, vel Clerici in Eccleſia conviventur, niſi forte tranſeuntes hoſpitiorum neceſſitate illic reficiantur. Populi etiam ab hujuſmodi conviviis, quantum poteſt fieri, prohibeantur.

C. VI. *De eodem*. PALEA.

Item ex dictis Beati Benedicti Abbatis *c.*

ORatorium *d* hoc ſit, quod dicitur; nec ibi quicquam aliud geratur, vel condatur, quam quod divinis miniſteriis *e* conveniat.

C. VII. *De eodem*.

Item Auguſtinus *epiſt.* 109. *de regula Monachorum*.

IN oratorio *f* præter orandi, & pſallendi cultum penitus nihil agatur, ut nomini huic & opera jugiter impenſa concordent.

DISTINCTIO XLIII.

1 P*Udicus quoque debet eſſe Sacerdos, ut & moribus, & verbis pudorem indeſinenter exhibeat. Unde in Canticis Canticorum g genæ ſponſæ, id eſt, prædicatores, turturi comparantur.* §. 1. *Debet etiam gratiam docendi habere: quia, ut Hieronymus* h *ait*: Innocens, & abſque ſermone converſatio, quantum exemplo prodeſt, tantum ſilentio nocet. Nam latratu canum, & baculo *1* paſtorum lupi ſunt arcendi. *In ipſa autem doctrina diſcretum oportet eſſe rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat.*

Corr. Rom. ℊ *1* Baculo) *In epiſtola B. Hieronymi legitur*, baculoque paſtoris luporum rabies deterrenda eſt. *Sed gloſſa ordinaria cum Gratiano concordat.*

C. I. *De diſcretione prædicationis & ſilentii.*

Unde Gregorius *part.* 2. *ſui paſtoralis, c.* 4. *ait.*

SIt rector diſcretus in ſilentio, utilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit; ita indiſcretum ſilentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namque rectores improvidi, humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimeſcunt, & juxta veritatis vocem *i*, nequaquam jam gregis cuſtodiæ, paſtorum ſtudio, ſed mercenariorum vice deſerviunt: quia veniente lupo fugiunt, dum ſe ſub ſilentio abſcondunt. Hinc namque eos per Prophetam *k* Dominus increpat, dicens: *Canes muti, non valentes latrare.* Hinc rurſus queritur, dicens *l*: *Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Domini.* Ex adverſo quippe aſcendere, eſt pro defenſione gregis, voce libera hujus mundi poteſtatibus contraire. Et in die Domini in prælio ſtare, eſt pravis decertantibus ex juſtitiæ amore reſiſtere. Paſtorem *m* enim recta timuiſſe dicere, quid aliud eſt, quam tacendo terga præbuiſſe? qui nimirum, ſi pro grege ſe objicit, murum pro domo Iſrael hoſtibus opponit. Hinc rurſum delinquenti populo dicitur *n*:

a *Burch. l.* 3. *c.* 82. *Ivo part.* 3. *c.* 52. *Anſ. l.* 5. *c.* 78. b *Burch. l.* 3. *c.* 83. *Ivo p.* 3. *c.* 52. *Anſel. l.* 3. *c.* 74. c *In reg. B. Benedicti, c.* 52. d *Burch. l.* 3. *c.* 81. *Ivo part.* 3. *c.* 72. e *al. laudib.* f *Senſus, non verba. Iſidor. Etymol. l.* 15. *c.* 4. *Smaragdus in reg. B. Benedicti, c.* 52. *Burchard. l.* 3. *c.* 80. *Ivo p.* 3. *c.* 72. g *Cant.* 5. *ex gl. interlin. ibid.* h *Ad Oceanum epiſt.* 85. *& gl. ord. in* 1. *Tim.* 3. *in verb. doctorem.* i *Joan.* 10. k *Eſ.* 56. l *Ezech.* 13. m *Paſtori*) *orig.* n *Thren.* 2.

Prophetæ tui viderunt tibi falſa & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent. Prophetæ quippe in ſacro eloquio nonnunquam doctores vocantur, qui dum fugitiva eſſe præſentia indicant, quæ ſunt ventura, manifeſtant: quos divinus ſermo falſa videre redarguit: quia dum culpas corripere metuunt, incaſſum delinquentibus promiſſa ſecuritate blandiuntur, qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt: quia ab increpationis voce conticeſcunt. Clavis quippe apertionis ſermo correptionis eſt: quia increpatio culpam detegit, quam ſæpe neſcit ipſe etiam, qui perpetravit. Hinc Paulus ait: *a*: *Ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, redarguere.* Hinc per Malachiam *b* dicitur: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Hinc per Eſaiam *c* Dominus admonet, dicens: *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam.* Præconis quippe officium ſuſcipit, quiſquis ad Sacerdotium accedit, ut ante adventum judicis, qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo, ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt præco mutus? Hinc eſt enim, quod ſuper paſtores primos in *d* linguarum ſpecie Spiritus Sanctus inſedit, quia nimirum, quos repleverit, de ſe protinus loquentes facit. Hinc Moyſi præcipitur, ut tabernaculum Sacerdos ingrediens tintinnabulis ambiatur: ut videlicet voces prædicationis habeat, ne superni inſpectoris judicium ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt *e*: *Ut audiatur ſonitus, quando ingreditur, vel egreditur ſanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur.* Sacerdos namque ingrediens, vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non auditur: quia iram contra ſe occulti judicis exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit. Apte autem tintinnabula veſtimentis illius deſcribuntur inſerta. Veſtimenta etenim Sacerdotis, quid aliud, quam recta opera debemus accipere? Propheta atteſtante, qui ait *f*: *Sacerdotes tui induantur juſtitia.* Veſtimentis itaque illius tintinnabula inhærent, ut *g* vitæ viam cum linguæ ſonitu ipſa quoque bona opera clament Sacerdotis. Sed cum rector ſe ad loquendum præparat, ſub quanto cautelæ ſtudio loquatur, attendat, ne ſi inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cum fortaſſe ſapiens videri deſiderat, unitatis compagem inſipienter abſcindat. Hinc namque veritas dicit *h*: *Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos.* Per ſal quippe verbi ſapientia deſignatur. Qui loqui igitur ſapienter nititur, magnopere metuat, ne ejus eloquio audientium unitas confundatur. Hinc Paulus *i* ait: *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Hinc in Sacerdotis veſte, juxta divinam K vocem, tintinnabulis mala Punica conjunguntur. Quid enim per mala Punica, niſi fidei unitas deſignatur? Nam ſicut in malo Punico, uno exterius cortice multa interius grana muniuntur; ſic innumeros ſanctæ Eccleſiæ populos unitas fidei contegit, quos intus diverſitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum prorūat, hoc, quod jam præmiſimus, per ſemetipſam veritas diſcipulis clamat *l*: *Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos*: ac ſi figurate per habitum Sacerdotis dicat: Mala Punica tintinnabulis jungite, ut per omne, quod dicitis, unitatem fidei cauta obſervatione teneatis. §. 1. Providendum quoque eſt ſolicita intentione rectoribus, ut ab eis non ſolum prava nullo modo, ſed ne recta quidem nimie & inordinate proferantur: quia ſæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitatis incauta importunitate levigatur, & auctorem ſuum hæc

a *Ad Tit.* 1. b *Mal.* 2. c *Eſa.* 58. d *Act.* 2. e *Exod.* 28. f *Pſalm.* 131. g *al. ſi.* h *Marc.* 9. i *Rom.* 12. K *Exod.* 28. l *Marc.* 9.

quid minamur, cum dolore fiat, de Scripturis comminando vindictam futuram, ne nos ipſi in noſtra poteſtate, ſed Deus in noſtro ſermone timeatur. Ita prius movebuntur ſpirituales, vel ſpiritualibus proximi; quorum auctoritate, & leniſſimis quidem, ſed inſtantiſſimis admonitionibus cætera multitudo frangatur.

C. II. *Nulli Clericorum, aut continentiam licet tabernas intrare.*

Item ex Concilio Laodicenſi *c.* 24.

NOn *a* oportet Clericos ſervientes 1 a Presbyteris uſque ad Diaconos, & deinceps ordinis Eccleſiaſtici omnes uſque ad Miniſtros, aut Lectores, aut Exorciſtas, aut Oſtiarios, aut Pſalmiſtas, aut etiam eos, qui in propoſito continentiæ ſunt, tabernas a intrare.

Corr. Rom. ℊ. 1 Clericos ſervientes *Græce eſt* ἱερατικοὺς, *quod Dionyſius vertit*, ſacro myſterio deditos: *quam verſionem Concilium Aquiſgranenſe, Burchardus, & Ivo attulerunt.*

ℊ 2 Tabernas) *Sequebatur in impreſſis*, niſi cauſa neceſſitatis: *quæ ſunt expuncta, quia neque in pleriſque manuſcriptis, neque in Burchardo, & Ivone, neque in ipſo Concilio Laodicenſi, aut Aquiſgranenſi (ubi c. 60. hoc idem repetitur) leguntur: videntur tamen accepta ex can. Apoſt.* 54.

C. III. *Deponatur Clericus, qui tabernam, aut ergaſterium habere voluerit.*

Item ex ſexta Synodo *cap.* 9.

NUlli Clerico licet tabernam, 1 aut ergaſterium habere. Si enim hujuſmodi tabernam ingredi prohibetur, quanto magis aliis miniſtrare in ea? Si quis vero tale quid fecerit, aut ceſſet, aut deponatur.

Corr. Rom. ℊ 1 Tabernam, aut ergaſterium] *Græce eſt*, καπηλικὸν ἐργαστήριον, *ideſt*, cauponariam tabernam.

C. IV. *Niſi neceſſitate compulſi Clerici tabernas non ingrediantur.*

Item ex Concilio Carthag. III. *c.* 27.

CLerici *b* edendi, vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi.

C. V. *Corripiendus eſt Epiſcopus, qui conviviis accupatur.*

Item Gregorius Natali Epiſcopo lib. 2. *reg. indict.* 10. *epiſt.* 14.

2 ps MUltis ab urbe tua venientibus, frater chariſſime, didici, paſtorali cura derelicta, ſolis te conviviis occupatum. Quæ audita non crederem, niſi hæc actionum tuarum experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequaquam exhortationi invigiles, ſed ipſum quoque uſum Eccleſiaſtici ordinis ignores; hoc eſt in teſtimonium, quod eis, ſub quibus es poſitus, reverentiam ſervare neſcis.

C. VI. *De eodem.*

Idem *ad eundem lib.* 2. *epiſt.* 37.

COnvivia communia, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, recte veſtra fraternitas *c* in ſuis epiſtolis laudat. Sed tamen ſciendum eſt, quia tunc ex charitate veraciter prodeunt, cum in eis nulla abſentium vita mordetur, nullus ex irriſione reprehenditur, nec in eis inanes ſecularium negotiorum fabulæ, ſed verba lectionis ſacræ audiuntur: cum non plus, quam neceſſe eſt, ſervitur corpori, ſed ſola ejus infirmitas reficitur, ut ad uſum exercendæ virtutis habeatur. Hæc itaque ſi vos in veſtris conviviis agitis, abſtinentium *d*, fateor, magiſtri eſtis.

C. VII. P A L E A.

[*Item* ex Concilio Nannetenſi.]

NUllus *a* Presbyterorum, quando ad anniverſarium diem, trigeſimum, aut ſeptimum, vel tertium alicujus defuncti, aut quacunque vocatione ad collectam Presbyteri convenerit, ſe inebriare ullatenus præſumat, nec precatus amore *b* Sanctorum, vel ipſius animæ bibere, aut alios ad bibendum cogere, vel ſe aliena precatione ingurgitare; nec plauſus, & riſus inconditos, & fabulas inanes ibi referre, aut cantare præſumat, aut turpia joca, vel urſo, vel tornatricibus ante ſe fieri *c* patiatur: nec larvas dæmonum 1 ante ſe ferri conſentiat: quia hoc diabolicum eſt, & a ſacris canonibus prohibitum.

Corr. Rom. ℊ 1 Dæmonum] *Burchardus ait*, quas vulgo Talamaſchas dicunt.

C. VIII. *De eodem.* P A L E A.

QUando *d* autem convenerint Presbyteri ad aliquod convivium, aliquis *e* Prior illorum, verſum ante menſam incipiat, & cibum benedicat; & tunc ſecundum ordinem ſedeant, alter alteri honorem præbentes; & per vices cibum, & potum benedicant, & aliquis de illorum Clericis aliquid de ſancta Scriptura legat. Et poſt refectionem ſimiliter ſanctum hymnum dicant ad exemplum *f* Domini, ſicut in Cœna feciſſe legitur: & ſic ſe contineant omnes Presbyteri, maxime in talibus locis, ut non vituperetur miniſterium illorum.

C. IX. *De eodem.* P A L E A.

Item ex eodem.

QUando *g* Presbyteri per Kalendas ſimul conveniunt poſt peractum divinum myſterium *h*, ad neceſſariam collationem, non quaſi ad plenam refectionem, ſed quaſi ad prandium, ibi ad tabulas reſideant: ne per talia inhoneſta convivia ſe invicem gravent: quia indecens eſt, & oneroſum; ſæpe etiam tarde ad Eccleſiam redeuntes, majus damnum de reprehenſione conſequuntur, quod *i* de gravedine mutua contrahunt, quam lucrum ibi *K* faciant. Nam de hujuſmodi conventu Paulus Corinthios *l* reprehendit, qui inconvenienter Cœnam Dominicam manducare conveniebant. Sic & qui ad Cœnam Dominicam, ideſt, ad collationem veri ſub occaſione conveniunt, & ex voracitate *m* ventris cauſa conjunguntur, reprehenſibiles coram Deo, & hominibus habentur. Et ideo, peractis omnibus, qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangant, & ſinguli ſingulos bibere faciant; & maxime ultra tertiam vicem poculum non contingant, & ſic ad Eccleſias redeant.

C. X. *Chriſtiani ex Symbolis convivia non celebrent.*

Item ex Concilio Laodicenſi *cap.* 55.

3 ps NOn *n* oportet miniſtros altaris, vel quoslibet Clericos, aut etiam Laicos Chriſtianos ex Symbolis [quæ e vulgus comeſſalia appellat] convivia celebrare.

C. XI. *Sacrarum Scripturarum lectio Sacerdotalibus ſemper conviviis miſceatur.*

Item ex Concilio Toletano 111. *c.* 7.

PRo *p* reverentia Dei, & Sacerdotum, id univerſa ſancta conſtituit Synodus, ut [quia ſolent crebro menſis otioſæ fabulæ interponi] in omni Sacerdotali convivio lectio divinarum ſcripturarum miſceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.

a *Conc. Aquiſgran. cap* 60. *Burch. lib.* 2. *c.* 131. *Ivo p.* 6. *c.* 205. b *Aquiſgran. Conc. c.* 60. *Burch. l.* 2. *cap.* 130. *Ivo part.* 6. *c.* 204. c *al. ſanctitas.* d *al. abſtinentiæ.*

a *De conſec. diſt.* 5. *c. nullus. Burch. l.* 2. *c.* 161. *Ivo part.* 6. *c.* 252. b *al. in amore.* c *al. ſacere permittat.* d *Burch. l.* 2. *c.* 162. *Ivo p.* 6. *c.* 253. e *Decanus, aut aliquis) Burch.* f *Matth.* 26. g *Burch. lib.* 23. *c.* 264. *Ivo p.* 6. *cap.* 255. h *al. miniſterium.* i & K *al. cibi.* l 1. *Corinth.* 51. m *al. ingluvietate.* n *Conc. Aquiſgran. c.* 83. *Rab. in pœn. c.* 27. o *Iſta ſunt addita loco cujuſdam gloſſæ.* p *Burchard. l.* 2. *c.* 169. *Ivo p.* 6. *c.* 260. *Raban. in pœn. c.* 28.

Digitized by Google

C. XII. *De confertis nec convivia facere, nec ante horam diei tertiam Clericis comedere licet.*

Item ex Concilio Martini Papæ, *c. 61. & 66.*

NOn *a* liceat Sacerdotes, vel Clericos, ſed nec religioſos Laicos convivia facere de confertis : §. 1. Nec oportet *b* Clericos, vel Laicos religioſos ante ſacram horam diei tertiam inire convivia, nec aliquando Clericos, niſi hymno dicto, comedere panem, & poſt cibos gratias auctori Deo referre.

Gratian. *Si ergo Laicis comeſſationes damnabiles ſunt, multo magis Sacerdotibus imputantur ad gehennam. Venter enim pinguis* [*ut Hieronymus* c *ait*] *craſſum ſenſum generat: cum Sacerdotalis ſenſus contra vigil eſſe debeat, & tenuis: atque ideo edacitatis vitio obnoxii in Sacerdotes ungi non debent. Hi enim* [*ut ait Gregorius in Moralibus* d] *qui adhuc vitiorum bello ſubjacent, nequaquam per prædicationis uſum præeſſe magiſterio cæterorum debent.*

DISTINCTIO XLV.

1 SEquitur: c non percuſſorem. *Non enim oportet Epiſcopum ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, ut percutiat, qui debet eſſe patiens: ſed ſequatur eum, qui dorſum poſuit ad flagella.*

C. I. *Verborum correptione, non verberibus timeri debet Epiſcopus.*

Unde Gregorius *ſcribit Joanni Epiſcopo Conſtantinopol. lib. 2. epiſt. 52. al. cap. 91.*

QUid *f* autem de Epiſcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene fraternitas veſtra novit. Paſtores etenim facti ſumus, non percuſſores: & egregius prædicator dicit: *g Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* Nova vero, atque inaudita eſt iſta prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.

C. II. *De eodem.*

Item in Concilio Romano ſub Silveſtro, *c. 17.*

NEminem *h* quiſquam peccantem Clericum cæde attingat, non Presbyter, non Diaconus, non Epiſcopus Clericum, vel ſervitorem Eccleſiæ ad cædem perducat. Sed ſi ita cauſa exigit Clerici, triduo privetur honore, ut pœnitens redeat ad matrem Eccleſiam.

C. III. *Non aſperis, ſed blandis verbis ad fidem ſunt aliqui provocandi.*

Item Gregorius *Paſchaſio Epiſcopo Neapol. lib. 11. epiſt. 15.*

QUi ſincera intentione extraneos a Chriſtiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis, non aſperitatibus debent ſtudere, ne quorum mentem reddita ad *i* planum ratio poterat revocare, pellat procul adverſitas. Nam quicunque aliter agunt, & eos ſub hoc velamine a conſueta ritus ſui volunt cultura ſuſpendere, ſuas illi magis, quam Dei cauſas probantur attendere. §. 1. Judæi *K* ſiquidem Neapoli conſiſtentes queſti nobis ſunt, aſſerentes, quod quidam eos a quibuſdam feriarum ſuarum ſolennitatibus irrationabiliter nitantur arcere, ne illis ſit licitum feſtivitatum ſuarum ſolennia colere, ſicut eis nunc uſque, & parentibus eorum longis retro temporibus licuit obſervare. Quod ſi ita ſe veritas habet, ſupervacuæ rei videntur operam dare *l*. Nam quid utilitatis eſt, quando etſi contra longum uſum fuerint vetiti, ad fidem illis, & converſionem nihil proficit? Aut cur Judæis, qualiter cæremonias ſuas colere debeant, regulas ponimus, ſi per hoc eos lucrari non poſſumus? Agendum ergo eſt, ut ratione potius & manſuetudine provocati, ſequi nos velint, non fugere, ut eos, ex eorum codicibus oſtendentes, quæ dicimus, ad ſinum matris Eccleſiæ Deo poſſimus adjuvante convertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidem, prout potuerit, Deo adjuvante, ad convertendum accendat, & de ſuis illos ſolennitatibus inquietari denuo non permittat; ſed omnes feſtivitates, feriaſque ſuas, ſicut hactenus tam ipſi, quam parentes eorum, per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obſervandi, celebrandique licentiam.

C. IV. *Non ſeveritate, ſed benevolentia ſubditos Prælati corripiant.*

Item Gregorius IV. *in Epiſtola Epiſcopis per Galliam, & Germaniam conſtitutis.*

LIcet *a* plerumque accidant in Sacerdotibus, quæ ſunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam ſeveritas; plus cohortatio, quam commotatio *b*; plus charitas, quam poteſtas: cum nemo noſtrum ſine reprehenſione, aut ſine peccato vivat. Nam ſi Dominus *c* ſtatim poſt trinam negationem beatum Petrum Apoſtolum præceptorem noſtrum judicaſſet, non tantum ex eo fructum, ſicut fecit, recepiſſet. Expectandi ergo, atque corrigendi magis ſunt rectores Eccleſiæ, quam ſtatim judicandi: cum majora negotia, & difficiliores cauſarum exitus, ſanctorum Patrum canones ſpiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia conſecrati, jubeant ſub noſtræ ſententiæ expectatione ſuſpendi, noſtroque moderamine finiri. Unde neceſſe eſt hæc, & alia Eccleſiaſtica quæque negotia, poſt multarum experimenta cauſarum ſolicitius perſpici *d*, & diligentius præcaveri; quatenus per ſpiritum charitatis & pacis, omnis materies ſcandalorum, & præſumptio invidorum 1, atque oppreſſio ſimplicium fratrum de Eccleſiis Domini auferantur. Et ſicut non vult quiſquam fratrum ſe aliorum judicio prægravari; ita non audeat alii inferre, quod ſibi non vult fieri. §. 1. Judæi non ſunt cogendi ad fidem, quam tamen ſi inviti ſuſceperint, cogendi ſunt retinere.

Corr. Rom. ¶ 1 Invidorum] *In Epiſtola Gregorii IV.* [*quæ eſt in ſæpe memorato codice Bibliothecæ Dominicanæ,*] *& aliquot vetuſtis exemplaribus Gratiani legitur,* Judæorum.

C. V. *Sicut non ſunt Judæi ad fidem cogendi, ita nec converſi ab ea recedere permittuntur.*

Unde in Concilio Toletano IV. *c. 56. ſtatutum eſt.*

DE *e* Judæis autem præcipit Sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferri. *Cui f enim vult Deus, miſeretur, & quem vult, indurat.* Non enim tales inviti ſalvandi ſunt, ſed volentes, ut integra ſit forma juſtitiæ. Sicut enim homo proprii arbitrii voluntate ſerpenti obediens periit: ſic vocante ſe gratia Dei, propriæ mentis converſione homo quiſque credendo ſalvatur. Ergo non vi, ſed liberi arbitrii facultate, ut convertantur, ſuadendi ſunt, non potius impellendi. Qui autem jampridem ad Chriſtianitatem coacti ſunt venire, (ſicut factum eſt temporibus religioſiſſimi Principis Siſebuti) quia jam conſtat eos Sacramentis divinis ſociatos Baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & chriſmate unctos eſſe, & corporis & ſanguinis Domini extitiſſe participes, oportet, ut fidem, quam etiam vi, vel neceſſitate ſuſceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blaſphemetur, & fides, quam ſuſceperunt, vilis, & contemptibilis habeatur.

C. VI.

a *Apud Martin. Bracar. Burch. lib. 2. cap. 165. Ivo part. 68. c. 256.* b *cap. 66. eiuſd.* c *Epiſt. ad Nepotianum.* d *lib. 23. c. 10.* e *1. Tim. 3. & ibi gl. ordin. & Anſelm. ex Hieron. ad Oceanum.* f *Jo. Diac. lib. 3. c. 9. Polyc. lib. 4. tit. 9.* g *2. Tim. 4.* h *Nemo*] *orig.* i *al. a plano.* K *Ivo p. 13. c. 105.* l *al. adhibere.*

a *Infra ead. cap. licet. Ivo part. 5. cap. 368.* b *al. commotio.* c *Matth. 26.* d *al. proſpici.*] *orig.* e *Burch. lib. 2. cap. 72. Ivo part. 1. cap. 276. & part. 13. cap. 94. Pannorm. lib. 1. cap. 72.* f *Rom. 10.*

C. VI. *Benevolentia plus, quam ſeveritas erga corrigendos agat.*

Item Leo Papa *epiſt.* 82. *ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem c.* 1.

LIcet a nonnunquam accidant, quæ in Sacerdotalibus ſunt reprehendenda perſonis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam ſeveritas; plus cohortatio, quam comminatio *b*; plus charitas, quam poteſtas. Sed hi, qui, quæ ſua ſunt, quærunt, non quæ Jeſu Chriſti, facile ab hac lege diſcerntuntur: & dum dominari magis, quam conſulere ſubditis quærunt, placet honor, inflat ſuperbia, & quod proviſum eſt ad concordiam, tendit ad noxam.

C. VII. *Dejiciatur ab officio Presbyter, & Diaconus, & Epiſcopus verberibus timeri quærens.*

Item ex Canone Apoſtolorum *can.* 28. *juxta priſcam verſionem*:

EPiſcopum *c*, aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per hujuſmodi volentem timeri, dejici ab officio ſuo præcipimus, quia nuſquam nos docuit hoc Dominus. E contrario vero ipſe *d*, *cum percuteretur, non repercutiebat: cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur.*

C. VIII. *Non verberibus, ſed verbis ſubditos Epiſcopi corripiant.*

Item ex Concilio Bracarenſi III. *cap.* 6.

CUm beatus Apoſtolus *e* arguere, obſecrare, vel increpare in omni patientia præcipiat, extra hanc doctrinam novimus quoſdam ex fratribus, tantis cædibus in honoratos *f* ſubditos effervecere, quantas poterant latrocinantium promereri perſonæ. Et ideo, qui gradus jam Eccleſiaſticos meruerunt, id eſt Presbyteri, Abbates, & Levitæ, qui exceptis gravioribus, & mortalibus culpis, nullis debent verberibus ſubjacere, non eſt dignum, ut paſſim unuſquiſque Prælatus honorabiliora membra ſua, prout voluerit, & ei placuerit, verberibus ſubjiciat, & dolori: ne dum incaute ſubdita percutit membra, ipſe quoque debitam ſibi ſubditorum reverentiam ſubtrahat, juxta illud, quod quidam ſapiens dixit: *Leviter* g *caſtigatus reverentiam exhibet caſtiganti: aſperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec ſalutem.* Et ideo ſi quis aliter, quam dictum eſt, prædictos honorabiles ſubditos, licentia perceptæ poteſtatis elatus, malitia animi tantum, crediderit verberandos, juxta modum verberum, quæ intulerit, excommunicationis pariter, & exilii ſententiam ſuſtinebit.

a ps Gratian. *Salomon vero contra admonet, dicens*: Percute *h* filium tuum virga, & liberabis animam ejus a morte. *Hinc etiam B. Gregorius* i *ſcribit in dialogo, B. Benedictum quemdam Monachum virga percutiendo ſanaſſe, quem crebra admonitione curare non poterat. Hinc etiam Dominus* K *flagello facto de funiculis male verſantes in templo flagellavit, & de orationis domo ejecit. Hinc etiam Apoſtolus* l *fornicatorem illum Satanæ corporaliter vexandum tradidit: & magum* m *illum corporali cæcitate damnavit. Hinc etiam in canonibus* n *pueri, qui ante rationales annos irrationabiliter verſantur, verberibus caſtigari jubentur. Virgines quoque, ſi religionis veſte depoſita aliis ſe copulaverint, ergaſtulis retrudi præcipiuntur.*

a *ſup. eod. cap. licet. Polyc. lib.* 4. *tit.* 49. b *al. commotio.* c *Anſel. lib.* 6. *c.* 159. *Polyc. l.* 4. *tit.* 9. d 2. *Petr.* c. e 2. *Tim.* 4. f *ſic in codice Regio.* g *Leniter*] *orig.* h *Proverb.* 23. i *lib.* 2. *dial. cap.* 4. K *Joan.* c. l 1. *Cor.* 5. m *Actor.* 13. n *Siricius Papa epiſt.* 1. *cap.* 6.

C. IX. *Diſciplina non eſt ſervanda ſine miſericordia, nec miſericordia ſine diſciplina.*

Hinc etiam Gregorius *in moralibus lib.* 20. *cap.* 8. *n.* 6. a

DIſciplina, vel miſericordia multum deſtituitur, ſi una ſine altera teneatur. Sed circa ſubditos ſuos ineſſe rectoribus debet & juſte conſolans miſericordia, & pie ſæviens diſciplina. Hinc eſt, quod ſemivivi illius vulneribus, qui a Samaritano *b* in ſtabulum ductus eſt, & vinum adhibetur, & oleum, ut per vinum mordeantur vulnera, per oleum foveantur: quatenus unuſquiſque, qui ſanandis vulneribus præeſt, in vino morſum diſtrictionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: per vinum mundentur putrida, per oleum ſananda foveantur. Miſcenda eſt ergo lenitas cum ſeveritate, faciendumque quoddam ex utraque temperamentum, ut neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſolvantur. Hoc nimirum illa tabernaculi *c* arca ſignificat, in qua cum tabulis virga ſimul, & manna eſt: quia cum Scripturæ ſacræ ſcientia in boni rectoris pectore, ſi eſt virga diſtrictionis, ſit & manna dulcedinis. Hinc etiam David *d* ait: *Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt.* Virga enim percutimur, & baculo ſuſtentamur. Si ergo eſt diſtrictio virgæ, quæ feriat, ſit & conſolatio baculi, quæ ſuſtentet. Sit itaque amor; ſed non emolliens: ſit rigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderate ſæviens: ſit pietas, ſed non plus, quam expediat, parcens. Intueri libet in Moyſi pectore miſericordiam cum ſeveritate ſociatam. Videamus amantem pie, & diſtricte ſævientem.

§. 1. Certe cum Iſraeliticus populus ante Dei oculos pene inveniabilem contraxiſſet offenſam, ita ut ejus rector audiret: *Deſcende* e, *peccavit populus tuus*: ac ſi ei divina vox diceret: qui tali peccato lapſus eſt, jam meus non eſt, atque ſubjungeret: *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam*: ille ſemel, & iterum pro populo, cui præerat, obicem ſe ad impetum Dei iraſcentis opponens, ait: *Aut dimitte eis hanc noxam: aut ſi non facis; dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Penſemus ergo, quibus viſceribus eundem populum amavit, pro cujus vita de libro vitæ deleri ſe petiit. Sed tamen ille, qui tanto ejus populi amore conſtringitur, contra ejus culpas penſemus, quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim ut petitione prima, ne delerentur, culpæ veniam obtinuit, ad eundem populum veniens, ait: *Ponat vir gladium ſuum ſuper femur ſuum: ite, & redite de porta uſque ad portam per medium caſtrorum, & occidat unuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum: cecideruntque in die illo quaſi viginti et tria millia hominum.* Ecce qui vitam omnium, etiam cum ſua morte petiit, paucorum vitam gladio extinxit. Intus arſit ignibus amoris: foris accenſus eſt zelo ſeveritatis. Tanta fuit pietas, ut ſe pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret: tanta ſeveritas, ut eos, quos divinitus feriri timuerat, ipſe judicii gladio feriret. Sic amavit eos, quibus præfuit, ut pro eis nec ſibi parceret: & tamen delinquentes ſic perſecutus eſt, quos amavit, ut eos etiam Domino parcente proſterneret. Utrobique legatus fortis *f* utrobique mediator admirabilis, cauſam populi apud Deum precibus, cauſam Dei apud populum gladiis allegavit. Intus amans divinæ iræ ſupplicando obſtitit: foris ſæviens culpam feriendo conſumpſit. Succurrit citius omnibus oſtenſa morte paucorum. Et idcirco omnipotens Deus fidelem famulum ſuum citius exaudivit agentem pro populo; quia vidit, quid ſuper populum acturus eſſet ipſe pro Deo. In regimine

H ergo

a *Lib.* 20. *cap.* 6. *ad cap.* 29. *Job. paſtor. part.* 1. *c.* 6. *lib.* 1. *ex reg. epiſt.* 24. b *Luc.* 10. c *Hebr.* 9. d *Pſalm.* 22. e *Exod.* 32. f *Ibid.*

Digitized by Google

argo populi utrumqua Moyſas miſcuit, ut ne diſciplina deaſſet miſericordiæ, nec miſericordia diſciplinæ. Unde hic quoqua juxta utramque virtutem dicitur *a*: *Cumq; ſederem quaſi Rex, circumſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator*. Sedara quippe, circumſtanta exercitu, vigor eſt, ac diſciplina regiminis: mœrentium vero corda conſolari, miniſtarium pietatis.

Corr. Rom. ℊ 1 Viginti tria] *Sic etiam legitur in codicibus B. Gregorii: ſed in Hebrais, paraphraſi Chaldaica, verſione Septuaginta, & Vulgata eſt*: tria millia.

C. X. *Juſte judicans, miſericordiam cum juſtitia ſervat.*

Item Iſidorus *lib.* 3. *ſententiarum, de ſummo bono, c.* 54.

OMnis *b*, qui juſte judicat, ſtataram in manu geſtat, & in utroque penſo juſtitiam, & miſericordiam portat: ſed per juſtitiam reddit paccanti ſententiam; per miſeriaordiam peccanti temperat pœnam: ut juſto libramina quædam per æquitatem corrigat; quædam varo per miſericordiam indulgeat. Qui Dei judicia oculis ſuis proponit, ſamper timans, & tremens in omni nagotio formidat, ne de juſtitiæ tramita devians cadat, & unde non juſtificatur, inde potius condemnetur.

C. XI. *Qui remittit, & qui corripit, uterque miſeretur.*

Item Auguſtinus *in Enchiridio, c.* 72.

ET *c* qui amendat verbere, in quem potaſtas datur, vel coaſcat aliqua diſciplina, & taman peccatum ejus, quo ab illo læſus, aut offenſus eſt, dimittit ex corde; vel orat, ut ei dimittatur, non ſolum in eo, quod dimittit, atque orat, verum etiam in eo, quod corripit, & aliqua emandatoria pœna plectit, aleemoſynam dat, quia miſericordiam præſtat. Multa enim bona præſtantur invitis, quando eorum conſulitur utilitati, non voluntati, quia ipſi ſibi inveniuntur aſſe inimici.

C. XII. *De multiplici genere eleemoſynarum.*

Sunt enim multa genera eleemoſynarum, de quibus Albinus *d ait.*

TRia *e* ſunt genara aleemoſynarum: una corporalis, egenti dare quicquid poteris: altera ſpiritualis, dimittara, a quo læſus fueris: tertia, dalinquentas corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

C. XIII. *Eleemoſynæ pecuniæ præfertur eleemoſyna cordis.*

Item Auguſtinus, *lib.* 50. *Homil. homilia* 6.

DUæ *f* ſunt eleemoſynæ, una cordis, altera pecuniæ. Eleemoſyna cordis aſt, dimittare ai, a quo læſus as. Nam dare aliquid indiganti, aliquando quæris, & non habes; indulgare peccanti, quantum voluaris, redundat tibi. *& infra*. §. 1. Eleemoſyna cordis multo major aſt, quam eleamoſyna corporis. *& infra*. §. 2. Charitatis alaemoſyna ſine ſubſtantia tarrena ſufficit ſibi: illa vero, quæ corporalitar datur, ſi non benigno corde tribuitur, omnino non ſufficit.

3 ps. Gratian. *Ex his omnibus apparet, quod nec lenitas manſuetudinis ſine rectitudine ſeveritatis, nec zelus rectitudinis ſine manſuetudine in Prælatis debet inveniri. Percuſſores ergo, qui præmiſſis auctoritatibus ab Epiſcopali officio removentur, non quilibet corporaliter flagellantes, ſed prætermiſſa manſuetudine ad verbera ſemper parati intelligendi ſunt, qui per flagella non vitia corrigere, ſed timeri appetunt: quibus Petrus ſcribit* g: Ne ſitis dominantas in Clero, ſed forma facti gregis ax animo.

C. XIV. *Manſuetudo, & diſtrictio ab invicem non ſeparentur.*

Hinc etiam Gragorius *ſcribit in Moralibus, lib.* 19. *cap.* 12. *n.* 16. a

SUnt namque nonnulli ita diſtricti, ut omnem etiam manſuatudinem benignitatis amittant: & ſunt nonnulli ita manſueti, ut perdant diſtricti jura regiminis. Unda cunctis rectoribus utraque ſummopere ſunt tenenda, ut nec in diſciplinæ vigore banignitatam manſuetudinis, nac rurſum in manſuetudine diſtrictionam daſerant diſciplinæ: quatenus nec a compaſſione pietatis obdureſcant, cum contumaces corrigunt; nec diſciplinæ vigorem molliant, cum infirmorum animos conſolantur. Ragat argo diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigoram, & ſic alterum commendatur ax altero, ut nec vigor ſit rigidus, nec manſuatudo diſſoluta.

C. XV. *Vera juſtitia miſeris compatitur: delinquentibus indignatur.*

Idem *homil.* 34. *in Evangel. circa init.*

VEra juſtitia compaſſionem habet; falſa vero *b* dadignationam, quamvis & juſti ſoleant recte peccatoribus dedignari. Sad aliud aſt, quod agitur typho ſuperbiæ; aliud, quod zelo diſciplinæ. Dedignantur *c* atenim, ſed non dedignantes. *& poſt pauca*. §. 1. At contra hi, qui de falſa juſtitia ſuperbire ſolant, cætaros quoſque daſpiciunt, nulla infirmantibus miſaricordia condeſcenduer, & quo ſe peccatores eſſe non credunt, eo deterius peccatores fiunt.

C. XVI. *Peccantes manſuetudine provocentur, non auſteritate abjiciantur.*

Item Hieronymus d, *ad c.* 4. *Threnorum.*

REcadite (inquiunt) polluti; recedite, abita; nolite nos tangara: nolite in aliquo nobis communicare. Talis loquela non *e* illuminat cæcum, non ſanat ægrotum, non curat infirmum, ſad magis occidit, atque in daſperationem periclitantem mittit. Boni etenim rectores ex ſua infirmitate aliorum infirmitatas penſantes, magis per humilitatis, & manſuetudinis lavamantum ſtudent peccantes ab arroris laqueo atuere, quam per auſtaritatem in foveam perditionis nutantas propellare. Unde doctor gentium *f*, *Factus ſum*, inquit, *infirmus infirmis*.

C. XVII. *In populum ira Dei deſævit, cum prædicator delinquentes palpat, non corripit.*

Item ax Origene, *homilia* 7. *in Joſue.*

SEd illud non otioſe tranſmittendum eſt, quod uno peccanta ira Dei ſuper omnem populum venit. Hoc quando accidit? quando Sacerdotas, qui populo præſunt, arga dalinquentes banigni videri volunt, & verentes peccantium linguas, ne forte mala da ais loquantur, Sacerdotalis ſeveritatis immemoras, nolunt complare, quod ſcriptum *g* eſt: *Peccantem coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant*. & iterum *h*: *Auferte malum ex vobis ipſis*: nec zalo Dei ſuccenſi imitantur Apoſtolum dicentem *i*: *Tradidi hujuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fiat*. Neque illud Evangelii *K* implere ſtudent, ut ſi viderint peccantem, primo ſecrete convaniant: poſt etiam duobus, val tribus adhibitis *l*; quod ſi contempſerit, & poſt hæc Ecclaſiæ correctione non fuarit emendatus, da Eccleſia axpulſum velut gantilem habeant, ac publicanum; & dum uni parcunt, univerſæ Ecaleſiæ moliuntur interitum. Quæ iſta bonitas? quæ iſta miſaricordia, uni parcara

a *Job.* 29. b *Burch. l.* 16. *cap.* 25. §. *omnis*. *c* 4. *ſentent. diſt.* 15. d *al. Alcuinus*, e *Pann. l.* 2. *cap.* 192. f *Pann. l.* 2. *cap.* 193. g 1. *Pet.* 5

a *In cap.* 29. *Job. cap.* 26. b *juſtitia* &] *orig.* c *al. indignantur*. d *Rabani ſunt, non Hieron. commentarii, Thren.* 4. a *Eſa.* 52. f 1. *Cor.* 9. g 1. *Timoth.* 5. h 1. *Corinth.* 5. i *ibid.* K *Matt.* 18. l *al. arbitris*.

Digitized by Google

cere, & omnes in diſcrimen adducere? Polluitur enim ex uno peccatore populus. Sicut ex una ove morbida univerſus grex inficitur, ſic etiam uno fornicante, vel aliud quodcunque ſcelus committente, plebs univerſa polluitur.

Gratian. *Hinc etiam alibi* a *dicitur*: Rectorem ſubditis pietas matrem, diſciplina vero patrem exhibeat.

4. pars §. 1. *Percuſſor quoque dicitur, qui ſermone inutili infirmorum conſcientiam vulnerat.*

C. XVIII. *Qui ſermone incauto conſcientiam percutit infirmorum, percuſſor vocatur.*

Unde Anacletus Papa *epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Italiæ.*

SAne percuſſor ille dicitur Doctor, qui ſermone inutili conſcientiam percutit infirmorum. Ideo tenere vos, & omnes fideles oportet eum, qui ſecundum doctrinam eſt, *b* fidelem ſermonem, ut potens ſit conſolari in doctrina ſana, & contradicentes redarguere, & recte viventes, atque rectam fidem tuentes, conſolidare.

DISTINCTIO XLVI.

1 ps SEquitur c. Non litigioſum. *Nihil eſt enim impudentius arrogantia ruſticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant, & parati ad lites, in ſubjectos tumidi intonant: quod ex arrogantia & ſuperbia provenire manifeſtum eſt.*

C. I. *Arrogantes neſciunt inferre humiliter, quæ docent.*

Unde Gregorius *ſcribit in Moralibus, lib.* 23. *cap.* 7. *n.* 13. *ad c.* 33. *Job.*

HOc habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter neſciant inferre, quod docent: & recta, quæ ſapiunt, recte miniſtrare non poſſint. In verbis enim eorum proditur, quod cum docent, quaſi in quodam ſibi videntur ſublimitatis culmine reſidere: eoſque, quos docent, ut longe infra ſe poſitos, veluti in imo reſpiciunt *d*, quibus non conſulendo loqui, ſed vix dominando dignantur. Recte autem his per Prophetam Dominus dicit *e*: *Vos autem cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.* Cum auſteritate enim & potentia imperant, qui ſubditos ſuos non tranquille ratiocinando corrigere, ſed aſpere inflectere dominando feſtinant. At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationem *f*, quanto ardentius verborum ſuorum jaculis ipſum magiſtrum elationis inſequitur. Cavet enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium ſacris ſermonibus inſectatur.

2 ps Gratian. *Ecce, quare litigioſi prohibentur in Epiſcopos ordinari. Eſt & alia cauſa hujus prohibitionis. Litigioſi namque vel adulationibus animos Principum ſibi conciliant, vel fratribus ſuis detrahendo, infamiæ notam ingerunt, vel inter fratres diſcordiam ſeminando, ſeditionem nunquam facere ceſſant: quæ omnia in Prælatis damnabilia eſſe probantur.*

C. II. *De iis, qui peccatoribus adulantur.*

Unde Gregorius *ſcribit in Moralibus, lib.* 18. *cap.* 4. *n.* 3. *ad cap.* 27. *Job.*

SUnt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt, augent, quæ increpare debuerunt. Hinc enim per Prophetam dicitur *g*: *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis.* Ad hoc quippe pulvillus ponitur, ut mollius quieſcatur. Quiſquis ergo male agentibus adulatur, pulvillum ſub capite, vel cubito jacentis ponit, ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quieſcat. §. 1. Hinc rurſum ſcriptum eſt: *h Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum.* Parietis quippe nomine, peccati duritia deſignatur. Ædificare ergo parietem, eſt contra ſe quempiam obſtacula peccati conſtruere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, ut quod illi perverſe agentes ædificant, ipſi adulantes quaſi nitidum reddant. §. 2. Sed ſanctus vir, ſicut mala de bonis non æſtimat, ita judicare bona de malis recuſat, dicens *a*: *Abſit a me, ut juſtos vos judicem: donec deficiant, non recedam ab innocentia mea.*

C. III. *Adulator, vel Proditor Clericus ab officio degradetur.*

Hinc etiam in Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 56. *legitur.*

CLericus *b*, qui adulationibus & proditionibus vacare deprehenditur, ab officio degradetur.

C. IV. *Excommunicentur ab Epiſcopo, qui fratribus non probanda objiciunt.*

Item ex eodem Concilio, *c.* 55.

ACcuſatores fratrum Epiſcopus excommunicet, qui non probanda fratribus objiciunt 1. Et ſi emendaverint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad Clerum.

Corr. Rom. ¶ 1 Qui non probanda fratribus objiciunt.] *Verba iſta neque in originali, neque in multis Gratiani antiquis codicibus habentur.*

C. V. *Removeatur* 2 *ab officio Clericus maledicus, ſcurra, & fratrum profectibus invidens non promoveatur.*

Item ex eodem Concilio, *c.* 57.

CLericus *c* maledicus (maxime in Sacerdotibus) cogatur ad poſtulandam veniam; ſi noluerit, degradetur: nec unquam ad officium abſque ſatisfactione revocetur.

Corr. Rom. ¶ 2 Removeatur] *Rubrica hæc pertinet ſimul ad hoc caput, & ad duo ſequentia.*

C. VI. *De eodem.*

Item ex eodem Concilio, *c.* 60.

CLericum *d* ſcurrilem, & verbis turpibus joculatorem, ab officio retrahendum cenſemus.

C. VII. *De eodem.*

Item ex eodem, *c.* 56.

CLericus *e* invidens fratrum profectibus, donec in vitio eſt, non promoveatur.

C. VIII. *Non ſunt ordinandi, qui ſeditionibus vacant.*

Item ex eodem, *c.* 67.

SEditionarios *f* ſtatuimus, nunquam ordinandos Clericos, ſicut nec uſurarios, nec injuriarum ſuarum ultores.

C. IX. *Uſuras exigere Clericis minime licet.*

Item ex Concilio Laodicenſi, *c.* 5.

3 ps NOn *g* licet fœnerari miniſtris altaris, vel in Sacerdotali ordine conſtitutis, vel uſuras, vel lucra, quæ ſeſcupla *h* dicuntur, accipere.

C. X. *Nec ſuo nomine, nec alieno Clericus fœnerator exiſtat.*

Item Leo Papa *Epiſcopis per Campaniam, epiſt.* 1. *c.* 4.

SIcut *i* non ſuo, ita nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere fœnus attentet. Indecens eſt enim crimen ſuum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc ſolum aſpicere K, & exercere debemus, ut quod hic miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, (qui multipliciter, & in perpetuum manſura tribuit) recipere valeamus.

H 2 DI-

a *Greg. paſtor.* 2. *p. c.* 6. b *ad Tit.* 1. c 1. *ad Tim.* 3. *& ibi Gloſſ. ordin. & Anſ. ex Hieron. in epiſt. ad Oceanum.* d *al. deſpiciunt.* e *Ezech.* 34. f *al. cognitionem*, g *Ezech.* 13. h *Ibidem.*

a *Job.* 27. b *Burch. l.* 2. *c.* 176. *Ivo p.* 6. *c.* 267. *Pann. l.* 3. *cap.* 173. c *Burch. l.* 10. *c.* 66. *Ivo p.* 11. *c.* 81. *& p.* 13. *c.* 66. *Anſ. l.* 7. *c.* 163. d *Burch. l.* 2. *c.* 172. *Ivo p.* 6. *c.* 263. *& p.* 11. *c.* 79. *Pann. l.* 3. *c.* 172. e *Burch. l.* 2. *c.* 16. *Ivo p.* 6. *c.* 35. *Agath Conc. c.* 69. f *Burch. l.* 2. *c.* 17. *Ivo p.* 6. *c.* 36. g *Anſ. l.* 7. *c.* 152. h *al. ſeſquipla.* i *Burch. l.* 2. *c.* 12. *Ivo p.* 6. *c.* 66. K *al. accipere.*

Digitized by Google

DISTINCTIO XLVII.

1 ps Quod autem in fine hujus capituli uſurarii ordinari prohibentur, inde eſt, quod uſurani exercentes cupiditati deſervire probantur: cupidi autem ab Apoſtolo a ordinari prohibentur; quia tales facile a juſto deviarent.

C. I. *Diaconus, Presbyter, & Epiſcopus exigens uſuras, niſi deſierit, deponatur.*

Unde in Canonibus Apoſtolorum *c.* 44. *legitur.*

Epiſcopus *b*, aut Presbyter, aut Diaconus uſuras a debitoribus exigens aut deſinat, aut certe deponatur.

C. II. *Uſuras exigens, ſive Clericus, ſive ſubjectus regulæ dejiciatur.*

Item ex Concilio Niceno c. 17.

Quuoniam c multi ſub regula conſtituti avaritiam, & turpia lucra ſectantur, oblitique divinæ Scripturæ dicentis *d*: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*: mutuum dantes, centeſimas exigunt; juſte cenſuit ſancta, & magna Synodus, ut ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipiens, aut ex adinventione aliqua, vel quolibet modo negotium tranſigens, aut hemiolia, ideſt, ſeſcupla 1 *f* exigens, vel aliquid tale proſus excogitans turpis lucri gratia, dejiciatur a Clero, & alienus exiſtat a regula.

Corr. Rom. ¶ 1 Seſcupla) *Hoc ſeſquialterarum uſurarum genus, quamvis graviſſimum, in frugibus humidis, vel arentibus Conſtantinus lege permiſerat, quæ nunc extat in codice Theodoſiano lib. 2. tit. ult. de uſur. l. 7. Eodem pertinet, quod ſcribit B. Hieronymus in commentariis in Ezechielem lib. 6. c. 18. his verbis:* Solent in agris frumenti, & milii, vini, & olei, cæterarumque ſpecierum uſuras exigi, ſive, ut appellat ſermo divinus, ſuperabundantiæ: verbi gratia, ut hyemis tempore demus decem modios, & in meſſe recipiamus quindecim, hoc eſt amplius partem mediam. *Quamobrem hoc canone, quo Patres illi omnes pecuniarias uſuras Clericis interdicunt, voluerunt etiam ſeſcuplam frugum expreſſe iis interdicere. Poſtea vero in aliis Conciliis, & a Romanis Pontificibus genus omne uſurarum, tanquam juri naturali, ac divino contrarium tam Clericis, quam Laicis fuit interdictum, quemadmodum apparet in Decretalibus tit. de uſur.*

C. III. *Temporalibus lucris deſervientes Deo nequaquam militare probantur.*

Hinc etiam Gregorius in lib. 1. *Moralium c.* 16. *n.* 25. *in* 29. *cap. Job ſcribit, dicens.*

Omnes hujus ſeculi dilectores in terrenis rebus fortes ſunt, in cœleſtibus debiles. Nam pro temporali gloria uſque ad mortem deſudare appetunt, & pro ſpe perpetua ne parum quidem in labore ſubſiſtunt: pro terrenis lucris quaslibet injurias tolerant, & pro cœleſti mercede vel tenuiſſimi verbi ferre contumelias recuſant: terreno Judici toto etiam die aſſiſtere fortes ſunt, in oratione vero coram Domino vel unius horæ momento laſſantur: ſæpe nuditatem, dejectionem, famem pro acquirendis divitiis, atque honoribus tolerant, & earum rerum ſe abſtinentia cruciant, ad quas adipiſcendas feſtinant; ſupernam autem laborioſe quærere tanto magis diſſimulant, quanto ea retribui tardius putant. §. 1. Hi itaque quaſi aliarum arborum more deorſum vaſti ſunt, ſurſum anguſti: quia fortes in inferiora ſubſiſtunt, ſed ad ſuperiora deficiunt. At contra ex qualitate palmarum deſignatur proficiens vita juſtorum, qui nequaquam ſunt in terrenis ſtudiis fortes, & in cœleſtibus debiles; ſed longius, atque diſtantius ſtudioſos ſe Deo exhibent, quam ſeculo fuiſſe meminerunt. §. 2. Nam cum quibuſdam per prædicatorem noſtrum dicitur *a*: *Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*: eorum procul dubio infirmitati condeſcenditur, ac ſi eis apertius diceretur: Si nequaquam amplius poteſtis, ſaltem tales eſtote in fructu bonorum operum, quales fuiſtis dudum in actione vitiorum, ne debiliores vos habeat ſancta libertas aeris 1, quos in carne validos habuit uſus terrenæ voluptatis.

Corr. Rom. ¶ 1 Aeris) *Apud B. Gregorium legitur*, ſancta libertas hæredes, *vel* ſancta libertas charitatis, quam in carne. *In uno autem exemplari Gratiani Vaticano, cœleſtis converſationis, quod in gloſſa ad explanandam dictionem, aeris, affertur.*

C. IV. *Ad ſacros ordines uſurarii promoveri non debent.*

Item Gregorius *Clero, & civibus Neapolitanis lib.* 8. *epiſt.* 40.

De *b* Petro inſuper ad nos perveniſſe cognoſcite, quod ſolidos dederit ad uſuram: quod vos oportet cum omni ſubtilitate perquirere: & ſi ita conſtiterit, alium eligite, & ab hujus vos perſona ſine mora ſuſpendite. Nam nos amatoribus uſurarum nulla ratione manus imponimus. Si vero ſubtili habita inquiſitione hoc falſum eſſe patuerit, (quia perſona ejus nobis ignota eſt, & utrum ita ſit de ſimplicitate ejus, quod ad nos perlatum eſt, ignoramus) cum decreto a vobis facto ad nos eum venire neceſſe eſt; ut vitam, moreſque illius ſolicitius inquirentes, ſenſum quoque pariter agnoſcamus, ut ſi huic judicio aptus extiterit, veſtra in eo [adjuvante Domino] deſideria compleamus.

C. V. *Degradetur Clericus, qui uſuras accipere deregitur.*

Item ex Concilio Eliberitano c. 20.

Si c quis Clericorum detectus fuerit uſuras accipere, placuit degradari, & abſtinere.

C. VI. *Nec implicari errore, nec cupiditate violari Sacerdotem oportet.*

Item Leo *Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano epiſt.* 51.

a ps Virum *d* catholicum, & præcipue Domini Sacerdotem ſicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente ſancta Scriptura *e*: *Poſt concupiſcentias tuas non eas*. Mens enim potentiæ *f* avida, nec abſtinere novit a vetitis, nec gaudere conceſſis, nec 1 pietati adhibere conſenſum.

Corr. Rom. ¶ 1 Nec pietati) *Hoc poſtremum orationis membrum abeſt ab originali; ſed habetur etiam apud Anſelmum.*

C. VII. *Qui cupiditatem a ſe non abſcindit, bonorum auctori inhærere non valet.*

Item Gregorius *l.* 7. *epiſt.* 100.

Bonorum auctori inhærere aliter non valemus, niſi cupiditatem a nobis [quæ g omnium malorum radix eſt] abſcindamus.

C. VIII. *Avari eſt hominum bona invadere, quorum neceſſitatibus ſubvenire valet.*

Item Ambroſius *Serm.* 81. *de eo, quod ſcriptum eſt in Evangelio* h: Hominis cujuſdam divitis fructus uberes ager attulit.

Sicut *i* ii, qui per inſaniam mente tranſlati ſunt, non jam res ipſas, ſed paſſionis ſuæ phantaſias vident: ita

a 1. *Tim.* 3. *Burchard. lib.* 2. *cap.* 119. *Ivo part.* 6. *cap.* 195. *& part.* 13. *cap.* 15. b *Pannor. lib.* 3. *cap.* 157. c *infra* 14. *q.* 4. *c.* 8. *ex alia verſione. Polyc. l.* 4. *tit.* 31. *Rab. l. pœn. c.* 32. *Burch. l.* 2. *cap.* 119. *Anſelm. l.* 7. *c.* 154. *Ivo part.* 6. *c.* 196. *& p.* 13. *c.* 8. d *Pſal.* 14. e *redundat iſta particula.* f *al. ſeſquipla.*

a *Rom.* 6. b *Anſ. l.* 6. *c.* 9. *Polyc. lib.* 4. *tit.* 1. c *Ivo p.* 13. *c.* 12. *Pann. l.* 3. *c.* 136. d *Anſ. l.* 7. *c.* 110. e *Eccleſ.* 18. f *al. pecuniæ.* g 1. *Tim.* 6. h *Luc.* 12. i *Ex Baſilii homilia ad eundem locum Evangelii.*

Digitized by Google

ita etiam mens avari ſemel vinculis cupiditatis adſtricta; ſemper aurum, ſemper argentum videt, ſemper reditus computat, gratius aurum intuetur, quam ſolem *a*: ipſa ejus oratio, & ſupplicatio ad Dominum aurum quærit. *& poſt pauca.* §. 1. Interdum etiam uſuræ arte nequiſſima, ex ipſo auro aurum naſcitur. Sed quid agis? Nec ſatietas unquam, nec finis aderit cupiditati. *& infra.* §. 2. Sed ais, quid injuſtum eſt, ſi cum aliena non invadam, propria diligentius ſervo? O impudens dictum! Propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detuliſti? Quando in hanc ingreſſus es lucem, quando de ventre matris exiſti, quibus quæſo facultatibus, quibuſve ſubſidiis ſtipatus ingreſſus es? *& poſt pauca.* §. 3. Proprium nemo dicat, quod eſt commune 1, quod plus quam ſufficeret, ſumptum, etiam violenter obtentum eſt. *& infra.* §. 4. Nunquid iniquus eſt Deus, ut nobis non æqualiter diſtribuat vitæ ſubſidia? ut tu quidem eſſes affluens, & abundans, aliis vero deeſſet, & egerent? An idcirco magis, quia & tibi voluit benignitatis ſuæ experimenta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare; tu vero ſuſceptis Dei muneribus, etſi in ſinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum, ſi tam multorum vitæ ſubſidia ſolus obtineas? Quis enim tam injuſtus, tam avidus, tam avarus, quam qui multorum alimenta ſuum *b* non uſum, ſed abundantiam, & delicias facit? Neque enim minus eſt criminis habenti tollere, quam cum poſſis, & abundes, indigentibus denegare. Eſurientium panis eſt, quem tu detines: nudorum indumentum eſt, quod tu recludis; & miſerorum redemtio eſt, & abſolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot *c* te ergo ſcias invadere bona, quot *d* poſſis præſtare, quod velis.

Corr. Rom. ¶ 1 Commune] *Apud B. Ambroſium legitur:* Proprium nemo dicat, quod e communi plus, quam ſufficeret, ſumptum, & violenter obtentum eſt. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

3 ps Gratian. *Neceſſe e eſt etiam, ut ille, qui ordinandus eſt, ſuæ f* domui ſit bene præpoſitus: *id eſt, ſi in Laicali habitu uxorem habuit, vel filios, a vitiis ad virtutum ſtudia & verbo, & exemplo provocet, ut quod poſtea præcepturus eſt populis, prius exigat a domeſticis. Unde Apoſtolus Epheſiis g ſcribit, ut uxores ſuas ſicut ſua corpora diligant, & filios ſuos non ad iracundiam provocent, ſed enutriant illos in omni diſciplina, & correctione Domini. Unde cum Paulus ad Timotheum h ſcribens dixiſſet,* ſuæ domui bene præpoſitum, *ſtatim ſubjunxit,* habentem filios ſibi ſubditos in omni caſtitate, non *i* in accuſatione luxuriæ. *Non enim talium cohabitator ſeipſum habet alios redarguendi: Unde de beato Job k legitur, quod pro filiis ſuis quotidiana offerebat Deo ſacrificia, offerens holocauſta per ſingulos, quos tanta charitatis perfectione in unum conſtrinxit, ut quiſque eorum in ſuo die convivium fratribus pararet, & ad epulandum ſecum tres ſorores ſuas pariter invitaret. Quod quia Heli ſacerdos diſſimulavit, ac falſa pietate ſuperatus, delinquentes filios ferire noluit, [ſicut in libro Regum legitur] apud diſtrictum judicem ſemetipſum cum filiis crudeli damnatione percuſſit: unde ei divina voce dicitur l.* Honoraſti filios tuos magis, quam me. *Hinc etiam David erga filios benignitatem, non diſciplinæ ſeveritatem exercens, eorum juventutem experimento didicit perniciosam, quorum pueritiam vago licentiæ permiſit eſſe voluptuoſam. Unus quippe eorum ſororem ſuam ſtupro corrumpens, a fratre ejus, Abſalone m videlicet, inter epulas, quas fratribus ſuis fraudulenter paraverat, obtruncatus eſt. Abſalon n vero, poſtquam veſtigia a patre obtinuit, de regno illum expulit, & ad concubinas ejus ingreſſus eſt, demum per invia deſerti patrem perſequens, quercui inhæſit, atque ita ſuſpenſus interiit o. Hinc etiam Paulus ad Timotheum a ſcribit, dicens:* Qui ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior. *Jure ergo qui domui ſuæ neſcit præeſſe, in Epiſcopum ordinari prohibetur, quia qui in re minima, de qua ſibi familiarior debet cura ineſſe, fidelis non eſt, quomodo in Eccleſia Dei [ubi tot ſunt & alieni] ſolicitam diligentiam adhibebit? unde Hieronymus* b: Non enim e juſtus polluitur ex vitiis filiorum, ſed libertas ab Apoſtolo Eccleſiæ Principi reſervatur, ut talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere.

4 ps §. 1. *Quod tunc fiet, ſi non erit, quod ſibi imputetur. Cum enim greſſus hominis a Domino dirigantur* d, *nec ſint e in homine ejus viæ; corripere quidem poteſt, corrigere autem non valet: pulſare poteſt, non aperire: manus comprimere, non animum mutare.*

C. IX. *Bonorum hominum diſcipline mores immutare non valet.*

Unde Auguſtinus *Clero, & populo Hipponenſi epiſt.* 137.

QUantumlibet vigilet diſciplina domus meæ, homo ſum, & inter homines vivo: nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior ſit, quam arca Noe *f*, ubi tamen inter octo homines unus reprobus inventus eſt: aut melior ſit, quam domus Abrahæ, ubi dictum eſt *g*: *Ejice ancillam, & filium ejus*: aut melior ſit, quam domus Iſaac, cui de duobus geminis dictum eſt *h*: *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. & infra.* §. 1. Simpliciter autem fateor charitati veſtræ coram Domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meam, ex quo Deo ſervire cœpi, quomodo difficile ſum expertus meliores, quam qui in monaſteriis profecerunt; ita non ſum expertus pejores, quam qui in monaſteriis ceciderunt *i*; ita ut hinc arbitrer in Apocalypſi K ſcriptum: *Juſtus juſtior fiat, & ſordidus ſordeſcat adhuc.*

C. X. *Convicia perditorum a via rectitudinis nos movere non debent:*

Item Cyprianus *lib. 1. epiſt. 3. Cornelio Papæ.*

QUod ad nos attinet, conſcientiæ noſtræ convenit, frater, dare operam, ne quis culpa noſtra de Eccleſia pereat: ſi quis autem ultro, & crimine ſuo perierit, & pœnitentiam agere, atque ad Eccleſiam redire noluerit, nos in die judicii inculpatos futuros credimus, qui conſulimus ſanitati; illos ſolos in pœnis remanſuros, qui noluerint conſilii noſtri ſalubritate ſanari. Nec movere nos debent convicia perditorum, quo minus a via recta, & a certa regula non recedamus, quando & Apoſtolus inſtruat, dicens *l*: *Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.*

DISTINCTIO XLVIII.

1 ps PRohibentur *etiam neophyti* m *in Epiſcopos ordinari, ut qui heri erat cathecumenus, hodie non fiat Epiſcopus: qui heri erat in theatro, hodie non ſedeat in Eccleſia: qui veſpere erat in circo, hodie non miniſtret altario: qui dudum fuerat fautor hiſtrionum, hodie non ſit conſecrator virginum. Cauſa autem hujus prohibitionis eſt ſecundum Apoſtolum, ne elatus in ſuperbiam, tanquam religio Chriſtiana plurimum eo egeret, incidat in ruinam diaboli. Momentaneus* n *namq; Sacerdos neſcit habere humilitatem, obſervare modos perſonarum, vel ſe contemnere: non jejunavit, non flevit, non ſe correxit, non pauperibus erogavit. In arrogantiam [quæ eſt ruina* Dia-

a *al. ſolem videt.*] *orig.* b *al. non ſuum.* c *al. tantorum.* d *al. quantis.* e *Hier. ad Ocean.* f 1. *Tim.* 3. *& ibi gloſſator.* g *Eph.* 6. h 1. *Tim.* 3. i *Tit.* 1. K *Job.* 1. l 1. *Reg.* 2. m 2. *Reg.* 13. n 2. *Reg.* 16. o 2 *Reg.* 18.

a *Tim.* 5. b *In comm. ad c.* 1. *epiſt. ad Titum.* c *Itaque*] *orig.* d *Pſalm.* 36. e *Hierem.* 10. f *Geneſ.* 9. g *Gen.* 21. h *Malach.* 1. i *al. defecerunt.* K *Apocal.* 22. l *Galat.* 1. m 1. *Tim.* 3. *gloſſa ordin. ibid. & Hier. Oceano.* n *Leo apud Anſel. l.* 6. *c.* 30.

Digitized by Google

Diaboli) *incidunt, qui puncto horæ, necdum diſcipuli, ſunt magiſtri: & ſicut Innocentius* a *ait:* Miſerum eſt, eum fieri magiſtrum, qui ncedum didicit eſſe diſcipulus.

C. I. *Neophytus in Epiſcopum non eſt ordinandus.*

Unde in Niceno Concilio, *c.* 2. *legitur.*

QUoniam *b* multa, ſive per neceſſitatem, ſive ex quacunqua 1 cauſa, contra regulam geſta ſunt, ita ut hominea ax vita gentili nuper adhuc catechizati, vel inſtructi, ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum vaniſſent, & continuo, aum baptizati, etiam ad Epiſcopatum, vel Presbytarium provecti ſunt; recte igitur viſum eſt, de cætero nihil tale debera fieri. Nam & tempore opna eſt, ut ſit catechumenus, & poſt baptiſmum multa probatione indiget. Evidans namque aſt apoſtolicum præcaptum, dicens *c*: *Non Neophytum, ne forſe elatus in judicium incidat, & laqueum Diaboli.* Si vero præcadente *d* a tempore aliquod mortala 3 peccatum admiſerit, & convictus duobus, vel tribus teſtibua ſuerit, ceſſet a Clero, qui hujuſmodi aſt. Si quis vero præter hæc ſecerit, tanquam contraria ſtatutis ſancti e Concilii gerens, ipſe præcipitabitur de ſtatu ſui Clari.

Corr. Rom. ¶ 1 Quacunque cauſa,] *Græce eſt*: ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων: *quod Dionyſius vertit*, aut alias cogentibus hominibus.

¶ 2 Præcedente] προϊόντος, *id eſt*, procedente: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

¶ 3 Mortala] *Abeſt vox iſta a priſca verſione. Græce eſt*, ψυχικόν τι ἁμάρτημα: *quod Dionyſius vertit*, delictum animæ.

Gratian. *Neophyti vere hodie appellantur, propoſitum ſacræ religionis noviter aſſumentes.*

C. II. *Quis dicatur Neophytus.*

Unde B. Gregorius *ſcribit Syagrio Epiſcopo, & aliis Epiſcopis, lib.* 7. f *epiſt.* 100.

SIcut *g* Neophytus tunc dicebatur, qui initio *h* 1 ſanctæ fidei erat aruditione plantatus; ſic modo Neophytus habendus eſt, qui repante in religionis habitu plantatus, ad ambiendos honorea *i* ſacros irrepſerit. §. 1. Ordinate argo ad ordines aſcendendum eſt. Nam caſum appetit, qui ad ſummi *K* loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta quærit aſcenſum. Scimus autem, quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, niſi a novitatis ſuæ humore ſiccentur: ne ſi ante pondera, quam ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul ſabricam ad terram deponant.

Corr. Rom. ¶ 1 Initio ſanctæ] *In lib.* 7. *epiſt.* 100. *ubi habetur prior pars hujus capitis uſque ad verſ.* Scimus autam, *legitur*, in ſanctæ fidai erat converſatione plantatus. *lib. autem* 5. *ep.* 51. *ſive c.* 95. (*ubi & eadem fere iiſdem verbis habentur, ac præterea ſequens pars uſque ad finem*) *legitur hoc loco*, qui adhuc noviter erat eruditione plantatus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

E*Cce, a quibus vitiis debeant eſſe immunes, qui in Epiſcopum ſunt ordinandi. Qui enim interceſſores pro populo ad Deum parantur, neceſſe eſt, ut ejus gratiam bene vivendo mereantur. Unde* Gregorius *ait in paſtorali*. l. §. 1. Solicite formidandum, ne qui placare poſſe iram Dei creditur, hanc ipſe ea proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquido novimus, quia, cum is, qui diſplicet, ad intercedandum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Qui ergo adhuc deſideriis terrenis adſtringitur, caveat, na diſtricti iram judicis gravius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat ſubditis auctor ruinæ. Solerter ergo ſa quiſque metiatur, nec a locum regiminis aſſumere audeat, ſi in ſa adhuc vitium damnabilitar regnat: nec is, quem crimen dapravat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum.

C. I. *Sacrificium Deo non offerat, qui vitiis eſt maculatus.*

Idem *in eod. paſtorali eod. c.* 11. *continenter.*

HInc etenim ſuperna voce ad Moyſen dicitur: *b Loquere ad Aaron: homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo ſuo, nec accedat ad miniſterium ejus.* Ubi & repente ſubjungitur: *Si cæcus fuerit, ſi claudus, ſi vel parvo, vel grandi, & torto naſo, ſi fracto pede, vel manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel ponderoſus* c §. 1. Cæcus quippe eſt, qui ſupernæ contemplationis lumen ignorat: qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucam nequaquam diligendo conſpicit, quo greſſus operis porrigat *d*, neſcit. Hinc etenim prophetante Anna *e* dicitur, *Pedes ſanctorum ſuorum ſervabit, & impii in tenebris conticeſcent.* §. 2. Claudus vero eſt, qui quidem, quo pergara debeat, aſpicit; ſed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectæ *f* non valet tenere, quam vidat; quia ad virtutis ſtatum dum fluxa conſuetudina non arigitur, quo per deſiderium innititur, illuc greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc etanim Paulus *g* dicit: *Remiſſas manus, & diſſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris; ut non claudicans quis erret, ſed magis ſanetur.* §. 3. Parvo autem naſo eſt, qui ad tenendam menſuram diſcretionis idonaus non eſt. Naſo quippe odores, fœtoreſqua diſcernimus. Recte ergo per naſum diſcretio exprimitur, per quam virtutea aligimus, delicta reprobamus. Unde & in laude Sponſæ dicitur *h*: *Naſus tuus, ſicut turris, quæ eſt in Libano:* quia nimirum ſancta Ecclaſia, quæ ex cauſis ſingulis tentamenta prodeant, per diſcrationam conſpicit, & ventura vitiorum bella ax alto deprchandit. Sed ſunt nonnulli, qui dum æſtimari hebetes nolunt, ſæpe ſe quibuſdam exquiſitionibus, plus quam neceſſe eſt, exercentes, ex nimia ſubtilitate falluntur. Unde hic quoqua ſubditur, *vel grandi, & torto naſo.* Naſus enim grandis, & tortus, aſt diſcretionis ſubtilitas immoderata: quæ dum plus quam decet, excreverit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa confundit. §. 4. Fracto autem peda, vel manu eſt, qui viam Dei pergara omnino non valet, atque a bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc, non ut claudus, ſaltem cum infirmitata teneat, ſed ab hia omnimodo alianus exiſtat. §. 5. Gibbus varo eſt, quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad ſuperna reſpiciat; ſed ſolis hia, quæ in infimis calcantur, intendat: qui & ſi quando aliquid ex bono patriæ cœleſtis audierit, ad hoc, nimirum perverſæ conſuetudinis pondere prægravatus, cordis faciem non attollit: quia cogitationia ſtatum erigera non valet, quem terrenæ ſolicitudinis uſus curvum tenet. Ex horum quippa ſpecie Pſalmiſta *i* dicit: *Incurvatus ſum, & humiliatus uſquequaque.* Quorum culpam quoque per ſemetipſam Veritas reprobans ait: *K Semen autem, quod in ſpinis cecidit; hi ſunt, qui audiunt verbum, & a ſolicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.* §. 6. Lippus varo eſt, cujus quidam ingenium ad cognitionam vsritatis emicat, ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt, ſed humore defluente infirmitatæ *l* palpebræ groſſaſcunt: quæ quia infuſione arebra atteruntur, atiam acies pupillæ viciatur. Et ſunt nonnulli, quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat, qui

videra

a *Epiſt.* 12. *ad Aurelium.* b *Martinus Brac. Epiſcopus cap.* 22. c 1. *Tim.* 3. d *al. procedente*) *orig.* e *al. magni.* f *Et lib.* 5. *epiſt.* 51. *Vigilio Epiſcopo Arelatenſi.* g *Polyc. lib.* 2. *tit.* 2. *Anſ. l.* 6. *c.* 26. *Ivo part.* 5. *c.* 131. h *al. in initio.* i *al. ordines.* K *al. ſumma.* l *part.* 2. *cap.* 11.

a *al. ne*) *orig.* b *Levit.* 21. c *Hernioſus.*) *vulgata.* d *al. dirigat.* e 1. *Reg.* 2. f *al. perfecte.* g *Hebr.* 12. h *Cant.* 7. i *Pſal.* 118. K *Luc.* 8. l *al. infirmitate.*

videre recta ſubtiliter per ingenium poterant, ſed uſu pravorum actuum caligant. Lippus itaque eſt, cujus ſenſum natura exacuit, ſed converſationis pravitas confundit: cui bene per Angelum dicitur *a*: *Callyrio inunge oculos tuos, ut videas.* Collyrio quippe oculos, ut videamus, inungimus, cum ad cognoſcendam veri luminis claritatem, intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus. §. 7. Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non ſinitur: quia arrogantia ſapientiæ, ſeu juſtitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt: quia videlicet ſenſus humanæ cogitationis, ſi ſtultum ſe, peccatoremque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem ſibi juſtitiæ, ſive ſapientiæ tribuit, a luce ſe ſupernæ cognitionis excludit: & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo ſe apud ſe per arrogantiam exaltat, ſicut de quibuſdam dicitur *b*: *Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.* §. 8. Jugem vero habet ſcabiem, cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur. In ſcabie etenim fervor viſcerum ad cutem trahitur, per quam recte luxuria deſignatur: quia ſi cordis tentatio uſque ad operationem proſilit, nimirum fervor intimus uſque ad cutis ſcabiem prorumpit, & foris jam corpus ſauciat: quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cum dicebat *c*: *Tentatio vos non apprehendat, niſi humana:* ac ſi aperte diceret: Humanum quidem eſt tentationem in corde perpeti: dæmoniacum vero eſt in tentationis certamine in operatione ſuperari. §. 9. Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis avaritia vaſtatur in mente: quæ ſi in parvis non compeſcitur, nimium ſine menſura dilatatur. Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens membrorum decorem fœdat: quia & avaritia captivam animam, dum quaſi delectat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque cogitationi objicit, ad inimicitias accendit: & dolorem in vulnere non facit, quia æſtuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo depravatur: & quaſi totum corpus exaſperat, quia per univerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait *d*: *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* §. 10. Ponderoſus vero eſt, qui turpitudinem non exercet opere, ſed tamen ab hac cogitatione continuo ſine moderamine gravatur in mente: qui nequaquam quidem uſque ad opus nefarium rapitur, ſed ejus animus voluptate luxuriæ ſine ullo repugnationis obſtaculo delectatur. Vitium *e* quippe eſt ponderis, cum humor viſcerum ad virilia labitur, quæ profecto cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergo eſt, qui totis cogitationibus ad laſciviam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde: & quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente, nec ad uſum boni operis in aperto valet aſſurgere; quia gravat hunc in abditis pondus turpe. §. 11. Quiſquis ergo quolibet horum vitio ſubigitur, panes Domino offerre prohibetur: ne 1 profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria devaſtant. §. 12. Quia igitur paucis ad magiſterium paſtorale dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualiter pertimeſcat, oſtendimus: nunc is, qui ad illud digne pervenerit, in eo qualiter vivere debeat, demonſtremus.

Corr. Rom. ¶ 1 Ne profecto] *Sic etiam in originali impreſſo. In aliquot Gratiani manuſcriptis legitur*: Nec profecto diluere aliena delicta valet is, quem adhuc propria devaſtant.

a *Apoc.* 3. b *Rom.* 1. c 1. *Corint.* 10. d 1. *Timoth.* 6. e *Sic & Arnobius.*

C. II. *Indoctus, terrena lucra ſectans, vitioſus ordinari non debet.*

Item Hieronymus a *ſuper Malachiam, ad c.* 1.

SAcerdotes nomen Domini deſpiciunt, & quantum ad ſe, panem pollutum offerunt, qui ad altare indigne accedunt, quique dato munere Sacerdotium præſumunt. Panem quoque polluit, qui doctrinam Domini in populo male diſpergit *b*, & qui honorat potentem, & deſpicit pauperem. *& infra.* §. 1. *Si afferatis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt?* &c. Superius accuſati de panibus, nunc accuſantur de victimis. Cæcum animal offert, qui ordinat indoctum loco docti, magiſtrumque facit, qui vix diſcipulus eſſe poterat. Claudum offert, qui lucra terrena quærentem locat; utpote pedem in diverſa ponentem, unum in divinis, alterum in carnalibus: cui poteſt inferri illud de libro Regum *c*: *Uſquequo claudicatis in duas partes?* Languidum offert, qui vitioſum habet pro religioſo, quique tardum, & pigrum probat 1 patientem, dicens illum negligentiæ redarguendum. Indignum eſt enim dare Deo, quod dedignatur homo.

Corr. Rom. ¶ 1 Probat patientem,] *Sic interpungitur etiam in manuſcriptis, & in gloſſa, cum tamen ita poſſet etiam diſtingui*, & pigrum probat, patientem dicens illum, &c.

DISTINCTIO L.

1 EX *præmiſſis auctoritatibus liquido monſtratum eſt, quod*
ps *variis criminibus irretiti in Sacerdotes ordinari non poſſunt. Nunc autem de eiſdem quæritur, utrum poſt peractam* d *pœnitentiam, vel in propriis ordinibus remanere, aut ad majores gradus conſcendere valeant? Multorum auctoritatibus, variis criminibus irretiti, a propriis ordinibus dejiciuntur, & ab acceſſu majorum prohibentur.*

C. I. *Lapſi in ſuum ordinem reparari non poſſunt.*

Unde Gregorius *ait Conſtantio Mediolanenſi Epiſcopo, lib.* 4. *epiſt.* 17. *ſive cap.* 61.

SI *e* lapſis ad ſuum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonicæ proculdubio frangitur diſciplinæ: dum pro reverſionis ſpe, pravæ actionis deſideria quiſque concipere non formidat. *& poſt pauca.* §. 1. Illud igitur præ omnibus ſtudete, ut lapſos in ſacrum ordinem nullius vobis ſupplicatio aliquo modo revocare ſuadeat, ne hujuſmodi non ſtatuta, ſed temporaliter dilata credatur eis eſſe vindicta.

C. II. *Qui poſt ſuam ordinationem labitur, depoſitus permanebit.*

Item Martinus Papa I. *Amando Epiſcopo.*

QUi *f* ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps jam depoſitus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipiſci.

C. III. *Presbyter poſt lapſum nulla ratione in ſacro ordine reparari valet.*

Item Gregorius Papa *Sabiniano Epiſcopo lib.* 7. *epiſt.* 25.

PResbyterum *g*, de quo nos fraternitas tua latoris præſentium legatione *h* conſuluit, nulla ratione in ſacro ordine poſt lapſum aut permanere, aut revocari poſſe cognoſcas. Circa quem tamen mitius agendum eſt: quia commiſſum facinus facili dicitur profeſſione confeſſus.

C. IV.

a *Senſus aliqua ex parte.* b *al. diſpenſit.* c 3. *Reg.* 18. d *al. actam.* e *Anſelm. l.* 8. *c.* 25. *& lib.* 11. *cap.* 13. *Ivo part.* 6. *c.* 80. *Pann. l.* 3. *c.* 145. f *Pann. l.* 3. *c.* 141. g *Anſel. lib.* 8. *c.* 26. *Pannor. l.* 3. *c.* 146. h *al. relatione.*

Digitized by Google

C. IV. *Poſt perpetratum homicidium Sacerdotale officium miniſtrari non poteſt.*

Item Joanoes *a* VIII. *Cenomanico* b *Uticenſi Epiſcopo.*

MIror *c* minus doctam *d* ſcientiam, tuam Sacerdotem putare poſt perpetratum homicidium poſſe in Sacerdotio miniſtrare: imo [quod eſt ineptius] nobis ſuadere velle, ut ipſi tali præſumptioni præberemus aſſenſum. Quis enim tam demens, tamque perverſi ſenſus tale quid æſtimaret, vel poſt quantamcunque pœnitentiam concedeodum, cum omoino ſit eanonicæ diſciplinæ contrarium? Debet ergo Sacerdotio privatus lachrymarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus ſaltem remediis curatus ſalutis poſſit invenire ſuffragium.

C. V. *Ad majorem gradum Clericus provehi non poteſt, qui Paganum occidit.*

Item Nicolaus Papa.

CLericum *e*, qui Paganum occiderit, non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere etiam debet acquiſito: homicida enim eſt. Nam cum diſcreti ſint milites ſeculi a militibus Eccleſiæ, non convenit militibus Eccleſiæ militare ſeculo, per quod ad effuſionem ſanguinis neceſſe ſit pervenire.

C. VI. *Qui defendendo ſe Paganum occiderit, Sacerdotali careat officio.*

Idem *Osbaldo Chorepiſcopo Quadrantino.*

DE his Clericis, pro quibus conſuluiſti, ſcilicet, qui ſe defendendo Paganum occiderunt, ſi poſtea per pœnitentiam emendati poſſint ad gradum priſtinum redire, aut ad altiorem conſcendere; ſcito nos nullam occaſionem dare, nec ullam eis tribuere licentiam quemlibet hominem quolibet modo occideodi. Verum ſi contigerit, ut Clericus Sacerdotalis ordinis ſaltem Paganum occiderit, multum ſibi conſulit, ſi ab offiſio Sacerdotali receſſerit, ſatiuſque eſt illi in hac vita Domino ſub inferiori habitu irreprehenſibiliter famulari, quam alta indebite appetendo damnabiliter in profuodum demergi.

C. VII. *Cadat ab officio Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus capitale committens crimen.*

Item ex Concilio Agatheoſi *cap.* 50.

SI Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus capitale crimen commiſerit, aut chartam falſaverit, aut falſum teſtimooium dixerit, ab officii honore depoſitus in monaſterium detrudatur, & ibi, quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

C. VIII. *Qui homicidii facto, aut præcepto, aut conſilio poſt baptiſmum conſcius fuerit, Clericus non ordinetur.*

Item ex Concilio Martini *f* Papæ *c.* 26.

SI *g* quis viduam, aut ab alio dimiſſam *h* duxerit, non admittatur ad Clericatum. Quod ſi irrepſerit, dejiciatur. Similiter, ſi homicidii aut facto, aut præcepto, aut conſilio, aut defenſione *i* poſt baptiſmum conſcius fuerit, & per aliquam ſubreptionem ad Clericatum venerit, dejiciatur, & in fine vitæ ſuæ laicam communionem tantummodo recipiat *l*.

Corr. Rom. ℣ *i* Defenſione) *In codice Lucenſi Regio* [*in quo ſunt etiam hæc capitula a Martino Bracarenſi Epiſcopo collecta*] *& apud Anſelmum, & in editione Conciliorum tribus tomis, in margine legitur,* aſſenſione : *cui lectioni convenit, quod legitur in Concilio Triburienſi c.* 31. *circa finem.*

a *Vide cap.* 29. *infra.* b *al. Cenomanico Venetienſi.* c *Ivo p.* 6. *cap.* 114. *& part.* 10. *cap.* 51. *Pannorm. lib.* 3. *c.* 153. d *al. nimis.* e *Ivo part.* 6. *cap.* 120. f *Apud Mart. Brac.* g *Anſel. l.* 7. *cap.* 11. *Ex can.* 18. *Apoſt.* h *al. relictam.* i *al. ſua communiouem recipiat.*

C. IX. *De ſacris ordinibus lapſi reparari non poſſunt.*

Item Gregorius *Januario Epiſcopo Calaritano lib.* 3. *epiſt.* 26.

PErvenit *a* ad nos, quoſdam de ſacris ordinibus lapſos, vel poſt pœnitentiam, vel ante, ad miniſterii ſui officium revocari, quod omnino prohibemus, & in hac re ſacratiſſimi quoque canones contradicunt. Qui igitur poſt acceptum ſacrum ordinem lapſus in peccatum carnis fuerit, ſacro ordine ita careat, ut ad altaris miniſterium ulterius non accedat.

C. X. *De eodem.*

Idem *Venantio Lunenſi Epiſcopo lib.* 4. *epiſt.* 5. *ſeu c.* 49.

ACcedens *b* ad Gorgonam inſulam fraternitas veſtra diſcutiat id, quod ad nos de Saturnino Presbytero *i* perlatum eſt. Pervenit namque ad nos, quia poſtquam pro crimine lapſus ſui a Sacerdotii ordine eſt dejectus, ad explendum miniſterium Sacerdotii præſumpſit accedere, & omnipotenti Deo hoſtias immolare. Quod ſi ita factum fraternitas veſtra repererit, eum ſacri corporis, & ſanguinis Dominici participatione privatum in pœnitentiam redigat: ita ut uſque ad diem obitus ſui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus ſui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pœnitentiam agere cognoverit, ut ei juſte ad recipiendam inter Laicos communionem, etiam ante exitum, debeat miſereri, hoc in tuæ fraternitatis ponimus poteſtate, *& infra.* §. 5. Præterea *c* ad fraternitatis tuæ conſulta reſpondentes ſtatuimus, Diaconum, & Abbatem de portu Veneris, quem indicas cecidiſſe, ad ſacrum ordinem non debere, vel poſſe ullo modo revocari. Quem quidem ſacro ordine privatum io pœnitentiam deputare te convenit: cujus ſi poſtea actus, converſatioque meruerit, priorem inter alios Monachos, ubi tu tameo decreveris, ſtandi locum obtineat. Subdiaconi quoque, quos ſimilis culpa conſtringit, ab officio ſuo irrevocabiliter depoſiti, inter Laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris loco lapſi Diaconi, alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero Presbyterum, ut nunquam ad ſacri ordinis miniſterium præſumat accedere, ſcriptis cavere decrevimus: ſed eum in inſula Gorgona, atque Capraria ſollicitudinem de monaſteriis gerere, & in eo, in quo eſt ſtatu, ſine cujuſquam adverſitate manere permittimus.

Corr. Rom ℣ *i* Presbytero] *In vetuſto codice epiſtolarum B. Gregorii, & aliquot antiquis exemplaribus Gratiani legitur,* Expresbytero, *itemque inferius in hoc eodem capite:* Saturninum vero Expresbyterum, *ſive ut in impreſſis B. Gregorii,* Expresbytero. *Depoſitos enim Presbyteros, Expresbyteros, & eos, qui monaſteria deſeruerant, Exmonachos appellabant; ſicut illi, qui conſulatum, aut quæſturam geſſerant, Exconſules, aut Exquæſtores vocari ſoliti fuerant.*

C. XI. *Loco lapſi alius ordinandus eſt.*

Idem *Mariano Epiſcopo Ravennæ lib.* 6. *epiſt.* 39. *ſeu cap.* 203.

POſtquam *d* quemquam criminaliter abſcedentem *e*, in locum, de quo lapſus eſt, nulla permittit ratio revocari, & ultra *f* tres menſes Eccleſiam vacare Pontifice, ſtatuta ſacrorum canonum non permittuot: ne cadente paſtore dominicum gregem antiquus (quod abſit) hoſtis inſidiando dilaniet, fraternitas veſtra deprecationi eorum conſentire, & in loco lapſi debet Epiſcopum ordinare.

C. XII.

a *Polyc. lib.* 4. *tit.* 39. *Anſelm. lib.* 8. *cap.* 20. *Ivo part.* 6. *cap.* 78. *Pannorm. lib.* 3. *cap.* 133. b *Polyc. ibidem. Anſelm. l.* 8. *cap.* 21. *Ivo part.* 6. *cap.* 83. c *Eodem lib.* 4. *epiſt.* 16. *ſeu cap.* 60. *Pann. lib.* 3. *cap.* 133. d *Anſelm. lib.* 8. *cap.* 25. e *al. cadentem.* f *diſt.* 75. *c. quoniam.*

Digitized by Google

C. XII. *Qui poſt ordinationem ſuam in lapſum ceciderit, ſacra myſteria non debet tractare.*

Item Martinus Papa I. *in epiſtola ad Amandum.*

SI poſt ordinationem ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & prævaricationis peccato fuerit *a* deprehenſus obnoxius, omnimodo prohibendum eſt, eum manibus lutulentis, atque pollutis myſteria noſtræ ſalutis tractare.

a pars Gratian. *Econtra exemplis, & auctoritatibus probatur, poſt actam pœnitentiam proprios gradus licite poſſe adminiſtrare, & ad majores conſcendere. Maria* b *enim ſoror Aaron poſtquam lepra percuſſa eſt, quia in Moyſen murmuraverat, acta pœnitentia, a peccato mundata, & ſanata eſt, & priſtinam gratiam prophetandi recepit. Aaron* c *autem poſt conflatum vitulum etiam in ſummum Sacerdotem conſecratus eſt. David* d *poſt adulterium, & homicidium ſpiritum Prophetiæ recepit, & in proprio* e *gradu permanſit. Achab* f *quoque poſt mortem Nabuthæ viri ſanctiſſimi per pœnitentiam humiliatus in regia ſede remanſit. Et ut prætereamus multa exempla veteris Teſtamenti, Petrus* g *negavit Chriſtum, & tamen poſtea Princeps Apoſtolorum factus eſt: Paulus* h *Stephanum lapidavit, & tamen a Deo in Apoſtolum electus eſt. Multi quoque ab hæreſi ad unitatem catholicæ fidei revertentes in ſuis ordinibus ſunt recepti, alii vero ad Epiſcopalem etiam gradum ſunt promoti, utpote Auguſtinus, & alii complures.*

C. XIII. *De eodem.* PALEA. 1

JOannes *i* Chryſoſtomus a duabus Synodis orthodoxorum Epiſcoporum fuit dijudicatus *K*, ſed iterum fuit reſtitutus. Marcellus Epiſcopus Ancyræ Galatiæ depoſitus fuit, ſed poſtmodum proprium recepit Epiſcopatum. Aſclepius dijudicatus a Synodo Eccleſiam ſuam poſtea recepit. Lucius Epiſcopus Adrianopolites damnatus a Papa Julio recepit Eccleſiam ſui Epiſcopatus. Cyrillus Epiſcopus Hieroſolymitanus depoſitus fuit, poſtea reconciliatus eſt Eccleſiæ ſuæ. Simili modo Polychronium ejuſdem Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Pontificem Sixtus *l* Papa damnavit, & iterum ipſe eum reconciliavit. Innocentius Papa Photinum Epiſcopum damnavit, ſed poſtea eum in proprium locum reſtituit Eccleſiæ ſuæ. Miſenum 2 Epiſcopum *m* a Felice Papa damnatum Gelaſius Papa ſucceſſor illius reconciliavit *n*, & Eccleſiæ ſuæ reſtituit. Leontius, dum eſſet Presbyter, depoſitus fuit, ſed poſtea in Antiochia Patriarcha extitit. Gregorius vero quartus Papa Theodoſium, quem Eugenius ejus anteceſſor Presbyterii honore privaverat, ſanctæ Eccleſiæ Signinæ conſecravit Epiſcopum. Ibas namque Epiſcopus dijudicatus fuit, ſed ſancta Synodus canonica ſuam illi reſtituit Eccleſiam. Rothadum vero Epiſcopum ſanctæ Sueſſionenſis Eccleſiæ, a Synodo, cui Carolus interfuit, condemnatum, & Sophronium *o* Placentinum Epiſcopum merito reprobatum, Nicolaus Papa ambos reconciliavit.

Corr. Rom. ¶ 1 Palea] *Caput hoc a vetuſtioribus codicibus abeſt: in vulgatis inſcribebatur:* Item ex epiſtola Cyrilli ad Joannem Antiochenum: *quæ inſcriptio ſublata eſt; quoniam quæ in hoc capite tractantur, ex variis hiſtoriis ſunt collecta; & aliqua longe poſt Cyrillum & Hieroſolymitanum, & Alexandrinum contigerunt. Neque apud Burchardum, & Ivonem ulla talis inſcriptio eſt, ſed tantum in Pannormia.*

a *al. deprehendatur*] *orig.* b *Num. 12. 33. quæſt. 2. c. hoc ipſum.* c *Exod. 32.* d *2 Regum 11. & 12.* e *al. priſtino.* f *3. Regum 21.* g *Matth. 26. Joan. 21.* h *Act. 7. & 9.* i *Burchard. lib. 1. c. 233. Ivo in prologo. Pannor. in prologo c. 32.* k *al. judicatus.* l *Sixtus Papa III.* m *35. quæſt. 9. c. Gregorius.* n *al. & communicavit.* o *al. Sufrenum] vel Suffredum.] ut infra 6. quæſt. 3. denique Suffredus.*

¶ 2 Miſenum] *Antea legebatur*, Nicænum. *Emendatum eſt ex Burchardo, Ivone &c.* Gregorius *infra quæſt. 35. 9. Atque in Pontificali Romano manuſcripto in vita* Nicolai I. *hæc leguntur.* Sicut beatus Papa Felix Vitalem, & Miſenum Epiſcopos, qui in Petro Alexandrino hæretica fæce coinquinato coacti conſenſerant, Sacerdotali gradu, Eccleſiaſtica imo communione privavit.

C. XIV. *Clerici poſt lapſum in ſuis ordinibus reparari poſſunt.*

Præterea Calixtus Papa I. *de hujuſmodi ſcribit ita epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliarum.*

POnderet unuſquiſque ſermones ſuos, & quod ſibi loqui non vult, alteri non loquatur. Unde bene ſacra *a* ait Scriptura: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias.* Nos enim tempore indigemus, ut aliquid maturius agamus. Nec præcipitemus conſilia, & opera noſtra, neque ordinem corrumpamus. §. 1. Sed *b* ſi aliquis lapſus quocunque modo fuerit, portemus *c* eum, & fraterno corripiamus affectu; ſicut ait B. Apoſtolus *d*: *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate; & ſic adimplebitis legem Chriſti.* §. 2. Porro ſanctus David de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore permanſit. §. 3. Beatus quoque Petrus amariſſimas lachrymas fudit, quando Dominum negaſſe pœnituit, ſed tamen Apoſtolus permanſit. Et Dominus per Prophetam *e* peccantibus pollicetur, dicens: *Peccator in quacunque die converſus ingemuerit, omnium iniquitatum illius non recordabor amplius.* Errant *f* enim, qui putant, Domini Sacerdotes poſt lapſum, ſi condignam egerint pœnitentiam, Domino miniſtrare non poſſe, & ſuis honoribus frui, ſi bonam deinceps vitam duxerint, & ſuum Sacerdotium condigne cuſtodierint. Et ipſi, qui hoc putant, non ſolum errant, ſed etiam contra *g* traditas Eccleſiæ claves diſputare, & agere videntur: de quibus dictum *h* eſt: *Quæcunque ſolveritis in terra, erunt ſoluta & in cœlo.* Alioquin hæc ſententia aut Domini non eſt, aut vera eſt. §. 4. Nos vero indubitanter tam Domini Sacerdotes, quam reliquos fideles poſt dignam ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus, teſtante Domino per Prophetam *i*: *Nunquid 2 qui dormit, non adjiciet ut reſurgat?* Et Propheta *K* David pœnitentiam agens dixit: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me.* Ipſe namque poſt pœnitentiam & alios docuit, & ſacrificium Deo obtulit, dans exemplum Doctoribus ſanctæ Eccleſiæ, ſi lapſi fuerint, & condignam pœnitentiam Deo geſſerint, utrumque facere poſſe. Docuit enim, quando dixit: *Docebo* l *iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.* Et ſacrificium Deo pro ſe obtulit, dum dicebat: *Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus.* Videns enim Propheta ſcelera ſua mundata per pœnitentiam, non dubitavit prædicando, & Domino libando curare aliena. *& infra*, §. 5. Mundatur ergo homo a peccato, & reſurgit gratia Dei lapſus, & in priſtino manet officio, juxta prædictas auctoritates. Videat, ne amplius peccet, ut ſententia Evangelii *m* maneat in eo: *Vade, & amplius noli peccare.* Unde ait Apoſtolus *n*: *Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus. & infra.* §. 6. Sententiam, fratres, quæ miſericordiam vetat, non ſolum tenere, ſed & audire, refugite: quia potior eſt miſericordia omnibus holocauſtomatibus, & ſacrificiis.

I Corr.

a *Tob. 4.* b *Burchard. lib. 19. c. 42. Ivo p. 5. c. 48.* c *non perdamus eum, ſed fraterno*] *orig.* d *Gal. 6.* e *Ezech. 18.* f *Polycarp. l. 4. tit. 38. Pann. l. 3. c. 138.* g *al. traditas Eccleſiæ claves deſpicere videntur.] infra ex Auguſt. c. ut conſtitueretur.* h *Matth. 16. Greg. lib. 2. epiſt. 33.* i *Pſal. 40.* k *Pſal. 50.* l *Ibid.* m *Joan. 8.* n *Rom. 6.*

Digitized by Google

Corr. Rom. ¶ s Nunquid] *In epiſtola Calixti, & apud collectores indicatos legitur*: Nunquid, qui cadit, non adjiciet, ut reſurgat? & qui averſus eſt, non revertetur? *& alibi*: Nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat. *Quæ duæ ſententiæ habentur Hierem. 8. & Ezech. 33. Sed ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

C. XV. *In priſtinum gradum poſt pœnitentiam revocari poſſunt Sacerdotes.*

Item Hieronymus *ad cap. 3. Malachiæ.*

ET a purgabit filios Levi: *tempus* b *eſt enim, ut judicium incipiat a domo Dei*: & alibi c ſcribitur: *A ſanctis meis incipite*. In filiis autem Levi omnem Sacerdotalem intelligẽ dignitatem. Si autem Sacerdotes purgandi ſunt, & colandi, ut purum aurum remaneat, & argentum, quid de cæteris eſt dicendum? Qui cum emundati fuerint, & colati, tunc offerent Domino juſta ſacrificia, & placebit ſacrificium eorum, quod offerunt pro Juda, & Hieruſalem, hoc eſt, pro iis, qui Dominum confitentur, & pacem ejus mente conſpiciunt (ſicut dies ſeculi, & ſicut anni antiqui:) ut quomodo in principio placuerunt Deo, ſic poſt peccatum & pœnitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum ſorde purgati.

C. XVI. *Lapſi reparari poſſunt.*

Item Gregorius *Secundino lib. 7. epiſt. 53.*

QUia d ſanctitas tua hoc a nobis requiſivit, ut ſibi de Sacerdotali officio poſt lapſum reſurgendi auctoritates ſcriberemus, dum ſe dicit de hoc canones diverſos legiſſe, & diverſas ſententias inveniſſe, alias reſurgendi, alias nequaquam poſſe: ideo nos s generales Synodos a Nicæna incipientes, hanc cum reliquis quatuor veneramur, quia ipſam ſequentes cæteræ in cunctis canonicis ſententiis unanimiter concordant. Nos vero præcedentes Patres ſequi debemus, qui (auctore Deo) a ſacra doctrina illorum non diſcordamus. A capite itaque incipientes uſque ad quartum altaris miniſtrum, hanc formam ſervandam cognoſcimus, ut ſicut minorem major præcedit in honore, ita & e in crimine; & quem major ſequitur culpa, majore plectatur vindicta, & ſic poſtea f pœnitentia credatur eſſe fructuoſa. §. 1. Quid enim prodeſt triticum ſeminare, & fructum illius non colligere? aut domum conſtruere, & non illic habitare? Poſt dignam igitur ſatisfactionem credimus, poſſe rediri ad honorem. *& infra.* §. 2. Ad fontem miſericordiæ recurrentes; Evangelii g proferamus ſententiam: *Gaudeo*, inquit, *ſuper uno peccatore pœnitentiam agente magis, quam ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia*. Et ovem perditam, nonaginta novem non errantibus relictis in deſerto *h*, humero pii paſtoris ad ovile reportatam, Dominus ipſe teſtatur. Si ovis perdita errans poſt inventionem ad ovile humero reportatur, cur poſt pœnitentiam ad Eccleſiæ miniſterium lapſus non revocetur? Sicut a in Apocalypſi i dicitur de miniſtro Eccleſiæ: *Memento, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac*. Quid enim eſt gravius, aut carnale delictum admittere, ſine quo pauci inveniuntur, aut Dei Filium jurejurando negare? In quo tamen hunc ipſum beatum Petrum Apoſtolorum Principem, ad cujus ſacrum corpus indigni ſedemus, lapſum eſſe cognoſcimus. Sed poſt negationem pœnitentia ſecuta eſt, & poſt pœnitentiam miſericordia data eſt, quia poſtea ab Apoſtolatu eum non expulit, qui ante quidem ipſum ſe negare prædixit.

Corr. Rom. ¶ 1 Ideo nos] *In duabus editionibus epiſtolarum B. Gregorii legitur*: ideo generaliſſima, quæ a Nicæno Concilio incipiunt, cum reliquis quatuor invenimus concordantia. Nam & nos præcedentes, &c. *In uno manuſcripto codice eſt*, generaliſſime: *Reliqua eodem modo. Apud Burchardum, Ivonem, Pannormiam*, Nam nos generaliter; *cætero qui parum a Gratiano diſcordant.*

¶ a Sicut] *Hinc uſque ad verſic.* Quid enim, *in aliquot codicibus epiſtolarum excuſſit, & duobus manuſcriptis, Burchardo, Ivone, & Rabano non habentur.*

C. XVII. *Poſt acerrimam pœnitentiam lapſi reparantur.*

Idem *ſuper Ezechielem, Hom. 9. ad c. 2.*

QUid eſt hoc, quod Prophetæ jacenti dicitur: *Sta ſupra pedes tuos, & loquar tecum?* Qui enim jacenti loquebatur, cur non ſe, niſi ſtanti promittit eſſe locuturum? ſed ſciendum, quia alia ſunt, quæ jacentes, alia, quæ ſtantes audire debeamus. Jacenti enim dicitur, ut ſurgat; ſtanti autem præcipitur, ut ad prædicationem proficiſci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confuſione jacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis. Sed cum jam in bono opere ſurgimus, cum jam recti ſtare cœperimus, dignum eſt, ut ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stans ergo Propheta viſionem ſpiritalem vidit, & cecidit: cadens vero jam monitionis verbum ſuſcepit, ut ſurgeret: ſurgens autem præceptum audivit, ut prædicaret. Nam qui adhuc ex ſuperbiæ vertice ſtamus, cum jam de æternitatis timore aliquid ſentire cœperimus, dignum eſt, ut ad pœnitentiam cadamus. Et cum infirmitatem noſtram ſubtiliter cognoſcentes, humiliter jacemus, per divini verbi conſolationem ſurgere ad fortiora opera jubemur.

C. XVIII. *De eodem.*

Idem *lib. XVIII. Moral. c. 26. ad cap. 28. Job.*

FErrum de terra tollitur, cum fortis propugnator Eccleſiæ a terrena, quam prius tenuit, actione ſeparatur. Non ergo in eo debet deſpici, quod fuit; quia jam incipit eſſe, quod non fuit.

C. XIX. *Poſt condignam pœnitentiam, priſtina recipiuntur officia.*

Item Hieronymus *ad cap. 3. Michææ.*

CUm exaudiero eos, dabo eis virtutem Spiritus mei, & implebo eos judicio meo, & fortitudine. Animadverte, in præſenti loco poſſe docere aliquem poſt peccatum, ſi tamen vitia priſtina pœnitentia digna diluerit. Unde David poſt adulterium, & homicidium loquitur in Pſalmo a: *Aſperges me hyſſopo, & mundabor: lavabis me, & ſuper nivem dealbabor*. Nec ſua tantum puritate contentus eſt, ſed infert: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me*: cumque hoc feceris, *docebo*, ait, *iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.*

C. XX. *De eodem.*

Item Hieronymus *lib. 2. contra Jovinianum.*

JEſus *b* filius Joſedech *c* Sacerdos magnus, quanquam in typo præceſſerit Salvatoris, qui noſtra peccata portavit, & alienigenam ſibi ex gentibus copulavit Eccleſiam; tamen ſecundum literam poſt Sacerdotium ſordidatus inducitur, & ſtat Diabolus a dextris ejus: & candida illi deinceps veſtimenta redduntur.

C. XXI. *Per pœnitentiam Clerici correcti gradum ſuum, & dignitatem recipiunt.*

Item ex Concilio Agathenſi *d*, *c. 2.*

COntumaces *e* Clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab Epiſcopis corrigantur, & ſi qui, prioris gradus elati ſuperbia, communionem fortaſſe contempſerint, aut Eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur; ita, ut cum eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matricula gradum ſuum, dignitatemque recipiant.

C. XXII.

a *Malach.* 3. b 1. *Petr.* 4. c *Ezech.* 9. d *Rab. in pœn. c.* 8. *Burch. l.* 19. *c.* 43. *Ivo p.* 6. *c.* 85. *Pannor. l.* 3. *c.* 147. e *al. & crimine.* f *al. vindicta, quæ poſt pœnitentiam.* g *Luc.* 15. h *in deſerto*] *abeſt ab orig.* i *Apocal.* 2.

a *Pſalm.* 50. b *Infra, de pœn. diſt.* 2. *c. ſi enim.* §. *Jeſus*, c *Zachar.* 3. d *Et capitular. lib.* 7. *c.* 311. e *Ivo p.* 6. *cap.* 366.

Digitized by Google

C. XXII. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Papæ, *c.* 17.

SI *a* quis presbyter, aut Diaconus *x* inventus fuerit, aliquid da miniſteriis Eccleſiæ venundaſſe, quia ſacrilegium commiſit, placuit eum in ordinatione Eccleſiaſtica non haberi. In judicio tamen Epiſcopi dimittendum eſt, ſive dignus ſit, ſive indignus in ſuo recipi ut dabeat gradu: quia multotias hoc ipſum, quod de ſacroſancto altario contaminatum eſt, in Epiſcopi potaſtata dimiſſum eſt.

Corr. Rom. ℊ *x* Diaconus] *Sequebatur*, aut Subdiaconue: *quæ duæ dictiones expunctæ ſunt, quia neque apud Martinum, aut Burchardum, aut Ivonem, neque in antiquis Gratiani codicibus habentur.*

C. XXIII. PALEA *x*.

(*Item* Auguſtinus *ad Boniſacium, epiſt.* 50.)

BEne valet Sacerdos reſtitui ad honorem ſuum poſt petactam pœnitentiam: licet in hoc diverſi diverſa ſentiant, dicentes, non poſſe reſtitui ad honoram. Sed ſic dictum eſt propter ſimulatas pœnitentias quorundam, & propter affectatas honorum dignitates.

Corr. Rom. ℊ *x* Palea] *In aliquot vetuſtis exemplaribus Gratiani hæ duæ Paleæ non habentur, ſed poſt finem capitis*, ſi quis Presbytar, *ſequitur continenter*, Quomodo igitur: *ſunt tamen in multis, atque in iis quidem, a quibus plerumque Paleæ abſunt. Ac videntur ſummæ quædam partim præcedentium capitum*, ponderat, *& quia ſanctitas, partim ſequentis*, ut conſtitueretur, *quod refertur ex Auguſtino ad Boniſacium. Atque inde potuit in has Paleas hæc eadem irrepere citatio.*

C. XXIV. PALEA.

SAcerdos quidem ſi cadit, valet, & habet reſtitutionis locum, poſt dignam peractam pœnitentiam, in honorem ſuum, Propheta atteſtante *b*, qui ait: *Nunquid qui cadit, non adjiciet, ut reſurgat?* Et B. Gregorius *c* hoc dicit ad Secundinum incluſum, amicum ſuum. Etiam ab ipſo Propheta in hoc argumentum habemus: qui cum poſt peractum adulterium & homicidium perpetravit, tamen poſtea peracta digna pœnitentia per Dei gratiam ad priſtinum officium reſtituitur.

3 pars. Gratian. *Quomodo igitur hujuſmodi auctoritatum diſſonantia ad concordiam revocari valeat, breviter inſpiciamus. Sunt quidam, quos non odium criminis, ſed timor vilitatis, & amiſſio proprii gradus, & ambitio celſioris ad pœnitentiam cogit. Hos ſacri canones irrecuperabiliter* d *dejiciunt: quia qui ſimulatione pœnitentiæ, vel affectatione honoris a Deo non conſequitur veniam, nec ab Eccleſia reparationem meretur.*

C. XXV. *Quare conſtitutum eſt in Eccleſia, ne poſt pœnitentiam quis ad Clericatum redeat.*

Unde Auguſtinus *ſcribit ad Boniſacium, epiſt.* 50.

UT *e* conſtitueraratur in Eccleſia, ne quiſquam poſt alicujus criminis pœnitentiam Clericatum accipiat, vel ad Clericatum redeat, vel in Clericatu manaat, non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ. Alioquin contra claves datas Eccleſiæ diſputabitur, de quibus dictum eſt *f*, *quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt, & in cœlo.* Sed *n* a forte atiam da cætaris *g* criminibus, ſpe honoris Eccleſiaſtici animus intumeſcens ſuperbe agarat pœnitentiam, ſeveriſſima placuit, ut poſt actam da crimine damnabili pœnitantiam, nemo ſit Clericus: ut deſperatione temporalis altitudinis, medicina major, & varior aſſet humilitas. Nam & ſanctus David de criminibus mortiferis pœnitentiam egit, & tamen in honore ſuo perſtitit. Et B. Petrum, quando amatiſſimas lacrymas fudit, utique Dominum nagaſſe pœnituit, & tamen Apoſtolus manſit. Sad non ideo ſupervacua putanda eſt poſteriorum diligentia; qui ubi ſaluti nihil detrahabatur, humilitati aliquid addidarunt, quo ſalus totius muniratur: experti, credo, aliquorum fictas pœnitantias per affectatas honorum potentias. Cogunt anim multas invenire medicinas, multorum experimenta morborum. Varum in hujuſmodi cauſis, ubi *a* per graves diſſenſionum ſciſſuras, non hujus, aut illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages jacent, detrahendum aſt aliquid ſeveritati, ut majoribus malis ſanandis charitas ſinceræ ſubvaniat.

C. XXVI. *Reparationis beneficium non niſi poſt pœnitentiam poteſt concedi.*

Item ex epiſtola Cleri Romani, *miſſa Papæ Cypriano.*

ABſit *b* a Romana Eccleſia vigorem ſuum tam profana facilitate dimittere, & nervos ſevaritatis everſa fidei majeſtate diſſolvera, ut cum adhuc non tantum jaceant; ſed & cadant averſorum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communicationum, utique non profutura præſtentur, & nova per miſericordiam falſam vulnera, veteribus tranſgreſſionis vulneribus imprimantur, ut miſeris ad everſionem majorem eripiatur & pœnitantia. Ubi anim poterit indulgentiæ medicina proficera *c*, ſi etiam ipſe medicus intercepta pœnitantia indulget periculis? ſi tantummodo operit vulnus, nec ſinit neceſſaria temporis remedia conducera cicatricem? Hoc non eſt curara, ſed (ſi verum dicere volumus) occidere.

Corr. Rom. ℊ *Locupletatum eſt caput hoc ex originali.*

C. XXVII. *Impœnitentibus venia concedi non poteſt.*

Item Cyprianus *in Sermone de lapſis.*

SI *d* quis præpropera *e* feſtinationa temerarius remiſſionem peccatorum dara ſe cunctis putat poſſe, aut audet Domini præcepta raſcindera, non tantum nihil prodeſt, ſed obeſt lapſis. Provocaſſe eſt iram, non ſervaſſe ſantentiam: nec miſaricordiam prius Dei depreeandam putare, ſed contempto Domino de ſua facilitate præſumere. *& infra.* §. 1. Mandant aliqua Martyres fiari: ſi juſta, ſi licita, ſi non contra ipſum Dominum a Dei Sacerdote facienda; ſit obtemperantis facilis, & prona conſenſio, ſi petantis fuerit religioſa modaratio. Mandant aliquid Martyres fieri; ſed ſi ſcripta non ſunt in Domini lege, quæ mandant, ante eſt, ut ſciamus illos de Deo impetraſſe, quod poſtulant, & tunc facere, quod mandant. Neque enim ſtatim videri poteſt de divina majeſtate conceſſum, quod fuerit humana pollicitatione promiſſum. Nam & Moyſes pro peccatis populi petiit, nec tamen peccantibus veniam, cum petiiſſet, accepit.

C. XXVIII. *Qui ſunt reparandi poſt lapſum, vel qui non.*

Item Iſidorus *ad Maſſanum* f *Epiſcopum.*

DOmino *g* ſancto, meritiſque baato fratri Maſſano Epiſcopo ſalutem. Quod in epiſtolis venerabilis fraternitas tua innuit, vidalicet quod in canone *x* Ancyrano, cap. XIX. *h* legitur, poſt lapſum corporalem reſtaurandum honoris gradum poſt pœnitentiam; alibi vero legitur, poſt hujuſmodi delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum; hæc diverſitas hoc modo ſolvitur. Illos enim ad priſtinos gradus redire

I a cano-

a *Apud Martinum Bracarenſem, Burch. lib.* 3. *c.* 179. *ex Bracarenſi. Ivo p.* 3. *c.* 273. *ex Martino, &* 240. *ex Bracarenſi.* b *Hier.* 8. c *Gregor. l.* 7. *epiſt.* 53. d *al. irreparabiliter.* e *In capit. adjectir. cap.* 132. *Polyc. l.* 6. *tit.* 20. *Anſel. l.* 8. *c.* 3. *Ivo in prologo. & p.* 6. *c.* 386. *Pannorm. in prolog. c.* 8. f *Matth.* 18. g *al. deteſtis.*

a *Infra* 23. *q.* 4. *ipſa pietas.* §. *verum.* b *extat inter opera B. Cypriani l.* 2. *epiſt.* 7. *Anſ. l.* 8. *c.* 20. c *al. procedere.* d *Anſ. l.* 8. *cap.* 32. e *al. præpoſtera.* f *al. Maſonem) al. Maſſenum) orig.* g *Anſel. l.* 8. *c.* 37. *Polyc. lib.* 4. *tit.* 39. *Ivo part.* 6. *c.* 397. *p.* 15. *c.* 57. & 86. *Burchard. l.* 19. *c.* 43. & 73. *Pann. l.* 3. *c.* 149. *Rab. pœn. l.* 1. *c.* 1. *Conc. Neocæſarienſ. cap.* 1. h *al.* XX.

canones præcipiunt, quos pœnitentiæ præceſſit ſatisfactio, vel condigna peccatorum confeſſio. At contra hi, qui neque a vitio corruptionis *a* emendantur, atque hoc ipſum carnale delictum, quod admittunt, vindicare quadam ſuperſtitioſa temeritate nituntur, nec gradum utique honoris, nec gratiam communionis recipiunt. Ergò ita eſt determinanda ſententia, ut neceſſe ſit illos reſtaurari in locum honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepiſſe marentur divinæ pietatis. Hi enim non immerito conſequuntur ademptæ *b* dignitatis ſtatum, qui per emendationem pœnitentiæ recepiſſe noſcuntur remedium vitæ. Id autem ne forte magis ſit ambiguum, divinæ auctoritatis ſententia confirmetur. Ezechiel *c* quidem Propheta, ſub typo prævaricatricis Hieruſalem, oſtendit poſt pœnitentiæ ſatisfactionem priſtinum poſſe reſtaurari honorem: *Confundere*, inquit, *a Juda, & porta ignominiam tuam*, & poſt paululum: *Et tu*, inquit, *& filiæ tuæ revertimini ad antiquitatem tuam*. §. 1. Quod dixit: *Confundere*, oſtendit poſt *d* peccati opus debere quemque erubeſcere, & poſt confeſſionem pro admiſſis ſceleribus verecundam frontem humi proſtratam demergere, & pro eo, quod dignum confuſiona perpetravit opus. Deinde præcepit, ut poſt ignominiam, & dejectionem nominis ſui, ſive dignitatis, revertatur ad ſuam antiquitatem. Ergo dum quiſque poſt opus confeſſionis ſuæ confunditur, atqua ignominiam portans, depoſitionem ſuam cum humilitate luget, revocari ſecundum Prophetam ad priorem ſtatum poterit. Item Joannes *e* Evangeliſta Angelo Epheſi Ecclaſiæ, inter cætera quædam ſimilia ſcribit: *Memor eſto, unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac; aliaqui veniam tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ejus*. §. 2. Ecce 2, in quantum valui, Concilii Ancyrani antiquam plane, & plenam auctoritatem ſacris teſtimoniis explanavi, oſtendens, eum poſſe reſtaurari in proprio gradu, qui per pœnitentiæ ſatisfactionem noverit propria delicta deflere. Qui vero negligit, nec luget, quæ geſſit, & lugenda ſina ullo pudore religionis, vel timore judicii divini committit, eum nullo modo poſſe ad priſtinum gradum reſtaurari cognoſcas. §. 3. In fine 3 autem hujus epiſtolæ hoc adjiciendum putavi, ut *f* quotieſcunque in geſtis Conciliorum diſcors ſententia invenitur, illius Concilii magis teneatur ſententia, cujus aut antiquior, aut potior extat auctoritas.

Corr. Rom. ¶ 1 Ancyrano] *Sic habet hoc caput in epiſtola, quæ nuper una cum aliis Iſidori operibus eſt impreſſa Pariſiis, & ita inſcribitur*: Iſidori Hiſpalenſis Archiepiſcopi epiſtola ad Maſſanum Epiſcopum Domino ſancto, meritiſq; beato &c. *In Epiſtola autem longiore, eodem argumento, & iiſdem pene verbis, [quæ & ibidem, & antea Antuerpiæ, cum libris de ſumma bono, impreſſa eſt] non ſit hoc loco mentio Concilii Ancyrani: ſed tamen in editione Pariſienſi titulus hic eſt*: Iſidori Hiſpalenſis Archiepiſcopi epiſtola de reſtituendis in priſtinam dignitatem Clericis pœnitentibus: *ſeu* Explanatio Canonum aliquot Ancyrani Concilii. *Verum tamen in Canone illo XIX. verſionis Dionyſii (qui apud Græcos, & in aliis verſionibus XX. eſt) ubi legitur*, perfectionem conſequi ſecundum priſtinos gradus, *Græce eſt*, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας, *id eſt*, ſecundum gradus, qui eo deducunt. *& Balſamon longe aliam ſententiam elicit, quam Iſidorus.*

¶ 2 Ecce] *Hic multa in epiſtola longiore interjiciuntur.*

¶ 3 In fine) *Hæc nunc leguntur in longiore epiſtola, non autem in alia, quam cæteroqui Gratianus videtur ſecutus.*

Gratian. *Quicunque igitur pro criminibus ſuis digne Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorii, & Auguſtini, & Hieronymi, & Iſidori gradum priſtinæ dignitatis recipere poſſunt. Qui autem non odio criminis, ſed timore utilitatis, vel ambitione honoris falſas Deo pœnitentias offerunt, in priſtini honoris gradum reparari minime poterunt.*

C. XXIX. *Diaconus, aut Presbyter in adulterio deprehenſi reparari non poſſunt.*

Sed objicitur illud Hormiſdæ Papæ, *qui ſcribit omnibus Epiſcopis per univerſas provincias.*

SI *a* quis 1 Diaconus, aut Presbyter, poſt acceptam benedictionem Leviticam, cum uxore ſua incontinens invenitur, ab officio ſuo dejiciatur. §. 1. Ecce manifeſte conſtat, quia ſecundum titulos antiquorum Patrum Sancto Spiritu 2 ſuggerente conſcriptos, & ſecundum ſententias CCCXVIII. Epiſcoporum, [quas etiam Gallicani canones continere videntur] Clerici in adulterio deprehenſi, aut ipſi confeſſi, aut ab aliis convicti, ad honorem redire non poſſunt. Sed quia forte non deſunt, quibus pro nimia pietate ſupraſcripta ſanctorum Patrum ſeveritas minime placeat; ſciant ſe CCCXVIII. Epiſcoporum, qui fuerunt congregati in Concilio Niæno, & reliquos ſtatuarunt canones, ſententias reprehendere, vel damnare. Sed forte major eſt in illis pietas, quam in ſupraſcriptis CCCXVIII. Epiſcopis? major eſt in illis miſericordia, quam in ſancto Joanne *b* Apoſtolico Papa? major charitas, quam in reliquis ſanctis Sacerdotibus, qui hoc *c* exemplo remedia Eccleſiarum ſuis definitionibus deliberaverunt? Et ideo, aut prompta *d* voluntate præceptis illorum conſentiant, aut ſi non fecerint, omnibus illis contrarios ſe, & inimicos eſſe cognoſcant. Quæ eſt iſta juſtitiæ inimica benignitas, palpare criminoſos, & vulnera eorum uſque in diem judicii incurata ſervare? §. 2. Quod ſi eos duriſſimam pœnitentiam per plures annos vidaremus agere, tunc nos & ſaluti eorum poſſemus conſulère, & ſtatuta canonum deberemus temperare. Cum vero in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi, vel plangendi appareat, nec beatum David imitentur, qui dicit: *Lavabo e per ſingulas noctes lectum meum: lacbrymis meis ſtratum meum rigabo*, & illud: *Cinerem f tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam*, nec eos jejuniis, vel lectionibus vacare videamus; poſſumus agnoſcere, ſi ad priſtinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto torpore, & animæ ſuæ inimica ſecuritate permanerent, credentes, quod ſic ais, non acta pœnitentia digna, dimiſerit Deus, quomodo Sacerdotes indulſiſſe videntur. Vere dico, quia illi ipſi, quibus cum periculoſa, & falſa miſericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Chriſti pro tantis peccatis damnandi advenerint, contra nos cauſam dicturi ſunt, dicentes, quod dum aut aſperitatem linguæ eorum expavimus, aut falſa blandimenta, & periculoſas adulationes ipſorum libenter accepimus, in eiſdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus, aut ipſa peccata augere permittimus, non recolentes illud, quod in veteri Teſtamento ſcriptum *g* eſt: quia uno peccante, contra omnes ira Dei deſæviit.

Corr. Rom. ¶ 1 Si quis) *Hinc uſque ad verſic. Ecce, ſunt ex cap. 23. Concilii Arauſici, quod videtur citatum fuiſſe ab Hormiſda, ſive alio, quiſquis fuerit hujus capitis auctor. Anſelmus quidem & ipſe Hormiſdam citat.*

¶ 2 Sancto Spiritu] *Apud Anſelmum legitur*, a ſancto Joanne Papa tranſmiſſos, & CCCXVIII. Epiſcoporum ſententias, *quod videtur convenire cum his, quæ paulo inferius ha-*

a al. *corporis*. b al. *adepta*. c *Ezechiel*. 16. d al. *poſt confuſionem, id eſt, peccati*. e *Apocal*. 2. f *Infra* 33. q. 2. *hoc ipſum*.

a *Arauſicum* c. 23. & *Aurel*. 5. *cap*. 4. *Pannorm*. *lib*. 3. c. 98. *Anſelm*. *lib*. 12. c. 87. b *ſupr*. *cap*. *miror*. c al. *pro exemplo, & remedio*. *Anſelm*. d al. *prona*. e *Pſalm*. 6. f *Pſalm*. 102. g *Numer*. 16.

Digitized by Google

habetur. Major eſt in illis miſericordia, quam in ſancto Joanne Apoſtolico Papa?

C. XXX. *Difficile eſt poſt lapſum ad priſtinum gradum redire.*

Item Hieronymus *a*.

QUicunque *b* dignitatem divini gradus non cuſtodiunt, contenti fiant animam ſalvare. Reverti enim in priſtinum gradum poſt lapſum *c* difficile eſt.

Corr. Rom. ¶ *Simile quiddam priori parte hujus capitis habetur in Can.* 27. Baſilii *ad Amphilochium, & in Can.* 26. *Synodi in Trullo.*

C. XXXI. *Lapſus poſt pœnitentiam altario tantum miniſtret.*

Item Baſilius 1.

QUi *d* ſub gradu *e* ceciderit poſt pœnitentiam, contentus fiat baptizare, communionem infirmis dare, & altario tantummodo miniſtrare.

Corr. Rom. ¶ 1 Baſilius] *Ivo citat ex dictis Auguſtini. Habetur nonnihil ad hanc rem faciens in epiſt. Baſilii ad Amphilochium Can.* 27. *Sed propius etiam ad hanc ſententiam accedit Can.* 14. *Concilii Aurelianenſis primi, & Can.* 9. *Concilii Neocæſarienſis* [*qui habetur infra* 15. *q.* 8. *c.* qui admiſit] *præcipue ſi hic legatur, quemadmodum in pleriſque Gratiani codicibus,* communionem infirmis dare, non autem ſacrificare, & altario miniſtrare. *Similem quandam ſententiam refert ex novella Leonis Balſamon ad Can.* 21. *Synodi in Trullo.*

C. XXXII. *De Sacerdotibus, Diaconis, & Laicis, qui idolis thurificant.*

Item ex Concilio Ancyrano *cap.* 1. *& ſeq.*

PResbyteros *ſ*, qui immolaverunt, & poſtea certamen iterum inierunt, ſi ex fide 1 luctati ſunt, & non ex compacto ad oſtentationem, ut caperentur, ipſi fecerunt; hos placuit honorem quidem ſedis propriæ retinere, offerre autem illis, & ſermonem ad populum facere, aut aliquibus Sacerdotalibus officiis fungi non liceat. §. 1. Diaconi ſimiliter, qui immolaverunt, poſtea vero iterum colluctati ſunt, alias *g* quidem honorem habere oportet; ceſſare autem debent ab omni ſacro miniſterio, ita ut nec panem, nec calicem offerant, nec Evangelium pronuntient a; niſi forte aliqui Epiſcoporum conſcii ſint laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere. Penes ipſos ergo erit de his poteſtas. §. 2. Qui autem fugientes comprehenſi ſunt, vel a domeſticis traditi, vel ademptis facultatibus ſuſtinuere tormenta, aut in cuſtodiam truſi proclamaverunt ſe Chriſtianos eſſe, & eo uſque adſtricti ſunt, ut manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funeſtis ſacrificiis admovarent, aut aliquid polluti cibi per neceſſitatem ſumere cogerentur, confitentes jugiter ſe Chriſtianos eſſe, & luctum rei, quæ contigit, inceſſabiliter oſtendentes, omni dejectione, & habitu, & humilitate vitæ, hos velut extra delictum conſtitutos, a communionis gratia non prohiberi decrevimus. §. 3. Si vero prohibiti ſunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam, vel propter quorundam ignorantiam, ſtatim recipiantur. §. 4. Hoc autem ſimiliter & de Clericis, & de Laicis cæteris obſervari convenit. §. 5. Perquiſitum eſt autem & illud, ſi poſſunt etiam Laici, qui in has neceſſitatis anguſtias inciderunt, ad Clericatus ordinem promoveri. Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccaverunt, ſi & præcedens eorum vita probabilis ſit, ad hoc officium provehi. §. 6. De his autem, qui *a* negaverunt præter neceſſitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid hujuſcemodi [quod factum eſt ſub tyrannide Licinii] placuit Sanctæ Synodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari.

Corr. Rom. ¶ 1 Si ex fide) *Hæc verba Concilii ſunt in compendium redacta: omnino autem verſio Dionyſii, quam attulerunt Burchardus, & Ivo, propriùs accedit ad verba græca. Sunt tamen nonnulla in hoc capite emendata, & locupletata ex verſionibus, quas Gratianus videtur ſecutus.*

¶ a Nec Evangelium pronuntient] *In verſione antiquiore eſt,* nec pronuntient, *in alia, quam Burchardus attulit,* vel prædicando, *Græce* κηρύσσειν *: quod proprie ſignificat Evangelium, & fidei doctrinam prædicare.*

Gratian. *Sed illud Hormiſdæ Papæ deſidioſos, & negligentes, non vere pœnitentes reparari prohibet.* §. 1. *Illud autem Hieronymi fatetur hoc eſſe difficile, non impoſſibile.* §. 2. *Baſilius autem circa delinquentes rigorem juſtitiæ ſervandum oſtendit, quem circa pœnitentes alii relaxandum miſericorditer affirmant.* §. 3. *Poſſunt & aliter diſtingui præmiſſæ auctoritates. Quorum enim* b *crimina manifeſta ſunt ante, vel poſt ordinationem, a ſacris ordinibus dejiciendi ſunt: quorum autem peccata occulta ſunt, & ſatisfactione ſecreta ſecundum Sacerdotis edictum purgata, in propriis ordinibus remanere poſſunt.*

C. XXXIII. *Non poteſt reſtitui in Sacerdotem, cujus crimen fuerit manifeſtum.*

Unde Nicolaus Papa *Carolo Archiepiſcopo, & ejus ſuffraganeis.*

SAcerdotes *c*, ſi in fornicationis laqueum ceciderint, & *d* criminis manifeſtus, ſive oſtenſus fuerit actus, Sacerdotis non poſſunt habere honorem, ſecundum canonicæ inſtitutionis auctoritatem.

C. XXXIV. *Qui valeant reparari poſt lapſum, vel non.*

Item Rabanus Archiepiſcopus *ſcribit ad Heribaldum lib. pœn. cap.* 1.

DE *e* his vero viſum eſt nobis ſcribendum, qui ſacros ordines habentes ante, vel poſt ordinationem contaminatos ſe eſſe in capitalibus criminibus confitentur. In quibus, ut mihi videtur, hæc diſtantia eſſe debet, ut hi, qui deprehenſi, vel capti fuerint publice in perjurio, furto, atque fornicatione, & cæteris hujuſmodi criminibus, ſecundum canonum ſacrorum inſtituta, a proprio gradu decidant: quia ſcandalum eſt, populo Dei tales perſonas ſupra *f* ſe poſitas habere, quas ultra modum vitioſas eſſe conſtat. Nempe inde retrahuntur homines a ſacrificio Dei (ſicut *g* quondam Heli filiis peccantibus feciſſe leguntur) & rebelles hinc, atque contrarii exiſtentes, eorum pravis exemplis quotidie pejores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis abſcondite a ſe admiſſis, per occultam confeſſionem coram oculis *h* Dei, præſente etiam Sacerdote, qui eis indicturus eſt pœnitentiam, confitentur, & ſemetipſos graviter deliquiſſe queruntur, ſi ſe per jejunia 1, & eleemoſynas, vigiliaſque, & ſacras orationes purgare certaverint, his etiam gradu ſervato, ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Si ſe per jejunia] *Sic etiam in manuſcriptis, & apud Ivonem, & Pannormiam. In originali autem legitur,* ſi veraciter pœnituerint, & ſe per jejunia. *Itemque Burchardus, qui caput hoc citat ex Concilio Ilerdenſi.*

Gratian. *De lapſis etiam in hæreſim hoc obſervandum eſt, ut ante ſententiam Concilii nullus eis communicet.*

C. XXXV.

a *al. ex dictis Hieronymi.* b *Polyc. lib.* 4. *tit.* 39. *Burchard. l.* 19. *cap.* 78. *Ivo part.* 15. *cap.* 91. c *poſt lapſum*] *deſunt fere in omnibus exempl.* d *Burch. l.* 19. *cap.* 80. *Ivo part.* 15. *c.* 93. e *a ſuo gradu.* f *Burch. l.* 5. *c.* 40. & 41. *Ivo part.* 2. *cap.* 49. & 50. *Polyc. l.* 6. *tit.* 12. *cap.* 2. g *illum*] *priſca verſio cap.* 3.

a *Concil. Nicæn.* 1. *c.* 11. b *Rab. pœn. cap.* 1. c *in geſtis Concilii Vormacienſis c.* 12. *Vide Ivonem part.* 10. *c.* 180. *Pann. l.* 3. *c.* 136. d *al. aut.* e *Burchard. lib.* 19. *c.* 150. *Ivo p.* 6. *c.* 400. *Pannorm. lib.* 3. *c.* 152. f *al. ſuperpoſitas.* g 1. *Reg.* 2. h *al. Angelis.*

Digitized by Google

C. XXXV. *A communione abſtineant, qui lapſis ante reſtitutionem communicant.*

Unde Cyprianus Papa *Antoniano ait inter cætera, lib. 4. epiſt. 2.*

DE *a* eo autem *b*, quod ſtatuendum eſſet circa cauſam lapſorum, diſtuli, ut cum quies, & tranquillitas data eſſet, & Epiſcopis in unum convenire indulgentia divina permitteret, tunc communicato, & librato de omnium collatione conſilio, ſtatueremus, quid fieri oporteret. Si quis vero ante conſilium noſtrum, & ante ſententiam de omnium conſilio ſtatutam, lapſis temere communicare voluiſſet, ipſe a communicatione abſtineret.

5 pars. Gratian. *Quod vero ſupra de homicidis ſtatutum legitur c, intelligendum eſt, quando facultas effugiendi datur, nec neceſſitate clauduntur obſidionis. Cæterum, cum neceſſitate anguſtati effugere non poſſunt, ſi tunc homicidium admiſerint, purgati per pœnitentiam, & officio, & communioni reddentur.*

C. XXXVI. *Poſt duorum annorum pœnitentiam, officio, & communioni reſtituantur Clerici, qui in obſidionis poſiti neceſſitate ſanguinem fuderunt.*

Unde in Concilio Ilerdenſi, *cap. 1. legitur.*

DE his Clericis, qui in obſeſſionis neceſſitate poſiti fuerint, id ſtatutum eſt, ut qui altario miniſtrant, & Chriſti corpus, & ſanguinem tradunt, vel vaſa ſacro officio deputata contrectant, ab omni humano ſanguine, etiam hoſtili, ſe abſtineant. Quod ſi in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam communione Corporis Domini priventur, ita ut his duobus annis vigiliis, jejuniis, orationibus, & eleemoſynis pro viribus, quas Dominus donaverit, expientur: & ita demum officio, vel communioni reddantur: ea tamen ratione, ne ulterius ad officia potiora provehantur. Quod ſi in definito tempore negligentiores circa ſalutem ſuam extiterint, protelandæ ipſius pœnitentiæ tempus in poteſtate maneat Sacerdotis.

Gratian. *Caſu quoque ſi Clericus homicidium fecerit, in proprio gradu ex diſpenſatione remanere permittitur.*

C. XXXVII. *Qui caſu homicidium facit, ex diſpenſatione in ordine ſuo permaneat.*

Unde Urbanus II. *ſcribit Guernerio Narbonenſi Epiſc.*

CLerico *d* jaciente lapidem, puer dicitur interemptus: Nos pro amore tuo in ſuo ordine eum permanere permittimus, ut tamen ſemper in pœnitentia, & timore permaneat.

C. XXXVIII. *De eodem.*

Item Stephanus V. *Sitbiberto Corſicæ Epiſcopo.*

QUia *e* te quaſi obnoxium judicas, eo quod a Saracenis captus homines interfeciſſe videris, bene facis. Sed quoniam non tua ſponte id feciſſe cognoſceris, inde canonice nullo modo judicaris.

Gratian. *Si vero ira Presbyter commotus aliquem interfecerit, etſi animum occidendi non habuerit, perpetuo tamen depoſitus erit.*

C. XXXIX. *Perpetuo careat officio Presbyter, qui ira commotus, licet extra animum, aliquem interfecerit.*

Unde Nicolaus Papa *ſcribit Hotbaldo Chorepiſcopo* 1 *Quadrantino.*

STudeat *f* ſanctitas tua perſuadere Epiſcopo tuo, ſibi canonicum ſociare numerum Collegarum, id eſt, ſex ex vicinis provinciis fratres, & Coepiſcopos ſuos: quibus tecum junctis, & decernentibus, diligenter inveſtigate, & omni niſu ſcrutari procurate, quatenus invenire valeatis, utrum percuſſione jam nominati Presbyteri, an cervicis fractione idem Diaconus, ut fertur, extinctus eſt. Et ſiquidem a ſæpe fato Presbytero non ad mortem percuſſus eſt, ſed ex equo cadens cervice fracta interiit, ſecundum arbitrium veſtrum, pro percuſſione, incaute agenti Presbytero pœnitentiam competentem indicite; & aliquanto tempore a Miſſarum ſolenniis ſuſpendatur, denuo poſt hæc ad Sacerdotale rediturus officium. Quod ſi veraciter qualicunque percuſſione iſtius Presbyteri ille mortuus eſt Diaconus, nulla hunc ratione miniſtrare Sacerdotis more decernimus: quoniam etſi voluntatem occidendi non habuit, furor tamen, & indignatio, ex quibus motio illa mortifera prodiit, in omnibus, ſed præcipue in Dei miniſtris multipliciter inhibentur, atque ubique damnantur. Verum ſi Presbyter adeo veſtro ſtudio obnoxius *a* ſorte claruerit, præcipimus, ut tale beneficium ſibi, & Eccleſiæ ſuæ concedatur, quo & ipſe, & ſui ſufficienter poſſint habere ſuæ ſuſtentationis ſolatium.

Corr. Rom. ¶ 1 Chorepiſcopo] *Antea legebatur*, Coepiſcopo: *emendatum eſt ex omnibus, quæ collata ſunt, vetuſtis Gratiani exemplaribus, optimeque convenit verbis Nicolai.*

C. XL. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio Maticenſi 2, *c. 6.*

QUi *b* vero odii meditatione, vel propter cupiditatem, Judæum, vel Paganum occiderit, quia imaginem Dei, & ſpem futuræ converſionis exterminat *c*, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteat.

Corr. Rom. ¶ 2 Maticenſi] *Burchardus, & Ivo citant ex Concilio Moguntino: in nullo tamen eorum, quæ extant, habetur. Simile vero aliquid legitur in Concilio Vormacienſi*, c. 27.

C. XLI. *De eodem.* PALEA.

SI *d* quis homicidium fecerit, ſi Epiſcopus eſt, XV. annos pœniteat, & deponatur, cunctos quoque dies vitæ ſuæ peregrinando finiat: Presbyter XII. annis pœniteat, tres *e* ex his in pane, & aqua, & deponatur ſuperioris ſententia. Diaconus X. annis pœniteat, tres ex his in pane, & aqua. Clericus, & laicus ſeptem annis pœniteat, tres in pane, & aqua, & ad gradum cujuslibet Sacerdotii accedere non præſumat.

C. XLII. *Quinquennio a communione abſtineant, qui caſu homicidium faciunt.*

Item ex Concilio Ancyrano, *c. 22. §. eos vero.* f

EOs *g* vero, qui non voluntate, sed caſu homicidium fecerint, prior quidem regula poſt ſeptem annorum pœnitentiam communioni ſociavit, ſecundum gradus conſtitutos; hæc vero 1 humana *h* quinquennii tempus tribuit.

Corr. Rom. ¶ Hæc vero] *Græce*, ὁ δὲ δεύτερος τὸν πενταετῆ χρόνον πληρώσει. *Id eſt:* Secunda vero quinquennii tempus explebit. *Atque ita fere Burchardus, & Ivo ex Dionyſii verſione, & infra ead. cap.* Si quis voluntate.

C. XLIII. *Quibus temporum ſpatiis a communione abſtineat, quæ voluntate, vel caſu ancillam ſuam interfecerit.*

Item ex Concilio *i* Eliberitano, *c. 5.*

SI *k* qua fœmina zeli furore accenſa, flagellis verberaverit ancillam ſuam, ita ut intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eo quod incertum ſit, voluntate, an caſu occiderit: ſi voluntate, poſt ſeptem annos; ſi caſu, poſt quinque annorum tempora (acta legitima pœnitentia) ad communionem placuit admitti.

a *Anſelm. lib. 8. c. 28.* b *al. tamen.* c *Supra eadem cap. Clericum, & cap. de his Clericis, & cap. miror.* d *Pannorm. l. 3. cap. 154.* e *Pannor. l. 3. c. 155.* f *Ivo part. 10. cap. 24.*

a *al. noxius*) *Ivo.* b *Burch. l. 6. cap. 33. Ivo part. 10. c. 162.* c *al. extinxit.* d *Anſel. l. 11. c. 35.* e *al. quatuor.* f *Ex priſca verſione.* g *Ex Tribur. cap. 52. Polyc. l. 6 tit. 10. Burchard. l. 6. c. 15. Ivo part. 10. c. 25. & 144.* h *al. humanior.* i *Et in Concil. Vormac. c. 39.* k *Rab. pœn. c. 14. Burch. l. 6. c. 19. Anſelm. l. 11. c. 36. Ivo part. 10. c. 22. & 148.*

ti. Quod ſi intra tempora conſtituta fuerit infirmate, eccipiat communionem.

C. XLIV. *De his, qui voluntate, vel caſu homicidium faciunt.*

Item ex Capitulis Martini Bracarenſie Epiſc. *c.* 78.

SI *a* quis voluntetie homicidium fecerit, ad januam Eccleſiæ cetholicæ ſemper ſubjaceat, & communionem in asltu vitæ ſuæ recipiat. Si autem non volunteria, ſed caſu aliquod homicidium fecerit, prior cenon ſeptem ennis egere pœnitentiam juſſir, ſecundus canon quinque mandavit.

C. XLV. *De eodem.*

Item Dig. tit. de furtis. L. Qui ſaccum.

QUi *b* ſaccum hebentem pecuniem ſurripuerit, ſurti actione, etiam ſecci nomine, tenetur, quemvis non ſit ei animus ſacci ſurripiendi.

C. XLVI. *De eodem.*

Contra animum, non epus puniri, lib. 9. Ced. tit. ad leg. Cornel. de ficar. l. 5. exemplo ſacrarum literarum Diocletiani, & Meximiani *colligitur.*

EUm, qui aſſeveret homicidium ſe non voluntata, ſed caſu fortuito feciſſe, cum celcis ictu mortis occaſio præbita videatur; ſi hoc ita eſt, nec ſuper hoc ambigi poterit, omni metu, ac ſuſpicione, quem ex admiſſæ rei diſcrimine ſuſtinet, ſecundum id, quod adnotatione noſtra comprehenſum eſt, volumus liberari.

C. XLVII. PALEA.

[*Item* Imperetor Antoninus *C. ad leg. Cornel. de ficar. l.* 1.]

FRater veſter rectius fecerit, ſi ſe Præſidi provinciæ obtulerit. Qui ſi probavarit, non occidendi enimo hominem a ſe eſſe percuſſum, remiſſa homicidii pœne, ſecundum militerem diſciplinam ſententiem proferet. Calmen enim contrahitur, ſi & voluntas nocendi intercedat. Cæterum ea, quæ ex improviſo, & caſu potius, quam fraude accidunt, feto plerunque, non noxæ imputantur.

C. XLVIII. *De eodem.*

Hinc & Gelaſius *c* Papa.

QUentum dicit iſte Plecidus *d*, anno præterito dictum eſt da uxore illius, quia ſubito inter caballos invente eſt, & dum treherentur ceballi, colliſa aſt illa, & ebortum fecit. Quod ſi ite eſt, ſorte ſi caballos eliens tulerit, inde eſt culpebilis. Nam de muliere, quæ caſu inter cebellos confracta eſt, ubi voluntes illius non egnoſcitur perniacioſa fuiſſe, non poteſt, nec debet addici per leges.

C. XLIX. *De eodem.*

Item Nicolaus Papa.

HI, qui erbores incidere videntur, ſi contigerit, ut cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles ſunt, etqua innoxii: quia nec voluntete eorum, nec deſiderio homicidium perpetratum eſt. Si vero eliqua culpa eorum, vel neglectu, morientis hominis interitus cognoſcitur adveniſſe; abjiciandi ſunt a gradu, & in ſacro ordine nullatenus ſuſcipiendi.

C. L. *De eodem.*

Item ax Concilio Vormacienſi, *c.* 29.

SÆpe *e* contingit, dum quis operi neceſſario inſiſtens arborem inciderit, ut aliquis ſubtus ipſam veniens deprimatur. Et idcirco, ſi voluntate, vel negligentie incidentis arborem factum eſt; ut homicida, pœnitentiæ debet omnino ſubmitti. Quod ſi non voto, non incuria illius, non deniqua ſcientie contigit, ſed dum ille operi neceſſario fortaſſis incumberet, iſte inſperatus occurrens ſub erbore improviſue devenit, & ſub ipſa oppreſſus eſt; inciſor arboris non tanetur pro homicide.

C. LI. *De eodem.*

Item ex Concilio Triburienſi, *cap.* 36. [*Sed ibi copioſius.*]

SI *a* duo frettes in ſylve erbores ſucciderint, & appropinquante ceſura ipſius erboris, frater dixerit fretri, cave, & ille ſugiens in preſſuram arboris inciderit, & mortuus fuerit; vivens freter innocens de ſenguine Germeni dijudicetur.

Gren. *Præmiſſis auctoritatibus, lapſis permittitur, ut poſt pœnitentiam in ſuis ordinibus repærari valeant: ad majorem autem conſcendere poſt lapſum nulla eis auctoritate permittitur, imo penitus prohibetur.*

C. LII. *Lapſi in ſuis ordinibus reparari poſſunt, ſed non ad majora conſcendere.*

Unde in Ilerdenſi Concilio, *c.* 5. *legitur.*

HI *b*, qui altario Dei deſerviunt, ſi ſubito in flende carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente, digne pœnituerint, ite ut mortificato corpore, cordis contriti ſacrificium Deo offerent, maneat in poteſtate Pontificis, vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore eb Eccleſiæ corpore ſegregare: ite temen, ut ſic officiorum ſuorum loce recipiant, ne poſſint ad eltiora officia ulterius promoveri. §. 1. Quod ſi iterato 1 velut canes ed vomitum reverſi fuerint, & veluti ſues in volutabris luti jacuerint 2, non ſolum dignitate officii careent, ſed etiem ſanctem communionem, niſi in exitu, non percipient.

Corr. Rom. ¶ 1 Quod ſi iterato] *Hæc uſque ad finem abſunt in codicibus illis Gratiani, a quibus Paleæ abeſſe ſolent. In alic autem hic propoſitum eſt nomen Paleæ.*

¶ 2 Et veluti ſues in volutebris luti jacuerint,] *Hæc non leguntur in antiquis editionibus Conciliorum Colonienſi, ac Pariſienſi, duobus codicibus Vaticanis, Lucenſi Regio, neque infra* 15. *q.* 8. *c.* Hi qui. *Sunt tamen apud Ivonem, & in editione Colon.* 4. *volum.*

Gratien. *Sed exemplo B. Petri, qui poſtquam trinæ negationis maculas confeſſione diluit amoris, non ſolum in gradu ſui Appſtolatus remanſit, verum etiam in Paſtorem totius Eccleſiæ a Chriſto inſtitui meruit, probantur lapſi, poſt dignam pœnitentiam, non ſolum propria officia retinere, ſed etiam ad majora poſſe conſcendere. Quod autem beatus Petrus poſt negationem Paſtor Eccleſiæ a Domino ſit inſtitutus, probatur auctoritate* beati Gregorii, *qui in Homilia c Dominicæ Reſurrectionis de eodem Principe Apoſtolorum ſcribit, dicens.*

C. LIII. *Petrus poſt culpam negationis Princeps Apoſtolorum a Domino eſt inſtitutus.*

COnſiderendum nobis eſt, cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ Eccleſiæ præferra diſpoſuerat, encillæ vocem pertimeſcere, & ſe ipſum negare permiſit. Quod nimitum magnæ actum eſſe pietatis diſpenſatione cognoſcimus, ut is, qui futurus erat Paſtor Eccleſiæ, in ſua culpa diſceret, qualiter aliis miſereri debuiſſet. Prius itaque eum oſtendit ſibi, & tunc præpoſuit cæteris, ut ex ſua infirmitate cognoſceret, quam miſericorditer eliena infirme toleraret.

C. LIV. *Poſt negationem in fide, & gradu Petrus profecit.*

Item Ambroſius *in Serm.* 47. *de fide Petri.*

FIdelior factus eſt Petrus, poſtquam fidem ſe perdidiſſe deflevit; atque ideo mejorem gratiem repetit, quam amiſit. Tanquem enim bonus Peſtor tuendum gregam accepit, ut qui ſibi entee infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum; & qui ipſe interrogetionis tentatione nutaverat, cæteros fidei ſtabilitate fundaret. Denique pro ſoli-

e *Ivo part.* 10. *cap.* 39. b *Pandect. l.* 47. *tit.* 2. *leg.* 77. c *al. Pelagius.* d *al. Placidius.* e *Burchardus lib.* 6. *cap.* 30. *Ivo part.* 10. *cap.* 150.

a *Burch. lib.* 6. *c.* 22. *Ivo part.* 10. *c.* 151. b 15. *q.* 8. *c. hi qui. Rabanus pœn. cap.* 1. *Burch. lib.* 19. *c.* 74. *Ivo part.* 15. *cap.* 87. c *Hom.* 21. *in Evang.*

Digitized by Google

ſoliditate devotionia Eccleſiarum petra dicitur, ſicut ait *a* Dominus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Petra anim dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius corporis *b* Chriſtianitatis compagem, molemque contineat.

§. Gratian. *Item objicitur, pœnitentes c ad ſacros ordines promoveri non debent: non ergo lapſi poſt pœnitentiam ad majora pertingere poſſunt.*

C. LV. *Non ordinetur Clericus ex pœnitentibus.*
Unde in Concilio Carthaginenſi IV. *cap.* 68. *&* 69. *legitur.*

EX *d* pœnitentibus, quamvis ſit bonus, Clericus non ordinetur. Si per ignorantiam Epiſcopi factum fuerit, deponatur a Clero, quia ſe ordinationis tempore non prodidit fuiſſe pœnitentem. Si autem ſciens Epiſcopus ordinaverit talem, etiam ipſe ab 1 Epiſcopatu ſuo ordinandi dumtaxat poteſtate privetur. Simili ſententiæ ſubjacebit Epiſcopus, ſi ſciens ordinaverit Clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut ſecundam.

Corr. Rom. ¶ 1 Ipſe ab) *In originali legitur*, ipſe ab Epiſcopatus ſui ordinandi duntaxat poteſtate privetur. *al.* ipſa Epiſcopatus ſui, *quemadmodum & apud Ivonem p.* 15. *c.* 5.

C. LVI. *Bigamus, pœnitens, viduæ maritus, ſacræ militiæ ſe ingerens ſine ſpe promotionis in ſuo ordine permaneat.*
Item Syricius Papa *Himerio Epiſcopo epiſt.* 1. *c.* 15.

QUicunque *e* pœnitens, quicunque bigamus, quicunque viduæ maritus, ad ſacram militiam indebite, & incompetenter irrepſerit, hac ſibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc, quo invenitur, ordine, perpetua ſtabilitate permaneat.

C. LVII. *Non prohibeatur a Clero, qui preſſus languore per communionem pœnitentiæ benedictionem accepit.*
Item ex Concilio Gerundenſi *cap.* 9.

SI *f* vero, qui ægritudinis languore depreſſus pœnitentiæ benedictionem, quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & poſtmodum reconvaleſcens caput pœnitentiæ in Eccleſia publice non ſubdiderit, ſi prohibitis vitiis non detinetur obnoxius, admittatur ad Clerum.

C. LVIII. *Qui ad pœnitentiam agendam in monaſterio recluditur, Presbyter non ordinetur.*
Item Hormiſda Papa *omnibus Epiſcopis per univerſas provincias conſtitutis.*

SI *g* ille, qui ultro petit pœnitentiam, quamvis eam perfecte agat, non poteſt Epiſcopus, aut Presbyter ordinari, ita ut etiamſi per ignorantiam ordinatus fuerit, & poſtea convincitur pœnitentiam accepiſſe, dejiciatur: ille ergo, qui invitus ad pœnitentiam agendam mittitur in monaſterium, (qui utique nihil aliud, quam pœnitens dicendus eſt) qua conſcientia ad Sacerdotium venire permittitur? Nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, vel 318. Epiſcoporum, vel reliquorum canonum conſtituta objiciat: quia quicquid contra illorum definitionem (in quibus Spiritum ſanctum credimus locutum) dictum fuerit, recipere non ſolum temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe non dubito.

a *Matth.* 16. b *operis Chriſtiani*] *orig.* c *al. ſolenniter pœnitentes.* d *Polyc. lib.* 2. *tit.* 31. *Anſ. l.* 7. *c.* 20. *&* 23. *Burch. lib.* 2. *cap.* 35. *Ivo part.* 6. *cap.* 136. *& p.* 15. *c.* 5. *Pann. lib.* 3. *c.* 69. *&* 72. e *Anſ. lib.* 7. *cap.* 17. 20. *&* 21. f *Si vero*] *manuſcr. & orig.* g *Sup. cap. ex pœnitentibus. Polyc. lib.* 2. *tit.* 31. *Anſel. lib.* 7. *c.* 22. *& lib.* 11. *cap.* 87.

C. LIX. *Bigamus, vel quilibet poſt pœnitentiam ſacris non applicetur miniſteriis.*
Item Gelaſius urbis Romæ Epiſcopus *omnibus Epiſcopis per Lucaniam &c. cap.* 5.

NOn *a* confidat quiſquam Pontificum bigamos *b*, aut conjugia ſortientes ab aliis derelicta, ſive quoslibet poſt pœnitentiam, vel ſine literis, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ, publicarumque rerum nexibus implicatos, aut paſſim nulla temporis congruentis expectatione diſcuſſos, divinis ſervituros applicare miniſteriis *c*.

C. LX. *Pœnitentes nec etiam Clerici fieri poſſunt.*
Item Innocentius *Agapito, & cæteris epiſt.* 6.

CAnones *d* apud Nicæam conſtituti pœnitentes etiam ab infimis officiis Clericorum excludunt.

Gratian. *Hoc non de quibuslibet pœnitentibus intelligitur, ſed de illis tantum, qui poſt actam pœnitentiam ſecularis militiæ cingulum accipiunt. De quibus* Innocentius Epiſcopus *ſcribit Victricio Rothomagenſi Epiſcopo epiſt.* 2. *c.* 2.

C. LXI. *Non debet fieri Clericus, qui poſt remiſſionem peccatorum militiæ cingulum habuit.*

SI *e* quis poſt remiſſionem peccatorum cingulum militiæ ſecularis habuerit, ad Clericatum admitti omnino non debet.

Gratian. *Poteſt & aliter intelligi. Eſt quædam pœnitentia, quæ ſolennis appellatur, quæ ſemel tantum in Eccleſia conceditur: de qua Ambroſius f ait:* Sicut unum eſt baptiſma, ita unica eſt pœnitentia. *Item:* Non eſt ſecundus locus pœnitentiæ. Merito *g* reprehenduntur 1, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent.

Corr. Rom. ¶ 1 Reprahenduntur] *Legebatur*, reperiuntur. *Emendatum eſt hic ex originali: quod tamen fieri non potuit infra c.* reperiuntur *de pœnit. diſtinct.* 3. *quia vox*, reperiuntur, *ibi eſt initium capitis.*

C. LXII. *De eodem.*
Item Auguſtinus *ad Macedonium epiſt.* 54.

QUamvis *h* caute, & ſalubriter proviſum ſit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ ſemel tantum in Eccleſia concedatur, ne medicina 1 nimis utilis, vilis habeatur; tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam venia negatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Ne medicina] *In aliquot vetuſtis exemplaribus Gratiani caput hoc eſt conjunctum ſuperiori. Locum enim D. Auguſtini ſuo modo aptat. Apud illum quidem hoc loco ita legitur i:* Ne medicina vilis minus utilis eſſet ægrotis; quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemptibilis fuerit; quis tamen audeat dicere Deo: Quare huic homini, qui poſt primam pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis? &c.

Gratian. *Hæc autem pœnitentia quomodo imponenda ſit*, in Agathenſi Concilio *legitur, in quo ſic ſtatutum eſt cap.* 15.

C. LXIII. *Quomodo pœnitentes ad pœnitentiam accedunt.*

POenitentes *k* tempore, quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum, & cilicium ſuper caput a Sacerdote (ſicut ubique conſtitutum eſt) conſequantur. Si autem

a *Anſ. lib.* 7. *cap.* 18. b *al. ſoe eſſe bigamos.* c *al. myſteriis.* d *In Concil. Nicæno c.* 10. e *Anſel. lib.* 7. *c.* 23. f *Lib.* 2. *de pœnit. cap.* 10. *De pœn. diſtinct.* 3. *cap. reperiuntur, & cap. fin. Hug. lib. de ſacram. part.* 14. *c.* 4. g *Ambroſius ibid.* h *Infra de pœnit. diſtinct.* 3. *c. quamvis. Magiſter, lib.* 4. *diſtinct.* 14. *cap.* 3. *Ivo p.* 15. *c.* 24. i *Capitul. lib.* 5. *capit.* 58. *& libro* 7. *cap.* 310. k *Burchard. lib.* 18. *c.* 27. *Ivo part.* 18 *cap.* 27.

autem comas non depoſuerint, aut veſtimenta non mutaverint, abjiciantur: & niſi digne pœnituerint, non recipiantur. Juvenibus etiam pœnitentia non facile committenda eſt, propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte poſitis non eſt negandum.

C. LXIV. *Quæ ſint ſervanda in ſolemni pœnitentia.*

Item ex eodem. 1.

IN *a* capite Quadrageſimæ omnes pœnitentes, qui publicam ſuſcipiunt, aut ſuſceperunt pœnitentiam, ante fores Eccleſiæ ſe repræſentent Epiſcopo civitatis, ſacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demiſſis, reos ſe eſſe ipſo habitu, & vultu proteſtantes. Ibi adeſſe debent Decani, id eſt, Archipresbyteri parochiarum, & Presbyteri 2 pœnitentium, qui eorum converſationem diligenter inſpicere debent, & ſecundum modum culpæ pœnitentiam per præſatos *b* gradus injungere. Poſt hæc eos in Eccleſiam introducant *c*, & cum omni Clero ſeptem pœnitentiales Pſalmos in terra proſtratus Epiſcopus cum lachrymis pro eorum abſolutione decantet: tunc reſurgens ab oratione, juxta quod canones jubent, manus eis imponat, aquam benedictam ſuper eos ſpargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat: & cum gemitu, & crebris ſuſpiriis denuntiet eis, quod ſicut Adam projectus eſt de Paradiſo, ita ipſi pro peccatis ab Eccleſia abjiciuntur: poſt hæc jubeat miniſtris, ut eos extra januas Eccleſiæ expellant: Clerus vero proſequatur eos cum reſponſorio: *In d ſudore vultus tui veſceris pane tuo &c.* ut videntes ſanctam Eccleſiam pro facinoribus ſuis tremefactam, atque commotam non parvipendant pœnitentiam. In ſacra autem Domini Cœna rurſus ab eorum Decania, & eorum Presbyteris Eccleſiæ liminibus repræſententur.

Corr. Rom. ¶ 1 Ex eodem.) *Ex Agathenſi etiam citant Burchardus, & Ivo, & Rhebaldus Cardinalis (qui tempore Paſchalis Pontif. claruit) in libro ſuo de pœnitentia publice non iteranda. In uno tamen manuſcripto Burchardi exemplari citatur ex Pœnitentiali Romano. Sententia vero hujus capitis magna ex parte habetur in Pontificali, & ordine Romano a pag. 24. uſque ad 30.*

¶ 2 Et Presbyteri.) *Apud Burchardum legitur*, id eſt, Presbyteri.

Gratian. *Hanc pœnitentiam nulli unquam Clericorum agere conceditur, atque ideo hujuſmodi pœnitentes ad Clerum admitti prohibentur.*

C. LXV. *Clericis non imponatur manus, tanquam pœnitentibus.*

Unde in Carthaginenſi Concilio V. *c.* 11. *ſtatutum eſt.*

COnfirmandum *e* eſt *f*, ut ſi quando Presbyteri, vel Diaconi in aliqua graviori culpa convicti fuerint, qua eos a miniſterio neceſſe ſit removeri: non eis manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus Laicis imponatur, neque unquam permittendum, ut rebaptizati ad Clericatus gradum promoveantur.

C. LXVI. *Nec Clerico pœnitentiam agere, nec pœnitenti ad Clericatum accedere permittitur.*

Unde Siricius Papa *Himerio epiſt.* 1. c. 14.

ILlud *g* quoque nos par fuit providere, ut ſicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & poſt pœnitudinem, ac reconciliationem nulli unquam Laico liceat honorem Clericatus adipiſci: quia quamvis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudum fuerunt vaſa vitiorum.

a *Burch. l.* 19. *c.* 26. *Ivo p.* 15. *c.* 45. b *al. præfixos.* c *al. introducat.* d *Gen.* 3. e *al: confirmatum*] *orig.* f *Burch. l.* 19. *c.* 72. *Ivo p.* 15. *c.* 25. *Capitul.* 5. *c.* 66. g *Anſ. l.* 7. *c.* 20. *Burch. l.* 19. *c.* 49. *Ivo p.* 6. *c.* 54. & *p.* 15. *c.* 65.

C. LXVII. *Presbyteris, & Diaconis tanquam pœnitentibus non debent manus imponi.*

Item Leo Papa *Ruſtico Narbonenſi epiſt.* 90. *a cap.* 2.

ALienum *b* eſt a conſuetudine Eccleſiaſtica, ut qui in Presbyterali honore, aut in Diaconii gradu fuerint conſecrati, ii pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi: quod ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptum eſt: *Sacerdos* 1 *ſi peccaverit, quis orabit pro eo?* Unde hujuſmodi lapſis ad promerendum miſericordiam Dei privata eſt expetenda ſeceſſio 2: ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.

Corr. Rom. ¶. 1 Sacerdos] *Vulgo ſæpe indicatur in margine locus iſte ex* 1 *Reg.* 2. *ut infra de pœnitentia, diſt.* 1. *c.* Si Sacerdos, *cum tamen in eo Scripturæ loco in vulgata legatur*: Si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo? *Verum B. etiam Gregorius ad illum locum in morali interpretatione, talem ſententiam elicit*: Quis ei interceſſor remanet, cum ille ſe tranſgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro aliis ordinatus eſt?

¶ 2 Seceſſio) *Sic emendatum eſt ex antiquis codicibus, & epiſtola ipſa: & hanc lectionem habuit auctor gloſſæ, quod ex manuſcriptis gloſſis conſtat: idcirco & in ea emendandum. Antea legebatur*, eſt expetenda ſucceſſio.

Gratian. *Probantur etiam auctoritate* Toletani Concilii I. *hujuſcemodi pœnitentes ad Clerum non admittendi, in quo c.* 2. *ſic ſtatutum eſt.*

C. LXVIII. *Cauſa neceſſitatis ad Clerum pœnitentes admittantur.*

PLacuit *c*, ut pœnitentes non admittantur ad Clerum, niſi tantum, ſi neceſſitas, aut uſus exegerit; & tunc inter Oſtiarios deputentur, vel inter Lectores, ita ut Evangelia, aut Epiſtolam *d* non legant. §. 1. Si qui autem ante ordinati ſunt Diaconi, inter Subdiaconos habeantur, ita ut manum non imponant, nec ſacra contingant. §. 2. Eum vero pœnitentem *e* dicimus, qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis publicam pœnitentiam gerens, ſub cilicio *f* divino fuerit reconciliatus altario.

7 ps Gratian. *Apoſtatæ quoque ad Clericatus officium admitti non debent.*

C. LXIX. *Ad Clericatus officium non admittantur Apoſtatæ.*

Unde in Concilio Arelatenſi II. *cap.* 25.

HI *g*, qui poſt ſanctam religionis profeſſionem apoſtatant, & ad ſecularem *h* redeunt converſationem, & poſtmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, ſine pœnitentia communionem penitus non accipiant. Quos etiam jubemus ad Clericatus officium non admitti. Et quicunq; ille ſit, poſt pœnitentiam ſecularem habitum accipere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, ab Eccleſia alienus habeatur.

DISTINCTIO LI.

1 ps ECce, *quod criminoſi, vel non vere pœnitentes, vel publicam pœnitentiam agentes a ſacris prohibentur ordinibus. Adjecit quoque ſancta mater Eccleſia*, ut Curiales, *aut poſt baptiſma* militantes, *aut in foro* decertantes *a ſacris prohibeantur ordinibus.*

C. I.

a *al.* 92. b *Polyc. l.* 4. *tit.* 39. *Burch. l.* 19. *c.* 71. *Ivo p.* 6. *c.* 67. c *In cap. Martini Bracar. c.* 23. *Polyc. lib.* 2. *tit.* 31. *Burch. l.* 2. *c.* 37. *Anſel. l.* 7. *c.* 31. *Ivo part.* 6. *c.* 138 *Pann. l.* 3. *c.* 61. d *al. Apoſtolum*] *orig.* e *Ex pœnitentem*] *in cap. Martini Brac.* f *al. Concilio.* g *Rab. pœnit. cap.* 33. *Burch. l.* 19. *c.* 67. *Ivo p.* 15. *c.* 81. h *ſeculum redeant*] *orig.*

Digitized by Google

C. I. *Poſt baptiſmum militantes, vel in fore decertantes, a ſacris prohibentur ordinibus.*

Unde ait Innocentius Papa *Epiſcopis in Toletana Synodo conſtitutis, epiſt. 24. c. 2.*

ALiquantos *a* ex his, qui poſt acceptam baptiſmi gratiam in forenſi exercitatione verſati ſunt, & obtinendi pertinaciam ſuſceperunt, accitos ad Sacerdotium eſſe comperimns, e quorum numero Rufinns, & Gregorius perhibentur: aliquantos ex militia, qui cum poteſtatibus obedierunt, ſæva *b* neceſſario præcepta ſunt executi: aliquantos ex Curialibus, qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt: aliquantos, qui voluptates, & editiones populo celebrarunt, ad honorem ſummi Sacerdotii perveniſſe, quorum omnium neminem ne ad ſocietatem quidem ordinis Clericorum oportuerat perveniſſe. Quæ ſi ſingula diſcutienda mandemus, non modicos motus, aut ſcandala Hiſpanienſibus provinciis, quibus mederi cupimus, de ſtudio emendationis inducemus: idcirco remittenda potius hæc putamus. Sed ne deinceps ſimilia committantur, dilectionia veſtræ maturitas providere debebit, ut tantæ uſurpationi ſaltem nunc finis neceſſarius imponatur: eo videlicet conſtituto, ut quicunque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus ſuis deponantur.

C. II. *De quibus Laicis aliqui ad Clericatum non poſſunt pervenire.*

Idem *Felici Epiſcopo Nuceriane, epiſt. 4. c. 3.*

DEſignata *c* ſunt genera Laicorum, de quibus ad Clericatum pervenire non poſſunt, id eſt, ſi quis fidelis militaverit, ſi quis fidelis cauſas egerit, hoc eſt, poſtulaverit, ſi quis fidelis adminiſtraverit. De Curialibus autem manifeſta ratio eſt: quoniam etſi inveniantur hujuſmodi viri, qui debeant Clerici fieri; tamen quoniam ſæpius a curia *d* repetuntur, cavendum ab his eſt propter tribulationem, quæ ſæpe de his Eccleſiæ provenit.

C. III. *Non admittantur Curiales ad Clericale officium.*

Idem *Victricio Epiſcopo Rhotomagenſi, epiſt. x. cap. 11.*

PRæterea *e* frequenter quidam ex fratribus noſtris, Curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos, Clericos facere contendunt, quibus poſtea major triſtitia, cum de revocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quam gratia naſcitur de accito *f*. Conſtat enim eos in ipſis muneribus *g* etiam voluptates exhibere, quas a Diabolo inventas eſſe non dubium eſt, & ludorum, & mimorum *h* apparatibus aut præeſſe, aut forſitan intereſſe. Sit certe in exemplum ſolicitudo, & triſtitia fratrum, quam ſæpe pertulimus, Imperatore præſente, cum pro his ſæpius rogaremus, quam ipſe nobiſcum poſitus cognoviſti: quibus *i* non ſolum inferiores Clerici ex curialibus, verum etiam in Sacerdotio conſtituti ingens moleſtia, ut redderentur, inſtabat.

C. IV. *Non promoveatur ad Diaconatum, qui poſt baptiſmum ad fidelem necandum accinctus fuerit.*

Item ex Concilio Toletano I. *cap. 8.*

SI quis poſt baptiſmum militaverit, & chlamydem ſumpſerit, aut cingulum ad necandos fideles ɪ, etiamſi gravia non admiſerit, ſi ad Clerum admiſſus fuerit, Diaconii non accipiat dignitatem.

Corr. Rom. ¶ 1 Ad necandos fideles,] *Verba hæc non ſunt in codice Lucenſi Regio.*

a *Quantos enim*] *origin. & per interrogationem.* b *ſevera*] *origin.* c *Polyc. lib. 2. tit. 31. Anſelmus lib. 7. cap. 10. Ivo par. 6. cap. 95.* d *al. ad curiam.* e *Ivo par. 6. cap. 349.* f *al. adſcitis.* g *al. muniis.* h *al. vel munerum.* i *al. ex quibus*] *orig.*

C. V. *A quibus debet eſſe immunis, qui in Epiſcopum ordinatur.*

Item ex Concilio Toletano IV. *cap. 18.*

QUi in aliquo crimine detecti ſunt, qui infamiæ nota aſperſi ſunt, qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam ſe admiſiſſe confeſſi ſunt, qui in hæreſin lapſi ſunt, vel qui in hæreſi baptizati, aut rebaptizati eſſe noſcuntur, qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut deciſione aliquid 1 minus habere noſcuntur, qui ſecundæ uxoris conjunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa conjugia frequentaverunt, qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, aut fornicarias 2 habuerunt, qui ſervili conditioni obnoxii ſunt, qui ignoti ſunt, qui Neophyti, vel Laici ſunt, qui ſeculari militiæ dediti ſunt, qui curiæ nexibus obligati ſunt, qui inſcii literarum ſunt, qui nondum ad triginta annos pervenerunt, qui per gradus Eccleſiaſticos non aſcenderunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui a deceſſoribus in Sacerdotium eliguntur. §. 1. Sed nec ille deinceps Sacerdos erit, quem nec Clerus, nec populus propriæ civitatis elegit, vel auctoritas Metropolitani, vel comprovincialium Sacerdotum aſſenſus non exquiſivit. Quicunque ergo deinceps ad ordinem Sacerdotii poſtulatus, & in his, quæ prædicta ſunt, exquiſitus, in nullo horum deprehenſus fuerit, & examinatus probabili vita, & doctrina extiterit; tunc ſecundum Synodalia, vel Decretalia conſtituta, cum omnium Clericorum, vel civium voluntate, ab univerſis comprovincialibus Epiſcopis, aut certe a tribus, in Sacerdotem die Dominica conſecrabitur, conniventibus *a* cæteris, qui abſentes ſunt, literis ſuis, & magis auctoritate, vel præſentia ejus, qui eſt in Metropoli conſtitutus. Epiſcopus autem comprovincialis ibi conſecrandus eſt, ubi Metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non niſi in civitate Metropoli, comprovincialibus *b* ibidem convenientibus. §. 2. Si quis autem deinceps contra prædicta vetita canonum, ad gradum Sacerdotii indignus aſpirare contenderit, cum ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubjacebit.

Corr. Rom. ¶ 1 Aut deciſione aliquid] *Addita hæc ſunt ex Conciliis olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis. In noviſſima vero Colonienſi editione legitur*, vel defectione, *pro*, vel deſectione.

¶ 2 Aut fornicarias] *In codice Lucenſi Regio legitur*, ad fornicationes: *quod videtur intelligendum de concubinis ad tempus adhibitis, ut ſupr. diſtinct.* 34. c. Is qui, *eſt annotatum.*

DISTINCTIO LII.

Q*Ui vere prætermiſſis aliquibus gradibus non ſuperbia, ſed negligentia ad majorem aſcenderit, tamdiu a majoribus abſtineat, quouſque congruo tempore prætermiſſos accipiat.*

C. I. *De eo, qui Subdiaconatus ordine poſtpoſito, Diaconus, & Presbyter eſt ordinatus.*

Unde Alexander II. *ſcribit Grimaldo* c *Conſtantinienſi* d *Epiſcopo.*

SOlicitudo *e* dilectionis tuæ ſtuduit conſulere, utrum portitor iſtarum literarum, Diaconatus, & Presbyteratus officium idoneus ſit peragere; nec ne; cum ad id præpoſtero *f* curſu, Subdiaconatus ordine poſtpoſito, negligentia potius, quam ſuperbia cognoſcatur aſcendiſſe. Unde nos conſulendo charitati tuæ mandamus, ut ab officio Sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio Subdiaconatus miniſterium ſibi rite imponas, & ſic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

Corr.

a *al. convenientibus.* b *al. a comprovincialib.* c *al. Rainaldo*] *al. Rumaldo.* d *al. Conſtantienſi.* e *Ivo p. 6. c. 409.* f *al. præpropere.*

Digitized by Google

Corr. Rom. ¶ *In libro pervetuſta eſt epiſtola ejuſdem Alexandri ad Gervaſium Rhemenſem Archiepiſcopum: cui hoc idem conſilium dat, quod Rumoldo Conſtantienſi Epiſcopo ſe dediſſe narrat.*

DISTINCTIO LIII.

C*Uriales autem, ut ſupra a ſcriptum eſt, ideo ordinari prohibentur, quia frequenter, dum ab Eccleſia repetuntur, plurima incommoda Eccleſia conſequitur: vel quia iidem Curiales non voto religionis, ſed ut officiorum ſuorum ratiocinia fugiant, ad Eccleſiam ſe transferunt.*

C. I. *Quare ſit conſtitutum, ne Curiales ordinentur.*

Unde Gregorius Papa *ſcribit lib. 7. Reg. indict. 1. epiſt. 11. omnibus Epiſcopis Siciliæ, de lege Mauritii Auguſti.*

LEgem *b*, quam piiſſimus Imperator dedit, ne fortaſſe hi, qui militiæ, vel rationibus ſunt publicis obligati, dum cauſarum ſuarum periculum fugiunt, ad Eccleſiaſticum habitum veniant, vel in monaſteriis convertantur, veſtræ ſtudui fraternitati tranſmittere; hoc maxime exhortans, quod hi, qui ſeculi actionibus implicati ſunt, in Clero Eccleſiæ præpropere ſuſcipiendi non ſunt: quia dum in Eccleſiaſtico habitu non diſſimiliter, quam vixerant, vivunt, nequaquam ſtudent ſeculum fugere, ſed mutare. Quod ſi etiam tales quoque monaſterium petunt, ſuſcipiendi nullo modo ſunt, niſi prius a ratiociniis *c* publicis abſoluti fuerint. §. 1. Si qui vero ex militaribus viris 1 in monaſteriis converti feſtinant, non ſunt temere ſuſcipiendi, niſi eorum vita fuerit ſubtiliter inquiſita. Et juxta normam regularem debent in ſuo habitu per triennium probari, & tunc monachicum habitum (*Deo auctore*) ſuſcipere.

Corr. Rom. ¶ 1 Viris] *In aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus, & apud Ivonem legitur*, numeris, *ut ſignificentur milites in breviculo, ſeu matricula deſcripti.*

DISTINCTIO LIV.

1 ps S*Ervi autem ordinari prohibentur, niſi a propriis dominis libertatem legitimam conſequantur.*

C. I. *Servus ad Clericatus officium non promoveatur.*

Unde Leo Epiſcopus *ſcribit epiſt. 1. omnibus Epiſcopis per Campaniam, &c.*

NUllus 1 Epiſcoporum *d* ſervum alterius ad Clericatus officium promovere præſumat, niſi forte eorum petitio, aut voluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eo vendicant poteſtatis. Debet enim *e* eſſe immunis ab aliis, qui divinæ militiæ eſt aggregandus, ut a caſtris dominicis, quibus nomen ejus adſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Nullus] *Caput hoc videtur confectum ex titulo, qui in Codice canonum præponitur primo decreto Leonis primi, & ex parte poſteriore ipſius decreti, in qua exceptio eorum, quæ prius ſtatuit, continetur: prior autem pars, quæ hic deeſt, habetur infra ead. d.* admittuntur,

C. II. *De ſervili conditione nullus ad ſacros ordines deveniat.*

Item ex Concilio Triburienſi 1.

NUlli *f* de ſervili conditione ad ſacros ordines promoveantur, niſi prius a propriis dominis legitimam libertatem conſequantur; cujus libertatis charta ante ordinationem in ambone publice legatur, & ſi nullus contradixerit, rite conſecrabuntur. Porro ſervus non canonice conſecratus poſtquam de gradu ceciderit, ejus conditionis ſit, cujus fuerat ante gradum.

a *Diſt. 51. c. deſignata*, b *Ivo p. 10. c. 124.* c *al. actionibus] orig.* d *Polyc. l. 2. tit. 31. Anſel. l. 7. c. 28.* e *Burch. l. 2. c. 22. in fin. Ivo p. 6. c. 64.* f *Polyc. ibid. Burch. l. 2 c. 21. Ivo par. 6. c. 41. Pann. l. 3. c. 48.*

Corr. Rom. ¶ 1 Concilio Triburienſi.] *Hujus capitis in Conc. Tribur. c. 29. ſententia potius habetur, quam verba, quæ aliqua ex parte videntur convenire cum iis, quæ ſcribuntur lib. 1. Capitul. c. 88. de ordinatione ſervorum, verſ.* Et quandocunque.

C. III. PALEA.

[Ex Concilio Carthaginenſi 1 primo, *cap. 8.*]

MAgnus *a* Epiſcopus Aſtiagenſis dixit, quid dilectioni veſtræ videtur, procuratores, actores, & executores, ſeu curatores pupillorum ſi debeant ordinari? Gratus Epiſcopus dixit: ſi poſt depoſita univerſa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipſorum fuerint comprobati in omnibus, debent & cum laude, Cleri, ſi poſtulati fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo ſine conſideratione fuerint ordinati, Eccleſia infamatur 2. Univerſi dixerunt, recte omnia ſtatuit Sanctitas tua, ideoque ita eſt, & noſtra iſta quoque ſententia.

Corr. Rom. ¶ 1 Carthaginenſi] *In codicibus impreſſis citatur ex Moguntinenſi. Emendatum vero eſt ex Burchardo, Ivone, Decretal. in c. uni. de oblig. ad ratioc.*

¶ 2 Eccleſia infamatur?]. *Sic emendatum eſt ex Concilio & Decretal. & Burchardo, & Ivone. Antea legebatur*, ab Eccleſia infirmentur.

C. IV. *Poſt donum libertatis famuli Eccleſiæ revocentur in Clerum.*

Item ex Concilio Toletano IX. *c. 11.*

QUi *b* ex familiis *c* Eccleſiæ ſervituri devocantur in Clerum ab Epiſcopis ſuis, neceſſe eſt, ut libertatis percipiant donum: & ſi honeſtæ vitæ claruerint meritis, tunc demum majoribus fungantur officiis. Quos vero flagitii ſordidaverit incorrigibilis noxa, perpetua ſervitus conditionis teliget in catenam.

Gratian. *Qui autem ordinandi a dominis ſuis libertatem conſequuntur, ab eorum patrocinio penitus debent eſſe alieni, ut in nullo eorum obſequiis inveniantur obnoxii.*

C. V. *Ad Clericatum ſuſcipiuntur, qui nulla obſequia retenta, a Dominis ſuis libertatem percipiunt.*

Unde in Concilio Toletano IV. *c. 72. legitur.*

QUicunque *d* libertatem a dominis ſuis ita percipiunt, ut nullum ſibi in eis obſequium patronus retentet, iſti ſi ſine crimine *e* ſunt, ad Clericatus ordinem liberi ſuſcipiantur, quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur. Qui vero retento obſequio manumiſſi ſunt, pro eo, quod adhuc patroni ſervitute tenentur obnoxii, nullatenus ſunt ad Eccleſiaſticum ordinem promovendi, ne, quando voluerint eorum Domini, fiant ex Clericis ſervi.

C. VI. PALEA.

[*Ex* Concilio Toletano 1, *cap. 82. f.*]

DE *g* ſervorum ordinatione, qui paſſim ad gradus Eccleſiaſticos promovebantur *h*, placuit omnibus cum ſacris canonibus concordari debere: & ſtatutum eſt, ut nullus Epiſcoporum deinceps eos ad ſacros ordines promovere præſumat, niſi prius a dominis propriis libertatem conſecuti fuerint. §. 1. Et ſi quilibet ſervus dominum ſuum fugiens, aut *i* per literas, aut adhibitis teſtibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet callidiitate, vel fraude ad gradus Eccleſiaſticos pervenerit, decretum eſt, ut deponatur, & dominus ejus eum recipiat. §. 2. Si vero avus, vel pater ob alia patria in aliam migrans, in eadem provincia filium genuerit, & ipſe fi-

K a lius

a *Ext. de oblig. ad ratioc. non ordin. cap. magnus. Burchard. l. 2. c. 36. Ivo p. 6. c. 37.* b *Ivo part. 6. c. 373.* c *al. famulis.* d *Polyc. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 25. Ivo p. 6. c. 126. Pann. lib. 3. cap. 46.* e *crimine capitali] orig.* f *Capit. l. 1. c. 88.* g *Ext. de ſerv. non ordin. c. 2. Burch. l. 2. c. 31. Ivo p. 6. c. 132. Pann. l. 3. c. 163.* h *indiſcrete promovebantur, capitul.* i *aut latitans] capitul.*

Digitized by Google

lius ibidem educatus, & ad gradus Eccleſiaſticos promotus fuerit, & utrum ſervus ſit, ignotum a ſit, & poſtea veniens dominus illius legibus eum acquiſierit, ſancitum eſt, ut ſi dominus ejus illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat. §. 3. Si vero eum catena ſervitutis a caſtris dominicis abſtrahere voluerit, gradum amittat, quia juxta ſacros canones, vilis perſona manens Sacerdotii dignitate fungi non poteſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Toletano] *Sic etiam citatur apud Burchardum, & Ivonem. In Pannormia vero a verſic.* ſi quilibet ſervus, *citatur ex lib. 1. Capitularium, ubi integrum extat hoc caput, atque etiam caput poſt hoc, ſecundum,* De rebus vero illorum.

C. VII. *Sine patroni conſenſu non ordinetur, qui patrocinio cujuslibet eſt obligatus.*

Item ex Concilio Martini Papæ, [*id eſt, ex cap. Martini Epiſcopi Bracarenſis c. 46.*]

SI *b* quis obligatus eſt tributo ſervili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cujuslibet domus, non eſt ordinandus Clericus, niſi probatæ vitæ fuerit, & patroni conſenſus acceſſerit.

C. VIII. PALEA.

Ex Concilio Toletano 1 *cap.* 2.

DE *c* rebus vero illorum, vel peculiari *d*, qui a propriis dominis libertate donantur, ut ad gradus Eccleſiaſticos jure promoveantur, ſtatutum eſt, ut in poteſtate dominorum conſiſtat, quicquid ante libertatem habuerunt, utrum illis concedere, an ſibi retinere *e* voluerint.

Corr. Rom. ¶ 1 Toletano] *Hæc Palea in Capitularibus habetur conjuncte cum Palea antecedente:* De ſervorum: *ſed apud Burchardum, & Ivonem ex eodem Toletano ſeparatim referuntur.*

Gratian. *Cæterum, ſi a Dominis ſuis libertatem conſecuti non fuerint, & ad Eccleſiaſticos ordines aliquo modo irrepſerint, Presbyter peculii amiſſione mulctetur, Diaconus vero aut vicarium pro ſe præſtabit, aut in ſervitutem revocabitur: cæteri vero gradus non poſſunt quenquam a nexu ſervitutis abſolvere.*

C. IX. *Servus ſi latenter irrepſerit ad Sacerdotium, peculii amiſſione mulctetur.*

Unde Gelaſius *ſcribit Martina* f, *& Juſto Epiſcopis.*

EX *g* antiquis regulis, & novella Synodali explanatione comprehenſum eſt, perſonas obnoxias ſervituti, cingulo cœleſtis militiæ non præcingi. Sed neſcio utrum ignorantia, an voluntate rapiamini, ita ut ex hac cauſa *h* nullus pene Epiſcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequens, & plurimorum querela circumſtrepit, ut ex hac parte nihil penitus putetur conſtitutum. §. 1. Actores *i* ſiquidem illuſtris viri filii noſtri Amandi graviter conqueruntur, homines ſuo juri debitos, alios jam Clericos, alios jam Diaconos ordinatos, cum non ſolum poſt modernum Concilium [quod tantorum collectione k Pontificum ſub omnium ſaluberrimæ proviſionis aſſenſu conſtat eſſe perfectum] hujuſmodi perſonæ ſuſcipi non deberent: verum etiam ſi qui forte in divinæ cultu militiæ ante fuerint, ignorantia faciente, ſuſcepti, eliminati prorſus, & exuti religioſo privilegio, ad dominorum ſuorum poſſeſſiones juſta debuerint admonitione compelli. Et ideo, fratres chariſſimi, eos, quos ſupradicti viri actores in Clericatus officio monſtraverint detineri, diſcuſſos, & obnoxios approbatos, cuſtodito legum tramite, ſine intermiſſione reſtituite: ita ut ſi quis jam ex his Presbyter reperitur, in eodem gradu peculii ſui *a* amiſſione mulctatus maneat. Diaconus vero aut vicarium præſtet, aut ſi non habuerit, ipſe reddatur. Reliqua vero officia ſciant, neminem poſſe ab hac obnoxietate, ſi convincitur, vendicari, quatenus hoc ordine cuſtodito, nec dominorum jura, nec privilegia ulla ratione turbentur.

C. X. *Servus Clericus factus ſervituti obnoxius maneat.*

Idem *Herculentio, Stephano, & Juſto Epiſcopis.*

FRequens *b* equidem, & aſſidua nos querela circumſtrepit de his Pontificibus, qui nec antiquas regulas, nec decreta noſtra noviter directa cogitantes, obnoxias poſſeſſionibus *c*, obligataſque perſonas, venientes ad Clericalis officii cingulum non refutant. §. 1. Nuper *d* enim actores illuſtris fœminæ Placidæ, petitorii oblatione conqueſti ſunt, Sabinum Marcellanienſis, ſive Cluſitanæ *e* urbis Antiſtitem, Antiochum ſervum juris patronæ ſuæ [abſentis dominæ occaſione captata] ad Presbyterii honorem uſque perduxiſſe, ejuſque fratrem Leontium Clericalis officii privilegio decoraſſe. Et ideo, fratres chariſſimi, inter ſupradictos actores, & eos, qui extremæ conditionis repetuntur objectu, cognitionem vobis noſtra auctoritate deputamus, ut omni veritate diſcuſſa, ſi revera objectam ſibi maculam juſtæ refragationis non poterunt ratione diluere, Leontium Clericum, quem gradus præfinitus legibus non defendit, ad ſequendam conditionis ſuæ neceſſitatem modis omnibus reddi jubeatis 1 t Antiochum vero, quia propter Sacerdotium reconciliari *f* non poteſt, ſi in ſua Eccleſia, in hoc, in quo eſt, honore collocare deſiderat domina, non velut redditum ſibi habeat, ſed pro myſteriorum celebratione ſuſceptum.

Corr. Rom. ¶ 1 Reddi jubeatis) *In pleriſque vetuſtis exemplaribus Gratiani, Anſelmo, Ivone, & Polycarpo legitur,* redhibete: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. XI. *De eodem.*

Idem *Rufino, & Aprili Epiſcopis.*

QUis *g* aut leges Principum, aut Patrum regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni, niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum? *Actores* ſiquidem filiæ noſtræ illuſtris, & magnificæ fœminæ Maximæ, petitorii nobis inſinuatione conqueſti ſunt, Sylveſtrum, atque Candidum, originarios ſuos, contra conſtitutiones, quæ ſupra dictæ ſunt, & contradictione præeunte a Lucerino Pontifice Diaconos ordinatos. Ideo, fratres chariſſimi, tantæ prævaricationis exceſſus noveritis ſagacius inquirendos, & ſi conſtiterit querelam veritate fulciri, continuo, qui contradictione præeunte non legitime ſunt creati, a ſacris officiis repellantur.

C. XII. *Nec ad religioſæ vitæ propoſitum, nec ad Clericatus officium ſervi ſine dominorum conſenſu admittantur.*

Idem *Epiſcopis per Lucaniam &c. epiſt.* 1. *c.* 16.

GEneralis *h* etiam querelæ vitanda præſumptio eſt, qua propemodum cauſantur univerſi, paſſim ſervos, & originarios dominorum jura, poſſeſſionumque ſibi fugientes, ſub religioſæ converſationis obtentu, vel ad monaſteria ſeſe conferre, vel ad Eccleſiaſticum famulatum, conniventibus quoque Præſulibus, indifferenter admitti. Quæ modis omnibus eſt amovenda pernicies, ne per Chriſtiani nominis inſtitutum, aut aliena pervadi, aut publica videatur diſciplina ſubverti; præcipue cum

a *ignoraverit*] *capitul.* b Ex *Concil. Tolet.* 1. *cap.* 10. c *Burch. l.* 2. *c.* 23. *Ivo p.* 6. *c.* 38. d *al. peculio.* e *vendicare.*) *capitul.* f *al. Martyrio.* g *Senſus in epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniam &c. c.* 16. *Polyc. l.* 2. *tit* 31. *Anſel. lib.* 7 *c.* 29. h *al. culpa.* i *Ivo p.* 6. *c.* 353. *Pann. lib* 3. *cap.* 164. K *al. callatione.*

a *al. ſui ſola.* b *Polyc. ibid. Anſel. l.* 7. *c.* 30. c *al. poſſeſſoribus.* d *Ivo p.* 6. *c* 354. *Pann. l.* 3. *c.* 165. e *al. Cuſillinatis.* f *al. recolli.* g *ſup. diſt.* 10. *Juſtin. novell. conſt.* 123. *circa fin. Deuſdedit p.* 4. *Ivo p.* 6. *c.* 104. *& pars.* 4. *c.* 179. *Pann. l.* 2. *c.* 150. h *Polyc. l.* 4. *tit.* 34. *Anſel. l.* 7. *c.* 196. *Ivo p.* 6. *cap.* 100.

Digitized by Google

cum nec ipſam miniſterii Clericalis hac obligatione *luſcari* conveniat dignitatem, cogaturque pro ſtatu militantium ſibi, conditioneque jurgari, aut videri [quod abſit] obnoxia. Quibus ſolicita competenter interdictione prohibitis, quiſquis *a* Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, vel eorum, qui monaſteriis præeſſe noſcuntur, hujuſmodi perſonas apud ſe tenentes, non reſtituendas patronis, aut deinceps vel Eccleſiaſticæ ſervituti, vel religioſis congregationibus putaverint applicandas, niſi voluntate forſitan dominorum ſub Scripturæ *b* teſtimonio primitus abſolutas, vel legitima tranſactione conceſſas, periculum ſe proprii honoris non ambigant, communioniſque ſubituros, ſi ſuper hac re cujuſquam verax nos querela pulſaverit. §. 1. Magnis quippe ſtudiis, ſecundum B. Apoſtolum *c*, præcavendum eſt, ne fides, & diſciplina Domini blaſphemetur. *Idem* 2. §. 2. Nihil perire credimus Eccleſiaſticis utilitatibus, ſi, quæ ſunt aliena, reddantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Poſſeſſionumque] *Emendatum ſic eſt ex decreta Gelaſii, cum antea legeretur*, poſſeſſionemque. *Nam originarii non ſolum dominis, ſed fundis, ac poſſeſſionibus addicti erant l. quemadmodum, & l. originarios. lib. XI. Cod. tit. de agricol. Ac propterea ſupra in c.* frequens. *non eſt mutata vox*, poſſeſſionibus, *quamvis in pleriſque vetuſtis codicibus legatur*, poſſeſſoribus.

¶ 2 Idem] *Hæc non ſunt inventa apud Gelaſium, neque apud cæteros collectores habentur.*

2 ps Gratian. *Hoc tunc obſervandum eſt, cum dominus, & ſervus ejuſdem profeſſionis inveniuntur. Cæterum ſi Judæus mancipium Chriſtianum emerit, Judicis, vel Epiſcopi auctoritate, etiam eo invito, ad libertatem debet perduci.*

C. XIII. *Ad libertatem perducantur mancipia Chriſtiana a Judæis comparata.*

Unde Gregorius *Libertino Præfecto Siciliæ l. 2. epiſt. 37. ſeu cap. 76.*

MAncipia *d* Chriſtiana, quæcunque Judæum comparaſſe patuerit, ad libertatem juxta legum præcepta ſine omni ambiguitate perducite, ne, quod abſit, Chriſtiana religio Judæis ſubdita polluatur.

C. XIV. *Officia publica Judæis non ſunt committenda.*

Item ex Concilio Toletano III. *c.* 4.

NUlla officia publica Judæis *e* injungantur, per quæ eis occaſio tribuatur, Chriſtianis pœnam inferre. Si qui vero Chriſtiani ab eis Judaiſmi ritu ſunt maculati, vel etiam circumciſi, non reddito pretio, ad libertatem, & religionem redeant Chriſtianam.

Gratian. *De his autem, qui in infidelitate empti, ad gratiam Baptiſmi venire deſiderant, quid fieri debeat*, Gregorius Papa *ſcribit Fortunato Neapolitano Epiſcopo lib. 5. ep. 31. ſeu c. 131.*

C. XV. *In libertatem vendicentur ſervi, qui ab infidelitate ad fidem accedunt.*

FRaternitatem *f* veſtram de his oportet eſſe ſolicitam. Et ſi de Judæorum ſervitio non ſolum Judæus, ſed etiam quiſquam Paganorum voluerit fieri Chriſtianus, poſtquam voluntas ejus fuerit patefacta, ne hunc ſub qualibet ingenio, vel argumento cuipiam Judæorum venundandi facultas ſit, ſed is, qui ad Chriſtianam converti fidem deſiderat, defenſione veſtra in libertatem modis omnibus vendicetur. §. 1. Hi *g* vero, quos hujuſmodi oportet ſervos admittere, ne forſitan utilitates ſuas irrationabiliter æſtiment impediri, ſolicita vos hæc convenit conſideratione ſervare, ut, ſi Paganos, quos mercimonii cauſa de externis *h* finibus emerint, intra tres menſes, dum emptor, cui *a* venditi fuerint, non invenitur, fugere ad Eccleſiam forte contigerit, & velle ſe fieri dixerint Chriſtianos, vel etiam extra Eccleſiam hanc talem voluntatem prodiderint; pretium eorum ibi a Chriſtiano ſcilicet emptore percipiant. Si autem poſt præfinitos tres menſes quiſquam hujuſmodi ſervorum velle ſuum edixerit *b*, & fieri voluerit Chriſtianus, nec aliquis eum poſtmodum emerit *c*, nec dominus qualibet occaſionis ſpecie audeat venundare, ſed ad libertatis proculdubio præmia perducatur: quia hunc non ad vendendum, ſed ad ſerviendum ſibi *d* dicitur *e* comparaſſe.

C. XVI. PALEA.

[Idem *Januario Caralitano Epiſcopo lib. 3. epiſt. 9.*]

SI *f* quilibet Judæorum ſervus ad venerabilia loca confugerit cauſa fidei, nullatenus eum patiamini præjudicium ſuſtinere: ſed ſive olim Chriſtianus, ſive nunc fuerit baptizatus, ſine ullo Chriſtianorum 1 pauperum damno, religioſo Eccleſiaſticæ pietatis patrocinio, in libertatem modis omnibus defendatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Chriſtianorum) *Joannes Diaconus in vita S. Gregorii lib. 4. n. 46. referens hanc epiſtolam, & Ivo par. 13. c. 102. habent hanc vocem: quæ tamen abeſt a codicibus epiſtolarum S. Gregorii tam impreſſis, quam manuſcriptis, qui ſunt collati.*

C. XVII. PALEA.

[*Item* ex Concilio Toletano XII. *c.* 9.

ET *g* ſi *h* Judæorum ſervi, nec dum adhuc converſi, ad Chriſti gratiam convolaverint, libertate donentur.

C. XVIII. PALEA.

[*Item* ex Concilio Matiſconenſi I. *cap.* 16.]

PRæſenti 1 Concilio *i*, Deo auctore, ſancimus, ut nullum Chriſtianum mancipium Judæo deinceps ſerviat; ſed datis pro quolibet bono mancipio duodecim ſolidis, ipſum mancipium quicunque Chriſtianus, ſeu ad ingenuitatem, ſeu ad ſervitium licentiam habeat redimendi. Et ſi Chriſtianus fieri deſiderat, & non permittitur, ſimiliter faciat: quia nefas eſt, quem Chriſtus Dominus ſanguinis ſui effuſione redemit, blaſphemum Chriſtianæ religionis in vinculis tenere. Quod ſi acquieſcere his, quæ ſtatuimus, quicunque Judæus noluerit, quandiu ad pecuniam conſtitutam venire diſtulerit, liceat mancipium *K* ipſum cum Chriſtianis ubicunque voluerit, habitare.

Corr. Rom. §. 1 Præſenti] *Caput hoc eodem modo refertur a Burchardo, & Ivone: in Concilio tamen ipſo paulo aliter habetur, & nonnulla deſunt.*

C. XIX. *De eodem.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *cap.* 10.

3 ps SI *l* ſervus abſente, vel neſciente domino, Epiſcopo tamen ſciente, quod ſervus ſit, Diaconus, aut Presbyter fuerit ordinatus, ipſo in Clericatus officio permanente, Epiſcopus eum domino duplici ſatisfactione compenſet. Si vero Epiſcopus eum ſervum neſcierit, qui teſtimonium perhibent, aut eum ſupplicaverint, ordinari, ſimili redhibitioni teneantur obnoxii.

C. XX. *De eodem.*

Item Conſtitutio nova.

SI *m* ſervus, ſciente, & non contradicente domino, in Clero fuerit ordinatus, ex hoc ipſo, quod conſtitutus eſt, liber, & ingenuus erit. Sed ſi ignorante domino

a *Ivo part. 16. c. 47.* b *al. ſcriptiunis.* c *1. Tim. 6. a. Pet. 2.* d *C. ne Judæus Chriſtianum mancipium. §. nullis.* e *al. Judæos opus eſt agere.* f *Joan. Diac. lib. 4. num. 47.* g *Ivo par. 13. c. 106. Polyc. l. 7. tit. 14.* h *al. ex ronsie.*

a *Cui vendi debeant*] *orig.* b *al. dixerit.* c *emere*] *orig. Jo. Diac. l. 4. c. 46.* d *intelligitur*] *orig.* e *al. reſervaſſe.* f *Ivo p. 13. cap. 102.* h *Burch. l. 4. c. 86. Ivo p. 1. c. 280.* h *Ut ſi*] *orig.* i *Burch. l. 4. c. 88. Ivo p. 1. c. 282.* K *al. mancipio ipſi.* l *Polyc. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 24. Ivo p. 6. c. 125.* m *Juſtin. de ſanctis Epiſcopis. §. ſi ſervus, & in Authen. ſi ſervus de Epiſc. & Cler.*

Digitized by Google

no, licet ei intra ſpatium unius anni, & ſervilem fortunam probare, & ſervum ſuum accipere. Vatum *a* etiam, ſi lagitimo probato experimento Monachus afficiatur, evadit jugum ſervitutis. Debent enim per triennium, antequam Monachi afficiantur, in monaſterio permanere; poſtea vero ſi Monachi affecti fuarint, liberi efficiuntur. Epiſcopalis *b* enim ordo liberat a fortuna ſervili, vel adſcriptitia, ſed non a curiali, ſive officiali; nam & poſt ordinationem durat. Sed & jus *c* patriæ poteſtatis ſolvit Epiſcopalis dignitas. Adſcriptitios *d* vero in ipſis poſſeſſionibus Clericos, etiam prætar voluntatem dominorum, fiari permittimus: ita tamen, ut Clerici facti impoſitam ſibi agriculturam adimpleant.

Corr. Rom. ¶ *Extat hoc caput ad verbum in epitomis Novellarum Conſtitutionum ab Irnerio deſcriptis, quæ poſt Codicem poni ſolent, itemque in Novella* 123. *c.* 26. *per Julianum anteceſſorem. Verba autem, quæ addita erant in titulo*, Leo Imperator omnibus Epiſcopis, *videntur illuc irrepſiſſe ex ſequenti titulo.*

C. XXI. *De eodem.*

Item Leo Papa *omnibus Epiſcopis, epiſt.* 1. *c.* 1.

ADmittuntur *e* paſſim ad ordinem ſacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur: & qui a dominis ſuis libertatem conſequi minime potuerunt, ad faſtigium Sacerdotii (tanquam ſervilis vilitas hunc honorem jure capiat) provahuntur. *& infra.* Ab his itaque, fratres charissimi, omnes veſtræ provinciæ abſtinaant Sacerdotes: & non tantum ab his, ſed etiam *f* ab aliis originariis, val qui alicui conditioni obligati ſunt, volumus temperari, niſi forte eorum petitio, aut voluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eos vendicant poteſtatis.

4 pars Gratian. *De ſervis monaſterii quæritur: An Eccleſiaſticis officiis poſſint aggregari, an non? Sed famuli Eccleſiarum non ſunt ordinandi, ſicut ſupra dictum eſt, niſi a propriis Epiſcopis libertatem conſequantur. Porro ſervus monaſterii libertatem conſequi non valet* 1; *non ergo ad Clericatum ſibi accedere licet. Quod autem liber fieri non poſſit, probatur auctoritate* octavæ Synodi, *in qua ſic ſtatutum legitur.*

Corr. Rom. ¶ 1 Non valet,] *In primo Vaticano poſt hæc verba ſequitur;* qui enim ſunt monaſterii, in nullius jus tranſire poſſunt. Unde nec Abbas poteſt dicere, hoc meum eſt, non ergo, &c. *Caput autem, quod nunc a Gratiano citatur, alibi repertum non eſt, quam apud Iſidorum Hiſpalenſem in reg. Monach. c. de famil. vita.*

C. XXII. *Monaſterii ſervum Abbati, vel Monacho non licet liberum facere.*

ABbati *g*, vel Monacho monaſterii ſervum non licebit facere liberum. Qui enim nihil proprium habet, libertatem rei alienæ dare non poteſt. Nam ſicut etiam ſeculi leges ſanxerunt, non poteſt poſſeſſio alienari, niſi a proprio domino.

Grat. *Hac auctoritate prohibentur ſervi adipiſci libertatem recedendi ab obſequiis monaſterii: ſed non prohibentur nanciſci libertatem promovendi ad ſacros ordines. Poteſt enim in ſacris ordinibus conſtitutus, monaſterii obſequiis perpetuo deſervire; ac ſic ſervus monaſterii & libertatem adipiſci, & ſacris officiis aſſociari valet. Unde in alio capitulo præfatæ conſtitutionis hæc cauſa redditur:* Injuſtum 1 eſt enim, ut Monachis rurale opus facientibus, ſervi eorum otio torpeant, ac deliciis affluant.

Corr. Rom. ¶ 1 Injuſtum] *Infra* 17. *quæſt.* 4. *c.* in venditionibus. *verſ. injuſtum. hoc ipſum citatur ex Concilio Agathenſi, ubi etiam extat, c.* 56.

a *Authen. de Monach.* §. *hinc autem.* b *Tit. de ſanctis. Epiſc.* §. *ſed & quidem.* c *Aut. Epiſcopalis. de Epiſc. & Cleric. eod. Auth. ſed epiſcopalis. eod.* d *Auth. adſcriptitios. eod.* e *Anſel. l.* 7. *c.* 25. *Burch. l.* 2. *c.* 22. *Ivo p.* 6. *c.* 64. f *& ab aliis, qui aut originali, aut alicui] orig.* g *Iſidorus Hiſpal. in reg. Monach. c. de fam. vita.*

5 pars Gratian. *Quod autem ſervi Eccleſiarum (quo nomine etiam monaſterii ſervos ſignificari intelligimus) ad ſacræ religionis propoſitum debeant aſſumi, auctoritate* Gregorii *probatur, qui in generali Synodo reſidens a dixit.*

C. XXIII. *Si converſationis probatæ fuerit famulus Eccleſiæ, poteſt ordinari.*

MUltos *b* de *c* Eccleſiaſtica familia, ſeu ſeculari militia novimus ad omnipotentis Dei ſervitium feſtinare, ut ab humana ſervitute liberi, in divino ſervitio valeant familiarius in monaſteriis converſari. Quos ſi paſſim dimittimus, omnibus fugiendi Eccleſiaſtici juris dominium occaſionem præbemus. Si vero feſtinantes ad omnipotentis Dei ſervitium incaute retinamus, illi invenimur negare quædam, qui dedit omnia. Unde neceſſe eſt, ut quiſquis ex juris Eccleſiaſtici ſervitute, vel ſecularis militiæ, ad Dei ſervitium converti deſiderat, probetur prius in Laico habitu conſtitutus. Et ſi mores illius, atque converſatio, bono deſiderio illius teſtimonium ferunt, abſque ulla retractatione ſervire in monaſterio omnipotenti Deo permittatur; ut a ſervitio humano liber recedat, qui divino amore diſtrictiorem ſubire appetit ſervitutem. Si autem & in Monaſtico habitu, ſecundum Patrum regulas irreprehenſibiliter fuerit converſatus, poſt præfixa ſacris canonibus tempora, licenter jam ad quodlibet Eccleſiaſticum officium provehatur: ſi tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in Teſtamento Veteri morte mulctantur.

Gratian. *Ecce, quomodo ſervi ad Clericatum aſſumi valeant, vel quomodo non admittantur. Liberti quoque non ſunt promovendi ad Clerum, niſi ab obſequiis ſui patroni fuerint abſoluti.*

C. XXIV. *Abſque patroni aſſenſu Liberti non promoveantur ad Clerum.*

Unde in Concilio Eliberitano, *cap.* 80.

PRohibendum eſt, ut Liberti, quorum patroni in ſeculo fuerint, ad Clerum non provehantur.

DISTINCTIO LV.

1 ps. COrpore vero vitiati ſimiliter a ſacris officiis prohibentur.

C. I. *Qui de monaſterialibus diſciplinis ad Clericale munus accedit, & de Laicis anteacta ejus vita examinetur.*

Unde Gelaſius Papa *Epiſcopis per Lucaniam, & Brutios conſtitutis, epiſt.* 1. *c.* 2, *&* 3. *ſcribit, dicens.*

PRiſcis *d* igitur pro ſui reverentia manentibus conſtitutis (quæ, ubi nulla vel rerum, vel temporum perurget anguſtia, regulariter convenit cuſtodiri) eatenus Eccleſiis 1, quæ vel cunctis ſunt privatæ miniſtris, vel ſufficientibus uſque adeo diſpoliatæ ſervitiis, ut plebibus ad ſe pertinentibus divina munera ſupplere non valeant, tam inſtituandi, quam promovendi Clericalis obſequii, ſic ſpatia diſpenſanda concedimus, ut ſi quis monaſterialibus a diſciplinis eruditus ad Clericale munus accedit, etiam de Laicis anteacta ejus vita requiratur. §. 1. Ne *e* ſit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adoleſcentia ſordidatus, vel corpore vitiatus, vel ſervilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica pœnitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione diſcuſſus.

Corr. Rom. ¶ 1 Eatenus Eccleſiis] *Reſtitutus eſt hic locus ex epiſtola Gelaſii, & Ivone.*

¶ a Mo-

a *al. præſidens.* b *ex decretis B. Gregorii in extremo* 12. *lib. regeſti, & aliqua ex parte l.* 4. *epiſt.* 44. *Joann. Diac. l.* 2. *c.* 16. *In Concil. Tribur. cap.* 29. *Anſelm. l.* 7. *c.* 184. *Polyc. l.* 6. *tit.* 16. c *al. ex.* d *Ivo p.* 3. *c.* 142. *&* 143. *Polyc. lib.* 2. *tit.* 31. *Anſel. l.* 7. *c.* 47. e *Ibid. c.* 3. *infra diſt.* 77. *c. ſi quis.*

Digitized by Google

§ 2 Monaſterialibus] *Hic de induſtria videntur Gelaſii verba mutata, & in compendium redacta: integra autem referuntur infra. diſt. 77. c.* ſi quis. *& ibi legenda.*

C. II. *Annuæ ſuſpenſioni ſubjaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat.*

Item ex Concilio Arelatenſi III. *c.* 3.

NUllus poenitentem, nullus bigamum, nullus viduarum maritos in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc jam prope omnium canonum inſtituta contineant; tamen ne cuiquam Sacerdotum ſupplicantium (ſicut jam diximus) importunitas, vel ſuggeſtio iniqua ſubrepat; neceſſe fuit, ut nunc ſeveriorem regulam ſibi velint Domini Sacerdotes imponere. Et ideo, quicunque ab hac die contra ea, quæ ſuperius ſunt comprehenſa, Clericum ordinare præſumpſerit, ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno integro Miſſas facere *a* non præſumat. Quam rem ſi quis obſervare noluerit, & contra conſtitutum fratrum faciens, Miſſas celebrare præſumpſerit, Eccleſiæ communione privetur 1, & ab omnium fratrum communione *b* noverit ſe alienum: quia dignum eſt, ut ſeveritatem Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſentiat, qui toties ſalubriter à ſanctis Patribus inſtituta obſervare contemnit.

Corr. Rom. § 1 Eccleſiæ communione privetur] *Hæc verba non ſunt in ipſo Concilio, & videntur idem ſignificare, ac ſequentia: ſunt tamen in vetuſtis quoque Gratiani codicibus.*

C. III. *Non ordinentur pœnitentes, vel illiterati.*

Item Hilarius ex Concilio Romano *ab ipſo habito c.* 3. *(paulo tamen aliter.)*

POEnitentes *c*, vel inſcii literarum, aut aliqua membrorum damna perpeſſi, ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium conſecrator extiterit, factum ſuum ipſe diſſolvet.

Gratian. *Corpore autem vitiati intelliguntur non caſu, ſed propria voluntate abſciſſi.*

C. IV. *Qui ſemetipſum abſciderit, non ordinetur.*

Unde in Canonibus Apoſtolorum, *c.* 22. *& 23. legitur.*

SI *d* quis abſcidit ſemetipſum, (id eſt *e*, ſi quis amputavit ſibi virilia) non fiat Clericus: quia ſui eſt homicida, & Dei conditionis inimicus. §. 1. Si quis cum Clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſui eſt homicida.

C. V. *Non producantur ad Clerum, qui ſe ipſos abſcindunt.*

Item ex Concilio Arelatenſi II. *c.* 7.

HI *f* qui ſe, carnali vitio repugnare neſcientes, abſcindunt, ad clerum pervenire non poſſunt.

C. VI. *Non eſt ordinandus, qui partem digiti volens ſibi abſcidit.*

Item Innocentius *ſcribit Felici Nuceriano Epiſcopo epiſt 4. cap.* 1.

QUi *g* partem cujuslibet digiti ſibi ipſi volens abſcidit, hunc ad Clerum canones non admittunt. Cui vero caſu aliquo contigit, dum aut operi ruſtico curam impendit, aut aliquid faciens ſe non ſponte percuſſit, hos canones præcipiunt & Clericos fieri, & ſi in Clero fuerint reperti, non abjici. In illis enim voluntas eſt judicata *h*, quæ ſibi auſa fuit ferrum injicere 1; in iſtis vero caſus veniam meruit.

Corr. Rom. § 1 Injicere] *In originali ſequitur*, quod ſcilicet & alii id facere dubitari non poſſit, in iſtis, &c.

Gratian. *Similiter vero intelligendum eſt de iis, qui per languorem a Medicis ſecantur, aut a Barbaris abſcinduntur, aut a dominis caſtrantur.*

C. VII. *Qui per languorem a Medicis deſecatur, ad Clerum valet admitti.*

Unde in Niceno Concilio, *cap.* 1. *legitur.*

SI *a* quis a Medicis propter languorem deſectus eſt, aut a Barbaris exciſus, hic in Clero permaneat. Si quis autem ſeipſum ſanus abſcidit, hunc & in Clero conſtitutum *b* abſtinere convenit, & deinceps 1 nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audentque ſemetipſos abſcindere, dictum ſit: ſic eos, quos aut Barbari, aut domini caſtraverunt, ſi inveniuntur alias *c* digniſſimi, tales ad Clerum ſuſcipiat regula.

Corr. Rom. § 1 Et deinceps] *His verbis nihil reſpondet in Græco vulgato codice: ſed optime apud Balſamonem, quemadmodum & in Carthaginenſi 6. in Capitulis Nicænæ Synodi a Tarilone, & Theariſto verſis.*

C. VIII. *Licite ordinetur Epiſcopus, qui per hominum inſidias eunuchizatur.*

Item ex canonibus Apoſtolorum, *c.* 21.

EUnuchus, ſi per inſidias 1 hominum factus eſt, vel ſi in perſecutione, ejus ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus eſt, & eſt dignus, fiat Epiſcopus 2.

Corr. Rom. § 1 Per inſidias] ἐξ ἐπηρείας, id eſt, ex inſultu & injuria.

§ 2 Epiſcopus] *In Græcis exemplaribus non habetur vox iſta, &, videtur ſubintelligi,* κληρικός.

C. IX. *Non excluduntur a Clero, qui a Medicis, vel a Barbaris, vel a dominis ſuis caſtrantur.*

Item ex Martino *Bracarenſi Epiſcopo in Capitulis Synod. Græc. c.* 21.

SI *d* quis pro ægritudine naturalia a Medicis ſecta habuerit, ſimiliter & qui a Barbaris, aut dominis ſuis fuerint caſtrati, & moribus digni fuerint viſi, hos canon admittit ad Clericatus officium promoveri. Si quis autem ſanus, non per diſciplinam religionis & abſtinentiæ, ſed per abſciſſionem plaſmati a Deo corporis, exiſtimans poſſe a ſe carnales concupiſcentias amputari, caſtraverit ſe; non eum admitti decernimus ad aliquod Clericatus officium. Quod ſi jam ante fuerit promotus ad Clerum, prohibitus a ſuo miniſterio deponatur.

C. X. *Non prohibetur a ſacris ordinibus, qui a Medicorum inciſione claudus efficitur.*

Item ex Concilio Ilerdenſi.

SI *e* quis in infirmitate poſitus Clericus, Medicorum inciſione claudus efficitur, promoveri ad ſacros ordines eum non denegamus.

C. XI. *Non prohibetur a Clero, qui digitum ſibi caſu abſcidit.*

Item Stephanus V. *Roberto Metenſi Epiſcopo.*

LAtor *f* præſentium Flavius *g* ſcil. Clericus, ad ſanctam ſedem Apoſtolicam veniens, detulit *a* te nobis directam epiſtolam, qua indagare ſtuduiſti, eum a Normannis nuperrime captum, ſiniſtræ manus digitum habere abſciſſum; ſciſcitans, ſi ob hoc ad Eccleſiaſticum ordinem valeat promoveri, an non. Quod & nos reperientes, quia ſolertia tua, magis ſuper hoc ſolicita, a ſede Apoſtolica doceri flagitat, normam juſtitiæ ſemper ſequi exoptans, ſtudium tuæ ſanctitatis merito collaudamus, reverentiam tuam ſcire volentes, quoniam ſi ita eſt, quod

a *al. celebrare.* b *al. charitate.* c *Anſel. lib. 7. cap.* 26. d *Ex priſca verſione.* e *iſta eſt gloſſa in veteri verſione. c.23.* [Si quis] *orig.* g *In Concil. Tribur. cap.* 33. *Polyc. lib.* 2. *tit.* 31. *Burch. l.* 2. *c.* 24. *Ivo p.* 6. *c.* 58. *Anſel. lib.* 7. *cap.* 35. *Pannor. l.* 4. *c.* 43. h *al. vindicata.*

a *In Tribur. ibid. Anſel. l.* 7. *c.* 36. *Polyc. ibid.* b ἐξεταζόμενον. c ἄλλως ἄξιοι. d *Ivo p.* 6. *c.* 374. *Pannorm. lib.* 3. *c.* 56. e *Concordat Triburienſe, c.* 33. *Burch. l.* 2. *c.* 25. *Ivo p.* 6. *c.* 34. *Pannorm. lib.* 3. *c.* 42. f *Ivo p.* 6. *c.* 118. *Pannorm. lib.* 3. *c.* 42. g *al. Flavianus.*

Digitized by Google

qnod a Normannis digitum ipſum habeat abſciſſum, ad promovendum (ſi alias dignus fuerit) nil ei nocebit: eo qnod qnid de his, qui a dominis, vel Medicis, ſive a Paganis non ſponte tale quid patiuntur, ſacri cenſeant canones, Dilectionem tuam latere non credimus.

C. XII. *Tempore ſinceritatis dignitas accepta ſequente debilitate non amittitur.*

Item Gelaſius Papa *Palladio Epiſcopo.*

PRæcepta *a* canonum, quibus Eccleſiaſtica regitur diſciplina, ſicut ad Sacerdotium debiles corpore non patiuntur venire: ita & ſi quis in *b* eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere non poteſt, quod tempore ſuæ ſinceritatis accepit. §. 1. Stephanus ſiquidem Presbyter petitorio nobis deflevit oblato, quod habetur 1 in ſubditis, olim ſibi ante annos plurimos collatam Presbyterii dignitatem, quam revera immaculati corporis judicio *c* ſuſcepiſſet: ſed nuper propter provinciæ vaſtitatem [quam Thuſciæ præ omnibus, Barbarorum feritas diverſa ſectantium, & ambiguitas invexit animorum] dum imminentes gladios evadere fugæ præſidio niteretur, acutis ſudibus occurrentia ſibi ſepta tranſiliens, inferiores partes corporis incruiſſe ſuggeſſit, quæ vix adhibita curatione biennio potuiſſent abſtergi *d*. Et ideo, frater chariſſime, ſupradicto locum ſuum, dignitatemque reſtitue, quatanus ſacroſancta myſteria, ſicut conſuevit, exerceat. Neque enim convenit ob hoc auferri ante ſuſceptum ordinem, in quo poſtmodum in invaletudinem corporis caſu probatur facieute collapſus.

Corr. Rom. ¶ 1 Quod habetur] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, & antiquis codicibus Gratiani. Nam hæc eſt uſitata forma in epiſtolis Romanorum Pontificum, ubi propria verba petitionum ſubjungunt. Antea legebatur:* quod haberet.

2 ps Gratian. *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum eſt. Qui enim oculum caſu amiſerit, licet deſit voluntas, tamen Sacerdotium adipiſci non poteſt.*

C. XIII. *Non ſunt præſtanda jura Sacerdotii, cui oculus erutus eſt.*

Unde Gelaſius *e ſcribit Ruſino Epiſcopo.*

SI *f* Evangelica admonitio iracundiam nec uſque ad verbum furentem proſilire permittit, ne ſi Racha fratri ſuo quis dixerit, reus ſit gehennæ ignis: quali putamus pœna plectendum eſſe, qui non ſolum pugno impie percuſſit hominem in Levitici officii miniſterio ſervientem: ſed quaſi non ſufficeret ad cædem manus, ita [inſtigante ſe Diabolo] raptus eſt ad iracundiam, ut fuſte non ſolum percuteret, ſed etiam erueret oculum fratris? Et quamvis hujuſmodi exceſſus graviori eſſet pœna plectendus, bene tamen fraternitas tua fecit, ab officio eum Presbyterii removere. Hoc tamen ſolicitudinis tuæ ſit, ut locum ei pœnitentiæ conſtituas, & in aliquo eum monaſterio retrudas, laica tantummodo ſibi communione conceſſa. In loco autem illius alium te neceſſe eſt ordinare Presbyterum. Nam *g* illi, cui erutus eſt oculus, non poſſunt ſecundum canones Sacerdotii jura concedi. Neque enim aliquid ei prodeſt, qnod oculum invitus amiſit, cum nec volens quiſquam oculum amiſiſſe credendus eſt: nec ſacratiſſimos canones aliqnem caſum in amiſſione oculi, qui ad Sacerdotium adipiſcendum non impediret, ſuis excepiſſe regulis invenimus: ſed hoc tantummodo ad prohibitionem ſuffeciſſe videmus Patribus, ut qui careret oculo, Sacerdotii officium adipiſci non poſſit. Sed nec illi ullatenus, quaſi in compenſationem injuriæ, ſacratus ordo concedi poterit, qui ad tantam Sacardotem proprium potuit iracundiam provocare, ut & ille officium, in quo erat, amitteret, & iſte provectus ſui perderet facultatem.

a Anſel. l. 7. c. 39. Ivo p. 6. c. 107. Pann. l. 3. c. 55. Polyc. l. 2. t. 31. b *in eo actu.*] Ivo. c al. *indicio.* d al. *abſtringi.* e al. *Pelagius.* f Polyc. ib. Anſel. l. 11. cap. 69. Matth. 5. g Ivo par. 6. c. 111.

DISTINCTIO LVI.

1 ps PResbyterorum *etiam filii ad ſacra officia non ſunt admittendi.*

C. I. *Filii Presbyterorum a ſacris prohibentur officiis.*

Unde Urbanus Papa II. *ait* a.

PResbyterorum *b* filios a ſacris altatis miniſteriis removemus; niſi aut in Cœnobiis, aut in Canoniis *c* religioſe probati, fuerint converſati.

2 ps Gratian. *Sed hoc intelligendum eſt de illis, qui paternæ incontinentiæ imitatores fuerint. Verum ſi morum honeſtas eos commendabiles fecerit, exemplis, & auctoritatibus non ſolum Sacerdotes, ſed etiam ſummi Sacerdotes fieri poſſunt.*

C. II. PALEA.

[*Unde* Damaſus Papa *ſcribit* d.

OSius Papa fuit filius Stephani Subdiaconi. Boniſacius Papa fuit filius Jucundi Presbyteri. Felix Papa filius Felicis Presbyteri de titulo Faſciolæ. Agapitus Papa filius Gordiani Presbyteri. Theodorus Papa filius Theodori Epiſcopi de civitate Hieroſolyma. Sylverius Papa filius Sylverii *e* Epiſcopi Romæ. Deuſdedit Papa filius Stephani Subdiaconi. Felix enim tertius, natione Romanus, ex patre Felice Presbytero fuit. Item Gelaſius, natione Afer, ex patre Epiſcopo Valerio natus eſt. Item Agapitus, natione Romanus, ex patre Gordiano Presbytero originem duxit. Complures etiam alii inveniuntur *f*, qui de Sacerdotibus nati Apoſtolicæ ſedi præfuerunt.

Corr. Rom. ¶] *In nulla vetuſto Gratiani codice adſcribitur hic nomen Paleæ. In decimo Vaticano, & aliis quibuſdam habetur conjuncte cum verbis ſuperioribus Gratiani a verſ.* Felix enim tertius *uſque ad finem. In alio autem ſatis etiam emendato iſta eadem cohærent cum ſuperioribus: ſed poſt illa verba* ex patre Gordiano Presbytero originem duxit, *ſequitur,* unde Damaſus Papa ſcribit: Deuſdedit Papa filius Stephani Subdiaconi, Bonifacius Papa filius Jucundi Presbyteri, Felix Papa filius Felicis Presbyteri de titulo Faſciolæ, Agapitus Papa filius Gordiani Presbyteri, Theodorus Papa filius Theodori Epiſcopi de civitate Hieroſolyma, Silverius Papa filius Hormiſdæ Epiſcopi Romæ. Complures etiam &c. *Nec vero magnopere mirandum eſt, hæc omnia ex Damaſo citari, qui vixit ante iſtos, qui hic enumerantur. Liber enim, qui Pontificalis dicitur, ubi hæc ſcripta ſuis locis leguntur, a Damaſo cœptus eſt ſcribi: ideoque licet ab aliis multa deinde ſint addita, retinuit tamen primi auctoris nomen. Ivo quidem eadem fere iſta refert ex geſtis Romanorum Pontificum. Omnino partem aliquam hujus capitis, ſaltem illam, quæ in decima Vaticano habetur, ab ipſo Gratiano ſcriptam eſſe, conſtat ex verbis Gratiani in extremo præcedente capite, & capite penultimo hujus diſtinctionis. Auctor vero Paleæ, dum unum per ſe caput conficere voluit, ordinem perturbavit, præſertim in repetitione Felicis III., & illud de Oſio temere adjunxit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.*

C. III. *Vitia parentum filiis non imputantur.*

Hinc Auguſtinus *ait lib. de bono conjug. c. 56.*

UNdecunque *g* homines naſcantur, ſi parentum vitia non ſectentur, & Deum recte colant, honeſti, &

a In Concil. Claramontenſi cap. 25. & Melphienſi, & in Conc. Innoc. II. c. 19. Sententia eſt in Conc. Later. ſub Alex. III. p 59. c. 2. b Ex decretis Greg. VII. & Urbani II. c al. *canonicis.*] al. *canonicis regularibus.* Anſ. l. 6. c. 150. Ivo p. 6. c. 410. Pann. l. 3. c. 52. d In Pontificali. e al. *Hormiſdæ.* f Ivo in prologo. Pannor. in prologo c. 30. & l. 3. c. 52. g Sent. 4. diſt. 33. q. 4. ſicut. §. undecunque. in fin. Ivo in prologo, & part. 6. c. 415. Pannor: in prolog. c. 29.

& ſalvi erunt. Semen enim hominis ex qualicunque homine Dei creatura eſt; & eo male utentibus male erit, non ipſum aliquando malum erit. Sicut autem boni filii adulterorum, nulla eſt defenſio adulterii *a*; ſic mali filii conjugatorum, nullum eſt crimen nuptiarum.

C. IV. *De eodem.*

Item Joannes Chryſoſtomus *homilia tertia in Matthaeum* b.

NUnquam *c* de vitiis erubeſcamus parentum, ſed unum illud quaeramus 1, & amplectamur, virtutem videlicet. Hujuſmodi enim, etiamſi alienigenam quis habeat matrem, etiamſi fornicatione pollutam, vel quolibet ejuſmodi dedecore ſordidatam; nihil tamen de ejus aut vilitate fuſcabitur, aut crimine polluetur. Quod ſi fornicatorem ipſum ad meliora converſum nequaquam prior vita commaculet, multo magis ex meretrice natus, & adultera, ſi propria virtute decoretur, parentum ſuorum non dedecoretur opprobriis. *Item infra.* §. 5. Non eſt omnino, nec de virtute, nec de vitio parentum, aut laudandus aliquis, aut culpandus: nemo inde vere, aut obſcurus, aut clarus eſt: imo etiam [ſi quiddam 2 a communi opinione abhorrens dicendum eſt] neſcio, quomodo ille magis reſplendet, qui ex parentibus a virtutibus prorſus alienis, ipſe tamen fuerit de virtute mirabilis.

Corr. Rom. ¶ 1 Quaeramus) *In verſione, quae nunc vulgata eſt, legitur*, atque omnibus ſtudiis aſſequamur, nobilitati propriarum honore virtutum. *Graec integer locus ita habet:* παιδεύωμεν καὶ ἡμᾶς διὰ τούτων μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι ἐπὶ τῇ τῶν προγόνων κακίᾳ, ἀλλ᾽ ἓν μόνον ἐπιζητεῖν τὴν ἀρετήν.

¶ 2 Si quiddam a communi) *Sic eſt emendatum ex Graeco:* εἰ δὲ χρὴ τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν. *Antea legebatur, quemadmodum fere & in vulgata verſione, & apud Ivonem, ut* conſideratius aliquid dicamus, aut expreſſius.

C. V. *Non parentum, ſed propria culpa quemque condemnat.*

Item Hieronymus *in epiſtola ad Pammachium contra errores Joannis Hieroſolymitani.*

NAſci *d* de adulterio non eſt ejus culpa, qui naſcitur, ſed illius, qui generat. Quomodo in ſeminibus non peccat terra, quae fovet, non ſemen, quod in ſulcis jacitur: non humor, & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulant; ſed, verbi gratia, fur, & latro, qui fraude, & vi eripit ſemina: Sic in generatione hominum recipit terra, id eſt, vulva, quod ſuum eſt, receptum confovet, confotum corporat, corporatum in membra diſtinguit, & inter illas ſecretas ventris anguſtias Dei manus ſemper operatur, idemque eſt corporis Creator, & animae. Noli *e* deſpicere bonitatem figuli tui, qui te plaſmavit, & fecit, ut voluit. Ipſe eſt Dei virtus, & Dei ſapientia, qui *f* in utero virginis aedificavit ſibi domum. Jephte *g* inter viros ſanctos Apoſtoli voce numeratus meretricis eſt filius. Sed audi, Eſau de Rebecca, & Iſaac genitus, hiſpidus tam mente, quam corpore; quaſi bonum triticum in lolium, avenaſque degenerat: quia non in ſeminibus, ſed in voluntate naſcentis cauſa vitiorum eſt, atque virtutum.

C. VI. *Iniquitates parentum filiis obeſſe non poſſunt.*

Item Auguſtinus *contra Fauſtum lib.* 22. *c.* 64.

SPonſus *b* ille, qui vocaturus erat ad nuptias bonos, & malos, ſuis congruens invitatis, naſci etiam voluit de bonis, & malis: quo exemplo diſcant fideles, parentum ſuorum iniquitates ſibi obeſſe non poſſe.

a *al. adulteriorum.*] *orig.* b *ad illa verba, Judas autem genuit, &c.* c *Sent. ibid. Ivo p.* 6. *cap.* 424. d *Ivo p.* 6. *c.* 413. e *Eccleſ.* 33. f 1. *Cor.* 1. g *Jud.* 11. h *Matth.* 22.

Corr. Rom. ¶ *Apud B. Auguſtinum l.* 22. *contra Fauſtum c.* 64: *ſic legitur.* Fideles enim ejus venturi ex omnibus gentibus etiam exemplo carnis ipſius diſcere debuerunt, parentum ſuorum iniquitates ſibi obeſſe non poſſe. Proinde ſponſus ille ſuis congruens invitatis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos, & malos, etiam naſci voluit de bonis, & malis. *Et ex his compoſitum eſt hoc caput.*

C. VII. *Non aliena culpa, ſed propria aliquem ab eo, quo fungitur, dejicit gradu.*

Item Gregorius *ad Columbum Epiſcopum Numidiae lib.* 10. *epiſt.* 8.

SAtis perverſum, & contra Eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, ut fruſtra pro quorundam voluntatibus quis privetur, quem ſua culpa, vel facinus ab officii, quo fungitur, gradu non dejicit.

C. VIII. *Ex adulterinis nati conjunctionibus a Sacerdotio non prohibentur.*

Item Hieronymus.

DOminus *a* noſter Jeſus Chriſtus voluit non ſolum de alienigenis, ſed etiam de adulterinis commiſtionibus naſci; nobis magnam fiduciam praeſtans, ut qualicunque modo naſcamur, dum tamen ejus veſtigia imitemur, ab ipſius corpore non ſeparemur, cujus per fidem membra effecti ſumus. Et ſicut ille verus eſt Pontifex ex adulterinis natus conjunctionibus; ita qualicunque ordine natus ſit aliquis, tantum *b* ut perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, ſitque literatus, & vir unius uxoris, nequaquam a Sacerdotio repellitur. Judas *c* enim Patriarcha concubuit cum Thamar nuru ſua, & ex illo concubitu nati ſunt Phares, & Zaram: inde poſtea Salmon, qui fuit dux in deſerto: inde Obeth 1: inde quoq; Booz *d*: inde poſtea Iſai, qui pater fuit David. Ex illa ergo progenie origo ducitur Chriſti, qui verus Sacerdos eſt: ideoque ſi filii ejus ſumus, quae ipſe fecit, nos imitari debemus.

Corr. Com. ¶ 1 Inde Obeth) *In primo capite Evangelii S. Matthaei Booz dicitur genuiſſe Obeth.*

C. IX. *A populo Dei non ſeparat aliquem materna conditio, ſed propria culpa.*

Item Auguſtinus *de unico Baptiſmo contra Donatiſtas lib.* 1. *cap.* 15.

ISmaele, ut ſepararetur a populo Dei, non obfuit mater ancilla, ſed obfuit fraterna diſcordia; nec profuit poteſtas uxoris, cujus magis filius erat, quia per ipſius jura conjugalia, & in ancilla ſeminatus erat, & ex ancilla ſuſceptus.

3. pe Gratian. *Contra* Bonifacius *Martyr ſcribens Ethelbaldo Regi Anglorum.*

C. X. *Vitia parentum etiam ad poſteros transferuntur.*

SI *f* gens Anglorum [ſicut per iſtas provincias divulgatum eſt, & nobis in Francia, & in Italia improperatur, & ab ipſis Paganis improperatum eſt] ſpretis legalibus connubiis, adulterando, & luxuriando, ad inſtar Sodomiticae gentis, foedam vitam duxerit; de tali commiſtione meretricum aeſtimandum eſt degeneres populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum univerſam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & noviſſime nec in bello ſeculari fortem, nec in fide ſtabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem eſſe venturam; ſicut aliis gentibus Hiſpaniae, & Provinciae, & Burgundiorum populis contigit, quae ſic a Deo recedentes fornicatae ſunt, donec judex *g* omnipotens talium criminum ultrices

L poenas

a *Anſel. l.* 6. *c.* 149. *Polyc. l.* 2. *tit.* 31. *Burch. l.* 2. *c.* 31. b *al. tamen.* c *Gen.* 38. d *Ruth.* 4. e *Ivo p.* 8. *c.* 61. *Pann. l.* 6. *c.* 47. f *Ivo p.* 8. *c.* 224. g *al. vindex.*

pœnas per ignorantes 1 legem Dei, id eſt a per Saracenos venire, & ſævire permiſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Per ignorantes] *In epiſtola B. Bonifacii Martyris, (quæ una cum multis aliis extat manuſcripta in codice ſæpe memorato Bibliotheca Dominicanæ) legitur:* per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. *cum qua lectione concordant aliquot vetuſta Gratiani exemplaria, & fere etiam Ivo.*

C. XI. *Si religioſi inventi fuerint filii Sacerdotum, ordinentur.*

Unde Urbanus *in fine ſuperioris capitis diſtinguendo ſubjunxit:*

NIſi b aut in Cœnobiis, aut in Canoniis c religioſe probati fuerint converſari.

Corr. Rom. ¶ *Rubrica hujus capitis abeſt ab aliquot vetuſtis (neque enim eſt ulla capitis diſtinctio) & præponitur ſequenti capiti,* Apoſtolica.

C. XII. *De eodem.*

Item Alexander II.

APoſtolica d auctoritate præcipimus vobis, ut ſi eum, qui ab Eccleſia electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicamque ejus electionem probaveritis, fulti noſtra auctoritate, conſecretis. Nam pro eo, quod filius Sacerdotis dicitur, ſi ceteræ virtutes in eum conveniant, non rejicimus, ſed ſuffragantibus meritis connivendo eum recipimus.

Gratian. *Hoc autem, quod de filiis Sacerdotum dicitur, ex diſpenſatione Eccleſiæ introductum videtur: & quod ex diſpenſatione introducitur, ad conſequentiam regulæ trahi non poterit.*

C. XIII. *Filii Sacerdotum non prohibentur ab Epiſcopatu, ſi ceteræ virtutes in eis inveniantur.*

Unde Urbanus Papa II. *ſcribit Bartholomæo Turon. Archiepiſcopo.*

CEnomanenſem e electum, pro eo, quod filius Sacerdotis dicitur, ſi ceteræ virtutes in eum conveniunt, non rejicimus, ſed ſuffragantibus meritis patienter ſuſcipimus: non tamen, ut hoc pro regula in poſterum aſſumatur, ſed ad tempus Eccleſiæ periculo conſulitur.

Gratian. *Cum ergo ex Sacerdotibus nati in ſummos Pontifices ſupra f leguntur eſſe promoti, non ſunt intelligendi de fornicatione, ſed de legitimis conjugiis nati: quæ Sacerdotibus 1 ante prohibitionem ubique licita erant, & in Orientali Eccleſia uſque hodie eis licere probatur.*

§. 1. *Quod autem vitium originis ſemini imputari negatur, videtur eſſe contrarium illi ſententiæ:* g Adulterorum filii abominatio ſunt Domino. *Sed ſicut ſupra dictum eſt de Presbyterorum filiis, ita & hoc de filiis adulterorum intelligendum videtur,* a *ut illi dicantur eſſe abominatio Domino, ad quos paternæ flagitia hæreditaria ſucceſſione deſcendunt. Similiter & illud* Urbani *intelligendum eſt, quod ipſe ſcribit Petronio Legionenſi Epiſcopo.*

Corr. Rom. ¶ 1 Sacerdotibus ante) *Hic oſtendit aperte Gratianus, ſe in ea fuiſſe opinione, aliquando in Latina Eccleſia Presbyteris etiam licuiſſe uti conjugio, quod in Eccleſia Græcorum & olim, & nunc permiſſum eſt. Id vero minime ita eſſe, ſuperius initio diſt. 31. eſt annotatum. De illis vero, quos antea narravit, creatos fuiſſe ſummos Pontifices, dicendum eſt, eos, antequam Patres ipſorum ullo ſacro ordine eſſent decorati, fuiſſe generatos.*

C. XIV. *De eodem.*

QUia h ſimpliciter ad ſedem Apoſtolicam veniens humiliter peccatum confeſſus es, quod Pontificii tui videbatur officium impedire, videlicet, quod ex matre non legitima procreatus ſis, quam vivente propria uxore pater tuus cognoviſſe dignoſcitur i: Nos Apoſtolicæ manſuetudinis gratia admonente, a ceteris, quæ Sacerdotium impediunt, criminibus, tam tui profeſſione, quam fratrum teſtimonio, qui tecum ſunt, immunem te agnoſcentes, & vitam tuam religioſam audientes, ab hujus te peccati vinculo abſolutum, in ſuſcepto Sacerdotali officio confirmamus.

a al. etiam. b Supra ead. cap. Presbyterorum. c al. canonicis. d Anſel. lib. 6. cap. 29. e Anſel. lib. 6. cap. 29. Pann. lib. 3. c. 53. f ſup. ead. c. Oſius. g Sap. 3. ſed paulo aliter. h Pann. l. 3. c. 54. i al. dicitur.

DISTINCTIO LVII.

ITem, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur, Presbyter ordinari non debet.

C. I. *Non ordinetur Presbyter, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur.*

Unde in Neocæſarienſi Concilio, c. 12. *legitur.*

SI a quis in ægritudine conſtitutus fuerit baptizatus, Presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, ſed ex neceſſitate eſt: niſi forte poſtea ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, aut b hominum raritas exegerit.

Corr. Rom. ¶ *Quod canon hic ſtatuit, videtur multo ante in Romana Eccleſia obſervatum, quemadmodum ex epiſtola Cornelii Papæ de Novatiano patet, cujus verba, relata ab Euſebio Hiſtoriæ Eccleſ. lib. 6. c. 35. iſtuc ſpectantia, hæc ſunt:* Qui quidem, ubi Exorciſtarum præſidio, ſpiritu illo malo eſſet liberatus, & poſt in tam gravem morbum, ut jam ferme mori putaretur, incidiſſet, in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfuſus baptiſmum accepit, *& paulo poſt cum de ipſius ordinatione agit, adjungit:* Qui quidem Epiſcopus, non ſolum ab univerſo Clero, ſed etiam a multis Laicis vetitus; quoniam minime licebat quenquam in lecto propter morbum baptizatum, ſicut huic contigerat, in Clerum aſſumi; magnopere poſtulabat, ſibi poteſtatem dari, huic ſoli manus in ſortem Presbyterii imponendi.

DISTINCTIO LVIII.

ITem ex Monachali habitu nullus aſſumitur ad Eccleſiaſticum officium, niſi fuerit oblatus voluntate proprii Abbatis.

C. I. *Monachus non ordinetur Clericus, niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus.*

Unde c Gregorius *ſcribit Mariano Epiſcopo Ravennati, lib. 7. epiſt. 18.*

NUllus ad Eccleſiaſticum officium ex monaſterio producatur Monachus, niſi quem Abbas loci admonitus propria voluntate obtulerit Epiſcopo.

C. II. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi V. c. 13. d

SI quis de alterius monaſterio repertum 1, vel ad Clericatum promovere voluerit, vel in ſuo monaſterio majorem monaſterii conſtituere 2; Epiſcopus, qui hoc fecerit, a ceterorum communione ſejunctus, ſuæ tantum plebis communione contentus ſit, & ille neque Clericus 3, neque Præpoſitus perſeveret.

Corr. Rom. 1 Repertum,) *Græce legitur:* ἐάν τις ἐξ ἀλλοτρίου μοναστηρίου ὑποδέξηταί τινα, *id eſt,* ſi quis ab alieno monaſterio receperit aliquem.

¶ 2 Conſtituere.] *Antea ſequebatur,* ſine licentia Abbatis, & Monachorum; *quæ verba ſunt expuncta; quia abſunt a Concilio Carthagin. & Africano, & pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus.*

¶ 3 Clericus,] *Sequebatur,* neque Canonicus, *quæ ob eaſdem cauſas ſunt ſublata.*

DISTINCTIO LIX.

ITem qui Eccleſiaſticis diſciplinis imbuti, & temporum approbatione diſcuſſi non ſunt, ad ſummum Sacerdotium non aſpirent.

C. I.

a Polyc. lib. 2. tit. 31. Burch. l. 4. cap. 43. Ivo p. 1. c. 227. & p. 6. c. 101. b al. &. c paulo aliter. d & in Afric. c. 47.

C. I. *Non aſpiret ad ſummum Sacerdotium, qui Eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus.*

Unde ait Zozimus Papa *ad Iſichium Salonitanum Epiſcopum, epiſt.* 1.

QUi *a* Eccleſiaſticis diſciplinis imbutus per ordinem non eſt, & temporum *b* approbatione divinis ſtipendiis eruditus, nequaquam ad ſummum Eccleſiæ Sacerdotium aſpirare præſumat: & non ſolum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam in ordinatores ejus, ut *c* careant eo ordine, quem ſine ordine contra præcepta Patrum crediderant præſumendum.

C. II. *Ad Sacerdotale officium nullus, niſi per ſingulos gradus probatus, accedat.*

Idem *d* *eadem epiſtola.*

SI *d* officio ſecularia principem locum non, veſtibulum actionis ingreſſis, ſed per ſingulos *e* gradus examinatis, temporibus deferunt; quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in cœleſti militia, quæ propenſius ponderanda eſt, & ſicut aurum, repetitis ignibus exploranda, ſtatim dux eſſe deſideret, cum tyro ante non fuerit, & prius velit docere, quam diſcere? Aſſueſcat in Domini caſtris, in Lectorum primitus gradu divini rudimenta ſervitii: nec illi vile ſit Exorciſtam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri: nec hoc ſaltu, ſed ſtatutis majorum ordinatione temporibus. Jam vero ad Presbyterii faſtigium talis accedat, ut & nomen ætas impleat, & meritum probitatis ſtipendia anteacta teſtentur. Jure inde ſummi Pontificis locum ſperare debebit. Fecit hoc nimia remiſſio Conſacerdotum noſtrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri. Hinc paſſim numeroſa popularitas, etiam his locis, ubi ſolitudo eſt, talium reperitur, dum *f* parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præſtare non poſſunt, divinos ordines largiuntur. Quod oportet diſtricti ſemper eſſe judicii. Rarum eſt enim omne, quod magnum eſt.

Corr. Rom. ¶ *d* Idem) *Caput hoc antea tribuebatur Urbano. Emendata eſt inſcriptio ex pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus: habetur enim in eadem epiſtola.*

C. III. *Cujuslibet meriti Laicus ad ſummum non aſpiret Sacerdotium.*

Item Gregorius *lib. 7. regeſt. epiſt.* 110.

HOc *g* ad nos perveniſſe non diſſimili dignum deteſtatione complectimur, quod quidam deſiderio honoris inflati, defunctis Epiſcopis tonſurantur, & fiunt repente ex Laicis Sacerdotes, atque inverecunde religioſi propoſiti *h* ducatum arripiunt, qui nec eſſe adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quod iſti ſubjectis præſtaturi ſunt, qui antequam diſcipulatus limen attingant, tenere magiſterii locum non formident? Qua de re neceſſe eſt, ut quamvis inculpatæ quiſque ſit meriti, ante tamen per diſtinctos ordines Eccleſiaſticis exerceatur officiis.

C. IV. *Non aſpiret ad ſummum Sacerdotium, qui Eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus.*

Item Cœleſtinus *Epiſcopis Galliarum, epiſt.* 2. *c.* 3.

ORdinatos *i* vero quoſdam, fratres chariſſimi, Epiſcopos, qui nullis Eccleſiaſticis ordinibus ad tantæ dignitatis faſtigium fuerint inſtituti, contra Patrum decreta, hujus uſurpatione, qui ſe hoc recognoſcit feciſſe, didicimus, cum ad Epiſcopatum his gradibus, quibus frequentiſſime cautum eſt, debeat perveniri, ut minoribus initiati officiis ad majora firmentur. Debet enim ante eſſe diſcipulus, quiſquis doctor eſſe deſiderat, ut poſſit docere, quod didicit: omnis vitæ inſtitutio hac ad id, quo tendit, ſe ratione confirmat. Qui minime literis operam dederit, præceptor non poteſt eſſe literarum. Qui non per ſingula ſtipendia creverit, ad meritum ordinem ſtipendii non poteſt pervenire. Solum Sacerdotium inter iſta, rogo, vilius eſt, quod faciſius tribuitur, cum difficilius impleatur?

DISTINCTIO LX.

E*Cce oſtenſum ex parte eſt, qui poſſint ad Sacerdotii ordinem promoveri, & qui non. Nunc autem conſiderandum eſt, ex quibus ordinibus in Archipresbyterum, vel Præpoſitum, vel Epiſcopum, vel Archiepiſcopum ſint eligendi.*

C. I. *Archipresbyter, vel Decanus, aut Archidiaconus non niſi Diaconus, aut Presbyter ordinetur.*

De his ita ſtatutum eſt in Concilio Urbani Papæ, *celebrato Alverniæ.*

NUllus Epiſcopus in Eccleſia ſua, niſi Diaconus ſit, Archidiaconum inſtituere; nec Archipresbyterum, aut Decanum, niſi Presbyteri ſint, ordinare præſumat. Quod, ut diſtrictius teneatur, Apoſtolica auctoritate prohibemus, & interdicimus.

Corr. Rom. ¶ *In capitibus manuſcriptis Concilii Claramontenſis habiti ab Urbano II. (quæ non ſunt decreta ipſius Concilii, ſed ſumma quædam ipſorum) in tertio hæc leguntur, quæ ad præſentem canonem faciunt:* ut nullus fiat Decanus in Eccleſia, niſi Presbyter: nullus Archidiaconus, niſi Levita.

C. II. *Nullus in Præpoſitum, vel Archipresbyterum, niſi Presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi Diaconus ordinetur.*

Item Caliſtus Papa II.

NUllus in Præpoſitum, nullus in Archipresbyterum, nullus in Decanum, niſi Presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi Diaconus ordinetur.

Corr. Rom. ¶ *Et rubrica, & caput emendata ſunt ex manuſcriptis codicibus.*

C. III. *De eodem.*

Item Innocentius ſecundus *in Concilio Romano, cap.* 10.

INnovamus *a* autem, & præcipimus, ut nullus in Archidiaconum, vel Decanum, niſi Diaconus, vel Presbyter ordinetur. Archidiaconi vero, vel Decani, vel Præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, honore ſuſcepto priventur. Prohibemus autem, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia, & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.

Gratian. *Horum unum propter procacitatem quorundam ſtatutum eſt, qui nomen præpoſituræ adepti, officium contemnunt, nolentes fieri Sacerdotes: alias enim inane eſſet, cum etiam in Epiſcopum eligi poſſint in Subdiaconatu conſtituti, juxta illud* Urbani *a* Papæ.

Corr. Rom. ¶ *a* Urbani) *In c. a multis. extra de ætate, & qualit. tanquam decretum Urbani primi citatur. Apud Ivonem vero, & in Pannormia, ex Synodo Beneventana, quæ tempore Victoris tertii, cui Urbanus ſecundus ſucceſſit, habita fuit. Nam Urbanus primus centum plus minus annis Nicænam Synodum anteceſſit.*

C. IV. *Non eligatur in Epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus.*

NUllus *b* in Epiſcopum eligatur, niſi in ſacris ordinibus religioſe vivens fuerit inventus. Sacros autem ordi-

a *Anſelm. l. 6. cap. 28. Ivo part. 5. c. 102. ſupra diſt. 36.* b *temporis] orig.* c *al. ordinatores ejus careant.* d *Anſelm. lib. 6. cap. 28.* e *al. plurimos] orig.* f *al. dum per parochias.* g *Anſelm. lib. 6. cap. 32. Polyc. lib. 2. tit. 1.* h *al. propoſiti.* i *Burchard. lib. 1. cap. 28. Ivo p. 5. c. 72.*

a *Concordat Eugenius II. in Concil. Rhemenſi, c. 6. Pann. l. 8. c. 140.* b *Ivo p. 5. c. 72. Pann. l. 3. c. 5.*

Digitized by Google

ordines dicimus Diaconatum, & Presbyteratum. Hos ſiquidem ſolos *a* primitiva legitur habuiſſe Eccleſia: Subdiaconos vero, quia & ipſi altaribus miniſtrant, opportunitate exigente concedimus, ſi tamen ſpectatæ ſint religionis, & ſcientiæ. Quod ipſum non ſine Romani Pontificis, vel Metropolitani licentia *b* 1 fieri permittimus.

Corr. Rom. ℣ 1 Licentia) *Sic mutatum eſt ex dicto cap. a multis, Ivone, & Pannormia: quamvis etiam in vetuſtis Gratiani codicibus legatur*, ſcientia.

Gratian. *Alterum vero, ut in Epiſcopum, vel Archiepiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis ſtatutum eſt.*

DISTINCTIO LXI.

1 ITem *Laici non ſunt in Epiſcopos eligendi: ſed per ſin-*
ps *gulos ordines prius ſunt probandi.*

C. I. *Sacerdotes ex Laicis non ſunt ordinandi.*

Unde Gregorius *Brunichildæ Reginæ Francorum lib. 7. reg. epiſt.* 113.)

SAcerdotale *c* officium veſtris in partibus in tantam [ſicut didicimus] ambitionem perductum eſt, ut Sacerdotes ſubito, quod grave nimis eſt, ex Laicis ordinentur.

C. II. *De eodem.*

Item Hormiſda Papa *Epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis epiſt.* 3. *c.* 1.

IN *d* Sacerdotibus eligendis curam oportet eſſe perſpicuam. Irreprehenſibiles enim eſſe convenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis. *& infra.* §. 1. Longe debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur Eccleſiæ.

C. III. *De eodem.*

Idem *eodem loco continenter.*

NOn *e* negamus eſſe in Laicis Deo placitos mores, ſed milites ſuos probatos ſibi quærunt inſtituta fidelium. Diſcere prius quiſque debet, antequam doceat, & exemplum religioſæ converſationis de ſe potius aliis præſtare, quam ſumere. Emendatiorem eſſe convenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo. Longe obſervatione religioſus cultus tradatur, ut luceat: & Clericalibus obſequiis erudiendus inſerviat, ut ad venerandi gradus ſummam perductus, quis ſit fructus humilitatis, oſtendat. *& infra.* §. 1. Nec tantum de Laicis conſecrari inhibemus, ſed nec de pœnitentibus quidem quiſquam ad hujuſmodi gradum profanus temerator aſpiret. Satis illi poſtulanti ſit veniam concedi: qua conſcientia abſolvat reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte confeſſum? Quis enim, quem paulo ante vidit jacentem, veneretur Antiſtitem? Præferens memorandi *f* criminis labem, non habet lucidam Sacerdotii dignitatem.

Corr. Rom. ℣ *In pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus caput hoc conjunctum eſt ſuperiori: quemadmodum eſt in ipſa Hormiſdæ epiſtola.*

C. IV. *De eodem.*

Item Innocentius Papa *ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum epiſt.* 12.

MIſerum *g* eſt, eum magiſtrum fieri, qui nunquam diſcipulus fuit; eum ſummum fieri Sacerdotem, qui nunquam in ullo gradu obſecutus fuerit Sacerdoti.

C. V. *De eodem.*

Item Leo Epiſcopus *ad Epiſcopos Africanos epiſt.* 85. *al.* 87. *c.* 1.

MIramur *h* tantum apud vos per occaſionem temporis impacati, aut ambientium præſumptionem, aut tumultum valuiſſe popularem, ut indignis quibuſque, & longe extra Sacerdotale meritum conſtitutis, Paſtorale faſtigium, & gubernatio Eccleſiæ crederetur. Non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere, nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen. Integritas enim præſidentium ſalus eſt ſubditorum; & ubi eſt incolumitas obedientiæ, ibi ſana eſt forma doctrinæ. §. 1. Principatus *a* autem 1, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupavit, etiamſi moribus, atque actibus non offendit, ipſius *b* tamen initii ſui eſt pernicioſus exemplo. Et difficile eſt, ut bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. §. 2. Quod *c* ſi in quibuslibet Eccleſiæ gradibus providenter, ſcienterque curandum eſt, ut in Domini domo nihil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum; quanto magis elaborandum eſt, ut in electione ejus, qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus, & ordo nutabit, ſi, quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Ubi eſt illa B. Pauli Apoſtoli per Spiritum Dei emiſſa præceptio? qua in perſona Timothei omnium Sacerdotum Chriſti numerus eruditur, & proinde unicuique noſtrum dicitur: *Manus* d *cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quid 2 eſt *e* cito manus imponere, niſi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris *f*, ante experientiam diſciplinæ Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis, niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari? §. 3. Sicut *g* enim boni operis ſibi comparat fructum, qui rectum tenet *h* in eligendo Sacerdote judicium; ita gravi ſemetipſum afficit damno, qui ad ſuæ dignitatis collegium ſublimat indignum. Non enim in cujuſquam perſona prætermittendum eſt, quod inſtitutis generalibus continetur: nec putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit contra *i* divinæ legis præcepta collatus. *& infra.* §. 4. Merito ſanctorum Patrum venerabiles ſanctiones, cum de Sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos ſacris adminiſtrationibus cenſuere, quorum omnis ætas a puerilibus exordiis uſque ad perfectiores *K* annos per diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtipendia cucurriſſet, ut unicuique teſtimonium prior vita præberet, nec poſſet de ejus provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus caſtis, pro actibus ſtrenuis celſioris loci præmium deberetur. §. 5. Si enim ad honores mundi ſine ſuffragio temporis, ſine merito laboris indignum eſt pervenire, & notari ambitus ſolent, quos probitatis documenta non adjuvant; quam diligens, & quam prudens habenda eſt diſpenſatio divinorum munerum, & cœleſtium dignitatum?

Corr. Rom. ℣ 1 Principatus) *In pleriſque manuſcriptis Gratiani codicibus legitur*, Principatus &c. *& infra.* Quod ſi &c. *Id autem factum videtur, quia infra* 1. *q.* 1. *c.* principatus, *citatur hic verſiculus, prout notatur in gloſſa, quæ in illis etiam vetuſtis exemplaribus eſt, in quibus aliæ gloſſæ non habentur.*

℣ 2 Quid eſt) *Sic in iiſdem manuſcriptis legitur*: Quid eſt cito manus imponere &c. *& infra.* Sicut enim, *& in margine citatur*, infra diſt. 78. *c.* quid eſt manus.

C. VI. *Non ſunt eligendi ad Epiſcopatum, niſi quos probabilis vita commendat.*

Item ex Concilio Laodicenſi *c.* 12.

EPiſcopum *l* non oportet præter judicium Metropolitanorum, & finitimorum Epiſcoporum conſtitui ad Eccleſiæ principatum. Nec eligantur, niſi hi, quos multo ante

a *al. favor.* b *al. ſcientia.* c *Anſel. l.* 6. *c.* 77. *Polyc. l.* 2. *tit.* 1. d *Polyc. ibid. Anſel. l.* 6. *c.* 28. e *Anſel. ibid. Polyc. ibid.* f *al. miſerandi*] *orig.* g *Polyc. ibid. Anſel. l.* 6. *c.* 34. h *Ivop.* 5. *c.* 105.

a 1. *quæſt.* 1. *cap. principatus. Polyc. l.* 2. *tit.* 1. *Anſelm. l.* 6. *c.* 2. b *al. ipſo.* c *Anſ. lib.* 6. *c.* 35. d 1. *Tim.* 5. e *infra d.* 78. *quid eſt manus.* f *al. obedientiæ.* g *Polyc. ibid.* h *al. ſectatur.* i *de prævaricatione collatus.*) *orig.* K *al. provectiores.* l *Supra diſt.* 24. *c. Epiſcopi.*

ania nota, probabiliſqua vita commendat, & nihilominus ſi in ſermona *a* fidei, & recta nperatiooe pet ſuam converſationem fuerint probati.

C. VII. *De eodem.*

Item Cœlaſtiaus *ad Epiſcopos Apuliæ, & Calabriæ epiſt.* 3. *c.* 2.

QUid *b* proderit per ſingula Claricos ſtipendia militaſſa, & omnem agiſſe in Dominicis caſtris ætatam, ſi hi, qui præiuturi ſunt, ex Laicis requirantur? qui vacantes ſeculo, & omnem Eccleſiaſticum ordinem neſciantes, ſaltu præpropero *c* in alieoum honorem ambiunt immodarata cupiditate tranſcendara, & in aliud vitæ ganus [calcata reverantia Eccleſiaſticæ diſeiplinæ] tranſire? Talibus itaque, fratres chariſſimi, qui juris noſtri, id aſt, canonum gubernacula cuſtodimus, naceſſa aſt obviamus: hiſque fraternitatam veſtram apiſtolis commonemus, ne quis Laicum ad ordinem Claricatus admittat, & ſinat fieri, unde & illum dacipiat, & ſibi cauſas generet, quibus reus conſtitutorum *d* decretalium fiat.

C. VIII. *Rudibus, & imperitis gubernacula Eccleſiæ non ſunt committenda.*

Item Leo *epiſt.* 85. *al.* 87. *c.* 2. *ad Epiſcopos Africanos.*

STatuimus *e*, na *e* in aliquo Apoſtolica, & Canonica decreta violentur, & na his Eccleſia Domini regenda credatur, qui legitimarum inſtitutionom neſcii, & totius humilitatis ignari, non ab ioſimis ſumere incremantum, ſad a ſummis volunt habere principium: cum valde iniquum ſit, & abſurdum, ut imperiti magiſtris, novi antiqnis, & rudes præferantur emeritis.

Corr. Rom. ¶ 1 Statuimus) *In epiſtola ipſa conjunguntur verba hujus capitis cum extremis verbis capitis*, Miramur, *ſupra eadem, hoc modo*: quam diligans, & quam prudens habenda eſt diſpenſatio divinorum munerum, & cœlaſtinm dignitatum, ne in aliqun Apoſtolica, & Canonica dacrata violantur, & his Eccleſia Domini &c. *cotaque oratis per interrogationem profertur.*

Gratian. *His omnibus auctoritatibus Laici prohibentur in Epiſcopatum eligi.*

2 ps §. 1. *Econtra B. Nicolaus ex Laico electus eſt in Epiſcopum: B. Severus ex laniſicio aſſumptus eſt in Archiepiſcopum: B. Ambroſius, cum nondum eſſet baptizatus, in Archiepiſcopum eſt electus.* §. 2. *Sed ſciendum eſt, quod Eccleſiaſtica prohibitiones proprias habent cauſas, quibus ceſſantibus ceſſant & ipſæ. Ut enim Laicus in Epiſcopum non eligeretur, hæc cauſa fuit, quia vita Laicalis Eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non erudita, neſcit exempla religionis de ſe præſtare aliis, quæ in ſeipſa experimento non didicit. Cum ergo quilibet Laicus merita ſua perfectionis Clericalem vitam tranſcendit, exemplo B. Nicolai, & Severi, & Ambroſii, ejus electio poteſt rata haberi.*

C. IX.

Unde idem Ambroſius *in epiſtola* 82. *ad Vercellenſes ait de ſe ipſo.*

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in ſuperbiam. Sad ſi non deaſt humilitas competans Sacerdotio, ubi cauſa non hæret, vitium non imputatur. Itaque ordinationam meam Occidentales Epiſcopi judicio, Orientalas etiam exemplo probarunt.

Corr. Rom. ¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc conjunctum eſt ſuperiori. Nam Gratianus (quod ſæpe facit) ſententiam potius B. Ambroſii afferre voluit, quam ipſa omnino, atque eodem ſervato ordine verba referre. Locus enim integer ſic habet.* Quam reſiſtabam, ne ordinarer, poſtremo cum cogerar, ſaltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit præſcriptio, valuit impreſſio. Tamen ordinationem meam Occidentales Epiſcopi judicio, Orientales etiam exemplo probarunt.

Et tamen Neophytus prohibetur ordinari, na extollatur ſuperbia. Si dilatio ordinationi defuit, vis cogentis eſt: ſi non deeſt humilitas competens Sacerdotio, ubi cauſa non hæret, vitium non imputatur.

C. X. *Scholaſticus ex foro, aut ex adminiſtratione poſtulari poteſt Epiſcopus.*

Item objicitur illud Sardicanſe Concilii c. 13.

OSius *a* Epiſcopus dixit. Et hoc naceſſarium arbitror, ut diligentiſſima tractatur, ſi forte aut dives Laicus 1, aut Scholaſticus da foro, 2 aut de *b* adminiſtrationa Epiſcopus fuerit poſtulatus, ut non prius ordinetur, niſi ante & Lectoris munare, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuarit perfunctus: & ita per ſingulos gradus [ſi dignus fuerit] aſcendat ad culmen Epiſcopatus.

Corr. Rom. ¶ 1 Laicus) *Abeſt vox iſta a Concilio: ſed ob gloſſam non eſt inducta.*

¶ 2 De foro, aut de adminiſtratione] *Græce tantummodo eſt*, ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς.

3 ps Gratian. *Sed c aliud eſt poſtulari, aliud eligi. Poſtulatur nexibus curiæ adſtrictus ab Imperatore; Clericus alterius civitatis a ſuo Epiſcopo: ſed non eligitur aliquis, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. Fit enim electio cum ſolennitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati; poſtulatio vero ſimplici petitione. Quam diſtinctionem B. Gregorius innuit in regeſto*, d *lib.* 2. *epiſt.* 29. *ſcribens Benenato Epiſcopo.*

C. XI. *Electio Epiſcopi debet fieri cum ſolennitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati.*

EPiſcopus, dum fuarit poſtulatus, cum ſolennitate decreti, ſubſcriptionibus omnium roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum ad nos ſacrandus occurrat.

Gratian. *Sic B. Ambroſius* 1 *ante ſuſceptum Baptiſma ab Imperatore eſt poſtulatus, non electus.*

Corr. Rom. ¶ 1 Ambroſius] *Quod Synodus elegerit Ambroſium, & non Imperator, oſtenditur in c.* Valentinianus *infr. diſt.* 63. *Ac de ſua electione ipſemet Ambroſius refert aliqua lib.* 1. *offic. c.* 1. *& de pœn. lib.* 2. *c.* 8. *& in epiſtola ad Vercellenſes.*

4 ps Gratian. *Item Clerici alterius Eccleſiæ non ſunt præferendi in electione iis, qui bene militant in propria Eccleſia.*

C. XII. *Extranei emeritis in ſuis Eccleſiis non præponantur.*

Unde Cœleſtinus Papa *ad Epiſcopos Galliæ epiſt.* 2. *c.* 4.

NEc *e* emeritis in ſuis Eccleſiis Clericis peregrini, & extranei, & qui ante ignorati ſunt, ad excluſionem eorum, qui bene de ſuorum civium merentur teſtimonio, præponantur.

C. XIII. *De eodem.*

Idem *ead. epiſt. c.* 5.

NUllus *f* invitis detur Epiſcopus. Cleri 1, plebis, & ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur. Tunc autem alter de altera aligatur Eccleſia, ſi de civitatis ipſius Clero, cui eſt Epiſcopus ordinandus, nullus dignus [quod evenire non credimus] poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi ſunt, ut aliqui de alienis Eccleſiis merito præferantur. Habeat unuſquiſque fructum ſuæ militiæ in Eccleſia, in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem. In aliena ſtipendia minime alter obrepat, nec alii debitam alter ſibi vindicare audeat mercedam. Sit facultas Clericis retinendi, ſi ſe viderint prægravari: & quos ſibi ingeri ex tranſverſo agnoverint, non timeant refutare. Qui etſi non debitum præmium, vel liberum de eo, qui eos recturus eſt, debent habere judicium.

Corr.

a ἐν ᾧ ἐστι τοῦ ἰδιώτου λόγου πολιτείας. b *Nicol. ad Mich. Imp. in ep. quæ incipit, Principatum. Polyc. l.* 2. *tit.* 2. *Anſel. l.* 7. *c.* 33. c *al. præpoſtero.* d *Conſtitutis decretalib. orig.* e *Polyc. ib. Anſel. l.* 6. *c.* 138. *Ivo p.* 5. *c.* 105. *in fin.*

a *Burch. l.* 1. *c.* 27. *Ivo part.* 5. *c.* 71. b *al. ex adminiſtratore.* c *In ordine Romano.* d *Et alibi ſæpe, & infra ead. c. obitum.* e *Polyc. ib. Anſ. l.* 6. *c.* 11. *Deuſdedit part.* 2. f *Deuſdedit ibid. Polyc. ibid. Anſel. l.* 6. *c.* 25. *Burch. l.* 1. *c.* 7. *Ivo part.* 5. *c.* 61. *Pann. l.* 3. *c.* 7.

Corr. Rom. ¶ 1 Cleri] *Hinc uſque ad verſ.* Tunc, *ſunt addita ex orig. & referuntur infra 63. cap.* Cleri.

C. XIV. PALEA. 1

IN *a* ordinatione Præpoſiti illa ſemper conſideretur ratio, ut hic conſtituatur, quem ſibi omnis concors congregatio ſecundum timorem Dei, ſive etiam pars congregationis (quamvis parva) ſaniori conſilio elegerit. Vitæ autem merito, & ſapientia eligatur, qui ordinandus eſt, etiamſi ultimus fuerit in ordine congregationis. Quod ſi etiam omnis congregatio vitiis ſuis (quod abſit) conſentientem perſonam pari conſilio elegerit, & vitia ipſa aliquatenus in notitiam Epiſcopi, ad cujus diœceſin pertinet locus ipſe, vel *b* ad alios vicinos Præpoſitos, vel Chriſtianos claruerint; prohibeant pravorum prævalere conſenſum, & domui Dei conſtituant dignum diſpenſatorem.

Corr. Rom. ¶ 1 Palea] *Hæc Palea abeſt ab omnibus vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ ſunt collata. Extat autem in regula S. Benedicti, ex qua nonnulla ſunt emendata.*

C. XV. *De eodem.*

Item Gregorius *Clero, & nobilibus civibus Neapolitanis, l. 8. reg. epiſt. 40.*

STudii *c* veſtri ſit, etiam alium, qui aptus ſit, providere, ut *d*, ſi forte Petrus, quem a vobis electum aſſeritis, huic ordini non videatur idoneus, ſit, in quem *e* ſe veſtra declinare poſſit electio. Nam grave Cleri illius erit opprobrium, ut ſi hic fortaſſe approbatus non fuerit, alium ſe dicant, qui eligi debeat, non habere.

C. XVI. *De eodem.*

Item Gregorius *Barbaro Epiſcopo, lib. 11. epiſt. 16.*

OBitum *f* Victoris Panormitanæ civitatis Antiſtitis directa relatio patefecit. Quapropter viſitationis deſtitutæ Eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolenniter delegamus. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de proventionibus Clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque, vel quicquid eſt in patrimonio ejuſdem, a quoquam præſumatur Eccleſiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam Eccleſiam properabit, & aſſiduis adhortationibus Clerum plebemque ejuſdem Eccleſiæ admonere feſtinet, ut remoto ſtudio, uno eodemque conſenſu, talem ſibi præficiendum expetant Sacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolemnitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum ad nos faciendus occurrat. §. 1. Commonemus *g* etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas Eccleſia, niſi forte inter Clericos ipſius civitatis, in qua viſitationis impendis officium, nullus ad Epiſcopatum dignus (quod evenire non credimus) potuerit inveniri: proviſurus ante omnia, ne ad hoc 1 cujuslibet converſationis, vel meriti Laicæ perſonæ aſpirare præſumant; ne & conatus eorum habeatur inefficax, & tu periculum ordinis tui (quod abſit) incurras. Monaſteria autem, ſi qua ſunt in ipſius conſtituta parochia, ſub tua cura diſpoſitioneque, quouſque illic proprius fuerit ordinatus Epiſcopus, eſſe concedimus.

Corr. Rom. ¶ 1 Ne ad hoc] *Similis clauſula eſt etiam eodem lib. proxima epiſt. 17. & lib. 2. indict. 10. epiſt. 19. Benenato Epiſcopo, & epiſt. 26. Joanni Epiſcopo Scyllaceno, & lib. 7. indict. 2. epiſt. 25. Fortunato Epiſcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus harum epiſtolarum, emendatus eſt hic locus, ut non multum diſcrepet ab antiqua lectione Gratiani. Verum in recentioribus editionibus epiſtolarum B. Gregorii in epiſtola hic citata legitur*, ne ad id cujuslibet converſationis vel meriti Laicam perſonam aſpirare permittas.

C. XVII. *De eodem.*

Item Pelagius Papa II. *Eucarpo Meſſanenſi Epiſcopo.*

CAtinenſis *a* Eccleſiæ viſitationem tibi injungimus, cujus Epiſcopum de hac luce tranſiiſſe ſuſcepta Cleri relatione didicimus. Impoſſibile enim eſt, ut nos in provincia illa duntaxat in Syracuſanis partibus alii cuilibet cauſas, quæ ad Deum pertinent, committamus, niſi forte talem per te Deus nunc in Catinenſi Eccleſia eligere voluerit, de cujus conſcientia poſſimus eſſe ſecuri, ut a te labores iſtos paululum removere poſſimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſem Eccleſiam pergat, & hominem de Clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat, atque ſuadeat: & ſtatim eum ad urbem Romanam cum decreto, & teſtificatione relationis tuæ tranſmitte.

C. XVIII. *Qui in Epiſcopum eligitur, non ſit reus criminum, quæ ſacra lex morte punit.*

Item Gregorius *Paſſivo Epiſcopo, lib. 10. epiſt. 13.*

BEne novit fraternitas veſtra, quam longo ſit tempore Aprutium *b* paſtorali ſollicitudine deſtitutum *c*: ubi diu quæſivimus, quis ordinari debuiſſet, & nequaquam potuimus invenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus ſuis, in pſalmodiæ ſtudio, in amore orationis valde laudatur, & religioſam vitam omnimodo agere dicitur, hunc volumus, ut fraternitas veſtra ad ſe faciat venire, & de anima ſua admoneat, quatenus in bonis ſtudiis creſcat. Et ſi nulla ei crimina, quæ per legis ſacræ regulam morte mulctanda ſunt, obviant, tunc hortandus eſt, ut vel Monachus, vel a vobis Subdiaconus fiat: & poſt aliquantum temporis, ſi Deo placuerit, ipſe ad paſtoralem curam debeat promoveri.

Gratian. *Cui autem viſitatio enjungitur, nihil de rebus ejuſdem Eccleſiæ a quoquam præſumi patiatur.*

C. XIX. *Non patiatur a quoquam præſumi de rebus Eccleſiæ, cui ejus fuerit injuncta viſitatio.*

Unde Gregorius *Gaudentio Epiſcopo, l. 4. epiſt. 12. ſeu cap. 56.*

QUoniam *d* Feſtus Capuanæ Eccleſiæ Epiſcopus in Romana civitate poſitus de hac luce migravit, curæ nobis fuit (quæ univerſis Eccleſiis a nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præſentia ſcripta dirigere, ut memoratæ Eccleſiæ viſitator accedas: ſic tamen, ut nihil de proventionibus *e* Clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque vel quicquid præfati loci eſſe patuerit, a quoquam præſumi patiaris; ſed omnem vigilantiam, atque cautelam circa Clerum, plebemque ejuſdem Eccleſiæ exhibere te convenit, ut in vigiliis, obſequioque Eccleſiaſtico ſedulo, ac devote debeant deſervire.

DISTINCTIO LXII.

B*Reviter monſtratum eſt, ex quibus ordinibus in quos gradus ſunt eligendi. Nunc videndum eſt, a quibus ſunt eligendi, & conſecrandi. Electio Clericorum eſt 1 petitio plebis.*

Corr. Rom. ¶ 1 Eſt] *In vulgatis codicibus ſequebatur*, conſenſus Principis. *In manuſcriptis vero partim legitur*, conſenſus plebis, *partim* petitio plebis: *atque ita eſt emendatum.*

C. I. *Non ſunt habendi inter Epiſcopos, qui nec a Clericis eliguntur, nec a plebibus expetuntur.*

Unde Leo Papa *Ruſtico Narbonenſi Epiſcopo, epiſt. 90. al. 92. c. 1.*

NUlla *f* ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec

a Ex regula S. Benedicti, cap. 64. b *vel Abbatibus, vel Chriſtianis vicinis claruerint.* c *Anſ. l. 6. cap. 63.* d *ut ſi forte hic ordini hic non videatur idoneus*] *orig.* e *quo*] *orig.* f *Jo. Diac. l. 3. c. 22. Deuſdedit p. 1. Anſ. l. 6. c. 26.* g *Polyc. ibid.*

a *Polyc. ibid. Anſ. l. 6. c. 44.* b *Aprutium civitas*] *orig.* c *deſtitutæ:*] *orig.* d *Anſ. l. 5. c. 12.* e *al. profectionib.* f *Polyc. l. 2. tit. 1. Burch. l. 1. c. 2. Anſ. l. 6. c. 75. Ivo p. 5. c. 65.*

nec a Clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus *a* Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati. Unde cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcatur, quis ambigat, nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod nec *b* docetur fuiſſe collatum? Si qui autem *c* Clerici ab iſtis Pſeudoepiſcopis in eis Eccleſiis ordinati ſunt, &c. *Ut infra in cauſa Simoniacorum.*

C. II. *Populus non debet præire, ſed ſubſequi.*

Item Cœleſtinus Papa *ad Epiſcopos Apuliæ, & Calabriæ, epiſt. 3. c. 3.*

DOcendus *d* eſt populus, non ſequendus; noſque, ſi neſciunt, eos, quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his conſenſum præbere debemus. Quiſquis vero conatus fuerit tentare prohibita, ſentiet cenſuram ſedis Apoſtolicæ minime defuturam. Quæ enim ſola admonitionis auctoritate non corrigimus, neceſſe eſt, ut per ſeveritatem congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ propriis rectoribus careant, Eccleſias volumus innoteſcat, ut nullus ſibi aliqua ſpe forſitan blanditus illudat.

Gratian. *Niſi autem canonice electus fuerit, conſecrari non debet.*

C. III. *Non conſecretur in Epiſcopum, niſi canonice electus.*

Unde Calixtus Papa II.

NUllus *e* in Epiſcopum, niſi canonice electum conſecret. Quod ſi præſumptum fuerit, & conſecrans, & conſecratus abſque recuperationis ſpe deponatur.

DISTINCTIO LXIII.

LAici vero nullo modo ſe debent inſerere electioni.

C. I. *Laici electioni Pontificum non ſe inſerant.*

Unde Hadrianus Papa *in 8. Synodo Conſtantinopoli ſub ipſo celebrata.*

NUllus *f* Laicorum Principum, vel potentum ſemet inſerat electioni, aut promotioni Patriarchæ, Metropolitæ, aut cujuſlibet Epiſcopi: ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confuſio, vel contentio, præſertim cum nullam in talibus poteſtatem, quemquam poteſtativorum, vel cæterorum Laicorum habere conveniat. *& infra.* Quiſquis *g* autem ſecularium Principum, & potentum, vel alterius dignitatis Laicus adverſus communem, & conſonantem, atque canonicam electionem Eccleſiaſtici ordinis agere tentaverit, anathema ſit, donec obediat, & conſentiat, quicquid Eccleſia de electione, & ordinatione proprii Præſulis ſe velle monſtraverit.

Corr. Rom. ¶ *Hic citantur partes quædam vigeſimi ſecundi canonis octavæ Synodi, ſub Hadriano Papa II. habitæ, & ab Anaſtaſio Bibliothecario latinitate donatæ.*

C. II. *De eodem.*

Item ex octava Synodo, *actione prima.*

HAdrianus *h* Papa ſecundus (quod Nicolaus prædeceſſor ejus diſpoſuerat) miſſos ſuos, Donatum ſcilicet Hoſtienſem Epiſcopum, & Stephanum Nepeſinum Epiſcopum, & Marinum Diaconum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ad Baſilium Imperatorem, & ad filios ejus Conſtantinum, & Leonem Auguſtos, Conſtantinopolim direxit, cum quibus & Anaſtaſius Bibliothecarius Romanæ ſedis, utriuſque linguæ, Græcæ, & Latinæ peritus, perrexit: & Synodo congregata (quam octavam univerſalem Synodum illuc convenientes appellaverunt) exortum ſchiſma de Ignatii depoſitione, & Photii ordinatione ſedaverunt, Photium anathematizantes, & Ignatium reſtituentes. In qua ſic ſtatutum eſt: Conſecrationes *a*, & promotiones Epiſcoporum concordans prioribus Conciliis, Clericorum electione, ac decreto Epiſcoporum collegii fieri ſancta hæc & univerſalis Synodus diffinit, & ſtatuit: atque jure promulgat, neminem Laicorum Principum, vel potentum ſemet inſerere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuſlibet Epiſcopi: ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confuſio, vel contentio; præſertim cum in talibus nullam poteſtatem quemquam poteſtativorum, vel cæterorum Laicorum habere conveniat: ſed ſilere, & attendere ſibi, uſquequo regulariter a collegio Eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futuri Pontificis. Si vero quiſquam Laicorum ad contractandum *b*, & cooperandum invitatur ab Eccleſia, licet hujuſmodi, cum reverentia, ſi forte voluerit, obtemperare ſe adſciſcentibus. Taliter enim dignum paſtorem ſibi regulariter ad ſuam Eccleſiam *c* ſalutem promovet I.

Corr. Rom. ¶ I Promovet.] *Si hic addatur verſ.* Quiſquis: *ex capite antecedente, erit integer 22. canon. 8. Synodi. In vulgatis ſequebatur vox,* Cletus, *quæ in vetuſtioribus eſt gloſſa interlinearis.*

C. III. *Electioni Epiſcoporum Imperator intereſſe non debet.*

Item ex Hiſtoria tripertita, *lib. 7. c. 8.*

VAlentinianus *d* Imperator veniens ab Oriente ad Heſperias partes (ut refert hiſtoria Eccleſiaſtica) mortuo Auxentio, Arianæ perfidiæ magiſtro, qui Mediolanenſem Eccleſiam ut lupus dilaniaverat, cum vellet catholicum, Deo ordinante, ibi conſecrare Epiſcopum, evocans Epiſcopos, hæc eis locutus eſt: Noſtis aperte, eruditi quippe divinis eloquiis, qualem oporteat eſſe Pontificem, & quod non deceat eum verbo ſolo, ſed etiam converſatione gubernare ſubjectos, & totius ſemetipſum imitatorem virtutis oſtendere, teſtemque doctrinæ converſationem bonam habere. Talem itaque in Pontificali conſtituite ſede, cui & nos, qui gubernamus imperium, ſincere noſtra capita ſubmittamus, & ejus monita, dum tanquam homines deliquerimus, neceſſario velut curantis medicamenta ſuſpiciamus. Hæc cum dixiſſet Imperator, petiit Synodus, ut magis ipſe decerneret ſapiens, & pius exiſtens. At ille, Super I vos eſt, inquit, talis electio. Vos enim gratia divina potiti, & illo ſplendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc Sacerdotes egreſſi, de Epiſcopali ſede tractabant. *& infra.* §. I. Cum autem ordinatione divina Ambroſius nondum baptizatus, electus fuiſſet, exultans Imperator ait: Gratias ago tibi Domine Deus omnipotens, & Salvator noſter, quoniam huic viro ego quidem commiſeram corpora, tu autem animas, & meam ſententiam oſtendiſti tuæ juſtitiæ convenire. Cumque ſanctus Ambroſius contriſtaretur de hoc, quod acciderat (ut idem ipſe in ſuis epiſtolis *e* ſcribit) confortavit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, ſemper te adjuvabit, & ego adjutor & defenſor tuus (ut meum ordinem decet) ſemper exiſtam.

Corr. Rom. ¶ I Super vos] *Vera lectio eſt* ſupra nos, *μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. Sed ob gloſſam non eſt reſtituta.*

C. IV. *Auctoritate Apoſtolica, non Regio favore Epiſcopus eſt eligendus.*

Item Nicolaus Papa I. *Lothario Regi.*

POrro *f* ſcias, quia relatum eſt nobis, quod quicunque ad Epiſcopatum in regno tuo provehendus eſt, non niſi faventem tibi permittas eligi. Idcirco Apoſtolica auctoritate, ſub divini judicii obteſtatione injungimus, tibi

a al. comprovincialibus. b al. non. c Infra 1. q. 1. c. ſi qui. d Polyc. lib. 6. tit. 1. Burch. l. 1. c. 19. Ivo p. 16. cap. 14. Deuſdedit. 1. p. 1. e in Pontificali eſt mentio hujus decreti. f Anſelm. l. 6. c. 27. & 32. Ivo part. 5. c. [illegible] Bonis. l. tit. 8. Deuſdedit 1. p. [illegible] g Infra c. proximo. Polyc. l. 2. tit. 1. h Anſelm. l. 6. c. 31. Ivo p. 5. c. 122. Pannor. l. 3. c. 8. Deuſdedit, p. 1. Polyc. l. 2. tit. 1.

a Promotiones, & conſecrationes) orig. b al. concertandum) orig. & alii collect. c al. & Eccleſiæ. d Caput eſt collectoris arbitratu compoſitum. e In epiſt. ad Vercellenſes. f Ivo part. 5. c. [illegible]

tibi, ut in Treverenſi urbe, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiaris, antequam relatum ſuper hoc noſtro Apoſtolatui fiat.

C. V. *Non recipiatur a comprovincialibus, qui Regia ordinatione Epiſcopale culmen eſt adeptus.*

Item ex Concilio Pariſienſi I. c. 8.

SI [a] per ordinationem Regiam honoris iſtius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præſumpſerit, a comprovincialibus loci ipſius Epiſcopi [b] recipi nullatenus mereatur, quem indebite ordinatum cognoſcunt. Si quis de comprovincialibus recipere eum contra interdicta [c] præſumpſerit, ſit a fratribus omnibus ſegregatus, & ab ipſorum omnium charitate ſemotus.

C. VI. *De eodem.*

Item ex Concilio Laodicenſi c. 13.

NOn [d] eſt permittendum turbis, electionem eorum facere, qui ſunt ad Sacerdotium promovendi.

C. VII. *Irrita ſit electio Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi a Principibus facta.*

Item ex ſeptima [e] Synodo, quæ eſt ſecunda Nicæna 350. Epiſcoporum c. 3.

OMnis electio Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi a Principibus facta, irrita maneat, ſecundum regulam [1], quæ dicit; [Si quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſos obtinuerit, deponatur, & ſegregentur [2] ab Eccleſia omnes, qui illi communicant.]

Corr. Rom. ❡ 1 Ex ſeptima) *Citabatur antea ex ſecunda actione ſextæ Synodi. Reſtitutus eſt locus ex Ivone.*

❡ 2 Et ſegregentur] *In aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus eſt*, ſegregetur. *Sed pleriſque cum vulgata lectione convenit. In canone 31. Apoſtolorum Græce ſic legitur:* καθαιρείσθω, καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. *&* *infra 16. q. 7. c.* Si quis Epiſcopus. *ubi hic idem canon ex alia refertur verſione, legitur:* & ſegregetur, omneſque, qui illi communicant: *eodemque modo eſt apud Anſelmum. Verum in verſione Anaſtaſii Bibliothecarii legitur, quemadmodum apud Gratianum, & convenit cum verſione priſca, ac Dionyſiana.*

C. VIII. *Non eligantur a populo, qui ſunt promovendi ad Clerum.*

Item ex Concilio [f] Martini Papæ *cap.* 1.

NOn [g] licet populo electionem facere eorum, qui ad Sacerdotium promoventur: ſed in judicio Epiſcoporum ſit, ut ipſi eum probent, ſi in ſermone, & ſide, & ſpirituali vita edoctus ſit.

Gratian. *Hic omnibus auctoritatibus Laici excluduntur ab electione Sacerdotum, atque injungitur eis neceſſitas obediendi, non libertas imperandi.*

a ps §. 1. *Contra vero ſcribit* B. Gregorius *Joanni Epiſcopo primæ Juſtinianæ Illyricæ lib. 4. epiſt. 25. ſeu c. 59.*

C. IX. *Voluntas Principis in ordinatione Pontificis deſideratur.*

QUia [h] igitur ſuſcepta Fratrum, & Coepiſcoporum noſtrorum relatio ad locum vos Sacerdotii, totius Concilii unito conſenſu, & sereniſſimi Principis voluntate declarat acceſſiri, gratias omnipotenti Deo creatori noſtro magna cum exultatione retulimus, qui vitam, actuſque veſtros ita de præteritis fecit eſſe probabiles, ut omnium vos, quod eſt valde laudabile, faceret placere judicio. Quibus nos quoque in perſonam fraternitatis tuæ per omnia conſentimus: atque omnipotentem Dominum deprecamur, ut charitatem veſtram, ſicut ſua gratia elegit, ita in omnibus ſua protectione cuſtodiat.

C. X. *Clerus, & populus Pontificis electioni interſint.*

Idem Gregorius *Joanni Subdiacono lib. 2. Indict. 11. epiſt. 30. ſeu cap. 69.*

QUanto [a] Apoſtolica ſedes, Deo auctore, cunctis prælata conſtat Eccleſiis, tanto inter multiplices curas, & illa nos valde ſolicitat, ubi ad conſecrandum Antiſtitem noſtrum exſpectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio Eccleſiæ Mediolanenſis Epiſcopo ſua nobis relatione Clerus innotuit, in electione ſe filii noſtri Conſtantii, Diaconi ſui unanimiter conſenſiſſe. Sed quoniam eadem non fuit ſubſcripta relatio, ne quid, quod ad cautelam pertinet, omittamus, hujus idcirco præcepti auctoritate ſuffultum Genuam te proficiſci neceſſe eſt. Et quia multi illic Mediolanenſium coacti barbarica feritate conſiſtunt, eorum te voluntates oportet Clericis convocatis in commune perſcrutari. Et ſi nulla eos diverſitas ab electionis unitate diſterminat, ſiquidem in prædicto filio noſtro Conſtantio omnium voluntates, atque conſenſum perdurare cognoſcis, tunc eum a propriis Epiſcopis, ſicut antiquitatis mos exigit, cum noſtræ auctoritatis aſſenſu, ſolatiante, & auxiliante Domino, facias conſecrari: quatenus hujuſmodi ſervata conſuetudine & Apoſtolica ſedes proprium vigorem retineat, & a ſe conceſſa aliis ſua jura non minuat.

C. XI. *In electione Epiſcopi populus debet adeſſe.*

Item Gelaſius Papa *Philippo, & Geruntino* [b] *Epiſcopis.*

PLebs [c] Diotrenſis data nobis petitione deflevit, diu ſe ſine rectoris proprii gubernatione diſpergi. Ac ſicut aſſeritur, is, qui a vobis jam probatus dicitur, a paucis, & tenuibus putatur electus, cum ad vos [d] pertineat univerſos aſſidua admonitione compellere, ut omnes in unum, quem dignum Sacerdotio viderint, & ſine aliqua reprahenſione conſentiant. Et ideo, fratres chariſſimi, diverſos ex omnibus ſæpe dicti loci parochiis Presbyteros, Diaconos, & univerſam turbam vos oportet ſæpius convocare, quatenus non prout cuilibet libuerit, ſed concordantibus animis talem, vobis admonentibus, ſibi quærant ſola divinitatis attentione perſonam, quam nulla contrarietas a conſtitutis poſſit revocare præſcriptis.

C. XII. *De eodem.*

Item Stephanus *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Romano Archiepiſcopo Ravennati.*

NOſſe [e] tuam fraternitatem volumus ad noſtras aures fore perventum, Imolenſem Epiſcopum ab hac luce migraſſe; in cujus ſucceſſoris electione, populi diviſionem proveniſſe audivimus. Quod quia ſæpe contingere ſolet (quærentibus ſingulis, quæ [f] ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti) non adeo miramur. Veruntamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi ſolicitudinem, ut convocato Clero, & populo talis ibi eligatur per Dei miſericordiam, cui ſacri non obvient canones. Sacerdotum quippe eſt electio, & fidelis populi conſenſus adhibendus eſt; quia docendus [g] eſt populus, non ſequendus.

C. XIII. *De eodem.*

Item Nicolaus Papa *Joanni Ravennati Archiepiſcopo.*

EPiſcopos per Æmiliam non conſecres, niſi poſt electionem Cleri, & populi.

Corr.

a Ivo p. 5. c. 129. Pan. l. 3. c. 9. b al. *Epiſcopus.* c al. *indicta*] orig. d *Burch. l. 2. c. 8. Ivo p. 6. c. 28. Anſel. l. 6. c. 38. al. 45. Deuſdedit p. 2. & 4.* e *Can. Apoſt. 31. infra 16. q. 7. c.* ſi quis *Ivo p. 5. c. 120. Anſel. l. 6. c. 8. Burch. l. 3. c. 100. Deuſdedit ibid.* f *Apud Martinum Bracarenſem c. 1.* g *Sup. diſt. 24.* Epiſcopi, *& diſt. 61.* Epiſcopum. *Burch. l. 1. c. 10. Ivo p. 5. c. 64. Anſel. lib. 6. c. 8. al. 32.* h *Anſel. l. 6. c. 95.*

a *Anſel. l. 6. c. 26. Polyc. l. 1. tit. 5.* b *al. Gerontio.* c *Anſ. l. 5. cap. 50.* d *al. nos.* e *Anſel. l. 6. cap. 36.* f *Philip. 2.* g *Supra 62. diſt. c.* docendus.

Corr. Rom. ¶ *In vetuſto codice Mutinenſi, ſeu Concilii Romæ habiti referuntur capitula, quorum ſecundum eſt hoc: & de hac eadem re habentur multa in Pontificali manuſcripto, in geſtis Nicolai primi.*

C. XIV. *De eodem.*

Item Pelagius Papa Juliano Epiſcopo Grumentino.

LIteras *a* charitatis tuæ ſuſcepimus, quibus ſignificas, Latinum Diaconum tuum ad Epiſcopatum Eccleſiæ Marcellianenſis a Clero, & omnibus, qui illic conveniunt, poſtulari. *& infra.* Sed nunc & hoc dicimus, ut ſi eum omnes eligunt, & vis eum concedere, gratum nobis eſſe cognoſce; & ſi poteſt, ante diem ſanctum feſtinet occurrere, ut vel Sabbatho ipſo noctis magnæ poſt Baptiſmum cum Dei gratia valeat ordinari.

C. XV. *Ex Sacra a Principis quis ordinatur.*

Idem *Laurentio Epiſcopo Centumcellenſi.*

PRincipali *b* devotiſſimorum militum, qui illic in civitate Centumcellenſi conſiſtunt, relatione ad nos directa, Sacram inſinuant ſe clementiſſimi Principis impetraſſe, quæ eis Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, ut perſonas ipſas videas, & diligenter inquiras, ne aliquid contra canones commiſiſſent: & ſi eos inculpabiles repereris, & vitæ ipſorum laudabile teſtimonium videris, veniente mediana ſeptimana *c* Paſchæ, [ſi Dominus voluerit, & ſi vixerimus] unumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promovere.

Corr. Rom. ¶ *a* Ex ſacra) *Emendare eſt hæc rubrica, ut indicet illum, de quo agitur, fuiſſe ad petitionem Imperatoris ordinatum: Sacra enim epiſtolam Imperatoris ſignificat.*

C. XVI. *Papa rogat Auguſtos, ut Reatinam Eccleſiam cuidam electo dignentur concedere.*

Item Leo IV. *Lothario, & Ludovico Auguſtis.*

REatina Eccleſia, quæ per tot temporum ſpatia paſtoralibus curis deſtituta conſiſtit, dignum eſt, ut brachio amplitudinis veſtræ ſublevatur, et gubernationis tegmine protegatur. Unde ſalutationis alloquio præmiſſo, veſtram Manſuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili Diacono eandem Eccleſiam ad regendum concedere dignemini: ut veſtra licentia accepta, ibidem eum, Deo adjuvante, conſecrare valeamus Epiſcopum. Sin autem in prædicta Eccleſia nolueritis *d*, ut præficiatur Epiſcopus, Tuſculanam *e* Eccleſiam, quæ viduata exiſtit, illi veſtra Serenitas dignetur concedere; ut conſecratus a noſtro præſulatu, Deo omnipotenti, veſtroque imperio grates peragere valeat.

C. XVIII. *Regis præcepto ab Apoſtolico Colonus Reatinæ Eccleſiæ ordinatur Epiſcopus.*

Idem *Ritæ Comitiſſæ.*

NObis dominus Imperator, & Imperatrix per ſuas epiſtolas dixerunt, ut Colonum in Reatina Eccleſia, quæ Paſtoris officio per longa jam tempora deſtituta videbatur, Epiſcopum facere deberemus, ſicut & fecimus.

C. XVII. *Imperatoris epiſtola in electionis confirmatione deſideratur.*

Item Stephanus *Guidoni Comiti.*

LEctis *f* ſagacitatis veſtræ apicibus, qui defuncto Eccleſiæ Reatinæ Antiſtite, Clerum, & plebem ejuſdem Eccleſiæ elegiſſe ſibi futurum Antiſtitem, nobiſque conſecrandum veſtro ſtudio directum eſſe, ne ipſa Eccleſia diu ſine proprio conſtet Paſtore, fatebantur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipſum electum unanimitate *g*, & canonica ipſius Eccleſiæ electione, ut mandaſtis, tam citiſſime ordinare omiſimus, eo quod Imperialem nobis, ut mos eſt abſolutionis minime detulit epiſtolam. Pro qua ſcilicet re ambiguum eſt nobis: ideo voluntati veſtræ in hoc parere diſtulimus, ne Auguſtalis animus duriſſime hoc, quocunque modo, perciperet. Sed ſcientes, Eccleſiam Dei ſine proprio diu Paſtore non debere conſiſtere, gloriæ veſtræ mandamus, quoniam aliter nos agere non debuimus, ut veſtra *a* ſolertia, Imperiali (ut priſca conſuetudo dictat) percepta licentia, & nobis, quemadmodum vos ſcire credimus, Imperatoria directa epiſtola, tunc voluntati veſtræ de hoc parebimus, eundemque electum, Domino adjuvante, conſecrabimus: quod, chariſſime fili, moleſte nullo modo ſuſcipias.

C. XIX. *Clericorum, & civium voluntate Metropolitanus eſt ordinandus.*

Item Leo Papa I. *ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum epiſt.* 82. *al.* 84. *c.* 6.

MEtropolitano *b* defuncto, cum in loco ejus alius fuerit ſubrogandus, Provinciales Epiſcopi ad civitatem Metropolim *c* convenire debebunt, ut omnium Clericorum, atque civium voluntate diſcuſſa, ex Presbyteris ejuſdem Eccleſiæ, vel Diaconis optimus ordinetur.

C. XX. *Cum Clero, & populo Archipresbyteri fiat electio.*

Item Iſidorus *in libro Officiorum.*

SI in plebibus Archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde ejecti fuerint, Archidiaconus quanto ocyus proficiſcatur illuc, & cum Clericis, & populis *d* ipſius plebis electionem faciat, quatenus dignus Paſtor domui Dei conſtituatur, & dum ordinatur, ejus providentia ipſa plebs cuſtodiatur.

C. XXI. *Electus in Romanum Pontificem non ordinetur, niſi ejus decretum Imperatori primum præſentetur.*

Item ex geſtis Romanorum Pontificum.

AGatho *e* natione Siculus, cujus legatione fungens Joannes Epiſcopus Portuenſis, Dominico die octava verum Paſchæ, in Eccleſia Sanctæ Sophiæ publicas Miſſas coram Principe, & Patriarcha latine celebravit, hic ſuſcepit ab illo divalem *f* ſecundum ſuam poſtulationem, per quam revelata eſt quantitas, quæ ſolita erat dari pro ordinatione Pontificis faciendæ *g*; ſic tamen, ut ſi contigerit poſt ejus tranſitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, niſi prius decretum generale introducatur in Regiam *h* urbem, ſecundum antiquam conſuetudinem, ut cum ejus ſcientia, & juſſione debeat ordinatio provenire *i*. §. 1. Item *K* Vitelianus natione Signienſis direxit Reſponſales ſuos cum Synodica epiſtola juxta conſuetudinem in Regiam urbem ad piiſſimos Principes, ſignificans de ordinatione ſua.

C. XXII. *Imperator jus habet eligendi Pontificem.*

Item ex Hiſtoria Eccleſiaſtica.

HAdrianus *l* Papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas res Eccleſiæ poſtulavit. Carolus vero Romam veniens, Papiam obſedit, ibique relicto exercitu in ſancta Reſurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice ſuſceptus eſt. Poſt ſanctam vero Reſurrectionem reverſus Papiam cepit Deſiderium Regem: deinde Romam reverſus conſtituit ibi Synodum cum Hadriano Papa in Patriarchio Lateranenſi, in Eccleſia Sancti Salvatoris, quæ Synodus celebrata eſt a CLIII. Epiſcopis religioſis, & Abbatibus. Hadrianus autem Papa

M cum

a Infra diſt. 76. c. ult. Polyc. lib. 2. tit. 29. Anſel. l. 6. c. 60. Ivo p. 6. c. 170. b *Anſ. l. 7. c. 94.* c *al. hebdomada.* d *al. volueritis.* e *al. Aſculanam.* f *S. Antoninus part. 2. tit. 16. c. 1. §. 1.* g *al. unanimi.*

a al. ut a veſtra. b *Anſelm. l. 6. c. 19. al. 15. Ivo p. 5. c. 348. Deuſdedit p. 1.* c *al. Metropolitanam.* d *al. Presbyteris.* e *in Pontificali Vaticano, in decretis Agathonis, & Tomo 2. Conc. in decretis ejuſdem.* f *juſſionem) orig.* g *al. faciendi.* h *al. regia urb.* i *al. proſperari.* K *in Pontific. in geſtis Vitaliani Papæ.* l *Panv. l. 8. cap. 134.*

cum univerſa Synodo tradiderunt Carolo jus, & poteſtatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem. Dignitatem quoque Patriciatus ei conceſſerunt. Inſuper Archiepiſcopos, Epiſcopos per ſingulas provincias ab eo inveſtituram accipere diffinivit, & ut niſi a Rege laudetur, & inveſtiatur Epiſcopus, a nemine conſecretur: & quicunque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodavit, & niſi reſipiſceret, bona ejus publicari præcepit.

C. XXIII. *Electio Romani Pontificis ad jus pertinet Imperatoris.*

Item Leo Papa.

IN *a* Synodo 2 congregata Romæ in Eccleſia ſancti Salvatoris. Ad exemplum B. Hadriani Apoſtolicæ ſedis Antiſtitis, qui Domino Carolo victorioſiſſimo Regi Francorum, & Longobardorum, Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apoſtolicæ ſedis, & inveſtituram Epiſcoporum conceſſit: ego quoque Leo Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cum toto Clero, ac Romano populo conſtituimus, & confirmamus, & corroboramus, & per noſtram Apoſtolicam auctoritatem concedimus, atque largimur Domino Othoni primo, Regi Teutonicorum, ejuſque ſucceſſoribus hujus regni Italiæ, in perpetuum facultatem eligendi ſucceſſorem, atque ſummæ ſedis Apoſtolicæ Pontificem ordinandi, ac per hoc Archiepiſcopos, ſeu Epiſcopos, ut ipſi ab eo inveſtituram accipiant, & conſecrationem, unde debent: exceptis his, quos Imperator Pontificibus, & Archiepiſcopis conceſſit: & ut nemo deinceps cujuſque dignitatis, vel religioſitatis eligendi vel Patricium, vel Pontificem ſummæ ſedis Apoſtolicæ, aut quemcunque Epiſcopum ordinandi habeat facultatem, abſque conſenſu ipſius Imperatoris, (quod tamen fiat abſque omni pecunia) & ut ipſe ſit Patricius, & Rex. Quod ſi a Clero & populo quis eligatur Epiſcopus, niſi a ſupradicto Rege laudetur, & inveſtiatur, non conſecretur. Si quis contra hanc regulam, & Apoſtolicam auctoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi ſubjacere decernimus: & niſi reſipuerit, irrevocabili exilio puniri, vel ultimis ſuppliciis affici.

Corr. Rom. § 1 In Synodo] *Initium hujus capitis videtur eſſe iſtud:* Ad exemplum, &c. *verba autem, quæ antecedunt, ipſa quoque pertinere videntur ad titulum, ut integer titulus ita habeat:* Leo Papa in Synodo congregata Romæ in Eccleſia Sancti Salvatoris. *Eſt autem Leo octavus, de quo multa ſcribit Luitprandus in fine libri ſexti, & S. Antoninus part. 2. tit. 16. c. 16.*

C. XXIV. *Præcepto Principum, Maximo remittitur, quod abſque auctoritate Apoſtolico ordinatur.*

Item Gregorius *lib. 4. reg. epiſt. 34. ſeu c. 78. ad Conſtantiam Auguſtam.*

SAlonitanæ *b* civitatis Epiſcopus me, ac reſponſali meo neſciente, ordinatus eſt: & facta res eſt, quæ ſub nullis anterioribus Principibus evenit. Quod ego audiens, ad eundem prævaricatorem, qui inordinate ordinatus eſt, protinus miſi, ut omnino Miſſarum ſolennia celebrare nullo modo præſumeret, niſi prius a Sereniſſimis Dominis cognoſcerem, ſi hoc fieri ipſi juſſiſſent: quod ei ſub excommunicationis interpoſitione mandavi. Qui *c* contempto me, atque deſpecto, in audaciam quorundam ſecularium hominum, quibus, denudata ſua Eccleſia, præmia multa præbere dicitur, nunc uſque Miſſas facere præſumit, atque ad me venire ſecundum juſſionem Dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me neſciente ordinatus eſt, hoc, quod in ordinatione ſua me, vel reſponſalem meum prætermittere præſumpſit, ita ex corde laxavi, ac ſi me auctore fuiſſet ordinatus. Alia vero perverſa illius, ſcilicet mala corporalia, quæ cognovi, vel quia cum pecuniis eſt electus, vel quia excommunicatus Miſſas facere præſumpſit, propter Deum irrequiſita relinquere non poſſum. *& infra.* Et ſi ad me diu venire diſtulerit, in eo exercere diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

C. XXV. *In Electione Epiſcoporum, Principis deſideratur aſſenſus.*

Item ex Concilio Toletano XII. c. 6.

CUm *a* longe lateque diffuſo tractu terrarum, commeantium impeditur celeritas nuntiorum, quo aut non queat Regis auribus decedentis Præſulis tranſitus innoteſci, aut de ſucceſſore morientis Epiſcopi libera Principis electio præſtolari, naſcitur ſæpe, & noſtro ordini de relatione talium difficultas, & Regiæ poteſtati, dum conſultum noſtrum pro ſubrogandis Pontificibus ſuſtinet, innumeroſa *b* neceſſitas. Unde placuit omnibus Pontificibus Hiſpaniæ, atque Galliciæ *c*, ut ſalvo privilegio uniuſcujuſque provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoſcunque Regalis poteſtas elegerit, & jam dicti Toletani Epiſcopi judicium dignos eſſe probaverit, in quibuſlibet provinciis, & in præcedentium ſedibus præficere Præſules, & decedentibus Epiſcopis eligere ſucceſſores: ſic tamen, ut quiſquis ille fuerit ordinatus, poſt ordinationis ſuæ tempus infra trium menſium ſpatium proprii Metropolitani præſentiam viſurus accedat.

Gratian. *Electiones quoque ſummorum Pontificum, atque aliorum infra Præſulum quondam Imperatoribus repræſentabantur: ſicut de electione B. Ambroſii, & B. Gregorii legitur. Quibus exemplis, & præmiſſis auctoritatibus liquido colligitur, Laicos non eſſe excludendos ab electione, neque Principes rejiciendos ab ordinatione Eccleſiarum. Sed quod populus, aut Princeps jubetur electioni intereſſe, non præcipitur advocari ad electionem faciendam, ſed ad conſenſum electioni adhibendum. Sacerdotum* d *enim (ut in fine ſuperioris capituli Stephani Papæ legitur) eſt electio: & fidelis populi eſt humiliter conſentire. Deſiderium ergo plebis requiritur, ut Clericorum electioni concordet. Tunc enim in Eccleſia Dei rite præficietur Antiſtes, cum populus pariter in eum acclamaverit, quem Clerus communi voto elegerit.*

C. XXVI. *Plebis non eſt eligere, ſed electioni conſentire.*

Unde Cœleſtinus Papa *ait ad Epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. c. 5.*

CLeri, *e* plebis, & ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur.

C. XXVII. *De eodem.*

Item Leo I. *ad Epiſcopos Viennenſis provinciæ, epiſt. 87. al. 89. [ſed paulo aliter, & copioſius.]*

VOta civium, teſtimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio Clericorum in ordinationibus Sacerdotum expectantur. *& infra.* Per pacem, & quietem Sacerdotes, qui præfuturi ſunt, poſtulentur: teneatur ſubſcriptio Clericorum, honoratorum teſtimonium, ordinis conſenſus, & plebis.

3. pars. Gratian. *Principibus vero, atque Imperatoribus electiones Romanorum Pontificum, atque aliorum Epiſcoporum referendas, uſus, & conſtitutio tradidit, pro ſchiſmaticorum, atque hæreticorum diſſenſionibus, quibus nonnunquam Eccleſia Dei concuſſa periclitabatur: contra quos legibus fideliſſimorum Imperatorum frequenter Eccleſia munita legitur. Repræſentabatur ergo electio Pontificum catholicorum Principibus, ut eorum auctoritate roborata, nullus hæreticorum vel ſchiſmaticorum auderet contraire, & ut ipſi Principes, tanquam devotiſſimi filii, in eum conſentirent, quem ſibi in patrem eligi viderent.*

a *Pannor. l. 8. c. 136.* b *Polyc. l. 1. tit. 5.* c *al. Et*] *orig.*

a *Dum) orig. in quo hæc oratio pendet ab alio principio.* b *al. injurioſa.* c *al. Galliæ.* d *Supra ead. c. noſſe.* e *ſupr. diſt. 62. c. nullus. Polyc. lib. 2. tit. 31. & cæteri, ut ſupr.*

Digitized by Google

vent, ut ei in omnibus ſuffragatores exiſterent, ſicut Valentinianus beato Ambroſio a ſupra legitur dixiſſe: Noli timere quia, & Deus, qui te elegit, ſemper te adjuvabit, & ego adjutor, & defenſor tuus, ut meum ordinem decet, ſemper exiſtam.

C. XXVIII. *Præſentibus Legatis Imperatoris ordinetur Pontifex Romanus.*

Unde Stephanus Papa *ſtatuit, dicens:*

QUia *b* ſancta Romana Eccleſia, cui (auctore Deo) præſidemus, a pluribus patitur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hoc inferuntur, quia abſque Imperiali notitia Pontificis fit electio, & conſecratio, nec canonico ritu, & conſuetudine ab Imperatore directi interſunt nuntii, qui ſcandala fieri vetent: volumus, ut cum inſtituendus eſt Pontifex, convenientibus Epiſcopis, & univerſo Clero, eligatur præſente Senatu, & populo, qui ordinandus eſt, & ſic ab omnibus electus, præſentibus Legatis Imperialibus conſecretur, nulluſque ſine periculo ſui juramenta, vel promiſſiones aliquas nova adinventione audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne vel Eccleſia ſcandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur.

4 pars Gratian. *Verum, quia Imperatores quandoque modum ſuum ignorantes, non in numero conſentientium, ſed primi diſtribuentium, imo exterminantium eſſe voluerunt; frequenter etiam in hæreticorum perfidiam prolapſi, catholicæ matris Eccleſiæ unitatem impugnare conati ſunt: ideo ſanctorum Patrum ſtatuta adverſus eos prodierunt, ut ſemet electioni non inſererent, & quiſquis eorum ſuffragio Eccleſiam obtineret, anathematis vinculo innodaretur: ſicut Scriptura quoque divina dicit, quod Ezechias c diſſipavit excelſa, & contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos, & fregit ſerpentem æneum, quem fecit Moyſes: videlicet, quia illum ſerpentem Deus fieri juſſerat, ne ſerpentina morte populus interiret, ideo ipſe populus colere & venerari eum cœperat: & idcirco deſtruxit iſte, quem jubente Deo fecerat ille. Ac per hoc magna auctoritas iſta eſt habenda in Eccleſia, ut ſi nonnulli ex prædeceſſoribus, & majoribus noſtris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt eſſe ſine culpa, & poſtea vertuntur in errorem, & ſuperſtitionem, ſine tarditate aliqua, & cum magna auctoritate a poſteris deſtruantur. Poſtremo præſentibus Legatis Imperatorum, & inconſultis, electiones Romanorum Pontificum leguntur celebratæ, & tandem iidem Imperatores religioſo mentis affectu præfatis privilegiis renunciaverunt, multa inſuper donaria Eccleſiæ conferentes:*

C. XXIX. *Inconſultis Legatis Imperatoris Hadrianus II. ad Pontificatum eligitur.*

Unde Gregorius 1 *ſcribit.*

CUm *d* Hadrianus ſecundus ad Romanum Pontificatum ab Eccleſia Dei genitricis Dominæ noſtræ, quæ dicitur ad Præſepe, traheretur ad Lateranenſe Patriarchium, certatim a Clero, & proceribus, & plebe deportatus eſt. Quod audientes Miſſi Ludovici Imperatoris moleſte tulerunt; indignati ſcilicet, quod dum præſentes eſſent, non fuerunt invitati, nec optatæ a ſe futuri Præſulis electioni intereſſe meruerunt. Qui accepta ratione, quod non cauſa contemptus Auguſti, ſed futuri temporis proſpectu omiſſum hoc fuerit (ne videlicet Legatos principum in electione Romanorum Præſulum expectandi mos per hujuſmodi fomitem inoleſceret) omnem indignationem medullitus ſedaverunt, & ad ſalutandum electum etiam ipſi humiliter acceſſerunt 2.

Correct. Rom. ¶ 1 Gregorius] *Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto, cujus eſſe non poteſt, cum Hadrianus ſecundus, de quo hic mentio fit, poſterior ſit Gregorio quarto. In Pontificalibus vero manuſcriptis inter geſta Hadriani ſecundi, itemque in collectione manuſcripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis ejuſdem Hadriani ſecundi habetur.*

a *Supra c. Valentinianus.* b *Pannorm. l. 3. c. 2. §. Stephanus Papa.* c *4 Reg. 18.* d *Ivo p. 5. c. 26.*

¶ 2 Acceſſerunt) *In iiſdem Pontificalibus hæc continenter ſequuntur:* Audiens hoc Ludovicus Imperator, Chriſtianiſſimus, mox Imperialem ſcribens epiſtolam, cunctos Romanos, qui dignum tanto peregiſſent officio Præſulem, collaudavit: per quam, epiſtolam videlicet, innotuit, nulli quidpiam præmii fore pro conſecratione Romani Pontificis quoquo modo pollicendum: cum ipſe hanc non ſuorum ſuggeſtione, ſed Romanorum potius unanimitate ardentiſſime cuperet provenire; maxime, cum reddi, quæ ablata fuerant, non auferri a Romana Eccleſia, vel depetere quicquam ſe diceret anhelare.

C. XXX. *Electio Romanorum Pontificum a Ludovico conceditur Romanis.*

Item pactum conſtitutionis Imperatoris primi Ludovici *cum Romanis Pontificibus.*

EGo *a* Ludovicus Imperator Romanus Auguſtus ſtatuo, & concedo per hoc pactum confirmationis noſtræ, tibi beato Petro Principi Apoſtolorum, & per te Vicario tuo domino Paſchali ſummo Pontifici, & univerſali Papæ, & ſucceſſoribus ejus in perpetuum, ſicut a prædeceſſoribus noſtris uſque nunc in veſtra poteſtate, & ditione tenuiſtis, & diſpoſuiſtis Romanam civitatem cum ducatu ſuo, & ſuburbanis, atque viculis *b* omnibus, & territoriis ejus montanis, & maritimis litoribus, & portubus, ſeu cunctis civitatibus, caſtellis, oppidis, ac villis in Tuſciæ partibus. *Item infra.* §. 1. Quando divina vocatione hujus ſacratiſſimæ ſedis Pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex regno noſtro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo ſub noſtra poteſtate conſtitutus, licentiam habeat contra Romanos aut publice, aut privatim veniendi, aut electionem faciendi, nulluſque in civitatibus, aut in territoriis ad Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli poteſtatem pertinentibus, aliquod malum propter hoc facere præſumat; ſed liceat Romanis cum omni veneratione, & ſine qualibet perturbatione honorificam ſuo Pontifici exhibere ſepulturam; & eum, quem divina inſpiratione, & beati Petri interceſſione, omnes Romani uno conſilio, atque concordia, ſine qualibet promiſſione, ad Pontificatus ordinem elegerint, ſine aliqua ambiguitate, vel contradictione more canonico conſecrare, & dum conſecratus fuerit, Legati ad nos, vel ad noſtros ſucceſſores Reges Francorum dirigantur, qui inter nos, & illum amicitiam, & charitatem, ac pacem ſocient.

C. XXXI. *Electio, & conſecratio Romani Pontificis non niſi juſte, & canonice fiat.*

(*Item* Leo IV. *Lothario, & Ludovico Auguſtis.*)

PALEA.

INter *c* nos, & vos pacti ſerie ſtatutum eſt, & confirmatum, quod electio & conſecratio futuri Romani Pontificis non niſi juſte, & canonice fieri debeat.

C. XXXII. *Ab Imperatore, vel nuntiis ejus electioni Romani Pontificis nullum obſtaculum generetur.*

[*Item Conſtitutio* 1 primi Henrici, & primi Othonis *cum Romanis Pontificibus*]

PALEA.

COnſtitutio *d* primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis Pontificibus. Ut nullus Miſſorum noſtrorum cujuſcunque impeditionis argumentum in electione Romani Pontificis componere audeat, omnino prohibemus. *Item* §. 1. *e* In electione Romanorum Pontificum, neque liber, neque ſervus ad hoc venire præſumat, ut illis

M 2 Ro-

a *S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. §. 2. Volater. l. 3. Anſ. l. 4. c. 35. Ivo p. 5. c. 51.* b *al. villulis.* c *S. Antoninus ibid. Ivo part. 5. c. 14.* d *Anſ. l. 4. c. 37. & l. 6. c. 7. Ivo p. 5. c. 52.* e *In legib. Longob. l. 3. tit. de Pontific. l. 3. (abeſt. a Gratian. & Ivon.)*

Romanis, quos ad hanc electionem, per conſtitutionem ſanctorum Patrum, antiqua admiſit conſuetudo, faciat aliquod impedimentum. Quod ſi quis contra hanc noſtram conſtitutionem [facere] præſumpſerit, exilio tradatur.

Corr. Rom. ¶ 1. Conſtitutio) *Ex antiquo exemplari Gratiani reſtitutus eſt hic titulus: in quo exemplari poſt titulum iſtum, interpoſita rubrica, incipit caput:* Ut nullus &c. *ut etiam apud Ivonem. Verum, quia receptum eſt, ut initium hujus capitis ſit a dictione,* Conſtitutio, *relicta ſunt hæc verba etiam in principio ipſius. Extat vero hoc capitulum in vetuſtis quoque exemplaribus, in quibus Palea eſſe non ſolent.*

C. XXXIII. *Juramentum Othonis, quod fecit Domino Papæ Joanni.*

Item Conſtitutio Othonis.

TIbi a Domino Joanni Papæ ego Rex Otho promittere, & jurare facio per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, & per lignum hoc vivificæ crucis, & per has reliquias Sanctorum, quod ſi [permittente Domino] Romam venero, Sanctam Romanam Eccleſiam, & te rectorem ipſius exaltabo ſecundum poſſe meum, & nunquam vitam, aut membra, & ipſum honorem, quem habes, mea voluntate, aut meo conſilio, aut meo conſenſu, aut mea exhortatione perdes: & in Romana urbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad Te, aut ad Romanos pertinent, ſine tuo conſilio, & quicquid de terra ſancti Petri ad noſtram poteſtatem pervenerit, tibi reddam: & cuicunque Italicum regnum commiſero, jurare faciam illum, ut adjutor tui ſit ad defendendam terram ſancti Petri ſecundum ſuum poſſe. Sic me Deus 1 adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

Corr. Rom. ¶ 1 Sic me Deus] *Addita hæc ſunt ex Centio Camerario, in cujus libro habentur multæ formæ juramentorum, & extat manuſcriptus Romæ.*

C. XXXIV. *Liberum ſit Clero, & populo, de propria diœceſi Epiſcopum eligere.*

Item ex primo libro Capitulorum *b Caroli, & Ludovici Imperatorum.*

SAcrorum c canonum non ignari, ut in Dei nomine ſancta Eccleſia ſuo liberius potiretur honore, aſſenſum ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri, & populi ſecundum ſtatuta canonum de propria diœceſi, remota perſonarum, & munerum acceptione, ob vitæ meritum, & ſapientiæ donum eligantur, ut exemplo, & verbis ſibi ſubjectis uſquequaque prodeſſe valeant.

Gratian. *Ex conſtitutionibus his, & pacto Ludovici Imperatoris deprehenditur, Imperatores illis renuntiaſſe privilegiis, quæ de electione ſummi Pontificis Hadrianus Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem ejus Leo Papa Othoni primo Regi Teutonicorum fecerat. Cum ergo præmiſſis auctoritatibus cunctis liqueat electionem Clericorum tantummodo eſſe, quæritur; quorum ſit ipſa electio, an Clericorum majoris Eccleſiæ tantum, an etiam aliorum religioſorum, qui in eadem civitate fuerint? Sed (ſicut in breviatione canonum Fulgentii, Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconi, invenitur) in ſeptimo capitulo* d *Nicæni Concilii, & in Gangrenſi ſtatutum eſt, ut ad eligendum Epiſcopum ſufficiat Eccleſiæ matricis arbitrium. Nunc autem ſicut electio ſummi Pontificis, non a Cardinalibus tantum, verum etiam ab aliis religioſis Clericis auctoritate Nicolai* e *Papæ eſt facienda; ita & Epiſcoporum electio non a Canonicis tantum, ſed etiam ab aliis religioſiſſimis Clericis, ſicut in generali Synodo* Innocentii *f* Papæ *Romæ habita conſtitutum eſt. Ait enim.*

a *S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 8. §. 16. in medio. Anſel. l. 1. c. 90. & l. 4. c. 36.* b *al. capitularium.* c *Anſ. l. 6. c. 6.* d *al. ſeptimo Nicæno Concilio.* e *Nic. II. al. I. in Concil. Rom. cap. 1.* f *Innoc. II. c. 28.*

C. XXXV. *Abſque religioſorum virorum conſilio Canonici majoris Eccleſiæ Epiſcopum non eligant.*

OBeuntibus ſane Epiſcopis, quoniam ultra tres menſes vacare Eccleſiam Sanctorum Patrum prohibent ſanctiones, ſub anathematis vinculo interdicimus, ne Canonici de ſede Epiſcopali ab electione Epiſcoporum excludant religioſiſſimos viros, ſed eorum conſilio honeſta, & idonea perſona in Epiſcopum eligatur. Quod ſi excluſis eiſdem religioſis electio fuerit celebrata, quod abſque aſſenſu eorum, & conniventia factum fuerit, irritum habeatur, & vacuum.

Gratian. *Nunc ergo quæritur, ſi vota eligentium in duas ſe diviſerint partes, quis eorum alteri ſit præferendus? De his ita ſcribit* Leo *Epiſcopus ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum epiſt.* 82. *al.* 84. *cap.* 5. [*ſed paulo aliter.*]

C. XXXVI. *Cum vota eligentium in duas ſe diviſerunt partes, quis ſit præferendus alteri.*

SI a forte (quod 1 nec reprehenſibile, nec irreligioſum judicamus) vota eligentium in duas ſe diviſerint partes, Metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur, & meritis: tantum ut nullus invitis, & non petentibus ordinetur, ne civitas *b* Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit.

Corr. Rom. ¶ 1 Quod nec reprehenſibile, nec irreligioſum judicamus) *Hæc verba, quæ a cæteris collectoribus non referuntur, non ſunt inventa apud Leonem, ſed apud Gregorium, ex quo referuntur infra* 8. *q.* 1. *c.* nec novum.

DISTINCTIO LXIV.

1 ps HInc conſiderandum eſt, a quibus, vel quo tempore ſacri ordines ſint tribuendi, vel quibus in locis Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Chorepiſcopi, & reliqui Sacerdotes ſint ordinandi. A quibus ordinentur Epiſcopi,* in Nicæno primo Concilio *definitum eſt, in quo ſic legitur c. 4.*

C. I. *Ab omnibus comprovincialibus Epiſcopi ordinentur.*

EPiſcopi a ab omnibus, qui ſunt in provincia ſua, debent ordinari. Si vero hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente neceſſitate, vel itineris longitudine, certe tres Epiſcopi debent in unum congregari, ita ut etiam cæterorum, qui abſentes ſunt, conſenſum in literis teneant, & ita faciant ordinationem. Poteſtas ſane, vel confirmatio pertinebit per ſingulas provincias ad Metropolitanum Epiſcopum.

C. II. *De eodem.*

Item Anacletus *ad Epiſcopos Italiæ epiſt.* 2.

ORdinationes *d* Epiſcoporum auctoritate Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint provincia, Epiſcopis ſunt celebrandæ. & *infra* §. 2. Quod ſi ſimul omnes convenire minime poterunt, aſſenſum tamen ſuis apicibus 1 præbeant, ut ab ipſa ordinatione animo non deſint.

Corr. Rom. ¶ 1 Apicibus) *In epiſtola eſt*, precibus. *Apud Ivonem, & Burchardum*, precibus, & ſcriptis.

C. III. PALEA.

(Ex Concilio Arauſicano I. c. 21.)

DE a abjectione *e* ejus, quem duo præſumpſerint ordinare Epiſcopi in noſtris *f* provinciis, placuit de præſumptoribus, ut ſicubi contigerit duos Epiſcopos tertium ordinare *g*, & ipſe 2, & auctores damnabuntur; quo cautius ea, quæ ſunt antiquitus inſtituta, ſerventur.

Corr.

a *Polyc. l. 2. tit. 1. Anſ. l. 8. c. 19. Ivo p. 5. c. 347. Pann. l. 3. c. 6.* b *al. plebs invita.* c *in Conc. Nic. 2. c. 3. Anſ. l. 6. c. 4. & 54. Ivo p. 5. c. 117. Burch. lib. 1. c. 27. concordat.* d *Diſt. 75. c. ordinationes. Anſel. l. 6. c. 53. Burch. lib. 1. c. 15. Ivo parc. 5. c. 69. Pann. l. 3. c. 02. & 17. Polyc. l. 2. tit. 6.* e *Burch. l. 1. c. 30. Ivo p. 5. c. 141. Pann. l. 3. c. 20.* f *al. veſtris.* g *al. conſecrare.*

Digitized by Google

Corr. Rom. ¶ 1 *In Concilio ipſo hoc eſt initium hujus capitis:* Duo ſi præſumpſerint ordinare Epiſcopum &c. *ac deinde tota res plenius exponitur. Apud cæteros vero collectores eodem fere modo habet atq; hic: & in multis vetuſtis Gratiani codicibus abeſt.*
¶ a Et ipſe) *Sic emendatum eſt ex originali, & cæteris collectoribus: antea legebatur*, & Epiſcopi, & auctores.

C. IV. *Cæteris aſſentientibus cum tribus provincialibus ordinetur Epiſcopus.*

Item Anicetus *in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ.*

COmprovinciales a Epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, cæteris conſentientibus, a tribus 1 juſſu Archiepiſcopi, conſecrari poſſunt Epiſcopis.

C. V. *Non ordinetur Epiſcopus extra conſcientiam Metropolitani.*

Item Innocentius Papa *ad Victricium Epiſcopum Rothomagen. Epiſt. 2. c. 1.*

EXtra *b* conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus audeat ordinare Epiſcopum. Integrum enim eſt judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur. Nec unus Epiſcopus ordinare præſumat Epiſcopum, ne furtivum præſtitum beneficium videatur. Hoc enim & Synodus Nicæna conſtituit, atque definivit.

C. VI. *Epiſcopi a ſuo Metropolitano, & ipſe ab eiſdem conſecretur.*

Item Gelaſius *univerſis per Dardaniam conſtitutis.*

a pa QUia per ambitiones illicitas non pudet quoſdam Eccleſiarum jura turbare, ac privilegia, quæ Metropolitanis, vel provincialibus Epiſcopis decrevit antiquitas, temeraria præſumptione pervedere, propter quod etiam communionis Apoſtolicæ deſiderant diſſidium tenere, quo ſcilicet ab ejus auctoritate diviſi, vel impune proprias uſurpationes exerceant, non reſpicientes, quia æterno judici rationem tam de catholicæ ſinceritatis injuria, quam de traditionum præjudiciis paternarum, non ſine perpetuæ ſint damnationis interitu redditur, ſi in hac obſtinatione permanſerint; charitatem veſtram duximus inſtruendam, ut vos omnes in commune fratres, ſive per Dardaniam, ſive per unamquamque contiguam provinciam conſtituti, qui vos ſub Metropolitanis veſtris eſſe meministis, & ab eiſdem ſubſtitui decernentes *d*, ſicut vetus conſuetudo depoſcit, unanimiter ſtatuatis Antiſtites; & viciſſim, ſi Metropolitanus humanæ conditionis forte deceſſerit, a comprovincialibus Epiſcopis, ſicut forma tranſmiſit, ſacrari modis omnibus cenſeatis: nec quemquam ſibi, quod vobis antiqua diſpoſitione conceſſum eſt, patiamini vendicare, quatenus & inter ipſas adverſantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus cuſtodire ceſſetis; ſicut perſecutionum tempore diverſarum Patres noſtros conſtantes feciſſe non dubium eſt.

C. VII. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Papæ.

3 ps EPiſcopum *e* oportet maxime quidem ab omni Concilio conſtitui. Sed ſi hoc aut pro neceſſitate, aut pro longinquitate itineris difficile fuerit, ex omnibus tres eligantur *f*, & omnium præſentium, vel abſentium ſubſcriptiones teneantur, & ſic poſtea ordinatio fiat. §. 1. Hujus autem rei poteſtas in omni provincia ad Metropolitanum pertineat Epiſcopum.

C. VIII. *Non erit Epiſcopus, qui præter Metropolitani ſententiam fuerit ordinatus.*

Item ex Concilio Nicæno I. *cap. 6.*

ILlud *g* generaliter eſt clarum, quod ſi quis præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus diffinivit Epiſcopum eſſe non oportere.

a *Polyc. l. 2. c. 8. Burch. l. 1. c. 28. Pann. l. 3. c. 10. Ivo p. 5. c. 139.* b *Polyc. ib. Ivo p. 5. c. 113. Anſ. l. 6. c. 56.* c *Anſ. l. 6. c. 41. al. 39. ex Gelaſio ad Natalem Epiſcopum prope idem.* d *decedentes) vera lectio.* e *In cap. Martini Bracar. c. 4. ex* Conc. Nicæn. c. 4. f *al. colligantur.* g *Anſ. l. 6. c. 42. Deuſdedit p. 1.*

DISTINCTIO LXV.

1 ps COmprovincialium Epiſcoporum univerſaliter deſideratur conſenſus in ordinatione Epiſcopi. Quod ſi aliqui animoſitate ducti contradicere voluerint, obtineat ſententia plurimorum.

C. I. *Si cæteris conſentientibus ordinationi* Epiſcoporum, *duo, vel tres contradicant, obtineat ſententia plurimorum.*

Unde in Nicæno Concilio *c. 6.*

SAne ſi communi omnium conſenſu 1 rationabiliter probato, ſecundum Eccleſiaſticam regulam, duo, vel tres animoſitate ducti per contentionem contradicant, obtineat plurimorum ſententia Sacerdotum.

Corr. Rom. ¶ 1 Conſenſu) *Græce legitur:* ψήφῳ εὐλόγῳ οὔσῃ, ἢ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικὸν 1 *quod Dionyſius vertit*, decreto rationabili, & ſecundum Eccleſiaſticam regulam comprobato.

C. II. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Papæ 1.

NOn debet ordinari Epiſcopus abſque conſilio, & præſentia *b* Metropolitani Epiſcopi. Adeſſe autem oportet omnes, qui ſunt in provincia Sacerdotes, quos per ſuam debet epiſtolam Metropolitanus convocare. Et quidem ſi omnes occurrerint *c*, bene; ſi autem hoc difficile fuerit, plures oportet occurrere. Qui autem non convenerint, præſentiam ſui per epiſtolas faciant, & ſic omnium facto conſenſu ordinationem Epiſcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod terminatum eſt a nobis, fuerit factum, talem ordinationem nihil valere decernimus.

a ps §. 1. Si autem ſecundum canones ordinatio Epiſcopi fuerit facta, & aliquis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum conſenſus obtineat.

C. III. *De eodem.*

Item ex Concilio Antiocheno c. 19. d.

EPiſcopus non eſt ordinandus ſine conſilio, & præſentia Metropolitani Epiſcopi, cui melius erit, ſi ex omni provincia congregentur Epiſcopi. Quod ſi fieri non poteſt, hi, qui adeſſe non poſſunt, propriis literis conſenſum ſuum de ipſo deſignent, & tunc demum poſt plurimorum, ſive per præſentiam, ſive per literas conſenſum, ſententia conſona ordinetur. Quod ſi aliter, quam ſtatutum eſt, fiat, nihil valere hujuſmodi ordinationem. §. 1. Si vero etiam ſecundum definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias, & domeſticas ſimultates, his contemptis, ſententia de eo obtineat plurimorum.

Corr. Rom. ¶ *Verbis Græcis multo melius reſpondet altera verſio, quæ Dionyſii eſt, ideoque illa conſulenda.*

Gratian. *Si autem provinciam Primatem habere conſtiterit, nec etiam a Metropolitano abſque ejus conſcientia Epiſcopum conſecrari licebit.*

C. IV. *Abſque Primatis conſenſu Metropolitanus Epiſcopum non ordinet.*

Unde Leo Papa *Anaſtaſio Epiſcopo epiſt. 82. al. 84. c. 6.*

DE *e* perſona autem conſecrandi Epiſcopi, & de Cleri, plebiſque conſenſu Metropolitanus Epiſcopus ad fraternitatem tuam referat, quodque in provincia bene placuit, ſcire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque confirmet auctoritas. Quæ rectis diſpoſitionibus nihil moræ, aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu deſit cura paſtorum.

C. V. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi II. *c.* 12.

PLacet omnibus 1 ut inconſulto Primate cujuslibet pro-

a *In c. Martini Brac. c. 3. ex Concil. Antioch. c. 19.* b *al. conſcientia.* c *al. concurrerint.* d *Cap. 18.* e *Deuſdedit p. 1. Ivo p. 5. c. 348.*

provinciæ, tam facile nemo præſumat, licet cum multis Epiſcopis, in quocunque loco ſine ejus (ut dictum eſt) præcepto Epiſcopum ordinare. §. 1. Si autem neceſſitas fuerit, tres Epiſcopi, in quocunque loco ſint, cum Primatis præcepto ordinare debeant Epiſcopum.

C. VI. *Unicuique Eccleſiæ proprius honor ſervetur.*

Item ex Concilio Nicæno, *c. 6.*

MOs *a* antiquus perdurat *b* in Ægypto, vel Lybia, & Pentapoli, ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem; quandoquidem & Epiſcopo Romano parilis 1 mos eſt. §. 1. Similiter autem & Apud Antiochiam, cæteraſque provincias, honor ſuus unicuique ſervetur Eccleſiæ.

Corr. Rom. ¶ 1 Parilis) *Græce legitur*, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν, *id eſt*, quoniam & Romæ Pontifici hoc uſitatum eſt. *Quibus verbis nulla paritas Romani, & Alexandrini Patriarchatus inducitur, ut quidam male interpretati ſunt. De qua re optime Nicolaus primus in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit*, Propoſueramus, *ſic ſcripſit*: Nicæna Synodus noverat Romanæ Eccleſiæ omnia Domini ſermone conceſſa. Si omnia, ergo defuit nihil, quod non illi conceſſerit. Denique, ſi inſtituta Nicænæ Synodi diligenter inſpiciantur, invenietur profecto, quia Romanæ Eccleſiæ nullum eadem Synodus contulit incrementum; ſed potius ex ejus forma, quod Alexandrinæ Eccleſiæ tribueret, particulariter ſumpſit exemplum. *Hactenus Nicolaus. Statutum igitur fuit, ita in Alexandrina Eccleſia obſervandum, quia ſic fieret in Romana.*

C. VII. *De eodem.*

Item ex eodem *cap. 7.*

QUoniam mos antiquus obtinuit, & vetuſta traditio, ut Æliæ, id eſt, Hieroſolymorum *c* Epiſcopo honor deferatur, habeat conſequenter honorem, manente tamen Metropolitanæ civitati propria dignitate.

Gratian. *Qui vero a comprovincialibus ſuis cum Metropolitani licentia fuerit ordinatus, infra conſtituta tempora ejus ſe repræſentet aſpectibus.*

C. VIII. *Metropolitano ſe repræſentet nuper factus Epiſcopus.*

Unde in Tarraconenſi Concilio, *c. 5. legitur.*

SI quis in Metropolitana civitate non fuerit Epiſcopus ordinatus, poſtquam ſuſcepta benedictione per Metropolitani literas honorem fuerit Epiſcopi adeptus: id optimum eſſe decernimus, ut poſtmodum ſtatuto tempore, id eſt, impletis duobus menſibus, ſe Metropolitani ſui repræſentet aſpectibus, ut ab illo monitis Eccleſiaſticis inſtructus plenius, quid obſervare debeat, recognoſcat. Quod ſi forte hoc implere neglexerit, in Synodo increpatus a fratribus corrigatur. Et ſi forte infirmitate aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus, hoc ſuis literis Metropolitano indicare procuret.

3. pars. Gratian. *His auctoritatibus datur intelligi, quod Epiſcopi a comprovincialibus ſuis debeant ordinari. Sed quæritur, ſi in provincia plurimi Epiſcopi fuerint d, & contigerit forte unum remanere Epiſcopum, quid fieri debeat? Ille, quia ſolus eſt, ordinare non poteſt Epiſcopum: comprovinciales enim non habet, cum quibus Epiſcopum conſecrare valeat. Cum ergo talis neceſſitas fuerit, quid faciendum ſit*, in Sardicenſi Concilio *definitur, in quo, cap. 5. ſic ſtatutum legitur.*

C. IX. *Si forte unus tantum in provincia remanſerit Epiſcopus, ad conſecrationem Epiſcopi de vicina provincia convocentur.*

SI *e* forte in provincia unum tantum contigerit remanere Epiſcopum, ſuperſtes Epiſcopus convocet Epiſcopos vicinæ provinciæ, & cum eis ordinet comprovinciales ſibi Epiſcopos. Quod ſi facere neglexerit, populi conveniant Epiſcopos provinciæ vicinæ, & illi prius commoneant Epiſcopum, qui in eadem provincia commoratur, & oſtendant, quod populi petant ſibi Epiſcopum rectorem, & doceant juſtum eſſe, ut veniat 1 ipſe, & cum eis ordinet Epiſcopum. Quod ſi literis conventus tacuerit, & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit, tunc ſatisfaciendum eſt populis, ut conveniant ex vicina provincia Epiſcopi, & ordinent Epiſcopum.

Corr. Rom. ¶ *Capitulum hoc, quomodo refertur a Gratiano, præcipue in priore parte, neque cum Latino, quod geminum eſt in tomis Conciliorum, multoque minus cum Græco canone convenit: quin etiam apud Burchardum, & Ivonem varie legitur. Hujus vero Concilii canones a Latinis latine, & a Græcis græce a principio ſcriptos fuiſſe, Nicolaus Papa Photio ſcribens in epiſtola, quæ incipit*, Innumerabilium, *his verbis indicat*: Quomodo autem non eſſe apud vos Sardicenſes canones, tu ſolus aſtruere poteris, quando non ſolum a Latinæ, verum etiam cum aliis a Græcæ linguæ hominibus ſtatuti ſunt, & promulgati? Qua de re credibile non eſt, quod ibi diffinitum eſt, unumquemque ipſorum minime propriæ linguæ tradidiſſe. *Dionyſius quoque Exiguus in epiſtola ad Stephanum Epiſcopum, qua ei ſuam Græcorum canonum interpretationem obtulit, Sardicenſe Concilium a principio inter Latinos latine editum fuiſſe, his verbis ſignificat*: Tunc ſancti Chalcedonenſis Concilii decreta ſubdentes, in his Græcorum canonum finem eſſe declaramus, ne quid præterea notitiæ veſtræ credamur velle ſubtrahere. Statuta quoque Sardicenſis Concilii, atque Africani, quæ Latine ſunt edita, ſuis a ſe numeris cernuntur eſſe diſtincta.

¶ 1 Ut veniat ipſe.] *Tam in Concilio, quod eſt in codice canonum, quam quod in collectione Iſidori, & apud Burchardum, & Ivonem legitur*, ut & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent Epiſcopum. *Græcus autem canon ita habet:*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν, ἐὰν συμβῇ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾗ πλεῖστοι ἐπίσκοποι τυγχάνουσιν, ἕνα ἐπίσκοπον ἀπομεῖναι, κἀκεῖνος κατά τινα ἀμέλειαν μὴ βουληθῇ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου ἐπισκόπου, χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἐναπομείναντα ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὲ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως) ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι, ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι, ἵνα παραγένηται. Εἰ δὲ μηδὲ διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς παραγένηται, μήτε μὴν ἀντιγράψοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρὴ γίνεσθαι. Χρὴ δὲ καὶ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου. *id eſt*, Oſius Epiſcopus dixit. Si quæ in provincia, in qua plurimi ſunt Epiſcopi, contigerit, unum Epiſcopum morari abſentem, neque is propter negligentiam quandam convenire voluerit, neque Epiſcoporum creationi conſentire, populi vero congregati poſtulent eum, quem ipſi expetunt, Epiſcopum conſtitui, primum oportet Epiſcopum illum, qui abſens moratur, admoneri literis Primatis provinciæ (nimirum Epiſcopi Metropolitani) de populorum Poſtulato, Paſtorem ſibi dari petentium: recte autem ſe habere puto, eum quoque, ut interſit, expectari *a*. Quod ſi neque per litteras rogatus affuerit, ac ne reſcripſerit quidem, ſatisfaciendum populi voluntati eſt. Convocari autem oportet ex vicina etiam provincia Epiſcopos ad Metropolitani Epiſcopi creationem.

DISTIN-

a *Anſel. l. 4. c. 46. Polyc. l. 2. tit. 21.* b *perduret*) κρατείτω. c *al. Hieroſolyma.* d *al. non fuerint.* e *Burch. lib. 1. c. 26. Ivo part. 5. c. 137.*

a *al. admitti.*

DISTINCTIO LXVI.

1 ps. A*Rchiepiſcopus autem ab omnibus ſuæ provinciæ Epiſcopis debet ordinari.* a

C. I. *Ab omnibus Suffraganeis ſuis Archiepiſcopus ordinetur.*

Unde Anicetus Papa *in epiſt. ad Epiſcopos Galliæ.*

ARchiepiſcopus a ab b omnibus ſuæ provinciæ Epiſcopis ordinetur. *& infra* a. §. 1. Illud tamen, quod de Archiepiſcopi conſecratione prædictum eſt, atque præceptum, id eſt, ut omnes Suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia qui illis præeſt, ab omnibus Epiſcopis, quibus præeſt, debet conſtitui. Sin aliter præſumptum fuerit, viribus carere non dubium eſt, quia irrita erit ejus ſecus acta ordinatio.

Corr. Rom. § 1. Archiepiſcopus] *Hæc prior pars in epiſtola ipſa, & apud cæteros collectores ſuſius exponitur.*

§ 2 *Hic in epiſtola tum multa alia ſunt interjecta, tum c.* comprovinciales. *ſup. diſt.* 64.

2 ps. Gratian. *De Epiſcopis autem non ordinandis a paucioribus, quam tribus Epiſcopis,* Anacletus *ep. 2. ad Epiſcopos Italiæ ſcribit, dicens:*

C. II. *Epiſcopus non minus, quam a tribus Epiſcopis ordinetur.*

POrro & c Hieroſolymitarum primus Archiepiſcopus beatus Jacobus, qui Juſtus dicebatur, & ſecundum carnem Domini nuncupatus eſt frater, a Petro, Jacobo, & Joanne Apoſtolis eſt ordinatus, ſucceſſoribus videlicet ſuis dantibus formam, ut non minus, quam a tribus Epiſcopis, reliquiſque omnibus aſſenſum præbentibus, ullatenus Epiſcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur.

DISTINCTIO LXVII.

1 ps. P*Resbyteri vero, & Chorepiſcopi ab uno Epiſcopo ordinari poſſunt.*

C. I. *Sacerdotes ab uno Epiſcopo poſſunt ordinari.*

Unde Anacletus *epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ.*

REliqui d Sacerdotes a proprio ordinentur Epiſcopo, ita ut cives, & alii Sacerdotes aſſenſum præbeant, & jejunantes ordinationem celebrent. Similiter & Diaconi ordinentur. Cæterorum autem graduum diſtributioni trium veracium teſtimonium, cum Epiſcopi ſcilicet approbatione, ſufficere poteſt.

C. II. *De eodem.*

Item in Hiſpalenſi Concilio ſecundo, *c. 6. legitur.*

2 ps. EPiſcopus e Sacerdotibus, ac miniſtris ſolus honorem dare poteſt, ſolus auferre non poteſt.

DISTINCTIO LXVIII.

1 ps. Q*Uæritur de illis, qui ordinantur ab his, quos non conſtat fuiſſe Epiſcopos, an ſint iterum conſecrandi, an non? Quod vero conſecrandi non ſint, probatur auctoritate* Gregorii, *qui ſcribens Joanni Ravennati Epiſcopo, lib. 2. epiſt. 32. ait:*

C. I. *Semel conſecratus, iterum conſecrari non debet.*

SIcut f ſemel baptizatus iterum baptizari non debet, ita qui conſecratus eſt ſemel, in eodem iterum ordine non debet conſecrari. Sed ſi quis forſitan cum levi culpa ad Sacerdotium venit, pro culpa pœnitentia indici debet, & tamen ordo ſervari.

C. II. *De Presbyteris, qui ordinantur ab eis, quos conſtat Epiſcopos non fuiſſe.*

Contra Gregorius III. *ad Bonifacium Epiſcopum, epiſt. 2. ſcribens, teſtatur.*

PResbyteri a, quos ibidem reperiſti, ſi incogniti fuerint illi, qui b ordinant, & dubium eſt, eos Epiſcopos fuiſſe, an non, qui eos ordinaverunt; ſi bonæ actionis, & catholici viri ſunt ipſi Presbyteri, & in miniſterio Chriſti, omnique lege ſancta edocti, ab Epiſcopo ſuo benedictionem Presbyteratus ſuſcipiant, & conſecrentur; & ſic miniſterio fungantur.

Gratian. *Quod ergo conſecratus, in eodem ordine iterum conſecrari prohibetur, de eo intelligendum eſt, qui conſecratus eſt ab illo, quem certum erat conſecrandi jus habere. Qui autem ab illo conſecratur, quem non conſtat jus conſecrandi habuiſſe, iterum conſecrandus eſt: quia ſi ille conſecrandi jus non habuit, iſte ex olei effuſione nil conſecrationis accepit. Et quia in ipſo ordine conſecratus non erat, nunc quaſi primum ad conſecrationem veniens ab Epiſcopo Sacerdotalem benedictionem, & conſecrationem conſequitur. Si autem jus conſecrandi habuit, in prima unctione conſecutus eſt conſecrationem: in ſecunda vero non reiteratur conſecratio, ſed ſola unctio; ſicut de quo dubium eſt, an ſit baptizatus, vel non, debet baptizari: qui ſi prius baptizatus non fuerat, conſequitur gratiam Baptiſmi: ſi autem baptizatus erat, nihil accipit in ſecunda unctione* c, *nec pertinet hoc ad reiterationem Baptiſmi, ſed ad cautelam ſalutis. Hoc & de Eccleſiis conſecrandis ſimiliter obſervandum eſt.*

C. III. *Non debet iterum conſecrari Eccleſia ſemel conſecrata.*

Unde in Nicæno Concilio *legitur.*

ECcleſiis d ſemel conſecratis Deo, non iterum debet conſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, aut ſanguinis effuſione, aut cujuſcunque ſemine fuerint pollutæ: quia ſicut infans a qualicunque Sacerdote in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ſemel baptizatus, non debet iterum baptizari: ita nec locus Deo dicatus, eſt iterum conſecrandus, niſi propter eas cauſas, quas ſuperius nominavimus, ſi tamen fidem ſanctæ Trinitatis tenuerunt, qui eum conſecraverunt.

2 pars. Gratian. *Inter Epiſcopos & Chorepiſcopos autem hæc eſt differentia, quod Epiſcopi non niſi in civitatibus, Chorepiſcopi etiam in vicis ordinari poſſunt. Epiſcopi formatas tribuunt literas, Chorepiſcopi non niſi commendatitias, & pacificas dare valent. Epiſcopi jus conſecrandi habent, Chorepiſcopi tantum minores ordines tribuunt, Leviticam autem, & Sacerdotalem benedictionem non valent præſtare.*

C. IV. *In quibus Chorepiſcopi ab Epiſcopis differant.*

De his ita ſcribit Leo I. *ad Epiſcopos Germaniæ, & Galliæ, epiſt. 86. al. 88.*

QUamvis e Chorepiſcopis, & Presbyteris plurima cum Epiſcopis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam tamen auctoritate veteris Legis, quædam novellis, & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint, ſicut eſt Presbyterorum, & Diaconorum, aut virginum conſecratio, ſicut conſtitutio altaris, ac benedictio, vel unctio. Siquidem nec erigere eis altaria, nec Eccleſias, vel altaria conſecrare licet, nec per impoſitionem manuum fidelibus baptizatis f, vel converſis hæreticis g Paracletum Spiritum Sanctum tradere, nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec publice quidem in Miſſa quemquam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita ſunt Chorepiſcopis, qui ad exemplum &

a *Sic Juſtin. novel.* 131. *in princ.* b *extra de temp. ordin. c. ſi Archiepiſcop. Polyc. l. 2. tit. 8. Anſ. l. 6. c. 39. Burch. l. 1. c. 28. Ivo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 20.* c *Idem reperitur in epiſt. Aniceti. Polyc. Ibid. Anſ. lib. 6. c. 53. Burch. l. 1. c. 13. Ivo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 17.* d *Polyc. ibid. Anſel. l. 6. c. 53.* e 15. *q. 7. cap. Sexta, &c. Epiſcopus.* f *4. ſent. diſt. 25. B. Polyc. l. 2. tit. 35. Anſ. l. 7. c. 204. Pann. lib. 3. c. 76. Ivo p. 6. c. 82.*

a *Anſ. l. 7. c. 110. Ivo p. 6. c. 117.* b *a quibus fuerint ordinati*) *orig.* c *lotione.* d *De conſecr. diſt. 1. c. Eccleſiis.* e *Ivo p. 6. c. 72. Anſ. l. 7. c. 122. Polyc. l. 4. tit. 26.* f *baptizandis.*] *orig. & Ivo.* g *ex hæreſi*) *orig.*

Digitized by Google

& formam LXXII. *a* Diſcipulorum eſſe noſcuntur, vel Presbyteris, qui eandem geſtant figuram; quoniam quanquam conſecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent.

3 pars Gratian. *Hi vero propter inſolentiam ſuam, quæ officia Epiſcoporum ſibi uſurpabant, ab Eccleſia hodie prohibiti ſunt.*

C. V. *Ordo Chorepiſcoporum a ſacra ſede reprobatur.*

Unde Damaſus Papa *ait ad Epiſcopos Africæ, epiſt.* 4.

CHorepiſcopi *b* tam ab hac ſacra ſede, quam a totius orbis fuerunt Epiſcopis prohibiti. Nimis ergo eorum inſtitutio improba, nimis eſt prava, quia ut hi de ſummo Sacerdotis miniſterio aliquid præſumant, omni auctoritate caret. *& infra.* §. 1. Nam non amplius, quàm duos ordines inter Diſcipulos Domini eſſe cognovimus, id eſt, duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta *c* Diſcipulorum. Unde iſte tertius proceſſerit, funditus ignoramus. Et quod ratione caret, extirpari neceſſe eſt.

4 pars. §. 2. Quod autem *d* Epiſcopi non ſint, qui minus quam a tribus ſunt ordinati Epiſcopis, omnibus patet: quoniam, ut bene noſtis, prohibitum a ſanctis eſt Patribus, ut qui ab uno, vel a duobus ſunt ordinati Epiſcopis, nec nominentur Epiſcopi. Si nomen non habent, qualiter officium habebunt?

C. VI. *Apoſtolorum in Eccleſia locum Epiſcopi teneant.*

Unde Urbanus Papa II.

QUorum vices in Eccleſia habeant Epiſcopi, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, ſanctus Auguſtinus oſtendit, inquiens; *Pro e patribus tuis nati ſunt tibi filii. Quid eſt, pro patribus tuis nati ſunt tibi filii? Patres miſſi ſunt Apoſtoli: pro Apoſtolis filii nati ſunt tibi, conſtituti ſunt Epiſcopi. Hodie enim Epiſcopi, qui ſunt per totum mundum, unde nati ſunt? Ipſa Eccleſia Patres illos appellat, ipſa illos genuit, & ipſa illos conſtituit in ſedibus Patrum. Non ergo te putes deſertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos nata es: de prole tua tibi crevit paternitas. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii: conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* & infra. *Filios genuit Eccleſia, conſtituit eos pro patribus ſuis principes ſuper omnem terram.*

DISTINCTIO LXIX.

1 ps TOnſura vero Clerici de manu Abbatis ſuſcipi poteſt, ſi eidem Abbati manus impoſitio ab Epiſcopo facta noſcatur.*

C. I. *Abbates, quibus ab Epiſcopo manus imponitur, aliquos tonſurare poſſunt.*

Unde in ſeptima Synodo, *c.* 14. *legitur.*

QUoniam *f* videmus, ſine manus impoſitione a parvula ætate tonſuram Cleri quoſdam accipientes, nondumque ab Epiſcopo manus impoſitione percepta, ſuper ambonem irregulariter in collecta legentes, præcipimus amodo id minime fieri. Idipſum quoque obſervandum eſt etiam inter Monachos.

2 pars. §. 1. Lectoris autem manus impoſitione *g* licentia eſt Abbati ſolummodo in proprio monaſterio faciendi, ſi duntaxat eidem Abbati manus impoſitio facta noſcatur ab Epiſcopo (ſecundum *h* morem præficiendorum Abbatum) dum conſtet illum eſſe Presbyterum. §. 2. Simili etiam modo ſecundum antiquam conſuetudinem Chorepiſcopos præceptione oportet Epiſcopi promovere Lectores.

C. II. *Non exorcizent, qui ab Epiſcopo provecti non ſunt.*

Item ex Concilio Laodicenſi, *c.* 26.

NOn oportet exorcizare eos, qui necdum ab Epiſcopis ſunt promoti *a*, neque in Eccleſiis, neque in domibus.

DISTINCTIO LXX.

AB *Epiſcopis alterius civitatis Clericus ordinari non poterit, nec etiam a proprio abſolute ordinandus eſt: abſoluta enim ordinatio* Chalcedonenſi Concilio *prohibetur, & vacuam habere manus impoſitionem præcipitur: in quo ſic ſtatutum eſt, c.* 6.

C. I. *Nemo ordinandus eſt abſolute.*

NEminem *b* abſolute ordinari Presbyterum, vel Diaconum, vel quemlibet in Eccleſiaſtica ordinatione conſtitutum, niſi ꝗ manifeſte in Eccleſia civitatis, ſive poſſeſſionis, aut in martyrio, aut in monaſterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulum. Eos autem, qui abſolute ordinantur, decrevit ſancta Synodus, vacuam habere manus impoſitionem, & nullum tale factum ꝗ valere ad injuriam ipſius, qui eum ordinavit.

Correct. Rom. ꝗ 1 Niſi manifeſte] *Græce legitur*: εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο; *hoc eſt*, niſi proprie in Eccleſia civitatis, vel pagi, aut martyrio, aut monaſterio, qui ordinatur, pronuntietur. *In ordine autem Romano fit mentio talis pronuntiationis, Epiſcopi nomine per Archidiaconum factæ.* De titulo S. Stephani eligimus Petrum ad Lectorem ad eundem titulum.

ꝗ 2 Nullum tale factum] *Græcè*: μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, *id eſt*, nunquam poſſe operari.

C. II. *Irrita ſit ordinatio ſine titulo facta.*

Item ex Concilio Urbani II. *habito Placentiæ.*

SAnctorum *c* canonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua Eccleſia quilibet titulatus eſt, in ea perpetuo perſeveret. §. 1. Omnino autem in duabus aliquem titulari non liceat, ſed unuſquiſque in qua titulatus eſt, in ea tantum Canonicus habeatur. Licet enim Epiſcopi diſpoſitione unus diverſis præeſſe poſſit Eccleſiis, Canonicus tamen præbendarius, niſi unius Eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet. §. 2. Si quæ tamen Capellæ ſunt, quæ ſuis reditibus Clericos ſuſtentare non poſſunt, earum cura, ac diſpoſitio Præpoſito majoris Eccleſiæ, cui Capellæ ſubditæ eſſe videntur, immineat, & tam de poſſeſſionibus, quam de Eccleſiaſticis Capellarum officiis ipſe provideat.

Gratian. *In eodem etiam Concilio antiquis novem Præfationibus decima addita eſt, quæ ita ſe habet:* Æquum & ſalutare, & te in veneratione, vel aſſumptione beatæ Mariæ collaudare, benedicere & prædicare, quæ & unigenitum tuum S. Spiritus obumbratione concepit, & virginitatis gloria permanente lumen æternum mundo effudit, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.

DISTINCTIO LXXI.

DE *Clericis vero non ordinandis ab Epiſcopo alterius civitatis*, in Sardicenſi Concilio, *c.* 18. *&* 19. *ſtatutum eſt, in quo Januarius Epiſcopus dixiſſe legitur.*

C. I. *Clerici ab Epiſcopo alterius civitatis non ordinentur.*

ILlud quoque ſanctitas veſtra ſtatuat, ut nulli Epiſcopo liceat alterius civitatis Eccleſiaſticum hominem *a* ſollicitare, & in ſua diœceſi Clericum ordinare. Univerſi dixerunt, Placet: quia ex his contentionibus ſolent naſci diſcordiæ: & ideo prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat. §. 1. Oſius *d* Epiſcopus dixit: Et hoc univerſi conſtituimus, ut quicunque ex alia parochia volue-

a *Al.* 70. b *Polyc. l.* 4. *tit.* 26. *Anſel. l.* 7. *c.* 123. c *al.* 72. d *al. unum.* e *Aug. in Comment. ad Pſ.* 44. *circa fin.* f *Ivo p.* 3. *c.* 176. g *al. impoſitionem.* h *Hæc non ſunt in Græco canone.*

a *Al. provecti.* b *Anſel. l.* 7. *c.* 205. *Polyc. lib.* 2. *tit.* 31. *Burch. lib.* 2. *c.* 6. *Ivo p.* 6. *c.* 36. *Pann. l.* 3. *c.* 27. c *S. Antoninus p.* 2. *c.* 2. §. 22. d *c.* 19. *ejuſdem.*

voluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu Epiſcopi ipſius, & ſine voluntate ordinare, non ſit rata ordinatio ejus.

Corr. Rom. ¶ 1 Hominem] *In Concilio latino legitur*: Eccleſiaſticum miniſtrum ſolicitare, & in ſuis parochiis Clericum &c. *Inf. ead. cap.* primatus (*ubi huius canonis ſententia videtur referri*) *legitur*, ut nemo alterius plebis hominem uſurpet. *Græce autem caput iſtud, quod in Latina decimum octavum eſt, non habetur.*

C. II. *De eodem.*

Item Innocentius *ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum epiſt.* 2. c. 7.

DE a aliena Eccleſia ordinare Clericum nullus præſumat *b*, niſi ejus Epiſcopus precibus exoratus concedere voluerit.

C. III. *Qui ſine Epiſcopi conſenſu ordinatur, irrita ſit ejus ordinatio.*

Item ex Nicæno Concilio *cap.* 16. *in fin.*

SI e quis auſus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, in ſua Eccleſia ordinare, cum non habeat conſenſum illius Epiſcopi, a quo receſſit Clericus, irrita ſit hujuſmodi ordinatio.

C. IV. *Clericus unius Eccleſiæ in alia non ordinetur.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi, *cap.* 20.

CLericos *d* in ſuis Eccleſiis conſtitutos, ſicut jam diffinivimus, non liceat in alterius civitatis Eccleſiis ordinari; ſed quieſcant in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerunt: exceptis illis, qui proprias civitates perdiderunt, & ex neceſſitate ad alias Eccleſias migraverunt. Si vero quicunque Epiſcopus poſt definitionem iſtam ad alium Epiſcopum pertinentem Clericum ſuſceperit, placuit ſanctæ Synodo, & eum, qui ſuſcepit, & eum, qui ſuſceptus eſt, tamdiu excommunicatos manere, quamdiu ipſe Clericus revertatur ad propriam Eccleſiam.

C. V. *Apoſtolica permiſſione unius Eccleſiæ Clericus in altera valeat ordinari.*

Item Gregorius *Fortunato Epiſcopo Neapolitano lib.* 5. *epiſt.* 11. *ſeu cap.* 111.

FRaternitatem e tuam a nobis petiiſſe recolimus, ut Gratianum Eccleſiæ Benafranæ Diaconum tuæ concederemus Eccleſiæ cardinandum 1. Et quoniam nec Epiſcopum, cui obſecundare, nec propriam habet Eccleſiam, hoſte ſcilicet prohibente, quo ſuum debeat miniſterium exhibere; petitionem tuam non prævidimus differendam: Idcirco ſcriptis tibi præſentibus eum neceſſario duximus concedendum, habituro licentiam, Diaconum illum, noſtra interveniente auctoritate, Eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere Cardinalem.

Corr. Rom. ¶ 1 Cardinandum) *Antea legebatur*, ordinandum. *Emendatum eſt ex ipſa epiſtola. Cardinare vero, ſeu Cardinalem conſtituere*, [*quod eſt in fine huius capitis*] *ita videtur B. Gregorius accepiſſe, ut canonicam tranſlationem ſignificet. Nam cum tempore S. Gregorii canon ſextus Concilii Chalcedonenſis accurate obſervaretur, ut nullo modo daretur alicui locus in Eccleſia, (qui nunc titulus vocatur) niſi ſimul ad eum locum ordinaretur, cum aliquis jam ordinatus, neceſſitate aliqua in aliam Eccleſiam transferebatur, ut in illa in eodem gradu, quo in prima ordinatus erat, deſerviret, in ſecunda dicebatur incardinari; quod ex iſto nunc indicato loco patere poteſt, & ex l. 3. epiſt. 14. & alibi. Quod etiam in Epiſcopis B. Gregorius faciebat lib. 2. indict. 10 ep. 6. & ep. 25.* [*quod refertur inf. 7. q. 1. c.* paſtoralis] *& indict. 11. ep. 13. & ſequenti, quod habetur infra 21. q. 1. c.* relatio. *De hac re Joannes Diaconus lib. 3. cap. 8. 11. & 16. Gregorium vero Joannes VIII. & facto ipſo, & vocabulo in eadem natione accepto eſt imitatus, quod ex aliquot manuſcriptis ipſius epiſtolis conſtat.*

a *Pann. lib.* 3. *c.* 64. b *al. uſurpet.* c *Burch. l.* 1. *c.* 109. *Ivo p.* 5. *c.* 11. *ex alia verſione.* d *Anſ. l.* 6. *c.* 125. *& l.* 7. *c.* 109. *Ivo p.* 6. *c.* 361. e *Jo. Diac. l.* 3. *c.* 20. *Polyc. l.* 4. *tit.* 7. *Anſel. l.* 7. *c.* 80.

C. VI. *Sine literis Epiſcopi ſui in aliqua Eccleſia Clericus non ſuſcipiatur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi I. c. 5.

PRimatus *a* Epiſcopus *b* Vegeſelitanus dixit: Suggero ſanctitati veſtræ, ut ſtatuatis, non licere Clericum alienum ab aliquo ſuſcipi, ſine literis Epiſcopi ſui, neque apud ſe retinere, nec Laicum uſurpare ſibi de plebe aliena, ut eum obtineat *c* ſine conſcientia ejus Epiſcopi, de cujus plebe eſt. Gratus Epiſcopus dixit: Hæc obſervantia pacem cuſtodit. Nam & memini in ſanctiſſimo Concilio Sardicenſi ſtatutum, ut nemo alterius plebis hominem uſurpet: ſed ſi forte erit neceſſarius, petat a collega ſuo, & per conſenſum habeat.

C. VII. *Sine literis commendatitiis Clericus extra ſuam Eccleſiam non miniſtret.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi *c.* 13.

EXtraneo *d* Clerico, & Lectori extra civitatem ſuam ſine commendatitiis literis proprii Epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare.

C. VIII. *De eodem.*

Item ex ſermone S. Auguſtini *ad populum.*

HOrtamur e Chriſtianitatem veſtram juxta ſanctorum canonum inſtituta, ut in Eccleſiis a vobis fundatis aliunde veniens Preſbyter non ſuſcipiatur, niſi a veſtræ fuerit Eccleſiæ conſecratus Epiſcopo, aut ab eo per commendatitias literas ſuſcipiatur.

C. IX. *Abſque Formata Clerici peregrini non ſuſcipiantur.*

Item ex Concilio Antiocheno c. 7.

NUllum abſque formata 1, quam Græci epiſtolam dicunt, peregrinorum Clericorum ſuſcipi oportet.

Corr. Rom. ¶ 1 Formata] *Græce eſt:* μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων, *quod Dionyſius vertit;* nullus peregrinorum ſine Pacificis, id eſt, commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis. *Atque ita Burch. & Ivo habent.*

DISTINCTIO LXXII.

D*Imiſſorias vero literas Epiſcopus, niſi rogatus, non tribuat: ſicut ſtatutum eſt in Synodo habita Romæ.*

C. I. *Niſi eodem petente, nulli dimiſſoriæ literæ præſtentur.*

Unde Leo Papa ait.

EPiſcopus *f* ſubjecto ſibi Sacerdoti, vel alii Clerico, niſi ab ipſo poſtulatus, dimiſſorias non faciat, ne ovis quaſi perdita, aut errans inveniatur.

C. II. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. c. 21.

CLericum *g* alienum, niſi concedente ejus Epiſcopo, nemo audeat vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi credita. Clericorum autem nomen etiam Lectores, & Pſalmiſtæ, & Oſtiarii retinent *h*.

C. III. *In una Eccleſia ordinatus in alia non ſuſcipiatur.*

Item ex Concilio Milevitano II. c. 15.

PLacuit K, ut quicunque in una Eccleſia vel ſemel eligitur 1, ab alia Eccleſia ad Clericatum non teneatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Eligitur] *In concilio Milevitano eſt*, vel ſemel legerit: *itemque in Concilio Carthaginenſi Græco cap.* 91. κἂν ἅπαξ ἀναγνῷ. *In Africano autem cap.* 57. vel ſemel ſuſcepto officio legerit.

a *al. privatus.* b *Burch. l.* 2. *c.* 43. *Ivo p.* 6. *c.* 144. *Anſel. l.* 6. *c.* 124. c *ordinet*] *orig.* d *Burch. l.* 2. *c.* 139. *Anſel. l.* 7. *c.* 162. *Polyc. l.* 4. *tit.* 3. e *Burch. l.* 16. *c.* 30. *Ivo p.* 16. *c.* 31. f *Anſel. l.* 6. *c.* 122. g *Burch. l.* 2. *c.* 42. *Ivo p.* 6. *c.* 54. h *al. retineant.* i *al. teneatur.* K *Conc. Africanum c.* 57.

DISTINCTIO LXXIII.

QUaliter a vera commendatitia, vel dimiſſoria, ſeu formata epiſtola facienda ſit, videndum eſt. Debent namque literæ Græcæ interponi in ea epiſtola, & non ſine cauſa. Græca enim elementa literarum numeros etiam exprimere, nullus, qui vel tenuiter Græci ſermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epiſtolis canonicis, quas mos Latinus Formatas *vocat, aliqua fraus falſitatis temere præſumeretur, hoc a Patribus* CCCXVIII. *Nicææ congregatis ſaluberrime inventum eſt, & conſtitutum, ut formatæ epiſtolæ hanc calculationis, ſeu ſupputationis habeant rationem, id eſt, ut aſſumantur in ſupputationem prima Græca elementa Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, hoc eſt, π. υ. α. quæ elementa octogenarium, & quadringenteſimum, & primum ſignificant numerum. Petri quoque Apoſtoli prima litera, id eſt, π. quæ numerum octoginta ſignificat: ejus quoque, qui ſcribit, Epiſcopi* b *prima litera; cui ſcribitur, ſecunda litera; accipientis, tertia litera; civitatis quoque, de qua ſcribitur, quarta: & Indictionis, quæcunque eſt illius* c *temporis, numerus aſſumatur. Atque ita his omnibus Græcis literis, quæ, ut diximus, numeros exprimunt, in unum ductis, unam, quæcunque fuerit collecta, ſummam epiſtola teneat: hanc qui ſuſcipit, omni cum cautela requirat expreſſe* d. *Addat præterea ſeparatim in epiſtola etiam nonagenarium, & nonum numerum, qui ſecundum Græca elementa ſignificat* ἀμὴν.

C. I. *Exemplar formatæ epiſtolæ, quæ in* Nicæna Synodo a CCCXVIII. *Patribus facta eſt.*

IN e nomine Patris, π. & Filii, υ. & Spiritus S. α. π. Vualterio Spirenſi Epiſcopo. Ego Burchardus ſanctæ Vuormacienſis Eccleſiæ devotus, gregis Chriſti famulus, in Deo vero ſummæ felicitatis beatitudinem. Cum ſancta catholica Eccleſia prompta ſit ſequi documenta Evangelica f, quæ dicunt: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, accipiet mercedem Prophetæ: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet*, &c. & Apoſtolus g jubeat hoſpitalitatem ſectari, & neceſſitatibus ſanctorum virorum communicare; tamen propter eos, qui cauteriatam habent ſuam conſcientiam, dicentes ſe eſſe ſimplices, cum ſint aſtutia diabolica repleti; & pro opere pietatis dicunt ſe de loco ad locum tranſire, cum ſint, ſua malitia faciente, fugitivi, & dicunt ſe eſſe miniſterio ſacro inſertos, cum non ſint: ſtatutum eſt a ſanctis Patribus, neminem Clericum alienum, & ignotum recipi ab aliquo Epiſcopo, & inthronizari in ſua Eccleſia, niſi habeat a proprio Epiſcopo epiſtolam, quæ in canonibus nominatur Formata. Ideo notum facimus fraternitati h veſtræ, quod præſens frater noſter, harum literarum portitor, nomine Hermannus i, non pro ſua nequitia expulſus eſt a nobis, ſed poſtulantibus fratribus, eo quod ex familia noſtra fuit, & noſter baptiſatus, fecimus ei libertatem receptam in K cornu altaris canonice, & ordinavimus eum ad gradum Presbyterii. Cui etiam has dimiſſorias, ſive commendatitias literas facimus, & eum ad veſtram dilectam fraternitatem dirigimus, ut in veſtra parochia ſub veſtro ſacro regimine, & defenſione conſiſtere valeat. Ego, inquam, Burchardus, humilis Epiſcopus, in nomine Patris l, & Filii, & Spiritus Sancti, & in unitate ſanctæ Eccleſiæ, in qua Petro datum eſt jus ligandi, atque ſolvendi, abſolvo Hermannum Presbyterum de civitate Vuormacienſi, Indictione X. & licentiam do vobis inthronizandi eum in quacunque Eccleſia vultis veſtræ parochiæ. Hanc ergo a epiſtolam Græcis literis hinc inde munire decrevimus, & annulo noſtræ Eccleſiæ firmare cenſuimus. Fraternitatem veſtram Chriſtus nobis incolumem 1 conſervet π. υ. α. π. β. ι. ζ. ξ. ἀμήν. Data Vuormaciæ Idibus Martii, anno Dominicæ Incarnationis MXII. Indictione X.

Corr. Rom. ¶ 1 Conſervet.] *In hoc, & ſequenti capite ea tantum ſunt emendata, quæ exemplarium auxilio reſtitui poterant. Cæterum quæ hoc loco ſequuntur, etiam apud Burchardum ſunt depravata. Facile autem reſtitui poſſunt ex regulis initio diſtinctionis traditis. Quibus quidem regulis optime reſpondet exemplum ab Ivone collatum p. 6. c. 435. ſi literæ in extremo 434. capitis poſitæ ponantur loco earum, quæ in ipſo 435. afferuntur. Addita enim illis dictione* ἀμὴν, *reſultat numerus ibi notatus, id eſt,* Iɔcclxxviii. *Bene etiam procedet exemplum c. 434. ſi ubi nunc ſumma eſt 1539. fiat 1439. Satis ſit locum indicaſſe.*

C. II. *Incipit epiſtola formata a* CCCXVIII. *Epiſcopis, & ab Attico 2 Conſtantinopolitanæ urbis Epiſcopo edita.*

SAnctiſſimo b in Chriſto fratri ſumma dulcedine charitatis amplectendo. A. illius civitatis Epiſcopo υ. illius Eccleſiæ Præſul perpetuæ beatitudinis optat in Chriſto ſalutem. π. υ. α. π. De cætero noverit ſancta fraternitas veſtra, quod iſte Clericus, Hermannus nomine, noſtra in parochia inſtructus, ac detonſus, parvitatem noſtram rogavit, quatenus illi commendatitias literas conſcriberemus, quibus veſtræ celſitudini commendatus, ſub tuitione veſtri regiminis degere poſſet: cujus voluntati conſentientes, ſecundum canonicam auctoritatem literas ei dimiſſorias dedimus, per quas & ipſi concedimus, ut ſub veſtro magiſterio divinæ ſervituti inſiſtens, ſuæ deſerviat utilitati, & vobis licentiam tribuimus, ut ſi dignum eum judicaveritis, ad ſacros ordines promoveatis. Commendatum ergo eum curæ veſtræ ſuſcipite, & noſtris ex partibus abſolutum, in veſtrarum ovium numero cuſtodite. Quas literas, ut vigore veritatis firmatæ, indubitanter a vobis ſuſcipiantur, literis Græcis, ut canonica docet auctoritas, confirmare ſategimus. Sancta Trinitas veſtram beatitudinem ad regimen ſanctæ ſuæ Eccleſiæ perpetualiter bene valere concedat, 2 ἀμὴν, vel ſic ϙ θ. (quæ eandem ſummam exprimunt) indictione X. Continet hæc formata epiſtola ſummam numeri MCCCXV. c. Y. Græcam in nomine illius primam ponimus, quia Græci eam in quibuſdam locis pro υ conſonante ponunt, ſicut eſt Δαυὶδ & εὐαγγέλιον.

Corr. Rom. ¶ 1 Ab Attico] *Antea legebatur*, Abbatibus. *Reſtitutus eſt locus ex conjectura (quod perraro factum eſt) quoniam evidenti ratione nitebatur.*

¶ 2 ἀμὴν, vel ſic, ϙ θ.] *Addita ſunt hæc ex aliquot vetuſtis exemplaribus, & utriſque iſtis notis idem numerus nonageſimus nonus ſignificatur. In codicibus vero impreſſis vel nihil erat, vel dictio*, Amen, *Latine ſcripta, in qua nulla eſt numeri ſignificatio.*

DISTINCTIO LXXIV.

QUæritur de his, qui ab Epiſcopis ſuis promoveri d *contemnunt, an inviti ſint ſublimandi, an non?*

C. I. *Annuæ ſuſpenſioni ſubjaceat* Epiſcopus, *qui invitum ordinare præſumit.*

De his ita ſtatutum invenitur in Concilio Aurelianenſi III. *cap. 7.*

EPiſcopus, qui invitum, aut reclamantem præſumpſerit ordinare, annuali pœnitentiæ ſubditus, Miſſas facere non præſumat.

C. II.

a *Ex Attico ad finem Concilii Chalcedonenſis. Anſelm. lib. 6. c. 121: Ivo p. 6. c. 433.* b *al. epiſtolam.* c *al. id.* d *al. expreſſum.* e *Burch. l. 2. c. 227. Ivo p. 6. c. 434. ſimile quiddam multoque magis, cap. 435.* f *Matth. 10.* g *Rom. 12.* h *al. paternitati.* i *Ecmanus) Burch.* k *al. a.* l *al. patris π. & filii, υ & Spiritus Sancti α.*

a *Ivo part. 6. cap. 434. ſimile.* b *Anſel. l. 6. c. 121.* c *al. MCCCXXV.* d *al. ordinari.*

C. II. *Nullus promoveatur invitus.*

Item Gregorius *Natali Epiſcopo Salonitano, in lib.* 2. *reg. epiſt.* 29.

GEſta *a*, quæ nobis in Concilii veſtri confecta ſecretario direxiſtis, in quibus Archidiaconus Honoratus addicitur *b*, plena eſſe cognovimus ſemina jurgiorum: cum uno eodemque tempore una perſona nolens ad Sacerdotii ordinem provehitur, quæ tanquam immerita a Diaconatus officio removetur. Et ſicut juſtum eſt, ut nemo creſcere compellatur invitus; ita cenſendum puto ſimiliter, ne quiſquam inſons ab ordinis ſui miniſterio dejiciatur injuſte.

C. III. *Qui ab Epiſcopis ſuis promoveri contemnunt, a locis ſuis dejiciantur.*

Contra invenitur c *in Concil. Carthag. c.* 31.

SI 1 qui *d* Clerici ab Epiſcopis ſuis promoveri contempſerint, nec illic maneant, unde recedere noluerunt.

Corr. Rom. ℭ 1. Si qui] *Verba hujus capitis ſunt titulus ſequentis capitis*, Placuit, *qui eſt proprius canon trigeſimus primus Concilii Carthaginenſis in codice canonum, & apud Græcos.*

C. IV. *De eodem.*

PLacuit *e*, ut quicunque Clerici, vel Diaconi pro neceſſitatibus 1 Eccleſiaſticarum *f* rerum non obtemperaverint Epiſcopis ſuis, volentibus eos ad honorem ampliorem in Eccleſia ſua promovere, nec illic miniſtrent in ſuo gradu, unde noluerunt recedere.

Corr. Rom. ℭ 1 Pro neceſſitatibus] *Græce eſt*: διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν: *id eſt*, ob quaſdam cogentes cauſas ſuarum Eccleſiarum.

C. V. *Poſteriores prioribus Epiſcopi non præponant.*

Item ex Concilio Agathenſi, *cap.* 32.

EPiſcoporum etiam, quorum vita non reprehenditur, poſteriorem priori nullus præponat, niſi *g* forte ſuperbia elatus, quod pro neceſſitate Eccleſiæ Epiſcopus juſſerit, implere contemnat.

2 pars. §. 1. Sane ſi officium Archidiaconatus *h* propter ſimpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit, ille loci ſui nomen teneat, & ordinationem 1 Eccleſiæ, quem elegerit Epiſcopus præponendum.

Corr. Rom. ℭ 1 Et ordinationem] *Quamvis in recentioribus Conciliorum editionibus Colonienſibus legatur*, & ordinationi Eccleſiæ, quem elegerit Epiſcopus, præponatur: *tamen in veteri Colonienſi, duobus Pariſienſibus, & duobus codicibus Conciliorum Vaticanis eſt eodem modo, atque apud Gratianum.*

C. VI. *In quo loco quiſque ordinatus eſt, invitus teneri non debet.*

Item Gregorius *Joanni Epiſcopo Syracuſano, lib.* 12. *epiſt.* 34.

QUorundam ad nos relatione pervenit, Coſmam, qui ex Monacho monaſterii ſanctæ Luciæ a deceſſore veſtro memorandæ *i* memoriæ Maximiano in Eccleſia Syracuſana factus Subdiaconus, atque a vobis poſtea in poſſeſſione, quæ Juliana dicitur, Presbyter eſt ordinatus, ita nimia triſtitia, & loci qualitate vehementer afflictum, ut vitam ſibi pœnam exiſtimet, & contritionis *K* ſuæ fugam quærat auxilium. Et ideo, quia tales erga ſubjectos noſtros debemus exiſtere, quales nobis, ſi ſubjecti fuiſſemus, noſtros volueramus eſſe præpoſitos; magnæ benignitatis eſt, ſi eum in Eccleſiam, ubi Subdiaconi eſt functus officio, ſanctitas veſtra reducere, atque illic Presbyterum voluerit conſtituere cardinalem. Quod & facere, quantum arbitramur, debebitis, ſi tamen nihil eſt, quod juſte contra ipſum animos veſtros exaſperet. Si vero aliqua culpa eſt, ſuis nobis hoc epiſtolis veſtra fraternitas, ut ſcire poſſimus, inſinuet.

3 pars. Gratian. *Verum illud Gregorii de his intelligendum eſt, qui non cauſa neceſſitatis, ſed cauſa ingratitudinis calide ab Epiſcopis ſuis promoveri queruntur. Illud autem Carthaginenſis Concilii de his intelligitur, qui nolunt obtemperare Epiſcopis ſuis propter neceſſitatem Eccleſiæ volentibus eos ad altiora promovere. Hanc diſtinctionem* ex decreto Simplicii Papæ *quilibet corroborare valet, qui ſcribens Joanni Epiſcopo Ravennati, epiſt.* 2. *ait inter cætera.*

C. VII. *Non eſt aliquis invitus ad Epiſcopatum pertrahendus.*

UBi *a* iſta didiciſti, quæ in fratrem, & Coepiſcopum noſtrum Gregorium, non dilectione *b*, ſed invidia perpetraſti; quem inexcuſabili violentia pertrahi ad te paſſus es, atque vexari, ut ei honorem tantum non per animi tranquillitatem, ſed per amentiam, ſicut dicendum eſt, irrogares? Neque enim talia potuiſſent fieri ſanitate conſilii. Nolumus exaggerare, quod geſtum eſt, ne cogamur judicare, quod dignum eſt. Nam privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. *& infra. c.* Denunciamus autem, quod ſi poſthac quicquam tale præſumpſeris, & aliquem ſeu Epiſcopum, ſeu Presbyterum, ſeu Diaconum, invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis Eccleſiæ, vel Æmilienſis noveris auferendas.

C. VIII. *De eodem.*

Item Gregorius *Antonino Subdiacono, lib.* 2. *epiſt.* 16, *indict.* 10.

HOnoratus *d* Archidiaconus Eccleſiæ Salonitanæ a ſanctæ memoriæ deceſſore meo, miſſa ſupplicatione, popoſcerat, ut ab Antiſtite ſuo invitus provehi ad ſortioris gradus ordinem contra morem nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri ſibi non provehendi gratia, ſed cauſa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tunc jam ſanctæ memoriæ deceſſor noſter ſcriptis ſuis Natali fratri, Coepiſcopoque noſtro interdixerat, ne prædictum Honoratum Archidiaconum invitum proveheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumque & a nobis hæc eidem ſummopere fuerint interdicta, non ſolum mandata Dei negligens, ſed & ſcripta noſtra contemnens, præfatum Archidiaconum quaſi ad fortiorem honorem provehens, conatus eſt arte callida degradare. Unde actum eſt, ut eo de Archidiaconatus loco ſummoto, alium adſciſceret, qui ejus obtemperare moribus potuiſſet. Quem Honoratum Archidiaconum arbitramur Antiſtiti ſuo aliunde diſplicere non potuiſſe, niſi quod eum vaſa ſacra ſuis dare parentibus prohibebat. Quam cauſam ſubtili voluimus, & tunc ſanctæ memoriæ deceſſor meus, & nunc ego indagatione diſcutere, ſed ipſe ſuorum ſibi actuum conſcius, perſonam ad judicium poſtpoſuit deſtinare. Proinde experientiam tuam præſentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conveniens in Salona, Natalem fratrem, Coepiſcopumque noſtrum ſaltem tot ſcriptis admonitum ſtudeat adhortari, ut ſupra memoratum Archidiaconum in ſuo ſtatim loco ſuſcipiat. Quod ſi facere hoc contumaciter, ut conſuevit, forte diſtulerit, uſum ei pallii, qui ab hac ſede conceſſus eſt, ex auctoritate ſedis Apoſtolicæ contradices *e*. Quem ſi etiam amiſſo pallio adhuc in eadem pertinacia perſeverare perſpexeris, Dominici quoque corporis, & ſanguinis eundem Antiſtitem participatione privabis.

Grat. *Adhibenda eſt etiam diſciplina, qua nolentes promoveri ad ſacros ordines ad obediendum Epiſcopis ſuis provocentur.*

a *Polyc. l.* 2. *tit.* 33. *Ivo part.* 6. *c.* 379. b *al. adducitur.* c *In codice canonum.* d *Ivo p.* 6. *c.* 42. e *Burch. lib.* 2. *c.* 178. *Ivo part.* 6. *c.* 42. *Anſ. l.* 6. *c.* 103. f *al. Eccleſiarum non obtemperaverint.* g. *al. ne*) *orig.* h *al. Archidiaconus.* i *al. veneranda.* K *al. contriſtationis.*

a *Polyc. lib.* 2. *tit.* 33. *Anſelm. lib.* 6. *c.* 66. *&* 87. *Burch. lib.* 1. *cap.* 20. *Ivo p.* 5. *c.* 140. b *al. electione.* c 12. *q.* 3. *cap. privilegium.* 25. *q.* 2. *c. denunciamus autem.* d *Anſ. l.* 7. *c.* 75. e *al. contradicito.*] *orig.*

Digitized by Google

In minoribus ſiquidem ordinibus conſtituti paulatim per ſingulos gradus ſunt provehendi, ut contemnentes ſuie obedire Epiſcopie, doleant ſibi illue eſſe Prælatos, quos prius hobebant ſubjectos.

C. IX. *Cum majores ordinari contempſerint, de minoribus promoveantur ordinibue.*

Unde Gelaſius *ſcribit Victori Epiſcopo a.*

COnſuluit *b* dilectio tua de ſuorum promotione Clericorum, perhibens, quod Diaconi ad Presbyterii gradum [quo Eccleſiam tuam memoras indigere] venire detrectant. Quapropter quia invitos fieri Eccleſiaſtica moderatio, gravitaſque non patitur, ut ex nolentibus fiant volentes, ordinatio illa poteſt perficere *c*, ſi quos *d* habes vel in Acolythis, vel Subdiaconis maturiores ætate, & quorum ſit vita probabilis, hos in Presbyteratum ſtudeas promovere, ut qui in ſuis ordinibus proficere noluerint, reddantur ſuis inferioribus poſt minores *e*, ipſaque commoda Presbyteri propenſius, quam Diaconi conſequantur: ut hac ſaltem ratione conſtricti, & honorem, quem refugerant, appetere nitantur, & quæſtum.

DISTINCTIO LXXV.

1 pa TEmpus autem conſecrationis, ſicut in ordine Romana habetur, ad Epiſcopi benedictionem non eligitur. Omni enim tempore benedicuntur; dummodo jejuni, & hora tertio benedictionem accipiant.*

C. I. *Ordinationes Epiſcoporum qua hora fieri debeant.*

Unde Anacletus Papa *ſcribit ad Epiſcopos Italiæ epiſt. 2. in principio.*

ORdinationes *f* Epiſcoporum auctoritate Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint provincia, Epiſcopis ſunt celebrandæ. Qui ſimul convenientes, ſcrutinium diligenter agant, jejuniumque cum omnibus celebrent precibus, & manus in ſanctis Evangeliis, quæ prædicaturi ſunt, imponentes, Dominica die, hora tertia orantes, ſactaque unctione, exemplo *g* Prophetarum *h*, & Regum, capita eorum, more Apoſtolorum, & Moyſis ungentes: quia omnia ſanctificatio conſtat in Spiritu Sancto, cujus virtus inviſibilis ſancto chriſmati eſt permiſta, & hoc ritu ſolennem celebrent ordinationem.

2 ps Gratian. *Tempus autem conſecrationis trium menſium ſpatio clauditur: ultra quod, niſi neceſſitate cogente, Epiſcoporum conſecrationes poſt electionem differri non licet.*

C. II. *Ultra tres menſes non differatur Epiſcoporum ordinatio.*

Unde in Chalcedonenſi Concilio *cap. 25. legitur.*

QUoniam *i* quidam Metropolitanorum, ſicut ad nos perlatum eſt, negligunt creditos ſibi greges, & differunt ordinationes facere Epiſcoporum; placuit ſanctæ Synodo intra tres *k* menſes fieri ordinationes Epiſcoporum, niſi forte inexcuſabilis neceſſitas coegerit tempus ordinationis *l* amplius protelari. Si autem quis *1* Epiſcoporum hæc non obſervaverit, ipſum debere Eccleſiaſticæ condemnationi ſubjacere, reditus vero ejuſdem viduatæ Eccleſiæ integros reſervari apud œconomum ejuſdem Eccleſiæ placuit.

Corr. Rom. ¶ 1 Si autem quis) *Sic etiam in priſca verſione. Græce eſt:* εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσοι, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν (*al.* αὐτῷ) ἐκκλησιαστικῷ ἐπιτιμίῳ, *quæ aliter interpres*

vertit: Quod ſi hoc minime fecerit, correptioni Eccleſiaſticæ ſubjacebit. *De Metropolitano enim loquitur.*

3 ps Gratian. *Cæterorum vero ordinationes, nonniſi in temporibus certis, & diebus, maxima Sacerdotum, & Levitarum, fieri debent, veſpera videlicet Sabbathi, vel mane diei Dominicæ continuato jejunio.*

C. III. *Ordinationes Presbyterorum, vel Levitarum qua hora fieri debeant.*

Unde Zepherinus Papa *ſcribit ad Epiſcopos Ægypti epiſt. 2.*

ORdinationes *a* Presbyterorum, Levitarumque tempore congruo, multis coram adſtantibus ſolenniter agite, & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus provehite, ut de eorum ſocietate, & adjumento plurimum gaudeatis.

C. IV. *Presbyteri, & Levitæ, qua hora ordinandi ſunt.*

Item Leo Epiſcopus *Dioſcoro Alexandrino Epiſcopo epiſt. 79. cap. 1.*

QUod *b* a Patribus noſtris propenſiore cura novimus eſſe ſervatum, a vobis quoque volumus cuſtodiri, ut non paſſim diebus omnibus Sacerdotalis, vel Levitica ordinatio celebretur, ſed poſt diem Sabbathi ejus noctis, quæ luceſcit in prima Sabbathi, exordia *c* conſecrandi eligantur, in quibus his, qui conſecrandi ſunt, jejunis, & a jejunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod ejuſdem obſervantiæ erit, ſi mane, ipſo Dominico die, continuato jejunio Sabbathi celebretur: a quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt: quod *d* ad diem Reſurrectionis (ſicut etiam in Paſcha Domini declaratur) pertinere non dubium eſt.

C. V. *Quare die Dominico Sacerdotum ordinationes celebrentur.*

Idem eodem cap.

4 ps QUod 1 die *e* Dominico ordinationes Sacerdotum celebrentur, non tantum ex conſuetudine, ſed etiam ex Apoſtolica novimus venire doctrina; Scriptura manifeſtante, quod cum Apoſtoli *f* Paulum, & Barnabam ex præcepto Spiritus Sancti ad Evangelium gentibus mitterent prædicandum, jejunantes, & orantes impoſuerunt eis manus, ut intelligamus, quanta & dantium, & accipientium devotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis, ſi hanc ordinandorum Sacerdotum formam per Eccleſias, quibus Dominus præeſſe te voluit, etiam ipſe ſervaveris, ut his, qui conſecrandi ſunt, nunquam benedictio *g*, niſi in die Dominicæ Reſurrectionis tribuatur: cui a veſpera Sabbathi initium conſtat adſcribi, & tantis divinarum diſpenſationum *h* myſteriis eſt conſecrata, ut quicquid eſt a Domino inſignius conſtitutum, in hujus diei dignitate ſit geſtum. In hac mundus ſumpſit exordium: in hac per Reſurrectionem Chriſti & mors interitum, & vita accepit initium. In hac &c.

Corr. Rom. ¶ 1 Quod die) *Sumptum eſt caput hoc ex eodem loco, unde & antecedens, mutato tamen verborum ordine, & nonnullis initio adjectis. In ipſa enim epiſtola, poſt ultima verba præcedentis capitis, ſequitur continenter:* Nam præter auctoritatem conſuetudinis, quam ex Apoſtolica novimus venire doctrina, etiam ſacra Scriptura manifeſtat, quod cum Apoſtoli &c.

C. VI.

a *al. Epiſcopo Alexandrino.* b *Anſelm. lib. 7. c. 102. Ivo p. 6. cap. 106 Polyc. lib. 2. tit. 31.* c *al. proficere.* d *al. quia ſcilicet ſi quos Ivo p. 6. c. 43* e *al. poſteriores.* f *ſupra diſt. 64. c. ordinationes Epiſcoporum. Burch. l. 1. c. 25. Ivo part. 5. c. 69. Anſelm. lib. 6. c. 53. Pannor. l. 3. c. 12. Polyc. l. 2. tit. 6.* g *al. prophetarum exemplo Regum capita perungentium, eos more &c.* h *De Prophetis 3. Regum 19. De Moyſe, Exod. 29. De Regibus, 1. Reg. 10.* i *Polyc. l. 2. tit. 10. Burch. l. 1. c. 24. Anſelm. l. 6. c. 40. Ivo p. 5. c. 135.* k *ſup. diſt. 50. c. 1?.* l τῆς ἀναβολῆς.

a *Polyc. lib. 2. tit. 28. Anſel. l. 7. c. 43. Burch. lib. 2. c. 3. Ivo part. 6. c. 23. & 47.* b *Polyc. ibid. Anſel. lib. 7 cap. 44. Ivo p. 6. cap. 71.* c *exordia deligantur, hoc eſt ſub lege divini officii ſubſtituantur*] *orig.* d *quam*] *orig.* e *Ivo part. 6. c. 70. Pannor. l. 3. c. 13.* f *Actor. 13.* g *al. benedictiones tribuantur.*] *orig.* h *diſpoſitionum.*

Digitized by Google

C. VI. *De eodem*, PALEA.
(Item in ordine Romano cap. de gradibus Eccleſiæ.)

QUando *a*, & ubi libitum fuerit, uſque ad Subdiaconatus officium ordinantur Clerici: Diaconi vero, atque Presbyteri nunquam *b*, niſi in publica ordinatione.

C. VII. *De temporibus ordinationis.*
Item Gelaſius c ad Epiſcopos per Lucaniam epiſt. 1. cap. 13.

ORdinationes *d* Presbyterorum, & Diaconorum, niſi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, ideſt, quarti menſis jejunio, ſeptimi, & decimi: ſed & etiam quadrageſimalis initii, ac medianæ *e* hebdomadæ, & Sabbathi jejunio circa veſperam noverint celebrandas: nec cujuslibet utilitatis cauſa, ſeu Presbyterum, ſeu Diaconum his præferre, qui ante ipſos fuerint ordinati.

DISTINCTIO LXXVI.

a· gs QUibus *temporibus jejunia celebranda ſint*, Calixtus Papa *determinat ſcribens Benedicto Epiſcopo epiſt. a.*

C. I. *Quibus temporibus jejunia celebrentur.*

JEjunium *f*, quod ter in anno apud nos celebrare didiciſti, convenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus: ut ſicut annus per quatuor volvitur tempora, ſic & nos quaternum ſolemne agamus jejunium per anni quatuor tempora.

C. II. *De eodem.*
Item ex Concilio Moguntino I. *capitul. 34. (ſed ibi fuſius, hic ſummatim.)*

COnſtituimus *g*, ut quatuor tempora anni ab omnibus communi *h* jejunio obſerventur: id eſt, in menſe Martio, hebdomada prima; in Junio ſecunda; in Septembri tertia; in Decembri quarta.

Corr. Rom. ¶ *Auctor Micrologi 24. & 25. de hoc ipſo Moguntini Concilii canone diſputans, aperte ait, hoc ex ignoratione traditionis Eccleſiaſticæ fuiſſe profectum. Unde* Leo *Papa ait*, Hujus obſervationis &c. *quod refertur infra ead. diſt. c. 6. Et ne quis occaſione horum Conciliorum Germanicorum deciperetur, Gregorius ſeptimus (quod in eodem Micrologo narratur) veterem Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem renovavit. De qua re in Concilio Claromontenſi Urbani II. canone primo ſic ſtatuitur:* Primum jejunium quatuor temporum ſemper fiet prima hebdomada Quadrageſimæ: ſecundum in hebdomada Pentecoſtes abſque genuum flexione, cum Alleluja, & Gloria in excelſis Deo, & veſtibus ſolennibus fiet; tertium plena hebdomada ante æquinoctium autumnale; quartum plena hebdomada ante Natalem Domini, vigilia ejuſdem accepta. *Et idem repetitur in altero Concilio Placentiæ poſtea habito, quod eſt in Bibliotheca Vaticana, & citatur infra ead. cap.* ſtatuimus.

C. III. *De eodem.*
Item ex Concilio Saleguntiæ *habito cap. 2.*

DE *i* jejunio autem incerto quatuor temporum hanc certitudinem ſtatuimus, ut ſi Calendæ Martiæ in quarta feria, ſive antea evenerint, eadem hebdomada jejunium celebretur. §. 1. Si autem Calendæ Martiæ in quintam feriam, aut ſextam, aut Sabbathum diſtendantur, in ſequentem hebdomadam jejunium differatur. Simili quoque modo ſi Calendæ Junii in quarta feria, aut antea evenerint, in ſubſequenti hebdomada jejunium celebretur; & ſi in quinta, aut ſexta feria, aut Sabbatho contigerint, jejunium in tertiam hebdomadam reſervatur. §. 2. Et hoc ſciendum, quod ſi quando jejunium menſis in vigilia Pentecoſtes ſecundum prædictam regulam evenerit, non ibi celebrandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni Pentecoſtes: (quia vigilia *k* ſimul, & jejunium celebrari non debent:) & tunc propter ſolennitatem Spiritus S. Diaconi Dalmaticis induantur; & Alleluja cantetur, & Flectamus genua non dicatur. §. 3. Eodem modo de Septembris jejunio conſtitutum eſt, ut ſi Calendæ Septembris in quarta feria evenerint, aut antea, jejunium in tertia hebdomada celebretur: & ſi in quinta, aut ſexta, aut Sabbatho contigerint, in quarta hebdomada jejunandum erit. §. 4. In Decembri vero illud obſervandum erit, ut in proximo Sabbatho ante vigiliam Natalis Domini celebretur jejunium; quia ſi vigilia in Sabbatho evenerit, ſimul vigiliam, & jejunium celebrare non convenit.

Corr. Rom. ¶ 1 Quia vigilia] *Hæc uſque ad verbum* debent, *non ſunt in ipſo Concilio impreſſo ex Burchardo: eadem vero ſententia repetitur in fine capitis.*

C. IV. *De eodem.*
Contra Urbanus II. in Concilio Placentino c. 15.

STatuimus *a* etiam, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: primum in initio quadrageſimæ: ſecundum in hebdomada Pentecoſtes: tertium vero in Septembri: quartum in Decembri more ſolito fiat.

C. V. *De eodem.*
Item Leo Papa *ſermone prima de jejunio Pentecoſtes.*

IGitur *b* poſt ſanctæ lætitiæ dies, quos in honorem Domini a mortuis reſurgentis, ac deinde in cœlos aſcendentis exigimus, poſtque acceptum Sancti Spiritus donum ſalubriter, & neceſſario conſuetudo eſt ordinata jejunii, ut ſi quid forte inter ipſa feſtivitatum gaudia negligens libertas, & licentia inordinata præſumpſit, hoc religioſæ abſtinentiæ cenſura caſtiget.

C. VI. *De eodem.*
Idem *ſermone 8. de jejunio decimi Menſis.*

HUjus *c* obſervantiæ utilitas, dilectiſſimi, in Eccleſiaſticis præcipue eſt conſtituta jejuniis: quæ ex doctrina Sancti Spiritus ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, ut lex abſtinentiæ omnibus ſit adſcripta temporibus. Siquidem jejunium vernum in Quadrageſima, æſtivum *in* Pentecoſte, autumnale in menſe ſeptimo, hyemale autem in hoc, qui eſt decimus, celebramus, intelligentes divinis vacuum nihil eſſe præceptis, & verbo Dei ad eruditionem noſtram omnia elementa ſervire, dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor Evangelia inceſſabili tuba diſcimus, quod & prædicemus, & agamus.

a gs Gratian. *Primum vero menſem, quartum, ſeptimum, & decimum, non Hebræorum ratione, ſed noſtra debemus accipere. Primus enim menſis apud illos eſt Aprilis, quartus Julius, ſeptimus October, decimus Januarius. In quibus, & præterea in quinto menſe, qui eſt Auguſtus, quæ fuerit eis cauſa jejunii*, Hieronymus *in commentariis ad cap. 8. Zachariæ exponit dicens.*

C. VII. *Quare in ſupradictis menſibus jejunia lex imperavit.*

JEjunium *d* quarti, & jejunium quinti, & jejunium ſeptimi, & jejunium decimi [ἐστὶ κ.τ.λ. enim ſubauditur menſis] domui Judæ, & Hieruſalem, in dies feſtos vertetur & gaudium: veritatem tantum Deus quærit, & pacem. In hoc loco noſtrorum multi multa dixerunt, & inter ſe diſſonantia. *& paucis interjectis.* §. 1. Cogimur igitur

a *Anſel. lib. 7. cap. 61.* b *al. non.* c *Et Gregorius II. epiſt. 3.* d *Polyc. l. 2. tit. 28. Anſel. l. 7. c. 45. Ivo part. 6. c. 74. Pannor. lib. 3. c. 25.* e *mediana quadrageſimæ die Sabbathi jejunio] orig.* f *Polyc. lib. 3. tit. 27. Ivo part. 4. c. 27. Pannor. lib. 2. cap. 175.* g *Capitul. 5. cap. 86. Burch. lib. 13. c. 2. Ivo p. 4. c. 35. Pannor. lib. 2. cap. 180.* h *al. cum.* i *Burch. in fine. Ivo part. 4. c. 33. Pannor. l. 2. c. 181.*

a *Polyc. lib. 3. tit. 25.* b *Polyc. ibid.* c *Polyc. ibid.* d *Polyc. ibid.*

igitur ad Hebræos recurrere, & ſcientiæ veritatem de fonte magis, quam de rivulis quærere. *& paulo poſt.* §. 2. Jejunium quarti menſis, qui apud Latinos vocatur Julius, die ſeptima, & decima ejuſdem menſis illud arbitrantur, quando deſcendens Moyſes *a* de monte Sina tabulas legis abjecit, atque confregit, & juxta Hieremiam *b* muri primum rupti ſunt civitatis. In quinto menſe, qui apud Latinos appellatur Auguſtus, cum propter exploratores terræ Sanctæ ſeditio orta eſſet iu populo, juſſi ſunt montem non aſcendere, ſed per quadraginta annos longis a *c* terra Sancta circumire diſpendiis, ut exceptis duobus, Chaleb *d*, & Joſue, omnes in ſolitudine caderent. In hoc menſe & a Nabuchodonoſor *e*, & multa poſt ſecula a Tito, & Veſpaſiano templum Hieroſolymis incenſum eſt, atque deſtructum: capta urbs Bethel, ad quam multa millia confugerant Judæorum: aratum templum in ignominiam gentis oppreſſæ a Tito Annio Ruſo. In ſeptimo vero, qui apud nos appellatur October, ſicut ſupra diximus, occiſus eſt Godolias, & Judæ tribus, ac Hieruſalem reliquiæ diſſipatæ. Legamus Hieremiam *f*, Menſe decimo (qui apud nos Januarius dicitur, eo quod janua anni ſit, atque principium) *Ezechiel g* in captivitate poſitus audivit, & cunctus populus captivorum, quinto menſe templum eſſe ſubverſum: quod pleniſſime in eodem Propheta cognoſcimus. Hoc eſt igitur omne, quod dicitur, Dies planctus, & jejuniorum, quos hactenus habuiſtis in luctum, ſciatis vobis (quia cogitavi, ut beneſaciam Hieruſalem, & domui Juda) in lætitiam, & gaudium, & ſolennitates eſſe vertendos; ita duntaxat, ſi veritatem diligatis, & pacem. Juxta anagogem, quia tunc jejunamus, quando *h* ſponſus auſertur a nobis, & non meremur ejus habere præſentiam; cum reverſus fuerit Dominus ad nos, & cogitaverit, ut beneſaciat nobis, omnis triſtitia vertetur in gaudium, & fames priſtina ſermonis Dei præſentia doctrinarum ejus, & cœleſtis panis ſaturitate penſabitur.

3 pars. Gratian. *Non autem videntur jejunia quarti menſis poſſe celebrari ante diem Pentecoſtes. A die enim Dominicæ Reſurrectionis uſque in diem Pentecoſtes non inducuntur obſervanda jejunia.*

C. VIII. *De eodem.*

Unde Ambroſius *in ejuſdem diei ſermone 61. qui ſic incipit.*

SCire debet a ſanctitas veſtra. Per hos quinquaginta dies nobis eſt jugis, & continuata feſtivitas: ita ut hoc omni tempore neque ad obſervandum indicamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus ſuccedamus *i*. *& infra.* §. 1. Inſtar ergo Dominicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes iſti dies velut Dominici deputantur. Reſurrectio enim Dominica eſt. Nam in Dominica reſurgens Salvator reverſus ad homines eſt, & poſt Reſurrectionem tota Quinquageſima cum hominibus commoratus eſt. Æqualis ergo eorum neceſſarium ut eſſet feſtivitas, quorum æqualis eſſet & ſanctitas *K*. Sic enim diſpoſuit Dominus, ut ſicut ejus paſſione in Quadrageſimæ jejuniis contriſtaremur; ita ejus Reſurrectione in Quinquageſimæ feriis lætaremur. Non igitur jejunamus in Quinquageſima, quia in his diebus nobiſcum Dominus commoratur. *Item in Apologia David l.* Hunc numerum (Quinquageſimum videlicet) læti celebramus poſt Domini paſſionem, remiſſo culpæ totius debito, chirographo *m* quoque evacuato, ab omni nexu liberi, & ſuſcipimus advenientem in nos gratiam Spiritus Sancti; die Pentecoſtes, vacante jejunio, laus dicitur Deo, Alleluja cantatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Scire debet] *In multis manuſcriptis exemplaribus a capite* jejunium, *uſque ad cap.* poſt Paſcha, *in aliquot etiam uſque ad ultimum, nulla eſt diſtinctio capitum. Tanquam enim unico contextu continentur multæ auctoritates a Gratiano citatæ. Ideo verba iſta,* ſcire debet ſanctitas veſtra, *cohærent cum extremis verbis Gratiani ad finem præcedentis capitis, atque ita legendum.* Unde Ambroſius in ejuſdem diei ſermone 61. qui incipit, Scire debet ſanctitas veſtra, *ac deinde ſubjungendum,* Per hos quinquaginta, &c. *Suo enim modo aptavit hunc locum Gratianus. Nam apud beatum Ambroſium paulo aliter habetur.*

Gratian. *Neceſſario ergo Eccleſia conſtituit, ut poſt diem Pentecoſtes jejunia celebrentur. Sed quod in illis quinquaginta diebus jejunandum eſſe negatur, ex obſervantiæ neceſſitate intelligitur.*

C. IX. *De eodem.*

Unde idem Ambroſius *in ejuſdem diei ſermone 60. qui ſic incipit.*

NOſſe credo 1 vos fratres. Non minore lætitia celebramus diem Pentecoſtes, quam ſanctum Paſcha curavimus. Tunc enim, ſicut modo fecimus, jejunavimus Sabbatho, vigilias celebravimus, orationibus pernoctantes *a* inſtitimus: unde neceſſe eſt, ſimilem obſervantiam *b* ſimilis lætitia ſubſequatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Noſſe credo] *Idem evenit in hoc capite, quod in ſuperiore eveniſſe notatum eſt. Cohæret enim cum ſuperioribus, prima ſermonis periodo quaſi in ſummam redacta.*

Gratian. *Obſervantia vero ſimilis dicitur quoad factum, non quoad neceſſitatem.*

C. X. *De eodem.*

Unde Iſidorus *lib. 1. de Eccleſiaſticis officiis, cap. 42.*

POſt Paſcha uſque ad Pentecoſten, licet traditio Eccleſiarum abſtinentiæ rigorem prandiis relaxaverit; tamen ſi qui Monachorum, vel Clericorum jejunare cupiunt, non ſunt prohibendi: quia Antonius, & Paulus, & cæteri Patres antiqui, etiam his diebus in eremo leguntur abſtinuiſſe, neque ſolviſſe abſtinentiam, niſi tantum die Dominico.

C. XI. *De eodem.*

Item Hieronymus *ad Lucinium, epiſt. 28.*

UTinam *c* omni tempore jejunare poſſemus, quod in Actibus *d* Apoſtolorum diebus Pentecoſtes, & die Dominico Apoſtolum Paulum, & cum eo credentes feciſſe legimus. *& infra.* Nec hoc dico, quod Dominicis *e* diebus jejunandum putem, & contextas quinquaginta *f* diebus ferias auferam; ſed unaquæque provincia abundet in ſuo ſenſu: & præcepta Majorum leges Apoſtolicas arbitretur.

C. XII. *Sabbatho magno poſt horam baptiſmi Epiſcopus valet ordinari.*

Item Pelagius Papa *Petro Epiſcopo Potentino.*

DIlectionis *g* tuæ ſcripta ſuſcepimus, quibus ſignificas, Latinum Eccleſiæ Grumentinæ Diaconum ad Epiſcopatum Marcellionenſis Eccleſiæ, ſive Cluſitanæ *h* ab omnibus fuiſſe electum: quod jam ante hoc tempus retuliſti, & juſſimus, ut veniret, credentes eos de perſona ejuſdem ab Epiſcopo ſuo dimiſſorias accepiſſe. Quod ſi modo fecerunt, facite eum velociter ad urbem Romam occurrere, ut ſi Deus juſſerit, in Sabbatho magno poſt horam baptiſmi ordinetur. Quod ſi ante memoratam diem non occurrerit, cogetur uſque ad quarti menſis jejunia ſuſtinere.

DISTIN-

---

a *Exod.* 32. b *Hierem.* 52. c *al. ad terram ſanctam*) *orig.* d *Numer.* 14. e 4. *Reg.* 25. *Hierem.* 39. *&* 41. f *Hierem.* 52. g *Ezechiel.* 33. h *Joan.* 16. i *ſuccidamus.*) *orig. & aliquot Gratiani exemplaria vetuſta, & recentes editiones.* k *ſic quantitas.*] *orig.* l c. 8. m *Coloſſ.* 2.

a *Pernoctantes*) *orig.* b *ſimilis obſervantia ſimilem lætitiam ſubſequatur.*] *orig.* c *Polyc. l.* 3. *tit.* 23. d *Act.* 13. 20. *&* 27. e *al. feſtivis.* f *al. ſexaginta.*] *orig.* g *ſup. diſt.* 63. *litteras. Polyc. lib.* 2. *tit.* 28. *Anſel. lib.* 6. *c.* 59. h *al. Cuſilinatis. Supra diſt.* 54. *cap. frequens.*

Digitized by Google

DISTINCTIO LXXVII.

H*Is temporibus ſecundum Anacletum, Zepherinum, Gelaſium, & Pelagium, Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi ſunt ordinandi. Metropolitanus autem juxta Leonem* a *ex Presbyteris ejuſdem Eccleſiæ, vel ex Diaconis optimus ordinetur. Ex Monachis autem, vel Laicis nullus, niſi per gradus Eccleſiæ, debet ad ſummum Sacerdotium pervenire.*

C. I. *Nonniſi per diſtinctos gradus quiſquam ad Sacerdotium aſpiret.*

Unde Cajus Papa *Felici Epiſcopo, epiſt. unica in extremo.*

ILlud nos ſtatuentes, vobis, & omnibus ſervare mandamus, ut ad ordines Eccleſiaſticos ſic aſcendant in Eccleſia, qui ordinari merentur: id eſt, ſi quis Epiſcopus eſſe meretur, ſit primum Oſtiarius, deinde Lector, poſtea Exorciſta, inde ſacretur Acolythus, demum vero Subdiaconus, deinde Diaconus, & poſtea Presbyter, & exinde, ſi meretur, Epiſcopus ordinetur.

C. II. *Quæ intervalla temporis in ſingulis gradibus ſervanda ſint.*

Unde Zozimus *Epiſcopus urbis Romæ, ait ad Iſychium, epiſt. 1. cap. 3.*

IN *b* ſingulis gradibus hæc tempora ſunt obſervanda, ſi ab infantia 1 Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, ut inter Lectores, & Exorciſtas quinquennio teneatur, exinde Acolythus, vel Subdiaconus 24. annis fiat, & ſic ad benedictionem Diaconatus, ſi meretur, accedat: in quo ordine quinque annis, ſi inculpate ſe geſſerit, hærere debebit. 2 Exinde ſuffragantibus ſtipendiis per tot gradus datis propriæ fidei documentis, Presbyterii Sacerdotium poterit promereri: de quo loco (ſi eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) ſummum Pontificatum ſperare debebit. *& infra.* §. 1. Defenſores etiam Eccleſiæ, qui ex Laicis fiunt, ſupradicta obſervatione teneantur, ſi meruerunt eſſe in ordine Clericatus.

Corr. Rom. ¶ 1 Si ab infantia] *Prior hæc hujus capitis pars ſummatim refertur. Integer locus ſic habet:* Si ab infantis Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, inter Lectores uſque ad vigeſimum ætatis annum continuata obſervatione perduret. Si major jam, & grandævus acceſſerit, ita tamen, ut poſt baptiſmum ſtatim ſe divinæ militiæ deſideret mancipari, ſive inter Lectores, ſive inter Exorciſtas quinquennio teneatur, exinde Acolythus, vel Subdiaconus quatuor annis, & ſic ad benedictionem, &c. *Ac ſane in uno etiam pervetuſto Gratiani codice, & apud Rabanum, lib. 1. cap. 13. de inſtitut. Cleric. legitur,* quatuor annis, *non,* quatuordecim. *Sed ob gloſſas nihil mutatum, additumve eſt.*

C. III. *De eodem.*

Item Syricius Papa *ad Himerium Tarraçonenſem, epiſt. 1. cap. 9.*

QUicumque c itaque ſe Eccleſiæ voverit obſequiis a ſua Infantia, ante pubertatis annos baptizari, & Lectorum debet miniſterio ſociari. Qui ab acceſſu adoleſcentiæ uſque ad vigeſimum 1 ætatis annum, ſi probabiliter vixerit, una tantum, & ea, quam virginem communi per Sacerdotem benedictione percepit, uxore contentus Acolythus, & Subdiaconus eſſe debebit, poſteaque ad Diaconii gradum (ſi ſeipſum primitus, continentia præeunte, dignum probaverit) accedat. Ubi ſi ultra 2 quinque annos laudabiliter miniſtraverit, congrue Presbyterium conſequatur. Exinde poſt decennium Epiſcopalem cathedram poterit adipiſci: ſi tamen per hæc tempora integritas vitæ, ac fidei ejus fuerit approbata. Qui vero jam ætate grandævus, melioris propoſiti converſatione provocatus, ex Laico ad ſacram militiam pervenire feſtinat, deſiderii ſui fructum non aliter obtinebit, niſi eo, quo baptizatur, tempore ſtatim Lectorum, aut Exorciſtarum numero ſocietur; ſi tamen eum unam habuiſſe, vel habere, & hanc virginem accepiſſe conſtet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud Acolythus, & Subdiaconus fiat, & ſic ad Diaconatum (ſi per hæc tempora dignus judicatus fuerit) provehatur. Exinde jam acceſſu temporum, Presbyterio, vel Epiſcopatui, ſi eum Cleri, ac plebis evocaverit electio, non immerito ſocietur.

Corr. Rom. ¶ 1 Vigeſimum) *In pleriſque vetuſtis exemplaribus, & Gratiani, & epiſtolæ, atque apud Ivonem legitur,* trigeſimum: *ſed in epiſtola Zozimi, quæ relata eſt in antecedente notatione,* vigeſimum.

¶ 2 Ultra] *Sic legitur in omnibus manuſcriptis, & in originali ipſo. In vulgatis erat,* intra.

C. IV. *De eodem.*

Item ex ſexta Synodo, *c.* 15.

SUbdiaconus *a* non minor viginti annorum ordinetur. §. 1. Si quis vero in aliquo ordine Sacerdotali præter conſtituta tempora ordinatus fuerit, deponatur.

C. V. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. *c.* 4.

PLacuit *b*, ut ante viginti quinque annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur, & ut Lectores populum non ſalutent.

C. VI. *Minoribus XXV. annis Levitica non præſtetur benedictio.*

Item ex Concilio Agathenſi, *cap.* 16. *&* 17.

EPiſcopus *c* benedictionem Diaconatus minoribus quam XXV. annorum penitus non committat. §. 1. Sane ſi conjugati juvenes conſenſerint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda eſt, ut ſequeſtrato manſionis cubiculo, religione promiſſa, poſteaquam pariter converſi fuerint, ordinentur. §. 2. Presbyterum vero, vel Epiſcopum, ante triginta annos, id eſt, antequam ad viri perfecti ætatem perveniat, & Diaconos ante vigintiquinque, nullus Metropolitanorum ordinare præſumat: ne per ætatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur.

C. VII. *De eodem.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c.* 19.

IN *d* veteri lege ab anno vigeſimoquinto Levitæ in tabernaculo ſervire mandantur: cujus auctoritatem in canonibus & ſancti Patres ſecuti ſunt. Nos & Divinæ legis, & Conciliorum præcepti immemores, infantes & pueros Levitas facimus, ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ: ideoque ne ulterius fiat a nobis, & Divina lege *e*, & canonicis admonemur *f* ſententiis, ut *g* a vigintiquinque annis ætatis Levitæ conſecrentur, & a triginta Presbyteri ordinentur.

C. VIII. *Per quæ intervalla temporum ordinetur, qui de Monachis in Clericatum eligitur.*

Item Gelaſius Papa *ad Epiſcopos per Lucaniam, epiſt. 1. cap. 3*

SI *g* quis de religioſo propoſito, & diſciplinis monaſterialibus eruditus ad Clericale munus accedat, inprimis ejus vita præteritis acta temporibus inquiratur, ſi nullo gravi facinore probatur infectus, ſi ſecundam non habuit fortaſſis uxorem, nec a marito relictam ſortitus oſtenditur, ſi pœnitentiam 1 publicam fortaſſis non geſſit,

a *Epiſt.* 82. *Anaſtaſio.* b *Anſ. lib.* 7. *c.* 49. *Rabanus de inſtit. Cler. l.* 1. *c.* 13. c *Ivo p.* 6. *c.* 91., *&* 92.

a *Et Conc. Carthag. eod. can.* 16. *Burch. l.* 2. *c.* 11. *Ivo p.* 6. *c.* 31. *Pannor. l.* 3. *c.* 30. *Polyc. lib.* 2. *tit.* 27. b *Anſel. l.* 6. *c.* 96. *Ivo p.* 5. *c.* 365. *Burchard. l.* 2. *c.* 9. c *Ivo part.* 6. *c.* 29. *Pannor. l.* 3. *c.* 28. *Polyc. l.* 2. *tit.* 27. d *Burch. l.* 2. *c.* 12. *Ivo p.* 6. *c.* 32. *Pannor. l.* 3. *c.* 31. e *Num.* 8. f *in codice Regio, admonemur exemplis.* g *al. ſed.* h *ſup. diſt.* 55. *c.* 5. *Anſel. l.* 7. *c.* 47. *Ivo part.* 3. *c.* 143.

Digitized by Google

geſſit, nec ulla corporis parte vitiatus apparet; ſi ſervili, aut originariæ non eſt conditioni obnoxius; ſi curiæ jam probatur nexibus abſolutus; ſi aſſecutus eſt literas, ſine quibus vix fortaſſis Oſtiarii poſſit implere miniſterium.

Corr. Rom. ℣ 1 Si pœnitentiam] *Hinc uſque ad finem addita ſunt ex epiſtola ipſa, ut melius percipiatur nexus ſequentis capitis. Nam poſt verbum*, miniſterium, *continenter apud Gelaſium ſequitur*: ut ſi his omnibus, quæ ſunt prædicta, fulcitur, continuo Lector &c.

C. IX. *De eodem.*

Item eodem capite, & ſequenti.

MOnachus 1 vero novitius ſi morum honeſtate fulcitur, continuo Lector, vel Notarius, aut certe Defenſor effectus, poſt tres menſes exiſtat Acolythus; maxime ſi huic ætas etiam ſuffragatur: ſexto menſe Subdiaconi nomen accipiat: ac ſi modeſtæ converſationis, honeſtæque voluntatis exiſtit, nono menſe Diaconus, completoque anno ſit Presbyter: cui tamen quod annorum interſtitia fuerant collatura; ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe devotio. §. 1. Si *a* vero Laicus quiſpiam Eccleſiaſticis eſt aggregandus officiis, tanto ſolicitius in ſingulis, quæ ſuperius comprehenſa ſunt, hujuſmodi decet examinari perſonam, quantum inter mundanam, religioſamque vitam conſtat eſſe diſcriminis: quia utique convenientia Eccleſiæ miniſteria reparanda *b* ſunt, non inconvenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod ſacris aptum poſſit eſſe ſervitiis, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc aſſequenda, decerpitur, ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit, ne *c* per occaſionem ſupplendæ penuriæ Clericalis, vitia potius divinis cultibus intuliſſe *d*, non legitimæ familiæ Domini computemur procuraſſe compendia. Quorum promotionibus, ſuper anni metas, ſex menſes nihilominus ſubrogamus: quoniam, ſicut dictum eſt, diſtare convenit inter perſonam divino cultui deditam, & de Laicorum converſatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut Eccleſiis 2 ab hac occaſione ceſſantibus, Canonum paternorum vetus forma ſervetur.

Corr. Rom. ℣ 1 Monachus] *Quomodo hic locus in originali habeat, proximo ſuperiore notatione indicatum eſt.*

℣ 2 Ut Eccleſiis] *Hæc multo plenius a Gelaſio exponuntur*: Ut illis, *inquit*, Eccleſiis, quibus infeſtatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, renoventur: quatenus his, Deo propitio, reſtitutis, in Eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſervetur, nec contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio providetur, non adverſus ſcita Majorum nova lege proponitur, cæteris Eccleſiis ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas priſtinam faciendis ordinationibus convenit tenere ſententiam.

DISTINCTIO LXXVIII.

QUa vero ætate Sacerdotes ordinari debeant, Bonifacius 1 Papa diffinivit, dicens.

Corr. Rom. ℣ 1 Bonifacius] *Cæteri collectores citant ex decretis Fabiani. Extat apud Martinum Bracarenſem Epiſcopum in capitul. Græc. Synod. c. 20. ex Neocæſarienſ. c. 11.*

C. I. *Ante annos triginta Presbyter non ordinetur.*

SI *a* quis triginta ætatis ſuæ annos non impleverit, nullo modo Presbyter ordinetur, etiamſi valde ſit dignus.

a *Ibid. cap. 4.* b *al. deputanda.* c *al. nec.* d *al. intuliſſe judicemur.* e *Polyc. lib. 2. tit. 20. Burch. l. 2. c. 10. Ivo p. 6. c. 30. Pannor. lib. 3. cap. 29.*

C. II. *De eodem.* PALEA.

[*Item* in novellis in Authentica *de ſanctiſſ. Epiſcopis §. Clericos. apud Julian. Antec. conſtit. 123. c. 19.*]

NEmo *a* Presbyter conſecretur, qui minor triginta annis ſit: nemo Diaconus, vel Subdiaconus fiat, qui minor vigintiquinque annis ſit: nemo Lectoribus connumeretur, qui minor XVIII. annis fuerit: nemo inter Diaconiſſas conſecretur ſacroſanctæ Eccleſiæ, quæ minor ſit XL. annis, vel ad ſecundum matrimonium pervenerit.

C. III. *Non eſt ordinandus Sacerdos, niſi longo ſit probatus examine.*

Item Leo Papa *ad Epiſcopos Africanos epiſt. 85. c. 1.*

QUid *b* eſt manus cito imponere, niſi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiæ *c*, ante experientiam diſciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis, niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari?

C. IV. *Ante triginta annorum ætatem Presbyter non ordinetur.*

Item ex Concilio Neocæſarienſi *c. 11.*

PResbyter *d* ante XXX. annorum ætatem non ordinetur, quamvis ſit probabilis vitæ: ſed obſervet uſque ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter Jeſus Chriſtus trigeſimo anno baptizatus eſt, & tunc prædicavit.

Gratian. *Hoc e regulare eſt, unde & Chriſtus, & Joannes Baptiſta, & Ezechiel, & nonnulli Prophetarum non leguntur ante hoc tempus propbetaſſe, vel prædicaſſe. Verum, quia Hieremias* f, *& Daniel* g *ante juvenilem ætatem ſpiritum prophetiæ accepiſſe leguntur, David, & Salomon in adoleſcentia uncti inveniuntur, Joannes etiam Evangeliſta* h, *cum adhuc eſſet adoleſcens a Domino in Apoſtolum electus, & cum aliis ad prædicandum miſſus invenitur; Paulus* i *quoque Apoſtolus in adoleſcentia a Domino electus, & ad prædicandum miſſus aſſeritur: Eccleſia ſimiliter neceſſitate exigente nonnullos ante triginta annos ordinare conſuevit.*

C. V. *Neceſſitate exigente XXV. annorum Presbyteri ordinentur.*

Unde Zacharias Papa *Bonifacio Epiſcopo epiſt. 6. cujus initium* [Benedictus Deus.]

SI triginta annorum non reperiuntur, & neceſſitas expoſcit, a viginti quinque annis, & ſupra Levitæ, & Sacerdotes ordinentur.

DISTINCTIO LXXIX.

APoſtolicus autem nonniſi a Cardinalibus, & religioſis Clericis eſt inthronizandus.

C. I. *De eo, qui ſine concordi Cardinalium electione inthronizatur.*

Unde Nicolaus Papa II. *ait in epiſtola, qua Synodum a ſe Romæ habitam refert cap. 1.*

SI *K* quis 1 Apoſtolicæ Sedi ſine concordi, & canonica electione Cardinalium ejuſdem Eccleſiæ, ac deinde ſequentium religioſorum Clericorum inthronizatur, non Papa, vel Apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur.

Corr. Rom. ℣ 1 Si quis) *Verba Nicolai in epiſtola, quæ in voluminibus Conciliorum impreſſis poſt decreta Nicolai I. habetur, hæc ſunt*: Primo namque inſpectore Deo eſt ſtatutum; ut electio Romani Pontificis, in poteſtate Cardinalium Epiſcoporum

a *Polyc. l. 2. t. 27.* b *Sup. diſt. 61. c. miramur. verſ. quid eſt cito Anſ. l. 6. c. 34. Ivo p. 5. c. 105.* c *al laboris.* d *Polyc. lib. 2. t. 27. Anſel. lib. 7. c. 95. Pannor. l. 3. c. 29.* e *S. Gregor. in Ezechielem Homil. 2.* f *Hierem. 1.* g *Dan. 1.* h *Matth. 4.* i *Actor. 9.* K *Polyc. l. 1. tit. 4. Anſel. l. 6. c. 15. infra ead. c. ſi quis pecunia.*

ſcoporum ſit: itaut ſi quis Apoſtolicæ ſedis ſine præmiſſa concordi, & canonica electione eorum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum Clericorum, & Laicorum conſenſu inthronizatur &c. *Idem fere habetur ad finem illius Synodi, & refertur infra c.* ſi quis pecunia.

C. II. *Papa ſuperſtite, eo inconſulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui.*

Item Symmachus Papa *in Synodo Romana prima cap. 3. & 5.*

II. SI quis *a*, Papa a ſuperſtite, pro Romano Pontificatu cuiquam quolibet modo favorem præſtare convincitur, loci ſui honore, vel communione privetur. Si quis Presbyter *a*, aut Diaconus, aut Clericus, Papa incolumi, & eo inconſulto, aut ſubſcriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pyctacia promittere, aut ſacramentum præbere tentaverit, aut aliquod certe ſuffragium polliceri, vel de hac cauſa privatis conventiculis factis deliberare, atque decernere, loci ſui dignitate, atque *b* communione privetur. *& infra c.* Propter occultas fraudes, & conjurationum ſecretas inſidias, quas hujus ſententia diſtrictionis conſequitur *d*, ſi quis ad Eccleſiaſticam pertulerit notitiam conſilia eorum, qui contra hanc Synodum de Pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione convicerit, particeps actionis hujuſmodi non ſolum purgatus ab omni culpa ſit, ſed etiam remuneratione, quæ non indigna ſit, ſublevetur. Univerſa Synodus &c.

Corr. Rom. ¶ 1 Si quis, Papa) *Initium hoc uſque ad verſiculum,* Si quis Presbyter, *eſt caput ſecundum ſuggeſtionis* Fulgentii *Archidiaconi Romanæ Eccleſiæ, quod una cum aliis tribus capitulis in textis Conciliorum præcedit primam, vel ſecundam Synodum ſub Symmacho, cum hac inſcriptione:* Capitula primæ Synodi Romanæ ſub Symmacho Papa. *In codice vero canonum prænotantur his verbis:* Tituli decretorum Papæ Symmachi numero quatuor.

¶ 2 Si quis Presbyter) *Hæc ſunt propria verba cap. 3 ipſius Synodi, quod eſt ſecundum in codice canonum.*

C. III. *In Apoſtolatus culmen nullus niſi ex Cardinalibus promoveatur.*

Item ex Concilio Stephani Papæ III. [*Deuſdedit addit, habito in Baſilica Conſtantiniana act. 3.*]

OPortebat *c*, ut hæc ſacroſancta domina noſtra Romana Eccleſia [juxta quod a Beato Petro, & ejus ſucceſſoribus inſtitutum eſt] rite ordinaretur, & in Apoſtolatus culmen unus de Cardinalibus Presbyteris, aut Diaconis conſecraretur.

C. IV. *De eodem.*

Item ex eodem.

NUllus *f* unquam Laicorum, neque ex alio ordine præſumat, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, Diaconus, aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoveri.

Corr. Rom. ¶ *In Pontificalibus manuſcriptis, uno Vaticano, & altero Cardinalis Sirleti in vita Stephani Papæ III. referendo Synodum ipſius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hoc pertinentia:* Tunc allatis ſacratiſſimis canonibus, eiſque liquido perſcrutatis, prolata eſt ſententia ab eodem Sacerdotali Concilio, ſub anathemate interdicens, ne ullus unquam præſumat Laicorum, neque ex alio ordine, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, Diaconus, aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoveri; & alia plura, quæ canonica indigebant correctione, in eodem Concilio ſtatuerunt emendanda.

a *Burch. l. 1. c. 223. Ivo p. 5. c. 336. Polyc. l. 1. tit. 4. Anſ. l. 6. cap. 1.* b *al. vel.* c *C. 5. Polyc. ibid.* d *al. perſequitur.* e *Deuſdedit p. 1. Anſel. l. 6. c. 25. Polyc. l. 1. tit. 4.* f *Deuſdedit ibid. Polyc. ibid. Anſel. l. 6. c. 24. S. Ant. l. 6. c. 24.*

C. V. *Anathematizetur Epiſcopus, Monachus, vel Laicus Romanam Eccleſiam invadens, & in gradum filiorum ejus prorumpens.*

Item ex eodem.

III. SI *a* quis ex Epiſcopis, vel Presbyteris, vel Monachis, vel Laicis contra canonum, & ſanctorum Patrum ſtatuta prorumpens, in gradum filiorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, id eſt, Presbyterorum Cardinalium, & Diaconorum ire præſumpſerit, & hanc Apoſtolicam ſedem invadere quilibet ex ſupradictis tentaverit, & ad ſummum Pontificalem honorem aſcendere voluerit, ipſi, & ſibi faventibus fiat perpetuum anathema. *& infra. §. 1.* Si quis reſiſtere præſumpſerit Sacerdotibus, atque Primatibus Eccleſiæ, vel cuncto Clero ad eligendum ſibi Romanum Pontificem ſecundum canonicam *b* traditionem, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ *Deuſdedit Presbyter Cardinalis tituli Apoſtolorum in Eudoxia part. 2. cap. 131. refert multa ex Synodo habita a Stephano tertio, in quibus caput hoc integrum continetur.*

C. VI. *Anathema ſit, qui canonicæ electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit.*

Item ex Concilio Leonis Papæ IV.

IV. SI *c* quis ex Sacerdotibus, ſeu Primatibus nobilibus, ſeu cuncto Clero ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit, ſicut in Concilio Bonifacii, & Stephani Papæ legitur ſtatutum; anathema ſit.

C. VII. *Nullius Epiſcopi fiat electio, niſi poſt diem tertium depoſitionis alterius.*

Item ex Concilio Bonifacii Papæ III.

a ps NUllus *d* Pontifice Romano vivente, aut Epiſcopo civitatis ſuæ præſumat loqui, aut partes ſibi facere, niſi tertio die depoſitionis ejus, adunato Clero, & filiis Eccleſiæ, & tunc fiat electio.

3 ps Gratian. *Sed quæritur, ſi duo concertantium temeritate electi fuerint, quis eorum alteri præferendus ſit? De his ita ſcribit* Honorius Auguſtus *ad Bonifacium Papam* e.

C. VIII. *Si temeritate concertantium duo fuerint ordinati.*

SI *f* duo forte contra fas temeritate concertantium *g* fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus Sacerdotem, ſed illum ſolum in ſede Apoſtolica permanſurum, quem ea numero Clericorum nova ordinatione divinum judicium, & univerſitatis conſenſus elegerit.

4 ps Gratian. *Hoc autem capitulum* h *non de eo intelligendum eſt, qui uno per apoſtaſiam ordinato, a Cardinalibus, & religioſis Clericis Apoſtolicæ ſedi inthronizatur, etiamſi ille apoſtaticus ita cathedram B. Petri violenter tenuerit, ut canonica electio intra urbem fieri non valeat.*

C. IX. *De eo, qui per pecuniam, vel populari tumultu, non canonica electione ordinatur.*

Unde Nicolaus Papa II. *in Concilio Romano* i *ſtatuit, dicens.*

V. SI K quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, ſeu militari tumultu, ſine concordi, & canonica electione, ac benedictione Cardinalium Epiſcoporum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum Clericorum, fuerit Apoſtolicæ ſedi inthroniaatus, non Apoſto-

a *Deuſdedit ibid. Anſel. l. 6. c. 26. & 27. In Pontificali Rom. manuſcr.* b *al. hanc canonicam.* c *Deuſdedit ibid. Anſel. l. 6. c. 28.* d *In Pontif. Rom. manuſcr. Anſ. l. 6. c. 21. Deuſdedit p. 1.* e *in Tomis Conciliorum inter epiſtolas Bonif.* f *inf. diſt. 97. c. Victor Honorius.* g *certantes*] *orig.* h *Anſel. lib. 6. c. 27.* i *in fine.* K *ſup. fere idem, diſt. ead. cap. ſi quis Apoſtolicæ. Anſ. l. 6. c. 26. Polyc. l. 1. tit. 4. Ivo p. 4. c. 8.*

licus, ſed apoſtaticus habeatur, liceatque Cardinalibus Epiſcopis, cum religioſis, & Deum timentibus Clericis & Laicis, invaſorem, etiam cum anathemate, & humano auxilio & ſtudio, a ſede Apoſtolica repellere, & quem dignum judicaverint, præponere. Quod ſi hoc intra urbem perficere nequiverint, noſtra auctoritate Apoſtolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligant, quem digniorem, & utiliorem Apoſtolicæ ſedi perſpexerint, conceſſa ei auctoritate regendi, & diſponendi res, & *a* utilitatem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſecundum quod ei melius videbitur, juxta qualitatem temporis, quaſi jam omnino inthronizatus ſit:

5 pars. Gratian. *Electio vero Romani Pontificis etiam cum deliberatione prædeceſſoris fieri debet.*

C. X. *Si Papa de electione ſui ſucceſſoris ante decernere non potuerit.*

Unde Symmachus Papa *ait in Synodo Romana prima, cap. 4.*

SI *b* tranſitus Papæ (quod abſit) inopinatus evenerit, & de ſui electione ſucceſſoris (ut ſupra placuit) non poſſit ante decernere, ſiquidem in unum totius inclinaverit *c* Eccleſiaſtici ordinis electio, conſecretur electus Epiſcopus. Si autem, ut fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diverſa eorum, de quibus certamen emerſerit, vincat ſententia plurimorum: ſic tamen, ut Sacerdotio careat, qui captus promiſſione, non recto judicio de electione decreverit. Synodus dixit; Placet, &c.

6 pars. Gratian. *Sicut ſupra monſtratum eſt, electio ſummorum Sacerdotum a Cardinalibus, & religioſis Clericis fieri debet: ejectio vero eorum, judicio divino reſervata eſt.*

C. XI. *Summorum Pontificum ejectionem ſibi Dominus reſervavit.*

Unde Anacletus Papa *ait ad Epiſcopos Italiæ, epiſt. 2. c. 2.*

EJectionem *d* vero ſummorum 1 Sacerdotum ſibi Dominus reſervavit, licet electionem eorum bonis Sacerdotibus, & ſpiritualibus populis conceſſiſſet.

Corr. Rom. ¶ 1 Summorum] *Sequebatur*, Pontificum, vel Sacerdotum. *Sublatæ ſunt duæ priores voces, quia neque in originali, neque apud Ivonem, neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus leguntur.*

DISTINCTIO LXXX.

1 ps LOca vero, *in quibus Primates, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Presbyteri ſunt ordinandi, hæc ſunt ſecundum Lucium Papam, & Clementem, atque Anacletum.*

C. I. *In quibus locis Primates, vel Patriarchæ debeant ordinari.*

Ait enim Lucius Papa.

URbes *e*, & loca, quibus Primates præſidere debent, non a modernis, ſed etiam multis ante adventum Chriſti ſunt ſtatutæ temporibus: quarum Primates etiam Gentiles, pro majoribus etiam negotiis appellabant. §. 1. In ipſis vero urbibus poſt Chriſti adventum, Apoſtoli & ſucceſſores eorum, Patriarchas, vel Primates poſuerunt, ad quos Epiſcoporum negotia (ſalva in omnibus Apoſtolica auctoritate) & majores cauſæ, poſt Apoſtolicam ſedem ſunt referendæ.

C. II. *De eodem.*

Item Clemens Papa *ad Jacobum, epiſt. 1.*

IN *f* illis vero civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi *g* Flamines eorum, atque primi legis Doctores erant, Epiſcoporum Primates poni, vel Patriarchas B. Petrus præcepit, qui reliquorum Epiſcoporum cauſas *a*, & majora, quoties neceſſe foret, negotia in fide agitarent. *& paulo poſt.* §. 1. In illis autem civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant Archiflamines, quos tamen minores tenebant, quam memoratos Primates, Archiepiſcopos inſtitui præcepit. *& infra.* §. 2. In ſingulis vero reliquis civitatibus ſingulos, & non binos, vel ternos, aut plures, Epiſcopos conſtitui præcepit, qui non Primatum, aut Archiepiſcoporum, aut Metropolitanorum nomine, quia matres civitatum non tenent; ſed Epiſcoporum tantum vocabulo potirentur: quoniam nec inter ipſos Apoſtolos par inſtitutio fuit, ſed unus omnibus præfuit.

C. III. *De eodem.*

Item Anacletus *b, epiſt. 3. c. 2.*

EPiſcopi *c* non in caſtellis, aut modicis civitatibus debent conſtitui, ſed Presbyteri per caſtella, & modicas civitates, atque villas debent ab Epiſcopis ordinari & poni: ſinguli tamen per ſingulos titulos ſuos. Et Epiſcopus non ab uno, ſed a pluribus debet Epiſcopis ordinari, & ut dictum eſt, non ad modicam civitatem, ne vileſcat nomen Epiſcopi, ſed ad honorabilem urbem titulandus, & denominandus eſt. Presbyter vero ad qualemcunque *d* locum, vel Eccleſiam in eo conſtitutam, eſt præficiendus.

C. IV. *De eodem.*

Item Leo Papa *ad Epiſcopos Africæ, epiſt. 85. c. 2.*

ILlud *e* ſane, quod ad Sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum ſtatuta ſervari, ut non in quibuslibet locis, neque quibuslibet caſtellis, & ubi ante non fuerunt, Epiſcopi conſecrentur: cum ubi minores ſunt plebes, minoreſque conventus, Presbyterorum cura ſufficiat: Epiſcopalia autem gubernacula non niſi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus oporteat præſidere: ne, quod ſanctorum Patrum divinitus inſpirata decreta vetuerunt, viculis & poſſeſſionibus, vel obſcuris & ſolitariis municipiis, tribuatur Sacerdotale faſtigium.

C. V. *De eodem.*

Item ex Concilio Laodicenſi, *c. 57.*

NOn debere in vicis & villis *f* Epiſcopos ordinari, ſed viſitatores 1, id eſt, qui circumeant, conſtitui: hos autem, qui antehac ordinati ſunt, nihil agere cenſemus ſine conſcientia Epiſcopi civitatis. Similiter etiam Presbyteri nihil ſine præcepto & conſilio Epiſcopi agant.

Corr. Rom. ¶ 1 Sed viſitatores] *In codice Græco impreſſo legitur,* ἢ περιοδευτάς, *in tribus autem manuſcriptis,* ἀλλὰ περιοδευτάς.

2 pars. Gratian. *Sedes autem Epiſcoporum non longo intervallo debent disjungi, ut ad conſecrationem ſui comprovincialis ſine difficultate poſſint occurrere.*

C. VI. *Epiſcopales ſedes non longo intervallo a ſe debent disjungi.*

Unde Gregorius *Auguſtino Anglorum Epiſcopo, reſponſo octavo.*

FRaternitatem *g* tuam ita volumus in Anglia Epiſcopos ordinare, ut ipſi ſibi Epiſcopi longo intervallo minime disjungantur: quatenus nulla ſit neceſſitas, ut in ordinatione alicujus Epiſcopi convenire non poſſint. Nam Epiſcoporum ordinatio ſine aggregatis tribus, vel quatuor Epiſcopis fieri non debet.

DISTINCTIO LXXXI.

1 ps HÆc *de ordinandis, & ordinatoribus, atque de ſingulorum graduum diſtinctionibus, & officiis dixiſſe nos ſufficiat. Verum quia aliquantulum diffuſius in his imme-*

a *al.* in] b *Deuſdedit, p. 1. Polyc. l. 1. t. 4. Anſ. l. 6. c. 1. Pann. l. 3. c. 2.* c *al.* convenerit. d *Ivo p. 5. c. 138.* e *Extat apud Stephanum I. epiſt. 1. c. 5. Anſ. l. 6. c. 18.* f *Leo IX. epiſt. 3. Polyc. l. 2. tit. 22. Burch. l. 1. c. 255. Anſel. l. 6. c. 113.* g *al.* Archiflamines.

a Judicia,) *orig.* b *Idem eſt Clementis in epiſt. proxime citata.* c *Burch. l. 1. c. 4. Ivo p. 5. c. 58. & 98.* d quemcunque) *orig.* e *Polyc. l. 2. tit. 23. Burch. l. 1. c. 32. Ivo p. 5. c. 107. & 243. ext. de privil. c. 1.* f *al.* caſtellis. g *Pann. l. 3. c. 16.*

Digitized by Google

immorati ſumus, quædam præcedentibus cohærentia ſub epiloge ad memoriam ſubjiciamus. Debet ordinandus in Epiſcopum (ut Apoſtolus a ſcribit) eſſe ſine crimine, id eſt, ſine peccato mortali: quod non ſolum de Epiſcopo, ſed etiam de quolibet electo ad aliquam præpoſituram Eccleſiæ oportet intelligi.

C. I. *Sine crimine, & gravi peccato debet eſſe, qui ordinatur Epiſcopus.*

Unde Auguſtinus ſcribit tractatu 41. ad cap. 8. Joannis.

APoſtolus *b* Paulus, quando elegit ordinandos vel Preſbyteros, vel Diaconos, & quicunque ordinandus eſt ad Præpoſituram Eccleſiæ, non ait: Si quis ſine peccato eſt, (hoc enim ſi diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur:) ſed ait *c*: *Si quis ſine crimine eſt*: ſicut eſt homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, ſacrilegium, & cætera hujuſmodi, *Item*, d. §. 1. Crimen autem eſt peccatum grave, accuſatione, & damnatione digniſſimum.

2 pars. Gratian. *Quolibet itaque horum implicatus, ordinari non debet; vel ſi jam ordinatur, ante tempus, vel poſt tempus ſuæ ordinationis aliquid eorum admiſiſſe convincitur, ſuſcepti gradus officio privabitur.*

C. II. *Monitoris perſonam non recte ſuſcipit, qui verbis, non operibus docet:*

Unde Symmachus Papa *ait*.

NEmo recte monitoris perſonam ſuſcipit, niſi qui actibus ſuis errata condemnat, & amorem innocentiæ converſatione demonſtrat.

C. III. *Careat ordine, quem præſtat, qui indignum ſublimare non metuit.*

[*Item* Cœleſtinus *ad Epiſcopos Galliæ, epiſt.* c. c. 3.]

TAntis Daniel gravatus teſtimoniis, tanta facinorum accuſatione pulſatus, ſacrarum, ut dicitur, virginum pollutus inceſtu, Epiſcopus aſſeritur ordinatus. Et, ut in noſtri libellis ſcriniis continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in Pontificii dignitatem, hoc tempore, quo ad cauſam dicendam, miſſis a nobis literis, vocabatur, obrepſit. Sacro nomini abſit injuria. Facilius eſt, ut hanc dignitatem tali dando ipſe amiſerit ordinator, quam eam obtineat ordinatus. Cui convicto ſociabitur, qui ſibi eum credidit, largiendo Pontificium, ſociandum. Qualis enim ipſe ſit, quiſquis tales ordinaverit, oſtendit.

C. IV. *Non recipit ordo Eccleſiaſticus eum, qui ſine examinatione, vel poſtea confeſſus ordinatur.*

Item ex Concilio Niceno, *cap.* 9.

SI *c* qui ſine examinatione promoti Preſbyteri ſunt, & poſtea examinati, confeſſi ſunt peccata ſua, & cum confeſſi fuiſſent, contra regulam venientes homines eis manus impoſuerunt, hos Eccleſiaſticus ordo non recipit. In omnibus enim, quod irreprehenſibile eſt, ſancta *f* defendit Eccleſia.

C. V. *Lapſi, per ignorantiam, aut contemptu ordinantium ordinati, dejiciantur.*

Item ejuſdem Concilii, c. 10.

QUicunque ex his, qui lapſi ſunt, per ignorantiam ſunt ordinati, vel contemptu 1 eorum, qui eos ordinaverunt, hoc non præjudicat regulæ Eccleſiaſticæ. Cum enim compertum fuerit, deponuntur.

Corr. Rom. ¶ 1 Contemptu] *Græce eſt in Concilio vulgato*, ἢ καὶ παριδόντων τῶν προχειρισαμένων: *id eſt*, vel etiam iis antea ſcientibus, qui ordinaverunt.

a *Ad Tit.* 1. b *Beda ad Tit.* 1. c *ad Tit.* 1. & 1. *Tim.* 3. d *Auguſt. ibid. ſupr. diſt.* 25. *c. unum orarium. Ex libello Ennodii pro defenſione Synodorum Romanorum.* e *Rab. l. pœn. c.* 1. *Burch. l.* 2. *c.* 13. *Ivo p.* 6. *c.* 33. *Anſ. l.* 8. *c.* 33. *ſupr. diſt.* 24. *c. ult.* f *al. catholica*] *ſic in epiſt.* 1. *Cal.* 1.

C. VI. *Alienus fiat a miniſterio, qui illud, vivendo illicite, polluit.*

Item Innocentius *ad Maximum, & Severum, epiſt.* 5.

MAximianus *a* filius *b* noſter agens in rebus hujuſmodi, qualem querelam detulerit, libelli ejus ſeries annexa declarat. Qui zelo fidei & diſciplinæ ductus, non patitur Eccleſiam pollui ab indignis Preſbyteris, quos in Preſbyterio filios aſſerit procreaſſe. Quod non licere exponerem, niſi noſſem veſtram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideo, fratres chariſſimi, libelli, qui ſubjectus eſt, tenore perſpecto, eos, qui talia perpetraſſe dicuntur, jubebitis in medio collocari, diſcuſſiſque objectionibus, quæ ipſis Preſbyteris impinguntur, ſi convicti fuerint, a Sacerdotali removeantur officio (quia qui ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt,) atque alieni efficiantur a miniſterio, quod vivendo illicite polluerunt.

C. VII. *Cuilibet ab ordine depoſito, Epiſcopi providentia, locus pœnitentiæ deputetur.*

Item Eugenius Papa II.

SAcerdos *c*, aut quivis alius in ordine Eccleſiaſtico provectus, ſi in eo ſcelere invenitur, quo objiciendus comprobetur, depoſitus, providentia Epiſcopi, bene proviſo loco conſtituatur, ubi peccata lugeat, & ulterius non committat.

C. VIII. *Retrudantur in monaſterium Preſbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt.*

Item ex Concilio Moguntino.

DIctum *d* eſt nobis, Preſbyteros propter ſuam negligentiam canonice degradatos, & ſeculariter gradu amiſſo vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Unde ſtatuimus, ut gradu amiſſo, agendæ pœnitentiæ gratia, in monaſterium 1, aut in Canonicam regularem mittantur. Si vero hoc fieri cauſa quælibet prohibuerit, ubicunque ſint, pœnitentiam agere non deſiſtant. Si autem amiſſo gradu ſeculariter vivere voluerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab Eccleſiæ communione ſeparentur.

Corr. Rom. ¶ 1 In monaſterium.] *In Concilio Cabilonenſi, ubi hic canon habetur (licet Burchardus etiam, & Ivo ex Moguntino citent) & apud cæteros collectores legitur*, in monaſterio, aut canonico, aut regulari: *in uno autem pervetuſto Gratiani codice*, in monaſterio juxta canonicam regulam.

C. IX. *Mutatio loci aliquando valet converſis ad pœnitentiam.*

Item Iſidorus *ſententiarum de ſummo bono, lib.* 2. *cap.* 10.

VAlet interdum converſis pro animæ ſalute mutatio loci. Plerumque enim dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Congruum eſt enim, inde etiam corporaliter avelli, ubi quiſque illecebris deſervivit. Nam locus, ubi quiſque prave vixit, hoc in aſpectu mentis apponit, quod ſæpe ibi vel cogitavit, vel geſſit.

C. X. *Clericus adulteraſſe convictus, vel confeſſus in monaſterio detrudatur.*

Item ex tertia Synodo Aurelianenſi, *cap.* 7.

SI *e* quis Clericus adulteraſſe aut confeſſus, aut convictus fuerit, depoſitus ab officio, communione conceſſa, in monaſterio toto vitæ ſuæ tempore detrudatur.

O 2 C. XI.

a *al. Maximilianus filius.* b *Polyc. l.* 4. *tit.* 39. *Anſ. l.* 8. *c.* 15. *Ivo part.* 6. *cap.* 96. c *Anſel. lib.* 5. *in print.* d *In Concil. Cabilonenſi, cap.* 40. *Burch. lib.* 2. *cap.* 191. *Ivo part.* 6. *cap.* 236. e *Ivo part.* 8. *cap.* 285. *Pannorm. l.* 3. *c.* 143.

C. XI. *De eodem.*

Item Pelagius Papa *Conſtantino defenſori.*

Romanus *a* Eccleſiæ Thæanenſis Clericus pro crimine adulterii, quod admiſiſſe perhibetur, a Clericatus ordine depoſitus, in monaſterio hic in urbe Romana ad agendam pœnitentiam ex noſtra juſſione detruſus eſt.

C. XII. *In crimine captus Presbyter, vel Diaconus deponatur, non tamen communione privetur.*

Item ex canone Apoſtolorum 25.

PResbyter *b*, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto, aut homicidio *c* captus eſt, deponatur; non tamen communione privetur *2*. Dicit enim Scriptura: *Non c vindicabit Dominus bis in idipſum.*

Corr. Rom. ¶ *a* Aut homicidio] *Hæc dictio non eſt in canone 25. Apoſtolorum: ſed in Concilio Triburienſi, cum Patres illi ita dixiſſent:* legimus in canonibus Apoſtolorum, quod Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur: *hinc argumentantur, idem multo magis ſtatuendum eſſe de homicida: quæ fortaſſe cauſa fuit, quamobrem a Gratiano, & aliis collectoribus ea dictio huic canoni adjecta ſit. In canone autem 32. Baſilii idem ſtatuitur de Clericis peccantibus peccatum ad mortem, quod etiam de fornicatoribus expoſitum erat in canone 3.*

¶ *2* Privetur] *In codicibus impreſſis ſequebatur,* ſi paruerit ſententiæ, *quæ verba ſunt expuncta, quia neque in originali, neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus leguntur.*

C. XIII. *De eodem.*

Item.

II. SI *d* quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus poſt Diaconii gradum acceptum fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur, & ab Eccleſia projectus inter Laicos *s* agat pœnitentiam.

Corr. Rom. ¶ *Proprius auctor hujus capitis non eſt inventus: ſed ſimile habetur in Concilio Neocæſarienſi c. 1. & in capitulis Martini Bracarenſis cap. 27.*

¶ *s* Inter Laicos] *Hæ duæ dictiones non leguntur in cap. 1. Concilii Neocæſarienſis citato ſup. diſt. 28. c.* Presbyter: *(ut ibi notatum eſt) neque in capitulis Martini Bracarenſis.*

C. XIV. *De eodem.*

Item ex Concilio Arelatenſi I. *c. 22. & c4.*

SI *e* Diaconus, aut Presbyter crimen capitale commiſerit, ſimul & ab officio, & a communione pellatur. Si vero pro reatu ſuo ſe ab altaris communione ſub pœnitentis profeſſione ſubmoverit, his *f* quoque, ſi alii defuerint, & cauſa certa neceſſitatis exoritur, poſcentem baptiſma liceat baptizare.

C. XV. *Non ingrediantur Eccleſiam Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui in fornicationis crimine jacent.*

Item Gregorius VII. *omnibus per regnum Italicum & Teutonicorum debitam S. Petro obedientiam exhibentibus.*

III. SI *g* qui ſunt Presbyteri, Diaconi, vel Subdiaconi, qui in crimine fornicationis jaceant, interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis, & S. Petri auctoritate Eccleſiæ introitum, uſque dum pœniteant, & emendent. Si qui vero in ſuo peccato perſeverare maluerint, nullus veſtrum officium eorum audire præſumat: quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante Domino per Prophetam *h*: *Maledicam,* inquit, *benedictionibus veſtris.* Qui *i* vero huic ſaluberrimo præcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatum incurrit, Samuele *a* teſtante, & B. Gregorio *b* adſtruente: *Peccatum ariolandi eſt non obedire, & quaſi ſcelus idololatriæ non acquieſcere.* Peccatum igitur paganitatis incurrit, quiſquis, dum Chriſtianum ſe aſſerit, ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit.

Corr. Rom. ¶ *In regeſto epiſtolarum Gregorii VII. non eſt inventa hæc epiſtola, in qua ſint omnia prorſus verba hujus capitis. Sunt tamen in eo multa, quæ hujus decreti faciunt mentionem. Lib. 1. epiſt. 30. Epiſcopo Salzburgenſi, & lib. 2. epiſt. 61. Leodicenſi Epiſcopo, & ſequenti epiſtola Sicardo Aquilegienſi. De quo decreto, ut ipſum exequi omnino curarent, eodem lib. 2. epiſt. 69. Burchardo Halberſtatenſi Epiſcopo, & epiſt. ſequenti, Annoni Colonienſi Archiepiſcopo diligentiſſime ſcribit, & lib. 3. epiſt. 3. Sigifredo Archiepiſcopo Moguntino idem mandat, & lib. 4. epiſt. 10. Comitiſſæ Flandrienſi, & ſequenti, Comiti de eadem re ſcribit. Inter decreta etiam Innocentii II. fit iſtius decreti mentio. Verum propria verba hujus capitis uſque ad verſic.* Qui vero huic ſaluberrimo, *Marianus Scotus refert in fine ſuorum Chronicorum. Sequentia autem verba valde ſunt ipſi Gregorio VII. familiaria.*

C. XVI. *Officio, & beneficio privetur Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus fœminam accipiens, vel acceptam retinens.*

Item Alexander II. *Epiſcopis, & Regi Dalmatiarum.*

IV. SI *c* quis amodo Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus fœminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, uſque dum ad ſatisfactionem veniat: nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus Eccleſiaſticis habeat.

C. XVII. *De eodem.*

Idem *Clero Mediolanenſi.*

V. SI *d* quis Sacerdotum, vel Diaconorum, vel Subdiaconorum officium contumaciter deſerens; fœminam ſibi potius elegit, ſicut ſponte ob fornicationem dimittit officium; ita ob prævaricationem dimittere cogatur etiam invitus beneficium.

C. XVIII. *De eodem.*

Idem *Populo Mediolanenſi.*

EOs *s* etiam, qui ut fornicari eis liceat, divinum officium derelinquunt, & a Deo recedentes, Diabolo, & operibus ejus ſerviunt, ſicut ſe juſtiſſime ab officio alienos faciunt; ita beneficio Eccleſiarum privatos eſſe adjudicamus.

C. XIX. *De eodem.*

Item Lucius Papa.

MInistri *f* altaris Presbyteri, ſive Diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui continentiam ſervent. §. 1. Si vero poſt ordinationem ſuam miniſtros contigerit propriæ uxoris invadere cubile, ſacrarii non intrent limina, neque ſacrarii *s* portitores fiant, neque altaria contingant, neque ab offerentibus holocauſti oblationem ſuſcipiant, neque ad Dominici corporis portionem *g* accedant, neque propinent *2*, neque ſine majoris natu auctoritate minora gerant officia: urceum ſane ad altare, vel calicem ne ſuggerant.

Corr. Rom. ¶ *c* Sacrarii) *In epiſt. 2. Clementis (unde caput hoc ſumptum videri poteſt, & unde citat Ivo) legitur,* ſacrificii. *In uno vetuſto autem Gratiani codice,* ſacri.

¶ *2* Neque propinent) *In epiſtola Clementis eſt:* nec aquam Sacerdotibus porrigat ad manus, oſtia forioſecus claudat, minora gerat officia, urceum, ſive calicem ad altare

a *Pann. l. 3. c. 144.* b *in Conc. Tibur. c. 11. Rab. l. pœnit. c. 2. Anſ. l. 11. c. 29. Burch. l. 2. c. 189. Ivo p. 6. c. 234. Polyc. lib. 4. tit. 31.* c οὐκ ἐκδικήσει δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. d *ſup. diſt. 28. c. Presbyter. Anſ. lib. 11. c. 31.* e *Ivo part. 6. cap. 368. & p. 15. c. 28. c. 14. Pal. ſic.* g *Anſel. l. 6. c. 177. Pann. l. 3. cap. 134.* h *Malach. 2.* i *Ivo par. 5. cap. 36.*

a *1. Reg. 15.* b *lib. 35. Moral. cap. 12. 8. quæſt. 1. c. ſciendum.* c *Pannor. lib. 3. cap. 133.* d *Pannor. lib. 3. c. 138.* e *Pannorm. lib. 3. c. 140.* f *Habetur in epiſt. 2. Clementis ad Jacobum fratrem Domini. Anſelm. lib. 8. c. 2. Polyc. l. 4. tit. 32. Ivo p. 6. c. 87.* g *al. portationem.*

tare non ſufferat *a*. *Apud Ivonem vero*: Sed aquam tantum Sacerdotum manibus porrigat, oſtia forinſecus claudat, mi-nora geſtet officia: urceum ſane ad altare ſuggerat.

C. XX. *Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur.*

Idem.

3 CLericus *b* ſolus ad fœminæ tabernaculum non acce-dat, nec properet *c* ſine majoris natu Sacerdotis *d* juſſione 1: nec ſolus Presbyter cum ſola fœmina fabulas miſceat: nec Archidiaconus ſub prætextu humilitatis, aut officii frequenter intret domicilia matronarum, aut forte per Clericos, aut domeſticos *e* matronæ mandet aliquid *f* ſecrete. Si agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa a liminibus arceatur Eccleſiæ.

Corr. Rom. ℊ 1 Juſſione] *In epiſtola Clementis ſequitur*: Nec Presbyter ſolus cum ſola adjungatur, ſed duobus adductis teſtibus viſitet infirmam: nec ſolus cum ſola fœmina fabulas miſceat: nec Archidiaconus, aut Diaconus ſub prætextu officii, humilitatis frequentet &c.

C. XXI. *De eodem.* P A L E A.

Idem.

SEd *g* ſi forte aliqua interceſſio fuerit, Epiſcopo ſuggeratur. Et ſi talis eſt, ad quam debeat ire pio interventu, ipſe pergat: ſin autem, de latere ſuo dirigat 2, cum duobus, aut tribus teſtibus. Nemo tamen cum extranea habiret fœmina, niſi proxima, aut ſoror fuerit. Et hoc cum magna ſolicitudine fiat. Non *h* enim ignoramus malitias Satanæ.

Corr. Rom. ℊ *Hæc Palea in plerisque vetuſtis exemplaribus habetur conjuncta capiti antecedenti.*

ℊ 2 Dirigat] *In epiſtola S. Clementis ſequitur*: cum duobus, ac tribus, qui hoc ſanare *i* debeant. Sane ad viſitandum mulierem infirmam nullus Clericus ingrediatur, niſi cum duobus, aut tribus. Nemo tamen &c.

C. XXII. *De eodem.* P A L E A.

[*Ex decreto* 1 Eugenii Papæ.]

SI K quiſpiam Sacerdotum, id eſt, Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, de quacunque fœmina crimine fornicationis ſuſpectus, poſt primam, ſecundam, & tertiam admonitionem 2 inveniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo converſari, excommunicetur; fœmina vero canonice judicetur.

Corr. Rom. ℊ 1 Ex decreto] *Hic canon in Concilio Romano primum ab Eugenio ſecundo editus, & poſtea a Leone quarto etiam in Concilio ſuis repetitus, & citatur in Decretalibus tit. de cohabit. Cleric. & mul. Et in pleriſque vetuſtis exemplaribus eſt ſine nomine.*

ℊ 2 Admonitionem) *In eodem canone ſequitur*, Metropolitani, vel alterius Epiſcopi, aut ejus, cui ſubjacere videatur.

C. XXIII. *Simul cum mulieribus Sacerdotes habitare non licet.*

Item Gregorius.

4 OPortet *l* Sacerdotes, quibus Domini populus commiſſus eſt, cum magna animi conſtantia vigilare ſuper Dominicas oves, ne lupinis morſibus, id eſt, Diaboli ſtimulis lanientur. §. 1. Neque enim hoc ſilere debeo, quod cum gravi animi triſtitia dico: Sacerdotes cum fœminis habitare conſpicio: quod nefarium eſt dicere, vel audire, & contra ſanctorum canonum ſancita. Ubi enim talis fuerit commorantium cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimuli non deſunt. Ideoque admonendi ſunt, ut non antiqui hoſtis decipiantur fraude, quatenus juxta Apoſtoli *a* vocem, non vituperetur miniſterium noſtrum. Cavere enim nos oportet, fratres, ab illicitis, ut mundas valeamus ad Dominum levare manus. Scriptum *b* eſt enim: *Sancti eſtote, quoniam ſanctus ego ſum Dominus Deus veſter*. Si quis vero præſumpſerit aliter agere, Sacerdotii ſui honore privetur. Unde omnimodo cavendum eſt, fratres, ne fallamus populum, & illud Prophetæ *c* dictum impleatur in nobis: *Sacerdotes mei contaminant ſancta, & reprobant legem*, quos & alius Propheta *d* increpat, dicens: *O vos Sacerdotes, qui fallitis nomen meum, & dixiſtis: in qua re fallimus nomen tuum? quibus reſponſum eſt: offerentes ad altare meum panes pollutos. Non e eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus, & ſacrificium non accipiam de manibus veſtris, quia polluti eſtis.*

C. XXIV. *De eodem.*

Idem *Symmacho Defenſori l. 1. Reg. Indict. 9. epiſt.* 50.

VOlumus *f*, ut Sacerdotes *g* prohiberi debeant, ne cum mulieribus converſentur: excepta duntaxat matre, ſorore, vel uxore, quæ caſte regenda eſt.

C. XXV. *De eodem.*

Idem *lib. 7. epiſt.* 39.

LEgitur *h*, quod B. Auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſerit *i*, dicens: Quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet eſſe inſtructio.

C. XXVI. *De eodem.*

Item ex VII. Synodo.

IN K omnibus obſervare convenit, ut certus quis, & certo tempore, & certo loco, & certis perſonis, vel apparere Clericus, vel loqui debeat mulieribus, ut excludatur omnis nefanda ſuſpicio. Certe ſolum, & ad ſolam accedere nulla religionis ratio permittit. *Melius* l *eſt enim duos eſſe ſimul, quam unum.* Simul enim & fidelius, & tutius res geritur. *Væ m enim uni, quia ſi ceciderit, non eſt, qui erigat eum.*

Corr. Rom. ℊ *Caput hoc etiam in aliquot manuſcriptis citatur ex ſeptima Synodo, in cujus ſane poſtremo capite aliqua huc ſpectantia habentur. Cæterum in pleriſque citatur ex octava, & ſententia videtur ſumpta ex cap. 83. Aſceticorum B. Baſilii, cujus regulas ſub nomine octavæ Synodi ſæpe citari alibi notatum eſt.*

C. XXVII. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. *cap.* 17.

CUm omnibus omnino Clericis extraneæ fœminæ non cohabitent, ſed ſolæ matres, aviæ, & materteræ, amitæ, ſorores, & filiæ fratrum, aut ſororum, & quæcunque ex familia domeſtica neceſſitate, etiam antequam ordinarentur, jam cum eis habitabant; vel ſi filii eorum, jam ordinatis parentibus, uxores acceperint, aut ſervis non habentibus, in domo, quas ducant, aliunde ducere neceſſitas fuerit.

C. XXVIII. *De eodem.*

Item ex Concilio Laodicenſi *cap.* 30.

NOn oportet miniſtros altaris, vel etiam Clericos quoslibet, aut continentes ſe, aut omnem omnino Chriſtianum cum mulieribus lavacra habere communia. Hæc eſt enim apud gentiles prima reprehenſio.

C. XXIX. *De eodem.*

Item Gregorius *ad Januarium Epiſcopum Caralitanum lib. 3. epiſt.* 26.

ARchidiaconum tuum, ut audio, habitare cum mulieribus prohibuiſti, & nunc uſque in ea prohibitione

a *al. ſuggerat.* b *Clemens Papa ibid. paulo inferius. Ivo p. 6. c. 89. Anſel. l. 7. c. 147. Polyc. l. 4. tit. 31.* c *al. frequenter.* d *al. ac Sacerdotis] al. principis.* e *al. domeſticos ejus.* f *al. ſecreti aliquid.* g *Clemens ibidem continenter. Polyc. ibidem.* h *2. Cor. 2.* i *al. ſcire.* K *Polyc. l. 4. tit. 32. ex Lucio. Anſ. l. 8. c. 9. ex pæn. Romano.* l *Ivo p. 6. c. 76. Polyc. l. 4. tit. 31.*

a *2. Cor. 6. 1. Tim. 2.* b *Levit. 20.* c *Soph. 3. ſecundum 70.* d *Malach. 1. ſecundum 70.* e *Ibidem.* f *Ivo part. 6. cap. 81.* g *Sacerdotes, qui in Corſica commorantur.] orig.* h *Apud Poſſidonium in vita Auguſtini.* i *al. conſueverit.* K *Ivo p. 6. c. 77.* l *Eccleſ. 4.* m *Ibid.*

Digitized by Google

ne deſpiceris, qui niſi juſſioni tuæ paruerit, eum ſacro ordine volumus eſſe privatum.

C. XXX. *Venundentur ab Epiſcopo, quæ appetunt conſortia Clericorum illicita.*

Item ex Concilio Toletano IV. *cap.* 42.

QUidam *a* Clerici legitimum non habentes conjugium, extranearum mulierum, vel ancillarum ſuarum interdicta ſibi conſortia appetunt. Ideo, quæ conjunctæ taliter cum Clericis ſunt, ab Epiſcopo auferantur; & venundentur, illis pro tempore relegatis ad pœnitentiam, quos ſua libidine infecerunt.

C. XXXI. *Non habitent fœminæ cum Clericis, niſi quas neceſſitudo excuſat.*

Item Syricius Papa *Himerio Epiſcopo, epiſt.* 1. *c.* 12.

FŒminas *b* non alias eſſe patimur in domibus Clericorum, niſi eas tantum, quas propter ſolas neceſſitudinum cauſas habitare cum iiſdem Synodus Nicæna permiſit.

C. XXXII. *Niſi majorum juſſione ad fœminarum domicilia Clerici non accedant.*

Item ex Concilio Africano, *c.* 5.

CLerici *c*, vel Continentes ad viduas, vel virgines, niſi ex juſſu, vel permiſſu Epiſcoporum, aut Presbyterorum non accedant. Et hoc non ſoli faciant, ſed cum Conclericis, vel cum quibus Epiſcopus, aut Presbyter juſſerit. Nec ipſi Epiſcopi, & Presbyteri ſoli habeant acceſſum ad hujuſmodi fœminas, ſed ubi aut Clerici præſentes ſunt, aut graves aliqui Chriſtiani.

C. XXXIII. *Epiſcopi provideant, ne occaſione temporalium, Clericorum familiaritatibus virgines ſocientur.*

Item ex Concilio Carthag. IV. *c.* 102.

AD *d* reatum Epiſcopi pertinet, vel Presbyteri, qui parochiæ præeſt, ſi ſuſtentandæ vitæ præſentis cauſa adoleſcentiores viduæ, vel Sanctimoniales, Clericorum familiaritatibus ſubjiciantur.

C. XXXIV. *De eodem.*

Item ex eodem, *c.* 103.

VIduæ, *e* quæ ſtipendio Eccleſiæ ſuſtentantur, tam aſſiduæ in Dei opere eſſe debent, ut & meritis, & orationibus ſuis Eccleſiam adjuvent.

DISTINCTIO LXXXII.

2 ps GEneraliter etiam pauperibus, & iis, qui ſuis manibus laborare non poſſunt, Epiſcopus neceſſaria provideat.

C. I. *De eodem.*

Unde in Concilio Aurelianenſi I. *c.* 18. *legitur.*

EPiſcopus pauperibus, vel infirmis, qui, debilitate faciente, non poſſunt ſuis manibus laborare, victum & veſtitum (in quantum *f* ſibi poſſibile fuerit) largiatur.

C. II. *Qui voluptatem officio præpoſuerit, modis omnibus ſubmoveatur.*

Item Innocentius *Exuperio Toloſano, epiſt.* 3. *c.* 1.

2 ps PRopoſuiſti *g*, quid de his obſervari debeat, quos in Diaconii miniſterio, aut in officio Presbyterii poſitos, incontinentes eſſe, aut fuiſſe, generati filii prodiderunt. De his & divinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & beatæ recordationis viri Syricii Epiſcopi monita evidentia commearunt *h*, ut incontinentes, in officiis talibus poſiti, omni Eccleſiaſtico honore privarentur, nec admittantur ad tale miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri. Eſt enim vetus admodum ſacræ legis auctoritas jam inde ab initio cuſtodita, quod in templo, anno *a* vicis ſuæ habitare præcepti ſunt Sacerdotes, ut ſervientes ſacris oblationibus, puros *b*, & ab omni labe purgatos ſibi vendicent divina miniſteria, neque eos ad ſacra *c* officia fas ſit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale conſortium, quia ſcriptum eſt: *Sancti* d *eſtote, quia & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.* Quibus utique propter ſobolis ſucceſſionem, uxoris uſus fuerat relaxatus: quia ex *e* alia tribu, & præterquam ex ſemine Aaron, ad Sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere. Quo *f* magis hi Sacerdotes, vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, quibus vel Sacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt: nec præterit dies, qua vel a ſacrificiis Divinis, vel Baptiſmatis *g* officio vacent. Nam ſi B. Paulus *h* Apoſtolus ad Corinthios ſcribit, dicens: *Abſtinete vos ad tempus, ut vacetis orationi*, & hoc utique Laicis præcepit, multo magis Sacerdotes, quibus & orandi, & ſacrificandi juge officium eſt, ſemper debebunt ab hujuſmodi conſortio abſtinere: qui *i* ſi contaminatus fuerit carnali concupiſcentia 1, quo pudore vel ſacrificare uſurpabit, aut qua conſcientia, quove merito exaudiri ſe credit, cum dictum K ſit: *Omnia munda mundis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil mundum?* Sed fortaſſe hoc licere credit, quia ſcriptum *l* eſt: *Unius uxoris virum.* Non dixit hoc 2, ut permaneret in concupiſcentia generandi, ſed propter incontinentiam futuram. Neque enim integros corpore non admiſit, qui ait *m*: *Vellem autem omnes ſic eſſe, ſicut & ego.* Quod & apertius declarat, dicens *n*: *Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos autem jam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.* Et *habentem* o *filios*, non generantem dixit. Sed ea plane diſpar, & diverſa ſententia eſt. Nam ſi ad aliquos forma illa Eccleſiaſticæ vitæ pariter & diſciplinæ, quæ ab Epiſcopo Syricio ad provincias commeavit, non probatur *p* perveniſſe, his ignorantibus *q* venia non negabitur: ita ut de cætero penitus incipiant abſtinere: & ita gradus ſuos, in quibus inventi fuerint, retentent, ut eis non liceat ad potiora conſcendere: quibus in beneficio eſſe debet, quod hunc ipſum locum, quem retinent, non amittunt. §. 1. Si qui autem ſciſſe formam vivendi miſſam a Syricio deteguntur *r*, neque ſtatim cupiditates libidinis abjeciſſe, illi ſunt modis omnibus ſubmovendi: quia poſt admonitionem cognitam, præponendam arbitrati ſunt voluptatem.

Correct. Rom. ¶ 1 Concupiſcentia,] *Emendatus, & locupletatus eſt hic locus ex ipſa epiſtola Innocentii, quemadmodum & multa alia in hoc capite, ubi per gloſſam licuit. In epiſtola autem Syricii, quæ refertur in Concilio Teleptenſi (ita enim pro Tellenſi legendum videtur) ſic legitur:* Quid faciet? excuſabit? quo pudore? qua mente uſurpabit? qua conſcientia? quo merito hic exaudiri ſe credit?

¶ 2 Non dixit hoc,] *In originali ſic legitur:* non ad permanentem in concupiſcentia generandi hoc dixit.

C. III. *De eodem.*

Item Syricius Papa *ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, epiſt.* 1. *cap* 7.

PLurimos *ſ* Sacerdotes Chriſti, atque Levitas, poſt longa conſecrationis ſuæ tempora, tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu ſobolem didicimus procreaſſe, & crimen ſuum hac præſcriptione defendere, quia in Veteri Teſtamento Sacerdotibus, ac miniſtris generandi facultas legitur attri-

a *Anſel. l. 7. c. 148. Polyc. l. 4. tit.* 39. h *Polyc. l. 4. tit.* 31. *Burch. l. 2. c. 110. Ivo p. 6. c. 52. &* 187. *Anſ. l. 7. c.* 149. c *Concil. Carthag. III. c. 25. Anſ. l. 7. c.* 152. d *Polyc. l. 4. tit. 37. Burch. l. 8. c. 55. Ivo p. 7. c.* 73. e *Polyc. ibid. Ivo p. 8. c.* 327. f *al. poſſibilitas habuerit) orig.* g *Ivo p. 6. c. 57. Pannorm. l. 3. c. 137. Anſ. l. 8. c. 8. Polyc. l. 4. tit. 31. infra cap. ſeq.* h *al. emanarunt.*

a *Lucæ* 1. 1. *Paralip.* 24. b *al. puri, & purgati.* c *al. ſacrificia. ſup. diſt. 31. c. cos.* d *Levit.* 21. & 20. e *Num.* 18. f *Quanto) orig.* g *al. orationis.* h 1. *Corinth.* 7. i *al. quia.* K *Tit.* 1. l 1. *Tim.* 3. m 1. *Cor.* 7. n *Rom.* 8. o 1. *Tim.* 3. p *probabitur) orig.* q *al. ignorationis.* r *al. detegentur.* ſ *Ivo p. 6. c. 50. Polyc. l. 4. tit.* 31.

attributa. Dicat mihi nunc, quiſquis ille eſt ſectator libidinum, præceptorque vitiorum, ſi æſtimat, quod in lege Moyſis paſſim ſacris ordinibus a Deo noſtro laxata ſunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur Sancta Sanctorum, præmonet, dicens *a*: *Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter?* Cur etiam, procul a ſuis domibus, anno vicis *b* ſuæ, in templo habitare juſſi ſunt Sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum uxoribus poſſint carnale exercere commercium, ut conſcientiæ integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus, etiam expleto deſervitionis ſuæ tempore, uxorius uſus ſolius ſucceſſionis cauſa fuerat relaxatus: quia non ex alia, niſi ex tribu Levi, quiſquam ad Dei miniſterium fuerat præceptus admitti.

C. IV. *De eodem.*

Idem *paulo inferius.*

QUia *c* aliquanti, de quibus loquimur (ut tua ſanctitas retulit) ignorantia *d* ſe lapſos eſſe deflent; his hac conditione miſericordiam dicimus non negandam, ut ſine ullo honoris augmento, in hoc, quod dejecti *e* ſunt, quamdiu vixerint, officio perſeverent: ſi tamen poſthac continentes ſe ſtuduerint exhibere. Hi vero, qui illiciti privilegii excuſatione nituntur, & ſibi aſſerunt veteri hoc lege conceſſum, noverint ſe ab omni Eccleſiaſtico honore, quo indigne uſi ſunt, Apoſtolicæ ſedis auctoritate dejectos: nec unquam poſſe veneranda attrectare myſteria, quibus ſe ipſi, dum obſcœnis cupiditatibus inhiant, privaverunt. Et quia exempla præſentia cavere nos præmonent in futurum, ſi quilibet Epiſcopus, Preſbyter, atque Diaconus (quod non optamus) deinceps fuerit talis inventus, jam nunc ſibi omnem per nos indulgentiæ aditum intelligat obſeratum, quia ferro neceſſe eſt, ut abſcindantur *f* vulnera, quæ fomentorum non ſenſerint medicinam.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in aliquot manuſcriptis Gratiani exemplaribus conjunctum eſt ſuperiori.*

3 pars. Grat. *Qui autem propter peccata jubentur deponi: poſt condignam pœnitentiam in ſuo ordine poterunt reparari.*

C. V. *Quæ pœnitentia ſit imponenda Sacerdoti, qui de fornicatione convictus fuerit.*

Unde in Concilio Hibernenſi *1*.

PResbyter *g*, ſi fornicationem fecerit, quanquam ſecundum canones Apoſtolorum debeat deponi, tamen juxta auctoritatem B. Papæ Sylveſtri, ſi in vitio non perduraverit, ſed ſua ſponte confeſſus adjecit, ut reſurgat, decem annis in hunc modum pœniteat: tribus quidem menſibus privato loco a cæteris remotus, pane & aqua a veſpera in veſperam utatur, tantum autem diebus Dominicis, & præcipuis feſtis modico vino, & piſciculis, atque leguminibus recreetur, ſine carne & ſagimine, ovis & caſeo 2: ſacco indutus humi adhæreat, die ac nocte jugiter miſericordiam Dei omnipotentis imploret: finitis tribus menſibus continuis exeat: tamen in publicum non procedat, ne grex fidelis in eo ſcandalum patiatur. Nec enim *h* debet Sacerdos publice pœnitere, ſicut Laicus. Poſtea aliquantiſper reſumptis viribus, unum annum & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & præcipuis feſtis, in quibus vino & ſagimine *i*, ovis & caſeo juxta canonicam menſuram uti poterit. Finito primo anno & dimidio, corporis & ſanguinis Domini, ne indureſcat, particeps fiat, & ad pacem veniat, Pſalmos cum fratribus in choro ultimus canat, ad cornu altaris non accedat, juxta beati Clementis *k* vocem, minora gerat officia. Deinde vero uſque ad impletionem ſeptimi anni, omni quidem tempore, exceptis Paſchalibus diebus, tres legitimas ferias in unaquaque hebdomada in pane & aqua jejunet. Expleto ſeptimo anni circulo, ſi ſui confratres, apud quos pœnituit, ejus condignam pœnitentiam conlaudaverint, Epiſcopus in priſtinum honorem, juxta B. Calixti Papæ *a* auctoritatem, eum revocare poterit. Sane ſciendum eſt, quod ſecundam feriam unum pſalterium canendo, aut unum denarium pauperibus dando (ſi opus *b* eſt) redimere poterit. Finitis autem ſeptem annis, deinde uſque ad finem decimi anni ſextam feriam (nulla interveniente redemptione) obſervet in pane & aqua. §. 1. Eadem quoque pœnitentia erit Sacerdoti de omnibus aliis peccatis, & criminibus, quæ eum in depoſitionem inducunt. Neque hoc cuilibet videatur oneroſum, ſi Sacerdos poſt lapſum digne, ut ſupra dictum eſt, pœnitens, ad priſtinos redeat honores.

Corr. Rom. ¶ 1 Hibernenſi) *Caput hoc citabatur ex Concilio Gangrenſi, in quo non legitur. Emendatum eſt ex Polycarpo, & alio libro manuſcripto pervetuſto, in quo libro ſunt multi canones pœnitentiales, & hic refertur ex Theodoro Archiepiſcopo Hibernenſi.*

¶ 2 Et caſeo:) *In vulgatis ſequebatur*, utatur: *quæ vox ſublata eſt auctoritate omnium fere exemplarium Gratiani manuſcriptorum, & Polycarpi, & libri manuſcripti in ſuperiore notatione indicati.*

DISTINCTIO LXXXIII.

1 ps PRovidendum *quoque eſt, ne is, qui ad ordinandum eligitur, etſi a propria vitio videatur alienus, conſentiendo alienis inquinetur. Ut enim Symmachus Papa c ait:* Non eſt grandis differentia, an lethum inferas, an admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc, cum poſſit, non excludit.

C. I. *Suſpendatur Epiſcopus ab officio, Clericorum ſuorum fornicationi conſentiens.*

Hinc Gregorius VII. *ait in Reg. lib. 6. c. 12. Romanæ Synodi, celebratæ Anno Domini 1080. al. 1078.*

SI *d* quis Epiſcopus fornicationi Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum 1, vel crimini inceſtus in ſua parochia, pretii interveniente, vel precibus, conſenſerit, vel commiſſum, ſibique compertum, auctoritate officii ſui non impugnaverit, ab officio ſuſpendatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Subdiaconorum,) *Additum hoc eſt ex originali, & Anſelmo, quemadmodum & paulo poſt, verba illa*: ſibique compertum. *Notum autem eſt, a tempore Gregorii I. Subdiaconos eadem lege continentiæ, qua Presbyteros, adſtrictos fuiſſe.*

C. II. *Maxime Eccleſiam lædit, qui ſub nomine ſanctitatis delinquit.*

Item Gregorius *prima parte Paſtoralis, c. 2.*

NEmo *e* quippe in Eccleſia nocet amplius, quam qui perverſe agens nomen, vel ordinem ſanctitatis habet. Delinquentem namque hunc nemo redarguere præſumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. Epiſcopus 1 itaque *f*, qui talium crimina non corrigit, magis dicendus eſt canis impudicus, quam Epiſcopus.

Corr. Rom. ¶ 1 Epiſcopus) *Hæc non ſunt ibi apud B. Gregorium. Similia citantur Infra 2. q. 7. c.* qui nec regiminis *ex Auguſtino (cui etiam reliqua hujus capitis antea tribuebantur) & ex eodem a Burchardo, & Ivone citantur. Cæterum iidem collectores, Burchardus quidem l. 1. c. 13. Ivo autem p. 5. c. 67. referunt aliqua ex Origene, quæ cum his aliquantulum conveniunt.*

C. III.

a *Levit.* 20. b *Luc.* 1. c *Polyc. ibid. Ivo part* 6. *c.* 50 §. *quia*. d *ignoranter*] *orig.* e *al. deſecti*. f *excidantur*) *orig.* g *Polyc. l.* 4. *tit.* 39. *Can. Apoſt.* 25. h *al. etiam*. i *al. ſanguine*. k *Epiſt.* 2.

a *Epiſt.* 2. b *operarius*) *Polyc.* c *In libello Ennodii*. d *Anſelm. lib.* 6. *cap.* 177. e *Polyc. l.* 4. *tit.* 31. *Burch. lib.* 1. *c.* 209. *Ivo p.* 5. *c.* 323. f *Burch. l.* 1. *c.* 203. *Ivo part.* 5. *c.* 317. *ex Gregorio.*

Digitized by Google

C. III. *Qui non reſiſtit erroribus, conſentit.*
Item Innocentius.

ERrot *a*, cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas, cum minime defenſatur, opprimitur. Negligere quippe, cum poſſis deturbare perverſos, nihil aliud eſt, quam fovere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare.

C. IV. *Non prodeſt, ſuo errore non pollui, qui alieno conſentit.*
Item Pius *epiſt.* 1. *ad omnes Chriſti fideles.*

QUid enim prodeſt illi, ſuo errore non pollui, qui conſenſum præſtat erranti?

C. V. *Qui non occurrit, conſentit erranti.*
Item Gregorius 1.

COnſentire *b* videtur erranti, qui ad reſecanda, quæ corrigi debent, non occurrit.

Corr. Rom. ꝗ 1 Gregorius] *In epiſtolis impreſſis B. Gregorii non habetur. Verum lib. 7. epiſt. 117. Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi poſt ea verba*, qui non reſtiterit, *in regeſto manuſcripto pervetuſto, & in Polycarpo, ubi ipſa epiſtola integra refertur, hæc ſequuntur:* Nam conſentire videtur erranti, qui corrigenda, ut reſecari debeant, non occurrit. Quia vero &c.

Gratian. *Sicut autem aliorum vitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.*

C. VI. *Miſerrimus eſt Epiſcopus, qui malorum laudibus gloriatur.*
Item Anacletus Papa *epiſt.* 1. *Epiſcopis omnibus.*

NIhil *c* illo eſt paſtore miſerius, qui luporum laudibus gloriatur. Quibus ſi placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ovibus magna pernicies. Nullus ergo paſtorum placere lupis, & gregibus ovium poteſt. Perdit enim labiorum 1 memoriam mens terrenis obligata carceribus. Sicut *d* artium in ſuo quoque opere invenitur mater inſtantia: ita noverca eruditionis eſt negligentia.

Corr. Rom. ꝗ 1 Labiorum) *In epiſtola Anacleti legitur*, laboris: *apud Anſelmum, & in uno ex vetuſtis codicibus Gratiani*, laborum: *unde potuit irrepſiſſe mendum: quod tamen ob gloſſam non eſt ſublatum.*

2 ps Gratian. *Quanquam Sacerdotem tam a ſuis, quam ab alienis criminibus oportet eſſe immunem, tamen ſi aliorſum ſeſe habuerit, non ideo verba ſuæ prædicationis debent contemni. Sicut enim* Hieronymus *e ait: ut lixivium per cinerem humidum fluens lavat, & non lavatur; ita bona doctrina per malum Doctorem animas credentium lavat a ſordibus peccatorum.*

DISTINCTIO LXXXIV.

1 ps *SOlicitum quoque, & vigilantem oportet eſſe Epiſcopum circa defenſionem pauperum, relevationem oppreſſorum, tuitionem monaſteriorum. Quod ſi facere neglexerit, aſpere corripiendus eſt.*

C. I. *Corripiatur Epiſcopus, qui circa officium ſuum negligens extiterit.*
Unde Gregorius *Anthemio Subdiacono Campaniæ lib.* 11. *epiſt.* 29.

PErvenit ad nos, fratrem, & Coepiſcopum noſtrum Paſchaſium ita deſidem, negligentemque in cunctis exiſtere, ut in nullo, quia eſt Epiſcopus, agnoſcatur: adeo ut neque Eccleſia ipſius, neque monaſteria, ſive filii Eccleſiæ, vel oppreſſi pauperes *f*, ejus erga ſe dilectionis ſtudium ſentiant; nec aliquam ſupplicantibus ſibi *g*, in quibus juſtum eſt, opem defenſionis accommodet, & [quod adhuc dici eſt gravius] conſilia

a *Deuſdedit par.* 2. *Eleutherius Papa ad Galliæ provincias, & Orientales, in epiſt. ad Julium, & Ægyptii in epiſt. ad Felicem II.*
b *Polyc. lib.* 4. *tit.* 31. c *Anſel. l.* 6. *c.* 154. *Ivo p.* 5. *c.* 237. *in fin.* d *al. ſicut autem.* e *Burch. l.* 1. *c.* 204. *ex dictis Hieron. Ivo p.* 5. *cap.* 318. f *al. vel pauperes.* g *his) orig.*

ſapientum, & recta ſuadentium nulla patiatur ratione ſuſcipere, ut quod per ſe nequit attendere, ab altero ſaltem poſſit addiſcere, & *infra* a. Quod ſi ita eſt, non ſine culpa tua eſſe cognoſcas, qui eum objurgare, atque coercere, ut dignum eſt, diſtuliſti. Quia ergo hoc totum non ſolum ipſum reprobat, ſed etiam ad Sacerdotalis officii pertinere probatur opprobrium, volumus, ut eum coram aliis Sacerdotibus, & *b* quibuſdam de filiis ſuis nobilibus conteſtari pro hac re debeas, & hortari *c*. Si vero (quod non credimus) poſt hanc adhortationem noſtram ſolito adhuc more negligens eſſe tentaverit, ad nos eſt modis omnibus tranſmittendus, ut hic poſitus diſcere poſſit, quid, vel qualiter ſecundum Dei timorem agere conveniat Sacerdotem.

C. II. *De eodem.*
Idem *ad eundem eod. lib. epiſt.* 33.

NUnciatum eſt nobis, Campaniæ Epiſcopos ita negligentes exiſtere, ut immemores honoris ſui, neque erga Eccleſias, neque erga filios ſuos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monaſteriorum ſolicitudinem gerant, ſeu in oppreſſorum, & pauperum ſe tuitionem impendant. Ideo hac tibi auctoritate præcipimus, ut eis a *d* te convocatis, ex noſtro illos mandato diſtricte commoneas: quatenus deſides ulterius eſſe non debeant, ſed Sacerdotalem ſe habere zelum, & ſolicitudinem opere doceant, atque ita in his, quæ eos juſte ſecundum Deum agere convenit, vigilantes exiſtant, ut nullum nos de eis denuo murmur exaſperet. Si quem vero eorum poſt hæc negligentem eſſe cognoveris, ad nos eum ſine aliqua excuſatione tranſmitte: ut quam ſit grave, nolle ab his, quæ reprehenſibilia, & valde vituperanda ſunt, corrigi, regulari in ſe valeat diſtrictione ſentire.

2 ps Gratian. *Quod autem de munditia caſtitatis Sacerdotibus imperatur, hoc etiam de quibuslibet altari ſervientibus intelligendum eſt.*

C. III. *Qui Sacramentis divinis inſerviunt, continentiam in omnibus ſervent.*
Unde in Carthaginenſi Concilio II. *e cap.* 3.
Aurelius Epiſcopus dixiſſe legitur.

CUm in præterito Concilio de continentiæ, & caſtitatis moderamine tractaretur, gradus iſti tres conſcriptione *f* quadam caſtitati per conſecrationes annexi ſunt, Epiſcopos *g*, inquam, Presbyteros, & Diaconos ita placuit, ut condecet ſacroſanctos Antiſtites, & Dei Sacerdotes, necnon & Levitas, vel qui Sacramentis divinis inſerviunt, continentes eſſe in omnibus, quo poſſint ſimpliciter, quod a Deo poſtulant, impetrare: ut quod Apoſtoli docuerunt 1, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus 2. Ab *h* univerſis Epiſcopis dictum eſt: Omnibus placet, ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel *i*, qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab uxoribus abſtineant. Ab omnibus dictum eſt: Placet, ut in omnibus, & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altario deſerviunt.

Corr. Rom. ꝗ 1 Docuerunt] *In vulgatis codicibus ſequebatur*, exemplo, *quod eſt ſublatum: quia neque in ipſa ſecunda Carthaginenſi, aut impreſſo, aut manuſcripto, neque in unico codice canonum, cum quo Græcus canon convenit, neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus habetur, & ex gloſſa videtur tranſlatum in textum.*

ꝗ 2 Cuſtodiamus] *In codice canonum cap.* 5. *unici Carthaginenſis ſequuntur hæc:* Fauſtinus Epiſcopus Eccleſiæ Potentinæ provinciæ Piceni, Legatus Eccleſiæ Romanæ dixit: Placet, ut Epiſcopi, &c. *quæ in Recentioribus Colonienſibus Conciliorum editionibus adſcripta ſunt aliis chara-*

a *Paulo plenius apud B. Gregorium.* b *vel) origin.* c *Ibidem paulo inferius.* d *al. ad.* e *in Carthagin. Cod. can. c.* 3. & 5. f *al. conſtrictione caſtitatis per.* g *Diſt.* 31. *c. Epiſcopos.* h *diſtin.* 31. *c. aliter.* i *al.* &

characteribus. Verum in priſca Celonienſi, duabus Pariſienſibus, & codicibus Vaticanis legitur, quemadmodum apud Gratianum.

C. IV. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi V. *cap.* 3.

CUm *a* de quorundam Clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referretur, placuit Epiſcopos, & Presbyteros, & Diaconos ſecundum priora *b* ſtatuta etiam ab uxoribus continere, quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio: cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundum uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere ı.

Corr. Rom. ℊ ı Debere.] *In codicibus impreſſis hæc ſequebantur:* contra Martinus Papa (ſi lector viduam duxerit) ut ſupra legitur. Sed illud, ubi neceſſitas, hoc, ubi nulla neceſſitas urget. *Quæ ſunt expuncta, quia in vetuſtis codicibus aut non habentur, aut ſunt adſcripta in margine.*

3 pars. Gratian. *Similiter, quod monogamus Epiſcopus eſſe jubetur, etiam ad reliquos ordines Eccleſiaſticos derivari oportet.*

C. V. *Laica ſit tantum communione contentus Clericus, viduam, aut ſecundam ducens uxorem.*

Unde Syricius Papa *Himerio Tarraconenſi Epiſcopo, epiſt.* 2. *c.* 11.

QUiſquis *c* Clericus aut viduam, aut certe ſecundam conjugem duxerit, omni Eccleſiaſticæ dignitatis privilegio mox nudetur, Laica ſibi tantum communione conceſſa. Quam ita demum poterit poſſidere, ſi nihil poſtea, propter quod hanc perdat, admittat.

4 pars. Gratian. *Presbyterorum vero nomen, quamquam a ſenectute ſit ſumptum, magis tamen maturitatem indicat ſapientiæ, quam canitiem corporis.*

C. VI. *Presbyteri ſeniores dicuntur, non tam ætate, quam ſapientia.*

Unde Anacletus *ad Epiſcopos Italiæ, Epiſt.* 2.

POrro *d* Moyſi præcipitur, ut eligat Presbyteros (*e* id eſt, ſeniores.) Unde & in Proverbiis dicitur: *Gloria f ſenum canities.* Hæc *g* vero canities ſapientiam deſignat, de qua ſcriptum eſt *h*: *Canities hominum prudentia eſt.* Cumque nongentos & amplius annos, ab Adam uſque ad Abraham, vixiſſe homines legerimus, nullus alius prius appellatus eſt Presbyter, id eſt, ſenior, niſi Abraham, qui multo paucioribus vixiſſe annis convincitur. Non ergo propter decrepitam ſenectutem, ſed propter ſapientiam Presbyteri nominantur.

DISTINCTIO LXXXV.

H*Oſpitalitas vero uſque adeo Epiſcopis eſt neceſſaria, ut ſi ab ea inveniantur alieni, jure prohibeantur ordinari.*

C. I. *Hoſpitalitatem neſciens non fiat Epiſcopus.*

Unde Gregorius *ſcribit i Joanni Epiſcopo, lib.* 12. *Epiſt.* 6.

ARchidiaconum *K* Florentinum Eccleſiæ Anconitanæ, qui ad Epiſcopatum fuerat electus, Scripturæ quidem ſacræ ſcientiam habere, ſed ita ætatis ſenio jam confectum accepimus, ut ad regiminis officium non poſſit aſſurgere: adjicientes etiam, ita illum tenacem exiſtere, ut in domo ejus amicus ad charitatem nunquam introeat. Ruſticus autem Diaconus ejuſdem Eccleſiæ, qui ſimiliter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur, ſed, quantum aſſeritur, Pſalmos ignorat. Florentium vero Diaconum Eccleſiæ Ravennatis, qui ab omnibus electus dicitur, ſolicitum eſſe novimus, ſed qualis ſit interius, omnino non ſcimus. Ideoque fraternitas tua una cum fratre, & Coepiſcopo noſtro Armenio, ſupraſcriptæ Eccleſiæ Anconitanæ viſitatore, illuc feſtinet accedere, & diligenter de moribus *a* ſingulorum requirere, ſi de nullo ſibi ſunt crimine conſcii, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum eſt, ſi hoc, quod de præfato Archidiacono dictum eſt, quia nunquam amicus domum ejus ingreſſus eſt, ſi ita ſe veritas habeat, & utrum ex neceſſitate, an ex tenacia *b* talis ſit; aut ſi ita ſenex eſt, ut ad regendum non poſſit aſſurgere, vel ſi tactis ſacroſanctis Evangeliis (ſicut nobis nunciatum eſt) juſjurandum præbuerit, nunquam ſe ad Epiſcopatum accedere. Sed & de Ruſtico Diacono, quantos Pſalmos minus teneat, perſcrutandum eſt. Florentio autem Diacono Ravennati, ſi nullum, ſicut diximus, crimen eſt, quod obſiſtat, apud Epiſcopum ejus agi neceſſe eſt, ut ei debeat ceſſionem concedere: non tamen ex noſtro mandato, vel edicto, ne contra ſuam voluntatem eum cedere *c* videatur.

DISTINCTIO LXXXVI.

i ps D*Octorem autem Epiſcopum oportet eſſe, ut inferiorum culpæ in eum refundantur, qui docendi officium accepit, quod exequi neſcit, vel negligit.*

C. I. *Negligentiæ Rectorum imputantur culpæ inferiorum.*

Unde Leo Epiſcopus *ſcribit Aquilegienſi Epiſcopo, epiſt.* 3. *&* 84. *ſeu* 86.

INferiorum *d* culpæ ordinum, ad nullos magis referendæ ſunt, quam ad deſides, negligenteſque Rectores: qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem ı diſſimulant adhibere medicinam.

Corr. Rom. ℊ ı Auſteriorem] *Sic legitur in epiſtola* 84. *Verum in epiſtola tertia ejuſdem Leonis legitur,* neceſſariam. *Reliqua utrobique eadem ſunt.*

C. II. *Homines ſunt diligendi, peccata odio habenda.*

Item Leo Epiſcopus *Ruſtico Narbonenſi Epiſcopo, epiſt.* 90. *ſeu* 92. *in princip.*

ODio habeantur peccata, non homines: corripiantur tumidi; tolerentur infimi: & quod in peccatis ſeverius caſtigari neceſſe eſt, non ſævientis plectatur animo, ſed medentis.

C. III. *Qui negligit emendare, quod valet, facientis culpam habet.*

Item Joannes VIII.

FAcientis *e* culpam procuIdubio habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare: ſcriptum *f* quippe eſt: *Non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus,* participes judicantur. §. 1. Et *g* libat Domino proſpera, qui ab afflictis pellit adverſa. Et negligere, cum poſſis deturbare perverſos, nihil aliud eſt, quam fovere. Nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare. Et probat odiſſe ſe vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit ſibi locum deviandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus innocentiæ gradus eſt odiſſe nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum pravitate conſenſum. Et nihil prodeſt alicui, non puniri proprio, qui puniendus eſt alieno peccato.

Corr. Rom. ℊ *Caput hoc ex variis ſententiis hinc inde collectis confectum eſt: quarum prima uſque ad verſ.* emendare, *ſumpta eſt ex epiſtola Beati Gregorii* 114. *lib.* 7. *indict.* 2. *Theoderico & Theoberto Regibus Francorum.*

P 2 pars

a *In Cod. canon. cap.* 25. *In Afric. c.* 37. *diſtinct.* 22. *c. placuit.* b *al. propria.* c *Anſel. l.* 8. *c.* 7. *Ivo p.* 6. *c.* 51. d *Anſel. l.* 7. *c.* 96. *Burch. l.* 2. *c.* 5. *Ivo p.* 6. *c.* 25. e *Abſunt iſta ab orig.* f *Prover.* 20. g *al. hic.* h *Sap.* 4. *apud* 70. i *Joan. Diac. lib.* 3. *c.* 21. K *al. Florentinum*] *al. Florentium Archidiaconum.*

a *Al. de vita & moribus.* b *al. tenacitate.* c *al. concedere*] *in recentioribus editionibus.* d *Anſel. lib.* 6. *cap.* 155. e *Gregor. lib.* 7. *reg. epiſt.* 114. *indict.* 2. f *Rom.* 1. g *Pelagius* 2. *epiſt.* 3. *Eleutherius ſupr. diſt.* 83. *c. error.* 2. *q.* 7. *negligere.* & 33. *q.* 3. *c. qui poteſt. Ivo p.* 6. *cap.* 115.

Digitized by Google

2 pars. Gratian. *Si autem in corripiendo quis modum exceſſerit, non a ſubditis, ſed a Domino veniam petat.*

C. IV. *Veniam a ſubditis non petat, qui in corripiendo modum exceſſerit.*

Unde Auguſtinus *de vita* 1 *Clericorum.*

QUando *a* neceſſitas diſciplinæ, minoribus coercendis dicara vos verba dura compellit, ſi etiam ipſi *b* modum vos axcaſſiſſa ſcutitis, non a vobia axigitur, ut ab eis veniam poſtuletis: ne apud eos, quos oportet aſſe ſubjectos, dum nimia ſervatur humilitas, regendi ſrangatur auctoritas. Sed tamen petanda aſt venia ab omnium Domino, qui novit etiam eos, quos plus juſto forte corripitis, quanta benevolentia diligatis.

Corr. Rom. ¶ 1 De vita] *Inter opuſcula B. Auguſtini anno Domini 1481. Parmæ impreſſa, ſunt tres ſermones de communi vita Clericorum, ex quibus in vulgetis tomis operum B. Auguſtini, tomo decimo referuntur duo ſub num. 52. & 53. ad fratres in aremo; tertius autem cum epiſtola 109. omnino convenit: ſed quæ in epiſtola diriguntur ad Monachas, in ſermone diriguntur ad viros. Ex iſtis tribus ſermonibus de communi vita Clericorum, multa capita accepit Gratianus (ut ſuis locis notabitur) & hoc quidem ex tertio.*

3 pars. Gratian. *In doctrina vero Sacræ Scripturæ auctoritatem debet Epiſcopus præferre, non ſecularium literarum peritiam oſtentare. Non enim Epiſcopalis officii eſt Grammaticam exponere, ne laudes Jovis perſonent ore Pontificis.*

C. V. *Sacram Scripturam, non Grammaticam debet Epiſcopus exponere.*

Unde Gregorius *ſcribit Deſiderio Epiſcopo, lib. 9. epiſt. 48.*

CUm *c* multa uobis bona de veſtris fuiſſent ſtudiis nuntiata, ita cordi noſtio lata aſt lætitia, ut negare ea, quæ ſibi ſraternitas vaſtra concedenda popoſcit, minime valeremus. Sad poſt hoc pervenit *d* ad uos, (quod ſine verecundia mamorare non poſſumua) fraternitatem tuam Grammaticam quibuſdam axponere. Quam rem ita moleſte ſuſcepimus, ac ſumus vehementius aſpernati, ut ea, quæ prius dicta fuerint, in gemitum & triſtitiam vertaremus: quia in uno ſe ore cum Jovis laudibus Chriſti laudes non capiunt. Et quam grave, nefandumque ſit Epiſcopis, canare, quod ne Laico religioſo conveniat, ipſa conſidara.

4 pars. Gratian. *Liberalem quoque neceſſitatem patientibus Sacerdotem eſſe oportet: alias autem vacuum portabit nomen Epiſcopi.*

C. VI. *Sine liberalitate inane portatur nomen Epiſcopi.*

Unde Gregorius *ſcribit, lib. 5. epiſt. 29. ſeu cap. 129.*

FRatrem noſtrum Marinianum Epiſcopum verbis, quibus vales, exeita: quia obdormiſſe eum ſuſpicor. & *infra*. Dic ergo ai, ut cum loco mutet & mentem. Non ſibi credat ſolam lectionem, & orationem ſufficera, ut remotus ſtudeat ſedere, & da manu minima fructificara: ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus concurrat, alienam inopiam ſuam credat: quia ſi hæc non habet, vacuum Epiſcopi nomen tenet.

5 pars. Grat. *In ipſa autem liberalitate modus adhibendus eſt rerum & perſonarum. Rerum, ut non omnia uni, ſed ſingulis quædam præſtentur, ut pluribus prodeſſe poſſimus, juxta illud Prophetæ* e: Diſperſit, dedit pauperibus; *Perſonarum, ut primum juſtis, deinde peccatoribus: quibus tamen dare prohibemur, non quia homines ſunt, ſed quia peccatores.*

C. VII. *Immane peccatum eſt res ſuas donare hiſtrionibus.*

Unde Auguſtinus *tract. 100. ad c. 16. Joannis.*

DOnare *a* res ſuas hiſtrionibua, vitium eſt immane, non virtus. Et ſcitis de talibus, quam ſit frequens fama cum laude: quia ſicut ſcriptum aſt; *b Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & qui iniqua gerit, benedicitur.*

C. VIII. *Graviter delinquunt, qui venatori aliquid donant.*

Idem *in Pſal. 102. ad verſ.* Faciens miſericordias.

QUi *c* venaroribus donant; quare donant? dicant mihi, quare donant vanatori? Hoc in illo amant *d*, in quo nequiſſimus aſt, hoc in illo paſcunt, hoc iu illo veſtiunt, ipſam nequitiam publicam a ſpectaculis omnium. Qui donant hiſtrionibus, qui donant aurigis, qui donant meretricibus, quare donant? nunquid non & ipſi hominibus donant? Non tamen ibi attendunt naturam operis Dei, ſed nequitiam operis humani.

C. IX. *De eodem.*

Idem *ibidem paulo inferius.*

QUi *f* venatoribus donant, non homini donant, ſed arti naquiſſimæ. Nam ſi homo tantum eſſet, & venator non eſſet, uon donares: honoras in eo vitium, non naturam.

C. X. *De eodem.*

Idem *in Pſalm. 147.*

VIdent *g* homines venatorem, & delectantur: væ miſeris, ſi non ſe correxerint. Qui enim vident venatorem, & delectantur, videbunt Salvatorem, & contriſtabuntur.

C. XI. *De eodem.*

Item Hieronymus *h in Pſ. 90. ad verſ.* Sperabo in Domino.

ESau *i* venator erat, quoniam peccator erat. Et penitus non invenimus in Scripturis ſanctis ſanctum aliquem venatorem: piſcatores invenimus ſanctos.

C. XII. *De eodem.*

Item Ambroſius *in homilia 33. de Quadrageſima.*

QUid *K* prodeſt jejunare viſceribus, & luxuriare venatibus? abſtinere cibis, errare peccatis?

C. XIII. *De eodem.*

Idem *ibidem paulo inferius.*

AN *l* putatis illum jejunare, fratres, qui primo diluculo non ad Eccleſiam vigilat, non beatorum Martyrum loca ſancta perquirit, ſed ſurgens congregat ſervulos, diſponit retia, canes producit, ſaltus ſylvaſque perluſtrat? Servulos, inquam, ſecum pertrahit, fortaſſe magis ad Eccleſiam feſtinantes: & voluptatibus ſuis peccata accumulat aliena, neſciens reum ſe futurum tam de ſuo delicto, quam de perditione ſervorum.

C. XIV. *Quæ ſint in liberalitate ſervanda.*

Item Ambroſius *lib. 1. de officiis, c. 30.*

NOn 1 ſatis *m* eſt benevelle, ſed etiam benefacere. Nec ſatis eſt iterum benefacere, niſi id ex bono fonte, hoc aſt, ex bona voluntate proficiſcatur. *& infra*. §. 1. Perfecta liberalitas fide, cauſa, loco, tempore commendatur, ut *n* primum operaris circa domeſticos fidei. Grandis culpa, ſi ſciente te fidelis egeat, ſi ſcias eum ſine ſumptu eſſe, fame laborare, ærumnam perpati, qui præſertim egere erubeſcat: ſi in cauſam ceciderit, aut captivitatis ſuorum, aut calumniæ, & non adjuves: ſi ſit in carcere, & pœnis & ſuppliciis propter debitum aliquod juſtus excrucietur: (nam etſi omnibus debetur miſericordia, tamen juſto amplius:) ſi tempore afflictionis ſuæ nihil a te impetret: ſi tempore periculi, quo rapitur ad mortem, plus apud te pecunia tua valeat, quam vita morituri, non aſt leve peccatum 2.

Corr. Rom. ¶ 1 Non ſatis] *Hinc uſque ad c.* ſi quid vero,

a *Ivo part. 6. c. 384.* b *In ipſis*] *orig.* c *Burch. lib. 2. c. 97. Ivo part. 4. c. 161. & p. 5. c. 199.* d *Supra diſtinctione 37. c. 8.* e *Pſalm. 111.*

a *Ivo p. 11. c. 48.* b *Pſ. 9.* c *Ivo p. 13. c. 31.* d *al. amat.*] *orig. & ſic deinceps.* e *al. publicant.*] f *Ivo ibidem.* g *Ivo p. 13. c. 32.* h *Inter opera adſcripta Hieronymo tomo 8.* i *Ivo p. 13. c. 33.* K *Ivo p. 13. c. 34.* l *Ivo ibidem.* m *Anſel. l. 13. c. 28. Polyc. l. 6. tit. 20.* n *Gal. 6.*

Digitized by Google

vero, *in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus*, *& apud Anſelmum eſt unicum caput.*

¶ 2 Non eſt leve peccatum.) *Verba hæc non ſunt ibi apud Ambroſium, ſed tamen apud Anſelmum, & in Polycarpo.*

C. XV. *De eodem.*

Idem *ibidem paulo inferius.*

DOminus *a* non *b* vult ſimul effundi opes, ſed diſpenſari, niſi forte, ut Heliſæus *c*, qui boves ſuos occidit, & pavit pauperes ex eo, quod habuit: ut nulla cura teneretur domeſtica, ſed relictis omnibus in diſciplinam ſe propheticam daret.

C. XVI. *De eodem.*

Idem *ibidem continenter.*

ESt *d* probanda illa etiam liberalitas, ut proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas. Melius eſt enim, ut ipſe ſubvenias tuis, quibus pudor eſt ab aliis ſumptum depoſcere, aut alicui poſtulare ſubſidium neceſſitati: non tamen ut illi ditiores eo fieri velint, quod tu poſſes conferre inopibus: cauſam enim 1 natura præſtat, non gratia. Neque enim propterea te Domino dicaſti, ut tuos divites facias, ſed ut vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras, & pretio miſerationis peccata redimas tua. Putant ſe parum poſcere, pretium *e* tuum quærunt, vitæ tuæ fructum adimere contendunt, & ſe juſte facere putant, & accuſant *f*, quod eos divites non feceris, cum te illi velint æternæ vitæ fraudare mercede.

Corr. Rom. ¶ 1 Cauſam enim) *Apud B. Ambroſium legitur*, cauſa enim præſtat; non gratia: *itemque apud Anſelmum, & in Polycarpo. Sed vetuſti codices Gratiani, & gloſſa cum impreſſis concordant. Alia autem nonnulla ex ipſo Ambroſio ſunt emendata.*

C. XVII. *De eodem.*

Idem *ibidem paulo inferius.*

COnſideranda *g* eſt etiam in largiendo ætas, atque debilitas, nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenuos prodit natales, ut ſenibus plus largiaris, qui ſibi labore jam non queunt victum quærere: Similiter & debilitas corporis, & hæc juvanda promptius: tum ſi quis ex divitiis cecidit in egeſtatem: & maxime, ſi non vitio ſuo, ſed aut latrociniis, aut proſcriptione *h*, aut calumniis, quæ habebat, amiſit.

C. XVIII. *De eodem.*

Idem *libro ſecundo officiorum, cap.* 21.

PUlchra 1 etiam *i* liberalitas eſt, in ipſis quoque pauperis dato menſuram tenere, ut abundes pluribus, non conciliandi favoris gratia ultra modum fluere. Quicquid ex affectu puro ac ſincero promitur, hoc eſt decorum: non ſuperfluas ædificationes aggredi, nec prætermittere neceſſarias. Et maxime Sacerdoti hoc convenit, ornare Dei templum honore *k* congruo, ut etiam hoc cultu aula Domini reſplendeat: impenſas miſericordiæ convenientes frequentare: quantum oporteat largiri peregrinis, non ſuperflua, ſed competentia, &c. *Idem l.* §. 1. Compatiamur alienis calamitatibus, neceſſitates aliorum, quantum poſſumus, juvemus, & plus interdum, quam poſſumus. Melius eſt enim pro miſericordia cauſas præſtare, vel invidiam perpeti, quam prætendere inclementiam: ut nos aliquando in invidiam incidimus, qui confregerimus vaſa myſtica, ut captivos redimeremus.

Corr. Rom. ¶ 1 Pulchra etiam] *Apud B. Ambroſium legitur*: pulchra liberalitas, erga ipſos quoque pauperes menſuram tenere. *Sed apud Anſelmum, & in Polycarpo habetur, ut apud Gratianum, & adeſt gloſſa in voce*, dato.

a *al.* Deus] *orig.* b *Polyc. ibidem. Anſelm. ibid.* c 3. *Regum* 19. d *Anſ. ibid. Polyc. ibid.* e *al. præmium.* f *al. accuſas*] *orig. & ſic deinceps.* g *Polyc. ibid. Anſel. ibid.* h *al. præſcriptione.* i *Polyc. ibidem. Anſel. ibid.* k *decore*) *orig.* l *eod. lib. c.* 28.

C. XIX. *De eodem.*

Idem *ad c.* 3. *Lucæ, in verſ.* Generatio viperarum.

IN *a* ſingulis quoque generibus hominum conveniens tribuit Sanctus Baptiſta Joannes reſponſum unum omnibus, ita: Publicanis, ne ultra præſcriptum exigant: militibus, ne calumniam faciant; ne prædam requirant, docens idcirco ſtipendia conſtituta militiæ, ne dum ſumptus quæritur, prædo graſſetur. Sed hæc, & alia officiorum præcepta, propria ſingulorum, miſericordia *b* communis eſt uſus. Ideo commune præceptum omnibus officiis, omnibus ætatibus neceſſaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel urbanus, dives & pauper, omnes in commune admonentur, ut conferant non habenti. Miſericordia enim plenitudo virtutum eſt. Et ideo omnibus eſt propoſita perfectæ forma virtutis, ne veſtimentis, alimentiſque ſuis parcant. Miſericordiæ tamen ipſius pro poſſibilitate conditionis humanæ menſura ſervetur, ut non ſibi unuſquiſque totum eripiat, ſed quod habet, cum paupere partiatur.

C. XX. *De eodem.*

Idem *ad cap.* 18. *Lucæ.*

CÆterum Dei traditio eſt, ut prius paſcas parentes. Nam ſi juxta *c* divinum oraculum contumelia parentis morte luitur; quanto magis fames, quæ morte gravior eſt? Quo loco inſolentem Dominus inſtænat jactantiam, &c.

C. XXI. *De eodem.*

Idem *in libro de officiis* 1.

PAſce *d* fame morientem. Quiſquis enim paſcendo hominem ſervare poteras, ſi non paviſti, occidiſti.

Corr. Rom. ¶ 1 De officiis.] *Caput hoc non eſt inventum apud B. Ambroſium, ſed apud Anſelmum, in Polycarpo ex eodem citatur, & Bartholomæus Urbinas Eremita in Milleloquio, quod collegit ex dictis B. Ambroſii, affert hunc locum ex eodem Ambroſio in libro de alendis pauperibus, qui liber hactenus deſideratur.*

C. XXII. *De eodem.*

Item Hieronymus *in commentariis ad Galatas, c.* 6. *in verſ.* Alter alterius.

QUi clementiam non habet, nec indutus eſt viſcera miſericordiæ, & lachrymarum, quamvis ſpiritalis ſit, non adimplet *e* legem Chriſti.

6 pars. Gratian. *Similiter etiam oportet Epiſcopum non eſſe percuſſorem, id eſt, non ad vindictam facilem.*

C. XXIII. *Ad vindictam Epiſcopus facilis eſſe non debet.*

Unde Gregorius *ſcribit Joanni Epiſcopo Panormitano, libro undecimo, epiſt.* 49.

SI *f* quid vero de quocunque Clerico ad aures tuas pervenerit, quod te juſte poſſit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita: ſed præſentibus ſenioribus Eccleſiæ tuæ diligenter eſt veritas perſcrutanda: & tunc, ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis.

C. XXIV. *De quodam Epiſcopo, qui antequam Miſſarum ſolemnia celebraret, die Dominico ad exarandam meſſem cujuſdam profectus eſt.*

Idem *Januario Epiſcopo, lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 1.

TAnta *g* nequitia ad aures meas de tua ſenectute pervenit, ut eam niſi adhuc humanitus penſaremus, fixa jam maledictione feriremus. Dictum quippe mihi eſt, quod Dominico die, priuſquam Miſſarum ſolemnia celebrares,

a *Singulis quoque*] *orig.* b *al. miſericordiæ.* c *Matth.* 15. *Levit.* 20. *Exod.* 21. d *Anſ. l.* 13. *c.* 28. *Polycarp. l.* 6. *tit.* 20. *D. T.* 2. 2. *q.* 32. *ar.* 5. e *adimplebit*] *orig.* f 15. *q.* 7. *ſi quid.* g 1. *q.* 7. *tanta. Burch. l.* 1. *c.* 197. *Ivo p.* 2. *c.* 78. *& p.* 5. *c.* 322.

Digitized by Google

ad exarandam meſſem letoris præſentlum perrexiſti, & poſt exaretionem ejus, Miſſarum ſolennie celebraſti: poſt Miſſarum ſolennia etiam terminos poſſeſſionis illius eradicare minime timuiſti. Quod factum quæ pœna debeet inſequi, omnes, qui audlunt, ſciunt. Dubii autem de tente hac perverſitate fueramus, ſed filius noſter Cyriacus Abbas a nobis requiſitus, dum eſſet Carelis, ita ſe cognoviſſe perbibuit. Et quia adhuc cenis tuis parcimus, hortamur *a*, ut aliquando reſipiſcas miſer ſenex, atque a tanta te levitate morum, & operum perverſitete compeſcas *b*. Quanto morti vicinior efficeris, tento fieri ſolicitior, atque timidior debes. Et quidem pœnæ ſententia in te fueret jaculande; ſed quia ſimplicitetem tuam cum ſenectute novimus, interim tacemus. Eos vero, quorum conſilio hæc egiſti, in duobus menſibus excommunicatos eſſe decernimus: ita temen, ut ſi quid eis intra duorum menſium ſpatium humenitus advenerit, benedictione viatici non priventur. Deinceps autem ab eorum conſiliis ceutus exiſte: te quoque ſolicite cuſtodi, ne ſi eis in melo diſcipulus fueris, quibus in bono megiſter eſſe debuiſti, nec ſimpliciteti tuæ ulterius, nec ſenectuti parcemus.

.7 ps Gratian. *Vel percuſſor eſſe probibetur, ne videlicet propriis manibus aliquem cedat.*

C. XXV. *Non licet Epiſcopo propriis manibus aliquem cædere.*

Unde in Agathenſi 1 Concilio *legitur.*

NOn *c* licet Epiſcopo manibus ſuis aliquem cædere. Hoc enim alienum a Sacerdote eſſe debet.

Corr. Rom. ¶ 1 Agathenſi] *Hoc caput non habetur in Agathenſi, quod extat. Burcherdus, & Ivo citent ex decretis Bonifacii Papæ. Habetur autem in novellis Conſtit. 123. c. 16. apud Julianum antecess. Non diſſimilis etiam eſt canon* 28. *Apoſtolorum, quem interpretatur Synodus Conſtentinopolitena, quæ prima, & ſecunda dicte eſt cap. 9.*

8 ps Grat. *Probibetur etiam Epiſcopus turpis lucri eſſe cupidus, ne aliquo inhoneſto negotio victum, vel cætere ſibi neceſſaria quærat. Quod generaliter de omnibus divino cultui mancipatis, id eſt, Clericis, & Monachis intelligi oportet.*

C. XXVI. *Qui connumerantur in Clero, turpibus lucris non inſerviant.*

Unde In Chalcedonenſi Concilio *cap. 3. legitur.*

PErvenit *d* ed ſanctem Synodum, quia de iis, qui in Clero connumerantur, quidem propter turpis lucri gratiam, alienarum poſſeſſionum conductiones, & ceuſes ſeculeres *e* ſuſcipiunt; & ſacris quidem officiis ſe per deſidiam ſeparant, ad domos autem ſecularium concurrunt, & ſubſtantiarum eorum gubernationes avaritiæ cauſa ſuſcipiunt. Decrevit ergo ſancta, & magna Synodus, neminem horum deinceps, hoc eſt, Epiſcopum, ſive Clericum, aut Monechum conducere poſſeſſiones, ant miſceri ſecularibus procurationibus: niſi forte qui legibus ed minorum ætatum tutelas, ſive curationes inexcuſabiles attrahuntur, ant cui civitatis ipſius Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum commiſerit gubernecula, vel orphanorum, ac viduarum, quæ indefenſæ ſunt, & earum perſonarum, quæ maxime Eccleſiaſtico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero tranſgreſſus fuerit hæc præcepta, correctioni Eccleſiaſticæ ſubjaceat.

DISTINCTIO LXXXVII.

1. ps VIduis autem, & orphanis Eccleſiæ præſidium implorantibus Epiſcopi debent adeſſe, & contra improborum violentias protectionis patrocinium eis negare non debent.

a *al. hortamur, aliquando reſipiſce.* b *al. compeſce.* c *Burch. lib.* 1. *c.* 202. *Ivo part.* 5. *c.* 316. d *Burch. l.* 2. *c.* 145. *Ivo p.* 6. *c.* 218. e *al. ſecularium.*

C. I. *Implorantibus patrocinium Epiſcopi debent adeſſe.*

Unde Geleſius *Gerontio* a, *& Petro Epiſcopis.*

LIcet omnibus de nobis ſperentibus non debeamus, in quentum poſſumus, nos negare; plus tamen viduarum, & orphanorum cauſas, & impenſius ducimus exequendas, quas tueri a nobis, vel ab omnibus divina maniſeſtat aſſertio.

C. II. *De eodem.*

Idem *Anaſtaſio Epiſcopo.*

DEfenſionis propriæ deſolatis auxilio, & qui ſuis actibus adeſſe *b* pro ætatie infirmitete non poſſunt, exoretum Pontificem decet ſubvenire, quie pupillis 1 tuitionem etiam Divinitas juſſit impendi. Et ideo Meximo, & Januerio, Clericalis officii (qui ſe ſolatio parentum, vel propinquorum eſſerunt deſtitutos) auxilium ex noſtra delegetione præſtabis: ut adverſus improbitates adverſatiorum ſuorum protecti, tuæ executionis anniſu noxia commenta non ſentient.

Corr. Rom. ¶ 1 Pupillis) *In codicibus impreſſis ſequebatur,* & viduis, *quæ voces expunctæ ſunt, quia abſunt a pleriſque vetuſtis. Et quæ antecedunt, ac ſequuntur, oſtendunt, agi bis tantum de pupillis.*

C. III. *De eodem.*

Idem *Leontio, & Petro Epiſcopis.*

QUiſquis in negotiis ſuie noſtri nominis interceſſione ſperat ſibi remedia poſſe conſerri, prona nos convenit animoſitate præſtare.

C. IV. *De eodem.*

Idem *Honorio Epiſcopo.*

DIvinæ retributionis memor ad Pontificelem conſcientiam non ambigas pertinere, egentium commodis piam ſolicitudinem non negere.

C. V. *Tueatur Eccleſia, quos in ſui defenſione ſuſcepit.*

Idem *Fortunato Epiſcopo.*

IRreligioſum *e* prorſus, & execrebile judicemus, ſi quiſquem 1 vel extraneos in ſua tuitione ſuſceptos, non omni fide, & tota animi ſui educeverit ſanctitate. Accum Olympius Diaconus dilectionie tuæ, Felicis, & Olympii ſuggeratur avunculus, eoſque parvulos tutelæ vice ſuſceperit nutriendos; ultre latrocinium eſſe judicamus, quod eos boniſculis *d* parentum (ſicut aſſerunt) reliquit extorres, alia retinendo, alia contra leges, & jura vendendo.

Corr. Rom. ¶ 1 Quiſquam) *In vulgatis codicibus ſequebatur vox,* Clericos, *quæ in aliquot manuſcriptis, & apud Ivonem non habetur, ideoque ſublata eſt. Non enim bis Clericos cum Laicis, ſed extraneos cum ſanguine junctis comparat.*

C. VI. *Confugientes ad Eccleſiam extrahere non licet.*

Item ex Concilio Arauſicano I. *cap.* 5. *& ſequentibus.*

EOs *e*, qui ad Eccleſiam confugerint, tradi non oportet, ſed loci ſancti reverentia, & interceſſione defendi. §. 1. Si quis *f* autem mancipia Clericorum pro ſuis mancipiis ad Eccleſiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes Eccleſias diſtrictiſſima damnatione feriatur. §. 2. In Eccleſia *g* quoque manumiſſos, & per teſtamentum Eccleſiæ commendatos, ſi quis in ſervitutem, vel obſequium, vel ad colonariam conditionem revocare tentaverit, animadverſione Eccleſiaſtica coerceatur *h*.

a *al. Leontio.* b *al. prodeſſe.* c *Ivo par.* 6. *c.* 209. d *al. bonuſculis.* e *Rabanus pan. cap.* 22. *Burch. lib.* 3. *c.* 195. *Ivo p.* 3. *c.* 112. f *Ibid. cap.* 6. g *Ivo p.* 3. *c.* 254. & 245. *Pannor. l.* 2. *cap.* 84. h *coercebitur.*] *orig.*

Digitized by Google

C. VII. *In libertate Eccleſia tueatur libertos.*

Item ex Concilio Agathenſi c. 29.

2 ps LIbertos *a* legitime a dominis ſuis factos, Eccleſia, ſi neceſſitas exegerit, tueatur: quos, ſi quis ante audientiam, aut pervadere, aut expoliare præſumpſerit, ab Eccleſia repellatur.

C. VIII. *A Sacerdotibus defendantur liberti, ne in ſervitutem revocentur.*

Item ex Concilio Toletano IV. c. 72.

LIberti, qui *b* a quibuſcunque manumiſſi ſunt, & Eccleſiæ patrocinio commendati exiſtunt, ſicut regulæ antiquorum Patrum conſtituerunt, Sacerdotali defenſione a cujuslibet inſolentia protegantur, ſive in ſtatu libertatis eorum, ſive in peculio, quod habere noſcuntur.

C. IX. *Expoſitos defendat Eccleſia, ſi quis eorum calumniator extiterit.*

Item ex Concilio Arelatenſi II. c. 32.

3 ps SI *c* expoſitus ante Eccleſiam cujuſcunque fuerit miſeratione collectus, conteſtationis ponat *d* epiſtolam, ut ſi is, qui collectus eſt, intra decem dies quæſitus, agnituſque non fuerit, ſecurus habeat, qui collegit. Sane qui poſt prædictum tempus calumniator extiterit, ut homicida, Eccleſiaſtica diſtrictione damnabitur, ſicut Patrum ſanxit auctoritas.

DISTINCTIO LXXXVIII.

1 ps PRohibentur ergo Clerici cupiditatis negotia ſuſcipere, non pietatis curam viduis, & orphanis impendere.

C. I. *De eodem.*

Unde Melchiades *x* Papa.

DEcrevit *e* ſancta Synodus, nullum deinceps Clericum aut poſſeſſiones conducere, aut negotiis ſecularibus ſe miſcere, niſi propter curam pupillorum, (& *f* orphanorum) ac viduarum, aut ſi forte Epiſcopus civitatis Eccleſiaſticarum rerum ſolicitudinem habere præcipiat. Ubi liquido patet, quia alia ſunt negotia ſecularia, alia Eccleſiaſtica. Nonne Moyſes *g* in ſeculo erat, cum crebro tabernaculum intraret, & exiret, qui intus contemplatione raptus, foris infirmantium negotiis urgebatur? *& infra*. Sic & Jacob *h* aſcendentes, & deſcendentes Angelos vidit: quia videlicet rectores Eccleſiæ non ſolum Deum contemplando ſuperna appetunt, ſed deorſum quoque ad membra illius miſerando deſcendunt. Et Domini Sacerdotes horum facta imitantur, & ſe cuſtodiunt, & ſubditorum onera portant.

Corr. Rom. ¶ 1 Melchiades) *Caput hoc habetur in ſcripto de primitiva Eccleſia, & munificentia Conſtantini, quod in antiquis Conciliorum voluminibus continenter ſequitur poſt decreta Melchiadis* [*quamvis in recentioribus Concilium Neocæſarienſe ſit interpoſitum*] *& ex illa conjunctione fortaſſe factum eſt, ut hoc quoque ſcriptum olim decretis Melchiadis adnumerari ſolitum eſſet, cum tamen in eo de Niceno Concilio, & aliis, quæ poſt Melchiadem geſta ſunt, mentio fiat: quod ex capite,* ad futuram, *infra 12. quæſt. 1. apparet.*

C. II. *De eodem.*

Item Gelaſius Papa ad *Epiſcopos per Lucaniam cap.* 17.

COnſequens *i* eſt, ut illa quoque, quæ de Piceni partibus nuper ad nos miſſa relatio nuntiavit, non prætereunda putaremus, id eſt, plurimos Clericorum negotiationibus inhoneſtis, & lucris turpibus imminere *a*, nullo pudore cernentes Evangelicam lectionem, qua ipſe Dominus *b* negotiatores e templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait *c*: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus*. Pſalmiſtam *d* quoque David ſurda diſſimulantes aure, cantantem: *Quoniam non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini*. Proinde hujuſmodi, aut ab indignis poſthac quæſtibus noverint abſtinendum, & ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum; aut in quocunque gradu ſint poſiti, mox a Clericalibus officiis abſtinere cogantur: quoniam domus *e* Dei, domus orationis & eſſe debet, & dici, ne per *f* officia negotiationis potius ſit latronum ſpelunca.

a *Ivo part.* 3. *c.* 259. *& part.* 16. *c.* 31. *Pannorm. l.* 2. *c.* 82. b *Burch. lib.* 3. *c.* 186. *Ivo p.* 6. *c.* 246. *& p.* 16. *c.* 32. *Pannorm. l.* 2. *c.* 83. c *Capit. lib.* 6. *c.* 186. *concor. Vaſenſe* 1. *c.* 9. *Burch. l.* 3. *c.* 201. *Ivo p.* 3. *c.* 252. *Polyc. lib.* 3. *tit.* 23. d *al. ponatur epiſtola.* e *In ſcripto de primitiva Eccleſia, & munificentia Conſtantini ex Conci io Chalcedon. cap* 3. f *abſunt iſtæ duæ voces fere ab omnibus manuſcriptis.* g *Exod.* 33. h *Gen.* 28. i *Concil. Aquiſgranen. cap.* 93. 14. *quæſt.* 4. *c. Clerici. Polyc. lib.* 4. *tit.* 32.

C. III. *In ſacris ordinibus conſtitutus ſeculares curas aſſumere non debet.*

Item ex ſeptimo canone Apoſtolorum.

I. EPiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus nequaquam ſeculares curas aſſumat; ſin aliter, dejiciatur.

C. IV. *Epiſcopus ſecularibus cauſis occupari non debet.*

Item Gregorius *Romano defenſori l.* 8. *epiſt.* 21.

PErlatum *g* eſt ad nos, reverendiſſimum Fratrem noſtrum Baſilium Epiſcopum, velut unum de Laicis in cauſis ſecularibus occupari, & prætoriis inutiliter deſervire. Quæ res, quoniam & ipſum vilem reddit, & reverentiam Sacerdotalem annihilat, ſtatim ut experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ita ad revertendum diſtricta executione compellat, quatenus ei illic te inſiſtente quinque diebus ſub qualibet excuſatione immorari non liceat: ne ſi quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris, cum ipſo apud nos graviter incipias eſſe culpabilis.

C. V. *Teſtamentorum tuitionem, & curam rei familiaris Epiſcopus non ſuſcipiat.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. c. 18.

II. EPiſcopus *h* tuitionem teſtamentorum non ſuſcipiat.

C. VI. De eodem.

Item ex eodem *cap.* 20.

III. EPiſcopus nullam rei familiaris curam ad ſe revocet, ſed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet.

C. VII. *De eodem.*

Item ex eodem *cap.* 17.

IV. EPiſcopus *i* gubernationem viduarum, & pupillorum, ac peregrinorum non per ſe ipſum, ſed per Archipresbyterum, aut per Archidiaconum agat.

C. VIII. *Ratiociniorum cauſas Clericus ſuſcipere non debet.*

Item Gregorius *Quertino Expræfecto epiſt.* 30. *lib.* 10.

INutile, & valde laborioſum eſt, hominem literatum, ratiociniorum cauſas aſſumere, & in eis ſe, quod non expedit, obligare.

C. IX. *Fugiendus eſt Clericus negotiator.*

Item Hieronymus *ad Nepotianum de vita Clericorum.*

NEgotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem fuge.

C. X.

a *al. inhiare.* b *Matth.* 21. c 2. *Tim.* 2. d *Pſal.* 70. *vide infra c. quoniam.* e *Luc.* 19. f *ne officina negotiationis, & ſpelunca potius ſit latronum.) orig.* g *Anſ. l.* 6. *c.* 179 h *Polyc. l.* 4. *tit.* 3. *Polyc. ibid.*

Digitized by Google

C. X. *Clerico negotiari non licet.*

Item Auguſtinus *in libro quæſtionum Veteris, & Novi Teſtamenti, cap.* 127.

FOrnicari *a* omnibus, ſemper non licet: negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet: Antequam enim Eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari: facto jam, non licet.

C. XI. *De eodem.* P A L E A.

Item Joannes Chryſoſtomus *ſuper Matthæum* [*id eſt, Auctor operis imperfecti, hom.* 38. *ad c.* 21. *Matth.* b]

EJiciens Dominus vendentes & ementes de templo, ſignificavit, quia homo mercator vix, aut nunquam poteſt Deo placere. Et ideo nullus Chriſtianus debet eſſe mercator, aut ſi voluerit eſſe, projiciatur de Eccleſia Dei, dicente Propheta *c*: *Quia non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini.* Quemadmodum enim, qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere volens, & ſe commendare, ſine maliloquio eſſe non poteſt: (neceſſe eſt enim, ut iſti male loquatur de illo, & illi male de iſto:) ſic qui emit & vendit, ſine mendacio & perjurio eſſe non poteſt. *& paucis interjectis.* §. 1. Sed eſt nec ſtabilis ſubſtantia eorum, neque ad bonum proficit, quod de malo congregatur. Quemadmodum enim, ſi triticum, aut aliud *d* tale cernas in cribro, dum huc & illuc jactatur, grana omnia paulatim deorſum cadunt, & tandem in cribro nihil remanet, niſi ſtercus ſolum: ſic de ſubſtantia negotiatorum noviſſime nil remanet, niſi ſolum peccatum. §. 2. Sed omnes homines videntur eſſe mercatores. Oſtendam ergo, quis non eſt negotiator, ut qui talis non fuerit, eum intelligas eſſe negotiatorem. Quicunque rem comparat, non ut ipſam rem integram & immutatam vendat, ſed ut materia ſibi ſit inde aliquid operandi, ille non eſt negotiator. Qui autem comparat rem, ut illam ipſam integram & immutatam dando lucretur, ille eſt mercator, qui de templo Dei ejicitur. §. 3. Unde ſuper omnes mercatores plus maledictus eſt uſurarius, ipſe namque rem datam a Deo vendit, non comparatam, ut mercator, & poſt fœnus rem ſuam repetit, tollens aliena cum ſuis, mercator autem non repetit rem venditam. §. 4. Adhuc dicit aliquis: Qui agrum locat, ut agrariam recipiat, aut domum, ut penſiones recipiat, nonne eſt ſimilis ei, qui pecuniam dat ad uſuram? Abſit. Primum quidem, quoniam pecunia non ad aliquem uſum diſpoſita eſt, niſi ad emendum. Secundo, quoniam agrum habens, arando excipit ex eo fructum, habens domum, uſum manſionis capit ex ea. Ideo qui locat domum, vel agrum ſuum, uſum dare videtur, & pecuniam accipere, & quodammodo quaſi commutare videtur cum lucro lucrum: ex pecunia repoſita nullum uſum capis. Tertio ager vel domus utendo veteraſcit. Pecunia autem cum fuerit mutata, nec minuitur, nec veteraſcit. §. 5. *Et menſas nummulariorum ſubvertit.* Pecunia ſpiritualiter homines intelliguntur: quia ſicut nummus habet charagma Cæſaris; ſic homo habet charagma Dei. Et quemadmodum ſolidus, qui non habet charagma Cæſaris, reprobus eſt; ita & homo, qui non oſtendit in ſe imaginem Dei, reprobus æſtimatur. Unde Eſaias *e* dicebat ad Hieruſalem: *Pecunia tua reproba eſt, caupones tui miſcent vinum cum aqua, &c.* Ideo ergo menſas nummulariorum evertit, ſignificans, quia in templo Dei non debent eſſe nummi, niſi ſpirituales, id eſt, qui Dei imaginem, non Diaboli, portant. Aut certe menſas nummulariorum, Sacerdotum dicit ſcripturas. Novo enim Teſtamento ſuccedente priori, everſæ ſunt ſcripturæ illorum.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea (quemadmodum & ſequens) eſt in aliquot vetuſtis exemplaribus, in quibus Paleæ raro habentur. Eſt autem ſumpta ex auctore operis imperfecti (cujus multæ ſententiæ partim rejiciendæ, partim in bonam partem interpretandæ ſunt) & quidem multis locis de induſtria, quod ibi plenius, hic in ſummam redactum eſt, incolumi fere ſententia. Quamobrem ea tantum mutata, aut locupletata ſunt, quæ valde conducere viſum eſt. Quod etiam in ſequenti capite eſt obſervatum.*

C. XII. *De eodem.* P A L E A.

Item ex verbis Auguſtini, *hinc inde collectis, & in ſummam redactis ad Pſal.* 70. *verſ.* Quoniam non cognovi.

QUoniam non cognovi literaturam. Aliqui codices habent (negotiationes:) in quo diverſitas Interpretum ſenſum oſtendit, non errorem inducit. Ergo ſi propterea iſte tota die laudem Dei dicit, quia non cognovit negotiationes, corrigant ſe Chriſtiani, non negotientur. Sed ait mihi negotiator: Affero ex longinquo merces, mercedem laboris mei, unde vivam, peto: *dignus* a *eſt enim operarius mercede ſua.* De mendacio, de perjurio agitur, non de negotio. Ego enim mentior, non negotium. Poſſem enim dicere: tanto emi, tanto vendam: ſi placet, eme. Quomodo ergo revocas a negotiatione? omnes artifices mentiuntur, ſutores, agricolæ. Vis, ut optem carum tempus, ut poſſim vendere annonam, quam ſervavi? ſed non hoc faciunt, inquis, agricolæ boni: nec illa negotiatores boni. Quid enim? Etiam & filios habere malum eſt, quia quando eis caput dolet, malæ & infideles matres ligaturas ſacrilegas, & incantationes quærunt? omnia iſta hominum, non rerum peccata ſunt. Quære ergo Epiſcope (dicit mihi negotiator) quomodo Pſalmiſtam intelligas, & noli me prohibere a negotiatione: negotiatio enim me non facit malum, ſed iniquitas mea, & mendacium meum. Quæramus ergo negotiatores, qui præſumunt gloriari ex ſuis operibus, ſi ſunt contra illam gratiam, quam hic Pſalmiſta commendat, ut nemo de ſuis operibus glorietur. Et ſicut contra Medicos ſuperbos ſalutis pollicitatores vigilat hoc, quod dictum eſt *b*: *Tota die ſalutem tuam*: ſic contra negotiatores de operibus ſuis gloriantes vigilat hoc, quod dictum eſt *c*: *Os meum annuntiabit juſtitiam* d *tuam.* Unde & Dominus expulit illos de templo, volentes ſuam juſtitiam ſtatuere, & ignorantes juſtitiam Dei. Merito dictum negotium, quia negat otium, quod malum eſt, neque quærit veram quietem, quæ eſt Deus.

C. XIII. *De eodem.*

Item Caſſiodorus *in eundem Pſalmum* 70. *in eundem verſiculum.*

QUid eſt aliud negotium *a*, niſi quæ poſſint vilius comparari, carius velle diſtrahere? *& infra.* Negotiatores ergo illi abominabiles exiſtimantur, qui juſtitiam Dei minime conſiderantes, per immoderatum pecuniæ ambitum polluuntur, merces ſuas plus perjuriis onerando, quam pretiis. Tales ejecit Dominus de templo, dicens: *Nolite f facere domum patris mei, domum negotiationis.*

C. XIV. *Nomine Sacerdotis careat, qui Dei miniſtros a ſuis avocat officiis.*

Item Cyprianus *ad Clerum, & plebem Furnitanorum, lib.* 1. *epiſt.* 9.

2 NEque *g* apud altare Dei meretur nominari in Sacerdo-
ps tum prece, qui ab altari Sacerdotes, & miniſtros voluit avocare. Et ideo Victor, cum contra formam nuper in Concilio a Sacerdotibus datam, Geminium Fauſtinum Preſbyterum auſus ſit tutorem conſtituere, non eſt, quod pro dormitione ejus apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine ejus in Eccleſia frequentetur: ut Sacerdotum decretum religioſe, & neceſſarie factum ſervetur a nobis

DISTIN-

a *Ivo p.* 8. *c.* 89. *Pann. l.* 7. *c.* 26. b *Paulo aliter.* c *Pſal.* 70. d *aliquam bladi ſpeciem.*) e *Eſai.* 1.

a *Luc.* 10. b *Pſal.* 87. c *Pſal.* 70. d *juſtitiam tuam, id eſt, non meam, &c.*] *Aug.* e *al. negotiari.* f *Joan.* 2. g *Ivo part.* 6. *c.* 339.

DISTINCTIO LXXXIX.

1 ps *Omni a quoque ſua oportet Epiſcopum bene eſſe præpoſiturum, ut quædam inde quodammodo futuræ diſpenſationis argumenta ſumantur. In diſpenſatione vero Eccleſiæ hanc regulam obſervandam noverit, ut nulli quantumlibet exercitatæ perſonæ duo ſimul officia committat: neque ſæcularibus viris res Eccleſiaſticas gubernandas committat.*

C. I. *Uni perſonæ duo non committantur officia.*

Unde Gregorius 1 *ſcribit omnibus Epiſcopis.*

SIngula *b* Eccleſiaſtici juris officia, ſingulis quibuſque perſonis ſingulatim committi jubemos. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Eccleſiæ corpore, ſecundum veridicam *c* Pauli ſententiam, in uno eodemque ſpiritu, alii conferendum eſt hoc officium, alii committendum eſt illud: neque uni, quantumlibet exercitatæ perſonæ, uno tempore duarum rerum officia committenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diverſa officia, & robur corporis ſervat, & pulchritudinem repræſentat: ita varietas perſonarum per diverſa nihilominus officia diſtributa, & fortitudinem, & venuſtatem ſanctæ Dei Eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum noxium, ſimulque turpiſſimum, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.

Corr. Rom. ¶ 1 Gregorius] *Caput hoc a collectoribus ita citatur, quaſi ſint verba alicujus epiſtolæ B. Gregorii. Verum a Joanne Diacono l. 2. vitæ ejuſdem ſancti Pontificis, num. 54. ſic referuntur:* Singula Eccleſiaſtici juris officia, ſingulis quibuſque perſonis ſingulatim committi debere dicebat; aſſerens, quia ſicut in uno, &c. *Ex eo autem nonnulla ſunt emendata.*

C. II. *Quilibet Epiſcopus vicedominum, & œconomum habeat.*

Item Gregorius *Anthemio Subdiacono, lib. 9. epiſt. 66.*

2 ps VOlumus *d*, ut frater noſter Paſchaſius, & vicedominum ſibi ordinet, & majorem domus: quatenus poſſit vel hoſpitibus ſupervenientibus, vel cauſis, quæ eveniunt, idoneus, & paratus exiſtere. Si vero & negligentem eum proſpicis, & ea, quæ diximus, implere differentem; omnis Clerus ejus adhiberi debet, ut communi conſilio ipſi eligant, quorum perſonæ ad ea, quæ prædiximus, valent ordinari.

Gratian. *Hinc 1 colligi poteſt Archidiaconi electionem a cuncto Clero, ſi Epiſcopus negligens vel differens fuerit, canonice fieri poſſe. Officium vicedomini eſt, Epiſcopatum e diſponere.*

Corr. Rom ¶ 1 Hinc] *Verba hæc uſque ad verſ.* officium, *abſunt a pleriſque vetuſtis exemplaribus.*

C. III. *Quod ſit officium vicedomini.*

Unde Gregorius *Clementinæ patriciæ, lib. 1. epiſt. 11. poſt alia.*

DIaconum *f* vero Anatolium, quem ad vos dirigi popoſciſtis, hoc nos facere non poſſe, cauſæ magis mundus, quam rigoris auſteritas facit. Vicedominum enim eum conſtituimus, cujus arbitrio Epiſcopium commiſimus diſponendum.

C. IV. *De eodem.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi, *cap. 26.*

QUia *g* in quibuſdam Eccleſiis, ſicut ad nos pervenit, ſine œconomo Epiſcopi res Eccleſiaſticas tractant; placuit omnes Eccleſias habentes Epiſcopos, etiam œconomum habere de proprio Clero, qui gubernet Eccleſiæ res cum arbitrio ſui Epiſcopi: ut non ſine teſtimonio ſit gubernatio ipſarum rerum Eccleſiaſticarum, & ex hoc eveniat res ejuſdem Eccleſiæ diſpergi, & Sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis hoc non obſervaverit, divinis ſubjaceat regulis.

Corr. Rom. ¶ *Hic idem canon refertur infra 16. quæſt. 7. c.* quoniam in quibuſdam, *ex verſione Dionyſii. Hic enim eſt ex priſca, quæ extat in collectione Iſidori.*

C. V. *Sæcularibus viris res Eccleſiaſticæ non committantur.*

Item Gregorius *Januario Caralitano Epiſcopo, lib. 7. epiſt. 66.*

INdicatum *a* eſt nobis, quod Laicis quibuſdam curam veſtri patrimonii commiſeritis *b*, qui poſtmodum in ruſticorum veſtrorum deprædationibus, atque 1 fatigationibus fuerint deprehenſi, & reddere res, quas indecenter retinent habitas, quaſi ſuæ ditionis, quippe veſtræ non ſuppoſiti curationi, poſtponant, vobiſque deſpiciant actuum ſuorum reddere rationem. Quod ſi ita eſt, diſtricte a vobis diſcuti convenit, atque inter eos, Eccleſiæque veſtræ ruſticos cauſam examinare ſubtilius. Et quicquid in eis fuerit fraudis inventum, cum pœna legibus ſtatuta reddere compellantur. De cætero vero cavendum a fraternitate veſtra eſt, ne ſecularibus viris, atque non ſub regula noſtra degentibus, res Eccleſiaſticæ committantur, ſed probatis de veſtro officio Clericis. In quibus, ſi quid reperiri poterit pravitatis, ut in ſubditis emendare, quod illicite geſtum fuerit, valeatis: quo 2 videlicet apud vos habitus ſui officium magis convenienter adminiſtrent, quam accuſent.

Corr. Rom. ¶ 1 Atque fatigationibus) *In pleriſque manuſcriptis legitur,* atque ex fatigationibus: *in editionibus epiſtolarum B. Gregorii,* atque per hoc & fatigationibus: *in uno autem vetuſto earundem epiſtolarum codice,* atque per hoc ex fugationibus.

¶ 2 Quo videlicet) *Apud B. Gregorium legitur,* quos apud vos habitus ſui magis officium commendet, quam excuſet.

3 pars. Gratian. *Propinquis etiam, vel favore ſibi conjunctis, Eccleſiaſtica officia Epiſcopus committere non audeat.*

C. VI. *Eccleſiaſtica officia non committat Epiſcopus propinquis, vel favore conjunctis.*

Unde in Concilio Toletano X. *cap. 3. legitur.*

DEcenter omnibus placet, & in præſenti tale reſcindere factum, & non eſſe de cætero faciendum. Quicunque *c* igitur Pontificum deinceps aut ſanguine propinquis, aut favore perſonis quibuſcunque ſibi conjunctis *d* talia lucra *e* commendare tentaverit, ad ſuum nefandæ præſumptionis excidium, & quod juſſum fuerit, devocetur in irritum, & qui ordinaverit, annuæ excommunicationi ſubjaceat. Quæ vero ablata fortaſſe fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum.

Gratian. *Porro ipſa officia quare ita ſint diſtinguenda, & non uni perſonæ omnia committenda, ex auctoritate* Gregorii & Bonifacii Papæ *datur intelligi, qui ſic aiunt.*

C. VII. *Graduum, & ordinum diſtributio Eccleſiaſticam unitatem conſervat.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc pene iiſdem verbis legitur in epiſtola Bonifacii ſecundi ad Eulalium, & Gregorii primi ad Epiſcopos Galliarum, l. 4. epiſt 52. Sic quoque in aliis epiſtolis B. Gregorii multa leguntur, quæ in ſcriptis ſuperiorum Pontificum habentur.*

AD hoc diſpenſationis *f* divinæ proviſio, gradus diverſos & ordines conſtituit eſſe diſtinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores mino-

a 1. *Tim.* 3. b *Polyc. l. 4. tit.* 23. *Anſel. l.* 7. *c.* 108. *Ivo p.* 6. *c.* 344. c *Rom.* 12. d *Polyc. l. 4. tit.* 22. *Anſ. l.* 6. *c.* 145. e *Epiſcopium.* f *Anſ. l.* 7. *c.* 77. g 16. 4. 7. *c. quoniam in quibuſdam. Anſ. l.* 6. *c.* 143. *Polic. l.* 4. *tit.* 22. *Deuſdedit, p.* 4.

a *Anſ. l.* 6. *c.* 146. b *committentes,* (*orig.* c *Nam quiſquis*) *orig.* d *devinctis*) *orig.* e *al. loca.* f *al. diſpoſitionis.*

Digitized by Google

mioorïbue dilsctionem impenderent, vere *a* concordie fieret, & ex diverſitere contextio, & recte officiorum geretur edminiſtratio ſingulorum. Neque eoim univerſitas alie poteret ratione ſubſiſtere, niſi hujuſmodi magnus eem differeotiæ ordo ſervaret. Quie vero quæque creature io una, eedemque qualitare *b* gubernari, vel vivere noa poteſt, cœleſtium milirierum exemplar noe ioſtruit: quia dum ſunt Angeli, & ſunt Archangeli, liquet, quie non ſunt æqueles, ſed in poteſtete, & ordine [ſicut noſtis] differt alter e eb altero.

DISTINCTIO XC.

1 ps L *Itigieſus quoque prohibetur ordinari: quia qui ſua poteſtate diſcordantes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes diſſidentium prohibetur recipere, nequaquam litigandi facilitate alios ad diſſidium debet provocare.*

C. I. *Clerici diſcordes dejiciantur, vel revocentur ad concordiam.*

Unde in Concilio Carthagienenſi IV. *c. 59. legitur.*

DIſcordantes *d* Clericos Epiſcopus vel ratione, vel poteſtete ed coocordiam trahat: inobedieotee Syoodue per audienriam damnet.

C. II. *Diſſidentium fratrum in Eccleſia oblationum dona non recipiantur.*

Item ex eodem, c. 93. & 94.

OBlationes *e* diſſidentium fretrum, neque in ſacrario, oeque in gazophylacio recipiantur. *Similiter f. §. 1.* Dona *g* eorum, qui peuperes opprimunt, a Sacerdotibus reſutanda ſunt.

C. III. *Extra Eccleſiam eſſe probatur, qui pacem cum proximo non habet.*

Item Cyprianus *de unitate Eccleſiæ.*

NEque ad Caio munera reſpexit Deue. Neque enim pacetum habere Deum poterat, qui eum fretre pacem per zeli diſcordiem non habebat. Quam ſibi igitur pacem promittunt inimici fretrum? Quæ ſacrificia celebrare ſe eredunt æmuli Saeerdotum? An ſecum eſſe Chriſtum, cum collecti fuerint, opinantur, qui extra Chriſti Eccleſiam colligontur? Teles etiamſi oceiſi in confeſſione nominis fuerint, macule iſte nec ſanguine abluitur. Inexpiabilis, & gravie culpe diſcordiæ nec paſſione purgatur.

C. IV. *Murmurantes a fratrum unitate alieni efficiantur.*

Item ex octava Synodo.

ALienus *h* fit a fratrom unitete, qui murmurat, & opus ejue abjieiatur, qui murmurans 1 extiterit, ne pœnem murmureorium incurrat, de qua Apoſtolue *i* dieit: *Neque murmuraveritis, ſicut quidam murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.* Juxte 2 menſuram itaque operis peccetor [qond in hac ſententia Apoſtoli pleniue declaratur] Sacerdotte judicio pœnitear.

Corr. Rom. ¶ *In libello B. Baſilii de inſtitutis Monachorum Ruffino interprete (qui nuper Coloniæ cum regula B. Benedicti eſt impreſſus) cap. 42. in ultima reſponſione habetur prima pars hujus capitis uſque ad verſ. abjiciatur.*

¶ 1 Qui murmuraos) *Ejuſdem libelli cap. 50. penultima interrogatio ſic habet:* Si vero eriam qois murmuret propter eſcam, quæ erge eum ſententia ſervabitur? Reſp. Ee, quæ circe eos, qui mormuraveruot in deſerto. Dicit enim Apoſtolus: *Neque murmuraveritis, ſicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.*

¶ 2 Juxta) *Hæc pars non habetur in eo Baſilii loco. Apud Burchardum vero, & Ivonem [a quibus citatur ex Concilio Megunt.] ſic legitur:* juxta menſuram, opuſque peccati, quia in hoc ſenteoria &c.

C. V. *Corripiantur, qui rixas, & contentiones amant.*

Item ex eodem.

SI *a* quie Monachus 1 *b* contentiones, vel rixas emaverit, vel maniſeſtum convicium fratri intulerit; juxte arbitrium rectoris, modumque peccati diuturna expierur pœnitentie. *Item c. §. 1.* Qui contentioſus, aut murmurans extiterit, ſecundum erbitrium prioris tamdiu 2 pœniteat; quamdiu culpæ qualitas extat.

Corr. Rom. ¶ 1 Si quie Monachue) *Hanc priorem partem Burchardus, & Ivo citant ex Concilio Agathenſi, in qua etiam habetur ex codice librorum ſexdecim lib. 5. cap. 22. Abeſt autem fere ubique, etiam in multis Gratiani exemplaribus, vox,* Monachus.

¶ 2 Tamdiu) *Apud Burchardum, & Ivonem (qui citant hanc partem poſteriorem ex Meguntino; habetur autem in libro ſententiarum Patrum c. 96. ex ſtatutis ſeniorum) legitur:* ite pœniteat, qualiter colpæ qualites extat.

C. VI. *Diſſidentes Epiſcopi ad concordiam redire cogantur.*

Item ex Concilio Carthagineoſi IV. *cap. 25.*

DIſſidentes *d* Epiſcopoe, ſi non timor Dei, Synodus reconciliet.

C. VII. *De eodem.*

Item ex eodem c. 26.

STudendum *e* eſt Epiſcopis, ot diſſidentes fretres, ſive Clericos, ſive Laicos ad pacem magis, quem ad judicium coerceant *f*.

C. VIII. *Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt.*

Item ex eodem *cap. 94.*

EOrum *g*, qui pauperes opprimuor, dona e Sacerdotibus ſunt refutanda.

C. IX. *A cœtu alienentur fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt.*

Item ex Concilio Agathenſi c. 31.

PLacuit *h* etiam, ut (ſicut plerunque fit) quicunque odio, aut longinqua inrer ſe lite diſſeoſeriot, & ad pacem revoceri diuturna *i* obſtinerione acquieverint, a Saeerdotibus civitetie primitus arguantur. Qui ſi inimicitiae deponere pernicioſa intentioae noluerint, de Eccleſiæ cœtu juſtiſſima excommunicatiooe pellentur.

C. X. *Inediis maceretur acerrimis, qui fratri ſuo reconciliari noluerit.*

Item Fabiaoue Pepa.

SI quis *k* contriſtatue noluerit reconciliari ſretri ſuo, ſatisfaciente eo, qui contriſtavit, eeerrimis maceretur inediis, oſque dum gretanti animo ſetiſfactiooem recipiar.

C. XI. *Epiſcopi ad pacem firmiter tenendam viciſſim ſibi conſilium, & auxilium præſtent.*

Item Iooocentius ſeeundus.

e ps PRæcipimue *l*, ut Epiſcopi ad ſolum Deum, & ſalurem populi habentee reſpectum, omni tepiditate ſemota, ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſilium

e *Una concordia fieret ex diverſitate contextio.*) *orig.* b *æqualitate*) *Bon.* c *al. unus.* d *Burch. l. 2. p. 215. Ivo p. 6. c. 290.* e *Burch. l. 4. c. 38. & 39. Ivo p. 2. c. 47. & 48.* f *al. ſimiliter dona eorum.* g *infr. c. eorum.* h *Burch. l. 10. c. 52. & 54. Ivo p. 13. c. 35. & 53. ex Concilio Moguntino.* i 1. *Cor.* 10.

a *In regula Iſidori cap. 17. Burch. l. 10. c. 62. Ivo p. 13. c. 63.* b *abeſt a multis exempl.* c *in libro ſententiarum Patrum c. 96. ex ſtatutis ſeniorum. Burch. l. 10. c. 53. Ivo p. 13. c. 54.* d *Burch. l. 1. c. 62. Ivo p. 5. c. 172.* e *Burch. lib. 2. c. 101. Ivo p. 5. c. 203.* f *coborsentur.*] *vera lectio.* g *Sup. ead. oblationes. Burch. l. 5. c. 39. Ivo p. 2. c. 48.* h *Burch. l. 10. c. 61. Ivo part. 13. c. 62.* i *al. diutina intentione.* k *Burch. l. 10. c. 59. Ivo par. 13. cap. 60. ex Fabiano.* l *in Concil. Lateran. c. 9. extra de treuga, & pace. c. 1. §. præcipimus. ex Alex. 3.*

Digitized by Google

ſilium, & auxilium præbeant: neque hoc alicujus amore, vel odio prætermittant. Quod ſi quis in hoc Dei opere ſepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

C. XII. *Expellendi ſunt a communione fidelium, qui ſibi invicem reconciliari noluerint.*

Item Victor Papa *ad Afros epiſt.* 2.

PErlatum *a* eſt ad ſedem Apoſtolicam, aliquos veſtrum nocere fratribus *b* velle, & ut cadant, decertare: ſimiliter in Sacramentis diſcrepare: & ob id contentiones, & æmulationes fieri inter vos: a quibus diſſentionibus vos avertere, & in his omnibus concordare, & opem ferre viciſſim mandamus. Nam ſi hoc agere cito neglexeritis, & viciſſim reconciliari non ſtudueritis, ab Apoſtolicæ ſedis, & totius Eccleſiæ communione vos pelli non dubitetis.

DISTINCTIO XCI.

Q*Ui autem turpi lucro, vel inhoneſto negotio victum ſibi quærere prohibentur, de oblationibus Eccleſiæ ſtipendia conſequentur. Quod ſi Eccleſia ei ſufficere non potuerit, proprio artificiolo* c, *vel agricultura [exemplo Apoſtoli* d, *qui de labore manuum vivebat] ſibi neceſſaria inveniat: ita tamen, ut occaſione ſui operis vigiliis Eccleſiæ non deſit. Quod abſque inæqualitate ſui corporis nulli impune conceditur.*

C. I. *Corripiantur Clerici, qui officiis matutinis, vel veſpertinis ſe ſubtrahunt.*

Unde Pelagius *e* Papa.

ELeutherius *f* frater, & Coepiſcopus noſter queritur, Clericos ſuos ſibi contra canones ſuperbire, & id, quod nobis jubentibus facta in ſcrinio cautione promiſit, ut quotidianis diebus vigiliæ in ejus celebrarentur Eccleſia, illis contemnentibus implere non poſſe, ſed magis unumquemque ſuis (poſtpoſito Eccleſiæ ſervitio) vacare negotiis. Et ideo experientia tua eos, quos tibi eſſe oſtenderit contumaces, debita objurgatione compeſce, & modis omnibus vigiliis vacare compelle.

C. II. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio Nannetenſi.

PReſbyter *g* mane, matutinali officio expleto, penſum ſervitutis ſuæ, canendo Primam, Tertiam, Sextam, Nonamque perſolvat: ita tamen, ut poſtea horis competentibus, & ſignis deſignantibus juxta poſſibilitatem aut a ſe, aut a ſcholaribus publice compleantur. Deinde peractis horis, infirmis viſitatis, ſi voluerit, ad opus rurale exeat jejunus, ut iterum neceſſitatibus peregrinorum, & hoſpitum, ſive diverſorum commeantium, infirmorum quoque, atque defunctorum ſuccurrere poſſit, uſque ad ſtatutam horam pro qualitate temporis, & opportunitate *h*. *Item ex dictis* S. *Benedicti* i. §. 1. Propheta dicente. *Septies in die laudem dixi tibi*; qui ſeptenarius ſacratus numerus a nobis ſic implebitur, ſi Matutinæ, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Veſperæ, Completoriique tempore noſtræ ſervitutis officia perſolvamus: quia de his dixit Propheta *K*: *Septies in die laudem dixi tibi*. Nam de nocturnis vigiliis idem ipſe Propheta ait: *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi*. Ergo his temporibus referamus laudes Creatori noſtro ſuper judicia juſtitiæ ſuæ.

a *Pannor. l.* 8. *c.* 147. *Polyc. l.* 4. *tit.* 13. b *al. fratres.* c *al. artificio.* d *Act.* 2. & 1. *Cor.* 4. 1. *Theſſ.* 2. & 2. *Theſſ.* 3. e *al. Geleſius.* f *Anſ. l.* 7. *c.* 165. g *extra de celeb. Miſſ. c.* 1. *ex Agathenſi. Burch. l.* 2. *c.* 104. *Ivo p.* 6. *c.* 181. *ex Nannetenſi.* h *al. opportunitatis.* i *in reg. S. Benedicti cap.* 16. *Burch. l.* 2. *c.* 105. *Ivo p.* 6. *c.* 282. K *Pſal.* 118.

C. III. *Sine officii detrimento, artificiolo ſibi Clericus neceſſaria quærat.*

Item in Concilio Carthaginenſi *c.* 52. & 49.

CLericus *a* victum, & veſtimentum ſibi artificiolo, vel agricultura, abſque officii ſui duntaxat detrimento paret *b*. *Item.* §. 1. Clericus, qui abſque corpuſculi ſui inæqualitate vigiliis deeſt, ſtipendio privatus 1 excommunicetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Privatus) *In poſtrema Colonienſi Conciliorum editione legitur*, privetur. *Sed in vetuſtioribus Colonienſibus, duobus Pariſienſibus, exemplaribus duobus hujus Concilii manuſcriptis Vaticanis, & uno Sorienſi Regiæ legitur, quemadmodum & apud Gratianum.*

C. IV. *De eodem.*

Item ex eodem *c.* 51. 53. & 48. & 50.

CLericus *d*, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo victum quærat. *Item c.* §. 1. Omnes Clerici, qui ad operandum validi ſunt, & artificiola, & literas diſcant. Qui vero non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulant, ab officio ſuo degradentur. Interemptores 1 autem ab officio declinantes, vel negligentius agentes ab officio ſuo removeantur.

Corr. Rom. ¶. *Caput hoc confectum eſt ex multis capitibus Carthaginenſis quarti, non ſuo ordine diſpoſitis.*

¶ 1 Interemptores) *In exemplaribus Concilii etiam manuſcriptis legitur:* Clericum inter tentationes ab officio ſuo declinantem, vel negligentius agentem, ab officio ſuo removendum. *Contra enim in canone 42. jubet*, Clericum inter tentationes officio ſuo incubantem, gradibus ſublimandum. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Gratian. *De tentationibus vero, ob quas (præter tyrannorum perſecutionem) aliqui Clerici officium ſuum deſerebant, agit B. Ambroſius epiſt.* 17.

C. V. *De eodem.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *c.* 30.

CLerici vero, qui ad opus ſanctum adeſſe contempſerint, ſecundum arbitrium Epiſcopi Eccleſiaſticam ſuſcipiant diſciplinam.

DISTINCTIO XCII.

1 C*Um autem ad Eccleſiam venerint, corde magis, quam* ps *voce Deo cantandum meminerint.*

C. I. *Corde, non voce tantum Deum laudare debemus.*

Unde Hieronymus *lib.* 3. *comment. ad cap.* 5. *epiſtolæ ad Epheſios.*

CAntantes *f*, & pſallentes in cordibus veſtris Domino. Audiant hæc adoleſcentuli: audiant ii, quibus pſallendi in Eccleſia officium eſt: Deo non voce, ſed corde cantandum: nec in Tragœdorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendæ *g* ſunt, ut in Eccleſia theatrales moduli audiantur, & cantica; ſed in timore, in opere, in ſcientia Scripturarum.

Gratian. *Ab officio autem cantandi, & pſallendi Diaconi inveniuntur exempti; ne dum vocis modulationi ſtudent, altaris miniſteria negligant.*

C. II. *Cantandi officium Diaconi ſibi non uſurpent.*

Unde Gregorius I. *lib.* 4. *epiſt.* 44. *ſeu c.* 88. & 9. 12. *poſt finem epiſtolarum in Concilio ab ipſo habito.*

IN *h* ſancta Romana Eccleſia dudum conſuetudo eſt valde reprehenſibilis exorta, ut quidam ad ſacri altaris miniſterium 1 Cantores eligantur, & in Diaconatus ordine conſtituti, modulationi vocis inſerviant *a* quos

Q

a *Burch. l.* 2. *c.* 163. *Ivo p.* 7. *c.* 180. b *al. appareat.* c *cap.* 49. d *Burch. l.* 2. *c.* 102. *Ivo p.* 6. *c.* 179. & 180. e C. 53. C. 48. *Burchard. l.* 2. *c.* 210. *Ivo p.* 6. *c.* 283. *Burch. lib.* 2. *cap.* 51. C. 50. f *Anſ. l.* 7. *c.* 70. *Eph.* 5. g *al. colliniendæ, ut.* h *Anſ. lib.* 7. *c.* 69. *Polyc. l.* 4. *tit.* 31. *Ivo p.* 2. *cap.* 78.

Digitized by Google

quos ad prædicationis officium, & eleemoſynarum ſtudium vacare congruebat. Unde fit plerumque, ut ad ſacrum miniſterium, dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & Cantor miniſter Deum moribus ſtimulet, cum populum vocibus delectat. Qua de re præſenti decreto conſtituo, ut in hac ſede ſacri altaris miniſtri cantare non debeant, ſolumque Evangelicæ lectionis officium inter Miſſarum ſolennia exolvant: Pſalmos vero, ac reliquas lectiones cenſeo per Subdiaconos, vel ſi neceſſitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentaverit, anathema ſit.

Corr. Corr. ¶ 1 Miniſterium) *In impreſſis ſequebatur*, conſtituti, *quæ vox expuncta eſt, quoniam neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus eſt, neque apud B. Gregorium, neque apud alios collectores, & videtur addi in gloſſa ad verſic.* miniſterium! *quæ etiam gloſſa non eſt inter vetuſtiores.*

2 pars. Gratian. *A quibus ordinandos oporteat eſſe immunes, breviter monſtratum eſt. De quorum vero manibus ordines ſuſcipere debeant, facile patet. Sacerdos enim, & cuncti infra ipſum conſtituti, ab Epiſcopis ſuis debent ordinari.*

C. III. *Qui non ſunt ordinati ab Epiſcopo, in pulpito non pſallant, neque legant.*

Unde in Concilio Martini Papæ *legitur*.

NOn a liceat in pulpito pſallere, aut legere, niſi qui ab Epiſcopo Lectores ſunt ordinati.

Gratian. *De Epiſcopis autem, a quibus, vel in quibus locis ordinari debeant, ſupra definitum eſt.*

3 pars. §. 1. *Nunc autem quæritur de his, qui ordinati a parochiis ſuis non recipiuntur, vel pro aliqua cauſa eas adire noluerint, an in alterius parochia Epiſcopale poſſint officium celebrare? De his in* Concilio Martini Papæ b *ſic ſtatutum eſt.*

C. IV. *Sacerdotis tantum officium gerat Epiſcopus, quem ſua parochia non recipit.*

I. SI c quis ordinatus Epiſcopus 1, pro contentione 2 populi, aut pro aliqua ratione, non pro ſua culpa in parochiam, quæ ei fuerit data, non ierit, hunc oportet honorem Sacerdotii tantummodo contingere, ita ut de rebus Eccleſiæ, in quam venit d, nihil ſibi præſumat, ſuſtineat autem, quod de eo ſanctum Concilium judicare voluerit.

Corr. Rom. ¶ 1 Epiſcopus,) *In vulgatis ſequebatur*, ad parochiam, cujus eſt electus: *quæ inducta ſunt auctoritate manuſcriptorum, & originalis, ac cæterorum collectorum.*

¶ 2 Contentione] *In duobus vetuſtis exemplaribus Gratiani, & uno Conciliorum Regis Catholici legitur*, contemptione.

C. V. *De Epiſcopo ordinato, quem ſua parochia non recipit.*

Item ex Concilio Antiocheno, *c.* 18.

II. SI e quis Epiſcopus ordinatus ad parochiam, cujus f eſt electus, minime acceſſerit, non ſuo vitio, ſed quod eum aut populus vetet g 1, aut propter aliam cauſam, non tamen ejus vitio perpetratam, hic & honoris ſit, & miniſterii particeps: dummodo rebus Eccleſiæ, ubi miniſtrare cognoſcitur, in nullo moleſtus exiſtat. Quem etiam obſervare 2 convenit, quicquid Synodus perfecta 3 provinciæ judicando decreverit.

Corr. Rom. ¶ 1 Vetet,] διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν: eo quod populus recuſet.

¶ 2 Obſervare] ἐκδέχεσθαι, *id eſt*, expectare & ſuſcipere.

¶ 3 Perfecta] *Antea legebatur*, perfectæ. *Reſtituta eſt vera lectio ex originali, & Burchardo, & Ivone. Quid autem ſit Synodus, quæ hic perfecta, & in paulo poſt ſequentibus capitibus integra dicitur, exponitur infra ead. c. ſi quis* Epiſcopus, *tertio.*

C. VI. *A ſua parochia non recepti aliis moleſtiam non inferant.*

Item ex Concilio Ancyrano, *c.* 18.

SI a qui Epiſcopi ordinati ſunt, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim Præſulibus earum inferre, ſeditiones adverſus eos excitando, hos abjici b placuit. Quod ſi voluerint in Presbyterii ordine, ubi prius fuerant, ut Presbyteri reſidere, non abjiciantur a propria dignitate. Si autem ſeditiones commoveant ibidem conſtitutis Epiſcopis, Presbyterii quoque honor talibus auferatur, fiantque damnatione c notabiles.

C. VII. *Communione privetur Epiſcopus, qui ſibi commiſſam Eccleſiam adire neglexerit.*

Item ex Concilio Antiocheno, *c.* 17.

III. SI d quis Epiſcopus per manus impoſitionem Epiſcopatum acceperit, & 1 ſibi commiſſum miniſterium ſubire neglexerit, nec acquieverit ire ad Eccleſiam ſibi commiſſam, hunc oportet communione privari, donec ſuſceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreverit ejuſdem provinciæ Synodus Sacerdotum.

Corr. Rom. 1 ¶ Et ſibi) *Ita etiam Burchardus & Ivo. Sed in verſione Dionyſii, quam in cæteris partibus referunt, legitur*: & præeſſe populo conſtitutus miniſterium ſubire, &c. *quod ad verbum de Græco expreſſum eſt.*

C. VIII. *Sine Concilio integri ordinis vacantem Epiſcopus vacans Eccleſiam non adeat.*

Item ex eodem *c.* 16.

IV. SI e quis Epiſcopus vacans in Eccleſiam non habentem Epiſcopum, ſurripiens populos, ſine Concilio integri ordinis irruerit, etiamſi populus, quem ſeduxit, deſideret illum, alienum eum ab Eccleſia eſſe oportet. Integrum autem, & perfectum Concilium dicimus illud, cui Metropolitanus 1 Epiſcopus interfuit.

Corr. Rom. ¶ *Hæc verſio, quam & Gratianus, & Burchardus, & Ivo ſequuntur, eadem fere eſt, atque illa Martini Bracarenſis. Dionyſiana vero longe magis accedit ad verba Græca.*

¶ 1 Metropolitanus] *Addendum eſt* Metropolitanus etiam. *Sic enim Græce*, καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως.

4 pars. Gratian. *Quod autem ſupra Clerici ſe vigiliis f ſubtrahentes excommunicari jubentur, de his intelligendum eſt, qui ab Epiſcopo frequenter admoniti, negligentiam ſuam corrigere contemnunt.*

C. IX. *Excommunicetur Clericus, qui ab Epiſcopo commonitus, matutinis, vel veſpertinis horis adeſſe neglexerit.*

Unde in Concilio Martini Papæ *legitur*.

V. SI g quis Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet Clericus Eccleſiæ deputatus, ſi intra civitatem fuerit, aut in quolibet loco, in quo Eccleſia eſt, & ad quotidianum pſallendi officium h, matutinis, vel veſpertinis horis ad Eccleſiam non convenerit, deponatur a Clero, ſi tamen caſtigatus veniam ab Epiſcopo per ſatisfactionem noluerit promoveri.

DISTINCTIO XCIII.

1 ps. O*Bedientiam autem inferiores ordines* i *ſuperioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei communicare, cui* pro-

a *In capitulis Mart. Brac. c.* 45. b *Cap. Mart. Bracar. c.* 10. c *Vide Pelag.* 1. *in epiſt. ad Bentenum: Polycr l.* 2. *tit.* 13. *Burch. lib.* 1. *c.* 40. *Ivo p.* 5. *c.* 152. d *al.* convenit. e *in epiſt. Pelag.* 1. *Polyc. ibid. Burch. l.* 1. *c.* 241. *Ivo p.* 5. *c.* 152. f *al.* cui. g *al.* vitet.

a *Polyc. ibid. Burch. l.* 1. *c.* 36. *Ivo p.* 5. *c.* 147. b ἀφορίζεσθαι, *id eſt, ſegregari.* c ἐκκηρυκτος, *id eſt, abdicatus.* d *Polyc. lib.* 2. *tit.* 12. *Burch. l.* 1. *c.* 37. *Ivo p.* 5. *c.* 148. e *Apud Mart. Bracar. c.* 9. *Burch. l.* 1. *c.* 39. *Ivo p.* 5. *c.* 150. f *ſup. diſt.* 91. *c.* Clericus victum. g *In* 0. *cap. Martini Bracar. c.* 64. *ex Tolet.* 1. *c.* 5. h *al.* ſacrificium. i *al.* ex ordine.

Digitized by Google

pro actibus ſuis inimicur ipſe extiterit: nec in Eccleſia eſſe poterit, qui ejus cathedram deſerit.

C. I. *Cui pro actibus ſuis Apoſtolicus inimicatur, ei communicare non debemus.*

Unde beatus Apoſtolorum Princeps Petrus in ordinatione Clementis *populum alloquens, inter cætera ait.*

SI *a* inimicus eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis, vos nolite expectare, ut ipſe vobis dicat, cum illo nolite amici eſſe: ſed prudenter obſervare debetis, & voluntati ejus abſque commonitione obſecundare, & avertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis adverſum: ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur: ut unuſquiſque, qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrum amicitias ferre *b*, feſtinet citius reconciliari ei, qui omnibus præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, cum obedire cœperit monitis Præſidentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipſe amicus non eſt, & locutus fuerit his, quibus ipſe non loquitur, unus eſt & ipſe ex illis, qui exterminare Dei Eccleſiam volunt, & cum corpore vobiſcum eſſe videatur, mente & animo contra vos eſt. Et eſt multo nequior hoſtis hic, quam illi, qui foris ſunt, & evidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarum ſpeciem, quæ ſunt inimica, gerit, & Eccleſiam diſpergit, ac vaſtat. Ideoque 1, chariſſimi, his Apoſtolicis inſtitutis vos monentes inſtruimus, ut effecta certior charitas veſtra, ſolicitius deinceps agere ſtudeat, & cautius, nec perverſi & infideles homines, lædendi fideles ac benevolos habeant facultatem.

Corr. Rom. ¶ 1 Ideoque,] *Hinc uſque ad finem ſunt in Fabiani tantummodo epiſtola. Quamobrem ex ipſe potiſſimum videtur Gratianus cætera etiam ſumpſiſſe.*

C. II. *A nullo debet ſuſcipi, quem Romana depellit Eccleſia.*

Item Gregorius *l. 5. epiſt. 26. ſeu c. 126.*

MIratus *c* valde ſum, quia in tanto Salonitanæ Eccleſiæ Clero, vel populo, vix duo ex ſacris ordinibus inventi ſunt, frater ſcilicet & Coepiſcopus noſter Paulinus, & dilectiſſimus filius meus Honoratus, Archidiaconus ejuſdem Eccleſiæ, qui communicare Maximo, Sacerdotium rapienti, minime conſentirent, & ſe Chriſtianos eſſe cognoſcerent. Debuiſtis enim, filii chariſſimi, penſare ordines veſtros, & quem ſedes Apoſtolica repellebat, repulſum cognoſcere, ut prius, ſi poſſet, ab illatis criminibus mundaretur, & tunc ei veſtra dilectio communicaret, ne particeps obligationis ejus exiſteret.

C. III. *Non eſt in Eccleſia, qui cathedram Petri non ſequitur.*

Item Cyprianus *de unitate Eccleſiæ.*

QUi *d* cathedram Petri, ſuper quam e fundata eſt Eccleſia, deſerit, in Eccleſia ſe eſſe non confidat.

Corr. Rom. ¶ *Apud Cyprianum Romæ impreſſum hæc leguntur:* Hanc Eccleſiæ unitatem qui non tenet, tenere ſe fidem credit? Qui Eccleſiæ renititur & reſiſtit, in Eccleſia ſe eſſe confidit? *Verum in Vaticana Bibliotheca, præter octo integra Cypriani exemplaria, eſt etiam aliud, in quo tantum opuſcula quædam continentur, & inter ea his tractatus. Atque in eo codice, itemque in altero integro Monaſterii S. Salvatoris Bononiæ, ſunt verba hæc, quæ a Gratiano & Ivone afferuntur. At ſane paulo ante Cyprianus hanc ipſam Petri cathedram eſſe oſtenderat, unde unitas Eccleſiæ penderet.*

Gratian. *Epiſcopi vero, qui Apoſtolicæ ordinationi ſubjacent, etiam hanc reverentiam debent; ut ſeſe ſingulis annis, Apoſtolorum liminibus repræſentent.*

C. IV. *Singulis annis Apoſtolorum limina viſitent Epiſcopi, qui ordinationibus Apoſtolicis ſubjacent.*

Unde Anacletus, & Zacharias Papa.

JUxta *a* ſanctorum Patrum & canonum inſtituta, omnes Epiſcopi, qui hujus Apoſtolicæ ſedis ordinationi ſubjacent, qui propinqui ſunt, annue circa *b* Idus Maji ſanctorum Principum Apoſtolorum Petri, & Pauli liminibus præſententur, omni occaſione ſepoſita. Qui vero de longinquo, juxta chirographum ſuum impleant. Qui autem hujus conſtitutionis contemptor extiterit, præterquam ſi ægritudine fuerit detentus, ſciat ſe canonicis ſubjacere ſententiis.

Corr. Rom. ¶ *His eſt canon quartus Synodi Romæ habitæ ſub Zacharia Papa, quæ extat in Bibliotheca Vaticana, ex qua nonnulla ſunt in hoc capite emendata.*

2 pars. Gratian. *Reliqui vero in Eccleſia minores ſemper debent majoribus ſubeſſe, ſicut* in Synodo Romana S. *Sylveſtri, c. 7. legitur.*

C. V. *Minores majoribus obedientiam exhibeant.*

A *c* Subdiacono uſque ad Lectores omnes ſubditi ſint Diacono Cardinali urbis Romæ, in Eccleſia repræſentantes ei honorem. Porro Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolythus, Acolytho Exorciſta, Exorciſtæ Lector, Lectori Oſtiarius, Oſtiario Abbas 1, Abbati Monachus, in omni loco repræſentent obſequium, ſive in publico, ſive in gremio Eccleſiæ.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc & apud Gratianum, & in ipſius Synodi editionibus videtur valde mendoſum. Burchardus & Ivo ſic habent:* A Subdiacono uſque ad Lectorem, omnes ſubditi ſint Diacono Cardinali urbis Romæ, in Eccleſia honorem repræſentantes tantum. Pontifici vero Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, Acolythus, Exorciſta, Lector, Abbas, Monachus, in omni loco repræſentent obſequium, ſive in publico, ſive in gremio Eccleſiæ. *Verum ob magnam codicum varietatem, & propter gloſſas, at Doctorum dicta nihil fere in textu mutatum eſt.*

¶ 1 Abbas,] *De Abbate & Monacho in Synodi editionibus nulla mentio eſt.*

C. VI. *Quod ſit officium Diaconorum.*

Item ex epiſt. 1. Clementis *d ad Jacobum fratrem Domini.*

DIaconi Eccleſiæ tanquam oculi ſint Epiſcopi, oberrantes, & circumluſtrantes cum verecundia actus totius Eccleſiæ, & perſcrutantes diligentius, ſi quem videant vicinum fieri præcipitio, & proximum eſſe peccato, ut referant hæc ad Epiſcopum. *Et infra* 1. §. 1. Sed & de peregrinis ſimiliter Epiſcopo ſuggerant reficiendis, & cætera his ſimilia, quæ ad cultum Eccleſiæ, & diſciplinam ejus pertinent, Diaconis curæ ſint.

Corr. Rom. ¶ 1 Et infra.] *Sic legitur in pleriſque manuſcriptis. In vulgatis legebatur, & ita, alia vero nonnulla verba reſtituta ſunt ex originali.*

C. VII. *De eodem.*

Item ex eodem, *eadem epiſtola.*

SAcerdotes *e* vero B. Petrus ſal terræ, & mundi lumen docens præcepit, in ſplendore bonorum operum, patrem glorificare Deum, de quibus Dominus ait *f*: *Beati eſtis, cum maledixerint vobis homines,* &c. & iterum: *Vos eſtis ſal terræ.*

Q 2 C. VIII.

a *Clement. epiſt. 1. Anacletus epiſt. 1. Alex. epiſt. 1. Fabianus epiſt. 1. Conc. Valen. 1. c. 6. 2. q. 3. c. 15. Ivo p. 14. c. 21. Anſelm. lib. 1. c. 6. Polyc. l. 2. tit. 26.* b *al. habere,*] *al. gratiam reparare.* c *Anſel. l. 12. c. 11.* d *Ivo part. 5. c. 361.* e *al. quem.*

a *Leo epiſt. 4. c. 7. Polyc. lib. 4. tit. 25. Anſel. lib. 6. cap. 164.* b *al. Idibus Maji.* c *Burchard. lib. 2. c. 224. Ivo p. 6. c. 299. Anſel. l. 7. c. 66.* d *Ex l. 2. conſtit. cap. 48.* e *Anſel. l. 7. c. 67.* f *Matth. 5.*

Digitized by Google

C. VIII. *Hi non ſunt habendi Clerici, qui Epiſcopali providentia non gubernantur.*

Item ex Concilio Pariſienſi *a*.

NUlla *b* ratione Clerici, aut Sacerdotes habendi ſunt, qui ſub nullius Epiſcopi diſciplina, & providentia gubernantur. Tales enim acephalos, id eſt, ſine capite, priſca Eccleſiæ conſuetudo nominavit.

C. IX. *De eodem.*

Item ex epiſt. 3. Clementis.

QUi ſuis Epiſcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi exiſtunt. Porro ipſi a Deo donum ſummi muneris conſequuntur, qui per juſtitiæ, & præceptorum ejus ſemitas incedentes, Doctoribus ſuis, qui recte Epiſcopi intelliguntur, libenter obediunt.

C. X. *Illi in Deum ſcandalizantur, qui ſuo non obediunt Epiſcopo.*

Item Anacletus, *epiſt.* 2.

ILle *c* proculdubio ſcandalizatur in Deum. qui recte non docet, & qui ejus ſcandalizat Epiſcopum, vel Sacerdotem.

C. XI. *Septem debent eſſe Diaconi in unaquaque civitate.*

Item Evariſtus *ad Epiſcopos Africanos epiſt.* 1.

DIaconi *d* [qui quaſi oculi videntur eſſe Epiſcopi] in unaquaque civitate, juxta Apoſtolorum conſtituta ſeptem debent eſſe, qui cuſtodiant Epiſcopum prædicantem: ne aut ipſe Epiſcopus *e* ab inſidiatoribus quoquo modo infeſtetur, aut lædatur a ſuis, aut verba divina detrahendo, aut inſidiando polluantur, vel deſpiciantur; ſed veritas ſpirituali redoleat fervore, & pax prædicata labiis animi cum voluntate concordet.

C. XII. *De eodem.*

Item ex Concilio Neocæſarienſi c. 14.

DIaconi *f* ſeptem eſſe debent ſecundum regulam, quamvis 1 magna ſit civitas. Regulæ autem auctoritas iſta eſt, quod & liber Actuum Apoſtolorum *g* idem inſinuat.

Corr. Rom. ¶ 1 Quamvis magna) *Antea legebatur*, quamvis non magna. *Emendatum eſt ex canone Græco (qui etiam recitatur in ſexta Synodo c. 16.), & ex vulgatis etiam verſionibus. In canonibus primæ Nicænæ Synodi, qui ex Arabico in Latinum converſi nuper editi ſunt, canone 62. multa habentur ad hanc rem pertinentia: quem fortaſſe canonem ſignificavit Andreas Coloſſenſis ſeptima actione Synodi Florentinæ.*

3 ps Grat. *Ut igitur ex præmiſſis apparet, Diaconi debent obedientiam Presbyteris, ſicut Presbyteri Epiſcopis. Sed Diaconi ſuperbientes Sacerdotibus æquari, vel potius præferri quærebant: contra quorum inſolentiam multorum auctoritates manaverunt, eorum ſupercilium reprimentes, atque ut Sacerdotibus condignam obedientiam exhibeant, decernentes.*

C. XIII. *Nihil eorum, quæ ſunt decreta primis ordinibus, vendicent Diaconi.*

Unde Gelaſius 1 Papa *in epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniam c. 9. & 10. ait.*

DIaconos *h* propriam conſtituimus ſervare menſuram, nec ultra tenorem, paternis canonibus deputatum quippiam tentare permittimus: nihil eorum ſuo miniſterio penitus applicare, quæ primis ordinibus proprie decrevit antiquitas. Abſq; Epiſcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, niſi prædictis fortaſſis ordinibus *i* longius conſtitutis neceſſitas extrema compellat. Quod & laicis Chriſtianis facere plerumque conceditur. *& infra. K* §. 1. Sacri corporis prærogationem *l* ſub conſpectu Pontificis, ſeu Presbyteri [niſi his abſentibus] jus non habeant exercendi.

a *Concordat Concil. Mogunt. ſub Carolo c.* 22 b *Burch. l.* 2. *c.* 226. *Ivo p.* 6. *c.* 301. c *Ivo p.* 6. *c.* 245. d *Polyc. l.* 2. *c.* 38. *Anſ. l.* 7. *c.* 69. e *abeſt ab orig.* f *ex priſca verſione. Ordo Rom. c.* 9. *Conc. Aquiſgran. c.* 64 *Burch. l.* 2. *c.* 219. *Ivo p.* 6. *c.* 294. & 295. g *Act.* 7. h *Polyc. l.* 3. *tit.* 10. *Anſ. l.* 7. *c.* 63. *Burch. l.* 4. *c.* 57. *Ivo p.* 1. *c.* 252. & *p.* 6. *c.* 69. i *al. officiis) orig.* K *c.* 20. *in medio.* l *al. erogationem.*

Corr. Rom. ¶ 1 Gelaſius] *Sic eſt in pleriſque manuſcriptis, & apud Burch. & Ivonem. Nam in impreſſis erat*, Pelagius.

C. XIV. *Inferiores Presbyteris ſe Diaconi cognoſcant.*

Item ex Concilio Nicæno *c.* 14. *ſeu* 18. a

PErvenit *b* ad ſanctum Concilium, quod in locis quibuſdam, & civitatibus Presbyteris Sacramenta Diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque conſuetudo tradidit, ut hi, qui offerendi ſacrificii non habent poteſtatem, his, qui offerunt, corpus Chriſti porrigant. Sed & illud innotuit, quod quidam Diaconi etiam ante Epiſcopos ſacramenta 1 ſumunt. Hæc ergo omnia amputentur, & in ſua Diaconi menſura permaneant; ſcientes, quod Epiſcoporum quidem miniſtri ſunt, inferiores autem Presbyteris habentur. Per ordinem ergo poſt Presbyteros gratiam ſacræ communionis accipiant, aut Epiſcopo, aut Presbytero porrigente. Sed nec ſedere in medio Presbyterorum Diaconis liceat: quia ſi hoc fiat, præter regulam, & ordinem probatur exiſtere. Si quis autem etiam poſt has definitiones obedire noluerit, a miniſterio ceſſare debebit.

Corr. Rom. ¶ *Prior pars hujus capitis uſque ad verſic.* amputentur, *eſt ex priſca verſione in canone* 14. *Reliqua vero pars eſt ex verſione Dionyſii in canone* 18. *quam quidem totam afferunt & codex canonum, & Burchardus, & Ivo.*

¶ 1 Sacramenta ſumunt] *Græce eſt*, τῆς ἁγίας εὐχαριστίας ἅπτονται, *quod Dionyſius vertit*, oblata contingant: *quanquam Burchardus, & Ivo, hoc uno fere loco diſcrepantes, habent, ille quidem*, ſacra oblata contingant; *hic vero*, ſacram oblationem contingant.

C. XV. *Diaconus honorem exhibeat Presbytero, & ipſe ab inferioribus honoretur.*

Item ex Concilio Laodicenſi *cap.* 20. c

I. NOn *d* oportet Diaconum coram Presbytero ſedere, ſed juſſione Presbyteri ſedeat: ſimiliter autem Diaconus honorem habeat a ſequentibus, id eſt, a Subdiaconis, & omnibus Clericis.

C. XVI. *Calicem benedicere, & panem dare Diaconis non licet.*

Item ex eodem *cap.* 25. e

II. NOn oportet Diaconos 1 panem dare, nec calicem benedicere.

Corr. Rom. ¶ 1 Diaconos] *In vetuſtioribus priſcæ verſionis editionibus eſt*, Diaconum. *Græce eſt*, ὑπηρέτας, *quod Dionyſius vertit*, Subdiaconos: *& ſic habetur in Concilio Aquiſgranenſi.*

C. XVII. *Sicut Epiſcopis, ita & Presbyteris Diaconi miniſtrent.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. 1 *c.* 37.

DIaconi *f* ita ſe Presbyteri, ſicut Epiſcopi miniſtros eſſe cognoſcant.

Corr. Rom. ¶ 1 Quarto) *Caput hoc cum duobus ſequentibus habetur in Concilio 4. Carthaginenſi, & in codicibus Gratiani etiam manuſcriptis: itemque apud Anſelmum titulo hujus capitis erat additum:* Carthaginenſi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per Vicarios, *quod minime convenire oſtendunt acta ſexta Synodi Carthaginenſis, ad quam Zozimus Fauſtinum Potentinæ Eccleſiæ Epiſcopum, Philippum, & Aſellum Legatos miſit. Nam quarta habita eſt Honorio IV. & Eutychiano coſſ. Sexta vero Honorio XII. & Theodoſio VIII. Coſſ. i. e, anno vigeſimo poſt. Quo anno (prout ex Africanæ Concilia can. 76. & ſequentibus apparet) contra Pelagii, & Cæleſtii hæreſin quædam ſunt definita, cum Cæleſtius ad Zozimum Papam appellaſſet, quod ex nonnullis manuſcriptis Zozimi, & Epiſcoporum Africæ ad ipſum epiſtolis, quæ in*

a *In Aquiſgr. c.* 41. b *Burch. l.* 5. *c.* 26. *Ivo p.* 2. *c.* 36. c *& in Agath. c.* 65. *& Aquiſgr. c.* 77. d *Anſ. l.* 7. 65. *Burch. l.* 2. *c.* 221. *Ivo p.* 6. *c.* 196. e *Aquiſgr. c.* 78. f *Polyc. l.* 2. *tit.* 39. *Anſ. l.* 7. *c.* 63.

Digitized by Google

in Bibliotheca Vaticana ſervantur, demonſtratur. Quare cum Zozimus in Pontificatu duos tantum annos, & menſes aliquot vixerit, neceſſarium eſt, multo ante ipſius Pontificatum quartam Synodum Carthaginenſem habitam fuiſſe.

C. XVIII. *De eodem.*

Item ex eodem *c.* 38.

PRæſente *a* Presbytero Diaconus Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, juſſus eroget.

C. XIX. *De eodem.*

b Item ex eodem c. 39. 40. & 41.

DIaconus *b* ſedeat quolibet loco, jubente Presbytero. Item Diaconus in conventu Presbyterorum interrogatus loquatur. Alba vero tempore oblationis tantum, vel lectionis utatur *c*.

C. XX. *Diaconi Presbyteris ſe ſuperiores non eſſe cognoſcant.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c.* 38.

NOnnulli *d* Diaconi in tantam erumpunt ſuperbiam, ut ſeſe Presbyteris anteponant, atque in primo choro ipſi priores ſtare præſumant, Presbyteris in ſecundo choro conſtitutis. Ergo, ut ſublimiores ſe *e* Presbyteros agnoſcant, tam hi, quam illi in utroque *1* conſiſtant.

Corr. Rom. ¶ 1 In utroque] *Licet in vulgatis Gratiani codicibus legatur*, in utroque ordine, *& in tomis Conciliorum impreſſis*, in utroque choro: *tamen in vetuſto codice Conciliorum Regis Catholici, & pleriſque vetuſtis Gratiani, etiam impreſſis, neutra vox habetur.*

4 ps Gratian. *Compagis f vero calceari abſque Apoſtolici licentia Diaconis non permittitur, ſicut nec mappulis uti abſq; ejuſdem auctoritate quibuslibet Clericis conceditur.*

C. XXI. *Abſque Apoſtolica licentia Diaconi compagis uti non præſumant.*

Unde Gregorius *Joanni Epiſcopo Syracuſano lib. 7. epiſt. 28. indict. prima*

PErvenit *g* ad nos, Diaconos Eccleſiæ Catinenſis calceatos compagis procedere præſumpſiſſe, quod quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit, niſi ſolis tantummodo Diaconis Eccleſiæ Meſſanenſis, quibus olim a prædeceſſoribus noſtris non dubitatur eſſe conceſſum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis auſus non eſt leviter attendendus, cum omni hoc fraternitas veſtra ſubtilitate perquirat; & ſi *1* ita, ſicut ad nos pervenit, invenerit verum eſſe, utrum vel a ſe, vel alicujus hoc auctoritate præſumpſerint, nobis ſubtiliter innoteſcat: ut cognita veritate, quid fieri debeat, diſponamus. Nam ſi negligenter ea, quæ male uſurpantur, omittimus, exceſſus viam aliis aperimus.

} Corr. Rom. ¶ 1 Et ſi ita] *Hic, & paulo inferius addita ſunt aliquot verba ex originali.*

C. XXII. *Mappulis Clerici ſine Apoſtolici licentia uti non debent.*

Idem *Joanni Ravennati Epiſcopo lib.* 2. *epiſt.* 54. *ſeu cap.* 93. *circa finem.*

ILlud *h* autem, quod pro utendis a Clero veſtro mappulis ſcripſiſtis, a noſtris eſt Clericis fortiter obviatum, dicentibus, nulli hoc unquam alii cuilibet Eccleſiæ conceſſum fuiſſe: nec Ravennates Clericos vel illic, vel in Romana civitate tale aliquid cum ſua conſcientia præſumpſiſſe: nec ſi tentatum eſſet, ex furtiva uſurpatione ſibi præjudicium generari: ſed etiam ſi in qualibet Eccleſia hoc præſumptum fuerit, aſſerunt emendandum, quod non conceſſione Romani Pontificis, ſed ſola ſurreptione præſumitur *i*.

a *Polyc. ibidem. Anſ. l. 7. c. 66. Burch. lib. 4. c. 13. Ivo p.* 2. *cap.* 23. b *Anſelm. ibidem* c *al. induatur.* d *Burch. l.* 2. *cap.* 222. *Ivo p.* 6. *c.* 297. e *al. ſibi.* f *Joann. Diac. l. 4. cap.* 8. g *Anſelm. lib. 7. cap.* 74. h *Joan. Diac. l. 4. c.* 8. *Anſ. l. 7. c.* 168. i *al. præſumit.*

C. XXIII. *Sicut in miniſterio, ita in diſpenſatione ſine Diacono Epiſcopus non vivat.*

Item Hieronymus *a de ſeptem ordinibus Eccleſiæ c.* 5.

5 ps DIaconi *b* ſunt, quos in Apocalypſi *c* legimus, ſeptem Angeli Eccleſiarum: hi ſunt ſeptem candelabra aurea: hi voces tonitruorum. *& infra.* §. 1. Virtutum operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, evangelizantes pacem, annuntiantes bona, diſſentiones, rixas, & ſcandala reſecantes, docentes *d*, ſoli Deo colloquentes, in *e* templo nihil de mundo penitus cogitantes, dicentes patri, & matri: non novi *f* vos, & filios ſuos non agnoſcentes. *& paulo poſt.* §. 2. Sine hoc Sacerdos nomen *g* non habet, ortum non habet, officium non habet. Hic miniſter Dei dicitur, quia ſcriptum eſt: *Quis h major eſt, qui miniſtrat, an cui miniſtratur?* Et ſicut in Sacerdotio miniſtratio *i*, ita in miniſtro eſt Sacramenti diſpenſatio. *& paulo poſt.* §. 3. Sacerdotibus etiam propter præſumptionem non licet de menſa Domini tollere calicem, niſi eis traditus fuerit a Diacono. *& paucis interjectis.* §. 4. Ita enim Deus noſter omnipotens univerſa diſpoſuit, ut qui majorem ſe eſſe crediderit, minor ſit; & qui videretur minor, major exiſteret. Denique quam hoc verum ſit, ipſe perpende. Levitæ inferunt oblationes in altari: Levitæ componunt menſam Domini: Levitæ cum Sacerdotibus, dum Sacramenta benedicunt *K*, aſſiſtunt: Levitæ ante Sacerdotes orant, ut ſi diſtinctio locorum creditur, etiam in altari Dei videant ſibi Epiſcopi, ſi ſuperbi ſunt, Diaconos anteponi. Si humilitatem diligunt, majores ſe eſſe in eo, quod ſunt humiles, cognoſcant. Tunc demum *l*, ut aures habeamus ad Dominum, Diaconus acclamat: ipſe prædicat, ipſe hortatur, ipſe commonet adſtantibus Sacerdotibus, ne leviter hanc vocem, quæ loquitur hæc, & pacem annuntiat, aut negligenter aſpicias, aut contemnendam putes. Sufficit huic ordini, tantum per Dominum fuiſſe conceſſum *m*, ut non ſolus Sacerdos in templo totum agere, & implere videatur. *& infra.* §. 5. Nunc autem ex quo in Eccleſiis, ſicut in Romano Imperio, crevit avaritia, periit lex de Sacerdote, & viſio de Propheta, ſinguli quique per *n* potentiam Epiſcopalis nominis, quam ſibi ipſi illicite abſque Eccleſia vendicarunt, totum, quod Levitarum eſt, in uſus ſuos redigunt; nec hoc ſibi, quod ſcriptum *o* eſt, vendicant, ſed cunctis auferunt univerſa. Mendicat Infelix Clericus in plateis, & civili *p* operi mancipatus publicam a quolibet depoſcit alimoniam *q*. Et quidem ex eo deſpicitur cunctis Sacerdotale officium, dum miſericordia deſolatus, juſte putatur ad hanc ignominiam deveniſſe. *& infra.* §. 6. Solus incubat bonis *r*, ſolus miniſterio utitur, ſolus univerſa ſibi vendicat, ſolus partes invadit alienas, ſolus occidit univerſos. *& paulo poſt.* §. 7. Hinc propter Sacerdotum avaritiam odia conſurgunt, hinc Epiſcopi accuſantur a Clericis, hinc Principum *ſ* lites, hinc detractionis *t* cauſa, hinc origo criminis. Etenim ſi unuſquiſque ita in hoc *u* mundo viſibili aliquid poſſidere jubetur, ut ſua tantum poſſeſſione contentus ſit, ac res non invadat alienas, non agrum pauperi tollat, non vineam, non ſubvectorium *x* aliquod, non famulos, non fructus; quanto magis *y* qui Eccleſiæ Dei præeſt, debet ita in omnibus ſervare juſtitiam, ut ſibi hoc tantum vendicet,

quod

a *Inter opera B. Hieron. tom. 4. vel* 9. b *Polyc. lib.* 2. *tit.* 39. *Anſel. lib. 7. c.* 72. c *Apoc.* 1. d *abeſt ab orig.* e *Deut.* 33. f *al. novimus.* g *al. nomen habet.* h *Marc.* 10. (i *conſecratio*) *vera lectio.* k *al. benedicuntur.* l *deinde*] *orig.* m *Ezechiel.* 7. n *pro potentia*) *orig.* o *al. adſcriptum.* p *al. ſervili.* q *al. eleemoſynam.* r *divitiis*) *orig. al. donis.* ſ *al. principium litis.* t *deſolationum cauſa*) *orig.* u *hunc mundum viſibiliter poſſid.*] *orig.* x *al. ſubjectorum*) *al. ſubjunctorum.*

Digitized by Google

quod ſui juris eſſe cognoſcit, aliena non rapiat, aliena non contingat, æqualem ſe cæteris faciat, & ſicut ſine his in miniſterio non vivit, ita in diſpenſatione non vivat? §. 8. Certe, ut ipſe noſti, qui viſibiliter in hoc mundo jus invadit alienum, accuſatur a paupere, damnatur a judice: ita & in Eccleſia Dei, cum unuſquiſque ſtipendia ſua perdit, clamat ad Deum, exauditur a Chriſto: nec differtur in hac parte ultionis ſententia, ſi non redduntur univerſa. Moderatio enim Dei *a*, ac pietas ſolum noſtrum reditum quærit, ac nos cupit ſua longa *b* bonitate ſalvari. Sed ſi non convertimur, ſi duri corde ſumus, ſi in peccatis uſque ad mortem illicite perduramus, aſſidue peccantium, ſicut ſcriptum eſt, Deus non miſeretur.

Corr. Rom. ¶ 1 Nomen non habet,) *Sic etiam in originali, ſed in multis Gratiani manuſcriptis, & apud Anſelmum eſt*, nomen habet, officium non habet.

6 pars. Gratian. *Hoc capitulo Sacerdotum avaritia reprehenditur, Diaconorum dignitas, ſive officium commendatur. Sed quia (ut ſupra dictum eſt) Diaconi inſoleſcentes etiam Presbyteris ſe præferendos arbitrati ſunt, contra eorum ſupercilium ſcribit* Hieronymus *ad Evagrium Epiſcopum, epiſt.* 85. *tom.* 2.

C. XXIV. *Diaconi Presbyteris debent ſubeſſe.*

LEgimus *c* in Eſaia *d*: *Fatuus fatua loquetur.* Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id eſt, Epiſcopis anteferret. Nam cum Apoſtolus perſpicue doceat, eoſdem eſſe Presbyteros, quos Epiſcopos; quid *e* patitur menſarum & viduarum miniſter, ut ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces Chriſti corpus, ſanguiſque conficitur? Quæris auctoritatem? Audi teſtimonium: *Paulus f & Timotheus ſervi Chriſti Jeſu omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & Diaconis.* Vis & aliud exemplum? In actibus *g* Apoſtolorum ad unius Eccleſiæ Sacerdotes ita Paulus loquitur: *Attendite vobis, & cuncto gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, ut regeretis Eccleſiam Domini, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Ac ne quis contentioſe in una Eccleſia plures Epiſcopos fuiſſe contendat, audi & aliud teſtimonium, in quo manifeſtiſſime comprobatur, eundem eſſe Epiſcopum, atque Presbyterum: *Propter* h *hoc reliqui te in Creta, ut quæ deerant, corrigeres, & conſtitueres Presbyteros per civitates, ſicut & ego tibi mandavi. Si quis eſt ſine crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe, quaſi Dei diſpenſatorem.* Et ad Timotheum i: *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ tibi data eſt per prophetiam* 1, *per impoſitionem manuum Presbyterii.* Sed & Petrus *K* in prima epiſtola: *Presbyteros*, inquit, *in vobis precor Compresbyter, & teſtis paſſionum Chriſti, & futuræ gloriæ, quæ revelanda eſt, particeps, regite gregem Chriſti, & inſpicite non ex neceſſitate, ſed voluntarie juxta Deum.* Quod quidem Græce ſignificantius dicitur ἐπισκοποῦντες, id eſt, ſuperintendentes: unde & nomen Epiſcopi tractum. Parva tibi videntur tantorum virorum teſtimonia? Clangat tuba Evangelica, filius *l* tonitrui, quem Jeſus amavit plurimum, qui de pectore Salvatoris doctrinarum fluenta potavit: *Presbyter* m *Electæ dominæ, & filiis ejus, quos ego in veritate diligo.* Et in alia *n* epiſtola: *Presbyter Cajo chariſſimo, quem ego diligo in veritate.* §. 1. Quod autem poſtea unus electus eſt, qui cæteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium factum eſt, ne unuſquiſque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet. Nam & Alexandriæ a Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominabant: quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat? Nec altera Romanæ urbis Eccleſia, altera totius orbis æſtimanda eſt. Et Galliæ, & Britanniæ, & Africa, & Perſis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes unum Chriſtum adorant, unam obſervant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, orbis major eſt urbe. Ubicunque fuerit Epiſcopus, ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ſive Tanis, ejuſdem meriti, ejuſdem eſt & Sacerdotii. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas, vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum non facit: cæterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt. §. 2. Sed dicis, quomodo Romæ ad teſtimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi præfers unius urbis conſuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum eſt ſupercilium, in leges Eccleſiæ vendicas? Omne quod rarum eſt, plus appetitur. Puleginm apud Indos pipere pretioſius eſt. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit. Cæterum etiam in Eccleſia Romæ Presbyteri ſedent, & ſtant Diaconi, licet paulatim increbreſcentibus vitiis inter Presbyteros abſente Epiſcopo, ſedere Diaconum viderim, & in domeſticis conviviis benedictiones *a* Presbyteris dare. Diſcant, qui hoc faciunt, non ſe recte facere, & audiant Apoſtolos: *Non* b *eſt dignum, ut relinquentes verbum Dei miniſtremus menſis.* Sciant, quare Diaconi conſtituti ſint. Legant Acta Apoſtolorum: recordentur conditionis ſuæ. Presbyter, & Epiſcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis eſt nomen. Unde & ad Titum, & ad Timotheum de ordinatione Epiſcopi, & Diaconi dicitur: de Presbyteris omnino reticetur: quia in Epiſcopo & Presbyter continetur. Qui provehitur, de minori ad majus provehitur. Aut igitur ex Presbytero ordinetur Diaconus, ut Presbyter minor Diacono comprobetur, in quem creſcit ex parvo: aut ſi ex Diacono ordinetur Presbyter, noverit a ſe Laicis majorem, ſacerdotibus eſſe minorem.

Corr. Rom. ¶ 1 Per prophetiam,) *Sic in vulgata editione, & Græce, διὰ προφητείας. Sed hic apud B. Hieronymum*, prophetiæ.

¶ 2 Noverit ſe] *In originali eſt*, noverit ſe lucris minorem, Sacerdotio eſſe majorem. *Quo etiam pertinet, quod idem Hieronymus ad caput ultimum Ezechielis ſcribit:* Levitarum multitudinem intelligere ſe a Sacerdotali gradu eſſe disjunctam, & ad decutiendam ſuperbiam miniſtrorum: qui ignorantes humilitatem ſtatus ſui, ultra Sacerdotes, hoc eſt, Presbyteros, intumeſcunt, & dignitatem non merito, ſed divitiis æſtimant. *Verum ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. XXV. *De eodem.*

Item Cyprianus, *l.* 3. *epiſt.* 9.

DOminus a noſter ipſe Jeſus Chriſtus, Rex & Judex, & Deus noſter uſque ad paſſionis diem ſervavit honorem Pontificibus, & Sacerdotibus, quamvis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Chriſti ſervaſſent. Nam cum leproſum emundaſſet, dixit illi *d*: *Vade, & monſtra te Sacerdoti, & offer donum.* Humilitate ea, qua nos quoque eſſe humiles docuit, Sacerdotem adhuc appellabat, quem ſciebat eſſe ſacrilegum. Item ſub ictu paſſionis cum alapam accepiſſet, & ei diceretur: *Sic e reſpondes Pontifici?* nihil ille contumelioſe locutus eſt in perſonam Pontificis, ſed magis innocentiam ſuam tutatus eſt, dicens: *Si male locutus ſum, exprobra de malo: Si autem bene, quid me cædis?* Quæ omnia ab eo ideo facta ſunt humiliter atque patienter, ut nos humili-

a *Dei preces, ac ſolum*) *orig.* b *abeſt ab orig.* c *Polyc. l.* 2. *t.* 39. *Anſelm. lib.* 7. *c.* 87. d *Eſa.* 32. e *al. qui patiatur.* f *Philip.* 1. g *Act.* 20. h *ad Tit.* 1. i 1. *Timoth.* 4. k 1. *Petr.* 5. l *Marc.* 3. m 2. *Joan.* n 3. *Joan.*

a *al. benedictionem coram Presbyteris.* b *Act.* 6. c *Ivo part.* 5. *c.* 355. d *Luc.* 5. e *Joan.* 18.

Digitized by Google

militaris ac patientiæ haberemus exemplum. Docuit enim Sacerdotes veros legitime & plene honorari, dum circa falſos Sacerdotes ipſe talis extitit *a*. §. 1. Meminiſſe autem Diaconi debent, quoniam Apoſtolos, id eſt, Epiſcopos & Præpoſitos *b* Dominus elegit, Diaconus autem poſt aſcenſum Domini in cœlos Apoſtoli ſibi conſtituerunt Epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros. Quod ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui Epiſcopos facit; poſſunt & contra nos audere Diaconi, a quibus fiunt.

7 ps. Gratian. *Hoc autem, quod de Diaconorum minoritate dicitur, ubique ſervandum eſt, niſi cum locum Diaconus habuerit aut proprii Patriarchæ, aut ſui Metropolitani.*

C. XXVI. *Diaconus Sacerdotibus non præferatur, niſi locum Metropolitani ſui obtineat.*

Unde in ſexta Synodo, c. 7. legitur.

PRæcipimus *c* ne Diaconus (quamvis etiam in dignitate, hoc eſt, in officio quolibet Eccleſiaſtico ſit) ante Presbyterum ſedeat, niſi cum locum habuerit proprii Patriarchæ, aut Metropolitani ſui pro aliquo Capitulo: tunc enim ſicut illius locum tenens honorabitur. Si quis vero præſumpſerit hoc tyrannice facere, a proprio gradu repulſus, ultimus omnium fiat in ordine ſuo.

DISTINCTIO XCIV.

1 ps. S*Ubdiacono etiam ſummus Patriarcha vices ſuas committere valet.*

C. I. *Etiam Subdiaconis vices ſuas Apoſtolico committit Eccleſia.*

Unde Gregorius 1. *Ad Epiſcopos Siciliæ libro primo, epiſtola prima ait.*

VAlde *d* neceſſarium eſſe perſpeximus, ut ſicut prædeceſſorum noſtrorum fuit judicium, ita uni, eidemque perſonæ omnia committamus, ut ubi nos præſentes eſſe non poſſumus, noſtra per eum, cui præcipimus, repræſentetur auctoritas. Quamobrem Petro Subdiacono ſedis noſtræ, intra provinciam Siciliam vices noſtras, Deo auxiliante, commiſimus. Nec enim de ejus actibus dubitare poſſumus, cui, Deo auxiliante, totum noſtræ Eccleſiæ noſcimur patrocinium *e* commiſiſſe.

Corr. Rom. ¶ 1 Gregorius] *Reſtituta eſt inſcriptio ex Polycarpo. Nam antea legebatur*, Symmachus Papa.

2 ps. Gratian. *Legatum vero Apoſtolicæ ſedis quicunque impedierit, uſque ad ſatisfactionem excommunicetur.*

C. II. *Excommunicetur, qui Legatum ſedis Apoſtolicæ impedire tentaverit.*

Unde Alexander Papa I. *epiſt.* 1. *omnibus Epiſcopis f.*

SI *g* quis autem legationem *e* impedit, non unius, ſed multorum profectum avertit *h*. Et ſicut multis nocet, ita a multis arguendus eſt, & bonorum ſocietate privandus *i*. Et qui Dei cauſam impedit, & ſtatum conturbat Eccleſiæ; ideo ab ejus liminibus arceatur. Ab omnibus itaque *K* talis eſt cavendus, & non in communionem fidelium, uſque ad ſatisfactionem, recipiendus.

Corr. Rom. ¶ *e* Legationem] *In epiſtola ipſa, Concilio Triburienſi, & apud Burchardum additur*, veſtram. *Ea enim legatia videtur ſignificari, qua Apoſtolos, & Epiſcopos pro Chriſto fungi docuit beatus Paulus* 2. *Corinth. c.* 5.

3 ps. Grat. *Archidiaconus vero, quamvis ex officio ſuo Clericorum vitam diligenti examinatione debeat inquirere, & quæ corrigenda invenit, Epiſcopo nunciare, tamen dominationem ſuper eos exercere, & cenſum ab eis exigere prohibetur.*

a *al.* *exiſtit*. b *al.* *Presbyteros*. c *Ivo p.* 6. *c.* 223. d *Polyc. lib.* 2. *tit.* 24. *Anſel. l.* 2. *c.* 26. e *al. patrimonium*. f *Concib. Triburienſe, c.* 9. g *Burch. l.* 15. *c.* 37. h *al. evertit*. i *al. arcendus*. K *al. quoque*.

C. III. *Archidiaconi ſuper Presbyteros juriſdictionem non exerceant.*

Unde in Cabilonenſi Concilio, *c.* 15. *legitur.*

DIctum *a* eſt, quod in pleriſque locis Archidiaconi ſuper Presbyteros Parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis cenſum exigunt: quod magis ad tyrannidem, quam ad rectitudinis pertinet ordinem. §. 1. Si enim juxta Apoſtoli *b* ſententiam, Epiſcopi non debent eſſe dominantes in Clero, ſed forma facti gregis ex animo; multo minus facere iſti hoc debent, ſed contenti ſint regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſuram: & quod ab Epiſcopis eis injungitur, hoc per Parochias ſuas exercere ſtudeant, nihil per cupiditatem, & avaritiam præſumentes.

DISTINCTIO XCV.

1 ps. Q*Uod autem Sacerdotes ſupra jubentur Epiſcopis tanquam ſubditi obedire, non ita intelligendum eſt, quaſi non liceat eis, præſentibus Epiſcopis, ſacra myſteria celebrare, (ſicut Epiſcopali ſupercilio quidam ab his volebant Presbyteros prohibere:) ſed quia Presbyteri Pontificibus, tanquam filii parentibus, debent obedire. Baptizatos etiam chriſmate eis tangere conceditur.*

C. I. *Ubi Epiſcopi deſunt, baptizatos in frontibus Presbyteri chriſmate tangant.*

Unde Gregorius *ſcribit Januario Epiſcopo Caralitano, lib.* 3. *epiſt.* 26. *indict.* 12.

PErvenit *c* quoque ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quod Presbyteros chriſmate tangere in fronte eos, qui baptizati *d* ſunt, prohibuimus. Et nos quidem ſecundum uſum veterem Eccleſiæ noſtræ fecimus. Sed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos *e* chriſmate tangere debeant, concedimus.

Gratian. *Supra Leo Epiſcopus contra*; *f* Quamvis Chorepiſcopis, &c.

C. II. *Ultra ſuum modum Presbyteri tendere non præſumant.*

Item Gelaſius Papa *Epiſcopis per Lucaniam, &c. epiſt.* 5. *c.* 8.

PResbyteros ultra ſuum modum tendere prohibemus, nec Epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere, non conficiendi chriſmatis, non conſignationis Pontificalis adhibendæ ſibimet accipere facultatem.

Gratian. *Sed iſtud Gregorii pro ſcandalo ſedando ſemel conceſſum legitur. Illud autem Leonis Papæ & Gelaſii, uſu approbante, prævaluit, niſi forte ubi aliquorum conſuetudo hoc admiſit, ut in abſentia Epiſcopi, extrema neceſſitate cogente, ex conceſſione Gregorii, Presbyteri baptizatos in fronte liniant. Prohibitio vero Leonis & Gelaſii in eo caſu intelligatur, cum Epiſcopi præſentes ſunt, vel cum non cogit ultima neceſſitas. Oleo vero ſanctificato permittitur eis ungere infirmos. Unde Jacobus f ait:* Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, qui orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum.

2 ps §. 1. *Sed quæritur, An Epiſcopis liceat eodem oleo ungere infirmos? vel ſi impœnitentibus hujuſmodi unctio ſit concedenda?*

C. III. *Oleo ſanctificato non prohibetur Epiſcopus infirmos tangere.*

De his vero ita ſcribit Innocentius Papa *ad Decentium Eugubinum Epiſcopum, epiſt.* 1. *c. ult.*

ILlud *h* ſuperfluum videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium eſt

a *Ivo p.* 3. *c.* 134. b 1. *Pet.* 5. c *de conſecr. diſt.* 4. *Presbyteri baptizatos*. *Polyc. l.* 3. *tit.* 10. *Mag.* 4. *ſenten. diſt.* 7. *cap.* 1. d *baptizandi*] *orig.* e *baptizandos*] *orig.* f *Diſtin.* 68. g *Jac. c.* 5. h *Alcuinus de divinis officiis, pag.* 94. *Conc. Vuormacienſ. c.* 72. *Ivo part.* 2. *c.* 75.

Nam idcirco de Presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterum, ſi Epiſcopns aut poteſt, aut dignum ducit aliquem a ſe viſitandum, & benedicere, & tangere chriſmate, ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chriſma conficere. Nam non 1 pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti. Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi? His ergo, frater chariſſime, omnibus, quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, pront potuimus, reſpondere curavimus.

Corr. Rom. ¶ 1 Non pœnitentibus] *In epiſtolis Innocentii tam impreſſis, quam manuſcriptis (licet aliter teſtetur auctor gloſſæ) in Concilio Vuormacienſi, in quo hoc idem reperitur, apud Alcuinum, & Ivonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur ſine negatione. Et in gloſſa [ut eſt in antiquis exemplaribus] utraque lectio exponitur.*

3 ps Gratian. *Chriſma vere a ſuis Epiſcopis ad Baptiſmi ſanctificationem Presbyteri petant.*

C. IV. *Chriſma ſingulis annis a proprio petatur Epiſcopo.* *Unde* in Concilio Carthaginenſi IV. c. 36.

PResbyteri *a*, qui per Diœceſes Eccleſias regunt, non a quibuslibet Epiſcopis, ſed a ſuis; nec per juniorem Clericum, ſed omni anno 2 aut per ſe ipſos, aut per illum, qui ſacrarium tenet, ante Paſchæ ſolennitatem chriſma petant.

Corr. Rom. ¶ *Huic capiti rubrica eſt præpoſita ex aliquot vetuſtis exemplaribus.*

¶ 2 Omni anno] *Verba hæc non ſunt in editionibus Conciliorum Colonienſibus duobus, & quatuor tomis impreſſorum, neque infra de conſecr. diſt. 4. ubi hoc idem, ſed ex Concilio apud Valentias refertur. Verum & in Colonienſi priſca, ac trium tomorum, & duobus Pariſienſibus, duobuſque codicibus Vaticanis habentur. Et in c.* literis. *de conſecr. diſt. 3. a Fabiano Papa ſingulis annis novum chriſma fieri præcipitur.*

C. V. *Presbyter idem eſt, qui Epiſcopus, ac ſola conſuetudine præſunt Epiſcopi Presbyteris.*

Item Hieronymus *ad caput primum epiſtolæ ad Titum, ad ea verba:* Et conſtituas.

OLim *b* idem *c* erat Presbyter, qui & Epiſcopns. Et antequam Diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: *Ego d ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam vero unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti, in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur *e* cæteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur. *& paulo poſt.* §. 1. Sicut ergo Presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi Præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos; ita Epiſcopi noverint, ſe magis conſuetudine, quam diſpenſationis *f* Dominicæ veritate Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere.

C. VI. *Coram Epiſcopis, Presbyteris docere licet* g.

Idem *ad* h *Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum de ſeptem gradibus Eccleſiæ.*

ECce 1 ego *i* dico, præſentibus Epiſcopis ſuis, atque adſtantibus in altari, Presbyteros poſſe Sacramenta conficere. *& infra.* §. 1. Sed quia ſcriptum eſt *K*: *Presbyteri duplici honore honorentur; maxime qui laborant in verbo Domini*, prædicare eos decet, utile eſt benedicere, congruum confirmare, convenit reddere communionem, neceſſe eſt viſitare infirmos, orare pro invalidis, atque omnia Dei Sacramenta complere. *& infra.* §. 2. Nemo hinc Epiſcoporum invidia diabolicæ tentationis inflatus, iraſcatur in templo, ſi Presbyteri interdum exhortentur plebem, ſi in Eccleſiis prædicent, ſi plebibus, ut ſcriptum eſt, benedicant. Etenim abnuenti mihi iſta, ſic dicam: qui non vult Presbyteros facere, quæ jubentur a Deo, dicat, quis major eſt Chriſto? aut quid corpori ejus, aut ſanguini poterit anteponi? Si Presbyter Chriſtum conſecrat, cum in altario Dei Sacramenta benedicit, benedicere populo non debet, qui Chriſtum etiam meruit conſecrare? *& paulo poſt.* §. 3. Circa 2 Laicos, ac mulieres, jubentibus vobis, o injuſtiſſimi Sacerdotes, Presbyter Dei benedictionis perdit officium, amittit linguæ opus, non habet confidentiam prædicandi, truncatus eſt omni parte virtutum, ſolum Presbyteri nomen habet, plenitudinem, ac perfectionem, quæ conſecrationi ejus competit, non retentat. §. 4. Quis hic, rogo, o Sacerdotes, honor veſter eſt, ut damnum gibbi *a* inferatis? Quoniam cum paſtoribus per potentiam veſtram aufertur Deo digna diligentia, contagium quoddam, & calamitas creſcit in gregibus: ac Dominici 3 patrimonii damna conquiritis, dum *b* ſoli vultis in Eccleſia potentari. *& paucis interjectis.* §. 5. Presbyteri ab initio, ut legimus, negotiorum judices eſſe mandati ſunt, Presbyteri intereſſe Sacerdotum conſilio *c*: quoniam & ipſi Presbyteri, ut legimus, Epiſcopi nuncupantur, ſecundum quod ſcriptum eſt ad 4 Epiſcopum: *Noli d negligere gratiam, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuum Presbyteri.* & alibi *e* ad majores natu: *Qui vos poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* & infra. §. 6. Sed oderunt hoc Sacerdotes ſuperbi in Presbyteris nomen, qui nolunt eſſe hoc, quod Chriſtus, qui diſcipulorum pedes lavit *f*: qui baptizatus *g* eſt a Joanne, licet baptizandum ſe Joannes a Domino proclamaret. Propterea hæc ſcribo, ut ſi præteriti temporis error non poteſt jam revocari, vel ad præſens in Eccleſiis ſervetur humilitas, ut Presbyteri hoc in Eccleſiis ſuis faciant, quod Romæ, ſive quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hiſpania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis, ubi humilitas perſeverat, quod in cœlis fit [quod majus eſt] ubi ſedes Angelorum *h* legis eſſe diſpoſitas.

Corr. Rom. ¶ 1 Ecce ego] *Principium hujus capitis longe aliter legitur in libello de ſeptem gradibus, & additur negatio*: Nec ego dico præſentibus Epiſcopis, atque adſtantibus altari, Presbyteros poſſe Sacramenta conficere: ſed ſi forte uſus exegerit, ut venientes ad Eccleſiam Sacerdotes eiſdem horis, quibus aut oblatio parata non ſit, aut non poſſit offerri, non debere Epiſcopum repudiare Euchariſtiam Presbyterorum, &c.

¶ 2 Circa Laicos] *In libello ſic legitur*: tamen credendum eſt ſummi Sacerdotis judicio, & hoc faciendum, quod juſſerit circa Laicos, & mulieres. Jubentibus vobis injuſtiſſime Sacerdotibus, non recte Presbyter Dei, benedictionis, &c.

¶ 3 Ac Dominici] *Ibidem eſt*, ac Deo noſtro non patrimonii ſui damna conquiritis, dum ſoli vultis in Eccleſiis potentari.

¶ 4 Ad Epiſcopum] *Hoc loco longe plenior eſt ratio in libello, & pro hac auctoritate Apoſtoli ad Timotheum, multa alia afferuntur.*

C. VII. *Epiſcopi, & Clerici invicem ſibi honorem exhibeant.*

Item *ad Nepotianum epiſt.* 2.

ESto *i* ſubjectus Pontifici tuo, & quaſi animæ parentem ſuſcipe. *& paulo poſt.* §. 1. Sed Epiſcopi Sacerdotes ſe eſſe

a *De conſ. diſt. 4. Presbyteri. Burch. l. 4. c. 76. Ivo p. 1. c. 270. Pannor. l. 1. c. 101.* b *Anſ. l. 7. c. 127 Polyc. l. 2. tit. 39.* c *Idem ergo eſt Presbyter,*) *orig.* d *1. Cor. 1.* e *ſupponeretur*) *orig.* f *diſpoſitionis*] *orig.* g *al. non licet.* h *inter opera Hier. tom. 4. vol. 9.* i *Anſ. l. 7. c. 128.* K *1. Tim. 5.*

a *gregibus*) *vera lectio.* b *2. Timoth. 3.* c *conſilio*) *orig.* d *1. Tim. 4.* e *Act. 20.* f *Joan. 13.* g *Matth. 3.* h *eorum*] *orig.* i *Anſel. l. 7. c. 121.*

Digitized by Google

eſſe noverint, non Dominos, honoreet Clericos quaſi Clericos, ut & ipſis a Clericis quaſi Epiſcopis honor deferatur. §. 2. Scitum eſt illud Oratoris Domitii: *Cur ergo te*, inquit, *habeam ut Principem, cum tu me non habeas ut Senatorem?* §. 3. Quod Aaron, & filios ejus, hoc Epiſcopum, & Presbyteros eſſe noverimus. §. 4. Unus Dominus, unum templum: unum ſit etiam miniſterium. §. 5. Recordemur ſemper, quid Apoſtolus Petrus *a* præcipiat Sacerdotibus: *Paſcite eum, qui in vobis eſt, gregem Domini, providentes non coacti, ſed ſpontanee, ſecundum Deum, neque ut turpis lucri gratia, ſed voluntarie, neque ut dominantes in Clerum, ſed forma facti gregi* b *ex animo; ut cum apparuerit Princeps paſtorum, percipiatis immarceſſibilem gloriæ coronam.* §. 6. Peſſimæ conſuetudinis eſt, in quibuſdam Eccleſiis tacere Presbyteros, & præſentibus Epiſcopis non loqui; quaſi aut invideant, aut non dignentur audire. *Et ſi alii*, inquit Apoſtolus Paulus c, *fuerit revelatum ſedenti, prior taceat.* (*& paulo poſt.*) *Gloria* d *patris eſt filius ſapiens*. Gaudeat Epiſcopus judicio ſuo, cum tales Chriſto elegerit Sacerdotes.

C. VIII. *Presbyteri Epiſcopos non præcedant, ſed comitentur, vel ſubſequantur.*

Item ex Concilio Laodicenſi *c.* 56.

NOn oportet Presbyteros ante ingreſſum Epiſcopi ingredi, & ſedere in tribunalibus, ſed cum Epiſcopo ingredi, niſi forte aut ægrotet Epiſcopus, aut in peregrinationis commodo 1 eum abeſſe conſtiterit.

Corr. Rom. ¶ 1 In peregrinationis commodo] *Sic priſca verſio: ſed Dionyſius longe propius ad verba Græca*, eiſi fortaſſe infirmitate detineatur, aut proficiſcatur Epiſcopus. πλὴν εἰ μὴ ἀρρωστοίη, ἢ ἀποδημοῖ ὁ ἐπίσκοπος.

C. IX. *Epiſcopus non Dominum, ſed collegam ſe Presbyterorum cognoſcat.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 34.

EPiſcopus in quolibet loco ſedens, ſtare Presbyterum non patiatur.

C. X. *De eodem.*

Item ex eodem *cap.* 35.

EPiſcopus *a* in Eccleſia, & in conſeſſu Presbyterorum ſublimior ſedeat. Intra domum vero collegam ſe Presbyterorum eſſe cognoſcat.

C. XI. *Sine præcepto Epiſcopi Presbyter non ſignet infantes.*

Item ex Concilio Martini Papæ.

PResbyter *f* præſente Epiſcopo non ſignet infantes, niſi ab Epiſcopo fuerit illi præceptum.

C. XII. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio Neocæſarienſi 1. *c.* 13.

PResbyteri *g* ruris, in Eccleſia *h* civitatis, Epiſcopo præſente, vel Presbyteris ipſius urbis, offerre non poſſunt, nec panem ſacrificatum 2 dare, calicemque porrigere. Si vero abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem 3 vocentur ſoli, dare debebunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Neocæſarienſi] *Antea citabatur ex Gerunenſi. Reſtituta eſt inſcriptio ex cæteris collectoribus. Eſt autem hæc fere Dionyſii verſio.*

¶ 2 Sacrificatum) *Alibi ubique legitur*, ſanctificatum. *Græce eſt in Concilio impreſſo*, ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ: *Sed apud Balſamonem* ἄρτον εὐχῆς, *id eſt*, panem miſticæ precationis.

¶ 3 Ad dandam orationem] ἐὰν εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, διδώσιν, *id eſt*, & ſolus ad myſticam precationem vocatus fuerit, det.

a 1. *Petr.* 5. b *al. gregis.* c 1. *Cor.* 14. d *Proverb.* 10. & 13. e *Ivo p.* 5. *c.* 337. f *in cap. Mart. Bracar. c.* 52. *de conſecr. diſt.* 4. *c. omni tempore.* g *Mart. Bracar. c.* 56. *Anſel. l.* 7. *c.* 188. *Burc. l.* 5. *c.* 44. *Ivo p.* 2. *c.* 53. h ἐν τῇ κυριακῇ.

Tom. I.

DISTINCTIO XCVI.

ILlud *a* autem *Honorii Auguſti, quod de electione ſummi Pontificis ſupra conſtituiſſe legitur, nullius eſſe momenti probatur: cum non ſolum de ordinibus, ſed nec etiam de rebus Eccleſiaſticis legatur aliquando Laicis attributa diſpenendi facultas. Unde quæcunque a Principibus in ordinibus, vel in Eccleſiaſticis rebus decreta inveniuntur, nullius auctoritatis eſſe monſtrantur.*

C. I. *De rebus Eccleſiaſticis diſponendi Laicis nulla facultas relinquitur.*

Unde Symmachus *Epiſcopus Catholicæ Eccleſiæ urbis Romæ Synodo præſidens dixit.*

BEne *b* quidem fraternitas veſtra Eccleſiaſticis legibus obſecuta, ſub divini timore judicii, quæ erant ſtatuenda, definivit, & ad juſtitiæ cumulum pervenit, dum ſufficienter univerſa complectitur: nec adjectione indiget plenitudo, maxime de Clericis, quos amor dominationis inveſit, & jugum diſciplinæ Eccleſiaſticæ fecit reſpuere. *& paulo poſt.* §. 1. Quorum exceſſus enarrare difficile eſt: unum tamen, quod occurrit, venerando ordini veſtro intimare non differo. Dixerunt inter alia, ſcripturam quandam illuſtris memoriæ Baſilium, quaſi pro Eccleſiaſticæ amore ſubſtantiæ conſcripſiſſe, in qua nullus Romanæ Eccleſiæ nec interfuit, nec ſubſcripſit Antiſtes, per quem potuiſſet ſortiri legitimam firmitatem. Ne vero ego inde diſputem, unde *c* poteſt veſtrum judicare Concilium, requiratur, & deferatur in medium, ut ex lectione cognoſcatis, cujuſmodi poſſit habere ſubſtantiam. Sancta Synodus reſpondit: deferatur in medium, ut cujuſmodi ſit, poſſit agnoſci. Et dum hoc diceret, Hormiſda Diaconus recitavit. Cum in *d* Mauſoleo 1, quod eſt apud B. Petrum Apoſtolum, reſideret *e* ſublimis, & eminentiſſimus vir Præfectus prætorio, atque Patritius, agens etiam vices præcellentiſſimi Regis Odoacris, Baſilius *f* dixit: Quanquam ſtudii veſtri *g*, & religionis intereſt, ut in Epiſcopatus electione concordia principaliter ſervetur Eccleſiæ: ne tamen *h* per occaſionem ſeditionis, ſtatus civitatis *i* vocetur in dubium, admonitione *K* beatiſſimi viri Papæ noſtri Symmachi *l* Simplicii, quam ante oculos ſemper habere debemus, hoc nobis meminiſtis ſub obteſtatione fuiſſe mandatum, ut propter illum ſtrepitum, & venerabilis Eccleſiæ detrimentum, ſi eum hac de luce tranſire contigerit, non ſine noſtra conſultatione, cujuslibet celebretur electio. Hæc cum legerentur, Creſconius Epiſcopus civitatis Tudertinæ Eccleſiæ, ſurgens e conſeſſu dixit: [Hic perpendat Sancta Synodus, uti *m* prætermiſſis *n* perſonis religioſis, quibus maxime curæ eſt de tanto Pontifice, electionem Laici in ſuam redegerint poteſtatem, quod contra canones eſſe manifeſtum eſt.] Item Hormiſda Diaconus legit *o*: [Nam & cum quid confuſionis, atque diſpendii venerabilis Eccleſia ſuſtineret, miramur, prætermiſſis nobis, quicquam de rebus Eccleſiæ fuiſſe tentatum, cum etiam Sacerdote noſtro ſuperſtite nihil ſine nobis debuiſſet aſſumi. Quare ſi amplitudini veſtræ *p*, vel ſanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri Antiſtitis electionem reſpiciunt, religioſa veneratione ſervemus, hanc legem ſpecialiter præferentes, quam nobis, hæredibuſque noſtris Chriſtianæ mentis devotione ſancimus: ne unquam prædium, ſeu ruſticum,

R ſeu

a *Sup. diſt.* 69. *c. ſi duo.* b *In Synod. Rom.* 3. *ſub Symmacho cap.* 1. *& ſeq.* c *ſed ut poſſit*] *orig.* d *In unum apud beatum*] *orig. Ibid. cap.* 2. e *reſediſſent, ſublimis*) *orig.* f *Verb. Baſilii.* g *noſtri*] *orig.* h *al. ne per.* i *al. civilitatis.* K *al. tamen admonitione.* l *abeſt dictio Symmachi ab orig. ſed auctor caſus, & gloſſæ habuit.* m *al. utrum.* n *al. prætermiſſas perſonas religioſas.* [*codex can.* o *Verba Baſilii.* p *veſtræ ſanctitatis.*

ſeu urbanum, vel ornamenta, aut miniſteria Eccleſiarum, quæ nunc ſunt, vel quæ ex quibuslibet titulis ad Eccleſiarum jura pervenerint, ab eo, qui nunc Antiſtes ſub electione communi fuerit ordinandus, & illis, qui futuris ſeculis ſequentur, quocunque titulo, atque commento alienari liceat. Si quis vero aliquid eorum alienare voluerit, inefficax, atque irritum judicetur, ſitque facienti, vel conſentienti, accipientique anathema. §. 2. [Maximus Epiſcopus Bleranæ Eccleſiæ dixit:] Modo ſancta Synodus dignetur edicere, ſi licuit Laico homini anathema in ordinem Eccleſiaſticum dictare: aut ſi potuit Laicus Sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competebat, conſtituere. Dicite, vobis quid videtur? De me licuit Laico legem dare? Sancta Synodus dixit: Non licuit, & adjecit: Lege ſequentia. Hormiſda *a* Diaconus legit: (Et is, qui prædium ruſticum, vel urbanum juris Eccleſiaſtici fuerit conſecutus, noverit ſe nulla lege, vel præſcriptione munitum; ſed ſive is, qui alienaverit; ſive qui eum ſequetur *b*, voluntate contraria prædium hujuſmodi alienatum revocare 2 voluerit, id cum fructibus reſtituat, quos *c* illic fuerit conſecutus.] §. 3. Hæc cum legeret, Stephanus Epiſcopus Venuſinæ Eccleſiæ ſurgens e conſeſſu dixit, Perlegatur. Hormiſda Diaconus legit: [Qua 3 pœna *d* placuit accipientis etiam hæredes afficere. In qua re cuilibet Clericorum contradicendi libera ſit facultas. Iniquum eſt enim, & ſacrilegii inſtar, ut quæ vel pro ſalute, vel pro requie animarum ſuarum *e* unuſquiſque venerabili Eccleſiæ, pauperum cauſa contulerit, aut certe reliquerit, ab his, quos hæc maxime ſervare convenerat, in alterum *f* transferantur. Plane quæcunque in gemmis, vel auro, atque argento, necnon & veſtibus minus apta uſibus, vel ornatui videbuntur Eccleſiæ, quæ ſervari, ac diu manere non poſſunt, ſub juſta æſtimatione vendantur, & erogationi *g* religioſæ proficiant.) §. 4. Cumque lecta fuiſſet, Laurentius Epiſcopus Mediolanenſis Eccleſiæ dixit: (Iſta ſcriptura nullum Romanæ civitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit Laicos ſtatuendi in Eccleſia, præter Romanum Pontificem, habere aliquam poteſtatem: quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi: maxime cum nec Papa Romanus ſubſcripſerit, nec alicujus ſecundum canones Metropolitani legatur aſſenſus.) §. 5. Petrus Epiſcopus Ravennatis Eccleſiæ dixit: (Scripturam, quæ in noſtra congregatione vulgata eſt, nullis eam viribus ſubſiſtere manifeſtum eſt: quia nec canonibus convenit, & a Laica perſona concepta videtur: maxime quia in ea nullus Præſul ſedis Apoſtolicæ interfuiſſe, vel propria ſubſcriptione firmaſſe monſtratur.) §. 6. Eulalius Epiſcopus Syracuſanæ Eccleſiæ dixit: (Scripturam, quæ in Sacerdotali Concilio recitata eſt, evidentiſſimis documentis conſtat eſſe invalidam: Primum, quod contra Patrum regulas a Laicis, quamvis religioſis (quibus nulla de Eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur unquam attributa facultas) facta videtur: deinde quod nullius Præſulis Apoſtolicæ ſedis ſubſcriptione firmata docetur. Quod ſi cujuslibet provinciæ Sacerdotes intra terminos ſuos Concilio habito, quicquid ſine Metropolitani *h* ſui auctoritate tentaverint, irritum eſſe debere ſancti Patres ſanxerunt; quanto magis, quod in Apoſtolica ſede, non *i* exiſtente Præſule (qui merito *K* B. Petri Apoſtoli per univerſum orbem primatum obtinens Sacerdotii, ſtatutis Synodalibus conſuevit tribuere firmitatem) a Laicis (licet conſentientibus aliquantis Epiſcopis, qui tamen Pontifici, a quo conſecrati *l* probantur, præjudicium inferre non potuerunt) præſumptum fuiſſe cognoſcitur, viribus carere non dubium eſt, nec poſſe inter Eccleſiaſtica ullo modo ſtatuta cenſeri.)

a *Verba Baſilii*. b *al. conſequenter*. c *al. qui illud*. d *c. 3. Baſilii verba*. e *al. ſuorum*. f *al. alienitatem*. g *al. erogatio religioni proficiat*. h *Infra 9. q. 3. c. 2.* i *al. nunc*. K *al. prærogativa*. l *al. conſectari*.

§. 7. Sancta Synodus dixit: Licet *a* ſecundum proſecutionem venerabilium fratrum noſtrorum, Laurentii, Petri, Eulalii, Creſconii, Maximi, vel Stephani, nec apud nos incertum habetur, hanc ipſam ſcripturam nullius eſſe momenti; veruntamen, etiamſi aliqua poſſet ratione ſubſiſtere, modis omnibus in Synodali conventu provida beatitudinis veſtræ ſententia enarvari conveniebat, & in irritum deduci: ne in exemplum remaneret, præſumendi quibuslibet Laicis, quamvis religioſis, vel potentibus, in quacunque civitate quolibet modo aliquid decernere de Eccleſiaſticis facultatibus, quarum ſolis Sacerdotibus diſponendi indiſcuſſe a Deo cura commiſſa docetur.

Corr. Rom. ❡ 1 Cum in Mauſoleo] *Hoc initium ſcripturæ Baſilii in tomis Conciliorum & codice Canonum ſic habet*: Cum in unum apud B. Petrum Apoſtolum reſediſſent, ſublimis, &c. *Omnino autem multæ ſunt hujus Capituli varietates in exemplaribus Gratiani, in variis Conciliorum editionibus, & in codice canonum: ex quibus eæ tantum partim indicatæ, partim notatæ ſunt, quæ majoris ponderis ſunt viſa.*

❡ 2 Revocare] *Sic eſt emendatum ex omnibus Concilii exemplaribus & impreſſis, & manuſcriptis, cum antea legeretur*, retinere.

❡ 3 Qua pœna] *In omnibus editionibus Conciliorum legitur*: Quam pœnam placuit accipientis hæredes, prohæredeſque reſpicere. *In codice vero canonum manuſcripto non eſt dictio*, prohæredeſque.

C. II. *Imperatores ad fidem confirmandam, non ad potentiam oſtendendam, Synodo intereſſe debent.*

Unde in ſexta actione Chalcedonenſis Concilii *Martianus Imperator dixit inter cætera.*

NOs *b* ad fidem confirmandam, non ad potentiam oſtendendam, exemplo religioſiſſimi Principis Conſtantini, Synodo intereſſe voluimus, ut inventa veritate, non ultra multitudo pravis doctrinis attracta diſcordet.

C. III. *De eodem.*

Item ex eadem ſexta actione, *in fine.*

QUædam *c* capitula ſunt, quæ ad honorem veſtræ reverentiæ vobis ſervavimus, decorum eſſe judicantes, a vobis hæc regulariter potius firmari per Synodum, quam noſtra lege ſanciri.

C. IV. *Synodali conventui Imperatores intereſſe non convenit, niſi ubi de fide agitur.*

Item Nicolaus Papa *in epiſtola ad Michaelem Imp. quæ incipit*: Propoſueramus.

UBinam *d* legiſtis, Imperatores anteceſſores veſtros Synodalibus conventibus interfuiſſe, niſi forſitan in quibus de fide tractatum eſt, quæ univerſalis eſt, quæ omnium communis eſt, quæ non ſolum ad Clericos, verum etiam ad Laicos, & omnes omnino pertinet Chriſtianos?

C. V. *De præſulibus divinarum rerum, qui humanis rebus præſunt, judicare non poſſunt.*

Idem *in eadem epiſtola.*

DEnique *e* hi, quibus tantum humanis rebus, & non divinis præeſſe permiſſum eſt, quomodo de his, per quos divina miniſtrantur, judicare præſumant, penitus ignoramus.

C. VI. *Nec etiam Imperator jura Pontificis, nec Pontifex jura Regia uſurpet.*

Idem *paulo inferius.*

CUm ad *f* verum 1 ventum eſt, ultra ſibi nec Imperator jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Impe-

a *al. Liquet*. b *Anſ. l. 3. c. 107.* c *Anſ. ibid. Deuſdedit p. 3.* d *Anſelm. l. 1. c. 75.* e *Anſ. ibid.* f *Sup. diſt. 10. c. quoniam. Anſelm. ibid.*

Digitized by Google

Imperatorium uſurpavit: quoniam idem mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus, ſic actibus propriis, & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, propria volens medicinali humilitate ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus in infernum a demergi, ut Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigarent, & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legis uterentur, quatenus ſpiritualis actio carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo militans *b* Deo minime ſe negotiis ſecularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſecularibus implicatus.

Corr. Rom. ¶ 1 Ad verum] *Poſt ultima verba capitis antecedentis ſequitur continenter in eadem Nicolai epiſtola:* Fuerunt hæc ante adventum Chriſti, ut quidam typice Reges ſimul & Sacerdotes exiſterent. Quod ſanctum Melchiſedech *c* fuiſſe ſancta prodit hiſtoria, quodque in membris ſuis Diabolus imitatus: (utpote qui ſemper, quæ divino cultui conveniunt, ſibimet tyrannico ſpiritu vendicare contendit) ut pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum eſt, eundem Regem atque Pontificem, ultra ſibi, &c. *Nihil autem mutatum eſt, & ob gloſſam, & quoniam eſt initium capitis. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata ſunt, ſupra diſtinct.* 10. *c.* quoniam.

C. VII. *A ſeculari poteſtate Pontifex prorſus nec ſolvi, nec ligari valet.*

Idem *in eadem, paucis interjectis.*

SAtis *d* evidenter oſtenditur, a ſeculari poteſtate nec ligari prorſus, nec ſolvi poſſe Pontificem, quem conſtat a pio Principe Conſtantino (quod longe ſuperius memoravimus) Deum appellatum: nec poſſe Deum ab hominibus judicari manifeſtum eſt. Sed & *e* Theodoſius minor 1 ſanctæ Synodo ſcribens Epheſinæ primæ, dixit: *Deputatus eſt igitur Candidianus, magnificentiſſimus Comes ſtrenuorum domeſticorum tranſire uſque ad Sanctiſſimam Synodum veſtram, & in nullo quidem iis, quæ facienda ſunt de piis dogmatibus quæſtiones, ſeu potius expoſitiones, communicare. Illicitum namque eſt eum, qui non ſit ex ordine ſanctiſſimorum Epiſcoporum, Eccleſiaſticis intermiſceri tractatibus* f. (*& poſt pauca.*) §. 1. His itaque manifeſte rapertis, apparet comminiſtrum noſtrum Ignatium per Imperialem tantummodo ſententiam nullo modo potuiſſe prorſus expelli. In cujus damnatione, quia Præſulum quoque aſſenſus eſt ſubſecutus, apparet id cauſa fuiſſe patratum adulationis, non legitimæ ſanctionis.

Corr. Rom. ¶ 1 Theodoſius minor.] *Verba hæc ſunt accepta ex epiſtola Theodoſii, ac Valentiniani Imperatorum, Synodo Epheſinæ per Candidianum miſſa, quæ eſt in extremo primæ actionis ipſius Synodi. In verſione antiqua, quæ ſervatur in Bibliotheca Vaticana, & quæ Lutetiæ edita eſt, eadem plane hoc loco habentur verba cum his, quæ refert Nicolaus, & optime conveniunt cum Græcis.*

C. VIII. *Facta Pontificum Imperator judicare non debet.*

Idem Ludovico Imperatori g.

IN *h* ſcripturis narratur, Conſtantinus Imperator dixiſſe: *Vere ſi propriis oculis vidiſſem Sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui Monachico habitu circumamicti ſunt, peccantem, chlamydem meam expoliarem* i, *& cooperirem eum, ne ab aliquo videretur.* In *k* quibus, deſideratiſſime fili, neceſſario commonemini, ut quemadmodum fide & religione, ac honoris parilitate ei adæquari videmini; ita quoque humilitate, atque devotione æquiparari nihilominus anhelatis, ita ut in nullo inferior eo, ſed potior inveniamini, poſt illus exempla, qui talem ſe exhibuit ante alia *a* prorſus exempla. Sed hoc quidem diximus, cautos vos reddere cupientes, ut ſi de Domini Sacerdotibus, qui jure Patres dicuntur, aliquid contigerit vos audire, quod confuſionem piis mentibus ingerat, non infrunitum, ſed pudoratos filios Noe *b* imitantes, paternam de reliquo verecundiam contegatis, ut affluenti, quemadmodum & illi, benedictione repleri, moderante Domino, mereamini.

C. IX. *Regum, & Principum patres & magiſtri Sacerdotes eſſe cenſentur.*

Item ex epiſtola Gregorii VII. *ad Hermannum Metenſem Epiſcopum, lib.* 8. *epiſt.* 21.

QUis *c* dubitet Sacerdotes Chriſti, Regum & Principum omniumque fidelium patres, & magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubjugare, & iniquis obligationibus illum ſuæ poteſtati ſubjicere, a quo credit non ſolum in terra, ſed etiam in cœlis ſe ligari poſſe & ſolvi?

C. X. *Auctoritas ſacra Pontificum & Regalis poteſtas, hujus mundi gubernacula regunt.*

Item Gelaſius Papa *Anaſtaſio Imperatori* d.

DUo 1 ſunt *e* quippe, Imperator Auguſte, quibus principaliter hic mundus regitur: auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas. In quibus tanto gravius pondus eſt Sacerdotum, quanto etiam pro ipſis Regibus *f* hominum, in divino ſunt reddituri examine rationem. *& poſt pauca.* §. 1. Noſti itaque inter hæc ex illorum te pendere judicio, non illos ad tuam redigi poſſe *g* voluntatem. §. 2. Talibus igitur inſtitutis, talibuſque fulti auctoritatibus plerique Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicaverunt. Nam ſi ſpeciale aliquod de perſonis Principum requiratur exemplum, beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia conſenſit, ut ſanctus Joannes Chryſoſtomus a ſua ſede pelleretur) excommunicavit 2. B. etiam Ambroſius *g*, licet ſanctus, non tamen univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, pro culpa, quæ aliis Sacerdotibus non adeo gravis videbatur, Theodoſium Magnum Imperatorem excommunicans, ab Eccleſia excluſit: qui etiam in ſuis ſcriptis oſtendit, quod aurum non tam pretioſius ſit plumbo, quam Regia poteſtate ſit altior dignitas Sacerdotalis, hoc modo circa principium ſui Paſtoralis ſcribens: *Honor, fratres, & ſublimitas Epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si Regum fulgori compares, & Principum diademati, longe erit inferius, quam ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares: quippe cum videas Regum colla, & Principum ſubmitti genibus Sacerdotum, & oſculata eorum dextera, orationibus eorum credant ſe communiri.*

Corr. Rom. ¶ 1 Duo ſunt] *Caput hoc ſumptum eſt ex eadem epiſtola Gregorii VII. ex qua antecedens: ab hoc initio uſque ad verbum,* voluntatem, *ſunt verba ipſius Gelaſii ex epiſtola, quæ habetur impreſſa, citata a Gregorio VII.*

¶ 2 Excommunicavit.] *Si hic interponatur caput,* Alius item *infra.* 15. *q.* 6. *hæc pars epiſtolæ integra habebitur.*

C. XI. *Imperatores debent Pontificibus ſubeſſe, non præeſſe.*

Item Joannes Papa.

SI *i* Imperator Catholicus eſt (quod ſalva pace ipſius dixe-

R 2

a *al.* inferna. b 2. *Timoth.* 2. c *Geneſ.* 14. d *Anſelmus l.* 1. *c.* 71. e *Ruffinus in Hiſtoria l.* 1. *c.* 2. f συνεδρεύειν. g *Habentur aliqua in eadem epiſt. ad Michaelem.* h *Anſelm. ibid.* i *explicaſſem, & cooperuiſſem eum.* k *Nicolaus in epiſt. ad Michael.*

a *al.* talia. b *Geneſ.* 9. c *Anſel. lib.* 1. *c.* 84. *Ivo p.* 5. *c.* 378. *Panorm. lib.* 5. *c.* 108. d *in ead. epiſt. Gregorii ſeptimi. Capitul. lib.* 5. *c.* 177. *Concil. Pariſienſ. lib.* 1. *c.* 3. e *Polyc. lib.* 1. *tit.* 27. *Anſel. lib.* 1. *c.* 73. *Pann. l.* 5. *c.* 109. f *regiminibus.* g *al.* velle. h *Ambroſius de dignit. Sacerdot. cap.* 2. i *Polyc. lib.* 1. *tit.* 19. *Anſel. l.* 4. *c.* 22. *ex Joanne* 8.

Digitized by Google

dixerimus] filius eſt, non Præſul Eccleſiæ: quod ad religionem competit, diſcere ei convenit, non docere: habet privilegia ſuæ poteſtatis, quæ adminiſtrandis legibus publicis divinitus conſecutus eſt, ut ejus beneficiis non ingratus contra diſpoſitionem cœleſtis ordinis nil uſurpet. Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ Eccleſiæ diſponenda ſunt, pertinere, non ad ſeculi poteſtates: quas, ſi fideles ſunt, Eccleſiæ ſuæ Sacerdotibus voluit eſſe ſubjectas. Non ſibi vendicet alienum jus, & miniſterium, quod alteri deputatum eſt: ne contra eum tendat abrumpi, a quo omnia conſtituta ſunt; & contra illius beneficia pugnare videatur, a quo propriam conſecutus eſt poteſtatem. Non a legibus publicis, non a poteſtatibus ſeculi, ſed a Pontificibus, & Sacerdotibus omnipotens Deus Chriſtianæ religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & diſcuti, recipique de errore remeantes. Imperatores Chriſtiani ſubdere debent executiones ſuas Eccleſiaſticis Præſulibus, non præferre.

C. XII. *De eodem.*

Item Gelaſius ad Epiſcopos Orientales.

NUnquam a de Pontificibus, niſi Eccleſiam judicaſſe: non eſſe humanarum legum de talibus ferre ſententiam, abſque Eccleſiæ principaliter, conſtitutis Pontificibus: obſequi ſolere Principes Chriſtianos decretis Eccleſiæ, non ſuam præponere poteſtatem: Epiſcopis caput ſubdere Principem ſolitum, non de eorum capitibus judicare.

C. XIII. *De eodem.* PALEA.

I. COnſtantinus *b* Imperator coronam, & omnem Regiam dignitatem in urbe Romana, & in Italia, & in partibus Occidentalibus Apoſtolico conceſſit. Nam in geſtis B. Sylveſtri (quæ B. Papa Gelaſius in Concilio LXX. Epiſcoporum à Catholicis legi commemorat, & pro antiquo uſu multas hoc imitari dicit Eccleſias) ita legitur.

* Corr. Rom. *Apud Anſelmum lib. 4. pro rubrica capitis 32. hæc habentur:* Quod Conſtantinus Imperator Papæ conceſſit coronam, & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, & Italia, & in partibus Occidentalibus. *In principio vero ejuſdem capitis 32. hæc leguntur:* In geſtis beati Sylveſtri &c. *uſque ad finem hujus, & ſequentis Paleæ, quemadmodum etiam in collectione Deuſdedit.*

C. XIV. De [illegible]

II. COnſtantinus [illegible] PALEA.

[illegible] Imperator *c* quarta die ſui Baptiſmi privilegium Romanæ Eccleſiæ Pontifici contulit, ut in toto orbe Romano Sacerdotes ita hunc caput habeant, ſicut judices Regem. In eo privilegio ita inter cætera legitur. (Utile a judicavimus una cum omnibus Satrapis noſtris, & univerſo Senatu, optimatibuſque meis, etiam & cuncto populo Romanæ gloriæ Imperio ſubjacenti, ut ſicut B. Petrus in terris Vicarius Filii Dei videtur eſſe conſtitutus; ita & Pontifices, qui ipſius Principis Apoſtolorum gerunt vices, principatus poteſtatem, amplius, quam terrena Imperialis noſtræ ſerenitatis manſuetudo habere videtur, conceſſam a nobis, noſtroque Imperio obtineant, eligentes nobis ipſum Principem Apoſtolorum, vel *d* ejus Vicarios, firmos apud Deum eſſe patronos. Et ſicut noſtram terrenam imperialem potentiam; ſic ejus ſacroſanctam Romanam Eccleſiam decrevimus veneranter honorari, & amplius quam noſtrum Imperium, & terrenum thronum, ſedem ſacratiſſimam B. Petri glorioſe exaltari: tribuentes ei poteſtatem, & gloriæ dignitatem, atque vigorem, & honorificentiam Imperialem. Atque decernentes ſancimus, ut principatum teneat tam ſuper quatuor præcipuas ſedes, Alexandrinam, Antiochenam *a*, Hieroſolymitanam, Conſtantinopolitanam, quam etiam ſuper omnes in univerſo orbe terrarum Eccleſias Dei: & Pontifex, qui pro tempore ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ extiterit, celſior, & Princeps cunctis Sacerdotibus totius mundi exiſtat, & ejus judicio, quæ ad cultum Dei, vel fidei Chriſtianorum ſtabilitatem procuranda fuerint, diſponantur. *& infra.* §. 1. Eccleſiis beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli pro continuatione *b* luminariorum poſſeſſionum prædia contulimus, & rebus diverſis eas ditavimus, & per noſtram Imperialem juſſionem ſacram tam in Oriente, quam in Occidente, vel etiam Septentrionali, & Meridiana plaga, videlicet in Judæa, Græcia, Aſia, Thracia, Africa, & Italia, vel diverſis Inſulis, noſtra largitate ei *c* conceſſimus, ea prorſus ratione, ut per manus beatiſſimi patris noſtri Sylveſtri ſummi Pontificis, ſucceſſorumque ejus omnia diſponantur. *& infra.* §. 2. B. Sylveſtro *d* Patri noſtro, ſummo Pontifici, & univerſalis urbis Romæ Papæ, & omnibus ejus ſucceſſoribus Pontificibus, qui uſque in finem mundi in ſede B. Petri erunt ſeſſuri, de præſenti contradimus palatium Imperii noſtri Lateranenſe, deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimulque phrygium *e*, nec non & ſuperhumerale, videlicet lorum, quod imperiale circumdare aſſolet collum; verum etiam & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia imperialia indumenta, ſed & dignitatem imperialium præſidentium Equitum 3, conferentes etiam & imperialia ſceptra, ſimulque cuncta ſigna, atque banda *f*, & diverſa ornamenta imperialia, & omnem proceſſionem imperialis culminis, & gloriam poteſtatis noſtræ. §. 3. Viris autem reverendiſſimis Clericis in diverſis ordinibus eidem ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſervientibus, illud culmen, ſingularitate, potentia, & præcellentia habere ſancimus, cujus ampliſſimus noſter Senatus videtur gloria adornari, id eſt, Patritios 4, atque Conſules effici, necnon & cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et ſicut Imperialis militia ornatur, ita & Clerum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia [illegible] Cubiculariorum nempe, & Oſtiariorum, atque omnium excubitorum ornatur; ita & ſanctam Romanam Eccleſiam decorari volumus. Et ut ampliſſime Pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, Clericorum ejuſdem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ manipulis, & linteaminibus, id eſt, candidiſſimo colore decorari equos, ita & equitare. Et ſicut noſter Senatus calceamentis utitur, cum udonibus 5, id eſt, candido linteamine illuſtratis; ſic utantur & Clerici, ut ſicut cœleſtia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. §. 4. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipſi ſanctiſſimo Patri noſtro Sylveſtro, & ſucceſſoribus ejus ex noſtro indicto, ut quem placatus 6 proprio conſilio clericare voluerit, & in religioſorum numero Clericorum connumerare, nullus ex omnibus præſumat ſuperbe agere. §. 5. Decrevimus itaque & hoc, ut ipſe, & ſucceſſores ejus diadema, videlicet corona, quam ex capite noſtro illi conceſſimus, ex auro puriſſimo, & gemmis pretioſis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore B. Petri geſtare. Ipſe vero beatiſſimus Papa, quia ſuper coronam Clericatus, quam gerit ad gloriam B. Petri, omnino ipſa ex auro non eſt paſſus uti corona, nos Phrygium candido *g* nitore ſplendidum, reſurrectionem Dominicam deſignans, ejus ſacratiſſimo vertici manibus noſtris impoſuimus, & tenentes frænum equi ipſius pro reverentia B. Petri, ſtratoris officium illi exhibuimus, ſtatuen-

a *In originali hæc pendent ex ſuperioribus. Polyc. l. 1. tit. 19. Anſ. l. 6. c. 157.* b *Anſ. l. 4. c. 32. Deuſdedit l. 4. c. 2.* c *In edicto Conſtantini, quod eſt poſt Concil. Neocæſarienſe. Anſ. l. 4. c. 32. Deuſdedit ibidem.* d *al. & ejus ſucceſſores.*

a *Antioch. Alex.* orig. *impreſſum.* b *al. concinnationes.* c *al. eis libertatem conceſſimus.* d *Ivo p. 5. c. 49. Pann. l. 4. c. 1.* e *al. phrygium, id eſt, mitram.* f *Suidas in hoc verbo* βάνδα. g *al. candidi nitoris ſplendidum.*

Digitized by Google

ſtatuentes eodem Phrygio omnes ejus ſucceſſores ſingulariter uti in proceſſionibus, ad imitationem Imperii noſtri. §. 6. Unde ut Pontificalis apex non vileſcat, ſed magis quam terreni imperii dignitas, gloria a & potentia decoretur, ecce tam palatium noſtrum, ut prædictum eſt, quam Romanam urbem, & omnes Italiæ, ſeu Occidentalium regionum provincias, loca, & civitates, præfato beatiſſimo Pontifici noſtro Sylveſtro, univerſali Papæ contradimus, atque relinquimus: & ab eo, & a ſucceſſoribus ejus per hanc Divalem noſtram, & pragmaticum conſtitutum decernimus diſponenda, atque juri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ concedimus permanſura. §. 7. Unde congruum perſpeximus noſtrum Imperium, & regni poteſtatem in Orientalibus transferri regionibus, & in Byzantinæ provinciæ optimo loco, nomini noſtro civitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui Imperium, quoniam ubi principatus Sacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cœleſti conſtitutum eſt, juſtum non eſt, ut illic Imperator terrenus habeat poteſtatem. §. 8. Hæc vero omnia 7, quæ per hanc noſtram Imperialem ſacram, & per alia divalia decreta ſtatuimus, atque confirmavimus, uſque in finem mundi illibata, & inconcuſſa permanere decernimus. Unde coram Deo vivo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili ejus judicio obteſtamur, per hoc noſtrum Imperiale conſtitutum, omnes noſtros ſucceſſores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas etiam, ampliſſimum Senatum, & univerſum populum in toto orbe terrarum nunc & in poſterum, cunctis retro temporibus Imperio noſtro ſubjacentem, nulli eorum quoquo modo licere hæc aut infringere, aut in quoquam convellere. Si quis autem, quod non credimus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus ſubjaceat innodatus, & ſanctos Dei, Principes Apoſtolorum, Petrum & Paulum, ſibi in præſenti & in futura vita ſentiat contrarios; atque in inferno inferiori concrematus, cum Diabolo, & omnibus deficiat impiis. Hujus vero Imperialis decreti noſtri paginam propriis manibus roborantes, ſuper venerandum corpus B. Petri, Principis Apoſtolorum poſuimus. Datum Romæ 3. Kalend. Aprilis, Domino noſtro Flavio Conſtantino Auguſto quater, & Gallicano V. C. Coſſ.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea in multis habetur exemplaribus, in quibus aliæ Paleæ eſſe non ſolent.*

¶ 1 Conſtantinus) *Verba hæc uſque ad verſ.* In eo privilegio, *non ſolum habentur apud Anſelmum & Deuſdedit, ſed etiam in geſtis beati Sylveſtri in his, quæ a Conſtantino per octo dies poſt baptiſmum acta referuntur.*

¶ 2 Utile) *Hinc uſque ad finem ſumpta ſunt ex geſtis, ſeu actis ſancti Sylveſtri, in quibus multa præcedunt, ac multa deinceps plenius narrantur. Sed hic ea tantum videntur relata, quæ in collectionibus Anſelmi, & Deuſdedit habentur. Titulus proprius hujus partis in geſtis ipſis eſt hujuſmodi:* Privilegium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quod conſtituit D. Conſtantinus Auguſtus ſancto Sylveſtro Epiſcopo urbis Romæ, & omnibus ſucceſſoribus ejus uſque in perpetuum, & obtulit ſuper corpus B. Petri Apoſtoli. *De quo item privilegio Leo IX. in epiſtola prima, ſeu libello adverſus inauditas præſumptiones Michaelis Conſtantinopolitani, & Leonis Acridani Epiſcoporum, cap. 13. ſic loquitur:* Pauca ex privilegio ejuſdem Conſtantini, manu cum cruce aurea, ſuper cœleſtis clavigeri venerabile corpus poſito ad medium proferemus. *De iiſdem geſtis ſive actis Gelaſius in Concilio LXX. Epiſcoporum [& refertur ſup. diſtinct. 15. in cap.* ſancta Romana *] ſic loquitur, ut ea videatur approbare. Et in martyrologio Romano, & Uſuardi in feſto S. Sylveſtri legitur,* cujus actus clari habentur. *Inveniuntur vero etiam hodie pervetuſtis literis deſcripta in Bibliotheca Vaticana, & Abbatiæ Nonantulæ: quorum Interpres in proœmio hæc ait:* Hiſtoriographus noſter Euſebius Cæſareæ Palæſtinæ urbis Epiſcopus, cum hiſtoriam Eccleſiaſticam ſcriberet, prætermiſit ea, quæ in aliis opuſculis ſunt, vel quæ ſe meminit retuliſſe. Nam viginti libros omnium pene provinciarum, paſſiones Martyrum, Epiſcoporum & Confeſſorum, & ſacrarum Virginum, ac Mulierum continere fecit. Deinde ſecutus, & ab Apoſtolo Petro omnium Epiſcoporum nomina & geſta conſcripſit, & earum urbium, quæ arcem Pontificatus per Apoſtolicas ſedes tenere noſcuntur, ut urbs Roma, Antiochia, Hieroſolyma, Epheſus, & Alexandria. Harum urbium Epiſcoporum omnium præteritorum nomina uſque ad tempus ſuum, & geſta Græco ſermone conſcripſit. Ex quo numero unum Epiſcoporum urbis Romæ ſanctum Sylveſtrum me de Græco in Latinum transferre præcepiſti, Domine ſancte, ac beate Pater. *Quibus verbis quicunque ſit auctor iſtius proœmii, eadem geſta ab Euſebio Græce ſcripta fuiſſe clare profitetur. Quæ etiam in vetuſtiſſimis Pontificalibus, & codicibus, in quibus Sanctorum vitæ ſunt deſcriptæ, in vita beati Sylveſtri referuntur. Partem horum actorum [quod ad baptiſmum Conſtantini, & imagines ſanctorum Petri & Pauli ſpectat] refert Hadrianus Papa in epiſtola Conſtantino Imperatori, & matri Irenæ ſcripta, quæ in ſecunda actione ſeptimæ univerſalis Synodi habetur. Ipſum autem privilegium fere integrum refert Leo IX. loco ſuperius indicato, & Theodorus Balſamon in Photii Nomocanonem, titul. 9. cap. 1. quanquam aliis in rebus [quod Græci plerumque ſolent] Romanæ Eccleſiæ non ſatis æquus. Hanc eandem donationem ante Gratianum recitarant Anſelmus, Deuſdedit, Ivo locis notatis. Quo ea pertinent, quæ Petrus Damianus in diſceptatione Synodali inter Regium Advocatum, & Romanæ Eccleſiæ defenſorem ſcripſit:* Lege, *inquit,* Conſtantini Imperatoris edictum, ubi ſedis Apoſtolicæ conſtituit ſuper omnes in orbe terrarum Eccleſias principatum. Nam poſtquam ſupra corpus B. Petri Baſilicam fundator erexit, poſtquam Patriarchium Lateranenſe in beati Salvatoris honore conſtruxit, mox per Imperialis reſcripti ſeriem Romanæ Eccleſiæ conſtituit dignitatem, ubi nimirum beato Sylveſtro, ſuiſque ſucceſſoribus obtulit, ut regali more, & aurea corona plecterentur in capite, & cæteras regii cultus inſulas uſurparent. Verum beatus Sylveſter ornamenta, quæ Sacerdotali congruere judicabat officio, in proprios uſus aſſumpſit: coronam vero, vel cætera, quæ magis ambitioſa, quam myſtica videbantur, omiſit. Cui etiam Conſtantinus Lateranenſe palatium, quod eatenus aula regalis extiterat, perpetuo jure conceſſit, regnum Italiæ judicandum tradidit. Nam & ipſius Regis hæc verba ſunt: Unde congruum, inquit, proſpeximus noſtrum Imperium, & regni poteſtatem Orientalibus transferri, ac mutari regionibus, & in Byzantina provincia in optimo loco nomini noſtro civitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui Imperium: quoniam, ubi principatus Sacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cœleſti conſtitutum eſt, juſtum non eſt, ut illic Imperator terrenus habeat poteſtatem. *De hac eadem re ſcribit Ado Vienneſis in commentaria ætatis ſextæ, & Gotfredus Viterbienſis in Chronicis, part. 6. cap. 2.*

¶ 3 Præſidentium Equitum,) *Græce eſt apud Balſamonem:* καὶ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων; *id eſt,* & dignitates Imperialium equorum.

¶ 4 Id eſt, Patritios) *Locus hic Græce ſic habet:* καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα, καὶ μεγαλοσύνην ἧς κεκόσμηται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλοι, ἤτοι οἱ ὕπατοι, καὶ λοιπὰ ἀξιώματα: *id eſt,* & illam habere celſitatem, atque amplitudinem, qua ornatus eſt magnus noſter Senatus, ſive Patricii, & Conſules, ſive Hypati, & reliquæ dignitates.

¶ 5 Cum udonibus,] *Græce totus hic locus habet paulo aliter:* καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φορεῖ ὑποδήματα, ἤτοι

a *Al. & gloria potentia.*

ἤτοι σανδάλια λευκὰ διὰ ὀθονίων, οὕτως ϗ τὰ οὐράνια, ὡς ϗ τὰ γήϊνα πρὸς αἴνεσιν τοῦ Θεοῦ, id eſt: Et quemadmodum Senatus noſter fert caleeos, ſeu ſandalia cnm linteis albis, ita etiam cœleſtia, ſicut terreſtria ad Dei laudem.

¶ 6 Quem placatus) *Ἵνα ἐάν τις τῆς συγκλήτου βουληθῇ μετὰ ἰδίου θελήματος, ϗ ἀιρέσεως γενέσθαι κληρικὸς, ϗ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἁγίων κληρικῶν συναριθμεῖσθαι, μηδεὶς τολμᾷ ἀπὸ πάντων ἐμποδίζειν τούτῳ*: *id eſt*: Ut ſi quis ex Senatu ſponte ſua, quodque ita ipſi libeat, voluerit fieri Clericus, & in ſanctorum Clericorum nomerum adſcribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

¶ 7 Hæc vero omoia,] *Hic qnoqne eſt magna verborum varietas, ſed eadem fere ſententia.*

C. XV. *Imperialis auctoritas religisſæ diſpenſatisnis menſuram non mutat.*

Item Gelaſius *ad Epiſcopos Dardaniæ.*

SIeot quamvis parva civitas prærogaiivam præſentis regni non minuit, ſic Imperialis præſentia menſuram diſpenſationis religioſæ non mutat. *& infra.* §. 1. Semper 1 eſt effectum in Sacerdotali Concilio de Sacerdotibus judicla provenire. Nam qnaleſcunque Pontifices ſint, etſi errore humanitus accidente, non tamen contra religionem ullatenus excedentes, nullatenus videantur a ſeculari poteſtate poſſe percelli.

Corr. Rom. ¶ 1 Semper) *Mutatus eſt a collectore orationis ductus, ne, quæ antecedunt, recitanda eſſent.*

C. XVI. *Eccleſias reſtaurare contritas, non Pontifices perſequi, boni Principis eſt.*

Item Marcellus Papa *Maxentio* 1.

BOni *a* Priocipis eſt, ac religioſi *b*, Eecleſias contritas atque eooſciſſas reſtaurare, novas ædificare, & Dei Saeerdotes honorare, atque tueri. Unde ſanctos Apoſtolos, eorumque ſucceſſores ſub divins conteſtatione conſtituiſſe legimus, non debere fieri perſecutiones, nec ioſerri fluctuationes, nec invidere laborantibus in agro Dominico, neque expellere æterni Regis diſpenſatores.

Corr. Rom. ¶ 1 Maxentio] *In impreſſis addebatur*, Epiſcopo: *quæ vox abeſt ab omnibus manuſcriptis.*

DISTINCTIO XCVII.

e ps HOc *capitulo patenter oſtenditur, quod nec Imperatori, nec cuilibet Laico licet decernere, vel de electione Pontificis* c, *vel de rebus Eccleſiaſticis. Quæcunque autem ab eis conſtituta fuerint, pro infectis habenda ſunt, niſi ſubſcriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Unde illud Honorii Auguſti, ut ſupra* d *dictum eſt, vanum eſſe videtur, quod contra auctoritatem ſacrorum canonum de electione ſummi Pontificis decernere tentaverit. Sed ſicut ex eodem capitulo habetur, Eccleſiæ precibus Imperator in præſumptores valet decernere: ſicut pro defenſione fidei quondam decreviſſe legitur, ne hæretici aliquid nomine Eccleſiæ poſſiderent. Ab ea autem non invitati de rebus Eccleſiaſticis aliquid diſponendi non habent facultatem. Honorius vero Auguſtus non ſua auctoritate, ſed B. Bonifacis ſupplicante, Eccleſiaſticæ quieti conſulere, & concertantium ambitionem punire curavit.*

C. I. *Epiſtola Bonifacii ad Honorium Auguſtum.*

Unde idem Bonifacius Epiſcopus *ſupplicationis epiſtolam Honorio Auguſto deſtinavit, dicens*:

ECcleſiæ *e* meæ, cui Deus noſter meum Saeerdotium, vobis res humanas regentibus deputavit, oos cura conſtringit, ne cauſis ejus, quamvis adhuc corporis incommoditate derineat, propter conventus, qui a Sacerdotibus univerſis & Clericis & Chriſtianæ plebis perturbationibus agitantur, apud aures Chriſtianiſſimi Principis deſim. Si enim ſecus, quam oporteat, eveniat, non vos id facere, qui cuncta æqua moderatione componitis, ſed nos per noſtram tacentem *a* deſidiam videbimur, quod civitatis quietem, & Eecleſiæ pacem pervertere valeat, admiſiſſe. Cum enim humanis rebus divinæ eultor religioois (Domino favente) provideas *b*, noſtra culpa erit, ſi non id ſub veſtra gloria (quam certum eſt divinis ſemper rebus animo promptiore faviſſe) firmo & ſtabili jure cuſtodiatur, quod per tot annorum ſeriem, & ſub illis etiam Principibus obtinuit, quos nulla noſtræ religionis cura conſtrinxit, id eſt, ut licita 1 ſerventur, & ſub veſtræ Imperio clementiæ minime, quæ ſunt illicita, formidentur. §. 1. Ipſa enim Eccleſia devotionem tuam, Chriſtianiſſime Imperator, meo *c* quidem ſermone, ſed ſuo venerabili appellat affectu *d*, quam Chriſtus Deus noſter, veſtri fidus rector & gubernator Imperii, uni deſponſatam ſibi, & intactam virginem ſervat, ne in eam aliquos patiamini inſidiantium procellarum fluctus illidi, & quietam faciem tempeſtatis inſolitæ tumore turbari, glorioſiſſime & tranquilliſſime Imperator Auguſte *e*. Ipſa ergo (quæ uni deſponſata, noſtra *f* tamen mater eſt) Eccleſia, hac pietatem veſtram legatione, quam ſuis Sacerdotibus commiſit, appellat, præterita præſentiaque repetit. Vobis, inquit, religioſe imperantibus 2 crevit meus, qui modo tuus eſt, populus, tam fidus Deo, quam tibi, qui es Princeps Chriſtiaous. Ecce enim inter ipſa myſteria, inter preces ſuas, quas pro veſtri felicitate dependit Imperii, teſte (apud quem, & de eujus ſede agitur) ſancto Petro, ſolicitis pro religionis obſervantia vocibus clamst, eum ſolicita petitione miſcetur oratio, ne humanas 3 res ſolito teotatore occulte ſolicitante ſemel evulſa diſcordia diſtrahat. Augeretur pluribus, Princeps Chriſtianiſſime, mater Eccleſia, niſi apud te ſuarum eſſet cura *g* cauſarum, & niſi in oppreſſionibus idolorum, in hæreticorum correctiooibus, fide tna, divioo eulru pariter cum Imperio ſemper florente, vjciſſet. §. 2. Habet refugium, pium tuæ manſuetudinis animum, cum ſuæ religionis veoeratione conjunctum: eum quicquid huic proficiat, vos agatis, & conferatis fratribus, & Conſacerdotibus meis, probatiſſimis viris, a me, & ab omnibus (qui Eccleſiam faciunt *h*) Legatis: quibus (precamur) ſacræ cauſam religionis proſequentibus, in urbe veſtræ manſuetudinis hoc animo, quo poſtulatis annuitis, in perpetuum ſtatui uoiverſalis Eccleſiæ conſulatis.

Corr. Rom. ¶ 1 Id eſt, ut licita] *In epiſtola ipſa legitur*, id eſt, ut fidens utar licitis.

¶ 2 Imperantibus] *Additis aliquot ex epiſtola vocibus, emendatus eſt hic locus*, crevit meus, qui modo tuus eſt, populus.

¶ 3 Ne humanas] *In pleriſque vetuſtis legitur*: ne hos in varias res ſolito, &c. *In originali vero*, ne *hos* [*alias* vos] in varias res ſemel evulſa diſtrahat a cultu ſolito, tentatore ſolicitante, diſcordia.

C. II. *Reſcriptum* Honorii *ad Bonifacium Papam.*

VIctor Honorius, inclytus, triumphator, ſemper Auguſtus, ſancto, & venerabili Booiſacio Papæ urbis æternæ. Scripta Beatitudinis tuæ debita reverentiæ gratulatiooe ſuſcepimus: quibus recenſitis, egimus omnipotenti Deo maximas gratias, quod ſanctimoniam tuam poſt longum incommodum optatæ redditam didicimus ſanitati. Et ideo revertentibus veoerabilibus viris gaudium noſtrum, ſacrorum apicum atteſtatione ſignamus, ac petimus, uti quotidianis orationibus Apoſtola-

tus

a *Anſelm. lib. 6. cap. 192.* b *al. Regis.* c *al. Pontificum.* d *Diſt. 79. c. ſi duo.* e *Epiſt. 1. ad Honorium.*

a *al. tacentes.* b *al. præſideat.* c *al. non mea.* d *al. affatu.* e *al. ſemper Auguſte.* f *al. veſtra.* g *al. ſecura*) *orig.* h *faciunt iſtiuſmodi.*) *orig.*

tue tuus ſtudium, ac votum ſuum circa ſalutem, atque Imperium noſtrum dignetur impendere. Illud autem pietati noſtræ ſatis placitum eſſe cognoſce, quod Sanctimonia tua de Eccleſiarum, aut populi perturbatione ſolicita eſt. Quæ, ne aliqua ratione poſſit evenire, ſatis clementia noſtra credidit eſſe proviſum. Denique beatitudine tua prædicante, id ad cunctorum Clericorum notitiam volumus pervenire, ut ſi quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana ſorte contigerit, ſciant omnes ab ambitionibus eſſe ceſſandum. Ac ſi *a* duo, *ut ſupra. Et infra.* §. 1. Unde id obſervandum eſt, ut omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex Serenitatis noſtræ admonitione cuſtodiant, nec aliquid ſeditioſis conſpirationibus tentare conentur: cum certum ſit, nulli partium ſua ſtudia profutura.

2 pars. Gratian. *Sine ſignatis apicibus non eſt mos Romanæ Eccleſiæ undecunque legationem ſuſcipere* 1.

Corr. Rom. ¶ 1 Suſcipere.] *In vulgatis ſequebatur*, neque mittere: *quæ abſunt a vetuſtis, neque conveniunt cum his, quæ ſequenti capite afferuntur.*

C. III. *Romana non conſuevit Eccleſia ſine ſignatis apicibus legationem undecunque ſuſcipere.*

Unde Nicolaus Papa.

NObiliſſimus vir atque ſtrenuus veſtræ ſublimitatis Legatus, licet nullam epiſtolam juxta conſuetudinem a vobis noſtro Pontificio detuliſſet, licet nunquam Apoſtolicæ ſedis modus *b* fuerit, abſque ſignatis apicibus undecunque legationem ſuſcipere: Nos tamen vos in illo honorantes, ejuſque gravitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoſcentes aſſertiones, nihilominus eum, & ſicut decuit, ſuſcepimus, & *ei*, ſicut honeſtum fuit, credidimus.

DISTINCTIO XCVIII.

QU*æ circa ordinandos ſint obſervanda; quæ in eorum electione diligenter ſint conſideranda, multorum auctoritatibus monſtrata ſunt: Sed quia veritas rei nonnunquam obſcuratur mutatione provinciæ, decretum eſt ſacris canonibus, ut peregrini, niſi quinque, vel eo amplius ſuorum Epiſcoporum fuerint commendati chirographis, non ordinentur.*

C. I. *Niſi quinque Epiſcoporum literis deſignatum, transmarinum hominem ad Clericatum nullus ſuſcipiat.*

Unde Sylveſter Papa *generali Concilio c præſidens dixit.*

NUllus *d* aliqua ratione transmarinum hominem penes vos *e* in Clericatus gradus ſuſcipiat, niſi quinque (aut *f* eo amplius) Epiſcoporum deſignatus ſit chirographis.

C. II. *De eodem.*

Item Anaſtaſius I. *urbis Romæ Epiſcopus ad omnes Germaniæ ac Burgundiæ Epiſcopos, epiſt. 1. cap. 2.*

TRansmarinos *g* homines in Clericatus honorem *h* nemo ſuſcipiat, niſi quinque, aut eo amplius Epiſcoporum chirographis ſint deſignati: quia multa per ſubreptionem ſolent evenire.

C. III. *De eodem.*

Item Gregorius *Romanæ Eccleſiæ Præſul Squillatino Epiſcopo, lib. 2. indict. 10. epiſt. 25.*

AFros *i* paſſim, vel incognitos peregrinos, ad Eccleſiaſticos ordines tendentes, nulla ratione ſuſcipias: quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati, peregrini vero plurimi etiam in minoribus ordinibus conſtituti fortiores 1 de ſe prætendiſſe honores ſæpe probati ſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Fortiores] *Sic legitur in vetuſtis Gratiani & B. Gregorii codicibus: verum in Frobeniana, ac Lugdunenſi ejuſdem B. Gregorii operum editione*, ad fortiores prætendiſſe honores.

C. IV. *Non ſunt promovendi ad Clerum, qui peregre fuerint baptizati.*

Item ex Concilio Eliberitano, *cap. 24.*

OMnes *a*, qui peregre *b* fuerint baptizati, eo quod eorum minime ſit cognita vita, placuit ad Clerum non eſſe promovendos in alienis provinciis.

DISTINCTIO XCIX.

1 ps D*E Primatibus autem (quorum ſupra mentionem fecimus) quæritur, quem gradum in Eccleſia obtineant? an in aliquo a Patriarchis differant? quam obedientiam Archiepiſcopi eis debeant? Primates, & Patriarchæ diverſorum ſunt nominum, ſed ejuſdem officii. Ab Archiepiſcopis autem, quoties neceſſe fuerit, Epiſcopi ad Primates appellant: ſed a Primatibus ad Archiepiſcopos appellare non licet. Debent ergo obedientiam Primatibus Archiepiſcopi in omnibus, quæ ſibi ab eis juſte fuerint imperata.*

C. I. *Quæ obedientia ſit exhibenda Primatibus, & Patriarchis.*

Unde Anacletus Papa *ait ad Epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.*

PRovinciæ *c* multo ante Chriſti adventum tempore diviſæ ſunt maxima ex parte, & poſtea ab Apoſtolis, & B. Clemente prædeceſſore noſtro ipſa diviſio eſt renovata. Et in capite provinciarum (ubi dudum Primates legis *d* ſeculi erant, ac prima judiciaria poteſtas, ad quos, qui per reliquas civitates commorabantur, quando eis neceſſe erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permiſſum non erat, confugiebant pro oppreſſionibus, vel injuſtitiis ſuis, ipſoſque appellabant, quoties opus erat, ſicut in lege eorum præceptum erat) ipſis quoque in civitatibus, vel locis noſtros *e* Patriarchas vel Primates, qui unam formam tenent, licet diverſa ſint nomina, leges Divinæ & Eccleſiaſticæ poni, & eſſe juſſerunt, ad quos Epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, confugerent, eoſque appellarent; & ipſi Primatum nomine fruerentur, & non alii. Reliquæ vero Metropolitanæ civitates, quæ minores judices habebant (licet majores *f* comitibus eſſent) haberent Metropolitanos ſuos, qui prædictis juſte obedirent Primatibus, ſicut & in legibus ſeculi olim ordinatum erat: qui non Primatum, ſed aut Metropolitanorum, aut Archiepiſcoporum nomine fruerentur.

C. II. *Non vocentur Primates, niſi qui primas ſedes tenent.*

Item Anicetus *ad Epiſcopos Galliæ.*

2 ps NUlli *g* Archiepiſcopi Primates vocentur, niſi illi, qui primas tenent civitates *h*, quarum Epiſcopos Apoſtoli, & ſucceſſores Apoſtolorum regulariter Patriarchas & Primates eſſe conſtituerunt: niſi aliqua gens deinceps ad fidem convertatur, cui neceſſe ſit propter multitudinem eorum *i*, Primatem conſtitui. Reliqui vero, qui alias Metropolitanas ſedes adepti ſunt, non Primates, ſed Metropolitani nominentur.

Corr. Rom. ¶ *Hoc caput integrum repetitur a Gregorio VII. lib. 6 reg. epiſt. 35. Rothomagenſi, Turonenſi, ac Senonenſi Archiepiſcopis ſcripta, ex qua, & originali nonnulla ſunt reſtituta.*

C. III.

a *Diſtinct. 79. ſi duo.* b *al. moris.* c *in fin. epilogi Concilii Romani ſub Sylveſtro, ſed paulo aliter.* d *Polyc. l. 2. tit. 31. Anſel. lib. 7. c. 23.* e *al. nos.* f *abſunt ab originali & aliquot Gratiani codicibus.* g *Polyc. ibid. Anſ. l. 7. c. 24.* h *al. honori nolite ſuſcipere,] orig.* i *Polyc. ibid. Anſel. lib. 7. cap. 25. Ivo part. 6. cap. 351.*

a *Ivo p. 6. c. 352.* b *al. in peregrinatione.* c *Ivo p. 5. c. 53. Pannorm. l. 4. c. 23.* d *al. leges.* e *al. noſtris.* f *al. majorum comitum.* g *Polyc. lib. 1. tit. 21. Ivo p. 5. c. 54. Pann. l. 4. c. 25.* h *al. ſedes.* i *al. Epiſcoporum.*

C. III. *Primæ ſedis Epiſcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, vel Summus Sacerdos.*

Item ex Concilio Africano c. 6. *a*.

PRimæ *b* ſedis Epiſcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, vel ſummus Sacerdos, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantum primæ ſedis Epiſcopus.

3 pars. *Univerſalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur.*

C. IV. *Nec etiam Romanus Pontifex univerſalis eſt appellandus.*

Unde Pelagius II. *epiſt. omnibus Epiſcopis illicite a Joanne Conſtantinopolitano convocatis &c.*

NUllus *c* Patriarcharum univerſalitatis *d* vocabulo unquam utatur: quia ſi unus e Patriarcha Univerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed abſit hoc, abſit a fidelis cujuſpiam mente, hoc ſibi vel velle quempiam arripere, unde honorem fratrum ſuorum imminuere ex quantulacunque parte videatur. Quapropter charitas veſtra neminem unquam ſuis in epiſtolis Univerſalem nominet, ne ſibi debitum ſubtrahat, cum alteri honorem defert indebitum.

C. V. *De eodem.*

Item Gregorius *Eulogio Patriarchæ Alexandrino lib. 7. epiſt. 30. indict. 1.*

ECce *f* in præfatione epiſtolæ, quam ad me ipſum, qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis nomen Univerſalem me Papam dicentes, imprimere curaſtis. Quod peto, dulciſſima mihi ſanctitas veſtra ultra non faciat: quia vobis ſubtrahitur, quod alteri plus, quam ratio exigit, præbetur. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus: nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namque honor eſt, honor univerſalis Eccleſiæ: meus honor eſt fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego vero honoratus ſum, cum ſingulis quibuſque honor debitus non negatur. Si enim univerſalem me Papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur univerſum. Sed abſit hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

Corr. Rom. ¶ *Apud B. Gregorium hæc ſequuntur*: Et quidem in ſancta Chalcedonenſi Synodo, atque poſt a ſubſequentibus Patribus hoc prædeceſſoribus meis oblatum, veſtra ſanctitas novit. Sed tamen nullus eorum uti hoc unquam vocabulo voluit, ut dum in hoc mundo honorem Sacerdotum diligerent omnium, apud omnipotentem Deum cuſtodirent ſuum. *Quam rem etiam plenius exponit lib. 4. epiſt. 32. Refert autem B. Thomas in opuſculo contra errores Græcorum, totam illam Synodum ſancto Leoni ſic acclamaſſe:* Leo ſanctiſſimus Apoſtolicus, & Oecumenicus, id eſt, univerſalis Patriarcha per multos annos vivat. *Et Leo IX. Michaeli Conſtantinopolitano Archiepiſcopo de hac eadem appellatione ſcribens, ait*: Licet magno Leoni prædeceſſori noſtro, & ſucceſſoribus ipſius hoc ſancta decrevit Chalcedonenſis Synodus: *Sed in multis quoque libellis, qui actione tertia ejuſdem Synodi habentur, hæc eſt inſcriptio:* Sanctiſſimo, ac beatiſſimo univerſali Patriarchæ magnæ Romæ Leoni. *Et in codicibus multarum epiſtolarum ad Romanos Pontifices, quæ manuſcriptæ in Vaticana Bibliotheca ſervantur (quarum multa exempla ſunt penes privatos) ad Hormiſdam Papam pluſquam trecenti Archimandritæ, ac Monachi ſecundæ Syriæ ſic ſcribunt*: Sanctiſſimo, ac beatiſſimo orbis terræ Patriarchæ Hormiſdæ, continenti ſedem Principis Apoſtolorum Petri, deprecatio, & ſupplicatio minimorum Archimandritarum, & cæterorum Monachorum ſecundæ Syriæ. *Et in media fere epiſtola.* Quoniam Chriſtus Deus noſter Principem Paſtorum, & doctorem, & medicum animarum conſtituit vos noſtrum ſanctum Angelum, dignum eſt paſſiones, quæ nobis contigerunt, exponere &c. *Avitus quoque Galliæ Epiſcopus ad eundem Hormiſdam ſic ſcribit*: Dum religionis ſtatui, & plenis catholicæ fidei regulis peſpicitis convenire, ut gregem per tota vobis univerſalis Eccleſiæ membra commiſſum, pervigil cura me adhortationis informat. *Et Joannes Epiſcopus Nicopolitanus ad eundem*: Decenter ad veſtras orationes concurro, ut juxta conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis veſtræ, cunctarum Eccleſiarum curam, & Nicopolitanorum habere dignemini, ſecundum antiquam ſpecialem diſpoſitionem veſtram. *Et in Breviario Liberati cap. 22. Epiſcopus Pataræ hæc Imperatori de Sylverio Papa ait*: multos eſſe in hoc mundo Reges, & non eſſe unum, ſicut ille Papa eſt ſupra Eccleſiam mundi totius. *Et Regino Germanus lib. 21. Chronicorum de Nicolao primo loquens ſæpe illum vocat univerſalem Pontificem. Sed iſtius dictionis*, univerſale, *duæ ſunt notiones, quod Innocentius III. l. 2. ep. 206. [quæ incipit* Apoſtolicæ ſedis *] Patriarchæ Conſtantinop. ſcribens exponit his verbis*: Dicitur enim Univerſalis Eccleſia, quæ de univerſis conſtat Eccleſiis, quæ Græco ſermone Catholica nominatur, & ſecundum hanc acceptionem vocabuli, Eccleſia Romana non eſt univerſalis Eccleſia, ſed pars univerſalis Eccleſiæ, prima videlicet, & præcipua, veluti caput in corpore: quoniam in ea plenitudo poteſtatis exiſtit, ad cæteras autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur univerſalis Eccleſia illa una, quæ ſub ſe continet Eccleſias univerſas. Et ſecundum hanc nominis rationem Romana tantum Eccleſia univerſalis nuncupatur: quoniam ipſa ſola ſingularis privilegio dignitatis cæteris eſt prælata, ſicut & Deus univerſalis Dominus appellatur (non quaſi jam diviſus in ſpecies aut ſpecialiſſimas, aut etiam ſubalternas) quoniam omnia ſub ejus dominio continentur. Eſt enim una generalis Eccleſia, de qua Veritas inquit ad Petrum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.*

DISTINCTIO C.

1 ps *EPiſcopos autem ordinare ante pallium acceptum, nec Archiepiſcopo, nec Primati, nec Patriarchæ licet: Quod ex auctoritate Pelagii Papæ [licet minus evidenter) datur intelligi.*

C. I. *Intra tres menſes fidem ſuam exponere, & pallium poſtulare a Romana Eccleſia quiſque Metropolitanus ſtudeat.*

Ait enim Pelagius Papa:

QUoniam *b* quidam Metropolitanorum fidem ſuam ſecundum priſcam conſuetudinem ſanctæ Sedi Apoſtolicæ exponere detrectantes, uſum pallii neque expetunt, neque percipiunt, ac per hoc Epiſcoporum conſecratio viduatis Eccleſiis non ſine periculo protelatur, placuit, ut quiſquis Metropolitanus ultra ſex menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam exponendam, palliumque ſuſcipiendum, ad Apoſtolicam ſedem non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate, ſitque Metropolitanis aliis licentia, poſt ſecundam, & tertiam commonitionem viduatis Eccleſiis cum conſilio Romani Pontificis, ordinando Epiſcopos *c*, ſubvenire. §. 1. Si *d* vero conſecrandi Epiſcopi negligentia provenerit, ut ultra tres menſes Eccleſia viduata conſiſtat, communione privetur, quo uſque aut loco cedat, aut ſe conſecrandum offerre *e* non

a *Et Carthag. 3. c. 26.* b *Polyc. l. 2. tit. 26. Burch. l. 1. cap. 3. Ivo part. 5. c. 57.* c *Polyc. l. 2. t. 25. Anſel. l. 6. c. 130.* d *al. hoc tam profano vocabulo] orig.* e *al. ſummus] orig.* f *Joan. Diac. lib. 3. cap. ult. Polyc. lib. 2. tit. 26. Anſelm. lib. 6. cap. 131.*

a *Matth. 16.* b *Polyc. l. 2. tit. 20. Burch. l. 1. c. 25. Anſ. l. 6. cap. 92. Ivo p. 5. c. 136. Pann. l. 3. c. 11.* c *al. Epiſcopo.* d *Innocent. III. lib. 1. epiſt. 117.* e *al. præbere.*

Digitized by Google

non differat. Quod ſi ultra quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam Eccleſiam, neque ibi, neq; alibi conſecrationis donum percipiat: imo Metropolitani ſui judicio cedat.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus, Anſelmus, & auctor Pannormiæ citant ex decret. Damaſi: Ivo vero citat, ut Gratianus; itemque Innocentius III. lib. 1. epiſt. 217. Bituricenſi Archiepiſcopo [quæ incipit,* Ne ſi univerſi *] refert paragraphum:* Si vero conſecrandi, *ex eodem Pelagio.*

C. II. *Honor pallii non detur, niſi meritis exigentibus, & fortiter poſtulanti.*

Item Gregorius Papa *Brunichildæ Reginæ lib. 7. epiſt. 5.*

2 ps PRiſca *a* conſuetudo obtinuit, ut honor pallii, niſi exigentibus cauſarum meritis, & fortiter poſtulanti dari non debeat.

C. III. *De eodem.* PALEA.

Idem *Joanni Corinthiorum Epiſcopo lib. 4. epiſt. 55. ſeu cap. 99.*

NOvit *b* ſanctitas *c* tua, quia prius pallium, niſi dato commodo, non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto concilio ante corpus B. Petri Apoſtolorum Principis, tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid accipere ſub diſtricta interdictione vetuimus. Oportet *d* ergo, ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam ſupplicationem aliquos ad ſacros ordines conſentiatis, vel permittatis adduci.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea habetur in pleriſque vetuſtis exemplaribus.*

3 ps Gratian. *Cauſarum vero merita accipienda ſunt, ut & is, qui poſtulat, mereatur accipere, & fidei ſuæ profeſſionem prius juramento confirmet, & Apoſtolicis decretis, atque Synodalibus ſtatutis ſe obediturum nihilominus caveat. Pallio autem non niſi certis diebus, & intra Eccleſiam ad Miſſarum ſolennia cuiquam Metropolitano uti licebit.*

C. IV. *Niſi poſt conſuetam fidei profeſſionem pallium dari non debet.*

Unde Joannes Epiſcopus *Vuliberto I. Agrippinenſi Epiſcopo.*

OPtatum *e* tibi pallium nunc conferre nequivimus, quia fidei tuæ paginam minus, quam oporteat, continere reperimus: cum videlicet in ea nullam ſanctarum univerſalium Synodorum, in quibus fidei noſtræ ſymbolum continetur, nec decretalium Pontificum Romanorum conſtitutorum, ſecundum morem, feceris mentionem: ſed nec illam proprie ſubſcriptione munieris, nec aliquem, qui hanc jurejurando firmaret, miſeris.

Corr. Rom. ¶ 1 Vuliberto) *Reſtitutum eſt hoc nomen ex Anſelmo. Nam antea erat,* Giliberto: *Nam Regino in ea ætate, qua Joannes octavus Romanæ Eccleſiæ præfuit, meminit Vuliberti Epiſcopi Agrippinenſis: & inter epiſtolas Joannis Papæ octavi, quæ in Bibliotheca Vaticana ſervantur, eſt epiſtola alterius arg. ad eundem: & Deuſdedit refert integram ejuſdem Joannis epiſtolam ad eundem Vulibertum.*

C. V. *Qui pallium deſiderat accipere, prius a ſe removere illicita promittat.*

Item Gregorius *Aregio Epiſcopo Francorum lib. 7. epiſt. 111.*

IN *f* ea Synodo, quam contra Simoniacam hæreſim per fratrem, & Coepiſcopum noſtrum Syagrium decrevimus congregari, ſanctitatem veſtram volumus intereſſe, atque eidem fratri ita pallium, quod tranſmiſimus, tribui, ſi prius ſe promiſerit, illicita, quæ prohibuimus per definitionem Synodicam, a ſancta Eccleſia removere. De qua Synodo omnem nobis ſubtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus ſcriptis diſcurrentibus nunciare, ut ipſe, cujus nobis ſanctitas valde experta eſt, nos reddas de omnibus certiores.

C. VI. *Nonniſi ad Miſſarum ſolennia Archiepiſcopo uti pallio licet.*

Idem *Virgilio Epiſcopo Arelatenſi lib. 4. epiſt. 51. ſeu cap. 95.*

4 ps PAllium *a* tibi tranſmiſimus, quo fraternitas tua intra Eccleſiam ad ſola Miſſarum ſolennia utatur.

C. VII. *De eodem.* PALEA.

Idem *Joanni Ravennati Epiſcopo lib. 2. epiſt. 54. ſeu cap. 93. indict. 11.*

NOn *b* multum temporis intervallum eſt, quod quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nunciata, de quibus vobis, veniente illuc Caſtorio Notario ſanctæ, cui (Deo auctore) præſidemus, Eccleſiæ, ſubtiliter nos indiceſſe meminimus. Pervenerat namque ad nos quædam in Eccleſia veſtra contra conſuetudinis, atque humilitatis 1 tramitem geri, quæ ſola [ut bene noſtis] eſt officii Sacerdotalis erectio. Quæ ſi ſapientia veſtra manſuete, vel cum Epiſcopali ſuſcepiſſet ſtudio, non de illis accendi debuerat, ſed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

Corr. Rom. ¶ 1 Humilitatis) *Reſtitutus eſt hic locus ex ipſa epiſtola. Antea enim legebatur,* contra utilitatem Eccleſiæ, & conſuetudinis tramitem geri: quæ ſola (ut bene noſtis) eſt officii Sacerdotalis ereptio.

C. VIII. *De eodem.*

Idem *Joanni Epiſcopo Ravennati in eadem epiſtola.*

COntra *c* morem quippe Eccleſiaſticum eſt, ſi non patientiſſime toleretur, (quod a vobis abſit) etiam injuſta correctio *d. & infra.* §. 1. Illud, frater chariſſime, tibi non putamus ignotum, quod pene de nullo Metropolitano in quibuslibet mundi partibus ſit auditum, extra Miſſarum tempus uſum pallii ſibi vendicaſſe. Et quod bene hanc conſuetudinem generalis Eccleſiæ noveritis, veſtris nobis manifeſtiſſime ſignificaſtis epiſtolis: quibus præceptum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri Joannis Papæ nobis in ſubditis tranſmiſiſtis annexum, continens omnes conſuetudines ex privilegio prædeceſſorum noſtrorum conceſſas, vobis, Eccleſiæque veſtræ debere ſervari. Confitemini igitur aliam eſſe generalis Eccleſiæ conſuetudinem, poſtquam ea, quæ vos geritis, vobis ex privilegio vendicatis. Nulla ergo vobis in hac re, ut arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium Metropolitanorum etiam a tua eſt fraternitate ſervandus, aut ſi tuæ Eccleſiæ aliquid ſpecialiter dicis eſſe conceſſum, præceptumve a prioribus Romanæ urbis Pontificibus, quod hæc Ravennati Eccleſiæ ſunt conceſſa, a vobis oportet oſtendi. Quod ſi hoc non oſtenditur, reſtat, poſtquam talia agere neque conſuetudine generali, neque privilegio vendices, ut uſurpaſſe te comprobes, quod feciſti. *& infra.* §. 2. Decorari pallio volumus, forſan moribus indecori, dum nihil in Epiſcopali cervice ſplendidius fulget, quam humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, ſi honores ſuos ſibi quibuslibet argumentis ſtabili propoſuit mente defendere, aut generalitatis uſum ex non ſcripto ſequi, aut ex ſcriptis *e* privilegiis ſe tueri. Quod ſi poſtremo nihil horum eſt, aliis Metropolitanis hujus te præbere nolumus præſumptionis exemplum.

5 ps Gratian. *Privilegia quoque cum uſu pallii ſemper debent concedi.*

S C. IX.

a *Anſ. lib. 6. c. 93. Polyc. l. 2. tit. 24.* b *Joan. Diac. l. 3. c. 5. Anſ. l. 6. c. 92. Polyc. l. 2. tit. 1.* c *al. fraternitas veſtra*] *orig.* d 1. q. 1. *c. l. c. de ordinationibus.* e *Anſ. l. 6. c. 92.* f *Anſel. l. 6. c. 90.*

a *Anſ. l. 6. c. 98.* b *Anſ. lib. 6. c. 87.* c *Anſ. l. 6. c. 95. Polyc. l. 2. tit. 20.* d *al. correptio.* e *al. ſcripto privilegio.*

C. IX. *Cum uſu palii aliqua privilegia debent concedi.*

Unde idem Gregorius *Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi, lib. 7. epiſt. 112.*

RAtionis *a* ordo omnino nos admonet, ut cum uſu pallii aliqua ſimul, ſicut diximus, largiri privilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura quoque ſolicitudinis debet accreſcere, ut cultui veſtium actionis quoque ornamenta conveniant, oportet, ut enixius in cunctis ſe ſtudiis veſtra fraternitas exerceat, & circa 1 ſubjectorum actus ſit cura vigilans, ut veſtrum illis exemplum inſtructio, & vita magiſtra ſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Et circa] *Locupletatus eſt hic locus ex originali.*

C. X. *Uſus palii conceditur, & antiqua privilegia innovantur.*

Idem *Joanni Epiſcopo primæ Juſtinianæ Illyricæ, lib. 4. epiſt. 15. ſeu c. 59.*

PAllium *b* vobis ex more tranſmiſimus, & vices vos Apoſtolicæ ſedis agere iterata innovatione decernimus.

C. XI. *De eodem.*

Idem *Epiſcopis Epiri, lib. 5. epiſt. 7. ſeu cap. 107. indict. 14.*

SCriptorum *c* veſtrorum inſinuatio, fratres chariſſimi, patefecit, Andream fratrem noſtrum Nicomedianæ civitatis Epiſcopum, Deo propitio, ſolenniter ordinatum: & *infra.* Supraſcripto igitur Andreæ fratri, & Coepiſcopo noſtro pallium nos direxiſſe agnoſcite, atque privilegia, atque cuncta conceſſiſſe, quæ prædeceſſores noſtri ejus prædeceſſoribus contuiere.

a *Polyc. l. 2. tit. 21. Anſel. lib. 6. c. 86.* b *Anſel. lib. 6. c. 99.* c *Anſel. l. 6. c. 100.*

DISTINCTIO CI.

I*N una autem provincia duo Metropolitani eſſe non debent: ſicut* in Chalcedonenſi Concilio, *cap. 12. ſtatutum eſt.*

C. I. *Duo Metropolitani in una, & eadem Provincia eſſe non debent.*

PErvenit *a* ad nos, quod quidam præter Eccleſiaſticas ordinationes affectantes potentiam, per Pragmaticum ſacrum 1 unam provinciam in duas dividant, ita ut ex hoc inveniantur duo Metropolitani Epiſcopi in una eademque provincia eſſe. Statuit ergo ſancta Synodus deinceps nihil tale attentari a quolibet Epiſcopo: eos vero, qui aliquid tale attentaverint, cadere de proprio gradu.

Corr. Romm. ¶ 1 Pragmaticum ſacrum) *Verſiones priſca, & Dionyſiana habent,* per pragmaticam formam: *Græce autem eſt,* διὰ πραγματικῶν, *quod in eodem capite paulo poſt dicitur,* διὰ γραμμάτων βασιλικῶν, *id eſt, per literas Imperiales.*

Gratian. *Hactenus de Electione, & Ordinatione Clericorum tractavimus. Nunc ad Simoniacorum ordinationes tranſeamus. Et ut facile liqueat, quid ſuper hac hæreſi ſanctorum Patrum decrevit auctoritas, cauſa deducatur in medium: cujus negotium & de ſcienter a Simoniacis ordinatis, & de ignoranter a Simoniacis conſecratis, & de ordinationibus, quæ per pecunias ſunt, contineat.*

a *Polyc. lib. 2. tit. 24. Ivo part. 5. cap. 146. Burchard. lib. 1. cap. 35.*

DECRETI PRIMÆ PARTIS FINIS.

DECRETI

PARS SECUNDA.

CAUSA I.

Q*Uidam habens filium, obtulit eum ditiſſimo Cœnobio: exactus ab Abbate, & a fratribus decem libras ſolvit, ut filius ſuſciperetur, ipſo tamen (beneficio ætatis) hoc ignorante. Crevit puer, & per incrementa temporum & officiorum ad virilem ætatem, & Sacerdotii gradum pervenit. Exinde ſuffragantibus meritis in Epiſcopum eligitur, interveniente obſequio, & paternis precibus, dato quoque pecunia cuidam ex Conſiliariis Archiepiſcopi, conſecratur iſte in Antiſtitem, neſciens paterni obſequii, & oblatæ pecuniæ. Procedente vero tempore nonnullos per pecuniam ordinavit, quibuſdam vero gratis benedictionem Sacerdotalem dedit: tandem apud Metropolitanum ſuum accuſatus, & convictus, ſententiam in ſe damnationis accepit.*

1\. q. *Hic primum quæritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia?*

2\. q. *Secundo, an pro ingreſſu Eccleſiæ ſit exigenda pecunia, vel ſi exacta fuerit, an ſit perſolvenda?*

3\. q. *Tertio, an ingreſſum, vel præbendas Eccleſiæ emere ſit Simoniacum?*

4\. q. *Quarto, an iſte ſit reus criminis, quod eo ignorante pater admiſit?*

5\. q. *Quinto, an liceat ei eſſe in Eccleſia, vel fungi ea ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus?*

6\. q. *Sexto, an illi, qui ab eo jam Simoniaco ignoranter ordinati ſunt, abjiciendi ſint, an non?*

7\. q. *Septimo, ſi renuncians ſuæ hæreſi ſit recipiendus in Epiſcopali dignitate, vel non?*

QUÆSTIO I.

1 Q*Uod autem ſpiritualia emere peccatum ſit, probatur multorum auctoritate.*

C. I. *Simoniaci gratiam non præſtant, quam vendere quærunt.*

Ait enim Leo Papa.

GRatia 1 ſi *a* non gratis datur, vel accipitur, gratia non eſt. Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiam, quæ maxime in Eccleſiaſticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent; ſi autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare poſſunt. Quid ergo dant? profecto, quod habent: quid autem habent? Spiritum utique mendacii. Quomodo hoc probamus? quia ſi Spiritus veritatis (teſtante *b* ipſa Veritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubio ſpiritus mendacii eſſe convincitur, qui non gratis accipitur.

Corr. Rom. ¶ 1 Gratia] *Simillima primis verbis hujus capitis habentur in epiſtola Leonis primi Nicetæ Aquilegienſi Epiſcopo*

a *Deuſdedit in tract. de Simonia.* b *Matth. 10.*

Digitized by Google

po ſcripta, quæ eſt 84. Loquens enim de gratia ait: quæ niſi gratis detur, non eſt gratia, ſed merces. *Reliqua apud ipſum non ſunt inventa.*

C. II. *Inaniter Sacerdos dicitur, quicunque Simoniace ordinatur.*

Item Gregorius *Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi, lib. 7. epiſt.* 110.

QUicunque *a* ſtudet pretii datione ſacrum ordinem mercari, dum non officium, ſed nomen attendit, Sacerdos non eſſe, ſed dici tantummodo inaniter concupiſcit.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc ex originali eſt emendatum, & locupletatum.*

C. III. *Spolietur honore, qui Eccleſiam per pecuniam obtinet.*

Item ex regeſto.

PResbyter *b* ſi per pecuniam Eccleſiam obtinuerit, non ſolum Eccleſia privetur, ſed etiam Sacerdotii honore ſpolietur: quia altare, & decimas, & Spiritum Sanctum emere. vel vendere, Simoniacam hæreſim eſſe, nullus fidelium ignorat.

Corr. Rom. ¶ *Non eſt inventum in regeſto B. Gregorii, unde videtur citari. Similia habentur apud Gregorium VII. lib. 6. reg. in indice Concilii eo anno habiti, & in Concilio Turonenſi ſub Carolo Magno, c. 15. in Remenſi, c. 21. Moguntino ſub Rabano, c. 12. & altero Moguntino ſub Arnulpho, cap. 5. & infra eadem quæſt. 3. cap.* altare. *quod ibi citatur ex Paſchali.*

C. IV. *De eodem.*

Idem Gregorius l. *dicta epiſt.* 110. *lib. 7.*

BEnedictio *c* illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur.

Corr. Rom. ¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc conjunctum eſt ſuperiori, & præter epiſtolam 110. indicatam, eadem ſententia habetur l. 4. epiſt. 55. & lib. 5. epiſt. 107. Epiſcopis Epiri.*

C. V. *Partem habebit cum Simone, qui contra Simoniacos vehementer non exarſerit.*

Idem *in eodem.*

QUiſquis *d* per pecuniam ordinatur, ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur. Quiſquis ergo contra Simoniacam, & Neophytorum hæreſim, pro officii ſui loco vehementer non exarſerit, cum eo ſe non dubitet habiturum portionem, qui prius commiſit hoc piaculare flagitium.

Corr. Rom. ¶ *Verba prorſus ipſa hujus capitis non ſunt inventa in epiſtolis B. Gregorii. Verum Paſchalis Papa II. (ut eſt apud Ivonem, ac Polycarpum) citat hæc ex ipſo beato Gregorio: ac ſimillima prioris partis hujus capitis ſunt lib. 4. epiſt. 55. & 56. poſterioris vero partis lib. 10. epiſt. 33. Victori Epiſcopo. Et Joannes Diaconus lib. 3. cap. 4. ſcribit, generalem ſententiam a B. Gregorio contra Simoniæ, & Neophytorum hæreſim prolatam, in epiſtola Victori ſcripta contineri. Capitulum 42. Concilii Meldenſis ab Ivone p. 5. c. 75. citatum, partim convenit cum ipſa epiſtola Victori ſcripta, & partim cum iis, quæ Ivo & Polycarpus citant ex Paſchale, & cum his, quæ hoc loco refert Gratianus. De qua hæreſi e Gallia ejicienda Gregorius lib. 4. epiſt. 51. ſcribit Virgilio Arelatenſi, & lib. 7. epiſt. 110. Syagrio, & aliis Epiſcopis Galliæ.*

C. VI. *Simonis damnatio dantem, & accipientem pariter involvit.*

Item Gelaſius Papa *ad Epiſcopos per Lucaniam conſtitutos, epiſt. 1. cap. 26.*

QUos *a* conſtiterit indignos meritis, ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem, convictos oportet arceri, non ſine periculo facinus tale perpetrantes: quia dantem pariter, & accipientem damnatio Simonis, quam ſacra lectio *b* teſtatur, involvit.

C. VII. *Anathematis ſententia damnatur, qui Simoniace ordinatur.*

Item Ambroſius 1 *in libro paſtorali*:

REperiuntur *c* quamplurimi negotio *d* muneris perituri, mereari velle gratiam Spiritus Sancti: dum vile pretium donant, ut Pontificalis ordinis ſublime culmen accipiant, obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti per pecuniam poſſideri.* Proinde, quia & uſitatum eſt tantum malum, & majorum frequenter conſtat mucrone ſucciſum, nos quoque huic vulneri canceroſo ignitum (quod ſupereſt adhuc) injicimus ferrum: decernentes omnino, ut quicunque deinceps propter accipiendam Sacerdotii *f* dignitatem quodlibet præmium fuerit detectus obtuliſſe, ex eodem tempore ſe noverit anathematis opprobrio condemnatum, atque a participatione Chriſti corporis, & ſanguinis alienum: ex quo illum conſtat execrabile Chriſto perpetraſſe flagitium. Quod ſi aliquis extiterit, qui accuſet, ille, qui hunc ordinem munerum fuerat datione luctatus, & ſuſcepto honoris gradu privetur, & in monaſterio ſub perenni pœnitentia retrudatur *g*. Illi vero, qui hac cauſa munerum acceptores extiterint, ſi Clerici fuerint, honoris amiſſione mulctentur: ſi vero Laici, anathemate perpetuo condemnentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Ambroſius] *Caput hoc in libro paſtorali B. Ambroſii, unde citatur, non eſt inventum. Habetur tamen in Concilio Toletano VIII. cap. 3. quem canonem integrum Anſelmus lib. 6. c. 85. partem vero ipſius Ivo p. 5. c. 83. ex dicto Concilio citant.*

C. VIII. *Damnatur Epiſcopus, qui per pecuniam ordinationem facit.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi. *h cap.* 2.

SI *i* quis Epiſcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & ſub pretio redegerit gratiam, quæ vendi non poteſt, ordinaveritque per pecuniam Epiſcopum, Chorepiſcopum, Presbyterum, aut Diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in Clero, aut promoverit per pecunias diſpenſatorem, aut defenſorem, vel manſionarium, vel quenquam omnino, qui ſubjectus eſt regulæ, pro ſuo turpiſſimi *K* lucri commodo, is, qui hoc attentaſſe probatus fuerit, proprii gradus periculo ſubjacebit, & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ eſt per negotiationem facta, proficiat, ſed ſit alienus a dignitate, vel ſolicitudine, quam pecuniis acquiſivit. Si quis vero mediator tam turpibus, & nefandis datis, vel acceptis extiterit, & ipſe, ſiquidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat: ſi vero Laicus, aut Monachus, anathematizetur.

C. IX. *A Sacerdotio eſt alienus, qui per pecunias ordinat, vel ordinatur.*

Item ex octava 1 Synodo.

QUi *l* per pecunias quenquam conſecraverit, vel ab alio conſecratus eſt, alienus a Sacerdotio fiat.

a *Polycarp. lib. 2. tit. 1. Anſelmus lib. 6. c. 79.* b *Infra ead. quæſt. 3. cap. altare.* c *Infra cap. cum liqueat. in fine. Polyc. ibid. Anſelmus lib. 6. cap. 80. Burchardus lib. 1. c. 21. Ivo part. 5. c. 75. & 112.* d *Concil. Mel. c. 42. Deuſdedit part. 2. Polyc. lib. 2. tit. 1. Ivo part. 2. c. 83. & part. 5. cap. 75. Anſelm. l. 6. cap. 77.*

a *Polyc. l. 7. tit. 6. Deuſdedit part. 2. Burch. l. 1. cap. 22. Ivo part. 5. c. 76.* b *Actor. 8.* c *Anſelm. l. 6. c. 85. Ivo p. 5. c. 83.* d *al. negotiatione.* e *Act. 8.* f *al. divini doni.* g *al. religetur.* h *c. 97. circa medium infra eadem.* i *Polyc. l. 2. tit. 37. Anſel. l. 6. c. 88. Burch. l. 1. c. 112. Ivo p. 5. c. 118. Pannor. l. 3. c. 118.* K *al. turpiſſime.* l *Novell. 6. c. 1. & nov. 123. c. 3. apud Julianum antecoſſorem. Anſ. l. 6. c. 7. Ivo p. 5. c. 121.*

Digitized by Google

Corr. Rom. ¶ 1 Octava) *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc citatur ex ſeptima Synodo, in qua capitulo quinto refertur canon trigeſimus Apoſtolorum ad hanc rem faciens. In epiſtola autem Taraſii ad Hadrianum Papam* [*quæ in exemplaribus Bibliothecæ Vaticanæ, & aliis, eſt in fine ipſius ſeptimæ Synodi*] *refertur canon vigeſimus ſecundus Synodi, quæ in Trullo, his verbis:* Eos, qui per pecunias ordinati ſunt, ſive Epiſcopi, ſive quicunque Clerici, & non ſecundum probationem, & vitæ optionem, deponi præcipimus; ſed & illos, qui hos ordinaſſe noſcuntur. *Extat etiam hac de re epiſtola Baſilii ad Epiſcopos ſibi ſubjectos.*

C. X. *Nec ordinari, nec promoveri in Eccleſia Dei per pecuniam aliquis valet.*

Item Calixtus Papa II.

SAnctorum Patrum exempla ſequentes, & officii noſtri debito innovantes, ordinari quenquam per pecuniam in Eccleſia Dei, vel promoveri, auctoritate ſedis Apoſtolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis vero in Eccleſia ordinationem, vel promotionem taliter acquiſierit, acquiſita prorſus careat dignitate.

Corr. Rom. ¶ *Eſt Caliæti ſecundi, qui paulo ante Gratianum vixit, & aliquot Conciliis a ſe habitis contra Simoniam, & inveſtituras Eccleſiarum, quas Germanici Imperatores uſurpaverant, multa decrevit: de quibus Abbas Vuſpergenſis ab anno Domini MCXVIII. in quo electus eſt Pontifex uſque ad annum MCXXIV. accurate ſcribit.*

C. XI. *De eodem.*

Item Gregorius Nazianzenus.

QUi ſtudet donum Dei pretio mercari, in ſacro ordine nulla ratione de cætero permanere, aut revocari poſſe dubium non eſt. Talis a communione modis omnibus abſcindatur. Nam Spiritus Sancti donum pretio comparari, quid aliud eſt, quam capitale crimen, & Simoniaca hæreſis? quod quam deteſtabiliter in utroque Teſtamento vindicatum ſit, multorum exemplis facile apparet. Giezi *a* gratiam ſanitatis Naaman Syro vendidit: eandem gratiam ſanitatis, Heliſæo vindicante, leproſus factus amiſit. Judas *b* omnium Redemptorem vendidit, mox laqueo ſuſpenſus eandem Redemptoris *c* gratiam non obtinuit: & merito; quia nemo poteſt retinere, quod vendidit. Simon *d* etiam Magus cum eandem Spiritus Sancti gratiam emere vellet, damnationis ſententiam a Petro audivit: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quia donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.* Dominus etiam, ut vendentes, & ementes hujus gratiæ expertes oſtenderet, cunctos peccatores per gratiam in templo dimiſit, ſingulariter vendentes, & ementes increpans, & flagellans de templo ejecit, in quo venditores, & emptores ſuos gratia Spiritus Sancti conſtat deſtitutos eſſe, & vacuos. Quos enim Chriſtus *e* ejecit de templo, nunquid Spiritus Chriſti faciet ſibi templum?

Corr. Rom. ¶ *In operibus B. Gregorii Nazianzeni, quæ multa Græce, & Latine extant, nihil tale repertum eſt. Habentur autem ſimilia in epiſtola Taraſii ad Hadrianum.*

C. XII. *Simoniaci Sacerdotes eſſe non poſſunt.*

Item Gregorius.

QUicunque *f* ſacros ordines vendunt, aut emunt, Sacerdotes eſſe non poſſunt. Unde ſcriptum eſt: [Anathema danti, anathema accipienti, hoc eſt, Simoniaca hæreſis.] Quomodo ergo, ſi anathema ſunt, & ſancti non ſunt, ſanctificare alios poſſunt? Et cum in Chriſti corpore non ſint, quomodo Chriſti corpus tradere, vel accipere poſſunt? Qui maledictus eſt, benedicere quomodo poteſt?

Corr. Rom. ¶ *Deuſdedit in tractatu contra Simoniacos, refert hoc ex epiſtola Paſchalis Papæ ſecundi ad Medioloneſes.*

a 4. *Reg.* 5. b *Matth.* 27. c *al. redemptionis.* d *Act.* 8. e *Joan.* 2. f *Deuſdedit part.* 4. *ex Paſchali, infra cap. Placuit.*

C. XIII. *De eodem.*

Item Gregorius *Syagrio, & aliis Epiſcopis lib.* 7. *epiſt.* 100.

CUm *a* liqueat hanc hæreſim ante omnes *1* radice peſtifera ſubrepſiſſe, atque in ipſa origine ſua, Apoſtolica eſſe deteſtatione damnatam, cur non cavetur? cur non perpenditur, quia benedictio *b* illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur?

Corr. Rom. ¶ 1 Omnes) *Antea legebatur,* omnia: *ſed gloſſæ videtur magis convenire lectioni reſtitutæ, quæ eſt in aliquot manuſcriptis, & ipſo originali.*

C. XIV. *Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert.*

Item Ambroſius *de miniſteriis c, ſeu de dignitate Sacerdotali cap.* 5.

CUm *d* ordinaretur Epiſcopus, quod dedit, aurum fuit, quod perdidit, anima fuit: cum alium ordinaret, quod accepit, pecunia fuit, quod dedit, lepra fuit.

C. XV. *De eodem.*

Idem *ibidem.*

GRatiam *e*, cum ordinareris, non ſuſcepiſti, quia gratuito eam non meruiſti.

C. XVI. *De eodem.*

Idem *lib.* 4. *ad cap.* 4. *Lucæ.*

CIto *f* turpem ſequitur lepra mercedem, & pecunia corpus, animumque male quæſita commaculat. *& paulo poſt.* §. 2. Vides, quia facto auctoris ſucceſſio damnatur hæredis. Inexpiabilis eſt enim venditi culpa myſterii *g*, & gratiæ vindicta cœleſtis tranſit ad poſteros. Denique *h* Moabitæ, & cæteri non intrabunt Eccleſiam uſque ad tertiam, & quartam generationem: tamdiu videlicet (ut ſimplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis ſucceſſio generationis aboleret. Sed cum illi, qui in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in quartam *1* generationem videantur eſſe mulctati; profecto durior videtur eſſe ſententia, qua Giezi ſemen, uſque in æternum pro cupiditate habendi, Prophetica auctoritate damnatur [præſertim cum Dominus noſter Jeſus Chriſtus per lavacri regenerationem omnibus remiſſionem dederit peccatorum *2*] niſi *i* vitiorum magis, quam generis ſemen intelligas. Sicut enim qui *k* filii promiſſionis ſunt, æſtimantur in ſemen bonum; ita etiam qui filii erroris ſunt, æſtimantur in ſemen malum. Nam & Judæi *l* ex patre Diabolo, non utique carnis ſucceſſione, ſed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes avari Giezi lepram cum divitiis ſuis poſſident, & male quæſita mercede, non tam patrimonium facultatum, quam theſaurum criminum congregarunt æterno ſupplicio, & brevi fructu.

Corr. Rom. ¶ 1 In quartam] *Antea legebatur,* in tertiam, & quartam: *Sed a B. Ambroſio, & ab uno vetuſto Gratiani codice abeſt vox,* tertiam. *Deuteronomii autem* 23. *Idumæorum quidem, & Ægyptiorum filii permittuntur tertia generatione intrare in Eccleſiam Domini, ſed de Moabitis ſic ſcribitur:* Ammonites, & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt Eccleſiam Domini in æternum.

¶ 2 Peccatorum) *Sequebatur;* cur ergo Giezi ſemen in æternum damnatur? *quæ apud Beatum Ambroſium non habentur.*

2 ps Grat. *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ Simoniaci non*

a *Joan. Diac. l.* 3. *cap.* 4. *Polyc. lib.* 2. *tit.* 1. *Burchard. l.* 1. *cap.* 121. *Deuſdedit part.* 2. *Ivo part.* 5. *c.* 75. b *ſupr. cap. benedictis.* c *myſteriis.* d *Deuſdedit par.* 2. *Ivo par.* 5. *c.* 95. e *Ivo ibidem. Deuſdedit ibid.* f *Ivo p.* 5. *c.* 132. g *al. miniſterii.* h *Deuſdedit p.* 2. i *al. niſi ut vitiorum.* k *Rom.* 9. l *Joann.* 8.

Digitized by Google

non niſi ſpiritum mendacii accipiunt: ſecundum Gregorium apud Simoniacos Sacerdotium non ſubſiſtit ı, *benedictio eorum in maledictionem convertitur, apud eos manet anathema danti, & accipienti, cum ſancti non ſint, nec in Chriſti corpore conſtituti; cum ſint maledicti, nec ſanctificare alios poſſunt, nec corpus Chriſti tradere,* a *vel accipere, nec benedicere aliis valent: ſecundum Ambroſium vero anathematis opprobrio condemnantur, atque a participatione corporis, & ſanguinis Chriſti alienantur, cum accipiatur aurum, & lepra detur, cum inexpiabilis ſit culpa venditi myſterii* b: *ſecundum Chalcedonenſe Concilium, ex tali ordinatione nihil proficere judicantur: ſecundum Gelaſium Simonis damnatione involvuntur: ſecundum Gregorium Nazianzenum in ſacro ordine permanere, aut renovari nulla ratione poſſunt: ab Heliſæo lepra perfunduntur: a Petro in perditionem damnantur; a Chriſto vero de templo ejiciuntur. Quid aliud Simoniacus Simoniaco in ſua ordinatione poteſt conferre, niſi quod* Innocentius c *de cæteris hæreticis teſtatur dicens epiſt. 18. ad Alexandrum cap. 3.*

Corr. Rom. ❡ 1 Non ſubſiſtit] *Simoniaci recipiunt quidem characterem, ſed ſunt ipſo facto ſuſpenſi. Ita ratione habita uſus, vere dici poteſt ipſorum Sacerdotium non ſubſiſtere, ac propterea rectiſſime B. Gregorius l. 10. ep. 33. Victori Epiſcopo ſcribens Simoniacam ordinationem vocat illicitam, & effectu carentem.*

C. XVII. *Qui Spiritus perfectionem non habent, ipſam dare non poſſunt.*

QUi *d* perfectionem Spiritus, quam acceperant, perdiderunt, non ejus dare plenitudinem poſſunt (quæ maxime operatur in ordinationibus) quam per ſuam perfidiam perdiderunt. *& iterum.* §. 1. Qui *e* honorem non habuit, honorem dare non potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in dante: ſed damnationem, quam habuit, per pravam manus impoſitionem dedit.

Corr. Rom. ❡ *In hoc capite non referuntur ipſa prorſus verba Innocentii, quæ tamen habentur partim infra ead. c.* Arianos. *partim in capite nunc ſequenti*, ventum eſt, *in verſiculo*, Sed e contrario.

C. XVIII. *Simoniacus per pravam manus impoſitionem non benedictionem, ſed damnationem præſtat.*

Idem *Rufo, & aliis Epiſcopis ep. 22. c. 3.*

VEntum *f* eſt ad tertiam quæſtionem, quæ pro ſui difficultate longiorem exigit diſputationem. Cum nos dicamus ab hæreticis ordinatos, vulneratum per illam manus impoſitionem habere caput, ubi vulnus infixum eſt, medicina eſt adhibenda, qua poſſit recipere ſanitatem. Quæ ſanitas poſt vulnus ſecuta ſine cicatrice eſſe non poterit, atque ubi pœnitentiæ remedium neceſſarium eſt, illic ordinationis honorem locum habere non poſſe decernimus. Nam ſi *g* (ut legitur *h*) quod tetigerit immundus, immundum erit, quomodo ei tribuetur, quod mundicia, ac puritas conſuevit accipere? §. 1. Sed econtrario aſſeritur, eum, qui *i* honorem amiſit, honorem dare non poſſe, nec illum aliquid accepiſſe; quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & verum eſt certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impoſitionem dedit, & qui particeps effectus eſt damnationis, quomodo debeat honorem accipere, invenire non poſſum. §. 2. Sed dicitur K vera, ac juſta legitimi Sacerdotis benedictio auferre omne vitium, quod a vitioſo fuerat injectum. Ergo *a* ſi ita eſt, applicentur ad ordinationem ſacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei; quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus ſit pœnitentiæ locus: quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatisfactio præſtare conſuevit. Sed *b* noſtræ lex Eccleſiæ eſt, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem Laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in Clericatus honorem vel exiguum ſubrogare.

§. 3. Gratian. *Sed objicitur: Alii hæretici a fide exorbitant, Simoniaci autem, etſi gratiam Spiritus Sancti venalem putant, tamen a fide alieni non ſunt: atque ideo, quod ab Innocentio de cæteris hæreticis decernitur, non valet de his conſequenter intelligi. His ita reſpondetur: Simoniaci, etſi fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni ſubjiciuntur.*

C. XIX. *Simoniaci fidei integritatem non habent.*

Unde B. Ambroſius *in lib. 2. de pœnit. c. 4. adverſus Novatianos ſcribit* c *dicens.*

PEtrus Simoni, qui magicæ artis conſuetudine depravatus putaſſet, quod gratiam Chriſti per impoſitionem manus, atque infuſionem Sancti Spiritus compararet pecunia, ait: *Non e eſt tibi pars, neque ſors in hac fide* 1: *quia cor tuum non eſt rectum apud Deum &c.* Vides, quod hunc magica vanitate blaſphemantem in Spiritum Sanctum Apoſtolica auctoritate condemnet, & eo magis, quia puram conſcientiam fidei non habebat?

Corr. Rom. ❡ 1 In hac fide) *Vulgata editio habet*, in ſermone iſto. *Græce eſt*, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

C. XX. *Simoniacus infidelis eſſe probatur.*

Item Gregorius *lib. 9. epiſt. 53. ad Theodoricum Regem.*

CUm *d* omnis avaritia idolorum ſit ſervitus, quiſquis hanc, & maxime in dandis Eccleſiaſticis honoribus vigilanter non præcavet, infidelitatis perditioni ſubjicitur, etiamſi tenere fidem, quam negligit 1, videatur.

Corr. Rom. ❡ 1 Quam negligit) *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis exemplaribus, & originali. In vulgatis enim legebatur*, fidem verbis, quam negat facto, videatur.

C. XXI. *Simoniacorum hæreſis cæteris damnabilior eſſe probatur.*

Item ex epiſt. Taraſii Conſtantinopolitani Epiſcopi *miſſa Papæ Hadriano.*

EOs *e*, qui per pecunias manus impoſuerunt, vel imponunt, Petrus divinus Apoſtolus [cujus cathedram ſortita eſt ſanctitas veſtra] tanquam Simonem Magum deponit. *& infra.* §. 1. Tolerabilior eſt enim Macedonii, & eorum, qui circa ipſum ſunt, Spiritus Sancti Impugnatorum impia hæreſis. Illi enim creaturam, & ſervum Dei Patris, & Filii Spiritum Sanctum delirando fatentur: Iſti vero eundem Spiritum efficiunt ſuum ſervum. Omnis enim dominus, quod habet, ſi vult, vendit, ſive ſervum, ſive aliquid aliud eorum, quæ poſſidet. Similiter & qui emit, dominus ejus volens eſſe, quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit. Ita & qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt Spiritui Sancto, æqualiter peccantes his, qui blaſphemaverunt, dicentes *f* Chriſtum in Beelzebub ejicere Dæmonia: atque ut verius dicamus, Judæ comparantur proditori, qui Judæis Dei occiſoribus Chriſtum vendidit *g*. Cum ergo Spiritus Sanctus conſubſtantialis ſit Chriſto, ejuſdem omnino & ipſi portionis erunt. Et proculdubio in eis non eſt

a Sup. c. reperiuntur. b *al. miniſterii.* c *adde c. 91. circa medium infra ead.* d *Anſel. l. 6. c. 73.* e *epiſt. 22. c. 3. ad Epiſcopos Macedoniæ in fine. adde c. 73. 97. & 98. infra ead. Polyc. l. 2. t. 31. & l. 7. tit. 7. Anſel. l. 6. c. 73. al. 70. Ivo p. 6. c. 39. Pann. l. 3. c. 130.* g *lat. eadem Arianos.* h *Num. 19. Levit. 15 & Aggæi 2.* i *Sup. qui perfectionem. verſic. qui honorem.* K *eadem ep. cap. 4.*

a *Ivo p. 6. c. 60.* b *Ivo in proœmio. Pannor. lib. 3. tit. 5. cap. 17.* c *Act. 8.* d *Anſ. l. 13. c. 44.* e *Anſ. l. 6. c. 86. al. 75. Deuſdedit par. 2.* f *Matth. 12.* g *Matth. 26.*

Digitized by Google

eſt gratia Spiritus Sancti, id eſt, Sacerdotii ſanctitas. Nam quod non acceperunt, non habent. Ait enim Petrus a Simoni: *Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto, quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſideri, & ſupra.* §. 2. Nam & viceſimus nonus canon ſanctorum Apoſtolorum, & actus eorundem, & tertius, & quartus liber Regnorum, alienum omnino a Sacerdotio pronuntiant eum, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore, ſive ante manus impoſitionem, ſive in ipſa manus impoſitione, ſive poſt. Accipere enim eſt quandocunque accipere.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt pars epiſtolæ Taraſii ad Hadrianum. Sed immutata eſt aliquot locis ſeries verborum, & epitome quædam adhibita, quemadmodum & apud Anſelmum. Integra habetur manuſcripta poſt ſeptimam Synodum in Vaticana Bibliotheca, & in Græcis ejus Synodi codicibus, & in Latina ex verſione Anaſtaſii Bibliothecarii. Extat etiam Latine impreſſa apud Balſamonem. Sed in ea verſione aut interpretis, aut exemplaris, quod ſecutus eſt, vitio, flagitioſum mendum ineſt. Nam ubi Taraſius Hadrianum mirifice laudat, interpres reprehendentem inducit his verbis:* Fraterna ergo veſtra Sacerdotalis ſanctitas, quæ non jure, nec ex Dei voluntate Pontificale munus adminiſtrat, magna laborat infamia: *quamvis cum alia multa, tum proxime ſequentia verba manifeſte repugnent: in quibus eum vocat virum deſideriorum ſpiritus, & aliis præclaris titulis ornat: Exemplaria quidem Græca Vaticana, & ſeptimæ Synodi, & ipſius Balſamonis optime habent. Quare neceſſarium viſum eſt, priorem epiſtolæ partem cum Græce, tum nova cum verſione afferre. Reliqua ex Balſamone impreſſo peti poterunt.*

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελ-
φῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ
Πάπᾳ τῆς Πρεσβυτέρας
Ῥώμης.
Ταράσιος ἀνάξιος Ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Πολυμερῶς, καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς, καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι ἤτοι σφετερίζεσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρὸς, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς καθυποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεηγοριῶν, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν. οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. Εἰ δὲ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως. b Καὶ εἰ καὶ ὀνόματα τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται, ἀλλ' ἂν διαψεύδεται ὁ λόγος, ἐπὶ τῷ πράγματι. οὐδεὶς γὰρ Θεῷ δουλεύειν δύναται καὶ μαμμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ Θεοῦ βοῶντος [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ] αὖθίς τε ἐπαπειλοῦντος, καὶ λέγοντος. [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω] φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν, ἵνα μετὰ παῤῥησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν καθαροί ἐσμεν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυγε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων, Πέτρου τοῦ Θείου, ἀποστόλου οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον, τούτους καθελόντος. τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ τῶν ἀοιδίμων πατρῶν ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα. καὶ εἴπερ τούτων παρεβάνθη ὑπό τινων, βδελυττόμεθα. ἡ δ' ἂν ὑμῶν ἀδελφικὴ ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως, καὶ κατὰ Θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἁγιστείαν, διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, [ζῶ ἐγώ, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.] οἶδας γὰρ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ὅτι φορητότερα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκεῖνοι γὰρ κτίσμα, καὶ δοῦλον τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρωδοῦντων, οὗτοι ἑαυτῶν ὡς δοκοῦσι δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. ὡσαύτως δὲ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου, διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν Χριστὸν, ἢ, τόγε ἀληθέστερον εἰπεῖν. παρῳκήκασιν ἰούδᾳ τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν κύριον ἀπημπολήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς παντί που δῆλον ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἤτοι a ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία, καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὑτωσὶ λέγοντος, [οὐκ ἔστι σοι μερὶς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ] εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα b περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι. σώφρονα. κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ, νηφάλιον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. οἴχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρᾶσιν, καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἁγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται. τὸν ποτε δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστι τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφορίζουσιν c ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

Fratri, & Comminiſtro uſquequaque ſanctiſſimo, & beatiſſimo Domino Hadriano Papæ veteris Romæ.

Taraſius *indignus Epiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, in Domino S.*

Multipliciter, multiſque modis ex Evangelio, & Apoſtolorum Patrumque præceptis docemur, in ſanctificatione Sacerdotii mores ab avaritia longe alienos præſtare: neque in ullius Sacerdotalis viri ordinatione aurum,

a *Act.* 8. b ἀξίας.

a εἴτ' οὖν b ἄρα. c ἀφαιροῦσιν.

Digitized by Google

rum, argentumve aceipere, eur eliud quidpiam nobis veedicare: quod ſententiæ ex divinie Scripturis, & Petrum doctrinis infre ſubjectæ demonſtrabunt. Qui enim manus imponunt, miniſtri ſunt Spiritus, non venditores Spiritus. Nam cum gretis gratiam Spiritus ecceperint, gratis etiam iis, qui ab ipſis accipiunt, dare juſſi ſunt ex voce Domini, hac ipſa libertate poteſtateque eccepta. Quod ſi quis eam auro emiſſe convictus fuerit, hunc ex Sacerdnteli ordine *a* excidiſſe pronuntiant, quanquem nomine Sacerdotium ſortitus eſt, ſed in eum felſo nomen iſtud conferri re ipſa comprobetur. *Nemo* b *enim poteſt Deo, & Mammonæ ſervire*, pront ex Evangelio didicimus. Et quoniam andivimus Deum per os Prophetæ c clamantem: *Sacerdotes loquimini ad cor Hieruſalem*; rurſuſque d minantem, ac dicentem: *Si ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam; ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris requiram*: hujus igitur, quæ ex ſilentio imminet, condemnationis metu, omnibus eorum, quæ apud nos ſunt, Eccleſierum præfectis annuntiemus; ita ut fidenter divinum Apoſtolum *e* imitantes, dicamus: mundi ſumus a ſanguine omnium, qui tranſgrediuntur cennnices conſtitutiones, & multo magis eorum, qui ob pecunias ordinaverunt, aut ordinati ſunt: quippe cum Petrus, divinus ille Apoſtolus, cujus & cathedram ſortita eſt fraterna veſtra ſanctitas, hos depoſuerit, ut Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin veritatem prædicemus, ſervantes, & retinentes ea, quæ e ſanctis, & omniquaque benedictis Apoſtolis, & ab inclytis Patribus noſtris canonice ſunt tradite. Et ſi quid horum ab aliquibus violetum eſt, averſamur. Freterna igitur veſtre ſummo Sacerdotio congruens ſanctitas, legitime & apte ed voluntatem Dei Sacerdotalem ſanctificetionem adminiſtrans, celebrem adepta eſt gloriam. Dixit enim per Prophetam *f* primus & magnus Pontifex Chriſtus: *Vivo ego, niſi eos, qui me glorificant, glorificabo*. Noſti enim, o vir eorum deſideriorum, quæ Spiritus ſunt, longe tolerebiliorem eſſe Macedonii, & eorum, qui ab illo, Sancti Spiritus impugnatorum hæreſim. Nam cum illi Sanctum Spiritum Dei, & Patris creeturam, & ſervum augentur: hi ſuum ipſorum, quentum putant, ſervum ipſum feciunt. Omnis enim Dominus, quicquid habet, cum libuerit, vendit, ſive famulum, ſive aliquid aliud ex his, quæ poſſidet. Similiter & qui emit, volens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. Ite qui hoc nefarium facinus admittunt, Sanctum deprimunt Spiritum, æque peccantes, etque illi, qui Chriſtum in Beelzebub ejicere dæmonia ore blaſphemo dicebant: vel, ut verius dicam, Judæ proditori ſunt ſimiles, qui Dei interſectoribus Judæis argenti pretio Dominum vendidit. Quando igitur Spiritus Sanctus conſubſtentialis eſt Chriſto Deo noſtro, perſpicuum omnino eſt, eos in eadem parte, ac ſorte numerandos eſſe, ut demonſtravimus. Quod ſi non venditur, quemadmodum certe non venditur, compertiſſimum quoque eſt, in iſtis Sancti Spiritus gratiam non eſſe, aut Sacerdotii ſenctificationem, & quod non acceperunt, non habent. Meminerint ſancti Petri ad eum, qui id procurarat, hoc modo dicentis *g*: *Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto*. Nam ſi venditur Sacerdotii dignitas, ſupervecua igitur apud ipſos eſt honeſta vitæ inſtitutio, & puritatis virtutiſque cultus: ſupervecuus apud ipſos & Paulus divinus Apoſtolus *h* docens, *oportere Epiſcopum eſſe ſine crimine, temperantem, modeſtum, aptum ad docendum, continentem, ſobrium, inſiſtentem fideli ſecundum doctrinam ſermoni, ut potens ſit & exhortari in doctrina ſana, & contradicentes refellere*. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quod Sacerdotium venditur, & emitur. Subjectæ igitur ſententiæ ex ſanctis collectæ alienum omnino a Sacerdotio pronuntient eum, qui quocunque tempore dederit, vel acceperit, ſive ante ordinationem, ſive in ordinatione, ſive poſt ordinetionem. Accipere enim eſt quandocunque ecipere. Sed & omnes Eccleſiaſtices promotiones, in quibus pecunia intervenit, irrites eſſe jubent.

C. XXII. *Et qui dat, & qui accipit, ut ordines ſacri præſtentur, anathema ſit.*

Item ex Concilio Bracarenſi II. *cap.* 3.

PLacuit *a*, ut de ordinetione Clericorum Epiſcopi munere nulla accipiant: ſed ſicut ſcriptum eſt *b*, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non eliquo pretio gratie Dei, & impoſitio manuum venundetur: quia antiqua definitio Patrum ita de Eccleſiaſticis ordinetionibus ſtatuit, dicens *c*: *Anathema ſit danti, & accipienti*. Propterea, quia aliquanti multis ſceleribus obruti *d*, ſancto elterio indigne miniſtrantes, non hoc teſtimonio bonorum actuum, ſed profuſione munerum obtinent; oportet *e* non per gratiam muoerum, ſed per diligentem prius diſcuſſionem, deinde per multorum teſtimonium Clericos ordinare.

Gratien. *Ex illa auctoritate B. Ambroſii, & Gregorii patet, quod Simoniaci (ſicut & alii hæretici) a fide exorbitant, & ideo conſequenter de illis intelligitur, quod de aliis decernitur.*

4 ps. §. 1. *Item opponitur, quod prophetia donum Spiritus Sancti eſt: hæc* f *autem in Veteri Teſtamento a ſanctis Prophetis vendi conſueverat. Unde Saul* g *ad Samuelem pro vaticinio expetendo non niſi cum munere ire præſumpſit. Uxor* h *etiam Jeroboam ad hominem Dei non niſi cum munere acceſſit. Item Chriſtus* i *a Juda venditus, auriculam ſervi ſanavit. Exemplo itaque Saulis, & uxoris Jeroboam patet, quod donum Spiritus Sancti emere, vel vendere non eſt peccatum. Exemplo Chriſti liquet, quod Spiritus Sanctus etſi injuſte a Simoniacis venalis putetur, virtutis tamen ſuæ non obliviſcitur, nec deſinit effectum ſuæ gratiæ, etiam venditus, præſtare. Sed de Prophetis* B. Hieronymus *in c.* 3. K *Michææ competenter ſolvit, malos tantum accepiſſe, non bonos denuntians.*

C. XXIII. *Mali Prophetæ, non boni Prophetiam vendebant.*

JUdices, inquit, ejus in muneribus judicebant, & Sacerdotes ejus in mercede reſpondebant, & Prophetæ ejus in pecunia divinabant, & ſuper Dominum requieſcebant, dicentes: Nonne Dominus in nobis eſt? non venient ſuper nos mala. Idcirco propter vos Sion quaſi ager arabitur, & Hieruſalem, ut cuſtodia pomarii erit. Nemo ambigit, Hieruſalem propter ſcelera, quæ in hoc capitulo deſcribuntur, fuiſſe ſubverſam. *& infra*. §. 1. Poterat utique Petrus Simoni Mago vendere, quod petebat; imo poterat ſimulare vendentem (Spiritus *l* enim Sanctus nec venundari, nec emi poteſt;) ſed obletam pecuniam cum offerente damnavit. *& paulo poſt*. §. 2. Nec quenquem moveat illud, quod in primo Regum *m* libro *n* legimus, Saulem volentem ire ad Samuelem dixiſſe puero ſuo, ad eum ſe ire non poſſe, quia pretium, quod offerret pro vaticinio, non haberet, & puerum reſpondiſſe: *Ecce inventa eſt in manu mea quarta pars ſicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annuntiabit nobis viam noſtram*. Non enim ſcriptum eſt, quod Samuel acceperit, aut quod illi obtulerint: quin potius a Propheta paſcuntur, & invitentur ad prandium. Sed

a *al. dignitate*. b *Matth.* 6. c *Eſa.* 40. d *Ezech.* 33. e *Act.* 20. f 1. *Reg.* 2. g *Act.* 8. h 1. *Tim.* 3. & *Tit.* 1.

a *Ivo part.* 5. *c.* 128. b *Matth.* 10. c *ſupr. a. quicunque*. d *al. obnoxii*. e *oportet ergo*] *orig.* f *al. hoc*. g 1. *Regum* 9. h 3. *Regum* 14. i *Luc.* 22. K *Michææ* 3. *ſecundum* 70. l *Act.* 8. m *al. regnorum*. n 1. *Reg.* 9.

Digitized by Google

Sed fac eum accepiſſe: ſtipes magis æſtimandæ ſunt tabernaculi, quam munera Prophetiæ: ſiclus enim viginti obolos habet, & quarta pars ſicli quinque ſunt oboli. Et noſtri igitur Sacerdotes ſi volunt vendere Propheriam, & columbas in cathedris ſuis proponere, quas Dominus flagello ſubvertit, quinque tantum 1 obolorum ſint mercede contenti, qui utinam non pretia villarum, ſed quinque obolos acciperent. §. 3. Hoc ipſum ſonat & in tertio *a* Regnorum libro, quod uxor Jeroboam infirmante filio pergit ad Ahiam hominem Dei, & defert ei decem panes 2, & cruſtulam, & vas mellis; quia hæc magis 3 in ſumptum Prophetæ, quam muneri Prophetiæ reputanda ſunt. Licet potuerint hi, qui ad Ariolos ire conſueverant [quia multi Divini, & Arioli erant in Iſrael] mala conſuetudine æſtimaſſe idipſum etiam de Prophetia, & voluiſſe ſanctis viris offerre, quod Divinis offerre conſueverant. §. 4. Unde in 4 quarto *b* libro Regum *c* legitur, *quod Heliſæus venit Damaſcum, & Benadad Rex Syriæ ægrotabat, annuntiaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc, & ait Rex ad Azaelem: Tolle tecum munera, & vade in occurſum viri Dei, & conſule Dominum per eum, dicens, ſi evadere de infirmitate hac potero. Ivit ergo Azael in occurſum ejus, habens ſecum munera, & omnia bona Damaſci, onera quadraginta camelorum.* Sed non eſt credendum accepiſſe: ſicut de eodem Heliſæo legitur *d*, quod Naeman mundatus a lepra obtulit ei munera, dicens: *Obſecro, ut accipias benedictionem a ſervo tuo. At ille reſpondit: Vivit Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in uno vetuſto exemplari conjunctum eſt ſuperiori, & loco primæ dictionis*, Judices, *legitur*, Duces; *quemadmodum eſt apud B. Hieronymum in verſione 70.*

¶ 1 Quinque tantum obolorum ſint mercede contenti, qui) *Iſta omnia abſunt a recentioribus editionibus B. Hieronymi, atque etiam a vetuſtioribus, præter dictionem*, qui. *Sed non ſunt expuncta, quia ſententiæ non efficiunt.*

¶ 2 Decem panes] *Sic in vulgata Latina B. Hieronymus habet*, panes, & uvas paſſas, & vaſculum mellis. *In Græco autem vulgato & cruſtula, & uvæ paſſæ commemorantur.* ἄρτους, *inquit*, καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ, καὶ σταφίδας.

¶ 3 Quia hæc magis] *Iſta uſque ad verſ.* Licet, *non habentur hic apud B. Hieronymum, ſed loco eorum hæc:* Dicitur enim, quid ſecum illa portaverit: & tamen Propheta non ſcribitur accepiſſe: quippe cum & corripuerit eam, & venturum luctum prædixerit: licet &c.

¶ 4 Unde in quarto) *Hæc uſque ad finem non ſunt inventa apud B. Hieronymum.*

C. XXIV. *Quod divinatio in bonum non accipitur.*

Idem *in eodem capite.*

NUnquam divinatio in Scripturis in bonam partem accipitur. *Non e eſt augurium in Jacob, neque divinatio in Iſrael.* Videbantur ſibi quidam eſſe Prophetæ: ſed quia pecuniam accipiebant, Prophetia ipſorum facta eſt divinatio.

Corr. Rom. ¶ *Hoc etiam caput in aliquot vetuſtis eſt conjunctum ſuperiori, & legitur, ut in originali*, Nunquam enim.

Gratian. *Cum ergo ſecundum Hieronymum boni Prophetæ non munera Prophetiæ accipiebant, ſed ſtipes tabernaculi: malis autem, qui accipiebant, Prophetia, quæ Dei erat donum, in divinationem, quæ diabolica eſt, convertebatur; quid aliud colligitur, niſi quod Simoniacis (quod ſuperius dictum eſt) nulla ſpiritualis gratia cooperatur? Cum enim in Sacramentis*, neque qui plantat *f*, neque qui rigat, ſit aliquid, ſed qui incrementum dat, Deus, *quis operatur in eis, ſi Dominus, qui incrementum dat, in eis non lucet, ſed eſt otioſus? Item, quod dicitur a de Chriſto, quod ſicut Chriſtus venditus auriculam reſtituit Malcho, & fecit miracula, ſic & Spiritus Sanctus poſſit vendi, & in ipſa venditione ſuam gratiam operari, non valet hæc ſimilitudo. Non enim hoc operatur Spiritus ſanctus ſpiritualiter in perfidis mercimoniis avaritiæ, quod Chriſtus geſſit corporaliter certi myſterii cauſa ad exemplum patientiæ. Si enim omnifaria eſt ſimilitudo, cum credatur poſſe vendi, ſicut Chriſtus; credatur etiam Spiritus Sanctus poſſe crucifigi: quod impoſſibile eſt. Poteſt etiam intelligi [ut a ſimilitudine non recedamus] quod ſicut Chriſtus venditus non venditori, vel ementi, ſed eis, qui neſcientes aderant, dona ſuæ gratiæ contulit, pro quibus etiam in cruce ſupplicavit; ſic & Spiritus Sanctus non vendenti, vel ementi, ſed his, qui de manibus eorum, ignorantia ducti, Sacramenta Dominica accipiunt ſuæ gratiæ effectum largiri probatur. §. 1. Item objicitur, quod etſi malum ſit Eccleſiaſtica emere, tamen ſæpe ſiniſtra principia ad felices perveniunt exitus. Ut Jacob* b *per ſupplantationem pervenit ad benedictionem; ut ſeges, quæ leproſa manu ſeritur, munda tamen metitur; ut ex adulterino concubitu pulcra ſoboles naſcitur: ſic & pecunia, quæ per Simoniam acquiritur, felicem habet exitum, cum pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum Simoniacis patrocinatur.*

C. XXV. *Quæ malo inchoantur principio, non peraguntur bono exitu.*

Ait enim Leo Epiſcopus *ad Mauros Epiſcopos epiſt. 85. al. 87.*

PRincipatus *c*, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupavit, etiamſi moribus, atque actibus non offendit, ipſius *d* tamen initii ſui eſt pernicioſus exemplo. Et difficile eſt, ut bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio.

C. XXVI. *Non ſuperædificatur bonum opus, ubi Chriſtus fundamentum non eſt.*

Item Gregorius *Anaſtaſio Antiocheno* Epiſcopo *lib. 7. epiſt. 47. indict. 2.*

CUm Paulus dicat *e*: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus*, conſequenter probatur, quia ubi Chriſtus non eſt fundamentum, nullum boni operis eſt ſuperædificium.

Corr. Rom. ¶ *Apud B. Gregorium ſic legitur:* Prædicator autem egregius dicit: *Fundamentum &c.* Quiſquis ergo cum dilectione Dei, & proximi, fidei, quæ in Chriſto eſt, firmitatem tenet; eundem Jeſum Chriſtum Dei, & hominis filium, apud ſe poſuit fundamentum. Sperandum ergo eſt, quod ubi Chriſtus fundamentum eſt, bonorum quoque operum ſequatur ædificium.

C. XXVII. *Non poteſt fieri eleemoſyna ex pecunia Simoniace acquiſita.*

Idem *Syagrio, & aliis Epiſcopis lib. 7. epiſt. 110.*

NOn *f* eſt putanda eleemoſyna, ſi pauperibus diſpenſetur, quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione male accipit, ut quaſi bene diſpenſet, gravatur potius, quam juvatur 1. *& paulo poſt.* §. 1. Unde etiam illud certum eſt, quia etſi monaſteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro ſacris ordinibus datur, conſtruantur, mercedi non proficit. *& paulo poſt.* §. 2. Ne ergo ſub obtentu eleemoſynæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, aperte Sacra Scriptura nos prohibet, dicens *g*: *Hoſtiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex ſcelere.* Quicquid enim in Dei ſacrificio ex ſcelere offertur, omnipotentis Dei non placat iracundiam, ſed

a 3. *Reg.* 14. b 4 *Reg.* 8. c *al*, *Regnorum*. d 4. *Reg.* 5. e *Num.* 23. f 1 *Corinth.* 3.

a *Luc.* 22. *Joan.* 18. b *Geneſ.* 27. c *Anſel.* 7. c. 17. *diſtinct.* 62. c *miramur.* d *al. ipſo.* e 1. *Cor.* 3. f *Joan. Diac. Polyc. lib.* 2. *tit.* 1. *Anſelm. lib.* 5. c. 30. *Pannor. l.* 2. c. 194. *Ivo p.* 5. c. 122. g *Proverb.* 22.

ſed irritat. Hinc rurſus ſcriptum eſt a. *Honora Dominum de tuis juſtis laboribus*. Qui ergo male tollit, ut quaſi bene præbeat, conſtat ſine dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem b dicitur; *Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum, queſi qui victimat filium in conſpectu patris*. Quantus autem dolor patris ſit, perpendamus, ſi in ejus conſpectu filius victimetur. Et hoc facile cognoſcimus, quantum apud Deum dolor exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum eſt, dilectiſſimi fratres, ſub obtentu eleemoſynæ, peccata Simoniacæ hæreſeos perpetrare. Nam aliud eſt propter peccata eleemoſynas facere: aliud propter eleemoſynas peccata committere c 2. *& poſt pauca*. §. 3. Quiſquis ergo Sacerdotium non ad elationis pompam, ſed ad utilitatem adipiſci deſiderat, prius vires ſuas cum hoc, quod eſt ſubiturus, opere metiatur, ut ſi impar eſt, abſtineat; & ad id cum metu etiam, cui ſe d ſufficere exiſtimat, accedat.

Corr. Rom. ¶ 1 Juvatur] *Si hic interponatur caput*, Eleemoſyna. *infra* 14. q. 5. *erit integer hic locus*.

¶ 2 Committere] *Hic apud B Gregorium interjiciuntur* c. Hoc quoque *diſt*. 59. *& c*. Sicut Neophytus *diſt*. 48.

C. XXVIII. *Paſtor Simoniacus nullam ovibus præbet medicinam*.

Idem *Theodorico, & Theoberto e Regibus Francorum libro ſeptimo epiſtola* 114.

FErtur f Simoniaca g hæreſis [quæ prima contra Dei Eccleſiam diabolica plantatione ſubrepſit, & in ipſo ortu ſuo, zelo h Apoſtolicæ ultionis percuſſa, atque damnata eſt] in regni veſtri finibus dominari: cum in Sacerdotibus fides ſit eligenda cum vita. Si enim vita deeſt, fides meritum non habet, beato Jacobo atteſtante, qui ait i: *Fides ſine operibus mortua eſt*. Quæ enim opera eſſe valeant Sacerdotis, qui honorem tanti Sacramenti convincitur obtinere per præmium? *& poſt pauca*. §. 1. Hinc igitur non ſolum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur; verum etiam excellentiæ veſtræ regnum K Epiſcoporum culpa (quorum magis interceſſionibus juvari debuerat) prægravatur. Si enim dignus is Sacerdotio creditur, cui non actionis merita, ſed præmiorum copia ſuffragatur, reſtat, ut nihil ſibi in Eccleſiaſticis honoribus gravitas, nihil defendat induſtria, ſed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia remunerantur honore, in locum ultoris, is, qui fortaſſe fuerat ulciſcendus, adducitur: atque hinc Sacerdotes non proficere, ſed perire potius judicantur. Vulnerato namque paſtore, quis curandis ovibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui jaculis ſe hoſtilibus feriendum expoſuit? aut qualem de ſe fructum producturus eſt, cujus gravi peſte radix infecta eſt? Major ergo metuenda eſt locis illis fore calamitas, ubi tales interceſſores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in ſe magis iracundiam provocant, quam per ſemetipſos placare debuerant.

Gratian. *Cum ergo ſecundum Leonem Simonia non bono peragatur exitu, ſecundum Gregorium nullum boni operis ſequatur ædificium, nec ſit putanda Eleemoſyna, quæ ex pretio Simoniæ erogatur pauperibus, vulnerato paſtori medicina non adhibeatur curandis ovibus, de infecta radice fructus non producatur, major etiam calamitas in futuro metuatur, de tam ſiniſtro principio quis felix exitus ſperatur?*

C. XXIX. *Simoniacorum Sacramenta effectu gratiæ carent*.

a Prov. 3. b Eccl. 34. c *al. perpetrare*. d *al. qui*. e *al. Theodeberto*. f Polyc. ibid. Anſelm. l. 6. c. 78. Ivo part. 5. cap. 111. g *al. Simoniacam hæreſim*. h zelo. i Jac. 2. k *al. regimen veſtrarum Epiſcoporum*.

Hinc etiam Auguſtinus *ait*.

SIcut Eunuchus fuit, qui a Joſeph comparavit; ita qui gratiam mercatur, vivum ſemen non habet ſiccis genitalibus. Sic quoque ignis b ſacrificii, qui per ſeptuaginta annos Babylonicæ captivitatis ſub aqua vixerat, extinctus eſt, Antiocho Jaſoni vendente Sacerdotium: quod ſignificavit Spiritus Sancti ignem non lucere in Simoniacis c Sacramentis.

Gratian. *Quid in his ſimilitudinibus B. Auguſtinus notare voluit, niſi quia Sacramenta Simoniacorum (ſicut & cæterorum hæreticorum) licet ſint vera, quantum ad formam, inania tamen, & falſa ſunt, quantum ad effectum, cum non poſſint in cordibus hominum gignere, vel accendere cæleſtem gratiam*.

5 pars §. 1. *Sed objicitur illud* Auguſtini *contra hæreticos tractatu* 5. *ſuper Evangelium Joannis*.

C. XXX. *Sive bonus, ſive malus ſit miniſter, per utrumque effectus gratiæ confertur*.

SI d juſtus fuerit miniſter, computo eum cum Paulo, qui gloriam ſuam non quærit, dicens: *Ego e plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit*. Qui vero fuerit ſuperbus miniſter, cum Diabolo computatur: ſed non contaminatur donum Chriſti, quia per illum 1 purus fluvius tranſit, & venit ad fertilem terram. Scio, quia lapis ex aqua fructum ferre non poteſt, & ſi per lapideos canales tranſit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur, ſed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritualis enim virtus Sacramenti, ut lux pura ab illuminandis excipitur, ſed per immundos tranſiens non coinquinatur.

Corr. Rom. ¶ *Ab initio hujus capitis uſque ad verſ*. donum Chriſti, *Algerus lib. 3. c. 5. citat ex B. Auguſtino, cujus tamen propria verba habentur infra de conſecr. diſt. 4. c*. aliud. §. ſi fuerit.

¶ 1 Quia per illum] *Apud B. Auguſtinum tractatu 5. legitur:* Quod per illum fluit, purum eſt, quod per illum tranſit liquidum, venit ad fertilem terram: puta, quia ipſe lapideus eſt, quia ex aqua fructum ferre non poteſt. Per lapideum canalem tranſit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans, ſed tamen hortis plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus Sacramenti ita eſt, ut lux: & ab illuminandis pura excipitur, & ſi per immundum tranſeat, non inquinatur.

C. XXXI. *De eodem*.

Idem *ad Vincentium Donatiſtam epiſt*. 48.

EX catholica Eccleſia ſunt omnia Dominica Sacramenta: quæ ſic habetis, & datis, quemadmodum habebantur, & dabantur, etiam priuſquam inde exiretis.

C. XXXII. *De eodem*.

Idem *de Baptiſmo contra Donatiſtas lib. 5. c. 19*.

SIc g autem h Deus adeſt Sacramentis, & verbis ſuis, per qualeslibet adminiſtrentur, & Sacramenta Dei ubique recta ſunt, ſicut i mali homines, quibus nihil proſunt, ubique perverſi ſunt.

C. XXXIII. *De eodem*.

Idem *lib. 4. de Bapt. contra Donatiſtas cap. 12*.

NEc K foris ergo, ſicut nec intus quiſquam, qui ex parte l Diaboli eſt, poteſt vel in ſe, vel in quoquam maculare Sacramentum, quod Chriſti eſt.

T C. XXXIV.

a Gen. 19. b 2. Mach. 1. & 4. c *al. Simoniacorum*. d *infra de conſ. diſt. 4. c. aliud*. Alger. l. 3. c. 5. Anſel. l. 9. c. 30. Polyc. l. 3. tit. 10. e 1. Cor. 3. f Alger. l. 3. c. 9. Deuſdedit in tract. de Simoniacis. Polyc. l. 3. tit. 10. g *al. ſi*. h Alger. l. 3. c. 2. Ivo p. 1. c. 117. i *al. & x* Algerus ibid. Deuſdedit in tractatu de Simoniacis. Anſel. l. 9. c. 48. Polyc. ibid. l *al. patre Diabolo*.

Digitized by Google

C. XXXIV. *Sacramenta quæ non mutantur, catholicis, & hæreticis communia probantur.*

Idem Auguſtinus *ad Emeritum, epiſt.* 164.

SAcramenta *a*, quæ non mutaſtis, ſicut habetis, approbantur a nobis: ne forte cum veſtram pravitatem corrigere volumus: illis myſteriis Chriſti, quæ in veſtra pravitate depravata non ſunt, ſacrilegam faciamus injuriam. Neque enim & Saul *b* depravaverat unctionem, quam acceperat, cui unctioni tantum honorem Rex David, pius Dei ſervus, exhibuit.

C. XXXV. *De eodem.*

Idem *ad Donatiſtas.*

SIcut ficti veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptiſma reprobatur; ſic & illa, quæ ſchiſmatici, vel hæretici, ſi non aliter habent, nec aliter agunt, quam vera Eccleſia, cum ad nos veniunt, non emendamus, ſed potius approbamus.

Corr. Rom. ¶ *Verba ipſa prioris partis hujus capitis uſque ad verſ.* reprobatur; *non ſunt inventa apud B. Auguſtinum: ſed habetur ſententia lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas c. 12. Reliqua autem hujus capitis pars eſt in eodem lib. c.* 13.

XXXVI. *Non fugiantur Sacramenta Dei, a quocunque miniſtrentur.*

Idem *contra literas Petiliani, lib.* 3. *c.* 9.

NEque *c* in homine bono aliquis Dei Sacramenta fugiat, neque in homine malo.

Corr. Rom. ¶ *Libro tertio contra literas Petiliani, unde videtur ſumptum eſſe hoc caput, ſic legitur:* Nemo glorietur, nec in homine bono: nemo bona Dei fugiat, nec in homine malo. *Hoc autem caput ſignificatur ſupra diſtinct.* 32. *c.* præter. §. verum principia.

C. XXXVII. *Hominum malitia Sacramenta non profanat.*

Idem *de Baptiſmo contra Donatiſtas, lib.* 6. *c.* 44.

NOnne Sodomitæ Ethnici erant, id eſt, Gentiles? Pejores ergo erant Judæi, quibus Dominus dicit *d*: *Tolerabilius erit Sodomis in die judicii, quam vobis.* Et quibus Propheta *e* dicit: *Juſtificaſtis Sodomam*, id eſt, in comparatione veſtri *f* juſta facta eſt. Nunquid tamen ideo Sacramenta divina, quæ apud Judæos erant, talia erant, quales ipſi erant? quæ Dominus ipſe quoque percepit, & ad ea celebranda leproſos *g*, quos mundaverat, miſit, & ea Zachariæ *h* miniſtranti Angelus adſtitit, eumque in templo ſacrificantem exauditum eſſe nuntiavit. Hæc eadem Sacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis pejoribus, quam ſint Ethnici, quandoquidem Sodomitis in malitia prælati ſunt: & tamen illa Sacramenta erant in utriſque integra, atque divina. Nam & ipſi Gentiles, ſi quid divinum, & rectum in doctrinis ſuis habere potuerunt, non improbaverunt ſancti noſtri *i*: quamvis illi per ſuas ſuperſtitiones, & idololatriam, & ſuperbiam, cæteroſque perditos mores deteſtandi eſſent, & niſi corrigerentur, divino judicio puniendi.

C. XXXVIII. *Sacramenta mali habere poſſunt, licet virtutem Spiritus Sancti habere non poſſint.*

Idem *lib.* 3. *cap.* 16.

MUltæ *K* autem operationes ſunt Spiritus Sancti, quas Apoſtolus, cum quodam loco, quantum ſufficere arbitratus eſt, commemoraſſet, ita concluſit *l*: *Omnia autem hæc operatur unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult.* Cum ergo aliud ſit Sacramentum, quod habere etiam Simon *a* Magus potuit; aliud Prophetia *b*, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet, ut in Saul; aliud operatio ejuſdem Spiritus, quam niſi boni habere non poſſunt, ſicut eſt *finis c præcepti charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta*; quodlibet hæretici, & ſchiſmatici accipiant: *charitas* d, *quæ cooperit multitudinem peccatorum*, proprium donum eſt catholicæ unitatis, & pacis: nec eſt in omnibus, quia nec ejus ſunt omnes.

C. XXXIX. *Licet Sacramenta mali miniſtrent, remiſſionem peccatorum non præſtant.*

Idem *eodem libro, c.* 18.

REmiſſionem *e* peccatorum *f* avari non dabant: quæ per orationes ſanctorum, id eſt, per columbæ gemitus datur, quicunque baptizet, ſi ad ejus pacem illi pertinent, quibus datur. Non enim raptoribus, & fœneratoribus diceret *g* Dominus: *Si cui dimiſeritis peccata, remittentur illi, ſi cui tenueritis, tenebuntur.* Foris quidem nec ligari aliquid poteſt, nec ſolvi, ubi non ſit, qui aut ligare poſſit, aut ſolvere: ſed ſolvitur, qui cum columba fecerit pacem, & ligatur, qui cum columba non habet pacem, ſive aperte foris ſit, ſive intus eſſe videatur.

Gratian. *Si ergo Sacramenta in modum lucis ab immundis coinquinari non poſſunt, ſi in modum puri fluvii per lapideos canales ad fertiles areolas perveniunt, patet quod Simoniaci Sacramentum unctionis ſibi quidem inutiliter, & pernicioſe habent, aliis autem utiliter, & ſalubriter eandem unctionem adminiſtrant. Sicut ergo ſunt vera Sacramenta hæreticorum, quantum ad formam; ita ſunt vera, & non inania, quantum ad effectum.*

6 ps. §. 1. *Sed notandum eſt, quod Sacramentorum alia h ſunt neceſſitatis, alia dignitatis. Quia enim neceſſitas non habet legem, ſed ipſa ſibi facit legem, illa Sacramenta, quæ ſaluti ſunt neceſſaria, quia iterari non poſſunt, cum ſint vera, auferri, vel amitti non debent, ſed cum pœnitentia rata eſſe permittuntur. Illa vero Sacramenta, quæ ſunt dignitatis, niſi digne fuerint adminiſtrata? ita ut digni digne a dignis provehantur, dignitates eſſe deſinunt: non ut minuatur veritas Sacramenti, ſed ut ceſſet officium adminiſtrandi, vel loco, vel tempore, vel promotione.*

Loco, *ut ait* Leo *ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, epiſtola* 90. *al.* 92. *cap.* 5.

C. XL. *De his, qui a Pſeudoepiſcopis ordinantur.*

SI *i* qui Clerici ab iſtis Pſeudoepiſcopis in eis Eccleſiis ordinati ſunt, quæ ad proprios Epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum conſenſu, & judicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita ut in ipſis Eccleſiis perſeverent. Aliter autem vana eſt habenda ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec auctoritate munita.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc emendatum eſt, ac locupletatum ex ipſa epiſtola; & refertur ſupra diſt.* 62. *c.* 1. §. ſi qui.

Gratian. *Ecce aliquis a Pſeudoepiſcopis ordinatur, ſi locum ſuæ ordinationis mutaverit, vana eſt, & ſine adminiſtratione erit talis ordinatio.*

Tempore, ut ait Innocentius *epiſt.* 22. *c.* 5. *de ordinatis a Bonoſo.*

C. XLI. *Quæ pro neceſſitate conceduntur, eadem ceſſante ceſſabunt.*

QUod *K* pro neceſſitate temporis ſtatutum eſt, ceſſante neceſſitate, debet utique ceſſare pariter, quod urgebat: quia alius eſt ordo legitimus, alia uſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit.

Corr.

a *Alger. l.* 3. *c.* 9. *Polyc. l.* 7. *tit.* 10. b 1. *Reg.* 24. *&* 26. c *Sup. diſt.* 33. *c. præter hoc.* §. *verum principia. Ivo p.* 10. *c.* 75. d *Matth.* 10. e *Ezech.* 16. f *al. veſtra Sodoma juſtificata eſt.* g *Luc.* 17. h *Zachar.* 1. i *al. viri.* K *Polyc. lib.* 3. *tit.* 10. *Anſ. lib.* 9. *c.* 29. l 1. *Corinth.* 12.

a *Actor.* 8. b *al. operatio Spiritus, quæ in m. h. e. ſ. ſ. ſicut Saul habuit Prophetiam; aliud, &c.) orig.* c 1. *Tim.* 1. d 1. *Petri* 4. e *Remiſſam*] *orig.* f *Polyc. ibid. Anſelm. l.* 9. *c.* 33. g *Joan.* 20. h *adde c.* 106. *infra eadem.* i *ſupra diſt.* 62. *c.* 1. *Burch. l.* 1. *c.* 21. *Ivo p.* 5. *c.* 65. K *Ivo in prologo fol.* 3. *Pann. c.* 19. *in prologo. Infra ead. q.* 7. *c. quod pro remedio.*

Digitized by Google

Corr. Rom. ℊ 1 Quam ad præſens] *Hæc ſunt addita ex Innocentio, cujus verba in hoc capite in ſummam redacta: infra autem q. 7. c.* quod pro remedio, *plenius referuntur.*

Gratian. *Ergo aliquis alio tempore, ab eo, qui Bonoſo ſimilis ſit, ordinatus, ceſſabit ab adminiſtratione, quæ pro neceſſitate illius temporis ſuis permiſſa.*

Item promotione, ut ait Leo *epiſtola tertia ad Julianum a Aquilegienſem.*

C. XLII. *Qui ab hæreticis redeunt, ſine ſpe promotionis in ſuis ordinibus recipi poſſunt.*

SI *b* quis hæreticæ communionis contagione ſe macularit 1, hoc in magno habeat beneficio, ſi ademta ſibi omni ſpe promotionis, in quo invenitur ordine, permaneat.

Corr. Rom. ℊ 1 Macularit] *Hic apud B. Leonem, cum alia verba ſunt interjecta, tum c.* ſalubertimum, *infra q. 7. Caput enim hoc eſt quaſi ſumma quædam, quemadmodum & c.* omnis. *infra eadem, tametſi illud paulo plenius ſit.*

Gratian. *Ecce ſi Clericus vel ordinatione, vel qualibet Sacramento hæreticis communicat, ceſſant a promotione vix in ſuo ordine perſeverat. Non eſt enim de Sacramento hoc, ut de cæteris. Cætera enim vel ad culpas abluendas dantur, ut Baptiſmus & Pœnitentia; vel pro culpis non in æternum, ſed ad horam negantur, ut Euchariſtia, quæ in articulo mortis pœnitenti etiam de nefariis peccatis conceditur: Hoc ſolum non ſolum pro culpa, ſed etiam pro infamia interdicitur c, & pro imminuta munditia ſuæ, vel extrinſecæ, vel intrinſecæ perfectionis prærogativa, ut bigamis, vel viduæ maritis, vel illiteratis, vel corporis qualibet parte vitiatis denegatur: quibus tamen Baptiſmus, vel Euchariſtia non negatur. Poteſt etiam talis cætera Sacramenta ſacerdotaliter adminiſtrare, qui iſtud ſolum non valet conferre.*

C. XLIII. *De Epiſcopis, qui talem conſecrant, qualem conſecrare non licet.*

Unde Leo *ait ad Epiſcopos Africæ, epiſt. 85. al. 87. cap. 2.*

SI d qui Epiſcopi talem conſecraverint Sacerdotem, qualem non liceat, etiamſi aliquo modo damnum proprii honoris evaſerint, ordinationis tamen jus ulterius non habebunt, nec c illi unquam Sacramento intererunt, quod, neglecto divino judicio, immerito præſtiterunt.

Gratian. *Ecce cum honoris periculum evadant, ut cætera Sacramenta ſacerdotaliter adminiſtrare permittantur, ab hoc ſolo non modo pro hæreſi, vel pro qualibet majori culpa, ſed etiam pro negligentia removentur. In quibus omnibus ſolicite notandum eſt, quod Sacramentum Sacerdotalis promotionis præ cæteris omnibus magis accurate & digne dandum, vel accipiendum eſt; quia niſi ita collatum fuerit, eo deſinet eſſe ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim Sacramenta unicuique propter ſe dantur, & unicuique talia ſunt, quali corde, vel conſcientia accipiuntur. Iſtud ſolum non propter ſe ſolum, ſed propter alios datur: & ideo neceſſe eſt, ut vero corde, mundaque conſcientia, quantum ad ſe, ſumatur, quantum ad alios vero, non ſolum ſine omni culpa, ſed etiam ſine omni infamia, propter ſcandalum fratrum: ad quorum utilitatem, non ſolum ut præſint, ſed etiam ut proſint, Sacerdotium datur.*

C. XLIV. *Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorum, qui a ſe ſcandalizantur.*

Unde Hieronymus *ad c. 3. Michææ.*

HI, quoſcunque de aſſeclis ſuis ordinant Clericos, & vitam eorum in ſcandalum populis exponentes, rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcandalizantur.

Gratian. *Revera enim, qui ad hoc eliguntur, ut cæteris præſint, ſicut præordinantur dignitate, ſic præeminere debent ſanctitate. Alioquin, cur cæteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia a cæteris aſſumuntur? Hinc etiam* Symmachus Laurentio *Mediolanenſi Epiſcopo poſt ſextam Synodum Romanam.*

C. XLV. *Sicut honore, ita & ſcientia quiſque præcellere debet.*

VIliſſimus *a* computandus eſt, niſi præcellat ſcientia & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior.

7 pars. Gratian. *Patet ergo illud Auguſtini* b *(Sacramenta videlicet Chriſti per hæreticos miniſtrata ſuo non carere affectu) non de omnibus intelligi generaliter, ſed de Sacramento Baptiſmi.*

C. XLVI. *Baptiſmus ſive per bonum, ſive per malum miniſtretur, reiterari non debet.*

Unde idem Auguſtinus *ait tract. 5. in Joannem.*

DEdit Baptiſmum Judas, & non baptizatum eſt poſt Judam: dedit Joannes, & baptizatum eſt poſt Joannem: quia qui datus eſt a Juda, Baptiſmus Chriſti erat: qui autem a Joanne datus eſt, Joannis erat. Non Judam Joanni, ſed Baptiſmum Chriſti, etiam per Judæ manus datum, Baptiſmo Joannis, etiam per manus Joannis dato, recte præponimus. *& paulo poſt.* §. 1. Quos baptizavit Joannes, Joannes baptizavit, quos autem baptizavit Judas, Chriſtus baptizavit: Sic ergo quos baptizavit ebrius 1, quos baptizavit homicida, quos baptizavit adulter, ſi Baptiſma Chriſti erat, Chriſtus baptizavit. *Item paucis interjectis.* §. 2. Quod *c* Sacramentum tam ſanctum eſt, ut nec homicida miniſtrante polluatur.

Corr. Rom. ℊ 1 Ebrius,] *Addita, ſublata, & emendata ſunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen vox iſta ob gloſſam. Legendum eſt enim,* ebrioſus.

C. XLVII. *De eodem.*

Idem *de Baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 4. c. 4.*

SIcut *d* urgeri videor, cum mihi dicitur, ergo hæreticus dimittit peccata? ſic & ego urgeo, cum dico, ergo qui cœleſtia mandata non ſervat, avarus, raptor, fœnerator, invidus, verbis, non factis ſeculo renuncians, dimittit peccata? Si per vim Sacramenti Dei, ſicut & ille, ita & ille: ſi per meritum ſuum, nec ille, nec ille. Illud enim Sacramentum & in malis hominibus Chriſti eſſe cognoſcitur: in corpore autem unicæ *e* columbæ, incorruptæ, ſanctæ, pudicæ, non habentis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille invenitur. (Ut ſi cujus 1 manus eſſet arida, verum quidem eſſet membrum, quamvis ſine ſanguine, & inefficax eſſet, & mortuum: ſic & fides, cum ſit vera, tamen ſine *f* operibus mortua eſt.] *Item paulo poſt.* §. 1. Sic ergo in hæreſi baptizatus in nomine ſanctæ Trinitatis, tamen non fit templum Dei, ſi ab hæreſi non receſſerit, quomodo neque in avaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, ſi ab avaritia *g* non recedat, quæ eſt idolorum ſervitus.

Corr. Rom. ℊ 1 Ut ſi cujus] *Verba hæc uſque ad verſ.* Item, *in vulgatis B. Auguſtini codicibus, eo loco non leguntur, neque apud cæteros collectores.*

8 pars. Gratian. *Ex his itaque verbis apparet, Baptiſma, quod ab hæreticis tribuitur, virtute ſua remiſſionem conferre peccatorum.*

Sed idem Auguſtinus *e contra teſtatur libro ſexto de Baptiſmo contra Donatiſtas c. 1. dicens.*

C. XLVIII. *Baptiſma Chriſti, etſi nulla perverſitate violetur, apud hæreticos tamen caret effectu.*

ETiam corde tardiores, quantum exiſtimo, intelligunt Baptiſmum Chriſti nulla perverſitate hominis, ſive dantis, ſive accipientis poſſe violari. Sed 1 quia aliud eſt Sacramen-

T a

a al. *Januarium.* b *infra cad. c. omnis, & quæſt. 7. c. ſaluberrimum,* c *al. interdum etiam pro.* d *25. quæſt. 2. c. ſi qui Epiſcopi. Anſel. lib. 6. c. 74. Ivo part. 5. cap. 107.* e *nec ei Sacramenta*] *orig.*

a *Viliſſimis comparandus*] *orig.* b *Sup. v. ex catholica, & c. juſtus.* c *Alg. l. 3. c. 10.* d *Polyc. l. 3. tit. 10. Anſ. l. 9. c. 35. Ivo p. 1. c. 165. & p. 2. c. 94.* e *Eph. 5.* f *Jac. 2.* g *Col. 3.*

Digitized by Google

mentum ab effectu Sacramanti, cum eos, qui in ipſa unitate Eccleſiæ perdite vivunt, conſtet remiſſionem peccatorum nec dare, nec habere poſſe, quia non malignis, ſed bonis filiis dictum eſt: *Si cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei, ſi cui tenueritis, tenebuntur*; patet ergo Hæreticos tantum dare, vel accipere Sacramentum Baptiſmi, & non dare remiſſionem peccatorum.

Corr. Rom. ℊ 1 Sed quia aliud) *Hinc uſque ad finem, verbis B. Auguſtini in ſummam redactis, ſententia tamen manet incolumis. Integer locus habetur de conſecrat. diſt.* 4. Quomodo. §. Non ob aliud.

C. XLIX. *De eodem.*

Idem *in ſermone undecimo de verbis Domini, de blaſphemia in Spiritum Sanctum.*

CОrporalia Sacramenta, quæ portant & celebrant etiam ſegregati ab unitate corporis Chriſti, formam poſſunt exhibere pietatis. Virtus vero pietatis inviſibilis & ſpiritualis ita in eis non poteſt eſſe, quemadmodum ſenſus non ſequitur hominis membrum, quando amputatur a corpore.

Corr. Rom. ℊ *In aliquot vetuſtis codicibus hoc, & ſequens caput ſunt conjuncta ſuperiori.*

C. L. *De eodem.*

Item Ambroſius *in libro de initiandis eodibus.*

NOn *a* ſanat Baptiſmus perfidorum, non mundat, ſed polluit 1: quia in *b* diluvio aquarum multarum ad Dominum non approximatur, quia ut per Apoſtolum dicitur *c*: *Quidquid non eſt ex fide, peccatum eſt*: & ipſis, qui faciant, & quibus faciunt, non ſolum non prodeſt, ſed ad judicium eſt.

Corr. Rom. ℊ 1 Polluit:] *Hucuſque Ambroſius. Sed Algerus libro tertio c. 1. eſferens hunc locum, addit uſque ad verſ.* approximatur. *ac deinde c.* 13. *citans etiam eundem librum B. Ambroſii, adjungit reliqua hujus capitis uſque ad finem.*

C. LI. *Per manus impoſitionem confirmentur, qui ab Hæreticis Baptiſma accipiunt.*

Item Leo *ad* d *Nicetam Aquilegienſem Epiſcopum, epiſt. 77. al. 79. c. 7.*

HI *e*, qui Baptiſmum ab Hæreticis acceperunt, cum baptizati antea non fuiſſent, ſola invocatione Spiritus Sancti per impoſitionem manuum confirmandi ſunt: quia formam tantum Baptiſmi ſine ſanctificationis virtute ſumpſerunt. Et nunc *f* regulam, ut ſcitis, ſervandam omnibus Eccleſiis prædicamus, ut lavacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, dicente *g* Apoſtolo: *Unus Dominus, una fides, unum Baptiſma*: Cujus ablutio, nulla iteratione temeranda eſt: ſed, ut diximus, ſola ſanctificatio Sancti Spiritus invocanda eſt, ut quod ab Hæreticis nemo accipit, a Catholicis Sacerdotibus conſequatur.

☞ 9 pars. Gratian. *Sed notandum eſt, quod Hæretici, ut Ariani, & Sabelliani, quorum alii inæqualitatem, alii indiſcretionem perſonarum confitebantur, Baptiſma non in forma Eccleſiæ, ſed ſuæ perverſitatis miniſtrabant. §. 1. De his ſpecialiter Ambroſius* h *locutus eſt, dicens*: Non ſanat Baptiſmus perfidorum, &c. *ſed etiam, ut rebaptizentur, & reordinentur*, in Concilio Nicæno, *c. 19. ſtatutum eſt.*

C. LII. *Rebaptizentur & ordinentur, qui de Paulianiſtis, & Cataphrygis ad Eccleſiam redeunt.*

SI quis confugerit ad Eccleſiam Catholicam de Pauliniſtis, & Cataphrygis 1, ſtatutum eſt, rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero Clerici erant apud eos, ſi quidem inculpati fuerint & irreprehenſibiles, rebaptizandi ſunt, & rurſus etiam ab Epiſcopo Eccleſiæ Catholicæ ordinentur. Si vero examinati, minus fuerint apti deprehenſi, deponi eos oportet.

a *Alg. lib. 3. cap. 1. & 13.* b *Pſ. 31.* c *Rom. 4.* d *adde c. 97. infra ead.* e *Polyc. l. 3. tit. 10.* f *Infra ead. cap. hanc regulam* g *Eph. 4.* h *ſup. c. non ſanat.*

Similiter autem & circa Diaconos a, & de omnibus, qui in eodem Claro inveniuntur, eadem forma ſervabitur.

Corr. Rom. ℊ 1 Cataphrygis,] *Legitur hæc dictio in priſca verſione, quæ eſt in veteris exemplaribus collectionis Iſidori impreſſis, ac manuſcriptis: ſed non eſt in canone Græco, neque in verſione Dionyſii, aut aliis recentioribus. Quod autem & iſti baptizandi ſint, traditum eſt in Concilio Laodiceno, c. 8. in Synodo ſeptima, ſeu ſecunda Nicæna, c. 7. & infra de conſecr. diſt. 4.* c. hi vero, *quod eſt Gregorii.*

ℊ a Diaconos,] *Græce eſt*: περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων: *id eſt*; De Diaconiſſis, & de his omnino, qui in canone connumerantur.

C. LIII. *De eodem.*

Item Innocentius *ad Epiſcopos Macedoniæ, epiſt. 22. c. 5.*

PAulianiſtæ in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti minime baptizabant: & Novatiani iiſdem tremendis venerandiſque nominibus baptizabant: nec apud iſtos de unitate poteſtatis divinæ, hoc eſt, Patris, Filii & Spiritus Sancti, quæſtio aliquando mota eſt.

Gratian. *Alii formam Eccleſiæ in baptizando ſervant. Sed dum ab eis baptizantur, qui in hæreſi vel ſchiſmate eis communicant, Sacramentum quidem Baptiſmi ab eis accipiunt, virtutem vero non conſequuntur, quam ſine fide nullus conſequi poteſt. Unde de Domino dicitur,* a *quod in patria ſua non poterat facere ſignum propter incredulitatem eorum.*

C. LIV. *Dum verbum accedit ad elementum, fit Sacramentum.*

Unde Auguſtinus *tract. 88. ad c. 15. Joannis, & ſermone de Catacly ſmo, c. 3. in initio.*

DEtrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. *& infra.* §. 1. Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo? non quia dicitur, ſed quia creditur. Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens.

Gratian. *De his etiam, qui in hæreſi vel ſchiſmate baptizantur, ſcribit* Auguſtinus *libro de fide, ad Petrum Diaconum*, a *c. 36. dicens.*

C. LV. *Extra Eccleſiam baptizati perniciem ſibi cumulant, ſi ad Eccleſiam non redierint.*

FIrmiſſime *b* tene, & nullatenus dubites, extra Eccleſiam baptizatis, ſi ad Eccleſiam non redierint, Baptiſmo cumulari perniciem. Tantum enim valet Eccleſiaſticæ ſocietatis communio *c* ad ſalutem, ut Baptiſmo non ſalvetur, cui non ibi datur, ubi oportet, ut detur.

C. LVI. *Infirma ſunt dona, quæ præter unitatem Eccleſiæ habentur.*

Idem *tract. 13. ad cap. 3. Joannis.*

TEneamus, fratres mei, unitatem. Præter unitatem & qui facit miracula, nihil eſt. In unitate enim erat populus Iſrael, & non faciebat miracula: præter unitatem erant Magi Pharaonis, & faciebant *d* ſimilia Moyſi. Populus Iſrael, ut dixi, non faciebat miracula. Qui erant ſalvi apud Deum, qui faciebant, an qui non faciebant? Petrus *e* Apoſtolus reſuſcitavit mortuum. Simon Magus fecit multa. Erant ibi multi Chriſtiani, qui non poterant facere, nec quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Simon. Sed unde gaudebant? quia *f* nomina eorum erant ſcripta in cœlo.

C. LVII. *Baptiſma ſemel traditum non eſt reiterandum.*

Item Leo ad Nicetam Epiſcopum, epiſt. 77. al. 79. cap. 7.

HAnc *g* regulam, ut ſcitis, ſervandam omnibus Eccleſiis prædicamus, ut lavacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, dicente *b* Apoſtolo: *Unus Dominus, una fides,*

a *Luc. 4.* b *Alger. l. 3. cap. 12.* c *unitas*] *orig.* d *Exod. 7.* e *Act. 8. & 9.* f *Luc. 10.* g *ſup. ead. c. hi, qui,* h *Eph. 4.*

fides, unum baptiſma. Cujus ablutio nulla iteratione temerenda eſt: ſed ut diximus, ſole ſanctificatio Sancti Spiritus invocanda eſt, ut quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis Sacerdotibus conſequatur.

59 ps Grat. *Nemo in hæreſi, vel ſchiſmate conſtitutus intelligendus eſt. Cæterum ſi cum fidei integritate, & animi puritate de manu hæreticorum in forma Eccleſiæ aliquis Baptiſma acceperit, tunc impletur illud* Auguſtini: Per *a* lapideum canalem aqua tranſit ad areolas. *& iterum*. Spiritualis virtus Sacramenti &c.

C. LVIII. *Etiam per malos boni colliguntur.*

Idem Auguſtinus *ſermone undecimo de verbis Domini, de Blaſphemia in Spiritum Sanctum.*

SPiritus *b* Sanctus in ſancta Eccleſia etiam iſto tempore, quo velut granum *c* cum palea trituratur, ſic operatur, ut nullius veram confeſſionem aſpernetur, nullius ſimulatione falletur, atque ita reprobos fugiat, ut etiam per eorum miniſterium probos colligat.

Gratian. *Ecce quando d ab hæreticis baptiſma cum ſua virtute accipitur: cujus tam neceſſaria adminiſtratio eſt, ut nec etiam a Paganis datum poſſit reiterari. Unde in Eccleſiaſtica hiſtoria e legitur, quod Alexander Epiſcopus Alexandriæ, cum Petri Martyris ſolemnia celebraret, poſt expleta Miſſarum ſacramenta vidit ſuper oram maris puerorum ludum, imitantium, ut fieri ſolet, Epiſcopum, & gerentium ea, quæ in Eccleſia geri mos eſt. Mox eos ad ſe perduci jubet, & quid egiſſent, percunctatur. Illi rei ordinem pandunt: baptizatos a ſe eſſe quoſdam cathecumenos confitentur per Athanaſium puerum, qui illis fuerat Epiſcopus ſimulatus. Ubi ex reſponſis eorum vidit ſecundum religionis noſtræ ritum cuncta conſtare, ſtatuit, illis, quibus integris interrogationibus, & reſponſionibus aqua fuerat infuſa, iterari baptiſmum non debere, ſed adimplere ea, quæ Sacerdotibus mos eſt.*

C. LIX. *De his, qui per ignorantiam ordinantur, antequam baptizentur.*

Hinc etiam Iſidorus ait.

SI *f* quis per ignorantiam ordinatur, antequam baptizetur, debent ab eo baptizati iterum baptizari, & ipſe ulterius non ordinetur. Sed Romanus Pontifex non hominem judicat, qui baptizat, ſed Spiritum Dei ſubminiſtrare gratiam Baptiſmi, licet paganus ſit, qui baptizat.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc Burchardus, & Ivo citant ex dictis Iſidori: ex qua citandi formula ſolet indicari, non eſſe propria auctoris verba. Videtur autem in priore parte vel proponi quæſtio, vel falſa alicujus opinio recitari, cui deinde in poſteriore parte opponatur vera:* Sed Romanus &c. *quæ infra etiam de conſecr. diſt. 4. cap.* Romanus, *citatur ex Iſidoro. Idq; clarius lib. 5. Capitularium c. 4. exponitur his verbis:* Si quis baptizatus eſt a Presbytero non baptizato, & ſancta Trinitas in ipſo baptiſmo invocata fuit, baptizatus eſt, ſicut Sergius Papa dixit, impoſitione vero manus indiget. Gregorius Epiſcopus Romanus, & Joannes Secellarius ſic ſenſerunt.

C. LX. PALEA.

Ex Concilio apud Compendium.

SI *g* Presbyter ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & ordinetur iterum *1*.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea & locis indicatis, & in collectione, quæ eſt in tomo tertio Conciliorum poſt decreta Alexandri tertii, & cap.* 1. de Presbytero non baptizato, *citatur ex Concilio apud Compendium.*

¶ 1 Iterum] *Sequebatur*, & omnes, quos prius baptizavit: *quæ ſunt expuncta, quia non habentur in dicto c. 1.* de Presbytero non baptizato, *neque in cap.* veniens. *eod. tit. ubi refertur, licet habeantur in aliis locis indicatis.*

Gratian. *Quod autem cætera Sacramenta ab hæreticis miniſtrari non poſſint, teſtatur* Hieronymus *in Aggæum Prophetam cap. 2.*

C. LXI. *Non placent Deo, quæ ab hæreticis offeruntur.*

SIc *a* populus *1* iſte hæreticorum omnium eſt in conſpectu meo, dicit Dominus: omne, quod fecerint, quod mihi obtulerint, vel *2* vota, vel pro ſalute, vel pacifica, vel pro peccato, vel pro delicto, vel in holocauſtum, ſive eleemoſynas, ſive jejunia, ſive victus continentiam, & corporis caſtitatem, contaminata erunt in conſpectu meo. Quamvis enim ſancta videantur ſpecie ſui, quæ offeruntur a talibus, tamen, quia tacta ſunt ab eo, qui pollutus in anima eſt, omnia polluentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Sic populus] *In originali legitur:* Sic populus iſte, & ſic gens iſte, Judæorum videlicet, atque Gentilium, & hæreticorum omnium &c.

¶ 2 Vota] *Ibidem habetur:* vel vota pro ſalute: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. LXII. *De eodem.*

Idem Hieronymus *in Amos Prophetam c. 5.*

ODit *b* Deus ſacrificia hæreticorum, & *c* ſe projicit, & quotieſcunque ſub *e* nomine Domini fuerint congregati, deteſtatur fœtorem eorum, & claudit nares ſuas.

C. LXIII. *De eodem.*

Idem *in Oſeæ cap. 6.*

ILli offerunt panem ſacrilegum, & dant eleemoſynas, & ſectari videntur humilitatem. Quæ ego, ſi vere fiant, holocauſta interpretor. Cum autem ſcientiam Dei reliquerint, fruſtra truncato capite fidei, cætera membra habere ſe jactant.

C. LXIV. *Sine fide, & charitate nec Evangelium habetur, nec proſunt aliqua bona.*

Idem *in epiſt. ad Galat. c. 1.*

MArcion, & Baſilides, & cæteræ hæreticorum peſtes non habent Dei Evangelium; quia non habent Spiritum ſanctum, ſine quo humanum fit Evangelium, quod docetur. Nec putemus in verbis Scripturarum eſſe Evangelium, ſed in ſenſu; non in ſuperficie, ſed in medulla; non in ſermonum foliis, ſed in radice rationis.

C. LXV. *De eodem*

Idem *ad cap. 5. ejuſdem epiſtolæ.*

VIde, quantum bonum ſit charitas. Si ita martyrium fecerimus *d*, ut noſtras velimus ab hominibus reliquias honorari; ſi opinionem vulgi ſectantes, intrepidi, ſanguinem fuderimus, & ſubſtantiam noſtram uſque ad mendicitatem propriam dederimus; huic operi non tam præmium, quam pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta ſunt, quam corona victoriæ.

C. LXVI. *Hæreticorum benedictio maledictio eſt.*

Item ex Concilio Laodicenſi *cap. 32.*

NOn *e* oportet hæreticorum benedictiones accipere, quoniam magis ſunt maledictiones, quam benedictiones.

C. LXVII. *Neque cum hæreticis, neque cum ſchiſmaticis licet orare.*

Item ex Concilio Martini Papæ *c. 70.*

NOn *f* liceat Clericis, vel Laicis ab hæreticis eulogias accipere, quia maledictiones ſunt magis, quam benedictiones, neque liceat aut cum hæreticis, aut cum ſchiſmaticis orare.

C. LXVIII.

a *Sup. ead. c. ſi juſtus*. b *infr. ead c. ita ſit. Ivo part. 2. c. 104.* c *aqua. Verlg.* d *al. quomodo.* e *lib. 10. c. 14.* f *Cap. lib. 5. c. 4. Burch. l. 4. c. 100. Alg. l. 3. c. 6. Ivo part. 1. c. 294. Pannor. l. 1. c. 97. Magiſter l. 4. diſt. 5. in princ.* g *Extra t. 1. de Presbytero non baptizato: l. 6. Capit. c. 93. Burch. l. 4. c. 74. Ivo p. 1. c. 268. Pann. l. 1. c. 96.*

a *al. ſi.* b *Alger. l. 3. c. 12. Deuſdedit p. 2. Anſel. l. 9. c. 48.* c *antea legebatur in nomine.* d *al. fecimus.* e *Deuſdedit p. 2. & 4. Burch. l. 3. c. 239. Ivo part. 3. c. 260.* f *In cap. Martini Bracar.*

Google

C. LXVIII. *Extra Eccleſiam non ſunt vera ſacrificia.*

Item Leo *ad Anatolium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, epiſt. 48. cap. 2.*

IN *a* Eccleſia Dei, quæ corpus Chriſti eſt, aliter nec rata ſunt Sacerdotia, nec vera ſacrificia, niſi in noſtræ proprietate naturæ verus nos Pontifex reconciliet, & verus immaculati agni ſanguis emundet.

C. LXIX. *Impiorum manibus divina Sacramenta ſe ſubducunt.*

Idem *Leoni Auguſto, epiſt. 73.*

MAniſeſtum *b* eſt, per crudeliſſimam, inſaniſſimamque ſævitiam *c* in Alexandrina ſede omne cœleſtium Sacramentorum lumen extinctum. Intercepta eſt ſacrificii oblatio: defecit chriſmatis ſanctificatio: & parricidalibus manibus impiorum omnia ſe ſubtraxere myſteria.

C. LXX. *Sacramenta extra Eccleſiam miniſtrari poſſunt, ſalutem vero conſerre non poſſunt.*

Item Beatus Martys Cyprianus *in epiſtola* d *contra hæreticos.*

SI quis, inquit, de Eccleſia, hæretica præſumptione, exierit, a ſemetipſo damnatus eſt. Cum hujuſmodi, ſecundum Apoſtolum e, nec cibum quidem ſumere debemus. Declaratur hoc in libro Regnum *f*, ubi cum homo Dei ad Jeroboam miſſus eſſet, qui ei peccata ſua exprobraret, atque ultionem futuram prædiceret, panem quoque apud illum *g* edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cum non cuſtodiſſet, divina ſententia inde rediens, morſu Leonis in itinere interiit. §. 2. Et audet *h* quiſquam dicere, aquam Baptiſmi ſalutarem, & gratiam cœleſtem communem cum hæreticis *i* eſſe poſſe, cum quibus nec terreſtris cibus, nec ſecularis potus debet eſſe communis? Conſtat autem oleum, unde baptizati unguntur, ſanctificari, & Euchariſtiam fieri apud illos omnino non poſſe, ubi ſpes nulla eſt, & fides falſa, ubi omnia per mendacium geruntur. Nam *K* hæreticus *l* ſimiarum more, quæ cum homines non ſint, humana tamen imitantur, vult Eccleſiæ catholicæ auctoritatem ſibi, & veritatem vendicare, quando ipſe in Eccleſia non ſit. Benedicit *m* a Deo maledictus, vitam pollicetur mortuus, Deum invocat blaſphemus, Sacerdotium adminiſtrat profanus, ponit altare ſacrilegus. Ad hæc omnia *n* accedit & illud malum, ut Antiſtes Diaboli audeat Euchariſtiam facere, quando nec ſanctificari oblatio illic poſſit, ubi Spiritus ſanctus non ſit, nec cuiquam Dominus per ejus orationes & preces proſit, qui Dominum ipſe violavit. Si enim *o* qui Eccleſiam contemnunt, & Ethnici, & publicani habentur; multo magis utique rebelles & hoſtes, falſa altaria, & illicita Sacerdotia, & ſacrificia ſacrilega, & nomina adulterata fingentes, inter Ethnicos, & publicanos neceſſe eſt computentur: quos omnes conſtat a charitate, atque ab unitate Eccleſiæ receſſiſſe. Ergo *p* omnia quæcunque faciunt hæretici, carnalia ſunt, & inania, & falſa; ita ut nihil eorum, quæ illi geſſerint, a nobis probari debeat. Non ſtatim ſuſcipienda ſunt, & aſſumenda, quæ jactantur in Chriſti nomine, ſed quæ geruntur in Chriſti veritate. Quomodo enim perficere, quæ agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatibus a Deo poſſunt, qui contra Deum, quod eis non licet, moliuntur?

a *Lanfran. in lib. de Euchariſtia Alg. l. 1. c. 10. Ivo p. 2. c. 9.* b *Anſ. l. 9. c. 40.* c *al. veſaniam.* d *l. 1. epiſt. 6. ad Magnum, ubi declarat locum Pauli ad Tit. 3. 4. ſent. diſt. 25.* e *Tit. 3. 1. Cor. 5.* f *ibid. paulo infra. 3. Reg. 13.* g *illos*] *orig.* h *l. 1. epiſt. 12. & in Conc. ipſius c. 1. ſub perſona Cæcilii. Alger. l. 3. c. 1.* i *Schiſmaticis*] *orig.* K *idem ad Jubajanum.* l *Novatianus*] *orig.* m *Ex Concilio, eodem loco.* n *Ex epiſt. 7. l. 1. ad Epictetum.* o *Ex eadem epiſtola ad Magnum.* p *Ibidem paulo ſuperius. Ex Concilio cap. 4. Ex eadem epiſt. 22.*

§. 2. Quare *a*, qui hæreticis *b* & ſchiſmaticis patrocinantur, cenſura 1 divina in eorum probantur facinore, & pœnis non ſolum duces & auctores, ſed etiam participes deſtinari, niſi ſe a communione malorum ſeparaverint, præcipiente per Moyſen Domino, ac dicente: *c* *Separamini a tabernaculis hominum iſtorum duriſſimorum, & nolite tangere* d *ab omnibus, quæ ſunt eis, ne ſimul pereatis in peccato eorum.* Et quod comminatus per Moyſen Dominus fuerat, implevit, ut quiſque ſe a Chore, & Dathan, & Abiron non ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia communione perſolveret. Sicut etiam per Oſee *e* Prophetam Spiritus Sanctus conteſtatur, & dicit: *Sacrificia eorum tanquam panis luctus: omnes, qui manducant ea, contaminabuntur:* docens ſcilicet, & oſtendens omnes omnino eum auctoribus ſupplicio conjungi, qui fuerint eorum peccato contaminati.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc collectum eſt ex variis locis epiſtolarum beati Cypriani, & Concilii ab ipſo habiti, interdum immutatis, & in ſummam redactis, quæ in margine ſunt indicata.*

¶ 1 Cenſura] *In epiſtola ipſa ſic habetur:* Fruſtra contendunt baptizari & ſanctificari illic aliquem ſalutari Baptiſmo poſſe, ubi conſtet baptizantem baptizandi licentiam non habere. Atque ut magis intelligi poſſet, contra ejuſmodi audaciam quæ ſit cenſura divina, invenimus in tali facinore non ſolum duces & auctores, ſed & participes pœnis deſtinari, &c.

C. LXXI. *Vera ſacrificia non niſi in fide Eccleſiæ celebrantur.*

Item Auguſtinus *lib. ſententiarum* [*per Proſperum Aquitanicum Epiſcopum Reg. collectarum*] *c. 15.*

EXtra catholicam Eccleſiam non eſt locus veri ſacrificii.

C. LXXII. *De manu hæreticorum communio non eſt recipienda.*

Item Gregorius f *in 3. lib. Dialog. cap. 31. ait de Ermigildo Rege Leovigili* g *filio.*

SUperveniente *h* Paſchalis feſtivitatis die, intempeſtæ noctis ſilentio ad eum perfidus pater Arianum Epiſcopum miſit, ut ex ejus manu ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet, atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Ariano Epiſcopo venienti exprobravit, ut debuit, ejuſque a ſe perfidiam dignis increpationibus repulit.

C. LXXIII. *Sacerdotes hæreticorum Chriſti honoribus non habentur digni.*

Item Innocentius *i ad Alexandrum Epiſcopum, epiſt. 18. c. 3.*

ARianos *K* præterea, cæteraſque hujuſmodi peſtes 1, quia eorum Laicos converſos ad Dominum, ſub imagine pœnitentiæ, ac Sancti Spiritus ſanctificatione per manus impoſitionem ſuſcipimus, non videtur Clericos eorum cum Sacerdotii, aut miniſterii cuiſpiam ſuſcipi debere dignitate. Quoniam quibus ſolum Baptiſmum ratum eſſe permittimus (quod utique in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti perficitur) nec Spiritum Sanctum eos habere ex illo Baptiſmate, illiſque myſteriis arbitramur. Quoniam cum a catholica fide eorum auctores deſciſcerent, perfectionem Spiritus, quam acceperant, amiſerunt *l*, nec dare ejus plenitudinem poſſunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis ſuæ perfidiam potius, quam per fidem dixerim, perdiderunt. Propter *m* quod fieri non poteſt *n*, ut eorum profanos

a *Ad Jubajanum, ex eadem ad Magnum.* b *Novatiano, ſive cæteris ejuſmodi ſchiſmaticis,*] *orig.* c *Num. 16.* d *al. de.* e *Oſeæ 9.* f *adde c. 97. infra ead.* g *al. Livigildi.* h *24. q. 1. c. fin. §. ſuperveniente. Deuſdedit p. 2.* i *adde c. 97. infr. ead.* K *Anſ. l. 9. c. 18. Pann. l. 3. c. 129.* l *Sup. ead. cap. qui perfectionem.* m *al. Quomodo fieri poteſt.* n *Innocentius Epiſcopus Macedoniæ, epiſt. 22. c. 3.*

ſanos Sacerdotes, dignos Chriſti honoribus arbitremur, quorum Laicos imperfectos, ut dixi, ad Sancti Spiritus percipiendam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipimus. *Item* a. §. 1. Si, ut legitur *b*: *Qui tetigerit* 2 *immundum, immundus erit*: Quomodo ei tribuetur, quod munditia ac puritas conſuevit accipere? *& infra*. §. 2. Qui particeps effectus eſt damnati *c*, quomodo debeat honorem accipere, invenire non poſſum.

Corr. Rom. ¶ 1 Reſtes:] *Antea ſequebatur*, deteſtamur: *quod eſt ſublatum, quia neque eſt in vetuſtis codicibus, neque in ipſa epiſtola, neque apud Anſelmum, aut in Paunormia habetur.*

¶ 2 Qui tetigerit] *In epiſtola eſt*, quod tetigerit immundus: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum, atque hujus etiam lectionis ſententia habetur iiſdem indicatis Scripturæ locis.*

Gratian. *Ex te autem, quod manus impoſitio iterari præcipitur, Sacramentum non eſſe oſtenditur.*

C. LXXIV. *Manus impoſitio non eſt Sacramenti iteratio.*

Unde Auguſtinus *lib.* 3. *de Baptiſmo contra Donatiſtas, c.* 16.

MAnus *d* impoſitio non, ſicut Baptiſmus, repeti non poteſt. Quid enim eſt aliud, niſi oratio ſuper hominem?

Gratian. *Cum ergo Innocentius ſolum Baptiſma hæreticis ratum eſſe permittat; cum Gregorius ſacrilegam vocet conſecrationem Arianorum; cum Cyprianus quæcunque ab hæreticis fiunt, carnalia, & inania, & falſa judicet; cum Hieronymus omnia, quæ ab eis efferuntur, contaminata in conſpectu Dei aſſerat; cum Leo extra Eccleſiam nec rata Sacerdotia, nec vera ſacrificia eſſe ceſtetur: patet, quod Sacramenta Eccleſiaſtica præter Baptiſma (ut ſupra dictum eſt) ab hæreticis miniſtrari non poſſunt.*

C. LXXV. *Qui in Baptiſma ſanctus eſt, ad altare peccator non erit.*

Item objicitur illud Hieronymi *e adverſus Luciferianos.*

SIcut *f* Chriſtus eſt, qui baptizat, ita Chriſtus eſt, qui ſanctificat. Unde oro te, ut aut ſacrificandi licentiam ei tribuas, cujus Baptiſma probas: aut reprobes ejus Baptiſma, quem non putas eſſe Sacerdotem. Neque enim poteſt fieri, ut qui in Baptiſmo ſanctus eſt, ſit ad altare peccator.

Corr. Rom. ¶ *Initium hujus capitis uſque ad verſ.* oro te, *non eſt eo loco apud B. Hieronymum. Eſt tamen apud Algerum, lib. 3. c. 10. apud quem etiam nonnulla verba ex iis, quæ ſequuntur, eodem modo habentur, atque apud Gratianum, licet apud B. Hieronymum aliter legantur.*

Gratian. *Sed hæc de peccatore 1 tantum catholico, non de hæretico intelligendum eſt. Quidquid enim cum fide catholica pro officio ſuo facit, licet indignus, tamen divina gratia cooperante ratum eſſe creditur. Alioquin ſi de hæreticis dictum intelligeretur, ipſa ſibi contrarius eſſet, cum dicat ad c. 5. Amos*: Sacrificia eorum odit Dominus. *& alibi in perſona Domini.*

Corr. Rom. ¶ 1 Peccatore] *B. Hieronymus eo loco argumentatur, ut ſolent Dialectici dicere, ad hominem: neque id agit, ut conſtituat, ac ſanciat aliquid; ſed tantum, ut adverſarium modeſtum reddat. Nam poſtquam illum eo adduxit, ut ſe non amplius adverſarium, ſed diſcipulum profiteatur, tunc veriſſimam ei rationem exponit, cur Eccleſia Epiſcopos recipiat, qui in Ariminenſi Concilio imprudenter hæreticis conſenſerant.*

C. LXXVI. *Benedictionibus hæreticorum Deus maledicit.*

Idem.

MAledicam *g* benedictionibus veſtris: hoc eſt, quicquid a vobis benedicitur, a me erit maledictum.

Corr. Rom. ¶ *Hæc ſunt in gloſſa interlineari ad eum Malachiæ locum ex Hieronymo.*

11. pars. Gratian. *Hæc ergo intelligendum de hæretico: Illud autem adverſus Luciferianos de Eccleſiaſtico peccatore. De quo* Auguſtinus 1 *ait in libro de corpore Domini.*

C. LXXVII. *Boni & mali Sacerdotes æque corpus Chriſti conficiunt.*

INtra *a* Catholicam Eccleſiam in myſterio *b* corporis & ſanguinis Domini; nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur Sacerdote: quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo perficitur Creatoris, & virtute Spiritus Sancti. *& infra. c.* Si enim in merito eſſet Sacerdotis, nequaquam ad Chriſtum pertineret. Nunc autem ſicut ipſe eſt, qui baptizat; ita ipſe eſt, qui per Spiritum Sanctum hanc ſuam efficit carnem, & transfundit in ſanguinem. Credendum 2 eſt enim, quod in verbis Chriſti Sacramenta conficiantur. Cujus prius creantur imperio, ejus utique verbo recreantur ad melius.

Corr. Rom. ¶ 1 Auguſtinus] *Caput hoc etiam ab Algero lib. 3. cap. 8. citatur ex Auguſtino in libro de corpore Domini; ſed Poſſidius in indiculo operum B. Auguſtini, nullam hujus libri mentionem facit, & ad verbum (excepto ultimo verſiculo) hæc leguntur in libro Paſchaſii Abbatis de corpore & ſanguine Domini, cap. 12. ex quo etiam libro ſunt* c. iteratur, *cum ſequentibus, infra de conſecrat. diſt. 2.*

¶ 2 Credendum] *Hæc eodem modo leguntur apud Algerum. Sed Paſchaſii verba, c. 15. hæc ſunt*: Cujus ergo potentia creata ſunt prius, ejus utique verbo ad melius recreantur: quia nemo creator alicujus rei, aut recreator, niſi unus Deus catholice prædicatur. Propterea veniendum eſt ad verba Chriſti, & credendum, quod in ejuſdem verbis iſta conficiantur.

C. LXXVIII. *De eodem.*

Item Auguſtinus *lib. 2. contra epiſtolam Parmeniani, c. 10.*

OMnia *d* Sacramenta cum obſint indigne tractantibus, proſunt tamen per eos digne ſumentibus: ſicut & verbum Dei *e*. Unde dictum *f* eſt: *Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite.*

C. LXXIX. *De iis, qui ſanctis male utuntur.*

Idem *in Pſalmum* 103. *verſ.* Qui tegis.

PRophetavit & Saul malus Rex, & tunc prophetavit, cum David ſanctum perſequeretur. *& infra*. Non ergo ſe jactent, qui forte ſine charitate habuerint hoc munus Dei ſanctum: ſed videant, qualem rationem habituri ſunt cum Deo, qui ſanctis non ſancte utuntur. Ex his erunt, qui dicturi ſunt *g*: *in nomine tuo prophetavimus*. Non illis dicetur, Mentimini: ſed dicetur: *Non novi vos, &c.*

Corr. Rom. ¶ *In tractatu 7. in epiſtolam Joannis ſunt aliqua, quæ ad ſententiam hujus capitis referri poſſunt, atque inde antea citabatur. Sed ipſa prorſus verba ſunt loco indicato.*

Gratian. *Spiritum ergo Prophetiæ dicendi ſunt habuiſſe, non meritum.*

C. LXXX. *Quiſque non tam ſanctificatur ex hoſtiis, quam pro peccato polluitur.*

Item Hieronymus *in cap. 2. Aggæi.*

O Propheta, qui altari tantum extructo, & domo mea diruta hoſtias mihi offers in altari, & victimis ejus ſanctificari te putas: ſcito, quoniam ſanctum quidem eſt, quod offertur in altari; ſed non tam ſanctificaris ex hoſtiis, quam ex mortuis operibus pollueris.

Corr. Rom. ¶ *Apud B. Hieronymum ſic legitur*: o popule, qui altari tantum extructo, & diruta domo mea hoſtias mihi offers in altari, & victimis ejus, & carnibus te ſanctificari putas: ſcito, non tam ſanctificari te ex hoſtiis, quæ templo diruto tibi prodeſſe non poterunt, quam contaminari omnia opera tua, & cuncta, quæ agis, ex eo quod negligis, & tuam magis domum, quam meam extrue-

a *Supra ead. cap.* ventum eſt. b *Num.* 19. *Lev.* 22. c *al.* damnato. d *Polyc. l. 3. tit. 18. Anſel. l. 9. c. 24.* e *Tomo ſecundo.* f *Alg. l. 3. c. 10.* g *Sent. 4. diſt. 19. Mal. 2.*

a *De conſecr. diſt. 2.* iterum, *Mag. 4. ſent. diſt. 13.* b *al.* miniſterio. c *Alg. l. 1. c. 21. & l. 3. c. 8.* d *Infra ead. q. per Eſaiam. §.* hac pene. *Alg. l. 3. c. 11.* e *Dei teſtatur.*] *orig.* f *Matth.* 23. g *Matth.* 7.

extruere conatus es. Sanctum quidem eſt, quod offertur in altari; ſed non tam ſanctificaris ex hoſtiis, quam ex eo, quod in convallibus habitas, & interes mortuis operibus, pollueris. *In duobus etiam vetuſtis Gratiani codicibus legitur,* o populæ: *Verum idem Hieronymus continuo iſta eadem per anagogen aptat Eccleſiaſtico viro.*

C. LXXXI. *Contra Spiritum Sanctum verbum dicitur, cum ex diſperſione nunquam reditur.*

Item Auguſt. *in lib. de verbis Domini ſerm.* 11. *circ. fin.*

ITa *a* ſit *b* verbum contra Spiritum Sanctum, cum ex diſperſione ad congregationem nunquam venitur, quæ ad remittenda peccata accepit Spiritum Sanctum. Ad quam congregationem etiamſi per malum Clericum, ſed tamen catholicum miniſtrum, reprobum, & fictum, ſi aliquis accesserit corde non ficto, in ipſo Spiritus ¶ Sanctus *c* operatur remiſſionem peccatorum, qui in ſancta Eccleſia ita operatur, ut reprobos fugiat, & tamen per eorum miniſterium probos colliget.

Corr. Rom. ¶ Spiritus Sanctus) *Hec loco conciſe refertur ſententia B. Auguſtini: plenius autem ſupra eod. c.* Spiritus Sanctus.

C. LXXXII. *Non meritis hominum, ſed virtute Spiritus Sancti peccata remittuntur.*

Idem *in ſermone de remiſſione peccatorum d.*

UT evidenter hoc oſtenderet Dominus, a Spiritu Sancto, quem donavit fidelibus ſuis, dimitti peccata, non meritis hominum, quodam loco ſic ait *e*, reſurgens a mortuis: *Accipite Spiritum Sanctum* : & continuo ſubjecit: *Si cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei*: hoc eſt, Spiritus dimittit, non vos. Proinde ¶ ſicut is, quem Sacerdos tolerat in Eccleſia, eſt tamen extra Eccleſiam, & extra corpus, cujus caput eſt Chriſtus, ſi ei Oſtiarius non aperuerit ¶: ita non ideo extra Eccleſiam eſt, & non eſt de corpore, ſi quis paſtoris præjudicio compellitur foris eſſe.

Corr. Rom. ¶ 1 Proinde] *Verba ipſa hujus partis non ſunt inventa apud B. Auguſtinum. Simillima habentur apud Origenem hom.* 14. *ad c.* 24. *Levitici, & referuntur infra* 24. *q.* 3. *c.* cum aliquis, *&c.* ſi quis non recto.

¶ 2 Aperuerit) *In nonnullis vetuſtis codicibus legitur,* aperuit: *in aliis* aperiat; *ab uno autem abeſt negatio.*

C. LXXXIII. *Deminus non merita perſonarum, ſed Sacerdotum officia conſiderat.*

Item Ambroſius *de iis, qui initiantur myſteriis c.* 5.

CUm *f* Scriptura tibi teſtetur, quod ad Jeroboam *g* preces ignis deſcendit de cœlo *h*, & rurſus precante Helia ignis eſt miſſus, qui ſacrificia *i* conſumeret; detur ¶ intelligi, quod Deus non merita perſonarum conſiderat, ſed officia Sacerdotum. *& paulo poſt.* §. 1. Ignis ille viſibilis mittebatur, ut crederent, nobis inviſibilis operatur, qui credimus. *& paucis interjectis.* §. 2. Crede ergo adeſſe Dominum Jeſum invocatum precibus Sacerdotum, qui ait *K*: *Ubi fuerint duo, vel tres, ibi & ego ſum.*

Corr. Rom. ¶ 1 Datur intelligi] *In originali non ſunt hæc verba. Sed cum antecedentia pendeant ex ſuperioribus, hic nova incipit periodus*: Non merita perſonarum conſideres, ſed officia Sacerdotum. *Nonnullæ autem aliæ varietates, & quidem non minimi ponderis in margine ſunt indicatæ.*

C. LXXXIV. *Non merita Sacerdotum, ſed virtus divina Sacramenta ſanctificat.*

Item Gregorius.

MUlti *l* ſecularium hominum cum plus Sacerdotum vitam, quam ſuam diſcutiunt, in magnum contemptionis divinorum Sacramentorum crimen incurrunt. Magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, feſtucam *a* tenuem in aliorum conſpiciunt oculis, quam dum incaute feſtinant avellere, erroris in foveam delabuntur: minus quidem conſiderantes, quod non eos Sacerdotum vita læderet, ſi ipſi humiliter bonis Sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent. Sed dum hypocritarum more plus illorum famam, quam propriam vitam, vel vitæ negligentias dijudicant, ſpernunt ſancta monita, & ſpiritualia dona. Unde fit, ut non ſolum ab eis dicta reſpuant, ſed (quod eſt deterius) divina etiam myſteria contemnant, ut nec corporis communionem, aut ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti eorum miniſterio confectam aſſumant: putantes, hanc minus eſſe ſanctificatam, ſi illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. §. 1. Heu in quam magnum laqueum incidunt, ut divina, & occulta myſteria plus ab aliis ſanctificata poſſe fieri credant: cum unus idemque Spiritus Sanctus in Eccleſia diffuſa per totum orbem terrarum incomprehenſibiliter ea myſteria, & occulte, atque inviſibiliter operando ſanctificet, & benedicendo *b* benedicat. §. 2. Myſterium ¶ itaque *c*, fratres, ob hoc dicitur, quod ſecretam, & reconditam habeat diſpenſationem: ſacrificium autem, quaſi ſacrum factum, quia prece myſtica conſecratur pro nobis in memoriam Dominicæ paſſionis. *& infra.* §. 3. Sacramentum vero eſt in aliqua celebratione, cum res geſta ita fit, ut aliquid ſignificare intelligatur, quod ſancte accipiendum eſt. Sunt autem Sacramenta, baptiſma, chriſma, corpus, & ſanguis Chriſti: quæ ob id Sacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerum virtus divina ſecretius ſalutem eorundem *d* Sacramentorum operatur. Unde & a ſecretis virtutibus, vel ſacris Sacramenta dicuntur. Quæ ideo fructuoſe penes Eccleſiam fiunt, quia ſanctus in ea manens Spiritus eorundem Sacramentorum latenter operatur effectum. Cujus panis, & calicis Sacramentum Græce Euchariſtia dicitur: Latine bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore, & ſanguine Chriſti? §. 4. Unde ſive per bonos, ſive per malos miniſtros intra Dei Eccleſiam diſpenſatur, Sacramentum tamen eſt: quia Spiritus Sanctus myſtice illud vivificat, qui quondam Apoſtolico in tempore viſibilibus apparebat operibus. Nec bonorum meritis diſpenſatorum amplificatur, nec malorum attenuatur: quia *f neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus g.* Hoc de corpore, & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, hoc etiam de baptiſmate, & chriſmate ſentiendum eſt, & tenendum: quia virtus divina ſecretius operatur in eis, & divina ſolummodo hæc eſt virtus, ſive poteſtas, non humanæ efficaciæ. Polluimus ¶ itaque *h* panem, id eſt, corpus Chriſti, quando indigni accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinem bibimus. *& infra.* i §. 5. Maledicam ¶, inquit, benedictionibus veſtris, hoc eſt, iis, quæ nunc meis benedictionibus poſſidetis, ſeu quidquid a vobis benedicitur, maledicam: vel quoniam ¶ non benedicunt ſanctis ex vero corde: vel quia, qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo divites ſint.

¶ 3.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc collectum eſt partim ex ſententiis B. Gregorii, partim ex verbis ipſis BB. Iſidori, atque Hieronymi.*

¶ 1 Myſterium itaque] *Hæc uſque ad verſ.* Hoc de corpore, *ſunt apud Iſidorum: non tamen eodem prorſus ordine.*

¶ 2 Polluimus) *Sumptum eſt ex B. Hieronymo in commentariis ad cap. primum Malachiæ, in illis verbis*: Et dicitis, in quo polluimus &c.

a *Ivo p.* 2. *c.* 104. b *dicitur*] *orig.* c *ſup. ead. Spiritus Sanctus.* d *in lib.* 50. *homil.* 12. e *Joan.* 20. f *Alger. l.* 3. *c.* 10. *Jeroboal.*) *orig. Ambroſ. ſed Scriptura, Jeroboam.* h *Jud.* 6. 3. *Reg.* 18. i *ſacrificium conſumpſit*) *orig.* K *Matth. c.* 18. l 4. *ſentent. Hiſ.* 13.

a *Matth.* 7. b *al. ſanctificando.* c *Iſidorus lib.* 6. *Etym. cap.* c. d *al. eorundem.* e *al. viſibiliter.* f 1. *Cor.* 3. g *Hactenus Iſidorus.* h *Hieron. in c.* 1. *Malachiæ.* i *Idem in cap.* 2.

Digitized by Google

¶ 3 Maledicam] *Apud eundem ad c. 2. ſic habetur* : Et maledicam (inquit) benedictionibus veſtris, hoc eſt, quæ nunc meis benedictionibus poſſidetis; ſiva quicquid a vobis benedicitur, a me maledictum erit ; Et maledicam illis, *ſubauditur*, benedictionibus veſtris: quoniam noluiſtis intelligere, quæ dicuntur: hoc eſt enim quod dicitur, *non poſuiſtis ſuper cor*.

¶ 4 Quoniam] *Sumptum eſt ex eodem loco paulo inferius ubi hæc leguntur* : Vel certa, quia ad Sacerdotes proprie mandatum eſt, vertuntur benedictiones eorum in maledictionem, quando non benedicunt ſanctis ex vero cordis affectu, ſicut Iſaac Jacob, & Jacob Patriarchis, & Moyſes duodecim tribubus : ſed per dulces ſermones, & benedictiones decipiunt corda innocentium, & qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo divites ſint, atque eorum vitiis blandiuntur.

C. LXXXV. *Non Sacerdotum vitam, ſed quæ docent, & miniſtrant, conſiderare debemus.*

Item Fabianus Papa *Epiſcopis Orientalibus epiſt.* 2.

SIgnificaſtis *a* inſuper pleroſque attendere, multos in ipſis honoribus Eccleſiaſticis non congruenter vivere ſermonibus, & Sacramentis, quæ per eos populis miniſtrantur. O miſeros homines, qui hos intuendo Chriſtum obliviſcuntur! qui & multo ante prædixit, ut legi Dei potius obtemperetur, quam imitandi videantur illi, qui *b* ea, quæ dicunt, non faciunt : & traditorem ſuum tolerans uſque in finem, etiam ad evangelizandum cum cæteris miſit. Nam Apoſtoli talem conſuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt.

C. LXXXVI. *De eodem.*

Item Nicolaus Papa *Michaeli Imperatori in epiſt. quæ incipit:* Propoſueramus.

NOn *c* quales Sacerdotes Domini ſint, ſed quid de Domino loquantur, eſt vobis magnopere prævidendum: nec in vicariis B. Petri Apoſtoli vobis eſt attendendum, qui ſint; ſed quid pro correctione Eccleſiarum, quid pro ſalute veſtra ſatagent. Nec enim illos inferiores dicetis Scribis, & Phariſæis ſedentibus ſuper cathedram Moyſi, de quibus Dominus præcepit dicens *d*: *Quæcunque dixerint vobis, obſervate, & facite, ſecundum opera vero eorum nolite facere*. Ergo Imperator, conſidera, ſi illos dixit audiendos, qui ſuper cathedram Moyſi ſedebant, quanto potius his, qui ſuper cathedram Petri reſident, eſſe exiſtimetis obaudiendum.

C. LXXXVII. *Sacerdotum immunditia Sacramenta non polluit.*

Item Auguſtinus *contra literas Petiliani lib.* 2. *c.* 22.

DOminus *e* declaravit in uno cœtu hominum eadem Sacramenta ſumentium aliquorum immunditiam mundis obeſſe non poſſe. *& infra f.* §. 1. Petilianus dixit : At ſi quiſquam carmina Sacerdotis memoriter teneat, nunquid inde Sacerdos eſt, quod ore ſacrilego carmen publicat Sacerdotis? Auguſtinus reſpondit : Ita iſtud dicis, quaſi modo quæramus, quis ſit verus Sacerdos, & non quid ſit verum Baptiſma. Ut enim ſit quiſque verus Sacerdos, oportet, ut non ſolo Sacramento, ſed juſtitia quoque induatur, ſicut ſcriptum eſt *g*: *Sacerdotes tui induantur juſtitia*. Qui autem ſolo Sacramento Sacerdos eſt, ſicut fuit Pontifex Caiphas, perſecutor unius, & veriſſimi Sacerdotis, quamvis ipſe non ſit verax, quod dat tamen, verum eſt, ſi non det ſuum, ſed Dei. *Item paulo inferius*. §. 2. *Dixit h quidam ex ipſis proprius eorum Propheta* : *Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri. Teſtimonium hoc verum eſt*. Si ergo Apoſtolus, neſcio cujus alienigenæ teſtimonium, quia verum comperit, etiam ipſe atteſtatus eſt : cur nos apud quemlibet invenerimus, quod Chriſti eſt, & verum eſt, etiamſi ille, apud quem invenitur, perverſus, & fallax eſt, non diſcernimus vitium, quod homo habet, & veritatem, quam non ſuam, ſed Dei habet, & dicimus, Sacramentum hoc verum eſt, ſicut ille ait, Teſtimonium hoc verum eſt? Nunquid ideo dicimus etiam ipſe homo verax eſt, quia dicimus, Sacramentum hoc verum eſt? *& paulo poſt*. §. 3. Vos autem neceſſe eſt, ut ſemper erretis, quandiu propter hominum vitia Dei Sacramenta violatis, aut nos propter Dei Sacramenta, quæ in nobis *a* violare nolumus etiam veſtri ſchiſmatis ſacrilegium aſſumere putatis. *Item* b. §. 4. Baptiſmi ergo puritas a puritate, vel immunditia conſcientiæ, ſive dantis, ſive accipientis omnino diſtincta eſt. *Item* c. §. 5. Memento ergo Sacramentis Dei nihil obeſſe mores malorum hominum, quo illa vel omnino non ſint, vel minus ſancta ſint. *Item* d. §. 6. Quæro, ſi non habebat Saul *e* Sacramenti ſanctitatem; quid in eo David venerabatur? Si autem habebat innocentiam, quare innocentem perſequebatur? Nam eum propter ſacroſanctam unctionem & honoravit vivum, & vindicavit occiſum. Et quia vel panniculum ex ejus veſte præſcidit, percuſſo corde trepidavit. Ecce Saul non habebat innocentiam, & tamen habebat ſanctitatem, non vitæ ſuæ 1, (nam hoc ſine innocentia nemo poteſt) ſed Sacramenti Dei, quod & in malis hominibus ſanctum eſt. *Item* f. §. 7. Nos dicimus tale cuique ſacrificium fieri, qualis accedit, ut offerat, & qualis accedit, ut ſumat : & eos de ſacrificiis talium manducare, qui ad illa tales accedunt, quales & illi ſunt. Itaque ſi offerat Deo malus, & accipiat inde bonus, tale cuique eſſe, qualis quiſque fuerit, quia & illud ſcriptum *g* eſt. *Omnia munda mundis*. Per hanc ſententiam veridicam, & catholicam etiam vos Optati ſacrificio non eſtis polluti, ſi facta ejus diſplicebant vobis. Nam utique panis illius panis luctus erat, ſub cujus iniquitatibus Africa tota lugebat : ſed panem luctus, omnibus vobis communem eſſe, omnium veſtrum malum ſchiſmatis facit. *Item* h. §. 8. Gratias Deo, quia tandem confeſſus es poſſe valere invocatum nomen Chriſti ad aliorum ſalutem, etiamſi a peccatoribus invocetur. Hinc ergo intellige, cum Chriſti nomen invocatur, non obeſſe aliorum ſaluti aliena peccata.

Corr. Rom. ¶ 1 Vitæ ſuæ) *Sequebatur*, ſed unctionis : *quæ voces abſunt ab omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus, licet in codicibus etiam B. Auguſtini impreſſis legantur*.

C. LXXXVIII. *Etiam per malum miniſtrum dona Dei ad eos perveniunt, qui cum fide accipiunt.*

Idem *in Pſalmum* 10. *in verſic.* Juſtus autem quid fecit?

CHriſtus *i* quid fecit vobis, qui traditorem ſuum tanta patientia pertulit, ut ei primam *K* Euchariſtiam confectam manibus ſuis, & ore ſuo commendatam, ſicut cæteris Apoſtolis, traderet? Quid vobis fecit Chriſtus, qui eundem traditorem ſuum, quem Diabolum nominavit, qui ante traditionem Domini, nec loculis Dominicis fidem potuit exhibere, cum cæteris Diſcipulis *l* ad prædicandum regnum cœlorum miſit, ut demonſtraret dona Dei pervenire ad eos, qui cum fide accipiunt, etiam ſi talis ſit, per quem accipiunt, qualis Judas fuit?

C. LXXXIX. *Sacramentis Epiſcopi malitia non nocet.*

Item Gregorius.

NOn nocet malitia Epiſcopi, neque ad Baptiſmum infantis, neque ad Eccleſiæ conſecrationem : quia

V Bap-

a *Aug. in hom.* 50. *de pæn. c.* 13. b *Matth.* 23. c *Anſ. l.* 6. *cap.* 75. *Ivo p.* 5. *c.* 18. d *Matth.* 23. a *Algerus l.* 3. *c.* 11. *In part.* 2. *c.* 98. & 99. f *Ejuſdem l. c.* 30. g *Pſal.* 131. h *Ad Tit. cap.* 1.

e *al. vobis*. b *Eod. l. c.* 25. c *Ibid. c.* 47. d *Ibid. c.* 48. e 1. *Reg.* 10. & 24. f *Ibid. c.* 52. g *Tit.* 1. h *Ibid. c.* 54. i *Ivo p.* 2. *c.* 105 K *Joan.* 13. & 12. l *Matth.* 10.

Digitized by Google

Baptiſma *a* Deo datur, non ab homine venit: ſic & Euchariſtia, & omnia, quæcunque in altari ponuntur, non ab homine, ſed a Deo ſanctificationem accipiunt.

Gratian. *Sed objicitur illud* Hieronymi *in Sophoniam*, c. 3.

C. XC. *Non verba, ſed merita Sacerdotum Euchariſtiam faciunt.*

SAcerdotes *a*, qui Euchariſtiæ ſerviunt, & ſanguinem Domini populis ejus dividunt, impie agunt in legem Chriſti: putantes Euchariſtiam imprecantis facere verba, non vitam, & neceſſariam eſſe tantum ſolennem orationem, & non Sacerdotum merita, de quibus dicitur *b*: *Et Sacerdos, in quo fuerit macula, non accedet offerre oblationes Domino.*

C. XCI. *Tanto facilius Sacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum ſunt digniores.*

Item Alexander, *epiſt.* 2.

IPſi *c* Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia ſuis precibus & oblationibus ea delent, atque conſumunt: qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro neceſſitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur.

C. XCII. *Non adeſt Sacramentis Spiritus Sanctus, quæ per criminoſos miniſtrantur.*

Item Gelaſius *Elpidio Epiſcopo.*

SAcroſancta *d* religio, quæ catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reverentiam vendicat, ut ad eam quilibet, niſi pura conſcientia, non audeat pervenire. Nam quomodo ad divini myſterii conſecrationem cœleſtis Spiritus invocatus *e* adveniet, ſi Sacerdos, & *f* qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus reprobetur?

C. XCIII. *Manus immunda tacta inquinat, non mundat.*

Item Gregorius *in regeſto, lib.* 2. *epiſt.* 24.

NEceſſe *g* eſt, ut eſſe munda ſtudeat manus, quæ diluere ſordes curat: ne tacta quæque deterius inquinet, ſi ſordida ipſa ſtercoris *h* lutum tenet. ſcriptum *i* namque eſt: *Mundamini, qui fertis vaſa Domini.* Domini etenim vaſa ferunt, qui proximorum animas ad interiora K perducendas, in converſationis ſuæ exemplo ſuſcipiunt.

C. XCIV. *Æque ſervandum eſt verbum Chriſti, & Corpus Chriſti.*

Item Auguſtinus *lib.* 50. *homiliarum, homil.* 26.

INterrogo *l* vos fratres, vel ſorores, dicite mihi, quid vobis plus eſſe videtur, verbum Dei, an corpus Chriſti? Si verum vultis reſpondere, hoc utique dicere debetis, quod non ſit minus verbum Dei, quam corpus Chriſti. Et ideo, quanta ſolicitudine obſervamus, quando nobis corpus Chriſti miniſtratur, ut nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat; tanta ſolicitudine obſervemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde noſtro pereat: quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille, qui corpus Chriſti in terram cadere negligentia ſua permiſerit.

C. XCV. *De eodem.*

Idem *lib.* 4. *de Trinitate*, c. 14.

NEquos *m* poteſt id rite offerri, niſi per Sacerdotem juſtum & ſanctum, nec niſi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus offertur, atque id ſine vitio ſit, ut pro vitioſis mundandis poſſit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro ſe offerri ſacrificium Deo volunt.

Gratian. *Cum vita Sacerdotum Euchariſtiæ neceſſaria eſſe dicitur, non conſecrationi, ſed effectui intelligendum eſt. Non enim effectum ſalutis confert ei, quem merita faciunt indignum; potius completur in eo illud Apoſtoli:* Qui *a* manducat corpus Domini, & ejus ſanguinem bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit. *Ergo contra eos, qui crebra oblatione ſacrificii ſe putant poſſe mundari, non ceſſantes impie agere in legem Dei, intelligitur illud eſſe dictum Hieronymi* b. *Quod vero Sacerdos, etiamſi malus ſit, tamen pro officio ſuæ dignitatis gratiam transfundat hominibus, teſtatur* Auguſtinus *in lib. quæſt. Veteris Teſt. c.* 11.

C. XCVI. *Sacerdotes nomen Domini invocant, Dominus autem benedictionem præſtat.*

DIctum *c* eſt a Deo in Numeris *d* ad Moyſen, & Aaron Sacerdotes: *Vos ponite nomen meum ſuper filios Iſrael: ego Dominus benedicam eos*; ut gratiam traditio per miniſterium ordinantis transfundat hominibus: nec voluntas Sacerdotis obeſſe, aut prodeſſe poſſit, ſed meritum benedictionem poſcentis. §. 1. Quanta autem ſit dignitas ordinis Sacerdotalis, hinc advertamus. Dictum eſt enim de nequiſſimo Caipha, interfectore Salvatoris, inter cætera: *Hoc e autem a ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Princeps Sacerdotum anni illius, prophetavit.* Per quod oſtenditur, Spiritum gratiarum non perſonam ſequi aut digni, aut indigni, ſed ordinationem traditionis, ut quamvis aliquis boni meriti ſit, non tamen poſſit benedicere, niſi fuerit ordinatus, ut officium miniſterii exhibeat. Dei autem eſt, effectum tribuere benedictionis.

Gratian. *Quod vero per hæreticos Sacramenta dignitatis miniſtrata dicuntur carere effectu, improbatur auctoritate Anaſtaſii Papæ, qui ordinationem Acacii, quamvis hæretici, ita ratam approbat, ut etiam eis, quos poſt damnationem ſuam baptizavit, vel ordinavit, in nullo ream perſonam nacciſſe aſſerat. Sed hoc* 1 *eum illicite, & non canonice, imo contra decreta ſuorum prædeceſſorum feciſſe, probant Felix, & Gelaſius, qui Acacium ante Anaſtaſium excommunicaverunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eundem Acacium damnavit. Unde etiam ab Eccleſia Romana repudiatur, & a Deo fuiſſe percuſſus legitur in geſtis Romanorum Pontificum hoc modo:* Anaſtaſius *f* ſecundus natione Romanus, &c. *Require retro in tractatu decretalium epiſtolarum.*

Corr. Rom. ¶ 1 Sed hoc eum] *Supra diſt.* 19. c. Anaſtaſius, *oſtenſum eſt, immerito reprehenſum eſſe Anaſtaſium, & veriſſima eſſe, quæ ipſe de Acacio ſcripſit, & decrevit.*

C. XCVII. *Qui recedit ab Eccleſia, nec Baptiſma, nec jus dandi amittit.*

Item objicitur illud Auguſtini *lib.* 2. *contra epiſt. Parmeniani, c.* 13.

QUod *g* quidam dicunt, Baptiſma, quod 1 accepit, non amittit, qui recedit ab Eccleſia, ſed jus tamen dandi, quod accepit, amittit, multis modis apparet fruſtra & inaniter dici. §. 1. Primo, quia nulla oſtenditur cauſa, cur ille, qui ipſum Baptiſmum amittere non poteſt, jus dandi amittere poſſit. Utrumque enim Sacramentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur, illud, cum baptizatur, iſtud, cum ordinatur: ideoque in catholica utrumque non licet iterari. §. 2. Nam *h* ſi quando ex ipſa parte venientes etiam præpoſiti pro bono pacis, correcto *i* ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt, etſi viſum eſt opus eſſe, ut eadem officia gererent, quæ gerebant, non ſunt rurſus ordinandi K, ſed ſicut Baptiſmus in eis, ita ordinatio manſit integra, quia in præciſione fuerat

a *Ivo p.* 2. c. 110. b *Levit.* 21. c *Ivo p.* 2. c. 69. & *p.* 6. c. 45. d *Ivo p.* 2. c. 90. & *p.* 6. c. 110. e *al. advocatus.* f *al. etiam.* g *Et Pann. p.* 1. c. 2. h *al. inſequens.* i *Eſa.* 52. K *al. in internæ ſacrificia*) *al. in æterna ſacraria.* l *Ivo p.* 2. c. 105. m *Ivo part.* 2. c. 107.

a 1. *Corinth.* 11. b *Sup. ead. Sacerdotes.* c *Ivo p.* 2. c. 100. *Pannor. l.* 3. c. 79. d *Num.* 6. e *Joan.* 11. f *Sup. diſt.* 19. c. 9. g *Sent.* 4. *diſt.* 25. *Alg. lib.* 3. *cap.* 10. *Pannor. lib.* 1. *tit.* 2. c. 80. h *Ivo part.* 2. c. 97. *Pannorm. lib.* 3. *cap.* 77. i *al. correpto.* K *al. ordinati.*

Digitized by Google

fuerat vitium (quod unitate *a* pacis eſt correctum) non in Sacramentis, quæ ubicunque ſunt, ipſa vera ſunt. Et cum expedire hoc videatur Eccleſiæ, ut præpoſiti eorum venientes ad catholicam ſocietatem, honores ſuos ibi non adminiſtrent, non eis tamen ipſa ordinationis Sacramenta detrahuntur, ſed manent ſuper eos. Ideoque non eis in populo manus imponitur, ne non homini, ſed ipſi Sacramento fiat injuria. *& infra*. §. 3. Sicut autem habent in Baptiſmo, quod per eos dari poſſit, ſic in ordinatione jus dandi: utrumque quidem ad perniciem ſuam, quamdiu charitatem non habent unitatis: ſed tamen aliud eſt, penitus non habere; aliud, pernicioſe habere; aliud ſalubriter habere. Quicquid non habetur, dandum eſt, cum opus eſt dari: quod vero pernicioſe habetur, per correctionem, depulſa pernicie, agendum eſt, ut ſalubriter habeatur. Quanquam, etſi Laicus aliqua *b* pereuntis dederit neceſſitate compulſus, quod cum ipſe acciperet, dandum eſſe addidicit, neſcio, an pie quiſquam dixerit eſſe repetendum. Nulla enim cogente neceſſitate ſi fiat, alieni muneris uſurpatio eſt. Si autem neceſſitas urgeat, aut nullum, aut veniale delictum eſt. Sed etſi nulla neceſſitate uſurpetur, & a quolibet cuilibet detur, quod datum fuerit, non poteſt dici non datum, quamvis recte dici poſſit illicite datum. Illicitam ergo uſurpationem corrigit reminiſcentis, & pœnitentis affectus. Quod ſi non correxerit, manebit ad pœnam uſurpatoris, quod datum eſt, vel ejus, qui illicite dedit, vel ejus, qui illicite accepit: non tamen pro non dato habebitur. Neque a ullo modo per devotum militem, quod a privatis uſurpatum eſt, ſignum regale violabitur. §. 4. Si enim aliqui furtive, & extraordinarie, non in monetis publicis; aurum, vel *3* argentum percutiendo ſignaverint, cum fuerit deprehenſum, nonne illis punitis, aut indulgentia liberatis, cognitum regale ſignum theſauris regalibus cogetur inferri? *& paulo poſt*. §. 5. Si forte illum militiæ characterem in corpore ſuo, non militans pavidus exhorruerit, & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fuſa, & impetrata jam venia militare cœperit; nunquid homine liberato, atque correcto, character ille repetitur, ac non potius agnitus approbatur? An forte minus hærent Sacramenta Chriſtiana, quam corporalis hæc nota, cum videamus, nec Apoſtatas carere Baptiſmate, quibus utique per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur, & ideo amitti non poſſe judicatur? *& paulo poſt*. §. 6. De iis, qui ab Eccleſiæ unitate ſeparati ſunt, nulla jam quæſtio eſt, quin & habeant, & dare poſſint, & quin pernicioſe habeant, pernicioſeque tradant extra vinculum pacis. *& infra*. §. 7. Neutri Sacramento injuria facienda eſt. *& infra*. §. 8. Sicut non recte habent, qui ab unitate diſcedunt, ſed tamen habent, & ideo redeunti *c* non redditur: ſic etiam non recte dat, qui ab unitate diſcedit, ſed tamen dat; & ideo, quod ab eo accepit, venienti ad unitatem non iteratur. *& infra*. §. 9. Sicut redeunti non redditur, quod & foris habebat: ſic venienti repetendum non eſt, quod etiam foris accepit. Unde conſequenter intelligitur, perverſitatem hominum eſſe corrigendam: ſanctitatem autem Sacramentorum in nullo perverſo eſſe violandam. Conſtat enim, eam in perverſis & ſceleratis hominibus, ſive in eis, qui intus ſunt, ſive in eis, qui foris ſunt, impollutam, atque inviolabilem permanere; & quia dicuntur ea mali polluere, quantum in ipſis eſt, dicuntur; cum illa impolluta permaneant: ſed in bonis permanent ad præmium, in malis permanent ad judicium. *& infra*. §. 10. Quomodo *d* Catholici non clarificant Deum, qui promiſſa ejus nullis hominum ſceleribus, quo minus implerentur, impediri poſſe confidunt? qui Sacramenta ejus tam debita veneratione perſequuntur, ut ea, ſi etiam ab indignis tractata fuerint, illis ſua perverſitate damnatis, illa intemerata ſanctitate permanere demonſtrentur?

Corr. Rom. ¶ 1 Quod accepit] *Sic etiam Algerus, licet paulo aliter habeat originale.*

¶ 2 Neque ullo modo] *Hæc uſque ad verbum*, violabitur, *addita ſunt ex originali: ex quo etiam aliis locis caput hoc locupletatum eſt.*

¶ 3 Vel argentum] *In codicibus B. Auguſtini impreſſis ſequitur*, ſed æs: *in duabus autem manuſcriptis Vaticanis*, vel æs.

12 pars. Gratian. *Ex his verbis Auguſtini conſtat, in omnibus tam Apoſtatis, quam hæreticis, vel damnatis permanere Chriſti Sacramenta vera, quantum ad ſe, & ſancta, & niſi pœnitentia, vel indulgentia ſubventum fuerit, ad damnationem uſurpatoris pervenient, vel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodeſt, quod vera & ſancta ſunt, cum uſurpatores ſuos æque perimant, ac ſi eſſent mala, & noxia? Craſſus aurum ſitivit, & aurum bibit: æque periit vero auro, ſicut vero veneno.* §. 1. *Item a aurum æque verum eſt in arca furis, ſicut in theſauris* Regis. *Sed a fure, quia illicite habetur, illicite datur, vel accipitur: a Rege autem licite habetur licite datur, & accipitur: ideo ipſe fur, & communicator furti (niſi forte de conſcientia furti ſe purgaverint) ut perhibet Gelaſius ad Anaſtaſium Imperatorem, uterque juſte, & digne damnabitur.* §. 2. *Opponitur autem huic ſententiæ Auguſtini: Poteſtas dandi Baptiſmum, & jus conſecrandi Dominicum corpus, & largiendi ſacros ordines, plurimum inter ſe differunt. Suſpenſo enim, vel depoſito Sacerdote, nulla ei relinquitur poteſtas ſacrificandi. Sacramentum tamen Baptiſmi non ſolum a Sacerdote depoſito, vel Laico catholico, verum etiam ab hæretico, vel Pagano, ſi miniſtratum fuerit, nulla reiteratione violabitur: nulla autem ratio ſinit, ut inter Sacerdotes habeantur, qui de manibus Laici, vel Pagani oleum ſacræ (imo execrandæ) unctionis aſſumunt. Non ergo conſequenter colligitur, ut ſi recedentibus a fide jus baptizandi relinquitur, poteſtas etiam diſtribuendi ſacros ordines eis relinquatur, quamvis utrumque a conſecratione proveniat. Degradatus enim Epiſcopus poteſtatem largiendi ſacros ordines non habet, facultatem tamen baptizandi non amiſit.* §. 3. *Sed ne Auguſtinum in hac ſententia penitus reprobemus, intelligamus aliud eſſe poteſtatem diſtribuendi ordines ſacros: aliud eſſe executionem illius poteſtatis. Qui enim intra unitatem catholicæ Eccleſiæ, Sacerdotalem, vel Epiſcopalem unctionem accipiunt, officium & executionem ſui officii ex conſecratione adipiſcuntur. Recedentes vero ab integritate fidei, poteſtatem acceptam Sacramento tenus retinent, effectu ſuæ poteſtatis penitus privantur: ſicut conjugati ab invicem diſcedentes, conjugium ſemel initum non diſſolvunt, ab opere tamen conjugali inveniuntur alieni.* §. 4. *De his ergo, qui accepta Sacerdotali poteſtate ab unitate catholicæ Eccleſiæ recedunt, loquitur Auguſtinus, non de illis, qui in ſchiſmate, vel in hæreſi poſiti Sacerdotalem unctionem accipiunt: alioquin eſſet contrarius Chalcedonenſi* b *Concilio, in quo ordinati a Simoniacis, in nullo proficere judicantur; & Innocentio, qui ordinatos a cæteris hæreticis, per pravam manus impoſitionem, ſolam damnationem, & capitis vulnus aſſecutos teſtatur.* §. 5. *Quamvis poſſit generaliter dici, Sacramenta, quæ apud hæreticos non aliter, quam in Eccleſia Dei celebrantur, vera & rata eſſe, quantum ad ſe; falſa vero & inania, quantum ad effectum, & in iis, a quibus male tractantur, & in illis, a quibus male ſuſcipiuntur. Nec mirum, ipſa enim ſalus noſtra bucellam* c *Judæ dedit: ſtatim cum bucella non bonus, ſed malignus ſpiritus intravit: quare? non quia bonus non daret bonum; ſed quia malus male accepit bonum; ſicque bonum effectum bonum non habuit, quia, ubi illud faceret, non invenit.*

V 2 §. 6.

a *al.* unitatis *pace*. b *alicui pereunti*. c *adde c.* 112. *infra eadem*. d *Eod. l.* 2. *c.* 19.

a *Alg. l.* 3. *c.* 12. b *Sup. ead. c. ſi quis Epiſcopus*. 8. *ſup. ead. c. qui perfectionem* 17. c *Joan.* 13.

Digitized by Google

§. 6. Item Dominus a in patria ſua præſens, & verus affuit: non per malum miniſtrum, ſed per ſe ipſum nihil potuit: quia fidem non invenit, pro perfidia aliorum non caruit ſua veritate, ſed effectus boni virtute. §. 7. Quod ut plane in omnibus Sacramentis oſtenderet, bis eſt transfiguratus, cum eſſet in carne. In una transfiguratione b *ſicut Sol apparuit mirabilis, ut fides credentium augeretur, ad contemplandam cœleſtem gloriam ſuper ſe elevatam. In altera, ut peregrinus c, & incognoſcibilis de ſe dubitantibus ire longius ſe finxit, & ne agnoſceretur, oculos eorum tenuit: ad quid aliud? niſi, ut quia per fidem non erat in cordibus eorum, longius ſe ab iis recedere oſtenderet, & quia ipſum non credebant eſſe, quod erat, viderent & eum alium, quam erat. Ecce in utraque viſione ſua erat præſentia, & veritas: ſed in una exercebatur fides, ut magis crederent, quam credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne etiam agnoſcerent, quod videbant. Sacramentum ergo corporis, & ſanguinis ſui aliis eſt ad ſalutem, aliis ad judicium. Fides etiam, quamvis ſit vera, tamen ſine* d *operibus mortua eſt. Sic & omnes decem virgines* e *æqualiter erant virgines: ſed ex his quinque erant fatuæ, & quinque prudentes. Æqua erat virginitatis veritas, ſed pro ejuſdem virginitatis intentione non omnibus æqua meriti identitas. Sic etiam eſt æs* f *ſonans, aut cymbalum tinniens, martyrium, vel eleemoſyna, quam neſcit charitas. Si vero cæcus cæco lucernæ miniſtret veritatem, neuter tamen ideo magis ſuam illuminat cæcitatem. Sic & malus miniſtrat mala vera Sacramenta, ſed non ideo dona ſpiritualia: quia malis eorum meritis Spiritus Sanctus impeditur, ne in eis, quod ſuum eſt, operetur. Unde Innocentius* g, *cum hæreticorum Baptiſma concedat eſſe ratum, non tamen ex illo Baptiſmate concedit haberi Spiritum Sanctum: Et Leo* h *hos, qui formam Baptiſmatis acceperunt, non juſſit rebaptizari, ſed jubet Spiritum Sanctum, quem ab hæreticis nemo accipit, per eius invocationem, & manus impoſitionem a catholicis Sacerdotibus conſequi. Sciendum vero eſt, quod Sacramenta hæreticorum dicuntur irrita, vel etiam damnanda, falſa, & inania, non quantum ad ſe, cum ſint ſancta, & vera, etiam ab hæreticis celebrata; ſed quia, cum illicite dantibus perfidis ſunt ad judicium, illicite ab eis accipientibus non conferunt Spiritum Sanctum. Irrita, & non vera dicuntur, quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt, & ideo damnanda, ut ea dari, vel recipi ab hæreticis non approbetur, ſed interdicatur. Nam enim quantum ad ſe polluta ſunt, quamvis ab hæreticis polluta dicantur. Unde Gregorius* i *communionem Arii vocat execrationem, & Innocentius* k *vocat Bonoſi ordinationem, damnationem, non quod ita in ſe ſint, ſed quia male dantibus, vel accipientibus id efficiunt. Sic etiam Hieronymus in Oſee* l *ſacrificia eorum panem luctus vocat, non quantum ad ſe, ſed quantum ad effectum: quod ipſemet oſtendit, ſubjungens:* Quicunque comederit ex eo, contaminabitur, quia ſibi ad judicium ſumet.

Corr. Rom. ¶. 1 Sed ne Auguſtinum) *Hic Gratianus ita videtur loqui de B. Auguſtino, quaſi ipſius hac in re ſit dubia, aut incerta ſententia: cum tamen nemo ipſo melius, ac fuſius in libro contra Donatiſtas rem hanc expoſuerit, omnique cum Chalcedonenſi Concilio, & Innocentio concordet.*

C. XCVIII. *Sacramenta quamvis obſint indigne tractantibus, proſunt tamen digne ſumentibus.*

Hinc etiam Auguſtinus *lib. 2. contra epiſt. Parmeniani cap. 5.*

PEr m Eſaiam n dicit Dominus: *Facinoroſus qui ſacrificat mihi vitulum, quaſi qui canem occidat, & 1 qui coquit ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriam, quaſi blaſphemus.* [*& paucis interjectis*] §. 1. Quilibet ubilibet offert ſacrificium tali a corde, vel factis, hoc ut mereatur audire, perniciem ſibi infert, non illis bonis, qui accipiunt ab eis Sacramenta eadem, qui ſecundum Prophetam Ezechielem c gemunt, & mœrent peccata, quæ fiunt in medio eorum, quamvis non ſe inde corporaliter ſeparent. *& infra.* d §. 2. Sacrificia impiorum eis ipſis oberunt, qui offerunt impie. Nam unum, atque idem ſacrificium propter nomen Domini, quod invocatur, & ſemper ſanctum eſt, & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum acceſſerit. *Qui* e *enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit*, non ait, aliis, ſed ſibi. *& infra.* f §. 3. Hoc pene in omnibus talibus quæſtionibus intelligendum admonemus, ſcilicet quia omnia Sacramenta, cum obſint indigne tractantibus, proſunt tamen per eos digne ſumentibus. *& infra* g. §. 4. Spiritus Sanctus in Eccleſiæ præpoſito, vel miniſtro ſic ineſt, ut ſi fictus non eſt, operetur per eum Spiritus Sanctus, & ad ejus mercedem in ſalutem ſempiternam, & eorum regenerationem, vel ædificationem, qui per eum ſive conſecrantur, ſive evangelizantur. Si autem fictus eſt, quoniam veriſſime ſcriptum h eſt: *Spiritus enim Sanctus diſciplinæ effugiet fictum:* deeſt quidem ſaluti ejus, ut auferat ſe a cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu: miniſterium tamen ejus non deſerit, quo per eum ſalutem operatur aliorum.

Corr. Rom. ¶ 1 Et qui coquit] *Apud B. Auguſtinum legitur,* & qui ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum, & qui offert thus, quaſi benedicat idolo. *Et ſic etiam Ivo, niſi quod habet,* & qui ponit ſimilaginem: *ſicut etiam B. Auguſtinus contra literas Petiliani l. 2. cap. 52. Lectioni Græcæ vulgata optime reſpondet verſio B. Hieronymi ſecundum LXX.* Iniquus autem, qui immolat vitulum, quaſi percutiens virum: ſacrificans de grege, quaſi qui occidat canem: qui offert ſimilam, quaſi qui ſanguinem ſuillum: qui dat thus in memoriale, quaſi blaſphemus. *Vulgata autem Latina ex Hieronymo ſecundum Hebræum exemplar ſic habet.* Qui immolat bovem, quaſi qui interficiat hominem: qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat: qui recordatur thuris, quaſi qui benedicat idolum i.

Gratian. *Conſtat ergo, ut Innocentius* k *ait, de cæteris hæreticis ordinatos a Simoniacis per pravam manus Simoniacæ impoſitionem vulneratum habere caput. §. 1. Sed objicitur, quod in ordinatione Simoniacorum hoc ſolum reprehenſibile inveniatur, quod gratia Spiritus Sancti ſub pretio redigi putetur: alioſum autem in omnibus integra forma Sacramentorum ſervetur. Cum ergo illicita Sacramenti uſurpatio per pœnitentiam correcta fuerit, ut gratia Spiritus Sancti gratuita, & non venalis exiſtimetur, integer debet adeſſe unctionis effectus: Imo etiam ſi non ſequatur pœnitentia, licet Simoniaco, tamen revera conſecratus reputetur: ſicut illi, qui quondam non niſi pretio dato, nec ad ſacri Baptiſmi regenerationem, nec ad ſanctæ communionis participationem admittebantur, licet Simoniace, tamen non ideo minus baptizati, vel ſacræ communionis participes reputati ſunt. Sed hæc tantum* l *ſacris canonibus conſtitutum eſt, ne de cætero Sacramenta Chriſti ſimoniace diſtribuantur.*

C. XCIX. *A baptizandis, vel conſignandis pretia non exigantur.*

Unde Gelaſius *ad Epiſcopos per* Lucaniam *epiſt. 1. c. 7.* m.

BAptizandis n, conſignandiſque fidelibus Sacerdotes pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuslibet impoſitis exagitare cupiant renaſcentes: quoniam quod o gratis accipimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil a præ-

a *Matth.* 13. b *Matth.* 17. c *Luc.* 24. d *Jac.* 2. e *Matth.* 25. f 1 *Cor.* 13. g *ſupr. ead. cap. Arianos.* h *ſup. ead. c. hi qui.* i *ſupr. ead. c. ſuperveniente* k *c. qui perfectionem. & c. verum* l *In cap. 9. Oſee.* m *Ivo p.* 2. *c.* 97. n *Eſa.* 66.

a *tale) orig.* b *al. hæc.* c *Ezech.* 9. d *ead. l. 2. contra epiſtol. Parmen. c.* 6. e 1. *Cor.* 11. f *ead. l.* 2. *c.* 10. g *ib. c.* 11. h *Sapien.* 1. i *al. idolo.* k *Supr. ead. qui perfectionem* l *al. tamen.* m *Q.* 6. *c.* 180. n *Burch. l.* 4. *c.* 81. *Ivo part.* 1. *c.* 74. & 265. o *Matth.* 10.

prædictis prorſus axigere moliantur, quo vel paupertate cogente datarriti, vel indignatione revocati, redemptionis ſuæ cauſas adire deſpiciant; certum habentes, quod qui prohibita deprehenſi fuarint admiſiſſe, vel commiſſa non potius ſua ſponte correxerint, periculum ſubituri proprii ſint honoris.

CAP. C. *A percipiente gratiam a communionis pretium exigi non debet.*

Item ex ſexta Synodo *cap.* 23.

NUllus *b* Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui ſacram diſpenſat communionem, a percipiente gratiam 1 communionis aliquod pretium exigat. Neque enim venditur gratia, neque pro pretio gratiam Spiritus Sancti damus, ſed dignis munera, ſine defraudatione participata concedimus: Si quis vero eorum, qui connumerantur in Clero, ab eo, cui ſacram communionem diſpenſat, aliquod pretium exegerit, deponatur, ſicut imitator Simoniacæ fraudis.

Corr. Rom. ¶ 1 Gratiam] *Sic etiam Ivo. In uno vetuſto Gratiani codice eſt*, gratia communionis, *quod Græcæ lectioni magis convenit:* *παρὰ τῦ μετέχοντ© ὑπερέττειν, τῆ· τῆ αἰτῆς μεταλήψεως χάριν ὀβολὸ ἢ εἶδ© τὶ οἷονῦν*: *id eſt*: ab eo, qui percipit communionem, ejuſmodi participationis gratia, obolos, vel aliam quamvis ſpeciem exigat. *Sunt etiam aliæ nonnullæ varietates non magni ponderis.*

a C. CI. *Munera inviſibilis gratiæ quæſtibus non ſunt comparanda.*

Item ex Concilio Toletano XI. *c.* 8.

QUicquid *c* inviſibilis gratiæ conſolatione 1 tribuitur, nunquam a quæſtibus, vel quibuslibet præmiis venundari penitus debet, dicente *d* Domino. *Quod gratis accepiſtis, gratis date.* Et ideo quicunque deinceps in Eccleſiaſtico ordine conſtitutus, aut pro baptizandis, conſignandiſque fidelibus, aut collatione chriſmatis, vel promotionibus graduum pretia qualibet, vel præmia (niſi 3 voluntarie oblata) pro hujuſmodi ambitione ſuſceperit, equidem ſi ſciente loci Epiſcopo tale quicquam a ſubditis perpetratum fuerit, idem Epiſcopus duobus menſibus excommunicationi ſubjaceat, pro eo, quod 4 ſcita mala contexit, & correctionem neceſſariam non adhibuit. Sin autem ſuorum quiſpiam, eodem neſciente, pro ſupradictis quodcunque capitulis accipiendum eſſe ſibi crediderit, ſi Presbyter eſt, quatuor menſium excommunicatione plectatur; ſi Diaconus, trium; Subdiaconus vero, vel Clericus his cupiditatibus ſerviens, & 5 competenti pœna, & debita excommunicatione plectendus eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Conſolatione] *In Conciliis olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis, duobus ipſorum Codicibus Vaticanis, uno Regio Catholici, & apud Ivonem legitur*, collatione; *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

¶ 2 Nunquam quæſtibus] *In eodem codice Regio legitur*, nummorum quæſtu, vel quibuslibet præmiis venundari penitus non debet: *in aliis vero ſupra citatis*, nunquam quæſtu.

¶ 3 Niſi] *Ab eodem codice Regio abeſt dictio iſta*, niſi: *ita ut in his caſibus voluntarias etiam oblationes prohibeat: ſicut de Baptiſmo in Concilio Elibertino eſt conſtitutum, infra rod. c. emendari: & de ſacris ordinationibus in Concilio Tridentino ſeſſ. 21. c. 1. In aliis tamen codicibus eſt ipſa dictio*, niſi.

¶ 4 Quod ſcita] *Antea legebatur*, in conſcientia mala. *Emendatum eſt ex codice Regio, & Ivone. In Conciliis vero impreſſis varie legitur.*

¶ 5 Et competenti] *In vulgatis legebatur*, pro arbitrio competenti pœna: *ſublatæ ſunt voces*, pro arbitrio, *quia in vetuſtis exemplaribus, in Conciliis impreſſis, & manuſcriptis, & apud Ivonem non habentur, neque auctor gloſſæ eas agnoſcit.*

C. CII. *Nihil a Sacerdotibus exigatur pro balſamo, quod in chriſmate ponitur.*

Item ex Concilio Bracarenſi 1 II. *cap.* 4.

PLacuit, ut nullus Epiſcoporum pro modico Balſami, quod benedictum pro Baptiſmi Sacramento per Eccleſias datur, quia ſinguli *a* tremiſſem pro ipſo exigere ſolent, nihil ulterius exigat: ne forte, quod pro ſalute animarum per invocationem Sancti Spiritus conſecratur, ſicut Simon *b* Magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venundantes damnabiliter venundemur.

Corr. Rom. ¶ 1 Bracarenſi] *Emendata eſt inſcriptio ex aliquot vetuſtis codicibus. Nam in vulgatis erat*, ex Carthaginenſi quarto, in quo non habetur.

C. CIII. *Non eſt aliquid exigendum ab iis, qui infantes ſuos ad baptizandum adducunt.*

Item ex eodem *c.* 7.

PLacuit, ut unuſquiſque Epiſcopus per Eccleſias ſuas hoc præcipiat, ut hi, qui infantes ſuos ad Baptiſmum offerunt, ſi quid voluntarie pro ſuo offerunt voto, ſuſcipiatur ab eis. Si vero per neceſſitatem paupertatis aliquid non habeant, quod offerant, nullum eis pignus violenter tollatur a Clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios a Baptiſmo retrahunt: qui ſi forte, dum differuntur, ſine gratia Baptiſmi de hac vita receſſerint, neceſſe eſt, ut ab illis eorum perditio requiratur, quorum ſpolia pertimeſcentes, a Baptiſmi gratia ſe retraxerunt.

C. CIV. *Qui baptizatur, nullos nummos in concham mittat.*

Item ex Concilio Eliberitano *c.* 48.

EMendari placuit, ut qui baptizantur (ut fieri ſolebat) nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur. Neque pedes eorum lavandi ſunt a Sacerdotibus, vel Clericis.

C. CV. *Pro perceptione Baptiſmi, vel Chriſmatis aliquid exigi non debet.*

Item ex Concilio Triburienſi.

DIctum *c* eſt, ſolere in quibuſdam locis pro perceptione chriſmatis nummos dari, ſimiliter pro Baptiſmo, & communione. Hoc Simoniacæ hæreſis ſemen deteſtata eſt ſancta Synodus, & anathematizavit, & ut de cætero nec pro ordinatione, nec pro chriſmate, vel Baptiſmo, vel pro balſamo, nec pro ſepultura, vel communione quicquam exigatur, ſtatuit; ſed gratis dona Chriſti gratuita diſpenſatione donentur.

C. CVI. *Non pro dedicandis baſilicis, vel pro cæteris Sacramentis Eccleſiæ conferendis aliquid exigi debet.*

Item ex Concilio Cabilonenſi *tempore Caroli Magni c.* 16.

STatuimus *d*, ut ſicut pro dedicandis baſilicis, & dandis ordinibus nihil accipiendum eſt; ita etiam pro balſamo, ſive luminaribus emendis, nihil Presbyteri chriſma accepturi dent. Epiſcopi itaque de facultatibus Eccleſiæ balſamum emant, & luminaria ſinguli in Eccleſiis ſuis concinnanda provideant.

13 ps Gratian. *Sicut ergo hæc Sacramenta, licet Simoniace miniſtrentur, tamen benedictionis effectum conferunt accipientibus: ſic & Sacerdotis unctio, licet Simoniace miniſtretur, ſua tamen non debet carere effectu. Sed, ſicut ſupra e dictum eſt, illa* Sacra-

a al. gratiæ. b Ivo p. 2. c. 92. c Ivo p. 1. c. 73. & p. 5. c. 326. d Matth. 10.

a al. *a ſingulis tremiſſes exigi*} *al. ſinguli tremiſſes exigi.* b *Act.* 8. c *Burch. l.* 4. c. 101. *Ivo p.* 2. c. 295. d *Burch. l.* 4. c. 93. *Ivo p.* 5. c. 287. *Pann. l.* 2. c. 98. e *ſup. cap. remiſſionem §. ſed notandum.*

Digitized by Google

Sacramenta ſunt neceſſitatis, hæc dignitatis, & ideo privilegia illorum non poſſunt generare communem legem iſtorum. Habent ergo Simoniaci vulneratum caput per Simoniacæ manus pravam impoſitionem. Hoc autem de illis intelligitur, quos nec excuſat ignorantia, nec attractionis violentia: qui ab illis ordinantur, quos indubitanter ſciunt eſſe Simoniacos, ſive Simoniace, ſive non Simoniace ordinentur ab eis. Ut enim diſtinguit Nicolaus Papa, alii Simoniace ordinantur a Simoniacis; alii Simoniace a non Simoniacis; alii non Simoniace a Simoniacis. Hanc diſtinctionem innuit Nicolaus Papa *ſecundus ſcribens omnibus Epiſcopis.*

C. CVII. *De triplici genere Simoniacorum.*

STatuimus *a* decretum de Simoniacis tripartita hæreſi, id eſt, de Simoniacis Simoniace ordinatoribus, vel ordinatis, & de Simoniacis Simoniace a non Simoniacis, & de Simoniacis non Simoniace a Simoniacis. §. 1. Simoniaci Simoniace ordinati, vel ordinatores ſecundum Eccleſiaſticos canones a proprio gradu decidant. Simoniaci quoque Simoniace a non Simoniacis ordinati, ſimiliter ab officio male accepto removeantur. §. 2. Simoniacos autem non Simoniace a Simoniacis ordinatos, miſericorditer per manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio concedimus permanere.

Gratian. *Sed hoc intelligendum eſt de iis, qui ordinantur a Simoniacis, quos ignorabant eſſe Simoniacos. Hoc facit Simoniacos, non reatus criminis, ſed ordinatio Simoniaci.*

C. CVIII. *De iis, qui non Simoniace a Simoniacis ordinantur.*

De quibus Urbanus Papa II. *in Concilio Placentino, c. 3., & 4. ait.*

SI *b* qui a Simoniacis non Simoniace ordinati ſunt, ſiquidem probare potuerint ſe, cum ordinarentur, neſciſſe, eos Simoniacos eſſe, & ſi 1 tunc pro catholicis habebantur in Eccleſia, talium ordinationes miſericorditer ſuſtinemus: ſi tamen eos laudabilis vita commendat. Qui vero ſcienter ſe a Simoniacis conſecrari (imo execrari) permiſerint, eorum conſecrationem omnino irritam eſſe decernimus.

Corr. Rom. ¶ 1 Et ſi tunc] *Antea legebatur*, & quod tunc, *quaſi onus id probandi incumberet volenti ſe purgare. Emendatum vero eſt ex duobus manuſcriptis iſtius Concilii exemplaribus.*

C. CIX. *De eo, qui ordinatur ab illo, quem ſcit Simoniacum eſſe.*

Item Nicolaus junior. *Hoc idem* Alexander ſecundus.

DE cætero ſtatuimus *c*, ut ſi quis in poſterum ab eo, quem Simoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari permiſerit, & conſecrator, & conſecratus non diſparem damnationis ſententiam ſubeant: ſed uterque depoſitus pœnitentiam agat, & privatus propria dignitate perſiſtat.

Corr. Rom. ¶ *Verba hujus, & ſequentis cap.* Erga Simoniacos, *ſunt in epiſtola Nicolai ſecundi, in qua Concilium a ſe habitum refert: atque ea repetivit Alexander ſecundus in epiſtola* d *omnibus catholicis Epiſcopis directa, quæ habetur Romæ manuſcripta in tribus pervetuſtis codicibus.*

C. CX. *Simoniacis in dignitate ſervanda nulla eſt impendenda miſericordia.*

Idem *paulo inferius.*

ERga *e* Simoniacos nullam miſericordiam in dignitate ſervanda habendam eſſe decernimus; ſed juxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe, Apoſtolica auctoritate ſancimus.

Gratian. *Subaudiendum eſt, niſi violenter attracti fuerint. De his enim, & a quibuslibet hæreticis violenter ordinatis ait* Innocentius *ad Epiſcopos Macedoniæ, epiſt. 22. c. 5.*

C. CXI. *De iis, qui inviti ad hæreticorum ordinationem trahuntur.*

COnſtat multos vim paſſos, atque invitos, attractos, repugnanteſque ab hæreticis ordinatos: ſed hujuſmodi aliquis, ſi poſt ordinationem talem non interfuit, cum illi conficerent Sacramenta, ſi communioni eorum participatus non eſt, ſi ſtatim diſcedentibus illis e peſſimo conciliabulo eorum *a* abrenuntiavit, & ad Eccleſiam rediit, iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis. Cæterum, qui poſt menſem, aut amplius redierunt, cum ſe conſiderarent ab hæreticis ordinatos, quamvis nihil ab eis acceperunt, rei ſunt uſurpatæ dignitatis.

Corr. Rom. ¶ 1 Illis] *In editione trium tomorum legitur,* diſcedens de ejus peſſimo. *Sed editio quatuor tomorum, & codex canonum habet, ut Gratianus: multa autem in hoc capite collector arbitratu ſuo aptavit.*

Gratian. *Talesplerunque ex intuitu pietatis reformat catholicæ manus impoſitio cum ſatisfactione, & medicina pœnitentiæ: ſed damnationem Simoniacorum, & eorum, qui eis conſenſerunt, legimus: medicinam vero authenticam ex hac hæreſi nominatim non legimus: niſi quod, ſicut uſurpatum eſt in Novatianis, vel Donatiſtis, minoribus utique hæreticis, non canonice, ſed ex intuitu pietatis; ita etiam ex his poſſe fieri colligimus, ideoque etiam, quia alioſum per omnia orthodoxam habent fidem, niſi quod Spiritum Sanctum credunt eſſe venalem. Et, ut ait beatus Auguſtinus* b, *hæretici cum redierint, qua parte ſe abſciderint ab Eccleſia, curentur; qua vero parte adhæſerint, cognoſcantur.*

C. CXII. *Qui ab hæreſi ad Eccleſiam redeunt, in quo inveniuntur ordine, ex beneficio perſeverent.*

Hinc & Leo Januario 1 Aquilegienſi, epiſt. 3.

OMnis *c* cujuslibet ordinis Clericus, qui catholicam deſerens unitatem, hæreticæ, vel ſchiſmaticæ conjunctionis contagione ſe maculaverit, ſi ad Eccleſiam redierit cum legitima ſatisfactione, & erroris ſui damnatione, hoc in magno beneficio habeat, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in quo invenitur ordine, permaneat.

Corr. Rom. ¶ 1 Januario] *Sic etiam citatur infra cad. q. 7. c.* ſaluberrimum. *& ſic habetur in manuſcriptis Leonis codicibus, quamvis in excuſis ſit,* Iuliano. *Cæterum verba ipſa epiſtolæ referuntur in dicto c.* ſaluberrimum. *& ex parte ſupr. ead. c.* ſi quis hæreticæ. *Nam hic ſententia potius affertur.*

Gratian. *De his autem, qui ordinantur Simoniace a non Simoniacis (utpote illi, qui data pecunia Archidiacono, vel Conſiliariis Epiſcopi, Epiſcopo ignorante, hoc efficiunt, ut de manu ejus ſacros ordines accipiant) ita* ſcribit Gregorius VII. *lib. 7. Reg. in Synodo Romæ habita, anno Domini 1078. die 19. Novembris, cap. 5.*

C. CXIII. *Ordinationes, quæ Simoniace fiunt, falſæ judicantur.*

ORdinationes *d*, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obſequio alicui perſonæ ea intentione impenſo, vel quæ non communi conſenſu Cleri & populi ſecundum canonicas ſanctiones fiunt, & ab iis, ad quos conſecratio pertinet, non comprobantur, falſas *e* eſſe dijudicamus: quoniam, qui taliter ordinantur, non per oſtium, id eſt, per Chriſtum intrant; ſed, ut ipſa Veritas teſtatur, fures *f* ſunt, & latrones.

14 pars. Gratian. *Quia ergo Simonia tripliciter in capitulo notatur, videndum eſt, quot modis pretium in hac hæreſi detur.*

C. CXIV.

a 4. *ſent. diſt.* 25. *Panorm. lib.* 3. *c.* 127. b *Magiſter ibid.* c *Ivo p.* 5. *c.* 79. *Pann. l.* 3. *c.* 126. d *c.* 4. e *Magiſter ibid. Deuſdedit p.* 2. *Ivo p.* 5. *c.* 79. *Pann. l.* 3. *c.* 125.

a Eodem] *orig. id eſt,* Bonoſo. b *ſup. ead. cap. quod quidam* 97. *verſ. ſed ſicut* 1 c *ſup. ead. c. ſi quis hæreticæ. & infra. ead. q.* 7. *c. ſaluberrimum. Polyc. l.* 7. *tit.* 5. *Pann. l.* 3. *c.* 131. d *Polyc. l.* 2. *tit.* 38. *Ivo p.* 5. *c.* 81. *e virilitas] orig. & Polyc.* f *Joann.* 10.

C. CXIV. *De multiplici genere Simoniacorum.*
Hoc beatus Gregorius *in Evangeliorum tractatu hom. 4. in fine exponit, dicens.*

SUnt *a* nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem, laudis ſolummodo retributionem quærunt. Hi nimirum, quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt: quia de impenſo officio ſanctitatis, nummum expetunt favoris. Unde bene, cum juſtum virum deſcriberet Propheta *b*, ait: *Qui excutit manus ſuas ab omni munere*. Neque enim dicit, qui excutit manus ſuas a munere, ſed adjunxit, *ab omni*: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus a manu, aliud munus a lingua. Munus quippe ab obſequio eſt ſubjectio *c* indebite impenſa. Munus a manu, pecunia eſt. Munus a lingua, favor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non ſolum nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam non requirit.

C. CXV. *Æternam damnationem inveniet, qui quolibet munere ad ſacros ordines accedit.*
Idem *in regeſto.*

SI quis neque ſanctis pollens moribus, vel neque a Clero, populoque vocatus, vel pulſatione coactus, impudenter Chriſti Sacerdotium, jam quolibet facinore pollutus, injuſto cordis amore, vel ſordidis precibus oris, ſive comitatu, ſive manuali ſervitio, ſive fraudulento munuſculo Epiſcopalem, ſeu Sacerdotalem, non lucro animarum, ſed inanis gloriæ avaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita ſua non ſponte reliquerit, eumque inſperata *1* mors pœnitentem non invenerit, proculdubio in æternum peribit.

Corr. Rom. ¶ 1 Inſperata] *In aliquot vetuſtis Gratiani codicibus legitur*, in aſpera mors pœnitentia.

C. CXVI. *Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur.*
Hinc idem Gregorius *Joanni Corinthiorum Epiſcopo, lib. 4. ep. 55. ſeu cap. 99. ſcribit.*

DE *d* ordinationibus aliquid accipere ſub diſtricta interdictione vetuimus. Oportet ergo, ut neque per commodum *e*, neque per gratiam *f*, aut quarundam ſupplicationem aliquos ad ſacros ordines conſentiatis, vel permittatis adduci.

C. CXVII. *Nec pretio, nec prece, nec gratia, nec ſupplicatione aliqui ad ſacros ordines accedant.*
Idem *univerſis Epiſcopis per Helladem f provinciam conſtitutis, eod. l. epiſt. 56. ſeu cap. 100.* g

QUibuſdam *h* narrantibus agnovi, quod in illis partibus nullus ad ſacrum ordinem ſine commodi datione perveniat. Quod ſi ita eſt, flens dico, gemenſque denuntio; quia cum Sacerdotalis ordo intus ceciderit, foris quoque diu ſtare non poterit. Scimus quippe ex Evangelio *i*, quid Redemptor noſter per ſemetipſum fecerit: quia ingreſſus in templum, cathedras vendentium columbas evertit. Columbas quippe vendere eſt, de Sancto Spiritu (quem ſibi conſubſtantialem Deus omnipotens per impoſitionem manuum hominibus tribuit) commodum temporale percipere. Ex quo, ut prædixi, innuitur, quid ſequatur: quia, qui in templo Dei columbas vendere præſumpſerunt, eorum, Deo judice, cathedræ ceciderunt, §. 1. Qui videlicet error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam ipſe quoque, qui ad ſacrum ordinem perducitur, jam in ipſa provectus ſui radice vitiatus, paratior eſt aliis vendere, quod emit. Et ubi eſt, quod ſcriptum eſt: *Gratis accepiſtis, gratis date*? Et cum primo contra ſanctam Eccleſiam Simoniaca hæreſis ſit exorta, cur non perpenditur? cur non videtur? quia eum, quem quis cum pretio ordinat, provehendo agit, ut hæreticus fiat? Ideoque hortamur, ut nullus veſtrum denuo hoc fieri patiatur, ſed neque gratia alicujus, neque ſupplicatione aliquos ad ſacros ordines audeat promovere, niſi eum, quem vitæ, & actionis qualitas ad hoc dignum eſſe monſtraverit. Nam ſi aliter factum denuo ſenſerimus, diſtricta, ac canonica illud noveritis ultione compeſci.

C. CXVIII. *Ad Epiſcopalem honorem nullus per ambitum accedat.*
Item Symmachus *ad Cæſarium, epiſt. 1. c. 5.*

NUllus *b* itaque per ambitum ad Epiſcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic exceſſus in laica converſatione culpetur, quis dubitat, quin religioſis, & Deo ſervientibus incutiat opprobrium?

C. CXIX. *De eodem.*
Item Gregorius *Adeodato Epiſcopo, l. 2. indict. 11. epiſt. 48.*

EStote ergo præcipue in ordinatione ſoliciti, & ad ſacros ordines *c*, niſi provectiores ætate, & mundos opere, nullatenus admittatis, ne forte ſemper eſſe deſinant, quod immature eſſe feſtinant. Eorum enim, qui in ſacro ſunt ordine collocandi, prius vitam, moreſque diſcutite; & ut dignos huic officio adhibere poſſitis, non vobis potentia, aut ſupplicatio quarumlibet ſubrepat perſonarum. Ante omnia autem cautos vos eſſe oportet, ut nulla proveniat in ordinatione venalitas: ne (quod abſit) & ordinatis, & ordinantibus periculum majus immineat. Si quando igitur de his tractari neceſſe eſt, graves, expertoſque viros conſiliis *d* veſtris adhibete participes, & cum eis communi de hoc deliberatione penſate.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc duobus locis, ubi viſum eſt expedire, locupletatum eſt ex originali.*

C. CXX. *Neque favore, neque venalitate ad ſacros ordines quiſquam promoveatur.*
Idem *Columbo Epiſcopo, lib. 2. indict. 11. epiſt. 47.*

PUeri *e* ad ſacros ordines nullatenus admittantur, ne tanto perículoſius cadant, quanto citius conſcendere ad altiora feſtinant. Nulla ſit in ordinatione venalitas: potentiæ, vel ſupplicatio perſonarum nihil adverſus hæc, quæ prohibemus, obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, ſi ad ſacros ordines quiſquam non ex merito, ſed ex favore (quod abſit) aut ex venalitate provehitur.

Gratian. E *contra* idem Gregorius *quibuſdam ſupplicantibus, unum Acolythum, & alterum Diaconum legitur ordinaſſe: ſicut ipſe ſcribit lib. 7. indict. 1. epiſt. 2.* Petro 1 *Epiſcopo Corſicæ inter cætera.*

Corr. Rom. ¶ a Petro] *In codicibus impreſſis epiſtola, unde caput hoc ſumptum eſt, inſcribitur* Chryſanto Epiſcopo. *Verum in codice pervetuſto Vaticano earundem epiſtolarum, inſcribitur* Petro Epiſcopo per Corſicam. *Anſelmus autem eodem modo habet, ac Gratianus. Ad Petrum Epiſcopum Alexandriæ de Corſica legitur epiſtola alia quinto libro cap. 122. quamvis ſit fortaſſe mendum in voce,* Alexandriæ, *& ſcribendum videatur,* Aleriæ.

C. CXXI. *Epiſcopo interveniente, Papa quendam Acolythum ordinavit.*

LAtorem *f* præſentium per interceſſionem *g* ſanctitatis veſtræ

a *Anſel. l. 6. c. 83. Burch. l. 1. c. 113. Ivo p. 5. c. 86. Pann. lib. 3. c. 121.* b *Eſa. 33.* c *al. ſervitus.* d *Sup. diſt. 100. c. novit. Anſ. lib. 6. c. 90. Polyc. lib. 2. tit. 1.* e *al. donum.* f *al. Helladam.* g *Et eod. l. epiſt. 51. & 55. & l. 5. epiſt. 7.* h *Burch. l. 1. c. 21. Ivo p. 5. c. 108.* i *Matth. 21.*

a *Matth. 10.* b *Anſ. l. 6. c. 6.* c *al. ordines aſpirare, niſi orig.* d *al. conſilii veſtri.* e *Anſel. lib. 7. c. 48.* f *Anſel. l. 7. cap. 79.* g *al. pro interceſſione.*

veſtræ acolytum fecimus, quem ad obſequia veſtra tranſmiſimus, ut ſi in lucrandis animabus amplius ſervierit, proficere amplius poſſit.

C. CXXII. *Quiſquis in Romana Eccleſia ſacrum ordinem acceperit, ab ea ulterius egredi non poterit.*

Idem *Heliæ Presbytero, & Abbati lib. 4. epiſt. 30. ſeu c. 74.*

FIlium *a* veſtrum *b* Epiphanium mandaſtis, ut ad ſacrum ordinem provehere deberemus, vobiſque tranſmittere. Sed in uno vos audivimus, in alio autem minime audire potuimus. Diaconus quidem factus eſt: ſed quiſquis ſemel in hac Eccleſia ordinem *c* acceperit, egrediendi ex ea ulterius licentiam non habet. Si ergo vos videre non potui, hac ex re conſolationem habeo, quia in filio veſtro requieſco.

Gratian. *Non itaque quorumlibet precibus ordinationes factæ falſæ dijudicantur; ſed hæ demum, quæ precibus ordinandi, vel ejus amici, non ſpirituali, ſed carnali affectu perrectæ ſunt, cum aliae futuræ non eſſent: quas non charitas interveniens, ſed ambitio ſupplicans extorquet. Non ſolum autem Clericos cujuslibet Epiſcopi ſummus Pontifex in Eccleſia Romana valet ordinare, verum etiam opportunitate exigente Monachos, & quoslibet Clericos convocare poteſt, & invitare.*

C. CXXIII. *De eodem.*

Unde Nicolaus Papa *Michaeli Imperatori in epiſt. quæ incipit:* Propoſueramus.

PEr *d* principalem beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli poteſtatem, jus habemus non ſolum Monachos, verum etiam quoslibet Clericos de quacunque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos convocare, atque Eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus invitare.

Gratian. *Quolibet ergo munere interveniente falſa dijudicatur ordinatio. Sicut autem pretio interveniente ſacri ordines non ſunt tribuendi, ita nec reſtituendi. Ut enim ait B. Ambroſius, ſacri ordines nec pretio ſunt emendi, nec redimendi.*

C. CXXIV. *Pretio interveniente Sacerdotale officium non reſtituatur.*

Hinc etiam Gregorius VII. *ait lib. 6. reg. in Concilio habito anno Domini 1078. Pontificatus ſui 6. c. 10.*

NUllus *e* Epiſcopus gravamen, ſeu ſervile ſervitium ex uſu contra Eccleſiaſticam normam Abbatibus, ſeu Clericis ſuis imponat: vel interdictum Sacerdotale officium pretio interveniente reſtituat. Quod ſi fecerit, officii ſui periculum ſubeat.

Gratian. *Qui autem pecuniam accipiunt, ut ordinandis ſacros ordines non tribuant, vel ut canonicæ electioni aſſenſum non præbeant, aut Eccleſiis ædificandis, vel conſecrandis lapidem benedictum, vel conſecrationem ſubtrahant; multis argumentis accepta pecuniæ rei, & infames eſſe probantur.*

C. CXXV. *Sacrilegi ſunt judicandi, qui Eccleſiam Dei non permittunt regulariter ordinari.*

Ait enim Paſchalis ſecundus.

SUnt quidam, qui vel violentia, vel favore non permittunt Eccleſias regulariter ordinari. Hos etiam decrevimus ut ſacrilegos judicandos.

C. CXXVI. *De eodem.*

Codicis lib. 9. ad legem Juliam repetundarum Impp. Gratian. Valentin. & Theodoſius.

JUbemus *f*, & hortamur, ut ſi quis forte honoratorum, decurionum, poſſeſſorum, poſtremo etiam colonorum, a cujuslibet ordinis judice fuerit aliqua ratione concuſſus; ſi quis ſcit de jure venalem fuiſſe ſententiam; ſi quis pœnam vel pretio remiſſam, vel vitio cupiditatis ingeſtam; ſi quis poſtremo quacunque de cauſa improbum judicem potuerit approbare; is vel adminiſtrante eo, vel poſt adminiſtrationem depoſitam in publicum prodeat, crimen deferat,

a *Anſel. l. 6. c. 73.* b *noſtrum ſorig.* c *al. ſacrum ordinem.* d *inf. q. 4. 3. c. 2. per principalem. Anſel. l. 2. c. 73. & l. 2. c. 24.* e *Polyc. l. 4. tit. 21.* f *Tit. 27. l. 4. in Cod. Theod. l. 9. eod. tit.*

delatum approbet; cum probaverit, & victoriam reportaturus, & gloriam.

C. CXXVII. *De eodem.*

Item *in digeſtis lib. 3. tit. de calumniatoribus, a leg. prima.* [Ulpianus *lib. 10. ad Edictum.*]

IN eum, qui, ut calumniæ cauſa negotium faceret, vel non faceret, pecuniam dicetur *b* accepiſſe, intra annum *a* utilem, in quadruplum ejus pecuniæ, quam accepiſſe dicetur, poſt annum ſimpli *c* in factum actio competit.

Corr. Rom. ¶ *In hac, & ſequentibus legibus, quæ ex ff. citantur, repoſiti ſunt tituli ex vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ cum Pandectis Florentinis valde conveniunt.*

¶ 1 Utilem] *Hæc dictio non eſt in antiquis codicibus Gratiani, neque in Pandectis; ſed ob gloſſam non eſt ſublata.*

C. CXXVIII.

Ibidem lib. 47. tit. 13. l. 2. de concuſſione. Macer *lib. 1. publicorum judic.*

COncuſſionis judicium publicum non eſt. Sed ſi ideo pecuniam quis accepit, quod crimen minatus ſit, poteſt judicium publicum eſſe ex Senatusconſultis, quibus pœna legis Corneliæ teneri jubentur, qui in accuſationem innocentium coierint, quive ob accuſandum, vel non accuſandum, denuntiandum, vel non denuntiandum teſtimonium pecuniam acceperint.

C. CXXIX. PALEA.

Ibidem lib. 48. tit. 11. ad legem Juliam repetundarum l. 3. [Macer *l. 1. publ. jud.*]

LEge Julia repetundarum tenetur, qui, cum aliquam poteſtatem haberet, pecuniam ob judicandum, vel non judicandum 1, decernendumve acceperit: (Venulejus Saturninus *l. vel quo eod. tit.*) vel quo magis, aut minus quid ex officio ſuo faceret.

Corr. Rom. ¶ 1 Vel non judicandum) *Sic etiam in Digeſtis vulgatis, ſed a Pandectis Florentinis abſunt iſtæ voces. Eſt autem Palea iſta fere in omnibus vetuſtis exemplaribus Gratiani; & a cap.* Sunt quidam, *uſque ad finem quæſtionis nulla eſt diſtinctio capitum.*

C. CXXX. *De eodem.*

Idem *eod. tit. l. 6.*

EAdem lege tenetur, qui ob denuntiandum, vel non denuntiandum teſtimonium pecuniam acceperint 1, *& poſt pauca.* §. 1. Lege Julia repetundarum cavetur, ne quis ob militem legendum, mittendumve æs accipiat: neve quis ob ſententiam in Senatu, Conſiliove publico dicendam pecuniam accipiat, vel ob accuſandum, vel non accuſandum. §. 2. Macer *l. 1. public. judic. l. 7.* Lex Julia de repetundis præcipit, ne quis ob judicem, arbitrumve dandum, mutandum, jubendumve, ut judicet: neve ob non dandum, non mutandum, non jubendum &c. neve ob litem æſtimandam, judiciumve capitis, pecuniæve faciendum, vel non faciendum aliquid accipiat. *& infra.* §. 3. Hodie ex lege Julia repetundarum extra ordinem puniuntur: & plerunque vel exilio puniuntur, vel etiam durius, prout admiſerint. §. 3. Venulejus *eod. tit. l. 6.* Hac lege damnatus, teſtimonium publice dicere, aut judex eſſe, poſtulareve prohibetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Acceperit) *In Pandectis ſequitur verſiculus:* Hac lege damnatus, *qui repetitur in fine hujus capitis.*

QUÆSTIO II.

1. SEquitur *ſecunda quæſtio, qua quæritur, an pro ingreſſu Monaſterii, pecunia ſit exigenda, vel exacta perſolvenda? Hoc utrumque licite fieri, utriuſque Teſtamenti ſerie comprobatur. Legitur* d *enim in primo*

a *Tit. 6.* b *al. detegitur.* c *al. in ſimplum.* d *1. Reg. 1.*

Digitized by Google

primo libro Regum, quod Anna detulit ſecum Samuelem, poſtquam ablactatus fuerat, in tribus vitulis, & tribus modiis farinæ, & amphora vini ad domum domini in Silo: §. 1. *In Actibus a vero Apoſtolorum legitur, quod multitudinis credentium erat cor unum, & anima una: nec aliquid eorum, quæ poſſidebant, quiſquam proprium eſſe dicebat; ſed erant illis omnia communia, & ſinguli vendebant prædia ſua, & ponebant pretia eorum ante pedes Apoſtolorum: quorum unus, Ananias b nomine, dum partem ſibi reſervaret, cum uxore ſua Sapphira, ſententia maledictionis accepta, ante pedes Apoſtoli cecidit mortuus.* §. 2. *Hinc liquido apparet, quod ingreſſuri monaſterium ſua debent offerre rectoribus: nec aliter ſunt recipiendi, niſi ſua obtulerint. Sed aliud eſt, ſua ſponte offerre, aliud, exacta perſolvere. Anna mater Samuelis non exacta, neque petita, ſed ſponte munera Sacerdotibus obtulit. Credentes etiam ſua ſponte afferebant Apoſtolis, ut indigentium neceſſitatibus deſervirent, quæ inſtante perſecutione infidelium, eis poſſidere non licebat. Ananias quoque non ideo damnatus eſt, quia ſua nollet afferre: ſed quia Spiritui Sancto mentitus, pretia eorum, quæ Apoſtolis obtulerat, ex parte fraudabat. Non ergo his auctoritatibus permittitur rectoribus ab ingreſſuris aliquid exigere, ſed ſponte oblata ſuſcipere; quia illud damnabile eſt, hoc vero minime.*

C. I. *Pro dedicandis Eccleſiis nihil exigatur.*

Unde In Concilio Bracarenſi c II. *cap.* 5. *legitur.*

PLacuit *a*, ut quoties ab aliquo fidelium ad conſecrandas Eccleſias Epiſcopi invitantur, non quaſi ex debito munus aliquod e fundatore requirant: ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, non reſpuatur: ſi vero eum paupertas illum, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen unuſquiſque Epiſcoporum meminerit, ut non prius dedicet Eccleſiam, niſi antea dotem baſilicæ, & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatum *e* accipiat. Nam non levis culpa eſt iſta temeritas, ſi ſine luminariis, vel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum, qui ibidem ſervituri ſunt, tanquam domus privata, conſecretur Eccleſia.

C. II. *Ab iis, qui ad converſionem accedunt, nihil eſt exigendum, nec pretio aliquis ad converſionem eſt invitandus.*

Item Bonifacius *urbis Romæ Epiſcopus ſcribit omnibus Caralitanæ Eccleſiæ Cœnobitis.*

QUam pio mentis affectu, fratres chariſſimi, veſtræ deſtitutioni Romana compatiatur Eccleſia, vobis fortaſſis eſt incognitum; ſed cognitori omnium non incognitum habetur. Dubitationi autem veſtræ, quod idoneum demus reſponſum, Deum teſtificor; ipſa quoque me dubitatio reddit anxium & ineptum. Nuſquam *f* enim legimus Domini diſcipulos, vel eorum miniſterio converſos, quempiam ad Dei cultum aliquo muneris interventu provocaſſe, niſi forte de pauperum alimento quis inconcinne proponet, quorum nulli cujuſcunque profeſſionis eſſet, victualia negabantur. Scimus *g* equidem, quod *omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens a patre luminum*, a quo bonæ voluntatis donum accipit, qui ſancto deliberationis arbitrio gratis Deo ſervire diſponit. Reſtat ergo, ut qui pro aliqua Eccleſiaſtica ſuſceptione munus accipit, donum Dei, quod a patre luminum deſcendere debuit, vendat; munus autem largiens importunus emat. Quid autem de divini doni venditoribus, vel emptoribus conſequatur, concludi neceſſe non eſt,

§. 1. Cavete ergo, fratres, quam ſit ambiguum, quod petiiſtis conſilium; quod quidem ſecundum veſtræ voluntatis propoſitum nulla invenimus ratione confirmatum. Veruntamen, ſi veſtræ neceſſitati adeo eſt opportunus, quem reperiſtis *a*, dum tamen omnis abſit pactio, omnis ceſſet conventio, nulleque veſtræ Eccleſiæ fiat diſtractio; accedat gratis, Deo ſervire incipiat, ſuique regiminis devote geſtet obſequium: & poſtmodum vos quaſi ſubſidii gratia, aliqua ſuæ Eccleſiæ munere largiri fratrum ſolatio Romana permittit Eccleſia.

Corr. Rom. ¶ *B. Thomas citat hoc cap.* 2. 2. *quæſt.* 100. *in fine articuli tertii: & rem, quam ibi tractat, ſola hujus capitis auctoritate conſtituit.*

C. III. *De eodem.* PALEA.

Unde Urbanus Papa *in Concilio apud Melfiam*, c. 12.

NUllus *b* Abbas pretium ſumere, vel exigere ab eis, qui ad converſionem veniunt, aliqua pacti *c* occaſione præſumat. Regulam antiquam ſequens, nulli unquam de ordinationibus aliquid omnino accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam nova per ambitionem ſimulatio invenit, appellatione paſtelli. Quia enim 1 ordinando Epiſcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam lectionem miniſter legit, confirmationis autem ejus epiſtolam Notarius ſcribit.

Corr. Rom. ¶ *In nonnullis vetuſtis exemplaribus, in quibus pauca ſunt Paleæ, habetur caput hoc uſque ad verſ.* Regulam. *Reliqua vero ſunt B. Gregorii locis indicatis.*

¶ 1 Quia enim] *In pleriſque exemplaribus, quæ habent hanc Paleam, non ſunt iſtæ duæ voces. Verum apud B. Gregorium leguntur, quoniam pendet adhuc oratio, & conjungitur cum iis, quæ in ſequenti capite afferuntur, hoc modo:* Quia enim ordinando Epiſcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam lectionem miniſter legit; confirmationis autem ejus epiſtolam Notarius ſcribit, ſicut Pontificem non decet, &c.

C. IV. *Ab ordinando non debet aliquid exigi, ſed nec voluntarie oblata reſpui oportet.*

Item Gregorius *in Regeſti lib.* 4. *epiſt.* 44. *ſive cap.* 88. *in Synodo Romæ habita.*

SIcut *d* Epiſcopum non decet manum, quam imponit, vendere; ita miniſter, vel Notarius non debet in ordinatione ejus vocem ſuam, vel calamum venundare. *& paulo poſt.* §. 1. Is autem, qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito *e*, neque exactus, neque petitus, poſt acceptas chartas, & pallium, aliquid cuilibet ex Clero, gratiæ tantummodo cauſa, dare voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus: quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non *f* ex ambientis petitione proceſſit.

Gratian. *Auctoritate Bonifacii patenter oſtenditur, quod ſicut nullus pretio eſt invitandus ad converſionem; ita nulli, pecuniæ interventu, Eccleſiæ largiri oportet ingreſſum. Auctoritate vero Gregorii datur intelligi, quod pro ingreſſu Eccleſiæ non licet pecuniam exigere, ſed ſpontanee oblatam licet ſuſcipere.*

2 pars. *Item opponitur illud* Apoſtoli 1. *ad Timotheum c.* 5.

C. V.

VIduas honora, quæ vere viduæ ſunt, *Quæ autem non ſunt vere viduæ, id eſt, quæ ſuis, vel parentum opibus ſuſtentari poſſunt, non recipiantur*, ut Eccleſia ſufficiat iis, quæ vere viduæ ſunt.

X Corr.

a *Act.* 4. *b Act.* 5. c *& in Vulgata cap.* 1. *fere idem. al. Bur.* 9. *l.* 9. c. 39. *Ivo p.* 3. *c.* 42. e *al. confirmatam.* f *al. nunquam.* g *Jac.* 1.

a *al. reperiſtis.* b *Anſ. lib.* 6. *c.* 91. *Pannorm. lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 7. *Ivo p.* 5. *cap.* 110. *Polyc. lib.* 2. *tit.* 1. *B. Gregorius lib.* 4. *epiſt.* 44. *& lib.* 11. *poſt epiſt.* c *Placiti*] *orig.* d *extra de Simoniac. c.* 1. *Polyc.*] *Anſ.*] *ibid. Ivo.*] e *al. pacto.* f *ex accipientis ambitu non proceſſit.*] *orig.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in multis vetuſtis codicibus eſt conjunctum ſuperiori.*

C. VI. *Qui ſumptibus propriis ſuſtentari poteſt, ab Eccleſia ſtipendia non accipiat.*

Item Hieronymus *ad Damaſum Papam.*

CLericos *a* autem illos convenit Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus parentum & propinquorum nulla ſuffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus ſuis ſuſtentari poſſunt, ſi, quod pauperum eſt, accipiunt, ſacrilegium profecto committunt, & per abuſionem talium, judicium ſibi manducant & bibunt.

Corr. Rom. ¶ *Infra etiam 16. quæſt. 1. c. fin. citatur ex Hieronymo. Ac ſimilia habentur in regula Monachorum ex dictis Hieronymi, in c.* de paupertate; *& in gloſſa ordinaria ad c. 5. primæ ad Timoth. ex Hieronymo.*

C. VII. *Quibus ſua ſufficiunt, Eccleſiæ alimentis non ſuſtententur.*

Item Proſper *de contemplativa vita, lib. 2. cap. 9. & 10.* b

PAſtor *c* Eccleſiæ iis, quibus ſua ſufficiunt, non debet aliquid erogare, quando nihil aliud ſit, habentibus dare, quam perdere. Nec illi, qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt. De Clericis quidem dicit per Prophetam *d* Spiritus Sanctus: *Peccata populi mei comedunt.* Sed ſicut nihil habentes proprium, non peccata, ſed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt; ita poſſeſſores non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt.

Gratian. *Verum his auctoritatibus prohibentur ab Eccleſia ſuſcipi, non illi, qui quondam fuerunt divites, poſtea vero omnia reliquerunt, ut e Petrus, & Matthæus, & Paulus; aut pauperibus diſtribuerunt, ut Zachæus f; aut Eccleſiæ rebus adjunxerunt, ſicut illi g, qui prædia ſua vendentes, ponebant pretia ante pedes Apoſtolorum, ut eſſent illis omnia communia: ſed illi, qui in domibus parentum reſidentes, vel ſua relinquere nolentes, Eccleſiaſticis facultatibus paſci deſiderant.*

C. VIII. *Qui ſua relinquere non vult, non debet ſumptibus Eccleſiæ ſuſtentari.*

De quibus in eodem libro Proſperi, *cap. 10. ſubinfertur.* h

SI quis propter hoc non vult ſua relinquere, ut habeat, unde vivat, ut quid accipit, unde rationem reddat? ut quid peccatis alienis ſua multiplicat? *Idem ibidem paulo ſuperius.* §. 1. Non eſt meum dicere, quaſi peccato cibos pauperum præſumendo ſuſcipiunt, qui Eccleſiam, quam juvare de propriis facultatibus debuerant, ſuis expenſis inſuper gravant; propter hoc fortaſſis in congregatione viventes, ne aliquos pauperes paſcant, ne advenientes excipiant, aut ne illum cenſum expenſis quotidianis imminuant. §. 2. Quod ſi aliquid de fructibus ſuis Eccleſiæ, velut pro ipſa expenſa ſua contulerint, non ſe præferant inani jactantia illis, quos nihil habentes paſcit, & veſtit Eccleſia: quia perfectior eſt ille, qui ſe mundi rebus expoliat, aer *i* qui cum nihil habuerit, nec habere deſiderat, quam ille, qui ex multis, quæ poſſedit, Eccleſiæ aliquid præſtat, ac ſe de eo, quod præſtiterit, forſitan jactat.

Gratian. *Ecce, qui prohibentur ab Eccleſia ſuſcipi. Illi vero, qui omnia ſua relinquunt, vel pauperibus diſtribuunt, vel Eccleſiæ rebus adjungunt; & ab Eccleſia laudabiliter ſuſcipiendi ſunt, & ejus opibus ſuſtentandi.*

a 16. quæſt. 1. c. fin. b In Concil. Aquiſgr. c. 107. c Proſper ibidem cap. 10. d Oſee. 4. e Matth. 4. f Luc. 19. g Actor. 4. h & in Concil. Aquiſgr. ibid. i al. &.

C. IX. *Qui ſua relinquunt, vel pauperibus diſtribuunt, vel Eccleſiæ rebus adjungunt, laudabiliter Eccleſiaſtica diſpenſant.*

Unde in eodem libro *a*, *cap. 11. legitur.*

SAcerdos, cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, non ſolum ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis accipit a populo diſpenſanda, & fideliter diſpenſat accepta: quia omnia ſua aut parentibus *a* reliquit, aut pauperibus diſtribuit, aut Eccleſiæ rebus adjunxit, & ſe in numero pauperum, paupertatis amore, conſtituit; ita ut unde pauperibus ſubminiſtrat, inde & ipſe tanquam pauper voluntarius vivat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut nativitas fecit, cum perfectione virtutis, vitæ neceſſaria ſive in domibus ſuis, ſive in congregatione viventes accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, ſed cogit vivendi neceſſitas. *& infra* b, *cap. 14. §. 1.* De talibus dicere videtur Apoſtolus *c*: *Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt; & qui in altario deſerviunt, cum altario participant.* Qui niſi hoc de contemptoribus facultatum ſuarum vellet intelligi, nunquam ſecutus adjungeret: *Ita & Deus ordinavit his, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* De Evangelio vivunt, qui nihil proprium habere volunt; qui nec habent, nec habere aliquid concupiſcunt, non ſuorum, ſed communium poſſeſſores. Quid eſt aliud de Evangelio vivere, niſi laborantem inde, ubi laborat, neceſſaria vitæ percipere? Apoſtolus tamen, qui ſic Evangelium prædicavit, ut nec de Evangelio viveret, ſed neceſſaria ſibi ſuis manibus miniſtraret, de ſe confidenter eloquitur: *Ego autem nullo horum uſus ſum.* Et quare hoc dixerit, ſecutus aperuit, dicens: *Expedit mihi mori magis, quam ut gloriam meam quis evacuet.* Evacuari dicit gloriam ſuam, ſi ab eis, quibus prædicabat, voluiſſet accipere vitæ temporalis *d* expenſam. Nolebat quippe in præſenti laboris ſui fructum, ſed in futuro recipere.

Corr. Rom. ¶ *a* Aut parentibus] *In aliquot manuſcriptis Gratiani legitur,* aut pauperibus reliquit. *In vetuſto autem Proſperi codice, & in Concilio Aquiſgranenſi legitur;* quia omnia ſua aut reliquit, aut Eccleſiæ rebus adjunxit. *Sed quoniam multa exemplaria Gratiani & Proſperi habent vulgatam lectionem, nihil eſt mutatum.*

C. X. *Juxta meritum laboris, Eccleſiaſtica ſtipendia Sacerdotes diſtribuant.*

Item ex Concilio Agathenſi, *cap. 36.*

CLerici omnes, qui Eccleſiæ fideliter, vigilanterque deſerviunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita, ſecundum ſervitii ſui meritum, per e ordinationem canonum a Sacerdotibus conſequantur.

Gratian. *Multorum, a auctoritatibus luce clarius conſtat, quod ab ingreſſuris monaſterium non licet pecuniam exigere; ne & ille, qui exigit, & ille, qui ſolvit, Simoniæ crimen incurrat.*

Corr. Rom. ¶ *a* Multorum] *In vulgatis codicibus huic* §. Multorum, *præponebatur hic titulus.* Item ex Concilio Urbani Papæ habito Alverniæ: *qui ſublatus eſt, quoniam abeſt ab omnibus vetuſtis exemplaribus collatis; & in plerique hic §. eſt initium ſequentis tertiæ quæſtionis.*

QUÆSTIO III.

SEd adhuc objicitur, quod qui ingreſſuri monaſterium pecuniam tribuunt, non propoſitum religionis, ſed participationem ſtipendiorum Eccleſiæ emunt. Temporalia ergo, non ſpiritualia ementes, nequaquam Simoniaci habendi ſunt. §. 1. His itaque reſpondetur: Non ſolum, qui ſpiritualia, ſed etiam, qui

a Et in Aquiſgr. c. 108. b In Aquiſgr. c. 111. c 1. Cor. 9. d al. corporalis. e al. vel.

qui temporalia eis annexa pretio accipiunt , vel tribuunt a , *Simoniaci judicantur. Unde Malachiae* b *loquens ex perſona Domini* . Quis eſt, *inquit*, in vobis, qui claudat oſtia, & incendat altare meum gratuito? Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. *Oſtia claudere non eſt ſacri muneris officium, ſed tantum ſibi adjunctum.*

C. I. *De iis, qui ſacros ordines munerum acceptione diſpenſant.*

Item Gregorius *ſcribit univerſis Epiſcopis Hiſpanis.*

AUdivimus, dilectiſſimi, quod nos audiſſe oportuit, ſed audiſſe profecto non libuit: quoſdam ſcilicet eſſe ſacrorum ordinum profeſſores, qui ſub munerum datione vel acceptione, Dei Eccleſias, vel earum ſibi beneficia uſurpant. Quod quidem ſcelus vos non jamdudum acriter correxiſſe vehementer admiramur. Juſte enim uterque corripiendus eſt, & a ſanctæ liminibus Eccleſiæ ſubmovendus, & qui pro Eccleſiæ ambitu munera largitur, & qui, ut Eccleſiam adeat, quicquam præſumit accipere. Iſte quippe donum Dei emere, hic autem præſumit vendere. A ſacrilegio quoque hoc facinus non diſpar dixerim: cum id, quod ſponte & ſacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, ſub pecuniæ pactione cauſatur. Quare, fratres chariſſimi, quæ taliter facta ſunt, curioſe reſellite, infecta prohibete, veſtriſque juſſionibus reſiſtentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate.

C. II. *De iis, qui Eccleſias, vel Eccleſiaſtica beneficia vendunt.*

Idem *Rothomagenſi Epiſcopo, & Gallicis omnibus.*

SI c quis dator, vel acceptor, Dei Eccleſias, vel Eccleſiaſtica beneficia (quæ quidam Præbendas vocant) ſub pecuniæ interventu ſuſceperit, ſive dando emerit, ſive accipiendo vendiderit; a Simonis non excluditur perditione. Sed ſi perſeverans fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui ſub religionis obtentu Deo famulari voluerit; ſi quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto fruſtratur. Rationis ergo vigore cogitur, quod injuſte receperit, reſtituere, & quicquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

C. III. *Ab officio ſuſpendatur Epiſcopus beneficia, vel Eccleſiaſtica officia vendens.*

Item Gregorius VII. Papa, *lib. 6. Reg. in Synodo, cap. 4.*

SI quis Epiſcopus Præbendas, Archidiaconatus, Præpoſituras, vel aliqua Eccleſiaſtica officia vendiderit, vel aliter, quam ſtatuta ſanctorum Patrum præcipiunt, ordinaverit, ab Eccleſiæ officio ſuſpendatur. Dignum eſt enim, ut ſicut gratis Epiſcopatum accepit; ita membra ejuſdem Epiſcopatus gratis diſtribuat.

C. IV. *Nec Altaria, nec Præbendas Epiſcopis vendere licet.*

Item ex Concilio Urbani Papæ II. *habito Alvernia.*

QUæſitum eſt de Epiſcopis, qui altaria monaſteriis data frequenter redimi compellebant pecunia: quia quidam Simoniacæ pravitatis uſus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, ut Eccleſiæ, vel decimæ (quæ vulgari vocabulo apud eos Altaria nuncupantur) monaſteriis datæ, ſæpius ab Epiſcopis ſub palliata avaritia vendantur; mortuis nimirum, ſeu mutatis Clericis, quos perſonas d vocant. Nos auctore Deo venalitatem omnem tam ex rebus, quam ex miniſteriis Eccleſiaſticis propellentes, hoc ulterius fieri auctoritate Apoſtolica prohibemus, ſicut etiam Præbendas omnes venundandas interdicimus. Porro quæcumque Altaria, vel decimas ab annis triginta, & ſupra,

a *Hæ voces (vel tribuunt) abſunt a pleriſque manuſcr.* b *Malach. 1.* c *Polyc. lib. 2. tit. 4.* d *al. perſonatos.*

ſub hujuſmodi redemptione poſſediſſe monaſteria noſcuntur, quiete deinceps, & ſine moleſtia qualibet eis poſſidenda firmamus. §. 1. Salvo utique Epiſcoporum cenſu annuo, quem ex eiſdem Altaribus habere ſoliti ſunt.

Corr. Rom. ¶ *In ſummis capitulorum Concilii Claromontenſis habiti Alverniæ (de quibus ſupra ad c. 1. diſtinct. 60. dictum eſt) cap. 6. hæc leguntur, quæ ad caput hoc videntur ſpectare:* Ut altaria congregationibus Canonicorum, vel Monachorum per perſonas data, mortuis perſonis, libera redeant in manus Epiſcoporum, niſi fuerint illis per eorum ſcripta, vel privilegia confirmata.

C. V. *Quicquid data, vel promiſſa pecunia in ſacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur.*

Idem 1 in Concilio Placentino, *c. 1. & 2.*

EA, quæ a ſanctis Patribus de Simoniacis ſtatuta ſunt, nos quoque & judicio Sancti Spiritus, & Apoſtolica auctoritate firmamus. Quicquid ergo vel in ſacris ordinibus, vel in Eccleſiaſticis rebus, vel data a, vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas unquam vires habere cenſemus.

Corr. Rom. ¶ 1 Idem] *Antea legebatur* : Item Gregorius. *Sed in aliquot vetuſtis recte eſt*, Idem, *nimirum Urbanus II. in cujus Synodo hæc habentur.*

C. VI. *Quicquid poſſidetur, nomine pecuniæ intelligitur.*

Item Auguſtinus *de diſciplina Chriſtiana, vel de domo diſciplinæ, cap. 1.* b

TOtum, quicquid homines poſſident in terra, omnia quorum Domini ſunt, pecunia vocatur: ſervus ſit, vas, ager, arbor, pecus, quicquid horum eſt, pecunia dicitur. *& infra.* §. 1. Ideo autem pecunia vocata eſt, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant.

C. VII. *Qui Eccleſiaſtica beneficia emerit, Eccleſias quoque emere probatur.*

Item Paſchalis Papa.

SI c quis objecerit, non conſecrationes emi, ſed res ipſas, quæ ex conſecratione proveniunt, penitus 1 deſipere probatur. Nam cum corporalis 2 Eccleſia, aut Epiſcopus, aut Abbas, aut tale aliquid ſine rebus corporalibus in nullo proficiat, ſicut nec anima ſine corpore corporaliter vivit, quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit. Nullus 3 igitur emat Eccleſiam, vel Præbendam, vel aliquid Eccleſiaſticum: nec paſtellum, nec paſtum antea, vel poſtea pro hujuſmodi ſolvat.

Corr. Rom. ¶ 1 Penitus] *Deuſdedit, & Anſelmus legunt*, videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus ſapere.

¶ 2 Corporalis Eccleſia,] *Deuſdedit ſic habet*: cum corporalis Eccleſiæ Epiſcopus, vel Abbas ſine rebus &c. *Reliqui collectores, & vetuſti codices Gratiani concordant cum vulgata lectione.*

¶ 3 Nullus igitur] *Deuſdedit, Polycarpus, Ivo, & codex manuſcriptus Decretorum Pontificum (in quo integra fere Paſchalis epiſtola, unde caput hoc acceptum eſt, refertur) non habent hæc verba; ſed poſt verbum,* derelinquit, *continenter ſubjungunt:* Quam tamen objectionem ſacer Chalcedonenſis canon penitus exterminat, &c. *Auctor vero hujus capitis, ac totius hujus epiſtolæ eſt Paſchalis primus. Nam in eo Decretorum codice hæc epiſtola Paſchalis eſt poſt decreta Hadriani II. cum decreta Paſchalis ſecundi ſint poſt Urbanum ſecundum, eo plane ordine, quo ſibi ſucceſſerunt: quod etiam ex ſequenti capite indicatur.*

X 2 Item

a *al. data, vel accepta, vel promiſſa.* b *C. 2.* c *Deuſdedit p. 2. Magiſter lib. 4. diſtinct. 25. Polycarp. lib. 7. tit. 6. Anſelmus lib. 13. cap. 33. Ivo part. 2. cap. 84. Pannorm. lib. 3. c. 123.*

Digitized by Google

C. VIII. *De eodem.*

Item Urbanus II. *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio L.* a *Præpoſito Eccleſiæ Sancti Juventii apud Ticinum, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

SAlvator *b* prædicit in Evangelio *c*, circa finem ſeculi Pſeudochriſtos & Pſeudoprophetas ſurgere, & multos ſeducere, & fideles ſuos in mundo multas habituros preſſuras, ſed tamen portas inferi adverſus Eccleſiam non prævalituras. Proinde (quia, ut ait Apoſtolus *d*, oportet hæreſes eſſe, ut, qui probati ſunt, manifeſti fiant) oportet nos cum Propheta *e* ex adverſo conſurgere, & murum opponere pro domo Iſrael, & cum eodem Apoſtolo *f* per multas tribulationes intrare in regnum Dei: quoniam non *g* ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. §. 1. Igitur, quia innotuiſti nobis, quod tibi objicitur, utrum vendere Eccleſiaſticam rem Simoniacum ſit, hoc Simoniacum eſſe patenter colligitur ex hoc, quod beatus Apoſtolus Petrus ait *h* Simoni: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſideri.* Donum quippe Dei eſt Spiritus Sanctus, & donum Dei eſt res ipſi Eccleſiæ oblata. Et ſi bene animadvertis, Simon Magus, qui ad fidem ficte acceſſit, non Spiritum Sanctum propter Spiritum Sanctum 1, quo ipſe erat indignus (quoniam ut ſcriptum *i* eſt, Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum) ſed ideo, quantum in ipſo erat, emere voluit, ut ex venditione ſignorum, quæ per eundem fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. Nec Apoſtolus emptionem Spiritus Sancti (quam bene fieri non poſſe noverat) ſed ambitionem quæſtus talis, & avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus, in eodem Simone exhorruit, & maledictionis jaculo percuſſit. Quiſquis *k* igitur res Eccleſiaſticas (quæ dona Dei ſunt, quoniam a Deo fidelibus, & a fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter ſua lucra vendit, vel emit, cum eodem Simone donum Dei poſſideri pecunia exiſtimat. Ideo, qui eaſdem res non ad hoc, ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad propria lucra munere linguæ, vel indebiti obſequii, vel pecuniæ largitur, vel adipiſcitur, Simoniacus eſt: cum principalis intentio Simonis fuerit ſola pecuniæ avaritia, id eſt, idololatria, ut ait *l* Apoſtolus Paulus. Alioquin, cur ſancta Synodus Chalcedonenſis DCXXX. Epiſcoporum *m* Procuratorem, vel Defenſorem Eccleſiæ, vel quenquam regulæ Subjectum, adeo per pecuniam ordinari prohibet, ut interventores quoque tanti ſceleris anathematizet, niſi quod eoſdem Simoniacos judicet? Quod ſi præfati milites *n* Eccleſiæ ob hujuſmodi ſcelus taliter percelluntur, nemo ſapiens negabit, non militantes Eccleſiæ multo damnabilius ob hanc cauſam, id eſt, emptionis vel venditionis, debere percelli. Sed & beatus prædeceſſor noſter Paſchalis 2 de conſecratione affirmat, quod quiſquis *o* eorum alterum vendiderit, ſine quo alterum non provenit, neutrum invenditum derelinquit: ac per hoc eum, qui rem Eccleſiæ vendit, vel emit, Simoniacum eſſe intelligitur *p*. §. 2. Nomine vero Procuratoris intelligit præfata Synodus quemlibet Eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorem, ut verbi gratia, Præpoſitum, Oeconomum, Vicedominum: Defenſoris nomine Advocatum, ſive Caſtaldum, & Judicem: in Subjecto vero regulæ, Archipresbyterum, Archidiaconum, Canonicum, Monachum, vel quemlibet Eccleſiaſtico mancipatum officio. §. 3. Quod vero Spiritum Sanctum, quantum in ſe eſt, vendat, vel emat, qui præpoſituram, vel aliquid hujuſmodi vendit, vel emit, audi Auguſtinum *a* ſuper Joannem: *O quot* 3 *Præpoſituras fecerunt! Alterum Præpoſitum habet Carthagine Primianus, alterum habet Maximianus, alterum habet in Mauritania Rogatus, alterum habent in Numidia illi & illi, quos jam nec nominare ſufficimus. Circuit ergo aliquis emere columbam* b: *unuſquiſque laudat Præpoſitum* 4 *ſuum, quod vendit, &c.* Ecce venerabilis Auguſtinus de præpoſituræ diſtractione agens, nomine columbæ Sancti Spiritus venditionem vel emptionem accipit, ſicut & omnes hujus Evangelici capituli tractatores. §. 4. Penſandum vero eſt, qua pœna mulctentur, qui jam Deo & Eccleſiæ ſuæ oblata vendunt, vel emunt, ſi cum flagellis a Dei templo ejecti ſunt, qui, quæ Deo erant offerenda, vendebant, vel emebant. Si de offerendorum venditoribus, vel emptoribus dictum *c* eſt: *Hi fecerunt domum patris mei, domum negotiationis; & ſpeluncam latronum*: quid dicetur de Eccleſiæ jam oblatorum venditoribus, vel emptoribus? §. 5. Et ne quis inſanus objiciat, merito hoc Dominum tam acerbe vindicaſſe, quia tunc illa in Dei templo vendebantur, Eccleſiaſticæ vero res modo extra templum diſtrahuntur; attende ſuperius Auguſtinum non determinantem locum venditionis, vel emptionis præpoſitorum, ſed tantum indefinite dicentem: *Circuit aliquis emere columbam, unuſquiſque præpoſitum ſuum laudat, quod vendit:* non adjiciens, in templo, vel extra templum. Hæc circa venditores, vel emptores rerum ſacrarum ſufficiant.

Corr. Rom. ❡ *Integram epiſtolam Urbani II. dilecto filio L. Præpoſito Eccleſiæ B. Juventii apud Ticinum refert Deuſdedit in ſua collectione.*

❡ 1 Propter Spiritum Sanctum,] *Additæ ſunt hæ duæ voces, & totus hic locus emendatus eſt ex ipſa epiſtola, quemadmodum & alia nonnulla.*

❡ 2 Paſchalis,] *Antea legebatur:* Paſchaſius libro de conſecratione. *Reſtitutus autem eſt locus ex vetuſtis codicibus, & originali. Citatur enim, hic quod habetur in capite antecedente ex epiſtola Paſchalis Papæ.*

❡ 3 O quot Præpoſituras] *Apud B. Auguſtinum (cujus multi vetuſti codices hoc loco collati ſunt) legitur:* o quot propoſita fecerunt: alterum propoſitum, *&c. Apud Urbanum vero ubique eſt,* propoſita, & propoſitum.

❡ 4 Præpoſitum ſuum,] *Apud B. Auguſtinum legitur:* unuſquiſque ad propoſitum ſuum laudat, quod vendit. *In epiſtola vero Urbani:* unuſquiſque propoſitum ſuum laudat, quod vendit. *Nomine autem propoſiti apud B. Auguſtinum interdum ſignificari ſectam quandam conſtat ex 2. lib. contra Creſconium, cap. 56.*

C. IX. *Miniſtri, & ſervitores Eccleſiæ abſque ulla venalitate ab Epiſcopis ordinentur.*

Item Alexander II. *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Lucenſis Eccleſiæ Clero, & populo ſalutem perpetuam.*

EX *d* multis temporibus hoc deteſtabile malum intra veſtram Eccleſiam inoleviſſe cognovimus, ut nulli unquam Clerico, quamvis religioſo, quamvis ſcientia & moribus prædito, Eccleſiaſticum beneficium concederetur, niſi ei, qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebatque Eccleſia, & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena & vilis merx, a negotiatoribus ad vendendum expoſita. Quod malum, quam deteſtabile, quantum Deo, ſanctiſque ſit contrarium, & ſacri canones docent, & fere omnibus manifeſtum exiſtit. §. 1. Chalcedonenſe *e* namque Concilium, unum ex principalibus, ſimili pœna condemnat eos, qui Eccleſiæ beneficium inter-

a Lucio,] *Anſel.* b *Deuſdedis p. 2. Anſelm. lib. 5. cap. 42.* c *Matth. 24.* d *1. Corinth. 11.* e *Ezech. 13.* f *Actor. 14.* g *Rom. 8.* h *Actor. 8.* i *Sap. 1.* k *infra cap. res Eccleſiæ 12.* l *Coloſſ. 3.* m *C. 2.* n *al. militantes.* o *Sup. ead. cap. ſi quis. 2.* p *al. intelligit.*

a *Tract. 10. in c. 2. Joannis.* b *Joan. 2.* c *Matth. 21.* d *Deuſdedit p. 2.* e *c. 2. ſup. ead. quæſt. 1. c. ſi quis Epiſcopus.*

terventu pecuniæ acquirunt, & eos, qui ſacram manus impoſitionem (per quam Spiritus Sanctus confertur) mercari dignoſcuntur. Utroſque enim auctoritate inexpugnabili, illos a beneficio, iſtos a ſacro ordine jubet expelli. Unde humani generis Redemptor omnes ementes, & vendentes de templo ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effudit æs, præcepti ſui auctoritate denuntians; & dicens *a*: *Nolite facere domum patris mei domum negotiationis*. §. 2. Illud quoque in eodem facto ſolicite conſiderate, quod per totum textum ſancti Evangelii nuſquam reperitur, Dominum tanta ſeveritate, tam diſtricta cenſura juſtitiæ, peccantes corripuiſſe, cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello *b* de funiculis verberans omnes eliminavit de templo: aperte demonſtrans, quod tales negotiatores, non ſicut cæteri peccatores, ſunt corripiendi, ſed a templo Dei, id eſt, a ſancta Eccleſia longius ſunt projiciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi denotantur, qui ſacram manus impoſitionem vendere conantur; ſic per nummularios, Eccleſiaſtici beneficii venditores deſignantur, qui domum Dei, teſte Evangelio, ſpeluncam latronum efficiunt. §. 3. Quapropter ego Alexander, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus (imo miniſter indignus) tota & tanta mala in multis Eccleſiis, & maxime in Lucenſi Eccleſia, ex *c* iniqua concupiſcentia fieri conſpiciens, ne ſanguis iniquorum a diſtricto judice de manu noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decrevimus. Conſtituimus itaque, & præſenti decreto firmamus (ſicut olim noſtri prædeceſſores feciſſe noſcuntur) ut nullus deinceps Epiſcoporum, beneficium Eccleſiæ (quod quidam Canonicam *d*, vel Præbendas, ſeu etiam Ordines *e* vocant) pro aliquo pretio, vel munere Clericis audeat unquam conferre: ſed omnes miniſtros, & ſervitores Eccleſiæ gratis, & abſque ulla venalitate in ſancta Eccleſia ſtudeant ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui majores ſacculos pecuniæ conferant, ſed eos, qui moribus & diſciplina, atque ſcientia divites, pro officio ſuo ipſam valeant ſuſtentare Eccleſiam. Conſtituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuſcunque gradus Clericus pro Eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ Eccleſiarum, vel donariis Eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum, quia (Teſte Scriptura 1.) qui *f* aliquid male accipit, ut quaſi bene diſpenſet, potius gravatur, quam juvatur. Quod ſi aliquis divinorum præceptorum, & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficium Eccleſiæ, iniqua cupiditate ductus, vendere, vel emere temerario auſu præſumpſerit, ſicut in Chalcedonenſi Concilio definitum eſt, gradus ſui periculo eum ſubjacere decernimus; nec miniſtrare poſſit Eccleſiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit, & inſuper terribili anathematis mucrone perfoſſus (niſi reſipuerit) ab Eccleſia Dei, quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

Corr. Rom. ¶ *Extat integra hæc epiſtola in Bibliotheca Vaticana poſt librum Anſelmi Lucenſis.*

¶ 1 Teſte Scriptura] *Hic referuntur verba ipſa beati Gregorii ex epiſtola ad Syagrium, quæ habentur ſup. eadem quæſt.* 1. c. non eſt putanda.

C. X. *Qui dona Dei vendunt, vel emunt, pariter a Deo damnantur.*

Item Gregorius *Homilia* 39. *Evangeliorum.*

VEndentes, *g* & ementes e templo eliminat Chriſtus, quia vel eos, qui pro munere impoſitionem manuum tribuunt, vel eos, qui donum Spiritus emere nituntur, damnat. *Item infra*. §. 1. Vendentes in templo ſunt, qui hoc, quod quibuſdam jure competit, ad præmium largiuntur. Juſtitiam enim vendere, eſt hanc pro præmii acceptatione *a* ſervare. Ementes vero in templo ſunt, qui dum hoc perſolvere proximo, quod juſtum eſt, nolunt, dumque rem jure debitam facere contemnunt, dato patronis pretio *b* emunt peccatum.

C. XI. *Qui gratiam, quam a Deo accipiunt, non gratis exercent, venditores columbarum ſunt.*

Item Beda *ad cap.* 2. *Joannis.*

NOn *c* ſolum venditores ſunt columbarum, & domum Dei faciunt domum negotiationis, qui ſacros ordines, largiendo pretium pecuniæ, vel laudis, vel etiam honoris inquirunt; verum ii quoque, qui gradum, vel gratiam in Eccleſia ſpiritualem, quam Domino largiente perceperunt, non ſimplici intentione, ſed cujuslibet humanæ cauſa retributionis exercent: contra illud Petri *d* Apoſtoli: *Qui loquitur, quaſi ſermones Dei: qui miniſtrat, tanquam ex virtute, quam adminiſtrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Jeſum Chriſtum*. Quicunque ergo tales ſunt, ſi nolunt veniente Domino de Eccleſia auferri, auferant iſta de actibus ſuis, ne faciant domum Dei domum negotiationis.

C. XII. *Quæ ex conſecratione proveniunt, in ſuum jus vi, vel munere nemo convertat.*

Item ex epiſtola Urbani *Papæ.*

REs Eccleſiæ, quæ ex conſecratione proveniunt, in ſuum jus, vel vi, vel aliquo munere aliquem convertere non debere, docens ſanctus Urbanus *e* ait: *Quiſquis 1 res Eccleſiaſticas (quæ dona Dei ſunt, quoniam a Deo fidelibus, & a fidelibus Deo donantur, quæque ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter ſua lucra vendit, vel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia poſſideri exiſtimat.*

Corr. Rom. ¶ 1 Quiſquis] *Hæc ſunt ex epiſtola Urbani II. quæ refertur ſupr. c.* Salvator. *Verba autem antecedentia nuſquam reperta ſunt: quamvis ſimilia quædam, diſſimili tamen ſententia, legantur in epiſtola B. Urbani I. In aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus caput hoc ſic citatur:* Item Beda ex epiſtola Urbani Papæ: *quod non cohæret.*

C. XIII. *Simoniacus eſt Epiſcopus, qui decimas, & oblationes Laicis, non Clericis diſtribuit.*

Item Gregorius VII.

PErvenit *f* ad nos fama ſiniſtra, quod quidam Epiſcoporum non Sacerdotibus propriæ diœceſis decimas, atque Chriſtianorum oblationes conferant, ſed potius Laicalibus perſonis, militum videlicet, ſive ſervitorum, vel (quod gravius eſt) conſanguineis. Unde ſi quis amodo Epiſcopus inventus fuerit hujus divini præcepti tranſgreſſor, inter maximos hæreticos, & inter Antichriſtos non minimus habeatur: & ſicut Nicæna Synodus de Simoniacis cenſuit, & qui dat Epiſcopus, & qui recipiunt ab eo Laici, ſive pretio, ſive beneficio, æterni incendii ignibus deputentur.

Corr. Rom. ¶ *Infra etiam* 16. *quæſt.* 7. *c.* pervenit, *citatur hoc caput ex Gregorio. Ac ſane Lambertus Scafnaburgenſis narrat, Epiſcopum quendam Bambergenſem, Eccleſiam illam contra excommunicationem, & privationem Gregorii VII. favore militum, quibus multa largiebatur, per aliquod tempus retinuiſſe, & in ipſius Gregorii Regeſto lib.* 4. *epiſt.* 5. *ſimile quiddam reprehenditur in Herimanno Epiſcopo Metenſi.*

C. XIV. *Spiritum Sanctum vendit, qui decimas pro pecunia tribuit.*

Item Paſchalis II.

ALtare *g*, & decimas per pecuniam dare, & Spiritum San-

a *Matth.* 21. b *Joan.* 2. c *Ezech.* 3. d *al. canonicas.* e *al. ordinationes.* f *ſup. ead. q.* 1. *c. non eſt putanda.* 27. g *Ivo p.* 5. *c.* 88. *Pannor. l.* 3. *c.* 119.

a *al. acceptione.* b *al. præmio.* c *Ivo p.* 5. *c.* 97. *Pann. l.* 3. *c.* 124. d 1. *Pet.* 4. e *ſupr. ead. cap.* Salvator. 8. f *Infra* 16. *q.* 7. *c. pervenit. Polyc. lib.* 4. *tit.* 22. g *Polyc. l.* 3. *tit.* 22.

ſanctum vendere, Simoniacam hæreſim eſſe, nullus fidelium ignorat.

Corr. Rom. ¶ *Supra ead. q. 1. c.* Presbyter. *hoc idem tribuitur Gregorio, quod hic Paſchali ſecundo. Et fortaſſe Paſchalis hoc, ut multa alia, accepit a Gregorio VII. quæ ipſe innovavit. In Polycarpo lib. 3. tit. 11. citatur ex Concilio Toletano.*

C. XV. *Careat honore male acquiſito, qui Eccleſiaſtica beneficia pro pecunia invenire tentaverit.*

Item Innocentius II. *in Synodo Romano cap.* 2.

SI *a* quis Præbendas, vel Prioratum, ſeu Decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam Eccleſiaſticam, ſeu quodlibet ſacramentum Eccleſiaſticum, utpote chriſma, vel oleum ſanctum, & conſecrationes altarium, vel Eccleſiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ per pecuniam comparaverit, honore male acquiſito careat, & emptor, atque venditor, & interventor nota infamiæ percellantur: & nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis ante, vel poſt a quoquam aliquid exigatur, vel ipſe dare præſumat, quoniam Simoniacum eſt; ſed libere, & abſque diminutione aliqua, collata ſibi dignitate, atque beneficio 1 perfruatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Beneficio] *Ex duobus manuſcriptis hujus Concilii exemplaribus in uno ſic legitur, in altero vero,* officio.

Gratian. *De ſecunda & tertia quæſtione quid ſacri canones diffiniant, auctoritatibus hinc inde in medium deductis patefactum eſt.*

QUÆSTIO IV.

1 NUnc ergo de quarta quæſtione eſt pertractandum. *An*
p5 *paternum crimen huic imputetur, quod eo ignorante conſtat admiſſum. Quod ignorantia hunc excuſet, multorum auctoritatibus probatur.*

C. I. *Alienum crimen neſcientem non maculat.*

Ait enim Auguſtinus, *epiſt.* 48. *ad Vincentium.*

NUllius crimen maculat neſcientem.

C. II. *De eodem.*

Idem *in eadem epiſtola.*

QUis locus innocentiæ relinquitur, ſi alienum crimen maculat neſcientem?

Corr. Rom. ¶ *Verba B. Auguſtini ſunt hæc:* Quis locus innocentiæ reſervatur, ſi crimen eſt proprium, neſcire crimen alienum?

C. III. *De infantibus, qui ab hæreticis baptizantur.*

Item in Africano *b* Concilio, *c.* 14. *legitur.*

PLacuit *c* de infantibus, qui ab hæreticis baptizantur, ne quod non ſuo fecerunt judicio, cum ad Eccleſiam Dei ſalubri propoſito fuerint converſi, parentum illos error impediat, quo minus promoveantur ſacri altaris miniſtri.

C. IV. *De eodem.*

Item in eodem, *c.* 24.

QUi *d* apud Donatiſtas parvuli baptizati ſunt, nondum ſcire valentes erroris eorum interitum, & poſteaquam ad ætatem rationis capacem pervenerunt, agnita veritate, falſitatem eorum abhorrentes, ad Eccleſiam Dei catholicam per univerſum mundum diffuſam, ordine antiquo per manus impoſitionem recepti ſunt, tales ad ſuſcipiendum munus Clericatus non debet impedire nomen erroris.

C. V. *Conſanguineorum maleficia in nullo Clericis obſunt, niſi conſcii fuerint.*

Item Leo IV. *e Ebrunio & Adelfrido Epiſcopis.*

QUia præſulatus noſtri (quod bene noſtis) magiſterium non ſolum de Sacerdotum, verum etiam de ſecularium utilitatibus debet eſſe ſolicitum, propterea fraternitatem veſtram ſcire volumus, hunc præſentem Presbyterum ad ſedem Apoſtolicam veniſſe, nobiſque violentiam, & excommunicationem ſuam per ordinem retuliſſe: quod etiam ſine juſto legis tramite illi ſua fuiſſet ablata Eccleſia, ſimiliter indicavit, quam alius dato munere Sacerdos zelo ductus invidiæ uſurpare præſumpſit. Inde parentes ejus magno dolore compulſi Presbyterum illum, qui ſuam tenebat Eccleſiam, mox comprehenderunt, & ei oculos eruerunt. Tamen ipſe ſæpe dictus Sacerdos dicit, quod abſque ſua voluntate, & ſine ejus conſilio hoc ſit peractum. Quod ſi ita eſt, ut ipſe nobis ſuo ore teſtatus eſt, nobis magnopere providendum eſt, ut ſi canonice ipſe excommunicatus non eſt, canonica ſuper eum fiat remiſſio.

C. VI.

Digeſtis a tit. de pœnis, *l. crimen.*

CRimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere poteſt. Namque unuſquiſque ex ſuo admiſſo ſorti ſubjicitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituitur. Idque divi Fratres Hierapolitanis reſcripſerunt.

C. VII. *Perfidia parentum filiis obeſſe non debet.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c.* 60.

JUdæi baptizati, ſi poſtea prævaricantes in Chriſtum qualibet pœna damnati extiterint, a rebus eorum fideles filios excludi non oportebit: quia ſcriptum *b* eſt: *Filius non portabit iniquitatem patris.*

C. VIII. *Non imputentur peccata parentum iis, qui ab eis perſonaliter diviſi probantur.*

Item Auguſtinus *ad Bonifacium, epiſt.* 23.

JAm *c* itaque, cum homo in ſeipſo eſt, ab eo, qui genuit eum, alter effectus, peccato alterius ſine ſua conſenſione non tenetur obnoxius. Traxit ergo reatum, quia unus erat cum illo, & in illo, a quo traxit, quando, quod traxit, admiſſum *d* eſt. Non autem trahit alter ab altero, quando ſua unoquoque propria vita vivente, jam eſt, unde dicatur *e*: *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.* Ut autem poſſit regenerari per officium voluntatis alienæ, cum offertur conſecrandus; facit hoc unus ſpiritus, ex quo regeneratur oblatus.

C. IX. *Ei, qui imitatur, impietas alterius nocet.*

Hinc etiam Gregorius *in lib.* 26. *Moralium, cap.* 8. *in cap.* 35. *Job.*

HOmini *f*, qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua; & filium hominis adjuvabit juſtitia tua. Humana impietas ei nocet, quem pervertendo inquinat: & rurſus eum adjuvat noſtra juſtitia, quem a pravis actionibus mutat. Nocere enim, vel juvare neſciunt ea, quæ vel a bono corrumpere, vel a malo permutare non poſſunt.

Gratian. *E contra Dominus ad Moyſen* g: Ego ſum Deus zelotes, qui viſito peccata patrum in filios uſque in tertiam & quartam generationem, *licet non inæqualitate judicii, ſed magnitudine clementiæ Auguſtinus aſſerit hoc dictum, ita dicens*: In tertia & quarta generatione peccata patrum ſe Dominus comminatur in lege filiis redditurum, non inæqualitate judicii, ut alii peccent, & alii puniantur, ſed magnitudine clementiæ, dum ſemper expectat ad pœnitentiam, & quod in prima generatione delinquitur, non prius corrigit, & emendat, niſi & tertia, & quarta generatio venerit. *Cum ergo de baptizatis ab hæreticis Innocentius* h *ſcribat*: Lex eſt Eccleſiæ iis, qui ab hæreticis baptiza-

a *Panor. l.* 3. *c.* 148. *ex Cabilonenſi.* b *Et Carthag.* 3. *c.* 48. c *Paulo aliter in originali.* d *Deuſdedit p.* 2. e *al. tertius.*

a *Lib.* 48. *tit.* 19. *l.* 26. b *Ezech.* 18. c *Ivo part.* 6. *c.* 417. d *al. admiſſum.* e *Ezech.* 18. f *Job. c.* 35. g *Exod.* 20. h *ſupra, q.* 1. *c. ventum.* 18.

tizati ſunt, per manus impoſitionem Laicam tantum communionem præbere, nec ex his aliquem in Clericatus honorem vel exiguum ſubrogare: patet, quod infantes, qui ab hæreticis baptizati ſunt, ſola excuſat ignorantia, ut juxta illud Africani a Concilii ad ſuſcipiendum Clericatus officium non eos impediat nomen erroris.

C. X. De eodem.

Item ſicut Auguſtinus ſcribit ad Auxentium Epiſcopum, epiſt. 75.

NOn imputantur filiis peccata parentum, quæ poſt eorum nativitatem a parentibus committuntur: nec pro peccatis parentum ſpiritali pœna filii ſunt plectendi.

Corr. Rom. ¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus & caput hoc, & ſequentia uſque ad finem quæſtionis, conjuncta ſunt ſuperiori. Nam ſententiis hinc inde acceptis, verba fere de ſuo (quod ſæpe facit) in his Gratianus affert. Et hujus quidem partis ſententia eſt apud B. Auguſtinum loco indicato. Verba autem ipſa referuntur infra* 24. q. 3. c. ſi habes.

Gratian. *Officiis autem, vel beneficiis Eccleſiæ privari, ſpiritualis pœna eſt: non igitur hanc ex peccato patris promeretur filius. Item ſi excuſatur, qui ignoranter a Simoniaco ordinatur, ut ſup. in cap.* Urbani b *legitur; & iſte excuſandus eſt, qui per ignorantiam Simoniace ordinatur.*

2 pars. *Sed objicitur illud* Gregorii c.

C. XI. *De Eccleſia, quæ pactione conſecratur.*

ECcleſiæ c, quæ pactione conſecrata fuerit, potius execrata, quam conſecrata dici debet.

Corr. Rom. ¶ Gregorii] *In aliquot vetuſtis codicibus legitur,* Auguſtini. *Anſelmus vero citat ex Alexandro ſecundo.*

Gratian. *Item peccato civium theſauri Jericho anathematizati leguntur. Unde Achan* d, *qui regulam auream, & quædam alia pretioſa furatus eſt, de anathemate dicitur tuliſſe. §. 1. Item peccato Amalechitarum animalia eorum juſſa ſunt interfici: quibus quia Saul pepercit, audivit a Samuele* e: Neſcis, quia peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere? *§. 2. Item peccato Ægyptiorum* f *poſſeſſiones eorum grandini traditæ, jumenta, & primogenita eorum morte conſumpta ſunt. §. 3. Item peccato Iſraelitarum arca* g *Domini Philiſthæis tradita eſt. Si ergo, quæ ſenſu carent, ut Eccleſia, altare, arca Domini, lapides Jericho, vel execrantur, vel peccatoribus traduntur, vel anathematizantur, vel grandine devaſtantur; ſi ea, quæ vim intelligendi non habent, ut animalia Ægyptiorum & Amalechitarum, peccatis hominum perduntur morte; patet, quod nullum excuſat ignorantia criminis; maxime cum ex eo utilitas deferatur ignoranti: veluti ſi quiſpiam de latrocinio, & rapina filio ſuo ignoranti divitias congreget; non excuſat filium ignorantia, quin poſt mortem patris cogatur reddere male acquiſita. §. 4. Item peccato Achan* h *plebs Iſraelitica in manibus hoſtium tradita eſt. §. 5. Item peccato filiorum Heli* i *populus in manu Philiſthinorum corruit. §. 6. Peccata quoque plebis* k *electi eorum ſæpe ſunt impediti, & eandem cum eis Prophetæ ducti ſunt captivi.*

3 pars. *§. 7. His ita reſpondetur. Inſenſibilia, & irrationabilia peccato hominum vel execrantur, vel anathematizantur, vel morte perduntur, non participatione peccati, ſed cauſa Sacramenti, vel deteſtatione peccati, vel flagello delinquentium. Cauſa Sacramenti, ut theſauri Jericho, & animalia Amalechitarum. Jericho enim Luna interpretatur, & ſignificat Mundum iſtum. Amalechitæ interpretantur lingentes ſanguinem, & ſignificant cupidos, & avaros, & denotant Iſraelitæ, qui interpretantur viri videntes Deum, & ſignificant multitudinem ſanctorum. Lapides ergo, & theſauri Jericho anathematizantur, animalia Amalechitarum interfici jubentur, ad exterminandam cupiditatem Iſraeliticæ plebis, & ut ſignificaretur, quod muri vitiorum, & hujus mundi theſauri, qui per lapides & theſauros Jericho deſignantur, irrationabiles quoque vitiorum motus, qui per animalia Amalecitarum intelliguntur, non debent tranſire in ſortem ſanctorum. Animalia vero Ægyptiorum, & poſſeſſiones eorum, & primogenita grandine & morte conſumpta ſunt, ut in illis puniantur, quorum felicitate lætabantur, & ut daretur intelligi, quod mundus peribit, & concupiſcentia ejus. Sed & terra a Iſraelitarum in ſalſuginem verſa eſt; & ſegetibus eorum imbres adverſi ſunt, animalia eorum ſterilitate & morbo conſecta ſunt, ut Auctorem ſuum, quem per beneficia cognoſcere noluerunt, ſaltem inter ſupplicia ſentirent. In deteſtationem vero peccati, pecunia Simonis damnata eſt, cui dictum* b *eſt:* Pecunia tua tecum ſit in perditionem, qui exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſideri. *In deteſtationem quoque ejuſdem criminis altare, & Eccleſia, quæ per Simoniam conſecrantur, non tam conſecrari, quam execrari dicuntur: quia qui interventu pecuniæ oleum conſecrationis effundit, non conſecrare, ſed execrare dicendus eſt. Hinc eſt, quod B. Gregorius* c *Eccleſias ab Arianis conſecratas iterum conſecrari præcepit: quia ſanctificationem conſecrationis, quæ non niſi in fide Trinitatis perficitur, præſtare non poterant, qui fide carebant. Arca vero, & Prophetæ peccato ſuorum civium hoſtibus traditi ſunt. Electi quoque, qui murmure eorum impediti ſunt, non in pœnam criminis, ſed in experimentum, & exemplum patientiæ hæc paſſi ſunt. §. 8. Item populus, qui peccata Achan, & filiorum Heli in manibus hoſtium traditus eſt, ſignificat ſubditos corporaliter flagellari, ut inter ipſa flagella peccata Prælatorum feriantur: ſicut Achan ſorte deprehenſus, lapidibus obrutus eſt. §. 9. Sic & navicula* d *Jonæ periclitatur, ut fugitivus ſorte deprehenſus, fluctibus immergeretur. Aliquando pro meritis Prælatorum depravatur vita ſubditorum, ut Prælatis ſuis ſubditi faventes ad malum, cum eis ſimul corruant: ſicut filii Iſrael diu portantes peccata Sacerdotum, tandem cum eis ceciderunt in manibus hoſtium. Item David* e *populum numeravit: quo peccato gladius Domini deſævit in populum.* Sed in lata f gente gloria Regis eſt, in diminutione plebis contritio Principis. *Qui ergo de numeroſitate ſuæ gentis ſuperbivit, jure in ejus diminutione punitus eſt. §. 10. Item parvulos Sodomitarum* g *non excuſavit ignorantia, quin pro paterno ſcelere cœleſti igne conſumerentur: ſed igne hæc pœna illis diminuta eſt, quibus ſucceſſio paterni ſceleris eſt adempta. Pariter etiam demonſtratum eſt, peccatis parentum parvulos aliquando corporaliter flagellari. Illud idem intelligendum eſt de parvulis, qui peccato Dathan* h *& Abiron vivi deſcenderunt ad inferos. §. 11. Item Cham* i *peccante, Chanaan filius ejus maledicitur: Giezi* k *delinquente, lepra tranſmittitur ad poſteros. Judæis* l *clamantibus:* Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros, *etiam reliquiæ eorum pœnæ mortis* CHRISTI *addictæ ſunt. Achab* m *quoque peccante, poſteri ejus Regni ſolium amiſerunt: & qui de ejus ſemine in Regno Judæ nati ſunt, uſque ad purgatam labem illius familiæ, a genealogia Domini ſunt excluſi. Odium quoque Eſau (ut Malachias* n *teſtatur) tranſivit ad Idumæos. Ex quibus omnibus colligitur, quod ignorantia peccati non excuſat aliquem. §. 12. Sed his exemplis non probantur teneri peccata aliorum, niſi imitatores nequitiæ eorum. Quicunque enim de ſemine Eſau, & cæterorum, ad Deum converſi, paternam malitiam deteſtati ſunt, non odium, ſed Dei clementiam experti ſunt.*

C. XII.

Item ut Ambroſius *ait ſermone* 11.

TUrbatur o navicula Petri, in qua erat Judas: quia, qui ſuis meritis erat firmus, turbatus eſt alienis.

Corr.

a Sup. ead. qu. 1. apud 4. b ſup. ead. q. 5. ſi qui a Simoniacis. c Anſ. l. 5. c. 20. d Joſ. 6. e 1. Reg. 15. f Exod. 9. g 1. Reg. 4. h Joſ. 7. i 1. Reg. 4. k Pſal. 77.

a Pſal. 106. 1. Joan. 2. b Actor. 8. c De conſ. diſtinct. 1. c. Arianorum. d Jonæ 1. e 2. Regum ult. f Prov. 14. ſecundum 70. g Geneſ. 19. h Num. 16. i Geneſ. 9. k 4. Regum 5. l Matth. 27. m 3. Regum 21. Hieron. ad c. 1. Matth. n Malach. 1. o Infra, 24. q. 1. c. non turbatur.

Digitized by Google

Corr. Rom. ¶ *Hujus etiam capitis ſententia ſumpta eſt ex ſermone 22. Ambroſii, & lib. 5. c. 2. comment. ad c. 5. Lucæ. Ipſa autem verba habentur infra. 24. q. 1. c.* non turbatur.

Gratian. *Ignorabat autem Petrus peccatum Judæ. Non ergo ignorantia excuſavit illum: ſed turbatio hæc non peccati coinquinatio, ſed corporalis perſecutio intelligitur: quia meritis malorum nonnunquam adeo premuntur boni, ut eorum turbetur firmitas. Non itaque his auctoritatibus Simoniaci probantur, pro quibus ignorantibus pecunia data eſt. Non ergo poteſt probari iſte reus criminis, cujus non habuit conſcientiam.*

4 pars. §. 1. *Notandum quoque eſt, quod non omnis ignorantia aliquem excuſat. Eſt enim ignorantia alia facti, alia juris. Facti alia eſt ejus facti, quod oportuit eum ſcire: alia, quod non oportuit eum ſcire. Quod non oportuit eum ſcire, ſicut Apoſtolus ait:* a Si quis infidelium vocaverit vos ad cœnam, & vultis ire, quicquid vobis appoſitum fuerit, comedite, nihil interrogantes. Si quis vobis dixerit, hoc idolis immolatum eſt, nolite comedere. *Ecce quod vocatum ad cœnam non oportuit ſcire, carnes ſibi appoſitas fuiſſe idolis immolatas. Quod oportuit eum ſcire, ſicut ignorantia Judæorum, & reliquorum infidelium, qui ea, quæ a Prophetis de Chriſto fuerunt prænunciata, adhuc ignorant eſſe completa, unde a Judæis adhuc exſpectatur venturus. Hæc neminem excuſat.* §. 2. *Item ignorantia juris, alia naturalis, alia civilis. Naturalis omnibus adultis damnabilis eſt. Jus vero civile aliis permittitur ignorare, aliis non. Juris civilis ignorantia nemini obeſt in damno vitando, ſi negotium inde contigerit, ut ſi minor pecuniam dederit filio familias, repetit: in majore vero quaſi delictum eſt.* §. 3. *Item ſi ſucceſſionem etiam tibi majori delatam cum alio ſine judice dividas, putans teſtamentum jure ſubnixum, cum non eſſet, ſolidam ſucceſſionem obtinebis: vel ſi id, quod nullo jure debuiſti, aut jure naturali non debuiſti, ſed civili, tanquam ex chirographo ſolvas, aut promittas, repetis: non ita, ſi delictum. Nam ſi putas rem ſuam ſibi per legem licere rapere, incidit in conſtitutionem* 1 *illam Codicis lib. 8.* b *titulo,* unde vi.

Corr. Rom. ¶ 1 Conſtitutionem } *In plerisque vetuſtis codicibus legitur,* incidit in conſtitutionem, ſi quis in tantam, *reliqua vacant.*

C. XIII. PALEA.

Imperator Valentinianus Auguſtus.

SI quis in tantam furoris audaciam pervenerit, ut poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoslibet homines conſtitutarum, ante eventum c judicialis arbitrii, violenter invaſerit, Dominus quidem conſtitutus, poſſeſſionem, quam abſtulit, reſtituat poſſeſſori, & dominium ejus d rei amittat. Sin vero alienarum rerum e poſſeſſionem invaſit, non ſolum eam poſſidentibus reddat, verum etiam æſtimationem earundem rerum reſtituere compellatur.

Gratian. *In hoc autem non fuit ignorantia juris, ſed facti, & illius, quod non oportuit eum ſcire. A reatu ergo criminis eum ignorantia excuſat paterni delicti: quod etſi oportuiſſet eum ſcire, infirmitate tamen ætatis deprehendere non poterat.*

QUÆSTIO V.

QUod vero quinto loco quæritur, an liceat ei eſſe in Eccleſia, vel fungi ea ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus, auctoritate Urbani definitur, qui ſcribens de ſimoniacis, ait inter cætera in Concilio Placentino, c. 5. & ſequentibus, itemque in Concilio Romano.

C. I. *De parvulis, qui cupiditate parentum Eccleſias emunt.*

QUicunque f ſine cupiditate parentum, cum adhuc parvuli eſſent, Eccleſias, vel Eccleſiarum partes g per pecuniam adepti ſunt, poſtquam eas omnino dimiſerint, ſi canonice in eis vivere voluerint, pro magna miſericordia ibidem eos eſſe concedimus: neque pro hoc facto a ſacris ordinibus removemus, ſi alias digni inveniantur: §. 1. Illi a vero, qui per ſeipſos, cum jam majoris eſſent ætatis, nefanda ducti cupiditate eas emerunt, ſi in aliis Eccleſiis canonice vivere voluerint, ſervatis propriis ordinibus pro magna miſericordia ibi eos miniſtrare permittimus. Quod ſi ad alias fortaſſis transferri non potuerint, & in eis canonice vivere promiſerint, minoribus contenti ad ſacros ordines non accedant, ſalva tamen in omnibus Apoſtolicæ ſedis auctoritate. §. 2. Si b qui tamen ante emptionem catholice ordinati ſunt, cum ea, quæ emerunt, dimiſerint, & vitam canonicam egerint, in ſuis gradibus permittantur: niſi forte ejuſmodi Eccleſia ſit, ut ibi primum locum debeant obtinere. Primum enim, vel ſingularem, vel Præpoſituræ 2 locum in emptis Eccleſiis eos habere non patimur.

Corr. Rom. ¶ 1 Partes } *In Concilio ipſo legitur,* beneficia: *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

¶ 2 Præpoſituræ } *In Concilio ſubjungitur,* vel officii.

2 pars Gratian. *Hoc autem eum non in præjudicium canonum, ſed ex miſericordiæ diſpenſatione dixiſſe, ex epiſtola ejuſdem colligitur, miſſa Vitali Presbytero, in hæc verba:*

C. II. *In dignitate ſervanda Simoniacis miſericordia poteſt impendi, ſi eos vita commendat.*

EOs, qui Eccleſiam emerunt, ſi perſona talis fuerit, quam vita commendet, videlicet, ut in Canonicis c, vel Monaſteriis regulariter vivat, in ſui honoris officio, miſericorditer condeſcendendo, miniſtrare concedimus, abſque tamen ſanctorum canonum præjudicio.

Corr. Rom. ¶ *In libro manuſcripto Decretorum Pontificum hic canon citatur ex Nicolao ad Vitalem Presbyterum Pruvienſem.*

3 pars. Gratian. *Ex hac itaque auctoritate colligitur, quod ignorantia tales excuſat a reatu criminis, ut ſupra dictum eſt, non a fructu emptionis, cum in Eccleſiis, quas parentum pecunia adepti ſunt, non niſi poſtquam eas omnino dimiſerint, & ex miſericordia ibidem eis eſſe conceditur. In quo patet, quod etſi illis ignorantibus Simoniæ peccatum ſit admiſſum, fructum tamen paternæ emptionis reportare non poſſunt. Quod vero a crimine excuſentur, hinc patet, quia pro hoc facto a ſacris ordinibus non removentur. Si enim illius criminis participes eſſent, ad ſacros ordines conſcendere non poſſent. Illud idem intelligendum eſt de eo, qui per pecuniam eſt adeptus Sacerdotii dignitatem, non Epiſcopo, ſed cuidam ex Principibus ejus datam: utroque tamen, ordinatore videlicet, & ordinato, hoc ignorante.*

C. III. *De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non Epiſcopo, ſed uni Principum ejus.*

Unde Urbanus II. ſcribit Alberto Metenſi Epiſcopo.

PRæſentium portitorem, quem parentum incuria per pecuniam non Epiſcopo, ſed cuidam Principum ejus datam, invitum Sacerdotii dignitatem obtinuiſſe ſignificaſti, licet ſancti canones deponendum eſſe teſtentur, tamen quia culpam iſtam neſciens, & coactus commiſit, & quia ab eodem ordine ut deponeretur, ſupplicavit ultroneus, ex conſideratione diſcretionis (quæ mater eſt omnium virtutum) magis, quam ex rigore canonum, miſericordiæ viſcera adhibendo, ipſum in eodem ordine eſſe, fraternitati tuæ conſuluimus: ita tamen, ut ſi d Eccleſia illi, cui deſervit e, Sacerdotum penuriam non patitur, ſuſpenſus a Sacerdotali officio permaneat. Quod ſi fortaſſe Eccleſiæ utilitas exegerit, ut curam regiminis aſſumat, liceat ei ex conceſſione ſui Epiſcopi, fratrumque obedientia, Sacerdotali officio fungi.

QUÆ-

a 1. Corinth. 10. b tit. 4. l. 7. c al. adventum. d al. ejuſdem. e al. alienam poſſeſſionem. f Anſelm. lib. 7. cap. 109. C. 5.

a C. 6. b C. 7. c al. Canonicis. d al. quia. e al. deſervivit

QUÆSTIO VI.

QUid vero de his fieri debeat, qui ignoranter a Simoniacis ordinati ſunt (quod ſexto loco quæſitum eſt) ſupra in capitulo videlicet Urbani a, quod ſic incipit: Si qui a Simoniacis &c. requiratur. Nunc autem de illis quæritur, qui non pro ordinatione pecunias offerunt, ſed pro electione, vel ut decretum electionis fiat, vel ut ſubſcriptione firmetur, vel ut electioni non reſiſtatur, aliquibus præmia largiuntur: an eorum electio vitioſa ſit judicanda. Non enim videntur Spiritus Sancti donum emere, qui non pro conſecratione, ſed pro electione munera largiuntur, cum nullius ſpiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed ſicut Eccleſiaſticarum rerum emptores Simoniacè judicantur, quia Eccleſiaſticis officiis ita adjuncta ſunt, ut alterum ſine altero alicui non proveniat: ita quia per electionem venitur ad conſecrationem, perinde Simoniacus habetur, qui pro electione præmia largitur, ac ſi pro conſecratione munera dediſſet.

C. I. *De his, qui pro muneribus ordinationem faciunt.*

Unde Symmachus *ſcribit Cæſario Epiſcopo epiſt. 1. c. 5.*

SI b quis autem Epiſcopatum deſiderat, data pecunia potentes perſonas minime ſuffragatrices adhibeat: nec ad decretum ſibi faciendum Clericos, vel cives ad ſubſcribendum, adhibito cujuslibet generis timore compellat, vel præmiis quibuslibet exhortetur.

C. II. *Simoniacus eſt, qui, ut eligatur, præmia largitur.*

Item Gregorius *Salonæ* c *conſiſtentibus lib. 5. epiſt. 26.*

EGo d autem & veſtræ dilectioni providens, & meæ animæ omnipotentis Dei judicium pertimeſcens, ejuſdem Maximi cauſam ſubtiliter exquiri deſidero, ſi nullis criminibus preſſus, quæ ſacro ordini contradicunt, ſi non per Simoniacam hæreſim, id eſt, præmia quibuſdam ſe eligentibus præbendo, ad Sacerdotale pertingere officium conatur. Tunc enim liber pro vobis apud Dominum interceſſor erit, ſi non obligatus de ſuis ad locum interceſſionis venerit.

C. III. *Sicut ordinatio, ſic electio, vel conſenſus ſine venalitate debet præferri.*

Item Gregorius *Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi, & aliis Epiſcopis lib. 7. epiſt. 110.*

SIcut e is, qui invitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus: ſic qui ultro ambit, vel importune ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit, niſi ut creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius ad profunda deſcendat? Itaque fratres chariſſimi, in Sacerdotibus ordinandis ſinceritas vigeat: ſit ſimplex ſine venalitate conſenſus: pura præferatur electio, ut f ad ſumma 1 Sacerdotii non ſuffragio venditorum provectus, ſed Dei credatur eſſe judicio.

Corr. Rom. ℣ 1 Summa] *In vulgatis codicibus legebatur,* ad Summum Sacerdotii, vel Pontificii. *Emendatus vero eſt hic locus ex originali, Anſelmo, Polycarpo, & pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus.*

Gratian. *Si autem pecunia promiſſa fuerit, vel ſoluta, electo, vel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionem, vel ordinationem pervenerit, ei nullatenus obeſſe videtur: nec ad reatum criminis pertinet, cujus conſcientiam non habuit, nec ad electionis, vel ordinationis caſſationem, ad quam aliter non per pravam illorum cupiditatem perveniſſe docetur.*

a *Ead. q. 1.* b *Polyc. l. 2. tit. 1. Anſel. l. 6. c. 69.* c *al. Salonis.* d *Anſ. l. 6. c. 76. Polyc. l. 2. tit. 3.* e *Anſel. l. 6. c. 79. Polyc. l. 2. tit. 5.* f *Anſ. l. 6. c. 80.*

QUÆSTIO VII.

1 NUnc autem de ſeptima quæſtione tractandum eſt, an
gs renuncians ſuæ hæreſi ſit recipiendus in Epiſcopali dignitate, vel non.

C. I. *Qui redeuntes ab hæreſi in ſuis ordinibus recipiantur.*

De his ita ſcribit Cyprianus *lib. 2. epiſt. 5.*

SI a qui Presbyteri, aut Diaconi, qui vel in Eccleſia Catholica prius ordinati fuerint, & poſtmodum perfidi, ac rebelles contra Eccleſiam ſteterint, vel apud hæreticos a Pſeudoepiſcopis, & Antichriſtis contra Chriſti diſpoſitionem profana ordinatione promoti ſint, & contra altare unum, atque divinum ſacrificia foris falſa, ac ſacrilega offerre conati ſint: eos quoque hac conditione ſuſcipi convenit 1, cum revertuntur, ut communicent Laici b, & ſatis habeant, quod admittuntur ad pacem, qui hoſtes pacis extiterint; nec debere eos revertentes ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellaverint.

Corr. Rom. ℣ 1 Convenit) *In originali non eſt verbum iſtud, ſed loco ipſius hæc huic capiti antecedunt:* Addimus plane, & adjungimus, frater chariſſime, conſenſu, & auctoritate communi, ut etiam ſi qui Presbyteri &c. *Multa vero in hoc capite ex ipſo B. Cypriano ſunt emendata.*

C. II. *De iis, qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæreſi in ſuis ordinibus recipiuntur.*

Item ex ſeptima Synodo c.

SI d quis 1 omnem traditionem Eccleſiaſticam ſcriptam, vel non ſcriptam violat, anathema ſit. §. 1. Omnis e Epiſcopus 2, vel Presbyter, aut Diaconus convictus, quod pro muneribus ordinationem dederit, vel acceperit, a Sacerdotio cadat. §. 2. Sed dicunt fortaſſe quidam, quia pœnitentiam agimus pro peccato, & Deus indulget illud. Ita & ego dico, quia omnem pœnitentiam recipit Deus, & indulget per pœnitentiam peccata, quæ jam facta ſunt. Novi enim, quod David fornicatorem, & homicidam per pœnitentiam receperit Deus, & quod dixerit de eo e: *Inveni virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.* Novi rurſus eundem audientem g a Deo. *Non ædificabis mihi domum, quia vir ſanguinum es.* Scio Manaſſæ h per confeſſionem dimiſſam impietatem ſuam. Scio Meretrices i, & Telonarios per pœnitentiam receptos: nullum tamen eorum, qui ante 3 Baptiſmum peccavit, Sacerdotibus connumeratum. Scio k quoſdam, dum eſſent in mundo, in multa fornicatione manſiſſe, Monachos vero factos quaſi luminaria mundi reſplenduiſſe: nullum tamen ad Sacerdotium aſcendiſſe. Quod etſi 4 raro contigit, nulla tamen lex Eccleſiæ fuit. Novimus peccatricem prius Mariam l: poſt converſionem, quamvis ſancta, & caſta, tamen inter Diaconiſſas non eſt computata. Sed quid hoc dico? Sequens ſanctos Apoſtolos m, & venerabiles Patres n, cum omni fiducia clamo: Qui per Simoniam ordinatus eſt, ſive Epiſcopus, ſive Presbyter, ſive Diaconus, alienus eſt a Sacerdote: neque enim venalis eſt gratia Spiritus Sancti: Caiphæ traditio, & adinventio Simonis a ſancto Sacerdotio eſt aliena. §. 3. Et ſi in fornicationem lapſus eſt aliquis poſt Baptiſmum, in Sacerdotium non recipitur. Canones o enim hoc prohibent. Si quis vero cum hoc peccato ad Sacerdotium provectus eſt, cognitus degradetur. *Item paulo*

Y *poſt.*

a *Deuſdedit p. 2. & 4. Anſ. l. 8. c. 39.* b *al. Laicis.* c *Ex actione 1. in q. anathematiſ.* d *Deuſdedit p. 2. Ivo p. 4. c. 198.* e *Ex epiſt. Taraſii ad Joannem. Ivo p. 5. c. 121. Anſ. l. 6. c. 87.* f *Act. 13.* g *1. Paral. 22. & 1. Paral. 28.* h *2. Paral. 33.* i *Matth. 21. Marc. 2. Luc. 5.* k *Can. 30. Apoſt.* l *Joan. 12.* m *Act. 8.* n *Can. 16. Apoſt.* o *Conc. Neocæſ. c. 9. 15. q. 8. c. 1. Polyc. l. 6. tit. 12.*

poſt. §. 4. Epiſcopum, qui per pecuniam ordinatus eſt, confiteor, quia per pœnitentiam recipitur. Deus enim bonus eſt in omnibus, & aperta viſcera ejus omni homini pœnitenti. Sed quoniam juxta Apoſtolum *a*, oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, quicunque per pecuniam vel ordinaverit aliquem, vel ordinatus eſt, ab omni Sacerdotio alienus ſit. §. 5. Taraſius 5 Patriarcha *b* dixit: Quicunque per pecuniam vel ordinant, vel ordinaverunt, vel ordinati ſunt Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, vel quilibet de numero Sacerdotali, repellantur omnino a Sacerdotali honore; ſicut Simon Magus a Petro. Quicunque 6 per pecuniam *c*, diſpenſationem, vel curam ſortiti ſunt Monaſteriorum, vel Eccleſiarum, vel religioſarum domorum, gerontocomiorum, xenodochiorum, orphanotrophiorum, cum depoſitione expellantur a diſpenſatione illa, & cura. Qui poſt Baptiſmum cadens in fornicationem ordinatus eſt, ſi poſtmodum confeſſus fuerit, ceſſet a miniſterio: ſi vero convictus ab aliquo, deponatur omnino. §. 6. Similiter *d* percuſſor Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, per ſe, vel per aliquem alium, quaſi per hoc timeri volens, deponatur. *Item*. §. 7. Qui per ſeculares poteſtates *e* ordinatus fuerit, aut Eccleſiam obtinuerit, deponatur: ſi vero 7 religioſam domum, expellatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Si quis] *Caput hoc ex magna parte collectum eſt ex variis locis ſeptimæ Synodi, ſed non ex verſione Anaſtaſii Bibliothecarii, qua alioqui ſæpe uti ſolet Gratianus. Initium quidem eſt in actione prima, anathematiſmo ſeptimo.*

¶ 2 Omnis Epiſcopus] *Hinc uſque ad verſ.* Taraſius Patriarcha, *ſumpta ſunt ex epiſtola Taraſii ad Joannem Presbyterum, omiſſis tamen interdum nonnullis verbis: quæ quidem epiſtola in verſione Anaſtaſii eſt poſt actiones, & canones ſeptimæ Synodi: ſed in nova verſione impreſſa in tomis Conciliorum eſt ante ipſam Synodum.*

¶ 3 Ante Baptiſmum] *Hoc quidem loco perſpicuum erratum eſt, quod auctori gloſſæ negotium exhibuit,* οὐδένα δὲ τούτων εἰς ἱερωσύνην ἀριθμηθέντα, εἰ μήπω πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πέπραχεν: *Id eſt*; neminem vero horum in Sacerdotio adnumeratum, niſi forte ante Baptiſmum hoc admiſit.

¶ 4 Etſi raro] *Longe plenius in nova verſione*: Quod ſi autem id ſemel atque iterum factum eſt, non tamen confeſtim legem in Eccleſia præſcribit. *Græce eſt*, εἰ δὲ ἅπαξ σπανίως γέγονε, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο.

¶ 5 Taraſius] *Hæc videntur ſumpta ex epiſtola Taraſii ad Hadrianum (de qua dictum eſt ſupr. q. 1. ad c.* eos, qui) *aut ex quinto capite ſeptimæ Synodi: quibus locis refertur canon trigeſimus Apoſtolorum.*

¶ 6 Quicunque per pecuniam] *Hæc habentur etiam novella 123. c. 24. apud Julianum anteceſſorem.*

¶ 7 Si vero religioſam] *Hæc non ſunt in canone Apoſt.*

C. III. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio *f* Meldenſi, *cap.* 43.

CAvendum *g* eſt, & ſummopere ſtudendum *h*, ac per virtutem Chriſti ſanguinis interdicendum & Epiſcopis & Regibus, & omnibus ſublimioribus poteſtatibus, atque cunctis fautoribus, & electoribus quorumcunque, atque conſenſoribus, ſeu ordinatoribus in gradu Eccleſiaſtico, ut nemo per Simoniacam hæreſim, regiminis locum obtineat, quacunque factione, calliditate, promiſſione, ſeu commoditate, aut datione per ſe, aut per ſubmiſſam *i* perſonam.

C. IV. *Qui redeuntes ab hæreticis recipi poſſunt, vel non.*

Item in eadem Synodo ſeptima, actione prima.

a 1. *Tim.* 3. b *In epiſt. Taraſii ad Hadrianum, & in 7. Synod. c. 5. ex canone Apoſt.* 30. c *In ead. epiſt. & c. 5. ex Concil. Chalced. c. 2. Novel.* 123. *c.* 24. *apud Julianum anteceſſ. Concil. Neocæſ. c.* 9. d *Can.* 26. *al.* 28. *Apoſt.* e *diſt.* 63. *omnis electio. Can. Apoſt.* 29. *al.* 31. *& in ſept. Synod. c.* 3. f *Et copioſius in ſchedis, de quib.* 12. *q.* 2. *precariæ.* g *Burch. l.* 1. *c.* 21. *Ivo p.* 5. *cap.* 75. h *al. præcavendum.* i *al. emiſſam.*

2 COnvenientibus apud Nicæam Bithyniæ, & conſidentibus Petro Archipresbytero, & Petro Presbytero, & Abbate monaſterii ſanctæ Sabæ, locum tenentibus Hadriani Papæ, & Taraſio Archiepiſcopo Conſtantinopolis, & Joanne, & Thoma Apochryſariis Apoſtolicarum ſedium Orientalium, & cæteris Epiſcopis, Epiſcopi Siciliæ dixerunt: Dignum eſt 1, ut de futuris inquiramus. §. 1. Item Baſilius Epiſcopus Ancyræ dixit: Conſtitutio a Eccleſiaſtica habet canonice tradita ab antiquo a ſanctis Apoſtolis, & ſucceſſoribus eorum, ſanctis Patribus noſtris, & magiſtris, & ſanctis univerſalibus ſex Synodis, & localibus Synodis orthodoxis, ut qui ab aliqua hæreſi revertuntur ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicæ Eccleſiæ, ſcripto negare debeant hæreſim ſuam, & confiteri Catholicam fidem. §. 2. Item Taraſius Patriarcha dixit: Videtur vobis, ut ſedes ſuas recipiant, qui ab hæreſi revertuntur? §. 3. Religioſiſſimi Monachi dixerunt: Sicut receperunt univerſales ſex Synodi ab hæreſi revertentes, ita & nos recipimus. §. 4. Sancta Synodus dixit: Placet omnibus nobis. Et juſſi ſunt Baſilius Epiſcopus Ancyræ, & Theodorus Epiſcopus Myrorum *a* civitatis, & Theodoſius Epiſcopus Amorii ſedere in gradibus, & in ſedibus ſuis. §. 5. Item Conſtantinus 3 Epiſcopus Cypri dixit: Non oportet nos, qui Epiſcopi ſumus, indigere doctrina, ſed aliorum eſſe doctores. §. 6. Item Taraſius Epiſcopus dixit; Malorum 4 doctorum mala eſt doctrina. Eccleſia de malis doctoribus Sacerdotes non recipit. §. 7. Item Joannes 5 Apochryſarius Orientalium ſedium dixit: Hæreſis ſeparat omnem hominem ab Eccleſia. §. 8. Item Taraſius Epiſcopus dixit: Ecce multi canonici libri, & Synodici, & paterni lecti ſunt: & ab hæreſi revertentes docuerunt nos recipere, ſi aliqua 6 alia cauſa non eſt in eis. §. 9. Item Petrus 7 Apochryſarius Papæ dixit: Romæ exulatus eſt Macharius hæreticus a ſancta ſexta Synodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noſter Benedictus Papa, & quotidie mittebat ad eum Bonifacium Conſiliarium ſuum, & inſtruebat eum commonitoriis verbis ex divina Scriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat, ut eum reciperet in ordine ſuo. §. 10. Item Taraſius Epiſcopus *b* dixit: Quid dicitis de Anatolio? Nonne etiam in quarta Synodo factus eſt Princeps? & ecce ab ipſo Dioſcoro ordinatus eſt. Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſicut & Anatolius receptus eſt. §. 11. Item. Vere vox *c* Dei eſt: quoniam non morientur filii pro patribus, ſed unuſquiſque in peccato ſuo morietur: addatur, quoniam ex Deo eſt ordinatio. §. 12. Item Taraſius Patriarcha dixit: Audivimus paterna mandata. Quid igitur? oportet recipere ab hæreticis ordinatos? §. 13. Sancta Synodus dixit: Audivimus, domine, & oportet nos recipere. §. 14. Taraſius Patriarcha dixit: plures eorum, qui in ſexta Synodo convenerunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro ordinati ſunt, qui fuerunt Principes hæreſeos Monothelitarum: quoniam iſti continuatim *d* in Conſtantinopolitana ſede ſederunt, & ab ultimo eorum, Petro ſcilicet, uſque ad ſextam 8 Synodum non fuerunt plures, quam duodecim anni. Thomas vero, & Joannes, & Conſtantinus ab hæreticis illis Archiepiſcopi facti ſunt, & tamen propter hoc non ſunt reprobati. §. 15. Sancta Synodus dixit: Hoc manifeſtum eſt. §. 16. Conſtantinus Epiſcopus Cypri dixit: Sufficienter oſtenſum eſt, quod ab hæreticis venientes recipiendi ſunt. Si vero quis ſponte ad hæreticum vadit, & accipit ordinationem, non recipiatur. §. 17. Item Taraſius Patriarcha dixit: Et ego recipio eos, qui ob hujuſmodi cauſam ad fidei ſubverſionem ordinati ſunt: & maxime, cum præſentes eſſent orthodoxi Epiſcopi, a quibus poterant ordinari. Sic eſt enim paternus intellectus. Si vero 9 Synodalis conſonantia fuerit,

&

a *al. Myron.* b *al. Patriarcha.* c *Ezech.* 18. 4. *Reg.* 9. d ἀμοιβαδόν.

Digitized by Google

& unitas Eccleſiarum de orthodoxis, qui præſumpſerint ab immundis hæreticis ordinari, depoſitioni ſubjaceant. Sancta Synodus dixit: Hoc eſt juſtum judicium.

Corr. Rom. ¶ *Hoc etiam caput collectum eſt ex variis locis primæ actionis ejuſdem ſeptimæ Synodi, omninoque operæ pretium eſt, integram illam actionem perlegere: nonnulla tamen notabuntur.*

¶ 1 Dignum eſt,] *Locus hic eſt poſt recitationem nominum Epiſcoporum, qui convenerant; ſed valde conciſe refertur: quod in aliis etiam locis hujus capitis evenit.*

¶ 2 Conſtitutio] *Verba, quæ proxime huic parti antecedunt, ſunt hæc:* ἀπὸ λιβέλλου ἀνέγνω οὕτως: *id eſt, ut interpretatur Anaſtaſius,* ex libello legit ita. *Non enim ſententiam dicit nunc Baſilius, ſed abjurat hæreſim, in quam cum aliis lapſus fuerat: quam abjurationem una cum profeſſione catholicæ fidei operuit ipſum ex libello, quod nunc etiam in more poſitum eſt, recitare. Libellus vero hic incipit,* Conſtitutio, &c.

¶ 3 Conſtantinus] *Poſt receptionem Baſilii, Theodori, & Theodoſii, acceſſerunt alii Epiſcopi, qui in eandem hæreſim lapſi, admitti ſe a ſancta Synodo eodem modo poſtulabant, & cum unus ipſorum, excuſationis gratia, dixiſſet, ſe a malis magiſtris ſeductum fuiſſe, Conſtantinus Epiſcopus Conſtantiæ, quæ in Cypro eſt, hoc ei exprobravit. Exprobratio Græce ſic habet,* ἔδει ὑμᾶς ἐπισκόπους ὄντας μὴ διδασκαλίας δεῖσθαι, ἀλλὰ διδασκάλους εἶναι ἑτέρων: *quæ ſic Anaſtaſius vertit:* Oportebat vos, cum eſſetis Epiſcopi, diſcendi nullam neceſſitatem habere, ſed magiſtros eſſe potius aliorum.

¶ 4 Malorum] *Cum Hypatius, & alii Epiſcopi, qui a ſancta Synodo admitti petebant, dixiſſent, a malis magiſtris malas ſe doctrinas accepiſſe, reſpondens eis Taraſius Patriarcha, inquit:* ἐπειδὴ περιέπατε, κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἱερεῖς δέχεσθαι οὐ προσίεται: *id eſt:* Quandoquidem dixiſtis, malorum doctorum malæ diſciplinæ, Eccleſia, ut ex malis doctoribus Sacerdotes admittat, non facile adducitur. *Ex quo apparet, Taraſium non contradicere Conſtantino, ut auctor gloſſæ putavit.*

¶ 5 Item Joannes] *Poſt recitata verba Taraſii, cum in Synodo dubitaretur, an etiam hi, ſicuti tres priores recepti erant, ſtatim eſſent recipiendi, Joannes Apochryſarius Patriarchæ Antiochiæ, & Conſtantinus Epiſcopus Conſtantiæ Cypri petierunt, ut canones, & ſanctorum Patrum libri eo ſpectantes legerentur, ut maturius poſſet conſtitui, quomodo redeuntes ab hæreſi ad Eccleſiam catholicam eſſent recipiendi, & cum de octavo canone primæ Nicænæ Synodi (in quo de Catharis recipiendis agitur) differretur, Joannes hæc eſt interlocutus.*

¶ 6 Si aliqua alia cauſa) *Græce eſt,* καὶ ἐάν τις αἰτία πονηρὰ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς: *quæ Anaſtaſius vertit:* niſi forte in eis maligna fuerit noxa reperta. *& paulo poſt:* ſi non eſt in illis aliqua cauſa nefaria.

¶ 7 Petrus] *Poſt multos canones lectos, & multas ſanctorum Patrum auctoritates recitatas, cum Taraſius ex illis collegiſſet, ab hæreſi revertentes eſſe recipiendos in catholica Eccleſia, Petrus Legatus Hadriani Papæ, exemplo Benedicti Papæ id confirmat.*

¶ 8 Uſque ad ſextam] *Græce eſt,* ἕως τῆς ἕκτης συνόδου ἔτη πλείον οὐ διῆλθον, ἢ δεκαπέντε: *Id eſt:* uſque ad ſextam Synodum non interceſſerunt anni plures, quam quindecim.

¶ 9 Si vero Synodalis] *Græce legitur:* ἐὰν δὲ συνοδικοὶ ἐκφωνήσεις γένωνται, καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπ' ὀρθοδοξίᾳ, ὁ τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσει ὑποπεσεῖται: *Quæ Anaſtaſius vertit:* Si autem Synodica promulgatio, & concordia Eccleſiarum cauſa orthodoxiæ facta fuerit, qui præſumpſerit a profanis hæreticis ordinari, depoſitioni ſuccumbet.

3 pars. Gratian. *Ex hac auctoritate datur intelligi, quod qui ab unitate catholicæ fidei in hæreticorum ſocietatem tranſierit, ut de manibus eorum Eccleſiaſticæ dignitatis Sacramenta percipiat: vel qui contemptis orthodoxis ab hæreticis ordinari deſideraverit, etſi poſtea ſua abrenuntians hæreſi ad Eccleſiam redierit, officio tamen accepto fungi non poterit. Auctoritate vero Cypriani* a *prohibentur ab adminiſtratione Eccleſiaſtica, qui intra catholicam Eccleſiam ordinati ad fidei impugnationem dilabuntur. Porro Simoniaci nec ab hæreticis ordinantur ad fidei ſubverſionem: nec intra Eccleſiam catholicam ordinati adverſus fidem armantur. Quamvis enim nonnullos per pecuniam ordinent, non tamen fidem impugnant, nec gratiam Spiritus Sancti venalem prædicant. Unde veraci pœnitentia, cum hæreſim ſuam deteſtati fuerint, præmiſſis auctoritatibus non probibentur recipi in ſuis gradibus. Verumtamen capitula illa Nicænæ Synodi* b, ſi quis per pecuniam, &c. *& illa alia ſeptimæ Synodi* c, ſi quis omnem traditionem, &c. *& Innocentii, & aliorum* d *multorum auctoritatibus irreparabiliter damnari jubentur.*

C. V. *In ordine male accepto Simoniaci pœnitentiam agere non poſſunt.*

Hinc etiam Leo IV. Epiſcopis Britanniæ.

REquiritis e de iis, qui turpiſſimo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimeſcunt, & ſua facta, improba temeritate, Simonis hæreſi conjungunt, utrum poſſint in ordine pœnitentiam agere, an tantummodo extra ordinem, & Sacerdotalem fieri gradum? Quod nos quidem convictis & iis, qui tam deteſtabile nefas (quod jam multis eſt damnatum Conciliis) peregiſſe noſcuntur, nulla poſſumus pœnitentia ſubvenire, & tot ſpiritualibus Patribus obviare, ſed in illorum Patrum me ſententia convenire omnibus certum ſit.

Corr. Rom. ¶ *Epiſtolæ hujus Leonis quarti ad Epiſcopos Britanniæ magna pars (in qua etiam eſt hoc caput) habetur in Codice pervetuſto.*

4 ps. Gratian. *Niſi rigor diſciplinæ quandoque relaxetur ex diſpenſatione miſericordiæ. Multorum enim crimina ſunt damnabilia, quæ tamen Eccleſia tolerat pro tempore, pro perſona, intuitu pietatis, vel neceſſitatis, ſive utilitatis, & pro eventu rei. Pro tempore: ſicut* Gelaſius, *qui cum neceſſitate temporis videret, Italicam Eccleſiam propter belli famiſque incurſionem fere omnium Clericorum officio deſtitutam, adeo ut pleriſque populis ſubſidia regendarum deeſſent animarum, conceſſit de Monachis vel de Laicis Clericos aſſumi, ita dicens Epiſcopis per Lucaniam, epiſt. 1. c. 1.*

C. VI. *Pro temporum neceſſitate Apoſtolicæ ſedis decreta temperantur.*

NEceſſaria f rerum diſpenſatione conſtringimur, & Apoſtolicæ ſedis moderamine convenimur, ſic canonum paternorum decreta librare, & retro Præſulum prædeceſſorumque noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum in reſtaurandis Eccleſiis relaxanda depoſcit, adhibita diligenti conſideratione (quantum poteſt fieri) temperemus.

Gratian. *Item,* Priſcis igitur, &c. (*Require ſupr. in tractatu ordinandorum.*) *Item* Innocentius g Papa, *cum pro neceſſitate temporis, ne nimium ſcandalum eſſet in Eccleſia, ordinatos a Bonoſo hæretico ſuſciperet, ait in decretis ſuis, epiſt. 22. ad Epiſcopos Macedoniæ, c. 5.*

C. VII. *Ceſſante neceſſitate, debet ceſſare, quod urgebat.*

QUod pro remedio, ac neceſſitate temporis ſtatutum eſt, conſtat primitus non fuiſſe. *& infra.* Quod ergo neceſſitas pro remedio reperit, ceſſante *h* neceſſitate, debet utique ceſſare pariter, quod urgebat: quia aliud 1 eſt ordo legitimus, aliud, quod uſurpatio ad præſens fieri tempus impellit.

Corr. Rom. ¶ 1 Quia aliud] *In originali, & apud Ivonem, & in multis manuſcriptis Gratiani legitur:* alius eſt ordo legitimus, alia uſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit.

Y 2 Gratian.

a *Supra ead. ſi qui Presbyteri.* b *Forte ſupr. ead. qu. 1. qui per pecunias. aut q. 7. c. ſi quis omnem. §. quicunque per pecuniam.* c *ſup. ead. q. 7. ſi quis. q. 3. c. ult. q. 1. c. Arianos.* d *q. 1. c. ſi quis confugerit. & cap. qui ſtudet. & c. ſi quis Epiſcopus per pecuniam.* e *Ivo p. 5. c. 115.* f *Polyc. l. 7. c. 15. Anſ. l. 2. c. 34. Ivo p. 3. c. 141.* g *diſt. 55.* h *ſup. ead. q. 1. quod pro neceſſitate. Ivo in proleg.*

Digitized by Google

Gratian. *Similiter ex diſpenſatione etiam in* Nicæno Concilio *c.* 8. *de Novatianis ſtatutum eſt, ut ad Eccleſiam redeuntes ordinentur.*

C. VIII. *Iterum ordinentur, qui ex Novatianis ad Eccleſiam redierint.*

SI qui voluerint venire ad Eccleſiam Catholicam, & Apoſtolicam ex Novatianis, placoit ſancto Concilio, ut *1* ordinentur, & ſic maneant in Clero. Ante omnia aurem hanc ab eis confeſſionem per ſcripturem axigi oportet, ut fateantur ſe communi conſenſu Eccleſiæ Catholicæ, & Apoſtolicæ ſtatuta obſervaturos.

Corr. Rom. ℊ 1 Ut ordioentur) *Græce eſt,* ὥςε χειροθετυμένυς αὐτὲς μένειν ὄντως ἐν τῷ κλήρῳ: *quod Dionyſius vertit;* ut impoſitionem manus accipientes ſic in Clero permaneant. *At Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus in actione prima ſeptimæ Synodi poſt recitationem iſtius canonis iſtam vocem* χειροθεσία, *interpretatur* benedictionem, *non* ordioatiooem.

C. IX. *Juramentum a ſchiſmate redeuntium.*

Item Gregorius *lib.* 10. *reg. epiſt.* 31.

QUoties *a* cordis oculus nube errotis obductus ſupernæ illuſtrationis lumine ſit ſerenus, magna cautela nitendum eſt, ne latanter auctor ſchiſmetis irruat, & ab unitetis radice eos, qui ad eam reverſi fuerent, telo iterum errotis abſcindat. Et ideo poſtquam ego ille s eivitatis illius Epiſcopus comperto diviſioois laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prone, & ſpontenea voluntate ad unitatem ſedis Apoſtolicæ divina gratia duce reverſus ſum, & ne non pura mente, ſed ſimuleta reverſus exiſtimes, ſpondeo ſub ordinis mei caſu, & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te ſancto Petro Apoſtolorum Principi, atque ejus Vicario beatiſſimo Gregorio, vel ſucceſſoribus ipſius me nunquam quorumlibet ſueſionibus, vel quocunque alio modo ad ſchiſma, de quo Redemptoris noſtri miſericordia liberante ereptus ſum, reverſurum; ſed ſemper me in uoitate ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ, & communione Romani Pontificis per omnia permanſurum. Unde jurans dico, per Deum omniporentem, & hæc ſancta quatuor Evangelia, quæ in manibus meis teneo, & ſalutem *b* dominorum noſtrorum Rempublicam gubernantium, me in onitate, ſieut dixi, Eccleſiæ Catholicæ, & communione Romani Pontificie ſemper, & ſine dubio permanere. Quod ſi [quod abſit] elique excuſatione, vel argumcoto ab hac me noitate diviſero, perjurii reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatos invenias, & cum auctore ſchiſmatis habeam in futuro ſeculo portionem. Hanc aotem profeſſionis, promiſſioniſque meæ ehartulam Notarſo illi cum conſeoſu Presbyterorum, & Diecooorum, atque Clericorum, qui me in hac unitete obligantes, in ſupraſcriptis omnibus prona ſimul voluntete ſecuti, atque propriis manibus ſubſcripturi ſunt, ſcribendum dictavi, & propria manu ſubſcribens tibi tradidi. Acta in loco illo, die illo, & Conſulibus ſupraſcriptis. Subſcriptio Epiſcopi illiua. Ego ille, Epiſcopus civitatis illiua, huic confeſſioni, promiſſionique meæ, præſtito de conſarvaodis ſupreſcriptis omnibus ſacramento, ſubſcripſi.

Corr. Rom. ℊ 1 Ego ille) *Repoſita eſt antiqua nota,* ille *ex codicibus epiſtolarum B. Gregorii impreſſis, ac manuſcriptis, quæ quidem nota in hoc capite multoties repetitur. Pro ea in vulgatis Gratiani exemplaribus erat N. Aliqua vero alia, quæ parum ab originali diſcrepabant, nihil cauſæ viſum eſt, cur mutarentur.*

Gratian. *Cæterum ex canonum rigore contra ſcribit* Felix Papa III. *omnibus Epiſcopis epiſt.* 1. *c.* 5.

a *Anſel. l.* 6. *c.* 161. *Polyc. l.* 7. *tit.* 6. b *al. ſalutem gentium, atque illuſtrium dominorum*] *al. gentiumque illuſtrium*) *Anſel.*

C. X. *Qui extra Eccleſiam baptizati fuerint, vel rebaptizati, ad Eccleſiaſticam militiam non admittantur.*

QUi *a* in qualibet ætate alibi, quam in Eccleſia Catholica aut baptizati, aut rebaptizati ſuot, ed Eccleſiaſticam militiam prorius noo *b* permittantur accedere. Quibus ſatis eſſe debet, quod in Catholicorum numero ſint recepti. Quooiam de ſuo ordine, & communione videbitur ferre judiciom, quiſquia hoc violaverit inſtitutum, vel qui non removerit eum, quem ex ejus *c* cœtu ad miniſterium Clericale obrepſiſſe cognoverit.

Gratian. *Pro perſona: ſicut beatus* Gregorius *ſcribens Januario Epiſcopo lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 1. *ait.*

C. XI. *Rigor canonum pro perſona aliquando relaxatur.*

TAnta *d* oequitia ad aures meas de tue ſenectuta pervenit, ut eam, niſi adhuc humanitue penſaremus, ſixe jem maledictione feriremus. *& infra.* §. 1. Et quidem pœnæ ſententia in te ſuerat jaculanda: ſed quia ſimplicitatem tuam cum ſenectute novimus, interim tacemue.

Gratian. *Pietatis intuitu: ſicut de illiteratis e, & corpore vitiatis* Gelaſius *ait Epiſcopis per Lucaniam epiſt.* 1. *c.* 18.

C. XII. *Canonum decreta pietatis intuitu nonnunquam relaxantur.*

SI qui vel temeritate propria, vel incurie præſideotium tales anta ſuſcepti ſunt; in his, in quibus conſtituti ſunt, locis eatenus perſeverent, ut nihil unquam promotionis accipiant, ſatiſque habeant, hoc ipſum ſibi pro nimia miſeratione conceſſum.

Gratian. *Neceſſitatis intuitu: ſicut* Hilarius Papa, *qui cum de quodam Epiſcopo præter notitiam, atque conſenſum Metropolitani ordinato loqueretur, ne in utroque grave ſcandalum fieret, ait in epiſtola f ſua ad Aſcanium, & univerſos Epiſcopos Tarraconenſis provinciæ.*

C. XIII. *Neceſſitatis cauſa quædam in Eccleſiis tolerantur.*

QUooiam quiequid ab alterutra parte eſt indicatum, omni videmus perverſitete confuſum, temporum neceſſitete perſpecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere, quod geſtum eſt, ut oullus *1* deinceps præter notitiam, atque conſenſum Metropolitani ordinetur *g* Antiſtes.

Corr. Rom. ℊ 1 Nullus) *Hoc loco verba Hilarii ſummatim referuntur.*

C. XIII. *De eodem.*

Item Innocentius *Epiſcopis Macedoniæ ep.* 22. *c.* 6.

QUoties a populis, aut a turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non poteſt vindicari, inultum ſolet tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei judicio, & de reliquo maxima ſolicitudine præcavendum.

C. XV. *Ex diſpenſatione quædam tolerantur, quæ canonum rigor condemnat.*

Item ex epiſtola Cyrilli *h miſſa Maximo Diacono Antiochena.*

DIdici *i* a diligendo mihi Paulo Monacho, quia recuſat pietas tua uſque hodie communionem reverendiſſimi Epiſcopi Joannis emplecti, pro eo, quod quidam in Antiochena Eccleſia male adhuc cum Neſtorio vel ſentiant, vel jam ſenſeriot quidem, ſed forſitan reſipuerint. Probet igitur tua modeſtia, utrum aliquando hi, qui dicontur colligi, nude, ac irreverenter cum Neſtorio ſentiant

a *Anſ. l.* 7. *c.* 17. *Burch. l.* 4. *c.* 293. *Ivo p.* 1. *c.* 293. b *ne unquam*] *orig.* c *ex eis ad miniſterium*] *orig.* d *Sup. diſt.* 86. *tanta. Burch. l.* 1. *c.* 197. *Ivo p.* 2. *c.* 78. *& p.* 5. *c.* 312. e *Supra diſt.* 36. *illiteratos.* f *Ante c.* 1. g *conſecretur*] *orig.* h *In prima actione ſeptima Synodi.* i *Ivo in prologo. Pann. in prologo c.* 23.

Digitized by Google

tiant, & invicem colloquantur, licet aliquando cauteriatam habeant conſcientiam, colligantur autem nunc, acta pœnitentia ſuper iis, in quibus ſubrepti ſunt: quamvis confiteri fortaſſis revereantur exceſſum. *& infra a.* §. 1. Ut autem non æſtimemur amare contentionem, amplectamur Epiſcopi reverendiſſimi Joannis communionem, indulgentes ei, & cauſa diſpenſationis ejus negotium non ſubtilius, vel diſtrictius, ſive vehementius erga ſe recognoſcat agitari. Diſpenſationis enim gratia (ſicut dixi) eget negotium multum.

Corr. Rom. *Hæc epiſtola B.* Cyrilli *refertur in actione prima ſeptimæ Synodi. Et quoniam in magni ponderis argumento verſatur, ac prudentiſſime ſcripta eſt, multa autem in hac verſione corrigenda fuiſſent, placuit Græcam ipſam epiſtolam cum interpretatione nova afferre.*

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Μαξίμῳ Διακόνῳ Ἀντιοχείας, ὑπομνηστικόν.

ΕΜαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου, ὅτι παραιτεῖται ἡ σὴ θεοσέβεια μέχρι σήμερον τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Ἰωάννην, διὰ τὸ τινὰς ἐν τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ ἢ φρονοῦντας ἔτι τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ πεφρονηκότας μὲν, ἀποσχομένους δὲ ἴσως εἶναι. δοκιμασάτω τοίνυν τὸ σὸν ἐπιεικὲς, πότερον ποτὲ οἱ λεγόμενοι συνάγεσθαι, γυμνῶς, καὶ ἀναισχύντως τὰ τοῦ Νεστορίου, καὶ φρονοῦσιν, καὶ λαλοῦσιν ἑτέροις, ἢ κεκαυτηριασμένην μὲν ἐσχήκασί ποτε τὴν συνείδησιν, συνάγονται δὲ νῦν μεταμεληθέντες ἐφ' οἷς συνηρπάσθησαν, αἰσχυνόμενοι δὲ ἴσως ὁμολογεῖν τὸ πταῖσμα. συμβαίνει γάρ τινα τοιαῦτα περὶ τοὺς ἀπατηθέντας γίνεσθαι. κἂν εἴδῃς συντρέχοντας νῦν τῇ ὀρθῇ πίστει, ἀμνησικάκει περὶ τῶν παρελθόντων. βουλόμεθα γὰρ μᾶλλον ἠρνημένους αὐτοὺς ὁρᾷν, ἢ ἀναισχύντῳ γνώμῃ συναγορεύοντας ταῖς Νεστορίου κακίαις. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν τιμᾷν τὸ φιλόνεικον, ἀσπασώμεθα τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ, καὶ οἰκονομίας ἕνεκα μὴ ἀκριβολογούμενοι σφόδρα, περὶ τοὺς μεταγινώσκοντας, οἰκονομίας γὰρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς.

Sancti Patris noſtri Cyrilli Archiepiſcopi Alexandrini *ad Maximum Diaconum Antiochenum admonitio.*

COgnovi ex dilecto Monacho Paulo, pietatem tuam uſque ad hunc diem recuſare communionem religioſiſſimi Epiſcopi Joannis: eo quod aliqui ſunt in Eccleſia Antiochena, qui vel adhuc cum Neſtorio ſentiunt, vel ſenſerunt quidem, nunc autem ab eo fortaſſe abſtinent. Perpendat igitur æquitas tua, utrum tandem, qui dicuntur convenire, palam, atque impudenter Neſtoriana & ſentiant, & cum aliis etiam loquantur: an aliquando quidem cauteriatam habuerint conſcientiam, nunc autem ideo conveniant, quod ipſos pœnituerit erratorum, quibus ſimul abrepti fuerant, pudeat autem fortaſſe lapſum ſuum fateri. Solet enim fere tale quiddam iis, qui decepti ſunt, uſuvenire. Quod ſi illos nunc ad rectam fidem converſos videas, malorum præteritorum memoriam depone. Malumus enim eos videre negantes, quam defendentes Neſtorii vitia. Cæterum, ne videamur contentionis cupidi, religioſiſſimi Joannis communionem amplectamur, indulgentes ei, atque ut conveniens in his rebus moderatio teneatur, non nimium diligenter in eos, qui reſipiſcunt, inquirentes. Res enim, ut dixi, magnæ eget moderationis.

Corr. Rom. ¶ *In eandem ſententiam ſcribit Joanni Antiocheno Patriarchæ in epiſt. quæ habetur tomo 5. act. Concilii Epheſ. nuper Ingolſtadii impreſſi, his verbis*: Optamus autem, ut omnes res ſuas agant, neque turbas in Eccleſiis, per Chriſti gratiam, Doctorumque ubilibet agentium prudentiam utcunque jam ſedatas, denuo excitent, neque vel ſibi ipſis, vel aliis negotia faceſſant. Cæterum, ſi ſunt, qui a Neſtorio aliquando ſteterunt, nunc vero ex animo reſipiſcentes a nugis illis diſcedere, mutataque voluntate rectam, inculpatamque fidem complecti cupiunt, eos placide ſuſcipere oportet, nec cuiquam illorum, præteritorum gratia, convicium facere: ne qua ratione anſa quibuſdam præbeatur, ut cunctantius ad meliora feſtinent.

a Ivo Ibid. Pann. ibid. c. 24.

C. XVI. *De eodem.*

Idem *ad Gennadium Presbyterum, & Archimandritam.*

DIſpenſationes a rerum nonnunquam cogunt parum quidem a debito quoſdam foras exire, ut majus aliquid lucri faciant. Sicut enim ii, qui mare navigant, tempeſtate urgente, navique periclitante anxiati, quædam exonerant, ut cætera ſalva permaneant: ita & nos, cum non habemus ſalvandorum omnium negotiorum 1 penitus certitudinem, deſpicimus ex iis quædam, ne cunctorum patiamur diſpendia 2.

Corr. Rom. ¶ 1 Negotiorum) *Græce eſt*, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅταν μὴ ἐξῇ τὴν λίαν ἀκρίβειαν περισώσειν, παρορῶμεν τινα: *Id eſt*: Sic & nos in negotiis, ubi non licet exquiſitiſſimam illam rationem ſervare, deſpicimus quædam.

¶ 2 Diſpendia] *Omiſit hic Gratianus ex hac epiſtola ea referre, quæ ad propoſitam quæſtionem maxime faciunt. Sunt autem hæc, quæ Ivo etiam recitat*: Et hæc ſcribo cognoſcens, quod pietas tua triſtetur in ſanctiſſimum, & Dei cultorem fratrem, & comminiſtrum noſtrum Proclum Epiſcopum, eo quod admiſerit in communionem Ælienſium Hegumenum, quem quidem Eccleſiæ leges, Palæſtinæ Præpoſitum non noverunt. *& infra.* §. 1. Igitur ne refugiat pietas tua ſanctiſſimi, & Deo amiciſſimi Procli Epiſcopi communionem. Una enim fuit cura mihi, & ſanctitati ejus, & diſpenſationis modus nulli ſapientium diſplicuit. *Vocem autem* Hegumenum, *id eſt, Præpoſitum, videtur ſuppleſſe Anaſtaſius, ut exprimeret locutionem Græcam,* τὸν τῶν αἰλιεισίων, *aut fortaſſe illam in ſuo codice habuit.*

Gratian. *Utilitatis intuitu: ſicut in* Meldenſi Concilio *c. 17. perhibetur de filiis virginum vi raptarum, & ſic ad conjugium raptorum applicatarum.*

C. XVII. *Utilitatis intuitu quædam in Eccleſia tolerantur.*

TAli conjugio generati, Eccleſiaſticis ordinibus non applicentur, niſi forte eos aut maxima Eccleſiæ utilitas, vel neceſſitas poſtulet, vel evidens meritorum prærogativa commendet.

Gratian. *Huic Petrus concordans ait*: In veritate comperi, quia non eſt acceptor perſonarum Deus &c. §. 1. *Pro eventu etiam rei quædam in Eccleſia tolerantur: ſicut* Leo *in decretis ſuis de Laicis ſubito contra decreta canonum ordinatis Epiſcopis ait epiſt. 85. al. 87. c. 1. Epiſcopis Africæ.*

C. XVIII. *Laicis, qui contra decreta canonum ad Epiſcopatum promoventur, ex miſericordia ſuſceptum officium relinquitur.*

EXigunt 1 cauſæ, ut non ſolum in tales Præſules, ſed etiam in ordinatores eorum ultio competens proferatur. Sed circumſtant nos, hinc manſuetudo clementiæ, hinc cenſura juſtitiæ, ut credamus quædam delicta utcunque toleranda, quædam vero penitus amputanda. Illos ergo, quorum provectio hoc tantum reprehenſionis incurrit, quod ex Laicis ad officium Epiſcopale delecti ſunt, locum ſuum tenere permittimus, non præjudicantes Apoſtolicæ ſedis ſtatutis, nec beatorum Patrum regulas ſolventes: quia remiſſio peccati non dat licentiam delinquendi, nec quod potuit aliqua ratione

a Ead. act. 1. ſeptimæ Synodi ex verſione Anaſtaſii. Ivo in prolog. Pann. in prolog. c. 25. b Act. 10.

Digitized by Google

tione concedi, fas erit amplius impune committi: ne a, quod ad tempus pia lenitate conceſſimus, juſta poſt hæc ultione plectamus.

¶ Corr. Rom. ¶ 1 Exigunt cauſæ] *In ipſa epiſtola Leonis hæc antecedunt*; Cum ergo inter vos tantum valuerint aut ſtudia popularium, aut ambitus ſuperborum, ut non ſolum Laicos, ſed etiam ſecundarum (*ſic enim recte legitur in epiſtolis cum aliis beati Leonis operibus Coloniæ impreſſis, non ſecularium, ut in tomis Conciliorum*) uxorum viros, aut viduarum maritos, ad officium cognoſcamus paſtorale provectos, nonne aptiſſimæ exigunt cauſæ, ut Eccleſiæ, in quibus iſta commiſſa ſunt, judicio ſeveriore purgentur, & non ſolum in tales Præſules, &c. *Eſt vero caput hoc multis locis in ſummam redactum, omiſſa narratione delictorum illorum, quibus minime ſanctiſſimus ille Pontifex ignoſcit.*

¶ a Ne, quod ad tempus] *Hæc, quæ repetuntur infra, c.* Donatum, *ſumpta ſunt ex ſecundo capite ejuſdem epiſtolæ.*

C. XIX. *Donatiſtæ & Novatiani, quamvis reprehenſibiliter ordinati, tamen ex neceſſitate tolerantur.*

Idem Leo *in eadem epiſt. c.* 3.

MAximum quoque ex Laico, licet reprehenſibiliter ordinatum, tamen ſi Donatiſta jam non eſt, & a ſpiritu ſchiſmaticæ pravitatis alienus, ab Epiſcopali, quam quoquo modo adeptus eſt, non repellamus dignitate: ita ut & ipſe libello ad nos directo *a* Catholicum ſe eſſe manifeſtet.

C. XX. *De eodem.*

Idem *ibidem initio*, c. 3.

DOnatum autem Salicinenſem *b* ex Novatiano cum ſua (ut comperimus) plebe converſum, ita Dominico volumus gregi præſidere, ut libellum fidei ſuæ ad nos meminerit dirigendum: quo & Novatiani dogmatis damnet errorem, & pleniſſime confiteatur Catholicam veritatem. Quæ *c* enim nunc certarum remiſimus conſideratione cauſarum, antiquis deinceps cuſtodienda ſunt regulis, ne, quod ad tempus pia lenitate conceſſimus, juſta poſt hæc ultione plectamus.

C. XXI. *Redeuntes ab hæreſi, poſt publicam profeſſionem, in ſuis ordinibus recipi poſſunt.*

Idem *Januario* d *Epiſcopo Aquilegienſi, epiſt.* 3.

SAluberrimum *e* enim, & ſpiritualis medicinæ utilitate planiſſimum eſt, ut ſive Presbyteri, ſive Diaconi, aut cujuslibet ordinis Clerici, qui ſe correctos videri volunt, atque ad Catholicam fidem, quam jampridem amiſerant, rurſum reverti ambiunt, prius errores ſuos, & ipſos auctores errorum, damnari a ſe ſine ambiguitate fateantur: ut ſenſibus pravis etiam peremptis nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne ullum membrum talium poſſit ſocietate violari: cum per omnia illis profeſſio propria cœperit obviare. Circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, ut in magno habeant beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inveniuntur ordine, ſtabilitate perpetua maneant: ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati.

C. XXII. *Ab hæreſi redeuntes, hæreſim, & ejus auctores publice deteſtentur.*

Item ex Concilio *f* Martini Papæ, c. 36.

SI quis Epiſcopus, ſive alicujus Epiſcopi Presbyter aut Diaconus in alicujus hæreſis opinionem offenderit, & ob hanc cauſam fuerit excommunicatus, nullus Epiſcopus eum in communionem recipiat, niſi prius in communi Concilio, porrecto fidei ſuæ libello, ſatisfaciat omnibus, & ita liberam ſuam teneat purgationem. Hoc idem & de fidelibus Laicis ſit decretum, ſi in aliqua hæreſis opinione fuerint nominati.

5 pars. Gratian. *Ecce, quibus de cauſis quædam in Eccleſia tolerantur, quæ eiſdem ceſſantibus pia ſeveritate vindicantur. Quando autem toleranda ſint, quando reſecanda,* Gelaſius Papa *diſtinguit, dicens Epiſcopis per Lucaniam, epiſt.* 1. *c.* 11.

C. XXIII. *Quando in Eccleſia aliqua ſint toleranda.*

ETſi illa nonnunquam ſinenda ſunt, quæ, ſi cæterorum conſtet integritas, nocere ſola valeant: illa tamen ſunt magnopere præcavenda, quæ recipi, niſi manifeſta decoloratione non poſſunt. Ac ſi ea ipſa, quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum, temporumque cogit intuitus, vel acceleratæ proviſionis reſpectus excuſat; quanto magis illa nullatenus mutilanda ſunt, quæ nec ulla neceſſitas, nec Eccleſiaſtica prorſus extorquet utilitas?

Gratian. *Aliquando enim pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ mutilantur, & laxantur præcepta canonica.*

6 pars. §. 1. *Breviter oſtendimus, qui revertentes ab hæreſi in ſuis ordinibus valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quæritur de iis, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſi ad unitatem catholicæ matris Eccleſiæ redierint, utrum in eodem ordine iterum valeant ordinari?* Semel enim conſecratus (*ut ait B. Gregorius a*) iterum conſecrari non debet. §. 2. *Item Sacramenta, quæ ab hæreticis in forma Eccleſiæ miniſtrantur (ſicut Auguſtinus* b *teſtatur) reiterari non debent, ne non homini, ſed Sacramento videatur injuria fieri.* §. 3. *Sed illud Gregorii de his intelligitur, qui conſecrationem Sacerdotalem, vel Epiſcopalem acceperunt: qui aut per manus impoſitionem, cum ad Eccleſiam redeunt, effectum ſuæ unctionis* c *accipiunt, aut ab ejus adminiſtratione perpetuo ceſſare jubentur. Similiter illud Auguſtini de eadem myſtica unctione, & de Sacramento Baptiſmatis intelligitur.* §. 4. *Sunt autem in Eccleſia alii ordines, qui ſine ſacramentali unctione, ſola Epiſcopi benedictione, cum quadam vaſorum, vel indumentorum diſtributione præſtantur; ut ſunt Levitæ, & cæteri infra eos conſtituti. Hi quamvis ab hæreticis ordinentur, tamen ad Eccleſiam redeuntes in eodem ordine (ſi alias digni fuerint) ab Eccleſia ordinentur: nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuiſſe collatum.*

C. XXIV. *Redeuntes ab hæreticis ſunt ordinandi.*

Unde Urbanus II. *ſcribit Petro Piſtorienſi Epiſcopo, & Ruſtico Abbati Vallis Umbroſæ.*

DAibertum *d* a Nezelone 1, licet Simoniaco, non Simoniace ejuſdem confeſſione reperimus in Diaconum ordinatum: & B. Innocentii Papæ ſententia conſtat declaratum, quod Nezelon (quem conſtat ab hæreticis ordinatum) quia nihil habuit, nihil dare potuit ſi, cui manus impoſuit. Nos igitur tanti Pontificis auctoritate firmati, & Damaſi *e* Papæ teſtimonio roborati, qui ait: *Reiterari oportet, quod male actum eſt*: Daibertum ab hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atque utilitatibus Eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro (Eccleſiæ neceſſitate ingruente) Diaconum conſtituimus. Quod non reiterationem exiſtimari cenſemus, ſed tantum integram Diaconi dationem: quoniam, ut prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.

Corr. Rom. ¶ 1 Nezelone] *Marianus Scotus in vita Gregorii VII. mentionem facit Archiepiſcopi Magdeburgenſis hoc nomine appellati.*

C. XXV. *De eodem.*

Item Damaſus Papa, *epiſt.* 4. *de Chorepiſcopis.*

PEr illicitam *f* manus impoſitionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebant: & ubi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere, qua infixa ſanetur macula: id eſt, reiterari neceſſe eſt, quod legitime actum, aut collatum minime probatur 1. Nam quomodo honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitime non habuit, invenire non poſſum.

Corr.

a *al. edito.* b *al. Seminacenſem.* c *Ibid. c.* 2. d *al. Juliano.* e *Idem epiſt.* 83. *ad Septimium. Anſ. l.* 12. *c.* 39. *Ivo p.* 6. *c.* 97. 1. *q.* 1. *omnis cujuslibet.* f *In capitulis Martini Brac.*

a *Supra diſt.* 68. *c.* 1. b *ſupr. ead. q.* 1. *quod quidam.* c *al. ordinationis.* d *Pann. l.* 3. *c.* 81. e *ſupr.* 1. *q.* 1. *ventum, c. ſequent. per illicitam.* f 9. *q.* 1. *per illicitam.*

Digitized by Google

Corr. Rom. ℣ 1 Probatur] *In originali hæc adduntur: ſi perfectum eſſe debabit.*

C. XXVI. *Item lib. 9. Cod. tit. a ad legem Juliam repetundarum.* Impp. Theodoſius ac Valentinianus AA. *Florentino.*

7 ps SAncimus ejuſmodi viros ad provincias regendas aceadere, qui ad honoris inſignia non ambitiona, vel pretin, ſed probatæ vitæ, & amplitudinis tuæ *b* ſolent teſtimonio promovari: ita ſane, ut quibus hi honores per ſedis tuæ, val per noſtram fuerint alectionam commiſſi, jurati inter geſta depromant, ſa pro adminiſtrationibus ſortiendis nequa dediſſa quidpiam, neque daturos unquam poſtmodum fore, ſive per ſe, ſive per interpoſitam perſonam, in frandam legis, ſacramentique, aut donationis, venditionisve titulo, ant alio velamento cujuſcunque contractus: & ob hoc (exceptis ſolis ſalariis) nihil penitus tam in adminiſtrationa poſitos, quam poſt depoſitum officium pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito maruerint, acceptnros. Et licet neminam divini timoris, contemnendo jusjurandum, arbitremur immamorem, ut ſaluti propriæ ullum commodum anteponat; taman ut ad ſalutis timorem etiam neceſſitas periculi ſubjungatur, ſi quis auſus fuerit præbita Sacramenta negligare, non modo adverſus accipientem, ſed etiam adverſus dantem, accuſandi cunctis, tanquam publicum crimen, concedimus facultatem, quadrupli pœna eo, qui convictus fuerit, modis omnibus feriendo.

C. XXVII. *De eodem.*

Item Paſchalis Papa.

PAtet Simoniacos, velnti primos & præcipuos hæreticos, ab omnibus fidelibus reſpuendos, & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris poteſtatibus opprimendos. Omnia enim crimina ad comparationem Simoniacæ hæreſis quaſi pro nihilo reputantur.

Corr. Rom. ℣ *In tribus vetuſtis exemplaribus poſt caput ſancimus, omiſſa inſcriptione Paſchalis, & capite iſto, Patet, ſequuntur continenter ſubjecta Gratiani verba,* His breviter, &c.

Gratian. *Hic breviter præmiſſis ad ea veniamus, quæ Eccleſia ſeveritate diſciplinæ parata eſt ulciſci: oſtendemus, quibus accuſantibus, vel teſtificantibus quilibet ſint convincendi; quo judice quiſque debeat condemnari, vel abſolvi; ſi cauſa vitiata fuit, quo remedio poſſit ſublevari; ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et ut facilius pateat, quod dicturi ſumus, exemplum ponatur ſub oculis, in quo auctoritates hinc inde controverſantes diſtinguantur, & quid ſanctorum Patrum ſentiat auctoritas, liquido intimetur.*

CAUSA II.

Q*Uidam Epiſcopus de lapſu carnis a Laico impetitur. Duo Monachi, unus Subdiaconus, & duo Levitæ adverſus ipſum teſtimonium ferunt. A Metropolitano ſuo ſentit ſe prægravari. In ipſa ventilatione cauſæ tres ex teſtibus deficiunt, ſive promiſſiant decepti* c, *ſive canonica examinatione reprobati. Exſpoliatur tamen Epiſcopus, quia crimen ejus notorium erat.*

Q. 1. *Hic primum quæritur, An in manifeſtis judiciarius ordo ſit requirendus?*

2. *Secundo, An exſpoliatus ab aliquo ſit judicandus?*

3. *Tertio, Qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione, vel teſtificatione defecerint?*

4. *Quarto, An duorum teſtimonio ſit condemnandus?*

5. *Quinto, Si deficientibus accuſatoribus ſit cogendus ad purgationem?*

6. *Sexto, Si remedium ſit dandum ei, qui cauſa dilationis vocem appellationis exhibuerit?*

7. *Septimo. Si Laici, Monachi, vel quilibet inferiorum ordinum in accuſatione majorum ſint audiendi:*

a *Tit.* 27. *l.* 6. b *al. ſua.* c *al. illecti.*

8. *Octavo, Quomodo debeat fieri accuſatio, an in ſcriptis, an ſine ſcriptis?*

QUÆSTIO I.

s ps Q*Uod autem nullus ſine judicario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.*

C. I. *Damnari non valet, niſi aut convictus, aut ſponte confeſſus.*

De eo namque ait Auguſt. *hom.* 50. *de utilitate pœnitentiæ.*

NOs *a* in quenquam ſententiam ferre non poſſumus, niſi aut convictum, aut ſponte confeſſum.

C. II. *De eodem.*

Item Conſtantinus *b* Imperator.

JUdex *c* criminoſum diſcutiens, non ante ſententiam proferat capitalem, quam aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes teſtes convincatur.

Corr. Rom. ℣ *Habetur caput hoc Cod. Theod. lib.* 9. *tit.* 40. *in legis primæ interpretatione: itemque in capitulis Hadriani. c.* 57. *& C.* 5. *c.* 056.

Gratian. *Hoc* 1 *idem teſtatur Auguſtinus, & eiſdem verbis.*

Corr. Rom. ℣ 1 Hoc] *Abſunt iſta ab uno ex perve tuſtis exempl.*

C. III. *De eodem.*

Item Gregorius *lib.* 8. *epiſt.* 50.

SIcut *d* ſine judicio quanquam nolumus condamnari: ita quæ juſte *e* diffinita fuerint, nulla patimur excuſatione differri.

Corr. Rom. ℣ *e* Juſte] *Abeſt vox iſta ab originali. In uno autem manuſcripto Gratiani eſt,* juſta ſunt diffinita ſententia.

C. IV. *De eodem.*

Item Elautherius *Epiſcopus ad Epiſcopos Galliæ.*

NIhil *e* [contra *f* quamlibet accuſatum] abſque legitimo, & idoneo accuſatore fiat. Nam & Dominus noſter Jeſus Chriſtus Judam furem eſſe ſciebat; ſed quia non eſt accuſatus, ideo non eſt ejectus.

C. V. *De eodem.*

Item Felix Papa I. *ad Paternum Epiſcopum.* g

PRimatas *b* accuſatum diſcutientes Epiſcopum, non ante ſententiam proferant damnationis, quam Apoſtolica *1* freti auctoritate, aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes, & canonica *1* examinatos regulariter teſtes convincatur. Aliter irritam eſſe cenſemus, & injuſtam Epiſcoporum damnationem, & idcirco a Synodo retractandam, ita ut oppreſſis ab omnibus in cunctis ſubveniatur cauſis.

Corr. Rom. ℣ 1 Apoſtolica freti auctoritate,] *Hæc addita ſunt ex epiſtola Felicis, & Zepherini. Nam damnari Epiſcopi ſine conſenſu & auctoritate Romani Pontificis, nec tunc poterant, nec nunc poſſunt.* 3. *q.* 6. *c.* diſcutere. *& alibi.*

C. VI. *Multi per tolerantiam ſuſtinendi ſunt, quamvis ſententia divini judicii ſint condemnati.*

Idem decrevit Zepherinus Papa *K*. *Item* Auguſt. 1.

UNus ex vobis me traditurus eſt.] Bene dixit *l*, ex vobis, & non ex nobis. Ex vobis enim eſt, a quibus per judiciariam poteſtatem confeſſus, aut convictus, excluſus non eſt. A me vero, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certiſſime novi, ſeparatus & diviſus eſt. Tale enim eſt, ac ſi diceret, etſi ego eum per occulti judicii ſententiam damnatum habeo, vos tamen adhuc illum per tolerantiam ſuſtinetis.

Corr. Rom. ℣ *o* Auguſtinus] *Sic in multis vetuſtis exemplaribus: quamvis verba hujus capitis apud S. Auguſtinum non ſint inventa.*

C. VII.

a *Infr. ead. multi.* b *In capitulis per Hadrianum collectis. c.* 57. *Cap.* 5. *c.* 156. c *Burch. l.* 16. *c.* 6. *Pann. l.* 4. *c.* 181. d *Anſ. l.* 3. *c.* 30. e *Anſ. l.* 3. *c.* 54. *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Pann. l.* 4. *c.* 115. f *abſunt iſta ab orig.* g *Et Zepherinus epiſt.* 1. *ad Epiſcopos Siciliæ, uſque ad verſ. aliter.* h *Anſ. l.* 3. *c.* 68. *Burch. l.* 1. *c.* 157. *Ivo p.* 5. *c.* 245. *&* 247. *Pann. l.* 4. *c.* 13. 21. *q.* 3. *irritam.* i *abeſt ab epiſt. Zepherini.* k *Zepherinus loco proxime indicato.* l *Matth.* 26.

Digitized by Google

C. VII. *Nullum ſervetur judicium, niſi rationabiliter habitum.*

Item Gregorius *Joanni Defenſori eunti in Hiſpaniam lib. 13. epiſt. 50.*

INprimis *a* requirendum eſt de perſona Presbyteri, dilectiſſimi *b* fratris, & Coepiſcopi noſtri Januarii, & ſi ita ſe veritas habet, ſicut ejuſdem Epiſcopi petitio continet, in Ecclesia, atque in loco ſuo modis omnibus idem Presbyter revocetur. Si autem dictum fuerit, quia contra ipſum cauſa aliqua mota, ſive probata eſt, ſubtiliter ipſo præſente, & pro ſe rationem reddente, quærendum eſt & genus cauſæ, & modus probationis, ut ex hoc colligere valeas, utrum adhuc in exilio *c* demorari, an certe in Eccleſia ſua, & officio ſuo debeat revocari. §. 1. De Epiſcopi ſupradicti perſona hoc ſtatuendum eſt, ut ſi nulla contra eum criminalis cauſa, quæ exilio, vel depoſitione digna eſt, mota, ſive probata eſt, is, qui eo ſuperſtite Epiſcopus perverſe, ac contra canones in Eccleſia ejus ordinari præſumpſit, Sacerdotio privatus ab omni Eccleſiaſtico miniſterio repellatur. Qui etiam eidem dilectiſſimo Januario fratri, & Coepiſcopo noſtro tradendus eſt, ut ab ipſo aut in cuſtodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia tranſmittatur. Epiſcopi vero, qui eum ordinaverunt, vel ordinationi ejus conſentientes interfuerunt, ſex menſibus Dominici corporis, & ſanguinis communione priveti, agere pœnitentiam decernantur in monaſterio, & ſupraſcriptus Januarius loco, & ordini ſuo modis omnibus reformetur. Si vero communione privatis, mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem Epiſcopi in præjudicium *a* condemnationis, vel depoſitionis memorati Epiſcopi ſe metu judicis conſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte faſſi fuerint, & tempus eis abbreviandum eſt, & modus pœnitentiæ temperandus. Si vero ille, qui locum ejus invaſit, de hac fortaſſe luce migravit, & alter eſt ordinatus, quia levioris *e* culpæ videtur (cum non quaſi iſti ſuperſtiti, ſed ſucceſſiſſe defuncto videatur) Epiſcopatus illi officium in illa Eccleſia tantummodo interdicatur, ut in alia Eccleſia, quæ Sacerdote vacaverit, ſi electus fuerit, poſſit eſſe Epiſcopus: ad Malachitanam tamen Eccleſiam nunquam aliquo modo reverſurus. §. 2. Glorioſus autem Comitiolus, quicquid prædictus Epiſcopus per violentiam, atque inſecutionem ipſius expendiſſe, vel damnum pertuliſſe dato ſacramento firmaverit, eidem Epiſcopo reſtituere compellatur *d*. Si *e* autem aliter, quam antefati Epiſcopi petitio continet, actum eſſe forſitan perhibetur, ſubtiliter quærendum eſt, & veritate cognita cum Dei timore, quod juſtitiæ ordo ſuaſerit, judicendum. §. 3. Quia ergo Stephanus Epiſcopus odio *f* ſui quædam ficte, & de falſis ſe capitulis accuſatum, neque aliquid ordinabiliter factum, ſed injuſte ſe aſſerit condemnatum, diligenter quærendum eſt primo, ſi judicium ordinabiliter eſt habitum, id eſt *g*, ſi alii accuſatores, atque alii teſtes fuerunt. Deinde cauſarum qualitas eſt examinenda, ſi digna exilio, vel depoſitione fuit; ſi eo *h* præſente, qui accuſatus eſt, ſub jurejurando contra eum teſtimonium dictum eſt; ſi ſcriptis actum eſt, vel ſi ipſe licentiam reſpondendi, & defendendi ſe habuit. Sed & de perſonis accuſantium, ac teſtificantium ſubtiliter quærendum eſt, cujus vitæ, cujus conditionis, cujuſve opinionis, aut ne inopes patrimonii ſint, aut ne forte aliquas contra prædictum Epiſcopum inimicitias habuiſſent, & utrum teſtimonium ex auditu dixerunt, aut certe ſe ſcire ſpecialiter teſtati ſunt, ſi ſcriptis judicatum eſt; & partibus præſentibus ſententia recitata eſt. Quod ſi forte hæc ſolenniter acta non ſunt, nec cauſa probata eſt, quæ exilio, vel depoſitione digna ſit, in Eccleſiam ſuam modis omnibus revocetur. Hi vero, qui eum contra Dei timorem, & canonum ſtatuta condemnaverunt, excommunicati in monaſterium ad agendam pœnitentiam ſex menſibus mittendi ſunt: ita ſane, ut ſi cuiquam eorum mortis contigerit imminere periculum, viatici benedictio non negetur. Ipſe autem, qui eo vivente locum ejus temerarie ambivit, privatus, Sacerdotio ab omni miniſterio Eccleſiaſtico repellatur, atque eidem dilectiſſimo fratri, & Coepiſcopo noſtro tradatur, ut eum aut ipſe ad nos tranſmittat, aut apud ſe in cuſtodia habeat. Epiſcopi vero, qui eum ordinare præſumpſerunt, vel perverſæ ipſius ordinationi præbuere conſenſum, iidem communione privati, ſex menſibus ad agendam pœnitentiam in monaſterio deputentur. Si autem Epiſcopi in præjudicium condemnationis, vel depoſitionis memorati Stephani ſe metu judicis conſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte profeſſi fuerint, tempus eis abbreviandum eſt, & modus pœnitentiæ temperandus. Si igitur is, qui prædicti Stephani locum invaſit, fortaſſe defunctus eſt, atque alius in Eccleſia ejus Epiſcopus ordinatus eſt, illud de eo ſtatuendum eſt, quod ſuperius de cauſa fratris, & Coepiſcopi noſtri Januarii diximus. §. 4. Quod ſi forte aliqua de objectis contra memoratum Stephanum Epiſcopum probata ſunt, aliqua vero doceri minime potuerunt, cauta omnino conſideratione penſandum eſt, utrum leviora capitula, an certe graviora probata ſint, ut ex eis, qualiter diffinitionem tuam formare debeas, poſſis ſcire. §. 5. Glorioſus vero Comitiolus, ſi ſupraſcriptus Epiſcopus innocens eſſe claruerit, quicquid de rebus ejus, vel Eccleſiæ ipſius tulit, ei ſine aliqua reſtituat dilatione. Sed & quæcunque ſe in perſecutionem, ac violentiam ejus expendiſſe, vel damnum idem Epiſcopus pertuliſſe juraverit, idem memoratus Glorioſus Comitiolus reddat, ac ſatisfaciat. Si autem Epiſcopum antedictum talem culpam commiſiſſe conſtiterit (quod abſit) &c. *ut infra in cauſa Monachorum*. De perſona Presbyteri, &c. *ut infra a in cauſa*, Clericus adverſus Clericum. Et *in eadem epiſt. 54. undecimi libri*. §. 6. De perſona Januarii Epiſcopi ſciendum eſt, graviter omnino, & contra leges eſſe actum, ut violenter de Eccleſia traheretur, dum ſi quamlibet aliam injuriam a quocunque Epiſcopo paſſus fuerit in Eccleſia, injuriantem lex capitali pœna percutiat, & ſicut majeſtatis reum omnibus det accuſandi illum licentiam, ut hujus legis ſeries loquitur Codicis *b* lib. I. tit. VI. conſtitut. decima. §. 7. Si quis in hoc genus ſacrilegii proruperit, ut in Eccleſias Catholicas irruens, Sacerdotibus, & miniſtris, vel cultoribus ipſis, vel ipſi cultui, locoque aliquid importet injuriæ &c. *& infra in eadem epiſtola c*. §. 8. De perſona Stephani Epiſcopi ad hoc attendendum eſt, quia nec invitus ad judicium trahi, nec ab Epiſcopis alieni Concilii debuit judicari. *& infra*. §. 9. Contra hæc ſi dictum fuerit, quia nec Metropolitanum habuit, nec Patriarcham, dicendum eſt, quia a ſede Apoſtolica, quæ omnium Eccleſiarum caput eſt, hæc cauſa audienda, ac dirimenda fuerat: ſicut & prædictus Epiſcopus petiiſſe dignoſcitur, qui Epiſcopos alieni Concilii judices habuit omnino ſuſpectos. Quia ergo ſententia non a ſuo judice dicta nihil firmitatis obtineat, lectionis hujus tenor oſtendit libro Codicis ſeptimo &c. *& infra*. §. 10. Quod autem dicitur a ſervis ſuis accuſatus, ſciendum eſt, quia audiri minime debuerunt. *& infra*. §. 11. Si vero de crimine *d* majeſtatis dicitur accuſatus, nec ipſum de eo credendum fuit, ſi vita, vel opinio ejus talis ante non extitit. *& infra*. §. 12. Quod autem dicit idem Epiſcopus, quia ſe abſente aliqui ſint viliſſimi teſtes exhibiti: hoc ſi verum eſt, nullius eſſe momenti lege noſcendum eſt. *& infra*. §. 13. Teſtes autem quales, vel cujus opinionis ad teſtimonium admittendi ſunt, plurimæ leges oſtendunt, quæ pene nulli habentur incognitæ, quæ etiam

a *Anſel. l. 3. c. 93.* b *forte legendum, & dilectiſſimi* c *al. levior culpa.* d *al. condemnatur.* e *Ivo p. 6. c. 343. Pann. l. 4. c. 82.* f *al. in odio ſuo.* g *al. aut ſi alii accuſatores, alii teſtes fuerint.* h *al. aut ſi.*

a *C. 16. q. 7. cap. ſi Epiſcopum 11. q. 1. de perſona ex Gregor. lib. 11. epiſt. 54.* b *l. ſi quis. Cod. de Epiſc. & Cleric. Cod. Theod. lib. 6. tit. 2. cap. 31.* c *17. q. 4. ſi quis ſuadente.* d *Si vero dictum fuerit, quia de hoc accuſatus eſt, quod ad majeſtatis crimen pertinet.) orig.*

Digitized by Google

ſanciunt, ut viliſſimis teſtibus ſine corporali diſcuſſione credi non debeat. §. 34. Quod autem dicitur, quia nihil ſcriptis judicatum eſt, legendus eſt titulus XLIV. libri VII. Codicis, quia ſcriptis debuit judicari. Nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, ut ſententia, quæ ſine ſcripto dicta fuerit, ne nomen quidem ſententiæ habere mereatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Exilio) *In vulgatis ſequebatur*, vel deportatione, *quæ voces ſublatæ ſunt, quia neque in vetuſtis Gratiani, neque apud B. Gregorium leguntur*.

¶ 2 Si autem Epiſcopi in præjudicium) *Hæc uſque ad verſ.* Quod ſi forte, *addita ſunt ex epiſtola: quemadmodum & paulo inferius a verbo* dilatione, *uſque ad verſ.* Si autem Epiſcopum, *ut orationis curſus ſit expeditior. Nam Gratianus referebat ſe ad ſuperiora, in quibus habentur ſimilia, hoc modo*, &c. ut ſupra de cauſa Januarii Epiſcopi. *Quorum autem capitum initia citantur ex inferioribus cauſis, ea ſic relicta ſunt, quemadmodum antea ſe habebant, ut modus citandi Gratiano uſitatus agnoſcatur.*

C. VIII. *Ultima ſententia debet de ſcripto proferri.*

Item Codice libro ſeptimo, titulo 44. De ſententiis ex breviculo recitandis, Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus *AAA.*

STatutis generalibus juſſimus, ut univerſi judices, quibus reddendi juris in provinciis permiſimus facultatem, cognitis cauſis ultimas definitiones de ſcriptis recitatione proferant. Huic adjicimus ſanctioni, ut ſententia, quæ dicta fuerit, cum ſcripta non eſſet, nec nomen quidem ſententiæ habere mereatur, nec ad reſciſſionem perperam decretorum appellationis ſolennitas requiratur.

Corr. Rom. ¶ *In duobus vetuſtis codicibus hoc, & ſequens caput non habentur, & hanc legem Codicis B. Gregorius in præcedenti capite manifeſte indicaverat.*

C. IX. *De eodem.*

Item ex Concilio apud S. Medardum *Hincmarus Rhemorum Archiepiſcopus dixit.*

LEgum *b* Eccleſiaſticarum conſuetudo, & auctoritas talis eſt, ut in cauſis geſtorum ſemper ſcripturam requirant, adeo ut qui ad ſacrum fontem accedit, ſuum dare nomen præcipiatur. Qui ad ſummum Sacerdotium provehitur, decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem a ſuis ordinatoribus litteras accipere jubetur. Qui etiam ab Eccleſiaſtica ſocietate quolibet exceſſu diſcinditur, libelli *c* inſcriptione aut recipitur, aut ejicitur. Sed & 1 qui accuſatur, aut excommunicatur, ſeu reconciliatur, per ſcripturam accuſari, vel reconciliari jubetur. Et ſic in cæteris hujuſmodi in tantum ſcriptura depoſcitur, ut ſicut beatus Gregorius *d* in commonitorio ad Joannem Defenſorem ex Romanis legibus *e* ſumens ſcribit: *Sententia, quæ ſine ſcripto profertur, nec nomen ſententiæ habere meretur f.*

Corr. Rom. ¶ 1 Sed & qui] *In originali eſt:* Sed qui accuſatur, vel qui excommunicatur, reconciliatus per ſcripturam accuſari, vel reconciliatus commendari jubetur. Et ſic &c.

C. X. *Reſtituendus eſt, quem neque convictum, neque confeſſum conſtat eſſe ejectum.*

Item Nicolaus Papa *Girardo g Turonenſi Archiepiſcopo.*

NOtum *h* ſit tuæ fraternæ charitati, quod iſte Presbyter pauper, nomine Chriſtophorus, de ſua anguſtia ad noſtram clementiam lacrimabiliter ſit conqueſtus, dicens, ſe falſis criminibus impetitum, & ab Eccleſia ſua non convictum, neque confeſſum, irrationabiliter fuiſſe ejectum. Nam, ut ipſe refert, tua diligentia per tres vices inquiſitione facta, nulla in ſa neque de fornicationis crimine, neque homicidii conſenſione 1 (de quibus impetebatur) reperiri potuit culpa, niſi quia ſuæ paupertatis cauſa, quæ petebantur, aut conſentire noluit, aut implere non potuit. Quæ ſuus tamen æmulus ultroneus egit, qui injuſte illius Eccleſiam præripuit. Idcirco magnopere monemus Reverentiam tuam, ut etiam quæ, te forte ignorante, Gieziaca cupiditate peracta eſſe videntur, tuæ fraternitatis cenſura celeri emendatione corrigantur: ſcilicet reſtituendo Eccleſiæ propriæ jam dictum Sacerdotem, atque ei reddendo tua pietate priſtinum, quem perdidit, honorem, & nullatenus canonica inſtituta alicujus temeritate contemni permittas: quia facientem, & conſentientem par pœna conſtringit.

Corr. Rom. ¶ 1 Conſenſione] *Sic eſt emendatum ex pleriſque vetuſtis exemplaribus. Nam antea legebatur*, confeſſione. *Ivo autem habet*, conſenſu.

C. XI. *Antequam cauſa probetur, aliquis excommunicari non debet.*

Item de libro conſtitutionum f.

NEmo *a* Epiſcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem, antequam cauſa probetur, propter quam Eccleſiaſtici canones hoc fieri jubent. Si quis autem adverſus eam *b* excommunicaverit aliquem, ille quidem, qui excommunicatus eſt, majoris Sacerdotis auctoritate ad gratiam ſanctæ communionis redeat: is autem, qui non legitime excommunicavit, in tantum abſtineat tempus ſacroſancta communione, quantum majori Sacerdoti viſum fuerit, ut quod injuſte fecit, ipſe juſte patiatur.

C. XII. *Incerta, & dubia judicari non poſſunt.*

Item Auguſtinus *in epiſt.* 137. *ad Clerum, & univerſam plebem Hipponenſem.*

NOmen *c* Presbyteri propterea non auſus ſum de numero collegarum ejus vel ſupprimere, vel delere, ne divinæ poteſtati, ſub cujus examine cauſa adhuc pendet, facere viderer injuriam, ſi illius judicium meo vellem judicio prævenire: quod nec in negotiis ſecularibus judices faciunt, quando cauſæ dubitatio ad majorem poteſtatem refertur, ut pendente relatione aliquid audeant commutare. Et in Epiſcoporum Concilio conſtitutum eſt, nullum Clericum, qui nondum convictus ſit, ſuſpendi a communione debere, niſi ad cauſam ſuam examinandam ſe non præſentaverit.

C. XIII. *Nec ſuſpicionis arbitrio, nec ante verum, & juſtum judicium aliquis condemnetur.*

Item Melchiades Papa *Epiſcopis Hiſpaniæ.*

PRimo *d* ſemper ante omnia diligenter inquirite, ut cum juſtitia, & veritate *e* definiatis: neminem condemnetis ante verum, & juſtum judicium: nullum ſuſpicionis arbitrio judicetis: ſed primum probate, & poſtea charitativam proferte ſententiam: & quod *f* vobis non vultis fieri, alteri nolite facere.

C. XIV. *Qui ab accuſatione prohibeantur, & qui recipiantur.*

Item ff. lib. 48. *tit. g* De accuſationibus, & inſcriptionibus L. *qui accuſare.*

PRohibentur accuſare alii propter ſexum, vel ætatem, ut mulier, & pupillus. Alii propter ſacramentum, ut qui ſtipendium merent. Alii propter magiſtratum, poteſtatemve, in qua agentes ſine fraude in jus vocari *h* non poſſunt. Alii propter delictum proprium, ut infames. Alii propter turpem quæſtum, ut qui duo judicia adverſus duos reos ſubſcripta habent, nummoſve ob accu-

Z

a *Tit.* 44. *l.* 3. b *Extra de libelli oblat. c.* 1. *Burch. l.* 2. *c.* 197. *Ivo p.* 6. *c.* 269. c *Libellari ſcriptione) orig.* d *ſup. ead. c.* *inprimis;* e *C. l.* 7. *tit.* 44. f *mereatur.) orig.* g *al. Airardo.* h *Ivo p.* 6. *c.* 329.

a *Apud Julianum Antecesſorem novel.* 123. *c.* 15. 24. *q.* 3. *de illicita. Ivo p.* 5. *c.* 371. *& p.* 14. *c.* 42. b *al. ea.* c *Ivo p.* 6. *c.* 388. d *Polyc. l.* 2. *tit.* 8. *Pann. l.* 4. *c.* 11. 15. e *al. charitate.* f *Tob.* 4. g *tit.* 2. *l.* 8. h *al. evocari.*

Digitized by Google

acenſandum, vel non accuſandum acceperunt. Alii propter conditionem ſuam, ut libertini *a* contra patronos. Alii *b* propter ſuſpicionem calumniæ, ut illi, qui falſum teſtimonium ſubornari dixerunt. Nonnulli c propter paupertatem, ut ſunt, qui minus, quam quinquaginta aureos habent. Hi tamen *d* omnes, ſi ſuam injuriam eæequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accuſatione non eacluduntur. Liberi, libertique non ſunt prohibendi ſuarum rerum defendendarum gratia, de facto parentum patronorumve queri; puta *e* ſi dicant, vi ſe de poſſeſſione ab his expulſos: ſcilicet non ut crimen vis eis intendant, ſed ut poſſeſſionem recipiant. Nam & filius quidem non prohibitue eſt de facto matris queri, ſi dicat ſuppoſitum ab ea partum, quo magis cohæredem haberet: ſed eam ream lege Cornelia facere, permiſſum ei non eſt. §. 1. Ab alio delatum alius deferre non poteſt: ſed eum, qui abolitione publica, val privata interveniente, aut deſiſtente accuſatore, de reis eaemptus eſt, alius deferre non prohibetur. §. 2. Mulierem *f* propter publicam utilitatem ad annonam pertinentem audiri a Præfecto annonæ deferentem Divi Verus *g*, & Antoninus reſcripſerunt. Famoſi quoque accuſantes ſine ulla dubitatione admittuntur. Milites quoque, qui cauſas alienas deferre non poſſunt, qui pro pace excubant, vel magis ad hanc accuſationem admittendi ſunt. Servi quoque deferentes audiuntur.

2 ps. Gratian. *His omnibus auctoritatibus datur intelligi, quod nullus eſt condemnandus, niſi judicio ordinabiliter habito aut convincatur, aut reum ſe ipſe confiteatur. Verum hæc de illis intelligenda ſunt, quorum crimina ſunt occulta; tantum, quæ manifeſta ſunt, judiciarium ordinem non requirunt.*

C. XV. *Sine accuſatione, manifeſta judicentur.*

Unde Ambroſius.

MAnifeſta, accuſatione non indigent.

Corr. Rom. ¶ *Ivo in epiſtola ad Ugonem, quæ incipit:* Literas V. P. *ſic ait:* Manifeſta autem, accuſatione non indigere, teſtatur beatus Ambroſius ſuper epiſtolam ad Corinthios, ita dicens de eo, qui cum noverca: *Judicis non eſt, &c. ut infra c.* de manifeſta.

C. XVI. *De eodem.*

Item Nicolaus Papa *Ludovico Regi in epiſtola, quæ incipit:* Syllabarum.

QUæ *h* Lotharius Rex nepos veſter facit, accuſatore non indigent. *Manifeſta quippe ſunt* (teſte *i* Apoſtolo) *opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.*

Corr. Rom. ¶ *Sumptum eſt ex epiſtola, quæ habetur in codice ſæpe memorato monaſterii Dominicanorum, in qua hæc præcedunt;* Accuſatorem autem habere Lotharium non niſi illum, qui accuſator fratrum in Apocalypſi appellatur, & opera ejus, quæ & ipſa ejuſdem antiqui hoſtis inſtinctu patrantur, profecto comperimus, quæ vero Lotharius Rex, &c.

Gratian. *In manifeſtis enim calliditate accuſantium non opprimitur reus, nec tergiverſatione proprium crimen celatur, cum culpa ſua oculis omnium ſponte ſe ingerat: atque ideo in talibus judiciarius ordo non requiritur: qui ideo inſtitutus eſt, ut nec innocentia inſidiis pateret adverſantium, nec culpa delinquentium ſententiam effugeret juſti examinis.*

C. XVII. *Ordinem judiciarium manifeſta non deſiderat cauſa.*

Unde Stephanus Papa V. *Leoni Epiſcopo Theanenſi.*

DE *k* manifeſta & nota pluribus cauſa non ſunt quærendi teſtes, ut ſanctus Ambroſius in epiſtola ad Corinthios dicit; de fornicatione ſententiam exponens Apoſtoli *a*; *Judicis*, inquit, *non eſt ſine accuſatore damnare, quia & Dominus Judam, cum fur eſſet, ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, minime abjecit. Ut tolleretur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit. Cognito opere iſto pellendum illum fuiſſe de cætu fraternitatis Apoſtolus cenſuit. Omnes enim crimen ejus ſciebant, & non arguebant. Publice enim novercam ſuam loco uxoris habebat: in qua re neque teſtibus opus erat; neque tergiverſatione aliqua poterat tegi crimen.* & paulo poſt. *Abſens facie, præſens autem auctoritate Spiritus, qui nuſquam abeſt, jam judicavi, ut præſens, eum, qui hoc admiſit, tradi Satanæ in interitum carnis.*

Corr. Rom. ¶ *Extat integra hæc epiſtola in collectione canonum ſine auctoris nomine in Vaticana Bibliotheca.*

3 pars Gratian. *Sed ſciendum eſt, quod eorum, quæ manifeſta ſunt, alia ſunt nota judici, & incognita aliis: alia ſunt manifeſta aliis, & occulta judici: quædam vero ſunt nota judici, & aliis. Quæ judici tantum nota ſunt, ſine examinatione feriri non poſſunt: quia dum accuſatoris perſona aſſumitur, judiciaria poteſtas amittitur. In una enim eademque cauſa nullus ſimul poteſt eſſe accuſator, & judex.*

C. XVIII. *Quando aliqui ſunt corrigendi, quando tolerandi.*

Item Auguſtinus *in homilia de pœnitentia,* (*quæ eſt* 50.) *c.* 12.

MUlti *b* corriguntur, ut Petrus: multi tolerantur, ut Judas: multi neſciuntur, *donec c veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum. & infra.* §. 1. Nos vero a communione prohibere quenquam non poſſumus (quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis) niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum. Quis enim ſibi utrinque audeat aſſumere, ut cuiquam ipſe ſit & accuſator, & Judex? Cujuſmodi regulam etiam Paulus Apoſtolus in eadem ad Corinthios epiſtola breviter inſinuaſſe intelligitur, cum quibuſdam commemoratis criminibus, Eccleſiaſtici judicii formam ad omnia ſimilia ex quibuſdam daret. Ait *d* enim: *Scripſi vobis in epiſtola non commiſceri fornicariis. Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut raptoribus, aut idolis ſervientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe.* Non enim poſſunt homines in hoc mundo viventes, niſi cum talibus vivere: nec *e* eos poſſunt lucrifacere Chriſto, ſi eorum colloquium, convictumque vitaverint. Unde & Dominus cum publicanis, & peccatoribus comedens: *Non f eſt opus*, inquit, *ſanis Medicus, ſed male habentibus. Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.* Et ideo ſequitur Apoſtolus *g*, & adjungit: *Nunc ſcripſi vobis non commiſceri. Si quis frater nominatur in vobis, aut fornicator, aut idolis ſerviens, aut avarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum hujuſmodi nec quidem cibum ſimul ſumere. Quid enim mihi de his, qui foris ſunt, judicare? Nonne de his, qui intus ſunt, vos judicatis? De his autem, qui foris ſunt, Deus judicabit. Auferte malum a vobis ipſis.* Quibus verbis ſatis oſtendit, non temere, aut quomodolibet, ſed per judicium auferendos eſſe malos ab Eccleſiæ communione; ut ſi per judicium auferri non poſſunt, tolerentur potius, ne perverſe malos quiſque *h* evitando, ab Eccleſia ipſe diſcedens, eos, quos fugere videtur, vinciat *i* ad gehennam. Quia & ad hoc nobis ſunt in Scripturis ſanctis exempla propoſita: velut in *k* meſſe, ut palea ſufferatur uſque ad ultimum ventilabrum: vel intra *l* illa retia, ubi piſces boni cum malis uſque ad ſegregationem, quæ futura eſt in

a *al. liberti.* b *lege* 9. c *leg.* 10. d *leg.* 11. e *al. veluti.* f *leg.* 13. g *al. Severus. Repoſita hic ſunt aliquot verba ex Pandectis Flor.* h *Anſ. l.* 12. *c.* 35. i *Gal.* 5. k *Vide ſupra c. manifeſta. Ivo part.* 6. *c.* 431. *Pann. l.* 4. *c.* 117. *Ambr. ad c.* 5.

a 1. *Cor.* 5. 23. *q.* 4. *ſic quis.* b *Beda* 1. *Cor.* 5. *Anſ. l.* 3. *c.* 70. *Polyc. l.* 7. *tit.* 7. c 1. *Cor.* 4. d 1. *Cor.* 5. e 23. *q.* 4. *c. infideles.* f *Matth.* 9. g 1. *Cor.* 5. h *c. quouſque.* i *al. mittat.* k *Matth.* 3. l *Matth.* 13.

Digitized by Google

in littore, id eſt, in fine ſeculi, æquo animo tolerentur. §. 2. Non enim contrarium eſt huic loco id, quod alio loco dicit Apoſtolus *a*: *Tu, quis es, qui judicas alienum ſervum? ſuo Domino ſtat, aut cadit.* Noluit enim hominem ab homine judicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario uſurpato judicio; ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem Eccleſiæ, ſive ultro confeſſum, ſive accuſatum, atque convictum. Alioquin illud cur dixit: *Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſerviens, &c.* niſi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quenquam, cum ſententia ordine judiciario, atque integritate profertur? Nam ſi nominatio ſola ſufficit, multi damnandi ſunt innocentes, quia ſæpe falſo in *b* quoquam crimina nominantur. §. 3. Non ergo illi, quos monemus agere pœnitentiam, quærant ſibi comites ad ſupplicium, nec gaudeant, quia plures invenerint. Non enim propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

C. XIX. *Peccatum, quod tantum Judici notum eſt, ab eo damnari non valet.*

Idem *ſermone 15. de verbis Domini.*

SI peccaverit, inquit, in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Quare? quia peccavit in te. Quid eſt, *In te peccavit*? Tu ſcis, quia peccavit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccavit, ſecretum quære, cum corrigis, quod in te peccavit. Nam ſi ſolus noſti, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor. Attende, quemadmodum vir juſtus Joſeph *c*, tanto flagitio, quod de uxore fuerat ſuſpicatus, tanta benignitate pepercit: antequam ſciret, unde illa conceperat, quam gravidam ſenſerat, & ſe ad illam non acceſſiſſe noverat. Reſtabat itaque certa adulterii ſuſpicio: & tamen, quia ipſe ſolus ſenſerat, ipſe ſolus ſciebat, quid de illo ait Evangelium? *Joſeph autem, cum eſſet vir juſtus, & nollet eam divulgare.* Mariti dolor non vindictam quæſivit: voluit prodeſſe peccanti, non punire peccantem. *Cum*, inquit, *nollet eam divulgare, voluit eam occulte dimittere. & infra.* §. 1. Ergo ipſa corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipſa vero corripienda ſunt ſecretius, quæ peccantur ſecretius. Diſtribuite tempora, & concordat Scriptura. Sic agamus, & ſic agendum eſt, non ſolum, quando in nos peccatur, ſed etiam, quando peccatur ab aliquo, ut ab altero neſciatur, in ſecreto debemus corripere. *& paulo poſt.* §. 2. Novit enim neſcio quem homicidam Epiſcopus, & alius illum nemo novit. Ego nolo *d* illum publice corripere, & tu quæris inſcribere? Prorſus nec prodo, nec negligo: corripio in ſecreto: pono ante oculos ejus Dei judicium; terreo cruentam conſcientiam: perſuadeo pœnitentiam. Hac charitate præditi eſſe debemus. Unde aliquando homines reprehendunt nos, quod quaſi non corripiamus: aut putant nos ſcire, quod neſcimus: aut putant nos tacere, quod ſcimus. Sed forte quod ſcis, & ego ſcio: ſed non coram te corripio, quia curare volo, non accuſare. §. 3. Sunt homines adulteri in domibus ſuis, in ſecreto peccant: aliquando nobis produntur ab uxoribus ſuis, plerunque zelantibus, aliquando maritorum ſalutem quærentibus. Nos non prodimus palam, ſed in ſecreto arguimus. Ubi contigit malum, ibi moriatur malum. Non tamen vulnus illud negligimus, ante omnia oſtendentes, homini in tali peccato conſtituto, ſauciamque gerenti conſcientiam, illud vulnus eſſe mortiferum.

4 pars. Gratian. *Quando vero crimen eſt notum aliis, & non judici, nec tunc ſine examinatione feriendum eſt: quia in crimen ſibi occultum judex ſententiam ferre non debet.*

a *Rom.* 14. b *iniquoque crimine*] *Beda in c.* 5. 1. *ad Cor.* c *Matth.* 1. d *al. volo*] *ſeigo*

C. XX. *Sententia non præcipitanter ferenda eſt.*

Unde Evariſtus Papa a *ait epiſt.* 2.

DEus *b* omnipotens, ut nos a præcipitatæ ſententiæ prolatione compeſceret, cum omnia *c* nuda, & aperta ſint oculis ejus, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, priuſquam manifeſte agnoſceret, quæ dicebantur. Unde ipſe ait *d*: *Deſcendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non eſt ita, ut ſciam.* Deus omnipotens, cui nihil eſt abſconditum, ſed omnia ei manifeſta ſunt, etiam antequam fiant, non ob aliud hæc & alia multa (quæ hic prolixitatem vitantes non inſeruimus) per ſe inquirere dignatus eſt, niſi ut nobis exemplum daret, ne præcipites in diſcutiendis, & judicandis negotiis eſſemus, & ne mala quorumque prius quiſquam præſumat credere, quam probare. Cujus exemplo monemur, ne ad proferendam ſententiam unquam præcipites ſimus, aut temere, indiligenterque indiſcuſſa quæque quoquo modo judicemus, dicente Veritatis voce: *Nolite e judicare, ut non judicemini: in quo enim judicio judicaveritis, judicabimini*, & reliqua. Nam mala audita nullum moveant: nec paſſim dicta abſque certa probatione quiſquam unquam credat: ſed ante audita diligenter inquirat, ne præcipitando quicquam aliquis agat. Si enim Dominus omnium, Sodomorum mala, quorum clamor ad cœlum uſque pervenerat, omnia ſciens prius, nec credere, nec judicare voluit, quam ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inveſtigans, quæ audierat, opere veraciter cognoſceret: multo magis nos humani *f*, & peccatores homines, quibus incognita ſunt occulta judicia Dei, & hæc præcavere, & nullum *g* ante veram, juſtamque probationem judicare, aut damnare debemus, manifeſte Apoſtolo dicente Paulo *h*: *Tu, quis es, qui judicas ſervum alienum? ſuo enim Domino ſtat, aut cadit.*

5 pars. Gratian. *Quando autem crimen notum eſt judici, & aliis, aliquando reus inficiatur factum: veluti ſi quis negaret, interfeciſſe eum, quem ſub oculis judicis in conſpectu multorum interfecit. Hic, quia ſe reum negat, ſine examinatione feriri non poteſt. Aliquando evidentia ipſa operis reum eſſe teſtatur, quando opere publico crimen ſuum confitetur: tunc poſt ſecundam & tertiam correctionem ſine examinatione damnandus eſt, vel puniendus, ſi incorrigibilis extiterit. In hoc itaque ultimo caſu intelligenda eſt auctoritas illa Ambroſii* i, *& Nicolai* k: Manifeſta, accuſatione non indigent. *Fornicator enim ille, in quem, ſine examinatione, ſententia Apoſtolica præceſſerat, publice coram omnibus novercam ſuam pro uxore habebat. Lotharius quoque, de quo Nicolaus ſcribit, ſimiliter publice uxorem ſuam dimiſerat, & aliam ſuperduxerat.*

C. XXI. *Sine accuſatione, manifeſta ferienda ſunt.*

Unde idem Nicolaus Papa *ſcribit Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Galliam, Italiam, & Germaniam conſtitutis.*

SCelus *l*, quod Lotharius Rex (ſi tamen Rex veraciter dici poſſit, qui nullo ſalubri regimine corporis appetitus refrenat, ſed lubrica enervatione magis illicitis ejus motibus cedit) in duabus fœminis, Thietberga ſcilicet, & Gueldrada, commiſit, omnibus manifeſtum eſt. Sed & dudum Epiſcopus Thietgandum, &

a *Et Gregorius l. Mor.* 29. *cap.* 23. *& in Conc. Tribur. cap.* 22. b *Anſelm. lib.* 3. *c.* 67. *Polyc. l.* 7. *tit.* 1. (*Burch. lib.* 11. *c.* 9. *Panor. l.* 4. *c.* 126. *Ivo p.* 5. *c.* 240. c *Hebr.* 4. d *Gen.* 18. e *Matth. c.* 7. f *al. qui ſumus homines, & peccatores, quibus.* g 30. *q.* 5. *c. nullum ante.* h *Rom.* 14. i *Supra ead. manifeſta* k *ſup. ead. c. quæ Lotharius.* l *Ivo p.* 8. *c.* 226. *Regino omnia hæc refert lib.* 2. *Chron: num.* 875.

Guntherium in tali facto eum habuiſſe tutores, atque fautores pene totus nobis orbis undique ad limina, ſeu ſedem confluens Apoſtolicam reſerebat. *& infra.* Igitur decernente nobiſcum ſancta Synodo, in præſentia depoſiti, & ab officio Sacerdotali excommunicati, atque a regimine Epiſcopatus alienati indubitanter exiſtunt.

QUÆSTIO II.

Q*Uod autem exſpoliatus ante Judicem ſtare non poſſit, multis auctoritatibus probatur.*

C. I. *Ante litem conteſtatam poſſeſſori cuncta ſunt reſtituenda.*

Ait enim Joannes Papa I. a *ad Zachariam Archiepiſcopum.*

ANtiquitus *b* decretum eſt, ut omnes poſſeſſiones, & omnia ſibi ſublata, atque fructus cunctos ante litem conteſtatam perceptos 1 Epiſcopus, vel Primas poſſeſſori reſtituat.

Corr. Rom. § 1 Perceptos] *In vetuſtis exemplaribus, & epiſtola Joannis, itemque Euſebii eſt* Perceptor, vel Primas poſſeſſori reſtituat.

C. II. *De eodem.*

Item Nicolaus Papa.

OMnes *c* leges tam Eccleſiaſticæ, quam vulgares, & publicæ præcipiunt, ut omnia ſibi ablata reſtituantur ei, qui ſuis eſt rebus exſpoliatus.

C. III. *Nullus debet accuſari, dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus.*

Item Stephanus Papa *epiſtola ſecunda.*

NUllus *d* Epiſcoporum, dum ſuis fuerit rebus ſpoliatus, aut a ſede propria qualibet occaſione pulſus, debet accuſari, aut a quoquam poteſt ei crimen objici, priuſquam integerrime reſtauretur, & omnia, quæ illi ablata quocunque ingenio fuerant, legibus redintegrentur, & ipſe propriæ ſedi, & priſtino ſtatui regulariter reddatur: ita ut omnes poſſeſſiones, & cuncta ſibi injuſte ablata, atque fructus omnes ante cœptam accuſationem Primates, & Synodus Epiſcopo, de quo agitur, funditus reſtituant.

Corr. Rom. § *Caput hoc ſuæ integritati ex originali eſt reſtitutum.*

C. IV. *Nec convocari ad Synodum, nec in aliquo debet judicari ſpoliatus.*

Item Euſebius e *fratribus conſiſtentis per Alexandriam, & Ægyptum epiſt.* 2.

IN *f* ſcripturis veſtris reperimus, quoſdam Epiſcopos veſtris in partibus a propriis ovibus accuſatos: aliquos videlicet ex ſuſpicione, & aliquos ex certa ratione: & idcirco quoſdam ſuis eſſe rebus exſpoliatos, quoſdam vero a propria ſede pulſos. Quos ſciatis nec ad Synodum comprovincialem, nec ad generalem poſſe vocari, nec in aliquo judicari, antequam cuncta, quæ eis ſublata ſunt, legibus poteſtati eorum redintegrentur.

C. V. *De eodem.*

Item Julius Papa *in epiſtola ad Orientales c.* 35. *&* 8.

NUllus *g* poteſt convocari, aut judicari, antequam omnia ſibi ablata, & omnia jura ei in integrum reſtituantur, quia non habet privilegium, quo poſſit exui jam nudatus.

Corr. Rom. § *Caput hoc confectum eſt ex decretis Julii trigeſimoquinto, & octavo, verbis tamen mutatis, & alio modo diſpoſitis.*

C. VI. *De eodem.*

Item Zepherinus a Papa *ad Epiſcopos Ægypti epiſt.* 2.

PRæceptum *i* ergo eſt in antiquis ſtatutis, Epiſcopos ejectos, atque ſuis rebus exſpoliatos Eccleſias proprias recipere, & primo ſua omnia eis reddi, & demum, ſi quis eos juſte accuſare voluerit, æquo periculo facere: Judices eſſe decernentes, Epiſcopos recta ſapientes, & in Eccleſia convenientes, ubi teſtes eſſent ſingulorum, qui oppreſſi videbantur: nec prius eos reſpondere debere, quam omnia ſua eis, & Eccleſiæ eorum, legibus integerrime reſtituantur.

QUÆSTIO III.

1 Q*Uæ autem pœna feriendi ſint, qui in accuſatione deficiunt, canonum cenſura definit. Pœnam enim illati criminis cum diſpendio exiſtimationis accipient.*

C. I. De iis, *qui non probanda objiciunt.*

Unde Cajus 1 Papa *a.*

SI quis circa hujuſmodi perſonas non probanda detulerit, auctoritate hujus ſanctionis intelligat ſe jacturam infamiæ ſuſtinere, ut damno pudoris, & exiſtimationis diſpendio diſcat, ſibi alienæ verecundiæ impune inſidiari ſaltem de cætero non licere.

Corr. Rom. § 1 Cajus] *Sic eſt in pleriſque vetuſtis: & habetur hoc caput in epiſtola unica ipſius, in qua proxime his antecedunt verba capitis,* Si quis Epiſcopus, *infra ead. quæſt.* 7. *In vulgatis autem hic citabatur Gelaſius.*

C. II. *Si accuſator in accuſatione defecerit, talionem recipiat.*

Item Damaſus Papa *ad Stephanum Archiepiſcopum ep.* 3.

CAlumniator *b*, ſi in accuſatione defecerit, talionem recipiat.

Corr. Rom. § *Verba ipſa Damaſi referuntur infra* 4. *q.* 4. *c.* nullus introducatur.

C. III. De *eodem.*

Item ex decreto Hadriani Papæ *in capitulis ab ipſo collectis c.* 52. *in medio.*

QUi *c* non probaverit, quod objecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

C. IV. *De his, qui falſis criminibus aliquem impetunt.*

Item 1 ex Concilio Eliberitano *cap.* 75.

SI *d* quis Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec 2 in fine dandam ei communionem cenſemus.

Corr. Rom. § 1 Item] *Sic eſt in pleriſque vetuſtis codicibus. In vulgatis autem legebatur:* Item Damaſus Papa. *Extat autem caput hoc in capitulis Hadriani c.* 62. *& in Concilio Eliberitano c.* 75. *Ivo citat ex Carthaginenſi. Et in tomis Conciliorum adjungitur Carthaginenſi tertio.*

§ 2. Nec in fine] *Sic legitur in Concilio Eliberitano, non in hoc tantum canone, ſed etiam in aliis. Quam ob cauſam, atque etiam ob gloſſam nihil eſt mutatum. Apud Hadrianum tamen eſt,* niſi in fine dandam ei non eſſe communionem. *Apud Ivonem,* nonniſi in fine dandam ei eſſe communionem.

2 ps Gratian. *Aliud eſt accuſationem non implere, & aliud eſt convicium non probare. Illud enim multis ſine abolitione, hoc omnibus licet.*

C. V. *Convicium non eſt pro accuſatione habendum.*

Unde Fabianus Papa *ad Hilarium Epiſcopum ep.* 3.

SI *e* quis iratus crimen aliquod cuilibet temere objecerit, convicium non eſt pro accuſatione habendum: ſed permiſſo tractandi ſpatio, id, quod iratus dixit, per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur, ut ſi fortaſſe reſipiſcens, quæ

a *Et Euſeb. Papa epiſt.* 2. b *Pannor. l.* 4. *c.* 47. c 33. *quæſt.* 1. *hiſtoria. §. hæc omnes. In præfatione Iſidori in collectionem ſuam.* d *Burch. l.* 1. *c.* 141. *&* 142. *Ivo p.* 5. *c.* 255. *&* 256. *Contra. Pan.* 244. *c.* 49. e *Et in decretis Joannis I.* f *Anſ. l.* 3. *c.* 44. *Ivo p.* 5. *c.* 109. *Pann. l.* 4. *c.* 45. g *Burch. l.* 1. *c.* 144. *Ivo p.* 5. *c.* 257. *Pan. l.* 4. *c.* 46. h *capit.* 6. *c.* 287. *& In capitulis Hadr. c.* 2. i *Ivo p.* 5. *cap.* 246. *Pann. l.* 4. *c.* 43.

a *In cap. Hadriani, c.* 24. *in epiſt. Sixti tertii. Cod. Theod. lib.* 10. *tit.* 2. *c.* 51. b 4. *q.* 4. *nullus introducatur.* c *Et ex Fabiano infra* 2. *q.* 6. *c.* 1. *& ex Sixto inf. ead. q.* 8. *qui crimen.* d *Anſelm. l.* 3. *c.* 92. *Ivo p.* 6. *c.* 240. *Burch. l.* 2. *cap.* 195. e *Cod. Theod. l.* 9. *tit.* 1. *l.* 1. *in interpretatione, & in c. l.* 7. *C.* 364. *& in epiſt. Sixti tertii c.* 3. *& in c. Hadriani. c.* 51. *Anſel. l.* 3. *c.* 86. *Ivo p.* 6. *c.* 324. *Pann. l.* 3. *c.* 74.

Digitized by Google

quæ præ iracundia dixit, iterare, aut ſcribere noluerit, non ut reus criminis teneatur.

3 ps Grat. *Sed aliud eſt crimen illatum non poſſe probare z, aliud aliqua promiſſione accuſationem deſerere. Huic enim, qui promiſſione a deceptus accuſationem deſerit, venia datur: illi vero, qui crimen illatum probare non valuerit, infamia irrogatur.*

Corr. Rom. ¶ z Probare] *In pleriſque exemplaribus ſequitur:* quia falſum eſt; aliud &c. *Sed in emendatioribus ea verba vel non habentur, vel alia manu ſunt addita.*

¶ a Promiſſione] *Non eſt ſimpliciter dicendum illis, qui pro aliqua promiſſione deſerunt accuſationem, ſemper veniam dari. Nam in Paulo, de quo in ſubjecto capite loquitur B. Gregorius, aliæ aderant cauſæ, quæ in ipſa epiſtola exponuntur his verbis:* tamen quia plus eſſe convenit nos miſericordes, quam diſtrictos, hanc ei culpam ignoſcimus, atque eum in ordine, locoque ſuo recipiendum eſſe cenſemus. Nam ei a tempore prolatæ ſententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad vindictam hujus culpæ poſſe ſufficere. *Et inferius in eadem epiſtola refert aliqua a prædicto Paulo in utilitatem Eccleſiæ facta, quæ etiam movere B. Gregorium potuerunt, ut ergà eum eſſet clementior. Erant autem in ipſo capite multa B. Gregorii verba omiſſa, quorum nonnulla viſa ſunt addenda.*

C. VI. *De eo, qui promiſſione illectus accuſationem deſerit.*

Unde B. Gregorius ſcribit Joanni Epiſcopo Corinthiorum lib. 3. epiſt. 30. ſeu cap. 94.

PAulum a itaque Diaconum, quamvis culpa ſua vehementer confundat, quod deceptus promiſſione ab accuſatione nuper depoſiti quondam Epiſcopi ſui deſtiteris, tamen hanc ei culpam ignoſcimus. §. 2. Omnis a igitur, qui crimen objicit, ſcribat ſe probaturum. Revera ibi ſemper cauſa agitur b, ubi crimen admittitur; & qui non probaverit, quod objecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

Corr. Rom. ¶ a Omnis) *Hinc uſque ad finem in vetuſtioribus, ac melioribus Gratiani codicibus non leguntur: nec ſunt Gregorii, ſed Fabiani, & Hadriani Pontificum, quæ infra q. 8. c.* qui crimen. *& 3. q. 6. c. 1. citantur ex Fabiano, & c. fin. ex capitulis Hadriani.*

C. VII. *De iis, qui accuſationem deſerunt, ut Eccleſiaſticos ordines accipiant.*

Item Gregorius eadem epiſtola.

EUphemium c, atque Thomam, qui pro deſerenda accuſatione Epiſcopi a ſui ſacros ordines acceperunt, eiſdem ſacris privatos ordinibus eſſe cenſemus, atque ita, ſicuti ſunt depoſiti, volumus permanere.

Corr. Rom. ¶ a Epiſcopi ſui) *Hæc verba in eo epiſtolæ loco non ſunt: ſed ex iis, quæ antecedunt, innuitur, eum, a quo Euphemius, & Thomas ideo ordinati fuerunt, ut ab ipſius accuſatione deſiſterent, fuiſſe proprium illorum Epiſcopum.*

Gratian. *Hinc colligitur Clericorum infamiam per Romanum Pontificem aboleri poſſe, contra illud Gelaſii* d: Quanquam animas per pœnitentiam ſalvare poſſimus, infamiam tamen abolere non poſſumus: *contra illud Stephani, qui cum cauſas enumeraſſet, ex quibus infamia irrogatur:* Hos omnes, *inquit,* ſub nota perpetuæ infamiæ ad pœnitentiam ſuſcipimus. *Vel non fuerit infames lege canonum omnes, quos leges ſeculi infames pronuntiant, cum Paulus e Diaconus, qui non impetrata abolitione ab accuſatione deſtiterat, hac auctoritate dignitatem officii ſui recuperavit, quem Senatuſconſultum f Turpillianum infamem pronuntiat. Quod etiam de ea fateri cogimur, quæ intra tempus luctus nubit: cum matrimonia hodie regantur jure poli, non jure fori; & jure poli mortuo g viro mulier ſoluta eſt a lege viri, & nubat, cui vult.* §. 1. *Sed idem Stephanus e contra ſcribit, dicens:* Infames dicimus quoſcunque leges ſeculi infames pronuntiant. *Sed illud Gelaſii, & Stephani* a: Quanquam animas &c. *&* Sub nota perpetuæ infamiæ &c. *de illis intelligitur, quibus per judicem civilem infamia irrogatur: quarum ſicut examinatio, & caſtigatio, ita & in integrum reſtitutio, non niſi ad civilem judicem ſpectat. De ea vero, quæ intra tempus luctus nubit, non eſt contrarium ei, quod Stephanus ait:* Infames dicimus &c. *Cum enim leges ſeculi præcipue in matrimonio ſacros canones ſequi non dedignentur, non videntur pronuntiare infamem eam, quæ Apoſtolica, & canonica auctoritate non illicite nubit.*

4 ps §. 2. *Notandum eſt quoque, quod aliud eſt, cum aliquem pœnituerit criminaliter accuſaſſe, & inſcriptionem feciſſe, ſi ab innocente fuerit abſolutus: aliud, ſi pecuniam a nocente acceperit, ut a probatione ejus, quod objecerat, deſiſtat.*

C. VIII. *De eo, quem pœnitet criminaliter accuſaſſe.*

Unde in libro Capitularium *c. 275. legitur.*

SI b quem pœnituerit accuſaſſe criminaliter, & inſcriptionem feciſſe de eo, quod probare non potuerit, ſi ei cum accuſato innocente convenerit, invicem ſe abſolvant. Si vero Judex eum, qui accuſatus eſt, criminoſum eſſe cognoverit, & inter reum accuſatorem per obreptionem a convenerit de colludio, pœnam accipiat legibus conſtitutam.

Corr. Rom. ¶ a Per obreptionem] *Apud Ivonem legitur,* factum per corruptionem conſenſum, de colludio pœnam accipiat legibus conſtitutam. *Sed in interpretatione legis primæ, quæ eſt in Cod. Theodoſ. hoc modo,* per corruptionem de abſolutione reatus convenerit, is, qui reus probatur, remoto colludio, pœnam excipiat legibus conſtitutam.

5 ps Gratian. *Notandum quoque eſt, quod ſicut Digeſt.* c *L. 48. tit. De abol. criminum l. prima legitur.* Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis ſubjicitur. Aut enim calumniantur, aut prævaricantur, aut tergiverſantur. Calumniari eſt falſa crimina intendere: prævaricari, vera crimina abſcondere: tergiverſari, in univerſum ab accuſatione deſiſtere. §. 1. Calumniatoribus pœna legitime d irrogatur. Sed non utique, qui non probat, quod intendit, protinus calumniari videtur. Nam ejus rei inquiſitio arbitrio cognoſcentis committitur, qui reo abſoluto, de accuſatoris incipit conſilio quærere, qua mente ductus ad accuſationem proceſſerit: & ſi quidem juſtum ejus errorem reperit, abſolvit eum: ſi vero in evidenti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogat. Quorum alterutrum ipſis verbis pronuntiationis manifeſtatur. Nam ſiquidem ita pronuntiaverit, *Non probaſti*, pepercit ei: ſin autem pronuntiaverit, *Calumniatus es*, condemnavit eum. Et quamvis nihil de pœna ſubjecerit, tamen legis poteſtas adverſus eum exercebitur. Nam (ut Papinianus reſpondit) facti quidem quæſtio in arbitrio eſt judicantis; pœnæ vero perſecutio non ejus voluntati mandatur, ſed legis auctoritati reſervatur. Si autem a interloquendo dixerit, *Titius temere accuſaſſe videtur*, non calumniatorem pronuntiavit. Temeritas enim facilitatis veniam continet, & inconſultus calor calumniæ vitio caret: & ob hoc nullam pœnam huic irrogari oportet. *Ulpian. lib. 47. tit. de prævaricatorib. l. 1. §. 2.* Prævaricator eſt quaſi varicator, qui diverſam partem adjuvat prodita cauſa ſua. Quod nomen Labeo a varia certatione tractum ait. Nam qui prævaricatur, ex utraque parte conſiſtit e, quinimo ex altera. Is autem prævaricator proprie dicitur, qui publico judicio accuſaverit. Cæterum Advocatus non proprie præ-

a *Polyc. l. 1. t. 9. Anſ. l. 3. c. 133.* b *al. agatur.* c *Anſ. l. 8. c. 36.* d *Ivo p. 6. c. 23. omnia hæc in Calixto, in cujus 2. epiſt. habentur.* e *Sup. proa. antec. cap. ſl. 1. ff. ad Senatuſc. Turpil.* g *1. Cor. 7.*

a *c. 6. q. 1. infames. & in cap. Hadriani c. 21.* b *Cod. Theod. l. 8. tit. 37. c. 1. in interpretatione. Ivo p. 16. c. 251.* c *Tit. 36. ad Senatuſconſ. Turpilianum,* d *al. lege Remmia, al. Memmia.* e *al. conſiſtit.*

Digitized by Google

prævaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet? Sive privato judicio, ſive publico prævaricatus eſt, hoc eſt, prodiderit cauſam, hic extra ordinem ſolet puniri. §. 3. Sciendum *a* eſt, quod hodie iis, qui prævaricati ſunt, pœna injungitur extraordinaria. *& infra.* §. 4. Accuſator *b* de prævaricatione convictus, poſtea ex lege non accuſat. §. 5. In *c* omnibus cauſis (præterquam in ſanguine) qui delatorem corrumpit, pro victo haberur. *& infra lib. 48. tit. de abolitionibus criminum.* §. 6. Prævaricatorem *d* eſſe eum oſtendimus, qui concludit *e* cum reo, & translatitie munere accuſandi defungitur, eo quod proprias quidem probationes diſſimularet, falſas vero rei excuſationes admitteret. §. 7. Si quis autem ab accuſatione citra abolitionem deſtiterit, punitur. Abolitio privatim a præſidibus *f* poſtulari, ac impetrari ſolet: item pro tribunali, non de plano: nec præſes hanc cognitionem alteri demandare poreſt. Si plura crimina idem eidem intulerit, ſingulorum abolitionem debet petere, alioqui, prout quid admiſerit *g*, ejus nomine Senatuſconſulti pœnam patietur. *& titulo eodem.* Deſtitiſſe *h* eum accipimus, qui in tutum animum agendi depoſuit, non qui diſtulit accuſationem: ſed qui permiſſu Imperatoris ab *i* accuſatione deſtitit, impunitus eſt. §. 8. *Abolitio enim pœnam remittit, infamiam non tollit. Unde Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus A A A. lib. 9. C. eod. titulo, de generali abolitione dixiſſe leguntur.* Indulgentia *K*, Patres conſcripti, quos liberat, notat: nec infamiam criminis tollit, ſed pœnæ grariam facit. Si autem, reſtituo te in integrum, Princeps dixerit, infamiam tollit. *Unde in eodem lib. tit. de ſententiam paſſis, & reſtitutis, cuidam deportato in inſulam Imperator Antoninus dixiſſe legitur.* I Reſtituo te in integrum provinciæ tuæ, *& adjecit:* Ut autem ſcias, quid ſit in integrum reſtituere, reſtituo te honoribus, & ordini tuo, & omnibus cæteris.

Corr. Rom. ¶ 1 Calumniatoribus pœna legitime irrogatur.] *Hæc verba, licet in collatis Gratiani manuſcriptis exemplaribus non habeantur, tamen quia ſunt etiam in Pandectis, non ſunt expuncta.*

¶ 2 Si autem interloquendo] *Hactenus retulerat Gratianus verba Juriſconſulti. Hinc autem uſque ad verſ.* oportet. *refert tantummodo ſententiam.*

QUÆSTIO V. 1

1 ps D*Eficientibus vero accuſatoribus, reus non videtur eſſe cogendus ad purgationem. Sicut enim rei poſſeſſor deficiente actore titulum ſuæ poſſeſſionis probare non cogitur; ita qui impetitur, ad innocentiam ſuam probandam cogendus eſſe non creditur. Auctoritate quoque Papæ Cornelii, & Triburienſis Concilii Sacerdotes jurare prohibentur, niſi pro recta fide.*

Corr. Rom. ¶ 1 *Quintam ponit poſt tertiam, quia harum quæſtionum ſimillimum eſt argumentum.*

C. I. *Juramentum a Sacerdotibus non eſt exigendum.*
Aic enim Cornelius, *epiſt. ſecunda ad Rufum, Epiſcopum Orientalem.*

SAcramentum *m* hactenus a ſummis 1 Sacerdotibus, vel Dei miniſtris exigi, niſi pro fide recta, minime cognovimus: nec ſponte eos juraſſe reperimus.

Corr. Rom. ¶ *In vetuſtis codicibus caput hoc conjunctum eſt cum duobus ſequentibus, quæ ſunt ex ead. epiſtola Cornelii Papæ.*

¶ 1 Summis] *Sic habet originale. Sed Burchardus, & Ivo in quinta parte,* ab Epiſcopo, & reliquis ordinibus exigi. *Idem vero Ivo in parte 12.* a ſummis Sacerdotibus, vel reliquis Dei miniſtris.

a *L. 1. Sciendum.* b *l. 5. Accuſator.* c *l. fin. eod. tit.* d *d. l. 1. ad Senatuſconſult. Turpil. §. prævaricatorem.* e *al. concludit.* f *al. præſide.* g *al. amiſerit.* h *l. 13. deſtitiſſe.* i *al. accuſatione.* x *tit. 45. l. 3. & in Cod. Theod. l. 9. tit. 38.* l *tit. 51. l. 1. §. reſtituo.* m *Burch. lib. 1. c. 193. Ivo p. 5. c. 309. & p. 12. c. 77.*

C. II. *De eodem.*
Idem *paulo inferius.*

NOs *a* ſanctorum exempla ſequentes, ſanctorum Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum jura firmamus, & Sacramenta incauta fieri prohibemus.

C. III. *De eodem.*
Idem *ibidem.*

NOs Sacramentum Epiſcopis neſcimus oblatum: nec unquam fieri debet 1.

Corr. Rom. ¶ 1 Debet.] *Sequebatur,* niſi pro recta fide, *quæ ſublata ſunt: quia neque in optimis manuſcriptis, neque in ipſa epiſtola hoc loco habentur, ſed ſup. ead. cap. 1.*

C. IV. *Si quis Presbyter contra Laicum, vel Laicus contra Presbyterum querimoniam habeat, Epiſcopo præcipiente terminetur.*
Item ex Concilio Triburienſi, *c.* 21.

SI *b* quis Presbyter contra Laicum, vel Laicus contra Presbyterum aliquam habet querimoniæ controverſiam, Epiſcopo præcipiente *c*, ſine perſonarum acceptione finiatur, & Laicus per juramentum *d* (ſi neceſſe ſit) ſe expurget: Presbyter vero vice juramenti *e*, per ſanctam conſecrationem interrogetur *f*, quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. Manus enim, per quam corpus & ſanguis Chriſti conficitur, juramento polluetur? Abſit: cum Dominus in Evangelio Diſcipulis ſuis (quorum vicem non indigni in ſancta gerimus Eccleſia) dicat: *Nolite* g *omnino jurare: Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non. Quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.*

2 pars. Gratian. *Verum his auctoritatibus non omnimoda juramenta prohibentur fieri a Sacerdotibus; ſed tantum incauta, & ea, quæ pro qualibet cauſa temporali judicio offeruntur. Cum autem populari infamia Sacerdotes opprimuntur, tunc ad innocentiæ ſuæ aſſertionem juramenta debent offerri.*

C. V. *Sacerdos a populo accuſatus, juramento innocentiam ſuam afferat.*

Unde Gregorius Papa III. *ad Bonifacium, epiſt.* 1. h

PResbyter *i*, vel quilibet Sacerdos, ſi a populo accuſatus fuerit, & certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem, jusjurandum in medio erit, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda, & aperta ſunt omnia.

C. VI. *De Leone Epiſcopo, quem beatus Gregorius purgationem præbere fecit.*
Item ex Regeſto Gregorii, *lib. 2. indict. 10. epiſt. 23. ad Juſtinum Prætorem* 1.

HAbet *K* hoc proprium antiqui hoſtis invidia, ut quos in pravorum actuum perpetratione (Deo ſibi reſiſtente) dejicere non valet, opiniones eorum, falſa ad præſens ſimulando, dilaceret. Quoniam igitur quædam contra Sacerdotale propoſitum de Leone fratre, & Coepiſcopo noſtro ſiniſter rumor aſperſit, utrum vera eſſent, diſtricta diutius fecimus inquiſitione perquiri: & nullam in eo de his, quæ dicta fuerant, culpam invenimus. Sed ne quid videretur omiſſum, quod noſtro potuiſſet dubium cordi remanere, ad beati Petri ſacratiſſimum corpus diſtricta eum ex abundanti fecimus Sacramenta præbere. Quibus præſtitis magna ſumus exultatione gaviſi, quod hujuſcemodi experimento innocentia ejus evidenter enituit. Pro qua re gloria veſtra prædictum virum cum omni charitate ſuſcipiat, & reverentiam ei, qualem Sacerdoti decet, exhibeat; nec aliqua in cordibus remaneat de iis,

a *Ivo p. 12. c. 77.* b *Burch. l. 2. c. 182. Ivo p. 6. c. 237. Pann. l. 5. t. 10.* c *al. regente.* d *al. præjuramento.* e *al. præjuramenti.* f *al. conſtringatur.* g *Matth. 5.* h *& l. 9. cap. 281.* i *Anſ. l. 3. c. 79. Burch. l. 2. c. 186. Ivo p. 6. c. 231. Pann. l. 5. cap. 9.* K *Polyc. l. 6. tit. 11. Anſ. l. 8. c. 162. Burch. l. 1. c. 194. Ivo p. 5. c. 309. Pann. l. 5. c. 5.*

Digitized by Google

lis, quæ ſunt jam purgata, dubietas. Sed ita ſupraſcriptro vos Epiſcopo devotiſſime oportet in omnibus adhærere, ut congrue decentarque Deum in ejus perſona, cujus miniſter eſt, videamini honorare.

Corr. Rom. ¶ 1 Prætorem.] *In codicibus Gratiani eſt*, Imperatorem, *In epiſtola excuſa legitur*, Juſtino Presbytero: *emendatum vero eſt ex duobus vetuſtis codicibus epiſtolarum, & Polycarpo: eſtque idem Juſtinus, ad quem ſcripta eſt ſecunda epiſtola primi libri, in libris etiam impreſſis incorrupta inſcriptione.*

C. VII. *Quomodo beatus Gregorius Mennam Epiſcopum juramento purgari fecit.*

Item ex eodem *ad Brunichildam Reginam Francorum, lib.* 11. *epiſt.* 8.

MEnnam *a* vero reverendiſſimum *b* fratrem, & Coepiſcopum noſtrum, poſtquam ea, quæ de eo dicta fuerant, requirantes, in nullo invenimus culpabilem eſſe, qui inſuper ad ſacratiſſimum corpus baati Petri Apoſtoli ſub jure jurando ſacisfacians, ab his, quæ objecta ajus opininni fuerant, ſa damonſtravit alienum, reverti illue purgatum, abſolutumque permiſimus: quia ſicut dignum erat, ut ſi in aliquo reus exiſteret, culpam in eo canonice puniremus; ita dignum non ſuit, ut eum adjuvante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberemus. §. *c.* Purgationem 1 tamen *c* ante te duobus ſibi Sacerdotibus junctis, ubi accuſator ceſſaverit, eundem ex ſe præbere tuo committimus arbitrio. Vulgarem denique, ac nulla canonica ſanctione fultam legem, ferventis ſcilicet, ſive frigidæ aquæ, ignitique ferri contactum, aut cujuslibet popularis inventionis (quia fabricante hæc ſunt omnino ficta invidia) nec ipſum cahibere, nec aliquo modo te volumus poſtulare, imo Apoſtolica auctoritate prohibemus firmiſſime.

Corr. Rom. ¶ 1 Purgationem] *Hic erat graviſſimus error. Conjuncte enim hac legebantur cum ſuperioribus, quæ Brunichildæ ſunt ſcripta: quaſi purgatio Presbyteri a B. Gregorio mulieri committeretur. Sed nil tale legitur in epiſtola B. Gregorii, ex qua prior pars hujus capitis eſt accepta: Verum Ivo p.* 10. *c.* 15. *& Pann. l.* 5. *c.* 8. *citant hoc ex epiſtola Alexandri II. Raynaldo* Cumano Epiſcopo, *cujus epiſtolæ initium eſt infra eadem c.* ſuper cauſa. *Et hic verſiculus*, Purgationem, *continenter legendus eſt poſt extrema verba illius capitis. Ac propter citationes doctorum hinc quidem motus non eſt: ſed additum eſt in margine nomen Alexandri II. ita nihil loci relinquitur admirationi auctoris gloſſæ. Nuſquam enim Rom. Pontifices hujuſmodi cauſas mulieribus leguntur commiſiſſe.*

C. VIII. *De Maximo Salonitano Epiſcopo, qui ſacramento ſeipſum purgavit.*

Item Gregorius *Caſtorio Notario Ravennæ, lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 80.

QUanto a nobis credi tibi, & neceſſarias vides cauſas injungi, tanto te ſtrenuum debes, & ſolicitum exhibere. Proinde, ſi Maximus Salonitanus præſtito ſacramento firmaverit ſe Simoniaca hæreſi non teneri, atque de aliis ante corpus ſancti Apollinaris tantummodo requiſitus, innoxium ſe eſſe raſponderit, & de inobedientia ſua pœnitentiam (ſicut deputavimus) egerit, volumus, ut ad conſolandum illum, epiſtolam, quam ad eum ſcripſimus (ubi ei gratiam noſtram, & communionem nos reddidiſſa ſignavimus) experientia tua dare debeat; quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeveros nos eſſe convenit; ſic iterum humiliatis, & pœnitentibus negara locum veniæ non debemus.

C. IX. *De eodem.*

Idem. *Mariniano Epiſcopo Ravennæ, lib.* 7. *epiſt.* 79.

QUæ *d* de cauſa Maximi ſint agenda, ex epiſtolis, quas ad vos ante tranſmiſimus, agnoviſtis. Sed quia, qualis de hac re fraternitatis veſtræ voluntas ſit, ac magis petitio, a præſentium latore Caſtorio Chartulario noſtro renunciante cognovimus: ideo, ſi idem Maximus coram vobis, & prædicto Chartulario noſtro, de Simoniaca hæreſi præſtito ſe ſacramento purgaverit, atque de aliis ante corpus ſancti Apollinaris (ut ſcripſimus) tantummodo requiſitus, liberum ſe eſſe reſponderit, cauſam ipſius, fraternitatis veſtræ, de eo, quod excommunicatus Miſſarum ſolennia agere præſumpſerit, judicio committimus, qua debeat pœnitentia talis culpa purgari. Et ideo quidquid vobis ſecundum Deum placet, ſecuri diſponite, nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quicquid a vobis de hac cauſa fuerit ordinatum, nos & grate ſuſcipimus, & libenter admittimus.

C. X. *Qualiter Sixtus ſemetipſum purgavit.*

Item Sixtus Papa III. *epiſt. ad Orientales Epiſcopos, c.* 2.

MAndaſtis *a*, ut ſcriberem vobis, qualiter inſtans jurgium contra me ſuſcitatum ſit, vel a quo, ut veſtro adminiculo pelleretur, & cauſa mea firmaretur. Scitote me criminari a quodam Baſſo, & injuſte perſequi. Quod audiens Valentinianus Auguſtus, noſtra auctoritate Synodum congregari juſſit. Et facto Concilio, cum magna examinatione ſatisfaciens omnibus (licet evadere ſatis aliter potuiſſem) ſuſpicionem tamen fugiens, coram omnibus me purgavi, me ſcilicet a ſuſpiciona, & æmulatione liberans: ſed non aliis, qui noluerint, aut ſponte hoc non elegerint, faciendo *b* formam, exemplumque dans.

C. XI. *De cauſa Guillandi Presbyteri.*

Item Alexandar *Raynaldo Cumano Epiſcopo.*

SUper *c* cauſa Guillandi Presbyteri tui de morte Epiſcopi ſui, prædeceſſoris tui, infamati, in medium conſuluimus; itaque circumſtantium fratrum unanimi aſſenſu tuæ dilectioni reſcribimus, præfatum Guillandum Presbyterum ante te præſentandum, ubi ſi certi accuſatores defuerint, tunc dictante juſtitia ſine omni controverſia Presbyter, quæcunque ob hoc injuſta amiſit, ac Sacerdotium accipiat, & integra beneficia 1.

Corr. Rom. ¶ 1 Beneficia.] *In epiſtola hoc loco ſequitur verſic.* Purgationem, *ſupra ead. c.* Mennam: *ut ibi notatum eſt.*

C. XII. *De purgatione Clericorum, ſi convinci non potuerint.*

Item ex Concilio Agathenſi.

SI *d* legitimi accuſatores crimina 1 Sacerdotis probare non potuerint, & ipſe negaverit; tunc ipſe eum ſeptem ſociis ſui *e* ordinis (ſi valet) a crimina ſemetipſum expurgat. Diaconus vero, ſi eodem crimina accuſatus fuerit, cum tribus ſemetipſum excuſet.

Corr. Rom. ¶ 1 Crimina] *Apud cæteros collectores legitur*: ſi autem accuſatores legitimi non fuerint, qui ejus crimina manifeſtis indiciis probare contenderint, & ipſe, &c.

C. XIII. *De eodem.*

Item ex Concilio *f* Ilerdenſi.

PResbyter *g* ſi a pleba ſibi commiſſa, mala opinione infamatus fuerit, & Epiſcopus legitimis teſtibus approbare non potuerit, ſuſpendatur *h* uſque ad dignam ſatisfactionem, ne populus fidelium in eo ſcandalum patiatur. Digna vero ſatisfactio eſt, (ſicut 1 a majoribus conſtitutum eſſe docetur) quando ſive ſecundum

a *Polyc. ibid. Burch. l.* 1. *c.* 196. *Ivo p.* 5. *c.* 311. *Pann. l.* 5. *c.* 6. b *al. reverentiſſimum.* c *Alex. II. Raynaldo Epiſcopo. Ivo p.* 10. *c.* 15. *Pann. l.* 5. *c.* 8. d *Polyc. lib.* 2. *tit.* 37.

a *Nic. epiſt.* 7. *ad Michaelem.* b *al. faciendi.* c *Pann. l.* 5. *c.* 7. *Ivo p.* 10. *c.* 16. *& in ep. ad Vvildebertum Cenomanenſem.* d *ext. de purg. can. c. ſi quis Presbyter. Burch lib.* 2. *c.* 181. *Ivo p.* 6. *c.* 226. *Pann. l.* 5. *c.* 1. e *al. ſuis ejuſdem ordinis.* f *c.* 18. *Infra ead.* g *Burch. lib.* 2. *c.* 184. *Ivo p.* 6. *c.* 229. *Pannorm. lib.* 5. *c.* 9. h *al. ſuſpendatur ob officio Presbyter uſque.*

Digitized by Google

pum canones, ſive ad arbitrium Epiſcopi ſeptem ſibi collegas adjungit, & jurat in ſacroſancto a Evangelio coram poſito, quod crimen ſibi illatum non perpetravit. Et hac ſatisfactione purgatus ſecure deinceps ſuum exequatur officium.

Corr. Rom. ¶ 1 Sicut a majoribus conſtitutum) *Hoc loco, ſicut & paulo inferius, plura ſunt verba apud cæteros collectores.*

¶ 2 Sacroſancto] *Apud eoſdem legitur*, in ſacro coram poſito Evangelio, *quo fecit cap.* teſtimonium. *in verſ.* nemo Clericum, *infra* 11. *q.* 1.

C. XIV. *De eodem.* PALEA.

Item Sylveſter Papa.

ACcuſatum Simoniacum neceſſe habuimus ſummopere per ſcripturam prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebrare debuiſſet, donec, quid eſſet, verius potuiſſemus cognoſcere.

Corr. Rom. ¶ *Citatur hic ex Sylveſtro: fere idem eſt in decret. tit. de Simon. c.* accuſatum. *& ibi tribuitur Deodato Pontifici. Sed in nullis horum duorum Pontificum ſcriptis, quæ extant, tale quid eſt inventum. In Regeſto B. Gregorii lib.* 5 *epiſt.* 3. *Maximo præſumptori Eccleſiæ Salonitanæ, hæc leguntur.* Pervenit itaque ad nos, quod per Simoniacam hæreſim fueris ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta ſunt, de quibus unum quam maxime fuit, propter quod neceſſe habuimus te ſummopere per ſcripta noſtra prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebrare debuiſſes, donec quid eſſet, verius potuiſſemus addiſcere. *Et ex hac epiſtola videri poteſt accepta hæc Palea, & c.* accuſatum. *& c.* quoties. *extra de Simon. Nam initium ipſius epiſtolæ eſt*: Quoties contra &c.

C. XV. PALEA.

Item ex Concilio Triburienſi.

NObilis a homo, vel ingenuus, ſi in Synodo accuſatur, & negaverit, ſi eum conſtiterit fidelem eſſe, cum duodecim ingenuis ſe expurget; ſi antea deprehenſus fuerit in furto, aut perjurio, aut falſo teſtimonio, ad juramentum non admittatur, ſed [ſicut qui ingenuus non eſt] ferventi aqua, vel candenti ferro ſe expurget.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam citat ex Concilio Triburienſi cap.* 10. *& in Triburienſi illo, quod extat impreſſum, habentur nonnulla ad hanc rem facientia.*

C. XVI. *De eodem.*

Item Hincmarus *Rhemorum Epiſcopus.*

SI b mala fama de Presbytero exierit, & accuſatores, ac teſtes legales defuerint c, ne, contra Apoſtolum d, infirmorum corda de mala fama Presbyteri percutiantur, & ne vituperetur miniſterium noſtrum, neve ſecuriores Presbyteri exiſtentes licentius in peccatum prolabantur, ſecundum decreta 1 majorum cum denominatis ſibi vicinis Presbyteris, quos ſcimus ſe nolle pejerare, ſacramento famam ſuam purget.

Corr. Rom. ¶ *In Concilio Rhemenſi Treslejano* 9. *c. refertur Synodus ab Hincmaro Rhemorum Archiepiſcopo habita, in qua habetur hoc caput,*

¶ 1 Secundum decreta) *In Synodo legitur*: ſecundum decretum Gregorii junioris ſit juſjurandum in medio, & habeat malæ famæ Presbyter in ſacramento purgationis ſuæ eum teſtem, quem habebit & judicem.

C. XVII. *De eodem.*

Item Innocentius *Aquilegienſi Patriarchæ, & Mantuano Epiſcopo.*

QUoties frater noſter Tridentinus Epiſcopus in noſtra præſentia de Simonia ſit impetitus, prudentiam veſtram latere non credimus: cujus cauſa tandem in noſtra præſentia ventilata, producti ſunt adverſus eum accuſatores, viva e voce, & ſcripto aſſerentes, quod Eccleſiam S. Petri de Pado f Presbytero Paulo dederit pro quatuor modiis frumenti g, quos ab ejuſdem Eccleſiæ Laicis acceperit. Verum quoniam nec accuſatores, nec teſtes ſecundum formam canonum, & ſanctorum Patrum ſtatuta in cauſa ipſa procedere potuerunt, communi fratrum noſtrorum concilio judicamus, ut tertia manu ſui ordinis, & quatuor a Abbatum, & religioſorum Sacerdotum de ſupradicta Simonia in veſtra præſentia ſe debeat expurgare. Porro purgationis tenor erit hujuſmodi. Idem Epiſcopus ſuper ſancta Evangelia primum jurabit, quod pro Eccleſia S. Petri de Pado Presbytero Paulo danda, neque ipſe per ſe, neque per ſubmiſſam perſonam, neque alius pro eo, ſe ſciente, pretium receperit. Deinde vero purgatores ſuper ſancta Dei Evangelia jurabunt, quod ſicut ipſi credunt, verum juravit. Nos itaque cauſæ hujus ſeriem committentes prudentiæ veſtræ, mandamus vobis, ut congruo loco in unum convenire curetis, & ita cauſam ipſam juxta præſentium tenorem præſtante Domino reſtauretis, quatenus & omnis de cætero hujus quæſtionis ſcrupulus auferatur, & utrique parti ſua juſtitia conſervetur. Si quis vero de vobis certa præpediente cauſa intereſſe non poterit, vos, qui adeſſe poteritis, idem judicium terminate. Quod ſi prædictus frater noſter A. prædictam purgationem fecerit, vos ei auctoritate noſtra prædictum officium, & Tridentinam Eccleſiam reſtituite. Hanc autem purgationem ante proximam Purificationem B. Mariæ Virginis adimplere jubemus.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc extat in decret. tit. de purg. canon. & tribuitur Innocentio III. Sed viſum eſt ibi eſſe mendum, ut III. ſit poſitum pro II. Nam collector decretalium ſolet in Pontificibus hunc ordinem obſervare, ut eos, qui anteceſſerunt, prius citet. Ita cum ibi hoc caput habeatur ante aliquot canones Alexandri, ac Lucii III., qui præceſſerunt Innocentium III. non videtur huic poſſe tribui: quanquam habeatur etiam eidem adſcriptum inter opera ipſius poſt ſermones, & in Conciliis, quæ in quatuor tomos ſunt diviſa, tomo tertio. A pleriſque autem manuſcriptis Gratiani codicibus, etiam iis, in quibus Paleæ eſſe ſolent, totum iſtud caput abeſt. A verſiculo autem,* Nos itaque, *uſque ad finem abeſt ab omnibus.*

Gratian. *In præmiſſis auctoritatibus ſubintelligitur*, ſi reus ſe purgare voluerit, *ut ſacri canones modum, non neceſſitatem purgandi accuſato imponant: ſicut apparet ex fine capituli* Sixti Papæ, *& auctoritate* Leonis, *qui data purgatione ait de ſe ipſo.*

C. XVIII. *De Leone, qualiter ſe purgavit.*

AUditum b eſt, fratres chariſſimi, qualiter mali homines in me gravia crimina confinxerunt. Quamobrem ego Leo Pontifex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & Angelis ejus: quia iſtas criminoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi objiciunt, nec perpetravi, nec perpetrari juſſi. Hoc autem faciam, non legem præſcribo cæteris, qua id facere cogantur.

Corr. Rom. *Caput hoc eſt Leonis III. Tota vero hiſtoria falſæ accuſationis, & purgationis ipſius refertur in vetuſtis Pontificalibus, ex quibus magnam partem accepit S. Antoninus p.* 2. *hiſt. tit.* 14 *cap.* 1. §. 8. *de qua etiam meminit Marianus Scotus, & Aymoinus lib.* 4. *c.* 90. *Apud Burchardum, & Ivonem plenius eſt hoc caput, atque hæc viſa ſunt notatu digna.* Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. a nemine judicatus, neque coactus, ſed ſpontanea mea voluntate purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & Angelis ejus, qui conſcientiam meam novit, & B. Petro Principe Apoſtolorum, in cujus conſpectu conſiſtimus, quia iſtas criminoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi objiciunt, nec perpetravi, nec perpetrari juſſi. Teſtis eſt mihi Deus, in cujus judicium venturi ſumus, & in cujus conſpectu conſiſtimus. Et hoc propter ſuſpiciones malas tollendas mea ſpontanea voluntate facio, non quaſi in canonibus inventum ſit, aut quaſi ego hanc conſuetudinem, aut

a Extr. de purg. can. c. 1. Burch. l. 16. c. 19. b Ivo p. 6. c. 410. c al. defecerint. d 2. Cor. 6. e al. una f al. Pado. g al. farinæ.

a al. quarta manu. b Burch. l. 1. c. 198. Ivo p. 5. c. 313. Panorm. l. 5. c. 4.

ant decretum in ſancta Eccleſia ſucceſſoribus meis, necnon & Fratribus, & Coepiſcopis noſtris imponam, ſed ut melius a vobis abſcindatis rebelles cogitationes.

Gratian. *Ecce qualiter Summus Pontifex ſemetipſum purgat, nec tamen cæteris neceſſitatem purgandi præſcribit. Unde datur intelligi, quod ſatisfactio purgationis in voluntate conſiſtit accuſati, non in arbitrio judicis. Sed cum in Ilerdenſi a Concilio Presbyter jubeatur ſuſpendi uſque ad dignam ſatisfactionem, cum etiam in decreto Leonis in arbitrio ponatur Epiſcopi, quota manu Sacerdos purgare ſe debeat, patet, quod ad purgationem cogendus eſt, nec in ſua voluntate, ſed in arbitrio Judicis conſiſtit.*

C. XIX. *Qualiter Sacerdotes ſe purgare debeant.*

Unde Leo Papa *ſcribens ad Carolum Regem ait*:

OMnibus *b* vobis viſu, aut auditu notum eſſe non dubitamus, quod ſæpiſſime ſuadente antiquo hoſte Sacerdotibus crimina diverſa objiciantur. Sed qualiter *c* ex eis ab his rationabilis examinatio, & ſatisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ Domini genitoris veſtri *d* Pipini, ſive priſcis temporibus a ſanctis Patribus, & reliquis bonæ devotionis hominibus ſæpiſſime ventilatum fuerit, nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minime quivimus. Noſtris quippe temporibus idipſum a ſanctis Epiſcopis, & reliquis Sacerdotibus, & cæteris Eccleſiaſticæ dignitatis miniſtris, veſtris *e* in regnis, ſeu in aliis Deo ſerventibus, nobiſque una cum eis agentibus, ſæpiſſime propter multas, & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diverſis partibus venerunt, ventilatum eſt. Sed qualiter conſultu Domini, & patris noſtri Leonis Apoſtolici, cæterorumque Romanæ Eccleſiæ Epiſcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ſive Orientalium, & Græcorum Patriarcharum, & multorum ſanctorum Epiſcoporum, & Sacerdotum, necnon & noſtrorum 1 Epiſcoporum, omniumque cæterorum Sacerdotum, ac Levitarum auctoritate, & conſenſu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt, vos *f* omnes utriuſque ordinis miniſtros ſcire volumus. Statutum eſt namque ratione, & neceſſitate, ac auctoritate prædicta, conſultu omnium, ut quotieſcunque cuiquam Sacerdoti crimen imponitur, ſi ipſe accuſator talis fuerit, ut recipi debeat (quia quales ad accuſationem Sacerdotum admitti debeant, in canonibus pleniter expreſſum eſt:) ſi autem (ut dictum eſt) ille accuſator, qui canonice eſt recipiendus, eum cum legitimo numero verorum, & bonorum teſtium approbare in conſpectu Epiſcoporum poterit, tunc canonice dijudicetur: & ſi culpabilis inventus fuerit, canonice damnetur. Si vero eum ſuprascripto prætextu approbare ipſe accuſator minime poterit, & hoc canonice definiatur. Ipſe ergo Sacerdos, ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis ſuo Epiſcopo, aut reliquis ſuis Conſacerdotibus, ſive bonis, & juſtis, de ſuo populo, vel de ſua plebe, hominibus fuerit, ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel ſeptem bonis, ac vicinis Sacerdotibus, exemplo Leonis Papæ (qui duodecim 2 Epiſcopos in ſua purgatione habuit) vel eo amplius, ſi ſuo Epiſcopo viſum fuerit, aut neceſſe propter tumultum populi ineſſe proſpexerit, & cum aliis bonis, & juſtis hominibus ſe ſacramento coram populo ſuper quatuor Evangelia dato purgatum Eccleſiæ reddat. Si quis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem Sacerdotum recipi debeant, & quicquid *g* de accuſatore faciendum ſit, pleniter in canonibus reperire poterit.

Corr. Rom. ¶ *Apud collectores caput hoc ita refertur, quaſi acceptum ſit ex aliqua decretali epiſtola Leonis ad Carolum. Verum ex libro quinto Capitularium (ubi hoc ipſum eſt caput 34.) atque ex ipſa etiam orationis forma ſatis conſtat, editum fuiſſe hoc capitulare nomine Caroli Magni, ipſo Leone tertio conſulto, & cum conſilio multorum Epiſcoporum. Quod tamen pius Princeps, quia ſibi juriſdictionem in Presbyteros arrogaſſe videbatur, libro ſeptimo Capitularium c. 281. emendavit ita ſcribens:* Omnibus vobis tam præſentibus, quam & futuris ſcire cupimus, quia de conſultu ſedis Apoſtolicæ, & omnium noſtrorum Epiſcoporum, ac reliquorum Sacerdotum, atque maxime cunctorum fidelium noſtrorum, de criminatorum purgatione Sacerdotum cauſam tractavimus, eamque cum teſtibus (ſicut in anteriori Capitulari noſtro continetur) fieri decrevimus: quoniam neſciebamus eandem cauſam a beato Gregorio Papa eſſe definitam. Nam cum Vvormaciæ generalem conventum habuiſſemus, allata eſt nobis a Riculfo Magontiacenſi Metropolitano epiſtola beati Gregorii Papæ, in qua inter cætera continebantur hæc: [De Presbytero vero, vel quolibet Sacerdote a populo accuſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda, & aperta ſunt omnia, ſicque maneant in proprio gradu.] Iſta vero omnia, quia vires noſtras excedunt, in judicio Epiſcoporum juxta canonicam ſanctionem definienda relinquimus, ut hæc, quando orta fuerint, ita definite ſatagant, ut nec ſecundum ſeculum juſtam reprehenſionem, nec penes Dominum (quod abſit) damnationem, ſed æternæ beatitudinis, ipſo auxiliante, qui omnia infucata præſtat præmia conſequantur.

¶ 1 Noſtrorum Epiſcoporum) *In vulgatis legebatur*, noſtrorum Romanorum Epiſcoporum: *ſed vox*, Romanorum, *abeſt non modo a Capitulari, ſed etiam a vetuſtioribus Gratiani Codicibus, & ab Ivone. Panormia autem habet:* noſtrorum Epiſcoporum, omniumque Romanorum Sacerdotum.

¶ 2 Qui duodecim] *Hæc uſque ad verſ.* habuit, *ſunt etiam apud cæteros collectores, ſed non in capitulari.*

3 ps Gratian. *Juramenta vero candentis ferri, vel ferventis aquæ purgatio non eſt adjicienda.*

C. XX. *Candentis ferri, & ferventis aquæ judicium in Eccleſia fieri prohibetur.*

Unde Stephanus V. *Humberto a Epiſcopo Moguntino.*

COnſuluiſti *b* de infantibus, qui in uno lecto dormientes cum parentibus mortui reperiuntur, utrum ferro candente, aut aqua ferventi, ſeu alio quolibet examine, parentes ſe purificare debeant, eos non oppreſſiſſe. Monendi ſunt namque, & proteſtandi parentes, ne tam tenellos ſecum in uno lecto collocent, ne negligentia qualibet proveniente ſuffocentur, vel opprimantur; unde ipſi homicidii rei inveniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ ferventis examinatione confeſſionem extorqueri a quolibet, ſacri non cenſent canones: & quod ſanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinventione non eſt præſumendum. Spontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini noſtro judicare. Occulta vero, & incognita illi ſunt relinquenda, qui *c* ſolus novit corda filiorum hominum. Hi autem, qui probantur, vel confitentur talis reatus ſe noxios, tua eos caſtiget moderatio; quia ſi ille, qui conceptum in utero per abortum deleverit, homicida eſt; quanto magis, qui unius ſaltem diei puerulum peremerit, homicidam ſe eſſe excuſare nequibit?

Gratian. *Hoc autem, utrum ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tantum, quæ hic prohibita eſſe videntur, pertineat, non immerito dubitatur propter ſacrificium*

a Sup. ead. *Presbyter ſi a plebe.* b Cap. 5. cap. 34. Ivo p. 6. cap. 419. Panor. l. 3. c. 3. c *al. quoniam qualiter.* d *al. noſtri*) *cap.* e *al. noſtris*) *cap.* f *vobis omnibus*] *cap.* g *al. quid.*

a *al. Lamberto.* b Ivo p. 10. c. 27. c 3. *Reg.* 8.

cium zelotypiæ, & illud Gregorii a: Si vir, qui frigidæ naturæ eſſe dicitur, per verum judicium probare potuerit, uxorem ſuam nunquam ſe cognoviſſe, ſeparetur ab ea.

C. XXI.

IN *libro namque Numerorum* b *legitur, Dominum præcepiſſe* c *Moyſi, ut loqueretur filiis Iſrael, & diceret eis*: Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens dormierit cum altero viro, & id maritus deprehendere nequiverit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inventa in ſtupro, ſi ſpiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur, adducet eam ad Sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem ſati farinæ hordeaceæ: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inveſtigans adulterium. Offeret igitur eam Sacerdos, & ſtatuet coram Domino, aſſumetque aquam ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cumque ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput ejus, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ. Ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit, adjurabitque eam, & dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro, non nocebunt tibi aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi. Si autem declinaſti a viro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero viro, his maledictionibus ſubjacebis: det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus dirumpatur: ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumeſcente putreſcat femur tuum. Et reſpondebit mulier; Amen, Amen. Scribetque Sacerdos iſta maledicta in libello, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit, & dabit ei bibere: quas cum exhauſerit, tollet Sacerdos de manu ejus ſacrificium zelotypiæ, & elevabit illud coram Domino, imponetque illud ſuper altare: ita duntaxat, ut prius pugillum ſacrificii tollat de eo, quod offertur, & incendat ſuper altare, & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas. Quas cum biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterii rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet femur, eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. Maritus 1 vero abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam. Quod ſi polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.

4 ps. Gratian. *Sed quælibet hujuſmodi purgatio videtur eſſe inhibita, cum in præmiſſa auctoritate Stephani Papæ dicatur*: Spontanea confeſſione, &c.

Corr. Rom. § *Capiti huic in vulgatis erat præpoſitum nomen Paleæ: ſed in omnibus, quæ collata ſunt, manuſcriptis habetur ſine ullo nomine Paleæ, & quidem conjunctum cum præcedenti capite. Ac certe verſiculus*, Sed quælibet, *videtur indicare, locum hunc Numerorum ab ipſo Gratiano recitatum fuiſſe.*

§ 1 Maritus vero] *Hæc uſque ad verſ.* quod ſi, *ſunt hue tranſpoſita ex extremo ejuſdem quinti capitis Numerorum.*

C. XXII. *In novo Teſtamento monomachia non recipitur.*

Item ex decretis Nicolai Papæ.

MOnomachiam d vero in lege non aſſumimus, quam præceptam fuiſſe non reperimus: quia licet quoſdam iniiſſe legerimus, ſicut ſanctum David & Goliam ſacra prodit hiſtoria e, nuſquam tamen, ut pro lege teneatur, alicubi divina ſanxit auctoritas: cum hoc, & hujuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur.

Corr. Rom. § *Epiſtola ſcripta Carolo Regi patruo Lotharii (ex qua caput hoc eſt acceptum) extat Romæ in codice ſæpe citato monaſterii Dominicanorum. In qua inter alia refertur, Lotharium; cum ſcire vellet, an Theuperga, ſive Thietberga) ut vocat Regino) ipſius uxor adulterium patraſſet, voluiſſe duos homines monomachiam committere: ita ut ſi ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet, ipſa plane adulterii convicta cenſeretur. Hocque valde reprehendit Nicolaus, docens, hanc non eſſe legitimam rationem probandi crimina (quamvis in Longobardicis conſtitutionibus, & in Capitularibus habeatur) ſed potius nihil aliud eſſe, quam Deum tentare. Addit vero denegatam fuiſſe a Lothario Theupergæ juſtam purgationem, his verbis*: Sed de adulterio illa coram Miſſis noſtris præſentia purgare ſe voluit, ſed ipſe non annuit. *Totam hanc hiſtoriam deſcribit Regino lib. 2. Chronicorum. Ex his vero oſtenditur, rubricam hujus capitis apud Gratianum nimis eſſe generalem, quippe cum Nicolaus hoc tantum velit demonſtrare, non eſſe utendum monomachia ad purgationem.*

5 ps. Grat. *Contra in* Concilio Vvormacienſi, *c.* 15.

C. XXIII. *Si furta in monaſteriis fiunt, judicio Monachi ſe expurgent.*

SÆpe a contingit, ut in monaſteriis furta perpetrentur, & qui hæc committant, ignorentur. Idcirco ſtatuimus, ut quando ipſi fratres de talibus ſe expurgare debuerint b, Miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipſe Abbas præceperit, præſentibus fratribus, & ſic expleta 1 Miſſa omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie.

Corr. Rom. § 1 Sic expleta] *In hoc capitulo addita ſunt nonnulla verba ex Conciliis, quæ a collectoribus videbantur omiſſa: Sed hoc loco ſatis viſum eſt, varietatem indicare. Nam in Concilio ipſo ſic legitur*: & ſic in ultima Miſſæ celebratione, pro expurgatione ſua corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſtendant.

C. XXIV. *Quicunque de adulterio accuſatur, probabili judicio ſe expurget.*

Item in Saleguſtadienſi Concilio, *c.* 7.

INterrogatum c eſt, ſi duo de adulterio inculpati fuerint, & unus profitetur, & alter negat, quid inde agendum ſit. Decretum eſt a ſancto Concilio, ut ille, qui negaverit, probabili ſe judicio expurget, & qui profeſſus fuerit, dignam pœnitentiam agat.

C. XXV. *Cum plures de adulterio accuſantur, & unus cæteros purgare voluerit, omnes rei habeantur, ſi ipſe in judicio ceciderit.*

Item in eodem, *c.* 14.

STatuit d quoque ſancta Synodus, ut ſi duo de adulterio accuſati fuerint, & ambo negaverint, & orant ſibi concedi, ut alter illorum utroſque divino purget judicio, ſi unus in hoc ceciderit e, ambo rei habeantur.

C. XXVI. *Pro ſingulis Miſſa celebretur, quæ de aliquo crimine accuſantur.*

Item in Concilio Vvormacienſi, *c.* 10.

SI f Epiſcopo, aut Presbytero cauſa criminalis, hoc eſt, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, pro ſingulis Miſſam celebrare 1 debet, & communicare, & de ſingulis ſibi imputatis innocentem ſe oſtendere g. Quod ſi non fecerit, quinquennio a liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur.

Corr. Rom. § 1 Celebrare] *In Conciliis, & apud Burchardum, & Ivonem ſequitur*: & ſecretam publice dicere.

Grat. *Illud vero, quod Sixtus, & Leo in fine ſuæ purgationis addiderunt, ex eorum exemplo intelligendum eſt: exemplo enim ſuæ ſatisfactionis noluerunt cæteris præſcribere legem purgandi.*

QUÆSTIO IV.

a ps QUod vero quarto loco quærebatur, an duorum teſtimonio Epiſcopus ſit condemnandus, multarum auctoritate probatur. Sicut enim in Evan-

a 33. q. 1. c. 1. & 2. b al. Numeri. c Num. 5. d Burch. l. 9. c. 51. Ivo p. 8. c. 187. e 1. Reg. 17.

a Burch. lib. 19. c. 66. b al. debeant. c Burch. in fine operis. Ivo p. 15. c. 179. d Burch. ibid. Ivo p. 15. c. 180. e al. deciderit. f Burch. l. 2. c. 99. Ivo p. 6. c. 272. g al. reddere.

Digitized by Google

gelio Joannis a legitur, ait Chriſtus ad Judæos: in lege *b* veſtra ſcriptum eſt, quoniam duorum hominum teſtimonium verum eſt. *Hinc conſequenter contra eos argumentatur, dicens:* Si duorum hominum teſtimonium verum eſt, quare teſtimonium meum, & Patris non accipitis? *Item Paulus in epiſtola ad Corinthios c:* In ore duorum, vel trium ſtabit omne verum. *Item in epiſtola ad Hebræos d:* Quis prævaricans legem Moyſi, duobus, vel tribus teſtibus convictus, ſine miſeratione lapidabitur *e*.

C. I. *Quot teſtibus quiſque Clericorum convinci debeat.*

Item ex Concilio Bracarenſi II. *c.* 8. *f*

PLacuit *g*, ut ſi quis aliquem Clericorum in accuſatione *h* fornicationis impetit, ſecundum præceptum Pauli Apoſtoli, duo, vel tria teſtimonia requirantur ab illo. Quod ſi non potuerit datis teſtimoniis approbare, quod dixit, excommunicationem accuſati accuſator accipiat.

2 ps. Gratian. *Ex præmiſſis itaque colligitur, quod duorum, vel trium teſtimonio Epiſcopus convinci, & damnari poteſt. Porro Sylveſter Papa in i generali Synodo reſidens contra dixit.*

C. II. *Quot teſtibus Epiſcopus, vel Presbyter, vel reliqui Clerici ſint convincendi.*

PRæſul non damnabitur, niſi cum *k* LXXII. teſtibus: nec Præſul 1. Summus a quoquam judicabitur, quoniam ſcriptum eſt *l*. *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.* Presbyter autem Cardinalis *m* niſi cum XLIV. *n* teſtibus non damnabitur: Diaconus vero Cardinalis urbis Romæ, niſi cum XXVII. teſtibus *o* non condemnabitur. Subdiaconus, Acolythus, Exorciſta, Lector, Oſtiarius, non niſi ſeptem teſtibus condemnabitur. Teſtes autem, & accuſatores ſine aliqua ſint infamia.

Corr. Rom. ¶ 1 Nec Præſul Summus] *Ex Concilio Romano ſub Sylveſtro, & cæteris locis indicatis (excepto Pannormia) addita ſunt hæc uſque ad verſ.* Presbyter. *Ac mirandum eſt de auctore gloſſæ, qui putavit Pontificem Maximum minore numero teſtium poſſe condemnari, quam Diaconum Cardinalem, atque Oſtiarium: cum tamen ipſe Pontifex a generali ſaltem Præſulis nomine minime eſſet excludendus.*

C. III. *Epiſcopi non niſi LXXII. teſtibus condemnandi ſunt.*

Item Leo IV. *in epiſtola Epiſcopis Britanniæ.*

NUllam *p* damnationem Epiſcoporum unquam eſſe cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum Epiſcoporum (qui fit per duodecim Epiſcopos) aut certe probata ſententia per LXXII. teſtes idoneos, qui tales ſint, qui & accuſare poſſint. §. 1. Et prius ad ſacra Chriſti quatuor Evangelia ſacramenta præſtent, quod nihil falſum depromant: ſicut 1 nobis beatus Sylveſter tradidit, & Romana ſancta videtur tenere Eccleſia. Et ſi inter eos, quos damnandos eſſe dixerint homines, fuerit Epiſcopus, qui ſuam cauſam in præſentia Romanæ ſedis Epiſcopi petierit audiri, nullus ſuper illum definitivam præſumat dare ſententiam: ſed omnino eum audiri decernimus.

Corr. Rom. ¶ 1 Sicut nobis] *Hinc uſque ad dictionem* Eccleſia, *non leguntur in epiſt. Leonis manuſcripta: habentur tamen apud Ivonem.*

Gratian. *Sed hoc vel ſpeciali privilegio de Clericis Romanæ Eccleſiæ intelligitur, vel propter improbitatem quorundam, qui cum non ſint ſpectatæ vitæ, & ſcientiæ, in accuſationem miniſtrorum Dei repente proſiliunt. Quorum vero vita adeo laudabilis eſt, ut omnibus imitanda appareat, de quorum aſſertione nulla dubitatio naſci poterit, eorum teſtimonio duorum, vel trium teſtium quilibet jure convinci, & damnari poterit.*

QUÆSTIO VI.

1 ps SEquitur ſexta quæſtio, qua quæritur, quo remedio cauſa vitiata ſublevetur: & ſi remedium illud ſit dandum ei, qui cauſa dilationis vocem appellationis exhibuerit. *Cauſa vero vitiata remedio appellationis ſublevari poterit.*

C. I. *Cauſæ vitiatæ remedium appellationis ſubveniat.*

Unde Fabianus Papa *ait ad Hilarium Epiſcopum, epiſt.* 3. *c.* 3. a

LIcet *b* appellatori vitiatam cauſam remedio appellationis ſublevare.

C. II. *De eodem.* PALEA.

Idem *paulo ante.*

APpellantem *c* non debet afflictio ulla, aut carceris, aut detentionis injuriare cuſtodia.

C. III. *De eodem.*

Item Anacletus Papa, *epiſt.* 1. *in fine.*

OMnis *d* oppreſſus libere Sacerdotum (ſi voluerit) appellet judicium, & a nullo prohibeatur: ſed ab his fulciatur, & liberetur. Si autem difficiles cauſæ, aut majora negotia orta fuerint, ad majorem ſedem referantur. Et ſi illic facile diſcerni *e* non poterunt, aut juſte terminari, ubi fuerit ſummorum congregata congregatio 1 (quæ per ſingulos annos bis fieri ſolet, & debet) juſte, & Deo placite coram Patriarcha, aut Primate Eccleſiaſtica negotia 2, & coram Patritio ſecularia judicentur negotia in commune *f*.

Corr. Rom. ¶ 1 Congregatio] *In vulgatis ſequebatur,* ſub Metropolitano: *quæ ſublata ſunt, quia in nullo manuſcripto, neque in originali habentur, & in ſequentibus verbis exponitur, coram quibus ſit habendum Concilium.*

¶ 2 Eccleſiaſtica negotia,] *In epiſtola legitur,* Primate Eccleſiaſtico, & coram Patritio ſecularia, &c.

C. IV. *Quiſquis pulſatus fuerit, Apoſtolicam ſedem appellet.*

Item Sixtus Papa *epiſt.* 2. *omnibus rectoribus Eccleſiæ ſcribit, dicens.*

SI *g* quis veſtrum pulſatus fuerit in aliqua adverſitate, licenter hanc ſanctam, & Apoſtolicam ſedem appellet, & ad eam, quaſi ad caput, ſuffugium habeat, ne ipſe innocens damnetur, aut Eccleſia ſua detrimentum patiatur.

C. V. *In gravioribus cauſis pulſati Apoſtolicam ſedem appellent.*

Item Grato 1 *epiſtola prima.*

OMnes *h* Epiſcopi, qui in quibuſdam gravioribus pulſantur, vel criminantur cauſis, quoties neceſſe fuerit, libere Apoſtolicam appellent ſedem, atque ad eam, quaſi ad matrem confugiant.

Corr. Rom. ¶ 1 Grato] *Sic eſt reſtitutum ex pleriſque vetuſtis: (nam in vulgatis erat,* Item Gregorius.] *quanquam in tomis Conciliorum hæc epiſtola tribuatur Sixto II. illa vero, ex qua caput antecedens, Sixto I.*

C. VI. *Ab omnibus appelletur ad Romanam Eccleſiam.*

Item Marcellus Papa, *epiſt.* 1. *ad Epiſcopos Antiochenæ provinciæ.*

AD *i* Romanam Eccleſiam omnes Epiſcopi, qui voluerint, vel quibus neceſſe fuerit, quaſi ad caput ſuf-

a *Joan.* 8. b *Deutor.* 17. c 2. *Cor.* 13. d *Hebr.* 10. e *al. lapidabatur.* f *Et capit. l.* 5. *c.* 240. g *Burch. l.* 2. *c.* 202. *Ivo part.* 6. *c.* 276. *Pannor. l.* 4. *c.* 97. h *al. macula fornicationis.* i *in epilogo Concilii Romani, c.* 3. k *al. in:* l *Matth.* 10. & *Luc.* 6. m *abeſt ab orig.* n *al.* LXIV. o *al.* XXXVI. *teſtibus* p *in cap. Hadriani, c.* 72. *In Conc. Moguns.* 2. *c.* 12. *C. l.* 1. *c.* 139. *Pann. l.* 4. *c.* 91. *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Deuſdedit p.* 3. *Ivo p.* 5. *c.* 116. *Zepherinus epiſt.* 1.

a *Ex in decretis Sixti tertii, c.* 3. *Cod. Theod. l.* 2. *tit. de appell. in interpr. l.* 15. b *Anſ. l.* 2. *c.* 11. & *l.* 3. *c.* 88. c *Lib.* 7. *cap.* 333. *Burch. l.* 1. *c.* 148. *Pann. l.* 4. *c.* 121. d *Sixtus ibid. Polyc. l.* 1. *tit.* 7. *Anſ. l.* 2. *c.* 11. e *al. decerni.* f *al. communi.* g *Ivo p.* 5. *c.* 3. *Anſ. l.* 2. *c.* 8. h *Julius Papa epiſt.* 2. *ad Orientales, cap.* 2. *Burch. l.* 1. *c.* 134. *Ivo p.* 5. *c.* 257. *Pann. l.* 4. *c.* 124. *Anſ. l.* 2. *cap.* 12. i *Polyc. l.* 1. *tit.* 7. *Anſ. l.* 2. *c.* 7. *Pann. l.* 4. *c.* 125.

ſuffugere, eamque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem, atque 1 conſecrationem. Quod omnibus minime convenit denegare Epiſcopis: ſed abſque ulla cuſtodia, aut excommunicatione, vel damnatione, vel exſpoliatione libere ire concedatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Atque conſecrationem] *In originali eſt*, ut inde accipiant tuitionem, & liberationem, unde acceperunt informationem, atque conſecrationem: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. VII. *Qui a proprio Metropolitano ſe gravari putaverit, majorem ſedem appellet.*

Item Victor *ad Theophilum Alexandrinum Epiſcopum ep. 1. c. 3.*

SI a quis putaverit ſe a proprio Metropolitano gravari, apud Patriarcham, vel Primatem diœceſeos, aut penes univerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ judicetur ſedem.

C. VIII. *Ad Romanam Eccleſiam, quaſi ad matrem, appelletur ab omnibus.*

Item Zepherinus *b urbis Romæ Epiſcopus; epiſt. 1.*

II. AD c Romanam Eccleſiam ab omnibus, maxime tamen ab oppreſſis appellandum eſt, & concurrendum quaſi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & a ſuis oppreſſionibus releventur: quia non poteſt, nec debet mater oblivisci filium ſuum.

C. IX. *Quoties aliquis appellaverit, audientia ſibi non denegetur.*

Item Julius Papa *in decretis, ſive in reſcripto ad Orientales c. 22.*

PLacuit, ut a quibuſcunque judicibus Eccleſiaſticis ad alios judices Eccleſiaſticos (ubi eſt auctoritas major) fuerit provocatum, audientia non negetur.

C. X. *Injuſte damnati reſtitutionem, & oppreſſi auxilium a Romana Eccleſia debent habere.*

Item *capp* 30.

IDeo huic ſanctæ ſedi præfata privilegia ſpecialiter ſunt conceſſa, tam de congregandis Conciliis, & judiciis, ac reſtitutionibus Epiſcoporum, quam etiam de ſummis Eccleſiarum negotiis, ut ab ea omnes oppreſſi auxilium, & injuſte damnati reſtitutionem ſumant: Et talia ab improbis ne præſumantur abſque ultione, nec exerceantur abſque damnatione.

2 ps Gratian. *Cum ergo Zepherinus dicat ab omnibus eſſe appellandum, maxime tamen ab oppreſſis, & Marcellus ſcribat:* Omnes Epiſcopi, qui voluerint, vel quibus neceſſe fuerit, appellare debent: *patet, quod accuſato [ſive gravetur, ſive non] vox appellationis non eſt deneganda. Quidam tamen ita diſtinguunt, ut (volentes) ad conſecrandos, (neceſſitatem patientes) ad oppreſſos referant, ut ſit ſenſus:* Omnes, *qui voluerint a Romana Eccleſia conſecrationem accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare: quibuſcunque in ſuis oppreſſionibus neceſſe fuerit ad eam ſuffugere, ſimiliter vocem appellationis exhibeant, ut iſti tuitionem, & illi conſecrationem ab ea accipiant. Similiter & illud Zepherini diſtinguitur:* Ab omnibus eſt appellandum ad Romanam Eccleſiam, *intelligendum eſt, qui ab ea conſecrationem voluerint accipere, vel qui a Prælatis ſuis aliquam injuriam paſſi fuerint, maxime tamen ab oppreſſis. Secundum primam interpretationem, oppreſſi intelliguntur aliqua injuria affecti: juxta ſecundam vero, oppreſſi dicuntur a judice injuſte condemnati. Secundum hanc diſtinctionem, qui in aliquibus negotiis non ad revelandum, ſed ad differendum vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.*

C. XI. *De cauſa appellationis cognoſcere non licet, niſi ei, ad quem appellatur.*

a *Julius Papa ep. 2. ad Orient. c. 4. In cap. Hadriani c. 6. Polyc. l. 1. tit. 7. Burch. l. 1. c. 144. Pann. l. 4. c. 126. Ivo p. 4. c. 237. Anſ. l. 2. c. 6.* b *In ep. Lucii 1. & in Conc. Carth. 3. c. 20. in cap. Hadriani.* c *Anſ. l. 3. c. 88. Ivo p. 6. c. 326. ex Lucio.*

Sed cum Gregorius *ſcribat omnibus per diverſas provincias.*

DEcreto a noſtro veſtram rogantes charitatem mandamus, ut ſi aliquis (quod non optamus) ſuorum æmulorum, Aldricum, Cœnomanenſis Eccleſiæ Epiſcopum accuſare damnabiliter attentaverit, ut 1 honoretur B. Petri Apoſtolorum Principis memoria, Eccleſiæque Romanæ, cui præſedit, privilegium, noſtri nominis auctoritas, liceat illi poſt auditionem Primatum diœceſeos (ſi neceſſe fuerit) nos appellare, & noſtra auctoritate, aut ante nos, aut ante Legatos noſtros b ex latere miſſos, juxta Patrum decreta, ſuas exercere, atque diffinire actiones; nullusque illum ante hæc judicet, aut judicare præſumat. Sed ſi quid (quod abſit) grave, intolerandumque ei objectum fuerit, noſtra erit expectanda cenſura, ut nihil prius de eo, qui ad ſinum ſanctæ Eccleſiæ Romanæ confugit, & ejus implorat auxilium, decernatur, quam ab ejuſdem Eccleſiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ vices ſuas ita aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. *& infra.* §. 1. Si autem (quod non arbitramur) a quoquam ſecus præſumptum fuerit, ab officio Cleri ſubmotus, auctoritatis c Apoſtolicæ reus ab omnibus judicetur: ne lupi, qui ſub ſpecie ovium ſubintraverunt, beſtiali ſævitia quoſque audeant lacerare: & quod ſibi fieri nolunt, aliis inferre præſumant.

Corr. Rom. ¶ 1 Ut honoretur) *Hinc uſque ad verſic.* auctoritas, *addita ſunt ex ipſa epiſtola, quæ extat in Bibliotheca Dominicana, & videtur eſſe Gregorii IV., ex qua etiam ſumptum eſt caput:* Nulli fas. *diſt.* 19. *& apud Ivonem utrumque caput ſimul habetur. Iſtius autem Aldrici (ut ex Catalogo Epiſcoporum Eccleſiæ Cœnomanenſis colligitur) mentio eſt in Concilio apud Sanctum Medardum, quod paulo poſt Gregorium IV. habitum fuit. Itaque defenſio ipſi a Gregorio præſtita profuit.*

C. XII. *Judicia appellantium ab eis ſunt audienda, ad quos appellatur.*

Item cum Vigilius Papa *in epiſtola ad Eleutherium c. ult. dicat.*

QUi d Te ſcit aliis eſſe præpoſitum, non moleſte ferat, aliquem ſibi eſſe prælatum. Ipſa namque Eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis Eccleſiis vices ſuas credidit largiendas, ut in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Unde omnium appellantium Apoſtolicam ſedem Epiſcoporum judicia, & cunctarum majorum negotia cauſarum eidem ſanctæ ſedi reſervata eſſe liquet; præſertim cum in his omnibus ejus ſemper ſit expectandum conſultum: cujus tramiti, ſi quis obviare tentaverit Sacerdotum, cauſas ſe non ſine honoris ſui periculo apud eandem ſanctam ſedem noverit redditurum.

Corr. Rom. ¶ *Reſtitutum eſt caput hoc Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate. Antea vero tribuebatur Julio, in cujus etiam epiſtola prima habetur prior pars hujus capitis uſque ad verſ.* ipſa namque. (*quemadmodum & apud Leonem ep. 84. quod refertur ſupra diſt. 23. c.* quanquam. *& in c. ſequenti*, qui ſunt. *& etiam ſententia cæterarum partium.*

Gratian. *Item cum* Nicolaus Papa *in Hincmarum Rhemenſem Archiepiſcopum invehatur, qui Rhotandum e Epiſcopum appellantem apoſtolicam ſedem damnare auſus eſt, ita dicens.*

C. XIII. *De Rhemenſi Archiepiſcopo, qui appellantem Romanam ſedem judicare eſt auſus.*

ARguta f ſapientia tua, utinam in bono accepta, fomitem judicii, & materiem depoſitionis adverſus

a *Polyc. l. 1. tit. 7. Ivo p. 5. c. 349. Anſ. l. 2. c. 19.* b *al. noſtros.* c *al. injuriarum reus.* d *Anſ. l. 2. c. 20. Polyc. l. 1. tit. 14.* e *al. Rhothaldum. In appendice Bibliothecæ ſanctorum Patrum.* f *Anſ. l. 2. c. 67.*

Digitized by Google

ſus Rhotandum aſſumpſit, & ab itinere Apoſtolicæ ſedis removit *a*, & continuatim Apoſtolicam ſedem appellantem damnavit, & careerali cuſtodiæ mancipavit: *& infra* b. §. 1. Privilegia tamen Apoſtolicæ ſedis vos oblivioni tradere nullatenus debuiſſis, quibus venerandi cannnes judicia totius Eccleſiæ ad hanc deferri jubent. *& infra.* §. 2. Hæc quippe nos in Rhotando idcirco noveritis aperatos, ut privilegia ſedis Apoſtolicæ, quæ male a vobis violata videbantur, & a nobis tot impenſis laboribus, veſtra reſiſtente contumacia, recuperari non poterant, auctoritate Apoſtolica, & cana 1 Patrum deliberatione, priſtino tandem genio, & proprio decorarentur honore.

Corr. Rom. ¶ 1 Cana) *Cum antea legeretur*, canonica, *emendatum ſic eſt ex epiſtola ipſa, quæ habetur manuſcripta, & nuper eſt impreſſa in appendice Bibliothecæ, & in lib. Ennodii pro Symmacho legitur*, cana miracula, & canum genium, *juxta illud Virgilii*.

Cana fides, & Veſta, Remo cum fratre Quirinus
Jura dabunt. . . .

C. XIV. *Quiſque tam obedientiam majoribus exhibeat, quam ab inferioribus deſiderat.*

Item Leo Papa *ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum epiſt. 82. al. 84.*

QUI ſcit, ſe quibuſdam eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem ſibi eſſe prælatum, ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependat: & ſicut non vult gravis oneris ſarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere. Diſcipuli enim ſumus humilis, & mitis magiſtri, dicentis *c*: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.*

Gratian. *Patet ergo, quod nulli appellanti ſunt induciæ denegandæ. Cæterum, ſi cauſa fruſtratoriæ dilationis appellaverit, a judice, ad quem provocatum fuerit, condemnabitur. Tempus vero appellationis eſt ante datam, vel poſt datam ſententiam. Quoties enim quis ſe gravari ſenſerit, libere poteſt appellare.*

C. XV. *Qui gravatur a proprio Metropolitano, Primatem, aut univerſalis Eccleſiæ ſedem appellet.*

Unde Sixtus *d* Papa II. *epiſt. 1. ad Gratum Epiſcopum ait.*

SI *e* quis putaverit ſe a proprio Metropolitano gravari, apud Primatem diœceſeos, aut penes univerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ Papam judicetur.

C. XVI. *Romanam ſedem appellet, qui judicem ſuſpectum habet.*

Item Felix II. *ad Epiſcopos in Alexandrina Synodo congregatos cap. 19.*

QUoties *f* Epiſcopi ſe a ſuis comprovincialibus, vel a Metropolitano putaverint prægravari, aut eos ſuſpectos habuerint, mox Romanam appellent ſedem, ad quam eos abſque ulla detentione, aut ſuarum rerum ablatione libere liceat ire: & dum prædictam Romanam matrem appellaverint Eccleſiam, aut ab ea ſe audiri popoſcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum ſedes ſurripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre præſumat, antequam eorum cauſa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quod ſi aliter a quoquam præſumptum fuerit, nihil erit, ſed viribus carebit.

C. XVII. *De eodem.* PALEA.

Item Julius Papa *in reſcripto ad Epiſcopos Orientales cap. 30.*

IDeo *g* huic ſanctæ ſedi præfata privilegia ſpecialiter conceſſa ſunt, ut ab ea omnes auxilium oppreſſi, & injuſte damnati reſtitutionem ſumant.

a *al.* revocavit *]orig.* b *Anſ. l. 2. c. 85.* c *Matth. 11.* d *Et Victor ep. 1. & Julius ſup. ead. c. ſi quis putaverit. 1. ſup. 2. 7.* e *Polyc. l. 2. tit. 6. Anſ. l. 2. c. 9. & 21. Pann. l. 4. c. 126.* f *Anſ. l. 2. c. 60.* g *Sup. ead. c. ideo.*

Corr. Rom. ¶ *Eſt ſumma quædam capitis recitati ſupra ead. c.* iden. *& habetur in vetuſtis exemplaribus, in quibus Paleæ eſſe non ſolent.*

Grat. *Oppreſſi, & ſe prægravari putantes intelliguntur ante datam ſententiam: injuſte vero damnati, poſt datam ſententiam.*

C. XVIII. *Ante exitum cauſæ per appellationem recedere licet.*

Unde Eutychianus *urbis Romanæ Epiſcopus ſcribit Epiſcopis per Siciliam epiſt. 2. c. 1.*

NOn *a* ita in Eccleſiaſticis agendum eſt negotiis, ſicut in ſecularibus. Nam in ſecularibus legibus, poſtquam vocatus quis venerit, & in foro decertare cœperit, non licet ei ante peractam cauſam recedere. In Eccleſiaſticis vero, dicta cauſa, recedere licet, ſi neceſſe fuerit, aut ſi ſe prægravari viderit.

3 ps Gratian. *Qui vero ex contumacia judicibus obtemperare noluerit, communione privetur.*

C. XIX. *Excommunicetur, qui judicibus ſuis obtemperare non vult.*

Unde in Concilio Milevitano c. 24.

QUiſquis *b* probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare judicibus, cum hoc primæ ſedis Epiſcopo fuerit probatum, det literas, ut nullus ei communicet Epiſcoporum, donec obtemperet.

Grat. *Item quod poſt datam ſententiam appellari poſſit*, Fabianus Papa *c teſtatur, dicens Hilario Epiſcopo epiſt. 3. c. 2.*

C. XX. *Non denegetur appellatio ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinavit.*

LIceat *d* etiam in criminalibus cauſis appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem ſupplicio *e* ſententia deſtinarit.

Gratian. *Quod paulo ante idem affirmat eod. cap.*

C. XXI. *Ante datam ſententiam licet alicui appellare.*

SI *f* quis judicem adverſum ſibi ſenſerit, vocem appellationis exhibeat.

4 ps Gratian. *Poſt datam vero ſententiam, qui appellare voluerit, intra quinque dies appellet, & intra eoſdem, a quo provocavit, literas dimiſſorias accipiat, & intra eoſdem, ad quem appellavit, iter arripiat.*

C. XXII. *Poſt latam ſententiam intra quod tempus quiſque appellare debeat.*

Unde in Theodoſianis 1 *legibus ſic ſtatutum invenitur.*

PRopter *g* ſuperfluam appellatorum licentiam, ne in retractandis, vel revocandis ſententiis liberum habere arbitrium videantur, & tempora appellationis, & pœnæ conſtitutæ ſunt; ut quicunque apud judicem, qui cauſam ejus audivit, appellare, & ad alium judicem appellare *h* voluerit, intra quinque dies appellet, & his ipſis quinque diebus ad judicem, ad quem provocaverit, ſine aliqua diſſimulatione perveniat: & ipſe dies, quo accepit literas, in his quinque diebus ſpecialiter computetur. Quod ſi longius iter ſit, exceptis his quinque diebus, ſpatium dierum, quo iter agi poſſit, computetur.

Corr. R. ¶ 1 Theodoſianis) *Hoc, & quatuor ſequentia capita, quæ citantur ex legibus Theodoſ. habentur lib. 5. ſent. Julii Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiam tempore has ſententias conjunctas fuiſſe cum codice Theodoſ. ſeu breviario Alarici. Alaricus autem in præfatione profitetur, ſe volumen illud non ſolum ex Theodoſ. codice, ſed ex variis libris collegiſſe,*

a *Anſ. l. 3. c. 73. Polyc. l. 5. tit. 2. Ivo p. 6. c. 336. Pann. l. 4. c. 100.* b *Pann. l. 4. c. 132.* c *Cod. Theod. l. 11. tit. 30. in interpret. l. 20.* d *Anſ. l. 2. c. 11. Burch. l. 1. c. 148. Ivo p. 5. c. 261. Pann. l. 4. c. 122.* e *in ſupplicium.* f *Ivo p. 5. c. 248. Anſ. ibid. Burch. ibid. Pann. l. 4. c. 120.* g *in ſententiis Julii Pauli cum interpr. Aniani l. 5. tit. 33. c. 1. Ivo p. 5. c. 281. Pann. l. 4. c. 127.* h *al.* provocare.

Digitized by Google

giſſe, & in legum collectione, atque interpretatione Epiſcoporum præcipue opera uſum fuiſſe.

C. XXIII.

HAbita *a* dinnmeratione XX. millium diurnorum per ſingulos dies, computetur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc abeſt a vetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Ivone, & Pannormia. In uno autem Gratiani valde emendata eſt in margine ſuperioris capitis, tanquam gloſſa quædam.*

C. XXIV. *A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimiſſoriæ literæ dirigantur.*

Item ibidem *tit.* 34.

AB *b* eo, quo appellatum eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, dimiſſoriæ literæ dirigantur, quæ vulgo Apoſtoli appellantur, quarum poſtulatio, & acceptio intra quinque dies ex officio finienda *d* eſt. [Iſta *e* jam ſuperius ſub titulo de cautionibus & pœnis appellationum interpretata ſunt.] §. 1. Qui intra ſtatuta tempora dimiſſorias non poſtulaverit, vel acceperit, vel reddiderit, præſcriptione ab agendo ſubmovetur, & pœnam appellationis ferre cogitur.

C. XXV. *De his, qui cauſa dilationis appellant.*

Item ibidem, *tit.* 35. c. 2.

QUicunque *f* non confidentia juſtæ cauſæ, ſed cauſa afferendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellaverit, vel ſi de facto ſuo confeſſus, ne addicatur *g*, appellare voluerit, hujuſmodi appellationes non recipiuntur.

C. XXVI. *Cum poſſeſſor appellat, dum eventus cauſæ dubius eſt, poſſeſſionis fructus ſequeſtrentur.*

Item ibidem, *tit.* 36. c. 1.

QUoties *h* poſt auditam cauſam judicii poſſeſſor appellat, fructus poſſeſſionis, de qua agitur, dum ſecundæ audientiæ eventus dubius eſt, merito ſequeſtrantur. Nam ſi petitor appellaverit, hoc ab eo poſtulari non poteſt: quia non poteſt ſequeſtrari, quod non habet. §. 1. Si propter *i* prædia urbana, vel mancipia appelletur, penſiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam, ſi de navi agatur, deponi ſolent.

C. XXVII. *Injuſte appellans omnino puniendus eſt.*

Item ibidem, *tit.* 37. c. 1.

OMnino e puniendus *K* eſt, ut quoties injuſta appellatio pronuntiatur, ſumptus, quos dum ſequeretur adverſarius, impendit, reddere cogatur, non ſimplos, ſed quadruplos.

Corr. Rom. ¶ *Omnino puniendus*] *In ſententiis Pauli legitur*, omnino probandum eſt, &c. *Sed quia eſt initium capituli, & de hujuſmodi punitione multa ſunt a Doctoribus adnotata, non eſt mutatum: tantummodo ductus orationis eſt emendatus, addita particula*, ut.

Gratian. *Præmiſſis auctoritatibus intra quinque dies poſt datam ſententiam cuique appellare permittitur. Quod poſtea Juſtinianus in conſtitutionibus ſuis corrigens, intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decrevit, dicens.*

C. XXVIII. *Intra decem dies remedium appellationis conceditur.*

Imperator Juſtinianus *l* Auguſtus.

ANteriorum legum acerbitati plurima remedia imponentes, & maxime hæc circa appellationes facientes, & in præſenti ad hujuſmodi beneficium pervenire duximus eſſe neceſſarium. Antiquitati etenim cautum erat, ut ſi quis per ſe litem exercuerit, & fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet; ſin autem per procuratorem cauſa ventilata ſit, & in triduum proximum eam extendi. Ex rerum autem experientia invenimus hoc ſatis eſſe damnoſum: plures enim homines ignaros legum ſubtilitatis, & putantes in triduum eſſe provocationes porrigendas, in promptum periculum incidiſſe, & biduo tranſacto cauſas perdidiſſe. Unde neceſſarium duximus hujuſmodi rei competenter mederi. Et ſancimus omnes appellationes, ſive per ſe, ſive per procuratores, ſeu per defenſores, vel curatores, & tutores ventilentur, poſſe intra decem dierum ſpatium a recitatione ſententiæ enumerandum, judicibus ab his, quorum intereſt, offerri, ſive magni, ſive minores ſint (excepta videlicet ſublimiſſima Prætoriana præfectura) ut liceat homini intra id ſpatium pleniſſime deliberare, ſive appellandum ei ſit, ſive quieſcendum; ne timore inſtante opus appellatorium frequentetur, ſed ſit omnibus inſpectionis copia, quæ & indiſcuſſos hominum calores poteſt refrenare. §. 1. Ad hæc ſancimus, ſi quando lis ſperatur in noſtrum inferri conſiſtorium, ſi forte contigerit Imperatoriam majeſtatem occupatam publicis cauſis ex mundanis proviſionibus, non poſſe convocare Patres, quatenus cauſa agitetur, non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium eſt litigantium, ſi culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ eſt auctoritatis, ut nolentem Principem poſſit ad convocandos Patres, cæteroſque Proceres coarctare? Sed ſi quid tale evenerit, cauſa intacta permaneat, donec Imperator ſua ſponte motus, & convocari Proceres juſſerit, & litem inferri patiatur, & omnia ſecundum morem procedere. §. 2. Illud etiam in tertio capitulo diſponendum eſt, quod antiquitas bene ſtatuit, novitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetuſtatis auctoritas ita Magiſtratus digeſſerit, ut alii majores, alii medii, alii minores ſint, & appellationes a minoribus judicibus non ſolum ad maximos judices remitterentur, ſed ad ſpectabilium judicum tribunal, quatenus & ipſi ſacro auditorio adhibito litem exercerent, novitas autem hoc dereliquerit, evenit, ut ſuper minimis cauſis maximi noſtri judices inquietentur: & homines propter minimas cauſas magnis fatigentur diſpendiis, ut forſitan totius litis æſtimatio ad ſumptus judiciales non ſufficeret. Ideoque ſancimus, ſi quando ex Ægyptiaco tractu, vel adjuncta ei utraque Lybia provocatio ſperatur uſque ad decem librarum auri quantitatem, non in hanc Regiam urbem eam venire; ſed ad Præfectum Auguſtalem, qui audiat, & cauſam dirimat vice ſacri cognitoris, nulla ei penitus poſt diffinitivam ſententiam appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Aſiana diœceſi, vel Pontica, tale aliquid emerſerit, uſque ad prædictam quantitatem decem librarum auri, appellationes ad viros ſpectabiles, Comites forte, vel Proconſules, vel Prætores, vel Moderatores, quibus ſpecialiter eaſdem lites peragendas deputavimus, remittantur: quatenus & hi ad ſimilitudinem præfecti Auguſtalis, vice ſacri Cognitoris intercedant, & cauſas ſine ſpe quidem appellationis, Dei tamen & legum timore perferant decidendas. Orientalem autem tractum cauſas appellatione ſuſpenſas, & uſque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virum ſpectabilem Comitem Orientis mittere, ſimili modo audientiam, & finem eis impoſiturum. Illo videlicet obſervando, ut viri ſpectabiles duces, vel alii ſpectabiles judices, non ad alios eadem ſpectabilitate decoratos judices ſuas tranſmittant appellationes in litibus, quantæcunque ſint quantitatis (cum non oporteat ad compares judices appellationes referri, ſed a minori judicio in majus tribunal aſcendere) ſed ad illuſtriſſimam

a *ff. ſi quis caut. l.* 1. b *Ivo p.* 5. c. 28a. *Pannor. lib.* 4. c. 128. c *al. quorum*. d *al. facienda*. e *Sunt verba interpretis*. f *Ex interpretatione. Ivo p.* 5. c. 283. *Pann. l.* 4. c. 129. g *antea legebatur, abjiciatur, vel abjiciatur*. h *Ex interpretatione. Ivo par.* 5. c. 284. *Pannor. l.* 4. c. 130. i *Ex Paulo ibidem*. k *Ivo part.* 5. c. 285. *Pannor. lib.* 4. c. 131. *Ex Paulo*. l *Novella* 23. *apud Julianum antecessorem*.

Digitized by Google

mani præfecturam illorum appellationee, cujuſcunque ſint quantitatis (ut dictum eſt) dirigantur, quæ *a* una cum viro excelſo pro tempore Quæſtore eas dirimat, utroque officio ſubminiſtrante, id eſt, tam ex ſacris ſcriniis mora ſolito, quam præfectorio. Ita tamen hæc ſaneimus, ut nec a ducibus, vel aliis ſpectabilibus judicibus (quibus forte, & ſi privati ſint, Imperialis majeſtas cauſac iojunxerit,) appellatio ad memoratoe ſpectabiles judices currat, ne cauſa non gradatim procedere, ſed perperam videatur: ſed a Præſidibus quidem provinciarum, & judicibus a oobis datic, ſi non ſint ſpectabiles judices, intra memoratam quantitatem referetur. Si autem vel illuſtres ſint dati a nobie judicec; (quibus apicec dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt) vel duces, qui omnimodo ſpectabilitate ſunt decorati, vel hi, qui a Priocipe delegati ſuot, ſpectabilem habeaot dignitatem, eorum appellationes ſub quacuoque quantitate in haoc Regiam urbem ad competentes antiqun more judicea referuntur: omnibus aliis, quæ in appellationibus ſtatuta ſunt, vel ab antiqua proſapia, vel ab auctoritate aoteriorum cooſtitutionum, vel a noſtra humanitate; intactis, illibatiſque cuſtodiendic.

C. XXIX. *Quando appellandum ſit primo, vel ſecunde.*

Item lib. 49. Digeſt. *tit.* quandò appellaodum ſit. *leg.* 2. *§. biduum.*

BIduum, vel triduum appellationis ex die ſententiæ latæ computandum erit. §. 1. Quid ergo, ſi ſententia ſuerit ſub conditione dicta, utrum ex die ſenteotiæ latæ tempus computamus ad appellandum, ao vero ex die, quo conditio ſenteotiæ extitit? Sane quidem non eſt ſub conditione ſententia dicenda. Sed ſi fuerit dicta, quid fiet? Et eſt utile, ſtatim tempora ad appellaodum computari debere. §. 2. Quod in ſeotentiis receptum *b* eſt, ut vel altera die, vel tertia provocetur, hoc etiam io cæteris obſervandum eſt, ex quibus ſententia quidem non profertur, appellari tamen oportere, & poſſe, ſupra relatum eſt, *ut* 1 *cum quis ad tutelam, vel ad alia civilia munera nominatur, & ejus excuſatio non admittitur.* §. 3. Dies autem iſtos, io quibus appellandum eſt, ad aliquid utilec eſſe, oratio divi Marci voluit, ſi forte ejus, a quo provocatur, copia non fuerit, ut ei libelli deotur. Ait enim: Is dies ſervabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare ſi forte, poſt ſententiam ſtatim dictam, copiam ſui non fecerit ic, qui pronuntiavit, (ut fieri aſſolet) dicendum eſt, nihil nocere appellatori. Nam ubi primum copiam ajua habuerit, poterit provocare. Ergo ſi ſtatim ſe ſubduxit, ſimili modo ſubveniendum eſt. §. 4. Quid igitur, ſi conditio horæ effecit, ut ſe reciperet? Si facte dicta ſit ſententia jam ſuprema hora, utique non videbitur ſe ſubtraxiſſe. §. 5. Adeuodi autem facultatam ſemper accipimus, ſi in publico ſui copiam fecit. Cæterum, ſi non fecerit, an imputetur alicui, quod ad domum ejuc non venerit, quodque in hortoc noo acceſſerit, & ulteriuc, quod ad villam ſuburbanaoi? Magiſque eſt, ut non debeat imputari. Quare ſi in publieo ejus adeundi facultas non fuit, melius dicetur, facultatem noo fuiſſe adeundi. §. 6. Si quis, ipſius quidem, a quo appellavit, adeundi facultatem non habuerit, *ut* 2 *ei libellos daret*, ejus autem, quem appellavit, habeat copiam, videndum eſt, ut *c* ei præſeribi poſſit, quod eum non adierit. Et hoc jure utimus, ut ſi alterutrius adeundi fuerit copia, præſcriptio locum habeat. §. 7. In propria cauſa biduum accipitur. Propriam cauſam ab aliena quemadmodum diſcernimus? Et palam eſt, eam propriam eſſe cauſam, cuius emolumentum, vel damnum ad aliquem ſuo nomine pertinet. *& infra*. §. 8. Si adverſus abſentem fuerit pronunciatum, biduum, vel triduum, ex quo qois ſcit, computaodum eſt, non ex quo pronuntiatum eſt. Quod autem dicitur abſentem poſſe provocare, ex quo ſcit, ſic accipit *a*, ſi noo io cauſa per procuratorem deſenſus eſt. Nam ſi illa non provocavit, difficile eſt, ut hie audiatur. §. 9. Si quem *b* in inſulam *c* deportandum adnotaverit Præſes provinciæ, & Imperatori 3 ſcripſerit, ut deportetur, videamuc, quando ſit provocandum, utrum cum Imperator reſcripſerit *d*, ut deportetur, ao cum ei ſcribitur? Et putem, tuoc eſſe appellaodum, cum recipi eum Præſea jubet, ſententia 4 prolata, Imperatori ſcribeodum, ut deportetur. Cæterum verendum eſt, ne ſero ſit, ut tunc provocetur, cum Imperator inſulam ei aſſignaverit. Comprobata enim ſententia Præſidis, tunc ſolet inſulam aſſignare. Rurſus illud verendum eſt, ſi meodaciis apud Principem oneravit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam provocandi. Quid ergo eſt? Recte dicetur humanitate ſuggerente, ut & hoc, & illo tampore non fruſtra provocaretur: quia non adverſus Priocipem, ſed adverſus Judicis calliditatem provocavit. *& infra e*. §. 10. Illud quoque videamus, ſi, cum Imperatori ſcriberetur, exemplum literarum litigatori editum ſit, oeque is appellaverit, & poſtea contra eum reſcriptum ſit, an appellare a literis pridem ſibi editis poſſit? 5 quia, qui tunc noo appellavit, vera eſſe, quæ ſcripta ſunt, conſeoſiſſe videtur: nec eſt audiendus, ſi dicat, eventum ſacri reſcripti ſe ſuſtinuiſſe.

a *qui*] *antiq.* b *al. præceptum.* c *al. an.*

Corr. Rom. ¶ 1 Ut cum quis] *Hinc uſque ad verba*, non admittitur, *non ſunt in Pandectis: ſed quia ſuperius in eadem lege ſententia ipſorum exprimitur, non ſunt expuncta, ſed deſcripta aliis characteribus.*

¶ 2 Ut ei libelloc daret,] *Verba hæc non ſunt in Pandectis, ſed ob gloſſam non ſunt inducta.*

¶ 3 Imperatori ſcripſerit,] *Sic eſt emendatum ex Pandectis. Antea legebatur*, Imperator reſcripſerit.

¶ 4 Sententia prolara] *Hæc uſque ad verſ.* Cæterum, *ſunt addita ex Pandectis.*

¶ 5 Poſſit? *In vulgatis codicibus ſequebatur*, certe non poteſt: *quæ neque in vetuſtis, neque in Pandectis habentur.*

C. XXX.

Item Ulpianoc *lib.* 49. *in tit. de recipiendis appellationibus, vel non, lege prima.*

5 NOn ſolcot audiri appellantes, niſi hi, quorum intereſt, vel quibuc mandatum eſt, vel qui negotium alienum gerunt, quod mox ratum habetur. Sed etſi mater 1, cum filii rem ſententia everſam animadverteret, provocaverit, pietati dans, diceodum eſt & hanc audiri debere, & ſi litem præparandam curare maluerit, iotercedere non videtur, licet ab initio defendere noo poteſt. §. 1. *Scævola libro quarto regularum f*. Aota ſeotentiam appellari poteſt, ſi quæſtionem in eivili negotio habeodam judex interlocutus ſit, vel in criminali, ſi contra legec hoc faciat. §. 2. *Macer libro primo de appellationibus, lege quarta.* Ejus, qui ideo cauſam agere fruſtratur, quod dicit ſe libellum Principi dediſſe, & ſacrum reſcriptum expectare, audiri deſiderium prohibetur: & ſi ob eam cauſam provocaverit, appellatio ejus recipi ſacris cooſtitutiooibus vetatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Mater] *Antea brevius legebatur:* ſed & ſi mater ex pietate provocaverit, dicendum, &c. *Multa vero alia in hoc, & ſequenti capitulo ex ipſis Pandectis ſunt emendata.*

C. XXXI. *De dimiſſoriis libellis.*

Item Martianus l. 2. *de appellationibus, tit.* g *de libellis dimiſſoriis, l. unica.*

POſt appellationem interpoſitam literæ dandæ ſunt ab eo, a quo appellatum eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, ſive Priocipem, ſive quem alium: quae literas dimiſſorias, ſive Apoſtolos appellant. Senſus au-

a *al. accipimus.* b *al. quidem.* c *In principio ejuſdem legis primæ.* d *al. ſcripſerit.* e *l. ult. eod. tit. f leg.* 2. *ibidem.* g *lib.* 49. *digeſt. tit.* 6.

autem literarum talis eſt: appellaſſe (puta) Lucium Titium a ſententia illius, quæ inter illos dicta eſt. Sufficit autem petiiſſe intra tempus dimiſſorias inſtanter, & ſæpius: ut & ſi non accipiat, id ipſum conteſtetur. Nam inſtantiam repetentis a dimiſſoriis conſtitutiones deſiderant. Æquum eſt igitur, ſi per eum ſteterit, qui debebat dare literas, quo minus det, ne hoc accipienti noceat. §. 1. *Ulpianus lib.* 4. b *de appellationibus, titulo, Nihil innovari appellatione interpoſita, lege unica.* Appellatione interpoſita, ſive ea recepta fuerit, ſive non, medio tempore nihil novari oportet. *& infra.* §. 2. Si quis ex pluribus facinoribus condemnatus propter quædam appellaverit, propter quædam non, utrum differenda pœna ejus ſit, an non, quæritur. Et ſi quidem graviora ſunt crimina, ob quæ appellatio interpoſita eſt, levius autem id, propter quod non appellavit, recipienda eſt omnino appellatio, & differenda pœna. Si vero graviorem ſententiam meruit ex ea ſpecie, ex qua non eſt appellatum, omnimodo pœna imponenda eſt.

Gratian. *Forma Apoſtolorum hæc eſt: Ego ille, ſanctæ Bononienſis Eccleſiæ Epiſcopus, te Presbyterum Rolandum, Capellanum ſancti Apollinaris, ad Apoſtolicam ſedem, quam appellaſti, ab obſervatione mei judicii hic Apoſtolis dimitto. Forma vero appellantis ante ſententiam hæc eſt: Ego Adelinus ſanctæ Rheginæ Eccleſiæ miniſter* [*licet indignus*] *ſentiens, me prægravari a Domino Gualterio ſanctæ Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopo, Romanam ſedem appello, & apoſtolos peto.* §. 1. *Si vero poſt datam ſententiam appellare volueris, hic erit ei modus appellandi: Ego A. ſanctæ Rheginæ Eccleſiæ miniſter* [*licet indignus*] *contra ſententiam Domini G. S. Rav. Eccleſiæ Archiepiſcopi injuſte in me latam pridie Kal. Maji Anno Domini incarnationis MCXLI.* 1 *indictione quarta Romanam ſedem appello, & apoſtolos peto.* §. 2. *Si autem unus, vel duo pro pluribus appellare voluerint, ſic appellabunt: Ego P. & G. Syndici Canonicorum S. B. E. ſentientes nos prægravari, vel contra ſententiam &c. Romanam ſedem appellamus, & apoſtolos poſtulamus. Et hujuſmodi appellationes in ſcriptis fieri debent.*

Corr. Rom. ℊ 1 MCXLI.] *in vulgatis erat* MCLXI. *qui numerus, ut recte in gloſſa dicitur, conſtare non poteſt. Quod hinc etiam confirmatur, quia quarta Indictio, de qua hic eſt mentio, non convenit cum anno illo. In manuſcriptis autem cum varia ſit lectio, hæc viſa eſt melior, quæ notarum tantum tranſpoſitione reſtitui potuit, & quarta Indictio cum hoc anno concurrit. Ad judicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.*

C. XXXII. *Excommunicetur Catholicus, qui commiſit cauſam ſuam judicio alterius fidei.*

Unde in Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 7.

CAtholicus, qui cauſam ſuam, ſive juſtam, ſive injuſtam, ad judicium alterius fidei judicis provocet, excommunicetur.

6 ps Gratian. *Notandum vero eſt, quod quidam Judices ſunt, a quibus appellari non oportet.*

C. XXXIII. *A quibus judicibus provocari non licet.*

Unde in Concilio a Mileviteno *c.* 24. *legitur.*

A Judicibus d, quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare.

Gratian. *Quod de arbitris intelligendum eſt. Judicum enim alii ſunt ordinarii, alii arbitrarii. Ordinarii vero ſunt, qui ab Apoſtolico, ut Eccleſiaſtici, vel ab Imperatore, utpote ſeculares, legitimam poteſtatem accipiunt. Arbitrarii ſunt, qui nullam poteſtatem habentes, cum conſenſu litigantium in judices eliguntur, in quos compromittitur, ut eorum ſententiæ ſtetur. Horum alii ſunt ordinarii, & arbitrarii, alii ordinarii tantum. Ordinarii, & arbitrarii ſunt, qui legitimam poteſtatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrandum, qui non ſunt ſuæ juriſdictioni ſuppoſiti. Ab his, etſi ut arbitrarii e ſedeant; & non ut ordinarii, privilegio tamen ordinariæ dignitatis gravatus aliquis appellare valebit.*

C. XXXIV. *A judicibus, qui eliguntur communi conſenſu provocare licet.*

Unde in Concilio a Carthaginenſi III. *c.* 10.

SAne, b ſi ex conſenſu partium judices electi fuerint, etiam a pauciore numero, quam conſtitutum eſt, liceat 1 provocari.

Corr. Rom. ℊ 1 Liceat) *Hunc canonem citat Gratianus* [*quod ipſemet aperte profitetur*] *ut oſtendat ab hujuſmodi judicibus licere appellari. Verum in Concilio Carthaginenſi tam impreſſo, quam manuſcripto, cum variis exemplaribus collato, & unico codice canonum etiam impreſſo, ac manuſcripto, & Græco, quod cum ipſo concordat, & Africano, ubi hoc repetitur, & apud Ivonem legitur,* non liceat. *Et quæ in ipſo canone antecedunt, & referuntur infra eau. c.* hoc etiam, *oſtendunt omnino cum negatione eſſe legendum.*

C. XXXV. *Qui de Epiſcoporum judiciis queruntur, a viciniis Epiſcopis audiantur, vel ab aliis ex conſenſu eorum adhibitis.*

PLacuit, ut Presbyteri c, Diaconi, vel cæteri inferiores Clerici, in cauſis, quas habuerint, ſi de judiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos quicquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu Epiſcoporum ſuorum. Quod ſi ab eis provocandum putaverint, non provocent, niſi ad Africana Concilia, vel ad Primates provinciarum ſuarum. Ad tranſmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communione ſuſcipietur.

Grat. *Niſi forte a Romanam ſedem appellaverint. Is autem qui appellaverit, ad eum, a quo appellavit, remitti non debet.*

Corr. Rom. ℊ 1 Niſi forte) *Hæc in antiquis codicibus ſcribuntur tanquam Gratiani verba. Et ad hanc ſententiam demonſtrandam affert ſequens caput ex Concilio Sardicenſi.*

C. XXXVI. *De eodem.*

Unde in Sardicenſi Concilio *c.* 7.

SI d quis Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint, ſi appellaverit, qui dejectus fuerit, & confugerit ad beatiſſimum Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum, & voluerit ſe 1 audiri, ſi juſtum putaverit, ut revocetur 2, vel renovetur examen, ſcribere Epiſcopis dignetur his, qui in finitima, & propinqua provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis omnia definiant. Quod 3 ſi is, qui rogat cauſam ſuam iterum audiri, deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut de latere ſuo Presbyteros mittat, erit in poteſtate ejus, & quid velit, & quid æſtimet. Et ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, ut etiam habeant auctoritatem perſonæ illius, a quo deſtinati ſunt, erit in ejus arbitrio. Si vero crediderit ſufficere Epiſcopos 4, ut negotio terminum imponant, faciat, quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.

Corr. Rom. ℊ 1 Se audiri] *Græce eſt,* [illegible] *id eſt,* ſi Romanus Epiſcopus voluerit ipſum audire.

ℊ 2 Revocetur, vel] *Hæc abſunt a Concilio tam impreſſo, quam manuſcripto, cum variis exemplaribus collato, & legitur tantummodo,* renovetur, *quemadmodum Græce eſt,* [illegible], *& ſic refertur a Nicolao, & Ivone: ſed ob gloſſam non ſunt inducta.*

ℊ 3 Quod ſi is, qui roget] *Græce eſt,* [illegible] *id eſt:* Si quis autem poſtulet, & rurſus negotium ſuum audiri: *ut ſit ſecunda appel-*

a *al.* petentis. b *eod. l.* 49. *tit.* 7. c *Et in Afric. c.* 89. d *In ep. Nicol.* 2. *Ivo p.* 6. *c.* 363. *Pann. l.* 4. *c.* 132. e *al. arbitri.*

a *& Afric. c.* 89. b *Ivo p.* 6. *c.* 363. *Anſel. l.* 3. *c.* 123. c 11. *q.* 3. *Presbyteri.* d *Nicol. in epiſt. ad Michaelem, quæ incipit:* [Propoſueramus] *& in epiſtola ad Epiſcopos apud Corviciacum congregatos. Ivo p.* 5. *c.* 57. *Conc. Afr. c.* 101.

Digitized by Google

appellatio, quæ etiam ſignificatur in capite, Gaudentius, *quod apud Græcos proxime antecedit huic capiti*.

¶ 4 Epiſcopos) *Sequebatur in codicibus Gratiani, etiam in manuſcriptis, quemadmodum & apud Ivonem*, comprovinciales: *quæ vox non eſt in Concilio, neque apud Nicolaum. Græce legitur*, καὶ ἀπόφασιν τοῦ ἐπισκόπου, *id eſt*, & ipſius Epiſcopi ſententiam. *Balſamon tamen videtur legiſſe*, τῶν ἐπισκόπων, *& primum interpretatur de Epiſcopis provincialibus, deinde de aliis*.

Gratian. *Arbitrarii tantum ſunt, qui nullam legitimam poteſtatem acceperunt, a quibus appellari non licet, quia eis imputandum eſt, quod ſibi tales elegerunt. Si vero ſententia eorum, a quibus appellatur, ſoluta fuerit* a, *nil eis oberit, niſi forte vel inimicitia*, b *vel pecunia depravati injuſtam probentur tuliſſe ſententiam*.

Corr. Rom. ¶ 1 Fuerit) *Sequebatur in vulgatis*, per eum, ad quem appellatum eſt: *quæ ſunt expuncta, quia in vetuſtis codicibus non habentur*.

C. XXXVII. *Cum per appellationem ſententia ſolvitur, non debet obeſſe ei, qui eam non iniquo animo judicavit.*

Unde in Concilio Carthaginenſi III. *c.* 10. *legitur*.

7 ps HOc etiam a placuit, ut a quibuſcunque judicibus Eccleſiaſticis ad alios judices Eccleſiaſticos, ubi eſt major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi convinci non potuerint, vel iniquo b animo judicaſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratia depravati c.

Gratian. *Quæritur autem de eo, a quo appellatur, an ſit evocandus in teſtimonium apud eum, ad quem appellatur, ſuper negotio, cujus cognitionem ſuſcepit*.

C. XXXVIII. *Clericus non devocetur in teſtimonium illius cauſæ, cujus primum cognitionem ſuſcepit.*

De hoc ita ſtatutum eſt in Concilio e Carthag. V. *c.* 1.

STatutum d eſt e, ut qui forte in Eccleſia quamlibet cauſam jure Apoſtolico Eccleſiis impoſito agere voluerit, & fortaſſe deciſio Clericorum uni parti diſplicuerit, non liceat Clericum in judicium ad teſtimonium devocari eum, qui Præſes f vel Cognitor fuit, & nulla ad teſtimonium dicendum Eccleſiaſtici g cujuslibet perſona pulſetur.

Grat. *Ab eis quoque, ad quos provocatum fuerit (ſicut in* Africano Concilio *c.* 63. *legitur) ulterius provocare non licet*.

C. XXXIX. *Non liceat provocari ab his, ad quos provocatum fuerit.*

SI autem provocatum fuerit, eligat, qui provocaverit, judices, & cum eo & ille, contra quem provocaverit, ut ab ipſis deinceps nulli liceat provocare.

Gratian. *Poſt ſecundam provocationem intelligendum eſt: tertio enim in una eademque cauſa ſuper eiſdem capitulis provocare non licet. Unde in* 7. *libro Codicis* h *tit. ne liceat in una eademque cauſa tertio provocare, lege unica, Imperator Juſtinianus ſcribit*: Si quis in quacunque lite iterum provocaverit, non liceat ei tertio in eadem lite ſuper eiſdem capitulis provocatione uti, vel ſententias excellentiſſimorum Præfectorum prætorio retractare, licentia danda litigatoribus, arbitrio dato, ipſius audientiam qui eum dedit, ante litis conteſtationem invocare, & hujuſmodi petitione minime provocationis vim obtinente. §. 1. *Cum autem in cauſa capitali, vel ſtatus interpellatum fuerit, non per procuratores, ſed per ſe ipſos appellantes cauſam ſuam agere oportet*.

C. XL. *Appellationem in cauſa capitali, vel ſtatus interpoſitam, per procuratorem exequi non licet.*

Unde Hadrianus Papa *ait in capitulis a ſe collectis c.* 44. i.

SI n quando in cauſa capitali, vel cauſa ſtatus interpellatum fuerit, non per exploratores l, ſed per ſe ipſos eſt agendum

a Ivo p. 6. c. 363. Pann. l. 4. c. 133. b *inimico*) *vera lectio*. c & *in Afric. c.* 26. d *al. ſtatuendum*) *orig*. e Ivo p. 6. c. 230. f *al. cognitor, vel præſes*) *orig*. g *al. Eccleſiaſtici cujuslibet ordinis*. h Tit. 70. i *in Cod. Theod. l.* 5. *ſententiarum Pauli t.* 35. *c.* 1. *in interpret. cap. l.* 7. *c.* 357. k *Anſ. l.* 3. *c.* 88. l *procuratores*) *vera lectio*.

Gratian. *Tempus autem exequendæ appellationis annus eſt, vel ſi juſta cauſa intercesſerit, biennium*.

C. XLI. *De eodem.*

Unde in Authenticis *conſtit.* 11. *collat.* 5. a *legitur*.

EI, qui appellat, impertitur annus, intra quem ſecundum ſe communiter cum adverſario litem exequatur, aut, ſi juſta cauſa interceſſerit, alius annus indulgeatur: quo tranſacto lite non completa, rata manet ſententia. §. 1. Appellatore ceſſante, cum unus menſis ſupereſt ex biennio, licet victori ingredi, ut reus quæratur, quo ſive invento, ſive non, ſuas afferat allegationes, & vel confirmetur, vel reſcindetur ſententia, omni caſu abſente impenſis b condemnando ſecundum tempora fatalium dierum. Neutro vero concurrente poſt ſecundum fatalem permaneat ſententia rata. *Conſtitutione ſecunda in collatione quarta* c. §. 2. Sed lis, quæ ſperatur in conſiſtorium Principis inferri, abſque damno moræ maneat intacta, donec ipſe faciat eam introduci, & a Proceribus ſecundum morem dirimi.

Gratian. *Si vero is, qui appellavit, pœnitentia ductus ab appellatione deſiſtere voluerit, non prohibetur: ſicut in* 7. *lib.* Codicis *tit. de appellationibus l.* 28. *Impp. Arcadius, &* Honorius *ſtatuiſſe leguntur. Si* 1 *quis libelles appellatorios ingeſſerit, ſciat ſe habere licentiam arbitrium commutandi, & ſuos libellos recuperandi, ne juſtæ pœnitudinis humanitas amputetur*. §. 1. *Eſt autem, quando appellationem interponi non eſt neceſſe. In eodem namque libro, & eod. tit. l.* 27. *iidem Impp. decreverunt. Nominationes vero libellis, vel edictis factæ, citra concilium* d *publicum non valent, de quibus nec appellare neceſſe eſt, ſi ſolemnitas deeſt*.

8 ps §. e. *Diffinitiva* e *quoque ſententia, quæ condemnationem, vel abſolutionem non continet, pro nulla habetur*. §. 3. *Item ſententia* f *citra ſolitum ordinem judiciorum a Præſide prolata auctoritatem rei judicatæ non obtinet*. §. 4 *Item ſi* g *ſententia lata fuerit contra res prius judicatas, a quibus provocatum non eſt, ſententiæ auctoritatem non obtinebit, & ideo appellare non eſt neceſſe*. §. 5. *Item ſi* h *ſententia contra jus ſcriptum feratur, veluti dum defunctus, & minor XIV. annis fuiſſe, & teſtamentum jure feciſſe dicitur, nullas vires obtinet, nec contra eam eſt neceſſarium auxilium provocationis*. §. 6. *Si* i *vero contra jus litigatoris ſententia dicatur, veluti dum minor XIV. annis, annum XIV. impleviſſe, ac per hoc teſtamentum jure feciſſe pronunciatur, ad provocationis remedium oportet confugere*. §. 7. *Item ſi* k *plures judices dati ſunt, & unus tantum ex eis pronuntiaſſe proponitur, non videtur appellandi neceſſitas fuiſſe, cum ſententia firmitatem jure non obtineat*. §. 8. *Item cum certa* l *ratione, & fine certo judices mulctare poſſunt, ſi aliter contra ſtatutum legis modum mulctam irrogaverint, quod contra jus geſtum videtur, firmitatem non tenet, & ſine appellatione poteſt reſcindi*. §. 9. *Venales* m *quoque ſententias, quæ in mercedem a corruptis judicibus proferuntur, etiam citra interpoſitæ provocationis auxilium infirmas eſſe decretum eſt*. §. 10. *Item ſi* n *propter infirmitatem ætatis ad honorem, ad quem nominatus es, inhabilem te eſſe probaveris, prætermiſſa appellatione iniqua nominatio removebitur*. §. 11. *Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Non* o *enim poteſt recipi ejus appellatio, qui per contumaciam abſens, cum ad agendam cauſam vocatus eſſet, negotio prius ſummatim perſcrutato, condemnandus eſt*. §. 12. *Nullus* p *etiam homicidarum, veneficorum, maleficorum, adulterorum, itemque eorum, qui manifeſtam violentiam com-*

a C. de temp. & repar. appellat. *Authent. ei, qui l.* 7. *tit.* 63. b *al. in expenſis*. c *Sup. ead. anteriorum.* 28. C. *eod. tit. Auth. ſed & his l.* 2. d *al. conſilium*. e *Leg.* 3. *Cod. tit.* 45. *de ſent. & interloc.* f *ibi* 3. *l.* 4. *prolatam*. g *Leg.* 1. C. *tit.* 64. *quando provocare non eſt neceſſe*. h *Leg.* 2. *ſi cum ibid.* i *ead. l.* §. *quod ſi*. K *Leg.* 4. *ibid.* l *Leg.* 5. m *Leg.* 7. n *Leg.* 8. *ſi pater*. o *Leg.* 1. C. *tit.* 65. *quorum appellat. non recipiantur*. p *Leg.* 2. *obſervare eod.*

miſerunt, argumentis convictus, teſtibus ſuperatus, voce etiam propria vitium ſcelusque confeſſus audiatur appellans. [& hæc in notoriis. §. 23. In occultis autem.] Si a teſtibus productis, inſtrumentis prolatis, aliiſque argumentis præſtitis, ſententia contra eum lata ſit, & ipſe, qui condemnandus eſt, aut minime voce ſua confeſſus ſit, aut formidine tormentorum territus, contra ſe aliquid dixerit, provocandi licentia ei non denegatur. §. 14. Nulli b *quoque Officialium a ſententia proprii judicis provocatio tribuatur, niſi in eo tantum negotio, quod civili ratione ſuper patrimonio forte apud proprium judicem inchoaverit. §. 15. Quoties etiam fiſcalis* c *calculi ſatisfactio poſtulatur, aut tributum expoſcitur, aut publici, vel etiam privati debiti evidentis, & convicti redhibitio flagitatur, appellatione excluſa neceſſario in contumacem vigor judiciarius exercetur. §. 16. Ab* d *executione ſententiæ appellari non poteſt, niſi forte executor ſententiæ modum judicationis excedat. §. 17. Si quis etiam auſus fuerit provocare, ne* e *voluntas defuncti teſtamento ſcripta referatur, vel ne ii, quos ſcriptos patuerit hæredes, in poſſeſſionem mittantur, & is, cujus de ea re notio erit, appellationem receperit, & judex, qui tam ignavam conniventiam adhibuerit, & litigator, qui tam importune appellaverit, viginti libris argenti mulctentur. §. 18. De* f *poſſeſſione etiam, & ejus momento, ſi cauſa dicatur (quæ ſententia interlocutoria appellatur) quamvis provocatio interpoſita fuerit, tamen lata ſententia ſortiatur effectum. §. 19. Quandoque* g *unam & eandem plures ſimul reportant condemnationem, nec diverſitas factorum ſeparationem accipit: quo caſu ſi omnes appellaverint, & uno ex his agente, eorum appellatio juſta pronuntiata fuerit, emolumentum victoriæ etiam ad alios pertinebit. Si* h *autem unus tantum appellavit, ejusque appellatio juſta pronuntiata eſt, ei quoque prodeſt, qui non appellavit. §. 20. Quod ſi ætatis auxilio unus contra ſententiam reſtitutionem impetraverit, majori, qui ſuo jure non appellaverit, hoc reſcriptum non prodeſt. §. 21. Judicibus* i *autem non ſolum ſuſcipiendæ appellationis neceſſitas videtur impoſita, verum etiam XXX. dierum ſpatia ex die ſententiæ definita ſunt, intra quæ geſta una cum relatione litigatoribus convenit præſtari. §. 22. Similiter* k *arbiter appellationem ſuſcipere, & relationem dare compellitur, ſi delegatus fuerit. §. 23. Litigatoribus* l *vero copia eſt, etiam non ſcriptis libellis illico voce appellare, cum res judicata popoſcerit, tam in civilibus, quam in criminalibus cauſis. §. 24. Ab* m *eo autem, qui de appellatione cognoſcit, non poteſt fieri recurſus ad judicem, a quo fuerit provocatum. Quapropter remittendi litigatores ad provincias remotam ſibi occaſionem, atque excluſam penitus intelligant, cum ſuper omni cauſa interpoſitam provocationem, vel injuſtam tantum liceat pronuntiare, vel juſtam. §. 25. Hæc omnia in VII. lib. Codicis invenies, a tit. de appellationibus, uſque ad tit. Ne liceat in una eadem cauſa.*

Corr. Rom. ¶ 1 Si quis libellos] *Hinc uſque ad finem hujus capitis varias leges Codicis Gratianus refert, quarum non retulit eadem omnino verba: ſed quæ ad quæſtionem ſuam facere judicavit.*

QUÆSTIO VII.

QUod vero Laici in accuſatione Epiſcoporum non ſint audiendi, Evariſtus Papa teſtatur, dicens Epiſcopis per Ægyptum, *epiſt.* 2.

C. I. *Laici in Epiſcoporum accuſationem non ſunt recipiendi.*

NOn *n* eſt a plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accuſandus Epiſcopus, licet ſit inordinatus: quia pro meritis ſubditorum diſponitur a Deo vita rectorum. *& infra.* Ideo iſta dico, quia inſidiator bona ſæpiſſime ſolet convertere in malum, & in electis ponit maculam.

a *§. ſiteui. ead. leg.* b *Leg.* 3. c *Leg.* 4. d *Leg.* 5. e *Leg.* 6. f *Leg. unica. C. tit. 69. ſi de moment. poſſ.* g *L. 1. C. tit. 68. ſi unus ex pluribus apell.* h *Leg. 2. eod. tit. ibid.* i *Leg. judicibus.* 24. *Cod. tit. 62. de appellationibus.* k *Lege ſi appellationem.* 31. *in fin. eod.* l *Leg. Litigatoribus.* 24. *eod.* m *Leg. Eos; qui,* 6. *eod.* n *Anſel. l. 3. c. 22. Ivo p. 5. c. 240. Pann. l. 4. c. 37.*

C. II. *Laicus Clericum non accuſet.*

Item Sylveſter Papa *in epilogo Concilii Romani.*

NUllus *a* Laicus audeat Clerico crimen inferre.

C. III. *De eodem.*

Item Marcellinus Papa *ad Epiſcopos Orientales, ep.* 8.

LAicu *b* non licet quemlibet Clericum accuſare.

C. IV. *Anathematizatus Sacerdotes accuſare non poteſt.*

Item Julius Papa *in decretis, c.* 36.

IN ſancta Nicæna Synodo ſtatutum eſt, ut nemo anathematizatus *c* in noſtra ſuſcipiatur accuſatione: nec illi, qui nos in ſua nolunt recipere querela, vel accuſatione, cum nos ſuper illos ſciamus a Domino conſtitutos, non illos ſuper nos: & ſicut major non poteſt a minore judicari, ita nec obligari *d*: quia rarum eſt omne, quod magnum eſt. Portamus onera omnium, qui gravantur: quinimo hæc portat in nobis B. Apoſtolus Petrus, cujus vice fungimur legatione, & cujus regula informamur, quatenus ejus fulti auxilio ab omnibus nunc, & in perpetuum tueamur adverſis.

C. V. *De eodem.*

Item Euſebius *ad Epiſcopos Galliæ, epiſt.* 7.

LAicos *e* non accuſare Epiſcopos hactenus obſervatum, & conſtitutum eſt: quia ejuſdem non ſunt converſationis, & oppido eis quidam infeſti exiſtunt; quippe cum vita eorum, & converſatio debeat eſſe ſecreta, & a Laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeant, qui eorum caſtitatem & gravitatem nolunt imitari, maxime cum nec hi eos in ſuis volunt recipere accuſationibus.

C. VI. *Nec Clerici in accuſatione Laicorum, nec Laici in accuſatione Clericorum ſunt ſuſcipiendi.*

Item Fabianus Papa *ad Epiſcopos Orientales, epiſt.* 2.

SIcut *f* Sacerdotes, vel reliqui Clerici a ſecularium Laicorum excluduntur accuſatione; ita illi ab iſtorum ſunt excludendi & alienandi criminatione: & ſicut iſti ab illis, ita illi ab iſtis non recipiantur; quoniam ſicut Domini Sacerdotum ſegregata debet eſſe converſatio ab eorum converſatione; ita & litigatio: quia ſervum Domini *g* non oportet litigare.

C. VII. *De eodem.*

Item ex Concilio Moguntino.

DEcretum *h* eſt, ut Presbyteri ſuos plebejos *i* & accuſare, & atteſtimoniare poſſint. Si autem neglexerint, ſui gradus periculo ſubjacebunt.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc abeſt a pleriſque antiquis exemplaribus Gratiani; neque hic recte collocatur; ſed extat apud Burchardum, qui pro voce,* plebejos, *habet* plebeſanos.

C. VIII. *Laici Clericos accuſare non debent.*

Item Clemens *ad Jacobum, epiſt.* 1.

SAcerdotes, & reliqui Eccleſiæ miniſtri, omneſque plebes Epiſcopos ſuos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiamſi ipſi aliter (quod abſit) agant, niſi in fide erraverint.

Corr. Rom. ¶ *In hoc & ſequenti capite non referuntur ipſa prorſus verba ſancti Clementis.*

C. IX. *De eodem.*

Item Idem *ad eundem Epiſcopum, epiſt.* 2.

QUalis condemnatio eis immineat, qui in Patres peccant, Scriptura divina oſtendit. Si enim Cham *k*, quia non operuit pudenda patris, maledictus eſt; multo ampliori condemnatione digni ſunt, qui Patribus legatione Dei fungentibus contumeliam inferunt.

Gratian. *Perſonæ inferiorum ordinum in ſuperiorum accuſationem recipiendæ non ſunt.*

C. X.

a *Burch. l. 1. c. 151. Anſ. l. 3. c. 24. Ivo p. 5. c. 244.* b 11. *q.* 1. *Clericum. §. nec Laico.* c *al. anathema.* d *al. colligari.* e *Cle. 1. epiſt.* 1. f *Polyc. l. 5. tit. 1. Ivo p. 6. c. 320. Panorm. l. 4. c. 61.* g 2. *Tim.* 2. h *Burch. l. 16. c. 7.* i *al. plebeſanos.* k *Gen.* 9.

Digitized by Google

C. X. *Minores non debent accuſare majores.*

Unde Sylveſter Papa *in epilogo Concilii a Romani.*

CLericus *b* adverſus Exorciſtam, Exorciſta adverſus Acolythum, Acolythus adverſus Subdiaconum, Subdiaconus adverſus Diaconum, Diaconus adverſus Presbyterum, Presbyter adverſus Epiſcopum accuſationem dare, aut *s* teſtimonium ferre non valet.

Corr. Rom. ¶ *s* Aut teſtimonium ferre] *Hæc non ſunt in originali, neque in aliis locis indicatis, ac totus etiam ordo in enumeratione eſt immutatus: ita enim in Concilio, & apud cæteros:* Fecit hos gradus in gremio Synodi, ut non Presbyter adverſus Epiſcopum, &c.

C. XI. *De eodem.*

Item Zepherinus Papa *ad Epiſcopos Siciliæ, epiſt.* 1.

MAjorum *c* quiſpiam minorum accuſationibus non impetatur.

Corr. Rom. ¶ *In originali, quemadmodum & apud Ivonem eſt:* nec ſummorum quiſpiam minorum accuſationibus impetatur, aut diſpereat.

C. XII. *De eodem.*

Item Anacletus Papa, *epiſtola* 3.

SEntentia *d* Cham filii Noe damnantur, qui ſuorum Doctorum, vel Præpoſitorum culpam produnt, ceu Cham *e*, qui patris pudenda non operuit, ſed magis deridenda monſtravit.

C. XIII. *Oves Paſtorem ſuum (niſi a fide exorbitaverit) non poſſunt accuſare.*

Item Euſebius Papa *ad Epiſcopos f Alexandriæ, epiſt.* 2.

OVes *g*, quæ Paſtori ſuo commiſſæ ſunt, eum nec reprehendere (niſi a recta fide exorbitaverit) debent, nec ullatenus accuſare poſſunt: quia facta paſtorum oris gladio ferienda non ſunt, quanquam recte *h* reprehendenda videantur.

2 pars. Gratian. *His auctoritatibus probatur, quod ſubditi, ſive ſint Laici, ſive Clerici, Prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Verum de criminoſis, & de infamibus hoc intelligendum eſt, qui vitam ſuorum Prælatorum parati ſunt reprehendere, non imitari, quod ex verbis* Anacleti *datur intelligi, qui ait.*

C. XIV. *Quare Laici in accuſatione Epiſcoporum non audiantur.*

LAici in accuſatione Epiſcoporum audiendi non ſunt, quia oppido eis quidam infeſti ſunt: & indignum eſt, ut ab eis accuſentur, qui eorum gravitatem nolunt imitari.

Corr. Rom. ¶ *Apud Anacletum, ex quo citatur, non extat. Eadem tamen fere verba habentur in epiſt. Euſebii, ſupra ead. c.* Laicos.

C. XV. *Sacerdotes non niſi a viris idoneis, & approbatis accuſari poſſunt.*

Item Anacletus *ad Epiſcopos Italiæ, epiſt.* 2.

I. ACcuſatio *i* quoque eorum, ſuper qua nos conſulere voluiſtis, non niſi ab idoneis & probatiſſimis viris, qui & ſuſpicionibus & ſceleribus carent, fieri debet, quia Dominus ſacri ſui corporis tractatores a vilibus & reprobis, ac non idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari permiſit: ſed ipſe proprio flagello peccantes Sacerdotes a templo ejecit *x*. Unde liquet, quod ſummi Sacerdotes, id eſt, Epiſcopi a Deo ſunt judicandi, non ab humanis, aut pravæ vitæ hominibus lacerandi, ſed potius ab omnibus fidelibus portandi: ipſo Domino exemplum dante, quando per ſeipſum, & non per alium vendentes, & ementes ejecit de templo. *& paulo poſt.* §. 1. Nullus enim (ut reor) invenitur inter nos, qui velit ſuum ſervum ab alio, quam a ſe judicari. Quod ſi præſumptum fuerit, aut multa ipſe indignatione iraſcitur, aut potius ultionem quærit ſuper eum. *& infra.* §. 2. Unde & Dominus per Prophetam *a* inquit: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei,* (*& paulo poſt.*) §. 3. Si detractores quorum cunque graviter judicantur, & in perditionis laqueum cadunt; multo magis laceratores & detractores, atque accuſatores memoratorum Dei famulorum, atque perſecutores damnantur, & in barathrum (niſi ſe correxerint, & per eorum ſatiſfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitanter cadunt *b*, & vindicibus flammis exuruntur. *& infra.* c §. 4. Hæc & alia periculoſa conſiderantes Apoſtoli ſtatuerunt, ne facile commoverentur, aut lacerarentur, vel accuſarentur columnæ ſanctæ Dei Eccleſiæ, quæ Apoſtoli, & ſucceſſores eorum non immerito dicuntur. Sed ſi quis adverſus eos, vel Eccleſiae eorum commotus fuerit, aut cauſas habuerit, prius ad eos recurrat charitatis ſtudio, ut familiari colloquio commoniti ea ſanent, quæ ſananda ſunt, & charitative emendent, quæ juſte emendanda agnoverint. Si autem aliqui eos, priuſquam hoc egerint, lacerare, accuſare, aut infeſtare præſumpſerint, excommunicentur, & minime abſolvantur, antequam per ſatisfactionem (ut jam dictum eſt) condignam egerint pœnitentiam: quoniam injuria eorum ad Chriſtum pertinet, cujus legatione funguntur.

C. XVI. *Communione privetur, qui publice* d *adverſus Epiſcopum conqueritur, priuſquam familiariter eum convenerit.*

Item Alexander, *epiſt.* 1. *c.* 3.

SI *e* quis erga Epiſcopum, vel actores Eccleſiæ quamlibet querelam juſtam ſe habere crediderit, non prius Primates, aut alios judices adeat, quam ipſos, a quibus ſe læſum æſtimat, conveniat familiariter, & non ſemel, ſed ſæpiſſime, ut ab eis aut ſuam juſtitiam accipiat, aut juſtam excuſationem. *& infra.* *f.* Si autem ſecus egerit, ab ipſis, & ab aliis communione privetur, tanquam Apoſtolorum, Patrumque aliorum contemptor.

C. XVII. *Niſi opinione diſcuſſa, non audiantur accuſatores Epiſcoporum.*

Item Evariſtus Papa *Epiſcopis per Ægyptum. epiſt.* 2.

SI *g* qui ſunt vituperatores, aut accuſatores Epiſcoporum, vel reliquorum Sacerdotum, non oportet eos a judicibus Eccleſiæ audiri, antequam eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conſcientia, quove merito, ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate iſta præſumpſerint, necne.

C. XVIII. *Majores natu non accuſent niſi qui ſint rectæ fidei, & converſationis.*

Item Calixtus Papa *ad Epiſcopos Galliæ, epiſt.* 2.

QUærendum *h* eſt in judicio, cujus ſit converſationis & fidei is, qui accuſat, & is, qui accuſatur: quoniam hi, qui non ſunt rectæ converſationis, ac fidei, & quorum vita eſt accuſabilis, & quorum fides, vita, & libertas neſcitur, non permittuntur majores natu accuſare. *i* Neque viles perſonæ in eorum recipiantur accuſatione.

C. XIX. *Abſque duobus, vel tribus teſtibus non recipiantur Epiſcoporum accuſationes.*

Item Sixtus Papa II. *ad Epiſcopos Hiſpaniæ, epiſt.* 2.

II. ACcuſatio Epiſcoporum non eſt facile recipienda, dicente *x* Domino: *Non ſuſcipies vocem mendacii.*

a *Capit. l.* 1. *c.* 139. *in Concil. Magunt. ſub Arnulpho, c.* 12. b *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Burch. l.* 1. *c.* 151. *Ivo p.* 5. *c.* 264. c *Ivo p.* 5. *c.* 245. d *Iſidorus l.* 3. *ſent. c.* 39. *Infra ead. c.* plerunque. *Anſ. lib.* 3. *c.* 37. *Deuſdedit p.* 3. *Ivo p.* 5. *c.* 239. e *Gen.* 9. f *Et in* 5. *Synodo ſub Symmacho & Greg. Raſt.* 3. *c.* 5. g *Polyc. lib.* 3. *tit.* 1. *Anſ. l.* 3. *c.* 44. *Burch. l.* 1. *c.* 139. *Ivo p.* 5. *c.* 258. *Pannor. l.* 4. *c.* 30. h *al. recto.* i *Deuſdedit p.* 4. *Anſel. l.* 3. *c.* 31. *Ivo p.* 5. *c.* 238. *Pann. l.* 4. *c.* 58. x *Joan.* 2.

a *Zach.* 2. b *vadunt,*] *orig.* c *in cap. Hadriani, c.* 2. *& l.* 6. *Capit. c.* 287. *Pann. l.* 5. *c.* 34. d *al. primati.* e *Refertur multis verbis omiſſis. Anſ. l.* 3. *c.* 85. *Burch. l. e. c.* 132. 142. *&* 144. f *Ivo p.* 5. *c.* 242. *Pannorm. l.* 4. *c.* 35. g *Pannor. l.* 4. *c.* 59. h *Steph.* 1. *epiſt.* 2. *c.* 10. *Conc. Carth.* 4. *c.* 96. *Burch. l.* 1. *c.* 171. *Pann. l.* 4. *c.* 57. *Ivo p.* 5. *c.* 289. i *Mutatus eſt verborum ordo.* x *Exod.* 23.

cii. Et Apoſtolus inquit *a* adverſus Presbyterum inſcriptionem non recipiendam abſque duobus, vel tribus idoneis teſtibus. Si hæc de Presbyteris, vel cæteris fidelibus ſunt prætavends, quanto magis de Epiſcopis.

.C. XX. *Pro ſola conventione Epiſcopi non ſubmoveatur aliquis a communiane.*

Item ex Concilio Aurelianenſi 1. *cap.* 8.

SI quis ab Epiſcopo ſuo, vel de Eccleſia, vel de proprio jure aliqnid crediderit repetendam, ſi nihil convicii, aut criminationis objecerit, eum pro ſola conventione a communione Eccleſiæ non liceat ſubmoveri.

C. XXI. *Quare ſubditi prælatos ſuos reprehendere non poſſunt.*

Item Evariſtus Papa *epiſt.* a.

SUnt nonnulli, qui Præpoſitos ſuos perverſe reprehendunt, ſi vel parum ipſis moleſti extiterint.

Gratian. *Ex his omnibus datur intelligi, quod illi ab accuſatione removentur, qui non affectione charitatis, ſed pravitate ſuæ actionis vitam eorum diffamare, & reprehendere quærunt* §. 1. *Quod vero præmiſſis auctoritatibus criminoſi prohibeantur ab accuſatione Prælatorum, teſtatur* Auguſtinus *in lib. Soliloquiorum, ita dicens.*

C. XXII. *Non omnes ſubditi, ſed criminoſi tantum, prohibentur accuſare Prælatos.*

PRæſumunt Prælati non debere ſe reprehendi, vel accuſari, pro eo, quod canones non ens paſſim conſtituunt accuſandos. Quod tamen negatur ſolis criminoſis, cum de reprehendendo Veritas ipſa conſtituat *b*: *Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo, &c.*

Gratian. *Opponitur huic diſtinctioni: Ipſi ſacri canones diſtinguunt, in qua caſu Paſtores ſint accuſandi a ſubditis, dicentes:* Oves *c* Paſtores ſuos non accuſent, nec reprehendant, niſi a fide exorbitaverint. *Ecce in quo caſu ſunt accuſandi a ſubditis: in aliis autem minime.*

3. pars. §. 1. *Huic appoſitioni reſpondetur ſic: Diſtinctio illa canonum de criminoſis & infamibus intelligitur. Oves enim criminoſæ, & infames Paſtorem ſuum accuſare, vel reprehendere non poſſunt, niſi a fide exorbitaverit. Cæterum ſi a fide exorbitaverit, tanta eſt labes illius criminis, quod ad ejus accuſationem, & ſervi adverſus Dominum, & quilibet criminoſi, & infames adverſus quemlibet admittuntur.*

C. XXIII. *Infames, & heretici homines bona fama accuſare non poſſunt.*

Unde Dionyſius Papa *ad Severum Epiſcopum, epiſt.* 2.

ALieni *d* erroris ſocium, vel a ſui voluntarie propoſiti tramite recedentem, aut ſacris Patrum regulis & conſtitutionibus non obedientem ſuſcipere non poſſumus, nec debemus: nec impetere recte credentes, vel ſanctorum Patrum ſanctionibus obtemperantes permittimus: quia infames omnes eſſe cenſemus, qui ſuam, aut Chriſtianam prævaricantur legem, aut Apoſtolicam, vel regularem libenter poſtponunt auctoritatem.

Corr. Rom. ¶ *In multis vetuſtis exemplaribus rubrica hujus capitis ſic habet*: Infames accuſare poſſunt hæreticos. *In aliis vero nonnullis* Infames non poſſunt accuſare catholicos.

C. XXIV. *Chriſtianos accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt, qui fidem acceptam deſeruerunt.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c.* 63.

NOn *e* poteſt erga homines eſſe fidelis, qui Deo extiterit infidus. Judæi ergo, qui dudum Chriſtiani effecti ſunt, & nunc Chriſti fidem prævaricati ſunt, ad teſtimonium dicendum admitti non debent, quamvis eſſe ſe Chriſtianos annuntient: quia ſicut in fide Chriſti ſuſpecti ſunt, ita & in teſtimonio humano dubii habentur. Infirmari ergo oportet eorum teſtimonium, qui in fide falſi docentur, nec eis eſt credendum, qui veritatis a ſe fidem abjecerunt.

C. XXV. *Hæretici, Judæi, vel Pagani Chriſtianos accuſare non poſſunt.*

Item Cajus Papa *Felici Epiſcopo.*

PAgani *a*, vel Hæretici, ſive Judæi non poſſunt Chriſtianos accuſare, aut vocem eis infamationis inferre.

Corr. Rom. ¶ *Verba epiſtolæ ſunt:* Primo quidem ſcias Paganos, & Hæreticos non poſſe Chriſtianos accuſare &c.

Gratian. *In hoc capite decernitur, ut hæretici non impetant recte credentes. Unde contra intelligitur, quod hæretici ab hæreticis impeti poſſunt. Item a tramite ſui propoſiti voluntarie recedentes non poſſunt impetere ſervantes limitem ſuæ profeſſionis. Ex hoc datur intelligi, quod recedentes a ſuo propoſito, ſimiliter recedentes criminari poſſunt. Item non obedientes ſanctionibus ſanctorum Patrum non poſſunt accuſare obtemperantes ſacris conſtitutionibus. In qua ſimiliter intelligitur, quod inobedientibus inobedientes accuſare licet. Unde generaliter colligitur, quod in accuſatione æqualitas fidei, & converſationis inter accuſantem, & accuſatum ſemper conſideranda eſt, ut is, qui accuſat, vel par, vel ſuperior inveniatur.*

C. XXVI. *Hæreticus hæreticum accuſare, & contra eum teſtificari poteſt.*

Item Novellarum conſtitut. *novella* 45. *in fine* b.

SI *c* hæreticus contra hæreticum litiget, liceat cuivis eorum hæreticum teſtem adducere. Sin autem orthodoxus contra hæreticum litiget, pro orthodoxo quidem etiam hæretici teſtimonium valeat: contra orthodoxum autem ſolius orthodoxi teſtimonium valeat. §. 1. Orthodoxis autem litigantibus, ad teſtimonium nulli hæretico pateat aditus.

Gratian. *Sed quæritur, ſi flagitioſiſſimus Catholicus poſſit convenire hæreticum de alio crimine, quam de hæreſi. Huic quæſtioni ita reſpondetur. In quo hæreticus inferior eſt, videlicet in regula fidei, in eo a malo catholico accuſari poteſt. In qua autem ſuperior fuerit, videlicet in converſatione vitæ, in ea a flagitioſiſſimo conveniri non poteſt.* §. 1. *Item quod dicitur, Paſtores pro ſuis actibus magis ſunt tolerandi, quam corripiendi, dupliciter intelligitur: vel quia a criminoſis tolerandi ſunt, & non corrigendi; unde ibi ſubinfertur, quia ſæpe* d *pro meritis ſubditorum depravatur vita rectorum. Quorum ergo merito* [*Deo permittente*] *vita rectorum depravatur, ab eis potius ſunt tolerandi, quam corrigendi. Vel quia ſunt quidam, qui ſæpe deſtituuntur publicis documentis, & crimen, quod intendunt, probare non valent.*

C. XXVII. *Quæ publicis documentis probari non poſſunt, toleranda ſunt.*

De quibus in homilia e de pœnitentia c. 22.

Auguſtinus *ait.*

PLerumque 1 boni viri propterea ſufferunt aliorum peccata, & tacent, quia ſæpe deſeruntur publicis documentis, quibus ea, quæ ipſi ſciunt, judicibus probare non poſſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Plerumque) *In aliquot vetuſtis codicibus legitur,* plerique: *quemadmodum & apud Bedam, & in originali, cujus tamen non ipſa prorſus verba hic referuntur.*

2 ps Gratian. *De his etiam illud Anacleti intelligitur:* Sententia *f* Cham filii Noe damnantur, qui ſuorum Doctorum, vel Præpoſitorum culpam produnt, ceu Cham, qui patris pudenda non operuit, ſed magis deridenda monſtravit. *Hac enim auctoritate ſubditi non prohibentur ab accuſatione, ſed a proditione. Aliud eſt enim prodere, aliud accuſare. Prodit, qui non probanda defert: accuſat, qui reo præſente crimen judici offert, probaturus quod intendit. Cham ſolus vidit pudenda patris, & ideo per eum intelliguntur, qui cum ſoli ſint conſcii criminum ſuorum Prælatorum, atque ideo accuſare non poſſunt, vitam tamen eorum infamando,*

aliis

a 1. *Tim.* 5. b *Joan.* 18. c *ſupr. c. oves.* d *Infra* 3. *q.* 5. *c. alieni.*) *in decret. Julii, cap.* 18. *Anſ. li.* 3. *c.* 65. *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. e *Ivo p.* 13. *c.* 96.

a *Anſ. l.* 3. *c.* 46. *Pan. l.* 4. *c.* 63. b *Apud Julianum anteceſſ.* 156. c *Ivo p.* 16. *c.* 131. *Pann. l.* 5. *c.* 28. d *ſup. ead. c. non eſt a plebe, & c. accuſatio* 1. e *l.* 50. *homil. hom.* 50. *c.* 22. *Beda,* 1. *Cor.* 5. f *ſup. ead. c. ſententia. Gen.* 9.

Digitized by Google

aliis videndam offerunt. §. 1. Item objicitur, quod ſubditi etiam religioſi Prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Legitur enim in Exode a, *quod Maria ſoror Aaron, quæ prima poſt tranſitum maris rubri ſumpto tympano hymnum cantare meruit, poſtea murmurans in Moyſen, eo* b *quod Æthiopiſſam duxerat in uxorem, a Domino lepra percuſſa eſt. §. 2. Item in lib.* c *Regum legitur, quod cum David fugeret a facie Saul, latuit in ſpelunca, in quam cum Saul divertiſſet ad purgandum ventrem, David præcidit oram chlamydis ejus: quod ſe feciſſe poſtea graviter doluit, & vehementer pœnituit. Saul* d *a Domino erat reprobatus, & ex invidia David perſequebatur, ut eum morti traderet. David erat vir humilis & mitis, Sauli a Domino ſubſtitutus, per Samuelem unctus in Regem: ſed tamen, quia præcidit oram chlamydis Saulis, graviter flevit, cum a Saule ſola adminiſtratione unctionis ſuperaretur. Unde datur intelligi, quod ſubditi, quamvis religioſi ſint, Prælatos ſuos criminoſos accuſare non poſſunt: Nam* e *per Saulem, qui ventrem purgabat, Prælati intelliguntur, qui malitiam ſuam corde conceptam in opus producunt. Item legitur in libro* f *Regum, quod cum Arca Domini reduceretur de Gabaa in Hieruſalem, bobus recalcitrantibus Arca inclinata eſt: cui dum Oza Levita manum adhiberet, ut eam erigeret, a Domino percuſſus interiit. Per Arcam Prælati intelliguntur: per Ozam ſubditi: per inclinationem Arcæ, caſus intelligitur Prælatorum, per illum, qui manum adhibuit, intelliguntur reprehendentes, vel accuſantes vitam Doctorum, qui a Domino percuſſi intereunt. §. 3. His ita reſpondetur: Verum eſt per Arcam ſignificari Prælatos, & per Ozam ſubditos. Illud vero falſum eſt, quod per inclinationem Arcæ caſus ſignificetur Prælatorum. Aliud enim eſt inclinari, vel deſcendere, aliud cadere. Legitur* g *enim, quod Salvator noſter ſe inclinaverit, ſicut quando digito ſcribebat in terra; & de montibus frequenter deſcenderit, in quos aſcendebat, vel ut pernoctaret in oratione; vel ut Diſcipulos in monte altiori doceret præcepta; vel ut turbas fugiens ex altitudine montis eas reſpiceret, & libere poſſet docere. Inclinatio vel deſcenſio humilitatem ſignificat, qua ſpirituales nonnunquam carnalibus condeſcendunt, & eorum infirmitati compatiuntur, juxta illud Apoſtoli* h: Quis infirmatur, & ego non infirmor? *Hos etiam ſignificaverunt Angeli, quos* i *Jacob vidit in ſcala deſcendentes. De his etiam per Prophetam* k *dicitur:* inclinavit cœlos, & deſcendit. *Per Arcam ergo inclinatam intelliguntur Prælati, qui ſubditorum culpam miſericorditer portant, & eorum infirmitati humiliter compatiuntur. Unde bene dicitur, quod bobus recalcitrantibus Arca inclinata eſt. Boves quippe recalcitrantes ſubditos ſignificant ſuis Doctoribus non obedientes, quibus dum Prælati compatiuntur, quaſi bobus recalcitrantibus Arca inclinatur. Levita, qui manum adhibuit, ſignificat illos, qui miſericordiæ compaſſionem in Prælatis ſuis reprehendunt, eoſque in ſeveritatis amaritudinem erigere volunt. Unde bene Levita iſte Oza dicitur. Oza quippe robuſtus dicitur. Illi enim robuſti dicuntur qui cum de ſua juſtitia præſumunt, miſericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt. Unde a Domino percuſſi intereunt, quia* l *judicium ſine miſericordia erit illis, qui nolunt facere miſericordiam delinquentibus. Cui per Salomonem* m *dicitur:* Noli eſſe nimis juſtus, quia eſt juſtus, qui perit in juſtitia ſua. *Sic & illud Moyſis intelligitur. Per Moyſen enim Prælati intelliguntur, per Æthiopiſſam peccatores deſignantur. Moyſes Æthiopiſſam uxorem ducit, cum quilibet prædicator peccatorem ſibi copulat, ut ex eo ſobolem bonorum operum Deo gignere valeat. Hanc copulam dum Maria, id eſt, ſubditi reprehendunt, lepra peccati inficiuntur. Vel per Mariam Synagoga intelligitur, quæ in Moyſen, id eſt in Chriſtum murmuravit, quia Æthiopiſſam, id eſt, Eccleſiam de gentibus ſibi copulavit, quam lepra perfidiæ & erroris ſordidam fecit. Non* n *ergo his auctoritatibus ſubditi prohibentur ab accuſatione ſuorum Prælatorum, ſed monentur, ne reprehendant miſericordem compaſſionem eorum. §. 4. Item* o *per Saulem Prælati intelliguntur, & per David ſubditi, Saul purgans ventrem eos ſignificat, qui malitiam corde conceptam foras in opus producunt. Sed in præciſione chlamydis non ſignificatur* 1, *niſi reprehenſio peccati. Per chlamydem enim regni poteſtas intelligitur. Hanc præcidit, qui Prælatum ſententia damnationis ferit: quod nulli ſubditorum licet. Facta enim a paſtoris, oris gladio, id eſt, ſententia damnationis a ſubditis ferienda non ſunt. Hinc eſt, quod Hieronymus ait ſuper Marcum* b *de Pontifice, qui ſcidit veſtimenta ſua. Sciſſio veſtis ſciſſionem ſignificat Sacerdotii, quod in proximo erat ſcindendum, & auferendum Judæis. Vel per David ſignificantur, qui nequitiam ſuorum Prælatorum videntes, majora eorum peccata contemnunt, minima vero & levia, quaſi extremam oram chlamydis præcidentes reprehendere & lacerare ſatagunt. Vel quia Saul ſolus divertit in ſpeluncam, in qua David* 2 *ſolus latebat. §. 5. Item ſuper hoc poteſt intelligi, quod de* c *Cham dictum eſt, qui ſolus vidit pudenda patris, quæ non cooperuit, ſed ridenda monſtravit. Hac itaque auctoritate non inhibetur ſubditis accuſare Prælatos, ſi accuſabiles fuerint. §. 6. Item probatur, quod ſubditi Prælatos ſuos accuſare non poſſunt, etiam ſi religioſi fuerint. Infames enim ſunt eo ipſo, quod ſuorum Doctorum vitam reprehendere conantur. Infames enim ſunt [ut canonum tradit auctoritas] omnes, qui in Patres armantur, & qui Doctorum ſuorum vitam reprehendunt, vel accuſant. Nullus autem infamis* d *in accuſatione Prælatorum eſt audiendus, niſi forte a fide exorbitaverit, ut ſupra dictum eſt. Cum ergo ſubditi eo ipſo, quod in accuſationem Prælatorum proſiliunt, infames efficiantur, infamibus autem copia accuſandi denegetur, patet, quod ſubditi Prælatos ſuos accuſare non poſſunt. §. 7. His ita reſpondetur: Non omnes Prælati pro Prælatis habentur. Nomen enim non facit Epiſcopum, ſed vita.*

Corr. Rom. ¶ 1 Non ſignificatur] *In aliquot vetuſtis exemplaribus legitur*, non ſignificatur reprehenſio peccati, *in aliis vero nonnullis*, ſignificatur reprehenſio peccati.

¶ 2 David ſolus] *Primo Regum cap. 24. legitur*: Porro David, & viri ejus in interiore parte ſpeluncæ latebant.

C. XXVIII. *Quem ætas, non vita ſeniorem facit, graviter eſt increpandus.*

Unde Gregorius e *Januario Epiſcopo ſcribit, lib. 7. indict. 2. epiſt. 1.*

PAulus f dicit: *Seniorem ne increpaveris*. Sed hæc ejus regula in eo g ſervanda eſt, cum culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitum corda juniorum. Ubi autem ſenior juvenibus exemplum ad interitum præbet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt. Nam ſcriptum h eſt: *Laqueus juvenum omnes vos*: & rurſus Propheta i dicit: *Maledictus* 1 *puer centum annorum*.

Corr. Rom. ¶ 1 Maledictus puer] *In codicibus B. Gregorii partim iſto fere modo legitur, partim vero* & peccator centum annorum maledictus eſt, *quemadmodum & apud Joannem Diaconum, & in vulgata, niſi quod hæc habet non*, eſt, *ſed* erit. *Septuaginta autem, ut eſt apud B. Hieronymum, habuerunt*, & qui moritur peccator centenarius, maledictus erit.

C. XXIX. *Dignitas non facit Epiſcopum, ſed vita.*

Item Hieronymus *ad Heliodorum, epiſt. 1. de laude vitæ ſolitariæ.*

NOn omnes Epiſcopi ſunt Epiſcopi. Attendis Petrum: ſed & Judam conſidera. Stephanum ſuſpicis: ſed & Nicolaum reſpice. *& inf.* §. 1. Non facit Eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum. Cornelius *k* Centurio adhuc ethnicus dono Sancti Spiritus mundatur; Presbyteros Daniel *l* puer judicat. *& inf.* §. 2. Non eſt facile *m* ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri, jam cum Chriſto regnantium. *& inf.* §. 3. Infatuatum *n* ſal ad nihilum prodeſt, niſi ut projiciatur foras, & a porcis conculcetur.

C. XXX.

a *Exod. 15.* b *Num. 12.* c *1 Reg. 24.* d *1. Reg. 16.* e *Gloſſ. ordinaria.* f *2. Reg. 6.* g *Joan. 8.* h *2. Corinth. 11.* i *Gen. 28.* k *Pſal. 17.* l *Jac. 2.* m *Eccleſ. 7.* n *Gregorius paſt. p. 3. cap. 5.* o *Nicolaus in epiſt. 7. ad Michael.*

a *Supra cap. omnes.* b *ad c. 14.* c *ſup. ead. c. ſententia.* d *c. 13. ſup. ead.* e *Joan. Diac. l. 3. n. 32.* f *2. Timoth. 5.* g *al. tunc.* h *Eſa. 42.* i *Eſai. 65.* k *Actor. 10.* l *Dan. 13.* m *ſup. diſt. 40. non eſt facile,* n *Luc. 14.*

C. XXX. *Non Epiſcopi nomen, ſed vita reverentiam meretur.*

Item Auguſtinus *tractatu 6. in c. 2. Joannis.*

NOn omnis, qui dicit: Pax vobiſcum; quaſi columba eſt audiendus. *& infra* a. Corvi de morte paſcuntur. Hoc columba non habet: de frugibus terræ vivit, innocens ejus victus eſt.

C. XXXI. *Docti ab indoctis, Clerici a Laicis quandoque merito reprehenduntur.*

Item Beda *ad c. 2. epiſtolæ ſecundæ Petri.*

SEcuti *b* ſunt viam Balaam, & Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit: correptionem vero habuit ſuæ veſaniæ. Subjugale mutum in hominis *c* voce loquens, prohibuit Prophetæ inſipientiam.] Plerunque hæretici tam ſtulta dogmata, tam execranda proferunt Sacramenta, ut etiam hebetum ſenſus, & Paganorum, & qui ratione divinæ agnitionis omnimodo carent, illorum deteſtetur inſaniam, & illorum diſtorta, & Deo contraria itinera ſanius ſapiendo redarguat. Et (quod pejus, quia frequentius eſt) nonnunquam multi catholicorum in tantum mercedem amant iniquitatis, ut etiam docti ab indoctis, a Laicis Clerici merito redarguantur *d*: qui jure comparantur Prophetæ, qui verbis aſinæ contra naturam loquentis corripitur, nec tamen a propoſito pravi itineris retardatur. Quibus etiam aptiſſime nomen congruit civitatis, de qua Balaam veniſſe perhibetur. Boſor namque carneus, ſive in tribulatione *i* interpretatur. Neque enim alia major *e* cauſa luxurioſis exiſtit, verbum veritatis amore pecuniæ, vel deſiderio rerum temporalium adulterare, quam quod carnis ſe concupiſcentiæ mancipaverunt. *& infra*. *f* Sed & nomen ipſius Balaam, qui vanus populus, ſive præcipitans eos, interpretatur, talibus convenit. Qui enim agnitam veritatis viam ſponte ipſi deſerunt, quid, niſi vanus ſunt populus? Quid, niſi in præcipitium ſuos mergunt auditores, quibus non ſalutaria, quæ corrigant, ſed quæ illos delectent, erronea prædicant? De quibus bene ſubditur: *Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur.*

Corr. Rom. ¶ *i* Tribulatione] *Sequebatur*, poſitus; *quæ dictio ſublata eſt, quia neque apud Bedam, neque apud B. Hieronymum in nominum Hebræorum interpretatione habetur.*

Gratian. *Quia ergo non g omnes Epiſcopi ſunt Epiſcopi, Preſbyteri a Daniele puero judicantur, ſal infatuatum a porcis conculcatur, & qui dicit, Pax vobiſcum, plerunque non columba, ſed corvus reputatur: patet, quod non ſemper pro officio, atque h auctoritate perſonæ ab accuſatione eſt ceſſandum: imo contra pravos eſt agendum, cum omnis perſona criminaliter peccans alteratur, & (ut ita dicam) tribus capite minor conſeatur. Qui enim i facit peccatum, ſervus eſt peccati, tam in pœna, quam in culpa.*

C. XXXII. *Qui ſuſceptum officium non adminiſtrat, non eſt Epiſcopus, ſed canis impudicus.*

Unde Auguſtinus *ait.*

QUi *x* nec regiminis in ſe rationem habuit, nec ſua delicta deterſit, nec filiorum crimen correxit, canis impudicus dicendus eſt magis, quam Epiſcopus.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc apud B. Auguſtinum, ex quo citatur, non eſt inventum. Burchardus, & Ivo citant ex Gregorio, & eadem fere verba ipſe quoque Gratianus ſup. diſt. 83. ſubnectit capiti*, Nemo quippe, *quod eſt Gregorii. Simile quiddam Burchardus l. 1. c. 13. & Ivo p. 5. c. 67. afferunt ex Origene.*

Gratian. *Quibus ergo Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius auferunt nomen columbæ, Epiſcopi, ſenioris; nonne & privilegium eſt auferendum dignitatis, ut poſſint a ſubditis reprehendi? Unde Scriptura diſſimulans privilegium pravæ ſenectutis ait;* Maledictus *l*, *non ſenior, ſed* puer centum annorum. *Apparet ergo, quod hi ex accuſatione Prælatorum infames ſiunt, qui eorum vitam reprehendere & lacerare conantur, qui locum ſui regiminis non nomine tantum, ſed vita & moribus tenent. Alii autem potius laudabiles ſiunt ex accuſatione Prælatorum ſuorum, quam infames. Item, quod dicitur:* Majorum a quiſpiam minorum accuſationibus non impetatur, *minores intelligendi ſunt, non dignitate, ſed vita.*

C. XXXIII. *Majores & minores non dignitate, ſed vita intelligi oportet.*

Unde Hieronymus *ait de Paulo ſuper epiſtolam ad Galatas.*

PAulus *b* Petrum reprehendit; quod non auderet, niſi ſe non imparem ſciret.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc, quod citatur in pleriſque exemplaribus ex B. Hieronymo, & in aliquot ex B. Auguſtino, in neutrius libris inventum eſt: ſed in gloſſa ordinaria ad ea verba ipſius epiſtolæ ad Galatas:* In faciem ejus reſtiti; *additur hæc interlinearis explanatio*, quod non auderet, niſi ſe non imparem ſentiret. *Et in commentariis B. Ambroſii in illum eundem locum hæc leguntur:* Nam quis eorum auderet Petro primo Apoſtolo, cui claves regni cœlorum Dominus dedit, reſiſtere, niſi alius talis, qui fiducia electionis ſuæ ſciens ſe non imparem, conſtanter improbaret, quod ille ſine conſilio fecerat.

Gratian. *Hoc non de officio Eccleſiaſticæ dignitatis, ſed de puritate vitæ, & ſanctitate converſationis intelligitur. Solus enim Petrus inter Apoſtolos primatum gerebat.*

C. XXXIV. *Non Epiſcopi nomen, ſed vita majorem facit.*

Hinc Auguſtinus *ait ad Hieronymum, epiſt. 19. prope finem.*

QUanquam ſecundum honorum vocabula, quæ jam Eccleſiæ uſus obtinuit, Epiſcopatus major Preſbyterio ſit, tamen Auguſtinus in multis rebus Hieronymo minor eſt.

C. XXXV. *Epiſcopi licet pares ſint meritis, gradu tamen differunt dignitatis.*

Idem *lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas, c. 1.*

PUto *c*, quod ſine ulla ſui contumelia Cyprianus Epiſcopus Petro Apoſtolo comparatur, quantum attinet ad martyrii coronam. Cæterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumelioſus exiſtam. Quis enim neſcit, illum Apoſtolatus principatum cuilibet Epiſcopatui præferendum? Sed etſi diſtat cathedrarum gratia, una tamen eſt martyrum gloria. *Item ſupra.* Cum Petrus a Paulo poſteriore corrigitur, & pacis atque unitatis vinculo cuſtodito *d* ad martyrium promovetur *e*; quanto facilius & fortius, quod per univerſæ Eccleſiæ ſtatuta firmatum eſt, vel unius Epiſcopi auctoritati, vel unius provinciæ Concilio præferendum eſt?

C. XXXVI. *Non in honore, ſed in veritate filius æquatur, vel præponitur patri.*

Idem *tractatu 30. in Joannem, in fine.*

QUeritur pater de malo filio, aut queritur filius de duro patre. Servamus honorificentiam, quæ debetur Patri a filio, quæ deficit a filio. Non æquamus filium patri in honore, ſed præponimus, ſi bonam cauſam habet: filium æquamus patri in veritate: & ſic tribuimus honorem debitum, ut non perdat æqualitas *f* meritum.

C. XXXVII. *Æquales fuerunt meritis (licet gradu differentes) Petrus, & Paulus.*

Item Ambroſius *ſermone 66. de natali Petri & Pauli.*

BEati Petrus & Paulus eminent inter univerſos Apoſtolos, & peculiari quadam prærogativa præcellunt: verum inter ipſos, quis cui præponatur, incertum eſt. Puto enim illos æquales eſſe meritis, quia æquales ſunt paſſione, & ſimili eos fidei devotione vixiſſe, quos ſimul vide-

a *Et ibi gloſſ. ordin.* b 2. *Petr.* 2. *Num.* 22. c *al. mutum hominis.* d *al. lacerentur.* e *al. magis.* f *ibid.* g *ſup. c. non omnes, & c. non omnis.* h *al. vel.* i *Joan.* 8. x *Burchard. l.* 2. *c.* 203. *Ivo p.* 5. *c.* 315. l *ſup. ead. Paulus.*

a *Supra ead. c. majorum.* b *Gal.* 2. c *Ivo p.* 5. *c.* 24. d *al. cuſtoditus.* e *al. provehitur.* f *al. æquitas.*

Digitized by Google

videmus ad martyrii gloriam perveniſſe. §. 1. Non enim ſine cauſa factum putemus, quod una die, uno in loco, unius Tyranni toleravere ſententiam. Una die paſſi ſunt, ut ad Chriſtum pariter pervenirent: uno in loco, ne alteri Roma deeſſet: ſub uno perſecutore, ut æqualis crudelitas utrumque conſtringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, perſecutor decretus eſt pro virtute. Et in quo tandem loco iidem martyrium pertulerunt? In Urbe Roma, quæ principatum, & caput obtinet nationum: ſcilicet ut ubi caput ſuperſtitionis erat, illic caput quieſceret ſanctitatis; & ubi Gentilium principes habitabant, illic Eccleſiarum principes morerentur.

Corr. Rom. ¶ *Sermo, unde hoc caput ſumptum eſt, inter ſermones B. Ambroſii eſt 66. inter ſermones B. Auguſtini de ſanctis 27. & apud Maximum Taurinenſem 5. in feſto eodem, qui num. 54. eſt.*

5 pars. Gratian. *Item pœnitentes, bigami Sacerdotes accuſare non poſſunt. Unde generaliter colligitur, quod quicunque Sacerdotes non ſunt, vel eſſe Sacerdotes non poſſunt, in Sacerdotes accuſationem, vel teſtificationem proferre non poſſunt.*

C. XXXVIII. *Qui Sacerdotes eſſe non poſſunt, Sacerdotes accuſare non valent.*

Unde Fabianus *ait epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Orientales.*

IPſi *a* Apoſtoli, & eorum ſucceſſores olim ſtatuerunt, ut Sacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis non ſunt, nec eſſe poſſunt.

C. XXXIX. *Sacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari non valent, qui ad Sacerdotium prohibentur eligi.*

Item Damaſus Papa *ad Stephanum Archiepiſcopum, epiſt.* 3. *c.* 3.

TEſtes *s* abſque *b* ulla infamia, aut ſuſpicione, vel manifeſta macula, & veræ fidei plenitudine a inſtructi eſſe debent, & tales, quales ad Sacerdotium eligere jubet divina auctoritas. Quoniam *c* Sacerdotes (ut antiqua tradit auctoritas) criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem non debent; nec poſſunt provehi honorem.

Corr. Rom. s ¶ Teſtes] *Damaſi verba hæc ſunt*: Accuſatores enim Epiſcoporum, & teſtes, ſuper quibus rogitaſtis, abſque ulla infamia, aut ſuſpicione, &c. *ſicque referuntur a Burchardo, & Ivone. Pannormia autem habet, ut Gratianus.*

¶ a Plenitudine] *In epiſtola ipſa legitur*, pleniter. *Burchardus vero, & Ivo habent*, vera fide pleniter.

Gratian. *Sic & illud Sylveſtri intelligitur:* Laicus *d* non accuſet Clericum, &c. *id eſt, qui in inferiori gradu conſtituti ad ſuperiorem aſcendere non poſſunt, in ſuperioribus agentes accuſare non debent. §. 1. Ecce oſtenſum eſt, quid reſpondeatur auctoritatibus, & argumentis, quibus ſubditi ab accuſatione Prælatorum videbantur repellendi. Nunc demonſtrandum eſt, quibus rationibus probentur recipiendi, & quid contra reſpondeatur a Prælatis. Chriſtus, qui erat paſtor paſtorum, ovibus ſuis, de quibus ait*: Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt, domus Iſrael, &c. *inter opprobria, & verbera, quæ ab eis patiebatur, ait f*: Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo, &c. *Item g*: Quis ex vobis arguet me de peccato? *At quicunque ad teſtificandum in aliquem, vel ad arguendum admittuntur, ad eundem accuſandum admitti poſſunt. Cum ergo oves, ut adverſus paſtorem ſuum teſtimonium ferant, & ut ipſum (ſi poſſunt) reprehendant, admittantur, patet, quod ſubditi poſſunt accuſare Prælatos ſuos. §. 2. His ita reſpondetur: Chriſtus, quamvis eſſet Paſtor ſuarum ovium, quas verbo & exemplo paſcebat, tamen quantum ad officiorum diſtributionem (ex qua hodie in Eccleſia alii præſunt aliis, unde quidam Prælati, quidam ſubditi vocantur) in populo ſuo* h *paſtorale officium non gerebat. Myſtica enim, & viſibili unctione, nec in Regem, nec in Sacerdotem unctus erat, quæ ſolæ duæ perſonæ in populo illo Prælaturæ nomen ſibi vendicabant. Non ergo ex hac auctoritate ſubditi probantur admittendi in accuſatione Prælatorum, ſed tantum oſtenditur, quod auditores eos reprehendere poſſunt, & in eos teſtificari, qui cum officia Eccleſiaſtica habeant, verbo tamen & exemplo, quoſcunque valent, lucrari Deo ſatagunt. §. 3. Reſpondetur & aliter. Aliud eſt, quod de rigore cogimur ſervare diſciplinæ: aliud, quod admittitur ex perfectionis conſideratione. Chriſtus ad ſe arguendum Judæos admiſit perfectione humilitatis, non ſeveritate juris. Si enim legis rigore eſſent admiſſi, hac auctoritate criminoſi, & infames in accuſatione religioſorum eſſent recipiendi, cum eſſent ſceleratiſſimi, qui de Chriſti nece tractantes, innocentem condemnare volebant. Hoc ergo exemplo Prælati non coguntur recipere ſubditos in accuſatione ſui, ſed permittuntur, ſi velint. §. 4. Item Paulus a Petrum reprehendit, qui Princeps Apoſtolorum erat. Unde datur intelligi, quod ſubditi poſſunt reprehendere Prælatos ſuos, ſi reprehenſibiles fuerint. Sed hoc facile refellitur, ſi, unde ſit reprehenſus, advertitur. Petrus cogebat Gentes judaizare, & a veritate Evangelii recedere, cum Judæis gregem faciens, & a cibis Gentilium latenter ſe ſubtrahens. Par autem in ſe eſt, a fide exorbitare, & alios exemplo, vel verbo a fide dejicere. Ergo hoc exemplo non probantur Prælati accuſandi a ſubditis, niſi forte a fide exorbitaverint, vel alios exorbitare coegerint. §. 5. Item cum* b *Petrus intraſſet ad Cornelium, conqueſti fratres ſunt, qui erant in Judæa, & reprehenderunt eum, quod ad Gentilem divertiſſet. Ecce, quod Prælati jure poſſunt reprehendi a ſubditis.*

C. XL. *Petrus a fidelibus interrogatus, cur ad Gentes intraſſet, non ex poteſtate reſpondit, ſed humiliter rationem reddidit.*

Sed huic oppoſitioni B. Gregorius *reſpondit, dicens Theoctiſtæ patriciæ; lib.* 9. *epiſt.* 39.

PEtrus poteſtatem regni acceperat, & tamen idem *c* Apoſtolorum primus querimoniæ contra eum a fidelibus factæ, cur ad Gentes intraſſet, non ex poteſtate officii, (qua poſſet dicere, oves paſtorem ſuum non accuſent, nec reprehendant:) ſed ex ratione divinæ virtutis, qua Gentiles acceperant Spiritum Sanctum, reſpondit.

Corr. Rom. ¶ *Operæ pretium fuerit ad ipſum B. Gregorium adire: copioſe enim exponit, quæ hic a Gratiano conciſe referuntur.*

Gratian. *Cum ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, ſed noluit, non hoc exemplo Prælati coguntur ſuſcipere reprehenſionem ſubditorum. Ex hac etiam humilitatis diſpenſatione intelligitur illud* Leonis IV. *Ludovico Auguſto dictum.*

C. XLI. *Imperiali judicio Apoſtolicus ſe emendare promittit, ſi quid erga ſubditos injuſte commiſit.*

NOs *d* ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis juſtæ legis tramitem non conſervavimus, veſtro, ac Miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare judicio: quoniam ſi nos, qui aliena debemus corrigere peccata, pejora committimus, certe non veritatis diſcipuli, ſed (quod dolentes dicimus) erimus præ cæteris erroris magiſtri. Inde magnitudinis veſtræ magnopere clementiam imploramus, ut tales, ad hæc quæ diximus perquirenda, miſſos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeant, & cuncta (quemadmodum ſi veſtra præſens fuiſſet imperialis gloria) diligenter exquirant; & non tantum hæc ſola, quæ ſuperius diximus, quærimus, ut examuſſim exagitent, ſed ſive minora, ſive etiam majora illis ſint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatenus in poſterum nihil ſit, quod ex eis indiſcuſſum, vel indiffinitum remaneat.

Corr. Rom. ¶ *Apud Ivonem hujus capitis hæc eſt inſcriptio:* Quod in præſentia Legatorum Imperatoris Leo Papa cauſam ſuam examinari voluerit, idem Nicolaus Imperatori.

6 pars.

a *Anſ. l.* 3. *c.*47. *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. b *Mutata eſt verborum ſeries. Polyc. ib. Burchard. l.*1.*c.*172. *Ivo p.*5.*c.*290. *Pann. l.*4.*c.*286. c *Anſ. l.* 3. *c.* 41. *Supra ead. Sacerdotes.* d *Sup. ead. nullus Laicus.* e *Matth.* 15. f *Joann.* 18. g *Joann.* 8. h *al. illo.*

a *Gal.* 2. b *Act.* 11. c *Act.* 11. d *Ivo p.* 5. *c.* 22.

Digitized by Google

giſſe, & in legum collectione, atque interpretatione Epiſcopa- tum præcipue opera uſum fuiſſe.

C. XXIII.

HAbite a dinumeratione XX. millium diurnorum per ſingulos dies, compatetur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc abeſt a vetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Ivone, & Pannormia. In una autem Gratiani valde emendate eſt in margine ſuperioris capitis, tanquam gloſſa quædam.*

C. XXIV. *A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimiſſoriæ literæ dirigantur.*

Item ibidem *tit.* 34.

AB *b* eo, quo appellatum eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, dimiſſoriæ literæ dirigantur, quæ vulgo Apoſtoli appellantur, quarum poſtulatio, & acceptio intra quinque dies ex officio finienda *d* eſt. [Iſta *e* jam ſuperius ſub titulo de cautionibus & pœnis appellationum interpretata ſunt.] §. 1. Qui intra ſtatuta tempora dimiſſorias non poſtulaverit, vel acceperit, vel reddiderit, præſcriptione eb agendo ſubmovetur, & pœnam appellationis ferre cogitur.

C. XXV. *De his, qui cauſa dilationis appellant.*

Item ibidem, *tit.* 35. *c.* 2.

QUicunque *f* non confidentia juſtæ cauſæ, ſed cauſa afferendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellaverit, vel ſi de facto ſuo confeſſus, ne addicatur *g*, appellare voluerit, hujuſmodi appellationes non recipiuntur.

C. XXVI. *Cum poſſeſſor appellat, dum eventus cauſæ dubius eſt, poſſeſſionis fructus ſequeſtrentur.*

Item ibidem, *tit.* 36. *c.* 1.

QUoties *h* poſt auditam cauſam judicii poſſeſſor appellat, fructus poſſeſſionis, de qua agitur, dum ſecundæ audientiæ eventus dubius eſt, merito ſequeſtrantur. Nam ſi petitor appellaverit, hoc ab eo poſtulari non poteſt: quia non poteſt ſequeſtrari, quod non habet. §. 1. Si propter *i* prædia urbana, vel mancipia appelletur, penſiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam, ſi de navi agatur, deponi ſolent.

C. XXVII. *Injuſte appellans omnino puniendus eſt.*

Item ibidem, *tit.* 37. *c.* 1.

OMnino *s* puniendus *k* eſt, ut quoties injuſta appellatio pronuntiatur, ſumptus, quos dum ſequeretur adverſarius, impendit, reddere cogetur, non ſimplos, ſed quadruplos.

Corr. Rom. ¶ *s* Omnino puniendus] *In ſententiis Pauli legitur*, omnino probandum eſt, &c. *Sed quia eſt initium capituli; & de hujuſmodi punitione multa ſunt a Doctoribus adnotata, non eſt mutatum: tantummodo ductus orationis eſt emendatus, addita particula*, ut.

Gratian. *Præmiſſis auctoritatibus intra quinque dies poſt datam ſententiam cuique appellare permittitur. Quod poſtea Juſtinianus in conſtitutionibus ſuis corrigens, intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decrevit, dicens.*

C. XXVIII. *Intra decem dies remedium appellationis conceditur.*

Imperator Juſtinianus *l* Auguſtus.

ANteriorum legum acerbitati plurima remedia imponentes, & maxime hæc circa appellationes facientes, & in præſenti ad hujuſmodi beneficium pervenire duximus eſſe neceſſarium. Antiquitati etenim cautum erat, ut ſi quis per ſe litem exercuerit, & fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet; ſin autem per procuratorem cauſa ventilata ſit, & in triduum proximum eam extendi. Ex rerum autem experientia invenimus hoc ſatis eſſe damnoſum: plures enim homines ignaros legum ſubtilitatis, & putantes in triduum eſſe provocationes porrigendas, in promptum periculum incidiſſe, & biduo tranſacto cauſas perdidiſſe. Unde neceſſarium duximus hujuſmodi rei competenter mederi. Et ſancimus omnes appellationes, ſive per ſe, ſive per procuratores, ſeu per defenſores, vel curatores, & tutores ventilentur, poſſe intra decem dierum ſpatium a recitatione ſententiæ enumerandum, judicibus ab his, quorum intereſt, offerri, ſive magni, ſive minores ſint (excepta videlicet ſublimiſſima Prætoriana præfectura) ut liceat homini intra id ſpatium pleniſſime deliberare, ſive appellandum ei ſit, ſive quieſcendum; ne timore inſtante opus appellatorium frequentetur, ſed ſit omnibus inſpectionis copia, quæ & indiſcuſſos hominum calores poteſt refrenare. §. 1. Ad hæc ſancimus, ſi quando lis ſperatur in noſtrum inferri conſiſtorium, ſi forte contigerit Imperatoriam majeſtatem occupatam publicis cauſis ex mundanis proviſionibus, non poſſe convocare Patres, quatenus cauſa agitetur, non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium eſt litigantium, ſi culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ eſt auctoritatis, ut nolentem Principem poſſit ad convocandos Patres, cæteroſque Proceres coarctare? Sed ſi quid tale evenerit, cauſa intacta permaneat, donec Imperator ſua ſponte motus, & convocari Proceres juſſerit, & litem inferri patiatur, & omnia ſecundum morem procedere. §. 2. Illud etiam in tertio capitulo diſponendum eſt, quod antiquitas bene ſtatuit, novitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetuſtatis auctoritas ita Magiſtratus digeſſerit, ut alii majores, alii medii, alii minores ſint, & appellationes a minoribus judicibus non ſolum ad maximos judices remitterentur, ſed ad ſpectabilium judicum tribunal, quatenus & ipſi ſacro auditorio adhibito litem exercerent, novitas autem hoc dereliquerit, evenit, ut ſuper minimis cauſis maximi noſtri judices inquietentur: & homines propter minimas cauſas magnis fatigentur diſpendiis, ut forſitan totius litis æſtimatio ad ſumptus judiciales non ſufficeret. Ideoque ſancimus, ſi quando ex Ægyptiaco tractu, vel adjuncta ei utraque Lybie provocatio ſperatur uſque ad decem librarum auri quantitatem, non in hanc Regiam urbem eam venire; ſed ad Præfectum Auguſtalem, qui audiat, & cauſam dirimat vice ſacri cognitoris, nulla ei penitus poſt diffinitivam ſententiam appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Aſiana diœceſi, vel Pontica, tale aliquid emerſerit, uſque ad prædictam quantitatem decem librarum auri, appellationes ad viros ſpectabiles, Comites forte, vel Proconſules, vel Prætores, vel Moderatores, quibus ſpecialiter eaſdem lites peragendas deputavimus, remittantur: quatenus & hi ad ſimilitudinem præfecti Auguſtalis, vice ſacri Cognitoris intercedant, & cauſas ſine ſpe quidem appellationis, Dei tamen & legum timore perferant decidendas. Orientalem autem tractum cauſas appellatione ſuſpenſas, & uſque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virum ſpectabilem Comitem Orientis mittere, ſimili modo audientiam, & finem eis impoſiturum. Illo videlicet obſervando, ut viri ſpectabiles duces, vel alii ſpectabiles judices, non ad alios eadem ſpectabilitate decoratos judices ſuas tranſmittant appellationes in litibus, quantæcunque ſint quantitatis (cum non oporteat ad compares judices appellationes referri, ſed a minori judicio in majus tribunal aſcendere). ſed ad illuſtriſſi-

mam

a *ff. ſi quis caut. l.* 1. b *Ivo p.* 5. *c.* 282. *Pannor. lib.* 4. *c.* 128. c *al. quorum.* d *al. facienda.* e *Sunt verba interpretis.* f *Ex interpretatione. Ivo p.* 1. *c.* 283. *Pann. l.* 4. *c.* 129. g *antea legebatur, abjiciatur, vel ebiſtiatur.* h *Ex interpretatione. Ivo par.* 5. *c.* 284. *Pannor. l.* 4. *c.* 130. i *Ex Paulo ibidem.* k *Ivo part.* 5. *c.* 285. *Pannor. lib.* 4. *c.* 131. *Ex Paulo.* l *Novella* 23. *apud Julianum antecessorem.*

Digitized by Google

mani præfecturam illorum appellationes, cujuſcunque ſint quantitatis (ut dictum eſt) dirigantur, quæ a una cum viro excelſo pro tempore Quæſtore eas dirimat, utroque officio ſubminiſtrante, id eſt, tam ex ſacris ſcriniis more ſolito, quam prætorio. Ita tamen hæc ſancimus, ut nec a ducibus, vel aliis ſpectabilibus judicibus (quibus forte, & ſi privati ſint, Imperialis majeſtas cauſas injunxerit,) appellatio ad memoratos ſpectabiles judices currat, ne cauſa non gradatim procedere, ſed perperam videatur: ſed a Præſidibus quidem provinciarum, & judicibus a nobis datis, ſi non ſint ſpectabiles judices, intra memoratam quantitatem referetur. Si autem vel illuſtres ſint dati a nobis judices, (quibus apices dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt) vel duces, qui omnimodo ſpectabilitate ſunt decorati, vel hi, qui a Principe delegati ſunt, ſpectabilem habeant dignitatem, eorum appellationes ſub quacunque quantitate in hanc Regiam urbem ad competentes antiquo more judices referuntur: omnibus aliis, quæ in appellationibus ſtatuta ſunt, vel ab antiqua proſapia, vel ab auctoritate anteriorum conſtitutionum, vel a noſtra humanitate, intactis, illibatiſque cuſtodiendis.

C. XXIX. *Quando appellandum ſit primo, vel ſecundo.*

Item lib. 49. Digeſt. tit. quando appellandum ſit. *leg.* 1. §. *biduum.*

BIduum, vel triduum appellationis ex die ſententiæ latæ computandum erit. §. 1. Quid ergo, ſi ſententia fuerit ſub conditione dicta, utrum ex die ſententiæ latæ tempus computamus ad appellandum, an vero ex die, quo conditio ſententiæ extitit? Sane quidem non eſt ſub conditione ſententia dicenda. Sed ſi fuerit dicta, quid fiet? Et eſt utile, ſtatim tempora ad appellandum computari debere. §. 2. Quod in ſententiis receptum b eſt, ut vel altera die, vel tertia provocetur, hoc etiam in cæteris obſervandum eſt, ex quibus ſententia quidem non profertur, appellari tamen oportere, & poſſe, ſupra relatum eſt, ut ſi *cum quis ad tutelam, vel ad alia civilia munera nominatur, & ejus excuſatio non admittitur.* §. 3. Dies autem iſtos, in quibus appellandum eſt, ad aliquid utiles eſſe, oratio divi Marci voluit, ſi forte ejus, a quo provocatur, copia non fuerit, ut ei libelli dentur. Ait enim: Is dies ſervabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare ſi forte, poſt ſententiam ſtatim dictam, copiam ſui non fecerit is, qui pronuntiavit, (ut fieri aſſolet) dicendum eſt, nihil nocere appellatori. Nam ubi primum copiam ejus habuerit, poterit provocare. Ergo ſi ſtatim ſe ſubduxit, ſimili modo ſubveniendum eſt. §. 4. Quid igitur, ſi conditio horæ effecit, ut ſe reciperet? Si forte dicta ſit ſententia jam ſuprema hora, utique non videbitur ſe ſubtraxiſſe. §. 5. Adeundi autem facultatem ſemper accipimus, ſi in publico ſui copiam fecit. Cæterum, ſi non fecerit, an imputetur alicui, quod ad domum ejus non venerit, quodque in hortos non acceſſerit, & ulterius, quod ad villam ſuburbanam? Magiſque eſt, ut non debeat imputari. Quare ſi in publico ejus adeundi facultas non fuit, melius dicetur, facultatem non fuiſſe adeundi. §. 6. Si quis, ipſius quidem, a quo appellavit, adeundi facultatem non habuerit, ut a *ei libellos daret*, ejus autem, quem appellavit, habeat copiam, videndum eſt, ut ſi ei præſcribi poſſit, quod eum non adierit. Et hoc jure utimur, ut ſi alterutrius adeundi fuerit copia, præſcriptio locum habeat. §. 7. In propria cauſa biduum accipitur. Propriam cauſam ab aliena quemadmodum diſcernimus? Et palam eſt, eam propriam eſſe cauſam, cujus emolumentum, vel damnum ad aliquem ſuo nomine pertinet. *& infra*: §. 8. Si adverſus abſentem fuerit pronuntiatum, biduum, vel triduum, ex quo quis ſcit, computandum eſt, non ex quo pronuntiatum eſt. Quod autem dicitur abſentem poſſe provocare, ex quo ſcit, ſic accipit a, ſi non in cauſa per procuratorem defenſus eſt. Nam ſi ille non provocavit, difficile eſt, ut hic audiatur. §. 9. Si quem b in inſulam c deportandum adnotaverit Præſes provinciæ, & Imperatori 3 ſcripſerit, ut deportetur, videamus, quando ſit provocandum, utrum cum Imperator reſcripſerit d, ut deportetur, an cum ei ſcribitur? Et puteſt, tunc eſſe appellandum, cum recipi eum Præſes jubet, ſententia 4 prolata, Imperatori ſcribendum, ut deportetur. Cæterum verendum eſt, ne ſero ſit, ut tunc provocetur, cum Imperator inſulam ei aſſignaverit. Comprobata enim ſententia Præſidis, tunc ſolet inſulam aſſignare. Rurſus illud verendum eſt, ſi mendaciis apud Principem oneravit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam provocandi. Quid ergo eſt? Recte dicetur humanitate ſuggerente, ut & hoc, & illo tempore non fruſtra provocaretur: quia non adverſus Principem, ſed adverſus Judicis calliditatem provocavit. *& infra* e. §. 10. Illud quoque videamus, ſi, cum Imperatori ſcriberetur, exemplum literarum litigatori editum ſit, neque is appellaverit, & poſtea contra eum reſcriptum ſit, an appellare a literis pridem ſibi editis poſſit? 5 quia, qui tunc non appellavit, vera eſſe, quæ ſcripta ſunt, conſenſiſſe videtur: nec eſt audiendus, ſi dicat, eventum ſacri reſcripti ſe ſuſtinuiſſe.

Corr. Rom. ¶ 1 Ut cum quis] *Hinc uſque ad verba*, non admittitur, *non ſunt in Pandectis: ſed quia ſuperius in eadem lege ſententia ipſorum exprimitur, non ſunt expuncta, ſed deſcripta aliis characteribus.*

¶ 2 Ut ei libellos daret,] *Verba hæc non ſunt in Pandectis, ſed ob gloſſam non ſunt inducta.*

¶ 3 Imperatori ſcripſerit,] *Sic eſt emendatum ex Pandectis. Antea legebatur*, Imperator reſcripſerit.

¶ 4 Sententia prolata] *Hæc uſque ad verſ.* Cæterum, *ſunt addita ex Pandectis.*

¶ 5 Poſſit? *In vulgatis codicibus ſequebatur*, certe non poteſt: *quæ neque in vetuſtis, neque in Pandectis habentur.*

C. XXX.

Item Ulpianus lib. 49. *in tit. de recipiendis appellationibus, vel non, lege prima.*

5 NOn ſolent audiri appellantes, niſi hi, quorum intereſt, vel quibus mandatum eſt, vel qui negotium alienum gerunt, quod mox ratum habetur. Sed etſi mater 1, cum filii rem ſententia everſam animadverteret, provocaverit, pietati dans, dicendum eſt & hanc audiri debere, & ſi litem præparandam curare maluerit, intercedere non videtur, licet ab initio defendere non poteſt. §. 1. *Scævola libro quarto regularum* f. Ante ſententiam appellari poteſt, ſi quæſtionem in civili negotio habendam judex interlocutus ſit, vel in criminali, ſi contra leges hoc faciat. §. 2. *Macer libro primo de appellationibus, lege quarta.* Ejus, qui ideo cauſam agere fruſtratur, quod dicit ſe libellum Principi dediſſe, & ſacrum reſcriptum expectare, audiri deſiderium prohibetur: & ſi ob eam cauſam provocaverit, appellatio ejus recipi ſacris conſtitutionibus vetatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Mater] *Antea brevius legebatur*: ſed & ſi mater ea pietate provocaverit, dicendum, &c. *Multa vero alia in hoc, & ſequenti capitulo ex ipſis Pandectis ſunt emendata.*

C. XXXI. *De dimiſſoriis libellis.*

Item Martianus l. 2. *de appellationibus, tit.* g *de libellis dimiſſoriis, l. unica.*

POſt appellationem interpoſitam literæ dandæ ſunt ab eo, a quo appellatum eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, ſive Principem, ſive quem alium: quas literas dimiſſorias, ſive Apoſtolos appellant. Senſus au-

a qui] *orig.* b *al. præceptum.* c *al. an.*

a *al. accipimus.* b *al. quidem.* c *In principio ejuſdem legis primæ.* d *al. ſcripſerit.* e *l. ult. eod. tit.* f *leg.* 2. *ibidem.* g *lib.* 49. *digeſt. tit.* 6.

Digitized by Google

autem literarum talis eſt: appellaſſe (puta) Lucium Titium a ſententia illius, quæ inter illos dicta eſt. Sufficit autem petiiſſe intra tempus dimiſſorias inſtanter, & ſæpius: ut & ſi non accipiat, id ipſum conteſtetur. Nam inſtantiam repetentis a dimiſſorias conſtitutiones deſiderant. Æquum eſt igitur, ſi per eum ſteterit, qui debebat dare literas, quo minus det, ne hoc accipienti noceat. §. 1. *Ulpianus lib.* 4. b *de appellationibus, titulo, Nihil innovari appellatione interpoſita, lege unica.* Appellatione interpoſita, ſive ea recepta fuerit, ſive non, medio tempore nihil novari oportet. *& infra.* §. 2. Si quis ex pluribus facinoribus condemnatus propter quædam appellaverit, propter quædam non, utrum differenda pœna ejus ſit, an non, quæritur. Et ſi quidem graviora ſunt crimina, ob quæ appellatio interpoſita eſt, levius autem id, propter quod non appellavit, recipienda eſt omnino appellatio, & differenda pœna. Si vero graviorem ſententiam meruit ex ea ſpecie, ex qua non eſt appellatum, omnimodo pœna imponenda eſt.

Gratian. *Forma Apoſtolorum hæc eſt: Ego ille, ſanctæ Bononienſis Eccleſiæ Epiſcopus, te Presbyterum Ralandum, Capellanum ſancti Apollinaris, ad Apoſtolicam ſedem, quam appellaſti, ab obſervatione mei judicii his Apoſtolis dimitto. Forma vero appellantis ante ſententiam hæc eſt: Ego Adelinus ſanctæ* R*heginæ Eccleſiæ miniſter [licet indignus] ſentiens, me prægravari a Domino Gualterio ſanctæ Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopo, Romanam ſedem appello, & apoſtolos peto. §. 1. Si vero poſt datam ſententiam appellare voluerit, hic erit ei modus appellandi: Ego A. ſanctæ Rheginæ Eccleſiæ miniſter [licet indignus] contra ſententiam Domini G. S. Rav. Eccleſiæ Archiepiſcopi injuſte in me latam pridie Kal. Maji Anno Domini incarnationis* MCXLI. 1 *indictione quarta* Romanam *ſedem appello, & apoſtolos peto.* §. 2. *Si autem unus, vel duo pro pluribus appellare voluerint, ſic appellabunt: Ego P. & G. Syndici Canonicorum S. B. E. ſentientes nos prægravari, vel contra ſententiam &c. Romanam ſedem appellamus, & apoſtolos poſtulamus. Et hujuſmodi appellationes in ſcriptis fieri debent.*

Corr. Rom. ¶ 1 MCXLI.] *in vulgatis erat* MCLXI. *qui numerus, ut recte in gloſſa dicitur, conſtare non poteſt. Quod hinc etiam confirmatur, quia quarta Indictio, de qua hic eſt mentio, non convenit cum anno illo. In manuſcriptis autem cum varia ſit lectio, hæc viſa eſt melior, quæ notarum tantum tranſpoſitione reſtitui potuit, & quarta Indictio cum hoc anno concurrit. Ad judicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.*

C. XXXII. *Excommunicetur Catholicus, qui committit cauſam ſuam judicio alterius fidei.*

Unde in Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 7.

CAtholicus, qui cauſam ſuam, ſive juſtam, ſive injuſtam, ad judicium alterius fidei judicis provocat, excommunicetur.

6 ps Gratian. *Notandum vero eſt, quod quidam Judices ſunt, a quibus appellari non oportet.*

C. XXXIII. *A quibus judicibus provocari non licet.*

Unde in Concilio c Milevitano *c.* 24. *legitur.*

A Judicibus *d*, quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare.

Gratian. *Quod de arbitris intelligendum eſt. Judicum enim alii ſunt ordinarii, alii arbitrarii. Ordinarii vero ſunt, qui ab Apoſtolico, ut Eccleſiaſtici, vel ab Imperatore, utpote ſeculares, legitimam poteſtatem accipiunt. Arbitrarii ſunt, qui nullam poteſtatem habentes, cum conſenſu litigantium in judices eliguntur, in quos compromittitur, ut eorum ſententiæ ſtetur. Horum alii ſunt ordinarii, & arbitrarii, alii ordinarii tantum. Ordinarii, & arbitrarii ſunt, qui legitimam poteſtatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrandum, qui non ſunt ſuæ juriſdictioni ſuppoſiti. Ab his, etſi ut arbitrarii e ſedeant, & non ut ordinarii, privilegia tamen ordinariæ dignitatis gravatus aliquis appellare valebit.*

a *al. petentis.* b *cod. l.* 49. *tit.* 7. c *Et in Afric. c.* 89. d *In ep. Nicol.* 1. *Ivo p.* 6. *c.* 363. *Pann. l.* 4. *c.* 132. e *al. arbitri.*

C. XXXIV. *A judicibus, qui eliguntur communi conſenſu provocare licet.*

Unde in Concilio a Carthaginenſi III. *c.* 10.

SAne, *b* ſi ex conſenſu partium judices electi fuerint, etiam a pauciore numero, quam conſtitutum eſt, liceat 1 provocari.

Corr. Rom. ¶ 1 Liceat) *Hunc canonem citat Gratianus [quod ipſemet aperte profitetur] ut oſtendat ab hujuſmodi judicibus licere appellari. Verum in Concilio Carthaginenſi tam impreſſo, quam manuſcripto, cum variis exemplaribus collato, & unico codicis canonum etiam impreſſo, ac manuſcripto, & Græco, quod cum ipſo concordat, & Africano, ubi hoc repetitur, & apud Ivonem legitur,* non liceat. *Et quæ in ipſo canone antecedunt, & referuntur infra eod. c.* hoc etiam, *oſtendunt omnino cum negatione eſſe legendum.*

C. XXXV. *Qui de Epiſcoporum judiciis queruntur, a vicinis Epiſcopis audiantur, vel ab aliis ex conſenſu eorum adhibitis.*

PLacuit, ut Presbyteri *c*, Diaconi, vel cæteri inferiores Clerici, in cauſis, quas habuerint, ſi de judiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos quicquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu Epiſcoporum ſuorum. Quod ſi ab eis provocandum putaverint, non provocent, niſi ad Africana Concilia, vel ad Primates provinciarum ſuarum. Ad tranſmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

Grat. *Niſi forte* 1 *Romanam ſedem appellaverint. Is autem qui appellaverit, ad eum, a quo appellavit, remitti non debet.*

Corr. Rom. ¶ 1 Niſi forte) *Hæc in antiquis codicibus ſcribuntur tanquam Gratiani verba. Et ad hanc ſententiam demonſtrandam affert ſequens caput ex Concilio Sardicenſi.*

C. XXXVI. *De eodem.*

Unde in Sardicenſi Concilio *c.* 7.

SI *d* quis Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint, ſi appellaverit, qui dejectus fuerit, & confugerit ad beatiſſimum Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum, & voluerit ſe 1 audiri, ſi juſtum putaverit, ut revocetur *a*, vel renovetur examen, ſcribere Epiſcopis dignetur his, qui in finitima, & propinqua provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis omnia definiant. Quod 3 ſi is, qui rogat cauſam ſuam iterum audiri, deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut de latere ſuo Presbyteros mittat, erit in poteſtate ejus, & quid velit, & quid æſtimet. Et ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, ut etiam habeant auctoritatem perſonæ illius, a quo deſtinati ſunt, erit in ejus arbitrio. Si vero crediderit ſufficere Epiſcopos 4, ut negotio terminum imponant, faciat, quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.

Corr. Rom. ¶ 1 Se audiri) *Græce eſt,* ἐὰν βουληθείη αὐτοῦ διακοῦσαι, *id eſt,* ſi Romanus Epiſcopus voluerit ipſum audire.

¶ 2 Revocetur, vel) *Hæc abſunt a Concilio tam impreſſo, quam manuſcripto, cum variis exemplaribus collato, & legitur tantummodo,* renovetur, *quemadmodum Græce eſt,* ἀνανεωθῇ, *& ſic refertur a Nicolao, & Ivone: ſed ob gloſſam non ſunt inducta.*

¶ 3 Quod ſi is, qui rogat] *Græce eſt,* εἰ δὲ τις ἀξιώσῃ καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, *id eſt:* Si quis autem poſtulet, & rurſus negotium ſuum audiri: *ut ſit ſecunda* appel-

a *& Afric. c.* 89. b *Ivo p.* 6. *c.* 363. *Anſel. l.* 3. *c.* 123. c 11. *q.* 3. *Presbyteri.* d *Nicol. in epiſt. ad Michaelem, quæ incipit:* [Propoſueramus] *& in epiſtola ad Epiſcopos apud Convicinum congregatos. Ivo p.* 5. *c.* 57. *Conc. Afr. c.* 101.

appellatio, quæ etiam ſignificatur in capite; Gaudeotius, *quod apud Græcos proxime antecedit huic capiti.*

§ 4 Epiſcopos) *Sequebatur in codicibus Gratiani, etiam in manuſcriptis, quemadmodum & apud Ivonem,* comproviociales: *quæ vox non eſt in Concilio, neque apud* Nicolaum. *Græce legitur,* ϗ ἀπόφασιν τοῦ ἐπισκόπου, *id eſt,* & ipſius Epiſcopi ſententiam. *Balſamon tamen videtur legiſſe,* τῶν ἐπισκόπων, *& primum interpretatur de Epiſcopis provincialibus, deinde de aliis.*

Gratiao. *Arbitrarii tantum ſunt, qui nullam legitimam poteſtatem acceperunt, a quibus appellari non licet, quia eis imputandum eſt, quod ſibi tales elegerunt. Si vera ſententia eorum, a quibus appellatur, ſoluta fuerit* i*, nil eis oberit, niſi forte vel inimicitia, vel pecunia depravati injuſtam probentur tuliſſe ſententiam.*

Corr. Rom. § 1 Fuerit) *Sequebatur in vulgatis,* per eum, ad quem appellatum eſt: *quæ ſunt expuncta, quia in vetuſtis codicibus non habentur.*

C. XXXVII. *Cum per appellationem ſententia ſolvitur, non debet obeſſe ei, qui non iniquo animo judicavit.*

Unde in Concilio Carthaginenſi III. *c.* 10. *legitur.*

7 ps HOc etiam *a* placuit, ut a quibuſcunque judicibus Eccleſiaſticis ad alios judices Eccleſiaſticos, ubi eſt major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi convinci non potuerint, vel iniquo *b* animo judicaſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratia depravati.

Gratian. *Quæritur autem de eo, a quo appellatur, an ſit evocandus in teſtimonium apud eum, ad quem appellatur, ſuper negotio, cujus cognitionem ſuſcepit.*

C. XXXVIII. *Clericus non devocetur in teſtimonium illius cauſæ, cujus primum cognitionem ſuſcepit.*

De hoc ita ſtatutum eſt in Concilio *c* Carthag. V. *c.* 1.

STatutum *d* eſt *e*, ut qui forte in Eccleſia quamlibet cauſam jure Apoſtolico Eccleſiis impoſito agere voluerit, & fortaſſe deciſio Clericorum uni parti diſplicuerit, non liceat Clericum in judicium ad teſtimonium devocari eum, qui Præſes *f* vel Cognitor fuit, & nulla ad teſtimonium dicendum Eccleſiaſtici *g* cujuslibet perſona pulſetur.

Grat. *Ab eis quoque, ad quos provocatum fuerit (ſicut in* Africano Concilio *c.* 63. *legitur) ulterius provocare non licet.*

C. XXXIX. *Non liceat provocari ab his, ad quos provocatum fuerit.*

SI autem provocatum fuerit, eligat, qui provocaverit, judices, & cum eo & ille, contra quem provocaverit, ut ab ipſis deinceps nulli liceat provocare.

Gratian. *Poſt ſecundam provocationem intelligendum eſt: tertio enim in una eademque cauſa ſuper eiſdem capitulis provocare non licet. Unde in 7. libro Codicis* h *tit. ne liceat in una eademque cauſa tertio provocare, lege unica, Imperator Juſtinianus ſcribit:* Si quis in quacunque lite iterum provocaverit, non liceat ei tertio in eadem lite ſuper eiſdem capitulis provocatione uti, vel ſententias excellentiſſimorum Præfectorum prætorio retractare, licentia danda litigatoribus, arbitrio dato, ipſius audientiam qui eum dedit, ante litis conteſtationem invocare, & hujuſmodi petitione minime provocationis vim obtinente. §. 1. *Cum autem in cauſa capitali, vel ſtatus interpellatum fuerit, non per procuratores, ſed per ſe ipſos appellantes cauſam ſuam agere oportet.*

C. XL. *Appellationem in cauſa capitali, vel ſtatus interpoſitam, per procuratorem exequi non licet.*

Unde Hadrianus Papa *ait in capitulis a ſe collectis c.* 44. i.

SI *k* quando in cauſa capitali, vel cauſa ſtatus interpellatum fuerit, non per exploratores *l*, ſed per ſe ipſos eſt agendum

Gratian. *Tempus autem exequendæ appellationis annus eſt, vel ſi juſta cauſa interceſſerit, biennium.*

C. XLI. *De eodem.*

Unde in Authenticis *conſtit.* 11. *collat.* 5. *a legitur.*

EI, qui appellat, impertitur annus, intra quem ſecundum ſe communiter cum adverſario litem exequatur, aut, ſi juſta cauſa interceſſerit, alius annus indulgeatur: quo tranſacto lite non completa, rata manet ſententia. §. 1. Appellatore ceſſante, cum unus menſis ſupereſt ex biennio, licet victori ingredi, ut reus quæratur, quo ſive invento, ſive non, ſuas afferat allegationes, & vel confirmetur, vel reſcindatur ſententia, omni caſu abſente impenſis *b* condemnando ſecundum tempora fatalium dierum. Neutro vero concurrente poſt ſecundum fatalem permaneat ſententia rata. *Conſtitutione ſecunda in collatione quarta* c. §. 2. Sed lis, quæ ſperatur in conſiſtorium Principis inferri, abſque damno moræ manet intacta, donec ipſe faciat eam introduci, & a Proceribus ſecundum morem dirimi.

Gratian. *Si vero is, qui appellavit, pœnitentia ductus ab appellatione deſiſtere voluerit, non prohibetur: ſicut in 7. lib. Codicis tit. de appellationibus l. 28. Impp. Arcadius, & Honorius ſtatuiſſe leguntur.* Si 1 *quis libellos appellatorios ingeſſerit, ſciat ſe habere licentiam arbitrium commutandi, & ſuos libellos recuperandi, ne juſtæ pœnitudinis humanitas amputetur. §. 1. Eſt autem, quando appellationem interponi non eſt neceſſe. In eodem namque libro, & eod. tit. l. 27. iidem Impp. decreverunt. Nominationes vero libellis, vel edictis factæ, citra concilium* d *publicum non valent, de quibus nec appellare neceſſe eſt, ſi ſolennitas deeſt.*

8 ps §. 2. *Diffinitiva* e *quoque ſententia, quæ condemnationem, vel abſolutionem non continet, pro nulla habetur. §. 3. Item ſententia* f *citra ſolitum ordinem judiciorum a Præſide prolata auctoritatem rei judicatæ non obtinet. §. 4 Item ſi* g *ſententia lata fuerit contra res prius judicatas, a quibus provocatum non eſt, ſententiæ auctoritatem non obtinebit, & ideo appellare non eſt neceſſe. §. 5. Item ſi* h *ſententia contra jus ſcriptum feratur, veluti dum defunctus, & minor XIV. annis fuiſſe, & teſtamentum jure feciſſe dicitur, nullas vires obtinet, nec contra eam eſt neceſſarium auxilium provocationis. §. 6. Si* i *vero contra jus litigatoris ſententia dicatur, veluti dum minor XIV. annis, annum XIV. impleviſſe, ac per hoc teſtamentum jure feciſſe pronuntiatur, ad provocationis remedium oportet confugere. §. 7. Item ſi* K *plures judices dati ſunt, & unus tantum ex iis pronuntiaſſe proponitur, non videtur appellandi neceſſitas fuiſſe, cum ſententia firmitatem jure non obtineat. §. 8. Item cum certa* l *ratione, & ſine certa judices mulctare poſſunt, ſi aliter contra ſtatutum legis modum mulctam irrogaverint, quod contra jus griſtum videtur, firmitatem non tenet, & ſine appellatione poteſt reſcindi. §. 9. Venales* m *quoque ſententias, quæ in mercedem a corruptis judicibus proferuntur, etiam citra interpoſitæ provocationis auxilium infirmas eſſe decretum eſt. §. 10. Item ſi* n *propter infirmitatem ætatis ad honorem, ad quem nominatus es, inhabilem te eſſe probaveris, prætermiſſa appellatione iniqua nominatio removebitur. §. 11. Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Non* o *enim poteſt recipi ejus appellatio, qui per contumaciam abſens, cum ad agendam cauſam vocatus eſſet, negotio prius ſummatim perſcrutato, condemnandus eſt. §. 12. Nullus* p *etiam homicidarum, veneficorum, maleficorum, adulterorum, itemque eorum, qui manifeſtam violentiam commiſerunt*

a Ivo p. 6. c. 363. Pann. l. 4. c. 133. b *inimico) vera lectio.* c *& in Afric. c.* 26. d *al. ſtatuendum) orig.* e *Ivo p. 6. c.* 230. f *al. cognitor, vel præſes) orig.* g *al. Eccleſiaſtici cujuslibet ordinis.* h Tit. 70. i *in Cod. Theod. l. 5. ſententiarum Pauli t. 35. c. 1. in interpret. cap. l. 7. c.* 237. k *Anſ. l. 3. c.* 88. l *procuratores) vera lectio.*

a *C. de temp. & repar. appellat. Authent. ei, qui l. 7. tit.* 63. b *al. in expenſis.* c *Sup. ead. anteriorum.* 28. *C. eod. tit. Auth. ſed & lis l.* 2. d *al. conſilium.* e *Leg. 3. Cod. tit. 45. de ſent. & interloc.* f *ibi 3. l. 4. prolatam.* g *Leg. 1. C. tit. 64. quando provocare non eſt neceſſe.* h *Leg. 2. ſi cum ibid.* i *ead. l. §. quod ſi.* K *Leg. 4. ibid.* l *Leg. 5.* m *Leg. 7.* n *Leg. 8. ſi pater.* o *Leg. 1. C. tit. 65. quorum appellat. non recipiantur.* p *Leg. 2. obſervare eod.*

miſerum, argumentis convictus, teſtibus ſuperatur, voce etiam propria vitium ſceluſque confeſſus audiatur appellans. [*& hoc in notariis. §. 13. In occultis autem.*] *Si* a *teſtibus productis, inſtrumentis prolatis, aliiſque argumentis præſtitis, ſententia contra eum lata ſit, & ipſe, qui condemnandus eſt, aut minime voce ſua confeſſus ſit, aut formidine tormentorum territus, contra ſe aliquid dixerit, provocandi licentia ei non denegatur. §. 14. Nulli* b *quoque Officialium a ſententia proprii judicis provocatio tribuatur, niſi in eo tantum negotio, quod civili ratione ſuper patrimonio forte apud proprium judicem inchoaverit. §. 15. Quoties etiam fiſcalis* c *calculi ſatisfactio poſtulatur, aut tributum expoſcitur, aut publici, vel etiam privati debiti evidentis, & convicti redhibitio flagitatur, appellatione excluſa neceſſario in contumacem vigor judiciarius exercetur. §. 16. Ab* d *executione ſententiæ appellari non poteſt, niſi forte executor ſententiæ modum judicationis excedat. §. 17. Si quis etiam auſus fuerit provocare, ne* e *voluntas defuncti teſtamento ſcripta referetur, vel ii, quos ſcriptos patuerit hæredes, in poſſeſſionem mittantur, & is, cujus de ea re notio erit, appellationem receperit, & judex, qui tam ignavam conniventiam adhibuerit, & litigator, qui tam importune appellaverit, viginti libris argenti mulctentur. §. 18. De* f *poſſeſſione etiam, & ejus momento, ſi cauſa dicatur (quæ ſententia interlocutoria appellatur) quamvis provocatio interpoſita fuerit, tamen lata ſententia ſortiatur effectum. § 19. Quandoque* g *unam & eandem plures ſimul reportant condemnationem, nec diverſitas factorum ſeparationem accipit: quo caſu ſi omnes appellaverint, & uno ea hic agente, eorum appellatio juſta pronuntiata fuerit, emolumentum victoriæ etiam ad alios pertinebit. Si* h *autem unus tantum appellavit, ejuſque appellatio juſta pronuntiata eſt, ei quoque prodeſt, qui non appellavit. §. 20. Quod ſi ætatis auxilio unus contra ſententiam reſtitutionem impetraverit, majori, qui ſuo jure non appellaverit, hoc reſcriptum non prodeſt. §. 21. Judicibus* i *autem non ſolum ſuſcipiendæ appellationis neceſſitas videtur impoſita, verum etiam XXX. dierum ſpatia ea die ſententiæ definita ſunt, intra quæ geſta una cum relatione litigatoribus convenit præſtari. §. 22. Similiter* k *arbiter appellationem ſuſcipere, & relationem dare compellitur, ſi delegatus fuerit. §. 23. Litigatoribus* l *vera copia eſt, etiam non ſcriptis libellis illico voce appellare, cum res judicata popoſcerit, tam in civilibus, quam in criminalibus cauſis. §. 24. Ab* m *eo autem, qui de appellatione cognoſcit, non poteſt fieri recurſus ad judicem, a quo fuerit provocatum. Quapropter remittendi litigatores ad provincias remotam ſibi occaſionem, atque excluſam penitus intelligant, cum ſuper omni cauſa interpoſitam provocationem, vel injuſtam tantum liceat pronuntiare, vel juſtam. §. 25. Hæc omnia in VII. lib. Codicis invenies, a tit. de appellationibus, uſque ad tit. Ne liceat in una eadem cauſa.*

Corr. Rom. ℊ 1 Si quis libellos] *Hinc uſque ad finem hujus capitis varias leges Codicis Gratianus refert, quarum non retulit eadem omnino verba: ſed quæ ad quæſtionem ſuam facere judicavit.*

QUÆSTIO VII.

1 p*s* Q*Uod vero Laici in accuſatione Epiſcoporum non ſint audiendi,* Evariſtus Papa *teſtatur, dicens Epiſcopis per Ægyptum, epiſt. 2.*

C. I. *Laici in Epiſcoporum accuſationem non ſunt recipiendi.*

NOn *n* eſt a plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accuſandus Epiſcopus, licet ſit inordinatus: quia pro meritis ſubditorum diſponitur a Deo vita rectorum. *& infra.* Ideo iſta dico, quia inſidiator bona ſæpiſſime ſolet convertere in malum, & in electis ponit maculam.

a *§. ſicut. eod. leg.* b Leg. 3. c Leg. 4. d Leg. 5. e Leg. 6. f Leg. unica. C. tit. 69. *ſi de moment. poſſ.* g L. 1. C. tit. 68. *ſi nunc ex pluribus apell.* h Leg. 2. eod. tit. ibid. i Leg. *judicibus.* 24. Cod. tit. 62. *de appellationibus.* k Lege *ſi appellationem.* 31. *in fin. eod.* l Leg. *Litigatoribus.* 14. *eod.* m Leg. *Eos, qui,* 6. *eod.* n *Anſel. l. 3. c. 12. Ivo p. 5. c. 240. Pann. l. 4. c. 37.*

C. II. *Laicus Clericum non accuſet.*

N. *Item* Sylveſter Papa *in epilogo Concilii Romani.*

Ullus *a* Laicus audeat Clerico crimen inferre.

C. III. *De eodem.*

Item Marcellinus Papa *ad Epiſcopos Orientales, ep. 8.*

LAico *b* non licet quemlibet Clericum accuſare.

C. IV. *Anathematizatus Sacerdotes accuſare non poteſt.*

Item Julius Papa *in decretis, c.* 36.

IN ſancta Nicæna Synodo ſtatutum eſt, ut nemo anathematizatus *c* in noſtra ſuſcipiatur accuſatione: nec illi, qui nos in ſua nolunt recipere querela, vel accuſatione, cum nos ſuper illos ſciamus a Domino conſtitutos, non illos ſuper nos: & ſicut major non poteſt a minore judicari, ita nec obligari *d*: quia rarum eſt omne, quod magnum eſt. Portamus onera omnium, qui gravantur: quinimo hæc portat in nobis B. Apoſtolus Petrus, cujus vice fungimur legatione, & cujus regula informamur, quatenus ejus fulti auxilio ab omnibus nunc, & in perpetuum tueamur adverſis.

C. V. *De eodem.*

Item Euſebius *ad Epiſcopos Galliæ, epiſt.* 7.

LAicos *e* non accuſare Epiſcopos hactenus obſervatum, & conſtitutum eſt: quia ejuſdem non ſunt converſationis, & oppido eis quidam infeſti exiſtunt; quippe cum vita eorum, & converſatio debeat eſſe ſecreta, & a Laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeant, qui eorum caſtitatem & gravitatem nolunt imitari, maxime cum nec hi eos in ſuis volunt recipere accuſationibus.

C. VI. *Nec Clerici in accuſatione Laicorum, nec Laici in accuſatione Clericorum ſunt ſuſcipiendi.*

Item Fabianus Papa *ad Epiſcopos Orientales, epiſt.* 2.

SIcut *f* Sacerdotes, vel reliqui Clerici a ſecularium Laicorum excluduntur accuſatione; ita illi ab iſtorum ſunt excludendi & alienandi criminatione: & ſicut iſti ab illis, ita illi ab iſtis non recipiantur; quoniam ſicut Domini Sacerdotum ſegregata debet eſſe converſatio ab eorum converſatione; ita & litigatio: quia ſervum Domini *g* non oportet litigare.

C. VII. *De eodem.*

Item ex Concilio Moguntino.

DEcretum *h* eſt, ut Presbyteri ſuos plebejos *i* & accuſare, & atteſtimoniare poſſint. Si autem neglexerint, ſui gradus periculo ſubjacebunt.

Corr. Rom. ℊ *Caput hoc abeſt a pleriſque antiquis exemplaribus Gratiani; neque hic recte collocatur; ſed extat apud Burchardum, qui pro voce,* plebejos, *habet* plebeſanos.

C. VIII. *Laici Clericos accuſare non debent.*

Item Clemens *ad Jacobum, epiſt.* 1.

SAcerdotes, & reliqui Eccleſiæ miniſtri, omneſque plebes Epiſcopos ſuos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiamſi ipſi aliter (quod abſit) agant; niſi in fide erraverint.

Corr. Rom. ℊ *In hoc & ſequenti capite non referuntur ipſa prorſus verba ſancti Clementis.*

C. IX. *De eodem.*

Item Idem *ad eundem Epiſcopum, epiſt.* 2.

QUalis condemnatio eis immineat, qui in Patres peccant, Scriptura divina oſtendit. Si enim Cham *κ*, quia non operuit pudenda patris, maledictus eſt; multo ampliori condemnatione digni ſunt, qui Patribus legatione Dei fungentibus contumeliam inferunt.

Gratian. *Perſonæ inferiorum ordinum in ſuperiorum accuſationem recipiendæ non ſunt.*

C. X.

a *Burch. l. 1. c. 151. Anſ. l. 3. c. 24. Ivo p. 5. c. 264.* b 11. *q.* 1. *Clericum. §. nec Laico.* c *al. anathema.* d *al. colligari.* e *Cle.* 1. *epiſt.* 1. f *Polyc. l. 5. tit.* 1. *Ivo p. 6. c. 320. Pannorm. l. 4. c. 61.* g 2. *Tim.* 2. h *Burch. l. 16. c. 7.* i *al. plebeſanas.* κ *Gen.* 9.

Digitized by Google

C. X. *Minores non debent accuſare majores.*

Unde Sylveſter Papa in epilogo Concilii a Romani.

CLericus *b* adverſus Exorciſtam, Exorciſta adverſus Acolythum, Acolythus adverſus Subdiaconum, Subdiaconus adverſus Diaconum, Diaconus adverſus Presbyterum, Presbyter adverſus Epiſcopum accuſationem dare, aut 1 teſtimonium ferre non valet.

Corr. Rom. ¶ 1 Aut teſtimonium ferre] *Hæc non ſunt in originali, neque in aliis locis indicatis, ac totus etiam ordo in enumeratione eſt immutatus: ita enim in Concilio, & apud cæteros:* Fecit hos gradus in gremio Synodi, ut non Presbyter adverſus Epiſcopum, &c.

C. XI. *De eodem.*

Item Zepherinus Papa ad Epiſcopos Siciliæ, epiſt. 1.

MAjorum *c* quiſpiam minorum accuſationibus non impetatur.

Corr. Rom. ¶ *In originali, quemadmodum & apud Ivonem eſt:* nec ſummorum quiſpiam minorum accuſationibus impetatur, aut diſpereat.

C. XII. *De eodem.*

Item Anacletus Papa, *epiſtola* 3.

SEntentia *d* Cham filii Noe damnantur, qui ſuorum Doctorum, vel Præpoſitorum culpam produnt, ceu Cham *e*, qui patris pudenda non operuit, ſed magis deridenda monſtravit.

C. XIII. *Oves Paſtorem ſuum (niſi a fide exorbitaverit) non poſſunt accuſare.*

Item Euſebius Papa *ad Epiſcopos f Alexandriæ, epiſt.* 2.

OVes *g*, quæ Paſtori ſuo commiſſæ ſunt, eum nec reprehendere (niſi a recta fide exorbitaverit) debent, nec ullatenus accuſare poſſunt: quia facta paſtorum oris gladio ferienda non ſunt, quanquam recte *h* reprehendenda videantur.

2 pars. Gratian. *His auctoritatibus probatur, quod ſubditi, ſive ſint Laici, ſive Clerici, Prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Verum de criminoſis, & de infamibus hoc intelligendum eſt, qui vitam ſuorum Prælatorum parati ſunt reprehendere, non imitari, quod ex verbis* Anacleti *datur intelligi, qui ait.*

C. XIV. *Quare Laici in accuſatione Epiſcoporum non audiantur.*

LAici in accuſatione Epiſcoporum audiendi non ſunt, quia oppido eis quidam infeſti ſunt: & indignum eſt, ut ab eis accuſentur, qui eorum gravitatem nolunt imitari.

Corr. Rom. ¶ *Apud Anacletum, ex quo citatur, non extat. Eadem tamen fere verba habentur in epiſt. Euſebii, ſupra ead. c. Laicos.*

C. XV. *Sacerdotes non niſi a viris idoneis, & approbatis accuſari poſſunt.*

Item Anacletus *ad Epiſcopos Italiæ, epiſt.* 2.

I. ACcuſatio *i* quoque eorum, ſuper qua nos conſulere voluiſtis, non niſi ab idoneis & probatiſſimis viris, qui & ſuſpicionibus & ſceleribus carent, fieri debet, quia Dominus ſacri ſui corporis tractatores a vilibus & reprobis, ac non idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari permiſit: ſed ipſe proprio flagello peccantes Sacerdotes a templo ejecit *k*. Unde liquet, quod ſummi Sacerdotes, id eſt, Epiſcopi a Deo ſunt judicandi, non ab humanis, aut pravæ vitæ hominibus lacerandi, ſed potius ab omnibus fidelibus portandi 1 ipſo Domino exemplum dante, quando per ſeipſum, & non per alium vendentes, & ementes ejecit de templo. *& paulo poſt.* §. 1. Nullus enim (ut reor) invenitur inter nos, qui velit ſuum ſervum ab alio, quam a ſe judicari. Quod ſi præſumptum fuerit, aut multa ipſe indignatione iraſcitur, aut potius ultionem quærit ſuper eum. *& infra.* §. 2. Unde & Dominus per Prophetam *a* inquit: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei*, (*& paulo poſt.*) §. 3. Si detractores quorumcunque graviter judicantur, & in perditionis laqueum cadunt; multo magis laceratores & detractores, atque accuſatores memoratorum Dei famulorum, atque perſecutores damnantur, & in barathrum (niſi ſe correxerint, & per eorum ſatisfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitanter cadunt *b*, & vindicibus flammis exuruntur. *& infra.* c §. 4. Hæc & alia periculoſa conſiderantes Apoſtoli ſtatuerunt, ne facile commoverentur, aut lacerarentur, vel accuſarentur columnæ ſanctæ Dei Eccleſiæ, quæ Apoſtoli, & ſucceſſores eorum non immerito dicuntur. Sed ſi quis adverſus eos, vel Eccleſias eorum commotus fuerit, aut cauſas habuerit, prius ad eos recurrat charitatis ſtudio, ut familiari colloquio commoniti ea ſanent, quæ ſananda ſunt, & charitative emendent, quæ juſte amendanda agnoverint: Si autem aliqui eos, priuſquam hoc egerint, lacerare, accuſare, aut infeſtare præſumpſerint, excommunicentur, & minime abſolvantur, antequam per ſatisfactionem (ut jam dictum eſt) condignam egerint pœnitentiam: quoniam injuria eorum ad Chriſtum pertinet, cujus legatione funguntur.

C. XVI. *Communione privetur, qui publice* d *adverſus Epiſcopum conqueritur, priuſquam familiariter eum convenerit.*

Item Alexander, *epiſt.* 1. *c.* 3.

SI *e* quis erga Epiſcopum, vel actores Eccleſiæ quamlibet querelam juſtam ſe habere crediderit, non prius Primates, aut alios judices adeat, quam ipſos, a quibus ſe læſum æſtimat, conveniat familiariter, & non ſemel, ſed ſæpiſſime, ut ab eis aut ſuam juſtitiam accipiat, aut juſtam excuſationem. *& infra. f.* Si autem ſecus egerit, ab ipſis, & ab aliis communione privetur, tanquam Apoſtolorum, Patrumque aliorum contemptor.

C. XVII. *Niſi opinione diſcuſſa, non audiantur accuſatores Epiſcoporum.*

Item Evariſtus Papa *Epiſcopis per Ægyptum, epiſt.* 2.

SI *g* qui ſunt vituperatores, aut accuſatores Epiſcoporum, vel reliquorum Sacerdotum, non oportet eos a judicibus Eccleſiæ audiri, antequam eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conſcientia, quove merito, ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate iſta præſumpſerint, necne.

C. XVIII. *Majores natu non accuſent niſi qui ſint rectæ fidei, & converſationis.*

Item Calixtus Papa *ad Epiſcopos Galliæ, epiſt.* 2.

QUærendum *h* eſt in judicio, cujus ſit converſationis & fidei is, qui accuſat, & is, qui accuſatur: quoniam hi, qui non ſunt rectæ converſationis, ac fidei, & quorum vita eſt accuſabilis, & quorum fides, vita, & libertas neſcitur, non permittuntur majores natu accuſare. *i* Neque viles perſonæ in eorum recipiantur accuſationes.

C. XIX. *Abſque duobus, vel tribus teſtibus non recipiantur Epiſcoporum accuſationes.*

Item Sixtus Papa II. *ad Epiſcopos Hiſpaniæ, epiſt.* 2.

II. ACcuſatio Epiſcoporum non eſt facile recipienda, dicente *k* Domino: *Non ſuſcipies vocem mendacii.*

a *Capit. l.* 1. *c.* 139. *in Concil. Mogunt. ſub Arnulpho, c.* 12. b *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Burch. l.* 1. *c.* 151. *Ivo p.* 5. *c.* 264. c *Ivo p.* 5. *c.* 245. d *Iſidorus l.* 3. *ſent. c.* 39. *Infra ead. c. plerunque. Anſ. lib.* 3. *c.* 37. *Deuſdedit p.* 3. *Ivo p.* 5. *c.* 239. e *Gen.* 9. f *Et in* 5. *Synodo ſub Symmacho & Greg. Raſt.* 3. *c.* 5. g *Polyc. lib.* 3. *tit.* 1. *Anſ. l.* 3. *c.* 44. *Burch l.* 1. *c.* 139. *Ivo p.* 5. *c.* 258. *Pannor. l.* 4. *c.* 30. h *al. recte.* i. *Deuſdedit p.* 4. *Anſel. l.* 3. *c.* 31. *Ivo p.* 5. *c.* 238. *Pann. l.* 4. *c.* 58. k *Joan.* 2.

a *Zach.* 2. b *vadunt,*] *orig.* c *in cap. Hadriani, c.* 2. *& l.* 6. *Capit. c.* 287. *Pann. l.* 5. *c.* 34. d *al. primati.* e *Refertur multis verbis omiſſis. Anſ. l.* 3. *c.* 85. *Burch. l.* 1. *c.* 132. 142. *&* 144. f *Ivo p.* 5. *c.* 242. *Pannorm. l.* 4. *c.* 35. g *Pannor. l.* 4. *c.* 59. h *Steph.* 1. *epiſt.* 2. *c.* 10. *Conc. Carth.* 4. *c.* 96. *Burch. l.* 1. *c.* 172. *Pann. l.* 4. *c.* 57. *Ivo p.* 5. *c.* 289. i *Mutatus eſt verborum ordo.* K *Exod.* 23.

aliis videndam offerunt. §. 1. Item objicitur, quod ſubditi etiam religioſi Prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Legitur enim in Exodo a, quod Maria ſoror Aaron, quæ prima poſt tranſitum maris rubri ſumpto tympano hymnum cantare meruit, poſtea murmurans in Moyſen, eo b quod Æthiopiſſam duxerat in uxorem, a Domino lepra percuſſa eſt. §. 2. Item in lib. c Regum legitur, quod cum David fugeret a facie Saul, latuit in ſpelunca, in quam cum Saul divertiſſet ad purgandum ventrem, David præcidit oram chlamydis ejus: quod ſe feciſſe poſtea graviter doluit, & vehementer pœnituit. Saul d a Domino erat reprobatus, & ex invidia David perſequebatur, ut eum morti traderet. David erat vir humilis & mitis, Sauli a Domino ſubſtitutus; per Samuelem unctus in Regem: ſed tamen, quia præcidit oram chlamydis Saulis, graviter flevit, tum a Saule ſola adminiſtratione unctionis ſuperaretur. Unde datur intelligi, quod ſubditi, quamvis religioſi ſint, Prælatos ſuos criminoſos accuſare non poſſunt. Nam e per Saulem, qui ventrem purgabat, Prælati intelliguntur, qui malitiam ſuam corde conceptam in opus producunt. Item legitur in libro f Regum, quod cum Arca Domini reduceretur de Gabaa in Hieruſalem, bobus recalcitrantibus Arca inclinata eſt: cui dum Oza Levita manum adhiberet, ut eam erigeret, a Domino percuſſus interiit. Per Arcam Prælati intelliguntur: per Ozam ſubditi: per inclinationem Arcæ, caſus intelligitur Prælatorum, per illum, qui manum adhibuit, intelliguntur reprehendentes, vel accuſantes vitam Doctorum, qui a Domino percuſſi intereunt. §. 3. His ita reſpondetur: Verum eſt per Arcam ſignificari Prælatos, & per Ozam ſubditos. Illud vero falſum eſt, quod per inclinationem Arcæ caſus ſignificetur Prælatorum. Aliud enim eſt inclinari, vel deſcendere, aliud cadere. Legitur g enim, quod Salvator noſter ſe inclinaverit, ſicut quando digito ſcribebat in terra; & de montibus frequenter deſcenderit, in quos aſcendebat, vel ut pernoctaret in oratione; vel ut Diſcipulos in monte altiora doceret præcepta; vel ut turbas fugiens ex altitudine montis eas reſpiceret, & liberè poſſet docere. Inclinatio vel deſcenſio humilitatem ſignificat, qua ſpirituales nonnunquam carnalibus condeſcendunt, & eorum infirmitati compatiuntur, juxta illud Apoſtoli h: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Hos etiam ſignificaverunt Angeli, quos i Jacob vidit in ſcala deſcendentes. De his etiam per Prophetam k dicitur: inclinavit cœlos, & deſcendit. Per Arcam ergo inclinatam intelliguntur Prælati, qui ſubditorum culpam miſericorditer portant, & eorum infirmitati humiliter compatiuntur. Unde bene dicitur, quod bobus recalcitrantibus Arca inclinata eſt. Boves quippe recalcitrantes ſubditos ſignificant ſuis Doctoribus non obedientes, quibus dum Prælati compatiuntur, quaſi bobus recalcitrantibus Arca inclinatur. Levita, qui manum adhibuit, ſignificat illos, qui miſericordiæ compaſſionem in Prælatis ſuis reprehendunt, eoſque in ſeveritatis amaritudinem erigere volunt. Unde bene Levita iſte Oza dicitur. Oza quippe robuſtus dicitur. Illi enim robuſti dicuntur qui cum de ſua juſtitia præſumunt, miſericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt. Unde a Domino percuſſi intereunt, quia l judicium ſine miſericordia erit illis, qui nolunt facere miſericordiam delinquentibus. Cui per Salomonem m dicitur: Noli eſſe nimis juſtus, quia eſt juſtus, qui perit in juſtitia ſua. Sic & illud Moyſi intelligitur. Per Moyſen enim Prælati intelliguntur, per Æthiopiſſam peccatores deſignantur. Moyſes Æthiopiſſam uxorem ducit, cum quilibet prædicator peccatorem ſibi copulat, ut ex eo ſobolem bonorum operum Deo gignere valeat. Hanc copulam dum Maria, id eſt, ſubditi reprehendunt, lepra peccati inficiuntur. Vel per Mariam Synagoga intelligitur, quæ in Moyſen, id eſt in Chriſtum murmuravit, quia Æthiopiſſam, id eſt, Eccleſiam de gentibus ſibi copulavit, quam lepra perfidiæ & erroris ſordidam fecit. Non n ergo his auctoritatibus ſubditi prohibentur ab accuſatione ſuorum Prælatorum, ſed monentur, ut reprehendant miſericordem compaſſionem eorum. §. 4. Item o per Saulem Prælati intelliguntur, & per David ſubditi, Saul purgans ventrem eos ſignificat, qui malitiam corde conceptam foras in opus producunt. Sed in præciſione chlamydis non ſignificatur 1, niſi reprehenſio peccati. Per chlamydem enim regni poteſtas intelligitur. Hanc præcidit, qui Prælatum ſententia damnationis ferit: quod nulli ſubditorum licet. Facta enim a paſtoris oris gladio, id eſt, ſententia damnationis a ſubditis ferienda non ſunt. Hinc eſt, quod Hieronymus ait ſuper Marcum b de Pontifice, qui ſcidit veſtimenta ſua. Sciſſio veſtis ſciſſionem ſignificat Sacerdotii, quod in proximo erat ſcindendum, & auferendum Judæis. Vel per David ſignificantur, qui nequitiam ſuorum Prælatorum videntes, majora eorum peccata contemnunt, minima vero & levia, quaſi extremam oram chlamydis præcidentes reprehendere & lacerare ſatagunt. Vel quia Saul ſolus divertit in ſpeluncam, in qua David 2 ſolus latebat. §. 5. Item ſuper hoc poteſt intelligi, quod de c Cham dictum eſt, qui ſolus vidit pudenda patris, quæ non cooperuit, ſed videnda monſtravit. Hac itaque auctoritate non inhibetur ſubditis accuſare Prælatos, ſi accuſabiles fuerint. §. 6. Item probatur, quod ſubditi Prælatos ſuos accuſare non poſſunt, etiam ſi religioſi fuerint. Infames enim ſunt eo ipſo, quod ſuorum Doctorum vitam reprehendere conantur. Infames enim ſunt [ut canonum tradit auctoritas] omnes, qui in Patres armantur, & qui Doctorum ſuorum vitam reprehendunt, vel accuſant. Nullus autem infamis d in accuſatione Prælatorum eſt audiendus, niſi forte a fide exorbitaverit, ut ſupra dictum eſt. Cum ergo ſubditi eo ipſo, quod in accuſationem Prælatorum proſiliunt, infames efficiantur, infamibus autem copia accuſandi denegetur, patet, quod ſubditi Prælatos ſuos accuſare non poſſunt. §. 7. His ita reſpondetur: Non omnes Prælati pro Prælatis habentur. Nomen enim non facit Epiſcopum, ſed vita.

Corr. Rom. ❡ 1 Non ſignificatur] In aliquot vetuſtis exemplaribus legitur, non ſignificatur reprehenſio peccati, in aliis vero nonnullis, ſignificatur reprehenſio peccati.

❡ 2 David ſolus] Prima Regum cap. 24. legitur: Porro David, & viri ejus in interiore parte ſpeluncæ latebant.

C. XXVIII. *Quem ætas, non vita ſeniorem facit, graviter eſt increpandus.*

Unde Gregorius e *Januario Epiſcopo ſcribit, lib. 7. indict. 2. epiſt. 1.*

PAulus f dicit: *Seniorem ne increpaveris.* Sed hæc ejus regula in eo g ſervanda eſt, cum culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitum corda juniorum. Ubi autem ſenior juvenibus exemplum ad interitum præbet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt. Nam ſcriptum h eſt: *Laqueus juvenum omnes vos:* & rurſus Propheta i dicit: *Maledictus* 1 *puer centum annorum.*

Corr. Rom. ❡ 1 Maledictus puer] *In codicibus B. Gregorii partim iſto fere modo legitur, partim vero* & peccator centum annorum maledictus eſt, *quemadmodum & apud Joannem Diaconum, & in vulgata, niſi quod hæc habet non,* eſt, *ſed* erit. *Septuaginta autem, ut eſt apud B.* Hieronymum, *habuerunt,* & qui moritur peccator centenarius, maledictus erit.

C. XXIX. *Dignitas non facit Epiſcopum, ſed vita.*

Item Hieronymus *ad Heliodorum, epiſt. 1. de laude vitæ ſolitariæ.*

NOn omnes Epiſcopi ſunt Epiſcopi. Attendis Petrum: ſed & Judam conſidera. Stephanum ſuſpicis: ſed & Nicolaum reſpice. *& inf.* §. 1. Non facit Eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum. Cornelius *k* Centurio adhuc ethnicus dono Sancti Spiritus mundatur; Presbyteros Daniel *l* puer judicat. *& inf.* §. 2. Non eſt facile *m* ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri, jam cum Chriſto regnantium. *& inf.* §. 3. Infatuatum *n* ſal ad nihilum prodeſt, niſi ut projiciatur foras, & a porcis conculcetur.

C. XXX.

a Exod. 15. b Num. 12. c 1 Reg. 24. d 1. Reg. 16. e Gloſſ. ordinaria. f 2. Reg. 6. g Joan. 8. h 2. Corinth. 11. i Gen. 28. k Pſal. 17. l Jac. 2. m Eccleſ. 7. n Gregorius paſt. p. 3. cap. 5. o Nicolaus in epiſt. 7. ad Michael.

a Supra cap. oves. b ad c. 14. c ſup. ead. c. ſententia. d c. 13. ſup. ead. e Joan. Diac. l. 3. n. 32. f 2. Timoth. 5. g al. tunc. h Eſa. 42. i Eſai. 65. k Actor. 10. l Dan. 13. m ſup. diſt. 40. non eſt facile. n Luc. 14.

C. XXX. *Non Epiſcopi nomen, ſed vita reverentiam meretur.*

Item Auguſtinus *tractatu 6. in c. 1. Joannis.*

NOn omnis, qui dicit: Pax vobiſcum; quaſi columba eſt audiendus. *& infra* a. Corvi de morte paſcuntur. Hoc columba non habet: de frugibus terræ vivit, innocens ejus victus eſt.

C. XXXI. *Docti ab indoctis, Clerici a Laicis quandoque merito reprehenduntur.*

Item Beda *ad c. 2. epiſtolæ ſecundæ Petri.*

SEcuti *b* ſunt viam Balaam, & Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit: correptionem vero habuit ſuæ veſaniæ. Subjugale mutum in hominis *c* voce loquens, prohibuit Prophetæ inſipientiam.] Plerunque hæretici tam ſtulta dogmata, tam execranda proferunt Sacramenta, ut etiam hebetum ſenſus, & Paganorum, & qui ratione divinæ agnitionis omnimodo carent, illorum deteſtetur inſaniam, & illorum diſtorta, & Deo contraria itinera ſanius ſapiendo redarguat. Et (quod pejus, quia frequentius eſt) nonnunquam multi catholicorum in tantum mercedem amant iniquitatis, ut etiam docti ab indoctis, a Laicis Clerici merito redarguantur *d*: qui jure comparantur Prophetæ, qui verbis aſinæ contra naturam loquentis corripitur, nec tamen a propoſito pravi itineris retardatur. Quibus etiam aptiſſime nomen congruit civitatis, de qua Balaam veniſſe perhibetur. Boſor namque carneus, ſive in tribulatione *e* interpretatur. Neque enim alia major e cauſa luxurioſis exiſtit, verbum veritatis amore pecuniæ, vel deſiderio rerum temporalium adulterare, quam quod carnis ſe concupiſcentiæ mancipaverunt. *& infra.* *f* Sed & nomen ipſius Balaam, qui vanus populus, ſive præcipitans eos, interpretatur, talibus convenit. Qui enim agnitam veritatis viam ſponte ipſi deſerunt, quid, niſi vanus ſunt populus? Quid, niſi in præcipitium ſuos mergunt auditores, quibus non ſalutaria, quæ corrigant, ſed quæ illos delectent, errorea prædicant? De quibus bene ſubditur: *Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur.*

Corr. Rom. ¶ *e* Tribulatione] *Sequebatur*, poſitus; *quæ dictio ſublata eſt, quia neque apud Bedam, neque apud B. Hieronymum in nominum Hebræorum interpretatione habetur.*

Gratian. *Quia ergo non g omnes Epiſcopi ſunt Epiſcopi, Preſbyteri a Daniele puero judicantur, ſal infatuatum a porcis conculcatur, & qui dicit, Pax vobiſcum, plerunque non columba, ſed corvus reputatur: patet, quod non ſemper pro officio, atque h auctoritate perſonæ ab accuſatione eſt ceſſandum: immo contra pravos eſt agendum, cum omnis perſona criminaliter peccans alteretur, & (ut ita dicam) legibus capite minor cenſeatur. Qui enim i facit peccatum, ſervus eſt peccati, tam in pœna, quam in culpa.*

C. XXXII. *Qui ſuſceptum officium non adminiſtrat, non eſt Epiſcopus, ſed canis impudicus.*

Unde Auguſtinus *ait.*

QUi *x* nec regiminis in ſe rationem habuit, nec ſua delicta deterſit, nec filiorum crimen correxit, canis impudicus dicendus eſt magis, quam Epiſcopus.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc apud B. Auguſtinum, ex quo citatur, non eſt inventum. Burchardus, & Ivo citant ex Gregorio, & eadem fere verba ipſe quoque Gratianus ſup. diſt. 83. ſubnectit capiti*, Nemo quippe, *quod eſt Gregorii. Simile quiddam Burchardus l. 1. c. 13. & Ivo p. 5. c. 67. afferunt ex Origene.*

Gratian. *Quibus ergo Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius auferunt nomen columbæ, Epiſcopi, ſenioris; nonne & privilegium eſt auferendum dignitatis, ut poſſint a ſubditis reprehendi? Unde Scriptura diſſimulans privilegium pravæ ſenectutis ait;* Maledictus *l*, *non ſenior, ſed* puer centum annorum. *Apparet ergo, quod hi ex accuſatione Prælatorum infames fiunt, qui eorum vitam reprehendere & lacerare conantur, qui locum ſui regiminis non nomine tantum, ſed vita & moribus tenent. Alii autem potius laudabiles fiunt ex accuſatione Prælatorum ſuorum, quam infames. Item, quod dicitur:* Majorum *a* quiſpiam minorum accuſationibus non impetatur, *minores intelligendi ſunt, non dignitate, ſed vita.*

C. XXXIII. *Majores & minores non dignitate, ſed vita intelligi oportet.*

Unde Hieronymus *ait de Paulo ſuper epiſtolam ad Galatas.*

PAulus *b* Petrum reprehendit; quod non auderet, niſi ſe non imparem ſciret.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc, quod citatur in plerisque exemplaribus ex B. Hieronymo, & in aliquot ex B. Auguſtino, in neutrius libris inventum eſt: ſed in gloſſa ordinaria ad ea verba ipſius epiſtolæ ad Galatas:* In faciem ejus reſtiti; *additur hæc interlinearis explanatio,* quod non auderet, niſi ſe non imparem ſentiret. *Et in commentariis B. Ambroſii in illum eundem locum hæc leguntur:* Nam quis eorum auderet Petro primo Apoſtolo, cui claves regni cœlorum Dominus dedit, reſiſtere, niſi alius talis, qui fiducia electionis ſuæ ſciens ſe non imparem, conſtanter improbaret, quod ille ſine conſilio fecerat.

Gratian. *Hoc non de officio Eccleſiaſticæ dignitatis, ſed de puritate vitæ, & ſanctitate converſationis intelligitur. Solus enim Petrus inter Apoſtolos primatum gerebat.*

C. XXXIV. *Non Epiſcopi nomen, ſed vita majorem facit.*

Hinc Auguſtinus *ait ad Hieronymum, epiſt. 19. prope finem.*

QUanquam ſecundum honorum vocabula, quæ jam Eccleſiæ uſus obtinuit, Epiſcopatus major Presbyterio ſit, tamen Auguſtinus in multis rebus Hieronymo minor eſt.

C. XXXV. *Epiſcopi licet pares ſint meritis, gradu tamen differunt dignitatis.*

Idem *lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas, c. 1.*

PUto *c*, quod ſine ulla ſui contumelia Cyprianus Epiſcopus Petro Apoſtolo comparatur, quantum attinet ad martyrii coronam. Cæterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumelioſus exiſtam. Quis enim neſcit, illum Apoſtolatus principatum cuilibet Epiſcopatui præferendum? Sed etſi diſtat cathedrarum gratia, una tamen eſt martyrum gloria. *Item infra.* Cum Petrus a Paulo poſteriore corrigitur, & pacis atque unitatis vinculo cuſtodito *d* ad martyrium promovetur *e*; quanto facilius & fortius, quod per univerſæ Eccleſiæ ſtatuta firmatum eſt, vel unius Epiſcopi auctoritati, vel unius provinciæ Concilio præferendum eſt?

C. XXXVI. *Non in honore, ſed in veritate filius æquatur, vel præponitur patri.*

Idem *tractatu 30. in Joannem, in fine.*

QUeritur pater de malo filio, aut queritur filius de duro patre. Servamus honorificentiam, quæ debetur Patri *a* filio, quæ deficit a filio. Non æquamus filium patri in honore, ſed præponimus, ſi bonam cauſam habet: filium æquamus patri in veritate: & ſic tribuimus honorem debitum, ut non perdat æqualitas *f* meritum.

C. XXXVII. *Æquales fuerunt meritis (licet gradu differentes) Petrus, & Paulus.*

Item Ambroſius *ſermone 66. de natali Petri & Pauli.*

BEati Petrus & Paulus eminent inter univerſos Apoſtolos, & peculiari quadam prærogativa præcellunt: verum inter ipſos, quis cui præponatur, incertum eſt. Puto enim illos æquales eſſe meritis, quia æquales ſunt paſſione, & ſimili eos fidei devotione vixiſſe, quos ſimul vide-

a *Et ibi gloſſ. ordin.* b 2. *Petr.* 2. *Num.* 22. c *al. mutum hominis.* d *al. lacerentur.* e *al. magis.* f *ibid.* g *ſup. c. non omnes, & c. non omnis.* h *al. vel.* i *Joan.* 8. x *Burchard. l.* 1. *c.* 203. *Ivo p.* 5. *c.* 315. l *ſup. cad. Paulus.*

a *Supra cad. c. majorum.* b *Gal.* 2. c *Ivo p.* 5. *c.* 24. d *al. cuſtoditus.* e *al. provehitur.* f *al. æquitas.*

Digitized by Google

videmus ad martyrii gloriam perveniſſe. §. c. Non enim ſine cauſa factum putemus, quod una die, uno in loco, unius Tyranni toleravere ſententiam. Una die paſſi ſunt, ut ad Chriſtum pariter pervenirent: uno in loco, ne alteri Roma deeſſet: ſub uno perſecutore, ut æqualis crudelitas utrumque conſtringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, perſecutor decretus eſt pro virtute. Et in quo tandem loco iidem martyrium pertulerunt? In Urbe Roma, quæ principatum, & caput obtinet nationum: ſcilicet ut ubi caput ſuperſtitionis erat, illic caput quieſceret ſanctitatis; & ubi Gentilium principes habitabant, illic Eccleſiarum principes morerentur.

Corr. Rom. ¶ *Sermo, unde hoc caput ſumptum eſt, inter ſermones B. Ambroſii eſt 66. inter ſermones B. Auguſtini de ſanctis 27. & apud Maximum Taurinenſem 5. in feſto eodem, qui num. 54. eſt.*

5 pars. Gratian. *Item pœnitentes, bigami Sacerdotes accuſare non poſſunt. Unde generaliter colligitur, quod quicunque Sacerdotes non ſunt, vel eſſe Sacerdotes non poſſunt, in Sacerdotes accuſationem, vel teſtificationem proferre non poſſunt.*

C. XXXVIII. *Qui Sacerdotes eſſe non poſſunt, Sacerdotes accuſare non valent.*

Unde Fabianus *ait epiſt. 2. ad Epiſcopos Orientales.*

IPſi a Apoſtoli, & eorum ſucceſſores olim ſtatuerunt, ut Sacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis non ſunt, nec eſſe poſſunt.

C. XXXIX. *Sacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari non valent, qui ad Sacerdotium prohibentur eligi.*

Item Damaſus Papa *ad Stephanum Archiepiſcopum, epiſt. 3. c. 3.*

TEſtes 1 abſque b ulla infamia, aut ſuſpicione, vel manifeſta macula, & veræ fidei plenitudine 2 inſtructi eſſe debent, & tales, quales ad Sacerdotium eligere jubet divina auctoritas. Quoniam c Sacerdotes (ut antiqua tradit auctoritas) criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem non debent; nec poſſunt provehi honorem.

Corr. Rom. 1 ¶ Teſtes] *Damaſi verba hæc ſunt:* Accuſatores enim Epiſcoporum, & teſtes, ſuper quibus rogitaſtis, abſque ulla infamia, aut ſuſpicione, &c. *ſicque referuntur a Burchardo, & Ivone: Pannormia autem habet, ut Gratianus.*

¶ 2 Plenitudine] *In epiſtola ipſa legitur,* pleniter. *Burchardus vero, & Ivo habent,* vera fide pleniter.

Gratian. *Sic & illud Sylveſtri intelligitur:* Laicus d non accuſet Clericum, &c. *id eſt, qui in inferiori gradu conſtituti ad ſuperiorem aſcendere non poſſunt, in ſuperioribus agentes accuſare non debent. §. 1. Ecce oſtenſum eſt, quid reſpondeatur auctoritatibus, & argumentis, quibus ſubditi ab accuſatione Prælatorum videbantur repellendi. Nunc demonſtrandum eſt, quibus rationibus probentur recipiendi, & quid contra reſpondeatur a Prælatis. Chriſtus, qui erat paſtor paſtorum, ovibus ſuis, de quibus ait:* Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt, domus Iſrael, &c. *inter opprobria, & verbera, quæ ab eis patiebatur, ait f:* Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo, &c. *Item g:* Quis ex vobis arguet me de peccato? *At quicunque ad teſtificandum in aliquem, vel ad arguendum admittuntur, ad eundem accuſandum admitti poſſunt. Cum ergo oves, ut adverſus paſtorem ſuum teſtimonium ferant, & ut ipſum (ſi poſſint) reprehendant, admittantur, patet, quod ſubditi poſſunt accuſare Prælatos ſuos. §. 2. His ita reſpondetur: Chriſtus, quamvis eſſet Paſtor ſuarum ovium, quas verbo & exemplo paſcebat, tamen quantum ad officiorum diſtributionem (ex qua hodie in Eccleſia alii præſunt aliis, unde quidam Prælati, quidam ſubditi vocantur) in populo ſuo h paſtorale officium non gerebat. Myſtica enim, & viſibili unctione, nec in Regem, nec in Sacerdotem unctus erat,* *quæ ſolæ duæ perſonæ in populo illo Prælaturæ nomen ſibi vendicabant. Non ergo ex hac auctoritate ſubditi probantur admittendi in accuſatione Prælatorum, ſed tantum oſtenditur, quod auditores eos reprehendere poſſunt, & in eos teſtificari, qui cum officia Eccleſiaſtica habeant, verbo tamen & exemplo, quoſcunque valent, lucrari Deo ſatagunt. §. 3. Reſpondetur & aliter. Aliud eſt, quod de rigore cogimur ſervare diſciplinæ: aliud, quod admittitur ex perfectionis conſideratione. Chriſtus ad ſe arguendum Judæos admiſit perfectione humilitatis, non ſeveritate juris. Si enim legis rigore eſſent admiſſi, hac auctoritate crimnoſi, & infames in accuſatione religioſorum eſſent recipiendi, cum eſſent ſceleratiſſimi, qui de Chriſti nece tractantes, innocentem condemnare volebant. Hoc ergo exemplo Prælati non coguntur recipere ſubditos in accuſatione ſui, ſed permittuntur, ſi velint. §. 4. Item Paulus a Petrum reprehendit, qui Princeps Apoſtolorum erat. Unde datur intelligi, quod ſubditi poſſunt reprehendere Prælatos ſuos, ſi reprehenſibiles fuerint. Sed hoc facile refellitur, ſi, unde ſit reprehenſus, advertitur. Petrus cogebat Gentes judaizare, & a veritate Evangelii recedere, cum Judæis gregem faciens, & a cibis Gentilium latenter ſe ſubtrahens. Par autem in ſe eſt, a fide exorbitare, & alios exemplo, vel verbo a fide dejicere. Ergo hoc exemplo non probantur Prælati accuſandi a ſubditis, niſi forte a fide exorbitaverint, vel alios exorbitare coegerint. §. 5. Item cum b Petrus intraſſet ad Cornelium, conqueſti fratres ſunt, qui erant in Judæa, & reprehenderunt eum, quod ad Gentilem divertiſſet. Ecce, quod Prælati jure poſſunt reprehendi a ſubditis.*

C. XL. *Petrus a fidelibus interrogatus, cur ad Gentes intraſſet, non ex poteſtate reſpondit, ſed humiliter rationem reddidit.*

Sed huic oppoſitioni B. Gregorius *reſpondit, dicens Theotiſtæ patriciæ, lib. 9. epiſt. 39.*

PEtrus poteſtatem regni acceperat, & tamen idem c Apoſtolorum primus querimoniæ contra eum a fidelibus factæ, cur ad Gentes intraſſet, non ex poteſtate officii; (qua poſſet dicere, oves paſtorem ſuum non accuſant, nec reprehendant:) ſed ex ratione divinæ virtutis, qua Gentiles acceperant Spiritum Sanctum, reſpondit.

Corr. Rom. ¶ *Operæ pretium fuerit ad ipſum B. Gregorium adire: copioſe enim exponit, quæ hic a Gratiano conciſe referuntur.*

Gratian. *Cum ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, ſed noluit, non hoc exemplo Prælati coguntur ſuſcipere reprehenſionem ſubditorum. Ex hac etiam humilitatis diſpenſatione intelligitur illud* Leonis IV. *Ludovico Auguſto dictum.*

C. XLI. *Imperiali judicio Apoſtolicus ſe emendare promittit, ſi quid erga ſubditos injuſte commiſit.*

NOs d ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis juſtæ legis tramitem non conſervavimus, veſtro, ac Miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare judicio: quoniam ſi nos, qui aliena debemus corrigere peccata, pejora committimus, certe non veritatis diſcipuli, ſed (quod dolentes dicimus) erimus præ cæteris erroris magiſtri. Inde magnitudinis veſtræ magnopere clementiam imploramus, ut tales, ad hæc quæ diximus perquirenda, miſſos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeant, & cuncta (quemadmodum ſi veſtra præſens fuiſſet imperialis gloria) diligenter exquirant; & non tantum hæc ſola, quæ ſuperius diximus, quærimus, ut examuſſim exagitent, ſed ſive minora, ſive etiam majora illis ſint a nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatenus in poſterum nihil ſit, quod ex eis indiſcuſſum, vel indiffinitum remaneat.

Corr. Rom. ¶ *Apud Ivonem hujus capitis hæc eſt Inſcriptio:* Quod in præſentia Legatorum Imperatoris Leo Papa cauſam ſuam examinari voluerit, idem Nicolaus Imperatori.

6 pars.

a *Anſ. l. 3. c. 47. Polyc. l. 5. tit. 1.* b *Mutata eſt verborum ſeries. Polyc. ib. Burchard. l. 1. c. 172. Ivo p. 5. c. 290. Pann. l. 4. c. 286.* c *Anſ. l. 3. c. 41. Supra ead. Sacerdotes:* d *Sup. ead. nullus Laicus.* e *Matth. 15:* f *Joann. 18.* g *Joann. 8.* h *al. illo.*

a *Gal. 2.* b *Act. 11.* c *Act. 11.* d *Ivo p. 5. c. 22.*

6 ps Grat. *Item, cum a Balaam ariolus iret ad maledicendum populum, Angelus Domini aſinæ, cui inſidebat, in via ſe oppoſuit, evaginatoque gladio eam ab itinere compeſcuit, quam dum ille verberibus affligeret, in vocem prorupit, & Prophetæ veſaniam redarguit. Si ergo animal mutum Angelica virtute Prophetæ inſipientiam reprehendit, multo magis ſubditi poſſunt accuſare Prælatos ſuos. §. 1. His ita reſpondetur. Verum eſt, quod per aſinam ſubditi ſignificantur, & per Balaam Prælati: non tamen hoc exemplo probantur Prælati accuſandi a ſubditis: ſed ſubditis tantum forma datur humiliter renitendi Prælatis, ſi forte eos ad malum cogere voluerint; Balaam namque aſinam urgens, ut ad maledicendum populo Dei eum veheret, ſignificat eos, qui verberibus, & cruciatibus a ſubditis exigunt, ut eis in malo fautores, & coadjutores exiſtant. Sed quia Angelus, quilibet videlicet prædicator, evaginato gladio, aperte ſcilicet prædicato timore & horrore futuræ vindictæ, a conſenſu alienæ malitiæ illos revocat, licet eis in hujuſmodi vocem conqueſtionis prorumpere, & Prælatis ſuis dicere: Cur nos verberibus affligitis? cur nobis injuſte iraſcimini? numquid vobis inobedientes aliquando fuimus, niſi nunc, cum ad malum cogimur? Videte illum, qui prohibet ab incepto. Non ergo hinc Prælati probantur accuſandi a ſubditis. §. 2. Item cum David* b *adulterium, & homicidium commiſiſſet, miſſus eſt a Deo Nathan Propheta, ut eum redargueret. Ecce, quod Prælati ſunt redarguendi, & reprehendendi a ſubditis. §. 3. Sed notandum eſt, quod duæ ſunt perſonæ, quibus mundus iſte regitur, Regalis videlicet, & Sacerdotalis. Sicut Reges præſunt in cauſis ſeculi, ita Sacerdotes in cauſis Dei. Regum eſt corporalem irrogare pœnam; Sacerdotum ſpiritualem inferre vindictam. David ergo, etſi ex regali unctione Sacerdotibus, & Prophetis præerat in cauſis ſeculi, tamen ſuberat eis in cauſis Dei. Unde* c *Reges a Prophetis, & Sacerdotibus ungebantur, & eorum oblatione peccata Regum expiabantur. §. 4. Sicut* d *ergo Ozias a Domino lepra percuſſus eſt, quia Sacerdotum officia uſurpare voluit: ſic Sacerdotibus, & Prophetis Regum uſurpare officia non licuit. Nathan ergo Propheta, cum Regem redarguit, ſuum eſt executus officium, in quo erat Rege ſuperior, non uſurpavit Regis officium, in quo erat inferior: monuit eum, ut per pœnitentiam peccata ſua expiaret, non tulit in eum ſententiam, qua tanquam adulter, & homicida morti addiceretur. §. 5. Sic & B. Ambroſius Theodoſium* e, *& B. Innocentius Imperatorem Arcadium excommunicavit, & ab Eccleſiæ ingreſſu prohibuit. §. 6. Sicut enim non ſine cauſa judex gladium portat, ita non ſine cauſa claves Eccleſiæ Sacerdotes acceperunt. Ille* f *portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: iſti habent claves ad excluſionem excommunicandorum* g, *& reconciliationem pœnitentium. Hoc ergo exemplo ſubditi probantur reprehendendi a Prælatis, non Prælati a ſubditis. §. 7. Item Daniel* h *nulla legitima poteſtate functus judices a populo conſtitutos de falſo teſtimonio convicit, & convictos damnavit. Conſtat ergo, quod nullam poteſtatem habentes poſſunt redarguere dignitatibus ſublimatos. §. 8. His ita reſpondetur. Miracula (& maxime Veteris Teſtamenti) ſunt admiranda, non in exemplum noſtræ actionis trahenda. Multa enim concedebantur tunc, quæ nunc prohibentur. Tunc enim Samuel Agag* i *pinguiſſimum Regem Amalech in fruſta dividendo conſcidit: nunc nulli Eccleſiaſticorum judicium ſanguinis agitare licet. Tunc Phinees* k *Judæum coeuntem cum Madianita interfecit, & reputatum eſt ei ad juſtitiam: hodie Sacerdotibus hujuſmodi actus in perniciem ſui officii verteretur. Exemplo ergo Danielis non ſolum accuſandi, vel redarguendi, ſed etiam judicandi poteſtatem ſubditi ſibi in Prælatos vindicarent, ſi illud in argumentum noſtræ actionis liceret aſſumi, quod nulla umquam auctoritate permittitur. Magis ergo ex hoc facto datur intelligi, quod in noviſſimis temporibus ſuſcitaret Deus ſpiritum pueri junioris, illius videlicet, de quo per Prophetam* l *dicitur:* Puer natus eſt nobis. *& iterum:* Ecce puer meus, *qui judices iniquitatis, Scribas ſcilicet, & Phariſæos falſis criminibus Suſannam, id eſt, Eccleſiam accuſantes, & ream adulterii pronunciantes, eo quod Chriſtum ſequeretur, convinceret, & condemnaret. §. 9. Item Hieronymus* 1 *refert in libro virorum illuſtrium, quod Damaſus Papa a ſubditis de adulterio accuſatus, cum quadraginta a duobus Epiſcopis ſe purgavit. §. 10. Item Symmachus* b *Papa in Romana Synodo dignitate ſua exſpoliatus, prius ſtatui ſuo reddi decernitur, ut tunc veniret ad cauſam: & ſi ita recte videretur, accuſantium propoſitionibus reſponderet. Digna res viſa eſt maximo numero Sacerdotum, quæ mereretur effectum: & cum poſtmodum ordinaretur, quomodo eſſet accuſandus præſens Papa, ut cauſam diceret, occurrebat: ſed ab æmulis eſt impeditus.* § m

Corr. Rom. ❡ 1 Hieronymus] *In catalogo B. Hieronymi, aut aliis ipſius libris nihil tale legitur: in vetuſtis tamen Pontificalibus in vita Damaſi hoc refertur.*

C. XLII. *Redarguendi ſe licentiam B. Gregorius aliis præſtat.*

Item Gregorius ait de ſe ipſo.

SI quis ſuper his nos arguere voluerit, vel extra auctoritatem nos facere contenderit, veniat ad ſedem Apoſtolicam, quo omnia Eccleſiaſtica negotia, de quibus quæſtio habetur, confluere juſſa ſunt: ut ibi ante confeſſionem S. Petri mecum juſte decertet, quatenus inibi unus ex nobis ſententiam ſuſcipiat ſuam.

Corr. Rom. ❡ *Eſt Gregorii IV. in epiſt. citata ſup. ead. q. 6. c.* decreto noſtro. *& diſt. 19.* nulli fas. *in qua epiſtola cum multa dixiſſet de privilegiis, & primatu Romanæ Eccleſiæ, tibi adjungit.*

Grat. *Ex his omnibus colligitur, quod ſubditi poſſent reprehendere, & accuſare Prælatos ſuos. Sed ſicut de Chriſto dictum eſt, quando Judæis dixit:* Si male locutus ſum, &c. *ita de iſtis intelligendum eſt, quod ſuo exemplo Prælatis dederunt facultatem recipiendi ſubditos in accuſationem ſui, ſed non coegerunt.*

C. XLIII. *Ex eodem.*

Item.

P*Aulus* d *Dyaclinæ* e *civitatis Epiſcopus accuſatur a ſubditis de lapſu carnis: convincitur, deponitur, alius loco ejus ſubſtituitur. Hoc an ex diſpenſatione accuſati, an ex rigore juris ſit factum, ex regeſto Gregorii ad Joannem Epiſcopum primæ Juſtinianeæ l. 10. ep. 35. poteſt deprehendi, ubi ait.*

Corr. R. ❡ *Verba ſunt Gratiani, qui proponit ſummam ſequentis capituli, quod ſæpe facere ſolitum eſſe multis locis eſt notatum.*

C. XLIV. *Paulus Dyaclinæ* f *civitatis Epiſcopus ſubditorum accuſatione convictus deponitur.*

LAtor g Nemeſion ad nos veniens indicavit, quod Paulus Dyaclinæ *h* civitatis Epiſcopus inter alia mala in corporali crimine lapſus, a ſuis Clericis accuſatus, & convictus Epiſcopali ſententia depoſitus eſt; poſtea cum auxilio ſecularium veniens, Epiſcopatum more prædonis ingreſſus eſt: ablatiſque rebus Eccleſiæ, dilectiſſimum Nemeſion latorem præſentium ſibi ſubſtitutum, ab eo Epiſcopatu projecit, & ad ſummam injuriam, ac necem pene perduxit. Fraternitas itaque veſtra hæc omnia curet addiſcere, & quæcunque Eccleſiæ abſtulit, omni mora, vel excuſatione ceſſante, reddere compellat. Si vero nihil Eccleſiæ, ſed proprium ſe dixerit abſtuliſſe (quamvis grave, & iniquum fuerit, ut non a vobis, vel a Metropolitano ejus hoc petierit, ſed temerario auſu agere præſumpſerit:) verumtamen ſi quid proprium tulit, ſub fraternitatis veſtræ debet examine conſtare, ſi verum eſt. Sed & illud diligenter quærendum eſt, ſi quid male de rebus dilapidavit Eccleſiæ, ut ex eo, quod nunc abſtulit, illud reformare, ac ſatisfacere modis omnibus compellatur.

Corr. Rom. ❡ *In hoc capite non referuntur ipſa omnino verba Gregorii (quod a Burchardo, & Ivone fit) ſententia tamen ſatis expreſſa eſt.*

Grat.

a Num. 22. b 2. Reg. 12. c 2. Reg. 6. d 2. Paral. 26. e Theod. hiſt. Eccl. l. 5. c. 17. Niceph. l. 13. c. 34. f Roman. 13. 1. Pet. 2. g al. excommunicatorum. h Dan. 13. i 1. Reg. 15. k Num. 25. l Eſa. 9. & 42.

a al. XLIV. b Initio 4. Synodi ſub Symmacho. c Polyc. l. 1. tit. 18. Anſ. l. 2. c. 10. d Burch. l. 1. c. 182. Ivo p. 1. c. 398. e al. Docleatinæ. f al. Docleatinæ. g Burch. l. 1. c. 182. Ivo part. 5. c. 298. h al. Docleatinæ.

Digitized by Google

Gratian. *Hoc edicto a non in accuſatores, vel depoſitores ulciſcitur, ſed in depoſitum ulterius proſequitur, ut ſi ultra ad Epiſcopatum aſpirare tentaverit, modis omnibus repellatur, & ad agendam pœnitentiam perennem in monaſterium detrudatur. Quem ergo Gregorius ad Epiſcopatum aſpirantem modis omnibus repellit, quem gravi pœnitentiæ ſubjicit, patet, non ſua diſpenſatione, ſed canonum cenſura a ſubditis eſſe accuſatum, & convictum. Et ut jam non exemplis, ſed legibus agamus, videndum eſt, quid* Gregorius *ſcribit Innocentio* 1, *& reliquis Epiſcopis Sardiniæ lib.* 7. *indict.* 2. *ep.* 8. *ita dicens.*

C. XLV. *Quod ſubditi Prælatos ſuos accuſare poſſunt.*

METropolitanum veſtrum in aliquo poſtponere non præſumatis, excepto ſi (quod non optamus) contra eundem habere vos aliquid cauſæ contingat, ut ob hoc ſedis Apoſtolicæ judicium petere *b* debeatis.

Corr. Rom. ¶ 1 Innocentio) *In originali impreſſo eſt*: Vincentio, atque quamplurimis Epiſcopis. *In vetuſto autem exemplari Vatica no exprimuntur nomina Epiſcoporum, ad quos hæc epiſtola ſcribitur, hoc ordine*: Vincentio, Innocentio, Mariniano, Libertino, Agathoni, & Victori Epiſcopis Sardiniæ.

C. XLVI. *Vitam Prælatorum ſubditi nulla diſſimulatione negligant.*

Item Idem *univerſis Epiſcopis* Concilii Bizacii *lib.* 10. *epiſt.* 37.

SIcut (inquit) laudabile, diſcretumque eſt, reverentiam, & honorem debitum exhibere Prioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris eſt, ſi qua inter *c* eos correctione indigent, nulla diſſimulatione poſtponere, ne totum (quod abſit) corpus incipiat morbus invadere, ſi languor non fuerit curatus in capite. Quædam 1 enim ad nos de Clementino Primate veſtro perlata ſunt, quæ quoniam ita gravia ſunt, ut tranſire indiſcuſſa ullo modo non debeant, fraternitatem veſtram hortamur, ut cum omni ſollicitudine, ac vivacitate mentis indagare multis modis debeatis illata, & ſi ſunt, ut audita ſunt, ultione canonica reſecentur. §. 1. Admonemus autem, ut non cujuſquam perſonæ gratia, non favor, non quodlibet blandimentum quenquam veſtrum vel ad diſcutiendum, quæ nobis nuntiata ſunt, molliat, vel a veritate excutiat: ſed ſacerdotaliter ad inveſtigandam vos propter Deum veritatem accingite. Nam ſi quis in hoc piger, aut negligens eſſe præſumpſerit, dicti accriminibus apud Deum ſe noverit eſſe participem, cujus zelo ad perſcrutandas ſubtiliter nefandi cauſas facinoris non movetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Quædam) *Et hic ſummatim referuntur verba B. Gregorii. Quare pauca tantum quædam ſunt addita, quæ neceſſaria videbantur.*

Grat. *Hæc ſi quis ſpecialia, & ex his generalem regulam colligi non oportere contendit, audiat, quid* Gelaſius *c.* XXVIII. *2 dicat omnibus Clericis d cujuſcunque ordinis, ita ſcribens.*

C. XLVII. *Clerici exceſſus ſui Epiſcopi auribus deferant Romani Pontificis.*

QUapropter nec Clericorum quiſquam ſe Apoſtolicæ *e* offenſæ futurum confidat immunem, ſi in his, quæ ſalubriter ſequenda Apoſtolica deprompſit *f* auctoritas, ſive Epiſcopum, ſive Presbyterum, ſive Diaconum viderit excedentem, non protinus ad aures *g* Romani Pontificis deferre curaverit, probationibus duntaxat competenter exhibitis, ut tranſgreſſionis ultio fiat, & cæteris interdictio delinquendi. Sin *h* vero, modis omnibus erit unuſquiſque Pontificum ordinis, & honoris ſui elifor, ſi cuiquam Clericorum, vel Eccleſiæ totius auditui hæc putaverit ſupprimenda.

Corr. Rom. ¶ 2 c. XXVIII.) *Hic citatur numerus capitum ut eſt in codice canonum, de quo in præfatione dictum eſt.*

C. XLVIII. *De eodem.*

Idem.

SI *a* quid in Eccleſia damni, aut in his, quæ ſunt præceptionis noſtræ auctoritate 1 prohibita, Pontificem veſtrum videritis admittere, mox noſtris auribus relatione ſignate, ut quid fieri debeat, cenſeamus.

Corr. Rom. ¶ 1 Auctoritate] *Abeſt iſta dictio a pleriſque vetuſtis exemplaribus, & ab aliis collectoribus, qui etiam Gelaſium citant.*

C. XLIX. *Clerici, aut Laici ſine examinatione ad Epiſcoporum accuſationem non admittantur.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi c. 23.

CLericos *b*, aut Laicos accuſantes Epiſcopos, aut Clericos, paſſim 1, & ſine probatione ad accuſationem non recipiendos decernimus, niſi prius eorum diſcutiatur exiſtimationis opinio 2.

Corr. Rom. ¶ 1 Paſſim] ἁπλῶς, καὶ ἀδοκιμάστως, *quæ Dionyſius vertit*, temere, atque indifferenter: *poſſuntque etiam conjungi cum ſequenti membro. Id vero copioſe exponitur in Concilio Conſtant. I. cap. 6.*

¶ 2 Exiſtimationis opinio] ἡ ὑπόληψις, *id eſt, exiſtimatio.*

C. L. *Qualibet perſona Epiſcopos, aut alios accuſans monſtranda documentis inferat.*

Item ex Synodo Romana.

SI *c* quis Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet Clerici apud Epiſcopos (quia alibi non oportet) a qualibet perſona fuerint accuſati, quicunque fuerit ille, ſive ſublimis vir honoris, ſive ullius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, noverit docenda 1 probationibus, monſtranda documentis ſe debere inferre.

Corr. Rom. ¶ 1 Docenda) *Sic apud Sixtum III. & in Capitulis: apud Cajum vero, & Hadrianum paulo aliter, quemadmodum & aliis locis hujus capitis nonnullæ, ſed non magni ponderis ſunt varietates.*

C. LI. *Sacerdotes non accuſent, qui ad eundem ordinem provehi non poſſunt.*

Item Damaſus Papa *Stephano Archiepiſcopo epiſt.* 3. *cap.* 3.

SAcerdotes *d* (ut antiqua tradit auctoritas) criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem non debent, nec poſſunt provehi honorem.

C. LII. *Niſi irreprehenſibiles in majorum accuſatione non recipiantur.*

Item Iginus Papa *epiſt.* 1. *e.*

CRiminationes *f* majorum natu per alios non fiant, niſi per ipſos, qui crimina intendunt, ſi tamen ipſi digni, & irreprehenſibiles apparuerint, & actis publicis docuerint omni ſe ſuſpicione carere, & inimicitia, atque irreprehenſibilem fidem habere, ac converſationem ducere.

Gratian. *Colligitur itaque ex his omnibus, quod ſubditi in accuſatione Prælatorum ſunt admittendi. Nunc videndum eſt, an Monachi in accuſatione Epiſcoporum ſint audiendi.* Hadrianus Papa *g in capitulis c.* 31. *videtur eos ab accuſatione removere, ita dicens.*

C c — C. LIII.

a *al.* dicto. b *al.* judicium requiratis. c *al.* in eis. d *Gelaſius Epiſcopis per Lucaniam, & Brutium, & Siciliam conſtitutis ep.* 1. *c.* 30. e *al.* hujus. f *al.* prompſimus. g *al.* noſtras. h *al.* ſui vero modis omnibus erit unuſquiſque Pontificum ordinis, & honoris eliſor.

a *Ivo p.* 3. *c.* 151. *Anſ. l.* 7. *c.* 161. *Polyc. l.* 3. *tit.* 12. *& l.* 4. *tit.* 18. b *Anſ. l.* 3. *c.* 115. c *in c. Hadriani c.* 24. *Cajus in epiſt. ad Felicem c.* 2. *Sixtus III. Epiſcopis Orient. cap.* 2. *lib.* 7. *capitul. c.* 438. d *ſup. ead. c. teſtes verſ. Sacerdotes. Polyc. l.* 5. *t.* 1. *Burch. l.* 1. *c.* 172. *Ivo p.* 5. *c.* 290. e *Item Lucius Papa epiſt. unic.* f *Ivo p.* 6. *c.* 326. g *Item Stephanus ep.* 2. *& Melchiades epiſt. unic. Cap. l.* 7. *c.* 322.

C. LIII. *Monachi Sacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt.*

PLacuit *a* eorum accuſandi Sacerdotes, & teſtificandi in eos vocem obſtruere, quos non humanis *1*, ſed divinis vocibus mortuos eſſe ſcimus: quia vocem *b* funeſtam interdici *c* potius, quam audiri oportet.

Corr. Rom. ¶ 1 Non humanis,] *In epiſtola Stephani eſt:* quos humanis, & divinis vocibus damnatos, vel mortuos eſſe cognoſcimus. *In epiſtola autem Melchiadis eſt quemadmodum hic reſtitutum eſt ex vetuſtis exemplaribus Gratiani, & capitulo Hadriani: ſed ſubjungitur:* Quoniam infidelis homo mortuus eſt in corpore vivente: *& fortaſſe ſignificatur locus Matthæi 8.* Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos: *aut locus Pauli, 1. Tim. 5.* vivens mortua eſt. *Quamobrem quod proprie pertinet ad homines infames, maximiſque flagitiis obnoxios (ut eſt infra 3. q. 5. c.* canonica.) *non bene videtur hic referri ad Monachos: ſed minime id malitioſe factum eſt, cum Gratianus Monachus eſſet.*

Gratian. *Item* in Concilio Chalcedonenſi, *c. 4. præcipitur, ut Eccleſiaſticas actiones Monachi attectare non præſumant.*

C. LIV. *Monachi in accuſatione non ſunt audiendi.*

Item Pelagius II. *Epiſcopis Italiæ.*

NUllus *d* Monachus talia unquam arripiat, nec ſecularia, aut Eccleſiaſtica negotia perturbare præſumat: quia mortua in talibus vox eſt eorum.

Gratian. *Sed aliud eſt, quod ex præſumptione aſſumitur temeritatis: aliud, quod ex neceſſitate geritur charitatis. Monachi enim ex præſumptione Epiſcopos accuſare non poſſunt: ex charitate poſſunt. Unde & in canonibus præcipitur, ut Cubicularii e Epiſcopi ſint vel religioſi Clerici, vel electi Monachi, ut de ejus vita teſtimonium dicere poſſint.*

7 pars. §. 1. *Item illud* Eleutherii Papæ *in epiſt. ad Galliæ provincias, omnibus generaliter dicitur.*

C. LV. *Conſentire convincitur, qui cum poſſit, perverſis negligit obviare.*

NEgligere *f* eum poſſe deturbare perverſos, nihil aliud eſt, quam fovere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare.

C. LVI. *Quantum ex vitæ merito quis Eccleſiam ædificat, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat.*

Item Hieronymus *g tam de ſe, quam de aliis Monachis in primo prologo Bibliæ 1 ſcribit, dicens.*

SAncta quippe ruſticitas ſolum ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ merito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat.

Corr. Rom. ¶ 1 Bibliæ] *In plerīſque vetuſtis Gratiani codicibus legitur* Bibliothecæ.

C. LVII. *Subditi vitia Prælatorum reprehendere ſtudeant.*

Item Gregorius.

ADmonendi ſunt ſubditi, ne plus, quam expedit, ſint ſubjecti: ne cum ſtudent plus, quam neceſſe eſt, hominibus ſubjici, compellantur vitia eorum venerari.

Corr. Rom. ¶ *Collecta eſt hæc ſententia ex verbis B. Gregorii tertia parte Paſtoralis, admonitione 18. ubi de elatis, & humilibus loquitur.*

C. LVIII. *Clerici, ſive electi Monachi ſint Cubicularii Epiſcopi.*

Idem Generali *h* Synodo *præſidens dixit, c. 2.*

CUm *i* Paſtoris vita eſſe diſcipulis ſemper debeat in exemplo, plerumque Clerici, qualis in ſecreto ſit vita ſui Pontificis, neſciunt, quam, ut dictum eſt, ſeculares pueri ſciunt. De qua re præſenti decreto conſtituo, ut quidam ex Clericis, vel etiam ex Monachis electi, miniſterio cubiculi *a* Pontificalis obſequantur, ut is, qui in loco regiminis eſt, tales habeat teſtes, qui vitam *b* ejus in ſecreta converſatione videant, qui ex viſione ſedula exemplum profectus ſumant.

C. LIX. *Pravos in ſua ſocietate Epiſcopus habere non debet.*

Idem *Virgilio Epiſcopo Arelatenſi, lib. 9. epiſt. 49.*

PErvenit ad nos, fratrem, & Coepiſcopum noſtrum Serenum Maſſilienſem pravos homines omnino in ſocietate ſua recipere, ita denique, ut Presbyterum quendam, qui poſt lapſum in ſuis adhuc dicitur iniquitatibus volutari, familiarem habeat. Quod a vobis ſubtiliter requirendum eſt: & ſi ita conſtiterit, curæ vobis ſit, noſtra hoc ſic vice corrigere, ut & qui talem recipit, non familiaritate fovere, ſed diſcat potius ultione comprimere: & qui receptus eſt, idem diſcat cum lachrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditiis maculare.

C. LX. *Viros boni teſtimonii ſemper Epiſcopi ſecum habeant.*

EPiſcopi lectioni & orationi vacent, & ſemper ſecum Presbyteros, & Diaconos, aut alios boni teſtimonii Clericos habeant, ut ſecundum Apoſtolum *c*, & ſanctorum Patrum inſtituta, poſſint irreprehenſibiles inveniri.

Gratian. *Item Joannes Baptiſta* d *cum duceret eremiticam vitam, Scribas & Phariſæos, Sacerdotes & Levitas Judæorum ad ſe venientes aſpera increpatione redarguit. §. 1. Item ex canonibus definitur* e: Illi Sacerdotes accuſare poſſunt, qui ad eundem gradum conſcendere valent. *Cum ergo Monachi ad Sacerdotii gradum laudabiliter pertingere valeant, patet, quod & ipſi Sacerdotes libere accuſare poſſunt.*

QUÆSTIO VIII.

1 ps DE *accuſatione vero, qualiter fieri valeat, in canonibus aperte decernitur.*

C. I. *Accuſatio ſemper fiat in ſcriptis.*

Ait enim Calixtus Papa *f ad Epiſcopos Galliæ, epiſtola ſecunda.*

ACcuſatorum *g* perſonæ nunquam recipiantur ſine ſcripto: nec abſente eo, quem accuſare voluerint, quibuslibet accuſare permittatur.

Corr. Rom. ¶ *In epiſtola Calixti, itemque apud Burchardum, & Ivonem ſic habetur:* Rimandæ ſunt enucleatim perſonæ accuſatorum, quæ ſine ſcripto difficile, per ſcriptum autem nunquam recipiantur: quia per ſcripturam nullus accuſare, vel accuſari poteſt, ſed propria voce, & præſente eo, quem accuſare voluerit, cuicunque *h* accuſatori credatur. *Quorum verborum bona pars refertur infra, 3. q. 9. c.* abſente 1, *quod ſumptum eſt ex hoc eodem epiſtolæ loco.*

C. II. *De eodem.*

Cod. *lib. 4. tit. de probationibus* 1, *l. fin.*

SCiant cuncti accuſatores, eam ſe rem deferre debere in publicam notionem, quæ munita ſit idoneis teſtibus, vel inſtructa apertiſſimis documentis, vel indiciis ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.

C. III.

a *Anſel. l. 3. c. 88. Ivo p. 16. c. 332. Pann. l. 5. c. 45.* b *Cod. l. pen. qui accuſ. non poſſunt.* c *al. interdici.* d *16. q. 1. qui vere. Anſ. l. 3. c. 63. Polyc. l. 4. tit. 34.* e *Infra ead. c. cum Paſtoris.* f *ſupr. diſtinct. 83. c. error. & diſtinct. 86. c. facientis.* g *Ad Paulinum.* h *l. 4. reg. epiſt. 4. ſeu c. 88. & poſt lib. 12.* i *Anſ. l. 6. c. 134. Polyc. l. 4. tit. 5.*

a *Cap. 54. ſupra eadem.* b *al. habet tales, qui vitam] orig.* c *1. Timoth. 3.* d *Luc. 3.* e *ſupra ead. c. Sacerdotes* f *Et Stephanus, epiſt. 2. c. 11.* g *3. q. 9. c. abſente. Burchard. lib. 1. cap. 171. Ivo part. 5. c. 289.* h *al. quiſquam accuſator credatur.* i *tit. 39.*

Digitized by Google

C. III. *Accuſatio ſemper debet fieri in ſcriptis.*

Item Eutychianus Papa *Epiſcopis Siciliæ*, *epiſt.* 2.

QUiſquis *a* ille eſt, qui crimen intendit, in judicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inſcriptionis arripiat, cuſtodiæ ſimilitudinem 1 (habita tamen dignitatis æſtimatione *b*) patiatur, nec impunitam fore ſibi noverit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicii. *& infra.* c §. 1. Qui vero ad ſortilegos, magoſque concurrerint, nullatenus ad accuſationem ſunt admittendi.

Corr. Rom. ¶ 1 Cuſtodiæ ſimilitudinem] *In originali impreſſo eſt*, cuſtodiat ſimilitudinem, habita tamen dignitatis æſtimatione potiatur, nec forte ſibi noverit, &c. *Itemque apud Hadrianum, niſi quod habet*, nec ſibi forte noverit. *Itemque apud Ivonem, & in aliquot vetuſtis Gratiani codicibus, in quorum uno eſt*, habitæ tamen dignitatis. *In Pannormia autem legitur:* cuſtodiat ſimilitudinem ſupplicii, habita tamen dignitatis æſtimatione. Nec forte ſibi noverit, &c. *In codice eſt eadem lectio, quæ hic retenta eſt.*

C. IV. *De eodem.*

Item Sixtus III. *in epiſt. ad Epiſcopos Orientales*, *cap.* 4.

QUi *d* crimen objicit, ſcribat ſe probaturum. Revera 1 ibi ſemper cauſa agatur, ubi crimen admittitur. Et qui non probaverit, quod objecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Revera] *Addita eſt hæc clauſula ex originali, quæ eſt etiam apud Fabianum, infra* 3. *q.* 6. *c.* 1.

C. V. *De eodem.*

Sed Stephanus Papa *contra videtur ſcribere, dicens epiſt.* 2. *cap.* 4.

PEr *e* ſcripta nullius accuſatio ſuſcipiatur, ſed propria voce (ſi legitima, & condigna accuſatoris perſona fuerit) præſente videlicet eo, quem accuſare deſiderat, quia nullus abſens aut accuſari poteſt, aut accuſare.

Gratian. *Sed* Calixtus Papa *præcipit, ut accuſator præſente eo, quem accuſat, in ſcriptis judici accuſationem offerat, & propria voce literas ſuæ accuſationis legat. Stephanus f autem prohibet, ne abſens aliquem per epiſtolam accuſare audeat.*

2 pars. §. 1. *Quæ vero ſit forma accuſationis, & quis modus concipiendorum libellorum, Paulus in Digeſtis, libro g de publicis judiciis, titulo de accuſationibus, & inſcriptionibus, lege* 3. *oſtendit, dicens:* §. 2. Libellorum inſcriptionis conceptio talis eſt. Conſul, & dies. Apud illum Prætorem, vel Proconſulem Lucius Titius profeſſus eſt, ſe Mæviam lege Julia de adulteriis *h* ream deferre, quod dicat eam cum Cajo Sejo in civitate illa, domo illius, menſe illo, Conſulibus illis, adulterium commiſiſſe. Utique enim & locus deſignandus eſt, in quo adulterium commiſſum eſt, & perſona, cum qua admiſſum dicitur, & menſis. Hoc enim lege Julia publicorum judiciorum *i* cavetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquem reum deferunt. Neque autem diem, neque horam invitus comprehendet. Quod ſi libelli inſcriptionum legitime ordinati non fuerint, Rei nomen aboletur: & ex integro repetendi reum poteſtas fiet. §. 3. Item ſubſcribere debebit is, qui dat libellum *k*, ſe profeſſum eſſe, vel alius pro eo, ſi literas neſciat. Sed etſi aliud crimen objiciat, veluti quod domum ſuam præbuit, ut ſtuprum materfamilias pateretur, quod adulterum deprehenſum dimiſerit, quod pretium pro comperto ſtupro acceperit, & ſi quid ſimile, idipſum *a* libello comprehendendum erit. Si accuſator deceſſerit, aliave quæ *b* cauſa eum impedierit, quo minus accuſare poſſit, & ſi quid ſimile eſt, nomen Rei aboletur, poſtulante reo, idque & lege Julia de vi, & Senatuſconſultis *c* cautum eſt, ita ut liceat alii ex integro repetere reum: ſed intra quod tempus, videbimus. Et utique XXX. dies utiles obſervandi ſunt.

a *Cod. de accuſat. lib.* 9. *t.* 2. *l. ult. Cod. Theod. l.* 9. *t.* 1. *c.* 18. *In Cap. Hadriani, c.* 6. *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Ivo part.* 6. *c.* 332. *Pann. l.* 4. *c.* 76. b *al.* exiſtimatione. c *In Cap. Hadriani, c.* 67. *Infra* 3. *q.* 5. *conſtituimus. Ivo p.* 6. *c.* 333. d *Et Fabianus epiſt.* 3. *Infra* 3. *q.* 6. *c.* 1. *ſupr.* 2. *q.* 3. *&* 6. *Burch. l.* 16. *c.* 3. *ex Concil. Arauſico. Pann. l.* 5. *c.* 75. e *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Burch. l.* 1. *c.* 177. *Anſ. l.* 3. *c.* 55. f *Ivo p.* 5. *c.* 293. *& p.* 6. *c.* 328. *Pann. l.* 4. *c.* 53. *&* 55. g *In vulgatis legebatur, lib.* 1. h *al. lege Julia adulterii ream.* i *abeſt a Pandectis Florentinis.* k *al. libellos.*

CAUSA III.

QUidam Epiſcopus a propria ſede dejectus eſt; petit reſtitui: poſt reſtitutionem ducitur in cauſam, inducias poſtulat, tandem ad ejus accuſationem procedit quidam non legitime conjunctus, & duo infames, Fratres religioſi: accuſatores teſtes de domo ſua producunt, & alios ſibi inimicos extra ſuam provinciam: reus criminoſo Judici offertur ab uno tantum audiendus, & judicandus. Quidam de accuſatoribus, & teſtibus abſentes per epiſtolam illum accuſare, & in eum teſtificari contendunt: cum multa capitula ei objicerentur, in primo accuſatores deficiunt, demum accuſatio in accuſatorem vertitur.

1. *Hic primum quæritur, an reſtitutio danda ſit quibuslibet exſpoliatis.*
2. *Secundo, de induciis, an poſt reſtitutionem tantum, an etiam poſt vocationem ad cauſam quibuslibet concedendæ ſint.*
3. *Tertio, quo ſpatio menſium utrique ſint concedendæ.*
4. *Quarto, an infames, & non legitime conjuncti ad accuſationem ſint admittendi.*
5. *Quinto, an teſtes de domo accuſatorum ſint producendi, vel inimicorum vox ſit audienda.*
6. *Sexto, an extra provinciam reus ſit producendus.*
7. *Septimo, an ſit audienda ejus ſententia, quem cum reo par inficit malitia.*
8. *Octavo, an ab uno tantum Epiſcopus ſit audiendus, vel judicandus.*
9. *Nono, an accuſatores, vel teſtes in abſentem vocem accuſationis, vel teſtificationis exhibere valeant.*
10. *Decimo, an deficientes in primo capitulo, ſint admittendi ad ſequentia.*
11. *Undecimo, an accuſato liceat accuſationem in accuſatorem vertere.*

QUÆSTIO I.

QUod reſtitutio quibuslibet danda ſit, multis auctoritatibus probatur.

C. I. *Exſpoliatis, vel ejectis omnia ſunt redintegranda.*

Ait enim Cajus Papa, *epiſt. unica ad Felicem Epiſcopum*, *cap.* 3.

EPiſcopis *d* ſuis rebus exſpoliatis, vel a propriis ſedibus ejectis, omnia, quæ eis ablata ſunt, legibus ſunt redintegranda: quia priuſquam hoc fuerit factum, nullum crimen eis objici poteſt.

C. II. *De eodem.*

Item Fabianus Papa, *epiſt.* 2. *Epiſcopis Orientalibus.*

EPiſcopi *e*, ſi a propriis ſedibus, aut Eccleſiis ſine auctoritate Romani Pontificis 1 expulſi fuerint, antequam ad Synodum vocentur, proprius locus, & ſua omnia eis redintegranda ſunt. Nulla enim permittit ratio, dum ad tempus eorum bona, vel Eccleſiæ, atque res ab æmulis, aut a quibuſcunque detinentur, ut aliquid illis objici debeat. Nec quicquam poteſt eis quoquo modo quili-

a *al. &* ipſum libellis. b *aliave cauſa.* c *Senatuſconſulto.* d *Mutatis verbis, ſed incolumi ſententia. Anſelm. lib.* 3. *c.* 46. e *Anſ. l.* 3. *c.* 50.

Digitized by Google

bet majorum, vel minorum objicere, dum Eccleſiis, rebus, aut poteſtatibus carent ſuis.

Corr. Rom. ¶ 1 Sine auctoritate Romani Pontificis) *Sunt hæc verba etiam apud Anſelmum, licet non ſint expreſſa in originali: cujus hic ſententia potius, quam ipſamet verba referuntur, uſque ad verſ.* Nulla.

Gratian. *Sed notandum eſt, quod reſtitutionis ſententia ſola non ſufficit, niſi præſentialiter omnia judicis officio reſtituantur, ut ejectus, vel ſpoliatus etiam naturalem poſſeſſionem recipiat, ſive animo ſuo, & corpore alieno, veluti per procuratorem, ſive animo, & corpore ſuo. Cuncta quoque, quæ ſibi ablata fuerant quacunque conditione in eodem loco, unde ſurrepta fuerant, revocanda ſunt.*

C. III. *De eodem.*

Unde Joannes a *urbis Romæ Epiſcopus ſcribit Zachariæ Archiepiſcopo epiſt.* 1.

I. REdintegranda b ſunt omnia exſpoliatis, vel ejectis Epiſcopis præſentialiter ordinatione Pontificum, & in eo loco 1, unde abſceſſerant, funditus revocanda quacunque conditione temporis, aut captivitate, aut dolo, aut violentia c majorum, aut per quaſcunque injuſtas cauſas, res Eccleſiæ, vel proprias, aut ſubſtantias ſuas perdidiſſe noſcuntur ante accuſationem a, aut regularem ad Synodum vocationem eorum, & reliqua.

Corr. Rom. ¶ 1 In eo loco) *Apud Joannem, & Symmachum legitur:* & in locum, unde abſceſſerunt, poteſtatem, funditus revocanda. *Apud Euſebium vero,* in eorum, unde abſceſſerunt, loca funditus revocanda.

¶ a Ante accuſationem) *Hæc uſque ad finem addita ſunt ex originali, quibus oratio abſolvitur, & quorum pars in fine hujus quæſtionis a Gratiano reperitur.*

C. IV. *De eodem.*

Item Euſebius *Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus epiſt.* 2. *ad Ægyptios.*

II. REdintegranda d ſunt omnia exſpoliatis, vel ejectis Epiſcopis &c. *uſque* funditus revocanda, *eodem modo ut ſupra.*

C. V. *Non eſt Sacerdos, ſed ſchiſmaticus, qui fratrum ſe ſubtrahit obſequiis.*

Item Alexander Papa *epiſt.* 2. *in princip.*

NUlli dubium eſt, quia boni a malis ſemper perſequuntur, & tribulantur. Propter quod humiliemur e ſub potenti manu Dei, ut liberet nos in tempore tribulationis. Nam, ſicut leo rugiens circuit quærens, quem devoret: ſic Diabolus non ceſſat circumire, & quærere, quos ex fidelibus perdat, & maxime illos, quos ardentiores in ſervitio Salvatoris, eique familiares invenerit. Familiares dico eos, quos ſibi ſacrari, & in ordine Apoſtolatus conſtitui voluit. Ipſi enim f pro populo interpellant, & populi g peccata comedunt, quia precibus ſuis, & oblationibus ea delent, atque conſumunt. *& infra.* Qui autem ex veſtro collegio fuerit, & ab auxilio veſtro ſe ſubtraxerit, magis Schiſmaticus, quam Sacerdos eſſe probabitur. Ecce inquit Propheta h] *quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum.* Illi vero in unum non habitant, qui a fratrum ſolatio ſe ſubtrahunt, aut (quod deterius eſt) fratribus inſidias præparant, aut laqueos ponunt. *& in fine epiſt.* 3. Dominum crucifigunt, qui eum in Sacerdotibus ſuis perſequuntur, quia crux a cruciatu dicitur. Magnum vero cruciatum ſuſtinet, qui vim patitur.

C. VI. *Excommunicentur, qui opprobrium, & calumniam inferunt Sacerdotibus.*

Item Fabianus Papa *epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Orientales.*

DEus ergo, fratres, ad hoc præordinavit vos, & omnes, qui ſummo Sacerdotio funguntur, ut injuſtitias removeatis, & præſumptiones abſcindatis, & in Sacerdotio laborantibus ſuccurratis, opprobriis, & calamitatibus eorum locum non præbeatis, ſed ei, qui calumniam, & opprobrium patitur, adjutorium feratis: illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abſcindatis, & Domino in ſuis Sacerdotibus opem feratis.

Gratian. *Patet ergo, quod exſpoliati prius ſunt præſentialiter reſtituendi, antequam ad cauſam ſint vocandi: Sed objicitur, ubi non fuit legitima inſtitutio, ibi non poteſt eſſe reſtitutio. Non enim probatur deſtitutus, qui prius non fuit inſtitutus, ac per hoc nec reſtaurationem poſtulare poteſt. Illi ergo, quorum electio vitioſa eſt, vel qui a Clero non ſunt electi, vel a populo expetiti, vel qui per Simoniam irrepſerunt, non ſunt habendi inter Epiſcopos: & ideo, ſi a ſedibus, quas tenere videbantur, expulſi fuerint, non poſſunt reſtitutionem petere, antequam vocentur ad cauſam. Unde ſupra a in tractatu ordinandorum:* Si quis pecunia, vel gratia humana, ſeu populari, vel militari tumultu &c. *Sed hoc in eo tantum caſu intelligitur, quo Apoſtolica ſedes per violentiam occupatur: quo caſu judex non invenitur, cujus officio ille Apoſtaticus poſſit excludi. In aliis autem locum non habet, cum violenta poſſeſſio, niſi per judicis ſententiam violento detentori detrahi non poſſit. Si autem verus dominus bello non continuato, ſed renovato vi illum de poſſeſſione ejecerit, judicis auctoritate prædoni poſſeſſionem reſtituet. Si ergo Epiſcopi a ſedibus, quas quoquomodo tenere videbantur, non per judicem, ſed violenter ejecti fuerint, poſt ejectionem reſtituendi ſunt ante regularem ad Synodum vocationem.*

QUÆSTIO II.

DE induciis autem poſt reſtitutionem præſtandis, & quo ſpatio temporis concedendæ ſint, ſcribit Joannes Papa b epiſt. 1. ad Zachariam Archiepiſcopum, dicens.

C. I. *Secundum tempus exſpoliationis conceduntur induciæ reſtitutionis.*

QUanto c tempore exſpoliati, vel expulſi eſſe videbuntur, antequam ad Synodum convocentur, ſub eodem ſpatio temporis eis induciæ indulgeantur.

C. II. *Dum poſſeſſiones, vel res Epiſcopi detinentur, aliquid ſibi objici non poteſt.*

Item Pelagius Papa II. *Epiſcopis Italiæ.*

CUm d Eccleſiæ alicujus Epiſcopi aut poſſeſſiones, vel res ab æmulis ejus, vel a quibuſcunque aliis non ſua ſponte detinentur, aliquid illi non debet, aut poteſt a quoquam ante redintegrationem omnium rerum ſuarum objici. Sed prius illi legibus redintegranda ſunt omnia, & poſtea tempore a Patribus definito ſunt negotia ventilanda.

C. III. *Ante litem conteſtatam violenter ablata reſtituantur.*

Item Stephanus Papa V. 1 *Gherardo Leodienſi.*

OPortet, ut primum vos tam de invaſis civitatibus, & monaſteriis, & manſis, quam de reliquis generaliter rebus redinveſtiri faciatis, quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis nos debemus opponere.

Corr. Rom. ¶ 1 Quintus) *Addita eſt hæc vox ex vetuſtis codicibus, & reſtituta vox,* Leodienſi, *cum antea legeretur,* Laodicenſi. *Nam manſi, de quibus in ſubjecto capite agitur, oſtendunt non ad Græcum Epiſcopum, ſed Germanum, vel Gallum hæc fuiſſe ſcripta.*

C. IV. *Dejiciantur a Clero, & infames fiant, qui loca expulſorum adulterina fœditate invaſerunt.*

Item Evariſtus Papa *ep.* 2.

AUdivimus e quoſdam a vobis infamatos, & dilaceratos Epiſcopos, ac e civitatibus propriis pulſos (quia alibi Epiſcopi conſtitui non poſſunt, niſi in civitatibus non minimis) & alios in eis ipſis viventibus conſtitutos. Ideo

a Et Euſebius ep. 2. & in 5. Synodo Romana ſub Symmacho. b Anſ. l. 3. c. 53. & 44. c al. virtute. d Anſ. ibid. e 1. Pet. 5. f Sup. 1. q. 1. ipſi Sacerdotes. Burch. l. 1. c. 229. Ivo p. 5. c. 229. g Oſee 4. h Pſalm. 132.

a Sup. diſt. 79. ſi quis pecunia. b Et Euſebius epiſt. 2. c infra ead. c. prius. Ipſa pror ſus verba. d Anſ. l. 3. c. 63. Polyc. l. 2. tit. 11. Burch. l. 1. c. 140. Ivo p. 5. c. 245. Anſ. l. 3. c. 45.

hæc vobis ſcribimus, ut ſciatis hoc fieri non licere, ſed proprios revocari, & integerrime reſtitui debere. Illos vero, qui adulterina fœditate ſponſas ſuas [quas & uxores eorum præfixo tenore eſſe intelligimus] tenent, ejici ut adulteros, atque infames fieri, eoſque ab Eccleſiaſticis honoribus arceri jubemus. Si autem adverſus eos aliquam querelam habueritis, his peractis inquirendum erit, & auctoritate hujus ſanctæ ſedis terminandum.

C. V. *Induciæ ſex menſium ejectis, vel exſpoliatis præſtentur.*

Item Cajus a *epiſt.* 1. *ad Felicem.*

EJectis, vel exſpoliatis poſt integram reſtitutionem anniverſariæ induciæ, vel ſex menſium indulgendæ ſunt.

C. VI. *Poſt reſtitutionem induciæ præſtandæ ſunt.*

Item Euſebius *b* Papa *epiſt.* 2.

PRius *c* ergo oportet omnia illis exſpoliatis legibus redintegrari, & Eccleſias, quæ eis ſublatæ ſunt, cum omni privilegio ſibi *d* reſtitui, & poſtmodum non ſub anguſti temporis ſpatio, ſed tantum temporis ſpatium eis indulgeatur, quantum exſpoliati, vel expulſi eſſe videntur, antequam ad Synodum convocentur.

C. VII. *De eodem.*

Item Felix Papa II. *in reſcripto ad Epiſcopos Ægypti cap.* 8.

TAmdiu *e* in ſede propria pacifice, & poteſtative cuncta diſponens reſideat, quamdiu expulſus, vel exſpoliatus ſuis carere viſus eſt rebus.

C. VIII. *Ante reſtitutionem aliquis ad cauſam vocari non debet.*

Item Felix Papa I. *epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Galliæ.*

SI *f* Epiſcopus ſuis fuerit, aut Eccleſiæ ſibi commiſſæ rebus exſpoliatus, aut (quod abſit, quod alienum ab omnibus eſſe debet fidelibus) a ſede propria ejectus, aut in detentione aliqua a ſuis ovibus fuerit ſequeſtratus, tunc 1 canonice ante in priſtinum ſtatum reſtituatur, cum omni privilegio ſui honoris, & ſua omnia, quæ inſidiis inimicorum ſuorum ei ablata fuerant, legibus redintegrentur. Non *g* enim convocari poterit, vel præjudicari, niſi ipſe pro ſua neceſſitate (minime tamen judicandus) advenire ſponte elegerit. Nullatenus ergo a quoquam reſpondere cogatur, antequam integerrime omnia, quæ per ſuggeſtiones inimicorum ſuorum amiſerat, poteſtati ejus ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur. §. 1. Præſul vero *h* cum omni honore ſtatui priſtino reddatur, & ipſe diſpoſitis, ordinatiſque libere, ac ſecure diu ſuis rebus, tunc regulariter intra quatuor, vel quinque, vel ſex, aut ſeptem menſes, juxta quod poſſibilitas ei fuerit, & non ante convocatus ad tempus in concilio legitimo, & canonico, veniat ad cauſam, & ſi ita juſte videtur, accuſantium propoſitionibus reſpondeat.

Corr. Rom. ¶ 1 Tunc canonice) *In originali ſic legitur:* tunc canonice (antequam in priſtino ſtatu reſtituatur, cum omni privilegio ſui honoris, & ſua omnia, quæ inſidiis inimicorum ſuorum ei ablata fuerunt, legibus redintegrentur) nec convocari, nec judicari poterit, niſi ipſe &c. *Nec multa ſecus habent Ivo, & Pannormia, niſi quod loco,* antequam, *legunt, ut Gratianus,* ante.

2 ps Gratian. *Quod ſi male vivendo facultates Eccleſiæ diſperſit Epiſcopus, ab ejus patrimonio, quouſque de dilapidatione rerum Eccleſiaſticarum cognoſcatur, ſubmovendus eſt: exempla tutorum, & curatorum, qui dum fuerint ſuſpecti, a tutela, vel cura removentur, donec de ſuſpecto cognoſcatur.*

a *In vulgat. legebatur,* Gelaſius. b *Et Joan.* 1. *ep.* 2. *ſup. ead. c. quante.* c *Ivo p.* 5. *c.* 249. *Anſ. l.* 3. *c.* 44. *Pann. l.* 4. *c.* 50. d *al. ſuo.* e *Polyc. ibid. Anſ. l.* 3. *c.* 53. *Pann. l.* 4. *c.* 52. f *Anſ. l.* 3. *c.* 84. g *Ivo p.* 5. *c.* 248. *Pann. l.* 4. *c.* 44. h *Pann. l.* 4. *c.* 48.

C. IX. *Ab adminiſtratione removeantur, qui res Eccleſiæ male vivendo diſpergunt.*

Unde Pelagius Papa *Petro Presbytero.*

QUia ea, quæ de fraudibus Maximiliani 1 flebili ad aures noſtras ſupplicum relatione venerunt, non facile ſecundum veritatem agnoſci poterunt, niſi facultas Eccleſiæ, quam in uſus ſuos male convertendo diſperſit, ab ejus poteſtate, donec cauſa cognoſcatur, ſeponatur: idcirco nos eum & a ſupradictæ Eccleſiæ patrimonio volumus interim ſubmoveri, & in veſtro, diſcuſſionis ipſius tempore, moderamine detineri.

Corr. Rom. ¶ 1 Maximiliani) *In vulgatis ſequebatur,* Presbyteri, *quæ vox inducta eſt, quia in nullo vetuſto codice Gratiani, ex iis, qui collati ſunt, habetur. Gratianus autem caput hoc de Epiſcopo, non de Presbytero accepit.*

QUÆSTIO III.

1 ps QUod vere poſt vocationem venienti ad judicium induciæ negandæ non ſint, Felix Papa II. *in epiſtola ad fratres Ægypti cap.* 8. *teſtatur, dicens.*

C. I. *Venienti ad judicium induciæ non negentur.*

CUm *a* accuſatus ad judicium venerit, ſi voluerit, & neceſſe fuerit 1, induciæ ei petenti a Patribus conſtitutæ abſque impedimento concedantur, & judices a ſe electi ſibi tribuantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Et neceſſe fuerit] *Hæc addita ſunt ex epiſtola ipſa, Ivone, & Pannormia, habenturque infra ead. cap.* induciæ 2.

C. II. *Quot menſium induciæ Epiſcopis præſtandæ ſint.*

Item ex eadem *epiſt. ad fratres Ægypti c.* 20.

DE induciis *b* vero *c* Epiſcoporum, ſuper quibus conſuluiſtis, diverſas a Patribus regulas invenimus inſtitutas. Quidam enim ad repellenda impetitorum *d* machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones, & teſtes confirmandos, & conſilia Epiſcoporum, atque amicorum quærenda, annum, & *e* ſex mandaverunt menſes concedi. Quidam autem annum, in quo plurimi concordant. Minus vero quam ſex menſes non reperi: quia & Laicis hæ indultæ ſunt, quanto magis Domini Sacerdotibus? *& infra.* *f* §. 1. Induciæ namque non ſub anguſto tempore, ſed ſub longo ſpatio concedendæ ſunt, ut accuſati ſe præparare, & univerſos communicatores in provinciis poſitos convenire, & teſtes præparare, atque contra inſidiatores ſe pleniter armare valeant.

C. III. *De induciis præſtandis.*

Item Eleutherius Papa *in epiſt. ad Galliæ provincias.*

I. INduciæ *g* non modicæ ad inquirendum dandæ ſunt, ne aliquid præpropere agi a quacunque parte videatur: quia per ſubreptionem multa proveniunt.

C. IV. *De eodem.* PALEA.

Item Damaſus Papa *epiſt.* 3. *ad Stephanum Archiepiſcopum.*

II. INduciæ *h* accuſatis in criminalibus cauſis *i* ſex menſium, vel eo amplius, ſi neceſſe fuerit, concedendæ ſunt.

2 ps Gratian. *Spatium vero dilationum* (ſicut in lib. 3. Cod. tit. 11. de dilationibus *k* invenitur) *hac ratione moderandum*

a *Ivo p.* 6. *c.* 335. *Pann. l.* 4. *c.* 98. *Anſ. l.* 3. *c.* 55. b *al. mediciis.* c *Anſ. l.* 3. *c.* 118. & 119. *Polyc. l.* 5. *tit.* 3. *Burch. lib.* 1. *c.* 180. *Ivo p.* 4. *c.* 296. d *antea legebatur, imperitorum.* e *aut ſex) orig.* f *Pann. l.* 4. *c.* 102. g *Burch. l.* 16. *c.* 30. *Ivo p.* 6. *c.* 317. *Pann. l.* 4. *c.* 103. *Anſ. l.* 3. *c.* 56. h *Anſ. l.* 2. *c.* 76. *Ivo p.* 5. *c.* 287. *Pan. l.* 4. *c.* 101. i *al. Epiſcopis.* k *l.* 1. §. *quid hac ratione.*

Digitized by Google

randum eſt, ut, ſi ex ea provincia, ubi lis agitur, vel perſona, vel inſtrumenta poſcantur, non amplius, quam tres menſes indulgeantur. Si vero ex continentibus provinciis, ſex menſes cuſtodiri juſtitiæ eſt. In tranſmarina autem dilatione novem menſes computari oportebit. Judicantes autem 1 *hac ratione non ſibi conceſſum intelligant dandæ dilationis arbitrium: ſed eandem dilationem (ſi rerum urgentiſſima ratio flagitaverit, & neceſſitas deſideratæ inſtructionis exegerit) non facile amplius, quam ſemel, nec ulla trahendi arte ſciant eſſe tribuendam. §. 1. Ei autem* a *dilatio penitus eſt deneganda, qui reſcriptum ad extraordinarium judicem deportaverit* b. *Illi autem, qui in judicium vocatur, danda eſt ad probanda* c *precum mendacia, vel proferenda aliqua inſtrumenta, vel teſtes: quoniam inſtructus eſſe non potuit, qui præter ſpem ad alienum judicium trahitur. §. 2. Cum* d *vero ad appellationem, conſultationemve a Principe reſcriptum fuerit, ſive ſit primo judicio petita dilatio, & ea tributa non ſit, ſive nec petita quidem, eam dari cuiquam non licebit eadem ratione, qua ne in judiciis quidem cognitionum Imperialium dilatio tribui ſolet. §. 3. A judice* e *procedente dilationem non convenit poſtulari, etiam ſi utraque parte præſente tribuatur, cum non alias, niſi cauſa cognita, indulgeri queat, & cognitio cauſæ non interpellatione plenaria, ſed conſiderante* f *magis judice legitime colligatur, ut ſi forte dilationis petitio fuerit improbata, ſuſcepta quæſtio per ſententiam judicis dirimatur.* Conſtitutione ſeptima, in collatione ſeptima. §. 4. *Libellum* g *vero non alias actor dirigat, niſi prius & in ipſum, quem dicit obnoxium, & in negotii executorem exponat cautionem, ſe vel intra duos menſes litem conteſtaturum, vel omne damnum ei, qui conveniatur, contingens reſtituturum in duplum.* In coll. 5. conſt. 6. 3 pars. §. 5. *Offeratur* h *ei, qui vocatur ad judicium, libellus, & exinde præbitis ſportulis, data fidejuſſione XX. dierum gaudeat induciis, quibus deliberet, cedatne, an contendat; atque judicine alium ſociari* i *petat, an recuſet eum: niſi ille ſit is, quem ipſe alia recuſata jam petierit. Denique præſens interrogetur, An hoc tempus litis tranſierit? Quod non modo* k *ex ipſius reſponſione, ſed etiam ex libelli ſubſcriptione manifeſtetur, quam in initio facere debet. Litis ergo conteſtatio contra hoc indultum* l *habita, pro nihilo eſt* m. Ibidem. §. 6. *Quod* n *fieri non debet, niſi actor ſatiſdederit, certam promittens quantitatem ſe daturum, ſi litem non exequatur, aut exequens non vincat cauſam. Si igitur poſt tempus a ſe conſtitutum intra decem dies reo præſente non occurrat, dimittatur reus, exacto eo, quod promiſſum eſt: & ſi quid circa litem plus impendiſſe cum taxatione judicis juraverit. §. 7. Exceptio* o *fori a dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones, ut ſunt præſcriptiones longi temporis, ſufficit in initio litis conteſtari.*

Corr. Rom. ¶ 1 Judicantes autem] *In codice Juſtiniani legitur*: Quod ita conſtitutum judicantes ſentire debebunt, ut hac ratione, &c.

¶ 2 Exceptio fori] *Poſtrema hæc pars abeſt a pleriſque vetuſtis exemplaribus. In uno autem eſt in margine, cum hac titulo*, gloſſa Joannis. *Eadem autem verba leguntur infra ead. q. 6. c.* ſi quis Epiſcoporum. §. exceptio. *& ibi ſunt in omnibus antiquis codicibus.*

a *Ibidem, lege 2. ſed mutata eſt verborum ſeries.* b *al. reportaverit.* c *improbanda*] *orig.* d *Lege 5. mutatis quibuſdam vocibus.* e *Lege 4.* f *al. confidente.* g *Cod. de litis conteſtat. auth. libellum.* h *Cod. de litis conteſtat. auth. offeratur. Julianus anteceſſor novella 53. c. 3.* i *al. aſſociari.* k *al. mox.* l *privilegium*] *orig.* m *al. ducenda eſt.*] *orig.* n *Cod. de dilationibus, authen. quod fieri.* o *Ex Cod. de excepti. l. ult. & l. 8. Infra ead. quæſt. 6. cap. ſi quis Epiſcoporum.*

QUÆSTIO IV.

Quod vero infames a *& non legitime conjuncti ad accuſationem admitti non debeant, & qui generaliter ab accuſatione removendi ſint, multorum auctoritatibus claret.*

C. I. *Infames eos, qui ſunt bonæ famæ, accuſare non poſſunt.*

Ait enim Iginus Papa, *epiſt. 3.*

ALieni *b* erroris ſocietatem c ſectantem, vel a ſui propoſiti tramite recedentem, aut Apoſtolicæ ſedis juſſionibus inobedientem ſuſcipere non poſſumus; nec impetere recte credentes, vel ſanctorum Patrum juſſionibus obtemperantes permittimus; quia inter fideles, & infideles magna debet eſſe diſcretio.

C. II. *Qui legem ſuam ſponte tranſgreditur, ante ſuam reverſionem recte agentes accuſare non poteſt.*

Item Anacletus Papa *in prima decretali.*

BEatus *d* prædeceſſor noſter Clemens, vir Apoſtolicus, & ſpiritu Dei plenus, una cum reliquis ſanctis Collegis ſuis ſtatuit, dicens: Accuſandi & teſtificandi licentia denegetur his, qui Chriſtianæ religionis & nominis dignitatem, & ſuæ legis, vel ſui propoſiti normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Tranſgreſſores enim ſponte legis ſuæ, ejuſque violatores, & recedentes, apoſtatæ nominantur. Omnis enim apoſtata refutandus eſt ante reverſionem ſuam, non in accuſatione recte agentium, aut teſtimonio ſuſcipiendus eſt.

C. III. *A ſuo propoſito diſcedentes ſunt infames.*

Item Pius Papa, *epiſt. 1.*

SI *e* quis *f* vero a ſuo propoſito retrorſum exorbitaverit, & juſſum Apoſtolicæ ſedis libenter tranſgreſſus fuerit, infamis efficitur. Reprobari ergo oportet eorum redargutiones, qui in recta fide ſuſpecti ſunt. Fides autem, & converſatio primum ſcrutanda eſt, & deinde *g*, qui irreprehenſibiles apparuerint, ſunt recipiendi, & non prius.

C. IV. *Inceſtuoſi, & non legitime conjuncti, Sacerdotes, & legitime conjunctos accuſare non poſſunt.*

Item Calixtus Papa *ad Epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. cap. 4.*

COnſanguineorum *h* conjunctiones nec legitimæ ſunt, nec manere poſſunt, ſed ſunt repellendæ. *& infra, cap. 5. §. 1.* Quiſquis ergo non legitime conjunctus, vel abſque dotali titulo, ac benedictione Sacerdotis conſtat copulatus, Sacerdotes, vel legitime conjunctos criminari, vel in eos teſtificari minime poteſt: quoniam omnis inceſti macula pollutus, infamis eſt, & accuſare ſupradictos non permittitur. Non ſolum ergo hi rejiciendi ſunt, & infames efficiuntur, ſed etiam omnes eis conſentientes. §. 2. Similiter de raptoribus, vel eis, qui ſeniores impetunt, fieri cenſemus. Hos ergo leges ſeculi interficiunt, ſed nos miſericordia præeunte ſub infamiæ nota ad pœnitentiam recipimus.

C. V. *Qui non ſunt recipiendi in accuſatione.*

Idem *in eadem epiſtola.*

COnſpiratores *i* in nullius accuſatione ſunt recipiendi, nec

a *Supra 2. quæſt. 7. cap. alieni. ex Dionyſio.* b *Julius in reſcript. ad Orient. cap. 15. Polyc. l. 1. tit. 17. Anſ. l. 2. c. 56. & l. 1. c. 9. Pann. l. 4. c. 79. & 88.* c *al. ſociam a ſui propoſiti*] *al. ſocietate maculatum, vel a ſui.* d *al. permittimur:*] *orig.* e *Anſ. l. 3. c. 9. Pann. l. 4. c. 60.* f *Anſ. l. 3. c. 4.* g *al. Si quis a ſuo vero propoſito:* h *al. denuo.* i *Burch. l. 7. c. 2. Ivo p. 9. cap. 23.* k *Ivo p. 6. c. 364.*

Digitized by Google

nec eorum, vel anathematizatorum vox ullum nocere, vel accuſare *a* poteſt.

C. VI. *De eodem.*

Item Stephanus Papa, *epiſt.* c.

NUllus *b* anathematizatorum *c* ſuſcipiatur, nec a quoquam credantur, quæ ab eis dicuntur, vel conſcribuntur. Eos *d* dico anathematizatos eſſe, quos Epiſcopi ſuis ſcriptis anathematizaverunt, aut eorum ſtatuta anathematizant.

C. VII. *Anathematizati, fideles accuſare non poſſunt.*

Item Fabianus Papa, *epiſt.* 1. *ad Eccleſiæ miniſtros.*

OMnes *e*, quos ſanctorum Patrum ſtatuta tam præteritis, quam futuris temporibus anathematizant, ſubmovemus, & ab omni accuſatione fidelium alienamus.

C. VIII. *Clericus, qui Epiſcopum accuſaverit, infamis efficitur.*

Item Stephanus Papa, *epiſt.* 2. c. 8.

CLericos vero, qui Epiſcopum ſuum accuſaverit, aut ei inſidiator extiterit, non eſt recipiendus, quia infamis effectus eſt, & a gradu debet recedere, ac curiæ tradi ſerviturus.

C. IX. *Infames, & exules fiant, qui Epiſcopos perſequuntur.*

Item Alexander Papa, *epiſt.* 1. c. 1.

HI *f*, qui Epiſcopos ſuos *z* perſequuntur, & amovere nituntur, injuſte, contra Apoſtolicam auctoritatem, etſi a morte prohibentur, dicente Domino *g*: *Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat*, perpetua tamen notantur infamia, & exilio digni judicantur finitimo: de quibus a temporibus Apoſtolorum, & infra iſta tenemus, atque decreta habemus *h*, quibus eorum accuſandi Epiſcopos, vel teſtificandi in eos vocem obſtruimus, quos non humanis, ſed divinis actibus mortuos eſſe ſcimus.

Corr. Rom. ℊ *z* Suos] *Vox iſta abeſt a pleriſque manuſcriptis, & originali: ſed ob gloſſam non eſt ſublata.*

C. X. *Detractores, & inimicorum auctores Epiſcopos non accuſent.*

Item Zepherinus Papa, *epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Siciliæ.*

DEtractores *i* (qui divina auctoritate eradicandi ſunt) & auctores *k* inimicorum ab Epiſcopali ſubmovemus accuſatione, vel teſtimonio.

C. XI. *Infamis, vel ſacrilegus religioſum Chriſtianum accuſare non poteſt.*

Item Eutychianus Papa, *epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Siciliæ.*

NUlli *l* unquam infami, atque ſacrilego de quocunque negotio liceat adverſus religioſum Chriſtianum, (quamvis humilis, ſervilisque perſona ſit) teſtimonium dicere, nec de qualibet re, actione, vel inſcriptione Chriſtianum impetere.

Gratian. *Notandum vero, quod aliud ſit excommunicatio, & aliud anathematizatio.*

C. XII. *Aliud eſt excommunicatio, aliud anathematizatio.*

Unde Joannes Papa VIII. *ſcribit cuidam Epiſcopo.*

ENgeltrudam *m* uxorem Boſonis noveris non ſolum excommunicatione, quæ a fraterna ſocietate ſeparat, ſed etiam anathemate, quod ab ipſo Chriſti corpore (quod eſt Eccleſia) recidit, crebro percuſſam eſſe.

Corr. Rom. ℊ *Epiſtola hæc Joannis VIII. non eſt inventa. Verum* Nicolaus I. *in Concilio a ſe Romæ habito, de Metenſi Synodo penitus abolenda, cap. ulc. narrat, hanc Engeltrudam bis a*

a *al.* lædere. b *Pann. l.* 4. *c.* 71. c *al. anathema*] *orig.* d *al. eos quoque dico*] *orig.* e *Anſ. l.* 3. *c.* 26. *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. f *Anſ. l.* 3. *c.* 79. g *Ezec.* 33. h *Supr.* 2. *q.* 7. *c. placuit.* i *Anſ. l.* 3. *c.* 34. *Ivo part.* 5. *c.* 245. k *al. actores.* l *Anſ. l.* 3 *c.* 25. *Burch. l.* 16. *c.* 11. *Ivo p.* 6. *c.* 333. *Pann. l.* 4. *c.* 92. m 11. *q.* 3. *nemo Epiſcoporum. Ivo p.* 14. *c.* 51.

ſe fuiſſe anathemate percuſſam. Cujus mulieris flagitia, ob quæ juſtiſſime hanc pœnam tulit, refert Regino *lib.* 2. *Chronicorum. Potuit autem tempore Joannis Octavi vivere hæc fœmina, quoniam Hadrianus II. qui inter Nicolaum I. & Ioann. VIII. interceſſit, quintum ſui Pontificatus annum non implevit.*

Gratian. *Unde datur intelligi, quod anathematizati intelligendi ſunt non ſimpliciter a fraterna ſocietate, ſed etiam a corpore Chriſti (quod eſt Eccleſia) omnino ſeparati.*

QUÆSTIO V.

QUod vero teſtes de domo accuſatorum producendi non ſint, & quod vox inimicorum non ſit audienda, multorum auctoritatibus probatur.

C. I. *Conſanguinei, & familiares adverſus extraneos teſtimonium non dicant.*

Ait enim Calixtus Papa, *epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Galliæ.*

COnſanguinei *a* accuſatoris *b* adverſus extraneos teſtimonium non dicant, nec familiares, vel de domo prodeuntes: ſed ſi voluerint, & invicem conſenſerint, inter ſe parentes tantummodo teſtificentur, & non in alios.

C. II. *Nuper inimici, accuſatores vel teſtes eſſe non poſſunt.*

Item Anacletus Papa, *epiſt.* 3. c. 4.

I. ACcuſatores *c* & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternum diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe ulciſci velint. Inoffenſus igitur accuſatorum, & teſtium affectus quærendus eſt, & non ſuſpectus.

C. III. *De eodem.*

Item Symmachus Papa, *in quinta Synodo Romana, ſub ipſo habita.*

ACcuſatoribus vero inimicis, vel de inimici domo prodeuntibus, vel qui cum inimicis immorantur, aut ſuſpecti ſunt, non credatur, ne irati nocere cupiant, ne læſi ulciſci ſe velint. *& infra.* §. 1. Si quis hæc, quæ hodie in hac ſancta Synodo prohibita ſunt, infringere præſumpſerit, aut voluntarie tranſgredi tentaverit, ſi Clericus eſt, gradu proprio penitus careat: ſi vero Monachus, aut Laicus fuerit, communione privetur; & ſi non emendaverit vitium, anathemate feriatur. Secretas vero inſidias, vel manifeſtas Pontificibus a quibuſcunque illatas, vel ea, quæ hujus ſanctæ Synodi ſententia complectitur, ſi quis ad Eccleſiæ pertulerit notitiam, potiatur honore: & hi, qui adverſa eis moliuntur (ſicut a ſanctis Patribus dudum ſtatutum eſt, & hodie Synodali, & Apoſtolica auctoritate firmatur) penitus abjiciantur, & exilio (ſuis omnibus ſublatis) perpetuo tradantur.

C. IV. *Qui non poſſunt eſſe accuſatores, vel teſtes.*

Item Pontianus *ſanctæ, & univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, epiſt.* 2. *omnibus Chriſtianis.*

SUſpectos *d*, aut inimicos, aut facile litigantes, & eos, qui non ſunt bonæ converſationis, aut quorum vita eſt accuſabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem, accuſatores eſſe, & teſtes, & anteceſſores noſtri Apoſtolici *z* prohibuerunt, & nos eorum auctoritate ſubmovemus, atque futuris temporibus excludimus.

Corr. Rom. ℊ *z* Apoſtolici.] *Sic eſt emendatum ex Vaticanis codicibus. Antea enim legebatur*, Apoſtoli. *Originale autem impreſſum ſic habet*: & anteceſſores noſtri Apoſtolica repulerunt auctoritate, & nos ſubmovemus, atque futuris, &c.

C. V.

a *Anſelm. l.* 3. *c.* 58. *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Burch. l.* 1. *c.* 171. *Ivo p.* 5. *c.* 289. *Pann. l.* 4. *c.* 85. b *accuſatores*] *orig.* c *Ambroſ. Syagrio, epiſt.* 64. *Anſ. l.* 3. *c.* 13. *Burch. l.* 1. *c.* 152. *Ivo p.* 5. *c.* 239. *Pann. l.* 8. *c.* 84. d *Supr.* 2. *q.* 7. *c. quærcudam. Polyc. ibid. Anſelmus l.* 3. *c.* 26.

Digitized by Google

C. V. *Ab accuſationibus Clericorum repellantur, quos leges ſeculi non admittunt.*

Item Euſebius *Epiſcopis Galliarum ep.* 1.

DE *a* accuſationibus Clericorum, ſuper quibus mandaſtis, ſcitote, a tempore Apoſtolorum in hac ſancta Urbe ſervatum eſſe, accuſatores, & accuſationes, quas exterarum conſuetudinum leges non aſciſcunt, a Clericorum accuſatione ſubmotas. *& infra*. Idcirco & nos ſequentes *b* Patrum veſtigia pro ſalvatione ſervorum Dei quaſcumque ad accusationem perſonas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam ſubmovemus; & nullæ accuſationes a judicibus audiantur Eccleſiaſticis, quæ legibus ſeculi prohibentur.

C. VI. *Alienigenæ, & quos divinæ voces mortuos appellant, Epiſcopos accuſare non poſſunt.*

Item Pelagius Papa II. *Epiſcopis Italiæ.*

CAnonica *c* ſanctorum Patrum ſtatuta (ne columnæ ſanctæ Eccleſiæ vacillent) ſequentes, ac roborantes, omnes infames, cunctoſque ſuſpectos, vel inimicos, & eos, qui non ſunt eorum gentis, vel quorum fides, vita, & libertas neſcitur, & qui non ſunt bonæ converſationis, vel quorum vita eſt accuſabilis, ab omni accuſatione Epiſcoporum funditus ſubmovemus. Similiter & omnes, quos divinæ leges mortuos appellant, ſubmovendos eſſe ab eadem accuſatione, & publicæ pœnitentiæ ſubmittendos judicamus.

C. VII. *A Clericis repelluntur accuſationes, quas leges ſeculi non aſciſcunt.*

Item ex Synodo Romana *habita ſub Hadriano* d *Papa.*

ACcuſationes *e*, & accuſatores, atque eorum *f* negotia, quæ ſeculares non aſciſcunt leges, divina, ac ſynodica funditus a Clericis repelli auctoritate cenſemus: quia indignum eſt, ſuperiores pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati deſpiciunt.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc &c.* Nemioem. *infra ead. q.* 6. *quæ citantur ex Synodo Romana, extant in capitulis Hadriani, ea autem expreſſius etiam appellantur Synodi nomine infra* 5. *q.* 3. *in principio.*

C. VIII. Nec *ſervus*, *nec libertus, nec infamis Epiſcopos accuſare præſumant.*

Item Stephanus *Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus* g *omnibus Epiſcopis epiſt.* 2. *de accuſationibus Sacerdotum* c. 3.

II. ACcuſatores *h*, & accuſationes, quaſi ſeculi leges non recipiunt, & anteceſſores noſtri prohibuerunt, & nos ſubmovemus. Nullus enim alienigena aut accuſator fiat eorum, aut judex. Unde & de Loth *i* ſcriptum eſt: *Ingreſſus es ut advena, nunquid ut judices?* Accuſator autem noſtrorum K nullus ſit ſervus, aut libertus, nullaque ſuſpecta perſona, aut infamis.

C. IX. *Infames, qui ad ſortilegos, & divinos concurrunt, nec accuſatores, nec teſtes eſſe paſſunt.*

Item Euſebius Papa *epiſt.* 3. *ad Epiſcopos Thuſciæ* l.

COnſtituimus *m* iterum, firmantes cana Patrum ſtatuta, cum omnibus, qui nobiſcum ſunt, Epiſcopis, ſicut dudum decretum reperimus, ut homicidæ, malefici, ſures, ſacrilegi, raptores, adulteri, inceſti, venefici, ſuſpecti, criminoſi, domeſtici, perjuri, & qui raptum feeerunt, val ſalſum teſtimonium dixerunt, ſeu qui ad ſortilegos *a*, divinoſque *b* concurrerunt, ſimileſque eorum, nullatenus ad accuſationem, vel ad teſtimonium ſint admittendi, quia infames ſunt, & juſte repellendi, quia funeſta eſt vox eorum.

C. X. *Suſpecti, aut gratioſi ad accuſationem non admittantur.*

Item Julius Papa *in reſcripto ad Orientales c.* 33.

SImiliter *c* in jam præfixa Synodo eſt decretum, ne ſuſpecti, aut infames, aut criminoſi, aut gratioſi, vel calumniatores, vel affines, aut ſcelerati, aut facile litigantes ſuſcipiantur accuſatores, ſed tales, qui omni careant ſuſpicione.

C. XI. *Qui inimicitiis ſtudet, vel facile litigat, nec accuſator, nec teſtis eſſe poteſt.*

Item Felix Papa II. *epiſtola* 1. *cap.* 14.

NUllus *d* ſervus, nullus libertus, nullus infidelis *e*, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus, qui inimicitiis ſtudet, nullus, qui frequenter litigat, & ad accuſandum, vel detrahendum eſt facilis, nulla infamis perſona, vel omnes, quos ad accuſanda crimina publica leges publicæ non admittunt, permittantur Epiſcopos accuſare.

C. XII. *Familiares, ſuſpecti, de domo prodeuntes non recipiantur in accuſatione.*

Item Calixtus Papa *epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Galliæ.*

III. ACcuſatores *f*, vel teſtes ſuſpecti non recipiantur, nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiam conſanguinei accuſatoris adverſus extraneos teſtimonium dicant, quia propinquitatis *g*, & familiaritatis, ac dominationis affectio veritatem impedire ſolet. Amor carnalis, & timor, atque avaritia plerunque ſenſus hebetant humanos, & pervertunt opiniones, ut quæſtum pietatem putent, & pecuniam, quaſi mercedem prudentiæ.

C. XIII. *Qui inimici, vel ſuſpecti ſunt, & qui odia quoslibet inſequuntur, ab accuſatione removeantur.*

Item Pelagius *h* Papa II. *ep.* 1. *c.* 4.

OMnes *i*, qui adverſus Patres armantur, ut Patrum invaſores, & mactatores infames eſſe cenſemus. *& infra*. Horum ergo vitiorum auctores, vel patratores non ſunt in accuſatione Pontificum recipiendi, ſed penitus repellendi; quoniam jubent canonica decreta Patrum, ut accuſatio, vel teſtimonium eorum, qui odio quoslibet perſequuntur, vel qui inimici, aut ſuſpecti habentur, nullo modo recipiantur.

C. XIV. *De eodem.* PALEA.

Item Paſchalis Papa.

NUlli *k* Epiſcoporum ab accuſatione ſua repellere liceat, quos *1* antequam ab eis impeteretur, a ſua communi familiaritate neglexerit ſeparare.

Corr. Rom. ¶ *In uno pervetuſto exemplari Gratiani, a quo pleraque Paleæ abſunt, caput hoc habetur non bis, ſed ſup.* 2. *q.* 7. *poſt* ſ. B. Petrus, & Paulus: *ubi etiam citatur ex Paſchali II.*

¶ 1 Quos antequam) *In eodem codice legitur*: quos & antequam ab eis impeterentur, a ſua communi familiaritate neglexerunt ſeparare. *In aliis vero nonnullis, in quibus hæc Palea habetur, hoc loco legitur*, quos antequam ab eis ſe impetendos cognoſcerent, a ſua &c. *In decretalibus autem non multo ſecus*, antequam ſe ab eis impetendum cognoſcerent, a ſua &c.

Gratian.

a *Anſ. l.* 3. *c.* 26. b *infr.* 6. *q.* 1. *nos ſequentes*. c *Anſ. l.* 3. *c.* 55. d *In cap. Hadriani c.* 11. *Concord. Damaſ. ad Stephanum.* e *Anſ. l.* 3. *c.* 20. f *ea*] *orig.* g *Cons. Theleſphorus epiſt. unica c.* 4. *Julius in reſcript. ad Orient. c.* 5. h *Polyc. ibid. Anſ. l.* 3. *c.* 18. *Ivo p.* 5. *c.* 257. *& p.* 6. *c.* 327. i *Gen. c.* 19. k *veſtrorum*) *orig.* l *& in cap. Hadriani c.* 67. m *Polyc. ibid. Anſ. l.* 3. *c.* 19.

a *al. ſacrilegos.* b *ſup.* 2. *q.* 8. *quiſquis.* c *Polyc. ibid. Anſ. l.* 3. *c.* 21. *Anſ. l.* 3. *c.* 62. e *inſidus*] *orig.* f *Polyc. ibid. Anſ. l.* 3. *c.* 57. *Burch. l.* 1. *c.* 171. *Ivo p.* 5. *c.* 289. g *ſup.* 8. *ead. c. conſanguinei.* h *antea legebatur, Gelaſius.* i *Proculus ad Domnum in act.* 14. *Conc. Chalc. Anſ. l.* 3. *c.* 6. k *extr. de accuſ. c. nulli.*

Digitized by Google

Gratian. *Quod vero inimici ab accuſatione prohibeantur, inde eſt, quia eorum calliditate innocentia frequenter opprimi ſolet. Sed cum Athanaſius a ſua cathedra reddi præcipitur, quia de inimicitia ſui Patriarchæ conqueſtus eſt, patet, quod etſi manifeſta crimina alicujus ſint, non tamen condemnandus eſt accuſatione inimici.*

C. XV. *Qui inimici ſunt, judices eſſe non poſſunt.*

Unde Nicolaus Papa *ſcribit Michaeli Imperatori in epiſtola, quæ incipit*: Propoſueramus.

QUod *b* ſuſpecti, & inimici judices eſſe non debeant, & ipſa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis: §. 1. Nam *c* quid gratius, & amabilius dare quis inimico poteſt, quam ſi ei ad impetendum commiſerit, quem lædere forte voluerit? Quod provide Conſtantinopolitana Synodus canonum ſuorum ſexto 1 dignoſcitur prohibere capitulo. *& infra*. §. 2. Veniemus ergo & ad ſanctam Chalcedonenſem Synodum, & quid nobis de Athanaſio Paræmoriun Epiſcopo referat, audiamus. Is enim Antiſtes tertio evocatus ad Synodum, quia non occurrit, a Patriarcha ſuo canonice condemnatus exiſteret: ſed ſolum, quia cum vocaretur ad Synodum, quod inimicus ſuus eſſet ipſe, qui judicabat, clamavit, a ſancta Chalcedonenſi Synodo *d* ad cauſas illatas ſibi examinendas reſervatur: & niſi denuo convincatur, recipere Eccleſiam propriam judicatur. Quod ſi Athanaſius a Patriarcha ſuo depoſitus, quia de inimicitia ipſius conqueſtus eſt, iterato ad judicium renovandum dirigitur, etſi a manifeſta ſibi officiant crimina, tamen ſuæ reddi Eccleſiæ præcipitur; quanto magis Ignatius, qui non a Patriarcha, ſed ipſe potius exiſtens Patriarcha, minime debuit Eccleſia propria [inimicis, & ſuſpectis judicibus decernentibus] exſpoliari? *& paulo poſt* e. §. 3. Veniat & facundiſſimus noſter Papa Geloſius, hæreticorum expugnator fortiſſimus, & quod de Conſtantinopolitanis Epiſcopis more ſolito tunc ægrotantibus dixit, etiam nunc nobis ediſſerat. *Quæro*, inquit, *tamen ab his judicium, quod prætendunt, ubinam poſſit agitari? an apud ipſos, ut iidem inimici ſint, & teſtes, & judices? Sed tali judicio nec humana debent committi negotia*. Quod ſi judicio, ubi iidem ſunt inimici, qui judices, nec humana debent committi negotia; quanto minus divina, id eſt, Eccleſiaſtica? Qui ſapiens eſt, intelligat. §. 4. Et revera hinc Juſtinianus Imperator pius legibus ſuis promulgaſſe dignoſcitur, dicens: *Liceat f ei, qui ſuſpectum judicem putat, antequam lis inchoetur, eum recuſare, ut ad alium recurratur*. Nam quodammodo naturale eſt ſuſpectorum judicum inſidias declinare, & inimicorum judicium ſemper velle refugere. §. 5. Hinc S. Athanaſius inimicorum ſæpe declinavit inſidias. Hinc ſanctus Joannes, Os aureum, Concilii contra ſe congregati renuit intrare collegium.

Corr. Rom. ¶ 1 Sexto] *Hic canon eſt ſextus Concilii Conſtantinopolitani primi apud Græcos, qui in Conciliis in quatuor volumina conjectis (nam ab aliis editionibus abeſt) tomo primo bis affertur, primum in Concilio ipſo Conſtantinopolitano, deinde in libello Synodicorum conſtitutionum. De quo capitulo, & aliis canonibus hujus Concilii ſupra diſt. 22. eſt notatum, & infra 4. quæſt. 1. c.* quod autem, *aliquid dicetur.*

¶ 2 Etſi manifeſta) *Vera lectio eſt*: & niſi manifeſta ſibi officiant crimina, ſuæ reddi Eccleſiæ præcipitur. *Eſtque idem, quod antea retulerat ex ipſo Concilio*, & niſi denuo convincatur, recipere Eccleſiam propriam judicatur. *Verum non eſt emendatum ob gloſſam, & quia Gratianus in verbis ſequentibus manifeſte oſtendit, falſa lectione ſe uſum eſſe: qui etiam, quod hic dicitur de inimicitia judicis, ad accuſatoris inimicitiam tranſtulit. Nec vero [quod ex tota illa actione 14. facile conſtat] Athanaſius in ea cauſa erat actor, qui reſtitutionem peteret, [quippe cum, licet in Concilio Antiocheno depoſitus, poſtea tamen per Dioſcorum Epiſcopatum recuperaſſet, tuncque poſſideret] ſed Savinianus, qui poſt Athanaſii depoſitionem in ejus locum a Metropolitano, & comprovincialibus Epiſcopis ſuffectus, ab eodem Dioſcoro ejectus fuerat, ideoque reſtitui ſibi Epiſcopatum petebat. In ipſo autem Concilio Chalcedonenſi ſtatutum fuit, ut (quando Athanaſius diceret, ſe ad Concilium Antiochenum ter vocatum, ideo non veniſſe, quod Dominus eo tempore Patriarcha Antiochenus ſibi inimicus eſſet) Savinianus quidem maneret in in Epiſcopatu, interim vero cauſa Athanaſii apud Maximum tunc Antiochiæ Patriarcham ageretur, atque inter octo menſes cognoſceretur, an Athanaſius crimen depoſitione dignum commiſiſſet, ac, niſi commiſiſſe conſtaret, ſuus illi Epiſcopatus redderetur. Ex quo toto facto Nicolaus partem illam accepit, quæ ad rem ſuam optime faciebat.*

Gratian. *Patet ergo, quod etſi manifeſta ſint crimina alicujus, tamen accuſatione inimici condemnandus non eſt.*

a al. *Anaſtaſius*. b al. *quia*. c *Ivo p. 5. c. 55.* d *act. 24. in fin* e *in commonitorio ad Fauſtum.* f *Cod. de judiciis l. apertiſſimi.*

QUÆSTIO VI.

1 ps EXtra provinciam autem reus nullatenus eſt producendus.

C. I. *Ubi crimen admittitur, ibi cauſa ventiletur.*

Unde Fabianus Papa *ſcribit Hilario Epiſcopo epiſt. 3. cap. 4.*

IBi *a* ſemper cauſa agatur, ubi crimen admittitur: & *b* qui non probaverit, quod objecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

C. II. *Accuſatus non niſi in foro ſuo audiatur.*

Idem *eadem epiſt. c. 2. c.*

SI *d* quis Epiſcoporum ſuper certis accuſetur criminibus, ab omnibus audiatur, qui ſunt in provincia ſua, Epiſcopis, quia non oportet accuſatum alibi, quam in foro ſuo audiri.

Gratian. *Exceptio fori dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones [ut ſunt præſcriptiones longi temporis] ſufficit in initio litis conteſtari.*

C. III. *De eodem.*

Idem Fabianus *ibidem*. e

PUlſatus *f* ante ſuum judicem cauſam dicat, & ante non ſuum judicem pulſatus, ſi voluerit, taceat. Pulſatis vero, quoties appellaverint, induciæ dentur.

Gratian. *Hoc autem, quod de loco dictum eſt, tunc intelligendum eſt, cum veritas cauſæ non niſi in loco admiſſi criminis deprehendi poteſt: aut niſi altera pars judicium majoris perſonæ interpellaverit, ſive declinando judicium, ſive relevando ſententiam. Unde* Stephanus *ſanctæ, & Apoſtolicæ, atque univerſalis Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus ſcribit omnibus Epiſcopis epiſt. 2. c. 7.* g

C. IV. *Intra provinciam, & a comprovincialibus tantum cauſa eſt audienda.*

ULtra *h* provinciarum *i* terminos accuſandi licentia non progrediatur: ſed omnis accuſatio intra provinciam audiatur, & a comprovincialibus terminetur, niſi tantum *k* ad Apoſtolicam ſedem fuerit appellatum.

 C. V

a *Revera ibi*] *orig.* b *Sup. 2. quæſt. 3. qui non probaverit, & q. 8. qui crimen. & inf. ead. c. fin.* c *Et Cyprianus l. 1. ep. 3.* d *Polyc. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 77. Burch. l. 1. c. 147. Ivo p. 5. c. 260.* e *Cap. l. 7. c. 367.* f *Polyc. l. 1. tit. 7. Ivo p. 6. c. 323. Pann. l. 4. c. 123.* g *In Cod. Theod. l. 9. tit. 1. l. 10.* h *Anſel. l. 3. cap. 47. Pann. l. 4. c. 33.* i *al. provinciæ.* k *al. tamen.*

Digitized by Google

C. V. *A comprovincialibus accuſatus, vel judicatus, Apoſtolicam ſedem appellet.*

Item Sixtus *a* Papa II. *epiſt.* 1. *ad Gratum Epiſcopum.*

ACcuſatus *b*, vel judicatus a comprovincialibus in aliqua cauſa Epiſcopus, licenter appellet, & adeat Apoſtolicæ ſedis Pontificem, qui aut per ſe, aut per vicarios ſuos ajuſdem retractari negotium procuret. Et dum iterato judicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in ejus loco ponatur, aut ordinetur Epiſcopus: quoniam quanquam comprovincialibus *c* Epiſcopis accuſati cauſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen diffinire *d* inconſulto Romano Pontifice permiſſum eſt.

C. VI. *De eodem.*°

Item Damaſus Papa *Stephano Archiepiſcopo, epiſt.* 3. *c.* 2.

DIſcutere *e* Epiſcopos, & ſummas Eccleſiaſticorum negotiorum cauſas, Metropolitano una cum omnibus ſuis comprovincialibus (ita ut nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concordent negotiis) licet: ſed diffinire eorum, atque Eccleſiaſticarum ſummas quarelas cauſarum, vel damnara Epiſcopos abſque hujua ſanctæ ſedis auctoritate minima licet, quam omnes appellare, ſi neceſſe fuerit, & ejus fulciri auxilio oportet.

Corr. Rom. ❡ *Caput hoc in aliquot vetuſtis exemplaribus non habetur, neque in ipſum adeſt gloſſa.*

C. VII. *Comprovinciales, & Metropolitani Epiſcoporum cauſam audire, ſed diffinire non poſſunt.*

Item Eleutherius Papa *ſcribens ad Galliæ provincias, c.* 2.

QUamvis *f* licaat apud comprovinciales *g*, & Metropolitanos, atque Primates Epiſcoporum ventiiare accuſationes & criminationes, non tamen licet diffinire 1 ſine hujus ſanctæ ſedis auctoritate, ſicut ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus multorum conſenſu Epiſcoporum jam diffinitum eſt. Nec in eorum Eccleſiis alii aut præponantur, aut ordinentur, antequam hic aorum juſte terminentur negotia. Reliquorum vero Clericorum cauſas apud Provinciales, & Metropolitanos, ac Primates & ventilare, & juſte finire licet.

Corr. Rom. ❡ 1 Diffinire] *In epiſtola ipſa ſequitur*, ſecus quam prædictum eſt: reliquorum vero, &c. *Superius vero hæc prædicta fuerant*, finitiva Epiſcoporum tantum judicia huc deſerantur, ut hujus ſanctæ ſedis auctoritate finiantur, ſicuti ab Apoſtolis, &c. *uſque ad verbum*, Reliquorum.

C. VIII. *Ante Apoſtolicam cenſuram in cauſis Epiſcoporum non eſt diffinitiva ferenda ſententia.*

Item Leo Epiſcopus *urbis Romæ Anaſtaſio Epiſcopo Theſſalonicenſi, ep.* 82. *al.* 84. *c.* 1.

MUltum ſtupeo, frater chariſſime, ſed & plurimum doleo, quod in eum, de quo nihil amplius judicaveras *h*, quam quod avocatus adeſſe differret, & axcuſationem infirmitatis obtendere, tam atrociter & tam vehementer potueris commoveri, præſertim cum etſi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua conſulta reſcribarem. *& infra.* Sed etiamſi quid grave, intolerandumque geſſiſſet, noſtra expectanda erat cenſura, ut nihil prius ipſa decerneres, quam quid nobis placeret, agnoſceres. Vices enim noſtras ita tuæ credidimus charitati, ut in partem ſis vocatus ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Unde, ſicut multum nos ea, quæ a te pie ſunt aurata lætificant: ita nimirum ea, quæ perperam ſunt geſta, contriſtant.

a *Et Julius in reſcript. ad Orient. c.* 3. b *Polyc. ibid. Anſ. l.* 2 *c.* 82. *Burch. l.* 1. *cap.* 176. *&* 144. *Ivo p.* 5. *c.* 4. *&* 257. *Pann. l.* 4. *c.* 125. c *al. a comprovincialibus.* d *al. diffiniri.* e *Anſelm. lib.* 2. *c.* 61. *Burchard. l.* 1. *c.* 179. *Ivo p.* 5. *c.* 295. f *Ivo p.* 5. *c.* 316. *Pann. l.* 4. *c.* 134. *&* 136. g *al. provinciales.* h *al. judicaveris.*

C. IX. *Præter ſententiam Romani Pontificis, nec Concilia celebrari, nec Epiſcopum damnari oportet.*

Item Julius Papa *Orientalibus Epiſcopis, epiſt.* 1.

DUdum a ſanctis Apoſtolis, ſucceſſoribuſque eorum in antiquis *a* decretum fuerat ſtatutis, quæ hactenus ſancta & univerſalis Apoſtolica tenet Eccleſia *b*, non oportere præter ſententiam *c* Romani Pontificis Concilia celebrari, nec Epiſcopum damnari, quoniam ſanctam Romanam Eccleſiam Primarem omnium Eccleſiarum eſſe voluerunt: & ſicut beatus Petrus Apoſtolus primus fuit omnium Apoſtolorum; ita & hæc Eccleſia ſuo nomine conſecrata (Domino inſtituente) prima, & caput ſit cæterarum, & ad eam, quaſi ad matrem, atque apicem, omnes majores Eccleſiæ cauſæ, & judicia Epiſcoporum recurrant, & juxta *d* ejus ſententiam terminum ſumant: nec extra Romanum quicquam ex his debere decerni Pontificem.

2 pars. Gratian. *Aliquando inconſulto Romano Pontifice plerique Epiſcoporum damnati inveniuntur, & alii in eorum locum ſubrogati, quorum damnationem, & ſubrogationem pro bono pacis ex diſpenſatione toleraſſe legitur Eccleſia.*

C. X. *Quorundam Epiſcoporum depoſitionem extra conſcientiam Romani Pontificis factam, pro pace toleravit Eccleſia.*

Unde Joannes Papa *Salomoni tertio, & ultimo Regi Britonum.* a

HÆc quippe eſt ordinatio Dei patris tui, & hæc eſt Eccleſiæ matris tuæ, vidalicet, ut omnes Epiſcopos regni tui ad Turonenſem Archiepiſcopum mittere non detrectes, ipſiuſque judicium poſtulare non dedigneris. Ipſe enim eſt Matropolitanus, & omnes Epiſcopi tui regni Suffraganei ejus ſunt: ſicut conſcriptiones prædeceſſorum meorum avidenter oſtendunt; qui prædeceſſores tuos, quia illos ab ipſius cura ſubtraxerant, forte invectione corripere ſtuduerunt, quamvis nec noſtra ſcripta ſuper hac re miſſa deeſſe videantur. Cumque coram deſignato Turonicæ Eccleſiæ præſule, & integro numero collegarum, id eſt, duodecim Epiſcoporum celebrato conventu fuerint ejecti Epiſcopi regulariter examinati, apparueritque, quod canonice fuerint ejecti, ipſis in ſua dejectione manentibus, qui in locis corum conſecrati ſunt, potuerunt utique Epiſcopatus honore potiri. Quod ſi Epiſcopi ejecti inſontes fuerint declarati, his amotis, qui illis ſubrogati ſunt, Eccleſias ſuas ipſi recipiant. Nam cum anteceſſores mei Præſules ejectionem eorum Epiſcoporum, qui ab Eccleſiis ſuis expulſi ſunt, nec admiſerunt, nec approbaverunt, nec ipſos, qui eis ſubrogati *e* poſt ſunt, viventibus illis, legitimos Epiſcopos dixerunt. Sana ſi ad Turonenſem forte Archiepiſcopum mittere præfatos Epiſcopos dedignaris, ſtude duos Epiſcopos de expulſis, & duos de ſubrogatis una cum Eccleſiæ tuæ Legato ad Apoſtolicam B. Petri ſedem tranſmittere: ubi digna examinatione præmiſſa, qui legitimi Epiſcopi ſunt, appareant, & ſuas Eccleſias irregulariter non amittant. Nihil enim queo aliud in præſenti negotio diffinire. Quia vero magna, quis ſit Metropolitanus apud Britannos, contentio eſt, licet nullius memoria teneat vos in veſtra regione ullam habuiſſe Metropolitanam Eccleſiam, tamen ſi libet (poſtquam Deus omnipotens pacem inter vos, & dilectum filium noſtrum, Carolum Regem glorioſum, conſtituerit) facile hoc poteritis advertere. Quod ſi adeo contentioſe creditis agere, ad noſtrum Apoſtolatum deſtinara

a *al. Præfatis* } *orig.* b *Cap. lib.* 6. *c.* 287. c *in vulgatis legebatur, conſcientiam.* d *al. ejuſque juſta ſententia.* e *Regino l.* 2. *Chronic.*

nare contendite, quatenus noſtro libramine, quæ fuerit apud vos antiquitus Archiepiſcopalis Eccleſia, luce clarius innoteſcat: & deinceps omni ambiguitate reciſa, quam ſequi Epiſcopi veſtri debeant, incunctanter agnoſcant. Neque enim Eccleſias Dei per diſcordias Regum, diviſionis aliqua pati damna neceſſe eſt, cum (quantum ex ſe eſt) pacem, quam prædicant, ſervare ſtudeant invicem, & in omnes.

Corr. Rom. ¶ 1 Subrogati poſſunt,] *Sic reſtitutum eſt ex aliquot vetuſtis, & valde emendatis codicibus. Antea legebatur,* ſubrogari poſſunt.

3 pars. Gratian. *Alias autem irrita erit Epiſcoporum ſententia, & a Synodo retractanda.*

C. XI. *Damnatio injuſta irrita eſt, & a Synodo retractanda.*

Unde Felix Papa I. a epiſt. prima ad Paternum.

IRritam *b* eſſe cenſemus, & 1 injuſtam Epiſcoporum damnationem, & idcirco a Synodo retractandam, ita ut oppreſſis ab omnibus, in cunctis ſubveniatur cauſis.

Corr. Rom. ¶ 1 Et injuſtam] *Sic in originali, & antecedit vox, aliter: ſed in decretis Julii, & in Concilio Carthaginenſi quarto (unde citatur infra 11. q. 3. c.* irritam) & *in capitulis Hadriani, & apud Anſelmum eſt,* irritam eſſe injuſtam Epiſcoporum damnationem, &c. *quæ lectio videtur magis convenire cum rubrica hujus capitis.*

Gratian. *Quod autem Metropolitanum ſuum contemnere, & aliorum judicium alicui expetere non liceat,* Sixtus Papa III. *teſtatur in epiſt. ad Orientales Epiſcopos, c. 3. dicens.*

C. XII. *Peregrina judicia ſunt ſubmovenda.*

PEregrina *d* judicia (ſalva in omnibus Apoſtolica auctoritate) generali ſanctione prohibemus: quia indignum eſt, ut ab extraneis *e* judicentur, qui comprovinciales, & a ſe electos debent habere judices, niſi fuerit appellatum.

C. XIII. *De eodem.*

Item Anacletus Papa, *epiſt. 1. c. 3.*

LEges Eccleſiæ Apoſtolica firmamus auctoritate, & peregrina judicia ſubmovemus. Unde & Dominus mentionem faciens Loth *f*, per Moyſen loquitur, dicens: *Ingreſſus es quidem (inquiunt) ut advena, numquid ut judices?*

C. XIV. *Nulli liceat aliarum provinciarum judicium expetere.*

Item Innocentius *g* Papa *ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum, epiſt. 2. c. 3.*

NOn *h* liceat cuiquam (ſine præjudicio tamen Romanæ Eccleſiæ, cui 1 in omnibus cauſis reverentia & auctoritas debetur) relictis his Sacerdotibus, qui in eadem provincia Dei Eccleſias nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias, vel aliarum provinciarum Epiſcoporum judicia expetere *i*, vel pati. Quod ſi quis præſumpſerit, & ab officio Cleri ſubmotus, & injuriarum reus ab omnibus judicetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Cui] *In epiſtola & Marcelli, & Innocentii legitur,* ſine præjudicio tamen Romanæ Eccleſiæ, cui *k* in omnibus cauſis debet reverentia cuſtodiri: *quamvis a poſtrema Conciliorum in quatuor tomis editione abſint illæ duæ voces,* ſine præjudicio: *quemadmodum & paulo inferius iſtæ,* vel aliarum provinciarum Epiſcoporum judicia expetere, vel pati: *quæ tamen habentur in aliis locis indicatis.*

Gratian. *Reverentia autem, quæ Apoſtolicæ debetur Eccleſiæ, & ejus auctoritas intelligenda eſt, cum vel ad ipſam appellatum fuerit, vel ab ea judices electi conceduntur. Unde Sixtus* a *Papa, cum diceret:* Comprovinciales, & a ſe electos debent habere judices, *ſtatim ſubjungit,* niſi fuerit appellatum.

C. XV. *Abſque Apoſtolicæ ſedis decreto extraneos judices adire non poſſumus.*

Item Anacletus Papa, *epiſt. 1. c. 3.*

UNaquæque *b* provincia tam juxta Eccleſiæ, quam juxta ſeculi leges, ſuos debet juſtos, & non iniquos habere judices, & non extraneos *c*; niſi Apoſtolicæ ſedis hujus decreverit auctoritas.

C. XVI. *Niſi per appellationem, alterius provinciæ judices adire non oportet.*

Item ex Romana *d* Synodo.

NEminem *e* exhiberi de provincia ad provinciam, vel ad comitatum oportet, niſi ad relationem judicis, ad quem 1 fuerit appellatum, ita ut actor rei forum ſequatur. *& infra.* §. 1. Illa 2, quæ *f* ſunt per unamquamque provinciam, ipſius provinciæ Synodus diſpenſet, ſicut in Nicæno conſtat decretum eſſe Concilio. §. 2. Ultra provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. Omnis accuſatio intra provinciam audiatur, & a comprovincialibus terminetur, niſi 3 Prælatus ſit, qui accuſatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Ad quem fuerit appellatum,] *Hæc ſunt addita ex Hadriano, epiſtola Synodica Felicis, & Ivone.*

2 Illa, quæ.] *Hinc uſque ad finem in capitulis tantum Hadriani ſunt inventa.*

¶ 3 Niſi Prælatus ſit, qui accuſatur.] *Verba hæc neque in capitulis Hadriani, neque in antiquioribus Gratiani exemplaribus leguntur: in aliis vero, loco ipſorum ſunt hæc:* niſi ad ſedem Apoſtolicam fuerit appellatum.

C. XVII. *De eodem.*

Item Sixtus.

SI quis *g* Clericus ſuper quibuslibet criminibus accuſatus fuerit, in provincia, in qua conſiſtit ille, qui accuſatur, ſuas exerceat *h* actiones: nec exiſtimet *i* eum accuſator ſuus alibi, aut longius ad judicium pertrahendum *k*.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc, quod citatur ex Sixto, in nulla epiſtola Pontificum hujus nominis eſt inventum. In aliquot vetuſtis exemplaribus eſt tantum,* Item *: ut videatur citari eadem Synodus Romana, quæ in ſuperiori capite, id eſt, quæ continetur in capitulis Hadriani. Ivo autem part. 6. cap. 318. citat ex Eleutherio: cap. autem 329. citat ex Felice primo.*

C. XVIII. *Ubi crimen admittitur, ibi cauſa ventiletur.*

Item ex decreto Hadriani *l* Papæ.

QUi crimen objecit, ſciat *m* ſe probaturum. Revera *n* ibi cauſa agatur, ubi crimen admittitur.

QUÆSTIO VII.

1 p. QUod judex eſſe non poſſit, quem cum reo par, aut major macula inficiat, multis auctoritatibus probatur.

C. I.

a *Et in decretis Julii, cap. 27. Cap. Hadriani, c. 58.* b *11. q. 3. c. irritam ex Carth. 4. c. 28. Anſ. l. 3. c. 69.* c *Et inter decreta Higini, c. 4. in epiſt. 2. Felicis inter decreta Julii, c. 16. In C. Hadriani, c. 19. in adjectis capitul.* d *Polyc. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 76. Burch. l. 1. c. 147. Ivo p. 5. c. 260. & p. 6. c. 341.* e *al. externis.* f *Gen. 19.* g *Et Marcellus epiſt. 1. in codice canonum, inter decreta Innocentii.* h *Capitularium l. 6. c. 287. Anſ. l. 2. c. 52. & 3. c. 79.* i *al. experiri.* k *al. cujus.*

a *Supra ead. c. peregrina.* b *Anſ. lib. 3. c. 80.* c *al. externos.* d *In c. Hadriani, c. 5. 8. & 10. Felix I. epiſt. 2.* e *Ivo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331.* f *Supra ead. c. ultra, infra, 5. q. 4. c. duodecim. §. item Hadrianus.* g *Eleutherius ad Gall. provin. Felix I. ep. 1. in decretis Julii, c. 25. In c. Hadriani, c. 7. Ivo p. 6. c. 318. & 329.* h *al. exerat.* i *al. æſtimet.* k *al. protrahendum.* l *In c. Hadriani, c. 52. & ſupra ead. c. ibi ſemper, ex Fabiano.* m *al. ſcribat.* n *Burch. l. 16. c. 3. Ivo p. 6. c. 324. Pannor. lib. 4. c. 75.*

C. I. *Infames Judices eſſe non poſſunt.*

Ait enim ſancta Romana *a* Synodus.

INſamis perſona nec Procurator eſſe poteſt, nec cognitor.

Gratian. *Tria ſunt, quibus aliqui impediuntur, ut judices non fiant: Natura, ut ſurdus, & mutus, & qui perpetuo furioſus eſt, & impubes: quia judicio carent. Lege, qui ſenatu amotus b eſt. Moribus, fœminæ, & ſervi: non quia non habeant judicium, ſed quia receptum eſt, ut civilibus officiis non fungantur.*

Corr. Rom. ¶ *Prior pars hujus capituli uſque ad verſ.* cognitor, *habetur in epiſtola ſecunda Felicis primi, in qua refert Synodum a ſe habitam: quod in principio epiſtolæ commemorat his verbis:* Nos vero ad ſupplementum veſtrum fratres, & Coepiſcopos noſtros vocavimus amplius, quam ſeptuaginta, cum quibus hæc, quæ ſubtus habentur inſerta, regulariter tractanda decrevimus. *Eadem pars habetur in capitulis Hadriani, quæ* [*ut ſuperius ead. q.* 5. *c.* accuſationes, *adnotatum eſt*] *nomine Romanæ Synodi interdum citantur. Reliqua vero hujus capitis videntur eſſe Gratiani, ſumpta tamen fere ad verbum ex l.* cum prætor. *verſic.* quidam enim *ff.* de judiciis, *quemadmodum & in ſequenti capite multa colliguntur ex variis legibus Digeſtorum, & Codicis. Quamobrem in antiquioribus codicibus omnia hac uſque ad c.* qui ſine peccato, *conjuncte habentur.*

Gratian. *Veruntamen, ſi ſervus, dum putaretur liber, ex delegatione ſententiam dixit, quamvis poſtea in ſervitutem depulſus ſit, ſententia ab eo dicta rei judicatæ firmitatem tenet.*

C. II.

In Digeſtis *c tit. de poſtulando.*

INſames *d* non poſſunt eſſe Procuratores, vel Patroni cauſarum. Sunt autem tres ordines eorum, qui poſtulare prohibentur. §. 1. Eſt autem poſtulare, deſiderium ſuum, vel amici ſui, in jure apud eum, qui juriſdictioni præeſt, exponere, vel alterius deſiderio contradicere. §. 2. Nam, ut præmiſimus, non poſtulantium tres ordines ſunt. Quidam prohibentur omnino poſtulare, vel propter ætatem, ut minores decem & ſeptem annis: vel propter caſum, ut ſurdus, qui prorſus non audit. Alii prohibentur, ne pro aliis poſtulent, vel propter ſexum, ut fœminæ; vel propter caſum, ut utroque lumine orbati; vel propter notam turpitudinis, ut ii, qui corpore ſuo muliebria paſſi ſunt: niſi forte vi prædonum, vel hoſtium ſtuprati probentur. Similiter, qui capitali crimine, vel calumniæ *e* cauſa publico judicio ſunt damnati, vel qui operas ſuas locaverunt, ut cum beſtiis depugnarent in arena, pro aliis poſtulare prohibentur. His perſonis pro ſe allegare permittitur, pro aliis poſtulare prohibetur: niſi forte tutelam impuberum, vel curam adoleſcentium non affectatam, ſed neceſſariam adminiſtrent. Pro his enim, quorum curam gerunt, eis poſtulare conceditur. Alii enim omnes, qui ut infames notantur, niſi pro ſe, & pro certis perſonis poſtulare non poſſunt, niſi in integrum reſtitutionem acceperint. §. 3. Permittitur *f* autem eis poſtulare pro parente, pro patrono, patronave, liberis, parentibuſque patroni, patronæque: pro liberis etiam ſuis, fratribus, & ſororibus, uxore, ſocero, ſocru, genero, nuru, vitrico, noverca, privigno, privigna, pupillo, pupilla, furioſo, furioſa, fatuo, fatua, muto, ſurdo, prodigo, & adoleſcente. §. 4. Item *g* pro iis, quibus propter infirmitatem curatores dari ſolent, & qui negotiis ſuis aliquo perpetuo morbo ſupereſſe non poſſunt. §. 5. Omnes *a* autem, qui non ſponte, ſed neceſſario funguntur officio, ſine offenſa edicti poſtulare poſſunt, etiamſi ii ſunt, quibus non niſi pro ſeipſis poſtulare permittitur. §. 6. Affinitates *b* vero non eas accipere debemus, quæ quondam fuerunt, ſed præſentes. §. 7. Nurus, & generi appellatione, & ſoceri, & ſocrus, & ulteriores, quibus (*pro*) præpoſitio ſolet accedere, continentur.

2. ps §. 8. Arcentur etiam a profeſſione Advocatorum (*ſicut in ſecundo libro Codicis, tit. de poſtulando c invenitur*) qui ſub nomine honorariorum ex ipſis negotiis, quæ tuenda ſuſceperint, emolumentum ſibi certæ partis cum gravi damno litigatoris, & deprædatione poſcentes inveniuntur. §. 9. Item *d* ſi quis adeo procax fuerit, ut non ratione, ſed probria putet eſſe certandum, opinionis ſuæ imminutionem patiatur. §. 10. Præterea non licet Advocato ullum contractum inire, ullam pactionem conferre cum eo litigatore, quem in propriam recepit fidem, nec ex induſtria jurgium protrahere. §. 11. Apud urbem Romam etiam Honoratis, qui hoc putaverint eligendum, euſque liceat orare, quouſque maluerint, videlicet, ut non ad turpe compendium, ſtipemque deformem hæc arripiatur occaſio. Nam ſi lucro, pecuniaque capiantur, veluti degeneres inter viliſſimos numerabuntur. §. 12. Si *e* vero in uno auditorio duo tantum præ cæteris fuerint, vel plures, quorum fama ſit hilarior, in judicantis officio ſit, ut par Cauſidicorum diſtributio fiat, & exæquetur partibus auxilium ſingulorum. §. 13. Si *f* quis vero monitus a judice, ea excuſatione, quæ nequeat comprobari, cuicunque parti patrocinium denegaverit, careat foro: ſciat etiam nunquam ſibi ad agendum copiam poſſe reſtitui. §. 14. Si *g* quis autem ex litigatoribus detectus fuerit ſeparatim tractaſſe cum plurimis, & adverſario ſuo tali fraude ſubtraxiſſe paris defenſionis copiam, oſtendet procuìdubio iniquam a ſe litem foveri, & auctoritatem judiciariam à ſe eluſam experietur. §. 15. Item, quamvis illi, qui cauſam *h* fiſci egiſſent, prohibeantur adverſus fiſcum patrocinium præſtare; tamen hodie adverſus fiſcum patrocinium poſſunt exhibere privatis, dum eam cauſam declinent ſuſcipere, quam tractaverant, dum fiſci advocati fuerunt. §. 16. Item ſi *i* contra patrem pupilli cauſam egiſti, tutor, vel curator datus, eandem cauſam defendere non prohiberis. §. 17. Cognitores vero ex officio *K* intelliguntur, non ex arbitrio. Nihil *l* enim refert 1, is, qui arbitrium ſuſcipit, an ſit integræ famæ, an ignominioſus. §. 18. Filius *m* etiam in re patris arbiter eſſe poteſt. Nam & judicem eum eſſe poſſe, pleriſque placet. §. 19. Si *n* quis vero judex ſit, arbitrium recipere ejus rei, de qua judex eſt, & in ſe compromitti jubere prohibetur lege Julia: & ſi ſententiam dixerit, non eſt danda pœnæ perſecutio. Servus *o* arbiter eſſe non valet: libertinus poteſt. §. 20. Porro infamia multipliciter irrogatur. Aliquando enim contrahitur genere delicti declarati per ſententiam; veluti cum judex pronuntiat, injuriam *p* feciſti, hæreditatem expilaſti, calumniatus es. Aliquando genere pœnæ: ſicut illi, qui damnantur in *q* opus publicum, qui priſtinum quidem ſtatum obtinent, ſed damno infamiæ etiam poſt impletum tempus ſubjiciuntur. Aliquando genere pœnæ, & delicti declarati per ſententiam: veluti dum fuſtibus *r* cæſo per præconem dicitur συκοφάντησας, id eſt, *calumniatus es.*

a *In cap. Hadriani c.* 5. *& in* 2. *epiſt. Felicis. Anſ. l.* 3. *c.* 7. *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. b *motus*] *orig. Ivo p.* 5. *c.* 248. *& p.* 6. *c.* 331. *Pan. l.* 4. *c* 78. c *l.* 3. *tit.* 1. d *Ex l.* 1. *ff. de poſtulando verbis alio modo opratis.* e *al. calumnia publici judicii.* f *Ex l.* 2. *&* 3. *eod.* g *Ex l.* 4. *&* 5.

a *Ex l.* 6. b *ex l.* 3. *eod.* c *tit.* 6. *l.* 5. d *l.* 6. §. 1. *Cod. eod.* e *l.* 7. *C. eod.* f *ibidem verſ. ſi quis vero.* g *ibid. verſ. ſi quis autem.* h *Ex l.* 2. *C. tit.* 9. *de advocat. fiſci.* i *l. hi, qui fiſci. ff. de poſtul.* k *l.* 3. *in fin. ff. lib.* 4. *c.* 8. *de recept. qui arbitr.* l *Ex l. Pedius ff. ibid.* m *l.* 5. *l.* 6. *ff. ibid.* n *l.* 9. §. 2. *ibid.* o *l.* 9. *in pr.* p *l. decurionis. Cod. l.* 2. *tit.* 12. *ex quibus cauſis inf. irrog. l.* 12. *C. eod.* q *l.* 6. *Cod. eod.* r *l.* 8. *l.* 16. *Cod. eod.*

Aliquando ipſo genere facti, ut exercentes improbum *a* fœnus, & illicite exigentes uſuras uſurarum, & mulier, quæ intra *b* tempus, quo moris eſt lugere maritum, contrahit matrimonium, & qui ſciens eam uxorem duxerit.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc (quemadmodum in ſuperiori notatione ſignificatum eſt) in vetuſtioribus exemplaribus non eſt ſejunctum a ſuperiori, & eſt collectio variarum legum facta a Gratiano. Sed quoniam pleraque verba ſunt ipſorummet auctorum, & in vulgatis eſt diſtinctum caput, ideo iiſdem characteribus impreſſum eſt, quibus cætera auctorum capita.*

¶ 1 Nihil enim refert) *Verba legis, ex quibus hunc, & verſiculum,* ſervus arbiter, *Gratianus accepit, ſunt hæc:* Pedius libro nono, & Pomponius libro trigeſimo tertio ſcribunt, parvi referre, ingenuus quis, an libertinus ſit, integræ famæ quis ſit arbiter, an ignominioſus. In ſervum Labeo compromitti non poſſe, libro undecimo ſcribit, & eſt verum.

Gratian. *Idem teſtatur* Felix Papa, *& eiſdem c verbis. §. 1. Item in Evangelio* d, *qui trabem geſtat in oculo, probatur non poſſe educere feſtucam de oculo fratris ſui. § 2. Item David in lib. Pſalmorum* e: Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum? &c. §. 3. *Item Gregorius* f: Cujus vita deſpicitur, reſtat, ut ejus prædicatio contemnatur.

C. III. *Qui aliorum vitia puniunt, ſua prius corrigere ſtudeant.*

Gregorius *in Moralibus lib. 4. in Job. cap. 13. al. 15.*

3 QUi *g* ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat. Ad aliena quippe punienda peccata ibant, & ſua reliquerant. Revocantur itaque intus ad conſcientiam, ut prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. Hinc eſt, quod cum tribus *h* Benjamin in carnis ſcelere fuiſſet obruta, collectus omnis Iſrael ulciſci iniquitatem voluit, ſed tamen ſemel, & iterum in belli certamine ipſe proſtratus eſt. Conſulto enim *i* Domino, ſi ad ulciſcendum ire debuiſſet, juſſum eſt, [ut K iret] qui juxta divinæ vocis imperium perrexit, & ſemel, & ſecundo perdidit, & tunc demum peccatricem tribum valde feriens pene funditus extinxit. Quid eſt, quod in ultionem ſceleris inflammatur, & tamen prius ipſe proſternitur? niſi quod prius ipſi purgandi ſunt, per quos aliorum culpæ feriantur, ut ipſi jam mundi per ultionem veniant, qui aliorum vitia corrigere feſtinant.

C. IV. *Ille de vita alterius judicet, qui non habet in ſeipſo, quod puniat.*

Item Ambroſius *ſuper:* Beati immaculati, *ſermone 20. ad verſ.* Miſerationes tuæ Domine.

JUdicet *l* ille de alterius errore, qui non habet, quod in ſe ipſo condemnet. Judicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putaverit punienda, ne cum de alio judicat, in ſe feret ipſe ſententiam. Judicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio, nulla offenſione, nulla levitate *m* ducatur. *& poſt pauca.* §. 1. Bonus judex nihil ex arbitrio ſuo facit, & domeſticæ propoſito voluntatis; ſed juxta leges, & jura pronuntiat, ſtatutis *n* juris obtemperat, non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum domo defert: ſed ſicut audit, ita judicat, & ſicut ſe habet negotii natura, decernit: obſequitur legibus, non adverſatur, examinat cauſæ merita, non mutat. Diſcite judices ſeculi, quem in judicando tenere debeatis affectum, quam ſinceritatem, quam ſobrietatem. *& paulo poſt.* §. 2. Qui judicat, non voluntati ſuæ obtemperare debet, ſed tenere, quod legum eſt. *& poſt pauca.* §. 3. In judicando magis cordi ſit veritatis cuſtodia, quam obedientia voluntaria.

a L. 20. Cod. eod. b *l. 25. Cod. eod* c *Sup. q. 5. nullus ſervus. ſed non iiſdem verbis.* d *Matth. 7.* e *Pſal. 49.* f *Homil. 12. in Evang.* g *Joan. 8.* h *Jud. 20.* i *autem] orig.* K *abſunt iſtæ duæ voces ab originali.* l *Ambr. l. 3. c. 34.* m *al. novitate) orig.* n *ſcitis) orig.*

C. V. *Gravatus criminibus judicare non valet.*

Item Gregorius.

IN *a* gravibus peccatis quis poſitus, dum ſuis premitur, aliena non diluit. §. 1. Cuncti *b* enim liquido novimus, quia cum is diſplicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deteriora provocatur. §. 2. Scriptum *c* quippe eſt: *Victimæ impiorum abominabiles Deo ſunt, vota juſtorum placabilia.* Neque enim in omnipotentia Dei judicio, quid *d*, ſed a quo datur, inſpicitur. §. 3. Hinc eſt enim, quod ſcriptum *e* eſt: *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain autem, & ad munera ejus non reſpexit.* Dicturus quippe, quia Dominus reſpexit ad munera, præmiſit ſolicite, quia reſpexit ad Abel. Ex qua re patenter oſtenditur, quia non offerens a muneribus, ſed munera ab offerente placuerunt. §. 5. *Dona 1 quippe f iniquorum non probat Altiſſimus, nec reſpicit in oblationes eorum, nec in multitudine ſacrificium eorum propitiabitur peccatis.* §. 5. Item *Longe g eſt Dominus ab impiis, & orationes juſtorum exaudiet.*

Corr. Rom. ¶ 1 Dona] *Hæc non leguntur ibi apud B. Gregorium: ſunt tamen Eccleſ. c. 34. & repetuntur infra 1. quæſt. 5. cap.* ſcriptum.

C. VI. *Primum nosmetipſos, deinde proximos debemus corrigere.*

Item Beda *in c. 8. Joannis de judicio adulteræ.*

POſtulatus Dominus judicare de peccatrice, non ſtatim dat judicium, ſed prius inclinans ſe deorſum digito ſcribebat in terra, ac ſic demum, quam obnixe rogatur, judicat: nos videlicet typice inſtituens, ut cum quælibet proximorum errata conſpicimus, non hæc ante reprehendendo judicemus, quam ad conſcientiam noſtram humiliter reverſi digito eam diſcretionis ſolerter exculpamus, & quid in ea Conditori placeat, quidve diſpliceat, ſedula examinatione dirimamus, juxta illud Apoſtoli *h*: *Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto &c. & infra* §. 1. Qui *i* ſine peccato eſt veſtrum, id eſt, primo vos ipſi juſtitiam legis implete, & ſic innocentes manibus, & mundo corde ad lapidandam ream concurrite.

C. VII. *Sacerdos primum peccata ſua, deinde aliena detergat.*

Item Auguſtinus *ad quendam Comitem.*

SAcerdos *k*, ut ſapiens, & perfectus Medicus, primum ſciat *l* curare peccata ſua, & poſtea aliena vulnera detergere, & ſanare, & non publicare.

Corr. Rom. ¶ *In vetuſta impreſſione epiſtolarum B. Auguſtini extat epiſtola longiſſima ad Julianum Comitem: in recentioribus autem omnium operum editionibus habetur quarto tomo ſub titulo de ſalutaribus documentis, in cujus libelli cap. 52. eſt hoc caput.*

Gratian. *Item in Evangelio* m *ſal infatuatum ad nihilum utile eſſe dicitur, niſi ut projiciatur foras, & ab hominibus conculcetur. Ex quibus omnibus datur intelligi, quod criminoſus alterius criminis judex eſſe non poteſt, & ſeipſum condemnat, dum in alterius crimen ſententiam profert* §. 1. *Sed objicitur, Saul* n *cum a Domino eſſet reprobatus, populum Dei judicabat, & ejus judicium univerſus populus expectabat. Item, David cum eſſet adulter, & homicida interrogatus a Propheta ſententiam in divitem dedit, qui ovem pauperis rapuit, dicens* o: Judicium mortis eſt viro huic. *Item, Salomon* p *cum amore muliercularum Deos gentium* cole-

a *Præfationis in Job. c. 3. al. 6.* b *Paſt. p. 1. c. 11.* c *Prov. 15. 14. q. 5. ſcriptum eſt. ex Reg. epiſt. 126. l. 7. ad Recharedum Regem.* d *quid datur) orig.* e *Gen. 14.* f *Eccl. 34.* g *Prov. 15.* h *Gal. 6.* i *Joan. 8.* k *Anſ. l. 7. c. 101.* l *al. diluere.* m *Matth. 5.* n *1. Reg. 15.* o *2. Reg. 12.* p *3. Reg. 11.*

Digitized by Google

coleret; tamen univerſa plebs Iſraelitica ad ejus judicium confluebat. Sic & Achab a quamvis coleret Baal, tamen decem tribus judicabat. Multi etiam alii tam in Veteri Teſtamento, quam in Novo inveniuntur, quorum vita cum eſſet blaſphemabilis, tamen eorum ſententia, quia ex officio ſuo ſervata judiciarii ordinis integritate proceſſit, invenitur ſervata. Unde & Dominus ait in Evangelio b: Super cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi, &c. *Hinc liquido conſtat, quod mali Paſtores, dum ſententia juſti examinis aliorum crimina feriunt, ſibi ipſis nocent, dum ſine exempla ſuæ emendationis aliorum vitia corrigere curant: ſubditis vero proſunt, ſi eorum increpatione correcti, vel ſententia coerciti, vitam ſuam in melius commutare didicerint. Ac per hoc dum ab Eccleſia tolerati fuerint, eorum judicium ſubterfugere non licet,*

QUÆSTIO VIII.

Q*Uod autem Epiſcopus ab uno tantum audiri, vel e judicari non debeat,* Zepherinus Papa *teſtatur, epiſtola prima ad Epiſcopos Sitiliæ, dicens.*

C. I. *Epiſcopus non niſi a pluribus audiatur, & judicetur.*

ACcuſatores *d* Epiſcoporum omni careant ſuſpicione, quia columnas ſuas Dominus firmiter ſtare voluit, non a quibuslibet agitari. §. 1. Nullum namque eorum ſententia a non ſuo judice dicta conſtringat; quia & leges ſeculi idipſum fieri præcipiunt: ut Codice 1 libro ſeptimo, titulo de ſententiis & interlocutionibus omnium judicum, lege penultima: §. 2. *Cujus in agendo quis obſervat arbitrium, eum habere etiam contra ſe judicem in eodem negotio non dedignetur.* §. 3. Judices *e* duodecim quilibet Epiſcopus accuſatus (ſi neceſſe fuerit) eligat, a quibus ejus cauſa juſte judicetur. Nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel judicetur, quam ipſi per ſe eligantur, & regulariter vocato *f* ad ſuorum primo conventum Epiſcoporum, per eos ejus cauſa juſte audiatur, & rationabiliter diſcernatur. Finis vero ejus cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, ut ibidem terminetur. Nec antea finiatur (ſicut ab Apoſtolis, vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutum eſt) quam ejus Auctoritate fulciatur. *& paulo ſuperius.* §. 4. Abſens *g* vero nemo judicetur. Niſi 2 ex contumacia abſens fuerit: quia & divinæ, & humanæ hoc prohibent leges.

Corr. Rom. ¶ 1 Ut Codice] *Hinc uſque ad verſ.* Judices, *non ſunt in epiſtola Zepherini, neque in vetuſtis Gratiani codicibus.*

¶ 2 Niſi ex contumacia abſens fuerit:] *Hæc abſunt a pleriſque manuſcriptis, & epiſtola ipſa, & Anſelmo, & Ivone. Infra vero ead. q. 9. c.* Abſens, *habentur tanquam Gratiani verba.*

C. II. *A quot Epiſcopis audiatur Epiſcopus, qui in reatum inciderit.*

Item Felix Epiſcopus *dixit in Concilio Carthaginenſi II. c. 10.*

SUggero ſecundum *h* ſtatuta veterum Conciliorum, ut ſi quis Epiſcopus (quod non optamus *i*) in reatum aliquem incurrerit, & nimia neceſſitas ei fuerit, non poſſe plurimos congregare, ne in crimine remaneat, a duodecim audiatur Epiſcopis 1.

Corr. Rom. ¶ 1. Epiſcopis.] *Quæ hoc loco in capite decimo Concilii Carthaginenſis ſecundi adduntur, referuntur infra 15. q. 7. c.* Felix. *& ibi notabitur varietas.*

a 3. *Reg.* 16. b *Matth.* 23. c *al.* &. d *Anſel. l. 2. c. 38. Ivo part. 5. c. 243.* e 3. *quæſt.* 4. *duodecim judices. Anſ. l. 3. c. 45.* f *al. vocatur.* g *inf. ead. quæſt. 9. abſens. Anſ. l. 3. c. 61.* h 15. *quæſt.* 7. *Felix in Concil. Triburien. c. 10. Anſel. l. 3. c. 36. Burch. l. 3. c. 249. Ivo p. 5. c. 262.* i *al. opinamur.*

QUÆSTIO IX.

1 go DE *accuſatoribus vero, vel teſtibus, quod in abſentem vocem accuſationis, vel teſtificationis exhibere non valeant, multorum auctoritatibus liquet.*

C. I. *Niſi reo præſente, accuſator non audiatur.*

Ait enim Theleſphorus Papa, *epiſtola unica.*

ACcuſatori *a* omnino non credi decernimus, qui abſente adverſario cauſam ſuggerit, ante utriuſque partis juſtam diſcuſſionem.

C. II. *Abſente adverſario ſententiam ferre non licet.*

Item Eleutherius Papa *b in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ.*

CAveant *c* judices Eccleſiæ, ne abſente eo, cujus cauſa ventilatur, ſententiam proferant, quia irrita erit: imo etiam & cauſam in Synodo pro facto dabunt. Proditoris vero nec calumnia, nec vox audiatur.

C. III. *Reo abſente accuſator non audiatur.*

Item Calixtus Papa, *epiſtola ſecunda, ad Epiſcopos Galliæ.*

ABſente *d* eo, quem accuſare voluerit quiſpiam *e*, accuſatori non credatur: quia ſine ſcripto difficile, per ſcriptum autem nunquam recipiatur: quia per ſcripturam nullus accuſare, vel accuſari poteſt: ſed propria voce, & præſente eo, quem accuſare voluerit, ſuam quiſque agat accuſationem.

C. IV. *Quæ in abſentes geruntur, omnino evacuentur.*

Item Cornelius Papa *ad Rufum, epiſt. 2. c. 2.*

OMnia *f*, quæ adverſus abſentes in omni negotio, aut loco aguntur, aut judicantur, omnino evacuentur 1: quoniam abſentem nullus addicit, nec ulla lex damnat.

C. V. *Non judicetur, qui præſentialiter non accuſatur, vel convincitur.*

Item Marcellus Papa *ad Maxentium, epiſt.* 2.

NOn oportet quenquam judicari, vel damnari, priuſquam legitimos habeat præſentes accuſatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

C. VI. *De eodem.*

Item Damaſus *ad Stephanum Archiepiſcopum, epiſt. 3. c. 8.*

HAbetur *g* quoque in decretis ſanctorum Patrum ſancitum, non fore canonicum, quemquam Sacerdotum judicare, vel damnare, antequam accuſatores canonice examinatos præſentes habeat, locumque defendendi accipiat, id eſt, inducias Eccleſiaſticas ad abluenda crimina.

C. VII. PALEA.

Idem Damaſus *ibidem continenter.*

NEc *h* extra propriam 1 fiat provinciam primo *i* diſcuſſionis accuſatio, ſine Apoſtolica præceptione; cui in omnibus cauſis debet reverentia cuſtodiri: quoniam & antiqua docet hoc Patrum regula, in qua & Imperialia *k* pariter ſtatuta concinunt. Criminum, inquiunt, diſcuſſio ibi agenda eſt, ubi crimen admiſſum eſt. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et alibi in canonibus præcipitur: [Quæcunque negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda ſunt] & reliqua talia, & his ſimilia: ſalva

a *Anſ. l. 3. c. 12. & 97.* b *In reſcripto Julii, c. 24. In Conc. Carth. 4. c. 30. In cap. Hadrian. c. 53. In capitul. l. 7. c. 219.* c *Burchard. l. 16. c. 14. Anſel. l. 3. c. 27. Ivo p. 6. c. 319.* d *Sup. 2. q. 8. c. 1. Anſ. l. 3. c. 55. Burch. l. 1. c. 171. Ivo p. 5. c. 289.* e *al. cuicunque accuſatori.* f *Anſel. l. 3. c. 62.* g *Anſ. l. 2. c. 30. Ivo p. 6. c. 347.* h *Anſ. & Ivo ibid.* i *al. prima.* k *Cod. ubi de crim. agi oport. l. 1. & in Cod. Theod. l. 9. tit. 1. in expoſitione legis* 2.

ſalva tamen in omnibus Apoſtolica auctoritete, ut nil in his definiatur, priuſquam ei placere cognoſcatur, qua omnee ſuffultos eſſe oportet.

Corr. Rom. ℊ e Propriam] *Sic eſt emendatum ex epiſtola ipſa, Anſelmo, & Ivone. Antea legebatur*: Nec extra patriam fiat provinciam... *Addita autem & nonnulla ſunt ex epiſtola.*

C. VIII. *De eodem.*

Item Idem *ad Epiſcopes Italiæ, epiſt.* 6.

QUi *a* accuſate alium elegerit, præſene per ſe, & non per alinm accuſet, inſcriptione videlicet præmiſſa. Neque nllus unquam judicetur, antequem legitimos accuſatores præſentes habeat, locumque defendendi accipiat ed abluenda crimina.

C. IX. *De eodem.*

Item ex Concilio Toletano *b* VI. *c.* 11.

DIgnnm *c* eſt, ut innocentis vira nulla maculetur peroicie accuſatorum: ideo ſi quis *d* a quolibet criminatur, non ante accuſatua ſupplicio detur, quem accuſatnr præſentetue, atque legum, & canonum ſententia exquiratur. Quod ſi indigna ad accuſandum perſona invenitur, ad ejus accuſetionem non judicerur *e*, oiſi 1 ubi pro capite Regiæ majeſtarie cauſa verſatur.

Corr. Rom. ℊ 1 Niſi] *Hæ ſunt addita ex originali.*

C. X. *Sententia feriatur, qui cauſæ ſuæ negligit adeſſe.*

Item Bonifacius P. pa *ed Gallos epiſt.* 2.

DEcernimus *f*, veſtram *g* debere intra provinciam eſſe judicium, & congregari Synodum ante diem Calendatum Novembrium: ut ſi adeſſe voluerit, præſens, ſi confidit, ad objecta reſpondeat: ſi vero adeſſe neglexerit, diletionem ſententiæ de abſentia noo lucretur. Nam manifeſtum eſt, confiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato judicio, purgandi ſe occaſione non utitur. Nihil enim intereſt, utrum in præſenti examine non 1 omoia, quæ dicta ſunt, comprobentur, cum ipſe quoque pro *h* confeſſione procurata toties conſtet abſentia.

Corr. Rom. ℊ 1 Non omnia] *In originali, & apud cæteros collectores, & in uno pervetuſto Gratiani codice eſt*, omnia: *ſed quia idem ſenſus elicitur, & adeſt gloſſa, non eſt mutatum.*

C. XI. *Abſentes nec accuſari, nec judicari poſſunt.*

Item Felix Papa *i ad Epiſcopos Galliæ, epiſt.* 2.

ABſente *k* adverſario non audiatur accuſator, nec ſententia, abſente alia parte, a judice dicta, ullam obtineat firmitatem.

C. XII. *Altera parte abſente, diffinitiva non feratur ſententia.*

Item Nicolaue Papa *l Galliani Archiepiſcope Senenſi m.*

REvera juſtus mediator non eſt, qui uno litigante, & altero abſente, amborum emergentes lites decidere non formidat. His ita præmiſſis, volumus, & Apoſtolice auctoritate monemus, ut ſi Presbyter, de quo agitur, poſt excommunicationem ſoam, Apoſtolicam ſedem adire voluerit, nullus iter ejus impedire præſumat.

C. XIII. *In abſentem non eſt ferenda ſententia.*

Item Zepherinus Papa *ad Epiſcopas Siciliæ, epiſt.* 3.

ABſene *n* vero nemo judicetur: quia & divinæ, & humanæ hoc prohibent leges.

a *Anſelm. lib.* 3. *c.* 91. *Ivo part.* 6. *c.* 348. b *& in Vvormacienſi, c.* 42. c *Burch. l.* 16. *c.* 5. d *al. quiſquis.* e *al. dediceτur*] *al. dcputetur.* f *al Decrevimus. Anſelm. lib.* 3. *cap.* 38. *Burch. l.* 1. *c.* 161. *Ivo part.* 5. *c.* 270. *& p.* 6. *c.* 338. g *al. veſtrum.* h *Antea legebatur* (*profeſſio ex procurata.*) i *& in cap. Hadriani, c.* 4. k *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Anſel. l.* 3. *c.* 7. *Ivo part.* 5. *c.* 248. *& p.* 6. *c.* 331. *Partnorm. l.* 4. *c.* 54. l *Sententia habetur in epiſt. Nic. ad Epiſcopos, qui in Conciſimum convenerant, nuper impreſſa.* m *al. Senonenſi.* n 2. *q.* 8. *c.* 1. *Burch. l.* 16. *c.* 13. *Anſ. l.* 3. *c.* 62. *Ivo p.* 5. *c.* 245.

Gratian. *Niſi fuerit abſens ex contumacia. Pro præſenti namque cum contumacia haberi fecit.*

C. XIV. *De eodem.*

Item Nicolaue Papa *Galliani Senenſi a Archiepiſcope.*

INdicae, Hermannum *b* Epiſcopum ſuper quibuſdam frequenter fuiſſe accuſatum: pro quibus (quia ex parte ipſius perſona deeſt) nos uni parti ad diſcrimen alteriue credere proculdubio non poſſumus: quamvis nec uſque adhuc, qui fuerint illi exceſſus, dixeris, nec utrum ſanæ mentis erat idem Antiſtes, necne, cum ipſos exceſſos perpetrabat, evidenter oſtenderis: ſatiuſque arbitramnr, quamlibet interim infirmitatem ad poenem peccati, quam ad ipſum pertinere peccatum, cui magie conſulendum ſit, & compatiendum, quam puniendum, vel aliquo modo feriendum.

C. XV. *Teſtes non dicant teſtimonium, niſi de his, quæ præſentialiter, & veraciter noverunt.*

Item Calixtue Papa *ad Epiſcepos Galliæ, epiſt.* 2.

TEſtes *c* per quamcunque ſcripturam teſtimonium non proferant, ſed præſentee de his, quæ noverunt, & viderunt, veraciter teſtimoninm dicant. Nec de aliis cauſis, vel negotiis dicent teſtimonium, niſi de his, quæ ſub præſentia eorum acta eſſe noſcuntur.

2 pare. Gratian. *De his etiam; quæ audierunt, ſi ad hoc convocati ſunt, in civili cauſa teſtimonium dicere poſſunt, ut in Authenticie coll.* 7. *tit. de teſtibus* d, *legitur*: §. 1. *Si debitum ſcriptum ſit, & probatia ſolutionis proferatur a litigantibus per teſtes ſine ſcriptura, tunc ſuſceptibilem eam apud judicem eſſe volumus, dum ad hoc ipſum teſtes aſſumantur, ut perhibeant teſtimonium pro facienda ſolutione, aut pro memoria alicui jam factæ ſolutionis, & pro confeſſione ejus, qui pecunias accepit. Hæc autem inania, & ex tranſitu perhibita teſtimonia (ut ſi propter aliud opus adveniens, audivit aliquem dicentem, ſe accepiſſe ab aliquo aurum, aut debere alicui) nulla ratione valere cenſemus.*

3 pare. §. 2. *Simul autem neceſſe eſt, ut videant. Quod ſi alius uno, alius alio tempore viderit, diverſitas temporum eorum teſtimonium non admittit.*

C. XVI. *Non admittantur ad teſtimenium, quos non eodem tempore negotio interfuiſſe conſtiterit.*

Unde Leo Papa.

NIhilominus quoque puniendi ſunt teſtes, qui ad calumniam aliquid teſtificantur, nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quos temporum quidem diverſitas ſimul interfuiſſe prohibuit.

C. XVII. *Ad ſeriem geſtorum teſtis ex ſuo nihil adjiciat.*

Item Ambroſine *in libro de Paradiſo, c.* 12.

PUra *e*, & ſimplex 1 teſtimonii ſeriee intimanda eſt. Plernnque teſtie, dum aliquid ad ſeriem geſtorum ex ſuo adjicit, totam teſtimonii fidem partis mendacio decolorat. Nihil igitur, vel quod bonum videtur, addendum eſt.

Corr. Rom. ℊ 1 Simplex] *Integer locus B. Ambroſii eſt:* Pure, & ſimplex mandari forma ſervanda, vel teſtimonii ſeries intimanda eſt.

C. XVIII. *Abſens per alium nec accuſare, nec accuſari poteſt.*

Item Felix Papa *ad Epiſcopos Galliæ, epiſt.* 2.

ABſene *f* per alinm accuſeri, aut accuſare non poteſt, nec affinie teſtie admittitur.

4 pare. Gratian. *Niſi in crimine injuriarum, in quo illuſtris perſona etiam per procuratorem intendere, & excipere poteſt, ſervatis cæteris ſolemnitatibus, ut Cod. tit. de injuriis, l. ult.*

C. XIX.

a *al. Senonenſi.* b *al. Herimannum.* c *Burch. l.* 1. *c.* 171. *Anſel. lib.* 3. *c.* 55. *Ivo p.* 5. *c.* 280. *Pannor. l.* 4. *c.* 93. d *Novella* 90. *c. c. non iiſdem omnino verbis.* e *Anſelm. lib.* 3. *c.* 58. f *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Ivo p.* 5. *c.* 248. *& p.* 6. *c.* 331.

C. XIX. *Reo abſente libellus accuſationis fruſtra offertur.*

Item Pelagius Papa *Sindulæ* 1 *magiſtro militum.*

CHartæ, quas dedit nobis Lucidius, ſi illo tempore adverſarius ipſius illic præſens fuiſſet, validæ erant. Sed quia adverſario abſente geſta, quæ nobis recenſuit, facta leguntur, talia leges non recipiunt.

Corr. Rom. ℊ 1 Sindulæ) *Ivo p. 8. c. 67. refert aliud quoddam caput Epiſtolæ a Pelagio ad Sindulam magiſtrum militiæ ſcriptæ.*

C. XX. *Teſtes corporaliter præſtito juramento teſtimonium dicant.*

Idem *Decorato Patricio.*

HOrtamur, ut ſub timore Domini conſuetam conſcientiæ veſtræ ſinceritatem in hoc quoque negotio conſervantes, omnem perſonis, quæ veritatem cauſæ iſtius ſcire poſſunt, faciatis amputari formidinem, & veſtris præſentari conſpectibus tactis ſacroſanctis Evangeliis, præbito etiam legaliter ſacramento, quæ in veritate rerum noverunt, profeſſione ſuæ teſtificationis aperiant, ut patefactis omnibus, quæ ſecundum leges, & juſtitiam cenſenda ſunt, cognoſcatis, & competentem *a* legibus, & veritati terminum detis.

C. XXI. *Accuſator, & accuſatus ſimul debent adeſſe.*

Item Nicolaus Papa *Hincmaro Rhemorum Archiepiſcopo.*

NEceſſe eſt ſecundum ſacrarum Scripturarum documenta, ac ſecundum juſtitiæ tramitem, & accuſatum, & accuſatorem ſimul adeſſe, & unam partem quantacunque, & qualicunque prædita ſit auctoritate, ſic prorſus audiri, ut alteri parti nullum præjudicium irrogetur.

QUÆSTIO X.

QUod vero deficientes 1 *in primo capitulo non ſint admittendi ad ſequentia*, ex Concilio Carthaginenſi *b* ſeptimo *confirmatur, in quo ſic cap. tertio ſtatutum legitur.*

C. I. *Qui in primo capitulo deficit, ad cætera non admittatur.*

PLacuit *c*, ut quotieſcunque Clericis ab accuſatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cætera jam non admittantur.

Corr. Rom. ℊ 1 Deficientes) *In vulgatis codicibus legebatur*, teſtes deficientes: *ſed expuncta eſt vox*, teſtes, *quæ abeſt a pleriſque vetuſtis codicibus. Quæ enim in hac quæſtione aſſeruntur, non ad teſtes, ſed ad accuſatores pertinent. Et ſuperius initio cauſæ in propoſitione hujus quæſtionis decimæ nulla eſt mentio teſtium.*

Gratian. *Probatur illud idem auctoritate* Arelatenſis Concilii *d* ſecundi: *in quo ſic c. 24. diffinitum eſt.*

C. II. *Qui falſa fratribus objiciunt, uſque ad exitum non communicent.*

EOs, qui falſa fratribus capitula *e* objeciſſe convicti fuerint, placuit uſque ad exitum non communicare (ſicut magna Synodus *f* ante conſtituit) niſi digna ſatisfactione pœnituerint.

C. III. *Qui, quod objicit, probare non valet, de cætero ad arguendum non admittitur, niſi propriam cauſam civilem duntaxat aſſerere voluerit.*

Item Felix Papa *in ſecunda decretali Epiſcopis Galliæ.*

SI *g* accuſatorum perſonæ in judicio Epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum Epiſcopos 1 de cætero non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere [non tamen criminales, vel Eccleſiaſticas] voluerint.

a al. convenientem. b & *Afric. c. 97.* c *Rab. in pæn. c. 1. Burch. l. 2. c. 198. Ivo p. 6. c. 271. Pann. l. 4. c. 64.* d *Capit. l. 6. c. 241. & Arelatenſe 1. c. 14.* e *al. capitalia.* f *Arelat. 1. c. 24.* g *Inf. 4. quæſt. 6. ſi accuſatorum. In capit. Hadriani c. 4. Capit. l. 5. c. 241. Anſ. l. 3. c. 86. Ivo p. 6. c. 418.*

Corr. Rom. ℊ 1 Epiſcopos de cætero] *Voces iſtæ abſunt ab omnibus vetuſtis codicibus, & cæteris locis indicatis. Auctor tamen caſus eas habuit, & ponderavit.*

Gratian. *Cum ergo, qui falſa fratribus objiciunt, uſque ad exitum vitæ a communione prohibeantur; cum illi, qui in Epiſcoporum judicio culpabiles inveniuntur, ad arguendum de cætera admitti prohibeantur, apparet, quod in primo capitulo deficientes, tanquam falſorum objectores, ad ſequentia procedere non valent.*

QUÆSTIO XI.

1 ps. AB accuſata vero *accuſationem in accuſatorem verti, multorum auctoritatibus prohibetur.*

C. I. *Accuſati, niſi prius ſe purgaverint, alios accuſare non poſſunt.*

Ait enim Stephanus 1 Papa *epiſt. a. c. 7.*

I. NEganda *b* eſt accuſatis licentia criminandi, priuſquam ſe crimine, quo premuntur, exuerint: quia non *c* eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, qui criminibus implicati ſunt, niſi ſe prius probaverint innocentes: quoniam periculoſa eſt, & admitti non debet rei adverſus quemcunque profeſſio.

C. II. *De eodem.*

Lib. 9. Codicis, titulo d primo l. 19. Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, AAA.

II. NEganda eſt accuſatis (qui non ſuas, ſuorumque injurias perſequuntur *e*) licentia criminandi in pari, vel minori crimine, priuſquam ſe crimine, quo premuntur, exuerint, ſecundum ſcita veterum juris conditorum: ita tamen, ut & ipſi inſcriptiones contra eos etiam pendente accuſatione deponere poſſint.

C. III. *De eodem.*

Item ex decreto Hadriani *f* Papæ *c.* 33.

NOn *g* eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, qui criminibus implicantur, niſi ſe prius probaverint innocentes: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei adverſus quemcunque profeſſio *h*.

Gratian. *Hoc autem intelligendum eſt in pari, vel minori crimine. Cæterum ſi de majori crimine eum accuſare voluerit [veluti ſi accuſatus de fornicatione, de perjurio, de homicidio, vel Simonia, vel quolibet alio hujuſmodi crimine, accuſatorem ſuum impetere voluerit] his auctoritatibus non prohibetur. §. 1. Aliquando enim criminalis quæſtio præjudicat civili, aliquando criminali* 1. *Unde in lib. 3. Codicis tit. i de ordine judiciorum lege quarta legitur:* Civili quæſtione *k* intermiſſa ſæpe fit, ut prius de crimine judicetur, quod, utpote majus, minori merito præfertur.

Corr. Rom. ℊ 1 Aliquando criminali) *Antea legebatur*, aliquando civilis criminali: *expuncta eſt dictio*, civilis, *auctoritate veterum codicum. Nam hic tantum agitur, quando cauſa criminalis civili, aut criminali præjudicet. In ſequenti autem c. §.* Aliquando civilis, *exponitur; quando civilis & civili, & criminali præferatur.*

C. IV.

Item lib. 9. Cod. tit. l de his, qui accuſ. non poſſunt l. 1.

PRius eſt, ut criminibus, quæ tibi ut graviora ab adverſario tuo objiciuntur, cædis, atque vulnerum reſpondeas, & tunc ex eventu cauſæ judex æſtimabit, an tibi permittendum ſit eundem accuſare, tametſi prior inſcriptionem depoſuiſti.

a ps Grat. *Aliquando civilis præjudicat civili; aliquando crimi-*

a *In Cod. Theod. l. 9. tit. 1. leg. 12.* b *Burch. l. 1. c. 164. Anſ. l. 3. c. 74. Ivo p. 5. c. 274. Pann. l. 4. c. 67.* c *Inf. non eſt credendum.* d *tit. de his, qui accuſare non poſſunt. l. neganda.* e *al. exequuntur.* f *in c. Hadriani cap. 33.* g *Anſ. l. 3. c. 92. Sup. c. neganda.* h *al. confeſſio.* i *tit. 8. l. 4.* k *al. diſceptatione) orig. l. tit. 1.*

Digitized by Google

criminali. Sicut enim in ſeptima lib. Codicis, tit. de a *ordine cognitionum, l. ſi de hæreditate, legitur*: Si de hæreditate, & libertate controverſia eſt, prius agi cauſa libertatis debet. *Item lege ſequenti* b. §. 1. Si crimen aliquod inferatur ei 1, qui ingenuus eſſe dicitur, ante liberalis cauſa ſuo ordine agi debet, cognitionem ſuam Præſide præbente: quoniam neceſſe eſt ante ſciri, ſi delictum probatum fuerit, utrum ut in liberum, aut ut in ſervum conſtitui oporteat judicium. *Item*. §. 2. *Qui* c *confitetur ſe pati controverſiam ſtatus, fruſtra poſtulat ſibi dari poteſtatem accuſandi eum, qui ſe ſuum Dominum eſſe fatetur.*

3 §. 3 *Cauſa vero liberali terminata, ſi ſervus pronunciatus fuerit, dominum ſuum accuſare non poterit. Cod. lib. 9. tit. 1. l. penultima.* §. 3. Si d quis ex familiaribus, vel ex ſervis cujuslibet domus cujuſcunque criminis delator, atque accuſator emerſerit, ejus exiſtimationem, caput, atque fortunas petiturus, cujus familiaritati, vel dominio inhæſerit ante exhibitionem teſtium, atque examinationem judicii, in ipſa expoſitione criminum, atque accuſationis exordio, ultore gladio feriatur. Vocem enim funeſtam intercidi oportet potius, quam audiri. Majeſtatis autem crimen excipimus. *Similiter l. ultima* §. 4. Si e liberti accuſatores manumiſſorum, hæredumve eſſe præſumpſerint, eodem, quo ſervi, ſupplicio tenebuntur, luituri pœnas ante prohibitæ delationis exordium.

Corr. Rom. ¶ 1 Ei, qui ingenuus eſſe dicitur,) *In lege ipſa eſt*, quam ingenuam eſſe dicis. *Mulierem enim alloquitur. Quare paulo etiam inferius, ubi apud Gratianum legitur*, utrum ut in liberum, & ingenuum, an ut in ſervum, *in lege eſt*, utrum ut in liberam, & ingenuam, an ut in ancillam. *Duas etiam, quas proxime recitat leges, Gratianus ſuo modo in ſummam redegit.*

GAUSA IV.

Quidam in excommunicatione conſtitutus Epiſcopum accuſare diſponit: adoleſcentem infra decimum & quartum ætatis annum ad aſſertionem ſuæ cauſæ adducit: prohibitus ab accuſatione adoleſcentem accuſatorem, & ſe teſtem facit: adoleſcens perſonam accuſatoris, & teſtis gerere cupit: die ſtatuta ad judicium electorum judicum Epiſcopus minime occurrit: a communione ſuſpenditur: tandem renovato judicio accuſator culpabilis in accuſatione invenitur: demum ad aſſertionem propriæ cauſæ procedit.

1. *Hic primum quæritur, an in excommunicatione conſtitutus alium accuſare valeat.*
2. *Secundo, an infra decimum quartum annum in criminali cauſa teſtari quis poſſit.*
3. *Tertio, an ab accuſatione prohibitus perſonam teſtificantis poſſit aſſumere.*
4. *Quarto, an idem poſſit eſſe accuſator, & teſtis.*
5. *Quinto, an die conſtituta non occurrens a communione ſit removendus.*
6. *Sexto, ſi in Epiſcoporum judicio accuſatoris perſona culpabilis inventa fuerit, an ad aſſertionem propriæ cauſæ de cætero ſit admittenda.*

QUÆSTIO. I.

De *prima quæſtione ſic ſtatutum legitur in primo, & ſecundo capite* Concilii Carthaginenſis f ſeptimi, *cui interfuit Fauſtinus Romanæ Eccleſiæ Legatus.*

C. I. *Ad accuſationem non admittatur, qui in* g *excommunicatione perſeverat.*

Diffinimus g eum recte ad accuſationem non admitti, qui poſtquam excommunicatus fuerit, in ipſa adhuc excommunicatione conſtitutus, ſive ſit Clericus, ſive Laicus, accuſare voluerit. §. 1. Omnes etiam infamiæ maculis aſperſi, id eſt, hiſtriones, ac turpitudinibus ſubjectæ perſonæ, hæretici etiam, ſive pagani, ſive Judæi ab 1 accuſatione prohibentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Ab accuſatione prohibentur) *A Concilio abſunt hæc verba: ſubintelliguntur enim illa ex principio capitis*, ad accuſationem non admittantur.

C. II. *Hæretici probantur, qui ſchiſmate, vel excommunicatione ab Eccleſia ſunt ſeparati.*

Item Nicolaus Papa *in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, cujus initium eſt*: Propoſueramus.

Quod a autem hi, qui a jam fato fratre, & comminiſtro noſtro Ignatio depoſiti, excommunicati, vel anathematizati fuerant, nullam adverſus eum damnationem intorquere potuerint, ex prolato 1 ſecundæ univerſalis Synodi capitulo declaratur, cum dicitur: (Si vero Eccleſiaſticum fuerit crimen, quod Epiſcopo illatum extiterit, tunc probari oportet accuſantium perſonas, ut primo quidem hæreticis non liceat accuſationes contra orthodoxos Epiſcopos pro Eccleſiaſticis negotiis facere.) Sed ne hos hæreticos eſſe denegetis, audite ſequentia. (Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim 2 ab Eccleſia projecti ſunt, quam qui poſt hæc a nobis anathematizati ſunt.) Porro, ſi adhuc nec ſic creditis, audite quod ſubditur: (Præter hos autem (ajunt,) & eos, qui fidem quidem ſanam ſimulant confiteri, ſchiſmaticos 3 etiam, & eos, qui ſeorſum a communicantibus nobis Epiſcopis collectas faciunt. Deinde vero, & ſi quidam ab Eccleſia ſuper cauſis quibuſdam reprehenſi fuerunt, & projecti, aut excommunicati, ſive ex Clero, ſive ex Laicali ordine, nec his licere accuſare Epiſcopum, antequam proprio crimine primitus exuantur. Similiter autem & eos, qui ſub accuſatione priori conſiſtunt, non ante eſſe acceptabiles in accuſatione Epiſcopi, aut aliorum Clericorum, quam innoxios ſemetipſos illatorum ſibi oſtenderint criminum.) Quid autem periculi regulæ hujus immineat contemptoribus, non ignoratis.

Corr. Rom. ¶ 1 Ex prolato) *Nicolaus hic citat canonem, qui apud Græcos eſt ſextus Concilii primi Conſtantinopolitani, cujus canonis priorem partem paulo ſuperius in eadem epiſtola recitarat, & ſignificatur ſup. 3. q. 5. cap. fin. Eo autem loco Nicolaus de iſto capitulo hæc verba addiderat*: Quod tamen non apud nos invenitur, ſed apud vos haberi perhibetur. *Nam non modo hic canon, neque in verſione Dionyſii, neque in priſca habetur, ſed de omnibus illius Concilii canonibus hæc ſcribit B. Gregorius ad Eulogium lib. 6. epiſt. 31.* Romana autem Eccleſia eoſdem canones, vel geſta Synodi illius hactenus non habet, nec accipit. In hoc autem eandem Synodum accepit, quod eſt per eam contra Macedonium definitum.

¶ 2 Olim ab Eccleſia.) *Statuitur in hac parte canonis perinde pro hæreticis habendos eſſe Macedonianos, & Eudoxianos, qui in iſto primo Conſtantinopolitano Concilio damnabantur, atque habendi erant Paulianiſtæ, & Ariani, quos olim Nicæna Synodus a catholica Eccleſia abſciderat. Quamobrem non de quolibet excommunicato hæc ſententia pronuntiatur, quod putavit auctor gloſſæ.*

¶ 3 Schiſmaticos etiam) *Ita in epiſtola Nicolai, & apud Ivonem. Græce autem eſt*: πρὸς δὲ αὐτοῖς καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν Ἐπισκόποις: *Id eſt*: Præterea vero & illos, qui fidem quidem ſanam ſimulant confiteri, ſchiſma autem faciunt, & adverſus regulares noſtros Epiſcopos conventum habent. *Ut nihil mirandum ſit, iſtos etiam pro hæreticis cenſeri, quemadmodum &*

a *tit. 29. l. 2.* b *Ibid. l. 3.* c *Ex l. 1. & 4. alio modo aptatis verbis.* d *Ivo p. 16. c. 61.* e *Ivo ibid. c. 62.* f *in Africano c. 95. & 96.* g *Ivo p. 14. c. 69. Pann. l. 4. c. 72. Ivo p. 15. c. 64. C. 2. ejuſdem 7. Conc. Carth. & c. 69. Africani.*

a *Anſ. l. 1. c. 71. Ivo p. 14. c. 70.*

Digitized by Google

& Balſamon interpretatur. Simulant enim illam tueri fidem, quam oppugnant.

QUÆSTIO II. & III.

e 3 ps SEcunda autem, & *tertia quæſtio eodem* Concilio Carthaginenſi ſeptimo *a*, *uno eodemque capitulo quarto terminantur. Illud vero eſt hujuſmodi.*

C. I. *Qui ab accuſatione repelluntur, aut ad annum 14. nondum pervenerunt, teſtes eſſe non poſſunt.*

TEſtes *b* autem ad teſtimonium non admittendos eſſe cenſemus, qui nec ad accuſationem admitti præcepti ſunt, vel etiam, quos ipſe accuſator de domo ſua produxerit. Ad teſtimonium autem infra annos quatuordecim ætatis ſuæ oon admittantur.

C. II. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio *c* Maticenſi, *c.* 6.

PLacuit *d* ſancto Conventui, ut teſtes ad teſtimonium dicendum pretio non conducantur, & ut quique optimi, & fideliores in teſtimonium aſſumantur: ut is, contra quem teſtimonium *e* ferre debent, nullam eis poſſit afferre *f* calumniam, & ut nullus teſtimonium dicat, niſi jejunus.

a pars. Gratian. *Item in criminali cauſa.* Produci teſtis non poteſt, qui ante in eum reum teſtimonium dixit, *ſicut in 22. lib. ff. tit. de teſtibus, lege* 23. g *invenitur. Item tit. eod. l. ob carmen. §. ſi teſtes.*

C. III.

SI teſtes omnes ejuſdem honeſtatis & exiſtimationis ſint, & negotii qualitas, ac judicis motus cum his concurrat, ſequenda ſunt omnino *h* teſtimonia. Si vero ex his quidam eorum *i* aliud dixerunt, (licet in pari K numero) credendum quidem eſt, ſed quod naturæ negotii convenit, & quod inimicitiæ, aut gratiæ ſuſpicione caret: confirmabitque judex motum animi ſui ex argumentis & teſtimoniis, quæ rei aptiora, & vero proximiora eſſe compererit. Non enim ad multitudinem reſpici oportet, ſed ad ſinceram teſtimoniorum fidem, & teſtimonia, quibus potius lux veritatis aſſiſtit. *Item lege ſecunda, ff. eod.* §. 1. In teſtibus *l* fides, dignitas, mores, gravitas examinanda eſt: & ideo teſtes, qui adverſus fidem teſtationis ſuæ vacillant, audiendi non ſunt. *Item l.* 3. §. 2. Teſtium fides diligenter examinanda eſt: ideoque in perſona eorum exploranda erunt inprimis conditio cujuſque, utrum quis Decurio, an plebejus ſit, & an honeſtæ, & inculpatæ vitæ, an vero quis notatus, & reprehenſibilis, an locuples, vel egens ſit, ut lucri cauſa quid facile admittat, vel an ei inimicus ſit, adverſus quem teſtimonium fert, vel amicus ei, pro quo teſtimonium dat. Nam ſi careat ſuſpicione teſtimonium, vel propter perſonam, a qua fertur, quod honeſta ſit, vel propter cauſam, quod neque lucri, neque gratiæ, neque inimicitiæ cauſa fiat, admittendum eſt. *Item eadem lege paulo inferius.*

3 ps. §. 3. Lege Julia de vi cavetur, ne hac lege in reum teſtimonium dicere liceat ei, qui ſe ab eo, parenteve ejus liberaverit, quive impubes erit, quive judicio publico damnatus erit, qui eorum in integrum reſtitutus non erit, quive in vinculis, cuſtodiave publica erit, quive ad beſtias, ut depugnet, ſe locaverit, quæve palam quæſtum faciat, feceritque, quive ob teſtimonium dicendum, vel non dicendum, pecuniam accepiſſe judicatus, vel convictus erit. *Item l. quarta.* §. 4. Lege Julia publicorum judiciorum cavetur, ne invito denuntietur, ut teſtimonium litis dicat adverſum ſocerum, generum, vitricum, privignum, ſobrinum, ſobrinam, ſobrinove natum, eoſve, qui priore gradu ſint. §. 5. Item, ne liberto ipſius, liberorumve ejus, parentum, viri, uxoriſve. §. 6. Item *a*, ut nec patroni, patronæve adverſus libertos, neque liberti adverſus patronum cogantur teſtimonium dicere. §. 7. Cum *b* autem excipitur, ne gener, aut ſocer invitus teſtimonium dicere cogatur, generi appellatione ſponſum filiæ quoque contineri placet. Item ſoceri, ſponſæ Patrem. *Item lege ſexta.* §. 8. Idonei non videntur eſſe teſtes, quibus imperari poteſt, ut teſtes fiant. *Item lege ſeptima.* §. 9. Servi reſponſo tunc credendum eſt, cum alia probatio ad eruendam veritatem non eſt. *Item lege octava.* §. 10. Inviti *c* teſtimonium dicere non coguntur ſenes, valetudinarii, vel milites, vel illi, qui cum magiſtratu Reip. cauſa abſunt, vel quibus venire non licet. *Item lege decimanona.* §. Publicani etiam teſtimonium non dicant inviti. §. 12. Item is, qui non detractandi teſtimonii cauſa aberit. §. 13. Item is, qui exercitui præbenda *d* conduxerit. Sed nec pupillis teſtimonium denuntiari poteſt. *Item l.* 20. §. 14. In teſtimonium accuſator citare non debet eum, qui judicio publico reus erit, aut qui minor viginti annis erit. *Item l.* 21. §. 15. Ob carmen famoſum damnatus, inteſtabilis fit. *Item e.* §. 16. Si res exigat, non tantum privati, ſed etiam Magiſtratus, ſi in præſenti ſint, teſtimonium dicant. Prætor quoque teſtimonium dare debet in judicio adulterii cauſa. §. 17. Si autem ea rei conditio ſit, ut arenarium teſtem, vel ſimilem perſonam admittere cogamur, ſine tormentis teſtimonio ejus credendum non eſt. *Item l.* 24. §. 18. Teſtes eos, quos accuſator de domo produxit, interrogari non placuit. *Item l.* 25. §. 19. Patroni quoque in cauſa, cui patrocinium præſtiterunt, teſtimonium non dicant, quod & in executoribus negotiorum obſervandum eſt. *Item lege* 16.

4 pars. §. 20. Qui falſo *f*, vel varie teſtimonia dixerunt, vel utrique parti prodiderunt, a judicibus competenter puniantur. *Item l.* 17. §. 21. Pater & filius, qui in poteſtate ejus eſt; item duo fratres, qui in ejuſdem patris poteſtate ſunt, teſtes utrique in eodem teſtamento, vel eodem negotio fieri poſſunt: quoniam nihil nocet, ex una domo plures teſtes alieno negotio adhiberi. *Item l.* 15. §. 22. Hermaphroditus *g* an ad teſtimonium *h* adhiberi poſſit, qualitas incaleſcentis ſexus oſtendit. *Item l.* 9. §. 23. Teſtis idoneus Pater filio, aut filius Patri non eſt. *Item l.* 10. §. 24. Nullus idoneus teſtis in re ſua intelligitur. *Item l.* 11. §. 25. Ad fidem rei geſtæ faciendam etiam non rogatus teſtis intelligitur. *Item l.* 12. §. 26. Ubi numerus teſtium non adjicitur *i*, etiam duo ſufficient. Pluralis enim locutio duorum numero contenta eſt. *Item l.* 3. §. 27. In teſtibus conſiderandum eſt, qui ſimpliciter viſi ſunt dicere, utrum unum; eundemque, & præmeditatum ſermonem attulerint, an ad ea, quæ interrogantur, ex tempore veriſimilia reſponderint. *Item paulo inferius.* §. 28. Sæpe ſine publicis monumentis cujuſque rei veritas deprehenditur, alias numerus teſtium, alias dignitas & auctoritas, alias veluti conſentiens fama confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Non ergo ad unam probationis ſpeciem cognitionem ſtatim judex alligare debet, ſed ex ſententia animi ſui exiſtimare *l*, quid aut credat, aut parum ſibi probatum opinatur. *Item paulo inferius.* §. 29. Alia eſt auctoritas præſentium teſtium, alia teſtimoniorum, quæ recitari ſolent. *Item Codice lib.* 4. *tit.* m *de teſtibus l.* 1. §. 30.

a *& in Afric, c.* 98. *C. l.* 7. *c.* 181. b *Rabanus in pœn. cap.* 1. *Burch. l.* 16. *c.* 20. *Ivo p.* 6. *c* 364. *Pann. l.* 4. *c.* 83. c *al. Matiſcenſi.* d *extra de teſtib. c.* 1. *Burch. l.* 16. *c.* 35. e *al. teſtimoniare.* f *al. inferre infamiam.* g *Tit.* 5. *l. produci.* h *al. omnia.* i *abeſt ab orig.* k *al. impari*] *orig.* l *teſtimoniis*] *orig.*

a *Et*] *orig. Ibidem ex l.* 5. b *In legibus, quibus excipitur, &c.*] *orig.* c *l. inviti* 8.] *mutata eſt enim verborum ſeries.* d *qui quid exercitui præbendum conduxerit.*] *orig.* e *Ibid. ſed paulo aliter.* f *al. falſa, vel varia, orig.* g L. *Repetundarum.* h *teſtamentum*] *orig.* i *al. admittitur.* k L. *teſtium,* §. *tu magis. ſed paulo aliter.* l *al. æſtimare.* m *tit.* 20.

§. 30. Soli teſtes ad ingenuitatis probationem non ſufficiunt, niſi inſtrumentis, & argumentis adjuventur. *Item l.* 2. §. 31. Etiam jure civili domeſtici teſtimonii fides improbatur. *Item l.* 3. §. 32. Sola atteſtatione *a* prolatam, nec aliis legitimis adminiculis cauſam approbatam, nullius eſſe momenti certum eſt. *Item l.* 4. §. 33. Eos teſtes ad veritatem adjuvandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ & potentatui fidem religioni judiciariæ debitam poſſint præponere. *Item l.* 5. §. 34. Parentes, & liberi invicem adverſus ſe nec volentes ad teſtimonium admittendi ſunt. *Item l.* 6. §. 35. Qui *b* intendit, ſuæ intentionis proprias debet afferre probationes, non petere adverſarium cogi ad exhibitionem eorum, per quos 1 ſibi negotium fiat. *Item l.* 7. c. §. 36. Servi neque pro domino, neque adverſus dominum, ſed pro facto ſuo interrogari poſſunt. *Item l.* 8. d. §. 37. Juriſjurandi religione teſtes prius, quam perhibeant teſtimonium, coarctentur 2, & honeſtioribus potius teſtibus fides habeatur. §. 38 Unius vero teſtimonium nemo Judicum in quacunque cauſa facile patiatur, admitti: imo unius teſtis reſponſio omnino non audiatur, etiamſi præclaræ curiæ honore præfulgeat. *Item l.* 9. §. 39. Omnibus in re propria dicendi teſtimonii facultatem jura ſubmoverunt. *Item l.* 10. §. 40. Liberi *e* teſtes ad cauſas poſtulantur alienas, ſi ſocii & participes criminis non dicantur, ſed fides ab iis notitiæ poſtuletur. Venturis *f* autem ad judicium per accuſatorem, vel ab iis, per quos fuerant poſtulati, ſumptus competentes miniſtrentur, etiamſi in pecuniaria cauſa ab alterutra parte teſtes producendi ſint. *Item l.* 11. §. 41. Liberti *g* adverſus patronos ſponte prodire non audeant, ſed ne vocati quidem in judicium venire cogantur. *Item l.* 13. §. 42. Si quis teſtibus uſus fuerit, iidemque teſtes adverſus eum in alia lite producantur, non licebit ei perſonas eorum excipere, niſi oſtenderit, inimicitias inter ſe, & illos poſtea emerſiſſe, ex quibus teſtes repelli leges præcipiunt: non adimenda ſcilicet ei licentia ex ipſis depoſitionibus teſtimonium eorum arguere. §. 43. Sed & ſi liquidis probationibus datione, vel promiſſione pecuniarum eos corruptos eſſe oſtenderit, etiam eam allegationem integram ei ſervari oportet.

Corr. Rom. ¶ *In hoc capite varias leges Digeſtorum, & Codicis in ea refert Gratianus, ut interdum eadem prorſus afferat verba, interdum vero mutet, ac transponat, & in ſummam redigat. Ac plura quidem ſunt ex originali emendata, niſi ubi Gratianus de induſtria mutaverat.*

¶ 1 Per quos] *In vulgatis legebatur*, per quæ. *Emendatum vero eſt ex manuſcriptis, & lege ipſa, in qua agitur de exhibitione teſtium, non autem de editione inſtrumentorum.*

¶ 2 Coarctentur,] *Sic in aliquot manuſcriptis, quæ lectio cum his verbis Legis*, arctari præcipimus, *magis convenit, quam vox*, coerceantur, *quæ erat in impreſſis.*

Gratian. *Sed objicitur illud beati Bricii* h, *qui voce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus eſt. Sed miracula divina ſunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda.*

QUÆSTIO IV.

1 ps. DE *quarta vero quæſtione* Fabianus Papa, *epiſt.* 2. *ad Epiſcopos Orientales conſtituit, dicens.*

C. I. *Accuſator, & Teſtis, vel Judex aliquis ſimul eſſe non poteſt.*

I. NUllus *i* unquam præſumat accuſator ſimul eſſe, & judex, vel teſtis: quoniam in omni judicio quatuor perſonas neceſſe eſt ſemper adeſſe; id eſt, Judices electos, accuſatores idoneos 1, defenſores congruos, atque teſtes legitimos. Judices 2 autem debent uti æquitate, teſtes veritate, accuſatores intentione ad amplificandam cauſam, defenſores extenuatione ad minuendam cauſam.

Corr. Rom. ¶ 1 Idoneos,] *Apud Fabianum, & Burchardum, & Ivonem hic locus ita habet:* judices electos, & accuſatores, ac defenſores, atque teſtes. *Verum quia voces illæ*, idoneos, congruos, legitimos, *ſunt in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani, & Pannormia, nihil eſt mutatum.*

¶ 2 Judices autem] *Hæc neque in epiſtola ſunt, neque apud alios collectores, niſi in Pannormia.*

C. II. *Quilibet in cauſa duas perſonas gerere non debet.*

Item Damaſus Papa, *epiſt.* 3. c. 7.

II. NUllus *a* introducatur perſonaliter, ſed accuſatores & accuſati æqua audiantur ratione, juxta quod geſtorum ordo exigit. Accuſatores vero, & judices non iidem ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe judices, per ſe teſtes, per ſe accuſati, unuſquiſque in ſuo ordinabiliter ordine.

2 ps. §. 1. Nam inſcriptio primo ſemper fiat, ut talionem calumniator recipiat, quia ante inſcriptionem nemo debet judicari, vel damnari, cum & ſeculi leges hæc eadem retineant.

Gratian. *Ut Codice libro 9. titulo de accuſationibus, & inſcriptionibus, l. 7. & Codice, eodem libro, de adulteriis, l. 6. titulo de Abigeis, l. unica. §. 1. Aliquando etiam ſine inſcriptione accuſatio fieri poteſt.* Ea *b* enim, quæ per Officiales *c* Præſidibus denuntiantur, & citra ſolennia accuſationum poſſe perpendi, incognitum non eſt. §. 2. *Item Codice de adulteriis, l. 6. Si maritus jure mariti, hoc eſt, intra ſexaginta dies utiles, adulterium uxoris ſuæ accuſare voluerit, quam ex ſuſpicione ſola ream facere valet, non continetur vinculo inſcriptionis.* §. 3. *Item C. de Abigeis, l. unica.* Abacti animalis accuſatio non ſolum cum inſcriptionibus, ſed etiam ſine obſervatione proponitur. §. 4. *Item Cod. de accuſat. l. 8.* Si quis ſe injuriam ab aliquo paſſum putaverit, & querelam deferre voluerit, non ad ſtationarios decurrat, ſed præſidalem adeat poteſtatem, aut libellos offerens, aut querelas ſuas apud acta deponens. §. 5. *In 1 aliis autem criminalibus cauſis dignum eſt, ut inſcriptiones præponantur, quæ magnitudinem videlicet criminis, tempuſque deſignent, ut alterutram partem digna legum terrere poſſit auctoritas* 2.

Corr. Rom. ¶ 1 In aliis autem] *Lex 16. Cod. de accuſ. ſic habet:* In cauſis criminalibus, *cætera vero eodem plane modo, atque a Gratiano referuntur.*

¶ 2 Auctoritas] *In vulgatis hic repetebatur verſiculus,* Inſcriptio, *ex capitulo Damaſi: ſed abeſt a vetuſtioribus codicibus, & fruſtra repetitur.*

3 pars. Gratian. *De domo etiam judicis accuſator, vel teſtis produci non debet, ne in cauſam ſuſpicionis incidat judex.*

C. III. *Suſpicionis incidet in crimen Judex, de cujus domo vel accuſator, vel teſtis producitur.*

Unde Nicolaus Papa *ad Michaelem Imp. epiſtola, cujus initium eſt:* Propoſueramus.

COntra ritum Eccleſiaſticum, contraque venerandas leges producitur accuſator de Imperialibus ædibus, & cui imperari poteſt, ad falſum dicendum teſtimonium adhibetur. Fiunt ſuſpecti judices, & mercenarii, & lupi cuſtodes, qui videbantur eſſe paſtores.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc emendatum eſt ex ipſo originali Romæ impreſſo.*

Ee 2 QUÆ-

a *Teſtatione*] *orig.* b L. *unius grave.*] *mutata verborum ſerie.* c *Paulo aliter.* d *Paulo aliter.* e L. *quoniam liberi.* f *Paulo aliter.* g L. *Libertorum, aliquibus verbis prætermiſſis.* h *Sulpitius Severus l.* 3. *vitæ S. Martini.* i *Anſel. l.* 3. *c.* 75. *Burch. l.* 16. *c.* 15. *Ivo p.* 6. *c.* 321. *Pann. l.* 4. *c.* 81.

a *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Burch. l.* 16. *c.* 31. *Pannor. l.* 4. *c.* 80. *Ivo p.* 6. *c.* 337. b *Ea quidem.* C. *de accuſ. & inſcript.* c *officium*] *orig.*

QUÆSTIO V.

DE *quinta vero quæſtione* in Concilio *a* Carthaginenſi III. *c. 7. ſic invenitur definitum.*

C. I. *Non eſt a communione ſuſpendendus, qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit.*

QUiſquis *b* Epiſcoporum accuſatur, ad Primatem provinciæ ipſius cauſam deferat accuſator. *c* Nec a communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam, electorum 1 judicum, die ſtatuta, literis evocatus minime occurrerit: hoc eſt, intra ſpatium menſis ex ea die, qua eum literas accepiſſe conſtiterit. Quod ſi *e* aliquas veras neceſſitatis cauſas probaverit, quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ ſuæ dicendæ intra alterum menſem integram habeat facultatem. Verum tamdiu poſt menſem ſecundum non communicet, donec purgetur. Sin autem nec ad Concilium univerſale 2 occurrere voluerit, ut vel ibi cauſa ejus terminetur, ipſe in ſe damnationis ſuæ ſententiam dixiſſe judicetur. Tempore ſane, quo non communicat, nec 3 in ſua Eccleſia, vel Parochia communicet. Accuſator autem ejus, ſi nunquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, a communione non removeatur. Si vero aliquando defecerit ſubtrahens ſe, reſtituto in communionem Epiſcopo, removeatur a communione accuſator: ita tamen, ut nec ipſi adimatur facultas cauſæ peragendæ, ſi ſe ad diem occurrere non noluiſſe *d*, ſed non potuiſſe probaverit.

Corr. Rom. ¶ 1 Electorum judicum) *Iſtæ duæ voces abſunt ab editione Colonienſi Conciliorum in quatuor tomis.*

¶ 2 Univerſale) *In Concilio ipſo additur*, anniverſarium, *quod in Africano Concilio c. 62. oſtenditur de univerſali Concilio Africæ eſſe intelligendum.*

¶ 3 Nec in ſua Eccleſia) *Sic in exteris Conciliorum editionibus, & codice canonum, & apud cæteros collectores. Sed in editione quatuor tomorum eſt*, nec in ſua plebe communicet. *Græce c. 19. legitur*, μηδὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ μηδὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνῆ *id eſt*, neque in propria Eccleſia, neque in parochia communicabit.

QUÆSTIO VI.

SExta vero quæſtio eodem ſeptimo capitulo Concilii Carthaginenſis III. *terminatur, in quo ſequitur.*

C. I. *In civili, & proprio duntaxat negotio ad arguendum admittitur, qui in Epiſcopi accuſatione culpabilis invenitur.*

ILlud *e* vero placuit, ut cum agere cœperit in Epiſcoporum judicio, ſi fuerit accuſatoris perſona culpabilis, ad arguendum *f* non admittatur, niſi proprias cauſas, non tamen Eccleſiaſticas, vel 1 criminales aſſerere *g* voluerit.

Corr. Rom. ¶ 1 Vel criminales] *Abeſt hoc a Concilio, & cæteris collectoribus, ſed retentum eſt ob caſum, & repetitur in c.* ſi accuſatorum.

C. II. *Propriam cauſam agere valet, cui accuſare non licet.*

Item ex Concilio Carthaginenſi VII. *c. 2. prope finem.*

OMnibus *h*, quibus accuſatio denegatur, in cauſis propriis accuſandi licentia non eſt deneganda.

C. III. *In accuſatione Epiſcoporum deficiens, civiliter tantum experiri poterit.*

Item Felix Papa *omnibus Epiſcopis per Galliæ provincias conſtitutis epiſt. 2.*

SI *i* accuſatorum perſonæ in judicio Epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere, non tamen criminales, vel Eccleſiaſticas voluerint.

C. IV. *De eodem.*

Item Hadrianus Papa *in capitulis c. 5.*

QUod ſi accuſatorum perſonæ in judicio Epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas habuerint, non tamen criminales, vel Eccleſiaſticas.

CAUSA V.

IN *infamiam cujuſdam Epiſcopi chartula accuſationis occulte conſcribitur: tandem accuſator procedit in publicum. Epiſcopus autem ſemel literis evocatus, cauſæ ſuæ die ſtatuta, adeſſe non valens, per procuratorem judici ſe præſentavit: abſque Synodali audientia damnatur. Demum judicio per appellationem renovato de accuſatoris inimicitia Epiſcopus conqueritur: tandem in ipſa probatione deficit accuſator.*

1. *Primo quæritur, qua pœna ſit feriendus, qui famoſum libellum clancule ſcribens, probare negligit, quæ literis mandavit.*
2. *Secundo, quoties ſit vocandus ad cauſam, antequam ſententiam damnationis accipiat* b.
3. *Tertio, an per procuratorem cauſam ſuam agere valeat, qui per ſeipſum cauſæ ſuæ adeſſe non poteſt.*
4. *Quarto, an abſque Synodali audientia ſit damnandus.*
5. *Quinto, an ideo aliquis habendus ſit inimicus, quia crimen alterius indicat.*
6. *Sexto, qua pœna ſit plectendus, qui, quod intulit, probare non valet.*

QUÆSTIO I.

DE *prima quæſtione* Hadrianus Papa *ſcribit in capitulis c cap. 49. al. 50. dicens.*

C. I. *Flagelletur, qui ſcripta in alterius famam neglexerit probare.*

QUi *e* in alterius famam publice 1 ſcripturam, aut verba contumelioſa confinxerit, & repertus ſcripta non probaverit, flagelletur: & qui ea prius invenerit, rumpat, ſi non vult auctoris facti cauſam incurrere.

Corr. Rom. ¶ 1 Publice] *Hadrianus, Capitulare Caroli, & Ivo habent*, in publico.

C. II. *De eodem.*

Item Gregorius *l. 5. epiſt. 30. ſive c. 130.*

QUidam *d* maligni Spiritus conſilio repletus contra Caſtorium Notarium, ac reſponſalem noſtrum, nocturno ſilentio in publico 1 civitatis loco conteſtationem poſuit in ejus crimine loquentem, mihique etiam de facienda pace callide contradicentem 2. Et quia quiſquis recte loquitur, ſemetipſum innoteſcere non debet formidare, oportet, ut publice exeat, & quæcunque in conteſtatione ſua loqui præſumpſit, oſtendat. Quod ſi non exierit, neque publice confeſſus fuerit, quiſquis ille ſit, qui hoc agere præſumpſit, vel conſenſum in tantæ iniquitatis conſilio præbuit, ex Dei, Domini noſtri Jesu Christi ſpiritu definimus, ut ſancti ejus corporis, ac ſanguinis participatione privatus ſit. Si vero, quia latet, & quoniam neſcitur, teneri ad diſciplinam *e* non valet, ſi tanti mali conſcius, etiam prohibitus, corpus, ac ſanguinem Domini percipere præſumit, anathematis ultione percuſſus 3 ſit, & ut fallax, ac peſtifer a ſanctæ Eccleſiæ corpore ſit diviſus. *& infra*. Sin autem in eadem civitate egreſſus ad publicum potuerit docere, quæ dixit, vel certe ſciens ſe non poſſe, quæ ſcripſit, oſtendere, errorem ſuum fuerit aperte confeſſus, Dominici corporis, ac ſanguinis participatione non ſit privatus, neque a corpore ſanctæ Eccleſiæ alienus exiſtat.

Corr.

a Ex Felice ep. 2. ad Epiſcopos Galliæ. b Anſ. l. 3. c. 122. Burc. l. 1. c. 160. Ivo p. 5. c. 270. Pann. l. 4. c. 105. c inf. 5. q. 3. ſi ægrotans. d al. voluiſſe. e Anſ. l. 2. c. 121. Burch ibid. Ivo ibid. Pann. ibid. f al. ad accuſandum, vel agendum. g al. dicere. h Ivo p. 16. c. 64. 13. q. 10. c. fin. Ivo p. 6. c. 418.

a al. exiſtit. b Capit. l. 7. c. 361. c Anſ. l. 3. c. 88. Ivo p. 4. c. 156. & p. 16. c. 235. d Ivo p. 6. c. 383. e al. diſciplina.) orig.

Digitized by Google

Corr. Rom. § 1 Publico] *Hæc vox abeſt a manuſcriptis, & originali, & Ivone: ſed ob caſum eſt retenta, & in aliquot vetuſtis eſt gloſſa interlinearis.*

§ 2 Contradicentem] *Quæ ſequuntur uſque ad verſic. Quod ſi, addita ſunt ex ipſa epiſtola, & referuntur etiam ab Ivone.*

§ 3 Percuſſus ſit.] *Antea legebatur*, percutiatur: *ſed cum ea, quæ antecedunt, ipſa facta legens, quia ad occultum delictum referuntur, emendatum hoc eſt, quemadmodum alia multa ex epiſtola ipſa. Apud Ivonem vero legitur*, anathematis ultione percuſſus, ut fallax &c.

C. III. *Anathematizentur, qui famoſos libellos in Eccleſia ponunt.*

Item in Concilio Eliberitano *c. 52.*

SI *a* qui inventi fuerint famoſos libellos in Eccleſia ponere, anathematizentur.

Gratian. *Item Codice lib. 9. titulo de famoſis libellis lege unica, Impp. Valentinianus, & Valens AA.* Si quis famoſum libellum domi, ſive in publico, vel quocunque loco ignarus repererit, aut corrumpat, priuſquam alter inveniat, aut nulli confiteatur inventum. Sin vero non ſtatim eaſdem chartulas vel corruperit, vel igne conſumpſerit, ſed vim earum manifeſtaverit, ſciat, ſe quaſi auctorem hujuſmodi delicti capitali ſententia ſubjugandum. *& infra.* Hujuſmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.

QUÆSTIO II.

V*Ocatio autem ejus, qui impetitur, non ſemel, ſed bis, & tertio per congruum ſpatium rationabilibus ſcriptis fieri debet.*

C. I. *Vocatio ad Synodum ejus, qui impetitur, & in ſcriptis, & per ſpatium fiat congruum.*

Unde Damaſus Papa *Stephano Archiepiſcopo epiſtola 4. ſcribit dicens.*

VOcatio *b* ad Synodum juxta decreta Patrum canonica ejus, qui impetitur, rationabilibus 1 ſcriptis per ſpatium fieri debet congruum, atque canonicum: quia, niſi canonice vocatus fuerit, ſuo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit ad conventum quacunque neceſſitate, niſi ſponte voluerit, nullatenus ſuis reſpondebit inſidiatoribus.

Corr. Rom. § 1 Rationabilibus ſcriptis) *In epiſtola Damaſi loco horum verborum legitur*, tam ſua præſentia, quam & ſcriptis, atque apochryſariis: *verum Anſelmus, Burchardus, auctor Polycarpi, & Ivo cum vulgata lectione conveniunt.*

C. II. *Quibus temporum ſpatiis reus vocetur ad cauſam.*

Item Sylveſter Papa.

PRæſenti *c* decreto cenſemus, ut inprimis paternaliter *d* vocentur, & per ſeptem dies expectentur, nullius Eccleſiaſticæ rei interdicta licentia. Huic vero expectationi iterum addantur ſeptem dies, interdicta Eccleſiam intrandi licentia, & omnia Divina officia audiendi. Poſt vero addantur duo dies, quibus a pace, & communione ſanctæ Eccleſiæ ſint ſuſpenſi. Deinde vero iterum aliis duobus diebus, ſub eadem expectatione deportentur 1. Quibus uno die ſuperaddito, omni expectatione veluti jam deſperata reus mox anathematis gladio percutiatur.

Corr. Rom. § 1 Deportentur] *Antea legebatur*, expectentur. *Emendatum eſt ex Polycarpo, Anſelmo, & vetuſtis Gratiani exemplaribus, in quorum nonnullis hæc eſt gloſſa interlinearis, id eſt*, expectentur.

C. III. *Nullius accuſatio per ſcripta ſuſcipiatur.*

Item Damaſus Papa *ad Epiſcopos Italiæ epiſt. 6.*

RElatum *a* eſt ad ſedem Apoſtolicam, vos accuſationes fratrum per ſcripta ſuſcipere abſque legitimo accuſatore. Quod deinceps in omni terrarum orbe fieri Apoſtolica auctoritate prohibemus, & quod nuper factum eſt, abſque ulla retardatione corrigere *b* curamus, nec *c* unquam prius per ſcripta eorum, qui accuſantur, cauſam dicentere liceat, quam per querelantium inſtitutionem *d* vocati canonice ad Synodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter, & intelligat, quæ ei objiciuntur. *& infra.* §. 1. Leges enim ſeculi accuſatores præſentes exigunt, & non per ſcripta abſentes. Unde canonica Patrum conſtituta non ſemel, ſed ſæpiſſime clamant, nec accuſationes, nec teſtimonium *e* ullum per ſcripta poſſe proferre, nec de aliis negotiis quicunque teſtimonium dicant, niſi de his, quæ ſub præſentia eorum acta eſſe noſcuntur. Similiter & qui *f* alium accuſare elegerit, præſens per ſe, & non per alium accuſet, inſcriptione videlicet præmiſſa. Neque ullus unquam judicetur, antequam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum namque *g* eſt, ne ita quenquam ſubripiat. *h*, faciatque citius omne, quod non licet.

C. IV. *Vi, aut timore ejecti, aut ſuis rebus exſpoliati ad Synodum non vocentur.*

Item Felix Papa II. *Athanaſio, & omnibus Orientalibus Epiſcopis epiſt. 1. c. 3.*

SI *i* Primates, accuſatores Epiſcoporum cum eis pacificare familiariter minime potuerint, tunc tempore legitimo eos ad Synodum canonice convocatam, non intra anguſta tempora canonice convocent, & non prius, quam eis per ſcripta ſignificent, quid eis opponitur, ut ad reſponſionem præparati adveniant. Nam ſi aut vi, aut timore ejecti, aut ſuis rebus exſpoliati fuerint, nec canonice vocari ad Synodum poſſunt, nec reſpondere æmulis debent, antequam canonice reſtituantur, & ſua eis omnia legaliter reddantur.

Gratian. *His auctoritatibus evidentiſſime datur intelligi, quod niſi quis canonice vocatus fuerit, etiamſi aliqua occaſione ad Synodum veniat, ſuis nullatenus cogitur reſpondere inſidiatoribus. Canonica autem vocatio eſt, quando ſervato dierum interſtitio, ſecundum auctoritatem B. Sylveſtri, cauſæ ſuæ literis adeſſe jubetur, quibus, quid ei objiciatur, auctoritate* Felicis Papæ *ſignificari oportet.*

QUÆSTIO III.

Q*Uod autem per procuratorem ſuum cauſam agere valeat, qui impeditus cauſæ ſuæ adeſſe non valet, auctoritate* Romanæ Synodi, *quæ tempore* Hadriani I Papæ *celebrata eſt, probari videtur, in qua c. 5. ſic ſtatutum legitur.*

C. I. *Pro ſe Legatum ad Synodum mittat, quem gravis neceſſitas premit.*

SI *l* ægrotans fuerit Epiſcopus, aut aliqua eum gravis

a *Cap. l. 6. c. 243. Polyc. l. 3. tit. 21. Anſ. l. 3. c. 89. Ivo p. 3. c. 251. & p. 4. c. 134. Burch. l. 3. c. 199.* b *Polyc. l. 5. t. 1. Anſ. l. 3. c. 50. Burch. l. 1. c. 156. Ivo p. 5. c. 266.* c *Polyc. l. 5. tit. 3. Anſ. l. 3. c. 120.* d *al. perſonaliter.*

a *Anſ. l. 3. cap. 48. Polyc. l. 5. c. 1.* b *corrigi rogamus*] *orig.* c *11. q. 3. c. eorum qui.* d *al. inſtitutiones.* e *teſtimonia*] *orig.* f *3. q. 9. qui accuſare.* g *al. quoque.* h *al. cuiquam ſubrepat.* i *Burch. lib. 1. cap. 221. Ivo p. 5. c. 335.* k *in cap. Hadriani c. 5. & Felix I. epiſt. 2.* l *Polyc. l. 5. c. 1. Burch. l. 1. c. 51. Ivo p. 5. c. 161. Pann. l. 4. c. 19. 4. q. 5. c. unico.*

Digitized by Google

vis neceſſitas detinuerit, pro ſe Legatum ad Synodum mittat; nec a communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam, electorum judicum die ſtatuta literis evocatus, minime occurrerit, hinc eſt, (niſi aliena *a* præoccupaverit neceſſitas) infra duorum, vel trium menſium ſpatium, & eo amplius, prout cauſa dictaverit.

Gratian. *Codicis lib. 9. tit. de accuſat. & inſcript. l. 3.* Imp. Alexander Auguſt. Reos capitalium criminum abſentes etiam per procuratorem defendi leges publicorum judiciorum permittunt. §. 1. *Ecce, quod Epiſcopus impeditus, & cauſæ ſuæ adeſſe non valens, Legatum pro ſe jubetur ad Synodum mittere. Sed Legatus iſte non ad cauſam agendam, ſed ad neceſſitatem Synodo expenendam mittitur, qua impeditus Epiſcopus Synodo præſentiam ſuam exhibere non valuit. Cauſam autem (maxime criminalem) nulli, niſi per ſe agere licet.*

C. II. *Criminaliter accuſans, vel accuſatus per ſe experiatur.*

Unde Hadrianus Papa *in capitulis, c. 38. ait.*

IN *b* criminalibus cauſis nec accuſator, niſi per ſe, aliquem accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur.

C. III. *In omnibus cauſis, præterquam in criminalibus, Epiſcopi, & Sacerdotes pro ſe Advocatum habeant.*

Item Anacletus Papa.

QUia Epiſcopus, univerſique Sacerdotes ad ſolam laudem Dei, bonorumque operum actiones conſtituuntur, debet unuſquiſque eorum tam pro Eccleſiaſticis, quam etiam pro ſuis actionibus (excepto publico videlicet crimine) habere Advocatum, non malæ famæ ſuſpectum, ſed bonæ opinionis, & laudabilis artis inventum: ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

Corr. Rom. ¶ *Hoc capitulum, quod ex Anacleto citatur, habetur in Concilio Eugenii Papæ ſecundi, tempore Ludovici ac Lotharii Imperatorum habito, cap. 19. Quod etiam a Leone quarto eſt repetitum. Ex quo canone Lotharius, lib. 2. legum Longobard. tit. de advocatis, & Vicedominis, octavum Capitulare compoſuit.*

QUÆSTIO IV.

QUod autem abſque Synodali audientia damnari non debeat, auctoritate Julii Papæ *c* probatur, qui *epiſt. 1. ait.*

C. I. *Niſi in legitima Synodo Epiſcopus judicari, vel audiri non debet.*

NUllus Epiſcopus, niſi in legitima Synodo, & ſuo tempore Apoſtolica auctoritate convocata, ſuper quibuſdam *d* criminationibus pulſatus audiatur, vel *e* judicetur, vel damnetur. Sin aliter præſumptum a quibuſdam fuerit, in vanum deducatur, quod egerint; nec inter ſtatuta *1* Eccleſiaſtica ullo modo reputetur.

Corr. Rom. ¶ *1* Statuta] *Abeſt hæc dictio ab originali, & cæteris locis indicatis.*

C. II. *Epiſcopus accuſatus a duodecim audiatur, cauſæ vero finis ad ſedem Apoſtolicam deferatur.*

Item Zepherinus *Urbis Romæ Archiepiſcopus, epiſtola prima Epiſcopis Siciliæ.*

DUodecim *f* judices quilibet Epiſcopus accuſatus, ſi neceſſe fuerit, eligat, a quibus ejus cauſa juſte judicetur, nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel judicetur, quam ipſi per ſe eligantur, & regulariter vocatus *g* ad ſuorum primo conventum Epiſcoporum, per eos ejus cauſa juſte audiatur, & rationabiliter diſcernatur. Finis vero ejus cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, ut ibidem terminetur: nec antea finiatur (ſicut ab Apoſtolis, vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutum eſt) quam ejus auctoritate fulciatur.

Gratian. *Quod vero abſque Synodali audientia Epiſcopus damnari prohibetur, ſine præjudicio Romanæ ſedis oportet intelligi, quæ ſua auctoritate quoſque valet damnare, vel damnatos abſolvere. Unde Gelaſius Papa:* Ipſi ſunt canones, &c. *infra cauſa nona*, Sententia *1* excommunicationis notatus. §. 1. *Item Hadrianus, c. 8.* Salvo Romanæ Eccleſiæ in omnibus Primatu, manifeſtum eſt, quod illa, quæ ſunt per unamquamque provinciam, ipſius provinciæ Synodus diſpenſet: ſicut in Nicæno *b* conſtat decretum eſſe Concilio. *Cum vero accuſatus ad Concilium venerit, quicquid conſidentium conſultationibus agitur, aut ab accuſantium parte proponitur, non contentioſis vocibus, ſed mitiſſima verborum relatione proferatur.*

C. III. *In cognitione cauſarum contentioſi locum non habeant.*

Unde in Toletano Concilio XI. *c. 1. legitur.*

IN loco *c* benedictionis conſidentes Domini Sacerdotes nullis debent aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbari *d*, nullis etiam vanis fabulis, vel riſibus agi, & (quod deterius eſt) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere. *Si quis enim* (ut Apoſtolus *e* ait) *putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.* Cultum enim ſuum juſtitia perdit, quando ſilentia judicii obſtrepentium turba *f* confundit, dicente Propheta *g*: *Erit cultus juſtitiæ ſilentium.* Debet ergo quicquid aut conſultationibus *h* conſidentium agitur, aut ab *i* accuſantium parte proponitur, ſic mitiſſima verborum relatione proferri, ut nec contentioſis vocibus ſenſus audientium turbent, nec judicii *k* vigorem de tumultu enervent. Quicunque ergo in conventu Concilii hæc, quæ præmiſſa ſunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu, aut contumeliis, vel riſibus Concilium conturbaverit, juxta divinæ legis edictum, quo præcipitur *l*: *Ejice deriſorem, & exibit cum eo jurgium*, & cum omni dedecore de conſeſſione *m* abſtractus, a communi cœtu ſecedat, & trium dierum excommunicationis ſententiam perferat.

QUÆSTIO V.

NUnc autem quæritur, an ſit aliquis judicandus malevolus, quia crimen alterius indicat. De hoc ſcribit B. Auguſtinus *n ſerm. 3. de communi vita Clericorum, ſeu regula tertia, dicens.*

C. I. *Magis nocet, qui crimen celat, quam qui amicabiliter indicat.*

NOn vos judicetis eſſe malevolos, quando crimen alterius indicatis. Magis quippe innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet ſecari, nonne crudeliter a te ſiletur, ac miſericorditer indicatur? quanto ergo potius debes *o* manifeſtare crimen, ne deterius putreſcat in corde?

C. II.

---

a aliâ.] *orig.* b *Anſel. l. 3. c. 88. Panuor. l. 4. c. 36.* c *Et in C. Hadriani, c. 3. Capitular. l. 6. c. 287.* d *al. quibuſvis.* e *al. id eſt.* f *3. q. 8. c. 1. Polyc. l. 5. tit. 4. Anſel. l. 3. c. 45. Ivo part. 5. c. 245.* g *al. vocatos.*

a *eſt initium cauſæ nonæ.* b *Supra 3. q. 6. neminem.* c *Anſ. in princ. Ivo p. 4. c. 245.* d *al. perturbare.* e *Jac. 1.* f *al. turbo. al. quando ſilentium perit, & judicium obſtrepentium turba confundit.*] g *Eſa. 32.* h *aliter collationibus.* i *aliter a cauſantium.* k *al. judicium.* l *Proverb. 22.* m *in vulgatis legebatur, confeſſione, & al. conceſſione.* n *Idem epiſt. 109.* o *enim debes manifeſtare, ne, &c.*] *orig.*

C. II. *Nec qui parcit, eſt amicus, nec qui verberat, inimicus.*

Idem *ad Vincentium Donatiſtam, & Rogatiſtam, epiſt.* 48.

NOn a omnis, qui parcit, amicus eſt, nec omnis, qui verberat, inimicus. *Meliora ſunt vulnera amici, quam voluntaria oſcula inimici.* Melius eſt cum ſeveritate diligere, quam cum lenitate decipere. §. 1. Utilius eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus juſtitiam negligebat, quam eſurienti panis frangitur, ut injuſtitiæ ſeductus acquieſcat. §. 2. Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambobus moleſtus, ambos amat. §. 3. Quis nos poteſt amplius amare, quam Deus? Et tamen nos non ſolum docere ſuaviter, verum etiam ſalubriter terrere non ceſſat. Fomentis lenibus, quibus conſolatur, ſæpe etiam mordaciſſimum medicamentum tribulationis adjungens, exercet fame Patriarchas b, etiam pios & religioſos; populum contumacem pœnis gravioribus agitat; non aufert ab Apoſtolo c ſtimulum carnis tertio rogatus, ut virtutem in infirmitate perficiat. *& infra.* §. 4. Noveris 1 aliquando furem avertendis pecoribus pabulum ſpargere, & aliquando paſtorem flagello ad gregem pecora errantia revocare.

Corr. Rom. ¶ 1 Noveris] *Apud B. Auguſtinum legitur:* & noveris, *pendetque hæc pars ex ſuperiore periodi parte:* & putas nullam vim adhibendam eſſe homini, &c.

C. III. *Non odio habetur, ſed diligitur, qui caſtigatur, & corripitur.*

Item ex ſermone 84. Ambroſii, *qui ſic incipit:* Amarior fortaſſe.

NOn oſculatur ſemper pater filium, ſed & aliquando caſtigat. Ergo quando caſtigatur, qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas ſuas, quæ dulciores ſunt, cum amariſſime d inferuntur. Dulcior enim eſt religioſa caſtigatio, quam blanda remiſſio. Unde ait Propheta e: *Dulciora ſunt vulnera amici, quam voluntaria oſcula inimici.*

Gratian. *Ex his verbis datur intelligi, quod magis confert utilitati fraternæ, qui crimen accuſando, vel indicando perſequitur, quam qui celando fovere nititur:* Euſebius *autem Papa contra ſtatuere videtur, dum aliorum crimina ſponte confitentes in Epiſcoporum accuſatione recipi prohibet, dicens epiſt. prima ad Epiſcopos Galliæ.*

C. IV. *Ad accuſationem non admittantur aliorum crimina ſponte confitentes.*

ILli f, qui aut in fide Catholica, aut in inimicitia ſuſpecti ſunt, ad pulſationem Epiſcoporum non admittantur: quia veritatem profeſſionis infidelitas, & inimicitia impedire ſolet. Nec illi credendi ſunt, aut admittendi, qui aliorum ſponte crimina confitentur. Et ideo replicanda eſt ſolicite veritas, quam ſponte prolata in illis vox habere non poteſt. Hanc diverſis cruciatibus e latebris ſuis religioſus g torror exigere debet, ut dum pœnis corpora ſubjiciuntur, quæ geſta ſunt, fideliter & veraciter exquirantur.

C. V. *De eodem.*

Item *in Proverbiis, cap.* 11.

QUi ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum. *Item infra, c.* 25. §. 1. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio cito, ne poſtea emendare non poſſis, cum dehoneſtaveris amicum tuum.

Gratian. *Sed aliud eſt, ex charitate aliorum crimina deferre, ut quos ſecreta admonitione corrigere non poſſumus, tandem judicis ſententia corripiat: atque aliud, inſidiando falſa objicere, vel inſultando vera facile exprobrare. Illud vero charitatis, hoc autem impietatis eſt officium.* §. 1. *Unde in eiſdem Proverbiis, cap.* 12. *dicitur* f Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os juſtorum liberabit eos. *& infra.* Qui quod novit, loquitur, judex 1 juſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus. *Item.* Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem teſtis eſt repentinus, concinnat linguam mendacii. *Item c.* 13. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſiderate a loquitur, ſentiet mala. *& infra.* Verbum mendax juſtus deteſtabitur: impius autem confundit, & confundetur. §. 2. *Item Auguſtinus in Pſal.* 37. b: Si aliquando 2 humana infirmitate pedes noſtri in aliquod peccatum moventur, inſurgunt linguæ iniquiſſimorum inimicorum, cum fuiſſet miſerendum: irrident impii, unde dolent pii.

Corr. Rom. ¶ 1 Judex] *Sic in Bibliis etiam Compluti, & Antuerpiæ impreſſis. Sed in nonnullis manuſcriptis habetur,* index. *Græce autem,* ἐπιδεικνυμένην πίστιν ἀπαγγέλλει δίκαιος, ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος: *id eſt;* clarum teſtimonium dat juſtus, teſtis autem injuſtorum doloſus.

¶ 2 Si aliquando] *Hic verſiculus videtur ſumptus partim ex verbis B. Auguſtini, partim ex gloſſa marginali, & interlineari, in eundem locum ex eod.* B. Auguſtino, & Caſſiodoro:

QUÆSTIO VI.

1 QUi autem, quod intendit, probare non valet, puniendus eſt.

C. I. *Puniatur, qui aliis falſa intulerit.*

Unde Hadrianus Papa *ait in capitulis c* c. 41.

OMnis d, qui aliis falſa intulerit, puniatur, & pro falſitate ferat infamiam.

C. II. *De eodem.*

Item Gregorius Papa.

QUi *calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus utique ſuſtineret.*

Corr. Rom. ¶ *Hic Gratianus partem ſequentis capituli, quaſi quandam per ſe ſententiam, quod non raro ſolet, proponit.*

C. III. *Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat.*

Item *in Regeſto.*

QUia e juxta canonicas Patrum ſententias, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus utique ſuſtineret, ſe per hoc, quia Subdiaconus crimen Diacono probare non potuit, quoniam impoſitionem manus (quæ carere non potuiſſet) non habuit, non ſolum 1 Sacerdotio, ſed officio caruit, & tanquam revera infamis meruit verberibus caſtigari. Nam cum cum tribus teſtibus, veluti Laico crimen quodlibet approbatur, non eſt mirum, quod objecit, dum probare non ſufficit, ſi corporali infamiæ, quemadmodum Laicus, ex juris ſimilitudine ſubjugatur. Quod enim eſſet Diacono gradum amittere, hoc fuit Subdiacono famæ plenitudine caruiſſe.

Corr. Rom. ¶ *In regeſto B. Gregorii hæc non ſunt inventa, ſed habentur omnia in vita ipſius a I. Diacono ſcripta l.* 4. *c.* 31. *Is enim, poſtquam citavit epiſtolam* 66. *libri noni, Anthemio Subdiacono ſcriptam, inde iſta colligit:* Idcirco Gregorius non probantem, quod objecerat, Subdiaconum officio jubet privari, quia juxta canonicas Patrum ſententias, qui calumniam, &c. *uſque ad finem. Sicut autem caput hoc ex Ioan. Diacono ſumptum eſt, ita in Decretalibus caput primum tit. de calumniat. ex ipſa Gregorii ad Anthemium epiſtola eſt acceptum.*

¶ 1 Solum] *Vox iſta abeſt ab originali, ſed ab gloſſam non eſt inducta.*

Gratian. *Codice libro primo, titulo de Epiſcopis, & Clericis. l.* 8. *Imperator* Theodoſius.

2 ps. §. 1. *Presbyteri citra injuriam quæſtionis teſtimonium dicant.*

a c3. q. 4. *nimium.* §. *non omnis.* *Proverb.* 27. b *Geneſ.* 42. c 2. *Cor.* 12. d *al. amarius.* e *Proverb.* 27. f *Anſel. l.* 3. *c.* 25. g *rigoroſus*] *orig.*

a *inconſideratus eſt ad loquendum,*] *vulg.* b *in verſic. quia dixi.* c *Capit. l.* 2. *c.* 277. d *Anſ. l.* 3. *c.* 92. e *Joan. Diac. l.* 4. *vita B. Gregorii, c.* 31.

Digitized by Google

dicant, ita tamen, ut falſa non ſimulent. Cæteri vero Clerici, qui eorum a deinde gradum, vel ordinem ſequuntur, ſi ad teſtimonium dicendum petiti fuerint, prout leges præcipiunt, audiantur: ut ſalva tamen ſit litigatoribus falſi actio, ſi forte Presbyteri, qui ſuo h nomine ſuperioris loci teſtimonium dicere citra aliquam corporalem injuriam ſunt præcepti, hoc ipſe, quod nihil metuant, vera ſuppreſſerint. Multo magis enim pœna digni ſunt, quibus quamplurimum honoris per noſtram juſſionem delatum eſt, ſi occulte c inveniantur in crimine. Item conſtitutione tertia, coll. nona *d. §. a. Presbyteri, ſeu Diaconi, ſi falſum teſtimonium dixerint, ſi quidem in re pecuniaria, divino miniſterio duntaxat per tres annos ſeparati, monaſterio tradantur; ſi in criminali, Clericatus honore nudati, legitimis pœnis ſubjiciantur. Cæteri vero Clerici communi* 1 *jure ab officio Eccleſiaſtico pulſi ſine delectu cauſæ legitime coerceantur.*

Corr. Rom. ¶ 1 Communi) *Hæc omnia verba,* communi jure ab officio Eccleſiaſtico pulſi, *abſunt a manuſcriptis, ſunt tamen in tranſlatione, quæ habetur in Codice. Nec vero Gratianus ipſa omnino verba aut veteris interpretationis, aut Juliani, aut Irnerii retulit. Quare operæ pretium fuerit Novellam ipſam Græcam, & vulgatas interpretationes conſulere: extant enim aliquæ varietates non contemnendæ.*

C. IV. *Ad ſanctæ communionis miniſterium e non accedat, qui crimen illatum non probat.*

Item Gregorius *Januario Epiſcopo lib. 3. epiſt. 24.*

3 ps. EPiphanium 1 Presbyterum quorundam Sacerdotum *f* literis criminaliter accuſatum, cujus nos, ut valuimus, diſcutientes cauſam, nihilque in eo objectorum reperientes, ut ad locum ſuum reverteretur, abſolvimus. Criminis ergo ejus auctores te volumus perſcrutari: & niſi qui eaſdem tranſmiſit epiſtolas, paratus fuerit, hoc, quod objecit, canonicis, atque diſtrictiſſimis probationibus edocere, nullatenus ad ſanctæ miniſterium communionis accedat.

Corr. Rom. ¶ 1 Epiphanium] *In epiſtola hæc antecedunt:* Præterea noſti latorem præſentium Epiphanium Presbyterum quorundam &c.

C. V. *Qua pœna delator ſit feriendus.*

Item ex decreto Hadriani Papæ *h, cap. 49.*

DElatori *i* autem lingua capulatur, aut convicto caput amputetur. §. 1. Delatores autem ſunt, qui invidia produnt alios.

Corr. Rom. ¶ *Habetur inter capitula Hadriani c. 49. allatum, quantum conjicere licet ex legibus ſecularibus. Nam in Codice Theod. lib. 10. tit. 10. l. 2. fere idem, in libro autem 7. Capitul. c. 360. prorſus idem habetur.*

C. VI. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio *k* Elibertitano.

DElator *l* ſi quis extiterit fidelis, & per delationem ejus aliquis fuerit proſcriptus, vel interfectus, placuit, non 1 niſi in fine accipere communionem. Si levior cauſa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem. Si cathecumenus fuerit, poſt quinquennii tempora admittatur ad baptiſmum.

Corr. Rom. ¶ 1 Non niſi] *In Concilio ipſo, & Capitularibus legitur,* nec in fine: *quod in multis ejuſdem Concilii decretis repetitur. Quomodo autem hic, & apud Burchardum, atque Ivonem legitur, convenit canoni 13. Nicæni Concilii, in quo ſic ſtatutum eſt:* De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua, regularisque ſervabitur, ita, ut ſi quis egreditur e corpore, ultimo, & neceſſario viatico minime privetur. *Hanc controverſiam copioſe explicat Innoc. I. epiſt. 3. c. 2. Exuperio Epiſcopo Toloſano.*

a *al.* eum. b *al.* ſub. c *al.* ſi in occulto inveniatur crimen. d *Cod. eod. tit. Authentica ſeq. Presbyteri. Novella 123. §.* reverendiſſimis. e *al.* myſterium. f *al.* Sardorum. g *al.* myſterium. h *in Capit. Hadriani c. 49.* i *Capit. l. 7. c. 360. Anſ. l. 3. c. 98.* k *Capit. l. 6. c. 244.* l *Burch. l. 6. c. 27. Ivo p. 10. c. 136.*

C. VII. *Qui innocentem falſo crimine maculaverit, Sacerdotis arbitrio pœna diuturna purgetur.*

Item ex octava Synodo. *a*

SI quis falſum dixerit, vel perſonam innocentia falſo crimine maculaverit, juxta Sacerdotis arbitrium diuturna pœnitentia expurgetur.

Corr. Rom. ¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpoſitum nomen Paleæ, quod ſublatum eſt auctoritate omnium vetuſtorum exemplarium, quotquot collata ſunt. Extat autem in regula Monachorum B. Iſidori c. 17.*

C. VIII. *A communione coerceatur vel ſecularis, vel Laicus, qui Eccleſiam, vel Clericum per calumniam fatigaverit.*

Item ex Concilio Agathenſi *cap. 32.*

SI *b* quis vero ſecularium per calumniam Eccleſiam, aut Clericum *c* fatigare tentaverit, & convictus fuerit, ab Eccleſiæ liminibus, & a Catholicorum communione, niſi digne pœnituerit, coerceatur. *d*

CAUSA VI.

D*Uo fornicatores, & infamia notati quendam religioſum Epiſcopum de Simonia accuſare nituntur: reus alterius provinciæ Archiepiſcopi judicium expetit: tandem in probatione deficit accuſator:* Reus cogitur *ad ſuæ innocentiæ aſſertionem.*

1. *Hic primum quæritur, an crimine irretiti, vel infamia notati ad hujuſmodi e accuſationem ſint admittendi.*
2. *Secundo, ſi Epiſcopus in eos accuſationem vertere voluerit, an ſimplici aſſertioni ſuæ ſit fides habenda.*
3. *Tertio, ſi liceat ſibi expetere judicium Archiepiſcopi alterius provinciæ.*
4. *Quarto, cujus judicium ſibi ſit expetendum, ſi circa ſuam ſententiam Epiſcopos ſuæ provinciæ diſcordare contigerit.*
5. *Quinto, ſi in probatione deficit accuſator, an reus ſit cogendus ad probationem ſuæ innocentiæ.*

QUÆSTIO I.

1 ps. Q*Uod autem crimine irretiti alios accuſare non poſſunt,* Anacletus Papa *teſtatur epiſtola ſecunda Epiſcopis Italiæ dicens.*

C. I. *A criminoſis Sacerdos accuſari non permittitur.*

SI Sacerdos ſine crimine eligi præcipitur, nullatenus ab hominibus criminibus irretitis accuſari, aut calumniari permittitur, nec ab aliis, quam ab iis, qui ſine crimine ſunt, & juxta 1 electionem Sacerdotes ordinari poſſunt, & tales per omnia inveniuntur, quales Sacerdotes eligi jubentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Juxta electionem) *Sic in omnibus collatis manuſcriptis codicibus, præterquam in uno, in quo eſt,* juſta electione. *In vulgatis erat,* & juxta electionem canonicam. *In epiſtola autem ipſa legitur:* & juxta electionem, ſi neceſſitas fuerit, aut ipſi volendo Domino ſervire elegerint, Sacerdoteſque ſine crimine fieri, & ordinari poſſint, & tales per omnia fuerint, quales eligi Sacerdotes jubentur.

C. II. *Infames, & qui culpis exigentibus ad Sacerdotium provehi non poſſunt, Sacerdotes non accuſent.*

Item Hadrianus Papa *in capitulis c. 21.*

1. OMnes *f* vero infames eſſe dicimus, quos leges ſeculi infames appellant; & omnes, qui culpis exi-

a *In regula Iſidori c. 17.* b *Anſ. l. 3. c. 116. Burch. l. 15. c. 5. Ivo p. 6. c. 367. & p. 16. c. 6.* c Clericum] *orig.* d *al.* arceatur. e *al.* ... f *Polyc. l. 5. t. 1.*

exigentibus ad Sacerdotium non poſſunt provehi. Indignum eſt enim, ut illi eos accuſent, qui eſſe non poſſunt, quod ipſi ſunt: quoniam ſicut majores a minoribus non judicantur, ita nec criminari poſſunt.

C. III. *Infames ſunt, qui regnum Dei conſequi non valent.*

Item Fabianus Papa *epiſt.* 2. *Epiſcopis Orientalibus.*

ILli, qui illa peccata perpetrant, de quibus Apoſtolus *a* ait: *Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur*: valde cavendi ſunt, & ad emendationem, ſi voluntaria noluerint, compellendi: quia infamiæ maculis ſunt aſperſi, & in barathrum delabuntur, niſi eis Sacerdotali auctoritate ſubventum fuerit. §. 1. Similiter & illi, de quibus ipſe ait *b*: *Cum hujuſcemodi hominibus nec cibum ſumere*: quia infamia ſunt notati, antequam Sacerdotali auctoritate ſanentur, & in gremio ſanctæ matris Eccleſiæ redintegrentur: quia, qui extra nos ſunt, nobiſcum communicare non poſſunt.

C. IV. *Ante ſatisfactionem excommunicati ad accuſationem non admittantur.*

Item Fabianus *epiſt.* 2.

II. OMnes *c* illi ſunt ab accuſatione repellendi, quos Apoſtolus commemorat dicens *d*: *Cum eis nec cibum ſumere*, & ante ſatisfactionem Eccleſiæ non ſunt ſuſcipiendi.

C. V. *Sacerdotes nonniſi a coæqualibus accuſari debent.*

Item Clemens Papa *Jacobo Hieroſolymorum* 1 *Epiſcopo epiſt.* 1.

BEatus *e* Petrus homicidas, & adulteros, & cunctos criminalibus nexibus alligatos, & qui eis coæquales non erant, ab Epiſcoporum *f* vexatione, & accuſatione, dicente *g* Domino, prohibebat, & non niſi coæqualibus, aliquid eis inferri debere docebat; *& paulo poſt.* §. 1. Infames etiam omnes, & quos Primates, & leges ſeculi non ſuſcipiunt, ſed & Laicos ab eorum accuſatione, & vexatione ſemper repelli debere rogabat, & cunctos illis ſubditos eſſe præcipiebat: cunctorum Sacerdotum vitam ſuperiorem, ſanctioremque, ac diſcretam a ſecularibus, & Laicis hominibus eſſe, & ſpirituales quoſque, atque Sacerdotes ſuper carnales, & Laicos ſemper conſtituendos docebat, quoniam pro minimo nobis eſſe debet, ut a talibus arguamur, & judicemur, vel ab humano die *h*. Majores vero a minoribus nec accuſari, nec judicari ullatenus poſſe dicebat: quoniam non ſolum hoc divinas, ſed & leges ſeculi inhibere docebat.

Corr. Rom. ℣ 1 Hieroſolymorum) *Antea erat*, Metropolitano. *Emendatum eſt ex pleriſque manuſcriptis codicibus. Nam & Clemens in epiſtola ſic ipſum Jacobum vocat.*

C. VI. *Qui criminoſus fuerit, Sacerdotes accuſare non poteſt.*

Item Hadrianus Papa *in capitulis* c. 68.

QUi *i* crimen intendit, agnoſcendum eſt, ſi ipſe ante non fuerit criminoſus: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei adverſus quemcunque profeſſio. *& infra c.* 72. §. 1. Teſtes autem ſine aliqua ſint infamia, uxores, & filios habentes, & Chriſtum omnino prædicantes.

Gratian. *Non ſolum autem criminoſi, ſed etiam quilibet alii ab accuſatione Epiſcoporum repelluntur.*

C. VII. *Deo non placet, qui ſervos ſuos accuſat.*

Unde Anacletus Papa *epiſt.* 1. *ait.*

SI omnia in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum divina judicis non haberent. Supervacuis enim ad beneficia laborat impendiis, qui ſolem certat facibus adjuvare. Ideo ſi aliquis putat ſe Deo in hoc placere, quod ſervos ſuos accuſat, & ut meliores fiant, dicit ſe hoc agere, in vanum laborat, & plus invidiæ ſtimulis agitatur, quam charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adjectione non indiget, nec ulla requirit commendationis augmenta.

C. VIII. *Populus Sacerdotes arguere, vel increpare non valet.*

Item Teleſphorus *a epiſt. unica c.* 3.

SAcerdotes *b*, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus ſunt audiendi, atque timendi; non dilacerandi, aut detrahendi: quia a quibus ſe Domini populus benedici, ſalvari, & inſtitui cupit, nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accuſatione ſuſcipi. Populus enim ab eis docendus eſt, & corripiendus; non ipſi ab eo: quia non *c* eſt diſcipulus ſupra magiſtrum. *& infra.* §. 1. Dei ergo accuſat ordinationem, qui eos, qui ab eo conſtituuntur Sacerdotes, accuſat, vel damnari cupit. *Idem infra* d. §. 2. Hi, qui 1 non ſunt idonei, non ſuſcipiantur ad accuſationem: omnes, qui adverſus Patres armantur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, aut inſidiandi.

Corr. Rom. ℣ 1 Hi, qui) *In aliquot vetuſtis codicibus eſt caput diſtinctum a ſuperiore.*

C. IX. *De eodem.*

Item Pius Papa *e epiſt.* 1.

OVes *f* paſtorem ſuum non reprehendant: plebs Epiſcopum non accuſet: nec vulgus eum arguat: quoniam non *g* eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, neque ſervus ſupra Dominum. Epiſcopi autem a Deo ſunt judicandi, qui eos ſibi oculos elegit. Nam a ſubditis, aut pravæ vitæ hominibus non ſunt arguendi, vel accuſandi, aut lacerandi. *& infra.* §. 1. Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in ſuſpicionem debet venire fidelis homo, ut dicat, aut faciat ea, quæ pati non vult: quia omnis ſuſpicio potius repellenda eſt, quam approbanda, vel recipienda.

Gratian. *Ipſa autem detractio, licet ex vitio detrahentium, tamen juſto Dei judicio nonnunquam adverſus bonos excitatur, ut quos vel domeſtica præſumptio, vel aliorum favor in altum extulerat, detractio humiliet.*

C. X. *Ne quis* 1 *de ſe præſumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur.*

Unde Ambroſius *ad c.* 22. *Lucæ.*

IMitare Petrum tertio alibi *h* dicentem: *Domine tu ſcis, quia diligo te.* Etenim, quia tertio negaverat, tertio confitetur: ſed negavit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta ſunt, ut ſciatis, neminem jactare ſe debere. Nam ſi Petrus lapſus eſt, quia dixit *i*: *Etſi alii ſcandalizati fuerint in te: ſed non ego*, quis alius jure de ſe præſumat? Denique & David quia dixerat *k*: *Ego dixi in mea abundantia, non movebor in æternum*: eam ſibi jactantiam obfuiſſe profitetur, dicens: *Avertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus.*

Corr. Rom. ℣ 1 Ne quis] *Rubrica hæc non valde convenit ſubjecto capiti, & pie eſt interpretanda: nam ſimili locutione utitur David 2. Regum 16. loquens de Semei.*

C. XI. *Ut boni ſalubriter humilientur, linguæ malorum contra eos inſurgunt.*

Item Gregorius *lib.* 9. *epiſt.* 39. *ad Theoctiſtem patriciam.*

SUnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quam debent, laudant: & ne qua elatio de laude ſubrepat, per-

Ff

a *Gal.* 5. b 1. *Cor.* 5. c *Anſ. l.* 3. *c.* 1. d 1. *Cor.* 5. e *Joan.* 8. *Anſel. ibid.* f eorum] *orig.* g docente] *orig.* h 1. *Cor.* 4. i *Anſ. l.* 3. *c.* 88 *ſup.* 3. *q.* 11. *neganda.*

a *Et Julius in decr. c.* 10. b *Anſ. l.* 3. *c.* 12. *Ivo p.* 16. *c.* 314. *Matth.* 10. d *Ivo p.* 6. *c.* 315. e *Et Cornelius ep.* 2. f *Polyc. l.* 5 *tit.* 1. *Ivo p.* 5. *c.* 243. *Pann. l.* 4. *c.* 36. g *Luc.* 7. h *Joan.* 21 i *Marc.* 14. k *Pſalm.* 29.

Digitized by Google

permittit omnipotens Deus malos in obrectationem, & objurgationem prorumpere, ut ſi qua culpa ab ore laudantium in corde naſcitur, ab ore vituperantium ſuffocetur. Hinc eſt ergo, quod Doctor gentium ſe in prædicatione currere teſtatur per inſamiam, & bonam famam, qui etiam dicit *a*: *Ut ſeductores, & veraces.*

Gratian. *Verum* b *hac auctoritate prohibentur ſpirituales a carnalibus accuſari, non carnales a ſpiritualibus. Quod ex verbis ejuſdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo* ɪ *ſubjunxit, dicens*: Capite *c* langueſcente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur: *ſicut ſcriptum* b *eſt*: Omne caput langoidum, & nmne cor mœrens: a planta pedis uſque ad verricem non eſt in eo ſanitas. *Quapeopter manifeſtum aſt, Diabolum (qui ſicut Leo e rugiens circuit, quærens quem poſſit devorare) coedibus plebium ſuadere, ut Doctoribus, atque Paſtoribus ſuis detractiones irrogent, vel eos accuſent, ut plebes langueſcentes (non tenentibus paſtoribus ſeena eorum) laſciviant, atque in ima euant, ut ſaltem ſic periclitari poſſint. Multum vero diſtant damna morum a damnis verum temporalium, cum iſta extra nos ſint, illa vero in nobis & infra* ɪ. *Pejus a malum ſore non exiſtimo, quam Chriſtianos ſuis invidere Sacerdotibus.*

Corr. Rom. ¶ ɪ Capitulo] *Quæ ſubjungit Gratianus*, capite langueſcente, &c. *ſunt in epiſt.* 3. *Anacleti, & apud Iſidorum de ſummo bono, lib.* 3. *c.* 38.

¶ 2 Pejus] *Sunt in prima epiſt. Alexandri I.*

C. XII. *Deo recte famulantes perſequi non licet.*

Hinc etiam Felix II. *ait Epiſcopis in Alexandrina Synodo congregatis.*

QUieſcite (inquit ſancta & magna Nicæna Synodus) & nolite perſequi eos, qui recte *g* Deo famulantur, & ſincera voluntate ſuperni *h* Dei mandata cuſtodiunt; & noſtris legibus ſubjuguntur; quia nec decet, nec ordo patitur, ut inſqui, & carnales ſpirituales perſequantur.

C. XIII. *Subditi Prælatos ſuos accuſare non debent.*

Item Anterus ɪ Papa, *epiſtola unica.*

EX *i* merito plebis nonnunquam Epiſcopi depravantur, quatenus proclivius cadant, qui ſequuntur. Capite langueſcente cætera corporis membra inficiuntur. Deteriores *k* ſunt, qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt, his, qoi ſubſtantias aliorum, prædiaque diripiunt. Caveat unuſquiſque, ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id eſt, ne aut ipſe aliis detrahat, aut alios audiat detrahentes. *Sedens* (inquit *l*) *adverſus fratrem tuum loquebaris*: detrahendo: *Et adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum, &c.* Parcant ſinguli detractioni linguæ, cuſtodiantque ſermones ſuos, & ſciant, quia cuncta, quæ de aliis loquuntur, ſua ſententia judicabuntur. Nemo *m* invito auditori libenter refert. Officii ſingulorum ſit, dilectiſſimi, non ſolum oculos caſtos ſervare, ſed & linguam, nec quid in cujuſquam domo agatur, alia domus per eos *n* unquam noverit. Habeant *o* omnes ſimplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplantentur inſidiis.

Corr. Rom. ¶ ɪ Anterus] *Sic reſtitutum eſt ex pleriſque vetuſtis. Nam antea erat*, Gregorius. *Videtur tamen Gratianus hoc tribuiſſe etiam Gregorio, ſupra c.* ſunt plurimi, *in illis verbis*: Quod ex verbis ejuſdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo, &c. *Confectum autem caput hoc eſt magna ex parte ex Anacleti ſententiis, in epiſt.* 3.

a 2. *Corinth.* 6. b *Euſebius in epiſtola ad Galliæ Epiſcopos.* c *Infra eadem, cap. ex merito.* d *Eſa.* 1. e 1. *Petr.* 5. f *paulo aliter in originali impreſſo.* g *al. Deo perfecte miniſtrant.* h *al. ſuperna.* i *Anacletus eo epiſt.* 3. *Iſidorus lib.* 3. *de ſummo bono, c.* 38. *Supra ead. ſunt plurimi.* k *Infra eadem deteriores, & 9. quæſt.* 3. *facta.* l *Pſal.* 49. m *Hieronymus ad Nepotianum ſimile.* n *vos*] *orig.* o *Idem Hier. Infra* 16. *q.* 1. *ſi cupis.*

C. XIV. *Sapiens nocere non cupit.*

Item Lucius Papa *a epiſt. unica, Epiſcopis Galliæ, & Hiſpaniæ ſcribens.*

SApiens *b* non eſt omnis, qui nocet.

C. XV. *Raptoribus deteriores ſunt Epiſcoporum detractores.*

Item Anacletus Papa, *epiſt.* 3.

DEteriores *c* ſunt, qui Doctorum vitam, moreſque corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum, prædiaque diripiunt. Ipſi enim ea, quæ extra nos, licet noſtra ſint, auferunt: noſtri autem detractores, & morum corruptorea noſtrorum, ſive qui adverſus nos armantur; proprie nos ipſos diripiunt ɪ, & ideo juſte infames ſunt, & merito ab Eccleſia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis ſæpe Paſtores depravantur Eccleſiæ, ut proclivius corruant, qui ſequuntur.

Corr. Rom. ¶ ɪ Diripiunt,] *Antea legebatur*, nos ipſos decipiunt. *Emendatum eſt ex Iſidoro, libro* 3. *de ſummo bono, cap.* 38. *Anacleti verba, quantum conjici poteſt, referente: & optimo convenit cum iis, quæ antecedunt. Verum in duobus antiquis exemplaribus epiſtolarum Anacleti, altero Vaticanæ, altero Florentinæ Bibliothecæ, habetur*, non nos, ſed proprie ſe ipſos decipiunt.

C. XVI. *De eodem.*

Item Alexander Papa, *epiſt.* 3.

SUmma *d* iniquitas eſt, fratres detrahere, & accuſare. Unde ſcriptum *e* eſt: *Omnis, qui detrahit fratri ſuo, homicida eſt: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.*

Gratian. *Patet ergo, ut præmiſſum eſt, quod carnales prohibentur ab accuſatione ſpiritualium, non ſpirituales ab accuſatione carnalium.*

2 pars. §. 1. *Cum itaque criminoſi & infames ab accuſationibus prohibeantur, videndum eſt, quos canonum ſacra auctoritas infames appellet.*

C. XVII. *Quæ perſonæ infames habeantur.*

De his Stephanus *Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſcribit Hilario, epiſt.* 1. *cap.* 1. *dicens.*

INfames *f* eſſe eas perſonas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, id eſt, omnes, qui Chriſtianæ legis normam abjiciunt, & ſtatuta Eccleſiaſtica contemnunt; ſimiliter, fures, ſacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos; ſepulchrorum qaoque violatnres, & Apoſtolorum, atque ſucceſſorum eorum, reliquorumque Patrum ſtatuta libenter violantes, & omnes, qui adverſus Patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur: ſimiliter & inceſtuoſos, homicidas, perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis publicis *g* fugientes, & qui indigna ſibi petunt loca tenere, aut facultates Eccleſiæ abſtrahunt injuſte, & qui fratres calumniantur, aut accuſant, & non probant, vel qui contra innocentes Principum animos ad iracundiam provocant, & omnes anathematizatos, vel pro ſuis ſceleribus ab Eccleſia pulſos, & omnes, quos Eccleſiaſticæ, vel ſeculi leges infames pronuntiant. Hi nimirum *h* omnes, nec ſervi ante legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ deſerviunt, vel non ſunt integri corpore, aut ſanam non habent mentem vel intellectum, aut inobedientes ſanctorum decretis exiſtunt, aut furioſi manifeſtantur; hi omnes, inquam, nec ad ſacros gradus debent pro-

a *Ex Cornelius Papa epiſt.* 2. b *Ivo part.* 3. *c* 104. c *ſup. ead. cap. ex merito. Burch. l.* 1. *c.* 138. *Deuſdedit p.* 3. *Ivo part.* 5. *c.* 239. *Anſelm. lib.* 2. *c.* 11. d *Anſel. l.* 6. *c.* 137. e 1. *Joan.* 3. f *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Deuſdedit p.* 3. *Anſ. l.* 3. *c.* 5. *Burch. l.* 1. *c.* 173. *Ivo p.* 5. *c.* 291. *Pannorm. lib.* 4. *c.* 66. g *hæc vox abeſt ab orig.* h *paulo aliter in originali.*

Digitized by Google

provehi, nec iſti, nec liberti, neque ſuſpecti, nec rectam fidem, vel dignam converſationem non habenres, ſummos Sacerdotes poſſunt aecuſare. 1

Corr. Rom. ¶ 1 Aecuſare.] *In vulgatis codicibus ſequebatur:* neç ad aceuſationem, ſeu ad teſtimonium nullatenus juſte poſſunt recipi, *quæ ſunt expuncta, quoniam abſunt a manuſcriptis, (uno excepto) & originali, & Burchardo, & Ivone. In Pannormia tamen hæc poſtrema pars poſt verbum* manifeſtantur, *ſic habet:* Hi omnes nuſquam nec ad ſacros gradus debent provehi, nec ad accuſationem, ſeu ad teſtimonium ullatenns juſte poſſunt recipi.

C. XVIII. *Infamis efficitur, qui ſciens pejerare præſumit.*

Item Fabianus Papa.

3 ps QUicunque a ſciens ſe pejeraverit b, quadraginta dies in pane & aqua, & ſeptem ſeqnentes annos pœniteat, & nunquam ſit ſine pœnitentia, & nunquam in teſtimonium recipiatur: communionem tamen poſt hæc percipiat.

C. XIX. *Accuſatores c, & perſonas, quas leges ſeculi non admittunt, Eeeleſiaſticæ quoque repellunt.*

Item Euſebius Papa, *epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ.*

NOs d ſequentes Patrum veſtigia pro ſalvatione ſervorum Dei, qnaſcunque ad accuſationem perſonas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam ſubmovemus: & nullæ accuſationes a judicibus audiantur Eccleſiaſticis, quæ legibus ſeculi prohibentur.

Gratian. *Sed licet infames ab accuſatione Epiſcoporum prohibeantur, non tamen iſti ab hujuſmodi e accuſatione prohibendi ſunt. Hæreticos namque accuſare infamibus non prohibetur, ut ſupra patuit, in ea f cauſa, ubi de accuſatione minorum adverſus majores diſputatum eſt.*

C. XX.

Item.

C*Um majores ſcientia, & moribus a minoribus accuſari prohibeantur, non æquales ab æqualibus, vel minores a majoribus: ab hujus ergo a accuſatione non ſunt hi prohibendi, cum hæreticus catholico minor ſit.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in pleriſque vetuſtis exemplaribus conjunctum eſt ſuperiori. Quare conjicere licet hæc eſſe verba Gratiani.*

¶ a Ab hujus ergo] *Locus hic emendatus eſt ex manuſcriptis. In impreſſis legebatur,* ab accuſatione hujuſmodi ſunt prohibendi. *Ex qua lectione vix apta ſententia elici poterat.*

C. XXI. *Dubium eſt, an ſciens avarus, an neſciens hæreticus gravius peccet.*

Sed hoc an generaliter accipiendum ſit, Auguſtinus *non g diffinivit. lib. 4. de Baptiſmo contra Donatiſtas, c. 5. dicens.*

QUæro ergo, quis peccet gravius, an qui neſciens in hæreſim incurrerit, an qui ſciens ab avaritia, id eſt, ab idololatria non receſſerit? Secundum quidem illam regulam, qua peccata ſcientium peccatis ignorantium præponuntur, avarus eum ſcientia vincit in ſcelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæreſi ſceleris ipſius magnitudo, quod facit in avaritia ſcientis admiſſio, ut hæreticus neſciens avaro ſcienti coæquetur. *Item cap. 20. ejuſdem libri.* §. 1. Utrum autem Catholicum peſſimis moribus, alicui hæretico, in cujus vita, præter id, quod hæreticus eſt, non inveniunt homines, quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare ſententiam.

4 pars. Gratian. *Verum hoc Auguſtini, & illud de infamium accuſatione, de his intelligendum eſt, quos conſtat eſſe hæreticos, non de his, qui ſe negant in hæreſim lapſos. His autem in omnibus religioſus apparens, dum ſe negat hæreticæ communionis aliquando macula infectum, infames, atque alios hujuſmodi a ſua accuſatione ipſe repellit. §. 1. Hæc licet ratione nixa videantur, exemplo tamen læſæ majeſtatis vana intelliguntur: ad cujus accuſationem dum ſocius initæ factionis admittitur, non quæritur, an cogitare contra animam Principis ſit majeſtatem lædere, ſed an aliquis de nece ejus tractaverit.*

C. XXII.

Unde Impp. Arcadius, & Honorius AA. *in nono libro Codicis, titul. ad legem Juliam majeſtatis, leg. 5. ſcripſiſſe leguntur.*

SI quis a cum militibus vel privatis, vel barbaris etiam, ſceleſtam inierit factionem, aut factionis ipſius ſuſceperit ſacramentum, vel dederit, de nece etiam virorum illuſtrium, qui conſiliis & conſiſtorio noſtro interſunt, Senatorum etiam (nam & ipſi pars corporis noſtri ſunt) vel cujuslibet poſtremo, qui nobis militat, cogitaverit: (eadem enim ſeveritate voluntatem ſceleris, qua effectum, puniri jura voluerunt:) ipſe quidem, utpote majeſtatis reus, gladio feriatur, bonis ejus omnibus fiſco noſtro addictis. Filii vero ejus, quibus vitam Imperatoria ſpecialiter lenitate concedimus, (paterno enim deberent perire ſupplicio, in quibus paterni, hoc eſt, hæreditarii criminis exempla metuuntur b) a materna, vel avita, omnium etiam proximiorum hæreditate, ac ſucceſſione habeantur alieni, teſtamentis extraneorum nihil capiant, ſint perpetuo egentes & pauperes, infamia eos paterna ſemper comitetur, ad nullos prorſus honores, ad nulla ſacramenta perveniant, ſint poſtremo tales, ut his perpetua egeſtate ſordentibus ſit & mors ſolatium, & vita ſupplicium. Denique jubemus etiam eos notabiles eſſe ſine venia, qui pro talibus unquam apud nos intervenire tentaverint. *& infra.* §. 1. Sane, ſi quis ex his in exordio initæ factionis, ſtudio veræ laudis accenſus, initam prodiderit factionem, præmio & honore a nobis donabitur. Is vero, qui uſus fuerit factione, ſi vel c ſero, incognita tamen adhuc conſiliorum arcana patefecerit, abſolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

Corr. Rom. ¶ *Hoc & ſequens caput in vetuſtis exemplaribus ſunt conjuncta antecedenti, quare nec rubricas habent.*

Gratian. *Porro Simoniæ accuſatio ad inſtar publici criminis læſæ majeſtatis procedere debet, ſicut Leo Imperator in lib. 1. Codicis* d *decreviſſe legitur, tit. de Epiſcopis & Clericis, l. ſi quenquam. Quod de accuſatione, non de pœna intelligi oportet.*

C. XXIII.

Unde Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. *lib. 9. Cod. tit.* e *ad. l. Jul. majeſt. l. nullus.*

NUllus omnino, cui inconſultis ac neſcientibus nobis fidicularum tormenta inferuntur, militiæ, vel generis, aut dignitatis uti defenſione prohibeatur: excepta tantum majeſtatis cauſa, in qua ſola omnibus æqua conditio eſt.

Gratian. *Sed cum omnes illi aſſumantur in hac accuſatione Simoniæ, qui poſſunt accuſare de crimine majeſtatis, conſtat, quod ſicut ibi non dubitatur de crimine majeſtatis, ſed an reus commiſerit illud: ſic & hic non negatur hæreſis, ſed impetitur accuſatus, an commiſerit hæreſim.*

a *Polyc. lib. 6. tit. 21. Burchard. lib. 12. cap. 8. Ivo part. 12. cap. 65.* b *al. ſciens pejeraverit.* c *al. Accuſationes.* d *3. quæſt. 5. de accuſationibus. §. ideirco. Anſelm. l. 3. cap. 25.* e *al. hujus.* f *al. eadem. 2. q. 7. per totum.* g *al. Auguſtinus diffinivit.*

a *Quiſquis*] *orig. & eſt initium legis.* b *al. metuentur.* c *al. ſi vero.* d *Tit. 3. l. 29.* e *Tit. 8. l. 4.*

QUÆSTIO II.

Q*Uod autem quæritur: Si Epiſcopus in accuſatorem accuſationem vertere voluerit, an ſuæ ſimplici aſſertioni fides ſit adhibenda; facile ſolvitur, ſi ſanctorum Patrum auctoritas diligenter inſpiciatur. Ut enim ſancti Patres definiunt, nullius a perſonæ, quantumlibet exercitatæ, confeſſioni fides eſt adhibenda, niſi competentes probationes adhibeat.*

C. I. *Epiſcopus alicui crimen objiciens, in Synodo probet, quod objicit.*

Unde in Carthaginenſi Concilio IV. *c.* 29. *legitur.*

EPiſcopus, ſi Clerico, vel Laico crimen impegerit, deducatur ad probationem in Synodum.

Gratian. *Sed objicitur: Si ſe ſolum alieni ſceleris conſcium noverit, probare illud teſtibus non valet; Quid ergo tunc ſibi faciendum ſit*, ex Concilio Vaſenſi I. *c.* 8. *ſic diffinitur.*

C. II. *Epiſcopus non proferat, quod probare non poteſt.*

SI *b* tantum Epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium novit, quamdiu probare non poteſt, nihil proferat, ſed cum ipſo ad compunctionem ejus ſecretis correptionibus elaboret. Quod ſi forte correptus pertinacior fuerit, & ſe communioni publicæ ingeſſerit, etiam ſi Epiſcopus in redarguendo illo, quem reum judicat, probatione deficiat, indemnatus 1 (licet ab iis, qui nihil ſciunt, ſecedere ad tempus pro perſonæ majoris auctoritate jubeatur) ille tamen, quamdiu nihil probari poteſt, in communione omnium, præterquam ejus, qui eum reum judicat, permanebit.

Corr. Rom. ¶ 1 Indemnatus] *In originali legitur*; indemnatus licet, ab his, qui nihil ſciunt, ſecedere ad tempus pro perſona majoris auctoritatis jubeatur, illo, quamdiu probari nihil poteſt, in communione omnium, præterquam ejus, qui eum reum judicat, permanente.

C. III. *De Epiſcopo, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuum fuiſſe confeſſum.*

Item ex Concilio Africano *c*, *cap.* 99. & 100.

PLacuit *d*, ut ſi quando Epiſcopus dicit aliquem ſibi ſoli proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget *e*, non putet ad injuriam ſuam Epiſcopus pertinere, quod illi ſoli non creditur. Et ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit neganti nolle communicare 1, quamdiu excommunicatum non communicaverit ſuus Epiſcopus, eidem Epiſcopo ab aliis non communicetur Epiſcopis, ut magis caveat Epiſcopus, ne dicat in quenquam, quod aliis documentis convincere non poteſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Communicare.] *Sic in* Carthaginenſi VII. *cap.* 5. *cui ad verbum reſpondet hoc caput. In Africano autem hic ſequitur:* ſcarete tamen *f* interdicat ei communionem, donec obtemperet: *quemadmodum & apud Burchardum. Sequentia autem verba.* Quamdiu, &c. *ſunt initium capitis centeſimi.*

QUÆSTIO III.

J*Udicium vero Archiepiſcopi alterius provinciæ alicui expetere non liceat.*

C. I. *Alterius parochianum alicui judicare non licet.*

Unde Gregorius *sic reſponſ.* 9. *ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum.*

SCriptum eſt in Lege *g*: *Per alienam meſſem tranſiens, falcem mittere non debet, ſed manu ſpicas conterere, & manducare.* Falcem ergo judicii mittere non potes in eam ſegetem, quæ alteri videtur eſſe commiſſa: ſed per effectum *a* boni operis frumenta Dominica vitiorum ſuorum paleis exſpolia, & in Eccleſiæ corpus monendo, & perſuadendo, quaſi mandendo, converte.

C. II. *Quot civitates unaquæque provincia habet.*

Item Pelagius Papa II. *epiſt.* 1. *omnibus Epiſcopis.*

SCitote *b* certam provinciam eſſe, quæ habet decem, aut undecim civitates, & unum Regem, & totidem minores poteſtates ſub ſe, & unum Metropolitanum *c*, alioſque Suffraganeos *d* X. vel XI. Epiſcopos judices: ad quorum judicium omnes cauſæ Epiſcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ac civitatum referantur, ut ab his omnibus juſte, conſona voce diſcernantur *e*, niſi ad majorem auctoritatem fuerit ab iis, qui judicandi ſunt, appellatum. Unde non oportet, ut degradetur, vel dehonoretur unaquæque provincia; ſed apud ſemetipſam habeat Judices, Sacerdotes, & Epiſcopos, ſingulos videlicet ſecundum ordines ſuos, & quicunque cauſam habuerit, a ſuis Judicibus judicetur, & non ab alienis, id eſt, a ſuæ juſtis judicibus provinciæ, & non ab extraneis *f*, niſi (ut jam eſt prælibatum) a judicandis *g* fuerit appellatum.

C. III. *Non aliorum, ſed Primatis ſui judicio quiſque ſe ſubjiciat Epiſcopus.*

Item Nicolaus Papa.

DEnique Suffredus *h*, ſi tale in ſe crimen noverat, quo recte poſſet Epiſcopatu privari, vel infirmitate ſe ſentiebat forſitan prægravari, qua impeditus nullis poſſet proximis ſua prælatione prodeſſe, Primatis ſui debuerat, & non aliorum diœceſeos Antiſtitum præſtolari judicium. Quod ſi quælibet ambiguitas, vel aliqua fortaſſe ſuper ejus examinatione, vel Epiſcopatus abrenuntiatione oborta fuiſſet contentio, ex more ad Apoſtolicam ſedem referri convenerat, & noſtra in his omnibus debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omiſſum 1 hactenus dolemus, dilectiſſimam mihi gloriam veſtram vehementer afflagito, ut jam dictus Suffredus Epiſcopus proprio reſtituatur Epiſcopio: & ſi quid reprehenſione dignum geſſit, poſtea vel correctione, vel digna animadverſione definietur.

Corr. Rom. ¶ 1 Omiſſum] *Locus hic emendatus eſt ex pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus.*

Gratian. *Eſt tamen caſus, in quo Epiſcopus alterius Parochianum excommunicare valet.*

C. IV. *Quando Epiſcopus alterius Parochianum excommunicare valet.*

Unde in Concilio apud Compendium, *cap.* 5.

PLacuit *i* pro communi utilitate, & inſtante neceſſitate, ut nullus Epiſcoporum graviter ferat, ſi ejus Parochianum pro deprædationis cauſa alter Epiſcopus excommunicaverit.

C. V. *De eodem.*

PALEA.

Item ex Concilio Meldenſi, *cap.* 1.

DE *k* illis autem, qui intra parochiam beneficium aut hæreditatem habent, & alterius Epiſcopi Parochiani ſunt, & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam, & deprædationes peragunt, placuit, ut excommunicen-

a 35. *q.* 6. *c. ult.* b *Ivo p.* 5. *cap.* 364. c & *Carthag.* 7. *cap.* 5. d *Burch. l.* 12. *c.* 127. *Ivo p.* 5. *c.* 363. e *neget, & pænitere noluerit, non putet, &c.*] *Africanum.* f *abeſt ab aliquot exemplaribus.* g *Deut.* 23.

a *Affectum*] *orig.* b *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Anſ. l.* 6. *c.* 107. *Paun. l.* 4. *cap.* 24. c *Epiſcopum,*] *orig.* d *Suffragatores*] *orig.* e *al. decernantur.* f *al. externis.* g *ab judicatis.* h *vide ſupra diſtinct.* 50. *cap.* 13. i *Burchard. lib.* 6. *cap.* 12 *Ivo part.* 14. *cap.* 82. k *Extra de rapt. cap.* 1. *Burchard. lib.* 11. *cap.* 45. *Ivo part.* 14. *cap.* 109.

Digitized by Google

nicentur, nec ante ex parœcia exeant, quam quæ perpetrarunt, digna emendent. Quorum excommunicatio Seniori eorum, & proprio Epiſcopo ſignificanda eſt, ne eos recipiat [a], antequam illuc redeant, ubi rapinam [b] fecerunt, & ibi omnia pleniter emendent.

QUÆSTIO IV.

POrro *cujus judicium ſibi expetendum ſit, ſi judices electi inter ſe diſcordare cœperint*, in Concilio Antiocheno c. 14. *ſic invenitur diffinitum.*

C. I. *A quo ſit ferenda ſententia, quando comprovinciales Epiſcopi diſcordant.*

SI [c] quis Epiſcopus criminaliter in judicio Epiſcoporum fuerit accuſatus, contingat autem Epiſcopos provinciæ, qui convenerint, diverſas habere ſententias, & alios quidem innocentem eum pronuntiare, alios reum: propter hujuſmodi controverſiam amputandam placuit ſanctæ Synodo Metropolitanum [§] Epiſcopum alterius provinciæ vicinæ advocari, & aliquantos cum eo Epiſcopos alios, qui pariter reſidentes, quæcunque fuerint, dirimant quæſtiones: propter hoc, ut firmum ſit judicium, quod ab unius provinciæ Epiſcopis fuerit promulgatum.

Corr. Rom. *Caput hoc in multis etiam vetuſtis Gratiani exemplaribus citatur ex Concilio Laodiceno. In uno tamen perantiquo eſt ex Concilio Antiocheno, in quo etiam extat, & eſt antiqua verſio.*

§ Metropolitanum) *Græcum exemplar valde hic diſſentit ab hac verſione. Nam ex his verbis colligitur, Concilium illius provinciæ, in quo neceſſe eſt adeſſe proprium Metropolitanum, poſſe advocare vicinæ provinciæ Metropolitanum cum aliquot Epiſcopis. Quod Martinus etiam Bracarenſis in ſequenti capite, quod ex Concilio Antiocheno accepit, confirmat. Græce vero locus ita habet.* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τὸ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Quod Dionyſius, quemadmodum etiam eſt in codice canonum, ſic vertit:* Sanctæ Synodo placuit, ut Metropolitanus Epiſcopus a vicina provincia judices alios convocet, qui controverſiam tollant, ut per eos ſimul, & per comprovinciales Epiſcopos, quod juſtum viſum fuerit, approbetur. *At ſane, quod Metropolitanus ad alterius Metropolitani vocationem deberet venire, atque in eodem Concilio duo Metropolitani futuri eſſent, vix videtur convenire.*

C. II. *Quando judices electi de ſententia inter ſe diſcordes extiterint, de vicina provincia Archiepiſcopus advocetur.*

Item ex Concilio Martini Papæ, *id eſt, Epiſcopi Bracarenſis* cap. 13.

SI quis Epiſcopus in aliquibus [d] cauſationibus judicatur, & viderit ipſos Epiſcopos, qui in provincia ſua ſunt, inter ſe judicio diſcrepare, ita ut alii videantur eum, qui judicatur, juſtificare, alii condemnare, pro definitione hujus diſſenſionis, hoc placuit ſancto Concilio, ut de provincia vicina alter Metropolitanus convocetur Epiſcopus, ut per eum confirmetur, quod ſecundum rectum placuerit canonem.

Gratian. *Niſi eadem provincia Primatem habuerit, ad quem negotia, quæ per Metropolitanum terminari non valent, referenda ſint.*

C. III. *Primati deferantur negotia, quæ Metropolitanus explicare non valet.*

Unde Bonifacius Papa *Epiſcopis* [§] *Galliæ.*

SI [a] inter Epiſcopos ejuſdem Concilii dubitatio emerſerit de Eccleſiaſtico jure, vel de aliis negotiis, primum Metropolitanus eorum cum aliis in Concilio conſiderans rem dijudicet, & ſi non acquieſcat utraque pars judicatis, tunc Primas regionis inter ipſos audiat, & quod Eccleſiaſticis canonibus, & legibus veſtris conſentaneum ſit, hoc definiat, nulla pars calculo ejus audeat contradicere.

Corr. Rom. § Epiſcopis) *Sic eſt emendatum ex aliquot vetuſtis codicibus, Burchardo, Ivone, & Polycarpo: antea erat,* populis. *Simillima vero huic capiti leguntur Novella 123. c. 34. apud Iulianum antecesſorem.*

C. IV. *De eodem.* PALEA.

Item Alexander Papa.

SI [b] Metropolitanus a quocunque comprovinciali Epiſcopo [§] in cauſa propria appellatus eum audire diſtulerit, in proxima Synodo negotii ſui habeat licentiam exercendi, & quidquid per [c] juſtitiam a comprovincialibus ſuis fuerit ſtatutum, debet cuſtodiri.

Corr. Rom. § Epiſcopo] *Burchardus, & Ivo addunt,* his fuerit in cauſa &c.

Grat. *Sed ſi omnium comprovincialium concordi ſententia fuerit damnatus, manebit erga eum immobilis cenſura.*

C. V. *Epiſcopus, qui ab Epiſcopis ſuæ provinciæ conſonam ſententiam reportaverit, ab aliis judicari non poterit.*

Unde in Antiocheno Concilio *cap.* 15. *legitur.*

SI quis Epiſcopus criminaliter accuſatus, ab omnibus, qui intra provinciam ſunt, Epiſcopis, acceperit [d] unam conſonamque ſententiam, ab aliis ulterius judicari non poterit, ſed manere circa eum oportet, tanquam convenientem, quæ ab omnibus prolata eſt, firmam, ratamque ſententiam.

Gratian. *Subintelligendum vero eſt, niſi ad Judicem majoris auctoritatis fuerit provocatum. Tunc enim per appellationem ſoluta ſententia firmitatem non obtinet.*

C. VI. *Semel definitum retractari non licet, niſi ubi major auctoritas fuerit.*

Unde Nicolaus Papa *ait in epiſt. ad Carolum Regem, cujus initium:* Nunquam dolorem generat.

QUod [e] bene ſemel definitum eſt, & interpoſitis juramentis deliberatum, nulla debet iteratione (niſi fortaſſis ubi fuerit major auctoritas) retractari.

C. VII. *In renovatione judicii B. Petri memoria eſt habenda.*

Item ex Concilio [f] Sardicenſi *c.* 5.

OSius [g] Epiſcopus dixit: Quod ſi aliquis Epiſcopus adjudicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, ut iterum judicium renovetur, ſi vobis placet, ſancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur vel ab his, qui examinaverunt, vel etiam ab aliis Epiſcopis, qui in provincia proxima morantur, Romano Epiſcopo. Et [h] ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur, & det judices. Si autem probaverit talem cauſam, ut ea non refricentur, quæ acta ſunt, quæ decreverit Romanus Epiſcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, ſtatuatur. Synodus reſpondit: placet.

QUÆ

a *al.* recipiant. b *al.* rapinas. c *Burch. l.* 1. *c.* 150. *Ivo p.* 5. *c.* 263. d *al. de aliquibus cauſis criminalibus.* e *In capit. Syn. Græc. cap.* 13.

a *Polyc. l.* 5. *tit.* 4. *Burch. l.* 1. *c.* 57. *Ivo p.* 5. *c.* 167. *Pann.* 4. *c.* 22. b *Burch. l.* 1. *c.* 59. *Ivo p.* 5. *c.* 169. c *al.* propter. d *al.* exceperit. e *Burch. l.* 9. *c.* 49. f *Nicol. Epiſcopis, qui in conviciorum convenerunt.* g *Anſ. l.* 2. *c.* 77. h *paulo aliter in Græc.*

QUÆSTIO V.

Quod autem deficiente accuſatore, non ſit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorii *probatur, qui lib. 5. epiſt. 25. a ſcribens Maximo, ait.*

C. I. *Onus probationis Reo non incumbit.*

QUod autem poſtulas, ut illuc perſonam dirigere debeamus, qua *b* de his; quæ dicuntur, poſſit eſſe probatio, eſſet utcunque excuſabile, ſi unquam ratio ei, qui accuſatur, neceſſitatem probationis imponeret. At poſtquam non tibi, ſed accuſantibus hoc onus incumbit, ad nos, ſicut præfati ſumus, dilatione ceſſante venire non deſinas.

Gratian. *Item accuſatus non negationem, ſed exceptionem probare debet. Codicis lib. 4. tit.* c *de probationibus l. actor.*

C. II. *De eodem.*

ACcuſator *d*, quod aſſeverat, probare ſe non poſſe profitendo, reum neceſſitate monſtrandi contrarium non adſtringit: cum per rerum naturam, factum negantis probatio nulla ſit.

Gratian. *Hoc autem ſervandum eſt, quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate ejuſdem* Gregorii *propter ſcandalum removendum, famam ſuam eum* e *purgare oportet.*

CAUSA VII.

QUidam Epiſcopus longa ægritudine f *gravatus, alium ſibi ſuſtitui rogavit, cujus precibus ſummus Pontifex annuit, & quod rogaverat, ei conceſſit. Poſtea vero convaluit idem Epiſcopus, & quod prius fecerat, cupit reſcindi: adverſus eum, qui ſibi ſucceſſerat* g, *quæſtionem movet, ſuamque cathedram tanquam ſibi debitam repoſcit.*

1. *Hic primum quæritur, utrum vivente Epiſcopo alius poſſit in eadem Eccleſia ordinari.*
2. *Secundo, an iſte valeat repoſcere cathedram, quam ſua interceſſione alter accepit.*

QUÆSTIO I.

1 *QUod autem vivente Epiſcopo alius ſuperponi, aut ſuperordinari non poſſit, ex* Concilio *apud* h *Arverniam* i *celebrato definitum eſt, in quo legitur, ut* nullus, vivente Epiſcopo, alius ſuperponatur, aut ſuperordinetur Epiſcopus, niſi forſitan in ejus locum, quem capitalis culpa dejecerit.

Corr. Rom. ℊ 1 Arverniam] *Burchardus etiam, & Ivo citant ex Arvernenſi, c. 13. extat autem in Aurelianenſi quinto, cap.* 12.

C. I. *Pro moleſtia corporis ſuo honore non privetur Epiſcopus.*

Item ex Regeſto Gregorii Papæ, *lib. 9. epiſt. 41. ad Anatolium Conſtantinopolitanum Diaconum.*

SCripſit *i* mihi tua Dilectio, piiſſimum Dominum noſtrum reverendiſſimo fratri meo Joanni primæ Juſtinianeæ Epiſcopo pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere ſuccedi: ne forte, dum Epiſcopi jura eadem civitas non habet, (quod abſit) ab hoſtibus pereat. Et quidem *x* nuſquam canones præcipiunt, ut pro ægritudine Epiſcopo ſuccedatur: & omnino injuſtum eſt, ut, ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo privetur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea anima ex ejus depoſitione veniat. Sed ſuggerendum eſt, ut ſi is, qui eſt in regimine, ægrotat, diſpenſator illi requiratur talis, qui poſſit ejus curam omnem agere, & locum illius in regimine Eccleſiæ (ipſo non depoſito) ac in cuſtodia civitatis implere, ut nec omnipotens Deus offendatur, neque civitas inveniatur eſſe neglecta.

Corr. Rom. ℊ *Caput hoc emendatum, & locupletatum eſt ex originali.*

C. II. *Flagellatis a Domino afflictio addi non debet.*

Item *lib. 2. epiſt. 5. ad Candidum Epiſcopum.*

CUm *a* percuſſio corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur: & ideo non debet a nobis addi flagellatis afflictio: ne nos culpæ (quod abſit) offenſa reſpiciat.

Corr. Rom. ℊ *In Decretalibus tit. de Cler. ægrotant. c. 1. affertur initium tantummodo hujus capitis, & ex ipſo, quid agendum ſit, definitur.*

C. III. *Infirmitatis cauſa loco ſuo quis privari non debet.*

Idem Gregorius *lib. 3. epiſt. 13. Maximiano* a *Epiſcopo Syracuſano.*

PRæſentium latoris Adeodati querelam, qui ſe a ſui Preſbyteratus loco incongrue dicit expulſum, licet ſubditæ tibi textus petitionis explanet, tamen paulo latius judicavimus, apertiuſque retexendam. Aſſerit namque a Quintiano fratre & Coepiſcopo noſtro in loco ſuo pro quibuſdam ſe ſuis ordinandis negotiis relaxatum, ægritudiniſque cauſa per duorum menſium ſpatium ſuæ ſe Eccleſiæ defuiſſe: cujus rei occaſionem captantem prædictum fratrem noſtrum, alium loco ejus illic Presbyterum ordinaſſe. Hortamur itaque fraternitatem tuam, ut cauſam ejus ſollicite perquiras, diſtricteque diſcutias: & ſi manifeſtæ ægritudinis, ſicut dicitur, cauſa, Eccleſiæ ſuæ eum defuiſſe repereris, nullum ei ex ordinatione alterius Presbyteri permittas præjudicium generari; ſed in locum ſuum ſine aliqua eum fac dubietate reſtitui, *& infra.* §. 1. Illud autem charitatem tuam ſpecialiter admonemus, ut, ſi vera fuerit hujus ſuggeſtio, atque in ſuum fuerit ordinem reſtitutus, de Presbytero, qui in loco ejus ordinatus eſt, ſubtiliter, diſtricteque debeas eſſe ſolicitus. Et ſi quidem ſine datione aliqua ad eundem ordinem pervenerit, ut in Simoniacam hæreſim non potuiſſet incidere, in alia quacunque vacante Eccleſia eum volumus ordinari. Sin autem in eo quippiam (quod avertat Dominus) fuerit tale repertum, ipſo etiam Presbyteratus privetur ordine, quem non cauſa replendæ neceſſitatis Eccleſiæ, ſed ſola comprobatur ambitione ſuſcepiſſe.

ℊ Corr. Rom. a Maximiano] *Sic eſt emendatum ex originali tam impreſſo, quam manuſcripto: nam antea erat,* Clementino Epiſcopo, Primati Byzaceno.

C. IV. *Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non ſunt abjiciendi, nec in eorum locum alii ſubſtituendi.*

Item Nicolaus Papa *Aluino* b *Januenſi Archiepiſcopo.*

POntifices c, qui aliqua occupantur infirmitate, vel ægritudine, abjiciendi non ſunt, nec alios in loco eorum conſecrari oportet, niſi ex hac fuerint luce ſubtracti. Quod ſi de miniſterio ſibi conceſſo conqueruntur, quæ licita ſunt, Sacerdotes expleant. In his vero, quæ his præſumere non licet, vicinorum uſque ad recipiendam ſanitatem Epiſcoporum auxilia ſubrogentur: & hoc cum cautelæ ſtudio peragatur, ne per neceſſitatis occaſionem præſumptionis pullu-

ler

a *Seu cap. 125.* b *qua præſente*] *orig.* c *tit. 19. lib. 23.* d *Actor.*] *orig.* e *ſupr. 2. quæſt. 5. c. quanto. & c. quæ de cauſa.* f *al. invaletudine.* g *al. acceſſerat.* h *In Concil. Aurelianenſi V. cap. 12. Burch. lib. 1. c. 186. Ivo p. 5. c. 302.* i *Polyc. l. 2. tit. 27. Anſel. lib. 6. c. 201. Burch. l. 1. c. 188. Ivo p. 5. c. 304.* x *Polyc. lib. 2. tit. 19.*

a *Ext. de Cler. ægrotan. c. 1.* b *al. Albino Viennenſi.* c *Ivo part. 5. c. 352.*

Digitized by Google

let ambitio. Epiſcopos vero, qui Dominici gregis ſuſceperunt curam atqua ſolicitudinem, ab adminiſtratione eorum diſcedere non oportet, ut accepti talenti pulchritudo non deleatur, ſed certamine *a* eorum ſalubriter augeatur, & triplicetue fructus.

C. V. *Vivente Epiſcopo alius ſibi ſuccedere non valet.*

Item *ex lib.* 4. *epiſt.* a. Cypriani *Epiſcopi*, & *Martyris ad Antonianum.*

FActus e eſt Cornelius Epiſcopus, de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium teſtimonio, de Plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio, & de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio *s*, cum nemo ante ſe factus eſſet, cum Fabiani locus, id eſt, cum locus Petri, & gradus cathedræ Sacerdotalis vacarat: quo occupato de Dei voluntate, atque omnium noſtrum conſenſione firmato, quiſquis jam Epiſcopus fieri voluarit, foris fiat neceſſe eſt, nec habeat Eccleſiaſticam ordinationem, qui Eccleſiæ non tenet unitatem. Quiſqnis ille fnerit, multum de ſe licet jactans, & ſibi plurimum vendicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt. Et cum poſt primum ſecundus eſſe non poſſit, quiſquis poſt unum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, non jam ſecundus ille, ſed nullus eſt.

Corr. Rom. ¶ s Collegio] *Sic legitur in codicibus Cypriani impreſſis, & manuſcriptis, & Polycarpo. Ac ſimilis fere locutio eſt in ſequenti capite, &* 23. *q.* 8. ſi quis membrorum. *Antea erat*, conſenſu.

C. VI. *Non eſt Epiſcopus, qui in locum viventis irrepſerit.*

Item *in eadem epiſtola inferius.*

NOvatianus *b* Epiſcopus *d* non eſt, qui Cornelio Epiſcopo in Eccleſia a ſedecim Coepiſcopis facto, adulter, atque extraneus Epiſcopus fieri a deſertoribus per ambitum nititur: & cum ſit a Chriſto una Eccleſia per totum mundum in multa membra diviſa, item Epiſcopatus unus, Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus, ille poſt Dei traditionem, poſt connexam; & ubiqua conjunctam Catholicæ Eccleſiæ unitatem, humanam conatur *e* Eccleſiam facere, & per plurimas civitates novos Apoſtolos ſuos mittit, ut quædam recentia inſtitutionis ſuæ fundamenta conſtituat: cumque jampridem per omnes provincias, & per urbes ſingulas ordinati ſint Epiſcopi in ætate antiqui, in fide integri, in preſſura probati, in perſecutione proſcripti, ille ſuper eos creata alios Pſeudoepiſcopos audet: quaſi poſſit, aut totum orbem novi conatus obſtinatione peragrare, aut Eccleſiaſtici corporis compaginem a diſcordiæ ſuæ ſeminatione reſcindere, neſciens Schiſmaticos ſemper inter initia fervere, incrementa vero habere non poſſe, nec augere, quod illicite cœperint, ſed ſtatim cum prava ſua æmulatione deficere. & *infra*. §. 1. Qui ergo nec unitatem Spiritus, nec conjunctionem pacis obſervat, & ſa ab Eccleſiæ vinculo, atque a Sacerdotum collegio ſeparat, Epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem, qui Epiſcopatus nec unitatem voluit tenere, nec pacem.

Corr. Rom. ¶ s Novatianus] *Recte aptatum eſt a collectoribus hoc initium, ne ſuperiora etiam afferenda eſſent. Nam apud Cyprianum ſic legitur poſt multa*: niſi ſi Epiſcopus tibi videtur, qui Epiſcopo in Eccleſia, &c.

¶ 2 Corporis compaginem] *Sic emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, & Anſelmo, & originali, antea enim legebatur*, ordinis compagem.

C. VII. *Non eſt in Eccleſia, qui cum Epiſcopo pacem non habet.*

Idem *ad Florentium Puppianum. eod. lib.* 4. *ep.* 9.

SCire *f* debes Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo, & ſi quis cum Epiſcopo non ſit, in Eccleſia

a *al. certamen*. b *abeſt a multis*. c *Polyc. l.* 7. *cit.* 4. *Anſ. lib.* 6. *c.* 58. *Ivo p.* 5. *c.* 359. d *Anſel. l.* 6. *c.* 59. e *conetur*] *orig.* f *Ivo part.* 5. *c.* 360.

non eſſe: & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latentes apud quoſdam communicare ſe credunt; quando Eccleſia *a*, quæ catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diviſa.

C. VIII. *Suo jure quis cedere non debet.*

Idem *ad Jubajanum.*

QUam periculoſum ſit in Divinis rebus, ut quis cedat jure ſuo, & poteſtate, Scriptura ſancta declarat, cum in Geneſi Eſau *b* primatus ſuos inde perdiderit, nec recipere id poſtmodum potuerit, quod ſemel ceſſit.

C. IX. *Perditionem ſibi acquirunt, qui ab Epiſcopis recedentes, unitatem Eccleſiæ ſcindunt.*

Idem *Lib.* 1. *epiſt.* 6. *ad Magnum.*

DEnique quam ſit inſeparabile unitatis ſacramentum, & quam ſine ſpe ſint, & perditionem ſibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui ſchiſma faciunt, & relicto Epiſcopo alium ſibi foris Pſeudoepiſcopum conſtituunt, declarat in libris Regnorum Scriptura Divina, ubi a *c* tribu Juda, & Beniamin decem tribus ſciſſæ ſunt, & relicto Rege ſuo *d*, alterum ſibi foris conſtituerunt. *Et e indignatus eſt*, inquit, *Dominus in omne ſemen Iſrael, & dimovit eos, & dedit eos in direptionem, donec abjiceret eos a facie ſua; quia diſſipatus eſt Iſrael a domo David, & conſtituerunt ſibi Regem Hieroboam, filium Nabat.* Indignatum eſſe Dominum dicit, & eos in perditionem dediſſe, quod ab unitate diſſipati eſſent, atque alterum ſibi Regem conſtituiſſent. Et tanta indignatio Domini extitit adverſus illos, qui ſchiſma fecerant, ut etiam cum *f* homo Dei ad Hieroboam miſſus eſſet, qui ei peccata ſua exprobraret, atque ultionem futuram prædiceret, panem quoque apud illos edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cum non cuſtodiſſet, & contra præceptum Dei prandiſſet, ſtatim Divinæ cenſuræ majeſtate percuſſus eſt, ut inde regrediens, impetu ac morſu leonis in itinere necaretur. & *paucis interjectis*. §. 1. Satiat *s* adhuc in Evangelio ſuo Dominus, & majorem intelligentiæ lucem manifeſtat, quod iidem, qui ſe tunc a tribu Juda, & Benjamin ſciderant, & Hieroſolymis derelictis Samariam ſeceſſerant, inter profanos, & Gentiles computarentur. Nam, cum primum Diſcipulos ſuos in miniſterium ſalutis mitteret, mandavit, & dixit *g*: *In viam Nationum ne ieritis, & in civitatem Samaritanorum ne introieritis.* Ad Judæos prius mittens, Gentiles adhuc præteriri jubet. Addendo autem & civitatem Samaritanorum debere omitti, ubi erant Schiſmatici, oſtendit Schiſmaticos Gentilibus adæquari. & *poſt pauca*. §. 2. Quod *h* vero eundem, quam & nos Deum Patrem, eundem Filium Chriſtum, eundem Spiritum Sanctum noſſe dicuntur, nec hoc adjuvare tales poteſt. Nam *i* & Core, & Dathan, & Abiron cum Sacerdote Aaron, & Moyſe eundem Deum noverant: pari lege & religione viventes, unum & verum Deum, qui colendus, atque invocandus fuerat, invocabant: tamen quia loci ſui miniſterium tranſgreſſi, contra Aaron Sacerdotem, qui Sacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione perceperat, ſacrificandi ſibi licentiam vendicaverunt, divinitus percuſſi pœnas ſtatim pro illicitis conatibus rependerunt: nec potuerunt rata eſſe, & proficere ſacrificia irreligioſe, & illicite contra jus Divinæ diſpoſitionis oblata. Thuribula quoque ipſa, in quibus incenſum illicite fuerat oblatum, ne in uſu de cætero eſſent Sacerdotibus, ſed potius indignationis & ultionis divinæ memoriam corrigendis poſteris exhiberent, juſſu Domini conflata, atque igne purgata, in laminas ductiles producuntur, & affi-

guntur

a *al. Eccleſia catholica, quæ una*. b *Geneſ.* 25. c 3. *Regum* 12. d *abeſt ab orig.* e 4. *Regum* 17. f 3. *Regum* 13. g *Matth.* 10. h *infra* 24. *q.* 1. *c. didicimus* 3 §. *quod vero*. i *Num.* 16.

Digitized by Google

guntur altari, ſecundum quod loquitur Scriptura divina *a*: *Memoriale*, inquit, *filiis Iſrael, ut non accedat quiſquam alienigena, qui non eſt ex ſemine Aaron, imponere incenſum ante Dominum, ut non ſit, ſicut Core.* Et tamen illi ſchiſma non fecerant, nec foras egreſſi contra Dei Sacerdotes impudenter, atque hoſtiliter rebellaverant: quod nunc hi Eccleſiam ſcindentes, & contra pacem, atque unitatem Chriſti rebelles, cathedram ſibi conſtituere, & primatum aſſumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vendicare conantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Satiat adhuc) *Antea legebatur:* ſed adhuc. *Emendatum eſt ex vetuſtis codicibus Cypriani, quos Romana editio hoc loco ſecuta eſt. Hoc verbo utitur etiam in libro de opere, & eleemoſynis, ſic ſcribens:* deprecationes ſolae parum valere, niſi factorum, & operum acceſſione ſatientur. *Ita enim habent vetuſti codices, & cæteræ editiones præter Romanam, in qua operarum culpa ejus verbi loco poſitum eſt*, adjuventur.

C. X. *Non eſt defendendus, qui viventis locum invadit.*

Item Leo IV. *Vernoni Duci Britanniæ.*

NOn furem, nec latronem, qualem Gillandum *b* eſſe ſentimus in Nannetica ſede, qui viventis [quod non licuit] locum non timuit uſurpare, pro cujuſcunque muneris donis ultra debes defenſare.

C. XI. *Non licet Epiſcopo Eccleſiam ſuam dimittere.*

Item Evariſtus Papa *epiſt.* 2. *omnibus Epiſcopis.*

SIcut *c* vir non debet adulterare uxorem ſuam, ita nec Epiſcopus Eccleſiam ſuam, id eſt, ut illam dimittat, ad quam ſacratus eſt, abſque inevitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, vel regulari mutatione, & alteri ſe ambitus cauſa conjungat. Et ſicut uxori non licet dimittere virum ſuum, ut alteri ſe, eo vivente, matrimonio ſociet, aut eum adulteret, licet fornicatus ſit vir ejus, ſed juxta Apoſtolum *d*, aut viro ſuo reconciliari debet, aut manere innupta: ita Eccleſiæ non licet dimittere Epiſcopum ſuum, aut ab eo ſe ſegregare, ut alterum vivente eo accipiat: ſed, aut ipſum habeat, aut innupta maneat: id eſt, alterum Epiſcopum, ſuo vivente, non accipiat, ne fornicationis, aut adulterii crimen incurrat. Si vero adulterata fuerit, id eſt, ſi ſe alteri Epiſcopo junxerit, aut ſuper ſe alterum Epiſcopum adduxerit, aut eſſe fecerit, vel deſideraverit, per acerrimam pœnitentiam aut ſuo reconcilietur Epiſcopo, aut innupta permaneat. *& paulo poſt.* §. 1. Epiſcopum *e* vero oportet opportune, & importune, atque ſine intermiſſione Eccleſiam ſuam docere, eamque prudenter regere, & amare, ut a vitiis ſe abſtineat, & ſalutem conſequi poſſit æternam. Et illa cum tanta reverentia ejus doctrinam debet ſuſcipere, eumque amare, & diligere, ut legatum Dei, & præconem veritatis.

Gratian. *Ecce his auctoritatibus patenter oſtenditur, quod Epiſcopo vivente alius ſuperordinari non poteſt, nec etiam pro ejus ægritudine. Sed illud f Gregorii intelligendum eſt, quando ille, qui ægrotat, alium ſibi ſubſtitui non rogat. Cæterum, quando aliquis vel ſenectute, vel infirmitate gravatus, ſuſceptum officium adminiſtrare non valet, ſi alium ſibi ſubſtitui petierit, rationabiliter fieri poteſt. Unde in eodem capitulo g ſequitur* [Si vero idem Joannes 1 fortaſſe pro moleſtia ſua petierit, ut ab Epiſcopi honore debeat vacare, eo petitionem ſcripto dante concedendum eſt: aliter autem nos id facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus. *Hinc etiam B. Auguſtinus Epiſcopo ſuo nondum defuncto, ſed ſenectute gravato, cathedram Epiſcopalem ſuſcepit.*

Corr. Rom. ¶ 1 Si vero idem Joannes] *Hæc ſunt in Regeſto B. Gregorii lib. 9. epiſt. 41. & ſequuntur poſt c.* ſcripſit *ſup. ead.*

a *Num.* 16. b *al.* *Giſlardum.* c *Polyc. l.* 1. *tit.* 8. *Burch. l.* 1. *c.* 76. *Anſ. l.* 6. *c.* 102. *Ivo p.* 5. *c.* 182. d 1 *Cor.* 7. e *Burch. l.* 1. *c.* 189. *Ivo p.* 5. *c.* 305. f *ſup. ead. c. ſcripſit.* g *l.* 9. *Reg. epiſt.* 41.

C. XII. *Auguſtinus non tam ſucceſſit, quam acceſſit. Unde* in epiſtola Paulini unica *ad Romanianum legitur.*

NOn *a* autem tantum hoc ſcribimus gratulaodum, quod Epiſcopatum Auguſtinus acceperit, ſed quod hanc Dei gratia curam meruerint Africanæ Eccleſiæ, ut verba cœleſtia Auguſtini ore perciperent, qui ad majorem Dominici muneris gratiam novo more provectus ita conſecratus eſt, ut non ſuccederet in cathedra Epiſcopo, ſed accederet. Nam incolumi Valerio Hipponenſis Eccleſiæ Epiſcopo Coepiſcopus Auguſtinus eſt.

Gratian. *Hoc idem probatur auctoritate* B. Gregorii, *qui Ariminenſi Epiſcopo dolore capitis laboranti alterum ſubrogavit, ita ſcribens in 7. libro Regeſti ſui, indict. 2. epiſt. 49. ad Marinianum Epiſcopum Ravennæ.*

C. XIII. *Epiſcopo gravato infirmitate, alius ſubrogari poteſt.*

QUaliter *b* ordinati a nobis Sacerdotis, corporis, qua noſtis, impediente moleſtia Ariminenſis Eccleſia paſtorali hactenus ſit regimine deſtituta, dudum fraternitas veſtra cognovit. Quem, dum habitatorum loci illius precibus permoti ſæpius hortaremur, ut ſi de eadem capitis, qua detinebatur, moleſtia melioratum ſe eſſe ſentiret, ad ſuam auxiliante Domino reverteretur Eccleſiam, datis induciis in hoc quadriennio expectatus eſt. Quem dum monitu Cleri, civiumque illinc venientium, noſque precibus urgentium *c* inſtantius hortaremur, ut, ſi valeret, cum eis auxiliante Domino remearet, data in ſcriptis ſupplicatione nos petiit, ut, quia ad ejuſdem Eccleſiæ regimen, vel ſuſceptum officium pro eadem, qua detinetur, moleſtia aſſurgere nullatenus poſſet, Eccleſiæ ipſi ordinare Epiſcopum deberemus. Unde, quia cunctarum Eccleſiarum injuncta nos ſolicitudinis cura conſtringit, ne diutius gregi fidelium deſit cuſtodia paſtoralis, illorum precibus, hujuſque ex ſua impoſſibilitate renunciatione compulſi, viſum nobis eſt, eidem Ariminenſi Eccleſiæ debere Epiſcopum ordinari: & datis ex more præceptis, Clerum, plebemque ejuſdem Eccleſiæ non deſtitimus admonere, quatenus ad eligendum ſibi Antiſtitem concordi proviſione concurrant. Hortamur igitur, ut fraternitas veſtra eum, quem uno conſenſu omnes elegerint, ſicut & ipſi a nobis popoſciſſe noſcuntur, ad ſe faciat evocari: quem cauta ex omnibus examinatione diſcutite, & ſi ea, in eo, quæ in textu Heptateuchi 1 morte mulctata ſunt, minime Domino fuerint opitulante reperta, atque fidelium perſonarum relatione ejus vobis quoque vita placuerit, ad nos eum cum decreti pagina, veſtræ quoque addita teſtificationis epiſtola deſtinate: quatenus ejuſdem a nobis Eccleſiæ Domino diſponente conſacretur Antiſtes.

Corr. Rom. ¶ 1 Heptateuchi) *Apud B. Gregorium in hac epiſtola, & in aliis multis locis legitur,* Eptatici, *ſicut eſt etiam in Burchardo, & Ivone, & aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus. Et de hac voce notatum eſt ſupra diſt.* 15. *c.* ſancta Romana, *in verſic.* Pentateuchum.

C. XIV. *De eodem.*

Item ex eodem Regeſto lib. 11. *epiſt.* 7. *ad Eleutherium Epiſcopum.*

QUamvis *d* triſte nobis ſit valde, quod loquimur, atque fraterna nos compaſſio flere potius urgeat, quam aliquid de auditis definire permittat, ſuſcepti tamen ſolicitudo regiminis cor noſtrum inſtanti pulſat aculeo, magna nos Eccleſiis cura proſpicere, & ne qua earum poſſit

utilitas

a *B. Auguſt. epiſt.* 34. & 110. *adde c.* 6. *in fin. infra eadem.* b *Burch. lib.* 1. *c.* 189. *Ivo p.* 5. *c.* 305. c *al.* *urguentium.* d *Burc. l.* 1. *c.* 191. *Ivo p.* 5. *c.* 307.

Digitized by Google

utilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore diſponere. Pervenit igitur ad nos, quibuſdam referentibus, quendam Epiſcopum ita paſſionem capitis incurriſſe, ut quod mente alienata agere ſoleat, gemitus & fletus audire ſit. Ne ergo languente paſtore grex (quod abſit) inſidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel Eccleſiæ ipſius utilitates depereant, cauta nos neceſſe eſt proviſione tractare. Et ideo, quia viventem Epiſcopum ab officio ſuo neceſſitas infirmitatis, non crimen abducit, alium loco ejus (niſi recuſante eo) nulla ſinit ratio ordinari: ſed ſi intervalla ægritudinis habere eſt ſolitus, ipſe data petitione non ſe ulterius ad hoc miniſterium intellectum habere, nec ad alia officia ſubvertente infirmitate poſſe fateatur aſſurgere, & alium loco ſuo expetat ordinandum. Quo facto, omnium ſolenniter electione, alter, qui dignus fuerit, Epiſcopus ſolenniter ordinetur; ſic tamen, ut quouſque eundem Epiſcopum in hoc ſeculo vita tenuerit, ſumptus ei debiti de eadem Eccleſia miniſtrentur. Enimvero, ſi nullo tempore ad ſanæ redit mentis officium, perſona fidelis, ac vitæ probabilis eſt eligenda, quæ ad regimen Eccleſiæ idonea poſſit exiſtere, atque de animarum utilitate cogitare, inquietos ſub diſciplinæ vinculo reſtringere, Eccleſiaſticarum rerum curam gerere, & maturum, atque efficacem ſe in omnibus exhibere: qui etiamſi Epiſcopo, qui nunc ægrotat, ſuperſtes extiterit, loco ejus debeat conſecrari.

a ps. Gratian. Ne *autem hujuſmodi paſſionibus Sacerdotibus ſubito occupatis, cœptum officium inexpletum remaneat, inſtitutum eſt, ut Sacerdos, ſive pſallens, ſive ſacrificans, alios ſecum habeat, qui, ſi hujuſmodi caſus interveniat, inchoata miniſteria perficere valeant.*

C. XV. *Quiſque ſacrificans Sacerdotem ſibi vicinum habeat, qui cœpta ſacramenta expleat, ſi ei aliqua neceſſitas ingruerit.*

Unde in Concilio Toletano XI. *cap.* 14.

ILlud 1 divini a oraculi monentis ſinguli præcaventes, quo ſcribitur b: *Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſublevantem*, ſummopere verendum nobis eſt, & cavendum, ne horis illis atque temporibus, quibus Domino pſallitur, vel ſacrificatur, unicuique Divinis ſingulariter officiis inſiſtenti, perniciosa paſſio, vel corporis quælibet invaletudo occurrat, quæ aut corpus ſubito ſubrui faciat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro hujuſmodi ergo caſibus præcaventes, neceſſarium duximus inſtituere, ut ubi temporis, vel loci, ſive Cleri copia ſuffragatur, habeat quiſquis c illic canens Deo, atque ſacrificans, poſt ſe vicini ſolaminis adjutorem: ut ſi aliquo caſu ille, qui officia impleturus accedit d, turbatus fuerit, vel ad terram eliſus, a tergo ſemper habeat, qui ejus vicem exequatur intrepidus. *Sed ſi* 2 *hoc ſacrificanti frequenter accidevit, tunc omnimodo ab oblatione prohibeatur.*

Corr. Rom. § 1 Illud] *In Conciliis impreſſis legitur*, Et illud. *In codice vero Lucenſi Regio*, Væ illud. *In duobus autem Vaticanis*, ut illud: *& ſic eſt infra de conſecr. diſt.* 1. c. ut illud. *& apud Burchard. & Ivonem.*

§ 2 Sed ſi hoc] *Hæc ſunt impreſſa aliis characteribus, quia non ſunt in Concilio Toletano, neque in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus. In codice perantiquo ſunt gloſſa ad verbum*, vicem, *& poſt verbum*, prohibeatur, *additur*, ut infra ead. q. 2. c. in literis tuis. *Apud Burchardum vero, & Ivonem, qui citant decreta Soteris Papæ, & infra de conſ. loco citato, horum verborum loco leguntur hæc:* & officium incœptum adimpleat.

a *De conſ. diſt.* 1. *ut illud. Burch l.* 3. *c.* 73. *Ivo p.* 2. *c.* 126. b *Eccleſ.* 4. c *al. ille.* d *al. accedet.*

C. XVI. *Si Sacerdos neceſſitate præoccupatus fuerit, cœpta ſacramenta per alium expleantur.*

Item ex Concilio Toletano VII. *c.* 2.

NIhil a contra ordinis ſtatutum temeritatis auſu præſumatur, neque illa, quæ ſumma veneratione cenſentur, vel minimo præſumptionis actu 1 ſolvantur, cum ad hoc 2 tantum fieri juſſa ſunt, ne interrupta noſcantur, vel languoris proventu robore ſalutis privetur natura. Non ergo fragilitati ſolum conſulitur humanæ, ſed etiam 3 ſacro honori myſteriorum Dei provida cavetur ſolicitudine. Cenſuimus ergo convenire, ut cum a Sacerdotibus Miſſarum tempore ſancta myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis acciderit quilibet eventus, quo cœptum nequeat conſecrationis expleri myſterium, ſit liberum Epiſcopo, vel Presbytero alteri conſecrationem exequi officii cœpti. Non enim aliud ad ſupplementum initiatis myſteriis competit, quam aut incipientis, aut ſubſequentis completa 4 benedictio Sacerdotis: quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine compleantur. Cum enim ſimus omnes unum in Chriſto, nihil contrarium perſonarum diverſitas format, ubi efficaciam proſperitatis unitas fidei repræſentat. Quod etiam conſultum cuncti ordinis Clerici individuum 5 ſibi eſſe non ambigant; ſed, ut præmiſſum eſt, præcedentibus libenter alii pro complemento ſuccedant. Ne tamen, quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem convertatur, nullus poſt cibum, potumque quemlibet minimum ſumptum Miſſas facere, nullus abſque proventu patentis moleſtiæ miniſter, vel Sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hæc temerare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.

Corr. Rom. § 1 Actu] *Sic eſt emendatum ex codice Regio: nam in impreſſis Conciliorum codicibus, & apud Burchardum, & Ivonem eſt*, tactu.

§ 2 Cum ad hoc tantum] *Magna eſt hoc loco varietas. In codice Regio legitur*: cum ad hoc tantum quæquæ fieri juſſa ſunt, interrupta noſcuntur, ne languoris, &c. *Apud Burchardum*: cum adhuc tantum fieri juſſa ſunt, nec interrupta noſcuntur, ne languoris, &c. *Apud Ivonem*, cum ad hoc, *&*, nec languoris, *cætera eodem modo.*

§ 3 Sed etiam ſacro] *Hic quoque magna varietas. In codice Regio planior eſt oratio*: ſed etiam honori myſteriorum Dei providetur abunde, dum ab offenſionis caſu procuratur etiam caveri ſolicite.

§ 4 Completa benedictio] *Sic reſtitutum eſt ex codice Regio, cum quo aliquot editiones conveniunt, multaque etiam alia in hoc capite emendata.*

§ 5 Individuum] *In codice Regio eſt*, indultum.

3 ps. Grat. *Ecce, quod Epiſcopo petente, precibus etiam populi, infirmitate gravato, alius poſſit ſubrogari, patenter monſtratur. Senectute autem gravato, non ſucceſſor, ſed Coadjutor dari debet, qui ei decedenti in locum regiminis ſuccedat. Sic Auguſtinus dicitur* b *acceſſiſſe, non ſucceſſiſſe Hipponenſium Epiſcopo.*

C. XVII. *Senectute gravato Coadjutor eſt dandus, qui morienti ſuccedat.*

Hinc etiam Zacharias Papa *ſcribit Boniſacio Moguntino Archiepiſcopo.*

PEtiiſti, ut cum noſtro conſulto pro ſuperveniente tibi ſenectute, atque corporis imbecillitate, ſi poteris invenire alium in eadem ſede, in qua præes, pro tui perſona debeas collocare. Nos vero, adjutore Deo, conſilium præbemus tuæ ſanctitati, ut pro ſalute animarum rationabilium, fautore Chriſto, ſedem, quam obtines, Moguntinæ Eccleſiæ nequaquam relinquas. Sin vero Dominus dederit juxta petitionem tuam homi-

a *Burch. l.* 3. *c.* 70. *Ivo p.* 2. *c.* 124. b *Sup. ead. c. non autem. & 8. quæſt.* 1. *c.* 1. *infra.*

hominem perfectum, qui poſſit ſolicitudinem habere, & curam pro ſalute animarum, pro tui perſona illum ordinabis Epiſcopum, eritque in Evangelio tibi credito, & miniſterio Chriſti portando in omni loco requirens, & confortans Eccleſiam Dei. *Idem ad eundem epiſt. ultima*. §. 1. Si eundem divina voluerit clementia poſt tui diem tranſitus ſupereſſe, ſi eum aptum cognoveris, & in tua voluntate fuerit diffinitum, ea hora, qua te de præſenti ſeculo migraturum cognoveris, præſentibus cunctis, tibi ſucceſſorem deſigna, ut huc veniat ordinandus. Hoc nulli concedi alii patimur, quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus. *Idem ibidem paulo ſuperius*. §. 2. De eo autem, quod tibi ſucceſſorem conſtituere dixiſti, ut te vivente in tuo loco eligatur Epiſcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem Eccleſiaſticam regulam, vel inſtituta Patrum eſſe monſtratur; ſed volumus, ut tibi miniſtret, & ſit in Evangelium Chriſti adjutor. *& infra*. §. 3. Nimis enim reprehenſibile eſſe manifeſtum eſt, ut te vivente tibi alium ſubſtituamus: ſed hoc commonemus, ut quamdiu te divina juſſerit clementia ſupereſſe, ſine intermiſſione orare non ceſſes, ut tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum irreprehenſibiliter regere valeat.

Corr. Rom. ¶ *Prior pars hujus capituli uſque ad verſic.* Idem ſi eundem, *ſumpta eſt ex epiſtola Zachariæ Papæ, cujus initium eſt*, Sacris liminibus: *quæ extat Romæ manuſcripta in Bibliotheca Dominicana, quam etiam edidit frater Laurentius Surius in vita B. Bonifacii, ſed ex codice parum emendato. Reliqua habentur in epiſtola ultima in tomis Conciliorum.*

C. XVIII. *Non ſucceſſor, ſed coadjutor viventi Epiſcopo datur.*

Item Pelagius Papa *Clero Narnienſi*. a

QUia frater & Coepiſcopus noſter Joannes Eccleſiaſticæ utilitatis ſtudio ſuadente, & naturæ ſuæ ſimplicitate laudabili conſideratione tractata, ob hoc, quod ſe in gerenda patrimonii gubernandi cura, vel in diſciplina Eccleſiaſtica conſervanda minime fatetur idoneum, Conſtituti Presbyteri ad hæc explenda ſibi expoſcit adhiberi perſonam: ut ea, quæ ſunt neceſſaria, competenti diſponente ſolicitudine fiant, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præſenti vobis juſſione præcipimus, ut ſervata primo in loco Epiſcopo memorato reverentia, quam vos convenit inculpabiliter exhibere, in omnibus, quæ ad divini cultus obſequium pertinent, vel quæ Eccleſiaſticæ utilitatis peragere cura ſuaſerit, præbeatis obedientiam Conſtituto competentem, in nullo diſpoſitionibus ejus ſpiritu contumaci reſultantes: imo competenti vigilantiæ veſtræ ſtudio, quæ pro Eccleſiaſtica utilitate gerenda Conſtitutus monuerit, adimplentes: ut his ita diſpoſitis, & conſueta vobis ſtipendia miniſtrentur, & quæcunque in præfatæ Eccleſiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis ſunt neceſſaria, compleantur.

Gratian. *Illud vero Cypriani* b *de hæreticis intelligendum eſt, qui Catholicarum Eccleſias ſibi uſurpare contendunt*. §. 1. *Illud vero Evariſti* c *Papæ tunc intelligendum eſt, quando nec inevitabilis neceſſitas (perſecutorum videlicet) nec Apoſtolica, aut regularis mutatio, ſed ambitio ſola Epiſcopum de Eccleſia ad Eccleſiam tranſire cogit*. §. 2. *Unde cum in principio ſui capituli diceret*: Epiſcopus non debet dimittere Eccleſiam ſuam, *ſubſequenter adjunxit*, Abſque inevitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, vel regulari mutatione, & alteri ſe ambitus cauſa conjungere.

4 pars. §. 3. *Ambitionis enim cauſa, quicunque Eccleſiæ ſuæ mediocritate deſpecta, ad majorem Eccleſiam tranſire voluerit, debet revocari ad propriam. Quod ſi redire contempſerit, careat aliena, & propria.*

C. XIX. *Epiſcopus, vel quilibet Clericus relicta ſua Eccleſia non debet ad aliam tranſire.*

Unde in Nicæno Concilio *a, cap.* 15. *legitur.*

NOn *b* oportet Epiſcopum, vel reliquos ordines de civitate ad civitatem migrare; non Epiſcopus, non Presbyter, non Diaconus tranſeat. Si quis autem poſt definitionem ſancti & magni Concilii tale quid agere tentaverit, & ſe hujuſmodi negotio mancipaverit, hoc factum prorſus in irritum ducatur, & Eccleſiæ reſtituatur, cujus fuit Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ordinatus.

Corr. Rom. ¶ *Ex duobus codicibus collectionis Anſelmi in uno emendatiore caput hoc ita habet, ut verba hæc*: Quod non oporteat Epiſcopum, vel reliquos ordines demigrare, *ſint rubrica: & capitulum hoc modo incipiat*: Ut de civitate ad civitatem, non Epiſcopus, non Presbyter, non Diaconus tranſeat. *In altero vero eadem rubrica eſt nigris literis ſcripta, & eſt initium capituli: unde videtur caput hoc eſſe continuatum, quemadmodum eſt apud Gratianum, ſalva ſententia ipſius canonis.*

C. XX. *In monaſterio deputetur Epiſcopus, qui in Eccleſia ſua reſidere contemnit.*

Item Gregorius *Anthemio Subdiacono, lib.* 5. *epiſt.* 23. *ſive c.* 123.

PErvenit *c* ad nos, Pigmenium Amalphitanæ civitatis Epiſcopum in Eccleſia ſua reſidere non eſſe contentum, ſed foris per diverſa loca vagari. *& infra*. Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, ut ſupradicto Epiſcopo interminari non deſinas, quatenus hoc de cætero facere non præſumat, ſed in Eccleſia ſua Sacerdotali more reſideat. Quem ſi forte non emendari poſt tuam interminationem cognoveris, in monaſterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare: ut quid facere debeas, noſtra iterum præceptione cognoſcas.

C. XXI. *Epiſcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam Eccleſiam ſe transferre.*

Item ex Concilio Carthaginenſi V. *c.* 5. d

PLacuit *e*, ut nemini ſit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam Eccleſiam in diœceſi conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutius, quam oporteat, conſtitutum, curam, vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.

C. XXII. *Interceſſori cathedram, cui datus eſt, tenere non licet.*

Item ex eodem Carthaginenſi V. *c.* 8. f

COnſtitutum eſt, ut nulli interceſſori licitum ſit, cathedram, cui interceſſor datus eſt, quibuslibet populorum ſtudiis, vel ſeditionibus retinere: ſed dare operam, ut intra annum eiſdem Epiſcopum provideat. Quod ſi neglexerit anno expleto, *g* interventor alius tribuatur.

C. XXIII. *Excommunicentur Clerici, qui relicta ſua Eccleſia ad eam redire noluerint.*

Item ex Concilio Nicæno, *c.* 16.

SI *h* qui vero ſine reſpectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque Eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes, receſſerint ab Eccleſia ſua, ſive Presbyter, ſive Diaconus, vel in quocunque Eccleſiaſtico ordine poſiti fuerint, hi non debent ſuſcipi in alia Eccleſia, ſed cum omni neceſſitate cogantur, ut redeant ad Eccleſiam ſuam. Quod ſi permanſerint, excommunicari eos oportet.

C. XXIV.

a *al.* Navarienſi] *al.* Narinenſi. b *Sup. ead. cap.* factus, & *cap.* Novatianus. c *Sup. ead.* ſicut vir.

a *Et in Aquiſgran. c.* 43. b *Anſ. l.* 6. *c.* 122. *Burch. l.* 2. *c.* 97. *Ivo p.* 6. *c.* 174. c *Anſel. l.* 6. *c.* 178. d *Et in Africano, c.* 83. e *Anſel. l.* 6. *c.* 176. f *Et in Africano, c.* 41. g *al.* exemplo. h *Anſel. l.* 7. *c.* 107. *Burch. l.* 2. *c.* 98. *Ivo p.* 6. *c.* 175.

C. XXIV. *De eodem.*

Item ex Concilio Antiocheno *a*, *c.* 3.

I. SI quis Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus, deſerta ſua Eccleſia, ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tentet, quo migravit, perpetuo manere, ulterius miniſtrare non debet; præſertim, ſi ab Epiſcopo ſuo ad revertendum fuerit exhortatus. Quod ſi poſt evocationem ſui Epiſcopi non obedierit, ſed inobediens perſeveraverit, omnimodo ab officio ſuo deponi debere, nec aliquando ſpem reſtitutionis habere decernimus: ſi vero propter hanc culpam depoſitum, alius Epiſcopus ſuſceperit, & ipſe a communi Synodo pœnam merebitur increpationis 1, tanquam Eccleſiaſtica jura diſſolvens.

Corr. Rom. ¶ 1 Increpationis] *Græce eſt*, ἐπιτιμίας τυγχάνειν, *quod in aliis verſionibus eſt*, arguatur, *vel* coerceatur, *vel* puniatur.

C. XXV. *Non licet Epiſcopo Eccleſiam ſuam relinquere, & ad aliam tranſire.*

Item ex eodem *Antiocheno*, *cap.* 21.

EPiſcopum *b* de diœceſi ad diœceſim alteram non debere tranſire, neque ſi ſeipſum ingeſſerit, neque ſi a populis fuerit violenter attractus *c*; neque ſi etiam hoc ei ab Epiſcopis ſuadeatur: manere autem eum debere in Eccleſia Dei, quam ab initio ſortitus eſt, & non ab ea alibi demigrare, ſecundum regulam ſuper hoc olim a Patribus conſtitutam, decernimus.

C. XXVI. *De eodem.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi, *c.* 5.

PRopter *d* eos Epiſcopos, ſive Clericos, qui de civitate ad civitatem tranſeunt, placuit definitiones datas a ſanctis Patribus habere propriam firmitatem.

C. XXVII. *Alienæ plebes ab Epiſcopo non uſurpentur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. *c.* 20.

PLacuit *e*, ut a nullo Epiſcopo uſurpentur plebes alienæ, nec aliquis Epiſcoporum ſupergrediatur in diœceſi collegam ſuum.

C. XXVIII. *Alienos Clericos ordinare, & altaria conſecrare, Epiſcopo non licet.*

Item Anacletus.

EPiſcopus in diœceſim alienam ad alienos Clericos ordinandos, vel conſecranda altaria irruere non debet. Quod ſi fecerit, amotis his, quos ordinavit, altaris tamen conſecratione manente, tranſgreſſor canonum uno anno a Miſſarum celebratione ceſſabit.

C. XXIX. *Diebus ſolemnibus Clericus Eccleſiæ ſuæ deeſſe non debet.*

Item ex Concilio Agathenſi, *c.* 64.

II. SI quis in Clero conſtitutus ab Eccleſia ſua diebus ſolemnibus defuerit, id eſt, Nativitate Domini, Epiphania, Paſcha, vel Pentecoſte, dum potius ſecularibus *f* lucris ſtudet, quam ſervitio Dei parere, convenit, ut triennio a communione ſuſpendatur. §. 1. Similiter Diaconus, vel Presbyter, ſi per tres hebdomadas ab Eccleſia ſua defuerit, huic damnationi ſuccumbat.

C. XXX. *Removendus eſt Epiſcopus ab Eccleſia, cui irrepſerit, & ad ſuam cogendus eſt redire.*

Item Hilarius Papa *Epiſcopis Tarracon. c.* 3.

REmoto *g* ab Eccleſia Barcinonenſi, atque ad ſuam remiſſo Irenæo Epiſcopo, ſedatis per Sacerdotalem modeſtiam voluntatibus, quæ per ignorantiam Eccleſiaſticarum legum deſiderant, quod non licet obtinere, talis protinus de Clero proprio Barcinonenſibus ordinetur Epiſcopus, qualem te præcipue, frater Aſcani, oportet eligere, & decet conſecrare: ne ſi forte aliter *a* factum ſit, non ſine objurgatione tui maxime nominis retundat noſtra præceptio, quod ad injuriam Dei (a quo ſpecialiter Sacerdotalium eſt gratia dignitatum) didicerimus admiſſum.

C. XXXI. *Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulſus, etiam propria careat.*

Item Leo Epiſcopus *urbis Romæ Anaſtaſio Theſſalonicenſi Epiſcopo*, *epiſt.* 82. *al.* 84. *c.* 8.

III. SI *b* quis Epiſcopus mediocritate civitatis ſuæ deſpecta adminiſtrationem celebrioris loci ambierit, & ad majorem plebem ſe quacunque ratione tranſtulerit, non ſolum a cathedra quidem pellatur aliena, ſed carebit & propria: ut nec illis præſideat, quos per avaritiam concupivit, nec illis, quos per ſuperbiam ſprevit. Suis igitur terminis contentus ſit quiſque, nec ſupra menſuram juris ſui affectet augeri.

C. XXXII. *Utraque careat Eccleſia, qui contemptu minoris Eccleſiæ ad majorem aſpirat.*

Item ex Concilio Meldenſi, *cap.* 30.

IV. SI quis *c* de ordine Sacerdotali, contemptu minoris Eccleſiæ ambitioſe & improbe ad potiorem aſpiraverit *d*, canonica erga eum definitio conſervetur, hoc 1 eſt, ut utraque careat.

Corr. Rom. ¶ 1 Hoc eſt, ut utraque careat.] *Hæc non ſunt in Meldenſi impreſſo, habentur tamen apud cæteros quoque collectores.*

Gratian. *Qui vero pretio Eccleſiam vacantem ingreſſus fuerit, ab officio ſuo deponendus eſt, ſicut in* Rothomagenſi Concilio *legitur.*

C. XXXIII. *Dejiciatur a Clero, qui muneribus Eccleſiam acquirere tentat.*

SAncitum eſt *e*, atque omnibus modis prohibitum, ut ſi quis Presbyter inventus fuerit alicui Clerico, vel Laico munera dare, vel dediſſe, aut aliam pecuniam tribuere, ut alterius Presbyteri Eccleſiam ſurripiat 1, aut vacantem pretio redimat, pro hac cupiditate, ſeu rapina, ſeu præſumptione, turpis lucri gratia, dejiciatur a Clero, & alienus exiſtat a regula.

Corr. Rom. ¶ 1 Surripiat, aut] *Additæ ſunt iſtæ duæ voces ex Burchardo. Nam vivente Presbytero poſſeſſore non poteſt dici vacans Eccleſia. In lib. 7. Capitularium, c. 206. eſt verbum*, ſurripiat, *ſed deeſt alterum membrum*, aut vacantem pretio redimat, *Ivo, & auctor Pannormiæ habent, ut antea Gratianus*, Eccleſiam vacantem pretio redimat.

5 ps. Gratian. *Quod vero communi conſilio, atque aliarum utilitate mutationes Epiſcoporum fieri poſſint, & in Eccleſiis, a quibus receſſerint, eis viventibus alii ſubſtitui valeant*, Anterus Papa *demonſtrat*, *epiſtola ſeptima*, *ſcribens Epiſcopis Bæticæ, & Toletanæ provinciæ.*

C. XXXIV. *Neceſſitatis, vel utilitatis cauſa Epiſcoporum mutationes fieri poſſunt.*

MUtationes *f* Epiſcoporum ſcitote communi utilitate, atque neceſſitate fieri licere, ſed non propria *g* cujuſquam voluntate, aut dominatione. Petrus ſanctus magiſter noſter, & Princeps Apoſtolorum, de Antiochia, utilitatis cauſa, translatus eſt Romam, ut ibidem potius proficere poſſet. Euſebius quoque de quadam parva civitate, Apoſtolica auctoritate, mutatus eſt Alexandriam. Simili-

a *Et in Chalced. c.* 20. *In Aquiſgran. c.* 71. *Anſ. l.* 7. *c.* 170. b 9. *q.* 2. *nullum. Burch. l.* 1. *c.* 72. *Ivo p.* 5. *c.* 179. c ἀναζαζόμενον. d *Sup. ead. non oportet*, *Ex Nicæna Synodo. lib. Cap.* 6. *c.* 236. e *Burch. l.* 2. *c.* 64. *Ivo p.* 5. *c.* 173. *In Aurelian.* 3. *c.* 15. f *al. ſingulari lucro. Anſel. l.* 6. *c.* 109.

a *al. ſimiliter.* b *Polyc. l.* 1. *tit.* 9. *Anſel. l.* 6. *c.* 104. *Burch. l.* 1. *c.* 74. *Ivo p.* 5. *c.* 103. c *Burch. l.* 3. *c.* 48. *Ivo p.* 3. *cap.* 52. *Pann. l.* 2. *cap.* 45. d *al. aſpirare contenderit.* e *In Capit. l.* 7 *cap.* 206. *Burch. l.* 3. *c.* 114. *Ivo p.* 3. *c.* 90. *Pann. l.* 2. *cap.* 49. f *Polyc. l.* 1. *tit.* 9. *Anſ. l.* 6. *c.* 49. *Burch. l.* 1. *c.* 77. *Ivo p.* 5. *c.* 133. *Pann. l.* 3. *c.* 69. g *al. non libitu cujuſquam, aut dominatione. Plura ſunt verba in originali.*

ter Felix de civitate, in qua ordinatus erat, electione civium propter doctrinam, vitamque bonam, quam habebat, [auctoritate 1 hujus ſanctæ ſedis, & licentia] communi Epiſcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ac populorum conſilio tranſlatus eſt Epheſum. Non enim tranſit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minori ad majorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit *a*, ſed aut vi a propria ſede pulſus, aut neceſſitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non ſuperbe, ſed humiliter ab aliis translatus, & inthronizatus eſt. *& infra*. §. 1. Nam ſicut Epiſcopi habent poteſtatem ordinare regulariter Epiſcopos, & reliquos Sacerdotes; ſic quoties utilitas, aut neceſſitas coegerit, ſupradicto modo & mutare, & inthronizare poteſtatem habent: [non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ ſedis auctoritate, & licentia.] *& infra*. §. 2. Alia etenim *b* eſt cauſa utilitatis, & neceſſitatis, alia avaritiæ, ac præſumptionis, aut propriæ voluntatis.

Corr. Rom. ¶ 1 Auctoritate hujus ſanctæ ſedis, & licentia) *Hæc verba non leguntur in epiſtola Anteri, neque in Pannormia, neque apud Burchardum, & Ivonem. Sunt tamen apud Anſelmum, & in Polycarpo, & vetuſtis Gratiani exemplaribus. Idem quoque eſt de verbis illis prope finem capitis*, non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ ſedis auctoritate, & licentia: *quæ propter hanc cauſam virgulis ſunt incluſa*.

C. XXXV. *Cauſa neceſſitatis mutationes Epiſcoporum fieri poſſunt.*

Item Pelagius Papa II. *Benigno Archiepiſcopo epiſt.* 2.

SCias *c*, frater dilectiſſime, aliud eſſe cauſam neceſſitatis, & utilitatis, aliud cauſam præſumptionis, ac propriæ voluntatis. Non ergo mutat ſedem, qui non mutat mentem, id eſt, qui non cauſa avaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel ſuæ delectationis migrat *d* de civitate ad civitatem, ſed cauſa neceſſitatis, aut utilitatis mutatur. Nam plurimorum utilitas unius utilitati, aut voluntati præferenda eſt. Aliud eſt enim mutare, & aliud mutari. *& infra*. §. 1. Nam aliud eſt ſponte tranſire, & aliud eſt coacte, aut neceſſitate venire. Unde non iſti mutant civitates, ſed mutantur: quia non ſponte, ſed coacte hoc agunt. *& infra*. §. 2. Non ergo bene intelligunt Eccleſiaſticas regulas, qui hoc negant cauſa neceſſitatis, vel utilitatis fieri poſſe, quoties communis utilitas, aut neceſſitas perſuaſerit.

C. XXXVI. *Chriſtum negare convincitur, qui neceſſitatem patientibus miſericordiam non impendit.*

Idem *in eadem epiſtola paulo inferius.*

OMnis, qui gemebat, & vexabatur a *e* Saul, fugiebat & veniebat ad David. Si ergo piiſſimus, atque juſtiſſimus David ſciret peccatum eſſe, perſecutionem fugientes, & tranſeuntes de loco ad locum, & de civitate ad civitatem recipere, tales nequaquam reciperet, nec ſecum teneret, nec in aliis civitatibus eos collocaret. Qui enim perſequuntur Domini Epiſcopos, eoſque de civitatibus ad civitates tranſire compellunt, non eos tantum perſequuntur, quantum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, cujus legatione funguntur. Nec ipſi in hoc peccant Epiſcopi, quoniam non ſponte, ſed coacte hoc agunt; ſed illi, qui eos perſequuntur: nec ipſis Epiſcopis hoc imputari poteſt, ſed illis, qui eos hoc agere cogunt. *& infra*. §. 1. Qui autem negant miſericordiam faciendam fugientibus, ac neceſſitatem patientibus, ipſum Chriſtum negant, qui eſt miſericordia, & veritas. *& infra*. §. 2. Negat miſericordiam neceſſitatem patientibus, qui populis indigentibus divinis miniſteriis *f*, & non habentibus proprium Epiſcopum, qui eos inſtruat, cauſa utilitatis, atque neceſſitatis, ex alia civitate, licet minor ſit, in eam, quæ non habet Epiſcopum doctiorem, vel utiliorem meliori conſilio, non ſponte tranſeuntem, ſed majorum exhortatione mutare *a*, aut Epiſcopum ejectum, aut perſecutionem patientem cauſa utilitatis, & neceſſitatis inthronizari non permittit.

C. XXXVII. *Non ambitione, ſed Synodali auctoritate de Eccleſia ad Eccleſiam Epiſcopus tranſeat.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 27.

EPiſcopus *b* de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat, nec quiſquam inferioris ordinis Clericus. Sane ſi utilitas Eccleſiæ fiendum popoſcerit, decreto pro eo Clericorum, & Laicorum Epiſcopis porrecto, in præſentia Synodi transferatur, nihilominus alio in locum ejus Epiſcopo ſubrogato. Inferioris vero gradus Sacerdotes, vel alii Clerici conceſſione ſuorum Epiſcoporum poſſunt ad alias Eccleſias tranſmigrare.

C. XXXVIII. *In proprio gradu Epiſcopi, vel Presbyteri in aliena ſuſcipiantur Eccleſia.*

Item ex eodem Cartaginenſi IV. *cap.* 33.

EPiſcopi, vel Presbyteri, ſi cauſa viſitandi ad Eccleſiam alterius Epiſcopi venerint, in gradu ſuo ſuſcipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem conſecrandam invitentur.

C. XXXIX. *Eccleſia unius Epiſcopi ab alio diſponi non debet.*

Item Calixtus Papa *omnibus Galliarum Epiſcopis epiſt.* 2. *c.* 3.

SIcut è alterius uxor, nec adulterari ab aliquo, vel judicari, aut diſponi, niſi a proprio viro, eo vivente, permittitur; ſic nec uxor Epiſcopi *d*, quæ ejus Eccleſia, vel parochia indubitanter intelligitur, eo vivente, abſque ejus judicio, & voluntate, alteri *e* judicari, vel diſponi, aut ejus concubitu frui, id eſt, ordinatione conceditur. Unde ait Apoſtolus *f*: *Alligata eſt uxor legi, quandiu vir ejus vivit: eo vero defuncto, ſoluta eſt a lege viri*. Similiter & ſponſa Epiſcopi (quia ſponſa, uxorque ejus dicitur Eccleſia) illo vivente ei eſt alligata: eo vero defuncto, ſoluta eſt. *Et g cui voluerit, nubat, tantum in Domino*; id eſt, regulariter. Si enim eo vivente alteri nupſerit, adultera judicabitur. Similiter & ille, ſi alteram ſponte duxerit, adulter exiſtimabitur, & communione privabitur. Si autem perſecutus fuerit in ſua Eccleſia, fugiendum illi eſt ad alteram, eique eſt aſſociandus, dicente Domino *h*. *Si vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam*. Si autem utilitatis cauſa fuerit mutandus, non per ſe hoc agat, ſed fratribus invitantibus, & auctoritate hujus ſanctæ ſedis faciat, non ambitus cauſa, ſed utilitatis, aut 1 neceſſitatis.

Corr. Rom. ¶ 1 Aut neceſſitatis) *Hæc non ſunt in ipſa epiſtola, ſed habentur apud Anſelmum. Neceſſitas autem præbet juſtam cauſam tranſlationi, ſupra ead. c.* Scias.

6 us Gratian. *Hoc non ſolum de Epiſcopis, verum etiam de quibuslibet Eccleſiæ miniſtris intelligitur, ut videlicet in locum viventis alter abrepat.*

C. XL. *Deponatur, qui locum alterius invadere non timet.*

Unde B. Gregorius *ſcribit Natali Salonitano Epiſcopo de eo, qui in Archidiaconatum alterius ſe promoveri conſenſerat, lib.* 2. *indict.* 10. *epiſt.* 14. *&* 16.

EUm *i*, qui contra juſtitiæ regulam in Archidiaconatum alterius ſe provehi conſenſit, ab ejuſdem Archidiaconatus

a *Plura ſunt verba in originali*. b *al. quoque*. c *Polyc. l.* 1. *tit.* 9. *Anſ. l.* 6. *c.* 97. d *al. electionis.*] *al. dilectionis*. e 1. *Regum* 22. f *myſteriis*.

a *al. mutari*. b *Ivo p.* 5 *c.* 325. *Pann. l.* 3. *c.* 70. c *Polyc. l.* 1. *tit.* 8. *Anſ. l.* 6. *c.* 103. *Burch. l.* 3. *c.* 49. *Ivo p.* 3. *c.* 53. *& p.* 5. *c.* 101. d *al. Epiſcopi, vel Presbyteri*. e *al. ab altero dijudicari*. f 1. *Cor.* 7. g *ibid.* h *Matth.* 10. i *Ivo p.* 6. *c.* 342.

Digitized by Google

tus honore deponimus. Qui, ſi ulterius in loco eodem miniſtrare præſumpſerit, ſe participatione communionis ſacræ noverit eſſe privatum.

C. XLI. *In una Eccleſia duo Prælati eſſe non debent.*

Item Hieronymus *ad Ruſticum Monachum epiſt.* 4.

IN *a* apibus *b* Princeps unus eſt; grues unam ſequuntur ordine literario: Imperator unus, judex unus provinciæ. Roma, ut condita eſt, duos fratres ſimul habere Reges non potuit, & parricidio dedicatur. In *c* Rebeccæ utero Eſau, & Jacob bella geſſerunt: ſinguli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, ſinguli Archidiaconi, & omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur.

7 ℣s Gratian. *Ecce in quibus caſibus Epiſcopo vivente alius poteſt ei ſubſtitui. Quanquam ſecundum rei veritatem non vivente Epiſcopo talis probetur ſuccedere. Translatus enim ab una civitate ad aliam deſinit eſſe Epiſcopus illius civitatis, a qua transfertur: atque ideo, qui huic ſuccedit, non vivente, ſed defuncto quodammodo Epiſcopo probatur ſubſtitui. Sed inter eum, qui hoſtilitatis neceſſitate, & eum, qui utilitatis cauſa transfertur, hoc intereſt, quod ille, qui metu hoſtilitatis ad aliam tranſit, ſi priorem contigerit aliquando ab hoſtibus liberam fieri, ad eandem illum redire oportet.*

C. XLII. *Qui metu hoſtilitatis ad alium locum tranſierit, poſtea ad ſuam Eccleſiam redire oportet.*

2 *Unde* Gregorius Papa *ſcribit Joanni Epiſcopo Scyllacino d lib.* 2. *indict.* 10. *epiſt.* 25.

PAſtoralis *e* officii cura nos admonet, deſtitutis Eccleſiis proprios conſtituere Sacerdotes, qui gregem Dominicum debeant paſtorali ſollicitudine gubernare. Propterea te Joannem ab hoſtibus captivatæ Lilitanæ civitatis Epiſcopum in Scyllatina Eccleſia Cardinalem neceſſe duximus conſtituere Sacerdotem: ut ſuſceptam ſemel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas. Et licet a tua Eccleſia ſis hoſte imminente depulſus, aliam, quæ Paſtore vacat, Eccleſiam debes gubernare: ita tamen, ut ſi civitatem illam ab hoſtibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem ſtatum contigerit revocari, ad eam, in qua prius es ordinatus, Eccleſiam revertaris: ſin autem prædicta civitas continua captivitatis calamitate premitur, in hac, in qua a nobis incardinatus *s* es, debeas Eccleſia permanere.

Corr. Rom. ¶ *s* Incardinatus) *Supra diſt.* 71. *c. fraternitatem, de hujus vocis notione eſt notatum.*

Gratian. *Qui vero utilitatis cauſa transfertur, nequaquam ad priorem redire cogitur. Eſt etiam alius caſus, in quo Epiſcopus viventi Epiſcopo ſubſtituitur. Cum enim aliquis relicta priori cathedra ſua auctoritate ad aliam tranſierit, ſi alius ei ſubſtitutus fuerit, licet ille prioris Eccleſiæ Epiſcopus eſſe non deſierit, ſubſtitutus tamen Epiſcopatum habebit.*

C. XLIII. *De Sacerdotibus, qui relictis ſuis Eccleſiis ad alias migrarunt.*

Unde Damaſus *urbis Romæ Epiſcopus ſcribit ad Paulinum Antiochenum dicens.*

EOs *f* Sacerdotes, qui ab Eccleſiis ad Eccleſias migrarunt, tamdiu a noſtra communione habemus alienos, quamdiu ad eas redierint civitates, in quibus primitus ſunt conſtituti. Quod ſi quis alius alio tranſmigrante in locum viventis ordinatus eſt, tamdiu vacet Sacerdotii dignitate, qui ſuam deſeruit civitatem, donec ſucceſſor ejus quieſcat in Domino.

Gratian. *Epiſcopalium etiam ſedium mutationes metu hoſtilitatis interveniente nonnunquam fieri ſolent.*

a Ivo p. 5. c. 357. b *Principes ſunt*) *orig.* c *Geneſ.* 25. d *al. Squilatino.* e *Joan. Diac. l.* 3. *c.* 65. *Polyc. l.* 1. *tit.* 8. & *l.* 2. *tit.* 14. *Anſ. l.* 6. *c.* 99. *Burch. l.* 3. *c.* 223. *Ivo p.* 5. *c.* 223. f *Polyc. l.* 1. *tit.* 9. *Anſ. l.* 9. *c.* 95.

C. XLIV. *Neceſſitate temporis Epiſcopalium ſedium mutationes fieri poſſunt.*

Unde Gregorius *ſcribit Joanni Epiſcopo Vellitrano lib.* 2. *epiſt.* 11.

TEmporis *a* qualitas admonet, Epiſcoporum ſedes, antiquitus certis civitatibus conſtitutas, ad alia, quæ ſecuriora putamus, ejuſdem diœceſis loca tranſponere, quo & habitatores nunc *b* degere, & barbaricum poſſint periculum facilius declinare. Propterea te Joannem fratrem, Coepiſcopum noſtrum Vellitrenſis civitatis, ſedemque tuam in loco quondam *c* Arenata ad ſanctum Andream Apoſtolum præcipimus exinde tranſmigrari, quatenus ab hoſtilitatis incurſu liberior exiſtere valeas, & illic conſuetudinem *s* ſolennium feſtive diſponas.

Corr. Rom. ¶ *s* Conſuetudinem] *Apud Joannem Diaconum legitur*, conſuetudine ſolenni feſta diſponas. *Apud Burchardum, & Ivonem*, conſuetudinem ſolennium feſtorum. *In variis B. Gregorii epiſtolarum editionibus*, conſuetudinem ſolennium feſta diſponas.

8 ℣s Gratian. *Item cum aliquis cauſa humilitatis Apoſtolica conceſſione de Epiſcopali ſede ad Monachalem deſcenderit ſubjectionem, alius loco ejus ſubrogari poterit; ille vero ad Pontificatum reſurgere nequaquam ulterius valebit. Unde in quinta s actione* Conſtantinopolitanæ Synodi CCCLXXXIII. *Patrum ſub Joanne Papa VIII. cui præfuit Petrus Presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus Epiſcopus, & Eugenius Oſtienſis Epiſcopus, Apocriſarii Papæ dixerunt.*

C. XLV. *Epiſcopus, qui cauſa humilitatis Monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet.*

HOc *d* nequaquam apud nos habetur, ut quicunque de Pontificali ordine ad Monachorum, id eſt, pœnitentium deſcenderit vitam, ulterius poſſit ad Pontificatum reverti. *Item.* §. 1. Præcepit ſancta Synodus, ut quicunque de Pontificali dignitate ad Monachorum vitam, & ad pœnitentiæ deſcenderit locum, nequaquam jam ad Pontificatum reſurgat. Monachorum enim vita ſubjectionis habet *e* verbum, & diſcipulatus, non docendi, vel præſidendi, vel paſcendi alios.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Synodus ſub Joanne VIII. extat Græca in Vaticana Bibliotheca. Cujus Synodi tres tantum canones cum explanatione Balſamonis editi ſunt Lutetiæ, & apud ipſum inſcribitur, Synodus in templo ſapientiæ habita ſub Photio Patriarcha. In ſecundo autem trium illorum capitulo habetur ſententia hujus capitis. Viſum autem eſt, ut omnia melius percipiantur, hunc locum Græce, & cum nova interpretatione eſſe adſcribendum.*

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπε. Πῶς ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τάγματος ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν μοναχῶν καταλεγόντων χώραν, ἆρα εἰς ὑποταγὴν ἑαυτοὺς παραδόντες δύνανται ἔτι δὲ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ποιμεναρχίας ἔχεσθαι; οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον, τοῦτο παρ' ὑμῖν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ σώζεται. ὅστις γὰρ ἐὰν ἀπὸ ἀρχιερατικοῦ τάγματος εἰς τὴν τῶν μοναχῶν, τουτέστι τῶν μετανοούντων καταριθμηθῇ χώραν, οὐ δύναται ἔτι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἑαυτῷ διεκδικεῖν ἀξίωμα. Βασίλειος, καὶ Ἠλίας οἱ τοποτηρηταὶ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων εἶπον· οὐδὲ παρ' ὑμῖν ἐφωράθη τοῦτο ποτὲ γενόμενον· τοὐναντίον μὲν ἂν μονάζοντες πρόοδον εἰς ἀρχιερέα, ἀπὸ δὲ ἀρχιερέων εἰς μοναχοὺς κατερχόμενοι ἀρχιερεῖς μένειν οὐ δύνανται. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν, ὁριζέσθω δὲ περὶ τούτου κανών. πολλάκις γὰρ δὲ ἐν ὑμῖν ἀμφιβολίαι γίνονται περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

a *Joan. Diac. in vita B. Gregor. l.* 3. *c.* 27. *Anſ. l.* 6. *c.* 98. *Burchard. l.* 3. *c.* 89. *Ivo p.* 3. *c.* 179. *Panu. l.* 2. *c.* 37. b *al ſecure.* c *al. quem Harenata ad ſanctum Andream Apoſtolum dicunt.* d *Ivo p.* 7. *c.* 149. e λόγον ἔχει.

σαύτης, τῶν μὲν λεγόντων μὴ κωλύεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς μοναχοὺς γενομένους τὰ τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, τῶν δὲ οὐ συνδοκούντων ἐπὶ τούτῳ. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον, ἐκτεθήτω κανών. ἁγία σύνοδος εἶπεν, ἔτι δὲ ἀξιοῦμεν ἐκτεθῆναι κανόνας περὶ τῶν εἰς τοῦτο μανίας, καὶ ἀπονοίας ἐλθόντων λαϊκῶν, ὡς ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς θεοῦ τύπτειν, ἢ φυλακίζειν, καὶ τὰ λοιπά.

Φώτιος ὁ Πατριάρχης εἶπεν· εἰ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ἀναγνωσθήτωσαν οἱ κανόνες, καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ Θεοφιλέστατος Διάκονος, καὶ Πρωτονοτάριος ἀνέγνω. εἰ καὶ μέχρι νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα ἐπὶ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρεωρῶντο, ἀλλ᾽ οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος, καὶ τοῦτο εὐθυμίζουσα τὸ παρόραμα καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν ὥρισεν, ἵνα εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ ἄλλος τις ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσειε κατελθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἔχουσι λόγον καὶ μαθητείας, ἀλλ᾽ οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρίας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ὑπαγγέλλονται. διὸ κατὰ τὰ προείρηται. θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων, καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν μεταβιβάζειν. εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσας πράξει μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκέτι πρὸς τὸ πρότερον, ὑπὲρ δι᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει. *Id eſt.*

Photius Patriarcha dixit: Quid cenſetis de iis, qui ex Antiſtitum ordine ſeipſos in Monachorum locum conferunt? Num qui ſe ipſos ſubjectos eſſe voluerunt, poſſunt adhuc iidem idem in gregem imperium tenere? Sanctiſſimi locum tenentes antiquioris Romæ dixerunt: Id apud nos minime fit, neque in more eſt poſitum. Quicunque enim ex Antiſtitum ordine Monachorum, id eſt, pœnitentium ordini annumeratus fuerit, is Antiſtitis dignitatem non poteſt ſibi amplius vendicare. Baſilius & Helias locum tenentes Orientalium ſedium dixerunt: Neque apud nos id unquam eveniſſe obſervatum eſt. Nam contra quidem Monachi ad Antiſtitum ordinem provehuntur, at qui ex Antiſtitibus ad Monachos deſcendunt, hi Antiſtites manere non poſſunt. Sancta Synodus dixit: De hac etiam re canon conſtituatur. Nam & apud nos ſæpe hac de cauſa dubitationes exoriuntur, nonnullis quidem ita dicentibus, non prohiberi Antiſtites, quo minus, cum Monachi facti fuerint, Antiſtitum muneribus fungantur: nonnullis vero hanc ſententiam minime probantibus. Sanctiſſimi locum tenentes dixerunt: Feratur canon. Sancta Synodus dixit: Præterea vero æquum ducimus ferri canones de Laicis illis, qui eo inſaniæ, ac ſuperbiæ devenerunt, ut Antiſtites vel Sacerdotes Dei verberent, aut cuſtodiæ tradant, & reliqua. §. 1. Photius Patriarcha dixit: Si veſtra ſanctitas jubet, legantur canones: eoſque in manus ſumens Petrus, Deo amiciſſimus Diaconus, & Protonotarius, legit: Quamvis huc uſque nonnulli Antiſtites ad Monachorum habitum deſcendentes, conati ſint in Antiſtitum faſtigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta eſt: Sancta tamen, & œcumenica hæc Synodus, hanc quoque negligentiam corrigens, atque inordinatam hanc actionem ad leges, quæ de ſtatu Eccleſiaſtico ſunt, revocans, ſtatuit, ut ſi quis Epiſcopus, ſive quis alius Antiſtitis dignitatem obtinens, ad vitam monaſticam deſcendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic Antiſtitis dignitatem amplius non retineat. Monachorum enim inſtituta ad obedientiæ, ac diſciplinæ rationem pertinent, minime vero ad magiſterii, vel præfecturæ: atque eorum ſunt, qui non alios paſcere, ſed paſci profiteantur. Quocirca, quemadmodum dictum eſt, decernimus, ne quis poſthac eorum, qui in Antiſtitum catalogo ſunt, atque in paſtorum numero cenſentur, in eorum, qui paſcuntur, ac pœnitentiam agunt, locum ſe transferat. Quod ſi quis poſt promulgationem, ac notitiam hujus, quæ nunc pronuntiatur, ſententiæ, id facere auſus fuerit, quando ipſe ſeipſum Antiſtitis gradu privavit, priſtinam, quam factis contempſit, dignitatem amplius non recuperabit.

Corr. Rom. ¶ In quinta] *Apud Ivonem part. 7. c. 149. pro initio hujus capituli leguntur hæc*: Ex actione quintæ Synodi Conſtantinopolitanæ trecentorum & octoginta trium Patrum, ſub Joanne Papa VIII. cui præfuit Petrus Presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus Epiſcopus, & Eugenius Oſtienſis Epiſcopus. *Initium vero ipſius capitis eſt*, Apochryſarii Papæ dixerunt, Hoc nequaquam, &c.

Gratian. *Hoc ad pœnitentiam agendam, non ad quietem ſervandam quibuſdam conceditur.*

C. XLVI. *Pro infeſtationibus malorum non licet Epiſcopo gregem relinquere.*

Unde Liberius Papa *ſcribit omnibus Epiſcopis, epiſt. 2.*

SUggeſtum a nobis eſt, quod pro præteritis laboribus, & Infeſtationibus, nonnulli veſtrum aſſignatas ſibimet, & a Deo commiſſas relinquant plebes, & in futuro plures relinquere velint eas, quas tueri debent, Eccleſias, & pro ovibus ſibi commiſſis laborare negligant, & monaſteriorum ſe quieti contradere feſtinent, & vacationem ab Epiſcopatus laboribus eligere, & in ſilentio atque otio vitam degere magis appetant, quam in his, quæ ſibi commiſſa ſunt, permanere, dicente Domino *b*: *Beatus, qui perſeveraverit uſque ad finem.* Unde namque eſt beata perſeverantia, niſi de virtute patientiæ? quoniam ſecundum Apoſtolicam *c* prædicationem, *Omnes, qui volunt in Chriſto pie vivere, perſecutionem patiuntur.* Ideo, fratres chariſſimi, non vos afflictionum amaritudo a pio mentis veſtræ propoſito coarctet recedere. Conſiderate namque, quanta, pro abſolutione noſtra & liberatione, Creator Dominuſque & Redemptor noſter pertulerit, quibuſve ſe contumeliis afficiendum tradiderit, ut nos a vinculis poteſtatis Diabolicæ liberaret. Attendite *d* itaque vobis, & omni gregi, in quo vos Spiritus Sanctus conſtituit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit proprio ſanguine, ut non ſit, qui vos decipiat, aut ſeducat in ſubtilitate ſermonis, ut plebes vobis commiſſas relinquatis, & alicui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, & ut vos ſolummodo ſalvetis, & filios orphanos relinquatis.

C. XLVII. *In perſecutionibus Epiſcopus Eccleſiam ſuam non deſerat.*

Item Nicolaus Papa *Humifrido Morinenſis Eccleſiæ Epiſcopo.*

SCiſcitaris itaque per Guldagarium Presbyterum, utrum, cum a Normannis de Epiſcopio depellaris, debeas de cætero in monaſterio converſari. In quo ſcias chariſſime frater, quod ſi perniciosum eſt proretam in tranquillitate navim deſerere, quanto magis in fluctibus? Ubi non dicimus, quod perſecutorum non fugiamus (maxime Paganorum) inſidias, cum ad tempus ſæviunt, & ob multitudinem delictorum noſtrorum nocendi facultatem divinitus aſſequuntur: præſertim cum eis prodire ultro non debeamus, & multos Prophetas, & Apoſtolos, ipſumque Dominum *e* hujuſmodi fugiſſe inſecutores luce clarius conſtet: ſed quod præcipue nos, qui tanquam arie-

a *Polyc. l. 4. tit. 15.* b *Matth. 10.* c *2. Timoth. 3.* d *Act. 10.* e *Joann. 8.*

arietes ducatum gregibus præbemus, imo qui & horum paſtores ſumus, Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus perſiſtere pro certo conveniat, & cum tranquillitas reddita divina fuerit pietate, ſopitaque furentium infeſtatio, mox gregem requirere, & in unum colligere, & ejus animos cœleſtis Patriæ pace, ac potiſſimum ſecuritate prædicata, ſurſum erigere debemus. Et tamdiu ſuper eorum cautela oportet nos eſſe ſolicitos, ut ſi Dei judicio præſentis temporis commoda fortaſſis amittunt, futuræ vitæ ſe ſperent gaudia abſque ambiguitate percipere ſempiterna.

C. XLVIII. *Non eſt reprobatio, ſed virtutis probatio bonorum adverſitas.*

Item Gregorius *lib. 7. epiſt. 126. ad Recaredum Regem.*

ADverſitas, quæ bonis votis objicitur, probatio virtutis eſt, non judicium *a* reprobationis. Quis enim neſciat, quam proſperum fuit, quod beatus Paulus Apoſtolus *b* prædicaturus ad Italiam veniebat, & tamen veniens naufragium pertulit? Sed navis cordis in maris fluctibus integra ſtetit.

9 gs. Grat. *Hoc etiam tunc ſervandum intelligitur, quando inter ſubditos aliqui inveniuntur, quibus Prælatorum vita proficiat: quando nec ſpecialiter Prælatus quæritur, nec per alios tuta poteſt eſſe Eccleſiæ ſalus, ne ſi deſerere incipiat, quibus prodeſſe poteſt, dicatur de eo:* Mercenarius *c* autem, & qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & deſerit oves, & fugit. *Cum vero ſpecialiter quæritur, fugiat d exemplo Chriſti, qui a facie Herodis fugit in Ægyptum: fugiat e exemplo Pauli, qui a fratribus per murum ſubmiſſus eſt in ſporta. Unde Auguſtinus f ait:* Fugiat miniſter Chriſti, ſicut ipſe Chriſtus in Ægyptum fugit: fugiat & qui ſpecialiter quæritur, dum per alios firma eſt Eccleſiæ ſalus. *Hinc etiam ait Dominus diſcipulis:* Si *g* vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam. *Hinc etiam idem h abſcondit ſe, & exivit de templo, quando Judæi lapides tulerunt, ut jacerent in eum. Hinc etiam Auguſtinus i ait de eodem in Pſal. 54.* Ecce elongavi fugiens: illud tangit, quod Chriſtus vitabat perſequentes, ut occaſionem iræ demeret, & manebat in deſertis orans: in quo docebat nos in ſecreto conſcientiæ orare, & quieſcere, cum a malis premimur. *Cum vero non Prælatorum tantum, ſed totius Eccleſiæ ſalus quæritur, fides impugnatur, neceſſe eſt, ut ex adverſo aſcendant, & in die belli ſeipſos ut murum k opponant pro domo Domini, & animas l ſuas ponant pro ovibus ſuis: ut exemplo ſuæ paſſionis accendant, quos ſermone doctrinæ diutius confirmare non valent. Et hoc quidem de manifeſtis perſecutionibus. §. 1. Eſt & aliud genus perſecutionis, in quo Apoſtolus laborabat, dicens m:* Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? &c. *Hinc Auguſt. n in Pſal. 101.* Oſſa, id eſt, fortes, quorum frixorium ſunt, qui ſcandalizantur: tantum enim frigitur bonus, quantum amat. *§. 2. Hinc idem in Pſal. 30.* Iraſcitur juſtus pro peccatis palearum, non tamen odit, in quo extingueretur oculus: *venter* pro interioribus, quæ turbantur, quando nec corripi poſſunt impii, quibus non *o* clamat, *quia defecit in dolore vita mea,* videns non proficere, quod prædicat. *Hinc idem ait p in Pſal. 69. utrumque hoc genus perſecutionis diſtinguens;* Vox tribulatorum Chriſto, id eſt, martyrum inter paſſiones periclitantium, ſed de capite præſumentium. Cum illis vox omnis juſti, cui ex charitate abundans iniquitas etiam Chriſtianorum eſt paſſio: ut Loth corporalem perſecutionem a nullo in Sodomis ſuſtinuit, ſed a malis factis eorum, cum *a* quibus habitabat. Eſt ergo Perſecutio juſti, vel a leone in impetu, vel a dracone in inſidiis, unde omnes clament: *Deus in adjutorium meum intende. §. 3. Cum autem vitiis ſubditorum Prælatus affligitur, aliquando omnium eſt una & inſatiabilis obſtinatia, aliquando mali inveniuntur bonis admiſti. Quando boni ſimul cum malis habitant, non ſunt deſerendi boni propter malos: ne perverſe malos evitando vincamus, quos fugimus, ad gehennam b, ſed potius mali tolerentur propter bonos. Unde Gregorius c:* Abel eſſe renuit, quem Cain malitia non exarcet: *Ferrum quippe noſtræ mentis ad acumen non poteſt pervenire veritatis, niſi hoc alterius eraſerit lima pravitatis. Hinc etiam Auguſtinus d:* Tu bonus tolera malum, &c. *infra, de tolerandis malis, in prima a cauſa hæreticorum. Idem ait e:* Majus malum in ſeparatione bonorum committimus, quam in conjunctione malorum fugimus. *& infra. §. 4.* Tali non imputat Deus ſua peccata, quia non fecit: non aliena, quia non approbavit: non negligentiam, quia non tacuit: non ſuperbiam, quia in unitate permanſit. *Hinc idem f in Pſ. 54. Quis dabit mihi pennas, ſicut columbæ?* non ait, ſicut corvo. Columba a moleſtiis quærit avolare, ſed dilectionem non amittit, & ſemper gemit. Sic bonus vult ſeparare ſe corpore, non amore, ab his, quibus non poteſt prodeſſe. *& infra. §. 5.* Sed aliquando ligatur, non viſco cupiditatis, ſed cura & officio, ut deſerere non poſſit, niſi ſolvatur. Quod ſi non ſolvitur, tunc dicat: *Cupio g diſſolvi, & eſſe cum Chriſto: Sed manere in carne neceſſe eſt propter vos:* & ſic eſt meritum ex deſiderio. *§. 6. Ecce elongavi fugiens,* non loco, ne rumpatur charitas bonorum, ne perdatur exercitium malorum, quos Deus admiſcet, ut Judam Apoſtolis, *quem h quamvis ſciret furem eſſe, tamen ad prædicandum miſit, & ei Euchariſtiam dedit, docens, in Eccleſia tolerari malos, nec obeſſe bonis malorum conſortia: quando vero omnium ſubditorum eſt obſtinata malitia, nec prodeſt eis Prælatorum præſentia, tunc etiam corpore licet ab eis recedere: ne & illorum nequitia ſemper in deterius proficiat, & iſti quidem fructum amittant, quem de aliorum profectu poſſent invenire. Sic B. Benedictus deſeruiſſe legitur, quos in necem ſuam unanimiter viderat conſpiraſſe.*

Corr. Rom. ¶ 1 Unde Auguſtinus] *Multa in hac diſputatione citat Gratianus ex Auguſtino, quorum ſententia quidem apud illum habetur, ſed verba ipſa ſunt in gloſſa ordinaria locis indicatis. De hac vero quæſtione, quando liceat Epiſcopo recedere ab Eccleſia ſua, diſſerit beatus Auguſtinus, epiſt. 180. Honorato Epiſcopo ſcripta.*

¶ 2 In prima cauſa] *Indicat cauſam vigeſimamtertiam, in qua primum de hæreticis ex propoſito agitur: qui mos citandi habetur etiam 1. q. 7.* neceſſaria. *& alibi.*

C. XLIX. *Quando liceat Prælatis ſubditos deſerere, vel non.*

Hinc etiam B. Gregorius *Petro Diacono interroganti, An liceat Prælato gregem ſemel ſuſceptum deſerere? l. 2. Dial. c. 3. reſpondit, dicens:*

IBi adunati æquanimiter portandi ſunt mali, ubi inveniuntur aliqui, qui adjuventur, boni. Nam ubi omnimodo de bonis fructus deeſt, fit aliquando de malis labor ſupervacuus *i*: maxime ſi e vicino cauſæ ſuppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. *& paulo poſt. §. 1.* Sæpe agitur in animo perfectorum, quod ſilentio prætereundum non eſt: quia cum laborem ſuum ſine fructu eſſe conſiderent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Unde ille quoque egregius prædicator *k*, qui diſſolvi cupit, & cum Chriſto eſſe,

a *al. indicium.* b *Act. 27.* c *Joann. 10.* d *Matth. 2.* e *Act. 9.* f *Gloſ. ordin. ad c. 11. 2. ad Cor. in fin. ex Auguſt. ep. 180. ad Honoratum.* g *Matth. 10.* h *Joan. 8.* i *Gloſ. ordin. ex Caſſiod.* k *Ezech. 13.* l *Joan. 10.* m *2. Cor. 11.* n *Gloſſ. ordin. ex Auguſt. ad ver. (& oſſa mea, ſicut in frixoria) & Beda 2. Cor. 12. Eadem ex Aug. ad verſ. (Miſerere mei Domine.)* o *non clamat clare, ſed intus ingemiſcit.*] p *Gloſſ. ordin. Eadem ex eodem in præfatione Pſal.*

a *cui non fuit dictum, ut non ibi habitaret.*] *Gloſ. ordin.* b *al. veniamus ad gehennam.* c *lib. 2. Mor. c. 29. & l. 9. reg. epiſt. 39.* d *23. q. 4. tu bonus.* e *Gloſ. ordin. in c. 6. 2. ad Corin. ſu. ex Auguſt. ſerm. 18. de verbis Domini:* f *Gloſ. ordin. ex Auguſt.* g *Philipp. 1.* h *Gloſ. interlinearis ex Auguſt. in Pſal. 54. 23. q. 4. tu bonus.* i *vacuus.*] *orig.* k *Philipp. 1. 2. Cor. 11.*

Digitized by Google

eſſe, cui vivere Chriſtus eſt, & mnri lucrum, qni peſſionum certamina non ſolum ipſe appetiit, ſed ad toletanda hæc, & alios accendit, Damaſci a perſecutionem paſſus, ut poſſet avedere, murum, ſunem, ſportamque qnæſivit, ſeque lateuter deponi voluit. Numquid b Paulum mnrtem dicimus timuiſſe, quam ſe ipſe pro amore Jeſu teſtatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem ſibi fruꝺum edeſſe conſpiceret, ad gravem c leborem ſa alibi cum fructu ſervavit: fortis enim præliator Dei teneri intra ciauſtre noluit, certeminis campum quæſivit.

Gratian. *Multorum auctoritatibus apparet, quando viventibus Epiſcopis alii poſſint ſubſtitui, & quando non.*

QUÆSTIO II.

QUod autem iſte valetudine recepta ſuam poſſit repetere cathedram, nulla auctoritate ratum habetur. Celebrationem vero ſacrificiorum, ſi d *infirmitatis cauſa dimiſerit, valetudine recuperata exequi non prohibetur.*

C. I. *De quodam Presbytero, qui caduco morbo laborabat.*

Unde Alexander ſecundus *ſcribit Gebenardo Vivarienſi a Archiepiſcopo.*

IN f tuis literis continebatur ſic: Hic Clericus ordinem habet Presbyterii: ſed quia caduco morbo laborat, & ipſi impræſentiarum hoc agnovimus, non auſi fuimus concedere ſibi, ut offerret, vel Miſſam celebraret. Quie vero languor in culpa nnn eſt, ſuper hac re anctnritatis noſtræ decretn conſulendo deliberavimus. Conſulimus itaque, ut ſi frequenter hoc morbo tangitur, ab oblatinne & Miſſarum celebretione modis nmnibus prnhibeatur. Indecens enim eſt, & periculoſum, ut in conſecratione Euchariſtiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei miſericordia cnnvaluerit (quendoquidem non culpa, ſed infirmitas eſt in cauſa) eum ſacrificare jam nnn interdicimus.

C. II. *A regimine ſuſpendatur Eccleſiæ, qui in terram frequenter eliditur.*

Item Gelaſius Pepa *Ruſtico, & Fortunato Epiſcopis.*

NUper Foropopulenſis g Eccleſiæ Clerici, nna cum Sabino Epiſcopo, & Pelagio, & Laicis, propria ſuggeſtione reſerarunt, Præſulem ſuum gravi quedam neceſſitate vexari, cujus enm dicerent incurſione frequenter eliſnm. Quod ne ſcandalum fideſibus videretur ingerere, & Eccleſiam Dei ubique poſitam hac offenſione turbare, præcipue cum, eodem ipſo volente, huc ſe perrexiſſe firmarent, ad dilectionem veſtram ſcripta direximus, ut Eccleſiæ, cujus rector tali ceſu tenetur adſtrictus, viſitationem congruam reddatis. Verum, quia nunc idem ipſe vanit huc Pontifex, ſelſaque omnia de ſe jacteta diſſeminat, ſub divini contemplatione judicii, veſtræque conſcientiæ, exiſtimationiſqne reſpectu, rarum fide ſolertiſſime perquiſita, ſi aliquando, ſcilicet vel in domo, vel in proceſſione, vel in alio quocunqua loco probetur repente collepſus, voceſque dediſſa confuſes, & ſpnmas ore jactaſſe, quenta fieri poteſt examinatinne quæratur. Quod tamen, ſive non poſſit aliquorum factum teſtificetione firmari, ſiva nunquam contigiſſe dicatur, nnn putendum eſt poſſe ſufficare, ſed certum, manifeſtumqne documentum, quia da tanta re non ſegnius agendum eſt. Feciat rem tua dilectio, freter Ruſtice, ſui moris, & aptam magno Pontifici, nt eum triginta 1 diebus tecum eſſe conſtitnas, eumque carnibus indifferenter uti neceſſaria prnbetinne compellas.

Corr. Rom. ¶ 1 Trigiata] *In duobus vetuſtis codicibus legitur*, octuaginta.

a *Act.* 9. b *al. nunnam.* c Et *gravi labore ad laborem*] *orig.* d *al. quam.* e *al. Vienvenſi.* f. *Ivo p.* 6. *c.* 405. g *al. Foropopilienſis.*

CAUSA VIII.

QUidam Epiſcopus agens in extremis, ſucceſſorem ſibi ex teſtamento inſtituit: inde ſuorum amicorum patrocinio in eundem Epiſcopatum eligitur; poſt electionem pro indemnitate Eccleſiæ Canonicis juramentum præbuit: accuſatur de Simoniæ, tanquam munus ab obſequio præſtiterit: ante tempus ſententiæ a Clericis ſuis derelinquitur: ſine literis Apoſtolicis a *ad Eccleſiam ſuam revertitur Epiſcopus.*

1. *Hic primum quæritur, an liceat Epiſcopo ſibi ſucceſſorem inſtituere.*
2. *Secundo, an amicorum patrocinia in electione debeant convaleſcere.*
3. *Tertio, an ſit habendus Simoniacus, qui poſt electionem hujuſmodi juramentum Canonicis præſtat.*
4. *Quarto, an liceat Clericis ante ſententiæ tempus ab Epiſcopo ſuo diſcedere.*
5. *Quinto, an ſine literis Apoſtolicis* b *debeat redire ad propriam Eccleſiam.*

QUÆSTIO I.

QUod autem Epiſcopo ſucceſſorem ſibi inſtituere liceat, ex verbis Zachariæ c *Papæ conſtituitur, quibus Moguntino Archiepiſcopo permiſit adjutorem ſibi ſtatuere, qui ei defuncto in plenitudinem poteſtatis ſuccederet.* §. 1. *Item ex verbis Symmachi Papæ dicentis:* Si d tranſitus Papæ inopinatus evenerit, ut de ſui electinne ſucceſſoris non poſſit ante decernere, &c. *apparet, quod Epiſcopi ſucceſſores ſibi inſtituere poſſunt.* §. 2. *Item exemplo B. Petri illud idem probatur, qui beatum Clementem ſibi ſucceſſorem inſtituit.*

C. I. *Quod Petrus Linum, & Cletum adjutores ſibi aſcivit, ſed Clementem ſucceſſorem.*

Unde Joannes tertius *ſcribit Epiſcopis Germaniæ, & Galliæ, epiſtola unica, c.* 2.

SI e Petrus Princeps Apoſtolorum adjutnres ſibi aſcivit Linum, & Cletum, non tamen poteſtatem Pontificii, aut ſolvendi, aut ligandi eis normam tradidit, ſed ſucceſſori ſuo ſancto Clementi: qui ſedem Apoſtolicam poſt eum, & poteſtatem Pontificalem, tradente ſibi beato Petro, tenere promeruit. Linus vero, & Cletus miniſtrabant exteriora: Princeps autem Apoſtolorum Petrus verbo & orationi inſiſtebat.

C. II. PALEA.

UNde ipſe Clemens in epiſtola f *ad Jacobum Hieroſolymitanum miſſa, inter cætera ſcribit, quod Petrus adhuc vivens Clementem in Epiſcopum elegit.*

Simon g Petrus in ipſis diebus, quibus vitæ finem ſibi præſenſit, apprehenſa manu mea repente conſurgens, in auribus totius Eccleſiæ hæc protulit verba: h Clementem hunc Epiſcopum vobis ordino, cui ſoli meæ prædicationis & doctrinæ cathedram trado, quem præ cæteris expertus ſum Deum colentem, homines diligentem, caſtum, diſcendi ſtudiis deditum, ſobrium, benignum, juſtum, patientem, & ſcientem ferre nonnullorum etiam ex his, qui in verbo Dei inſtituuntur, injurias.

Gratian. *Sed in Antiocheno* Concilio *hoc omnino fieri prohibetur, in quo c.* 23. *ſic ſtatutum legitur.*

C. III. *Epiſcopo ſucceſſorem ſibi conſtituere non licet.*

I. EPiſcopo i non licere pro ſe alterum ſucceſſorem ſibi conſtituere, licet ad exitum vitæ perveniat. Quod

a *al. Apoſtolici.* b *al. Apoſtolici.* c *Sup.* 7. *q.* 1. *petiiſti.* d *Diſtinct.* 79. *ſi tranſitus.* e *Anſ. l.* 2. *c.* 55. *Polyc. l.* 1. *tit.* 1. f *Clementis epiſt.* 1. g *Anſ. l.* 1. *c.* 3. h *Omittuntur hic aliquot verba.* i *Polyc. l.* 2. *tit.* 17. *Anſel. l.* 6. *c.* 57. *Burch. l.* 1. *c.* 185. *Ivo p.* 5. *cap.* 301.

Digitized by Google

Quod ſi tale aliquid actum fuerit, irritum ſit huiuſmodi conſtitutum. Servetur autem jus Eccleſiaſticum, id continens, non oportere aliter fieri, niſi cum Synodo, & judicio Epiſcoporum 1, qui poſt obitum quieſcentis poteſtatem habent eum, qui dignus extiterit, promovere.

Corr. Rom. ¶ 1 Epiſcoporum) *In codicibus Gratiani etiam manuſcriptis ſequebatur*, & electione Clericorum: *quæ ſunt expuncta, quia neque in originali, neque apud cæteros collectores leguntur.*

C. IV. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Papæ *a* c. 8.

II. EPiſcopo *b* non liceat ante finem vitæ alium in loco ſuo conſtituere ſucceſſorem. Si quis autem hoc uſurpare tentaverit, talis conſtitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, niſi cum conſilio, & judicatu Epiſcoporum, qui poſt exitum prædeceſſoris poteſtatem habent dignum eligere.

C. V. *De eodem.*

Item Hilarius Papa *in Synodo Romana c* c. 5.

PLerique Sacerdotes *d* in mortis confinio conſtituti in locum ſuum feruntur alios deſignatis nominibus ſubrogare: ut ſcilicet non legitima expectetur electio, ſed defuncti gratificatio pro populi habeatur aſſenſu. Quod, quam grave ſit, æſtimate. Atque 1 ideo, ſi placet, etiam hanc licentiam generaliter de Eccleſiis auferamus: ne, quod turpe dictu eſt, homini quiſquam putet deberi, quod Dei eſt. Ab univerſis acclamatum eſt: Hæc præſumptio nunquam fiat. Quæ Dei ſunt, ab homine dari non poſſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Atque ideo] *Hæc uſque ad verſ.* Ab univerſis, *addita ſunt ex ipſo Concilio, Anſelmo, Polycarpo, & Ivone.*

C. VI. *De eodem.*

Item Hieronymus *ad Titum e* c. 1.

MOyſes amicus Dei, cui *f* facie ad faciem Deus locutus eſt, potuit utique ſucceſſores principatus filios ſuos facere, & poſteris propriam relinquere dignitatem: ſed extraneus de alia tribu eligitur Jeſus: ut ſciremus, principatum in populos non ſanguini deferendum eſſe, ſed vitæ. At nunc cernimus plures hanc rem beneficium facere, ut non quærant eos in Eccleſia erigere columnas, quos plus cognoſcant Eccleſiæ prodeſſe; ſed quos, vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit, & (ut deteriora taceam) qui, ut Clerici fierent, muneribus impetrarunt.

C. VII. *De eodem.*

Item Innocentius Papa II. *in Concilio Romano* c. 16.

APoſtolica *g* auctoritate prohibemus, ne quis Eccleſias, & Præbendas, Præpoſituras, Capellanias *h*, aut aliqua Eccleſiaſtica officia hæreditario jure valeat vendicare, aut expoſtulare præſumat. Quod ſi quis improbus, aut ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.

Gratian. *His omnibus auctoritatibus prohibentur Epiſcopi ſucceſſores ſibi inſtituere. Sed aliud eſt de ſui ſucceſſoris electione cum fratribus deliberare, aliud eſt ex teſtamento, tanquam ſuæ dignitatis hæredem ſibi quærere. Illud fieri permittitur: hoc autem penitus prohibetur. Illud autem B. Petri Apoſtoli ab illis valet in argumentum aſſumi, qui tales ſibi ſubſtituunt, qualem ſibi ſucceſſorem B. Petrus quæſivit. Verum quia officium non vitæ, ſed ſanguini cœpit deferri, atque ad Epiſcopatum ſolet quiſque ſibi ſucceſſorem quærere cœpit, qui vel odioſi populis, vel a plebe docendi invenirentur: idcirco ſacris canonibus ſtatutum eſt, ne quiſquam ſibi ſui officii quærat ſucceſſorem; ſed populi electione quæratur, qui eorum utilitati digne deſerviat, qui illorum utilitatem, non ſua lucra quærat, qui Chriſto ſemen velit ſuſcitare, non ſibi divitias congregare. Quod qui facere contempſerit, jure ab Eccleſia repudiatur.*

C. VIII. *Qui ſibi, & Eccleſiæ prodeſt, utroque pede calceatus intelligitur.*

Unde Auguſtinus *contra Fauſtum Manichæum lib. 32. cap. 10.*

a ps OLim juſſus *a* eſt frater præmortui fratris uxorem ducere, ut non ſibi, ſed illi ſobolem ſuſcitaret, ejuſque vocaret nomine, quod inde naſceretur. Quod ſi recuſaret, diſcalceatus uno pede conſpui ſolebat in faciem. Nunc Evangelii quiſque prædicator ita debet in Eccleſia laborare, ut defuncto fratri, id eſt, Chriſto, ſuſcitet ſemen, qui pro nobis mortuus eſt: & quod ſuſcitatum fuerit, ejus nomen accipiat. At vero qui electus ab Eccleſia miniſterium evangelizandi 1 renuerit, ab Eccleſia ipſa merito, digneque contemnitur. Qui enim & ſibi prodeſt, & Eccleſiæ, bene intelligitur utroque pede calceatus. Unde illud: *Quam ſpecioſi* b *pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona.* Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, diſcalceati illius non figuratum ſignificabit, ſed in ſe impletum portabit opprobrium.

Corr. Rom. ¶ *Hic verba B. Auguſtini & in ſummam redacta, & interdum mutata ſunt, quod aliis etiam locis eſt adnotatum.*

¶ 1 Evangelizandi) *Sequebatur in vulgatis*, & baptizandi: *quæ ſunt expuncta, quia in manuſcriptis non leguntur, ſicut neque in originali.*

C. IX. *Locus regiminis ſicut deſiderantibus eſt negandus, ita fugientibus eſt offerendus.*

Item Gregorius Papa *in Regeſto lib. 6. epiſt. 5. ſive cap. 169. Cyriaco Epiſcopo.*

IN c ſcripturis *d* veſtris vos magnopere requiem quæſiſſe narratis 1 ſed per hoc ad paſtoralem ſollicitudinem vos congrue veniſſe oſtenditis: quia, ſicut locus regiminis deſiderantibus negandus eſt, ita fugientibus offerendus. Et ſicut ſcriptum eſt *e*: *Nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron*: & rurſus idem prædicator egregius dicit: *Si unus f pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt: & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, ut & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit*: & Paſtori ſanctæ Eccleſiæ dicitur *g*: *Simon Joannis amas me? Paſce oves meas.* Ex quibus verbis colligitur, quia ſi is, qui valet, omnipotentis Dei oves renuit paſcere, oſtendit ſe paſtorem ſummum minime amare. Si enim unigenitus Patris pro explenda utilitate omnium, de ſecreto Patris egreſſus eſt ad publicum noſtrum, nos quid dicturi ſumus, ſi ſecretum noſtrum præponimus utilitati proximorum? §. 1. Quies itaque nobis ex corde appetenda eſt, & tamen pro multorum lucro aliquando poſtponenda. Nam, ſicut toto deſiderio debemus occupationem fugere; ita, ſi deſit, qui prædicet, occupationis onus libenti neceſſe eſt humero *h* ſubire. Quod ex duorum Prophetarum opere docemur, quorum unus prædicationis officium vitare conatus eſt, & alter appetiit. Nam mittenti ſe Domino Hieremias *i* reſpondit, dicens: *A, a, a, Domine Deus, neſcio loqui, quia puer ego ſum.* Et cum omnipotens Deus perſonam ad prædicandum quæreret, dicens: *Quem mittam, & quis ibit nobis?* ultro ſe obtulit Eſaias *k*, dicens: *Ecce ego, mitte me.* En ab utriſque exterius diverſa vox prodiit, ſed non a diverſo dilectionis fonte emanavit. Duo quippe ſunt præcepta charita-

H h tia

a *Id eſt, in capitulis Martini Bracarenſis* c. 8. b *Burch. l. 1. c. 287. Ivo p. 5. c. 303.* c *utique ex Concilio Spalenſi.* d *Polyc. l. 2. t. 18. Anſ. l. 6. c. 56. Ivo par. 5. c. 204.* e *In commen. ad ea verba.* [*& conſtituas per civitates Presbyteros.*] f *Exod. 33. Num. 27.* g *Pann. l. 8. c. 152.* h *al. capellas.*

a *Deuter. 25.* b *Eſa. 52. Rom. 10.* c *Ivo p. 5. c. 350.* d *al. ſcriptis.* e *Heb. 5. Num. 25.* f *2. Cor. 5.* g *Joan. 21.* h *al. animo.* i *Hier. 1.* k *Eſa. 6.*

tis, Dei videlicet amor, & proximi. Per activam igitur vitam prodeſſe proximis cupiens Eſaias, officium prædicationis appetiit. Per contemplativam vero Hieremias amoſi conditoris ſui ſedulo inhærera deſiderans, ne mitti ad prædicandum dabeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter unus appetiit, hnc laudabiliter alter expavit: iſte, ne tacitæ contemplationis lucra loqnendo perderet: ille, ne damna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. Sed hoc in utriſque eſt ſubtilirer intuendum, quia & is, qui recuſavit, plene non reſtitit: & is, qui mitti voluit, ante ſe per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quiſquam ſacra miniſteria audeat, aut quem ſuperna gratia alegit, ſub humilitatis ſpecie ſuperbe contradicat.

C. X. *Locus dejectionis in votom dignitatis ſemper ſit in neceſſitate.*

Idem *in Moralibus lib.* 35. c. 13. *al.* 10. *ad c.* 42. *Job.*

SCiendum ſummopere eſt, quod obedientia aliquando, ſi de ſuo aliquid habeat, nulla eſt: aliquando autem, ſi de ſuo aliquid non habuerit *a*, minima. Nam cum hujus mundi ſucceſſus præcipitur, cum locus ſuperior imperatur, is, qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ ſibi virtutem evacuat, ſi ad hæc etiam ex proprio deſiderio anhelat. Neque enim ſe ſub obedientia dirigit, qui ad accipienda hujus vitæ proſpera libidini propriæ ambitionis ſervit. Rurſus, cum mundi deſpectus præcipitur; cum probra adipiſci, & contumeliæ jubentur, niſi ex ſe ipſo animus hæc appetat, obedientia ſibi meritum minuit: quia ad ea, quæ in hac vita deſpecta ſunt, invitus, nolenſque deſcendit. *& paulo ſuperius.* b. §. s. Obedientia *c* quippe victimis jure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto igitur quiſque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos repreſſa arbitrii ſui ſuperbia, gladio præcepti ſe immolat. Quo contra, ariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta ſit virtus obediantiæ, demonſtretur. Ex adverſo igitur melius oſtenditur, quid de ejus laude ſentiatur. Si enim *d*, *Quaſi ariolandi peccatum eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere*, ſola eſt, quæ fidei meritum poſſidet, obedientia *e*, ſine qua quiſque infidelis eſſe convincitur, etiamſi fidelis eſſe vidaatur.

C. XI. *Qui præeſſe, & non prodeſſe deſiderat, epiſcopari non debet.*

Item Auguſtinus *lib.* 19. *de civit. Dei, c.* 19.

QUi *f* Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Exponere voluit, quid ſit Epiſcopatus: quia nomen aſt operis, non honoris. Græcum eſt enim, atque inde ductum vocabulum, quod ille, qui præficitur, eis, quibus præficitur, ſuperintendit; curam eorum ſcilicet gerens: ἐπὶ quippe ſuper: σκοπὸς vero intentio eſt. Ergo Epiſcopos *s*, ſi velimus, Latine Superintendentes poſſumus dicere: ut intalligat non ſe eſſe Epiſcopum, qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe. Itaque a ſtudio cognoſcendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, etſi ita teneatur, atque adminiſtretur, ut decet, tamen indecenter appetitur. Quamobrem otium ſanctum quærit charitas veritatis: negotium juſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis: quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ, atque intuendæ vacandum eſt veritati: ſi autem imponitur, ſuſcipienda aſt propter charitatis neceſſitatem: ſed nec ſic omnimodo veritatis delectatio deſerenda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuavitas, & opprimatur 2 juſta neceſſitas.

Corr. Rom. ¶ s Epiſcopos,] *Apud ſanctum Auguſtinum, & Anſelmum legitur*, ἐπισκοπεῖν, ſi velimus, Latine ſuperintendere poſſumus dicera.

a *al. habeat*. b C. 52. c s. *Reg.* 15. d *Ibidem*. e *abeſt ab orig.* f *Anſ. l.* 6. *c.* 28. *a Tim.* 3.

¶ 2 Opprimatur] *In originali eſt*, & opprimat iſta neceſſitas: *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

C. XII. *Pro ingenio diſcentium Doctor moderetur verba doctrinæ.*

Item Petrus. *a*

3 OPortet eum, qui docet, & inſtruit animas rudas, eſſe talem, ut pro ingenio diſcentium ſemetipſum poſſit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipſe præcipue apprime eſſe eruditus, & doctus, irreprehenſibilis, maturus, pavidus *b*: ſicut ipſi probaſtis *c* fore hunc Clementem poſt me.

C. XIII. *Qui omnibus præeſt, ſingulos relevare contendat.*

Item ejuſdem *d*.

CLemens, tanquam qui omnibus præeſſe te noveris, ſingulos, prout potueris, juva, & ſingulos releva, qui & ſingulorum onus, & ſolicitudinem portas.

C. XIV. *Contra Chriſtum faciunt, qui gratia, non meritis gradum Eccleſiaſticum tribuunt.*

Item Hieronymus *ad Titum* a. *c.* s.

QUi *f* vos ſpernit, me ſpernit. Ex quo manifeſtum eſt, eos, qui Apoſtoli lege contempta, Eccleſiaſticum gradum non merito voluerint alicui deferre, ſed gratia, contra Chriſtum facere, qui qualis in Eccleſia Presbyter conſtituendus ſit, per Apoſtolum ſuum in ſequentibus executus eſt.

C. XV. *Ad Sacerdotium non eligatur, niſi qui cæteris & ſanctior, & doctior habetur.*

Item Hieronymus *g in libro Levitici.*

LIcet ergo Dominus de conſtituendo Principe præcepiſſet *h*, & Dominus elegiſſet, tamen convocatur etiam Synagoga. Requiritur enim in ordinando Sacerdote & præſentia populi, ut ſciant omnes, & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium, & hoc aſtante *i* populo, ne qua poſtmodum retractatio cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus *k* præcepit in ordinatione Sacerdotis, dicens: *Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt.* Ego tamen & amplius aliquid video in eo, quod dicit: *quia convocavit Moyſes omnem Synagogam:* & puto, quod convocare Synagogam hoc ſit, colligere omnes animi, & in unum congregare virtutes: ut cum ſermo de Sacerdotalibus ſacramentis habetur, vigilent omnes animi virtutes, & intentæ ſint, ut nihil in eis ſapientiæ, nihil deſit induſtriæ; ſed adſit omnis multitudo ſenſuum, adſit omnis congregatio ſanctarum cogitationum: ut quid ſit Pontifex, quid unctio, quid *l* indumenta ejus, conferens intra ſacrarium cordis ſui poſſit advertere.

Corr. Rom. ¶ *In hoc, & duobus ſequentibus capitibus pro Origene citatur B. Hieronymus, harum homiliarum interpret. Quod cur fieri potuerit, ſupra diſt.* 36. c. ſi quis, *eſt adnotatum.*

C. XVI. *Populi gubernatio divina electione præſtetur.*

Idem *ex libro Numerorum.* m

SI ergo tantus ille, ac talis Moyſes non permittit *n* judicio ſuo de eligendo Principe populi, de conſtituendo ſucceſſore, quis erit, qui audeat, vel ex plebe, quæ

ſæpè

a *In epiſt.* 1. *Clementis ad Jacobum.* b *al. impavidus.* c *al. probabitis.* d *In eadem epiſt.* e *In comment. ad ea verba: (& conſtituas per civitates.)* f *Luc.* 10. g *Origenes homil.* 6. *ad cap.* 8. *Levitici.* h *Levitic.* 8. i *al. atteſtante.* k 1. *Timoth.* 3. l *al. quæ.* m *Origenes homil.* 22. *ad cap.* 27. *Numer.* n *al. permittitur.*

ſæpe clamoribus ad *a* gratiam, aut ad pretium fortaſſe excitatis, moveri ſolet: vel ex ipſis etiam Sacerdotibus, quis erit, qui ſe idoneum ad hoc judicet, niſi ſi cui oranti, & petenti a Domino reveletur? Sicut & Deus dicit ad Moyſem *b*: *Aſſume ad temetipſum Jeſum filium Nave, hominem, qui habet Spiritum Dei in ſemetipſo, & impones manus tuas ſuper eum, & ſtatues eum coram Eleazaro Sacerdote: & præcepta ei dabis in conſpectu totius Synagogæ. & præcipe de ipſo coram eis; & dabis claritatem tuam ſuper illum, ut audiant illum filii Iſrael.* Audis evidenter ordinationem Principis populi tam manifeſte deſcriptam, ut pene expoſitione non egeat? Nulla hic populi acclamatio, nulla conſanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio eſt. Propinquis agrorum & prædiorum relinquatur hæreditas. Gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegerit, homini ſcilicet tali, qui habet (ſicut ſcriptum audiſtis) in ſemetipſo Spiritum Dei, & præcepta Dei in conſpectu ejus ſunt, & qui Moyſi valde notus & familiaris ſit, id eſt, in quo ſit claritas legis, & ſcientiæ, ut poſſint eum audire filii Iſrael.

C. XVII. *Non ex favore, ſed ex judicio debet venire electio.*

Item Gregorius *Clero, & civibus Neapolitanis, lib. 8. epiſt.* 40.

NEc *c* novum, nec reprehenſibile eſt, in eligendo Epiſcopo populi ſe vota in duas partes dividere: ſed grave eſt, quando in hujuſmodi cauſis non ex judicio, ſed ex ſolo favore venit electio.

Gratian. *Cum d autem gubernatio populi ei tradi jubetur, quem Deus elegerit, datur intelligi, quod aliquando quibuſdam traditur, quos Deus non elegit.*

C. XVIII. *Non ex arbitrio Dei aliquando datur Princeps Eccleſiæ.*

Unde Hieronymus *e.*

4 AUdacter fortaſſis aliquid dicimus: tamen quod ſcriptum eſt, dicimus. Non ſemper Princeps populi *f*, & Eccleſiæ Judex per Dei arbitrium datur, ſed prout merita noſtra depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri, & operamur malignum in conſpectu Domini, dantur nobis Principes ſecundum cor noſtrum. Et hoc tibi de ſcripturis probabo. Audi namque, quod Dominus dixit *g*: *Fecerunt ſibi Regem, & non per me: Principem, & non per conſilium meum.* Et hoc dictum videtur de Saul illo, quem utique ipſe Dominus elegerat, & regem fieri juſſerat. Sed quoniam non ſecundum voluntatem Dei, ſed ſecundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum ſua voluntate, vel conſilio conſtitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in Eccleſiis fieri: quod pro meritis populi, aut in verbo & opere potens a Deo tribuitur rector Eccleſiæ: aut ſi malignum faciat populus in conſpectu Domini *i*, talis Eccleſiæ Judex datur, ſub quo famem *h*, & ſitim populus patiatur: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed famem audiendi verbum Domini.

Corr. Rom. ¶ *i* Domini,] *In vulgatis ſequebatur*, & tales perſeverent, *quæ ſunt ſublata auctoritate manuſcriptorum, homiliæ ipſius, & gloſſæ ordinariæ. In uno autem manuſcripto ſunt gloſſa interlinearis.*

C. XIX. *Non ſunt filii, ſed mercenarii, qui honorem ab hominibus appetunt.*

Item Auguſtinus *tractatu 46. ad c. 10. Joannis.*

SUnt *l* in Eccleſia quidam Præpoſiti, de quibus Paulus Apoſtolus dicit: *Sua quærentes, non quæ Jeſu Chriſti.* Quid eſt, *ſua quærentes?* non Chriſtum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes, temporalia commoda ſectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando amantur a præpoſito, & propter hæc ſervitur Deo, quiſquis eſt talis, mercenarius eſt, inter filios ſe non computet.

Gratian. *Non ergo qui præficiuntur, ſemper cæteris meliores intelliguntur.*

C. XX. *Ex electione non præficiuntur Epiſcopi, ſed comprobantur.*

Unde Hieronymus *ad Titum* a, *c.* 1.

ILlud inferendum eſt adverſum eos; qui de Epiſcopatu intumeſcunt, & putant, ſe non diſpenſationem Chriſti; ſed imperium conſecutos: quia non ſtatim omnibus his meliores ſint, quicunque Epiſcopi non fuerint ordinati; & ex eo, quod ipſi electi ſunt, ſe magis exiſtiment comprobatos: ſed intelligant propterea *b* quoſdam a Sacerdotio remotos, quia eos vitia liberorum impedierint: ſi autem peccata filiorum juſtum ab Epiſcopatu prohibent, quanto magis unuſquiſque ſe conſiderans, & ſciens, quia potentes potenter tormenta patientur, retrahet ſe ab hoc, non tam honore, quam onere, & alienum locum, qui magis digni ſunt, non ambiet occupare?

C. XXI. *Pro gradu ſui officii quemque meliorem eſſe oportet.*

Item ejuſdem *ad Titum* c, *c.* 2.

QUalis enim ædificatio erit diſcipuli, ſi ſe intelligat magiſtro eſſe majorem? Unde non ſolum Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui præſident, converſatione, ſermone, & ſcientia præcedant; verum etiam & inferiores gradus, Exorciſtæ, Lectores, Æditui, Acolythi *x*, & omnes omnino, qui domui Dei ſerviunt: quia vehementer Eccleſiam Chriſti deſtruit, meliores Laicos eſſe, quam Clericos.

Corr. Rom. ¶ *x* Acolythi,] *Eſt hæc dictio in omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus, quæ tamen apud B. Hieronymum non legitur.*

C. XXII. *Populus judicabit Epiſcopum ſua officia non agentem.*

Idem *ad Titum* d, *cap.* 1.

VEreor, ne quomodo Regina *e* Auſtri, veniens a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, judicatura eſt homines temporis ſui, & viri Ninivitæ acta pœnitentia ad prædicationem Jonæ condemnabunt eos, qui majorem Jona Salvatorem audire contempſerunt; ſic plurimi in populis Epiſcopos judicent, ſubtrahentes ſe ab Eccleſiaſtico gradu, & ea quæ Epiſcopo non conveniunt, exercentes.

C. XXIII. *Qui Clericos ſuos non corrigit, populum corrigere non valet.*

Item Ambroſius *in increpatione ad populum, ſerm.* 83.

QUid autem ego vos arguo, cum poſſitis me uno ſermone convincere? convincor enim, cum in hac parte Clericos vobis magis video negligentes. Quomodo enim poſſum corrigere filios, cum fratres emendare non poſſum? aut qua fiducia ſuccenſeam Laicis, cum a conſortibus pudoris verecundia conticeſcam? Ego autem, fratres, non de omnibus loquor: ſunt certe quidam devoti, ſunt & alii negligentes. Ego neminem nomino: conſcientia ſua unumquemque conveniat.

C. XXIV. *Epiſcopo ad ſalutem non ſufficit, moribus, & vita populo adæquari.*

Item Beda *ſuper Matthæum.* f

NEc ſufficere nobis ad ſalutem arbitremur, ſi turbis negligentium, vel quorumlibet indoctorum, fide, vel acti-

a al. aut gratia, aut pretio fortaſſe excitata. b *Numer.* 27. c *Anſ. lib.* 6. *c.* 9. *Polyc. lib.* 2. *tit.* 1. d *Sup. ſi ergo.* e *Origenes hom.* 4. *in lib. Judicum, & gloſſa ordin. ad cap.* 4. *Judic.* f *al. populo.* g *Oſe.* 8. h *Amos* 8. i *Anſ. l.* 7. *c.* 146. x *Phil.* 2.

a *In comm. ad eum locum,* (*Si quis eſt ſine crimine.*) b *Sap.* 6. c *In comm. ad locum.* (*Nemo te contemnat.*) d *In comm. ad ea verba* (*Sed hoſpitalem.*) e *Matth.* 12. f *Simile quiddam auctor operis imperfecti in Matth. hom.* 40.

Digitized by Google

aſtibus adæquemur, quibus ſacris literis unica eſt credendi pariter, & vivendi regula præſcripta.

Gratian. *Ne ergo, ut ſupra a dictum eſt, talee ſui officii ſucceſſores aliquis ſibi quæreret, prohibentur Epiſcopi alterum pro ſe ſucceſſorem ſibi ſtatuere, ac deſignatis nominibus in locum ſuum alium ſubrogare.*

QUÆSTIO II.

Q*Uod autem amicorum patrocinia in aliquorum electione convaleſcere non debeant, auctoritate B.* Giegorii Papæ *probatur, qui in ſecunda libro Regeſti indict. 11. epiſt. 22. ſeu cap. 61. ſcribit Antonio Subdiacono, dicens.*

C. I. *In electione Epiſcopi non munerum datio, nec aliquorum patrocinia convaleſcant.*

ILlud *b* quidem præ omnibus tibi curæ ſit, ut in hac electione nec datio quibuſcunque modis interveniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum pattocinia convaleſcant. Nam ſi quorundam patrocinio fuerit quiſquam electus, voluntatibus eorum, cum fuerit ordinatus, obedire, reverentia exigente, compellitur; ſicque fit, ut & res illius minuantur Eccleſiæ, & ordo Eccleſiaſticus non ſervetur. Talem ergo te admonente perſonam debent ſibi eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deſerviat, ſed vita, ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inveniri.

C. II. *In electione Antiſtitis communi utilitati, non ſuo lucro quiſque proſpiciat.*

Idem *ad Clerum Mediolanenſem lib. 2. indict. 11. epiſt. 29. ſeu cap. 68.*

DIlectiſſimi *c* filii, officii noſtri cenſura commoniti ſuademus, ut in hac ſuſcipiendi Antiſtitis cauſa nullus veſtrum neglecta utilitate communi ſuo lucro proſpiciat, ne, ſi quiſquam propria commoda appetit, frivola æſtimatione fallatur: quia nec libero judicio prætendam ſibi perſonam examinat mens, quam cupiditas ligat. Penſantes igitur, quæ cunctis expediunt, ei, quem vobis divina gratia prætulerit, integerrimam ſemper in omnibus obedientiam præbete. Judicari namque a vobis ultra non debet ſemel Prælatus: ſed tanto nunc ſubtiliter judicandus eſt, quanto poſtmodum judicandus non eſt.

QUÆSTIO III.

Q*Uod autem Simoniacus habendus non ſit, qui poſt electionem pro indemnitate Eccleſiæ juramentum præſtitit, facile probatur. Aliud eſt enim ante electionem juramentum facere, vel ſe facturum paciſci, ad hoc, ut eligatur: aliud eſt, nulla præcedente conventione poſt electionem hujuſmodi juramentum offerre. Illud ab officio tanquam munus impenſum dejicit: hoc autem conſecrando nullum impedimentum generat. De priori caſu ſcribit* Pelagius Papa *Clero Catinenſi.*

C. I. *Qui in Epiſcopum eligitur, de rebus Eccleſiaſticis aliquam ſecuritatem nulli faciat.*

TAlia *d* quidem jamdudum ad fratrem, & Coepiſcopum noſtrum Eucarpum de viſitatione Catinenſis Eccleſiæ ſcripta direximus, ut in eis judicium noſtrum potuiſſetis agnoſcere. Verumtamen, quia quoſdam ibi non ſana intentione, ſed pravis ſtudiis diſſenſiones ſuſcitare veſtra etiam relatione cognovimus, qui ſcientes ſe ad Epiſcopatum nec ætate, nec ſcientia, nec vitæ meritis poſſe perduci, ad hoc tantummodo inquietare Eccleſiam volunt, ut ſibi de his, quæ ex ipſa præſumpta ſunt, impunitatem futurus promittat Epiſcopus, & fiat rapinæ ſecuritas, Epiſcopatus ambitio: hoc etiam vos duximus commonendos; ut decretum in Elpidium Diaconum factum, & ſubſcriptum ab omnibus, quos veſtra relatio deſignavit, ad nos eum prædicti viſitatoria epiſtola, & cum eodem Diacono maturetis Deo propitiante perducere. *& poſt pauca.* Cum igitur huc filius noſter, magnificus vir, Leo Prætor veniſſet, retulit nobis de ſingulis, quæ ibi mota ſunt, & quomodo vota prope totius civitatis in Elpidio Diacono concordarent: Unde quia de memorati viri teſtimonio dubitare omnino non poſſumus, idcirco, ſicut dictum eſt, Elpidium Diaconum ad nos facite properare, nec expectetis ulterius, ut admonitio ad eum noſtra debeat deſtinari *a*. Quem *b* tamen hoc per veſtram dilectionem in præſenti juſſione ſpecialiter admonemus, ne cui ſe aliquid dare, vel daturum eſſe promittat: ſed neque de Eccleſiaſticis præteritis cauſis aliquam ſecuritatem cuiquam audeat facere, ſive promittere, aut quaſi factus Epiſcopus ea, quæ direpta ſunt, non repetat; ſed apud eos, a quibus direpta ſunt, permanere libere patiatur: ſciens, quod ſi tale aliquid fecit, vel fecerit, nec a nobis omnino permittitur valere ipſa promiſſio, & cum judicii noſtri, quod de ipſo habuimus, damno, paſtoralis conſecrationis ordinem promereri non poterit.

Gratian. *De ſecunda vero caſu in geſtis* Urbani II. *legitur.*

C. II. *Poſt electionem pro indemnitate Eccleſiæ licet electo juramentum præſtare.*

ARtaldus Arelatenſis 1 Epiſcopus, Narbonenſis Eccleſiæ Suffraganeus, Romam conſecrandus ad Dominum Papam Urbanum venit: ſuus quippe Archiepiſcopus eum conſecrare nolebat, quoniam poſt electionem ſuam propter bona Eccleſiæ conſervanda Canonicis juravit. Conſecratus itaque eſt a Domino Papa Urbano, ante purgatus hujuſmodi juramento: De juramento, quod Canonicis noſtræ Eccleſiæ feci poſt electionem, nullam conventionem ante, ut eligerer, feci. Narbonenſis vero Archiepiſcopus, nullius, præter id, criminis cauſa, conſecrationem noſtram omiſit me ſciente, neque mihi criminis conſcius ſum, propter quod a ſacra *c* me unctione repellat.

Corr. Rom. ¶ 1 Arelatenſis] *In manuſcriptis etiam ſic habetur. Sed viſum eſt ſubeſſe mendum, quia hic Epiſcopus vocatur Suffraganeus Archiepiſcopi Narbonenſis: in Concilia autem ſecundo Arelatenſi Arelate refertur ad provinciam Viennenſem. Et quamvis Gulielmus Durandi in ſpeculo de auctor. & uſu pallii hoc citet, ut oſtendat Arelatenſem Archiepiſcopum ſubeſſe Narbonenſi; tamen Joannes Andreæ in notis ad illum locum expreſſe ſcribit, in hoc capitulo non agi de Arelatenſi Archiepiſcopo. Et valde probabile eſt, pro Electenſi, ſeu Elatenſi, qui vere eſt Suffraganeus Archiepiſcopi Narbonenſis, corrupte ſcriptum fuiſſe,* Arelatenſis.

QUÆSTIO IV.

Q*Uod autem Clericis ante ſententiæ tempus ab Epiſcopo ſuo diſcedere non liceat; probatur auctoritate* Symmachi 1 Papæ, *dicentis.*

Corr. Rom. ¶ 1 Symmachi) *Citatur libellus Ennodii nomine Symmachi Papæ, cujus rei reddita eſt ratio ſup. diſt. 31. c.* omnino, *& 40. c.* non nos.

C. I. *Ante tempus ſententiæ non licet Clericis ab Epiſcopo ſuo diſcedere.*

NOnne *d* directa ſunt verba canonum 1: [Quicunque Clericorum ab Epiſcopo ſuo ante ſententiæ tempus pro dubia ſuſpicione diſceſſerit, manifeſtam eum manere cenſuram?] *& infra. §. 1.* Lex Eccleſiaſtica Pontificem ab aliis accuſatum, priuſquam ſub luce objecta conſtiterint, exigit non relinqui.

a *Sup. Apoſtolica.* b *Polyc. l. 2. c. 3. Ivo p. 5. c. 129.* c *Polyc. ibid. Ivo p. 5. c. 130.* d *Anſ. l. 6. c. 40. Polyc. l. 2. tit. 3.*

a *al. iterari.* b *Emendatus eſt hic locus ex Anſelmo, & Polycarpo.* c *al. Sacerdotia me repellas.* d *Ivo p. 6. c. 340. & 341.*

Digitized by Google

Corr. Rom. ¶ s Canonum) *Sic emendatum eſt ex vetuſtis codicibus, Ennodio ipſo, & Ivone, cum prius legeretur,* Decreti. *Citare autem Ennodius voluit canones, qui ante Symmachum de hac re editi erant. Qui vero in gloſſa citantur, ſunt ex epiſtolis Pontificum Symmacho poſteriorum. In Carthaginenſi quidem Concilio inſerta in codice canonum eſt undecimus canon, qui citatur infra* 11. q. 3. c. ſi quis Presbyter. *& decimusnonus relatus ſup.* 4. q. 5. c. quisquis Epiſcoporum. *& vigeſimus quartus citatus ibidem* c. placuit. *ad quos, & præcipue ad primum videtur ſpectaſſe Ennodius.*

QUÆSTIO V.

Sine literis Apoſtolicis a Epiſcopus accuſatus, & a ſancta ſede vocatus ad ſuam non revertatur Eccleſiam.

C. I. *A ſede Apoſtolica vocatus Epiſcopus ad domum non revertatur, niſi purgatus, & Apoſtolicis literis inſtructus.*

Unde Sixtus Papa I. *ait epiſt.* 2. c. 2.

QUilibet *b* fratrum pulſatus, atque ab hac ſancta ſede vocatus, cum ſe nobis repræſentaverit, ad Eccleſiam tamen ſuam non prius revertatur, quam literis Apoſtolicis, vel formatis pleniter inſtructus, atque purgatus ſit, ſi fuerit unde: ut poſtquam domum reverſus fuerit, cognoſcant vicini ſui, qualiter ſuam, aliorumque cauſam hic finierit, quatenus eam abſque ambiguitate ullo nuntiare, & prædicare omnibus poſſit. Ab hac enim ſancta ſede, & a ſanctis Apoſtolis tueri, defendi, & liberari Epiſcopi juſſi ſunt: ut ſicut eorum diſpoſitione ordinante Domino primitus ſunt conſtituti: ſic hujus ſanctæ ſedis [cujus diſpoſitioni eorum cauſas, & judicia ſervaverunt] protectione futuris temporibus ſint ab omnibus perverſitatibus ſemper liberi. Unde culpantur ii, qui aliter circa fratres egerint, quam hujus ſedis rectoribus placere cognoverint.

CAUSA IX.

SEntentia excommunicationis notatur quidam Archiepiſcopus, aliquot Clericos alterius Metropolitani ordinavit: quendam Capellanum ſui Suffraganei, illo inconſulto, depoſuit, atque alium in loco ejus ordinavit.

1. *Hic primum quæritur, an ordinatio, quæ ab excommunicatis facta eſt, aliquo modo poſſit rata haberi.*
2. *Secundo, an liceat Epiſcopo, Archiepiſcopo, Primati, vel Patriarchæ Clericos alterius ſine propriis literis ordinare.*
3. *Tertio, an Archiepiſcopus Clericos Suffraganei ſui illo inconſulto damnare valeat, vel damnatos abſolvere.*

QUÆSTIO I.

QUod ordinatio, quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam conſecratio appellanda ſit, teſtatur Gregorius *lib.* 3. *epiſt.* 20. *dicens.*

C. I. *Non poteſt appellari conſecratio, quæ fit ab excommunicatis.*

NOs *c* conſecrationem dicere nullo modo poſſumus, quæ ab excommunicatis hominibus eſt celebrata.

C. II. PALEA.

EXcommunicati illicite manus imponunt: quia poteſtatem ordinandi non habent. Ubi autem illicita eſt manus impoſitio, vulnus infligitur. Unde reiterari neceſſe eſt, quod minime probatur eſſe collatum.

Corr. Rom. ¶ *Hæc, & ſequens Palea abſunt a pleriſque vetuſtis exemplaribus: habentur tamen in uno valde emendato, in quo paucæ haberi ſolent. Prior autem hæc videtur eſſe ſumma quædam ſequentis.*

a al. *Apoſtolici.* b *Anſ. l.* 2, c. 8. c *Polyc. l.* 2, *tit.* 37. *Ivo p.* 14. c. 74. & p. 5. c. 134.

C. III. PALEA.

Unde Damaſus Papa *epiſt.* 4. *ait.*

PEr *a* illicitam manus impoſitionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebant: & ubi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere, qua infixa ſanetur macula, id eſt, reiterari neceſſe eſt, quod legitime actum, aut collatum minime probatur, ſi perfectum eſſe debebit. Nam quomodo honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitime non habuit, invenire non poſſum.

Gratian. *Sed excommunicati* b *hic intelligendi ſunt, qui in ipſa ſua ordinatione pœnam excommunicationis contraxerunt, qui nunquam in numero catholicorum fuerunt. Ceterum qui inter catholicos prius deputati ſunt, ſi poſtea excommunicationis ſententia notati fuerint, ordinationes tamen eorum ab Eccleſia miſericorditer tolerantur.*

C. IV. *Ordinationes ab excommunicatis non Simoniace factæ ex miſericordia tolerantur.*

Unde Urbanus Papa II. *ſcribit dicens.*

AB *c* excommunicatis, quondam tamen catholicis Epiſcopis ordinatos, ſi quidem non Simoniace ordines ipſos acceperunt, & ſi ipſos Epiſcopos Simoniacos non fuiſſe conſtiterit; ad hæc, ſi eorum religioſior vita, & doctrinæ prærogativa viſa fuerit promereri, pœnitentia indicta, quam congruam duxeris, in ipſis, quos acceperunt, ordinibus permanere permittas. Ad ſuperiores autem conſcendere non concedimus, niſi neceſſitas, vel utilitas maxima flagitaverit, & ipſorum ſancta converſatio promeruerit.

Gratian. *Sed & illud Gregorii* d *de nominatim excommunicatis intelligitur; quorum ordinationes ſunt irritæ, ſi eorum damnatio non erat ordinandis incognita.*

C. V. *Qui nominatim excommunicati ſunt, & qui aliorum ſedes invadunt, alios ordinare non poſſunt.*

Unde idem Urbanus *ait in Synodo Placentina cap.* 9. *& ſeq.*

ORdinationes *e*, quæ ab Hæreſiarchis nominatim excommunicatis factæ ſunt, & ab eis, qui catholicorum adhuc viventium Epiſcoporum ſedes invaſerunt, irritas eſſe judicamus; niſi probare valuerint, ſe, cum ordinarentur, eos neſciſſe damnatos. §. 1. Qui *f* vero ab Epiſcopis quondam catholice ordinatis, ſed in ſchiſmate a Romana Eccleſia ſeparatis conſecrati ſunt, eos, nimirum cum ad Eccleſiæ unitatem redierint, ſervatis propriis ordinibus, miſericorditer ſuſcipi jubemus: ſi tamen vita, & ſcientia eos commendet. §. 2. Amodo *g* vero quicunque a prædictis Schiſmaticis, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ adverſariis ſe ordinari permiſerit, nullatenus hac venia dignus habeatur. §. 3. Quamvis *h* autem miſericordiæ intuitu, magnaque neceſſitate cogente hanc in ſacris ordinibus diſpenſationem conſtituerimus; nullum tamen præjudicium ſacris canonibus fieri volumus: ſed obtineant proprium robur, & ceſſante neceſſitate illud quoque ceſſet, quod pro neceſſitate factum eſt. Ubi enim multorum ſtrages jacet, ibi ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut *s* addatur amplius charitati.

Corr. Rom. ¶ s Ut addatur &c.] *Hæc ſunt addita ex Concilio ipſo.*

Gratian. *Electio quoque, niſi a Catholicis facta fuerit, irrita eſſe probatur.*

a *Sup.* 1. q. 7. *per illicitam.* b *ſup. ead. nos conſecrationem.* c *Anſ. l.* 12. c. 74. *Ivo p.* 6. c. 406. d *ſup. ead. nos conſecrationem.* e *Polyc. l.* 7. *tit.* 26. *& l.* 2. *tit.* 38. C. 9. & 10. f C. 11. g C. 12. h C. 13.

C. VI. *Irrita ſit electio, quæ non a Catholicis facta probatur.*

Unde Gregorius ſcribit Mediolanenſibus, lib. 8. epiſt. 65.

NOs *a* in hominem, qui non a Catholicis *b* eligitur, nullo præbemus ratione conſenſum: nec, ſi alicujus præſumptionis uſurpatione factus fuerit, in locum, vel ordinem illum Sacerdotis ſuſcipimus.

QUÆSTIO II.

2 ps. QUod autem Epiſcopus, vel quilibet ſuperiorum Clericos alterius ſine propriis literis ordinare non debeat, Calixtus Papa ſcribit, *epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ, dicens.*

C. I. *Alterius Eccleſiæ parochianum nullus judicare præſumat.*

NUllus *c* alterius terminos uſurpet, nec alterius parochianum judicare, vel ordinare *d*, aut excommunicare præſumat: quia talis judicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio, nec rata erit, nec vires ullas habebit: quoniam nullus alterius judicis, niſi ſui, ſententia tenebitur, aut damnabitur. Unde & Dominus loquitur, dicens *e*: *Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt Patres tui.*

C. II. PALEA.

Unde 1 Urbanus Papa.

PLacuit *f*, ut deinceps nulli Sacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri Sacerdoti recipere ad pœnitentiam ſine ejus conſenſu, cui prius ſe commiſit, niſi per ignorantiam *g* illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere præſumpſerit, gradus ſui periculo ſubjacebit.

Corr. Rom. ¶ 1 Unde] *Antea erat*, Idem, *hoc eſt*, Calixtus: *quia, cum Palea hæc nondum eſſet inſerta, ſequebatur cap.* nullus Primas, *quod eſt Calixti. Hanc autem Paleam citat Gratianus ex Urbano ſecundo, infra de pœnit. diſt. 6. c. fin.*

C. III. *In alterius parochia, niſi eo vocante, nulli aliquid agere licet.*

Item Calixtus epiſt. 2.

NUllus *h* Primas, nullus Metropolitanus, nullusque reliquorum Epiſcoporum, alterius adeat civitatem, aut ad poſſeſſionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius Epiſcopi eſt parochiæ) ſuper cujuſquam diſpoſitione, niſi vocatus ab eo, cujus juris eſſe dignoſcitur, aut quicquam ibi diſponat, vel ordinet, aut judicet, ſi ſui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præſumpſerit, damnabitur, & non ſolum ille, ſed cooperatores, eique conſentientes: quia ſicut ordinatio, ita eis & judicatio, & aliarum rerum diſpoſitio prohibetur. Nam *i* qui ordinare non poterit, qualiter judicabit? nullatenus procuidubio judicabit, aut judicare poterit.

C. IV. *De eodem.*

Item ex Concilio Nannetenſi, c. 1.

IN *k* Dominicis, vel feſtis diebus Presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto Presbytero ibi Miſſam velit audire: quem ſi invenerint, ſtatim ab Eccleſia ejiciant, & ad ſuam parochiam redire compellant.

Corr. Rom. ¶ *Hoc & ſequens caput abſunt a ſex vetuſtioribus, & emendatioribus Gratiani exemplaribus. In cæteris autem habentur ſine nomine Paleæ, quemadmodum & in excuſis. Extat autem utrumque in Concilio Nannetenſi, & ex eo citatur hoc primum in Decretalibus, tit. de paroch. c. 2. & a Burchardo, & Ivone; ſicque emendatum eſt, cum antea citaretur ex Concilio Meldenſi.*

C. V. *De eodem.*

Item ex eodem Concilio Nannetenſi a, c. 2.

NUllus *b* Presbyter, aut 1 Diaconus alterius plebanum *c* (niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit) ad Miſſam recipere audeat.

Corr. Rom. ¶ Aut Diaconus] *Iſtæ duæ voces neque in Concilio, neque in Capitularibus, neque apud Burch. leguntur.*

C. VI. *Ad ordinationem Clericorum, vel Eccleſiarum alterius Epiſcopi, niſi ab eodem invitatus, non accedat Epiſcopus.*

Item ex Concilio Antiocheno, c. 11.

NUllum *d* Epiſcoporum audere debere ex alia provincia ad aliam tranſitum facere, & ordinare aliquos in Eccleſiis, aut proferre ad ſacrum miniſterium. Nec ab aliis illuc trahatur Epiſcopis *e*: niſi forte per literas rogatus abierit, non ſolum a Metropolitano, ſed & ab his, qui cum eo ſunt, omnibus ipſius provinciæ Epiſcopis. Quod ſi nullo invitante inordinate ſuperveniet, & aliquos vel ordinare præſumpſerit, vel quoslibet actus illi Eccleſiæ competentes, qui ad ſe minime pertinent, uſurpare tentaverit, vacua quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit: ipſe vero hujus indiſciplinati auſus, & irrationabilis cœpti dignas cauſas expendat *f*, tanquam depoſitus a ſancta Synodo, & propter hujuſmodi præſumptionem jam prædamnatus.

Corr. Rom. ¶ *Hæc eſt priſca verſio. Dionyſii autem interpretatio, quæ & Conciliorum tomis eſt inſerta, & a Burchardo, & Ivone affertur, aptius exprimit ſententiam canonis Græci. Tamen, quoniam neque ipſa omnibus locis omnino reſpondet, viſum eſt verba Græca nova cum verſione apponere.*

Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν, καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου. *Id eſt.*

Nullus Epiſcopus audeat ab una provincia in aliam tranſire, & in Eccleſia aliquos ordinare ad promotionem liturgiæ *g*, nec ſi alios una ſecum adducat, niſi accitus venerit per literas Metropolitani, & eorum, qui cum illo, Epiſcoporum, in quorum regionem accedat. Quod ſi nemine vocante inordinate advenerit, ut aliquos ordinet, ac negotia Eccleſiaſtica ad ſe minime pertinentia conficiat, irrita quidem ſunto, quæ ab eo geſta fuerint: verum & ipſe ſuæ impudentiæ, & iniqui incœpti juſtam pœnam ſubeat, hinc jam a ſancta Synodo depoſitus.

C. VII. *Ad ordinationem Eccleſiæ, quæ ſibi commiſſa non fuerit, minime accedat Epiſcopus.*

Item ex eodem Antiocheno, c. 22.

EPiſcopum *h* non debere in alienam irruere civitatem, quæ illi probatur non eſſe ſubjecta, neque in regio-nem

a Polyc. l. 2. tit. 3. b Catholicis. & maxime a Longobardis] orig. c Anſel. l. 6. c. 120. Ivo p. 14. c. 72 & p. 5. c. 236. d abeſt ab orig. e Deut. 19. Proverb. 22. f ſentent. 4 diſt. 31. De pœnitentia, diſt. 6. c. fin. g al. prægnorantia. h Polyc. lib. 2. tit. 34. Burch. l. 1. c. 66. Anſ. l. 6. c. 119. Ivo p. 5. c. 302. Pann. l. 4. c. 28. i infra, Epiſcopum, verſ. nam ſi. k ext. de paroch. c. 2. Burch. l. 2. c. 92. Ivo p. 2. c. 102.

a Et in Capit. l. 1. c. 153. b Burch. l. 2. c. 91. c al. plebeſanum] al. parochianum. d Burch. l. 1. c. 108. Ivo part. 5. c. 110. & ſimile p. 5. c. 108. ex epiſtola Bonifacii. e al. Nec alios illuc attrahat Epiſcopus. f al. excipiat. g id eſt, ſacri miniſterii. h Burch. l. 1. c. 71. Ivo p. 5. c. 178.

Digitized by Google

nem, quæ ad ejus curam minime noſcitur pertinere, ad aliquid 1 ordinandum, neque Presbyteros, aut Diaconos conſtituere, ad alios a Epiſcopos pertinentes, niſi forte cum voluntate & teſtimonio 3 propriæ regionis Epiſcopi. Quod ſi a quiſpiam horum quid tale facere voluerit, irrita quidem erit hujuſmodi ordinatio, & qui male 4 uſurpaverit, a Synodo arguantur. Nam 5 ſi ordinare non potuerit, nullatenus ad alios pertinentes judicare præſumat.

Corr. Rom. ¶ 1 Ad aliquid] *In hoc etiam canone Dionyſii verſio purior eſt: hic autem habet*, ſuper ordinatione cujuſquam 1 *quod Græce eſt:* ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός, *id eſt*, ut quempiam ordinet.

¶ 2 Ad alios Epiſcopos] *Eodem fere modo Dionyſius. Græce legitur*, εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους: *id eſt*, in locis alteri Epiſcopo ſubjecta.

¶ 3 Et teſtimonio] *Græce tantum eſt:* μετὰ γνώμης, *quod Dionyſius vertit*, cum conſilio, & voluntate.

¶ 4 Et qui male] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis exemplaribus, & ex cæteris editionibus Conciliorum, præter hanc poſtremam quatuor tomorum. Dionyſius habet*, & ipſe exerceatur a Synodo, *quod Græce eſt*, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν, *id eſt*. & ipſe puniatur a Synodo.

¶ 5 Nam ſi] *Tota hæc clauſula in Græco canone, cujus tria exemplaria manuſcripta collata ſunt, minime habetur: ſed & priſca verſio, & Dionyſiana habent. Similis ſententia legitur ſupra c.* nullus Primas.

C. VIII. *Non accedant Epiſcopi ad Eccleſias, quæ ſunt extra eorum diœceſim.*

Item ex Synodo Conſtantinopolitana I. *c.* 2.

EPiſcopi, qui extra diœceſim ſunt, ad Eccleſias, quæ extra terminos eorum ſunt, non accedant, neque confundant, & permiſceant Eccleſias. Secundum 1 regulas ſtatutas, Alexandriæ quidem Epiſcopi, ea, quæ ſunt in Ægypto, tantummodo gubernent. Orientales autem Epiſcopi ſolius Orientis curam gerant, ſervatis tamen honoribus Primatus Eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ Synodi continentur. Sed & Aſianæ diœceſis Epiſcopi ea, quæ ſunt in Aſia, & quæ ad Aſianam tantummodo diœceſim pertinent, gubernent. Ponti autem Epiſcopi Ponticæ tantum diœceſis habeant curam. Thraciæ vero ipſius tantummodo Thraciæ.

Corr. Rom. ¶ 1 Secundum] *Mutata eſt interpunctio, ut magis reſpondeat Græco canoni*, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας &c. *quod Dionyſius vertit*, ſed juxta canones, Alexandrinus Antiſtes, &c. *In editione autem Conciliorum in tribus tomis deerant hæc verba*, ea quæ ſunt in Ægypto, tantummodo gubernent, Orientales autem Epiſcopi.

C. IX. *De eodem.*

Item ex eadem.

NOn invitati Epiſcopi ultra diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcunque diſponendis Eccleſiaſticis cauſis, ſervata regula 1, quæ ſupra ſcripta eſt de unaquaque diœceſi. Manifeſtum namque eſt, quod per ſingulas quaſque provincias provincialis Synodus adminiſtrare & gubernare omnia debeat, ſecundum ea, quæ ſunt in Nicæa definita.

Corr. Rom. ¶ 1 Servata regula] *Ita in omnibus editionibus hujus priſcæ verſionis: ſed in Græco canone hic eſt initium periodi, & quæ ſequuntur, ex ipſis pendent, quemadmodum Dionyſius vertit*: ſervata vero quæ ſcripta eſt de gubernationibus *b* regula, manifeſtum eſt, quod illa, quæ ſunt per unamquamque provinciam, ipſius provinciæ Synodus diſpenſet, &c.

a pars. Gratian. *Hic auctoritatibus prohibentur quilibet Epiſcopi Clericos alterius ordinare. Sed quæritur, ſi contingat eos aliquibus ſacros ordines diſtribuere, an ordinati ab Epiſcopis ſuis in propriis ordinibus recipi poſſint?*

a *Sup. c. nullus Primas*. b περὶ τῶν διοικήσεων.

C. X. *Clerici ab Epiſcopo alterius parochiæ ordinati, a proprio in ſuis ordinibus recipi poſſunt.*

De his ita ſcribit Urbanus Papa *Hugoni Lugdunenſi Archiepiſcopo.*

LUgdunenſis *a* parochiæ *b* Clericos, quos contra ſtatuta canonum ab alterius parochiæ Epiſcopis ordinatos literarum tuarum ſignificatione monſtraſti, cum graduum ſuorum honore recipere religionis tuæ prudentia poterit, ſi eos alias canonice, & ſine pravitate aliqua ordinatos conſtiterit: ſi tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ perſpexeris promereri. Legimus *c* quippe, ſanctum Epiphanium Epiſcopum ex diœceſi ſancti Joannis Chryſoſtomi quoſdam Clericos ordinaſſe: quod ſanctus vir omnino non feciſſet, ſi ei *d* detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua arbitrata fuerit, injuncta ſatisfactionis gratia, propter Eccleſiam, quam offenderunt, congrua pœnitentia, miſerationis intuitu in ſuo quemque honore recipies, ſalva in omnibus ſanctorum canonum diſciplina.

QUÆSTIO III.

QUod autem Archiepiſcopus Clericos ſui Suffraganei illo inconſulto damnare valeat, vel abſolvere, ſic videtur poſſe probari. Sicut totius Epiſcopatus Eccleſiæ in poteſtate ſunt Epiſcopi, ſic & Eccleſiæ totius Archiepiſcopatus ad diœceſim pertinent Archiepiſcopi. Vocantur enim Epiſcopi a Metropolitano in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Sic quippe vices eis impertitur, ut poteſtatem ſuam ſibi non adimat. Unde & ſine ejus conſilio nihil eis agere licet, ſicut in Concilio Martini Papæ *e legitur c.* 4.

C. I. *Nec Epiſcopi ſine Metropolitani conſenſu, nec ille ſine eorum conſenſu aliquid agere debet.*

I. PEr ſingulas provincias oportet Epiſcopos cognoſcere Metropolitanum *f* ſuum, & ipſum Primatus curam ſuſcipere: nihil autem agere reliquos Epiſcopos præter eum, ſecundum quod antiquitus a Patribus noſtris conſtitutum continetur in canone *g*. Propter quod Metropolitanus Epiſcopus nihil præſumptive aſſumat *h* abſque conſilio cæterorum.

C. II. *Sine Metropolitani conſcientia extra ſuam diœceſim nihil agat Epiſcopus.*

Item ex Concilio Antiocheno, *c.* 9.

II. PEr ſingulas provincias Epiſcopos ſingulos ſcire oportet, Epiſcopum Metropolitanum, qui præeſt, curam & ſolicitudinem totius provinciæ ſuſcepiſſe. Propter quod ad Metropolitanam civitatem ab his, qui cauſas habent, concurratur. Quapropter placuit eum & honore præcellere, & nihil ultra ſine ipſo reliquos Epiſcopos agere, ſecundum antiquum Patrum noſtrorum canonem *i*, niſi hoc tantum, quod unicuique Eccleſiæ per ſuam diœceſim competit. Unumquemque enim Epiſcopum oportet habere ſuæ diœceſis poteſtatem, ut regat, & gubernet ſecundum competentem ſingulis reverentiam, & providentiam gerat omnis regionis, quæ ſub ipſius eſt civitate, ita ut etiam ordinare ei Presbyteros, & Diaconos probabili judicio liceat, & de ſingulis ipſius regionis cauſis cum moderatione, & pondere diſceptare. Ultra autem nihil agere permittitur citra Metropolitani Epiſcopi conſcientiam 1: nec Metropolitanus ſine cæterorum aliquid gerat conſilio Sacerdotum.

Cor.

a *Ivo p. 6. c. 412.* b *al. Eccleſiæ.* c *Socrates l. 6. Hiſtor. c. 12. & 13. Tripar. l. 10. c. 11. Niceph. l. 13. c. 13.* d *al. eis.* e *In capitulis Martini Bracarenſis, c. 4.* f *al. Primatum Metropolitani Epiſcopi.* g *Apoſt. c. 34.* h *al. ſibi aſſumat.* i *Apoſt. can. 34.*

Corr. Rom. ¶ e Conſcientiam] *Græce eſt*, δίχα τοῦ μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης. *Itaque eadem voce* γνώμης *utitur canon tam in conſenſu Metropolitani, quam Suffraganeorum, ſed ob multas varietates placuit apponi verba Græca cum verſione nova.*

Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας· διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτόν. μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν. περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης. *Id eſt*:

Epiſcopos, qui in unaquaque provincia ſunt, noſſe oportet eum, qui Metropoli præeſt, univerſæ quoque provinciæ curam ſuſcipere, eo quod in Metropoli undique conveniunt omnes, quicunque negotia habent. Quapropter placuit & honore ipſum præcellere, & reliquos Epiſcopos nihil aliud *a* ſine ipſo facere (ſecundum veterem, qui viguit, Patrum noſtrorum canonem) quam ea ſola, quæcunque ad cujuſque parochiam, ſubjectaſque parochiæ regiones pertinent. In cujuſque enim Epiſcopi poteſtate eſſe propriam ipſius parochiam, ut eam adminiſtret, pro ea, quæ cuique convenit, integritate, & univerſæ regioni, quæ ſuæ civitati ſubjecta eſt, proſpiciat, conſulatque: ita ut & Presbyteros, Diaconoſque ordinet, & ſingula quæque cum judicio explicet. Præterea vero nihil quicquam facere aggrediantur, ſine Metropolitani Epiſcopi, neque ipſe ſine reliquorum ſententia.

Gratian. *Niſi forte Epiſcopi ipſi œconomos in Eccleſia ſua ordinare contempſerint.*

C. III. *Metropolitanus conſtituat œconomos, quos Epiſcopus habere neglexerit.*

Unde in ſeptima Synodo *cap.* 11. *legitur.*

CUm *b* ſimus debitores omnes ſacras regulas cuſtodire, & eam, quæ dicit, in unaquaque Eccleſia œconomos eſſe debere, modis omnibus inviolabilem cuſtodire debemus. Et, ſi quidem unuſquiſque Metropolitanus in ſua Eccleſia conſtituerit œconomum, bene utique eſt. Sin autem, ex auctoritate propria Conſtantinopoleos Epiſcopis licentia eſt præponendi œconomos in ejus Eccleſia: ſimiliter & Metropolitanis, ſi Epiſcopi, qui ſub eis ſunt, non ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis Eccleſiis. Id ipſum autem ſervandum eſt etiam in monaſteriis.

Gratian. *Probatur illud idem exemplo Apoſtoli, qui fornicatorem Corinthium impœnitentem Satanæ tradidit: poſtea pœnitentem Eccleſiæ reconciliavit, hoc tantum ſcribens Corinthiis in prima* c, *& ſecunda epiſtola, ut excommunicato non communicarent, & reconciliato ſocia charitate copularentur. Sed contra probatur auctoritate multorum.*

C. IV. *Metropolitanus ſine Epiſcoporum conſenſu, vel præſentia alicujus eorum non audiat cauſas.*

Ait enim Higinus Papa d, *epiſt.* 1. *c.* 2.

SAlvo *a* in omnibus Romanæ Eccleſiæ privilegio, nullus Metropolitanus abſque cæterorum omnium comprovincialium Epiſcoporum inſtantia, aliquorum audiat cauſas *b*: quia irritæ erunt aliter actæ, quam in conſpectu eorum omnium ventilatæ, & ipſe, ſi fecerit, coerceatur a fratribus.

C. V. *De eodem.*

Item Anicetus Papa *Epiſcopis Galliæ* c. 1.

ARchiepiſcopus nihil de Epiſcoporum cauſis, aut de aliis communibus, juxta ſtatuta *c* Apoſtolorum, abſque cunctorum illorum agat conſilio, nec illi, niſi quantum ad ſuas parochias pertinet, ſine ſuo: quoniam tali gaudet concordia Altiſſimus, & gloriatur in membris ſuis.

C. VI. *De eodem.*

Item in eadem *epiſt.* c. 3.

SI *d* autem aliquis Metropolitanorum inflatus fuerit, & ſine omnium comprovincialium præſentia, vel conſilio Epiſcoporum, aut eorum, aut alias cauſas (niſi eas tantum, quæ ad propriam ſuam parochiam pertinent) agere, aut eos gravare voluerit, ab omnibus diſtricte corrigatur, ne talia deinceps præſumere audeat. Si vero incorrigibilis, eiſque inobediens apparuerit, ad hanc Apoſtolicam ſedem, cui omnia Epiſcoporum judicia referri *e* præcepta ſunt, ejus contumacia referatur, ut vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant.

C. VII. *De eodem.*

Item Calixtus Papa *f Epiſcopis Galliæ epiſt.* 2. *c.* 3.

NUllus *g* Primas, vel Metropolitanus diœceſani Eccleſiam, vel parochiam, aut aliquem de ejus parochia præſumat excommunicare, vel judicare, vel aliquid agere abſque ejus conſilio, vel judicio: ſed hoc obſervet, quod ab Apoſtolis, ac Patribus, & prædeceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & a nobis confirmatum: id eſt, ſi quis Metropolitanus Epiſcopus (niſi quod ad ſuam ſolummodo propriam pertinet parochiam) ſine conſilio, & voluntate omnium comprovincialium Epiſcoporum extra aliquid agere tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit, & quod egerit, irritum habeatur, & vacuum. Sed quicquid de provincialium Coepiſcoporum cauſis, eorumque Eccleſiarum, & Clericorum, atque ſecularium neceſſitatibus agere, aut diſponere neceſſe fuerit, hoc communi *h* conſenſu comprovincialium agatur Pontificum, nec aliquo dominationis faſtu, ſed humillima, atque concordi adminiſtratione, ſicut Dominus ait *i*: *Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare*: & alibi *k*: *Qui major eſt veſtrum, erit miniſter veſter.* Similiter & ipſi comprovinciales Epiſcopi cuncta cum ejus conſilio (niſi quantum ad parochias proprias pertinet) agant, juxta ſanctorum conſtituta Patrum. *& infra.* Ut uno animo, uno ore concorditer ſancta glorificetur Trinitas in ſæcula.

C. VIII. *In Suffraganei parochiis nihil abſque ejus conſilio Metropolitanus agat.*

Item Nicolaus Papa *Rodulpho Bituricenſi Archiepiſcopo.*

COnqueſtus *l* eſt Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigedodus Archiepiſcopus Narbonenſis, quod Clericos ſuos eo invito ad judicium tuum venire compellas, & de rebus ad Eccleſiam ſuam pertinentibus, eo incon-

a περιττόν. b *Ivo p.* 5. *c.* 374. *Concil. Chalced. c.* 26. *ſup. diſt.* 89. *quia in quibuſdam. & infra* 16. *q.* 7. *quoniam in quibuſdam.* c 1. *Cor.* 5. 2. *Cor.* 2. d *& Julius c.* 4.

a *Burch. l.* 1. *c.* 63. *Ivo p.* 5. *c.* 99. *&* 174. b *al. cauſas eorum.* c *can. Apoſt.* 34. d *Polyc. l.* 2. *tit.* 24. *Burch. l.* 1. *c.* 63. *Pann. l.* 4. *c.* 26. e *al. terminare.* f *Concor. Lucius epiſt.* 1. *c.* 3. g *Polyc. ibid. Burch. l.* 1. *c.* 60. *Ivo p.* 5. *c.* 10. *& p.* 14. *c.* 71. *Pann. l.* 4. *c.* 27. *Anſ. l.* 3. *c.* 88. h *al. cum omnium.* i *Matth.* 20. k *Matth.* 23. l *Ivo p.* 5. *c.* 56. *Pann. l.* 4. *c.* 29.

inconſulto, quaſi jure Patriarchatus tui diſponas: cum hoc nec antiquitas (cui Patres ſanxerunt reverentiam) habeat, & auctoritas ſacrorum canonum penitus interdicat: niſi forte pro cauſis, quæ apud ſe terminare non poſſunt, ad te, quaſi ad Patriarcham ſuum provocaverint, vel ſi Epiſcopus ſuua deceſſerit, res Eccleſiæ ſuæ judicio tuo diſpenſare voluerint. Primates enim, vel Patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris Epiſcopis, niſi quantum ſacri canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, definimus: ita ut ſecundum Nicænas regulas ſua privilegia ſerventur Eccleſiis: præterquam ſi Apoſtolica ſedes aliquam Eccleſiam vel ipſius rectorem quolibet ſpeciali privilegio decreverit honorare.

C. IX. *De eodem.*

Item Beda a *ſuper Apocalypſin*: [Et Angelo Eccleſiæ Epheſi ſcribe.]

EPiſcopo ſcribit, de cujus manu peccata ſubditorum requirit, ne ſine ejus conſenſu ſubditos judicare debeat.

Corr. Rom. ¶ *In gloſſa ordinaria ſic legitur*, & Angelo, id eſt, Epiſcopo ſcribit: de manu cujus peccata ſubditorum requirit, & ſine cujus conſenſu ſubditos judicare non præſumit ipſe Joannes.

Grat. *Sola enim Romana Eccleſia ſua auctoritate valet judicare de omnibus: de ea vero nulli judicare permittitur.*

C. X. *Apoſtolicæ ſedis judicium a nemine eſt retractandum.*

Unde Nicolaus Papa *ad Michaelem Imperatorem in epiſtola, cujus initium*: Propoſueramus.

PAter b profecto ſedis Apoſtolicæ [cujus auctoritate major non eſt] judicium a nemine fore retractandum: neque cuiquam de ejus licere judicare judicio: juxta quod c Innocentius Papa Ruffo, & cæteris Epiſcopis per Theſſaliam conſtitutis ſcribens ait: *Nemo unquam Apoſtolico culmini (de cujus judicio non licet retractare) manus obvias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit judicari*. Et B. Gelaſius Papa d: *Nec de ejus judicio (id eſt, Romanæ Eccleſiæ) canones unquam præceperunt judicari, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolvi, cujus potius decreta ſequenda mandaverunt.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc apud cæteros etiam collectores multis verbis omiſſis in ſummam quandam redactum eſt.*

¶ c Innocentius] *In epiſtola Nicolai, & apud cæteros collectores eſt*, Bonifacius. *Verum neque in Bonifacii, neque in Innocentii epiſtolis inventum eſt, quod hic affertur. In ea vero epiſtola Nicolaus refert etiam alia quædam ex epiſtola Bonifacii ad Epiſcopos per Theſſaliam.*

C. XI. *Ab aliis damnatos, vel excommunicatos Apoſtolica ſolvit auctoritas.*

Item Athanaſius *Patriarcha Papæ Felici ſecundo* d.

FUit e ſemper veſtræ ſanctæ Apoſtolicæ ſedi licentia injuſte damnatos, vel excommunicatos poteſtative ſua auctoritate reſtituere, & ſua ſis omnia reddere, & illos, qui eos condemnaverunt, aut excommunicaverunt, Apoſtolico punire privilegio: ſicut etiam noſtris, & anterioribus cognovimus actum temporibus.

C. XII. *De eodem.*

Item *ibidem paulo inferius.*

ANtiquis f regulis ſancitum g eſt, ut quicquid (quamvis in remotis, aut in longinquo poſitis provinciis) ſuper Epiſcoporum querelis, aut accuſationibus ageretur, non prius tractandum, vel accipiendum eſſet, quam ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductum, ut hujus auctoritate, juxta h quod fuiſſet faciendum, pronuntiatio infirmaretur, aut firmaretur.

Corr. Rom. ¶ h Juxta quod] *Ivo legit*, juxta quod fuiſſet pronuntiatio, infirmaretur, aut firmaretur. *In corpore Conciliorum*, juſta quæ fuiſſet pronuntiatio &c.

C. XIII. *Prima ſedes nullius judicis ſubjacet.*

Item Innocentius Papa a.

NEmo judicabit primam ſedem, juſtitiam i temperare deſiderantem. Neque enim ab Auguſto, neque ab omni Clero, neque a Regibus, neque a populo judex judicabitur.

Corr. Rom. ¶ *In omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus citatur ex Innocentio. Sed fere eadem habentur in Concilio Romano ſub Sylveſtro c. 20. & ex ipſo citant indicati collectores.*

¶ i Juſtitiam temperare deſiderantem) *Sic etiam in Pannormia ex Sylveſtro. Sed in vulgata Concilii editione eſt*: quoniam omnes ſedes a prima ſede juſtitiam deſiderant temperari.

C. XIV. *De eodem.*

Item Symmachus Papa b.

ALiorum c hominum cauſas Deus voluit homines terminare, ſed ſedis iſtius Præſulis d ſuo, ſine quæſtione, reſervavit arbitrio. Voluit B. Petri Apoſtoli ſucceſſores cœlo tantum debere innocentiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inviolatam exhibere conſcientiam. Nolite æſtimare eas animas inquiſitionis e non habere formidinem, quas Deus præ cæteris ſuo reſervavit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore ſubſidium, quando ipſorum factorum utitur eo teſte, quo judicet. Dicas forſitan, omnium animarum talis erit in illa diſceptatione conditio: replicabo, uni dictum eſt: *Tu es Petrus* f, *& ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: & quæcunque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis*. Et rurſus ſanctorum voce patet, Pontificum dignitatem ſedis ejus factam toto orbe venerabilem: dum illi, quicquid fidelium eſt ubique, ſubmittitur: dum totius corporis caput eſſe deſignatur. De hac mihi videtur dictum per Prophetam g: *Si hæc humiliatur, ad cujus confugietis auxilium? & ubi relinquetis gloriam veſtram?*

C. XV. *De eodem.*

Item Anterus Papa *ad Epiſcopos provinciarum Bæticæ, & Toletanæ.*

FActa h ſubditorum judicantur a nobis: noſtra vero judicat Deus. *& infra*. §. 1. Deteriores i ſunt, qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum, prædiaque diripiunt.

C. XVI. *De eodem.*

Item Gelaſius Papa k *ad Fauſtum legatum.*

IPſi l ſunt canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus ſedis examen voluere deferri. Ab ipſa vero nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota Eccleſia judicare, ipſam ad nullius commeare judicium: nec m de ejus unquam præceperunt judicio judicari, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolvi, cujus potius decreta ſequenda mandarunt.

C. XVII. *De eodem.*

Idem *omnibus* n *Epiſcopis.*

CUncta o per mundum novit Eccleſia, quod ſacroſancta

Ii

a *Gloſſ. ordin. ad eum locum Apoc.* 2. b *Anſ. l.* 4. *c.* 75. *Ivo p.* 5. *c.* 19. *Pann. l.* 4. *c.* 21. c *Inſr. ead. ipſi ſunt*. §. *nec de ejus*. d *In tomis Conc.* e *Ivo p.* 5. *c.* 15. f *Ivo ibid.* g *al. cenſitum.*

a *Sylveſter in Conc. Rom. c.* 20. *Polyc. l.* 1. *c.* 16. *Deuſdedit p.* 3. *Anſ. l.* 1. *c.* 19. *& l.* 4. *c.* 39. *Pann. l.* 4. *c.* 5. b *In lib. Ennodii.* c *Polyc. ibid. Anſ. l.* 1. *c.* 24. *Ivo p.* 5. *c.* 10. *Pann. l.* 4. *c.* 8. d *al. Præſulem.* e *al. de inquiſitoribus.* f *Matth.* 16. g *Eſa.* 10. h *Polyc. ibid. Anſ. l.* 1. *c.* 53. i *Sup.* 6. *q.* 1. *c.* 10. *ex meritis cum ſeq.* k *Nicol. ad Michaelem epiſt.* 7. l *Anſ. l.* 2. *c.* 56. *Ivo p.* 5. *c.* 9. m *Sup. ead. patet in fin.* n *In epiſt. ad Epiſcopos per Dardaniam conſtitutos.* o *Polyc. l.* 1. *tit.* 8. *Anſ. l.* 1. *c.* 47. *& l.* 5. *c.* 16. *&* 24. *Pann. l.* 4. *c.* 7.

Digitized by Google

ſancta Romana Eccleſia fas de omnibus habeat judicandi: neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum eſt: ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus. §. 1. Sed nec illa præterimus, quod Apoſtolica ſedes ſine ulla Synodo præcedente, & ſolvendi, quos Synodus inique damnaverat, & damnandi, nulla exiſtente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem, & hoc nimirum pro ſuo principatu, quem beatus Petrus Apoſtolus Domini voca & tenuit ſemper, & tenebit.

Corr. Rom. ℊ *Omnia, quæ in hoc capite leguntur, habentur in epiſtola Gelaſii ad Epiſcopos per Dardaniam: ſed non eodem ordine compoſita. Caput autem ſequens, in quo multa hujus ipſius capitis verba continentur, in eadem epiſtola eodem proſus modo habetur. Itaque fieri poteſt, ut ex alia epiſtola caput hoc ſumptum ſit, quæ non extet: aut Gratianus hæc duo tanquam diverſa capitula referat, quod apud antiquiores etiam collectores diſtincta repererit. In epiſtola etiam Nicolai ad Epiſcopos Galliæ, quæ nuper eſt impreſſa in appendice Bibliothecæ, hoc citatur ex Gelaſio.*

C. XVIII. *De eodem.*

Idem *Epiſcopis per Dardaniam conſtitutis.*

II. CUncta per mundum novit Eccleſia, quoniam quorumlibet ſententiis ligata Pontificum, Sedes beati Petri Apoſtoli jus habeat reſolvendi, utpote, quæ de omni Eccleſia fas habeat judicandi, &c.

C. XIX. *De eodem.*

Item Sixtus Papa II. *Hiſpanorum Epiſcopis, epiſt.* 2. *cap.* 4.

FRatres *a*, quos timore terreno injuſte damnaſtis, ſcitote a nobis juſte eſſe reſtitutos: quibus ex ſancti Petri, & Apoſtolica auctoritate omnia, quæ eis ablata ſunt, integerrime reddi præcipimus, ſi non vultis & vos, & Principes veſtri a collegio noſtro, & membris Eccleſiæ ſeparari.

C. XX. *Cujuslibet Eccleſiæ Clericos Papa valet ordinare.*

Item Stephanus Epiſcopus *Gualberto Patriarchæ.*

NUnc *b* vero iterato tibi ſcribimus, nolentes alicujus Eccleſiæ privilegium infringere, licet Apoſtolica prærogativa poſſimus de qualibet Eccleſia Clericum ordinare: deſine jam cujuſpiam zelo Cumenſis 1 Eccleſiæ Antiſtitem protelare: quia ſi protelaveris, & eum conſecrare jam toties monitus non maturaveris, proculdubio ad nos veniens, conſecratus abibit.

Corr. Rom. ℊ 1 Cumenſis] *Sic etiam Anſelmus: ſed apud Ivonem plenius:* Deſine jam cujuſpiam zelo electum a Clero, & expetitum a populo Lintuardum Cumenſis Eccleſiæ Antiſtitem protelare.

C. XXI. *De eodem.*

Item Nicolaus Papa *Michaeli Imperatori in epiſtola, cujus initium:* Propoſueramus.

PEr *c* principalam beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, de qua ſupra partim expoſuimus, poteſtatem, jus habemus, non ſolum Monachos, verum etiam quoslibet Clericos de quacunque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos convocare, atque Eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus invitare.

Gratian. *Sed aliud eſt, quod ex temeritate aſſumitur præſumptionis: aliud, quod ex neceſſitate geritur charitatis. Cum Suffraganei Archiepiſcoporum ſubditis ſuis ad malum favere cœperint, atque circa eorum correctiones negligentes extiterint, tunc licet Metropolitanis præter illorum voluntatem, & ligandos damnare, & reconciliandos abſolvere. Cum vero Epiſcopi zelo divinæ charitatis accenſi, bonos verbo & exemplo ædificant, & malorum vitia aſpera increpatione redarguunt, abſque talium conſilio non licet Metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, vel diſponere. Unde in fine capituli* Martini Papæ *non ſimpliciter dictum eſt* (nihil agat) *ſed cum determinatione* (nihil præſumptive *a* aſſumat abſque eorum conſilio:) *ut vitium præſumptionis videatur improbatum, non officium charitatis. Sic & Apoſtolus, quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, ſua auctoritate illum damnavit. Joannes vero, quia Epiſcopum Epheſiorum vidit paratum ad corrigenda vitia ſubditorum, ſine ejus auctoritate b illos corrigere noluit; ſed illum tantum de eorum correctione admonuit.*

a Anſ. l. 2. c. 25. Polyc. l. 2. tit. 8. Burch. l. 1. c. 192. Ivo p. 5. c. 247. b Anſ. l. 6. c. 32. Ivo p. 5. c. 32. c ſup. 2. qu. 1. Anſ. lib. 1. c. 82. & l. 2. c. 14.

CAUSA X.

QUidam Laicus baſilicam a ſe factam a diœceſana lege ſegregare quærit: Epiſcopus Eccleſiam cum omni dote ſua ad ſuam diſpoſitionem pertinere contendit: tandem evincit Epiſcopus, & per parochias militibus comitatus crudeliter deſævit: quæ Eccleſiæ ſunt, tanquam ſibi debita, uſurpare contendit.*

1. *Modo primum quæritur, an baſilica cum omni dote ſua ad Epiſcopi ordinationem pertineat.*
2. *Secundo, an res Eccleſiarum Epiſcopis uſurpare liceat.*
3. *Tertio, quid nomine cathedratici a ſuis Sacerdotibus exigere valeat.*

QUÆSTIO I.

1 DE *prima quæſtione ſic definitur* in Concilio Ilerdenſi, *cap.* 3.

C. I. *Baſilica, quæ conſecratur, a diœceſana lege non ſegregatur.*

SI ex Laicis quiſpiam a ſe factam baſilicam conſecrari deſiderat, nequaquam eam ſub monaſterii ſpecie, ubi congregatio non colligitur 1, a diœceſana lege audeat ſegregare.

Corr. Rom. ℊ 1 Colligitur,] *In Concilio impreſſo, ac manuſcripto ſequitur,* vel regula ab Epiſcopo non conſtituitur.

C. II. *Eccleſiæ cum dotibus ſuis in Epiſcopi poteſtate conſiſtant.*

Item ex Concilio *e* Toletano III. *c.* 19.

SIc *d* quidam contra omnem *e* auctoritatem Eccleſias, quas ædificaverint, poſtulant conſecrara, ut dotem, quam eidem Eccleſiæ contulerint, cenſeant ad Epiſcopi ordinationem non pertinere. Quod factum taliter 1 in præterito corrigatur, ut & in futuro, ne fiat, prohibeatur: ſed omnia ſecundum conſtitutionem antiquam, ad Epiſcopi ordinationem, & poteſtatem pertineant.

Corr. Rom. ℊ 1 Taliter] *Sic eſt in antiquioribus editionibus, & duobus Vaticanis Conciliorum codicibus: ſed in Colonienſi quatuor tomorum editione, & in codice Lucenſi Regio, & in Concilio Vvormacienſi, & Moguntino, & in Pannormia hoc modo:* quod factum, & in præteritum diſplicet, & in futuro prohibetur.

C. III. *Eccleſiæ, & omnia jura earum ad ordinationem Epiſcopi pertinent.*

Item ex Concilio II. Cabilonenſi.

DEcretum *f* eſt, ut omnes Eccleſiæ cum dotibus ſuis, & decimis, & omnibus ſuis 1, in Epiſcopi poteſtate conſiſtant, atque ad ordinationem ſuam ſemper pertineant.

Corr. Rom. ℊ 1 Suis,] *In vulgatis ſequebatur,* juribus, *quæ vox abeſt ab omnibus collatis manuſcriptis. Apud Ivonem, & Burchardum eſt,* omnibus ſuis rebus.

C. IV.

a *ſupra ead. per ſingulas* ℊ. *Sup. cum ſimus.* § *probatur.* b *Supra Epiſcopo.* c *Et in Vvormacienſi, c.* 6. *&* 55. *& in Moguntino ſub Arnulpho, c.* 4. *In Tribl. cap.* 6. d *Burch. l.* 3. *c.* 20. *Ivo p.* 3. *cap.* 23. *Pann. l.* 2. *c.* 12. e *al. canonum.* f *Burch. l.* 3. *c.* 146. *Ivo p.* 3. *c.* 211.

Digitized by Google

C. IV. *Unaquæque parochia Epiſcopi proviſione regatur.*

Item Leo Papa IV. *in epiſtola ad Epiſcopos Britanniæ, c. 2.*

REgenda eſt unaquæque parochia ſub proviſione ac tuitione Epiſcopi per Sacerdotes, vel cæteros Clericos, quos ipſe cum Dei timore providerit, cui jure pertinere videtur, & circumire, ut ſibi neceſſarium viſum fuerit, Eccleſiaſtica utilitate cogente.

C. V. *Judicio & poteſtate Epiſcopi res Eccleſiaſticæ gubernentur.*

Item ex Concilio Antiocheno, *c. 24.*

QUæcunque 1 res *a* Eccleſiæ ſunt, convenit eum omni diligentia & bona fide, quæ Deo debetur, qui omnia providet, atque judicat, gubernari & diſpenſari cum judicio & poteſtate Epiſcopi, cui totius plebis animæ videntur eſſe commiſſæ.

Corr. Rom. ¶ 1 Quæcunque] *Græce ſignificantius τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι δεῖν καλῶς ἔχει: id eſt*, recte habet, quæ Eccleſiæ ſunt, ipſi Eccleſiæ ſervari oportere.

C. VI. *Baſilicarum conditores in rebus Eccleſiarum nullam poteſtatem ſe habere cognoſcant.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c. 32.*

NOverint *b* conditores baſilicarum, in rebus, quas eiſdem Eccleſiis conferunt, nullam ſe poteſtatem habere: ſed juxta canonum inſtituta, ſicut Eccleſiam, ita & dotem ejus ad ordinationem Epiſcopi pertinere.

C. VII. *De eodem.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *c. 17.*

DE *c* his, quæ parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculiis quicunque fideles obtulerint, antiquorum canonum ſtatuta ſerventur, ut omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant: De his tamen, quæ altario acceſſerint, tertia pars fideliter Epiſcopis deferatur.

C. VIII. *De his, quæ in altario deferuntur, medietatem ſibi vendicet Epiſcopus.*

Item ex eodem, *c. 16.*

ANtiquos canones relegentes, priora ſtatuta credimus renovanda: ut de his, quæ in altario oblatione fidelium conferuntur, medietatem ſibi Epiſcopus vendicet, & medietatem ſibi diſpenſandam ſecundum gradus Clerus accipiat, tam de propriis prædiis, quam de omni commoditate in Epiſcoporum poteſtate durantibus.

C. IX. *De Epiſcopis, qui diœceſim ſuam viſitare contemnunt, & ad redimendas manſiones, quæ viſitantibus debentur, Clericos cogunt.*

Item ex Concilio Toletano.

RELata *d* eſt coram ſancta Synodo querimonia plebium, quod ſint quidam Epiſcopi nolentes ad prædicandum, vel ad confirmandum ſuas per annum parochias circumire: qui tamen exigunt, ut manſiones, quibus in profectione uti debuerant, aliquo *e* pretio redimant, qui parare debebant. Quæ duplex infamia, negligentiæ & avaritiæ, ſanctæ Synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis ultra exerceat id cupiditatis ingenium, & ut ſolicitiores ſint Epiſcopi de ſuis gregibus viſitandis.

Corr. Rom. ¶ *In libro manuſcripto privilegiorum Eccleſiæ Toletanæ refertur hoc, tanquam caput 25. quarti Concilii Toletani: ſed in duobus ipſius exemplaribus ex Hiſpania miſſis non habetur. Burchardus, & Ivo citant ex Concilio Triburienſi tempore Arnulphi Regis.*

a 12. *q.* 2. *c. præcipimus*] *ex Can. Apoſt.* 41. b *Polyc. l.* 3. *tit.* 12. *Burch. l.* 3. *c.* 203. *Ivo p.* 3. *c.* 255. *Pannor. l.* 2. *c.* 4. c *Polyc. l.* 3. *tit.* 11. *Burch. l.* 3. *c.* 136. *Ivo p.* 3. *c.* 202. *Pann. l.* 2. *c.* 61. d *al. Delata. Burch. l.* 1. *c.* 229. *Ivo p.* 5. *c.* 341. e *al. alio.*

C. X. *Annuis vicibus Eccleſiæ ab Epiſcopis viſitentur.*

Item ex Concilio Tarraconenſi, c. 8.

DEcrevimus *a*, ut antiquæ conſuetudinis ordo ſervetur, & annuis vicibus ab Epiſcopo diœceſes viſitentur, & ſi qua forte baſilica fuerit reperta deſtituta, ordinatori 1 ejus reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, ut accipiatur ab Epiſcopis, novimus eſſe ſtatutum.

Corr. Rom ¶ 1 Ordinatori] *In exemplaribus Concilii impreſſis, & manuſcriptis, apud Burchardum, & Ivonem legitur*, ordinatione ipſius: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum. Reliqua vero ex iiſdem ſunt emendata. Burchardus autem, & Ivo addunt præterea in extremo*, in principibus novimus ſtatutum.

2 pars. Gratian. *Si autem Epiſcopus invaletudine impeditus, diœceſes ſuas per ſemetipſum viſitare non poterit, viſitationis officium committat aliis.*

C. XI. *Invaletudine gravatus Epiſcopus, viſitationis officium aliis committat.*

Unde in Concilio Toletano IV. *c.* 35. *legitur.*

EPiſcopum *b* per cunctas diœceſes, parochiaſque ſuas per ſingulos annos ire oportet, ut exquirat, quo unaquæque baſilica in reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus, id explere nequiverit, Presbyteros probabiles, aut Diaconos mittat, qui reditus baſilicarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.

3 pars. Gratian. *Viſitantes autem Epiſcopi, quid a Clericis ſuis exquirere debeant, & quid eos docere, in* Concilio Bracarenſi II. *cap.* 1. *ſic ſtatutum legitur.*

C. XII. *Quæ viſitantes Epiſcopi a Clericis ſuis exquirere debeant.*

PLacuit *c* omnibus Epiſcopis, ut per ſingulas Eccleſias Epiſcopi, & per diœceſes ambulantes primum diſcutiant Clericos, quomodo ordinem Baptiſmi teneant, vel Miſſarum, & qualiter quæque officia in Eccleſia peragant. Et ſi recte quidem invenerint, Deo gratias agant: ſin autem minime, docere debent ignaros, & hoc modis omnibus præcipere, ſicut antiqui canones jubent *d*, ut ante viginti dies Baptiſmi, ad purgationem exorciſmi concurrant catechumeni, in quibus viginti diebus omnino *e* catechumeni ſymbolum, quod eſt, *Credo in Deum Patrem omnipotentem*, ſpecialiter doceantur. Poſtquam ergo in his ſuos Clericos diſcuſſerint, vel docuerint Epiſcopi, alia die, convocata plebe ipſius Eccleſiæ, doceant illos, ut errores fugiant idolorum, vel diverſa crimina, id eſt, homicidium, adulterium, perjurium, falſum teſtimonium, & reliqua peccata mortifera; & quod nolunt ſibi fieri, alteri ne faciant; & ut credant reſurrectionem omnium hominum, & diem judicii, in quo unuſquiſque ſecundum opera ſua recepturus ſit. Et ſic poſtea Epiſcopus de Eccleſia illa proficiſcatur ad aliam.

C. XIII. *Oblationes Eccleſiæ Laicis uſurpare non licet.*

Unde Hieronymus *in epiſtola f ad Damaſum Papam de oblationibus altaris.*

4 QUia *g* Sacerdotes pro omnibus orare debent 1, quorum eleemoſynas & oblationes accipiunt, qua fronte præſumunt Laici oblationes, quas Chriſtiani pro peccatis ſuis offerunt, vel comedere, vel aliis concedere, cum ipſi non debeant ex officio ſuo pro populo orare? Ob hoc, Papa glorioſe, mittere te oportet illos præſumptores in excommunicationem perpetuam, ut & cæteri metum habeant, & amplius hæc in Eccleſia ne fiant.

Corr. Rom. ¶ 1 Debent,] *In vulgatis, & in epiſtola impreſſa legitur*, ſolent: *ſed in pleriſque manuſcriptis Gratiani*

a *Burchard. l.* 3. *c.* 33. *Ivo p.* 3. *c.* 38. b *Burch. l.* 1. *c.* 87. *Ivo p.* 5. *c.* 193. c *Burchard. l.* 1. *c.* 85. *Ivo p.* 2. *c.* 75. *& p.* 5. *c.* 293. d *De Conſ. diſt.* 4. *Ante viginti.* e *al. omnes.* f *Tom.* 4. g *Polyc. l.* 3. *tit.* 3.

etiani exemploribus, *& Polycarpo*, debent. *Sit etiam Lupus in regule Monachorum ex Hieronymi ſcriptis collecta c. de contemplatione, oratione, & lectione:* Sacerdotes quoque pro omnibus orare debent, quorum eleemoſynas, oblationeſque recipiunt.

¶ 2 Ex officio ſuo] *Hæc obſunt a pleriſque codicibus Gratiani, & epiſtola ipſa, & Polycarpo.*

C. XIV. *Minime auferantur a Laicis oblationes altaribus, vel crucibus factæ.*

Item Calixtus Papa II. 1.

SAnctorum *a* Patrum canonibus conſona ſancientes, oblationes de ſacratiſſimo, & reverendiſſimo altari B. Petri, & Salvatoris, & ſanctæ Mariæ Rotundæ, aut aliis Eccleſiarum altaribus, ſive crucibus, a Laicis auferri penitua interdicimus, & ſub diſtrictione anathematia prohibemus: & Eccleſias a Laicis incaſtellari, aut in ſervitutem radigi auctoritate apoſtolica prohibemus.

Corr. Rom. ¶ 1 Secundus.] *Additum hoc eſt ex pleriſque vetuſtis. Neque vero primus eſſe poteſt, cujus tempore nondum Pantheon vocabatur templum ſanctæ Mariæ Rotundæ. Boniſacius enim fuit, qui tempore Phocæ Imperatoris illud B. Mariæ, & omnibus Sanctis dicavit.*

C. XV. *Eccleſiarum oblationes ſub Laicorum dominio non detineantur.*

Item Damaſus Papa.

HAnc *b* conſuetudinem, quæ contra ſanctam Eccleſiam catholicam augeri *c* videtur, omnino interdicimus, ut nullo modo unquam oblationes, quæ intra ſanctam Eccleſiam offeruntur, ſub dominio Laicorum detineantur: ſed tantummodo Sacerdotibus, qui quotidie Domino ſervire videntur, liceat comedere, & bibere: quia in vetera Teſtamento prohibuit *d* Dominus panes ſanctos comedere filiis Iſrael, niſi tantummodo Aaron, & filiis ejus: qui panes longe erant ab iſtis panibus, qui nunc in ſancta Eccleſia offeruntur: quia illi ſub umbra legis arant, qui vero modo ſub gratia Spiritus Sancti, toto mundo Evangelio coruſcante, lucidiores eſſe videntur. Qua fronte, aut qua conſcientia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, ne dum pro aliis, Deo preces offerre? quia pravum eſt, & contra Dominicum præceptum, & detrimentum animæ ſuæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur. Quia omnibus ſanctis Patribus, noſtriſque prioribus placuit hanc ſanctionem fieri, & nos ſimiliter in eiſdem perſiſtere volumus, ut nullus audeat irritum facere hoc, quod conſtitutum eſt, ſi in perpetua damnatione voluerit perſiſtere. Si quis vero contra hanc regulam noſtram, & contra regulam ſanctorum CCCXVIII. Patrum, qui in Nicæno Concilio hoc conſtituerunt, temerarius præſumptor fuerit, & de cætero oblationes de ſacris Eccleſiis auferre molitus fuerit; ſub anathematis vinculo ſit colligatus, & condemnatus. Reſponderunt omnes: Fiat, fiat.

Gratian. *Præmiſſis auctoritatibus Eccleſiæ cum omnibus rebus ſuis ad Epiſcopi ordinationem pertinere monſtrantur, & eam Eccleſiæ, quoniam oblationes, & facultates earum a Laicorum diſpoſitione probantur eſſe immunes.*

QUÆSTIO II.

1 ps SEd *cum in Epiſcoporum poteſtate facultates Eccleſiæ conſtitutæ eſſe dicantur, poteſta: diſpenſandi intelligenda eſt, non diſtrahendi, vel dilapidandi.*

C. I. *Res Eccleſiæ aliquo modo Epiſcopis alienare non licet.*

Unde in Agathenſi Concilio *c. 7. legitur.*

CAſellas, vel mancipiola Eccleſiæ, Epiſcopi (ſicut priſca canonum præcepit auctoritas) vel vaſa miniſtarii, quaſi commendata fideli præpoſito, integro Eccleſiæ jura

a *Polyc. l. 3. tit. 9.* b *Polyc. ibid.* c *al. vigere.* d *1. Reg. 21.*

poſſideant, id eſt, ut neque vendere, neque per quoſcunque contractus res, unde pauperes vivunt, alienare præſumant *s*.

Corr. Rom. ¶ s Præſumant) *In aliquot melioribus Gratiani codicibus poſt hoc verbum ſequitur.* §. quod ſi neceſſitas. *uſque in finem*, (*qui nunc habetur infra eod. ad finem Palea* Hujuſmodi.) *& ſic legit, qui caſum ſcripſit.*

Gratian. *Codicis lib. 1. titulo a de ſacroſanctis Eccleſiis, legr* [Sancimus nemini.] *Imp. Juſtinianus.* (excepta videl. cauſa captivitatis.)

C. II. *De eodem.*

Impp. Leo, & Anthemius AA.

EA *b* enim, quæ ad beatiſſimæ Eccleſiæ jura pertinent, vel poſthac forte pervenerint, tanquam ipſam ſacroſanctam, & religioſam Eccleſiam, intacta convenit venerabiliter cuſtodiri.

Conſtitutio nova.

Hoc *c* jus porrectum eſt ad omnem venerabilem locum, omneque collegium, quod actio pia conſtituit, ut nec res eorum pignorentur. Et hoc perpetuo ſervatur in his rebus immobilibus, quæ ab imperiali domo prædictis locis applicantur. In cæteris eatenus excipitur, ſi debitum urget. §. 1. Præterea *d*, ſi habeat ſuperflua vaſa, cum debitrix ſit, nec aliunde ſolvere valet, ne quid immobile alienetur, vel diſtrahatur, ea (geſtis habitis coram eo, cujus eſt loci ordinatio) integra, vel aliis locis venerabilibus oblata dentur, vel conflata cuilibet alii vendantur. Qui autem hæc acceperit contra *e* hanc obſervationem, iiſdem pœnis ſubjaceat, quæ in rebus immobilibus proditæ ſunt. Si *f* autem debitum ex mobilibus ſolvi non valet, primo res immobiles ſpecialiter dentur pignori, quarum fructus creditor ſibi reputet tam in ſortem, quam in uſuras, uſque ad quartam centeſimæ. Quod ſi nolit creditor ita accipere, tunc ordinator domus apud eum, a quo ordinatur, habitis abſque diſpendio geſtis jurat [majore parte ibidem ſervientium conſentiente] & debitum urgere *g*, nec ex mobilibus ſolvi poſſe. Quo ſubſecuto per viginti dies rem Eccleſiæ venalem eſſe publice notum ſit, ut plus offerenti detur, pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emptori non conceditur: & hoc inſcribatur, nihil eſſe factum in ea re ad damnum divinæ domus. Emptore vero non invento, res æſtimata diſtricte creditori detur in ſolutum, addita in pretio univerſæ æſtimationis decima parte, & accedente conſenſu ordinatoris, & majoris partis ibidem ſervientium. Sit tamen ea res mediocris inter cæteras, inſpecta ipſius qualitate, & quantitate & onere. Et is creditor hic intelligatur, qui, quod credidit, probat in utilitatem divinæ domus proceſſiſſe. §. 2. Sicut *h* autem alienatio rerum Eccleſiæ interdicitur; ita prohibetur, ne qua ſterilis ei detur poſſeſſio, aut alioquin oneroſa, veluti fiſcalium nomine, vel onere. §. 3. Item *i* prædium propter onus fiſcale inutile alienatur, geſtis (ut ſupra) conficiendis, eodem juramento præſtito: id eſt, quod alia de cauſa non alienatur, niſi ut immunitas ejuſdem venerandæ domus ſervetur. §. 4. Sed & *k* permutare Principi licet pro re majori, meliori, vel æquali, ſi Reſpublica hoc expoſcit, & pragmatica forma ſuper hoc præcedente. §. 5. Item *l* ſibi invicem recte permutant eum utriuſque indemnitate, eorum ſcilicet conſenſu interveniente, qui ſupra referuntur.

2. ps

a *tit. 2. leg. 21.* b *tit. 2. l. jubemus. verſ. ſcientes.* c *eod. tit. auth. hoc jus. Iulianus antec. conſtit. 7. c. 1.* d *auth. præterea. eod. tit. Julia: us conſtit. 120. §. fin.* e *al. citra.* f *auth. hoc jus. ſup. cit.* g *al. exiſtere.* h *Auth. ſeq.* i *Auth. item prædium.* k *Auth. ſed & permutare. Burch. l. 3. c. 165. Ivo p. 3. c. 184.* l *Auth. ſeq. Jul. novell. 54. Ivo p. 3. c. 189.*

Digitized by Google

2. ps. §. 6. Perpetue *a* quoque emphyteuſis in his permittitur rebus, ſi res ſu eorum geratur præſentie, quibus hoc adſignatur lege, jurantibus his, quorum intereſt, ex eo contractu nihil ad læſionem divinæ domus effici: ſolito reditu ipſius rei, qui fuit, cum divino juri dedicaretur, non minuendo, niſi in ſextam partem: aut ſi ob eladem deminuta fuerit, tunc pro conſtante nunc penſione in emphyteuſim detur. Quod ſi res pretioſa quidem eſt, parum tamen, aut nihil præſtat penſionum, res ſubtiliter æſtimande eſt, ut ex hac penſio juſta conſtituatur. Ea tamen ſola dentur in emphyteuſim, quæ ad hoc congrua videntur œconomo, & aliis gubernatoribus. §. 7. Qui *b* rem hujuſmodi conductam, vel in emphyteuſim acceptam te cerit deteriorem, aut emphyteuticum canonem per biennium non ſolverit, hac lege repelli poteſt, ut tamen ſolvat totius temporis penſionem, & id, in quo rem læſit, reſarciat, non repetiturus, ſi quid impendit nomine meliorationis. §. 8. Si *c* quas vero ruinas habent memoratæ divinæ domus, quas reædificare non valent, & hæ in emphyteuſim dentur perpetuam, emphyteuta uſuro materia habitationis depoſitæ domus, ut penſio deminuatur in tertiam partem ab ea, quæ ſtantibus adhuc ædificiis colligebatur: aut prius eo reædificante, ex additis illis per æſtimationem penſionibus, medietas detur religioſæ domui. Nam priore caſu ab initio emphyteuſis præſtanda eſt penſio. §. 9. Qui *d* vero res jam dictas non gratuito alienationis titulo citra formam legis accepit, rem quidem cum omni incremento medii temporis reſtituat: ejus autem, quod dedit, nullam actionem contra venerabilem locum, ſed adverſus eum, qui alienavit, habet. Donatarius autem & rem cum omni cauſa, & fructum reſtituat, & aliud tantundem. Creditor quoque reſtituta re pignorata crediti actionem contra ſolum pignoris datorem habeat. Emphyteuſis acceptor & ab ea cadat, nec, quod dedit, repetat: imo ſterim ſolvat, quod ſoluturus eſſet unoquoque anno, ſi jure contraxiſſet. §. 10. Sed melius dicitur omnino denegandas eſſe actiones hujuſmodi acceptori. Imp. Leo. §. 11. Si œconomus *e* Eccleſiæ proſpexerit expedire, ut deſideranti cuiquam certarum poſſeſſionum, atque prædiorum [urbanorum ſcilicet, ſive ruſticorum] ad jus Eccleſiaſticum pertinentium, temporalis uſusfructus poſſeſſio pro ipſius petitione præſtetur, tunc ejus temporis, quod inter utroſque convenerit, ſive in diem vitæ ſuæ ab eo, qui deſiderat, poſtuletur, pacta cum eo, qui hoc elegerit, ineat œconomus, atque conſcribat, per quæ & tempus, intra quod hoc præſtari placuerit, ſtatuatur, & manifeſtum ſit, quod quiſque acceperit ad invicem.

C. III. PALEA.

HUjuſmodi *f* beneficii gratia, præſtando quidem Eccleſiaſtici prædii pro tempore uſumfructum, poſt ſtatutum autem tempus, & placitum *g*, ipſorum redituum proprietate ad dominium, & jus Eccleſiaſticum recurrente firmiter: ita ſcilicet, ut ſive completo ſpatio, quod fuerit inter eos conſtitutum, ſeu mortis ſuæ tempore (ſi hoc quoque convenerit) is, qui poſſeſſionem Eccleſiaſticam, & certorum redituum uſumfructum habendi gratia interveniente pacto ſuſceperit, non minus, quam alterius tantæ quantitatis, quantam acceperat, reditus, cum ipſorum prædiorum dominio, & rebus immobilibus, eorumque colonis, & mancipiis Eccleſiæ derelinquat. Niſi enim hac conditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus non valere. §. 1. Nam 1 hæc *h* uſus præſtatio locum habet in omni domo religioſa. Quo finito res utraque pleno jure perveniet in domum jam dictam, nec tributis quidem gravata majoribus ſit ea res, quæ datur invicem, & ejuſdem reditus ſit. §. 2. Quibuſcunque *a* modis hoc jus aliis permittitur, interdicitur certis perſonis res hujuſmodi accipere, ut œconomo, ejuſque cognatis. Quod *b* ſi neceſſitas compulerit, ut pro Eccleſiæ neceſſitate, aut utilitate, vel in uſufructu, vel in directa venditione aliquid diſtrahetur, apud duos, vel tres comprovinciales, vel vicinos Epiſcopos cauſa, qua neceſſe ſit vendi, primitus comprobetur, ut habita diſenſſione Sacerdotali, eorum ſubſcriptione *c*, quæ facta fuerit venditio, vel tranſactio, corroboretur. Aliter facta venditio, vel tranſactio non valebit. *& infra.* §. 3. Minus vero utiles poſſeſſiones peregrinis, vel Clericis, ſalvo jure Eccleſiæ, in uſum præſtari permittimus.

Corr. Rom. ¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus, in quibus pauca ſunt Paleæ, continenter poſt ultima verba ſuperioris capitis ſequuntur ſine ulla diſtinctione verba hujus, quemadmodum & in ipſa lege Codicis. In duobus autem vetuſtiſſimis, in quibus fere nullæ ſunt Paleæ, deeſt prior pars hujus capitis, uſque ad verſ.* completo ſpatio. *Cætera vero leguntur conjuncte cum ſuperioribus uſque ad verſic.* quod ſi neceſſitas. *Nam hic verſiculus in iiſdem exemplaribus, non hoc loco, ſed ſupra ead. cap.* caſellas. *habetur, ut ibi eſt notatum.*

¶ 1 Nam) *Hæc vox non eſt in authentica, & in vetuſtis Gratiani codicibus pro iſta voce eſt, N. C. & ſignificatur,* novella conſtitutio.

C. IV. *Eccleſiaſticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant.*

Item ex Concilio Mediomatricis.

I. PRecariæ *e* a nemine de rebus Eccleſiaſticis fieri præſumantur: niſi quantum de qualitate convenienti datur ex proprio, duplum accipiatur ex rebus Eccleſiæ, in ſuo tantum, qui dederit, nomine, ſi res proprias, & Eccleſiaſticas uſufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præſens dimiſerit, ex rebus Eccleſiaſticis triplum fructuario uſu in ſuo tantum quis *f* nomine ſumat: quia ſic eas quemque tractare oportet, ut rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatorem, non ut propriarum largitorem 1. §. 1. Decrevit *g* etiam ſancta Synodus, & Imperialis auctoritas denuntiavit, ut a nulla poteſtate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo, & ſanctis ejus dicatis, cum ratio, & uſus obtineat neminem, cui *h* non vult, contra utilitatem, & rationem cogi 2, de proprio facere beneficium. §. 2. Nec *i* commutationes rerum, vel mancipiorum Eccleſiaſticorum quælibet perſona ſine licentia, & conſenſu Regio facere *K* præſumat.

Corr. Rom. ¶ *Citatur hic canon ex Concilio Mediomatricis: a Burchardo autem, & Ivone ex Concilio Bellnacenſi, præter ultimum verſiculum,* Nec commutationes, *quem citant ex Maticenſi. In Concilio etiam Meldenſi c. 22. refertur ex eodem Concilio Bellnacenſi, Extat in capitularibus editis anno quarto Regni Caroli Regis, & Ludovici Imperatoris filii in villa Colonia c. 37. non eſt autem mutatus titulus, quia potuit idem in omnibus illis Conciliis repeti: quod in Germanicis, & Gallicis, quæ extant, ſæpe factum cognoſcitur. Aliquid etiam de precariis habetur in Concilio Rhemenſi c. 36. & 37. & in Concilio Moguntino ſub Arnulpho cap.* 20.

¶ 1 Largitorem] *In Concilio Meldenſi, & Capitularibus poſt hoc verbum ſequitur continenter,* & a nulla poteſtate quis cogatur &c. *ſine verbis illis hic interjectis, quorum tamen*

a *Authen. perpetua.* b *Auth. qui rem. eod. tit.* c *Auth. ſi quas.* d *Auth. qui res. Ivo p. 3. c. 185.* e *eod. tit. l. Jubemus. §. ſane ne omnis.* f *ibidem continua.* g *al. placitum temporum proprietate.* h *Auth. hæc uſus eod. tit.*

a *Auth. quibuſcunque.* b *In Conc. Agathenſi c. 7.* c *al. præſcriptione.* d *In Conc. Meldenſi c. 22. in adjectis capitul. c. 37.* e *Polyc. l. 2. tit. 14. Burch. l. 3. c. 167. Ivo p. 3. c. 228.* f *al. quiſquis.* g *Burch. l. 3. c. 168. Ivo p. 3. c. 220.* h *al. qui.* i *Burch. l. 3. c. 172. Ivo p. 3. c. 233.* K *regienis) Ivo.*

nem ſimilia aſſumunt a Burchardo, & Ivone ad verſ, Nec commutationes.

§ 2 Cogi,] *Sic in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani, & adeſt gloſſa: ſed in Concilio Meldenſi, & Capitulari, & apud Burchardum, & Ivonem eſt,* præſtitum.

C. V. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio Belvacenſi. *a*

II. PRecariæ *b* de quinquennio in quinquennium ſecundum antiquam conſuetudinem, & auctoritatem renoventur.

C. VI. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio Carthaginenſi. 1

DE e precariis, quæ a rectoribus Eccleſiarum irrationabiliter fiebant, & ſe, ſuoſque ſucceſſores pœna gravi obligabant, ut facta ipſorum nequiviſſent diſſolvere, præcipimus, ut nemo ſucceſſor in anteceſſoris ſui pœna ſit obligatus: ſed ſuæ providentiæ ſit conceſſum, ut ſi anteceſſor ejus res Eccleſiæ irrationabiliter diſtribuit, ab eo ad jus Eccleſiæ ejuſdem revocentur.

Corr. Rom. § 1 Carthaginenſi. *Etiam in decretalibus, tit. de precariis, citatur ex Concilio Carthaginenſi: ſed in nulla ipſorum eſt inventum: potuit eſſe alicujus illarum provinciarum Concilii: extat autem in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 8. l. 2.*

C. VII. *Res Eccleſiæ diſpenſandi poteſtatem habeat Epiſcopus.*

Item ex Concilio Martini Papæ *d*, *c. 16.*

3 EPiſcopus *e* habeat poteſtatem in rebus Eccleſiæ, ut
ps diſpenſet neceſſitatem habentibus cum omni reverentia, & timore Dei. Participare etiam eum oportet, quæ neceſſaria ſunt. Si tamen ipſe, aut qui cum eo ſunt, fratres indiguerint aliquo, ut neceſſitatem nullo modo patiantur, ſecundum ſanctum Apoſtolum dicentem *f*: *Victu, & tegumento, his contenti ſumus.* Si autem res Eccleſiaſticas Epiſcopus in ſuas voluntates uſurpare voluerit, & loca Eccleſiæ, & fructus agrorum non cum Presbyterorum, vel Diaconorum conſilio contaminaverit *g*, aut fratribus, vel filiis, vel quibuſcunque propinquis ſuis dederit poteſtatem, ut per eos latenter lædantur res Eccleſiæ, tunc oportet obnoxium eſſe Concilio: ſin autem 1 Epiſcopus, vel qui cum eo ſunt, Presbyteri, aut Diaconi accuſentur, quia ea, quæ vel ex reditu, vel ex quolibet actu a Eccleſiæ veniunt, in ſinus ſuos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt, hos corripi oportet, ſecundum quod ordinatum fuerit a ſancto Conſilio.

Corr. Rom. § 1 Sin autem] *In capitulis habetur,* ſimiliter: *ſed melior videtur lectio duorum vetuſtorum Gratiani codicum,* ſin aliter: *propius enim accedit ad Græcam Concilii Antiocheni, cap. 25. unde hoc ſumptum eſt:* εἰ δὲ ἄλλως, *id eſt,* ſi autem & aliter, *ut infr. 12. q. 2. c.* Epiſcopus.

§ 2 Actu) *Hæc vox in ſimili re habetur infr. 12. q. 2.* Vulteranæ: Vulteranæ Eccleſiæ actus, vel patrimonium. *Græce eſt,* εἰ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς; *id eſt,* vel etiam ex qualibet alia cauſa & occaſione Eccleſiaſtica.

4 ps. Grat. *Si vero contra hanc prohibitionem aliquam* h *de rebus Eccleſiæ Epiſcopum vendere contigerit, & res ipſa Eccleſiæ reſtauranda, & ipſe gradu ſuo dejiciendus decernitur.*

C. VIII. *De Epiſcopo, qui nulla neceſſitate res Eccleſiæ vendit.*

Unde in eodem Concilio Martini Papæ *i*, *c. 14 legitur.*

SI k quis Epiſcopus nulla Eccleſiaſticæ rationis neceſſitate compulſus, in Clero a ſuo, aut ubi forte non eſt Presbyter, de rebus Eccleſiaſticis aliquid præſumpſerit vendere, & res ipſas Eccleſiæ propriæ reſtaurare cogatur, & in judicio Epiſcoporum dejiciatur auditus, & a convictus, & tanquam furti, aut latrocinii reus ſuo privetur honore.

Corr. Rom. § 1 In Clero ſuo] *In codice Lucenſi Regio legitur,* inſcio Clero.

§ 2 Et convictus,] *Hæ duæ voces non ſunt in capitulo Martini, neque apud Burchardum, neque apud Ivonem parte tertia. Parte autem quinta abeſt præterea vox,* auditus: *vetuſtis tamen omnibus Gratiani codicibus convenit cum vulgatis.*

QUÆSTIO III.

1 QUid vero nomine cathedratici Epiſcopus exigere de-
ps *beat,* in ſecundo Concilio Bracarenſi, *capitulo ſecundo legitur.*

C. I. *Præter honorem cathedratici nihil Epiſcopus per diœceſes exigat.*

PLacuit, ut nullus Epiſcoporum per ſuas diœceſes ambulans, præter honorem cathedræ ſuæ, id eſt, duos ſolidos, aliud aliquid per Eccleſias tollat: neque tertiam partem ex quacunque oblatione populi in Eccleſiis parochialibus requirat: ſed illa tertia pars pro luminaribus Eccleſiæ, vel reparatione ſervetur, & ſingulis annis Epiſcopo inde ratio fiat. Nam ſi tertiam partem illam Epiſcopus tollat, lumen, & ſarta tecta abſtulit Eccleſiæ. Similiter & parochiales Clerici ſervili more in aliquibus operibus Epiſcopo *a* ſervire non cogantur: quia ſcriptum *b* eſt: *Neque ut dominantes in Clero.*

C. II. *Baſilicarum reparationi proficiat tertia, quam Epiſcopus accipere conſueverat.*

Item ex Concilio Emeritenſi, *c. 16.*

PRiſcis quidem *c* canonibus erat decretum, ut Epiſcopus de parochianis *d* Eccleſiis tertiam conſequeretur *e*, cui ſua pleniſſime ſufficere 1 poſſunt: Placuit huic ſancto Concilio, ut nullus provinciæ Luſitanæ Epiſcopus ſententiæ hujus terminum excedat, nec a qualibet parochiana Eccleſia tertiam auferre præſumat: ſed quæ a exinde conſequi poterat, totum in reparatione baſilicarum proficiat.

Corr. Rom. § *Caput hoc in codicibus Gratiani etiam manuſcriptis corrupte citabatur ex Concilio Merech. Eſt autem in Emeritenſi, c. 16. cujus Concilii duo exemplaria ad S. D. N. Gregorium XIII. miſſa ſunt. Hujus Concilii, & capitis meminit Innocentius tertius in epiſtolis Romæ impreſſis, lib. 2. epiſtola Petro Compoſtellano ſcripta, his verbis:* Emeritenſe vero Concilium authenticum eſſe multis rationibus aſtruebat, tum quia cum aliis Conciliis continetur in libro, qui Corpus Canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutorem authenticum comprobavit, tum quia de ipſo Concilio ſumptum eſt caput: *Priſcis quidem canonibus,* quod continetur in corpore Decretorum.

§ 1 Sufficere poſſunt 1] *Sublata eſt negatio, quæ erat in vulgatis, quoniam & ab utroque exemplari Concilii, & a vetuſtis Gratiani codicibus abeſt: & hoc modo magis convenit cum ratione legis.*

§ 2 Sed quæ exinde) *In exemplaribus Concilii legitur:* Sed quæque exinde conſequi potuerat, totum in reparatione ipſarum baſilicarum proficiat.

C. III. *Non accipiant Epiſcopi tertiam partem, niſi dirutas Eccleſias reparare voluerint.*

Item ex Concilio Toletano XVI. *c. 4.*

UNio noſtræ congregationis *f* decernit, atque inſtituit, ut tertias, quas antiqui canones de parochiis ſuis habendas Epiſcopis cenſuerunt, ſi eas exigendas crediderint, ab ipſis Epiſcopis dirutæ Eccleſiæ reparentur. Sin vero

a *In Meldenſi, c. 22. in fin. ext. de precariis, c. 1.* b *Burch. l. 3. c. 169. Ivo p. 3. c. 230.* c *Ext. de precariis.* d *In C. Martini Bracarenſis ex Conc. Antioch. c. 25.* e *12. quæſt. 1. Epiſcopus Eccleſiaſticarum.* f *1. Tim. 6.* g *ita minaverit,*) *codex regius.* h *al. aliqua.* i *In iiſdem capit.* k *Burch. l. 1. c. 215. & l. 3. c. 181. Ivo p. 3. c. 172. & 242. & p. 5. c. 329.*

a *al. Epiſcopi.* b *1. Pet. 5.* c *al. quippe.* d *al. parochitanis.* e *ſequeretur,*) *orig.* f *al. adunationis.*

Digitized by Google

vero eas maluerint cedere, ab earundem Eccleſiarum cultoribus, ſub cura & ſolicitudine ſui Pontificis, reparatio eiſdem eſt adhibenda Baſilicis. Quod ſi omnes Eccleſiæ aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erant, reparatæ extiterint, ſecundum antiquorum canonum inſtituta, ſi tertias ſibi debitas unuſquiſque Epiſcopus aſſequi voluerit, facultas illi omnimoda erit: ita videlicet, ut citra ipſas tertias nullus Epiſcoporum quidpiam pro Regiis inquiſitionibus a parochianis *a* Eccleſiis exigat, nihilque de prædiis ipſarum Eccleſiarum cuiquam cauſa ſtipendii dare præſumat. §. 1. Sed & hoc neceſſario inſtituendum duligimus, ut plures Eccleſiæ uni nequaquam committantur Presbytero: quia ſolus per totas Eccleſias nec officium valet perſolvere, nec populis Sacerdotali jure occurrere, ſed nec rebus earum neceſſariam curam impendere, ea ſcilicet ratione, ut Eccleſia, quæ uſque ad decem habuerit mancipia, ſuper ſe habeat Sacerdotem: quæ vero minus decem mancipia habuerit, aliis conjungatur Eccleſiis. Si quis ſane Epiſcoporum hanc noſtram conſtitutionem parvipenderit, ſpatiis duorum menſium ſe noverit excommunicatione mulctari. 1

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt pars quarti canonis Concilii 16. Toletani, cujus duo exemplaria miſſa ſunt ex Hiſpania: ex quibus nonnulla ſunt in hoc capite emendata, & addita. Habitum vero eſt Concilium hoc Æra DCCXXXI. cum illud Emeritenſe habitum fuerit Æra DCCIV.*

¶ 1 Mulctari.] *In Concilio ſequitur*; ita nempe, ut poſtquam ab excommunicationis interdicto ad ordinis ſui remeaverit locum, cunctas hujus canonis ſanctiones modis omnibus ſtudeat adimplere.

C. IV. *De eodem.*

Item Pelagius *Creſconio Illuſtri.*

ILlud *b* te volumus modis omnibus cuſtodire, ne qui Epiſcoporum Siciliæ de parochiis ad ſe pertinentibus nomine cathedratici amplius, quam duos ſolidos præſumant accipere, neque compellere Presbyteros, aut Clerum parochiarum ſuarum ſupra vires ſuas eis convivia præparare.

C. V. *Baptizandis numerus non imponatur, nec cathedraticum ultra vetuſtum morem exigatur.*

Item Gelaſius Papa *Fabiano Epiſcopo.*

NEc numerus baptizandis juſte creditur imponendus, cum quanti petierint, vel ad regenerationem feſtinaverint, non ſint pro alterius voluntate repellendi. Et ideo, frater chariſſime, hujuſmodi ſuperfluam conſtitutionem modis omnibus removebis, ut unuſquiſque aut in vicina ſibi Eccleſia, aut in electa pro ſuæ mentis baptizetur arbitrio. Cathedraticum etiam non amplius, quam vetuſti moris eſſe conſtiterit, ab ejus loci Presbytero noveris exigendum, & de his, quæ die dedicationis fuerint offerentium devotione collata, conſuetudinem, quæ generaliter omnibus Eccleſiis eſt præſcripta, ſervabis.

2 ps. Gratian. *Cathedraticum, quod his auctoritatibus Epiſcopis permittitur exigere, præter medietatem, vel tertiam partem oblationum, quæ etiam pro varia Eccleſiarum conſuetudine ex præmiſſis auctoritatibus Epiſcopo debetur, intelligendum eſt: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda eſt, ſed vel anniverſariæ dedicationis, vel quorundam etiam ſolemnium dierum, prout inter Epiſcopum & Sacerdotem tempore dedicationis convenerit. De his vero Epiſcopis, qui per parochias ſuas crudeliter deſæviunt, ſic eſt ſtatutum* in tertio Concilio Toletano, *c.* 20.

C. VI. *Ultra morem antiquum a parochianis Presbyteris Epiſcopi nil exigant.*

QUia *c* cognovimus Epiſcopos per parochias ſuas non Sacerdotaliter, ſed crudeliter deſævire, & dum ſcriptum ſit *a*: *Forma eſtote gregi, neque ut dominantes in Clero*, exactiones diœceſi ſuæ, vel damna infligant: ideo cenſemus (excepto quod veterum conſtitutiones a parochiis habere jubent Epiſcopos) ut alia, quæ illis hucuſque præſumpta ſunt, denegentur, hoc eſt, neque in angariis Preſbyteri, aut Diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videamur in Eccleſia Dei exactores potius, quam Dei Pontifices nominari. Hi vero Clerici, tam locales, quam diœceſani, qui ſe ab Epiſcopo gravari cognoverint, querelas ſuas ad Metropolitanum deferre non differant, & Metropolitanus non moretur ejuſmodi præſumptiones coercere. *b*

C. VII. *A parochianis ſtipendia non niſi cum charitate Epiſcopi exigant.*

Item ex Concilio Cabilonenſi II. *cap.* 14.

CAvendum eſt, ne cum Epiſcopi parochias ſuas peragrant, quandam damnoſam erga ſubditos, ſeu erga ſocios tyrannidem exerceant, nec (quod abſit) cum charitate, ſed cum quadam judiciaria invectione *c* ſtipendia ab eis exigant. Obſervandum etiam modis omnibus, ut ſi quando eis peragrandæ parochiæ neceſſitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum potius, quam in deprædandis & ſpoliandis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operam dent. Et ſi quando eis ad peragendum miniſterium ſuum a fratribus, aut ſubditis aliquid accipiendum eſt, hoc ſummopere obſervare debent, ne quem ſcandalizent, aut gravent. Tanta ergo in hac re diſcretio tenenda eſt, ut & verbi Dei prædicator, ubi proprii ſumptus deſunt, a fratribus accipiat, & item fratres illius potentia non graventur, exemplo Apoſtoli Pauli *d*, qui, ne quem gravaret, arte & manibus victum quærebat.

C. VIII. *Ultra duos ſolidos a Parochianis Eccleſiis Epiſcopus non præſumat accipere.*

Item ex Concilio Toletano VII. *c.* 4.

INter cætera denique, quæ communi conſenſu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium *e* Presbyterorum Galliæ 1 provinciæ ſolertiſſime diſcernere decuit, quas contra Pontificum ſuorum rapacitatas neceſſitas, ut comperimus, tandem compulit in publicum examen deferri. Hi *f* enim Pontifices, ut avidens inquiſitio pateſecit, indiſcreto moderamine parochianas *g* Eccleſias prægravantes, dum in exactionibus ſuperflui *h* frequenter exiſtunt, pene uſque ad exinanitionem extremæ virtutis quaſdam baſilicas perduxiſſe probantur. Ne ergo fiat de cætero, quod conſtat hactenus inordinate præſumptum, non amplius, quam duos ſolidos unuſquiſque Epiſcoporum præfatæ provinciæ per ſingulas diœceſis ſuæ baſilicas, juxta Synodum Bracarenſem, annua illatione ſibi expetat, inferri: monaſteriorum tamen baſilicis ab hac ſolutionis *i* penſione ſejunctis. §. 1. Cum vero Epiſcopus diœceſim viſitat, nulli præ multitudine oneroſus exiſtat, nec unquam quinquagenarium 2 numerum evectionis excedat, aut amplius, quam una die per unamquamque baſilicam remorandi licentiam habeat. §. 2. Quicunque vero Pontificum eorundem aliter, quam decernimus, agendum præſumpſerit, correptioni proculdubio canonum ſubjacebit, tanquam conſtitutorum Synodalium tranſgreſſor, & priſcorum Patrum edictorum *k* corruptor.

Corr.

a *al.* parochitanis. a *Ivo p.* 3. *c.* 236. c *Ivo p.* 3. *c.* 237.

a 1. *Petr.* 5. b *al. diſtricte coercere.* c *al. inventione.* d 2. *Theſſ.* 3. e *al. parochianorum.* f *Anſel. l.* 7. *c.* 196. g *al. parochitanas.* h *al. ſuperfluis frequentes Sup. ead. placuit.* i *al. ſolutione penſionis.* k *Burch.* l. 1. c. 86. *Ivo p.* 3. *c.* 192. l *al. edicti.*

Corr. Rom. ℊ 5 Galliæ) *In Conciliis impreſſis, & aliquot Gratiani exemplaribus legitur,* Galliciæ. *In aliis autem, & emendatioribus, atque in Codice Conciliorum Lucenſi Regio habetur,* Gallicanæ provinciæ. *Nam eo tempore Archiepiſcopus Narbonenſis, & ejus provinciæ Epiſcopi ad Synodos Toletanas conveniebant, quod ex ſubſcriptionibus Toletani tertii apparet. In eo enim Nigetius Narbonenſis Metropolitanus, Sergius Epiſcopus Carcaſſonenſis, & Nebridius Epiſcopus Agathenſis, & procuratores Magalonenſis, & Nemanſenſis Epiſcoporum ſubſcribunt. Ejuſdem quoque Metropolitani, & ipſius provinciæ Epiſcoporum ſubſcriptiones in quarto, & ſexto Toletanis Conciliis impreſſis leguntur, ut illæ, quæ in manuſcriptis habentur, omittantur.*

ℊ 2 Quinquagenarium) *In variis editionibus hujus Concilii legitur,* quinarium. *Verum in codice Lucenſi Regio, uno Vaticano, & altero Bibliothecæ Dominicanæ manuſcriptis, & vetuſtis exemplaribus Gratiani, & Burchardo, & Ivone eſt,* quinquagenarium. *Et hanc lectionem ſecutus eſt Innocentius III. in Concilio Lateranenſi,* c. cum Apoſtolus *extra de cenſ. & exact.*

C. IX. *Sacerdotes ab Epiſcopis ſuis ultra modum non graventur.*

Item Gregorius *Epiſcopis Siciliæ lib.* 11. *epiſt.* 20.

RElatum eſt nobis, ſanctæ memoriæ deceſſoris mei temporibus per ſervum Dei Diaconum, qui tunc Eccleſiaſtici patrimonii curam geſſit, fuiſſe diſpoſitum, ut Sacerdotes per univerſas veſtras diœceſes conſtituti, quoties ad conſignandos infantes egredimini, ultra modum gravari minime debuiſſent. Summa enim præfixa fuerat, vobis, ut audio, conſentientibus, quæ ab iiſdem Sacerdotibus pro labore Clericorum dari debuiſſet. Atque hoc, quod tunc placuit, ſicut nunc dicitur, minime cuſtoditur. Unde fraternitatem veſtram admoneo, ut ſubjectis veſtris non graves ſtudeatis exiſtere.

C. X. *Secundum loci mediocritatem Epiſcopis convivia parentur.*

Item Pelagius *Creſtonio Illuſtri.*

ILlud *a* magnitudinem tuam minime volumus ignorare, quod Syracuſanæ civitatis Epiſcopus, inter alia, quæ in cautionum ſuarum pagina ſpopondit, hoc etiam ſpecialiter ſub interpoſitione pœnæ legitime promiſiſſe legitur, nunquam ſe a quolibet ſuæ diœceſis Presbytero ultra duos ſolidos cathedratici nomine petiturum, nec per quamlibet aliam occaſionem quicquam in ejus ſe diſpendio eſſe geſturum. Quod magnitudo tua non ſolum a prædicto Epiſcopo, ſed de omnium Epiſcoporum Siciliæ perſonis competenti ſolicitudine cuſtodire non deſinat, nec ipſa quoque prandia anormia fiari, ſed ſecundum mediocritatem uniuſcujuſque loci Epiſcopo ad conſignationem venienti ſuſceptionis præparari convivium: quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

CAUSA XI.

C*lericus adverſus Clericum quæſtionem de prædiis agitavit, quem ad civilem judicem producere voluit: reus non niſi ante judicem Eccleſiaſticum ſtare volebat: actor vero potentia civilis judicis illum a poſſeſſione ſua dejecit. Quo audito Epiſcopus eum ab officio ſuſpendit: ille contempta Epiſcopi ſententia officium ſuum adminiſtravit. Hoc comperto Epiſcopus ſine ſpe reſtitutionis in eum ſententiam dedit.*

1. *Hic primum quæritur, utrum Clericus ante civilem judicem ſit producendus.*
2. *Secundo, ſi producendus non eſt, an hac culpa ſit digno ſuſpenſione.*
3. *Tertio, ſi digna non fuerit, an contemptorem ſententiæ ſui Epiſcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

a *Anſ. l.* 6. *c.* 271. *Polyc. l.* 4. *tit.* 21.

QUÆSTIO I.

1 ps QUod Clericus apud ſeculares judices accuſandus non ſit, Cajus Papa *epiſt. ad Felicem Epiſcopum cap. ſecundo ſcribit, dicens.*

C. I. *Apud ſecularem judicem nullus Clericus conveniatur.*

NEmo unquam Epiſcopum apud judicem ſecularem, aut alios *a* Clericos accuſare præſumat.

C. II. PALEA.

I. NUllus *b* judicum neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum ullum, aut juniores *c* Eccleſiæ ſine licentia *d* Pontificis per ſe diſtringat, aut condemnare præſumat. Quod ſi fecerit, ab Eccleſia, cui injuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quouſque reatum ſuum agnoſcat, & emendet.

Corr. Rom. ℊ *Apud Burchardum, & in aliquot Gratiani codicibus ex iis, qui hanc Paleam habent, & in Decretalibus tit. de foro competenti c. 2. citatur ex Concilio Pariſienſi c. 10. Verum in Concilio Rhemenſi Troslejano c. 6. refertur ex capitularibus, in quibus habetur bis, id eſt, lib. 6. c. 144. & l. 7. c. 139. Simile quid legitur in Conc. Aurelianenſi 4. c. 20. & in Antiſſiodorenſi c. 43.*

C. III. *De eodem.*

Item Marcellinus *e* Papa *epiſt.* 2.

I. CLericum *1* cujuslibet *f* ordinis abſque Pontificis ſui permiſſu nullus præſumat ad ſecularem *g* judicem attrahere: nec Laico *h* quemlibet Clericum liceat accuſare.

Corr. Rom. ℊ 1 Clericum) *In epiſtola Marcellini ſecunda, & Concilio Aurelianenſi 3. ubi hoc reperitur, & in Pannormia ſic legitur:* Clericus cujuslibet ordinis abſque Pontificis ſui permiſſu nullum præſumat &c. *Verum ob gloſſas, & citationes Doctorum nihil eſt mutatum.*

C. IV. *Ab eis quiſque judicandus eſt, quos ſibi judices elegerit.*

Item ex Niceno Concilio.

JUdices *i* autem alii eſſe non debent, quam quos ipſe, qui impetitur, elegerit, aut quos ſuo cum conſenſu hæc ſancta ſedes, aut ejus Primates auctoritate hujus ſanctæ ſedis delegaverint.

Corr. Rom. ℊ *In Concilio Niceno hodie canon hic non habetur: ſed fuiſſe olim plures canones illius Concilii ſupra diſt. 16. c. ſeptuaginta, eſt adnotatum. Quorum partem refert Julius in reſcripto contra Orientales, ubi numero 34. habetur hoc caput: & ex eo citatur in Polycarpo.*

C. V. *Ad ſecularia judicia nullus Clericus eſt pertrahendus.*

Item Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius Impp. AAA.

COntinua *k* lege ſancimus, ut nullus Epiſcoporum, vel eorum, qui Eccleſiæ neceſſitatibus ſerviunt, ad judicia ſive ordinariorum, ſive extraordinariorum judicum pertrahatur. Habent illi ſuos judices, nec quicquam his publicis eſt commune cum legibus. *Item.* §. 1. Conſtantinus *l* Imperator præſidens 1 in ſancta Synodo, quæ apud Nicæam congregata erat, cum querelam quorundam conſpiceret coram ſe delatam, ait: Vos a nemine dijudicari poteſtis: quia ad *m* Dei ſolius judicium reſervamini.

Corr. Rom. ℊ 1 Præſidens) *Quam humiliter ibi ſe geſſerit Conſtantinus, docent Euſebius 2. lib. de vita ipſius cap. 10. Socrates lib. 1. c. 5. Theodoretus l. 1. c. 7.*

C. VI.

a *al.* reliquos. b *Extra de foro compet. c. 2. Cap. l. 6. c. 154. & l. 7. c. 139. Burch. l. 16. c. 22.* c *al.* minores. d *al.* ſcientia.) *al.* permiſſu. e *Et in Conc. Aurelian. 3. c. 31.* f *Anſ. l. 3. c. 22. Pann. l. 4. c. 31.* g *al. ſeculare judicium.* h 2. q. 7. Laica. i *Polyc. l. 5. c. 4. Pann. l. 4. c. 109.* k *In Cod. Theod. l. 16. tit. de Epiſc. jud. c. ult. Anſ. l. 3. c. 109. Polyc. l. 1. tit. 19* l 12. q. 1. *futuram. &* 11. q. 1. *Sacerdotibus. Hiſt. Eccleſiaſtic. l. 10. c. 2. Ruffino auctore.* m *al. quia Dei ſolius judicio reſervamini.*

Digitized by Google

C. VI. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio Matiſconenſi I. *c.* 8.

II. NUllus *a* Clericus alium Clericum ad judicem ſecularem accuſare, aut ad cauſam dicendam trahere quocunque modo præſumat: ſed omne negotium Clericorum, aut 1 in Epiſcopi ſui, aut Presbyterorum cum Archidiaconi præſentia finiatur. Quod ſi quis Clericus hoc adimplere diſtulerit, ſi minor fuerit, uno minus de quadraginta ictus *b* accipiat: ſi vero honoratior, triginta dierum incluſione mulctetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Aut in Epiſcopi ſui) *In Concilio Matiſconenſi legitur:* aut in Epiſcopi ſui, aut in Presbyteri, aut in Archidiaconi præſentia finiatur. *Verum in prima collectione Decretalium Bernardi tit. de foro competenti c. 2. caput hoc refertur eodem modo, atque in hac Palea.*

C. VII. *De eodem.* PALEA.

Item Marcellinus 1 *epiſt.* 2 *ad Epiſcopos Orientales.*

QUæcunque *c* contentiones inter Chriſtianos ortæ fuerint, ad Eccleſiam deferantur, & ab Eccleſiaſticis viris terminentur. Et ſi 2 obedire noluerint, quouſque obediant, a liminibus Eccleſiæ excludantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Item Marcellinus) *In vulgatis citabatur ex Bonifacio ad Epiſcopos Galliæ, ſed in aliquot vetuſtis legitur,* Marcello. *Eſt enim hoc caput in ſecunda epiſtola Marcellini, & ipſi tribuit Ivo: ſequens autem eſt, quod in vetuſtis Gratiani exemplaribus, & a Burchardo, & Ivone citatur ex Bonifacio ad Epiſcopos Galliæ, ut ibi etiam dicetur.*

¶ 2 Et ſi obedire) *Hæc uſque ad finem non leguntur in ipſa epiſtola: ſunt tamen apud Burchardum, & Ivonem.*

C. VIII. *Neque pro civili, neque pro criminali cauſa Epiſcopus apud civilem judicem producatur.*

Item Bonifacius *ad Epiſcopos Galliæ.*

III. NUllus *d* Epiſcopus neque pro civili, neque pro criminali cauſa apud quemvis judicem, ſive civilem, ſive militarem producatur, vel exhibeatur. Magiſtratus enim, qui hoc jubere auſus fuerit, amiſſionis cinguli condemnatione plectetur.

Corr. Rom. ¶ *Hoc adſcribebatur Marcello, ſed, ut dictum eſt in proxima ſuperiore notatione, in vetuſtis Codicibus Gratiani, & apud Burchardum, & Ivonem p. 5. c. 278. tribuitur Bonifacio: & ſic eſt mutatum. Fere eadem habentur apud Julianum antecesſorem novell. 123. c. 10. quod in aliis, quæ nomine Bonifacii citantur, ſolet evenire. Et Ivo eadem parte, c. 389. hoc ipſum caput citat ex libro conſtitutionum, additis nonnullis verbis, quæ ſunt apud Julianum.*

C. IX. *Quilibet Clericus non eſt in publico examinandus.*

Item Sylveſter Papa *in Synodo Romana c.* 14.

TEſtimonium *e* Clerici adverſus Laicum nemo recipiat: nemo enim *f* Clericum quemlibet in publico examinare præſumat, niſi in Eccleſia.

Corr. Rom. ¶ *In Synodo Romana ſub Sylveſtro c. 14. & in Panormia legitur eodem modo, atque apud Gratianum, ac propterea nihil eſt mutatum. Verum in epiloga ejuſdem Concilii habetur,* Teſtimonium Laici adverſus Clericos nemo recipiat. *Et eodem modo legitur in capitulis Hadriani c. 72. in Concilio Tribur. c. 4. & ex ipſo apud Burchardum, & Ivonem.*

Gratian. *Item Codicis lib. 1. tit. de Epiſcopis, & Clericis* Imperator Theodoſius: Nec honore, nec legibus Epiſcopus ad teſtimonium dicendum flagitetur. §. 1. *Item dixit:* Epiſcopum ad teſtimonium dicendum admitti non decet: nam & perſona dehonoratur *h*, & dignitas Sacerdotalis excepta *i* confunditur.

Novella Conſtitutio.

Epiſcopus non flagitetur ad teſtimonium jurejurando 1, ſed Evangeliis tantum coram poſitis. §. 1. *Item.* Sed *b* judex mittat ad eum ex ſuis miniſtris, ut propoſitis ſacroſanctis Evangeliis, ſecundum quod decet Sacerdotes, dicat, quæ noverit.

Corr. Rom. ¶ 1 Jurejurando.) *Dictio hæc non eſt in Novella. Et verba Græca, quæ ad hoc faciunt, ſunt hæc* ὐδενὶ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐξεῖναι τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγενέσθαι ἐπὶ τῷ ῥήματι μαρτυρίαν: *id eſt;* Præterea nulli magiſtratuum licebit Dei amantiſſimos Epiſcopos cogere, ut perhibendi teſtimonii cauſa in jus prodeant.

C. X. *Clericus ad civilem judicem Clericum perducens anathema ſit.*

Item Sylveſter *in Epilogo Concilii Romani.*

I. SI quis Clericus accuſans Clericum in curiam introierit, anathema ſit.

Gratian. *Subaudiendum eſt, ſi publicorum judiciorum cognitionem petierit: Epiſcopale namque judicium nihil obeſt ab Imperatore poſtulare.*

C. XI. *Proprio privetur honore publici judicii cognitionem ab Imperatore poſtulans.*

Unde in Carthaginenſi *c* Concilio VIII. *legitur.*

I. PLacuit, ut quicunque ab Imperatore cognitionem publicorum judiciorum petierit, honore proprio privetur. Si autem Epiſcopale judicium ab Imperatore poſtulaverit, nihil ei obſit.

Corr. Rom. ¶ *In antiquis etiam codicibus citatur Carthaginenſe octavum, quo nomine videtur ſignificari Concilium Milevitanum, in quo caput hoc extat cap. 19.*

Gratian. *Sic & ſequentes auctoritates intelligendæ ſunt, quibus Clericorum cauſas non niſi Clerici cognoſcere jubentur.*

C. XII. *A ſeculari judice Clericus non eſt audiendus.*

Unde Gelaſius Papa *ſcribit Ezechiæ d Comiti.*

CHriſtianis gratum ſemper debet eſſe, quod ab eorum poſcitur dignitate præſtandum: quia Deo ſervientibus beneficium negare non convenit. Sylveſter *e* itaque, atque Fauſtinianus, qui ſe a cunabulis Clericos confitentur, a Theodora ſe opprimi per violentiam conqueruntur: quia dicunt ſe ingenuos, atque Deo auctore priſtinæ conditionis nexibus abſolutos, in ſortem deterrimæ iterum ſervitutis adduci, & per auctoritatem Regiam contra leges publicas cum Clericali cingulo tenerentur adſtricti, per Archidiaconum urbis Grumentinæ eſſe conventos, cum conſtet eum, qui cœleſtem militem pulſat, non niſi ejus forum debere ſectari. Et ideo, dilecte fili, dependo ſalutationis affatu, ſupradictos Clericos tibi commendo, ut ſi ad delegatorum judicium eorum adverſarii *f* venire contempſerint, ſublimitatis tuæ tuitione vallentur: ne quid illis aut ſurreptio, aut inimica legibus violentia neceſſitatis imponat: quia, qui judicium refugit, apparet eum de juſtitia diffiſum.

C. XIII. *Non niſi ad Epiſcoporum judicium Clericus vocetur.*

Idem *Criſpino g, & Sabino Epiſcopis.*

SYlveſter *h*, & Fauſtinianus Eccleſiæ Grumentinæ Clerici, lacrymoſa nobis inſinuatione conqueſti ſunt, libertatem ſibi Domini ſui benignitate conceſſam, hæredum ejus oppreſſione pulſari, ſibique in Clericatus officio pene a cunabulis ſervientibus, etiam manumiſſore vivente, in eodem actu nihilominus conſtitutis, divinis miniſteriis *i* impendere ſervitium non licere, cum

Kk

a *Burch. l. 16. c. 21.* b *al. ictibus.* c *Burch. l. 3. c. 139. Ivo p. 3. c. 205.* d *Auth. nullus Epiſcopus Cod. de Epiſc. & Cler. Burch. l. 1. c. 168. Ivo p. 5. c. 378. & 369.* e *Burch. l. 2. c. 204. Ivo p. 6. c. 278. Pann. l. 4. c. 89.* f *al. etiam.* g *c. 3. l. 7. & in Cod. Theod. l. 11. tit. 39. ibid.* h *al. inhonoratur.* i *al. exempta.*

a *Novell. 123. §. præterea nulli.) Apud Julianum novell. 123. c. 9.* b *Ivo p. 5. c. 369. Auth. ſed judex Cod. de Epiſc. & Cler.* c *In Milevitano c. 19. & in Afric. c. 71.* d *al. Zezo.* e *Infr. eod. Sylveſtr.* f *al. adverſaria venire contempſerit.* g *al. Criſpo.* h *Anſ. l. 6. c. 108.* i *al. myſteriis.*

Digitized by Google

cum (ſi petitionem veritas ſubſequitur) contra patris & auctoris ſui factum venientibus, ut indignis, hæreditas legibus auferatur, nec eis liceat hæreditatem capientibus contra auctoris ſui proſilire judicium. Et ideo, fratres charisſimi, quoniam ſe etiam ab Archidiacono dictæ Eccleſiæ queruntur oppreſſos, qui per eorum abſentiam moderatoris judicium promiſit eos eſſe ſecuturos, calcatis omnibus rationibus *b*, & contra leges divinas, & publicas pulſatis *c* forum ſuum putavit auferri, in veſtro judicio, quiſquis ille eſt, qui Clericum laceſſit, adveniat, ut Eccleſiæ jura, quæ vetuſti Principes aſſidua ſanctione firmaverunt, imperitis Clericis non negentur.

C. XIV. *Ante judicem civilem Sacerdotes non accuſentur.*

Item Alexander omnibus orthodoxis, per diverſas provintias Chriſto Domino famulantibus, epiſt. 1. c. 1.

RElatum eſt ad hujus ſanctæ & Apoſtolicæ ſedis apicam (cui ſummarum diſpoſitiones cauſarum, & omnium negotia Eccleſiarum ab ipſo Domino tradita ſunt) quaſi ad caput, ipſo dicente Principi Apoſtolorum Petro: *Tu es c Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, quod quidam æmuli Chriſti, ejuſque ſanctæ Eccleſiæ inſidiatores, Sacerdotes Dei ad judices publicos accuſare præſumant: cum magis Apoſtolus *d* Chriſtianorum cauſas ad Eccleſias deferri, & ibidem terminari præcipiat. Taliter prævaricantes prævaricati ſunt in Deum ſuum, & non obedierunt præceptis ejus.

C. XV. *Actor forum rei ſequatur.*

Item Pelagius Papa Benenato Defenſori.

EXperientiæ a tua præſenti auctoritate mandamus, ut in cauſis, in quibus qualibet Eccleſiaſtici officii perſona loco petitoris exiſtit, quanquam laicum pulſatura, apud ſuæ provinciæ judicem ſuas proponere actiones non deferat. In iis vero negotiis, in quibus Eccleſiaſtici officii perſona pulſatur, totius ſubmoto pulſationis obſtaculo ad Epiſcopi, vel Presbyterorum, in loco, ubi quæſtio vertitur, conſtitutorum, occurrat indifferenter examen.

C. XVI. *De eodem.*

Item *f Sergia Cancellaria.*

SI quiſquam Clericus ſive inferioris, ſive potioris gradus petitor axiſtat, & contra Laicam perſonam ſuas dirigat actiones, iſte modis omnibus, non alibi, quam apud provinciæ judicem, negotium ſuum dicturus occurrat. Si quis autem Laicus Clericum cujuſcunque gradus duxerit eſſe pulſandum, ad Epiſcoporum judicium in eadem civitate, vel territorio conſtitutorum, proponat eas, quas ſe habere axiſtimat, actiones. Quam ordinem legibus per omnia convenientem, atque conſentaneum demonſtrari, illa regula manifeſtat, quæ præcepit, actorem forum ſemper ſequi pulſati *g*, Clericis vero pulſatis in Epiſcopali judicio forum competere, principalium quoque ſanctionum deſignat auctoritas.

C. XVII. *Epiſcopo non permittente, apud ſecularem judicem Clericus pulſari non debet.*

Item in Concilio Agathenſi, c. 32. legitur.

II. CLericum *h* nullus præſumat apud ſecularem judicem, Epiſcopo non permittente, pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat; vel *i* proponat: nec audeat criminale negotium in ſeculari judicio proponere.

Corr. Rom. ¶ *In Concilio Agathenſi, c. 32. in prima parte legitur*: Clericus nec quenquam præſumat, &c. *& poſterior ejuſdem capitis pars (quæ habetur ſupr. 5. q. 6. c. fin.) in qua quaſi ex adverſo agitur de Laicis, qui Eccleſiam, vel Clerum vexant, oſtendit in priore dictum eſſe de Clericis, qui ſine permiſſu Epiſcopi ſui Laicos pulſarent: & cum originali concordat Ivo.*

C. XVIII. *Clericus ſuo inobediens Epiſcopo depoſitus curiæ tradatur.*

Item Pius Papa, epiſtola 2.

III. SI e quis Sacerdotum, vel reliquorum Clericorum ſuo Epiſcopo inobediens fuerit, aut inſidias ei paravetit, aut contumeliam, aut calumniam, aut 1 convitia intulerit, & convinci potuerit, mox depoſitus 2 curiæ tradatur, & recipiat 3, quod inique geſſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Aut convitia intulerit,] *Sic etiam in veteribus, & apud Anſelmum, & Polycarpum: ſed in epiſtola ipſa, & apud Ivonem non habentur iſta verba.*

¶ 2 Depoſitus] *Abeſt iſta dictio ab originali, & Ivone.*

¶ 3 Et recipiat,] *In epiſtola Polycarpi, & apud Anſelmum legitur*: Qui autem facit injuriam, recipiat hoc, quod inique geſſit.

C. XIX. *Principali cogatur auctoritate, qui plebem invaſam non vult deſerere.*

Item ex Concilio Carthaginenſi b III. c. 38.

PEtimus, ut dignemini dare fiduciam, qua *c* neceſſitate ipſa cogente, liberum ſit nobis rectorem provinciæ, ſecundum ſtatuta glorioſiſſimorum Principum adverſus illum adire, qui plebam, quam invaſerat, ofque hodie commonitus, ſecundum quod ſtatutum fuerat, relinquere contamnit: ut qui miti admonitioni ſanctitatis veſtræ acquieſcere noluit, & amendare illicitum, auctoritate judiciaria protinus excludatur. Aurelius Epiſcopus dixit: Servata forma diſciplinæ, non æſtimabitur appetitus, ſi a veſtra charitate modeſte *d* conventus, recedere detrectaverit, cum fuerit, ſuo contemptu & contumacia faciente, etiam auctoritate judiciaria convantus. Honoratus, & Urbanus Epiſcopi dixerunt: Hoc enim omnibus placet. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Juſtum eſt, Placet.

¶ Corr. Rom. ¶ 1 Qui plebem,] *Hæc uſque ad verſ.* contemnit, *ſunt a collectore ex verbis in eodem capite præcedentibus huc comportata, ne illa omnia referenda eſſent.*

C. XX. *A Principibus corrigantur, quos Eccleſia corrigere non valet.*

Item Gregorius Papa.

ISTud *e* eſt, quod a vobis popoſcimus, & nunc iterum poſtulamus, ut Paulinum Aquilajenſem Pſeudoepiſcopum, & illum Mediolanenſem Epiſcopum ad clementiſſimum Principem ſub digna cuſtodia dirigatis, ut & iſte, qui Epiſcopus eſſe nullatenus poteſt, quia contra omnem canonicam conſuetudinem factus eſt, alios ultra non perdat; & ille, qui contra morem antiquum eum ordinare præſumpſit, canonum vindictæ ſubjaceat.

Corr. Rom. ¶ *Hoc capitulum in Polycarpo refertur ſine auctoris nomine; in libro autem ſeptimo, titulo quinto, ſimile quiddem refertur ex Gelaſio ad Joannem magiſtrum militum: ſed in eo libro ſæpe pro Pelagio, ſcribitur Gelaſius. Anſelmus quidem integram epiſtolam Pelagii refert, cujus prior pars eſt hoc caput, poſterior vero cap.* nec licuit, *ſup. diſt. 17.*

C. XXI. *Proprium gradum amittant Clerici conjurantes, vel conſpirantes.*

Item in Concilio Chalcedonenſi f, c. 18.

COnjurationum *g*, & conſpirationum crimen, quod apud Græcos dicitur: φρατρία, & publicis etiam legibus certum eſt penitus inhiberi. Hoc multo magis in ſancta Dei Eccleſia ne fiat, convenit abdicari. Si qui vero Clerici, vel Monachi inventi fuerint conjurantes, aut conſpirantes, aut phratrias, vel factiones componentes aliquas

a *Sup. eadem, Chriſtianis.* b *abeſt a multis.* c *Matth. 16.* d *1. Corinth. 6.* e *Palæ. lib. 1. tit. 2.* f *al. Idem.* g *Supra 3. quæſt. 6. neminem.* h *Ivo part. 6. c. 367. Infra eod. Clericum nullus.* i *al. nec.*

a *Palæ. lib. 4. tit. 34. Anſel. l. 8. c. 17. Ivo p. 5. c. 7*[illegible]. b *Ex in Afric. c. 18.* c *al. quoniam:* d *al. modeſtius.* a *Anſel. l. 12. c. 42. Palæ. l. 7. tit. 15.* f *Et in Wormacienſi, c. 74.* g *Infra ead. c. ſi qui Clerici.*

Digitized by Google

quas ſuis Epiſcopis, aut Clericis aliis, omnino cadant de proprio gradu.

C. XXII. *Clerici conſpirantes, propria amiſſo gradu, retrudantur in carcerem; cæteri excommunicentur.*

Item Calixtus Papa *Epiſcopis Galliæ, epiſt.* 2.

CONſpirationum *a* crimina veſtris in partibus vigèra audivimus, & plebes contra Epiſcopos ſuos conſpirare nobis manifeſtum eſt: cujus criminis aſtutia non ſolum inter Chriſtianos abominabilis eſt, ſed etiam inter Ethnicos, & ab æxteris legibus prohibita. Et idcirco hujus criminis reos non ſolum Eccleſiaſticæ, ſed etiam ſeculi damnant leges: & non ſolum conſpirantes, ſed etiam conſentientes eis. Anteceſſores vero noſtri cum plurima turba Epiſcoporum, quicunque eorum in Sacerdotali honore ſunt poſiti, aut exiſtunt Clerici, honore, quo utuntur, carere *b* præceperunt: cæteros vero communione privari, & ab Eccleſia extorres fieri juſſerunt, omneſque ſimul utriuſque ordinis viros infames eſſe cenſuerunt, & non ſolum facientes, ſed & eis conſentientes . .

C. XXIII. *Clerici, aut Monachi conjurantes, proprio priventur honore.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi, *cap.* 8.

I. SI qui Clerici, aut Monachi reperti fuerint conjurantes *c*, aut conſpirantes, aut inſidias ponentes Epiſcopis, aut Clericis *d*, gradu proprio penitus abjiciantur.

Correct. Rom. ¶ *Hic canon eſt pars canonis* 18. *Concilii Chalcedonenſis, qui paulo ante c.* conjurationum, *integer ex alia refertur verſione.*

C. XXIV. *De eodem.*

Item ex Concilio Toletano.

SI *e* Clerici, aut Monachi inventi fuerint conſpirantes, aut per conjurationem calumniam machinantes Epiſcopis, vel Clericis, proprium amittant gradum.

Corr. Rom. ¶ *Ivo etiam, & auctor Polycarpi citat ex Toletano: ſed in nullo eſt inventum, & eſt idem canon cum priore, verbis tantum mutatis.*

C. XXV. *De eodem.*

Item ex Concilio Aurelianenſi III. *c.* 21.

II. SI qui Clericorum (ut nuper multis locis per ſuperbiam, Diabolo inſtigante, actum fuiſſe perpatuit) rebelli auctoritate ſe in unum conjuratione intercedente collegerint, & aut ſacramenta inter ſe data, aut chartulam conſcriptam fuiſſe patuerit, nullis excuſationibus hæc præſumptio elabatur *f*: ſed re detecta, cum in Synodum ventum fuerit, in præſumptores juxta perſonarum & ordinum qualitatem, a Pontificibus, qui tunc in unum collecti fuerint, vindicetur: quia ſicut charitas ex præceptis divinis *g* corde, non chartulæ conſcriptione, vel conjurationibus eſt exhibenda; ita quæ *h* ſupra ſacras admittuntur ſcripturas, auctoritate & diſtrictione Pontificali ſunt reprimenda.

C. XXVI. *Inter Clericos, & Laicos cauſæ exortæ ab Epiſcopis audiantur.*

Item Innocentius Papa *ad Victricium Rothomagenſem, epiſt.* 2. *c.* 3.

SI *i* quæ cauſæ, vel contentiones inter Clericos, vel 1 inter Laicos & Clericos, tam ſuperioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, placuit, ut ſecundum Synodum Nicænam *K*, congregatis omnibus ejuſdem provinciæ Epiſcopis, judicium 2 terminetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Vel inter] *Sic in editione Conciliorum tribus tomis. In illa autem quatuor tomorum abſunt hæc,* vel inter Laicos & Clericos. *In Gratiani Codicibus legebatur,* contentiones inter Clericos & Laicos.

¶ 2 Judicium] *In aliquot editionibus ipſius epiſtolæ, apud Anſelmum, in Capitularibus, & in epiſtola Nicolai Epiſcopis Galliæ in appendice Bibliothecæ ſanctorum Patrum, in quo caput hoc refertur, legitur* jurgium.

Gratian. *Cum ergo his omnibus auctoritatibus Clerici ante civilem judicem denegentur producendi, cum (niſi prius depoſiti, vel nudati fuerint) curiæ non ſint repræſentandi, patet, quod ad ſecularia judicia Clerici non ſunt pertrahendi.*

2 pars. §. 1. *His ita reſpondetur. Clerici ex officio Epiſcopo ſunt ſuppoſiti: ex poſſeſſionibus prædiorum Imperatori ſunt obnoxii. Ab Epiſcopo unctionem, decimationes, & primitias accipiunt: ab Imperatore vero prædiorum poſſeſſiones nanciſcuntur. Unde* Auguſtinus *ait ſuper Joannem:* Quo *a* jure villas defendis? divino, an humano? *Require in principio, ubi differentia ſignatur inter jus naturale, & jus conſtitutionis. Quia ergo, ut prædia poſſideantur, Imperiali lege factum eſt, patet, quod Clerici ex prædiorum poſſeſſionibus Imperatori ſunt obnoxii.*

C. XXVII. *Imperatori tributum Eccleſia denegare non debet.*

Item Ambroſius *b contra Auxentium, in oratione de tradendis baſilicis.*

SI tributum petit Imperator, non negamus: agri Eccleſiæ ſolvunt *c* tributum. Si agros deſiderat Imperator, poteſtatem habet vendicandorum. *Ac paucis interjectis.* Tollant eos, ſi libitum eſt: Imperatori non dono, ſed non nego.

C. XXVIII. *Poteſtatibus tributa non ſunt deneganda.*

Idem *in commentariis ad c.* 5. *Lucæ, lib* 4. *c. penult.*

MAgnum quidem eſt, & ſpirituale documentum, quo Chriſtiani viri ſublimioribus Poteſtatibus docentur debere eſſe ſubjecti: ne quis conſtitutionem terreni Regis putet eſſe ſolvandam. Si enim cenſum *d* Dei Filius ſolvit, quis tu tantus es, qui non putes eſſe ſolvendum?

Gratian. *Item Apoſtolus* e: Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit. *Item Petrus* f *Apoſtolus generaliter omnibus fidelibus ſcribit:* Eſtote ſubditi Dominis veſtris, ſive Regi, quaſi præcellenti, ſive Ducibus, tanquam ab eo miſſis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.

C. XXIX. *De ſecularibus negotiis Epiſcopus cognoſcere non debet.*

Item ex epiſt. 1. Clementis *ad Jacobum fratrem Domini.*

TE *g* quidem oportet irreprehenſibiliter vivere, & ſummo ſtudio niti, ut omnes vitæ hujus occupationes abjicias: ne fidejuſſor exiſtas: ne advocatus litium fias: neve in ulla aliqua occupatione prorſus inveniaris mundialis negotii occaſione perplexus. Neque enim judicem, aut cognitorem ſecularium negotiorum hodie te ordinare vult Chriſtus: ne præfocatus præſentibus hominum curis non poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bonos a malis. Iſta namque opera, quæ tibi minus congruere ſuperius expoſuimus, exhibeant ſibi invicem vacantes 1 Laici: & te nemo occupet ab his ſtudiis, per quæ ſalus omnibus datur.

Corr. Rom. ¶ 1 Vacantes Laici:] *In epiſtola Clementis legitur,* diſcentes, id eſt, Laici: *ſed Gratianus etiam infra poſt Paleam,* Clericus nullum, *eodem modo legit, atque hic.*

C. XXX. *In his, quæ ad communis vitæ uſum pertinent, Laici ſibi invicem operam dent.*

Item ibidem *continenter.*

a *Polyc. l.* 4. *tit.* 30. *Anſel. l.* 8. *c.* 10. *Burch. l.* 10. *c.* 64. *Ivo p.* 12. *c.* 85. *& p.* 6. *c.* 346. b *al. cadere.* c *Sup. ead. conjurationum. Polyc. l.* 4. *tit.* 34 *Burch. l.* 10. *c.* 68. *Ivo p.* 12. *c.* 87. d *al. conclericis.* e *Polyc. ib. Burch. l.* 10 *c.* 69. *Ivo p.* 12. *c.* 83. *Anſ. l.* 8. *c.* 18. f *al. prævaleat:* *al. prævaletur.* g *al. Dominicis.* h *al. quod admittitur, est reprimendum.* i *Cap. l.* 6. *c.* 287. *Anſ. l.* 2. *c.* 53. k *C.* 5. *Conc. Nic.* l *abeſt a nonnullis Conciliorum editionibus.*

a *Diſt.* 8. *quo jure.* b *l.* 5. *epiſtolarum poſt epiſt.* 32. c *al. ſolvunt.* d *Matth.* 17. e *Rom.* 13. f 1. *Pet.* 2. g *Inducitur Petrus loquens Clementi.*

SIcut enim tibi impictaris crimen eſt neglectis verbi Dei ſtudiis ſolicitudines ſuſcipere ſeculares: ita & unicuique Laicorum peccatum eſt, niſi invicem ſibi etiam in his, quæ ad communis vitæ uſum pertinent, operam fideliter dederint. Te vero ſecurum facere ex his, quibus non debes inſtare *a*, omnes communiter elaborent. Quod ſi forte a ſemetipſis hoc Laici non intelligunt, per Diaconos edocendi ſunt, ut tibi ſolius Eccleſiæ ſolicitudines derelinquant.

Gratian. *Ex his omnibus datur intelligi, quod in civili cauſa Clericus ante civilem judicem conveniendus eſt. Sicut enim Eccleſiaſticarum legum Eccleſiaſticus judex eſt adminiſtrator: ita & civilium non niſi civilis debet eſſe executor. Sicut enim ille ſolus habet jus interpretandi canones, qui habet poteſtatem condendi eos: ita ſolus ille civilium legum debet eſſe interpres, qui eis jus, & auctoritatem impertit. In criminali vero cauſa non niſi ante Epiſcopum eſt Clericus examinandus. Et hoc eſt illud, quod legibus, & canonibus ſupra diffinitum eſt, ut in criminali videlicet cauſa ante civilem judicem nullus Clericus producatur, niſi forte cum conſenſu Epiſcopi ſui, veluti quando incorrigibiles inveniuntur, tunc detracto eis officio curiæ tradendi ſunt.*

C. XXXI. *Qui Epiſcopo inſidiatur, ſemotus a Clero curiæ tradatur.*

Unde Fabianus Papa *ait epiſt. 2. Epiſcopis Orientalibus.*

STatuimus *b*, ut ſi quis Clericorum ſuis Epiſcopis infeſtus, aut inſidiator fuerit, eoſque criminari voluerit, aut conſpirator fuerit, mox ante examinatum judicium ſubmotus a Clero curiæ tradatur, cui diebus vitæ ſuæ deſerviat, & infamia abſque ulla reſtitutionis ſpe permaneat.

Gratian. *Quia ergo iſte non ex criminali, ſed in civili cauſa Clericum ante civilem judicem produxit, non eſt judicandus tranſgreſſor canonum, nec eſt dicendus pertraxiſſe reum ad judicem non ſuum; quia de civili cauſa non niſi judex civilis cognoſcere debet.* a 315. §. 1. *Econtra ea, quæ in actoris defenſione dicta ſunt, veriſimilia quidem videntur, ſed pondere carent. Sacris enim canonibus, & forenſibus legibus, tam in civili, quam in criminali cauſa Clericus ad civilem judicem pertrahendus negatur.*

C. XXXII. *Fratres apud Presbyteros judicentur.*

Unde in epiſtola prima Clementis *ad Jacobum legitur.*

III. SI *d* qui ex fratribus negotia habent inter ſe, apud cognitores ſeculi non judicentur, ſed apud Presbyteros Eccleſiæ, quicquid illud eſt, dirimatur.

C. XXXIII. *Nullus Clericus propter aliquam cauſam intret curiam.*

Item Sylveſter Papa *in epiloga e* Concilii *Romani.*

IV. NUllus *f* Clericus, vel Diaconus, vel Presbyter propter quamlibet cauſam intret in curiam, nec ante judicem civilem *1* cauſam dicere præſumat.

Corr. Rom. ¶ 1 Civilem) *In epilogo Synodi Romanæ ſub Sylveſtro, unde hoc videtur ſumptum, legitur,* cinctum: *cingulo enim milites, ac magiſtratus ab Imperatore donabantur.*

C. XXXIV. *Eccleſiaſticum, non forenſe judicium pœnitens expetat.*

Item Leo Papa *ad Ruſticum epiſt. 90. al. 92. c. 9.*

ALiud *g* quidem eſt debita juſte repoſcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam poſtulantem oportet etiam a multis licitis abſtinere, dicente Apoſtolo *h*: *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.* Unde ſi quis pœnitens habet cauſam, quam negligere forte non debeat, melius expetit Eccleſiaſticum, quam forenſe judicium.

Gratian. *Non ait propter criminalem tantum, ſed generaliter propter quomlibet cauſam tam civilem, quam criminalem intelligens.*

C. XXXV. *Cuicunque licet ſacroſanctæ ſedis Antiſtitis judicium eligere.*

Unde Theodoſius *a* Imperator.

QUicunque litem habens, ſive poſſeſſor, ſive petitor fuerit, vel in *b* initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſive cum negotium peroratur, ſive cum jam cœperit promi ſententia, judicium elegerit ſacroſanctæ ſedis *c* Antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione, etiamſi alia pars refragatur, ad Epiſcoporum *d* judicium cum ſermone litigantium *1* dirigatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Dirigatur) *In Cod. Theodoſiano lib. 16. tit. de Epiſcopali judicio l. 1. quæ repetitur l. 6. Capit. c. 281. & in Concilio tertio Valentino ſub Lothario, & apud Ivonem, & Anſelmum ſequuntur hæc:* Multa enim, quæ in judicio captiolæ præſcriptionis vincula non patiuntur, inveſtigat, & promit ſacroſanctæ religionis auctoritas, *et ſtatim adnectitur cap. ſequens:* Omnes itaque cauſæ.

C. XXXVI.

Item ibidem.

OMnes *e* itaque cauſæ, quæ vel prætorio jure, vel civili tractantur, Epiſcoporum ſententiis terminatæ, perpetuo ſtabilitatis jure firmentur, nec ulterius liceat retractare negotium, quod Epiſcoporum ſententia deciderit. §. 1. Teſtimonium etiam, ab uno licet Epiſcopo perhibitum, omnes judices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum teſtimonium *f* Epiſcopi a qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a ſacroſancto homine conſcientia mentis illibatæ protulerit. Hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes.

Gratian. *Hæc ſi quis antiquata contendat, quia in Juſtiniani codice non inveniuntur ita inſerta, per* Carolum *renovata cognoſcat, qui in ſuis Capitularibus l. 6. c. 281. ait inter cætera.*

C. XXXVII.

VOlumus *g*, atque præcipimus, ut omnes ditioni noſtræ Deo auxiliante ſubjecti, tam Romani, quam Franci, Alemani, Bavari, Burgundiones, Saxones, Thuringi, Friſones, Galli, Britones, Longobardi, Guaſcones, Beneventani, Gothi, Hiſpani, cæterique nobis ſubjecti omnes, quocunque videantur legis vinculo conſtricti, vel conſuetudinario more connexi, hanc ſententiam, quam ex ſextodecimo Theodoſii Imperatoris libro, capitulo videlicet undecimo ad interrogata Ablavii Ducis, illi, & omnibus reſcriptam *1* ſumpſimus, & inter noſtra capitula pro lege tenendam conſulto omnium fidelium noſtrorum, tam Clericorum, quam Laicorum poſuimus; lege *h* cuncti perpetua teneant, id eſt: Quicumque litem habens, ſive poſſeſſor, ſive petitor fuerit &c. (ut ſupra *i*.)

Corr. Rom. ¶ 1 Reſcriptam ſumpſimus) *Sic eſt emendatum ex capitulari. Antea legebatur,* per ſcripturam miſimus.

C. XXXVIII. *Presbyter apud Epiſcopum tantum judicari debet.*

Item Gregorius *lib. 11. epiſt. 54. Joanni defenſori eunti in Hiſpaniam monendo dicit:*

DE *k* perſona Presbyteri hoc attendendum eſt, quia, ſi quam cauſam habuit, non ab alio teneri, ſed Epiſcopus

a *Vetare. orig.* b *Anſ. l. 7. c. 159. Polyc. l. 4. t. 31.* c *al. pondere veritatis.* d *Polyc. l. 5. t. 1. Ivo p. 6. c. 345. Anſ. l. 6. c. 158.* e *Et in Conc. ipſo c. 16.* f *Pann. l. 4. c. 30.* g *infra de pœn. diſt. 1. c. aliud.* h *1. Cor. 6.*

a *Cod. Theod. l. 16. de Epiſcopali judicio. l. 1. §. quicunque. de judic. t. novit. Capit. l. 6. c. 281. Anſ. l. 3. c. 108. Ivo p. 16. cap. 312.* b *al. inter initia.* c *al. legis.* d *al. Epiſcoporum cum.* e *Capit. ibid. Anſ. ib. Ivo ib. Pann. l. 5. c. 23.* f *al. teſtimonio.* g *Anſ. ib.* h *lege cunctis perpetuo tenendam) orig.* i *ſup. ead. cap. quicunque.* k *Anſ. l. 3. c. 95. Novell. 123. §. ſi quis contra.*

Digitized by Google

ſcopus ipſius adiri debuit: ſicut novella conſtitutio *a* manifeſtat, quæ loquitur de ſanctiſſimis, & Deo amabilibus, ac reverendiſſimis Epiſcopis, Clericis, & Monachis: Imp. Juſtinianus Auguſtus *Petro glorioſiſſimo præfecto 1 prætorio. Si quis contra aliquem Clericum, aut Monachum, aut Diaconiſſam, aut Monaſtriam, aut Aſcetriam habeat aliquam actionem, doceat b prius ſanctiſſimum Epiſcopum, cui horum unuſquiſque ſubjacet. Ille vero cauſam inter eos dijudicet. Et ſi quidem utraque pars his, quæ judicata ſunt, non acquieverit 2, jubemus per loci judicem c hæc executioni perfecte mandare &c.* §. 1. Ne *d* vero objicietur, quia de Clerico hoc loquitur, non de Presbytero, ſciendum eſt, quia ſuperius in eadem conſtitutione lib. Cod. 1. *e* legitur appellatione Clericorum, etiam Presbyteros, & Diaconos contineri. Verba autem legis iſta ſunt: *Presbyteros autem, & Diaconos, & Subdiaconos, Cantores, & Lectores, quos omnes Clericos appellamus*, & reliqua.

Corr. Rom. ¶ 1 Præfecto Prætorio) *Græce eſt.* μαγίστρῳ θείων ἡμῶν ὀφφικίων: *id eſt*, magiſtro divinorum noſtrorum officiorum.

¶ 2 Non acquieverit) *In Authentica de ſanctiſſ. Epiſcopis, & apud Julianum abeſt negotio.*

C. XXXIX. *Clericus Clericum ad publica judicia non pertrahat.*

Item Gregorius lib. 9. epiſt. 32. Romano defenſori Siciliæ.

PErvenit ad nos, quod ſi quis contra Clericos quoslibet cauſam habeat, deſpectis eorum Epiſcopis eoſdem Clericos in tuo facias judicio exhiberi. Quod ſi ita eſt, quia valde conſtat eſſe incongruum, hac tibi auctoritate præcipimus, ut denuo hoc facere non præſumas: ſed ſi quis contra quemlibet Clericum cauſam habuerit, Epiſcopum ipſius adeat, ut aut ipſe cognoſcat, aut certe ab eo judices deputentur: aut ſi forte ad arbitros eundum eſt, partes ad eligendos *f* judices ab ipſo executio deputata compellat. Si quis vero Clericus, vel Laicus contra Epiſcopum cauſam habuerit, tunc te interponere debes, ut inter eos aut ipſe cognoſcas, aut certe te admonente ſibi judices eligant. Nam ſi ſua unicuique Epiſcopo juriſdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur?

C. XL. *A Laicis judicibus Clerici non ſunt opprimendi.*

Idem *Januario Epiſcopo Caralitano lib. 3. epiſt. 26.*

FRatris, & Coepiſcopi noſtri Felicis, & Cyriaci Abbatis relatione cognovimus, quod in Inſula Sardinia Sacerdotes a laicis judicibus opprimantur. & fraternitatem tuam miniſtri tui deſpiciant: dumque ſolum ſimplicitati a vobis ſtudetur, quantum videmus, diſciplina negligitur.

C. XLI. *Sacerdotes a Regibus ſunt honorandi, non judicandi.*

Item Gregorius Mauritio Imperatori lib. 4. epiſt. 31. ſeu cap. 75.

SAcerdotibus *g* autem non ex terrena poteſtate Dominus noſter citius indignetur, ſed excellenti conſideratione propter eum, cujus ſervi ſunt, eis ita dominetur, ut etiam debitam reverentiam impendat. Nam in divinis *h* eloquiis Sacerdotes aliquando Dii, aliquando Angeli vocantur. Nam & per Moyſen de eo, qui ad juramentum deducendus eſt, dicitur *i*: *Applica illum ad Deos*, id eſt, ad Sacerdotes. Et rurſus ſcriptum eſt: *Diis non detrahes*, ſcilicet Sacerdotibus. Et Propheta *k* ait: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Quid ergo mirum, ſi illos veſtra pietas dignetur honorare, quibus in ſuo eloquio honorem tribuens eos aut Angelos, aut Deos ipſe etiam appellat Deus? §. 1. Eccleſiaſtica quoque hiſtoria teſtatur, quia cum piæ memoriæ Conſtantino *a* Principi in ſcripto oblatæ accuſationes contra Epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eoſdem, qui accuſati fuerant, Epiſcopos convocans, in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos Dii eſtis, a vero Deo conſtituti. Ite, & inter vos cauſas veſtras diſcutite: quia dignum non eſt, ut nos judicemus Deos. In qua tamen ſententia ſibi magis ex humilitate, quam illis aliquid præſtitit ex reverentia impenſa. Ante eum quippe Pagani in Rep. Principes fuerunt, qui verum Deum neſcientes Deos ligneos, & lapideos colebant, & tamen eorum Sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, ſi Chriſtianus Imperator veri Dei Sacerdotes dignetur honorare, dum Pagani, ut prædiximus, Principes honorem impendere Sacerdotibus noverunt, qui Diis ligneis, & lapideis ſerviebant? §. 2. Hæc ergo 1 non tantum ſpecialiter, quantum generaliter pro omnibus eſſerimus Sacerdotibus: quoniam adhuc neſcimus, quis in terribili judicio Dei qualis futurus ſit. Etenim Paulus egregius prædicator dicit: *Nolite judicare ante tempus, donec veniat Dominus*, & reliqua. Nam ſunt multa, quæ de judicio illius homines ignorant: quia fortaſſe, quæ vos laudatis, ille reprehendet, & quæ vos reprehenditis, ille laudabit.

Corr. Rom. ¶ 1 Hæc ergo) *Sic etiam habet textus hic apud Nicolaum in epiſtola, cujus initium*, Propoſueramus. *ſed in originali pro iſtis hæc leguntur*: Hæc ergo pietati Dominorum, non pro me, ſed pro cunctis Sacerdotibus ſuggero. *Et multis interjectis, quæ hic non referuntur, ſubdit:* Nam adhuc neſcimus, quis ſibi, qualis ſit: & Paulus egregius prædicator &c. *Præſtatque omnino integrum illum locum legere, Apoſtolicæ libertatis plenum.*

C. XLII. *Qua pœna feriatur Clericus Clericum ad ſecularia judicia pertrahens.*

Item ex Concilio Milevitano.

INolita *d* præſumptio uſque adeo illicitis auſibus aditum patefecit, ut Clerici Conclericos ſuos relicto Pontifice ſuo ad judicia publica pertrahant. Proinde ſtatuimus hoc de cætero non præſumi. Si quis hoc præſumpſerit facere, conventus 1 & cauſam perdat, & a communione efficiatur extraneus.

Corr. Rom. ¶ *In Concilio Milevitano, quod habetur, nihil tale extat. Ex ipſo tamen citatur etiam ab Innocentio III. in c.* ſi diligenti, *extra de foro compet. Habetur autem in Toletano III. c. 13.*

¶ 1 Conventus) *Dictio iſta in nullo Concilii exemplari, aut impreſſo, aut manuſcripto eſt inventa.*

C. XLIII. *Clericus apud civilem judicem judicari non debet.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III *c. 9.*

II. PLacuit *d*, ut quiſquis Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, ſeu Clericorum, cum in Eccleſia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis cauſa fuerit commota, ſi derelicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittet. Et hoc in criminali actione. In civili vero perdat, quod evicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit: ſiquidem 1 ad eligendos judices indique de Eccleſiæ conſortio judicat, qui de univerſa Eccleſia male ſentiendo, de judicio ſeculari poſcit auxilium: cum

a Nov. 123. b Adeat] orig. c al. hoc. d in eadem Novell. §. Presbyteros apud Julianum c 30. e al. L. 8. c. id eſt, c. 51. novel. Auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis. Presbyteros. f eligendum judicem] orig. g Nicolaus epiſt. 7. ad Michaelem Imper. c. 35. h Exod. 22. i ibid. k Malach. 2.

a Sup. ead. c. continua. §. Item Conſtantinus. B. Auguſtinus epiſt. 66. b 1. Cor. 4. c in Tolet. 3. c. 13. & in Conc. apud Palatium Vermis habito c. 18. d Ivo p. 6. c. 362. §. item placuit.

cum privatorum Chriſtianorum cauſas Apoſtolus *a* etiam ad Eccleſiam deferri, atque ibi determinari præcipiat.

Corr. Rom. ¶ 1 Siquidem] *In cæteris Conciliorum editionibus, & in uno Vaticano codice legitur*: ſiquidem ad eligendos judices ſibi de Eccleſiæ conſortio dubitat, vileque Eccleſiæ conſortium judicat, qui de univerſa &c. *In recentiore autem quatuor tomorum editione hoc modo*: cui enim ad eligendos judices undique patet auctoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio judicat, qui de univerſa &c. *eodemque fere modo eſt in Codice Lucenſi Regio, & refertur in Concilio apud Palatium Vermis habito c.* 18.

C. XLIV. *Clericus non accuſetur, niſi ante Eccleſiaſticum judicem.*

Item ex eodem.

DE *b* diverſis ordinibus Eccleſiæ ſervientibus ſi quis in cauſam criminis incurrerit, & abnuerit judicium Eccleſiaſticum, debet periclitari.

Corr. Rom. ¶ *Eſt ſumma capituli præcedentis, & in Conciliis olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis, duobus exemplaribus Vaticanis, & in codice canonum omnino eſt loco ſummæ, nec multo aliter apud Ivonem p. 6. c.* 362.

C. XLV. *Qui cum Clerico litigium habet, Epiſcopum ipſius adeat.*

Item conſtitutione 74. c. 1. c

III. SI *d* quis cum Clerico litigium habuerit, ſiquidem de cauſa pecuniaria, adeat prius Epiſcopum, cujus judicio Clericus ſuppoſitus eſt. Ille enim ſine damno, & ſine dilatione competentem finem liti impoſiturus eſt. Sin autem noluerit 1 Epiſcopus litem dirimere, tunc ad civilem judicem diſceptatio cauſæ perveniat. Ubi autem Epiſcopus cauſam dirimere vult, ſine ſcriptura omnia procedant, & diffinitiva ſententia ſine ſcriptis ab eo proferatur 2. §. 1. Quod ſi de criminali 3 cauſa litigium emerſerit, tunc competentes judices in hac civitate, vel in provinciis interpellati, conſentaneum legibus terminum cauſæ imponant: ita tamen ut diſceptatio litis duorum menſium ſpatium non excedat, a litis conteſtatione numerandum 4. *Item*. §. 2. In criminalibus vero cauſis nunquam ſine ſcriptura procedere debet. Non aliter autem puniatur Clericus, niſi obnoxius repertus, Sacerdotio nudatus fuerit ab Epiſcopo ſuo, vel Clericatus honore. Sin autem crimen Eccleſiaſticum eſt, tunc ſecundum canones ab Epiſcopo ſuo cauſæ examinatio, & pœna procedat, nullam communionem aliis judicibus in hujuſmodi cauſis habentibus.

Corr. Rom. ¶ 1 Noluerit) *Ita etiam apud Julianum, & Ivonem, & ſic legit auctor gloſſæ: ſed in Novella ipſa Juſtiniani additur*, vel non potuerit.

¶ 2 Proferatur) *In Novella ipſa ſequuntur hæc*: niſi forte partes voluerint, ut in ſcriptis ea inferatur. Quod ſi &c. *Apud Ivonem loco dictionis*, proferatur, *eſt*, inferatur: *quod ſuſpicionem facit, intermedia ſcriptoris vitio deeſſe*.

¶ 3 De criminali) *In Novella Juſtiniani additur*, civili tamen.

¶ 4 Numerandum) *Quæ ſequuntur uſque ad verſ.* Non aliter, *neque in Novella, neque apud Julianum, aut Ivonem, neque in vetuſtis Gratiani codicibus habentur: ſed ob Doctorum citationes non ſunt expuncta*.

C. XLVI. *Clericus adverſus Clericum negotium habens ſecularia judicia non exerceat.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi c. 9.

SI *e* Clericus adverſus Clericum habeat negotium, non relinquat ſuum Epiſcopum, & ad ſecularia judicia non concurrat: ſed prius negotium agitetur apud proprium Epiſcopum: vel certe 1 ſi fuerit negotium *f* ipſius Epiſcopi, apud arbitros ex utraque parte electos audiatur negotium. Si quis vero contra hæc fecerit, canonum ſubjaceat correptionibus. §. 1. Et ſi Clericus adverſus ſuum, vel alium Epiſcopum habeat cauſam, apud audientiam Synodi provinciæ ejus conquiratur. §. 2. Si vero contra ipſius provinciæ Metropolitanum Epiſcopum Epiſcopus, ſive Clericus habeat controverſiam, pergat ad ipſius diœceſis Primatem, aut certe ad Conſtantinopolitanæ Regiæ civitatis ſedem, ut eorum ibi negotium exquiratur *a*.

Corr. Rom. ¶ 1 Vel certe ſi fuerit) *Græce eſt*, ἤγουν γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλοιτο, τὰ τῆς δίκης συγκροτείσθω: *id eſt*, vel certe ex ipſius Epiſcopi ſententia, apud eos, quos utraque pars voluerit, ea, quæ ad judicium pertinent, agitentur. *Nec longe aliter vertit Dionyſius, cujus verſionem attulerunt Burchardus, & Ivo, & Innocentius, Extra de foro comp. c. 1. Sententia vero, quæ hoc loco ex priſca verſione elicitur, habetur paulo poſt in verſic.* Et ſi Clericus adverſus ſuum. *Quare non bene hic immutatur, ſed ob gloſſam non eſt mutatum*.

C. XLVII. PALEA.

Item ex Concilio Agathenſi c. 32.

III. CLericum *b* nullus præſumat apud ſecularem judicem Epiſcopo non permittente pulſare. Sed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, nec proponat, nec audeat criminale negotium in judicio ſeculari proponere.

Corr. Rom. ¶ *Abeſt a pleriſque vetuſtis exemplaribus, & fruſtra hic repetitur, quod plane idem habetur ſup. ead. c.* Clericum nullus. *De lectionis autem varietate ibi notatum eſt.*

Gratian. *Ex his omnibus datur intelligi, quod Clericus ad publica judicia, nec in civili, nec in criminali cauſa eſt producendus, niſi forte civilem cauſam Epiſcopus decidere noluerit, vel in criminali ſui honoris cingulo eum nudaverit.* §. 1. *Illud c autem, quod in epiſtola Clementis dictum eſt*: Non cognitorem ſecularium negotiorum te vult Deus eſſe, *ex Epiſcopali unctione intelligendum eſt. Non enim in Epiſcopum ungitur, ut cognitor ſecularium negotiorum reſideat, ſed ut procurator animarum, & diſtributor ſpiritualium exiſtat. Prohibetur ergo ſecularibus negotiis occupari, non ad tempus ſequeſter fieri. Vel ſecularia judicia non de rebus ſecularibus, ſed ſecularium virorum intelligenda ſunt. Judicia de rebus ſecularibus ſecularia appellantur juxta illud Apoſtoli* d: Secularia igitur judicia ſi habueritis, contemptibiles, qui ſunt in Eccleſia, conſtituite. *Judicia vero ſecularium ſecularia appellantur, juxta illud Apoſtoli in epiſtola Clementis, quod ex ſubſequentibus datur intelligi, cum dicitur* e: Hæc opera, quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant ſibi invicem vacantes Laici. *Prohibentur ergo Clerici a cognitione negotiorum ſecularium virorum, non ſecularium cauſarum. Negotia quippe Clericorum, ſive criminalia, ſive civilia fuerint, non niſi apud Eccleſiaſticum judicem ventilanda ſunt.*

C. XLVIII. *Non niſi in foro ſuo audiatur Clericus.*

Unde Hadrianus *f* Papa c. 35.

CLericus *g*, ſive Laicus ſi crimine, aut lite pulſatus fuerit, non alibi, quam in foro ſuo provocatus audiatur.

C. XLIX. *De eodem.*

IN *h* Clericorum cauſa hujuſmodi forma ſervetur, ne quenquam eorum ſententia a non ſuo judice dicta conſtringat.

Gratian. *Res vero in litigio poſita ante legitimum cognitionis eventum in nullam debet omnino transferri perſonam.*

C. L.

a 1. *Cor.* 6. b *Ivo ib. initio capitis*. c *Novella* 83. *apud Julianum*. d *Ivo p. 6. c.* 427. *& p. 16. c.* 150. e *ext. de foro comp. c.* 1. *Polyc. l. 4. t.* 31. *Burch l.* 2. *c.* 183. *Ivo p. 6. c.* 228. f *al. judicium*.

a *al. terminetur*. b *ſup. ead.* Clericum nullus. *Ivo p.* 6. *c.* 367. c *ſup. ead. te quidem*. d 1. *Corinth.* 6. e *ſup. ead. te quidem*. f *in cap. Hadriani c.* 35. g *Anſ. l. 3. c.* 88. h *Anſ. ibid. Deuſdedit p.* 3.

C. L. *In nullam transferatur perſonam res in litigio poſita ante cognitionis eventum.*

Unde Gelaſius Papa *Quingeſio* 1 *Epiſcopo.*

QUia res in litigio poſita in nullam transferri poteſt omnino perſonam, donec legitimæ cognitionis eventus, cui potius debeatur, judiciaria diſceptatione poſſit agnoſci, ex eadem re quiſpiam non ſinatur exigere penſiones; ſed in eodem ſtatu, re eadem poſita, in quo videtur (ſicut dictum eſt) ante conſtituta *a*, quiſquis ſibi putat quippiam poſſe competere, juridico pulſet examine, præjudiciis omnibus inde ſubmotis.

Corr. Rom. ¶ 1 Quingeſio] *In antiquis exemplaribus partim eſt iſta vox, partim* Lucio, *partim* E. *partim* Quinquageſimo.

QUÆSTIO II.

Q*Uod b vero culpa illa ſuſpenſione digna ſit, ex capitulo illo Milevitani Concilii liquido conſtat. Si enim communione privandus eſt, qui Clericum ad civilem judicem crediderit pertrahendum; multo magis ſuſpenſione dignus eſt, qui ſui Epiſcopi judicium interpellantem, ad judicium ſeculare pertrahere non dubitavit.*

QUÆSTIO III.

1 ps S*Ed ponatur, quod hæc culpa ſuſpenſione digna non fuerit: quæritur, utrum ſit deponendus, qui officium contra prohibitionem Epiſcopi celebrare auſus eſt? Sed quod ſententia Epiſcopi ſive juſta, ſive injuſta fuerit, timenda ſit,* Gregorius *homil. 26. in Evangelia teſtatur, dicens.*

C. I. *Timenda eſt ſententia Paſtoris.*

SEntentia Paſtoris, ſive juſta, ſive injuſta fuerit, timenda eſt.

Corr. Rom. ¶ *Ipſa prorſus B. Gregorii verba leguntur, infra ead. c.* non ſolum *verſ.* verum juſte.

C. II. *A ſuo Epiſcopo excommunicatus, non eſt ab alio recipiendus.*

Item ex Concilio *c* Antiocheno, *c. 6.*

SI *d* quis a proprio Epiſcopo excommunicatus eſt, non eum prius ab aliis debere ſuſcipi, niſi aut a ſuo fuerit receptus Epiſcopo, aut Concilio facto, Epiſcopis 1 occurrat, & reſpondeat, & ſi Synodo ſatisfecerit, quod *e* ſtatuerit, ſub alia ſententia eum recipi. Quod etiam circa Laicos, & Presbyteros, & Diaconos, & omnes, qui in Clero ſunt, convenit obſervari.

Corr. Rom. ¶ 1 Epiſcopis] *Apud auctores indicatos prior tantum pars hujus canonis refertur, & ex verſione Dionyſii, quæ etiam in toto hoc loco longe melior eſt.* aut certe (*inquit*) ad Synodum, quæ congregatur, occurrens pro ſe ſatisfaciat, & perſuadens Concilio, ſententiam ſuſcipiat alteram. *Græce enim eſt*, πείσας τε τὴν σύνοδον, καταδέξοιτο ἑτέραν ἀπόφασιν.

C. III. *Excommunicationis meretur ſententiam, qui excommunicatis communicat.*

Item Nicolaus Papa *ad Lotharium Regem in epiſtola, cujus initium*: Audito.

PRæcipue *f* Gualdradæ pellicis tuæ, & jamdudum a te repudiatæ communionem declina: excommunicata eſt enim, & uſque ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorum contubernio ſequeſtrata. Quamobrem cavendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro unius muliereulæ paſſione vinctus & obligatus ad perenne trahatis exitium. Deterius quippe in populis Prælati delinquunt: ac per hoc ipſi crudelius, quam cæteri puniuntur, ut ait beatus Gregorius *g*: *Scire enim Prælati debent, quia ſi perverſa unquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. Unde neceſſe eſt, ut tanto ſe cautius a culpa cuſtodiant, quanto per prava, quæ faciunt, non ſoli moriuntur.* (*& infra.*) §. 1. Cæterum præcave, ne quando nobis ſecundum Domini præceptum, duos, aut tres teſtes adhibeamus, imo vero, ne hoc ſanctæ Eccleſiæ dicamus, & (quod non optamus) de cætero ſias cunctis ſicut *a* Ethnicus & Publicanus.

Corr. Rom. ¶ *Sumptum eſt caput hoc ex epiſtola Nicolai, quæ incipit*, Audito revertente Miſſo veſtro. *& extat Romæ in monaſterio Dominicanorum. Eſt autem quaſi in epitomen redactum, multis verbis omiſſis. Hujus epiſtolæ bonam partem refert Regino lib. 2. Chronicorum.*

C. IV. *De eodem.*

Item ex Concilio Sardicenſi *b*, *c. 17.*

SI *c* Epiſcopus quis forte iracundus (quod eſſe non debet) cito, & aſpere commoveatur adverſus Presbyterum, ſive Diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit, providendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo habet poteſtatem is, qui abjectus eſt, ut Epiſcopos finitimos interpellet, & cauſa ejus audiatur, ac diligentius tractetur: quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille Epiſcopus, qui aut juſte, aut injuſte eum abjecit, patienter accipiat, ut negotium diſcutiatur, ut vel probetur ſententia ejus a plurimis, vel emendetur. Tamen, priuſquam omnia diligenter, & fideliter examinentur, eum, qui fuerit a communione ſeparatus, ante cognitionem nullus alius debet præſumere, ut communioni ſociet.

Corr. Rom. ¶ *Canon hic eodem fere modo refertur in Concilio Africano, cap. 101. uſque ad verſic.* Tamen. *Sed Græcus Sardicenſis, qui eſt decimus quartus, paulo copioſior eſt, & aliquot locis diverſa etiam ſententia. Propterea viſum eſt verba Græca cum verſione nova apponere.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν. τὸ δὲ ἐπιμόνως με κινοῦν, ἀποσιωπῆσαι οὐκ ὀφείλω. εἴ τις ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὑρίσκοιτο. ὅπερ οὐκ ὀφείλει ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ πολιτεύεσθαι, καὶ ταχέως ἀντικρὺ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου κινηθεὶς ἐκβαλεῖν ἐκκλησίας τινὰ ἐθελήσοι, φροντιστέον ἐστὶ μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι, καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι. πάντες εἰρήκασιν. ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν, καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετ' ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα. οὐ χρὴ γὰρ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ἀξιοῦσιν. κἀκεῖνος δὲ ὁ ἐπίσκοπος ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ ἢ κυρωθῇ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχῃ. πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῇ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν. *Id eſt.*

Oſius Epiſcopus dixit: Quod autem me undequaque commovet, tacere non debeo. Si quis Epiſcopus exiſtat ad iracundiam proclivis (quod quidem a tali viro longe abeſſe debet) & cito adverſus Presbyterum, vel Diaconum commotus, ex Eccleſia quemlibet ejicere voluerit, providendum eſt, ne is repente condemnetur, & communione privetur. Omnes dixerunt: Qui ejicitur, facultatem habeat confugiendi ad Epiſcopum Metropolis ejuſdem provinciæ: ſin autem Metropolitanus abſit, finitimum adeundi, ac rogandi, ut ipſius cauſa diligenter cognoſcatur. Minime enim decet aures non præ-

a *al. conſtitutam litem.* b *Sup. q. 1. inolita.* c *Et in Aquiſgran. c. 72.* d *Burch. lib. 11. c. 37. Ivo p. 14. c. 27. & 101. Pann. l. 5. c. 101. Deuſd. p. 4.* e *al. ſatisfecerit, ſtatuimus.* f *Anſ. l. 3. c. 66. Regino Chron. l. 2.* g *Paſtor. p. 3. c. 5.*

a *Matt. 18.* b *Et in Afric. c. 101.* c *Polyc. l. 7. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 71. Ivo p. 14. c. 25. Pann. l. 5. c. 127.*

præbere rogantibus. Et ille vero Epiſcopus, qui jure, vel injuria iſtum ejecit, generoſe ferre debet cauſam cognoſci, ipſiuſque ſententiam vel confirmari, vel corrigi. Verum, priuſquam diligenter, ac fideliter ſingula quæque examinata fuerint, qui communionem non habet, ante cauſæ cognitionem non debet ſuo ſibi jure communionem vendicare.

C. V. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi II. *c.* 8.

II. SI *a* quis Presbyter ab Epiſcopo 1 ſuo correptus fuerit, debet utique apud vicinos Epiſcopos conqueri, ut ab ipſis ejus cauſa poſſit audiri, ac per ipſos ſuo Epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbia (quod abſit) inflatus, ſecernendum ſe ab Epiſcopi ſui communione duxerit, ac ſeparatim cum aliquibus ſchiſma faciens ſacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat. At 2 ſi querimoniam 3 juſtam habuerit adverſus Epiſcopum, inquirendum eſt *b*.

Corr. Rom. ¶ 1 Epiſcopo) *In ſecundo Carthaginenſi c.* 8. *cum Alipius proponit, ita legitur:* Si quis forte Presbyter ab Epiſcopo ſuo correptus, aut excommunicatus &c. *Sed cum ab univerſis Epiſcopis canon fertur, loco Epiſcopi affertur nomen præpoſiti, & ita in Carthaginenſi codicis canonum cap.* 11. *legitur*, a præpoſito ſuo correptus. *Græce eſt*, ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ κατεγνώσθη: *id eſt*, in ſua vitæ agendæ ratione condemnatus fuerit. *Burchardo autem, & Ivoni convenit cum Gratiano.*

¶ 2 At ſi] *In codice canonum, & Carthaginenſi Græco, & apud collectores nihil hic eſt interjectum. Verum in exemplaribus Concilii impreſſis, & manuſcriptis ante iſtam clauſulam hæc inſeruntur*: Nihilominus & de civitate, & de congregatione, in qua fuerit, longius repellatur, ne vel ignorantes, vel ſimpliciter viventes ſerpentina fraude decipiat: quoniam ſecundum Apoſtolum *d* Eccleſia una eſt, una fides, unum baptiſma. Et ſi querimoniam &c.

¶ 3 At ſi querimoniam) *Locus hic ita habet apud Burchardum, & Ivonem*: Si querimoniam juſtam adverſus Epiſcopum non habuerit, inquirendum erit. *Græce eſt*, σκοπεῖν. μήποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν, *id eſt*, hoc conſiderato, nunquid adverſus Epiſcopum juſtam habeat expoſtulationem.

C. VI. *De his, qui damnati a Synodo ſacra miniſteria contingunt.*

Item ex Concilio *e* Antiocheno *c.* 4.

III. SI *f* quis Epiſcopus damnatus 1 a Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus a ſuo Epiſcopo auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere, ſive Epiſcopus juxta præcedentem conſuetudinem, ſive Presbyter, aut Diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis: ſed & communicantes ei omnes abjici de Eccleſia oportet *g*, & maxime, ſi poſtquam didicerint adverſum memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentaverint.

Corr. Rom. ¶ 1 Damnatus) *Græce eſt*, καθαιρεθεὶς, *id eſt*, depoſitus.

C. VII. *Sine ſpe ſit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præſumit.*

Item ex Concilio Martini *h* Papæ *c.* 37.

IV. SI quis Epiſcopus in Concilio excommunicatus fuerit, ſive Presbyter, aut Diaconus a ſuo Epiſcopo, & poſt excommunicationem præſumpſerint, ſive Epiſcopus ille, aut Presbyter, aut Diaconus facere oblationem, vel matutinum, aut veſpertinum ſacrificium, quaſi in officio ſuo agere, ſicut prius, non liceat ei nec in alio Concilio ſpem reconciliationis habere, nec ultra recolligi *a*: ſed etiam eos, qui ei communicaverint, omnes ab Eccleſia reſpui, maxime eos, qui ſciebant, eum eſſe dejectum. Si autem permanſerit turbans, & concitans Eccleſiam per forinſecam 1 poteſtatem, oportet eum ſicut ſeditionarium ab omni plebe expelli.

Corr. Rom. ¶ 1 Forinſecam) *In aliquot Gratiani, & Concilii codicibus eſt*, foraſticam. *In canone quinto Concilii Antiocheni, unde hoc ſumptum eſt, legitur*, διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας: *quæ Dionyſius vertit*, per poteſtates exteras.

C. VIII. *De Epiſcopis, qui innocentes, aut minimis cauſis culpabiles excommunicant.*

Item ex Concilio *b* Aghatenſis c. 3.

EPiſcopi *c*, ſi Sacerdotali moderatione poſtpoſita innocentes, aut minimis cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, aut ad gratiam baptiſmatis 1 feſtinantes fortaſſe recipere noluerint, a vicinis Epiſcopis ejuſdem *d* provinciæ literis moneantur: & ſi parere *e* noluerint, communio *f* illis uſque ad tempus Synodi a reliquis Epiſcopis denegetur 2: ne forte propter excommunicationis *g* peccatum excommunicati longo tempore morte præveniantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Baptiſmatis] *Sic etiam in manuſcriptis, & Doctores eam vocem agnoſcunt. Verum ab omnibus editionibus Conciliorum, & duobus Codicibus Vaticanis, tam in Concilio Agathenſi, quam in Vuormacienſi c.* 34. [*ubi hoc caput repetitur*] *& a Burchardo, & Ivone abeſt ea dictio. Et cum hic de excommunicatis agatur, videtur eſſe locus iis tantum, qui ſunt baptizati, & ad gratiam, id eſt, reconciliationem cum ſuo Epiſcopo feſtinant.*

¶ 2 Denegetur) *Sic habet Ivo, & Panormia, & antiquiores Conciliorum editiones, & duo Vaticana exemplaria: videturque huic ſimile, quod legitur ſup.* 16. *q.* 2. *c. fin. ſed in recentioribus editionibus eſt*, non denegetur.

C. IX. *De his, qui tempore ſuæ excommunicationis communicare præſumunt.*

Item ex Concilio Africano.

PLacuit *h* univerſo Concilio, ut qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu, ſive Epiſcopus, ſive quilibet Clericus, & tempore excommunicationis ſuæ ante audientiam communicare *i* præſumpſerit, ipſe in ſe damnationis judicetur ſententiam protuliſſe.

Corr. Rom. ¶ *In Concilio, quod hodie inſcribitur Africanum, caput hoc non habetur: ſed in Carthaginenſi inſerto in codice canonum, & in Græco c.* 29. *& refertur in quinta Synodo ſeſſ.* 7. *in epiſt. Vigilii.*

C. X. *Deponantur Epiſcopi, qui excommunicatis communicant.*

Item Nicolaus *k* Papa.

TEugualdum *l* Treverenſem, & Primatem Belgicæ provinciæ, & Guntharium Agrippinæ Coloniæ Archiepiſcopos, nunc coram nobis, & ſancta Synodo, ſub geſtorum *m* inſinuatione, qualiter cauſam Lotharii Regis, & duarum mulierum ejus, Theibergæ ſcilicet, & Gualdradæ, recognoverint, & judicaverint, ſcriptum ſuper hoc propriis manibus roboratum offerentes, nihil ſe plus, vel minus, aut aliter egiſſe, ore proprio multis coram poſitis teſtibus affirmantes, & ſententiam, quam a ſede Apoſtolica in Engeltrudem uxorem Buſonis ſanctiſſimus frater noſter Mediolanenſis Archiepiſcopus Thado, & cæteri Coepiſcopi noſtri petiverant emittendam

a *Burch. l.* 2. *c.* 194. *Ivo p.* 6. *c.* 239. *Anſ. l.* 12. *c.* 33. *Polyc. l.* 7. *c.* 1. b *al. eris*. c *al. in ſua converſatione condemnatus*. d *Epheſ.* 4. e *Et Aquiſgr. c.* 47. *extra de Cler. exc. depon. c.* 1. *&* 2. *Nicol. Papa ep.* 8. f *Polyc. ibid. Burch. l.* 1. *c.* 299. *Ivo p.* 5. *c.* 362. *Anſ. l.* 12. *c.* 26. g *abeſt a multis*. h *In capitulis Martini Bracarenſis.*

a *al. reconciliari.* b *Et in Vuormac. c.* 34. c *Burch. l.* 11. *c.* 51. *Ivo p.* 14. *c.* 16. *&* 81. *Pann. l.* 5. *c.* 128. d *al. cujuslibet.* e *al. parcere.* f 16. *q.* 2. *c. fin. paulo aliter apud Burch. & Ivonem c.* 81. g *al. excommunicatori*] *vera lectio.* h *Burch. l.* 11. *c.* 200. *Ivo p.* 5. *c.* 314. *Anſ. l.* 12. *c.* 27. *Polyc. l.* 7. *t.* 1. i *al. communionem.* k *In Synodo Romana c.* 2. l *al. Thietgandum. Ivo p.* 8. *c.* 226. m *al. ſuggeſtorum.*

dam, & nos divino ſuccenſi zelo ſub anathematis atteſtatione canonice protuleramus, publice ſe viva *a* voce violaſſe confitentes: in quibus omnibus invenimus eos Apoſtolicas, atque canonicas ſanctiones in pluribus exceſſiſſe, & æquitatis normam nequiter temeraſſe, omni judicamus Sacerdotii officio manere penitus alienos, Sancti Spiritus judicio, & B. Petri per nos auctoritate, Epiſcopatus exutos regimine conſiſtere 1 definientes. Prædictis autem depoſitis licentiam concedimus Eccleſiam ingrediendi, & communicandi, ſicut Laici, & loquendi ſuas utilitates, non autem turbas concitandi, vel ſcandalum ſolicitandi, illis tribuimus facultatem. Quantum autem ad Epiſcopale miniſterium ſpecialiter pertinet, nulla eis ſit licentia contingendi, ſicut nos cum ſancta Synodo jam decreviſſe conſtat.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc Ivo citat ex Nicolao Epiſcopis, & Archiepiſcopis per Galliam, Italiam, Germaniam, atque per univerſas provincias conſtitutis. In qua epiſtola videtur retuliſſe, quid in Concilio a ſe Romæ habito, de Metenſi Synodo penitus abolenda, & depoſitione Thietgandi, & Gunthariis ſtatutum fuerit. De quo quidem Concilio, & horum Epiſcoporum depoſitione, Regino lib. 2. Chronicorum, accurate hæc ſcribit.* Interea Thietgandus, & Guntharius Archiepiſcopi Romam profecti ſunt ea animi intentione, ut Regem innoxium in prædicto facto demonſtrarent, ac ſe cum cæteris Coepiſcopis Eccleſiaſtica, atque Apoſtolica exercuiſſe decreta: ſtultitiæ quidem elogio decorandi, qui illam Petri ſedem aliquo pravo dogmate fallere poſſe arbitrati ſunt, quæ nec ſe fefellit, nec ab aliqua hæreſi unquam falli potuit. Itaque cum in præſentiam Nicolai Papæ veniſſent, libellum obtulerunt, in quo continebantur geſta Synodalia, quæ in Mediomatrico Urbe, & Aquis ab eis ſtatuta fuerant. Qui cum a Notario coram omnibus recitatus eſſet, interrogavit Pontifex, ſi hæc ſcripta verbis confirmarentur: Reſponderunt inconveniens videri, ut quod propriis manibus roboraverant, verbis infirmare mallent. Et ſic nec repulſa, nec admiſſa eorum aſſertione juſſi ſunt ire ad hoſpitia ſua, quouſque revocarentur. Paucis interpoſitis diebus ad Synodum, quam Papa congregaverat, ſunt accerſiti: ubi eorum damnata, & anathematizata ſunt ſcripta, & ipſi omnibus adjudicantibus Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis, ſunt depoſiti, & omni Eccleſiaſtica dignitate privati.

¶ 1 Conſiſtere] *In ſecundo capite Concilii locus hic ita habet*, conſiſtere: Diffinientes, quod ſi juxta præcedentem conſuetudinem tanquam Epiſcopi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis. Sed & communicantes eis, omnes abjici de Eccleſia, & maxime ſi poſteaquam didicerint adverſus memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentaverint, *& ſunt verba ſumpta ex capite*: Si quis Epiſcopus damnatus. *ſup. eadem ex Concilio Antiocheno.*

C. XI. *Clerici, & Laici, qui non obediunt Epiſcopis, infames efficiuntur.*

Item Clemens *epiſt. 3. omnibus Coepiſcopis.*

SI autem vobis Epiſcopis non obedierint omnes Presbyteri, Diaconi, ac Subdiaconi, & reliqui Clerici, omneſque Principes tam majoris ordinis, quam inferioris, atque reliqui populi, non ſolum infames, ſed & extorres a regno Dei, & conſortio fidelium, ac a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ alieni erunt.

C. XII. *In Chriſtum peccat, qui veritatis Doctorem contriſtat.*

Item Petrus *in ordinatione Clementis* b.

QUicunque contriſtaverit Doctorem veritatis, peccat in Chriſtum, & Patrem omnium exacerbat Deum, propter quod & vita carebit.

a *al. una.* b *Clemens epiſt. ad Jacobum, & Alexander epiſt. 1.*

C. XIII. *Simulata virtutum affectione a obedientia Epiſcopo non denegetur.*

Item Ambroſius *lib. 2. de officiis cap. 24.* b

V. SI quia vero non obediat Epiſcopo, extollere, atque exaltare ſeſe deſiderans, quærens etiam obumbrare merita Epiſcopi ſimulata affectione c doctrinæ, aut humilitatis, aut miſericordiæ, is a vero devius ſuperbit: quoniam veritatis ea eſt regula, ut nihil facias commendandi tui cauſa, quo minor alius fiat: neque ſi quid boni habeas, id ad deformationem alterius, & vituperationem exerceas. §. 1. Non defendas improbum, & ſancta indigno committenda *d* non arbitreris. §. 2. Neque iterum arguas *e*, & impugnes eum, cujus crimen non deprehenderis.

C. XIV. *Epiſcopo non obediens Dæmonum ore diſcerpitur.*

Item Anterus Papa *Epiſcopis Hiſpaniæ.* f

ABſit, ut quicquam ſiniſtrum de his arbitremur *g*, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos nos etiam Chriſtiani ſumus: qui claves regni cælorum habentes ante *h* judicii diem judicant. Veteri *i* quidem lege habetur: quicunque Sacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur a populo, aut gladio cervice ſubjecta contemptum expiabat cruore *k*. Nunc vero inobediens ſpirituali animadverſione truncatur, & ejectus ab Eccleſia rabido Dæmonum ore diſcerpitur.

C. XV. *Quibus Papa eſt inimicus, his nec loqui debemus.*

Item Petrus *in ordinatione Clementis.*

SI inimicus eſt iſte Clemens *l* alicui pro actibus ſuis vos nolite expectare, ut ipſe vobis dicat &c. *ut ſupra in tractatu ordinandorum, ubi agitur de obedientia minorum erga majores.*

C. XVI. *Excommunicatus eſt, qui excommunicatis communicat.*

Item Fabianus Epiſcopus *epiſt. 1.*

SIcut *m* Apoſtoli ſtatuerunt dicentes: *Cum excommunicatis non eſt communicandum: & ſi quis cum excommunicatis averſando n regulas, ſcienter ſaltem 1 in domo ſimul locutus fuerit, vel oraverit, ille communione privetur.*

Corr. Rom. ¶ 1 Saltem) *In epiſtola Fabiani eſt*, ſcienter pſallat in domo, aut ſimul locutus, &c. *Sed lectio Gratiani videtur magis conſentire cum canone Apoſtolico*, εἴτις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ, συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω, *quæ Dionyſius vertit*: Si quis cum excommunicato, ſaltem in domo, ſimul oraverit, iſte communione privetur.

C. XVII. *De eodem.*

Item Calixtus Papa *epiſt. 2. cap. 2.*

EXcommunicatos *o* quoſcunque *p* a Sacerdotibus nullus recipiat ante utriuſque partis examinationem juſtam: nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut oſculo communicet, nec Ave eis dicat: quia quicunque in his, vel aliis prohibitis, ſcienter excommunicatis communicaverit, juxta Apoſtolorum inſtitutionem, & ipſe ſimili excommunicationi ſubjacebit.

a *al. affectatione.* b *Et in Conc. Aquiſgr. c. 9.* c *al. affectatione.* d *al. committenda arbitreris.* e *al. urgeas.* f *Hieronymus ad Heliodorum.* g *loquar) orig.* h *quodammodo ante) Hieronym.* i *Deut. 17.* k *mucrone) Hieronym.* l *Clemens epiſt. 1. Anſ. l. 7. c. 6. Ivo p. 14. c. 22. diſt. 93. ſi inimicus.* m *Can. Apoſt. 11. Burchard. l. 1. c. 35. Pann. l. 5. c. 95.* n *al. avertendo.* o *Polyc. l. 7. t. 1. Anſ. l. 12. c. 14. Burch. l. 11. c. 38. Ivo p. 14. c. 23. & 102. Pann. l. 5. c. 94. Can. Apoſt. 11.* p *al. quoſque.*

Digitized by Google

C. XVIII. *De eodem.*

Item Iſidorus *in regula Monachorum*, c. 18.

CUm a excommunicato neque orare, neque loqui (niſi quæ ad eandem excommunicationem pertinent) nec veſci liceat. Si quis enim 1 cum eo aut palam, aut abſconſe locutus fuerit, ſtatim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.

Corr. Rom. ¶ *Prior pars hujus capituli uſque ad verſ. Si quis enim, habetur in regula ſancti Iſidori (quæ miſſa eſt ex Hiſpania) c. 18. ex qua citat hoc Smaragdus, in expoſitione regulæ S. Benedicti, c. 26. excepta tamen iſta clauſula*, niſi quæ ad eandem excommunicationem pertinent, *quæ neque in regula B. Iſidori legitur, neque apud Smaragdum. Eſt tamen apud Burchardum, & Ivonem.*

¶ 1 Si quis enim) *Hæc uſque ad finem refert Smaragdus ex quodam magiſtro Monachorum, quod notabitur infra ead. c.* ſi quis frater.

C. XIX. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *cap.* 73.

QUi *b* communicaverit, vel oraverit cum excommunicato, ſi Laicus 1 eſt, excommunicetur, ſi Clericus, deponatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Si Laicus) *Ita apud Burchardum, & Ivonem, part. 14. cap. 108. & in Pannormia. Sed in Concilio ipſo cum variis codicibus collata, & apud Ivonem eadem parte, c. 28. legitur*, ſive Clericus, ſive Laicus excommunicetur.

C. XX. *Excommunicatorum nomina vicinis omnibus palam, & publice annuntientur.*

Item ex Decreto Honorii Papæ.

CUræ *c* ſit omnibus Epiſcopis, excommunicatorum omnium *d* nomina tam Epiſcopis vicinis, quam ſuis parochianis pariter indicare, eaque in celebri loco poſita præ *e* foribus Eccleſiæ cunctis convenientibus inculcare: quatenus in utraque diligentia & excommunicatis ubique Eccleſiaſticus aditus *f* excludatur, & excuſationis cauſa omnibus auferatur.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, Anſelmus, & Ivo p. 14. c. 113. citant ex decretis Honorii: ſed idem Ivo eadem parte, c. 65. hoc ipſum tribuit Joanni VIII. in Concilio apud Ravennam.*

2 ps. Gratian. *Verum hoc de nominatim excommunicatis intelligitur. Excommunicationis enim pœnam dupliciter ſubimus, & dum reatum incurrimus, & dum ſententia notamur.*

C. XXI. *Duobus modis aliquis Satanæ traditur.*

Unde Hieronymus *g in lib. Jud. homil.* 2.

AUdi denique Apoſtolum dicentem de eo, qui peccaverat: *Tradidi* h, inquit, *hujuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fiat.* Vides ergo, quia non ſolum per Apoſtolos ſuos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorum, ſed & per eos, qui Eccleſiæ præſident, & poteſtatem habent non ſolum ſolvendi, ſed etiam ligandi, traduntur peccatores in interitum carnis, cum pro delictis ſuis a Chriſti corpore ſeparantur. Et (ut mihi videtur) dupliciter etiam nunc traduntur homines de Eccleſia in poteſtatem Zabuli. Uno modo, quo ſuperius diximus cum delictum ejus manifeſtum fit Eccleſiæ, & per Sacerdotes de Eccleſia pellitur, ut notatus ab omnibus erubeſcat, & converſo convertat illi illud, quod ſequitur: *ut ſpiritus ſalvus fiat in die Domini noſtri JESU Chriſti.* Alio autem modo quis traditur Zabulo, cum peccatum ejus manifeſtum non fit hominibus: Deus autem, qui videt in occulto, perſpiciens ejus mentem & animam, vitiis ac paſſionibus ſervientem, & in corde ejus non a ſe diligi, ſed aut avaritiam, aut libidinem, aut jactantiam, aut alia hujuſmodi: iſtum talem ipſe Dominus tradit Satanæ. Quomodo eum tradit Satanæ? Diſcedit a mente ejus, & avertit ſe, & refugit a cogitationibus ejus malis, & deſideriis indignis, & relinquit domum cordis ejus vacuam.

Corr. Rom. ¶ *In hoc, & ſequenti capite citatur B. Hieronymus, quod ipſe has Origenis homilias Latinas fecit: ſicut etiam ſupra, diſt. 36. c.* ſi quis *eſt adnotatum.*

Gratian. *Cum ergo per ſententiam quis nominatus fuerit, cum eo communicare non debemus. Cum autem ſola reatu occulte excommunicationis contraxerit pœnam, non eſt ab ejus communione ceſſandum. Unde Dominus* b *in Evangelio tunc demum peccatorem dixit habendum ſicut Ethnicum, & Publicanum, cum Eccleſiam audire contempſerit. Apoſtolus e quoque non ait: Si quis frater eſt fornicator;* ſed ſi quis frater nominatur fornicator, &c. *ſententiæ nominationem intelligens. Hinc* d *etiam Urbanus Papa II. Guitmundo Epiſcopo:* Sane quod ſuper Richardo. *Require in cauſa* e: Quidam Epiſcopus in hæreſim lapſus. *Hinc etiam Chriſtus in Evangelio* f *zizania dixit eſſe toleranda uſque ad meſſem.*

C. XXII. *Mali a bonis penitus ſeparari non poſſunt.*

Hinc etiam Hieronymus.

NOlite *g* recedere a Domino in hodierno *h* die: hoc eſt, donec ſeculum ſtat: Oſtendat ergo mihi, quomodo Jebuſæus, donec ſeculum ſtat, habitat cum filiis Juda in Hieruſalem: quippe cum ne ipſi quidem filii Juda habitent in Hieruſalem. Ideo ergo nec iſtud verum eſſe poterit, quod Jebuſæi cum Judæis habitent in Hieruſalem, quandoquidem ne ipſi quidem habitant in ea. Sed nos intelligamus hæc ſpiritualiter, aſſumentes Evangelii parabolam, quæ dicit de *i* zizaniis: *Sinite utraque creſcere, ne forte cum vultis eradicare zizania, eradicetis ſimul cum ipſis etiam triticum. & infra.* §. 1. Audi ergo Scripturam *k* dicentem, quia non potuerunt fili Juda diſperdere Jebuſæos: ſed habitaverunt cum ipſis uſque in hodiernum diem in Hieruſalem. Unde deprecor vos, qui fideles eſtis, ut ita vitam veſtram, & converſationem ſervetis, ne in aliquo vel ipſi ſcandalum patiamini, vel aliis ſcandalum faciatis: ſed ſit vobis ſummi ſtudii, ſummæque cautelæ, ne quis in hanc ſanctam congregationem veſtram pollutus introeat: ne quis Jebuſæus habitet vobiſcum. Vides ergo, quia dicit Scriptura; quod non potuerunt ejicere filii Juda Jebuſæos de Hieruſalem. Jebuſæus autem interpretatur conculcatio. Ergo, quia non poſſumus ejicere iſtos, qui nos conculcant, eos ſaltem, quos poſſumus, quorum peccata manifeſta ſunt, ejiciamus. Ubi enim peccatum non eſt evidens, ejicere de Eccleſia neminem poſſumus: ne forte eradicantes zizania, eradicemus ſimul cum ipſis etiam triticum. Movet me tamen, quod dixit, quia non potuerunt ejicere Jebuſæos, id eſt, eos, qui interpretantur conculcatio. Et ideo videamus, qui ſunt in Eccleſia conculcantes. Illi ſine dubio, de quibus dicit Dominus in Evangeliis *l*: *Nolite mittere ſanctum canibus, neque margaritas veſtras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & converſi elidant vos.* Hic eſt ergo Jebuſæus, conculcatio, qui indigni *m* audiunt verbum Dei, & cum audierint, neque ut infideles diſcedunt, neque permanent, ut fideles: ſed percepta myſteriorum notitia, & fidei noſtræ ſecretioribus ſcitis, converſi poſtmodum impugnant nos, & contradictionibus ſuis corda noſtra dirumpunt, conculcantes verbi Domi-

a *Polyc. l. 7. t. 1. Burch. l. 11. c. 31., & 32. Anſ. l. 12. c. 16. Ivo p. 14. c. 95. & 96.* b *Polyc. ibid. Anſ. l. 12. c. 18. Burch. l. 11. c. 44. Ivo p. 14. c. 28. & 108. Pann. l. 5. c. 99.* c *Polyc. ibid. Anſ. l. 12. c. 32. Burch. l. 11. c. 40. Ivo p. 14. c. 65. & 113.* d *al. omnium.* e *al. pro.* f *al. auditus.* g *Origenes homil. 2. ad c. 2. Judicum.* h *1. Corinth. 5.* i *ibidem.*

a *Non ſolum amorem ſeculi, ſed* orig. b *Matth. 18.* c *1. Corinth. 5.* d *Vide inf. ead. c. Ad menſam* in notationes. e 24. q. 2. *ſane quod.* f *Matth. 13.* g *Origenes hom. 21. ad c. 15. Joſue.* h *al. uſque in hodiernum diem.* i *Matth. 13.* k *Joſ. 15.* l *Matth. 7.* m *al. indigne.*

Digitized by Google

Dominici margaritas, & ornamenta fidei maculantes. De iſtis ergo dicitur, quia non potuerunt filii Juda ejicere Jebuſæum de Hieruſalem uſque in hodiernum diem.

C. XXIII. *Porcis & canibus ſancta non ſunt committenda.*

Item Idem *ſuper duodecim a Prophetas.*

QUando ergo vir Eccleſiaſticus, & prudens atque intelligens, multas impietates in ea, quæ vocatur domus Dei, eſſe cognoverit, & non ſolum multas, ſed & fortes, & quæ opprimere poſſint juſtitiam, & in tantum doctorum rabiem proceſſiſſe, ut accipiant pretium in judicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque devitent in portis, & audire contemnant, taceat in illo tempore, ne det *b* ſanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos, qui converſi conculcent eas: & imitetur Hieremiam *c* dicentem: *Solus ſedebam, quia amaritudine repletus ſum*: & illud in Pſalmo *d*: *Singulariter ſum ego, donec tranſeam.*

C. XXIV. *Cum Pagano licet comedere, ſed cum excommunicato minime licet.*

Item Joannes Chryſoſtomus, *Hom. 25. ad c. 55. epiſt. ad Hebræos.*

AD menſam quippe Paganorum, ſi volueris ire, ſine ulla prohibitione permittimus. *& infra.* §. 1. *Si e enim quis frater*, inquit, *nominatur inter vos*. Fratrem in hoc loco omnem fidelem ſimpliciter intellige, non Monachum tantum. Quid autem eſt, quod facit fraternitatem, niſi lavacrum regenerationis, quod facit poſſe vocari Deum patrem? *& infra.* §. 2. *Si quis*, inquit, *nominatur* 1 *fuerit frater fornicator, aut avarus, aut ebrioſus, cum hujuſmodi nec cibum ſumere*. Cum autem de Paganis ageret, non ita: ſed *f Si quis vos vocaverit ex infidelibus*, (Paganos ſignificans) *& vultis ire, omne, quod apponitur vobis, comedite. Si quis frater nominatur ebrioſus, &c.* O quanta integritas *g*! Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos, ſed etiam imus ad eos, participantes cum eis.

Cor. Rom. ¶ 1 Nominatus] *Gratianus putavit Chryſoſtomum eo modo interpretari iſtam vocem, quo fere interpretatus eſt Auguſtinus, ſupr. 2. q. 1. c. multi. Locus integer Græce ſic habet:*

Καὶ οὐδὲ τὸν Παῦλον δέδοικας, εἰς μὲν ἑλλήνων τράπεζαν, εἰ βουλοίμεθα, ἀκωλύτως συγχωροῦντα ἀπελθεῖν; εἰς δὲ τὰς τῶν πλεονεκτῶν οὐδὲ βουλομένους ἐῶντα. ἐὰν γάρ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ, φησὶν, ἀδελφὸν ἐνταῦθα λέγων πάντα τὸν πιστὸν ἁπλῶς, οὐ τὸν μονάζοντα. τί γάρ ἐστι τὸ ποιοῦν τὴν ἀδελφότητα; τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τὸ δύνασθαι καλέσαι πατέρα τὸν θεόν. ὥστε ὁ μὲν κατηχούμενος κἂν μοναχὸς ᾖ, οὐκ ἀδελφός· ὁ δὲ πιστὸς, κἂν κοσμικὸς ᾖ, ἀδελφός ἐστιν. ἐάν τις, φησὶν, ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. οὐδὲ γὰρ ἴχνος τότε μοναζόντων ἦν, ἀλλὰ πάντα πρὸς κοσμικοὺς διελέγετο ὁ μακάριος οὗτος· ἐάν τις, φησὶν, ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ᾖ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ μέθυσος, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων οὕτως, ἀλλ' ἐάν τις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τοὺς ἕλληνας λέγων) καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ, φησὶ, μέθυσος. βαβαὶ πόση ἡ ἀκρίβεια· ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φεύγομεν τοὺς μεθύοντας, ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα πρὸς αὐτοὺς, μεθέξοντες τῶν παρ' h αὐτῶν. *Id eſt:*

Et neque Paulum veritus es, ad menſam quidem Græcorum, ſi voluerimus, ire non prohibentem: ad menſam autem avarorum, & aliena auferentium ne volentes quidem permittentem. *Nam ſi* i *quis*, inquit, *qui frater nominatur inter vos*, fratrem hoc loco dicens omnem fidelem ſimpliciter, non Monachum tantum. Quid autem eſt, quod facit fraternitatem? lavacrum regenerationis, id quod poſſumus Deum vocare patrem. Proinde, qui catechumenus eſt, etiamſi Monachus ſit, non eſt frater: qui vero fidelis eſt, etiamſi ſecularis ſit, frater eſt. *Si quis*, inquit, *qui frater nominatur*. Neque enim veſtigium tunc Monachi erat: ſed omnia ad ſeculares loquebatur tunc B. Paulus: *Si* a *quis*, inquit, *qui frater nominatur, fuerit fornicator, aut avarus, aut ebrioſus, cum hujuſmodi nec cibum ſumere*. Cum autem de Græcis ageret, non ita, ſed *b*: *Si quis vocat vos infidelium*, Græcos ſignificans, *& vultis ire, omne quod vobis apponitur, manducate. Si quis*, inquit, *qui frater nominatur, ſit ebrioſus*. Papæ quanta diligentia! Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos, ſed etiam abimus ad eos, una ſumpturi, quæ ob ipſis.

Gratian. *Evidenter itaque ex præmiſſis apparet, quod eorum communionem vitare non cogimur, qui ſententia notati non ſunt. Sed ipſius ſententiæ notatio multipliciter intelligitur.* §. 1. *Aliquando enim arcetur quis a liminibus Eccleſiæ, & a communione corporis, & ſanguinis Chriſti, vel teſte conſcientia, juxta illud Apoſtoli* c: Probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui indigne manducat & bibit, judicium ſibi manducat & bibit. *Item illud Proſperi*: Facilius ſibi Deum placabunt, &c. *require infra cauſa XXXIII.* Maleficiis impeditus, *quæſt. 1. de pœnitentia, vel ſententia Eccleſiaſtica; ſicut pœnitentes, quibus tempore præfinito beneficium reconciliationis impenditur. Hæc ſententia excommunicatio vocatur: quia a communione corporis & ſanguinis Chriſti notatum prohibet: ſicut & Adam ab eſu ligni vitæ excommunicatus eſt, Domino dicente* d: Videte, ne forte ſumatis de ligno vitæ. *Qua ſententia non ſeparatur quis a conſortio fidelium. Eſt & alia ſententia, quæ anathema vocatur: qua quiſque ſeparatur a conſortio fidelium, de qua ſupra* e: Cum excommunicatis nolite communicare. §. 2. *Hanc diſtinctionem licet cuique advertere ex auctoritate Joannis Papæ*: Engeltrudam *f* uxorem Boſonis &c. *require ſupra* VIII. *in cauſa*: Quidam Epiſcopus a propria ſede dejectus. *Item ex auctoritate ejuſdem*: Si quis domum *g* Dei violaverit, &c. *require infra in cauſa XVII.* Quidam Presbyter infirmitate gravatus. *Item ex auctoritate Sylveſtri Papæ*: Præſenti *b* decreto cenſemus, &c. *require ſupra in cauſa*: In infamia cujuſdam Epiſcopi. §. 3. *Juxta igitur hanc diſtinctionem intelligenda eſt illa auctoritas Innocentii Papæ II.* i: Si quis ſuadente Diabolo, &c. *ut infra in cauſa*: Quidam Presbyter. *ut juxta Etymologiam vocabuli anathemati, id eſt, ſeparationi ſubjaceat, qui in edictum illud inciderit, qui a corpore & ſanguine Chriſti, & ab ingreſſu Eccleſiæ ſe alienum facit: qui impias manus in Clericum injicere auſus fuerit: qui etiam a nullo Epiſcoporum abſolvi, id eſt, more pœnitentium reconciliari poterit, niſi primum Apoſtolico conſpectui ſe repræſentare curaverit.* §. 4. *Illud autem Petri de Clemente* k: Si inimicus eſt iſte Clemens, &c. *de ſententia notatis intelligendum eſt, ſicut & illud Urbani* l: Quibus Epiſcopi non communicant, &c. *ut infra in eadem cauſa. Ceterum falſum eſſe illud Vaſenſis* l *Concilii ſecundi*: Si tantum Epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium novit. *Item, & illud* m: Placuit, ut ſi quando Epiſcopus, &c. *require ſupra in cauſa*: Duo fornicatores, & infamia notati.

C. XXV. *Communicare non licet iis, qui excommunicatis communicant.*

Item Gregorius *Clero, & populo Salonitano* 1.

ROgo, hortor, & moneo, ut a prohibitæ vos communionis conſortio per omnia ſuſpendatis: ne cuiquam Sacerdoti, ſupraſcripto Maximo communicanti, contra animam ſuam quiſquam veſtrum communicare præſumat.

a *Hieron. in Amos Prophetam, c. 5. circa medium.* b *Matth. c. 7.* c *Hier. 15.* d *Pſalm. 49.* e *1. Corinth. 5.* f *1. Cor. 10.* g *al. diligentia*, ἀκρίβεια. h *in Veronenſi eſt* αὐτῆς. i *1. Corinth. 5.*

a *Ibid.* b *1. Cor. 10.* c *1. Cor. 11.* d *Gen. 3.* e *ſupr. ead. c. multis capitib. habetur ſententia.* f *3. q. 4. c. fin.* g *17. qu. 4. quiſquis. §. idem, ſi quis domum.* h *5. qu. 2. c. 2.* i *17. qu. 4.* k *ſupr. ead.* l *6. q. 2. c. 2.* m *ib. c. 3.*

Corr. Rom. ¶ 1 Salonitano] *In Regeſto B. Gregorii lib. 5. c. 148. leguntur hæc verba in epiſt. 48. ſcripta Clero, nobilibus, ac populo Jaderæ conſiſtentibus, al.* Jadertino.

C. XXVI. *Nullus Clericorum, vel Laicorum ad domum excommunicati accedat.*

Item ex Concilio Toletano I. c. 15.

VI. SI *a* quis Laicus abſtinetur, ad hunc, vel ad domum ejus, vel Clericorum, vel religioſorum nullus accedat. Similiter & Clericus ſi abſtinetur, a Clericis devitetur. Si quis cum illo colloqui, aut convivari fuerit deprehenſus, etiam ipſe abſtineatur. Sed hoc pertineat ad eos Clericos, qui ejuſdem Epiſcopi ſunt, & ad omnes, qui commoniti fuerint de eo, qui abſtinetur, ſive Laico quolibet, ſive Clerico.

3 ps Gratian. *Sed hoc ſpecialiter in his, qui excommunicatis nominatim communicant. Unde Urbanus:* Sane, quod ſuper Richardo &c. *infra* b *in cauſa:* Quidam Epiſcopus in hæreſim lapſus. *Item Nicolaus Papa in cap.* Excellentiſſimus Rex Carolus, &c. *infra circa finem hujus cauſæ.*

C. XXVII. *Sententia Paſtoris timenda eſt, licet injuſte liget.*

Item Urbanus *omnibus Epiſcopis c.* 5.

QUibus *c* Epiſcopi non communicant, non communicetis: & quos ejecerint, non recipiatis. Valde enim eſt timenda Epiſcopi ſententia, licet injuſte liget.

C. XXVIII. *Excommunicationis contrahit pœnam, qui excommunicatis communicat.*

Item ex octava Synodo.

VII. SI quis *d* frater aut palam, aut abſconſe cum excommunicato fuerit locutus, aut junctus communione, ſtatim cum eo excommunicationis contrahat pœnam.

Corr. Rom. ¶ *Canon hic neque habetur in octava Synodo, quæ habita fuit tempore Nicolai primi, neque in alia, quæ & ipſa nominatur octava, ſub Joanne octavo celebrata, quæ in Bibliotheca Vaticana ſervantur. Multa vero, quæ a Gratiano ex octava Synodo citantur, in regulis Baſilii, Iſidori, & aliis ſcriptis ad Monachos pertinentibus inventa ſunt. Hoc quidem ſupra cad.* Cum excommunicato, *fuit tributum Iſidoro, quemadmodum etiam a Burchardo, & Ivone. Sed Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti cap. 26. cum antea egiſſet de Monacho a ſuo præpoſito excommunicato hæc ſcribit valde ſimilia:* Hinc quidam magiſter Monachorum ait: Si quis vero frater aut palam, aut abſconſe cum eo fuerit locutus, aut conjunctus, communem cum eo excommunicationis contrahat pœnam. *Quæ lectio convenit cum lectione Burchardi, & Ivonis.*

C. XXIX. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi II. *cap.* 7.

QUi *e* merito facinorum ſuorum ab Eccleſia pulſi ſunt, ſi ab aliquo Epiſcopo, aut Presbytero, vel Clerico fuerint in communione ſuſcepti, etiam ipſe pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiens 1 ſui Epiſcopi regulare judicium.

Corr. Rom. ¶ 1 Refugiens) *In Concilio cum multis impreſſis, & manuſcriptis codicibus collato legitur,* refugientes: *apud Burchardum vero, & Ivonem,* refugientibus, *quod convenit cum canone Græco, qui eſt nonus: omnia vero hæc verba,* refugientes ſui Epiſcopi regulare judicium, *in recentioribus Conciliorum editionibus non ſunt hoc loco, ſed poſt verſ.* ſuſcepti. *A Soriensi autem Codice Regis Catholici omnino abſunt.*

a *Ivo p.* 14. *c.* 30. b 24. *q.* 2. c *Polyc. l.* 6. *t.* 1. *Anſ. l.* 6. *cap.* 245. *& l.* 12. *c.* 25. *Burch. l.* 11. *c.* 2. *Ivo p.* 14. *c.* 74. d *Supr. cad.* cum *excommunicato. Burch. l.* 11. *c.* 32. *Ivo p.* 14. *c.* 96. e *Polyc. l.* 7. *t.* 1. *Burch. l.* 11. *c.* 43. *Ivo p.* 14. *c.* 28. *&* 107. *Pannor. l.* 5. *c.* 98.

C. XXX. *Qui ſententiam Epiſcopi putat eſſe injuſtam, recurrat ad Synodum.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. c. 66.

CLericus, qui Epiſcopi circa ſe diſtrictionem injuſtam putat, recurrat ad Synodum.

C. XXXI. *Vincula Eccleſiaſtica non ſunt contemnenda.*

Item Joannes Chryſoſtomus *homil.* 4. *ad c.* 2. *epiſt. ad Hebræos.*

I. NEmo *a* contemnat vincula Eccleſiaſtica. Non enim homo eſt, qui ligat, ſed Chriſtus, qui nobis hanc poteſtatem dedit, & dominos fecit homines tanti honoris.

C. XXXII. *Satanæ traditur, qui ab Eccleſia excommunicatur.*

Item Auguſtinus *de verbis Apoſtoli, ſermone* 98.

OMnis *b* Chriſtianus, dilectiſſimi, qui a Sacerdotibus excommunicatur, Satanæ traditur *c*: quomodo? ſcilicet, quia extra Eccleſiam Diabolus eſt, ſicut in Eccleſia Chriſtus: ac per hoc quaſi Diabolo traditur, qui ab Eccleſiaſtica communione removetur. Unde illos, quos tunc Apoſtolus Satanæ eſſe traditos prædicat, excommunicatos a ſe eſſe demonſtrat.

Corr. Rom. ¶ *Sic etiam citat Ivo p.* 14. *c.* 50. *ſed p.* 2. *c.* 94. *conjuncte cum multis aliis verbis videtur citare ex libris de unico Baptiſmo.*

C. XXXIII. *De eodem.*

Idem *tractatu* 27. *ad cap.* 6. *Joannis.*

NIhil ſic debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari a corpore Chriſti. Si enim ſeparatur a corpore Chriſti, non eſt membrum ejus. Si non eſt membrum ejus, non vegetatur ſpiritu ejus. *Quiſquis autem,* inquit Apoſtolus *d*, *ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.*

Gratian. *Item Hieronymus* 1: Quorum *e* remiſeritis peccata &c. *id eſt, quibus Eccleſiam interdixeritis, niſi reconciliati per ſatisfactionem fuerint, ipſis janua regni cœleſtis clauſa erit.*

Corr. Rom. ¶ 1 Hieronymus) *Hæc non ſunt inventa apud B. Hieronymum, ſed in epiſt.* 2. *Eutychiani, quem citat Ivo.*

C. XXXIV. *Vicini Epiſcopi audiant eos, qui de judiciis Epiſcoporum ſuorum queruntur.*

Item ex Concilio Milevitano *f* c. 22.

PResbyteri *g*, Diaconi, vel cæteri inferiores Clerici in cauſis, quas habuerint, ſi de judiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos, quicquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu Epiſcoporum ſuorum. Quod ſi & ab eis provocandum putaverint, non provocent, niſi ad Africana Concilia, vel ad Primates provinciarum ſuarum. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

Corr. Rom. ¶ *Huic capiti in vulgatis codicibus præpoſitum erat nomen Palea, ſed in omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus habetur. Citatur autem ſupra* 2. *q.* 6. *c.* placuit.

C. XXXV. *Injuſta Epiſcoporum damnatio irrita eſſe cenſetur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. c. 28.

IRritam *h* eſſe injuſtam Epiſcoporum damnationem, & idcirco a Synodo retractandam.

C. XXXVI. *Qui cauſa ſua adeſſe, & innocentiam ſuam aſſerere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat.*

Item ex Concilio Carthag. V. *k* c. 12.

RUrſus *l* conſtitutum eſt, ut quoties Clericis convictis, vel

a *Ivo p.* 14. *c.* 48. *Pann. l.* 5. *c.* 88. b *Ivo p.* 2. *c.* 94. *& p.* 14. *c.* 50. c *al. traducitur.* 1. *Tim.* 1. 1. *Cor.* 5. d *Rom.* 8. e *Matt. c.* 16. *Ivo p.* 14. *c.* 53. f *Et Afric. c.* 92. g 2. *q.* 6. *placuit, ut Presbyteri.* h 3. *q.* 6. *irritam, ex Felice.* i *al. & injuſtam.* k *& in Afric. c.* 46. *& Vuormac. c.* 71. l *Polyc. l.* 7. *t.* 1. *Burch. l.* 2. *cap.* 182. *Ivo p.* 6. *c.* 232.

Digitized by Google

vel a confeſſi in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter Eccleſiæ opprobrium, aut inſolentem inſultationem hæreticorum, atque Gentilium, ſi forte cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocentiam ſuam aſſerere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si vero intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Vel) *In omnibus locis indicatis legitur, &c. Sed manuſcripta Gratiani exemplaria concordant cum vulgatis. In aliquibus tamen eſt,* convicti Clerici, vel confeſſi. *Apud Ivonem vero legitur:* ut aliquoties Clerici convicti, & confeſſi, *&* vocem, aliquoties, *habet etiam Burchardus.*

C. XXXVII. *Audientiam ſibi negat, qui excommunicationis ſuæ cauſam agere intra annum differt* a.

Item Gelaſius.

QUicunque *b* intra anni ſpatium civiliter, ſive publice cauſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus non peregerint, ipſi ſibi aditum audientiæ clauſiſſe videantur. Quod ſi obſtinato animo ſine communione defuncti fuerint, nos eorum cauſam, juxta beati Leonis *c* prædeceſſoris noſtri ſententiam, divino judicio reſervantes, quibus vivis non communicavimus *d*, nec mortuis communicare debemus.

C. XXXVIII. P A L E A.

QUi *e* vero excommunicato ſcienter communicaverit, & amodo ſaltem in domo ſimul oraverit, atque latebras *f*, quo minus ad ſatisfactionem perducatur, præbuerit, donec ab excommunicatore pœnitentiam accipiat, corporis, & ſanguinis Domini communione privatum ſe eſſe cognoſcat.

C. XXXIX. *Tardius recipiatur ad veniam, qui Sacerdote jubente de Eccleſia exire contemnit.*

Item ex Concilio Hilerdenſi c. 10.

QUi jubente Sacerdote pro qualicunque culpa ab Eccleſia exire contempſerit, pro noxa contumaciæ *g* tardius recipiatur ad veniam.

Gratian. *Sed quæritur, ſi ante damnati abſolutionem Epiſcopum mori contigerit, utrum damnatus poſtea valeat abſolvi.*

C. XL. *A ſucceſſore ſolvatur, qui poſt mortem Epiſcopi remanet ligatus.*

De his ita ſtatutum eſt in Concilio Epaunenſi c. 28.

II. SI *h* Epiſcopus ante damnati abſolutionem obitu rapiatur, correctum, aut pœnitentem ſucceſſori licebit abſolvere.

Gratian. *Præmiſſis auctoritatibus, quibus injuſtæ ſententiæ uſque ad examinationem utriuſque partis parere jubemur, ita reſpondetur. Gregorius non dicit ſententiam injuſte latam eſſe ſervandam, ſed timendam, ſicut & Urbanus. Timenda eſt ergo, id eſt, non ex ſuperbia contemnenda. Reliquæ vero auctoritates de excommunicatis loquuntur, qui vel vocati ad Synodum venire contempſerunt, vel calliditatibus adverſantium occurrere neſcientes, injuſtam ſententiam a judice reportaverunt, vel qui neglectu ſuæ vitæ ſiniſtram de ſe opinionem naſci permittentes ſententiam in ſe exceperunt. Hos ſiquidem ſolos excommunicationis ſententia ferire licet.*

a *al.* diſſimulat. b *Polyc. ibid. Anſ. l. 12. c. 24. Burch. l. 11. c. 47. Ivo p. 14. c. 111. Pann. l. 5. c. 136.* c 24. q. 2. c. 1. d *al.* mortuis communicare non poſſumus. e *Polyc. ib. Anſ. ib. Burch. l. 11. c. 48. Ivo p. 14. c. 112. Ex ejuſdem Gelaſii decretis.* f *al.* latebras defenſionis. g *al.* contumeliæ. h *Burch. l. 11. c. 50. Ivo p. 14. c. 114. Pann. l. 5. c. 122.*

C. XLI. *Quibus culpis exigentibus aliquis ſit communione privandus.*

Unde in Meldenſi Concilio c. 56. a.

II. NEmo *b* Epiſcoporum quemlibet ſine certa, & manifeſta peccati cauſa communione privet Eccleſiaſtica. Sub anathemate 1 autem ſine conſcientia Archiepiſcopi, aut Coepiſcoporum nullum præſumat ponere, niſi unde canonica docet auctoritas: quia anathema eſt æternæ mortis damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.

Corr. Rom. ¶ 1 Sub anathemate) *In Concilio Meldenſi, & adjectis capitularibus Caroli filii Ludovici legitur:* Anathema autem ſine conſenſu Archiepiſcopi, aut Coepiſcoporum, prolata etiam Evangelica admonitione, nulli imponat. *Cæteri autem collectores parum a Gratiano diſcrepant.*

C. XLII. *Pro paucis, & levibus cauſis nullus communione privetur.*

Item ex Concilio Arvernenſi.

NUllus Sacerdotum quenquam rectæ fidei hominem pro parvis, & levibus cauſis a communione ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri ab Eccleſia juſſerunt committentes.

Corr. Rom. ¶ *In Concilio Arvernenſi, quod extat, non habetur, ſed in Aurelianenſi IV. c. 2. & in Vuormacienſi c. 13.*

C. XLIII. *Pro his tribus criminibus quilibet communione privetur.*

Item ex Concilio Triburienſi.

CErtum *c* eſt *d*, pro his tribus criminibus aliquem excommunicari debere, cum ad Synodum canonice vocatus venire contemnit: aut ſi poſtquam illuc venerit, Sacerdotalibus reſpuit obedire præceptis, aut ſi ante finitam cauſæ ſuæ examinationem a Synodo abire *e* præſumit.

4 ps Gratian. *De his, inquam, & hujuſmodi præmiſſæ auctoritates loquuntur, non de injuſte ſuſpenſis. Quod autem injuſtæ ſententiæ parendum non ſit, multis auctoritatibus probatur. Quarum prima eſt illa* Hieronymi *f ſuper Matthæum libro 3.*

C. XLIV. *Sententia Paſtoris reum, vel innocentem non conſtituit, vel facit.*

QUomodo *g* Sacerdos mundum leproſum non facit, ſic Epiſcopus, vel Presbyter non alligat eos, qui inſontes ſunt, nec ſolvit noxios: ſed pro officio ſuo cum peccatorum varietates audierit, ſcit, qui ligandus ſit, qui ſolvendus.

Corr. Rom. ¶ *Varie hic locus legitur apud collectores. Apud B. Hieronymum ſic habet:* Legimus in Levitico de leproſis, ubi jubentur, ut oſtendant ſe Sacerdotibus, & ſi lepram habuerint, tunc a Sacerdote mundi fiant: non quo Sacerdotes leproſos faciant, & immundos, ſed quo habeant notitiam leproſi, & non leproſi, & poſſint diſcernere, qui mundus, quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum Sacerdos mundum, vel immundum facit, ſic & hic alligat, vel ſolvit Epiſcopus, & Presbyter, non eos, qui inſontes ſunt, vel noxii, ſed pro officio ſuo, cum peccatorum audierit varietates, ſcit, qui ligandus ſit, quive ſolvendus.

C. XLV. *De eodem.* P A L E A.

Item Auguſtinus *ſuper Matthæum.*

RIdiculum eſt, ut eum mundum eſſe dicamus, qui vinculis peccatorum ſuorum ligatus eſt, propter hoc ſolum, quod Epiſcopus dicitur habere hujuſmodi poteſtatem, ut ſoluti ab eo, ſoluti ſint in cœlo, & ligati in terris,

a *Et in adjectis capitularibus Caroli filii Ludovici.* b *Burch. l. 11. c. 10. Ivo p. 14. c. 80. Pann. l. 5. c. 93.* c *al.* Decretum. d *Polyc. l. 7. t. 1. Burch. l. 11. c. 74. Ivo p. 14. c. 122. Pann. l. 5. c. 112.* e *al.* profugus abire. f *in comment. ad c. 16.* g *Polyc. l. 7. tit. 1. Anſ. l. 7. c. 130. Ivo p. 14. c. 7. Pann. l. 5. c. 86.*

Digitized by Google

terris ligati ſint in cœlo. Sit ergo irreprehenſibilis, qui alterum ligat, aut ſolvit.

C. XLVI. *Non eſt petenda abſolutio, cum inique fertur ſententia.*

Item Gelaſius Papa *Epiſcopis Orientalibus a, de damnatione 1 Dioſcori.*

CUi *b* eſt illata ſententia, deponat errorem, & vacua eſt: ſed ſi injuſta eſt, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum & Eccleſiam ejus neminem poteſt iniqua gravare ſententia. Ita ergo ea ſe non abſolvi deſideret, qua ſe nullatenus perſpicit obligatum.

Corr. Rom. ℣ 1 Damnatione Dioſcori.] *Sic etiam in manuſcriptis. Apud Ivonem eſt*, de communione Achatii vitanda. *Et Dioſcorus quidem in Chalcedonenſi Synodo, & a ſancto Leone I. damnatus eſt: Achatius autem a Felice III. & Gelaſio ipſo.*

C. XLVII. *Deus non nocet, nec nocere aliquem patitur injuſte.*

Item Auguſtinus *de ſummo c bono.*

SEcundum *d* Catholicam fidem, & ſanam doctrinam, & intelligentibus perſpicuam veritatem, nec naturæ Dei nocere poteſt quiſquam, nec natura Dei nocere injuſte cuiquam, vel nocere injuſte e patitur quemquam. *Qui enim nocet* (ait Apoſtolus *f*) *recipiet illud, quod nocuit.*

C. XLVIII. *Injuſta vincula dirumpit Juſtitia.*

Idem *ſermone 16. de verbis Domini.*

CŒpiſti *g* habere fratrem tuum tanquam Publicanum: ligas illum in terra, ſed ut juſte alliges, vide. Nam injuſta vincula dirumpit juſtitia. Cum autem 1 correxeris, & concordaveris cum fratre tuo, ſolviſti illum in terra: cum ſolveris in terra, ſolutus erit & in cœlo.

Corr. Rom. ℣ 1 Cum autem] *Emendatus & locupletatus eſt hic locus ex originali, Ivone & Pannormia.*

C. XLIX. *Temeritas judicandi non ei, qui judicatur, ſed judici nocet.*

Idem *de ſermone Domini in monte, lib. 2. c. 29.*

TEmerarium *h* judicium plerunque nihil nocet ei, de quo temere judicatur. Ei autem, qui temere judicat, ipſa temeritas neceſſe eſt, ut noceat.

C. L. *Non obeſt homini injuſta ſententia.*

Idem *ad Clerum Hipponenſem: epiſt. 137.*

QUid *i* obeſt homini, quod ex illa tabula non vult eum recitari humana ignorantia, ſi de libro vivorum non eum delet iniqua conſcientia?

C. LI. *De eodem.*

Idem *in libro contra Secundinum Manichæum, cap. 1.*

SEnti *K* de Auguſtino, quicquid libet: ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet.

C. LII. *Quos conſcientia juſtificat, aliorum maledicta non timeant.*

Item Gregorius *Conſtantino Mediolanenſi Epiſcopo, lib. 6. ep. 14. ſeu c. 178.*

IN *l* cunctis, quæ in hac vita adverſa proveniunt, ſola eſt, ſicut noſtis, omnipotentis Dei diſtrictio penſanda, atque ad cor ſemper proprium recurrendum, ut nullius nos ibi lingua implicet, ubi conſcientia non accuſat. Quem enim conſcientia defendit, & inter accuſationes liber eſt: & liber; vel ſine accuſatione eſſe non poteſt, ſi ſola, quæ interius addicit *m*, conſcientia accuſet. De veſtra igitur ſanctitate abſit a Chriſtianorum judicio, ea, quæ maledicorum hominum rumoribus aonficta credimus, in qualicunque modulo ſuſpicionis adduci: quia ex ſacri eloquii teſtimonio tenemus, ut majora mala 1, cum forſitan dicuntur, niſi probata credi non debeant, ſed probata citius ulciſci, *& infra.* §. 1. Hæc igitur dixi, ut nimiæ eſſe levitatis oſtenderem, ſi quis mala gravia credere ſtudeat, quæ probari non poſſunt. Unde ſanctitas veſtra debet mentem ſuam a maledicorum hominum rumoribus, atque obtrectatione disjungere, & ſola, quæ æternæ vitæ ſunt, atque ad utilitatem ſubditorum proficiunt, cogitare.

Corr. Rom. ℣ 1 Majora mala,) *Sic emendatum eſt ex originali & Nicolao: & ſæpe in hac epiſtola repetitur*, mala gravia. *Antea legebatur*, mala majorum.

C. LIII. *Fruſtra damnatur ab homine, quem Deus juſtificat.*

Item Auguſtinus *in Pſal. 36. concione 3. ad verſ.* Nec damnabit eum.

ET *a* ſi ad tempus 1 damnaris ab homine, & ſi dixit ſententiam Proconſul in Cyprianum, alia eſt ſella terrena, aliud tribunal cœlorum. Ab inferiore accepit ſententiam, a ſuperiore coronam.

Corr. Rom. ℣ 1 Et ſi ad tempus] *Apud B. Auguſtinum de divino judicio agentem, ſic legitur:* Quando ergo ventum fuerit ad illud judicium, non eum damnabit: & ſi ad tempus videtur damnari ab homine, & ſi dixit ſententiam, &c.

C. LIV.

Idem *in Pſal. 37. ad verſ.* Quoniam in te ſperavi.

CUſtodi *b* intus innocentiam tuam, ubi nemo opprimit cauſam tuam. Prævalebit *c* in te falſum teſtimonium, ſed apud homines. Nunquid apud Deum valebit, ubi cauſa tua dicenda eſt? Quando Deus judex erit, alius teſtis, quam conſcientia tua, non erit. Inter juſtum judicem, & conſcientiam tuam noli timere, niſi cauſam tuam.

C. LV. *Non hominum linguas, ſed conſcientias curare debemus.*

Item Gregorius Papa *Palladio Presbytero, lib. 8. epiſt. 45.* d

INter verba laudantium, ſive vituperantium, ad mentem ſemper recurrendum eſt: & ſi in ea non invenitur bonum, quod de nobis *e* dicitur, magnam triſtitiam generare debet: & rurſum ſi in ea non invenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam proſilire. Quid 1 enim, ſi homines *f* laudent, & conſcientia nos accuſet? aut quæ debet eſſe triſtitia, ſi omnes accuſent, & ſola conſcientia liberos nos eſſe demonſtret? Habemus Paulum dicentem *g*: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Job *h* quoque dicit: *Ecce in cœlo teſtis meus.* Si ergo eſt nobis teſtis in cœlo, teſtis in corde, dimittamus ſtultos foris loqui, quod volunt. §. 1. Quid aliud detrahentes faciunt, niſi quod in pulverem ſufflant, atque in oculos ſuos terram excitant, ut unde plus detractionis perflant, inde magis nihil veritatis videant? Vocandi tamen etiam ſunt ipſi, & tranquille admonendi, eiſque ſatisfieri modis omnibus debet, ſcientes, quid de Judæis veritas dicit *i*: *Ne forte ſcandalizemus eos.* Si autem ſatisfieri ſibi ex veritate noluerint, habes conſolationem, quam in ſancto Evangelio conſpicias. Cum enim Domino dictum fuiſſet: *Scit x, quia Phariſæi audito verbo hoc ſcandalizati ſunt?* Reſpondit *l*: *Sinite illos: cæci ſunt, & duces cæcorum.* Paulus quoque Apoſtolus admonet, dicens *m*: *Si fieri poteſt,* quod

a *Sententia habetur aliqua ex parte in tomo Gelaſii de anathematis vinculo.* b *Ivo p. 14. c. 8.* c *l. 3. de natura boni, c. 39.* d *Ivo p. 14. cap. 9.* e *impune] vera lectio.* f *Coloſſ. 3.* g *Ivo p. 14. c. 5. Pann. l. 5. c. 83.* h *Ivo p. 14. c. 10.* i *Polyc. l. 7. tit. 1.* *Ivo p. 14. c. 11.* K *Ivo p. 14. c. 12.* l *Nicolaus ep. 8. ad Michaelem Imper.* m *al. audit.*

a *Ivo part. 14. c. 13.* b *Ivo p. 14. cap. 14.* c *al. prævaluit.* d *Et in epiſtola Sixti III.* e *al. vobis.* f *al. omnes.* g *2. Corinth. 1.* h *Job. 16.* i *Matth. 17.* x *Matth. 17.* l *Matth. c. 15.* m *Rom. 12.*

quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes, dicturus quippe, *cum omnibus pacem habentes*; quia hoc difficile eſſe proſpexit, præmiſit, *ſi fieri poteſt.* Sed tamen adjunxit, quod poſſit fieri, cum dixit, *quod ex vobis eſt:* quia ſi nos in mente charitatem erga odientes ſervare cupimus, etſi illi nobiſcum pacem non habent, nos tamen cum illis ſine dubio habemus.

Corr. Rom. ¶ Quid enim] *Addita ſunt nonnulla ex epiſtola B. Gregorii, & partim etiam Sixti III. in quo idem fere reperitur.*

Gratian. *Hoc inter nos obſervandum eſt, qui parati ſunt ſuſpicari, quod non vident, parati ſemper reprehendere, nunquam imitari. Apud alios autem conſcientia eſt neceſſaria nobis, fama illis.*

C. LVI. *Conſcientia nobis, & fama proximis eſt neceſſaria.*

Unde Auguſtinus *lib. de bono viduit. cap. 22.*

NOn *a* ſunt audiendi, ſive viri ſancti, ſive fœminæ, quando reprehenſa in aliquo negligentia ſua, per quam fit, ut in malam veniant ſuſpicionem; unde ſuam vitam longe abeſſe ſciunt, dicunt ſibi coram Deo ſufficere conſcientiam; exiſtimationem hominum non ſolum impudenter, verum etiam crudeliter contemnentes, cum occidant *b* animas aliorum, ſive blaſphemantium viam Dei, (quibus ſecundum ſuam ſuſpicionem, quaſi turpis, quæ caſta eſt, diſplicet vita Sanctorum:) ſive etiam cum excuſatione imitantium, non quod vident; ſed quod putant. Proinde quiſquis a criminibus flagitiorum, atque facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi benefacit: quiſquis autem etiam famam, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra.

C. LVII. *Apud Deum maledicitur, qui moribus diſſonam profert ſententiam.*

Item Hieronymus *ſuper c epiſt. Pauli ad Philemonem.*

VIII. SI *d* quis dixerit juſtum injuſtum, & injuſtum juſtum, abominabilis uterque apud Deum eſt. Similiter, qui ſanctum dicit eſſe non ſanctum, & rurſum non ſanctum aſſerit ſanctum, abominabilis apud Deum eſt.

C. LVIII. *Chriſtum violat, qui ſanctum non ſanctum, vel non ſanctum ſanctum eſſe crediderit.*

Idem *ibidem paulo ſuperius.*

IX. SI quis hominem, qui ſanctus non eſt, ſanctum eſſe crediderit, & Dei eum junxerit ſocietati, Chriſtum violat, cujus corporis omnes membra ſumus. *Et infra. §. 1.* Omnes credentes, ſecundum Apoſtolum *e*, Chriſti corpus efficiuntur. Qui in Chriſti corpore errat & labitur, aſſerens membrum ejus vel ſanctum eſſe, cum non ſit, vel non ſanctum eſſe, cum ſit, vide, quali crimini obnoxius fiat: *Væ* (ait Eſaias *f*) *qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.* Dulce puto eſſe ſanctimoniam: amarum, quod ſanctimoniæ contrarium eſt.

C. LIX. *Æternum væ maledictionis inveniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit.*

Item Eſaias, *cap. 5.*

VÆ *g*, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. *& paulo ſuperius. §. 1.* Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam: & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino: & deſcenderunt fortes ejus, & populus ejus, & ſublimes, glorioſique ejus ad eum: & incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimium deprimentur: & exaltabitur Dominus exercituum in judicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in juſtitia.

C. LX. *Ligandi, ſolvendique poteſtate ſe privat, qui hanc injuſte exercet.*

Item Gregorius *homil. 26. in Evang.*

IPſe *a* ligandi atque ſolvendi poteſtate ſe privat, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubjectorum moribus exercet.

C. LXI. *De eodem.*

Idem *ibidem paulo inferius.*

JUdicare *b* de ſubditis digne nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua vel odia, vel gratiam ſequuntur.

C. LXII. *Non eſt vera præſidentis abſolutio, niſi ſequatur arbitrium interni c judicis.*

Idem *ibidem paulo inferius.*

TUnc vera eſt abſolutio præſidentis, cum interni *d* ſequitur arbitrium judicis. Quod bene quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat; quæ videlicet demonſtrat, quia prius mortuum Dominus ſuſcitavit, & vivificavit, dicens *e*: *Lazare, veni foras*, & poſtmodum is, qui vivens fuerat, egreſſus, a diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt.

C. LXIII. *Privilegio meretur exui, qui eodem abutitur.*

Idem *in Regeſto f.*

PRivilegium *g* omnino meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.

Corr. Rom. ¶ *In Regeſto B. Gregorii, ex quo citatur, non eſt inventum. Habetur autem in epiſt. 2. Simplicii Papæ, cui etiam Nicolaus I. in epiſt. ad Hincmarum, cujus initium eſt,* Epiſtolam Beatitudinis tuæ. *& Burchardus, & Ivo, & aliquot vetuſta Gratiani exemplaria tribuunt: ſupra etiam diſtinct. 74. c. ubi. §. nam privilegium. citatur ex eodem Simplicio. Simile eſt, quod B. Auguſtinus ſermone de tempore 247. ſcribit:* Judicio enim legum, jure ab obtenta dignitate dejicitur, qui privilegio ſibi conceſſo abutitur.

C. LXIV. *Is, in quem canonica non fertur ſententia, pœnam non debet ferre canonicam.*

Item Gregorius *Antonio Subdiacono, lib. 2. indict. 11. epiſt. 9.*

NOn debet is pœnam ſuſtinere canonicam, in cujus damnatione non eſt canonica prolata ſententia.

Gratian. *Ex his datur intelligi, quod injuſta ſententia nullum alligat apud Deum, nec apud Eccleſiam ejus aliquis gravatur iniqua ſententia, ſicut ex h Gelaſii capite habetur. Non ergo ab ejus communione abſtinendum eſt, nec ei ab officio ceſſandum, in quem cognoſcitur iniqua prolata ſententia. Cur ergo capitula Carthaginenſis, & Africani, atque aliorum Conciliorum, prohibent injuſte damnatum in communione recipi, ante i judicii examinationem? Cur & illud* in Concilio Moguntinenſi *ſtatutum eſt? k*

C. LXV. *Qui damnatur a Synodo, quomodo in ſecunda innocens reparetur.*

EPiſcopus *l*, Presbyter, aut Diaconus a gradu ſuo injuſte dejectus, ſi in ſecunda Synodo innocens reperiatus *m*, non poteſt eſſe, quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altari de manibus Epiſcoporum; ſi Epiſcopus

a 12. q. 1. *nolo, ut aliquis.* *b al. occidunt.* *c Ad locum*, *Gratias ago Deo meo.* *d Ivo p. 14. c. 6. Pannorm. l. 5. c. 84. Proverb. 17. ſecundum 70.* *e Rom. 12. 1. Corinth. 6.* *f Eſa. 5.* *g Eodem c.*

a Infra ead. plerunque. Polyc. lib. 7. tit. 1. Ivo p. 14. c. 3. Pannorm. lib. 5. c. 79. *b Ivo ibidem. Pann. lib. 5. c. 80.* *c al. æterni.* *d æterni orig. infr. ead. plerunque. Ivo ibidem. Pann. l. 5. c. 81.* *e Joann. 11.* *f Simplicius Papa epiſt. 2.* *g Anſ. l. 4. c. 3. Burch. l. 1. c. 29. Ivo p. 5. c. 140.* *h Supra ead. cui eſt.* *i Supra ead. ſi Epiſcopus. & c. Placuit.* *k In Toletano IV. cap. 27.* *l Burch. lib. 2. c. 92. Anſelm. lib. 8. c. 47. Polyc. lib. 2. tit. 36. Ivo p. 5. c. 367. & p. 6. c. 237. Pann. l. 3. c. 80.* *m inveniatur.*

pus eſt, orarium, annulum, & baculum: ſi Presbyter, orarium, & planetam: ſi Diaconus, orarium, & albam: ſi Subdiaconus, patenam, & calicem. Sic & reliqui gradus in reparatione ſua recipiant ea, quæ, cum ordinarentur, perceperant.

Corr. Rom. ☙ *Hoc habetur in Concilio Toletano IV. c. 27. ex quo citant Ivo p. 5. c. 367. & Polycorpus l. 2. tit. 36. Idem tamen Ivo part. 6. c. 237. & Burchardus tribuunt Concilio Moguntino: auctor autem Pannormiæ & Moguntino, & Toletano.*

§ 95 Gratian. *Si ergo injuſte dejecti, nec etiam per Epiſcopos reperari poſſunt, niſi de manibus eorum recipiant, quæ amiſerant: quomodo ſua auctoritate cuique licet injuſto ligatis communicare, & eis non petita abſolutione ſua celebrare officia, ſicut Gelaſius videtur ſentire? Ad hoc reſpondendum eſt, quod ſententia aliquando eſt injuſta ex animo proferentis, juſta vero ex ordine, & cauſa: aliquando eſt juſta ex animo, & cauſa, ſed non ex ordine: aliquando eſt juſta ex animo, & ordine, ſed non ex cauſa. Cum autem ex cauſa injuſta fuerit, aliquando nullum in eo omnino, qui accuſatur, delictum eſt quod ſit damnatione dignum: aliquando non eſt in eo illud, ſuper quod fertur ſententia: ſed ex alio notandus eſt. Ex animo eſt injuſta, cum aliquis ſervata integritate judiciarii ordinis in adulterum; vel in quemlibet criminoſum, non amore juſtitiæ, ſed livore odii, vel pretio, aut favore adverſariorum inductus ſententiam profert. Unde Beda ſuper epiſtolam Jacobi ait.* Ira a enim viri juſtitiam Dei non operatur: *quia qui iratus in aliquem ſententiam profert, etſi ille quantum ad ſe juſtam reportet ſententiam, iſte tamen, qui non amore juſtitiæ, ſed livore odii in eum ſententiam dedit, juſtitiam Dei, in quam perturbatio non cadit, non imitatur.*

C. LXVI. *Sententia juſtitiæ non eſt pro præmio ferenda.*

Item Gregorius *b*.

QUi *c* recte judicat, & præmium inde remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat: quia juſtitiam, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ vendit. Bonis male utuntur, qui juſte pro temporali lucro judicant. Tales quippe ad veritatem non juſtitiæ defenſio, ſed amor præmii *d* provocat: quibus ſi ſpes nummi ſubtrahitur, confeſtim a juſtitiæ defenſione recedunt. Acceptio nummorum *e* prævaricatio veritatis eſt. Unde & pro juſto dicitur: *Qui excutit manus ſuas ab omni munere, iſte in excelſis habitabit.*

Corr. Rom. ☙ *Apud B. Gregorium non eſt inventum: ſed apud Iſidorum lib. 3. de ſumm. bon. cap. 58. quem citant Burchardus, & Beda in Scintillis.*

C. LXVII. *In Præpoſitorum operibus ſibi totum ratio vendicet.*

Item Gregorius *lib. 8. epiſt. 12. ad Guidiſcalcum.*

ILla *f* Præpoſitorum ſollicitudo utilis eſt, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat. Reſtringenda ſub ratione poteſtas eſt, nec quicquam agendum, priuſquam concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore juſtum omne *g* putat, quod fecerit.

C. LXVIII. *Graviter delinquit, qui ex ira ſententiam profert.*

Item Ambroſius *libro de ſancto Joſepho cap. 13.*

IRa ſæpe etiam innocentes in crimen adducit: quia dum juſto amplius iraſcimur, & volumus alienum coercere peccatum, graviora peccata committimus. Ideo Apoſtolus *h* ait: *Non vos ipſos vindicantes, chariſſimi; ſed date locum iræ;* hoc eſt, declinemus eam, ne nos illa corripiat. Unde Dominus *i* Jeſus dimittens ad evangelizandum diſcipulos, miſit eos ſine auro, ſine argento, ſine pecunia, ſine virga; id eſt, ut & incentiva litis, & inſtrumenta eriperet ultionis.

C. LXIX. *Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum eſt.*

Item ex lib. 11. Eccleſiaſt. hiſtoriæ Rufini *cap. 18.*

CUm apud Theſſalonicam ſeditione exorta quidam vir ex militaribus impetu fuiſſet populi furentis extinctus, Theodoſius repentini nuntii atrocitate ſuccenſus ad ludos Circenſes invitari populum, eique ex improviſo circumfundi milites, atque obtruncari paſſim, ut quiſquis occurriſſet, gladio jubet, & vindictam dari non crimini, ſed furori: ob hoc, cum a Sacerdotibus Italiæ argueretur, agnovit delictum, culpamque cum lachrymis profeſſus publicam pœnitentiam in conſpectu totius Eccleſiæ egit *a*, & in hoc ſibi tempus adſcriptum abſque Regali faſtigio patienter implevit. Quibus omnibus illud quoque mirabiliter adjecit. Lege ſanxit in poſterum, ut ſententiæ Principum ſuper animadverſione prolatæ in diem vigeſimum ab executoribus differrentur, quo locus miſericordiæ, vel, ſi res tuliſſet, pœnitentiæ non periret.

C. LXX. *In dictandis ſententiis rectores nullo furore ducantur.*

Item ex b *dictis* Gregorii.

SUmmopere *c* præcavere debent rectores Eccleſiarum, & qui publica judicia exercent, ut in dictandis ſententiis nullatenus levitate, aut furore ducti ſint præcipites; ſed cauſis prius diligenter ventilatis, cum res, quæ ignorabatur, plenius ad notitiam venerit, tunc divina, & humana lex reſolvatur *d*, & tunc ſecundum quod ibi conſtitutum eſt, remota perſonarum acceptione, definitiva proferatur ſententia. Hinc eſt, quod Moyſes *e* querelas populi ſemper ad Dominum tabernaculum ingreſſus referebat, & juxta quod Dominus imperabat, judicia proponebat: nimirum nos inſtruens, ut non ex corde noſtro, ſed ex præcepto divino condemnationis, vel juſtificationis ſententiam proferamus.

Corr. Rom. ☙ *De non præcipitanda ſententia leguntur nonnulla apud B. Gregorium lib. 19. Mor. c. 23. ad ea verba Job.* Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inveſtigabam, *& lib. 12. Regiſt. epiſt. 26. & alibi.*

C. LXXI. *Juſtum judicium vendi non poteſt.*

Item Auguſtinus *ad Macedonium epiſt. 54.*

NOn *f* licet judici vendere juſtum judicium, etſi liceat advocato vendere juſtum patrocinium, & Juriſconſulto rectum conſilium.

Corr. Rom. ☙ *Propria verba B. Auguſtini referuntur infra 14. q. 5. c. fin. verſic.* ſed non ideo.

C. LXXII. *De eodem.*

Item Iſidorus *lib. 3. de ſummo bono c. 58.*

PAuper *g* dum non habet, quod offerat, non ſolum audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur. Cito violatur auro juſtitia, nullamque reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat.

Gratian. *Huic itaque ſententiæ, quæ non amore juſtitiæ, ſed ex alia qualibet cauſa fertur in quenquam, humiliter obediendum eſt.*

C. LXXIII. *Non recipiantur ab aliis, qui ſuorum Epiſcoporum contrahunt offenſam.*

Unde in Nicæno *h* Concilio *cap. 5.*

SErvetur *i* iſta ſententia, ut hi, qui ab aliis excommunicantur, ab aliis ad communionem non recipiantur. Requiratur ſane, ſi forte ex aliqua indignatione *k* animi

a *Mutatis verbis, ſed ſolvo ſententia. Jac. 1.* b *Iſidorus ſententiarum de ſummo bono l. 3. c. 58.* c *Beda in Scintillis c. 71. Burch. l. 16. c. 28.* d *al. pecuniæ.* e *al. munerum. Eſa. 33.* f *Burch. l. 15. c. 29. Ivo p. 16. c. 30.* g *al. ira.* h *Rom. 12.* i *Luc. 9.*

a *al. exegit.* b *al. Gregorius.* c *Burch. l. 16. c. 2. Anſelm. l. 13. cap. 25.* d *revolvitur.* e *Exod. 33.* f *ſupr. 14. quaeſt. 5. cap. fin. Iſid. ibid. c. 59.* g *Burch. l. 16. c. 28.* h *Et in Aquiſgr. cap. 42.* i *Burch. l. 11. c. 36. Ivo p. 14. c. 100. Polyc. lib. 7. tit. 2.* k μικρ?ψυχίᾳ.

animi, aut contentione, aut qualiber tali commotione *a* Epiſcopi ſui abſtenti *b* ſint. *& infra.* Ut ita demum hi, qui ob culpas ſuas Epiſcoporum ſuorum offenſas merito contraxerunt, digne etiam a cæteris excommunicati ſimiliter habeantur, quouſque Epiſcopo *x* ſuo viſum fuerit, humaniorem circa eos ferre ſententiam.

Corr. Rom. ☙ *x* Epiſcopo ſuo) *In priſca verſione, quæ eſt in collectione Iſidori, & huic valde ſimilis eſt, legitur,* quouſque in communi, vel ipſi Epiſcopo ſuo: *nec multo aliter in altera vulgata verſione. Græce eſt,* μέχρις ἂν τῇ κοινῇ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ, *id eſt,* quouſque communi Epiſcoporum videatur.

Gratian. *Item ſententia eſt injuſta ex ordine, quando non ſervato judiciali ordine, quilibet pro ſua culpa damnatur.*

C. LXXIV. *Res dubia non definiatur certa ſententia.*

Unde Gregorius *ſcribit Conſtantino Mediolanenſi Epiſcopo lib. 8. epiſt. 30.*

GRave ſatis eſt, & indecens, ut in re dubia certa detur *c* ſententia.

C. LXXV. *Non credantur, quæ certis indiciis non demonſtrantur.*

Item Auguſtinus *in libro de pœnitentia* d *cap. 3.*

QUamvis *e* vera ſint quædam, non tamen Judici ſunt *f* credenda, niſi certis indiciis demonſtrentur.

C. LXXVI. *Antequam examinentur, aliqui non judicentur.*

Item Damaſus Papa *epiſt. 6.*

EOrum *g*, qui accuſantur, cauſas diſcutere non licet, priuſquam canonice vocati ad Synodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter *h*, & intelligat, quæ ei objiciuntur. Quod bene, & per ſapientiam *i* Salomonis *x* dicitur: *Antequam ſcruteris, ne reprehendas. Intellige prius, & tunc increpa. Antequam audieris, ne reſpondeas.* Et licet aperiſſima ſit contrariorum reprehenſio, veruntamen oportet ab his, qui dati *k* ſunt ad eorum examinationem, ordinem ſervari.

Corr. Rom. ☙ *i* Salomonis) *Citat librum ſapientiæ Sirach, id eſt, Eccleſiaſticum nomine Salomonis. Et ſic citatur etiam a B. Gregorio 1. q. 1.* non eſt putanda. *& a Cypriano lib. 3. ad Quirinum c. 20. & a Clemente Alexandrino Stromatum l. 7. & ab Origene homil. 18. in numeros, & ab Hilario in Pſalm. 67. & ab aliis Patribus: cujus rei rationem reddidit B. Auguſtinus l. 2. de doct. Chriſtiana c. 8. & alibi.*

C. LXXVII. *Qui falſum de alio profert, & is, qui crimina credit, uterque reus eſt.*

Item ex octava Synodo.

I. NOn *l* ſolum ille reus eſt, qui falſum de alio profert, ſed & is, qui aurem cito criminibus præbet.

Corr. Rom. ☙ *De hac inſcriptione octavæ Synodi notatum eſt ſup. ead. q. 3.* ſi quis frater.

§ ps Gratian. *Cum ergo ſententia ex ordine injuſta eſt, nec tunc ab ea recedendum eſt: quin etiam antequam ſententia daretur in eum, pro qualitate reatus ſui ligatus apud Deum tenebatur. Contingit aliquando, ut adulter ſententiam pro ſacrilegio reportet, cujus reatum in conſcientia non habet. Hæc ſententia etſi injuſta ſit, quia non eſt in eo crimen, ſuper quod lata eſt ſententia, tamen juſte ab eo reportata eſt, quia ex reatu adulterii jamdiu apud Deum excommunicatus fuerat. Et in hoc caſu intelligenda eſt illa auctoritas Gregorii m:* Sententia Paſtoris &c. §. 1. *Juſtam ſententiam vocat, quando crimen ſubeſt, ſuper quod fertur: injuſtam, quando illud non ſubeſt: quæ tamen timenda, vel ſervanda eſt, quia ex alio jamdudum damnandus erat. Unde cum præmiſiſſet Gregorius a:* Utrum juſte, an injuſte obliget Paſtor, paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt, *ſubſecutus adjecit:* Ne is, qui ſubeſt, & cum injuſte forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſolvere indiſcrete timeat, vel ligare. Is autem, qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat vel injuſte, nec paſtoris ſui judicium temere reprehendat: ne, etſi injuſte ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat. §. 2. *Aliquando nullum ſubeſt crimen, & tamen vel odio judicis, vel factione inimicorum oppoſitam ſibi ſententiam damnationis in ſe excipit.*

C. LXXVIII. *Quot modis humanum juditium pervertitur.*

Unde Gregorius *ait* b.

QUatuor *c* modis pervertitur humanum judicium: timore, dum metu poteſtatis alicujus veritatem loqui pertimeſcimus: cupiditate, dum præmio *d* animum alicujus corrumpimus: odio, dum contra quemlibet adverſarium *e* molimur: amore, dum amico, vel propinquo complacere contendimus.

Corr. Rom. ☙ *Apud B. Gregorium non eſt inventum: ſed apud Iſidorum (quem citat Burchardus) & paulo etiam plenius: & ſequitur nonnullis interjectis poſt caput,* qui recte. *ſup. ead.*

Gratian. *Quam vero grave ſit vel odio, vel amicitia, vel metu, vel munere, vel qualibet modo judicium pervertere, teſtatur* Hieronymus *in f Amos cap. 6. dicens.*

C. LXXIX. *De iis, qui aliquo modo judicium pervertunt.*

QUicunque aut conſanguinitate, aut amicitia, & e contrario vel hoſtili odio, vel inimicitia in judicando ducitur, pervertit judicium Chriſti, qui eſt juſtitia, & fructum illius vertit in amaritudinem.

C. LXXX. *De iis, qui metu poteſtatis veritatem occultant.*

Item Auguſtinus *ad Caſulanum* g.

QUiſquis *h* metu cujuſlibet poteſtatis veritatem occultat, iram Dei ſuper ſe provocat, quia magis timet hominem, quam Deum. *& poſt pauca.* §. 1. Uterque *i* reus eſt, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat.

Corr. Rom. ☙ *Caput hoc non eſt inventum apud B. Auguſtinum, cujus poſteriorem partem citat etiam Burchardus ex dictis Auguſtini. Simillima leguntur in eodem libro tertio Iſidori cap. 59.*

C. LXXXI. *De eodem.* *Item.*

III. NEmo peritorum, aut prudentium putet, quod minus ſit periculum in verbis lingua mentiendo, quam manibus ſanguinem fundendo. Melius eſt autem pro veritate pati ſupplicium, quam pro adulatione recipere beneficium.

C. LXXXII. *De eodem.*

Item Pelagius Papa II. *epiſt. 2. Benigno Archiepiſcopo.*

UNicuique providendum eſt, ne aliquem injuſte perſequatur, judicet, vel puniat: ne Jeſum perſequatur, judicet, vel puniat.

Gratian. *Hic quoque, qui veritatem pro pecunia negat, vel falſum teſtimonium contra aliquem dicit, Deum negare, vel vendere probatur.*

 C. LXXXIII.

a αὐθαδίᾳ. b al. excommunicati. ἀποσυνάγωγοι. c al. dicetur. d al. pœnitentiæ medicina. e Ivo p. 5. c. 247. Pan. l. 4. c. 114. 30. q. 5. ſi quis divinæ. ex Sixto. f facile ſunt) orig. Aliquot verbis mutatis. g Anſ. l. 3. c. 51. h al. veritatem. i Eccl. 11. ſecundum 70. k al. deputati. l Iſid. l. 3. de ſumm. bono c. c. 59. m Sup. ead. c. 1.

a Hom. 26. in Evang. b Iſidorus l. 3. de ſumm. bono c. 58. c Burch. l. 16. c. 28. d al. muneris alicujus corrumpitur.) Iſid. e al. adverſa. f Simile apud Iſidorum eod. l. 3. c. 57. & apud B. Hier. in Amos c. 6. ad illud (Quoniam convertiſtis in amaritudinem judicium.) g Iſid. ibid. c. 59. h Deuſdedit p. 1. Burch. l. 16. c. 16. i Extra de crim. falſi c. 1.

C. LXXXIII. *Qui falſum teſtimonium dicunt, & veritatem pro pecunia negant, ſceleris Judæ participes ſiunt.*

Unde Beda *ad* a *c. 14. Marci.*

ABiit *b* Judas ad ſummos Sacerdotes, & conſtituerunt ei pecuniam ſe daturos. Multi hodie ſcelus Judæ, quia Dominum ac magiſtrum, Deumque ſuum pecunia vendiderit, velut immane & neſarium exhorrent: nec tamen cavent. Nam cum pro muneribus falſum contra quemlibet teſtimonium dicunt, profecto, quia veritatem pro pecunia negant, Deum pecunia vendunt. Ipſe enim dixit: *Ego ſum veritas.* Cum ſocietatem fraternitatis aliqua diſcordiæ peſte commaculant, Deum produnt: quia Deus *d* charitas eſt. Qui ergo charitatis & veritatis juſſa ſpernunt, Deum utique, qui charitas eſt & veritas, produnt: maxime cum non infirmitate, vel ignorantia peccant, ſed in ſimilitudinem Judæ quærunt *e* opportunitatem, qualiter arbitris abſentibus, mendacio veritatem, virtutem crimine mutent.

C. LXXXIV. *Chriſtum negat, qui perverſis ſe ſocium facit.*

Item Hieronymus *in epiſtolam ad Titum, c. 1. in extremo.*

EXiſtimant quidam in eo tantum Chriſtum negari, ſi in perſecutione quis a Gentilibus compreheoſus, ſe renuerit eſſe Chriſtianum. Sed ecce Apoſtolus *f* omnibus, quæ perverſa ſunt, factis, Deum aſſerit denegari. Chriſtus ſapientia eſt, juſtitia, veritas, ſanctitas, fortitudo. Negatur per inſipientiam ſapientia, per iniquitatem juſtitia, per mendacium veritas, per turpitudinem ſanctitas, per imbecillitatem animi fortitudo. Et quotieſcunque vincimur a vitiis, atque peccatis, toties Deum negamus: & e contrario, quoties bene quid agimus, Deum confitemur. Nec arbitrandum eſt in *g* die judicii illos tantum a Dei filio denegandos, qui in martyrio Chriſtum denegarunt, ſed *h* & illos omnes, quorum opere, vel ſermone, vel cogitatione Chriſtus negatus negat, vel confeſſus confitetur. De hac puto confeſſione & diſcipulis præcepit, dicens *i*: *Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad extremum terræ.*

C. LXXXV. *Qui Chriſtianum ſe negat, Chriſtum negare convincitur.*

Item Auguſtinus *tractatu 113. ad cap. 18. Joannis.*

II. NOn ſolum abnegat Chriſtum, qui dicit eum non eſſe Chriſtum; ſed ille etiam, qui cum ſit, negat ſe eſſe Chriſtianum. Dominus *k* enim non ait Petro, diſcipulum meum te negabis, ſed (*me negabis*). Negavit ergo ipſum, cum ſe negavit eſſe ejus diſcipulum. Quid autem aliud iſto modo, quam ſe negavit eſſe Chriſtianum? *Item* 1 *tractatu 66. §. 1.* Timendo *l* mortem carnis tuæ, mortem dabis animæ tuæ. Quanta enim vita eſt confiteri Chriſtum, tanta eſt mors negare Chriſtum. An Apoſtolus Petrus (ſicut eum quidam favore perverſo excuſare nituntur) Chriſtum non negavit, quia interrogatus ab ancilla, hominem ſe neſcire reſpondit?

Corr. Rom. ¶ 1 Item) *In duobus vetuſtis Gratiani exemplaribus hoc eſt aliud caput, & rubricam habet,* De eodem. *Eſt enim ex tractatu 66. in Joannem.*

a *Et ad cap. 26. Matth.* b *Marc. 14. Matth. 26.* c *Joan. c. 14.* d *1. Joan. 4.* e *Matth. 26.* f *Tit. 1.* g *Matth. 10.* h *al. ſed per omnia opera, ſermones, cogitationes Chriſtus vel negatur, &c.* i *Actor. 1.* k *Luc. 22.* l *Luc. 21.*

C. LXXXVI. *Veritatem prodit, non ſolum qui pro veritate mendacium loquitur, ſed etiam qui veritatem non libere prædicat.*

Item Joannes Chryſoſtomus, *id eſt, Auctor operis imperfecti, in Matth. hom. 25.*

NOlite *a* timere eos, qui occidunt corpus: ne forte propter timorem mortis non libere dicatis, quod audiſtis, nec fiducialiter prædicetis omnibus, quod in aure ſoli audiſtis. Sic ergo ex his verbis oſtenditur, quod non ſolum ille proditor eſt veritatis, qui tranſgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur: ſed etiam ille, qui non libere veritatem pronuntiat, quam libere pronuntiare oportet, aut non libere veritatem defendit, quam libere defendere convenit, proditor eſt veritatis. Nam ſicut Sacerdos debitor eſt, ut veritatem, quam audivit a Deo, libere prædicet; ſic Laicus debitor eſt, ut veritatem, quam audivit quidem a Sacerdotibus probatam in Scripturis, defendat fiducialiter. Quod ſi non fecerit, proditor eſt veritatis. *Corde* b *enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.*

Gratian. *Hæc ſententia potius judicem lædit, quam eum, in quem temere fertur.*

C. LXXXVII. *Injuſte aliquem anathematizans, ſibi, non aliis nocet.*

Unde Auguſtinus *ait.*

ILlud *c* plane non temere dixerim, quod ſi quiſquam fidelium fuerit anathematizatus injuſte, potius ei oberit, qui facit, quam qui hanc patitur injuriam. Spiritus enim Sanctus habitans in ſanctis, per quem quiſque ligatur, aut ſolvitur, immeritam nulli ingerit pœnam. Per eum quippe diffunditur charitas *d* in cordibus noſtris, quæ non agit perperam. Pax 1 Eccleſiæ *e* dimittit peccata, & ab Eccleſiæ pace alienatio tenet peccata non ſecundum arbitrium hominum, ſed ſecundum arbitrium Dei. Petra enim tenet, petra dimittit: columba tenet, columba dimittit: unitas tenet, unitas dimittit.

Corr. Rom. ¶ 1 Pax) *Hæc pars (nam ſuperius non eſt inventa apud B. Auguſtinum) ex ipſo eſt emendata, & nonnihil aucta.*

Gratian. *Item Salomon f*: Sicut avis in incertum volans, & paſſer quolibet vadens: ſic maledictum fruſtra prolatum, venit ſuper eum, qui miſit illud.

C. LXXXVIII. *Cujus vita officio non congruit, alios ligatus ſolvit.*

Item Gregorius Papa *homil. 26. in Evangelia.*

PLerunque *g* contingit, ut hic judicis *h* locum teneat, cujus ad locum vita minime concordat: ac proinde ſæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatus ſolvat, ſæpe in ſolvendis, ac ligandis ſubditis, ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequatur. Unde fit, ut ipſe *i* ligandi *k*, aut ſolvendi poteſtate ſe privet. *& infra. §. 1.* Sæpe fit, ut erga quemlibet proximum odio, vel gratia moveatur paſtor. Judicare *l* autem digne de ſubditis, &c. Unde recte per Prophetam *m* dicitur: *Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivunt.* Non morientem quippe mortificat, qui juſtum damnat: & non victurum vivificare nititur, qui reum a ſupplicio abſolvere conatur. §. 2. Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda. Videndum eſt, quæ culpa præceſſit

a *Matth. 10.* b *Rom. 10.* c *Anſ. l. 12. c. 67. Polyc. l. 7. tit. 1. ſine authoris nomine.* d *Rom. 5.* e *Aug. de Baptiſmo contra Donatiſtas, l. 3. c. 18.* f *Prov. 26. ſed paulo aliter.* g *Ivo p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 78. 79. & 80.* h *al. judicii.* i *al. hac ipſa* k *ſup. ead. ipſe ligandi.* l *ſup. ead. judicare.* m *Ezech. 13.*

ſit *a*, & quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam: ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſolvat. Tunc *b* enim vera eſt abſolutio, &c. *& infra*. §. 3. Ex qua conſideratione intuendum eſt, quod illos nos debemus per paſtoralem auctoritatem ſolvere, quos auctorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam vivificare. *& infra*. §. 4. Veniat itaque foras mortuus, id eſt, culpam confiteatur peccator. Venientem vero foras ſolvant diſcipuli: ut paſtores Eccleſiæ ei pœnam debeant amovere, quam meruit, qui non erubuit confiteri, quod fecit. §. 5. Hæc de ſolutionis ordine breviter dixerim, ut ſub magno moderamine paſtores Eccleſiæ vel ſolvere ſtudeant, vel ligare.

C. LXXXIX. *Viribus caret ſententia injuſte prolata.*

Item Calixtus Papa *epiſt.* 1. *ad Benedictum Epiſcopum.*

INjuſtum *c* judicium, & definitio injuſta, Regio metu, aut juſſu, aut cujuſcunque Epiſcopi, aut potentis, a Judicibus ordinata, vel acta, non valeat. §. 1. Homini religioſo parum eſſe debet inimicitias aliorum non exercere, vel non augere male loquendo, niſi etiam eas extinguere bene loquendo ſtuduerit. §. 2. Melior *d* eſt in malis factis humilis confeſſio, quam in bonis ſuperba gloriatio.

C. XC. *Præmium meretur, qui injuſte maledicitur.*

Item Auguſtinus *ſuper Pſal.* 122. *ad verſ.* Faciens miſericordias Dominus.

QUi juſtus eſt, & injuſte maledicitur, præmium illi redditur.

Gratian. *Hic etſi, ut dictum eſt, non teneatur ligatus apud Deum, ſententiæ tamen parere debet: ne ex ſuperbia ligetur, qui prius ex puritate conſcientiæ abſolutus tenebatur.*

7 pars. §. 1. *Idem eſt, quando contra æquitatem ſententia fertur: veluti quando ſubditi non poſſunt cogi ad malum, ſcientes, obedientiam non eſſe ſervandam Prælatis in rebus illicitis.*

C. XCI. *Non eſt obediendum Epiſcopo, qui pro hæreticis Miſſam cantare jubet.*

Unde Eutychianus 1 Papa *ait.*

X. SI *e* quis Epiſcopus, aut Abbas Presbytero, aut Monacho ſuo juſſerit Miſſas pro hæreticis 2 cantare, non licet, & non expedit obedire eis.

Corr. Rom. ¶ 1 Eutychianus] *Burchardus, & Ivo referunt ex Eutychiano ſimul caput hoc, & c.* ſi quis 24. *q.* 2. *quod tamen Gratianus citat ex Julio.*

¶ 2 Hæreticis] *Cæteri collectores addunt*, mortuis, *quam vocem hic auctor gloſſæ ſupplevit.*

C. XCII. *Præceptis non obedire multoties expedit.*

Item Auguſtinus.

NOn ſemper malum eſt non obedire præcepto: cum enim Dominus jubet ea, quæ ſunt contraria Deo, tunc ei obediendum non eſt.

Corr. Rom. ¶ *Hujus capitis partim verba ipſa, partim ſententia habentur apud beatum Ambroſium, lib. de Paradiſo cap. 6.*

C. XCIII. *De eodem.*

Item Hieronymus *in epiſt. ad Titum* 1, *c.* 2. *verſ.* Servi Dominis ſuis ſubditi ſunt.

SI *f* Dominus ea jubet, quæ non ſunt adverſa Scripturis ſanctis, ſubjiciatur ſervus Domino. Si vero contraria præcipit, magis obediat ſpiritus, quam corporis Domino. *& infra c.* 3. §. 1. Si *g* bonum eſt, quod præcipit Imperator & Præſes, jubentis obſequere voluntati: ſi vero malum, reſponde ei illud de Actibus Apoſtolorum *a*: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.* Hoc ipſum & de ſervis intelligamus apud Dominos, & de uxoribus apud viros, & de filiis apud parentes: quod in illis tantum debeant Dominis, viris, parentibus eſſe ſubjecti, quæ contra Dei mandata non veniunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Titum] *Sic eſt emendatum ex Polycarpo, cum antea citaretur*, ad Epheſios, *emendato etiam, & nonnihil locupletato ipſo capite ex originali.*

C. XCIV. *Non ſunt audiendi, qui contra Deum aliquid jubent.*

Item Ambroſius.

JUlianus *b* Imperator, quamvis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites: quibus cum dicebat, producite aciem pro defenſione Reipublicæ, obediebant ei. Cum autem diceret eis, producite arma in Chriſtianos, tunc cognoſcebant Imperatorem cœli.

Corr. Rom. ¶ *Infra eadem c.* Imperatores. §. Julianus, *habetur hæc ſententia: fortaſſeque ex eo loco mutatis verbis confectum eſt hoc capitulum.*

C. XCV. *Non jubet aliquid injuſtum, qui Deum timere probatur.*

Item Fabianus Papa, *epiſt.* 2. *omnibus Epiſcopis.*

QUi omnipotentem Deum metuit, nec contra Evangelium, vel contra Apoſtolos, nec contra Prophetas, vel ſanctorum Patrum inſtituta aliquid ullo modo agere conſentit.

C. XCVI. *Et qui peccat, & qui peccanti conſentit, uterque reus eſt.*

Item Nicolaus Papa *Lothario Regi.*

ITa *c* corporis tui cedere motibus conſenſiſti, & relaxatis voluptatum habenis temetipſum in lacum miſeriæ, & in lutum fæcis prohibitum dejeciſti, ut qui poſitus fueras ad gubernationem populorum, effectus ſis ruina multorum. Probat hoc Thiegualdi *d*, & Guntharii dudum Epiſcoporum legitimus caſus: qui pro eo, quod te minime competenter erudierunt, quinimmo quia prævaricationem tuam tegere argumentis ſuis, & ſub quadam juſtitiæ ſpecie, fucatis quibuſdam exquiſitis adinventionibus, æquitatem obruere ſtuduerunt, noſtra ſunt Apoſtolica depoſiti auctoritate, & ab omni Epiſcopatus regimine regulariter ſequeſtrati.

C. XCVII. *De eodem.*

Item Auguſtinus *ſerm.* 6. *de verbis Domini.*

QUi *e* reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Sed quid *f* ſi illud jubeat, quod non debeas facere? Hic ſane contemne poteſtatem, timendo poteſtatem. Ipſos humanarum legum *g* gradus advertite. Si aliquid juſſerit Curator, nonne faciendum eſt? Tamen, ſi contra Proconſul *h* jubeat, non utique contemnis poteſtatem, ſed eligis majori ſervire. Nec hinc debet minor iraſci, ſi major prælata eſt. Rurſus ſi aliquid ipſe Proconſul jubeat, & aliud jubeat Imperator, nunquid dubitatur illo contempto, illi eſſe ſerviendum? Ergo, ſi aliud Imperator, & aliud Deus, quid judicatis? Solve tributum: eſto mihi in obſequium. Recte, ſed non in idolio. In idolio prohibet. Quis prohibet? Major poteſtas. Da veniam: tu carcerem, ille gehennam minatur. Hic jam tibi aſſumenda eſt fides tua tanquam *i* ſcutum, in quo poſſis omnia ignita jacula inimici extinguere.

Corr. Rom. ¶ *Emendatum, & locupletatum eſt caput hoc ex ipſo originali.*

C. XCVIII. *De eodem.*

Idem *Donatiſtis, epiſt.* 166.

IMperatores *K*, ſi in errore eſſent, (quod abſit) pro errore ſuo contra veritatem leges darent, per quas juſti

a *Abeſt ab orig.* b *Sup. ead.* tunc vera. c 25. *q.* 1. omne. §. *injuſtum ex Marcellino in c. Hadrian. c.* 78. *cod. l.* 5. *c.* 251. *Burch. l.* 15. *c.* 8. *Anſel. l.* 3. *c.* 84. *Ivo p.* 5. *c.* 235. *& p.* 16. *cap.* 9. d *Aug. l. confeſſ.* 9. *c.* 9. e *Polyc. l.* 7. *tit.* 5. *Burch. l.* 19. *c.* 105. *Ivo p.* 15. *c.* 117. f *Anſ. l.* 13. *c.* 26. g *Polyc. l.* 1. *tit. ult.*

a *Act.* 5. b *Infra ead. c. Imperatores.* §. *Julianus.* c *Ivo p.* 8. *c.* 227. *Pſ.* 39. d *Sup. ead. Theugualdum.* e *Beda Rom.* 13. *Polyc. l.* 1. *tit.* 27. *Rom.* 13. f *ſed ſi*] *orig.* g *al. verum.* h *al. Proconſulem.* i *Epheſ.* 6. K *Sup. diſt.* 9. *c.* 2. *Polyc. ibid.*

Digitized by Google

& probarentur, & coronarentur, non faciendo, quod illi juberent, quia Deus prohiberet. Sicut juſſerat Nabuchodonoſor *a*, ut aurea ſtatua adoraretur: quod qui facere noluerunt, Deo talia prohibenti placuerunt: Quando autem Imperatores veritatem tenent, pro ipſa veritate contra errorem jubent. Quod quiſquis contempſerit, ipſe ſibi judicium acquirit. Nam & inter homines pœnas luit, & apud Deum frontem *b* non habebit, quia hoc facere noluit, quod ei per cor Regis ipſa veritas juſſit. Sicut ipſe Nabuchodonoſor *c* poſtea miraculo ſalutis trium puerorum commotus, atque mutatus, pro veritate contra errorem edictum propoſuit, ut quicunque blaſphemarent Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in diſperſionem. Et non vultis, ut aliquid tale contra vos jubeant Imperatores Chriſtiani, cum ſciant a vobis in eis, quos rebaptizatis, Chriſtum exſufflari? *Idem in Pſalmis* d. §. 1 Julianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſervierunt Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant, niſi illum, qui in cœlo erat. Quando volebat, ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum a Domino temporali: & tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.

C. XCIX. *Per obedientiam bonum deſerere, malum vero nunquam facere licet.*

Item Gregorius *c. 12. al. 10. lib. 35. in Job.*

QUid ergo mirum, ſi homo peccator ſe obedientiæ in præſentis vitæ brevitate ſubjicit, quando hanc mediator Dei, & hominum tenuit 1, & tenendam præcepit, & cum obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum vero eſt, quod nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur, intermitti. Neque enim in paradiſo arbor mala extitit, quam Deus homini, ne contingeret, interdixit; ſed ut melius per obedientiæ meritum homo bene conditus creſceret, dignum fuerat, ut hunc etiam a bono prohiberet: quatenus tanto verius hoc, quod ageret, virtus eſſet, quanto & a bono ceſſans, auctori ſuo ſe ſubditum humilius exhiberet.

Corr. Rom. ¶ 1 Tenuit, & tenendam præcepit] *Hæc abſunt e pleriſque manuſcriptis, & ab originali: Simile quiddam legitur apud B. Auguſtinum ſermone 5. ad fratres in eremo*. Nec mirum, *inquit*, ſi nos peccatores obedientiæ ſubjicimur, quando hanc mediator Dei, & hominum etiam in morte non deſeruit, & ei ſe ſubjecit, qui per omnia erat Patri æqualis.

C. C. *Apud Deum maledicitur, qui peccantibus conſentit.*

Item Iſidorus *e.*

QUi *f* conſentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione ſeveriſſima. Hinc etiam quidam ſanctiſſimus Pater ait: Si quis peccantem defendit, acrius, quam ille, qui peccavit, coerceatur. Hinc & alius Pater ait: Si quis alterius errori conſenſerit, & illi conſilium dederit, ut ſe tardius humiliet, ſciat ſe cum illo ſimili modo judicandum culpabilem.

Corr. Rom. ¶ *Prima pars hujus capituli uſque ad vocem*, ſeveriſſima, *habetur in regula B. Pachomii Romæ edita. Totum vero extat apud Smaragdum in expoſitione regulæ B. Benedicti cap. 69. Citat autem Baſilium, quemadmodum & Burchardus, & Ivo: & ſenſus eſt in regulis ipſius Baſilii brevioribus regula ſeptima.*

a *Daniel. 3.* b *al. frontem* c *Dan. 9.* d *in Pſal. 124. ad verſ.* [*Quoniam non derelinquit.*] *Bede ad Epheſ. 6. ſupra v. Julianus. Ivo p. 5. c. 7.* e *Smaragdus c. 69.* f *Anſ. l. 12. c. 5. Burch. l. 11. c. 46. Ivo p. 14. c. 110.*

C. CI. *Non eſt obediendum, quod contra Deum præcipitur.*

Item Iſidorus.

SI is, qui præeſt, fecerit, aut cuiquam, quod a Domino prohibitum eſt, facere juſſerit, vel, quod præceptum eſt, præterierit, aut præterire mandaverit, ſancti Pauli *a* Apoſtoli ſententia ei ingerenda eſt, dicentis: *Etiamſi nos, aut Angelus de cœlo evangelizaverit vobis, præterquam quod vobis evangelizavimus, anathema ſit. Idem.* §. 1. Si quis 1 prohibet vobis, quod a Domino præceptum eſt, vel rurſus imperat fieri, quod Dominus prohibet, execrabilis ſit omnibus, qui diligunt Deum. *Idem.* §. 2. Is, qui præeſt, ſi præter voluntatem Dei, vel præter quod in ſanctis Scripturis evidenter præcipitur, vel dicit aliquid, vel imperat, tanquam falſus teſtis Dei, aut ſacrilegus habeatur.

Corr. Rom. ¶ *In regulis brevioribus B. Baſilii c. 114. & 303. ſimillima leguntur hiſce omnibus, quæ in hoc capite continentur.*

¶ 1 Si quis prohibet) *In lib. B. Baſilii de inſtitutis Monachorum Rufino interprete fere eadem leguntur c. 24. quemadmodum ultimus verſ.* Is, qui præeſt. *ibid. c. 26.*

Gratian. *Cum ergo ſubditi excommunicentur ideo, quia ad malum cogi non poſſunt, tunc ſententiæ non eſt obediendum: quia juxta illud Gelaſii* b: Nec apud Deum, nec apud Eccleſiam ejus quemquam gravat iniqua ſententia.

§. 1. *Quod autem ſupra communicantes excommunicatis de Eccleſia abjici jubentur, non de quolibet modo communicantibus intelligendum eſt.*

C. CII. *De his, qui cum excommunicatis communicant.*

Unde Nicolaus Papa *Hincmaro Rhemorum Archiepiſcopo.*

EXcellentiſſimus *c* Rex Carolus Apoſtolatum noſtrum conſuluit, quid agendum ſit de his, qui communicant cum his, qui cum Engeltruda *d* ſæpe damnata fœmina communicant: quoniam eam cum communicatoribus ſuis, & fautoribus pari vinculo anathematis conſtat eſſe adſtrictam. Quapropter nunc beatitudini tuæ injungimus, ut ſuper hoc noſtra auctoritate fretus curam de his ſumere ſtudeas: & quia docta divinitus ſanctitas tua valde novit aliud eſſe ex neceſſitate, aliud ex ignorantia, atque aliud, quod ex ſtudio delinquitur, iſtudque poſterius duobus prioribus diſtrictius eſſe puniendum; idcirco ſolerter invigilet, & cauta diſcretione ſingulorum modos dijudicet: quatenus qui ex neceſſitate, aut ignorantia delinquunt, auctoritate noſtra per te abſolvantur: ſi tamen ipſa eorum ignorantia, vel neceſſitas vera, & non ſimulata, vel non ex voluntate proceſſerit: quia, ut bene noſti, plerique ſunt, qui poſſunt quidem, ſed nolunt recta noſſe. Unde Pſalmiſta *e* de hujuſmodi: *Noluit*, inquit, *intelligere, ut bene ageret*. Illos autem, qui ſtudio ſuo obligantur, & contemptu interdicta noſtra poſtponunt, non niſi digna ſatisfactione præveniente volumus a te prorſus abſolvi.

C. CIII. *De his, qui ſine culpa cum excommunicatis communicant.*

Item Gregorius VII. *lib. 5. Regeſti in Concilio Romæ habito.*

QUoniam *f* multos peccatis noſtris exigentibus pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim nimia ſimplicitate, partim timore, partim etiam neceſſitate, devicti miſericordia, anathematis ſententiam ad tempus, prout poſſumus, opportune temperamus. Apoſtolica itaque auctoritate

a *Galat. 1.* b *Sup. cap. cui eſt illata.* c *Ivo p. 14. c. 46. Pann. l. 5. c. 106.* d *B. Greg. l. 34. mor. c. 26.* e *Pſal. 35.* f *Ivo p. 14. c. 43. Pann. l. 5. c. 125.*

ctoritate ab anathematis vinculo hos ſubtrahimus: videlicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, nec non ruſticos ſervientes, & omnes alios, qui non adeo curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur, & eos, qui ignoranter excommunicatis communicant, ſive illos, qui communicant cum eis, qui excommunicatis communicant. Quicunque autem orator, ſive peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum devenerit, ubi non poſſit emere, vel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et ſi quis excommunicatis non[a] in ſuſtentationem ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa dare aliquid voluerit, non prohibemus.

C. CIV. *De Bonifacio, qui excommunicatis, & [1] Pſeudoepiſcopis ſe non communicaturum juravit.*

Item Bonifacius Martyr *Zachariæ Papæ in epiſt. quæ incipit*, Paternæ.

ANteceſſor[b] prædeceſſoris veſtri venerandæ memoriæ Gregorius, dum me indignum ordinavit, & ad prædicandum verbum Dei Germanicis gentibus miſit, ſacramento me conſtrinxit, ut Canonicis, & juſtis Epiſcopis, & Presbyteris, in verbo, facto, conſenſu, adſtipulator fierem, & adjutor [quod cum divina gratia adimplere ſtudui:] falſos autem Sacerdotes, hypocritas, & ſeductores populorum vel corrigerem ad viam ſalutis, vel declinarem, & abſtinerem a communione ipſorum: quod ex parte ſervavi, & ex parte cuſtodire, & implere non potui: ſed ſpiritualiter implevi ſacramentum, quia in[c] conſenſum, & in conſilium eorum non venit anima mea, corporaliter autem ab eis omnino abſtinere non potui. Dum enim veniſſem ad Principem Francorum, cogente Eccleſiarum neceſſitate, non tales ibi reperi, quales volui: ſed tamen in ſancta communione corporis Chriſti illis non communicavi.

Corr. Rom. ❡ *Epiſtola, in qua habetur capitulum hoc, edita eſt per Laurentium Surium in vita ſancti Bonifacii Legati Germaniæ, & Martyris. Emendatior autem extat manuſcripta Romæ in Bibliotheca Monaſterii Dominicani.*

❡ 1 Et Pſeudoepiſcopis] *Hic in aliquot vetuſtis antea legebatur*, excommunicatis a Pſeudoepiſcopis.

C. CV. *Excommunicatis non communicat, qui eis animo non conſentit.*

Item Zacharias Papa *Bonifacio Martyri in epiſtola, cujus initium eſt*, Benedictus Deus.

QUod[d] prædeceſſor noſter beatæ memoriæ Gregorius hujus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Præſul dum ad prædicandum verbum Evangelii tuam miſiſſet fraternitatem in Germaniæ partibus, & Gentibus illis paganis, verbo pollicitationis illam voluit ante eſſe munitam[e] ita ut orthodoxos Epiſcopos, Presbyteros, vel quoſcunque reperire potuiſſes in verbo exhortationis perfectos, amplius confirmares, & eis communicares [quod & factum eſt:] ſi quos vero ſeductores Epiſcopos, aut Pſeudopresbyteros, vel quoſque a recto fidei tramite deviantes reperiſſes, nulla tibi cum eis eſſet communio: quod te ſolatiante Deo uſque ad præſens ſpiritualiter ſervaſſe confeſſus es: vel, ſi omnino propter principalem, & humanum favorem gentis Francorum, dum ad eos acceſſiſſes, corporaliter abſtinere non valuiſti, cogente Eccleſiarum Dei neceſſitate, & tamen in eorum conſilio, & conſenſu communionis anima tua non eſt coinquinata. Itaque propter hoc, quod cum eis converſatus es, non conſentiens iniquitati eorum, nullum tibi eſt detrimentum coram Deo.

Corr. Rom. ❡ *In epiſtola præcedunt hæc verba*: Suggeſſit itaque ſancta fraternitas tua in ſuis apicibus, quod prædeceſſor noſter &c.

9 ꝑs Gratian. *Excommunicationis autem forma, & modus, atque reconciliationis hic eſt.*

C. CVI. *Modus, & forma excommunicationis.*

DEbent[a] duodecim Sacerdotes Epiſcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in concluſione anathematis, vel excommunicationis projicere debent in terram, & conculcare pedibus: deinde epiſtola per parochias mittatur, continens excommunicatorum nomina, & cauſam excommunicationis.

Corr. Rom. ❡ *Apud Burchardum, & Ivonem ea, quæ in hoc capite continentur, & multa alia eodem pertinentia citantur ex Concilio Rothomagenſi. In collectione vero canonum incerti auctoris manuſcripta iiſdem verbis, quibus hic, refertur ex Zacharia Papa.*

C. CVII. *De eodem.*

Item ex Concilio Arauſico.

CAnonica[b] inſtituta, & ſanctorum Patrum exempla ſequentes, Eccleſiarum Dei violatores [1] auctoritate Dei, & judicio ſancti Spiritus a gremio ſanctæ matris Eccleſiæ, & a conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus; quoadusque reſipiſcant, & Eccleſiæ Dei ſatisfaciant.

Corr. Rom. ❡ 1 Violatores] *In eadem collectione, & apud Burchardum, & in duobus vetuſtis Gratiani codicibus ſequitur N. Ab aliis tamen Gratiani exemplaribus, & ab Ivone abeſt nota iſta.*

C. CVIII. *Modus reconciliationis excommunicatorum.*

Item ex eodem.

CUm[c] aliquis vel excommunicatus, vel anathematizatus pœnitentia ductus veniam poſtulat, & emendationem promittit, Epiſcopus, qui eum excommunicavit, ante januas Eccleſiæ venire debet, & duodecim Presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumſtare debent [1]. Et ſi ille proſtratus veniam poſtulat, & de futuris cautelam ſpondet, tunc Epiſcopus apprehenſa manu ejus dextera, in Eccleſiam illum introducat, & communioni Chriſtianæ reddat, & ſeptem Pſalmos pœnitentiales decantet cum iſtis precibus, Kyrie eleyſon, Pater noſter, Salvum fac ſervum tuum. *Oratio.* Præſta, quæſumus, Domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, ut Eccleſiæ tuæ ſanctæ, a cujus integritate deviaverat peccando, admiſſorum veniam conſequendo reddatur innoxius. Per &c.

Corr. Rom. ❡ 1 Debent] *Apud Burchardum, qui etiam ex Concilio Arauſico citat, hæc ſequuntur*: Ubi etiam adeſſe debent illi, quibus injuria, vel damnum illatum eſt, *& multa alia, quæ omnino perlegenda ſunt.*

10 ꝑs Gratian. *Presbyteris vero, qui excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumunt, quæ pœnitentia ſit imponenda*, Joannes VIII. *Clero, & ordini Salonitano*[d] *ſcribens, definit, dicens.*

C. CIX. *Quæ ſit pœnitentia Sacerdotum, qui excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumunt.*

DE[e] illis Presbyteris, qui tempore ſanctiſſimi prædeceſſoris noſtri Domini Papæ Nicolai excommunicati, ſacrum miniſterium[f] contingere præſumpſerunt, ipſi in ſe damnationis (ſicut ſacri canones ſtatuerunt) ſententiam intulerunt. Tamen, quia miſeratio Apoſtolica veniam ſolet præſtare correctis, ob multitudinem miſericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus, ut ſancta communione ſaginati, ſtudeant tribus continuis annis per hebdomadam omni [1] ſecunda; & quarta

a *al. in ſuſtentationem, non ſuperbiæ.* b *Ivo p. 2. c. 95.* c *Geneſ. 49.* d *Ivo p. 2. c. 96.* e *al. monitam.*

a *Burch. lib. 11. c. 3. Ivo par. 14. c. 76.* b *Burchard. lib. 11. c. 7. Ivo part. 3. cap. 126.* c *Burch. lib. 11. cap. 8.* d *al. Salernitano.* e *Ivo p. 14. c. 35. Pann. lib. 5. cap. 104.* f *al. myſterium.*

Digitized by Google

quarta, & ſexta feria a a vino & a carne penitus jejunare, & ultra lugenda nequaquam committere.

Corr. Rom. ℊ 1 Omni ſecunda,] *Apud Ivonem, & in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus legitur;* omni ſecunda, & ſexta feria: *in uno autem*, omni quarta, & ſexta feria.

ℊ a A vino] *In Pannormia eſt*, aut a vino, aut a carne: *apud Ivonem*, a vino, aut aceto.

Gratian. *Qui autem excommunicatis communicant, pro modo peccati pœnitentiam accipiant.*

C. CX. *Pro modo peccati puniantur, qui excommunicatis communicant.*

Unde Urbanus II. *Genebaldo a Conſtantienſi Epiſcopo.*

SAnctis *b* quippe canonibus cautum conſtat, ut qui excommunicatis communicaverit, excommunicetur. Ipſius *c* tamen pœnitentiæ, atque abſolutionis modos eo moderamine decernimus, ut quicunque ſeu ignorantia, ſeu timore, ſeu neceſſitate negotii cujuſquam maximi, & maxime neceſſarii, eorum ſe convictu, ſalutatione, oratione, oſculatione *d* contaminaverint, cum minoris pœnitentiæ medietoa ſocietatis noſtræ participationem *e* ſortiantur. Eos vero, qui aut ſpontanee, aut negligenter inciderint, ſub ea volumus diſciplinæ coercitione *f* ſuſcipi, ut cæteris metus incutiatur.

CAUSA XII.

QUidam Clerici propria relinquere volunt: de ſuis & Eccleſiæ rebus teſtamentum conficiunt: de rebus Eccleſiæ nonnulla largiuntur.

c. Modo primum quæritur, utrum liceat Clericis proprium habere.

2. Secundo, an res Eccleſiæ, quæ ab eis datæ ſunt, poſſint conſtare aliqua firmitate eis, qui eas acceperunt.

3. Tertio, ſi ante tempus ordinationis ſuæ, qui nihil habere videbantur, & poſt ordinationem aliqua inveniſſe noſcuntur, an poſſint ea relinquere, quibus voluerint, an non.

4. Quarto, ſi de ſuis, & Eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, an utrique communiter, an ſingulariter Eccleſiæ, vel Sacerdoti, jure proveniant.

5. Quinto, ſi teſtamenta liceat eis conficere.

QUÆSTIO I.

s ps CLericos nihil poſſidere, multis auctoritatibus jubetur. g

C. I. *Impuberes, & adoleſcentes in uno conclavi maneantes, probatiſſimo Seniori deputentur.*

Ait enim Toletanum Concilium IV. *cap.* 23.

OMnis *h* ætas ab adoleſcentia *i* in malum prona eſt. Nihil enim incertius, quam vita adoleſcentium. Ob hoc conſtituere oportuit, ut ſi qui in Clero impuberes *k*, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commaneant *l*, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo Seniori, quem & magiſtrum diſciplinæ, & teſtem vitæ habeant. §. 1. Quod ſi aliqui ex his pupilli exiſtunt, Sacerdotali tutela foveantur: ut & vita eorum a criminibus intacta ſit, & res ab injuria improborum. Qui autem his præceptis reſultaverint, monaſteriis deputentur, ut vagantes animi, & ſuperbi, ſeveriori regula diſtringantur.

a *al. Gebehardo*. b *Ivo p. 14. c. 45. Pann. l. 5. c. 107.* c *al. ipſi.* d *al. oſculove.* e *al. participium.* f *al. coercione.* g *al. approbatur.* h *Anſ. l. 7. c. 1.* i *Geneſ. 6. & 8. Prov. 30.* k *al. puberes.* l *al. commorentur.*

C. II. *Omnibus Clericis communis eſt vita ſervanda.*

Item Clemens *epiſt.* 5.

DIlectiſſimis *a* fratribus & condiſcipulis Hieroſolymis cum dilectiſſimo fratre Jacobo Coepiſcopo habitantibus, Clemens Epiſcopus. Communis vita, fratres, omnibus neceſſaria eſt, & maxime his, qui Deo irreprehenſibiliter militare cupiunt, & vitam Apoſtolorum, eorumque diſcipulorum imitari volunt. §. 1. Communis enim uſus omnium, quæ ſunt in hoc mundo, omnibus eſſe hominibus debuit. Sed per iniquitatem alius hoc ſuum eſſe dixit, & alius illud, & ſic inter mortales facta diviſio eſt. §. 2. Denique Græcorum quidam ſapientiſſimus, hæc ita ſciens eſſe, ait: Communia debere eſſe amicorum omnia. (in omnibus 1 autem ſunt ſine dubio & conjuges.) Et ſicut non poteſt, inquit, dividi aer, neque ſplendor ſolis; ita nec reliqua, quæ communiter in hoc mundo omnibus data ſunt ad habendum, dividi debere, ſed habenda eſſe communia. Unde & Dominus per Prophetam *b* loquitur, dicens: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, &c.* §. 3. Iſtius enim conſuetudinis more retento, etiam Apoſtoli *c*, eorumque diſcipuli, ut prædictum eſt, una nobiſcum, & vobiſcum communem vitam duxere. Unde ut bene noſtis, erat multitudinis eorum cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum, aut noſtrum de his, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed omnia illis, & nobis erant communia: nec quiſquam egens erat inter nos. §. 4. Omnes autem, qui domos, vel agros poſſidebant, vendebant eos, & pretia eorum, & reliquas res, quas habebant, afferebant, ponentes ante pedes Apoſtolorum *d* (ſicut nobiſcum quidam veſtrum cognoverunt, & viderunt:) & dividebantur ſingulis, prout cuique opus erat. §. 5. Ananias autem vir auſterus, & Sapphira uxor ejus, qui mentiti ſunt Apoſtolis de pretio agrorum ſuorum, quos vendiderant, nobis præſentibus, in conſpectu omnium circumadſtantium, a conſpectu Apoſtolorum propter peccatum eorum, & mendacium, quod fecerunt, mortui elati ſunt ambo. Cætera, quæ de talibus cognovimus, & vidimus, nec recordatione, nec demonſtratione digna ſunt. Quapropter hæc vobis cavenda mandamus, & doctrinis, & exemplis Apoſtolorum obedire præcipimus: quia hi, qui mandata eorum poſtponunt, non ſolum rei, ſed extorres fiunt. Quæ non ſolum vobis cavenda, ſed & omnibus prædicanda ſunt. *& infra.* §. 6. Unde conſilium dantes, veſtram prudentiam hortamur, ut ab Apoſtolicis regulis non recedatis: ſed communem vitam ducentes, & Scripturas ſacras recte intelligentes, quæ Domino voviſtis, adimplere ſatagatis.

Corr. Rom. ℊ 1 In omnibus autem ſunt ſine dubio & conjuges.) *Verba hæc abſunt ab originali in recentioribus Conciliorum editionibus impreſſo, & duobus ipſius manuſcriptis codicibus, uno Vaticano, altero Bibliothecæ ſancti Marci Florentiæ, & ab Anſelmo. Hanc vero ſententiam a Platone acceptam, hæretici quidam volebant in Chriſtianam religionem invehere. Ita enim ſcribit Epiphanius hæreſi 32.* Primum quidem, quod ipſe Epiphanes cum patre ſuo, & ſectæ Antiſtite Carpocrate, ac ſodalibus ejus, communes eſſe hominum uxores ſancivit, ex Platonis de repub. libris occaſionem nactus, & propriam concupiſcentiam perficiens. *Verum apud veteres etiam Chriſtianos hanc uxorum communionem vehementer damnari ſolitam, Tertullianus in Apologetico evidenter teſtatur, his verbis:* Omnia indiſcreta ſunt apud nos, præter uxores. In illo loco conſortium ſolvimus, in quo ſolo cæteri homines conſortium exercent: qui non amicorum ſolummodo matrimonia uſurpant, ſed & ſua amicis patientiſſime ſubminiſtrant, ex illa credo majorum & ſapientiſſimorum diſciplina, Græci Socratis, & Romani Catonis, qui uxores ſuas amicis communicaverunt, &c.

a *Anſ. ibid.* b *Pſal. 132.* c *Act. 4.* d *Act. 5.*

Digitized by Google

C. III. *Juxta Eccleſiam Clericorum clauſtra conſtituantur.*

Item Eugenius Papa II. & Leo IV. *c. 7.*

NEceſſaria *a* etenim res exigit, ut juxta Eccleſiam clauſtra conſtituantur, in quibus Clerici diſciplinis Eccleſiaſticis vacent. Itaque omnibus unum ſit refectorium, ac dormitorium, ſeu cæteræ officinæ ad uſus Clericorum neceſſariæ. Miniſtri vero poſt Epiſcopum ſuper eos eligantur, quorum vita, atque doctrina illos potius exornet, quam dehoneſtet.

Corr. Rom. ¶ *Eſt caput ſeptimum Concilii Romæ ab Eugenio II. primum habiti, & poſtea a Leone IV. innovati. Antea citabatur Leo IX.*

Gratian. *Nec in atrio Eccleſiæ alia ædificia, niſi Clericorum ponantur.*

C. IV. *Nec in atrio Eccleſiæ, niſi Clericorum ædificia ponantur.*

Unde Nicolaus Papa *b*.

NUlla *c* ædificia in atrio Eccleſiæ ponantur, niſi tantum Clericorum.

Corr. Rom. ¶ *Fere eadem leguntur in Concilio Selegunſtadienſi, c. 12. quod habetur in fine collectionis Burchardi, & refertur ab Ivone p. 15.*

C. V. *Clericus nihil ſeculare poſſideat.*

Item Hieronymus *ad Nepotianum.*

CLericus *d*, qui Chriſti ſervit Eccleſiæ, interpretetur primo vocabulum ſuum: & nominis definitione prolata, nitatur eſſe, quod dicitur. Si enim κλῆρος Græce, ſors Latine appellatur, propterea vocantur Clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ſors, id eſt, pars Clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, ut & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur a Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum Propheta *e* dicit: *Pars mea Dominus*, nihil extra Dominum habere poteſt. Quod ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus: verbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus Dominus fieri pars ejus non dignatur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras tribus: ſed quaſi Levita & Sacerdos vivo de decimis, & altari ſerviens, altaris oblatione ſuſtentor. Habens *f* victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.

C. VI. *Nihil præter Deum debet curare, qui in ejus ſortem eligitur.*

Item Ambroſius *de fuga ſeculi, cap. 2.*

CUi portio Deus eſt, nihil debet curare, niſi Deum, ne alterius impediatur neceſſitatis munere. Quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic noſtro officio decerpitur. Hæc enim vera eſt Sacerdotis fuga, abdicatio domeſticorum, & quædam alienatio chariſſimorum, ut ſuis ſe abneget, qui ſervire Deo elegerit *g*.

C. VII. *Clericis, & Deo devotis nec cauſas agere, nec aliquid proprium habere licet.*

Item Hieronymus *ad quendam ſuum Levitam, de duobus generibus hominum.*

DUo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem unum genus, quod mancipatum divino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare convenit: ut ſunt Clerici, & Deo devoti, videlicet converſi. Κλῆρος enim Græce, Latine ſors. Inde hujuſmodi homines vocantur Clerici, id eſt, ſorte electi. Omnes enim Deus in ſuos elegit. Hi namque ſunt Reges, id eſt, ſe & alios in virtutibus regentes: & ita in Deo regnum habent. Et hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ, in ſignum regni, quod in Chriſto expectetur. Raſio vero capitis, eſt temporalium omnium depoſitio. Illi *a* enim victu & veſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem habentes, debent habere omnia communia. §. 1. Aliud vero genus eſt Chriſtianorum, ut ſunt Laici. Λαὸς, enim Græce, eſt populus Latine. His licet temporalia poſſidere, ſed non niſi ad uſum. Nihil enim miſerius eſt, quam propter nummum Deum contemnere. His conceſſum eſt uxorem ducere, terram colere, inter virum & virum judicare, cauſas agere, oblationes ſuper altari apponere, decimas reddere: & ita ſalvari poterunt, ſi vitia tamen benefaciendo evitaverint.

C. VIII. *Clerici nihil proprium poſſideant.*

Item Gregorius *Auguſtino Anglorum Epiſcopo, reſponſionum c. 1. & 2.*

QUia *b* tua fraternitas monaſterii regulis erudita, ſeorſum non debet fieri *c* a Clericis ſuis in Eccleſia Anglorum, quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta eſt, hanc debet inſtituere converſationem, quæ in initio naſcentis Eccleſiæ fuit Patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex iis, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. §. 1. Si *d* qui vero ſunt Clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe non poſſunt continere, ſortiri uxores debent, & ſtipendia ſua exterius accipere: quia & de eiſdem Patribus, de quibus præfati ſumus, novimus ſcriptum *e*: *quod dividebatur ſingulis, prout cuique opus erat.* De eorum ergo ſtipendio cogitandum, atque providendum eſt *i* & ſub Eccleſiaſtica regula ſunt tenendi: ut bonis moribus vivant, & canendis Pſalmis invigilent, & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus, Deo auctore, conſervent. §. 2. Communiter *f* autem viventibus jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hoſpitalitate, & adimplenda miſericordia nobis quid erit loquendum, cum omne, quod ſupereſt, in cauſis piis, ac religioſis erogandum eſt? Domino & magiſtro omnibus dicente: *Quod g ſupereſt, date eleemoſynas, & ecce omnia munda ſunt vobis.*

C. IX. *Clericis omnia communia eſſe debent.*

Item Urbanus Papa *omnibus Catholicis, epiſtola unica, c. 1.*

SCimus *h* vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter omnes *i* Chriſtianos viguit, & adhuc gratia Dei viget: & maxime inter eos, qui in ſortem Domini ſunt electi, id eſt, Clericos: ſicut in actibus legitur Apoſtolorum *k*: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia. & infra.* §. 1. Quicunque *l* veſtrum communem vitam ſuſceptam habet, & vovit ſe nihil proprium habere, videat, ne pollicitationem ſuam irritam faciat: ſed hoc, quod Domino eſt pollicitus, fideliter cuſtodiat, ne damnationem, ſed præmium ſibi acquirat: quoniam ſatius eſt non vovere, quam votum, prout melius poteſt, non perficere. Gravius enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt; quam illi, qui vitam ſine voto finierunt, aut ſine fide mortui ſunt, & tamen bona egerunt opera.

C. X.

a *Anſelm. l. 7. c. 5. & l. 4. c. 2.* b *In Conc. Selegunſt. c. 12.* c *Ivo p. 15. c. 178.* d *Deuſd. p. 3. Anſ. l. 7. c. 2. Ivo p. 6. c. 1.* e *Pſ. 15.* f *1. Tim. 6.* g *geſtit.*] *orig.*

a *Aug. ſerm. 21. ad fratres in eremo.* b *Joan. Diac. in vita, l. 2. c. 37. Anſ. l. 7. cap. 3.* c *al. vivere.* d *32. diſt. ſi qui vere.* e *Actorum 4.* f *al. Communi autem vita.* g *Luc. 11.* h *Anſ. lib. 7. c. 2. Ivo p. 3. c. 139.* i *al. bonos.* k *Actor. 4.* l *in ead. epiſt. c. 6.*

Digitized by Google

C. X. *De eodem.*

Item Auguſtinus *in ſermone de a communi vita Clericorum.*

NOlo *b*, ut aliquis de vobis inveniat male vivendi occaſionem. Providemus enim bona, ut ait Apoſtolus *c*, non ſolum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Propter nos conſcientia noſtra ſufficit nobis: propter vos fama noſtra non pollui, ſed pollere debet in vobis. Tenete, quod dixi, atque diſtinguite. Duæ res ſunt, Conſcientia, & Fama. Conſcientia neceſſaria eſt tibi; fama proximo tuo. Qui fidens conſcientiæ ſuæ negligit famam ſuam, crudelis eſt. *& infra*. §. 1. Nulli liceat in ſocietate noſtra habere aliquid proprium: ſed ſi forte aliqui *d* habent, nulli licet: & qui habuerint, faciunt, quod non licet. *& infra*. §. 2. Entheeam nobis habere non licet. Non enim Epiſcopi eſt ſervare aurum, & a ſe mendicantis revocare manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi inopes nos interpellant, ut plures triſtes relinquamus: quia, quod poſſimus dare omnibus, non habemus. Non habeamus ergo entheeam. *& infra e*. §. 3. Qui habere voluerit proprium, & de proprio vivere, & contra iſta præcepta facere, parum eſt, ut dicam, non meeum manebit, ſed nec Clericus erit. Dixeram enim, & ſcio me dixiſſe, quod ſi nollent ſuſcipere vitam ſocialem mecum, non illis tollerem Clericatum, ſed ſeorſum manerent, ſeorſum viverent: quomodo noſſent, Deo viverent; & tamen ante oculos poſui, quantum malum ſit a propoſito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos, quam plangere mortuos. Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo quicunque voluiſſet extra manere, & de ſuo vivere, non tollerem ei Clericatum: ita modo, quia placuit illis, Deo propitio, ſocialis hæc vita, quiſquis eum hypocriſi vixerit, quiſquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat teſtamentum, ſed delebo eum de tabula Clericorum. *Item ſupra*, §. 4. Qui *ſ* non vult meeum manere, & in communi vivere, habeat libertatem; ſed videat, utrum habere poſſit felicitatis hæreditatem *g*.

Corr. Rom. ¶ *Initium hujus capitis uſque ad verſ.* Qui habere voluerit, *legitur in ſermone 2. de communi vita Clericorum, ſeu 52. ad fratres in eremo: cætera vero partim in ſermone 53. ad fratres in eremo, ſive ſerm. 3. de communi vita Clericorum: partim in eodem 52. ſive 2. de quibus ſermonibus adnotatum eſt ſupra diſt. 86. Partem hujus capitis refert Beda in comment. ad 2. Cor. c. 8. ſub hoc titulo.* Ex ſermone de vita, & moribus Clericorum.

¶ 1 Qui non vult] *In ſermone ipſo præcedit* e. certe ego *infr. eadem, & paucis interjectis ſequitur*, qui hoc non vult, habeat libertatem &c.

C. XI. *Non licet habere proprium iis, qui ſuis renunciant, & communiter vivere ſpondent.*

Idem ſermone tertia h *de communi vita Clericorum.*

NOn dicatis aliquid proprium: ſed ſint vobis omnia communia. *& infra*. §. 1. Quicunque autem in tantum progreſſus fuerit malum, ut occulte ab aliquo literas, vel quodlibet munus acciperet, ſi hoc ultro confiteatur, parcatur illi, & oretur pro illo. Si autem deprehenditur, atque convincitur, ſecundum arbitrium Presbyteri, vel Præpoſiti gravius emendetur. *& infra*. §. 2. Cum *ſ* hujus noſtræ congregationis fratres, non ſolum facultatibus, ſed voluntatibus propriis in ipſa ordinationis ſuſceptione renuntiaverint, & ſe per promiſſam obedientiam penitus aliorum poteſtati, & imperiis in Chriſto, & pro Chriſto ſubdiderint; certum *2* eſt eos nihil habere, poſſidere, dare, vel accipere debere ſine ſuperioris licentia. §. 3. Quod *a* ſi propinquus, vel amicus, vel quilibet fratrum cuiquam aliquid offerre voluerit, primo quidem Priori inſinuetur, & ſic ſuſcipiatur, ſi ipſe mandaverit. De quo tamen nihil fiat aliud, niſi quod Priori placuerit.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc ſumptum eſt ex ſermone 3. de communi vita Clericorum, in quo regula B. Auguſtini continetur, ac repetitur epiſt. 109. ſed in ea ad Monachas oratio convertitur.*

¶ 1 Cum hujus noſtræ] *Hæc uſque ad verſ.* certum eſt *non ſunt inventa apud B. Auguſtinum.*

¶ 2 Certum] *Hæc habentur in prima regula c. 4.*

C. XII. *De eodem.*

Idem *tractatu 50. ad c. 12. Joannis.*

EXemplum Domini accipe converſantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli miniſtraverunt, niſi quia Eccleſia ipſius loculos ſuos habitura erat? Quare furem admiſit, niſi ut ejus Eccleſia fures patienter toleret?

C. XIII. *Eccleſiarum Præpoſiti rerum diſpenſatores efficiuntur.*

Item Proſper b *de vita contemplativa lib. 2. c. 9.*

EXpedit facultates Eccleſiæ poſſideri, & proprias perfectionis amore contemni. Non enim propriæ ſunt, ſed communes Eccleſiæ facultates: & ideo quiſquis omnibus, quæ habuit, dimiſſis, aut venditis, fit rei ſuæ contemptor, cum Præpoſitus fuerit factus Eccleſiæ, omnium, quæ habet Eccleſia, efficitur diſpenſator. Denique ſanctus Paulinus, ut ipſi melius noſtis, ingentia prædia, quæ fuerunt ſua, vendita pauperibus erogavit: ſed cum factus eſſet Epiſcopus, non contempſit Eccleſiæ facultates, ſed fideliſſime diſpenſavit. Quo facto ſatis oſtendit & propria debere propter perfectionem contemni, & ſine impedimento perfectionis poſſe Eccleſiæ facultates, quæ *c* ſunt profecto communes, poſſideri. Quid ſanctus Hilarius? nonne & ipſe omnia bona ſua aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit? Is tamen, cum merito perfectionis ſuæ fieret Eccleſiæ Arelatenſis Epiſcopus, quæ illa tunc habebat Eccleſia, non ſolum poſſedit, ſed etiam acceptis fidelium numeroſis hæreditatibus ampliavit. Iſti *d* ergo tam ſancti, tam perfecti Pontifices, factis evidenter clamant poſſe, & debere fieri, quod fecerunt. Qui utique homines tam ſecularium, quam divinarum rerum ſine ambiguitate doctiſſimi ſi ſcirent res Eccleſiæ debere contemni, nunquam eas debuerant, qui omnia ſua reliquerant, retinere *e*.

C. XIV. *Diaconi, vel qualibet religioſæ perſonæ regularem vitam ducere cogantur.*

Item Gregorius *Felici Epiſcopo de Acropoli lib. 2. epiſt. 29.*

QUoniam *ſ* Velina, Buxentina, & Blandana Eccleſiæ, quæ tibi in vicino ſunt conſtitutæ, Sacerdotis noſcuntur vacare regimine, propterea fraternitati tuæ earum ſolennitter operam viſitationis injunximus: illud præ omnibus commonentes, ut ubi præfatarum Eccleſiarum, ſive diœceſeos earum, vel Diaconi, vel religioſæ perſonæ inventæ fuerint, diſtricte, canoniceque vivant.

C. XV. *Quare in primitiva Eccleſia prædia vendebantur.*

Item Melchiades Papa.

FUturam *g* Eccleſiam in Gentibus Apoſtoli prævidebant: ideirco prædia in Judæa minime ſunt adepti, ſed pretia tantummodo ad fovendos egentes. At vero eum

a *Serm. 53. ad fratres in eremo. In Conc. Aquiſgr. c. 112.* b *Beda 2. ad Cor. 8. 12. q. 3. non ſunt audiendi. Anſ. l. 7. c. 6.* c *Rom. 12. & 2. Cor. 8.* d *aliquid] orig. infr. ead. q. 2. vobis enim.* e *Serm. 53.* ſ *Serm. 53. in extremo.* g *al. æternitatem.* h *Et epiſt. 109. ad Monachas.*

a *In prima regula c. 4.* b *& in Conc. Aquiſgr. c. 35.* c *Quæ ſunt profecto communia) orig.* d *Addita eſt ex originali hæc clauſula.* e *al. ſuſcipere.* ſ *Anſ. l. 7. c. 7.* g *Polyc. l. 2. tit. 29. Burch. l. 3. c. 2. & 5. Ivo p. 3. c. 4. & 7. Pann. l. 2. c. 3.*

Digitized by Google

cum inter turbines, & adverſa mundi ſuccreſceret Eccleſia, ouſque pervenit, ut non ſolum Gentes, ſed etiam Romani Principes, qui pene totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Chriſti, & Baptiſmi ſacramenta concurrerent *a* E quibus vir religioſiſſimus Conſtantinus, primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per univerſum orbem, ſub ſuo degentes Imperio, non ſolum fieri Chriſtianos, ſed etiam fabricare Eccleſias, & prædia tribuere poſſe conſtituit. Denique idem præfatus Princeps donaria immenſa contulit, & fabricam templi primæ ſedis beati Petri Principis Apoſtolorum inſtituit: adeo, ut ſedem Imperialem, quam Romani Principes poſſederant, relinqueret; & beato Petro, ſucceſſoribuſque *a* ſuis profuturam concederet. §. 1. Idem vero præſidens *b* in ſancta Synodo, quæ apud Nicæam congregata eſt, cum querelam quorundam conſpiceret coram ſe delatam, ait: *Vos a nemine dijudicari poteſtis: quia ſolius Dei judicio reſervamini. Dii etenim vocati eſtis, & idcirco non poteſtis ab hominibus judicari*. Ab illo etenim tempore, & deinceps, viri religioſiſſimi non ſolum poſſeſſiones & prædia, quæ poſſederant, ſed etiam ſemetipſos Domino conſecrarunt, ædificantes baſilicas in ſuis fundis in honorem ſanctorum Martyrum per civitates, ac monaſteria innumera, in quibus cœtus Domino ſervientium conveniret.

Corr. Rom. ¶ *Cæteri etiam collectores Melchiadem citant: quod conſtare non poſſe recte animadvertit auctor gloſſæ. Fit enim in hoc capite mentio Nicænæ Synodi: quo tempore (ut ex ipſa Synodo, Euſebio, & cæteris Hiſtoricis apparet) jam Melchiades obierat. Habetur autem integrum in ſcripto de primitiva Eccleſia, & munificentia Conſtantini, quod in Collectione Iſidori, Lutetiæ bis impreſſa, ſequitur ſtatim poſt decreta Melchiadis, quemadmodum ſupra, diſt.* 88. *ad c.* decrevit, *annotatum eſt*.

C. XVI. *Quare prædia fidelium hodie ab Eccleſia non alienentur.*

Item Urbanus Papa, *epiſt. univ. cap.* 1.

VIdentes *c* autem ſummi Sacerdotes, & alii, atque Levitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis poſſe conferre, ſi hæreditates & agros, quos vendebant, Eccleſiis, quibus præſidebant Epiſcopi, traderent; eo quod ex ſumptibus eorum, tam præſentibus, quam futuris temporibus plura, & elegantiora miniſtrare poſſent fidelibus, communem vitam *d* ducentibus, quam ex pretio ipſorum, cœperunt prædia, & agros, quos vendere ſolebant, matricibus Eccleſiis tradere, & ex ſumptibus eorum vivere. §. 1. Ipſæ vero res in ditione ſingularum parochiarum Epiſcoporum (qui locum tenent Apoſtolorum) erant, & ſunt uſque adhuc, & futuris ſemper debent eſſe temporibus. E quibus Epiſcopi, & fideles diſpenſatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inveniatur. §. 2. Ipſæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. *& infra c.* 3. §. 3. Memoratis ergo augmentationibus, ac cultibus, in tantum Eccleſiæ, quibus Epiſcopi præſident, Domino adminiculante creverunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus, ut nullus ſit in eis, communem gerens *e* vitam, indigens: ſed omnia neceſſaria ab Epiſcopo, ſuiſque miniſtris percipit. §. 4. Iden, ſi aliquis extiterit modernis, aut futuris temporibus, qui hæc avellere nitatur, jam dicta damnatione feriatur.

C. XVII. *De eodem.*

Item Auguſtinus *f tractatu* 62. *in Joannem*.

HAbebat *g* Dominus loculos, & a fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Tunc primum Eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta, ut intelligeremus, quod præcepit, non *a* cogitandum eſſe de craſtino, non ad hoc fuiſſe præceptum, ut nihil pecuniæ ſervetur a ſanctis: ſed ne Deo pro illa ſerviatur, & propter inopiæ timorem juſtitia deſeratur.

2. ps. Gratian. *His omnibus auctoritatibus claret, quod Clericis nullo modo liceat habere quid proprium: quod ſi habuerint, non Clerici erunt: non tamen Clericatus eis tollendus eſt.*

C. XVIII. *Clericatus non tollitur eis, qui volunt habere aliquid proprium.*

Unde Auguſtinus *in ſerm.* 2. b *de communi vita Clericorum*.

CErte *c* ego ſum, qui ſtatueram, ſicut noſtis, nullum ordinare Clericum, niſi qui mecum vellet manere: aut ſi vellet recedere a propoſito, recte illi tollerem Clericatum: quia deſereret ſanctæ ſocietatis promiſſum, cœptumque conſortium. Ecce in conſpectu Dei, & veſtro muto conſilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus, & Eccleſia ſua, maneant ubi volunt, & ubi poſſunt, non eis aufero Clericatum: nolo habere hypocritas. Malum enim eſſe, quis neſciat? Malum eſt, cadere a propoſito: ſed pejus eſt, ſimulare propoſitum. *& poſt pauca*. §. 1. Si non ſervas ſanctitatem *d* iris, dimidius cecidir: ſi vero iatus habuerit ſimulationem, totus cecidit. Nolo, ut habeat neceſſitatem ſimulandi. Scio, quomodo homines ament Clericatum. Nemini eum tollo nolenti mecum communiter vivere.

Gratian. *Econtra ſunt aliæ auctoritates, quibus conceditur propria habere, non ſolum aliis, ſed etiam Epiſcopis.*

C. XIX. *De rebus propriis, vel acquiſitis Epiſcopi hæredibus ſuis derelinquant.*

Unde in Concilio Agathenſi, *c.* 48. *legitur*.

EPiſcopi de rebus propriis, vel acquiſitis, vel quicquid de proprio habent, hæredibus ſuis, ſi voluerint, derelinquant. Quicquid vero de proviſione ſua Eccleſiæ fuerit, ſive de agris, ſive de fructibus *e*, ſive de oblationibus, omnia *f* in jure Eccleſiæ reſervare cenſuimus.

C. XX. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Papæ *g*, *c.* 15.

MAnifeſta autem debent eſſe, quæ ad Eccleſiam pertinent, his, qui circa ipſos ſunt, Presbyteris & Diaconis; ut ſi Epiſcopo contigerit inopinatus tranſitus, res Eccleſiæ nullo modo poſſint minui, & perire, neque res propriæ Epiſcopi importunitatem patiantur pro rebus Eccleſiæ: ut nec Eccleſia incurrat damnum, nec Epiſcopus in ſuis rebus pro rebus Eccleſiæ proſcribatur.

C. XXI. *De eodem.*

Idem *ſtatutum eſt* in canonibus Apoſtolorum, *c.* 40. *ubi legitur:*

SInt *h* manifeſtæ res propriæ Epiſcopi, (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ: ut poteſtatem habeat de propriis moriens Epiſcopus, ſicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere: nec ſub occaſione Eccleſiaſticarum rerum, ea, quæ Epiſcopi eſſe probantur, intercidant. Fortaſſis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut ſervos. Et juſtum eſt hoc apud Deum, & homines, ut nec Eccleſia detrimentum patiatur ignoratione rerum Pontificis, nec Epiſcopus, vel ejus propinqui ſub obtentu Eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant, qui ad eum pertinent, morſque *i* ejus injuriis malæ famæ ſubjiciatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Morſque] *Ante legebatur*, mortiſque ejus

a *al. ſuiſque præſulibus*. b 11. *quæſt.* 3. c *Anſelm. l.*7.*c.* 6. *Burch. l.*3.*c.*3. *Ivo p.*3.*c.*5. d *al. fidem*. e *al. eligens*] *al. degens*. f *Et Beda ad c.* 13 *Joan. & ibi gloſſa ordin.* g *Anſel. l.*5. *c.* 32. *Polyc. l.*3.*tit.*24.

a *Matth.* 6. b *aliter* 32. *ad fratres in eremo*. c *Anſelmus lib.*7.*c.*8. d *Si ſervas*] *orig.* e *aliter frugibus* f *aliter omnia jure*. g *in cap. Martini Bracaren. ex can.* 4. *Conc. Antiocheni, mutatis verbis, ſed ſalva ſententia*. h *Anſelm. l.*6.*cap.*167.

Digitized by Google

ejus injuriis infamentur. *Reſtitutus eſt locus ex priſca verſione, cui totum reliquum caput convenit. Græce eſt,* καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις a περιβάλλεσθαι: *id eſt*, & ejus mors maledictis undique appetatur.

C. XXII. *Ex rebus Eccleſiæ Epiſcopus, ſi indiget, ſibi, & ſuis neceſſaria ſumat.*

Item in eiſdem canonibus, c. 41.

EX his autem, quibus Epiſcopus indiget (ſi tamen indiget) ad ſuas neceſſitates, & peregrinorum fratrum uſus & ipſe percipiat, ut nihil ei 1 poſſit omnino deeſſe. Lex *b* enim Dei præcipit, ut qui altario deſerviunt, paſcantur de ipſo.

Corr. Rom. ¶ 1 Ei poſſit] *Legitur etiam*, eis poſſit. *Nam & in Græcis codicibus partim eſt* αὐτῷ *partim* αὐτοῖς.

C. XXIII. *Res Eccleſiaſticas Epiſcopus diſpenſet.*

Item ex Concilio *c* Antiocheno, c. 25.

EPiſcopus *d* Eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem ad diſpenſandum erga omnes, qui indigent, cum ſumma reverentia, & timore Dei. Participet autem & ipſe, quibus indiget (ſi tamen indiget) tam in ſuis, quam in fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſariis uſibus profuturis; ita ut in nullo qualibet occaſione fraudentur, juxta ſanctum Apoſtolum *e* ſic dicentem: *Habentes victum, & tegumentum, his contenti ſumus.* Quod ſi contentus iſtis minime fuerit, convertat autem res Eccleſiæ in ſuos uſus domeſticos, & ejus commoda, vel agrorum fructus, non cum Presbyterorum conſcientia, Diaconorumque pertractet; ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis, aut propinquis, aut fratribus, filiiſque committat, ut per hujuſmodi perſonas occulte 1 res lædantur Eccleſiæ, Synodo provinciæ pœnas ille perſolvat. Si autem & aliter accuſetur Epiſcopus, aut Presbyteri, qui cum ipſo ſunt, quod ea, quæ pertinent ad Eccleſiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Eccleſiaſtica facultate ſibimet uſurpent, ita ut ex hoc affligantur quidem pauperes, criminationi vero, & blaſphemiis tam ſermo prædicationis, quam ii, qui diſpenſant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, ſancta Synodo, id quod condecet, approbante.

Corr. Rom. ¶ 1 Occulte res] *In verſione Dionyſii legitur*, ut per hujuſmodi perſonas occulte cæteri *f* lædantur fratres Eccleſiæ: *& concordat cum alia antiqua verſione, quæ & ipſa eſt in tomis Conciliorum*, ut per eorum ſecretam diligentiam Eccleſiaſtici lædi videantur. *Græco in codicibus, qui lecti ſunt, habetur*, εἰς τὸ διὰ τῶν τοιούτων λανθάνειν βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας: *id eſt*, ut ex his rationes Eccleſiæ latenter lædantur.

C. XXIV. *Res Eccleſiæ ſint in Epiſcopi poteſtate.*

Item in canonibus Apoſtolorum, c. 41.

PRæcipimus *g*, ut in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretioſiores *h* illi ſunt creditæ *i*, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut poteſtate ejus, indigentibus omnia diſpenſentur per Presbyteros, & Diaconos, & cum Dei timore, & omni ſolicitudine *k* miniſtrentur. Ex his autem, quibus indiget, &c. *ut ſupra* l.

Gratian. *Cum ergo in Concilio Agathenſi, & Martini, & canonibus Apoſtolorum dicatur:* Sint manifeſte res propriæ Epiſcopi, *cum in iiſdem canonibus, & in Concilio Antiocheno præcipiatur, ut Epiſcopus participet res m Eccleſiæ, ſi tamen indiget, novus patenter oſtenditur, quod Epiſcopus habeat habere propria? Dicendo enim (ſi indiget rebus Eccleſiæ) notat eum habere propria, quæ fortaſſe ſuis neceſſitatibus non ſufficiunt. Quomodo ergo Clericus, ſi proprium habere voluerit, Clericus non erit? & Epiſcopus habens propria non ſolum non deſinit eſſe Epiſcopus, verum etiam cunctas Eccleſiaſticas facultates in ſua jubetur habere poteſtate?* §. 1. *Sed notandum eſt, Epiſcopos Orientales uxores habere, & filios: quoſdam autem ex noſtris partibus, cum in Laicatu, ſive in minoribus ordinibus conſtituti, habeant uxores, & filios, ſive morte uxoris interveniente, ſive continentia pari voto ſervata, ad ſacros ordines accedere. His omnibus conceditur habere propria ad ſuos, & ſuorum uſus.* §. 2. *Qui autem ab infantia ſacræ militiæ traditi ſunt, nullo modo eis permittitur habere propria: quia nulla eſt eis excuſatio proprietatis: niſi fortaſſe retinendo ſua, a ſumptibus Eccleſiæ abſtineant: Quod fieri poſſe Proſper de vita contemplativa, lib. 2. cap. 12. teſtatur, dicens.*

C. XXV. *De iis, qui tam infirmi ſunt, ut ſuis rebus renunciare non poſſint.*

ILli autem, qui tam infirmi ſunt, ut poſſeſſionibus ſuis renuntiare non poſſint, ſi ea, quæ accepturi erant, diſpenſatori relinquant, nihil habentibus conferenda, ſine peccato poſſident ſua: quia & ipſi quodammodo ſua relinquunt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum, quæ labori, vel ordini ſuo deberi arbitrantur, accipiunt.

Gratian. *De rebus vero Eccleſiæ quæritur, an liceat eas per Præbendas dividi, ut annuos reditus quiſque ſibi ſpecialiter vendicet. Hoc non poſſe fieri, argumento, & auctoritate probatur. Clerici ſucceſſores eorum ſunt, de quibus dicitur* a: Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una. *Neceſſe eſt ergo, ut eorum ſequantur vitam, quorum in Eccleſia gradum adminiſtrant. Non ergo aliquid proprium ſibi vendicabunt, ſed erunt eis omnia communia.*

C. XXVI. *Res Eccleſiæ quaſi communes Epiſcopus diſpenſet.*

Item Urbanus Papa *ait in epiſtola unica*, c. 2.

REs *b* Eccleſiæ non quaſi propriæ; ſed ut communes, & Domino oblatæ, cum ſummo timore non in alios, quam in præfatos uſus ſunt fideliter diſpenſandæ.

C. XXVII. *Non liceat Epiſcopo res Eccleſiarum in proprios uſus convertere.*

Item ex Synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. c. 16.

NUlli Epiſcoporum liceat res mobiles, aut immobiles, de ſubjectis plebibus, aliiſque piis locis, in proprio uſu habere: ne majores enormiter locupletentur, & minores tali facto pauperes inveniantur. Contra agens, canonica auctoritate coarctatus exiſtat.

Gratian. *Si ergo res Eccleſiæ, non quaſi propriæ, ſed quaſi communes habendæ ſunt, cum de communi nullus dicat, hoc meum eſt, nec de rebus Eccleſiæ, hæc eſt mea, poteſt aliquis dicere: ne videatur non imitari charitatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium, ſed* c *erant illis omnia communia.* §. 1. *Hic ita reſpondetur. Sicut perfectione charitatis manente, ſecundum diſcretionem Eccleſiarum, diſtributio fit Eccleſiaſticarum facultatum, dum aliis poſſeſſiones hujus Eccleſiæ ad diſpenſandum committuntur, ex quibus, licet res Eccleſiæ omnibus debeant eſſe communes, primum tamen ſibi, & ſuæ Eccleſiæ deſervientibus, neceſſaria ſubminiſtret* d, *reliqua, quæ ſuperſunt, fidelium uſibus miniſtraturus; ita & Præbendæ Eccleſiarum, eadem charitate manente, pie, & religioſe poſſunt diſtribui, nec tunc rebus Eccleſiæ, ut propriis, ſed ut communibus utilitatibus deſervituris: ut ex his, quæ ſibi aſſignata ſunt, primum ſibi neceſſaria percipiat: ſi qua vero ſuis neceſſitatibus ſuperſunt, in communes uſus Eccleſiæ expendat.*

C. XXVIII.

a δυσφημίαις b 1. Cor. 9. c Et in Pariſienſ. Conc. l. 1. c. 15. d Anſel. l. 6. c. 163. e 1. Tim. 6. f *al. cæteræ lædantur Eccleſiæ.* g Anſelm. l. 6. cap. 150. h *pretioſæ*] *orig.* j πιστευθεῖσαι. *id eſt, credendæ.* k ἀκαταβείας *id eſt, integritate.* l *Sup. ead. c. ex his autem.* m *al. rebus.*

a *Actor.* 4. b *Anſ. l.* 5. *c.* 35. *Polyc. l.* 6. *tit.* 15. c *Act.* 4. d *al. Epiſcopus ſubminiſtret.*

C. XXVIII. *De eodem.*

Unde Auguſtinus ad Bonifacium Comitem, epiſt. 50.

SI *a* privatum *b* poſſidemus, quod nobis ſufficiat, non illa noſtra ſunt, ſed pauperum: quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili vendicamus.

Gratian. *Oſtenſum eſt, quomodo liceat Clericis habere proprium, & quomodo non. Item, quomodo res Eccleſiæ per Præbendas dividi poſſint.*

QUÆSTIO II.

NUnc quæritur, *ſi Sacerdotes aliqua de rebus Eccleſiæ dediſſe noſcuntur, an his, qui eas acceperunt, aliqua firmitate conſtabunt? Quod res Eccleſiæ nullo modo diſtrahi poſſint, & diſtractæ poſſideri, multis auctoritatibus probatur.*

C. I. *Eccleſiæ pecunias auferens velut homicida damnatur.*

Ait enim Stephanus Papa.

QUi *c* Chriſti pecunias, & Eccleſiæ aufert, fraudat, & rapit, ut homicida in conſpectu judicis deputabitur.

Corr. Rom. ¶ *In epiſtolis Stephani primi, quæ extant, caput hoc non habetur: ſed in epiſtola prima Anacleti, ex quo citatur a Burchardo & Ivone, & in Concilio Triburienſi, & infra ead. c.* qui abſtulerit. *Idem etiam legitur apud Lucium Papam.*

C. II. *Quicquid de ſacratis vaſis, vel miniſteriis a quolibet Clerico uſurpatum fuerit, Eccleſiæ reſtituatur.*

Item Pelagius *Hoſtilio Epiſcopo.*

AUguſtino noſtræ ſedis Notario ſuggerente didicimus, quod ei dilectio tua directis apicibus indicaſſet, quoſdam de Clero tuo, & maxime parochiarum ad te pertinentium non pauca ſacrata vaſa, vel miniſteria diſtraxiſſe, & aliqua hujuſmodi perpetraſſe, quæ a religioſo aliena ſunt propoſito. Charitatem vero tuam (ut hoc competenti ſolicitudine debeat inſequi, vel ulciſci) noſtræ præceptionis auctoritate cupis communiri. Qua de re præſentibus mandamus affatibus, ut competentis vivacitatis inſtantia, quicquid de ſacratis vaſis, vel miniſteriis a quolibet Clericorum uſurpatum, vel diſtractum fuiſſe compereris, ſine cujuſquam moræ interventu exigere non dimittas, & Eccleſiaſticis uſibus reformare.

C. III. *Quicquid Domino conſecratur, ad jus pertinet Sacerdotum.*

Item Bonifacius *d* Papa.

NUlli *e* liceat ignorare, omne quod Domino conſecratur, ſive fuerit homo, ſive animal, ſive ager, vel quicquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum Domino erit, & ad jus pertinebit Sacerdotum. Propter quod inexcuſabilis erit omnis, qui a Domino, & Eccleſia, cui competunt, aufert, vaſtat, invadit, vel eripit; & uſque ad emendationem, Eccleſiæque ſatisfactionem, ut ſacrilegus judicetur: & ſi emendare noluerit, excommunicetur.

C. IV. *Excommunicationi ſubjaceat, qui Eccleſiaſtica prædia invadit.*

Item Gregorius VII. *lib.* 6. *Regeſti, in Concilio*, c. 1.

QUicunque *f* militum, vel cujuſcunque ordinis, vel profeſſionis perſona, prædia Eccleſiaſtica a quocunque Rege, ſeu ſeculari principe, vel ab Epiſcopis invitis, ſeu Abbatibus, aut aliquibus Eccleſiarum rectoribus ſuſceperit, vel invaſerit, vel de rectorum depravato, ſeu vitioſo conſenſu tenuerit, niſi eadem prædia Eccleſiis reſtituerit; excommunicationi ſubjaceat.

C. V. *Sacrilegii crimen incurrit, qui prædia Eccleſiaſtica vexat.*

Item Pius Papa, *epiſtola* 2.

PRædia *a* divinis uſibus tradita, quidam humanis applicant uſibus, & Domino, cui tradita ſunt, ea ſubtrahunt, ut ſibi *b* inſerviant. Quapropter ab omnibus illius uſurpationis contumelia depellenda eſt: ne prædia uſibus ſecretorum cœleſtium dicata, a quibuſdam irruentibus vexentur. Quod ſi quiſquam præſumpſerit, ut ſacrilegus habeatur.

C. VI. *De eodem.*

Item Anacletus *c* Papa, *epiſt.* 1.

QUi *d* abſtulerit aliquid patri, vel matri, dicitque hoc peccatum non eſſe, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creavit: mater vero noſtra, Eccleſia, quæ nos in Baptiſmo ſpiritualiter regeneravit. Ergo, qui *e* Chriſti pecunias, & Eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida eſt.

C. VII. *Quadruplum reſtituat, qui res Eccleſiæ invadit.*

Item Joannes Papa I. *ad f Zachariam Archiepiſcopum.*

IN antiquis Eccleſiæ ſtatutis decretum eſt, ut qui aliena invadit, non exeat impunitus, ſed eum multiplicatione omnia reſtituat. Unde & in Evangelio *g* ſcriptum eſt: *Quod ſi aliquid defraudavi, redde quadruplum.* Et in legibus *h* ſeculi cautum habetur: *Qui rem ſurripit alienam, &c. (ut infra in auctoritate Euſebii Papæ.)*

C. VIII. *Pro tenore ſecularium legum puniantur invaſores rerum Eccleſiaſticarum.*

Item Gregorius *ad Conſtantiam Reginam Galliæ, lib.* 4. *epiſt.* 33. *ſeu c.* 77.

CUm *i* devotiſſimam *k* Dominam ſciam de cœleſti vita *l*, atque remedio animæ ſuæ ſedulo cogitare, culpam me committere vehementer exiſtimo, ſi ea, quæ pro timore omnipotentis Domini ſunt ſuggerenda, ſiluero, & te ſanctiſſimam de Eccleſiaſtica pace ſedulo non commonuero. Nimis me Juliani fratris, & Coepiſcopi noſtri proclamatio nuper contriſtavit, maxime cum villæ ſuæ, videlicet Eccleſiæ, a nequiſſimis prædonibus ſint deprædatæ, atque nocturnis incendiis more furum combuſtæ: & dum iidem maligni juxta noſtri prædeceſſoris Bonifacii decreta pro violata ¹ emunitate illud emendare noluerint, dum & ſeculi leges hæc eadem ita ſe habere voluerint; lege vulgari teſte, in qua ſic ſcribitur *m*: *Si quis manu armata uſque ad quatuor homines in vicum alterius ad maleſaciendum venerit, ille, qui prior eſt, pro illicita præſumptione componat ſolidos nongentos: ſequaces vero ejus, unuſquiſque ſolidos octoginta. Si vero incendium fecerint, ibi novies tantum componant: ſi prædam vero, in quadruplum reſtituant.*

Corr. Rom. ¶ *Initium hujus capitis uſque ad verſ.* ſiluero, *eſt acceptum ex epiſtola indicata. Reliqua non ſunt inventa.*

¶ ¹ Violata] *Hæc dictio abeſt a pleriſque vetuſtis, & hic, & in ſequenti capite, ubi in vulgatis eſt*, emunitas violata.

N n 2 C. IX.

a *Et infr.* 23. *q.* 7. *quod autem.* §. *ſi autem privatim.* b *al.* privatim, *quæ nobis ſufficiant, poſſidemus*] *orig.* c *Anacletus epiſt.* 1. *c.* 2. *Lucius cap.* 6. *In Concilio Tribur. c.* 7. *Burch. l.* 11. *cap.* 18. *Ivo part.* 14. *c.* 88. d *Capit.* 6. *c.* 303. *al. Ex decretis Hygini Papæ.* e *Polyc. l.* 6. *tit.* 25. *Burch. l.* 11. *c.* 17. *Ivo p.* 14. *cap.* 87. *Panorm. lib.* 5. *c.* 113. f *Polyc. l.* 6. *tit.* 25.

a *Polycarp. ibid. Anſ. l.* 5. *c.* 36. *Ivo p.* 13. *c.* 39. b *al. ſuis uſibus.* c *Et in epiſt. Lucii, cap.* 6. d *Polyc. ibid. Burch. l.* 11. *cap.* 18. *Ivo p.* 14. *c.* 88. e *Supra ead. qui Chriſti.* f *Et in epiſt.* 2. *Euſebii Papæ ad Ægyptios, & in decret. Julii c.* 1. *& Symmachus in* 5. *Synodo.* g *Luc.* 19. h *infra ead. in legibus.* i *Burchard. l.* 11. *c.* 26. *Ivo p.* 13. *c.* 36. k *ſereniſſimam*] *orig.* l *al.* patria, *atque animæ ſuæ vita ſedula.* m *lib.* 1. *legum Longobard. tit. de aggreſs. in vic. fac. leg.* 1.

Digitized by Google

C. IX. *De eodem.*

Item.

SI *a* ſeculi leges talem juſtitiam habere voluerunt, lex divina cur interior eſſe debebit? cum in ipſius veritatis præſentia a Zachæo *b* collaudatum ſit, ut ſi aliquem deſraudarat, in quadruplum reſtitueret? Et quia ſummum in rebus bonum eſt juſtitiam colere, ac ſui cuique jura ſervare, & in ſubjectos non ſinere, quod poteſtatis eſt, fieri, ſed quod æquum eſt, cuſtodiri (quod & vos diligere, & omnino confidimus ſtudere,) ea propter excellentiæ veſtræ, menſe Novembri præſentis anni, ſecunda indictione, Petrum fratrem, & Coepiſcopum noſtrum a gremio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tranſmittemus, ut fratribus ejuſdem provinciæ in unum congregatis immunitas violata, & præſumptio, & ſacrilegium canonica auctoritate, & veſtra regia dignitate talem terminum accipiant, ne poſthac membra Diaboli, filii nequam, in ſancta Eccleſia, te etiam ibi regnante, talia præſumant.

Corr. Rom. ¶ *In pleriſque vetuſtis codicibus, & apud Burchardum, & Ivonem caput hoc eſt conjunctum ſuperiori.*

C. X. *Eccleſiæ res ſurripiens, in decuplum reſtituat, quod abſtulit.*

Item Euſebius Papa *c epiſt.* 2.

IN legibus ſeculi cautum habetur: *Qui rem ſurripit alienam, illi, cujus res direpta eſt, in undecuplum e, quæ ſublata ſunt, reſtituat.* Et in lege divina *f* legitur: *Maledictus omnis, qui transfert terminos proximi ſui, & dicet omnis populus, Amen.* Talia ergo non præſumantur abſque ultione, nec exerceantur abſque ſua damnatione. Proinde 1 ſi quis Eccleſiaſticas oblationes, & quod Deo conſecratum eſt, rapuerit, vel conſenſerit facientibus, ut ſacrilegus dijudicetur, & damnum in quadruplum reſtituat, & canonice pœniteat.

Corr. Rom. ¶ 1 Proinde) *Hinc uſque ad finem non ſunt in epiſtola Euſebii, neque apud Ivonem, aut Symmachum. Habentur tamen apud Burchardum, & Ivonem p. 13. c. 37. & in Polycarpo, interpoſitis etiam aliquot verbis, quæ in epiſtola habentur poſt verſ.* damnatione.

Gratian. *Contra* Gregorius *ſcribit cap. 4. reſponſionum ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, de his, qui furtim auferunt aliquid de Eccleſia.*

C. XI. *Sine augmento ſibi ablata Eccleſiam recipere oportet.*

FRaternitas *b* tua ex perſona furis penſare poteſt, qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes ſubſidia, furtum perpetrant: & ſunt alii, qui hac in re ex inopia delinquunt. Unde neceſſe eſt, ut quidam damnis, quidam vero verberibus, & quidam diſtrictius, quidam vero levius corrigantur. Et cum paulo diſtrictius agitur, ex charitate agendum eſt, & non ex furore: quia ipſi hoc præſtatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *& infra.* §. 1. Addis etiam, quo augmento ea, quæ furto de Eccleſiis abſtulerunt, reddere debeant Sed abſit, ut Eccleſia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat.

Gratian. *Verum illud Euſebii de legum ſeveritate: illud i Gregorii de Eccleſiaſtica manſuetudine dictum intelligitur.*

C. XII. *Non ſunt alienanda in Epiſcopatu acquiſita.*

Idem Gregorius *lib. 10. epiſt. 42. Deuſdedit* x *Epiſcopo Mediolanenſi.*

REs *l* in Epiſcopatu acquiſitas Sacerdotibus nulla eſt alienandi licentia.

a *Burch. & Ivo ibid.* b *Luc. 19.* c *Et Symmachus in 5. Synodo, & Joan. 1. epiſt. 1.* d *ſup. ead. in antiquis. Polyc. l. 8. t. 15.* e *al. decuplum.* f *Deuteron. 27. in decret. Julii c. 1.* g *Anſ. l. 5. c. 41. Burch l. 11. c. 27. Ivo p. 13. c. 37. & p. 5. c. 249. & p. 3. c. 149. Pann. l. 4. c. 47.* h *Polyc. l. 6. c. 16. Ivo p. 13. c. 3.* i *al. iſtud.* x *al. Deodati.* l *infra ead. q. 5. c. nulli.*

C. XIII. *Vaſa ſacra, niſi pro redemptione captivorum non ſunt alienanda.*

Item ex octava 1 Synodo univerſali *cap.* 15.

APoſtolicos *a*, & paternos canones renovans hæc ſancta, & univerſalis Synodus diffinivit, omnimodo prorſus Epiſcopum vendere, vel utcunque alienare cimelia *c*, & vaſa ſacrata, excepta cauſa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet 2 pro redemptione captivorum: ſed nec tradere ſalaria Eccleſiarum in emphyteutica pacta, nec alias ruſticas poſſeſſiones venundare, ac per hoc Eccleſiaſticos reditus lædere, quos ad propriam utilitatem, & ob eſcam pauperum, & peregrinorum ſuſtentationem eſſe decernimus 3. *& paulo poſt.* §. 1. Quiſquis autem apparuerit poſt hanc diffinitionem noſtram contrarium quid huic ſanctæ, ac univerſali Synodo agere, deponatur ut prævaricator divinarum legum, & præceptorum: caſſata videlicet omnino, quæ facta eſt in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, ab Epiſcopo venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia qualibet alienatione, cimeliorum ſcilicet, & ſalariorum locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimeliis, vel ſalariis, & non reſtituerit Eccleſiæ iterum, quæ Eccleſiæ ſunt, vel non dederit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuſeos, ſit anathema, uſque dum fecerit, quod ab hac ſancta, & univerſali Synodo confirmatum eſt. §. 2. Si autem Epiſcopus convictus fuerit conſtruxiſſe monaſterium de reditibus Eccleſiaſticis, tradat ipſum eidem Eccleſiæ monaſterium.

Corr. Rom. ¶ 1 Octava) *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, cum antea legeretur,* ſexta. *Eſt autem canon decimusquintus Synodi octavæ habitæ tempore Hadriani Papæ II. contra Photium ex verſione Anaſtaſii Bibliothecarii.*

¶ 2 Videlicet pro redemptione) *In Concilio ipſo, & apud Anſelmum legitur,* quæ accipiuntur in redemptionem captivorum.

¶ 3 Decernimus] *In ipſo canone ſequuntur hæc:* Omnem vero Eccleſiaſticarum rerum poteſtatem habentem, & has meliorare, ac dilatare, prout oportuerit: Eccleſiaſtica loca, quæ per reditus fiunt, & inſuper propriam rerum diſpoſitionem diſtribuere, ac committere, ſeu conferre quibuſcunque voluerit, & judicaverit, juxta propriam poteſtatem, ac dominatum. Quiſquis autem apparuerit &c.

C. XIV. *Pro redemptione captivorum ſacra vaſa non prohibentur alienari.*

Item Gregorius *lib. 6. epiſt. 35. ſeu cap. 199. Dominico Epiſcopo Meſſanenſi.*

ET ſacrorum canonum, & legalia *c* ſtatuta permittunt, miniſteria Eccleſiæ pro captivorum eſſe redemptione vendenda:

C. XV. *Res Eccleſiæ licite impenduntur pro redemptione captivorum.*

Idem *Demetrio, & Valeriano Clericis Firmanis lib. 7. indict. 2. epiſt. 14.*

SAcrorum *d* canonum ſtatuta, & legalis permittit auctoritas licite res Eccleſiaſticas in redemptionem captivorum impendi. Et ideo, quia edocti a vobis ſumus ante annos fere XVIII. virum reverendiſſimum quendam Fabium Epiſcopum Eccleſiæ Firmanæ libras XI. argenti de eadem Eccleſia pro redemptione veſtra, ac patris veſtri Paſſivi, Fratris, & Coepiſcopi noſtri, tunc vero Clerici, nec non matris veſtræ, hoſtibus impendiſſe, atque ex hoc quandam formidinem vos habere, ne hoc, quod datum eſt, a vobis quolibet tempore repetatur, hujus præcepti auctoritate ſuſpicionem veſtram prævidimus auferendam; conſtituentes nullam vos exinde, hæredesve veſtros quolibet tempore repetitionis moleſtiam ſuſtinere,

a *Anſ. l. 6. c. 171.* b χειμήλια. c *L. Sancimus. Cod. de ſacroſ. Eccl. Anſ. l. 5. c. 48.* d *Ivo p. 3. c. 145.*

Digitized by Google

ſuſtinere, nec a quoquam vobis aliquam objici quæſtionem.

C. XVI. *Res Eccleſiæ deſolatæ non prepo-
nantur captivis.*

Idem *lib. 6. epiſt. 35. ad Dominum
Epiſcopum.*

SIcut *a* omnino grave eſt, fruſtra Eccleſiaſtica miniſteria venundare, ſic itarum culpa eſt, imminente hujuſmodi neceſſitate, res maxime deſolatæ Eccleſiæ captivis ſuis præponere, & in eorum redemptione ceſſare.

a pars Gratian. *Quæ vero pœnitentia hujuſmodi invaſoribus, atque prædonibus; qui vaſa ſacra, & reliqua divino cultui dedicata arripiunt, & quaſi profana contrectant, ſit iudicenda*, Nicolaus Papa *definit ſcribens Francario Archiepiſcopo Burdegalenſi.*

C. XVII. *Invaſoribus rerum Eccleſiaſticarum
quæ pœnitentia ſit imponenda.*

DE viro nefando, Burgando nomine, qui rabie inſana commotus, diabolicis ſe irretice laqueis non dubitavit, atque Gentilium more per abrupta itinera, & compita inſidians, vobis in veſtræ Eccleſiæ villa, una cum Clericis veſtris manentibus, & populum ſalubribus inſtruere dogmatum monitis decertantibus, paneque ſpiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile propriæ ſalutis deſiderium habentibus, ſancta Apoſtolorum Petri, & Pauli limina viſitare, collectis malitiæ ſuæ ſequacibus, & iniquitatis complicibus, nefarias invaſiones, & deprædationes violentas inferre dæmoniaco auſu præſumpſit: &, ut epiſtolæ veſtræ textus eloquitur, ſacrum altare, ſacraque Dominici corporis, & ſanguinis vaſa, inſuper & ſanctum chriſma, pollutis arripere manibus, quaſi vilia, & ad uſum communem apta præſumpſit, dilectio nos veſtra conſuluit, ſi ipſe, vel qui cum eo in tam impio, & iniquo ſcelere fuerunt, ad pœnitentiam quandoque gratia tracti *b* divina venire voluerint, quo eos pœnitentiæ vinculo conſtringatis, noſtræ inſtitutionis cenſuram expoſcere curaſtis. De quibus (ſi tamen ita eſt) jubemus, cum ad pœnitentiam reverti acceleraverint, uno anno extra Eccleſiam Dei conſiſtere, cujus ſacratiſſima vaſa extra ritum fidei Chriſtianæ diripiendo auferre non dubitaverunt. Secundo vero anno ante fores Eccleſiæ ſine communione maneant. Tertio vero anno Eccleſiam Dei ingrediantur, & inter Audientes adſtent ſine oblatione, non manducantes carnem, neque bibentes vinum, præter Natalis, & Reſurrectionis Dominicæ dies. Quarto præterea anno (ſi his prioribus tribus eorum fructuoſus fuerit pœnitentiæ labor) communioni fidelium reſtituantur: totaque mentis intentione ſpondentes, talia ſe ulterius nunquam facturos, corpus, & ſanguinem Domini ſuſcipere mereantur, & uſque ad ſeptimum annum tribus in hebdomada diebus ſine eſu carnium, & vini potatione maneant pœnitentes.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc alibi non eſt inventum, quam in collectione canonum incerti auctoris.*

C. XVIII. *Res Eccleſiæ Epiſcopus uſurpare,
vel alienare non præſumat.*

Item in Concilio Leonis Papæ IV.

MOnemus *c*, & irrefragabiliter affirmamus, ut nullus Epiſcoporum, vel Sacerdotum rem tituli ſui uſurpare præſumat, ſed neque ſalarium a Chriſtianis ſanctis locis oblatum cauſa amicitiæ vel timoris, aut muneris pertentet auferre: ne Eccleſia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere præſumpſerit Epiſcopus, vel Sacerdos, canonicam ſine dubio ſubeat ultionem, & quod Eccleſiæ injuſte ablatum eſt, reddere compellatur; ita ut deinceps nullas vires pro his ad litigandum, vel poſſidendum habere poſſit.

a *Ivo p. 3. c. 176. al. tacti.* c *Deuſdedit p. 4. Polyc. l. 4. t. 29.*

C. XIX. *Epiſcopo, vel Abbati res Eccleſiæ
alienare non licet.*

Item ex ſeptima Synodo *cap. 12.*

QUiſquis *a* Epiſcopus, vel Abbas inventus fuerit de ſalariis 1 Epiſcopii, vel Monaſterii transferre quicquam in Principum manus, vel etiam alii perſonæ conferre, irritum ſit, quod datum eſſe conſtiterit, ſecundum canonem *b* ſanctorum Apoſtolorum, qui dicit: *Omnium Eccleſiaſticarum rerum Epiſcopus habeat ſolicitudinem, & diſpenſet eas tanquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare* 2 *quicquam ex illis, vel cognatis propriis donare, quæ Dei ſunt. Quod ſi pauperes fuerint, ut pauperibus largiatur: ſed non ſub horum occaſione, quæ ſunt Eccleſiæ, defraudentur.* §. 1. Quod ſi excuſationem prætenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrum exiſtere, nec ſic Principibus, qui per loca illa ſunt, tribuatur ager, vel locus; ſed Clericis, vel agricultoribus. §. 2. Quod ſi calliditate uſus fuerit, & a Colono, vel a Clerico emerit Princeps agrum, irrita ſit venditio, & reſtituatur Epiſcopio, vel Monaſterio, & Epiſcopus, vel Abbas hoc faciens abjiciatur, Epiſcopus 3 quidem ab Epiſcopio, Abbas autem a Monaſterio, tanquam qui diſpergit, quæ non collegit.

Corr. Rom. ¶ *Apud Gratianum, quemadmodum & apud Anſelmum citabatur* ex hiſt. Euſebii Epiſcopi Cæſarienſis. *Ivo verum auctorem citavit. Verſio autem eſt Anaſtaſii Bibliothecarii, ex cujus codicibus manuſcriptis nonnulla ſunt emendata.*

¶ 1 Salariis] *Græce eſt*, [illegible], *pro qua voce in Pariſienſi Græcorum Canonum editione legitur in rubrica*, [illegible], *id eſt*, ex ſuburbanis, *quaſi ſuburbana vocentur auturgia, quod ipſius poſſeſſoris manibus colantur. Balſamon tamen eos agros interpretatur, qui per ſe ipſi ſine magna cultura fructum ferre poſſunt, ut ſylvæ, & alia hujuſmodi.*

¶ 2 Fraudare) [illegible], *id eſt*, ſibi vendicare, & ſuum facere.

¶ 3 Epiſcopus quidem ab Epiſcopio, Abbas autem a Monaſterio) *Hæc ad ſententiæ integritatem addita ſunt ex ipſo canone.*

C. XX. *Prædia Eccleſiæ non liceat Papæ
alienare.*

Item Symmachus Papa in Synodo III. *c cap. 4. &
ſequentibus uſque ad nonum.*

NOn *d* liceat Papæ prædium Eccleſiæ alienare aliquo modo pro aliqua neceſſitate, nec in uſumfructum 1 rura dare: niſi tantummodo domos, quæ in quibuſlibet urbibus non modica impenſa ſuſtentantur. Qua lege omnes cuſtodes adſtringantur, ut donator, accenſator, venditor honorem perdat. Et qui ſubſcripſerit, anathema ſit cum eo, qui dedit, vel qui recepit, niſi reſtituatur. Liceat etiam quibuſlibet Eccleſiaſticis perſonis contradicere, & cum fructibus alienata repoſcere. Quod a non modo in Apoſtolica ſervandum eſt Eccleſia, verum etiam univerſis Eccleſiis per provincias quidem dicitur convenire.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc collectum eſt ex pluribus capitibus Synodi Romanæ tertiæ ſub Symmacho, in epitomen tamen redactis.*

¶ 1 In uſumfructum) *In Conciliorum editionibus partim legitur*, ſed nec in uſufructuario jure aliquibus dare liceat, *partim*, ſed nec in uſumfructum jura aliquibus &c. *quemadmodum & in codice canonum impreſſo. Nam in vetuſto manuſcripto eſt*, ſed nec uſufructuario aliquibus dari liceat. *Idem vero ſignificare uſufructuarium, & uſumfructum ſcribit Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti cap. 59. his verbis.* Uſumfructum dicit, quod nos dicimus uſumfructuarium.

¶ 2

a *Polyc. l. 6. c. 13. Anſ. l. 6. c. 184. Ivo p. 5. c. 375.* b *Can. Apoſt. 39.* c *Et in Cont. Pariſienſ. l. 0. t. 27.* d *Anſ. l. 4. c. 29.*

Digitized by Google

§ 2 Quod non modo] *In ipſa Synodo longe aliter habetur.* Hujus autem conſtitutionis legem in Apoſtolica tantum volumus ſede ſervari, univerſis Eccleſiis per provincias ſecundum animarum conſiderationem, quem propoſito religionis convenire rectores earum viderint, more ſervato.

C. XXI. *Qui res Eccleſiaſticas vendit, ad altare non audeat accedere.*

Item in Synodo VI.

INdigne *a* ad altare Dei properare permittitur, qui res Eccleſiaſticas audet invadere, aut injuſte ſ poſſidere, aut iniqua, vel injuſta defenſione in eis perdurat. *& paulo poſt.* §. 1. Debet tamen eſſe proviſio, ut vindictam admonitio 2 præcedat, & res uſurpatas injuſte qui abſtulit, aut injuſte ablatas retinet, æquitate patrocinante, legibus reſtituat. Quod ſi neglexerit, & neceſſitas compulerit, demum prædonem Sacerdotalis diſtrictio maturata percellat. *& infra.* §. 2. Valde *b* iniquum ergo & ingens ſacrilegium eſt, ut quæcunque vel pro remedio peccatorum, vel ſalute, vel requie animarum ſuarum unuſquiſque venerabili Eccleſiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab iis, quibus hæc maxime ſervari convenit, id eſt, Chriſtianis, & Deum timentibus hominibus 3, & ſuper omnia a Principibus, & primis regionum in aliud transferri, vel converti permittatur. Propterea, qui hæc non præviderit, & aliter quam ſcriptum eſt, prædia Eccleſiis tradita petierit, vel acceperit, aut poſſederit, vel 4 injuſte defenderit, aut retinuerit, niſi cito ſe correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur: ſitque accipienti, & danti, & poſſidenti anathema, & inſtituræ pœnæ contubernium aſſiduum. Nec aliquo ſe ante tribunal Chriſti obſtaculo muniat, qui a religioſis animabus ad ſubſtantiam pauperum derelicta, contra fas, ſine aliqua pietatis conſideratione diſpergit.

Corr. Rom. § 1 Aut injuſte] *In Synodo legitur*, aut injuſte, id eſt, ſine licentia Epiſcopi poſſidere.

§ 2 Admonitio] *In Synodo additur*, manifeſta.

§ 3 Hominibus] *Quæ ſequuntur uſque ad verſ.* in aliud, *addita ſunt ex Synodo.*

§ 4 Vel injuſte defenderit, aut retinuerit] *Addita ſunt, & iſta, ſicque omnia, quæ in uſurpatione hujuſmodi rerum accidere ſolent, exponuntur.*

C. XXII. *Excommunicentur, qui Principum auctoritate res invadunt Eccleſiæ.*

Item Nicolaus Papa *Adoni Viennenſi Archiepiſcopo in epiſtola, cujus initium:* Quia ſanctitatis veſtræ.

DE *c* rebus, quæ ſemel Deo contributæ, atque dicatæ ſunt, & poſtea ſub occaſione conceſſionis Principum a quibuſdam invaduntur, atque diripiuntur, ſancimus, ut prius conſulatis Principem ad reſecandam tam præſumptivam factionem, & cognoſcendum, utrum illius ſit conceſſio, an invaſoris præſumptio. Quod ſi Principis inordinata fuerit largitio, ipſe ſit Princeps pro emendatione redarguendus. Si autem invaſoris declaratur præſumptio, uſque ad emendationem, excommunicationis ſit vindicta coercendus.

Corr. Rom. § *Extat epiſtola hæc in libro ſæpe citato Bibliothecæ Dominicanæ: in qua reſpondet Nicolaus ad nonnullas quæſtiones ab Adone* d *ſibi propoſitas.*

C. XXIII. *De rebus Eccleſiæ non eſt aliquid alienandum.*

Item Gelaſius *Juſtino Archidiacono, & Fauſtino* e *defenſori.*

4 VObis *f* enim, & famæ veſtræ conſultum duximus, ut Pontificis veſtri loco, vobiſcum ab eodem aliquis ſubrogetur, qui ejus nomine pariter univerſa diſponat: quatenus omnia prædia ad veſtrum revocetis ſtudium, nec cuiquam Clerico pro portione ſua aliquod ſolum Eccleſiæ putetis eſſe deputandum, ne per incuriam & negligentiam minuatur: ſed omnis penſionis ſummam ex omnibus prædiis ruſticis, urbaniſque collectam, ad Antiſtitem deferatis. Ex qua tamen collectione habeatur ratio, quid ad cauſas, vel expenſas accidentium neceſſitatum opus eſſe perſpicitur, ut de medio ſequeſtretur, & quatuor portiones vel de fidelium oblatione, vel de hac fiant modis omnibus penſione: ita ut unam ſibi tollat Antiſtes, aliam Clericis pro ſuo judicio, & electione diſpertiat, tertiam pauperibus ſub omni *a* conſcientia faciat erogari: fabricis vero quartam, quæ competit ad ordinationem Pontificis, erogatione veſtra decernimus eſſe penſandam. Si quid forte ſub annua remanebit expenſa, electo idoneo ab utraque parte cuſtode, tradatur in thecis, aut ſi major emerſerit fabrica, ſit ſubſidio, quod ex diverſi temporis diligentia potuerit cuſtodiri: aut certe ematur poſſeſſio, quæ utilitates reſpiciat communes.

C. XXIV. *Divini muneris participatione privetur, qui Eccleſiaſtica privilegia calcat.*

Idem *Majorico, Sereno, & Joanni Epiſcopis.*

QUi *b* & divinis, & humanis legibus in civili damnatione calcatis, & reverentia religionis abjecta, vel Eccleſiaſtica privilegia calcare contendunt, vel ubilibet in pauperum proſilire diſpendium, nec hujuſmodi ſaltem commoniti, convictique, nequitiam ſopire conſentiunt, atque illata ſacris rebus detrimenta ſarcire; merito divini muneris participatione ſunt privandi, ut hujus perceptione careant, quod ſacrilegis auſibus habuere deſpectui. Cæleſtinus vero Presbyter fratris & Coepiſcopi noſtri Sereni, qui contra Pontificale judicium, contraque Apoſtolicæ ſedis mandata prorumpens, ſupradictis communionem ſacram miniſtrare præſumpſit, cum non potuerit ignorare ſententiam proprii Sacerdotis, ab officio protinus Eccleſiaſtico pellatur; ut nullus Eccleſiæ miniſtrorum contra Pontificalia inſtituta venire contendat.

C. XXV. *De eodem.*

Idem *eiſdem Juſtino* 1 *Archidiacono, & Fauſtino defenſori.*

VUlteranæ *d* Eccleſiæ actus, vel patrimonium, quod hactenus comperimus deſtitutum, poſt damnationem Euchariſti, quo fuerat depravante diſperſum, curæ veſtræ decrevimus eſſe delegandum: ut diligentia (qua vos pro utilitatibus Eccleſiæ exiſtimamus eſſe vigilantes) prædia culturæ reſtituatis antiquæ, & revocetis, ſi qua ſunt vendita, aut donata mancipia. Poſſeſſiones etiam, quas ab Eumancio, & Opilione Epiſcopis, vel cæteris quovis jure videritis teneri (quia contra conſtituta Synodi ab Epiſcopis prædia alienari nullo potuerunt commento) nihilominus revocentur. Sit emptoribus ad eum recurſus, qui præſumpſit aliquid de Eccleſiæ rebus illicita venditione diſtrahere, ita ut penſiones annuas ad Pontificem deferatis, cui privilegia ſua integra convenit omni ratione ſervari, ut ejus diſpenſatione portiones proveniant conſuetæ: ita ut portionem quartam, quæ ad eos pertinet, ſua Pontifex ordinatione diſtribuat, prout cujuſque locum, meritumque cognoſcit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum eſt, ut Clericis quartam eroget pro conſideratione ſuæ electionis Antiſtes. Fabricarum etiam portio Epiſcopo ſciente & diſponente, veſtra erogatione pendatur: quatenus nihil penitus in detrimentum alicujus rei patiamini generari.

Corr.

a *Ivo part. 3. cap. 182.* b *16. quæſt. 1. in canonibus. §. valde* c *Ivo part. 3. cap. 252.* d *al. Odone.* e *al. Fauſto.* f *Deuſdedit p. 3. cap. 93.*

a *al. omnium.* b *Ivo p. 2. c. 150. & p. 4. c. 183.* c *Qui & humanis] pleraque Exempl. & Ivo.* d *al. Vulteranæ. Ivo part. 3. c. 135.*

Corr. Rom. ❡ 1 Juſtino, &c.] *Antea legebatur :* Idem eiſdem. *Emedatum eſt, & poſita iſtorum virorum nomina ex Ivone: ad quos etiam ſcriptum eſt ſuperius penultimum caput;* vobis enim. *Nec vero hæc, quæ nunc afferentur, pertinere poſſe ad Epiſcopos, quibus proxime præcedens caput ſcribebatur, indicant non modo, quæ a Gratiano hic referuntur, ſed etiam apertius verba, quæ apud Ivonem poſt ultima hujus capitis ſequuntur:* Si quid vero in Eccleſiæ veſtræ damnum, aut in his, quæ ſunt præceptionis noſtræ prohibita, Pontificem veſtrum videritis admittere, &c.

C. XXVI. *Redituum, & oblationum duæ portiones Clericis committantur.*

Idem *Clero, & Ordini, & Plebi Brundusii.*

COnceſſo a vobis, quem petiſtis, Antiſtite, fratre jam & Coepiſcopo meo Juliano, neceſſarium fuit (eodem ad Eccleſiam ſuam mox remiſſo) ad vos noſtra ſcripta pariter deſtinari: quibus agnoſceretis eidem fuiſſe præceptum, ne unquam ordinationes præſumat illicitas. *& infra.* §. 1. Reditus, & oblationes fidelium in quatuor partes dividat: quarum unam ſibi ipſe retineat: alteram Clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate diſtribuat: fabricis tertiam: quartam pauperibus, & peregrinis habeat fideliter erogandam: quarum rationem divino eſt redditurus examini.

Corr. Rom. ❡ *Epiſtola Gelaſii, in qua eſt hoc caput, miſſa eſt cum aliis ex Hiſpania. Eadem vero inter epiſtolas Gregorii II. impreſſa eſt tertia, Clero, & Plebi Thuringiæ ſcripta. Talis quædam epiſtola, ſed brevior, refertur in libro, qui inſcribitur, Ordo Romanus, & Formata Epiſcopo danda nuncupatur.*

C. XXVII. *De oblationibus fidelium quot portiones fiant, & quæ cuique proveniat.*

Idem *in epiſtola ad Epiſcopos per Lucaniam* b, *& Brutios, c. 29.*

QUatuor c autem tam de reditu, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet Eccleſiæ facultas admittit (ſicut dudum rationabiliter eſt decretum) convenit fieri portiones: quarum ſit una Pontificis, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus ſicut Sacerdotis intererit integram miniſtris Eccleſiæ memoratam dependere quantitatem: ſic Clerus ultra delegatam ſibi ſummam nihil inſolenter noverit expetendum. Ea vero, quæ Eccleſiaſticis ædificiis attributa ſunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat inſtauratio manifeſta ſanctorum: quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutus, in lucrum ſuum Præſul impendia his deputata convertat. Ipſam nihilominus adſcriptam pauperibus portionem, quanquam divinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe videatur, tamen juxta quod ſcriptum eſt d: *Ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt ;* oportet etiam præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri. Quapropter e nec Clericorum quiſpiam, &c.

C. XXVIII. *De reditibus oblationum, & redituum Eccleſiæ quatuor portiones Presbytero diſpenſandæ credantur.*

Item Simplicius Papa *Florentino, & Equitio, & Severo Epiſcopis, epiſt.* 3.

DE f reditibus Eccleſiæ, vel oblatione fidelium, quid deceat, neſcienti nihil licere permittat: ſed ſola Epiſcopo ex his una portio remittatur: duæ Eccleſiaſticis fabricis, & erogationi peregrinorum; & pauperum profuturæ a Bonagro a Presbytero ſub periculo ſui ordinis miniſtrentur: ultima inter ſe Clericis pro ſingulorum meritis dividatur. *& infra.* §. 1. Cui, *id eſt, Gaudentio,* hoc ſpecialiter præcipimus, ut tres illas portiones, quas triennio b dicitur ſibi tantummodo vendicaſſe, reſtituat.

Corr. Rom ❡ *Additæ ſunt in hoc capite aliquot verba ex originali, quæ ad ſententiam facere aliquid videbantur.*

C. XXIX. *De reditibus Eccleſiæ, etiam noviter quæſitis, quarta pars Clericis erogetur.*

Item Gregorius *Maximiano Epiſcopo Syracuſano* c *lib. 3. epiſt. 11.*

COgnovimus d de reditibus Eccleſiæ noviter acquiſitis canonicam diſpoſitionem quartarum minime provenire; ſed Epiſcopos locorum diſtribuere tantummodo quartam antiquorum redituum, nunc vero quæſita ſuis uſibus retinere. Quam rem e pravam ſubintroductamque conſuetudinem fraternitas tua vivaciter emendare feſtinet: ut ſive de præteritis reditibus, ſive de his, quæ obvenient f, vel obvenientibus, quartæ ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſentur. Incongruum namque eſt unam, eandemque Eccleſiæ ſubſtantiam duplici quodammodo jure cenſeri, id eſt g uſurpationis, & canonum.

C. XXX. *De ſtipendio Eccleſiæ quatuor debent fieri portiones.*

Idem *Auguſtino Epiſcopo Anglorum in reſponſ. ad primam interrogationem.*

MOs eſt h Apoſtolicæ ſedis ordinatis Epiſcopis præceptum tradere, ut de omni ſtipendio, quod accedit, quatuor fieri debeant portiones, una videlicet Epiſcopo, & familiæ ejus, propter hoſpitalitatem, & ſuſceptionem, alia Clero, tertia vero pauperibus, quarta Eccleſiis reparandis.

C. XXXI. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio Toletano.

SAncimus omnibus Epiſcopis curam Laicorum inſtare, ut ſi quos in fide Chriſti invenerint, nimio affectu diligant. Inſuper confirmamus, ut ſi aliqua ab ipſis accipiant dona, ſtatim in quatuor dividant partes: ita, ut prima pars ſecundum 1 Apoſtolorum præcepta, titulorum, nec non cœmeteriorum reſtaurationibus diligenter attribuatur, ſecunda Clericis, tertia cunctis pauperibus, quarta vero advenis.

Corr. Rom. ❡ *Caput hoc (quod in omnibus vetuſtis exemplaribus, exceptis duobus, & ſine Paleæ nomine habetur, & gloſſam habet) in nullo Toletano Concilio aut impreſſo, aut manuſcripto inventum eſt. In collectione canonum incerti auctoris, quæ aſſervatur in Vaticana Bibliotheca, tribuitur Sylveſtro: quamvis in Synodo Romana ſub ipſo habita, cap. 4. paulo aliter hæ partes aſſignentur, id eſt, ut in præcedentibus huic capitibus.*

❡ 1 Secundum Apoſtolorum præcepta,] *In ea collectione non ſunt hæc verba. In uno vetuſto Gratiani codice eſt,* ſecundum Apoſtolorum præcepta.

C. XXXII. *Omnes Presbyteri ſecundum juſſionem Epiſcopi res Eccleſiæ diſpenſare ſtudeant.*

Item ex Concilio Agathenſi, *c. 22.*

5 STatuimus i (quod omnes canones 1 jubent) ut ci-pſi vitarenſes, ſive diœceſani Presbyteri, vel Clerici, ſalvo jure Eccleſiæ, rem Eccleſiæ, ſicut permiſerunt Epiſcopi, teneant: vendere autem, aut donare penitus non præſumant. Quod ſi fecerint, vel fecerunt, & facta venditio non valebit, & de facultatibus, ſi quas habent pro-

a *Anſ. lib. 6. cap.* 43. b *Et in Concil. Pariſienſi, l.* 1. *c.* 15. c *Pelyc. l.* 3. *tit.* 11. *Anſ. l.* 5. *c.* 68. *Burch. l.* 3. *c.* 137. *Ivo p.* 3. *c.* 203. *Panu. lib.* 2. *c.* 7. d *Matth.* 5. e 2. *quæſt.* 7. *quapropter.* f *Anſelm. lib.* 5. *cap.* 66.

a *al. ab Onagro.* b *al. per triennium.* c *Joann. Diac. l* 4. *num.* 34. d *Anſ. l.* 5. *c.* 70. e *al. ob rem.* f *al. nunc obveniunt, vel obvenerint.* g *addita ex orig.* h *Anſ. l.* 5. *c.* 64. *Pann. l.* 2. *cap.* 8. i *Pelyc. lib.* 3. *tit.* 12.

Digitized by Google

propias, indemnem Eccleſiam reddant, & communione priventur.

Corr. Rom. ¶ 1 Canones) *Reſtituta eſt hæc vox ex originali. Antea legebatur*, Epiſcopi. *In Polycarpo autem tantum eſt, quod omnes jubent.*

C. XXXIII. *De Clericis, qui documenta Eccleſiæ ſupprimunt, aut adverſariis tradunt.*

Item ex eodem Concilio *cap.* 26.

SI *a* quis de Clericis documenta, quibus Eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere, aut negare, aut adverſariis fortaſſe tradere, damnabili, & punienda obſtinatione præſumpſerit, quicquid per abſentiam documentorum damni Eccleſiæ illatum eſt, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam, qui in damno Eccleſiæ impie ſolicitati a traditoribus aliquid acceperint, ſuperiori *b* ſententia teneantur.

C. XXXIV. *Epiſcopus hæredem non habens, non alium, quam Eccleſiam ſibi hæredem inſtituat.*

Item ex eodem *cap.* 33. c

EPiſcopus *d*, qui filios, aut nepotes non habuerit 1, alium, quam Eccleſiam, non relinquat hæredem. Si quid de Eccleſia non in Eccleſiæ cauſa, aut neceſſitate præſumpſerit, quod diſtraxit, aut donavit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, quæ reliquit, ab hæredibus ejus indemnitatibus Eccleſiæ conſulatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Non habuerit] *In originali impreſſo, & manuſcripto, & in Polycarpo legitur*, non habens alium, quam Eccleſiam reliquit hæredem; ſi quid &c. *& ad hanc lectionem propius accedunt verba Hiſpalenſis Concilii primi cap.* 1. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. XXXV. *Qui in Clero conſtituti ſunt, de rebus Eccleſiæ nihil alienare præſumant.*

Item ex eodem *cap.* 49.

DIaconi *e*, vel Presbyteri in Parochia conſtituti, de rebus Eccleſiæ ſibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res ſacratæ Deo eſſe noſcuntur. Similiter & Sacerdotes nihil de rebus Eccleſiæ ſibi commiſſæ [ut ſuperius comprehenſum eſt] alienare præſumant. Quod ſi fecerint, convicti in Concilio, & ab honore depoſiti, de ſuo aliud tantum reſtituant, quantum viſi ſunt præſumpſiſſe 1. *& infra.* §. 1. Libertos tamen, quos Sacerdotes, vel Diaconos de Eccleſia ſibi commiſſa facere voluerint, actus Eccleſiæ proſequi jubemus. Quod ſi facere contempſerint, placuit eos ad proprium reverti ſervitium.

Corr. Rom. ¶ 1 Præſumpſiſſe) *Si hic interponas cap.* ſi quis qualibet, *infra eadem, habebis integrum canonem* 49. *ipſius Concilii Agathenſis.*

C. XXXVI. *De poſſeſſione Eccleſiaſtici juris quicquid a Presbytero diſtrahitur, inane habeatur, & vacuum.*

Item ex eodem *f c.* 53.

QUicquid *g* parochiatum Presbyter de Eccleſiaſtici juris poſſeſſione diſtraxerit, inane habeatur, & vacuum, vendicatione 1 comparantis, & actione vendentis.

Corr. Rom. ¶ 1 Vendicatione] *Sic etiam in recentioribus Conciliorum editionibus. In aliis, & duobus etiam Vaticanis codicibus legitur*, venditore comparantis. *Apud Ivonem*, venditione comparantis. *In Epaunenſi, ubi hoc videtur reperiri*, in venditorem comparantis actione vertenda.

a *Infra ead. ſi quis de Clericis. Burch. l.* 3. *c.* 183. *Ivo p.* 3. *c.* 156. b *al. pari.* c *& in Hiſpalen.* 1. *c.* 1. d *Polyc. l.* 3. *t.* 12. e *Ivo p.* 3. *c.* 161. f *Et in Epaunenſi c.* 7. g *Ivo p.* 3. *c.* 162.

C. XXXVII. *Alienationes factæ ab intruſis, & ordinationes ſine conſenſu Clericorum irritæ ſunt.*

Item Urbanus Papa.

ALienationes omnium per intruſionem, ſeu canonice electorum ſub Epiſcopi nomine, aut Abbatis, qui ſecundum Eccleſiæ ſuæ uſum conſecrandus eſt, alienationes dico quocunque modo factas, nec non & ordinationes perſonarum ab eiſdem ſine communi conſenſu Clericorum Eccleſiæ, ſive per Simoniam itidem factas, irritas judicamus. §. 1. Illud etiam per omnia interdicimus, ut nullus Clericus præbendam ſuam, ſeu beneficium aliquod Eccleſiarum aliquo modo alienare præſumat. Quod ſi præſumptum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritum erit, & ultioni canonicæ ſubjacebit.

Corr. Rom. ¶ *Poſt collectionem Anſelmi in codice perantiquo habetur fragmentum cujuſdam Concilii Urbani II. in cujus initio hæc leguntur:* Alienationes, quæ ſpecialiter per Ottonem, Guidonem, Hieremiam, ſeu forte Philippum ubilibet de poſſeſſionibus Ravennatis Exarchatus factæ ſunt, damnamus. Generaliter autem omnium per intruſionem, ſeu canonice electorum ſub Epiſcopi nomine, vel Abbatis . . . Eccleſiæ ſuæ conſecrandus eſt, alienationes quocunque modo factas, *& cætera uſque ad finem hujus capitis ſine ulla varietate.*

C. XXXVIII. *Epiſcopo defuncto, vel adhuc in ſupremis agente, de rebus Eccleſiæ nihil eſt uſurpandum.*

Item ex Concilio Ilerdenſi *a c.* 16.

HÆc hujus placiti conſtitutione inter nos cenſura placuit cuſtodiri, ut defuncto Antiſtite, vel etiam adhuc in ſupremis agente nullus Clericorum cujuslibet ordinis, & officii, graduſve ſit, quicquam de domo præſumat, vel quod de utilitate inſtrumenti domus eſſe cognoſcitur, id eſt, mobilis, & immobilis rei Eccleſiaſticæ conetur invadere: nihil furto 1, nihil dolo ſupprimens, auferens, atque abſcondens. Sed is, cui domus commiſſa eſt, ſubjunctis ſibi 2 uno, vel duobus fideliſſimis Clericis, omnia uſque ad tempus Pontificis ſubſtituendi debeat conſervare, & his, qui in domo inveniuntur, Clericis conſuetam alimoniam adminiſtrare. Subſtitutus autem Antiſtes ſuſceptæ 3 ſedis commoda ordinabit, velut Deus imperabit: ut eis uti cum his debeat, quos cognoverit diſciplinæ, & charitati prædeceſſoris ſui fideliter paruiſſe. Quod ſi quiſquam poſt hæc cujuslibet ordinis (ut ſuperius dictum eſt) Clericus quacunque occaſione, de omni facultate quippiam probatus fuerit abſtuliſſe, vel forſitan dolo aliquo ſuppreſſiſſe, reus ſacrilegii prolixiori anathemate condemnetur, & vix quoque peregrina ei communio concedatur: quia dutum eſt, ut hi, quos conſtat in ſervitio Domini cum primæ ſedis Antiſtite deſudaſſe, ab his, qui ſuarum rerum incubatores *b*, vel utilitatibus ſervientes, atque vacantes fuiſſe noſcuntur, deſpecti aliquatenus crucientur.

Corr. Rom. ¶ 1 Nihil furto) *In Codice Lucenſi Regio ſequitur*, nihil vi.

¶ 2 Subjunctis ſibi) *In Conciliorum editionibus legitur*, cum conſilio: *& in codice Regio additur*, Clerici: *fortaſſe autem legendum*, cum conſilio Cleri.

¶ 3 Suſceptæ ſedis) *In eodem Regio Codice eſt*, ſuſcepta ea, prout deceſſor ſuus ordinavit, vel ut Deus imperavit.

C. XXXIX. *Epiſcopi, qui nihil Eccleſiæ conferunt, famulos ejus libertate non donent.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c.* 66.

ET, *c* ſi illi, qui nulla ex rebus ſuis pauperibus Chriſti diſtribuunt, æterni judicis voce in futuro condemna-

a *Concord. Concil. Valent. c.* 2. b *al. incubitatores, atque vagantes fuiſſe.* c *Burch. l.* 3. *c.* 189. *Ivo p.* 3. *c.* 249.

Digitized by Google

nabuntur; quanto magis ii, qui auferunt pauperibus, quod non dederunt? Quapropter Epiſcopi, qui nihil ex ſuo proprio Eccleſiæ Chriſti compenſaverunt, hanc divinam ſententiam metuant, & liberos *a* ex familia Eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium enim eſt, ut qui res ſuas Eccleſiæ Chriſti non contulerit, damnum inferat, & jus Eccleſiæ alienare contendat. Tales ergo liberos *b* ſucceſſor Epiſcopus abſque ulla oppoſitione ad jus Eccleſiæ revocabit: quia eos non æquitas, ſed improbitas abſolvit.

C. XL. *De Clericis, qui documenta Eccleſiæ ſupprimunt, aut negant, aut alie damnabiliter tradunt.*

Item ex Concilio Aurelianenſi.

SI *c* quis de Clericis documenta, quibus Eccleſiæ poſſeſſio firma tenetur, aut ſupprimere, aut negare, aut avertere, aut fortaſſe tradere damnabili, & punienda obſtinatione præſumpſerit, quicquid pro abſentia documentorum damni Eccleſiæ illatum eſt, de propriis facultatibus reddat.

Corr. Rom. ¶ *Hoc idem citatur ſup. ead. c.* ſi quis de Clericis, *ex Concilio Agathenſi, in quo habetur. Non eſt autem mutatus titulus, quia potuit is alique etiam Aurelianenſi, quod non extat, eſſe repetitum.*

C. XLI. *Miniſtris Eccleſiæ de rebus ejuſdem Eccleſiæ abſque Epiſcopi permiſſu nihil alienare licet.*

Item ex Concilio Aurelianenſi III. *c.* 23.

ABbatibus *d*, Presbyteris, cæteriſque miniſtris de rebus Eccleſiaſticis, vel ſacro miniſterio deditis alienare, vel obligare abſque permiſſo, & ſubſcriptione Epiſcopi ſui nihil liceat. Quod qui præſumpſerit, degradetur communione conceſſa: & quod temere præſumptum, aut alienatum eſt, ordinatione Epiſcopi revocetur.

C. XLII. *Res Eccleſiæ, quæ abſente Epiſcopo diſtrahuntur, ad jus Eccleſiaſticum revocentur.*

Item ex Synodo Ancyrana *c.* 15.

SI *e* qus de rebus Eccleſiæ, cum Epiſcopus non eſt, Presbyteri vendiderint; placuit reſciſſo contractu ad jus *f* Eccleſiaſticum revocari. In judicio autem erit Epiſcopi conſtitutum *g*, ſi pretium debeat recipi, nec ne: propterea quod ſæpe contigit diſtractarum rerum reditus ampliorem ſummam pro accepto pretio reddi *x*.

Corr. Rom. ¶ *x* Reddi) *Sic in quibuſdam exemplaribus priſcæ verſionis. In aliis vero eſt*, reddidiſſe. *Græce legitur,* διὰ τὸ πολλάκις τὴν εἴσοδον τῶν πεπραγμένων ἀποδεδωκέναι αὐτοῖς αὐτοῖς πλείονα τῆς τιμῆς. *id eſt*, propterea quod ſæpe rerum venditarum reditus majus pretium hic ipſis reddiderit. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. XLIII. *Poſt mortem Epiſcopi res ad eum pertinentes Clerici non rapiant.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi *h cap.* 22.

NOn liceat Clericis poſt mortem Epiſcopi ſui rapere res pertinentes ad eum: ſicut jam præcedentibus regulis conſtitutum habetur. Si vero hoc fecerint, periclitari ſe noverint in proprio gradu.

C. XLIV. *Reſcindantur precariæ, & commutationes ab invaſoribus factæ.*

Item ex Concilio Mediomatricis *i*.

PRecariæ *x*, & commutationes tempore viduatarum Eccleſiarum factæ ab his, qui loca Epiſcoporum occupaverant, reſcindantur, & cum auctoritate Eccleſiaſtica, vel civili, ſi faciendæ ſunt, fiant.

Corr. Rom. ¶ *Quod hic ex Concilio Mediomatricis citatur, in Concilio Meldenſi refertur ex Concilio Belluacenſi, ex quo etiam citant Burchardus, & Ivo. Sed quia in Conciliis Gallicis, & Germanicis ſæpe eadem repetuntur, non eſt mutata inſcriptio. In adjectis capitularibus, quæ ex Gallia ſunt habita, inter cætera leguntur quædam capitula excerpta a Domino Rege Carolo, & Principibus ſuis ex his capitulis, quæ anno DCCCXLVI. ediderunt Epiſcopi in Synodis &c. Quorum capitulorum unum eſt hoc*, ut precariæ, & commutationes tempore viduatarum Eccleſiarum factæ ab his, qui loca Epiſcoporum occupaverunt, reſcindantur, & cum auctoritate Eccleſiaſtica, vel civili denuo, ſi fienda, fiant.

C. XLV. *Pro labore inventarii nihil accipiant œconomi de rebus Eccleſiæ.*

Unde Gregorius *a Maximiano Syracuſano Epiſcopo lib.* 3. *epiſt.* 11.

CHaritatem tuam commonere curavimus, ut ſi quiſpiam Epiſcoporum de hac luce migraverit, vel (quod abſit) pro ſuis fuerit remotus exceſſibus, convenientibus œconomis *x*, cunctiſque Clericis *b* primoribus, atque in ſui præſentia inventarium Eccleſiæ rerum facientibus, omnia, quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: nec (ſicut antea fieri dicebatur) ſpecies quædam, aut aliud quodlibet de rebus Eccleſiæ, quaſi pro faciendi inventarii labore tollatur. *& infra.* §. 1. Viſitatores Eccleſiarum, Clericique eorum, qui cum ipſis per non ſuæ civitatis parochias fatigantur, aliquod laboris ſui capiant te diſponente ſubſidium. Juſtum namque eſt, ut illi *c* conſequantur ſtipendium, qui *d* pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium.

Corr. Rom. ¶ *x* Œconomis] *Sic etiam in omnibus veteſtis: ſed in originali tam impreſſo, quam manuſcripto legitur*, hierarchicis. *Joannes Diaconus habet*, hieraticis.

C. XLVI. *Excommunicentur Laici, qui morientium Clericorum audent bona diripere.*

Item ex Concilio Urbani Papæ *Alverniæ celebrato.*

DE Laicis quæſtio facta eſt, qui morientibus Epiſcopis, ſive aliis Clericis res defunctorum invaſas, Eccleſiæ, pauperibuſque ſubripiunt. Contra quos commune totius Concilii anathema prolatum eſt, ipſo Papa hujuſmodi ſententiam promulgante. Si quis poſt interdicti præſentis cognitionem Epiſcoporum, ſeu Presbyterorum, aut aliorum Clericorum res invaſerit, uſque ad ſatisfactionem excommunicetur. §. 1. Epiſcoporum vero deficientium res per Archipresbyterorum, ſeu Archidiaconorum manus, aut ſecundum mortuorum judicium pro ipſorum ſalute in eleemoſynas diſpenſentur, aut ſucceſſori, qui futurus eſt, reſerventur. Idipſum de Presbyterorum, ſeu Clericorum aliorum rebus per Epiſcopum, vel ſupradictas perſonas, aut cui deficientes commiſerint, fiat. Si quis autem adverſus iſta præſumpſerit, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ *In titulis capitulorum Concilii Claromontenſis [quod Alverniæ celebratum eſt] titulo penultimo hæc leguntur ad caput hoc ſpectantia:* Ne aliquis Clericus res Epiſcoporum, vel Clericorum, vel in vita, vel poſt mortem eorum diripiat, vel in uſus proprios conferat. Quod ſi quis fecerit, anathema ſit, & dictum eſt ab omnibus, fiat.

C. XLVII. *De eodem.*

Item Innocentius Papa II. *in Concilio Lateranenſi cap.* 4.

ILlud *e*, quod in ſacro Chalcedonenſi Concilio conſtitutum eſt, irrefragabiliter conſervari præcipimus, ut videlicet decedentium bona Epiſcoporum a nullo omnino hominum diripiantur; ſed ad opes Eccleſiæ, & ſucceſſoris ſui in libera œconomi, & Clericorum permaneant

O o potestate

a *al. libertos ex familiis.* b *al. libertos.* c *Ivo p.*3.*c.*156. d *Lib.* 7.*Cap.c.*273.*Polyc.l.*3 *t.*21. e *Anſ.l.*6.*c.*162. f [illegible] g *al. ſi conſtitutum pretium.* h *Et in Aquiſg.c.* 88. i *In Meldenſi c.*21. x *Burch.l.*3.*c.*166. *Ivo p.*3.*c.*227. *ex Belluacenſi.*

a *Joan. Diac. l.*3. *c.*23. b *al. Cleri.* c *al. illic.* d *al. qui.* e *Supra ead. non liceat. Pann. l.* 8.*c.*141.

poteſtate. Ceſſet igitur de cætero illa deteſtabilis, & ſæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præſumpſerit, excommunicationi ſubjaceat. Qui vero morientium 1 Presbyterorum, vel Clericorum bona rapuerunt, ſimili ſententiæ ſubjaceant.

Corr. Rom. ℊ 1 Morientium] *In vulgatis ſequebatur*, Epiſcoporum: *quæ vox & a vetuſtis, & ab ipſo Concilio manuſcripto abeſt, & fruſtra repeteretur. Sunt autem ex originali addita paula ſuperius aliquot verba.*

Gratian. *Hæc non ſolum de Laicis, verum etiam de Metropolitanis, & quibuslibet aliis Clericis intelligendum eſt: ſicut* in ſexta Synodo, *cap.* 35. *legitur.*

C. XLVIII. *Res Epiſcopi morientis Metropolitano non licet invadere.*

NOn licet alicui Metropolitano, mortuo Epiſcopo, qui ſub eo eſt, aut res ejus, aut Eccleſiæ ſuæ auferre: ſed ſint ſub cuſtodia Cleri Eccleſiæ defuncti Epiſcopi, uſque dum alius ordinetur Epiſcopus. Si vero Clerici in Eccleſia non fuerint, tunc Metropolitanus illibata omnia Epiſcopo, qui ibi ordinabitur, reddat.

Gratian. *Sicut autem res Eccleſiæ nulli uſurpare licet: ita Eccleſiæ aliena invadere non permittitur.*

C. XLIX. *Aliena Eccleſiæ non licet invadere.*

Unde Gregorius *lib.* xi. *epiſt.* 43. *ad Bonifacium Epiſcopum.*

SIcut Eccleſia proprias res amittere non debet, ita etiam rapacitatis ardore invadere alienas non oportet.

Gratian. *His omnibus auctoritatibus perſpicue monſtratur, quod nulli Sacerdotum res Eccleſiaſticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu Sacerdotis facultates Eccleſiæ acceperit, nulla jure eas vendicare poterit: ſed potius cogetur reſtituere, quod illicite accepit.* §. 1. *Sed notandum eſt, quod quibuſdam cauſis exigentibus, res Eccleſiæ diſtrahi poſſunt. Cauſa enim neceſſitatis cum conſilio Clericorum, vel ut meliora proſpiciant, res Eccleſiæ a Sacerdotibus diſtrahi poſſunt.*

C. L. *Niſi cauſa neceſſitatis, nec Epiſcopo rem Eccleſiæ ſuæ uſurpare licet.*

Unde in Africano *a* Concilio *legitur.*

NOn *b* habenti *c* neceſſitatem, nec Epiſcopo licet matricis Eccleſiæ 1 rem ſui tituli uſurpare.

Corr. Rom. ℊ *Gratianus citat hoc ex Concilio Africano, & ſequens ex Carthaginenſi. Sed in unico Carthaginenſi inſerto in codice Canonum, hoc quidem eſt pars poſterior, ſequens vero prior capitis ejuſdem, quod eſt ultimum, id eſt,* XXXIII. *& Burchardus, & Ivo integrum caput referunt ex Carthaginenſi.*

ℊ 1 Eccleſiæ] *In Codice Canonum, & apud Burchardum ſequitur:* nec Presbyterorum: *apud Ivonem vero legitur*, nec Epiſcopo liceat rem matris Eccleſiæ ignotante Concilio, vel Presbyteris, ſuis titulis uſurpare. *Poſt ſequens autem caput apponetur integer Canon Græce, nova cum verſione.*

C. LI. *Nec Presbyteri ignorantibus Epiſcopis, nec Epiſcopi ignorante Concilio rem Eccleſiæ vendant.*

Item ex Concilio Carthaginenſi unico, *c. ultimo.*

PLacuit *d*, ut Presbyteri non vendant rem Eccleſiæ, ubi ſunt conſtituti, neſcientibus Epiſcopis ſuis: quomodo nec Epiſcopis liceat vendere prædia Eccleſiæ inconſulto Concilio, vel cuncto 1 Presbyterio ſine ulla neceſſitate.

Corr. Rom. ℊ 1 Vel cuncto] *In canone unici Carthaginenſis legitur*, vel Presbyteris ſuis. Non habente ergo neceſſitatem, &c. *ut proxima ſuperiore capite, quemadmodum apud Burchardum etiam, & Ivonem: licet ipſi legant*, habenti: *Græce autem ita totus Canon habet.*

Ὁμοίως ἤρεσε. ὥστε τοὺς πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων πράγματα μὴ πιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθιερῶνται. ὃν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι πιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης, μηδὲ ἐπισκόπῳ ἔξεστι καταχρήσασθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος. Id eſt.

Similiter placuit, ut Presbyteri præter ſuorum Epiſcoporum ſententiam non vendant rem Eccleſiæ, in qua conſecrantur: quemadmodum neque Epiſcopis licet prædia Eccleſiæ vendere inſciente Synodo, vel propriis Presbyteris. Ergo, niſi adſit neceſſitas, neque Epiſcopo liceat abuti re aliqua ex titulo Eccleſiaſticæ matricis.

C. LII. *Niſi ut meliora proſpiciat, rem Eccleſiæ non licet diſtrahere Epiſcopo.*

Item ex epiſtola Leonis Papæ, *univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.*

SIne *a* exceptione decernimus, ne quis Epiſcopus de rebus Eccleſiæ ſuæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat; niſi forte aliquid horum faciat, ut meliora proſpiciat, & cum totius Cleri tractatu, atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium profuturum Eccleſiæ. *& infra.* §. 1. Epiſcopus *b* rebus Eccleſiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur. Irrita enim Epiſcoporum venditio, & commutatio rei Eccleſiaſticæ erit abſque conniventia 1, & ſubſcriptione Clericorum.

Corr. Rom. ℊ 1 Conniventia] *Antea legebatur*, abſque omnium conniventia. *Inducta vero eſt dictio*, omnium; *quia neque in vetuſtis exemplaribus, neque in Decretalibus, cap.* 1. *de his, quæ fiunt a præl. neque apud cæteros collectores habetur. Apud Ivonem, qui citat Concilium Carthaginenſ. IV. & in Pannormia, qui Leonem ex Concilio apud Valentias, loco iſtius vocis*, conniventia, *eſt*, collaudatione.

Gratian. *Item domus urbium, vel caſtrorum, quæ Eccleſiæ plus incommodi, quam utilitatis afferunt, licet rectoribus Eccleſiarum (ſicut in ſuperiori capitulo Symmachi:* Non liceat Papæ, &c. *continetur) vendere, vel commutare.*

C. LIII. *De eodem.*

Item, ſicut in Agathenſi Concilio, *c.* 45. *legitur.*

6 ps TErrulas *d*, aut vineolas exiguas, & Eccleſiæ minus utiles, aut longe poſitas, & parvas, Epiſcopus ſine conſilio fratrum (ſi neceſſitas fuerit) diſtrahendi habeat poteſtatem.

Corr. Rom ℊ *Capitulum hoc in aliquot vetuſtis codicibus eſt conjunctum ſuperiori.*

Gratian. *Servos quoque fugitivos, qui revocati retineri non poſſunt, ſimiliter Epiſcopis diſtrahere licet.*

C. LIV. *Alienentur fugitivi, qui retineri non poſſunt.*

Unde in eodem Concilio, *c.* 46.

FUgitivi domos ſuas, aut familias deſerentes, qui etiamſi revocati fuerint, non poſſunt teneri, ſimili ratione ab Epiſcopo, ſi voluerit, aut ſi ita illi meruerint, diſtrahantur.

C. LV. PALEA.

Item ex Concilio *apud Tanſiacum* e, *cap.* 1.

INjuſtum *f* videtur, & impium, ut mancipia, quæ fideles viri, ſeu fœminæ pro redemptione *g* animæ ſuæ Deo, & ſanctis ejus conſecraverint, cujuſcunque muneris pretio, vel commutationis commercio iterum in ſecularem ſervitutem redigantur: cum canonica auctoritas ſervos fugitivos tantummodo diſtrahi permittat. Et ideo omnes rectores Eccleſiarum ſummopere caveant, ne unius eleemoſyna, alterius peccatum fiat: & eſt abſurdum

a *Ex in Maguntino ſub Rabano, cap.* 8. b *Burch. l.* 3. *c.* 178. *Ivo p.* 3. *c.* 239. c *al. habentis.* d *Burch. ibid. Ivo ibid.*

a *Anſ. lib.* 5. *c.* 69. *& l.* 6. *c.* 189. b *In Concil. Carthag. IV. c.* 31. *Ibid. c.* 32. *& ext. de his, quæ fiunt a præl. c.* 1. *Ivo p.* 3. *c.* 231. *Pann. l.* 2. *c.* 86. e *ſup. ead.* d *Ivo p.* 3. *c.* 160. e *al. Cariſiacum.* f *Ext. de rerum permut. c. injuſtum. Burch. l.* 3. *c.* 174. *Ivo p.* 3. *c.* 235. g *al. remedia.*

Digitized by Google

ſurdum, ut Eccleſiaſtica dignitate ſervus decedens, humanæ obnoxius ſit ſervituti.

Corr. Rom. ¶ *A Burchardo, & Ivone citatur ex Concilio apud Cariſiacum: in Decretalibus vero tit. de rerum permut. ex Concilio apud Sylvanectum. Et habetur hæc Palea in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus.*

7. pars. Gratian. *Item ſi rectores Eccleſiæ de rebus propriis tantundem Eccleſiæ reſtituere voluerint, Eccleſiaſticas facultates libere dare poſſunt, & conſtabunt his, quibus data fuerint, perpetua firmitate.*

C. LVI. *Alienatio de rebus Eccleſiæ quomodo rata eſſe poterit.*

Unde in Agathenſi Concilio, *c. 49. legitur.*

SI *a* quis qualibet *b* conditione de rebus Eccleſiæ aliquid alienare præſumpſerit, ſi de ſuo proprio tantum Eccleſiæ contulerit, quantum viſus eſt abſtuliſſe, tum demum illud ſtare licebit.

8 pars. Gratian. *Item ſi ſervos Eccleſiæ libertate Epiſcopus donaverit, ea, quæ in manumiſſione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: ſi tamen quantitatem canonibus præfixam data non exceſſerint.*

C. LVII. *De eodem.*

Unde in eodem Concilio, *cap. 7. legitur.*

SI *c* quos de ſervis Eccleſiæ benemeritos ſibi 1 Epiſcopus libertate donaverit, collatam libertatem a ſucceſſoribus placuit cuſtodiri, cum hoc, quod eis manumiſſor in libertatem contulerit. Quod tamen jubemus viginti ſolidorum numerum *d*, & modum in terrula, & vineola, vel hoſpitiolo tenere. Quod amplius datum fuerit, poſt manumiſſoris mortem Eccleſiæ revocetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Sibi] *Sic etiam legitur in editionibus Conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis. Sed apud Ivonem, & in uno vetuſto Gratiani exemplari abeſt dictio, ſibi.*

Gratian. *Sed notandum eſt, quod ſervi Eccleſiarum manumitti non poſſunt, non retento Eccleſiaſtico patrocinio: niſi forte manumiſſor duos ejuſdem meriti, & ejuſdem peculii Eccleſiæ conferre voluerit.*

C. LVIII. *De Epiſcopo, qui non retento patrocinio ſervos Eccleſiæ manumittit.*

Unde in Concilio Toletano IV. *cap. 67. legitur.*

EPiſcopus *e*, qui mancipium juris Eccleſiæ, non retento Eccleſiaſtico patrocinio, manumitti deſiderat, duo meriti ejuſdem, & peculii coram Concilio Eccleſiæ, cui præeminet, per commutationem ſubſcribentibus Sacerdotibus offerat, ut rata, & juſta inveniatur diffinitio commutantis. Tunc etiam liberam manumiſſionem ſine patrocinio Eccleſiæ concedere poterit: quia eum, quem libertati tradere diſponit, jam juri proprio acquiſivit. §. 1. Hujuſmodi *f* autem liberto, adverſus Eccleſiam, cujus juris extitit, accuſandi, vel teſtificandi denegetur licentia. Quod ſi præſumpſerit, placet, ut ſtante commutatione in ſervitutem propriæ Eccleſiæ revocetur, cui nocere conatur.

Gratian. *Libertus enim (niſi venia impetrata) patronum in jus vocare non permittitur. Unde in lib. 2. Digeſtorum, tit. de in jus vocando. l. fin.* Si *g* ſine venia edicti impetrata Libertus Patronum in jus vocaverit, ex querela Patroni, vel *h* ſupradictam pœnam, id eſt, quinquaginta aureos, dat: vel a præfecto urbis *i* quaſi inofficioſus caſtigetur, ſi inopia dignoſcitur laborare. §. 1. *Si vero a collegio quis manumiſſus fuerit, non ſingulis, ſed univerſitati reverentiam debet. Unde in eodem libro, tit. eod. l.* ſed ſi hæc. Qui *k* manumittitur a corpore aliquo, vel collegio, vel civitate, ſingulos in jus vocabit. Nam non eſt illorum libertus, ſed reipublicæ honorem habere debet. Et ſi adverſus rempublicam, vel univerſitatem velit experiri, veniam edicti petere debet, quamvis actorem eorum conſtitutum in jus ſit vocaturus. §. 2. *Si vero ingenuum Princeps fecit, Patrono reverentiam non debet. §. 3. In a criminali vero cauſa, ſi libertus patronum in jus vocaverit, caput ejus, & fortunas petiturus, ante litis exordium capite puniendus eſt. Crimen vero læſæ majeſtatis excipitur, vel ſi Patronam illicite ſervi concubitu uti deprehenderit, quo caſu, etiam ſervo cum munere libertatis Dominam accuſare permittitur: ſicut Cod. lib. 9. tit. c de mulieribus, quæ ſe propriis ſervis junxerunt. l. unica, Imperator Conſtantinus conſtituiſſe legitur:* Si qua cum ſervo ſuo occulte rem habere detegitur, capitali ſententiæ ſubjungetur, tradendo ignibus verberone. Sitque omnibus facultas crimen publicum arguendi: ſit officio copia nuntiandi: ſit etiam ſervo licentia deferendi: cui probato crimine libertas dabitur. §. 4. *In patronos etiam teſtificari non poſſunt, niſi in quibuſdam caſibus, in quibus etiam ſervi in Dominos torqueri jubentur.*

C. LIX. *De eodem.*

Unde in libro eod. Codicis, *tit. d de quæſtionibus l. prima Impp.* Antoninus, & Verus, AA.

QUæſtionem de ſervis contra Dominos haberi non oportet, exceptis adulterii criminibus, item fraudati cenſus accuſationibus, & crimine majeſtatis, quod ad ſalutem Principis pertinet. §. 1. In cæteris autem, quanquam ea, quæ ſervus contra Dominum dixit, judicaturi ſententiam formare non debeant; tamen, ſi aliis quoque probationibus fides veritatis inveſtigetur, præſcriptionis invidia evaneſcit. §. 2. In pecuniariis vero cauſis ex inopia 1 probationum ſervos contra Dominum poſſe interrogari manifeſtum eſt.

Corr. Rom. ¶ *In aliquot vetuſtis codicibus caput hoc conjunctum eſt ſuperiori.*

¶ 1 Ex inopia] *In antiquis codicibus Gratiani legitur,* nec inopia, *& ſic videtur etiam legiſſe auctor gloſſæ. In antiquiore etiam editione codicis Juſtiniani, tit. de quæſtionibus, l. quæſtionem, eodem modo habet, eandemque lectionem ſecutus eſt auctor illarum gloſſarum, & in Baſil. tit. 50. de quæſt. eadem eſt lectio. Sed quia in codice ab Haloandro edito legitur,* ex inopia, *& in l. Divus. ff. de quæſtionibus, videtur ſtatutum, ex inopia probationum etiam in cauſis pecuniariis poſſe torqueri ſervos, nihil eſt mutatum.*

C. LX. *De eodem.*

Item *ibidem, l. ſecunda.*

INſolitum eſt, & grave exemplo, audiri ſervos adverſus tutores, vel matrem Dominorum ſuorum, niſi tutelæ agatur.

Gratian. *Si vero libertus ſua auctoritate a patrocinio Eccleſiæ receſſerit; ſi admonitus redire contempſerit, in ſervitutem revocabitur.*

C. LXI. *De libertis Eccleſiæ, qui ab ejus patrocinio diſcedunt.*

Unde in Concilio Toletano IV. *cap. 70. legitur.*

LIberti *a* Eccleſiæ, qui ab ejus patrocinio diſcedentes quibuslibet perſonis adhæſerunt, ſi admoniti redire contempſerint, manumiſſio eorum irrita ſit: quia per inobedientiæ *f* contemptum ingrati actione tenentur.

C. LXII. *Revocentur in ſervitutem Eccleſiarum liberti, qui contra ejus libertatem ſuperbiunt.*

Item ex Concilio Hiſpalenſi II. *cap.* 8.

OCtava diſcuſſio agitata eſt de quodam Eliſæo ex familia Agabrenſis Eccleſiæ; qui ab Epiſcopo ſuo traditus libertati, de libertate confeſtim ad contumaciæ

 mor-

a *Ivo p. 3. c. 151.* b *al. pro qualibet.* c *Iv. p. 16. c. 50.* d *al. numeri modum.* e *Polyc. lib. 3. tit. 13. Burch. lib. 3. c. 176. Ivo part. 3. c. 237.* f *Ivo p. 16. c. 65.* g *tit. 4. l. 25.* h *al. vel quinquaginta aureorum pœnam dat.* i *al. urbi.* k *leg. 10. §. qui manumittitur.*

a *Ex l. ſi quis ex familiaribus.* b *C. qui accuſ. non poſſ.* c *titul. 21.* d *titul. 41. l. 1.* e *Burch. l. 3. cap. 184. Ivo p. 3. cap. 244.* f *al. obedientiæ.*

Digitized by Google

morbum tranſilivit; ſicque per ſuperbiam non ſolum ejuſdem Epiſcopi veneficis *a* artibus ſalutem lædere voluit, ſed etiam patronam Eccleſiam libertatis immemor prædamnavit. Adverſus quem ingrati actio canonum, & legum auctoritate juſte dirigitur: ſcilicet, ut immerito libertatis damno mulctatus ad ſervitutis nexum revocetur. Talium enim *b* ſtatus, qui contra Epiſcopum ſuum, vel patronam Eccleſiam nituntur, decidi potius, quam conſervari convenit, ut quorum libertas pernicioſa eſt, ſit ſalutifera ſervitus: & qui ſuperbire noverunt adepta libertate 1 proditi diſcant obedire ſubjecti.

Corr. Rom. ¶ 1 Adepta libertate] *Magno hoc loco eſt varietas in vetuſtis Gratiani codicibus. Nam partim concordant cum hac vulgata, partim habent*, adempta libertate proditi, *partim*, adepta libertate præditi, *ut Concilium ipſum impreſſum, & manuſcriptum, etiam in Codice Lucenſi Regio. Apud Ivonem vero legitur*, adepta libertate elati, perdite diſcant obedire ſubjecti.

C. LXIII. *A patrocinio non diſcedant Eccleſiæ Liberti ad ſacros ordines promoti.*

Item ex Concilio Toletano III. *cap. 6.*

DE Libertis autem hoc præcipit ſancta Synodus, ut ſi qui Presbyteri, vel Diaconi 1 ab Epiſcopis facti ſunt ſecundum modum, quo canones antiqui dant licentiam, ſint liberi: & tamen a patrocinio Eccleſiæ tam ipſi, quam ab eis progeniti non recedant. §. 1. Ab aliis quoque libertati traditi, & Eccleſiis commendati patrocinio Epiſcopi *c* colligantur, & ne cuiquam donentur, a Principe hoc Epiſcopus poſtulet.

Corr. Rom. ¶ 1 Presbyteri, vel Diaconi] *In Conciliis Coloniæ 4. tomis impreſſis, & in Cod. Lucenſi Regio legitur:* De libertis autem id Dei præcipiunt Sacerdotes, ut ſi qui ab Epiſcopis &c. *nulla Presbyterorum, aut Diaconorum mentione facta.*

Gratian. *Ne vero longinquitate temporis obſcuretur conditio originis: tempora ſuæ manumiſſionis ſcribant Liberti profeſſionem, qua ſe profiteantur de familia eſſe Eccleſiæ, & ab ejus obſequio ſe nunquam receſſurat.*

C. LXIV. *Profeſſionem ſuæ conditionis Liberti Eccleſiæ faciant.*

Unde in Concilio Toletano VI. *c. 9. legitur.*

LOnginquitate ſæpe fit temporis, ut non pateat conditio originis. Unde jam decretum eſt in anteriori 1 univerſalis Concilii canone *d*, ut profeſſionem ſuam Liberti Eccleſiæ debeant facere, qua profiteantur, ſe & de familiis Eccleſiæ eſſe *e*, & ejus obſequium nunquam relicturos: Unde his quoque nos adjicimus, ut quoties curſum vitæ Sacerdos impleverit, & de hac vita migraverit, mox cum ſucceſſor ejus advenerit, omnes Liberti Eccleſiæ, vel ab eis progeniti chartulas ſuas in conſpectu omnium debeant ipſi ſubſtituto Pontifici publicare, & profeſſiones ſuas in conſpectu Eccleſiæ renovare: quatenus ſtatus ſui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum Eccleſia non careat. Si autem aut ſcripturas libertatis ſuæ intra annum ordinationis novi Pontificis manifeſtare contempſerint, aut profeſſiones renovare noluerint, vacuæ, & inanes chartulæ ipſæ remaneant, & illi origini ſuæ redditi ſint perpetuo ſervi.

Corr. Rom. ¶ 1 In anteriori] *Significatur Canon 69. Concilii Toletani quarti, qui proximo cap. refertur. Nam quartum illud Toletanum, quod fuit pleniſſimum, in ſequentibus Toletanis vocari ſolet univerſale Concilium, ut in 5. c. 2. & 7. & in 6. Concilio c. 1. 3. 7. & 18. Et in principio ipſius quarti Concilii Epiſcopi ajunt*, quoniam generale Concilium agimus.

a *al. maleficiis.* b *Ivo p. 16. c. 66.* c *al. Epiſcopali regantur.* d *infra ead. c. proximo.* e *al. manumiſſos.*

C. LXV. *Nec liberti, nec eorum poſteri a patrocinio diſcedant Eccleſiæ.*

Item ex Concilio Toletano *c. 69.*

LIberti *a* Eccleſiæ (quia nunquam moritur eorum patrona) a patrocinio ejuſdem nunquam diſcedant, nec poſteritas quidem eorum, ſicut priores canones decreverunt. Ac ne forte libertas *b* eorum in futura prole non pateat, ipſaque poſteritas naturali ingenuitate obnitens ſeſe ab Eccleſiæ patrocinio *c* non ſubtrahat, neceſſe eſt, ut tam hi Liberti, quam ab eis geniti *d* profeſſionem Epiſcopo ſuo faciant, per quam ex familia Eccleſiæ Libertos effectos ſe eſſe fateantur, ejuſque patrocinium non relinquant, ſed juxta virtutem ſuam obſequium ei, vel obedientiam præbeant.

Gratian. *Pro remuneratione etiam impenſi obſequii res Eccleſiaſticæ utiliter poſſunt donari.*

C. LXVI. *Quæ de rebus Eccleſiæ in remunerationem obſequii præſtantur, rata permaneant.*

Unde in Toletano Concilio IV. *c. 36. legitur.*

QUicunque Epiſcopi ſuffragio cuiuſlibet aliquid Eccleſiaſticæ utilitatis providerint, & pro eo quodcunque commodum in remunerationem promiſerint, promiſſi ſolutionem eos exolvere oportebit; ita ut id ad Concilium provinciale deferatur *e*, ut eorum conniventia confirmetur, quia (ſicut Paulus *f* ait) dignus eſt operarius mercede ſua.

C. LXVII. *Servi Eccleſiarum in eorum dominium transferri poſſunt, qui Eccleſiaſticis utilitatibus deſerviunt.*

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epiſt. 18. Theodoro Conſiliario.

ECcleſiaſticis *g* utilitatibus deſudantes Eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere, ut qui ſe voluntariis obſequiorum neceſſitatibus ſponte ſubjiciunt, digne noſtris proviſionibus conſolentur. Quia igitur 1 Theodorum virum eloquentiſſimum, Conſiliarium noſtrum mancipiorum cognovimus miniſterio deſtitutum, ideo puerum nomine Acoſimum, natione Siculum, juri, domicioque tuo dari, tradique præcipimus: quem quoniam traditum ex noſtra voluntate jam poſſides, hujus te neceſſe fuit ſcripti *h* pro futuri temporis teſtimonio, ac robore largitatis auctoritate fulciri: quatenus Domino protegente ſecure eum ſemper, & ſine ullius retractationis ſuſpicione, quippe ut Dominus, valeas poſſidere 2.

Corr. Rom. ¶ 1 Te) *Addita eſt vox iſta, & cætera ſunt emendata ex originali, ut intelligatur eundem eſſe, cui ſcribitur, & cui ſit donatio.*

¶ 2 Poſſidere) *Apud B. Gregorium hæc ſequuntur*: Neque enim enim quenquam fore credimus, qui tam parvam largitatem pro tua tibi devotione conceſſam deſideret, vel tentet ullo modo revocare: cum uno eodemque tempore & verecundum ſit a deceſſoribus bene geſta reſolvere, & verecundum ſit docere cæteros in ſua quandoque reſolutoriam proferre largitate ſententiam.

Gratian. *Miſerationis quoque intuitu ſervi Eccleſiarum libertate donari poſſunt.*

C. LXVIII. *Miſerationis, & pietatis intuitu ſervi Eccleſiarum poſſunt manumitti.*

Unde Gregorius *Montanæ i, & Thomæ lib. 5. epiſt. 12. ſeu cap. 112.*

CUm Redemptor noſter, totius conditor creaturæ, ad hoc propitiatus humanam voluerit carnem aſſumere, ut

a *Polyc. l. 3. c. 12. Burch. l. 3. c. 185. Ivo p. 3. c. 145.* b *al. libertinitas.* c *al. patrocinio ſubtrahat.* d *al. progeniti.* e *al. deductum, eorum conventu confirmetur.* f *1. Tim. 5.* g *Polyc. l. 3. t. 13.* h *abeſt ab orig.* i *al. Montano.*

ut Divinitatis ſuæ gratia dirupto, quo tenebamur captivi, vinculo ſervitutis, priſtinæ nos reſtitueret libertati: ſalubriter agitur, ſi homines, quos ab initio natura liberos protulit, & jus gentium jugo ſubſtituit ſervitutis, in ea, in qua nati fuerant, manumittentis beneficio libertate reddantur. Atque ideo pietatis intuitu, & hujus rei conſideratione permoti, vos Montanam *a*, atque Thomam, famulos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cui (Deo adjutore) deſervimus, liberos ex hac die, civeſque Romanos efficimus, omneque veſtrum vobis relaxamus ſervitutis peculium 1. *& infra*. §. 1. Hanc autem manumiſſionis paginam Paterio Notario ſcribendam dictavimus, & propria manu una cum tribus Presbyteris prioribus, & tribus Diaconis, pro pleniſſima firmitate ſubſcripſimus, vobiſque tradidimus. Actum in urbe Romana.

Corr. Rom. ¶ 1 Peculium] *In vetuſtis codice epiſtolarum B. Gregorii Bibliothecæ Vaticanæ legitur*, periculum.

Gratian. *Item ſervi Eccleſiarum publicis angariis non debent fatigari*.

C. LXIX. *Servi Eccleſiarum publicis angariis non fatigentur*.

Unde in Concilio Toletano III. *cap.* 21. *legitur*.

ECcleſiarum 1 ſervos *b*, & Epiſcoporum, vel Presbyterorum, vel omnium Clericorum a judicibus, vel actoribus publicis in diverſis angariis fatigari dolemus. Propter quod omne Concilium a pietate glorioſiſſimi Domini noſtri popoſcit, ut tales deinceps auſus inhibeat: ſed ſervi ſupraſcriptorum officiorum in eorum uſibus, vel Eccleſiæ laborent. Si quis vero judicum, aut actorum Clericum, aut ſervum Clerici, vel Eccleſiæ in publicis, ac privatis negotiis occupare voluerit, a communione Eccleſiaſtica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

Corr. Rom. ¶ 1 Eccleſiarum] *In cæteris hujus Concilii exemplaribus impreſſis, & manuſcriptis, quæ collata ſunt, & apud Ivonem legitur, quemadmodum apud Gratianum: præterquam in editione quatuor tomorum, & Codice Lucenſi Regio, in quibus initium capitis* 21. *ſic habet*. Quoniam cognovimus in multis civitatibus Eccleſiarum ſervos, & Epiſcoporum, vel o. c. a. j. v. a. p. in diverſis angariis fatigari, omne Concilium &c. *Et hic quidem nulla facta eſt mutatio: alia vero, in quibus omnes Conciliorum codices concordant, ſunt emendata*.

Gratian. *Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captivorum res ſacras diſtrahi licet*.

C. LXX. *Res ſacræ quibus ex cauſis alienari debeant*.

Unde Ambroſius *ait lib.* 2. *de officiis c.* 28.

AUrum Eccleſia habet, non ut ſervet, ſed ut eroget, & ſubveniat in neceſſitatibus. Quid opus eſt cuſtodire, quod nihil adjuvat? An ignoramus *d*, quantum auri, atque argenti de templo Domini Aſſyrii ſuſtulerunt? Nonne melius conflat Sacerdos propter alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint, quam ſi ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis? Nonne dicturus eſt Dominus: Cur paſſus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum, unde *e* miniſtraſſes alimoniam. Cur tot captivi deducti in commercium *f* ſunt, nec *g* redempti, ab hoſte occiſi ſunt? Melius fuerat, ut vaſa viventium ſervares, quam metallorum. His non poſſet reſponſum referri. Quid enim diceres? Timui, ne templo Dei ornatus deeſſet? Reſponderet: Aurum ſacramenta non quærunt, neque auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus ſacramentorum, redemptio captivorum eſt. Et vere illa ſunt vaſa pretioſa, quæ redimunt animas a morte. Ille verus theſaurus eſt Domini, qui operatur, quod ſanguis ejus operatus eſt. *& poſt pauca*. §. 1. Nemo enim poteſt dicere, cur pauper vivit? Nemo poteſt queri, quia captivi redempti ſunt, nemo poteſt accuſare, quia templum Dei ædificatum eſt. Nemo poteſt indignari, quia humandis fidelium reliquiis ſpatia laxata ſunt. Nemo poteſt dolere, quia in ſepulturis Chriſtianorum requies defunctorum eſt. In his tribus generibus vaſa Eccleſiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet. Opus eſt, ut de Eccleſiæ myſtici populi forma non exeat, ne ad uſus nefarios ſacri calicis miniſterium transferatur. Ideo intra Eccleſiam primum quæſita ſunt vaſa, quæ initiata non eſſent: deinde comminuta: poſtremo conflata, per minutas erogationes diſpenſata egentibus, captivorum quoque pretiis profecerunt. Quod ſi deſunt nova, & quæ nequaquam initiata videantur, in hujuſmodi uſus, quos ſupra diximus, arbitror omnia pie poſſe converti.

C. LXXI. *Non parietes templi ornare, ſed pauperibus providere, gloria Epiſcopi eſt*.

Item Hieronymus *ad Nepotianum* a *de vita Clericorum*.

GLoria Epiſcopi eſt pauperum inopiæ *b* providere: ignominia Sacerdotis eſt propriis ſtudere divitiis. Natus in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix milio, & cibario pane rugientem ſaturare ventrem poteram, nunc ſimilam, & mella faſtidio. *Item paulo inferius*. §. 1. Multi ædificent parietes, & columnas Eccleſiæ ſubtrahunt *c*, marmora nitent, auro ſplendent laquearia, gemmis altare diſtinguitur, & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Neque vero mihi aliquis opponat dives in Judæa templum, menſam, lucernas, thuribula, patellas, ſcyphos, mortariola, & cætera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur a Domino, quando Sacerdotes hoſtias immolabant, & ſanguis pecudum erat remiſſio *d* peccatorum: quanquam *e* hæc omnia præceſſerint in figura: ſcripta autem ſunt propter nos, in quos fines ſeculorum devenerunt. Nunc vero cum paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicerit, portemus *f* crucem, & divitias lutum putabimus. *Item idem in extremo*. §. 2. Amico *g* quippiam rapere, furtum eſt: Eccleſiam fraudare, ſacrilegium eſt: accepiſſe, quod pauperibus erogandum ſit, & eſurientibus plurimis vel cautum eſſe velle, vel timidum, aut, quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. *Item ejuſdem ad Paulinum* h *de inſtitutione Monachi*. §. 3. Crates ille Thebanus, homo quondam ditiſſimus cum ad philoſophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abjecit, neque putavit ſe ſimul poſſe & virtutes, & divitias poſſidere. Nos ſuffarcinati auro Chriſtum pauperem ſequimur, & ſub prætextu eleemoſynæ priſtinis opibus incubantes, quomodo poſſumus aliena fideliter diſtribuere, qui noſtra timide reſervemus? Plenus venter facile de jejuniis diſputat. Non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe, laudandum eſt.

Gratian. *Item largitate etiam Epiſcopi ſtipendium de rebus Eccleſiæ Clericis dare licet: cujus profeſſio ſub precariæ nomine fieri debet*.

C. LXXII. *Qui beneficium ab Eccleſia accepit, ejus profeſſionem nomine precariæ faciat*.

Unde in Concilio Toletano VI. *c.* 5.

SÆpe *i* fit, ut proprietati originis obſiſtat longinquitas temporis. Quapropter providentes decernimus, ut ſi quis Clericorum 1 ſtipendium de rebus Eccleſiæ cujuſquam Epiſcopi percepit largitate, ſub precariæ nomine debeat profeſſionem ſcribere: ut nec per tentio-

a *al.* Montanum. b Lib. 6. Capit. cap. 290. Ivo p. 3. c. 238. c Polycr. l. 6. t. 20. Ivo p. 3. c. 280. Anſ. l. 23. c. 28. d 4 Reg. c. 24. e *al.* ut. f *in vulgatis legebatur*, in captivitatem ducti. g nec redempti? Cur tot ab hoſte] *orig.*

a Epiſt. 2. b *al.* opibus. c ſubſtruunt] *vera lectio*. d *al.* redemptio. e 2. Cor. 10. f *al.* cogitemus. g 13. quæſt. 2. c. 10. h Epiſt. 13. i Ivo p. 6. c. 372.

tentionem *a* diuturnam præjudicium afferat Eccleſiæ; & quæcunque in uſu perceperit, debeat utiliter laborare: ut nec res divini juris videantur aliqua occaſione negligi, & ſubſidium ab Eccleſia, cui deſerviunt, percipere poſſint Clerici. Quod ſi quis eorum contempſerit facere, ipſe ſe ſtipendio ſuo videbitur privare.

Corr. Rom. ¶ 1 Clericorum] *In codice Conciliorum Lucenſi Regio ſequitur*, vel aliorum quarumlibet perſonarum.

Gratian. *Religionis quoque intuitu ea, in quibus Eccleſia detrimentum non patitur, monaſteriis tradi poſſunt.*

C. LXXIII. *Licet religionis intuitu res Eccleſiæ alienare.*

Unde in Toletano Concilio III. c. 4. *legitur.*

SI *b* Epiſcopus unam de parochianis Eccleſiis ſuis Monaſterium dicare voluerit, ut in ea Monachorum regulariter congregatio vivat, hoc de conſenſu Concilii ſui habeat licentiam faciendi. Qui etiam ſi de rebus Eccleſiæ pro eorum ſubſtantia aliquid, quod detrimentum Eccleſiæ non exhibeat, eidem loco donaverit, ſit ſtabile. Rei enim bonæ ſtatuendæ ſanctum Concilium dat conſenſum.

C. LXXIV. *Non ultra quinquageſimam partem rerum Eccleſiæ, monaſterio, quod conſtituit, Epiſcopo licet conferre.*

Item ex Toletano IX. *cap.* 5.

BOnæ *c* rei dare conſultum *d*, & præſentis habetur vitæ ſubſidium, & æternæ remunerationis expectare cernitur præmium. Quiſquis itaque Epiſcoporum in parochia ſua Monaſterium conſtruere forte voluerit, & hoc de rebus Eccleſiæ, cui præſidet, ditare decreverit, non amplius ibidem, quam quinquageſimam partem dare debebit: ut hac temperamenti æquitate ſervata, & cui tribuit, competens ſubſidium conferat, & cui tollit, damna gravia non infligat. Ad Eccleſiam vero, quæ monaſticis non informabitur regulis, aut quam pro ſuis magnificare *e* voluerit ſepulturis, non amplius quam centeſimam partem cenſus Eccleſiæ, cui præſidet, ibidem conferre licebit: ea tamen cautela ſervata, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem *f* aſſumat.

C. LXXV. *Jure proprietatis res Eccleſiæ monaſteriorum ædificiis tradere licet.*

Item Gregorius *lib.* 2. *indict.* 11. *epiſt.* 17. *Gratioſe Subdiacono.*

REligioſam *g* vitam eligentibus congrua nos oportet conſideratione proſpicere, ne cujuſquam neceſſitatis occaſio aut deſides faciat, aut robur (quod abſit) converſationis infringat. Idcirco præſenti tibi auctoritate præcipimus, quatenus domum poſitam in hac urbe, regione quarta, juxta locum, qui appellatur, ad Gallinas albas, vel hortum juris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cui auctore Deo præſidemus, in qua Campana quondam uxor 1 Patricii manſiſſe dignoſcitur, ſimul & hortum, atque hoſpitia, quæ intra eandem domum janua concludit; Floræ *h* Abbatiſſæ debeas tradere proprietatis jure proculdubio poſſidendam: in qua domo Monaſterium Virginum (ubi cum congregatione ſua habitare poſſit) Chriſto queat adjuvante conſtruere; & *i* tam ipſa, quam quæ in ejus loco, honoreque ſucceſſerit, prædictam domum, & hortum cum omnibus ad ſe pertinentibus (ſicut diximus) quieto, inconcuſſoque jure a nobis pietatis conſideratione conceſſa valeat poſſidere.

Corr. Rom. ¶ 1 Uxor] *In aliquot epiſtolarum editionibus, & nonnullis Gratiani exemplaribus non eſt iſta dictio: in veruſto autem Vaticano epiſtolarum codice legitur*, quondam patritia.

Gratian. *Ecce oſtenſum eſt, quomodo res Eccleſiæ ſine culpa dari poſſint, & conſtare his, quibus datæ fuerint.*

QUÆSTIO III.

1 ps NUnc quæritur, *ſi ante tempus ſuæ ordinationis nihil habere videbantur, quid de his fieri debeat, quæ poſt ordinationem ſuam inveniſſe noſcuntur.*

C. I. *De his, qui primum nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquirunt.*

De his ita ſtatutum eſt in Concilio Carthaginenſi *a* III. *c.* 49.

PLacuit, *b* ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicunque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Epiſcopatus, vel Clericatus ſui agros, vel quæcunque prædia nomine ſuo comparant, tanquam rerum Dominicarum invaſionis crimine teneantur *c*, niſi admoniti Eccleſiæ eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis proprie aliquid liberalitate alicujus, vel ſucceſſione cognationis obvenerit, faciant inde, quod eorum propoſito congruit. Quod ſi a ſuo propoſito retrorſum exorbitaverint, honore Eccleſiaſtico indigni tanquam reprobi judicentur.

C. II. *De miniſtris, qui nulla Eccleſiæ occaſione, ſed ſui utilitate aliqua acquirunt.*

Item ex Concilio Toletano IX. *c.* 4.

QUicunque de Sacerdotibus, vel miniſtris pro ſui utilitate, atque amicitia, vel præſtatione, aut quocunque modo, aut per ſcripturæ ſeriem aliquid meruerint a quolibet percipere, in rebus Eccleſiæ non poterit numerari: ſed quod exinde voluerint facere, ipſorum voluntatis arbitrio ſubjacebit. Quod ſi hoc poſt eorum mortem inordinatum fortaſſe remanſerit, Eccleſiæ, cui præfuit, vel miniſter extitit, hoc ſibi in perpetuum vendicabit.

Gratian. *Ecce quod illa, quæ non ex officio Eccleſiaſtico, ſed ex aliqua præſtatione ſuæ utilitatis lucratus eſt, poteſt dare, quibus voluerit.*

2 pars. §. 1. *Sed quæritur de his, quæ ſibi communiter cum Eccleſia, vel ſequeſtratim pro remedio animæ offeruntur, vel de tertia parte, quam de rebus parochialium Eccleſiarum ſibi debitam accipit, ſi eo poterit dimittere, quibus voluerit.*

C. III. *De Pontificibus, quibus ab extraneis, vel cum Eccleſia, vel ſequeſtratim aliquid dimittitur.*

De his ita diffinitur in Concilio Agathenſi, *cap.* 6.

PONtifices *d*, quibus in ſummo Sacerdotio conſtitutis ab extraneis *e* aliquid, aut cum Eccleſia, aut ſequeſtratim, aut dimittitur, aut donatur (quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ ſuæ, non pro commodo Sacerdotis offerre probatur) non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum Eccleſiæ, inter facultates Eccleſiæ computabunt: quia juſtum eſt, ut ſicut Sacerdos habet, quod Eccleſiæ dimiſſum eſt; ita & Eccleſia habeat, quod relinquitur Sacerdoti. §. 1. Sane quicquid per fideicommiſſum aut Sacerdoti, aut Eccleſiæ fortaſſe dimittitur, cuicunque alii poſtmodum profuturum, id inter facultates ſuas Eccleſia computare, aut retinere non poterit.

C. IV.

a al. retenticuem. b Ivo part. 3. c. 168. c Ivo p. 3. c. 170. d alit. conſilium. e alit. munificare. f alit. remunerandam. g Anſ. l. 5. c. 33. h antea legebatur, ſidem. i al. ut jorig.

a Et in Moguntino, ſub Rabano, capite 8. b Burch. lib. 3. c. 120. Ivo p. 3. c. 96. Pann. l. 2. c. 32. c al. teneantur obnoxii. d Extra. de teſtamentis. c. requiſiſti. Burch. l. 1. c. 217. Ivo p. 3. c. 331. e al. extraneis duntaxat.

C. IV. *Epiſcopus tertiam partem ſibi debitam Eccleſiæ relinquere poterit.*

Item ex Concilio Toletano IX. *c.* 6.

EPiſcopus *a*, ſi tertiam partem, quam de rebus parochialium Eccleſiarum ſanctione paterna ſibi debitam novit, aut ipſi Eccleſiæ, cujus res eſſe patebit, aut alteri Eccleſiæ, quam elegit, conferre decreverit, & licitum maneat, & irrevocabile robur ejus ſententia ferat.

QUÆSTIO IV.

Q*Uod autem quæritur, ſi de ſuis, & Eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, cui proveniant? ita diffinitur* in eodem Concilio Toletano IX. *c.* 4.

C. I. *De his, qui de ſuis, & Eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur.*

SAcerdotes *b*, vel quicunque illi ſunt, quibus Eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt, quæcunque adminiſtrationis ſuæ tempore emerint, ſi de rebus propriis vel vile, vel carum habuerint, ad Eccleſiæ nomen, cui præſunt, chartarum conficere inſtrumenta procurent; non enim convenit, ut Eccleſia, quam ſuſcepit externeum, efficiat in alieno divitem, & in ſuo retineat fraudatorem, §. 1. Hi vero, qui ſuarum rerum noſcuntur habere compendium, ex omni re, quam poſt ordinationis ſuæ diem viſi ſunt acquiſiſſe, ſive nulla, ſive aliqua ſint inſtrumenta confecta; compenſatione e tam juris ſui, quam Eccleſiaſticarum rerum habita, ſi ſe utriuſque rei quantitas exæquaverit, inter Eccleſiam & Decedentis hæredes æquo jure conquiſitio pertinebit.

Corr. Rom. § 1 Compenſatione] *In Conciliis ipſis, cum vetuſtis exemplaribus collato legitur*, compenſata tam juris ſui, quam Eccleſiarum rerum habitudine.

Gratian. *Si quis vero pro compendiis ſuarum rerum, Eccleſiæ rebus detrimentum intulerit, vel ſi occaſione rerum Eccleſiaſticarum in rebus propriis detrimentum paſſus fuerit, viciſſim qui lucrum ſentiunt, detrimentum patientibus reſarcient.*

C. II. *Reſarciantur detrimenta Sacerdoti, vel Eccleſiæ, quæ alterius occaſione alter ſenſerit.*

Unde in Concilio Bracarenſi III. *cap.* 8. *legitur.*

QUicunque ſub hoc neglectu res divinas laborare diſtulerit, placito ſpeciali diſtringendus eſt, qualiter ſi de rebus, ſeu augmentis Eccleſiæ quæſtum laboribus ſuis proprie auxit, & ex hoc Eccleſiaſticis rebus aut neglectum laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit, quicquid in rebus Eccleſiæ minuit, illi reſtituat, ex cujus rebus, atque ſuffragiis ſuos convictus fuerit ampliaſſe labores. Quod ſi aliquid pro utilitatibus Eccleſiæ, aut ſubſtentiæ expendit, aut diſpendii, vel perditionis quippiam pertulerit, ſi hoc comprobari potuerit, totum illi a rebus Eccleſiæ ejuſdem reformabitur, pro cujus utilitate id expendiſſe probatur.

Gratian. *Si vero de rebus Eccleſiæ tantummodo aliqua acquiſiſſe noſcuntur, & ad nomen Eccleſiæ inſtrumenta debent componere, nec aliquibus poterunt illa donare.*

C. III. *De his, quæ Sacerdotes emunt, ad Eccleſiæ nomen ſcripturam faciant.*

Unde in Agathenſi Concilio, *c.* 54. *legitur.*

PResbyter *c*, dum diœceſim tenet, de his, quæ emerit, ad Eccleſiæ nomen ſcripturam faciat, ut ab ejus, quam tenet, Eccleſiæ ordinatione diſcedat.

Corr. Rom. § *Caput* [illegible] *Ivone etiam, & auctore Panormiæ citatur ex Agathenſi, in qua extat; In decretalibus vero, tit. de pecul. Cler. ex Concilio Arelatenſi, & apud Burchardum, & in prima collectione decretalium, ex Concilio Arauſico.*

a Ivo part. 3. c. 171. *b* Ivo p. 3. c. 169. *c* Ext. de pecul. Cler. c. Presbyter. Burch. l. 3. c. 119. Ivo p. 3. c. 95. Panorm. lib. 2. c. 51.

QUÆSTIO V.

T*Eſtamenta vero non licet eis conficere, niſi de rebus propriis.*

C. I. *Quomodo de rebus Eccleſiæ liceat teſtari Sacerdotibus.*

Unde Gregorius *ſcribit a* Deuſdedit 1 *Epiſcopo lib.* 10. *epiſt.* 42.

NUlli *b* dubium eſt, quia ſicut Sacerdotibus res in Epiſcopatu acquiſitas nulla eſt alienandi licentia: ita de his, quas ante habuerint, quicquid judicare voluerint, non vetantur. Itaque fraternitatem tuam tempore, quo ad nos fuit, queſtam eſſe recolimus, quod quædam mobilia 2, quæ Conſtantius deceſſor veſter Luminoſæ ancillæ Dei, filiæ fratris ſui, teſtamenti ſerie, legati titulo reliquit, jam Epiſcopus acquiſiſſet, decreviſſeque nos, ut ſi hoc conſtaret, nullum ex his Eccleſia veſtra præjudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & moleſtiam aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei ſine cognitione de his, quæ poſſidet, quicquam auferre.

Corr. Rom. § 1 Deuſdedit] *Antea legebatur*, Lucidio. *Reſtituta eſt inſcriptio ex originali: quæ inſcriptio integra eſt ſupra, ead. q. 2.* res in Epiſcopatu. *Illud enim caput in hoc continetur.*

§ 2 Mobilia.] *In originali impreſſo, & manuſcripto eſt,* immobilia: *ſed non eſt mutatum propter Doctorum ſcripta: nonnulla vero alia ſunt emendata.*

C. II. *De eodem.*

Idem *lib.* 4. *epiſt.* 22. *ſeu c.* 66. *Cypriano Diacono.*

OBitum Theodori Epiſcopi dilectionem tuam jam credimus cognoviſſe. Sed quia ipſe teſtamentum dicitur condidiſſe, ſubtiliter te (ne quid de rebus Eccleſiæ ſuæ conſumpſiſſet) oportet inquirere. Et ſiquidem cum exinde aliquid incongrue minuiſſe didiceris, ita age, ut res ipſæ ab eo, cujus intereſt, modis omnibus reparentur.

C. III. *Quæ Monaſteriis ab Epiſcopo conferuntur, revocari non debent.*

Item Gregorius *Mariniano Epiſcopo Ravennati, lib.* 5. *epiſt.* 2. *ſeu c.* 101.

QUia Joannes quondam deceſſor tuus 1, dum viveret, ſæpius a nobis expetiit, ut ea, quæ in Monaſterio illo contulerat, quod juxta Eccleſiam ſancti Apollinaris ipſe conſtruxerat, noſtra debuiſſemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc eſſe promiſimus, fraternitatem veſtram neceſſario duximus adhortandam, ut nihil de his, quæ illic contulit, atque conſtituit, aliquo modo patiatur imminui, ſed omnia firma ſtudeat ſtabilitate ſervari. Hujus igitur Monaſterii, & collectarum illic rerum, quia in teſtamento, quod condidit, feciſſe noſcitur mentionem, ſciendum vobis eſt, non ea nos ideo confirmaſſe, quoniam ſupremam ejus ſequimur voluntatem, ſed quia ei hoc (ſicut diximus) viventi promiſimus. Hæc itaque ſic ſollicite fraternitas veſtra implere feſtinet: quatenus & quæ in ſuprascripto Monaſterio conſtituit, & a nobis ſunt firmata, ſerventur, & illa, quæ in damnum dari, vel fieri per teſtamentum ſuæ decrevit Eccleſiæ, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem.

Corr. Rom. § 1 Joannes quondam deceſſor tuus,] *Hæc verba non ſunt hoc loco apud B. Gregorium, ſed ex ſuperioribus huc comportata.*

C. IV. *Quæ ante ſuam ordinationem, vel poſt, hæreditaria ſucceſſione acquiſivit Epiſcopus, cui vult, derelinquat.*

Item 1 ex Concilio Hiſpalenſi.

FIxum *c* abhinc, & perpetuo manſurum eſſe decrevimus, ut Epiſcopus rebus ſui juris, quas aut ante Epiſcopatum, aut certe in Epiſcopatu hæreditaria ſucceſſione acquiſivit, ſecundum auctoritatem canonicam quicquid vult, faciat, & cui vult, eas conferat. Poſtquam autem Epiſcopus

a al. Deudato. *b* ſup. ead. q. 2. res in Epiſcopatu. Polyc. l. 4. tit. 19. *c* Burch. l. 3. c. 224. Ivo p. 3. c. 328.

ſcopus factus eſt, quaſcunque res de facultatibus Eccleſiæ, aut ſuo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparaverit, decrevimus, ut non in propinquorum ſuorum, ſed in Eccleſiæ, cui præeſt, jura deveniant.

Corr. Rom. ¶ 1 Item] *Sic etiam citant Burchardus, & Ivo, & in Hiſpalenſi primo habentur nonnulla ad hanc rem facientia. Sed integrum caput habetur in Concilio Pariſienſi, l. 1. c. 14. & in Capitularibus, l. 5. c. 175. refertur inter alia decreta Concilii Pariſienſis.*

Gratian. *De rebus vero Eccleſiaſticis teſtari licet Epiſcopo, ſi tantundem de propriis reſtituat.*

C. V. *Quomodo poſſunt eſſe rata, quæ de Eccleſiæ proprietate teſtamento leguntur.*

Unde in Agathenſi *a* Concilio, *c. 51. ſtatutum eſt.*

SI *b* Epiſcopus condito teſtamento aliquid de Eccleſiaſtici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, niſi tantundem de juris proprii facultate ſuppleverit.

2 pars. Gratian. *Sed ſi Epiſcopus, vel quilibet ex gradu Eccleſiaſtico inteſtatus defunctus fuerit, nec aliqui inventi fuerint, qui jure cognationis ei ſuccedant, Eccleſia ſua ei ſuccedat in integrum: nec licebit alicui aliqua ex rebus ejus præſumere.*

C. VI. *Epiſcopo inteſtato Eccleſia ſuccedat in integrum.*

Unde in Tarraconenſi Concilio, *c. 12. ſtatutum eſt.*

SIcubi defunctus fuerit Epiſcopus inteſtatus, poſt defunctionem ejus *1* a Presbyteris & Diaconis de rebus ipſius inventarium fideliter conſcribatur, a minimo uſque ad maximum, id eſt, de utenſilibus, vel de omni ſuppellectile: ita tamen, ut ſi quis exinde vel præſumpſiſſe aliquid, vel occulte fuerit tuliſſe convictus, ſecundum furti tenorem reſtituat univerſa.

Corr. Rom. ¶ 1 Defunctionem ejus] *Antea legebatur*, hanc diffinitionem. *Emendatum eſt ex variis Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vatic. quemadmodum & nonnulla alia. In codice autem Lucenſi Regio legitur*, poſt depoſitionem ejus.

C. VII. *De eodem.*

Item ex Concilio Tribarienſi.

QUicunque *c* ex gradu Eccleſiaſtico ſine teſtamento, & ſine cognatione deceſſerit, hæreditas ejus ad Eccleſiam, ubi deſervivit, devolvatur. Similiter de Sanctimonialibus.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, & Ivo citant capitulum hoc ex Concilio Triburienſi, cui præfuit Arnulphus. Sed in eo, quod extat, non habetur. Simillima legimus apud Julianum antecesſorem Novella 131. cap. 18.*

CAUSA XIII.

*D*Iœceſani *cujuſdam baptiſmalis Eccleſiæ, cladibus bellorum preſſi, hoſtili metu compulſi, domicilia ſua tranſtulerunt in aliam diœceſim: prædia tamen antiqua non deſierunt colere: cœperunt perſolvere decimas illi Eccleſiæ, in cujus diœceſim tranſierunt; & apud eam ſibi elegerunt ſepulturas. Tranſactis quinquaginta annis, Clerici, quibus quondam perſolverant decimas, cœperunt movere quæſtionem in eos, qui ab iſtis accipiunt d primitias & decimas: veniunt ad cauſam.*

1. *Modo primum quæritur, Si illi, quorum domicilia ſunt in diœceſi hujus baptiſmalis Eccleſiæ, debeant perſolvere decimas illi Eccleſiæ, & celebrare ſuas exequias apud eam Eccleſiam, in qua quondam hæc fiebant a parentibus eorum.*
2. *Secundo, An præſcriptione temporis, jus percipiendi decimas, & funerandi tollatur.*

---

a *Et in Epaunenſi, cap. 17.* b *Burch. l. 2. c. 212. Ivo p. 5. c. 326.* c *Burch. l. 2. c. 207. Ivo p. 6. c. 182.* d *al. acceperunt.*

QUÆSTIO I.

1 p1 QUod priori Eccleſiæ hæc omnia jure perſolvenda ſint, *actores his argumentis probare tentendum. Cum*[illegible] *unamquamque baptiſmalem Eccleſiam habere diœceſim ſibi legitime aſſignatam: ſicut & parochianæ Eccleſiæ habent parochias ſibi diſtributas.*

CAP. Unic. *Singuli Sacerdotes proprias debent habere Eccleſias.*

Unde Dionyſius Papa *Severo Epiſcopo, epiſtola ſecunda.*

ECcleſias *a* ſingulas ſingulis Presbyteris dedimus: parochias, & cœmeteria eis diviſimus: & unicuique jus proprium habere ſtatuimus: [illegible], ut nullus alterius parochiæ terminos, aut jus invadat; ſed ſit unuſquiſque ſuis terminis contentus, & taliter Eccleſiam, & plebem ſibi commiſſam cuſtodiat, ut ante tribunal æterni judicis ex omnibus ſibi commiſſis rationem reddat: & non judicium, ſed gloriam pro ſuis actibus accipiat.

Gratian. *In diœceſi autem deſignata quæcunque prædia coluntur, proventus decimationum baptiſmali Eccleſiæ aſſignatus debet ſolvi. Quia ergo prædia hæc intra terminos noſtræ diœceſis continentur, & proventus decimationum nobis legitime aſſignatus, noſtræ Eccleſiæ perſolvendus eſt.*

2 pars. §. 1. *His ita reſpondetur: Decimæ b a Deo conſtitutæ ſunt per Moyſen, ut perſolverentur a populo filiis Levi pro miniſterio, in quo deſerviebant ei in tabernaculo. Non accipiebant filii Levi decimas, niſi ab eis, pro quibus offerebant preces & ſacrificia. Quia ergo nos ſervimus Domino in tabernaculo, offerendo pro iſtis preces & ſacrificia, & ipſi debent nobis perſolvere decimas & primitias. §. 2. Item, cum decimæ darentur filiis Levi, non electione offerentis perſolvebantur, ut contempto Levita, qui ſecum erat, ipſe eligeret, cui vellet decimas dare. Nam dictum c eſt*: Levita, qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet eas; *Ideo ex ſingulis tribubus civitates ad habitandum acceperunt: ut unaquaque tribus illis perſolveret decimas, qui ſecum erant. Nam Moyſes præcepit filiis Iſrael: [ſicut legitur in Deuteronomio]* In loco, quem elegerit Dominus Deus veſter, ut ſit nomen ejus in eo, illuc omnia, quæ præcipio, conferetis holocauſta, & hoſtias, & decimas, ac primitias manuum veſtrarum, & quicquid præcipuum eſt in muneribus veſtris, quæ voviſtis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo veſtro, vos, & filii & filiæ veſtræ, famuli & famulæ, atque Levita, qui in urbibus veſtris commoratur. Neque enim habet aliam partem, atque poſſeſſionem inter vos. *& infra.* §. 3. Decimam frumenti, vini, & olei tui, primogenita armentorum, & pecorum, & omnia, quæ voveris, & ſponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum coram Domino Deo tuo, comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu, & filius tuus, & filia tua, ſervus, & famula, atque Levita, qui manet in urbibus tuis. §. 4. *Quia ergo nos intra muros urbis iſtorum ſedemus, & eis habitatione juncti ſumus, ſite ab eis decimas accipimus. Item ait Propheta a*: Producens fœnum jumentis, & herbam ſervituti hominum. *Fœnum & herba ex terra producitur: ſed quibus? jumentis irrigantibus eam, id eſt, hominibus colentibus eam f, & in hoc ſervientibus ipſi. Item Apoſtolus g*: Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui ſe catechizat, in omnibus bonis. *Hoc Galatis. Corinthiis h autem probat ſpecialiter ſibi deberi ſumptus, qui eis ſpiritualia miniſtravit, dicens*: Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, [illegible]num eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus? *Item i* [illegible] Si alii poteſtatis veſtræ parti-

---

a *Polyc. lib. 4. tit. 31. Burch. lib. 3. c. 43. Ivo p. 3. c. 47. Anſel. lib. 5. c. 73. Panor. lib. 2. c. 92.* b *Numer. 18.* c *Deuter. 14. & 26.* d *Deut. 12.* e *Pſal. 103.* f *al. eum.* g *Galat. 6.* h *1. Cor. 9.* i *ibid.*

Digitized by Google

participes ſunt, quare non potius nos? *Item*: Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? *Nos plantavimus vineam, & vos vultis fructus ejus edere? Item præcepit a Dominus per Moyſen, ut nemo mittat falcem in alienam meſſem. Hæc meſſis noſtra eſt, & vos vultis falcem in eam mittere? Item* b: Non alligabis os bovi trituranti. *Nos ſumus boves triturantes: vos vultis alligare os noſtrum, & de noſtra tritura victum vobis quæritis? Item Apoſtolus* c: Qui altario ſerviunt, de altario vivant. *Sed nunquid de eo, cui non ſerviunt? Item*: Qui in ſacrario operantur, cum ſacrario participant. *Sed nunquid cum illo, in quo non operantur? Nos ſervimus altario, vos ei participare vultis? nos vero vacuos & inanes dimittere quæritis? Item Apoſtolus* d: Laborantem agricolam oportet primum accipere de fructibus ſuis: *vos autem econtra quæritis? Nos ſumus agricolæ laborantes: vos primum vultis percipere de fructibus noſtris? imo non primum: quia nec ultimum nobis relinquere vultis. A prioribus enim incipientes, paulatim ſerpitis, & totum uſurpare contenditis: ut pro vobis videatur dictum, fruſtatim lupus comedit agnum. Item* e: Quis militat ſtipendiis ſuis unquam? quis paſcit gregem, & de lacte ejus non edit? *Nos militamus: & vos ſtipendia noſtræ militiæ vobis quæritis? Nos gregem paſcimus: & vos lac ejus, & lanam accipere vobis vultis? Sapere eſt, de alieno labore victum quærere, ſi* f *ſapere eſt, velle quod non poſſis.* §. 5. *Item Dominus dixit* g *diſcipulis ſuis*: In quamcunque domum intraveritis, in eadem manete, edentes & bibentes, quæ apud illos ſunt. Cum autem intraveritis, primum dicite, Pax huic domui. *Nos domum hanc ingreſſi ſumus, & ei pacem obtulimus: vos autem quaſi otioſi alieno cibo paſci gaudetis? Videte, ne in vos vertatur illud*: Vide h, quid faciat otium, & cibus alienus. §. 6. *Item Propheta* i: Sumite pſalmum, & date tympanum. *Iſti a nobis ſumunt pſalmum, & vos ab eis quæritis tympanum?* §. 7. *Item Leo quartus*: De K decimis non tantum nobis, ſed etiam majoribus noſtris juſto ordine viſum eſt plebibus tantum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur, debere dari. §. 8. *Quibus autem plebibus debentur? illis, a quibus baptiſma accipiunt, an aliis? Nos eos baptizamus, & vos ab eis decimas ſumitis? Honeſta iſta interpretatio eſt: utinam inveniatis, qui ſit pro vobis interpretentur. Quia ergo nos rigamus populum hunc, imbrem doctrinæ ei miniſtrantes, quia colimus eum vomere prædicationis, corda ejus ad fidem aperientes, ſi non vultis ſinere, vel* l *patiamini nobis eum fructificare* m, *& qualia vobis fieri non vultis, nobis inferre cavete* n *ne ſi pergitis dicere, quæ vultis, audiatis, quæ non vultis.*

3 PS. §. 9. *Ad hæc: Calida quidem & multiplici argumentatione jura noſtra auferre contenditis: ita ut, ſi fides verbis adhiberetur, non verba pro verbis, ſed res pro verbis reportaretis. Sed Deo propitio, ſi verba dediſtis, verba recipietis.* §. 10. *Arguitis nos, quod ea, quæ vobis debentur, ſubripere quærimus, quia noſtra perſequimur. Sapienti quidem, & philoſophica ore prolata ſententia: ſuum perſequi, eſt non aliena rapere? Unde ad vos hæc ſententia manavit, niſi quia tanto ardore noſtra concupiſcitis, ut veſtra putetis vobis auferri, cum nos noſtra conſequimur? Unde, cum cauſa noſtra debitum finem ſortita fuerit, exclamabitis*: Ah miſer, crucior tantum o bolum eſſe ereptum ex faucibus. *Sed videte, ne damnum effuſi unguenti vobis recompenſare quæratis. Conſtituiſtis vos plantatores vinearum, foſſores agrorum, trituratores arearum, rigatores camporum, & multa alia hujuſmodi officia vobis aſſumpſiſtis: & debita vobis obſequia a nobis ſubtrahi conqueſti eſtis. Sed nos non negamus, quod veſtrum eſt. Bovi trituranti paleæ, & tegumenta ſervantur. Sint hæc vobis, & grana nobis relinquite. Paſtinatores vinearum, foſſores agrorum, rigatores camporum, trituratores arearum, diurna mercede accepta, provenientes fructus dominis relinquunt. Vos ergo recepta mercede veſtri operis in quotidianis oblationibus, & aliis obſequiis, quæ pro ſpiritualibus, quæ a vobis accipiunt, quotidie deferuntur, provenientes fructus decimationum & primitiarum nobis relinquite.* §. 11. *Item præcepit Dominus diſcipulis ſuis, ut comederent & biberent ea, quæ apud auditores ſuos erant, ſed non juſſit eis, ut dominos de domibus ſuis ejicerent, & rebus ſuis ſpoliarent. Non facile invenietis, qui tales hoſpites libenter ſuſcipiant. Mus in pera, ignis in ſinu, ſerpens in gremio male ſuos remunerant hoſpites. Unde in Proverbiis dicitur*: Qui a ſerpentem in ſinu ſuo nutrit, percutietur ab eo. *Tales inveniatis vobis hoſpites, quales nobis eſſe vultis. Non ſufficit vobis edere & bibere, quæ in domo noſtra ſunt, dum quotidianos fructus oblationum percipitis, ex quibus victum & veſtitum habeatis: quibus cum Apoſtolo* b *debetis eſſe contenti: ſed non vultis, quia imitatores ejus non eſtis: ſed potius nos de domo noſtra expellere, & rebus noſtris nos penitus exſpoliare contenditis, dum nec etiam eorum decimationes nobis relinquere vultis.* §. 12. *Ut autem univerſaliter omnia colligantur, cuncta, quæ pro vobis inducta ſunt, ſive de laborante agricola, ſive de eo, qui ſuis ſtipendiis non militat, ad hunc articulum deferimus, ut fructum veſtri operis, quem adeo recipere contenditis, in oblationibus, & quotidianis obſequiis iſtorum recipiatis: decimationes vero eorum, quæ nobis debentur, intactas nobis relinquite, ne, dum quæritis uſurpare, quod veſtrum non eſt, juſta animadverſione etiam illud cogamini amittere, quod vobis aliquo modo videbatur competere.* §. 13. *Quod autem hæ decimationes nullo jure vobis debeantur, facile probamus. Dicitur enim in quodam Concilio*: Si c quis Laicus, vel Clericus, ſive utriuſque ſexus perſona proprietatis ſuæ loca, &c. *ſicut in eodem capitulo in cauſa Monachorum notata inveniuntur. Si ergo Laicus, vel Clericus, vel quælibet perſona, loca ſuæ proprietatis vendens, aut donans, proventum decimationum ab Eccleſia, cui legitime aſſignatus eſt, nullo modo poteſt abſtrahere; nec iſti de diœceſi ad diœceſim tranſeuntes, decimas ſuorum prædiorum, quæ intra terminos noſtræ parochiæ continentur, nobis auferre poſſunt. Quantum enim ad jus percipiendarum decimarum attinet, idem eſt poſſeſſorem de diœceſi ad diœceſim tranſire, quod poſſeſſionem de Diœceſano ad Diœceſanum transferre.*

QUÆSTIO II.

1 PS. AD *hæc, decimationes iſtæ, etſi jure vobis debentur, ut aſſeritis, tamen tricennalis objectio vobis ſilentium imponit. Omnis enim poſſeſſio tricenaria præſcriptione tollitur, vel quadragenaria [ſicut poſſeſſiones religioſarum domorum] vel centenaria, ſicut prædia ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

C. I. *Quæ triginta annis ab Epiſcopis poſſidentur, jure ab eis vendicantur.*

Unde Gelaſius Papa *ait Epiſcopis Siciliæ, ep. 2. c. 2.*

FAcultates d Eccleſiæ, nec non & diœceſes, ſi quæ ab aliquibus poſſidentur Epiſcopis, jure ſibi vendicent, quod tricennalis lex concluſit: quia & filiorum noſtrorum Principum ita emanavit auctoritas, ut ultra XXX. annos nulli liceat pro eo appellare, quod legum tempus excluſit.

Gratian. *At illi econtra. Cujus auctoritate nobis ſilentium imponitis, ejuſdem auctoritate veſtra ora claudimus. Ait enim idem Gelaſius*: Nulla e præſumptione ſtatum Parochiarum, &c. *Si ergo temporalis objectio diœceſim ſemel conſtitutam divellere non poteſt, patet, quod nec vobis patrocinabitur, ut ſtatutum parochiæ noſtræ mutantes, decimationes nobis quondam legitime aſſignatas, vindicabili uſurpatione vobis vendicetis. Quomodo autem diſtinguendæ ſint hæ auctoritates, in cauſa Monachorum* f *invenietis.*

2 PS. §. 1. *Nunc autem quæritur de jure funerandi: quæ harum* Eccle-

a Deuter. 23. b Deut. 25. c 1. Cor. 9. *ſed paulo aliter.* d 2. Tim. 2. e 1. Cor. 9. f *Terentius.* g Luc. 10. h *Terentius.* i *Pſalm.* 80. K 16. q. 1. *de decimis.* l *al. ſaltem patimini.* m *Job.* 4. *Matth.* 7. n *Terentius.* o *Terentius.*

a *Extr. de Judæis, c. etſi. citatur ibi tanquam vulgare proverbium, Serpens in gremio.* b 1. *Tim.* 6. c 16. q. 1. *ſi quis Laicus.* d 16. q. 3. c. 2. §. *illud etiam. Anſ.* l. 5. c. 19. *Burch.* l. 3. *cap.* 149. *Pann.* l. 2. c. 65. e 16. q. 3. *licet in regulis.* f 16. q. 4.

Digitized by Google

Eccleſiarum habeat jus tumulandi iſtos? Sicut Hieronymus a *ſcribit, conjugati in uno ſepulchro videntur eſſe ponendi.*

Ait enim:

C. II. *In ſepulchro parentum ſuorum filii ſunt collocandi.*

EBron *b* dicitur eſſe civitas quatuor 1 virorum, quia in ea ſepulti ſunt tres Patriarchæ, in ſpelunca duplici cum tribus uxoribus ſuis, id eſt, Abraham & Sara, Iſaac & Rebecca, Jacob & Lia, præter ipſum Adam, & Evam uxorem ſuam. Tobias *c* dicit ad filium ſuum: *Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepelies, & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus: & cum ipſa compleverit tempus ſuum, ſepelias eam juxta me in uno ſepulchro.* (*Ibidem.*) §. 1. Quos *d* conjunxit unum conjugium, conjungat unum ſepulchrum: quia una caro ſunt; & quos Deus conjunxit, homo non ſeparet.

Corr. Rom. ¶ 1 Quatuor] *Sic emendatum eſt, cum antea legeretur*, trium. *Sic enim legitur apud B. Hieronymum in quæſtionibus Hebraicis in Geneſim, de locis Hebraicis, & in epitaphio Paulæ. Ac dictio Hebraica ſignificat quatuor, & quatuor Patriarchæ hic numerantur, qui ibi ſepulti ſunt: Abraham, Iſaac, Jacob, & Adam cum uxoribus ſuis.*

C. III.

Item Auguſtinus *e*.

3 ps UNaquæque *f* mulier ſequatur virum ſuum, ſive in vita, ſive in morte. *Item Gregorius* g. §. 1. Soror B. Benedicti ſepulta eſt in ſepulchro, quod ipſe ſibi præparaverat: ut quorum mens una ſuit ſemper in Domino, eorum quoque corpora ſepultura non ſepararet.

Corr. Rom. ¶ *In pleriſque vetuſtis caput hoc conjunctum eſt ſuperiori, nec ipſa prorſus auctorum verba afferuntur.*

Gratian. *Item Joſeph* h, *moriens in Ægypto, rogavit fratres ſuos, ut tempore viſitationis ſuæ oſſa ſua ſecum deferrent, & in ſepulchro patrum ſuorum ea collocarent.* §. 1. *Item, dictum* i *eſt Prophetæ, qui contra præceptum Domini comederat in Bethel:* Non inferetur cadaver tuum in ſepulchrum Patrum tuorum. §. 2. *Item. De nonnullis legitur in libro Regum:* Obiit, & appoſitus eſt ad Patres ſuos, *hoc eſt, in ſepulchro Patrum ſuorum.* §. 3. *Item. In Novo* κ *Teſtamento B. Philippus legitur ædificaſſe ſibi ſepulchrum, in quo ipſe, & filiæ ejus quieverunt.* §. 4. *Item. Beatus* l *Severus Ravennatum Archiepiſcopus tumulum fieri juſſit, in quo ſe, & uxorem, & filiam collocavit.* §. 5. *His omnibus exemplis colligitur, quod in ſepulchris parentum corpora filiorum collocanda ſunt. Quia ergo parentes iſtorum apud priores Eccleſias ſepulti ſunt, & hi apud eaſdem debent tumulari.* §. 6. *E contra, Adam* m, *ut aſſeritis, in civitate Arbeæ tumulatus eſt. Sed nunquid omnes filii ejus ſepulti ſunt ibi? tanta multitudo humani generis tam brevi tumulo non tam facile poſſet includi.* §. 7. *Item. Abraham* n *ibi ſepultus eſt. Sed numquid Iſmael, & Madai, & alii, quos de Cethura genuit, ibi ſepulti ſunt?* §. 8. *Item Iſaac ibi ſepultus eſt. Sed nunquid Eſau cum eo tumulatus eſt?* §. 9. *Item Jacob ibi collocatus eſt. Sed nunquid aliquis filiorum ejus præter Joſeph ibi ſepultus eſt? Rachel quoque non in Ebron, ſed juxta Bethleem* o *tumulata legitur. Exemplo igitur iſtorum liquet, quod liberum eſt filiis ſepeliri in ſepulchris Patrum ſuorum, & liberum eſt eis alibi pro locorum, & temporum opportunitate corpori ſuo hoſpitium invenire. Non ergo hoc exempla iſti coguntur ſepeliri in ſepulchris Patrum ſuorum.* §. 10. *Item, quæ legibus definita ſunt, mutare non licet. Quæ autem legibus expreſſa non ſunt, arbitrium ſequuntur humanæ voluntatis. At legibus definitum eſt, quibus decimæ ſint perſolvendæ, & ideo dantibus mutare non licet. Ubi autem quiſque tumulandus ſit legibus expreſſum non eſt, & ideo in voluntate tumulandi conſiſtit.*

C. IV. *Ultima voluntas defuncti ſervari debet.*

Unde B. Gregorius *ait.*

ULtima *a* voluntas defuncti modis omnibus conſervari debet.

Corr. Rom. ¶ *Sententia hujus capituli habetur lib. 3. epiſt. 9. in verbis, quæ referuntur, infra 16. q. 1.* admonere: *itemque lib. 9. epiſt. 20.* Neceſſe eſt, inquit, ut ſi impletum hoc fuerit, defuncti diſpoſitio conſervetur. *Sic enim in manuſcriptis: licet in vulgatis ſit*, depoſitio conſervatur.

4 pars. Gratian. *Quod de libero, & non de ſervo intelligendum eſt. Servus enim teſtamenti paginam condere non poteſt.*

C. V. *Servus teſtamentum facere non poteſt.*

Unde Gelaſius Papa *ſcribit Honorio Epiſcopo.*

ILlud *b* etiam ſinceritatem tuam volumus non latere, ad nos fuiſſe perlatum, quod Ampliatus conductor (quem non ſolum ſervum conſtat eſſe Eccleſiæ, ſed ita ejus rationibus a multis temporibus implicatum, ut etiamſi eſſet ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) auſu temerario molitus fuerit condere paginam teſtamenti, cujus omne peculium Eccleſiaſtico juri legibus non dubitatur obſtrictum. Quapropter his præſumptionibus, vice noſtra, tua fraternitas contradicat: nec fieri prorſus aliqua ſurreptione permittat. Ac ſi eidem quicquam humanitus forte contigerit, quia grandævus eſſe memoratur; mox ejus ſine dilatione ſubſtantiam præcipiat humanitas *c* tua filiis ejus duntaxat, quibus patrimonium probatur eſſe commiſſum, ſub fideli deſcriptione contradi, donec univerſis temporibus, quibus hoc patrimonium gubernaſſe cognoſcitur, partes Dominicas reddere cogantur indemnes.

5 ps. Gratian. *Quia ergo ſecundum Gregorium ultima voluntas defuncti conſervanda eſt, pro iſtorum voluntate corpora eorum ſunt tumulanda, non pro arbitrio veſtræ diſpoſitionis.*

C. VI. *Ubi quiſque decimas perſolverit, ibi ſepulturam eligere debet.*

Item in Triburienſi Concilio *legitur.*

UBicunque *d* temporum, vel locorum facultas tulerit, apud majorem Eccleſiam, ubi ſedes eſt Epiſcopi, ſepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, vel loci aſperitatem hoc difficile fuerit viſum, apud Eccleſiam, in qua religioſorum Canonicorum, vel Monachorum, vel Sanctimonialium religioſa congregatio communiter degerit, ſepeliatur. Si autem & hoc ineptum viſum fuerit, ubi quis decimas perſolvebat vivus, ibi ſepeliatur & mortuus.

Corr. Rom. ¶ *In Triburienſi impreſſo, cap. 15. habetur eadem ſententia, ſed non iiſdem omnino verbis expreſſa.*

Gratian. *Qui ergo decimam nobis perſolvebat vivus, & apud nos ſepeliendus eſt mortuus. Item, ſi quis de provincia ad provinciam tranſiret, & ibi domicilium ſibi collocaret, liber factus a ditione prioris judicis, juriſdictioni illius judicis ſubjiceretur, in cujus provincia ſedem ſibi eligeret. Quia ergo iſti a veſtra diœceſi in noſtram tranſierunt, liberi a veſtra ditione, noſtro juri ſubjiciuntur. Noſtrum eſt ergo jus funerandi eos.*

§. 1. Sed objicitur illud Melchiadis Papæ.

C. VII. *Propria temeritate ſepulturam parentum relinquere non licet.*

PLacuit per omnia magno Concilio, ut nullus proprii arbitrii temeritate aliam Eccleſiam, niſi cui uſus antiquorum parentum canonica inſtitutione ſubjacere perhibetur, ſepulturæ cauſa adire procuret: niſi infirmitatis cauſa præpeditus, in aliam fuerit regionem quolibet negotio progreſſus. Ad hæc, ſi quis Prælatus contra hoc

a *In Q. Hebraicis in Geneſim, & de locis Hebraicis.* b *Polyc. l. 8. tit. 5. Burch. l. 3. c. 160. Ivo p. 3. c. 223.* c *Tob. 4. & 14.* d *Matt. 19. Burch. l. 3. c. 161. Ivo p. 3. c. 224.* e *Aliquid ſimile 9. confeſſ. c. 11. ex ſententia aliquando matris ſuæ.* f *Polyc ibid. Burchard. lib. 3. c. 162. & 163. Ivo part. 3. c. 225. & 226.* g *B. Greg. lib. 2. Dial. c. 34.* h *Geneſ. 50.* i *3. Reg. 13.* κ *Rufinus hiſt. Eccl. l. 3. c. 31.* l *in vita SS. tom. 1. & in pomœrio Eccleſiæ Ravennatis.* m *Gen. 23.* n *Gen. 25. 49. & 50.* o *in vulgatis legebatur*, Bethel.

a *16. q. 1. admonere.* b *Ivo p. 16. c. 11.* c *al. unanimitas.* d *16. q. 1, ubicunque. Burch. l. 3. c. 237. Ivo p. 3. c. 278.*

agere ſotegerit, Eccleſiaſtico vinculo ſe ſubdi cognoſcat.

Gratian. *Sed aliud eſt ex temeritatis ſuperbia uſum antiquorum parentum non ſequi, atque aliud, rationabili occaſione novam ſibi ſepulturam eligere. Contra Melchiadis Papæ auctoritatem mititur, qui ſuperbia, vel odio ductus, ſive vanis perſuaſionibus, aut variis munuſculis illectus, ſepulturam parentum ſuorum ſequi contemnit* c. *Secundum Gregorium autem liberam habet voluntatem, quia certæ rationis cauſa novum ſuo corpori quærit hoſpitium. §. 1. Vel ut quidam diſtinguunt, libera eſt ultima voluntas cujuſque, non in ſepultura ſibi eligenda, ſed in teſtamento conficiendo. Unde & Teſtamentum appellatur, quia eo quiſque libere teſtatus, quod poſt ſuum deceſſum de propriis rebus fieri velit. §. 2. Sed non videtur libera teſtatoris voluntas, cum ſecundum Auguſtinum pro* a *numero filiorum debeat fieri teſtamentaria diſtributio facultatum: veluti, ſi quis habet unum filium, Chriſtum putet alterum: ſi vero duos, Chriſtum faciat tertium: & ſic per ordinem. Et ſecundum Leonem, quiſque medietatem* b *eorum, quæ Chriſto teſtatur, Eccleſiæ jubetur relinquere, apud quam fidei ſacramenta ſuſcepit. Sed illud Auguſtini non eſt jubentis, ſed dehortantis, ne quis iratus filium ſuum exhæredaret, atque totum Chriſto relinqueret.*

Ait enim in ſerm. c. *de vita Clericorum.*

Corr. Rom. ¶ c Sequi contemnit.] *In duobus exemplaribus Gratiani Vaticanis ſequitur:* Ait Leo Epiſcopus, &c. *& ponitur integrum caput,* relatum. *extra, tit. de ſepult. quod etiam refertur ab Ivone p. 7. c. 150. & ab Anſ. l. 5. c. 55. & in Polyc. l. 4. tit. 34. ex Leone nono. Verum in aliis duobus vetuſtis, & valde emendatis hoc idem caput ponitur poſt verſ.* Sacramenta ſuſcepit. *Et certe verba iſta,* & ſecundum Leonem, &c. *indicant alicubi hanc Leonis auctoritatem a Gratiano eſſe relatam.*

C. VIII. *Pro numero filiorum pars hæreditatis Deo offeratur.*

SI d quis iraſcitur filio ſuo, & moriens exhæredat eum, ſi viveret, non eum placarem? non ei filium reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo, ut habeat pacem, cujus appeto hæreditatem? Sed plane ſic faciat, quod ſæpe hortatus ſum. Unum filium habet; putet Chriſtum alterum: duos habet; putet Chriſtum tertium: decem habet; Chriſtum undecimum faciat, & ſuſcipio.

Gratian. *Hac nimirum auctoritate menſura teſtatori præfigitur, non quam cogatus exolvere, ſed quam prohibetur tranſcendere.*

6 pars. §. 1. *Oblationes ergo defunctorum qui reddere noluerit, excommunicetur.*

C. IX. *Excommunicentur, qui defunctorum oblationes Eccleſiis negant.*

Unde in Carthaginenſi Concilio IV. *c.* 95.

QUi e oblationes defunctorum aut negant Eccleſiis, aut difficulter reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur.

C. X. *Ut infideles ejiciantur ab Eccleſiis, qui defunctorum oblationes retinent.*

Item ex Concilio Vaſenſi I. *cap.* 4.

QUi f oblationes defunctorum retinent, & Eccleſiis tradere demorantur, ut infideles, ſunt ab Eccleſia abjiciendi: quia uſque ad inanitionem fidei pervenire certum eſt hanc pietatis divinæ exacerbationem: quia & fideles de corpore recedentes, votorum ſuorum plenitudine, & pauperes conſolatu alimoniæ, & neceſſaria ſuſtentatione fraudantur. Hi enim tales quaſi egentium necatores, nec credentes judicium Dei habendi ſunt. Unde, & quidam Patrum hoc ſcriptis ſuis inſeruit, congruente ſententia, qua ait: *Amico a quippiam rapere furtum eſt: Eccleſiam vero fraudare, ſacrilegium.*

C. XI. *Qui oblata Eccleſiis, aut teſtamento relicta retinere præſumpſerint, excommunicentur.*

Item ex Concilio Agathenſi, *c.* 4.

CLerici b, vel ſeculares, qui oblationes parentum aut donatas, aut teſtamento relictas retinere perſtiterint, aut id, quod ipſi donaverint Eccleſiis, vel Monaſteriis, crediderint auferendum, ſicut ſancta Synodus conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant, excludantur Eccleſiis. §. 1. Si quis autem Clericus furtum Eccleſiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur.

7 pars. Gratian. *Item quæritur, an pro ſepultura mortuorum aliquid ſit exigendum?*

C. XII. *Pro ſepultura nihil muneris exigendum eſt.*

De his ita ſcribit Gregorius c *lib. 7. regeſti, indict. 2. epiſt. 55. Januario Epiſcopo Sardiniæ.*

QUeſta d eſt nobis Nereida fœmina clariſſima, quod ab ea centum 1 ſolidos pro filiæ ſuæ ſepultura fraternitas veſtra e velit exigere. *& infra.* Hoc autem vitium & nos, poſtquam, Deo auctore, ad Epiſcopatus honorem acceſſimus, de Eccleſia noſtra omnino vetuimus; & per pravam denuo conſuetudinem nequaquam uſurpare permiſimus: memores, quia dum Abraham f a filiis Ephron 2, hoc eſt, a filiis Seor, ſepulchri terram pretio ad humandum corpus conjugis poſtularet, præmium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis Paganus vir fuit; quanto magis nos, qui Sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium vel in aliens denuo tentari præſumatur, admonen. §. 1. Sed ſi quando aliquem in Eccleſia veſtra ſepeliri conceditis, ſiquidem parentes ipſius, proximi, vel hæredes pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti vero aliquid, aut exigi omnino prohibemus: ne (quod valde irreligioſum eſt) aut venalis fortaſſe (quod abſit) dicatur Eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaveribus ſtudeatis quærere quolibet modo compendium 3.

Corr. Rom. ¶ 1 Centum] *Dictio iſta abeſt a nonnullis exemplaribus Gratiani, & epiſtolarum B. Gregorii. Sed quia in aliis earundem codicibus etiam manuſcriptis legitur, non eſt inducta.*

¶ 2 Ephron,] *Locus hic varie legitur. In epiſtola B. Gregorii magis recepta lectio hæc eſt,* a filiis Emor, hoc eſt, Ephron, filio Seor. *& Gen. 23. habetur,* intercedite pro me apud Ephron, filium Seor.

¶ 3 Compendium,] *Poſt hoc caput in duobus antiquis exemplaribus recitantur duo Urbani ſecundi, quæ placuit hic afferri, ne plane interirent, quod alibi non facile inveniantur, & unum eorum citatur extra de ſepult. c.* certificari. Urbanus II. Gothfredo Magalonenſi Epiſcopo.

Mortuorum, qui in monaſteriis ſepeliri deſiderant, aut omnino juxta prædeceſſoris noſtri Leonis decretum, partem eleemoſynarum mediam, aut juxta diſpenſationem noſtram in Lateranenſi Concilio promulgatam, partem tertiam parochialibus Eccleſiis ſtatuimus derelinquendam. Idem eidem.

Capellanos quoque Monachorum, ſicut reliquos parochiæ tuæ Clericos, debitam tibi obedientiam perſolvere volumus.

a *Inf. c. proxime.* b *Ext. tit. de ſepult. c. relatum.* c *Sive ſerm. 25. ad fratres in eremo. Omittuntur autem verba aliquot.* d *In Conc. Aquiſg. c. 112. Ivo p. 3. c. 178.* e *Burch. l. 3. c. 142. Ivo p. 3. c. 208.* f *Deuſdedit p. 4. Ivo p. 3. c. 155.*

a *Sup. 12. q. 2. gloria.* b *Burch. l. 3. c. 140. ex Concilio apud Valentias. Ivo p. 3. c. 006. Paun. l. 2. c. 5.* c *Ex in Concil. Meldenſi, c. 72.* d *Polyc. l. 8. tit. 5. Ivo p. 3. c. 101.* e *al. non ex tu beſcat.* f *Gen. 23. Act. 7.*

Digitized by Google

C. XIII. *Etiam coacti de ſepultura pretium non debemus accipere.*

Item Hieronymus *in quæſt. Hebr. ad c.* 23. *Gen.*

POſtquam *a* pretio victus eſt Ephron, ut ſepulchrum venderet argento, licet cogente Abraham, vau litera, quæ apud illos pro *o* legitur, ablata de ejus nomine eſt, & pro Ephron appellatus eſt Ephran: ſignificante Scriptura, non eum fuiſſe conſumatæ, perfectæque virtutis, qui potuerit memoriam vendere mortuorum. §. 1. Sciant igitur, qui ſepulchra venditant, nec coguntur, ut accipiant pretium; ſed a nolentibus quoque extorquent, immutari nomen ſuum, & perire quid de merito eorum: cum etiam ille reprehendatur occulte, qui invitus acceperit.

C. XIV. *De eodem.*

Item ex Concilio Triburienſi *c.* 56.

IN *b* Eccleſiaſtico *c* namque libro ſcriptum eſt: *Mortuo non prohibeas gratiam, ſciens, quoniam omnes moriemur.* Et item *d*: *Omnia, quæ de terra ſunt, in terram convertentur.* Quid terra terram vendis? memento, quoniam terra es, & in terram ibis 1, & quoniam mors tibi futura eſt, appropperat, & non tardat. Recordare, quoniam non hominis eſt terra, ſed, ut Pſalmiſta *e* commemorat: *Domini eſt terra, & qui habitant in ea.* Si terram vendis, invaſione alienæ *f* rei teus teneberis. Gratis accepiſti a Deo: gratis da pro eo. Quare interdictum ſit omnibus omnino Chriſtianis terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare: niſi forte proximi, & amici defuncti propter nomen *g*, & redemptionem animæ viri gratis aliquid dare velint.

Corr. Rom. ¶ 1 Ibis] *In codicibus vulgatis erat*, reverteris, *& ſequebantur hæc*, & alibi de homine dictum eſt: terram teris, terram geris, & in terram converteris, qui de terra ſumeſis: *quæ ſunt expuncta, quia abſunt a pleriſque vetuſtis, & ab originali.*

C. XV. *De eodem.*

Item ex Concilio Varenſi.

PRæcipiendum *h* eſt ſecundum canonum auctoritatem, ut de ſepulchris, & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant: niſi forte qui ſepelitur, vivens juſſerit Eccleſiæ, in cujus atrio ſepelitur, aliquid de ſuis rebus tribuere, aut etiam poſt mortem ipſius, illi, quibus commiſſum eſt ejus eleemoſynam facere, de rebus illius aliquid ſponte dare voluerint: & tamen nullatenus a Presbyteris Eccleſiæ *i* illius aliquid exigatur, ſive ab illis, qui locis, & villis *k* præſunt. §. 1. Prohibendum eſt etiam ſecundum majorum inſtituta, ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio, aut in portico, aut in *l* exhedris Eccleſiæ. Intra Eccleſiam vero, & prope altare, ubi corpus, & ſanguis Domini conficitur, nullatenus ſepeliantur.

Corr. Rom. ¶ *Extat in Concilio Nannetenſi c. 6. ex quo citatur a Burchardo, & Ivone: ſed quia potuit eſſe repetitum in aliquo Varenſi, ſeu Vaſenſi, non eſt mutatum. In epitome quidem Conciliorum eſt in Vaſenſi c.* 3.

C. XVI. *A ſacris locis non juvantur poſt mortem, quibus peccata non ſunt dimiſſa.*

Item Auguſtinus.

QUibus *m* peccata dimiſſa non ſunt, a ſacris locis poſt mortem adjuvari non poſſunt: quia, quos peccata graviora deprimunt, ſi in ſacris locis ſe ſepeliri faciunt, reſtat, ut de ſua præſumptione judicentur: quia *n* eos ſacra loca non liberant, ſed culpa temeritatis accuſat.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc a Burchardo etiam, & Ivone citatur ex Auguſtino, & nonnihil ab hanc rem faciens habetur in libro de cura agenda pro mortuis c. 1. ſed videtur confectum ex duobus locis lib. 4. dialog.* B. Gregorii; *uno quidem in c. 52. altero autem in c. 53. quod refertur in Concil. Tribur. cap. 17. Nam capite quidem 52. cum narraſſet, quandam Sanctimonialem, quæ in Eccleſia ſepulta fuerat, viſam fuiſſe ibi cremari, ex eo colligit*: Qua ex re aperte datur intelligi, quia hi, quibus peccata dimiſſa non fuerint, ad evitandum judicium ſacris locis poſt mortem non valeant adjuvari. *In c. autem 53. cum memoraſſet, corpus cujuſdam Valentini e ſepulchro per dæmonas fuiſſe extractum, & extra Eccleſiam projectum, hæc ſubjungit*: Ex quo, Petre, collige, quia his, quos peccata gravia deprimunt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciant, reſtat, ut etiam de ſua præſumptione judicentur: quatenus eos ſacra loca non liberent, ſed etiam culpa temeritatis accuſet.

C. XVII. *Quibus proſit in Eccleſia ſepeliri.*

Item Gregorius a *lib.* 4. *dial. c.* 50.

CUm gravia *b* peccata non deprimunt, hoc prodeſt mortuis, ſi in Eccleſia ſepeliantur, quod eorum proximi, quoties ad eadem ſacra loca veniunt, ſuorum, quorum ſepulchra aſpiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata gravia deprimunt, non ad abſolutionem potius, quam ad majorem damnationis cumulum, eorum corpora in Eccleſiis ponuntur.

C. XVIII. *Qui ſepeliantur in Eccleſia.*

Item ex Concilio Moguntiaco I. *c.* 52.

NUllus *c* mortuus intra Eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni Presbyteri, aut fideles Laici.

Gratian. *Quid vero mortuis proſit juxta Eccleſiam ſepeliri, quidve ad eos perveniat*, Auguſtinus *in lib. de agenda cura pro mortuis cap. ult. oſtendit, dicens.*

C. XIX. *Quare mortui juxta Eccleſiam ſepeliantur.*

NOn *d* æſtimemus *e* ad mortuos, pro quibus curam gerimus, pervenire, niſi quod pro eis ſive altaris, ſive orationum, ſive eleemoſynarum ſacrificiis ſolenniter ſupplicamus. Quamvis non pro quibus fiunt, omnibus proſint: ſed his tantum, quibus, dum vivunt, comparatur, ut proſint. Sed quia non diſcernimus, qui ſint, oportet ea pro regeneratis omnibus facere, ut nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia poſſint, & debeant pervenire. Melius enim ſupererunt iſta eis, quibus nec obſunt, nec proſunt, quam eis deerunt, quibus proſunt. §. 1. Diligentius tamen facit hoc quiſque pro neceſſariis ſuis, quo *f* pro illo fiat ſimiliter a ſuis. §. 2. Corpori autem humando quicquid impenditur, non eſt præſidium ſalutis, ſed humanitatis officium, ſecundum affectum, quo nemo *g* unquam carnem ſuam odio habet. Unde oportet, ut quam poteſt, pro carne proximi curam gerat, cum ille receſſerit, qui gerebat *h*. Et ſi hæc faciunt, qui carnis reſurrectionem non credunt: quanto magis debent facere, qui credunt? ut corpori mortuo, ſed tamen reſurrecturo, & in æternitate manſuro impenſum ejuſmodi officium, ſit etiam quodammodo ejuſdem fidei teſtimonium. §. 3. Quod vero quiſque apud memoriam Martyrum ſepelitur, hoc tantum mihi videtur prodeſſe defuncto, ut commendans eum etiam Martyrum patrocinio affectus pro illo ſupplicationis augeatur.

Gratian. *Econtra* Hieronymus *in epiſtolam ad Galat. c. 6. ad ea verba:* Unuſquiſque onus ſuum.

C. XX. *Poſt mortem orationes viventium mortuis damnatis non proſunt.*

IN præſenti ſeculo ſcimus, ſive orationibus, ſive conſiliis invicem poſſe nos coadjuvari. Cum autem ante tribunal

a *Pann. l.* 2. *c.* 26. b *Ivo p.* 3. *c.* 215. c *Eccleſ.* 7. d *Eccl.* 40. *Gen.* 3. e *Pſal.* 23. f *al. Dominicæ.* g *al. nomen Domini.* h *Burch. l.* 3. *c.* 150. *Ivo p.* 3. *c.* 222. i *al. illis aliquid.* k *al. viciis.* l *extra Eccleſiam.* m *Polyc. l.* 8. *c.* 5. *Burch. l.* 3. *c.* 152. *Ivo p.* 3. *c.* 314. n *in Concil. Tribur. c.* 87.

a *Nic. ad conſulta Bulgarorum c.* 99. b *Quot* [*orig. Polyc. ib. Burch. l.* 3. *c.* 153. *Ivo p.* 3. *c.* 216. c *Burch. l.* 3. *c.* 223. *Ivo p.* 3. *c.* 274. d *Ivo p.* 2. *c.* 133. e *al. exiſtimemus.* f *al. quod.* g *Epheſ.* 5. h *al. regebat.*

Digitized by Google

burnal Chriſti venarimus, non Job, non Daniel, nec Noe rogare poſſe pro quoquam, ſed unumquemque portare onus ſuum.

Corr. Rom. ¶ *Verba B. Hieronymi ſunt hæc*: Obſcura licet, docemur per hanc ſententiolam novum dogma, quod latitat, dum in præſenti ſeculo ſumus, ſiva &c.

Gratian. *Verum hoc de impœnitentibus accipiendum eſt, de quibus Propheta* a *dicit*: Non dabit Deo placationem ſuam, nec pratium redamptionis animæ ſuæ: & ideo frater non redimet eum, ſed laborabit in æternum, & vivat adhuc in finem. *De aliis autem intelligi non poteſt.*

C. XXI. *In pœnitentia defunctis bona proſunt viventium.*

Unde Gregorius Papa II. *Boniſacio Epiſcopo epiſtola ultimo.*

PRo *b* obeuntibus quippe conſuluiſſe dignoſcaris, ſi liceat oblationes offerre: ſancta ſic tenet Eccleſia, ut quiſque pro ſuis mortuis vere Chriſtianis offerat oblationes, atque Presbyter eorum memoriam faciat: & quamvis omnes peccatis ſubjaceamus, congruit, ut Sacerdos pro mortuis Catholicis memoriam faciat, & intercedat: non tamen pro impiis (quamvis Chriſtiani fuerint) tale quid agere licebit.

C. XXII. *Animæ mortuorum quatuor modis ſolvuntur.*

Item.

ANimæ *c d* defunctorum quatuor modis ſolvuntur, aut oblationibus Sacerdotum, aut precibus Sanctorum, aut charorum eleemoſynis, aut jejunio cognatorum. §. 1. Curatio *e* vero funeris, conditio ſepulturæ, pompa exequiarum, magis vivorum ſolatia ſunt, quam ſubſidia mortuorum. Si aliquid prodeſt impio ſepultura pretioſa, oberit pio vilis, aut nulla. *& infra.* §. 2. Nec ideo tamen contemnenda, & abjicienda ſunt corpora defunctorum, maximeque juſtorum, ac fidelium. *& infra* § 3. Ubi & illud ſalubriter diſcitur, quanta poſſit eſſe remuneratio pro eleemoſynis, quas viventibus, & ſentientibus exhibemus; ſi naque hoc apud Deum perit, quod exanimis hominum membris officii, diligentiæque perſolvitur.

Corr. Rom. ¶ 1. Animæ] *Horum verborum uſque ad verſ.* Curatio, *nullus auctor inventus eſt. Ea Burchardus citat ex dictis Origenis. Ivo ex dictis Gregorii.*

C. XXIII. *Ante diem judicii ſacrificiis, & eleemoſynis mortui juvantur.*

Item Auguſtinus *in Enchiridio cap.* 109. *&* 110.

TEmpus *f*, quod inter hominis mortem, & ultimam reſurrectionem interpoſitum eſt, animas abditis receptaculis continet, ſicut unaquæque digna eſt vel requie, vel ærumna, pro eo, quod ſortita eſt in carne, dum viveret. Neque negandum eſt, defunctorum animas pietate ſuorum viventium relevari, cum pro illis ſacrificium Mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt. Sed hæc eis proſunt, qui cum viverent, ut hæc ſibi poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. §. 1. Eſt enim quidam vivendi modus nec tam bonus, ut non requirat iſta poſt mortem, nec tam malus, ut ei non proſint iſta poſt mortem. Eſt vero talis in bono, ut iſta non requirat: & eſt rurſus talis in malo, ut nec his valeat, cum hæc vita tranſierit, adjuvari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo poſſit poſt hanc vitam relavari quiſpiam, vel gravari. *& poſt pauca.* §. 2. Cum ſacrificia altaris, ſive quarumcumque eleemoſynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt: pro non valde malis propitiationes ſunt: pro valde malis, etſi nulla ſint adjumenta mortuorum, qualeſcunque vivorum conſolationes ſunt. Quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt, ut ſit plena remiſſio, aut certe, ut tolerabilior fiat ipſa damnatio.

¶ 9 ps Gratian. *De obſervatione autem tertii, ſeptimi, trigeſimi, vel quadrageſimi diei quæritur, unde exordium ſumpſerint.*

C. XXIV. *Quare certi dies in mortuorum commemoratione ſerventur.*

Ambroſius *in lib. de obitu Theodoſii Imperatoris dicit, fere in principio.*

QUia *a* alii tertium *1* diem, alii triceſimum, alii ſeptimum, alii quadrageſimum obſervare conſueverunt, quid doceat lectio, conſideremus *b*. *Defuncto*, inquit, *Jacob, præcepit Joſeph pueris ſuis ſepultoribus, ut ſepelirent eum, & ſepelierunt ſepultores Iſrael, & repleti ſunt ei quadraginta dies. Sic enim dinumerantur dies ſepulturæ. Et luxit eum Iſrael a ſeptem diebus.* Hæc ergo ſequenda ſolemnitas, quam præſcribit lectio. Sic etiam in Deuteronomio *c* ſcriptum eſt: *Quia planxerunt filii Iſrael Moyſem diebus triginta, & conſummati ſunt dies luctus.* Utraque ergo obſervatio habet auctoritatem, qua neceſſarium pietatis impletur officium.

Corr. Rom. ¶ 1 Alii tertium) *Apud B. Ambroſium legitur:* Quia alii tertium diem, & triceſimum, alii ſeptimum, & quadrageſimum. *Verum in Miſſalibus Romanis, tam antiquis, quam recentioribus, & Ambroſianis nulla eſt mentio diei quadrageſimi, neque in c. nullus ſup. diſt.* 4. *& infra de conſec. diſt.* 5. *ex Concilio Nannetenſi. Eſt tamen frequens apud Græcos.*

¶ a Iſrael ſeptem) *Codices B. Ambroſii habent*, & luxit eum Ægyptus ſeptuaginta diebus, *quemadmodum habet editio* 70. *& Vulgata. Sed tamen viſa eſt ferri poſſe lectio hæc, quæ eſt in omnibus etiam Gratiani manuſcriptis: quoniam paulo poſt in eodem c.* 50. *Gen. hæc adduntur de Joſeph, & cæteris filiis Iſrael:* Veneruntque ad aream Adad, quæ ſita eſt trans Jordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi impleverunt ſeptem dies.

10 ps Gratian: *Lugere autem, & triſtari tam pro noſtra, quam pro aliorum morte* Cyprianus *prohibet dicens in ſermone de mortalitate.*

C. XXV. *Nec pro noſtra, nec pro aliorum morte triſtari debemus.*

QUam præpoſterum eſt, quamque perverſum, ut cum Dei voluntatem fieri poſtulamus, quando avocat nos, & acearſit de hoc mundo Deus, non ſtatim voluntatis ejus imperio pareamus: obnitimur, & reluctamur, & pervicacium more ſervorum ad conſpectum Domini cum triſtitia, & mœrore perducimur, exeuntes iſtinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis: & volumus ab eo præmiis cœleſtibus honorari, ad quem venimus inviti. *Idem paulo inferius.* §. 1. Nobis quoque ipſis minimis, & extremis quoties revelatum eſt, quam frequenter, atque manifeſta de Dei dignatione præceptum eſt, ut conteſtarer aſſidue, & publice prædicarem, fratres noſtros non eſſe lugendos, accerſione *d* Dominica de ſeculo liberatos, cum ſciamus non eos amitti, ſed præmitti; recedentes præcedere, ut proficiſcentes, & *e* navigantes ſolent.

C. XXVI. *Ex puſillanimitate mortuos lugere contingit.*

Item Joannes Chryſoſtomus *hom.* 26. *in cap.* 11. *epiſt. ad Hebræos.*

UBicunque *f* ſepeliamur, Domini eſt terra, & plenitudo ejus. Omnino fit, quod oportet fieri. Lugere autem, & deplorare, & lamentari eos, qui de hac vita decedunt, ex puſillanimitate contingit.

Gratian.

a *Pſal.* 48. b *Polyc. l.* 8. *tit.* 7. c *al. idem.* d *Polyc. l.* 8. *t.* 6. *Burch. l.* 19. *c.* 122. *Ivo par.* 5. *c.* 124. e *Auguſt. de cura pro mortuis c.* 2. *& lib.* 1. *de civit. c.* 12. *&* 13. f *Sent.* 4. *diſt.* 45. *Anſ. l.* 5. *c.* 170.

a *Polyc. l.* 8. *t.* 7. *Anſ. l.* 7. *c.* 169. b *Gen.* 50. c *Deuter.* 34. d *al. accerſitione.* e *al. ut.* f *Pſal.* 23.

Gratian. *Hoc autem ex deſperatione futuræ reſurrectionis intelligitur. Unde & Apoſtolus non ſimpliciter ait:* a Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contriſtemini: *ſed addidit*, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. *Pietatis namque affectu & humanitatis intuitu, mortuos lugere non prohibemur: ſicut nonnullos Sanctorum, aliorum exequiis pias lacrymas impendiſſe legimus.*

C. XXVII. *Qui ſpem futuræ reſurrectionis habent, de mortuis triſtari non debent.*

Hinc etiam Anaſtaſius Papa, *epiſt.* a. *ad Nerianum.* b

HAbent c forſitan illi juſtam longi doloris excuſationem, qui vitam alteram neſciunt, qui de hoc ſeculo ad melius eſſe tranſitum non confidunt. Nos autem, qui novimus, qui hoc credimus, & docemus, contriſtari nimium de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc magis nobis in culpa ſit. Nam diffidentiæ quodammodo genus eſt, contra hoc, quod quiſque prædicat, torqueri ‡ mœſtitia, dicente Apoſtolo *d: Nolumus, vos ignorare de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.*

Corr. Rom. ¶ e Torqueri] *Sic eſt emendatum ex epiſtola B. Gregorii, in qua hoc idem habetur. In epiſtola Anaſtaſii legitur*, contra quod quiſque prædicator queritur, juſtitiam amans, dicente, &c. *In codicibus autem Gratiani etiam manuſcriptis videbatur mixta eſſe lectio ex utraque, hoc modo*, contra hoc, quod quiſque prædicat quærere, juſtitiam amans, dicente, &c.

C. XXVIII. *De eodem.*

Item ex Concilio Toletano III. *cap.* 22.

QUi divina vocatione ab hac vita recedunt, cum Pſalmis tantummodo, & pſallentium vocibus debent ad ſepulchra deferri. Nam ‡ funebre *e* carmen, quod vulgo defunctis cantari ſolet, vel in pectoribus ſe aut proximos, aut familias cædere omnino prohibemus. Sufficiat autem, quod in ſpe reſurrectionis, Chriſtianorum corporibus famulatus divinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apoſtolus *f* noſtros lugere defunctos, dicens: *De dormientibus autem nolo vos contriſtari, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.* Et Dominus *g* non flevit Lazarum mortuum, ſed ad vitæ hujus ploravit ærumnas reſuſcitandum. Si autem *h* poteſt hoc Epiſcopus omnes Chriſtianos prohibere, agere non moretur. Religioſis *i* tamen omnino aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

Corr. Rom. ¶ ‡ Nam funebre] *Hinc uſque ad verſ.* ſufficiat, *addita ſunt ex originali, ut intelligatur, quæ illa ſint, quæ in hoc canone prohibentur.*

‡‡ pars. Gratian. *De mortuis etiam quæritur, utrum ſciant ea, quæ hic a vivis geruntur? Eſaias* κ *ex perſona populi afflicti ait:* Abraham Pater noſter neſcivit. Auguſtinus *quoque in libro de agenda cura pro mortuis, illud idem teſtatur, dicens, c.* 15.

C. XXIX. *Mortui ex ſe neſciunt, quid hic a vivis geratur.*

FAtendum eſt, neſcire quidem mortuos, quid hic agatur, ſed dum hic agitur, poſtea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur indicare, qui ſinuntur etiam iſta meminiſſe, & quæ illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Poſſunt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur hic, præſto ſunt, audire aliquid mortui, quod unumquemque illorum audire debere judicat, cui cuncta ſubjecta ſunt. *& infra.* §. 1. Multi ‡ quoque ad vivos, aliquos ex mortuis venire credunt, ſicut e contrario Paulum ex vivis in Paradiſum raptum eſſe divina Scriptura teſtatur.

Corr. Rom. ¶ ‡ Multi quoque] *Apud B. Auguſtinum ſic legitur.* Mitti quoque ad vivos aliquos ex mortuis, ſicut e contrario Paulus ex vivis in paradiſum raptus eſt, divina Scriptura teſtatur. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum. Veritatem vero ſuæ ſententiæ confirmat B. Auguſtinus aliquot aliis exemplis Scripturæ ſacræ: quare ex textu depravato auctor gloſſæ errandi occaſionem ſumpſit.*

12 ps. Gratian. *De his autem, qui in patibulis ſuſpenduntur, quæritur, an juxta Eccleſias ſint ſepeliendi? De quibus in* Maguntinenſi a Concilio II. *ſub Rabano c.* 27. *ita ſtatutum eſt.*

C. XXX. *Non eſt deneganda communio his, qui in patibulis ſuſpenduntur.*

QUæſitum *b* eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis ſuſpenduntur pro ſuis ſceleribus, poſt confeſſionem Deo peractam, utrum cadavera eorum ad Eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & Miſſæ celebrandæ, an non? Quibus reſpondimus, ſi omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine ſecundum canonicum juſſum danda eſt: cur non ‡ eis, qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſolvunt? Scriptum *c* eſt enim: *Non vindicat Deus bis in idipſum.*

Corr. Rom. ¶ ‡ Cur non eis,] *Reſtitutus eſt hic locus ex ipſo Concilio Maguntino, & Vormacienſi, inductis aliquot verbis, quæ potius perturbabant, quam illuſtrarent.*

C. XXXI. PALEA.

FUres *d* & latrones, ſi in furando, aut deprædando occidantur, viſum eſt pro eis non orandum. Si comprehenſi, aut vulnerati, Presbytero, vel Diacono confeſſi fuerint, communionem ‡ eis non negamus.

Corr. Rom. ¶ ‡ Communionem] *Antea legebatur*, confeſſionem. *Emendatum vero ſic eſt ex Burchardo, Ivone & Decretali: quibus locis hoc item citatur ex Concilio Triburienſi, & in eo, quod extat, habetur ſententia c.* 31. *copioſius expoſita: ubi etiam Diaconi nulla fit mentio, ſed ita dicitur*, Deoque, & Sacerdoti.

C. XXXII. *De eodem.* PALEA.

Item ex Concilio Aurelianenſi.

SI *e* fur, aut latro captus in præda, abſque occiſione poteſt comprehendi, & tamen interficitur, quia ad imaginem Dei creati, & in nomine ejus baptizati ſunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent Eccleſiam. Lanea veſte induti ab eſcis & potibus, qui interdicti ſunt, a thoro, a gladio, ab equitatu ſe abſtineant. In tertia, quinta feria, & ſabbatho, aliquo genere leguminum, vel olerum, & pomis, parviſque piſciculis, cum mediocri cerviſia viciſſim utantur, & temperate. Sin autem a veridicis comprobatur teſtibus, quod ſine odii meditatione ſe, ſuaque liberando, Diaboli membra interfecerint, & ‡ capi non poterant, pœnitentiam pro homicidio eis non injungimus: ni ipſi voluerint aliquid, quod humanitatis eſt, facere. At ſi Presbyter eſt, non deponatur: cunctis tamen diebus vitæ ſuæ pœnitentiam agat.

Corr. Rom. ¶ *Sic in omnibus codicibus, in quibus eſt hæc Palea, & apud Burchardum, & Ivonem, & in Decretali: ex quibus ſunt multa emendata, & magni ponderis.*

¶ ‡ Et capi non poterant,] *Loco iſtorum verborum in codicibus Gratiani erant hæc*, & pariter pœniteant: *quæ videntur pugnare cum proxime ſequentibus:* pœnitentiam pro homicidio eis non injungimus. *Reſtitutus autem eſt locus ex cæteris collectoribus.*

a 1. *Theſſ.* 4. b *Et in regeſto B. Gregorii, lib.* 7. *epiſt.* 111. c *Anſelm. lib.* 7. *cap.* 171. *Burch. l.* 19. *c.* 129. *Ivo p.* 15. *c.* 139. d 1. *Theſſ.* 4. e *al. funeris precamen.* f 1. *Theſſ.* 4. g *Joann.* 11. h *al. enim.* i *al. A religioſis.* κ *Eſa.* 63.

a *Et in Vormacienſi, c. ult.* b *Burch. l.* 11. *c.* 78. *Ivo p.* 14. *c.* 124. *Panor. l.* 5. *c.* 22. c *Naum* 1. *ſecundum* 70. d *Extra de fur. c.* 2. *In Tribur. c.* 31. *Polyc. l.* 6. *tit.* 26. *Burch. l.* 11. *c.* 59. *Ivo p.* 13. *c.* 45. e *Sententia habetur extra de hom. c.* 2. *Polyc. ib. Burch. l.* 11. *c.* 60. *& l.* 19. *c.* 5. *interfe. iſti furem. Ivo p.* 13. *c.* 46.

Digitized by Google

CAUSA XIV:

C*Anonici a cujuſdam Eccleſiæ quæſtionem movent de prædiis: teſtes ex fratribus ſuis producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, ut ex eorum mercibus emolumenta acciperent.*

1. *Hic primum quæritur, an liceat eis ſua repetere.*
2. *Secundo, an illi teſtes ſint audiendi.*
3. *Tertio, an illud ſit uſuras exigere.*
4. *Quarto, an liceat Clericis, vel Laicis a quolibet uſuras expetere.*
5. *Quinto, an eleemoſyna de uſuris fieri poſſint.*
6. *Sexto, an uſurarii pœnitentiam agere valeant, niſi, quod male acceperunt, reſtituant.*

QUÆSTIO I.

Q*Uod autem ſua repetere non poſſint, facile videtur poſſe probari. Ait enim Dominus in Evangelio* b: Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. *Qui ergo iſti iter perfectionis arripiunt, non licet eis ſua habere. Multo ergo minus licet eis repetere: quia non debet repeti, quod poſſideri non licet.* §. 1. *Item* c: Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & in judicio tecum contendere, dimitte ei & pallium. §. 2. *Item Apoſtolus in epiſt. ad Corinthios* d: Secularia igitur judicia ſi habueritis, omnino peccatum eſt in vobis. §. 3. *Item Gregorius* e *exponens*: Omnia mihi licent: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate, *inquit*: Cum mens concepta deſideria ſubſequitur, ſervire rebus convincitur, quarum amore ſuperatur.

C. I. *Pro rebus tranſitoriis Epiſcopus provocatus non litiget.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. c. 19.

EPiſcopus nec provocatus pro rebus tranſitoriis litiget.

Gratian. *Quia ergo generaliter perfectis prohibetur in judicio contendere, patet, quod iſtis non licet ſtare coram judice.* §. 1. *His ita reſpondetur. Prohibetur perfectis in judicio ſtare, captando lucrum, ſed non evitando damnum. Vel aliter: Aliud eſt ſua poſſidere: aliud eſt communium procuratorem eſſe. Canonici non poſſident ſua: quia res Deo oblatæ non ſunt alicujus. Utuntur enim rebus Eccleſiæ, non ut ſuis, ſed tanquam ad diſpenſandum ſibi creditis. Unde Proſper in lib. de vita contemplativa:* Sacerdos f, cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, &c. *require in cauſa ejus, a quo pro ingreſſu monaſterii pecunia exigebatur. Sicut ergo iſti non ſua poſſident; ita nec ſua repetunt; ſed res Eccleſiæ, quarum procurationem gerunt. Similiter, quod in judicio prohibentur contendere, ſic intelligendum eſt, videlicet, ut non ſibi ſtent coram judice, ſed aliis. Aliis autem coram judice adſtitiſſe, & pro eis judicem interpellaſſe nonnullos Sanctorum legimus. Hi autem non ſibi ſtant, ſed pauperibus, quorum neceſſitatibus profutura repetunt: & ita non prohibentur ſtare coram Judice.* §. 2. *Illud vero Evangelii*: Si quis abſtulerit tibi tunicam, &c. *non eſt præcipientis, ſed exhortantis.*

C. II. *Peccat, qui ultra debitum exigit, non qui ſibi debita repoſcit.*

Unde Auguſt. *ait lib. 19. contra Fauſtum, cap. 25.*

QUod debetur, etſi benigne dimittitur, non tamen inique repetitur. Peccat autem, qui exigit ultra debitum: ideoque lex modum figens, pœnam talionis inſtituit. Sed tu eo longe es a peccato injuſti exactoris, quo omnino non exigis debitum: ideoque bonus magiſter g ait: *Qui te percutit in unam maxillam, præbe ei & alteram*: præſertim ne cogamus & ipſi reddere debitum ab eo, qui nullum habet debitum.

Corr. Rom. ¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus capitulum hoc conjunctum eſt ſuperiori, & confectum eſt ex verbis B. Auguſtini, lib. 19. contra Fauſtum, c. 25. hinc inde acceptis, & interdum etiam immutatis. Quare præſtat integrum illud caput perlegere.*

Gratian. *Sic, & cætera accipias.*

a *al. Clerici.* b *Matth. 19. Luc. 18. Marc. 10.* c *Matth. 5.* d *1. Cor. 6.* e *L. 5. moral. c. 8. ad 3. c. Job.* f *Sup. 1. q. 2. Sacerdos.* g *Luc. 6. Matth. 5.*

C. III. *De eodem.*

Item *in lib. de ſancta virginitate* a *c. 14. & 15.*

QUiſquis c præcepta non obtemperat, reus eſt, & debitor pœnæ. *& paulo poſt* b. §. 1. Præcepto Domini non obedire, peccatum eſt: conſilio ſi uti nolueris, minus boni adipiſceris, non mali aliquid perpetrabis. *Item Hieronymus* c *lib. 1. contra Jovinianum.* §. 2. Quod præcipitur, imperatur: quod imperatur, neceſſe eſt fieri: ſi non fiat, pœnam habet. *& infra.* §. 3. Ubi conſilium datur, offerentis arbitrium eſt: ubi præceptum, neceſſitas eſt ſervientis. 2

Corr. Rom. ¶ 1 Virginitate,] *Reſtituta eſt citatio ex Polycarpo. Antea citabatur*, ex ſermone Domini in monte. *Sic etiam.* §. Quod præcipitur, *reſtitutus eſt B. Hieronymo.*

¶ 2 Servientis.] *Sequebantur hæc verba*, ut obediat; vel imperantis, ut ei obediatur: *quæ ſunt expuncta auctoritate codicum vetuſtorum, & originalis.*

QUÆSTIO II.

D*E eo autem, quod quæritur, an de ſuis fratribus teſtes producere poſſint, multis auctoritatibus videtur eſſe prohibitum. Leges enim tam ſacrorum canonum, quam ſecularium Principum prohibent adverſus aliquem* d *teſtem de ſua domo produci. Contra ſe enim quiſque teſtari poteſt, pro ſe vero minime. Quia ergo iſti producuntur, ut pro ſeipſis teſtimonium ferant: (Non enim utilitatis ſuæ Eccleſiæ ſe penitus immunes arbitrantur futuros;) patet, quod eorum vox in talibus non eſt audienda. Sed diſtinctio* e *hæc, & teſtium examinatio in criminalibus cauſis ſervanda eſt; in civilibus autem non uſquequaque. In criminali enim cauſa non licet teſtem de propria domo produci, in civili autem Prælatis Eccleſiæ licet.*

C. I. *Clerici pro ſua Eccleſia teſtimonium ferre poſſunt.*

Unde Paſchalis II. *Guidoni Archiepiſcopo Viennenſi, Apoſtolicæ ſedis Legato ſcribit, dicens.*

SUper prudentia tua plurimum admiramur, quod in negotio beati Stephani, Clericorum ipſorum acceptare nolueris teſtimonium. Diverſæ namque ſunt ſpecies cauſarum: nec in omnibus cauſis crimina agitantur. In criminibus f ſiquidem, accuſatorum & teſtium illa diſtrictio obſervanda eſt, quæ in canonibus continetur; ne qui ad probationem domeſtici aſſumantur. Cæterum in poſſeſſionum, vel hujuſmodi negotiis hi potiſſimum aſſumendi ſunt, qui eadem negotia tractaverunt, de quorum auditu & viſu hæſitatio eſſe non debeat. Si ergo iidem Clerici idonei ſunt ad aſſertionem cauſæ illius, nullatenus removeantur: ſed ſicut aliis literis deliberatum eſt inter S. Joannis, & S. Stephani Canonicos lis illa plenius decidatur.

Gratian. *Poteſt etiam intelligi aliter. Domeſtici ad probationem non admittantur, ut pro his videlicet, quorum ſunt domeſtici, teſtimonium ferant. Hi autem (ſicut ſupra de actoribus dictum eſt) non pro domeſticis, ſed pro Eccleſia, quæ mater eſt omnium pauperum, teſtimonium dicunt. In conficiendis autem inſtrumentis ſecularium negotiorum Presbyteri non vocentur ad teſtimonium: ſed ſi caſu contractui eos interfuiſſe contigerit, jubente Epiſcopo teſtimonium dicant.*

C. II. *In conficiendis inſtrumentis Sacerdotes ad teſtimonium non vocentur.*

Unde in Synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. *ſtatutum eſt, cap. 13.*

QUanquam g Sacerdotum teſtimonium credibilius habeatur, tamen ipſi in ſecularibus negotiis pro 1 teſtimonio, aut conficiendis inſtrumentis non cogentur, quia eos in talibus rebus eſſe non convenit. Si autem a eventu aliquo cauſæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audie-

a *Polyc. lib. 1. tit. 24.* b *Cap. 15.* c *In vulgatis erat. Greg. in epiſt. ad Jovinianum.* d *al. extraneum.* e *al. diſtinctio.* f *al. criminalibus.* g *Polyc. lib. 4. tit. 31.*

audierint, ubi nullæ idoneæ ſæcularium inveniantur perſonæ: ne veritas occultetur, & malus ut bonus æſtimetur; in providentia proprii Epiſcopi ſit, ut aut coram ſe, & competentibus judicibus, aut aliter honorifica veritatem *a* attollant.

Corr. Rom. ¶ 1 Pro teſtimonio,] *Sic eſt emendatum ex Conciliis Eugenii II. & Leonis IV. & Polycarpo. Antea enim legebatur*, pro conficiendis inſtrumentis ad teſtimonium non rogentur.

¶ 2 Si autem] *In Conciliis ipſis, & Polycarpo legitur:* Si enim evantæ cauſæ aliquid viderint, &c.

QUÆSTIO III.

QUod autem præter ſummam emolumenta ſectari, ſit uſuras exigere, Auguſtini *auctoritate probatur, qui in Pſalmum 36. ad verſ.* Tota die, *ſcribit, dicens:*

C. I. *Qui plus, quam dederit, accipit, uſuras expetit.*

SI *b* fœneraveris homini, id eſt, mutuam pecuniam tuam dederis, a quo aliquid plus, quam dediſti, expectes accipere, non pecuniam ſolam, ſed aliquid plus, quam dediſti, ſive illud triticum ſit, ſive vinum, ſive oleum, ſive quodlibet aliud, ſi plus, quam dediſti, expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus.

C. II. *Quicquid ſupra datum exigitur, uſura eſt.*

Item Hieronymus *ſupra c Ezechielem, lib. 6. ad c. 18.*

PUtant *d* quidam uſuram tantum eſſe in pecunia. Quod prævidens Scriptura divina, omnis rei aufert ſuperabundantiam, ut plus non recipias, quam dediſti. *Item ibidem.* §. *e.* Alii pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diverſi generis: & non intelligunt uſuram appellari, & ſuperabundantiam, quicquid illud eſt, ſi ab eo, quod dederint, plus acceperint.

C. III. *Quicquid ſorti accedit, uſura eſt.*

Item Ambroſius *in lib. de Tobia, c. 14.*

PLerique *e* refugientes præcepta legis, cum dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia uſuras exigunt, ſed de mercibus eorum, tanquam uſurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant, quid lex *f* dicat: *Neque uſuram*, inquit, *eſcarum accipies, neque omnium rerum.* [*Item paulo poſt.*] §. 1. Et eſca uſura eſt, & veſtis uſura eſt, & quodcunque ſorti accedit, uſura eſt; quod velis ei nomen imponas, uſura eſt. *Item paucis interjectis.* §. 2. Si quis inſtaurandum convivium putat, ad negotiatorem mittit, ut abſynthiaci *g* 1 cupellam ſibi gratis deferat: ad cauponam dirigit, ut Picenum vinum, aut Tyriacum *h* requirat: ad lanium, ut hilam *i* ſibi procuret: ad alium, ut poma ſibi adornet.

Corr. Rom. ¶ 1 Abſynthiaci] *De hoc vino, quod tardam coctionem accelerat, ideoque inſtaurandis conviviis aptum eſt, meminit Dioſcorides, lib. 5. c. 49. Lampridius de Heliogabalo inquit*, & roſato, atque abſynthio *K* vulgus ad bibendum invitavit. *De hoc Alciatus parerg. lib. 7. c. ult.*

C. IV. *Quando amplius, quam debetur, exigitur, uſura eſt.*

Item ex Concilio Agatheoſi. *l*

USura *m* eſt, ubi amplius requiritur, quam datur. Verbi gratia, ſi dederis ſolidos decem, & amplius quæſieris: vel dederis frumenti modium unum, & ſuper aliquid exegeris.

Gratian. *Ecce evidenter oſtenditur, quod quicquid ultra ſortem exigitur, uſura eſt.*

a *al. teſtificentur.* b *Sent. 3. diſt. 37. Ivo p. 13. cap. 17.* c *Et ibi gl. ord.* d *Sent. ibid. Ivo p. 13. c. 18. Pann. l. 3. c. 160.* e *Ivo p. 13. c. 26.* f *Deut. 23.* g *al. abſynthiati.* h *al. theriacum.* i *al. vulvam.* K *fortaſſe abſynthiaca, aut abſynthiata.* l *Cap. l. 1. c. 125.* m *Burch. l. 2. c. 126. Ivo part. 6. c. 200. Pannorm. lib. 3. cap. 161.*

QUÆSTIO IV.

QUod vero nec Clericis, nec Laicis liceat uſuras exigere, *probatur auctoritate Gelaſii, & aliorum.*

C. I. *A quæſtibus negotiationis Clerici abſtineant.*

Ait enim Gelaſius Papa, *ſcribens Epiſcopis per Lucaniam & Siciliam, c. 17.*

CLerici *a* aut ab indignis quæſtibus noverint abſtinendum, & ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum: aut in quocunque gradu ſint poſiti, ſi ceſſare 1 noluerint, mox a Clericalibus officiis abſtinere cogantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Si ceſſare noluerint,] *Hæc non ſunt in epiſtola, neque referuntur ſupr. diſtinct.* 88. *c.* conſequens, *ſed non ſunt expuncta ab gloſſam.*

C. II. *Excommunicentur miniſtri, qui fœnerantur.*

Item ex Concilio Arelatenſi I. *quod confirmavit Papa Sylveſter, cap. 12.*

MIniſtri *b*, qui fœnerantur, placuit juxta formam divinitus datam eos a communione abſtinere...

C. III. *Qui volunt eſſe in Clero, a ſtudiis negotiationis abſtineant.*

Item ex Concilio Tarraconenſi, *c. 2.*

CAnonum *c* ſtatutis firmatum eſt, ut quicunque in Clero eſſe voluerit, emendi vilius, vel vendendi carius ſtudio non utatur. Quod certe ſi voluerit exercere, cohibeatur a Clero.

C. IV. *Alienetur a Clero, uſuras, aut ſuperabundantiam exigens.*

Item ex Concilio Martini Papæ *d, c. 62.*

I. SI quis oblitus timorem Domini, & ſanctam Scripturam, quæ dicit *e*: *Pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*, poſt hanc cognitionem magni 1 Concilii fœneraverit, & centeſimas exegerit, aut ex quolibet negotio turpe lucrum quæſierit, aut per diverſes ſpecies vini, vel frugis, vel cujuslibet rei, emendo, vel vendendo aliqua incrementa ſuſceperit, de gradu ſuo dejectus, alienus habeatur a Clero.

Corr. Rom. ¶ 1 Magni Concilii] *Sic loquitur Martinus Bracarenſis: quoniam hanc ſententiam accepit ex capite 17. Concilii Nicæni, quod citatur inf. ead. c.* quoniam, *& in duobus vetuſtis Gratiani exemplaribus poſt hoc continuo illud ſubjungitur.*

C. V. *Pro pecunia, quam Clericus mutuo dedit, juſto pretio ſpecies accipere poteſt.*

Item ex Concilio Tarraconenſi, *c. 3.*

II. SI *f* quis Clericus ſolidum in neceſſitate præſtiterit, hoc de vino, vel frumento accipiat, quod mercandi cauſa tempore ſtatuto decretum fuerit venundari. Cæterum ſi ſpeciem non habuerit neceſſariam, ipſum, quod dedit, ſine ullo augmento recipiat.

C. VI. *Clericus non accipiat plus, quam commodavit.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. *cap. 16.*

NUllus *b* Clericorum amplius recipiat, quam cuiquam accommodaverit: ſi pecuniam, pecuniam accipiat: ſpeciem eandem, quantam dederit, accipiat: & quicquid aliud, tantum, quantum dederit, accipiat.

C. VII. *Etiam Laicis uſura damnabilis eſt.*

Item Leo Papa, *epiſt. 1. c. 3.* i

Nec

a *Diſtinct. 88. conſequens. §. proinde. Ivo p. 13. c. 28.* b *De miniſtris,] orig. Ivo p. 13. c. 10.* c *Burch. l. 2. c. 122. Ivo p. 13. c. 13. & p. 6. c. 197.* d *In Cap. Mart. Bracar.* e *Pſal. 14.* f *Ivo p. 6. c. 369. & p. 13. c. 14. Pann. l. 3. c. 159.* g *In vulgatis erat, Agatheuſi 3.* h *Anſelm. l. 7. c. 153. Burch. l. 2. c. 124. Ivo p. 6. c. 198. & p. 13. c. 9. Pann. l. 3. c. 158. Rab. pœnit. cap. 32.* i *Et in Concil. Aquiſgr. c. 62.*

NEc *c* hoc quoque prætereundum eſſe duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos uſurariam exercere pecuniam, & fœnore velle diteſcere. Quod nos non dicam in eos, qui ſunt in Clericali officio conſtituti, ſed & in Laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

C. VIII. *Ejiciantur a Clero turpia lucra ſectantes.*

Item ex Niceno *b* Concilio *cap.* 17.

QUoniam *c* multi Clerici avaritiæ cauſa turpia lucra ſectantes obliti ſunt divini præcepti, quo dictum eſt *d*: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*: fœnerantes centeſimas exigunt; ſtatuit hoc ſanctum Concilium, ut ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra ſectari, vel etiam ſpecies frumentorum ad ſeſcuplum dare, omnis, qui tale aliquid conatus *e* fuerit ad quæſtum, dejiciatur a Clero, & alienus ab Eccleſiaſtico habeatur gradu.

Corr. Rom. ¶ *Supra diſt.* 47. *hic idem canon affertur ex verſione Dionyſii, qui nunc ex priſca, quæ eſt in collectione Iſidori.*

C. IX. *Turpe lucrum ſequitur, qui minus emit, ut plus vendat.*

Item Julius Papa *f*.

QUicunque *g* tempore meſſis, vel vindemiæ non neceſſitate, ſed propter cupiditatem comparat annonam, vel vinum, verbi gratia de duobus denariis comparat modium unum, & ſervat, uſque dum vendatur denariis quatuor, aut ſex, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus.

Corr. Rom. *Caput hoc apud Burchardum, & Ivonem p. 6. c. 201. & in Pannormia citatur ex decretis Julii Papæ uſurariis miſſis. Verum idem Ivo p. 13. c. 21. citat ex capitularibus, quorum lib.* 1. *c.* 131. *habetur.*

C. X. *Rapinam facit, qui uſuram exigit.*

Item Ambroſius *in libro de bono mortis cap.* 12.

SI quis uſuram acceperit, rapinam facit, vita non vivit.

C. XI. *Non minus crudelis eſt, qui pauperem trucidat fœnore, quam qui diviti aliqua rapit.*

Item Auguſtinus *ad Macedonium epiſt.* 54.

QUid *h* dicam de uſuris, quas etiam ipſæ leges, & judices reddi jubent? An crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid, vel eripit diviti, quam qui trucidat pauperem fœnore? Hæc, atque hujuſmodi male utique poſſidentur, & vellem, ut reſtituerentur, ſed non eſt, quo judice repetantur. Jam vero, ſi prudenter intueamur, quod ſcriptum *i* eſt: *Fidelis hominis totus mundus divitiæ ſunt, infidelis autem, nec obolus*: nonne omnes, qui ſibi videntur gaudere licita conquiſitis, eiſque uti neſciunt, aliena poſſidere convincimus? Hoc enim certe alienum non eſt, quod jure poſſidetur: hoc autem jure, quod juſte: & hoc juſte, quod bene. Omne igitur, quod male poſſidetur, alienum eſt: male autem poſſidet, qui male utitur.

Gratian. *Porro, a quo uſuræ exigendæ ſint,* Ambroſius teſtatur *dicens in libro de Tobia c.* 15.

C. XII. *Ab illo uſuram exigere poſſumus, cui jure nocemus.*

AB *k* illo uſuram exige, cui merito nocere deſideras: cui jure inferuntur arma, huic legitime indicantur uſuræ, quem bello vincere facile non potes, de hoc cito potes centeſima vindicare te. Ab hoc uſuram exige, quem non ſit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui uſuram flagitat: ſine gladio ſe de hoſte ulciſcitur, qui fuerit uſurarius exactor inimici. Ergo ubi jus belli, ibi etiam jus uſuræ.

QUÆSTIO V.

QUod vero eleemoſynæ non ſint faciendæ ex fœnore, vel uſuris, nec ex quolibet male acquiſito, Auguſtinus teſtatur in libro de verbis Domini ſerm. 35.

C. I. *De uſuris eleemoſynæ fieri non poſſunt.*

NOlite *a* velle eleemoſynas facere de fœnore, & uſuris.

C. II. *Oblatio de rapina reprobatur a Deo.*

Item Eccleſiaſtici 34.

IMmolans *b* ex iniquo, oblatio eſt maculata. *& infra*. Dona iniquorum non probat Altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui. Panis egentium vita pauperis eſt. Qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui occidit proximum. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres ſunt.

C. III. *Non eſt aliquid rapiendum divitibus, ut detur egenis.*

Item Auguſtinus *in lib.* 50. *Homiliarum hom.* 7.

FOrte aliquis hoc ſecum cogitat, & dicit: Multi ſunt Chriſtiani divites, avari, cupidi; non habeo peccatum, ſi ſuum illis abſtulero, & pauperibus dedero. Unde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero, ſi ego eleemoſynas dedero. Etiam in hac re parcat unuſquiſque animæ ſuæ: quia hujuſmodi cogitatio ex Diaboli calliditate ſuggeritur. Nam etiamſi totum tribuat pauperibus, quod abſtulerit, addit potius peccata, quam minuat.

C. IV. *De eodem.* PALEA.

Item Hieronymus.

NEmo qui *c* rapit, moriens, ſi habet, unde reddat, ſalvatur. Si eos, quorum fuit, invenire non poterit, Eccleſiæ, vel pauperibus tribuat.

Corr. Rom. ¶ *Hæc, & ſequens Paleæ abſunt a pleriſque vetuſtis, etiam in quibus ceteræ eſſe ſolent. In uno autem habentur ſupra cad. q.* 4. *poſt c.* ſi quis uſuram.

C. V. *De eodem.* PALEA.

Item Ambroſius.

RApinam emere non licet, niſi ea intentione, ut cui eſt ablata, reddatur.

C. VI. *Furtum committit, qui inventum non reddit.*

Item Auguſtinus *in lib.* 50. *d Homiliarum hom.* 9.

SI *e* quid inveniſti, & non reddidiſti, rapuiſti: quantum potuiſti, feciſti. Quia plus non inveniſti: ideo non plus rapuiſti. Qui alienum negat, ſi poſſet, & tolleret. *& paucis interjectis.* §. 1. Deus cor interrogat, non manum.

C. VII. *Qui de rebus conceſſis, & bene quæſitis eleemoſynam impendit, ille placet Deo.*

Item Gregorius *lib.* 7. *epiſt.* 110. *ad Siagrium.*

ELeemoſyna *f* Redemptoris noſtri oculis illa placet quæ non ex illicitis rebus, & iniquitate congeritur

a *Polyc. l.* 4. *t.* 31. *Burch. l.* 2. *c.* 123. *Anſ. l.* 7. *c.* 149. *Ivo p.* 6. *c.* 65. b *Et in Aquiſgr. c.* 40. c *diſt.* 47. *quoniam multi. Burch. l.* 2. *c.* 12. *Ivo p.* 13. *c.* 8. d *Pſal.* 14. e *al. commentus.* f *Cap. l.* 1. *c.* 131. g *Polyc. ibid. Burch. l.* 2. *c.* 127. *Ivo p.* 6. *c.* 201. & *p.* 13. *c.* 21. *Pann. l.* 3. *c.* 161. h *Polyc. l.* 6. *t.* 20. i *Prov.* 17. k *ibi inquit*) *orig. Ivo p.* 13. *c.* 37.

a *Ivo p.* 13. *c.* 16. b *Immolantis*) *orig.* c *al. in rapina morient.* d & *ſerm.* 21. *de verbis Apoſt.* e *Polyc. l.* 6. *t.* 16. f *Polyc. l.* 2. *t.* 1. *Pann. l.* 2. *c.* 191.

Digitized by Google

ritur, ſed quæ de rebus conceſſis, & bene acquiſitis impenditur.

Corr. Rom. ℣ *In epiſtola B. Gregorii verbis hujus capitis præponuntur verba capitis*, non eſt putanda, *ſupra* 1. *q.* 1.

C. VIII. *Peccat, qui rem inventam non reddit.*

Item Hieronymus *in lib.* a *Levitici*.

MUlti ſine peccato putant eſſe, ſi alienum, quod invenerint, teneant: & dicunt, Deus mihi dedit, cui habeo reddere? Diſcant ergo, peccatum hoc eſſe ſimile rapinæ, ſi quis inventa noo reddat.

C. IX. *Bonus uſus non juſtificat injuſte quæſita.*

Item Auguſtinus *lib. de bono conjugali, c.* 14.

NEque enim ſi agris inique, ac perperam invaſis, ita quiſque *b* utatur, ut ex eorum fructibus largas eleemoſynas faciat, ideo rapinam juſtificat. §. 1. Neque ſi alius ruri paterno, vel juſte quæſito, avarus incumbat, ideo culpanda eſt juris civilis regula, qua poſſeſſor legitimus factus eſt. §. 2. Nec tyrannicæ factionis perverſitas laudabilis erit, ſi regia clementia tyrannus ſubditos tractet. §. 3. Nec vituperabilis ordo Regiæ poteſtatis, ſi Rex crudelitate tyrannica ſæviat. Aliud eſt namque, injuſta poteſtate juſte velle uti: & aliud eſt, juſta poteſtate injuſte velle 1 uti.

Corr. Rom. ℣ 1 Velle uti.] *Poſt hæc verba apud B. Auguſtinum ſequitur cap.* concubinæ, *infra* 32. *q.* 2.

C. X. *Cum alterius detrimento alteri ſubvenire non licet.*

Item Ambroſius *lib.* 3. *de officiis, c.* 9.

DEnique ſi non poteſt ſubveniri alteri, niſi alter lædatur, commodius eſt neutrum juvari, quam gravari alterum. Ideoque in cauſis pecuniariis intervenire non eſt Sacerdotis: in quibus non poteſt fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur: quoniam interceſſoris beneficio ſe victum arbitratur. Sacerdotis eſt igitur nulli nocere, prodeſſe velle omnibus: poſſe autem ſolius Dei eſt.

C. XI. *Eleemoſynæ, & ſacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex ſcelere.*

Item Gregorius *in regeſto, lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 126. *Recaredo Regi.*

SCriptum *c* eſt *d*: *Victimæ impiorum abominabiles Deo: vota juſtorum placabilia*: neque enim in omnipotentis Dei judicio, quod datur, ſed a quo detur, inſpicitur. Hinc eſt enim, quod ſcriptum eſt *e*: *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus: ad Cain autem, & munera ejus non reſpexit.* Dicturus quippe, quia Dominus reſpexit ad munera, præmiſit ſolicite, quia reſpexit ad Abel. Ex qua re patenter oſtenditur, quia non offerens a muneribus, ſed munera ab offerente placuerunt 1. *Dona f quippe iniquorum non probat altiſſimus: nec reſpicit in oblationes eorum, nec in multitudine ſacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.* Item: *Longe g eſt Dominus ab impiis: & orationes juſtorum exaudiet.*

Corr. Rom. ℣ 1 Placuerunt.] *Hucuſque B. Gregorius, ſicut ſupra* 3. *q.* 7. *c.* in gravibus, *eſt notatum.*

2 pars. Gratian. *Contra in Exodo* h *legitur, quod filii Iſrael, exituri de Ægypto, a vicinis ſuis acceperunt mutuo vaſa aurea & argentea, ex quibus poſtea ædificaverunt tabernaculum Domino. His reſpondet* Auguſtinus i *in lib. quæſt. Exod. q.* 39.

C. XII. *Non licet aliena rapere exempla Iſraelitorum ſpoliantium Ægyptios.*

DIxit k Dominus ad Moyſem: *Petat vir a proximo, & mulier a proxima, vaſa aurea, & argentea, & veſtem.* Non hinc quiſquam ſumendum exemplum putare debet ad expoliandum iſto modo proximum. Hoc enim Deus juſſit, qui noverat, quid quemque pati oporteret. Nec Iſraelitæ furtum fecerunt; ſed Deo jubenti miniſterium præbuerunt.

a *Origenes hom.* 4. *ad c.* 6. *Levitici*. b *al. quiſquam*. c 3. 4. 7. *in gravibus*. d *Proverb.* 15. e *Geneſ.* 4. f *Eccleſiaſt.* 34. g *Proverb.* 15. h *Exod.* 3. i *Paulo aliter in orig.* k *Burchard. l.* 11. *c.* 53. *Ivo p.* 13. *c.* 2.

3 pars. Gratian. *Item objicitur. Aliena rapere non eſt contra præceptum. Nullo ſiquidem Dei mandato rapina videtur prohibita. Sed nomine furti omnis illicita uſurpatio rei alienæ intelligitur.*

C. XIII. *Majoris pœnæ eſt violenter aliquid eripere, quam furari.*

Unde Auguſtinus *in eodem lib. q.* 71.

POEnale *a* eſt occulte auferre: multo majoris pœnæ eſt viſibiliter eripere. Auferre ergo nolenti, ſive occulte, ſive palam, habet præceptum ſuum. Furti 1 enim nomine bene intelligitur omnis illicita uſurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permiſit, qui furtum prohibuit: ſed utique furti nomine in lege Veteris Teſtamenti & rapinam intelligi voluit. A parte enim totum ſignificavit, quicquid illicite rerum proximi aufertur.

Corr. Rom. ℣ 1 Furti enim] *Hæc ſunt verba B. Auguſtini, licet mutato orationis ductu: quæ autem antecedunt, apud ipſum non ſunt inventa. Integer locus B. Auguſtini de furto & mœchia, habetur infra* 32. *q.* 4. meretrices.

Gratian. *His auctoritatibus probatur, quod neque ex rebus inventis, neque ex male conquiſitis, eleemoſynam quiſquam facere poteſt.*

4 pars. §. 1. *Sed* Auguſtinus *contra teſtatur ſerm.* 35. *de verbis Domini, dicens.*

C. XIV. *De male acquiſitis bonum fieri poteſt.*

QUi *b* habetis de malo, facite inde bonum *c*. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Eſto bonus tu, qui bonum facis de malo, & cum cœperis aliquid boni facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui convertuntur in bonum, tu autem remanes malus?

Gratian. *Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonum, qui reddit, quod illicite abſtulit. Nomine etiam mali, cura & ſolicitudo mortalium exprimitur. De malo ergo bonum facit, qui pauperibus diſpenſat, quod cum labore & ſolicitudine acquiſivit, juxta illud Evangelii* c: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. *Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi cauſa poſſidetur: veluti cum Mathematicus in arte, quam docet, vel ex futuris, quæ prænuntiat, nonnulla lucratur. Quæ vero de malo ſic acquiruntur, in bonum poſſunt converti. De peccato etiam aliquo nonnunquam acquiruntur, quæ pauperibus juſte erogantur.*

C. XV. *Quæ male acquiruntur, aliquando bene poſſunt expendi.*

Unde Auguſtinus *ad Macedonium, epiſt.* 54.

NOn *d* ſane, quicquid ab invito ſumitur, injurioſe aufertur. Nam plerique nec Medico volunt reddere honorem ſuum, nec operario mercedem: nec tamen hæc, quæ ab invito accipiunt, per injuriam accipiunt, quæ potius per injuriam non darentur. §. 1. Sed *e* non ideo debet judex vendere juſtum judicium, aut teſtis verum teſtimonium, quia vendit Advocatus juſtum patrocinium, Juriſperitus verum conſilium. Illi enim inter utramque partem ad examen *f* adhibentur: iſti ex una parte conſiſtunt. Cum autem judicia & teſtimonia, quæ nec juſta, nec vera vendenda ſunt, iniqua & falſa venduntur: multo ſceleratius utique pecunia ſumitur, quia ſcelerate etiam, quamvis a volentibus datur. Ille tamen ſolet tanquam male ſibi ablatam pecuniam repetere, qui juſtum judicium emit: quoniam venale eſſe non debuit. Qui vero pro iniquo judicio dedit, vellet quidem repetere, niſi timeret, vel puderet emiſſe. §. 2. Sunt aliæ perſonæ inferioris loci, quæ ab utraque parte non inſolenter accipiunt, ſicut Officialis, & qui *g* amovetur, & cui admo-

a 32. *quæſt.* 4. *meretrices*. *Sent.* 3. *diſt.* 37. *Burch. l.* 11. *c.* 54. *Ivo p.* 13. *c.* 3. *Polyc. l.* 6. *tit.* 26. *Anſ. l.* 11. *c.* 109. b *Ivo p.* 13. *c.* 26. c *Luc.* 16. d *Polyc. l.* 6. *tit.* 20. e *Sup.* 11. *q.* 3. *non licet*. f *examina*. g *a quo*] *orig.*

admovetur officium. Ab his extorta per immoderatam improbitatem, repeti ſolent: data 1 per tolerabilem conſuetudinem, non ſolent: magiſque reprehendimus, qui talia inuſitate repetiverunt, quam qui ea de more ſumpſerunt: quoniam multæ neceſſariæ perſonæ rebus humanis vel invitantur hujuſmodi commodis, vel tenentur. §. 3. Iſti, ſi viam vitæ mutaverint, aut excellentioris conſcenderint ſanctitatis gradum, facilius ea, quæ hoc modo acquiſierunt, tanquam ſua, pauperibus largiuntur, quam eis, a quibus accepta ſunt, tanquam aliena reſtituant. §. 4. Qui vero contra jus ſocietatis humanæ furtis, rapinis, calumniis, oppreſſionibus, invaſionibus abſtulerit, reddenda potius, quam donanda cenſemus, Zachæi *a* publicani Evangelico exemplo.

Corr. Rom. ℊ 1 Data per tolerabilem conſuetudinem, non ſolent:] *Addita ſunt hæc ex originali, ſine quibus ſequentia non ſatis conſtabant.*

QUÆSTIO VI.

1 Q*Uod vero pœnitentia agi non poſſit, niſi res aliena*
25 *reddatur*, *teſtatur* Auguſtinus *ad Macedonium, epiſtola* 54.

C. I. *Pœnitentia non agitur, ſi aliena res non reſtituatur.*

SI *b* res aliena, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit, non redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum: ſed, ut dixi, cum reſtitui poteſt. Plerunque enim, qui aufert, amittit, ſive alios patiendo malos, ſive ipſe male vivendo: nec aliud habet, unde reſtituat. §. 1. Huic certe non poſſumus dicere, redde, quod abſtuliſti, niſi cum habere credimus, & negare. Ubi quidem ſi aliquos ſuſtinet cruciatus a repetente 1, dum exiſtimatur habere, quod reddat, nulla eſt iniquitas: quia etſi non eſt, unde reddat *c* ablatam pecuniam, merito tamen, dum eam per moleſtias corporales reddere *d* compellitur, peccati, quo male ablata eſt, pœnas luit. §. 2. Sed inhumanum non eſt, etiam pro talibus intercedere, tanquam pro reis criminum, non ad hoc, ut minime reſtituantur aliena; ſed ne fruſtra homo in hominem ſæviat. *& paulo poſt.* §. 3. Illud vero fidentiſſime dixerim, eum, qui pro homine ad hoc intervenit, ne male ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem (quantum honeſte poteſt) ad reſtituendum non compellit, ſocium eſſe fraudis, & criminis. Nam miſericordius opem noſtram talibus ſubtrahimus, quam impendimus. Non enim opem fert, qui ad peccandum adjuvat 2, ac non potius ſubvertit, atque opprimit. §. 4. Sed nunquid ideo nos aut exigere, aut ad exigendum tradere vel poſſumus, vel debemus? Agimus quantum Epiſcopalis facultas dat *e*, & humanum quidem nonnunquam, ſed maxime ac ſemper divinum judicium comminantes. Nolentes autem reddere, quos novimus & male abſtuliſſe, & unde reddant, habere, arguimus, increpamus, obteſtamur *f*, quoſdam clam, quoſdam palam, ſicut diverſitas perſonarum diverſam videtur poſſe recipere *g* medicinam.

Corr. Rom. ℊ 1 Repetente] *Sic emendatum eſt ex codice epiſtolarum Vaticano, & editione Antuerpiana, cum antea legeretur*, repente.

ℊ 2 Adjuvat, *Quæ ſequuntur, emendata ſunt ex codicibus epiſtolarum impreſſis, & manuſcriptis. Antea legebatur*, qui ad peccandum adjuvat, ac non potius adjuvat, ſed obviat ſubvertendo, atque opprimendo. *Gloſſa autem optime convenit in vocem*, adjuvat, *ſuo loco poſitam.*

2 pars. Gratian. *Si vero rem alienam quis conſecraverit, non eandem, ſed æſtimationem ejus reſtituere debet.*

C. II. *Qui rem alienam conſecrat, ejus æſtimationem reſtituat.*

Unde Gregorius *lib. 7. indict. 2. epiſt. 38. Fantino defenſori.*

COmperimus, nullam extitiſſe cauſam, pro qua res Judæorum 1 potuiſſent rationabiliter occupari, atque eas eſſe inconſulte, ac temere conſecratas. Idcirco experientiæ tuæ præcipimus, ut quia, quod ſemel conſecratum eſt, eis non valet ultra reſtitui, ſtudii tui ſit, ut ipſe Epiſcopus debeat pretium dare.

Corr. Rom. ℊ 1 Judæorum] *Repoſita eſt hæc dictio ex epiſt. B. Gregorii, ut intelligatur facilius, quo referantur ea, quæ in hoc capite continentur: ac nonnulla etiam alia ſunt emendata.*

3 pars. Gratian. *Pro malis autem apud Principes Eccleſiæ debet intercedere, non eos temeraria auſu defendere.*

C. III. *Eccleſia pro malis intercedat, non eos temerario auſu defendat.*

Unde Gregorius *Romano defenſori, lib. 7. indict. 2. epiſt. 24.*

HIs *a*, qui in furtis publicis implicati ſunt, a nobis non videantur injuſte defendi, ne opinionem mala agentium ex indiſcretæ defenſionis auſu in nos ullo modo transferamus: ſed quantum decet Eccleſiam, admonendo, & verbum interceſſionis adhibendo, quibus valetis, ſuccurrite: ut & illis opem feratis, & opinionem ſanctæ Eccleſiæ non inquinetis.

Corr. Rom. ℊ *Infra 23. q. 5.* reos, *refertur ſumma hujus capitis, cum hic ſint propria verba B. Gregorii.*

4 pars. Gratian. *Furtum autem non tam in quantitate rei, quam in effectu furantis conſideratur.*

C. IV. *Non ſolum in majoribus furtum committitur, ſed etiam in minoribus.*

Unde Hieronymus *in epiſtolam ad Titum, ad c. 2.*

FUr *b* autem non ſolum in majoribus, ſed etiam in minoribus judicatur. Non enim id, quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione non idcirco diverſa fit fornicatio, ſi mulier ſit pulchra, aut deformis, ancilla, aut ingenua, paupercula, aut opulenta, ſed qualiſcunque illa fuerit, una eſt fornicatio: ita & in furto, quantumcunque quis abſtulerit, furti crimen incurrit.

Corr. Rom. ℊ *Referuntur verba B. Hieronymi, nonnullis tamen omiſſis, & mutatis: quemadmodum etiam apud Burchardum, & Ivonem.*

CAUSA XV.

Q*Uidam Sacerdos c in crimen carnis lapſus eſſe perhibetur, antequam Sacerdotalem benedictionem conſequeretur. Poſtquam vero Sacerdotium adeptus eſt, in furorem verſus quendam interfecit. Recuperata vero ſanitate, apud Epiſcopum accuſatur ab ea, cum qua lapſus eſſe dicitur. Epiſcopus autem die Dominico cauſam examinat. Sacerdos inficiatur crimen ſibi illatum: quorundam Clericorum ſibi patrocinia quærit: illi vero non ſine pretio ſibi patrocinantur: eandem Epiſcopus confeſſionem quæſtionibus extorquet: demum ſolus, & abſque Synodali audientia illum ſententia ferit.*

1. *Quæritur autem, an ea, quæ mente alienata fiunt, ſint imputanda.*
2. *Secundo, an pro impenſis patrocinijs liceat Clericis munera exigere.*
3. *Tertio, an ex mulieris confeſſione iſte ſit condemnandus.*
4. *Quarto, an die Dominico ejus cauſa ſit ventilanda.*
5. *Quinto, an ſibi neganti purgatio ſit deferenda.*
6. *Sexto, an ejus confeſſio cruciatibus ſit extorquenda.*

a *Luc. 19. Sequitur apud B. Auguſt. c. quid dicam. ſup. eod. q. 4.* b *Polyc. l. 6. tit. 20. Ivo p. 13. c. 4. & p. 15. c. 25.* c *al. habet.* d *al. redhibere.* e *datur,*] *orig.* f *& deteſtamur,*] *orig.* g *al. velle accipere.*

a *Polyc. lib. 6. tit. 16.* b *al. Furtum. Polyc. ibid. Burch. l. 11. c. 55. Ivo p. 13. c. 41.* c *al. Clericus.*

Digitized by Google

7. *Septimo, an abſque Synodali audientia Epiſcopus valeat Sacerdotem damnare.*
8. *Octavo, ſi ſponte confeſſus, aut ab aliis convictus fuerit, quod ante ordinationem peccaverit, an ſuſcepti ordinis officium exequi ſibi liceat.*

QUÆSTIO I.

1 Q*Uod autem ea, quæ alienata mente fiunt, non ſint im-*
3 *putanda, facile videtur poſſe probari. Peccata namque alia penes voluntatem animi, alia circa naturæ infirmitatem videntur conſiſtere. Eſt autem voluntas (ut ait Auguſtinus lib. 1. a retractat. cap. 15.) animi motus cogente* 1 *nullo ad aliquid vel non imitandum* a, *vel adipiſcendum. Quod propterea dictum eſt, ut hac definitione volens a nolente diſcerneretur.* §. 1. *Ex* b *voluntate itaque peccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio, & delinquentis propoſito committuntur.* §. 2. *Porro infirmitas alia eſt animi, alia carnis. Infirmitas animi eſt ignorantia. Carnis infirmitas eſt concupiſcentia. Ex utraque autem infirmitate, quæ procedunt, imputantur ad pœnam. Unde de quibuſdam ignorantibus dictum eſt* c: Si quis ignorat, ignorabitur. *Tales illi erant, de quibus Chriſtus ait* d *Apoſtolis:* Extra Synagogam facient vos, quia arbitrabuntur obſequium ſe præſtare Deo. *De eiſdem etiam Apoſtolus* e *ſcribit in epiſtola ad Romanos:* Teſtimonium illis perhibeo, quia zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. *Nullum tamen eorum in ſua perfidia perſeverantem hæc ignorantia excuſat. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ naturæ languore fiunt: quæ niſi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apoſtolus lege carnis gravatus diceret:* Infelix f ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus &c. *ſive ergo penes voluntatem, ſive penes infirmitatem peccata conſiſtant, ſemper imputantur ad pœnam.* §. 3. *Cui ſententiæ illud Auguſtini de vera religione* g *c. 14. contrarium videtur:* Uſque adeo peccatum voluntarium malum eſt, ut nullo modo peccatum ſit, ſi non ſit voluntarium, & hoc quidem adeo manifeſtum eſt, ut nulla hinc Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba diſſentiat. *Quare aut negandum eſt peccatum committi, aut fatendum eſt voluntate committi.* §. 4. *Sed hoc non generaliter de omnibus peccatis intelligendum eſſe, idem Auguſtinus in lib. primo retractat. c. 13 oſtendit dicens:* Uſque adeo peccatum, voluntarium malum eſt, ut nullo modo peccatum ſit, ſi non ſit voluntarium. §. 5. Poteſt videri falſa hæc definitio: ſed ſi diligenter diſcutiatur, invenietur eſſe veriſſima. Peccatum quippe illud cogitandum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod eſt etiam pœna peccati *i*. Quamvis & illa, quæ non 3 immerito non voluntaria peccata dicuntur, quia vel a neſcientibus, vel a coactis perpetrantur, non omnino poſſint non K voluntaria dici. *Idem in eodem libro c. 15.* Definitio peccati, quam diximus: Peccatum eſt voluntas retinendi, vel conſequendi, quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere; propterea vera eſt, quia id definitum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod eſt etiam pœna peccati.

Corr. Rom. ℊ 1 Cogente nullo) *Hæc ſunt addita ex B. Auguſtino, ut verba ſequentia melius intelligantur.*

ℊ 2 Imitandum) *Apud B. Auguſtinum in lib. de duabus animabus, & in lib. 1. retractat. legitur,* amittendum: *ob gloſſam tamen non eſt mutatum, ſed ſublata eſt priori loco vox,* imitandum, *quæ abeſt etiam a manuſcriptis Gratiani codicibus, Nam in vulgatis erat,* ad aliquid imitandum, vel non imitandum.

ℊ 3 Non immerito] *In libris B. Auguſtini impreſſis legitur,* immerito.

C. I. *Non ſunt peccata nolentium, niſi neſcientium.*

Idem *lib. 4. quæſtionum q. 24. ad c. 25. Numerorum.*

MErito quæritur, quæ ſint ipſa peccata nolentium. Utrum quæ a neſcientibus committuntur, an etiam poſſit recte dici peccatum eſſe nolentis, quod facere compellitur. Nam & hoc contra voluntatem facere dici ſolet: ſed utique vult propter quod facit: tanquam 1 ſi pejerare nolit: quod tamen facit, cum vult vivere, ſi ſcilicet quiſquam, niſi fecerit, mortem minetur. Vult ergo facere, quia vult vivere: & ideo non per ſe ipſum appetendo, ut falſum juret, ſed ut falſum jurando vivat. Quod ſi ita eſt, neſcio, utrum poſſint dici iſta peccata nolentium, qualia hic dicuntur expianda. Nam ſi diligenter conſideratur, forte ipſum peccare nemo velit, ſed propter aliud fit, quod vult, qui peccat. Omnes quippe homines, qui ſcientes faciunt, quod non licet, vellent licere. Uſque adeo ipſum peccare nemo appetit propter hoc ipſum, ſed propter illud, quod ex eo conſequitur. Hæc ſi ita ſe habent, non ſunt peccata nolentium, niſi neſcientium, quæ diſcernuntur a peccatis volentium.

Corr. Rom. ℊ 1 Tanquam ſi pejerare nolit: quod tamen facit.] *Hæc non ſunt in vulgatis codicibus B. Auguſtini.*

C. II.

Dig. tit. de Injuriis *l.* 3. a

ILlud relatum peræque eſt, eos, qui injuriam pati poſſunt, & facere poſſe: ſane ſunt quidam, qui facere non poſſunt, ut puta furioſus, & impubes, qui doli capax non eſt. Namque hi injuriam pati ſolent, non facere. Cum enim injuria ex affectu facientis conſiſtat, conſequens erit dicere, hos, ſive pulſent, ſive convitium dicant, injuriam feciſſe non videri. Itaque pati quis injuriam, etiamſi non ſentiat, poteſt: facere nemo, niſi qui ſcit ſe injuriam facere, etiamſi neſciat, cui faciat. Quare ſi quis per jocum percutiat, aut dum certat, injuriarum non tenetur. Si quis hominem liberum ceciderit b, dum putat ſervum ſuum, in ea cauſa eſt, ne injuriarum teneatur.

Corr. Rom. ℊ *In aliquot vetuſtis exemplaribus a capite,* merito *uſque ad cap.* mulier, *nulla eſt diſtinctio capitulorum.*

Gratian. *Itaque, ut ex præmiſſis apparet, ſive ex voluntate, ſive ex infirmitate peccata procedant, palam eſt illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Eſt enim languor naturæ, qui carnis concupiſcentia appellatur, quæ verius animæ infirmitas dici poteſt: ſed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit animæ ex corrupta* c *carnis conjunctione. Porro alia eſt infirmitas, quæ propria carnis dicitur, qua [elementorum, ſeu humorum concordia turbata] ipſa caro afficitur, & tandem diſſolvitur.* §. 1. *Similiter animi infirmitas duplex eſt: Una, quæ vitium appellatur, qua animus a Deo ſeparatur, ut eſt ira, odium, & alia hujuſmodi. Alia infirmitas animi, quæ cum ipſa non ſit peccatum, eſt tamen pœna, & cauſa peccati, ut eſt oblivio, & ignorantia. Furor autem, cum non ſit peccatum, eſt tamen pœna peccati, ut febris, & cæteræ paſſiones, quas proprie carnis dicimus eſſe: quarum motus, id eſt, ea, quæ illis perturbantibus fiunt, nulli imputantur ad pœnam.* §. 2. *Sed objicitur de Lamech, qui cum cæcus eſſet, Cain interfecit: nec eum excuſavit cæcitatis infirmitas. Unde dictum eſt* d: Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech vero ſeptuagies ſepties. *Sed cæcitas ignorantiæ ſimilis eſt.* §. 3. *Ex utraque enim quædam fiunt, quæ imputantur: quædam vero minime: Cæcus namque ſi debitum ſuæ uxori ſe credens reddere, alienam polluit, non eſt reus adulterii. Si autem ludo, vel exercitatione virium, vel venatione jaculum mittens aliquem perimat, quia ab eo penitus hoc debet eſſe alienum, homicidii reus habetur. Mens vero alienata furore, cum ſui compos non ſit, eorum, quæ admittit, reatum non contrahit, quia facultatem deliberandi non habuit. Unde pupillo, & furioſo in maleficiis ſubvenitur: ut non eis imputentur ad pœnam, quæ ex mentis deliberatione non proceſſerunt* 1. *Quod non ſolum humanis, ſed etiam divinis legibus noſcitur approbatum.*

Corr. Rom. ℊ 1 Proceſſerunt) *Hoc loco in vulgatis erant interjecta hæc verba,* ff. 1. de injuriis, illud relatum. Require ſupra, *quæ abſunt a manuſcriptis, ideoque inducta.*

---

a Et in l. de duab. anim. c. 10. b Sent. 2. diſt. 47. c 1. Cor. 14. d Jo. 16. e Rom. 10. f Rom. 7. g Sent. 2. diſt. 35. h Et in l. de duab. an. c. 11. ibi omittuntur aliquot verba. k ſine voluntate committi) orig.

a Lib. 47. ff. c. 10. b al. occiderit. c al. conjuncta carnis corruptione. d Gen. 4.

Digitized by Google

C. III.

Ait enim Auguſtinus *de parvulis in lib. de fide ad Petrum Diaconum cap.* 30.

FIrmiſſime *a* tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro nomine Chriſti ſuo ſanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic a malis ſuis fuerit per pœnitentiem, fidemque converſus, & per Sacramentum fidei, & pœnitentiæ, id eſt, per Baptiſmum liberetus. Et majoribus quidem neceſſarium eſſe, & pœnitentiem de malis ſuis agere, & fidem catholicam ſecundum regulam veritetis tenere, & ſacramentum Baptiſmaris accipere: parvulis vero, qui nec propria voluntate credare, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere poſſunt, Sacramentum fidei, quod eſt ſanctum Baptiſma, quandiu rationis ætas eorum capax eſſe non poteſt, ſufficere ad ſalutem.

Gratien. *Ex eo autem, quod in fine hujus auctoritatis dicitur:* Quamdiu *ſcilicet* rationis eorum ætas capax eſſe non poteſt: *evidenter datur intelligi, nulli poſt Baptiſmum peccata imputari, ſive ſit adultus, ſive impubes, niſi rationis ſit capax. Unde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Auguſtino in eodem lib. c. 3. redditur: quare ſua facta eis non imputentur:* Animalia igitur, *inquit*, præſentis ſeculi curſum, atque ornatum ſecundum Creetoris incomprehenſibilem peragunt voluntatem, quæ de ſuis factis nullam rationem reddituræ ſunt, quie retionebilia non ſunt. Nunquid *d* enim de bobus cura eſt Deo? Homines vero, quie rationales facti ſunt, & de ſe, & de omnibus rebus, quas in uſum vitæ præſentia acceperunt, rationem reddituri ſunt Deo, & pro ſuorum actuum qualitate recipient eut pœnem, eut gloriam. *Sacræ tamen legis auctoritate animalia jubentur interfici, non propter conſcientiam peccati, ſed quia refricant memoriam facti.*

C. IV. *Non propter culpam, ſed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier acceſſerit.*

Unde Auguſtinus *ſuper Leviticum ad c. 20. q.* 74.

MVliet *e*, quæ acceſſerit ad omne pecus, & vult aſcendi ab eo, interficietis mulierem, & pecus: morte moriantur, rei ſunt. §. 1. Quæritur, quomodo ſit reum pecus, cum ſit irretionale, nec ullo modo legis capax. *& infra.* Pecora inde credendum eſt juſſa interfici, quie tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriem.

2 ps Gratian. *De furioſis autem evidentiſſime ſcribit* Auguſtinus *in lib. quæſtionum Veteris, & Novi Teſtamenti q. 2. in fine ita dicens.*

C. V. *Culpa non neceſſitate, ſed voluntate reum conſtringit.*

ALiquos *d* ſcimus ſubito dementes ſectos, fuſte, ferro, lapidibus, morſibus, multis nocuiſſe: quoſdem etiem occidiſſe, captos eutem induſtria, & judiciis *e* obletos minime reos factos: eo quod non voluntete, ſed impellente vi, neſcio que, hæc geſſerint, neſcientes. Quomodo enim reus conſtitueretur, qui neſcit, quid faciet?

C. VI. *Reus voluntate, non neceſſitate conſtringitur.*

Item Ambroſius *in Hexameron* f, *in tractatu primi diei.*

ILla cavenda ſont, quæ ex noſtre voluntate prodeunt delicta juventutis, & irrationabiles paſſiones corporis. Quorum igitur nos ſumus Domini, horum principia extrinſecus non requiramus, nec derivemus in alios, ſed agnoſcamus ea, quæ proprie noſtre ſunt. Quod enim poſſumus non facare, ſi volumus, hujus electionem mali nobis potius debemus, quem eliis edſeribere. Ideo etiem in judiciis iſtis volonterios reos, non ex neceſſitate compulſos, culpa ſtringit, pœna condemnet. Neque enim ſi per furorem eliquis innocentem peremerit, obnoxius morti eſt: quinetiem ipſius divinæ *a* legis oraculo ſi quis per imprudentiem intulerit necem, eccipit impunitatis ſpem, refugii facultatem, ut poſſit evadere. Hoc igitur de eo, quod proprie malum videtur, dictum ſit. Male enim non ſunt, niſi quæ crimine mentem implicent, & conſcientiam ligant. §. 1. Cæterum pauperiem, ignobilitetem, ægritudinem, mortem nemo ſapiens mala dixerit, nec in malorum ſorte numeraverit: quia nec *s* contraria iſtis in bonis habentur meximis, quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accidere videntur.

Corr. Rom. ¶ 1 Nec contratia iſtis) *Emendatum eſt ex originali. Nam antea legebatur:* quia neceſſaria iſta in bonis &c. *In multis tamen antiquis finis hujus capituli eſt in verbo,* numeraverit.

C. VII. *Veniam habent, quæ ignorantes ebrii committunt.*

Idem *in libro de Patriarchis c. 6. l. 1. de Abraham.*

SAne diſcimus vitendem ebrietatem, per quam crimina cevere non poſſumus. Nem quæ ſobrii cevemus, per ebrietetem ignorantes committimus. *& paulo poſt.* §. 1. Neſciunt quid loquantur, qui nimio vino indulgent: jacent ſepulti: ideoque ſi que per vinum deliquerint, epud ſapientes judices venie quidem facta donantur, ſed levitatis damnantur auctores.

C. VIII. *Inobedientia, vel concupiſcentia non habet culpam in corpore non conſentientis.*

Item Auguſtinus *lib.* 1. c *de civitate Dei c.* 25.

SI concupiſcentia 1, vel inobedientia, quæ adhuc in membris moribundis habitat, præter noſtræ voluntetis legem queſi lege ſua movetur; quanto magis abſque culpa eſt in corpore non conſentientis, ſi abſque culpa eſt in corpore dormientis?

Corr. Rom. ¶ 1 Concupiſcentia, vel] *In originali legitur:* Quod ſi ille concupiſcentialis inobedientia.

C. IX. *Loth non de inceſtu, ſed de ebrietate culpatur.*

Idem *lib. 22. contra Fauſtum c.* 44.

INebrieverunt *d* Lot filiæ ejus, & ſe neſcienti miſcuerunt. Quapropter culpandus eſt quidem: non tamen, quantum ille inceſtus, ſed quantum illa meretur ebrietas.

C. X. *Nemo trahitur ad culpam, niſi ductus propria voluntate.*

Item Ambroſius *lib. 1. de Jacob, & vita beata c.* 3.

NOn eſt, quod cuiquam noſtrem adſcribamus ærumnam 1, niſi noſtræ voluntati. Nemo tenerur ad culpam, niſi voluntete proprie deflexerit. Non habent crimea, quæ inferuntur reluctantibus. Volunteria tantum commiſſa ſequitur delictorum invidia, quem ein alios derivemus. Volunterium ſibi militem legit Chriſtus: volunterium ſervum ſibi Diabolus auctionatur 2. Neminem jugo ſervitutis edſtrictum poſſidet, niſi ſe prius peccetorum ære ei vendiderit.

Corr. Rom. ¶ 1 Ærumnam] *Apud B. Ambroſium legitur,* culpam: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

¶ 2 Auctionatur) *In vulgatis codicibus ſequebatur,* & ecquirit jure ſuo; *quæ ſunt expuncta, quoniam abſunt a manuſcriptis, & originali.*

C. XI. *Miniſter Dei eſt, qui invitus homicidium facit.*

Idem *in l. 2. de Cain, & Abel c.* 4.

NEc is, qui invitus aliquod fecerit homicidium, extra miniſterium eſt. Siquidem lex ait *f* de eo: *Quia Deus dedit*

a *Ivo p.* 1. *c.* 90. b *1. Cor.* 9. c *Ivo p.* 9. *c.* 108. *Levit.* 20. d *Ivo p.* 13. *c.* 92. e *al. judicibus.* f *Lib.* 1. *c.* 8.

e *Deut.* 4. & 19. b *al. notantur*) *orig.* c *Et l.* 2. *contra Julianum in fin.* d *Ivo p.* 9. *c.* 116. *Gen.* 19. 2 *al. quod in alios derivemus.*) *orig.* f *Exod.* 21. *Deut.* 19.

dedit enim in manus ejus. Manus ergo ejus, inſtrumenti modo, divinæ ultioni mioiſterium præbuerunt. Levites igitur miniſter remiſſionis eſt. Percuſſor autem, qui tamen non ex diſpoſitione, ſed præter voluntatem ſecerit homicidium, divinæ miniſter eſt ultionis. §. 1. Illud quoque ſpecta, quia cum interficitur impius, Chriſtus infuoditur, & ubi abominatio aboletur, ſanctificatio conſecratur 1; quia Dominus dixit *a*: *In eo die, qua interfecero omne primogenitum Ægypti, ſanctificabo mihi omne primogenitum Iſrael.* Quod non ad unum diem afflictionis Ægypti reſeres, ſed ad omne tempus. 2

Corr. Rom. ¶ 1 Conſecratur;] *Apud B. Ambroſium legitur*, congregatur.

¶ 2 Omne tempus.] *Poſt hæc in originali ſequitur, c. cum renuntiatur. infra 32. q. 1.*

Gratian. *Cum icaque, qui invitus hominem interſecerit, miniſter Dei ſit: cum innocentem furore perimens morti nequaquam obnoxius ſit; cum ſubito dementes eorum, quæ faciunt, reatum minime geſtent, patet hunc Sacerdotem homicidii reum non eſſe: unde nec Sacerdotio privari debet.*

§. 1. *Objicitur autem illud, quod eſt* io pœnitentiali Theodori. *b*

C. XII. *In ſe reverſus pœnitentiam agat, qui inſaniens aliquem occidit.*

I. SI c quis inſaniens aliquem occiderit, ſi ad ſanam mentem pervenerit, levior ei pœnitentia imponenda eſt.

Corr. Rom. ¶ *In Concilio Vormacienſi, & apud Burchardum, & Ivonem hæc ſequuntur*, quam ei, qui ſana mente tale quid commiſerit.

Gratiao. *Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria culpa ad furorem perduxit. §. 1. Item objicitur: Sunt quædam, quæ etſi non imputentur ad pœnam, tamen impediunt ſacramenti ſignaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad pœnam: cui tamen obeſt ad Eccleſiæ munus accipiendum. Sic quæ mente alienata fiunt, etſi non imputentur ad pœnam, tamen ſacri muneris executionem impediunt.*

C. XIII. *Innocens eſt, qui non iratus, ſed propter diſciplinam caſu aliquem interfecit.*

Unde Hierooymus *ait*. d

II. SI quis noo iratus, ſed propter diſciplinam, palmam alicui dederit, & eventu occiderit, ſicut fieri ſolet, quantum ad gratiam, innocens eſt: quia voluntatem, non opus requirit. Quantum autem ad legem, reus eſt: quia opera requirit. §. 1. Item ſi e in perſecutione virgo fuerit oppreſſa, repellitur lege: quia opus inſpicit, non voluntatem: In gratia autem quaſi virgo ſuſcipitur: quia noo opera quærit, ſed voluntatem.

Corr. Rom. ¶ *Verba hujus capitis uſque ad verſ.* Item ſi in perſecutione, *leguntur in homil. 28. operis imperfecti, ad c. 11. Matthæi. Reliqua autem & fere eadem ibi leguntur, & ſimillima in comment. B. Hieronymi in idem 11. cap. Matth. Ipſa autem prorſus B. Hieronymi verba referuntur infra*, 32. q. 5. c. de pudicitia, *verſ.* finge.

Gratian. *Sicut ergo, qui propter diſciplinam caſu homicidium facit, quantum ad legem, reus eſt, quantum ad gratiam, innocens: ſic iſte Sacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens eſt, quantum ad ſuſcepti muneris executionem reus probatur. §. 1. His ita reſpondetur. Non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum dejiciunt. Non enim poteſt ad Sacerdotium provehi, qui aliquando inſanivit. Verumtamen ſi poſt Sacerdotium furere cœperit, non ideo Sacerdotio carebit: niſi forte nunquam ad ſanæ mentis officium illum redire contingat. Sicut de quodam Epiſcopo Gregorius f ſcribit in regeſto ad Eleutherium Epiſcopum:* Quamvis triſte ſit nobis, &c. *ut ſupra in cauſa*; Longa invaletudine gravatus.

a *Num. 3.* b *In Conc. Vormacienſ. c. 28.* c *Burch. l. 6. c. 25. Ivo p. 10. c. 154.* d *Auctor operis imperf. in Matthæum, hom. 28.* e *32. q. 5. de pudicitia.* f *7. q. 1. quamvis.*

QUÆSTIO II.

PRo *impenſis vero patrociniis* io Tarraconenſi Concilio *Clerici exigere munera prohibentur: in quo ſic ſtatutum legitur, c. 10.*

C. I. *Pro patrociniis impenſis Clericus munera exigere non debet.*

OBſervandum quoque decrevimus, ne quis Sacerdotum, vel Clericorum, more ſecularium judicum, pro impenſis patrociniis munera audeat accipere *a*, niſi forte in Eccleſiis gratuito oblata: quæ non favore muneris videantur accepta, ſed collatione devotionis illata. Quod ſi quis iſta *b* probatur accipere, veluti exactor fœnoris, aut uſurarum poſſeſſor, ſecundum ſtatuta Patrum ſe noverit degradandum.

Gratian. *Hoc autem de illis intelligendum eſt, qui canonicam vitam profeſſi, regulariter ſe victuros propoſuerunt. Generali namque Eccleſiæ conſuetudine receptum eſt, & moribus approbatum, ut Clerici more Advocatorum patrocinia impendant, & pro impendendis munera exigant, & pro impenſis ſuſcipiant.*

QUÆSTIO III.

TErtio quæritur, an ex mulieris confeſſione iſte ſit condemnandus? In qua primo videndum eſt, an mulier Sacerdotem accuſare valeat? Quod ſacris canonibus omnino videtur eſſe prohibitum. Generaliter c enim ſtatutum eſt ex decretis Fabiani Papæ, ut Sacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis non ſunt, nec eſſe poſſunt. Mulieres autem non ſolum ad Sacerdotium, ſed nec etiam ad Diaconatum provehi poſſunt. Unde nec Sacerdotes accuſare, nec in eos teſtificari valent. Legibus d quoque cautum eſt, ut ob verecundiam ſui ſexus mulier apud Prætorem pro alio non intercedat: niſi forte ſuas, vel ſuorum injurias perſequi voluerit. Hæc autem, quæ nec ſuas, nec ſuorum injurias perſequitur, ad hanc accuſationem admitti non debet. §. 1. E contra qui judicis perſonam gerere valet, ab accuſatoris officio non removetur. Mulieres autem in Veteri Teſtamento populum judicaſſe, quicunque librum Judicum e legerit, ignorare non poteſt. Non itaque ab accuſatione removeri poſſunt, quas etiam judicis perſonam frequenter geſſiſſe conſtat: nec ulla ſerie divinarum Scripturarum ab accuſatione prohibentur. §. 2. His ita reſpondetur. In veteri lege multa permittebantur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita ſunt. Cum enim mulieribus permitteretur populum judicare, hodie pro peccato, quod mulier induxit, ab Apoſtolo f eis indicitur verecundari, viro ſubditas eſſe, in ſignum ſubjectionis velatum caput habere. Quæ ergo his omnibus viro ſubjecta eſſe oſtenditur, cui pro alio poſtulare non conceditur, ad accuſationem admittenda non videtur. §. 3. E contra, quanquam paſſim, & indifferenter ad accuſationem mulier non admittatur, ſunt tamen quædam crimina, quorum accuſationem mulier ſubire non prohibetur.

C. I.

Unde in libro Codicis nono, *tit. 1. l. 12. Imp. Diocletianus ſcribit* g, *dicens.*

DE crimine, quod publicorum fuerit judiciorum, mulieri accuſare non permittitur, niſi certis ex cauſis, id eſt, ſi ſuam, ſuorumque perſequatur injuriam, ſecundum antiqui *h* juris ſtatuta tantum, de quibus ſpecialiter eis conceſſum eſt, non exacta ſubſcriptione. Unde aditus Præſes provinciæ ioprimis examinabit, an tale ſit crimen, cujus accuſationem mulier ſubire non prohibeatur.

Corr. Rom. ¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus ab initio quæſtionis, uſque ad cap.* ſane *nulla eſt diſtinctio capitulorum.*

C. II.

a *al. exigere.* b *al. ita.* c *2. q. 7. ſicut Sacerdotes.* d *ff. de reg. jur. l. fœmina.* e *Jud. 4.* f *Eph. 5.* g *tit. de his, qui accuſare non poſſunt.* h *al. antiquitus ſtatuta.*

C. II.

Item in libro Digeſtorum, *Paulus lib.* 2. *de adulteriis, a tit. de teſtibus. l.* 18.

EX eo, quod prohibet lex Julia de adulteriis, teſtimonium dicere condemnatam mulierem, colligitur, etiam mulieres in judicio teſtimonium *b* dicendi jus habere. *Item Digeſtis, titulo de accuſationibus, & inſcriptionibus l.* 1. c. §. 1. Non eſt permiſſum mulieri publico judicio quemquam reum facere: niſi ſcilicet parentum, liberorumque, & patroni, & patronæ, & eorum filii, filiæve, nepotis, neptiſve mortem exequatur.

C. III.

Papinianus *leg.* x. *eod. tit.*

CErtis de cauſis conceſſa eſt mulieribus publica accuſatio: veluti ſi mortem exequantur eorum, earumque, in quos ex lege publicorum judiciorum teſtimonium invitæ non dicunt. §. 1. Idem & in lege Cornelia teſtamentaria Senatus ſtatuit: ſed & de teſtamento paterni liberti, vel materni, mulieribus publico judicio dicere permiſſum eſt. §. 2. Pupillis, ex conſilio tutorum, patris mortem, item pupillæ avi ſui mortem exequi, conceſſum eſt lege teſtamentaria. Nam & de patris quidem teſtamento pupillis agere divus Veſpaſianus permiſit. Sed etſi non exhibeantur tabulæ, per interdictum poſſunt experiri. *Codice de iis, qui accuſare poſſunt*, d *vel non lege quarta*. Imp. Alex. Dionyſio. Uxor tua, ſi conſobrini ſui necem vindicandam exiſtimat, adeat Præſidem provinciæ. *In Digeſtis ad legem Juliam Majeſtatis, lege octava, Papinianus libro* 2. *Reſponſorum. e*. §. 3. In quæſtionibus læſæ Majeſtatis etiam mulieres audiuntur. §. 4. Et conjurationem denique Lucii *f* Catilinæ Fulvia mulier detexit, & M. Tullium Conſulem indicio ſuo inſtruxit.

Gratian. *Quæcunque vero perſona ad accuſationem publicorum judiciorum, vel læſæ majeſtatis admittitur, eadem accuſationem Simoniæ ſubire non prohibetur.*

C. IV. *Læſæ majeſtatis, & publicorum judiciorum, & Simoniæ accuſatio æqualiter proponatur.*

Unde in primo lib. Codicis: *Imp. Leo Armaſio Præfecto Prat. leg.* 19. g

SAne *h* quiſquis hanc ſanctam, & venerandam Antiſtitis ſedem pecuniæ interventu ſubiiſſe, aut ſi quis, ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepiſſe detegitur, ad *i* inſtar publici criminis, & læſæ Majeſtatis, accuſatione propoſita, a gradu Sacerdotii retrahatur. Nec ſolum hoc deinceps honore privari, ſed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: ut eos, quos facinus par coinquinat, & æquat, utroſque ſimilis pœna comitetur.

Gratian. *Cum autem ſacris canonibus accuſationes omnino ſubmoveantur, quas leges ſeculi non aſciſcunt, e diverſo videntur admittendæ, quæ legibus ſeculi non prohibentur. Verum hoc non infertur. Quicunque enim Clericorum ſacris canonibus nuptias contrahere prohibentur, etiam legibus Imperatorum. Non autem conſequenter omnium copulam leges admittunt, quorum conjunctionem ſacri canones non prohibent: Legibus* k *enim ſoli Cantores & Lectores: canonibus autem etiam Acolyti uxores ducere poſſunt. Quamvis igitur ſacris canonibus ſubmoveantur accuſationes, quas leges ſeculi non aſciſcunt, non ideo conſequenter recipiuntur, quaſcunque Principum leges admittunt. §.* 1. *Sed (ſicut circa hujus operis initium premiſſum eſt) toties legibus Imperatorum in Eccleſiaſticis negotiis utendum eſt, quoties ſacris canonibus obviare non inveniuntur. Unde cum ſpecialiter ſacris canonibus mulier ab accuſatione læſæ majeſtatis, & Simoniæ oſtendatur prohibita, aut præmiſſis rationibus ad hujuſmodi accuſationem admittenda probetur.* §. 2. *Nec quiſquam diſtinguere quærat, ad aliorum, non ad Sacerdotum accuſationem in hoc caſu Simoniæ mulieres eſſe admittendas. Cum enim generaliter legibus hoc eis permiſſum inveniatur, niſi quis ſpecialiter aliqua lege hoc prohibitum oſtenderit, ejus diſtinctio locum non habebit. Verum, cum contra generales regulas quædam crimina ſpecialiter excepta ſint, in quibus mulieri accuſare permittitur, inter quæ fornicatio non numeratur: patet, quod hujus accuſatio dupliciter infirmatur, & quia fornicationis crimen intendit, & quia dum de ſe confitetur, ſuper alienum crimen ei credi non oportet.*

Corr. Rom. ¶ k Legibus enim] *Diſcrepantia hæc legum, & canonum vera non eſt. Sed fortaſſe in hanc opinionem venit Gratianus ex quibuſdam verbis novellæ vigeſimæ ſecundæ, quæ in vulgatis authenticis habetur, coll.* 4. *tit. de nuptiis.* §. Sed & ſi quis inter reverendiſſimos conſtitutus Clericos, (ultra Lectorem, aut Cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias, hunc ex noſtra conſtitutione cadere Sacerdotio conſtituimus, atque volumus. *Julianus autem anteceſſor eadem novella* 22. *num.* 27. *illud*, ſupra Lectorem & Cantorem, *exponit*, veluti Subdiaconus & Diaconus. *Hos autem canones etiam nuptiis prohibent. Et Leo in c.* lex continentiæ, *ſup. diſt.* 32. *fere iiſdem verbis uſus eſt, quibus Juſtinianus in hac novella, & nomine* Lectorum *omnes minores ordines ſignificavit.*

C. V. Rei *profeſſio adverſus quemlibet admitti non debet.*

Unde Julius Papa *a ſcribit in decretis, c.* 18. *dicens.*

NEmini *b* (præterquam *i* de crimine læſæ majeſtatis) de ſe confeſſo credi poteſt *c* ſuper crimen alienum: quoniam ejus, atque omnis Rei profeſſio periculoſa eſt, & admitti adverſus quemlibet non debet.

Corr. Rom. ¶ *i* Præterquam de crimine læſæ majeſtatis] *Hæc exceptio in nullo ex locis indicatis habetur, præterquam apud Anſelmum.*

Gratian. *Quia ergo iſta de ſe confitetur, ſuper alienum crimen ei credi non oportet, ſed contra eam ſua confeſſio interpretanda eſt.*

QUÆSTIO IV.

QUod vero die Dominico nec Epiſcopo, nec Presbytero cauſam aliquam ventilare liceat, *in Tarraconenſi Concilio prohibetur, in quo ſic ſtatutum eſt, c.* 4.

C. I. *Miniſtri Eccleſiæ die Dominico cauſas ventilare non debent.*

NUllus e Epiſcoporum, aut Presbyterorum, vel Clericorum die Dominico propoſitum cujuſcunque cauſæ negotium audeat ventilare *e*, niſi hoc tantum, ut Deo ſtatuta ſolennia peragant. Cæteris vero diebus, convenientibus perſonis, illa, quæ juſta ſunt, habent licentiam judicandi, excepto *f* criminali.

C. II. *Solennibus diebus, & legitimorum jejuniorum ſecularia placita non agantur.*

Item ex Concilio apud Erphersfurt *x* habito, *præſente Rege Henrico.*

PLacita *g* ſecularia Dominicis diebus, vel aliis præcipuis feſtis, ſeu etiam in his diebus, in quibus legitima jejunia celebrantur, ſecundum canonicam conſtitutionem minime fieri decernimus. Inſuper etiam ſancta Synodus decrevit, ut nulla judiciaria poteſtas licentiam habeat ſua auctoritate Chriſtianos ad placitum bannire in ſupradictis diebus, id *h* eſt, ſeptem dies ante Natalem Domini uſque in octavas Epiphaniæ, & a Quinquageſima uſque in octavas Paſchæ, & ſeptem dies ante nativitatem ſancti Joannis Baptiſtæ: quatenus adeundi Eccleſiam, orationibuſque vacandi liberius habeatur facultas.

Corr.

a *digeſt. l.* 22. *tit.* 5. b *al. teſtimonii.* c *lib.* 48. *tit.* 2. *leg.* 8. d *lib.* 9. *tit.* 1. *l. uxor.* e *lib.* 48. *tit.* 4. *l. in quæſtionibus.* f *al. Sergii.* g *tit.* 3. *de Epiſcopis & Cler. l. ſi quemquam.* h *Cum ſane ſi quis.*] *orig.* i *al. inſtar.* k *Diſt.* 10. *c.* 8.

a *Et Dionyſius, epiſt.* x. b *Anſel. l.* 3. *c.* 75. *Ivo p.* 5. *c.* 288. *Pann. l.* 4. *c.* 69. c *al. oportet.*] *al. debet.* d *Ivo p.* 4. *c.* 22. e *al. judicare.* f *al. exceptis criminalibus negotiis.* g *Burch. l.* 13. *c.* 21. *Ivo p.* 3. *c.* 53. h &] *fortaſſe.*

Corr. Rom. ¶ 1 Erphersfurt) *In vulgatis legebatur*, Epheſum, *quaſi hoc eſſet decretum aliquod Concilii Epheſini habiti tempore Cœleſtini Papæ, & Theodoſii junioris. Hoc vero eſt Germanicum Concilium habitum præſente Henrico Rege, prout etiam apud Burchardum, & Ivonem dicitur. Et codices Gratiani manuſcripti habent, quemadmodum eſt reſtitutum. In hoc autem oppido petiit Bonifacius a Zacharia Papa conſtitui Epiſcopum, & impetravit. Quod apparet ex prima epiſtola Bonifacii ad Zachariam, & ultima Zachariæ ad Bonifacium.*

C. III. *De eodem.*

Item Hadrianus Papa *in capitulis c.* 64.

NUllus *a* Epiſcopus, vel infra poſitus, die Dominico cauſas judicare præſumat.

QUÆSTIO V.

P*Urgationem vero neganti eſſe præſtandam* Stephanus *ſcribit Leoni Epiſcopo Theanenſi.*

C. I. *Diaconus ſi de crimine convinci non poterit, apud Epiſcopum ſe ipſum ſecreto purificet.*

DE *b* crimine ſibi illato Diaconus tuus veriſſime fatebatur ſe eſſe immunem. Veruntamen ſi ſuſpicio habetur, & accuſatores idonei reperiuntur; & tales teſtes, quales ſacri canones ſanciunt, accito tecum certo Epiſcoporum numero veniant accuſatores, vocetur & ipſe Aldericus Diaconus: & ſi negaverit, ventiletur cauſa canonice: & ſi vel ſponte confeſſus, vel legitimis teſtibus fuerit approbatus, canonica ferietur ſententia. Qui ſi nec ſponte confitetur, nec accuſatores, & teſtes legitimi reperti fuerint, & mala fama crebuerit, non publico examine, ſed coram te, & aliquantis reverendiſſimis Presbyteris, & Diaconis tuæ Eccleſiæ ſecreto juramento ſe purificet. Et tu deinceps boni teſtimonii eum annuntia: & compeſce, & commone Eccleſiæ tuæ filios, ne Sacerdotem Dei ulterius infamare præſumant, timentes, quod Cham *c* maledictus eſt, qui patris verenda deriſit.

Corr. Rom. ¶ *Idem eſt titulus in c.* de manifeſte *ſup. 2. q.* 1.

C. II. *Non eſt ſpoliandus Presbyter, vel Diaconus, niſi ſponte confeſſus, vel legitime convictus fuerit.*

Item Nicolaus *Salomoni Conſtantienſi Epiſcopo.*

PResbyter *d*, aut Diaconus, quem aſſeris crimina nolle publice confiteri, ſed velle cum ſacramento defendere ſe, etſi tamen notum ſit Epiſcopo eſſe ſcelus ab ipſo perpetratum, non poteſt per aliquam pœnitentiam Sacerdotali, vel Diaconali officio potiri; ſed mirandum eſt, ſi ipſe confeſſus non fuerit, quomodo notum poſſit eſſe Epiſcopo ſcelus ab ipſo perpetratum, niſi accuſatore forte idoneo per teſtes idoneos approbante. Unde ſi examinante Epiſcopo cauſam Presbyteri, vel Diaconi non fuerit per teſtium approbationem Presbyter *e*, vel Diaconus forte convictus, non eſt ſcelus Epiſcopo legitime manifeſtum, niſi ſua ſponte ſcelus ipſe confiteatur. Quod niſi fecerit, interim non videmus ſuo debere Presbyterum, vel Diaconum officio privari. Sola ergo ſpontanea confeſſio, & canonicus numerus, vel qualitas teſtium (decernentibus Epiſcopis, & accuſatore, quod objecerat, comprobante) Clericum privat proprio gradu.

QUÆSTIO VI.

a Q*Uod vero confeſſio cruciatibus extorquenda non ſit*, Alexander Papa *teſtatur ſcribens omnibus orthodoxis epiſt.* 2. *c.* 2.

C. I. *Miniſtrorum confeſſio non ſit extorta, ſed ſpontanea.*

SI *f* quandoque a Sacerdotibus, & auctoribus 1 Eccleſiæ, quædam ſcripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel ut ſe liberare poſſint, quocunque ab eis conſcriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præjudicium, vel nocumentum valere *a* cenſemus: neque ullam eos infamiam, vel calumniam, aut a ſuis ſequeſtrationem bonis unquam Deo auctore, & ſanctis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus ſuſtinere permittimus. Confeſſio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet. *& infra.* §. 1. Omnis enim confeſſio, quæ fit ex neceſſitate, fides non eſt. *& paulo poſt.* §. 2. Confeſſio ergo in talibus non extorqueri debet, ſed potius ſponte profiteri. Peſſimum enim eſt de ſuſpicione, aut extorta confeſſione quempiam judicare: cum magis ſit inſpector cordis Dominus, quam operis. *& paucis interjectis.* §. 3. Non poteſt enim humano condemnari examine, quem Dominus ſuo reſervavit judicio. Si omnia namque in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum divina judicia non haberent. *Item multo ſuperius.* §. 4. Eſt etiam & ad hanc ſanctam ſedem perlatum (quod pudet dicere, & non ſolum Sacerdotali, ſed etiam omni Chriſtiano nomini eſt inimicum) quod nonnulli Epiſcopos, vel Sacerdotes aut metu compellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt, aliquas confeſſionis ſuæ in alteram partem, quam debeant literas a ſcribere, aut pro ſuarum non requiſitione cauſarum *b*, aut (quod deterius eſt) pro alieni erroris ſecta ſcripturas facere, & propriis manibus roborare, & coram populis recitare, atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus, & ergaſtulis retrudi *c*, ut ſaltem his territi inſidiis devient Domini Sacerdotes, & ſuis faveant voluntatibus. *Item ubi ſupra* d. §. 5. Confeſſio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet, ipſo atteſtante, qui ait: *Ex e corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blaſphemiæ*, & cætera, quæ ſunt ad hæc pertinentia. §. 6. Nec tantum attendenda ſunt, quæ fiunt, quantum quo animo fiant. *& paulo poſt.* §. 7. Amplius autem reſpicit Deus ad cogitationes, & ſpontaneas voluntates, quam ad actus, qui per ſimplicitatem, aut per neceſſitatem fiunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Auctoribus) *Ivo habet*, ſi Sacerdotibus, vel actoribus Eccleſiæ, *quemadmodum etiam in eadem epiſtola dicitur*, ſi quis erga Epiſcopum, vel actorem Eccleſiæ, *& refertur ſup.* 2. *q.* 7. ſi quis erga. *Hæc autem loco in epiſtola legitur*, ſimiliter ſi hujuſmodi perſonis quædam ſcripturæ &c. *Præceſſerant autem cum multa alia, tum quæ referuntur in hoc eodem capite in verſ.* Eſt etiam, & ad hanc. *Confectum enim eſt hoc caput ex locis epiſtolæ hinc inde ſumptis, ordine non ſemper ſervato.*

¶ a Literas ſcribere) *Hæc abſunt ab originali. Sufficiunt enim illa, quæ ſequuntur*, ſcripturas facere. *Sed ob gloſſam non ſunt expuncta.*

C. II. *Apoſtolica auctoritas penitus illicita in irritum deducit juramenta.*

Item Nicolaus Papa *Epiſcopis Galliæ.*

AUctoritatem *f* venerabilium prædeceſſorum noſtrorum ſecuti, & nominatim beatiſſimi Papæ, & Martyris 1 Alexandri quinti a B. Petro ab omnibus juramentis *g*, & cujuſcunque modi obligationibus, quibus illi ſeſe coacti violentia impiorum obligaverant, abſolvimus: & ne illa ſerventur, vetuimus tam præfatum Archiepiſcopum Treverenſem, quam ejus præpoſitum, & omnes, qui tunc temporis capti ſe illis quoquo modo obligaverunt: neque ullam eos proinde infamiam, vel calumniam, aut a ſuis bonis ſequeſtrationem unquam auctore Deo, & ſanctis Apoſtolis, & noſtris prædeceſſoribus ſuſtinere permittimus: ſicut per Prophetam Dominus dicit *h*: *Diſſolve colligationes impietatis*

a *Burch. l.* 2. *c.* 122. *Ivo p.* 5. *c.* 204. b *Ivo p.* 6. *c.* 460. c *Gen.* 9. d *Ivo p.* 6. *c.* 122. e *al. ille Presbyter.* f *Ivo p.* 5. *c.* 241. *Pan. l.* 4. *c.* 118.

a *al. provenire.* b *verum.* c *recludi*) *orig.* d *Sup. in hoc eod. cap.* e *Matth.* 15. f *Polyc. l.* 6. *tit.* 11. g *al. juramentis illis.* h *Eſa.* 58.

impietatis. Quin etiam præſato fratri noſtro, filiiſqua Treverenſis Ecclaſiæ, illiuſqua defenſoribus hæc io mandatis damus, ut ſpirituali ſimul, & materiali gladio tamdiu malignos illos, eorumque fautores inſequaotur, quouſque cum integritate poſſeſſiones, vel quæcunque res Eccleſiaſticæ hoc facto, vel quocunque pacto diſtractæ, ſeu direptæ ſunt, revocentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Alexandri) *Nicolaus citat epiſtolam Alex. 2. de qua re notatum eſt ſupra diſt. 19.* ſi Romanorum.

2 ps Gratian. *A fidelitatis etiam juramento Romanus Pontifex nonnullos abſolvit, cum aliquos a ſua dignitate deponit.*

C. III. *Pontificalis auctoritas a juramento fidelitatis nonnullos abſolvit.*

Unde Gragorius Papa.

ALius *a* item Romanus Pontifex, Zacharias ſcilicet, Regem Francorum, non tam pro ſuis iniquitatibus, quam pro eo, quod tantæ poteſtati erat inutilis, a regno depoſuit; & Pipinum Caroli magni Imperatoris patrem in ejus locum ſubſtituit, omneſque Francigenas à juramentu fidalitatis, quod illi fecerant, abſolvit. Quod etiam ex auctoritate frequenti agit ſancta Eccleſia, cum milites abſolvit a vinculo juramenti: quod factum eſt his Epiſcopis, qui Apoſtolica auctoritata a Pontificali gradu deponuntur.

Corr. Rom. ¶ *In manuſcriptis eſt, ut in vulgatis.* Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori. *Cujus Gelaſii eſſe non poteſt. Zacharias enim, & Carolus magnus, quorum in hoc capite mentio fit, multa poſt Gelaſium vixerunt. Habetur autem in regeſta Gregorii 7. lib. 8. epiſt. 21. Herimanno Metenſi Epiſcopo ſcripta, quam refert Ivo. In qua quidem epiſtola paulo ante multa ex epiſtola Gelaſii Anaſtaſio Imperatori ſcripta afferuntur.*

C. IV. *Excommunicatis vincula fidelitatis non tenemur abnoxii.*

Item Gregorius VII. *b Romanæ Synodo præſidens dixit.*

NOs *c* ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta tenentes, eos, qui excommuoicatis fidelitate, aut ſacramento conſtricti ſunt, Apoſtolica auctoritate a ſacramento abſolvimus: & ne eis fidelitatem obſervent, omnibus modis prohibemus, quouſqua 1 ipſi ad ſatisfactionem *d* veniant.

Corr. Rom. ¶ 1 Quouſque &c,) *Verba hæc non ſunt in codice manuſcripto Vaticano.*

C. V. *Antequam reconcilientur, fidelitatem excommunicatis nullus ſervare cogitur.*

Item Urbanus II. *Epiſcopo Vapicenſi.*

JUratos milites Hugoni Comiti, oa ipſi, quandiu excommunicatus eſt, ſerviant, prohibeto *e*. Qui ſi ſacramenta præteodarint, moneantur *f*, oportere Deo magis ſervire, quam hominibus. Fidelitatem enim, quam Chriſtiano Principi jurarunt, Deo, ejuſque Sanctis adverſanti, & eorum præcepta calcanti oulla cohibantur auctoritate parſolvere.

QUÆSTIO VII.

1 ABſque *Synodali vero audientia Sacerdotem damnari,*
2s io Hiſpalenſi II. Coocilio, *cui Iſidorus interfuit, cap. 6. ſic prohibetur.*

C. I. *Sine Concilii examinatione Presbyter, vel Diaconus non dejiciatur.*

SExta actiona comperimus, Fragitanum Cordubenſis Eccleſiæ Presbyterum, injuſte olim a Pontifice ſuo dejectum, & innocentem exilio condemoatum. Quem rurſus ordioi ſuo reſtituentes, 1 id denuo adverſus præſumptionem noſtram 2 decravimus, ut juxta priſcorum Patrum Synodalem ſententiam nullus noſtrum ſine Concilii examine quemlibet Presbyterum, vel Diaconum dejicere audeat. Nam multi ſuot, qui indiſcuſſos poteſtata tyraooica, oon auctoritate canonica damnaot. Et ſicut nonnullos gratia favoris ſublimaot, ita quoſdam odio, iovidiaque permoti humiliant, & ad lavem opininnis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Epiſcopus *a* enim Sacerdotibus, ac miniſtris ſolus honorem dare poteſt; ſolus auferre non poteſt. Si enim hi, qui in ſeculo a dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſervituris nexum non revolvuntur, oiſi publice apud Prætoris, ac Præſidia tribunal in foro fuerint accuſati, quanto magis hi, qui divinis altaribus conſecrati honore Eccleſiaſtico decorantur? Qui profecto nec ab uno damnari, nec uno jodicanta poteruot honoris ſui privilegiia exui: ſed præſentati Synodali judicio, quod canon de illis præceperit, oportet diffiniri.

Corr. Rom. ¶ 1 Reſtituentes) *Sic eſt emendatum ex codicibus Conciliorum impreſſis, & manuſcriptis. Sic enim apertius declaratur, illum canonice a Concilia eſſe reſtitutum, quam ex lectione Gratiani vulgata,* reſtitutum eſſe comperimus.

¶ 2 Noſtram) *Antea legebatur,* veſtram. *In recentioribus autem Conciliorum editianibus eſt,* novam. *Emendatum eſt ex antiquioribus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & Lucenſi Regio, quemadmadum & paula poſt,* nullus noſtrum, *cum antea eſſet,* nullus veſtrum. *Modeſti enim, & religioſi Epiſcopi ſibi etiam metuunt. Alia vero quædam ſunt ex iiſdem codicibus emendata.*

C. II. *Cauſas Clericorum Epiſcopus non niſi cum ſenioribus Eccleſiæ audiat.*

Item Gregorius *Jaauni Epiſcopo Panormitana lib. 11. epiſt. 49.*

SI *b* quid de quocunque Clerico ad aures tuas pervenerit, quod te juſte poſſit offendere, facile non credas: oec ad vindictam ta res accendat iocognita; ſed præſentibus ſeoioribus Ecoleſiæ tuæ diligenter eſt varitas perſcrutanda: & tunc, ſi qualitas rei popoſcerit, canooica diſtrictio culpam feriat delinquentis.

C. III. *A quot Epiſcopis Presbyteri, vel Diaconi ſint audiendi.*

Item ex Concilio Carthagioenſi 1 I. c. 11.

SI quis tumidus, vel contumelioſus extiterit in majorem natu, vel aliquam cauſam habuarit, a tribus vicinis Epiſcopis, ſi Diaconus 2 eſt, qui arguitur; ſi Presbyter, a ſex; ſi Epiſcopus, a duodecim Conſacerdotibus audiatur. Vniverſi Epiſcopi dixerunt: Contemptus debet contumaciæ, & ſuperbiæ in omnibus frangi. Cauſæ *c* vero pro perſonis *d* ab his ſtatuto oumero audiantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Carthagioenſi) *Sic emendatum eſt ex vetuſtis codicibus. Nam in vulgatis erat,* Agathenſi primo, *cum unicum duntaxat Agathenſe memoretur.*

¶ 2 Si Diaconus eſt) *In vulgatis Conciliorum editionibus legitur,* ſi Diaconus eſt, arguatur Presbyter, &c.

C. IV. *De eodem.*

Item ex Coocilio Carthagioenſi II. c. 10.

FElix Epiſcopus Selemſelitaous dixit: Etiam hoc adjicio ſecondum *e* ſtatuta veterum Conciliorum, ut ſi quis Epiſcopus (quod non optamus *f*) in reatum aliquem iocurrerit, & fuerit ai nimia neceſſitas, oon poſſe plurimos congregare, ne in crimioe remaneat, a duodecim Epiſcopis audiatur, & a ſex Presbyter 1, & a tribus Diaconus cum proprio ſuo Epiſcopo.

Corr. Rom. ¶ 1 Presbyter) *Sic legitur in Concilia, quod eſt in codice canonum c. 12. & Græca, & duobus codicibus Conciliorum Vaticanis, & uno alia perantiquo, & concordat cum ſequenti*

R r

a *Gregor. 7. l. 8. reg. Ivo p. 5. c. ult.* b *l. 5. regeſti.* c *Pann. l. 5. c. 111.* d *Pann. l. 5. c. 118.* e *al. prohibete.* f *Act. 5.*

a *Sup. ead. Epiſcopus. & ſupra diſt. 67. Epiſcopus.* b *diſt. 86. ſi quid.* c *al. cauſa audiatur.* d *al. perſonis ſtatuto.* 2 3. 4. 8. *ſuggero. Anſ. l. 3. c. 121. Burch. l. 1. c. 149. Ivo p. 5. c. 262.* f *al. opinamur.*

Digitized by Google

ſequenti capite. In editionibus autem Conciliorum Pariſienſibus, ac Colonienſibus habetur, & a ſex Presbyteris, & tribus Diaconis; *quemadmodum & in multis Gratiani manuſcriptis.*

C. V. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. *c.* 8.

SI *a* autem Presbyteri, vel Diaconi fuerint accuſati, adjuncto ſibi ex vicinis locis proprius *b* Epiſcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accuſati petierint, id eſt, una ſecum in Presbyteri nomine 1 ſex, in Diaconi tribus, ipſorum cauſas diſcutiat c, eadem dierum *d*, & dilationum, & a communione remotionum, & diſcuſſione perſonarum, inter accuſatores, & eos, qui accuſantur, forma ſervata: reliquorum autem Clericorum cauſas etiam ſolus Epiſcopus loci agnoſcat, & finiat.

Corr. Rom. ¶ 1 Nomine ſex,] *Sic in cæteris codicibus impreſſis, & manuſcriptis, præterquam in editione Colonienſi quatuor tomorum, in qua habetur:* Presbyteri nomine quinque, in Diaconi duobus.

2. pars. Gratian. *Solus autem ad excluſionem aliorum Epiſcoporum, non ſuorum Clericorum dicitur, ſine quorum præſentia ejus ſententia erit irrita.*

C. VI. *Abſque præſentia Clericorum nullius cauſam Epiſcopus audiat.*

Unde in Concilio Carthaginenſi IV. c. 23. *legitur.*

I. EPiſcopus *e* nullius cauſam audiat abſque præſentia ſuorum Clericorum: alioquin irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi Clericorum præſentia confirmetur.

C. VII. *Niſi in Synodo canonice vocati Sacerdotes damnari non poſſunt.*

Item ex Concilio Hiſpalenſi II. *c.* 6.

II. EPiſcopus *f* Sacerdotibus ac miniſtris ſolus honorem dare poteſt, auferre ſolus non poteſt. Si enim hi, qui in ſeculo a dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſervitutis jugum non *g* revocantur, niſi publice apud Prætoris, ac Præſidis tribunal in foro fuerint accuſati; quanto magis hi, qui divinis altaribus conſecrati, honore Eccleſiaſtico decorantur? Qui profecto nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris ſui privilegiis exui *e* ſed præſentati Synodali judicio, quod canon de illis præceperit, definiri.

QUÆSTIO VIII.

DE *ultima vero quæſtione ſic ſtatutum eſt* in Concilio Neocæſarienſi, *c.* 9. & 10.

C. I. *Presbyter, qui ante ordinationem confitetur ſe corporaliter lapſum, poſtea non offerat.*

QUI *b* admiſit corporale peccatum, & hic poſtea Presbyter ordinatus eſt, ſi confeſſus fuerit, quod ante ordinationem ſuam peccaverit, non quidem offerat, maneat autem *i* in aliis officiis propter 1 ejus ſtudii utilitatem. Nam cætera peccata cenſuerunt plurimi etiam ordinatione privari 2. Quod ſi de his non fuerit confeſſus, nec ab aliquibus poteſt manifeſte convinci, huic ipſi de ſe poteſtas eſt committenda. Similiter & Diaconus, ſi in eodem culpæ genere fuerit involutus, ſeſe a miniſterio cohibebit.

Corr. Rom. ¶ 1 Propter ejus ſtudii utilitatem.] *Græce eſt* διὰ τὴν ἄλλην σπουδὴν, *id eſt*, propter ſtudium ac diligentiam, quam cæteroquin adhibet.

¶ 2 Privari.] *Græce legitur*, τὴν χειροθεσίαν ἀφιέναι, *id eſt*, manus impoſitionem dimitti: *quemadmodum fere vertit Dionyſius, cujus verſionem cæteri collectores attulerunt, hac tamen clauſula omiſſa. Nam hæc verſio, quam Gratianus affert, eſt priſca, quæ eſt in collectione Iſidori. Ita ex his verbis longe alia elicitur ſententia, atque auctor gloſſæ putarit.*

a *Anſ. l.* 3. *c.* 123. *Burch. l.* 2. *c.* 205. *Ivo p.* 6. *c.* 280. b *cum proprio Epiſcopo.* c *al. diſcutiant.* d *al. dierum dilatione.* e *Burch. l.* 1. *c.* 144. *Ivo p.* 5. *c.* 214. f *Supra ead. cap. ſexta actione, & diſt.* 67. *Epiſcopus.* g *al. nexum non revolvuntur.* h *Rabanus lib. pœnit. c.* 1. *Polyc. l.* 4. *tit.* 39. *Burch. l.* 2. *c.* 49. *Ivo p.* 6. *c.* 150. *Pann. l.* 3. *c.* 151. *Cap.* 10. *ibid.* i *al. tamen.*

C. II. *Deſervientes altario, ſi carnis fragilitate deliquerint, Epiſcopi arbitrio ſubjaceant.*

Item ex Concilio Ilerdenſi, *c.* 5.

HI *a*, qui altario Dei deſerviunt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente digne pœnituerint, ita ut mortificato corpore cordis contriti ſacrificium Deo offerant, maneat in poteſtate Pontificis, vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore ab Eccleſiæ corpore ſegregare: ita tamen, ut ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia ulterius promoveri. Quod ſi iterato velut canes ad vomitum reverſi fuerint, & veluti ſues in volutabris luti jacuerint, non ſolum dignitate officii careant, ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu, non percipiant.

C. III. *Ex miniſtris Eccleſiæ geniti, in ſervitutem devocentur ejuſdem.*

Item ex Concilio Toletano IX. *c.* 10.

CUm *b* multæ ſuper incontinentia *c* ordinis Clericorum hactenus emanaverint ſententiæ Patrum, & nullatenus ipſorum reformari quiverit correctio morum, uſque adeo ſententiam judicantium protraxere commiſſa culparum, ut non tantum ferretur ultio in actores ſcelerum, verum & in progeniem damnatorum. Ideoque quilibet ab Epiſcopo uſque ad Subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ deteſtando connubio, in honore conſtituti filios procreaverint, illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica cenſura damnentur: Proles autem aliena *d* pollutione nata, non ſolum hæreditatem *e* nunquam accipiet, ſed etiam in ſervitutem ejus Eccleſiæ, de cujus Sacerdotis, vel miniſtri ignominia nati ſunt, jure perenni manebunt.

C. IV. *Qui confitetur, ſe ante ordinationem peccaſſe, non ſacrificet: convictus autem deponatur.*

Item ex Concilio Martini *f* Papæ, *c.* 35.

SI *g* quis Presbyter ante ordinationem peccaverit, & poſt ordinationem confeſſus fuerit, quod ante peccaverit, non offerat, ſed tantum pro religione nomen Presbyteri portet. Si autem non ipſe confeſſus, ſed ab alio publice fuerit convictus, nec hoc ipſum habeat, ut nomen Presbyteri portet. Similiter & de Diaconis obſervandum eſt, ut ſi ipſi confeſſi fuerint, ordinem Subdiaconi accipiant. *h*

C. V. *De manu Sacerdotis, qui ab Eccleſia toleratur, licite Sacramenta ſumuntur.*

Item Nicolaus *ad conſulta Bulgarorum*, *c.* 71.

SCiſcitantibus *i* vobis, ſi a Sacerdote, qui ſive depreheſus in adulterio, ſive de hoc ſola fama reſperſus eſt, debeatis communionem ſuſcipere, necne; reſpondemus. Non poteſt aliquis quantumcunque pollutus ſit, Sacramenta divina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtunt: nec poteſt ſolis radius per cloacas & latrinas tranſiens aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiſcunque Sacerdos ſit, quæ ſancta ſunt, coinquinare non poteſt. Idcirco ab eo, uſquequo judicio Epiſcoporum reprobetur, communio percipienda eſt: quoniam mali bona adminiſtrando ſe tantummodo lædunt:

&

a *Diſt.* 50. *hi, qui altaria, Rabanus l. pœn. c.* 1. *Burch. l.* 19. *c.* 74. *Ivo p.* 15. *c.* 87. b *Ivo p.* 6. *c.* 425. c *al. innocentia.* d *al. tali.* e *al. hæreditatem parentum.* f *In cap. Martini Bracar. Ex Conc. Neocæſar. c.* 9. *&* 10. g *Burch. l.* 2. *c.* 48. *Ivo p.* 6. *c.* 149: *Pann. l.* 3. *c.* 150. h *al. retineant.* i *Extra de cohab. Cler. & mul. c. veſtra duxit. Ivo p.* 2. *c.* 83. *Pann. l.* 5. *c.* 13.

Digitized by Google

& cerea a fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, aliis vero lumen in tenebris adminiſtrat: & unde aliis commodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. §. 1. Sumite ergo intrepidi ab omni Sacerdote Chriſti myſteria a, quia b omnia fide c Chriſti purgantur: Fides d eſt enim, quæ hunc mundum vincit: & quia non dantis e, ſed accipientis ſit, dicente f beato Hieronymo a: *Ad credendum in anima omni Baptiſmus eſt perfectus: & in omni Sacerdote corpus Chriſti eſt perfectum*. Qui rurſua ſacræ Scripturæ g concordans ait: *Priuſquam audias, ne judicaveris quemquam*: atque ante probationem accuſationis illatæ neminem a tua communione ſuſpendas: quia non ſtatim, qui accuſatur, reus eſt, ſed qui convincitur, criminoſus.

Corr. Rom. ¶ 1 Et cerea] *Ante legebatur*, &c. *Reſtitutum eſt ex originali, ex quo alia etiam ſunt emendata, & addita.*

¶ 2 Hieronymo:] *Eſt in epiſtola de ſeptem gradibus, quemadmodum & quod ſequitur*, priuſquam audias, &c. *eſt ibidem ſuperius.*

CAUSA XVI.

Quidam Abbas habebat parochialem Eccleſiam: inſtituit ibi Monachum, ut officium celebraret populo: poſſedit eam per quadraginta annos ſine aliqua interpellatione: tandem querela adverſus Abbatem movetur a Clericis baptiſmalis Eccleſiæ, in cujus diœceſi parochiana Eccleſia illa conſiſtebat.

1. *Hic primum quæritur, utrum Monachis liceat populis officia celebrare, pœnitentiam dare, & baptizare.*
2. *Secundo, ſi contigerit, eos capellas habere Epiſcopali beneficio, an ab eis ſint inſtituendæ, an ab Epiſcopis.*
3. *Tertio, an jura Eccleſiarum præſcriptione tollantur.*
4. *Quarto, ſi Eccleſia adverſus Eccleſiam præſcribat, an etiam monaſterium adverſus Eccleſiam præſcribere poſſit.*
5. *Quinto, an capellam in ſuo territorio ædificatam jure territorii ſibi vendicare valeat.*
6. *Sexto, ſi Archipresbyter, vel Epiſcopus ſua auctoritate, non judiciaria ſententia capellam illam irrepſerit, an cadat a cauſa: ut Eccleſia, cui præſidet, non ultra habeat jus repoſcendi, quod ſuus paſtor illicite uſurpavit.*
7. *Septimo quæritur, ſi Laici capellam illam tenebant (ut quibuſdam moris eſt) & in manibus Abbatis eam reſutaverint, & ordinandam tradiderint, an conſenſu Epiſcopi, & Clericorum Abbas poſſit eam tenere.*

QUÆSTIO I.

1 *Quod Monachi officia populis celebrare non poſſint, multis*
P *auctoritatibus probatur: quarum* prima eſt illa ſanctæ Nicænæ Synodi, *qua dicitur.*

C. I. *Monachorum converſatio ab omnibus debet eſſe diſcreta.*

I. Placuit h omnibus reſidentibus in ſancta Nicæna Synodo, ut Monachorum converſatio & vita ſecundum etymologiam nominis ab omnibus diſcrepet. Monachus enim Græce, Latine ſingularis dicitur. Unde Monachum per omnia ſingulariter agere oportet. Quamobrem firmiter & inſolubiliter omnibus præcipimus, ut aliquis Monachus pœnitentiam nemini tribuat, niſi ſibi invicem, ut juſtum eſt: mortuum non ſepeliat, niſi Monachum in monaſterio ſecum commorantem: vel ſi fortuito quenquam advenientium fratrum ibi mori contigerit.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc neque in prima Nicæna Synodo, neque in ſecunda hodie habetur. Eſt autem aliquid ſimile in canonibus Nicænis verſis ex Arabico, can. 76.*

a *al. miniſteria.* b *Act. 15.* c *al. in fide.* d *1. Joan. 5.* e *al. dantis meritum.* f *In epiſtola de ſeptem gradibus, tom. 4.* g *Eccleſ. 11.* h *Anſ. l. 3. c. 66. & l. 6. c. 224. Polyc. l. 4. tit. 34.*

C. II. *Monaſterii diſtrictionem, & Eccleſiaſticum miniſterium quilibet ſimul tenere non poteſt.*

Item Gregorius *Joanni Ravennati Epiſcopo, lib. 4. epiſt. 1.*

Nemo a poteſt & Eccleſiaſticis obſequiis b deſervire, & in monachica regula ordinate perſiſtere: ut ipſe monaſterii diſtrictionem teneat, qui quotidie in miniſterio c Eccleſiaſtico cogitur permanere.

C. III. *Monachi, qui ad Clericatum promoventur, a priori propoſito diſcedere non debent.*

Item Innocentius *ad Victricium, epiſt. 2. c. 10.*

De d Monachis, qui diu morantes in monaſteriis, ſi poſtea ad Clericatus ordinem pervenerint, ſtatuimus, non debere eos a priore propoſito diſcedere e.

Gratian. *Si ergo (ſicut Innocentius definit) a ſuo propoſito eis diſcedere non licet; & ſicut Gregorius teſtatur, in monaſtica regula devote perſiſtere, & Eccleſiaſticis obſequiis ſimul deſervire non poſſunt: patet, quod parochianis Eccleſiis Monachi præfici non poſſunt.*

C. IV. *Monachus non habet officium docentis, ſed plangentis.*

Item Hieronymus *ad Riparium Presbyterum, adverſus Vigilantium.*

Monachus f non docentis g, ſed plangentis habet officium: qui vel ſe, vel mundum lugeat, & Domini pavidus præſtoletur adventum.

C. V. *In populari frequentia Monachi eſſe non debent.*

Idem *ad Paulinum, de inſtitutione Monachi, epiſt. 13.*

Si h cupis eſſe, quod diceris, Monachus, id eſt, ſolus, quid facis in urbibus, quæ utique non ſunt ſolorum habitacula, ſed multorum? & *infra*. §. 1. Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos, & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidiis. Non multum diſtat in vitio vel decipere poſſe, vel decipi. Chriſtianum i, quem ſenſeris tibi aut ſemper, aut crebro de nummis loquentem (excepta eleemoſyna, quæ indifferenter omnibus patet) inſtitorem potius habeto, quam Monachum. Præter victum & veſtitum, & manifeſtas neceſſitates nihil cuiquam tribuas: ne filiorum panem canes comedant.

C. VI. *Monachus paſcitur, Clerici paſcunt.*

Idem *ad Heliodorum de laude vitæ ſolitariæ, epiſt. 1.*

Alia k cauſa eſt Monachorum, alia Clericorum. Clerici paſcunt oves, ego paſcor: illi de altario vivunt, mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad altare non defero. & *infra*. §. 1. Mihi ante Presbyterum ſedere non licet. Illi, ſi peccavero, licet, me tradere l Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini Jeſu.

C. VII. *Non licet aliquid Monachis agere ſine Presbyterorum conſilio.*

Idem m *ad Ruſticum.*

Eccleſia n habet Senatum cœtum Presbyterorum, ſine quorum conſilio nihil Monachis agere licet. Roboam o filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia noluit audire Presbyteros ſuos. Senatum quoque Romani habebant, cujus conſilio cuncta agebant: & nos habemus Senatum noſtrum cœtum Presbyterorum.

Corr. Rom ¶ *Apud B. Hieronymum in commentariis ad c. 3. Eſaiæ, unde hoc caput videtur acceptum, hæc leguntur:* Roboam filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia noluit

a *Ivo p. 3. c. 18.* b *al. officiis.* c *al. obſequio.* d *Polyc. ibid. Anſel. l. 5. c. 67.* e *al. deviare.* f *Polyc. ibid. Anſ. l. 7. c. 128. Ivo p. 7. c. 128. Pann. l. 3. c. 176.* g *al. doctoris.* h *Ivo p. 7. c. 2. Pann. l. 3. c. 175.* i *al. decipi Chriſtianum. Quem] orig.* k *Polyc. ibid. Anſ. l. 7. c. 223.* l *1. Cor. 12.* m *Habetur in comm. ad c. 3. Eſaiæ.* n *Deuſdedit p. 3.* o *3. Reg. 14.*

luit audire Presbyteros. *& paulo inferius.* Senatus quoque cônſulta dicuntur, & Principes quondam Romani Conſules eppellati ſunt, vel a conſulendo civibus, vel ab agendo eunɛta conſilio. Et nos habemus in Eccleſie Senatum noſtrum, cœtum Presbyterorum.

C. VIII. *Secundum etymologiam nominis ſolitariam vitam ducat Monachus.*

Item Eugenius Papa.

II. PLacuit *a* communi noſtro Concilio, ut nullus Monachorum pro lucro terreno de monaſterio exire nefandiſſimo auſu præſumat, neque pœnitentiam dare, neque filium de Baptiſmo accipere, neque baptizere, neque infirmum viſitare, neque mortuum ſepelire, neque ad Eccleſiem ſecularem trenſire, neque aliis qualibuſcunque negotiis ſeſe implicare; ſit clauſtro ſuo contentus; quia ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine monaſterio Monachus. Sedeat itaque ſolitarius, & taceat, quia mundo mortuus eſt, Deo autem vivit *b*. §. 1. Agnoſcat nomen ſuum: Monos enim Græce, Latine eſt unus: achos Græce, Latine triſtis ſonat. Inde dicitur Monachus, id eſt, unus triſtis. Sedeat ergo triſtis, & officio ſuo vacet.

Corr. Rom. ℊ *Anſelmus etiam citat ex decretis Eugenii, & ex eodem habetur in vetuſto Decretorum libro.*

C. IX. *Abſque Epiſcoporum conſenſu Epiſcopalia jura Monachi non uſurpent.*

Item Paſchalis II. *Victori Bononienſi Epiſcopo.*

PErvenit *c* ad nos (unde valde miremur) quod quidem Monachi, & Abbates in parochia veſtra contra ſanɛtorum Patrum decreta Epiſcopalia jura, & officia ſibi erroganter vendicant: videlicet pœnitentiam, remiſſionem peccatorum, reconciliationem, decimas, & Eccleſias: cum abſque proprii Epiſcopi licentia, vel Apoſtolicæ ſedis auɛtoritate hoc nullatenus præſumere debeant: ſicut in Chalcedonenſi Concilio de hujuſmodi a ſanɛtis Patribus cautum eſt, & ſub anathematis vinculo Monachis omnibus prohibitum. Mandamus *d* itaque dileɛtioni tuæ, ut eos convenias, & ne talia deinceps præſumant, omnino prohibeas.

C. X. *De eodem.*

Item Celixtus Papa.

INterdicimus etiam Abbatibus, & Monachis publicas pœnitentias dare, infirmos viſitare, & unɛtiones facere; & Miſſas publicas cantare. Chriſma, & oleum, conſecrationes altarium, ordinationes *e* Clericorum ab Epiſcopis accipiant, in quorum parochiis manent.

C. XI. *Monachi intra clauſtra morantes Clericorum officia exterius non miniſtrent.*

Item Alexander II.

JUxta *f* Chalcedonenſis tenorem optimi Concilii Monachis, quemvis religioſis ad normam ſancti Benedicti intra clauſtrum morari præcipimus, vicos, caſtella, civitates peragrare prohibemus, & a populorum prædicatione omnino ceſſare cenſuimus: niſi forte quis de ſuæ animæ ſalute ſolicitus, ut eorum habitum aſſumat, eos intra clauſtrum conſulere voluerit.

C. XII. *Monachi, qui ſunt in civitatibus, Epiſcopo debent eſſe ſubjecti.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi *c. 4.*

QUI *g* vere, pureque ſolitariam eligunt vitam, digni ſunt convenienti honore 1. *& infra.* §. 1. Eos vero, qui per civitates ſingulas, ſeu poſſeſſiones in monaſteriis ſunt, placet nobis Epiſcopo eſſe ſubjectos, & quieti operam dare, atque obſervare jejunia, & orationes in locis, in quibus ſemel ſe Deo devoverunt, permanentes, & neque e communicare Eccleſiaſticas *h*, neque ſeculares aliquas attrectare actiones, relinquentes propria monaſteria, niſi forte jubeantur propter urgentes neceſſitates ab ipſius civitatis Epiſcopo. Et neminem ſervorum ſuſcipi in monaſterium, ut ſit cum eis Monachus, niſi cum domini proprii licentia *a*. Prætereuntem vero hæc decrevimus extra communionem eſſe, ne nomen Domini blaſphemetur. §. e. Convenit vero civitatis Epiſcopo curam, ſolicitudinemque neceſſariam monaſteriis exhibere.

Corr. Rom. ℊ 1 Honore] *Sequitur continenter c.* Quidam Monachorum. *infra 18. q. c. quod eſt ex eadem priſca verſione, atque caput hoc.*

ℊ 2 Et neque communicare) *Græce eſt*, μήτε ἐκκλησιαστικοῖς, μήτε βιωτικοῖς παρενοχλεῖν πράγμασιν, ἐπικοινωνεῖν: *id eſt*, neque Eccleſiaſtice, neque ſecularia negotia turbare, nec iis ſe immiſcere.

Gratian. *His ita reſpondetur. Auctoritas illa Nicænæ Synodi prohibet Monachos de Monaſteriis exire, & per capellas mortuorum ſepulturas celebrare, confluere videlicet more Clericorum ad cujuſlibet exequias celebrandas. Cæterum ſi apud monaſterium aliquis ſemetipſum tumulari voluerit, non eſt prohibendus.*

C. XIII. *Miſſæ celebrari, & mortui ſepeliri in monaſterio non prohibentur.*

Unde Gregorius *ſcribit Joanni Epiſcopo de Urbe veteri lib. 1. epiſt. 12.*

AGepitus Abbas monaſterii ſancti Gregorii *b* inſinuavit nobis plurima ſe a veſtra ſanctitate gravamina ſuſtinere: quod in eodem monaſterio Miſſas prohibeas celebrari: mortuos etiam ibidem interdicas ſepeliri. A qua inhumanitate vos hortamur ſuſpendi, & ſepeliri ibidem mortuos. Miſſas celebrari nulla ulterius habita contradictione permittas.

C. XIV. *Non ſunt caſſandæ piæ voluntates defunctorum.*

Idem *Jannario Caralitano Epiſcopo lib. 3. epiſt. 9.*

ADmonere *c* te volumus, ne piæ vivorum, aut defunctorum voluntates tua (quod abſit) remiſſione caſſentur.

C. XV. *Teſtatoris arbitrium ſervari oportet.*

Item Gelaſius Papa.

COnſideratio Eccleſiaſticæ utilitatis hoc poſtulat, ex juſta diſpoſitione *1* teſtatoris ſervandum arbitrium.

Corr. Rom. ℊ 1 Diſpoſitione] *In vetuſtis exemplaribus legitur*, diſpenſatione.

C. XVI. *De eodem.*

Item ex Concilio Triburienſi *c. 15.*

UBicunque *d* facultas rerum, & opportunitas temporum ſuppetit &c. (ſicut in eodem capite ſupra legitur in cauſa eorum, qui de diœceſi ad diœceſim tranſierunt.)

Corr. Rom. ℊ *In aliquot vetuſtis codicibus caput hoc conjunctum eſt ſuperiori.*

Gratian. *Ecce his auctoritatibus patet, quod ſi quis apud monaſterium ſepulturam ſibi eligere voluerit, libere a Monachis poteſt ſepeliri. Unde liquido colligitur, prohibitionem illam Nicænæ Synodi propter improbitatem circumvagantium eſſe factam.*

C. XVII. *Monachi, qui ſine licentia Epiſcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur.*

Unde in Chalcedonenſi Concilio *c. 23. legitur.*

QUidem Monachi nihil habentes ſibi injunctum a proprio Epiſcopo, interdum vero etiam illi, qui ab eo fuerant excommunicati, veniunt ad regiam civitatem Conſtantinopolitanam, & in ea perturbationes tranquillitati Eccleſiaſticæ inferunt, & diverſorum domos corrumpunt. Statuit igitur ſancta Synodus, hos primum commoneri 1, ut exeant a regia civitate: de-

a Anſ. l. 5. c. 75. & l. 6. c. 213. b *vivat*. c Anſ. l. 5. c. ult. d *infra ead. qui vere*. e *al. ordines*. f Ivo p. 7. c. 152. g Concor. Ca. l. 5. c. 25. Polyc. l. 3. c. 1. & l. 4. t. 34. Anſ. l. 5. c. 54. Ivo p. 7. c. 1. Pann. l. 3. c. 174. h *al. Eccleſiaſticis.*

a *al. conſcientia.*] παρὰ γνώμην. b *al. Georgii. Polyc. ib. Anſ. l. 5. c. 66. Hic aliquot epiſtolæ verba omittuntur.* c 13. q. 2. *ultim.* d 13. q. 2. *ubicunque.*

mnm eos invitos dejici, ac inde per defenſorem compelli, ut ad ſua loca redeant.

Corr. Rom. ¶ 1 Commoneri;] *In hac potiſſimum poſtrema parte videtur de induſtria verſio priſca in epitomen redacta. Integer canon ſic habet.*

Ἦλθεν εἰς ἀκοὰς τῆς ἁγίας συνόδου, ὡς κληρικοί τινες καὶ μονάζοντες μηδὲν ἐγκεχειρισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀκοινώνητοι γενόμενοι παρ' αὐτοῦ, καταλαμβάνοντες τὴν βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι, ταραχὰς ἐμποιοῦντες, καὶ θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀνατρέπουσί τε οἴκους τινῶν. ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοὺς τοιούτους ὑπομιμνήσκεσθαι μὲν πρότερον διὰ τοῦ ἐκδίκου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἐπὶ τὸ ἐξελθεῖν τῆς βασιλευούσης πόλεως, εἰ δὲ τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν ἐπιμένοιεν ἀναισχυντοῦντες, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς, διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκδίκου ἐκβάλλεσθαι, καὶ τοὺς ἰδίους καταλαμβάνειν τόπους. *Id eſt:*

Pervenit ad aures ſanctæ Synodi, nonnullos Clericos & Monachos, quibus nihil a proprio Epiſcopo commiſſum eſt, quibuſque interdum etiam ab eo commonione eſt interdictum, ad regiam Conſtantinopolim ſe conferentes, diu in ea morari, tumultus excitantes, & ſtatum Eccleſiaſticum perturbantes, ac domos nonnullorum ſubvertere. Statuit igitur ſancta Synodus, hujuſmodi homines primum quidem per defenſorem ſanctiſſimæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ admoneri, ut ex regia civitate exeant: deinde vero, ſi impudenter agentes iiſdem negotiis hærere perſeveraverint, ipſos etiam invitos, per eundem defenſorem ejici, & ad propria reverti loca.

C. XVIII. *Monachi circumvagantes per defenſores ſunt compellendi.*

Item Pelagius Papa *Paulino Solitario.* a.

PRobinum *b* Phariæ 1 & Milianum, atque Probinianum c, vel alios pſeudomonachos Joanni defenſori præcipimus, ut eos debeat detinere; quatenus, ſi quam deſiderant ſuæ contentionis rationem cognoſcere, ad nos, ut informentur, debeant exhiberi. Certe, ſi ſola obſtinatione ab Eccleſiaſtico corpore ſunt ſciſſi, in Reatina *d* [ſicut petiſti] inſula ut exulent, prædicto defenſori duximus injugendum.

Corr. Rom. ¶ 1 Phariæ,] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo & Polycarpo, cum antea legeretur,* Samariæ. *Eſt autem Pharia civitas Dalmatiæ.*

C. XIX. *Nullus Monachus præter Domini Sacerdotes audeat prædicare.*

Item Leo Papa *ad Theodoritum Epiſcopum Cypri, epiſt. 61. al. 63.*

ADjicimus *e* illud etiam, quod nobis propter improbitatem quorundam Monachorum religionis *f* vaſtræ verbo mandaſtis per Vicarios noſtros, & hoc ſpecialiter ſtatuentes, ut præter Domini Sacerdotes nullus audeat prædicare, ſive Monachus, ſive Laicus ille ſit, qui cujuslibet ſcientiæ nomine glorietur.

Gratian. *Ecce in hoc capite & vitium eſt expreſſum, & generali conſtitutione evacuatum. Quod vero pœnitentiam dare prohibentur, inde eſt, quia nulli Sacerdotum licet alterius parochianum ligare, vel ſolvere. Monachi autem, etſi in dedicatione ſui Presbyteratus [ſicut & cæteri Sacerdotes] baptizandi, prædicandi, pœnitentiam dandi, peccata remittendi, beneficiis Eccleſiaſticis perfruendi rite poteſtatem accipiant, ut amplius & perfectius agant ea, quæ Sacerdotalis officii eſſe ſanctorum Patrum conſtitutionibus comprobantur: tamen executionem ſuæ poteſtatis non habent, niſi a populo fuerint electi, & ab Epiſcopo cum conſenſu Abbatis ordinati. Eccleſiaſticas vero atque ſeculares actiones attrectare prohibentur, ut non præſumant ſibi patrocinia cauſarum, niſi ab Epiſcopo commoniti fuerint, nec ſecularibus cauſis occupentur, ut reſideant cogniteres dirimendarum litium.*

C. XX. *Monachus defenſor fieri non debet.*

Unde Pelagius *ſcribit Antoninæ Patriciæ, & Deciæ.*

DE *a* præſentium portitore, quod defenſor factus non eſt, nulla vobis animi moleſtia ſit: quia vere ſatis amariſſimum habeo de iſto propoſito ad illud *b* officium homines deduci, in quo nullo modo, quæ a Monachis Deo promiſſa ſunt, valeant adimpleri. Omnimoda enim eſt illius habitus, & iſtius officii diverſitas. Illic enim quies, oratio, labor manuum: at hic cauſarum cognitio, conventiones, actus, publica litigia, & quæcunque vel Eccleſiaſtica inſtituta, vel ſupplicantium neceſſitas poſcit. Faciat autem Deus, ut tales ſint hi, qui vel a nobis in iſto habitu nutriuntur, vel in monaſteriis creſcunt, ut provecta ætate, & vita probata, non ad litigiorum officia, ſed ad Sacerdotium valeant promoveri.

Gratian. *Gelaſius tamen [ſicut in tractatu de promotionibus Clericorum invenitur, in capitulo illo,* Monachus *c* novitius, &c.] *permittit illos ex diſpenſatione fieri defenſores.*

2 pars. *Quod vero Sacerdotalium officiorum poteſtatem habeant, teſtatur* Ambroſius, *dicens:*

C. XXI. *Clericorum officia celebrare Monachi Presbyteri non prohibeantur.*

DOctos ac probos Monachos, Presbyterii honore dedicatos, baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, debita miſeris laxare, & decimarum, primitiarum, oblationum vivorum, & mortuorum portione juſta perfrui debere, moderata diſpenſatione commendamus: ut juxta Apoſtolum *d* de altario, cui ſerviunt, viventes, per obſequium Dominicæ plebis panem, & vinum immaculata benedictione transforment in corpus, & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Corr. Rom. ¶ *Apud B. Ambroſium nihil tale eſt inventum: & videtur auctoris alicujus longe recentioris.*

C. XXII. *Beneficiis Eccleſiaſticis Monachus Presbyter libere perfruatur.*

Item Innocentius Papa.

SI Monachus ad Clericatum promoveatur, beneficia ei pleniter, & annonæ, & decimæ donentur, abſque ulla minoratione, & dilatione, ut quanto melius poſſit, juxta poſſibilitatem ſuam, quando neceſſitas extiterit, ad opera Eccleſiaſtica, & ipſam reſtaurandam Eccleſiam adjutorium faciat.

C. XXIII. *De eodem.*

Item Gregorius.

MOderamine *e* Apoſtolicæ auctoritatis decernimus, ut Monachi, ſi Presbyterii honore dedicati ſunt, cum ligandi, ſolvendique poteſtate, decimarum, primitiarum, oblationum, donationum, quæ fiunt pro vivis, & pro defunctis, portionem juxta *f* canonem ad ſuam, proximorumque utilitatem merito perfectioris juſtitiæ non minus, quam cæteri Sacerdotes laudabiliter ſibi vendicent.

C. XXIV. *Clericorum officia Monachi Presbyteri libere adminiſtrent.*

Idem.

EX *g* auctoritate hujus decreti (quod Apoſtolico moderamine, & pietatis officio a nobis eſt conſtitutum) Sacerdotibus Monachis, Apoſtolorum figuram tenentibus, liceat prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atque peccata ſolvere.

C. XXV.

a *al. Salonitano.*] *al. Selatino.* b *Polyc. l. 4. tit. 34. Anſel. l. 7. c. 193.* c *al. Probianum.* d *fortaſſe Rythymna.* e *Burch. l. 2. c. 158.* f *al. regionis.*

a *Ivo p. 7. c. 23.* b *al. aliud.* c *diſt. 77. c. ult.* d *1. Cor. 9.* e *Anſ. l. 7. in fine.* f *al. juſte canone.* g *Anſ. ibid.*

C. XXV. *Monachi Presbyterii honore decorati poteſtatem habent ligandi, & ſolvendi.*

Item ex decreto Boniſacii Papæ IV.

SUnt *a* nonnulli nullo dogmate ſulti, audaciſſime quidem, zelo magis amaritudinis, quam dilectionis inflammati, aſſerentes Monachos, quia mundo mortui ſunt & Deo vivunt, Sacerdotalis officii potentia indignos: neque pœnitentiam, neque Chriſtianitatem largiri, neque abſolvere poſſe per Sacerdotalis officii divinitus ſibi injunctam poteſtatem: ſed omnino labuntur. *& infra.* §. 1. Neque enim beatus Benedictus, Monachorum præceptor almificus, hujus rei aliquo modo fuit interdictor: ſed eos ſecularium negotiorum edixit expertes fore tantummodo. Quod quidem Apoſtolicis documentis, & omnium ſanctorum Patrum inſtitutis non ſolum Monachis, ſed etiam Canonicis maximopere imperatur. *Nemo* b *enim* 1 *militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* §. 2. Nos vero tantorum Patrum inſtituti exemplis (quibus periculoſiſſimum eſt refragari) credimus a Sacerdotibus Monachis ligandi, ſolvendique officium Deo operante digne adminiſtrari, ſi eos digne contigerit hoc miniſterio ſublimari. *& infra.* §. 3. Decertantes igitur monaſticæ profeſſionis Presbyteros Sacerdotalis potentiæ arcere officio, omnimodo præcipimus, ut ab hujuſcemodi nefandis auſibus reprimantur in poſterum; quia quanto quiſque eſt celſior, tanto eſt in his potentior.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc cum nonnullis aliis miſſum eſt ex Hiſpania, deſcriptum ex vetuſto codice Monaſterii Populeti, cujus hic eſt titulus:* ex Concilio Boniſacii Papæ, qui quartus a beato Gregorio: quomodo Monachis liceat cum Sacerdotali officio uti, & ubi miniſtrare.

¶ 1 Nemo enim] *Hæc Scriptura Sententia abeſt a codice Populeti, & Polycarpo, & Ivone.*

Gratian. *His omnibus auctoritatibus perſpicue monſtratur, Monachos poſſe pœnitentiam dare, baptizare, & cætera Sacerdotalia officia licite adminiſtrare. Quod vero populi electione, Epiſcoporum inſtitutione, & Abbatis conſenſu poteſtatem ſuam exequi valeant, Hieronymi, Gelaſii, & Gregorii auctoritate probatur.*

C. XXVI. *Digne in monaſterio vivens, per populi electionem ad Clericatum poterit promoveri.*

Ait enim Hieronymus *ad Ruſticum Monachum, epiſt.* 4.

SIc vive in monaſterio, ut Clericus eſſe merearis. *& infra.* §. 1. Multo 1 tempore diſce, quæ poſtmodum doceas: & inter bonos ſemper ſectare meliores. Quod ſi populus, vel Epiſcopus te in Clericum elegerit, age ea, quæ Clerici ſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Multo tempore] *Alia eſt verborum ſeries & clarior apud B. Hieronymum.* Cum ad perfectam, *inquit*, ætatem veneris, ſi tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel Pontifex civitatis in Clericum elegerit, agito, quæ Clerici ſunt, & inter ipſos ſectare meliores. *& infra.* Multo tempore diſce, quod doceas.

C. XXVII. *Ad ordinem Clericatus promoveri Monachi poſſunt.*

Idem *ad eundem, eadem epiſtola ſuperius.*

SI *c* Clericatus te titillat deſiderium, diſcas, quod poſſis docere, & rationabilem Chriſto hoſtiam offeras: ne miles ante, quam tyro, ne prius magiſter ſis, quam diſcipulus. §. 1. Non eſt humilitatis meæ, neque menſuræ judicare de Clericis, & de miniſtris Eccleſiarum ſiniſtrum quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum ſuum: quem ſi tenueris, quomodo tibi in eo vivendum ſit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. §. 2. Nunc Monachi incunabula, moreſque diſcutimus, & ejus Monachi, qui liberalibus ſtudiis eruditus, in adoleſcentia jugum Chriſti collo ſuo impoſuit. Primumque tractandum eſt, utrum ſolus, an cum aliis in monaſterio vivere debeas. Mihi quidem placet, ut habeas Sanctorum contubernium, nec ipſe te doceas, & abſque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingreſſus es.

C. XXVIII. *In loco, quo Abbas judicaverit, Monachus eligatur, & ab Epiſcopo Sacerdos ordinetur.*

Item Gelaſius Papa.

I. SI quis Monachus fuerit, qui venerabilis vitæ merito Sacerdotio dignus videatur, & Abbas, ſub cujus imperio Regi Chriſto militat, illum fieri Presbyterum petierit, ab Epiſcopo 1 debet eligi; & in loco, quo judicaverit, ordinari: omnia, quæ ad Sacerdotis officium pertinent, vel populi, vel Epiſcopi electione provide, ac juſte acturus.

Corr. Rom. ¶ 1 Epiſcopo] *In duobus vetuſtis codicibus legitur*, ipſo.

C. XXIX. *Tempore maturitatis Eccleſiaſticis Monachi promoveantur ordinibus.*

Item Syricius Papa *ad Himerium, epiſt.* 1. *cap.* 13.

MOnachos *a* quoque, quos tamen morum gravitas, & vitæ ac fidei inſtitutio ſancta commendat, Clericorum officiis aggregari & optamus, & volumus: ita ut qui intra trigeſimum ætatis annum ſunt digni in minoribus, per gradus ſingulos creſcente tempore promoveantur ordinibus, & ſic ad Diaconatus, vel Presbyterii inſignia maturæ ætatis conſecratione perveniant: nec ſtatim ſaltu ad Epiſcopatus culmen aſcendant, niſi in his eadem, quæ ſingulis dignitatibus ſuperius præfiximus, tempora fuerint cuſtodita.

C. XXX. *Eccleſiaſtica officia nec avida elatione Monachi ſuſcipiant, nec blandiente deſidia reſpuant.*

Item Auguſtinus *ad Eudoxium, epiſt.* 81.

VOs *b* autem fratres exhortamur in domino, ut propoſitum veſtrum cuſtodiatis, & uſque ad finem perſeveretis: ac ſi quam operam veſtram mater Eccleſia deſideraverit, nec elatione avida ſuſcipiatis, nec blandiente deſidia reſpuatis, ſed miti corde obtemperetis Deo, cum manſuetudine portantes eum, qui vos regit, qui *c* dirigit mites in judicio, qui docet manſuetos vias ſuas. Nec veſtrum otium neceſſitatibus Eccleſiæ præponatis: cui parturienti ſi nulli boni miniſtrare vellent, quomodo naſceremini, non inveniretis.

C. XXXI. *Gelaſius* d *quendam Ruffinum Monachum jubet Sacerdotem fieri, & in quadam baſilica ordinari.*

Item Pelagius Papa *Bono Epiſcopo Savinati.*

IN *e* parochia tua, baſilica S. Laurentii, quæ in poſſeſſione filii & Conſiliarii noſtri, viri magnifici Theodori fundata eſt, officium Presbyterii deeſſe cognovimus. Et quia præfatus filius noſter nobis retulit, ſe inveniſſe Ruffinum quendam Monachum, olim ſibi vita, religione, & moribus comprobatum, & hunc poſtulat ibi Presbyterum conſecrari, (quod ſubito fieri nos prorogata *f* obſervantia non acquievimus:) ideo dilectio tua his literis acceptis, ſabbatho veniente faciat eum Diaconum: & ſi Deus voluerit, & vixerimus, mediana hebdomada Presbyterum faciemus, quatenus ſuperveniente Paſchali feſtivitate ſacra miniſteria in memorata baſilica a perſona competenti valeant adimpleri.

C. XXXII.

a *Anſ. ibid. Polyc. l.* 4. *tit.* 34. *Ivo p.* 7. *c.* 22. b 2. *Timoth.* 2. c *Ivo p.* 6. *c.* 4.

a *Polyc. l.* 2. *tit.* 31. *Anſ. l.* 7. *c.* 101. *Ivo p.* 6. *c.* 53. b *Pann. l.* 3. *c.* 179. c *Pſalm.* 24. d *Pelagius.* e *Polyc. l.* 2. *tit.* 32. *Anſel. l.* 7. *c.* 96. *ex Gelaſio.* f *al. prærogata.*

Digitized by Google

C. XXXII. *Qui de Clerico Monachus efficitur, proprio Epiſcopo ordinante poterit eligi, & conſecrari.*

Item Gregorius *l.* 1. *Regeſti*, *epiſt.* 40.

SI quem a Clericatu in monaſticam contigerit venire converſationem, ſi talis vitæ Monachus fuerit, ut Epiſcopus, cui antea militaverat, eum dignum Sacerdotio prævideat, in loco, quo judicaverit, eligi poterit, & ordinari.

Corr. Rom. ¶ *Verba ipſa B. Gregorii hæc ſunt*: Si quos autem a Clericatu in monachicam converſationem venire contigerit, non liceat eis ad eandem, vel aliam Eccleſiam, quarum pridem milites fuerant, ſua voluntate denuo remeare, niſi talis vitæ Monachus fuerit, ut Epiſcopus, cui ante militaverat, Sacerdotio dignum præviderit, ut ab eo debeat eligi, & in loco, quo judicaverit, ordinari.

C. XXXIII. *Sine teſtimonio Abbatis ad Clericatus officium Monachi non eligantur.*

Item ex Concilio Agathenſi, *c.* 27.

MOnachi *a* vagantes ad officium Clericatus (niſi eis teſtimonium Abbas ſuus dederit) nec in civitatibus, nec in parochiis ordinentur 1. & *infra*. §. 1. Si enim neceſſe fuerit Clericum de Monachis ordinari, cum conſenſu & voluntate Abbatis præſumat Epiſcopus.

Corr. Rom. ¶ 1 Ordinentur.] *In Concilio ipſo ſequitur c. fin. infra* 20. *q.* 4.

C. XXXIV. *Cum Abbatis voluntate Monachi ordinentur, quos pro utilitate Eccleſiæ Epiſcopus ordinare voluerit.*

Item ex Concilio Ilerdenſi, *c.* 3.

CUm pro utilitate Eccleſiæ aliquos Monachorum Epiſcopus probaverit in Clericatus officio promovendos, cum Abbatis voluntate debent ordinari. Ea vero, quæ in jure monaſterii de facultatibus offeruntur, in nullo diœceſana lege ab Epiſcopis contingentur.

C. XXXV. *Sine Abbatis* 1 *imperio Eccleſiaſtica miniſteria Monachi celebrare non præſumant.*

Item ex Concilio Tarraconenſi, *c.* 11.

MOnachi a monaſterio foras egredientes, ne aliquod miniſterium Eccleſiaſticum præſumant agere, prohibemus: niſi forte cum Abbatis imperio. Similiter, ut nullus eorum, id eſt, Monachorum, forenſis negotii ſuſceptor, vel executor exiſtat, niſi quod monaſterii expoſcit utilitas, Abbate ſibi nihilominus imperante.

Corr. Rom. ¶ 1 Sine Abbatis] *Talis eſt rubrica in pleriſque vetuſtis. Nam in vulgatis erat:* Sine Abbatis imperio ad Clericatus officium Monachi non eligantur.

C. XXXVI. *Ad Clericatus militiam non eligantur deſertores monaſteriorum.*

Item Auguſtinus *ad Aurelium*, *epiſt.* 76.

LEgi *b* epiſtolam benignitatis tuæ de Donato & fratre ejus, & quid reſponderem, diu fluctuavi. Sed tamen etiam atque etiam cogitanti, quid ſit utile ſaluti eorum, quibus in Chriſto nutriendis ſervimus, nihil mihi aliud occurrere potuit, niſi non eſſe iſtam viam dandam ſervis Dei, ut ſe facilius putent eligi ad aliquid melius, ſi facti fuerint deteriores. Et ipſis enim facilis *c* lapſus, & ordini Clericorum fit indigniſſima injuria, ſi deſertores monaſteriorum ad militiam Clericatus eligantur; cum *d* ex eis, qui in monaſterio permanent, non tamen niſi probatiores, atque meliores in Clerum aſſumere ſoleamus; niſi forte (ſicut vulgares dicunt) malus Choraula, bonus Symphoniacus eſt; ita iidem ipſi vulgares de nobis jocabuntur, dicentes: Malus Monachus, bonus Clericus eſt. Nimis dolendum, ſi ad tam ruinoſam ſuperbiam Monachos ſurrigamus, & tam gravi contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero ſumus; cum aliquando etiam bonus Monachus vix bonum Clericum faciat, ſi adſit ei ſufficiens continentia, & tamen deſit inſtructio neceſſaria, aut perſonæ regularis integritas. Sed de iſtis credo arbitrata ſit beatitudo tua, quod noſtra voluntate (ut ſuis potius corregionalibus utiles eſſent) de monaſterio receſſiſſent. Sed falſum eſt: ſponte abierunt, ſponte deſeruerunt, nobis, quantum potuimus, pro eorum ſalute renitentibus.

3. pars. Gratian. *His omnibus auctoritatibus monſtratur, quod Monachi, qui ſunt a populo electi, & ab Epiſcopo cum conſenſu ſui Abbatis ſunt ordinati, legitime poteſtatem ſuam exequi valent. Illud vero Gregorii:* Nemo *a* poteſt obſequiis Eccleſiaſticis deſervire, &c. *de illis intelligendum eſt, qui in numero Cardinalium, vel Epiſcoporum ordinati, monaſterii ſui diſpenſationem ſibi reſervare contendunt.*

C. XXXVII. *Pro Abbatis, vel Monachi promotione nullo modo graventur monaſteria.*

Unde idem Gregorius *ſcribit Mariniano Epiſcopo Ravennati, lib.* 6. *epiſt.* 40. *ſeu c.* 204.

NE pro *b* cujuslibet Monachi, aut Abbatis promotione onus fortaſſe aliquod monaſteria ſuſtineant, ſtudendum vobis eſt, ut ſi quiſpiam Abbatum, aut Monachorum ex quocunque monaſterio ad Clericatus officium, vel ordinem ſacrum acceſſerit, non illic aliquam habeat ulterius, ut diximus, poteſtatem.

C. XXXVIII. *Qui Eccleſiis quoquomodo militant, Abbates monaſteriorum eſſe non poſſunt.*

Idem *Maximiano Syracuſano Epiſcopo, lib.* 3. *epiſt.* 11.

PResbyteros *c*, Diaconos, cæteroſque cujuslibet ordinis Clericos, qui Eccleſiis quoquomodo 1 militant, Abbates per monaſteria eſſe *d* non permittas: ſed aut admiſſa 2 Clericatus militia monaſticis non promoveantur ordinibus, aut ſi in Abbatis loco permanere decreverint, Clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum eſt, ſi cum unum ex his præ ſui magnitudine diligenter quis non poſſit explere, ad utrumque judicetur idoneus.

Corr. Rom. ¶ 1 Quoquomodo] *Hæ voces abſunt ab originali impreſſo, & manuſcripto.*

¶ 2 Admiſſa] *Sic in vetuſtis quoque codicibus Gratiani, & epiſtolarum B. Gregorii, & cæteris earundem editionibus præter antiquam Pariſienſem, in qua, & apud Anſelmum legitur:* Aut omiſſa Clericatus militia monachicis promoveantur ordinibus.

Gratian. *Hoc vel generaliter, vel ſpeciali privilegio dictum poteſt intelligi: ſicut & de quodam monaſterio in Regeſto* Gregorii *legitur hoc modo.*

C. XXXIX. *De quodam Xenodochio, cujus Abbas ad Epiſcopatum eligi prohibetur.*

HInc eſt etiam, quod Xenodochium, atque *e* monaſterium, quod in eodem Francorum regno conſtitutum eſt, quia per ambitiones & contentiones quorundam non canonice tractabatur, a perverſitate malorum liberare cupiens præcepit, ut ſine regali proviſione *f*, & Monachorum electione nullus ibi Abbas aliqua unquam ſubreptione introduceretur. Præcepit etiam, ut ejuſdem monaſterii Abbas nunquam ad Epiſcopatum eligeretur: ne forte occaſione Epiſcopatus Abbatia aliquid detrimenti pateretur. Quod Privilegium ita eſt illius Eccleſiæ, ut communem legem Regibus, vel Abbatibus omnino dare non poſſit. Non enim quod uni ſigillatim conceditur, ſtatim omnibus convenit.

Corr.

a *Ivo part.* 3. *c.* 157. b *Ivo p.* 7. *c.* 7. c *al. facilior*. d *Pann. l.* 3. *c.* 180.

a *Sup. ead. c. nemo*. b *al. per promotionem*. c *Anſ. l.* 7. *c.* 163. *Polyc. l.* 3. *tit.* 15. d *fieri*] *orig.* e *al. ſeu*. f *al. providentia*.

Digitized by Google

Corr. Rom. ☞ *Auctor hujus capitis refert conſtitutionem B. Gregorii de Abbate Xenodochii in civitate Auguſtodunenſi, quæ habetur lib. 11. regeſti epiſt. 10.*

Gratian. *Superiori auctoritate non prohibentur Abbates Sacerdotes fieri, cum B. Benedictus jubeat Abbatem fratribus egredientibus, & regredientibus benedictionem dare, quod non niſi Sacerdotum eſt. Lectionem quoque Evangelii ſimiliter Abbati ad legendum tribuit, quam ſubſequenti oratione legere ſimiliter Sacerdotalis officii eſt. Sed tales Sacerdotes, vel Diaconos fieri prohibet, qui in Eccleſiaſtica militia cogantur jugiter permanere. §. 1. Item illud Hieronymi ad Riparium Presbyterum:* Monachus *a* non docentis, ſed plangentis habet officium. *& ad Heliodorum:* Alia *b* cauſa eſt Monachi, alia Clerici. *& ad Ruſticum:* Sine *c* conſilio Presbyterorum Monachis nihil agere licet: *non ita generaliter intelligendum eſt, ut nulli Monachorum liceat docendi officium aſſumere: ne B. Gregorium, aut Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, B. quoque Martinum, innumeros etiam, quos de Monachica converſatione ad ſummum Sacerdotii gradum Scriptura teſtatur eſſe promotos, cogamur negare officium docendi habuiſſe: aut in die conſecrationis ſuæ aſſeramus eos a priori propoſito diſceſſiſſe: quod (ut Innocentius teſtatur) nulli facere licet. Voluit ergo Hieronymus diſtinguere inter perſonam Monachi, & Clerici, oſtendens, quid cuique ex proprio officio conveniat. §. 2. Aliud enim convenit cuique ex eo, quod Monachus eſt: aliud ex eo, quod Clericus eſt. Ex eo, quod Monachus eſt, ſua, & aliorum peccata deflendi habet officium: ex eo, quod Clericus, docendi, & paſcendi populum. §. 3. Monachos vero uſque ad tempus Euſebii, Zozimi, & Syricii, Monachos ſimpliciter, & non Clericos fuiſſe, Eccleſiaſtica teſtatur hiſtoria. Idem etiam Hieronymus*¹ *refert, Monachos Scythiæ* d *conveniſſe in unum, ut Sacerdotem ſibi invenirent, qui eis Miſſarum ſolennia celebraret.*

Corr. Rom. ☞ 1 Hieronymus) *Jo. Andreæ ait eſſe in epiſt. de oper. & humil. Monachorum. In tomo autem ſecundo operum ipſius B. Hieronymi, in epiſt. 60., quæ eſt Epiphanii ad Joannem Hieroſolymitanum, ab eo Latine reddita, legitur, Epiphanium ordinaſſe Presbyterum Monachis poſcentibus, qui eis Domini ſacramenta conficeret. Erat autem Monaſterium in diœceſi Joannis.*

C. XL. *Omnes Clerici, vel Monachi tutelæ immunitatem habere debent.*

Item Leo Auguſtus *lib. 1. Codicis de Epiſcopis, & Clericis lege 40.*

GEneraliter ſancimus, omnes viros reverendiſſimos Epiſcopos, nec non Presbyteros, ſive Diaconos, & Subdiaconos, & præcipue Monachos, licet non ſint Clerici, immunitatem ipſo jure omnes habere tutelæ, ſive teſtamentariæ, ſive dativæ, ſive legitimæ: & non ſolum tutelæ eſſe eos expertes, ſed etiam curæ, non ſolum pupillorum, & adultorum, ſed & furioſi, & ſurdi, & muti, & aliarum perſonarum, quibus tutores, vel curatores a veteribus legibus dantur. §. 1. Eos tamen Clericos, & Monachos hujuſmodi habere beneficium ſancimus, qui apud ſacroſanctas Eccleſias, vel monaſteria permanent, non divagantes, neque circa divina miniſteria deſides: cum propter hoc ipſum beneficium eis indulgemus *e*, ut aliis omnibus derelictis Dei omnipotentis miniſteriis inhæreant. §. 2. Et hoc non ſolum in vetere Roma, vel in hac regia civitate, ſed in omni terra, ubicunque Chriſtianorum nomen colitur, obtinere ſancimus. §. 3. *Novarum etiam collationum, & ſordidorum munerum immunitatem acceperunt. Unde* Conſtantinus *cunctis ſcribit Clericis tit. eodem* f *lege prima.* Juxta ſanctionem, quam dudum 1 meruiſſe perhibemini, fundos, & mancipia veſtra nullus novis collationibus obligabit: ſed vacatione gaudebitis. *Item Imperator Honorius, & Theodoſius eodem libro, tit. de ſacroſanctis Eccleſiis lege 5.* g §. 4. Placet, rationabilis Concilii tenore perpenſo, diſtricta moderatione præſcribere, a quibus ſpecialiter neceſſitatibus ſingularum urbium Eccleſiæ habeantur immunes. Prima quippe illius uſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia uſibus cœleſtium ſecretorum dedicata ſordidorum munerum fæce vexentur, nil extraordinarium abhinc, ſuperindictumve flagitetur: nulla tranſlationis *a* ſollicitudo ſignetur *b*: poſtremo nihil præter canonicam illationem, 2 niſi quam adventitiæ neceſſitatis ſarcina repentina popoſcerit, ejus functionibus adſcribatur. Si quis contra venerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos jure promenda eſt, exilio deportationis perpetuo ſubdatur.

Corr. Rom. ☞ *In codice Juſtiniani hæc lex ipſi Juſtiniano tribuitur, non Leoni.*

☞ 1 Meruiſſe] *In codice Juſtiniani legitur*, meruiſtis & vos, & mancipia &c. *In Theodoſiano*, meruiſſe perhibemini & vos, & mancipia &c.

☞ 2 Illationem) *In vulgatis codicibus ſequebatur*, niſi quam ſi adventitiæ. *In codice Juſtiniani vulgato legitur*, & quam adventitiæ. *In manuſcripto, & Haloandri non eſt copula. In codice Theodoſiano*, quod adventitiæ. *In pleriſque vetuſtis Gratiani*, præterquam adventitiæ. *Dictio vero*, ſi, *abeſt ab omnibus, & ideo inducta.*

Gratian. *Hoc idem datur intelligi de verbis B. Sylveſtri, qui obedientiam minorum erga majores aſſignans, ait:* Abbas d Oſtiario, Monachus Abbati ſit ſubditus. *ſupra in tractatu ordinandorum. Oſtendit ergo Hieronymus, quod ſimpliciter Monachis nihil liceat agere ſine conſilio Presbyterorum. Nec officium docendi ſibi aſſumere liceat ſine auctoritate Clericorum, niſi forte ſint divina gratia intus commoniti: ſicut B. Gregorius refert in dialogo de B. Benedicto, qui homines montis Caſſini ad fidem adduxit, & aram Apollinis, quæ erat ibi erecta, ſubvertit: & de* f *quodam Equitio, cui Angelus in ſomnis apparuit, & cum ad prædicandum miſit: qui cum de vitio linguæ conquereretur, Angelus phlebotomo linguam ejus tetigit, & totum illud vitium curavit. §. 1. Quod vero Hieronymus ſe ipſum talibus connumerat, tale eſt, quale illud Apoſtoli ad Philippenſes* g: Quicunque imperfecti *h* ſumus, hoc ſentiamus. *ſe ipſum imperfectis connumerans. Hinc idem Hieronymus alibi ait* i: Natus in paupere domo, & tugurio ruſticano. *& infra.* Nos ſuffarcinati auro. *ſe famelicum faſtidientibus mella, pauperem divitibus connumerans: ſupra ubi agitur de Clericis, qui propria relinquere nolunt, Cap.* Gloria k Epiſcopi. §. 2. *Ecce ſufficienter monſtratum eſt, quod Monachis Presbyterii honore decoratis, a populo electis, ab Epiſcopo inſtitutis, eadem liceant, quæ & aliis Sacerdotibus. Probatur hoc etiam ex ſimilitudine conſecrationis. Non enim in conſecratione eorum aliud dicitur, & aliud in conſecratione aliorum. Utriſque enim in commune a Domino benedictionem infundi Epiſcopus obnixe depoſcit. Et dum conſecrat, cunctis Sacerdotibus ſigillatim dicit:* Conſecrentur, & ſanctificentur, Domine, manus iſtæ, ut quicquid conſecraverint, conſecratum ſit, & quæcunque benedixerint, benedicta ſint. *Ecce communis eſt benedictio: Unde igitur divortium? Sicut ergo in benedictione utrique communem nanciſcuntur poteſtatem; ita in inſtitutione communiter aſſequuntur poteſtatis executionem. §. 3. Cæterum abſque Epiſcoporum licentia non ſolum Monachis, ſed etiam omnibus generaliter Clericis poteſtatis executio interdicitur.*

C. XLI. *Sacerdotalia ſine permiſſu Epiſcoporum non agant Presbyteri.*

Unde Clemens *epiſt. 3.*

CUnctis *l* fidelibus, & ſummopere omnibus Presbyteris, & Diaconis, & reliquis Clericis attendendum eſt, ut nihil abſque Epiſcopi proprii licentia agant: non utique Miſſas

a *Sup. ead. Monachus.* b *Sup. ead. alia cauſa.* c *ſup. ead. Eccleſia.* d *al. Scetiæ.* e *al. indulgeamus.* f *Et in Cod. Theod. l. 16. t. 2. c. 8. ex Conſtantio.* g *& in Theod. ib. c. 49.*

a *al. tranſlatione.*] *al. tranſlationum.* b *al. gignatur.* c *al. perpetuæ mulctetur.* d *diſt. 93. A ſubdiacono.* e *Lib. 2. dial. c. 8.* f *Lib. 1. c. 4.* g *Philip. 3.* h *Apud Apoſtolum legitur, perfecti.* i *in epiſt. ad Nepotianum. In epiſt. ad Paulinum.* k *12. quæſt. 2. gloria.* l *Burch. l. 2. c. 93. Ivo p. 2. c. 123. & p. 6. c. 90.*

Digitized by Google

Miſſas ſine ejus juſſu quiſpiam Presbyterorum in ſua parochia agat: non baptizet, nec quicquam abſque ejus permiſſu faciat.

4 ps Gratian. *De his vero, qui intra Monaſterii clauſtra conſiſtunt, quibus populus ad regendum non committitur, quæritur, utrum dare, vel accipere decimas debeant. In quibus hæc diſcretio ſervanda eſt, ut de agris, & vineis, quæ ad proprium ſtipendium coluntur, decimas ſibi retineant. Si enim decimæ a populo filiis Levi reddebantur pro miniſterio, quo Domino deſerviebant in tabernaculo, offerendo ſacrificia, & holocauſta pro populo; patet, quod Monachi de propriis prædiis non magis, quam alii Sacerdotes decimas ſolvere coguntur. §. 1. Sed dicitur, quod prædia Monachorum ſive pretio ſint empta, ſive pro ſalute animarum oblata, antequam in jus eorum venirent, baptiſmalibus Eccleſiis, ſive quibuslibet aliis primitias, & decimas perſolvebant: illæ autem Eccleſiæ ſuo jure privari non poſſunt.*

C. XLII. *Qui res ſuas alicui delegaverit, decimationum proventum priori Eccleſiæ auferre non poterit.*

a Unde in Moguntinenſi Concilio *ſtatutum invenitur.*

II. SI a quis Laicus, vel Clericus, vel utriuſque ſexus perſona proprietatis ſuæ loca, vel res alicui dare delegaverit, decimationum proventum priori Eccleſiæ legitime aſſignatum inde abſtrahere nullam habeat poteſtatem. Quod ſi facere tentaverit, talis traditio irrita prorſus ducatur, & ipſe ad emendationem Eccleſiaſtica coerceatur cenſura.

C. XLIII. *Antiquiores Eccleſiæ nec decimis, nec ulla poſſeſſione priventur.*

Item ex Concilio Cabilonenſi. *b*

ECcleſiæ *c* antiquitus conſtitutæ nec decimis, nec ulla poſſeſſione priventur, ita ut novis Oratoriis tribuantur.

C. XLIV. *Antiquiores Eccleſiæ propter novas juſtitiam ſuam non perdant.*

Item ex Concilio Vormacienſi.

QUicunque *d* voluerit in ſua proprietate Eccleſiam ædificare, & conſenſum, & voluntatem Epiſcopi habuerit, in cujus parochia eſt, licitum ſit. Veruntamen omnino providendum eſt Epiſcopo, ut aliæ Eccleſiæ antiquiores propter novas ſuam juſtitiam, aut decimam non perdant, ſed ſemper ad antiquiores Eccleſias perſolvatur.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, & Ivo citant ex Concilio Vormacienſi c. 6. quo loco in eo, quod extat, habetur aliquid ad hanc rem faciens.*

Gratian. *Decimas autem baptiſmalibus Eccleſiis perſolvendas Leo Papa IV. affirmat.*

C. XLV. *Baptiſmalibus Eccleſiis decimæ dari debent.*

DE *e* decimis juſto ordine non tantum nobis, ſed etiam majoribus noſtris viſum eſt plebibus tantum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur, debere dari.

Corr. Rom. ¶ *Ivo fere eadem citat ex Gelaſio: ſed Anſelmus, & Polycarpus ex Leone, ut Gratianus.*

Grat. *Si ergo nulli licet decimationum proventum a priori Eccleſia, cui aſſignatus fuerat, abſtrahere, ſi jus antiquioris Eccleſiæ novis tribuendum non eſt, ſi decimæ tantummodo baptiſmalibus Eccleſiis dandæ ſunt; patet, quod Monachi ex propriis prædiis decimas dare coguntur. Sed & illa auctoritas Moguntinenſis Concilii f de venditore, vel donatore loquitur, definiens, quod ille, qui vendit, aut donat, non poteſt proventum decimationum illi Eccleſiæ detrahere, cui prius legitime fuerat aſſignatus. Monachi autem decimas, & primitias non auctoritate vendentis, vel donantis, ſed auctoritate ejuſdem Concilii, & Paſchalis Papæ detinent: a quibus definitum eſt, ut Monachi de propriis prædiis decimas non ſolvant.*

C. XLVI. *Non perſolvant de propriis prædiis Abbates, & Epiſcopi decimas.*

Sic enim in Moguntinenſi *a* Concilio *ſtatutum eſt.*

QUeſti *b* ſunt præterea quidam fratres, quod eſſent aliqui Epiſcopi, & Abbates, qui decimas non finerent dari ad *c* Eccleſiam, ubi illorum coloni Miſſas audiunt. Proinde decrevit ſacer iſte conventus, ut Epiſcopi, & Abbates de agris, & vineis, quæ ad ſuum, vel fratrum ſtipendium habent, decimas ad Eccleſias ſuas 1 deferri faciant: familiæ *d* vero eorum, ibi dent decimas ſuas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in nullo Concilio Moguntino, quod extet, habetur, ſed in Cabilonenſi, unde citant Burchardus, & Ivo: In libro Vaticanæ Bibliothecæ, in quo ſunt duo Concilia Urbani II. Placentinum, & Melphienſe, hæc etiam leguntur:* Perlatum eſt ad ſanctam Synodum, quod ſint quidam Epiſcopi, & Abbates, qui colonos ad ſe pertinentes non ſinant decimas dare ad Eccleſias, ubi Miſſas audiunt, & infantes eorum baptizantur. Proinde decrevit ſacer iſte conventus, ut Epiſcopi, & Abbates de vineis, vel agris, ac frugibus, quæ ad ſuum, vel fratrum uſum laborant, decimas ſibi pro benedictione, vel hoſpitum ſuſceptione habeant: familiæ vero ibi dent decimas ſuas, ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt, & infantes eorum baptizantur.

¶ 1 Suas) *Vox iſta abeſt ab ipſo Concilio, & cæteris collectoribus; ſunt etiam nonnullæ aliæ varietates, quæ indicatæ ſunt in margine.*

C. XLVII. *De propriis laboribus Monachi, & Canonici decimas minime ſolvere cogantur.*

Item Paſchalis II.

DEcimas *e* a populo Sacerdotibus, ac Levitis eſſe reddendas divinæ legis ſanxit *f* auctoritas. Cæterum a Monachis, ſive Clericis communiter viventibus nulla ratio ſinit, ut milites, aut Epiſcopi, aut perſonæ quælibet decimas de laboribus, ſeu nutrimentis ſuis propriis extorquere debeant. Unde B. Gregorius ait: *Communi g vita viventibus jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hoſpitalitate, & adimplenda miſericordia nobis quid erit loquendum?* cum omne, quod ſupereſt, in cauſis piis, ac religioſis erogandum ſit, dicente *h* Domino: *Quod ſupereſt date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.*

5 ps. Gratian. *Quod autem dicitur, quod antiquiores Eccleſiæ propter novas nec decimis, nec ulla poſſeſſione priventur, non ita intelligendum eſt, ut nullo modo credatur licere Epiſcopo aliquam partem poſſeſſionum, vel decimationum unius Eccleſiæ alteri pro tempore tribuere. Sicut enim Papa duos Epiſcopatus in unum poteſt redigere; ita & unus proprio conſentiente Epiſcopo in duos poteſt dividi, vel etiam Metropolitano invito quælibet Eccleſia ab ejus juriſdictione Apoſtolica eximi auctoritate.*

C. XLVII. *Duos Epiſcopatus in unum redigere Apoſtolica poteſt auctoritas.*

Unde Gregorius Papa *ſcribit Bonenato Epiſcopo lib. 2. epiſt. 31.*

ET *i* temporis qualitas, & vicinitas nos locorum invitat, ut Cumanam, atque Miſenatem 1 unire debeamus Eccleſias, quoniam nec longo itineris ſpatio a ſe ſejunctæ ſunt, nec (peccatis facientibus) tanta populi multitudo

S

a 13. q. 1. c. ult. Burch. l. 3. c. 241. Ivo p. 3. c. ult. b *Arelat.* 3. c. 20. *Capit. l. 2. c. 36. Mogunt. 3. ſub Arnulpho c. 12. & ſub Carolo c. 41. & in Rhemenſi Troslejano.* c *Deuſdedit p. 3. Burch. l. 3. c. 9. Ivo p. 3. c. 12.* d *Burch. l. 3. c. 7. Ivo p. 3. c. 9.* e *12. qu. 1. Eccleſias. §. item Leo. Polyc. l. 3. c. 33. Deuſded. p. 3. Anſ. l. 5. c. 53. Ivo p. 3. c. 131.* f *ſup. ead. ſi quis Laicus.*

a *In Cabilonenſi ſub Carolo Magno c. 19.* b *Anſ. l. 5. c. 57. Burch. l. 3. c. 132. Ivo p. 3. c. 198. Pann. l. 2. c. 59.* c *al. Eccleſiis, ubi illi coloni.* d *al. familia det.* e *Deuſd. p. 3.* f *Num. 18.* g *communiter autem viventibus) in orig. Gregorii cum aliis etiam verborum varietatibus.* h *Luc. 11.* i *Anſ. l. 6. c. 108. Polyc. l. 3. c. 30.*

multitudo eſt, ut ſingulos, ſicut olim fuit, habere debeant Sacerdotes. Quia igitur Cumani caſtri Sacerdos curſum vitæ hujus explevit, utraſque nos Eccleſias præſentis auctoritatis pagina uniſſe, tibiqne commiſiſſe cognoſce, propriumque utrarumque Eccleſiarum ſcito te eſſe Pontificem. Et ideo te, quæcunque tibi de earum patrimonio, vel Clerici ordinatione, ſive promotione, juxta canonum ſtatuta viſa fuerint ordinare, atque diſponere, habebis, ut proprius revera Sacerdos, liberam ex noſtræ auctoritatis conſenſu, atque permiſſione licentiam. Ubi vero commodius atque utilius eſſe perſpexeris, ibi habitato: ita ſane, ut alteram Eccleſiam, cui corporaliter præſens non es, ſolicita, providentique cura diſponas, quatenus divina illic myſteria *a* ſolenniter auxiliante Domino peragantur.

Corr. Rom. ℊ 1 Miſenatem] *Sic emendatum eſt ex vetuſto codice B. Gregorii: quamvis in vulgatis, ſicut etiam apud Gratianum, eſſet*, Muſitanam.

C. XLIX. *Duos Epiſcopatus in unum redigere Apoſtolica valet auctoritas.*

Idem *b* *Joanni Epiſcopo Veliterno, lib. 2. epiſt.* 35.

POſtquam *c* hoſtilis impietas diverſarum civitatum ita (peccatis facientibus) deſolavit Eccleſias, ut reparandi eas ſpes nulla, populo deficiente, remanſerit, majori valde cura conſtringimur, ne defunctis earum Sacerdotibus, reliquiæ plebis nullo paſtoris moderamine gubernatæ, per invia fidei hoſtis callidi rapiantur (quod abſit) inſidiis. Hujus ergo rei ſolicitudine ſæpe commoti, hoc noſtro ſedit cordi conſilium, ut vicinis eas mandaremus Pontificibus gubernandas. Ideoque fraternitati curam, gubernationemque Triumtabernenſium 1 Eccleſiæ providimus committendam: quam tuæ Eccleſiæ aggregari, unirique neceſſe eſt: quatenus utrarumque Eccleſiarum Sacerdos recte, Chriſto adjutore, poſſis exiſtere: quæque tibi de ejus patrimonio, vel Cleri ordinatione, ſeu promotione vigilanti, ac canonica viſa fuerint cura diſponere: quippe ut Pontifex proprius liberam habeas *d* ex præſenti noſtra permiſſione licentiam.

Corr. Rom. ℊ Triumtabernenſium] *In vulgatis legebatur*, Treverenſium. *Emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, & originali, & Joanne Diacono. Nam, ut is teſtatur, hæc epiſtola ſcripta eſt Joanni Epiſcopo Veliterno. Oppidum autem Triumtabernarum Velitris vicinum eſt.*

C. L. *Non habeant Epiſcopum diœceſes, quæ nunquam habuerunt.*

Item ex Concilio Carthaginenſi *e* II. *c.* 5.

FElix *f* Epiſcopus Selemſelitanus dixit: Etiam ſi hoc placet, ſanctitati veſtræ inſinuo, ut diœceſes, quæ nunquam Epiſcopos habuerunt *g*, non habeant, & illa diœceſis, quæ aliquando habuit, habeat proprium 1. Secundum autem hanc proſecutionem 2 ſanctitas veſtra æſtimet, quid fieri debeat. Ab univerſis dictum eſt: Placet.

Corr. Rom. ℊ Proprium.] *In Concilio ipſo ſequuntur hæc:* Et ſi accedente tempore, creſcente fide Dei, populus multiplicatus deſideraverit proprium habere rectorem, ejus videlicet voluntate, in cujus poteſtate eſt diœceſis conſtituta, habeat Epiſcopum.

ℊ 2 Proſecutionem] *Emendatum eſt hic locus ex originali impreſſo, & manuſcripto. Nam antea legebatur:* Secundum hanc perſecutionem ſanctitatis veſtræ eſt æſtimare.

C. LI. *Niſi cum voluntate Epiſcopi diœceſes, quæ ab eo retinentur, non recipiant proprios Epiſcopos.*

Item ex Africano Concilio *h* *c.* 20.

MUltis *i* Conciliis hoc ſtatutum eſt a cœtu Sacerdotali, ut plebes, quæ in diœceſibus ab Epiſcopis retinentur, quæ Epiſcopos nunquam habuerunt, non niſi cum voluntate ejus Epiſcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores.

Corr. Rom. ℊ 1 Rectores.] *In Concilio Africano, & Carthaginenſi ſequitur*, id eſt, Epiſcopos: *quod additur etiam in gloſſa.*

C. LII. *Apoſtolica auctoritas a juriſdictione Archiepiſcopi Epiſcopos valet eximere.*

Item. Gregorius *Joanni Epiſcopo Lariſſæo, lib.* 2. *indict.* 11. *epiſt.* 7. *ſeu c.* 46.

FRater *a* noſter Hadrianus, Thebanæ civitatis Epiſcopus, ad Romanam urbem veniens, lacrymabiliter eſt conqueſtus de quibuſdam capitulis, ſe a fraternitate tua, nec non a Joanne, primæ Juſtinianæ *b* Epiſcopo, non legitime, neque canonice condemnatum. *& infra.* §. 1. De nequiſſimo autem, damnandoque ejus judicio alias ſumus, juvante Domino, tractaturi. Hadrianum vero Epiſcopum reperimus, & tuo contra Sacerdotales mores odio laboraſſe, & nullo jure pecuniariis in cauſis eum fraternitatis tuæ condemnatum fuiſſe ſententia. §. 2. Quia igitur & a antefato Joanne primæ Juſtinianæ Epiſcopo contra jus, canoneſque depoſitus, honoris ſui gradu carere non potuit, in ſua eum reformari Eccleſia, atque in propriæ dignitatis ordinem decrevimus revocari. Et cum oportuiſſet te ex eo Dominici corporis communione privari, quod admonitione *c* ſanctæ memoriæ deceſſoris noſtri contempta (per quam eum, Eccleſiamque ejus de tuæ juriſdictione poteſtatis exemit) rurſus in eis aliquid tibi juriſdictionis ſervare præſumpſeris, tamen nos humanius decernentes, communioniſque tibi ſacramentum interim conſervantes, decernimus, ut fraternitas tua ab eo, Eccleſiaque ejus omnem antehabitæ ſuæ poteſtatem juriſdictionis abſtineat: & ſecundum ſcripta deceſſoris noſtri, ſi qua cauſa vel fidei, vel criminis, vel pecuniaria adverſus præfatum Hadrianum Conſacerdotem noſtrum potuerit evenire, vel per eos, qui noſtri ſunt, vel fuerint in urbe regia reſponſales, ſi mediocris eſt quæſtio, cognoſcatur: vel huc ad Apoſtolicam ſedem, ſi ardua eſt, deducatur: quatenus noſtræ audientiæ ſententia decidatur. Quod ſi contra hæc, quæ ſtatuimus, quolibet tempore, ſeu qualibet occaſione, vel ſurreptione venire tentaveris, ſacra ſcias te communione privatum, nec eam te; excepto ultimo vitæ tuæ tempore, niſi conceſſa Romani Pontificis decernimus juſſione percipere 1. *& paulo poſt.* §. 3. Res autem ſive ſacras, ſive alias mobiles, immobileſque ejus Eccleſiæ, quas hactenus diceris retinere (quarum notitiam nobis oblatam præſentibus annectimus literis) ſine aliqua ei dilatione fraternitas tua reſtituat. De quibus, ſi qua inter vos quæſtio vertitur, volumus, ut apud reſponſalem noſtrum in urbe regia ventiletur.

Rom. Corr. ℊ 1 Percipere.] *Hic in epiſtola interjicitur cap.* hac *d* conſona. *Infra* 25. *q.* 1.

Gratian. *Si autem necdum in diœceſi alicujus Epiſcopi illa loca aſſignata fuerint, ex vigore Apoſtolicæ ſedis proprium Epiſcopum accipiant.*

C. LIII. *Ubi multitudo fidelium excrevit, ibi Epiſcopi ſunt ordinandi.*

Unde Gregorius junior *ſcribit Bonifacio Epiſcopo, epiſt.* 2.

PRæcipimus, ut juxta ſacrorum canonum ſtatuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apoſtolicæ ſedis debeatis ordinare Epiſcopos: pia tamen contemplatione, ut non viloſcat dignitas Epiſcopatus.

Gratian. *Sicut duo Epiſcopatus ſupraſcripto modo in unum poſſunt redigi, & unus in duos valet dividi; ſic etiam Epiſcopus de baptiſmalibus, & parochianis Eccleſiis facere poteſt cum conſenſu*

a *al. miniſteria.* b *Joannes Diacon. l.* 3. *c.* 15. c 7. *q.* 1. *temporis qualitas. Anſel. l.* 5. *c.* 24. *Polyc. l.* 2. *tit.* 9. d *al. habebis.* e *Et in Toletano* 12. *c.* 4. f *Burch. l.* 1. *c.* 33. g *al. acceperunt.* h *Et in Carthag.* 3. *c.* 42. i *Burch. ibid.*

a *Anſ. l.* 6. *c.* 125. *Polyc. l.* 1. *tit.* 7. b *al. Juſtinianæ urbis.* c *al. poſt admonitionem contemptam.* d *al. hæc.*

Digitized by Google

conſenſu ſuorum Clericorum. Quod cum factum fuerit, illa pars populi, quæ novis Eccleſiis ſupponitur, a jure prioris Eccleſiæ abſolvitur. Hoc niſi fieri poſſet, multitudo Eccleſiarum ad paucitatem redigeretur. Plures autem baptiſmales Eccleſias in una terminatione facere non poteſt.

C. LIV. *In una terminatione plures baptiſmales Eccleſiæ eſſe non poſſunt.*

Unde in Toletano Concilio *legitur*.

PLures *a* baptiſmales Eccleſiæ in una terminatione eſſe non poſſunt, ſed una tantummodo cum ſuis *b* capellis. Et ſi contentio fuerit de terminatione duarum matricum, plebes utrarumque diſcernant; & ſi non convenerint, lis Dei judicio diſcernatur.

Corr. Rom. ℊ *Caput hoc in nullo Toletano eſt inventum. Burchardus, & Ivo etiam citant ex Concilio Aquiſgranenſi.*

6 pars. Gratian. *Jus ergo Eccleſiarum ita interpretandum eſt, ut niſi Epiſcopo diſponente aliis Eccleſiis fuerit aſſignatum, in nullo priorum redituum diminutionem patiantur.*

C. LV. *Communione privetur, qui decimas, vel oblationes extra Epiſcopi conſcientiam tenere voluerit.*

Unde Anaſtaſius *c* Papa.

STatuimus *d*, ut ſi quis oblationes Eccleſiæ, vel decimas, quas populus dare debet, tenere contenderit, vel extra baptiſmalem Eccleſiam dare voluerit, præter conſcientiam Epiſcopi, vel ejus, cui hujuſcemodi officia commiſſa ſunt, nec cum eorum voluerit agere conſilio, bannum noſtrum componat, & communione privetur.

Gratian. *Cum addit*, Extra conſcientiam Epiſcopi, *intelligendum relinquit, quod Epiſcopo conſentiente aliis Eccleſiis dari poſſunt.*

C. LVI. *Juxta diſpoſitionem Epiſcopi decimæ diſtribuantur.*

Item *e*.

IN *f* ſacris canonibus præfixum eſt, ut decimæ juxta Epiſcopi diſpoſitionem diſtribuantur. Quidam autem Laici, qui vel in propriis, vel in beneficiis ſuas habent baſilicas, contempta Epiſcopali diſpoſitione, non ad Eccleſias, ubi Baptiſmum, & prædicationem, & manus impoſitionem, & alia Chriſti ſacramenta percipiunt, decimas ſuas dant; ſed vel propriis baſilicis, vel aliis 1 Eccleſiis pro ſuo libitu tribuunt: quod omnimodis divinæ legi, & ſacris canonibus conſtat eſſe contrarium. Unde 2 veſtram poteſtatem, ut eos corrigatis, expetimus.

Corr. Rom. ℊ 1 Aliis Eccleſiis] *In Concilio Ticinenſi, unde hoc capitulum videtur acceptum, legitur*, ſuis Clericis: *Apud Anſelmum vero*, ſuis Eccleſiis.

ℊ 2 Unde veſtram] *Verba hæc referuntur ad Imperatorem Ludovicum II. qui illi Synodo interfuit. Quare in ea ſequitur*, ſacra docet, &c.

Gratian. *Cum autem reprehenduntur, quia contempta Epiſcopi diſpoſitione hoc faciunt, intelligitur, quod ſi Epiſcopo diſponente hoc fecerint, irreprehenſibiles inveniantur.*

C. LVII. *Anathema ſit, qui præter Epiſcopi conſcientiam decimas, & oblationes diſpenſare voluerit.*

Item Symmachus Epiſcopus *Eccleſiæ g catholicæ urbis Romæ dixit in Synodo ſexta Romana.*

IN *h* canonibus in Gangrenſi Eccleſia Apoſtolica auctoritate conditis, de fructuum oblationibus, quæ miniſtris Eccleſiæ debentur, & de his, quæ in uſus pauperum conferuntur, ſcriptum habetur: *Si quis i oblationes 1 Eccleſiæ accipere, vel dare voluerit præter Epiſcopi conſcientiam, vel ejus, cui hujuſcemodi ſunt officia commiſſa, nec cum ejus voluerit agere conſilio, anathema ſit.* Et iterum in eodem Concilio Gangrenſi: *Si a quis oblata Deo dederit, vel acceperit præter Epiſcopum, vel eum, qui conſtitutus eſt ab eo ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus, & qui dat; & qui accipit, anathema ſit.* §. 1. Valde iniquum ergo, & ingens ſacrilegium eſt, quæcunque vel pro remedio peccatorum, vel ſalute, vel requie animarum ſuarum unuſquiſque venerabili Eccleſiæ contulerit; aut certe reliquerit, ab his, a quibus hæc maxime ſervari convenit, id eſt Chriſtianis, & Deum timentibus hominibus, & ſuper omnia a Principibus, & primis regionum in aliud transferri, vel converti. *& infra.* §. 2. Generaliter *b* vero, quicunque res Eccleſiæ confiſcare, aut competere, aut pervadere periculoſa ſua infeſtatione præſumpſerit, niſi 2 ſe citiſſime per Eccleſiæ, de qua agitur, ſatisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. §. 3. Similiter & hi, qui res Eccleſiæ, juſſu, vel largitione Principum, vel quorundam potentum, aut quadam invaſione, aut tyrannica poteſtate retinuerint, & filiis, vel hæredibus ſuis (ut a quibuſdam jam factum audivimus) quaſi hæreditarias reliquerint, niſi cito res Dei, admoniti a Pontifice, agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim eſſe cenſemus, ut cuſtodes potius chartarum, quam defenſores rerum creditarum (ut præceptum eſt) judicemur. *& infra.* §. 4. Ferro enim abſcindenda ſunt vulnera, quæ fomenta non ſentiunt. §. 5. Similiter & illi extorres debent fieri ab Eccleſia, qui Sacerdotali admonitione non corriguntur, dicente *c* Domino: *Auferte malum ex vobis.* Univerſa Synodus ſurgens acclamavit: Ut ita fiat, rogamus. Dictum eſt octies. Iſta ſerventur 3, precamur. Dictum eſt decies. Ut in perpetuum maneant, & veſtra auctoritate firmentur. Dictum eſt duodecies. Exaudi Chriſte, Symmacho Papæ vita ſit. Dictum eſt duodecies.

Corr. Rom. ℊ 1 Oblationes Eccleſiæ] *In Concilio ipſo Gangrenſi legitur*, ſi quis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam accipere, &c.

ℊ 2 Niſi ſe] *Hæc uſque ad verſic.* Similiter, *ſunt addita ex Symmachi Synodo.*

ℊ 3 Iſta ſerventur,] *Item hæc uſque ad verſ.* Exaudi.

C. LVIII. *Eadem plectuntur pœna, qui Eccleſiæ res, & bona Epiſcoporum invadunt.*

Item in eadem Synodo.

SImiliter *d* & hoc ad omnium Eccleſiarum notitiam veſtra cunctorum exhortatione, & judicio cenſemus pervenire, & ab omnibus firmiter teneri: quia Epiſcoporum res Eccleſiæ non dubitantur eſſe, ſi in eorum facultatibus ſimili fuerit crudelitate graſſatum, pervaſores rerum memoratarum prædictæ canonum diſtrictionis feriantur vindicta: ut qui moribus propriis, ac nulla conſcientiæ caſtigatione corriguntur, ſaltem Eccleſiaſticæ, & canonicæ vindictæ perfodiantur aculeis.

C. LIX. *Res Eccleſiæ Principum auctoritate diſtribui non poſſunt.*

Item ex lib. 1. Capitulorum Caroli, & Ludovici Imperatorum, t. 83.

QUia *e* juxta ſanctorum Patrum traditionem novimus res Eccleſiæ vota eſſe fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non ſolum habita conſervare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Ut *f* autem ab Eccleſiaſticis 1 de dividendis 2 rebus Eccleſiæ ſuſpicionem dudum conceptam amoveremus, ſtatuimus, ut neque noſtris, neque filiorum, & Deo diſpenſante, ſucceſſorum noſtrorum temporibus, qui noſtram, vel progenitorum noſtrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, ullam penitus diviſionem, aut jacturam patiatur.

Corr. Rom. ℊ 1 Eccleſiaſticis] *Sequebatur*, officiis, *quæ vos*

S s 2

a *Burch. l. 3. c. 22. Ivo p. 3. c. 27.* b *al. ſubditis.* c *Cap. l. 6. c. 285. & l. 7. c. 7.* d *Anſ. l. 5. c. 45.* e *In Concil. Ticinenſi, c. 11.* f *Anſ. l. 5. c. 46.* g *Et in Aquiſgran. ſub Pipino, t. 26.* h *Deuſdedit p. 4. Anſ. l. 5. c. 44.* i *Cap. 7. Gangren. Cap. lib. 7. t. 5.*

a *In Gangren. t. 8. Burch. l. 3. c. 144. & 145. Ivo p. 3. t. 209. & 210. 12. q. 2. indigne:* b *Ivo part. 3. c. 148.* c *Deut. 13. & 1. Cor. 5.* d *Ivo p. 3. c. 148.* e *Deuſdedit p. 3. Anſelm. l. 4. c. 43.* f *al. tenemur.*

vox neque in vetuſtis, neque in ipſo capitulari eſt. Refertur enim ad homines, non ad officia.

§ 2 Dividendis] *In capitulari impreſſo legitur*, non dividendis. *In capitulis autem manuſcriptis, quæ ab Epiſcopis provinciorum Rhemenſis, ac Rhotomagenſis Ludovico Regi miſſa fuerunt, hæc habentur ad hunc locum pertinentia.* Quia vero Carolus Princeps, Pipini Regis Pater, qui primus inter omnes Francorum Reges, ac Principes res Eccleſiarum ab eis ſeparavit, atque diviſit, pro hoc ſolo maxime eſt æternaliter perditus. Nam S. Eucherius Aurelianenſis Epiſcopus, qui in monaſterio S. Trudonis requieſcit, in oratione poſitus, ad alterum ſeculum raptus, & inter cætera, quæ Domino ſibi oſtendente conſpexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo ejus ductore reſponſum eſt: quia ſanctorum judicatione, qui in futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumque res abſtulit, & diviſit, ante illud judicium anima, & corpore ſempiternis pœnis deputatus eſt, & recepit ſimul cum peccatis ſuis pœnas propter peccata omnium, qui res ſuas, & facultates in honore, & amore Domini ad Sanctorum loca in luminaribus divini cultus, & alimoniis ſervorum Chriſti, ac pauperum pro animarum ſuarum redemptione tradiderant. Qui in ſe reverſus S. Bonifacium, & Fuldradum Abbatem Monaſterii S. Dionyſii, & ſummum Capellanum Regis Pipini ad ſe vocavit, eiſque talia dicens in ſignum dedit, ut ad ſepulchrum illius irent, & ſi corpus ejus ibidem non reperiſſent, ea, quæ dicebat, vera eſſe crederent. Ipſi autem pergentes ad prædictum monaſterium, ubi corpus ipſius Caroli humatum fuerat, ſepulchrumque ipſius aperientes, viſus eſt ſubito exiiſſe Draco, & totum illud ſepulchrum interius inventum eſt denigratum, ac ſi fuiſſet exuſtum. Nos autem illos vidimus, qui uſque ad noſtram ætatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viva voce veraciter ſunt teſtati, quæ audierunt, atque viderunt. Quod cognoſcens filius ejus Pipinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum S. Bonifacio Legatus Apoſtolicæ ſedis, Gregorius nomine. Nam & Synodum ipſam habemus, & quantumcunque de rebus Eccleſiaſticis, quas pater ſuus abſtulerat, potuit, Eccleſiis reddere procuravit. Et quoniam res Eccleſiis, a quibus ablatæ erant, reſtituere propter concertationem, quam cum VVaifario Aquitanorum Principe habebat, non prævaluit, precarias fieri ab Epiſcopis exinde petiit, & nonas, ac decimas ad reſtaurationes tectorum, & de unaquaque caſata duodecim denarios ad Eccleſiam, unde res erant beneficiatæ (ſicut in libro capitulorum Regum habetur) dari conſtituit, uſque dum ipſæ res ad Eccleſiam revenirent. Unde & Dominus Carolus Imperator adhuc in regio nomine conſtitutus edictum fecit, ut nec ipſe, nec filii ejus, neque ſucceſſores hujuſmodi res agere attentarent. Quod manu ſua firmavit, cui plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro capitulorum ejus, quicunque librum illum habet, & legere voluerit, invenire valebit. Hanc etiam relationem & in ſcripturis habemus, & quidam noſtrum etiam viva voce Dominum Ludovicum Imperatorem patrem veſtrum referre audivimus. *Hujus hiſtoriæ mentio etiam eſt in vita B. Eucherii Epiſcopi Aurelianenſis, & B. Rhigoberti Archiepiſcopi Rhemenſis. Qualis vero eſſet hujuſmodi Eccleſiaſticorum bonorum diviſio, quam Carolus Martellus induxit, Pipinus autem, & Carolus Imperator prohibuerunt, eodem lib. primo Capitularium ante capitulum iſtud 83. ſic exponitur:* Tempore Hadriani Papæ, & Caroli Magni Imperatoris, quando Paulinus Epiſcopus tenuit vices Apoſtolicæ ſedis, in Aquis fuit factum iſtud capitulum, propter hoc, quia Laici homines ſolebant dividere Epiſcopia, & Monaſteria ad illorum opus, & non remanſiſſet illi Epiſcopo, nec Abbati, nec Abbatiſſæ, niſi tantum, ut velut Canonici, & Monachi viverent.

Gratian. *Cum ergo præter conſcientiam Epiſcopi, vel ejus, cui officia hujuſmodi commiſſa ſunt, quilibet prohibetur oblationes Eccleſiæ diſtribuere, liquido apparet, quod cum Epiſcopi conſenſu quibuslibet Eccleſiis poſſint diſtribui.*

§. 1. *Huic interpretationi videtur contraire auctoritas illa* Toletani Concilii IV. *cap.* 32.

C. LX. *Nihil de jure ſuæ diœceſis Epiſcopi præſumant auferre.*

CONſtitutum a eſt a præſenti Concilio Epiſcopos diœceſes ſuas ita regere, ut nihil ex earum jure præſumant auferre; ſed juxta priorum auctoritatem Conciliorum, tam de oblationibus, quam de tributis b, ac frugibus tertiam conſequantur. Quod ſi amplius quippiam ab eis præſumptum extiterit, per Concilium reſtauretur, appellantibus aut ipſis conditoribus, aut certe propinquis eorum, ſi jam illi a ſeculo diſceſſerunt.

C. LXI. *Poſſeſſiones Eccleſiæ derelictas nulli ſit alienandi licentia.*

Item Symmachus Papa *ad Cæſarium fratrem c.* 1.

POſſeſſiones c, quas unuſquiſque Eccleſiæ proprio dedit, aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis, atque diſtractionibus, vel ſub quocunque argumento non patimur: niſi forte aut Clericis bonorum d meritorum, aut monaſteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis, ſi neceſſitas largiri ſuaſerit: ſic tamen, ut hæc ipſa non perpetuo, ſed temporaliter perfruantur.

Gratian. *Sed illud Toletani Concilii intelligendum eſt, ut Epiſcopi præter quartam, vel tertiam, quæ ſecundum locorum diverſitates eis debetur, nihil contingant.*

C. LXII. *A Clericis, & piis locis ultra ſtatuta Patrum aliquid Epiſcopus non exigat.*

Unde in Concilio Leonis Papæ IV. *cap.* 26. *ſtatutum eſt.*

NUlli e Epiſcoporum liceat a ſubjecto Sacerdote, vel alio quolibet Clerico, & piis locis dationes ultra ſtatuta Patrum exigere, aut ſuperpoſita f in angariis inferre. Sed cum optimus ſit perſpector, ita proſpiciat g, ut univerſæ ſibi oves commiſſæ a ſe maxime alantur, atque in neceſſitatibus adjuventur, non illicitis exactionibus h opprimantur, quia Dominus paſcere, & docere nos docuit, & omnibus miniſtrare, non terrenis lucris, vel avaritiis delectari.

C. LXIII. *De reditibus Eccleſiæ quarta pars Clericis eſt diſtribuenda.*

Item Gregorius *Leoni Epiſcopo Catanenſium* i *lib.* 3. *epiſt.* 8.

AD k hoc locorum gradus rationis ordo diſtinxit, & judicia eſſe conſtituit, ut nec præpoſiti in opprimendos ſe fruſtra valeant occupare ſubjectos, nec ſubjectis iterum contra ſuos præpoſitos effrenata ſit reſultandi licentia. *& infra.* §. 1. Volumus igitur, ut quicquid Eccleſiæ tuæ ex reditu, vel quolibet alio titulo fortaſſis acceſſerit, quartam exinde portionem ſine diminutione aliqua debeas ſegregare, atque eam ſecundum Dei timorem Presbyteris, Diaconis, ac Clero [ut tibi viſum fuerit] diſcrete dividere.

C. LXIV. *Epiſcopus turpis lucri gratia nihil a Monachis, vel Clericis ſuis exigere debet.*

Item ex ſeptima Synodo *c.* 4.

PRædicator l veritatis Paulus m divinus Apoſtolus, ac ſi canonem ponens Epheſiorum Presbyteris, imo vero & omni ſacratæ multitudini n, ita fiducialiter perhibuit: *Argentum, & aurum, aut veſtem nullius concupivi. Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos, beatius exiſtimans*

a *Burch. l.* 3. *c.* 203. *Ivo p.* 3. *c.* 255. b *al. decimis tributis.* c *Polyc. l.* 3. *t.* 12. *Anſ. l.* 5. *c.* 47. d *al. honorem meritis.* e *Polyc. l.* 4. *t.* 21. *Anſ. l.* 6. *c.* 166. f *In vulgatis erat, ſuppoſita.* g *al. perſpiciat.* h *al. exactis dationibus.* i *al. Catinenſi.* k *Anſ. l.* 5. *c.* 67. l *Anſ. l.* 6. *c.* 167. *Polyc. l.* 4. *t.* 21. m *Act. c.* 20. n *al. plenitudini.* πληρώματι.

Digitized by Google

mans a dare, quam [b] *accipere*. Propter quod & nos edocti ab eo definimus Epiſcopum nullatenus turpis lucri gratia excogitare [1] ad excuſandas excuſationes in peccatis expetere aurum, vel argentum, aut aliam ſpeciem ab Epiſcopis, vel Clericis, vel Monachis, qui ſub ipſo ſunt. Ait [c] enim Apoſtolus: *Iniqui regnum Dei non poſſidebunt: nec debent filii theſaurizare parentibus, ſed parentes filiis. & infra.* Præcepit enim & [d] Petrus Apoſtolorum ſummus: *Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum, non turpis lucri gratia, ſed voluntarie: neque ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis. Et cum apparuerit Princeps paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc antea citabatur ex ſexta Synodo. Eſt autem in ſeptima ex verſione Anaſtaſii, ex qua nonnulla hic ſunt addita, dempta, emendata.*

¶ 1 Excogitare] *Verba Græca*, ὁρίζομεν μηδ᾽ ὅλως αἰσχροκερδῶς ἐπινοῆσθαι ἐπίσκοπον προφασιζόμενον προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἀπαιτεῖν χρυσὸν, *ſic clarius verterentur*, ſtatuimus, ne ullo modo turpis lucri gratia in mentem veniat Epiſcopo excuſanti excuſationes in peccatis expoſcere aurum &c.

Gratian. *Illud autem, quod in fine capituli Symmachi ponitur*: Hæc ipſa non perpetuo, ſed temporaliter perfruantur, *ad perſonales tantum poſſeſſiones*, *Clericorum videlicet, & pauperum, non ad monaſteriales referendum eſt.*

7 ps §. 1. *Quam vero ſit grave apud Deum decimas, & oblationes, ac primitias Sacerdotibus non ſolvere, auctoritate Hieronymi, & Auguſtini apparet.*

C. LXV. *Reus apud Deum habetur, qui decimas Sacerdotibus non ſolverit.*

Ait namque Hieronymus *in comment. ad c. 3. Malachiæ.*

REvertimini ad me, & revertar ad vos, dicit [e] Dominus exercituum: & dixiſtis, in quo revertemur? Si affiget homo Deum, quia vos configitis me: & dixiſtis, in quo configimus te? in decimis, & primitiis. In penuria vos maledicti eſtis; & me configitis gens tota.] Nunc ſequamur ordinem Prophetiæ. [Quia mihi non reddidiſtis decimas, & primitias, idcirco in fame, & penuria maledicti eſtis: & vos me ſupplantatis, ſive fraudatis, atque privatis gens tota.] Pro [1] gente, quæ in Hebraico ſcribitur הגוי, annum LXX. tranſtulerunt, ἔτος, pro ἔθνος; & eſt ſenſus: Ecce annus expletus eſt, & nihil in meos theſauros, ſed in veſtra horrea comportaſtis: & pro decimis, & primitiis [f], quæ parva erant, ſi a vobis darentur, ubertatem poſſeſſionum veſtrarum, & omnem frugum abundantiam perdidiſtis. Ut autem ſciatis, me hoc iraſcente perfectum, quia fraudaſtis me parte mea, hortor vos, atque commoneo, ut inferatis decimas in horrea [g], hoc eſt, in theſauros templi, & habeant Sacerdotes, atque Levitæ, qui mihi miniſtrant, cibos, & probate me, ſi non tantas pluvias effudero, ut cataractæ cœli apertæ eſſe credantur: *Et effundam vobis benedictionem uſque ad abundantiam*. Verbum effuſionis nomen largitatis oſtendit. Sed fieri poteſt, ut agros irrigantibus pluviis ſit quidem fertilitas, verum aut locuſta, aut bruchus, aut ærugo, aut eruca deſtruant, & labores hominum pereant. Propterea jungit, & dicit: Et *increpabo pro vobis devorantem*, locuſtam videlicet, & reliqua, quæ diximus, *& non corrumpet fructum terræ veſtræ. & infra*. §. 1. Si quando fames, & penuria, & rerum omnium egeſtas opprimunt mundum, ſciamus, hoc ex Dei ira deſcendere, qui in pauperibus, ſi non accipiant eleemoſynam, fraudari ſe loquitur, & ſuas [2] poſſeſſiones poſſumus decimas, & primitias interpretari. §. 2. Si quis doctus, & eruditus legem Dei poteſt ceteros erudire, non debet ſuæ aſſignare prudentiæ, ingenioque, quod poſſidet: ſed gratias agat primum Deo, qui cuncta largitur; deinde Sacerdotibus ejus, ac magiſtris, a quibus doctus eſt. Si enim non egerit gratias, ſed ſibi ſcientiam vendicaverit, in penuria maledicetur. Quod ſi intelligens largitorem Deum; & agens his gratias, per quos a Deo eruditus eſt, humiliaverit ſe, & in horreum Dei intulerit cibos, hoc eſt, Scripturæ ſanctæ alimenta in Eccleſia populis miniſtraverit, ſtatim aperientur ſuper eum cataractæ cœli, & effundetur pluvia ſpiritualis: & mandabit Deus nubibus ſuis, ut pluant ſuper eum imbrem: & abundantia rerum omnium perfruetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Pro gente] *Hacuſque ad verſ.* Ecce annus, *addita ſunt ex B. Hieronymo ad ſententiæ integritatem.*

¶ 2 Et ſuas) *In originali ſic legitur*, fraudari ſe loquitur, & ſua portione privari. Poſſumus decimas, & primitias etiam ſic interpretari. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum. Alia vero quædam emendata ſunt.*

C. LXVI. *Quod decimæ Sacerdotibus ſunt reddendæ.*

Item Auguſtinus *ſerm.* 219. *de tempore.*

DEcimæ [a] tributa ſunt egentium animarum. Quod ſi decimas dederis, non ſolum abundantiam fructuum recipies, ſed etiam ſanitatem corporis, & animæ conſequeris. Non igitur Dominus Deus præmium poſtulat, ſed honorem. Deus enim noſter, qui dignatus eſt totum dare, decimam a nobis dignatus eſt recipere, non ſibi, ſed nobis ſine dubio profuturam: ſed ſi tardius dare peccatum eſt, quanto pejus eſt non dediſſe? §. 1. De militia, de negotio, de artificio redde decimas. §. 2. Cum enim decimas dando & terrena, & cœleſtia poſſis præmia promereri, quare pro avaritia duplici benedictione fraudaris? Hæc eſt enim Dei juſtiſſima conſuetudo, ut ſi tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris. §. 3. Dabis impio militi, quod non vis dare Sacerdoti. Benefacere ſemper Deus paratus eſt, ſed hominum malitia prohibetur. §. 4. Decimæ enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas invaſit. §. 5. Et quanti pauperes in locis, ubi ipſe habitat, illo decimas non dante fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni judicis apparebit, quia rem a Deo pauperibus delegatam ſuis uſibus reſervavit. §. 6. Qui ergo ſibi aut præmium comparare, aut peccatorum deſiderat indulgentiam promereri, reddat decimam: etiam de novem partibus ſtudeat eleemoſynam dare pauperibus.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc confectum eſt ex locis B. Auguſtini in ſerm.* 219. (*qui eſt primus Dominicæ XII. poſt feſtum Trinitatis*) *& ſerie verborum, & verbis ipſis ſæpe mutatis: eodemque modo apud Anſelmum habetur.*

C. LXVII. *Se ipſum condemnat, qui evangelizantibus neceſſaria ſubtrahit.*

Item Hieronymus *in comm. ad c. 3. epiſtolæ ad Titum in fine.*

APoſtolicis viris, & Evangelizatoribus Chriſti in neceſſariis uſibus nolle tribuere, ſterilitatis ſeipſum eſt condemnare.

C. LXVIII. *Liberum eſt Clericis decimas Monachis concedere.*

Quod autem decimæ Epiſcoporum conſenſu Monachis licite tribuantur, B. Hieronymus *Damaſo Papæ ſcribit dicens.*

QUoniam quicquid habent Clerici, pauperum eſt, & domus illorum omnibus debent eſſe communes, ſuſceptioni peregrinorum, & hoſpitum invigilare debent: maxime curandum eſt illis, ut de decimis, & obla-

a *Exiſtimantes*] *orig. In Scriptura autem citatur tanquam ſententia Domini.* b *Pſal.* 140. c 1. *Cor.* 6. 2. *Cor.* 12. d 1. *Petr.* 5. e *Malach.* 3. f *al. primitivis.* g *al. horrea mea.*

a *Anſ. l.* 5. *c.* 24. *Polyc. l.* 3. *t.* 12.

oblationibus, cœnobiis, & xenodochiis, qualem voluerint, & potuerint, ſuſtentationem impendant. Liberum eſt enim Monachis, & ſpiritualibus viris Deum timentibus, & colentibus & oblationes, cunctaque remedia concedere, & de jure ſuo in dominium illorum, & uſum transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quam religionem attendere. §. 1. Quod autem Beatitudo tua quæſivit, utrum uſus decimatum & oblationum ſecularibus provenira poſſit, novit vaſtra Sanctitas omnino non licere, proteſtantibus divinis hoc auctoritatibus paternorum canonum. Quamobrem, ſi aliquando fuerint ab bis male detenta, quæ divini juris eſſe noſcuntur, & in uſum tranſierint Monachorum, & ſervorum Dei, Epiſcopo tamen loci illius præbente conſenſum, conſtabunt eis omnia perpetua firmitate, & ſtabilitate ſubnixa. §. 2. Clericos *a* autem illos convenit Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur. Qui autem bonis parentum, & opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt, accipiunt, ſacrilegium profecto committunt, & per abuſionem talium judicium ſibi manducant, & bibunt.

¶ Corr. Rom. *Supra etiam* 1. *q.* 2. Clericos. *pars hujus capitis citatur ex B. Hieronymo, in cujus, quæ extant; ſcriptis nihil hujuſmodi inventum eſt.*

Gratian. *De prædiis autem, quæ a colonis eorum coluntur, ſic definitum eſt in Maguntino Concilio:* Queſti ſunt præterea, &c. *ſupra ead.*

QUÆSTIO II.

1 DE *capellis vero, quæ ab eis poſſidentur, quod per eorum*
28 *inſtitutionem a Sacerdotibus ſint gubernandæ*, Joannes Papa *probat, ſcribens Iſaac Syracuſanc Epiſcopo.*

C. I. *Presbyteri in monaſteriorum Eccleſiis per Abbates inſtituantur.*

VIſis literis Charitatis veſtræ, quibus ſatis perpenditur, quanto ſtudio huic ſanctæ ſedi reverentiam exhiberis, non modice gaviſi ſumus. Nunc itaque ſuper ea, quæ conſuluiſtis, ut chariſſimo fratri benigne diſcretum conſilium damus. Delegavit enim nobis pia manſuetudo veſtra, utrum Eccleſiæ pro quiete Monachorum a ſanctis Conciliis, catholiciſque Epiſcopis eis traditæ per Sacerdotes ab eis ordinatos & inveſtitos debeant inſtitui. Addidit quoque Fraternitas tua, litem & ſeditionem inter Clericos, Monachoſque ex hac cauſa non modicam eſſe ortam: quod inſtigatione verſuti hoſtis eſſe factum nemo ambigat. Habet *b* enim mille nocendi modos, nec ignoramus aſtutias ejus. Conatur namque a principio ruinæ ſuæ unitatem Eccleſiæ reſcindere, charitatem vulnerare, ſanctorum operum dulcedinem invidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus evertere, & perturbara. Dolet enim ſatis, & erubeſcit charitatem, quam in cœlo nequivit habere, homines conſtantes ex lutea mataria tenere in terra. Unde oportet (quantum fragilitati noſtræ conceditur) ut omnes aditus nocendi ejus verſutiæ diligentiſſime muniamus, ne mors ingrediatur per portas noſtras. §. 1. Conſilio itaque multorum fratrum diligenter exquiſito decrevimus, ut amodo Eccleſiæ Monachis traditæ per ſuos Sacerdotes inſtituantur. Divinæ enim leges habent & ſeculares, ut cujus eſt poſſeſſio, ejus fiat inſtitutio: & ſi in dando, quod majus eſt, facilis fuit charitas, ſit facilior in concedendo, quod minus eſt, ſancta largitas. Majus enim fuit poſſeſſionem dare, quam ſit inveſtituram concedere. Quomodo poſſeſſoris jura cognoſcentur, & ſuarum *c* rerum ſibi tributa reddentur, ubi quod ſuum eſt, per alterum datur, & cum voluerit, auſertur? Humani moris eſt illum vereri, cujus judicio & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur. Unde ſit, ut in partem Epiſcopi ad ſerviendum Sacerdos proclivior fiat; & ſic Epiſcopus, quod ſancte, & religioſe dederat, quadam ſimulata auctoritate ad ſe trahat *a*. Sic itaque privatur mercede, quam conſecuturus fuerat, tum quia ficta charitata auſert, quod dederat, tum quia pravorum Sacerdotum diſcordias, & ſciſſuras amantium, lites & diſſenſiones inter Epiſcopos ſeminantium, verbis nimis factus credulus, quod prius ſucate moliebatur lucrari, poſt detecta fraude conatur quadam uſurpatione ex toto auferre. Quorum avertentes *b* calliditates, & hoſtis verſuti ſuaſiones, deinceps omnibus licentiam Monachis damus ſuarum Eccleſiarum inveſtitores fieri; ita tamen, ut judicio Synodi, ſi contra Sacerdotium agere præſumpſerint, mulctentur, & felici mucrone Epiſcopi Sacerdotum piacula reſecentur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt cum aliis, quæ ex antiquo codice monaſterii Pepuleti ſunt habita: ex cujus codicis exemplo, & vetuſtis Gratiani ſunt emendata.*

2 pars. Gratian. *Hac auctoritate Monachis conceditur inveſtitura ſuarum Eccleſiarum. Sed videtur contraire* Urbanus Papa II. *dicens.*

Corr. Rom. ¶ *Poſt hæc verba in exemplaribus, in quibus non ſunt Paleæ, ſequitur c.* ſane. *In quatuor autem his interpoſitis Paleis nihil de Monachis agitur, & hæc prior eſt in Concilio Maguntino primo, c.* 38. *& ſententia repetitur in* 2. *c.* 10. *& in* 3. *c.* 17.

C. II. PALEA.

ADmonemus *c*, atque præcipimus, ut decimas omnino dari Deo non negligatur, quas ipſe Deus dari conſtituit: quia timendum eſt, ut quiſquis Deo debitum ſuum ſubtrahit *d*, ne forte Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua.

C. III. *De eodem.* PALEA.

Item Nicolaus Papa II. *epiſt. unica, c.* 5.

PRæcipimus *e*, ut decimæ & primitiæ, ſeu oblationes vivorum, & mortuorum Eccleſiis Dei fideliter reddantur a Laicis, & ut in diſpoſitione Epiſcoporum ſint *f*: quas qui retinuerint, a ſanctæ Eccleſiæ communione ſeparentur.

C. IV. *De eodem.* PALEA.

Item Leo Papa.

NUllus decimas ad alium pertinentes accipiat.

C. V. PALEA.

Item Ambroſius *ſermone primo de Quadrageſima.*

NAm qui Deo non vult reddere decimas, quas retinuit, & homini non ſtudat reddere, quod injuſte ab eo abſtulit, non timet adhuc Deum, & ignorat, quid ſit vera pœnitentia, veraque confeſſio. Iſte talis homo non poteſt veram *g* facere eleemoſynam.

Corr. Rom. ¶ *Habetur in ſermone primo de Quadrageſima, cujus initium,* Ecce nunc, *qui cum aliis B. Ambroſii nomen non præferentibus ſervatur in Bibliotheca Vaticana, ac Monaſterii Mediolanenſis ejuſdem B. Ambroſii.*

C. VI. *Abbates abſque Epiſcopi conſilio in parochialibus Eccleſiis Presbyteros non ordinent.*

Item Urbanus II.

SAne quia Monachorum quidam Epiſcopis jus ſuum auferre contendunt, ſtatuimus, ne in parochialibus Eccleſiis, quas tenent, abſque Epiſcoporum conſilio Presbyteros collocent, ſed Epiſcopi parochiæ curam cum Abbatum conſenſu Sacerdoti committant: ut ejuſmodi Sacerdotes de populi quidem cura Epiſcopis rationem reddant, Abbati vero pro rebus temporalibus ad monaſterium pertinentibus debitam ſubjectionem exhibeant, & ſic ſua cuique jura ſerventur. *Item* §. 2. In parochialibus Eccleſiis

a 1. *q.* 2. *Clericos. In regula Monachorum, c. de paupertate, habentur quædam ſimilia.* b 2. *Cor.* 2. c *al. ſuorum ſibi.*

a *al. retrahat.* b *al. advertentes.* c *Burch. l.* 3. *c.* 131. *Ivo p.* 3. *c.* 197. *Pann. l.* 2. *c.* 57. d *al. abſtrahit.* e *diſt.* 32. *præter hoc.* §. *deinde.* f *al. quæcunque oblationes.* g *al. bonam.*

ſiis Presbyteri per Epiſcopos inſtituantur *a*, qui eis reſpondeant de animarum cura, & his, quæ ad Epiſcopum pertinent.

C. VII. *Quorumcunque Monachorum Eccleſiæ Epiſcoporum ſubdantur regimini.*

Item ex Concilio apud Faventiam habito.

STatuendum nobis eſt, quatenus Eccleſiæ quorumcunque Monachorum in ſingulis parochiis ſitæ, Epiſcoporum, ut decet, divinitus ſubdantur regimini, eiſque debita obſequia exhibeant.

Gratian. *Ecce Urbanus Papa prohibet inveſtituras parochialium Eccleſiarum per Monachos fieri, quas Joannes Papa eis conceſſit. Sed illud Joannis Papæ intelligendum eſt de illis Capellis, quæ cum omni jure ſua ab Epiſcopis Monachis conceduntur. Iſtud autem Urbani intelligitur de illis, quas Abbates in propriis prædiis ædificant in villis, vel in caſtellis ſuis.*

QUÆSTIO V.

Corr. Rom. ¶ *Videtur contra ordinis rationem, ut inter ſecundam, & tertiam quæſtionem quinta ſit poſita. Et in omnibus antiquis exemplaribus, exceptis duobus pervetuſtis, in ſecunda quæſtione ſunt omnes hi canones, quibus conſtat quinta quæſtio: ſequitur tertia, & quarta cum ſuis capitulis, ut in vulgatis codicibus: tum verba Gratiani, quæ in vulgatis habentur initio ſextæ quæſtionis, & c.* conſuetudo, *faciunt quintam quæſtionem: reliqua vero ſextam. Verum hanc, quæ nunc tractatur, eſſe quintam quæſtionem, ex propoſitione initio cauſæ facta perſpicuum eſt. Et potuit Gratianus ideo ordinem nunc mutare, quia argumentum quintæ quæſtionis valde conjunctum eſt iis, quæ in fine ſecundæ allata erant. Quam ob cauſam, ac præterea ob auctoritatem illorum duorum codicum, & receptum uſum citandi hos canones ſub quinta quæſtione, viſum eſt nihil eſſe mutandum.*

T*Ales, etſi jus territorii habeant, tamen poteſtatem gubernandi populum, & ſpiritualia miniſtrandi non habent. Quod etiam de Epiſcopo intelligendum eſt.*

C. I. *Epiſcopus, qui in alterius diœceſi Eccleſiam ædificat, ejus conſecrationem ſibi vendicare non valet.*

Unde Nicolaus Papa *ait.*

SI quis *b* Epiſcoporum in alienæ civitatis territorio pro quacunque ſuorum opportunitate Eccleſiam ædificare diſponit, non præſumat dedicationem facere, quæ illius eſt, in cujus territorio Eccleſia aſſurgit. Ædificatori vero Epiſcopo hæc gratia reſervetur, ut quos deſiderat Clericos in re ſua ordinari, ipſos ordinet is, cujus territorium eſt: vel ſi ordinati jam ſunt, ipſos habere acquieſcat: & omnis Eccleſiæ ipſius gubernatio ad eum, in cujus civitatis territorio Eccleſia ſurrexit, pertinebit.

Corr. Rom. ¶ *Anſelmus citat ex Arauſico, in cujus 10. cap. fere idem legitur.*

C. II. *Baſilicæ noviter conditæ ad Epiſcopum pertinent, cujus conventus eſſe conſtiterit.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c.* 34.

POſſeſſio *c* territorii Conventum non adimit: ideoque baſilicæ, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum proculdubio pertinebunt Epiſcopum, cujus Conventus eſſe conſtiterit.

Corr. Rom. ¶ *Canon 34. Concilii quarti Toletani ſic habet:* Sicut diœceſim alienam tricennalis poſſeſſio tollit: ita territorii conventum non adimit, &c. *ut infra ead. q.* 3. ſicut diœceſim.

C. III. *Ædificatori Epiſcopo in diœceſi alterius Eccleſiam conſecrare non licet.*

Item Gregorius *lib.* 11. *epiſt.* 56. *ad Joannem Subdiaconum.*

LAtor *d* præſentium Joannes, frater, & Coepiſcopus noſter 1, indicavit nobis, quod quidam Exuperantius

a *al. conſtituantur.* b *Anſ. l.* 5. *c.* 9. c *ſupr. ead. q.* 3. *ſicut diœceſim. Burch. l.* 3. *c.* 147. *Ivo p.* 3. *c.* 212. d *Anſ. l.* 5. *cap.* 27. *Polyc. l.* 1. *tit.* 13.

Epiſcopus auſu temerario in diœceſi ipſius Oratorium conſtruxerit, idque ſine præcepti auctoritate contra morem præſumpſerit dedicare, Miſſaſque illic publicas celebrare non metuit. Quam rem cum ſumma te celeritate *a*, ac diſtrictione convenit emendare, nec ulterius tale aliquid attentare permittas.

Corr. Rom. ¶ 1 Noſter,] *Hoc loco in epiſtola ipſa interjiciuntur multa.*

Gratian. *Quod de jure ordinandi, non poſſidendi intelligendum eſt. His auctoritatibus facile perpendi poteſt, quod ſive Abbates, ſive Epiſcopi in ſuis caſtellis, vel villis Eccleſias ædificaverint, non ideo Epiſcopo, in cujus diœceſi fuerint, Conventus adimitur: & ideo Sacerdotes, juxta illud Urbani, & Nicolai in eis non niſi per Epiſcopos, cum conſenſu tamen, & electione ædificantium, ordinari poſſunt.*

QUÆSTIO III.

1 Q*Uod autem præſcriptione temporis omnia jura tollantur, probatur auctoritate* Chalcedonenſis Concilii, & Gelaſii Papæ, & Toletani Concilii. *Prima hæc eſt* b.

C. I. *Ruſticanæ parochiæ apud Epiſcopos, qui eas poſſident, triginta annis ſine violentia permaneant immobiles.*

PEr *c* ſingulas Eccleſias 1 parochias ruſticanas, ſive 2 in poſſeſſionibus, manere immobiles apud eos, qui eas retinent, Epiſcopos, decernimus: & maxime ſi ſine violentia eas jam per triginta annos tenentes gubernaverunt. Si vero intra triginta annos facta fuerit, aut fiat de his dubitatio *d*, liceat eis, qui ſe dixerint læſos propter eas movere apud Synodum provinciæ certamen.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt ex priſca verſione, quæ eſt in collectione Iſidori, atque ex ea cum duabus Vaticanis ejuſdem collectionis codicibus collata, eſt emendatum.*

¶ 1 Eccleſias] *Apud Balſamonem in codicibus manuſcriptis legitur, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν,* in unaquaque provincia. *Sed in Græca canone vulgato καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν.*

¶ 2 Sive in poſſeſſionibus, *Græce, eſt, ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ τὰς ἐγχωρίας: id eſt,* parochias, quæ in ruribus, aut quæ in vicis, & pagis ſunt.

C. II. *Triginta annis ab Epiſcopis poſſeſſæ immobiles permaneant diœceſes.*

Item Gelaſius *epiſt.* 2. *ad Siculos, c.* 1.

PRæſulum *e* noſtrorum auctoritas emanavit, ut facultates Eccleſiæ Epiſcopi ad regendum habeant poteſtatem: ita tamen, ut viduarum, pupillorum, atque pauperum, necnon & Clericorum ſtipendia diſtribuere debeant. Hoc eis enim ſtatuimus dari, quod hactenus decretum eſt: reliquum ſibi Epiſcopi vendicent, ut, ſicut antea diximus, peregrinorum, atque captivorum largitores eſſe poſſint. *Idem ibid. c.* 2. §. 1. Illud *f* etiam annecti placuit, ut ſi, quod abſit, facultates Eccleſiæ, nec non diœceſes ab aliquibus poſſidentur Epiſcopis, jure ſibi vendicent, quod tricennalis lex concluſit: quia & filiorum noſtrorum Principum ita emanavit auctoritas.

C. III. *Territorii poſſeſſio Conventum non adimit.*

Item ex Concilio Toletano IV.

SIcut *g* diœceſim alienam tricennalis poſſeſſio tollit, ita territorii 1 Conventum non adimit 2.

Corr.

a *celebritate*] *orig.* b *In Chalc. c.* 17. *& in ſexta Syn. c.* 25. c *Polyc. l.* 1. *tit.* 12. *Anſ. l.* 5. *c.* 26. *Burch. l.* 3. *c.* 148. *Ivo p.* 3. *c.* 106. *Pann. l.* 2. *c.* 64. d *al. altercatio.* e *Polyc. lib.* 3. *tit.* 12. *Ivo p.* 3. *c.* 147. f 13. *q.* 2. *c.* 1. *Ivo p.* 3. *c.* 144. *Burch. l.* 3. *c.* 149. *Pann. l.* 2. *c.* 65. g *ſup. ead. q.* 5. *poſſeſſio. Polyc. l.* 3. *tit.* 12. *Anſ. l.* 5. *c.* 27. *Burch. l.* 3. *c.* 147. *Ivo p.* 3. *c.* 212.

Digitized by Google

Corr. Rom. ¶ 1 Territorii] *In vulgatis ſequebatur*, poſſeſſio: *quæ abeſt a vetuſtis, a Burchardo, & Pannormia, & codicibus Conciliorum impreſſis, & manuſcriptis.*

¶ 2 Non adimit.] *Sic in editionibus Conciliorum Colonienſibus, & Codice Regio, & vetuſtis Gratiani exemplaribus, & in Pannormia. Verum in duabus editionibus Conciliorum Pariſienſibus, & apud Ivonem habetur*, non amittit, *& in duobus codicibus Vaticanis, & apud Burchardum*, non admittit.

C. IV. *Tricennalis poſſeſſio intra unam provinciam ſervari debet.*

Item ex eodem, c. 33.

QUicunque *a* Epiſcopus alterius Epiſcopi diœceſim per triginta annos ſine aliqua interpellatione poſſederit, quamvis 1 ſecundum jus legis ejus non videatur eſſe diœceſis, admittendæ tamen non eſt contra eum actio repoſcendi. Sed hoc intra unam provinciam 2, extra vero nullo modo, ne dum diœceſis defenditur, provinciarum termini confundantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Quamvis.] *In Concilio impreſſo cum manuſcriptis collato legitur:* Quia ſecundum jus legis ejus videtur eſſe diœceſis, admittenda non eſt, &c. *Ivo autem in tertia parte etiam clarius poſt verſ.* poſſederit, *ſic habet*, eam teneat: quia ſecundum jus legis ejus videtur eſſe diœceſis, & admittenda non eſt, &c. *Burchardus autem*, quamvis ſecundum jus legis ejus videtur eſſe diœceſis. *In Pannormia vero quemadmodum apud Gratianum.*

¶ 2 Provinciam.] *Auctor gloſſæ interpretatur*, id eſt, diœceſim: *& in variis Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur*, parochiam, *qua voce ſæpe diœceſis ſignificatur, ut in Canone Apoſtolorum* 14. Epiſcopo non licet alienam parochiam propria relicta pervadere: *& in Concilio Antiocheno, c. 22. vocem* παροικίας *alii verterunt parochiam, alii diœceſim, omninoque in Toletanis hæ voces confunduntur, ut Toletano 3. c. 20. & Toletano 4. c. 32. & 35. & Bracarenſi 2. c. 2. Et in hujus capitis initio vox*, diœceſia, *partem quandam, id eſt, parochiam ſignificat. Verum in codice Conciliorum Lucenſi Regio, & in vetuſtis exemplaribus Gratiani, & Pannormia, & apud Ivonem, p. 5. in margine eſt* provinciam.

2 pars. Gratian. *Ecce hic auctoritatibus probatur, quod poſſeſſionis, & gubernationis jura præſcriptione tolluntur.*

Sed idem Gelaſius *contra teſtatur ſcribens Maximo, & Euſebio Epiſcopis.*

C. V. *Status parochiarum nec præſumptione, nec temporis præſcriptione mutari poteſt.*

LIcet *b* in regulis contineatur antiquis, parochias unicuique Eccleſiæ priſtina diſpoſitione deputatas nulla poſſe ratione convelli, ne per conſuetudinem peſſimam, exempli mali temeritate creſcente, univerſalis confuſio naſceretur; tamen etiam decretis noſtris ante non multum temporis deſtinatis, omnia juſſimus, quæ taliter fuerant invaſa, reſtitui. Sed quia temeritas pervadentium legem ſibi poſſe putat generari, ſi ſceleri ſuo pertinaciam retentionis adjunget, ea, quæ inter fratrem, & Coepiſcopum noſtrum Conſtantinum, Anuſcanæ 1 Eccleſiæ Sacerdotem, & inter nuntios *c* directos ab Anconitano Pontifice decrevimus, per vos impleri cupimus, tunc formam in cæteris cognitionibus, quæ ſit ſequenda, perſcripſimus. Nullo *d* igitur præſumptione ſtatum parochiarum, qui perpetuæ ætatis firmitate duravit, patimur immutari: quia nec negligentia Pontificis, nec temporalis objectio (quæ per incuriam forte generatur) neque ignavia faciente conſenſus adhibitus, nec ſubrepente *e* ſupplicatione præceptio divellere poteſt ſemel diœceſim conſtitutam: ex qua ſemper ad regenerationem, atque conſignationem plebs devota convenit. Territorium 2 etiam non facere diœceſim, olim noſcitur ordinatum.

a *Polyc. l. 3. tit. 22. Anſ. l. 5. c. 28. Burch. l. 1. cap. 67. Ivo p. 3. c. 132. & p. 5. c. 175. Pann. l. 2. c. 67.* b *Ivo p. 3. c. 97.* c *al. & directos.* d *Anſ. l. 5. c. 25.* e *al. ſubripiente.*

Corr. Rom. ¶ 1 Anuſcanæ.] *In vetuſtis codicibus varie legitur, id eſt*, Cenuſcanæ, Camuſcanæ, Tamiſcanæ.

¶ 2 Territorium.] *Hæc referuntur etiam ab Anſelmo, licet non ab Ivone.*

Gratian. *Hoc multipliciter diſtinguitur. Sunt quædam diœceſes, quæ certis limitibus diſtinctæ ſunt: hæ nullo modo præſcribi poſſunt. Aliæ vero, quæ non ſunt certis limitibus diſtinctæ, & de quibus certa definitio non olim præceſſit, præſcriptione tolluntur.*

C. VI. *Limitis poſſeſſio præſcribi non poteſt.*

Unde Innocentius Papa.

INter *a* memoratos fratres noſtros, Fulgentium Aſtigitanum, & Honorium Cordubenſem Epiſcopos, diſcuſſio agitata eſt propter parochiam, baſilicæ cujuſdam, quam horum alter Cellanenſem 1, alter Rhegienſem aſſeruit. Et quia inter utraſque partes hactenus limitis actio ventilata *b* eſt, cujus quamvis ſit vetuſta retentio, nullum tamen juris præjudicium affert *c*; ideo ne in dubium ultra inter eos noſtra revocaretur ſententia, prolatis canonibus ſynodalia decreta perlecta ſunt. Quorum auctoritas præmonet, ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminos alienos uſurpet: ob hoc placuit inter alternas partes inſpectores *d* viros mittendos, ita 2 ut diœceſia poſſidentis (ſi tamen baſilicam veris ſignis limes præfixus monſtraverit) Eccleſiæ, cujus eſt jus *e* retentionis, ſit æternum dominium. Quod ſi limes legitimus eandem baſilicam non concludit *f*, & tam longi temporis probatur objecta præſcriptio, appellatio præſentis *g* Epiſcopi non valebit, quia illi tricennalis objectio ſilentium imponit. Hoc enim & ſecularium Principum edicta præcipiunt, & Præſulum Romanorum decrevit auctoritas. Sin vero intra metas tricennalis temporis extra alienos terminos baſilicæ injuſta retentio reperitur, repetentis Epiſcopi juri ſine mora reſtituetur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc extat in Concilio Hiſpalenſi 2. c. 3. & ex eo Burchardus citat.*

¶ 1 Cellanenſem] *In Concilio impreſſo, ac manuſcripto legitur* Celticenſem: *& Plinius l. 3. c. 1. inter oppida conventus Hiſpalenſis numerat Celticam.*

¶ 2 Ita ut diœceſis.] *In Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur*, ita ut, ſi in diœceſi poſſidentis ſitam baſilicam veteribus ſignis limes præviſus, (al. perviſus) monſtraverit, Eccleſiæ, &c. *Itemque in codice Lucenſi Regio, niſi quod loco dictionis*, præviſus, *habetur*, præfixus.

C. VII. *Spatia, quæ definita fuerint, tempore præſcribi non poſſunt.*

Item Gelaſius Papa, *Iuſto Epiſcopo.*

DIlectio *h* tua ſtudeat, quæſita omnium fideliter rerum veritate, ut ſi de ſpatiis, de quibus memoratur orta contentio, definitio dudum certa proceſſerit, intemerata ſervetur: alioqui ſi nihil unquam conſtiterit terminatum, tunc de præſcriptione temporum, ſi qua pars confidit, præbeat ſacramentum: ut tamen de iis, quæ hactenus poſſediſſe probatur *i*, jusjurandum ſinatur offerre.

3 ps. Grat *Poteſt etiam aliter diſtingui. Quæ quiſque ſua auctoritate uſurpat, quia nullo titulo poſſidere incipit, præſcribere non poteſt, & in hoc caſu intelligenda eſt illa auctoritas Gelaſii:* Temporalis objectio, quæ per incuriam forte generatur, non poteſt divellere diœceſim ſemel conſtitutam. *Intelligendum eſt, ſi nullo titulo, ſed ſola uſurpatione eam poſſidere cœpit. Si vero judicis auctoritate, & privilegiorum longa conſuetudine poſſidere cœperit, tunc temporalis objectio alteri ſilentium imponit.*

C. VIII.

a *In Concil. Hiſpalenſi 2. cap. 2. Polyc. l. 6. tit. 16. Burch. l. 1. c. 69. Ivo p. 3. cap. 99.* b *al. vendicata.* c *al. afferret, ideoque.* d *al. inſpectionis.* e *al. juſta retentio.* f *al. concluſit.* g *al. repetentis.* h *Ivo p. 3. c. 135. & p. 6. c. 205. Pann. l. 2. c. 69.* i *al. perhibetur.*

Digitized by Google

C. VIII. *Debent privilegia XXX. annis poſſeſſa immobiliter obſervari.*

Unde Gelaſius *a* Papa *ait*.

PLacuit *b* huic ſanctæ, magnæque Synodo, ut res, & privilegia, quæ Dei Eccleſiis ex longa conſuetudine pertinent, & ſive a divæ recordationis Imperatoribus, ſive ab aliis Dei cultoribus in ſcriptis donata, & ab eis per annos XXX. poſſeſſa ſunt; nequaquam a poteſtate Præſulum eorum *c* quæcunque perſona ſecularis per poteſtatem ſubtrahat, aut per argumenta quælibet auferat: ſed ſint omnia in poteſtate, ac jure *d* Præſulis Eccleſiæ, quæcunque intra XXX. annorum ſpatium ab Eccleſiis poſſeſſa fuiſſe noſcuntur. Quiſquis ergo ſecularium 1 contra præſentem definitionem egerit, tanquam ſacrilegus judicetur, & donec ſe correxerit, & Eccleſiæ propria privilegia, ſeu res reſtituerit, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ *Quod hic tribuitur Gelaſio, habetur in Synodo octava habita ab Hadriano II. c. 18. & ex ea citatur apud Anſelmum, & Polycarpum. Sed manuſcripti codices Gratiani concordant cum vulgatis.*

¶ 1 Secularium) *In vulgatis legebatur:* Quiſquis ergo Clericorum, vel ſecularium. *Sed abſunt illæ duæ voces*, Clericorum, vel, *ab aliquot vetuſtis, & ab ipſo Concilio manuſcripto. In Concilio impreſſo legitur.* Qui contra fecerit, ut ſacrilegus judicetur, & donec talia privilegia &c.

C. IX. *Repeti non poſſunt, quæ XXX. annis quiete poſſidentur.*

Idem *Epiſcopis Dardaniæ inter cætera inquit*.

POſt *e* quingentos annos conſtituta Chriſti quoſdam audio velle ſubvertere, cum XXX. annorum lex hominum non poſſit abrumpi.

Corr. Rom. ¶ Caput *hoc non legitur in epiſtola Gelaſii, quæ extat ad Epiſcopos per Dardaniam. Nicolaus I. in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, cujus initium eſt:* Quamvis ſingularum, *nuper, ut dictum eſt, impreſſa in appendice Bibliothecæ, citat ex epiſtola Gelaſii ad Orientales. Deuſdedit Cardinalis, & Anſelmus abſolute Gelaſium citant.*

4 ps Gratian. *Item ſi de rebus Eccleſiæ controverſia mota eſt, & definitio ſubſecuta, etſi injuſta ſit, tamen quia non ſua, ſed definientis auctoritate poſſidere cœpit, tricennalis præſcriptio petitori ſilentium imponit: ita tamen, ut ſupputatio præſcriptionis non a tempore definitionis, ſed a deceſſu definientis exordium ſumat.*

C. X. *Vita irrita diſpenſantis non poterit pertinere ad tricennium temporis.*

Unde in Toletano Concilio IX. c. 8. *ſtatutum eſt.*

SI Sacerdotes *f*, vel miniſtri, dum gubernacula Eccleſiarum adminiſtrare videntur; contra Patrum ſanctiſſimas ſanctiones de rebus Eccleſiæ definiſſe aliqua dignoſcuntur, non ex die, quo talia ſcribendo decreverunt, ſed ex quo talia moriendo definita reliquerunt, ſupputationis ordo ſubſtabit. Nunquam enim 2 poterit ad tricennium *g* temporis pertinere vita irrite hoc judicantis, quia ſtatus contractuum initia non ſumpſit ab origine æquitatis.

Corr. Rom. ¶ 2 Nunquam enim) *Sic in vetuſtis etiam codicibus Gratiani, & in codice Conciliorum Lucenſi Regio. In duobus Vaticanis eſt quidem dictio*, tricennium, *ſed in cæteris verbis aliqua varietas. In Conciliis vero impreſſis legitur:* Nunquam enim ad tricennium temporis pertinebit poteſtas irritum (al. irrite) hoc judicantis: *& ab aliquibus editionibus abeſt vox*, poteſtas.

5 ps Gratian. *Item ea, quæ beneficiis poſſidentur, ſive quæ metu hoſtilitatis interveniente diutius poſſeſſa fuerint, præſcribi non poſſunt.*

a *In Synod. 8. ſub Hadriano II. c. 18.* b *Polyc. l. 3. t. 12. Anſ. l. 4. c. 20.* c *abeſt ab orig.* d *al. uſu.* e *Anſ. l. 4. c. 27. Deuſd. p. 1.* f *Sacerdos, vel miniſter) orig. & ſic conſequenter.* g *al. triennium) orig.*

C. XI. *Quæ in beneficiis poſſidentur, præſcribi non poſſunt.*

Unde in Agathenſi *a* Concilio *c. 59. definitum eſt.*

CLerici *a* quilibet quantacunque diuturnitate temporis de Eccleſiæ remuneratione aliqua poſſederint, in jus proprium præſcriptione temporis non revocentur *c*, dummodo pateat Eccleſiæ rem fuiſſe: ne videantur 1 etiam Epiſcopi tempore adminiſtrationis prolixæ aut precarias, cum ordinati ſint, facere non debuiſſe, aut diu retentas facultates in jus ſuæ proprietatis poſſe transſcribere.

Corr. Rom. ¶ 1 Ne videantur) *In Concilio impreſſo, & apud Ivonem legitur:* ne videantur Epiſcopi adminiſtrationes prolixas, aut precatorias, cum ordinati ſint, facere debuiſſe *d. In Epaunenſi autem locus manifeſte corruptus eſt.*

C. XII. *Quæ humanitatis intuitu aliquibus præſtantur, præſcribi non poſſunt.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. c. 25.

SI *e* Epiſcopus humanitatis intuitu mancipiola, vineolas, vel terrulas Clericis, aut Monachis, vel quibuslibet 1 præſtiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiamſi longa tranſiiſſe annorum ſpatia comprobentur, nullum Eccleſia præjudicium patiatur: nec ſecularis legis præſcriptio, quæ Eccleſiæ aliquid impediat, opponatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Vel quibuslibet) *Hæ voces ſunt etiam apud Anſelmum, ſed abſunt a Concilio impreſſo, & manuſcripto.*

C. XIII. *Temporalis præſcriptio non objicitur, ubi hoſtilitatis metus intervenerit.*

Item ex Concilio Hiſpalenſi II. *cui interfuit Iſidorus c. 1.*

6 ps PRima actione Theodulphi Malacitanæ Eccleſiæ Antiſtitis ad nos oblata precatio eſt, aſſerentis, antiquam ejuſdem urbis parochiam militaris quondam *f* hoſtilitatis diſcrimine fuiſſe deciſam, & ex parte aliqua ab Eccleſiis Aſtigitanæ, Eliberitanæ, atque Ægabrenſis urbium eſſe retentam. Pro qua re placuit, ut omnia parochia, quam antiqua ditione ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe Eccleſiam ſuam quiſque comprobaret, ejus privilegio reſtitueretur. Sicut enim per legem mundialem iis, quos barbarica feritas *g* captiva neceſſitate tranſvexit, poſtliminio revertentibus redditur antiqua poſſeſſio; non aliter & Eccleſia receptura eſt parochiam, quam ante tenuit cum rebus ſuis, ſive ab aliis Eccleſiis poſſideatur, ſive in cujuslibet poſſeſſionem tranſlata ſit. Non enim erit objicienda præſcriptio temporis, ubi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.

C. XIV. *Temporis non currit præſcriptio, ubi furor hoſtilitatis incumbit.*

Item Joannes Papa VIII. *Paulo Epiſcopo fungenti legatione in Germania, & Pannonia.*

POrro *h* ſi de annorum numero forte quis cauſatur, ſciat, quia inter Chriſtianos, & eos, qui unius fidei ſunt, numerus certus affixus eſt. Cæterum, ubi paganorum, & incredulorum furor in cauſa eſt, quantalibet prætereant tempora, juri non præjudicant Eccleſiarum: quæ corporalia neſcientes arma ſolum Dominum, & propugnatorem ſuum, quando ei placuerit miſereri, patienter expectant. Verum ſi annorum prolixitas in talibus impediat, Deus ipſe reprehendendus eſt, qui poſt quadringentos & triginta annos filios Iſrael *i* de duriſſima ſervitute Pharaonis, & fornace ferrea liberavit: ſed ipſe per ſe noſter Redemptor fuit, qui humanum genus poſt tot annorum millia de inferni clauſtris eripuit.

a *Et in Epaunenſi c. 18.* b *Ivo p. 3. c. 166.* c *al. vocentur.* d *al. non debuiſſe.* e *Anſ. l. 5. c. 87.* f *al. quodam.* g *al. ſeveritat.* h *Polyc. l. 5. t. 12. Deuſd. p. 1. Anſ. l. 2. c. 73.* i *Deut. 4.*

7 pars. Gratian. *Tolluntur etiam præſcriptione illæ diœceſes, quas propriis Epiſcopis negligentibus alii ab hæreſi ad fidei integritatem revocaverunt.*

C. XV. *Si qui Epiſcopi diœceſes ſuas lucrari Deo negligunt, poſt triennium eis conſtabunt Epiſcopis, quorum ſtudio fidei ſunt reconciliatæ.*

Unde in Africano a Concilio, c. 88. *legitur.*

PLacuit b, ut quicunque Epiſcopi negligunt loca ad ſuam cathedram pertinentia in catholicam unitatem lucrari, conveniantur a diligentibus vicinis Epiſcopis, ut id agere non morentur. Quod ſi intra ſex menſes a die conventionis non effecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipſum pertineant: ita ſane 1, ut ſi ille, ad quem pertinuiſſe videbantur, probare potuerit, magis illius electam negligentiam ab hæreticis, ut impune ibi ſint, & ſuam diligentiam fuiſſe præventam, ut eo modo ejus cura ſolicitior c vitaretur d, cum hoc judices Epiſcopi cognoverint, ſuæ cathedræ loca reſtituantur e.

Corr. Rom. ¶ 1 Ita ſane,] *Græcus Canon in emendatis codicibus hoc loco ſic habet.*

Οὗτοι μέντοι, ἵνα ἐὰν ἐκεῖνος πρὸς ὃν δείκνυνται ἀνήκειν διοικοῦντι, ἐξ ἐπιτηδὲς διά τινα οἰκονομίαν ἔδοξεν ἀμελεῖν, ἀπὸ τῶν αἱρετικῶν ἐπιλεξαμένων, ὥστε ἀθορύβως αὐτοὺς παραδέξασθαι, καὶ ἐκ τοσούτου ἡ αὐτοῦ ἐπιμέλεια ἀπὸ ἑτέρου προελήφθη, ἢ τινι εἰ κατεχήσατο, τοῖς αὐτοῖς αἱρετικοῖς πλέον ἐκακίζεν, τοῦτο μεταξὺ ἐπισκόπων κρινόντων διαγινωσκόμενα. Id eſt.

Ita ſane; ut ſi ille, ad quem hi pertinere oſtenduntur, de induſtria ad rem commodius tractandam negligenter agere viſus fuerit, id probantibus hæreticis, ut ſine tumultu reciperentur, atque interea ſuam diligentiam alius occuparit, quæ quidem ſi uſus eſſet, ipſis hæreticis majus damnum attuliſſet, cum hoc judicantes Epiſcopi cognoverint, &c.

Gratian. *Poteſt etiam aliter intelligi præſcriptio illa longi temporis, qua Gelaſius negat ſtatum parochiarum poſſe mutari. Longum enim tempus, ſicut ex legibus habetur, decennium, vel vicennium intelligitur. Hujus ergo longi temporis præſcriptio auctoritate Gelaſii, & ſecularium legum Eccleſiis objici non poteſt.*

8 pars. §. 1. *Præſcriptionum aliæ ſunt introductæ odio petentis, & favore poſſidentis: aliæ tantum odio petentis. Qui enim bona fide, & juſto titulo rem præſentis per decennium, abſentis vero per vicennium tenuerit, perpetua exceptione tutus erit, non ſolum adverſus alios, ſed etiam adverſus creditores, quibus res ipſa obligata fuerat, etiam adverſus verum dominum. Si vero aliquo caſu poſſeſſione ceciderit, etiam adverſus verum dominum utiliter rem vendicare poterit. Si autem nullo titulo, bona tamen fide, per triccennium rem alicujus poſſederit, ſimili gaudebit præſidio. Bona vero fides non ad tractum medii temporis, ſed ad initium poſſeſſionis refertur. Sufficit enim in initio cuique bona fide poſſidere cœpiſſe, etiamſi medio tempore ſcientiam f rei alienæ habuerit. §. 2. Hæ præſcriptiones introductæ ſunt favore poſſidentis, & odio petentis: quia lex favet his, qui bona fide & juſto titulo, vel bona fide tantum poſſident: odit autem, & punit circa rem ſuam negligentes & deſides. §. 3. Quod ſi mala fide rem alienam quis poſſidere cœperit, poſt XXX. annos adverſus omnem petentem exceptione tutus erit. Si vero aliquo caſu a poſſeſſione ceciderit, actionem non habebit: quia hæc præſcriptio non favore malæ fidei poſſeſſoris, ſed odio tantum rem ſuam perſequi negligentis introducta eſt. Si autem res ad creditorem ſuum, vel ad dominum pervenerit, detentionis commodum habebit: ſi vero ad alium, creditor, vel 1 alius dominus adverſus eum experiri poterit: nec ſibi proderit exceptio medii 2 temporis poſſeſſoris: quia non ab eo habuit cauſam poſſidendi. Quod ſi violenter poſſeſſio ad eos pervenerit, malæ fidei poſſeſſor indiſtinctæ poſſeſſionis commodum recipiet. §. 4. Hæc de præſcriptionibus decennii, vel vicennii, vel tricennii intelligenda ſunt, ſi ſine interruptione poſſeſſa probentur. Quod ſi per naturalem detrutionem poſſeſſio interrupta fuerit, a die recuperatæ poſſeſſionis novi triginta anni in omnibus 3 præſcriptionibus numerabuntur. Si per litis conteſtationem, ab ultimo die litigii, quadraginta anni computabuntur. Quod ſi ab eo, qui in cauſa præſcribendi erat, poſſeſſionem aliquis nanſciſcatur, tempus præcedens cum ſuæ poſſeſſionis tempore continuare poterit.* §. 5. Is a autem, cujus res præſcribitur, ſi litem conteſtari non poterit, vel propter adverſarii abſentiam, vel infantiam, vel furoris laborem, cum neminem tutorem, vel curatorem habeat, vel quia in magna poteſtate conſtitutus eſt, intra conſtituta tempora præſidem adeat, libellum ei porrigat, & hoc in querimoniam deducat, & ſic temporis interruptionem faciat. Si autem præſidem adire non poterit, ſaltem ad Epiſcopum locorum, vel defenſorem civitatis eat, & ſuam manifeſtare voluntatem in ſcriptis deproperet. Quod ſi Præſes, vel Epiſcopus, vel defenſor abfuerit, liceat ei publice proponere, ubi domicilium habet poſſeſſor, ſeu cum tabulariorum ſubſcriptione; vel ſi civitas tabularios non habeat, cum trium teſtium ſubſcriptione: & hoc ſufficiat ad omnem temporalem interruptionem ſive triennii, ſive longi temporis, ſive triginta, vel quadraginta annorum. §. 6. *Hæc de præſcriptionibus inter privatos. Ceterum adverſus loca religioſa non niſi quadraginta annorum præſcriptio currit. Unde in authenticis.* Quas b actiones tricennalis præſcriptio excludit, ſi loco religioſo competant, quadraginta annis excluduntur. *Et in Novellis* c: Neque d decennii, vel vicennii, &c. *In canonibus vero Eccleſia adverſus Eccleſiam triginta annis, monaſterium adverſus Eccleſiam non niſi quadraginta annis præſcribere permittitur. Quod ſi privatus primitias & decimas ſive cum titulo, ſive ſine titulo poſſederit, nulla temporis præſcriptione tutus eſſe poterit: Quæ e enim ab initio de jure ſortiri effectum non poſſunt, tractu temporis non convaleſcunt. §. 7. Unde ſi liber homo longo tempore pro ſervo detineatur, etiamſi quadraginta annorum curricula exceſſerint, ſola temporis longinquitate libertatis jura minime mutilabuntur. §. 8. Ad hæc Eccleſiæ 4 reipublicæ: primitiæ & decimationes civilium functionum inſtar obtinent. §. 9. Porro publicæ functiones præſcribi non poſſunt.*

Corr. Rom. ¶ 1 Vel alius dominus] *In duobus vetuſtis exemplaribus non eſt dictio,* alius: *in uno autem legitur,* vel alius, ſcilicet dominus.

¶ 2 Medii temporis poſſeſſoris:] *A vetuſtis codicibus partim abeſt dictio,* temporis: *partim dictio,* poſſeſſoris.

¶ 3 In omnibus præſcriptionibus] *Hæ voces in aliquot manuſcriptis non ſunt.*

¶ 4 Eccleſia reipub.] *Emendatum eſt ex manuſcriptis. Nam antea legebatur,* Eccleſia, reſpublica. *Omittit autem interdum, & mutat nonnulla verba Gratianus earum legum, quas refert.*

C. XVI.

Unde in 7. lib. f Codicis, *tit. de triginta, vel quadraginta annorum præſcriptione, Imp. Anaſtaſius.*

JUbemus eos, qui rem aliquam per continuum annorum quadraginta curriculum ſine quadam legitima interpellatione poſſederint, de poſſeſſione quidem rei, ſeu dominio nequaquam removeri: functiones autem, ſeu civilem canonem, vel aliam quampiam publicam collationem

a *Et in Milevit. c. 24. & in Carthag. Græco, pr. ſeſſ.* b *Burchard. l. 1. c. 68. Ivo p. 8. c. 176.* c *al. ſelertior.* d *al. vetaretur.* e *al. reſtituant.* f *al. conſcientiam.*

a *l. ult. Cod. de Epiſcopali audient. l. ut perfectius: Cod. de annali except.* b *Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis. Authen. quas actiones.* c *Novella 131. §. pro temporalibus, & eadem apud Julianum, cap. 6.* d *infra ead. q. 4. c. fin.* e *Digeſt. de reg. jur. l. quod initio.* f *tit. 39. leg. 6.*

Digitized by Google

tionem impoſitam eis dependere compelli, nec huic parti cujuſcunque temporis præſcriptionem oppoſitam admitti.

Corr. Rom. ℊ *In pleriſque vetuſtis exemplaribus caput hoc conjunctum eſt ſuperiori.*

Gratian. *Sic etiam prædia, ſive ſint privati, ſive Eccleſiæ, poſſunt præſcribi. Proventus primitiarum, & decimationum præſcriptione tolli non poſſunt; etiamſi a Romano Pontifice quilibet Laicus ſuper his reſcriptum impetraverit. §. 1. Reſcripta e enim, quæ contra jus ſcriptum impetrata fuerint; niſi talia ſint, quæ illis, quibus data fuerint, proſint, & nulli obſint, nullius momenti eſſe cenſentur. §. 2. Item. Decimæ* d *Deo mandante Sacerdotibus, & Levitis ſeparatæ ſunt, ut de ſorte Domini viverent, qui in ejus ſorte connumerantur. Neq ergo cujuſquam privilegio Laicis concedi poſſunt: ne divinis mandatis auctoritas humana præjudicium inferat. §. 3. Unde Impp. Valentinianus, & Theodoſius* c: Univerſas terras, quæ a colonis, ſeu emphiteuticariis dominici juris, reipub. vel juris ſacrorum templorum in qualibet provinciæ venditæ, vel ullo alio pacto alienatæ ſunt, ab his, qui perperam, atque contra leges eas detinent, nulla longi temporis præſcriptione officiente, jubemus reſtitui; ita ut nec pretium quidem iniquis comparatoribus repoſcere liceat.

9 pars. §. 4. *De præſcriptionibus vero longi temporis in authenticis invenitur collatione octava, conſtitutione ſexta.* Quas d actiones alias tricennalis, decennalis, vicennalis præſcriptio excludit, ſi loco religioſo competunt, quadraginta annis clauduntur, uſucapione, & quadriennii præſcriptione ſuum locum habentibus r.

Corr. Rom. ℊ r Habentibus.] *In pleriſque vetuſtis exemplaribus ſequitur:* ſed ſola præſcriptione XXX. annorum, &c. *In uno autem hæc ſequuntur:* Hujus ergo longi temporis præſcriptio, auctoritate Gelaſii, & ſecularium legum, Eccleſiis objici non poteſt: ſed ſola præſcriptio XXX annorum &c. *Cod. autem de ſacroſanct. Eccleſ. l. fin. locus auth. ita habet:* Quas actiones alias decennalis, alias vicennalis, alias tricennalis præſcriptio excludit, hæ, ſi loco religioſo competant, quadraginta annis excluduntur, uſucapione triennii, vel quadriennii præſcriptione in ſuo robore durantibus, ſola Romana Eccleſia gaudente centum annorum ſpatio, vel privilegio.

10 pars. Gratian. *Sed ſola præſcriptio XXX. annorum, & deinceps illa qua tamen præſcriptione privilegia Romana Eccleſiæ ſunt excluſa, quæ non niſi centum annorum ſpatio præſcribi poſſunt.*

C. XVII. *Privilegia Romanæ Eccleſiæ non niſi centum annorum præſcriptione tolluntur.*

Unde Joannes VIII. *ſcribit Ludovico Regi.*

NEmo e de annorum numero reſultandi ſumat fomentum: quia ſanctæ Romanæ (cui Deo auctore ſervimus) Eccleſiæ privilegia ſ quæ in firma Petri ſtabilitatis petra ſuſcepit, nullis temporibus anguſtantur, nullis regnorum partitionibus præjudicantur. Sed & venerandæ Romanæ leges divinitus per ora piorum Principum promulgatæ, rerum ejus præſcriptionem non niſi per centum annos admittunt.

QUÆSTIO IV.

O*Scenſum eſt, quando Eccleſia adverſus Eccleſiam præſcribere poſſit. Nunc videndum eſt, ſi monaſterium adverſus Eccleſiam præſcribere valeat. Quod* Urbanus Papa II. *prohibuit, dicens.*

C. I. *Tricennio temporis aliquid præſcribere Abbates, vel Monachi non valent.*

POſſeſſiones Eccleſiarum, & Epiſcoporum tricennales a, Abbates, vel Monachos habere omnimodis prohibemus.

Gratian. *Sed ſi eis tollitur tricennalis poſſeſſio, a B. Gregorio conceditur eis quadragenalis præſcriptio. Ait enim*

C. II. *Quadraginta annorum præſcriptio religioſis domibus conceditur.*

Petro Subdiacono, lib. 1. epiſt. 9.

VOlumus b accedentem te ad Pannormitanam civitatem, quæſtionem ipſam tali ratione diſcutere (dominio rei apud poſſeſſorem, ſicut hactenus poſſeſſum c eſt, videlicet permanente) ut ſi monaſterium prælatum ſancti Theodori fines d, de quibus cauſatio mota eſt, inconcuſſos e quadraginta annis poſſediſſe repereris, nullam deinceps (etiam ſi quid ſanctæ Romanæ Eccleſiæ competere potuit) patiaris ſuſtinere calumniam: ſed quietem eorum inconcuſſam omnibus modis procurare. Sin vero actores f Eccleſiæ non eos poſſediſſe quadraginta annis inconcuſſo jure monſtraverint, ſed aliquam intra tempora hæc motam aliquando fuiſſe quæſtionem eorundem finium, electis arbitris tranquille, & legaliter ſopiatur.

C. III. *De eodem.*

Item ex Novellis Juſtiniani, *Novell.* 131.

NEque g decennii, neque vicennii, vel XXX. annorum præſcriptio, ſed ſola XL. annorum curricula religioſis domibus opponantur; non ſolum in cæteris rebus, ſed etiam in legatis, & hæreditatibus.

Corr. Rom. *Hic neque Novellæ, neque Juliani antecessoris, neque Capitulatiis propria omnino verba referuntur.*

Gratian. *Sicut ergo religioſis domibus ex lege non niſi quadragenaria eſt objicienda præſcriptio; ita & auctoritate Gregorii adverſus alias Eccleſias præſcribere poſſunt eodem ſpatio temporis.*

QUÆSTIO VI.

1 Q*Uod autem ea; quæ Eccleſiæ debentur, rectores* h
ps *ejuſdem ſua auctoritate judiciis prætermiſſis repetere non valeant,* B. Gregorius *teſtatur, lib. 4. reg. ep. 44. ſeu c. 88. dicens.*

C. I. *Judicio, non manibus, res Eccleſiæ defendentur.*

COnſuetudo i nova in Eccleſia hac, & valde reprehenſibilis erupit, ut cum rectores ejus patrimonii urbana, vel ruſtica prædia juri illius competere poſſe ſuſpicantur, fiſcali more Titulos imprimant, atque hoc, quod competere pauperibus exiſtimant, non judicio, ſed manibus defendant; & cum per prædicatores ſuos veritas dicat: *Nihil* k *per contentionem*; etiam ipſum litigioſæ contentionis malum tranſcenditur l: & res quælibet, cum æſtimatur Eccleſiæ poſſe competere, per vim tenetur. Proinde præſenti decreto conſtituo, ut ſi quis Eccleſiaſticorum unquam titulos ponere, ſive in ruſtico, ſive urbano prædio ſua ſponte præſumpſerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes, Anathema ſit. §. 1. Is autem, qui Eccleſiæ præeſt, ſi hoc vel ipſe fieri præceperit; vel ſine ſua præceptione factum digna punire animadverſione neglexerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes, Anathema ſit.

Corr. Rom. ℊ *Capitulum hoc ſumptum eſt ex Concilio a B. Gregorio habito, quod in Regeſto ipſius bis habetur, ſemel lib. 4. poſt epiſt. 43. iterum poſt librum 12. ejuſdem Regeſti.*

a 25. *quæſt.* 2. *reſcripta.* ex l. *reſcripta.* Cod. *de precibus Imp. offerendis.* b *Sup. ead. quæſt.* 2. *decimas.* Num. 18. c *Cod. l.* 7. *tit.* 38. *l.* 2. *Anſ. l.* 4. *c.* 38. d *Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis. l. fin. Novella* 131. *ut ſupra.* e *Anſel. l.* 4. *c.* 45.

a 13. *q.* 2. *c.* 1. b *Anſ. l.* 5. *c.* 75. c *al. poſſeſſa.* d *Ivo p.* 3. *c.* 146. *Pann. l.* 2. *c.* 66. e *inconcuſſis] orig.* f *al. auctores ſanctæ Eccleſiæ.* g *Apud Julianum ead. novell. c.* 6. *&* 5. *Cap. c.* 236. h *al. ectores.] al. auctores.* i *Polycarp. l.* 4. *tit.* 8. k *Philip.* 2. l *al. tranſcendunt.*

Digitized by Google

2 ps Gratian. *Quod autem quiſquis ſua auctoritate, quod ſibi deberi putat, uſurpat, nec per judicem repoſcit, cadat a cauſa, ex* auctoritate Milevitani *a* Concilii *habetur, in quo ita ſtatutum legitur c.* 21.

C. II. *Cauſæ ſuæ detrimentum patiatur Epiſcopus, qui Eccleſias ſuas ab alio detentas propria auctoritate quærit adire.*

PLacuit *b*, ut quicunque Epiſcopi quaſcunque Eccleſias, vel plebes, quas ad ſuam cathedram exiſtiment *c* pertinere, non ita repetierint, ut cauſas ſuas Epiſcopis judicantibus agant, ſed alio retinente irruerint, ſive volentibus, ſive nolentibus plebibus; cauſæ ſuæ detrimentum patiantur. Et quicunque hoc jam fecerint, ſi nondum eſt inter Epiſcopos finita contentio, ſed adhuc inde contendunt, ille inde diſcedat, quem conſtiterit prætermiſſis judicibus *d* Eccleſiaſticis irruiſſe. §. 1. Nec *e* ſibi quiſquam blandiatur, ſi a Primate, ut retineat, literas impetrarit: ſed ſive habeat literas, ſive non habeat, conveniat eum, qui tenet, & ejus literas accipiat: ut eum appareat paci ſuæ tenuiſſe Eccleſiam ad ſe pertinentem. Si autem ille aliquam quæſtionem retulerit, per Epiſcopos judices cauſa finiatur, ſive quos eis Primas *f* dederit, ſive quos ipſi vicinos 1 ex conſultu Primatis 2 delegerint.

Corr. Rom. ¶ Vicinos) *Antea legebatur*, vicini. *Emendatum eſt ex editionibus Conciliorum Colonienſibus, uno Codice Vaticano, Sorienſi Regio, Burchardo, & Ivone. In exemplari etiam antiquo Concilii Carthaginenſis Græci cap.* 221. *legitur*, γειτνιῶντας: *ubi in impreſſo eſt*, γειτνιῶντες.

¶ 2 Ex conſultu Primatis] *Sic etiam legitur in editionibus Conciliorum vetuſtioribus, codice Sorienſi Regio, & duobus Vaticanis. Sed in recentiore Colonienſi quatuor tomorum editione, & apud Burchardum, & Ivonem eſt*, vicinos ex conſenſu delegerint: *itemque in Concilio Africano in omnibus editionibus.*

3 ps Gratian. *E contra* Gregorius *Joanni defenſori eunti in Hiſpaniam ſcribit l.* 12. *epiſt.* 50. *dicens.*

C. III. *Delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ converti non poteſt.*

SI *g* Epiſcopum talem culpam admiſiſſe conſtiterit (quod abſit) ut conſtet, eum non irrationabiliter fuiſſe depoſitum, eadem ejus depoſitio confirmetur, & Eccleſiæ res ſuæ omnes reſtituantur, quæ ablatæ claruerint: quia delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ non eſt convertendum. Si enim, ut dicunt, Comitiolus defunctus eſt, ab hærede ejus, quæ injuſte ab illo ablata ſunt, ſine excuſatione reddantur.

C. IV. *In perſonam delinquentis, non in facultates ejus ultio procedat.*

Idem *Petro Subdiacono lib.* 2. *epiſt.* 42.

COgnovimus *h*, quod ſi quis ex familia culpam fecerit Eccleſiæ 1, non in ipſum *i*, ſed in ejus ſubſtantiam *k* vindicatur. De qua re præcipimus, ut quiſquis culpam fecerit, in ipſum *l* quidem, ut dignum eſt, vindicetur; a commodione 2 autem ejus omnino abſtineatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Eccleſiæ) *Hæc vox abeſt a pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus, & duobus epiſtolarum B. Gregorii [quamvis ſit in impreſſis] & Joanne Diacono, & Ivone.*

¶ 2 A commodione) *Sic etiam legitur in Frobeniana editione operum B. Gregorii: ſed in cæteris editionibus, & apud Diaconum, & Ivonem*, a commodo, *quæ vox in ea epiſtola ſæpe repetitur ad ſignificandas facultates ipſas. Quare hæc ſtatim ſubduntur:* niſi forte parum aliquid; quod in uſum executoris, qui ad eum tranſmiſſus fuerit, proficere poſſit.

a Et in Afric c 87 b Polyc. lib. 3. t. 12. Burch. l. 1. c. 70. Ivo p. 5. c. 177. c al. æſtimant. d al. judiciis. e Burch. l. 1. c. 145. Ivo p. 5. c. 258. f al. Primates dederint. g 2. q. 1. in princ. §. ſi autem Epiſcopum. h Joan. Diac. in vita l. 2. n. 62. Ivo p. 16. c. 81. i al. ipſo. k al. ſubſtantia. l al. ipſe.

C. V. *Res eorum, qui ex Clero labuntur, ſimul cum ipſis monaſterio tradantur.*

Idem *in eadem epiſtola.*

DE *a* lapſis Sacerdotibus, vel Levitis, vel quolibet ex Clero obſervare te volumus, ut in rebus eorum nulla contaminatione miſcearis; ſed pauperrima regularia monaſteria require, quæ ſecundum Deum vivere ſciuntur *b*, & in eiſdem monaſteriis ad pœnitentiam lapſos trade; ut res lapſorum in eodem loco proficiant, in quo agere pœnitentiam traduntur: quatenus ipſi ex rebus illorum ſubſidium habeant, qui de correctione eorum ſolicitudinem gerunt. Si vero parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur: ita tamen, ut eorum ſtipendium, qui in pœnitentiam dati fuerint, ſufficienter debeat procurari. §. 1. Si qui vero ex familia Eccleſiaſtica Sacerdotes, vel Levitæ, vel Monachi, vel Clerici, vel quilibet alii lapſi fuerint, dari eos in pœnitentiam volumus; ſed res eorum Eccleſiaſtico juri non ſubtrahi. Ad uſum tamen ſuum accipiant, unde ad pœnitendum *c* ſubſiſtant: ne, ſi nudentur, locis, in quibus dati fuerint, oneroſi ſint.

C. VI. *Inutilis Sacerdos Eccleſiam ſuam dignitate non privat.*

Item Leo IV. *d Carolo Regi.*

SI *e* fortaſſis (quod non credimus) apud vos inutiles judicamur, Eccleſia tamen, cui permittente Domino præſumus, non inutilis, ſed caput, principiumque omnium merito ſimul ab omnibus vocatur.

C. VII. *Poſſeſſiones monaſterii pro peccato Abbatis Epiſcopo tollere non licet.*

Item in Moguntinenſi Concilio.

EPiſcopo *f* non licet poſſeſſionem monaſterii tollere, quamvis Abbas peccaverit; ſed ſubjiciat 1 eum poteſtati Abbatis alterius monaſterii.

Corr. Rom. ¶ 1 Subjiciat) *Apud Burchardum, & Ivonem legitur*, mittat eum in aliud monaſterium in poteſtatem alterius Abbatis.

C. VIII. *Quæ Sacerdotes dederunt, ſubſequentes Pontifices nullatenus auferre præſumant.*

Item Gelaſius.

ILlud *g* ſtatuendum cenſuimus, ut quaſcunque munificentias Clericis, aut ſibi ſervientibus de rebus Eccleſiæ in uſum, aut de propriis in proprietatem præcedentes dederint Sacerdotes, ſubſequentes Pontifices nullatenus auferre præſumant. Si quid tamen culpæ extiterit, pro qualitate perſonarum, vel regula præcedentium canonum in perſona habeatur, non in facultate diſtrictum.

Gratian. *Si ergo delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ converti non poteſt, quia procurator conditionem Eccleſiæ poteſt facere meliorem, non deteriorem: ſi peccato Abbatis poſſeſſiones monaſterii auferri non licet, quomodo delictum Epiſcopi vertetur in damnum Eccleſiæ, ut inde detrimentum cauſæ ſuæ patiatur? Sed detrimentum cauſæ pati non ſic eſt accipiendum, ut Eccleſia ſuo jure privetur, ſed potius, quia Clericis coram ſuo judice ſtantibus, Epiſcopus tacebit, & pro injuria illata mulctabitur, ſi propria habuerit.*

QUÆSTIO VII.

1 ps QUod autem *Eccleſias de manu Laicorum nec Abbati, nec alicui accipere liceat, omnium canonum teſtatur auctoritas. Generaliter enim tam Eccleſiæ, quam res Eccleſiarum in Epiſcoporum poteſtate conſiſtunt. Laici autem nec ſua, nec Epiſcoporum auctoritate decimas, vel Eccleſias poſſidere poſſunt. Unde Epiſcopi ſive beneficio, ſive pretio Eccleſias, vel decimas Laicis dederint, donum vacationis*

a Anſ. l. 8. c. 2. Ivo p. 6. c. 380. & p. 15. c. 20. b al. ſciunt. c al. pœnitentiam. d fortaſſe tertius. e Ivo p. 5. c. 2. f Burch. l. 3. c. 82. Ivo p. 7. c. 205. g Anſ. l. 6. c. 172.

pientis, domum negotiationis, & ſpeluncam latronum a faciunt, Unde poſt everſionem cathedræ a cœtu fidelium ſegregati æterno verbere a Domino flagellabuntur.

C. I. *Decimæ a Laicis non poſſideantur.*

Unde Gregorius VII. *ait in Concilio Lateranenſi cap. 7. lib. 6. regeſti.*

DEcimas *b*, quas in uſum pietatis conceſſas eſſe canonica auctoritas demonſtrat, a Laicis poſſideri Apoſtolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab Epiſcopis, vel Regibus, vel quibuslibet perſonis eas acceperint, niſi Eccleſiæ reddiderint, ſciant, ſe ſacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere. §. 1. Oportet *c* autem *1* congruentius nos decimas, & primitias, quas jure Sacerdotum eſſe ſancimus, ab omni populo accipere; quas fideles Domino præcipiente offerunt, juxta illud vaticinium Malachiæ *d* Prophetæ: *Inferte omnem decimationem in horreum meum, ut ſit cibus in domo mea.* §. 2. Has vero decimas ſub manu Epiſcopi fore cenſemus: ut ille, qui cætera præeſt, omnibus juſte diſtribuat, nec cuiquam perſonæ honorabilius exhibeat, unde alii ſcrupuloſo corde moveantur: ſed ſint omnia communia: quia inhoneſtum videtur, ut alii Sacerdotes habeant, alii vero detrimentum patiantur: ſed ſicut una eſt fides catholica, ita neceſſe eſt, ut ille, qui proviſor eſt loci, quamvis multæ ſint Eccleſiæ, omnibus tamen fideliter diſtribuat.

Corr. Rom. ¶ *Eſt Canon ſeptimus Concilii a Gregorio VII. Romæ in Laterano habiti anno Domini* 1078. *quod habetur lib. 6. regeſti ejuſdem Gregorii. Eundem canonem repetivit Innocentius II. in Concilio a ſe Romæ habito c. 9. Utrumque Concilium extat in Bibliotheca Vaticana.*

¶ 1. Oportet autem) *Quæ ſequuntur uſque ad finem, in neutro Concilio, neque in Polycarpo, aut Pannormia, neque apud Anſelmum habentur.*

C. II. *De eodem.* PALEA.

Unde Urbanus II.

COngregato *e* apud Claromontenſem urbem multorum Epiſcoporum Synodali conventu propoſita nobis eſt a quibuſdam eorum quæſtio de Eccleſiis, vel de Eccleſiaſticis poſſeſſionibus, a Clericis, vel Monachis uſque impræſentiarum, inconſultis Epiſcopis, acquiſitis. Nos autem uſi ſaniori conſilio eorundem Epiſcoporum, condeſcendentes pro tempore, providenteſque Eccleſiaſticæ paci, vel quia aliter abſque inevitabilis ſcandali periculo hujuſmodi quæſtio non poterat procedere; Apoſtolica auctoritate decrevimus, ut ea, quæ a Clericis, vel Monachis, vel a quibuſcunque perſonis, prout potuerint, uſque hodie fuerint acquiſita, rata perenniter, & inconcuſſa permaneant: hoc tamen tenore, ne in poſterum inconſultis Epiſcopis talia præſumant.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in Conciliis Urbani non eſt inventum. Habetur autem in prima collectione Decretalium Bernardi Papienſis tit. de capellis Monachorum ex eodem Urbano citatum.*

C. III. *De eodem.*

Item Gregorius VII.

PErvenit *f* ad nos fama ſiniſtra, quod quidam Epiſcoporum non Sacerdotibus propriæ diœceſis decimas, atque Chriſtianorum oblationes conferant, ſed potius laicalibus perſonis, militum videlicet, ſive ſervitorum, vel (quod gravius eſt) etiam conſanguineis. Unde ſi quis amodo Epiſcopus inventus fuerit hujus divini præcepti tranſgreſſor, inter maximos Hæreticos, & Antichriſtos non minimus habeatur. Et ſicut Nicæna Synodus de Simoniacis cenſuit, & qui dat Epiſcopus, & qui recipiunt ab eo Laici, ſive pretio, ſive beneficio, æterni incendii ignibus deputentur.

Corr. Rom. ¶ *In vulgatis codicibus huic capiti erat propoſitum nomen Paleæ: ſed habetur in omnibus manuſcriptis. Refertur autem plane eiſdem verbis* 1. q. 3. pervenit, *& de eo ibi notatum eſt. In Polycarpo poſitum eſt longe copioſius, & citatur ex Concilio Africano.*

C. IV. *Fideliter decimas dat, qui omnium ſuorum decimas ſolvit.*

Item Ambroſius *in ſermone Quadrageſimæ, cujus initium*: Ecce nunc tempus.

QUicunque recognoverit *a* in ſe, quod fideliter non dederit decimas ſuas, modo emendet, quod minus fecit. Quid eſt fideliter decimas dare? niſi ut nec pejus, nec minus aliquando Deo offeras, aut de grano ſuo, aut de vino ſuo, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, aut de ipſa venatione ſua.

Corr. Rom. ¶ *In ſermonibus ſæpe citatis, qui B. Ambroſio inſcripti in Bibliotheca Vaticana, & Monaſterii Mediolanenſis ſervantur, ſermone primo de Quadrageſima, habetur hoc capitulum.*

C. V. *Excommunicentur, qui Sacerdotibus decimas dare nolunt.*

Item ex Concilio Rothomagenſi.

OMnes *b* decimæ terræ, ſive de frugibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur: *1* boves *c*, & oves, & capræ, quæ ſub paſtoris virga tranſeunt; quicquid decimum venerit, ſanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutaverit, & quod *d* mutatum eſt, & pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur domino, & non redimetur.) Sed quia modo multi inveniuntur decimas dare nolentes, ſtatuimus, ut ſecundum Domini noſtri præceptum admoneantur ſemel, & ſecundo, & tertio. Qui ſi non emendaverint, anathematis vinculo feriantur uſque ad ſatisfactionem, & emendationem congruam.

Corr. Rom. ¶ *Hic etiam auctoritate veterum codicum inductum eſt nomen Paleæ.*

¶ 1 Boves) *Hæc uſque ad verſ.* ſed quia, *in aliquot vetuſtis codicibus non habentur. Sunt tamen etiam apud veteres collectores.*

C. VI. *Veterum exemplo decimæ ſolvantur.*

Item ex Concilio Moguntinenſi.

DEcimas *e* Deo, & Sacerdotibus Dei dandas Abraham factis, & Jacob promiſſis inſinuat: deinde lex ſtatuit, & omnes ſancti doctores commemorant.

Gratian. *Non autem decimæ ſunt redimendæ a populo, ſi aliter dare eas noluerint.*

C. VII. *Decimæ non ſunt a populo redimendæ.*

Unde in eodem Concilio *f* legitur.

DEcimas *g*, quas populus dare non vult, niſi quolibet munere ab eo redimantur, ab Epiſcopis prohibendum eſt, ne fiat.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus, & Ivo citant ex Concilio Mediomatricis. Habetur in capitularibus lib. 5. c. 46. & in legibus Longobardicis l. 3. tit. de decimis.*

C. VIII.

a *Metr.* 21. b *Polyc. l. 3. t. 21. Anſ. l. 5. c. 55. Pann. l.* 8. c. 245. c *Deuſd. l. 3.* d *Mal.* 3. e *In collect. 1. t. de capel. mon.* f *Sup. 1. q. 3. pervenit. Polyc. l. 3. t. 21.*

a *al. recognovit.* b *Burch. l. 3. c. 130. Ivo p. 3. c. 196. Pann. l. 2. c. 58. Levit. 27.* c *omnium decimarum bovis, & ovis &c.) orig.* d *al. & quod mutat, & quod mutatum eſt.* e *Burch. l. 3. cap. 133. Ivo p. 3. c. 199. Pann. l. 2. c. 60.* f *Lib. 5. Capit. c. 46. & in leg. Longob. l. 3. t. de decimis.* g *Burch. l. 3. c. 134. Ivo p. 3. c. 200. Pann. l. 2. c. 62.*

C. VIII. *Quia decimæ Deo non redduntur, indictio fiſci acceſſit.*

Item Auguſtinus *lib. 50. homiliarum, hom. 48.*

MAjores noſtri ideo copiis omnibus abundabant, quia Deo decimas dabant, & Cæſari cenſum reddebant. Modo autem, quia diſceſſit devotio Dei, acceſſit indictio fiſci. Noluimus partiri cum Deo decimas: modo autem totum tollitur. Hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus.

C. IX. *Columbas vendit, qui Eccleſiam indiſciplinatis committit.*

Item Origenes *homil. 15. ad c. 21. Matthæi.*

ET hoc diximus ſecundum ſimplicem intellectum. Juxta moralem autem talia dicemus: & primum quidem de templo, de quo per Prophetam *a* dixit Deus: *Domus mea, domus orationis vocabitur.* Ergo ſecundum corporalem circumciſionem carnis, & ſecundum corporales legis feſtivitates, & ſacrificia, conſequenter & templum Dei æſtimabatur, quod ex lapidibus inſenſatis erat conſtructum; primum quidem a Salomone, deinde reparatum ab Eſdra, poſtea vero poſt Chriſti adventum a Romanis deſtructum: & illa æſtimabatur domus orationis: qua deſtructa, neceſſe eſt, ut Judæi, quaſi non jam habentes domum orationis, jam non habeant privilegium ſpeculationis Dei, nec poſſint ſecundum legem Deo ſervire. §. 1. Hoc ergo facto, omnia Chriſtus ejecit in myſterio ſpiritualium actuum ſuorum, & tunc viſibiliter fecit, quod ſemper inviſibiliter agit, ejiciens vendentes, & ementes de templo, & menſas nummulariorum evertens, & cathedras vendentium columbas ad correptionem populi: ut non pro 1 mundanis feſtivitates in nomine Dei celebrent, nec emptionibus, & venditionibus vacent in loco non competenti, in quo non debent emere, & vendere, ſed orationibus vacare, qui congregantur quaſi in domo orationis. §. 2. Nunc autem arbitror templum Dei ex lapidibus vivis conſtructum, eſſe Eccleſiam Chriſti. Sunt autem multi in ea, non, ſicut decet, viventes ſpiritualiter, ſed ſecundum carnem militantes: qui & domum orationis de lapidibus vivis conſtructam faciunt ſpeluncam eſſe latronum, actibus ſuis non Eccleſia Dei dignis, ſed ſpelunca latronum. Qui enim conſiderat in multis Eccleſiis talium Chriſtianorum peccata, qui arbitrantur quæſtum eſſe pietatem, & cum deberent de Evangelio vivere, ſecundum quod vivere decet ſervos Dei, hoc non faciunt, ſed divitias, & multas poſſeſſiones acquirunt, nonne dicet ſpeluncam latronum factam eſſe ſub illis Eccleſiam? ut recte dicat Chriſtus ad eos propter diſſipationem Eccleſiæ ſuæ: *Quæ b utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem?* Item ipſe per Oſee *c* tali modo: *Væ mihi, quoniam factus ſum ſicut qui colligit ſtipulam in meſſe; & ſicut qui racemum in vindemia, cum non ſunt* d *botri ad manducandum primogenita. Væ animæ meæ: quia periit timoratus a terra: & qui corrigat, in hominibus non eſt.* Et cum intellexeris Jeſum dicentem talia, & lugentem peccata noſtra, aſpice ſimul & illud, quod in Evangelio ſcribitur *e*: *Cum vidiſſet Hieruſalem, flevit ſuper eam, & dixit, quia ſi cognoviſſes & tu.* Et ſi rationabiliter flevit ſuper Hieruſalem, & rationabilius flebit ſuper Eccleſiam, ædificatam quidem, ut eſſet domus orationis, factam autem propter turpia lucra, & luxus quorundam (quod utinam non eſſet) Principum populi, ſpeluncam latronum. *& infra.* §. 3. Et arbitror convenire verbum de venditoribus columbarum, eis, qui tradunt Eccleſias avaris, & tyrannicis, & indiſciplinatis; & irreligioſis Epiſcopis, aut Presbyteris. Propter quod, & cathedras tantummodo appellavit Evangeliſta everſas eſſe ab Jeſu. Et utinam audirent hæc eum dicentis *a* admonitione Scripturæ, qui gloriantur de cathedris Moyſi, in *b* quibus ſedent, & vendunt omnes Eccleſias columbarum, & tradunt eas talibus præpoſitis, ad quos recte dicatur a Domino per Hieremiam Prophetam *c*: *Principes populi mei me non cognoverunt. Filii enim ſunt inſipientes, & non intelligentes: ſapientes ſunt ad male faciendum, bene autem facere neſciunt.*

Corr. Rom. ¶ 1 Pro mundanis] *Apud Origenem legitur,* ut non pro mundi feſtivitatibus in nomine Dei emptionibus, & venditionibus vacent. *Et hoc quidem propter gloſſam mutatum non eſt: multa vero alia partim ex Originali, partim ex vetuſtis codicibus ſunt emendata, & locupletata.*

Gratian. *Cum ergo Eccleſiæ, & oblationes earum non conſiſtant, niſi in poteſtate Epiſcoporum; patet profecto, quod non ſunt ab alio recipiendæ, quam de manu eorum.*

C. X. *Omnes baſilicæ ad eum pertinent Epiſcopum, in cujus territorio poſitæ ſunt.*

Unde in Aurelianenſi Concilio I. *cap. 19. ſtatutum eſt.*

OMnes *d* baſilicæ, quæ per diverſa loca conſtructæ ſunt, vel quotidie conſtruuntur, placuit ſecundum priorum canonum regulam, ut in ejus Epiſcopi poteſtate conſiſtant, in cujus territorio poſitæ ſunt.

C. XI. *Archidiaconus, Archipresbyter, Præpoſitus, vel Decanus, nec officia, nec beneficia Eccleſiaſtica ſine conſenſu Epiſcopi tribuat.*

Item Calixtus *e* Papa.

NUllus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, ſive Præpoſitus, vel Decanus animarum curam, vel Præbendas Eccleſiæ ſine judicio, vel conſenſu Epiſcopi alicui tribuat: imo, ſicut ſanctis canonibus conſtitutum eſt, animarum cura, & pecuniarum Eccleſiaſticarum diſpenſatio in Epiſcopi judicio, & poteſtate permaneat. Si quis vero contra hoc facere, aut poteſtatem, quæ ad Epiſcopum pertinet, ſibi vendicare præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur.

C. XII. *De manu Laici Epiſcopatus, vel Abbatia ſuſcipi non debet.*

Item Gregorius VII. *in f generali Synodo præſidens dixit, cap. 1. & 2.*

I. SI quis *g* deinceps Epiſcopatum, vel Abbatiam de manu alicujus laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter Epiſcopos vel Abbates habeatur: nec ulla ei, ut Epiſcopo, ſeu Abbati, audientia concedatur. Inſuper ei & gratiam beati Petri, & introitum *h* Eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſub crimine 1 tam ambitionis, quam inobedientiæ (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis dignitatibus conſtituimus. *Item c. 2. §. 1.* Si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet ſecularium Poteſtatum, aut perſonarum inveſtituram *i* Epiſcopatuum, vel alicujus Eccleſiaſticæ dignitatis dare præſumpſerit, ejuſdem ſententiæ vinculo ſe eſſe ſciat obſtrictum.

Corr. Rom. ¶ 1 Sub crimine] *Antea legebatur,* ſub crimine tam inobedientiæ, quam ambitionis, ex qua ſcelus idololatriæ cœpit. *Emendatum eſt ex Concilio ipſo, & Anſelmo. Et eſt locutio valde familiaris Gregorio VII. ex primo Regum capit. 15.*

C. XIII.

a *Eſa. 56.* Matth. 21. b *Pſal. 29.* c *Michæam*] *orig. & eſt Michææ 7.* d *al. ſit botrie*] *orig.* e *Luc. 19.*

a *docentis*] *orig.* b *Matth. 23.* c *Hier. 4.* d *Polyc. l. 3. tit. 12. Burch. l. 3. c. 8. Ivo p. 3. c. 10.* e *al. ex Concil. Rothomagenſi.* f *Lib. 6. regeſti ejuſdem.* g *Anſ. l. 6. c. 73. Deuſded. p. 1.* h *1. Reg. 15.* i *inveſtituras*) *orig.*

Digitized by Google

C. XIII. *Excommunicationi ſubjaceat, nec inveſtituræ ſumat fructum, qui de manu Laici Eccleſiam ſuſceperit.*

Idem *ibidem, cap.* 3.

QUoniam *a* inveſtituræ Eccleſiarum contra ſtatuta ſanctorum Patrum a Laicis perſonis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Eccleſia (imo ruinam ſanctæ religionis) oriri, ex quibus Chriſtiana religio conculcatur, decernimus, ut nullus Clericorum inveſtituram Epiſcopatus, vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus laicæ perſonæ, viri, vel fœminæ, ſuſcipiet. Quod ſi præſumpſerit, recognoſcat inveſtituram illam Apoſtolica auctoritate irritam eſſe, & ſe uſque ad condignam ſatisfactionem excommunicationi ſubjacere.

C. XIV. *De eodem.*

Item ex Canone Apoſtolorum 31.

II. SI *b* quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſos obtineat, deponetur, & ſegregetur, omneſque, qui illi communicant.

Corr. Rom. ❡ *De hoc canone notatum eſt ſup. diſt.* 63. c. omnis electio. *in verſ.* ſegregetur.

C. XV. *De eodem.*

Item ex Chronico Anaſtaſii Bibliothecarii.

SAne Theſſalonicenſi Epiſcopo communicante ob metum Imperatoris Anaſtaſii Timotheo Conſtantinopolitano Epiſcopo, quem *c* Concilium Chalcedonenſe anathematizaverat, quadraginta Epiſcopi Illyrici, & Græciæ convenientes in unum, per profeſſionem in ſcriptis factam, ut a proprio Metropolitano, diſceſſerunt ab eo, & Romam mittentes Romanæ communicare in ſcriptis profeſſi ſunt. *& paulo poſt.* d. §. 1. Cum 1 Dioſcorus (*junior*) manus impoſitionem accepiſſet, receſſerunt multitudines populorum *e*, dicentes, quia niſi ſecundum quod ſanctorum continent Apoſtolorum canones fiet, non recipietur Epiſcopus: Principes enim inthronizaverant eum.

Corr. Rom. ❡ *Caput hoc acceptum eſt ex Chronico Anaſtaſii Bibliothecarii, in iis, quæ de Anaſtaſio Imperatore narrat: multaque ex ipſo originali ſunt emendata.*

❡ 1 Cum Dioſcorus] *Hæc eſt altera electio a priore, & ipſa facta non canonice, & poteſtate Laica: nam prior eſt Timothei ad ſedem Conſtantinopolitanam: hæc vero poſterior Dioſcori junioris ad Alexandrinam. Utraque vero Bibliothecario copioſe exponitur.*

C. XVI. *Excommunicetur, qui per Laicos Eccleſias obtinet.*

Item Paſchalis Papa II.

III. SI *f* quis Clericus, Abbas, vel Monachus per Laicos Eccleſiae obtinuerit, ſecundum ſanctorum Apoſtolorum canones, & Antiocheni 1 Concilii capitulum, excommunicationi ſubjaceat.

Corr. Rom. ❡ *Capitis hujus, & ſequentis ſenſus eſt in fragmento manuſcripto Concilii apud Guardaſtallum a Paſchali habiti anno Domini* 1106. *quod in Bibliotheca Vaticana ſervatur. Naucleris etiam Gen.* 36. *narrat, Paſchalem apud Trecas Concilium habuiſſe: ubi inter multa ſententiam de libera paſtorum electione, & de coercenda Laicorum in Eccleſiaſticas dignitates præſumptione juxta prædeceſſorum ſuorum decreta promulgarit.*

❡ 1 Antiocheni] *In Concilio Antiocheno nihil expreſſe ſtatuitur contra eos, qui per Laicos obtinent dignitates Eccleſiaſticas. Verum cap.* 23. *præcipitur, ut in Epiſcopo eligendo ſervetur jus Eccleſiaſticum: nempe, ut non eligatur Epiſcopus, niſi cum Synodo, & judicio Epiſcoporum: quibus verbis Laici videntur excludi. In Synodo autem Nicæna ſecunda, cap.* 3. *repetitur, & confirmatur Canon Apoſtolorum.*

C. XVII. *Qui per Laicos Eccleſias obtinet, & qui manus imponit, communione privetur.*

Idem.

COnſtitutiones ſanctorum canonum ſequentes ſtatuimus, ut quicunque Clericorum ab hac hora in antea inveſtituram Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ dignitatis de manu laica acceperit, & ipſe, & qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubjaceat, & communione privetur.

C. XVIII. *De eodem.*

Idem.

NUllus *a* Laicorum Eccleſias, vel Eccleſiarum bona occupet, vel diſponat. Qui vero ſecus egerit, juxta beati Alexandri 1 capitulum ab Eccleſiæ liminibus arceatur.

Corr. Rom. ❡ 1 Alexandri] *In epiſtolis Alexandri Papæ I. nihil legitur, quod ad hanc rem pertineat. Verum in epiſtola Alexandri II. in qua Synodum a ſe habitam repetit (quæ epiſtola ex vetuſto codice deſcripta Romam ex Hiſpania miſſa eſt) hæc inter alia habentur:* Decimæ, & primitiæ, ſeu vivorum & mortuorum oblationes Eccleſiæ Dei fideliter reddantur a Laicis; & ut in diſpoſitione Epiſcoporum ſint: quas qui retinuerint, a ſanctæ Eccleſiæ communione ſeparentur, *quod fere eſt idem cum c.* præcipimus. *ſup. ead. q.* 2. *ex Nicolao II.*

C. XIX. *De eodem.*

Idem.

SIcut Domini veſtimentum ſciſſum non eſt, ſed de eo ſortiti ſunt; ita nec Eccleſia ſcindi debet, quia in unitate tota conſiſtit. In poteſtatem ergo proprii Epiſcopi Eccleſiæ reducantur, & ab ipſo (ſicut ſacris canonibus cautum eſt) ordinentur: Alioquin & Eccleſiæ ipſæ, & Clerici earundem divinis deſtituantur officiis.

C. XX. *Nullus Clericus per Laicos Eccleſiam obtineat.*

Item Alexander Papa II.

PEr Laicos nullo modo quilibet Clericus, vel Preſbyter obtineat Eccleſiam, nec gratis, nec pretio. §. 1. Nullus habitum Monachi ſuſcipiat, ſpem, aut promiſſionem habens, ut Abbas fiat. §. 2. Nullus Preſbyter duas habeat Eccleſias.

Corr. Rom. ❡ *Habetur in eadem epiſtola Alexandri II. paulo ſuperius in c.* nullus Laicorum, *citata. Nam ſtatim poſt verb.* ſeparentur, *ſequitur,* & ut per Laicos, &c.

C. XXI. *Singuli Epiſcopi ſuos habeant œconomos.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi, *c.* 26.

QUoniam *b* in quibuſdam Eccleſiis, ut rumore comperimus, præter *c* œconomos Epiſcopi facultates Eccleſiaſticas tractant, placuit omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum, habere œconomum de Clero proprio, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas ſecundum ſententiam proprii Epiſcopi: ita ut Eccleſiæ diſpenſatio præter teſtimonium 1 non ſit: & ex hoc diſpergantur Eccleſiaſticæ facultates, & ſacerdotio maledictionis 2 derogatio procreetur. Quod ſi hoc minime fecerit, divinis conſtitutionibus ſubjacebit.

Corr. Rom. ❡ 1 Teſtimonium] *In vulgatis ſequebatur,* Epiſcopi: *quæ vox inducta eſt auctoritate manuſcriptorum, & originalis ex verſione Dionyſii, quæ concordat cum priſca, & Græcis verbis. Alia etiam nonnulla ſunt emendata.*

❡ 2 Maledictionis] *Græce eſt,* καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι: *quod in priſca verſione eſt;* & ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur.

C. XXII.

a *Polyc. l.* 2. *tit.* 4. *Anſ. l.* 6. *c.* 73. b *Diſt.* 63. *omnis electio. Deuſdedit part.* 1. *Burch. lib.* 3. *c.* 109. *Ivo part.* 3. *c.* 85. *& p.* 5. *c.* 119. c qui] *orig.* d *Deuſded. p.* 1. e *alit.* ruſticorum] *orig.* f *Can. Apoſt.* 31.

a *Polyc. lib.* 2. *tit.* 4. b *Diſtinct.* 89. *quia in quibuſdam. Anſelm. lib.* 6. *cap.* 243. c *alit. non per*] δίχα οἰκονόμων *e ſine œconomis.*

C. XXII. *Laici non ſunt conſtituendi œconomi, ſed ex proprio Clero eligendi.*

Item ex Concilio Hiſpalenſi II. *cui interfuit Iſiderus c. 9.*

IN *a* nona actione didicimus, quoſdam ex noſtro collegio contra mores Eccleſiaſticos, Laicos habere in rebus divinis conſtitutos œconomos. Proinde pariter tractantes eligimus, ut unuſquiſque noſtrum ſecundum Chalcedonenſium *b* Patrum decreta ex proprio Clero œconomum ſibi conſtituat. Indecorum eſt enim Laicum Vicarium eſſe Epiſcopi, & ſeculares in Eccleſia judicare. In uno enim eodemque officio non debet diſpar eſſe profeſſio. Quod etiam in lege divina prohibetur, dicente *c* Moyſe: *Non arabis in bove ſimul, & aſino*; id eſt, homines diverſæ profeſſionis in officio uno non ſociabis. Unde & oportet nos & divinis libris, & ſanctorum Patrum obedire præceptis, conſtituentes, ut hi, qui in adminiſtrationibus Eccleſiæ Pontificibus ſociantur, diſcrepare non debeant nec profeſſione, nec habitu. Nam cohærere, & conjungi non poſſunt, quibus & ſtudia, & vota diverſa ſunt. §. 1. Si quis autem Epiſcopus poſthac Eccleſiaſticam rem aut per laicalem procurationem adminiſtrandam elegerit, aut ſine teſtimonio œconomi gubernandam crediderit, vere ut contemptor canonum, & fraudator Eccleſiaſticarum rerum, non ſolum Chriſto de rebus pauperum judicabitur reus, ſed etiam Concilio manebit obnoxius.

C. XXIII. *Non habeat Laicus aliquid ſtatuendi in Eccleſia facultatem.*

Item In Synodo Romana III. Symmachi Papæ c. 3.

NOn *d* placuit Laicum *e* ſtatuendi in Eccleſia [præter Papam Romanum] habere aliquam poteſtatem: cui *f* obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi.

C. XXIV. *Eccleſiaſticas facultates Laici diſponere non poſſunt.*

Item ibidem Eulalius *g* Epiſcopus *Syracuſanæ Eccleſiæ dixit.*

LAicis *h* quamvis religioſis nulla de Eccleſiaſticis facultatibus *i* aliquid diſponendi legitur attributa facultas.

Corr. Rom. ❡ 1 Facultatibus] *Antea legebatur*, dignitatibus. *Emendatum eſt ex originali* (*ut ſup. diſt.* 96. Bene quidem.) *epiſtola Stephani I., & decreto Paſchalis II. manuſcripto: quibus locis hoc idem repetitur.*

C. XXV. *Laicus ſacrilegus habetur, qui diſpoſitionem, vel dominationem rerum Eccleſiaſticarum uſurpat.*

Item Calixtus Papa II.

IV. SI quis Principum, vel aliorum Laicorum diſpoſitionem, ſeu dominationem *i* rerum, ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum ſibi vendicaverit, ut ſacrilegus judicetur.

Corr. Rom. ❡ Inter *decreta Calixti, ex quo citatur, non eſt inventum. Habetur in decretis Paſchalis II. manuſcriptis cap. 5. ſed non eſt mutatum nomen Calixti: quia Pontifices iſti, qui iiſdem fere temporibus fuerunt, frequenter eadem decreta ſuorum anteceſſorum repetebant.*

C. XXVI. *In Eccleſia, quam quis ædificat, nihil ſibi præ cæteris vendicet.*

Item Gelaſius Papa *Senecioni Epiſcopo.*

3 ps. PIæ *k* mentis amplectenda devotio eſt, qua ſe Juſſus *l* nobis in re Juliana *m* ſui juris fundaſſe perhibetur Eccleſiam, quam in honorem ſancti Viti confeſſoris ejus nomine cupit conſecrari. Hanc igitur, frater chariſſime (ſi ad tuam diœceſim pertinere non ambigis) ex more convenit dedicari, collata primitus donatione ſolenni, quam miniſtris Eccleſiæ deſtinaſſe ſe præfati muneris teſtatur oblator, ſciturus ſine dubio præter proceſſionis aditum, qui omni Chriſtiano debetur, nihil ibidem ſe proprii juris habiturum.

C. XXVII. *De eodem.* Idem.

FRigentius *a* vero *b* petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, in re ſua, quod *c* Sexilianum vocatur, baſilicam ſe ſanctorum Michaelis Archangeli, & Martini Confeſſoris pro ſua devotione *d* fundaſſe. Et ideo, frater chariſſime, ſi ad tuam pertinet parochiam, benedictionem ſupra memoratæ baſilicæ ſolenni veneratione dependе. Nihil tamen ſibi fundator ex hac baſilica noverit vendicandum, niſi proceſſionis aditum, qui Chriſtianis omnibus in commune debetur.

C. XXVIII. *De eodem.*

Item Clemens *epiſt. 2. ad Jacobum.*

ECcleſias *e* per congrua, & utilia facite loca, quas *f* divinis precibus ſacrare oportet, & in ſingulis 1 Sacerdotes divinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam gravari.

Corr. Rom. ❡ 1 Et in ſingulis) *Addita ſunt hæc uſque ad verb.* quos. *ex originali.*

C. XXIX. *Laici Presbyteros de Eccleſiis non ejiciant.*

Item Leo IV. *g Carolo Regi.*

COntra *h* ſanctorum Patrum cenſuras videtur exiſtere, ſi ſecularis, vel Laicus Presbyteros ab Eccleſiis, in quibus tempore ordinationis eorum nominati 1, vel introducti fuerint, videtur *i* expellere. Si vero fundatores Eccleſiarum ad inopiam vergere cœperint, ab eiſdem Eccleſiis temporalis vitæ ſuffragia percipiant.

Corr. Rom. ❡ 1 Nominati) *In vetuſtis exemplaribus, & apud Ivonem legitur*, denominati, *ut ſignificet recitationem nominis ejus, qui promovebatur, & Eccleſiæ, ad quam ordinabatur: de qua dictum eſt ſupra diſt.* 70. *c.* neminem. *Erat autem hæc canonica adſcriptio, & inſtitutio ad illam Eccleſiam, & non ſimplex nominatio, prout auctor gloſſæ accepit.*

C. XXX. *Fundatores Eccleſiarum, ſi inopes cœperint eſſe, ab eiſdem alimenta accipiant.*

Unde in Concilio Toletano IV. *c.* 37. *legitur.*

QUicunque fidelium devotione propria de facultatibus ſuis Eccleſiæ aliquid contulerint, ſi forte ipſi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Eccleſia ſuffragium vitæ pro temporis uſu percipiant.

Gratian. *Si erga Eccleſiaſticas facultates diſpenſandi poteſtatem non habent Laici, multo minus Eccleſias ipſas quibuslibet ad regendum committere, vel aliis auferre valent.* §. 1. *Hic autem diſtinguendum eſt, quid juris fundatores Eccleſiarum in eis habeant, vel quid non. Habent jus providendi, & conſulendi, & Sacerdotem inveniendi; ſed non habent jus vendendi, vel donandi, vel utendi tanquam propriis.*

C. XXXI. *Hæredes ejus, qui Eccleſiam conſtruxit, & ipſi pro ea ſollicitudinem gerere debent.*

Unde in Canonibus invenitur ex Concilio Toletano IX. *c.* 1.

FIliis, vel nepotibus, ac honeſtioribus propinquis ejus, qui conſtruxit, vel ditavit Eccleſiam, licitum ſit hanc bonæ intentionis habere ſolertiam, ut ſi Sacerdotem, ſeu mini-

a *Burch. l.* 2. *c.* 89. *Ivo p.* 5. *c.* 295. b *Cap. proxime ſuperiore.* c *Deut.* 22. d *Sup. diſt.* 96. *bene quidem. Deuſd. p.* 1. *&* 4. *Anſ. l.* 5. *c.* 9. e *al. non licuit Laico*] *orig. al. non licuit Laicis diſt.* 96. f *al. quos.* g *& epiſt.* 2 *Stephani l. c.* 9. *& in decretis Paſchalis II. manuſcrip.* h *Polyc. l.* 6. *t.* 1. *Deuſd. p.* 4. i *al. donationem.* k *Anſ. l.* 5. *c.* 9. l *al. Senilius.* m *al. Juviniana.*

a *al. Frigetius.* b *Polyc. l.* 3. *t.* 22. *Anſ. l.* 5. *c.* 22. c *al. quæ.* d *al. devotione.* e *De conſ. diſt.* 1. *Eccleſias.* f *al. quæ.* g *al. tertius.* h *Deuſd. p.* 4. *Ivo p.* 3. *c.* 202. i *al. mittere.*

Digitized by Google

miniſtrum aliquid ex collatis rebus præviderint deſtaudare, aut commonitionis honeſtæ conventiooe compeſcant, aut Epiſcopo, vel Judici corrigenda denuntient. Quod ſi talia Epiſcopus agere tentet, Metropolitano ejus hæc inſinuare procurent. Si autem Metropolitaous talia gerat, Regis hæc auribus intimare non differant. §. 1. Ipſis tamen hæredibus in eiſdem rebus non liceat quaſi juris proprii poteſtatem præferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec violentiam quamcooque præſumere: ſed hoc ſolum in ſalutarem ſolicitudinem adhibere, quod aut nullam *a* noxam operatio nocens attingat, aut multam *b*, vel aliquam partem ſalutaris mercedis *c* aſſumat. §. 2. Si quis vero deinceps hæc monita temerare præſumpſerit, & male rapta cum confuſione reſtituet, & excommonicationis annuæ ſententiam ſuſtinebit.

C. XXXII. *Fundatores Eccleſiarum ordinandas in eis Epiſcopo afferant.*

Item ex Concilio Toletano IX. *c.* 2.

DEcernimus, ut quandiu ſundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, pro eiſdem locis curam permittantur habere ſolicitam, atque rectores idoneos in eiſdem baſilicis iidem ipſi offerant Epiſcopis ordinandos 1. Quod ſi tales forſitan non inveniaotur ab eis, tunc, quos Epiſcopus loci probaverit Deo placitos, ſacris coltibus inſtituat cum eorum conniventia ſervituros. §. 1. Quod ſi ſpretis 2 eiſdem ſundatoribus rectores ibidem præſumpſerit Epiſcopus ordinare, & ordinationem ſuam irritam noverit eſſe, & ad verecundiam ſuam alios in eorum loco (quos iidem ipſi fundatores condignos elegerint) ordinari.

Corr. Rom. ℊ 1 Ordinandos] *Quæ ſequuntur uſque ad verſ.* Quod ſi ſpretis, *addita ſunt ex ipſo Concilio.*

ℊ 2 Spretis) *Sic etiam legitur in Codice Lucenſi Regio: ſed in Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis,* Quod ſi ſuperſtitibus.

C. XXXIII. *A dominio conſtructoris monaſterium non eſt auferendum.*

Item ea Romsna Synodo Eugenii II. & Leonis IV. *c.* 21.

MOnaſterium, vel Oratorium canonice conſtructum a dominio conſtroctoris eo iovito non auſeratur, liceatque illi Presbytero, cui voluerit, pro ſacro officio illius diœceſis cum conſenſu Epiſcopi, oe malus exiſtat, commendare.

C. XXXIV. *De eodem.*

Item Gregorius Papa *lib. 7. ind.* 1. *Secundino Epiſcopo Taurominitano.*

RAtionis *d* ordo non patitur, ut monaſterium contra voluntatem fundatorum ab eorum diſpoſitione ad arbitrium ſuum quis vendicare debeat.

Corr. Rom. ℊ *Apud Anſelmum, & in Polycarpo hoc eodem modo habetur. In ipſa autem epiſtola pendet oratia ex ſuperioribus, & ſic legitur:* Quia rationis ordo non patitur, ut monaſterium ipſum, & maxime cootra voluntatem fundatorum, ab eorum diſpoſitione ad arbitrium ſuum præſertim laica perſona ſubducat, aut aliquod ſibi in id jus debeat vendicare. *Er eum inquit,* ab eorum diſpoſitione, *ſignificat Monachor, de quibus ſupra dixerat.*

Gratian. *Providentia tamen, & admonitione Epiſcopi a fundatoribus Eccleſiæ honorari debent.*

C. XXXV. *Epiſcoporum providentia a fundatoribus Eccleſiæ honorentur.*

Unde Gregorius.

COnſiderandom *e* eſt de Eccleſiis, quæ inter cohæredes diviſæ ſunt, quatenus ſi ſecondum providentiam, & admonitionem Epiſcopi ipſi cohæredes eas voluerint tenere; & honorare 1 faciant. Sin autem hoc contradixerint, in Epiſcopi poteſtate maneat, utrum eas conſiſtere permittat, aut reliquias inde auferre velit.

Corr. Rom. ℊ *In Capitularibus, & legibus Longobardicis, & apud Burchardum, & Ivonem, qui & ipſi citant ex decretis Gregorii, Papæ, ſic habetur:* De Eccleſiis, quæ ioter cohæredes diviſæ ſunt, conſiderandum eſt, quatenus &c. *quæ quoniam ſententiam clariorem reddunt, viſa ſunt addenda, alio tamen ordine, ne vulgatum capituli initium mutaretur. Antea legebatur:* Conſiderandum eſt, quatenus &c.

ℊ 1 Honorare] *In vulgatis Longobardicis eſt,* honores faciant.

C. XXXVI. *Reliquiæ auferantur Eccleſiis, ſi plures hæredes de eis contenderint.*

Item ex Concilio Triburienſi *a c.* 32.

SI *b* plures hæredes contenderiot de communi Eccleſia, auferri jubeat Epiſcopus reliquias ſacras, & Eccleſiam claudi, donec communi conſenſu, & conſilio Epiſcopi ſtatuant ibi Presbyterum, & unde vivat.

4 ps. Gratian. *Ut ergo ex his auctoritatibus colligitur, de manu Laicorum Eccleſiæ recipiendæ non ſunt, niſi cum conſenſu Epiſcoporum, juxta illud* Concilii Moguntini I. *c* ſub Carolo *c.* 27.

C. XXXVII. *Non liceat Laicis Presbyteros de Eccleſia ejicere.*

LAici *c* Presbyteros de Eccleſiis non ejiciant, neque *d* in eis conſtituant ſine conſenſu Epiſcoporum ſuorum.

C. XXXVIII. *Abſque Epiſcoporum conſenſu Laici Presbyteros de Eccleſiis non ejiciant.*

Item ex Concilio Cabilonenſi II. *c.* 42.

INventum *e* eſt, quod multi arbitrii ſui temeritate, & (quod eſt gravius) ducti cupiditate, Presbyteris quibuslibet abſque conſenſu Epiſcoporum Eccleſias dant, vel auferunt. Unde oportet, ut canonica regula ſervata nullus abſque conſenſu Epiſcopi ſui cuilibet Presbytero Eccleſiam det: quam ſi juſte adeptus fuerit, hanc non niſi gravi culpa ſua, & coram Epiſcopo canonica ſeveritate amittat.

Gratian. *Sicut ergo auctoritate Hieronymi f decimas male poſſeſſas a Laicis Epiſcopo conſentiente licet Monachis de manu Laicorum recipere, & eas perpetua ſtabilitate tenere; ſic & Eccleſias a Laicis male detentas cum conſenſu Epiſcoporum licet Monachis ad ordinandum accipere, & sic in perpetuum providere.*

C. XXXIX. *Sine voluntate Epiſcoporum decimas, vel Eccleſias a Laicis Monachi non ſuſcipiant.*

Unde Urbanus Papa II.

DEcimas, & Eccleſias a Laicis Monachi non ſuſcipiant abſque conſenſu, & voluntate Epiſcoporum. Quod ſi aliter præſumptum fuerit, canonicæ ultioni ſubjaceant.

C. XL. *Nulli liceat in jus ſuum monaſterium convertere, alii tamen ad ordinandum tradere illud valet.*

Item ex decreto Sylveſtri *g* Papæ *b*.

NEmini *i* Regom, aut cuiquam hominum in proprium *k* jus liceat monaſterium tradere, niſi ad aliud monaſterium, vel commutare, niſi cum alio monaſterio

a *al. in nullam.* b *al. in multam.* c *al. merces.* d *Anſ. l.* 5. *c.* 8. *Polyc. l.* 3. *c.* 12. e *l.* 5. *Cap. c.* 44. *& in legib. Longob. l.* 3. *tit. de Epiſcopis, & Clericis l.* 44. *Anſ. l.* 5. *c.* 8. *Burch. l.* 3. *c.* 41. *Ivo p.* 3. *c.* 45.

a *Sed ibi copioſius.* b *Anſ. l.* 5. *c.* 71. *Burch. l.* 3. *c.* 40. *& ſimile, c.* 42. *ex Conc. Mediomatricis, itemq; Ivo p.* 3. *c.* 46. c *In Cap. l.* 5. *c.* 82. *Burch. l.* 3. *c.* 111. *Pann. l.* 2. *c.* 47. *Ivo p.* 3. *c.* 87. d *al. neque conſtituant.* e *Burch. l.* 3. *c.* 112. *Ivo p.* 3. *c.* 88. *Pann. l.* 2. *c.* 46. f *ſup. ead. q.* 1. *c. ult.* g *al. Silverii.* h *In Cap. l.* 5. *c.* 233. i *Polyc. l.* 3. *c.* 12. *Burch. l.* 3. *c.* 23. *Ivo p.* 3. *c.* 28. *Anſ. l.* 5. *c.* 90. k *al. proprium liceat.*

Digitized by Google

naſterio, vel quocunque commercio *a* vendere *s*. Quod ſi factum fuerit, non valebit, ſed ipſum monaſterium in priſtinum reformetur ſtatum.

Corr. Rom ¶ *In Capitularibus ſic habetur:* Nemini Regum, aut cuiquam hominum liceat monaſterium tradere, vel commutare, vel quocunque commercio vendere.

¶ *s* Vendere.] *In locis indicatis hæc ſequuntur:* Hoc etiam divina, & Apoſtolica, etque canonica ſub anathematis pœna ſanxit auctoritas.

C. XLI. *Epiſcopi, & fratrum conſilio monaſterium ad meliorandum alibi ſupponere nullus probibeatur.*

Item ex b decreto Boniſacii.

5 ps SI *r* quis vult monaſterium ſuum ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum conſilio Epiſcopi, & fratrum ſuorum: & dimittat Presbyterum in priori loco ad miniſterie Eccleſiæ.

C. XLII. *Publicæ pœnitentiæ ſubjiciantur, qui circumveniendo aliquos tondere præſumunt.*

Item ex Concilio *d* Moguntinenſi.

6 ps COnſtituit *e* ſone ſacer iſte conventus, ut Epiſcopi, ſive Abbates, qui non in fructum animarum, ſed in avaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines circumveniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione ſurripuerunt, pœnitentiæ canonicæ, utpote turpis lucri ſectatores, ſubjaceant. Hi vero, qui illecti comam depoſuerunt, in eo, quod cœperunt, perſeverare cogentur: res vero eorum hæredibus reddentur.

Corr. Rom ¶ *Caput hoc a Burchardo etiam, & Ivone recitatur ex Moguntino, & multo plenius, eodemque plane modo, quo nunc legitur in Cabilon. 2. c. 7.*

C. XLIII. *Sine voluntate fratrum aliquem de ſuis propinquis Abbas ſibi ſubſtituere non valet.*

Item ex Concilio *f* Toletano.

COngregatio *g* debet ſibi eligere Abbatem poſt Abbatis ſui mortem, vel eo vivente, ſi ipſe diſceſſerit, vel peccaverit. Epiſcopus enim non debet Abbatem violenter retinere in loco ſuo. Ipſe autem non poteſt aliquem ordinare de ſuis propinquis, vel amicis ſine voluntate fratrum.

CAUSA XVII.

QUidam Presbyter infirmitate gravatus, ſe fieri velle Monachum dixit: Eccleſiam, & beneficium in manu Advocati renuntiavit. Poſtquam convaluit, mox ſe futurum Monachum negavit, & Eccleſiam, & beneficium repoſcit.

1. *Hic primum quæritur, utrum reus voti teneatur. An liceat ei a propoſito ſui cordis diſcedere.*
2. *Secundo, an Eccleſia, & beneficium ei reddenda ſint, quæ prius libera voluntate refutavit.*
3. *Tertio, ſi contigiſſet eum ſe, & ſua monaſterio tradidiſſe, an licentia Abbatis liceret ei ad propria* h *redire.*
4. *Quarto, ſi ſine licentia Abbatis retro abierit, an ſua ſibi ab Abbate reddenda ſint.*

QUÆSTIO I.

1 ps Q*Uod a voto diſcedere non liceat, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Propheta* i: Vovete, & reddite Domino Deo veſtro.

a *al. commento*] *al. commodo*. b *al. ex eodem*. c *Polyc. l 3. tit. 12 Bur. h. l. 3. c. 26. Ivo p. 3. c. 31.* d *In Cabilon. 2. c. 7. 20. q. 3. conſtituit.* e *Burch. l. 3. c. 93. Ivo p. 3. c. 101.* f *al. ex eodem.*] *id eſt, Moguntino.* g *Burch. l. 8. c. 86. Ivo p. 7. c. 104.* h *al. priora.* i *Pſal. 75.*

C. I. *Quæ Deo voventur, neceſſario redduntur.*

Item Auguſtinus.

SUnt quædam, quæ etiam non voventes debemus: quædam etiam, quæ niſi voverimus, non debemus: ſed poſtquam ea Deo promittimus, neceſſario reddere conſtringimur.

Corr. Rom. ¶ *Hujus capituli ipſa omnino verba non ſunt inventa apud B. Auguſtinum: ſed fere eadem habentur apud Caſſiodorum in Pſal. 75. ad verſ.* vovete, *quem citat gloſſa ordinaria ad eum locum.*

C. II. *De eodem.*

Item Hieronymus *a*.

VOventibus *b* virginitatem non ſolum nubere, ſed etiam velle, damnabile eſt.

C. III. *Dignus eſt ſupplicio, qui ſeipſum Deo ſubtrahit a voto reſiliens.*

Item Gregorius *in Regeſto, lib. 1. epiſt. 33. ad Venantium.*

ANanias *c* pecunias Deo voverat, quas poſt diabolica victus perſuaſione ſubtraxit. Sed qua morte mulctatus eſt, ſcis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo abſtulit; conſidera, quanto periculo in divino judicio dignus eris, qui non nummos, ſed temetipſum Deo omnipotenti (cui te ſub monachali habitu devoveras) ſubtraxiſti.

C. IV. *Ante Dei oculos cadunt, qui bona, quæ concipiunt, agere recuſant.*

Idem *ſuper Ezechielem* d, *lib. 1. homil. 3.*

QUi bona agunt, ſi meliora agere deliberant, & poſt deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perſeverent, in conſpectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione. *Item paulo ſuperius.* §. 1. Sunt qui cuncta relinquere, & Dei ſervitio ſe ſubdere, & fræno caſtitatis ſe reſtringere deliberant: ſed cum poſt caſtitatem alios cecidiſſe conſpiciunt, ſe retrahendo, meritum perdunt.

Gratian. *Si ergo poſt votum quiſque neceſſario cogitur ſolvere, quod vovit: ſi voventibus non ſolum nubere, ſed etiam velle, damnabile eſt: patet, quod Sacerdos iſte ad executionem ſui voti cogendus eſt; & non ſolum non fieri, ſed etiam velle Monachum non fieri, ſibi damnabile eſt.* §. 1. *Quod vero inter voventes iſte computandus ſit, patet ex verbis Auguſtini e dicentis:* Dixi confitebor, &c. *Magna pietas Dei eſt, ut ad ſolam promiſſionem peccata dimittat. Nondum enim pronuntiat ore, & tamen Deus jam audit in corde: Votum enim pro opere reputatur. Sicut ergo Propheta inter voventes reputatur, quia dixit:* Ego confitebor; *ſic iſte inter eoſdem computandus eſt, quia dixit:* Fiam Monachus. *His ita reſpondetur: Aliud eſt propoſitum corde concipere, & etiam ore enuntiare; aliud eſt ſubſequenti obligatione ſe reum voti facere.* §. 2. *Quia* r *ergo iſte propoſitum ſui cordis ore ſimpliciter enuntiavit, non autem monaſterio, aut Abbati ſe tradidit, nec promiſſionem ſcripſit, nequaquam reus voti habetur.*

Corr. Rom. ¶ r Quia ergo] *In pleriſque vetuſtis exemplaribus hic eſt initium quæſtionis ſecundæ.*

QUÆSTIO II.

C. I. *Non cogitur aliquis in Monaſterio manere, niſi profeſſionem fecerit in manu Abbatis.*

Unde Alexander Papa II *ait*.

GOnſaldus *f* Presbyter quondam in infirmitate fervore paſſionis preſſus, Monachum ſe fieri promiſit: non tamen monaſterio, aut Abbati ſe tradidit, nec pro-

a *Aug. de bono viduitatis, capit. 6. & gloſſa ord. ad c. 5. 1. Tim.* b *ſup. diſt. 27. voventibus. infr. 27. q. 1. nuptiarum. Sentent. 4. diſt. 37.* c *Act. 5.* d *Senſus ſummatim redditur.* e *Sent. 4. diſt. 16. Aug. Caſſiodorus, & gloſſa ordin. in Pſal. 31. Infra de pœnitentia. diſt. 1. cap. 5.* f *Ivo p. 6. c. 428. & copioſius. Pann. l. 3. c. 183.*

Digitized by Google

promiſſionem ſcripſit: ſed beneficium Eccleſiæ in manu Advocati reſutavit. At poſtquam convaluit, mox ſe Monachum negavit fieri. Quapropter quia & beati Benedicti regula, & præcipue Patris & predeceſſoris noſtri ſancti Gregorii Papæ canonica inſtitutio, interdicit Monachum ante unius anni probationem effici, judicamus, & auctoritate Apoſtolica præcipimus, ut præfatus Presbyter beneficia 1, & altaria recipiat, habeat, & quiete retineat.

Corr. Rom. ¶ 1 Beneficia] *In vetuſtis exemplaribus, & apud Ivonem (apud quem caput hoc copioſius habetur) legitur,* beneficium: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. II. *Uxor poſt propoſitum continentiæ ducta dimitti non debet.*

Item Auguſtinus *ad Bonifacium Comitem, epiſt. 70.*

NOs a novimus, nos teſtes ſumus, quod omnes actus publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium ſanctum conferre, atque in ea vita vivere, in qua ſervi Dei Monachi vivunt. Cum ergo te eſſe in hoc propoſito gauderemus, navigaſti, uxoremque duxiſti. Si conjugem non haberes, diceram tibi, quod & Tubunis diximus, ut in ſanctitate continentiæ viveres: ſed ut te ad iſtam vitam non exhorter, impedimento conjux eſt, ſine ejus conſenſione continenter tibi non licet vivere: quia & ſi tu poſt illa tua verba Tubunenſia ducere non debebas, illa tamen nihil eorum ſciens innocenter tibi, & ſimpliciter nupſit.

Corr. Rom. ¶ *Confectum eſt hoc caput ex verbis B. Auguſtini, in ep. 70. ſed in epitomen redactis. Ivo autem integre refert.*

Gratian. *Ecce iſte corde concepit ſe Monachum fieri, & ore pronuntiavit ſe velle in otium ſanctum conferre, non tamen poſtea cœpit eſt ſuſcipere, quod corde concepit, & ore pronuntiavit. Auctoritas illa Alexandri ſecuta inſtitutionem B. Gregorii, & beati Benedicti probandis annum indulget, ſed notis: ignotis vero triennium conceditur.*

C. III. *Ante probationem triennii nullus in monaſteriis ſuſcipiatur.*

Unde ex decreto Bonifacii. b

SI c quis incognitus monaſterium ingredi voluerit, ante triennium Monachi habitus ei non præſtetur. Et ſi intra tres annos, aut ſervus, aut libertus 1 colonus d quæratur a Domino ſuo, reddatur ei cum omnibus, quæ attulit, fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triennium non fuerit requiſitus, poſtea quæri non poteſt, niſi ſit tam longe, quod inveniri non poſſit. Sed 2 tantum ea, quæ in monaſterium adduxerit, Dominus ſervi accipiat.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc etiam in Pannormia citatur ex Bonifacio. A Burchardo autem, & Ivone, & in pleriſque vetuſtis exemplaribus Gratiani tribuitur Concilio Toletano. Sed in nullo eorum, quæ impreſſa, aut manuſcripta habentur, inventum eſt: eadem tamen fere ſunt in Capitularibus, & apud Julianum antecesſorem novella 123. cap. 52.*

¶ 1 Libertus] *Sic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & ex locis indicatis, quam lectionem habuit etiam auctor gloſſæ. Antea legebatur,* liber.

¶ 2 Sed tantum] *Hæc addita ſunt ex locis indicatis.*

QUÆSTIO III.

Q*Uod autem quæritur, an poſt traditionem ſit ei fas cum licentia Abbatis ad propria e redire? facile monſtratur non poſſe fieri: Ipſum enim redire crimінoſum eſt. Qui autem manifeſto facinori deſinit obviare, cum poteſt, conſenſit. Hic autem non ſolum non obviat, ſed etiam permittendo fautor exiſtit. Non ergo licet Abbati dare licentiam alicui retro abeundi: nec illi licet utique retrorſum abire: quia ex quo ſemel ſe Abbati ſubjecit, abſque ejus permiſſione nihil agere poteſt.*

QUÆSTIO IV.

1 S*I autem ſine licentia Abbatis de monaſterio diſceſſerit,*
ps *quæritur, utrum ſua ſint ei reddenda, an non? Sed poſſeſſiones, & res Eccleſiæ traditas qualibet modo alienare nec Abbati, nec alicui licet.*

C. I. *Honore privetur, qui de jure Eccleſiæ aliquid alienare præſumpſit.*

Unde Symmachus Papa (Poſſeſſiones a, quas unuſquiſque, &c.) *& iterum in Synodo Romana III. c. 6.*

QUicunque b Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum oblitus Dei, & decreti hujus immemor 1 in conſtitutum præſens committens, prædium 2 Eccleſiæ magnum, vel exiguum, vel quicquam de jure Eccleſiæ alienare tentaverit, & donator, & alienator, & venditor honoris ſui amiſſione mulctatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Immemor] *In Concilio ipſo ſequitur,* cujus Romanæ civitatis Sacerdotes volumus religioſis nexibus devinciri. *Nam, ut ſupra 12. q. 2. non liceat, dictum eſt, in ea Synodo Romana tantum Eccleſiæ legem Symmachus præſcripſit.*

¶ 2 Prædium] *Hoc loco omiſſis verbis ſexti capitis, eorum loco referuntur hæc ex titulis ejuſdem Concilii: omninoque caput hoc ex verbis illius Synodi ſuo modo collector aptavit.*

C. II. PALEA.

Item Gregorius *Anthemio Subdiacono, lib. 11. epiſt. 31.*

RAtio c nulla permittit, ut propriis cujuſquam uſibus applicetur, quod pro communi utilitate datum eſſe cognoſcitur.

C. III. *Qui revocandum putat, quod Eccleſiæ contulit, ſacrilegii crimen incurrit.*

Item Ambroſius *lib. 2. de pœnitentia, c. 9.*

SUnt, qui opes ſuas tumultuario mentis impulſu, non judicio perpetuo, ubi Eccleſiæ contulerunt, poſtea revocandas putaverunt. Quibus nec prima merces rata eſt, nec ſecunda: quia nec prima judicium habuit, & ſecunda habuit ſacrilegium. Sunt, quos pœnituerit opes ſuas diviſiſſe pauperibus. Sic eos 1, qui pœnitentiam agunt, hoc ſolum timere oportet, ne ipſius pœnitentiæ agant pœnitentiam.

Corr. Rom. ¶ 1 Sic eos,] *In originali legitur:* Sed eos, qui pœnitentiam agunt, hoc ſolum pœnitere non debet, ne ipſius, &c. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum.*

C. IV. *Qui ſacris locis derelicta retinere contenderit, ſacrilegium committit.*

Item Gregorius *Sabino Subdiacono, lib. 8. epiſt. 6.*

SAcrilegium d, & contra leges eſt, ſi quis, quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis ſtudiis, ſuis tentaverit compendiis retinere.

C. V. *Sacrilegi judicantur, qui Eccleſiæ facultates alienant.*

Item Lucius Epiſcopis *ad Galliæ, & Hiſpaniæ Epiſcopos, epiſt. 1. cap 6.*

OMnes e Eccleſiæ raptores, atque ſuarum facultatum alienatores a liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ anathematizamus f, Apoſtolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque ſacrilegos eſſe judicamus: & non ſolum

Vu 2 eos,

a Ivo p. 7. c. 9. & 10. & part. 8. c. 16. b Novell. 5. c. 2. & apud Julianum antecesſ. novell. 123. cap. 52. Cap. l. 5. c. 287. c Burch. lib. 8. c. 20. Ivo p. 7. c. 41. Pannorm. l. 3. c. 184. d al. vel colonus. e al. priora.

a Supr. 16 quæſt. 1. poſſeſſiones. b Anſel. l. 4. c. 30. Polyc. l. 6. tit. 15. c Extr. de præbendis, cap. ratio. Anſel. l. 5. cap. 38. Polyc. l. 3. tit. 12. d Anſ. l. 12. c. 4. Polyc. lib. 3. tit. 12. e Anſ. l. 12. c. 4. Burch. l. 11. c. 19. Ivo p. 3. c. 140. & p. 14. c. 89. f anathematizator,] orig.

eos, ſed omnes conſentientes eis, quia non ſolum qui faciunt, rei judicantur, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Par *a* enim pœna & agentes, & conſentientes comprehendit.

C. VI. *Excommunicetur, qui confinia Eccleſiæ frangere tentaverit.*

Item Nicolaus Papa *b omnibus Epiſcopis.*

2 SIcut *c* antiquitus a ſanctis Patribus ſtatutum eſt, ſtatuimus, ut major Eccleſia per circuitum XL. *d* paſſus habeat, Capellæ vero, vel minores Eccleſiæ triginta. §. 1. Qui autem confinia earum *e* confringere tentaverit, aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit, niſi publicus latro fuerit, quouſque emendet, & quod rapuerit, reddat, excommunicetur.

C. VII. *Solvatur altario, quod pro emunitate emendatur Eccleſiæ.*

Item ex Concilio Triburienſi.

1. SI *f* quis in atrio Eccleſiæ pugnam committit, aut homicidium facit, quicquid pro emunitate *1* violata emendandum eſt, altario ſolvatur, cujuſcunque fuerit Eccleſia illa.

Corr. Rom. ¶ 1 Emunitate] *Sic etiam apud Burchardum. Ivo habet*, pro immunitate violata. *In aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus legitur*, pro emunitate Eccleſiæ violatæ. *Summa autem hujus capitis fere habetur in Triburienſi, quod extat, capit. 4. & 6.*

C. VIII. *Non licet alicui hominem de Eccleſia rapere.*

Item Auguſtinus *ad Bonifacium epiſt.* 187.

MIror *g*, quomodo tam ſubito fidei murum ariete ruperit inimici. Novi enim, qua religione ſemper ſis Eccleſiam Dei veneratus. Quo inſtigante facere auſus es? hominem de Eccleſia rapuiſti? Tuus ſi de tuo amico forte præſumeret fugitivus, poterat proculdubio interceſſoris cauſa veniam promereri. Ergo ſi amicus intenditur, cur Deus offenditur? Sed ſi de poteſtate præſumitur, Nabuchodonoſor Regem intende, qui cauſa ſuperbiæ in bovem eſt ex homine commutatus *1*. Non ut confundam te, hæc ſcribo, ſed ut *h* filium meum chariſſimum moneo. Eccleſiæ igitur illæſum revoca, quem ut irreligioſiſſimus rapuiſti. Oblatio vero domus tuæ a Clericis ne ſuſcipiatur, indixi *i*: communionemque tibi interdico, donec peracta pro ſuſſibus, vel errore a me definita tibimet pœnitentia, & tempore ordinato *k* pro hoc facto corde contrito, & humiliato dignum offeras ſacrificium Deo.

Corr. Rom. ¶ 1 Commutatus] *Hoc loco iſta erant interjecta* atque a regno ſuo profugus recedens non ante regnum recepit, quam converſus Deum prædicavit: *quæ a multis vetuſtis abſunt, & originali, & Ivone. Sunt autem inter verba Gratiani infra de pœnitentia diſt.* 1. c. voluiſſent.

C. IX. *Fugientem ad Eccleſiam nemo audeat abſtrahere.*

Item ex libro Capitul. 5. c. 90. *l*.

REum *m* ad Eccleſiam confugientem nemo abſtrahere audeat, neque inde donare 1 ad pœnam, vel ad mortem, ut honor Dei, & ſanctorum ejus conſervetur: ſed rectores Eccleſiarum pacem, & vitam, ac membra ejus obtinere ſtudeant: tamen legitime componat, quod inique fecit.

Corr. Rom. ¶ 1 Donare] *Sic eſt emendatum* (*antea enim legebatur*, damnare) *ex Capit. Caroli, & Concilio Moguntino, & pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus, & cæteris collectoribus: quanquam apud Burchardum ex Concilio apud Theodonis villam, & in Pannormia ex libro Capitulorum longe copioſius hoc caput referatur.*

C. X. *Ab Eccleſiæ arceatur ingreſſu, qui aliquem de Eccleſia violenter rapuerit.*

Item Gelaſius *Victori, Conſtantino, Martyrio, Feliciſſimo, Severo, & Timotheo Epiſcopis.*

FRater *a*, & Coepiſcopus noſter Epiphanius ſua nobis relatione ſuggeſſit, Benenatum, & Maurum Beneventanæ municipes civitatis in contumeliam religionis acerba nimis, & plectibili contumacia proſiluiſſe, qui confugientem ad Eccleſiæ ſepta curialem ſuum, nec illic quidem tutum, aut de injuria ſua ſecurum eſſe ſiverunt: auſi irruptione *b* temerariæ mentis admittere, quod nec Poteſtatibus quidem, vel Principibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in ſanctuariis conſtitutum (captata Sacerdotis abſentia) reluctantem, reclamantemque violenter abſtraherent. Quos, quantum ſua nobis ſuggeſtione patefacit, merito indignos eſſe ſacra communione judicavit. Et ſi revera tanti facinoris conſtat admiſſum, noſtra etiam auctoritas in hac parte conſentit. Nec enim jure ad ſupplicandum debet admitti, qui *c* admittere ſacrilegium non dubitavit. Nullus enim intra limina tantæ venerationi deputata utrumque ſibi licere æſtimet pro ſuæ voluntatis arbitrio, ut & humilitatem ſibi vendicet, & furorem. Et ideo, fratres chariſſimi, ſupradictos, ſi manifeſta reos facit conqueſtio, ab omnibus parochiarum veſtrarum Eccleſiis noſtræ præceptionis auctoritate prohibete: ut non ſolum hi, qui in injuriam ſanctorum locorum proſiluiſſe probantur *d*, merito conſequantur, pro facti ſui qualitate, vindictam; verum etiam cæteri a tali præſumptione ultionis iſtius timore revocentur.

C. XI. *Eccleſiarum non eſt dignus ingreſſu, qui eas violat.*

Idem *Epiphanio Epiſcopo.*

AD *e* Epiſcopos cæteros direximus juſſionem, ut eos, qui Eccleſias violaſſe perhibentur, acceſſu earum judicent eſſe indignos.

C. XII. *Qui Eccleſiam Dei vaſtat, & ejus Sacerdotem inſequitur, ſacrilegus judicatur.*

Item Pius Papa *epiſt. 2. Italicis.*

SIcut *f* qui Eccleſiam Dei vaſtat, & ejus prædia, & donaria expoliat, & invadit, fit ſacrilegus; ſic & ille, qui ejus Sacerdotes inſequitur, ſacrilegii reus exiſtit, & ſacrilegus judicatur. *& infra.* §. 1. Non ergo gravius peccatum eſt fornicatio, quam ſacrilegium. Et ſicut majus eſt peccatum, quod in Deum committitur, quam quod in hominem; ſic gravius eſt ſacrilegium agere, quam fornicari.

C. XIII. *Qua pœna feriatur, qui Eccleſiæ uſibus dedicata prædia vexare tentaverit.*

Item Urbanus *g in epiſt. ad omnes Epiſcopos cap.* 2.

ATtendendum eſt omnibus, ne prædia uſibus ſecretorum cœleſtium dedicata a quibuſdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis fecerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam (quæ erga ſacrilegos jure promenda eſt) perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis uratur. *h*

C. XIV.

a Rom. 1. b *inter decreta Nic. in codice Ormanetti.* c *Anſ. l.* 5. c. 74. *Ivo p.* 3. c. 164. *Pann. l.* 2. c. 82. d *al.* LX. e *al.* eorum. f *Burch. l.* 3. c. 196. *Ivo p.* 3. c. 113. g *Ivo p.* 3. c. 122. h 1. Cor. 4. i *al. interdixit.* k *al. condonata.* l *Et in adjectis c.* 29. *& in Conc. Mogunt.* c. 39. m *Burch. l.* 3. c. 194. *Ivo p.* 3. c. 123. *Pann. l.* 2. c. 75.

a *Polyc. l.* 7. t. 1. *Ivo p.* 3. c. 120. b *al. irreptione.* c *al.* ubi. d *al. trahebantur.* e *Ivo p.* 3. c. 129. f *Polyc. l.* 6, c. 15. *Anſ. l.* 5. c. 30. *Burch. l.* 11. c. 29. *Ivo p.* 3. c. 243. & p. 13. c. 39. g *l. Cap.* 6. c. 215. *& in Moguntino ſub Arnulpho* c. 21. h *al. feriatur.*

Digitized by Google

C. XIV. PALEA.

Item Iginus Papa.

II. SI *a* quis Eccleſiam igne combuſſerit *b*, quindecim annis pœniteat, & eam ſedulo reſtituat, & pretium *1* ſuum pauperibus diſtribuat.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea in uno tantum Vaticano codice habetur, in quo ſicut in vulgatis, & Pannormia citatur ex Igino: a Burchardo autem, & Ivone ex decretis Julii.*

¶ 1 Pretium ſuum] *Apud Burchardum l. 19. in cap. de ſacrilegio ſic legitur*: Incendiſti Eccleſiam, aut conſenſiſti? ſi feciſti, Eccleſiam reſtitue, & pretium tuum, id eſt, vuiregeldum tuum pauperibus diſtribue, & quindecim annis per legitimas ferias pœniteas.

C. XV. *Judæ ſimilis probatur, qui ornamenta ſurripuit Eccleſiæ.*

Item Clemens *epiſt. 2. ad Jacobum.*

SI *c* forte quiſpiam Presbyter, ſive Diaconus ſacrarii ſindonem, vel velum ſubtractum *d* vendiderit, Judæ Iſcariotis ſimilis æſtimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, noverit, ſe ſupradicti Judæ ſuſcepturum pœnam.

C. XVI. *De eodem.* PALEA.

Item ex pœnitentiali Theodori.

PEcunia Eccleſiaſtica furata, vel rapta reddatur in quadruplum; populi vero dupliceetur. Si quis aliquid de miniſterio ſanctæ Eccleſiæ furatus fuerit, ſeptem annis pœniteat, tres in pane, & aqua.

C. XVII. *De eodem.* PALEA.

Item ex Pœnitentiali Romano.

III. SI quis Clericus furtum fecerit capitale, id eſt, quadrupedem, vel domum fregerit, aut quamlibet rem melioris pretii furatus fuerit, ſeptem annis pœniteat; Laicus quinque. Si quis autem de minoribus ſemel, aut bis furtum fecerit, reddat proximo ſuo, & uno anno pœniteat in pane, & aqua: & ſi reddere non potuerit, tribus annis pœniteat.

Corr. Rom. ¶ *Similia horum leguntur apud Burchardum lib. 11. c. 58. & Ivonem p. 13. c. 44.*

C. XVIII. *Sacrilegium facit, qui pecuniam Eccleſiæ rapit.*

Item Anacletus *e epiſt. 1. c. 2.*

QUi rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam, vel res Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit.

C. XIX. *Segregetur ab Eccleſia Clericus, qui ſervum, aut diſcipulum ſuum ad eam fugientem verberare præſumit.*

Item ex Concilio Ilerdenſi c. 8.

NUllus *f* Clericorum ſervum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad Eccleſiam extrahere audeat, vel flagellare præſumat. Quod ſi fecerit, donec digne pœniteat, a loco, cui honorem non dedit, ſegregetur. §. 1. Si *g* qui Clerici in mutuam cædem proruperint, prout dignitas officiorum in tali exceſſu contumeliam pertulerit, a Pontifice diſtrictius vindicentur.

C. XX. *Qui de atrio, vel porticibus Eccleſiæ fugientem abſtrahit, excommunicetur.*

Item ex Concilio Triburienſi c. 20. *h*

IV. SI quis *i* contumax, vel ſuperbus timorem Dei, vel reverentiam ſanctarum Eccleſiarum non habuerit, & fugientem ſervum ſuum, vel quem ipſe perſecutus fuerit, de atrio *1* Eccleſiæ, vel de porticibus quolibet modo Eccleſiæ adhærentibus per vim abſtraxerit, pro immunitate nongentos ſolidos Epiſcopo componat, & ipſe publica pœnitentia juſto *a* judicio Epiſcopi mulctetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Atrio) *In duobus vetuſtis codicibus Gratiani legitur*, de altario: *in Capitularibus vero*, de Eccleſia.

Gratian. *Sacrilegium ergo eſt, quoties quis ſacrum violat, vel auferendo ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro. §. 1. Dicitur etiam ſacrilegium committere, qui violentas, & impias manus in Clericum injecerit. §. 2. Porro ipſum ſacrilegium duplicem continet pœnam, pecuniariam videlicet, & excommunicationis. Pecuniaria eis perſolvenda eſt, ad quos querimonia ſacrilegii pertinet.*

C. XXI. *De multiplici genere ſacrilegii, & pœna ejuſdem.*

Unde Joannes Papa VIII. *ſcribit omnibus Epiſcopis.*

QUiſquis *b* inventus fuerit reus ſacrilegii, Epiſcopis, vel Abbatibus, ſive perſonis, ad quas querimonia ſacrilegii juſte pertinuerit, triginta libras examinati argenti puriſſimi componat. §. 1. Sacrilegium committitur, ſi quis infregerit Eccleſiam, vel triginta Eccleſiaſticos paſſus, qui in circuitu Eccleſiæ fuerint, vel domos, quæ intra prædictos paſſus fuerint, aliquid inde diripiendo, vel auferendo: ſeu qui injuriam, vel ablationem rerum intulerit Clericis arma non ferentibus, vel Monachis, ſive Deo devotis, omnibuſque *1* Eccleſiaſticis perſonis. Capellæ, quæ ſunt intra ambitum murorum caſtellorum, non ponuntur in hac triginta paſſuum obſervatione. §. 2. Similiter ſacrilegium committitur auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro, ſive ſacrum de non ſacro. *Idem.* §. 3. Si *c* quis domum Dei violaverit, & aliqua ſine licentia illius, cui commiſſa eſſe dignoſcitur, inde abſtulerit, vel Eccleſiaſticis perſonis injuriam fecerit, donec in conventu admonitus legitime ſatisfaciat, ſciat ſe communione *d* privatum. Si vero poſt ſecundam, & tertiam conventionem coram Epiſcopo ſatisfacere detrectaverit, ſacrilegii periculo ab omnibus obnoxius teneatur: ita ut ſecundum Apoſtolum *e* nemini fidelium miſceatur. *Idem.* §. 4. Si *f* qui monaſteria, & loca Deo dedicata, & Eccleſias infringunt, & depoſita, vel alia quælibet exinde abſtrahunt, damnum novies componant, & emunitatem tripliciter, & velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubigantur.

Corr. Rom. ¶ *In epiſtola manuſcripta Joannis VIII. ſcripta Epiſcopis, & Abbatibus per Narbonenſem, & Hiſpanicas provincias conſtitutis, præcipitur obſervari lex contra ſacrilegos in Concilio Trecaſenſi edita coram Ludovico Imperatore, & quinquaginta tribus Epiſcopis. Diverſa autem ſunt iſtius epiſtolæ verba ab his, quæ recitantur & a Gratiano, & a cæteris collectoribus, ſed eadem ſententia.*

¶ 1 Omnibuſque Eccleſiaſticis) *Apud Ivonem legitur*, devotis hominibus Eccleſiaſticis perſonis. Non enim Capellæ, quæ infra ambitum murorum caſtellorum ſunt, mittuntur, vel ponuntur in hac obſervatione. *Nec multo aliter apud alios collectores.*

C. XXII. *Niſi canonice judicatum Epiſcopum qui comprehenderit Laicus, excommunicetur.*

Item Alexander Papa II. *g*

V. SI quis deinceps priorum, aut cujuſcunque dignitatis, vel cujuſcunque ordinis Laicorum Epiſcopum comprehenderit, percuſſerit, aut aliqua vi a propria ſede expulerit, niſi forte judicatum canonice, auctores, &

a *Polyc. l. 6. t. 25. Anſ. l. 5. c. 18. Burch. l. 3. c. 204. Ivo p. 3. c. 127. Pann. l. 2. c. 70.* b *al. comburit.* c *Ivo p. 2. c. 63. & p. 6. cap. 88.* d *al. ſubtracta.* e *& in epiſt. Lucii c. 6.* f *Ivo p. 3. cap. 117. Pann. l. 2. c. 76.* g *ib. c. 31.* h *& l. 5. Capit. 185. & in legibus Bojoariorum t. 7.* i *Burch. l. 3. c. 197. Ivo p. 3. c. 114.*

a *al. juxta judicium.* b *Anſ. l. 8. c. 40. Polyc. l. 6. t. 10. Ivo p. 3. c. 98. Pann. l. 2. c. 80. & 79.* c *Sup. 11. q. 3. ad menſam. Anſ. l. 5. c. 52.* d *al. fore privatum.* e *1. Cor. 5.* f *Anſ. l. 5. c. 47. Burch. l. 11. c. 22. Ivo p. 3. c. 124 & p. 14. c. 96.* g *Simile in 8. Synodo ſub Photio c. 3.*

Digitized by Google

& cooperatores tanti ſceleris anathematizentur, & bona eorum Eccleſiæ ipſius juri perpetuo tradantur. §. 2. Si vero in Presbyterum, vel in quemcunque inferiorum graduum Clericum hæc eadem præſumpſerit, canonicæ pœnitentiæ, atque depoſitioni ſubjacebit. Si contumax fuerit, excommunicetur.

C. XXIII. *Flagellatores Presbyterorum poſt tertiam admonitionem, ſi non reſipuerint, excommunicentur.*

Item Nicolaus Papa *Thadoni Archiepiſcopo Medialanenſi.* a

DE *b* Presbyterorum flagellatoribus, & occiſoribus, & prædonibus, ſcilicet, qui ſeculari brachio minime coercentur, juxta præceptum Domini placet, ut fraterno amore conveniantur ſecundo, ac tertio. Qui ſi te non audierint, convenienter Eccleſia eos ſacra communione privare, atque (ſi in ſua obſtinatione permanentes Sacerdotalia monita forte contempſerint) ab Eccleſiæ compage ſub anathematis interdictione reſecare licentiam tribuimus. §. 1. Quos etiam reſipiſcentes tandem digna ſatisfactione præmiſſa in gremium ſanctæ matris Eccleſiæ revocari noveris poſſe.

C. XXIV. P A L E A.

Item ex Concilio Moguntino *ſub Rabano cap.* 24.

QUi *c* Presbyterum occiderit, duodecim 1 annorum ei pœnitentia ſecundum canones imponatur: at ſi negaverit, ſi liber eſt, cum ſeptuaginta duobus 2 juret; ſi autem ſervus, ſuper duodecim vomeres ferventes ſe expurget. Convictus vero noxæ uſque ad ultimum vitæ tempus militiæ 3 cingulo careat, & abſque ſpe conjugii maneat.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea in uno tantum Vaticano Gratiani codice habetur.*

¶ 1 Duodecim] *Sic in codice Vaticano, & cæteris locis indicatis. In vulgatis Gratiani codicibus legebatur,* viginti annorum pœna.

¶ 2 Cum ſeptuaginta duobus] *In Concilio ipſo legitur,* cum duodecim: *Burchardus tamen, & Ivo, & codex Vaticanus concordant cum vulgata lectione.*

¶ 3 Militiæ cingulo] *Sic etiam in Decretalibus, & apud Burchardum, & Ivonem. In Concilio autem legitur,* cingulum deponat, & uxorem amittat.

C. XXV. P A L E A.

Item ex Concilio Triburienſi.

UT *d* Presbyteri non vadant, niſi ſtola, aut orario induti. Et ſi in itinere ſpoliantur, aut vulnerantur, vel occiduntur non ſtola veſtiti, ſimplici emendatione ſolvantur: ſi autem cum ſtola, triplici.

C. XXVI. P A L E A.

Item ex eodem, c. 5.

OMnes *e* Presbyteri interfectores 1 compoſitione Epiſcopi, ad cujus parochiam pertinent, ſolvantur: ita videlicet, ut medietatem Vviregeldi 2 *f*, ejus Epiſcopus utilitatibus Eccleſiæ, cui præfuit, tribuat, & alteram medietatem in eleemoſynam illius juſte diſpertiat: quia nullus nobis ejus hæres proximior videtur, quam ille, qui ipſum domino ſociavit.

Corr. Rom. ¶ *Hæc quoque Palea in uno tantum Vaticano codice habetur. Eſt autem in capitularibus (unde citatur in Pannormia) l. 4. c. 15. & Decretalibus, tit. de pœnit. c.* Presbyteri. *In Concilio etiam Triburienſi, quod extat, c. 4. habetur quiddam ſimile.*

¶ 1 Interfectores] *Sic etiam in Pannormia. Vaticanus codex habet,* interfecti. *In capitulari legitur:* Presbyteri interfecti Epiſcopo, ad cujus parochiam pertinent, ſolvantur ſecundum capitulare glorioſi Caroli genitoris noſtri: ita videlicet, &c. *Verum in Decretalibus, & apud Burchardum, & Ivonem hoc modo:* Presbyteri interfecti compoſitio Epiſcopo, ad cujus parochiam pertinebat, ſolvatur: ita videlicet, &c. *& ſimilis locutio habetur in Concilio Triburienſi, c. 4. Sed quoniam eſt initium capitis, nihil viſum eſt hic mutandum: reliqua autem ſunt emendata ex locis indicatis.*

¶ 2 Vviregeldi] *Antea legebatur,* Renaldus. *Emendatum eſt ex cæteris locis indicatis, præterquam ex Decretalibus, unde abeſt utraque vox: legitur tamen in prima collectione.*

C. XXVII. *Pro graduum varietate mulctentur, qui Clericos occidunt.*

Item *ex lib.* 3. *Cap.* a *c.* 25.

QUi *b* Subdiaconum occiderit, CCC. ſolid. componat: qui Diaconum, CCCC, qui Presbyterum, DC. qui Epiſcopum, DCCCC. qui monachum, CCCC.

C. XXVIII. *De eodem.*

Item *ex lib.* 6. *Cap. c.* 90.

QUi *c* occiderit Monachum, aut Clericum, arma relinquat, & Deo in monaſterio ſerviat cunctis diebus vitæ ſuæ, nunquam ad ſeculum reverſurus, & ſeptem annis publicam pœnitentiam agat. *d*

C. XXIX. *Qui Clericum percuſſerit, excommunicetur, & non niſi a Romano Pontifice abſolvatur.*

Item Innocentius Papa II. *in Concilio Lateranenſi, c.* 15.

VI. SI *e* quis ſuadente diabolo hujus ſacrilegii reatum 1 incurrerit, quod in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo ſubjaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere (niſi mortis urgente periculo) donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat.

Corr. Rom. ¶ 1 Reatum] *Sic eſt emendatum ex codicibus hujus Concilii manuſcriptis, & Concilio Eugenii tertii, c. 16. ubi hoc idem repetitur. Antea legebatur,* vitium, vel crimen incurrerit.

3 pars. Gratian. *Qui autem de Eccleſia vi aliquem exemerit, vel in ipſa Eccleſia, vel loco, vel cultui, Sacerdotibus, & miniſteris aliquid injuriæ importaverit, ad inſtar publici criminis, & læſæ maieſtatis, accuſabitur; & convictus, ſive confeſſus capitali ſententia a rectoribus provinciæ ferietur; ſicut in primo libro Codicis legitur, titulo de Epiſcopis & Clericis, leg.* Si quis in hoc genus ſacrilegii proruperit. *& in Digeſtis titul. Ad legem Juliam repetundarum, f l. ultima. §. 1. Committunt etiam ſacrilegium, qui contra divinæ legis ſanctitatem aut neſciendo committunt, aut negligendo violant, & offendunt: aut qui de principali judicio diſputant, dubitantes, an is dignus ſit, quem Princeps elegerit: vel qui intra provinciam, in qua provinciales & cives habentur, officium gerendæ ac ſuſcipiendæ adminiſtrationis deſiderant, ut Codicis lib. 9. titulo de crimine ſacrilegii. §. 2. Similiter de judicio ſummi Pontificis alicui diſputare non licet.*

C. XXX. *Nemini eſt permiſſum de eo, quod Papa ſtatuit, judicare; vel ejus ſententiam retractare.*

Unde Nicolaus Papa *omnibus Epiſcopis.*

NEmini *g* eſt de ſedis Apoſtolicæ judicio judicare, aut illius ſententiam retractare permiſſum: videlicet propter Romanæ Eccleſiæ primatum, Chriſti munere in beato Petro Apoſtolo divinitus collatum.

Corr. Rom. ¶ *Epiſtola, ex qua hoc caput eſt ſumptum, non extat.*

a *In chronico Mediolan.* b *Ivo p.* 10. *c.* 20. c *Ext. de pœn. & remiſ. c.* 3. *Burch. l.* 6. *c.* 7. *Ivo p.* 10. *c.* 136. d *Prima pars habetur* Cap. *lib.* 6. *c.* 169. *Burch. l.* 6. *c.* 10 *Ivo p.* 10. *c.* 139. e *Cap. l.* 4. *c.* 15. *extr. de pœn. cap. Presbyteri. Burch. l.* 6. *c.* 11. *Ivo p.* 10. *c.* 140. *Pann. l.* 8. *c.* 6. f *al. Vvitgildi.*

a *Et in Conc. Trosleiano, c.* 13. *& inter leges Longobar. tit. de homicid. lib. hominis. l.* 27. b *Pann. l.* 8. *c.* 7. *Burchard. l.* 6. *c.* 5. *Ivo p.* 10. *c.* 9. *&* 134. *ſimilia quædam.* c *Ivo p.* 10. *c.* 10. *Pann. l.* 8. *c.* 8. d *al. gerat.* e *Pann. l.* 8. *c.* 149. f *Peculatus. l. ſacrilegi.*] *vera lectio, ut in gloſſa.* g *Anſ. l.* 1. *c.* 22. *Pann. l.* 4. *c.* 10.

extas: aliquid tamen ſimile habetur in epiſtola prima ad Michaelem Imperatorem.

Gratian. *Sacrilegii quoque reatum incurrit, qui Judæis publica officia committit.*

C. XXXI. *Sacrilegium faciunt, qui Judæis publica officia committunt.*

Unde in Toletano Concilio IV. *c. 64. legitur.*

COnſtituit *a* ſanctum Concilium, ut Judæi, aut hi, qui ex Judæis ſunt, officia publica nullatenus apperant: quia ſub hac occaſione Chriſtianis injuriam faciunt. Ideoque judices provinciarum cum Sacerdotibus eorum ſurreptiones fraudulenter elicitas ſ ſuſpendant, & officia publica eos agere non permittant. Si quis autem judicum hoc permiſerit, velut in ſacrilegum excommunicatio proferatur; & is qui ſurrepſerit, publicis cædibus deputetur.

Corr. Rom. ſ Elicitas] *Sic eſt emendatum ex codice Lucenſi Regio: quamvis in aliis codicibus Conciliorum, & Gratiani legatur,* relictas.

4 pars. Gratian. *Verum ne reverentia religionis dominos ſuo jure fraudaret, ſi famuli ad Eccleſia ſepta confugientes inde nequaquam abſtraherentur, ſacris canonibus eſt inſtitutum, ut præſtito a Domino ſacramento impunitatis, ei etiam reddantur inviti.*

C. XXXII. *Poſt præſtitam ſecuritatem ſervi reſtituantur dominis, qui ad Eccleſiam confugiunt.*

Unde Gelaſius *b* Papa *ſcribit Bonifacio Epiſcopo.*

MEtuentes *c* dominos famuli, ſi ad Eccleſiæ ſepta confugerint, interceſſiones debeot quærere, non latebras: ne hæc ipſa præſumptio tarditatis temeritatem augeat redeundi. Filius etenim noſter vir ſpectabilis Petrus queritur, ſervum ſuum in Eccleſia ſancti Clementis diutius commorari *d*, cui cum deputaſſet ſacramenta præſtari, illum egredi nulla ratione voluiſſe. Et ideo directus ſupradictus *e* homo de præſenti cum eo, quem elegeris eſſe mittendum, cum de impunitate ejus ſacramenta præbuerit, eum ſtatim facias ad dominum ſuum modis omnibus remeare: aut ſi in hac pertinacia *f* forte perſtiterit, poſt ſacramentum ſibi præſtitum reddatur invitus.

C. XXXIII. *Securitate recepta ad ratiocinia reddenda fugitivi ab Eccleſia redire cogantur.*

Idem *Joanni Epiſcopo Viennenſi.* g

UXor *h* Felicis, & filiæ Romam, quia ſic oportuit, pervenerunt. Siquidem huncipſum primum ſe ad Barbarorum baſilicam conferentem, ſeque bonas cauſas habere jactantem, egredi ſub hac conditione præcepimus, ut ſi actus ſuos fideliter, & rationabiliter allegaret, nihil circa eum prorſus aſperum fieri, durumque pateremur. Alioqui ſi contra fidem, & utilitatem Dominicam veniſſe probaretur, ipſe ſibimet imputaret, atque *i* domini ordinationi congruæ ſubjaceret. Qui ſuperveniente filio noſtro, viro ſpectabili Orrhaſio, ſic eſt ad ſingula quæque convictus, ut os aperire non poſſet, & vera eſſe, quæ huic objicerentur, voce propria fateretur; ideoque tenetur cuſtodiæ mancipatus.

C. XXXIV. *Eripiatur in libertatem ſervus, cui Chriſtiano Judæus ſignaculum circumciſionis impreſſit: alioquin ab Eccleſia domino ſuo reddatur invitus.*

Idem *Syracuſano, & Conſtantino, & Laurentio Epiſcopis.*

JUdas *k*, qui Judaicæ profeſſionis exiſtit, mancipium ſui juris, quod ante paucos annos ſe aſſerit comparaſſe, nunc ad Eccleſiam Venafranam confugiſſe ſuggeſſit (ſicut petitorii tenor annexus oſtendit) eo quod dicat ſibi ab infantia Chriſtiano nuper a præfato domino ſignaculum circumciſionis infixum. Quapropter veſtra diligenter inter utrumque ſollicita cura rerum fideliter examinet veritatem, quatenus nec religio temerata videatur, nec ſervus hac objectione mentitus competentis jura domini *a* declinare contendat.

C. XXXV. *De atrio Eccleſiæ (quod triginta paſſibus clauditur) niſi prius data ſecuritate fugiens non abſtrahatur.*

Item ex Concilio Toletano XII. *c.* 12.

DIffinivit *b* ſanctum Concilium, ut nullus audeat confugientes ad Eccleſiam, vel reſidentes inde abſtrahere, aut quodcunque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolii, reſidentibus in loco ſancto inferre: ſed eſſe potius his ipſis, qui Eccleſias petunt, per omnia licitum, in triginta paſſus ab Eccleſiæ januis progredi, in quibus triginta paſſibus dum uſcujuſque Eccleſiæ in toto circuitu reverentia defendatur: ſic tamen, ut hi, qui ad eam confugiunt, in extraneis, vel longe ſeparatis ab Eccleſia domibus nullo modo abſcedant *c*: ſed in hoc triginta paſſuum numero abſque domorum extranearum receptaculo progrediendi *d* aditum obtinebunt: qualiter ad *e* requiſitæ naturæ uſum debitis exeant locis, & nullo teneantur eventu neceſſitudinis, qui dominicis ſe defendendos commiſerint clauſtris. §. 1. Si quis autem hoc decretum tentaverit violare, & Eccleſiaſticæ excommunicationi ſubjaceat, & ſeveritatis Regiæ feriatur ſententia. §. 2. Ipſos autem, qui ad Eccleſiam confugium fecerunt, ſi juxta priſcorum canonum inſtituta hi, qui eos repetunt, ſacramenta reddiderint, & Sacerdos Eccleſiæ ipſius ab Eccleſiæ non abſtraxerit foribus, aut fuga talium, ſi evenerit, Sacerdoti quærenda eſt, aut damnorum ſententia ſecundum electionem Principis hujuſmodi Sacerdotibus irroganda.

C. XXXVI. *Ante ſecuritatem acceptam de atrio Eccleſiæ fugitivus non cogatur exire.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *c.* 3. & 5.

ID *f* conſtituimus obſervandum, quod Eccleſiaſtici canones decreverunt, & lex Romana conſtituit, ut ab Eccleſiæ atriis, vel domo Epiſcopi reos ſ abſtrahere omnino non liceat: ſed nec alteri conſignare, niſi ad Evangelia datis ſacramentis de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri: ita ut ei, cui reus fuerit criminoſus, de ſatisfactione conveniat. Quod ſi quis ſacramenta ſua convictus fuerit violaſſe, reus perjurii non ſolum a communione Eccleſiæ, vel omnium Clericorum, verum etiam & a Catholicorum convivio ſeparetur. Quod ſi is, cui reus eſt, noluerit a ſibi intentione faciente componi, & ipſe reus de Eccleſia actus timore diſceſſerit, ab Eccleſiæ Clericis non quæratur. §. 1. Servus *g* etiam, qui ad Eccleſiam confugerit, pro qualibet culpa, ſi a domino pro admiſſa culpa ſacramentum ſuſceperit, ſtatim ad ſervitium domini ſui redire cogatur, & poſtquam dato ſacramento domino ſuo fuerit conſignatus, ſi aliquid pœnæ pro eadem culpa, qua excuſatur ſ, probatus fuerit pertuliſſe, pro contemptu Eccleſiæ, & prævaricatione fidei, a communione, & convivio Catholicorum extraneus habeatur. Si vero ſervus pro culpa ſua ab Eccleſia defenſatus ſacramenta Domini *h* Clericis exigentibus

a *Diſt.* 54. *nullà. Ivo p.* 13. *c.* 97. b *al. Gregorius.* c *Ivo p.* 16. *c.* 68. & *p.* 3. *c.* 115. *Pann. l.* 2. *c.* 77. & 74. d *al. commoratum.* e *al. ſupradicti.* f *al. pervicacia.* g *al. Vivanenſi.* h *Ivo p.* 15. *c.* 77. i *al. atque ordinationi.* k *Ivo p.* 13. *c.* 113.

a *al. domini.* b *Ivo p.* 3. *c.* 121. *Pann. l.* 2. *c.* 78. c *al. abceſſerint:*] *orig.* d *al. progredientes.* e *al. qualiter requiſitæ naturæ uſum debitis expleant locis.* f *Rabanus pœnit. c.* 22. *Burch. l.* 3. *c.* 190. *Ivo p.* 3. *c.* 107. g *C.* 5. *Burch. l.* 3. *c.* 192. *Ivo p.* 3. *c.* 109. *Pann. l.* 2. *c.* 73. h *al. ſui Domini.*

bus de impunitate perceperit, exire nolentem a Domino liceat occupari.

Corr. Rom. ¶ 1 Reos) *Sic eſt emendatum ex originali, Rabano, Burchardo, & Ivone, cum in Gratiani codicibus etiam manuſcriptis legeretur*, eos.

¶ 2 Noluerit ſibi) *Antea legebatur*, voluerit. *Mutatum eſt ex Conciliis exemplaribus etiam manuſcriptis, & nonnullis ipſius Gratiani, & cæteris collectoribus: quamvis in recentiore Colonienſi editione abſit dictio*, ſibi.

¶ 3 Excuſatur) *Sic in omnibus Gratiani, & Conciliorum codicibus impreſſis, & manuſcriptis. Apud cæteros collectores eſt*, accuſatur.

5 pars Gratian. *Occaſione namque religionis ſervus dominum ſuum contemnere, & ejus miniſterium deſtituere non debet.*

C. XXXVII. *Religionis occaſione dominum ſuum non audeat ſervus contemnere.*

Unde in Gangrenſi Concilio c. 3. *legitur*.

VII. SI *a* quis ſervum alienum occaſione religionis docet dominum ſuum contemnere, & ejus miniſterium deſtituere, ac non potius docuerit eum ſuo domino bona fide, & cum omni honorificentia deſervire, anathema ſit.

C. XXXVIII. *Corripiatur duriſſime, qui cauſa religionis docet ſervum dominum ſuum contemnere.*

Item ex Concilio Martini Papæ *b* c. 47.

VIII. SI *c* quis ſervum alienum cauſa religionis doceat contemnere dominum ſuum, & recedere a ſervitio ejus, duriſſime in omnibus arguatur.

C. XXXIX. *Primati inſinuetur neceſſitas, quæ res Eccleſiæ diſtrahere compellit.*

Item ex Concilio Carthaginenſi *d* c. 26.

NUllus *e* res Eccleſiæ diſtrahat. Quod ſi reditus 1 non habet, & aliqua nimia neceſſitas cogit, hanc inſinuandam eſſe Primati ipſius provinciæ cenſemus, ut cum ſtatuto numero Epiſcoporum, utrum faciendum ſit, arbitretur. Quod ſi tanta urget neceſſitas Eccleſiæ, ut non poſſit ante *f* Primatem conſulere, ſaltem vicinos 2 teſtes convocet Epiſcopos, curans ad Concilium referre omnem Eccleſiæ neceſſitatem. Quod ſi non fecerit, reus Deo, & ſancto Concilio venditor honore amiſſo 3 teneatur.

Corr. Rom. ¶ *Hoc eſt caput 26. Carthaginenſis unici inſerti in codice canonum, itemque Græci, quod ſumptum eſt ex c. 4. Concilii quinti Carthaginenſis. In neutro tamen ſunt hæc omnino verba*, nullus res Eccleſiæ diſtrahat: *ſed* Placuit, ut rem Eccleſiæ nemo vendat, *quemadmodum & apud Ivonem*.

¶ 1 Quod ſi reditus) *Græce eſt*, ὅπερ πρᾶγμα ἰδο προσόδου μὴ ἔχῃ *id eſt*: Quæ quidem res ſi reditus non habeat.

¶ 2 Vicinos teſtes) *Sic in codice canonum, & fere in Græco canone, & in margine recentiorum Colonienſium editionum. In contextu autem ipſarum, & vetuſtioribus editionibus, ac duobus Vaticanis codicibus, & apud Ivonem legitur*, ſaltem poſt factum curioſitatem habeat, & vicinis Epiſcopis hoc ante indicare, & ad Concilium &c. *In Sorienſi autem Regio*, curet hoc ſtatim agere, vel vicinis &c.

¶ 3 Honore amiſſo] *Verba hæc ſunt in Concilio inſerto in codice canonum, in codice Sorienſi Regio, & canone Græco; abſunt autem ab omnibus editionibus Concilii quinti Carthaginenſis, & duobus Vaticanis exemplaribus, & Ivone.*

a *Ivo p.16. c.101. & p.13. c.48.* b *In capit. græcorum Synod. Martini Bracar.* c *Burch. l.8. c.25. Ivo p.7. c.43.* d *& in Carth. 3. c.4.* e *Anſ. l.5. c.45. Ivo p.3. c.153.* f *al. ante conſulere.*

C. XL. *Sine licentia Epiſcopi quicquid Abbas vendiderit, in irritum deducatur.*

Item ex Concilio Agathenſi *c.* 56.

IN *a* venditionibus, quas Abbates facere præſumunt, hæc forma ſervetur, ut quicquid ſine Epiſcopi licentia 1 venditum fuerit, ad poteſtatem Epiſcopi revocetur. §. 1. Mancipia *b* vero Monachis donata ab Abbate non liceat manumitti. Injuſtum enim putamus, ut Monachis quotidianum rurale opus facientibus ſervi eorum libertatis otio potiantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Licentia] *Sic eſt adſcriptum in margine in recentioribus Colonienſibus editionibus: ſed in antiquioribus, & codicibus manuſcriptis, & apud Ivonem eſt*, notitia.

6 pars. Gratian. *Etiamſi Epiſcopo conſentiente monaſterii poſſeſſio ab Abbate data fuerit, nullius momenti erit donatio, niſi forte in Eccleſiæ fabricam erigendam donatio proceſſerit. Quo caſu tantum ei donare licet, quantum Eccleſiæ parietes concludunt.*

C. XLI. *Nullo titulo res monaſterii valent ab ejus jure ſegregari.*

Unde Gregorius *ſcribit lib. 7. indict. 2. epiſt. 33.*

Joanni Epiſcopo Scyllacæno. c

QUeſti nobis ſunt prædicti monaſterii Monachi, Abbatem ſuum terram intra Scyllacænum 1 caſtrum, quæ in ſexcentos pedes extenditur, ſub prætextu fabricandæ Eccleſiæ, fraternitati tuæ donationis titulo conceſſiſſe. Et ideo volumus, quantum parietes poſſunt ædificatæ Eccleſiæ circumdare, juri Eccleſiæ vendicari. Quicquid vero extra parietes ejuſdem Eccleſiæ eſſe poterit, ad jura monaſterii ſine difficultate aliqua revertatur: quia nec mundanarum legum, nec ſacrorum canonum ſtatuta permittunt, res monaſterii de jure ejus quolibet titulo ſegregari. Eapropter donationem ejuſdem terræ, quæ contra rationem facta eſt, ſine aliqua dilatione reſtitue.

Corr. Rom. ¶ 1 Intra Scyllacænum) *Sic eſt emendatum ex multis codicibus epiſtolarum: a qua lectione nonnulla Gratiani exemplaria parum diſcrepabant. In vulgatis erat*, in Tranquillitanum caſtrum.

C. XLII. PALEA.

HAnc *d* ergo ſcriptorum noſtrorum paginam omni in futuro tempore a te, ab omnibus Epiſcopis firmam ſtatuimus, illibatamque ſervari: ut & ſuæ Eccleſiæ juvante Domino tantummodo ſint jure contenti, & monaſteria Eccleſiaſticis conditionibus, ſeu angariis, ſive quibuslibet obſequiis ſecularibus nullo modo ſubjaceant, nullis canonicis juribus deſerviant, ſed remotis vexationibus divinum opus cum ſumma devotione perficiant.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea abeſt a vetuſtis exemplaribus, uno excepto, & huc temere tranſlata eſt: cum habeatur infr. 18. q. 2.* c. quam ſit. §. hanc ergo. *ubi nonnulla notabuntur.*

7 pars Gratian. *Sed notandum eſt, quod aliud eſt in ſuos, vel propinquorum uſus res Eccleſiæ convertere (quam perniciosam cupiditatem ſacri canones ubique prohibent, & damnabilem oſtendunt) aliud eſt, quod ex diſpenſatione charitatis humanæ infirmitati conſulitur: ut quondam illi ſua reddantur, qui in ſacro propoſito munere contemnit. Quod non tam jure fori, quam jure poli nonnullos ſanctorum feciſſe legimus. Beatus e enim Joannes Evangeliſta duobus juvenibus, quos pœnituerat omnia ſua pro Chriſto reliquiſſe, & pauperibus erogaſſe, aurum, & gemmas reddidit, ut cuncta, quæ vendiderant, ſibi redimerent. Sed objicitur; B. Joannes non oblata reddidit, quæ pauperibus jam erogata fuerant, ſed alia recompenſavit, quæ in pauperum,* vel

a *Ivo p.3. c.163.* b *Sup. diſt. 54. Abbati.* c *al. Scbillitano.* d *inf. 18. q. 2. quam ſit. §. hanc ergo.* e *Abdias l. 5. Hiſtoria Apoſtolica.*

Digitized by Google

vel Eccleſiarum facultatibus nunquam computata fuerant. Similiter ſi Abbas, vel Epiſcopus aliqua habuerit, quæ in Eccleſiaſticis facultatibus nondum ſunt annumerata, exemplo B. Joannis det illo recedenti: oblata vero Eccleſiæ retineat. §. 2. Sequitur a ergo aliud exemplum, quo eadem, quæ oblata ſunt, laudabiliter reddenda monſtrentur.

C. XLIII. *Non debet Eccleſia ſuſcipere, quæ filio exhæredato ſibi offeruntur.*

Ait enim Auguſtinus b *in ſermone 2. de vita Clericorum.*

QUicunque c vult exhæredato filio hæredem facere Eccleſiam, quærat alterum, qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: imo Deo propitio neminem inveniet *d*. Quam laudabile factum ſancti, & venerandi Epiſcopi Aurelii Carthaginenſis e quomodo implevit os omnium e, qui ſciunt, laudibus Dei? Quidam enim, cum filios non haberet, neque ſperaret, res ſuas omnes (retento ſibi uſufructu) donavit Eccleſiæ. Nati ſunt ei filii poſtea: & reddidit Epiſcopus nec etiam opinanti illi, quæ donaverat. In poteſtate habebat Epiſcopus non reddere, ſed jure fori, non jure poli. *f*.

Gratian. Ecce, *quod aliquando oblata jure, & laudabiliter redduntur. Veruntamen non hoc exemplo recedenti ſua reddenda monſtrantur. Aliud eſt enim in profeſſione ſuæ vitæ perſiſtere, aliud a propoſito ſui ordinis diſcedere. Si ſanctus Aurelius degenti in Laicali habitu oblata reddidit, quia poſt oblationem filios accepit, non ideo in apoſtaſiam euntibus ſua reddenda ſunt, quibus utilius neceſſaria ſubtraherentur, ut coacti redirent ad ordinem, a quo receſſerant. Sed ſicut inimicis, & perſecutoribus jubemur neceſſaria ſubminiſtrare, ſicut ab Apoſtolo* g *monemur tempus redimere, ut expediti orationi vacemus: ſic ne Eccleſia ſcandalum patiatur, ne diſcedens in deteriora præcipitetur, ne in perniciem Monachorum, aut incendium monaſterii occaſione ſuorum exardeſcat, laudabilius ſibi ſua non dico reddantur, ſed auferri ſinantur, quam ab illo iſta inferantur.*

CAUSA XVIII.

QUidam Abbas *conſecratus in Epiſcopum prius monaſterio multa contulit, poſtea in Epiſcopatu multa acquiſivit: cui dum fratres ſucceſſorem quærerent, Epiſcopus loci ſemet electioni volebat inſerere, ut per ipſum Abbas in monaſterio ordinaretur: fratres renituntur.*

1. *Quæritur primo, an monaſterium poſſit petere, quæ ab Epiſcopo quæſita ſunt, an Epiſcopalis Eccleſia poſſit ſibi vendicare, quæ monaſterio fuerunt tradita.* h

2. *Secundo, an per Epiſcopum Abbas ſit eligendus, & ordinandus, an tantummodo a propriis fratribus ſit inſtituendus.*

QUÆSTIO I.

PRima *quæſtio terminatur* in Concilio habito apud Altheum, *in quo ſic ſtatutum legitur.*

Corr. Rom. ¶ *Burchardus l. 1. c. 230. citat Concilium apud Alth. præſente Conrado Rege: itemque Ivo p. 5. c. 343. ſed exprimit,* Altheim. *Idem vero p. c4. c. 116. plura de hoc Concilio refert his verbis:* Regno Conradi piiſſimi, & Chriſtianiſſimi Regis quinto congregata eſt ſancta generalis Synodus apud Altheum (al. Altheim) in pago Rhetiæ, præſente videlicet domini Joannis Papæ Apocriſario, ſanctæ Oſtienſis Eccleſiæ Petro venerabili Epiſcopo.

C. I. *Qui de Monacho Epiſcopus ordinatur, quod ante conſecrationem habuit, monaſterio, quod vero poſt conſecrationem acquiſivit, propriæ Eccleſiæ relinquat.*

STatutum *a* eſt, & rationabiliter ſecundum ſanctos Patres a Synodo confirmatum, ut Monachus, quem canonice electio a jugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſolvit, & ſacra ordinatio de Monacho Epiſcopum facit, velut legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem poſtea jure vendicandi poteſtatem habeat: ſed quicquid acquiſierat, vel habere viſus fuerat, monaſterio relinquat, & Abbatis ſui, qui fuerat ſecundum regulam ſancti Benedicti, arbitrio. Poſtquam enim Epiſcopus ordinetur, ad altare, ad quod ſanctificatur, & tituletur *b*, ſecundum ſacros canones, quod acquirere poterit, reſtituat.

QUÆSTIO II.

1 ps SEcundam *vero quæſtionem terminat auctoritas* Toletani Concilii IV. c. 50. *dicens.*

C. I. *Abbates, & alia officia per Epiſcopos debent inſtitui.*

HOc tantum ſibi in monaſterio vendicent Sacerdotes, quod præcipiunt canones, id eſt, Monachos ad converſationem ſanctam præmonere, Abbates, aliaque officia inſtituere, atque extra regulam facta corrigere. Quod ſi aliquid in Monachos canonibus interdictum præſumpſerint, aut uſurpare quippiam de monaſterii rebus tentaverint, non deerit ab illis ſententia excommunicationis.

2 pars Gratian. *Econtra* Gregorius *ſcribit Caſtorio Ariminenſi Epiſcopo.*

C. II. *Congregatio monaſterii, non Epiſcopus, aut aliquis extraneorum Abbatem inſtituat.*

I. ABbas in monaſterio non per Epiſcopum, aut per aliquem extraneorum ordinetur: neque ab Epiſcopo Miſſa ibi celebretur, ut nulli Eccleſiæ ſubjiciatur.

Corr. Rom. ¶ *Hujus capitis eadem eſt ſententia, ac ſequentis, in quo ſunt ipſa B. Gregorii verba. Itaque hæc videtur ſumma quædam ſequentis: & propterea in aliquot vetuſtis exemplaribus non ſunt diſtincta.*

C. III. De eodem.

Idem *eidem Caſtorio Epiſcopo lib. 4. epiſt. 43. ſeu cap. 87.*

I. ABbatem *c* cuilibet *d* monaſterio non alium, ſed quem dignum moribus, atque actibus monaſticæ diſciplinæ communi conſenſu congregatio tota popoſcerit, ordinari *e* volumus. Miſſas autem publicas per Epiſcopum, vel Clericos 1 in *f* monaſterio fieri omnimodo prohibemus.

Corr. Rom. ¶ 1 Vel Clericos] *Verba hæc non leguntur apud B. Gregorium: omninoque nonnulla videntur conſulto immutata a collectore.*

C. IV. *Ille debet Abbas inſtitui, quem ſua congregatio, & poſſeſſionis dominus ordinari popoſcerit.*

Item Pelagius Papa *Mellito Subdiacono.*

II. ABbatem *g* in monaſterio illum volumus ordinari, quem ſibi de ſua congregatione, & Monachorum electio, & poſſeſſionis dominus; & (quod magis obſervendum eſt) ordo vitæ, ac meritum popoſcerit ordinari.

C. V.

a *al. ſequatur.* b *Et ſerm. 52. al. 33. ad fratres in eremo, & in Conc. Aquiſgr. c. 112.* c *Ivo p. 3. c. 177.* d *al. inveniat.* e *al. eos omnes.* f *al. cœli.* g *1. Cor. 7.* h *al. contradita.*

a *Burch. l. 2. c. 231. Ivo p. 5. c. 343.* b *al. intituletur.* c *Anſ. l. 7. c. 174. Polyc. l. 3. t. 15. & l. 4. c. 33. Pann. l. 3. c. 168.* d *al. eidem) orig.* e *al. volumus te ordinare.) orig.* f *al. illic) orig.* g *Ivo p. 7. c. 24.*

Digitized by Google

C. V. *De libertate Monachorum.*

Item Gregorius *omnibus Epiſcopis* a.

QUsm ſit neceſſarium Monachorum *b* quieti proſpicere, &c. *& infra*. §. 1. Interdicimus *c* igitur in nomine Domini Jeſu Chriſti, & auctoritate beati Petri Principis Apoſtolorum prohibemns, (cujus vice huic Eccleſiæ Romanæ præſidemus) ut nullus Epiſcoporum, aut 1 ſecularium ultra præſumat de reditibus, vel rebus, vel chartis a monaſteriorum, vel de cellulis, vel de villulis, quæ ad ea pertinent, quocunque modo, vel qualibet occaſione *d* minuere, vel dolos, vel immiſſiones, aut violentias aliquas facere. *& infra*. §. 2. Defuncto *e* vero Abbate cujuſquam *f* congregationis, non extraneus eligatur *g*, niſi de eadem congregatione, quem ſibi propria voluntate concors fratrum ſocietas elegerit, & qui electus fuerit, ſine dolo, vel venalitate aliqua ordinetur. Quod ſi aptam inter ſe perſonam invenire nequiverint, ſolerter ſibi de aliis monaſteriis ſimiliter eligant ordinandum. *& infra*. §. 3. Pariter autem cuſtodiendum eſt, ut invito Abbate ad ordinandum *h* alia monaſteria, aut ad ordines ſacros, vel Clericatus officium tolli exinde Monachi non debeant. *& infra*. §. 4. Nullus
3 Monachus *i* ſine teſtimonio & κ conceſſione Abbatis ſui in Eccleſia aliquem locum teneat, vel ad aliquem promoveatur honorem. §. 5. Hanc *l* ergo ſcriptorum noſtrorum paginam omni in futuro tempore ab omnibus Epiſcopis firmam *m* ſtatuimus, illibatamque ſervari, ut & ſuæ 4 Eccleſiæ, juvante Domino, tantummodo ſint jure contenti, & monaſteria Eccleſiaſticis conditionibus, ſeu angariis *n*, vel quibuslibet obſequiis ſecularibus nullo modo ſubjaceant, nullis canonicis juribus 5 deſerviant: ſed remotis vexationibus, ac cunctis gravaminibus, divinum opus cum ſumma animi devotione perficiant.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc habetur in decreto Concilii Lateranenſis, edito a B. Gregorio, pro quiete, ac libertate Monachorum, quod extat ſecundo tomo Conciliorum, inter decreta Gregorii primi: ejuſque magnam partem ipſemet refert lib. 7. Reg. indict. prima, epiſt. 18. Mariniano Epiſcopo Ravennati.*

¶ 1 Aut ſecularium,] *Abſunt ab aliquibus Conciliorum editionibus, & Gratiani manuſcriptis exemplaribus.*

¶ 2 Chartis] *In Concilio legitur,* curtis; *ſed in epiſtola, & apud Ivonem,* chartis.

¶ 3 Nullus Monachus] *Hinc uſque ad finem non habentur in epiſtola, ſed in Concilio.*

¶ 4 Ut & ſuæ Eccleſiæ] *In Concilio legitur:* Et ſanctæ Eccleſiæ, juvante Domino, ſuo termino, ſive jure contentæ, &c. *In epiſtola vero 43. l. 4. (ubi idem fere ſcribit Caſtorio Ariminenſi Epiſcopo) hoc modo:* Ut & tua Eccleſia, juvante Domino, ſuo tantummodo ſit jure contenta, & monaſterium illud, &c.

¶ 5 Juribus] *In Concilio eſt,* curtis: *in epiſtola,* canonicæve juriſdictioni.

C. VI. *Miſſas publicas in cœnobiis Epiſcopi non celebrent, ne aliquod eis gravamen inferant.*

Idem *Caſtorio Epiſcopo Ariminenſi.* o

LUminoſo *p* Abbate referente plurimis in monaſteriis multa a Præſulibus præjudicia, atque gravamina Monachos pertuliſſe cognovimus. Oportet ergo, ut tuæ *q* fraternitatis proviſio de futura quiete eorum ſalubri diſponat ordinatione; quatenus converſantes in illis, in Dei ſervitio, gratia ipſius ſuffragante, mente libera perſeverent. Miſſas quoque publicas in *a* cœnobiis fieri omnimodo prohibemus: ne in ſervorum Dei receſſibus, & in eorum receptaculis ulla popularis conventus præbeatur occaſio, [vel mulierum fiat illic *b* introitus,] quia non expedit animabus eorum. Nec audeat ibi cathedram collocare Epiſcopus 1, vel quamlibet poteſtatem exercere imperandi, nec aliquam ordinationem, quamvis leviſſimam, faciendi; niſi ab Abbate loci fuerit rogatus: quatenus Monachi ſemper maneant in Abbatum ſuorum poteſtate: ut *c* remotis vexationibus, ac cunctis gravaminibus, divinum opus cum ſumma devotione animi perficiant.

Corr. Rom. ¶ *Libro quarto Regeſti eſt epiſt. 41. Luminoſo Abbati, & 43. Caſtorio Ariminenſi Epiſcopo ſcriptæ, in quibus leguntur, quæ ad hoc caput pertinent. Propria tamen verba uſque ad verſ.* Miſſas, *non habentur in epiſtolis illis, ſed in Concilio, de quo in proximo ſuperiori capite dictum eſt, exceptis primis verbis,* Luminoſo Abbate referente. *& ex eo nonnulla ſunt emendata, & addita.*

¶ 1 Epiſcopus,] *In Concilio ſequitur,* ſeu quacunque alia dignitate præditus, aut poteſtate, vel quamlibet poteſtatem imperandi, &c.

C. VII. *Baptiſterium in monaſterio non permittitur fieri.*

Item Gregorius *d* Papa *lib. 2. indict. 11. epiſt. 36. Secundino Epiſcopo.*

PRidem *e* præcepimus, ut de monaſterio S. Andreæ, quod eſt ſuper Maſcalas, baptiſterium propter Monachorum moleſtias *f* debuiſſet auferri, atque in eodem loco, quo fontes ſunt, altare fundari: cujus rei perfectio hactenus eſt protracta. Admonemus igitur fraternitatem tuam, ut nullam jam moram poſt ſuſceptas præſentes literas noſtras inferere debeas, ſed repleto loco ipſorum fontium, altare ad ſacra celebranda myſteria illic ſine dilatione aliqua fundetur: quatenus & prædictis Monachis opus Dei ſecurius liceat celebrare, & non de negligentia veſtra contra fraternitatem tuam noſter animus excitetur.

C. VIII. *Cum permiſſione Epiſcopi Abbas locum ſuum deſerere poteſt.*

Item ex Concilio Moguntino.

II. ABbas *g* pro humilitatione, & cum permiſſione Epiſcopi, locum ſuum poteſt relinquere: tamen eligant ſibi fratres Abbatem de ipſis, ſi habent: ſin autem, de extraneis.

3 pars. Gratian. *Ecce in Toletano Concilio dicitur, quod Sacerdotes* h, *Abbates, & alia officia inſtituere debeant. Beatus Gregorius, & Pelagius prohibent, dicentes, Abbatem a fratribus ſuæ congregationis eligendum, & ordinandum. Quomodo ergo hæc tanta diverſitas ad concordiam revocabitur? Sed ſciendum eſt, quoſdam Monachos eſſe indomitæ cervicis, & effrenatæ ſuperbiæ: quos dum Abbates ad religionem cogere voluerint, in eorum dejectionem conſpirant, & alium moribus ſuis convenientem ſibi præficere contendunt: quales erant illi, qui in necem beati Benedicti conſpiraſſe leguntur. Pro hujuſcemodi conſtitutum eſt, ut Abbates, & alia officia per Sacerdotes inſtituantur.*

C. IX. *Non licet Monachis Abbates pro ſuo arbitrio expellere, aut alios ordinare.*

Unde Pelagius Papa *ſcribit Opilioni* i *defenſori, dicens.*

NUllam κ poteſtatem de cætero, nullam licentiam Monachis relinquimus pro arbitrio ſuo aut Abbates expellere, aut ſibimet alios ordinare: quia nulla auctoritas rema-

a *In Conc. Later. ſub Greg. s. reg. l. 7. indict. s. ep. 18. Mariniano Epiſcopo.* b *al. monaſteriorum*] *orig.* c *Polyc. l. 3. tit. 55. Anſel. l. 5. c. 58. Ivo p. 7. c. 11.* d *al. exquiſitione.* e *Pann. l. 3. c. 181. Polyc. l. 4. tit. 33.* f *al. cujuſcunque.* g *abeſt ab orig.* h *al. ordinanda.* i *al. Monachorum.* κ *al. vel conſenſu.* l *Supra, 17. q. 4. l. 4. reg. ep. 43.* m *al. & quibuſcunque aliis firmam.* n *al. angariis, aut etiam procurationibus, vel quibuslibet ſubſidiis, obſequiiſque.* o *In eodem Concil.* p *Ivo p. 7. c. 12.* q *al. noſtra*] *in Conc. ibidem inferius, & l. 4. epiſt. 43.*

a *al. eo in cœnobio*] *in Conc. id eſt ab Epiſcopo.* b *novus*] *orig.* c *Ibid. inferius. ſup. c. 5.* d *Antea legebatur, Gelaſius.* e *Polyc. l. 4. tit. 34. Anſelm. l. 5. cap. 48. Ivo p. 5. c. 55.* f *al. inſolentias.* g *Burch. l 8. c. 86. Ivo p. 7. c. 104.* h *al. Epiſcopi.* i *al. Apollonio.* κ *Anſ. l. 7. c. 185.*

remanebit Abbati, ſi Monachorum poteſtati cœperit ſubjacere: ut de cætero fideliter, & ſtudioſe univerſa, quæ vel ad divini cultus reverentiam, vel ad utilitatem ejuſdem monaſterii pertinent, Abbatis ſollicitudo, ad quem poteſtas tota pertinere convenit, debeat adimplere.

4 pars. Gratian. *Hinc etiam conſtitutum eſt, ut Clerici ſingulorum monaſteriorum ſint in poteſtate Epiſcoporum, nec alicui liceat extra eorum conſcientiam monaſteria ædificare.*

C. X. *Sine conſcientia Epiſcopi, monaſterium nullus ædificet.*

Unde in Chalcedonenſi Concilio, c. 4. *legitur.*

QUidam a Monachorum habitu utentes indifferenter per civitates incedunt, necnon & monaſteria, & ſeipſos præſumptione propria commendant. Placuit igitur neminem aut ædificare, aut conſtruere monaſteria, aut Oratorii domum ſine conſcientia ipſius civitatis Epiſcopi. *Item* c. 8. §. 1. Clerici *b* in ptochiis 1, & in monaſteriis, aut martyriis conſtituti, ſub poteſtate ſint ejus, qui in ea eſt civitate Epiſcopus, ſecundum traditionem ſanctorum Patrum; nec per præſumptionem recedant a ſuo Epiſcopo. §. 2. Eos vero, qui auſi fuerint reſcindere hujuſmodi inſtitutionem quocunque modo, vel ſi noluerint ſubjacere proprio Epiſcopo, ſi quidem fuerint Clerici, pro 2 perſonarum ordinatione ſubjaceant condemnationibus canonum; ſi vero Laici, vel Monachi fuerint, communione priventur. *Item.* §. 3. Clerici 3, qui pauperum diſpoſitioni, vel monaſteriorum, vel martyriorum præſunt, ſub poteſtate ſingularum civitatum Epiſcoporum ſecundum canonum traditionem perdurent; neque per ſuam temeritatem Epiſcopi ſui *d* moderationem declinent. Qui autem hujuſmodi diſpoſitionem quolibet modo ſubvertere auſi fuerint, & Epiſcopo ſuo non obedierint, ſi quidem Clerici fuerint, canonicæ damnationi ſubjaceant, ſi autem Monachi, vel Laici ſint, a communione ſuſpendantur.

Corr. Rom. ¶ *Quoniam verſio hujus capitis uſque ad §. 1. Clerici, eſt alia ab iis, quæ circumferuntur in Conciliorum codicibus, licet apud Ivonem, & in Pannormia idem fere ſit ſenſus: placuit afferri verba Græca, & novam interpretationem.*

Οἱ ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς τὸν μονήρη μετιόντες βίον, τῆς προσηκούσης ἀξιούσθωσαν τιμῆς, ἐπειδὴ δέ τινες τῷ μοναχικῷ κεχρημένοι προσχήματι, τάς τε ἐκκλησίας καὶ τὰ πολιτικὰ διαταράσσουσι πράγματα, περιιόντες ἀδιαφόρως ἐν ταῖς πόλεσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μοναστήρια ἑαυτοῖς συνιστᾶν ἐπιτηδεύοντες, ἔδοξε μηδένα μὲν μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν, μηδὲ συνιστᾶν μοναστήριον ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου. Id eſt.

Qui vere, & ſincere monaſticam vitam degunt, convenienti honore afficiantur. Verum, quoniam nonnulli ſpeciem monachicam præ ſe ferentes, & Eccleſias, & civilia negotia perturbant, in civitatibus indifferenter vagantes, ac præterea monaſteria ſibi ipſi conſtituere aggredientes; placuit neminem quidem uſpiam ædificare, neque conſtituere monaſterium, vel oratoriam domum præter ſententiam Epiſcopi civitatis.

¶ 1 Ptochiis,] *Sic in nonnullis vetuſtis codicibus Gratiani, & Vaticano Conciliorum, & in verſione priſca, (ex qua videtur eſſe hic verſiculus,) & eſt vox canonis Græci. In vulgatis autem Gratiani, & aliquot libris Conciliorum eſt,* parochiis.

¶ 2 Pro perſonarum ordinatione] *Sic in eadem priſca; ſed in canone Græco, & in verſione Dionyſii Exigui nihil eſt, quod his verbis reſpondeat.*

a *Ivo p. 7. c. 1. Pannor. l. 3. c. 174.* b *Ivo p. 6. c. 358. Polyc. l. 4. tit. 34.* c *eod. c. 8. ex alia verſione. Ivo ibid. c. 359.* d *al. ordinationem.*

¶ 3 Item Clerici,] *Eſt idem, quod in proxime ſuperiore paragrapho, ſed ex alia verſione, quæ non extat in Conciliorum voluminibus; atque hanc eandem repetitionem licet animadvertere apud Ivonem p. 6. c. 358. & 359.*

C. XI. *Examinetur ab Epiſcopo, qui religioſis fœminis præponendus eſt.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c. 97.*

QUi *a* religioſis fœminis præponendus eſt, ab Epiſcopo loci comprobetur.

Gratian. *Monaſterium quoque abſque Epiſcopi permiſſione nulli incipere, aut fundare licet.*

C. XII. *Sine permiſſione Epiſcopi nullus monaſterium præſumat incipere, aut fundare.*

Unde in Agathenſi Concilio, c. 27. *legitur.*

DE Monachis 1 monaſterium novum (niſi Epiſcopo, aut permittente, aut probante) nullus incipere, aut fundare præſumat.

Corr. Rom. ¶ 1 De Monachis,] *Abſunt iſta voces a recentioribus editionibus Conciliorum, ſed non a vetuſtioribus & manuſcriptis codicibus, aut Ivone.*

C. XIII. *De eodem.*

Item ex eodem, b *cap.* 58.

CEllulas *c* novas, aut congregatiunculas *e* Monachorum, abſque Epiſcopi notitia prohibemus inſtitui.

Corr. Rom. ¶ 1 Congregatiunculas] *Antea legebatur*, congregantium Eccleſias. *Emendatum eſt ex pleriſque manuſcriptis, & locis indicatis.*

C. XIV. *Abſque Epiſcopi, vel Abbatis voluntate nullus Monachorum cellulam conſtruere præſumat.*

Item ex Concilio Aurelianenſi *d* I. *c.* 14.

NUllus Monachus congregatione monaſterii derelicta, ambitionis & vanitatis *e* impulſu cellulam conſtruere, ſine Epiſcopi permiſſione, vel Abbatis ſui voluntate præſumat.

5 pars. Gratian. *Item ſunt & alii, qui pro executione diverſarum cauſarum quolibet admittunt, qui diſtrictionem eorum ſolvant, & quietem religionis perturbent.*

C. XV. *Abbas, qui cautus in regimine non fuerit, a proprio Epiſcopo, & a vicinis Abbatibus a ſuo arceatur honore.*

De quibus in Concilio Triburienſi *legitur.*

SI *f* quis Abbas cautus in regimine, humilis, caſtus, miſericors, diſcretus, ſobriuſque non fuerit, ac divina præcepta verbis, & exemplis non oſtenderit, ab Epiſcopo, in cujus territorio conſiſtit, & a vicinis Abbatibus, & cæteris Deum timentibus a ſuo arceatur honore; etiamſi omnis congregatio, vitiis ſuis conſentiens, eum Abbatem habere voluerit.

C. XVI. *In Epiſcoporum poteſtate Abbates conſiſtant.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *cap.* 21. g

6 ABbates *b* pro humilitate religionis in Epiſcoporum poteſtate conſiſtant, & ſi quid extra regulam fecerint, ab Epiſcopis corrigantur, qui ſemel in anno in loco, ubi Epiſcopus elegerit, accepta vocatione conveniant. §. 1. Monachi autem Abbatibus omni obedientia, & devotione ſubjaceant: Quod ſi quis per contumaciam extiterit indevotus, aut per loca aliqua vagari, aut peculiare aliquid habere præſumpſerit, omnia, quæ acquiſierit, ab Abbatibus auferantur, ſecundum regulam monaſterio

a *Burch. l. 8. c. 76. Ivo p. 7. c. 94.* b *Et in Epaunenſi, c. 10.* c *Burch. l. 8. c. 34. Ivo p. 3. c. 165. & p. 7. c. 92.* d *Cap. l. 6. c. 138.* e *al. varietatis.* f *Burch. l. 8. c. 96. Ivo p. 7. c. 114. Simile ſup. diſtinct. 61. cap. in ordinatione. quod eſt ex regul. S. Benedicti.* g *& in Capit. l. 6. c. 37.* h *Burch. l. 8. c. 67. Ivo p. 7. c. 85.*

ſterio profutura. Ipſi autem, qui fuerant pervagati, ubi inventi fuerint, eum auxilio Epiſcopi tanquam fugaces ſub cuſtodia revocentur. §. 2. Et reum ſe ille Abbas futurum eſſe cognoſcat, qui in hujuſmodi perſonas *a* non regulariter animadverterit, vel qui ſuſceperit Monachum alienum.

Corr. Rom. ¶ 1 Semel) *Sic etiam legitur in Conciliis impreſſis, & manuſcriptis, & Capitularibus. Verum apud Burchardum, & Ivonem poſt verſ.* corrigantur, *eſt inſertum c.* non ſemel. *inf. ead.*

C. XVII. *De eodem.*

Item ex Concilio Arelatenſi *b*.

MOnaſteria, vel Monachorum diſciplina ad eum pertineat Epiſcopum, in cujus ſunt territorio conſtituta.

C. XVIII. *Nullus miniſtret Abbatibus Epiſcopalia, qui alicui Epiſcoporum nolunt ſubeſſe.*

Item Paſchalis Papa II.

ABbatibus, qui neque ſub Epiſcopo, neque ſub Metropolitano, neque ſub Primate, neque ſub Patriarcha ſunt, nullus prorſus Epiſcoporum Epiſcopalia quælibet adminiſtret. Cum enim ſe nulli Epiſcopo omnino ſubeſſe profiteantur, conſequens eſt, ut nullus Epiſcoporum, quæ ſua ſunt, eis tanquam extraneis largiatur.

Gratian. *Pro hujuſcemodi ergo ſtatutum eſt, ut cauſæ, & utilitates monaſteriorum per Epiſcopos diſponantur.*

C. XIX. *Utilitates monaſterii a proprio Epiſcopo debent diſponi.*

Unde Gregorius *ſcribit Vitali defenſori Sardiniæ lib. 7. epiſt. 65.*

COgnovimus *c*, quod monaſteria ſervorum Dei, vel etiam fœminarum pro ſuo quiſque libitu, & diverſarum cauſarum executione perturbat. Quod omnino non grate ſuſcipimus, tuamque experientiam ex hoc commonemus, ne quemquam hoc uſurpare denuo accepta noſtra auctoritate permittas: ſed ut Epiſcopo loci illius, ſub cujus moderamine degunt, curæ ſit eorum cauſas, utilitateſque diſponere. Valde enim eſt incongruum, ut omiſſo eo alius quilibet eorum ſe cauſis admiſceat: ſed ille eorum vitam competenti, regularique debet moderamine diſponere, qui pro commiſſis eorum animabus compellitur rationem reddere.

7 pars Gratian. *Pro hujuſmodi etiam prohibet* B. Gregorius *Mulieres paſſim ad monaſterium aſcendere, & Monachorum commatres fieri, ſcribens Valentino Abbati lib. 3. epiſt. 40.*

C. XX. *Neque commatres ſibi facere, neque ad fœminas accedere Monachis licet.*

PErvenit *d* ad nos, quod in monaſterio tuo paſſim mulieres aſcendant *e*, & (quod adhuc eſt gravius) Monachos tuos ſibi commatres facere, & ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occaſione humani generis inimicus ſua eos (quod abſit) calliditate decipiat: ideo hujus te præcepti ſerie commonemus, ut neque mulieres in monaſterio tuo deinceps qualibet occaſione permittas aſcendere *f*, neque Monachos tuos commatres ſibi facere. Nam ſi hoc denuo ad aures noſtras quocunque modo pervenerit, ſic te ſeveriſſimæ noveris ultioni ſubdendum, ut emendationis tuæ qualitate cæteri ſine dubio corrigantur.

8 pars Gratian. *Non ſolum autem incauta familiaritas aliarum mulierum eis interdicitur, verum etiam a Sanctimonialium g habitatione prohibentur.*

C. XXI. *Cum Sanctimonialibus Monachis habitare non licet.*

Unde in VII. Synodo *c. 20. legitur.*

DIffinimus *a* minime duplex monaſterium fieri: quia ſcandalum id, & offendiculum multis efficitur. Si vero aliqui cum cognatis mundo abrenuntiare, & monaſticam vitam ſectari voluerint, debent quidem viri virorum adire cœnobium, fœminæ vero mulierum ingredi monaſterium. In hoc enim placatur Deus. §. 1. Quæ autem hactenus fuerunt *b* dupla, ſecundum regulam ſancti Patris noſtri Baſilii, & ſecundum præceptionem ejus, ita formentur. Non habitent in uno monaſterio Monachi, & Monachæ. Adulterium enim intercipit cohabitationem 1, ſi habeat aditum Monachus ad Monacham, vel Monacha ad Monachum ſecreto ſingulariter ad collocutionem. §. 2. Non cubet Monachus in muliebri monaſterio: neque ſingulariter cum Monacha convivetur: & quando neceſſaria vitæ a parte virorum ad Regulares deferuntur, extra portam hæc ſuſcipiat Abbatiſſa monaſterii fœminarum cum aliqua vetula Monacha. §. 3. Porro ſi contigerit, ut aliquam propinquam ſuam videre voluerit Monachus, in præſentia Abbatiſſæ huic confabulatur per modica, & compendioſa verba, & in brevi 2 ab ea diſcedat.

Corr. Rom. ¶ 1 Cohabitationem) *Sic eſt emendatum ex pleriſque manuſcriptis Gratiani, & duobus codicibus verſionis Anaſtaſii: cujus tamen hæc non eſt ipſa omnino verſio. Antea legebatur*, cohabitatio: *Græce eſt*, μοιχεία γὰρ μεσολαβεῖ τὴν συνδιαίτησιν.

¶ 2 Et in brevi) *Hæc non ſunt in canonum Græcorum vulgata editione, ſed apud Balſamonem habentur.*

C. XXII. *Monachi, & Monachæ in nullo ſimul cohabitent loco.*

Item in regeſto Gregorii. *c*

IN *d* nullo loco Monachos, & Monachas permittimus unum monaſterium habitare: ſed nec ea, quæ duplicia vocant. Et ſi quod tale eſt, religioſus Epiſcopus mulieres quidem in ſuo loco manere ſtudeat, Monachos autem aliud monaſterium ædificare cogat. Si autem plurima ſint talia monaſteria, ſeparentur in aliis monaſteriis Monachæ, & in aliis Monachi: res autem, quas habent communes, ſecundum jura eis competentia diſtribuantur.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, & Ivo Gregorium citant, apud quem nonnihil habetur ad hanc rem faciens in lib. 1. reg. ep. 48. & lib. 7. indict. 2. epiſt. 39. Verba tamen ipſa leguntur apud Julianum anteceſſ. novel. 123. c. 34.*

C. XXIII. *A monaſterio Monachorum longius conſtruantur monaſteria puellarum.*

Item ex Concilio Agathenſi *c.* 28.

MOnaſteria *e* puellarum longius a monaſteriis Monachorum, aut propter inſidias diaboli, aut propter oblocutiones hominum collocantur.

C. XXIV. *Puellarum monaſteria Monachorum præſidio, & miniſterio regantur.*

Item ex Concilio Hiſpalenſi II. *c.* 11.

IN decima *f* actione communi conſenſu decrevimus, ut monaſteria virginum in provincia Bœtica Monachorum adminiſtratione, ac præſidio gubernentur. Tunc enim ſalubria Chriſto dicatis virginibus præbemus *g*, quando eis Patres ſpirituales eligimus, quorum non ſolum gubernaculis tueri, ſed etiam doctrinis ædificari poſſint: ea tamen circa Monachos cautela ſervata, ut remoti ab earum familiaritate *h*, nec uſque ad

a *al. perſonis non regulari animadverſione diſtrinxerit.* b *al. Aurelianenſi.* c *Anſ. l. 7. c. 184. Polyc. l. 4. c. 3.* d *Anſ. l. 7. c. 183.* e *al. accedant.* f *al. accedere.* g *al. Monialium.*

a *Ivo p. 7. c. 25.* b *al. ſunt.* c *apud Julianum anteceſſ. nov.* 123. *c.* 34. d *Burch. l. 8. c. 63. Ivo p. 7. c. 83. Polyc. l. 4. t. 34. Ivo p. 3. c.* 18. e *Ivo p. 3. c. 158.* f *undecima*] *orig.* g *al. providemus. Burc, l. 8. c. 53. Ivo p. 7. c. 71.* h *al. peculiaritate.*

Digitized by Google

ad veſtibulum habeant accedendi familiare permiſſum. Sed neque Abbatem *a*, vel eum, qui præficitur, extra eam, quæ præeſt, loqui virginibus Chriſti aliquid, quod ad inſtitutionem ɀ earum pertineat, licebit, neque cum ea ſola, quæ præeſt, frequenter eos loqui oportet; ſed ſub teſtimonio duarum, vel trium ſororum, ita ut rara ſit acceſſio, & brevis omnino locutio.

Corr. Rom. ¶ ɀ Inſtitutionem] *Sic legitur in vetuſtis Gratiani codicibus, & in antiquioribus Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis: in recentioribus autem Coloniensibus,* quod ad inſtitutionem morum non pertineat.

9 pars Gratian. *Prohibentur etiam Sanctimoniales propria receptacula habere.*

C. XXV. *Sanctimonialibus receptacula, ſeu domicilia privata habere non licet.*

Unde Innocentius II. *in Concilio Romæ habito c.* 26. & 27.

PErnicioſam, & deteſtabilem conſuetudinem quarundam mulierum (quæ licet neque ſecundum regulam B. Benedicti, neque Baſilii, aut Auguſtini vivant, Sanctimoniales tamen vulgo cenſeri deſiderant) aboleri decernimus. Cum enim juxta regulam ɀ degentes in cœnobiis, tam in Eccleſia, quam in refectorio, atque dormitorio communiter eſſe debeant, propria ſibi ædificant receptacula, & privata domicilia, in quibus ſub hoſpitalitatis velamine paſſim hoſpites, & minus religioſos, contra ſacros canones, & bonos mores ſuſcipere nullatenus erubeſcunt. Quia *b* ergo omnis, qui male agit, odit lucem, ac per hoc ipſæ abſconditæ in juſtorum tabernaculo ſe opinantur poſſe latere oculos judicis cuncta cernentis, hoc tam inhoneſtum, deteſtandumque flagitium, ne ulterius fiat, omnimodis prohibemus, & ſub pœna anathematis interdicimus. §. 1. Simili *c* modo prohibemus, ne Sanctimoniales ſimul cum Canonicis, vel Monachis in Eccleſia in uno choro conveniant ad pſallendum.

Corr. Rom. ¶ ɀ Regulam] *In vulgatis ſequebatur*, S. Benedicti: *cum tamen paulo ſuperius aliarum etiam regularum ſit facta mentio. Quare inducta ſunt iſta voces auctoritate vetuſtorum codicum, & ipſius Concilii, ex quo etiam alia nonnulla ſunt emendata.*

10 pars Gratian. *Item ſunt alii, quos Epiſcopi prægravantes, ſalutem ipſorum animarum negligunt: quibuslibet d occaſionibus bona monaſteriorum diſtrahere cupiunt. Tales erant quidam Clerici Ravennatis Eccleſiæ, qui ſimulata religione monaſteriis cupiebant præfici, non tranſeuntes ad monaſticum habitum, neque renuntiantes Eccleſiaſticæ militiæ.*

C. XXVI. *Monaſteria Clericorum, aut Laicorum habitacula fieri non debent.*

De quibus Gregorius *ſcribit Joanni Ravennati Epiſcopo lib.* 4. *epiſt.* 1.

II. PErvenit *e* ad me, quod in Eccleſia fraternitatis tuæ aliqua loca dudum monaſteriis conſecrata, nunc habitacula aut Clericorum, aut etiam Laicorum facta ſunt: dumque hi, qui ſunt in Eccleſiis, fingunt ſe religioſe vivere, monaſteriis præponi appetunt; & per eorum vitam monaſteria deſtruuntur. Nemo enim poteſt Eccleſiaſticis officiis, &c. & *infra*. §. 1. Proinde *f* fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum ſit, emendare feſtinet: quia ego nullo modo patior, ut ſacra loca per Clericorum ambitum deſtruantur.

C. XXVII. *Qui in ſacro ordine ſunt conſtituti, in monaſteriis nullam habeant poteſtatem.*

Idem *Mariniano Epiſcopo Ravennati lib.* 6. *epiſt.* 40. *ſive c.* 204.

DUdum *a* ad nos multorum relatione pervenerat, monaſteria in Ravennæ partibus conſtituta, omnino Clericorum veſtrorum dominio prægravari: ita ut occaſione quaſi regiminis ea (quod dici grave eſt) velut in proprietate poſſideant. Quibus non modicum condolentes deceſſori veſtro epiſtolas miſimus, ut hoc per omnia emendare debuiſſet. Sed quoniam vitæ eſt termino citius occupatus, ne hoc onus monaſteriis remaneret, fraternitati veſtræ hæc eadem nos ſcripſiſſe recolimus. Et quia, ut comperimus, in hujus rei hactenus correctione ceſſatum eſt, hæc ad vos iterum prævidimus ſcripta dirigere. Hortamur ergo, ut omni mora, omnique excuſatione ſubmota, ita monaſteria ipſa ab hujuſmodi ſtudeatis gravamine relevare, quatenus nullam deinceps in eis Clerici, vel ii, qui ſunt in ſacro ordine conſtituti, ob aliud (niſi hortandi ɀ tantummodo cauſa) accedendi habeant licentiam, aut ſi forte ad peragenda ſacra Miſſarum fuerint invitati myſteria. Sed ne pro cujuslibet Monachi, aut Abbatis promotione, &c. & *infra*. b §. 1. Nec illic ulterius habeat poteſtatem aliquam, ne monaſteria hujus occaſionis velamine ea, quæ prohibemus ɀ, ſuſtinere onera compellantur. Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare jam ſecundo commonita ſanctitas veſtra non differat; ne ſi poſt hæc negligentes vos eſſe (quod non credimus) ſenſerimus, aliter monaſteriorum quieti proſpicere compellamur. Nam notum vobis ſit, quia tantæ neceſſitati ſervorum Dei congregationem amplius ſubjacere non patiemur.

Corr. Rom. ¶ ɀ Hortandi] *In originali impreſſo, & manuſcripto legitur*, orandi. *Sed ob gloſſam, & quia in ſequenti capite eſt vox*, exhortandi, *non eſt mutatum. Alia vero ſunt emendata.*

¶ ɀ Prohibemus] *In vulgatis ſequebatur*, ſimul cum Canonicis, & Monachis in Eccleſia, *quæ ſublata ſunt auctoritate originalis, & duorum Gratiani exemplarium.*

C. XXVIII. *Cauſa viſitandi, & exhortandi monaſterium Epiſcopus adire poteſt.*

Idem *eidem lib.* 7. *indict.* 1. *epiſt.* 18.

11 VIſitandi *c*, exhortandique gratia ad monaſterium, quoties
pl placuerit, ab Antiſtite civitatis accedatur: ſed ſic charitatis officium illic Epiſcopus impleat, ut gravamen aliquod monaſterium non incurrat.

C. XXIX. *Frequenter Epiſcopi monaſteria viſitent, & quæ corrigenda ſunt, corrigant.*

Item ex Concilio Aurelianenſi.

NOn *d* ſemel, ſed ſæpius in anno Epiſcopi viſitent monaſteria Monachorum: & ſi aliquid corrigendum fuerit, corrigatur.

Corr. Rom. ¶ *Hoc caput apud Burchardum, & Ivonem eſt inſertum capiti*, Abbates. *ſupra ead. ut ibi notatum eſt: ſimile quiddam habetur in Pannormia ex Concilio Rothomagenſi lib.* 3. *cap.* 125.

12 pl Gratian. *Pro talibus, qui animarum curam non habentes, bona tamen monaſteriorum in ſuos uſus convertere cupiebant, ſtatutum eſt, ut monaſteria cum ſuis rebus penitus ſint libera a poteſtate, & dominio Epiſcoporum. Quod autem nullis canonicis juribus monaſteria dicuntur eſſe ſubjecta, non ita intelligendum eſt, quin ipſi Epiſcopo aliquid nomine eulogiæ, vel in die dedicationis, vel in natali e Sanctorum, quorum nomine ipſum monaſterium dedicatum eſt, debeat offerri.*

C. XXX. *Non debet Epiſcopus aliquid a monaſterio exigere, præter conditiones, quæ dedicationis tempore conſtitutæ ſunt.*

---

a *al. Abbati, vel ei.* b *Joan.* 3. c *In Conc. c.* 22. d *al quibuslibet vero.* e *Anſ. l.* 5. *c.* 64. *Ivo p.* 3. *c.* 18. *Polyc. l.* 3. *c.* 15. f *ſup.* 16. *q.* 1. *nemo.*

a *Polyc. ib. Anſ. l.* 5. *c.* 65. b *Sup.* 16. *q.* 1. *nemo.* c *Ivo p.* 7. *c.* 14. d *Burch. l.* 8. *c.* 67. *Ivo p.* 7. *c.* 85. e *al. natalitiis.*

Digitized by Google

Unde Pelagius *a* Papa *ait.*

ELeutherius *a* frater, & Coepiſcopus noſter queritur, quod mater ejus in caſa, quæ Caſtellum dicitur, Oratorium conſtruxerit, ac dedicaverit, & in eodem loco Monachos conſtituerit, ex quibus unus eſt Presbyter. Hoc autem tempore dedicationis inter Epiſcopum Cardellum (cujus ipſa dioeceſis eſt) & matrem ſuam aſſerit conveniſſe, ut quicquid dedicationis, vel natalis Martyrum die, quorum in eodem monaſterio reliquiæ ſunt, per fidelium oblationes intraverit, medietatem quidem habeat ipſum monaſterium, medietas autem Epiſcopo offeratur. Contra quam conventionem Marium Presbyterum (ſive ſciente, ſive neſciente Epiſcopo) Monachis ipſis, vel Presbytero, qui ex eis eſt, vim dicitur intuliſſe, & frequenter moleſtias generare, ita ut memoratum Presbyterum prope ceciderit, & Miſſas eum facere nullo modo permittat; dicens, ut quaſi penſionis nomine aliquid ſtatuere debeat. Hæc igitur omnia diligenter te examinare jubemus, & ſi apud te evidenti ratione *b* conſtiterit, quia tempore, quo dedicatum eſt ipſum monaſterium, conditiones ſuperius poſitæ convenerint, ſervari eas ex noſtra auctoritate præcipimus, nec aliquid amplius exinde ab aliquo exigatur c. Si vero nil tale conſtiterit *d*, mediante te, quid Epiſcopo ipſi nomine eulogiæ offerri debeat, inter ipſos Monachos, & Presbyterum volumus definiri: ſalvo tamen eo, ut Presbyter Gaudentius, qui etiam Monachus eſt, Miſſas in monaſterio ſuo, ſicut conſuevit, facere, a nullo ulterius debeat prohiberi.

Corr. Rom. ❡ 1 Pelagius] *Antea legebatur*, Gelaſius. *Mutatum eſt ex Polycarpo, & quia ſupra diſt.* 91. *c.* Eleutherius, *alia pars hujuſmet epiſtolæ citatur ex Pelagio: & Anſelmus, qui hoc & illud caput conjuncte affert, Pelagio tribuit.*

C. XXXI. *Conſueta ſervitia Epiſcopis monaſteria exhibeant.*

Item Urbanus II.

SErvitium, quod monaſteria, aut eorum Eccleſiæ a tempore Gregorii VII. uſque ad hoc tempus fecerunt, & nos concedimus.

Gratian. *Canonica ergo jura, quibus monaſteria ſubjecta non ſunt, Synodales exactiones intelliguntur. Non e enim cogendus eſt Abbas (ſicut in Concilio Turonico ſtatuitur) ad Synodum ire, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat. Sunt etiam quædam ſervitutis officia, ut angariæ operum, crebræ receptiones, annuæ exactiones, multationes peccantium, a quibus omnibus monaſteria libera ſunt.*

CAUSA XIX.

D*Uo Clerici ad monaſterium tranſire voluerant: uterque licentiam ab Epiſcopo ſuo petiit: unus relicta Eccleſia propria eo invito, alter dimiſſa regulari canonia* f *cœnobio ſe contulit.*

1. *Modo quæritur, ſi Epiſcopus debeat permittere, ut relicta propria Eccleſia Clericus monaſterium ingrediatur.*
2. *Secundo quæritur, ſi Epiſcopus licentiam dare noluerit, an eo invito monaſterium poſſit adire.*
3. *Tertio, ſi contigerit ipſos regulares Canonicos fuiſſe, utrum concedendus eſſet eis monaſterii ingreſſus.*

QUÆSTIO I.

Q*Uod Epiſcopus licentiam Clericis adeundi monaſterium dare debeat*, in Toletano IV. Concilio *præcipitur, in quo c.* 49. *ſic ſtatutum legitur.*

CAP. I. *Non debet negari ingreſſus Clericis, qui Monachorum propoſitum appetunt.*

CLericis *a*, qui Monachorum propoſitum appetunt (quia meliorem vitam ſequi cupiunt) liberos eis ab Epiſcopis in monaſteriis largiri oportet ingreſſus, nec 1 interdici propoſitum eorum, qui ad contemplationis deſiderium tranſire nituntur.

Corr. Rom. ❡ 1 Nec interdici] *Hæc uſque ad finem abſunt a manuſcriptis, ſunt tamen in Concilio.*

QUÆSTIO II.

I*Nvito vero Epiſcopo Clericum ejus a nullo eſſe ſuſcipiendum*, Leo Epiſcopus *b teſtatur, ſcribens Anaſtaſio* c *Theſſalonicenſi Epiſcopo, epiſt* 82. *al.* 84. *c.* 9.

C. I. *Invito Epiſcopo ejus Clericum nemo ſuſcipiat.*

ALienum *d* Clericum, invito Epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat.

Gratian. *Sed ſubaudiendum eſt, niſi ad propoſitum melioris vitæ tranſire voluerit. Tunc enim liberum eſt illi, etiam Epiſcopo contradicente, monaſterium ingredi.*

C. II. *Qui Monachorum propoſitum appetit, etiam invito Epiſcopo ſuſcipiendus eſt.*

Unde Urbanus Papa II. *in Capitulo ſancti Ruffini* e.

DUæ *f* ſunt, inquit, leges: una publica, altera privata. Publica lex eſt, quæ a ſanctis Patribus ſcriptis eſt confirmata; ut eſt lex canonum, quæ quidem propter tranſgreſſiones *g* eſt tradita. Verbi gratia: Decretum eſt in canonibus, Clericum non debere de ſuo Epiſcopatu ad alium tranſire ſine commendatitiis literis ſui Epiſcopi: quod propter criminoſos conſtitutum eſt, ne videlicet infames ab aliquo Epiſcopo ſuſcipiantur perſonæ. Solebant enim officia ſua, cum non poterant in ſuo Epiſcopatu, in alieno celebrare, quod jure præceptis, & ſcriptis deteſtatum eſt. §. 1. Lex *h* vero privata eſt, quæ inſtinctu Sancti Spiritus in corde ſcribitur: ſicut de quibuſdam dicit Apoſtolus *i*: *Qui habent legem Dei ſcriptam in cordibus ſuis.* & alibi *k*: *Cum gentes legem non habeant, ſi naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ipſi ſibi ſunt lex.* Si quis horum in Eccleſia ſua ſub Epiſcopo populum *l* retinet, & ſæculariter vivit, ſi afflatus Spiritu Sancto in aliquo monaſterio, vel regulari Canonia *m* ſalvare ſe voluerit, quia lege privata ducitur, nulla ratio exigit, ut a lege publica conſtringatur. Dignior eſt enim lex privata, quam publica. Spiritus *n* quidem Dei lex eſt, & qui Spiritu Dei aguntur, lege Dei ducuntur: & quis eſt, qui Spiritui Sancto poſſit digne reſiſtere? Quiſquis igitur hoc Spiritu ducitur, etiam Epiſcopo ſuo contradicente, eat liber noſtra auctoritate. Juſto enim lex non eſt poſita: ſed ubi *o* Spiritus Dei, ibi libertas: & ſi Spiritu Dei ducimini, non eſtis ſub lege.

QUÆSTIO III.

1 C*Anonicos autem regulares ad monaſterium tranſire*
ps *multis auctoritatibus prohibetur.*

C. I. *Regulares Canonici, Monachi fieri non debent.*

Unde in Concilio Educenſi *congregato ſub Gregorio VII. legitur.*

NUllus Abbas, vel Monachus Canonicos regulares a propoſito profeſſionis canonicæ revocare, & ad monaſticum habitum trahendo ſuſcipere audeat, ut Monachi fiant, quamdiu ordinis ſui Eccleſiam invenire quiverint,

in

a *Anſ. l* 7. *c.* 245. *Polyc. l.* 4. *tit.* 27. b *al. veritate.* c *alit. tentetur exigere.* d *al. convenit.* e *diſt.* 18. *Epiſcopus non debet.* f *al. Canonica.*

a *Polyc. l.* 13. *tit.* 15. *& l.* 4. *tit.* 34 *Burch. l.* 8. *c.* 21. *Ivo p.* 6. *c.* 371. b *In Concilio Aquiſgran. cap.* 58. c *Antea legebatur*, *Ruſtico Narbon.* d *Anſ. l.* 6. *c.* 161. *Burch. l.* 2. *c.* 42. *Ivo p.* 6. *c.* 69. e *al. Ruffi.* f *Polyc. l.* 4. *tit.* 31. *Gal.* 5. g *al. tranſgreſſores.* h *c. licet. extra, de regular.* i *Rom.* 2. k *Ibidem.* l *proprium*] *Polycarp.* m *al. canonica.* n *Rom.* 7. 8. *&* 9. 1. *Tim.* 1. o 2. *Corinth.* 3. *Galat.* 5.

Digitized by Google

in qua canonice vivendo, Deo ſervire, & animam ſuam ſalvare poſſint. Quod ſi temerario auſu id agere tentaverint, anathematis vinculo obligentur.

C. II. *De eodem.*

Item Urbanus Papa II.

MAndamus *a*, & univerſaliter interdicimus, ne quis Canonicus regulariter profeſſus, niſi (quod abſit) publice lapſus fuerit, Monachus efficiatur. Quod ſi decreto noſtro contraire præſumens id agere tentaverit, ad ordinem canonicum præcipimus ut redeat, & deinceps memorialem *b* cucullam deferat, & ultimus in choro maneat.

Gratian. *Subaudiendum vero eſt, niſi cum patris ſui licentia religionis propoſitum induerit. Unde* Urbanus Papa II. *ſcribit Abbati ſancti Ruffini* c.

C. III. *Patris ſui conceſſione regulares Canonici Monachi fieri poſſunt.*

STatuimus *d*, ne profeſſionis canonicæ quiſpiam, poſtquam Dei vice ſupra caput ſibi hominem impoſuerit, alicujus levitatis inſtinctu, vel diſtrictioris religionis obtentu, ex eodem clauſtro audeat ſine Patris a & totius congregationis permiſſione recedere. Diſcedentem vero nullus Abbatum, vel Epiſcoporum, nullus Monachorum ſine communi literarum cautione ſuſcipiat.

Corr. Rom. ℊ s Patris, &c.] *In tribus vetuſtis codicibus legitur*, Patris totius congregationis: *apud Ivonem*, ſine Abbatis, totiuſque congregationis.

2 pars. Gratian. *Quæritur, ſi monaſteria, quæ ſemel dedicata ſunt, poſſint tranſire in Clericorum, vel ſecularium habitacula. Quod* in Chalcedonenſi Concilio *omnibus modis prohibetur, c.* 24.

C. IV. *Quæ ſemel ſunt dedicata monaſteria, ſemper monaſteria perſeverent.*

QUæ *e* ſemel dedicata ſunt monaſteria cum conſilio Epiſcoporum, maneant perpetuo monaſteria: & res, quæ ad ea pertinent, monaſteriis reſervari oportet, nec poſſe ea ultra fieri ſecularia habitacula. Qui vero permiſerint hoc fieri, ſubjaceant his condemnationibus, quæ per canones conſtitutæ ſunt.

Corr. Rom. ℊ *Hæc verſio parum diſcrepat a Dionyſiana, quam afferunt Burchardus, & Ivo, c.* 22.

C. V. *Qui loca ſacra communia diverſorio fecerit, Clericus deponatur, Laicus excommunicetur.*

Item in Synodo VII. *c.* 13.

QUoniam a quibuſdam viris quædam venerabiles domus ſurripiuntur, tam videlicet Epiſcopia, quam monaſteria, & facta ſunt communia diverſoria: ſi quidem voluerint hi, qui hæc retinent, reddere ea, ut ſecundum antiquitatem reſtaurentur, bene, & optime eſt: alioqui ſi de ſacrato catalogo fuerint, hos deponi præcipimus: ſi vero Monachi, vel Laici, excommunicari: quos nimirum conſtat condemnatos eſſe a Patre, & Filio, & Spiritu Sancto; & deputentur, ubi vermis *f* eorum non moritur, & ignis non extinguitur: quia voci Domini adverſantur, qui dicit *g*: *Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.*

Corr. Rom. ℊ *Initium hujus canonis in Synodo ſeptima ab Anaſtaſio verſa ſic habet*: Quoniam propter calamitatem, quæ pro peccatis noſtris in Eccleſia facta eſt, ſubreptæ ſunt a quibuſdam viris quædam venerabiles domus, tam videlicet, &c. *Ex ejus autem verſionis duobus manuſcriptis exemplaribus nonnulla ſunt in hoc capite emendata.*

3 pars. Gratian. *Quæritur de his, qui ad converſionem veniunt, quo tempore debeant tonſurari. De his ita ſcribit* Gregorius *Fortunato Epiſcopo Neapolitano lib.* 8. *epiſt.* 23.

C. VI. *Antequam biennium in converſione compleverit, aliquis tonſurari non debet.*

MOnaſteriis *a* omnibus fraternitas veſtra diſtrictius interdicat, ut eos, quos ad converſionem *b* ſuſceperint, priuſquam biennium in converſatione *c* compleant *d*, nullo modo audeant tonſurare. Sed hoc ſpatio vita, moreſque eorum ſolicite comprobentur: ne quis eorum aut non ſit contentus eo, quod voluit, aut ratum non habeat, quod elegit. Nam cum grave ſit inexpertos hominum ſociari obſequiis, quis poſſit dicere, quam ſit gravius ad Dei ſervitium improbatos 1 applicari? Miles vero, ſi converti voluerit, priuſquam nobis renuntietur, nullus eum ſine 2 noſtro conſenſu qualicunque præſumat ratione ſuſcipere.

Corr. Rom. ℊ 1 Improbatos applicari?] *Antea legebatur* improbos applicare. *Emendatum eſt ex originali impreſſo, & manuſcripto.*

ℊ Sine noſtro] *Hoc præcepit eo tempore B. Gregorius, ne omnino videretur contemnere legem, quam Mauritius Imperator tulerat, ne milites ante completum tempus militiæ in monaſteriis recipi poſſent: quam legem idem Gregorius lib.* 2. *c. indict.* 11. *epiſt.* 61. *ipſi Mauritio ſcribens, vehementer reprehendit, quod auctor gloſſæ non videtur attendiſſe.*

4 ps. Gratian. *Quæritur, ſi ingreſſis monaſterium ultra relinquatur licentia teſtandi. Hoc* Gregorius *prohibet, ita ſcribens Januario Caralitano Epiſcopo, lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 7.

C. VII. *Poſt monaſterii ingreſſum nulli relinquitur licentia teſtandi.*

QUia *e* ingredientibus monaſterium convertendi gratia, ulterius nulla ſit teſtandi licentia, ſed res eorum ejuſdem monaſterii juria fiant, aperta legis definitione decretum eſt.

C. VIII. *Poſt monaſterii ingreſſum eidem monaſterio omnia ſunt conferenda.*

Item Gregorius *Papa Cypriano Diacono, lib.* 3. *epiſt.* 6.

PErlatum eſt ad nos Petronillam nomine de provincia Lucania progenitam, per exhortationem Agnelli Epiſcopi fuiſſe converſam, reſque ſuas omnes, quas habere potuit, licet ſibi jure potuiſſent competere, tamen eaſdem monaſterio, quod ingreſſa eſt, etiam ſpecialiter donationis titulo contuliſſe.

Gratian. *Econtra Paulus primus Eremita in teſtamento* 1 *colobium ſuum Athanaſio Alexandrino Epiſcopo reliquit, tunicam vero beato Antonio. Sed aliud eſt de his, qui in monaſterium ingreſſi ſe, & ſua tradiderunt: aliud de his, qui ſolitariam vitam ducentes, ſe nulli Eccleſiæ tradiderunt* 2. *Illi ſemel tradita nulli tradere poſſunt: iſti nulli oblata libere teſtari poſſunt.*

Corr. Rom. ℊ 1 In teſtamento] *Longe aliter B. Hieronymus in vita Pauli. Scribit enim beatum Antonium pallio, quod ei donaverat Athanaſius, Pauli corpus involviſſe, & addit:* ne quid pius hæres ex inteſtati bonis non poſſideret, tunicam ejus ſibi vendicavit, quam in ſportarum modum de palmæ foliis ipſe ſibi contexuerat.

ℊ 2 Tradiderunt.] *Sic eſt emendatum ex pleriſque manuſcriptis. Antea legebatur*, tradere poſſunt.

C. IX.

Item in authenticis *f*, *conſtitutione* 9.

SI qua mulier, aut vir monaſticam elegerit vitam, & intraverit monaſterium, liberis non extantibus, monaſterio, quod ingreditur, res ejus competere jubemus.

§. 2.

a *Polyc. lib.* 4. *tit.* 31. b *memorialo ſuæ præſumptionis cucullam*] *Polyc.* c *al. Ruffi.* d *Ivo p.* 6. *cap.* 41. e *Polyc. lib.* 3. *tit.* 15. *Anſ. l.* 5. *c.* 60. *Burch. l.* 3. *c.* 19. *Ivo p.* 3. *c.* 17. & 22. *Pann. l.* 2. *c.* 15. f *Marc.* 9. *ex Eſa.* 66. g *Joann.* 2.

a *Anſ. l.* 2. *c.* 197. b *al. convertendum.* c *al. converſione.* d *al. compleverint.* e *Extra, de teſtament. c. quia. Anſ. l.* 7. *c.* 182. f *Cod. de ſacroſ. Eccleſ. auth. ſi qua mulier. Apud Julianum anteceſſ. novell.* 123. *cap.* 56. *coll.* 9. *tit.* 6. *al.* 15. §. *ſi qua.*

Digitized by Google

§. 1. Sed ſi perſone liberos hebene, antequam de rebus ſuis inter eos diſponet, moneſterium intret, liceat ei poſtea inter eos dividere, legitime *a* non diminuta: & quod eis non dederit, monaſterio competet. §. 2. Sed ſi omnem ſubſtentiam inter filios dividere voluerit, ſue perſona filiis connumereta, partem ſibi retineat, q æ monaſterio competere debet. §. 3. Sed ſi poſt ingreſſu. moriatur, antequam inter eos dividat, filii legitimem percipiant, relique ſubſtantia monaſterio competente. *In autenticis* b *de Monach. conſtitut. 5. in collat.* 1. §. 4. Nunc *c* entem cum Monachus factus eſt, hoc ipſo tes ſuas obtuliſſe videtur, ſi prius teſtatus non ſit: & exinde judicio ejus ceſſante, lege diſponitur, ut ſi liberos habeat, in quos aut nihil, aut minus legitime portione quoquo donendi titulo contulerit, eetenus ſubſtantiæ monaſterio deſtinatæ detrahetur, ne quid contingat circa liberoe iniquum.

C. X. *Item* ex Novelle 123. *d*

NOn liceat parentibus liberos, vel liberis parentes ab hæreditate repellere Monechos factos, quemvis dum Laici fuerant, in cauſem ingeetitudinis inciderint. §. 1. Item non liceat parentibus liberos ſuos ed ſolitariam vitem tranſeuntes abſtrahere de monaſteriis.

Corr. Rom. ¶ *Hoc caput expreſſe habetur apud Julianum antecesſorem novella 123. c. 59. In quo aliqui Gratianum reprehenderunt, qui hanc Juliani epitomen videre minime potuerant.*

CAUSA XX.

DUo pueritiæ annos agentes a parentibus monaſterio traditi ſunt: unus invitus, alter ſpontaneus cucullam induit. Ad annos pubertatis venientes, invitus ad ſecularem militiam cediit, ſpontaneus monaſterium diſtrictius petit.

1. *Nunc primum quæritur, ſi in pueritiæ annis traditi cogantur religionis propoſitum tenere.*
2. *Secundo, ſi præter voluntatem parentum tonſuram, vel religionis veſtem quis in pueritia accipiat, an poſſit ſibi detrahi, an non.*
3. *Tertio, qui præter propriam voluntatem cucullam induerit, an cogatur eam retinere, an non.*
4. *Quarto, ſi ab uno monaſterio in aliud diſtrictius liceat alicui tranſire.*

QUÆSTIO. I.

QUod intra annos pueritiæ traditi, cum adulti fuerint, liberum habeant arbitrium manendi, vel diſcedendi, probatur auctoritate nonæ 1 Synodi.

C. I. *Virginitatis profeſſio quo tempore firma eſſe incipit.*

FIrma autem tunc erit profeſſio virginitatis, ex quo edulte jem ætes eſſe cœperit, & ea, quæ ſolet apta nuptiis deputari, ac perfecta. 2

Corr. Rom. ¶ 1 Nonæ] *In nonnullis vetuſtis exemplaribus eſt, octavæ. Verum in octava ab Hadriano II. habita non habetur, ſed in libro B. Baſilii de inſtitutis Monachorum Ruffino interprete cap. 8. Similia etiam ſunt apud eundem B. Baſilium in regulis fuſius diſputatis cap. 15.*

¶ 2 Ac perfecta) *Hæc non ſunt in eo B. Baſilii loco.*

Gratian. *Si virginitatis profeſſio tunc incipit eſſe firma, cum ætas cœperit eſſe adulta, & religionis profeſſio tunc demum debet eſſe firma, cum ad adultam ætatem perventum fuerit. Sed hic de illa profeſſione agitur, quæ in annis pueritiæ proprio arbitrio Deo offertur, quam non confirmat parentum conſenſus. Cæterum, quæ a parentibus Deo offertur profeſſio, inviolatam ſervari oportet.*

a *al. legitima portione nulli.* b Novel. 26. c *Cod. de Epiſcop. & Cler. authen. nunc autem.* d *Ibid. apud Julianum anteceſſ. c. 59. & 60.*

C. II. *Non licet de monaſterio egredi, quem pater, vel mater intra annos infantiæ fecerit ordinari.*

Unde Gregorius *ſcribit ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum.*

ADdidiſtis *a* adhuc, quod ſi pater, vel mater filium filiamve intra ſepte moneſterii in infantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina, utrum liceat eis, poſtquam pubertetis *b* ennos impleverint, egredi, & matrimonio copulari. Hoc omnino devitemus: quia nefas eſt, ut oblatis a parentibus Deo filiis voluptatis *c* frena laxentur.

Corr. Rom. ¶ *Sic etiam citat Ivo. Extat in epiſtola quarta Gregorii III. ad Bonifacium Legatum Germaniæ: & ſimile habetur in Concilio Vuormacienſi cap. 22.*

C. III. *Aut propria profeſſio, aut paterna devotio Monachum facit.*

Item ex Concilio Toletano IV, *c.* 48.

MOnechum *d* aut paterna devotio, aut propria profeſſio fecit. Quicquid horum fuerit, alligatum 1 tenebit. Proinde his ad mundum revertendi intercludimus aditum, & omnes ad ſeculum interdicimus regreſſus.

Corr. Rom. ¶ 1 Alligatum) *In duobus Vaticanis Conciliorum codicibus, & Lucenſi Regio legitur,* allegatum.

C. IV. *In monaſterio perpetuo maneant, qui e parentibus traditi ſunt.*

Item Iſidorus.

QUicunque a parentibus propriis in monaſterio fuerit delegatus, noverit ſe ibi perpetuo permanſurum. Nam Anna Samuelem puerum natum, & ablactatum Deo cum pietate obtulit: qui & in miniſterio templi, quo a matre fuerat deputatus permanſit, & ubi conſtitutus eſt, deſervivit.

Corr. Rom. ¶ *Hoc non eſt inventum in libris B. Iſidori: ſed Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti cap. 59. hoc idem ex ipſo Iſidoro refert.*

C. V. *De eodem.*

Item ex regeſto Gregorii *lib.* c. *epiſt.* 48. *ad Anthemium.*

QUie *e* autem dura eſt in inſulis congregatio Monachorum, etiam pueros in iiſdem monaſteriis ante XVIII. annorum tempore ſuſcipi prohibemus: vel ſi qui nunc ſunt, tua eos providentia auferat, & in urbem Romanam tranſmittat. Hoc & in Palmaria, aliiſque inſulis te per omnia volumus cuſtodire.

C. VI. *Qui a progenitoribus monaſterio traditus eſt, de eo egredi non licet.*

Item ex Concilio Triburienſi.

QUem *f* primogenitores ad monaſterium tradiderunt, & in Eccleſia cœpit canere, & legere, nec uxorem ducere, nec moneſterium deſerere poterit: ſed ſi diſceſſerit, reducetur: ſi tonſuram dimiſerit, rurſus tondeetur: uxorem ſi uſurpaverit, dimittere compelletur.

C. VII. PALEA.

Item ex Pœnitentiali Theodori.

INfans pro infante poteſt dari in moneſterio, quamvis alter vocatus *g* ſit. Tamen melius eſt votum ſolvere. Similiter & pecora æquali pretio (ſi neceſſe eſt) ſunt redimenda.

.2 ps Gratian. *Ex his auctoritatibus colligitur, quod paterna profeſſio pueros tenet obligatos: nec licebit eis a propoſito diſcedere, quod paterna devotione in puerilibus annis ſuſceperunt. Sed obiicitur illud* Leonis Papæ *epiſt. 90. ad Ruſticum Epiſcopum c. 13. & 24.*

a Ivo p. 7. c. 15. b *al. ad pubertatis.* c *al. voluntatis.* d *Polyc. l. 4. c. 54. Anſ. l. 7. c. 186. & l. 8. c. 6. Burch. l. 8. c. 6. Ivo p. 7. c. 30.* e *Extra in regul. c. 2.* f *Burch. l. 8. c. 57. Ivo p. 7. c. 115.* g *forte*) *votus.*

Digitized by Google

C. VIII. *Non licet puellis nuptias eligere, quæ ſpontanea voluntate virginitatis ſuſceperunt propoſitum.*

PUellæ *a*, quæ non coactæ parentum imperio, ſed ſpontaneo judicio virginitatis propoſitum, atque habitum ſuſceperunt, ſi poſtea nuptias eligunt, prævaricantur, etſi conſecratio non acceſſit, cujus utique non fraudarentur munere, ſi in propoſito permanerent. Ambigi vero non poteſt crimen magnum admitti, ubi & propoſitum deſeritur, & conſecratio violatur. Nam ſi humana pacta non poſſunt impune calcari, quid eos *b* manebit, qui corruperint fœdera divini ſacramenti?

Gratian. *Cum ergo in principio hujus capituli dicatur*: Puellæ, quæ non coactæ parentum imperio, *datur intelligi, quod ſi coactæ habitum virginitatis ſumpſerint, ſine prævaricatione ipſum deſerere poſſunt. Sed puella hic nubilis intelligitur, cujus (ut in ſequentibus demonſtratur) poſt duodecimum annum eſt liberum arbitrium: nec in electione propoſiti cogitur ſequi parentum imperium.*

C. IX. *Extra voluntatem propriam retruſi in monaſteriis non teneantur.*

Sic & illud intelligendum eſt, quod eſt ſtatutum in Synodo habita ab Eugenio Papa II. *c.* 32.

SIcut qui monaſteria elegerunt, a monaſteriis egredi non permittuntur: ita hi, qui inviti ſine juſtæ offenſionis cauſa ſunt intromiſſi, niſi volentes, non teneantur: quia quod non petunt, non obſervant. Ideoque tales conſiderandi ſunt magis *c* peccata committere, quam plangere, ſicut in decreto ſanctiſſimi Leonis Papæ manifeſtiſſime continetur.

C. X. PALEA.

Unde Marcellus Papa.

ILlud autem ſtatuendum eſſe cenſemus, ut ſi in minori ætate filii monaſterio oblati fuerint, & *d* ſacram tonſuram, vel velamina ſuſceperint, dignum quidem duximus, ut XV. anno a Prælatis moniti *e* inquirantur, utrum in ipſo habitu permanere cupiant, an non. Si vero permanere profeſſi fuerint, ulterius pœnitendi locum minime amplecti poſſunt. Sin autem ad ſecularem habitum reverti voluerint, redeundi licentia nullo modo denegetur: quia ſatis inutile eſt, ut coacta ſervitia Domino præſtentur.

Corr. Rom. ¶ *Notatur nomine Paleæ etiam ab auctore gloſſæ: ſed extat fere in omnibus vetuſtis, & ſine Paleæ nomine.*

3 ps Gratian. *Velamen autem non licet imponere virginibus, niſi certis diebus.*

C. XI. *Non niſi certis diebus velamen imponatur virginibus.*

Unde Gelaſius Papa *ad Epiſcopos per Lucaniam c.* 14. & 15.

DEvotis *f* Deo virginibus, niſi aut Epiphaniorum die, aut in Albis Paſchalibus, aut in Apoſtolorum natalitiis ſacrum velamen minime imponatur *g*: niſi forſitan (ſicut de baptiſmate dictum eſt) gravi languore correptis, ne ſine hoc munere de ſeculo exeant, implorantibus non negetur. §. 1. Viduas autem velare Pontificum nullus attentet.

4 ps Gratian. *Tempus quoque conſecrationis earum ſimiliter obſervatur.*

C. XII. *Ante ſexageſimum ætatis ſuæ annum virgines non conſecrentur.*

Unde Gregorius *in Regeſto lib.* 3. *epiſt.* 11.

JUvenculas *h* fieri Abbatiſſas vehementiſſime prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua, niſi ſexagenariam virginem, cujus vita *i* hoc, atque mores exegerint, velari permittat.

C. XIII.

Item Ex Concilio Carthaginenſi III.

SAnctimoniales ante annum quadrageſimum non velentur.

Corr. Rom. ¶ *Sic citatur etiam in omnibus vetuſtis: ſed in nullo Carthaginenſi eſt inventum. Idem vero nonnullis additis habetur in Concilio Agathenſi c.* 19.

C. XIV. *Ante vigeſimumquintum annum virgines non conſecrentur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. *c.* 4.

PLacuit *a*, ut ante XXV. annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur: & ut Lectores populum non ſalutent.

Corr. Rom. ¶ *Antea citabatur ex Concilio Africano IV. ſed ſupra diſt. 77. c.* placuit *citatur ex Carthaginenſi III. ubi habetur.*

C. XV.

Item Pius Papa. *b*

VIrgines *c* non velentur ante XXV. annos; niſi forte neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis: & non ſunt conſecrandæ *d*, niſi in Epiphania, & in Sabbatho 1 Paſchæ, & in Apoſtolorum natalitiis; niſi cauſa mortis urgente.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc inter decreta Pii non eſt inventum, & abeſt a tribus vetuſtis Gratiani exemplaribus. De cauſis vero, ob quas ante XXV. annos poſſint virgines velari, agitur in Concilio Milevitano c. 26. & Africano c. 93. ex quo Africano refertur Capit. l. 1. c. 46.*

¶ 1 Sabbatho) *In uno vetuſto legitur*, in albis, *& apud cæteros collectores*, in albis Paſchalibus.

5 ps Gratian. *Quamvis autem viduæ velari prohibeantur, viduitatis tamen profeſſio in ſcriptis ab eis eſt facienda. Veſtis quoque profeſſioni conveniens eſt eis tradenda, qua ubique utantur.*

C. XVI. *Profeſſionem viduitatis faciant, & habitum ſumant religionis, quæ caſtitatem ſervare proponunt,*

Unde in Concilio Toletano X. *c.* 4.

VIdua, quæ ſanctæ religionis obtinere propoſitum voluerit, Sacerdoti, vel miniſtro, ad quem aut ipſa venerit, aut quem ad ſe venire contigerit, ſcriptis profeſſionem faciat a ſe, aut ſigno, aut ſubſcriptione notatam, continentem, ſe & religionis propoſitum velle, & hoc perenniter inviolate ſervare. Tunc accepta a Sacerdote, vel miniſtro apta religionis profeſſioni *e* veſte, ſeu in lectulo quieſcens, ſive in quocunque loco conſiſtens conſtanter *f* ea utatur, nec diverſi coloris, aut diverſæ partis eadem ſit notabilis veſtis, ſed religioſa, & non ſuſpecta.

QUÆSTIO II.

s ps DE *his vero, qui præter voluntatem parentum tonſuram, vel religioſam veſtem ſuſceperint, ſic definitur in* Concilio Toletano X. *c.* 6.

C. I. *Tonſura, vel veſtis religioſa in minori ætate ſuſcepta a parentibus irrita fieri poteſt.*

SI in *g* qualibet minori ætate, vel religioni debitam veſtem, vel religionis tonſuram in utroque ſexu filiis aut unus, aut ambo parentes dederint e forte, aut nolentibus, aut neſcientibus ſeſe ſuſceptam, non mox viſam in filiis abdicaverint, ſed vel coram ſe, vel coram Eccleſia

Y y

a *Burch. l.8. c.2. Ivo p.7. c.20. Polyc. l.4. t.35.* b *al. de eis.* c *al. maxime.* d *al. vel.* e *al. moniti verbis.* f *Polyc. l.4. t.35. Anſ. l.7. c.190. Burch. l.8. c.15. Ivo p.7. c.36. Pann. l.3. c.189.* g *al. imponat) orig.* h *Polyc. ibid. Anſ. l.7. c.92.* i *al. ætas.*

Tom. I.

a *Polyc. l.2. t.27. Burch. l.2. c.11. Ivo p.6. c.31. Pann. l.3. c.30.* b *Capit. l.1. c.46.* c *Polyc. l.4. t.35. Burch. l.8. c.18. Ivo p.3. c.39. Pann. l.3. c.190.* d *al. offerendæ.* e *al. uſui.* f *al. incunctanter.* g *Gregorius III. epiſt. 3. Polyc. l. 4. t. 34. Burch. l.8. c.2. Ivo p.7. c.27. Pann. l.3. c.186.*

cleſia *a*, palamque in conventu eoſdem filios talia habere permiſerint, ad ſacularem reverti habitum filiis ipſis quandoque penitus non licebit, ſed convicti, quod tonſuram, aut religioſam veſtem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum, habitumque revocentur, & ſub ſtranua diſtrictione hujuſmodi obſervantiæ inſervire cogantur. §. 1. Parentibus ſane filios ſuos religioni contradere non amplius, quam uſque ad quartum decimum a eorum ætatis annum licentia poterit eſſe: poſtea varo, an cum voluntata parentum, an ſuæ devotionis ſit ſolitarium votum, erit filiis licitum religionis aſſumere cultum. §. 2. Quiſquis autem vel abolitione tonſuræ, vel ſecularis veſtis aſſumptiona detectus fuerit attigiſſe tranſgreſſionem, & excommunicationis cenſuram accipiat, & religioni ſemper inhæreat.

Corr. Rom. ¶ 1 Dederint forte,] *In Conciliis etiam manuſcriptis legitur*, dederint certe aut nolentibus, &c. *In Pannormia vero*, dederint, aut certe nolentibus, &c.

¶ 2 Quartum decimum] *Sic etiam in Pannormia: in uno autem vetuſto Gratiani, & Conciliorum codicibus etiam manuſcriptis legitur*, uſque ad decimum: *apud cæteros vero collectores*, ad duodecim.

C. II. *Uſque ad annos XII. paternæ voluntatis puella ſubjacebit arbitrio.*

Item ex Concilio Triburienſi, *c.* 24.

PUella *b*, ſi ante XII. annos ætatis ſponte ſua ſacrum ſibi velamen aſſumpſerit, poſſunt ſtatim parentes ejus, vel tutores id factum irritum facere, ſi voluerint. At ſi annum, & diem id diſſimulando conſenſerint, ulterius nec ipſi, nec ipſa mutare hoc poterunt. §. 1. Si *c* vero in fortiori ætate adoleſcentula, vel adoleſcens ſarvire Deo alegerit, non eſt poteſtas parentibus prohibendi.

2 pars. Gratian. *Velamen autem nulli Sanctimoniali alteri imponere licet.*

C. III. *Abbatiſſa præſumens velare virginem, vel viduam excommunicetur.*

Unde Eutychianus Papa *ait* d.

STatuimus e, ut ſi Abbatiſſa, aut quælibet Sanctimonialis poſt hanc diffinitionem in tantam audaciam prorruperit, ut aut viduam, aut puellam virginem velare præſumat, judicio canonico uſque ad ſatisſactionem ſubdatur.

3 ps. Gratian. *Hac auctoritate prædicta, & paterna profeſſione docentur adſtringi quilibet in puerilibus annis, & præter voluntatem eorum propoſito ſuſcepto prohibetur teneri, niſi tonſuram, vel religioſam veſtem parentes mox viſam abdicaverint. Parvuli vero, dum offeruntur, nonniſi ſub multorum teſtimonio ſuſcipiendi ſunt.*

C. IV. *Infantes oblati a parentibus, ſub plurimorum teſtimonio ſuſcipiantur.*

Unde in nona *f* Synodo *legitur.*

OPortet infantes cum voluntate, & conſenſu parentum, imo ab ipſis parentibus oblatos, ſub plurimorum teſtimonio ſuſcipi: ut omnis occaſio maledicti gratia excludatur hominum peſſimorum s.

Corr. Rom. ¶ *Eſt in eodem libello B. Baſilii, & eodem capite, in quo eſt cap.* firma. *ſupra ead. q.* 1, *& ſequitur continenter poſt illud.*

¶ 1 Peſſimorum.] *In eo libello eſt* plurimorum.

QUÆSTIO III.

1 ps. QUod autem qui invitus propoſitum religionis ſuſceperit, non ſit cogendus ad inviti propoſiti obſervationem, teſtatur Leo Papa *epiſt.* 90. *aliter* 92. *ad Ruſticum Epiſcopum, cap.* 12. *dicens.*

a *al.* Epiſcopo. b *Burch. l.* 8. *c.* 98. *Ivo p.* 7. *c.* 116. *Pann. l.* 3. *c.* 187. *concor.* c *Porro ſi*] *orig.* d *Concil. Pariſ. l.* 1. *c.* 43. *Capit. l.* 1. *c.* 76. *concor.* e *Burch. l.* 8. *c.* 17. *Ivo p.* 7. *c.* 38. *Pann. l.* 3. *c.* 194. f *al.* octava.

C. I. *Non poteſt deſeri propoſitum Monachi ſponte ſuſceptum.*

PRopoſitum *a* Monachi proprio arbitrio & *b* voluntate ſuſceptum daſeri non poteſt abſque peccato. Quod enim vovit *c* Dao, debet & reddere. Unde qui relicta ſingularitatis profeſſione ad militiam, vel ad nuptias devolutus eſt, publicæ pœnitentiæ ſatisfactione purgandus eſt: quia etſi innocens militia, & honeſtum poteſt eſſe conjugium, electionem tamen meliorem *d* deſeruiſſe, tranſgreſſio eſt.

C. II. *Qui religioſum habitum ſponte ſuſceptum deſerere voluerit, ad ipſum redire cogatur.*

Item ex Concilio Toletano VI. *cap.* 6.

PRoclivis *e* curſus eſt ad voluptatem, & imitatrix natura vitiorum. Quamobrem quiſquis virorum, vel mulierum habitum ſemel induerit ſpontanea religioſum, aut ſi vir deditus Eccleſiæ choro, aut fœmina fuerit delegata puellarum monaſterio; in utroque ſexu prævaricator ad propoſitum invitus reverti cogatur, ut vir detondeatur, & puella ad monaſterium regrediatur. Si autem quolibet patrocinio deſertores permanere voluerint, Sacerdotali ſententia, ita a Chriſtianorum cœtu habeantur extorres, ut nec locus s ais ullus ſit communionis. §. 1. Viduæ quoque (ſicut univerſalis Synodus *f* jamdudum ſtatuit) profeſſionis, vel habitus ſui deſertrices ſuperiori ſententia condemnentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Ut nec locus] *In libro Conciliorum Lucenſi Regio legitur*, ut nec locutio cum eis ulla ſit communis. *Reliqui vero codices concordant cum Gratiano. Apud Ivonem eſt*, ut nec locus eis ullus ſit communis.

C. III. *Semel in Clero taxati, vel monaſteriis deputati, ad militiam non redeant.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi *g*, *cap.* 7.

EOs *h*, qui ſemel in Clero taxati fuerint, ſive in monaſterio deputati, decrevimus neque ad militiam, neque ad honores ſeculares venire. Eos autem, qui hoc auſi fuarint facere, & non ejus rei pœnitere maluerint *i*, ut ad hoc idem revertantur, quod ante obtentu Dei ſibi propoſuerunt, convenit anathematizari.

2 ps. Gratian. *Cum dicitur, propoſitum Monachi proprio arbitrio & voluntate ſuſceptum, intelligitur, quod ſi proprio voluntate ſuſceptum non fuerit, obſervari non cogitur.*

C. IV. *Monaſterialibus diſciplinis nullus ſubjiciatur invitus.*

Unde Nicolaus Papa *ſcribit omnibus Epiſcopis in regno Ludovici.*

PRæſens *k* Clericus, nomine Lambertus, una cum patra ſuo, nomine Attho, quondam videlicet Comita, nunc autem Clerico, ad limina Apoſtolorum properans, adiit præſantiam noſtram, aſſerens, qualiter idem pater ejus in laicali adhuc ordine *l* in prædiis propriis ædificaſſet duo monaſteria, voluntatem gerens, ut poſt ſuum deceſſum præſens ejus filius Lambertus in locum ejus ſuccederet: quem infra teneram ætatem inter octavum & decimum annum conſtitutum, memoratus pater proprio arbitrio abſque regulari inſtitutione extra omnem illius voluntatem cuculla induit. Igitur poſt quoddam ipſius temporis ſpatium (ut ipſe dicit) Salomon Epiſcopus cum quibuſdam aliis abſque patris oblatione, vel Abbatis percepta benedictione, eundem Lambertum monaſticum habitum induere fecit (ut ferunt) invitum; & ſub hac occaſione, paterna, ſeu materna hæreditata a fratribus

ſuis

a *Polyc. l.* 4. *tit.* 34. *Anſ. l.* 7. *c.* 187. *Burch. l.* 8. *c.* 8. *Ivo p.* 7. *cap.* 19. *Pann. l.* 3. *c.* 182. b *al.* aut. c *al.* vovit quis. d *al.* meliorum] *al.* melioris. e *Burch. l.* 8. *c.* 14. *Ivo p.* 7. *c.* 35. f *in Tolet.* 4. *c.* 55. g *Et in Aquiſgr. c.* 85. *Ex priſca verſione.* h *Burch. l.* 8. *c.* 4. *Ivo p.* 7. *c.* 28. i *al.* voluerint. k *Ivo p.* 6. *c.* 356. l *al.* habitu.

ſuis privetum eſſe, atque contra omnem (ut dictum eſt) voluntatem ſuam, quaſi regularem illum Monachum permanere volunt *a*. Super qua re diligenti cura inveſtigantes, etiam ſub adjuratione patrem ipſius, ſi verum diceret, interrogavimus: ſed idem pater Attho reſpondit, ſe talem habuiſſe, & habere voluntatem, ut filius ſuus verus Monachus fieret, & in locum ejus ſuccederet. Sub teſtificatione autem jurejurando firmavit, quod quando primitus ei cucullam induit, idem Lambertus ſemper reſtitit, & nunquam ſe fieri Monachum conſenſit; ſed demum ab inſequentibus monaſtico habitu violenter eſt indutus, aſſerens, quod nunquam regulam aliquam promiſit, neque ego, pater ejus, pallio *b* altaris indutum illum obtuli, neque a quocunque Sacerdote, vel Abbate, (ut mos poſcit) benedictione percepta regulæ unquam ſe Monachorum ſubjectum futurum promiſit. Super his omnibus etiam proteſtatus eſt præfatus Clericus Attho, quia ſi eo tempore, tam duræ obſervantiæ monaſticam intellexiſſet regulam, nunquam eundem filium Lambertum coegiſſet portare cucullam. §. 1. Quapropter conſulte Pſalmographi *c* verba recolentes, quibus voluntarie ſe Deo ſacrificare pronuntiat, & voluntaria oris ſui beneplacita fieri in conſpectu Dei obſecrat, præſentem, ut dictum eſt, Clericum nomine Lambertum, minime debere exiſtimavimus ſub tali violentia fieri Monachum. Quod enim quis non eligit, nec optat, profecto non diligit: quod autem non diligit, facile contemnit. Nullum quippe bonum, niſi voluntarium. Idcirco Dominus *d* non ferendam in via virgam, per quam violentia ulli inferetur, præcepit. Quapropter conſultius agetur, ſi piis ſuaſionibus contemptum mundi & amorem Dei prædicando, quam violentiam inferendo, ad cœleſtem amorem illum accenderitis. Unde omnium veſtrum charitati hanc noſtri Apoſtolatus mandare decrevimus epiſtolam, monentes, atque præcipientes, quatenus (ſi ita verum eſt, ut iſti dicunt) nullus Epiſcopus, vel Abbas, ſeu Monachorum reliquorum conventus, monaſticis illum regulis invitum ſubjacere compellet; neque ullo modo fratres ejus per hanc occaſionem licentiam habeant paterna, ſeu materna illum hæreditate privare: ſed uſque dum divina inſpiratione compunctus propria voluntate regulæ ſe ſubdat, liceat eum a mundanis & laicalibus remotum vagationibus, vel negotiis, inter religioſos, & Eccleſiaſticos viros in canonica degere vita. Non enim putamus (quod abſit) Canonicos religioſos a ſanctorum Monachorum vita, & conſortio ſejunctos: quia unuſquiſque ſecundum Apoſtolum *e*, propriam mercedem accipiet ſecundum laborem ſuum.

3 pars. Gratian. *Si vero Epiſcopi, vel Abbatis illecti promiſſionibus aliqui tonſuram, vel religionis veſtem ſuſceperint, ipſi quidem in eo, quod cœperunt, permaneant, res vero eorum hæredibus ſuis reſtituantur.*

C. V. *Reſtituantur hæredibus res eorum, qui ab Epiſcopis, vel Abbatibus decepti comam depoſuerunt.*

Unde in Moguntino Concilio *f legitur.*

CONſtituit *g* ſane ſacer iſte conventus, ut Epiſcopi, ſive Abbates, qui non in fructum animarum, ſed in avaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines circumveniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione ſuſcipuerunt, pœnitentiæ canonicæ (utpote turpis lucri ſectatores) ſubjaceant. Hi vero, qui illecti comam depoſuerunt, in eo, quod cœperunt, perſeverare cogantur, res vero eorum hæredibus reddantur.

Corr. Rom. ¶ *De hac citatione dictum eſt ſupra 16. q. 7. c. penult.*

a *al. voluit.* b *al. palla.*] *aliquot manuſcript. & Ivo.* c *Pſal.* 53. 108. 118. d *Matth.* 10. e 1. *Corinth.* 3. f *In Cabil.* 2. *c.* 7. g *ſupra 16. quaſt. 7. conſtituit. Burchard. l. 8. cap. 93. Ivo p. 7. cap. 111.*

QUÆSTIO IV.

QUod vero ab uno monaſterio in aliud diſtrictius tranſire Monachis liberum ſit, ex Concilio *a* Triburienſi habetur: in quo ſic ſtatutum eſt.

C. I. *Non ſunt prohibendæ virgines ſacræ, quæ cauſa religionis aliud monaſterium adire deſiderant.*

VIrgines *b* ſacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud monaſterium pergere diſpoſuerint, ibidemque commanere decreverint, Synodus concedit. Si vero fuga diſciplinæ alium locum quæſierint, redire cogantur.

Gratian. *Quod de virginibus ſacris hoc capitulo ſtatuitur, de Monachis etiam conſequenter intelligitur, & de quolibet etiam Clerico.*

2 pars. §. 1. *Sed objicitur illud* Baſilii.

C. II. *Vota Monachi ſine conſenſu Abbatis ſui irrita ſunt.*

MOnacho *c* non licet votum vovere ſine conſenſu Abbatis ſui; ſi autem voverit, frangendum erit.

Corr. Rom. ¶ *Senſus hujus capitis aliquo modo elici poteſt ex ſermone 2. de inſtitutione Monachorum, & cap. 28. monaſticarum conſtitutionum B. Baſilii.*

C. III. *Monachum nullus ſuſcipiat, aut ordinet abſque Abbatis ſui permiſſu.*

Item illud Agathenſis Concilii, c. 27.

MOnachum *d*, niſi Abbatis ſui aut permiſſu, aut voluntate ad alterum monaſterium commigrantem, nullus Abbas ſuſcipere aut retinere præſumat: ſed ubicunque fuerit, Abbati ſuo auctoritate canonum revocetur. §. 1. Item *e* Clericis ſine commendatitiis literis Epiſcopi ſui, licentia non pateat evagandi. In Monachis quoque præſentis ſententiæ forma ſervetur, quos ſi verborum increpatio non emendaverit, etiam verberibus ſtatuimus coerceri. §. 2. Servandum *f* quoque de Monachis, ne eis ad ſolitarias cellulas liceat a congregatione diſcedere; niſi forte probatis poſt emeritos labores, aut propter infirmitatis neceſſitatem aſperior, Abbatis licentia 1 regula remittatur. Quod ita demum fiet, ut intra eadem monaſterii ſepta manentes, tamen ſub Abbatis poteſtate, ſeparatas habere cellulas permittantur. Abbati quoque 2 ſingulas diverſas cellulas, aut plura monaſteria habere non liceat, niſi tantum propter incurſum hoſtilitatis intra muros receptacula collocare.

Corr. Rom. ¶ 1 Licentia.) *Hæc vox abeſt a vetuſtioribus Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, duobuſque item Gratiani exemplaribus. In recentioribus autem editionibus Colonienſibus legitur,* aſperior ab Abbatibus regula permittetur. *Sed apud Julianum anteceſſorem novella 123. num. 53. ubi ſimile habetur, licentia Abbatis requiritur.*

¶ 2 Abbati quoque] *Sic in aliquot Conciliorum editionibus. In aliis autem, præcipue in Colonienſi quatuor tomorum legitur:* Abbatibus quoque ſingulis diverſas cellulas.

Gratian. *Verum hoc intelligendum eſt de Monachis religioſe viventibus, quibus vota ſpecialis abſtinentiæ, vel alicujus diſtrictionis, quæ generalem conſuetudinem ſuorum fratrum excedat, ſine Abbatis conſenſu vovere non licet, ne ſuper eos fratres ſcandalizentur. Cauſa etiam illorum ſtatutum eſt hoc, qui regularem diſciplinam ſubterfugientes peregrinationis vota ſibi aſſumunt, quod nec Monacho, nec alicui Clerico licet, ne hac occaſione ad ſecularem converſationem redeat.*

a *Simile in Concil. Triburienſi, quod extat, c.* 25. b *Burch. l. 8. c. 34. Ivo p. 7. c. 42.* c *Polyc. l. 4. tit. 34. Burch. lib. 8. c. 9. Ivo p. 7. c. 32.* d *Ivo p. 3. c. 57.* e *Ex eodem Concil. cap. 38. & Venet. c. 5. Panorm. l. 3. c. 67.* f *Concord. Julianus anteceſſ. novell. 123. c. 53.*

CAUSA XXI.

A Rchipresbyter cujuſdam Eccleſiæ præpoſituram alterius accepit, nec priorem vult relinquere: ſecularium quoque negotiorum procurator efficitur: claris, & fulgidis veſtibus ſe exornans ab Epiſcopo ſuo corripitur, relicto officio ſuo ad ſecularem judicem habet confugium.

1. *Primum quæritur, an Clericus in duabus Eccleſiis poſſit conſcribi.*
2. *Secundo, ſi unam voluerit relinquere, an liceat ei ad aliam tranſire.*
3. *Tertio, an procurationes ſecularium negotiorum Clericis liceat ſuſcipere.*
4. *Quarto, an claris, & fulgidis veſtibus eis ornari expediat.*
5. *Quinto, an ab Epiſcopo correpti ſuum officium relinquere, & ad ſecularem judicem confugere valeant.*

QUÆSTIO I.

IN *duabus Eccleſiis aliquem connumerari poſſe* ſeptima Synodus *prohibet dicens c.* 15.

C. I. *In duabus Eccleſiis Clericus conſcribi nullo modo debet.*

CLericus *a* ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſiis. Negotiationis enim hoc eſt, & turpis *b* lucri proprium, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum. Audivimus enim ex ipſa Dominica *c* voce, quod nemo poteſt duobus dominis ſervire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Unuſquiſque enim ſecundum Apoſtolicam *d* vocem, in quo vocatus eſt, in hoc debet manere, & in una locari Eccleſia. Quæ enim per turpe lucrum in Eccleſiaſticis rebus efficiuntur, aliena conſiſtunt a Deo: ad vitæ vero hujus neceſſitatem ſtudia ſunt diverſa. Ex his ergo, qui voluerit, acquirat corporis *e* opportuna. Ait enim Apoſtolus *f*: *Ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ.* Et hæc quidem in hac a Deo ſervanda *∗* urbe. Cæterum in villis *∗*, quæ foris ſunt, propter inopiam hominum indulgeatur.

Corr. Rom. ¶ *∗* Deo ſervanda] *Antea legebatur*, in hac urbe ſervandum. *Emendatum eſt ex Anaſtaſii exemplaribus. Græce enim eſt*, ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει. *Apud Ivonem eſt*, in hac ſervanda urbe.

¶ *∗* Villis) *Græce eſt*, χώραις, *quod latius patet. Significat enim ſæpe regiones.*

Gratian. *Sed duæ Eccleſiæ intelliguntur Eccleſiæ duarum civitatum, in quibus nullus debet conſcribi.*

C. II. *De eodem.*

Unde in Chalcedonenſi *g* Concilio *c.* 10. *ſtatutum eſt.*

CLericum *h* in duarum Eccleſiis civitatum eodem tempore conſcribi non oportet.

Gratian. *Sed i econtra nonnunquam Epiſcopus civitatis unius efficitur Archiepiſcopus alterius civitatis, nec tamen priorem Eccleſiam deſerit: ſed prior Eccleſia quaſi commendata relinquitur, ſecunda quaſi titulata habetur.*

C. III. *In una Eccleſia titulatus alteram ſibi commendatam habere poteſt.*

Unde Leo IV. *ſcribit.*

QUi plures Eccleſias retinet, unam quidem titulatam, aliam vero ſub commendatione retinere debet.

a *Anſ. l.* 7. *c.* 98. *Ivo p.* 6. *c.* 31. b *al. commodi*) αἰσχροκερδείας. c *Math.* 6. d 1. *Cor.* 7. e *al.* corpori. f *Act.* 20. g *Et in Aquiſgr. c.* 50. h *Burch. l.* 2. *c.* 96. *Ivo p.* 6. *c.* 273. i *Agitur de hac re ſup. diſt.* 70. *c. fin.* & 16. *q.* 7. *per Laicos.*

C. IV. *Duobus monaſteriis unus Abbas præeſſe non poteſt.*

Sic & illud Agathenſis Concilii *a c.* 57. *intelligendum eſt.*

UNum *b* Abbatem duobus monaſteriis præſidere interdicimus.

Gratian. *Poteſt etiam utrique tanquam titulatæ c præeſſe, ſed jure ſpeciali, non communi.*

C. V. *Unus Epiſcopus duabus præficitur Eccleſiis.*

Unde Gregorius *lib.* 2. *epiſt.* 13. *ſeu c.* 52. *ad Agnellum Epiſcopum.*

REnlatio *d* Cleri ſimul, & populi Tarracinenſis *∗* nos valde lætificat ob hoc, quod de tua fraternitate bona teſtatur. Et quia defuncto Petro Pontifice ſuo, ſibi Cardinalem poſtulant conſtitui te Sacerdotem, eorum vota neceſſario complenda eſſe prævidimus. & *infra*. §. 1. Tota igitur mentis intentione ita lucrum animarum Deo noſtro facere feſtinato, ut digna te merces ante ejus conſpectum in die retributionis inveniat. Quicquid vero de prædictæ rebus Eccleſiæ, vel ejus patrimonio, ſeu Cleri ordinatione, promotioneve, & omnibus generaliter ad eum pertinentibus ſolerter, atque canonice ordinare, facereque provideris, liberam habebis (quippe ut Sacerdos proprius) modis omnibus facultatem.

Corr. Rom. ¶ *Alia eſt ſententia B. Gregorii, ac Gratianus putare videtur. Hunc enim Agnellum, qui antea Fundorum erat Epiſcopus, quod ea civitas ab hoſte eſſet vaſtata, Tarracinæ Cardinalem conſtituit Sacerdotem, ut in ſequenti capite. De qua re notatum eſt ſupra diſt.* 71. *c.* fraternitatem.

¶ *∗* Tarracinenſis) *Sic eſt emendatum ex vetuſtis, cum in vulgatis eſſet*, Tarraconenſis gentis. *In originali autem legitur*, Tarracinæ degentis.

C. VI.

Idem *ibidem.*

ILlud *e* quoque fraternitatem tuam ſcire neceſſe eſt, quoniam ſic te prædictæ Tarracinenſis Eccleſiæ Cardinalem eſſe conſtituimus Sacerdotem, ut & Fundenſis Eccleſiæ Pontifex eſſe non deſinas, nec curam, gubernationemque ejus prætereas: quia ita fraternitatem tuam ſæpe dictæ Tarracinenſi Eccleſiæ, ſicut præfati ſumus, præeſſe præcipimus, ut antedictæ Fundenſis Eccleſiæ tibi jura, poteſtatemve nullo modo ſubtrahamus.

Corr. Rom. ¶ *In vetuſtis codicibus hoc eſt conjunctum ſuperiori, quemadmodum in ipſa epiſtola, & apud Anſelmum.*

Gratian. *Non enim poteſt utrique præſidere, tanquam titulatæ, ſed uni tanquam commendatæ, alteri vero tanquam titulatæ præeſſe valet.*

QUÆSTIO II.

1 pe QUi *vero relicta ſua Eccleſia ad aliam tranſire voluerit, nequaquam ſine dimiſſoriis literis ſui Epiſcopi ſuſcipiatur.*

C. I. *Sine dimiſſoriis literis in aliena Eccleſia Clericus non ordinetur.*

Unde in ſexta Synodo *f cap.* 17. *legitur.*

QUoniam diverſarum Eccleſiarum Clerici ſuas, in quibus ordinati ſunt, Eccleſias relinquentes, ad alios concurrunt Epiſcopos, & ignorante *∗* Epiſcopo proprio in alienis conſtituuntur Eccleſiis, ubi contingit a eos ſine ſui examinatione permanere: præcipimus amodo, ut nullus Clericorum omnino, in quocunque gradu ſit, licentiam habeat ſine dimiſſoriis literis ſui Epiſcopi in altera conſtitui Eccleſia. Qui vero hoc amodo non obſervaverit, ad opprobrium ejus *∗*, qui ordinaverit eum, deponatur tam ipſe, quam qui eum ſine ratione ſuſceperit.

Corr.

a *In Conc. Epaunen. c.* 9. b *Burch. l.* 8. *c.* 81. *Ivo p.* 3. *c.* 164. & *p.* 7. *c.* 99. c *al. titulata.* d *Anſ. l.* 5. *c.* 28. *Polyc. l.* 1. *c.* 8. e *Anſ. ib.* f *Et in* 7. *c.* 10.

Corr. Rom. ¶ 1 Ignorente) *Græce eſt*, γνώμης δίχα τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, *id eſt*, ſine ſeotentia proprii Epiſcopi.

¶ 2 Ubi contingit) *Græce legitur*, ἐκ τούτου τε συνέβη ἀνυποτάκτους αὐτοὺς καταστῆναι, *id eſt*, atque hioc evenit, ut ipſi reddantur non ſubjecti.

¶ 3 Ad opprobrium ejus) *Græce eſt*, εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτὸ τὸ νῦν παραφυλαττόμενος, ἀλλὰ καταισχύνων, τό γε ἐπ' αὐτῷ, τὴν χειροτονίαν αὐτῷ ἐπιτεθεικότα, καθαιρείσθω: *id eſt*, Nam qui a præſenti tempore hoc non obſervat, ſed quantum in ſe eſt, eum, qui ipſi manus impoſuit, dedecorat, deponator, &c.

C. II. *Ad aliam Eccleſiam tranſire Clerico non licet, ſi propriis miniſteriis ſuo fuerit deſtituto.*

Item ex Coocilio Hiſpalenſi II. *c.* 3.

PLacuit, ut ſi quis Clericus miniſterio Eccleſiæ propriæ deſtitutis ad aliam tranſitum fecerit, compelleote, ad quem fugerit, Sacerdote, ad Eccleſiam, quam prius incolnerat, remittatur. Qui vero eum ſuſceperit, nec ſtatim ſine ullo niſu exceptionis ad propriam Eccleſiam remittendum elegerit, quandiu eum reſtituat, communione ſe privatum agnoſcat. Deſertorem autem Clericum cingulo honoris, atque ordinis ſui exutum, aliquo tempore monaſterio relegari convenit, ſicque poſtea in miniſterium Eccleſiaſtici ordinis revocari. Nam noo poterit in talibus propagationis 1 aboleri licentia, niſi fuerit in eis propter correptionem diſciplinæ ſubſecuta correctio.

Corr. Rom. ¶ 1 Propagationis) *In Conciliorum editionibus, & codicibus Vaticanis partim eſt*, propagationis, *partim*, pervagationis. *In codice vero Lucenſi Regio legitur*, prævaricationis.

Grat. *Objicitur autem illud* Chalcedoneoſ. *a* Concilii *c.* 10.

C. III. *Nihil commune habet cum Eccleſia priori, qui de una ad aliam tranſlatus eſt.*

2 pars SI quis jam traoslatus eſt ab alia Eccleſia in aliam, nihil habeat commune cum priore Eccleſia, ſive ſub hac Eccleſia conſtitutis martyriis, ſive in ptochiis *b*, ſive xenodochiis, aut eorum negotiis. Eos vero, qui auſi fuerint poſt ordinationem hujus magnæ, & univerſalis Synodi agere, quæ prohibita ſunt, ſtatuit ſancta Synodus cedere de proprio gradu.

Gratian. *Sed aliud eſt transferri, aliud propria temeritate tranſire. Illud Apoſtolica auctoritate fieri licet, hoc vere omnimodo prohibetur.*

3 pars §. 1. *Sicut autem duabus Eccleſiis unus præponi non debet, ita nec una Eccleſia inter plures dividi valet.*

C. IV. *Una Eccleſia duobus Sacerdotibus dividi non poteſt.*

Unde in Rhemenſi Concilio *legitur.*

SIcut *c* in unaquaque Eccleſia unus Presbyter debet eſſe, ita ipſa, quæ ſponſa, vel uxor ejus dicitur, noo poteſt dividi inter plures Presbyteros, ſed unum tantummodo habebit Sacerdotem, qui eam caſte, & ſincere regat. Unde interdicimus, ut nullus præſumat Eccleſiam inter duos, vel plures dividere: quia Eccleſia Chriſti uxor, & ſponſa debet eſſe, non ſcortum, ſicut Calixtus Papa *d* teſtatur.

4 pars Gratian. *Conductitiis quoque Presbyteris Eccleſia committi non debet.*

C. V. *Conductitiis Presbyteris Eccleſia non committatur.*

Unde Innocentius II. in Synodo *e* Romana *c.* 10.

PRæcipimus etiam, ne conductitiis Presbyteris Eccleſiæ committantur: & unaquæque Eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdotem.

Corr. Rom. ¶ *Hoc caput iiſdem verbis repetit Eugenius III. in Concilio Lateranenſi, quod extat in Vaticana Bibliotheca.*

a *Et in Aquiſgr. c.* 50. b *al.* ptochiis) *orig.* c *Burch. l.* 3. *cap.* 45. *Ivo p.* 3. *c.* 49. *Pann. l.* 2. *c.* 44. d 7. *q.* 1. *ſicut.* e *& in Conc. Eugenii III. c.* 10.

QUÆSTIO III.

QUod autem Clerici ſecularium negotiorum procuratores eſſe non valeant, *auctoritate* Carthaginenſis Concilii I. *probatur, in quo Nicaſius* 1 *Epiſcopus Culuſitanus dixiſſe legitur c.* 6.

Corr. Rom. ¶ 1 Nicaſius) *Emendata eſt hæc inſcriptio ex ipſo Concilio, & vetuſtis Gratiani codicibus, cum antea mendoſe legeretur*, Nicolaus Papa Epiſcopis Caſtilianis. *Pertinet autem hic titulus ad cap.* credo. *proxime poſt Paleam interjectam ſequens.*

C. I. PALEA.

PErvenit in ſanctam Synodum *a*, quia de eis, qui in Clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam alienarum poſſeſſionum conductiones, & ſeculares cauſas ſuſcipiunt, & ſeipſos quidem a miniſteriis ſanctis per deſidiam ſeparant: ad domos autem ſecularium concurrunt, & ſubſtantiarum eorum gubernationes avaritiæ cauſa ſuſcipiunt. Decrevit igitur ſancta, & magna Synodus, neminem deinceps eorum, hoc eſt, non Epiſcopum, ſive Clericum, aut Monachum conducere poſſeſſiones, aut miſceri ſecularibus procurationibus: niſi forte qui legibus ad minorum ætatum tutelas, ſive procurationes inexcuſabiles attrahantur: aut cui ipſius civitatis Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum commiſerit gubernacula: vel orphanorum, aut viduarum, quæ indefenſæ ſunt, aut earum perſonarum, quæ maxime Eccleſiaſtico indigent adminiculo propter timorem Dei. Si quis vero tranſgreſſus fuerit hæc ſtatuta, correctioni *b* Eccleſiaſticæ ſubjaceat.

Corr. Rom. ¶ *Hic idem Canon tertius Concilii Chalcedonenſis affertur ſup. diſt.* 86. *c. fin. ex alia verſione. Abeſt autem hæc Palea a collatis exemplaribus, exceptis duobus.*

C. II. *Qui Clero annexi ſunt, ſecularium poſſeſſionum procuratores non fiant.*

CRedo *c* placere ſuggeſtionem meam ſanctitati veſtræ, & diſplicere vobis, ut qui ſerviunt Deo, & annexi ſunt Clero, accedant ad actiones *d*, ſeu adminiſtrationes, vel procurationes domorum ſecularium. Gratus Epiſcopus dixit: Apoſtolorum ſtatuta ſunt, quæ dicunt *e*: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* Proinde aut Clerici ſint ſine actionibus domorum, aut actores ſine officio Clericorum. Univerſi dixerunt: Hoc obſervemus.

C. III. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. *c.* 15.

PLacuit *f*, ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel Clerici non ſint conductores, neque procuratores, neque ullo turpi, vel inhoneſto negotio victum quærant: quia reſpicere debent ſcriptum eſſe: *Nemo g militans Deo implicet ſe negotiis ſecularibus.*

C. IV. *Secularium negotiorum procurationem Clerici non ſuſcipiant.*

Item ex epiſtola Cypriani *ad Presbyteros, & Diacones, & plebem Furnitanorum lib.* 1. *epiſt.* 9.

CYprianus *h* Presbyteris, & Diaconis, & plebi Furnis conſiſtentibus *i* ſalutem. Jampridem in Concilio Epiſcoporum eſt ſtatutum, ne quis de Clericis, & Dei miniſtris tutorem, vel curatorem teſtamento ſuo conſtituat *k*: quando ſinguli divino Sacerdotio honorati, & in Clerico miniſterio conſtituti, non niſi altari, & ſacrificiis

a *In Conc. Chalced. c.* 3. *ſup. diſt.* 86. *pervenit. Burch. l.* 2. *c.* 245. *Ivo p.* 6. *c.* 224. b *al.* correptioni. c *ſup. diſt.* 54. *magnus*. *Burch. l.* 2. *c.* 250. d *al.* actus. e 2. *Tim.* 2. f *Anſ. l.* 3. *c.* 151. *Burch. l.* 2. *c.* 151. *Ivo p.* 6. *c.* 242. g 2. *Tim.* 2. h *Ivo p.* 6. *c.* 393. i *conſiſtenti.* k *al. nominaverit.*

Digitized by Google

ſacrificiis deſervire, & precibus, atque orationibus vacare debeant. Scriptum eſt enim *a*: *Nemo militans Deo obligat ſe negotiis* b *ſecularibus, ut poſſit placere ei, qui* c *ſe probavit.* & infra. §. 1. Quod Epiſcopi, & anteceſſores noſtri religioſe conſiderantes, & ſalubriter providentes cenſuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam, vel curam Clericum nominaret: ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes, & miniſtros voluit avocare.

C. V. *Non licet Clericis molliciis, & ſecularibus rebus obligari.*

Item ex eadem.

MOllitiis 1, & *d* laqueis ſecularibus obligari non debent, qui divinis rebus, & ſpiritualibus occupati, ab Eccleſia recedere, & ad terrenos & ſeculares actus vacare non poſſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Mollitiis,] *Vera lectio eſt*, moleſtiis. *Sed quia eſt initium capitis, non eſt mutatum, alia autem nonnulla & in hoc, & in antecedenti capite emendata ſunt.*

C. VI. *Secularibus negotiis Clerici non alligentur.*

Item ex eadem.

HI *f*, qui in Eccleſia Domini ad *g* ordinationem clericam 1 promoventur, in nullo ab adminiſtratione divina avocentur, nec moleſtiis & negotiis ſecularibus alligentur 2, ſed in honore ſportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & ſacrificiis non recedant, ſed die, & nocte cœleſtibus rebus, & ſpiritualibus ſerviant.

Corr. Rom. ¶ 1 Clericam] *Reſtituta eſt vera lectio Cypriani, quam manuſcripti vetuſtiſſimi codices retinent. Et l. 2. epiſt. 5. hic. & l. 3. epiſt. 21. prope finem, in omnibus Cypriani codicibus legitur*, ordinatio clerica, & epiſtolæ clericæ.

¶ 2 Alligentur:] *Emendatus & locupletatus eſt hic locus ex Originali impreſſo, & manuſcripto.*

C. VII. *De eodem.*

Item, ut ſupra, Cyprianus *ibidem*.

SAcerdotium *h* decretum religioſe, & neceſſarie factum ſervetur a nobis; ſimul & cæteris fratribus detur exemplum, ne quis Sacerdotes & miniſtros Dei altari ejus, & Eccleſiæ vacantes, ad ſeculares moleſtias devocet. Obſervari enim de cætero poterit, ne ultra hoc fiat circa perſonam Clericorum, ſi quod nunc factum eſt, fuerit vindicatum.

QUÆSTIO IV.

QUod vero fulgidis & claris veſtibus eis ornare non liceat, in ſeptima Synodo *jubetur: in qua ſic ſtatutum eſt, cap. 16.*

C. I. *Corripiantur Clerici, qui unguentis, & claris veſtibus, & fulgidis laſciviunt.*

OMnis *i* jactantia, & ornatura corporalis a ſacrato ordine aliena eſt. Eos ergo Epiſcopos, vel Clericos, qui ſe fulgidis & claris veſtibus ornant, emendari oportet. Quod ſi in hoc permanſerint, epitimio tradantur. Similiter & eos, qui unguentis inunguntur. §. 1. Quoniam vero radice amaritudinis exorta contaminatio facta eſt in Eccleſia Catholica, Chriſtianos calumniantium hæreſis 1, & hi, qui hanc receperunt, non ſolum imaginarias *k* picturas abominati ſunt, ſed etiam omnem reverentiam repulerunt, eos, qui religioſe & pie vivunt, offendentes (ac per hoc completur in eis, quod ſcriptum eſt *l*: *Abominatio eſt peccatori Dei cultus.*) Igitur ſi inventi fuerint deridentes eos, qui vilibus & religioſis veſtibus amicti ſunt, per epitimium corrigantur. §. 2. A priſcis enim uſque temporibus omnis ſacratus vir cum mediocri & vili *a* veſte converſabatur. Omne quippe, quod non propter neceſſitatem ſuam, ſed propter venuſtatem accipitur, elationis habet calumniam, quemadmodum magnus ait Baſilius *b*. Sed neque ex ſericis texturis veſtem quis variatam induebat, neque apponebat variorum colorum ornamenta in ſummitate *c* veſtimentorum. Audierant enim ex Deiſona lingua, quia *qui* d *mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt.*

Corr. Rom. ¶ 1 Hæreſis,] *Cum antea legeretur*, hæreticorum, *ſic eſt emendatum ex Anaſtaſio, & Ivone, & reſpondet Græcæ voci*, αἵρεσις: *atque ex iiſdem nonnulla alia ſunt reſtituta.*

C. II. *Clerici ſive in itinere ambulantes, ſive alibi degentes, congruis ſibi veſtibus utantur.*

Item ex Synodo VI. c. 27.

NUllus eorum, qui connumerantur in Clero, veſtimentum indecens habeat, ſive in civitate degens, ſive in itinere ambulans, ſed ſtolis utatur, quæ conceſſæ ſunt Clericis. Si vero quis tale quid fecerit, per unam hebdomadam ſuſpendatur *e*.

C. III. *Non ſecularibus veſtibus, ſed ordini ſuo convenientibus Clerici utantur.*

Item Zacharias Papa in Synodo Romana, cap. 3.

EPiſcopi, Presbyteri, Diaconi, ſecularibus indumentis non utantur, niſi, ut condecet, tunica Sacerdotali: ſed neque dum ambulaverint in civitate, aut in via, aut in plateis, ſine operimento præſumant ambulare, præter ſi in itinere longo ambulaverint: quia ſicut mulier orans in Eccleſia non velato capite deturpat caput ſuum, juxta Apoſtoli *f* vocem; ita Sacerdos ſine operimento deturpat Sacerdotium ſuum. Quod ſi temere præſumpſerit contra ſtatuta agere, communione privetur, donec, quæ ſtatuta ſunt, adimplere maturet.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Synodus a Zacharia Papa habita extat in Bibliotheca Vaticana, & Regienſi.*

C. IV. *Extra domum ſine proprio ornatu Sacerdotes non appareant.*

Item Leo Papa IV. in Synodo Romana, c. 12.

SIne *g* ornatu Sacerdotali extra domos Sacerdotales apparere non convenit, ne, ut aliqui ſecularium, injurias patiantur: ſed ea ſolummodo, quæ per Patres conſtituta videntur, obſervet. Contrarius denique inventus, aut deſinat, aut canonicæ ſubjaceat diſciplinæ.

C. V. *Careant beneficiis Eccleſiaſticis, qui corrigi ab Epiſcopis contemnunt.*

Item Innocentius Papa II. in Concilio Lateranenſi h *cap. 4.*

PRæcipimus *i*, ut tam Epiſcopi, quam Clerici in ſtatu mentis, in habitu corporis, Deo & hominibus placere ſtudeant, & nec in ſuperfluitate, ſciſſura 1, aut colore veſtium, nec in tonſura intuentium (quorum forma & exemplum eſſe debent) offendant aſpectum, ſed potius quod eorum decet ſanctitatem, præ ſe ferant: quod ſi moniti ab Epiſcopis emendare noluerint, Eccleſiaſticis careant beneficiis.

Corr. Rom. ¶ *Hoc caput editum eſt ab Innocentio II. in Conc. Lateranenſi, deinde ab Eugenio III. in Concilio Romano eſt innovatum.*

¶ 1 Sciſſura,] *Hæc vox non eſt in Concilio Innocentii. In Synodo autem Eugenii, in exemplari Gallico legitur*, fiſſora. *In Vaticano autem*, ſciſſuræ: *& in nonnullis Gratiani vetuſtis exemplaribus*, fiſſuræ.

QUÆ-

a 2. *Tim.* 2. b *al. moleſtiis.* c *al. cui.* d *Diſt.* 88. e *Ivo p.* 6. 394. f *Ivo p.* 6. c. 395. g *al. ordinatione clerica.* h *al. Sacerdotium*] *vera lectio.* *Ivo p.* 6. c. 396. i *Anſ. l.* 6. c. 195. *Ivo p.* 5. c. 135. k *al. imaginum.* l *Eccl.* 1.

a ἐν στολαῖς. b *In reg. brev. c.* 49. c *al. ſummitatib.* ἐν ταῖς ἄκροις. d *Matth.* 11. ἀφοριζέσθω, *id eſt ſegregetur.* f 1. *Cor.* 11. g *Anſ. l.* 7. c. 162. *Ivo p.* 13. c. 7. h *Et Conc. Eugenii III. c.* 2. i *Pann. l.* 8. c. 140.

QUÆSTIO V.

SUum vero Epiſcopum relinquere, & ab officio ſuo diſcedere, atque ad ſecularem Judicem confugere nulli licet.

C. I. *Clericus ad Judicem ſecularem confugiens de communione Eccleſiæ depellatur.*

Unde in Agathenſi Concilio, *c. 8. legitur.*

PLacuit *a*, ut Clericus, ſi relicto officio ſuo propter diſtrictionem ad ſecularem Judicem 1 forteſſe confugerit, & is, ad quem recurrit, ſolatium ei defenſionis impenderit, cum eodem de Eccleſiæ communione pellatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Judicem] *Sic in recentioribus Conciliorum Colonienſibus editionibus: ſed a vetuſtioribus, & codicibus Vaticanis, & capitulari abeſt vox iſta.*

C. II. *Presbyter, vel Diaconus ab Epiſcopo depoſitus Imperatorem non adeat.*

Item ex Concilio Antiocheno *b*, *cap. 12.*

I. SI *c* quis a proprio Epiſcopo depoſitus Presbyter, vel Diaconus, aut etiam ſi a Synodo quilibet Epiſcopus fuerit exauctoratus, moleſtiam Imperialibus auribus inferre non præſumat, ſed ad majorem Epiſcoporum Synodum ſeſe convertat, & quæ ſe putat habere juſta, in eorum Concilio alleget, atque ab his de ſe exſpectet, quæ fuerit deprompta ſententia. Quod ſi deficiens puſillanimitate hoc noluerit facere, ſed importunus fuerit Imperatori, hujuſmodi nullam veniam habeat, neque locum ullius aſſertionis ſuæ, nec ſpem recipiendi gradus habeat in futurum.

C. III. *Non defenſetur ab aliquo, qui Epiſcoporum judicio damnatur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi V. *c. 2.*

II. SI *d* quis cujuslibet honoris Clericus judicio Epiſcoporum pro quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum ſive ab Eccleſiis, quibus præfuit, ſive a quolibet homine defenſari: interpoſita pœna damni pecuniæ, atque honoris; quo nec ætatem, nec ſexum excuſandum eſſe præcipimus.

C. IV. *Communione privetur, qui Eccleſiaſticæ diſciplinæ regulam fugientem diſpenſare præſumit.*

Item ex Concilio Arelatenſi, *c. 4.*

SI forte aliquis Clericorum regulam diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſubterfugiens, fuerit evagatus, quicunque eum ſuſceperit, & non ſolum Pontifici ſuo non reconciliaverit, ſed magis defenſare præſumpſerit, Eccleſiæ communione privetur.

C. V. *Spe reconciliationis careat, qui ab Epiſcopis condemnatus Imperatorem adierit.*

Item ex Concilio Martini Papæ, *e c. 35.*

III. SI *f* quis Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus excommunicatus, in Concilio injuſte ſe queritur condemnatum, ad majorem 1 Epiſcoporum Synodum revertatur, & eorum inquiſitionem, & judicium expectans, ſi quas ſe juſtas cauſas habere putat, illis exponat. Si autem contempſerit, & importans *g* ſe palatio, aures Principum inquietare voluerit, hic ad nullam veniam poterit pervenire, neque ſpem futuræ reconciliationis habebit.

Corr. Rom. ¶ 1 Majorem] *Antea legebatur*, majorum Epiſcoporum Concilium. *Emendatum eſt ex codice Lucenſi Regio, quoniam concordat cum Canone Antiocheno ſupr. ead.* ſi quis a proprio: *unde videtur ſumptum.*

a *In Cap. l. 6. c.* 143. b *Etiam Aquiſgran. c.* 74. c *Burch. l.* 2. *c.* 180. *Ivo p.* 6. *c.* 225. d *Deuſded. p.* 4. e *In Capitulis Synod. Græc. Mart. Bracar. c.* 35. f *Concord. ſupr. ead. cap. ſi quis a proprio.* g *al. importunans*] *al. importunus palatio.*

C. VI. *Epiſcoporum cauſæ coram Principibus examinari non debent.*

Item Gregorius *Conſtantinæ* 1 *Auguſtæ*, *lib. 4. epiſt. 34.*

SI *a* Epiſcoporum cauſæ mihi commiſſorum apud piiſſimos dominos aliorum patrociniis diſponuntur, infelix ego in Eccleſia iſta quid facio? Sed ut Epiſcopi mei me deſpiciant, & contra me refugium ad ſeculares judices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breviter ſuggero, quia aliquantulum exſpecto, & ſi ad me diu venire diſtulerint *b*, exercere in eos *c* diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

Corr. Rom. ¶ 1 Conſtantinæ] *In vulgatis, & plerisque manuſcriptis legitur*, Conſtantino Auguſto. *Emendatum eſt ex uno vetuſto Gratiani, & altero epiſtolarum B. Gregorii, licet in editionibus illarum ſit*, Conſtantiæ Auguſtæ. *Nam uxorem Mauritii Imperatoris, ad quam ſcribit B. Gregorius, Conſtantinam vocatam eſſe teſtantur Zonaras, Nicephorus, Cedrenus, & Anaſtaſius Bibliothecarius: & Joannes Diaconus in vita B. Gregorii, l. 3. num. 51. referens epiſtolam, ex qua ſumptum eſt hoc caput, Conſtantinæ Auguſtæ ſcriptam aſſerit.*

CAUSA XXII.

QUidam Epiſcopus juravit falſum, quod putabat verum: quo comperto, Archidiaconus ejus juravit ſe nunquam præſtiturum ei obedientiam. Compellitur Archidiaconus ab Epiſcopo ad exhibendam ſibi conſuetam reverentiam. Accuſatur Epiſcopus de duplici perjurio, & de eo, quod falſum juravit, & quia Archidiaconum ad pejerandum compellit.

1. *Primo quæritur, an juramentum ſit præſtandum, an non.*
2. *Secundo, ſi ſit perjurus, qui jurat falſum, quod putabat verum.*
3. *Tertio, ſi licuit Archidiacono denegare Epiſcopo conſuetam obedientiam.*
4. *Quarto, ſi conſtiterit eſſe illicitum, quod juravit Archidiaconus, an ſit ſervandum.*
5. *Quinto, ſi conſtiterit illud ſervandum eſſe, an Epiſcopus ſit reus perjurii, qui contra juramentum Archidiaconum ſuum ire compellit.*

QUÆSTIO I.

1 p.s. *QUod juramentum præſtandum non ſit, auctoritate Canonicæ ſcripturæ probatur. Ait enim Chriſtus in Evangelio diſcipulis* d: Sit ſermo veſter, Eſt eſt, non non: quod autem amplius eſt, a malo eſt. *Item Jacobus e in epiſtola:* Ante omnia, fratres mei, nolite jurare omnino. *Utraque auctoritate juramentum prohibemur præſtare. Sed aliud eſt ad juramentum ſponte accedere: aliud, vel ad aſſerendam innocentiam ſuam, vel ad pacis fœdera confirmanda, vel ad perſuadendum auditoribus, quando pigri ſunt, credere, quod eis utile eſt, juramentum afferre. Primum prohibetur, ſecundum conceditur. Non enim jurare omnino peccatum eſt.*

C. I. *Juramentum pro fœdere pacis eſt faciendum.*

Unde in Concilio Toletano VIII. *c. 2. legitur.*

OMne *f*, quod in pacis fœdere venit, tunc ſolidius ſubſiſtit, cum juramenti hoc interpoſitio roboret. Sed & omne, quod amicorum animos conciliet, tunc fidelius *g* durat, cum eos ſacramenti vincula ligant. Omne etiam, quod teſtibus *h* adſtipulatur, tunc verius conſtat, cum id adjectio jurationis affirmat. Quod ſi & teſtis 1 deſi-

a *Joan. Diac. l. 3. c.* 51. b *al. diſtulerit*] *orig.* c *in eo*] *orig.* d *Matth.* 5. e *Jac.* 5. f *Ivo p.* 12. *c.* 2. *Pann. l.* 8. *c.* 83. g *al. fixius*, h *al. teſtis.*

deficiat, innocentis fidem ſola jurisjurandi taxatio manifeſtat.

Corr. Rom. ℊ 1 Si & teſtis) *In vetuſtioribus Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & uno monaſterii Dominicanorum legitur:* Quod etſi geſtis deficiat, nocentis fidem &c. *Sed recentiores editiones Colonienſes, & codex Lucenſis Regius habent, ut Gratianus, & Ivo, & Pannormia.*

C. II. *Juratio non eſt prohibenda, nec tanquam bonum appetenda.*

Item Auguſtinus a *ſuper epiſtolam ad Galatas c. 1. in fine.*

NOn *b* eſt contra præceptum juratio, quæ a malo eſt, non jurantis, ſed incredulitatis ejus, cui jurare cogitur. Nam hinc intelligitur ita Dominum prohibuiſſe a jurando, ut, quantum in ipſo eſt, quiſque non juret: quod multi faciunt, in ore habentes jurationem, tanquam magnum, aut ſuave aliquid. Nam utique Apoſtolus noverat præceptum Domini, & juravit tamen. Non enim audiendi ſunt, qui has jurationes eſſe non putant. Quid enim facient de illa? *Quotidie c morior, per veſtram gloriam, fratres, quam habeo in Chriſto Jeſu Domino noſtro:* quam Græca exemplaria manifeſtiſſimam jurationem eſſe convincunt. Prohibemur 1 ergo jurare cupiditate, aut delectatione *d* jurandi. Quamvis enim juramentum *e* amplius ſit, quam eſt eſt, non non, & ideo a malo ſit; non tamen a malo tuo, ſed infirmitatis, aut incredulitatis eorum, qui non aliter moventur ad fidem.

Corr. Rom. ℊ 1 Prohibemur ergo) *Apud B. Auguſtinum, & cæteros collectores hic locus ita habet:* Quantum ergo in ipſo eſt, non jurat Apoſtolus: non enim appetit jurationem cupiditate, aut delectatione jurandi. Amplius enim eſt, quam eſt eſt, non non, & ideo a malo eſt, ſed infirmitatis &c.

C. III. *Pejerare peccatum eſt, non jurare.*

Item Auguſtinus *in epiſt.* 154. *ad Publicolam.*

IN *f* Novo Teſtamento dictum *g* eſt, ne omnino juremus. Quod quidem mihi propterea dictum videtur, non quia verum jurare peccatum eſt, ſed quia pejerare immane peccatum eſt, a quo longe nos eſſe voluit, qui omnino ne juremus, admonuit.

C. IV. *In neceſſariis verum jurare peccatum non eſt.*

Idem *h ſermone* 28. *al.* 30. *de verbis Apoſtoli.*

UT *i* noveritis, verum jurare non eſſe peccatum, invenimus & Apoſtolum Paulum juraſſe *k*: *Quotidie morior, per veſtram gloriam, fratres, quam habeo in Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Per Veſtram gloriam juratio eſt: Non enim ſic ait, per veſtram gloriam morior, quaſi veſtra gloria me facit mori, quomodo ſi diceretur per venenum 1, per gladium, per beſtiam, per inimicum, mortuus eſt; intelligeretur faciente inimico, faciente gladio, faciente veneno mortuus eſt.

Corr. Rom. ℊ 1 Per venenum) *Apud B. Auguſtinum, & Bedam ſic legitur:* quomodo ſi diceret, per venenum mortuus eſt, per gladium mortuus eſt, per beſtiam mortuus eſt, per inimicum mortuus eſt, id eſt, faciente inimico, faciente gladio, faciente veneno, & ſimilia: non ſic dixit, per veſtram gloriam.

C. V. *Nec tanquam bonum appetendum, nec tanquam malum juramentum eſt vitandum.*

Idem *de ſermone Domini lib.* 1. *c.* 30.

ITa ergo præcepiſſe Dominum intelligitur, ne juretur, ne quiſquam, ſicut bonum, appetat jusjurandum, & aſſiduitate jurandi ad perjurium per conſuetudinem delabatur. Qua propter qui intelligit, non in bonis, ſed in neceſſariis jurationem habendam, refrenet ſe, quantum poteſt, ut non ea utatur, niſi neceſſitas *a* cogat: videlicet, cum videt pigros eſſe homines ad credendum, quod eis utile eſt credere, niſi juratione firmetur. Ad hoc itaque pertinet, quod ſic dicitur *b*: *Sit autem ſermo veſter, eſt eſt, non non.* Hoc bonum eſt, & appetendum: *Quod autem amplius eſt, a malo eſt:* id eſt, ſi jurare cogeris, ſcias de neceſſitate venire infirmitatis eorum, quibus aliquid ſuades, quæ infirmitas utique malum eſt: unde nos quotidie liberari deprecamur, cum dicimus *c*: *Libera nos a malo.* Itaque non dixit, quod autem amplius eſt, malum eſt. Tu enim *d* non malum facis, qui bene uteris, juratione.

C. VI. *Jurare non eſt peccatum.*

Idem *ibidem continenter.*

TU *e* malum non facis, qui bene uteris juratione, quæ etſi 1 non bona, tamen neceſſaria eſt, ut alteri perſuadeas, quod utiliter perſuades. Sed a malo eſt illius, cujus infirmitate jurare cogeris.

Corr. Rom. ℊ 1 Quæ etſi) *Apud B. Auguſtinum poſt ultima verba capitis præcedentis,* bene uteris juratione, *ſequitur continenter,* quæ etſi non bona &c. *quemadmodum & in uno pervetuſto Gratiani codice, in quo hæc duo capita non ſunt diſtincta.*

C. VII. *Per Deum jurare permittitur, ne per idola juretur.*

Item Hieronymus *ſuper Hier. ad c.* 4.

ET *f* jurabunt 1, vivit Dominus, in veritate, & in judicio, & in juſtitia: & benedicent eum gentes, ipſumque laudabunt.) Quomodo ergo Evangelium jurare nos prohibet? Sed hic, *jurabis*, pro confeſſione dicitur, & ad condemnationem idolorum, per quæ jurabat Iſrael. Denique auferuntur offendicula, & juratur per Dominum; quodque dicitur: *vivit Dominus,* in Teſtamento Veteri jusjurandum eſt, ad condemnationem mortuorum, per quos jurat omnis idololatra.

Corr. Rom. ℊ 1 Et jurabunt) *Apud Hieremiam c.* 4. *legitur,* & jurabis: *verum quia eſt initium capitis, non eſt mutatum: ſed paulo poſt repoſitum eſt,* jurabis, *ubi antea legebatur,* juramentum.

C. VIII. *Infirmis jurare conceditur.*

Item Hieronymus *ſuper Matthæum lib.* 1. *in c.* 5.

COnſidera *g*, quod hic Salvator non per Deum jurare prohibuerit, ſed per cœlum, & terram, & Hieroſolymam, & per caput tuum. Et hoc quaſi parvulis fuerat lege conceſſum, ut quomodo victimas immolabant Deo, ne eas idolis immolarent, ſic & jurare permitterentur in Deum: non quod recte hoc facerent, ſed quod melius eſſet Deo id exhibere, quam Dæmonibus.

C. IX. *Excommunicetur Clericus per creaturas pertinaciter jurans.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 61. *&* 62.

CLericum *h* per creaturas jurantem, acerrime objurgandum, ſi perſtiterit in vitio, excommunicandum. Inter epulas vero cantantem ſupradictæ ſententiæ ſeveritate coercendum decernimus.

C. X. *Clericus deponatur, Laicus anathematizetur per capillum, vel caput Dei jurans.*

Item Pius Papa.

SI *i* quis per capillum Dei, vel caput juraverit, vel alio modo blaſphemia contra Deum uſus fuerit, ſi in Eccleſiaſtico

a *Et Beda.* 1. *Cor.* 15. b *Sent.* 3. *diſt.* 39. *Polyc. l.* 6. *t.* 11. *Ivo p.* 12. *c.* 3. *Pann. l.* 8. *c.* 84. c 1. *Cor.* 15. d *al. dilectione.* e *Matth.* 5. f *Ivo p.* 12. *c.* 4. *Pann. l.* 8. *c.* 85. g *Matth.* 5. h *Beda* 1. *Cor.* 15. i *Polyc. l.* 6. *t.* 11. k 1. *Cor.* 15.

a *neceſſitatem cum vides) orig.* b *Matth.* 5. c *Matth.* 6. d *al. autem.* e *Ivo p.* 12. *c.* 5. *Pann. l.* 8. *c.* 86. f *Sent.* 3. *diſt.* 39. *Ivo p.* 12. *c.* 57. *Hier.* 4. g *Sent.* 3. *diſt.* 39. *Ivo p.* 12. *c.* 6. *Pann. l.* 8. *c.* 87. h *Burch. l.* 2. *c.* 170. *&* 173. *Ivo p.* 6. *c.* 266. *&* 261. i *Burch. l.* 12. *c.* 15. *Anſ. l.* 11. *c.* 72. *Ivo p.* 12. *c.* 72.

Digitized by Google

cleſiaſtico ordine eſt, deponatur; ſi Laicus, anathematizetur. Et ſi quis per creaturam juraverit, acerrime caſtigetur, & juxta id, quod Synodus dijudicaverit, pœniteat. §. 1. Si quis autem talem hominem non manifeſtaverit, non eſt dubium, quin divina condemnatione coerceatur. §. 2. Sed ſi Epiſcopus iſta emendare neglexerit, acerrime *a* corripiatur.

Corr. Rom. ¶ *Simillima his habentur Novella 77. apud Julianum antecesſorem, ſed non prorſus eadem. Quare apud Ivonem Novellæ locus affertur p. 12. c. 32. hoc autem caput refertur c. 27. ex decretis Pii, quemadmodum & apud Burchardum.*

2 ps Gratian. *Quæritur, quis magis teneatur, an ille, qui per Deum, an ille, qui ſuper ſacra Evangelia jurat. Huic quæſtioni* Joannes Chryſoſtomus *b reſpondet, dicens.*

C. XI. *Non eſt majus per Evangelium, quam per Deum jurare.*

SI e aliqua cauſa fuerit, modicum videtur facere, qui jurat per Deum. Qui autem jurat per Evangelium, majus aliquid feciſſe videtur. Quibus ſimiliter dicendum eſt: Stulti, Scripturæ ſanctæ 1 propter Deum ſunt, non Deus propter Scripturas.

Corr. Rom. ¶ 1 Sanctæ) *Sic eſt emendatum ex aliquot vetuſtis, & originali, & Polycarpo. Antea legebatur,* factæ.

C. XII. *Non ſolum in altari, vel reliquiis, ſed etiam in communi loquela perjurium caveatur.*

Item Hieronymus *d*.

HAbemus *e* in lege Dei ſcriptum: *Non pejerabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui in vanum.* Ideo admonendi ſunt omnes, ut diligenter caveant perjurium, non ſolum in altari, ſeu Sanctorum reliquiis, ſed etiam in communi loquela.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus, & Ivo citant ex dictis Hieronymi, apud quem non eſt inventum, ſed in Capitularibus lib. 1. cap. 63.*

C. XIII. *Non prohibet Deus jurare, ſed pejerare.*

Item Iſidorus *ſententiarum lib. 2. c. 31.*

NOn *f* eſt contra Dei præceptum jurare; ſed dum jurandi uſum facimus, perjurii crimen incurrimus.

C. XIV. *Juratio non eſt peccatum.*

Item Auguſtinus *de verbis Apoſtoli ſerm. 28. al. 30.*

SI *g* peccatum eſſet juratio, nec in vetere lege diceretur: *Non pejerabis: reddes autem Domino juramenta* h *tua.* Non enim peccatum præciperetur nobis. *Item infra.* §. 1. Non vobis dicimus, nos non jurare. Si enim hoc dicimus, mentimur. Quantum ad me pertinet, juro, ſed quantum mihi videtur, magna neceſſitate compulſus: cum video non mihi credi, niſi faciam, & ei, qui mihi non credit, non expedire, quod non credit. Hac perpenſa ratione, & conſideratione librata, cum magno timore dico: *Coram Deo*, aut, *teſtis eſt Deus*, aut, *ſcit Chriſtus*, ſic eſſe in animo meo: & video, quia plus eſt, id eſt, quia amplius eſt, quam eſt eſt, non non. Sed quod amplius eſt, a malo eſt, & ſi non a malo jurantis, a malo eſt non credentis.

3 ps Gratian. *Ex præmiſſis colligitur, quod jurare non eſt peccatum, non tamen tanquam bonum eſt appetendum, ne conſuetudine jurandi labamur in perjurium. Sed cum dicatur procedere a malo non credentis, videtur, quod etſi jurare peccatum non ſit, juramentum tamen recipere malum ſit. Sed nomine mali non malitia, ſed peccati pœna intelligitur. Ex pœnali enim infirmitate incredulitas illa proceſſit, qua ad jurandum compellimur. Ipſum autem jurare, ſicut peccatum non eſt, ita juramentum ab aliquo recipere malum non eſt.*

C. XV. *Juramentum accipere non prohibemur.*

Unde Auguſtinus *ſcribit ad Publicolam epiſt. 154.*

QUamvis *a* dictum ſit, ne juremus, nuſquam me in Scripturis ſanctis legiſſe memini, ne ab aliquo jurationem accipiamus.

4 ps Gratian. *Sed quæritur, an ſit utendum fide ejus, qui per dæmonia jurat. De his ita ſcribit* Auguſtinus *eadem epiſt. 154. ad Publicolam.*

C. XVI. *Licet uti fide ejus, qui, ut eam ſervet, per dæmonia jurat.*

MOvet *b* te, utrum ejus fide utendum ſit, qui, ut eam ſervet, per dæmonia juraverit. Ubi te volo prius conſiderare, utrum ſi quiſpiam per Deos falſos juraverit, ſe fidem ſervaturum, & eam non ſervaverit, non tibi videatur bis peccaſſe? Si enim tali juratione promiſſam ſervaret *c* fidem, ideo tantum peccaſſe judicaretur, quia per tales Deos juravit. Illud autem nemo recte reprehenderet, quia fidem ſervavit. Nunc vero quia & juravit, per quos non debuit, & contra pollicitam fidem fecit, quod non debuit, bis utique peccavit: ac per hoc, qui utitur fide illius, quem conſtat juraſſe per Deos falſos, & utitur non ad malam rem, ſed ad licitam, & bonam, non peccato ejus ſe ſociat, quo per dæmonia juravit, ſed bono pacto ejus, quo fidem ſervavit. Neque enim hic eam *d* dico fidem ſervari, qua fideles vocantur, qui baptizantur in Chriſto. Illa enim longe alia eſt, longeque diſcreta a fide humanorum placitorum, atque pactorum. Veruntamen ſine ulla dubitatione minus malum eſt per Deos falſos *e* veraciter jurare, quam per Deum verum fallaciter. Quanto enim, per quod juratur, magis eſt ſanctum, tanto magis eſt pœnale perjurium. §. 1. Alia ergo quæſtio eſt, utrum non peccet, qui per falſos Deos ſibi jurari facit: quia 1 ille, qui ei jurat, jurat per Deos falſos, quos colit. Cui quæſtioni poſſunt illa teſtimonia ſuffragari, quæ ipſe commemoraſti de Laban *f*, & Abimelech, ſi tamen Abimelech per Deos ſuos juravit, ſicut Laban per Deum Nachor 2.

Corr. Rom. ¶ 1 Quia ille] *In epiſtolis B. Auguſtini excuſis legitur,* quam illa, qui ei jurat, falſos Deos colit. *In codice earundem Vaticano,* quando illa, qui ei jurat, falſos Deos colit: *in editione Frobeniana, & apud Ivonem,* quia ille, qui ei jurat, falſos Deos colit.

¶ 2 Nachor] *Sic eſt emendatum ex loco ipſo Geneſis, Ivone, & uno vetuſto Gratiani codice; in cujus quidem vulgatis erat,* per Deum Sochor: *in B. Auguſtino autem,* per Deum Jacob.

Gratian. *Sic etiam cum in libro* g *Machabæorum Romani leguntur pacem firmaſſe cum Judæis, intelligendi ſunt juraſſe per falſos Deos, ſicut & Judæi juraverunt per Deum verum. Sic etiam & de juramento, quod fit per creaturas, intelligendum eſt: quod ipſum quidem jurare per creaturas malum eſt, quia a Deo prohibitum eſt; ſed ſervare quod juratur, bonum eſt, ut evitetur peccatum mendacii, & doloſitatis.* §. 1. *Sed* h *objicitur, quod Joſeph, vir ſanctus, per creaturas juravit, dum dixit fratribus ſuis:* Per ſalutem Pharaonis non exibitis hinc. §. 2. *Sed ſciendum eſt, quod Sancti non tam per creaturas, quam per auctorem creaturarum jurabant: nec in creaturis aliud, quam creatorem ipſarum venerabantur: ſicut Joſeph, qui per Pharaonem jurando, hoc in eo veneratus eſt, quod Dei judicio poſitus erat in infimis* k. *Unde Apoſtolus* l *ait:* Omnis poteſtas a Deo eſt. *Item Chriſtus Pilato* m: Non haberes in me poteſtatem, niſi eſſet tibi datum deſuper. *Deus autem per creaturas jurare prohibuit, ne*

a al. a Synodo. Burch. b Auctor operis imperfecti in Matth. hom. 44. Sent. 3. diſt. 39. Polycar. l. 6. tit. 11. d Cap. l. 1. c. 63. e Burchar. l. 12. c. 2. Ivo p. 12. c. 59. Levit. 19. f Polyc. l. 6. t. 12. Burch. l. 12. c. 10. Ivo p. 12. c. 7. Pann. l. 8. c. 88. g Ivo p. 12. c. 8. Pannor. l. 8. c. 89. Polyc. l. 6. t. 11. h al. jusjurandum tuum.

a Ivo p. 12. c. 4. Sent. 3. diſt. 39. Auſ. l. 12. c. 75. b Ivo p. 12. c. 35 Pann. l. 8. c. 117. Polyc. l. 6. t. 11. c al. cuſtodieris. d al. eandem. e al. falſum Deum. f Gen. 21. & 31. g 1. Machab. 8. h Sent. 3. diſt. 39. i Gen. 42. k al. Memphis. l Rom. 13. m Jo. 19.

vel more Gentilium aliquod numen deitatis creaturæ ineſſe crederetur, vel ne creaturas contemptibiles judicando, per eas promiſſa pro nihilo duceremus. §. 3. Sed quæritur, quid gravius ſit, an per creaturas, an per creatorem jurare fallaciter? Dupliciter enim reus eſt, qui per creaturas jurat mendaciter; quia & contra prohibitionem jurat, per quod ſibi jurare non licet, (a quo peccato eſt immunis, qui non niſi per creatorem jurat,) & proximum dolo capit, quod facit etiam per creatorem mendaciter jurans. Sed ſi perjurium tanto magis pœnale eſt, quanto ſanctius illud eſt, per quod juratur, apparet, quod etſi per creaturas mendaciter jurans dupliciter peccet, graviori tamen ſe ſubjicit pœnæ, qui per creatorem jurat mendaciter.

5 pars. §. 4. Perjurii autem pœna graviſſima eſt: quam ſi quis timens, ad confeſſionem venire noluerit, a fidelium conſortio eſt abjiciendus.

C. XVII. *Fidelium conſortio careat, qui pœnitentiam perjurii agere noluerit.*

Unde Eutychianus Papa.

PRædicandum *a* eſt etiam, ut perjurium fideles caveant, & ab hoc ſummopere abſtineant, ſcientes hoc grande ſcelus eſſe, & in lege, & in Prophetis, & in Evangelio prohibitum. Audivimus enim quoſdam parvipendere hoc ſcelus, & levem quodammodo perjuris pœnitentiæ modum imponere: qui noſſe debent, talem de perjurio pœnitentiam imponi debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, & de homicidio ſponte commiſſo, & de cæteris criminalibus vitiis. §. 1. Si quis vero perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiam *b* longam, ad confeſſionem venire noluerit, ab Eccleſia repellendus eſt, ſive a communione, & conſortio fidelium, ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque 1 oret, neque in domo ſua eum recipiat.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, Polycarpus, & Ivo citant ex Eutychiano. Inventum vero eſt inter quædam capitula Theodulphi Epiſcopi Aurelianenſis ad ſuos Presbyteros ſcripta, c. 26. quæ in antiquo codice Romæ habentur.*

¶ 1 Neque oret,] *Additum id eſt ex Theodulpho, Burchardo, & Ivone.*

QUÆSTIO II.

a ps QUod autem perjurium ſit falſum jurare, facile probatur. Ait enim Auguſtinus in libro Pſalmorum ſuper: Domini eſt terra.

C. I. *Pejerat, qui aliter facturus eſt, quam promittit.*

IN dolo jurat, qui aliter facturus eſt, quam promittit, cum perjurium ſit, nequiter decipere credentem.

Corr. Rom. ¶ *Quod hic citatur ex B. Auguſtino in gloſſa interlin. Pſ. 23. in verſ.* Nec juravit in dolo, *refertur ex Caſſiodoro.*

C. II. *Quod debeat habere comites jusjurandum.*

Item Hieronymus *ſuper Hieremiam, lib. 1. ad c. 4.*

ANimadvertendum *c* eſt, quod jusjurandum hos habeat comites, veritatem, judicium, atque juſtitiam. Si iſta defuerint, nequaquam erit juramentum, ſed perjurium.

Gratian. *Item, qui falſum jurat, mentitur. Mentiendo autem jurare nihil aliud eſt, quam pejerare. §. 1. Cum ergo omnes, qui loquuntur mendacium, perdendi ſint, juxta illud Pſalmiſtæ* d: Perdes omnes, qui loquuntur mendacium: *multo magis damnabiles ſunt, qui mentiendo pejerare convincuntur: quia nomen Dei ſui in vanum aſſumunt. §. 2. Sed e aliud eſt, falſum jurare, aliud jurare in dolo. Non enim omnis, qui aliter facturus eſt, quam promittit, in dolo jurat. Licet enim Apoſtolus aliter facturus eſſet, quam promitteret Corinthiis in prima epiſtola, cum ait:* f Veniam ad vos, *non tamen in dolo juravit, aut mendaciter promiſit. Ille enim in dolo jurat, aut mendaciter promittit, in cujus mente eſt; non ſic ſe facturum, ut promittit. Ille autem, qui promittit falſum, quod putat verum, nec in dolo jurat, nec mendaciter promittit.*

C. III. *De eo, qui jurat falſum, quod putat verum.*

Unde Auguſtinus *de verbis Apoſtoli, ſerm. 28. al. 30.*

HOmines *a* falſum jurant, vel cum fallunt, vel cum falluntur. Aut enim putat homo verum eſſe, quod falſum eſt, & temere jurat: aut ſcit, vel putat falſum eſſe, & tamen pro vero jurat, & nihilominus cum ſcelere jurat. Diſtant autem *b* iſta perjuria, quæ duo commemoravi. Fac 1 illum jurare, qui verum putat eſſe, pro quo jurat: verum putat eſſe, & tamen falſum eſt: non ex animo iſta pejerat *c*, fallitur: hoc pro vero habet, quod falſum eſt, non pro re falſa ſciens jurationem interponit. Da alium, qui ſcit falſum eſſe, & dicit verum eſſe, & jurat tanquam verum ſit, quod ſcit falſum eſſe. Videtis, quam iſta deteſtanda ſit bellua, & de rebus humanis exterminanda. Quis enim hoc fieri velit? Omnes homines talia deteſtantur. Fac alium, qui putat falſum eſſe, & jurat tanquam verum ſit, & forte verum eſt. Verbi gratia (ut intelligatis) pluit in illo loco: interrogas hominem, & putat non pluiſſe, & ad negotium ipſius competit, ut dicat, pluit, ſed putat non pluiſſe: Dicitur ei, vere pluit? vere; & jurat 2: & tamen pluit ibi, ſed ille neſcit, & putat non pluiſſe: perjurus eſt. Intereſt, quemadmodum verbum procedat ex animo. Ream linguam non facit, niſi mens rea.

Corr. Rom. ¶ 1 Fac illum] *Sic etiam apud Ivonem, & in uno Vaticano codice ſermonum B. Auguſtini, & in Antuerp. editione. Nam in aliis eſt,* facilius jurat.

¶ 2 Et jurat:] *Addita hæc ſunt ex originali, & Ivone, ut locus ſit integer. Neceſſe enim eſt præcedere juramentum, ut quis perjurus dicatur, cujus juramenti in codicibus Gratiani nulla erat mentio. Alia etiam nonnulla ſunt emendata.*

Gratian. *Quia ergo mens hujus non erat rea (neſciebat enim falſum eſſe, quod juravit eſſe verum) nec temere, vel negligenter, ſed cum magna diligentia videbatur ſibi deprehendiſſe verum, quod juravit falſum, perjurii reus nequaquam eſt judicandus. Item, quod dicitur, qui falſum jurat, mentitur, non univerſaliter hoc intelligi debet. Non enim omnis, qui falſum dicit, mentitur: ſicut nec omnis, qui mentitur, falſum dicit.*

C. IV. *Non eſt mentiri, dicere falſum, quod putat verum.*

Unde Auguſtinus *in Enchiridio c. 22.*

IS *d* autem, qui mentitur, contra id, quod animo ſentit, loquitur, voluntate fallendi. §. 1. Et utique verba propterea inſtituta ſunt, non per quæ ſe invicem homines fallant, ſed per quæ in alterius quiſque notitiam cogitationes ſuas proferat. Verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt, peccatum eſt. §. 2. Nec ideo ullum mendacium putandum eſt non eſſe peccatum, quia poſſumus aliquando alicui prodeſſe mentiendo. Poſſumus enim & furando aliquando alicui prodeſſe, ſi pauper, cui palam datur, ſentit commodum, & dives, cui clam tollitur, non ſentit incommodum: nec ideo tale furtum quiſquam dixerit non eſſe peccatum. & *ſupra c. 18. §. 3.* Nemo *e* mentiens judicandus eſt, qui dicit falſum, quod putat verum: quoniam, quantum in ipſo eſt, non fallit ipſe, ſed fallitur. Non itaque mendacii, ſed aliquando temeritatis arguendus eſt, qui falſa incautus credit *f*, ac pro veris habet: potiuſque e contrario, quantum in ipſo eſt, mentitur ille, qui dicit verum, quod putat falſum. Quantum enim ad animum ejus attinet, quia non quod ſentit, hoc dicit,

a *Polyc. l. 6. t. 32. Anſ. l. 11. c. 71. Burch. l. 12. c. 14. Ivo p. 12. c. 71.* b *al.* pœnitentiæ longam ærumnam. c *Sent. 3. diſt. 39. Ivo p. 12. c. 22. Pann. l. 8. c. 123.* d *Pſal. 5.* e *Sent. ibid.* f *2. Cor. 16.*

a *Sent. 3. diſt. 39. Ivo p. 12. c. 39. Pann. l. 8. c. 131.* b *al.* tamen. c *al.* perjurat,] *orig.* d *al.* Omnis] *orig. Sent. 3. diſt. 38.* e *Sent. ibid. Pann. l. 8. c. 133. Ivo p. 12. c. 51.* f *incautus credita pro veris habet.*] *orig.*

dicit, non verum dicit; quamvis verum inveniatur eſſe, quod dicit. Nec ullo modo liber eſt a mendacio, qui ore neſciens verum loquitur, ſciens autem voluntate mentitur. Non conſideratis itaque rebus ipſis, de quibus aliquid dicitur, ſed ſola intentione dicentis, melior eſt, qui neſciens falſum dicit, quoniam id verum putat, quam qui mentiendi animum ſciens gerit, neſciens verum eſſe, quod dicit.

C. V. *Non mentitur, qui animum fallendi non habet.*

Item Gelaſius Papa.

BEatus Paulus Apoſtolus non ideo (quod abſit) feſelliſſe credendus eſt, aut ſibi extitiſſe contrarius, quoniam cum ad Hiſpanos ſe promiſiſſet iturum, diſpoſitione divina majoribus occupatus ex cauſis implere non potuit, quod promiſit. Quantum enim ipſius voluntatis interfuit, hoc pronuntiavit, quod revera voluiſſet efficere. Quantum enim ad divini ſecreta conſilii (quæ, ut homo, omnia non potuit, licet ſpiritu Dei plenus, agnoſcere) ſuperna prætermiſit diſpoſitione præventus. §. 1. Nec quia B. Petrus Apoſtolus pro affectu divinæ reverentiæ ipſi Domino reſpondit *a*: *Non lavabis mihi pedes in æternum*, feſelliſſe (quod abſit) aut in ſua putabitur minime conſtitiſſe ſententia, quia mox eidem divinæ voluntati ceſſerit, & quod ſe dixerat non eſſe facturum, cauſis adſtrictus humanæ ſalutis, paſſus eſt prona voluntate faciendum.

2 pars. Gratian. *Ille ergo falſum jurando mentitur, qui ſcit falſum eſſe, quod jurat. Eſt enim mendacium (ut Auguſtinus* b *ait) falſa ſignificatio vocis* c *cum voluntate fallendi. §. 1. Sed cum fallere ſemper ſit voluntatis, falli autem vel infirmitatis, vel temeritatis; gravius autem ſit, quod ex voluntate, quam quod ex temeritate, vel infirmitate procedit: aliquando contingit falli vel nullum, vel minimum eſſe peccatum: aliquando ex ipſa rerum varia conſideratione minus eſt fallere, quam falli.*

C. VI. *Falli in his, quæ ad fidem non pertinent, aut parvum, aut nullum eſt peccatum.*

Unde Auguſtinus *in Enchiridio, c. 21.*

IN *d* quibus e rebus nihil intereſt ad capeſſendum Dei regnum, utrum credantur, an non, vel utrum vera ſive ſint, ſive putentur, an falſa i in his errare, id eſt, aliud pro alio putare, non arbitrandum eſt eſſe peccatum, aut ſi eſt, minimum eſſe, atque leviſſimum.

C. VII. *In his, quæ ad fidem pertinent, gravius eſt falli, quam alios decipere.*

Idem *in Enchiridio, c. 18.*

IN *f* ipſarum conſideratione rerum, quæ dicuntur, tantum intereſt, quia ſive quis fallatur, ſive mentiatur, utcunque *g* falli, quam mentiri, minus eſt malum, quantum pertinet ad hominis voluntatem; tamen longe tolerabilius eſt in his, quæ a religione ſejuncta ſunt, mentiri, quam in his, ſine quorum fide, vel notitia Deus coli non poteſt, falli.

Corr. Rom. ¶ *Apud B. Auguſtinum, nec multo aliter apud Ivonem legitur:* In ipſarum autem, quæ dicuntur, conſideratione rerum tantum intereſt, qua in re quiſque fallatur, ſive mentiatur, ut cum falli, quam mentiri minus ſit malum, quantum pertinet ad hominis voluntatem, tamen longe tolerabilius ſit in his, &c. *Verum ob gloſſam in verſic.* utcunque, *al.* ubicunque, *non eſt mutatum.*

3 pars. Gratian. *Item, quod dicitur:* Perdes omnes, qui loquuntur mendacium: *non de omni mendacio intelligendum eſt. Sunt enim quædam mendacia, in quibus etſi ſit aliqua culpa, non tamen damnabilia ſunt: imo tanquam non mendacia habenda ſunt. Sunt & alia mendacia, quæ ſunt gravioris culpæ, de quibus intelligitur:* Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. §. 1. *Ut autem appareat, quæ mendacia ſint venialia, & quæ damnabilia, diſtinguendum eſt, quot ſint genera mendacii.*

C. VIII. *Quot ſint genera mendacii.*

De quibus Auguſtinus *ſcribit in libro de mendacio, c. 14.*

PRimum *a* eſt capitale mendacium, longeque fugiendum, quod fit in doctrina religionis: ad quod mendacium nulla conditione quiſquam debet adduci. Secundum autem, ut aliquem lædat injuſte, quod tale eſt, ut & nulli proſit, & obſit alicui. Tertium, quod ita prodeſt alteri, ut obſit alteri, quamvis non ad immunditiam obſit corporalem. Quartum, quod fit ſola mentiendi, fallendique libidine, quod merum *b* mendacium eſt. Quintum, quod fit placendi cupiditate de ſuaviloquio. His omnibus penitus evitatis, atque rejectis, ſequitur ſextum genus, quod & nulli obeſt, & prodeſt alicui: veluti ſi quiſpiam pecuniam alicujus injuſte 1 tollendam ſciens, ubi ſit, neſcire ſe mentiatur, quocunque 2 interrogante. Septimum, quod & nulli obeſt, & prodeſt alicui: veluti ſi nolit hominem ad mortem quæſitum prodere, mentiatur. *& infra ibidem.* Octavum eſt genus mendacii, quod & nulli obeſt, & ad hoc prodeſt, ut ab immunditia corporali aliquem tueatur. *& infra. c. 21.* §. 1. Non eſt igitur mentiendum in doctrina pietatis: magnum enim ſcelus eſt, & primum genus deteſtabilis mendacii. Non eſt mentiendum ſecundo genere, quia nulli facienda eſt injuria. Non eſt mentiendum tertio genere, quia nulli cum alterius injuria conſulendum eſt. Non eſt mentiendum quarto genere, propter mendacii libidinem, quæ per ſeipſam vitioſa eſt. Non eſt mentiendum quinto genere, quia nec ipſa veritas ſine *c* placendi hominibus enuntianda eſt; quanto minus mendacium, quod per ſeipſum, quia mendacium eſt, utique turpe eſt. Non eſt mentiendum ſexto genere, neque enim recte etiam teſtimonii veritas pro cujuſquam temporali commodo, ac ſalute corrumpitur: ad ſempiternam vero ſalutem nullus ducendus eſt opitulante mendacio. *& infra.* Neque ſeptimo genere mentiendum, non enim cujuſquam commoditas, aut ſalus temporalis, perficiendæ fidei præferenda eſt: nec ſe quiſquam 3 in recte factis noſtris tam male moveri ſentiat, ut fiat etiam animo deterior, longeque a pietate remotior. *& infra.* Nec octavo genere mentiendum eſt, quia & in bonis caſtitas animi pudicitiæ 4 corporis præfertur, & in malis id, quod ipſi facimus, eo, quod fieri ſinimus, nobis damnabilius eſt. §. 2. In his autem octo generibus tanto quiſque minus peccat, cum mentitur, quanto 5 magis a primo recedit. Quiſquis autem eſſe aliquod genus mendacii, quod peccatum non ſit, putaverit, decipiet ſeipſum turpiter, cum honeſtum ſe deceptorem arbitratur aliorum.

Corr. Rom. ¶ 1. Injuſte] *Abeſt ab originali vox iſta, pro qua in duobus Gratiani codicibus legitur,* juſte.

¶ 2 Quocunque interrogante] *Addita hæc ſunt ex originali.*

¶ 3 Se quiſquam] *Apud B. Auguſtinum, & Ivonem eſt:* Nec ſi quiſquam in recte factis noſtris tam male movetur, ut fiat etiam animo deterior, longeque a pietate remotior, propterea recte facta deſerenda ſunt. *Sed ob gloſſam in verſ.* recte factis, *non eſt mutatum.*

¶ 4 Pudicitiæ] *Apud eoſdem habetur,* pudicitia corporis: & in malis id, quod ipſi facimus eo, quod fieri ſinimus, majus eſt. *Sed eadem cauſa obſtitit, ne mutaretur.*

¶ 5 Quanto magis] *In originali legitur,* quanto emergit ad octavum: tanto amplius, quanto devergit ad primum. *Sed erat gloſſa in verſ.* recedit.

a *Joan. 13.* b *In libro ad Conſentium contra mendacium cap. 12. Ivo p. 12. c. 48. Pannorm. l. 8. c. 125.* c *abeſt ab orig.* d *Sent. 3. diſt. 39. Ivo p. 12. c. 45. Pann. l. 8. c. 132.* e *al. quibuſdam*] *orig. Ivo p. 12. c. 51.* f *al. ubicunque.* g *Pſal. 5.*

a *Sent. 3. diſt. 38. Ivo p. 12. c. 1. Pann. l. 8. c. 124.* b *merum*] *orig.*] *al. verum.* c *al. cauſa.*

Digitized by Google

C. IX. *Non licet alicui humilitatis cauſa mentiri.*

Item Auguſtinus *de verbis Apoſtoli ſerm. 31. al. 29.*

CUm *a* humilitatis cauſa mentiris, ſi non eras peccator, antequam mentireris, mentiendo efficeris, quod evitaveras. Veritas in te non eſt, niſi te ita dixeris peccatorem, ut etiam eſſe cognoſcas. Veritas autem ipſa eſt, ut quod es, dicas. Nam quomodo eſt humilitas, ubi regnat falſitas?

C. X. *De eodem.*

Item Gregorius *lib. 26. Moralium c. 2. al. 3.*

INcaute ſunt 1 humiles, qui ſe mendacio illaqueant.

Corr. Rom. ¶ 1 Incaute ſunt] *Sic in pleriſque manuſcriptis. Vulgata lectio erat,* incauti ſunt homines. *Integer autem B. Gregorii locus ſic habet:* Incaute ſunt humiles, qui ſe mendacio illaqueant, dum arrogantiam vitant, imo mentiendo ſuperbiunt: quia contra veritatem ſe erigunt, quam relinquunt.

C. XI. *Non licet mentiri, ut arrogantia vitetur.*

Item Auguſtinus *ſuper Joannem tractatu* 43.

NOn ita caveatur arrogantia, ut veritas relinquatur.

C. XII. Non *omne mendacium æque peccatum eſt.*

Idem *in Enchiridio c.* 18.

MIhi *a* autem videtur peccatum eſſe quidem omne mendacium, ſed multum intereſſe, quo animo, & quibus de rebus quiſque mentiatur. Non enim ſic peccat ille, qui conſulendi, quomodo ille, qui nocendi voluntate mentitur: nec tantum nocet, qui viatorem mentiendo in adverſum *c* iter mittit, quantum is, qui viam vitæ mendacio fallente depravat.

Corr. Rom. ¶ *Nonnulla in hoc capite ſunt inducta, & alia emendata ex B. Auguſtino, & Ivone.*

C. XIII. *Non eſt aliquo modo quilibet decipiendus.*

Item Auguſtinus *in libro de conflictu vitiorum, atque virtutum c.* 19.

NEc *d* artificioſo mendacio *e*, nec ſimplici verbo oportet decipere quenquam: quia quomodolibet 1 mentitur quis, occidit animam.

Corr. Rom. ¶ 1 Quomodolibet] *In ipſo libello legitur,* quolibet artis modo mentiatur, os, quod mentitur, occidit animam. *Sed Ivo cum Gratiano concordat.*

C. XIV. *Pro temporali vita alicujus, perfectus mentiri non debet.*

Item Auguſtinus *in quinto Pſalmo ad verſic.*

Perdes omnes, qui loquuntur.

NE *f* quis arbitretur, perfectum, & ſpiritualem hominem pro iſta temporali vita, in cujus morte non occiditur ſive ſua, ſive alterius anima, debere mentiri. Quoniam aliud eſt mentiri, aliud eſt verum occultare: ſiquidem aliud eſt falſum dicere; aliud verum tacere; ut ſi quis forte vel ad iſtam viſibilem mortem non vult hominem prodere, paratus eſſe debet verum occultare, non falſum dicere, ut neque prodat, neque mentiatur, ne occidat animam ſuam pro corpore alterius. *& infra.* §. 1. Duo *g* ſunt omnino genera mendaciorum, in quibus non eſt magna culpa, ſed tamen non ſunt ſine culpa; cum aut jocamur, aut, ut proximis proſimus, mentimur. Illud primum in jocando ideo non eſt pernicioſiſſimum, quia non fallit. Novit enim ille, cui dicitur, joci cauſa eſſe dictum. Secundum autem ideo minus *h* eſt, quia retinet nonnullam benevolentiam. §. 2. Illud vero, quod non habet duplex cor, nec mendacium quidem dicendum eſt, tanquam verbi gratia, ſi cui gladius commendetur, & promittat ſe redditurum, cum ille, qui commendavit, popoſcerit; ſi forte gladium ſuum repetat furens, manifeſtum eſt tunc non eſſe reddendum, ne vel ſe occidat, vel alios, donec ei ſanitas reſtituatur. Hic ideo non habet duplex cor, quia ille, cui commendatus eſt gladius, cum promittebat ſe redditurum poſcenti, non cogitabat furentem poſſe repetere. *& infra.* §. 3. Manifeſtum 1 eſt non eſſe culpandum, aliquando verum tacere; falſum autem dicere, non invenitur conceſſum eſſe perfectis.

Corr. Rom. ¶ 1 Manifeſtum] *Apud B. Auguſtinum hæc antecedunt:* Verum autem occultavit & Dominus, cum diſcipulis nondum idoneis dixit: *Multa a habeo vobis dicere, ſed nunc non poteſtis portare illa*; & Apoſtolus Paulus, cum ait: *Non b potui loqui vobis, quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus.* Unde manifeſtum eſt &c.

C. XV. *Noſtro peccato alterius ſaluti conſulere non debemus.*

Idem *in libro contra mendacium c.* 17.

FAciat *c* homo etiam pro temporali hominum ſalute, quod poteſt. Cum autem ad hunc articulum ventum fuerit, ut tali ſaluti conſulere, niſi peccando, non poſſit, jam ſe exiſtimet non habere, quid faciat, quando id reliquum eſſe perſpexerit, quod non 1 recte faciat.

Corr. Rom. ¶ 1 Non) *Addita eſt negatio ex originali, & Ivone: neque enim gloſſa impediebat.*

C. XVI. *De eodem.*

Item Iſidorus *in Synonymis d c.* 10.

OMne *e* genus mendacii ſummopere fuge: nec caſu, nec ſtudio loquaris falſum: nec ut præſtes, mentiri ſtudeas, nec qualibet fallacia vitam alicujus defendas. Cave mendacium in omnibus.

C. XVII. *De eodem.*

Item Auguſtinus *in libro de mendacio c.* 6.

SI quis ad te confugiat, qui mendacio tuo poſſit a morte liberari, non es mentiturus. Os enim *f*, quod mentitur, occidit animam. *& infra.* §. 1. Cum ergo mentiendo vita æterna amittitur, nunquam pro cujuſquam vita temporali mentiendum eſt.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc abeſt a pleriſque vetuſtis, & in duobus eſt cum nomine Paleæ.*

C. XVIII. *Non reputantur mendacia, cum ea, quæ non ſunt, joco dicuntur.*

Item Auguſtinus *in libro quæſt. q.* 145. *Gen.* 44.

QUod *g* autem ait fratribus ſuis Joſeph; *Neſciebatis, quia augurio auguratur homo, qualis ego?* de hoc augurio etiam mandavit eis dicendum per hominem ſuum: quid ſibi velit, quæri ſolet. An quia non ſerio, ſed joco dictum eſt, ut exitus docuit, non eſt habendum mendacium? Mendacia enim a mendacibus ſerio aguntur, non joco. Cum autem, quæ non ſunt, tanquam joco dicuntur, non deputantur mendacia.

Gratian. *Sed in vetere Teſtamento multa permittebantur, quorum exemplis hodie uti non licet.*

C. XIX. *Veterum exemplo mentiri non licet.*

Unde Gregorius *lib. 18. moral. c. 3. al.* 4.

SI quis per vetus Teſtamentum vult ſuum tueri mendacium, quia minus illic quibuſdam fortaſſe nocuerit, dicat neceſſe eſt, rerum alienarum raptum, & retributionem injuriæ, quæ infirmis illic conceſſa ſunt, ſibi nocere non poſſe. Quæ omnia cunctis liquet, quanta animadverſione veritas inſequitur, quæ nobis jam ſignificationis ſuæ umbra poſtpoſita, in vera carne declaratur.

C. XX.

a *Ivo p. 12. c. 42. Pann. l. 8. c. 128.* b *Ivo p. 12. c. 51.* c. *al. diverſum.* d *Ivo p. 12. c. 44.* e *al. ingenio.* f *Anſ. l. 11. c. 79. Ivo p. 12. c. 46. Pann. l. 8. c. 130.* g *In Conc. Toletano 8. c. 2.* h *al. mitius.*

a *Joh. 1.* b *1. Cor. 3.* c *Ivo p. 12. c. 48. Pann. l. 8. c. 126.* d *Capit. de mendacio in recen. impreſſ. & ſimile l. 2. de ſummo bono c. 20.* e *Ivo p. 12. c. 49. Pann. l. 8. c. 126.* f *Sap. 1.* g *Ivo p. 12. cap. 43. Pann. l. 8. c. 129.*

Digitized by Google

C. XX. *Obſtetrices de pietate remunerate, de mendacio ſunt punitæ.*

Idem eod. libro cap. 2. al. 4.

SI *a* qualibet culpa ſequenti ſolet pia operatione purgari, quanto magis hæc facillime abſtergitur, quam mater boni operis pietas ipſa comitatur? Nonnulli vero de obſtetricum fallacia conantur aſſerere, hoc mendacii genus non eſſe peccatum, maxime quod illis mentientibus ſcriptum *b* eſt: *quia ædificavit illis Dominus domos*. In qua magis recompenſatione cognoſcitur, quid mendacii culpa mereatur. Nam benignitatis earum merces, quæ eis in æterna potuit vita retribui, præmiſſa *c* culpa mendacii, in terrenam eſt recompenſationem declinata.

Gratian. *Abraham quoque loquens ad pueros ſuos ait* d: Sedete hic cum aſino: ego, & puer illuc uſque pertranſibimus: & cum adoraverimus, revertemur ad vos: *licet aliud ſe facturum deliberaret, tamen excuſatur a mendacio. Unde Ambroſius in libro de Patriarchis*. Prophetavit *e* Abraham, quod ignorabat. Ipſe ſolus diſponebat redire immolato filio. Sed Dominus per os ejus locutus eſt, quod parabat. Captioſe autem loquebatur cum ſervulis, ne cognito negotio, aut impediret aliquis, aut gemitu obſtreperet, aut fletu.

§. 1. *Quandoque aliquid jubendo ſignificamus velle fieri, quod tamen fieri nolumus, ſed experimentum obedientiæ quærimus: ſicut Abraham a Deo tentatus legitur* f, *cum juſſus eſt immolare filium, quem Dominus nolebat ab eo occidi. Unde in eodem libro idem* g *Ambroſius*: Non enim volebat Deus immolari a patre filium: nec impleri hoc munus volebat, qui ovem pro filio immolandam obtulit: ſed tentabat affectum patris, ſi Dei præcepta præferret filio. *& infra*. Non injicias, *inquit*, manum in puerum, neque facias ei quicquam. *& infra*. Affectum tuum inquiſivi, non factum exegi: tentavi mentem tuam, ſi etiam filio dilectiſſimo non parceres propter me. Non aufero, quod donavi ipſe: nec hæredem invideo, quem largitus ſum non habenti.

C. XXI. *Simulatio utilis eſt, & in tempore aſſumenda.*

Item Hieronymus in epiſt. ad Galatas c. 2.

UTilem ſimulationem, & in tempore aſſumendam, Jehu Regis Iſrael nos doceat exemplum: qui cum non potuiſſet interficere Sacerdotes Baal, niſi ſe finxiſſet velle idolum colere, dixit *h*: *Congregate mihi omnes Sacerdotes Baal. Si enim Rex Achab ſervivit Baal in paucis, ego ſerviam ei in multis*. Et David *i*, quando mutavit faciem ſuam coram Abimelech, & dimiſit eum, & abiit. Nec mirum quamvis juſtos homines, tamen aliqua ſimulare pro tempore ob ſuam, & aliorum ſalutem: cum & ipſe Dominus noſter non habens peccatum, nec carnem peccati, ſimulationem peccatricis carnis aſſumpſerit, ut condemnans in carne peccatum, nos in ſe faceret juſtitiam Dei.

Gratian. *Ecce quæ mendacia ſunt venialia, & quæ damnabilia. §. 1. Sed quæritur, quare dicat Auguſtinus, non eſſe mentiendum pro temporali vita alicujus: cum Abraham* κ *deſcendens in Ægyptum rogaverit Saram, ut ſororem ejus ſe eſſe mentiretur, dicens*: Novi, quod pulchra ſis mulier, & quod cum viderint te Ægyptii, dicturi ſunt, uxor illius eſt, interficient me, & te reſervabunt. Dic ergo, obſecro te, quod ſoror mea ſis, ut bene ſit mihi propter te, & vivat anima mea ob gratiam tui. *Sed Abraham non mendacium dici, ſed verum taceri voluit*.

C. XXII. *Quomodo Abraham excuſetur a mendacio, qui Saram ſororem ſuam eſſe dixit.*

Unde idem Auguſtinus *ait in quæſt. Gen. q. 26.*

QUæritur, cur Patriarcha mentiri voluit, ut diceret Saram ſororem ſuam, & non potius Deo commiſit *a* qui ſi vellet, ejus pudicitiam apud Pharaonem ſervare poſſet. Sed veritatem voluit celari, non mendacium dici. Soror enim dicitur, quia filia fratris erat. Et in hoc oſtenditur, quod nemo debet tentare Deum ſuum, dum habet, quod rationabili conſilio faciat. Fecit *a*, quod potuit, quod non potuit, Deo commiſit, in quem ſperavit: nec cum fides, aut ſpes fefellit. Si autem interrogatus illam fœminam indicaſſet uxorem, duas res tuendas committeret Deo, & vitam ſuam, & uxoris pudicitiam.

Corr. Rom. ¶ *In quæſtione ipſa vigeſima ſexta non ſunt omnia verba hujus capituli: ſed confectum eſt etiam ex lib. 22. contra Fauſtum, & contra Secundinum, & ex aliis locis.*

Gratian. *Item opponitur, quod Jacob* b *mentiendo & ſibi profuit, & alii nocuit, nec tamen reprehenditur, ſed commendatur. Sed Jacob dicendo ſe eſſe Eſau primogenitum non eſt mentitus. Non enim dixit ſe eſſe primogenitum naſcendo, ſed jus primogenituræ, illo vendente, vite adeundo. Sic & Chriſtus Joannem dixit* c *eſſe Heliam, non perſona, ſed imitatione virtutis. Erat ergo Jacob Eſau, non naſcendo, ut diximus, ſed emptione primogenituræ, de non primogenito in primogenitum tranſeundo: ſicut & ipſe Eſau primogenita vendendo, de primogenito non primogenitus fieri meruit. Sic & Judæi, cum eſſent filii Abrahæ carne, quia non fuerunt filii ejus imitatione, non deputantur inter filios Abrahæ, ſed dicuntur filii Diaboli; cujus filii ſunt, non naſcendo, ſed imitando. Unde a Domino audire meruerunt* d: Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite: nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem locutus ſum vobis. Hoc Abraham non fecit. Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri facere vultis. *§. 1. Econtra Gentiles, cum ſecundum originem carnis ab Abraham eſſent alieni, tamen imitatione fidei, & juſtitiæ ſucceſſerunt in filios Abrahæ. Unde ab Apoſtolo* e *dicitur eiſdem*: Si autem Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis. *Hinc idem Apoſtolus ſcribens* f *Romanis ait*: O tu Judæe, ſi circumcidaris, nec legem obſerves, circumciſio tua præputium facta eſt: quomodo & præputium, ſi juſtitias legis cuſtodiat, in circumciſionem reputatur. *Præfertur ergo, ut ex præmiſſis colligitur, imitatio operis origini carnis. Veraciter ergo, non mendaciter Jacob ſe dixit Eſau eſſe: nec mentiendo, ſed verum dicendo ſibi profuit, alteri vero non nocuit; quia benedictionem ſibi debitam accepit, non alienam* g *ſurripuit. §. 2. Epiſcopus vero iſte, de quo agitur, etſi falſum juravit, tamen quia, ut ſupra dictum eſt, reum* h *linguam non facit, niſi rea mens, nequaquam reus perjurii habetur. Probatur hoc etiam exemplo Saulis, qui cum eſſet pugnaturus contra Philiſtæos, juravit ſe interfecturum, quicunque ante ſolis occaſum comederet. Jonathas* i *autem filius ejus non audito Regis juramento, cum pugnando magnam hoſtium ſtragem dediſſet, & ſalutem feciſſet in Iſrael, fame laborans, vidit favum mellis, quem regia virga, quam geſtabat in manibus, accepit, & comedit: ſtatimque oculi, quos fere fames clauſerat, aperti ſunt, & facies ejus exhilarata eſt. Quo comperto, Saul voluit eum dare neci: ſed precibus, & pia populi ſupplicatione placatus mortis revocavit ſententiam, ne interficeretur ille, per quem ſalus data erat in Iſrael, & quo pugnante de manibus hoſtium populus ille liberatus fuerat. Ecce Saul falſum juravit, quia quod jurejurando ſe facturum decrevit, precibus populi revocatus* κ *non fecit. Nec tamen perjurii reus arguitur: quia, quantum in ipſo fuit, quod juravit, implevit, dum ſententiam mortis in filium dedit, quam non carnali affectu, ſed populi ſupplicatione revocavit.*

QUÆSTIO III.

C*Um ergo, ut ratione, & exemplo monſtratum eſt, Epiſcopus reus perjurii non eſſet, conſueta obedientia ab Archidia-*

a Ivo p. 12. c. 41. b Exod. 1. c al. pro admiſſa. d Gen. 22. e l. 1. de Abraham. c. 8. f Gen. 22. g ibid. in principio capitis 8. h 4. Reg. 10. i 1. Reg. 21. κ Gen. 12.

a Lib. 22. contra Fauſtum c. 36. 33. & rurſus 36. b Gen. 27. & 25. c Matth. 11. d Joan. 8. e 1. Cor. 4. f Rom. 2. g aliénam. h Sup. ead. homines. i 1. Reg. 14. κ al. provocatus.

Digitized by Google

chidiacono ſibi denegari non debuit: cum etiamſi criminoſum illum eſſe conſtaret, ante diffinitivam tamen ſententiam, ut ſupra monſtratum eſt, nulli Clericorum ſuorum ab eo liceret diſcedere. Conſtat ergo illicitum eſſe, quod Archidiaconus juramento firmavit. Unde merito quæritur, an debeat ſervari, vel non.

QUÆSTIO IV.

1 Q*Uod autem illicita juramenta ſervari non debeant,* in Toletano Concilio VIII. *cap. 2. legitur: in quo ſic ſtatutum eſt.*

C. I. *Melius eſt vota ſtultæ promiſſionis non implere, quam crimen committere.*

SI *a* publicis ſacramentorum geſtis (quod Deus avertat) a quibuslibet illicita, vel non bona extitiſſet *b* conditio allegata, quæ aut jugulare animam patris, aut agere compelleret ſtuprum ſacratiſſimæ virginis: nunquid non tolerabilius eſſet ſtultæ promiſſionis vota rejicere, quam per inutilium promiſſorum cuſtodiam, exhorrendam criminum implere menſuram?

C. II. *Aliquando non expedit promiſſum ſervare ſacramentum.*

Item Ambroſius *de officiis, lib. 1. cap. 50.* c

EST *d* etiam contra officium nonnunquam ſolvere promiſſum, ſacramentum cuſtodire 1: Ut Herodes, *e* qui juravit, quoniam, quicquid petitum eſſet, daret filiæ Herodiadis: & necem Joannis præſtitit, ne promiſſum negaret.

Corr. Rom. ℊ 1 Cuſtodire:] *Addita eſt vox iſta ex originali, & Concilio Toletano, in quo refertur.*

Gratian. *Item in ſermone* S. Auguſtini *f Epiſcopi de Decollatione S. Joannis Baptiſtæ, qui ſic incipit: Cum S. Evangelium legeretur.*

C. III. *Pietas fuit, quod David Nabal, ſicut juraverat, non occiderit.*

QUod *g* David juramentum per ſanguinis effuſionem non implevit, major pietas fuit. Viden 1 David pium hominem, & ſanctum in temerariam jurationem cecidiſſe, & maluiſſe non facere, quod juraverat, quam jurationem ſuam fuſo hominis ſanguine implere.

Corr. Rom. ℊ 1 Viden] *Hæc ſunt verba B. Auguſtini in eo ſermone. Antecedentia autem videntur ſumma quædam: nec ſunt apud Ivonem, aut in Pannormia.*

C. IV. *De eodem.*

Idem *ibid.*

JUravit *h* David temere; ſed non implevit jurationem majori pietate. *& infra.* §. 1. Ecce ſanctus David non quidem iratus ſanguinem hominis fudit: ſed eum falſum juraſſe negare quis poterit? De duobus peccatis elegit minus: ſed minus fuit illud in comperatione majoris. Nam per ſeipſum appenſum, magnum malum eſt, falſa juratio.

C. V. *Turpia vota ſervanda non ſunt.*

Item Iſidorus *in ſynonymis* i, *libro ſecundo* 1.

IN *k* malis promiſſis reſcinde fidem. In turpi voto muta decretum: quod incaute voviſti, ne facias. Impia enim eſt promiſſio, quæ ſcelere adimpletur.

Corr. Rom. ℊ 1 Secundo.] *Etiam B. Braulius in vita Iſidori memorat duos ſynonymorum libros. Et in ſynonymis, quæ nuper cum aliis Iſidori operibus ſunt Pariſiis impreſſa, facile locum haberet diviſio in duos libros. Nam ex poſteriore parte videtur ſumptus libellus de norma vivendi, qui in eodem Pariſino codice habetur. Alter autem libellus de contemptu mundi, qui & ibidem, & antea Antverpiæ, & olim Venetiis ſub hoc titulo,* Iſidorus de homine & ratione deflente, & de homine, & ratione conſolante, *impreſſus eſt, videtur epitome quædam ſynonymorum.*

C. VI. *Non eſt obſervandum juramentum, quo malum incaute promittitur.*

Item Beda *in homil. a 44 in Natali Decollationis S. Joannis.*

SI *b* aliquid forte nos incautius juraſſe contigerit, quod obſervatum pejorem vergat in exitum, libere illud conſilio ſalubriore mutandum noverimus, ac magis inſtante neceſſitate pejerandum nobis, quam pro vitando perjurio in aliud crimen gravius eſſe divertendum. Denique juravit David *c* per Dominum occidere Nabal virum ſtultum, & impium, atque omnia, quæ ad illum pertinerent, demoliri. Sed ad primam interceſſionem Abigail fœminæ prudentis mox remiſit minas, revocavit enſem in vaginam, neque aliquid culpæ ſe tali perjurio contraxiſſe doluit.

C. VII. *De duobus malis, minus eligi oportet.*

Idem *ibid.*

NOn *d* ſolum in jurando, ſed in omni, quod agimus, hæc eſt moderatio ſolertius obſervanda: ut ſi in talem forte lapſum verſuti hoſtis inciderimus inſidiis, ex quo ſine aliquo peccati contagio ſurgere non poſſimus, illum potius evadendi aditum petamus, in quo minus periculi nos perpeſſuros eſſe cernimus.

C. VIII. *Tolerabilius eſt juramentum non implere, quam quod turpe eſt facere.*

Item Ambroſius *de officiis, lib. 3. c. 12.* e

UNuſquiſque *f* ſimplicem ſermonem proferat: vas ſuum in ſanctificatione poſſideat: nec fratrem ſuum circumſcriptione verborum inducat: nihil promittat inhoneſtum: aut ſi promiſerit, tolerabilius eſt promiſſum non facere, quam facere, quod turpe ſit. Sæpe *g* plerique conſtringunt ſeipſos jurisjurandi ſacramento, & cum ipſi cognoverint, promittendum non fuiſſe, ſacramenti tamen contemplatione faciunt, quod ſpoponderunt: ſicut de Herode ſupra ſcripſimus, qui *h* ſaltatrici præmium turpiter promiſit, crudeliter ſolvit. Turpe, quod regnum pro ſaltatione promittitur; crudele quod mors Prophetæ pro jurisjurandi religione donatur. Quanto tolerabilius tali fuiſſet perjurium ſacramento *i*? Si tamen perjurium poſſit dici, quod ebrius inter vina juraverat, quod eviratus 1 inter ſaltantium choros promiſerat. Infertur diſco Prophetæ caput, & hoc æſtimatum eſt fidei eſſe, quod amentiæ fuit. *& poſt pauca de Jephte k differens.* §. 1. Miſerabilis, *inquit*, neceſſitas, quæ ſolvitur parricidio. Melius eſt non vovere, quam vovere id, quod ſibi is, cui promittitur, nolit exolvi. *& poſt paululum.* §. 2. Non ſemper igitur promiſſa ſolvenda omnia ſunt. Denique *l* ipſe Dominus frequenter ſuam mutat ſententiam, ſicut Scriptura indicat.

Corr. Rom. ℊ 1 Eviratus] *Emendatum eſt ex B. Ambroſio, & Ivone. Antea enim legebatur,* & juratus.

C. IX. *Incommutabilis Deus quandoque ſua mutat ſtatuta.*

Item ex Concilio Toletano VIII. *c. 2.*

INcommutabilis, eademque ſemper exiſtens Dei natura, parcens ſua ſæpe in ſacris literis legitur mutaſſe promiſſa, & pro miſericordia temperaſſe ſententiam. Unde quamlibet ſit impaſſibilis, atque immutabilis, ejuſdemque Deitatis, licet ſint dicta firmiſſima, crebro tamen ejus,

&.

a *Ivo p. 12. c. 9. Pann. l. 8. c. 90.* b *al. extitiſſe conditio allegatur.* c *Ibid. in Tolet. 8.* d *Sent. 3. diſt. 39. Ivo p. 12. c. 3. Pann. l. 8. c. 91.* e *Matth. 14.* f *Serm. 21. de ſanctis, cujus principium eſt: (Propter hunc.)* g *Sent. ibid. Ivo p. 12. c. 12. Pann. l. 8. c. 92.* h *Sent. ibid. Ivo ibid. Pann. l. 8. c. 93.* i *Cap. de mendacio, in impreſſo Pariſiis.* k *Ivo p. 12. c. 12. In Tolet. 8. c. 2. & in Tribur. c. 21.*

a *Et gloſſa ordinaria in cap. 14. Matthei, in verſic. juramentum.* b *Infra ead. ſi aliquid cap. 16. Burch. l. 12. cap. 18. Ivo p. 12. c. 13. & 75. Pann. l. 8. c. 94. & 118.* c *1. Reg. 25.* d *Ivo p. 12. c. 13. Pann. l. 8. c. 95.* e *in Tolet. 8. c. 2.* f *Ivo p. 12. c. 17.* g *Pann. l. 8. c. 101.* h *Matth. 14.* i *homicidio.*] *Ivo ibid.* k *Jud. 11.* l *Infr. ead. non ſemper.*

Digitized by Google

& jurameota leguntur, & pœnitentia, quæ ſacris extant myſteriis adoperta. Jurare namque Dei, eſt a ſeipſo nullatenus ordinata convellere: pœnitere vero, eadem ordinata, cum voluerit, immutare. Sic per Hieremam *a* dicit: *Repente loquar adverſum gentem, & adverſum regnum, ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa ſuper malo ſne, quod locutus ſum adverſus eam; agam & ego pœnitentiam ſuper male, qued cogitavi, ut facerem ei.*

Corr. Rom. ¶ *Initium hujus capituli emendatum eſt ex recentieribus editionibus Conciliorum Colonienſibus, & codice Lucenſi Regio. In vetuſtioribus autem editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, duobuſque monaſterii Dominicani poſt verſic.* innectenda. *quod in ipſa Concilio antecedit huic capitulo, ſequitur continenter:* Eteoim immutabilis deitatis licet dicta ſint firmiſſima, crebro tamen &c. *intermediis omiſſis.*

C. X. *Sapientis eſt revocare, quod male loquitur.*

Item Auguſtinus.

MAgoæ ſapientiæ eſt, revocare homioem, quod male locutus eſt.

C. XI. *Qua pœna feriatur, qui illicitum juramentum facit.*

Item ex Concilio Ilerdeoſi, *c.* 8. b

QUi ſacrameotn ſe obligaverit, ut litigans eum quolibet ad pacem nullo modo redeat: pro perjurio uno anno a communione corporis, & ſanguinis Domini ſegregatus, reatum ſuum eleemoſynis, fletibus, & quantis potuerit jejuniis, abſolvat. Ad charitatem vero, quæ *c* operit multitudioem peccatorum, celeriter venire feſtinet.

C. XII. *Non omnia promiſſa ſolvenda ſunt.*

Item Ambroſius *lib.* 3. *officiorum*, *c.* 12. d

NOn ſemper promiſſa omoia ſolveoda ſunt. Denique ipſe Dominus frequeoter ſuam mutat ſententiam, ſicut Scriptura iodicat.

C. XIII. *De eodem.*

Item Iſidorus *ſententiarum lib.* 2. *c.* 31. e

NOo *f* eſt obſervandum juramentum, quo malum incaute promittitur: veluti ſi quiſpiam adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius eſt enim noo implere ſacrameotum, quam permanere in ſtupri flagitio.

C. XIV. *Male jurans pœnitentiam aget.*

Item ex Concilio Toletano, *c.* 8.

NEceſſe *g* eſt, ut male jurans dignam pœoitentiam agat, eo qood oomen Domioi contra præceptum illius ſumpſit in vaoum: quia in Exodo ſeriptum eſt *h*: *Nec enim inſontem habebit Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra.*

Corr. Rom. ¶ *Verba propria hujus, & ſequentis capitis non ſunt in canone ſecundo Concilii Toletani octavi: ex qua tamen citant Rabanus in lib. pœnit. c.* 21. *& Burchardus lib.* 12. *c.* 29. *Conjuncte enim hoc affert cum iis, quæ in ſecundo illo canone leguntur. Idem vero Burchardus c.* 7. *citat ex Toletano c.* 9. *Ivo autem abſolute ex Toletano. Suntque apud ipſos hæc duo capita conjuncta, quemadmodum & in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus, ſine voce iſta,* Item.

C. XV.

Item & in Levitico.

NOn i *pejerabit in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui, ego Dominus.* Malum tamen, quod facturum ſe ſacrameoto devoverit, omnino non faciat: quia ſtulta vota frangenda ſunt.

Corr. Rom. ¶ *Ita etiam cæteri collectores. Sed ſupra ead. caput,* ſi aliquid: *iiſdem verbis affertur ex Beda, apud quem habetur, ut ibi eſt indicatum.*

C. XVI. *Juramentum, quo malum incaute promittitur, non eſt ſervandum.*

Item ex decreto Soteris Papæ, *c.* 3.

SI *a* aliquid forte iocautius nos juraſſe contigerit, quod obſervatum pejorem vergat in exitum, illud conſilio ſalubriore mutandum noverimus: & magis inſtante oeceſſitate pejerandom *b* nobis, quam pro *x* facto juramento in aliod crimen majus eſſe diverteodum.

Corr. Rom. ¶ *x* Pro facto] *Apud Ivonem, & in Pannormia legitur,* pro vitando perjurio, *ut ſup. ead. c.* 6. *In Polycarpo autem,* profecto in aliud. *Anſelmus habet quemadmodum Gratianus.*

C. XVII. *Temeritas emendatur, cum incauta diffinitio ſolvitur.*

Item ex Concilio Eliberitano *c*, *cap.* 1.

DIffinitio *d* incauta laudabiliter ſolvenda eſt: nec eſt prævaricatio, ſed temeritatis emendatio.

Corr. Rom. ¶ *Ivo citat, ut Gratianus. Burchardus autem ex Concilio Hibernenſi, & ſic eſt in manuſcripta collectione canonum incerti auctoris.*

C. XVIII. *Illicitum juramentum non eſt ſervandum.*

Item.

ACtione *x* quarta *e* ſeptimæ Synodi] Joanoes Apocriſarius Orieotalium ſedium dixit. Significat ſermo patris noſtri Sophronii, quod melius ſit juraotem pejerare, quam ſervare ſacramentum io fractione ſacrarum imaginum. Hoc autem dicimos, qoia ſacramento quidam ſe excuſant. Tharaſius Patriarcha dixit *f*: Quia *x* pater Sophrooius noverat bonitatem Dei, propterea traoſgredi voluit impium jurameotum. *Item paulo poſt.* §. 1. Tharaſius Patriarcha dixit: Herodes ſervavit juramentum, & periit: Petrus vero negavit cum juramento, & converſus flevit, & ſalvatus eſt. Omne enim peccatom bonus Deus iodulget, ſi quis ex toto corde pœniteat. Sancta Synodus dixit: Sic nos docet ſancta Scriptura. Item Leootius *g* Epiſcopus Phoceæ dixit: Scriptum *h* eſt: *Juramentum mendax ne diligatis.* Qua de cauſa juramentum noſtrum mendax diſſolvatur, quaſi nullam habens virtutem.

Corr. Rom. ¶ *x* Actione quarta ſeptimæ Synodi] *Hæc verba in uno vetuſto Gratiani codice ſunt titulus (quemadmodum, & apud Ivonem:) Initium vero capitis eſt,* Joanoes, &c. *& verſio hæc non eſt Anaſtaſii Bibliothecarii.*

¶ *x* Quia pater] *Aliter habet locus ille Synodi. Ibi enim ex Limonario, ſeu horto ſpirituali, cujus auctor eſt Sophronius, refertur conſilium Abbatis Theodori Æliotæ datum incluſo, ut juramentum diabolo præſtitum, de non adoranda imagine Virginis Mariæ, Jeſum infantem geſtantis, nullo modo ſervaret.*

C. XIX. *Non obſerventur juramenta, quæ ſunt contra divina mandata.*

Item Iſidorus.

SI quis præventus fuerit, ut defioiat agere aliquid eorum, quæ oon placeot Deo, pœnitentiam agat: & quod contra mandatum Domini ſtatutom eſt, in irritum revocetur. *Item Hieronymus in libro de natura rerum.* §. 1. Tribos ſiquidem modis jurameota cootracta ſolvenda ſuot. Primo, cum quis male jurat. Secundo, cum

a *Hierem.* 18. b *Burch. l.* 12. *c.* 17. *Ivo p.* 11. *c.* 84. *Rabanus in pœnit. c.* 20. c 1. *Pet.* 4. d *In Tolet.* 8. *c.* 2. *ſup. ead. unuſquiſque. in fine Ivo p.* 12. *c.* 27. *Pann. l.* 8. *c.* 102. e *Conc. Tolet.* 8. *c.* 2. *Beda in Scintillis, c.* 36. *Gloſſa ordinaria in c.* 14. *Matth.* f *Polyc. l.* 6. *tit.* 12. *Burch. l.* 12. *c.* 20. *Ivo p.* 12. *c.* 36. *&* 67. *Pann. l.* 8. *c.* 128. g *Rabanus lib. pœnit. c.* 21. *Burch. l.* 12. *c.* 7. *&* 27. *Ivo p.* 12. *c.* 64. h *Exod.* 20. i *Levit.* 19.

a *Sup. ead. ſi aliquid. Polyc. l.* 6. *tit.* 11. *Anſ. l.* 11. *c.* 73. *Ivo p.* 12. *c.* 75. *Pann. l.* 8. *c.* 118. b *al. perjurandum.* c *al. Hibernenſi.* d *Burch. l.* 12. *c.* 25. *Ivo p.* 12. *c.* 80. e *Sent.* 3. *diſt.* 29. *Ivo p.* 12. *c.* 15. *Pann. l.* 8. *c.* 98. 100. f *In Limonario, c.* 17. g *al. Leo.* h *Zachar.* 8.

Digitized by Google

cum quis incaute jurat, non putans hoc eſſe peccatum. Tertio, ſi pueri, vel puellæ in domo parentum ſe juramento conſtrinxerint, patribus *a*, poſtquam audierint, contradicentibus.

Corr. Rom. ¶ *In libro de Inſtitutis Monachorum B. Baſilii, Ruffino interprete, hæc leguntur*: Si quis præventus fuerit, ut diffiniat agere aliquid eorum, quæ non placent Deo. *In reſponſione vero ſubjicitur*, pœnitentiam debet agere, *& poſtea*, oportet irrita revocare, quæcunque ex præſumptione contra mandatum Dei ſtatuuntur.

a pa Gratian. *Ecce, quod juramenta illicita laudabiliter ſolvuntur, damnabiliter ſervantur. Quod tunc intelligendum eſt, quando juramentum illicitum deſeritur, ut ad bonum redeatur. §. 1. Cæterum, ſi propterea deſeritur, ut in aliud malum transeatur, illicitum ſacramentum damnabiliter ſervatur, ſed damnabilius contemnitur.*

C. XX. *Non eſt appellanda fides, quæ ad peccatum faciendum adhibetur.*

Unde Auguſtinus *de bono conjugali c. 4.*

SI *b* ad peccatum faciendum fides adhibetur, mirum, ſi fides appellanda eſt. Veruntamen qualiſcunque ſit, ſi & contra ipſam ſit, pejus ſit: niſi cum propterea deſeritur, ut ad veram fidem, legitimamque redeatur: id eſt, ut peccatum emendetur voluntatis pravitate correcta: tanquam ſi quis, cum hominem ſolus exſpoliare non poſſit, inveniat ſocium iniquitatis, & cum eo paciſcatur, ut ſimul id faciant, ſpoliumque partiantur, quo facinore commiſſo totum ſolus auferat: dolet quidem ille, & fidem ſibi non eſſe ſervatam conqueritur. Verum in ipſa ſua querela cogitare debet, potius in bona vita ipſi humanæ ſocietati fidem fuiſſe ſervandam, ne præda iniqua ex homine fieret, ſi ſentit, quam inique ſibi in peccati ſocietate ſervata non fuerit. Ille quippe utrobique perfidus, profecto ſceleratior judicandus eſt.

C. XXI. *Si propterea fides non ſervatur, ut ad bonum redeatur, non ideo violari dicitur.*

Idem *ibidem.*

MUlier *c*, ſi fide conjugali violata, fidem ſervet adultero, utique mala eſt: ſed ſi nec adultero, pejor eſt. Porro ſi eam flagitii pœniteat, & ad caſtitatem rediens conjugalem, pacta, ac placita adulterina reſcindat, miror, ſi eam fidei violatricem vel ipſe adulter putabit.

Gratian. *Ex his itaque apparet, quod ſi quiſquam, ut diximus, illicitum juramentum non ſervaverit, ut in aliud malum pernicioſum declinet, tanto gravius delinquit, quanto damnabilius accumulantur peccata peccatis. Si autem propterea deſeritur, ut ad bonum redeatur, nihil culpæ pro tali perjurio contrahitur: potius deflendum eſt, ſi in aliquo illius juramenti occaſione nos deliquiſſe contigerit. Unde Auguſtinus ſcribit Severo Milevitano Epiſcopo conſulenti de quodam Hubaldo, qui a conſanguineis cujuſdam pellicis coactus fuerat jurare, ſe illam ducturum in conjugem, nec matri ſuæ, vel fratribus ulterius neceſſaria ſubminiſtraturum. Reſcribit ergo* B. Auguſtinus, *ut diximus, Severo Milevitano Epiſcopo, ita dicens.*

C. XXII. *De quodam Hubaldo, qui juravit ſe non miniſtraturum neceſſaria matri, & fratribus.*

INter cætera, ut rogaveras, a patre noſtro Ambroſio quæſivi, quid tibi, chariſſime, agendum ſit de Hubaldo parochiano tuo, qui captus, & timore necis impulſus, ſuæ concubinæ juramento firmavit, ipſam in conjugem ſuſcipere, propriamque matrem cum fratribus de domo expellere, nihilque eis alimoniæ unquam impendere. Quia vero, quam prius concubinam habuerat, non eſt peccatum in conjugem ſuſcipere, matrimonium ſit in Deo firmum, & ſtabile. §. 1. Porro juramentum non ob hoc fuiſſe inſtitutum invenitur, ut eſſet vinculum iniquitatis, vel matricidii, vel fratricidii, ſeu cujuſcunque criminis. Nec credo ſacramentum ad hoc debere fieri, ut injuſta juratio ſuorum bonorum ſit injuſte jurantibus exſpoliatio, & accipienti æterna damnatio. Perjurii namque percutitur pœna, & velut homicida in extremo examine a juſto judice degradinabitur *a*, per quem ſacroſanctum Evangelium ad injuſtum, & illicitum, & Deo minime amabile, quaſi teſtimonium juſtæ, & humanæ petitionis adducitur. §. 2. Foveat itaque Hubaldus matrem, & fratres: & lugeat, ſi coactione, & timore juramenti aliquid defuit matri. Qui vero eum jurare coegerunt, quod non debuit, reatu perjurii impliciti teneantur. Injuria quippe injuſte irrogata, ejus eſt infamia, qui facit. Nec enim ullo modo ad opprobrium coactæ voluntatis trahitur, quod illicita conditio neceſſitatis extorſit.

3 ps Gratian. *Sed cum his omnibus illicita juramenta non ſervanda probentur, opponitur, quod Joſue b Gabaonitas contra præceptum Domini non deleverit, quia ſeniores Iſrael juramento cum eis pacem firmaverant. Sed notandum eſt, quod ſeniores Iſrael, etſi ſcirent a Domino eſſe imperatum, ut delerent gentes terræ promiſſionis, decepti tamen a Gabaonitis, neſciebant eos eſſe incolas terræ ſibi promiſſæ. Venerunt enim (ut hiſtoria refert) attritis calceamentis, & cum aridis panibus dicentes: Viri pacifici, venimus de terra longinqua: calceamenta ſunt attrita in pedibus noſtris: panis defecit in ſitarciis noſtris: audivimus Dominum eſſe vobiſcum, & venimus componere pacem. Quod verbum placuit ſenioribus Iſrael, & fecerunt pactum cum eis. Poſt diem vero tertium, cum filii Iſrael appropinquarent Gabaonitis, occurrerunt eis, quibus juraverant ſeniores Iſrael. Illi autem videntes ſe eſſe deceptos voluerunt delere eos, ſed pepercit eis Joſue propter juramentum ſeniorum Iſrael.*

C. XXIII. *Quædam, licet a Deo prohibeantur, tamen juramento firmata non ſunt evitanda.*

Unde Ambroſius *in lib. officiorum 3. c. 10.*

INnocens *d* credit omni verbo.] Non vituperanda facilitas, ſed laudanda bonitas. Hoc eſt innocentem eſſe, ignorare, quod noceat: & ſi circumſcribitur ab aliquo, de omnibus tamen bene judicat, qui fidem eſſe in omnibus arbitratur. Hac igitur mentis ſuæ devotione inclinatus Joſue, ut crederet Gabaonitis, teſtamentum diſpoſuit, pacem dedit, confirmavit ſocietatem. Sed ubi in terras eorum ventum eſt, deprehenſa fraude, quod cum eſſent finitimi, advenas ſe eſſe ſimulaverant: circumſcriptum ſe populus Patrum indignari cœpit: Joſue tamen pacem, quam dederat, revocandam non cenſuit: quia firmata erat ſacramenti religione: ne dum alienam perfidiam redargueret *e*, ſuam fidem ſolveret. Moleſtavit tamen eos vilioris obſequio miniſterii. Clementior ſententia, ſed diuturnior.

Gratian. *Illicitum ergo juramentum, quod ſervari prohibetur, intelligendum eſt, quod ſcitur eſſe illicitum, dum juratur. Si autem neſcitur illicitum eſſe, ipſa ignorantia excuſat, ſi putetur licitum eſſe, non ex ignorantia juris, ſed facti. Aliud enim eſt, ſi alicujus copula credatur eſſe licita, quia neſcitur eſſe conſanguinea, vel quia creditur eſſe vidua: aliud, ſi ideo putatur licita, quia conſanguineorum conjunctio, vel relictarum copula nullo jure credatur eſſe prohibita. Hic enim eſt ignorantia juris, quæ neminem excuſat, niſi cui permittitur jus ignorare: ibi vera ignorantia facti, qua quiſque vere f excuſatur. Seniores autem Iſrael non ignorabant, gentes terræ promiſſionis ex præcepto Domini eſſe delendas: ſed ignorabant Gabaonitas eſſe incolas terræ promiſſionis. Ignorabant ſiquidem factum, ſed non ignorabant jus facti: atque ideo, etſi illicitum eſſet, quod juraverunt, tamen licite ſervari debuit, quod juramento firmaverunt. §. 1. Quod autem illicitum juramentum ſervari prohibetur, non eſt generaliter intelligendum. Juramentum g namque (ut Hieronymus teſtatur ſuper Hieremiam) debet habere tres comites, veritatem, judicium, & juſtitiam: ubi autem iſta defuerint, non eſt juramentum, ſed perjurium. Unde datur intelligi*

a *al parentibus.* b *Ivo p. 12. c. 14. Pann. l. 8. c. 96.* c *Ivo ibid. Pann. l. 8. c. 97.*

a *al. degradabitur.*] *al. condemnabitur.* b *Joſ. 9.* c *Sic in vetuſtis, nam in vulgatis erat, ſervanda.* d *Prov. 14.* e *al. arguit.*] *orig.* f *al. fere.* g *ſup. q. 2. animadvertendum.*

Digitized by Google

intelligi, illicitum eſſe juramentum, cui aliquod iſtorum defue-rit. Non tamen cuicunque contigerit aliquod iſtorum deeſſe, prohi-betur ſervari. §. 2. Aliquando namque juramento deeſt juſtitia: veluti, cum quiſpiam poſt votum caſtitatis duxit uxorem, juramen-to firmans, nunquam ſe ab ea diſceſſurum: quod quamvis illici-tum ſit, quia juſtitia ſibi probatur deeſſe, tamen auctoritate Augu-ſtini ſervari præcipitur. Hoc autem ſi quis contendat prærogativa conjugii, non propter religionem juſiſjurandi ſervari, animad-vertat Gabaonitas ob ſolam religionem contra Domini imperium reſervatos. Cum ergo omne Domini præceptum juſtum ſit, patet ei juſtitiam deeſſe, quod ejus præcepto contrarium invenitur. §. 3. Judicium quoque aliquando juramento conſtat deeſſe, veluti cum propria temeritate aliquis ductus jurat ſe manducaturum, & bibi-turum. Hoc quamvis levitate indiſcreta illicitum probetur, non tamen ideo violari jubetur. §. 4. Juramentum itaque multipliciter illicitum intelligitur. Eſt enim illicitum aliquando ex eo, quod juratur, aliquando ex cauſa extra venienti, aliquando ex modo ju-randi. Ex eo quod juratur, tunc eſt illicitum juramentum, quan-do id, quod juratur, ſua natura vitioſum eſt, vel vitam adimens, ut adulterium, homicidium, & his ſimilia; vel reparari non per-mittens, veluti cum inimico ad pacem non redire, indigenti miſe-ricorditer non ſubvenire. Iſta, quia perſpicuam in ſe habent in-juſtitiam, etſi juramento firmentur, tamen ſervari non debent. Circa hæc utique juramenta, intelligenda ſunt, quæ de illicitis juramentis non obſervandis ſupra ſtatuta leguntur. Quiſquis ergo ſe juramento firmaverit aliquid facturum, quo vel corporalis, vel ſpiritualis ſalus adimatur, vel ſine quo utraque ſalus reparari, vel confirmari non poſſit, fidem promiſſam ſervare prohibetur: quorum exempla præmiſſæ auctoritates ſubjiciunt, dum eum, qui homici-dium facere, vel alimenta matri, & fratribus non ſubminiſtrare, in adulterio perſeverare, vel ad pacem cum adverſario non redire, juramentum præſtando promiſerit, ſalubriori conſilio illicita vota obſervare non permittunt. §. 5. Eſt etiam id, quod juratur, ali-quando vitioſum non natura ſui, ſed ex cauſis extra venientibus: veluti cum aliquis poſt votum caſtitatis jurat alicui ſe habiturum eam in conjugem. Conjugem namque habere, in ſe ipſo malum non eſt: tamen huic ex voto perniicioſum eſt. Hoc autem juramentum, etiamſi illicitum ſit, non tamen ſervari prohibetur: ſed de viola-tione voti pœnitentia ſibi jubetur indici. §. 6. Ex modo jurandi tunc eſt illicitum juramentum, quando inconſiderate, & incircum-ſpecte aliquid juratur, quo nec corporalis, nec ſpiritualis ſalus adi-mitur, & ſine quo utraque ſalus reparari, & vita conſervari va-let: veluti dum aliquis a parentibus coactus, ut Clericatus tonſu-ram, vel Religionis veſtem ſuſcipiat, ſe neutrum facturum jura-mento firmaverit. Hoc quamvis aliquibus videatur reprehenſibi-le, quia opus charitatis juramento ſe non facturum promiſit, nul-la tamen auctoritate ſervari prohibetur, quia etſi nunquam Cleri-catus tonſuram, vel religionis veſtem ſuſcipiat, non tamen ideo minus ſalutem promereri valet: cum nonnulli in laicali habitu ſanctiſſimi, & Deo dilecti inveniantur. Quo exemplo evidenter da-tur intelligi, quoties aliquis jurat ſe non facturum aliquid, quo expeditior ſibi via præparetur ad beatitudinem, dummodo ſine eo valeat ſalutem invenire, quod juramentum non prohibetur ſerva-re. Unde cum juravimus, nos non daturos aliquid alicui, ſine quo utraque ſalus ejus poteſt eſſe incolumis, etſi aliqua ex eo ſibi commo-ditas præſtaretur, nulla tamen auctoritate juramentum ſervare prohibemur, dummodo ſit nobis alia via neceſſitatibus ejus ſubve-niendi.

QUÆSTIO V.

1 QUod autem quinto loco quæritur, ſi licitum eſſet, quod ps Archidiaconus juraverat, an Epiſcopus eſſet reus per-jurii, qui ad pejerandum Archidiaconum cogebat, fa-cile poteſt diſcerni. Si enim conſentiens pari pœna cum facien-te puniendus eſt, multo magis ille, qui cogit, reus admiſſi cri-minis probatur.*

a al. itaque.

C. I. *Qui pejerare compellit, & qui compellitur, perjurus uterque probatur.*

Unde Pius Papa *ait.*

QUi compulſus a Domino ſciens *a* perjurat, utrique ſunt perjuri, & Dominus, & miles: Dominus, quia præcepit: miles, quia plus Dominum, quam animam dilexit. Si liber eſt, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteat, & ſeptem ſequentes annos: ſi ſervus ejuſdem, tres quadrageſimas, & legitimas ferias pœniteat.

Corr. Rom. ¶ *Anſelmus hoc citat ex pœnitentiali Theodori, quemadmodum Burchardus, & Ivo ſeq. cap.*

C. II. *Pœnitentia ejus, qui in manu Epiſcopi, aut in cruce conſecrata pejerat.*

Idem.

QUi pejerat *b* ſe in manu Epiſcopi, aut in cruce conſecrata, tres annos pœniteat: ſi vero in cruce non conſecrata, annum unum pœniteat. Qui autem coactus fuerit, & ignorans ſe *c* pejeraverit, & poſtea cognoſcit, tres Quadrageſimas pœniteat.

C. III. *Qua pœna ſit feriendus, qui neceſſitate coactus perjurat.*

Item ex pœnitentiali Theodori *d.*

I. SI *e* quis coactus pro vita redimenda, vel pro qualibet cauſa, vel neceſſitate perjurat, quia plus corpus, quam animam dilexit, tres quadrageſimas pœniteat. Alii vero judicant tres annos, unum ex his in pane, & aqua.

C. IV. *Qui pejerat, & alios pejerare facit, qua pœna ſit feriendus.*

Item Gelaſius Papa.

II. SI *f* quis pejeraverit *g*, & alios ſciens in perjurium duxerit, quadraginta dies pœniteat in pane, & aqua, & ſeptem ſequentes annos, & nunquam ſit ſine pœnitentia: & alii, ſi conſcii fuerint, ſimiliter pœniteant.

Corr. Rom. ¶ *Polycarpus tribuit hoc Pio: cæteri vero indicant collectores Pelagio.*

C. V. *Homicidam vincit, qui ſciens ad perjurium hominem compellit.*

Item Auguſtinus *in ſermone de decollatione S. Joannis, (id eſt, ſerm. 12. de Sanctis.)*

ILle *h*, qui hominem provocat *i* ad jurationem, & ſcit eum falſum eſſe juraturum, vincit homicidam: quia homicida corpus occiſurus eſt, ille animam, imo duas animas, & ejus, quem jurare provocavit, & ſuam. Scis verum eſſe, quod dicis, & falſum eſſe, quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit. Tu quid inveniſti? imo & tu periiſti, qui de illius morte te ſatiare voluiſti.

C. VI. *Non peccat, qui juramentum exigit ab eo, quem neſcit falſum jurare.*

Idem *in ſermone de perjuriis, (id eſt, in ſermone de verbis Apoſtoli* 30. *al.* 28.)

QUi *k* exigit jurationem, multum intereſt, ſi neſcit illum falſum juraturum, an ſcit. Si enim neſcit, & ideo dicit, Jura mihi, ut fides ei fiat, non *l* eſt peccatum: tamen humana tentatio *l* eſt. Si autem ſcit eum feciſſe, novit feciſſe, videt feciſſe, & cogit jurare, homicida eſt. Ille enim ſuo ſe perjurio perimit, ſed iſte manum interficientis & impreſſit *m*, & preſſit.

A a a   Corr.

a al. ſciens ſe, Anſ. l. 12. c. 63. Burchar. l. 12. c. 4. Ivo p. 12. c. 61. b al. perjurat. Polyc. l. 6. tit. 11. Anſ. l. 12. c. 64. Burch. l. 12. c. 5. Ivo p. 12. c. 62. c al. perjuraverit. d al. Romano. e Polyc. ib. Burch. l. 12. cap. 6. Ivo p. 12. c. 63. f Polycarp. lib. 6. c. 11. Anſ. l. 11. c. 67. Burch. l. 12. c. 9. Ivo p. 12. c. 66. g al. perjuraverit. h Sent. 3. diſt. 36. Ivo p. 12. cap. 68. Pann. l. 8. c. 108. i provocavit) orig. k Sent. ib. Ivo p. 12. c. 30. Pannor. l. 8. c. 110. l al. contentio. m al. expreſſit.

Corr. Rom. ꝗ 1 Non eſt peccatum] *In originali eſt non audeo dicere, non eſſe peccatum. Sed ob eoſum non eſt mutatum.*

C. VII. *Uſque ad exitum vitæ non communicet, qui alios ad perjuria trahit.*

Item ex Concilio Matiſconenſi I. *c.* 17.

III. SI *a* quis convictus fuerit alios ad falſa *b* teſtimonia, vel perjuria attraxiſſe, vel quacunque corruptione ſollicitaſſe, ipſe quidem uſque ad exitum vitæ non communicet: ii vero, qui ei in perjurio conſenſiſſe probantur, poſtea ab omni teſtimonio ſunt removendi *b* & ſecundum legem infamia notabuntur.

Corr. Rom. ꝗ 1 Falſa] *In Concilio ipſo Matiſconenſi (reſtituto enim eſt citatio ex manuſcriptis, cum antea citaretur Moguntinenſe) legitur*, falſum teſtimonium, vel perjurium.

2 pars. Gratian. *Item, qui audit aliquem falſum jurare, & tacet, delinquit.*

C. VIII. *Cui ſit indicandum falſum, quod ab aliquo juratur.*

Unde Auguſtinus *ait in quæſtionibus Levitici* c q. 1. *ad c.* 5. Anima quæ audierit vocem jurantis falſum, &c.

HOc *d* videtur dicere, peccare hominem, quo audiente jurat aliquis falſum, & ſcit eum falſum jurare, & tacet. Tunc autem ſcit, ſi ei rei, de qua juratur, teſtis fuit, aut vidit, aut conſcius fuit, id eſt, aliquo modo cognovit, aut oculis ſuis conſpexit, aut ipſe, qui jurat, illi indicavit. Ita enim potuit eſſe conſcius. §. 1. Sed inter timorem hujus peccati, & timorem proditionis hominum non parva exiſtit *e* plerunque tentatio. Poſſumus enim paratum ad perjurium admonendo, vel prohibendo a tam gravi peccato revocare: ſed ſi non audierit, & coram nobis de re, quam novimus, falſum juraverit, utrum prodendus ſit, ſi proditus etiam periculum mortis incurrat, difficillima quæſtio eſt. Sed quia non expreſſit, cui hoc indicandum ſit, utrum illi, cui juratur, an ſacerdoti cuipiam *f*, qui non ſolum eum perſequi non poteſt irrogando ſupplicium, ſed etiam orare pro illo poteſt; videtur mihi, quod ſe homo ſolvat a peccati vinculo, ſi *g* indicet talibus, qui magis poſſunt prodeſſe, quam obeſſe perjuro, ſive ad corrigendum eum, ſive ad Deum pro illo placandum, ſi & ipſe confeſſionis adhibeat diſciplinam.

Gratian. *Si ergo iſte, ut ſupra dictum eſt, qui audit falſum jurare, & tacet, delinquit; multo magis ille reus eſt, qui ad pejerandum aliquem compellit.*

3 pars. §. 1. *Quæritur de eo, qui verborum calliditate ſe circumvenire putat illum, cui juramentum defert, an ſit reus perjurii, niſi ſervaverit, quod juraſſe creditur.*

C. IX. *De eo, qui calliditate verborum jurat.*

De hoc ita ſcribit Iſidorus *ſententiarum lib.* 2. *c.* 31.

QUacunque *h* arte verborum quiſque juret, Deus tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui juratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit, quia *i* & Dei nomen in vanum aſſumit, & proximum dolo capit.

C. X. *Perjurus eſt, qui ſuper lapidem falſum jurat.*

Item ex ſermone ſancti Auguſtini *trigeſimo, de verbis Apoſtoli.*

ECce *k* dico charitati veſtræ, & qui ſuper *l* lapidem falſum jurat, perjurus eſt. Unde hoc dico? quia multi & in hoc falluntur, & putant, quia nihil eſt, per quod jurant, non ſe crimine teneri perjurii. Prorſus perjurus es, quia per id, quod ſanctum non *a* putas, falſum juras. Si tu *a* illud ſanctum non putas, ſanctum puta *3*, cui juras. Non enim quando juras, tibi juras, aut lapidi juras, ſed proximo juras. Homini juras ante lapidem, ſed nunquid non ante Deum? Non te audit lapis loquentem, ſed punit te Deus fallentem.

Corr. Rom. ꝗ 1 Non putas,] *Sic etiam Ivo. In originali eſt ſine negatione, & forte legendum*, putat.

ꝗ 2 Si tu illud] *In codicibus Auguſtini impreſſis, & uno Vaticano legitur*, ſed ego illum ſanctum non puto. *In altero vero etiam Vaticano, & apud Ivonem*, ſed ego illud ſanctum non puto.

ꝗ 3 Puta,] *Sic in codicibus impreſſis B. Auguſtini: ſed in uno Vaticano, & apud Ivonem, & Panormiam, & in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus*, putat.

C. XI. *Apud Deum verba noſtra non ex ore, ſed ex corde procedunt.*

Sed objicitur illud Gregorii 26. *libro Moralium c.* 7.

HUmanæ aures verba noſtra talia judicant, qualia foris ſonant. Divina vero judicia, talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur *a*. §. 1. Certe noverit ille, qui intentionem, & voluntatem alterius variis explicat verbis: quia non debet aliquis verba conſiderare, ſed voluntatem, & intentionem: quia non debet intentio verbis deſervire, ſed verba intentioni.

Gratian. *Si ergo divina judicia verba noſtra talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur, ſi intentio non debet ſervire verbis, ſed verba intentioni; patet, quod Deus non accipit ſic juramentum, ſicut ille, cui juratur: ſed potius, ſicut qui jurat, intelligit; cum recipienti non ex intimis, ſed ex his, quæ proferuntur foris, verba noſtra ſonent. §. 1. Item objicitur; qui jurat ſuper lapidem, putans ſe jurare ſuper ſacroſancta Evangelia, perinde tenetur, ac ſi ſuper Evangelia juraverit: licet ille, cui jurat, ideo ſuper lapidem illum jurare fecerit, ne non ſervando, quod promittit, reatu perjurii teneatur. §. 2. Item objicitur de civibus, qui credunt ſe jurare obedituros Conſulibus ſuis in omnibus, quæ ſibi imperata fuerint pro honore ſuæ civitatis: ne vero obedientiam recuſantes, reatu perjurii illaqueentur, ſupponitur Breve jurantibus, in quo aliud continetur, quam ſe juraturos arbitrentur; videlicet, ne Padum in Nilum convertant, vel aliquid hujuſmodi faciant. Si ergo contra hoc, quod ſe juraſſe crediderant, Conſulibus ſuis obedientiam denegarent, numquid ſecundum intentionem recipientis, an potius ſecundum intentionem jurantis juramentum Deus illud acciperet? §. 3. Item, ſi innocens de adulterio, vel furto impetitur, innocentiam ſuam volens aſſerere, juraret autem ſe ab objectis eſſe immunem, ſicut in Brevi illo continetur, quod manibus ſuis ſe ſcripſiſſe arbitratur, continetur autem in illo hunc reum eſſe objectorum, numquid a Domino perjurus reputabitur? aut numquid poterit argui ſe juraſſe, adulterii, aut furti reatum incurriſſe? Non.*

C. XII. *Inter juramentum, & locutionem fidelium nulla debet eſſe differentia.*

Hinc etiam Chromatius *1 in cap.* 5. *Matthæi.*

JUramenti hæc cauſa eſt, quia omnis, qui jurat, ad hoc jurat, ut quod verum eſt, eloquatur. Et ideo Dominus inter juramentum, & loquelam noſtram, nullam vult eſſe diſtantiam: quia ſicut in juramento nullam convenit eſſe perfidiam; ita quoque in verbis noſtris nullum debet eſſe mendacium: quia utrumque & perjurium, & mendacium divini judicii pœna damnatur, dicente Scriptura *b*: *Os, quod mentitur, occidit animam.* Quiſquis ergo verum loquitur, jurat; quia ſcriptum eſt *c*: *Teſtis fidelis non mentitur.*

Corr. Rom. ꝗ 1 Chromatius] *Antea citabatur*, Chryſoſtomus: *cui errori occaſionem dederat ſimilitudo primarum literarum.*

C. XIII.

a *Burch. l.* 26. *c.* 8. *Ivo p.* 12. *c.* 26. b *al. prohibendi.* c *Gloſſa ordin. initio c. quinti Levit.* d *Ivo p.* 12. *c.* 29. *Pann. l.* 8. *c.* 109. e *al. exiſtit.* f *vel cupiam,*] *orig. & Ivo.* g *al. etiamſi.* h *Sent.* 3. *diſt.* 39. *Anſ. l.* 11. *c.* 76. *Polyc. l.* 6. *tit.* 12. *Burch. l.* 12. *c.* 10. *Ivo p.* 12. *c.* 36. *&* 67. *Pann. l.* 8. *c.* 112. i *al. qui.* k *Ivo p.* 12. *c.* 34. *Pann. l.* 8. *c.* 116. l *per*] *vera lectio.*

a *Hucuſque B. Greg. eo loco.* b *Sap.* 1. c *Prov.* 14.

Digitized by Google

C. XIII. *Antequam aliquis juret, pejerat, ſi contra conſcientiam jurare parat.*

Idem *a*.

QUi pejerare paratus eſt, antequam juret, jam perjurus eſſe videtur: quia Deus non ex operibus judicat, ſed ex cogitationibus, & ex corde.

Gratian. *Ex his omnibus colligitur, quod juramenta ſecundum intentionem præſtantis, non recipientis, a Deo judicantur. Quomodo ergo, ſecundum Iſidorum, quacunque arte verborum quis jurat, Deus ſic accipit, ſicut ille, cui juratur, intelligit. Sed ſicut aliud eſt, callida arte verborum jurare, aliud ſimpliciter intentionem ſuam jurando enuntiare: ſic aliud eſt ſimplici intentione juramentum factum recipere, aliud in recipiendo calliditate uti: quia ſicut quiſquam apud Deum non valet aliquem lædere, ſic nec præter ejus intentionem valet quis alicui ſubvenire. Deus autem duplicitatis aſpernator ſimplicem intentionem utriuſque conſiderat: & tam ex parte recipientis, quam ex parte præſtantis verborum artem aſpernatur, & odit.*

4 pars. §. 1. *De ætate vero jurantium quæritur, qua ætate quiſque ad jurandum debeat cogi? De quo in primo* libro Capitularium, *c. 63. ſic invenitur definitum.*

C. XIV. *Ante rationabiles annos aliqui non cogantur jurare.*

PArvuli, *b* qui ſine rationabili ætate ſunt, non cogantur jurare, ſicut *a* Gunebodigni faciunt. Et qui ſemel perjuratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hoc, nec ad ſacramentum accedat, nec in ſua cauſa, vel alterius jurator exiſtat.

Corr. Rom. ℊ 1 Sicut Gunebodigni faciunt.] *Addita iſthæc ſunt ex originali.*

C. XV. *Ante quatuordecim annos nullus jurare cogatur.*

Item ex Concilio Eliberitano.

PUeri *c* ante annos quatuordecim non cogantur jurare. Puella quoque, ſi in puerili ætate ſita in domo patris, illo neſciente, juramento ſe conſtrinxerit, & pater ejus, ut audierit, ſtatim contradixerit, vota ejus, & juramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Corr. Rom. ℊ *Burchardus hoc citat ex Concilio Hibernenſi, ut alia, quæ Concilio Eliberitano tribuuntur.*

C. XVI. *De eodem, & ut a jejunis juramenta præſtentur.*

Item Cornelius Papa *d*.

HOneſtum *e* etiam videtur, ut qui in ſanctis audet *f* jurare, hoc jejunus faciat, cum omni honeſtate, & timore Dei, & ut pueri ante annos quatuordecim non cogantur jurare.

Corr. Rom. ℊ *Cæteri etiam collectores citant ex decretis Cornelii Papæ. Extat autem lib. 1. Capitular. c. 63. nonnullis præterea verbis interjectis. Et inde refert primam hujus capitis partem Ivo c. 33.*

Gratian. *Præterea ſunt quædam tempora, quibus jurare prohibemur.*

C. XVII. *Quibus temporibus jurare prohibemur.*

Unde in Concilio apud S. Medardum habito.

DEcrevit *g* ſancta Synodus, ut a Septuageſima uſque in octavam Paſchæ, & ab adventu Domini uſque in octavam Epiphaniæ, necnon & in jejuniis Quatuor temporum, & in Litaniis majoribus, & in diebus Dominicis, & in diebus Rogationum (niſi de concordia, & pacificatione) nullus ſuper ſacra Evangelia jurare præſumat.

5 pars. Gratian. *De h forma vero fidelitatis, & quid quiſque debeat Domino, vel e converſo, ſic invenitur in epiſt.* Fulberti Epiſcopi.

a *al. Item.* b *Ivo p. 12. c. 23. Pann. l. 8. c. 103.* c *Burch. l. 12. c. 26. Ivo p. 12 c. 81. Pann. l. 8. c. 104. & 105.* d *Capit. l. 1. cap. 63.* e *Burch. l. 12. c. 12. Ivo p. 12. cap. 69. & 33. Pann. l. 8. c. 120. Cap. præcedenti.* f *al. habet.* g *Simile quiddam in ſchedis Capitularium a Gallia miſſis, Burch. l. 12. c. 20.* h *In uſibus feudorum, lib. 2. tit. 6.*

C. XVIII. *Quæ in fidelitate ſunt obſervanda.*

DE *a* forma fidelitatis aliquid ſcribere monitus, hæc vobis, quæ ſequuntur, breviter ex librorum auctoritate notavi. Qui domino ſuo fidelitatem jurat, iſta ſex ſemper in memoria debet habere: incolume, tutum, honeſtum, utile, facile, poſſibile. Incolume videlicet, ne ſit in damnum domino ſuo de corpore ſuo. Tutum, ne ſit ei in damnum de ſecreto ſuo, vel de munitionibus, per quas tutus eſſe poteſt. Honeſtum, ne ſit ei in damnum de ſua juſtitia, vel de aliis cauſis, quæ ad honeſtatem ejus pertinere videntur. Utile, ne ſit ei in damnum de ſuis poſſeſſionibus. Facile, vel poſſibile, ne id bonum, quod dominus ſuus facere leviter poterat, faciat ei difficile; neve id, quod poſſibile erat, reddat ei impoſſibile. Ut fidelis hæc nocumenta caveat, juſtum eſt. §. 1. Sed 1 quia non ſufficit abſtinere a malo, niſi fiat id, quod bonum eſt, reſtat, ut in eiſdem ſex ſupradictis conſilium, & auxilium domino ſuo fideliter præſtet, ſi beneficio dignus videri vult, & ſalvus eſſe de fidelitate, quam juravit. §. 2. Dominus quoque fideli ſuo in his omnibus vicem reddere debet. Quod ſi non fecerit, merito cenſebitur malefidus: ſicut ille, qui 2 in eorum prævaricatione, vel faciendo, vel conſentiendo deprehenſus fuerit perfidus, & perjurus.

Corr. Rom. ℊ *Epiſtola hæc Fulberti miſſa eſt e Gallia, deſcripta ex vetuſto codice Eccleſiæ Bellnacenſis: cujus hic eſt titulus:* Glorioſo Duci Aquitanorum VV. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus orationis ſuffragium.

ℊ 1 Sed quia non ſufficit] *In ipſa epiſtola legitur*: Sed non ideo caſſamentum meretur: non ei ſufficit. *Apud Ivonem vero*, Sed non ideo caſſamentum *b* meretur. Non enim ſufficit, &c.

ℊ 2 Qui in eorum] *In epiſtola legitur*, ſi mox prævaricatione: *apud Ivonem c* ſi in eorum prævaricatione: *In Panormia vero, ut apud Gratianum.*

C. XIX. *De eodem.*

Auguſtinus.

SI *c* quis Laicus juramentum violando profanat, quod Regi, & domino ſuo jurat, & poſtea perverſe, & doloſe ejus regnum tractaverit, & in mortem ipſius aliquo machinamento inſidiatur, quia ſacrilegium peragit, in Chriſtum Domini manum mittens, anathema ſit: niſi per dignam pœnitentiæ ſatisfactionem emendaverit, ſicut conſtitutum a ſancta Synodo eſt, id eſt, ſæculum relinquat, arma deponat, in monaſterium eat, & pœniteat omnibus diebus vitæ ſuæ: veruntamen communionem in exitu vitæ ſuæ cum Euchariſtia percipiat. §. 1. Epiſcopus vero, Presbyter, Diaconus, ſi hoc crimen commiſerit, degradetur.

Corr. Rom ℊ *Caput hoc in melioribus Gratiani codicibus non habetur. Burchardus, & Ivo citant ex dictis Auguſtini. Simile autem habetur in Concilio Toletano 16. c. 8. ex Hiſpania miſſo.*

6 pars. Gratian. *Ut itaque ex præmiſſis apparet, mendacium nec ſimplici ſermone debet proferri, nec juramento firmari. Mendacium autem non ſolum in verbis, ſed etiam in ſimulatis operibus eſſe probatur.*

C. XX. *Mentitur, qui profeſſionem ſuam operibus non oſtendit.*

Unde Ambroſius *ait in ſermone habito in Dominica de Abraham.*

Corr. Rom. ℊ *Initium hujus ſermonis eſt:* Scitote fratres.

CAvete *d* fratres mendacium, quia omnes qui amant mendacium, filii ſunt diaboli 1. *& infra.* §. 1. Non ſolum in falſis verbis, ſed etiam in ſimulatis operibus mendacium eſt. Mendacium namque eſt Chriſtianum ſe dicere, & opera Chriſti non facere. Mendacium

a *Ivo p. 12. c. 76. Pann. l. 8. c. 122.* b *al. cauſamentum.* c *Anſ. l. 11. c. 74. Polyc. l. 6. tit. 11. Burch. l. 12. c. 21. Ivo p. 12. c. 78.* d *Pann. l. 8. c. 127.*

Digitized by Google

cium eſt, Epiſcopum, Saaerdotem, vel Claricum ſe profiteri, & aontraria huic ordini operari.

Corr. Rom. ❡ 1 Diaboli) *In codice Vaticano, ubi hic ſermo habetur, ſequuntur hæc*, quia non ſolum mendax eſt, ſed etiam & parer, & invantor ipſius mendacii eſt. Omnis anim ſimulatio, & omnis duplicitas mandacium aſt. Ergo non ſolum &c.

C. XXI. *Quoties ſermo malus de noſtro ore procedat.*

Item Hieronymus *in c. 4. epiſt. ad Epheſios.*

QUoties vero loquimur, aut non in tempore, aut importuno loco, aut non ut convenit audientibus, toties ſermo malus procedit da ore noſtro ad deſtructionem eorum, qui audiunt. Conſideramus itaqua, quid loquamur: quia pro omni otioſo verbo reddituri ſumus rationem in dia judiaii.

7 ps Gratian. *Juramentum vero Clericus Laico præſtare non debet.*

C. XXII. *Cuiquam Laico Clericus nihil jurare præſumat.*

Unde in Rhemenſi Concilio *legitur.*

NUllus *a* ax Eccleſiaſtico ordina cuiquam Laico quicquam ſuper ſacroſancta Evangalia jurare præſumat: ſed ſimplicitar cum varitate, & puritata diaat, eſt eſt, non non. Sed ſi eſt aliquid, quod ſibi objiciatur 1, prout judicavarint, qui ejuſdem ordinis ſuut, aut corrigarur, aut expurgetut.

Corr. Rom. ❡ 1 Objiaiatur) *Apud Burchardum, & Ivonem ſequitur*, ad Epiſaopum, in cujus territorio eſt, deſaratur; & juxta id, quod illi, qui ajuſdem ſunt ordinis, dijudicaverint, aut corrigatur, aut axpurgatur.

Gratian. *Epiſcopo ſimiliter Clericus juramentum præſtare non debet, niſi ſerta is, cui Eccleſiæ procurationem cammittit.*

C. XXIII. *De eodem.*

Unde Urbanus II. *ait.*

NUllus *b* Epiſcopus Clericos ſuos, niſi forta quibus Eccleſiaſticarum rerum diſpenſatio commiſſa fuerit, ſibi jurara compellat.

Corr. Rom. ❡ *In aliquot vetuſtis exemplaribus finis hujus cauſæ eſt in verſ.* expurgetur. *Abſunt autem hæc verba, & ſequens caput*, nullus. *In uno autem non modo iſta habentur, ſed etiam caput primum de juramento calumniæ, & conſtitutio nova Henrici.*

CAUSA XXIII.

QUidam Epiſcopi cum plebe ſibi commiſſa in hæreſim lapſi ſunt, circumadjacentes Catholicos minis, & cruciatibus ad hæreſim compellere cœperunt: quo comperto Apoſtolicus Catholicis Epiſcopis circumadjacentium regionum, qui ab Imperatore civilem juriſdictionem acceperant, imperavit, ut Catholicos ab hæreticis defenderent, & quibus modis poſſent, eos ad fidei veritatem redire compellerent. Epiſcopi hæc mandata Apoſtolici c recipientes, convocatis militibus aperte, & per inſidias contra hæreticos pugnare cœperunt. Tandem nonnullis neci traditis, aliis rebus ſuis, vel Eccleſiaſticis, exſpoliatis, aliis carcere, & ergaſtulo reclufis, ad unitatem catholicæ fidei coacti redierunt.*

1. *Hic primum quæritur, an militare peccatum ſit.*
2. *Secundo, quod bellum ſit juſtum, & quomodo a filiis Iſrael juſta bella gerebantur.*
3. *Tertio, an injuria ſociorum armis ſit propulſanda.*
4. *Quarto, an vindicta ſit inferenda.*
5. *Quinto, an ſit peccatum judici, vel miniſtro reos occidere.*
6. *Sexto, an mali ſint cogendi ad bonum.*
7. *Septimo, an hæretici ſuis, & Eccleſiæ rebus ſint exſpoliandi, & qui poſſidet ab hæreticis ablata, an dicatur poſſidere aliena.*
8. *Octavo, an Epiſcopis, vel quibuslibet Clericis ſua liceat auctoritate, vel Apoſtolici, vel* d *Imperatoris præcepto arma movere.*

QUÆSTIO I.

QUod militare alienum videtur ab Evangelica diſciplina, hinc videtur poſſe probari, quia omnis militia vel ob injuriam propulſandam, vel propter vindictam inferendam eſt inſtituta: Injuria autem vel a propria perſona, vel a ſocia repellitur, quod utrumque Evangelica lege prohibetur. Cum enim dicitur* a: Si quis ta percuſſerit in unam maxillam, præbe ai & altaram. *& iterum:* Qui angariaverit te mille paſſus, vade cum eo duo millia. *Item cum Apoſtolus dicat* b: Non vos defendentes, chariſſimi, ſed data locum iræ: *quid aliud prohibemur, quam propriæ perſonæ injuriam repellere?* §. 1. *Item cum Petro, gladio magiſtrum defendente, Chriſtus dixerit* c: Convarte gladium tuum in vaginam; an putas, quod non poſſim rogare patrem meum, & exhibebit mihi plus quam duodacim legiones Angelorum? *Denique ſicut de B. Andrea legitur* d, *cum fieret concurſus populorum, ut de manibus iniqui judicis eum eriperent, & ab injuria mortis illum defenderent, ipſe econtra & exemplo, & verbo patientiam docens, rogabat eos, ne ſuum martyrium impedirent: quid aliud monemur, quam ſicut proprias, ita & ſociorum injurias patienter tolerare, nec ad arma concurrere, ſed eorum exemplo ad ſimilia ferenda animum præparare?* §. 2. *Item, cum in proverbiis* 1 *dicatur* e: Mihi vindictam, & ego ratribuam, dicit Dominus. *Item, cum in Evangelio dicatur* f: Nolita judieare, & non judiaabimini. *Item,* g *cum paterfamilias dicat ſervis volentibus colligere zizania*: Sinita utraque creſcera uſque ad meſſam, & tunc dicam meſſoribus, colligita zizania, & alligate in faſciaulos ad aomburendum. §. 3. *Item, cum Rex ille, qui nuptias fecerat filio ſuo, miſſis exercitibus ſuis, Angelorum videlicet, dicatur perdidiſſe homicidas Prophetarum, & Apoſtolorum, qui vocati ad nuptias venire contempſerunt credendo. Item cum Paulus Apoſtolus dicat in epiſtola ad Romanos* h: Nolire judicare invicem. *Item.* Tu quis es, qui judicas alienum ſarvum? Suo Domino ſtat, aut cadit. Sive argo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus. In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, ut vivorum, & mortuorum dominatur: *In his omnibus quid aliud præcipitur, quam ut vindicta delinquentium divino reſervetur examini? Cum ergo, ut ſupra dictum eſt, militia videatur inſtituta vel ob injuriam propulſandam, vel ad vindictam inferendam, utrumque autem lege Evangelica prohibeatur, apparet, quod militare peccatum ſit.*

Corr. Rom. ❡ 1 In proverbiis) *Sententia illa ſolet quidem proverbii loco uſurpari: ſed non habetur in libro proverbiorum. Affertur a B. Paulo ad Rom. c. 12.* [*conjuncte cum alia ſententia ex c. 25. Proverb.*] *& ad Hebræos c. 10. Deut. c. 32. in Cantic. ſic ſcriptum eſt*: Mea eſt ultio, & ago retribuam.

C. I. *Bella carnalia bellorum ſpiritualium figuram gerunt.*

Hinc etiam Gregorius *ait* i.

NIſi bella iſta aarnalia figuram bellorum ſpiritualium gererent, nunquam, ut opinor, Judaicarum hiſtoriarum libri diſcipulis Chriſti, qui venit pacem docera, legendi in Ecclaſiis fuiſſent ab Apoſtolis traditi. Quo enim ais bellorum proficeret iſta daſariptio, quibus dicitur ab Jeſu: *Pacem* k *meam do vobis, pacem meam relinquo vobis?* & quibus per Apoſtolum l jubetur, & dicitur: *Non voſmetipſos vindicantes, ſed magis injuriam accipite, & magis fraudem patimini?* Unde denique ſciens Apoſtolus nulla nobis jam ultra bella eſſe aarnaliter peragenda, ſed animæ certamina contra ſpirituales adverſarios deſudanda, velut magiſter militiæ, præceptum dat militibus Chriſti dicens m: *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus aſtutias Diaboli.*

Gratian. *His ita reſpondetur. Præcepta patientiæ non tam oſtentatione corporis, quam præparatione cordis ſunt retinenda.*

C. II.

a *Burch. l. 2. c. 188. Ivo p. 6. c. 233. Pann. l. 5. c. 11.* b *Ext. de jurejur. c. nullus.* c *al. Apoſtolica.* d *al. ſine Imperatoris.*

a *Matth. 5.* b *Rom. 12.* c *Matth. 26.* d *in martyrio ipſius.* e *Deut. 32. Rom. 12.* f *Matth. 7.* g *Matth. 13.* h *Rom. 14.* i *Origenes homil. 15. ſuper Joſue.* k *Joan. 14.* l *1. Cor. 6.* m *Eph. 6.*

Digitized by Google

C. II. *Præcepta patientiæ virtute animi, non oſtentatione corporis ſervanda ſunt.*

Unde Auguſtinus ait in ſermone de puero Centurionis.

PAratus [a] debet eſſe homo juſtus, & pius patienter eorum malitiam ſuſtinere, quos fieri bonos quærit, ut numerus potius creſcat bonorum, non ut pari malitia ſe quoque numero addat malorum. Denique iſta præcepta magis ad præparationem cordis, quæ intus eſt, pertinere, quam ad opus, quod in aperto fit (ut teneatur in ſecreto animi patientia cum benevolentia, in manifeſto autem id fiat, quod eis videtur prodeſſe poſſe, quibus bene velle debemus.) §. 1. [b] Hinc liquido oſtenditur, quod ipſe Dominus Jeſus, exemplum ſingulare patientiæ, cum percuteretur in faciem, reſpondit: *Si [c] male dixi, exprobra de malo: ſi autem bene, cur me cædis?* Nequaquam igitur præceptum ſuum, ſi verba intueamur, implevit. Neque enim præbuit percutienti alteram partem, ſed potius prohibuit, ne, qui fecerat injuriam, augeret. Et tamen paratus venerat non ſolum percuti in faciem, verum etiam pro his quoque, a quibus hæc patiebatur, crucifixus occidi, pro quibus ait in cruce pendens: *Pater, [d] ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt.* §. 2. Nec Paulus Apoſtolus præceptum Domini, & magiſtri ſui videtur impleſſe, ubi etiam ipſe percuſſus in faciem dixit Principi Sacerdotum: *Percutiet [e] te Deus, paries dealbate: ſedes judicare me ſecundum legem, & contra legem jubes me percuti?* Et cum a circumſtantibus diceretur: *Injuriam facis Principi Sacerdotum?* Irridens [f] eos admonere voluit, quid dixerit: ut qui ſaperent, intelligerent jam deſtruendum eſſe adventu Chriſti parietem dealbatum, hoc eſt, hypocriſim ſacerdotii Judæorum. Ait quippe [g]: *Neſcivi fratres, quia princeps eſt. Scriptum eſt enim: Principi populi tui non maledices,* cum proculdubio, qui in eodem populo creverat, atque [h] in lege fuerat eruditus, illum principem Sacerdotum neſcire non poſſet, nec eos, quibus ita notus erat, ullo modo falleret, quod neſciret. Sunt ergo iſta præcepta patientiæ ſemper in cordis præparatione retinenda: ipſaque benevolentia, ne reddatur malum pro malo, ſemper in voluntate complenda eſt. §. 3. Agenda ſunt autem multa etiam cum invitis benigna quadam aſperitate plectendis, quorum potius utilitati conſulendum eſt, quam voluntati. *& infra.* Nam in corripiendo filio, quamlibet aſpere, nunquam profecto amor paternus amittitur. Fit tamen, quod nolit, & doleat, qui etiam invitus videtur dolore ſanandus. §. 4. Ac per hoc ſi terrena iſta reſpublica præcepta Chriſtiana cuſtodiat, & ipſa bella ſine benevolentia non gerentur, ut [i] ad pietatis, juſtitiæque pacatam ſocietatem victis facilius conſulatur. Nam cui licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur: quoniam nihil eſt infelicius felicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas, velut hoſtis interior, roboratur. *& paulo poſt.* §. 5. Nam [k] ſi Chriſtiana diſciplina omnia bella culparet, hoc potius militibus, conſilium ſalutis petentibus, in Evangelio diceretur, ut abjicerent arma, ſeque militiæ omnino ſubtraherent. Dictum eſt autem eis. *Neminem [l] concuſſeritis, nulli calumniam feceritis: ſufficiant vobis ſtipendia veſtra.* Quibus proprium ſtipendium ſufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit.

Corr. Rom. ¶ *Sic etiam citat Anſelmus. Polyc. non affert auctorem. Habetur autem in epiſt. 5 Aug. ad Marcellinum.*

¶ 1 Nulli] *Repoſitus eſt integer locus Evangelii, ut eſt in ipſa epiſtola, & lib. 22. contra Fauſtum c. 74. Antea erat,* Contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

C. III. *In bellicis armis milites Deo placere poſſunt.*

Item ejuſdem ad Bonifacium epiſt. 207.

NOli [a] exiſtimare neminem Deo placere poſſe, qui in armis bellicis militat. In his erat ſanctus David, cui Dominus tam magnum perhibuit teſtimonium. In his etiam plurimi illius temporis juſti. In his erat & ille Centurio, qui Domino dixit [b]: *Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum* & infra. §. 1. Hoc ergo primum cogita, quando armaris ad pugnam, quia virtus tua etiam ipſa corporalis donum Dei eſt. Sic enim cogitabis 1 de dono Dei non facere contra Deum. Fides enim, quando promittitur, etiam hoſti ſervanda eſt, contra quem bellum geritur: quanto magis amico, pro quo pugnatur? Pacem habere debet voluntas, bellum neceſſitas, ut liberet Deus a neceſſitate, & conſervet in pace. Non enim pax quæritur, ut bellum excitetur: ſed bellum geritur, ut pax acquiratur. Eſto ergo etiam bellando pacificus, ut eos, quos expugnas, ad pacis utilitatem [c] vincendo perducas. *Beati enim pacifici* (ait Dominus) *quia filii Dei vocabuntur.* Si autem pax humana tam dulcis eſt pro temporali ſalute mortalium, quanto eſt dulcior pax divina pro æterna ſalute Angelorum? Itaque hoſtem pugnantem neceſſitas perimat, non voluntas. Sicut rebellanti, & reſiſtenti violentia redditur, ita victo, vel capto miſericordia jam debetur, maxime in quo pacis perturbatio non timetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Sic enim cogitabis) *Antea legebatur:* Sic enim cogitabis de dono Dei, non facies contra Dominum. *Emendatum eſt & hoc, & multa alia ex originali.*

C. IV. *Quæ ſint in bello jure reprehendenda.*

Item ejuſdem contra Manichæos, (id eſt, libro 22. contra Fauſtum cap. 74. & 75.)

QUid culpatur in bello? An quia moriuntur quandoque morituri, ut dominentur [d] in pace victuri? Hoc reprehendere timidorum eſt, non religioſorum. Nocendi cupiditas, ulciſcendi crudelitas, impacatus, atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi [e], & ſi qua ſimilia, hæc ſunt, quæ in bellis jure culpantur. Quæ plerumque ut etiam jure puniantur, adverſus violentiam reſiſtentium (ſive Deo, ſive aliquo legitimo imperio jubente) gerenda bella ipſa ſuſcipiuntur a bonis: cum in eo humanarum rerum ordine inveniuntur, ubi eos vel jubere tale aliquid, vel in talibus obedire juſte ordo ipſe conſtringit. Unde 1 neque Joannes [e] ab armis jubet diſcedere milites: & Chriſtus [f] tributa Cæſari monet reddi, quia propter bella neceſſario militi ſtipendium præbetur. Ordo tamen ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poſcit, ut ſuſcipiendi belli auctoritas, atque conſilium apud Principes ſit. *& infra.* §. 1. Sed ſi humana cupiditate bellum geritur, non nocet ſanctis, in [g] quos non habet quiſquam poteſtatem, niſi deſuper datam. Non [h] enim eſt poteſtas, niſi a Deo, ſive jubente, ſive ſinente. Ergo vir juſtus, ſi forte ſub Rege, homine etiam ſacrilego, militet, recte poteſt illo jubente bellare, ſi vice [i] pacis ordinem ſervans, quod [k] ſibi jubetur, vel non eſſe contra Dei præceptum, certum eſt, vel utrum ſit, certum non eſt; ita ut fortaſſe reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem oſtendat ordo ſerviendi.

Corr. Rom. ¶ Unde neque) *Hinc uſque ad verſ. Ordo, Gratianus ſummatim retulit ſententiam B. Auguſtini, quæ.*

a *Polyc. l. 7. t. 7. Anſ. l. 13. c. 3.* b *Non erat hic faciendum initium novi paragraphi, cohærent enim hæc cum antecedentibus.* c *Joan. 18.* d *Luc. 23.* e *Act. 23.* f *al. incidenter.) al. irridenter.* g *Exod. 22.* h *al. ibi.* i *al. ſed ut.* K *Pann. l. 8. c. 42.* l *Luc. 3.*

a *Polycar. l. 7. tit. 23. Anſel. l. 13. cap. 4. Ivo p. 10. c. 126,* b *Matth. 8.* c *al. unitatem.* d *al. domentur. Pann. l. 8. c. 45.* e *Luc. 3.* f *Matth. 22.* g *Joan. 19.* h *Rom. 13.* i *al. civica) orig.* K *al. cui quod jubetur.*

quæ ab eo copioſius, & clarius exponitur: ſicut etiam a verſ. Sed ſi humana, *uſque ad verſ.* Non enim.

C. V. *Militare non eſt peccatum.*

Item ejuſdem *in libro de verbis Domini tractatu, ſive ſermone 19.*

MIlitare *a* non eſt delictum, ſed propter prædam militare peccatum eſt: nec rempublicam gerere criminoſum eſt, ſed ideo gerere *b* rempublicam, ut rem familiarem potius augeas, videtur eſſe damnabile. Propterea enim providentia quadam militantibus ſunt ſtipendia conſtituta, ne dum ſumptus quæritur, prædo *c* graſſetur. *Item infra.* §. 1. Dicit ipſe Dominus *d*, *Reddite, quæ Dei ſunt, Deo, & quæ Cæſaris, Cæſari.* Igitur, quod Cæſar præcepit, ferendum eſt: quod Imperator indicit, tolerandum eſt: ſed fit intolerabile, dum prædam exactores accumulant. *Item infra.* §. 2. *Interrogaverunt Joannem & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Ait e illis Joannes, neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, ſed contenti eſtote ſtipendiis veſtris.* Hinc jam cognoſcere ſe debet omnis homo, qui militat. Non enim tantum de his militantibus Scriptura loquitur, qui armata militia detinentur; ſed quiſquis militiæ ſuæ cingulo utitur, dignitatis ſuæ miles adſcribitur: atque ideo hæc ſententia poteſt dici (verbi gratia) militibus, protectoribus, cunctiſque rectoribus. Quicunque ſibi ſtipendia publice decreta conſequitur, ſi amplius quærit, tanquam calumniator, & concuſſor Joannis ſententia condemnatur.

C. VI. *Pacata ſunt bella, quæ geruntur, ut mali coerceantur, bonique ſubleventur.*

Item ejuſdem *de diverſis Eccleſiæ obſervationibus.*

APud *f* veros Dei cultores etiam ipſa bella pacata ſunt, quæ non cupiditate, aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur, ut mali coerceantur, & boni ſubleventur.

Corr. Rom. ℊ *Sic etiam citat Ivo: quod tamen apud B. Auguſtinum non eſt inventum, quamvis epiſtola ad Januarium talem fere habeat titulum. Simile habetur ſup. ead. noli. §. eſto ergo, & de civitate Dei lib. 19. c. 12.*

C. VII. *Summa eſt laus militiæ, reipub. utilitatibus obedientiam exhibere.*

Item Gregorius *univerſis militibus* g *Neapolitanis, lib. 12. epiſt. 24.*

SUmma *h* militiæ laus, inter alia bona merita, hæc eſt, obedientiam reipub. *i* utilitatibus exhibere, quodque ſibi utiliter imperatum fuerit, obtemperare: ſicut & nunc devotionem veſtram feciſſe didicimus, quæ epiſtolis noſtris, quibus magnificum virum Conſtantium Tribunum cuſtodiæ civitatis deputavimus præeſſe, paruit, & congruam militaris devotionis obedientiam demonſtravit. Unde ſcriptis vos præſentibus curavimus admonendos, uti prædicto viro magnifico Tribuno, ſicut & feciſtis, omnem debeatis pro ſereniſſimorum dominorum utilitate, vel conſervanda civitate, obedientiam exhibere: quatenus quicquid a vobis hactenus bene geſtum agnoſcitur, per præſentis temporis vigilantiam, ac ſolicitudinem augmentetis.

Gratian. *Ex his omnibus colligitur, quod militare peccatum non eſt, & quod præcepta patientiæ in præparatione cordis, non in oſtentatione corporis obſervanda ſunt.*

QUÆSTIO II.

Q*Uod autem quæritur, quod ſit juſtum bellum, Iſidorus Etymol. l. 18. c. 1. inquit.*

C. I. *Quod ſit juſtum bellum.*

JUſtum *x* eſt bellum, quod ex edicto *1* geritur, de rebus repetendis *a*, aut propulſandorum hoſtium cauſa. *Et cap. 15.* §. 1. Judex *b* dictus, quaſi jus dicens populo, ſive quod jure diſceptet. Jure autem diſceptare, eſt juſte judicare. Non eſt autem judex, ſi non eſt in eo juſtitia.

Corr. Rom. ℊ 1 Edicto] *In codicibus Iſidori etiam manuſcriptis legitur*, ex prædicto. *Citat enim Ciceronem ex libris de republ. qui negat juſtum eſſe bellum, niſi denuntiatum, niſi indictum, e niſi de repetitis rebus.*

C. II. *Nihil ad juſtitiam intereſt, ſive aperte, ſive ex inſidiis aliquis pugnet.*

Item Auguſtinus *in libro quæſtionum 6. q. 10.*

DOminus noſter jubet *d* ad Jeſum Nave, ut conſtituat ſibi retrorſus inſidias, id eſt, inſidiantes bellatores ad inſidiandum hoſtibus. Hinc admonemur, hoc *e* non injuſte fieri ab his, qui juſtum bellum gerunt, ut nihil homo juſtus præcipue cogitare debeat in his rebus, niſi ut juſtum bellum ſuſcipiat, cui bellare fas eſt. Non enim omnibus fas eſt. Cum autem juſtum bellum ſuſceperit, utrum aperta pugna, utrum inſidiis vincat, nihil ad juſtitiam intereſt. Juſta autem bella definiri ſolent, quæ ulciſcuntur injurias, ſi qua gens, vel civitas, quæ bello petenda eſt, vel vindicare neglexerit, quod a ſuis improbe factum eſt, vel reddere, quod per injurias ablatum eſt. Sed etiam hoc genus belli ſine dubitatione juſtum eſt, quod Deus imperat, apud quem non eſt iniquitas, & novit, quid cuique fieri debeat: in quo bello ductor exercitus, vel ipſe populus non tam auctor belli, quam miniſter judicandus eſt.

Gratian. *Cum ergo juſtum bellum ſit, quod ex edicto geritur, vel quo injuriæ ulciſcuntur, quæritur, quomodo a filiis Iſrael juſta bella gerebantur.*

C. III. *Innoxius tranſitus filiis Iſrael negabatur, atque ideo juſta bella gerebant.*

De his ita ſcribit Auguſtinus *in quæſtionibus Numerorum, q. 44. ad c. 20.*

NOtandum *f* eſt ſane, quemadmodum juſta bella gerebantur (a *g* filiis Iſrael contra Amorrhæos.) Innoxius enim tranſitus denegabatur, qui jure humanæ ſocietatis æquiſſimo patere debebat.

QUÆSTIO III.

Q*Uod vero injuria ſociorum armis propulſanda non ſit, exemplis, & auctoritatibus probatur. Dominus* h *enim cum ab Herode quæreretur ad interficiendum, non patrocinium ſibi quæſivit armorum, cum occulto inſtinctu poſſet in eum converiſſe manus Judæorum, ſed fugiens in Ægyptum, latuit ibi per ſeptennium. Sic etiam, cum a Judæis* i *lapidibus peteretur, abſcondit ſe, & exivit de templo. Sic etiam cum duceretur ad crucem, noluit* x *commovere adverſus ſeniores Judæorum turbam, quæ nuper ei obviam proceſſerat, & eum palmis, & laudibus eum receperat. Sic etiam interrogatus a Pilato, an Rex eſſet, ait:* Regnum meum non eſt de hoc mundo. Si enim eſſet de hoc mundo, miniſtri mei utique decertarent, ut ego non traderer Judæis: *Inſinuans illos ad regnum hujus mundi pertinere, qui auxilio humanarum virium, non divino præſidio ab imminenti injuria ſe tueri contendunt. Item, cum diſcipulis ſuis ait* l: Si vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam: *non arma armis, ſed fugam perſequentibus docuit opponi.* §. 1. *Item, ſicut legitur in Eſaia, Ægyptus a Nabuchodonoſor devaſtata eſt, quia filiis Iſrael contra Aſſyrios, & Chaldæos protectionis, & defenſionis auxilium promiſit. Unde dictum* m *eſt:* Baculus arundineus Rex Ægypti: ſuper quem ſi aliquis innixus fuerit, confringetur, & perforabit manum innitentis. *Ipſi*

a *Beda, & gloſſa ord. Luc. 3. Ivo p. 10. c. 125. Pann. l. 8. c. 60.* b *agere*] *orig.* c *præda*] *orig.* d *Matth. 22.* e *Luc. 3.* f *Ivo p. 10. c. 105.* g *Epiſcopis*] *orig. impreſſum.* h *Anſel. l. 13. c. 9.* i *ſanctæ reipubl. exhibere,*] *orig.* x *Ivo p. 10. c. 116. Pann. l. 8. cap. 54.*

a *al. repetitis.* b *Et l. 9. c. 4.* c *Et idem fere habetur l. 1. de officiis.* d *Joſ. 8.* e *abeſt ab orig.* f *Ivo p. 10. c. 119. Pann. l. 8. c. 57.* g *abſunt ab orig.* h *Matth. 2.* i *Matth. 21.* x *Joann. 18.* l *Matth. 10.* m *Eſa. 19. 36. Ezech. 29.*

Digitized by Google

etiam Judæi captivi ducti ſunt, quia ſpem ſuæ liberationis non in ſolo Deo, ſed in homine poſuerunt. Sic etiam de primis credentibus legitur, a quod rapinam ſuorum bonorum cum gaudio ſuſcipiebant, non quærentes ſibi aliorum patrocinia, ſed gaudentes, quoniam digni inveniebantur pro nomine Jeſu contumeliam pati. Sic & Apoſtolus in prima epiſtola ſuadet Corinthiis, b ut injuriam & fraudem patienter ferant potius, quam repetendo fratres ſcandalizent. Sic ab idolothytis, & a qualibet eſca cenſet abſtinendum potius, quam cum ſcandalo fratrum edamus. Sic & a ſumptibus abſtinet, ne aliquod offendiculum Evangelio Chriſti præſtaret. Cum ergo ille, qui ab injuria armis arcetur, non minus ſcandalizetur, quam ille, a quo ablata coram judice repoſcuntur, patet, quod ad propulſandam injuriam non ſunt petenda armorum auxilia. Quod autem petendum non eſt, illud jure præſtari non debet. §. 3. Sed econtra multa rite præſtantur, quæ tamen jure non petuntur. Bonus enim non rite injuriæ vindictam peteret, quia malum pro malo redderet, quam tamen judex recte inſligeret, nec niſi bonum pro malo redderet.

C. I. *Quæ ſint differentiæ retributionum.*

Unde Auguſtinus in c expoſitione Pſal. 108. ait,

SEx differentiæ ſunt, reddere bona pro malis, non reddere mala pro malis; hæc duo bonorum ſunt, & prius melius. Non reddere bona pro bonis, reddere mala pro bonis; hæc duo malorum ſunt, & poſterius deterius. Reddere bona pro bonis, mala pro malis; hæc duo madiocrium d ſunt: prius propinquum bonis, convenit 1 etiam malis, quod Chriſtus non arguit, ſed plus oportere dicit; e quia & Ethnici hoc faciunt: poſterius propinquum malis, convenit tamen etiam bonis. Unde & lex f modum ultionis ſtatuit: *Oculum pro oculo*. Quæ, ſi dici poteſt, injuſtorum juſtitia eſt, non quia iniqua eſt ultio, quam lex ſtatuit, ſed quia vitioſa eſt libido ulciſcendi, magiſque ad judicem pertinet hoc inter homines decernere g, quam bonum hominem ſibi expetere. Hic enim redderet malum pro malo: judex 2 vero punit, non delectatione alienæ miſeriæ, quod eſt malum pro malo; ſed dilectione juſtitiæ, juſtum pro injuſto, quod eſt bonum pro malo, quod etiam Deus judex facit.

Corr. Rom. ¶ B. *Auguſtinus in explanatione Pſalmi 108. has ſex differentias aptiſſime explicavit: cujus ſententiam auctor gloſſæ ordinariæ in eodem loco breviter retulit, ex qua gloſſa videtur acceptum hoc caput.*

¶ 1 Convenit etiam malis,] *Verba hæc non ſunt in pleriſque vetuſtis, neque in gloſſa: ſed non longe diſcedunt a verbis B. Auguſtini.*

¶ 2 Judex vero] *In gloſſa ordinaria, & pleriſque Gratiani manuſcriptis legitur*, judex vero non, ſed dilectione juſtitiæ, quod eſt bonum pro malo, quod & Deus judex facit. *Non ſunt tamen reliqua inducta; quoniam apud B. Auguſtinum in eadem explanatione aliquanto inferius eadem fere habentur.*

Gratian. *Item ab aliquo capto injuſte ſua exiguntur, pro vita tamen redimienda juſte offeruntur. Item vaſa ſacra ab aliquo barbaro injuſte exiguntur, pro redemptione tamen captivorum juſte præſtantur. Sic & injuriæ propulſatio, licet injuſte poſtuletur, tamen juſte præſtatur: quanquam & ipſa poſtulatio non uſquequaque injuſta probetur. §. 1. Aliud enim eſt injuriam propelſere, ut ſibi liceat voluptuoſe vivere; aliud ut aliorum utilitati libero poſſit vacare. Sicque aliud eſt ſuffragium ab homine tanquam a miniſtro juſtitiæ poſtulare, ut mala voluntas adverſantium ejus miniſterio careat effectu, & bonorum voluntas ejus ſuffragio ſortiatur effectum; aliud ſpem ſuam a Deo in hominem transferre, ut adverſa, quæ inferuntur a Deo ad vitæ correctionem, humano pellantur auxilio, nulla præcedente correctione: ſicut Iſraelitæ, qui captivitatem ſibi imminentem Ægyptiorum ſuffragio ſe putabant poſſe evadere, ſine pœnitentia præteritæ vitæ non revocantes ad memoriam:* Da h nobis auxilium de tribulatione, quia vana ſalus hominis. *& idem a:* Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei noſtri invocabimus. *Petere ergo, vel præſtare in tribulatione ſubſidium, ut voluptuoſe quis in crimine vivat, damnabile eſt. Petere autem, vel præſtare ſolatium, ut malis facultas delinquendi adimatur, ut Eccleſia pacem adipiſcatur, ut aliquis multorum utilitati ſervetur, utile eſt & honeſtum: diſſimulare vero eſt graviſſimum. Hinc de Paulo legitur, b quod cum quidam Judæorum juraſſent ſe non comeſuros panem, niſi eum interficerent, petiit milites a prætore, quorum præſidio illæſus ſervaretur ab injuria Judæorum, non ſuæ voluptati, ſed omnium utilitati victurus. Hinc in Evangelio c mercenarius vocatur, qui videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit. §. 2. Hinc etiam Eccleſia auxilium ab Imperatore ad ſui defenſionem petere monetur.*

C. II. *Ab Imperatore Eccleſia auxilium poſtulare debet.*

Unde Auguſtinus ad Bonifacium ait, epiſt. 50.

MAximianus d Epiſcopus Vagienſis auxilium petiit ab Imperatore Chriſtiano (contra e hoſtes Eccleſiæ) non tam ſui ulciſcendi cauſa, quam tuendæ Eccleſiæ ſibi creditæ. Quod ſi prætermiſiſſet, non ejus fuiſſet laudanda patientia, ſed negligentia merito culpanda. Neque enim & Apoſtolus f Paulus vitæ ſuæ tranſitoriæ conſulebat, ſed Eccleſiæ Dei, quando contra illos, qui eum occidere conſpiraverant, conſilium eorum Tribuno ut proderetur, effecit. Unde factum eſt, ut eum ad locum, quo fuerat perducendus, deduceret miles armatus, ne illorum pateretur g inſidias.

C. III. *Catholici adverſus hæreticos a poteſtatibus ordinatis defenſionem poſſunt poſtulare.*

Item Auguſtinus ad Emeritum, epiſt. 164.

NOſtri h adverſus illicitas, & privatas veſtrorum violentias (quas & vos ibi, qui talia non 1 facitis, doletis, & gemitis) a poteſtatibus ordinatis tuitionem petunt, non qua vos perſequantur, ſed qua ſe defendant.

Corr. Rom. ¶ 1 Non facitis,] *Addita eſt negatio ex originali, & Ivone, & alia etiam emendata. Refert autem ibi B. Auguſtinus id, quod decretum fuerat in ſancto Concilio Carthaginenſi, ac reperitur in Concilio Africano, cap. 60. citatur autem infra eadem, c.* ab Imperatoribus.

C. IV. *Quantum intereſt inter perſecutionem Catholicorum, & Hæreticorum.*

Item ejuſdem contra literas Petiliani, lib. 2. c. 88.

PRo i membris Chriſti adverſus vos ſæviunt, & vobis reſiſtunt, quicunque in catholica parvæ adhuc fidei eo animo ſunt, quo tunc Petrus fuit, cum ferrum pro Chriſti nomine ſtrinxit. Sed multum intereſt inter veſtram perſecutionem, & iſtorum. Vos ſimiles eſtis ſervo Sacerdotis Judæorum, quia ſervientes Principibus veſtris adverſus Eccleſiam catholicam, id eſt, adverſus Chriſti corpus armamini. Iſti autem tales ſunt, qualis tunc Petrus fuit, qui pro Chriſti corpore, id eſt, pro Eccleſia etiam corporaliter pugnavit.

C. V. *Juſtitia plenus eſt, qui patriam bello tuetur a barbaris.*

Item Ambroſius libro primo de officiis, c. 27.

FOrtitudo, l quæ vel in bello tuetur a barbaris patriam, vel domi defendit infirmos, vel a latronibus ſocios, plena juſtitiæ eſt.

C. VI.

a *Heb. 10. Act. 5.* b *1. Cor. 6. 8.* c *Gloſſa ordin. ibid. ad verſ.* (*Pro eo, ut diligerent me.*) d *al. mediorum* e *Matth. 8.* f *Exod. 21.* g *al. diſcernere,* h *Pſal. 59.*

a *Pſal. 19.* b *Act. 27.* c *Joan. 10.* d *Poly. l. 5. tit. ult. Ivo p. 10. c. 59.* e *abſunt ab orig.* f *Act. 23.* g *al. pateret inſidiis.* h *Ivo p. 10. c. 80. Pann. l. 8. c. 26.* i *Ivo p. 10. c. 75.* k *Joan. 18.* l *Ivo p. 10. c. 123. Pann. l. 8. c. 50.*

Digitized by Google

C. VI. *Prodeſt latroni, vel piratæ, qui membra ejus debilitat.*

Item Hieronymus *ſuper Sophoniam ad c.* 1.

SI *a* quis fortitudinem latronis, & piratæ, & furis enervat *b*, infirmoſque eos reddat, prodeſt illis ſua infirmitas. Debilitata enim membra, quibus prius non bene utebantur, a malo opere ceſſabunt.

C. VII. *Qui ſocii non repellit injuriam, ſimilis eſt ei, qui facit.*

Item Ambroſius *lib.* 1. *de officiis c.* 36.

NOn *c* in inferenda, ſed in depellenda injuria lex virtutis eſt. Qui enim non repellit a ſocio injuriam, ſi poteſt, tam eſt in vitio, quam ille, qui facit. Unde S. Moyſes hinc prius orſus eſt tentamenta bellicæ 1 fortitudinis. Nam *d* cum vidiſſet Hæbreum ab Ægyptio injuriam accipientem, defendit: ita ut Ægyptium proſterneret, atque in arena abſconderet. Salomon *e* quoque ait: *Eripe eum, qui ducitur ad mortem.*

Corr. Rom. ¶ 1 Bellicæ) *Sic emendatum eſt ex originali, cum etiam in manuſcriptis Gratiani legeretur,* imbellis.

C. VIII. *Malorum impietati favet, qui eis obviare ceſſat.*

Item Anaſtaſius, & Damaſus Papa.

QUi *f* poteſt obviare, & perturbare perverſos, & non facit, nihil aliud eſt, quam favere eorum impietati. Nec enim caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare.

C. IX. *Qui divina mandata contemnunt, ſeveris coerceantur vindictis.*

Item Calixtus *epiſt*: 2. *ad Epiſcopos Galliæ.*

JUſtum *g* eſt, ut qui divina contemnunt mandata, & inobedientes Patrum exiſtunt juſſionibus, ſeverioribus corrigantur vindictis: quatenus cæteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti ſumant ſeveritatis, atque bonitatis exemplum. Nam ſi (quod abſit) Eccleſiaſticam ſolicitudinem, vigoremque negligimus, perdit deſidia diſciplinam, & animabus fidelium profecto nocebitur.

C. X. *Imperatores cum Epiſcoporum proviſione Eccleſiæ defenſionem adverſus divitum potentiam debent ſuſcipere.*

Item ex Concilio *h* Carthaginenſi V. *c.* 9.

AB Imperatoribus univerſis viſum eſt 1 poſtulandum propter afflictionem pauperum, quorum moleſtiis ſine intermiſſione fatigatur Eccleſia, ut defenſores eis adverſus potentias *i* divitum cum Epiſcoporum proviſione delegentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Viſum eſt] *Sic eſt emendatum ex codicibus Concilii impreſſis, & manuſcriptis. Antea legebatur,* juſtum eſt auxilium poſtulandum.

Gratian. *Ecce, quod nonnunquam eſt obviandum perverſis, & injuria ſociorum armis eſt propulſanda, ut & malis adempta facultas delinquendi proſit, & bonis optata facultas libero conſulendi Eccleſiæ miniſtretur. Hoc qui non facit, conſentit.*

C. XI. *Non ſunt immunes a ſcelere, qui non liberant eos, quos poſſunt a facto liberare.*

Unde Auguſtinus *ait in Pſal.* 81.

OStendit *k* (Propheta) nec illos immunes a ſcelere eſſe, qui permiſerunt Chriſtum principibus interficere, cum præ multitudine timerentur, & poſſent illos a facto, & ſe a conſenſu liberare. Qui 1 deſinit obviare, cum poteſt, conſentit.

Corr. Rom. ¶ 1 Qui deſinit) *Hæc in eadem gloſſa referuntur ex Caſſiodoro, cujus verba ſunt hæc:* Nam cum poſſis obviare perverſis, ſi deſinas adverſari, conſenſus erroris eſt.

a Ivo p. 10. c. 13. *Pann. l.* 8. *c.* 50. b *diripias*] *orig.* c Neque] *orig.* d *Exod.* 2. e *Prov.* 24. f *Damaſus epiſt.* 3. *ad Stephanum cap.* 8. *ſup. diſt.* 83. *error. & diſt.* 86. *facientis. Polyc. l.* 7. *t.* 11. *Anſ. l.* 13. *c.* 19. g *Polyc. ib. Anſ. l.* 13. *c.* 13. *Ivo p.* 6. *c.* 346. h *&* *in Afric. c.* 42. i *al. impotentias,* τυραννίδα. k *Gloſſa ord. ibi ex B. Auguſt. & Caſſiodoro ad illud* [Eripite pauperem.]

QUÆSTIO IV.

QUod autem vindicta inferenda non ſit, multis modis probatur. Mali enim tolerandi ſunt, non abjiciendi: increpatione feriendi, non corporaliter expellendi.

C. I. *Quomodo mali ſunt tolerandi, & quomodo ab eis recedendum ſit.*

Unde Auguſtinus *ait in libro de verbis Domini ſermone* 18.

TOlerandi ſunt quidem mali pro pace, nec *a* corporaliter ab eis recedatur: ſed ſpiritualiter 1 exigere, eſt facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum licet pro gradu cujuſque, ſalva pace: diſplicere eſt, non tangere. Non enim Prophetæ, qui hoc dicebant, populum ſuum dimiſerunt: ſed inter eos habitabant, quos increpabant, unum templum cum eis intrabant, eadem ſacramenta celebrabant. Hoc eſt exire, ore non parcere: hoc eſt immundum non tangere, voluntate non conſentire.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt in gloſſa ordinaria* 2. *Cor.* 6. *ad ea verba,* exite de medio eorum. *Sententia vero eſt accepta ex ſermone* 18. *Auguſtini de verbis Domini, ex quo infra cad.* ſ. ecce, *& c.* recedite. *ad idem pertinentia referuntur.*

¶ 1 Spiritualiter) *Hic interpoſitæ erant duæ voces,* Spiritualiter autem, *quæ ſunt expuncta, quia & a pleriſque vetuſtis, & a gloſſa ordinaria abſunt.*

C. II. *Quod mali ſine toleraudi a bonis.*

Idem.

TU bonus tolera malum. Nam & Chriſtus Judam *b*, cum ſciret furem eſſe, toleravit, & ad prædicandum miſit, eique cum aliis Euchariſtiam dedit.

Corr. Rom. ¶ *Initium hujus capitis eſt in tractatu* 50. *in Joannem. Reliqua vero videntur accepta ex gloſſa ordinaria in Pſalmum* 9. *ad ea verba,* Dixit enim in corde ſuo. *& explanatione B. Auguſtini in Pſalmum* 10. *cujus propria verba referuntur ſup.* 1. *q.* 1. Chriſtus. *Ab eodem vero copioſe hæc eadem ſententia exponitur in epiſtola* 162.

C. III. *Pro pace Eccleſiæ mali ſunt tolerandi.*

Idem *ſuper Joannem tractatu* 50. *ad c.* 12.

QUid *c* ergo voluit Dominus noſter Jeſus Chriſtus, fratres mei; admonere Eccleſiam ſuam, quando unum perditum inter duodecim habere voluit, niſi ut malos toleremus, ne corpus Chriſti dividamus? Ecce inter ſanctos eſt Judas: ecce fur eſt Judas: & ne contemnas, fur ſacrilegus, non qualiſcunque fur, fur loculorum, ſed Dominicorum loculorum, ſed ſacrorum. Si crimina diſcernuntur in foro qualiſcunque furti, & peculatus (peculatus enim furtum dicitur de re publica, & non ſic judicatur furtum rei privatæ, quomodo publicæ) quanto vehementius judicandus eſt ſacrilegus fur, qui auſus fuerit non undecunque tollere, ſed de Eccleſia tollere. Qui aliquid de Eccleſia furatur, Judæ proditori comparatur.

Corr. Rom. ¶ *Multa in hoc capite ſunt emendata ex B. Auguſtino.*

C. IV. *De eodem.*

Idem *ſerm.* 18. *de verbis Domini.*

ECce, *d* inquiunt, dicit Propheta, *Recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis.* Quomodo ergo malos pro pace tolerabimus, a quibus exire, & recedere jubemur, ne tangamus immundum? Nos iſtam receſſionem ſpiritualiter intelligimus: illi corporaliter. Nam & ego clamo cum Propheta: & *a* qualiacunque ſumus vaſa, utitur nobis Deus in diſpenſatione veſtra. Clamamus & nos, & dicimus vobis, recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis: ſed contactu cordis, non

a *al. ne.* b 7. *q.* 1. *adverſitas circa finem.* c *Polyc. l.* 7. *t.* 7. d *Beda,* 2. *Cor.* 6. *Polyc. ib. Anſ. l.* 12. *c.* 65. *Eſa.* 52.

Digitized by Google

non corporis. Quid eſt enim tangere immundum, niſi conſentire peccatis? Quid eſt autem exire inde, niſi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum pro uniuſcujuſque gradu, atque perſona, ſalva pace, fieri poteſt? *& paulo poſt*. §. 1. Ergo, fratres mei, quotquot habetis inter vos, qui adhuc amore ſeculi prægravantur, avaros, perjuros, adulteros, inſpectores *a* nugarum, conſultores mathematicorum, phanaticorum, augurum, aruſpicum, ebrioſos, luxurioſos, quicquid inter vos malorum eſſe noſtis, quantum poteſtis, improbate, ut corde recedatis: & redarguite, ut exeatis inde: & nolite conſentire, ut immundum non tangatis.

Corr. Rom. ℣ 1 Et qualiacunque] *Sic emendatum eſt ex B. Auguſtino, & Beda. Antea legebatur*, æqualia.

C. V. *Pacificus eſt, qui corrigit, quod poteſt, vel excludit a ſe, quod non poteſt.*

Idem *in ſecundo libro contra epiſtolam Parmeniani*, *c.* 1.

QUiſquis vel quod poteſt, arguendo corrigit, vel quod corrigere non poteſt, ſalvo pacis vinculo excludit, vel quod ſalvo pacis vinculo excludere non poteſt, æquitate improbat, firmitate ſupportat, hic eſt pacificus, & ab illo maledicto, de quo Scriptura dicit *b*: *Væ his, qui dicunt, quod nequam eſt, bonum, & quod bonum eſt, nequam, & reliqua*: omnino liber, prorſus ſecurus, penitus alienus. *& infra*. §. 1. Quomodo, inquit Parmenianus, incorruptus poteris permanere, qui corruptis ſociaris? 1

Corr. Rom. ℣ 1 Sociaris] *Apud B. Auguſtinum huic interrogationi Parmeniani ſequitur continenter reſponſio, quæ habetur in proxime ſequenti capite*. Ita plane. *Ac certe multo aptius interrogatio Parmeniani, & B. Auguſtini reſponſio unico capitulo comprehenderentur.*

C. VI. *Quid ſit malis ſociari.*

Idem *in eodem capite* 21. *continuo*.

ITa e plane, ſi ſociatur quis malis, id eſt, ſi mali aliquid cum eis committit, aut committentibus favet. Si autem neutrum facit, nullo modo ſociatur. Porro, ſi addit tertium, ut non ſit in vindicando piger, ſed vel corripiat juſtus in miſericordia, & arguat, vel etiam, ſi eam perſonam gerit, & ratio conſervandæ pacis admittit, coram *d* omnibus peccantes arguat, ut cæteri timeant, removeat etiam vel ab aliquo gradu honoris, vel ab ipſa communione ſacramentorum, & hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum odio perſequendi, pleniſſimum officium non ſolum caſtiſſimæ innocentiæ, ſed etiam diligentiſſimæ ſeveritatis implevit. Ubi autem cætera impediuntur, illa duo ſemper retenta incorruptum, caſtumque cuſtodiunt, ut nec faciat malum, nec approbet factum.

C. VII. *Aliena peccata in Eccleſia alicui non præjudicant.*

Idem *in epiſtola* e 152. *contra Donatiſtas*.

SI quis *f* a catholica Eccleſia fuerit ſeparatus, quantumlibet laudabiliter ſe vivere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quod a Chriſti s unitate disjunctus eſt, non habebit vitam, ſed Dei ira manet ſuper eum. Quiſquis autem in hac Eccleſia bene vixerit, nihil ei præjudicant aliena peccata; quia in ea unuſquiſque proprium onus portabit, ſicut Apoſtolus dicit *g*. *& infra*. §. 1. Ergo communio malorum non maculat aliquem participatione ſacramentorum, ſed conſenſione factorum. Nam ſi in malis factis non eis quiſque conſentiat, portat malus cauſam ſuam, & perſonam ſuam, nec præjudicat alteri, quem in conſenſione mali operis ſocium non habet criminis.

Corr. Rom. ℣ s Chriſti unitate] *Antea legebatur*, Chriſtianitate. *Reſtitutum eſt ex originali, & Beda: itemque alia nonnulla.*

a *al. ſpectatores*. b *Eſa.* 5. c *Polyc. ibid.* d *Pſal.* 140. 1. *Timoth.* 5. e *Beda* 1. *Corinth.* 55. f *Ivo part.* 2. *c.* 101. g *Gal.* 6.

C. VIII. *Non te maculat malus, ſi ei non conſentis, ſed ipſum redarguis.*

Idem *a in ſermone* 18. *de verbis Domini*.

A Malis *b* ſemper corde disjungimini: ad tempus caute corpore copulamini. *& infra*. §. 1. Duobus modis non te maculat malus: ſi ei non conſentias, & ſi redarguas. Hoc eſt non communicare, non conſentire: communicatur quippe, quando facto ejus conſortium voluntatis, vel approbationis adjungitur. *& infra*. §. 2. Neque ergo conſentientes ſitis malis, ut approbetis; neque negligentes, ut non arguatis; neque ſuperbientes, ut inſolenter arguatis.

C. IX. *Immundum tangere, eſt peccatis conſentire.*

Idem *ex c eodem*.

REcedite *d*, exite inde, & immundum ne tetigeritis. Sed contactu cordis, non corporis. Quid eſt enim tangere immundum, niſi conſentire peccatis? Quid eſt autem exire inde, niſi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum pro uniuſcujuſque gradu, atque perſona, ſalva pace, fieri poteſt? Diſplicuit tibi, quod quiſque peccavit? non tetigiſti immundum. Redarguiſti, corripuiſti, monuiſti, adhibuiſti etiam, ſi res exigit, congruam, & quæ unitatem non violet, diſciplinam? exiſti inde. *& infra*. §. 1. Clamavit iſta Moyſes *e*, clamavit Eſaias *f*, clamavit Hieremias *g*, clamavit Ezechiel *h*. Videamus, ſi dimiſerunt populum Dei, & ſe ad alias gentes tranſtulerunt. Quam multa, & quam vehementer Hieremias increpavit in peccatores, & ſceleratos populi ſui? Inter eos tamen erat, unum cum eis templum intrabat, eadem ſacramenta celebrabat, in eadem ſceleratorum hominum congregatione vivebat; ſed clamando exibat inde. Hoc eſt exire inde, hoc eſt immundum non tangere, & voluntate non conſentire, & ore non parcere.

C. X. *Non maculant innocentes facta nocentium, quæ ab eis credi non poſſunt.*

Idem *in epiſtola* 48. *ad Vincentium*.

QUam magnum eſt crimen ab iſtorum innocentium communione ſeparari? Nam & facta *i* nocentium, quæ innocentibus demonſtrari, vel ab innocentibus credi non poſſunt, non coinquinant quenquam, ſi propter innocentium conſortium etiam cognita ſuſtinentur. Non enim propter malos boni deſerendi, ſed propter bonos mali tolerandi ſunt, ſicut toleraverunt Prophetæ, contra quos tanta dicebant, nec communionem ſacramentorum illius populi relinquebant: ſicut ipſe Dominus nocentem Judam uſque ad condignum ejus exitum toleravit, & eum ſacram cœnam cum innocentibus communicare permiſit: ſicut toleraverunt Apoſtoli eos, qui *k* per invidiam (quod ipſius diaboli vitium eſt) Chriſtum annuntiabant.

C. XI. *Mali, quos Eccleſia recipit, nec expellit, a bonis ſunt tolerandi, non judicandi.*

Idem *in ſermone* 24. *de verbis Apoſtoli*.

FOrte *l* in populo Dei ſtat juxta te avarus, raptor, inhians rebus alienis, quem noſti talem, & fidelis eſt, vel potius fidelis vocatur. Non enim potes de Eccleſia pellere, non habes aliquem aditum caſtigando, & corripiendo corrigere, acceſſurus eſt tecum ad altare. Noli timere: unuſquiſque *m* propium onus portabit. *Item infra*. §. 1. Quomodo (inquis) ferrem, quem novi malum? nonne melius ipſum ferres, quam te foras efferres? Ecce quomodo feres *n*: attende Apoſtolum dicentem *o*: *Unuſquiſque proprium onus portabit*. Liberet te iſta ſententia. Non enim cum illo communicares

a *Beda Eph.* 5. b *Ivo p.* 2. *c.* 102. c *Beda* 2. *Cor.* 6. *ſubr. ead. c. ecce*. *Ivo p.* 2. *c.* 103. d *Eſa.* 52. e *Num.* 16. f *Eſa.* 52. g *Thren.* 4. h *Ezech.* 14. i *infra ead. nimium*. k *Philip.* 1. l *Talis es*. *& forte*] *orig. Ivo part.* 2. *c.* 94. m *Gal.* 6. n *al. ferres, ſi attenderes.*] *orig.* o *Gal.* 6.

nicares avaritiam, ſed communicares cum illo Chriſti menſam. Et quid tibi obeſſet, ſi cum illo communicares Chriſti menſam? Apoſtolus dicit *a*: *Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit*: ſibi, non tibi. Sane ſi judex es, ſi judicandi poteſtatem accepiſti, Eccleſiaſtica regula, ſi apud te accuſatur, ſi veris *b* documentis, teſtibuſque convincitur, coerce, corripe, excommunica, degrada.

Corr. Rom. ¶ *Antea citabatur ex libro primo de unico baptiſmo, ubi non habetur.*

Gratian. *Eſt & alia diſtinctio tolerandorum, & cavendorum, quam ex verbis* Auguſtini *licet colligere, dicentis ſerm. 49. de verbis Domini.*

C. XII. *Paſtor eſt diligendus, mercenarius tolerandus, latro cavendus.*

TRes *c* perſonas dixit Dominus (& debemus illas inveſtigare) in Evangelio, paſtoris, mercenarii, & furis. *& paulo poſt.* Paſtorem dixit *d* animam ſuam ponere pro ovibus ſuis, & intrare per januam. Furem dixit (& latronem *s*) aſcendere per aliam partem. Mercenarium dixit, lupum, vel furem ſi videat, fugere, quia non eſt illi cura de ovibus: mercenarius eſt enim, non paſtor. Ille intrat per januam, quia paſtor eſt: ille aſcendit per aliam partem, quia fur eſt: ille videns eos, qui volunt tollere oves, timet, & fugit, quia mercenarius eſt; quia non eſt illi cura de ovibus, mercenarius eſt enim. Si invenerimus tres iſtas perſonas, invenit ſanctitas veſtra & quos diligatis, & quos toleretis, & quos caveatis. Diligendus eſt paſtor, tolerandus eſt mercenarius, cavendus eſt latro.

Corr. Rom. ¶ *s* Et latronem] *Hæ duæ voces non ſunt in originali; Anſelmus tamen illas habet.*

Gratian. *Ecce quod mali toleranda ſunt, nec corporali, ſed ſpirituali vindicta ſunt puniendi. Unde cum diſcipuli non recepti a Samaritanis ignem cælitus ſuper eos deducere voluerunt, dicentes e magiſtro:* Vis dicamus, deſcendat ignis de cœlo, & conſumat eos? *audierunt*: Neſcitis, cujus ſpiritus eſtis. *Item*: *f* Omnis, qui gladium acceperit, gladio peribit.

C. XIII. *Spiritualis nunquam carnalem perſequitur, ſed e converſo.*

Hinc etiam Hieronymus *ait in comment. epiſt. ad Gal. c. 4.*

QUi ſecundum carnem natus erat, perſequebatur ſpiritualem: nunquam enim ſpiritualis *g* carnalem perſequitur, ſed ignoſcit ei, quaſi ruſticano fratri. Scit eum poſſe proficere per tempus; & ſi quando Ægyptiæ filium viderit iraſcentem, recordatur unius patris, qui boves *1* creavit, & culices; & *h* in magna domo non ſolum eſſe vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia.

Corr. Rom. ¶ *1* Boves) *In codicibus B. Hieronymi impreſſis legitur*, qui lucem boves; *verum in codice Vaticano horum commentariorum habetur*, qui lucam bovem. *Significat autem elephantem.*

C. XIV. *Boni a malis nunquam in hac vita penitus poſſunt ſeparari.*

Item Auguſtinus *in libro quarto de Baptiſmo, c. 12.*

QUantus arrogantiæ tumor eſt, quanta humilitatis, & lenitatis oblivio, arrogantiæ quanta jactatio, ut quis aut audeat, aut facere ſe poſſe credat, quod nec Apoſtolis conceſſit *i* Dominus, ut Zizania a frumento putet ſe poſſe diſcernere.

Corr. Rom. ¶ *Verba ſunt Cypriani lib. 4. ep. 2. ad Antonianum, citata ab Auguſtino lib. 4. c. 12. de baptiſmo contra Donatiſtas.*

C. XV. *Præſens Eccleſia ſimul recipit bonos, & malos.*

Item Gregorius *homilia 38. Evang.*

HÆc autem vita, quæ inter cœlum, & infernum ſita eſt, ſicut in medio ſubſiſtit, ita utrarumque partium cives communiter recipit: quos tamen ſancta Eccleſia & nunc indiſcrete ſuſcipit, & poſtmodum in egreſſione diſcernet. Si *a* ergo boni eſtis, quamdiu in hac vita ſubſiſtitis, æquanimiter tolerate malos debetis. Nam quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam ſuam teſtis eſt, quia bonus non eſt. Abel *b* enim eſſe renuit, quem Cain malitia non exercet.

2 pars. Gratian. *Ex his omnibus colligitur, quod malorum vindicta Deo reſervanda eſt, nec ſunt corporaliter puniendi, ſed crebra admonitione, & charitatis beneficio ad correctionem invitandi. Unde Chriſtus in Evangelio c ait*: Audiſtis, quia dictum eſt in lege *d*; (*quem modum ultionis lex ſtatuit*) Oculum pro oculo, dentem pro dente. *Ego autem hanc viciſſitudinem tollens, & ad manſuetudinem, & charitatis perfectionem vos invitans, dico vobis*: Nolite reſiſtere malo, ſed diligite inimicos veſtros, benefacite iis, qui oderunt vos, ut ſitis filii patris veſtri, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper juſtos, & injuſtos. *Hinc Paulus e ait*: Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi. *Omnis f enim iniquus bonorum eſt inimicus: omnis g autem amicus hujus ſeculi etiam inimicus eſt Dei. Inimicus autem Dei bonitatis, & juſtitiæ eſt inimicus, ac per hoc amatorem juſtitiæ, & bonitatis diligere non poteſt. Cum ergo inimicos diligere, vel illis benefacere, cibum & potum ſubminiſtrare jubemur: inimicos perſequi, & punire prohibemur. §. 1. In lege enim Veteris Teſtamenti corporalis pœna ſtatuta eſt: in lege vero Evangelii omni peccanti per pœnitentiam promittitur venia. Unde illa a terrore incepit, dicens* h. Ego ſum Dominus Deus zelotes, viſitans peccata patrum in filios uſque in tertiam, & quartam generationem. *Hæc vero a lenitate manſuetudinis & miſericordiæ, ita inquiens* i: Beati pauperes ſpiritu, beati mites, beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur: *In illa dicebatur* k: Qui fecerit hoc, vel illud, morte moriatur. *In iſta* l: Gaudeo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quam ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia. *Item* m: Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Eſtote *n* miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. *Initium quoque prædicationis Salvatoris noſtri, & & præconis ejuſdem, ad pœnitentiam peccatores invitavit. Sic enim uterque exorſus eſt, dicens*: Pœnitentiam *o* agite, appropinquavit *p* enim regnum cœlorum. *Sic & in Actibus Apoſtolorum; cum Judæi compuncti de ſcelere mortis Chriſti, dicerent Petro*: Quid faciemus, viri fratres? *legitur Petrus reſpondiſſe* q: Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum. *Et, ut univerſaliter dicatur, in lege r populus ille rudis ſervili timore pœnarum cogebatur: unde & legem in ſ pædagogum accepit. In Evangelio autem populus gratiæ liber, & adultus filiali amore, & hæreditatis certitudine ad cultum divinæ ſervitutis invitatur. Unde, cum quidam legem, quaſi coercentem, prædicarent eſſe tenendam ſimul cum gratia, ait t Apoſtolus*: Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater. §. 2. *Hinc etiam* Gregorius *ait in expoſitione u Evangelii*: Simile factum eſt regnum cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo.

C. XVI. *In lege cuique permittebatur diligere amicum, & odire inimicum.*

CUm in lege *x* ſcriptum ſit: *Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum*, accepta tunc licentia juſtis fuerat, ut Dei inimicos, ſuoſque adverſarios, quanta poſſent virtute, comprimerent, eoſque in ore *1* gladii ferirent. Quod in Novo proculdubio Teſtamento compeſcitur, cum per ſemetipſam Veritas prædicat, dicens: *Diligite y inimicos veſtros: benefacite his, qui oderunt vos*: Qui ergo per tauros, niſi Veteris Teſtamenti Patres ſignantur *z*? Nam dum

a 1. Cor. 11. b *al. innumeris.* c *Auſ. l. 6. c. 148.* d *Joa.* 10. e *Luc. 9.* ſ *Matth. 26.* g *Gal. 4.* h 2. *Tim. 2.* i *Matth. 13.*

a *Matth. 5.* b *Gen. 4.* c *Matt. 5.* d *Exod. 21.* e *Rom. 12.* ſ *Prov. 25.* g *Jac. 4.* h *Exod. 20.* i *Matt. 5.* k *Exod. 19. & alibi.* l *Luc. 15.* m *Matth. 9.* n *Luc. 6.* o *Matt. 3.* p *al. appropinquaverit.* q *Act. 2.* r *Exod. 1.* ſ *Gal. 3.* t *Rom 8.* u *Eſt hom. 38. Matt. 22.* x *Lev. 19.* y *Luc. 6.* z *ſignificantur?*] *orig.*

Digitized by Google

ex permiſſione legis acceperant, quatenus adverſarios ſuos odii retributione percuterent, (ut ita dicam) quid aliud, quam tauri erant, qui inimicos ſuos corporeæ virtutis cornu feriebant? Quid vero per altilia, niſi Patres Novi Teſtamenti figurantur? qui dum gratiam internæ pinguedinis percipiunt, æternis deſideriis innitentes, ad ſublimia contemplationis ſuæ pennis ſublevantur.

Corr. Rom. ¶ c In ore] *In originali, & quatuor Gratiani vetuſtis eſt*, jure gladii.

Gratian. *His ita reſpondetur: Sunt quædam, quæ ſalubri dumtaxat admonitione ſunt corripienda, non corporalibus flagellis animadvertenda; ſed eorum vindicta divino examini tantum eſt reſervanda, quando in delinquentes videlicet diſciplinam exercere non poſſumus, vel quia non ſunt noſtri juris, vel quia illorum crimina, etſi nobis nota ſunt, tamen manifeſtis indiciis probari non poſſunt. §. 1. De his, qui non ſunt noſtri juris, ait Apoſtolus in prima epiſtola a ad Corinthios:* Quid enim mihi attinet de his, qui foris ſunt, judicare? de his enim Dominus judicabit.

C. XVII. *Infidelium colloquia, & convivia non ſunt evitanda.*

Quod Auguſtinus *exponens, ait.*

INfideles *b* non poſſumus Chriſto lucrari, ſi eorum colloquium vitamus, & convivium. Unde & Dominus *c* cum publicanis, & peccatoribus manducavit, & bibit. In his vero, qui intus ſunt, id eſt, infidelibus putredo reſecanda eſt.

Corr. Rom. ¶ *Senſus hujus capitis habetur apud B. Auguſtinum de pœnitentiæ medicina, c. 3. verba vero fere omnia ſunt in gloſſ. ord. 1. Cor. 5. ad verſ.* alioquin. *& interlineari ad verſ.* intus.

Gratian. *Hinc etiam cum Propheta* d *dicit:* Facit Dominus judicium omnibus injuriam patientibus, *exponendo addidit Auguſtinus*; ab his, qui non ſunt ſui juris, in quos nequit diſciplina exerceri. §. 1. *Item, quando multitudo eſt in ſcelere, nec ſalva pace Eccleſiæ mali puniri poſſunt, tolerandi ſunt potius, quam violata pace Eccleſiæ puniendi.*

C. XVIII. *Quædam mala punienda ſunt, & quædam toleranda.*

Unde Auguſtinus *ait in libro de fide & operibus, c. 4. & 5.*

QUidam vero *e* e contrario periclitantes, cum bonorum, malorumque permiſtionem in Eccleſia demonſtratam, ſeu prædictam eſſe perſpexerint, & patientiæ præcepta didicerint (quæ ita nos firmiſſimos reddunt, ut etiamſi videntur in Eccleſia eſſe zizania, non tamen impediatur aut fides, aut charitas noſtra, aut quoniam zizania in Eccleſia eſſe cernimus, ipſi de Eccleſia recedamus) deſtituendam 1 putent Eccleſiæ diſciplinam, quandam perverſiſſimam ſecuritatem præpoſitis tribuentes, ut ad eos non pertineat, niſi dicere, quid cavendum, quidve faciendum ſit; quodlibet autem quiſque faciat, non curare. Nos vero ad ſanam doctrinam pertinere arbitramur, ex utriſque teſtimoniis tutam ſententiam moderari; ut & canes in Eccleſia propter pacem Eccleſiæ toleremus, & canibus ſanctum, ubi pax Eccleſiæ tuta eſt, non demus. Cum ergo ſive per negligentiam Præpoſitorum, ſive per aliquam excuſabilem neceſſitatem, ſive per occultas obreptiones invenimus in Eccleſia malos, quos Eccleſiaſtica diſciplina corrigere, aut coercere non poſſumus, tunc ne *f* aſcendat in cor noſtrum impia, & pernicioſa præſumptio, qua exiſtimemus nos ab his eſſe ſeparandos, ut peccatis eorum non inquinemur, atque ita poſt nos trahere conemur, veluti mundos, ſanctoſque diſcipulos, ab unitatis compage, quaſi a malorum conſortio ſegregatos: veniant in mentem illæ de Scripturis ſimilitudines, & divina oracula, vel certiſſima exempla, quibus demonſtratum, & prænunciatum eſt, malos in Eccleſia permiſtos bonis uſque in finem ſeculi tempuſque judicii futuros, & nihil bonis in unitate, ac participatione ſacramentorum, qui eorum factis non conſenſerint, obfuturos. §. 1. Cum vero cis, per quos Eccleſia regitur, adeſt ſalva pace poteſtas diſciplinæ adverſus improbos, aut nefarios exercendæ, tunc rurſus, ne ſocordia, ſegnitiaque dormiamus, aliis aculeis præceptorum, quæ ad ſeveritatem coercitionis *a* pertinent, excitandi ſumus, ut greſſus noſtros in via Domini ex utriſque teſtimoniis illo duce, atque adjutore dirigentes, nec patientiæ nomine torpeſcamus, nec obtentu diligentiæ ſæviamus.

Corr. Rom. ¶ 1 Deſtituendam] *Apud B. Auguſtinum legitur*, inſtituendam putant eſſe & Eccleſiam, & diſciplinam: *ſed cæteri collectores cum Gratiano concordant. Multa vero alia ex illis, & originali in toto hoc capite ſunt reſtituta.*

C. XIX. *Levius occulta, ſeverius autem punienda ſunt ab Eccleſia delicta manifeſta.*

Idem *contra epiſtolam Parmeniani, lib. 3. c. 2.*

CUm *b* quiſque fratrum, id eſt, Chriſtianorum intus in Eccleſiæ ſocietate conſtitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut anathemate dign[illegible] fiat hoc, ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt. *& infra.* §. 1. Quando ita cujuſque crimen notum eſt omnibus, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores, per quos poſſit ſchiſma contingere, non dormiat ſeveritas diſciplinæ.

3 pars. Gratian. *Eſt & alia cauſa, qua correptio verborum, vel verberum videtur eſſe inutilis, vel ſuperflua. Prædeſtinati enim ad vitam ſine correptione mutantur: ſicut Petrus,* c *quem Dominus reſpiciens, nemine corripiente commovit ad lachrymas. Præſciti ad mortem inter flagella deteriores fiunt, ſicut Pharao. Bonis ergo ſuperflua, damnandis hæc inveniuntur eſſe inutilia. His ita reſpondetur auctoritate Gregorii, & Auguſtini.*

C. XX. *Sicut ab oratione ceſſandum non eſt, ſic nec a correptione.*

Auguſtinus *enim in libro de correptione, & gratia, c. 5. ſic ait.*

SIcut non eſt ab oratione ceſſandum pro eis, quos corrigi volumus, etiamſi nullo hominum orante pro Petro, Dominus reſpexit *d* eum, & fecit eum ſuum peccatum flere: ita non eſt negligenda correptio, quamvis Deus, quos voluerit etiam non correptos, faciat eſſe correctos. Tunc autem correptione proficit homo, cum miſeretur, atque adjuvat, qui facit, quos voluerit, etiam ſine correptione proficere.

C. XXI. *Soli prædeſtinati ſalvantur, qui id poſtulando ſuo labore meruerunt.*

Gregorius *vero in dialogo, lib. 1. c. 8.*

OBtineri *e* nequaquam poſſunt, quæ prædeſtinata non fuerunt. Sed ea, quæ ſancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, ut precibus obtineantur. Nam ipſa quoque perennis regni prædeſtinatio ita eſt ab omnipotenti Deo diſpoſita, ut ad hoc electi ex *f* labore perveniant: quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſecula diſpoſuit donare.

C. XXII. *Occulto Dei judicio mali obdurantur flagellis, boni emendantur.*

Item Auguſtinus *in lib. de prædeſtinatione, & gratia, c. 15.*

NAbuchodonoſor *g* pœnitentiam meruit fructuoſam. Nonne poſt innumeras impietates flagellatus pœnituit, & regnum, quod perdiderat, rurſus accepit? *h* Pharao autem ipſis flagellis eſt durior effectus, & periit. Hic mihi rationem reddat, qui divinum conſilium nimium alto *i*, ſapientique corde dijudicat, cur medicamentum unius medici manu confectum, alii ad interitum, alii valuerit ad ſalutem; niſi quia

Bbb a Chri-

a 1. *Cor.* 5. b 2. *quæſt.* 1. *c. multi.* 28. c *Luc.* 5. d *Pſal.* 145. e *Polyc. l.* 7. *tit.* 7. *Anſ. l.* 21. *c.* 63. f *nec*] *orig.*

a *al.* *coertionis.* b *Polyc. ibid. Ivo p.* 2. *c.* 97. *Pann. in prol. c.* 23. *&* 24. c *Luc.* 22. d *Luc.* 22. e *Burch. l.* 20. *c.* 19. *Ivo p.* 17. *c.* 32. f *al. pre.* g *Dan.* 4. h *Exod.* 5. *uſque ad* 15. i *altum ſapienti corde*] *orig.*

Digitized by Google

Chriſti *a* bonus odor aliis eſt odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem? Quantum ad naturam, ambo homines erant. Quantum ad dignitatem, ambo Reges. Quantum ad cauſam, ambo captivum populum Dei poſſidebant. Quantum ad pœnam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit eſſe diverſos, niſi quod unus manum Dei ſentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit, alter libero contra Dei miſericordiſſimam veritatem pugnavit arbitrio?

C. XXIII.

Idem *b*.

VAſis *c* iræ nunquam Deus redderet interitum, ſi non ſpontaneum inveniretur homo habere peccatum: quia nec Deus peccanti homini juſte inferret iram, ſi homo ex prædeſtinatione Dei cecidiſſet in culpam. *Idem* d. §. 1. Prædeſtinationem Dei ſive ad bonum, ſive ad malum in hominibus operari ineptiſſime dicitur, ut ad utrumque homines quædam neceſſitas videatur impellere: [illegible] intelligen[illegible] gratia; in malis autem voluntas intelligenda ſine gratia. §. 2. Cum vero aliquos a Deo, aut traditos deſideriis ſuis, aut obduratos legimus, aut relictos, magnis peccatis ſuis hoc ipſos meruiſſe profitemur: quia talia eorum crimina præceſſerunt, ut ipſi ſibi pœnas deberent, quæ eis etiam ſupplicium verterent in reatum. Atque *e* ita nec de judicio Dei querimur, quo deſerit meritos deſeri, & miſericordiæ ejus gratias agimus, qua liberat non meritos liberari. §. 3. Vires itaque obedientiæ non ideo cuiquam ſubtraxit, quia eum non prædeſtinavit, ſed (ideo *f* eum non prædeſtinavit,) quia receſſurum ab ipſa obedientia eſſe prævidit. §. 4. Prædeſtinatio *g* igitur Dei ſemper in bono eſt, qua peccatum ſola hominis voluntate commiſſum, aut remittendum novit cum laude miſericordiæ, aut plectendum cum laude juſtitiæ. In malis autem operibus noſtris ſola præſcientia Dei intelligenda eſt: quia ſicut præſcivit, & prædeſtinavit, quæ ipſe fecit, & ut faceremus, dedit, ita præſcivit tantum, non etiam prædeſtinavit, quæ nec ipſe fecit, nec ut faceremus, exegit. §. 5. Hi *h* autem, de quibus dicitur *i*: *Ex nobis exierunt, ſed non fuerunt ex nobis. Si enim fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum:* voluntate exierunt, voluntate ceciderunt: & quia præſciti ſunt caſuri, non ſunt prædeſtinati: eſſent autem prædeſtinati, ſi eſſent reverſuri, & in ſanctitate, ac veritate manſuri. Ac per hoc prædeſtinatio Dei multis eſt cauſa ſtandi, nemini eſt cauſa labendi.

Corr. Rom. ℊ *In pleriſque vetuſtis caput hoc conjunctum eſt ſuperiori, & in titulo eſt* Item, *non* Idem: *eſt autem confectum ex locis indicatis, Fulgentii, Proſperi, & B. Auguſtini*.

Gratian. *Non ergo neceſſitatem facit correctionis, vel obdurationis divina prædeſtinatio, ſeu præſcientia, cum boni per gratiam corrigantur, & libero arbitrio mali pereant. Neque enim quia prædeſtinatio, ſeu præſcientia Dei falli non poteſt, neceſſario eveniunt, quæ prædeſtinantur, vel præſciuntur, ſicut nec neceſſario prædeſtinantur, vel præſciuntur, quæ futura ſunt: ſed quia bona abſque ejus gratia, mala præter ejus ſcientiam evenire non poſſunt. §. 1. Quamvis ergo convenienter dicatur, ſi hæc prædeſtinata ſunt, vel præſcita, neceſſario evenient: non tamen ideo abſolute verum eſt, neceſſario evenient, quæ prædeſtinata ſunt, vel præſcita; quia hic neceſſitas refertur ad verum eventum, ibi ad intuitum divinæ præſcientiæ. Unde Auguſtinus:* Duæ ℊ ſunt, *inquit*, neceſſitates, ſimplex *k* una, veluti, qua neceſſe eſt omnes homines eſſe mortales: altera conditionis, ut ſi aliquem ambulare quis ſcit, eum ambulare neceſſe eſt. Quod enim quiſque eſſe novit, id eſſe aliter, quam notum eſt, nequit. Sed hæc minime ſecum illam ſimplicem trahit. Hanc enim neceſſitatem non propria facit natura, ſed conditionis adjectio. Nulla enim neceſſitas cogit incedere voluntate gradientem, quamvis eum tunc, cum graditur, incedere neceſſarium ſit. Eodem igitur modo, ſi quid providentia præſens videt, id neceſſe eſt eſſe, tametſi nullam naturæ habeat neceſſitatem. Atqui Deus ea futura, quæ ex libertate arbitrii proveniunt, præſentia contuetur. Hæc igitur ad intuitum relata divinum, neceſſaria fiunt per diſpoſitionem divinæ notionis. Per ſe vero conſiderata, abſolutam ℊ a naturæ ſuæ libertatem non deſerunt. Fient igitur procul dubio cuncta, quæ futura Deus eſſe prænoſcit; ſed eorum quædam de libero proficiſcuntur arbitrio, quæ quamvis eveniant, exiſtendo tamen naturam propriam non amittunt, qua priuſquam fierent, etiam non [illegible]. §. 2. *His omnibus ma*[illegible] *arbitrio aſcribuntur arbitrio, tum alibi divinæ adſcribuntur indignationi. Unde Gregorius* a: Cum ſuperna indignatio ſeſe, ut ita dixerim, medullitus movet, hanc opinio, vel oppoſitio humana non removet: nec ſe cuilibet utiliter deprecatio objicit, cum ſemel Deus aliquid ab intimis iraſcendo diſponit. Hinc eſt enim, quod Moyſes, *b* qui reatum totius plebis apud Dominum ſuis precibus terſit, dumque ſe objicem obtulit, divinæ iracundiæ vim placavit, ad petram Oreb veniens, & pro aquæ exhibitione diffidens, repromiſſionis terram ingredi Domino iraſcente non potuit. §. 3. *Item Auguſtinus:* De ℊ Tyriis c *vero, & Sidoniis quid aliud poſſumus dicere, quam non eſſe eis datum, ut crederent, quos etiam credituros fuiſſe ipſa Veritas dicit* d, *ſi talia, qualia apud non credentes facta ſunt, virtutum ſigna vidiſſent? Quare autem hoc eis negatum fuerit, dicant, ſi poſſunt, qui calumniantur: & oſtendant, cur apud eos Dominus mirabilia, quibus profutura non erant, fecerit, & apud eos, quibus profutura erant, non fecerit. Nos etenim,* e *ſi rationem facti, & profunditatem judicii ejus penetrare non poſſumus, manifeſtiſſime tamen ſcimus, & verum, eſſe quod dixit, & juſtum eſſe, quod fecit: & non ſolum Tyrios, & Sidonios, ſed etiam Corozaim & Bethſaida potuiſſe converti, & fideles ex infidelibus fieri, ſi hoc in eis voluiſſet Dominus operari. Neque enim ulli falſum videri poteſt, quod Veritas ait* f: Nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum a Patre meo. *Item qui per Prophetam* g *Judaicæ plebi promiſit*: Ecce ego ſepiam vias tuas ſpinis, & muniam eas lapidibus quadris, *id eſt, adimam tibi facultatem peccandi. Idem per Pſalmiſtam* h *de damnandis dixit*: Fiant viæ illorum tenebræ, & lubricum, & Angelus Domini perſequens eos. *Sed in his omnibus vitia noſtra humanæ aſcribuntur mentis arbitrio, quod divina clementia in electis miſericorditer vertit ad bonum, in damnandis juſte relinquit ad malum. Sicut ergo, quamvis certiſſime ſciamus, neminem ultra terminum a Deo ſibi præfixum eſſe victurum, omnibus tamen languentibus non incongrue medemur; ſic quamvis nemo ſalvetur, niſi prædeſtinatus ad vitam, omni tamen delinquenti eſt adhibenda correptio, nec malorum eſt negligenda diſciplina.*

Corr. Rom. ℊ 1 Duæ ſunt] *Hæc a Burchardo, & Ivone citantur ex B. Auguſtino in libro de prædeſtinatione. Et ſententia habetur copioſe explicata in libello de prædeſtinatione Dei inter opera B. Auguſtini, tomo 7.*

ℊ 2 Abſolutam] *Apud Burchardum, & Ivonem legitur,* ab abſoluta libertate non deſinunt.

ℊ 3 De Tyriis] *Simillima his leguntur apud B. Auguſtinum in libro de bono perſeverantiæ, cap. 14. Eadem vero fere ſunt apud Proſperum ad excepta Januenſium, in reſponſ. ad dubium 8. ſive 9.*

C. XXIV.

a 1. *Cor.* 2. b *al. Item.* c *Fulgentius l.* 1. *ad Monymum. Burch. l.* 20. *c.* 35. *Ivo p.* 17. *c.* 46. *Proſper in reſp. ad Capitula Gallorum, ſ.* 6. d *Ibid. ſ.* 11. e *Ibid. ſ.* 12. f *abſunt ab orig.* g *Idem Proſper. cap.* 14. *& ſent.* 6. *ad C. Gallorum. Idem ſent.* 15. h *Idem ad object. Vincentianas c.* 12. *& Auguſt. ad articulos ſibi falſo impoſitos, art.* 12. i 1. *Joa.* 2. k *Sententia in libro de prædeſtinatione Dei. Burch. l.* 20. *c.* 21. *Ivo p.* 17. *c.* 32.

a *Lib.* 9. *Moral. c.* 12. b *Exod.* 32. *Num.* 14. c *Matth.* 11. d *al. docet.* e *al. etiam.* f *Matth.* 11. g *Oſe.* 2. h *Pſal.* 34.

C. XXIV. *Non ſemper in eos, qui peccant, vindicta eſt exercenda.*

Unde idem Auguſtinus *ait epiſt. 50. Bonifacio.*

IPſa *a* pietas, veritas, charitas, nos non permittit contra Cæcilianum eorum hominum accipere teſtimonium, quos in Eccleſia non videmus, cui Deus perhibet teſtimonium. Qui enim divina teſtimonia non ſequuntur, pondus humani teſtimonii perdiderunt. *Item infra.* §. 1. Moleſtus eſt Medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio: ille ligando, iſte cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, iſta potius falſa manſuetudo crudelitas eſt. *Item infra.* §. 2. Si per *b* poteſtatem, quam per religionem, ac fidem Regum, tempore quo debuit, divino munera accepit Eccleſia, hi, qui inveniuntur in viis, & in ſepibus, id eſt, in hæreſibus & ſchiſmatibus, coguntur intrare, non quia coguntur, reprehendant, ſed quare *c* cogantur, attendant. Convivium Domini unitas eſt corporis Chriſti non ſolum in ſacramento altaris, ſed etiam in vinculo pacis. *In eadem infra.* §. 3. Theodoſius 1 Imperator legem *d* generaliter in omnes hæreticos promulgavit, ut quiſquis eorum Epiſcopus, vel Clericus, ubilibet eſſet inventus, decem libris auri mulctaretur. *Item infra.* §. 4. Si duo aliqui in una domo habitarent, quam certiſſime ſciremus eſſe ruituram, nobiſque id prænuntiantibus nollent credere, atque in ea manere perſiſterent; ſi eos inde poſſemus eruere vel invitos, quibus imminentem illam ruinam poſtea demonſtraremus, ut redire ulterius ſub ejus periculum non auderent, puto, niſi faceremus, non immerito crudeles judicaremur. Porro, ſi unus illorum nobis diceret, quando intraveritis eruere nos, memetipſum continuo trucidabo: alter autem nec exire quidem inde, nec erui vellet, ſed neque necare ſe auderet, quid eligeremus, utrum ambos ruinæ opprimendos relinquere, an uno ſaltem per miſericordiæ noſtram operam liberato, alterum non noſtra culpa, ſed ſua potius, interire? Nemo eſt tam infelix, qui non, quid fieri in talibus rebus oporteat, faciliſſime judicet. *Item poſt pauca.* §. 5. Quod ſi plurimi eſſent in domo ruitura, & inde ſaltem unus liberari poſſet, atque id cum facere conaremur, alii ſeipſos præcipitio necarent, dolorem de cæteris noſtrum de unius ſaltem ſalute conſolaremur: non tamen, ne ſeipſos alii perderent, perire univerſos nullo liberato permitteremus. Quid igitur de opere miſericordiæ, quod pro vita æterna adipiſcenda, & pœna æterna vitanda hominibus debemus impendere, judicandum eſt, ſi pro ſalute iſta non ſolum temporali, ſed etiam brevi, ad ipſum exiguum tempus liberanda, ſic nos ſubvenire hominibus ratio vera, & benigna compellit? *Item infra.* §. 6. Si *e* (inquiunt Donatiſtæ) oportat, ut nos extra Eccleſiam, & adverſus Eccleſiam fuiſſe pœniteat, ut ſalvi eſſe poſſimus: quomodo poſt iſtam pœnitentiam apud vos Clerici, vel etiam Epiſcopi permanemus? Hoc non fieret, quoniam revera (quod fatendum eſt) fieri non deberet, niſi pacis ipſius compenſatione ſanarentur. Sed ſibi hoc dicant, & multo maxime humiliter doleant, qui in tanta morte præciſionis jaceant, ut iſto quodam vulnere matris catholicæ reviviſcant. Cum enim præciſus ramus inſeritur, fit aliud vulnus in arbore, quo poſſit recipi, ut vivat, qui ſine vita radicis peribat: ſed cum receptus recipienti coaluerit, & vigor conſequetur, & fructus: ſi autem non coaluerit, ille quidem areſcit, ſed vita arboris permanebit. Eſt enim & tale inſerendi genus, ut nullo præciſo ramo, qui intus eſt, ille, qui foris eſt, inſeratur: non tamen nullo, ſed vel leviſſimo arboris vulnere. Ita ergo & iſti cum ad radicem catholicam veniunt, nec eis quamvis poſt erroris ſui pœnitentiam honor Clericatus, aut Epiſcopatus auſertur, fit quidem aliquid tanquam in cortice arboris matris contra integritatem ſeveritatis: veruntamen quia neque *a* qui plantat, eſt aliquid, neque, qui rigat, ad Dei miſericordiam precibus fuſis, coaleſcente inſitorum pace ramorum, charitas *b* cooperit multitudinem peccatorum. *& paulo poſt.* §. 7. Verum in hujuſmodi cauſis, ubi *c* per graves diſſenſionum ſciſſuras non hujus, aut illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages jacent, detrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut majoribus malis ſanandis charitas ſincera ſubveniat. Habeant ergo iſti de præterito deteſtabili errore, ſicut Petrus habuit de mendacii timore, amarum dolorem, & veniant ad Eccleſiam Chriſti veram, id eſt, matrem catholicam: ſint in illa Clerici, ſint Epiſcopi utiliter, qui contra illam fuerunt hoſtiliter. Non invidemus, imo amplectimur, optamus, hortamur, & quos in viis, aut ſepibus invenimus, intrare cogimus, & ſic nondum quibuſdam perſuademus, quia non res eorum, ſed ipſos quærimus.

Corr. Rom. ¶ 1 Theodoſius] *Anſelmus habet, ut Gratianus: ſed propria verba B. Auguſtini, ubi de reprimenda rabie Donatiſtarum agit, ſunt hæc:* Quod eo modo fieri aliquatenus arbitramur, ſi legem piiſſimæ memoriæ Theodoſii, quam generaliter in omnes hæreticos promulgavit, ut quiſquis eorum Epiſcopus, vel Clericus, ubilibet eſſe inventus, decem libris auri mulctaretur, expreſſius in Donatiſtas, qui ſe negabant hæreticos, ita confirmarent, ut non omnes ea mulcta ferirentur, *& cætera, quæ ſequuntur.*

C. XXV. *Medicinali ſeveritate mali cogantur ad bonum.*

Idem *Feſto, epiſt. 167.*

QUid *d* faciet hic Eccleſiæ medicina, ſalutem omnium materna charitate conquirens, tanquam inter phreneticos, & lethargicos æſtuans? Nunquid contemnere, nunquid deſiſtere vel debet, vel poteſt? Utriſque fit, neceſſe eſt, moleſta: quia neutris eſt inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari: ſed perſeverat diligentia charitatis phreneticum caſtigare, lethargicum ſtimulare, ambos amare. Ambo offenduntur, ſed ambo diliguntur. Ambo moleſtati, quamdiu ægri ſunt, indignantur, ſed ambo ſanati gratulantur. *& infra in eadem.* §. 1. Catholici eſſe non incipiunt, niſi hæretici eſſe deſtiterint. Neque enim ſacramenta eorum nobis inimica ſunt, quæ cum illis nobis ſunt communia: quia non humana ſunt, ſed divina. Proprius error eorum eſt auferendus, quem male imbiberunt, non ſacramenta, quæ ſimiliter acceperunt, quæ ad pœnam ſuam portant, & habent, quanto indignius habent: ſed tamen habent.

4. pars. Gratian. *Ecce quod crimina ſunt punienda, quando ſalva pace Eccleſiæ feriri poſſunt: in quo tamen diſcretio adhibenda eſt. Aliquando enim delinquentium multitudo diu per patientiam ad pœnitentiam eſt expectanda: aliquando in paucis eſt punienda, ut eorum exempla cæteri terreantur, & ad pœnitentiam provocentur. Hinc, cum diſcipuli e cœleſti igne Samaritanos vellent conſumere, prohibiti ſunt: & Samaritani ad pœnitentiam ſunt expectati: ut Chriſto prædicante converterentur ad fidem.*

C. XXVI. *Non ſemper in eos, qui peccant, vindicta eſt exercenda.*

Unde Ambroſius *ait lib. 7. commentariorum ad c. 9. Luc.*

QUod [Chriſtus] diſcipulos increpavit, quia *f* ignem ſuper eos deſcendere cupiebant, qui ipſum non receperant, oſtenditur nobis non ſemper in eos, qui peccaverint, vindicandum: quia nonnunquam amplius prodeſt clementia tibi ad patientiam, quam lapſo ad correctionem. Denique Samaritani *g* citius crediderunt, a quibus hoc loco ignis arcetur: nec diſcipuli peccant, qui

a *Polyc. l. 7. tit. 5. Anſ. l. 12. c. 61.* b *poteſtate*] *orig. Infra, q. 6. ſchiſmatis.* c *quo*] *orig.* d *C. Theod. l. 16. tit. 5. c. 21. & 65.* a *Pann. in prolog. c. 13.*

a *1. Corinth. 3.* b *1. Petr. 4.* c *Diſtinct. 50. ut conſtitueretur.* d *Quid igitur hic faciat*] *orig. Polyc. l. 7. tit. 5. Anſel. l. 9. c. 56.* e *Luc. 9.* f *Luc. 9.* g *Joan. 4.*

Digitized by Google

qui legem ſequuntur. Sciebant enim & Phinees *a* reputatum ad juſtitiam, quia ſacrilegos interemerat, & ad preces Heliæ *b* ignem deſcendiſſe de cœlo, ut Prophetæ s vindicaretur injuria.

Corr. Rom. ¶ s Ut Prophetæ] *Hæc ſunt addita, quoniam referuntur ab ipſomet Gratiano infra ead. c. ſi illic.*

Gratian. *Poteſt in hac prohibitione Apoſtolorum illud intelligi. Apoſtoli non zelo juſtitiæ, ſed amaritudinis odio ob injuriam ſuæ expulſionis vindicandam, Samaritanos igne voluerunt conſumere: Dominus autem volens eos injuriam propriæ perſonæ cum patientia & gaudio tolerare, injuriam vero ſervitutis divinæ non inultam relinquere, ait c:* Neſcitis, cujus Spiritus eſtis. *Hinc etiam Petrus, qui cum aliis audierat:* Beati *d* eritis, cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſus vos: gaudete in illa die, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis, *contumelias ſibi illatas cum gaudio ſuſcipiebat; peccata vero, quæ in Deum committebantur, acerrime puniebat. Unde Ananiam e, & Sapphiram Spiritui Sancto mentientes mortis ſententia perculit. Sic etiam Paulus dum a ſuo contemptu pia admonitione, & multimoda commendatione ſui Corinthios revocaret, magum illum Elymam, f qui credituros a fide retrahebat, cæcitate percuſſit: ut cæteri perterriti prædicationem ejus non impedirent, ſed in Chriſtum credentes animæ cæcitatem effugerent. Et Corinthium g illum fornicatorem, quia in Deum peccaverat, Satanæ ad vexandum tradidit. Hinc etiam* Gregorius *ſcribit Januario Epiſcopo, reprehendens eum, quod ob injuriam propriæ perſonæ quendam excommunicaverat, dicens l. 2. indict. 10. epiſt. 34.*

C. XXVII. *Pro injuria propria Epiſcopo aliquem excommunicare non licet.*

INter *h* querelas multiplices Iſidorus vir clariſſimus a fraternitate tua fruſtra ſe excommunicatum, anathematizatumque conqueſtus eſt. Quod ob quam rem factum fuerit, dum a Clerico tuo, qui præſens erat, voluiſſemus addiſcere, pro nulla alia cauſa, niſi pro eo, quod te injuriaverat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer affligit: quod ſi ita eſt, nihil te oſtendis de cœleſtibus cogitare, ſed terrenam te converſationem habere ſignificas; dum pro vindicta propriæ injuriæ (quod ſacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis invexiſti. Unde de cætero omnino eſto circumſpectus, atque ſollicitus, & talia cuiquam pro defenſione propriæ injuriæ tuæ inferre denuo non præſumas. Nam ſi tale aliquid feceris, in te ſcias poſtea vindicandum.

Gratian. *Hinc Idem in homiliis, oſtendens, quod peccata, quæ in Deum, vel proximum committuntur, a nobis punienda ſunt; ea vero, quibus in nos delinquitur, patienter vel toleranda, vel potius diſſimulanda ſunt, ait:*

C. XXVIII. *Valde offendit, qui Dominica debita impune dimittit.*

SI is, qui Prælatus eſt, debitori Dominico culpas impune dimittit, non mediocriter profecto offendit, qui debita cœleſtis Regis, & Domini ſua præſumptione reſolvit. Ea namque, quæ in nos committuntur, facile poſſumus dimittere; ea vero, quæ in Deum commiſſa ſunt, cum magna diſcretione, nec ſine pœnitentia debemus relaxare.

5 pars. Gratian. *Semel vero culpa dimiſſa recidivo i dolore iterum ad animum revocari non debet.*

C. XXIX. *Injuria, cum ſemel remittitur, iterum revocari non debet.*

Unde Gelaſius *Geruntio, Joanni, Germano, & Petro Epiſcopis.*

SI illic, ubi hæc acta ſunt, præſentibus utriſque conſtiterit, & ſatisfeciſſe Stephanum, & ſupplicatione ſuſcepta, eum, qui male tractatus eſt, ignoviſſe, ſemel in ablatione remiſſa punitio recidivo *a* dolore non debet iterari: divinæ *b* ſcilicet imitatione clementiæ, quæ dimiſſa peccata in ultionem redire non patitur. Sin vero nihil vel de ſatisfactione probabitur, vel de remiſſione tranſactum, dilectioni veſtræ ſermone monſtretur, quatenus, ſive nunc ſaltem poterit competens ſatisfactio provenire, illud potius exerceatur, ubi animum ſanare poſſit afflicti: ſive irremiſſibiliter perſtet acerbitas, ibidem nihilominus vindicetur, ubi plectibilis eſt orta præſumptio.

6 pars. Gratian. *Sed objicitur illud Ambroſii:* Ad *c* preces Heliæ ignis deſcendit de cœlo, ut prophetæ vindicaretur injuria. *Quod tunc intelligitur factum, quando Achab. d Rex Iſrael poſt ſterilitatem illam trium annorum, & ſex menſium, quæ facta eſt, quando precibus Heliæ clauſum eſt cœlum annis tribus, & menſibus ſex, miſit duos quinquagenarios ad Heliam, qui dicerent ei:* Homo Dei, Rex Iſrael vocat te: qui ait, Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cœlo, & conſumat vos, & ſtatim ignis deſcendit de cœlo, & conſumpſit eos. *Quo facto non cujus meriti apud Deum eſſet, voluit oſtendere; ſed quod ille eſſet verus Deus, quem colebat, non ille, ad cujus culturam ſtupro proprii corporis Jezabel nonnullos provocabat, evidentiſſimis indiciis monſtrare curavit. Injuria erga Prophetam non alia, quam injuria Domini ipſius intelligitur, quæ in peneis vindicanda eſt, ut cæteri terreantur.*

C. XXX. *Apoſtolicus anathematizavit eos, qui eum ceperant, vel qui deinceps Epiſcoporum aliquem ceperint.*

Item objicitur illud Silverii Papæ *ad Amatorem Epiſcopum.*

GUiliſarius s patricius *e* noſter mandavit me ad ſe venire pacifice pro quibuſdam Eccleſiaſticis diſpoſitionibus in palatium Pincipie, & ad primum, & ſecundum velum retinuit omnem Clerum & populum, qui mecum veniebat, & nullum permiſit introire, niſi me ſolum, & Vigilium Diaconum noſtrum *f*. Me vero vi retento, & ante prædictam 2 Patriciam deducto, miſerunt in exilium, in quo ſuſtentor modo pane tribulationis, & aqua anguſtiæ. Ego tamen propterea non dimiſi, nec dimitto officium meum, ſed cum Epiſcopis, quos congregare potui, eos, qui talia erga me egerunt, anathematizavi, & una cum illis Apoſtolica, & Synodali auctoritate ſtatui, nullum unquam taliter decipiendum, ſicut deceptus ſum: & ſi aliquis deinceps ullum unquam Epiſcoporum taliter deceperit, anathema maranatha fieret in conſpectu Dei, & ſanctorum Angelorum. *Idem Vigilio.* §. 1. Habeto ergo cum his, qui tibi conſentiunt, plenæ damnationis ſententiam: ſublatumque tibi nomen, & munus miniſterii Sacerdotalis agnoſce, Spiritus Sancti judicio, & Apoſtolica a nobis auctoritate damnatus.

¶ Corr. Rom. s Guiliſarius] *In tribus vetuſtis exemplaribus, ex quibus caput hoc reſtitutum eſt Silverio, (antea enim tribuebatur Sylveſtro) legitur* Belliſarius, *ſed quia eſt initium capitis, non eſt mutatum.*

¶ 2 Prædictam Patriciam] *Sic mutatum eſt ex ipſa epiſtola, & vita Silverii, ubi hæc Patricia vocatur Antonina. Antea legebatur,* prædictum patricium.

Gratian. *Sed & hic non ſuam, ſed Eccleſiæ injuriam ultus eſt. Quod autem peccatum populi in paucis ulciſcendum g ſit, Moyſes exemplo ſuo docuit, qui h peccatum idololatriæ in paucos cultores vituli vindicavit, morte paucorum expians peccata multorum, in præſens terrens, in poſterum diſciplinam ſanciens. Sic & ipſe peccata totius populi morte paucorum punivit, dum pro i fornicatione totius populi una die XXIV. millia perierunt.* Sic

a *Num.* 25. b 4. *Reg.* 1. *infra ead. ſi illic.* §. *objicitur.* c *Luc.* 9. d *Matth.* 5. e *Actor.* 5. f *Act.* 13. g 1. *Cor.* 5. h *Polyc. l.* 7. *tit.* 1. i *al. redivivo.*

a *al. redivivo.* b *eadem fere verba habentur infra de pæn. diſt.* 4. *c. divina.* c 4. *Reg.* 1. *ſup. ead. Quod Chriſtus.* d *Ochozias filius Achab.* e *Polyc. l.* 2. *tit.* 7. *Anſel. l.* 12. *c.* 8. & 9. f *al. mecum.* g *al. puniendum.* h *Exod.* 32. i *Num.* 25.

Sic & pro peccato murmurationis a, vel tentationis nonnulli puniti ſunt, ut eorum exemplo cæteri ad pœnitentiam cogerentur. Sic & quotidie nonnullos punit Deus, ut divina providentia etiam circa humana vigilare cognoſcatur: & nonnullos etiam per longa tempora ad pœnitentiam expectat, ut patientiam ſuæ benignitatis nobis oſtendat. Sic etiam Helias b *culturam Baal vindicavit, Sacerdotes, & Prophetas ejus interficiendo, morte auſterum expians peccata imitantium populorum.* §. 1. *Quod vero peccata, quæ publicis judiciis deferuntur, punienda non ſunt, illo exemplo probatur, quo Chriſtus*, c *qui Judam ſolus furem noverat, non abjeciſſe, ſed patienter toleraſſe aſſeritur.*

C. XXXI. *Judicis non eſt ſine accuſatore damnare.*

Unde Ambroſius *ſuper primam epiſtolam ad Corinthios, cap. 5. ait.*

SI *d* quia poteſtatem non habet, quem ſcit reum, abjicere, aut probare non valet, immunis eſt: & judicis non eſt ſine accuſatore damnare, quia & Dominus Judam, cum *z* fur eſſet, quia non eſt accuſatus, minime abjecit.

Corr. Rom. ¶ *z* Cum fur] *Addita hic ſunt aliquot verba ex originali.*

Gratian. *Similiter non eſt ferenda ſententia; quando multitudo eſt in cauſa; vel quando ille peccat, qui ſociam habet multitudinem.*

C. XXXII. *Quod a multitudine peccatur, vel ab ea, qui multitudinem habet ſociam, ab Eccleſia non punitur, ſed defletur.*

Unde Auguſtinus *in lib. 3. c. 2. contra epiſtolam Parmeniani.*

NOn *e* poteſt eſſe ſalubris a multis correptio, niſi cum ille corripitur, qui non habet ſociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis reſtat, quam dolor & gemitus, ut per illud ſignum, quod Ezechieli *f* ſancto revelatur, illæſi evadere ab illorum vaſtatione mereantur. *& infra.* §. 1. Revera ſi contagio peccandi multitudinem invaſerit, divinæ diſciplinæ ſevera miſericordia neceſſaria eſt. Nam conſilia ſeparationis & inania *g* ſunt, & pernicioſa, atque ſacrilega, quia impia & ſuperba ſunt *h*; & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigant animoſos malos. *& infra.* §. 2. Turba autem iniquorum, cum facultas eſt in populis promovendi ſermonem, generali objurgatione ferienda eſt: & maxime, ſi occaſionem, atque opportunitatem præbuerit aliquod flagellum deſuper Domini, quo eos appareat pro ſuis meritis vapulare.

Gratian. *Præcepta* i *vero Evangelica* x *de dilectione inimicorum, & miſericordia impendenda proximis, exhortationes quoque Apoſtoli* l *de cibandis, vel potandis inimicis, non catenus intelligenda ſunt, ut peccandi* m *relaxetur impunitas, ſed ut delinquenti correctio, & naturæ miniſtretur ſubſidium, donec per ſententiam judicis, adempta ſpe correctionis, malorum tollatur exercitium. In hoc ergo jubemur diligere inimicos, & miſereri eorum, ut de eorum perditione doleamus, eorum ſalutem deſideremus, & pro eorum correctione quotidie laboremus, & oremus, pœnitentibus ſolatia impendamus, alter alterius* n *onera portantes; non ut pertinaces, & in malo perſiſtentes impunitate donemus. Sicut enim erga pœnitentes non ſeveri, ſed miſericordes eſſe monemur, juxta illud* o: Noli *x* eſſe nimis juſtus, quia eſt juſtus, qui perit in juſtitia ſua. *& iterum* p: Judicium ſine miſericordia erit ei, qui non fecit miſericordiam, *& item illud Apoſtoli in ſecunda epiſtola ad Corinthios* q: Cui aliquid donaſtis, & ego. Nam & ego ſi quid donavi, propter vos donavi, ac *a* ſi ipſe Chriſtus donaret, ut non circumveniamur a Satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus. *Qui quos nequit conſentiendo decipere, facit nimis aſperos; ſicut, inquam, pœnitentibus, ut dictum eſt, miſericordes eſſe jubemur, ſic impœnitentibus, & obſtinatis in malo miſericordiam impendere prohibemur.*

Corr. Rom. ¶ *r* Noli eſſe] *Gratianus non refert ipſa prorſus verba Eccleſiaſtis. Ea enim ſic habent:* Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ, juſtus perit in juſtitia ſua, & impius multo vivit tempore in malitia ſua. Noli eſſe juſtus multum, neque plus ſapias, quam neceſſe eſt, ne obſtupeſcas.

C. XXXIII. *De juſta, & injuſta miſericordia.*

Unde Ambroſius *ſermone 8. in Pſal. 118. verſ. 2.*

ESt *b* injuſta miſericordia. Denique in lege *c* ſcriptum eſt de quodam: *Non miſereberis illius.* Et in libris Regnorum *d* legis, quia Saul poſtea contraxit offenſam, quia miſeratus eſt Agag hoſtium Regem, quem prohibuerat ſententia divina ſervari. Itaque *e*, ſi quis latronem filiis deprecantibus motus, & lachrymis conjugis ejus inflexus abſolvendum putet, cui adhuc latrocinandi aſpiret affectus, nonne innocentes tradit exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem? Certe ſi gladium reprimit, vincula diſſolvit, cur laxat exilio? cur latrocinandi, qua poteſt clementiori via, non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit? Deinde *f* inter duos, hoc eſt, accuſatorem, & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum, ſi non probaſſet, alterum, ſi eſſet ab accuſatore convictus, non id, quod juſtitiæ eſt, judex ſequatur: ſed dum miſeretur rei, damnet probantem: aut dum accuſatori favet, qui probare non poſſit, addicat innoxium: non poteſt igitur hæc dici juſta miſericordia. In ipſa Eccleſia, ubi maxime miſereri decet, teneri quam maxime debet forma juſtitiæ, ne quis a communionis conſortio abſtentus *r*, brevi lachrymula, atque ad tempus parata, vel etiam uberioribus fletibus communionem, quam plurimis debet poſtulare temporibus, a facilitate *g* Sacerdotis extorqueat. Nonne cum uni indulget indigno, plurimos facit ad prolapſionis contagium provocari? Facilitas enim veniæ incentivum tribuit delinquendi.

Corr. Rom. ¶ *r* Abſtentus,] *Antea legebatur*, a conſortio communionis, vel criminationis abſtractus. *Emendatum eſt & hoc, & multa alia ex ipſo originali.*

C. XXXIV. *Non debemus in mala cauſa pauperi miſereri.*

Item Auguſtinus *in* h *libro Pſalmorum, Pſal. 32.*

NE amiſſo *i* judicio ſis pauperi in mala cauſa miſericors, cujus ſi parcis ſacculo, percutis cor, & tanto nequiorem reddis, quanto juſtum ſibi favere videt.

Corr. Rom. ¶ *Fere eadem ſunt in gloſſa ordinaria in Pſal. 32. ad verſ.* Diligit miſericordiam. *ex beato Auguſtino collecta ſententia.*

C. XXXV. *Homini eſt miſerendum, peccatori iraſcendum.*

Idem x.

DUo *l* iſta nomina cum dicimus, homo, peccator, non utique fruſtra dicuntur. Quia peccator eſt, corripe: quia homo eſt, miſerere: nec omnino liberabis hominem, niſi eum perſecutus fueris peccatorem. Huic officio nominis *m* invigilet diſciplina, ſicut cuique regenti apta, & accommodata eſt, non ſolum Epiſcopo regenti plebem ſuam, ſed etiam pauperi regenti domum ſuam, diviti regenti familiam ſuam, marito regenti conjugem ſuam, patri regenti prolem ſuam, judici regenti provinciam ſuam, Regi regenti gentem ſuam.

&

a *Num.* 11. b 3. *Reg.* 18. c *Joan.* 12. d *Sup.* 2. *quæſt.* 1. *de manifeſta, ver. ut S. Ambroſius. Cap. l.* 5. *c.* 244. e *Ivo in prologo. Pann. in prologo, c.* 15. 16. & 17. f *Ezech.* 9. g *alis. immania.* h *al. ſunt.* i *Supra ead. c. hæc autem.* x *Luc.* 6. l *Rom.* 12. m *al. peccanti.* n *Gal.* 6. o *Eccl.* 7. p *Jac.* 2. q 2. *Cor.* 2.

a *In perſona Chriſti*] *orig. Gloſſa interl. ibid.* b *Anſ. l.* 13. *c.* 33. *Polyc. l.* 6. *tit.* 21. c *Deut.* 19. d 1. *Reg.* 15. e *Auguſt. ſi quis latronis*] *orig.* f *al. Denique.* g *al. facilitate.* h *Et gloſſ. ord. ib.* i *al. commiſſo.* x *Beda Gal.* 6. l *Pol. l.* 6. *t.* 21. *Anſ. l.* 13. *c.* 71. m *omnis*] *vera lectio.*

Digitized by Google

& paulo poſt. §. 1. Ita nulli homini claudenda eſt miſericordia, nulli *a* peccatori impunitas relaxanda eſt. Hinc itaque maxime intelligendum eſt, quam non ſit contemnenda eleemoſyna, quæ quibuſque pauperibus jure humanitatis impenditur: quandoquidem Dominus ſublevabit indigentiam pauperum etiam ex his loculis, quos ex opibus implebat aliorum. *& paulo poſt*. §. 2. Non ergo ſuſcipiamus peccatores, propterea quod ſunt peccatores, ſed tamen eos ipſos, quia & homines ſunt, humana conſideratione tractemus: perſequamur in eis propriam iniquitatem, miſereamur communem conditionem.

Corr. Rom. ¶ *Initium hujus capituli habetur in ſermone* 94. *&* 109. *de tempore, & hom*. 6. *in lib*. 50. *homiliarum*. *Verum integrum eſt apud Bedam in com. epiſtolæ ad Galatas*, *c*. 6.

Gratian. *Item illud Evangelii*, *quod objicebatur* b: Qui gladio uſus fuerit, gladio cadet, Auguſtinus *exponit in* 22. *lib. contra Fauſtum Manichæum*, *cap*. 70. *ita dicens*.

C. XXXVI. *Quis dicatur gladium accipere*.

ILle *c* gladium *d* accipit, qui nulla ſuperiori, ac legitima poteſtate vel jubente, vel concedente in ſanguinem alicujus armatur.

7 pars. Gratian. *Porro illud Hieronymi* e, *quo Eccleſia negatur aliquem perſequi*, *non ita intelligendum eſt*, *ut generaliter Eccleſia nullum perſequatur*: *ſed quod nullum injuſte perſequatur*. *Non enim omnis perſecutio culpabilis eſt*, *ſed rationabiliter hæreticos perſequimur*; *ſicut & Chriſtus corporaliter perſecutus eſt eos*, *quos de templo expulit*.

C. XXXVII. *Poteſtatis officio utiliter inquieti corriguntur*.

Unde Auguſtinus *ait Vincentio*, *epiſt*. 48.

NImium *f* ſunt inquieti Donatiſtæ 1, quos per ordinatas a Deo poteſtates a cohiberi, atque corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorum jam correctione gaudemus. *Item infra*. §. 1. Si enim quiſquam inimicum ſuum periculoſis febribus phreneticum factum currere videret in præcipitium *g*, nonne tunc potius malum pro malo redderet, ſi eum ſic currere permitteret, quam ſi corripiendum, ligandumque curaret? Et tamen tunc ei moleſtiſſimus, & adverſiſſimus videretur, quando utiliſſimus, & miſericordiſſimus extitiſſet. Sed plane ſalute reparata, tanto ei uberius gratias ageret, quanto ſibi eum minus pepercisse ſenſiſſet. *& poſt pauca*. §. 2. At enim quibuſdam iſta non proſunt. Nunquid ideo negligenda eſt medicina, quia nonnullorum eſt inſanabilis peſtilentia? *Item poſt aliqua*. §. 3. Non *h* omnis, qui parcit, amicus eſt, nec omnis, qui verberat, inimicus. Meliora ſunt vulnera amici, quam blanda *i* oſcula inimici. Melius *k* eſt cum ſeveritate diligere, quam cum lenitate decipere. Utilius eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus juſtitiam negligebat, quam eſurienti panis frangitur, ut injuſtitiæ ſeductus acquieſcat. *Item poſt pauca*. § 4. Putas neminem debere cogi ad juſtitiam, cum legas patremfamilias dixiſſe *l* ſervis: *Quoſcunque inveneritis*, *cogite intrare*: cum legas *m* etiam ipſum primo Saulum, poſtea Paulum ad cognoſcendam, & tenendam veritatem, magna violentia Chriſti cogentis eſſe compulſum. *Item poſt pauca*. §. 5. Et noveris aliquando furem avertendis pecoribus pabulum ſpargere, & aliquando paſtorem flagello ad gregem pecora errantia revocare. *Item infra*. §. 6. Si ſemper eſſet culpabile perſecutionem facere, non ſcriptum eſſet in ſanctis *n* libris: *Detrahentem proximo ſuo occulte*, *hunc perſequebar*. Aliquando ergo, & qui eam patitur, injuſtus eſt, & qui eam facit, juſtus eſt. Sed plane ſemper & mali perſecuti ſunt bonos, & boni perſecuti ſunt malos: illi nocendo per injuſtitiam, iſti *o* conſulendo per diſciplinam: illi immaniter, iſti temperanter: illi ſervientes cupiditati, iſti charitati. Nam qui trucidat, non conſiderat, quemadmodum laniet: qui autem curat, conſiderat, quemadmodum ſecet. Ille enim perſequitur ſanitatem, iſte putredinem. Occiderunt impii Prophetas; occiderunt *a* impios & Prophetæ. Flagellaverunt *b* Judæi Chriſtum; Judæos *c* flagellavit & Chriſtus: traditi *d* ſunt Apoſtoli ab hominibus poteſtati humanæ; tradiderunt *e* & Apoſtoli homines poteſtati Satanæ. In his omnibus quid attenditur, niſi quia eorum pro veritate, quis pro iniquitate, quis nocendi cauſa, quis emendandi? *& paulo poſt*. §. 7. Conſtantinus Imperator primus conſtituit, ut res convictorum, & unitati pervicaciter reſiſtentium, fiſco vindicarentur. *& poſt pauca*. §. 8. Certe nullius *f* crimen maculat neſcientem. *Item infra*. §. 9. Facta *g* nocentium, quæ innocentibus demonſtrari, vel ab innocentibus credi non poſſunt, non inquinant quemquam, ſi propter innocentium conſortium etiam cognita ſuſtinentur. Non enim propter malos boni deſerendi, ſed propter bonos mali tolerandi ſunt, ſicut toleraverunt Prophetæ eos, contra quos tanta dicebant, nec communionem ſacramentorum illius populi relinquebant.

Corr. Rom. ¶ 1 Donatiſtæ,] *Apud Anſelmum titulus eſt*, Auguſtinus Vincentio. *Initium vero capituli eſt*, Donatiſtæ nimium, *& Apud B. Auguſtinum*, Sed Donatiſtæ nimium, *propterea repoſita eſt hoc loco dictio*, Donatiſtæ, *inducta autem in titulo*. *Ibi enim antea legebatur*: Auguſtinus ait Vincentio Donatiſtæ.

¶ a Poteſtates] *Sequebatur in vulgatis*, ſeculares, *quæ vox abeſt a pleriſque vetuſtis*, *& Anſelmo*, *& originali*. *Multa vero alia ex ipſo præſertim originali ſunt emendata*.

C. XXXVIII. *Hæretici ad ſalutem etiam inviti ſunt trahendi*.

Idem *Donato Presbytero*, *epiſt*. 204.

DIſplicet *h* tibi, quia traheris ad ſalutem, cum tam multos noſtros ad perniciem traxeris? Quid enim volumus, niſi te comprehendi, & præſentari, & ſervari, ne pereas? Quod autem in corpore læſus es, ipſe tibi feciſti, qui jumento tibi mox admoto uti noluiſti, & te ad terram graviter colliſiſti. Nam utique alius, qui adductus eſt tecum, collega tuus, illæſus venit, qui talia ſibi ipſe non fecit. Sed neque hoc putas tibi fieri debuiſſe, quia neminem exiſtimas cogendum eſſe ad bonum. Attende, quid dixerit Apoſtolus *i*: *Qui Epiſcopatum deſiderat*, *bonum opus deſiderat*. Et tamen tam multi ut Epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inviti, perducuntur, clauduntur, cuſtodiuntur, patiuntur, quæ nolunt, donec eis adſit voluntas ſuſcipiendi operis boni. Quanto magis vos ab errore pernicioſo, in quo vobis inimici eſtis, trahendi eſtis, & perducendi ad veritatem vel cognoſcendam, vel eligendam, non ſolum ut honorem ſalubriter habeatis, ſed etiam ne peſſime pereatis? §. 1. Dicis, Deum dediſſe liberum arbitrium, ideo non debere cogi hominem nec ad bonum. Quare ergo illi, de quibus ſupra dixi, coguntur ad bonum? Attende 1 ergo, quod conſiderare non vis: ideo voluntas bona miſericorditer impenditur, ut mala voluntas hominis dirigatur. Nam quis neſciat nec damnari hominem, niſi merito malæ voluntatis; nec liberari, niſi bonam habuerit voluntatem? Non *k* tamen ideo qui diliguntur, malæ ſuæ voluntati impune, & crudeliter permittendi ſunt; ſed ubi poteſtas datur, & a malo prohibendi, & ad bonum cogendi. Nam, ſi voluntas mala ſemper ſuæ permittenda eſt libertati, quare Iſraelitæ recuſantes, & murmurantes tam duris flagellis a malo prohibe-

a *alii*. *ſicut nulli peccato*. b *ſupr*. *ead*. *tres perſonas*, *in fine*. c Ivo *p*. 10. *c*. 110. *Pann*. *l*. 8. *c*. 42. d *utitur gladio*,] *orig*. e *ſup*. *ead*. *qui ſecundum*. f *Polyc*. *l*. 7. *tit*. 6. *Anſel*. *l*. 12. *c*. 55. g *al*. *præceps*. h *ſup*. 5. *q*. 5. *c*. 2. i *al*. *voluntaria*. k *Prov*. 27. l *Matth*. 22. *Luc*. 14. m *Act*. 9. n *Pſal*. 100. o *Illi*,] *orig*.

a 3. *Regum* 18. b *Matth*. 27. c *Joan*. 2. d *Act*. 16. e 1. *Cor*. 5. f 1. *q*. 4. *nullius*. g *ſupr*. *ead*. *quam magnum*. h *Polyc*. *ibid*. *Anſ*. *l*. 12. *c*. 57. *Deuſd*. *p*. 2. i 1. *Timoth*. 3. k *Pann*. *l*. 8. *c*. 17.

Digitized by Google

prohibebantur, & ad terram promiſſionis compellebantur? Si voluntas mala ſemper ſuæ permittenda eſt libertati, quare Paulus non eſt permiſſus uti peſſima voluntate, qua perſequebatur Eccleſiam; ſed [a] proſtratus eſt, ut excæcaretur; excæcatus, ut mutaretur: mutatus, ut mitteretur: miſſus, ut qualia fecerat in errore, talia pro veritate pateretur? Si voluntas mala ſemper ſuæ eſt permittenda libertati, quare monetur pater in Scripturis ſanctis, filium durum non ſolum verbis corripere, ſed etiam latera ejus tundere, ut ad bonam diſciplinam coactus, ac domitus diligatur? Unde idem dicit [b]: *Tu percutis eum virga, animam autem ejus liberas a morte.* Si mala voluntas ſemper ſuæ permittenda eſt libertati, quare corripiuntur negligentes paſtores, & dicitur [c] eis: *Errantem ovem non revocaſtis, perditam non inquiſiſtis?* Et vos oves Chriſti eſtis: Characterem Dominicum portatis in Sacramento, quod accepiſtis: ſed erratis, & peritis. Non ideo vobis diſpliceamus, quia revocamus errantes, & quærimus perditos. Melius enim facimus voluntatem Domini monentis, ut vos ad ejus ovile redire cogamus, quam conſentimus voluntati ovium errantium, ut perire vos permittamus. §. 2. Noli ergo jam dicere, quod te aſſidue audio dicere: Sic volo errare, ſic volo perire. Melius enim nos hoc omnino non permittimus, quantum poſſumus. Modo, quod te in puteum, ut morereris, miſiſti, utique libera voluntate feciſti. Sed quam crudeles eſſent ſervi Dei, ſi huic malæ voluntati tuæ te permitterent, & non te de illa morte liberarent? Quis eos non merito culparet? Quis non impios recte judicaret? Et tamen tu te volens in aquam miſiſti, ut morereris: illi te nolentem de aqua levaverunt, ne morereris. Tu feciſti ſecundum voluntatem tuam, ſed in perniciem tuam; illi contra voluntatem tuam, ſed propter ſalutem tuam. Si ergo ſalus iſta corporalis ſic cuſtodienda eſt, ut etiam in nolentibus ab eis, qui eos diligunt, ſervetur; quanto magis illa ſpiritalis, in cujus deſertione mors æterna metuitur? Quanquam & in iſta morte, quam tibi tu ipſe inferre voluiſti, non ſolum ad tempus, ſed etiam in æternum morereris: quia etſi non ad ſalutem, non ad Eccleſiæ pacem, non ad Chriſti corporis unitatem, non ad ſanctam, & individuam charitatem, ſed ad mala aliqua cogereris, nec ſic tibi ipſe mortem inferre debuiſti. Conſidera Scripturas divinas, & diſcute quantum potes, & vide, utrum hoc fecerit aliquis aliquando juſtorum, atque fidelium, cum ab eis tanta mala perpeſſi ſunt, qui eos ad æternum interitum, non ad vitam æternam, quo tu compelleris, adigebant. *& poſt pauca.* §. 3. Repetis, ſicut audio, quod in Evangelio [d] ſcriptum eſt, receſſiſſe a Domino LXX [e] diſcipulos, & arbitrio ſuæ malæ, atque impiæ diſceſſionis fuiſſe permiſſos: cæteriſque duodecim, qui remanſerant, fuiſſe reſponſum: *Nunquid & vos vultis ire?* Et non attendis, quia tunc primum Eccleſia novello germine pullulabat, nondumque in ea fuerat completa illa Prophetia [f]: *Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſervient illi*: Quod utique quanto magis impletur, tanto majore utitur Eccleſia poteſtate, ut non ſolum invitet, ſed etiam cogat ad bonum. Hoc tunc Dominus ſignificare volebat, qui quamvis haberet magnam poteſtatem, prius tamen elegit commendare humilitatem. Hoc & in illa convivii ſimilitudine ſatis evidenter oſtendit, ubi miſit ad invitatos, & venire noluerunt; & ait [g] ſervo: *Exi in plateas* a, *& vicos civitatis, & pauperes, & debiles, & cæcos, & claudos introduc huc. Et ait ſervus Domino: Factum eſt, ut imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait Dominus ſervo: Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Vide nunc, quemadmodum de his, qui prius venerunt, dictum eſt, introduc eos: nunc [h] dictum eſt, compelle. Ita ſignificata ſunt Eccleſiæ primordia adhuc creſcentis, ut eſſent vires etiam compellendi.

a *Actor.* 9. b *Prov.* 13. *Prov.* 23. c *Ezech.* 34. *Hierem.* 23. d *Joan.* 6. e LXXXII. f *Pſal.* 71. g *Luc.* 14. h *al.* non.

Corr. Rom. ¶ 1 Attende ergo) *Locus hic (quemadmodum & multa alia in hoc capite) emendatus eſt ex B. Auguſtino. Antea legebatur*: Attende ergo, & conſidera, quod non ideo voluntas bona miſericorditer impenditur, ut mala voluntas hominis diligatur.

¶ 2 In plateas) *Sic emendatum eſt ex Evangelio B. Lucæ, expunctis duabus vocibus. Antea enim legebatur*, exi cito in vias, & plateas.

C. XXXIX. *Hæretici utiliter patiuntur, quæ Catholici utiliter inferunt.*

Idem *ſuper Joannem tractatu* 11. *ad cap.* 3.

QUando [a] vult Deus concitare Poteſtates adverſus Hæreticos, adverſus Schiſmaticos, adverſus diſſipatores Eccleſiæ, adverſus exſufflatores Chriſti, adverſus blaſphematores Baptiſmi, non mirentur: quia Deus concitat, ut a Sara verberetur Agar: cognoſcat ſe Agar, & ponat [b] cervicem; quia cum humiliata diſcederet a domina ſua, occurrit ei Angelus, & dixit [c]: *Quid eſt Agar ancilla Saræ?* Cum conqueſta eſſet de domina, quid audivit ab Angelo? *Revertere ad dominam* [d] *tuam.* Ad hoc ergo affligitur, ut revertatur; atque utinam revertatur, quia proles ejus, ſicut filii Jacob, cum fratribus hæreditatem tenebit. Mirantur autem, quia commoventur poteſtates Chriſtianæ adverſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ. Si non ergo moverentur, quomodo redderent rationem de imperio ſuo Deo? Intendat charitas veſtra, quid dicam: quia hoc pertinet ad Reges ſeculi Chriſtianos, ut temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam Eccleſiam habere, unde ſpiritualiter nati ſunt. *& paulo poſt.* §. 1. Nabuchodonoſor Rex decrevit, dicens [e]: *Quicunque dixerint blaſphemiam in Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem.* Ecce quomodo ſævit Rex alienigena, ne blaſphemaretur Deus Iſrael, qui potuit tres pueros de igne liberare. Et nolunt, ut ſæviant Reges Chriſtiani, quia Chriſtus exſufflatur, a quo non tres pueri, ſed orbis terrarum cum ipſis Regibus a gehennarum igne liberatur. *& infra.* §. 2. Quomodo ergo iſti Reges non moveantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma, ſed ſe ipſos liberatos de gehenna? quando vident Chriſtum, a quo liberati ſunt, exſufflari in Chriſtianis? quando audiunt dici Chriſtiano: Dic te non eſſe Chriſtianum? Talia facere volunt, & ſaltem talia pati nolunt. Nam videte, qualia faciunt, & qualia patiuntur: occidunt animam, affliguntur in corpore: ſempiternas mortes faciunt, & temporales ſe perpeti conqueruntur.

C. XL. *Eccleſia hæreticos ratione perſequitur.*

Idem *contra literas Petiliani lib.* 2. c 79.

QUi [f] peccat, non peccat legis auctoritate, ſed contra legis auctoritatem. Quia vero interrogas me, quæ ſit ratio perſequendi, viciſſim te interrogo, cujus ſit vox in Pſalmo dicentis [g]: *Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar.* Quære itaque perſecutionis vel cauſam, vel modum, & noli tanta imperitia generaliter malorum perſecutiones [h] reprehendere. *& infra c.* 82. §. 1. Non enim perſequimur vos, niſi quemadmodum veritas perſequitur falſitatem. *Item ſupra c.* 10. §. 2. Petilianus dixit, ſi Apoſtoli perſecuti ſunt aliquem, aut aliquem tradidit Chriſtus? Auguſtinus reſpondit: Poſſem quidem dicere ipſum Satanam omnibus malis hominibus eſſe pejorem, cui tamen tradidit Apoſtolus

a *Polyc. l.* 7. *t.* 6. *Anſ. l.* 12. *c.* 54. *Ivo p.* 10. *c.* 99. b *al.* ſupponat. c *Gen.* 21. d *al.* dominum. e *Dan.* 3. f *Ivo p.* 10. *c.* 75. g *Pſal.* 100. h *al.* perſecutores.

lus hominem *a* interitum carnis, ut Spiritus ſit ſalvus in die Domini Jeſu: Itemque alios *b*, de quibus dicit, *Quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare.* Et Dominus Chriſtus flagellatos *c* expulit de templo improbos mercatores, ubi etiam connexum eſt teſtimonium Scripturæ dicentis *d*: *Zelus domus tuæ comedit me.* Ecce invenimus Apoſtolum traditorem, Chriſtum perſecutorem. *& infra, cap. 19.* §. 3. Poſtremo, quare per violentiſſimas turbas etiam ultro improbi eſtis Eccleſiis catholicis, ubi poteritis advertere, quod innumerabilibus exemplis res ipſa indicat? Sed dicitis, vos loca veſtra defendere: & reſiſtitis fuſtibus, & cædibus, quibuſcunque potueritis. Quare ibi non audiſtis vocem Domini dicentis *e*: *Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo?* Aut ſi fieri poteſt, ut aliquando recte per vim corporalem reſiſtatur violentius, nec ideo præceptum violetur, quod audivimus a Domino: *Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo*; cur non etiam hoc fieri poteſt, ut per ordinarias *f*, & legitimas poteſtates de ſedibus, quæ illicite uſurpantur, vel ad injuriam Dei retinentur, pius expellat impium, & juſtus injuſtum? Neque enim eo modo perſecutionem paſſi ſunt Pſeudo-prophetæ ab Helia *g*, quomodo ipſe Helias a Rege nequiſſimo: aut, quia flagellatus eſt Dominus a perſecutoribus, propterea paſſionibus ejus comparandi ſunt, quos ipſe de templo flagellatos ejecit. §. 4. Reſtat ergo, ut nihil aliud requirendum eſſe fateamini, niſi utrum juſte, an impie vos ſeparaveritis a communione orbis terrarum. Nam ſi hoc inventum fuerit, quod impie feceritis, non miremini, ſi non deſunt miniſtri Deo, per quos flagellemini: quia perſecutionem patimini non a nobis, ſed, ſicut ſcriptum eſt, ab ipſis factis veſtris. *Et in libr. de unitate Eccleſiæ, cap. 7.* §. 5. De perſecutione veſtra querela ſedabitur, ſi cogitetis, & intelligatis prius non omnem perſecutionem eſſe culpabilem. Alioqui non laudabiliter diceretur *h*: *Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar.* Nam quotidie videmus, & filium de patre tanquam de perſecutore ſuo conqueri, & conjugem de marito, & ſervum de domino, & colonum de poſſeſſore, & reum de judice, & militem, vel provincialem de Duce, vel Rege; cum illi plerunque ordinatiſſima poteſtate homines ſibi ſubditos per terrores leviorum *i* pœnarum a gravioribus malis prohibeant, atque compeſcant: plerunque autem a bona vita, & a bonis factis minando, & ſæviendo deterreant. Sed cum a malo, & illicito prohibent, correctores, & conſultores ſunt: cum autem a bono, & licito, perſecutores, & oppreſſores ſunt. Culpantur etiam, qui prohibent a malo, ſi modum peccati modus coercitionis excedat.

C. XLI. *A Regibus terræ contra inimicos ſuos auxilium petat Eccleſia.*

Idem *in epiſt. 48. ad Vincentium.*

NOn invenitur exemplum in Evangelicis, & Apoſtolicis literis, aliquid petitum a Regibus terræ pro Eccleſia, & contra inimicos Eccleſiæ. Quis negat non inveniri? Sed nondum implebatur illa Prophetia *k*: *Et nunc Reges intelligite: erudimini, qui judicatis terram, ſervite Domino in timore.* Adhuc enim implebatur illud, quod in eodem Pſalmo paulo ſuperius dicitur: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus.* Veruntamen ſi facta præterita in Propheticis *l* libris figuræ fuerunt futurorum, in Rege illo, qui appellabatur Nabuchodonoſor, utrumque tempus figuratum eſt, & quod ſub Apoſtolis habuit, & quod nunc habet Eccleſia. Temporibus itaque Apoſtolorum, & martyrum illud implebatur, quod figuratum eſt, quando Rex memoratus pios, & juſtos cogebat adorare ſimulacrum, & recuſantes in flammas mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulo poſt in eodem Rege figuratum eſt, cum converſus ad honorandum Deum verum decrevit in regno ſuo, ut quicunque blaſphemaret Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, pœnis debitis ſubjaceret. Prius ergo tempus illius Regis ſignificabat priora tempora Regum infidelium, quos patiebantur Chriſtiani pro impiis. Poſterius vero tempus ejuſdem *a* ſignificabat tempora poſteriorum Regum jam fidelium, quos patiuntur impii pro Chriſtianis. Sed plane in eis, qui ſub nomine Chriſti erant ſeducti a perverſis, ne forte oves Chriſti ſint errantes, & ad gregem aliter revocandæ ſint, temperata ſeveritas, & magis manſuetudo ſervatur, ut coercitione exiliorum, atque damnatorum tribulatione admoneantur conſiderare, quid, & quare patiantur, & diſcant præponere rumoribus, & calumniis hominum Scripturas, quas legunt. Quis enim noſtrum, quis veſtrum non laudat leges ab Imperatoribus datas adverſus ſacrificia Paganorum? Et certe longe ibi pœna ſeverior conſtituta eſt. Illius quippe impietatis capitale ſupplicium eſt. De vobis autem corripiendis, atque coercendis habita ratio eſt, qua potius admoneremini ab errore diſcedere, quam pro ſcelere puniremini.

C. XLII. *Malos Eccleſia juſte perſequitur.*

Item *ejuſdem ad Bonifacium Comitem epiſtola* 50.

SI *b* Eccleſia vera ipſa eſt, quæ perſecutionem patitur, non quæ facit, quærant ab Apoſtolo *c*, quam Eccleſiam ſignificabat Sara, quando perſecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrem noſtram, cœleſtem Hieruſalem, id eſt, veram Dei Eccleſiam, in illa muliere dicit fuiſſe figuratam, quæ affligebat ancillam: Si autem melius diſcutiamus, magis illa perſequebatur Saram ſuperbiendo, quam illam Sara coercendo: Illa enim dominæ faciebat injuriam, iſta imponebat ſuperbiæ diſciplinam. Deinde quæro, ſi boni, & ſancti nemini faciunt perſecutionem, ſed tantummodo patiuntur, cujus putant eſſe in Pſalmo vocem ubi legitur *d*: *Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar, donec deficiant?* Ergo ſi verum dicere, vel agnoſcere volumus, eſt perſecutio injuſta, quam faciunt impii Eccleſiæ Chriſti; & eſt juſta perſecutio, quam facit impiis Eccleſia Chriſti. Iſta itaque beata eſt, quæ perſecutionem patitur propter juſtitiam; illi vero miſeri, qui perſecutionem patiuntur propter injuſtitiam. Proinde iſta perſequitur diligendo, illi ſæviendo: iſta ut corrigat, illi ut evertant: iſta ut revocet ab errore, illi ut præcipitent in errorem. *& infra.* §. 1. Quod autem dicunt, qui contra ſuas impietates leges juſtas inſtitui nolunt, non petiiſſe a Regibus terræ Apoſtolos talia, non conſiderant aliud fuiſſe tunc tempus, & omnia ſuis temporibus agi. Quis enim tunc in Chriſtum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo ſerviret? quando adhuc illud propheticum implebatur: *Quare e fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus.* Nondum autem agebatur, quod paulo poſt in eodem Pſalmo dicitur: *Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui judicatis terram: Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Quomodo ergo Reges Domino ſerviunt in timore, niſi ea, quæ contra juſſa Domini fiunt, religioſa ſeveritate prohibendo, atque plectendo? Aliter enim ſervit, quia homo eſt, aliter quia etiam & Rex eſt. Quia homo eſt,

et

a 1. *Cor.* 5. b 1. *Tim.* 1. c *Joan.* 2. d *Pſal.* 68. e *Matth.* 5. f *al. ordinatas.* g 3. *Reg.* 18. & 19. h *Pſal.* 100. i *al. levium.* k *Pſal.* 2. l *Daniel.* 3.

a *al. illius.* b *Palyc. l.* 7. *tit.* 12. *Auſ. l.* 13. *c.* 14. c *Galat.* 4. d *Pſal.* 17. e *Pſal.* 2.

Digitized by Google

ei ſervit vivando fideliter: quia vero etiam Rex eſt, ſervit, leges juſta præcipientes, & contraria prohibentes convenienti vigore ſanciendo.

Corr. Rom. ¶ s Et eſt juſta] *Addita ſunt hæc uſque ad verſ. Iſta itaque, & multa alia ex ipſo originali emendata.*

C. XLIII. *Exemple Chriſti mali cogendi ſunt ad benum.*

Idem *in eadem epiſtola.*

QUis *a* nos poteſt amplius amara, quam Chriſtus, qui *b* animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis? Et tamen, cum Petrum, & alios Apoſtolos ſolo verbo vocaſſet, Paulum *c*, prius Saulum, Eccleſiæ ſuæ poſtea magnum ædificatorem, ſed horrendum antea vaſtatorem, non ſolum voce compeſcuit, verum etiam poteſtate proſtravit, atque infidelitatis tenebris ſævientem, ad deſiderandum lumen cordis, ut ſurgeret, prius corporis cæeitate percuſſit. *Si* pœna *illa* non eſſet, non ab ea poſtmodum ſanaretur: & quando apertis oculis nihil videbat, ſi eos ſalvos haberet, non ad impoſitionem manus Ananiæ, ut eorum aperiretur obtutus, tanquam ſquamas, quibus clanſus fuerat, inde cecidiſſe Scriptuta narraret. Ubi eſt, quod iſti clamare conſueverunt, liberum eſt credere, vel non credere: cui vim Chriſtus intulit? quem coegit? Ecce *d* habent Paulum Apoſtolum: agnoſcant in eo prius cogentem Chriſtum, & poſtea docentem: prius ferientem, & poſtea conſolantem. Mirum eſt autem, quomodo ille, qui pœna corporis ad Evangelium coactus intravit, plus illis omnibus, qui ſolo verbo vocati ſunt, in Evangelio laboravit *e*, & quem major timor compulit ad charitatem, ejus *f* perfecta charitas foras miſit timorem. Cur ergo non cogeret Eccleſia perditos filios, ut redirent, ſi perditi *1* filii coegerunt alios, ut perirent?

Corr. Rom. ¶ 1 Si perditi] *Hæc uſque in finem ſunt addita ex originali, & alia emendata.*

C. XLIV. *Non crudelitate, ſed dilectione Moyſes populum flagellavit.*

Idem *contra g Fauſtum, lib.* 22. *c.* 79.

QUid *h* crudele Moyſes *i* aut mandavit, aut fecit, cum commiſſum ſibi populum ſancte zelans, & uni vero Deo ſubditum cupiens, poſteaquam cognovit ad fabricandum, & colendum idolum defluxiſſe, mentemque impudicam proſtituiſſe dæmonibus, in paucos eorum vindicans gladio, quos Deus ipſe, quem offendarant, alto & ſecreto judicio feriendos voluiſſet, mox feriri, & in præſenti ſalubriter terruit, & diſciplinam in poſterum ſanxit? Nam eum nulla crudelitate, ſed magna dilectione feciſſe, quod fecit, quis non in verbis ejus agnoſcat, orantis pro peccato aorum, & dicentis: *Si dimittis illis peccatum, dimitte: ſin autem, dele me de libro tuo?* & infra. §. 2. Sic plana & Apoſtolus *k* non crudeliter, ſed amabiliter tradidit hominem Satanæ in interitum carnis, ut Spiritus ejus ſalvus ſit in die Domini Jeſu: tradidit & alios, *l* ut diſcerent non blaſphemare.

C. XLV. *Non imputatur fidelibus, qui ex officio aut tormenta exercent, aut capitalem ſententiam ferunt.*

Item Innocentius Papa, *epiſt.* 3. *ad Exuperium Epiſcopum Toloſanum, c.* 3.

QUæſitum *m* eſt etiam ſuper his, qui poſt baptiſmum adminiſtraverunt, & aut tormenta ſola *n* exercuerunt, aut etiam capitalem protulere ſententiam. Nihil de his legimus a majoribus diffinitum. Meminerant enim a *o* Deo poteſtates has fuiſſe conceſſas, & propter vindictam noxiorum, gladium fuiſſe permiſſum, & Dei eſſe miniſtrum *1*, vindicem in hujuſmodi datum. Quomodo igitur reprehenderent factum, quod auctore Deo viderent eſſe conceſſum? De his ergo, ut hactenus ſervatum eſt, ſic habeamus, ne aut diſciplinam evertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipſis autem in reddenda ratione, geſta ſua omnia ſervabuntur.

Corr. Rom. ¶ 1 Miniſtrum,] *Sic emendatum eſt ex originali, & Ivone. Antea legebatur*, & Dei miniſterio eſſe datum in hujuſmodi vindices. *Gloſſa autem optime etiam convenit voci*, vindicem.

C. XLVI. *Immunis eſt Dictator a culpa, cum legum auctoritas in improbos exercetur.*

Idem *in eadem epiſt. c.* 5.

ILlud etiam ſciſcitari voluiſti, an preces dictantibus liberum concedatur utique poſt baptiſmi regenerationem a Principibus poſcere mortem alicujus, vel ſanguinem de reatu. Quam rem Principes nunquam ſine cognitione concedunt, ſed ad judices commiſſa ipſa, vel crimina ſemper remittuat, ut cauſa cognita vindicentur *1*: quæ *a* cum Quæſitori fuerint delegata, aut abſolutio, aut damnatio pro negotii qualitate profertur. Et dum legum auctoritas in improbos exercetur, erit Dictator immunis.

Corr. Rom. ¶ 1 Vindicantur:] *Emendatum eſt ex originali. Antea legebatur*, vindicent, qui cum quæſituri fuerint delegata, &c.

C. XLVII. *In correctione malorum Deus omnipotens placatur.*

Item Gregorius *Brunichildæ Reginæ Francorum, lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 5.

SI *b* quos igitur violentos, ſi quos adulteros, ſi quos fures, vel aliis pravis actibus ſtudere cognoſcitis, Deum de eorum *1* correctione placare feſtinate: ut per *2* vos flagellum perfidarum gentium, quod (quantum vidamus) ad multarum nationum vindictam excitatum eſt, non induceat; ne ſi, quod non credimus, divinæ ultionis iracundia ſceleratorum fuerit actione commota, belli peſtis intarimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non revocant.

Corr. Rom. ¶ 1 De eorum] *Sic reſtitutum eſt ex variis codicibus epiſtolarum B. Gregorii. Antea erat*. Deorum.

¶ 2 Per vos] *In originali eſt*, ſuper vos, *ſed ob gloſſam in verſ.* flagellum, *non eſt mutatum.*

C. XLVIII. *Eccleſiaſticæ religionis inimici etiam bellis ſunt coercendi.*

Idem *Gennadio patricio, & Exarcho Africæ, lib.* 1. *epiſt.* 72.

SIcut *c* excellentiam veſtram hoſtilibus bellis in hac vita Dominus victoriarum facit luce fulgere, ita oportet etiam inimicis Eccleſiæ ejus omni vivacitate mentis, & corporis obviare: quatenus ejus ex utroque triumpho magis ac magis eniteſcat opinio: cum & forenſibus bellis adverſariis catholicæ Eccleſiæ pro Chriſtiano populo vehementer obſiſtitis, & Eccleſiaſtica prælia ſicut bellatores *d* Domini fortiter dimicatis. Notum eſt enim hæreticæ religionis viros, ſi eis, quod abſit, ſuppetit nocendi licentia, contra catholicam fidem vehementer inſurgere; quatenus hæreſeos ſuæ venena ad tabefacienda, ſi valuerint, Chriſtiani corporis membra transfundant. Cognovimus enim eos contra catholicam Eccleſiam, Domino eis adverſante, colla ſubrigere, & fidem velle Chriſtiani nominis inclinare: ſed eminentia veſtra conatus eorum comprimat, & ſuperbas eorum cervices jugo rectitudinis premat. Concilium vero catholicorum Epiſcoporum admoneri præcipita, ut Primatem non ex ordine loci, poſtpoſitis vitæ meritis faciat; quoniam apud Deum non gradus elegantior,

a *Polyc. ibid. Anſelm. l.* 13. *c.* 26. b *Joann.* 10. *Matth.* 4. c *Actor.* 9. d *Infr. eod. q.* 6. *ſchiſmatici*. e 1. *Corinth.* 15. f 1. *Joan.* 4. g *Beda* 1. *Cor.* 5. h *Polyc. ibid. Anſel. l.* 13. *c.* 2. i *Exod.* 32. k 1. *Cor.* 5. l 1. *Tim.* 1. m *Rabanus pœnit. c.* 16. *Burch. l.* 6. *c.* 44. *Ivo p.* 10. *c.* 94. n *al. ſævo*, o *Rom.* 13.

a *Ivo p.* 10. *c.* 94. b *Anſel. lib.* 13. *c.* 24. c *Anſel. lib.* 13. *c.* 29. d 4. *Reg.* 18.

Digitized by Google

gentior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. Ipſe vero Primas non paſſim (ſicut moris eſt) per villas, ſed in ona, juxta eorum electionem, civitate reſideat: quatenus adeptæ dignitatis meliori ingenio reſiſtendi Donatiſtis poſſibilitas diſponatur. Ex Concilio vero Numidiæ, ſi qui deſideraverint ad Apoſtolicam ſedem venire, permittite, & ſi quilibet eorum viæ contradicere voluerit *a*, obviate. Magis *b* profecto Excellentiæ veſtræ apud Creatorem gloria proficit, ſi per eam diſperſa.um Eccleſiarum potuerit ſocietas reſtaurari. Cum enim largite munera ad nominis ſui gloriam conſpicit revocari, tanto largiore tribuit, quanto per ea religionis ſuæ dignitatem viderit ampliari. Perſolventes præterea paternæ charitatis affectum, Dominum petimus, quod *c* brachium veſtrum ad comprimendos hoſtes forte efficiat, & mentem veſtram fidei zelo *d*, velut mucrone gladii vibrantis exacuat.

C. XLIX. *Merito fidei bellorum paratur victoria.*

Idem *ad eundem lib.* 1. *epiſt.* 73.

SI *e* non ex fidei merito, & Chriſtianæ religionis gratia, tanta excellentiæ veſtræ bellicorum actuum proſperitas eveniret, non ſummopere miranda fuerat; cum ſciamus, hæc etiam antiquis bellorum ducibus fuiſſe conceſſa. Sed cum futuras Deo largiente victories, non carnali providentia, ſed magis orationibus prævenitis, fit, ut hoc in ſtuporem veniat, quod gloria veſtra non terreno conſilio, ſed Deo daſuper largiente deſcendat. Ubi enim meritorum veſtrorum loquax non diſcurrit opinio? quæ & bella vos frequenter appetere, non deſiderio fundendi ſanguinis, ſed tantum dilatandæ cauſa Reipublicæ, in qua Deum coli conſpicimus, loquitur: quatenus Chriſti nomen per ſubditas gentes fidei prædicatione circumquaque diſcurrat. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita conſtituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia, in futuram 1 vitam cœleſtium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro paſcendis ovibus B. Petri Apoſtolorum Principis excellentiam veſtram præſtitiſſe didicimus: ita ut non parva loca patrimonii ejus propriis nudata cultoribus, largitie Dacorum 2 habitatoribus reſtauraverit. Quæcunque igitur hic illi Chriſtianiſſima *f* mente confertis, horum retributionem per ſpem in futuro judicio ſuſtinetis.

Corr. Rom. § 1 Futuram) *In duobus codicibus epiſtolarum legitur*, in futurorum gaudiorum participatione: *in uno vero manuſcripto*, in futura cœleſtium gaudiorum participatione. *In codice tamen Vaticano legitur, quemadmodum apud Gratianum.*

§ 2 Dacorum) *In libris epiſtolarum impreſſis, & duobus manuſcriptis legitur*, Datitiorum. *In aliquot vero antiquis Gratiani exemplaribus eſt*, Dacorum, vel aliorum habitationibus.

§ ps Gratian. *Breviter monſtratum eſt, quod boni laudabiliter perſequuntur malos, & mali damnabiliter perſequuntur bonos: Illud autem Apoſtoli* g: Tu autem quis es, qui judicas alienum ſervum? *de alieni cordis occultis intelligendum eſt. Quod vindicta inferri poſſit, monſtratum eſt. Nunc reſtat oſtendere, quod debet inferri, & quod magis diliguntur illi, qui puniuntur, quam qui impuniti relinquuntur: quod utrumque multorum auctoritate probatur.*

C. L. *Ad iram Deus provocatur, cum mala puniri differuntur.*

Ait enim Auguſtinus.

SI ea i, de quibus vehementer Deus offenditur, inſequi, vel ulciſci differimus, ad iraſcendum utique divinitatis patientiam provocamus. *Nonne* h *Achor* i *filius Zara prætergreſſus mandatum Domini, & ſuper omnem populum Iſrael ira ejus incubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam ſolus periiſſet in ſcelere ſuo.*

Corr. Rom. § 1 Si ea) *Uſque ad verſ.* provocamus, *ſunt in Regeſto B. Gregorii lib.* 6. *indict.* 11. *epiſt.* 27. *ſcripta Martino a Abbati, & Benenato Notario. Reliqua vero ibi non leguntur, ſed ſunt verba Sacræ Scripturæ c.* 22. *Joſue*,

C. LI. *Vindicta, quæ ad correctionem valet, non eſt prohibenda.*

Item Auguſtinus *de ſermone Domini in monte lib.* 1. *c.* 37. *&* 38.

EA *b* vindicta 1, quæ valet ad correctionem, non prohibetur: quæ etiam ad miſericordiam pertinet: nec impedit illud propoſitum, quo quiſque paratus eſt ab eo, quem correctum eſſe vult, multa perferre: ſed huic vindictæ referendæ non eſt idoneus, niſi qui odium, quo flagrare ſolent, qui ſe vindicare deſiderant, dilectionis magnitudine ſuperaverit. Non enim metuendum eſt, ne odiſſe parvulum filium parentes videantur, cum ab eis vapulat peccans, ne peccet ulterius. Et certe perfectio dilectionis, ipſius Dei patris imitatione nobis proponitur, cum in ſequentibus dicitur: *Diligite c inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro eis, qui vos perſequuntur.* Et tamen de ipſo dicitur per Prophetam *d*: *Quem enim diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Dicit etiam Dominus *e*: *Servus* 2, *qui neſcit voluntatem Domini ſui, & facit digna plagis, vapulabit paucis: ſervus autem, qui ſcit voluntatem Domini ſui, & facit digna plagis, vapulabit multis.* Non ergo quæritur, niſi ut ille vindicet, cui rerum ordine poteſtas data eſt, & ea voluntate vindicet, qua pater 3 parvulum filium flagellat, quem per ætatem odiſſe nondum poteſt. Hinc enim aptiſſimum *f* exemplum datur, quo ſatis apparet, poſſe peccatum amore potius vindicari, quam impunitum relinqui, ut illum, in quem *g* vindicat, non pœna miſerum, ſed correctione beatum velit: paratus tamen, ſi opus ſit, æquo animo plura tolerare ab eo illata, quem vult eſſe correctum, ſive in eum habeat poteſtatem coercendi, ſive non habeat. §. 1. Magni autem, & ſancti viri, quanquam *h* optime ſcirent mortem iſtam, quæ animam diſſolvit a corpore, formidandam non eſſe, ſecundum eorum tamen animum, qui illam timerent, nonnulla peccata morte punierunt: quo & viventibus utilis metus incuteretur, & illis, qui morte puniebantur, non ipſa mors noceret, ſed peccatum, quod augeri poſſet, ſi viverent, diminueretur *i*. Non temere illi judicabant, quibus tale judicium donaverat Deus. Inde eſt, quod Helias *k* morte multos affecit & propria manu, & igne divinitus impetrato: cum *l* & alii multi, & magni viri eodem Spiritu conſulendo rebus humanis non temere fecerint *m*. De quo Helia cum exemplum dediſſent *n* diſcipuli Domino, commemorantes, quid ab eo factum ſit, ut etiam ipſis daret poteſtatem petendi de cœlo ignem ad conſumendos eos, qui ſibi hoſpitium non præbuerant *o*, reprehendit *p* in eis Dominus non exemplum Prophetæ ſancti, ſed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in rudibus: animadvertens, eos non amore correctionem, ſed odio deſiderare vindictam. Itaque poſteaquam eos docuit, quid eſſet diligere proximum tanquam ſeipſum, infuſo etiam Spiritu Sancto *q*, quem decem diebus completis, poſt aſcenſionem ſuam deſuper, ut promiſerat, miſit, non defuerunt tales vindictæ, quamvis multo rarius, quam in veteri Teſtamento. Ibi enim ex majore parte ſervientes timore premebantur; hic autem maxime dilectione liberi nutriebantur. Nam & verbis Apoſtoli Petri Ananias, & uxor ejus (ſicut in Actibus Apoſtolorum *r* legimus) exanimes ceciderunt, nec reſuſcitati ſunt, ſed ſepulti ſunt.

a *al.* putaverit. b *al.* magna. c *al.* quo. d *abeſt ab orig.* e *Burch. l.* 15. *c.* 28. *Anſel. l.* 13. *c.* 30. *Ivo p.* 16. *c.* 19. f *al.* Chriſtiana. g *Rom.* 14. h *Joſ.* 22. i *al.* Acban.

a *al. Mariniano.* b *Anſ. l.* 13. *c.* 2. *Ivo p.* 10. *c.* 60. c *Matth.* 5. d *Prov.* 3. e *Luc.* 12. f *al. apertiſſimum.* g *al. quem c.* 38. h *al. qui jam.* i *abeſt ab orig.* k 3. *Reg.* 18. *&* 4. 1. l *al. quod.* m *al. fecerunt.* n *Luc.* 9. o *al. præberent.* p *Matth.* 22. q *Act.* 2. r *Act.* 5.

Corr. Rom. ¶ 1 Ea vindicta) *Apud B. Auguſtinum, & Anſelmum ſic legitur*: Neque hic ea vindicta prohibetur, quæ ad correctionem valet etiam. Ipſa enim pertinet ad miſericordiam, nec impedit &c.

¶ 2 Servus] *Textus hic locus reſtitutus eſt ex Evangelio, & B. Auguſtino, multaque alia ſunt emendata.*

¶ 3 Qua Pater) *In originali legitur*, qua patet in parvulum filium, quem &c.

C. LII. *Quæ veritati contraria ſunt, Chriſtiani perſequi debent.*

Item Auguſtinus *contra Creſconium Grammaticum lib. 3. c. 51.*

QUiſquis a Chriſtianum 1 [inquis] perſequitur, Chriſti eſt inimicus. Verum dicis, ſi a non hoc in illo perſequitur, quod Chriſto eſt inimicum. Neque enim dominus in ſervo, pater in filio, maritus in conjuge, cum ſint utrique Chriſtiani, non debent perſequi vitia Chriſtianæ contraria veritati. An vero, ſi non perſequantur, non rei negligentiæ merito tenebuntur?

Corr. Rom. ¶ 1 Chriſtianum) *Antea legebatur*: Quiſquis Chriſtianus iniquum non perſequitur. *Emendatum eſt ex originali. Sunt enim verba Creſconii, quod etiam auctor gloſſæ animadvertit.*

¶ 2 Si non] *Apud B. Auguſtinum eſt*, ſed hoc in illo. *Verum Ivo, & Pannormia cum Gratiano concordant.*

C. LIII. *Quemadmodum homo debet diligere proximum, ſicut ſeipſum.*

Item Auguſtinus *ad Macedonium epiſt. 52.*

DEbet b homo diligere proximum tanquam ſeipſum, ut quem potuerit hominem, vel beneficentiæ conſolatione, vel informatione doctrinæ, vel diſciplinæ coercitione adducat ad colendum Deum.

C. LIV. *De eodem.*

Item Auguſtinus *ad Donatum Presbyterum epiſt. 204.*

MAli ſunt prohibendi a malo, & cogendi ad bonum.

Corr. Rom. ¶ *De hac re copioſe diſputat B. Auguſtinus in c. diſplicet. ſup. ead. Hic vero ſumma illius diſputationis paucis verbis collecta eſt.*

Gratian. *Ex his omnibus colligitur, quod vindicta eſt inferenda non amore ipſius vindictæ, ſed zelo juſtitiæ: non ut odium exerceatur, ſed ut pravitas corrigatur. Sed cum vindicta aliquando inferatur damnis rerum, aliquando flagellis, aliquando etiam morte: quæritur, an ſit peccatum judici, vel miniſtro reos morti tradere.*

QUÆSTIO V.

1 Q*Uod autem nulli liceat aliquem occidere, ille præcepto probatur, quo Dominus in lege homicidium prohibuit, dicens* c: Non occides. *Item in Evangelio* d: Omnis, qui acceperit gladium, gladio peribit.

C. I. *Mali non ſunt interficiendi, ſed flagellis emendandi.*

Item Auguſtinus *ad Marcellinum Comitem de Donatiſtis captis epiſt. 159.*

CIrcumcelliones e illos, & Clericos partis Donati, quos de Hipponenſi civitate f ad judicium pro factis eorum, publicæ diſciplinæ cura deduxerat, a tua nobilitate comperi auditos, & plurimos eorum de homicidio, quod in Reſtitutum catholicum Presbyterum commiſerunt, & de cæde Innocentii alterius catholici Presbyteri, atque de oculo ejus effoſſo, & de digito præciſo fuiſſe confeſſos. Unde mihi ſollicitudo maxima incuſſa eſt, ne forte ſublimitas tua cenſeat eos tanta legum ſeveritate plectendos, ut qualia fecerunt, talia patiantur. Ideoque his literis obteſtor fidem tuam, quam habes in Chriſto, per ipſius Domini noſtri miſericordiam, ut hoc ne facias, nec omnino fieri permittas. Quamvis enim ab illorum interitu diſſimulare poſſemus, qui non accuſantibus noſtris, ſed illorum notariis 1, ad quos tuendæ publicæ pacis vigilantia pertinebat, præſentati videantur examini; nolumus tamen paſſiones ſervorum Dei, quaſi vice talionis, paribus ſuppliciis vindicari: non quo ſceleſtis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, ſed hoc magis ſufficere volumus, ut vivi, & nulla corporis parte truncati, vel ab inquietudine inſana ad ſanitatis otium legum coercitione dirigantur, vel a malignis operibus alicui utili operi deputentur. Vocatur quidem & iſta damnatio: Sed quis non intelligat magis beneficium, quam ſupplicium nuncupandum, ubi nec ſæviendi relaxatur audacia, nec pœnitendi medicina ſubtrahitur? Imple, Chriſtiane judex, pii patris officium: ſic ſuccenſe 2 iniquitati, ut conſulere humanitati memineris: nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciſcendi libidinem, ſed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem. Noli perdere paternam diligentiam, quam in ipſa inquiſitione ſervaſti, quando tantorum ſcelerum confeſſionem, non extendente equuleo, non ſulcantibus ungulis, non urentibus flammis, ſed virgarum verberibus eruiſti: qui modus coercitionis & a magiſtris artium liberalium, & ab ipſis parentibus, & ſæpe etiam in judiciis ſolet ab Epiſcopis adhiberi a. Noli ergo atrocius vindicare, quod lenius inveniſti: inquirendi, quam puniendi neceſſitas major eſt. Ad hoc enim & mitiſſimi homines facinus occultatum diligenter, atque inſtanter examinant, ut inveniant, quibus parcant.

Corr. Rom. ¶ 1 Notariis] *In libris B. Auguſtini excuſſis partim eſt*, notaria, *partim*, notoria. *In codice Vaticano epiſtolarum ubique legitur*, notaria: *& epiſt. 160. in qua de eadem re agitur, in codicibus impreſſis, ac manuſcriptis legitur*, notaria: *itemque in Breviculo in collatione primi diei ſemel, & ſecundi bis. De notoriis vero mentio eſt in L. ab accuſatione. §. nuntiatores. ff. ad SC. Turpill. & C. de accuſat. l. ea quidem. Apulejus etiam libro 7. de aſino aureo habet*, notoriam: *Et in gloſſario legitur*, notoria, *δηλωτικὴ*.

¶ 2 Succenſe] *Sic eſt emendatum, additis etiam nonnullis ex originali, Anſelmo, & Polycarpo. Antea erat*: Sic ſuccenſere iniquitati memineris, ut non in peccatorum &c.

C. II. *Præter ſupplicium mortis rei ſunt puniendi.*

Idem *Marcellino epiſt. 158.*

PŒna b illorum, quamvis de tantis ſceleribus confeſſorum, rogo te, ut præter ſupplicium mortis ſit, & propter conſcientiam noſtram, & propter catholicam manſuetudinem commendandam. Ipſe enim fructus ad nos pervenit confeſſionis illorum; quia invenit catholica Eccleſia, ubi ſuam erga atrociſſimos inimicos ſervet, atque exhibeat lenitatem. In tanta quippe crudelitate, quæcunque præter ſanguinem vindicta proceſſerit, magna lenitas apparebit. Quod etſi modo quibuſdam noſtris illa atrocitate commotis videtur indignum, & quaſi diſſolutionis, & negligentiæ ſimile, tranſactis tamen motibus animorum [qui recentioribus factis ſolent turbulentius excitari] egregie luculenta bonitas apparebit.

C. III. *Mali prohibendi ſunt a malo, & cogendi ad bonum.*

Idem *Donato epiſt. 127.*

UNum c ſolum eſt, quod in tua juſtitia pertimeſcimus, ne forte, quoniam quicquid mali contra Chriſtianam ſocietatem ab hominibus impiis, ingratiſque committitur

a *Ivo p. 10. c. 61. Pann. l. 8. c. 15.* b *Ivo p. 10. c. 62. Pann. l. 8. c. 16.* c *Exod. 20.* d *Matth. 26.* e *Anſ. l. 13. c. 10. Polyc. l. 7. t. 21.* f *al. Eccleſia.*

a *haberi*) *orig.* b *Polyc. l. 7. t. 22. Anſ. l. 13. c. 11.* c *Polyc. ib. Anſ. l. 13. c. 12.*

Digitized by Google

tur, profecto gravius eſt, & atrocius, quam ſi in alios talia committantur: tu quoque pro immanitate facinorum, ac non potius pro lenitatis Chriſtianæ conſideratione cenſeas coercendum. Quod te per Jeſum Chriſtum, ne facias, obſecramus. *& paulo poſt*. §. 1. Ex occaſione terribilium judicum, ac legum, ne æterni judicii pœnas luant *a*, corrigi eos cupimus, non necari: nec diſciplinam circa eos negligi volumus, nec ſuppliciis, quibus digni ſunt, coerceri *b*. Sic igitur eorum peccata compeſce, ut ſint, quos pœniteat peccaſſe. *& paulo poſt*. §. 2. Proinde ſi necidendos in his ſceleribus homines putaveritis, deterrebitis nos, ne per operam noſtram ad veſtrum judicium aliquid tale perveniat. Quo comperto illi in noſtram perniciem licentiori audacia graſſebuntur, neceſſitate nobis impacta, ut etiam occidi ab eis eligamus potius *c*, quam eos occidendos veſtris judiciis ingeramus.

C. IV. *Quies Eccleſiæ Principum ſeveritate juvatur.*

Idem *Macedonio*, *epiſt*. 54.

PRodeſt *d* & ſeveritas veſtra, cujus miniſterio quies adjuvatur, & noſtra. Prodeſt & interceſſio noſtra, cujus miniſterio ſeveritas temperatur, & veſtra. Non vobis diſpliceat, quod rogamini a bonis, quia nec bonis diſplicet, quod timemini a malis. §. 1. Nam hominum iniquitatem etiam Apoſtolus Paulus non tantum de judicio futuro, verum etiam de præſentibus veſtris ſecularibus a poteſtatibus terruit, aſſerens & ipſas ad diſpenſationem divinæ providentiæ pertinere. *Omnis* e, inquit, *anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, &c. Hæc verba Apoſtoli utilitatem veſtræ ſeveritatis oſtendunt. Proinde ſicut dilectionem juſſi ſunt terrentibus debere, qui timent, ita dilectionem juſſi ſunt timentibus debere, qui terrent. Nihil nocendi cupiditate fiat, ſed omnia conſulendi charitate: & nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidetur ultio cognitoris, ut nec interceſſoris religio contemnatur; quia & plectendo, & ignoſcendo hoc ſolum bene agitur, ut vita hominum corrigatur. Quod ſi tanta eſt perverſitas & impietas, ut ei 2 corrigendæ nec diſciplina poſſit prodeſſe, nec venia, a bonis tamen intentione, atque conſcientia, quam Deus cernit, ſive ſeveritate, ſive lenitate, non niſi officium dilectionis impleatur.

Corr. Rom ❡ 1 Secularibus] *Antiquioribus editionibus epiſtolarum B. Auguſtini in margine eſt adſcriptum*, de præſentibus veſtris ſecularibus terruit. *In Antuerpiana vero eſt in textu hæc eadem lectio, ſed ſine dictione*, præſentibus.

❡ 2 Ei corrigendæ] *Sic eſt emendatum ex originali. Antea legebatur*, ut corrigendis reis nec diſciplinæ, nec veniæ remedia ſuffragentur, ab omni tamen inventione, &c.

C. V. PALEA.

HOc *f* tamen intelligendum eſt de illis, quos præſentia ſupplicia in melius commutant, non de illis, qui obſtinati ſunt in malo: qui ſi ſemper viverent, ſemper peccarent: quorum pœna hic incipit, & in æternum durabit.

Corr. Rom. ❡ *Abeſt hæc Palea a vetuſtis exemplaribus, quæ collata ſunt, uno excepto, in quo eſt conjuncta capiti ſuperiori.*

C. VI. *Impræſentiarum nonnulli puniuntur, ne in æternum flagellentur.*

Item Hieronymus *in Naum Prophetam*, *ad c*. 1.

QUid *g* ergo, ait, contra Dominum cogitatis? Ipſe, qui creavit mundum, & conſummationem ejus faciet. Quod ſi vobis videtur crudelis, rigidus, & cruentus, quod in diluvio *h* genus delevit humanum, ſuper Sodomam & Gomorrham ignem, & ſulphur *i* pluit, Ægyptios *k* ſubmerſit fluctibus, Iſraelitarum cadavera proſtravit in eremo, ſcitote eum ideo ad præſens reddidiſſe ſupplicia, ne in æternum puniret. Certe aut vera ſunt, quæ Prophetæ loquuntur, aut falſa. Si vera ſunt, quæ de ſeveritate ejus videntur dicere, ipſi dixerunt: *Non a vindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione*: Sin autem falſa ſunt, & falſum eſt, quod dicitur: *Non conſurget duplex tribulatio*: falſa eſt ergo & crudelitas, quæ in lege deſcripta eſt. Quod ſi verum eſt, ut negare non poterunt, dicente Propheta: *Non vindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione*: ergo qui puniti ſunt, poſtea non punientur. Si autem illi poſtea punientur, Scriptura mentitur, quod dicere nefas eſt. Receperunt ergo, & qui in diluvio perierunt, & Sodomitæ, & Ægyptii, & Iſraelitæ in ſolitudine mala ſua in vita ſua. §. 1. Quærat *b* hic aliquis, ſi fidelis deprehenſus in adulterio decolletur, quid de eo poſtea fiat? Aut enim punietur, & falſum eſt hoc, quod dicitur: *Non vindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione*: aut non punietur, & optandum eſt adulteris, ut impræſentiarum brevi, & cita pœna cruciatus fruſtrentur æternos. Ad quod reſpondebimus, Deum, ut omnium rerum, ita & ſuppliciorum quoque ſcire menſuras, & non præveniri ſententia judicis: nec illi in peccatorem exercendæ dehinc pœnæ auferri poteſtatem: & magnum peccatum magnis, diuturniſque lui c cruciatibus. Si quis autem punitus ſit, ut ille *d* in lege, qui Iſraeliticis maledixerat, & qui *e* in Sabbatho ligna collegerat, tales poſtea non puniri, quia culpa levis præſenti ſupplicio compenſata ſit.

C. VII. *Qui rei ſunt ſanguinis, ab Eccleſia defendi debent.*

Item Gregorius Papa. *f*

REos *g* ſanguinis defendet 1 Eccleſia, ne effuſione *h* ſanguinis particeps fiat.

Corr. Rom. ❡ 1 Defendat] *Apud Burchardum, & Ivonem, qui hoc citant ex dictis Auguſtini*, legitur, non defendat.

2 ps. Gratian. *Hinc apparet, quod mali flagellis ſunt coercendi, non membrorum truncatione, vel temporali morte plectendi*. §. 1. *Sed objicitur illud, quod Dominus ait ad Moyſen i*: Maleficos non patieris vivere. *Item*, Qui *k* cœierit cum jumento, morte moriatur: *Adulteria etiam, vel blaſphemiæ crimine notatus immiſericorditer lapidari jubetur. Item Moyſes, qui legem acceperat, cultores idoli morte punivit. Samuel etiam Agag pinguiſſimum Regem in fruſta conſcidit. Phinees quoque Judæum cum Madianita coeuntem gladio transfixit; quod eſt ei reputatum ad juſtitiam. Similiter nonnulli in Veteri Teſtamento inveniuntur malos trucidaſſe, nec tamen transgreſſores legis, ſed defenſores appellantur*. §. 2. *Prohibetur ergo illo præcepto quiſque ſua auctoritate in necem alicujus armari, non legis imperio reos morti tradere. Qui enim publica poteſtate functus, ipſius legis imperio malos perimit, nec illius præcepti transgreſſor, nec a cœleſti patria alienus habetur.*

C. VIII. Ex *officio non eſt peccatum hominem occidere.*

Unde Auguſtinus *ad Publicolam*, *epiſt*. 154.

DE *l* occidendis hominibus, ne ab eis quiſquam occidatur, non mihi placet conſilium: niſi forte ſit miles, aut publica functione teneatur; ut non pro ſe hoc faciat, ſed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipſe eſt, accepta legitima poteſtate, ſi ejus congruit perſonæ. Qui vero repelluntur aliquo terrore, ne male faciant, etiam ipſis aliquid fortaſſe præſtatur. Hinc autem dictum eſt *m*: *Non reſiſtamus malo*, ne nos vindicta delectet, quæ alieno

a *al. incidant*. b *al. exerceri*. c *abeſt ab orig*. d *Polyc. l. 1. tit. ult.* e *Rom. 13.* f *de pœnitentia diſt. 3. c. ſunt plures. in fin.* g *Polyc. l. 7. tit. 12.* h *Gen. 7. & 19.* i *al. ſulphureum*. k *Exod. 15.*

a *Naum 1. ſecundum 70.* b *De pœnitent. diſt. 3. quærat hic*. c *al. elui*. d *Levit. 24.* e *Num. 15.* f *Sup. 14. q. 6. hi qui in fortis*; g *Burch. l. 19. c. 109. Ivo p. 15. c. 121.* h *al. effuſionis*. i *Exod. 22.* k *Levit. 20.* l *Polyc. l. 7. tit. 11. Anſel. l. 13. c. 18. Ivo p. 10. c. 1. Pann. l. 8. c. 1.* m *Matth. 5.*

Digitized by Google

no malo animum paſcit, non ut correctionem hominum negligamus. Unde nec reus eſt mortis alienæ, qui cum ſuæ poſſeſſioni ex lapidibus [1] murum circumduxerit, aliquis ex ipſorum lapſu percuſſus intereat. Neque enim reus eſt Chriſtianus, ſi bos ejus aliquem feriendo, vel equus calcem jaciendo aliquem occidat: aut ideo non debent Chriſtianorum [a] boves habere cornua, aut equus ungulas, aut dentes canis. An [b] vero, quoniam Apoſtolus Paulus ſatis egit, ut in Tribuni notitiam perferretur, inſidias ſibi a quibuſdam perditis præparari, & ob hoc deductores accepit armatos, ſi in illa arma ſcelerati homines incidiſſent, Paulus [c] in effuſione ſanguinis eorum ſuum crimen agnoſceret? Abſit, ut ea, quæ propter bonum, ac licitum facimus, aut habemus, ſi quid per hæc præter noſtram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur. Alioqui nec ferramenta domeſtica, & agreſtia ſunt habenda, ne quis eis vel ſe, vel alterum interimat: nec arbor, aut reſtis, ne quis ſe inde ſuſpendat: nec feneſtra facienda eſt, ne per hanc ſe quiſpiam præcipitet. Quid plura commemorem, cum ea commemorando finire non poſſem? Quid enim eſt in uſu hominum bono, ac licito, unde non poſſit etiam pernicies irrogari?

Corr. Rom. ¶ 1 Ex lapidibus] *Sic eſt emendatum ex codice Vaticano epiſtolarum B. Auguſtini. Nam in impreſſis deſunt iſtæ voces. Apud Gratianum vero erat*, ſuæ poſſeſſioni murorum ambitum circumduxit.

3 pars. Gratian. *Seipſum etiam perimere nulla legis auctoritate alicui permittitur.*

C. IX. *Qui Deo auctore bella geſſerunt, præcepta non occidendi nequaquam tranſgreſſi ſunt.*

Unde Auguſtinus *lib.* 1. *de Civitate Dei*, *c.* 17. & 18.

SI [d] non licet privata poteſtate alicui hominem occidere vel nocentem, cujus occidendi licentiam lex nulla concedit, profecto etiam qui ſeipſum occidit, homicida eſt: & tanto fit nocentior, cum ſe occiderit, quanto innocentior in ea cauſa fuit, qua ſe occidendum putavit. Nam ſi [e] Judæ factum merito deteſtamur, eumque Veritas judicat, cum laqueo ſe ſuſpendit, ſceleratæ illius traditionis auxiſſe potius, quam expiaſſe commiſſum, quoniam de Dei miſericordia deſperando exitiabiliter pœnitens, nullum ſibi ſalubris pœnitentiæ locum reliquit: quanto magis a ſua nece ſe abſtinere debet, qui tali ſupplicio, quid in ſe puniat, non habet. Judas enim cum ſe occidit, ſceleratum hominem occidit: & tamen non ſolum Chriſti, verum etiam ſuæ mortis reus finivit hanc vitam: quia licet propter ſuum ſcelus, alio tamen ſcelere ſuo occiſus eſt. §. 1. Cur [f] autem homo, qui mali nihil fecit, ſibi male faciat, & ſeipſum interficiendo, hominem interficiat innocentem, ne alium patiatur nocentem, atque in ſe perpetret peccatum proprium, ne in eo perpetretur alienum? *Item c.* 20. §. 2. Neque enim fruſtra in ſanctis, canoniciſque libris nuſquam nobis divinitus præceptum permiſſumve reperiri poteſt, ut vel ipſius adipiſcendæ immortalitatis, vel ullius curandi [g], cavendique mali cauſa, nobiſmetipſis necem inferamus. Nam & prohibitos nos eſſe intelligendum eſt, ubi Lex [h] ait: *Non occides:* præſertim, quia non addidit, proximum tuum: ſicut falſum teſtimonium cum vetaret. *Falſum*, inquit, *teſtimonium non dices adverſus proximum tuum.* Nec ideo tamen, ſi adverſus ſeipſum quiſquam falſum teſtimonium dixerit, ab hoc ſe crimine putaverit alienum: quoniam regulam diligendi proximum a ſemetipſo dilector accepit, quandoquidem ſcriptum eſt: *Diliges* [i] *proximum tuum ſicut teipſum.* Porro ſi falſi teſtimonii non minus reus eſt, qui de ſeipſo falſum fatetur, quam ſi adverſus proximum hoc faceret, cum in eo præcepto, quo falſum teſtimonium prohibetur, adverſus proximum prohibeatur, poſſitque non recte intelligentibus videri non eſſe prohibitum, ut adverſus ſeipſum quiſque falſus teſtis exiſtat [a]: quanto magis intelligendum eſt, non licere homini ſeipſum occidere, cum in eo, quod ſcriptum eſt: *Non occides*, nihilo [b] deinde addito, nullus, nec ipſe utique, cui præcipitur, intelligitur exceptus? *Item infra eod. capite.* §. 3. *Non occides*, non alterum ergo, nec te. Neque enim qui ſe occidit, aliud quam hominem occidit. §. 4. Quaſdam [d] vero exceptiones eadem ipſa divina fecit auctoritas, ut liceat hominem occidi: ſed his exceptis, quos Deus occidi jubet, ſive data lege, ſive ad perſonam pro tempore expreſſa juſſione. Non [1] autem ipſe occidit, qui miniſterium debet jubenti, ſicut adminiculum gladius eſt utenti. Et ideo nequaquam contra hoc præceptum fecerunt, quo dictum eſt: *Non occides*, qui Deo auctore bella geſſerunt, aut perſonam gerentes publicæ poteſtatis, ſecundum ejus [e] leges, hoc eſt, juſtiſſimæ rationis imperium, ſceleratos morte punierunt. Et Abraham non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine, verum etiam laudatus eſt nomine pietatis, quod [f] voluit filium nequaquam ſcelerate, ſed obedienter occidere. Et merito quæritur, utrum pro juſſu Dei ſit habendum, quod Jephte [g] filiam, quæ patri occurrit, occidit, cum ſe immolaturum Deo id voviſſet, quod ei redeunti de prælio victori primitus occurriſſet. Nec Samſon [h] aliter excuſatur, quod ſeipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit, niſi quia Spiritus latenter hoc juſſerat, qui per illum miracula faciebat. His igitur exceptis, quos vel lex juſta generaliter, vel ipſe fons juſtitiæ Deus ſpecialiter occidi jubet, quiſquis hominem, vel ſeipſum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur. *Item cap.* 26. §. 5. Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, veluti fugiendo moleſtias temporales, ne incidat in perpetuas: neminem propter aliena peccata, ne hoc ipſo incipiat habere graviſſimum proprium, quem non polluebat alienum: neminem propter ſua peccata, propter quæ magis hac vita opus eſt, ut poſſint pœnitendo ſanari: neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur: quia reos ſuæ mortis melior poſt mortem vita non ſuſcipit.

Correct. Rom. ¶ 1 Non autem,] *Sic eſt emendatum ex originali, præſertim Antuerpiano. Nam antea totus hic locus multo aliter ſe habebat. Sunt autem & alia multa reſtituta.*

C. X. *Nemini licet ſibi manus injicere.*

Idem *contra literas Petiliani*, *lib.* 2. *c.* 49.

TU [b] dixiſti, laqueo traditor periit, laqueum talibus dereliquit. Hoc ad nos omnino non pertinet. Neque enim veneramur nomine martyrum eos, qui ſibi collum ligaverunt.

C. XI. *De eodem.*

Item Hieronymus *in Jonam Prophetam*, *ad cap.* 1. *non longe a fine.*

NOn [i] eſt noſtrum mortem arripere, ſed illatam ab aliis libenter accipere. Unde & in perſecutionibus non licet propria perire manu (abſque eo, ubi caſtitas periclitatur,) ſed percutienti colla ſubmittere.

C. XII.

a *al. Chriſtiani.* b *Aut*] *orig.* c *Act.* 21. d *Ivo p.* 10. *c.* 4. *Pann. l.* 8. *c.* 2. e *Matth.* 27. f *C.* 18. g *cavendi*] *orig.* h *Exod.* 20. i *Matth.* 22.

a *exiſtat*] *orig.* b *al. nihil.* c *Ibid. c.* 21. d *al. jus legis.* e *Gen.* 22. f *Judic.* 11. g *Judic.* 16. h *Ivo part.* 2. *c.* 99. & *p.* 10. *c.* 7. i *Pann. l.* 8. *c.* 3.

C. XII. *Nulla fiat oratio pro his, qui ſeipſos interficiunt.*

Item ex Concilio Bracarenſi I. *c.* 34.

PLacuit *a*, ut qui ſibi ipſie voluntarie *b*, aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut per ſuſpendium, vel qnolibet modo violentam cinferunt mortem, nnlla prorſus pro illie in oblatione commemorario fiat, neque cum Pſelmis ad ſepulturam eorum cadavera deducantur. Multi enim ſibi hoc per ignorantiam uſurpant. Similiter & de hie plecuit fieri, qui pro ſuie ſceleribus puniuntur.

Gratian. *Impœnitentes ſubaudiatur*. *Item* Auguſtinus *in eodem lib.* 1. *de civitate Dei c.* 26.

C. XIII. *Non eſt reus homicidii miles, qui Poteſtati obediens hominem occidit.*

4 MIles *d*, cum obediens Poteſtati, ſub qua legitime conſtitutue eſt, hominem occidit, nulla civitetis ſuæ lege reus eſt homicidit: imo, niſi fecerit, reue eſt imperii deſerti, atque contempti. Quod ſi ſua ſponte, atque auctoritate feciſſet, in crimen effuſi humani ſanguinis incidiſſet. Iraque unde punitur, ſi fecerit injuſſus, inde punietur, niſi fecerit juſſus.

C. XIV. *Homicida eſt, qui ſponte occidit, quos Judex jubet occidi.*

Idem *in quæſtionibus Exodi quæſt.* 39. *ad c.* 11.

CUm *e* miniſter judicis occidit eum, quem judex juſſit occidi, profecto, ſi id ſponte facit, homicida eſt, etiamſi eum occidat, quem ſcit a judice debuiſſe occidi.

C. XV. *Sicut jure laudatur obedientia, ita reprehenditur, qui ſibi non conceſſa uſurpat.*

Idem *lib.* 22. *contra Fauſtum c.* 73.

LEx æterna ita medio quodam loco poſnit aliqua hominibns, ut in eis nſurpandis merito reprehendatur andacia, in exeqnendis autem jure obedientia laudetur. Abraham e, ſi ſpontaneus in occidendo filio motus fuiſſet, execrabilia haberetur: at jubenti Deo obſecundans, famnlatue eſt.

Corr. Rom. ❡ 1 Abraham) *Confectum eſt hoc caput ex verbis B. Auguſtini, ſed collectoris arbitratu immutatis. Atque hæc quidem pars ſic apud illum habet.* Quapropter ſi in occidendo filio ſpontaneus motus execrabilie, Deo autem jubente obſecundans famulatue non ſolum inculpabilie, verum etiam laudabilis invenitnr, quid Moyſen, Fauſte, reprehendis, quod exſpoliavit Ægyptios &c.

C. XVI. *Bono animo officia vindictæ poſſunt impleri.*

Idem *in quæſtionibus ſuper Evangelia lib.* 1. *q.* 10.

OFficia *f* vindictæ poſſunt impleri bono animo, quomodo lex, qnomodo judex.

C. XVII. *Non eſt iniquus, ſed humanus, qui crimen perſequitur, ut hominem liberet.*

Idem *ad Macedonium epiſt.* 54.

NOn *g* eſt iniquitatis, ſed potius humanitatis ſocietate devinctus, qui propterea eſt criminis perſecutor, ut ſit hominia liberator.

C. XVIII. *Quare ſint inſtituta Regia poteſtas, & legalia tormenta.*

Idem *in ead. epiſtola.*

NOn *h* fruſtra ſunt inſtituta poteſtas Regis, & cognitoris jus, ungulæ carnificie, arma militis, diſciplina dominantis, ſeveritas etiam boni patris: habent omnie iſta modos ſuos, cauſas, rationes, utilitates: hæc cum timentur, & mali coercentur, & quietius inter malos vivunt boni.

a *Burch. l.* 19. *c.* 130. *Ivo p.* 10. *c.* 188. *& p.* 15. *c.* 140. b *al. violente.* c *abeſt ab orig.* d *Ivo p.* 10. *cap.* 98. *Pann. l.* 8. *c.* 35. e *Ivo p.* 10. *c.* 103. *Pann. l.* 8. *c.* 39. f *Ivo p.* 10. *cap.* 106. *Pann. l.* 8. *c.* 40. g *Ivo p.* 10. *c.* 107. h *Ivo p.* 10. *c.* 108.

C. XIX. *Nonnunquam potius peccat, qui cauſam mortis præbet, quam ille, qui occidit.*

Idem *ibidem.*

CUm *a* homo ab homine occiditur, multum diſtat, utrum fiat nocendi cupiditate, vel injuſte aliquid auferendi (ſicut fit ab inimico, ſicut a latrone) an ulciſcendi, vel obediendi ordine (ſicut a judice, ſicut a carnifice) an evadendi, vel ſubveniendi neceſſitate, ſicut interimitur latro a viatore, hoſtie a milite. §. 1. Et aliquando, qui cauſa mortis fuit, potins in culpa eſt, quam ille, qui occidit: velut ſi quiſpiam decipiat fidejuſſurem ſuum, atque ille pro iſto legitimum ſupplicium luat. Nec tamen omnis, qui cauſa alienæ mortis eſt, reus eſt. Quid ſi enim quiſquam ſtuprum petat, ſeſeque, ſi non impetraverit, interimat? Quid ſi filius timens patris pia verbera præcipitio pereat? Quid ſi alius homine liberato, vel ne alius liberetur, ſibi ipſe mortem inferet? Num propter iſtas alienarum mortium cauſas aut ſceleri conſentiendum eſt, aut vindicta peccati, quæ non fit nocendi, ſed corrigendi ſtudio, etiam paterna tollenda, aut opera miſericordiæ cobibenda ſunt? Hæc cum accidunt, debemus eie humanum dolorem, non propter illa, ne accidant, recte ſectorum reprimere voluntatem.

C. XX. *Quod Sacerdotes efficere docendo non valent, diſciplinæ terrore poteſtas extorqueat.*

Item Iſidorus *lib.* 3. *ſent. de ſummo bono c.* 53.

PRincipes *b* ſeculi nonnunquam intra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem poteſtatem diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterum intra Eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi, ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc impleat per diſciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cœleſte regnum proficit, ut qui intra Eccleſiam poſiti contra fidem, & diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore Principum conterantur, ipſamque diſciplinam, quam Eccleſiæ humilitas exercere non prævalet, cervicibue ſuperborum Poteſtas principalis imponat, & ut venerationem 1 mereatur, virtutem poteſtatis impertiat. Cognoſcant Principes ſeculi Deo debere ſe rationem reddere propter Eccleſiam, quam a Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſive augeatur pax, & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam credidit Eccleſiam.

Corr. Rom. ❡ 1 Venerationem] *In variis editionibus hujus libri legitur*: & ut veneratione mereatur, virtnte poteſtatis Impertiat. *In Concilio Pariſienſi ſub* Ludovico, *& Lotharia lib.* 2. *cap.* 2. *ubi hoc refertur, legitur*, & nt venerationem mereatur, virtutem poteſtas impertiat. *Apud Ivonem vero (nam Burchardi codex manifeſtum habet mendum) hoc modo*, & ſic venerationem meretur, ut virtutem poteſtatis impertiat.

C. XXI. *Et Regia poteſtas, & Sacerdotalis defendat auctoritas, quæ ad divinam confeſſionem pertinent.*

Item Leo Papa *epiſt.* 29. *ad Pulcheriam Auguſtam.*

REs *c* autem humanæ aliter tutæ eſſe non poſſunt, niſi quæ ad divinam confeſſionem pertinent, & Regia, & Sacerdotelis defendat auctoritas.

C. XXII. *Sacerdotalis admonitio quos corrigere non valet, ſecularis potentia corrigat.*

Item ex Concilio Turonenſi III *d cap.* 42.

INceſtuoſi *e*, parricidæ, homicidæ multi apud nos reperiuntur; ſed aliqui ex illis Sacerdotum nolunt admonitionibus

a *Ivo ib.* b *Polyc. l.* 6. *t.* 1. *Burch. l.* 15. *c.* 34. *Ivo p.* 16. *c.* 44. c *Polyc. l.* 1. *t.* 27. d *C. l.* 2. *c.* 44. *Burch. l.* 7. *c.* 29. *Ivo p.* 9. *c.* 63.

Digitized by Google

tionibus aoram accommodare, volentea in priſtinis perdurare criminibus: quos oportet per ſecularis potentiæ diſciplinam a tam prava conſuetudine coerceri, qui per ſalutifera Sacerdotum monita noluerunt revocari.

C. XXIII. *Maloe comprimere, & bonoe ſublevare Regum officium eſt.*

Item Hieronymus *ſuper Hierem. ad cap.* 22.

REgum officium *a* eſt proprium, facere judicium, & juſtitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppreſſos, & peregrino, pupilloque, & viduæ, qui facilius opprimuntur a potentibus, præbere auxilium. Et, ut curam eis præceptorum Dei majorem iojiceret, intulit *b*: *Nolite contriſtare*, ot non ſolum non eripiatis, ſed ne patiamini quidem per veſtram conniventiam ab aliia cootriſtari, *& ſanguinem innocentem non effundatie in loco iſto.* Homicidas *c* enim, ſacrilegos &c. *& poſt pauca.* Si, inquit, hæc feceritis, o Reges Juda, teoebitis priſtinam poteſtatem.

5 ps Gratian. *Ipſis autem Principibus, & poteſtatibus fidem, & reverentiam ſervari oportet: quam qui non exhibuerit, apud Deum præmia invenire non poteris.*

C. XXIV. *Æterna mercede fraudatur, qui fidem, & reverentiam Poteſtatibue ſervare contemnit.*

Unde idem Hieronymua *in epiſt. ad Titum cap.* 2. *ad verſ.* Servi dominia.

SI apud earnalea dominos in minimo fideles fuerint, incipient eis apud Deum majora committi. Ornat autem doctrioam Domini, qui ea, quæ conditioni ſuæ apta ſunt, facit: & e diverſo confundit eam, qui oon eſt ſubjectus io omnibua, cui cooditio ſua diſplicet, qoi contradictor, atque fraudator in oullo fidem bonam oſtendit. Quomodo enim poteſt fidelis eſſe in ſubſtantia Dei, qui carnali domino fidem exhibare oon potuit?

C. XXV. *Militaris diſciplina Regi omnia ſervat.*

Item Ambroſius *in lib.* 1. *de Patriarchis, id eſt, de Abraham cap.* 3.

DIcat *d* aliqois, cum ipſe vicerit, quomodo dicit Abraham ad Regem Sodomorum: *Nihil e ſumam abs te*, cum præda utique in poteſtata victoria fuerit? Docet *f* militarem diſciplinam; ut Regi ſerventur omoia. Sane hia, qui ſecum fuiſſent io adjumentum fortaſſe ſociati, partem emolumenti tribuendam aſſerit, tanqoam mercedem laboris. Ideoque, quoniam ſibi mercedem ab homine non quæſivit, a Deo accepit: ſicut legimua ſeriptum, quia poſt hæc factum eſt verbum Domini ad Abraham in viſu dicens: *Noli g timere Abraham: Ego protegam te, merces tua multa erit valde.*

6 ps Gratian. *Præterea, ſicut Principibus, & Poteſtatibue fidem, & reverentiam exhibere cogimur, ita ſecularium dignitatum adminiſtratoribua defendendarum Eccleſiarum neceſſitas incumbit. Quod ſi facere contempſerint, a communione ſunt repellendi.*

C. XXVI. *Querimonias Eccleſiarum, qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire.*

Unde Joannes VIII.

ADminiſtratores *h* plane ſecularium dignitatum, qui ad Eccleſiarum tuitionem, pupillorum, ac vidnarum protectionem, rapaciumque refrenationem conſtituti eſſe proculdubio debant, quoties ab Epiſcopis, & Eccleſiaſticia viris conventi fuerint, eorum querimonias attentius andiant, & ſecundum quod neceſſitas expetierit, abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. Quod ſi Dei timorem præ oculis non habentes negligere poſt ſecundam, & tertiam admonitionem iovanti fuerint, omni ſe noverint communione uſque ad condignam ſatiafactioosm privatos.

C. XXVII. *Non ſolum homines, ſed & contrariæ fortitudinee ſunt ultrices iræ Dei.*

Item Hieronymus *ſuper Joelem ad c.* 2.

7 ps NOn *a* ſolum homines miniſtri ſunt, & ultores iræ Dei in his, qui malum operantur [unde *b* non ſine cauſa gladium portant] ſed etiam contrariæ fortitudines, quæ appellantur furor, & ira Dei.

C. XXVIII. *Qui crudeles jugulat, non eſt talis, qualis patientibue videtur.*

Idem *ſuper Eſaiam ad cap.* 13.

NOn *c* eſt crudelis, qui crudeles jugulat: ſed [crudelis *d* ideo vocatur] quod crudelis patientibus eſſe videtur. Nam & latro ſuſpenſus patibulo crudelem judicem putat.

C. XXIX. *Miniſter eſt Dei, qui malos percutit in eo, quod mali ſunt.*

Idem *ſuper Ezechielem lib.* 3. *ad c.* 9. *e*

QUi *f* malos percutit in eo, quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis, ut occidat peſſimos, miniſter eſt Domini.

C. XXX. *Non ſcelus admittit judex, qui homines vincit.*

Idem *ſuper epiſt. ad Galatas lib.* 2. *ad c.* 3.

JUdex *g* non eſt auctor ſceleris nequam homines vinciendo.

C. XXXI. *Non effundit ſanguinem, qui homicidas, & ſacrilegos punit.*

Idem *ſuper Hierem. lib.* 4. *ad c.* 22.

HOmicidas *h*, & ſacrilegos, & venenarios punire non eſt effuſio ſanguinis, ſed legum miniſterium.

C. XXXII. *Principes ſeculi peſſimis parcere non debent.*

Item Cyprianus *libro de exhortatione martyrii cap.* 5.

SI *i* audieris in una ex civitatibus, quas Dominus Deus tuus dabit tibi inhabitare te illic, dicentes: Eamus, & ſerviamus Diis aliis, quos non noviſti, interficiens necabis omnes, qui ſunt in civitate, cæde gladii, & incendes civitatem igni, & erit ſine habitaculo io æternum: non reædificabitur etiam nunc, ut avertatur Dominus ab iodignatione iræ ſuæ. Et dabit miſericordiam tibi, & miſerebitur tui, & multiplicabit te, ſi exaudieris vocem Domini Dei tui, & obſervaveris præcepta ejus. Cujus præcepti, & vigoris memor Matathias *k* interfecit eum, qui ad aram ſacrificaturus acceſſerat. Quod ſi ante adventum Chriſti circa Deum colendum, & idola ſpernenda, hæc præcepta ſervata ſunt, quanto magis poſt adventum Chriſti ſervanda ſunt, quando ille veniens non verbis tantum nos hortatus eſt, ſed & factis.

C. XXXIII. *Tribulationum flagellis aliquando perfidia caſtigatur.*

Item Auguſtinus *contra literas Petiliani lib.* 2. *c.* 83.

AD *l* fidem nullus eſt cogendus invitus, ſed per ſeveritatem, imo & per miſericordiam Dei, tribulationum flagellis ſolet perfidia caſtigari. Nunquid, quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores peſſimi non legis integritate puniuntur? Sed tamen

Ddd male

a *Autem*) *orig.* b *Hieron.* 7. c *Inf. ead. homicidas.* d *Dicet*) *orig.* e *Gen.* 14. *ſol. de. et.* g *Gen.* 15. h *Auſ. l.* 3. *c.* 107.

a *Ivo p.*10. *c.*111. *Pann. l.*8. *c.*48. b *al.* &. c *Ivo p.*10. *c.*112. *Pann. l.*8. *c.*49. d *abſunt ab orig.* e *Et ibi gloſſ. ord.* f *Infr. ead. q.* 8. *quicumque percutit. In Tribur. ſub Arnulpho c.* 3. *Burch. l.* 6. *c.*43. *Ivo p.*10. *c.*114. *Pann. l.*8. *c.*51. g *Ivo p.* 10. *c.* 115. *Pann. l.* 8. *c.*52. h *Ivo p.*10. *c.*115. *Burch. l.*6. *c.* 43. *Pann. l.* 8. *c.* 53. i *Deut.* 13. k 1. *Machab.* 2. l *Ivo p.* 10. *c.* 75.

mele vivendi ultrix diſciplina præpoſtera eſt, niſi cura 1 præcedens bene vivendi doctrinam prætendat. Si quæ igitur adverſus vos leges conſtitutæ ſunt, nuo eis benefacere cogimini, ſed melefacere prohibemini. Nam benefacere nemo poteſt, niſi elegerit, niſi amaverit: quod eſt in libera voluntate. *& infra, c. 84. §. 1.* Cum aliquid adverſus vos Reges conſtituunt, admoneri vos credite, ut cogiteris, quare iſta patiamini. Si *a* propter juſtitiam, revera illi perſecutores veſtri ſunt, vos autem beati, qui perſecutionem paſſi propter juſtitiam, poſſidebitis regnum cœlorum. Si antem propter iniquitatem ſchiſmatis veſtri, quid illi, niſi correctores veſtri ſunt: vos autem, ſicot cæteri diverſorum ſcelerum rei, qui pœnas legibus pendunt, profecto infelices & in hoc, & in ſecolo futuro?

Corr. Rom. ¶ 1 Cora] *Apud B. Auguſtinum, & Ivonem legitur*, niſi cum præcedeos bene vivendi doctrina contemnitur: *ſed ob gloſſam in verſ.* cura *non eſt mutatum.*

C. XXXIV. *Injuria Sacramentorum Chriſti a Regibus eſt vindicanda.*

Idem *in eodem lib, c. 92.*

SI *b* propterea perſecotor non fuit Nabuchodonoſor *c*, qnia ſcelns in ſanctum Danielem commiſſum juſtiſſime vindicavit: quomodo vindicandum eſt a Regibus, quod Chriſti Sacramenta exſufflantur, ſi Prophetæ membra, quia in periculum miſſa ſunt, ſic vindicari meruerunt?

C. XXXV. *Diligentiſſimi rectores ſunt, qui malos, ut a mala fugiant, perſequuntur.*

Idem *in libro de unitate Eccleſiæ, c. 17.*

SI *d* vos contra Eccleſiam Chriſti altare erexiſſe, & a Chriſtiana nnitate, quæ toto orbe diffunditur, ſacrilego ſchiſmate ſeparatos eſſe, & corpori Chriſti (quod eſt Eccleſia toto orbe diffuſa,) & rebaptizando, & blaſphemando, & quantum poteſtis oppugnando, adverſari ſancta, & canonica Scriptura convincit, vos impii, atque ſacrilegi: illi autem, qui vos pro tanto ſcelere tam leniter damnorum admonitionibus, vel locorum, vel honorum, vel pecuniæ privatione deterrendos, coercendoſque decernunt, nt cogitantes, quare iſta patiamini, ſacrileginm veſtrum cognitum fugiatis, & ab æterna damnatione liberemini, & rectores diligentiſſimi, & conſultores piiſſimi depntantur.

C. XXXVI. *Non amatur ſervus, vel filius, cum non corripitur.*

Idem *ſuper epiſtolam Joannis, tractatu 7.*

NOn *e* putes tunc te amare ſervum tuum, quando eum non cædis, aut tunc te amare filium tuum, quando ei non das diſciplinam, aut tunc te amare vicinnm tunm, quando eum non corripis. Non eſt iſta charites, ſed languor. Ferveat charitas ad corrigendum, ad emendandum. Si ſunt boni mores, delectent: ſi ſunt mali, emendentur.

C. XXXVII. *Innocentis officium eſt, nulli nocere, & peccantem punire.*

Idem *in lib. 19. de civitate Dei, c. 16.*

NOn *f* eſt 1 innocentiæ, parcendo ſinere, ut in malum gravios incidatur. Pertinet ergo ad innocentis officium, non ſolum nemini malum inferre, verum etiam cohibere a peccato, vel punire peccatum, ut aut ipſe qui plectitur 2, corrigatur experimento, aut alii terreantur exemplo.

Corr. Rom. ¶ 1 Non eſt] *Integer locus apud B. Auguſtinum ſic habet:* Sicut enim non eſt beneficentiæ, adjuvando efficere, ut bonum, quod majus eſt, amittatur: ita non eſt, &c.

¶ 2 Plectitur,] *Sic ex Originali: antea legebatur,* prius odio habetur, *nec multa aliter Ivo.*

a *Matth. 5.* b *Ivo ibid.* c *Dan. 3* d *Ivo ibid.* e *Ivo p. 10. c. 76. Pann. l. 8. c. 22.* f *Ivo p. 10. c. 77.*

C. XXXVIII. *Non eſt miſericors, qui vitiis nutriendis parcit.*

Idem *ad Lotharium 2.*

QUi *b* vitiis nutriendis parcit, & favet, ne contriſtet peccantinm volnntatem, tam oon eſt miſericors, quam qui non vult cultrum tapere puero, ne audiat plorantem: & non timet, ne vulneratum doleat, vel exinctum.

C. XXXIX. *Enormia flagitia per ſeculi judices corripiantur.*

Item Haymo *ſuper epiſtolam ad Romanos, c. 13.*

SUnt *c* quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi judices, quam per antiſtites, & rectores Eccleſiarum vindicantur: ſicut cum quis interficit Pontificem Apoſtolicum, Epiſcopnm, Presbyterum, ſive Diaconum. Hujuſmodi reos Regea & Principes mundi damnant. Ergo non ſine cauſa gladinm portant, qui talia ſcelera dijudicant. Sunt enim maxime conſtituti propter latrones, homicidas, raptores: ut & illos damnent, & alios ſuo timore compeſcant.

Corr. Rom. ¶ *In vulgatis citabatur ex Auguſtino, ſed in vetuſtis tribuitur Haymoni, apud quem habetur.*

C. XL. *Furta, & crimina a Rege ſunt cohibenda.*

Item Cyprianns *in nono genere abuſionis.*

REx *d* debet furta cohibere, adnlteria punire, impios de terra perdere, parricidas, & pejerantes vivere non ſinere, filios ſuos non ſinere impie agere.

Corr. Rom. ¶ *Libellus hic de duodecim gradibus abuſionum impreſſus eſt tomo nono operum B. Auguſtini, ſed eſt etiam in uno codice Vaticano operum B. Cypriani: & in Concilio Pariſienſi, lib. 2. cap. 1. hoc idem nonum abuſionis genus refertur ex Cypriano, quemadmodum & apud Ivonem, & in Pannormia.*

C. XLI. *Non peccat, qui ex officio nocentem interficit.*

Item Auguſtinus *de libero arbitrio, l. 1. c. 4.*

SI *e* homicidium eſt hominem occidere, poteſt tamen occidere *f* aliquando ſine peccato. Nam & miles hoſtem, & judex, vel miniſter ejus nocentem, & cui forte invito, atque imprudenti telum mano fugit, non mihi videntur peccare, cum hominem occidunt. Evodius: aſſentior 1. Sed homicidæ iſti appellari non ſolent. *Idem in quæſtionibus Levitici, quæſt. 68. ad cap. 19. §. 1.* Cum homo juſte occiditur, lex eum occidit, non tu.

Corr. Rom. ¶ 1 Evodius: aſſentior.] *Hæc ſunt addita ex Originali, & Ivone. Eſt enim liber ille ſcriptus in Dialogo.*

C. XLII. *Non qui ad bonum, ſed qui ad malum cogit, perſequitur.*

Item Pelagius Papa.

NOn *g* vos hominum vaniloquia retardent dicentium, quia perſecutionem Eccleſia faciat, dum vel ea, quæ committuntur, reprimit, vel animarum ſalutem requirit. Errant hujoſmodi rumoris fabulatores. Non perſequitur, niſi qui ad malnm cogit. Qui vero malum, vel factum jam punit, vel prohibet, ne fiat, oon perſequitur iſte, ſed diligit. Nam ſi, ut illi putant, nemo nec reprimendus a malo, nec retrahendus a malo ad bonnm eſt, humanas & divinas leges neceſſe eſt evacuari, quæ & malis pœnam, & bonis præmia juſtitia ſuadente conſtituunt. Malum autem ſchiſma eſſe, & per exteras etiam poteſtates hujuſmodi homines debere opprimi, & Canonicæ Scripturæ auctoritas, & paternarum regularum nos veritas docet. Quiſquis ergo ab Apoſtolicis diviſus eſt ſedibus,

a *al. Lotharium.* b *Ivo p. 10. c. 79. Pannor. l. 8. c. 25.* c *Ivo p. 10. c. 11. Pann. l. 8. c. 5.* d *Omittuntur aliquot verba. Ivo p. 10. c. 96. Pann. l. 8. tit. 4. c. 19.* e *Ivo p. 10. c. 101. Pann. l. 8. c. 35.* f *al. accidere.* g *Deuſdedit p. 2. Polyc. l. 7. tit. 5. Anſel. l. 12. c. 47. Ivo p. 10. c. 95.*

Digitized by Google

bus, in ſchiſmate eum eſſe non dubium eſt: & contra univerſalem Eccleſiam altare conatur erigere. §. 1. Sed quid de talibus inſertus a Chalcedonenſi Synodo canon ſtatuat, gloria veſtra conſideret, ubi poſt alia ſic dicit: u *Qui a communione ſeipſum ſuſpendit, & collectam facit, & altare conſtituit, & noluerit vocanti Epiſcopo conſentire, & noluerit eidem acquieſcere, neque obedire primo & ſecundo vocanti, hunc omnino damnari, nec unquam vel orationem* 2 *mereri, nec recipere eum poſſe honorem. Si enim permanſerit turbas faciens, & ſeditiones Eccleſiæ, per exteram poteſtatem tanquam ſeditioſum comprimi.* §. 2. Et B. Auguſtinus *b* de talibus dicit: *Multa c etiam cum invitis benigna quadam aſperitate plectendis agenda ſunt, quorum potius utilitati conſulendum eſt, quam voluntati. Nam in corripienda filio, quantumvis aſpere, nunquam paternus amor amittitur: fit tamen, quod nolit, ut doleat, qui etiam invitus videtur dolore ſanandus.* Ecce videtis, quemadmodum tanti teſtimonio patris non perſequatur coercendo talia, ſed diligat emendando tales ſemper Eccleſiæ. Facite ergo etiam vos, quod ſcientes intentionem Chriſtianitatis veſtræ frequenter hortemur, & date operam, ut talia fieri ultra non liceat: ſed etiam (quod vobis facillimum eſſe non dubito) hi, qui talia præſumpſerunt, ad piiſſimum Principem ſub digna cuſtodia dirigantur. §. 3 Recolere enim debet Celſitudo veſtra, quid per vos Deus fecerit tempore illo, quo Iſtriam, & Venetias, tyranno Totila poſſidente, Francis etiam cuncta vaſtantibus, non ante tamen Mediolanenſem Epiſcopum fieri permiſiſtis, niſi ad Clementiſſimum Principem exinde retuliſſetis, & quid fieri debuiſſet, ejus iterum ſcriptis recognoviſſetis: & inter ubique ferventes hoſtes, Ravennam tamen & is, qui ordinabatur, & is, qui ordinaturus erat, providentia culminis veſtri deducti ſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Inſertus Chalcedonenſi] *Actione quarta Concilii Chalcedonenſis, in epiſtola Archimandritarum ad ipſum Concilium pro rehabilitatione Diaſcori, citatur canon quintus Concilii Antiocheni: & eodem fere modo habetur in ea epiſtola, atque hic refertur. Cum neutra tamen antiqua verſione ipſius Concilii magnopere concordat.*

¶ 2 Vel orationem] *In utroque Concilio, id eſt, Antiocheno, priſca verſionis, & Chalcedonenſi legitur*, curationem. *Græce enim eſt*, ἢ μηκέτι θεραπείας τυγχάνειν.

C. XLIII. *Schiſmaticos, & hæreticos ſeculi poteſtates coerceant.*

Idem *Narſæ patritio, & Duci in Italia.*

DE *d* Liguribus, atque Veneticis, & Hiſtriis Epiſcopis quid dicam? quos idonea eſt Excellentia veſtra & ratione, & poteſtate reprimere, & dimittitis eos in contemptum Apoſtolicarum ſedium de ſua ruſticitate gloriari: cum, ſi quid eos de judicio univerſalis Synodi, quod Conſtantinopoli per primam nuper elapſam indictionem actum eſt, forte movebat, ad ſedem Apoſtolicam (quomodo ſemper factum eſt) electis aliquibus de ſuis, qui dare, & accipere rationem poſſent, dirigere debuerunt, & non clauſis oculis corpus Chriſti Dei noſtri, hoc eſt, ſanctam Eccleſiam lacerare. Nolite ergo dubitare hujuſmodi homines principali, vel judiciali auctoritate comprimere: quia regulæ *e* Patrum hoc ſpecialiter conſtituerunt, ut ſi qua Eccleſiaſtici officii perſona, cui ſubjectus eſt, reſtiterit, vel ſeorſum collegerit, aut aliud altare erexerit, ſeu ſchiſma fecerit, iſte excommunicetur, atque damnetur. Quod ſi forte & hoc contempſerit, & permanſerit, diviſiones, & ſchiſma faciendo, per Poteſtates publicas opprimatur. Ecce domine, quod *f* animus veſter forte timidus eſt, ne perſequi videaris, de Patrum vobis auctoritate hæc breviter dirigenda curavi, cum mille alia exempla, & conſtitutiones ſint, quibus evidenter agnoſcitur, ut facientes ſciſſuras in ſancta Eccleſia, non ſolum exiliis, ſed etiam proſcriptione rerum, & dura cuſtodia per publicas poteſtates debeant coerceri.

C. XLIV. *Ab Eccleſiæ unitate diviſi a ſecularibus poteſtatibus coerceantur.*

Item Pelagius.

QUali *a* nos de gloriæ veſtræ ſtudiis judicio gratulemur, non ſolum veſtram, ſed multorum, ac pene omnium credimus habere notitiam: & ideirco nunc de his, quæ vobis præſentibus ibi fieri ſtupemus, fiducialiter apud gloriam veſtram duximus conquerendum. Thracius *b* ſiquidem, atque Maximilianus nomina tantum Epiſcoporum habentes, & Eccleſiaſticam ibi unitatem perturbare dicuntur, & omnes Eccleſiaſticas res ſuis uſibus applicare *c* in tantum ut contra unum eorum, id eſt, Maximilianum, uſque ad nos per tam longum iter, neceſſitate compellente quidam infatigabiliter venientes, preces offerrent. Ob quam cauſam Petrum Presbyterum ſedis noſtræ, ſed & Projectum notarium ad eadem loca duximus deſtinandos, ut ea, quæ canonicis ſtatutis a prædictis Pſeudoepiſcopis compererint commiſſa, vel digna debeant ibi ultione compeſcere, vel eoſdem ad nos uſque perducere. Et ideo ſalutantes paterno affectu gloriam veſtram, petimus, ut præfatis, qui a noſtra ſede directi ſunt, in omnibus præbeatis auxilium: nec putetis alicujus eſſe peccati, ſi hujuſmodi homines comprimuntur. Hoc enim & divinæ, & humanæ *c* leges ſtatuerunt, ut ab Eccleſiæ unitate diviſi, & ejus pacem iniquiſſime perturbantes, a ſecularibus etiam poteſtatibus comprimantur. Nec quicquam majus eſt, unde Deo ſacrificium poſſitis offerre, quam ſi id ordinetis, ut hi, qui in ſuam, & aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant vigore compeſci.

C. XLV. *Iniquitas pravorum, quamvis bonis proficiat, tamen punienda eſt.*

Idem Pelagius Papa *Joanni Patritio.*

RElegentes *d* literas Excellentiæ veſtræ, de injuria quidem, quam vobis iniquorum hominum præſumptio ingeſſit, valde doluimus. Sed quia ſcimus occulto Dei judicio animam veſtram, etſi per aliorum iniquitatem, & ſuperbiam, a contaminatione ſchiſmatis cuſtoditam, egimus omnipotenti Deo gratias, qui etiam de malis hominum actibus bona operari conſuevit. Nec enim ſine illius providentia factum eſſe credendum eſt, ut inſenſati, & perverſi homines ad hoc uſque proſilirent, ut ſuam diviſionem, catholicam eſſe credentes Eccleſiam, a ſua vos pollutione prohiberent. Sic enim per miſericordiam Dei etiam neſcientibus illis hoc factum eſt, ut a Schiſmaticorum factione *e* erepti, catholicæ, quam diligitis, ſervari vos contigiſſet Eccleſiæ. Quamvis igitur veſtra per illorum ſcelus utilitas facta ſit, nolite tamen impunitam præſumptionem iniquorum hominum graſſari permittere. Si enim hoc, quod in veſtram gloriam præſumpſerunt, non fuerit vindicta compreſſum, quod in minoribus 1 non valeant puniri, ambigi ultra non debet. Exercete igitur in talibus debitam auctoritatem, & ne eis amplius talia committendi ſpiritus *f* creſcat, veſtris coercitionibus reprimantur. Ad hoc ſiquidem Dei nutu etiam contra vos talia præſumpſerunt, ut talia vobis corrigentibus ab eodem *g* ſcelere alios poſſitis, Deo propitiante, munire. Quales autem ſint, qui Eccleſiam fugiunt, Euſraſii vos ſcelera (quæ amplius occulta Deus eſſe noluit)

a 11. q. 3. *ſi quis Presbyter.* b *Cap. l. 5. c. 24.* c *ſupra diſt. 45. & qui emendat.* d *Anſ. l. 6. c. 196. Polyc. l. 7. tit. 5. De hoc ſchiſmate B. Gregor. l. 4. epiſt. 50. & lib. 7. indict. 2. epiſt. 10. & alibi. Supra proximo capite.* e Canon *apoſt.* 32 *Antiochen.* 5. 1 al. *de quo animus.*

a *Anſel. l. 12. c. 46. Polyc. l. 7. tit. 5.* b *al. Tertius. al. Arſacius.* c *al. mundana.* d *Anſ. l. 12. c. 47. Polyc. ibid.* e *al. communione.* f *al. ſpes.* g *al. eorum.*

Digitized by Google

noluit) evidenter informant: qui in homicidio quidem nec hominis neceſſitudinem, nec fratris charitatem, nec ſacerdotii reverentiem cogitavit. Inceſtuoſo antem adulterio *a* etiam ipſius vindictæ abſtulit modum: quia, ſi adulterium punias, non remanet, in quo vindicetur inceſtus. Si inceſtuoſo ingeras pœnam, inultum crimen adulterii remanebit. Ecce, de quo collegio ſunt, qui, quantum ad ſuperbiam ſuam, injuriam vobis inferre moliti ſunt, & quantum ad providentiam Dei, impollutos vos Eccleſiæ ſervaverunt. Auſerte tales ab iſta provincia, utimini oblata vobis a Deo opprimendi perfidos occaſione. Quod tunc plenius fieri poterit, ſi auctores ſcelerum ad clementiſſimum Principem dirigentur, & maxime Eccleſiæ Aquilejenſis invaſor, qui & in ſchiſmate, & in eo a maledictus, nec honorem Epiſcopi poterit retinere, nec meritum.

Corr. Rom. ℊ 1 Quod in minoribus) *In aliquot vetuſtis, & apud Anſelmum legitur,* quid in minoribus valeant, ambigi &c.

ℊ 2 In eo] *Anſelmus habet*, & a ſchiſmatico maledictus.

C. XLVI. *In certamine, quod contra infideles geritur, quiſquis moritur, cœleſte regnum meretur.*

Item Nicolaus *exercitui Francorum.*

OMnium *b* veſtrum noſſe volumus charitatem, quoniam quiſquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit, regna illi cœleſtia minime negabuntur.

Corr. Rom. ℊ *Ivo part. 10. c. 87. verſ.* omnium veſtrum *hoc idem citat ex epiſtola Leonis IV. ad exercitum Francorum, ubi etiam affert id, quod infra ead. q. 8. c.* omni timore. *ex eodem Leone refertur.*

C. XLVII. *Non ſunt homicidæ, qui adverſus excommunicatos zelo matris Eccleſiæ armantur.*

Item Urbanus II. *Godefredo Lucano Epiſcopo.*

EXcommunicatorum c interfectoribus (prout in ordine Eccleſiæ Romanæ didiciſtis) ſecundum intentionem 1 modum congruæ ſatisfactionis injunge. Non enim eos homicidas arbitramur, quos adverſus excommunicatos zelo catholicæ matris ardentes, aliquos eorum trucidaſſe contigerit. Ne tamen ejuſdem Eccleſiæ matris diſciplina deſeratur, eo tenore, quem diximus, pœnitentiam eis indicito congruentem, qua divinæ ſimplicitatis oculos adverſus ſe complacare valeant, ſi forte quid duplicitatis pro humana fragilitate in eodem flagitio incurrerint *d*.

Corr. Rom. ℊ 1 Intentionem) *Ivo, & Pannormia habent,* intentionem ipſorum: *ſed ob gloſſam non eſt additum.*

C. XLVIII. *Pax Eccleſiæ mœſtitiam conſolatur perditorum.*

Item Auguſtinus *epiſtola 50. ad Bonifacium; de coercendis hæreticis.*

QUis *e* enim noſtrum 1 velit aliquem illorum non ſolum perire, verum etiam aliquid perdere? Sed ſi aliter non meruit pacem habere domus David, niſi Abſalon filius ejus in bello, quod gerebat contra patrem fuiſſet extinctus, quamvis magna cura mandaverat ſuis, ut eum, quantum poſſent, vivum, ſalvumque ſervarent, ut eſſet, cui pœnitenti paternus affectus ignoſceret, quid ei reſtitit, niſi perditum flere, & ſui regni pace acquiſita ſuam mœſtitiam conſolari?

Corr. Rom. ℊ 1 Noſtrum) *Emendatum eſt ex B. Auguſtino, a quo parum diſcordat Ivo. Antea apud Gratianum legebatur,* Quis enim veſtrum velit aliquem inimicorum ſuorum non ſolum &c.

Gratian. *Si ergo viri ſancti, & publicæ poteſtates bella gerentes non fuerunt tranſgreſſores illius mandati:* Non occides: *quamvis quoſque flagitioſos digna morte perimerent: ſi miles ſuæ poteſtati obediens non eſt reus homicidii; ſi ejus imperio quemlibet flagitioſum interfeceris; ſi homicidas, & venenarios punire non eſt effuſio ſanguinis, ſed legum miniſterium; ſi pax Eccleſiæ mœſtitiam conſolatur perditorum; ſi illi, qui zelo catholicæ matris accenſi excommunicatos interficiunt, homicidæ non judicantur: patet, quod malos non ſolum flagellari, ſed etiam interfici licet. §. 1. Sed quæritur, ſi contingat aliquos malos puniri ab his, qui non habent legitimam poteſtatem, an ſint rei effuſi ſanguinis hi, per quos puniuntur.*

C. XLIX. *Aliquando puniuntur peccata per populos juſſu divino excitatos.*

De his ita ſcribit Ambroſius *lib. 2. de Cain, & Abel c. 4.*

REmittuntur peccata per Dei verbum, cujus Levites interpres, & quidem executor eſt. Remittuntur etiam per officium Sacerdotis, ſacrumque miniſterium. Puniuntur quoque per homines; ſicut per judices, qui poteſtate ad tempus utuntur. *& infra.* §. 1. Puniuntur peccata etiam per populos: ſicut legimus, quia ſæpe *a* ab alienigenis Dei juſſu excitatis, propter Divinæ majeſtatis offenſam, ſubactus *b* eſt populus Judæorum.

Gratian. *Hinc notandum eſt, quod aliquando punit Deus peccata per neſcientes, aliquando per ſcientes. Per neſcientes peccata punit: ſicut* c *per Sennacherib, & per Nabuchodonoſor, & per Antiochum, & per Principes Romanorum, & per nonnullos Reges Gentilium populum Iſraeliticum delinquentem aliquando afflixit, aliquando captivavit. §. 1. Unde ipſe Dominus ait per Prophetam* d: Virga furoris mei Aſſur: ipſe autem non cognovit. *Aſſur erat virga furoris Domini: quia per eum innumeras gentes divina juſtitia flagellare diſpoſuit. Ipſe vero non cognovit: quia in ſuperbiam elatus, victoriam, quam aſſecutus fuerat, non divinæ potentiæ, ſed ſuis viribus attribuit. Unde contra ejus ſuperbiam Dominus loquitur, dicens* e: Nunquid gloriabitur ſerra contra eum, qui ſecat in ea? aut nunquid exaltabitur ſecuris contra eum, qui cædit in ea? *Quibus ſimilitudinibus ſatis perſpicue oſtenditur, quod ſicut ſerra, & ſecuris nec ſecare, nec cædere ligna poſſunt, niſi ab alio regantur, ac ideo contra regentes ſe ſuperbire non debent: ſic illi, per quos Deus punit, abſque nutu divinæ diſpoſitionis nihil agere valent: ac ideo contra regentem ſe ſuperbire eis non licet. §. 2. Tales in eo, quod puniunt, Deo ſervire dicuntur: in eo autem quod ignorantes ſe eſſe miniſtros iræ Dei, impia vanitate ſuperbiunt, mercedem ſuæ ſervitutis a Deo non niſi temporalem inveniunt: pœnam vero ſuæ ſuperbiæ non effugiunt. Unde cum Dominus diceret ad Prophetam de Nabuchodonoſor:* Quid *f* dabo ei pro labore, quo ſervivit mihi apud Tyrum? *ſtatim ſubjunxit:* Da, *hoc eſt, datam ſibi pronuntia,* Ægyptum, & Æthiopiam: *Cum autem in corde ſuo ſuperbiens poſtea diceret* g: Nonne hæc eſt Babylon, quam ego condidi in robore regni mei? *&c. ſtatim immutavit Deus rationabilem mentem ejus, & induit eum ferino beſtialitate, ut ab hominibus fugiens cum beſtiis viveret. §. 3. Per Antiochum* h *quoque cum idololatriam Judaicæ plebis Dominus puniret, & pacem, quam ex lege Dei abjecta, & ex ſacris nationum aſſumptis quærebant, illis in perniciem verteret, quia Dei diſpoſitionem ignorans, ſuæ facultati devaſtationem illius plebis attribuit, imprecatur in eum Propheta* i, *dicens:* Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt, & in regna, quæ non invocaverunt nomen tuum: ne forte dicant in gentibus, ubi eſt Deus eorum? §. 4.

a *al. in adulterio.* b *Ivo p. 10. cap. 87. Pann. l. 8. c. 30.* c *Ivo p. 10. c. 54. Pann. l. 8. c. 11.* d *al. contraxerint.* e *Ivo p. 10. c. 59. 2. Reg. 18.*

a *Sæpe alienigenis*) *orig.* b *ſubjectus*) *orig.* c *4. Reg. 25. 2. Mach. 5.* d *Eſa. 10.* e *Eſa. ibid.* f *Ezech. 29. paulo aliter, quam in vulg. aut apud 70.* g *Dan. 4.* h *1. Mach. 1.* i *Pſal. 78.*

Digitized by Google

§. 4. *Similiter cum per Romanos peccatum mortis Chriſti Deus punire decrevisset, urbis excidium, & Judaicæ plebis miſeram captivitatem ſuis viribus adſcribere cuperent: unde contra eos Propheta imprecatus, dicens* a: Leva manus tuas in ſuperbias eorum, qui te oderunt; *& qui multa maligne operati, monumenta ſuæ victoriæ poſuerunt in medio atrio tuo.* §. 5. *Per ſcientes peccata puniuntur: ſicut Deus per filios Iſrael voluit peccata punire Amorrhæorum* b, *& Chananæorum, & aliarum gentium: quarum terram Iſraelitis poſſidendam dedit: quibus etiam præcepit* c, *ut nemini eorum parcerent, ſed omnes morti traderent. Quod propter peccata eorum illis contigiſſe ex verbis Domini apparet: qui cum diceret ad Abraham,* Semini d tuo dabo terram hanc, *veluti quæreret, quare non modo eam das mihi? audivit,* Nondum enim ſunt peccata Amorrhæorum conſummata. *Quæ tunc intelliguntur fuiſſe conſummata, cum populus ille de Ægyptiaca ſervitute liberatus, terram eorum, ſicut Abrahæ promiſſum fuerat, in hæreditatem accepit.* §. 6. *Cum ergo ſic divino juſſu ad puniendum peccata populi excitantur, ſicut populus ille Judaicus eſt excitatus ad occupandum terram promiſſionis, & ad delendas gentes peccatrices, ſine culpa noxius ſanguis effunditur, & quæ ab eis male poſſidentur, in jus, & dominium vitæ tranſeunt bonorum.* §. 7. *Cum vero occulto inſtinctu aliqui moventur ad perſequendos malos, ſicut Sennacherib, & cæteri, qui populum delinquentem perſecuti ſunt, licet occulto inſtinctu operante illorum meritis incitentur ad perſequendum: tamen, quia prava intentione non peccata delinquentium punire, ſed illorum bona rapere, vel ſuæ ditioni ſubjicere quærunt, non ſunt immunes a crimine. De quibus etiam notandum eſt, quod aliquando excitantur ad puniendum peccata bonorum, ut tandem per bonos correctos ipſi quoque puniantur: ſicut in libro Judicum legitur* e *de Jabin Rege Chananæorum, & de Madianitis: quod propter idololatriam populi ſuſcitavit eos Deus, ut Iſrael affligerent, & terram eorum occuparent. Cum autem populus Dei ſub manibus eorum diutius afflictus peccatum ſuum recognoſceret, & per pœnitentiam ſibi Deum placaret, Dei præcepto, &* f *Barach comitatus Deboram Propheteſſam uxorem Lapidoth, Jabin Regem Chananæorum, & Zizaram ducem exercitus ſui contrivit: & Gedeon Zebee, & Salmana Reges Madianitarum, & Oreb, & Zeb duces eorum morti tradidit.* §. 8. *Apparet ergo, quod aliquando per legitimam poteſtatem gerentes, aliquando per populos divino juſſu excitatos, mali pro peccatis ſuis non ſolum flagellantur, ſed etiam vita perduntur. Nec eſt contrarium illud Auguſtini, quod ad Marcellinum pro Circumcellionibus ſupplicans rogabat, ut verberibus eos coerceret, non morte perderet. Quamvis* g *enim ſupplicando ſpatium vitæ eis reſervari popoſcit, non tamen legum ſeveritatem, qua tales morte plectuntur, non obſervandam docuit.*

QUÆSTIO VI.

QUod autem quæritur, an mali ſint cogendi ad bonum, *facile apparet. Antiquus namque populus ille metu pœnarum ad obſervationem legis cogebatur. In Evangelio* h *quoque Dominus ait diſcipulis ſuis:* Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius eum timete: *id eſt, ei in timore ſervite,* qui poteſt animam, & corpus perdere in gehennam. *Paulus quoque cum Eccleſiam Dei perſequeretur, in itinere cæcatus* i *ad Deum converti coactus eſt. Unde ſe abortivo ſimilem teſtatus eſt, dicens* k: Noviſſime autem omnium tanquam abortivo viſus eſt & mihi.

a *Pſal.* 73. b *Joſue* 5. & 6. c *Deut.* 7. d *Gen.* 15. e *Jud.* 4. f *Jud.* 8. g *ſup. ead. c.* 1. h *Matth.* 10. i *Act.* 9. k 1. *Cor.* 15.

C. I. *Eccleſia malos debet cogere ad bonum, ſicut Chriſtus Paulum coegit.*

Hinc Auguſtinus *ſcribit epiſt.* 50. *ad Bonifacium.*

SChiſmatici dicunt: cui a vim Chriſtus intulit? quem coegit? Ecce habent Paulum Apoſtolum. Agnoſcant in eo prius cogentem Chriſtum, & poſtea docentem: prius ferientem, & poſtea conſolantem. Mirum eſt autem, quomodo ille, qui pœna corporis ad Evangelium coactus intravit, plus illis omnibus, qui ſolo verbo vocati ſunt, in Evangelio b laboravit: & quem major timor compulit ad charitatem, ejus perfecta c charitas foras miſit timorem. Cur ergo non cogeret Eccleſia perditos filios, ut redirent, ſi perditi filii coegerunt alios, ut perirent? Quamvis & illos, quos non coegerunt, ſed tantummodo ſeduxerunt, ſi per terribiles, ſed ſalubres leges in ejus gremium revocentur, blandius pia mater ampleхitur: & de illis multo amplius, quam de illis, quos nunquam perdiderat, gratuletur. §. 1. An non pertinet ad diligentiam paſtoralem, etiam illas oves, quæ non violenter ereptæ, ſed blande, leniterque ſeductæ a grege aberraverint, & ab alienis poſſideri cœperint, inventas ad ovile Dominicum, ſi reſiſtere voluerint, flagellorum terroribus, vel etiam doloribus revocare? *Item infra.* §. 2. A Chriſto coactum oſtendimus Paulum. Imitetur itaque Eccleſia in iſtis cogendis Dominum ſuum. Quæ prius, ut neminem cogeret, expectavit, ut de fide Regum, atque gentium prædictio d Prophetiæ compleretur. §. 3. Etiam hinc enim non abſurde intelligitur illa Apoſtolica ſententia, ubi B. Paulus dixit e: *Paratus ulciſci omnem inobedientiam, cum completa fuerit prior veſtra obedientia.* §. 4. Unde & ipſe Dominus ad magnam cœnam ſuam adduci prius jubet convivas, poſtea cogi. Nam, cum ei ſervi ſui reſpondiſſent f: *Domine, factum eſt, quod juſſiſti, & adhuc locus eſt: exite,* inquit, *in vias, & ſepes, & quoſcunque inveneritis, cogite intrare.* In illis ergo, qui primo leniter adducti ſunt, completa eſt prior obedientia: in iſtis autem, qui coguntur, inobedientia coercetur. *Item infra.* §. 5. Si per poteſtatem g, quam per religionem, ac fidem Regum tempore, quo debuit, divino munere accepit Eccleſia, ii, qui inveniuntur in viis, & ſepibus, id eſt, in hæreſibus, & ſchiſmatibus, coguntur intrare, non quia coguntur, reprehendant, ſed quo cogantur, attendant.

Corr. Rom. ¶ *Initium hujus capituli apud B. Auguſtinum ibi de Donatiſtis agentem ſic habet:* Ubi eſt, quod iſti clamare conſueverunt, liberum eſt credere, cui vim &c. *ut ſup. ead. q.* 4. quis nos. *verſ.* cui vim.

C. II. *Variis modis errantes corripiuntur a Deo.*

Idem *ad Donatiſtas epiſt.* 166.

QUod b erraverat (inquit Dominus) non revocaſtis, & quod perierat, non requiſiſtis.) Hoc vobis per nos ipſe Deus facit; ſive obſecrando, ſive minando, ſive corripiendo, ſive damnis, ſive laboribus, ſive per ſuas occultas admonitiones, vel viſitationes, ſive per poteſtatum temporalium leges.

C. III. *Non eſt conſiderandum, quod quiſque cogitur, ſed quale ſit illud, quo cogitur.*

Idem *in epiſtola* 48. *ad Vincentium.*

VIdes, ut opinor, non eſſe conſiderandum, quod quiſque cogitur, ſed quale ſit illud, quo cogitur, utrum bonum, an malum: non quod quiſque bonus poſſit eſſe invitus, ſed timendo, quod non vult pati, vel relinquit impedientem animoſitatem, vel ignoratam compellitur cognoſcere veritatem, ut timens, vel reſpuat falſum, de-

a *Sup. ead. q.* 4. *quis nos. Ivo p.* 10. *c.* 59. b 1. *Cor.* 15. c 1. *Joan.* 4. d *prædicatio) orig.* e 2. *Cor.* 10. f *Luc.* 14. g *al. poteſtate. ſup. ead. q.* 4. *ipſa pietas.* §. *ſi per poteſtatem.* h *Ivo p.* 10. *c.* 64. *Ezech.* 34.

Digitized by Google

de quo contendebat, vel quærat verum, quod neſciebat, & volens jam teneat, quod nolebat. *Item infra.* §. 1. Mea primitus ſententia erat, neminem ad unitatem Chriſti eſſe cogendum, verbo eſſe agendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos Hæreticos noveramus. Sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis. Nam primo mihi opponebatur civitas mea, quæ cum tota eſſet in partem Donati, ad unitatem Catholicam timore legum Imperialium converſa eſt: quam nunc videmus ita hujus veſtræ animoſitatis perniciem deteſtari, ut in ea nunquam fuiſſe credatur. Ita aliæ multæ, quæ mihi nominatim commemorabantur, ut ipſis rebus agnoſcerem, etiam in hac cauſa recte intelligi poſſe, quod ſcriptum eſt a: *Da ſapienti occaſionem, & ſapientior erit.*

C. IV. *Onere penſionis Ruſticus ad Dominum converti cogatur.*

Item Gregorius *Januario Epiſcopo Caralitano, lib. 3. epiſt. 26.*

JAm vero, ſi Ruſticus tantæ perfidiæ, & obſtinationis fuerit inventus, ut ad Deum minime venire conſentiat, tanto penſionis onere gravandus eſt, ut ipſa exactionis ſuæ pœna compellatur ad rectitudinem feſtinare.

Gratian. *Ex his omnibus intelligitur, quod mali ſunt cogendi ad bonum.* §. 1. *Sed objicitur, quod nemo eſt cogendus ad id, ad quod inutiliter cogitur. Ad bonum autem quiſque inutiliter cogitur, cum Deus aſpernetur coacta ſervitia. Unde Apoſtolus* b, *cum ad eleemoſynas Corinthios hortaretur, ait:* Unuſquiſque, prout deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate. Hilarem enim datorem diligit Deus. *Unde datur intelligi, quod qui invitus dat propter præſentem pudorem, & rem, & meritum perdit. Item, cum redderet cauſam, quare ſumptibus abſtineret, ait:* c: Si ex neceſſitate evangelizavero, non erit mihi gloria. §. 2. *Item.* Si invitus evangelizavero, diſpenſatio mihi credita eſt. Si autem volens hoc ago, mercedem habeo apud Deum. *Item cum Galatis* d *ſcriberet, legalia non eſſe tenenda, ait:* Si Spiritu ducimini, non eſtis ſub lege. *Ex quo apparet eum, qui ſub lege eſt, id eſt qui timore pœnæ, non amore juſtitiæ ſervit, non duci Spiritu Sancto: Si autem Spiritu Sancto non ducitur, Deo placere minime valet.* §. 3. *Item.* Non e accepiſtis Spiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba, pater. *Ex quibus verbis datur intelligi, quod, etſi in Veteri Teſtamento timore pœnæ homines cogebantur ad bonum, tamen in Novo Teſtamento ſola libertate, & dilectione juſtitiæ ſunt invitandi ad fidem. Unde illi dicuntur* f *ſervi, & filii ancillæ, pertinentes ad Iſmael: iſti dicuntur liberi, & filii liberæ, pertinentes ad Iſaac.* §. 4. *Item Joannes in ſua epiſtola* g. Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorem. *Qui autem cogitur, timore illo ducitur, qui non eſt in charitate; qui manus comprimit, non animum mutat; quo pœna timetur, non bonum diligitur. Porro ſine dilectione boni nullus Deo placere, vel in numero bonorum connumerari poterit. Unde, cum Propheta* h *diceret:* Animalia tua habitabunt in ea, *ſcilicet hæreditate; oſtendens, quomodo ad ipſam habitationem perveniant, ſubdit:* In dulcedine tua, quam tu præparaſti pauperi, Deus: *dulcedinem vocans, ſuavitatem boni operis, quæ bonum fit non timore pœnæ, ſed dilectione juſtitiæ. Cum ergo ſine hac dulcedine animalia in hæreditate non habitent, patet, quod, nemo niſi inutiliter, ad bonum cogitur ſolo timore. Quicunque enim ad bonum cogitur, ſolo timore, non amore ducitur: non ergo ſunt mali cogendi ad bonum.* §. 5. *His ita reſpondetur: Si bonum, ad quod mali coguntur, ſemper inviti tolerarent, & nunquam voluntarii ſervirent, inutiliter cogerentur ad illud. Sed quia humana natura eſt, & ea, quæ in deſuetudinem ducuntur, abhorrere, & conſueta magna cuſtodia diligere, flagellis tribulationum mali ſunt cohibendi a malo, & provocandi ad bonum: ut dum timore pœnæ malum in deſuetudinem ducitur, abhorreatur: bonum vero ex conſuetudine dulceſcat. Unde Auguſtinus in Pſal. 127.* a Cum per timorem 1 gehennæ continet ſe homo a peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit, quod durum erat, amari: & incipit excludi timor a charitate, & ſuccedit timor caſtus, de quo hic dicitur; quo timemus, ne tardet ſponſus, ne diſcedat, ne eo careamus. Ille utilis eſt, ſed non permanet in æternum, ut iſte.

Corr. Rom. ¶ 1 Cum per timorem] *Locus hic potius convenit cum gloſſa ordinaria in eundem Pſalmum: ſunt tamen hic aliqua ex B. Auguſtino, quæ non ſunt in gloſſa.*

QUÆSTIO VII.

NUnc autem quæritur, an hæretici ſuis, & Eccleſiæ rebus ſint exſpoliandi: & qui poſſident hæreticis ablata, an dicantur poſſidere aliena.

C. I. *Res terrenæ non niſi divino, vel humano jure tenentur.*

De his ita ſcribit Auguſtinus *ad Vincentium, epiſt. 48.*

QUicunque b vos ex occaſione legis hujus Imperialis, non dilectione corrigendi, ſed inimicandi odio perſequitur, diſplicet nobis. Et quamvis res quæque terrena recte a quoquam poſſideri non poſſit, niſi vel jure divino, quo cuncta juſtorum ſunt, vel jure humano, quod in poteſtate eſt Regum terræ, (ideoque falſo res veſtras appellatis, quas nec juſte c poſſidetis, & ſecundum leges Regum terrenorum amittere juſſi eſtis, fruſtraque dicitis, nos eis congregandis laboravimus, cum ſcriptum legatis: *Labores impiorum 1 juſti edunt* d.) Sed tamen, quiſquis ex occaſione hujus legis 2, quam Reges terræ Chriſto ſervientes, ad emendandam impietatem veſtram promulgaverunt, res proprias veſtras cupide appetit, diſplicet nobis. Quiſquis denique res ipſas pauperum, vel Baſilicas congregationum, quas ſub nomine Eccleſiæ tenebatis (quæ omnino non debentur, niſi ei Eccleſiæ, quæ vera eſt Chriſti Eccleſia) non per juſtitiam, ſed per avaritiam tenet, diſplicet nobis. Quiſquis e pro aliquo flagitio, vel facinore dejectum f a vobis 3 ita ſuſcipit, ſicut ſuſcipiuntur, qui (excepto errore, quo a nobis ſeparamini) ſine crimine apud vos vixerunt, diſplicet nobis. Sed nec facile iſta monſtratis: & ſi monſtratis, nonnullos toleramus, quos corrigere, vel punire non poſſumus: neque propter paleam relinquimus aream Domini: neque propter piſces malos rumpimus retia Domini: neque propter hædos in fine ſegregandos deſerimus gregem Domini: neque propter vaſa facta in contumeliam, migramus de domo Domini.

Corr. Rom. ¶ 1 Labores impiorum] *Huic ſententiæ ſimile eſt, quod ſcribitur Prov. 13.* θησαυρίζεται δὲ δικαίοις πλοῦτος, *id eſt, ut infra, eodem c.* quemadmodum. Theſaurizantur autem juſtis divitiæ impiorum. *Ubi vulgata habet,* cuſtoditur juſto ſubſtantia peccatoris. *Itemque Eſaiæ 61. ſcriptum eſt,* καὶ δώσω τὸν μόχθον αὐτῶν δικαίοις, *cum ante dixiſſet,* ἰσχὺν ἐθνῶν κατέδεσθε. *Sapientiæ 10. legitur:* Ideo juſti tulerunt ſpolia impiorum. *infra ead. c.* quemadmodum.

¶ 2 Hujus legis,] *In codice Theodoſiano, lib. 16. tit. 5. ſunt leges Honorii, & Theodoſii 43. 52. & 54. in quibus præcipitur ædificia, prædia & loca, quæ ad conventicula Donatiſtarum, vel aliorum hæreticorum antea pertinuerant, ab Eccleſiis Catholicis vendicari, vel eiſdem ſociari debere. Et ad has leges videtur ſpectaſſe B. Auguſtinus, & hic, & in tractatu 6. in Joannem (ut notatum eſt ſup. diſtinct. 8.* quo jure.) *& contra literas Petiliani (ut in proxime ſequenti capite,) & alibi.*

¶ 3 Vobis

a *Prov.* 9. b 2. *Cor.* 9. c 1. *Cor.* 9. d *Galat.* 5. e *Rom.* 8. f *Galat.* 4. g 1. *Joan.* 4. h *Pſal.* 67.

a *Ad verſ. uxorius.* b *Ivo p.* 3. *c.* 179. *Polyc. l.* 7. *tit.* 5. c *al. juſti.* d *al. edent.* e 24. *q.* 1. *quiſquis.* f *al. projectum*] *orig.*

¶ 3 Vobis] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis codicibus, & originali, cum in vulgatis, & hic, & infra 24. q. 1.* quiſquis. *legeretur*, nobis. *Vox autem*, dejectum, *non eſt mutata ob gloſſam. Nam in vetuſtis hic, & infra cap. citato, & apud Ivonem, & in Originali eſt*, projectum.

C. II. *Catholici non ideo aliena poſſident, quia ab hæreticis ablata tenent.*

Idem *contra literas Petiliani, lib. 2. c. 43.*

SI *a* de rebus, vel locis Eccleſiaſticis, quæ tenebatis, & non tenetis, querimini, poſſunt & Judæi ſe juſtos dicere, & iniquitatem nobis objicere: quia locum, in quo impie regnaverunt, modo Chriſtiani poſſident. Quid ergo indignum, ſi ea, quæ tenebant hæretici, ſecundum parem Domini voluntatem Catholici tenent? Ad omnes enim ſimiles, id eſt, ad omnes impios & iniquos illa vox Domini valet *b*: *Auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti juſtitiam.* An fruſtra ſcriptum eſt: *Labores impiorum juſti edent?* Quapropter magis mirari debetis, quod adhuc tenetis aliquid, quam quod aliquid amiſiſtis. *Item cap. 59. §. 1.* Si qua jam præciſi *c* poſſidere cœpiſtis, quia vobis ablata nobis Dominus dedit, non ideo concupiſcimus aliena, quia illius imperio, cujus ſunt omnia, facta ſunt noſtra, & juſte noſtra ſunt. Vos enim his utebamini ad præciſionem, nos ad unitatem. Alioquin & primo populo Dei poſſent illi objicere alienæ rei concupiſcentiam, qui divina poteſtate ab eorum facie, quia ea terra male utebantur, expulſi ſunt: & ipſi Judæi, a quibus ablatum eſt regnum ſecundum *d* verba Domini, & datum eſt genti facienti juſtitiam, poſſunt objicere alienæ rei concupiſcentiam: quia Eccleſia Chriſti poſſidet *e*, ubi perſecutores Chriſti regnabant.

C. III. *Res Eccleſiaſticæ ab hæreticis injuſte poſſidentur.*

Idem *epiſt. 50. ad Bonifacium.*

QUod *f* autem nobis objiciunt, quod res eorum concupiſcamus, & auferamus, utinam Catholici fiant, & non ſolum, quæ dicunt ſua, ſed etiam noſtra in pace nobiſcum, & charitate poſſideant. Uſque adeo autem calumniandi cupiditate cæcantur, ut non attendant, quam ſint inter ſe contraria, quæ loquuntur. Ipſi certe dicunt, & invidioſiſſime ſibi conqueri videntur, quod eos in noſtram communionem violento legum imperio coarctamus. Hoc utique nullo modo faceremus, ſi res eorum poſſidere vellemus. Quis avarus quærit compoſſeſſorem? Quis dominandi cupiditate inflammatus, vel faſtu dominationis elatus, deſiderat habere conſortem? Ipſos certe attendant quondam ſuos, jam noſtros ſocios, & fraterna nobis dilectione conjunctos; quemadmodum ea *g* teneant, non ſolum, quæ habebant, ſed etiam noſtra, quæ non habebant: quæ tamen, ſi pauperum compauperes ſumus, & noſtra ſunt, & illorum. Si *h* autem privatim, quæ nobis ſufficiant, poſſidemus, non ſunt illa noſtra, ſed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili vendicamus. Quicquid ergo nomine Eccleſiarum parti *i* Donati poſſidebatur, Chriſtiani Imperatores legibus religioſis cum ipſis Eccleſiis ad Catholicam tranſire juſſerunt. Cum ergo nobiſcum ſint plebes earumdem Eccleſiarum, nobiſcum pauperes, qui de eiſdem poſſeſſiunculis alebantur, ipſi potius foris poſiti deſinant concupiſcere aliena, ſed intrent in unitatis ſocietatem, ut pariter gubernemus non illa tantum, quæ dicunt ſua, verum etiam, quæ dicuntur & noſtra. Scriptum *k* eſt enim: *Omnia veſtra: vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei.*

C. IV. *Qui a corpore Chriſti præciditur, ſpiritum juſtitiæ tenere non poteſt.*

Idem *in eadem epiſtola 50.*

QUemadmodum membrum, ſi præcidatur ab hominis vivi corpore, non poteſt tenere ſpiritum vitæ: ſic homo, qui præciditur de Chriſti juſti corpore, nullo modo poteſt tenere ſpiritum juſtitiæ, etiamſi figuram membri teneat, quam ſumpſit in corpore. In *a* hujus ergo compagem corporis veniant, & labores ſuos non dominandi cupiditate, ſed bene utendi pietate poſſideant. Nos autem voluntatem noſtram, ut jam dictum eſt, ab hujus cupiditatis ſordibus, quolibet inimico judicante, purgamus: quando eos ipſos, quorum labores dicuntur, ut nobiſcum & illis, & noſtris in ſocietate catholica utantur, quantum valemus, inquirimus. §. 1. Sed hoc eſt, inquiunt, quod nos movet: ſi injuſti ſumus, quare nos quæritis? Quibus reſpondemus, quærimus vos injuſtos, ne permaneatis injuſti: quærimus perditos, ut de inventis gaudere poſſimus, dicentes *b*: *Mortuus erat frater, & revixit, perierat, & inventus eſt.* Quare ergo me, inquit, non baptizas, ut me abluas a peccatis? Reſpondeo, quia non facio injuriam characteri Imperatoris, cum errorem corrigo deſertoris. Quare, inquit, apud te, vel pœnitentiam non ago? Imo, niſi egeris, ſalvus eſſe non poteris. Quomodo enim gaudebis te eſſe correctum, niſi doleas te fuiſſe perverſum? Quid ergo, inquiunt, apud vos, cum ad vos tranſimus, accipimus? Reſpondeo non quidem accipitis baptiſmum, qui vobis extra compagem corporis Chriſti ineſſe potuit, prodeſſe non potuit: ſed accipitis *c* unitatem Spiritus in vinculo pacis (ſine qua nemo poterit videre Deum,) & charitatem, quæ ſicut ſcriptum *d* eſt, cooperit multitudinem peccatorum. *& ſupra §. 2.* Si autem conſideremus, quod ſcriptum eſt in libro Sapientiæ *e*: *Ideo juſti tulerunt ſpolia impiorum.* Item, quod legitur in Proverbiis *f*: *Theſaurizantur autem juſtis divitiæ impiorum*, tunc videbimus non eſſe quærendum, qui habeant res hæreticorum, ſed qui ſint in ſocietate juſtorum. *Item poſt aliqua. §. 3.* Si corpus Chriſti tollit ſpolia impiorum, & corpori Chriſti theſaurizentur divitiæ impiorum, non debent impii foris remanere, ut calumnientur, ſed intrare potius, ut juſtificentur. *Item poſt aliqua. §. 4.* In *g* Chriſti ergo compagem corporis veniant, & labores ſuos non dominandi cupiditate, ſed bene utendi pietate poſſideant. Nos autem voluntatem noſtram, ut jam dictum eſt, ab hujus cupiditatis ſordibus, quolibet inimico judicante, purgamus: quando eos ipſos, quorum labores dicuntur, ut nobiſcum & illis, & noſtris in ſocietate catholica utantur, quantum valemus, inquiſimus.

Corr. Rom. ¶ *Antea citabatur ex epiſtola ad Vincentium, in qua non habetur.*

Gratian. *His igitur auctoritatibus liquido monſtratur, quod ea, quæ ab hæreticis male poſſidentur, a Catholicis juſte auferuntur, nec ideo aliena poſſidere dicuntur.*

QUÆSTIO VIII.

1 pe DE *Epiſcopis vero, vel quibuslibet Clericis, quod nec ſua auctoritate, nec auctoritate Romani Pontificis arma arripere valeant, facile probatur. Cum enim Petrus, qui primus Apoſtolorum a Domino fuerat electus, materialem gladium exerceret, ut Magiſtrum a Judæorum injuria defenderet, audivit h*: Converte gladium tuum in vaginam: omnis enim, qui gladium acceperit, gladio peribit: *ac ſi aperte*

a *Ivo p. 10. c. 75.* b *Matth. 21. ſup. c. proximo.* c *conciſi*] *orig.* d *Pſal. 134.* e *al. ibi præſidet.* f *Polyc. lib. 7. tit. 5. Auſ. lib. 22. c. 59.* g *al. ſua.* h *ſup. 12. quæſt. 1. ſi privatim.* i *al. partes Donati poſſidebant.* k *1. Cor. 3.*

a *Infra hoc eodem c. in fin.* b *Luc. 15.* c *Eph. 4.* d *Jac. 5.* e *Sap. 10.* f *Prov. 13. ſecundum 70.* g *ſup. hoc eod. c. non longe ab initio.* h *Matth. 26.*

aperte ei diceretur: hactenus tibi, tuiſque prædeceſſoribus inimicos Dei gladio corporali licuit perſequi: deinceps in exemplum patientiæ gladium tuum, id eſt, tibi hactenus conceſſum in vaginam converte: & tantum ſpiritualem gladium, quod eſt verbum Dei, in mactatione veteris vitæ exerce. Omnis enim præter illum, vel auctoritatem ejus, qui legitima poteſtate utitur, qui, ut ait Apoſtolus a, *non ſine cauſa gladium portat, cui etiam omnis anima ſubdita eſſe debet, omnis, inquam, qui præter auctoritatem hujuſmodi gladium acceperit, gladio peribit.* §. 1. *Item Ambroſius* b: Arma Epiſcopi lachrymæ ſunt, & orationes. *Item illud Apoſtoli* c: Non vos metipſos defendentes chariſſimi, *quamvis omnibus generaliter dicatur, ſpecialiter tamen Prælatis dictum intelligitur.*

C. I. *De eodem.*

Unde Joannes Papa VIII. *Angebergæ Imperatrici, excuſans Joannem Epiſcopum removeri de militia, dicit.*

NImium certe veretur, & jure formidat contra profeſſionem ſui ordinis ſecularem militiam exercere: terram defendere, de præliis tractare, de armis, terrenæ poteſtatis eſt.

Corr. Rom. ¶ *Huic capiti, & ſequenti non eſt in vulgatis præpoſitum nomen Palea. Utrumque tamen cum deinceps ſequenti Palea abeſt a pleriſque vetuſtis exemplaribus.*

C. II. *De eodem.*

Item Innocentius Papa.

CUm a Judæis, inquit, Dominus caperetur, & Petrus cujuſdam inobedientis aurem abſcinderet, ferire prohibuit: & forma omnium Sacerdotum [quorum prior erat] etiam pro ſe ipſo capi arma carnalia prohibuit.

C. III. *De eodem.* PALEA.

Item Ambroſius.

NOn *d* pila quærunt ferrea: (non arma Chriſti milites.) Coactus repugnare non novi: ſed dolor, fletus, orationes, lachrymæ fuerunt mihi arma adverſus milites. Talia enim munimenta ſunt Sacerdotis. Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere: fugere autem, & relinquere Eccleſiam non ſoleo: ſervum Chriſti non cuſtodia corporalis, ſed Domini providentia ſepire conſuevit.

Corr. Rom. ¶ *Initium hujus capitis, quod conſtat duobus dimetris jambicis, non eſt inventum. Reliqua habentur in lib. 5. epiſtolarum in oratione contra Auxentium, quamvis hic verba aliqua ſint immutata. Nam apud B. Ambroſium habent ut inf. ead. c.* convenior. §. quid ergo turbamini.

Gratian. *Hinc etiam de his, qui in bello, aut rixa moriuntur*, in Concilio Tributienſi *ſic ſtatutum eſt.*

C. IV. *Pro Clerico, qui in bello, aut rixa moritur, oratio, vel oblatio non offeratur.*

I. QUicunque *e* Clericus aut in bello, aut in rixa, aut in Gentilium ludis mortuus fuerit, neque in oblatione, neque in oratione pro eo poſtuletur; ſed in manus incidat judicis: ſepultura tamen non privetur.

C. V. *Gradu amiſſo tradantur in monaſterio Clerici voluntarie arma ſumentes.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c. 44. de Clericis arma ferentibus.*

CLerici *f*, qui in quacunque ſeditione *g* arma volentes ſumpſerint, aut ſumpſerunt, reperti, amiſſo ordinis ſui gradu in monaſterium pœnitentiæ *h* tradantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Pœnitentiæ] *Sic legitur apud Anſelmum, & in codicibus Conciliorum editis, & manuſcriptis, quamvis in poſterioribus editionibus Colonienſibus in margine ſit adſcriptum*, perenniter, *quemadmodum antea apud Gratianum legebatur.*

a Rom. 13. b *Inf. ead. non pila.* c Rom. 12. d *al. nimirum.* e *Polyc. l. 4. t. 15.* f *Burch. l. 2. c. 233. Ivo p. 6. c. 308.* g *Anſ. l. 7. c. 187.* h *al. factione.*

C. VI. *Proprii gradus amiſſione mulctentur militaria arma Clerici ferentes.*

Item ex Concilio Meldenſi *cap. 37.*

II. QUicunque *a* ex Clero eſſe videntur, arma militaria non ſumant, nec armati incedant: ſed profeſſionis ſuæ vocabulum religioſis moribus, & religioſo habitu præbeant. Quod ſi contempſerint, tanquam ſacrorum canonum contemptores, & Eccleſiaſticæ ſanctitatis profanatores, proprii gradus amiſſione mulctentur, quia non poſſunt ſimul Deo, & ſeculo militare.

a ℘s Gratian. *His ita reſpondetur. Sacerdotes propria manu arma arripere non debent: ſed alios ad arripiendum ad oppreſſorum defenſionem, atque ad inimicorum Dei oppugnationem eis licet hortari.*

C. VII. *Pro Sarracenis Papa jubet populum congregari, & eis ad littus maris occurrere.*

Unde Leo IV. *ſcribit Ludovico* b *Auguſto.*

IGitur *c* cum ſæpe adverſa a Sarracenorum partibus perveniant nuntia, quidam in Romanum portum Sarracenos clam, furtiveque venturos eſſe dicebant. Pro quo noſtrum congregari præcepimus populum, maritimumque ad littus deſcendere decrevimus, & egreſſi ſumus Roma.

Corr. Rom. ¶ *Epiſtola Leonis IV. ex quibus hoc, & duo ſequentia capita ſunt accepta, non extant. In vetuſtis autem Pontificalibus, quod ad hæc capita videtur facere, legitur: cum magna Agarenorum claſſis ex Africa ad vaſtandam Romam ſolviſſe nuntiaretur, Neapolitanos, Amalphitanos, & Cajetanos navibus Hoſtiam veniſſe, ut contra Agarenos pro defenſione ſancti Petri, & Romana urbe dimicarent. Quorum Principes Leo Papa ad ſe vocaverat, & cum ipſis multa tractarat. Atque ipſa prorſus verba, quæ ad hoc caput pertinent, ſunt hæc.* Quos benigne in palatio Lateranenſi ſuſcipiens, cauſam, pro qua venerant, inquirit. Illi autem ſe ob aliud non veniſſe teſtati ſunt, niſi ut ſuperius legitur exaratum. Quorum pius Apoſtolicus credulus verbis, cum magno exercitu, & armorum procinctu mox civitatem Hoſtiam properavit, omneſque cum gaudio ſuſcepit. Illi autem videntes ſummum Pontificem, omnes oſculari cœperunt pedes ejus. Summus autem Præſul Miſſam in Eccleſia B. Aureæ celebravit, omnibuſque corpus Dominicum tradidit, atque orationem poſt perceptum corpus ſuper eos donavit. Deus, cujus dextera B. Petrum ambulantem in fluctibus, ne mergeretur, erexit, & Coapoſtolum ejus Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberavit, exaudi nos propitius, & concede, ut amborum meritis horum fidelium tuorum brachia contra inimicos ſanctæ tuæ Eccleſiæ dimicantia omnipotenti dextera tua corroborentur, & convaleſcant, ut de recepto triumpho nomen ſanctum tuum in cunctis gentibus appareat glorioſum. Die vero altera, poſtquam prædictus Pontifex reverſus eſt a jam prædicta civitate, ipſi ſceleratorum ſocii, ſive participes (ſcilicet Agareni) juxta littus maris Hoſtienſis multis cum navibus apparuerunt. Præfati autem homines ſuper illos facientes impetum, omnes ſuperavere orationibus Apoſtolorum, & ſancti Præſulis.

C. VIII. *Ultor ſui gregis Papa debet eſſe, & præcipuus adjutor.*

Item Leo.

SCire *d* vos oportet, quod nunquam ab aliquibus noſtros homines ſinimus opprimi: ſed, ſi neceſſitas ulla

a *Burch. l. 2. c. 11. Ivo p. 6. c. 286. Pann. l. 3. c. 168.* b *al. Lothario.* c *Ivo p. 10. cap. 83 Pann. l. 8. c. 27.* d *Ivo p. 10. cap. 84. Pann. l. 8. c. 28.*

ulla *a* occurrerit, præſentialiter vindicamus: quia noſtri gregis in omnibus ultores eſſe debemus, & præcipui adjutores.

C. IX. *Cæleſte regnum a Deo conſequitur, qui pro Chriſtianorum defenſione moritur.*

Idem *exercitui Francorum.*

OMni *b* timore, ac terrore depoſito contra inimicos ſanctæ fidei, & adverſarios omnium religionum agere viriliter ſtudete. Novit enim omnipotens, ſi quilibet veſtrum morietur, quod pro veritate fidei, & ſalvatione patriæ, ac defenſione Chriſtianorum mortuus eſt: & ideo ab eo præmium cœleſte conſequetur.

C. X. *Contra Longobardos precibus Hadriani Papæ Carolus bellum ſuſcepit.*

Item Alcuinus.

HOrtatu *c*, & precibus Hadriani Romanæ urbis Epiſcopi exoratus Carolus Rex bellum contra Longobardos ſuſcepit: quod prius quidem & a patre ejus Pipino, Stephano Papa ſupplicante, cum magna difficultate ſuſceptum eſt.

Corr. Rom. ¶ *Quod hic refertur ex Alcuino, habetur in vita, & geſtis Caroli Magni per Eginardum ſcriptis. In quo libro, & apud Ivonem pro voce*, hortatu, *legitur*, rogatu.

C. XI. *Judæos non debemus perſequi, ſed Saracenos.*

Item Alexander Papa II. *omnibus Epiſcopis Hiſpaniæ.*

DIſpar *d* nimirum eſt Judæorum, & Saracenorum cauſa. In illos enim, qui Chriſtianos perſequuntur, & ex urbibus, & propriis ſedibus pellunt, juſte pugnatur *e*: hi vero ubique ſervire parati ſunt.

C. XII. *Qui crimina, quæ poteſt emendare, non corrigit, ipſe committit.*

Item Joannes VIII. *Domago e Duci glorioſo.*

PRæterea *f* devotionis tuæ ſtudium exhortamur, ut contra marinos latrunculos, qui ſub prætextu tui nominis in Chriſticolas debacchantur, tanto vehementius accendaris, quanto illorum pravitate famam tui nominis obfuſcatam fuiſſe cognoſcis: quoniam licet credi poſſit, quod te nolente illi navigantibus inſidientur; tamen, quia a te comprimi poſſe dicuntur, niſi eos compeſcueris, innoxius non habeberis. Scriptum quippe eſt: *Qui crimina, cum g poteſt emendare, non corrigit, ipſe committit.*

C. XIII. *Crimen punire pro Deo, non eſt crudelitas, ſed pietas.*

Item Hieronymus *ad Riparium contra Vigilantium.*

LEgi *h* Syromaſten 1 Phinees, *i* auſteritatem Heliæ, *k* zelum Simonis *l* Chananæi, Petri ſeveritatem *m* Ananiam, & Sapphiram trucidantis, Paulique conſtantiam, qui Elymam *n* magum viis Domini reſiſtentem æterna cæcitate damnavit. Non 2 eſt crudelitas crimina pro Deo punire, ſed pietas. Unde & in lege *o* dicitur: *Si frater tuus, & amicus, & uxor, quæ eſt in ſinu tuo, depravare te voluerit a veritate, ſit manus tua ſuper eos, & effunde ſanguinem eorum.*

Corr. Rom. ¶ 1 Syromaſten] *B. Hieronymus Num. 25. & in c. 2. Malachiæ*, σειρομάστην, *pugionem interpretatur: tertio autem libro Reg. c. 18. & lib. 4. c. 11. haſtam, velut etiam Heſychius, qui ait*, σειρομάστην *eſſe* εἶδος λόγχης.

¶ 2 Non eſt crudelitas) *In editione Romana legitur*, non eſt crudelitas, pro Deo pietas. *In Lugdunenſi vero*, non eſt crudelitas pro Deo, ſed pietas: *lectio tamen Gratiani non videtur rejicienda.*

C. XIV. *Quædam in Veteri Teſtamento licebant, quæ in Novo prohibentur.*

Item Joannes Chryſoſtomus *ſuper Matthæum homilia 17. ad c. 4.*

OCcidit *a* Phinees *b* hominem, & reputatum eſt illi ad juſtitiam. Abraham *c* vero non ſolum homicida, ſed etiam parricida (quod certe gravius eſt) effectus, magis Deo magiſque complacuit. Petrus *d* geminum fecit homicidium: fuit tamen opus ſpirituale, quod factum eſt. Non ſola igitur reſpiciamus opera, ſed tempus, & cauſam, & voluntatem, & perſonarum differentiam, & quantacunque alia ipſis operibus acciderint, diligentiſſime inquiramus. Non enim poſſumus ad veritatem aliter pervenire.

C. XV. *Neceſſitate inſtante etiam in quadrageſimalibus diebus bellum inire licet.*

Item Nicolaus Papa *ad conſulta Bulgarorum cap. 46.*

SI *e* nulla neceſſitas urget, non ſolum in quadrageſimali tempore, ſed omni eſt a præliis abſtinendum. Si autem inevitabilis urget importunitas *f*, nec quadrageſimali tempore pro defenſione tam ſua, quam patriæ, ſeu legum paternarum, eſt bellorum proculdubio præparationi parcendum; ne videlicet Deum videatur homo tentare, ſi habet, quod faciat, & ſuæ, ac aliorum ſaluti conſulere non procurat, & ſanctæ religionis detrimenta non præcavet.

C. XVI. *Petrus Ananiam, & Sapphiram increpando morti tradidit.*

Item Gregorius *in dialog. lib. 2. c. 30.*

PEtrus *g*, qui Tabitham mortuam orando ſuſcitavit, Ananiam, & Sapphiram mentientes morti increpando tradidit. Neque enim oraſſe in eorum extinctione legitur, ſed ſolummodo culpam, quam perpetraverant, increpaſſe. Conſtat ergo, quod aliquando hæc ex poteſtate, aliquando vero exhibentur ex poſtulatione; dum & iſtis vitam increpando abſtulit, & illi reddidit orando.

C. XVII. *Beatus Gregorius quoſdam hortatur, ut milites congregent, & contra hoſtes arma viriliter parent.*

Idem *Veleci magiſtro militum lib. 12. epiſt. 21.*

UT *h* pridem expreſſimus gloriæ veſtræ, quia milites illuc erant parati venire: ſed quoniam inimicos congregatos, & huc diſcurrere epiſtola veſtra ſignificaverat, hæc eos hic cauſa retinuit. Nunc vero utile eſt viſum, ut aliquanti illuc milites tranſmittantur, quos gloria tua admonere, & hortari, ut parati ſint ad laborem, ſtudeat: & occaſione inventa cum glorioſis filiis noſtris Mauricio, & Vitaliano loquere, & quæcunque vobis Deo adjutore pro utilitate reipublicæ ſtatuerint, facite: & ſi huc, vel ad Ravennates partes, nec dicendum Ariulphum *i* cognoveritis excurrere, vos a dorſo ejus ita, ſicut viros decet fortes, laborate: quatenus opinio veſtra ex laboris veſtri qualitate amplius in republica Deo auxiliante proficiat. Illud tamen præ omnibus admonemus, ut familiam Maloin 1, & Adobin, Vigildi, atque Gruſſingi, qui cum glorioſo Mauricio magiſtro militum eſſe noſcuntur, ſine aliqua mora, vel excuſatione relaxes: quatenus venientes illuc homines

a *al. illis.* b *Pann. l. 8. c. 30.* c *Deuſd. l. 5. Ivo p. 10. c. 91. Pann. l. 8. c. 32.* d *Ivo p. 13. c. 214. Pann. l. 8. c. 20.* e *al. Hermanno.* f *Ivo p. 10. c. 70. Pann. l. 8. c. 20.* g *al. quæ.* h *Ivo p. 10. cap. 72. Pann. l. 8. c. 21.* i *Num. 25.* k *4. Reg. 1.* l *Matth. 10.* m *Act. 5.* n *Act. 13.* o *Deut. 13.*

a *Ivo p. 10. c. 65. Pann. l. 8. c. 18.* b *Num. 25.* c *Gen. 22.* d *Act. 5.* e *Ivo p. 10. c. 93. Pann. l. 8. c. 37.* f *opportunitas) orig. & Ivo.* g *Act. 9. & 5. Anſ. l. 13. c. 16. Ivo p. 10. c. 67. Pann. l. 8. c. 19.* h *Sic] orig. Polyc. l. 7. t. 13. Anſel. 13. c. 6. Ivo p. 10. c. 90.* i *al. Arnulphum.*

nes, & prædicti viri cum eis ſine aliquo impedimento debeant ambulare.

Corr. Rom. ¶ 1 Maloin,] *Hæc nomina ſunt repoſita, quemadmodum habentur in codicibus epiſtolarum impreſſis, & manuſcriptis. Antiqua autem exemplaria Gratiani & a vulgatis, & inter ſe valde hoc loco diſcrepant.*

C. XVIII.

Item *Ejuſdem Mauritio, & Vitaliano, lib. 12. epiſt. 23.*

SUpplicitet *a* gloriæ veſtræ per filium noſtrum Vitalianum, cum quo & tractetis, & verbo, & ſcripto mandavimus. Undecimo autem die menſis Junii Ariulphus *b* hanc epiſtolam, quam vobis direximus, tranſmiſit: & ideo relegentes eam videte, ſi in fide ſua Suanenſes, quam Reip. promiſere, perſtiterint: obſideſque dignos, de quibus poſſitis confidere, ab eis percipite: & inſuper eos denuo 1 ſacramentis obſtringite, reddentes eis, quod loco pignoris ſuſtuliſtis, & ſermonibus veſtris eos ſanantes. Si autem manifeſtiſſime cognoveritis, eos cum Ariulpho de ſua ſubjectione *c* locutos fuiſſe, vel certe obſides ei dediſſe, ſicut nos Ariulphi epiſtola, quam vobis direximus, dubios reddidit, ſalubri conſilio pertractantes, ne in aliquo animâ veſtra, vel 2 noſtra de ſacramentis gravetur, quicquid utile reip. judicaveritis, peragite. Sed ita faciat gloria veſtra, ut neque ſit aliquid, unde poſſimus ab adverſariis reprehendi *d*, neque in quo utilitas reip. (quod Dominus avertat) negligatur. Præterea glorioſi filii eſtote ſoliciti; quia quotum comperi, hoſtis 3 multitudinem habet collectam, & in 4 Marchia dicitur reſidere: & ſi huc curſum, Deo ſibi irato, mittere voluerit, vos loca ipſius (quantum vos Dominus adjuverit) deprædamini; aut certe 5 ſculpas *e*, quos mittitis, ſolicite requiraot, ne dolens factum ad nos diſcurrat.

Corr. Rom. ¶ 1 Denuo] *Abeſt hæc dictio a codicibus epiſtolarum excuſis, & manuſcriptis: eſt tamen in vetuſtis etiam Gratiani, & apud Anſelmum.*

¶ 2 Veſtra vel] *Hæ duæ voces non ſunt in codicibus epiſtolarum: ſed apud Anſelmum.*

¶ 3 Hoſtis] *In epiſtolis beati Gregorii partim legitur:* hoſtem collectum habet: *partim vero*, hoſtis collectam habet. *Apud Anſelmum vero eſt*, hoſtem collectam habet.

¶ 4 In Marchia] *In epiſtolis impreſſis eſt*, Narinas: *in uno autem manuſcripto codice*, Narnia.

¶ 5 Sculpas] *In pleriſque vetuſtis, ſicut etiam in codicibus B. Gregorii impreſſis, & manuſcriptis legitur*, ſcultas: *quæ vox etiam apud Paulum Diaconum, & alios ſcriptores ſignificat exploratores, quod vidit etiam auctor gloſſæ.*

Gratian. *In regeſto etiam legitur, quod B. Gregorius civibus Thuſciæ, ut contra Longobardos arma pararent, mandavit, & militantibus ſtipendia decrevit. Hoc ergo exemplo, & præmiſſis auctoritatibus, claret, quod Sacerdotes, etſi propria manu arma arripere non debeant, tamen vel his, quibus hujuſmodi officia commiſſa ſunt, perſuadere, vel quibuslibet, ut ea arripiant, ſua auctoritate valeant imperare.*

3 pars. §. 2. *Sed objicitur* illud Nicolai *ad Ludovicum, & Carolum Reges.*

C. XIX. *Epiſcopi non debent militaribus occupari negotiis.*

REprehenſibile *f* valde conſtat eſſe, quod ſubintuliſti, dicendo, majorem partem omnium Epiſcoporum die noctuque cum aliis fidelibus tuis contra piratas maritimos invigilare, ob idque Epiſcopi impediantur venire, cum militum Chriſti ſit Chriſto ſervire: militum vero ſeculi ſeculo, ſecundum quod ſcriptum eſt: *Nemo g militans Deo* *implicat ſe negotiis ſecularibus.* Quod ſi ſeculi milites ſeculari militiæ ſtudent; quid ad Epiſcopos, & milites Chriſti, niſi ut vacent orationibus? *a*

Corr. Rom. ¶ *Epiſtola, ex qua ſumptum eſt hoc caput, extat Romæ in monaſterio Dominicanorum, ſcripta Ludovico & Carolo Regibus, cujus initium eſt*, Credimus ex Dei dono, *in qua de Carolo, ſermonem proprie ad ipſum convertens, queritur Pontifex, ob quaſdam excuſationes, & hanc præcipue, quæ hoc capite continetur*, nullos Epiſcopos Romam ad Synodum, *quam ipſe habere volebat, miſſos fuiſſe. Propterea mutatus eſt titulus, qui antea erat*, ad Carolum Imperatorem.

C. XX. *In mortem cujuslibet hominis Epiſcopi ſe miſcere formident.*

Item Gregorius Papa *lib. 7. epiſtola prima, ad Sabinianum.*

SI in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet diviſa. Sed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miſcere formido.

Gratian. *Ecce quod Nicolaus Papa prohibet Epiſcopos ſeculari militia occupari: nec etiam contra maritimos piratas permittit eos ad pugnam accedere. Quomodo ergo Leo Papa adverſus Sarracenos urbem egreditur, & ut eos procul a littore arceat, populum undique convocat, & ſuorum injurias præſentialiter vindicat, atque cum Gregorio milites ad arma invitat? Sed notandum eſt, quoſdam Epiſcopos Levitica tantum portione eſſe contentos: qui, ſicut in Dei ſorte tantum numerantur, ſic ipſum Deum ſolummodo in hæreditatem accipiunt, dicentes:* Dominus pars hæreditatis meæ. *His nihil eſt commune cum Principibus ſeculi, quia temporalia penitus abjiciunt, ne eorum occaſione legibus Imperatorum obnoxii teneantur. Talibus nulla occaſio relinquitur occupationis ſecularis militiæ; quia cum de decimis, & primitiis vivant, tanquam filii ſummi Regis in omni regno a terrenis exactionibus liberi ſunt; ita, ut dicere valeant.* Venit *c* Princeps hujus mundi, & in nobis non habet quicquam. *Porro alii ſunt, qui non contenti decimis, & primitiis, prædia, villas, & caſtella, & civitates poſſident; ex quibus Cæſari debent tributa, niſi Imperiali benignitate immunitatem ab hujuſmodi promeruerint. Quibus a Domino dicitur:* Reddite *d*, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo. *Quibus idem Apoſtolus:* Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal.

C. XXI. *Eccleſiæ Imperatoribus non ſunt obnoxiæ.*

Unde Ambroſius *ad Marcellinam ſororem, epiſt. 33.*

COnveniorip ſe a Comitibus, & Tribunis, ut Baſilicæ fieret matura traditio, dicentibus, Imperatorem jure ſuo uti, eo quod in poteſtate ejus eſſent omnia. Reſpondi, ſi a me peteret, quod meum eſſet, id eſt, fundum meum, argentum meum, jus hujuſmodi meum, me non refragaturum; quanquam omnia, quæ mea ſunt, eſſent pauperum: verum ea, quæ divina ſunt, Imperatoriæ poteſtati non eſſe ſubjecta. Si patrimonium petitur, invadite; ſi corpus, occurram. Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati eſt mihi, non ego me vallabo circumfuſione populorum, nec altaria tenebo vitam obſecrans; ſed pro altaribus gratius immolabor. Horrebam quippe animo, cum armatos ad Baſilicam Eccleſiæ occupandam miſſos cognoſcerem; ne, dum Baſilicam vindicant, aliqua ſtrages fieret, quæ in perniciem totius vergeret civitatis: orabam, ne tantæ urbis, vel potius totius Italiæ buſto ſuperviverem. & *infra.* §. 1. Mandatur, trade Baſilicam, hoc eſt: *Dic e aliquod verbum in Deum, & morere*:

a *Polyc. ibid. Anſelm. l. 23. c. 8.* b *al.* Arnulphus. c *alit.* ſubditione. d comprehendi,] *orig.* e *al.* ſcultas. f *Ivo p. 5. cap. 334.* g 2. *Tim.* 2.

a *al.* orationi.] *orig.* b *Pſal.* 15. c *Joan.* 14. d *Matth.* 22. *Rom.* 13. e *Job.* 2.

Digitized by Google

vere: nec ſolum dic adverſus Deum, ſed etiam fac adverſus Deum. Mandatur, trade altaria Dei. Urgemur igitur præceptis regalibus *a*: ſed confirmamur Scripturæ ſermonibus, quæ reſpondit: *Tanquam a una ex inſipientibus locuta es*. Et *in oratione contra Auxentium*. §. 2. Quid *b* ergo turbamini volens nunquam jus *c* deſeram: coactus repugnare non novi, potero dolere, potero flere, potero gemere: adverſos arma, milites Gothos *d* quoque, lachrymæ meæ mea arma ſunt. Talia enim ſunt munimenta Sacerdotis. Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere *& paulo inferius*. §. 3. Utinam eſſem ſecurus, quod Eccleſia hæreticis minime traderetur: ad palatium Imperatoris irem libenter, ſi hoc congrueret Sacerdotis officio, ut in palatio magis certarem, quam in Eccleſia. Sed in conſiſtorio non reus Chriſtus ſolet eſſe, ſed judex. Cauſam fidei agandam in Eccleſia quis abnuat? Si quis confidit, huc veniat. *& in eadem epiſtola ad Marcellinam*. §. 4. Allegatur, Imperatori licere omnia, ipſius eſſe univerſa. Reſpondeo. Noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea, quæ divina ſunt, Imperiale aliquod jus habere: noli te extollere, ſed ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt *e*: *Quæ Dei, Deo; quæ Cæſaris, Cæſari*. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum. Iterum dicitur, mandaſſe Imperatorem, debeo & ego unam baſilicam habere. Reſpondi, non licet tibi illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera eſt enim, quæ non eſt legitimo Chriſti conjugio copulata. *Et in eadem oratione contra Auxentium*. §. 5. Nabuthe ſanctum virum, poſſeſſorem vineæ ſuæ ſcimus interpellatum petitione regia, ut vineam ſuam daret, ubi Rex ſucciſis vitibus olus vile ſereret, eumque reſpondiſſe *f*: *Abſit, ut ego Patrum meorum tradam hæreditatem*: Regem contriſtatum eſſe, quod ſibi aſſet alienum jus relatione juſta negatum: Sed muliebri conſilio deceptum 1, morte in agrum veniſſe. Sanctus enim Nabuthe vites ſuas vel proprio cruore defendit. Si ille vineam non tradidit ſuam, nos tradamus Eccleſiam Chriſti? Quid igitur a me reſponſum eſt contumaciter? Dixi enim conventus, abſit a me, ut tradam Chriſti hæreditatem. Si ille Patrum hæreditatem non tradidit, ego tradam Chriſti hæreditatem? ſed & hoc addidi, abſit, ut tradam hæreditatem Patrum, hoc eſt, Dionyſii, qui in exilio cauſa fidei defunctus eſt, hæreditatem Euſtorgii confeſſoris, hæreditatem Myroclis, atque omnium retro fidelium Epiſcoporum. Reſpondi ego, quod Sacerdotis eſt. Quod Imperatoris eſt, faciat Imperator. Prius eſt, ut animam mihi, quam fidem auferat. *& infra*. §. 6. Tributum Cæſaris eſt, non negatur. Eccleſia Dei eſt. Cæſari utique non debet addici: quia jus Cæſaris eſſe non poteſt templum Dei. Quod cum Imperatoris honorificentia dictum nemo poteſt negare. Quid enim honorificentius, quam ut Imperator Eccleſiæ filius eſſe dicatur? Quod cum dicitur, ſine peccato dicitur, cum gratia dicitur. Imperator enim bonus intra Eccleſiam eſt, non ſupra Eccleſiam. Bonus enim Imperator quærit auxilium Eccleſiæ, non refutat. *Et ſupra in eadem oratione*. §. 7. 2 Si de meis aliquid poſceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id quod mei juris eſſet, reſpondi me libenter offerre: templo Dei nihil poſſe decerpere, nec tradere illud, quod cuſtodiendum, non tradendum acceperim. Deinde conſulere me etiam Imperatoris ſaluti, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat enim vocem liberi Sacerdotis, ſi vult ſibi eſſe conſultum, recedat a Chriſti injuria. Hæc plena humilitatis ſunt, &, ut arbitror, plena affectus ejus, quem Imperatori debet Sacerdos.

Corr. Rom. ❡ *Caput hoc collectum eſt ex variis locis epiſtolæ ad Marcellinam, & orationis contra Auxentium de baſilicis non tradendis, ut ſuis locis notatum eſt, inductis prioribus citationibus, quæ erant, & infra, atque ex iiſdem locis multa ſunt emendata*.

❡ 1 Deceptum,] *In originali ſtatim poſt hoc verbum ſequitur*, Nabuthe vites ſuas.

❡ 2 Si de meis] *Aptatus eſt hic locus, quantum licuit, ex originali*.

a *Job. ibid.* b *Polyc. lib.* 4. *tit.* 25. c *al. vet.* d *Sup. ead. non pila*. e *Matth.* 22. f 3. *Reg.* 21.

C. XXII. *De ſuis exterioribus Eccleſiæ ſolvunt tributa*.

Item Urbanus Papa.

TRibutum *a* in ore piſcis, piſcante Petro, inventum eſt: quia de exterioribus ſuis, quæ palam cunctis apparent, Eccleſia tributum reddit. Non autem totum piſcem juſſus eſt dare, ſed tantum ſtaterem, qui in ore ejus inventus eſt, quia non Eccleſia dari Imperatori, non Pontificalis apex, qui in ore capitis Eccleſiæ præeminet, ſubjici poteſt Regibus: ſed ſane, ut diximus, quod in ore piſcis invenitur, pro Petro, & Domino dari jubetur, quia de exterioribus Eccleſiæ, quod conſtitutum antiquitus eſt, pro pace, & quiete, qua nos tueri, & defenſare debent, Imperatoribus perſolvendum eſt.

4 pars. Gratian. *Quamvis etiam hujuſmodi non videantur Imperialibus exactionibus ſubjiciendi. Nam, cum tempora famis cunctorum Ægyptiorum terram ſibi emeret Pharao, atque ſub eadem fame ſuæ ſervituti cuncta ſubjiceret, Sacerdotibus* b *ita neceſſaria ſubminiſtravit, ut nec poſſeſſionibus, nec libertate nudarentur, Domino exinde pronuntiante, Sacerdotes in omni gente liberos eſſe oportere*.

C. XXIII.

Unde Conſtantius, & Conſtans *c hanc immunitatem dederunt Eccleſiæ, dicentes*.

IN qualibet *d* civitate, in quolibet oppido, vico, caſtello, municipio, quicunque voto Chriſtianæ religionis *e* meritum eximiæ ſingulariſque virtutis omnibus intimaverit, ſecuritate perpetua potiatur. Gaudere enim, & gloriari ex fide ſemper volumus, ſcientes, magis religionibus, quam officiis, & labore corporis, vel ſudore noſtram rempublicam contineri. *Gratianus* f *quoque*, *Valentinianus*, *& Theodoſius decreverunt*, *dicentes*: §. 1. Univerſos, quos conſtiterit cuſtodes Eccleſiarum eſſe, vel ſanctorum locorum, ac religioſis obſequiis deſervire, nullius attentationis moleſtiam ſuſtinere decernimus. *Imperator Juſtinianus* g. §. 2. Sancimus res ad venerabiles Eccleſias, vel xenones, vel monaſteria, vel prochotrophia, vel brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontocomia, vel denique aliud tale conſortium deſcendentes ex qualicunque curialis liberalitate, ſive inter vivos, ſive mortis cauſa, ſive in ultimis voluntatibus habita, a lucrativorum inſcriptionibus liberas eſſe, & immunes; lege ſcilicet, quæ ſuper hujuſmodi inſcriptionibus poſita eſt, in aliis quidem perſonis ſuum robur obtinente, in parte autem Eccleſiaſtica, vel aliarum domuum, quæ hujuſmodi piis conſortiis deputatæ ſunt, ſuum vigorem pietatis intuitu mitigante.

C. XXIV. *De agro Eccleſiaſtico Presbyter non cogatur cenſum perſolvere*.

Hinc etiam in Pariſienſi Concilio *legitur*.

SEcundum *h* canonicam auctoritatem, & conſtitutionem Domini Imperatoris Ludovici, de Eccleſiaſtico agro, & manſo, & de mancipiis, quæ ipſe ſuis capitulis 1 conſtituit, vel ſi quilibet pro loco ſepulturæ aliquid largitus Eccleſiæ fuerit, de decimis 2 etiam, & oblationibus fidelium nullus quemquam Presbyterorum aliquem cenſum perſolvere cogat, nec quiſquam cujuſlibet

a *Matth.* 17. b *Geneſ.* 47. c *Codic. Theodoſian. libro* 16. *tit.* 2. *l.* 26. d *Anſelm. lib.* 4. *cap.* 14. e *al. legis*. f *Ibid. l.* 26. g *Cod. lib.* 1. *tit. de ſacroſanct. Eccleſ. l.* 28. h *Burch. l.* 3. *c.* 53. *Ivo p.* 3. *c.* 56. *& c.* 175.

ordinis, vel dignitatis exinde quicquam ſubtrahat, aut redhibitionem quamcunque exigat temporalem. Quod ſi fecerit, communione uſque ad ſatisfactionem privetur, & regia poteſtate dare 3 cogatur.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus, & Ivo p. 3. c. 56. ſimile quiddam citant ex Concilio Meldenſi c. 8. Verum idem Ivo eadem parte cap. 175. hoc idem affert ex Concilio Pariſienſi, in quo videtur innovatum, quod nunc extat in Concilio Meldenſi c. 63.*

¶ 1 Capitulis] *Videtur ſignificari caput proxime ſequens, quod eſt lib. 1. Capitularium c. 91.*

¶ 2 De decimis] *In dicto capite 63. Concilii Meldenſis, & apud Ivonem c. 175. legitur*, neque de decimis, & oblationibus fidelium cuiquam Presbytero aliquem cenſum, &c. *Ivo tamen c. 56. habet, ut Gratianus.*

¶ 3 Dare cogatur] *In Concilio eſt*, hoc emendare legaliter cogatur. *Ivo tamen, ut Gratianus: Burchardus vero habet tantum uſque ad verb.* privetur.

C. XXV.

Item ex Concilio Vvormacienſi *a c.* 50.

SAncitum *b* eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque ullo ſervitio attribuatur: & Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, neque de obligationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel de hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliquid amplius habuerint, inde majoribus *c* ſuis debitum ſervitium impendant.

Corr. Rom. ¶ *Abeſt caput hoc a pleriſque vetuſtis exemplaribus, habetur tamen locis indicatis.*

Gratian. *Hinc datur intelligi, quod de his, quæ Imperiali beneficio, vel a quibuslibet pro beneficio ſepulturæ Eccleſia poſſidet, nullius juri, niſi Epiſcopi, tenetur adſtricta. De his vero, quæ a quibuslibet emerit, vel vivorum donationibus acceperit, Principibus conſueta debet obſequia, ut & annua eis perſolvat tributa, & convocato exercitu cum eis proficiſcatur ad caſtra. Quod tamen hoc ipſum non ſine conſenſu Romani Pontificis fieri debet.*

C. XXVI. *Abſque auctoritate Romani Pontificis ad comitatum Epiſcopi proficiſci non audeant.*

Unde Gelaſius Papa *Elpidio Epiſcopo.*

QUo *d* auſu, qua temeritate reſcribis, Ravennam te parare proficiſci, cum canones evidenter præcipiant, nullum omnino Pontificum, niſi nobis ante viſis, atque conſultis, ad comitatum debere contendere 1? Quemadmodum tibi putas licere, quod non licet: niſi, quod hoc officio carere feſtinas, quo his exceſſibus te oſtendis indignum?

Corr. Rom. ¶ 1 Contendere] *In Polycarpo hæc ſequuntur.* Quod cum longævi vel ætate, vel honore Pontifices Piſtojenſis, Lucenſis, & Feſulanus nuper monſtrentur feciſſe: tu, qui paucorum dierum fungi Sacerdotio videris, quemadmodum &c.

C. XVII. *Abſque Metropolitani conſilio, vel provincialium Epiſcoporum, ad Imperatorem Epiſcopi non pergant.*

Item ex Concilio *e* Antiocheno *c.* 11.

I. SI *f* quis Epiſcopus, aut Presbyter, vel omnis omnino, qui eſt ſub Eccleſiaſtica regula conſtitutus, præter conſilium, vel literas eorum Epiſcoporum, qui ſunt intra provinciam, & maxime Metropolitani ad Imperatorem perrexerit: hunc abdicari, & ejici non ſolum de communione debere, ſed etiam propria dignitate privari decernimus *g* tanquam moleſtum, & importunum Imperialibus auribus contra Eccleſiaſtica conſtituta.

Gratian. *Reprehenduntur a ergo Gallicani Epiſcopi a Nicolao, quoniam Apoſtolica auctoritate contempta potius arma ſequi elegerant, quam Apoſtolico conſpectui ſeſe repræſentarent. Quanquam proficiſcentes ad comitatum poſſunt intelligi, non ſecuti Imperatorem, ut armis ſibi auxilientur, ſed ipſum cum exercitu ſuo quotidianis orationibus Deo commendent. In quo caſu auctoritas illa Sardicenſis Concilii loqui videtur; in cujus octavo capite Oſius Epiſcopus dixiſſe legitur.*

C. XXVIII. *Qui a religioſis Imperatoribus vocati Epiſcopi non fuerint, ad comitatum non proficiſcantur.*

SI *b* vobis, fratres chariſſimi, placet, decernite, ne Epiſcopi ad comitatum *c* accedant; niſi forte hi, qui a religioſis Imperatoribus 1 vel invitati, vel vocati fuerint. Sed quoniam ſæpe contigit, ut ad miſericordiam Eccleſiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, & qui peccantes in exilium, vel in inſulas damnantur, aut certe quamcumque ſententiam ſuſcipiunt: ideo ſubveniendum eſt his, & ſine dubitatione eis eſt petenda per Eccleſiam indulgentia.

Corr. Rom. ¶ *Hoc capitulum fere eiſdem verbis habetur in collectione Iſidori, & codice canonum; nec longe diſcrepat a ſententia Græci canonis.*

¶ 1 A religioſis Imperatoribus] *Horum loco in collectione Iſidori, & codice canonum legitur*, religioſi Imperatoris literis: *itemque Græce*, παρεκτὸς τούτων, οὓς ἂν ὁ εὐλαβέστατος βασιλεὺς ἡμῶν τοῖς ἑαυτοῦ γράμμασι μεταβάλλοιτο.

Gratian. *Licet ergo Prælatis Eccleſiæ exemplo B. Gregorii d ab Imperatoribus, vel quibuslibet ducibus defenſionem fidelibus poſtulare. Licet etiam cum B. Leone e quoslibet ad ſui defenſionem contra adverſarios ſanctæ fidei viriliter adhortari, atque ad vim infidelium procul arcendam quoſque excitare. Effuſionem vero ſanguinis nulli Epiſcoporum ſua, vel Imperatorum auctoritate imperare licet.*

C. XXIX. *Sacerdotes ibi conſentiant fieri judices, ubi jurejurando indulgentia promittitur.*

Unde in Toletano Concilio IV. c. 30. *legitur.*

5 pa. SÆpe *f* Principes contra quoslibet majeſtatis obnoxios Sacerdotibus negotia ſua committunt. Quia *g* vero a Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ibi conſentiant Regibus fieri judices, ubi jurejurando ſupplicii indulgentia promittitur, non ubi diſcriminis ſententia præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune conſultum diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam perdat proprium gradum.

C. XXX. *Non debent agitare judicium ſanguinis, qui ſacramenta Domini tractant.*

Item ex Concilio Toletano XI. *c.* 6.

HIs *b*, a quibus Domini Sacramenta tractanda ſunt, judicium ſanguinis agitare non licet. Et ideo magnopere talibus *i* exceſſibus prohibendum eſt: ne indiſcretæ præſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum eſt, ſententia propria judicare præſumant; aut truncationes quibuslibet perſonis per ſe inferant, aut inferendas præcipiant. Quod ſi quiſquam immemor horum præceptorum, aut in Eccleſiæ ſuæ familiis, aut in quibuslibet perſonis tale aliquid fecerit, conceſſi ordinis honore privetur, & loco: ſub perpetuo quoque damnationis teneatur ergaſtulo religatus. Cui tamen communio exeunti ex hac vita non eſt neganda propter Domini miſericordiam

a *Ext. de cenſibus c. ſancitum.* b *Capit. l. 1. c. 91. Burch. l. 3. c. 52. Ivo p. 3. c. 55. & p. 16. c. 292.* c *al. ſenioribus) vera lectio.* d *Anſ. l. 6. c. 118. Deuſd. l. 1. c. 39. Polyc. l. 1. t. 17.* e *Et in Aquiſgr. c. 72.* f *Anſ. l. 6. c. 124. Burch. l. 2. c. 177. Ivo p. 6. c. 268.* g *abeſt ab orig.*

a *Sup. ead. reprehenſibile.* b *Anſ. l. 6. c. 120. Polyc. l. 4. tit. 17.* c στρατόπεδον. d. *Sup. ead. ut pridem.* e *Sup. ead. igitur.* f *Burc. l. 2. c. 149. Ivo p. 6. c. 222.* g *Et quia Sacerdotes) orig.* h *Rab. in pœnit. c. 30. Burch. l. 1. c. 201. Ivo p. 5. c. 325.* i *talas exceſſus prohibendus.*

diem; qui *a* non vult peccatoris mortem, ſed ut convertatur, & vivat.

Gratian. *Cæteri etiam abſque judiciali auctoritate membrorum truncationes, & domorum incendia facere prohibeantur.*

C. XXXI. *Membra detruncans, domos incendens, abſque judiciali auctoritate excommunicetur.*

Unde in decretis Eutychiani Papæ.

SI *b* quis membrorum truncationes, aut domorum incendia fecerit, ſive *c* facere juſſerit, aut facienti conſenſerit, quouſque de his unicuique legaliter, & amicabiliter coram Epiſcopo civitatis, aliiſque civibus non emendaverit, ab Eccleſia ſe privatum agnoſcat. Si vero poſt *d* ſecundam, & tertiam conventionem eunctâ, in quibus arguitur, non emendaverit, tanquam ethnicus, & publicanus ab omni Chriſtianorum collegio *e* ſeparetur.

§ 6 pe Gratian. *De incendiariis quoque* Innocentius II. *in univerſali f Concilio c. 18. generaliter conſtituit, dicens.*

C. XXXII. *Domos incendens gratia, vel odio alicujus, excommunicetur.*

PEſſimam *g* ſiquidem, & depopulatricem, & horrendam incendiariorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli omnino deteſtamur, & interdicimus. *& infra.* §. 1. Si quis ergo poſt hujus noſtræ prohibitionis promulgationem malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vindicta ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium, vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur: & ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura, nec abſolvatur, niſi prius damno, cui intulit, ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret, ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia autem ei detur, ut Hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſervitio Dei per annum integrum permaneat. Si quis autem Archiepiſcopus, vel Epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituat, & per annum ab officio Epiſcopali abſtineat. Sane Regibus, & Principibus faciendæ juſtitiæ facultatem conſultis Epiſcopis, & Archiepiſcopis non negamus.

C. XXXIII. *Homicida eſt, qui publicam functionem non habens aliquem occidit, vel debilitat.*

Item Auguſtinus *in libro de civitate Dei.*

QUicumque *h* percutit malos in eo, quod mali ſunt, & habet *i* cauſam interfectionis, miniſter Dei eſt. Qui vero ſine aliqua publica adminiſtratione maleficum, furem, ſacrilegum, & adulterum, perjurum, vel quemlibet criminoſum interfecerit, aut truncaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur, & tanto acrius, quanto non ſibi a Deo conceſſam poteſtatem abuſive uſurpare non timuit.

Corr. Rom. ¶ *Prima pars hujus capituli uſque ad verſic.* Qui vero, *citatur ſupra eod. q. 5.* qui malos. *ex Commentariis B. Hieronymi in Ezechielem, ubi etiam habetur.*

¶ 1 Et habet cauſam; *Supra eod. q. 5.* qui malos. *& apud B. Hieronymum, & in gloſſa ordinaria, Panormiæ, apud Ivonem p. 10. c. 124. legitur,* habet vaſa. *Exponuntur enim illa Ezechielis verba,* Unuſquiſque vas interfectionis habet, *ſed apud Burchardum, & Ivonem ead. part. c. 171. legitur, ut apud Gratianum.*

§ 7 pe Gratian. *De his autem, qui ſimul hominem vulnerant, quæritur, ſi ille mortuus fuerit, quis eorum homicidii reatum incurrat.*

C. XXXIV. *Si plures contra unum rixentur, quo pœna quiſque eorum feriatur.*

De his ita ſtatutum eſt in Concilio apud Vermerias.

SI *a* quatuor, aut quinque homines, ſeu etiam plures contra unum hominem rixati fuerint, & ab his vulneratus, mortuus fuerit, quicunque eorum plagam ei impoſuit, ſecundum ſtatuta canonum, ut homicida judicetur, reliqui autem, qui eum impugnabant, volentes eum interficere, ſimiliter pœniteant. Qui vero nec eum impugnabant, nec vulnerabant, nec conſilio, nec auxilio cooperatores fuerunt, ſed tantum adfuerunt, extra noxam ſint.

CAUSA XXIV.

QUidam Epiſcopus in hæreſim lapſus aliquos de Sacerdotibus ſuis officio privavit, & ſententia excommunicationis notavit. Poſt mortem de hæreſi accuſatus damnatur, & ſequaces ejus cum omni familia ſua.

1. Hic primum quæritur, an lapſus in hæreſim poſſit aliquos officio privare, vel ſententia notare.
2. Secundo, an poſt mortem aliquis poſſit excommunicari.
3. Tertio, an pro peccato alicujus tota familia ſit excommunicanda.

QUÆSTIO I.

QUod autem ab hæretico aliquis deponi, aut excommunicari non poſſit, facile probatur. Omnis enim hæreticus aut jam damnatam hæreſim ſequitur, aut novam confingit. Qui vero hæreſim jam damnatam ſequitur, ejus damnationis ſe participem facit.

Unde cum Achatius abſque Synodali auctoritate ab Apoſtolica ſede damnatum quereretur, contra Gelaſius *ſcribit, dicens.*

C. I. *Qui in jam damnatam hæreſim labitur, ejus damnationis ſe participem facit.*

I. ACHatius non eſt factus inventor novi erroris: ſed veteris imitator: atque ideo non erat neceſſarium, ut adverſus eum nova ſententia prodiret, ſed antiqua tantummodo renovaretur. Factus ſum itaque executor veteris conſtituti, non promulgator novi. Quicunque enim in hæreſim ſemel damnatam labitur, ejus damnatione ſeipſum involvit.

Corr. Rom. ¶ *Sententia hujus capituli eſt eadem cum ſententia capitis paulo poſt ſequentis, id eſt,* Achatius, *quamvis verba diſcrepent.*

C. II. *Non eſt retractandum, quod ſemel Synodus ſtatuit contra unamquamque hæreſim.*

Idem Gelaſius *in epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ.*

MAjores *b* noſtri divina inſpiratione cernentes neceſſario præcaverunt, ut quod contra unamquamque hæreſim coacta ſemel Synodus pro fide, *c* communione, & veritate Catholica, atque Apoſtolica promulgaſſet, non finerent novis poſthæc retractationibus mutilari: ne pravis occaſio præberetur, quæ medicinaliter fuerant ſtatuta, pulſandi, ſed auctore cujuslibet inſaniæ, ac pariter errore damnato, ſufficere judicaverunt, ut quiſquis aliquando hujus erroris communicator exiſteret, principali ſententia damnationis ejus eſſet obſtrictus. *& infra.* §. 1. Sic Sabellium damnavit Synodus: nec fuit neceſſe, ut ejus ſectatores poſtea damnarentur, ſingulas viritim Synodos celebrari: ſed pro tenore conſtitutionis antiquæ cunctos, qui vel pravitatis illius, vel communionis extitere participes, univerſalia

a *Ezech. 33.* b *Polyc. l. 6. t. 15. Burch. l. 11. c. 30. Ivo p. 13. c. 40.* c *vel*) *Burch.* d *Matth. 18.* e *al. conſortio.* f *& in Concilio Rhemenſi ſub Eugenio II. c. 18.* g *Pann. l. 8. c. 134.* h *Burch. l. 6. c. 43. Ivo p. 10. c. 124. & 171. Pann. l. 8. c. 51.*

a *Burch. l. 6. c. 42. Ivo p. 10. c. 170.* b *Polyc. l. 7. t. 77.* c *al. fide.*

verſalis Eccleſia duxit *a* eſſe refutandos. Sic Arium, Eunomium, Macedonium, Neſtorium, Synodus ſemel geſta condemnans, ulterius ad nova Concilia venire non ſivit.

C. III. *Non ultra in eum procedere oportet, qui in hæreſim damnatam recidit.*

Item Felix Papa.

II. **A**Chatius *b* non fuit novi, vel proprii inventor erroris, ut in eum nova ſcita proderent *c*; ſed alieno facinori ſua communione ſe miſcuit. Itaque neceſſe eſt, ut in illam recideret juſta lance ſententiam, quam cum ſuis ſucceſſoribus per convenientiam 1 Synodalem ſuſceperat auctor erroris.

Corr. Rom ¶ *Polycarpus lib. 1. tit. 16. citat ex Gelaſio, apud quem habetur in commonitorio ad Fauſtum.*

¶ 1 Convenientiam] *Sic in vetuſtis etiam Gratiani exemplaribus, & recentioribus editionibus Conciliorum. In antiquioribus vero Conciliorum, & epiſtolarum Pontificum editionibus legitur,* conniventiam.

Grat. *Si ergo Epiſcopus ille in hæreſim jam damnatam lapſus eſt, antiqua excommunicatione damnatus, alios damnare non poterat. Excommunicatus enim alios excommunicare non valet.*

C. IV. *Excommunicatus alium excommunicare non poteſt.*

Unde Alexander II. *Scribit Valeriano Epiſcopo Martyri.* 1

AUdivimus *d*, quod Henricus, Ravennas dictus Archiepiſcopus, viſus ſit te excommunicare. Verum, quia excommunicatus te excommunicare non potuit, Apoſtolica auctoritate te, tuoſque abſolvendo, mandamus exinde nunquam curare.

Corr. Rom. ¶ Martyri,] *Apud Ivonem eſt*, Guillelmo Marcioni. *In vetuſtis Gratiani exemplaribus legitur*, Martyr, *ſeu* Martur, *ut videatur hoc nomine ſignificari voluiſſe, cujus Eccleſiæ eſſet Epiſcopus. In quibuſdam vero tantum eſt*, Valeriano Epiſcopo.

Gratian. *Sin autem* 1 *ex corde ſuo novam hæreſim confinxerit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit: quia nec poteſt dejicere quenquam jam proſtratus. Ligandi namque, vel ſolvendi poteſtas veris, non falſis Sacerdotibus a Domino tradita eſt. Apoſtolis enim dicturus,* Quorum remiſeritis peccata, &c. *præmiſit:* Accipite Spiritum Sanctum: *ut evidenter cunctis oſtenderet, eum, qui Spiritum Sanctum non habet, peccata non poſſe tenere, vel remittere. Porro Spiritum Sanctum nemo, niſi intra Eccleſiam accipit; quia & ipſa unitatem per gratiam facit. §. 1. Unde non niſi congregatis in unum dictum eſt:* Accipite Spiritum S. *nec niſi ſuper congregatos in unum die Pentecoſtes f deſcendit Spiritus Sanctus. Sicut autem extra Eccleſiam non accipitur, ita extra eam nihil operatur. Cum ergo, ſicut & Apoſtolus ait, Spiritus g poſtulet* 2, *Spiritus impetret, extra Eccleſiam nec poſtulare facit, nec impetrare. Unde Dominus dicturus,* Quodcunque *h* petieritis, &c. *præmiſit:* Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram ex omni re, &c. *& iterum:* Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum: *nimirum cunctis oſtendens, ſe non habitare in cordibus eorum, qui ſuperbiæ ſingularitatem ſequuti, a Corporis Chriſti compage ſemetipſos abrumpunt. In quibus autem Chriſtus non habitat, in eis Spiritus Sanctus mentium ſciſſuras refugiens locum non habet. Cum ergo peccata dimittere, vel tenere, excommunicare, vel reconciliare opus ſit Spiritus Sancti, & virtus Chriſti: apparet, quod hi, qui extra Eccleſiam ſunt, nec ligare poſſunt, nec ſolvere, nec reconciliando Eccleſiaſticæ communioni reddere, nec excommunicando ejus ſocietate privare, quia ipſi hæreſi, vel ſchiſmate polluti, ſive ſententia notati, penitus carere probantur. Unde, cum omnibus diſcipulis parem ligandi, atque ſolvendi poteſtatem Dominus daret, Petro pro omnibus, & pro omnibus claves regni cœlorum ſe daturum promiſit, dicens:* Tibi *a* dabo claves regni cœlorum. *Quicunque ergo ab unitate Eccleſiæ, (quæ per Petrum intelligitur) fuerit alienus, execrare non poteſt, conſecrare non valet: excommunicationis, vel reconciliationis poteſtatem non habet. Unde Apoſtolus* b, *cum fornicatorem Corinthium excommunicandum ſcriberet, ait:* Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens, eum, qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu Chriſti, tradere hujuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis. *In quo formam excommunicationis oſtendens, docuit, non niſi fidelem, & a fideli notandum. In nomine namque Domini, atque ejus virtute cooperante, non niſi fidelis aliquid operari valet: cum nemo poſſit dicere,* Dominus *c* Jeſus, *niſi in Spiritu Sancto. Item cum Dominus* d *prohibeat agnum comedi extra catholicam Eccleſiam, qui profeſſione fidei ab ea ſunt alieni, ab ejus participatione, quam ſua arbitria reliquerunt, non repelluntur, ſed abire permittuntur: ſicut illi, qui audientes,* Niſi *e* manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, &c. *dixerunt:* Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire? *atque ita abierunt retrorſum, non repulſi, ſed abire permiſſi. Hinc etiam Apoſtolus* f, *cum de excommunicandis ageret, præmiſit:* Si quis frater, &c. *De infidelibus autem ſuppoſuit, dicens:* Eos, qui foris ſunt, Dominus judicabit. *De his autem, qui intus ſunt, nobis judicium commiſit. Sicut autem ex eo, quod Apoſtolus ait,* Si quis frater, *& ex his, quæ de fidelibus, & infidelibus ſuppoſuit, apparet, non niſi fidelem excommunicandum, ita ex eo, quod fidelibus tantum hoc ſcribitur, vel potius, quia ſicut ille, qui benedicit, major eſt eo, cui benedicitur: ita qui ex officio maledicit, major eſt eo, cui maledicitur, liquido conſtat eum, qui ab integritate catholicæ fidei recedit, maledicendi, vel benedicendi poteſtatem minime habere. Catholicum namque, utpote ſe ſuperiorem, maledicere non valet: in alienum a fide, tanquam in ſibi æqualem, ſententiam dare non poteſt. Hæc autem, quæ de hæreticis, atque ſchiſmaticis, vel excommunicatis dicta ſunt, videlicet, quod ligandi, vel ſolvendi poteſtatem non habeant, multorum auctoritatibus probantur.*

Corr. Rom. ¶ 1 Sin autem] *Non defuerunt, qui crederent hæc quoque eſſe Alexandri. Sed apud Ivonem, & in Pannormia non habentur: & in vetuſtis Gratiani codicibus hic eſt ea nota, quæ ſolet apponi verbis Gratiani. Et eſt ſecundum membrum diviſionis in ipſo quæſtionis principio a Gratiano propoſitæ; omninoque & ſtylus, & quæ dicuntur, ad id confirmandum concurrunt.*

¶ 2 Spiritus poſtulet] *Verba ipſa Apoſtoli ſunt hæc:* Similiter autem, & Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram. Nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus; ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *In gloſſa autem interlineari ad eum locum ſunt verba ſequentia,* Spiritus impetret.

C. V. *Non ſolvitur, vel ligatur, niſi quod auctoritas beati Petri ſolverit, vel ligaverit.*

Ait enim Leo Papa *ſerm. 3. in anniverſario ſuæ aſſumptionis, & ſerm. 2. de natali Apoſtolorum.*

MAnet *g* ergo Petri Privilegium, ubicunque ex ipſius fertur æquitate judicium, nec nimia eſt, vel ſeveritas, vel remiſſio, ubi nihil erit ligatum, nihil ſolutum, niſi quod beatus Petrus aut ſolverit, aut ligaverit.

C. VI. *In perſona Petri, ligandi, & ſolvendi Eccleſia poteſtatem accepit.*

Item Auguſtinus *ſuper Joannem, tract. 50. ad c. 12.*

QUodcunque *h* ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlo.] Si hoc Petro tantum dictum eſt, non hoc facit

a *al. duxit.* b *Polyc. lib. 1. tit. 16.* c *al. procederent.* d *Ivo p. 14. c. 57. Pann. l. 5. c. 133.* e *Joann. 20.* f *Act. 2.* g *Rom. 8.* h *Matth. 18.*

a *Matth. 16.* b *1. Corinth. 5.* c *1. Cor. 12.* d *Joan. 6.* e *Ibidem:* f *1. Cor. 5.* g *Polyc. lib. 7. tit. 1.* h *Polyc. lib. 7. tit. 2. Matth. 16.*

facit Eccleſia. Si autem in Eccleſia fit (uti quæ in terra ligantur, in cœlo ligantur, & quæ ſolvuntur in terra, ſolvantur in cœlo: quia cum excommunicat Eccleſia, in cœlo ligatur excommunicatus: cum reconciliat Eccleſia, in cœlo ſolvitur reconciliatus.) Si ergo hoc in Eccleſia fit, Petrus quando claves accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificavit. Si in Petri perſona ſignificati ſunt in Eccleſia boni, in Judæ perſona ſignificati ſunt in Eccleſia mali.

C. VII. *Suis meritis firmus, nonnunquam turbatur alienis.*

Item Ambroſius *ad c. 5. Lucæ.*

NOn *a* turbatur navis, quæ Petrum habet: turbatur illa, quæ Judam habet. Etſi multa illic diſcipulorum merita navigabant, tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat. In utraque Petrus: ſed qui ſuis meritis firmus eſt, turbatur alienis. Caveamus igitur perfidum, caveamus proditorem: ne per unum fluctuemus plurimi. Ergo non turbatur hæc navis, in qua prudentia navigat, abeſt perfidia, fides aſpirat *b*. Quemadmodum enim turbari poterat, cui præerat is, in quo eſt Eccleſiæ firmamentum? Illic ergo turbatio, ubi modica fides: hic ſecuritas, ubi perfecta dilectio. Denique etſi aliis imperatur, ut laxent retia ſua, ſoli tamen Petro dicitur *c*: *Duc in altum*, hoc eſt, in profundum diſputationum. Quid enim tam altum, quam altitudinem divitiarum videre, ſcire Dei filium, & profeſſionem divinæ generationis aſſumere? quam licet mens nequeat humana plene rationis inveſtigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur.

Corr. Rom. ¶ *In pleriſque vetuſtis eſt tantum*. Item Ambroſius. *In vulgatis autem addebatur*, ſuper Marcum.

C. VIII. *Solus Petrus accepit mandatum, ut hamo piſcem caperet.*

Idem *ibidem paulo inferius.*

ESt *d* aliud a Apoſtolicum piſcandi genus: quo genere ſolum Petrum piſcari Dominus jubet, dicens: *Mitte f hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle.*

C. IX. *Nulla perturbatio a tramite Apoſtolicæ ſedis retrahat, quæ omnes hæreſes ſemper deſtruxit.*

Item Lucius Papa *Epiſcopis Galliæ, & Hiſpaniæ.*

A Recta *g* ergo fide, & Apoſtolico tramite propter ullam perſecutionem *h* nolite recedere, ſcientes, quoniam juxta Salvatoris ſententiam, beati *i* ſunt, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam. Hæc eſt Apoſtolorum viva traditio: hæc vera charitas, quæ prædicanda eſt, & præcipue diligenda, ac fovenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda: hæc Sancta, & Apoſtolica mater omnium Eccleſiarum Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit: ſed, ut in exordio normam fidei Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti Principibus, illibata fine tenus manet.

C. X. *Fides Romanæ Eccleſiæ omnem hæreſim deſtruit, nullam fovet.*

Item Sixtus Papa II *ad Gratum Epiſcopum, epiſt. 1.*

MEmor *k* ſum, me ſub illius nomine Eccleſiæ præſidere, cujus a Domino Jeſu Chriſto eſt confeſſio glorificata: & cujus fides nullam *l* hæreſim unquam fovit, ſed omnes quidem hæreſes deſtruit. Intelligo autem mihi aliter non licere, quam ut omnes conatus meos ei cauſæ, in qua univerſalis Eccleſiæ ſalus infeſtatur, impendam.

C. XI. *Nullis hæreſibus Romana ſuccubuit Eccleſia.*

Item Euſebius Papa *Epiſcopis Thuſciæ, epiſt.* 3.

IN ſede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt catholica ſervata religio.

C. XII. *Ad Romanam referatur Eccleſiam, quoties ratio fidei ventilatur.*

Item Innocentius Papa *Epiſcopis Concilii Milevitani, epiſt.* 26.

QUoties *a* fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiſcopos noſtros non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis, & honoris authorem referre debere (veluti nunc retulit veſtra dilectio) quod per totum mundum poſſit Eccleſiis omnibus in commune prodeſſe.

C. XIII. *Chriſtianæ religionis zelum Romana Eccleſia præ ceteris habuit.*

Item Julius Papa *ad Epiſcopos Orientales, epiſt.* 1.

OFficii *b* noſtri conſideratione non eſt nobis diſſimulare, non eſt tacere libertas *c*, quibus major cunctis Chriſtianæ religionis zelus incumbit.

C. XIV. *Aliorum ora non timet fides, quam Romana commendat Eccleſia.*

Item Hieronymus *ad Damaſum in expoſitione Symboli.*

HÆc *d* eſt fides, Papa beatiſſime, quam in Eccleſia catholica didicimus, quamque ſemper tenuimus, & tenemus; in qua ſi minus perite, aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, emendari cupimus a te, qui Petri & fidem, & ſedem tenes. Sin autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicunque me culpare *e* voluerit, ſe imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non *f* me hæreticum comprobabit. *Item.* §. 1. Sancta 1 Romana Eccleſia, quæ ſemper immaculata manſit, & Domino providente, & B. Petro Apoſtolo opem ferente in futuro manebit, ſine ulla hæreticorum inſultatione firma, & immobilis omni tempore perſiſtet.

Corr. Rom. ¶ 1 Sancta] *Hæc videntur ſumpta ex epiſtola Marci Papæ ad Athanaſium, ſed alio modo aptata. Nam apud illum poſt alia quædam ſic legitur:* Non, ut nos aliquid ſiniſtrum, veſtra ex parte arbitremur: ſed nos & vos, illoſque abſque ulla in poſterum titubatione unum ſentire optaremus: & ſancta Romana Eccleſia, quæ ſemper immaculata manſit, & Domino providente, & beato Petro Apoſtolo opem ferente, in futuro manebit, ſine ulla hæreticorum inſultatione, firma, & immobilis omni tempore perſiſtet.

C. XV. *Aliud, quam Romana Eccleſia neque ſentire, neque docere permittitur.*

Item Marcellus Papa *univerſis Epiſcopis per Antiochiam conſtitutis, epiſt.* 1.

ROgamus *g* vos fratres, ut non aliud doceatis, neque ſentiatis, quam quod a beato Petro Apoſtolo, & reliquis Apoſtolis, & Patribus accepiſtis. Ab illo enim primo inſtructi eſtis. Ideo non oportet vos proprium derelinquere Patrem, & alios ſequi. Ipſe enim caput eſt totius Eccleſiæ: cui ait Dominus, *Tu h es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam,* &c. Ejus enim ſedes primitus apud vos fuit: quæ poſtea jubente Domino, Romam translata eſt: cui, adminiculante gratia divina, hodierna præſidemus die. Nec ab ejus diſpoſitione vos deviare oportet: ad quam cuncta majora Eccleſiaſtica negotia, divina diſponente gratia juſſa ſunt referri: ut ab ea regulariter diſponantur, a qua ſumpſere principia. Si vero veſtra

Antio-

a *Polyc. l. 7. tit. 3. Anſel. l. 1. c. 37* b *al. ſuperat.* c *Luc. 5. Matth. 16.* d *Eſt & aliud*] *orig.* e *Polyc. ibid.* f *Matth. 16.* g *Polyc. l. 1. tit. 3. Anſ. l. 1. c. 35.* h *al. perturbationem.* i *Matthæi 5. Felix 2. ep. 3. Marcus l. ad Athanaſium.* k *Anſ. l. 1. c. 36. Polyc. l. 1. tit. 3.* l *al. nullum unquam fallit, ſed.*

a *Polyc. ibid. Anſel. l. 1. c. 27. & l. 2. c. 54.* b *Anſ. l. c. c. 38.* c *al. liberum.* d *Polyc. ibid.* e *al. maculare.* f *al. ſed hæreticum.* g *Polycarp. lib. 1. tit. 15. Anſelmus lib. 1. cap. 15.* h *Matth. 16.*

Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ ceſſit ſedi, nulla eſt, quæ ejus non ſit ſubjecta ditioni.

Corr. Rom. ¶ *In hoc capite aliqua ſunt addita, & in ſuum locum reſtituta ex originali. Gloſſa autem ad utrumque, oportet, facile tranſponi poteſt.*

C. XVI. *Alexandrinæ Eccleſiæ a Romanis diſſentire non licet.*

Item Leo Papa *Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino epiſt. 79. al. 81.*

CUm *a* beatiſſimus Petrus Apoſtolicum *b* a Domino acceperit principatum, & Romana Eccleſia in ejus permaneat inſtitutis, nefas eſt credere, quod ſanctus diſcipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam primus Eccleſiam gubernavit, aliis regulis traditionum 1 ſuarum decreta formaverit: cum ſine dubio de eodem fonte gratiæ unus ſpiritus fuerit & diſcipuli, & magiſtri nec aliud ordinatus tradere potuerit, quam quod ab ordinatore ſuſcepit.

Corr. Rom. ¶ 1 Traditionum] *Sic eſt emendatum ex duobus vetuſtis Gratiani codicibus, Anſelmo, & originali ipſo. Antea legebatur*, aliis regulis, & traditionibus ſua decreta firmaverit.

C. XVII. *Profeſſione ſuæ fidei aurem erroris Romana abſcidit Eccleſia.*

Item Ambroſius *in commentariis ad c. 22. Lucæ lib. 10. c. 12.*

SI *c* Petrus volens percuſſit aurem, docuit, quod aurem habere in ſpecie non deberent, quam in miniſterio *d* non haberent. Sed bonus dominus & ipſi refundit auditum: ſecundum prophetica edicta demonſtrans, & ipſos, ſi convertantur, poſſe ſanari, qui in paſſione Domini vulnerati ſunt: eo quod omne peccatum fidei *f* myſteriis abluatur. Tollit *g* ergo Petrus aurem. Quare Petrus? Quia ipſe eſt, qui accepit claves regni cœlorum. Ille enim condemnat, qui & abſolvit: quoniam ligandi, & ſolvendi idem adeptus eſt poteſtatem. Tollit aurem male audientis, tollit autem gladio ſpiritali aurem interiorem male intelligentis. Caveamus, ne cui tollatur auricula, dum *h* legitur paſſio Domini. Si ad divinitatem ejus referimus infirmitatem corporeæ paſſionis, exciditur auricula, & exciditur a Petro: qui non paſſus eſt Chriſtum Prophetam æſtimari: ſed Dei filium docuit fideli confeſſione ſignari.

Corr. Rom. ¶ *Citabatur antea ex Gregorio, apud quem non eſt inventum.*

C. XVIII. *Extra unitatem Sanctæ Eccleſiæ Spiritus Sanctus non accipitur.*

Item Cyprianus *in tractatu de unitate Eccleſiæ.*

LOquitur *i* Dominus ad Petrum: *Ego k dico tibi*, inquit, *quia tu es Petrus, & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam.* Super unum ædificat Eccleſiam: & quamvis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat: *Sicut l miſit me pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctum*, tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erant utique & cæteri Apoſtoli, quod fuit & Petrus, pari conſortio præditi & honoris, & poteſtatis. Sed exordium ab unitate proficiſcitur: ut Eccleſia una monſtretur: quam unam Eccleſiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus Sanctus ex perſona Domini deſignat, & dicit *m*: *Una eſt columba mea, perfecta mea: una eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.* Hanc Eccleſiæ unitatem 1 qui non tenet, tenere ſe fidem credit? Qui Eccleſiæ renititur, & reſiſtit, in Eccleſia ſe eſſe confidit? Quando & B. Apoſtolus Paulus hoc idem doceat, & ſacramentum unitatis oſtendit, dicens: *Unum n corpus, & unus Spiritus: una ſpes vocationis veſtræ. Unus dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus.* Quam unitatem tenere firmiter, & vendicare debemus, maxime Epiſcopi, qui in Eccleſia præſidemus: ut Epiſcopatum ipſum unum, atque indiviſum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat: nemo fidei veritatem perfida *a* prævaricatione corrumpat. §. 1. Epiſcopatus unus eſt: cujus a ſingulis in ſolidum pars tenetur. Eccleſia una eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur: quomodo Solis multi radii, ſed lumen unum: & rami arboris multi, ſed robur unum tenaci radice fundatum: & cum de fonte uno rivi plurimi defluunt, numeroſitas licet diffuſa videatur exundantis copiæ largitate, unitas tamen ſervatur in origine. Avelle radium ſolis a corpore, diviſionem lucis unitas non capit. Ab arbore *b* frange ramum: fructus germinare non poterit. A fonte præcide rivum, præciſus areſcet. Sic & Eccleſia Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit: unum tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos in univerſam terram copia ubertatis extendit: profluentes largiter rivos latius pandit: unum tamen caput eſt, & origo una; & una mater eſt fœcunditatis ſucceſſibus copioſa *c*. Illius fœtu naſcimur: illius lacte nutrimur: ſpiritu ejus animamur. Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti: incorrupta eſt, & pudica. Unam domum novit: unius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit.

Corr. Rom. ¶ 1 Unitatem] *Quæ ſequuntur uſque ad verſ.* Quando. *addita ſunt ex originali: ex quo alia etiam & addita, & emendata ſunt.*

C. XIX. *Non habet Deum Patrem, univerſalis Eccleſiæ relinquens unitatem.*

Idem *eodem pacto inſtruit.*

ALienus *d* eſt, profanus eſt, hoſtis eſt: habere jam non poteſt Deum patrem, qui Eccleſiam non habet matrem. *Item infra.* §. 1. Dominus enim, cum diſcipulis ſuis unanimitatem ſuaderet, & pacem: *Dico e*, inquit, *vobis, quoniam ſi duobus 1 ex vobis convenerit in terra, de omni re, quamcunque petieritis, continget vobis a patre meo, qui in cælis eſt. Ubicunque enim fuerint duo, aut tres collecti in nomine meo, ego cum eis ſum*, oſtendens, non multitudini, ſed unanimitati deprecantium plurimum tribui. *Si duobus*, inquit, *ex vobis convenerit in terra*: unanimitatem prius poſuit: concordiam pacis ante præmiſit: ut conveniat nobis fideliter, & firmiter, docuit. Quomodo autem poteſt ei cum aliquo convenire, cui cum corpore ipſius Eccleſiæ, & cum univerſa fraternitate non convenit? Quomodo poſſunt duo, aut tres in nomine Chriſti colligi, quos conſtat a Chriſto, & ab ejus Evangelio ſeparari?

Corr. Rom. ¶ 1 Si duobus) *Sic legitur in 4. vetuſtis B. Cypriani codicibus, & hic, & aliis locis, ubi hæc Evangelii ſententia affertur. In vulgatis tamen eſt, ut antea apud Gratianum:* Si duo ex vobis convenerint.

C. XX. *Ligandi, & ſolvendi non habet poteſtatem, qui unitatem pacis catholicæ non tenet.*

Item Auguſtinus *libro 7. de baptiſmo cap. 51.*

OMnibus *f* conſideratis puto me non temere dicere, alios ita eſſe in domo Dei, ut ipſi etiam ſint eadem domus Dei, quæ dicitur *g* ædificari ſuper petram, quæ unica *h* columba appellatur, quæ ſponſa pulchra ſine macula, & ruga, & hortus concluſus, fons ſignatus, puteus aquæ vivæ, paradiſus cum fructu pomorum: quæ domus

a *Anſ. l. 1. c. 30.* b *al. Apoſtolus.* c *Joan. 18.* d *miſterio: orig.* e *Eſa. 35* f *al. in miniſterio fidei.* g *Matth. 16.* h *abeſt a orig.* i *Omittuntur aliquot verba. Polyc. l. 7. t. 3. Anſ. l. 1. c. 10.* k *Matth. 16.* l *Joan. c. 20.* m *Cant. 6.* n *Epheſ. 4.*

a *al. perfidia.* b *fractum] orig.* c *al. glorioſa.* d *Polyc. ib. Anſ. l. 5. c. 2.* e *Matth. 18.* f *Anſ. l. 5. c. 3. Polyc. l. 7. t. 3.* g *Matth. 16.* h *Cant. 4. Eph. 5.*

domus etiam claves accepit, ac poteſtatem ſolvendi, & ligandi. Hanc domum ſi quis corripientem, corrigentemque contempſerit, *ſit a tibi*, inquit, *ſicut ethnicus, & publicanus.* De hac domo dicitur b, *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* & *Qui c habitare facit unanimes in domo.* & *Jocundatus d ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus.* & *Beati e, qui habitant in domo tua, Domine: in ſecula ſeculorum laudabunt te.*

Corr. Rom. ¶ *Antea & hoc, & ſequens caput tribuebantur Hieronymo, quemadmodum etiam apud Anſelmum, & in Polycarpo.*

C. XXI. *Varia crimina variis ſunt pœnis afficienda.*
Idem *libro ſecundo capite ſexto.*

NOn afferamus ſtateras f doloſas, ubi appendamus, quod volumus, & quomodo volumus pro arbitrio noſtro, dicentes, hoc grave, hoc leve eſt: ſed afferamus divinam ſtateram de Scripturis ſanctis, tanquam de theſauris Dominicis, & in illa, quid ſit gravius, appendamus: imo non appendamus, ſed a Domino appenſa recognoſcamus. Tempore illo, quo Dominus priora delicta recentibus pœnarum exemplis cavenda monſtravit g, & idolum fabricatum, atque adoratum eſt, & propheticus liber ita Regis contemptoris incenſus, & ſchiſma tentatum: & idololatria gladio punita eſt, exuſtio libri bellica cæde, & peregrina captivitate, ſchiſma hiatu terræ, ſepultis auctoribus vivis, & cæteris cœleſti igne conſumptis. Quis jam dubitaverit hoc eſſe ſceleratius commiſſum, quod eſt gravius vindicatum?

C. XXII. *Ex ſola Eccleſia ſacrificium Dominus accipit.*
Item Gregorius *in* h *moralibus lib.* 35. *c.* 6.

QUia i ex ſola Eccleſia catholica veritas conſpicitur, apud ſe eſſe locum Dominus perhibet, de quo videatur. In petra Moyſes κ ponitur, ut Dei ſpeciem l contempletur: quia, niſi quis fidei ſoliditatem tenuerit, divinam præſentiam non cognoſcit. De qua ſoliditate Dominus dicit m: *Super hanc petram ædificabo &c.* & ſupra. §. 1. Sola quippe eſt, per quam ſacrificium Dominus libenter accipiat: ſola, quæ pro errantibus fiducialiter intercedat. Unde etiam de agni hoſtia Dominus præcepit, dicens n: *In una domo comedetur: nec efferetis de carnibus ejus foras.* In una namque domo agnus comeditur: quia in una catholica Eccleſia vera hoſtia Redemptoris immolatur. De cujus carnibus divina lex o efferri foras prohibet: quia ſanctum p dari canibus vetat. Sola eſt, in qua bonum fructuoſe peragitur: unde & mercedem q denarii, non niſi qui intra vineam laboraverant, acceperunt. Sola eſt, quæ intra ſe poſitos valida charitatis compage cuſtodit. Unde & aqua r diluvii arcam quidem ad ſublimiora ſuſtulit: omnes autem, quos extra arcam invenit, extinxit.

C. XXIII. *Non exhibet fidem Chriſto, qui corpus ejus diſcerpit.*
Item Ambroſius *in oratione funebri de obitu fratris.*

ADvocavit s ad ſe Cyprianus 1 Epiſcopum Satyrum, nec ullam veram putavit, niſi veræ fidei gratiam, percunctatuſque ex eo eſt, utrumnam de Epiſcopis catholicis eſſet, hoc eſt, ſi cum Romana Eccleſia conveniret. Et forte ad id locorum in ſchiſmate regionis illius Eccleſia erat. Lucifer enim ſe a noſtra communione tunc temporis diviſerat: & quanquam pro fide exulaſſet, & fidei ſuæ reliquiſſet hæredes, non putavit tamen fidem eſſe in ſchiſmate. Nam etſi fidem erga Deum tenerent, tamen erga Dei Eccleſiam non tenebant, cujus patiebantur velut quoſdam artus dividi, & membra lacerari. Etenim, cum propter Eccleſiam Chriſtus paſſus ſit, & corpus Chriſti Eccleſia ſit, non videtur ab his exhiberi Chriſto fides, a quibus evacuatur paſſio ejus, corpuſque diſtrahitur. Itaque quamvis gratiæ fœnus 2 teneret, & metueret tanti nominis debitor navigare, tamen eo tranſire maluit, ubi tuto poſſet exolvere. Judicabat enim divinæ ſolutionis 3 gratiam in affectu, ac fide eſſe, quam quia a ſtatim, ubi primum copia liberior Eccleſiæ fuit, implere non diſtulit, Dei gratiam & accepit deſideratam, & ſervavit acceptam.

Corr. Rom. ¶ 1 Cyprianus) *Apud B. Ambroſium, & Anſelmum legitur:* Advocavit ad ſe Epiſcopum Satyrus. *Narrat enim Ambroſius Satyrum fratrem ſuum, cum in Sardiniam appuliſſet, ad ſe Epiſcopum Sardum vocaſſe, ut ſciret, Luciferianuſne, an catholicus eſſet. Sed ob gloſſam, & eum, qui caſum ſcripſit, non eſt mutatum.*

¶ 2 Fœnus) *Antea legebatur,* fœdus. *Reſtitutum eſt ex aliquot vetuſtis exemplaribus, originali, & cæteris collectoribus.*

¶ 3 Solutionis) *In aliquot manuſcriptis, & apud B. Ambroſium, & cæteros collectores legitur,* divinæ ſolutionem gratiæ. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum: operæ pretium autem fuerit integrum Ambroſii locum perlegere.*

C. XXIV. *Etiam corpore ab eo recedendum eſt, qui fidem Chriſti non habet.*
Item Beda *ſuper epiſtolam Joannis ſecundam cap. unico.*

OMnis b, qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet. Qui permanet in doctrina Chriſti, hic & Patrem, & Filium habet. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum: nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi, Ave, communicat ejus malignis operibus. Hæc Joannes de Schiſmaticis, ſive hæreticis deteſtandis: quæ verbis docuit, etiam factis exhibuit c. §. 1. Narrat d enim de illo auditor illius ſanctiſſimus, & martyr fortiſſimus Polycarpus, Smyrnæorum Antiſtes, quod tempore quodam, cum apud Epheſum balneas lavandi gratia fuiſſet ingreſſus, & vidiſſet ibi Cerinthum, exilierit continuo, & diſceſſerit non lotus, dicens: Fugiamus hinc, ne & balneæ ipſæ corruant, in quibus Cerinthus lavat inimicus veritatis. Idem etiam Polycarpus Marcioni aliquando cum occurriſſet, dicenti ſibi, agnoſcis nos? reſpondit, agnoſco primogenitum Satanæ.

C. XXV. *Profanus eſt, extra Eccleſiam B. Petri agnum comedere tentans.*
Item Hieronymus *ad Damaſum.*

QUoniam e vetuſto 1 oriens inter ſe populorum furore colliſus indiſciſſam f Domini tunicam, & deſuper textam per fruſta diſcerpit, & Chriſti vineam vulpes exterminant, ut inter lacus contritos, qui non habent aquam, difficile, ubi fons g ſignatus, & hortus ille concluſus ſit, poſſit intelligi, ideo mihi cathedram Petri, & fidem Apoſtolico h ore laudatam cenſui conſulendam, inde nunc meæ animæ poſtulans cibum, unde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi. Neque vero tanta vaſtitas elementi liquentis, & interjacens longitudo terrarum me a pretioſæ margaritæ potuit inquiſitione prohibere. Ubicunque i fuerit corpus, illuc congregantur aquilæ. Profligato a ſobole mala patrimonio, apud vos ſolos incorrupta Patrum ſervatur hæreditas. Ibi ceſpite terra fœcundo Dominici κ ſeminis puritatem centeno fructu refert: hic obruta ſulcis frumenta in lolium, ave-

a *Matth.* 16. b *Pſal.* 25. c *Pſal.* 67. d *Pſal.* 121. e *Pſal.* 83. f *Prov.* 11. *Oſeæ* 12. *Amos* 8. g *Exod.* 32. *Hier.* 36. *Num.* 16. h *Et Aug. ſerm.* 181. *de tempore c.* 12. i *Anſ. l.* 1. *c.* 56. *Polyc. l.* 7. *tit.* 3. κ *Exod.* 33. l *al. faciem.* m *Matth.* 16. n *Exod. cap.* 12. o *al. juſſio.* p *Matth.* 7. q *Matth.* 20. r *Gen.* 7. s *Anſ. l.* 12. *cap.* 48. *Polyc. l.* 7. *t.* 4.

a *quidem*) *orig.* b 2. *Joan.* 1. c *al. exercuit.* d *Irenæus l.* 3. *c.* 3. *Euſebius l.* 4. *c.* 14. e *Anſ. l.* 1. *c.* 64. *Polyc. l.* 9. *t.* 4. f *Joan.* 19. g *Cant.* 2. *Hier.* 2. h *Rom.* 1. i *Matth.* 24. κ *Ibid.* 13.

naſque degenerant. Nunc in occidente ſol juſtitiæ oritur: in oriente autem Lucifer *a* ille, qui ceciderat, ſupra ſydera poſuit thronum ſuum. Vos *b* eſtis lux mundi, vos ſal terræ, vos aurea *c* vaſa, & argentea: hic teſtacea vaſa, vel lignea, virga *a* ferrea, & æterno operiuntur incendio. Quanquam igitur tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas. A Sacerdote *d* victima ſalutem, a paſtore præſidium ovis flagito. Faceſſat *e* invidia Romani culminis, recedat ambitio. Cum ſucceſſore piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor. Ego nullum præmium *f*, niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri communione conſocior. Super *g* illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque *h* extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noe *i* non fuerit, peribit regnante diluvio. Et quia pro meis facinoribus ad eam ſolitudinem commigravi, quæ Syriam juncto barbariæ fine determinat *κ*, nec poſſum ſanctum Domini, tot interjacentibus ſpatiis, a ſanctimonia tua ſemper expetere: ideo hic collegas tuos Ægyptios confeſſores ſequor, & ſub onerariis navibus parva navicula deliteſco. Non novi Vitalem: Meletium reſpuo: ignoro Paulinum. Quicunque *l* tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt, qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Vetuſto) *Antea legebatur*, vetus. *Emendatum eſt ex originali, quoniam gloſſa nihilominus convenit.*

¶ 2 Virga ferrea] *Apud B. Hieronymum legitur.* Virgam ferream, & æternum operiuntur incendium. *Sed ab gloſſam non eſt emendatum: quæ etiam cauſa fuit, cur aliquot aliis locis ſatis viſum fuerit indicare in margine lectionem ipſam originalis.*

C. XXVI. *Hæreticorum conſortia a Catholicis ſunt fugienda.*

Item Ambroſius *in commentariis ad c. 9. Lucæ.*

QUæ *m* dignior domus Apoſtolicæ prædicationis ingreſſu, quam ſancta Eccleſia? aut quis præferendus magis omnibus videtur, quam Chriſtus, qui *n* pedes ſuis lavare conſuevit hoſpitibus, & quoſcunque ſua receperit domo, pollutis non patitur habitare veſtigiis, ſed maculoſos, licet vitæ prioris, in reliquum tamen dignatur mundare *o* proceſſus? Hic eſt igitur ſolus, quem nemo deſerere debet, nemo mutare: cui bene dicitur *p*: *Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus.* Vides executorem cœleſtium præceptorum, qui quoniam non mutavit hoſpitium, cœleſtis conſortium habitationis *q* emeruit? Fides igitur in primis Eccleſiæ quærenda mandatur: in qua, ſi Chriſtus habitator ſit, haud dubie ſit legenda. Sin vero populus perfidus, aut præceptor hæreticus deformet habitaculum, vitanda hæreticorum communio, fugienda ſynagoga cenſetur, excutiendus pedum pulvis: ne fatiſcentibus perfidiæ ſterilis ſiccitatibus, tanquam humo arido, arenoſoque mentis tuæ veſtigium polluatur. Nam ſicut corporeas infirmitates populi fidelis ſuſcipere in ſe debet Evangelii prædicator, & tanquam propriis inania geſta pulveri comparanda allevare, atque abolere veſtigiis, juxta quod ſcriptum eſt: *Quis r infirmatur, & ego non infirmor?* ita, ſi qua eſt Eccleſia, quæ fidem reſpuat, nec Apoſtolicæ prædicationis fundamenta poſſideat, ne quam labem perfidiæ poſſit aſpergere, deſeranda eſt. Quod Apoſtolus quoque evidenter aſſeruit, dicens *s*: *Hæreticum hominem poſt unam, & ſecundam correctionem devita.*

C. XXVII. *Nec peccatis ſolvi, nec cœleſte regnum ingredi poteſt, qui ab unitate Eccleſiæ eſt diviſus.*

Item Beda *a ſuper Matth. in homilia de feſto Apoſtolorum Petri, & Pauli ad c. 16. Matthæi.*

QUicunque *b* ab unitate fidei, vel ſocietatis Petri Apoſtoli quolibet modo ſemetipſos ſegregant, tales nec vinculis peccatorum abſolvi, nec januam poſſunt regni cœleſtis ingredi.

C. XXVIII. *Non ſuſcipiuntur eorum ſacrificia, quorum fides reprobatur, & vita.*

Item Hieronymus *in Amos Prophetam ad c. 5.*

ODi *c*, & projeci feſtivitates veſtras, & non capiam odorem cœtuum veſtrorum. Quod ſi attuleritis mihi holocauſtomata, & munera veſtra, non accipiam, & vota pinguium veſtrorum non reſpiciam.) §. 1. Odit *d* autem Deus, & non ſolum odit, ſed & projecit feſtivitates eorum 1, qui non celebrant feſtivitates Dei, ſed ſuas. *& poſt pauca.* §. 2. Odiſſe 2 autem, & projicere, & non odorari, humana loquitur ſimilitudine, ut nos affectum Dei noſtris ſermonibus cognoſcamus. Et ſi obtulerint holocauſta, ut videantur jejunare, dare eleemoſynas, pudicitiam polliceri (quæ holocauſta ſunt vera) non ea ſuſcipit Dominus, nec dignatur aſpicere pinguiſſimas hoſtias eorum. Non enim ſacrificiorum magnitudinem, ſed offerentium merita, cauſaſque dijudicat. §. 3. Unde & vidua, quæ in Evangelio *e* in corbonam duo minuta miſerat, omnibus a Salvatore præfertur: quia Dominus non ea, quæ offeruntur, ſed voluntatem reſpicit offerentium.

Corr. Rom ¶ 1 Eorum) *In commentariis B. Hieronymi hic, quemadmodum & aliis locis hujus capitis ſunt aliquot verba interpoſita. Sed Ivo hoc loco habet, ut Gratianus.*

¶ 2 Odiſſe) *Ante hæc verba apud B. Hieronymum, & Ivonem antecedit c.* odit. *ſup. 1. q. 1.*

C. XXIX. *Ubi charitas non eſt, ibi fides, vel juſtitia locum non habent.*

Item Auguſtinus *de ſermone Domini in monte lib. 2. c. 9.*

UBi ſana fides non eſt, non poteſt eſſe juſtitia, quia *f* juſtus ex fide vivit. Neque Schiſmatici aliquid ſibi ex iſta mercede promittant, quia ſimiliter ubi charitas non eſt, non poteſt eſſe juſtitia. Dilectio *g* enim proximi malum non operatur: quam ſi haberent, non dilaniarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia.

C. XXX. *A fide recedens, ſpiritus perfectionem amittit.*

Item Innocentius Papa *ad Alexandrum epiſt. 18.*

HÆretici *h*, cum a fide catholica deſciverunt, perfectionem Spiritus, quam acceperant, amiſerunt.

C. XXXI. *Sacri officii 1 poteſtate penitus carent hæretici.*

Item Cyprianus *Magno filio ſalutem lib. 1. epiſt. 6.*

DIdicimus *i* omnes omnino hæreticos, & Schiſmaticos nil habere poteſtatis, ac juris. Propter quod Novatianus nec debet, nec poteſt excipi, quominus ipſe quoque extra Eccleſiam conſiſtens, & contra pacem, ac dilectionem Chriſti faciens, inter adverſarios, & Antichriſtos computetur. *& paulo poſt.* §. 1. Eccleſia una eſt quæ una & intus eſſe, & foris non poteſt. Si enim apud Novatianum eſt, apud Cornelium non fuit. Si vero apud Cornelium fuit, qui Fabiano Epiſcopo legitima ordinatione ſucceſſit, & quem præter Sacerdotii honorem martyrio quoque Dominus glorifi-

a *Eſa. 14.* b *Matth. 5.* c *2. Timoth. 2.* d *victimam ſalutis*) *orig.* e *faceſſat*) *vera lectio.* f *primum*, *orig.* g *Matth. 16.* h *Exod. 12.* i *Gen. 7.* κ *al. diſterminat.* l *Matth. 12.* m *Anſ. l. 5. c. 23. Polyc. l. 3. t. ult.* n *Joan. 13.* o *mutare*] *orig.* p *Joan. 6.* q *al. conſecrationis. Polyc. l. 7. t. 7.* r *2. Cor. 11.* s *ad Tit. 3.*

a *Ibi gloſſa ord. c. 25.* b *Ivo p. 5. c. 35.* c *Ivo p. 2. c. 108. Amos 5.* d *1. q. 1. odit Deus. aliquot verbis omiſſis.* e *Marc. 12.* f *Abacuc 2. & Rom. 1.* g *Rom. 13.* h *1. q. 1. Arianos. Anſ. l. 11. c. 52. Polyc. l. 7. t. 5.* i *Anſ. l. 12. c. 41. Polyc. l. 7. t. 5. Dicimus*) *orig.*

Digitized by Google

cavit, Novatianus in Eccleſia non eſt, nec Epiſcopus computari poteſt, qui Evangelica, & Apoſtolica traditione contempta, nemini ſuccedens, a ſe ipſo ortus *a* eſt. Habere namque, aut tenere Eccleſiam nullo modo poteſt, qui ordinatus in Eccleſia non eſt. *& paulo poſt.* §. 2. Quod *b* vero eundem, quem & nos Deum Patrem, eundem Filium Chriſtum, eundem Spiritum Sanctum noſſe dicuntur, nec hoc adjuvare tales poteſt. *& infra.* §. 3. Invenimus *c* in tali facinore non ſolum duces, & auctores, ſed etiam participes pœnis deſtinari, niſi a communione malorum ſe ſeparaverint, præcipiente per Moyſen Domino, & dicente *d*: *Separamini a tabernaculis hominum iſtorum duriſſimorum, & nolite tangere ab omnibus, quæ ſunt eis, ne ſimul pereatis in peccatis eorum.* Et quod comminatus per Moyſen Dominus fuerat, implevit, ut quiſquis ſe a Chore, & Dathan, & Abiron non ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia communione perſolveret. Quo exemplo oſtenditur, & probatur, obnoxios omnes & culpæ, & pœnæ futuros, qui ſe Schiſmaticis contra Præpoſitos, & Sacerdotes irreligioſa temeritate miſcuerint: ſicut etiam per Oſee *e* Prophetam Spiritus Sanctus teſtatur. & dicit: *Sacrificia eorum, tanquam panis luctus: omnes, qui manducant eos, contaminabuntur*, docens ſcilicet, & oſtendens omnes omnino cum auctoribus ſupplicio conjungi, qui fuerint eorum peccato contaminati. Quæ ergo apud eos merita eſſe circa Deum poſſunt, quibus ſupplicia divinitus irrogantur? *& infra.* §. 4. Si autem foris cuncti Hæretici, & Schiſmatici non habent Spiritum Sanctum, & ideo apud nos eis *f* manus imponitur, ut hic accipiatur, quod illic nec eſſe, nec dari poteſt: manifeſtum eſt, nec remiſſionem peccatorum dari per eos poſſe, quos conſtet Spiritum Sanctum non habere.

Corr. Rom. (*f* Officii) *Sic eſt emendatum ex pleriſque vetuſtis. Antea legebatur*, ſacrificii.

C. XXXII. *Proprie ſpolientur honore, qui contra pacem Eccleſiæ nituntur.*

Item Liberius Papa *in epiſtola ad Athanaſium.*

QUi contra *g* Eccleſiæ pacem ſunt, ſi dignitatem, aut cingulum militiæ *h* habeant, nudentur eis. Si autem ſunt privati, ſiquidem nobiles exiſtunt, ſuarum ſubſtantiarum proſcriptionem patiantur; ſi autem ignobiles, non ſolum in corpore verberentur, ſed exilio perpetuo caſtigentur.

C. XXXIII. *Nec conſecrat, nec conſecratur in ſchiſmate conſtitutus Epiſcopus.*

Item Pelagius Papa.

PUdenda *i*, ut ita dicam, rapina in diviſione eſt non conſecratus, ſed execratus Epiſcopus. Si enim ipſum nomen conſecrationis rationabili, ac vivaci intellectu diſcutimus, is, qui cum univerſali detrectat conſecrari Eccleſia, conſecratus dici, vel eſſe nulla ratione poterit. Conſecrare enim eſt, ſimul ſacrare. Sed ab Eccleſiæ viſceribus diviſus, & ab Apoſtolicis ſedibus ſeparatus, execrat ipſe potius, & non conſecrat. Jure ergo execratus tantum, non conſecratus poterit dici, quem ſimul ſacrare in unitate conjunctis membris non agnoſcit Eccleſia. Videamus tamen, utrum vel ipſarum conſuetudinem partium in ſua ordinatione *k* conſervaverint. Nempe is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate, vel difficultate itineris ab Apoſtolico oneroſum illis fuerat ordinari, ipſi ſe invicem Mediolanenſis, & Aquilejenſis ordinare Epiſcopi debuiſſent: ita tamen, ut in ea civitate, in qua erat ordinandus Epiſcopus, alterius civitatis Epiſcopus occurrere debuiſſet: ut & ordinandi electio a præſenti ordinatore ex conſenſu univerſalis, cui præficiendus erat, Eccleſiæ, melius, ac facilius potuiſſet agnoſci, & in ſua, qui ad Epiſcopatum provehendus erat, nec tamen ordinatori ſuo ſubdendus fuerat, ordinaretur Eccleſia. Etenim cum, ſicut diximus, Eccleſia una ſit, cui in Canticis Canticorum dicitur *a*: *Una eſt columba mea*, nullam aliam eſſe conſtat, niſi quæ in Apoſtolica radice eſt fundata: a quibus ipſam fidem in univerſo propagatam orbe non poteſt dubitari. Quod vobis, licet notiſſimum omnino ſit, B. tamen Auguſtini teſtimonio comprobemus. Audite, quid in quodam opere ſuo præclariſſimus doctor dicat Eccleſiæ. Ait enim *b*: *Quod ſi nullo modo recte dici poteſt Eccleſia, in qua ſchiſma eſt, reſtat, ut quoniam Eccleſia nulla eſſe non poteſt, ea ſit, quam in ſedis Apoſtolicæ, per ſucceſſiones Epiſcoporum radice conſtitutam, nullorum hominum malitia (etiamſi nota excludi* c *non poſſit, ſed pro temporis ratione toleranda judicetur) ullo modo valeat extinguere.*

C. XXXIV. *Unitati non communicat Schiſmaticis conſentiens.*

Idem.

SChiſma *d* ſiquidem ipſum, quod Græcum nomen eſt, ſciſſuram ſonat. Sed in unitate ſciſſura eſſe non poteſt. Non ergo unitati communicant, qui Schiſmaticis communicant. Partes ſibi ipſi fecerunt, & ab eo, quod unum eſt, ut Apoſtoli *e* Judæ jam verbis loquar, ſemetipſos ſegregantes, Spiritum non habent. Quibus omnibus illud efficitur, ut quia in unitate unum non ſunt, ut quia in parte eſſe voluerunt, ut quia ſpiritum non habent, corporis Chriſti ſacrificium habere non poſſint. §. 1. Non autem nobis nunc illa quæſtio eſt, utrum tolerare malos, ſed utrum debeamus Schiſmaticis ſociari. Si enim etiam ipſi, licet in ſuo ſenſu abundantes, intra materna tamen poſiti viſcera *f* quærerent veritatem, a nobis repellendi non erant, donec apud eos ratione duce rei veritas claruiſſet. Sed quia ſe ab univerſali Eccleſia diviſerunt, ſicut beatus Auguſtinus *g* ait, omnis Catholicus ſecurus eam partem deteſtatur, cui Eccleſiam univerſalem Apoſtolicis ſedibus roboratam non communicare agnoſcit. §. 2. Nec enim levigat crimen eorum, magis vero auget, quod eos diu reſtitiſſe dixiſtis, ne Apoſtolicis communicantes ſedibus in ſua communione reciperent. In hoc enim dum & illi culpandi ſunt, qui communicare talibus voluerunt, multo magis tamen illi execrandi ſunt, qui non ſolum in Sacerdotibus communionem Apoſtolicarum ſedium, verum etiam in ipſis Laicis ſpreverunt. Sed nec illud eis prodeſt, quod eos in eiſdem literis vel ignorantia rationis, vel ſimplicitate intellectus ſui a noſtra ſe communione ſuſpendiſſe perhibetis. Idipſum enim magis eſt, propter quod Schiſmatici ſunt: quia non eos diverſa ſentiendi judicium, ſed quædam apud ſe delata, ſibi tamen incognita metuentes, & contra Apoſtolicam ſedem temere credentes, peſſima diviſit opinio. §. 3. Quod ſchiſma ſpecialiter eſſe B. denuntiat Auguſtinus *h*, dicens de talibus: *Adverſus auctoritatem illarum Eccleſiarum, quæ ab Apoſtolica* a *ſede epiſtolas accipere meruerunt, temere credendo, immaniſſimum ſchiſmatis crimen a ſe propulſare non poterit.* Ad ſummam aut illos Eccleſiam eſſe creditis, & cum duæ Eccleſiæ eſſe non poſſint, nos, quod abſit, Schiſmaticos judicabitis:) aut ſi veram in Apoſtolicis ſedibus conſtat eſſe Eccleſiam, & illos ab unitate diviſos cognoſcite, & communionis quæſtionem eſſe ſublatam, quam veram niſi in unitate conſtat eſſe non poſſe. §. 4. Noli *i* ergo, quaſi nulla

a *al. ordinatus.* b *7. q. 1. denique §. quod vero.* c *1. q. 1. ſi inquit. §. quare qui.* d *Num. 16.* e *Oſee 9.* f *abeſt ab orig.* g *Anſ. l. 5. c. 65.* h *al. aut militiam.* i *Anſ. l. 12. c. 42. Polyc. l. 7. t. 5.* K *al. ex ordinatione.*

a *Cant. 9.* b *Simile quiddam ſup. diſt. 11. c. palam.* c *al. & excludi.* d *Anſ. l. 12. c. 44. Polyc. l. 7. t. 5.* e *Judæ 1.* f *al. ubera.* g *ſup. ead. c. pudenda.* h *diſt. 19. in canonicis.* i *Deuſd. p. 1. c. 2.*

Digitized by Google

Schiſmaticorum, atque Eccleſiæ differentia ſit, velle indifferenter utrorumque ſacrificiis ſociari. Non eſt Chriſti corpus, quod Schiſmaticus conficit, ſi veritate duce dirigimur. Nec enim diviſum eſſe Chriſtum poterit quiſquam ſine Apoſtoli a reprobatione confingere. Unam, ut ſæpe dictum eſt, quæ Chriſti corpus eſt, conſtat eſſe Eccleſiam: quæ in duo, vel in plura dividi non poteſt. Simul enim cum ab ea quiſque receſſerit, eſſe deſiſtit Eccleſia.

Corr. Rom. ¶ 1 Ab Apoſtolica) *Apud Anſelmum, & in Polycarpo legitur*, quæ Apoſtolicas ſedes, & epiſtolas accipere meruerunt. *Et convenit cum verbis B. Auguſtini libro ſecundo de doctrina Chriſtiana c. 8. prout notatum eſt ſupra diſt. 19. in canonicis.*

C. XXXV. *Ex quo 1 Epiſcopus fidei contraria docet, alium excommunicare non poteſt.*

Item Nicolaus Papa *ſcribit Michaeli Auguſto epiſt. 7.*

AIt *b* Celeſtinus 2 Papa Orientalibus Epiſcopis ſcribens: *Si quis ab Epiſcopo Neſtorio, aut ab aliis, qui eum ſequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus, vel exutus eſt, ſeu Antiſtitis, ſeu Clerici dignitate, hunc in noſtra communione duraſſe, & durare manifeſtum eſt: nec judicamus eum remotum: quia non poterat quenquam ejus removere ſententia, qui ſe jam præbuerat ipſe removendum.*

Corr. Rom. ¶ 1 Ex quo) *Emendata eſt hæc rubrica ex pleriſque vetuſtis.*

¶ 2 Celeſtinus] *Nicolaus hic citat epiſtolam Celeſtini Papæ, ſcriptam Joanni, & Juvenali, & ceteris Epiſcopis per Orientem, prout eſt in Concilio Epheſino Vaticanæ Bibliothecæ, & Lutetiæ impreſſo.*

C. XXXVI. *Non habentur excommunicati, qui ab hæreticis excommunicantur.*

Idem *ad Clerum c Conſtantinopolitanum.*

APerte *d*, inquit, ſedis noſtræ ſanxit auctoritas, nullum ſive Epiſcopum, ſive Clericum, ſeu profeſſione aliqua Chriſtianum, qui a Neſtorio, vel ejus ſimilibus, ex quo talia prædicare cœperunt, vel loco ſuo, vel communione dejecti ſunt, vel dejectum, vel excommunicatum videri: ſed hi omnes in noſtra communione & fuerunt, & hucuſque perdurant: quia neminem vel dejicere, vel removere poterat, qui prædicans talia titubabat. Intellexiſtiſne 1 Imperatorem ex ſuperius memoratis non potuiſſe, ut non dicamus Prælatum ſuum, ſaltem quemlibet removere, qui fuerant olim ipſi remoti; nec dejicere quenquam, qui fuerant jam ante proſtrati?

Corr. Rom. ¶ *Hic etiam citatur a Nicolao alia epiſtola ejuſdem Celeſtini, quæ eſt inter acta ipſius Concilii Epheſini.*

¶ 1 Intellexiſtiſne) *Hic incipiunt propria Nicolai verba.*

C. XXXVII. *Ad judicandum excommunicati non recipiantur.*

Idem Nicolaus Papa *ibidem paulo inferius.*

MIramur *e*, quomodo excommunicati ad judicandum recepti ſint, cum ſecundum Apoſtolicos canones ſine commendatitiis literis in communione ſola recipi prohibeantur. Abſurdum enim eſt, ut cui non licet etiam cum minimis juxta ſacras regulas communicare, liceat penes vos etiam de majoribus judicare.

Gratian. *His auctoritatibus perſpicue monſtratur, quod ex quo aliquis contra fidem cœperit aliquid docere, nec dejicere quenquam valet, nec damnare. §. 1. Objicitur tamen illud Auguſtini f:* Recedentes a fide, nec baptiſma, nec baptizandi poteſtatem amittunt. *Cum ergo Sacerdotalem unctionem utraque poteſtas, videlicet baptizandi, & excommunicandi ſequatur, a fide recedentes aut utramque retinebunt, aut utraque carebunt. Sed aliud eſt poteſtas officii, aliud executio. Plerumque officii poteſtas vel accipitur, veluti a Monachis in Sacerdotali unctione, vel accepta ſine ſui executione retinetur, veluti a ſuſpenſis, quibus adminiſtratio interdicitur, poteſtas non aufertur. A fide itaque recedentibus poteſtas non adimitur, ſicut redeuntibus non redditur: ne non homini, ſed Sacramento injuria fieri videatur. Unde ab hæreticis baptizati, vel ordinati, cum ad unitatem Catholicæ fidei redierint, ſi forte intuitu Eccleſiaſticæ pacis in ſuis recipiantur ordinibus, non iterabitur ſacramentum, quod in forma Eccleſiæ probabitur miniſtratum: ſed per impoſitionem manus præſtabitur virtus ſacramenti, quæ extra Eccleſiam nulli docetur eſſe collata. Cum ergo utraque poteſtas in hæreticis remaneat, ſi hæreticus Catholicum, vel alium hæreticum excommunicaverit, ut in communionem ſuæ hæreſis illum deducat, quia iniqua eſt ſententia, pondere caret. §. 2. Quod ſi in Catholicum prave viventem, vel in hæreticum flagitiis, vel facinoribus deditum, ut alias ad recte vivendi normam uterque redeat, ſententiam dederit, an uterque, an hæreticus tantum ejus ſententia teneatur, merito quærendum videtur. Poteſt autem dici Catholicum ſententia hæretici minime teneri. Non enim poteſt oris gladio ferire, quem accuſare, vel in quem teſtificari non valet. Si enim quod divina teſtimonia non ſequuntur, quia extra Eccleſiam ſunt, pondus humani teſtimonii perdiderunt adverſus eos, qui in Eccleſia eſſe videntur, nec adverſus eoſdem Eccleſiaſticæ auctoritatis pondus habere poterunt, qui ab ejus fide diſceſſiſſe probati ſunt, atque ideo ab Eccleſia ſunt condemnati. In a hæreticum autem poteſtatem habere videtur hæreticus, ſicut & diabolus poteſt in malis, tanquam in pecore ſuo.*

C. XXXVIII. *Pro aliquo facinore ab hæreticis excommunicatus, a Catholicis non eſt recipiendus.*

Unde ſcribit Auguſtinus *Vincentio Donatiſtæ, & Rogatiſtæ epiſt. 48.*

QUiſquis *b* pro aliquo flagitio, vel facinore projectum a vobis ita ſuſcipit, ut ſuſcipiuntur, qui excepto errore, quo a nobis ſeparamini, ſine crimine apud vos vixerunt, diſplicet nobis. Sed nec facile iſta monſtratis: & ſi monſtretis, nonnullos toleramus, quos corrigere, vel punire non poſſumus: neque propter paleam relinquimus aream Domini: neque propter piſces malos rumpimus retia Domini: neque propter hœdos in fine ſegregandos deſerimus gregem Domini: neque propter vaſa facta in contumeliam migramus de domo Domini.

C. XXXIX. *Quiſquis propter diſciplinam ab hæreticis excommunicatur, non eſt a Catholicis recipiendus.*

Idem *ad Euſebium epiſt. 169.*

SUbdiaconus *c* quondam Spanienſis Eccleſiæ, vocabulo Primus, cum ab acceſſu indiſciplinato Sanctimonialium prohiberetur, atque ordinata, & ſana præcepta contemneret, a Clericatu remotus eſt. *& infra.* §. 1. Ego *d*, ſi Domino placet, iſtum modum ſervo, ut quiſquis apud eos propter diſciplinam degradatus ad catholicam tranſire voluerit, in humiliatione pœnitentiæ recipiatur, quo & ipſi eum forſitan cogerent, ſi apud eos manere voluiſſet.

Gratian. *Sed illud Auguſtini e intelligitur dictum non propter ſententiam, cujus poteſtas nulla eſt extra Eccleſiam: ſed in deteſtationem criminum, quæ in hæreticis, ſicut in Catholicis æque ſunt punienda. Poteſt tamen illud Auguſtini f de poteſtate baptizandi intelligi, non ligandi, aut ſolvendi, vel cetera ſacramenta miniſtrandi. Baptiſma namque ſive ab hæretico,*

a 1. Cor. 1. b Ivo p. 14. c. 58. Pann. l. 5. c. 134. c *Nicolaus ib. ex eadem Celeſtino ad Clerum Conſtantinop.* d *Ivo p. 14. c. 59. Pann. l. 5. c. 135.* e *In can. Apoſt. 23. al. 33. & in Conc. Antioch. c. 7. 11. q. 1. quod quidam.*

a 2. q. 7. *ſi hæreticus.* b 23. q. 7. c. 1. §. *quiſquis. Polyc. l. 7. c. 5. Ivo p. 3. c. 179.* c *Ivo p. 6. c. 390.* d *Ivo p. 6. c. 391.* e *Sup. ead. c. quiſquis. & c. Subdiaconus.* f *Sup. ead. miramur. in verb. Grat.*

Digitized by Google

retico, ſive a Laico miniſtratum fuerit, dummodo in unitate catholicæ fidei accipiatur, non carebit effectu. Alia vero ſacramenta, ut ſacri corporis, & ſanguinis Domini, excommunicationis, & reconciliationis, ſi ab hæretico, vel catholico non Sacerdote miniſtrentur, vel nullum, vel irritum habebunt effectum. Unde & ab omnibus fidelibus nullatenus ſunt recipienda.

C. XL. *In extremo poſitus etiam ab hæretico pœnitentiam accipere volit.*

Hinc Auguſtinus *ſcribit in 1. libro de baptiſmo contra Donatiſtas c. 2.*

SI *a* quem forte coegerit extrema neceſſitas, ubi Catholicum, per quem accipiat, non invenerit, & in animo pace catholica cuſtodita, per aliquem extra unitatem catholicam poſitum acceperit, quod erat in ipſa catholica unitate percepturus, ſi ſtatim etiam de hac vita migraverit, non eum, niſi Catholicum deputamus. Si autem fuerit a corporali morte liberatus, cum ſe catholicæ congregationi etiam corporali præſentia reddiderit, unde nunquam corde diſceſſerat, non ſolum non improbamus, quod fecit, ſed etiam ſecuriſſime, veriſſimeque laudamus: quia præſentem Deum credidit cordi ſuo, ubi unitatem ſervabat, & ſine ſancti baptiſmi ſacramento (quod ubicunque invenit, non hominum, ſed Dei eſſe cognovit) noluit ex hac vita migrare. Si quis autem, cum poſſet in ipſa catholica accipere, aliqua *b* mentis perverſitate elegerit in ſchiſmate baptizari, etiamſi poſtea 1 venerit ad catholicam Eccleſiam, certum eſt ibi *c* prodeſſe ſacramentum, quod alibi accipi quidem poteſt, prodeſſe autem non poteſt: perverſus, & iniquus eſt, & tanto perniciosius, quanto ſcientius.

Corr. Rom. ℊ 1 Poſtea) *In originali legitur*, etiamſi poſtea venire ad catholicam cogitat, quia certus eſt ibi prodeſſe ſacramentum, quod alibi accipi quidem poteſt, prodeſſe autem non poteſt: perverſus &c. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum.*

C. XLI. *Per annum pœniteat, qui de manu hæretici neſciens prohibitam communionem accepit.*

Item Julius Papa *d.*

SI *e* quis dederit, aut acceperit communionem de manu hæretici, & neſcit, quod catholica Eccleſia contradicit, poſtea intelligens, annum integrum pœniteat. Si autem ſcit, & neglexerit, & poſtea pœnitentiam egerit, decem annos pœniteat. Alii judicant ſeptem, & quidam humanius, ut quinque annos pœniteat. §. 1. Si quis permiſerit hæreticum Miſſam ſuam celebrare in Eccleſia catholica, & neſcit, quadraginta dies pœniteat: ſi pro reverentia ejus, annum integrum pœniteat: ſi pro damnatione Eccleſiæ catholicæ, & conſuetudinis Romanorum, projiciatur ab Eccleſia, ſicut hæreticus, niſi habeat pœnitentiam: ſi habuerit, decem annos pœniteat. Si receſſerit ab Eccleſia catholica in congregationem hæreticorum, & aliis perſuaſerit, & poſtea pœnitentiam egerit, duodecim annos pœniteat, tres 1 extra Eccleſiam, ſeptem inter Audientes, & duos adhuc extra communionem. De his in canone dicitur, ut duodecimo 2 anno communionem ſine oblatione percipiant.

Corr. Rom. ℊ 1 Tres extra) *Apud Burchardum, & Ivonem legitur*, quatuor extra Eccleſiam, ſex inter Audientes &c.

ℊ 2 Duodecimo) *Burchardus, & Ivo habent*, decimo.

C. XLII. *Potius eſt mortem accipere, quam de manu hæretici communionem accipere.*

Item Gregorius Papa *lib. 3. dialog. cap. 31.*

CŒpit *f* Ermenegildus Rex juvenis terrenum regnum deſpicere, & forti deſiderio cœleſte quærens, in ciliciis vinculatus jacens omnipotenti Deo ad ſe confirmandum *a* preces effundere, tantoque ſublimius gloriam tranſeuntis mundi deſpicere, quanto & religatus agnoverat nil fuiſſe, quod potuerit auferri. Superveniente *b* autem Paſchalis feſtivitatis die, intempeſtæ noctis ſilentio ad eum perfidus pater Arianum Epiſcopum miſit, ut de ejus manu ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet, atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus, Ariano Epiſcopo venienti exprobravit, ut debuit, ejuſque a ſe perfidiam dignis increpationibus repulit, quia etſi exterius jacebat ligatus, apud ſe tamen in magno mentis culmine ſtabat ſecurus. Ad ſe itaque reverſo Epiſcopo Ariano pater infremuit, ſtatimque ſuos apparitores miſit, qui conſtantiſſimum confeſſorem Dei illic, ubi jacebat, occiderent. Quod & factum eſt.

QUÆSTIO II.

1 QUod autem poſt mortem nullus excommunicari valeat, vel abſolvi, ex verbis Evangelii monſtratur, quibus dicitur *c*: Quodcunque ligaveris ſuper terram &c. *Super terram, inquit, non ſub terra 1 oſtendens, quod viventes pro varietate ſuorum meritorum ſolvere poſſumus, vel ligare: de mortuis autem ſententiam ferre non poſſumus.*

C. I. *Non poſſunt ab Eccleſia abſolvi poſt mortem, qui in hac vita ab ea noluerunt abſolvi.*

Unde Leo Papa *ſcribens Ruſtico Narbonenſi Epiſcopo epiſt. 90. c. 7. al. epiſt. 92. c. 6.*

DE *d* communione 1 privatis, & ita defunctis.) Horum cauſa Dei judicio reſervanda eſt, in cujus manu fuit, ut talium obitus non uſque ad communionis remedium differretur. Nos autem, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus.

Corr. Rom. ℊ 1 De communione privatis, & ita defunctis.) *Verba hæc in codice canonum ſunt titulus vigeſimi decreti Leonis I. & ea Burch. non habet. Reliqua vero ſunt ipſius Leonis verba.*

C. II. *Eccleſia viventes poteſt ligare, vel abſolvere, non mortuos.*

Item Gelaſius Papa *in commonitorio, Fauſto magiſtro fungenti legationis officio apud Conſtantinopolim.*

LEgatur *e*, ex quo eſt religio Chriſtiana, vel certe detur exemplum in Eccleſia Dei a quibuslibet Pontificibus, ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo denique Salvatore veniam, niſi ſe corrigentibus fuiſſe conceſſam. Auditum enim *f* ſub iſto cœlo nec legitur omnino, nec dicitur, quod eorum voce depromitur: date veniam nobis, dum tamen nos in errore duremus. Id quoque pariter oſtendant, qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua lectione, quove documento, ſive a majoribus noſtris, ſive ab ipſis Apoſtolis (quos potiores merito fuiſſe non dubium eſt) ſeu ab ipſo Domino Salvatore, qui judicaturus creditur vivos, & mortuos, ſive factum eſt unquam, vel faciendum eſſe mandatur? Mortuos ſuſcitaſſe Chriſtum legimus: in errore mortuos abſolviſſe non legimus. Et qui certe hoc faciendi ſolus habuit poteſtatem, B. Petro *g* principaliter mandat Apoſtolo: *Quæ ligaveris ſuper terram, ligata erunt & in cælis, & quæ ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis.* Super terram, inquit. Nam in hac ligatione defunctum nuſquam dixit abſolvi.

Corr. Rom. ℊ *In commonitorio, ex quo ſumptum eſt caput hoc, antea narratur, Senatores Conſtantinopolitanos petiiſſe*

a *Polyc. l. 7. t. 2. Anſ. l. 9. c. 49. Ivo p. 2. c. 170.* b *al. per aliquam mentis perverſitatem.* c *al. illi.* d *al. Eutychianus.* d *al. ex pœnitentiali Theod.* e *Polycar. l. 7. t. 5. Burch. l. 19. c. 105. Ivo p. 15. c. 117.* f *Polyc. l. 7. t. 6.*

a *al. confortandum.* b 1. *q.* 1. *ſuperveniente.* c *Matth. 16.* d *Burch. l. 11. c. 32. Ivo p. 14. c. 60. Pann. l. 5. c. 118. vide infr. eod. c. 38. 11. q. 3. c. 37.* e *Polyc. l. 7. t. 11.* f *al. autem.* g *Matth. 16.*

a Gelaſio, ut ſibi liceret communicare cum Achatio ab Apoſtolica ſede excommunicato, hancque ſibi veniam concedi popoſciſſe. Quorum abſurdam petitionem rejiciens Gelaſius, hæc, quæ in hoc capite continentur, ipſi Fauſto, quem Conſtantinopolim mittebat, in commonitorio ſuggeſſit.

C. III. *Non oportet ab eorum eleemoſynis poſt mortem abſtinere, quibus in vita communicare non deſtitimus.*

Item Urbanus II. *Gurmundo Epiſcopo.*

SAne *a* quod ſuper Richardo filio Borelli veſtra fraternitas ſe egiſſe innotuit pro zelo Dei, & animatum charitate, laudamus. Sed non adeo timendum, non adeo eſt vobis ab ejus eleemoſynis abſtinendum. Inter cæteros quippe noſtræ fidei Patres B. Leo *b* Papa Doctor egregius: *Quibus vivis*, inquit, *non communicavimus, nec mortuis communicare debemus*. Conſtat ergo, quoniam quibus vivis (ut ex oppoſito loquamur) communicavimus, mortuis quoque communicare poſſumus. Nos plane inter duo oppugnantia poſiti, inter impios videlicet, & Schiſmaticos, Schiſmaticis ullo modo communicare non poſſumus, aut licet: peccatoribus vero, & prædonibus diſpenſative propterea *c* communicamus, quia & Eccleſiam hactenus ſuſtentaverunt, & ſe fideles in poſterum polliceantur. Alioquin oportet nos de hujus mundi partibus exire. Sub qua etiam ſponſione nos eis nuper in B. Petri natalitiis abſolutionem induſimus. Quia ergo prædictus vir neque nominative excommunicatus, neque communicans *d* eum excommunicatis ex nomine exiit, ſed in Domini ſui fide, atque ſervitio permanſit, licet nobis diſpenſative, id eſt, quamdiu eos patimur, ejus eleemoſynis communicare, & defuncti animam Chriſtianæ religionis modis omnibus adjuvare.

C. IV. *De eodem.*

Item Gelaſius Papa *univerſis Epiſcopis per Dardaniam, ſive per Illyricum conſtitutis.*

NEc *e* quiſquam omnino vobis perſuadeat, Achatio prævaricationis ſuæ crimen fuiſſe laxatum: quia, qui poſtquam in collegium recidens pravitatis jure meruit ab Apoſtolica communione ſecludi, in hac eadem perſiſtens damnatione defunctus eſt, abſolutionem, quam ſuperſtes nec quæſivit omnino, nec meruit, mortuus jam non poteſt impetrare. Siquidem ipſis Apoſtolis Chriſti voce delegatum eſt: *Quæ f ligaveritis ſuper terram &c.* Cæterum jam de eo, qui in divino eſt judicio conſtitutus, nobis fas non eſt aliud decernere, præter id, in quo eum dies ſupremus invenit. Atque ideo, niſi ejus nomine refutato, cæteriſque conſortibus hujus erroris, cum nullo prorſus eorum participare debeatis menſæ Dominicæ puritatem, quam majores noſtri ſemper ab hæretica magnopere ſervaverunt pollutione diſcretam.

Corr. Rom. ¶ *Epiſtola, ex qua hoc caput acceptum eſt, extat inter alia ſcripta Gelaſii in vetuſto codice Vaticano: in quo etiam multæ aliorum Pontificum epiſtolæ habentur.*

C. V. *Incorrigibilis damnationis ſententia relaxari non poteſt.*

Item Leo Papa *epiſt. 13. ad Pulcheriam Auguſtam.*

DAmnationis ſententiam quicunque meretur accipere, ſi in ſuo ſenſu voluerit permanere, nullus relaxare poterit.

Corr. Rom. ¶ *Verba Leonis de Eutyche agentis ſunt hæc:* Qui dum videret inſipientiæ ſuæ ſenſum catholicis auribus diſplicere, revocare ſe a ſua opinione debuerat, nec ita Eccleſiæ præſules commovere, ut damnationis ſententiam mereretur: quam utique, ſi in ſua ſententia voluerit permanere, nullus poterit relaxare.

a *Ivo p. 14. c. 68.* b *Sup. rad. de communione.* c *al. pro tempore.* d *1. Cor. 5.* e *Anſ. l. 12. c. 30. Polyc. l. 7. t. 1.* f *Matth. 16.*

§. 2. Gratian. *His auctoritatibus probatur, quod viventes, non mortuos ſolvere poſſumus, vel ligare. Verum hoc non de omni crimine intelligendum eſt. Sunt enim quædam crimina, de quibus etiam poſt mortem accuſari poteſt quilibet, vel damnari, velut hæreſis.*

C. VI. *Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi.*

Unde in prima actione V. Synodi legitur.

SAne 1, profertur *a* a quibuſdam, qui dicunt oportere poſt mortem hæreticos anathematizari, & ſequi in hoc doctrinam ſanctorum Patrum, qui non ſolum viventes hæreticos condemnaverunt, ſed & poſt mortem, utpote in ſua impietate mortuos: ſicut eos, qui injuſte condemnati ſunt, revocaverunt poſt mortem, & in ſacris diptychis adſcripſerunt. Quod factum eſt & in Joanne, & in Flaviano religioſæ memoriæ Epiſcopis Conſtantinopolitanis. *Item in actione quinta.* §. 1. Auguſtinus *b* ait: *Si forte iſti libri ita deſignant traditorem ſuum, ſicut Dominus deſignavit Judam, legatur in eis nominatim, & expreſſe vel Cæcilianum, vel ordinatores, eorundem librorum fuiſſe traditores, & ſi non eos anathematizavero, ipſe cum* c *eis judicer tradidiſſe. & infra* in eadem actione. §. 2. Quæ modo recitata ſunt, Auguſtinus ſanctæ memoriæ conſuluit, & conveniunt 3 ſtatui tenenti ab initio Eccleſia. Impium vero dogma jam inculpatum 4, & condemnatum eſt: & eos, qui tali dogmati obnoxii ſunt, anathematizari vult Eccleſiæ traditio, licet etiam mortui eſſent. Ideo ſanctæ memoriæ Auguſtinus dicit: *Quod ſi modo convinceretur Cæcilianus de his, quæ inferuntur ei, etiam poſt mortem eum anathematizo.* Item ſupra in eadem actione. §. 3. Multi *d* Epiſcopi congregati, & quædam de diverſis cauſis ad Eccleſiaſticum ſtatum pertinentibus diſponentes, ſtatuerunt de Epiſcopis defunctis, qui hæreticis ſuas facultates reliquerunt *e*, ut etiam poſt mortem anathemati ſubjiciantur. Sunt vero etiam & Auguſtini ſanctæ memoriæ epiſtolæ dicentes, quod ſi qui in vita ſua non recte ſapuerunt, licet non condemnati fuiſſent adhuc viventes, tamen demonſtrato peccato, iſti etiam poſt mortem anathemati ſubjiciantur. *Item infra.* §. 4. *Si f vera eſſent, quæ ab eis objecta ſunt Cæciliano, & nobis poſſunt aliquando monſtrari, ipſum jam mortuum anathematizaremus.* Item infra. §. 5. *Dicis g licere mihi etiam modo de mortuis judicare: quia judicium non tantum de vivis, ſed etiam de mortuis fieri poteſt.* & infra. §. 6. Rambulas ſanctæ memoriæ, Epiſcopus factus Edeſſenæ civitatis, qui in Sacerdotibus explenduit *h*, Theodorum ipſum Mopſueſtenum etiam poſt mortem in Eccleſia anathematizavit. *Item infra.* §. 7. Romanorum etiam Eccleſia ante annos paucos 5 Dioſcorum, qui fuit Papa ejuſdem Eccleſiæ, & poſt mortem anathematizavit, cum nec in fide peccaſſet. Et hoc ſciunt omnes, qui degunt Romæ: & maxime qui in dignitatibus exiſtunt; qui etiam eidem Dioſcoro communicatores permanſerunt uſque ad ejus mortem. *Item infra.* §. 8. Si ad tempora Theophili ſanctæ memoriæ, vel ſuperius aliquis recurrerit, etiam Origenem inveniet poſt mortem anathematizatum. Quod etiam nunc in iſto *i* fecit & veſtra ſanctitas, & Virgilius religioſiſſimus Papa antiquioris Romæ. *Item infra.* §. 9. Sancta *k* Synodus dixit. Sufficiunt quidem, quæ dicta, & prolata ſunt, Eccleſiaſticam traditionem demonſtrare, quod oportet hæreticos & poſt mortem anathematizari. *Item in eadem collatione octava.* §. 10. Sancta Synodus dixit. Auguſtini ſanctæ memoriæ, qui inter Africanos

Epiſcopos

a *Ivo p. 14. c. 62. Pann. l. 5. c. 115. & ſeq.* b *In lib. de unitate Eccleſiæ c. 3.* c *al. cum judicer.* d *in Conc. Afric. c. 84.* e *al. relinquunt.* f *Aug. epiſt. 50. ad Bonif.* g *Aug. contra Creſconium l. 3. c. 39.* h *al. reſplenduit.* i *al. ipſa.* k *Ivo p. 14. c. 63.*

Digitized by Google

Epiſcopos ſplenduit, diverſæ epiſtolæ recitatæ ſunt, ſignificantes, quod oportet hæreticos & poſt mortem anathematizari. Talem autem Eccleſiaſticam traditionem & alii Africani reverendiſſimi Epiſcopi ſervaverunt; ſed & Romana ſancta Eccleſia quoſdam Epiſcopos & poſt mortem anathematizavit, licet pro fide in vita ſua non eſſent accuſati: & utrumque apud nos habita geſta ſignificant.

Corr. Rom. ¶ *Hoc caput ſumptum eſt ex variis locis quintæ Synodi, quemadmodum fere ſe habet in Colonienſi quatuor tomorum editione.*

¶ 1 Sane) *In epiſtola Imperatoris Juſtiniani, quæ refertur in prima confeſſione, ſeu collatione ipſius quintæ Synodi hic locus ſic habet:* Hortamur autem etiam illud diſceptare, quod varie profertur ab his, qui dicunt non oportere &c. *Sed ſententia non valde diverſa.*

¶ 2 Diptychis) *Sic emendatum eſt ex ipſa Concilio, cum antea legeretur,* Dicticis. *Diptycha vero duæ tabulæ erant, quarum altera vivorum, altera mortuorum ea nomina continebat, quæ in Miſſa recitabantur: tranſlato vocabulo ab oſtreorum diptycho, cujus mentionem facit B. Ambroſius Hexam. l. 5. c. 8. De hujuſmodi autem Eccleſiaſticis diptychis partim vivorum, partim mortuorum, partim utrorumque fit mentio in epiſtola Innocentii I. ad Decentium c. 2. & in epiſtola B. Auguſtini 137. Clero, & plebi Eccleſiæ Hipponenſis, ſupra 2. quæſt. 1. c.* nomen. *&* 11. *q.* 3. *c.* quid obeſt. *& in epiſtola Gelaſii ad Anaſtaſium Auguſtum, & in epiſtola Epiſcoporum Ægyptiacæ diœceſis ad Anatolium, quæ habetur poſt Concilium Chalcedonenſe, & alibi ſæpe.*

¶ 3 Et conveniunt) *Sic eſt emendatum ex ipſa Synodo, antea legebatur,* & ſtatuit teneri.

¶ 4 Inculpatum) *In gloſſa interlineari duorum vetuſtorum Gratiani codicum habetur,* id eſt valde culpatum.

¶ 5 Dioſcorum) *In antiquis Pontificalibus in vita Bonifacii II. hæc leguntur:* Hic (*ſcilicet Bonifacius*) cum Dioſcoro ordinatus eſt, ſub contentione: Dioſcorus in Baſilica Conſtantiniana, Bonifacius vero in Baſilica Julii. Fuit itaque diſſenſio in Clero, & populo, & Senatu dies viginti octo, donec defunctus eſt Dioſcorus V. Idus Octobris. Ipſis diebus Bonifacius zelo ductus cum grandi amaritudine coacta Synodo ſub vinculo anathematis chirographo damnavit Dioſcorum, & reconciliavit Clerum: quem chirographum in Eccleſiæ archivio recluſit.

QUÆSTIO III.

1. QUod autem pro peccato alicujus tota familia excommunicanda ſit, multorum exemplis probatur. *Pro peccato namque a Sodomitarum parvuli eorum, qui beneficia ætatis paterna flagitia neſciebant, cœleſti igne ſunt conſumpti. §. 1. Item b pro peccato Amalechitarum non ſolum parvuli eorum, ſed etiam bruta animalia uſque ad mingentem ad parietem juſſa ſunt a Domino deleri. §. 2. Item c Dathan, & Abiron auctores ſchiſmatis fuerunt contra Moyſen, & Aaron: nec tantum ipſi ſoli, ſed omnis ſubſtantia eorum cum ipſis deſcendit ad inferos. §. 3. In Novo etiam Teſtamento nonnunquam peccatis exigentibus gravis peſtilentia deſæviſſe legitur, quæ etiam illos involvit, qui peccati conſcientiam non habebant. Si ergo tam ſeveriſſime pro peccatis parentum inveniuntur parvuli puniti, non dubium eſt, quin pro peccatis eorundem ſententia excommunicationis pariter ferri valeant. §. 4. His ita reſpondetur. Pro peccatis parentum parvuloſ corporaliter flagellari, ex verbis Evangelii apparet, ubi diſcipuli de cæco nato Chriſtum interrogaſſe dicuntur:* Rabbi d, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur? *In quibus etiam illud completur, quod Dominus ait ad Moyſen e:* Ego ſum Deus zelotes, viſitans peccata patrum in filios uſque in tertiam, & quartam generationem. *Spiritualiter autem peccatis parentum parvuli non tenentur, ex quo per ſacramentum regenerationis ab originali peccato fuerint emundati. Unde per f Ezechielem Dominus ait:* Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, neque pater iniquitatem filii: juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum. *Quæcunque etiam peccata parentes commiſerunt, ex quo filius perſonaliter ab eis ſeparatus fuerit, ei non imputantur ad pœnam. Unde peccato Adæ, ideo omnes poſteri teneri dicuntur, quia nondum aliquis ex illa materialiter fuerat profeminatus. Quia vero apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed vita eorum quæritur, patet, quod non eſt notandus ſententia, quem peccati macula non inficit. Hinc a Paulus Corinthiis ſcribens ait:* Si quis frater nominatur fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, cum hujuſmodi nec cibum ſumere debetis. *Ex quibus verbis datur intelligi, quod niſi primum aliquis nominatus 1 fuerit de crimine, id eſt, vel coram judice accuſatus, & convictus, vel in jure ipſe de ſe fuerit confeſſus, quod nec ſententia eſt feriendus, nec ab ejus communione abſtinendum. Non ergo pro alicujus peccato tota familia excommunicanda eſt.*

Corr. Rom. ¶ 1 Nominatus) *Hæc explanatio loci B. Pauli ad Corinthios & hic, & ſupra* 11. *q.* 3. ad menſam. §. evidenter. *videtur accepta ex verbis B. Auguſtini in lib. 50. homiliarum, hom. ultima cap. 12. ſup. 2. q. 1. c.* multi.

C. I. *Pro peccatis patris non eſt filius anathematizandus.*

Unde Auguſtinus *ſcribit ad Auxilium Epiſcopum epiſt. 75.*

SI habes b de hac re ſententiam, certis rationibus, vel Scripturarum teſtimoniis exploratam, nos quoque docere digneris, quomodo recte anathematizetur pro patris peccato filius, aut pro mariti, uxor; aut pro Domini, ſervus: aut quiſquam etiam in domo nondum natus, ſi eodem tempore, quo univerſa domus eſt anathemate obligata, naſcatur, nec ei poſſit per lavacrum regenerationis in mortis periculo ſubveniri. Hæc 1 enim fuit corporalis pœna, qua legimus quoſdam contemptores Dei cum ſuis omnibus, qui ejuſdem impietatis participes fuerunt, pariter interfectos. Tunc quidem d ad terrorem viventium mortalia corpora perimebantur, quandoque utique moritura. Spiritalis autem pœna, qua fit, quod ſcriptum eſt: *Quæ ligaveris in terra, erunt ligata & in cœlo*, animas obligat, de quibus dictum eſt e: *Anima patris mea eſt: & anima filii mea eſt: anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.* §. 1. Audiſti fortaſſe aliquos magni nominis Sacerdotes cum domo ſua quempiam anathematizaſſe peccantium? Sed forte ſi eſſent interrogati, reperirentur idonei reddere inde rationem. Ego autem, quoniam ſi quis a me quærat, utrum recte fiat, quid ei reſpondeam, non invenio: nunquam hoc facere auſus ſum de quorundam 2 facinoribus unanimiter adverſus Eccleſiam perpetratis, niſi graviſſime commoverer. Sed ſi tibi, quod juſte fiat, Dominus revelavit, nequaquam juvenilem ætatem tuam, & honoris Eccleſiaſtici rudimenta contemno. En adſum: ſenex a juvene Coepiſcopo, & Epiſcopus tot annorum a collega nec dum anniculo paratus ſum diſcere, quomodo vel Deo, vel hominibus juſtam poſſimus reddere rationem, ſi animas innocentes pro ſcelere alieno (ex quo non trahunt, ſicut ex Adam, in g quo omnes peccaverunt, originale peccatum) ſpiritali ſupplicio puniamus. Etenim Claſſiciani filius, etſi traxit ex patre primi hominis culpam ſacro fonte baptiſmatis expiandam, tamen quicquid, poſteaquam eum genuit, peccati pater ejus admiſit, ubi particeps ipſe non fuit, ad eum non pertinere quis ambigit? Quid 3 dicam de conjuge? Quid de tot animabus

a *Gen.* 19. b 1. *Reg.* 15. c *Numer.* 16. d *Joan.* 9. e *Exod.* 20. f *Ezech.* 18.

a 2. *Cor.* 5. *mutatis aliquantulum verbis.* b *Ivo p.* 14. *c.* 44. *Pann. l.* 5. *c.* 126. c *al. quippe.* d *Matth.* 16. e *Ezechiel.* 18. f *Rom.* 5.

bus in univerſa familia? Unde ſi una anima per iſtam ſeveritatem, qua tota domus iſta anathematizata eſt, ſine baptiſmate de corpore exeundo perierit, innumerabilium mors corporum, ſi de Eccleſia homines innocentes violenter abſtrahantur, & interficiantur, huic damno non poteſt comparari. Si ergo de hac re potes reddere rationem, utinam & nobis reſcribendo præſtes, ut poſſimus & nos! Si autem non potes, quid tibi eſt inconſulta commotione animi facere, unde ſi interrogatus fueris, rectam rationem non valeas invenire? Hæc autem dixi, etiam ſi filius noſter Claſſicianus aliquid admiſit, quod tibi anathemate plectendum juſtiſſime videretur.

Corr. Rom. ¶ 1 Hæc enim fuit] *Sic etiam apud Ivonem, & in Pannormia: in epiſtola autem ipſa legitur*: Neque enim hæc corporalis eſt pœna, qua legimus quoſdam contemptores Dei cum ſuis omnibus, qui ejuſdem impietatis participes non fuerunt, pariter interfectos. *Verum ob gloſſam, & doctorum dicta nihil eſt mutatum.*

¶ 2 De quorundam] *Eadem gloſſa obſtitit, ne hoc mutaretur: itemque quoniam cum Ivone, & Pannormia concordat. In originali autem eſt*, cum de quorundam facinoribus, immaniter adverſus Eccleſiam perpetratis, graviſſime permoveres.

¶ 3 Quid dicam de conjuge] *Verba hæc deſunt in cæteris editionibus epiſtolarum, excepta Antuerpiana. Sunt autem in codice illarum Vaticano, & apud Ivonem, & in Pannormia.*

2 pa Grat. *Ut ergo ex hac auctoritate evidentiſſime monſtratur, illicite excommunicatur quis pro peccato alterius: neque aliqua ratione nituntur, qui pro peccato unius in totam familiam ſententiam ferunt excommunicationis. Illicita autem excommunicatio notatum non lædit, ſed excommunicantem.*

C. II. *Qui illicite aliquem excommunicat, ſemetipſum, non illum condemnat.*

Unde Gregorius *ſcribit Magno Mediolanenſi Epiſcopo lib. 2. epiſt. 26.*

COmperimus *a*, quod Laurentius quondam frater, & Coepiſcopus noſter nullis te culpis exigentibus *b* communione privaverit. Ideoque hujus præcepti noſtri auctoritate munitus officium tuum ſecurus perage, & communionem ſine aliqua ſume formidine.

C. III. *Qui non corde, ſed ore maledicunt, labiorum immunditiam contrahunt.*

Item Hieronymus *c in Leviticum.*

QUi negligunt oris maledici conſuetudinem reſecare, etiamſi non ex corde maledicant, etiamſi non voto, & animo iniquo proferant maledicta, tamen immunditiam labiorum (ſecundum Eſaiæ *d* verbum) & inquinamenta oris incurrunt.

C. IV. *Vita, non ſententia quemlibet ligat, vel ſolvit.*

Item Hieronymus *e ubi ſupra.*

I. SI quis *f* non recto judicio eorum, qui præſunt Eccleſiæ, depellatur, & foras mittatur, ſi ipſe non ante exiit, hoc eſt, ſi non ita egit, ut mereretur exire, nihil læditur in eo, quod non recto judicio ab hominibus videtur expulſus. Et ita fit, ut interdum ille, qui foras mittitur, intus ſit, & ille foris, qui intus retineri videtur.

C. V. *De eodem.*

Item Rabanus *de Eccleſiaſticis preſſuris lib. 1.*

NOn in *g* perpetuum damnamur, cum injuſte judicamur, dicente Pſalmo *h*: *Nec damnabit illum, cum judicabitur illi*. Multi Sacerdotum culpam zelo Dei ſe perſequi profitentur: ſed dum indiſcrete hoc agitur, ſacrilegii facinus incurrunt, & dum præcipites quaſi ad emendandum ruunt, ipſi quoque multo magis deterius cadunt.

C. VI. *Qua pœna feriatur, qui illicite aliquem excommunicat.*

Item ex Concilio Pariſienſi *tempore Ludovici.*

DE illicita *a* excommunicatione lex Juſtiniani Imperatoris Catholici, quam probat, & ſervat Catholica Eccleſia, conſtitutione CXXIII. *1* cap. CCCLI. decrevit, ut nemo Epiſcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem, antequam cauſa probetur, propter quam Eccleſiaſtici canones hoc fieri jubent. Si quis autem adverſus eam *b* aliquem excommunicaverit, ille quidem, qui excommunicatus eſt, majoris Sacerdotis auctoritate ad gratiam ſanctæ communionis redeat: is autem, qui legitime non excommunicaverit, in tantum abſtineat a ſacra communione tempus, quantum majori Sacerdoti viſum fuerit: ut quod injuſte fecerit, ipſe juſte patiatur. Et hinc ſanctus Gregorius *c* ad Joannem Epiſcopum injuſte excommunicantem inter cætera ſcribit, dicens: *Caſſatis prius, atque in nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ decretis, ex B. Petri Apoſtolorum Principis auctoritate decernimus, triginta dierum ſpatio te ſacra communione privatum, ab omnipotenti Deo noſtro tanti exceſſus veniam cum ſumma pœnitentia, ac lacrymis exorare. Quod ſi hanc ſententiam noſtram te cognoverimus impleſſe remiſſius, non jam tantum injuſtitiam, ſed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoſcas, adjuvante Domino, ſeverius puniendam*: quia nemo præpropere vel præpoſtere, ſcilicet non commonitus, neque conventus *d*, eſt judicandus. §. 1. De conventione autem hujuſmodi patratoris manifeſtorum criminum lex *e* dicit: *Quicunque tribus auctoritatibus juditis conventus, vel tribus edictis ad judicem fuerit provocatus, aut uno pro omnibus peremptorio, id eſt, quod cauſam extinguit, fuerit evocatus, & præſentiam ſuam apud eum judicem, a quo ei denuntiatum eſt, exhibere noluerit, adverſus eum, quaſi in contumacem, judicari poteſt. Quinimo nec retractari per appellationem negotia poſſunt, quoties in contumacem fuerit judicatum.* Et hanc ſententiam de tribus auctoritatibus conventis ex Evangelica auctoritate Celeſtinus *2* ad Neſtorium dicens, & Epheſina *3* Synodus de eodem decernens, & B. Gregorius ad Joannem ſcribens comprobant. §. 2. De peremptorio autem ſcripto *f*, Africanum Concilium demonſtrat de Creſconio, ut ſi conventus reſipiſcere detrectaverit, ſuo contemptu, & ſua contumacia faciente, auctoritate judiciaria protinus excludatur. Item B. Gregorius de ſententia in contumaciam, ſcribens ad Maximum præſumptorem Salonitanum Epiſcopum dixit: *Hortamur, ut ad nos venire omni poſtpoſita excuſatione feſtines: quatenus ſervata juſtitia, hæc, de quibus accuſaris, & cognoſcere, & finire ſecundum canonica inſtituta Chriſto revelante poſſimus. Ita autem fac, ut ad veniendum amplius jam moras non ingeras: ne ipſa te magis abſentia obnoxium his, quæ dicuntur, aſſignet: & nos in te hæc res, non ſolum propter dicta crimina, quæ purgare ſubterfugis, ſed etiam propter inobedientiæ culpam, durius, ſcilicet ut in contumacem, cogat ex Concilio ferre judicium.*

Corr. Rom. ¶ 1 CXXIII.) *Sic eſt in novellis Juſtiniani, & in Epitome Juliani antecesſoris, & in aliquot Gratiani codicibus; licet in aliis ſit CXXVIII. Numerus autem capitis emendatus eſt ex vetuſtis exemplaribus. Olim enim novellæ per capita, non per libros diviſæ citabantur.*

¶ 2 Cœle-

a *Polyc. l. 1. c. 22. Ivo p. 14. c. 17. Pann. l. 5. c. 129.* b *al. exiſtentibus.* c *Origenes hom. 14. ad c. 24. Levit.* d *Eſa. 6.* e *Origenes ib.* f *Infr. ead. cum aliquis.* g *Ivo p. 14. c. 29. Pann. l. 5. c. 192.* h *Pſal. 36.*

a *Ivo p. 14. c. 21. Pann. l. 5. c. 124. 2. q. 1. nemo Epiſcopus.* b *al. ea.* c *lib. 2 ind. 11. epiſt. 6.* d *al. convictus.* e *In Cod. Theod. l. 5. ſententiarum Julii Pauli, tit. 5. partim in interpretatione, partim poſt interpretationem. fr. 15. & 44.* g *lib. 5. epiſt. 3.*

Digitized by Google

§ 2 Celeſtinus] *In Concilio Epheſino Bibliothecæ Vaticanæ, & Lutetiæ impreſſo, in epiſtola ipſa Celeſtini ad Neſtorium hæc leguntur ad hoc caput pertinentia.* Scias volo poſt primam, & ſecundam illius, [*ſcilicet Cyrilli*] & hanc noſtram correptionem, quam conſtat eſſe jam tertiam, ab univerſitate collegii, & conventu Chriſtianorum te prorſus eſſe ſejunctum: niſi mox, quæ maledicta ſunt, corrigantur. *In eodem vero Concilio nuper Ingolſtadii impreſſo epiſtola hæc eſt in tomo primo c. 16.*

§ 3 Epheſina) *In iiſdem Vaticano, & Pariſienſi Epheſini Concilii exemplaribus in epiſtola ipſius Synodi ad Neſtorium hæc habentur*: Ecce autem ſimul præſidente ſancta Synodo, quæ in magna Roma congregata eſt, ſanctiſſimo, & reverendiſſimo fratre, & comminiſtro noſtro Celeſtino Epiſcopo, & tertia te hac conteſtamur Scriptura, &c. *In ſententia vero depoſitionis ipſius Neſtorii poſt mentionem duarum citationum additur*: Canonibus autem præcipientibus evocari tertia vocatione inobedientem, diligentes ad eum rurſus alios ſanctiſſimos Epiſcopos, contumacem invenimus, & renitentem &c. *In Concilio autem Ingolſtadii excuſo tomo 2. c. 2. ſunt expreſſæ tres citationes ipſius Neſtorii.*

C. VII. *Vita, non ſententia ab Eccleſia aliquem ejicit, vel ad eam reducit.*

Item Origenes *ſuper Leviticum hom. 14. ad. c. 24.*

CUm aliquis *a* exit a veritate, a timore Dei, a fide, a charitate, exit de caſtris Eccleſiæ; etiamſi per Epiſcopi vocam minime abjiciatur: ſicut e contrario, dum aliquis non recto judicio foras mittitur, ſcilicet ſi non ante exierit, id eſt, ſi non egerit, ut mereretur exire, nihil læditur. Interdum enim, qui foras mittitur, intus eſt, & qui foris eſt, intus retineri videtur.

Corr. Rom. § *Apud Origenem poſt c.* qui negligunt. *ſup. ead. citatum, ſequitur*: Iſte tamen, qui licet matre Iſraelitide, Ægyptio tamen patre progenitus eſt, exiit, & nominans nomen maledixit. De quo ego puto, quod niſi exiiſſet, nec litigaſſet adverſus verum Iſraelitam, nec nominans maledixiſſet. Exiit enim a veritate, exiit a timore Dei, a fide, a charitate: ſicut ſuperius diximus, quomodo per hæc quis exeat a caſtris Eccleſiæ &c.

C. VIII. *Et qui aperto ſacrilegio, & qui perverſa vita fidelibus non ſociantur, ad Eccleſiam non pertinere probantur.*

Item Auguſtinus *ſermone 11. de verbis Domini.*

DE illis, qui ſunt ab Eccleſia ſegregati, non dicit *b*: *Ea, quæ ſunt Spiritus, non percipientes*, ne ad ſcientiæ perceptionem referrentur *c*: ſed dictum eſt, *Spiritum non habentes*. & infra. §. 1. Hoc *d* utique 1 nullo modo diceret ab Eccleſia ſegregatis, qui dicti ſunt Spiritum non habentes. Sed nec ille dicendus eſt eſſe in Eccleſia, & ad iſtam ſocietatem Spiritus pertinere, qui ovibus Chriſti ficto corde miſcetur. *Sanctus e enim Spiritus diſciplinæ fugiet fictum*. Neque 2 enim ſolum ad Eccleſiam non pertinent, qui ſeparationis aperto ſacrilegio manifeſti ſunt, ſed etiam illi, qui in ejus unitate corporaliter miſti per peſſimam vitam ſeparantur.

Corr. Rom. § *In ſermone indicato B. Auguſtinus agens de iis, qui ſe omnino ab Eccleſia ſeparaverunt, ait, horum ſchiſma longe diverſum eſſe ab illo, quo aliqui in Eccleſiæ unitate permanentes inter ſe diſſentiunt, prout Corinthii faciebant: ad quos Paulus ſcribens epiſtola prima, carnales eos vocat, quia dicerent: Ego ſum Pauli, ego vero Apollo. De illis ergo (inquit B. Auguſtinus) qui plane ſunt ab Eccleſia ſeparati, non eſt accipiendum, quod dicit Apoſtolus 1. Cor. 3.* Ea, quæ ſunt Spiritus, non percipientes, *ſed quod dicit in ſua epiſtola Judas*: Qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes.

a Sent. 4. diſt. 18. ſup. ead. ſi quis. b 1. Cor. 3. c *al. referretur.* d *in epiſt. Judæ.* e *Sap. 1.*

§ 1 Hoc utique) *Repetendum eſt, quod apud B. Auguſtinum antecedit de parvulis, & carnalibus, qui tamen ſunt intra Eccleſiæ unitatem.* Poſtremo [*ait*] ut certiſſime noverimus, quod parvuli in Chriſto, non percipientes, quæ ſunt Spiritus Dei, habent tamen Spiritum Dei, paulo poſt intueamur, quemadmodum eos ipſos increpans ait: *neſcitis, quia templum Dei eſtis: & Spiritus Dei habitat in vobis*. Hoc utique nullo modo diceret ab Eccleſia ſegregatis &c.

§ 2 Neque enim ſolum) *Hinc uſque ad finem non ſunt inventa. Facit tamen ad hanc ſententiam, quod ſcribitur l. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas c. 17.*

C. IX. *A Deo ſeparamus, quos impios demonſtramus.*

Item ex quinta Synodo, *collatione quinta.*

CErtum eſt *a*, quod qui impius demonſtratus eſt, omnimodo ſeparatus eſt a Deo: ſicut etiam ille, qui anathematizatus, tanquam impius ſeparatus eſt. Nihil enim aliud ſignificat anathema, niſi a Deo ſeparationem.

§ 3 ps Gratian. *Illicita ergo excommunicatio, ut ex præmiſſis apparet, non lædit eum, qui notatur, ſed a quo notatur: ac per hoc, qui innocentes ſunt, ex alterius crimine condemnari non poſſunt: ſicut ab imprudentibus familiæ potentum pro peccatis Dominorum ſolent notari. §. 1. Sed adhuc objicitur, quod non ſolum innocentes, ſed nec etiam criminoſi ſententia maledictionis ſunt feriendi. Ait enim Chriſtus in* b *Evangelio*: Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos, benefacite his, qui vos oderunt. *Item* c *Apoſtolus*: Benedicite perſequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. *Item* d. Maledici regnum Dei non poſſidebunt.

C. X. *Ab omni maledicto fideles immunes eſſe oportet.*

Item Hieronymus *in epiſtolam ad Titum initio capitis tertii.*

SI igitur *e* Michael non fuit auſus diabolo, & certe maledictione digniſſimo, judicium inferre blaſphemiæ, quanto magis nos ab omni maledicto puri eſſe debemus. Merebatur diabolus maledictum: ſed per os Archangeli blaſphemia exire non debuit. Relege veteres libros, & vide, quæ tribus in monte Garizio conſtitutæ ſint, ut benedicerent populo, & quæ in monte altero, ut maledicerent: Ruben *f*, qui maculaverat torum parentis, & Zabulon noviſſimus Liæ filius, & ancillarum liberi in monte Heliel *g* ponuntur, ut maledicant his, qui maledictione ſunt digni.

C. XI. *Quos ſignificent illi, qui ad benedictionem, quive ad maledictionem de filiis Iſrael electi ſunt.*

Item *in libro Joſue.* h

CUm ergo in ſingulis quibuſque fidelium talis ſit propoſiti varietas, hoc mihi deſignari videtur in hoc loco, quod dimidii illi, qui juxta montem Garizio incedunt (illum, qui ad benedictiones electus eſt) iſtos figuraliter *i* indicent, qui non metu pœnæ, ſed benedictionum, & repromiſſionum deſiderio veniunt ad ſalutem: illi vero dimidii, qui juxta montem Gebal *k* incedunt, in quo maledictiones prolatæ ſunt, iſtos alios indicent, qui malorum metu, & ſuppliciorum timore complentes, quæ in lege ſcripta ſunt, perveniunt ad ſalutem.

Gratian. *Sed qui pro perſecutoribus juſſit orare, primos parentes pro tranſgreſſione mandati mortis maledicta percuſſit. Cain* l *quoque, quia primæ prævaricationi fratricidium adjunxit,*

a *Ivo part. 14. c. 49. Pann. l. 5. c. 29.* b *Matth. 5.* c *Rom. 12.* d *Galat. 5.* e *in epiſt. Judæ.* f *Deuter. 27.* g *al. Hebal.* h *Origenes hom. 9. ad c. 9. Joſue.* i *al. ſingulariter) orig.* k *al. Hebal.* l *Geneſ. 3.*

Digitized by Google

ſententiam maledictionis a Domino reportavit. Abrahæ a quoque Dominus dixit: Maledicam maledicentibus tibi, & benedicam benedicentibus tibi. *In Evangelio b etiam, cum eſuriens veniret ad ficum, non inveniens fructum in eo, ſua maledictione perpetua ſterilitate ipſam damnavit.* §. 1. *Item c Noe cum verendo ſuo a Cham deriſa cognoſceret, filium ejus Chanaam maledicens dixit:* Maledictus Chanaam, ſit ſervus fratrum ſuorum. *Item d Iſaac, cum benediceret Jacob filio ſuo, ait:* Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. §. 2. *Item ſicut in libro Deuteronomii legitur e, Moyſes ex præcepto Dei duodecim tribus filiorum Iſrael in duas partes diviſit, & ſex tribus juſſit, ut juxta montem Gebal f incedentes, maledictionem tranſgredientium legem vociferarentur: aliis vero præcepit, ut juxta alium montem incedentes, benedictiones obſervantium inclamarent.* §. 3. *In Novo etiam Teſtamento Petrus Apoſtolus legitur Simoni maledixiſſe, cum ait g:* Pecunia tua tecum ſit in perditionem. *Paulus quoque, qui dixerat h:* Benedicite, & nolite maledicere, *fornicatorem i Corinthium juſſit excommunicari. Item in eadem 1 epiſtola ait:* Si quis non fuerit ſecutus doctrinam Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſit anathema, maranatha. *Item k Galatis:* Si Angelus de cœlo veniens aliud vobis evangelizaverit, anathema ſit. §. 4. *Diſtinguendum eſt ergo inter maledictum, quod prohibetur, & maledictum, quod a Domino, & ſanctiſſimis viris rationabiliter profertur. Maledictum, quod prohibetur, eſt illud, quod procedit ex voto ultionis, & odio perſequentis, non ex amore juſtitiæ. Maledictum vero, quo ſancti maledicunt, eſt illud, quod procedit ex amore juſtitiæ, non ex livore vindictæ.*

Corr. Rom. ¶ 1 In eadem] *Antea legebatur, ut etiam in manuſcriptis,* in alia. *Hujus vero loci, ac ſequentis ſenſum retulit Gratianus, non ipſa prorſus Apoſtoli verba.*

C. XII. *Sancti viri non ex voto ultionis, ſed amore juſtitiæ aliquos maledicunt.*

Unde Gregorius *ait in Moral. lib. 4. capite 6.*

CUm ſancti l viri maledictionis ſententiam proferunt, non in hanc ex voto ultionis, ſed ex juſtitiæ m examine prorumpunt. Intus enim ſubtile judicium n aſpiciunt, & mala foris exurgentia, quia maledicto debeant ferire, cognoſcunt; & eo in maledicto non peccant, in quo ab interno o judicio non diſcordant. *Item ſupra cap. quinto.* §. 1. Scriptura ſacra duobus modis maledictum memorat; aliud videlicet, quod approbat, aliud, quod damnat. Aliter enim maledictum profertur judicio juſtitiæ 1, ut in ipſo primo peccante prolatum eſt, cum audivit p: *Maledicta terra, in opere tuo, &c.* & ſicut Abrahæ dicitur q: *Maledicam maledicentibus tibi.* Aliter vero profertur maledictum, quod non judicio juſtitiæ, ſed livore vindictæ promitur: a quo voce Pauli Apoſtoli r prædicantis ceſſare admonemur, qui ait: *Benedicite, & nolite maledicere.*

Corr. Rom. ¶ 1 Juſtitiæ,] *In his, quæ ſequuntur, non omnino refert Gratianus ipſa verba B. Gregorii, neque etiam cæterorum collectorum, licet propius ad eos accedat. Sententia tamen eadem manet.*

C. XIII. *Errantes, & in errorem mittentes excommunicentur.*

Item Pelagius Papa *Angliæ Epiſcopo.*

APoſtolicæ ſ auctoritatis exemplo didicimus, errantium, & in errorem mittentium Spiritus tradendos eſſe Satanæ, ut blaſphemare dediſcant.

a Geneſ. 12. b Matth. 21. c Geneſ. 9. d Geneſ. 17 e Deuter. 27. f *al.* Hebal. g *Act.* 8. h *Rom.* 12. i 1. *Corinth.* 3. & 16. k *Gal.* 1. l *Beda in Acta, cap.* 8. *Ivo p.* 14. *cap.* 4. & 5. *Pann. lib.* 5. *c.* 82. m *alii. juſtitia examinis.* n *Dei judicium*] *vera lectio.* o *alii. æterno.* p *Geneſ.* 3. q *Gen.* 12. r *Rom.* 12. ſ 1. *Cor.* 5.

C. XIV. *Delinquentes corrigantur a Sacerdotibus, incorrigibiles inventi excommunicentur.*

Item Anacletus Papa, *epiſt.* 3.

TAm Sacerdotes a, quam reliqui fideles omnes, ſummam curam habere debent de his, qui pereunt, quatenus eorum redargutione aut corrigantur a peccatis, aut ſi incorrigibiles apparuerint, ab Eccleſia ſeparentur.

C. XV. *Secunda, vel tertia admonitione interpoſita, excommunicationis ſententia procedat.*

Item Gregorius Papa *lib.* 2. *epiſt.* 37. *ad Natalem Epiſcopum.*

DE excommunicationis articulo (quæ tamen interpoſita conditione gradus 1, ſecundo vel tertio jam ut ita dicam, ex neceſſitate ſubjuncta eſt) beatitudo veſtra immerito queritur, cum Paulus Apoſtolus b dicat: *In promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam.*

Corr. Rom. ¶ 1 Gradus,] *In tribus vetuſtis exemplaribus epiſtolarum beati Gregorii, & uno Gratiani legitur,* gradu ſecundo, &c.

C. XVI. *Mali ab Eccleſia ſunt eliminandi.*

Item Hieronymus *in epiſtolam ad Galatas, cap.* 5.

REſecandæ 1 ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ovis a caulis repellenda: ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant, intereant. Arius in Alexandria una ſcintilla fuit, ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt, totum orbem ejus flamma populata eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Reſecandæ] *Apud B. Hieronymum legitur,* ſecandæ putridæ carnes, & ſcabioſum animal a caulis ovium repellendum.

C. XVII. *Pro diverſitate culparum ſubditi a Præpoſitis corripiantur.*

Item Auguſtinus *in libro de correptione, & gratia, cap.* 15.

COrripiantur itaque a Præpoſitis ſuis ſubditi fratres, correptionibus de charitate venientibus pro culparum diverſitate diverſis, vel minoribus, vel amplioribus: quia & ipſa, quæ damnatio nominatur, quam facit Epiſcopale judicium (qua pœna in Eccleſia nulla major eſt) poteſt, ſi Deus voluerit, in correctionem ſaluberrimam cedere, atque proficere. Neque enim ſcimus, quid contingat ſequenti die. An ante finem vitæ hujus de aliquo deſperandum eſt? Aut contradici Deo poteſt, ne reſpiciat c, & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio Spiritus contribulati, cordiſque contriti, a reatu quamvis juſtæ damnationis abſolvat, damnatumque 1 ipſe non damnet? Paſtoralis tamen neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare ab ovibus ſanis morbidam, ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam. Neſcientes enim, quis pertineat ad prædeſtinatorum numerum, quis non pertineat, ſic affici debemus charitatis affectu, ut omnes velimus ſalvos fieri.

Corr. Rom. ¶ 1 Damnatumque] *Sic emendatum eſt ex originali, nec gloſſa viſa eſt impedire. Antea legebatur,* damnatum, quem ipſe non damnat.

C. XVIII. *Qui corrigi nolunt, excommunicationis ferro debent abſcindi.*

Item Proſper *libro ſecundo de vita contemplativa, cap.* 7.

ECce d autem crimina quorumlibet, ſi ipſis criminoſis confiteri nolentibus, undecunque claruerint, quæcunque

a *Burch. l.* 1. *c.* 136. *Ivo p.* 5. *c.* 290. b 2. *Cor.* 10. c *al. recipiat.* d *Ea*] *orig.*

Digitized by Google

que non fuerint patientiæ leni medicamento ſanata, valuri igne quodam piæ increpationis urende ſunt, & curanda. Quod ſi ne ſic quidem æquanimitar ſuſtinentis, ac pie increpentis medele proceſſerit *a* in eis, qui diu portati, & ſeſubriter objurgati corrigi noluerint, tanqnam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abſcindi: ne, ſicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa non fuerit, ſalutem reliquæ carnis putradinis ſuæ contagiona corrumpit; ita iſti, qui amendari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtunt, ſi moribue depravatis in Sanctorum ſocietate permanſerint, eos exempla ſuæ perditionis inficiant 1.

Corr. Rom. ¶ 1 Inficiant.] *Apud Proſperum continuo ſequitur cap.* porro. *infra de pœnitentia, diſt.* 1.

C. XIX. *Excommunicandus eſt, qui duas ſimul uxorec habere præſumit.*

Item Nicolans Papa *Lothario Regi.*

AN non *b* diſtricta ultione feriendus es, qui in duabus uxoribue adulterium Lamech, & flagitium imitatus eſſe dignoſcetis? Quod Dominus non niſi poſt ſeptuaginta ſeptem generationes ſuo ſalutifero adventu delevit: cum Cain fratricidium ſeptima generationa aquis abolitum ſit cataclyſmi.

C. XX. *Falſi teſtes, & homicidæ communione priventur.*

Item ax Concilio Agathenſi, *c.* 37.

ITaque cenſuimue c homicidae, & falſos teſtes a communione Ecclaſiaſtica ſubmovendos: niſi pœnitentiæ ſatisfactione crimina admiſſa diluerint.

C. XXI. *Excommunicetur potens, qui Clericum, pauperem, vel Religioſum ſpoliare præſumit.*

Item ex Concilio Toletano I. *cap.* 11.

II. SI quis *d* da potentibus Clericum, aut quemlibet pauperem 1, aut Religioſum expoliaverit, & mandaverit eum ad ſe venire Epiſcopus, ut audiatur, & contempſerit: invicem mox ſcripta percurrant per omnes Epiſcopos Provinciæ, & quoſcunque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur ipſe, donec obediat, & reddat aliena.

Corr. Rom. ¶ 1 Pauperem,] *In pleriſque vetuſtis, & apud Anſelmum, & in codicibus Concilii impreſſis, & manuſcriptis eſt,* pauperiorem.

C. XXII. *De eodem.*

Ex dictis Gregorii Papæ.

QUiſquis per *e* dolum manum ſuam mittit in Chriſtum Domini, id eſt, in Epiſcopum, vel Presbyterum (quia ſacrilegium grave committit,) & ſi quis Eccleſiam Dei vaſtat, aut impugnet, aut incendit (quia & hoc graviſſimum eſt ſacrilegium,) placuit ſanctæ Synodo, ut 1 imprimis omnia bona ejus proſcriptiona publicentur: deinde in uno loco, id eſt, in monaſterio incluſus pœniteat omnibus diebus vitæ ſuæ.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc abeſt a pleriſque manuſcriptis. Burchardus autem, & Ivo citant ex Concilio Gangrenſi.*

¶ 1 Ut inprimis] *Apud Burchardum, & Ivonem legitur,* ut in uno loco, &c. *ſine verbis illis, quæ hic ſunt interjecta.*

C. XXIII. *Communione privetur, qui Romipetas, vel peregrinos, vel mercatores moleſtare præſumit.*

Item Calixtus Papa.

III. SI quis Romipetas, & peregrinos, & Apoſtolorum limina, & aliorum Sanctorum oratoria viſitantes capere, ſeu rebus, quas ferunt, ſpoliare, & mercatores novis teloniorum, & pedagiorum *f* exactionibus moleſtare tentaverit, donec ſatisfecerit, communiona careat Chriſtiana.

C. XXIV. *Excommunicentur, qui Oratores, & Eccleſiae bonaque earum, & perſonae ibi ſervientes infeſtare præſumunt.*

Item Urbanus Papa.

PAternarum traditionum exemplis commoniti, paſtoralis officii debitum perſolventes, Eccleſias cum bonis ſuis, tam perſonis, quam poſſeſſionibus, Clericos videlicet, ac Monachos, eorumque Converſos 1, Oratores quoque, cum ſuis nihilominus rebus, quas ferunt, tutos, & ſine moleſtia eſſe ſtatuimus. Si quis autem contra hoc facere præſumpſerit, & poſtquam facinus ſuum recognoverit, intra dierum triginta ſpatium competenter non emendaverit, a liminibus Eccleſiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Converſos,] *In codicibus impreſſis ſequebatur,* vel commiſſos, *quæ ſunt expuncta, quia abſunt a pleriſque manuſcriptis Gratiani exemplaribus, & vetuſto quodam codice: in quo quidem extremo & his, & alii tres canones deſcripti ſunt, tanquam fragmentum alicujus Concilii.*

C. XXV. *Qui Oratoribus, vel pauperibus non arma ferentibus in malum obviaverint, excommunicentur.*

Item Nicolaus Papa *omnibus Epiſcopis.*

ILli *a*, qui peregrinos, vel Oratoras cujuſcunque ſancti, ſive Clericos, ſive Monachos, vel fœminas, aut inermes pauperes deprædati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obviaverint, anathematis vinculo feriantur, niſi digne emendeverint. §. 1. Pax vero illa, quam treugam dicimus, ſic obſervetur, ſicut ab Archiepiſcopis, & Epiſcopis uniuſcujuſque provinciæ conſtituta eſt. Qui autem eam infregerit, excommunicationi ſubdatur.

4 pars. Gratian. *Quia vero ſermo de Hæreticis habetur, videndum eſt, quid interſit inter ſchiſma, & hæreſim: & qui ſint Hæretici; & quot ſint Hæreticorum ſectæ.*

C. XXVI. *Schiſmatis, & hæreſis differentia.*

Differentiam autem inter ſchiſma, & hæreſim Hieronymus *in epiſt. ad Titum* b, *c.* 3. *aſſignat, dicens.*

INter *c* hæreſim, & ſchiſma hoc intereſſe arbitrentur, quod hæreſis perverſum dogma habeat, ſchiſma propter *d* Epiſcopalem diſſenſionem ab Eccleſia 1 pariter ſeparet. Quod quidem in principio aliqua ax parte intelligi poteſt 2, cæterum nullum ſchiſma non aliquam ſibi confingit hæreſim, ut recte ab Eccleſia receſſiſſe videatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Ab Eccleſia] *In codicibus horum commentariorum in Germania, in Gallia, & Ferrariæ excuſis, itemque duobus manuſcriptis Vaticanis legitur,* ab Eccleſia ſeparetur.

¶ 2 Poteſt,] *Sequebatur,* diverſum, *quæ vox abeſt a memoratis editionibus, & Vaticanis exemplaribus.*

C. XXVI. *Unde hæreſis dicatur.*

Unde autem hæreſis dicatur, in epiſtolam ad Galatas, c. 5. Hieronymus *e diffinit ita dicens.*

HÆreſis *f* Græca ab electione dicitur, quod ſcilicet eam ſibi unuſquiſque eligat diſciplinam, quam putat eſſe meliorem. Quicunque *g* igitur aliter Scripturam intelligit, quam ſenſus Spiritus Sancti flagitet, quo ſcripta eſt, licet de Eccleſia non receſſerit, tamen Hæreticus appellari poteſt, & de carnis operibus eſt, eligens, quæ pejora ſunt.

5 pars. Gratian. *Qui vero proprie dicantur Hæretici,* Auguſtinus *in lib. de utilitate credendi, c.* 1. *oſtendens, ait.*

a *al. profecerit.* b *Ivo p.* 8. *c.* 227. *Geneſ.* 4. c *Burch. l.* 6. *c.* 29. *Ivo p.* 10. *c.* 38. *&* 158. d *Anſ. l.* 7. *c.* 173. e *Burch. l.* 10. *c.* 63. *Ivo p.* 12. *c.* 86. *& p.* 13. *c.* 65. f *al. pedaticorum.*

a *Pann. lib.* 5. *c.* 114. b *Ad locum*] *Hæreticum hominem.*] c *Polyc. lib.* 7. *tit.* 5. *Anſ. l.* 12. *c.* 49. d *al. poſt Epiſcopalem deceſſionem.* e *ad locum* [*Hæreſes, invidiæ.*] f *Polyc. ibid. Anſ. l.* 12. *c.* 50. g *Gal.* 5.

Digitized by Google

C. XXVIII. *Qui proprie dicantur Hæretici.*

HÆreticus *a* eſt, qui alicujus temporalis commodi, & maxima gloriæ, principatuſque ſui gratia ſalſas, ac nuvas opiniones vel gignit, val ſequitur. Ille autam, qui hujuſmodi hominibus credit, homn eſt imaginatinne quadam varitatis, ac pietatis illuſus.

C. XXIX. *Non ſunt Hæretici, qui non ſuo audocia, ſed aliena ſeducuntur in errorem.*

Idem *Glorio, Eleuſio, & aliis epiſt.* 162.

DIxit *b* Apoſtolus: *Hæreticum hominem poſt primam, & ſecundam correptionem devito: ſciens, quia ſubverſus eſt hujuſmodi, & peccat, & eſt a ſemetipſo damnatus.* Sad qui ſententiam ſuam, quamvis ſalſam, atque perverſam, nulla partinaci animoſitate dafendunt, præſartim quam non audacia ſuæ præſumptionis pepererunt, ſed a ſeductis, atque in errorem lapſis parantibus acceperunt, quærunt autem cauta ſollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint, nequaquam ſunt intar hæreticos deputandi.

C. XXX. *Magiſtri erroris exiſtunt, qui veritatis diſciplinam contemnunt.*

Item Len Papa *epiſt.* 10. *ad Flavianum.*

QUid autam iniquius eſt, quam impia ſapere, & ſapientioribus, doctioribuſqua non credere? Sed in hanc inſipientiam cadunt, qui cum ad cognoſcandam veritatem aliqua impediuntur obſcura, non ad propheticas vnces, non ad Apoſtolicas literas, nec ad Evangelicas auctoritates, ſed ad ſametipſos recurrunt: & ideo magiſtri erroris axiſtunt, quia veritatis diſcipuli non fuerunt.

C. XXXI. *Hæretici ſunt, qui quod prave ſapiunt, contumaciter defendunt.*

Item Auguſtinua *c contra Manichæos.*

QUi *d* in Eccleſia Chriſti morbidum aliquid, pravumque ſapiunt, ſi correpti, ut ſanum, rectumque ſapiant, raſiſtunt contumaciter, ſuaque peſtifera, & mortifera dogmata amendare nolunt, ſad defanſare perſiſtunt, Hæretici fiunt.

C. XXXII. *Errante damnabilior eſt, qui ejus defendit errorem.*

Item Urbanus Papa.

QUi aliorum defendit arrorem, multo amplius damnabilior aſt illis, qui errant: quia non ſolum errat, ſad etiam aliis offendicula erroris præparat, & confirmat. Unde quia magiſter erroris aſt, non tantum Hæreticus, ſed etiam Hæreſiarcha dicendus eſt.

C. XXXIII. *Qui mendacio veritatem immutant, Patrum terminos transferre probantur.*

Item Hieronymus *lib.* 2. *Comment. ad c.* 5. *Oſeæ.*

TRansferunt Principes Juda terminos, quos poſuerunt Patres eorum, quando immutant mendacio veritatem, & aliud prædicant, quam ab Apoſtolis acceperunt. *Idem inf. eod. cap.* §. 1. De Hæraticis manifeſtus eſt ſanſus, quod ſophiſmatibus ſuis, & arte dialectica ſæpe opprimant Eccleſiaſticos. *Idem ad caput nonum.* §. 2. Veteres ſcrutans hiſtorias, invenire non poſſum ſcidiſſe Ecclaſiam, & de domo Domini populos ſeduxiſſe, præter eos, qui Sacardotes a Deo poſiti fuerant, & Prophetæ, id eſt, ſpaculatores. Iſti ergo vertuntur in laqueum tortuoſum, in omnibus locis ponentes ſcandalum.

C. XXXIV. *Abjiciantur, qui adverſariorum conveniunt pravitati.*

Item Leo Papa *epiſt.* 73. *ad Anatolium.*

ILlud *e* ſane plurimum mihi diſplicere ſignifico, quod inter ſ dilectionis *f* tuæ Clericos quidam eſſe dicuntur, qui adverſariorum convaniant *g* pravitati, & vaſa 2 iræ *h* vaſis miſaricordiæ miſceantur. Quibus inveſtigandis, & ſeveritate congrua coercandis debet diligentia tua vigilantar inſiſtare: ita ut his, quibus prodeſſe non potuerit correctio, non parcat abſciſſio. Oportet enim nos Evangelici meminiſſe mandati, qui ab ipſa varitate præcipitur *a*, ut ſi nos oculus, aut pes, aut dextera ſcandalizaverit manus, a compage corporis auferatur: quia melius ſit his in Ecclaſia carara membris, quam cum ipſis in æterna ire ſupplicia. Nam ſuperfluo axtra Eccleſiam poſitis reſiſtimus, ſi ab his, qui intus ſunt, in eis, quos decipiunt, vulneramur. Abjicienda prorſus peſtifera hæc a Sacerdotali vigore patientia eſt, quæ ſibimet, peccatis aliorum parcendo, non parcit.

Corr. Rom. ¶ 1 Quod inter] *Sic eſt emendatum ex ipſa epiſtola, cum & in vulgatis, & in plerisque veteſtis Gratiani exemplaribus eſſet,* quod juriſdictionis tuæ Clerici. *In duobus tamen, quemadmodum & apud Ivonem eſt,* inter ditionis tuæ Claricos.

¶ 2 Vaſa iræ] *Sic eſt emendatum ex originali. Alludit enim ad locum B. Pauli Rom. 9. Apud Gratianum erat, itemque apud Ivonem,* veſaniæ vaſis miſericordiæ vaſa miſceantur.

C. XXXV. *Et ſodalitates, & convivia Hæreticorum Clerici vitare debent.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 70. 71. *&* 72.

CLericus Hæreticorum, & Schiſmaticorum tam convivia, quam ſodalitates avitet æqualiter. §. 1. Eorum conventicula non Ecclaſia, ſad conciliabula appellanda ſunt. §. 2. Cum eis neque orandum eſt, neque pſallendum.

C. XXXVI. *Canonum obſervatores cum Hæreticis nullum debent inire certamen.*

Item Gelaſius Papa *in epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ.*

CUm quibus erat Synodus ineunda? Catholici Pontifices fuerant undique jam depulſi: ſolique remanſerant ſocii perfidorum: cum quibus jam nec licebat habere conventum, dicente Pſalmo: *Non b ſedi in concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo.* Nec Eccleſiaſtici moris aſt cum his, qui pollutam habent communionem, permiſtamque cum perfidis, miſcere concilium *c*. Recta igitur per Chalcedonenſis Synodi formam hujuſmodi prævaricatio repulſa eſt potius, quam ad 1 Concilium vocata: quod nec opus arat poſt primam Synodum, nec cum talibus habere licebat. *Idem in commonitorio ad Fauſtum.* §. 1. Canonum 2 magiſtris, atque cuſtodibus nobis nullum fas eſt inire cartamen cum hominibus communionis alienæ.

Corr. Rom. ¶ 1 Quam ad] *in originali legitur,* quam per Concilium, quod nec opus &c.

¶ 2 Canonum] *Gelaſius in commonitorio ad Fauſtum objurgans Græcos illos, qui, cum maxime canones violarent, eorum tamen ſe obſervatores ſimulabant, in hæc prorumpit verba:* o canonum magiſtros, atque cuſtodes! Nobis nullum &c.

C. XXXVII. *Non contradicit, ſed potius obedit Evangelio, qui malos excommunicat.*

Item ex epiſtola Urbani Papæ.

NOtandum eſt, quod quidam dicunt contra Evangelicam parabolam nos facere, ubi de zizaniis non eradicandis Dominus præcepit *d*, cum aliquos excommunicatione dignos excommunicationi ſubjicimus: & ajunt etiam ſanctum Auguſtinum hoc contradicere in illo loco, ubi ait: *Quia non eſt præcidenda unitas; ferendi ſunt mali, non abjiciendi.* Quibus hoc primum reſpondendum eſt: Si hæretici, & mali homines excommunicandi non ſunt, quare ipſe Auguſtinus cum Legatis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & cum ſanctis Epiſcopis ſuis Pelagium, & Caleſtinum, novam hæreſim in ſanctam Dei Eccleſiam introducentes a excom-

a *Beda* 1. *Cor.* 11. *Polyc. ib. Deuſd. p.* 2. *Anſ. l.* 12. *c.* 53. b *Ad Titum c.* 3. *Polyc. ib. Anſ. l.* 12. *c.* 61. c *Lib.* 18. *de civit. Dei c.* 51. d *Polyc. ib. Deuſd. p.* 2. *Anſ. l.* 12. *c.* 51. e *Ivo p.* 6. *c.* 339. f *al. ditionis.* g *al. conniveant.* h *orig.* h *Rom.* 9.

a *Matth.* 5. b *Pſal.* 25. c *al. Conſilium.* d *Matth.* 13. *Sententia habetur* 23. *q.* 3. *per totam. In Conc. Milevitano, & Afric.*

Digitized by Google

excommunicavit, & ab Eccleſia Dei ſeparavit? Quare ipſos Donatiſtas, contra quos iſta, & multa his ſimilia loquitur, tam ipſa, quam omnis Eccleſia Dei excommunicatos habuit? & niſi prius pœnituiſſent, & per manus impoſitionem reconciliati eſſent, eis nequaquam communicabat? Idem ipſe Dominus, qui hoc parabolice hic narrat, aperte alibi excommunicationem fieri jubet, dicens *a*: *Frater, qui corripitur ab Eccleſia, & non obedit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus*. §. 1. Unde apparet liquido, aliud eſſe excommunicationem, aliud eradicationem. Qui enim excommunicatur [ut *b* Apoſtolus ait] ad hoc excommunicatur, ut Spiritus ejus ſalvus fiat in die Domini. Diſciplina enim eſt excommunicatio, & non eradicatio.

Gratian. *Niſi forte ex contemptu, & ſuperbia excommunicati proveniat.*

C. XXXVIII. *Divina maledictis meritum maledicti deſignat.*

Unde c Origenes 1 in librum Numerorum homil. 15. ad c. 23.

DEus, quando maledicit, meritum ejus deſignat, cui maledicitur, & ſententiam *d* promit: utpote quem non fallit neque peccati qualitas, neque peccantis affectus. Homo autem, quia hæc non poteſt ſcire (neque enim propoſitum, mentemque alterius videre alius, aut cognoſcere poteſt) idcirco etiam ſi judicantis, vel ſententiam promentis intuitu proferat maledictum, non poteſt eſſe juſta maledicendi cauſa, ubi ignoratur peccantis affectus, maxime cum humanum vitium tunc ſciat maledicta proferre, cum forte conviciis, aut injuriis provocatur. Quod vitium volens reſecare *e* Apoſtolus, ne maledicta maledictis, & conviciis convicia provocemus, mandatum neceſſarium ponit; ut benedicamus, & non maledicamus: quo convitiandi vitium reſecetur: non quo judicandi veritas, quæ homines latet, & pronunciandi auctoritas perimatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Origenes] *Sic eſt reſtitutum, cum antea eſſet,* Auguſtinus. *Et magnam hujus capitis partem gloſſa ordinaria ad eundem locum ex ipſo Origene refert: indeque nonnulla ſunt emendata.*

Gratian. *Sectæ vero Hæreticorum quot ſint, & unde nomina acceperint,* Iſidorus *lib. 8. Etymologiarum cap. 5. determinat, dicens.*

C. XXXIX. *Quot ſint Sectæ Hæreticorum.*

QUidam autem *f* Hæretici, qui de Eccleſia receſſerunt, ex nomine ſuorum auctorum nuncupantur: quidam vero ex cauſis, quas eligentes inſtituerunt.

§. 1 Simoniani *g* dicti a Simone magicæ artis perito: cui Petrus in actibus Apoſtolorum maledixit, pro eo quod ab Apoſtolis Spiritus Sancti gratiam pecunia emere voluiſſet. Hi dicunt creaturam non a Deo, ſed a virtute quadam ſuperna creatam.

§. 2. Menandrini *h* a Menandro mago, diſcipulo Simonis nuncupati: qui mundum non a Deo, ſed ab Angelis factum aſſeruit.

§. 3. Baſilidiani a Baſilide appellati: qui inter reliquas blaſphemias Jeſum paſſum abnegavit.

§. 4. Nicolaitæ dicti a Nicolao *i* Diacono Eccleſiæ Hieroſolymorum: qui cum Stephano, & cæteris conſtitutus eſt a Petro: qui propter pulchritudinem relinquens uxorem, dixerat, ut qui vellet, ea uteretur: verſa eſt in ſtuprum talis conſuetudo, ut invicem conjugia commutarentur. Quos Joannes in Apocalypſi improbat *k* dicens: *Sed hoc habes, quod odiſti facta Nicolaitarum.*

a *Matth. 18. paulo aliter.* b 1. *Cor. 5.* c *al. Item.* d *al. ſententiam veram promit.* e 1. *Petr. 3. Rom. 12.* f *Rabanus l. 2. de inſtit. Cleric. c. 58. Anſ. l. 13. c. ult. Pann. l. 5. c. 345.* g *Act. 8.* h *al. Menandriani.* i *Act. 6.* k *Apoc. 2.*

§. 5. Gnoſtici propter excellentiam ſcientiæ ſe ita appellare voluerunt. Animam, naturam Dei eſſe dicunt: bonum, & malum Deum ſuis dogmatibus fingunt.

§. 6. Carpocratiani a Carpocrate quodam vocantur, qui dixit, Chriſtum hominem fuiſſe tantum, & de utroque ſexu progenitum.

§. 7. Cerinthiani a Cerintho quodam nuncupati. Hi inter cætera circumciſionem obſervant: mille annos poſt reſurrectionem in voluptate carnis futuros prædicant. Unde & Græce χιλιαςαι, Latine Millenarii ſunt appellati.

§. 8. Nazaræi dicti, qui dum Chriſtum (qui a vico Nazaræus eſt appellatur) filium Dei confiteantur, omnia tamen veteris legis cuſtodiunt.

§. 9. Ophitæ a Colubro nominati ſunt. Coluber enim Græce ὄφις dicitur. Colunt enim ſerpentem, dicentes ipſum in paradiſum *b* induxiſſe virtutis cognitionem.

§. 10. Valentiniani a Valentino quodam Platonico ſectatore vocati, qui αἰῶνας, id eſt ſecula quædam in originem Dei creatoris induxit: Chriſtum quoque de virgine nihil corporis aſſumpſiſſe, ſed per eam, quaſi per fiſtulam tranſiiſſe aſſeruit.

§. 11. Appellitæ, quorum auctor *c* Appelles fuit, qui creatorem Angelum neſcio quem glorioſum ſuperioris Dei faciens, Deum legis Iſrael illum igneum affirmans dixit, & Chriſtum non in veritate Deum, ſed hominem in phantaſia apparuiſſe.

§. 12. Archontiaci a principibus appellantur: qui univerſitatem, quam Deus condidit, opera eſſe Archangelorum defendunt.

§. 13. Adamiani vocati, quod Adæ imitentur nuditatem. Unde & nudi orant, & nudi inter ſe mares fœminæque conveniunt.

§. 14. Caiani *d* 1 inde ſunt appellati, quoniam Cain adorant.

§. 15. Sethiani nomen acceperunt a filio Adæ, qui vocatus eſt Seth; dicentes eundem eſſe Chriſtum.

§. 16. Melchiſedechiani vocati pro eo, quod Melchiſedech, Sacerdotem Dei, non hominem fuiſſe, ſed virtutem Dei eſſe arbitrantur.

§. 17. Angelici vocati, quia Angelos colunt.

§. 18. Apoſtolici hoc ſibi nomen ideo ſumpſerunt, quod nihil poſſidentes proprium, nequaquam recipiant eos, qui aliquo *d* in hoc mundo utuntur.

§. 19. Cerdoniani a Cerdone quodam nominati: qui duo contraria principia aſſerunt.

§. 20. Marcioniſtæ a Marcione Stoico Philoſopho appellati, qui Cerdonis dogma ſecutus, alterum bonum, alterum juſtum Deum aſſeruit, tanquam duo principia creationis *e*, & bonitatis.

§. 21. Artotyritæ ab oblatione vocati: panem enim, & caſeum offerunt, dicentes a primis hominibus oblationem a fructibus terræ, & a fructibus ovium fuiſſe celebratam.

§. 22. Aquarii appellati, eo quod aquam ſolam offerunt in calice ſacramenti.

§. 23. Severiani a Severo exorti, vinum non bibunt, Vetus Teſtamentum, & reſurrectionem non recipiunt.

§. 24. Tatiani a Tatiano quodam vocati: qui & Encratitæ dicti: quia carnes abominantur.

§. 25. Alogii vocantur tanquam ſine verbo: λόγος enim Græce, verbum dicitur. Deum enim Verbum non credunt.

a *al. paradiſo.* b *al. princeps.* c *al. Cajani.* 1 *al. Cainiani.* d *al. aliquid.* e *al. creatoris.*

Digitized by Google

credunt, reſpueates Joannis Evangelium, & Apocalypſim.

§. 26. Cataphrygis nomen provincia Phrygia dedit, quia ibi extiterunt. Auctores eorum Montanus, Priſea, & Maximilla fuerunt. Hi adventum Spiritus Sancti non in Apoſtolos, ſed in ſe traditum aſſerunt.

§. 27. Cathari propter munditiem ita ſe nominaverunt: gloriantee enim de ſuis meritis, negant pœnitentibus veniam peccatorum: viduas, ſi nupſerint, tanquam adulteras damnant: mundiores ſe cæteris prædicant. Qui nomen ſuum ſi cognoſcere vellent, mundanos ſe potius, quam mundoe vocarent.

§. 28. Pauliani a Paulo Samoſateno exorti ſunt, qui dixit, non ſemper fuiſſe Chriſtum, ſed a Maria ſumpſiſſe initium.

§. 29. Hermogeniani ab Hermogene quodam vocati, qui materiam non a natam introducens, Deo non nato eam comparavit, matremque elementorum, & Deam aſſeruit: quos Apoſtolus *a* improbat elementis ſervientes.

§. 30. Manichæi a quodam Perſa extiterunt, qui vocatus eſt Manes. Hic duas naturas, & ſubſtantias introduxit: id eſt, bonam & malam, & animas ex Deo, quaſi ex aliquo fonte manare aſſeruit: Teſtamentum Vetus reſpuit, Novum ex parte recepit.

§. 31. Anthropomorphitæ 3 dicti pro eo, quod ſimplicitate ruſtica Deum habere humana membra, quæ in divinis libris ſcripta ſunt, arbitrantur; ἄνθρωπος enim Græce, Latine homo interpretatur. Ignorantes vocem Domini, qui ait *b*: *Spiritus eſt Deus*. Incorporeus eſt enim, nec membris diſtinguitur, nec corporis mole cenſetur.

§. 32. Hierachitæ 4 ab Hieracha auctore exorti, Monachos tantum recipiunt: conjugia reſpuunt: regna cœlorum parvulos habere non credunt.

§. 33. Novatiani a Novatiano *c* Romæ urbis Presbytero exorti; qui adverſus Cornelium cathedram Sacerdotalem conatus invadere, hæreſim inſtituit, nolens apoſtatas ſuſcipere, rebaptizans baptizatos.

§. 34. Montani 5 hæretici dicti, quod tempore perſecutionis in montibus latuerunt, qua occaſione ſe a catholicæ Eccleſiæ corpore diviſerunt.

§. 35. Ebionitæ ab Ebione dicti, ſive a paupertate: Chriſtum enim per profectum *d* ſolum, virum juſtum putant effectum. Unde competenter Ebionitæ pro paupertate intelligentiæ appellati ſunt. Hi enim ſemijudæi ſunt: & ita tenent Evangelium, ut legem carnaliter ſervent: adverſus quos *e* Apoſtolus ad Galatas ſcribens invehitur.

§. 36. Photiniani a Photino Gallogræciæ Syrmii Epiſcopo nuncupati: qui Ebionitarum hæreſim ſuſcitans, aſſeruit Chriſtum a Maria per Joſeph nuptiali coitu fuiſſe conceptum.

§. 37. Aeriani ab Aerio quodam nuncupati ſunt: hi offerre ſacrificium pro defunctis ſpernunt.

§. 38. Aetiani ab Aetio ſunt vocati: iidemque Eunomiani ab Eunomio quodam Dialectico, Aetii diſcipulo, ex cujus nomine magis innotuerunt, diſſimilem Patri aſſerentes Filium, & Filio Spiritum Sanctum. Dicunt etiam nullum *f* imputari peccatum in fide manentium.

§. 39. Origeniani ab Origene auctore exorti ſunt, dicentes, quod non poſſit videre Filius Patrem, nec Spiritus Sanctus Filium. Animas quoque in mundi principio peccaſſe dicunt, & pro diverſitate peccatorum e cœlis uſque ad terras *g* diverſa corpora, quaſi vincula meruiſſe: eaque cauſa factum eſſe mundum.

§. 40. Noetiani a quodam Noeto vocati, qui dicebant, Chriſtum eundem eſſe, & Patrem, & Spiritum Sanctum: ipſamque Trinitatem in officiorum nominibus, non in perſonis accipiunt. Unde & Patripaſſiani vocantur, quia Patrem paſſum dicunt.

a Gal. 4. *b Joann.* 4. *c al. Novato*. *d al. provectum*. *e Gal.* 5. *f al. nulli*. *g al. terras lapſos*] *orig.*

§. 41. Sabelliani ab eodem Noeto pullulaſſe dicuntur: cujus diſcipulum perhibent fuiſſe Sabellium, ex cujus nomine maxime innotuerunt, unde & Sabelliani vocati ſunt. Hi unam Perſonam Patris, & Filii, & Spiritus Sancti aſtruunt.

§. 42. Ariani ab Ario Alexandrino Presbytero orti ſunt: qui coæternum Patri Filium non agnoſcens, diverſas in Trinitate ſubſtantias aſſeruit, contra illud, quod ait Dominus *a*: *Ego, & Pater unum ſumus*.

§ 43. Macedoniani a Macedonio Conſtantinopolitano Epiſcopo dicti ſunt, negantes Deum eſſe Spiritum Sanctum.

§. 44. Apollinariſtæ ab Apollinare vocati ſunt, dicentes Chriſtum corpus tantummodo ſine anima ſuſcepiſſe.

§. 45. Antidicomaritæ appellati ſunt pro eo, quod Mariæ virginitati contradicunt, aſſerentes eam poſt Chriſtum natum viro ſuo fuiſſe commiſtam.

§. 46. Metangiſmonitæ 6 ideo tale nomen acceperunt, quia ἄγγος Græce vas dicitur. Aſſerunt enim ſic eſſe in Patre Filium, tanquam vas minus intra vas majus.

§. 47. Patritiani a quodam Patritio nuncupati ſunt, qui ſubſtantiam humanæ carnis a diabolo conditam dicunt.

§. 48. Colluthiani a quodam Colutho nominati: qui dicunt Deum non facere mala, contra illud, quod ſcriptum eſt *b*, *ego Dominus creans mala*.

§. 49. Floriani *c* a Floriano: qui e contrario dicunt Deum creaſſe mala, contra hoc, quod ſcriptum eſt *d*: *Fecit Deus omnia bona*.

§. 50. Donatiſtæ a Donato quodam Afro nuncupati: qui de Numidia veniens totam pene Africam ſua perſuaſione decepit, aſſerens minorem Patre Filium, & minorem Filio Spiritum Sanctum, & rebaptizans Catholicos.

§. 51. Bonoſiani a Bonoſo quodam Epiſcopo exorti produntur: qui Chriſtum Dei filium adoptivum, non proprium aſſerunt.

§. 52. Circumcelliones dicuntur, eo quod agreſtes ſint: quos Scototopicos 7 vocant, ſupradictæ hæreſis habentes doctrinam. Hi amore martyrii ſemetipſos perimunt, ut violenter de hac vita diſcendentes, martyres nominentur.

§. 53. Priſcillianiſtæ a Priſcilliano vocati: qui in Hiſpania ex errore Gnoſticorum, & Manichæorum permiſtum dogma compoſuit.

§. 54. Luciferiani a Lucifero Sardiniæ Epiſcopo orti, qui Epiſcopos Catholicos, qui Conſtantii *e* perſecutione perfidiæ Arianorum conſentientes erant, & poſtea correcti in catholicam redire delegerant, damnantes, ſive quod crediderant, ſive quod ſe crediaiſſe ſimulaverant, quos Eccleſia catholica materno recepit ſinu, tanquam Petrum poſt fletum negationis; hanc illi matris charitatem ſuperbe accipientes, eoſque recipere nolentes, ab Eccleſiæ communione receſſerunt, & cum ipſo Lucifero auctore ſuo, qui mane oriebatur, cadere meruerunt.

§. 55. Joviniſtæ a Joviniano quodam Monacho dicti, aſſerentes nullam nuptarum, & virginum eſſe diſtantiam: nullumque inter abſtinentes, & ſimpliciter epulantes eſſe diſcrimen.

§. 56. Helvidiani ab Helvidio nominati: qui dicunt poſt Chriſtum natum alios Mariam filios de ſuo Joſeph peperiſſe.

§. 57. Paterniani a Paterno quodam exorti, inferiores corporis partes a diabolo factas opinantur.

§. 58. Arabici nuncupati, eo quod in Arabia exorti ſunt, dicentes animam cum corpore mori, atque in noviſſimo utrumque reſurgere.

§. 59. Tertullianiſtæ dicti a Tertulliano Presbytero Africanæ Provinciæ civitatis Carthaginenſis, animam immortalem eſſe, ſed corpoream prædicantes, & animas peccatorum hominum poſt mortem in dæmones verti putantes.

a Joan. 10. *b Eſa.* 45. *c al. Fibriniani a Fibrino*. *d Geneſ.* 1. *e al. inſtanti*.

§. 60. Theſſareſexdecaritæ dicti, quod decimaquarta luna Paſcha cum Judæis obſervandum contendunt. Nam τέσσαρες quatuor, δέκα decem ſignificat.

§. 61. Nyctages a ſomno nuncupati, quod vigilias noctis reſpuant, ſuperſtitionem eſſe dicentes, jura temerari divina, qui noctem ad requiem tribuit.

§. 62. Pelagiani a Pelagio Monacho exorti. Hi liberum arbitrium divinæ gratiæ anteponunt, dicentes ſufficere voluntatem ad implenda juſſa divina.

§. 63. Neſtoriani a Neſtorio Conſtantinopolitano Epiſcopo nuncupati, qui beatam Mariam virginem non Dei, ſed hominis tantummodo matrem aſſeruit: ut aliam perſonam carnis, aliam faceret Deitatis: nec unum Chriſtum in verbo Dei, & carne credidit: ſed ſeperatim, atque ſejunctim alterum filium Dei, alterum hominis prædicavit 8.

§. 64. Eutychiani dicti ab Eutyche Conſtantinopolitano Abbate: qui Chriſtum poſt humanam aſſumptionem negavit exiſtere in duabus naturis, ſed ſolam in eo divinam aſſeruit eſſe naturam.

§. 65. Acephali dicti, id eſt, ſine capite: Nullus enim eorum reperitur auctor, a quo exorti ſint. Hi trium Chalcedonenſium 9 capitulorum impugnatores, duarum in Chriſto ſubſtantiarum proprietatem negant, & unam in ejus perſona naturam prædicant.

§. 66. Theodoſiani 10, & Gajanitæ appellati a Theodoſio, & Gajano, qui temporibus Juſtiniani Principis in Alexandria, populi perverſi electione, una die ordineti ſunt Epiſcopi. Hi errores Eutychetis, & Dioſcori ſequentes, Chalcedonenſe Concilium reſpuunt: ex duabus unam in Chriſto naturam aſſerunt, quam Theodoſiani corruptam, Gajanitæ incorruptam contendunt.

§. 67. Agnoitæ 11, & Tritheitæ a Theodoſianis exorti ſunt: ex quibus Agnoitæ ab ignorantia dicti: quia ad perverſitatem, a qua exorti ſunt, id adjiciunt, quod Chriſti divinitas ignoret futura, quæ ſunt ſcripta de die, & hora noviſſima; non recordantes Chriſti perſonam in Eſaia a loquentis; *Dies judicii in corde meo*.

§. 68. Tritheitæ vero vocati, quod ſicut tres perſonas in Trinitate, ita quoque tres eſſerunt Deos eſſe, contra illud, quod ſcriptum eſt b: *Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt*.

§. 69. Sunt & aliæ hæreſes ſine auctore, & ſine nominibus. Ex quibus aliæ putant triformem eſſe Deum: aliæ Chriſti divinitatem paſſibilem dicunt: aliæ Chriſti de patre nativitati initium temporis dant: aliæ liberationem hominum apud inferos factam Chriſti deſcenſione non credunt: aliæ animam imaginem Dei negant: aliæ animas converti in dæmones, & in quæcumque animalia exiſtimant: aliæ de mundi ſtatu diſſentiunt: aliæ innumerabiles mundos opinantur: aliæ aquam Deo coæternam faciunt: aliæ nudis pedibus ambulant: aliæ cum hominibus non manducant. Hæ ſunt hæreſes adverſus catholicam fidem exortæ, & ab Apoſtolis, & a ſanctis Patribus, vel Conciliis prædamnatæ: quæ dum in ſe multis erroribus diviſæ, invicem ſibi diſſentiunt, communi tamen nomine adverſus Eccleſiam Dei conſpirant.

§. 70. Sed & quicunque c aliter Scripturam ſanctam intelligit, quam ſenſus Spiritus Sancti flagitat, a quo conſcripta eſt, licet de Eccleſia non receſſerit, tamen Hæreticus appellari poteſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Cainani] *Apud B. Auguſtinum in libro de hæreſibus* (*ex quo magnam partem hujus capitis accepit Iſidorus*) *& in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus legitur*, Cayeni. *In uno autem ejuſdem Gratiani*, Cayni. *De quibus quidem Hæreticis Tertullianus in libro de præſcriptione adverſus Hæreticos hæc ſcribit*: Sunt & nunc alii Nicolaitæ: Caiana hæreſis dicitur. *& paulo inferius*: Nec non etiam erupit alia quoque hæreſis, quæ dicitur Cainæorum. Et ipſi enim magnificant Cain, quaſi ex quadam potenti virtute conceptum, quæ operata ſit in ipſo.

¶ 2 Non natam] *Locus hic emendatus eſt ex pleriſque vetuſtis, & Iſidoro. Antea enim legebatur*, Non naturam introducens, Deo, non naturæ eam comparavit.

¶ 3 Anthropomorphitæ] *In codicibus Iſidori vulgatis, & aliquot manuſcriptis antecedunt hæc*: Anomiani, Latine ſine lege dicuntur: *quæ tamen abſunt a codice Iſidori pervetuſto, & valde emendato monaſterii B. Auguſtini in Carbonaria Neapolis*.

¶ 4 Hierachitæ] *Ita mutatum eſt ex libello B. Auguſtini, quamvis in aliquot ipſius editionibus ſit*, Hierarchitæ. *Hieracha vero Hæretici meminit B. Hilarius l. 4. & 6. de Trinitate. Antea legebatur*, Heraclitæ ab Heraclio.

¶ 5 Montani] *Horum nulla mentio eſt apud B. Auguſtinum, ſed Montenſium: quo nomine Donatiſtas Romæ vocari ſolitos tradit*.

¶ 6 Metangiſmonitæ] *Sic emendatum eſt ex Iſidoro, & beato Auguſtino, cum antea legeretur*, Metangi nominati.

¶ 7 Scototopicos] *Apud Iſidorum, in Pannormia, & in aliquot manuſcriptis Gratiani eſt*, Cotopitas. *Quod vero ait*, ſupradictæ hæreſis habentes doctrinam, *referendum eſt ad Donatiſtas, non ad Bonoſianos*.

¶ 8 Prædicavit] *In eodem vetuſto Iſidori codice Neapolitano hic eſt finis capituli, & incipit novum caput*, De Philoſophis gentium.

¶ 9 Chalcedonenſium] *Tria capitula tractata, & definita ſunt in quinta Synodo, ſub Juſtiniano, ut notatum eſt ſupr. diſt. 15.* ſicut ſancti. *Qui vero occaſione horum trium capitulorum ab Eccleſia receſſerant, non Chalcedonenſem, ſed quintam Synodum impugnabant*.

¶ 10 Theodoſiani] *Horum meminit Liberatus in Breviario, Nicephorus lib. 18. cap. 45. 49. & 50. ac Gregorius Cedrenus anno 24. Juſtiniani Imperatoris. B. Auguſtinus memorat Theodotianos a Theodotione: ſed idem videtur qui Theodotus, de quo Epiphanius l. 2. tom. 1. hæreſi 54.* Theodotianos a Theodoto, *ut etiam Philaſtrius, & Damaſcenus*.

¶ 11 Agnoitæ, & Tritheitæ] *Sic reſtitutum eſt: quamvis in codicibus Iſidori, & Gratiani legeretur*, Gnoitæ, & Trithoitæ. *De his meminit Nicephorus in locis proxime indicatis, eoſque a Theodoſianis profectos ſcribit. De Agnoitis vero multa dicit beatus Gregorius l. 8. epiſt. 35. & 42. ad Eulogium*.

C. XL. *Quare divina providentia multos errare permittat*.

Item Auguſtinus *de Geneſi contra Manichæos lib. 1. cap. 1.*

6 IDeo divina providentia multos diverſi erroris Hæreticos eſſe permittit, ut cum inſultant nobis, & interrogant nos ea, quæ neſcimus, vel ſic excutiamus pigritiam, & divinas Scripturas noſſe cupiamus. Propterea & Apoſtolus ait a, *Oportet hæreſes eſſe, ut probati manifeſti fiant inter vos*. Hi autem Deo probati ſunt, qui bene poſſunt docere: ſed manifeſti 1 hominibus eſſe non poſſunt, niſi cum docent.

Corr. Rom. ¶ 1 Sed manifeſti] *Hæc addita ſunt ex originali, itemque alia nonnulla, & emendata*.

CAUSA XXV.

S*ancta Romana Eccleſia quandam baptiſmalem Eccleſiam ſuis munivit privilegiis, decimationes ſuæ diœceſis ex integro ſibi attribuens. Item quoddam monaſterium ſimiliter munivit privilegiis propriis, decernens, ut ex propriis prædiis nulli decimas perſolveret. Accidit itaque, ut intra diœceſim præmunitæ baptiſmalis Eccleſiæ præfatum monaſterium alia emptione, alia donatione prædia ſibi inveni-*

a *Eſa.* 30. b *Deut.* 6. c *ſupr. ead. hæreſis.* §. *quicunque.*

a 1. *Corinth.* 11.

Digitized by Google

inveniret. Oritur itaque contentio inter Monachos, & Clericos de decimis.

1. *Hic primum quæritur, an Clerici baptiſmalis Eccleſiæ, auctoritate privilegii, decimas ſuæ diœceſis ex integro ſibi valeant vendicare.*
2. *Secundo, an ſubſequenti privilegio Monachorum derogetur antiquioribus privilegiis baptiſmalium Eccleſiarum.*

QUÆSTIO I.

1 QUod vero auctoritate illius privilegii decimas ſibi ex integro Clerici vendicare non valeant, hinc probatur, quia decimæ juxta decreta ſanctorum Patrum quadripertito dividuntur: quarum una pars Epiſcopis, ſecunda Clericis, tertia fabricis reſtaurandis, quarta vero pauperibus eſt aſſignata. Decreta vero ſanctorum canonum neminem magis, quam Apoſtolicum ſervare oportet.

C. I. *Conſtitutum Synodi, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, Romanam ſedem ſervare oportet.*

Unde Gelaſius Papa *ait in epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ.*

COnfidimus *a*, quod nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret, uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem præ cæteris oportere, quam primam: quæ & unamquamque Synodum ſua auctoritate confirmat *b*, & continuata moderatione cuſtodit.

C. II. *Qui negligenter paſcit Dominicum gregem ſibi commendatum, convincitur ſummum non amare paſtorem.*

Item Leo Papa *epiſt. 4. Epiſcopis Siciliæ.*

DIvinis *c* præceptis, & Apoſtolicis monitis incitamur, ut pro omnium Eccleſiarum ſtatu, impigro vigilemus affectu: ac ſi quid uſquam reprehenſioni invenitur obnoxium, celeri ſolicitudine, aut ab ignorantiæ imperitia, aut a præſumptionis uſurpatione revocemus. Monente enim Dominicæ *d* vocis imperio, quo beatiſſimus Apoſtolus Petrus trina admonitione 1 myſticis ſanctionibus imbuitur, ut Chriſti oves, qui Chriſtum diligit, paſcat, ipſius ſedis, cui per abundantiam gratiæ divinæ præſumus, reverentia coarctamur *e*, ut periculum deſidiæ, quantum poſſumus, declinemus: ne profeſſio ſummi Apoſtoli, qua ſe amatorem Domini eſſe teſtatus eſt, vana inveniatur in nobis: quia negligenter paſcens Dominicum gregem toties commendatum, convincitur ſummum non amare paſtorem.

Corr. Rom. ¶ 1 Admonitione) *In originali, & apud Anſelmum legitur*, trina repetitione myſticæ ſanctionis. *Alia vero quædam ſunt emendata ex ipſa epiſtola.*

C. III. *Non debent ullo modo variari, quæ ad perpetuam ordinantur quietem.*

Idem *Anatolio Epiſcopo epiſt. 51.*

QUæ *f* ad perpetuam utilitatem generaliter inſtituta ſunt, nulla commutatione varientur: nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa: ſed *g* manentibus terminis, quos conſtituerunt Patres, nemo injuſte 1 uſurpet alienum: ſed intra fines proprios, atque legitimos, prout quis valuerit *h*, in latitudine ſe exerceat charitatis.

Corr. Rom. ¶ 1 Injuſte) *Apud B. Leonem legitur*, nemo in jus tendat alienum. *Apud Ivonem, & in Capitularibus legitur*, nemo damnet alienum. *Apud Anſelmum vero*, nemo injuſte damnet.

C. IV. *Nulli divinas conſtitutiones, & Apoſtolicæ ſedis decreta temerare licet.*

Item Hilarius Papa *in Synodo Romana capite primo.*

NUlli *a* fas ſit ſine ſtatus ſui periculo vel divinas conſtitutiones, vel Apoſtolicæ ſedis decreta temerare: quia nos, qui potentiſſimi *b* 1 Sacerdotis adminiſtramus officia, talium tranſgreſſionum culpa reſpiciet, ſi in cauſis deſides fuerimus inventi: quia meminimus, quod timere debemus, qualiter comminetur *c* Deus negligentiæ Sacerdotum. Siquidem reatu majori delinquit, qui potiori honore perfruitur: & graviora facit vitia peccatorum ſublimitas *d* peccantium.

Corr. Rom. ¶ 1 Potentiſſimi] *Sic apud Anſelmum, & in cæteris vetuſtis Gratiani exemplaribus, præter unum, in quo habetur, ut in Concilio ipſo*, potiſſimi.

C. V. *In Spiritum Sanctum blaſphemant, qui ſacros canones violant.*

Item Damaſus Papa.

VIolatores *e* canonum voluntarii graviter a ſanctis Patribus judicantur: & a ſancto Spiritu (inſtinctu cujus, ac dono dictati ſunt) damnantur, quoniam blaſphemare Spiritum Sanctum non incongrue videntur, qui contra eoſdem ſacros canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter, ut præmiſſum eſt, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumptio manifeſte unum genus eſt blaſphemantium Spiritum Sanctum: quia, ut jam prælibatum eſt, contra eum agit, cujus nutu, & gratia ſancti canones editi ſunt.

C. VI. *In quibus Romano Pontifici licet novas condere leges.*

Item Urbanus Papa.

SUnt quidam dicentes Romano Pontifici ſemper licuiſſe novas condere leges. Quod & nos non ſolum non negamus, ſed etiam valde affirmamus. Sciendum vero ſummopere eſt, quia inde novas leges condere poteſt, unde Evangeliſtæ aliquid, & Prophetæ 1 nequaquam dixerunt. Ubi vero aperte Dominus, vel ejus Apoſtoli, & eos ſequentes ſancti Patres ſententialiter aliquid definierunt, ibi non novam legem Romanus Pontifex dare, ſed potius quod prædicatum eſt, uſque ad animam, & ſanguinem confirmare debet. Si enim, quod docuerunt Apoſtoli, & Prophetæ, deſtruere [quod abſit] niteretur, non ſententiam dare, ſed magis errare convinceretur. Sed hoc procul ſit ab eis, qui ſemper Domini Eccleſiam contra luporum inſidias optime cuſtodierunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Et Prophetæ) *Abſunt hæ voces a multis manuſcriptis.*

C. VII. *Apoſtolicæ ſedis auctoritas contra Sanctorum ſtatuta aliquid condere non valet.*

Item Zozimus Papa.

COntra *f* ſtatuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem ſedis poteſt auctoritas. Apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta Patrum ſanxere reverentiam.

Corr. Rom. ¶ *Epiſtola, unde ſumptum eſt hoc caput, non eſt inventa. Ivo autem in loco indicato, & in epiſtola ad Hugonem Archiepiſcopum Lugdunenſem affert hoc ex epiſtola Zozimi ad Epiſcopos Narbonenſis provinciæ: & ipſe Zozimus in prima epiſtola ad Heſychium narrat, ſe ſcripſiſſe ad Epiſcopos Galliæ, & Hiſpaniæ.*

C. VIII.

a *Polyc. l. 5. t. 58. Anſ. l. 1. c. 48.* b *al. firmavit.* c *Anſ. l. 1. c. 92. & 43. & l. 2. c. 22.* d *Joan. 21.* e *al. cohortamur.* f *Cap. l. 6. c. 234. & l. 7. c. 222. Anſ. l. 6. c. 121. Ivo p. 16. c. 317.* g *al. &.* h *al. voluerit.*

a *Polyc. l. 6. t. 7. Anſ. l. 1. c. 47. & 62. Ivo p. 5. c. 37.* b *al. poliſſimi.* c *Ezech. 3. & 34.* d *al. dignitatum. Jorig.* e *Deuſdedit l. 7. 4. Anſ. l. 3. c. 126. Polyc. l. 4. t. ult.* f *Ivo p. 4. c. 226. Pann. l. 3. c. 4. concordat.*

C. VIII. *Stare non valet, quod contra Evangelicam, vel Propheticam doctrinam, ſeu conſtitutionem factum fuerit.*

Item Marcellinus a Papa *epiſt.* 2.

OMne *a*, quod irreprehenſibile eſt, Catholica defendit Eccleſia. *& infra.* §. 1. Injuſtum *b* judicium, & diffinitio injuſta, regio metu, vel juſſu a judicibus ordinata, non valet. Nec a quicquam, quod contra Evangelicæ, vel Propheticæ, aut Apoſtolicæ doctrinæ conſtitutionem, ſucceſſorumve eorum, ſive ſanctorum Patrum actum fuerit, ſtabit; & quod ab infidelibus, vel hæreticis factum fuerit, omnino caſſabitur.

Corr. Rom. ¶ 1 Marcellinus] *Reſtitutum eſt ex vetuſtis exemplaribus. Nam in vulgatis erat,* Marcellus.

¶ 2 Nec quicquam) *Emendatus eſt hic locus ex ipſa Marcellini epiſtola.*

C. IX. *A ſtatutis Patrum non deviare, & fidei regulam cuſtodire, prima ſalus eſt.*

Item Hormiſda *c* Papa *Epiſcopis Hiſpaniæ.*

PRima ſalus eſt; rectæ fidei regulam cuſtodire, & a conſtitutis Patrum nullatenus deviare.

C. X. *Profitetur Pelagius Papa tomum ſui deceſſoris per omnia ſervare.*

Item Pelagius Papa *Childeberto Regi.*

SAtagendum eſt *d*, ut pro auferendo ſuſpicionis ſcandalo obſequium confeſſionis noſtræ legibus *e* miniſtremus, quibus nos etiam ſubditos eſſe ſacræ Scripturæ præcipiunt. Veniens etenim Rufinus vir magnificus, Excellentiæ veſtræ Legatus, confidenter a nobis, ut decuit, poſtulavit, quatenus vobis, aut beatæ recordationis Leonis Papæ tomum a nobis per omnia conſervari ſignificare debuiſſemus, aut propriis verbis noſtræ confeſſionem fidei deſtinare. Et primam quidem petitionis ejus partem, quia facilior fuit, mox, ut dixit, implevimus, noſque in omnibus Præſulis tomum pro catholicæ fidei aſſertione conſcriptum Deo propitio cuſtodire manus noſtræ ad vos profeſſione ſignificamus *f*. Ut autem nullius deinceps [quod abſit] ſuſpicionis reſideret occaſio, illam etiam aliam partem, quam memoratus vir illuſtris admonuit, facere maturavi: ſcilicet propriis verbis confeſſionem fidei, quam tenemus, expoſui.

C. XI. *Anathema apud Deum ſiat, qui cenſuram Romanorum Pontificum violet.*

Item Hadrianus Papa *in* g *capitulis c. ult.*

GEnerali *h* decreto conſtituimus, ut execrandum anathema ſit *i*, & veluti prævaricator catholicæ fidei ſemper apud Deum reus exiſtat, quicunque Regum, ſeu Epiſcoporum 1, vel potentum deinceps Romanorum 2 Pontificum decretorum cenſuram in quocunque crediderit, vel permiſerit violandam.

Corr. Rom. ¶ 1 Seu Epiſcoporum) *Hæ voces non leguntur in ipſo capitulo, neque in Capitulari, ſunt tamen apud Anſelmum, & in Polycarpo.*

¶ 2 Romanorum] *In capitula habetur*, deinceps canonum cenſuram: *nec multo aliter in Capitulari. Anſelmus tamen, & Polycarpus habent, ut Gratianus.*

C. XII. *Non licet alicui Epiſcopo contra Romanorum Pontificum decreta aliquid agere.*

Item Damaſus *k* Papa *epiſt.* 4. *Proſpero* l *Epiſcopo.*

OMnia *m* decretalia *n*, & cunctorum deceſſorum noſtrorum conſtituta, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus, & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita a vobis, & ab omnibus Epiſcopis, ac cunctis generaliter Sacerdotibus cuſtodiri debere mandamus, ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari.

C. XIII. *Non communicet ſacris altaribus, qui neſcit ſacris obedire canonibus.*

Item Gregorius *lib.* 2. *epiſt.* 7. *ſeu c.* 46. *ad Joannem Epiſcopum.*

HAc *a* conſona *b* ſanctis Patribus diffinitione ſancimus, ut qui ſacris neſcit obedire canonibus, nec ſacris adminiſtrare, nec communionem capere ſit dignus altaribus.

C. XIV. *Obſervandæ ſunt regulæ a ſanctis Patribus in Synodo ſtatutæ.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi *c.* 1.

A Sanctis Patribus in unaquaque Synodo uſque nunc prolatas regulas teneri ſtatuimus.

C. XV. *Voluntatem, & ſtatuta ſuorum deceſſorum cuſtodiant, qui ſua ſervari volunt.*

Item Gregorius *ad Montanum, & Thomam lib.* 5. *epiſt.* 12. *ſeu c.* 112.

JUſtitiæ, ac rationis ordo ſuadet, ut qui ſua a ſucceſſoribus deſiderat mandata ſervari, deceſſoris ſui proculdubio voluntatem, & ſtatuta cuſtodiat.

C. XVI. *Contra ſtatuta ſanctorum Patrum agit, qui ea non ſervat intacta.*

Item Leo Papa IV.

IDeo *c* permittente Domino paſtores hominum ſumus effecti, ut quod Patres noſtri ſive in ſanctis canonibus, ſive in mundanis affixere legibus, excedere minime debeamus. Contra eorum quippe ſaluberrima agimus inſtituta, ſi, quod ipſi divino ſtatuerunt conſulto *d*, intactum non conſervamus.

2 ps Gratian. *Si ergo primam ſedem ſtatuta Conciliorum præ omnibus obſervare oportet, & ſi pro ſtatu omnium Eccleſiarum neceſſe eſt illam impigro vigilare affectu; ſi ea, quæ a Romanis Pontificibus decreta ſunt, ab omnibus obſervari convenit: ſi illi, qui neſciunt ſacris obedire canonibus, altaribus miniſtrare non debent; patet, quod contra ſtatuta ſanctorum canonum, quibus ſtatus Eccleſiarum vel confunduntur, vel perturbentur, privilegia ab Apoſtolico concedi non debent.* §. 1. *His ita reſpondetur. Sacroſancta Romana Eccleſia jus, & auctoritatem ſacris canonibus impertitur, ſed non eis alligatur. Habet enim jus condendi canones: utpote quæ caput eſt, & cardo omnium Eccleſiarum, a cujus regula nemini diſſentire licet. Ita ergo canonibus auctoritatem præſtat, ut ſeipſam non ſubjiciat eis. Sed ſicut Chriſtus, qui legem dedit, ipſam legem carnaliter implevit, octava die circumciſus e, quadrageſimo die in templo cum hoſtiis præſentatus, ut in ſeipſa eam ſanctificaret, poſtea vero, ut ſe dominum legis oſtenderet, contra legis literam leproſum* f *tangendo mundavit. Apoſtolos* g *quoque contra literam Sabbathi per ſata prætergredientes, ſpicas vellentes, & confricantes manibus ſuis, probabili exemplo David* h, *& circumciſionis, & templi excuſavit, dicens:* Non legiſtis, quid fecerit Abimelech, quando venit ad eum David, & dedit ei panes propoſitionis, de quibus non licebat edere, niſi ſolis Sacerdotibus, & comedit ipſe, & pueri ejus? *Item* i *octava die ſecundum legem puer circumciditur, & vos in Sabbatho circumciditis hominem. Item, cum juge holocauſtum ex lege offeratur, cum maſculus quadrageſima, fœmina vero octuageſima die ab ortu ſuæ nativitatis ſecundum legis imperium cum hoſtiis in templo præſentaretur, unde Sacerdotes offerentes hoſtias in templo literam Sabbathi ſolvunt, & ſine crimine ſunt: tunc filius hominis multo magis valet ſolvere literam legis, qui eſt etiam dominus Sabbathi. Hinc etiam dicitur*

Hhh da

a *Sup. diſt.* 81. *ſi qui ſunt.* b 11. *q.* 3. *injuſtum. Anſ. l.* 3. *c.* 87. c *& In libello Joan. Conſtantinop. Epiſ. ad Hormiſdam.* d *Ivo p.* 5. *c.* 358. e *Regibus*] *Ivo.* f *al. ſignavimus.* g *& Cap. l.* 6. *c.* 249. h *Druſd. p.* 1. 3. 4. *Anſ. l.* 12. *c.* 2. *& l.* 3. *c.* 82. *& l.* 4. *c.* 40. *Polyc. l.* 4. *t. ult.* i *al. ſiat.* k *& Leo Papa epiſt.* 1. *c.* 5. l *al. Stephano.* m *Polyc. l.* 3. *t.* 22. *Anſ. l.* 4. *c.* 47. *Pann. l.* 3. *c.* 3. *ſimile.* n *hac decretalia*] *orig.*

a *al. Hæc.* b *Polyc. l.* 4. *t. ult.* c *Ivo p.* 4. *c.* 186. d *al. conſilio.* e *Luc.* 2. f *Matth.* 8. g *Matth.* 12. h 1 *Reg.* 21. i *Levit.* 12.

de eo a: Erat Jeſus docens, tanquam poteſtatem habens, *id eſt, tanquam legis dominus, addens moralibus ea, quæ deerant ad perfectionem, umbram figuralium in lucem ſpiritualis intelligentiæ commutans, non tanquam* b *Scribæ eorum, qui litera legis aſtricti non audebant aliquid addere, vel commutare. Sic & ſummæ ſedis Pontifices canonibus ſive a ſe, ſive ab aliis ſua auctoritate conditis reverentiam exhibent: & eis ſe humiliando ipſos cuſtodiunt, ut aliis obſervandos exhibeant. Nonnunquam vero ſeu jubendo, ſeu definiendo, ſeu aliter agendo; ſe decretorum dominos, & conditores eſſe oſtendunt. In præmiſſis ergo capitulis, aliis imponitur neceſſitas obſequendi: ſummis vero Pontificibus oſtenditur ineſſe auctoritas obſervandi, ut a ſe tradita obſervando, aliis non contemnenda demonſtrent, exemplo Chriſti, qui ſacramenta, quæ Eccleſiæ ſervanda mandavit, primo in ſeipſo ſuſcepit, ut ea in ſeipſo ſanctificaret. Oportet ergo primam ſedem, ut diximus, obſervare ea, quæ decernendo mandavit, non neceſſitate obſequendi, ſed auctoritate impertiendi. Licet itaque ſibi contra generalia decreta, ſpecialia privilegia indulgere, & ſpeciali beneficio concedere, quod generali prohibetur decreto.* §. 2. *Quanquam ſi decretorum intentionem diligenter advertamus, nequaquam contra ſanctorum canonum auctoritatem aliquid concedere invenietur* c. *Sacri ſiquidem canones ita aliquid conſtituunt, ut interpretationis* d *auctoritatem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reſervent. Ipſi namque ſoli canones valent interpretari, qui jus condendi eos habent. Unde in nonnullis capitulis Conciliorum, cum aliquid obſervandum decernitur, ſtatim ſubinfertur:* Niſi auctoritas Romanæ Eccleſiæ aliter e imperaverit, *vel*, Salvo tamen in omnibus jure ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, *vel*, Salva tamen in omnibus Apoſtolica auctoritate. *Quæcunque ergo de decimis, vel quibuslibet Eccleſiaſticis negotiis, ſacris canonibus diffiniuntur, intelligenda ſunt neceſſario ſervari, niſi auctoritas Romanæ Eccleſiæ aliter fieri mandaverit, vel permiſerit. Cum ergo aliqua privilegia ab Apoſtolico aliquibus conceduntur, etſi contra generalem legem aliquid ſonare videantur, non tamen contra ipſam aliquid concedere intelliguntur: cum ipſius legis auctoritate privilegia ſingulorum penes matrem omnium Eccleſiarum reſerventur.* Neque *enim privilegia aliquibus concederentur, ſi præter generalem legem nulli aliquid ſpeciale indulgeretur. Privilegia* f *namque dicuntur tanquam privata legis, eo quod privatam legem ſingulis generent. Quam diffinitionem* g *Gregorius innuens, ait:* Si h hoc neque conſuetudine generali, neque privilegio vendicas, tollat te uſurpaſſe, quod feciſti. §. 3. *Item Hieronymus in expoſitione Jonæ ad c. primum:* Privilegia ſingulorum non poſſunt legem facere communem. §. 4. *Valet ergo, ut ex præmiſſis colligitur, ſancta Romana Eccleſia ſuis privilegiis quoslibet munire, & extra generalia decreta, quædam ſpeciali beneficio indulgere: conſiderata tamen rationis æquitate, ut, quæ mater juſtitiæ eſt, in nullo ab ea diſſentire inveniatur: ut privilegia videlicet, quæ ob religionis, vel neceſſitatis, vel exhibiti obſequii gratiam conceduntur, neminem relevando ita divitem faciant, ut multorum detrimenta non circumſpiciendo, in paupertatis miſeriam nonnullos dejiciant. Illud vero* i *Apoſtoli ad memoriam revocantes, quod ad Corinthios ſcribens, ait.* Non enim volumus, ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio. *Cui ſacra lex Principum concordans, ait* k: Reſcripta contra jus elicita ab omnibus judicibus præcipimus refutari: niſi forte aliquid eſt, quod non lædat alium, & proſit petenti, vel crimen ſupplicantibus indulgeat. §. 5. *Item conſtitutio Imperatoris ad populum* l: Nec damnoſa fiſco, nec juri contraria poſtulari oportet. §. 6. *Clerici ergo hujus baptiſmalis Eccleſiæ privilegii auctoritate muniti, ſuæ diœceſis decimas ſibi ex integro vendicare valent: niſi forte ſumma neceſſitate Epiſcopi cogantur ad quartam ſuam accipiendam, & illi ſuperabundare monſtrentur.*

a Luc. 6. b *Matth.* 7. c *al. invenietur*. d *al. ſua interpretationis*. e *al. aliter fieri*. f *Privilegia unde dicantur*. g *al. diſtinctionem*. h *diſt. ſt.* 100. *contra morem. verſ. quod ſi hoc* l 2. Cor. 8. k *infr. ead. q.* 2. *reſcripta*. l *infr. ead. q.* 2. *nec damnoſa*.

QUÆSTIO II.

1 Q*Uod autem antiquioribus privilegiis, ſubſequentibus*
p5 *derogari non poſſit, auctoritate* Anacleti *probatur, qui ſcribens omnibus Epiſcopis, & reliquis Chriſti Sacerdotibus, ait in epiſt.* 1. *c.* 3.

C. I. *Eccleſiarum privilegia cunctis temporibus intemerata ſerventur.*

I. PRivilegia a Eccleſiarum, & Sacerdotum 1 intemerata, & inviolata cunctis decernimus manere temporibus: Leges Eccleſiæ Apoſtolica auctoritate firmamus, & peregrina judicia ſubmovemus.

Corr. Rom. ¶ 1 Sacerdotum] *In originali eſt*, Sacerdotum ſancti Apoſtoli juſſu Salvatoris intemerata, & inviolata cunctis decreverunt, &c.

C. II. *Nec novitate mutari, nec improbitate convelli Eccleſiarum privilegia debent.*

Item Leo Papa *Martiano Auguſto, epiſt.* 52. *al.* 54.

II. PRivilegia b Eccleſiarum, & monaſteriorum 1, ſanctorum Patrum auctoritate inſtituta, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo, neceſſe eſt hujus ſanctæ ſedis Pontifices perſeverantem exhibere famulatum. Diſpenſatio enim nobis credita eſt; & ad noſtrum tendit reatum, ſi paternarum regulæ ſanctionum nobis conſentientibus, vel negligentibus violentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Et monaſteriorum,] *Hæ voces non ſunt in epiſtola, neque infra ead.* privilegia. *ſed ſublata non ſunt, quia ad eas ſpectatur infra ead. c.* poſtea. *verſ.* ſi ergo privilegia. *& Anſelmus illas habet lib.* 4. *c.* 2. *Cæterum, quoniam de induſtria caput hoc a collectore in ſummam redactum eſt, & aliquot locis mutatum, viſa ſunt deſcribenda verba ipſa Leonis:* Privilegia enim Eccleſiarum, ſanctorum Patrum canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum: quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi paternarum regulæ ſanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Eccleſiæ regimen, Spiritu Dei inſtruente, ſunt conditæ, me (quod abſit) connivente violentur, & major ſit apud me unius fratris voluntas, quam univerſæ domus Domini communis utilitas.

C. III. *Privilegio ſuæ dignitatis aliquis Eccleſiam exuere non debet.*

Item Gregorius *Auguſtino Anglorum Epiſcopo, Reſponſ.* 9.

IN Galliarum c Epiſcopos d nullam tibi auctoritatem tribuimus, quia ab antiquis prædeceſſorum meorum temporibus pallium Arelatenſis Epiſcopus accepit, quem nos privare auctoritate percepta minime debemus. Si ergo contingat, ut fraternitas tua ad Galliarum provincias tranſeat, & aliquid ex auctoritate agendum fuerit, cum prædicto Arelatenſi Epiſcopo agatur, ne prætermitti poſſit hoc, quod antiqua Patrum inſtitutio invenit. Britannorum vero omnes Epiſcopos tuæ fraternitati committimus, ut indocti doceantur, infirmi perſuaſione roborentur, perverſi 1 auctoritate corrigantur.

Corr. Rom. ¶ 1. Perverſi] *Addita ſunt hæc ex originali.*

C. IV. *Statuta Apoſtolicorum prædeceſſorum Apoſtolicus deſtruere non debet.*

Idem *Felici Epiſcopo, lib.* 12. *epiſt.* 31.

SI ea deſtruerem, quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt, non conſtructor, ſed everſor eſſe juſte comprobarer; teſtante veritatis voce, quæ ait e: *Omne regnum in ſeipſo diviſum*

a *Anſ. l.* 4. *c.* 2. b *Infr. ead. privilegia* 3. *Anſelm. l.* 4. *c.* 2. c *Anſ. l.* 6. *c.* 97. d *al. Epiſcopis*. e *Luc.* 21.

Digitized by Google

ſum a non ſtabit : & omnis ſcientia, & lex adverſum ſe diviſa deſtruetur.

C. V. *Metropolitanus dignitatis ſibi traditæ antiquitus jus intemeratum obtineat.*

Item Leo Papa *epiſt.* 82. *al.* 84. *ad Anaſtaſium cap.* 2.

IGitur ſecundum *b* ſanctorum Patrum canones, Spiritu Dei conditos, & totius mundi revarantia conſecratos, Metropolitanos ſingularum provinciarum Epiſcopos, quibus ex delegatione noſtra fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decrevimus: ita ut a regulis præſtitutis nulla aut negligentia, aut præſumptione diſcedant.

C. VI. *Privilegia Metropolitanorum inconvulſa ſervari oportet.*

Item Hormiſda Papa *in epiſtola ad Joannem Epiſcopum.*

SErvatis privilegiis Metropolitanorum, vices vobis Apoſtolicæ ſedis eatenus delegamus, ut inſpectis iſtis, ſive ea, quæ ad canones pertinent, ſive ea, quæ a nobis ſunt nuper mandata, ſerventur, ſive ea, quæ de Eccleſiaſticis cauſis tuæ revelationi *c* contigerint, ſub tua nobis inſinuatione pandantur. Erit hoc ſtudii, ac ſolicitudinis tuæ, ut talem te in his, quæ injunguntur, exhibeas, ut fidem, integritatemque ejus, cujus curam ſuſcipis, imiteris.

C. VII. *Decreta Apoſtolica nulla præſumptione violentur.*

Item Gregorius *Bonifacio primo defenſori, lib.* 7. *epiſt.* 17.

INſtitutionis *d* noſtræ decreta, quæ pro defenſorum ſunt privilegiis, & ordinatione diſpoſita, perpetua ſtabilitate, & ſine aliqua conſtituimus refragatione ſervari, ſive quæ ſcripto decrevimus, ſive quæ in noſtra præſentia videntur eſſe diſpoſita: nec a quoquam Pontificum in totum, vel in partem, ea qualibet occaſione convelli decernimus, vel mutari. Nam nimis eſt aſperum, & præcipue bonis Sacerdotum moribus inimicum, niti quempiam quacunque rationis excuſatione, & quæ bena ſunt ordinata, reſcindere, & exemplo ſuo docere cæteros, ſua quandoque poſt *e* ſe conſtituta diſſolvere.

C. VIII. *Privilegia Eccleſiarum Apoſtolicus debet ſervare illæſa.*

Idem *Dominico Carthaginenſi Epiſcopo, lib.* 2. *indict.* 10. *epiſt.* 39.

DE Eccleſiaſticis *f* privilegiis, quod veſtra fraternitas ſcribit, hoc poſtpoſita dubitatione teneat: quia ſicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſque Eccleſiis ſua jura ſervamus: nec cuilibet favente gratia, ultra quam meretur, impertior, nec ulli hoc, quod ſui juris eſt, ambitu ſtimulante derogabo: ſed fratres meos per omnia honorare cupio, ſicque ſtudeo honore ſingulos ſubvehi, dummodo non ſit, quod alteri jure ab altero poſſit opponi.

C. IX. *Quod rationabiliter diffinitum eſt, in nullo debet violari.*

Idem *Virgilio Arelatenſi Epiſcopo, lib.* 7. *epiſt.* 115.

CUm *g* piæ deſiderium voluntatis, & laudandæ devotionis intentio ſacerdotalibus ſit ſemper ſtudiis adjuvanda, cura aſt ſolicitudinis adhibenda, ut ea, quæ pro quiete Monachorum, religioſæque converſationis fuerint ordinata, nec diſſimulatio negligere, nec quædam valeat præſumptio perturbare: ſed ſicut hoc, quod ratio exigebat utilitatis, oportuit diffiniri, ita quod definitum eſt

a *al. ſeipſum.* b *Ivo part.* 5. *cap.* 346. c *al. relationi.* d *al. Conſtitutionis. Anſel. l.* 4. *c.* 5. *Polyc. lib.* 3. *tit.* 15. e *al. poſſe conſtituta.* f *Polyc. ibid. Anſelm. l.* 4. *c.* 6. g *Polyc. ibid. Anſelm. lib.* 4. *cap.* 7.

(niſi *1* forte ubi major eſt auctoritas) non debet violari.

Corr. Rom. ¶ 1 Niſi forte] *Exceptio hæc abeſt a pleriſque vetuſtis, & Anſelmo, & codicibus Gregorii impreſſis, & manuſcriptis. In uno autem Gratiani appoſita eſt tanquam gloſſa, & legitur ſupra* 6. *q.* 4.

C. X. *Sibi injuriam facit, qui fratrum ſuorum jura perturbat.*

Idem *ad Natalem Epiſcopum, lib.* 2. *epiſt.* 37.

QUod vero dicitis, noſtris temporibus debere ſervari, quæ a meis quoque prædeceſſoribus tradita, atque cuſtodita ſunt, abſit a me, ut ſtatuta majorum conſacerdotibus meis in qualibet Eccleſia infringam: quia mihi injuriam facio, ſi fratrum meorum jura perturbo.

C. XI. *Nulla præſumptione violentur, quæ ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus ſunt inſtituta.*

Item Julius Papa *epiſt.* 1. *ad Orientales, c.* 4.

AMputato *a* totius uſurpationis exceſſu, nullus debet præſumere, quæ ſibi non videntur eſſe conceſſa. & *infra.* §. 1. Ea, quæ ſunt ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus inſtituta, nulla deſidia negligantur, nulla diſſenſione violentur, nulla concertatione turbentur.

C. XII. *Quæ rationabiliter ordinata ſunt, nulla debent refragatione turbari.*

Item Gregorius Papa *lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 60. *Præfecti illuſtri.*

ECclaſiaſticæ *b* moderationi eſt omnino conveniens, ut quæ ordinata fuerint, vel rationabiliter *1* deciſa, nulla in poſterum debeant refragatione turbari.

Corr. Rom. ¶ 1 Rationabiliter] *Vox iſta abeſt a pleriſque manuſcriptis, & a codicibus B. Gregorii, nec reperitur infra* 35. *q.* 9. omnibus modis. *Sed non eſt inducta, quia omnia Gratiani exemplaria habent iſtam vocem, etiam in rubrica.*

C. XIII. *Quæ contra leges fiunt, pro infectis habentur.*

Item in Regeſto, *lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 7. *Januario Caralitano.*

IMperiali *c* conſtitutione aperta ſancitum eſt, ut ea, quæ contra leges fiunt, non ſolum inutilia, ſed etiam pro infectis habenda ſint.

C. XIV.

Cod. d *lib.* 1. *tit. de precibus imperatori offerendis.*

Imperator Conſtantinus.

NEc damnoſa fiſco, nec juri contraria poſtulari oportet.

C. XV.

Impp. Theodoſius, & Valentinianus. *e*

REſcripta *f* contra jus elicita, ab omnibus judicibus præcipimus refutari, niſi forte aliquid eſt, quod non lædat alium, & proſit petenti, vel crimen ſupplicantibus indulgeat.

C. XVI. *Reſcriptum meretur effectum, quod cum juris, & legum ratione concordat.*

Item Pelagius Papa *Joanni Comiti.*

DIcenti *g* ſacras juſſiones ſe habere præ manibus, reſpondimus ſcire illum oportere, quod ipſe clementiſſimus Princeps generalibus legibus conſtituerit, illa ſacra uniuſcujuſque ſupplicantis deſiderio conceſſa prævalere, & effectui mancipari, quæ cum juris & legum ratione concordant: ea vero, quæ ſubreptione, vel falſis precibus forſitan impetrantur, nullum ſupplicantibus ferre remedium.

a *Polyc. ibid. Anſelm. l.* 2. *c.* 61. & *l.* 6. *c.* 127. b 35. *q.* 9. *omnibus modis. Anſelm. lib.* 4. *cap.* 9. c *Deuſdedit part.* 3. & 3. d *tit.* 19. *leg.* 3. e *Ibid. l.* 7. f *ſupr. ead.* g *Ivo part.* 4. *cap.* 191.

Digitized by Google

Gratian. *Reſcripta, ſive ſint adnotationes, ſive pragmaticæ ſanctiones, expreſſam debent in ſe habere conditionem: Si preces veritate nitantur. Mendax enim precator debet carere impetratis: & quibus ſcripta diriguntur, ſunt puniendi, ſi precum mendacia vetuerint argui.* Unde *Imperator Diocletianus, & Maximianus, & Conſtantinus lib. 1.* a *Cod. tit. ſi contra jus, vel utilitatem publicam.* §. 1 Præſcriptione mendaciorum oppoſita, ſive in juris narratione mendacium reperiatur, ſive in facti, ſive in tacendi fraude, pro tenore veritatis, non deprecantis affirmatione, datum judicem cognoſcere debere, & ſecundum *b* hoc de cauſa convenit ferre ſententiam. *Item Imperator* c *Conſtantinus.* §. 2. Puniri jubemus decem librarum auri mulcta judices, qui vetuerint precum argui falſitatem. *Item* d *Impp. Theodoſius, & Valentin.* §. 3. Et ſi legibus conſentaneum ſacrum oraculum mendax precator attulerit, precator careat penitus impetratis: & ſi nimia mentientis inveniatur improbitas, etiam ſeveritati ſubjaceat judicantis. *Item* e *Imperator Conſtantinus.* §. 4. Et ſi non cognitio, ſed executio mandatur, de veritate precum inquiri oportet; ut ſi fraus intervenit, de omni negotio cognoſcatur. *Item* f *Imperator Anaſtaſius.* §. 5. Omnes cujuſcunque majoris, vel minoris adminiſtrationis, univerſæ noſtræ reip. judices monemus, ut nullum reſcriptum, nullam pragmaticam ſanctionem, nullam ſacram adnotationem, quæ generali juri, vel utilitati publicæ adverſa eſſe videatur, in diſceptationem cujuslibet litigii patiantur proferri; ſed generales ſacras conſtitutiones modis omnibus non dubiteot obſervandas. *Cod.* g *tit. de diverſ. reſcript. Impp. Diocletianus, & Maximianus.* §. 6. Sancimus, ut authentica ipſa, atque originalia reſcripta, & noſtra etiam manu ſubſcripta, non exempla eorum inſinueatur. *Imp.* h *Conſtantinus.* §. 7. Si qua beneficia perſonalia ſine die, & Conſule fuerint deprehenſa, auctoritate careant. *Imperator* i *Zeno.* §. 8. Univerſa reſcripta ſive in perſonam precantium, ſive ad quemlibet judicem manaverint, quæ k vel adnotatio, vel quævis pragmatica ſanctio nominentur, ſub ea conditione proferri præcipimus, ſi preces veritate nitantur: nec aliquem fructum precator oraculi percipiat impetrati; licet in judicio aſſeveret *l* veritatem, niſi quæſtio fidei precum imperiali beneficio monſtretur inſerta. Nam & vir magnificus Quæſtor, & viri ſpectabiles Magiſtri ſcriniorum, qui ſine præfata adjectione qualecunque divinum reſponſum dictaverint, & judices, qui ſuſceperint, reprehenſionem ſubibunt, & qui illicite dictata ſcribere auſi fuerint, cujuſcunque ſcrinii memoriales, ſeu pragmaticarii, vel adjutores primicerii, amiſſione cinguli feriantur.

C. XVII. *Privilegia Eccleſiarum nulla debent improbitate convelli.*

Item Leo Papa *epiſt. 52. al. 54. ad Martianum Auguſtum.*

III. PRivilegia m Eccleſiarum, ſanctorum Patrum canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate mutari.

C. XVIII. *Anathema ſit, qui mandata, vel decreta Romanorum Pontificum ſervare contempſerit.*

Item Nicolaus Papa *univerſali Synodo præſidens dixit in Concilio Romano c. ult.*

SI n quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel decreta pro catholicæ fidei diſciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium, vel futurorum malorum, a Sedis Apoſtolicæ Præſule ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc extat in Concilio Romæ habito, in quo Nicolaus Papa I. Thietgandum, & Guntarium Epiſcopos depoſuit. Quod Concilium impreſſum eſt Romæ poſt epiſtolas ipſius.*

C. XIX. *Statuta priorum ſucceſſores ſervare oportet.*

Item Gelaſius *Creſconio, & Joanni Meſſaliæ Epiſcopis inter cætera.*

DEceſſorum a ſtatuta, ſicut legitima, & juſta, ſucceſſorem cuſtodire convenit, ita debet etiam malefacta corrigere.

C. XX.

Hinc etiam Arcadius, & Honorius *b inquiunt.*

QUæcunque c a parentibus noſtris diverſis ſunt ſtatuta temporibus, manere inviolata, atque incorrupta circa ſacroſanctas Eccleſias præcipimus. Nihil igitur a privilegiis immutetur, omnibuſque, qui Eccleſiis deſerviunt, tuitio deferatur: quia temporibus noſtris addi potius reverentiæ cupimus, quam ex his, quæ olim præſtita ſunt, immutari. *Iidem leg. 30.* §. 1. Non tam novum aliquid præſenti ſanctione præcipimus, quam illa, quæ olim videntur indulta, firmamus. Privilegia igitur, quæ olim reverentia religionis obtinuit, mutilari ſub pœnæ etiam interminatione prohibemus, ita ut hi quoque, qui Eccleſiæ obtemperant, ipſius beneficiis perfruantur. *Iidem leg. 34.* d §. 2. Si Eccleſiæ venerabilis privilegia, cujuſcunque fuerint vel temeritate violata, vel diſſimulatione neglecta, commiſſum duodecim 1 librarum auri (ſicut etiam prius conſtitutum eſt) condemnatione plectatur. Ipſaque 2 privilegia nihilominus pleniſſimum per omnia obtineant vigorem.

Corr. Rom. ¶ 1 Duodecim) *In lege ipſa tam codicis Theodoſiani, quam Juſtiniani legitur,* quinque librarum auri.

¶ 2 Ipſaque] *Hæc uſque ad finem non ſunt in lege illa, ſed horum loco in Theodoſiano habentur iſta:* Si quid igitur contra Eccleſias, vel Clericos per obreptionem, vel ab hæreticis, vel ab hujuſcemodi hominibus fuerit contra leges impetratum, hujus ſanctionis auctoritate vacuamus.

C. XXI. *Non licet Pontifici ab Eccleſiæ jure diſcedere, quod documentorum auctoritate firmatur.*

Item Pelagius *Armentario magiſtro militum inter cætera.*

POſteaquam e Eccleſiæ jura, documentorum quoque intercedentium fuerint auctoritate firmata, nullatenus ab his diſcedendi liberam Pontifex, vel ſi vult, permittatur habere licentiam.

Gratian. *Si ergo privilegia monaſteriorum, vel quorumlibet Eccleſiarum auctoritate Leonis, Gregorii, Gelaſii, & nonnullorum aliorum Pontificum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ inviolata ſervantur; ſi ea, quæ contra leges fiunt, pro infectis habenda ſunt; ſi Pontifex non habet licentiam diſcedendi a documentis, quibus jura Eccleſiæ firmantur: patet, quod poſteriora privilegia antiquioribus derogare non poſſunt, nec eorum auctoritate eis aliqua objicietur exceptio: cum etiam ſi contra illa ſpecialiter fierent, pro infectis eſſent habenda.*

2 ps §. 1. *His ita reſpondetur. Sancta Romana Eccleſia ſua auctoritate congregata valet disjungere, & disjuncta congregare, rationis tamen æquitate conſiderata. Unde vel pietatis vel neceſſitatis intuitu ſemel a ſe conceſſa valet in totum, vel in partem commutare. Pro neceſſitate namque corrigendorum viciorum privilegia Eccleſiarum multarum vel imminuuntur, vel penitus immutantur, ſive perſonaliter, ſive generaliter.* §. 2. *Perſonaliter juxta illud:* Privilegium f omnino meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.

C. XXII.

a *tit. 12. leg. 2.* b *ſecundum cauſam convenit) orig.* c *ib. leg. 3.* d *ibid. leg. 5.* e *ib. leg. 4.* f *ib. leg. 6.* g *tit. 23. leg. 3.* h *ib. l. 4.* i *ib. leg. 7.* k *al. quamvis adnotatio.* l *al. aſſerat.* m *Anſel. l. 4. c. 2.* n *Polyc. l. 1. c. 17. Deuſd. p. 4. Anſ. l. 4. c. 26. & l. 12. c. 3. Ivo p. 5. c. 35.*

a *Deuſd. p. 1.* b *in cod. Theod. l. 16. t. 2. leg. 29.* c *Anſ. l. 4. c. 16.* d *in cod. Theod. leg. 34. in cod. Juſtin. t. de Epiſcopis, & Clericis l. 13.* e *Deuſd. p. 1.* f *11. q. 3. privilegium.*

Digitized by Google

C. XXII. *Quod habet, amittat, qui quod non accepit, uſurpat.*

Item Silverius Papa *Vigilio Epiſcopo epiſt.* 2.

SIc *a* decet fidem ſanctorum Petrum in Eccleſia ſervari catholica, ut quod habuit, amittat, qui improbabili temeritate, quod non accepit, aſſumpſerit.

C. XXIII. *Privilegium amittit, qui ſua poteſtate non legitime utitur.*

Item Simplicius Papa *epiſt.* 2. *Joanni Epiſcopo Ravennatenſi, poſt pauca, quibus ab illicita eum ordinatione prohibuit.*

DEnuntiamus *b* autem, quod ſi poſthac quicquam tale præſumpſeris, & aliquem ſeu Epiſcopum, ſeu Presbyterum, ſeu Diaconum invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis Eccleſiæ, vel Æmilienſis noveris auferendas.

C. XXIV. *Jus ordinandi amittunt, qui immeritum conſecrant.*

Item Leo Papa *epiſt.* 85. *al.* 87. *ad Epiſcopos Africanos.*

SI *c* qui Epiſcopi talem conſecraverint Sacerdotem, qualem eſſe non licet, etiamſi aliquo modo damnum proprii honoris evaſerint, ordinationis tamen jus ulterius non habebunt: nec unquam ei ſacramento intererunt, quod neglecto divino judicio, immerito præſtiterunt.

Grat. *Generaliter, veluti dum civitati Epiſcopalis dignitas perpetuo ſubtrahitur, quæ ſuos Epiſcopos interimere conſuevit.*

C. XXV. *Epiſcopalis dignitas civitati ſubtrahitur, quæ ſuos Præſules interemit.*

Unde Gelaſius Papa *ſcribit.*

ITa *d* nos Scyllacenorum *e* cædes geminata Pontificum horrendi criminis atrocitate confudit, ut diu conſtitutio noſtræ deliberationis hæſiteret: dum & ingerere quempiam parricidalibus exemplis deteſteremur Antiſtitem, & Eccleſiam, utcunque deſtitutam uſque adeo judicaremus relinquendam. Quapropter jam velut uſum, conſuetudinemque ſacrilegam declinantes, eatenus religioni duximus conſulendum, ut parochiæ vice ab extrinſecus poſitis Sacerdotibus gubernetur, quæ ibidem commanentes ferro didicit necare paſtores, inauditoque facinore (quod etiam in illis provinciis nuſquam prorſus legitur accidiſſe, quæ bellorum continuis, diverſiſque incurſionibus affliguntur) hæc ſit reperta civitas, quæ Præſules miniſtrantes ſibi fidei Chriſtianæ ſacramenta, ſine perſecutore proſternet. Curandum eſt igitur, ut illic funeſta pernicies ceſſatione propriorum ſanetur Antiſtitum, atque ita ſaltem furoris tanti materia ſubtrahetur, ſi, in quam hæc poſſit acerbitas perpetrari, conſiſtens ibidem perſona defuerit, eoque modo vel illa civitas, dum in quos deſæviet non habebit, ab hujuſmodi temeritate deſiſtat, vel aliis imitandi contagia dire non præbeat. Egeat ergo Epiſcopalibus ſubſidiis ſibimet aliunde penſandis *f*, quæ ſacram in ſuo gremio collocatam ſuo crudeliter maculat ſanguine dignitatem; quia in utroque hac eſt ultione plectenda, ſive inſtinctu domeſtico, ſeu furiis incitata nefas hoc committit externis. Præbeat ergo dilectio veſtra in hoc ſtatu poſitæ miniſterium viſitationis Eccleſiæ, & aut conveniendo pariter, aut viciſſim, prout qualitas rerum, cauſaque popoſcerit, divina miſteria *g* repræſentet ingratis, ne cum devitamus zizania, Dominica videamur præterire frumenta.

Corr. Rom. ¶ *In Polycarpo, & apud Anſelmum, & Ivonem continuo ſequitur c.* comperimus. *infra de conſecratione diſt.* 2.

3 ps Gratian. *Hoſtilitatis quoque, vel paupertatis neceſſitate Epiſcopales ſedes vel mutantur, vel duæ in unam redigantur: ſicut ſup. in tit. de mutatione Epiſcoporum B. Gregorius* h *feciſſe legitur. Non ergo privilegia Eccleſiarum ſic inviolata permanere cenſentur, ut quibuſdam de cauſis intervenientibus Apoſtolica auctoritate eis derogari non poſſit: alioquin multitudo Eccleſiarum ad paucitatem redigeretur, cum innumeræ Eccleſiæ in diœceſibus aliarum frequenter conditæ inveniantur. Serventur ergo privilegia Eccleſiarum cunctis inconcuſſa temporibus: ne videlicet præter ejus auctoritatem, a quo data ſunt, contra ea liceat ire alicui. §. 1. Sed objicitur illud Symmachi Papæ.* Poſſeſſiones, *a* quas unuſquiſque Eccleſiæ ſuo relinquit arbitrio &c. *quæ ſup. in tit. de alienatione rerum Eccleſiaſticarum leguntur adſcripta. Unde datur intelligi, quod ea, quæ de jure uniuſcujuſque Eccleſiæ, vel neceſſitatis, ſicut peregrinis, vel pietatis intuitu, ſicut religioſis domibus conferuntur, non perpetuo, ſed temporaliter ab eis, quibus conferuntur, ſunt poſſidenda. Quanquam illud Symmachi ad neceſſitatis intuitum, non ad pietatis proſpectum poſſe referri: videlicet, ut ea, quæ peregrinis, vel captivis largiri neceſſitas ſuaſit, non ea, quæ religioſis domibus ob quietem religioſæ converſationis conceſſa ſunt, prohibeantur perpetuo poſſideri. Vel potius de utriſque intelligendum eſt: videlicet, ut ſicut neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficiis renuntiare coguntur, quæ eis miſerationis indulſit intuitus; ſic religioſe viventes, cum a religione ceſſaverint, privilegiis exuantur, quæ religioſa converſatio meruit. Privilegia ergo, quæ religioſis domibus conferuntur, vel in eo caſu accipienda ſunt, in quo ita eis conſulitur, quod nulli aliquid derogatur, videlicet, ut ex novalibus, quorum decimationes nulli aſſignatæ fuerant, privilegiorum auctoritate decimas aliquibus perſolvere non cogantur, vel ſi propter inſtantem temporis neceſſitatem eis conſuli non poterit, niſi aliis derogetur, ita privilegiorum auctoritas videatur eſſe ſervanda, ut eorum ſubveniatur inopiæ, non ut ſuarum divitiarum augmento, & poſſeſſionum non modica extenſione porrecta, baptiſmales, ſeu parochiales* b *Eccleſiæ penitus deſtruantur.*

CAUSA XXVI.

QUidam Sacerdos Sortilegus eſſe, & Divinus convincitur apud Epiſcopum: correctus ab Epiſcopo noluit ceſſare: excommunicatur: tandem agens in extremis reconciliatur a quodam Sacerdote, Epiſcopo inconſulto: indicitur ſibi pœnitentia ſub quantitate temporis canonibus præfixa.*

1. *Hic primum quæritur, qui ſint Sortilegi.*
2. *Secundo, an ſit peccatum eſſe Sortilegum.*
3. *Tertio, a quibus genus divinationis ſumpſit exordium.*
4. *Quarto, quot ſint genera divinationis.*
5. *Quinto, an Sortilegi, vel Divini ſint excommunicandi, ſi ceſſare noluerint.*
6. *Sexto, an excommunicatus ab Epiſcopo poſſit reconciliari a Presbytero, illo inconſulto.*
7. *Septimo, ſi morientibus eſt indicenda pœnitentia ſub quantitate temporis.*

QUÆSTIO I.

QUi ſint Sortilegi, Iſidorus *diffinit Etymologiarum lib.* 8. *cap.* 9. *ita dicens.*

C. I. *Qui ſint Sortilegi.*

SOrtilegi *c* ſunt, qui ſub nomine fictæ religionis, per quaſdam, quas Sanctorum ſortes vocant, divinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcunque ſcripturarum inſpectione futura promittunt.

QUÆSTIO II.

1 438 QUod autem ſortes exquirere peccatum non ſit, & exemplis, & auctoritatibus probatur. Cum enim Achar *d* de anathemate furtim ſubripuiſſet, & ob ejus

a *Anſ.l.*6.*c.*115. *Ivo p.*6.*c.*73. b *ſup. diſt.*74. *ubi iſte.* §. *denuntiamus.* c *ſup.* 1 *q.*1.*ſi qui. Anſ.l.*6.*c.*74. *Ivo p.*5.*c.*117. d *Polyc. l.*3.*t.*30. *Anſ.l.*6.*c.*148. *Ivo p.*10.*c.*18. e *al. Squillatinorum al. Sylanorum.* f *al. depenſis.* g *al myſteria.* h 7.*q.*1. *c. paſtoralis.* & *c. temporis.* 7.*q.*1.*c. temporalis,* & *c. temporis.* & 16.*q.*1.*c.* & *temporis.*

a 16. *q.* 1. *poſſeſſiones.* b *al. parochitanæ.* c *Rabanus de magorum præſtigiis. Ivo p.* 11. *c.* 20. d *al. Achan.*

e jus peccatum populus cæſus apud Hai hoſtibus terga dediſſet, præcepit Dominus a Joſue, ut ſortibus exquireret, quo peccante populus in manibus hoſtium cadere meruerat. Joſue præceptum accipiens miſit ſortes, primum ſuper tribus, deinde ſuper familias, demum ſuper perſonas: & ita cecidit ſors ſuper Achar. Saul b *quoque cum pugnans contra Philiſtæos juraſſet ſe interfecturum, quicunque ante ſolis occaſum de populo comederet, ſorte deprehendit Jonatham filium ſuum mel comediſſe, quod ſceptro acceperat: quem cum morti tradere vellet, populo ſupplicante revocavit ſententiam. Jonas* c *quoque cum a facie Domini fugeret, a nautis ſorte deprehenſus, in mare dejectus, & a ceto eſt abſorptus. De* d *Zacharia etiam legitur, quod ſorte exiit, ut incenſum poneret. Matthias* e *vero a B. Petro ſorte in Apoſtolatum, & Judæ ſucceſſor eligitur. Quod ergo tantorum exemplis probatur, patet malum non eſſe.*

C. I.

Unde etiam Auguſtinus *ait in lib. Pſalmorum, in Pſ. 30. concione 2 ad verſic.* In manibus tuis ſortes.

SOrs non *f* aliquid mali eſt, ſed res eſt in dubitatione humana, divinam indicans voluntatem.

2 pars. Gratian. *His ita reſpondetur. Antequam Evangelium clareſceret, multa permittebantur, quæ tempore perfectioris diſciplinæ penitus ſunt eliminata. Copula namque Sacerdotalis, vel conſanguineorum nec legali, nec Evangelica, vel Apoſtolica auctoritate prohibetur, Eccleſiaſtica tamen lege penitus interdicitur. Sic & ſortibus nihil mali ineſſe monſtratur, prohibetur tamen fidelibus, ne ſub hac ſpecie divinationis ad antiquos idololatriæ cultus redirent. Unde quibuſdam conſtellationes, & futurorum ſigna cuſtodientibus Apoſtolus* g *ait:* Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos. Unde timeo, ne forte ſine cauſa laboraverim in vobis. *Sic & Aſtronomia, ſeu & Aſtrologia apud catholicos in deſuetudinem abiit; quia dum propria curioſitate his nimis erant intenti, minus vacabant his, quæ ſaluti animarum erant accommodata.*

C. II. *Exemplo Jonæ, vel Matthiæ non oportet ſortibus credi.*

Quod autem ſortibus credi non oporteat, Hieronymus *teſtatur, ſcribens ſuper Jonam, c. 1.*

NOn ſtatim *h* debemus ſub exemplo Jonæ ſortibus credere, vel illud de Actibus *i* Apoſtolorum huic teſtimonio copulare, ubi ſorte in Apoſtolatum Matthias eligitur; cum privilegia *k* ſingulorum non poſſint legem facere communem.

Corr. Rom. ¶ *k* Cum privilegia] *Hæc uſque ad finem ſunt addita ex B. Hieronymo. Referuntur enim a Beda ex eodem, infra ead. c.* non exemplo.

C. III. *Ad ſecularia negotia, divina oracula non ſunt convertenda.*

Item Auguſtinus *ad inquiſitiones Januarii, epiſt. 119.*

HI, qui de *x* paginis Evangelicis ſortes legunt, etſi optandum eſt, ut id potius faciant, quam ad dæmonia conſulenda concurrant, tamen etiam iſta mihi diſplicet conſuetudo, ad negotia ſecularia, & ad vitæ hujus vanitatem, propter aliam vitam loquentia oracula divina velle convertere.

C. IV *Exemplo Matthiæ, vel Jonæ non eſt indifferenter ſortibus credendum.*

Item Beda *ſuper Actus Apoſtolorum, ad c. 1.*

NOn *l* exemplo Matthiæ, vel quod Jonas Propheta ſorte deprehenſus ſit, indifferenter ſortibus eſt credendum; cum privilegia ſingulorum (ut Hieronymus *m* ait) communem legem facere omnino non poſſint. *& infra.* §. 1. Si qui tamen neceſſitate aliqua compulſi Deum putant ſortibus exemplo Apoſtolorum eſſe conſulendum, videant hoc ipſos Apoſtolos non niſi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fuſis egiſſe.

C. V. *Non ſunt obſervanda, quæ a Divinis præcipiuntur, quamvis ea contingant, quæ ab eis prænuntiantur.*

De Divinis vero ſcribit Auguſtinus *lib. 5. ſuper Deuter. c. 19. ita dicens.*

INtelligi voluit *a* Dominus etiam illa, quæ a divinantibus non ſecundum Deum dicuntur, ſi acciderint, quæ dicuntur, non accipienda ſic, ut fiant, quæ præcipiuntur ab eis, aut colantur, quæ coluntur ab eis.

C. VI. *Inſtitutiones hominum quæ ſint ſuperſtitioſæ, vel non.*

Idem *in lib. 2. de doctrina Chriſtiana, c. 19. 20. & 21.*

ILlud *b* quod eſt ſecundum inſtitutiones hominum, partim ſuperſtitioſum eſt, partim ſuperſtitioſum non eſt. Superſtitioſum eſt, quicquid inſtitutum eſt ab hominibus ad facienda, & colenda idola pertinens, vel ad colendam, ſicut Deum, creaturam, partemve ullam creaturæ, vel ad conſultationes, & pacta quædam ſignificationum cum dæmonibus placita, atque fœderata, qualia ſunt molimina magicarum artium: quæ quidem commemorare potius, quam docere aſſolent Poetæ. Ex quo genere ſunt, ſed quaſi licentiori vanitate, Aruſpicum, & Augurum libri. §. 1. Ad *c* hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atque remedia, quæ Medicorum quoque diſciplina condemnat, ſive in præcantationibus, ſive in quibuſdam notis, quas characteres vocant, ſive in quibuſdam rebus ſuſpendendis, atque ligandis, vel etiam ſaltandis quodammodo, non ad temperationem corporum, ſed ad quaſdam ſignificationes, aut occultas, aut etiam manifeſtas, quas eminentiori *d* nomine Phyſicam vocant, ut quaſi non ſuperſtitionem *e* implicare, ſed naturæ prodeſſe videantur: ſicut ſunt inaures in ſummo aurium ſingularum, aut de ſtruthionum oſſibus anſulæ in digitis, aut cum tibi dicitur ſingultienti, ut dextera manu ſiniſtrum pollicem teneas. His adjunguntur millia inaniſſimarum obſervationum, ſi membrum aliquod ſalierit, ſi junctim ambulantibus amicis, lapis, aut canis, aut puer medius intervenerit. *& infra.* §. 2. Hinc ſunt etiam illa, limen calcare, cum ante domum ſuam tranſit: redire domum, ſi procedens offenderit: cum veſtis a ſoricibus roditur, plus timere ſuſpicionem futuri mali, quam præſens damnum dolere. §. 3. Neque *f* illi ab hoc genere ſuperſtitionis perniciofæ ſegregandi ſunt, qui olim Genethliaci propter natalium dierum conſiderationes, nunc autem vulgo Mathematici vocantur. Nam & ipſi, quamvis veram ſtellarum poſitionem, cum quiſque naſcitur, conſectentur, & aliquando etiam perveſtigent; tamen quod inde conantur, vel actiones noſtras, vel actionum eventa prædicere, nimis errant, & vendunt imperitis hominibus, miſerabilem ſervitutem. *& infra. cap.* 23. §. 4. Hoc autem genus fornicationis animæ ſalubriter divina Scriptura non tacuit, neque ab ea ſic deterruit animam, ut propterea talia negaret eſſe ſectanda, quia falſa dicuntur a profeſſoribus eorum, ſed *g etiamſi dixerint vobis*, inquit, *& ita evenerit, ne credatis eis.* Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli Regi vera prænuntiavit *h*, propterea talia ſacrilegia, quibus illa imago præſentata eſt, minus execranda ſunt: aut quia in *i* Actibus Apoſtolorum fœmina ventriloqua verum teſtimonium perhibuit Apoſtolis Domini, ideo Paulus

a *Joſue 7.* b *1. Reg. 14.* c *Jonæ 1.* d *Luc. 1.* e *Act. 1.* f *Pann. l. 8 c. 77.* g *Gal. 4.* h *Ivo p. 11. c. 21. Pann. l. 8. c. 73.* i *Act. 1.* k *Ivo p. 11. c. 29. Pann. l. 8. c. 74.* l *Sup. ead. non ſtatim. Pann. l. 8. c. 78.* m *ad c. 1. Jonæ.*

a *Ivo p. 11. c. 10. Infra ead. q. 5. c. ult. in fin.* b *Ivo p. 11. cap. 13. C. 20* c *Infr. ead. q. 5. nec mirum. §. ad hæc.* d *al. meliore nomine phyſica.* e *al. ſuperſtitioſe.* f *C. 21.* g *Deut. 13.* h *1. Reg. 18.* i *Act. 16.*

lus Apoſtolus pepercit illi Spiritui, ac non potius fœminam illius dæmonii correptione, atque exaluſione mundavit. §. 5. Omnes igitur artes hujuſmodi, vel nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum, & dæmonum, quaſi pacta infidelis, & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitus ſunt repudianda, & fugienda Chriſtiano.

C. VII. *Non eſt vita, ſed mors, inquiſitio, vel curatio, quæ a Divinis, vel Magicis expetitur.*

Idem *in a lib. de Civitate Dei*.

QUi *b* ſine Salvatore ſalutem vult habere, & ſine vera ſapientia æſtimat prudentem ſe fieri poſſe, non ſanus, ſed æger, non prudans, ſed ſtultus in ægritudine aſſidua laborabit, & in cæcitate noxia ſtultus, ac demens permanebit. Ac proinde omnis inquiſitio, & omnis curatio, quæ a Divinis, & Magis, vel ab ipſis dæmoniis in Idolorum cultura expetitur, mora potius dicenda eſt, quam vita: & qui ea ſectantur, ſi ſe non correxerint, ad æternam perditionem tendunt, Pſalmiſta dicente *c*: *Omnes dii gentium ſunt dæmonia*, qui per deceptos homines alios decipere quotidie geſtiunt, ut perditionis ſuæ faciant eos aſſe participes. Itaque hæc vanitas magicarum artium ex *d* traditione Angelorum malorum in toto orbe terrarum plurimis ſeculis invaluit, per quandam ſcientiam futurorum, & Infernorum, & per inventiones *e* eorum inventa ſunt aruſpicia, & augurationes, & ipſa, quæ dicuntur oracula, & necromantia.

C. VIII. *Chriſtiana, & vera pietas Planetarios expellit, & damnat.*

Idem *confeſſionum lib. 4. c. 3.*

ILlos *f* Planatarios, quos Mathematicos vocant, plane conſulere non deſiſtebam, quod quaſi nullum eſſat ſacrificium, & nullæ preces ad aliquem Spiritum ob divinationem dirigerentur. Quod tamen Chriſtiana, & vera pietas conſequenter repellit, & damnat.

C. IX. *Cultura eſt idololatriæ, auguria ſervare, & ſtellarum requirere curſus.*

Item Hieronymus *g*.

SEd & illud adde, quoniam qui *h* fornicatur, in corpus ſuum peccat, non iſtud corpus ſolum, quod templum Dei effectum aſt, ſed & illud, quod dicitur, quia omnis Eccleſia corpus Chriſti eſt. Et in omnem Eccleſiam videtur delinquere, qui corpus ſuum maculaverit, quia per unum mambrum macula in omna corpus diffunditur. §. 1. Eſt & illud opprobrium Ægypti, quod ſi neglexeris, etiam poſt Jordanis tranſitum, & poſt baptiſmi *i* ſecundam circumciſionem, vetuſtæ conſuetudinis inuſtione ſuggeritur, obſervare auguria, requirere ſtellarum curſus, & aventus ex iis ſuturorum rimari, ſervare ſomnia, cæteriſque hujuſmodi ſuperſtitionibus implicari. Idololatriæ namqua mater aſt Ægyptus, ex qua certum eſt hujuſmodi opprobria puſlulare: quæ, ſi tranſito jam Jordane ſuſceperis, & his te turſus laqueis illigaveris, tecum ſine dubio opprobria Ægypti trahis.

3 pars. Gratian. *Hæc autem ſortilegia k non uſque adeo ſunt deteſtanda, ut, ſi aliquid de area, vel torculari dæmonibus fuerit immolatum, quod reliquum, eſt ideo credatur eſſe immundum: aut ſi ipſum, quod oblatum fuerat, a nobis ignorantibus ſumi contigerit, ideo credamus nos deliquiſſe.*

a *Habetur in lib. Rabani de Magorum præſtigiis.* b *Burch. l. 10. c. 41. Ivo p. 11. c. 66.* c *Pſal. 75.* d *Iſidorus l. 8. etymol. cap. 9.* e *al. invocationes.* f *Ivo p. 11. c. 20. Paun. l. 8. c. 79.* g *Origenes hom. 5 ad c. 5. Joſuæ.* h *1. Cor. 6. Eph. 2.* i *al. baptiſmi circumciſionem.* k *al. ſacrilegia.*

C. X. *Non ideo reliqua ſunt immunda, quia ab area, vel torculari aliquid ad dæmonum ſacrificia tollitur.*

Unde Auguſtinus *ad Publicolam, epiſt.* 154.

SI de area *a*, vel torculari tollatur aliquid ad ſacrificia dæmoniorum, ſciente Chriſtiano, ideo peccat, quia *b* fieri permittit, ubi prohibandi poteſtas eſt. Quod ſi factum non comperit, aut prohibendi poteſtatem non habuit, utitur mundis reliquis fructibus, unde illa ſublata ſunt.

C. XI. *Immunis eſt a reatu, qui emit, quod neſcit idolis immolatum.*

Item Ambroſius *in primam epiſtolam ad Corinthios, ad c.* 10.

LIcet aliquid e pollutum ſit per accidentiam, id eſt, oblationem idoli, cum hoc tamen neſcit, qui emit, nullum patitur ſcrupulum, & apud Deum immunis eſt.

QUÆSTIO III. & IV.

1 ps A *Quibus autem genus divinationis exordium ſumpſerit, vel quot ſint genera ejus*, Auguſtinus *d exponit in libro de natura a dæmonum, ita dicens*:

C. I. *De multiplici genere Divinationis.*

IGitur *f* genus divinationis a Perſis *1* fertur allatum. § 1. Varro autam dicit divinationis quatuor aſſe genera, terram, aquam, aerem, & ignem: Hinc Geomantiam, Hydromantiam, Aeromantiam, Pyromantiam dicta autumat. §. 2. Divini dicti ſunt, quaſi Deo pleni. Divinitate enim planos ſe eſſe ſimulant, & aſtuta quadam fraudulentia hominibus futura conjectant. Duo autem ſunt genera divinationis, ars, & furor. Incantatores vero vocati ſunt, qui artem verbis peragunt. §. 3. Arioli vocati ſunt, propterea quod circa aras idolorum neſarias preces emittunt, & funeſta ſacrificia offerunt, hiſque celebritatibus dæmonum accipiunt reſponſa. §. 4. Haruſpices nuncupati, quaſi horarum inſpectores; dias enim & horas in agendis negotiis, operibuſque cuſtodiunt, & quid per ſingula tempora obſervare debeat homo, intandunt; hi etiam exta pecudum inſpiciunt, & ex ais futura prædicunt. §. 5. Augures ſunt, qui volatus avium, & voces intendunt; aliaque ſigna rerum, vel obſervationes improviſas hominibus occurrentes ferunt. Iidem ſunt & Auſpices; nam auſpicia ſunt, quæ iter facientes obſervant. Dicta autam ſunt auſpicia, quaſi avium ſpicia *g*, & auguria, quaſi avium garria, id aſt, avium voces, & linguæ. Item augurium, quaſi avigerium, quod aves gerunt. Duo ſunt autem genera auſpiciorum, unum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos ſcilicet volatus, ad aures vox avium. §. 6. Pythones a Pythio Apollina dicti, quod is auctor fuerit divinandi. Aſtrologi dicti eo, quod in aſtris augurantur. Genethliaci appellati ſunt propter natalitiorum conſidarationes dierum. Geneſes enim hominum per duodecim cœli ſigna deſcribunt, ſyderumque curſu naſcentium mores, actus, & eventus prædicere conantur: id eſt, quis quali ſigno fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ, qui naſcitur. Hi ſunt, qui vulgo Mathamatici vocantur, cujus ſuperſtitionis genus Conſtellationes Latini vocant, id eſt, notationes ſyderum, quomodo ſe habeant, cum quiſque naſcitur. §. 7. Primum autem iidem ſtellarum interpretes Magi nuncupabantur: ſicut de his lagitur in *h* Evangelio, qui natum Chriſtum annuntiaverunt. Poſtea hoc nomine ſoli Mathematici dicti ſunt. Cujus artis ſcientia uſque ad Evangelium fuit conceſſa, ut Chriſto edito nemo exinde nativitatem alicujus de cœlo interpretaretur. Horoſcopi dicti,

a *Ivo p. 11. c. 99.* b *al. ſi.* c *Ivo p. 11. c. 96.* d *Rabanus de Magorum præſtigiis. Iſidor. l. 8. etymol. c 9.* e *al. divinatione.* f *Burch. l. 10. c. 43. Ivo p. 11. c. 68.* g *al. aſpicia.* h *Matth. 2.*

Digitized by Google

dicti, quod horas nativitatis hominum ſpeculentur diſſimili, & diverſo fato. Sortilegi *a* ſunt, qui ſub nomine, *&c. ut ſup.* §. 8. Salitores *b* vocati ſunt, quia dum eis membrorum quæcunque partes ſalierint, aliquid ſibi exinde proſperum, ſeu triſte ſignificari prædicunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Perſis) *B. Auguſtinus in lib. 6. de civitate Dei c. 35. de Hydromantia loquens ſic ſcribit*: Quod genus divinationis idem Varro a Perſis dicit allatum. *Reliqua vero hujus capitis ſunt in libello Rabani de Magorum præſtigiis, quem ipſe ex variis Auguſtini, & Iſidori locis collegit, & Gratianus ſæpe citat ſub Auguſtini nomine.*

2 ℣s Gratian. *Quæritur autem de natura dæmonum, cujus naturæ ſint, an futura præſcire valeant, vel quot modis futura prænoſcant.*

C. II. *Quot modis dæmones futura prænoſcant.*

De his ita ſcribit Auguſtinus *in eodem libro de divinatione dæmonum cap. 3.*

SCiendum *c* eſt hanc eſſe naturam dæmonum, ut aerii corporis ſenſu terrenorum corporum ſenſum facile præcedant, celeritate etiam propter ejuſdem aerii corporis ſuperiorem mobilitatem non ſolum curſus quorumlibet hominum, vel ferarum, verum etiam volatus avium incomparabiliter vincant. Quibus duabus rebus, quantum ad aerium corpus attinet, præditi, hoc eſt, acrimonia *d* ſenſus, & celeritate motus, multo ante cognita prænuntiant, vel nuntiant, quæ homines pro ſenſus terreni tarditate mirentur. Acceſſit etiam dæmonibus per tam longum tempus, quo eorum vita protenditur, rerum longe major experientia, quam poteſt hominibus propter brevitatem vitæ provenire. Per has efficacias, quas aerii corporis natura ſortita eſt, non ſolum multa futura prædicunt dæmones, verum etiam multa mira faciunt: quæ quoniam homines dicere, ac facere non poſſunt, eos dignos quidam, quibus ſerviant, & quibus divinos honores deferant, arbitrantur, inſtigante maxime vitio curioſitatis, propter amorem felicitatis falſæ, atque terrenæ, & excellentiæ temporalis. *& infra. c. 5.* §. 1. Nunc igitur, quoniam de divinatione dæmonum quæſtio eſt, primum ſciendum eſt, illos ea plerunque prænuntiare, quæ ipſi facturi ſunt. Accipiunt enim ſæpe poteſtatem & morbos immittere, & ipſum aerem vitiando morbidum reddere, & perverſis, & amatoribus terrenorum commodorum malefacta ſuadere, de quorum moribus certi ſunt, quod ſint eis talia ſuadentibus conſenſuri. Suadent autem miris, & inviſibilibus modis, per illam ſubtilitatem ſuorum corporum, corpora hominum non ſentientium penetrando, ſeſeque cogitationibus eorum per quædam imaginaria viſa miſcendo, ſive vigilantium, ſive dormientium. §. 2. Aliquando autem non quæ ipſi faciunt, ſed quæ naturalibus ſignis futura prænoſcunt (quæ ſigna in hominum ſenſus venire non poſſunt) ante prædicunt. Neque enim quia prævidet Medicus, quod non prævidet ejus artis ignarus, ideo jam Divinus habendus eſt. Quid autem mirum, ſi quemadmodum ille corporis humani perturbata, vel modificata temperie ſeu bonas, ſeu malas futuras prævidet valetudines: ſic dæmon in aeris affectione ſibi nota *e*, nobis ignota *f* futuras prævidet tempeſtates? Aliquando & hominum diſpoſitiones non ſolum voce prolatas, verum etiam cogitatione conceptas, cum ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcunt, atque hinc etiam multa futura prænuntiant, aliis videlicet mira, qui iſta diſpoſita non noverunt. *& infra. cap. 6.* §. 3. Fallunt & ſtudio fallendi, & invida voluntate, qua hominum errore lætantur. Sed ne apud cultores ſuos pondus auctoritatis amittant, id agunt, ut interpretibus ſuis, ſignorumque ſuorum conjectoribus culpa tribuatur, quando vel decepti fuerint, vel mentiti. §. 4. Nonnunquam vero ipſi maligni Spiritus, & illuſores hominum, atque ſalutis eorum invaſores *a* ſolent prædicere defectum culturæ ſuæ, & idolorum ruinam, quatenus præſcii videantur, quid in ſingulis regnis, aut locis venturum ſit, & quid adverſi ſuæ factioni contingere poſſit: quod etiam illi, qui gentilium hiſtorias legunt, non ignorant. Quid ergo mirum, ſi jam imminente templorum, & ſimulacrorum everſione, quam Prophetæ Dei ſummi tanto ante prædixerant, Serapis dæmon alicui cultorum ſuorum hoc de proximo prodidit, ut ſuam quaſi divinitatem recedens, vel fugiens commendaret?

3 ℣s Gratian. *Quod autem hominum diſpoſitiones cogitatione conceptas per exteriora ſigna diabolus deprehendat, non firma ratione videtur approbatum.*

C. III. *Quod ex corporeis motibus internas animi cogitationes diabolus deprehendat, occultiſſima res eſt.*

Unde idem Auguſtinus *ait in libro 2. retractationum c. 30.*

QUodam *b* loco dixi, dæmones aliquando & hominum diſpoſitiones non ſolum voce prolatas, verum etiam cogitatione conceptas, cum ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcere. Rem dixi occultiſſimam, audaciori aſſeveratione, quam debui. Nam pervenire iſta ad notitiam dæmonum per nonnulla etiam experimenta compertum eſt. Sed utrum quædam ſigna dentur ex corpore cogitantium, illis ſenſibilia, nos autem latentia, an alia vi, & ea ſpiritali, iſta cognoſcant, aut difficillime poteſt ab hominibus, aut omnino non poteſt inveniri.

QUÆSTIO V.

Q*Uod autem Sortilegi, & Divini, ſi ceſſare noluerint, excommunicandi ſint, ratione, & auctoritate probatur. Eſt enim quoddam genus culturæ idolorum, ex dæmonum conſultationibus futura prædicere. Sicut enim avarus, quia cultum Deo debitum nummo impendit, idolorum cultor ab* c *Apoſtolo nominatur: ſic illi* d*, qui futura, quæ ex Dei oracula nonnunquam revelata inveniuntur, vel dæmonum conſultatione, vel quibuslibet præſtigiis invenire laborant, divinitatis jura creaturis attribuunt. Futura enim præſcire ſolius Dei eſt, qui in ſui contemplatione etiam Angelos illa præſcire facit. Unde Eſaias* e *ait*: Priora, & noviſſima annuntiate mihi: & dicam, quod Dii eſtis. §. 1. *Cultores vero idolorum a fidelium communione ſeparandi ſunt. Unde in epiſt. ad Corinth. Apoſtolus* f ait: Si quis frater nominatur fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, cum ejuſmodi nec cibum ſumere. *Hinc etiam in decretis* Gregorii junioris *in Concilio Romano præſidentis c. 12. legitur.*

C. I. *Anathema ſit, qui Ariolos, vel Incantatores obſervat.*

SI quis Ariolos *g*, Aruſpices, vel Incantatores obſervaverit, aut phylacteriis uſus fuerit, anathema ſit.

C. II. *Quinquennio pæniteat, qui divinationes expetit.*

Item ex Concilio Ancyrano *c. 23. al. 24.*

QUi *h* divinationes expetunt, & morem Gentilium ſubſequuntur, vel in domos ſuas hujuſmodi homines intro-

a *Ead. q. 1. c. unic.* b *al. ſaliſatores.* c *Rabanus de Magorum præſtigiis. Burch. l. 10. c. 45. & 46. Ivo p. 11. c. 70. & 71. Pannor. l. 8. c. 68.* d *al. acumine.* e *al. notas.* f *al. ignotas.*

a *al. inviſores.* b *ſup. c. proxime.* c *Epheſ. 5.* d *Col. 3.* e *Eſa. 45. ſed paulo anguſtius.* f *1. Cor. 5.* g *Polyc. l. 6. t. 32. Burch. l. 10. c. 24. Ivo p. 11. c. 1. Pann. l. 8. c. 61.* h *Rabanus in pœn. c. 23. & in Conc. Pariſ. l. 2. c. 2. Polyc. ib. Burch. l. 10. c. 5. Ivo p. 11. c. 2. Pann. l. 8. c. 62.*

Digitized by Google

introducant, exquirendi *a* aliquid arte malefica, aut expiandi cauſa, ſub regula quinquennii jaceant, ſecundum gradus pœnitentiæ definitos &c.

Corr. Rom. ¶ 1 Gentilium) *In Græco impreſſo eſt*, χρόνων, *ſed in vetuſto Vaticano, & apud Balſamonem*, ἐθνῶν.

¶ 2 Exquirendi) *Græce eſt.* ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακειῶν, *id eſt*, ad invenienda medicamenta.

C. III. *Elementa colere, lunæ, aut ſtellarum curſus in ſuis operibus Chriſtianis ſervare non licet.*

Item ex Concilio Martini Papæ, *id eſt, ex Cap. Martini Bracarenſis cap.* 72.

NOn licet *a* Chriſtianis tenere traditiones Gentilium, & obſervare, vel colere elementa, aut lunæ, aut ſtellarum curſus, aut inanem ſignorum fallaciam pro domo facienda, aut propter ſegetes, vel arbores plantandas, vel conjugia ſocianda. Scriptum eſt enim *b*: *Omnia, quæ facitis aut in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti facite, gratias agentes Deo.* §. 1. Nec *c* in collectionibus herbarum, quæ medicinales ſunt, aliquas obſervationes, aut incantationes liceat attendere: niſi tantum cum ſymbolo divino, aut *d* oratione Dominica, ut tantum Deus creator omnium, & Dominus honoretur. §. 2. Si *e* quis autem Paganorum conſuetudinem ſequens, Divinos, & Sortilegos in domum ſuam introduxerit, quaſi ut malum foras mittant, aut maleficia inveniant, vel luſtrationes Paganorum faciant, quinque annis pœnitentiam agant. §. 3. Mulieribus *f* quoque Chriſtianis non liceat in ſuis lanificiis vanitatem obſervare, ſed Deum invocent adjutorem, qui eis ſapientiam texendi donavit.

C. IV. *Sacris officiis dediti, Magi, vel Incantatores non fiant.*

Item ex Concilio *g* Laodicenſi *c.* 36.

NOn *h* oportet ſacris officiis deditos, vel Clericos, Magos, aut Incantatores exiſtere, aut facere phylacteria, quæ animarum ſuarum vincula comprobantur. Eos 1 autem, qui talibus rebus utuntur, projici ab Eccleſia juſſimus.

Corr. Rom. ¶ 1 Eos autem) *Quæ antecedunt in hoc capite, ſunt ex verſione Dionyſii, quæ autem ſequuntur, ſunt ex priſca verſione, quæ eſt in collectione Iſidori.*

C. V. *Honore privetur Epiſcopus, vel Presbyter, qui Magos, vel Aruſpices conſulit.*

Item ex Concilio Toletano IV. *cap.* 28.

SI *i* quis Epiſcopus, aut Presbyter, ſive Diaconus, vel quilibet ex ordine Clericorum, Magos, aut Aruſpices, aut Incantatores, aut Ariolos, aut certe Augures, vel Sortilegos, vel qui profitentur artem magicam 1, aut aliquos eorum ſimilia exercentes conſuluiſſe fuerit deprehenſus, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus 2, monaſterii curam 3 ſuſcipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus, ſcelus admiſſum ſacrilegii ſolvat.

Corr. Rom. ¶ 1 Magicam) *In antiquioribus Conciliorum editionibus, duobus codicibus Vaticanis, & Lucenſi Regio, & Polycarpo legitur*, artem aliquam.

¶ 2 Suſpenſus) *In omnibus Conciliorum editionibus, & manuſcriptis exemplaribus, quæ collata ſunt, & Polycarpo eſt*, depoſitus. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

¶ 3 Curam) *Sic in vetuſtioribus Conciliorum editionibus, & duobus Vaticanis codicibus, ſed in recentioribus Colonienſibus eſt*, cenſuram, *in codice autem Regio*, pœnam.

a *Burch. l.* 10. *c.* 3. *Ivo p.* 11. *c.* 40. b *Coloſſ.* 3. c *Ib. c.* 74. *Burchard. l.* 10. *c.* 20. *Ivo p.* 11. *c.* 47. d *al.* &. e *Ib. c.* 71. *Burch. l.* 10. *c.* 6. *Ivo p.* 11. *c.* 34. f *Ib. c.* 75. *Burch. l.* 10. *c.* 19. *Ivo p.* 8. *c.* 330. & *p.* 11. *c.* 46. g & *in Agathenſi c.* 68. h *Rabanus pœnit. c.* 23. *Ivo p.* 12. *c.* 3. *Pann. l.* 8. *c.* 63. i *Rabanus ib. Polyc. l.* 6. *t.* 12. *Burch. l.* 10. *c.* 48. *Ivo p.* 11. *c.* 5. & 73. *Pann. l.* 3. *c.* 169. & *l.* 8. *c.* 64.

C. VI. *De his, qui auguriis, & divinationibus ſtudent.*

Item ex Concilio Agathenſi *a c.* 42.

ALiquanti *b* Clerici, ſive Laici ſtudent auguriis, & ſub nomine fictæ religionis per eas, quas Sanctorum ſortes vocant, divinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcumque ſcripturarum inſpectione futura promittunt. Hæc *c* quicunque Clericus, aut Laicus detectus fuerit vel conſulere, vel docere, ab Eccleſia habeatur extraneus.

C. VII. *Sors nihil aliud, quam divinatio, & maleficium eſſe decernitur.*

Item Leo IV. *Epiſcopis Britanniæ c.* 4.

SOrtes *d*, quibus cuncta vos in veſtris diſcriminatis judiciis (quod Patres damnaverunt) nihil aliud, quam divinationes, & maleficia eſſe decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari, & inter Chriſtianos ultra nolumus nominari, & ne exerceantur *e*, ſub anathematis interdicto prohibemus.

Corr. Rom. ¶ *In epiſtola Leonis IV.* [*cujus pars extat in vetuſto codice*] *c.* 4. *hæc leguntur:* De experientia autem divinationum, vel maleficiorum ſcriptum quidem in ſacris habemus canonibus, ut ipſa ponamus ita: Qui divinationes &c. *ſup. ead. ex* Concilio *Ancyrano*. Unde ad illorum ſimilitudinem ſortes, quibus vos cuncta in veſtris diſcriminatis judiciis, nil aliud, quam quod illi Patres damnarunt, divinationes, & maleficium eſſe decernimus &c.

C. VIII. *Incantatores, & Sortilegos, velut Chriſti inimicos inſequi oportet.*

Item Gregorius *Hadriano notario lib.* 9. *epiſt.* 47.

PErvenit ad *f* nos, quod quoſdam Incantatores, atque Sortilegos fueris inſecutus: & omnino nobis ſolicitudinem, zelumque tuum gratum fuiſſe cognoſcas. & *infra.* Et ideo ſtudii tui ſit ſolicite quærere, & quoſcunque hujuſmodi Chriſti inimicos inveneris, diſtricta ultione corrigere.

C. IX. *Excommunicetur Clericus, Monachus, Laicus, divinationes, vel auguria, vel ſortes ſecutus.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *c.* 32.

SI quis Clericus *g*, Monachus, vel ſecularis divinationem, vel auguria crediderit obſervanda, vel ſortes, quas mentiuntur eſſe Sanctorum, quibuſcunque putaverint intimandas, cum his, qui eis crediderint, ab Eccleſiæ communione pellantur.

C. X. *Contra Sortilegos, idolorum cultores cuſtodia paſtoralis invigilet.*

Item Gregorius *lib.* 7. *epiſt.* 66. *ad Januarium Epiſcopum.*

COntra idolorum *h* cultores, vel Aruſpices *i*, atque Sortilegos fraternitatem veſtram vehementius paſtorali hortamur invigilare cuſtodia, atque publice in populo contra hujus rei viros ſermonem facere, eoſque a tanti labe ſacrilegii, & divini intentione judicii, & præſentis vitæ periculo adhortatione ſuaſoria revocare. Quos tamen, ſi emendare ſe a talibus, atque corrigere nolle repereris, ferventi comprehendere zelo te volumus: & ſi quidem ſervi ſunt, verberibus, cruciatibuſque, quibus ad emendationem pervenire valeant, caſtigare; ſi vero ſunt liberi, incluſione digna, diſtrictaque ſunt in pœnitentiam redigendi, ut qui ſalubria, & a mortis periculo revocantia audire verba contemnunt, cruciatus ſaltem eos corporis ad deſideratam mentis valeat reducere ſanitatem.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc locupletatum eſt ex epiſtola Gregorii cum vetuſtis exemplaribus collata.*

a *Et in Venet. c.* 16. b *Raban. ib. Burch. l.* 10. *c.* 27. *Ivo p.* 11. *c.* 4. *Pann. l.* 8. *c.* 69. c *al. hoc.* d *Ivo p.* 11. *c.* 8. *Pann. l.* 8. *c.* 70. e *al. ut abſcindantur.* f *Polyc. ib. Burch. l.* 10. *c.* 4. *Ivo p.* 11. *c.* 33. g *Concor. Concil. Altiſiod. c.* 2. h *Burch. l.* 10. *c.* 23. *Ivo p.* 11. *c.* 32. & 95. i *al. aruſpicum, & ſortilegorum.*

Digitized by Google

C. XI. *Ab Eccleſia ſeparetur, auguriis, & incantationibus deſerviens.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *cap.* 89.

AUguriis *a*, vel incantationibus ſervientem, ſimiliter & Judaicis ſuperſtitionibus, vel feriis inhærentem, a conventu Eccleſiæ ſeparandum (præcipimus.)

C. XII. *Sortilegam, & Magicam artem Epiſcopi omnibus modis* b *eliminare ſtudeant.*

Item ex Concilio Anquirenſi *c*, *cap.* 1.

EPiſcopi *c*, eorumque miniſtri omnibus modis elaborare ſtudeant, ut pernicioſam, & a diabolo inventam ſortilegam, & magicam *d* artem ex parochiis ſuis penitus eradicent: & ſi aliquem virum, aut mulierem hujuſcemodi ſceleris ſectatorem invenerint, turpiter dehoneſtatum de parochiis ſuis ejiciant. Ait enim Apoſtolus *e*: *Hæreticum hominem poſt primam, & ſecundam correptionem devita, ſciens, quia ſubverſus eſt, qui hujuſmodi eſt.* Subverſi ſunt, & a diabolo captivi tenentur, qui relicto Creatore ſuo, diaboli ſuffragia quærunt: & ideo a tali peſte debet mundari ſancta Eccleſia. §. 1. Illud *f* etiam non eſt omittendum, quod quædam ſceleratæ 2 mulieres retro poſt Satanam converſæ, dæmonum illuſionibus, & phantaſmatibus ſeductæ, credunt, & profitentur, ſe nocturnis horis cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, ejuſque juſſionibus velut dominæ obedire, & certis noctibus ad ejus ſervitium evocari. Sed utinam hæ ſolæ in perfidia ſua periiſſent, & non multos ſecum ad infidelitatis interitum pertraxiſſent. Nam innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hæc vera eſſe credunt, & credendo a recta fide deviant, & errore Paganorum involvuntur, cum aliquid divinitatis, aut numinis extra unum Deum arbitrantur. Quapropter Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas populo Dei omni inſtantia prædicare debent, ut noverint hæc omnia falſa eſſe, & non a divino, ſed a maligno Spiritu talia phantaſmata mentibus fidelium *g* irrogari. §. 2. Siquidem *h* ipſe Satanas, qui transfigurat *i* ſe in Angelum lucis, cum mentem cujuſcunque mulierculæ ceperit, & hanc ſibi per infidelitatem ſubjugaverit, illico transformat ſe in diverſorum ſpecies perſonarum, atque ſimilitudines; & mentem, quam captivam tenet, in ſomniis deludens, modo læta, modo triſtia, modo cognitas, modo incognitas perſonas oſtendens, per devia quæque deducit: & cum ſolus Spiritus hoc patitur, infidelis mens hoc non in animo, ſed in corpore evenire opinatur. Quis enim non in ſomniis, & nocturnis viſionibus extra ſe educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam viderat vigilando? Quis vero tam ſtultus, & hebes ſit, qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel *k* Propheta viſiones Domini in ſpiritu, non in corpore vidit: & Joannes Apoſtolus *l* Apocalypſis ſacramentum in ſpiritu, non in corpore vidit, & audivit, ſicut ipſe dicit: *Statim*, inquit, *fui in ſpiritu*: Et Paulus *m* non audet dicere ſe raptum in corpore. Omnibus itaque publice annuntiandum eſt, quod qui talia, & his ſimilia credit, fidem perdidit: & qui fidem rectam in Domino non habet, hic non eſt ejus, ſed illius, in quem credit, id eſt, diaboli. Nam de Domino noſtro ſcriptum eſt *n*; *Omnia per ipſum facta ſunt*, &c. Quiſquis ergo aliquid credit poſſe fieri, aut aliquam creaturam in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem, vel ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, proculdubio infidelis eſt, & Pagano deterior.

Corr. Rom. ¶ 1 Anquirenſi,] *Sic etiam in vetuſtis. Burchardus, & Ivo habent*, Ancyrenſi. *Veruntamen in Concilio Ancyrano Græco, aut Latino, neque impreſſo, neque manuſcripto, eſt inventum: licet, qui tomos Conciliorum ediderunt, aſſerant haberi in quodam vetuſto codice 16. librorum partiolium.*

§. 2 Sceleratæ]' *Fere eadem habentur apud B. Auguſtinum in libro de Spiritu, & anima, cap.* 28. *& in vita Damaſi Papæ I. qui extat Romæ in pervetuſto de vitis Sanctorum codice ſanctæ Mariæ majoris: ubi poſtquam aliqua relata ſunt ex Synodo Romana, in qua Damaſus Macedonium, & Apollinarem damnavit, adjungitur, anathematizatos in ea Synodo eſſe, maleficiis, ſuperſtitionibus*, & *incantationibus ſervientes. In quibus etiam mentio eſt harum mulierum, quæ ſe putabant nocturno ſilentio cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum ſuper beſtias equitare, & multa terrarum ſpatia pertranſire.*

2 pars. Gratian. *Nonnulli inveniuntur, qui interno livore permoti, in perniciem ſuorum inimicorum altario ſacris veſtibus exuunt, aut veſte lugubri accingunt, vel conſueta luminariorum obſequia Eccleſiis Dei ſubtrahunt, vel Miſſam pro requie defunctorum promulgatam, pro vivis celebrant hominibus.*

C. XIII. *Abjicitur Sacerdos, qui hujuſmodi maleficiis operam dederit.*

Quorum omnium maleficia nequiſſima Toletanum Concilium XIII. *condemnat, dicens*, c. 7.

QUicunque Sacerdotum, vel miniſtrorum deinceps cauſa cujuslibet doloris, vel amaritudinis permotus, aut altare divinum veſtibus ſacris exuere præſumpſerit, aut qualibet alia lugubri veſte accinxerit *a*, ſeu etiam conſueta luminariorum ſacrorum obſequia de templo Dei ſubtraxerit, & extingui præceperit, ſi eum antea veræ pœnitudinis coram Metropolitano ſatisfactio non purgaverit, ignobilitati perpetuæ mancipatos, juxta ſuperiorem ſententiam Domini, loci ſui dignitate ſe noverit, & honore privari: illis procoldubio perſonis ab hac ultionum ſententia ſeparatis, quæ aut contaminationem ſacrorum ordinum, vel ſubverſionem ſanctæ fidei metuentes, aut hoſtilitatem, vel obſidionem perſerentes, ſeu etiam divinorum judiciorum ſententiam metuentes, talia feciſſe contigerit: in quorum facto plus humilitas, qua Deus placatur, quam interni livoris doloſitas declaratur. §. 1. Plerique etiam Sacerdotum ſauciati inimicitiæ dolo Miſſam pro requie defunctorum promulgatam fallaci voto pro vivis ſtudent celebrare hominibus, non ob aliud, niſi ut is, pro quo ipſum offertur ſacrificium, ipſius ſacroſancti libaminis interventu mortis incurrat periculum. Proinde noſtræ elegit unanimitatis conventus, ut ſi quis deinceps talia perpetraſſe fuerit detectus, a proprii deponatur ordinis gradu, & tam ipſe Sacerdos, quam etiam ille, qui eum ad talia peragenda incitaſſe perpeditur, exilii perpetui ergaſtulo religentur *b*.

Corr. Rom. ¶ *Principium hujus capituli uſque ad verſ.* Plerique, *eſt ex* 13. *Concilio Toletano, c.* 7. *Reliqua vero ſunt ex* 17. *Toletano, c.* 5. *quorum Conciliorum duo exemplaria ſunt habita ex Hiſpania, & inde nonnulla hic emendata, & addita.*

3 pars. Gratian. *Ex præmiſſis* c *auctoritatibus colligitur, quod Arioli, Aruſpices, Incantatores, & Sortilegi, atque ceteri hujuſmodi ſectatores ab Eccleſia ſunt eliminandi, & niſi reſipuerint, perpetuo excommunicandi.* §. 1. *Sed quod in ultimo Anquirenſi* d. *capitulo, ea, quæ fiunt per Incantatores, non in corpore, ſed in ſpiritu fieri dicuntur,* Auguſtinus *in libro de civitate Dei videtur aſſerere, ita dicens.*

C. XIV.

a *Burch. l.* 10. *c.* 7. *Ivo p.* 11. *c.* 35. *Panu. l.* 8. *c.* 72. b *al. vivibus.* c *Burch. l.* 10. *c.* 1. *&* 29. *credidiſti, quod multa. Ivo p.* 11. *c.* 30. *Panu. l.* 8. *c.* 75. d *al. maleficam.* e *ad Tit.* 3. f *De Spiritu & anima, c.* 28. g *al. infidelium.* h *Aug. ib.* i 2. *Cor.* 11. k *Ezech.* 3. l *Apocal.* 1. *&* 4. m 2. *Cor.* 12. n *Joan.* 1.

a *al. accingi*] *orig.* b *al. relegentur.* c *Sup. ead. c. Epiſcopi.* d *al. Ancyrenſi.*

Digitized by Google

C. XIV. *Quæ Magorum præſtigiis fiunt, non vera, ſed phantaſtica eſſe probantur.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc integrum habetur in libello Rabani de Magorum præſtigiis; quem ipſe ex variis locis Auguſtini, & Iſidori, ut antea dictum eſt, confecit. Burchardus citat ex dictis Auguſtini.*

NEc *a* mirum de Magorum præſtigiis, quorum in tantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moyſi *b* ſimillimis ſignis reſiſterent, vertentes virgas in dracones, & aquae in ſanguinem. Fertur etiam in Gentilium libris, quod quædam Maga famoſiſſime Circa ſocios Ulyſſis mutaverit in beſtias. Legitur & de Sacrificio, quod Arcades Deo ſuo Lycæo immolabant, ex quo quicunque ſumarent, in beſtiarum formas convertebantur. Sed hæc omnia magicis præſtigiis potius fingebantur, quam rerum veritate complerentur. Ut ergo ipſi errores ignorantibus manifeſti fiant, de eorum proprietate, atque inventoribus juxta traditionem majorum primum dicere congruum arbitramur. §. 1 Magi ſunt, qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permiſſu Dei elementa concutiunt, turbant mentes hominum minus confidentium in Deo, ac ſine ullo veneni hauſtu, violentia tantum carminis interimunt. Unde Lucanus *c*: *Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni, Incantata perit.* Dæmonibus enim accitis audent ventilare, ut quiſque ſuos perimant malis artibus inimicos. Hi etiam ſanguine utuntur, & victimis, & ſæpe contingunt mortuorum corpora. §. 2. Necromantici ſunt, quorum præcantationibus videntur reſuſcitari mortui, divinare, & ad interrogata reſpondere. Νεκρὸς enim Græce, mortuus, μαντεία, divinatio nuncupatur: ad quos ſuſcitandos cadaveri ſanguis adjicitur. Nam amare ſanguinem dæmones dicuntur: ideoque quotieſcunque necromantia fit, cruor aquæ miſcetur, ut colore ſanguinis facilius provocentur. §. 3. Hydromantici ab aqua dicti. Eſt enim hydromantia in aquæ inſpectione umbras dæmonum evocare, & imagineas *d* ludificationes eorum videre, ibique ab eis aliqua audire, ubi adhibito ſanguine etiam inferos perhibentur ſuſcitare 1. & *infra*. §. 4. Ad hæc a omnia ſupradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars Medicorum condamnat, ſeu in præcantationibus, ſeu in characteribus, vel in quibuſcunque rebus ſuſpendendis, atque ligandis, in quibus omnibus ars dæmonum eſt, ex quadam peſtifera ſocietate hominum, & Angelorum malorum exorta. Unde cuncta vitanda ſunt Chriſtiano, & omni penitus execratione repudianda, atque damnanda. §. 5. Auguria *e* autem avium Phryges primi invenerunt. §. 6. Præſtigium vero Mercurius primus dicitur inveniſſe. Dictum eſt autem præſtigium, quod præſtringat aciem oculorum. §. 7. Haruſpicinam autem primus Hetruſcis tradidiſſe dicitur quidam Tages *f*. Hic ex horis haruſpicinam dictavit, & poſtea non apparuit. Nam *g* dicitur fabuloſe, arante quodam ruſtico, ſubito ex glebis exiluiſſe, & haruſpicinam dictaſſe, qua die & mortuus eſt. Quos libros Romani ex Hetruſca lingua in propriam mutaverunt. §. 8. His ergo portentis per dæmonum falleciam illuditur curioſitas humana, quando id impudenter appetunt ſcire, quod nulla ratione eis competit inveſtigare. Hæc poteſtas immundis Spiritibus ideo datur, ut per vaſa ſibi apta, hoc eſt, pravos homines, ſeducant illos, qui ſpernunt veritatem, & credunt mendacio, & juxta Pauli *a* ſententiam, ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus; & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur: onerati peccatis ducentur variis deſideriis, ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum *b* autem Jannes, & Mambres reſtiterunt Moyſi; ita & iſti reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem: ſed ultra non proficient; inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit. §. 9. Nec 3 ideo quiſquam credere debet, quoſlibet magicis artibus aliquid facere poſſe ſine permiſſu Dei (qui omnia, quæ fiunt, aut juſto judicio facit, aut permiſſu ſuo ita fieri ſinit) quod prædicti Magi leguntur ſimilia feciſſe Moyſi, qui virgam ſuam projecit, & converſa eſt in draconem, projeceruntque ipſi ſingulas virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones, ſed devoravit virga *c* Aaron virgas eorum. Non enim fuerunt creatores draconum, nec Magi, nec angeli mali, quibus miniſtris ille operabantur. Inſunt *d* enim rebus corporeis per omnia elementa mundi quædam occultæ ſeminariæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis atque cauſalis, prorumpunt in ſpecies debitas ſuis modis, & finibus: & ſic non dicuntur angeli, qui iſta faciunt, animalium creatores, ſicut nec agricolæ ſegetum, vel arborum, vel quorumcunque in terra gignentium creatores dicendi ſunt, quamvis noverint præbere quaſdam viſibiles opportunitates, & cauſas, ut illa naſcantur. Quod autem iſti faciunt viſibiliter, hoc illi inviſibiliter. Deus vero ſolus unus eſt creator, qui cauſas ipſas, & rationes ſeminarias rebus inſeruit. §. 10. Præterea *d* quidam quærendum putant, quomodo Scriptura narrat Pythoniſſam Samuelem Prophetam ſuſcitaſſe ad colloquium Saul impiiſſimi Regis, ſi Pythonica divinatio errori magicæ artis deputanda ſit. Quibus ita reſpondere poteſt, indignum omnino facinus eſſe, ſi ſecundum verba hiſtoriæ commodetur *e* aſſenſus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magica attraheretur vir & nativitate ſanctus, & vitæ operibus juſtus? aut ſi non attractus eſt, conſenſit? Quod utrumque de juſto credere adverſum eſt. Si enim invitus adductus eſt, nullum ſuffragium habet juſtitiæ: ſi autem voluntarius, emiſit meritum ſpiritale, quod poſitus in carne quæſierat, quod valde abſurdum eſt; quia qui hinc juſtus recedit, permanet juſtus. Porro autem hoc eſt præſtigium Satanæ, quo, ut plurimos fallat, etiam bonos in poteſtate ſe habere confingit. Quod Apoſtolus *f* inter cætera oſtendit, dicens: *Ipſe Satanas transfigurat ſe in angelum lucis.* Ut enim errorem faceret, in quo glorificaretur *g*, in habitu viri juſti, & nomine ſe ſubornavit, ut nihil proficere ſpem, quam prædicabant Dei cultores, mentiretur, quando hinc exeuntes juſtos finxit in ſua eſſe poteſtate *h*. Sed hoc quoſdam fallit, quod de morte Saul & filii ejus non ſit mentitus: quaſi magnum ſit diabolo ante occaſum, mortem corporis prævidere, cum ſigna quædam ſoleant apparere morituris, quippe a quibus Dei protectio amota videtur; quanto magis diabolo *i*, quem angelica poteſtate *k* ſublimem prophetica oracula fuiſſe teſtantur: de cujus magnitudine Apoſtolus *l* ait: *An ignoratis altitudinem Satanæ?* Quid mirum ergo, ſi imminentem prope mortem potuit prævidere; cum hoc ſit, unde fallit, & ſe in Dei poteſtate vult adorari? Nam tanta hebetudine demens effectus eſt Saul, ut ad Pythoniſſam confugeret. Depravatus enim cauſa peccati, ad hæc ſe contulit, quæ damnaverat. Sed ſi quis

a *Iſidorus lib. 8. etymol. cap. 9. Burchard. lib. 10. cap. 42. ex dictis Auguſtini. Ivo part. 10. cap. 69. Pannorm. l. 8. c. 65.* b *Exod 7. Auguſt. 18. de civitate Dei, cap. 17.* c *Libro 6.* d *al. & imagines ludificationis. vel, & imagines, & ludificationes.* e *Supra ead. quæſt. 2. illud.* f *Burchard. lib. 10. cap. 44. Ivo part. 11. c. 66. Pannorm. lib. 8. c. 67.* g *Ovid. Met. lib. 15.*

a *2. Tim. 4. & 3.* b *Auguſt. 3. de Trinit. cap. 7. Auguſt. l. quæſt. ſuper. Exodum. q. 21. & lib. 2. ad Simplicianum, q. 3. & ad Dulcitium, q. 6.* c *Exod. 7.* d *Auguſt. q. 27. ex utroque teſtamento.* e *al. commendetur.* f *2. Cor. 11.* g *al. glorificaretur.* h *1. Regum. 28.* i *al. diabolus.* k *al. majeſtate.* l *Apoc. 2. & 2. Corinth. 2.*

quis propter hiſtoriam, & ea, quæ verbis expreſſa ſunt, putet non prætermittenda, ne ratio hiſtoriæ inanis ſit, recte faciet quidem: ſi tamen minime iſtud ad veri rapiat rationem, ſed ad viſum, & intellectum Saul. Neque enim reprobus factus poterat bonum intellectum habere. Hiſtoricus enim mentem Saul, & habitum Samuelis deſcripſit; ea, quæ dicta, & viſa ſunt, exprimens: prætermittens, ſi vera, an falſa ſint. Quid enim ait *a*? *Audiens, in quo habitu eſſet excitatus, intellexit*, inquit, *hunc eſſe Samuelem*. Quid intellexerit, retulit, & quia non bene intellexit, contra Scripturam alium adoravit, quam Deum: & putans Samuelem, adoravit Diabolum, ut fructum fallaciæ ſuæ haberet Satanas. Hoc enim nititur, ut adoretur quaſi Deus. Si enim illi vere Samuel apparuiſſet, non utique vir juſtus permiſiſſet ſe adorari, qui prædicaverat Deum ſolum eſſe adorandum. Et quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad virum peſtilentiæ, dignum ardore gehennæ: *Cras mecum eris?* His duobus titulis ſubtilitatem fallaciæ ſuæ prodidit improvidus Satanas, quia & adorari ſe permiſit ſub habitu, & nomine Samuelis, contra legem, & virum peccatis preſſum, cum magna diſtantia peccatorum, & juſtorum ſit, cum Samuele juſtiſſimo futurum mentitus eſt. Verum poteſt videri, ſi de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cum diabolo futurus erat: ad eum enim tranſmigravit, quem adoravit. Semper ergo diabolus ſub velamine latens prodit ſe, dum ea confingit, quæ horreant *b* perſonis, per quas fallere nititur. §. 11. Si autem aliquis mihi opponit, & dicit, quomodo eveniunt illa, quæ illi Divini prædicunt futura? aut quomodo poſſunt ægris præbere medelam, aut ſanis immittere ægritudinem, ſi aliquid propriæ virtutis, ac poteſtatis non habent? hoc a me recipiat reſponſum: quod ideo quiſque non debet eis credere, quia aliquando eveniunt, quæ prædicunt, aut ſanare videntur languidos, aut lædere ſanos, quia hoc permiſſu Dei fit, ut ipſi, qui hæc audiunt, vel vident, probentur, & appareat, qua fide ſint, vel devotione erga Deum. Sicut in Deuteronomio legitur Moyſes verbo Domini populo Dei præcepiſſe, ita dicens *c*: *Si ſurrexerit in medio tui Propheta, aut qui ſomnium dicat ſe vidiſſe, & prædixerit ſignum, atque portentum, & evenerit, quod locutus eſt, & dixerit tibi: eamus, & ſequamur Deos alienos, quos ignorat, & ſerviamus eis: non audies verba Prophetæ illius, aut ſomniatoris: quia tentat vos Dominus Deus veſter, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non. In toto corde, & in tota anima veſtra Dominum Deum veſtrum ſequimini, & ipſum timete, mandata ejus cuſtodite, & audite vocem illius, ipſi ſervietis, & ipſi adhærebitis &c.* Ubi ſane intelligi *d* voluit, etiam illa, quæ a divinantibus non ſecundum Deum dicuntur, ſi acciderint 5, quæ dicuntur, non accipienda ſic, ut fiant, quæ præcipiuntur ab eis, aut colantur, quæ coluntur ab eis. Nec præter ſuam poteſtatem Deus oſtendit eſſe, quod iſta contingunt: ſed quaſi quæreretur, cur ea permittat, cauſam tentationis expoſuit, ad cognoſcendam utique eorum dilectionem, utrum eam habeant erga Deum ſuum, cognoſcendam vero ab ipſis potius, quam ab illo, qui [illegible]it omnia, antequam fiant.

Corr. Rom. ¶ 1 Suſcitare] *Apud Rabanum hic interponitur c. legitur. ſup. ead. q. 3. & 4.*

¶ 2 Ad hæc] *Bona pars hujus verſiculi habetur apud B Auguſtinum l. 2. de Doctr. Chriſt. c. 20.*

¶ 3 Nec ideo] *Similia leguntur apud B. Auguſtinum lib. de Trinitate c. 7.*

¶ 4 Inſunt] *Uſque ad verſ.* Præterea *ſunt magna ex parte* [illegible]*ba B. Auguſtini in lib. quæſtionum ſuper Exod. c. 21.*

¶ 5 Si acciderint] *Emendatus eſt hic locus ex B. Auguſti*[illegible]*, ut habetur ſup. ead. q. 2. c.* intelligi. *Apud Rabanum vero legitur:* Si acciderint, quæ dicuntur non accipienda, vel etiam ſi fiant, quæ præcipiuntur ab eis, vel colantur &c.

a 1. Reg. 28. b *el. abhorreant. al. abhorrent a perſonis. Codic. Antuerp.* c *Deuter. 13.* d *ſup. ead. q. 2. intelligi.*

QUÆSTIO VI.

Quod autem ab Epiſcopo excommunicatus, eo inconſulto ab alio reconciliari non poſſit, niſi forte per ejus Metropolitanum, vel per ſummum Pontificem, ratione, & auctoritate probatur. Presbyteri namque poteſtatem excommunicandi, vel reconciliandi ab Epiſcopis accipiunt, non Epiſcopi a Presbyteris: atque ideo excommunicatos a Sacerdotibus reconciliare poſſunt, excommunicatos vero ab Epiſcopis Sacerdotes reconciliare non poſſunt. Reconciliatio namque pœnitentium Epiſcopalis officii eſt, non Sacerdotalis.

C. I. *Pœnitentium reconciliatio, chriſmatis, & puellarum conſecratio a Presbyteris non fiat.*

Unde in Concilio Carthaginenſi II. *cap. 3. Fortunatus Epiſcopus dixit.*

SI jubet Sanctitas veſtra, ſuggero. Nam memini præterito Concilio fuiſſe ſtatutum, ut chriſma, vel reconciliatio pœnitentium, necnon & puellarum conſecratio a Presbyteris non fiat. Si quis autem emerſerit hoc faciens, quid de eo ſtatuendum ſit, Aurelius Epiſcopus dixit: Audivit Dignatio veſtra ſuggeſtionem Fratris, & Coepiſcopi noſtri Fortunati: quid ad hæc dicitis? Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Chriſmatis *a* confectio, & puellarum conſecratio a Presbyteris non fiat: vel reconciliare quenquam in publica Miſſa Presbytero non licere: hoc omnibus placet.

Gratian. *Puellarum tamen conſecratio, Epiſcopo conſulto, per Presbyterum fieri valet.*

C. II. *Permiſſione Epiſcopi virgines conſecrare Presbyter valet.*

Unde in Carthaginenſi Concilio III. *c. 36.*

PResbyter *b*, inconſulto Epiſcopo, virgines non conſecret: chriſma vero nunquam conficiat.

C. III. *Nec Diacono miniſtrare, nec pœnitentem in Eccleſia benedicere Presbytero licet.*

Item ex Concilio Agathenſi *c. 43. & 44.*

MIniſtrare Diaconus, aut conſecrare altare Presbyter non præſumat. §. 1. Benedictionem *c* quoque ſuper plebem in Eccleſia fundere, aut pœnitentem in Eccleſia benedicere, Presbytero penitus non licebit.

Gratian: *Ecce, quod ab Epiſcopo excommunicatus per Sacerdotem reconciliari non poteſt. Sed notandum eſt, quod reconciliatio alia eſt publica, alia privata. Publica reconciliatio eſt, quando pœnitentes ante Eccleſiæ ingreſſum publice repræſentantur, & per impoſitionem manus Epiſcopalis Eccleſiæ publice reconciliantur. Hæc Sacerdotibus videtur eſſe prohibita. Unde circa finem illius capituli non ſimpliciter prohibentur pœnitentes reconciliare, ſed in publica Miſſa. Privata vero reconciliatio eſt, quando de occultis peccatis pœnitentes, vel in extremis agentes ad gratiam reconciliationis accedunt. Hæc reconciliatio poteſt fieri per Sacerdotem.*

C. IV. *Juſſione Epiſcopi de occultis peccatis Presbyteri pœnitentes reconcilient.*

Unde Evariſtus Papa *ait.*

PResbyteri *d* de occultis peccatis juſſione Epiſcopi pœnitentes reconcilient: & ſicut ſupra præmiſimus, infirmantes abſolvant, & communicent.

C. V.

a *Sent. 4. diſt. 20.* b *Sent. ib.* c *Cap. 44.* d *Burch. l. 18. c. 16.* *v c p. 15. c. 38.*

C. V. *Si Epiſcopus abſens eſt, per Presbyterum reconcilietur in periculo conſtitutus.*

Item ex Concilio Carthaginenſi II. *c.* 4.

AUrelius *a* Epiſcopus dixit: Si quiſquam in periculo fuerit conſtitutus, & ſe reconciliari divinis altaribus petierit, ſi Epiſcopus abſens fuerit, debet utique Presbyter conſulere Epiſcopum, & ſic periclitantem ejus præcepto reconciliare. Quam rem debemus ſalubri conſilio roborare. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Placet, quod Sanctitas veſtra neceſſario nos inſtruere dignata eſt.

C. VI. *Qui metu mortis reconciliatur, convaleſcens ſine communione pœnitentiæ impleat tempus.*

Item ex Concilio Martini Bracarenſis *b* *cap.* 82.

I. SI quis de corpore exiens noviſſimum, & neceſſarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur. Quod ſi in deſperatione poſitus poſt acceptam communionem iterum ſanus fuerit factus, tantum in oratione particeps ſit, ſacramentum vero non accipiat, donec conſtitutum pœnitentiæ impleat tempus. Qui ergo in exitu mortis ſunt, & deſiderant accipere ſacramentum, cum conſideratione, & probatione Epiſcopi accipere debent.

C. VII. *Sine manus impoſitione pœnitentes recedentes de corpore reconcilientur.*

Item ex Concilio Arauſico *c.* 3.

QUi recedunt *c* de corpore pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eos *d* communicare: quod morientis ſufficit reconciliationi 1 ſecundum definitiones Patrum, qui hujuſmodi communionem congrue viaticum nominaverunt. Quod *e* ſi ſupervixerint, ſtent in ordine pœnitentium, ut oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione recipiant. §. 1. Clericis *f* quoque deſiderantibus pœnitentia non eſt neganda. §. 2. Similiter *g* ſubito obmuteſcens (prout ſtatutum eſt) baptizari, aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu. §. 3. Amentibus etiam, quæcunque pietatis ſunt, conferenda ſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Reconciliationi] *In originali impreſſo, ac manuſcripto, & apud Burchardum,* & *Ivonem legitur,* conſolationi, *aut* conſulatione.

C. VIII. *Aliorum teſtimonio moriturus reconcilietur, ſi obmutuit, vel in phreneſim verſus eſt.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *cap.* 76.

IS *h*, qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit, dent teſtimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia. Si ſupervixerit, admoneatur a ſupradictis teſtibus petitioni ſuæ ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus, quamdiu Sacerdos, qui pœnitentiam dedit, probaverit. *Item cap.* 78. §. 1. Pœnitentes *i*, qui in infirmitate viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint.

C. IX. *Cura, & probatione Epiſcopi morientes reconcilientur.*

Item ex Niceno Concilio *c.* 12.

DE *k* his vero, qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula obſervabitur etiam nunc; ita ut ſi forte quis recedit ex corpore, neceſſario vitæ ſuæ viatico non defraudetur. Quod ſi deſperatus aliquis recepta communione ſupervixerit, ſit inter eos, qui ſola oratione communicant. De omnibus enim his, qui a corpore recedunt, in tradendo eis communionem cura, & probatio ſit Epiſcopi.

Corr. Rom. ¶ *Canon hic eſt ex priſca verſione, quæ eſt in collectione Iſidori: & ibi eſt numero duodecimus; Græce tamen, & apud Dionyſium eſt decimus tertius.*

C. X. *Non eſt neganda reconciliatio his, qui tempore neceſſitatis eam implorant.*

Item Leo Epiſcopus *ad Theodorum epiſt.* 89. *al.* 91.

HIs *a*, qui in tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ 1 moras converſio; dicente Dei Spiritu per Prophetam *b*: *Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris. & infra.* §. 1. Quod ſi aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poſcebant 2, ſub præſentia Sacerdotis ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium, & circumſtantium prodeſſe debebunt, ut ſimul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium conſequantur: ſervata tamen regula canonum paternorum circa eorum perſonas, qui in Deum a fide diſcedendo peccarunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Veniæ] *Sic in Conciliorum editionibus, & apud Ivonem, & infra de pœnitentia diſt.* 1. *c.* multiplex. *In codice autem epiſtolarum cum aliis ſancti Leonis opuſculis impreſſarum, & apud Burchardum, & in pleriſque vetuſtis Gratiani legitur,* venire moras.

¶ 2 Poſcebant] *Quæ ſequuntur, emendata ſunt ex aliquot manuſcriptis Gratiani, & ipſo originali, cum in vulgatis paulo aliter haberet.*

C. XI. *Non reſpuatur ejus oblatio, qui feſtinans ad pœnitentiam, Sacerdotem invenire non potuit.*

Item ex Concilio Epaunenſi.

SI *c* aliquis excommunicatus 1 fuerit mortuus, qui jam ſit confeſſus, & teſtimonium habet bonum, & non poterat venire ad Sacerdotem; ſed præoccupavit eum mors in domo, aut in via, faciant pro eo parentes ejus oblationem ad altare, & dent redemptionem pro captivis.

Corr. Rom. ¶ 1 Excommunicatus] *Addita eſt vox iſta ex cæteris collectoribus.*

Gratian. *Ecce, quod Epiſcopo præcipiente pœnitentes de occultis peccatis, ſive in periculo conſtituti per Presbyterum poſſunt reconciliari.* §. 1. *Sed ſi neceſſitate mortis peccator urgetur, & Epiſcopus ita remotus eſt, quod Presbyter eum conſulere non poſſit, negabitur pœnitentia morienti? & beneficium reconciliationis non præſtabitur pœnitenti, quem converſum Deus recipit ad veniam, juxta illud* d: In quacunque hora peccator converſus fuerit, &c. *& item* e: Convertimini ad me, & ego convertar ad vos. *Eccleſia ſibi reconciliare negliget? quem Deus intus ſuſcitavit, Eccleſia foris abſolvere contemnet? damnabit abſentia Epiſcopi, quem gratia divina præſentia illuſtrat per lavacrum regenerationis? Morientis f ſuccurritur etiam a Laicis, ſi Presbyteri deſunt. Cur ergo beneficio*

a *Sent. ib. Burch. l.* 18. *c.* 23. *Ivo p.* 15. *c.* 2. b *& Conc. Niceno* 1. *c.* 13. c *Burch. l.* 18. *c.* 17. *Ivo p.* 15. *c.* 39. d *al. eis.* e *Ib. c.* 4. f *Ib. c.* 12. g *Ib. c.* 13. h *Cap. l.* 5. *c.* 75. *Polyc. l.* 8. *t.* 1. *Burch. l.* 18. *c.* 10. *Ivo p.* 15. *c.* 8. i *Burch. l.* 18. *c.* 23. *Ivo p.* 15. *c.* 10. k *Burchard. l.* 18. *c.* 6. *Ivo p.* 15. *c.* 31.

a *Inf. de pœnitentia. diſt.* 1. *multiplex.* §. *hic autem. Sent.* 4. *diſt.* 20. *Burch. l.* 18. *c.* 4. *Ivo p.* 15. *c.* 29. b *Eſa.* 30. *apud* 70. c *Sent.* 4. *diſt.* 20. *Burch. l.* 11. *c.* 51. *Ivo p.* 14. *c.* 114. *Pann. l.* 5. *c.* 120. d *Ezech.* 18. e *Mal.* 3. f *Inf. de pœn. diſt.* 1. *cap. quem pœnitet.* §. *tanto. & diſt.* 6. *c.* 1. §. *tanta itaque.*

Digitized by Google

beneficio reconciliationis per Presbyterum ei ſubveniri non poterit, ſi contigerit Epiſcopum deeſſe? ſi ſecundum Auguſtinum, qui agens in extremis, confitetur ſocio turpitudinem criminis, ſit dignus venia ex deſiderio Sacerdotis, cur ſimiliter non ſit dignus reconciliatione ex deſiderio Epiſcopi, qui Sacerdoti non negat maculam ſui reatus? Item morientibus pœnitentiam negare Presbyteri non debent.

C. XII. *Reus eſt animarum Presbyter, qui pœnitentiam morientibus abnegat.*

Unde Julius Papa *ait.*

SI a Presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum: quia Dominus dicit b: *Quacunque die converſus fuerit peccator, vita vivet, & non morietur.* Vera enim confeſſio c in ultimo tempore eſſe poteſt, quia Dominus non ſolum temporis, ſed etiam cordis inſpector eſt: ſicut latro d unius momenti pœnitentia meruit eſſe in paradiſo in hora ultima confeſſionis.

C. XIII. *Pœnitentia morientibus non eſt deneganda.*

Item Celeſtinus Papa *ait in epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ.*

AGnovimus e pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri. Horremus (fateor) tantæ impietatis aliquem inveniri, ut de Dei bonitate f deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem redimere 1, quo ſe expediri deſiderat, & liberari. Quid g hoc, rogo, aliud eſt, quam morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? cum Deus ad ſubveniendum paratiſſimus, invitans ad pœnitentiam, ſic promittat peccatori, inquiens h: *In quacunque die converſus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei.* Et iterum: *Nolo mortem peccatoris, ſed tantum ut convertatur, & vivat.* Salutem ergo homini adimit, quiſquis mortis tempore ſperatam pœnitentiam denegarit: & deſperat de miſericordia i Dei qui eum ad ſubveniendum morienti ſufficere vel in momento poſſe non credit. Perdidiſſet latro k in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet. Cum eſſet in pœna, pœnituit, & per unius ſermonis profeſſionem, habitaculum paradiſi Deo promittente promeruit. Vera l ergo ad Deum converſio in ultimis poſitorum, mente potius eſt æſtimanda, quam tempore, Propheta hoc m taliter aſſerente: *Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris.* Cum ergo ſit Dominus cordis inſpector, quovis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti, cum ille ſe obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari.

Corr. Rom. ¶ 1 Redimere,] *Sic etiam eſt in manuſcriptis, & in vetuſtioribus Conciliorum editionibus. Verum in codice canonum impreſſo, & uno manuſcripto, inter decreta Celeſtini num. 15. legitur,* perdere. *In recentiori autem Colonienſi Conciliorum editione, itemque apud Burchardum, & Ivonem eſt,* pondere, quo ſe ille expediri deſiderat, liberare.

Gratian. *Cui autem pœnitentia non negatur, nec reconciliatio ſibi deneganda eſt. Inconſulto ergo Epiſcopo pœnitentem Presbyter reconciliare non debet, niſi ultima neceſſitas cogat.*

a *Sentent. 4. diſt. 20. Burch. l. 18. c. 21. Ivo part. 15. c. 43.* b *Ezech. 18.* c converſio] *Burchard. & Ivo.* d *Luc. 23.* e *In Concil. Triburienſi ſub Arnulpho, c. 31. Rabanus in libro pœn. c. 38. Burch. l. 8. c. 22. Ivo p. 15. c. 44.* f *al. pietate.* g *In Moguntino ſub Raban. c. 27.* h *Ezech. 33.* i *al. clementia.* k *Luc. 23.* l *Burch. l. 18. c. 1. Ivo p. 15. c. 26.* m *Eſa. 30. apud 70.*

C. XIV. *Inconſulto Epiſcopo pœnitentem Presbyter reconciliare, niſi ultima neceſſitas cogat, non debet.*

Unde in Carthaginenſi a Concilio III. *c. 32. legitur.*

PResbyter b inconſulto Epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi abſente Epiſcopo ultima neceſſitas c cogat, Cujuſcunque autem pœnitentis publicum, & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſam commoverit Eccleſiam 1, ante apſidam manus ei imponatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Eccleſiam,] *Antea erat,* urbem. *Emendatum eſt ex pleriſque Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & Sorienſi Regio, & Burchardo, & Ivone. In recentiore autem Colonienſi editione eſt,* quod univerſa Eccleſia noverit.

QUÆSTIO VII.

1 ps. DE *tempore vero ſatisfactionis, an ſit imponendum morituris,* Theodorus Cantuarenſis Archiepiſcopus *in pœnitentiali ſuo ita diffinit:*

C. I. *In periculo conſtitutis, pœnitentiæ quantitas non eſt imponenda, ſed innoteſcenda.*

AB infirmis d in periculo mortis poſitis per Presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, ſed innoteſcenda, & cum amicorum orationibus, & eleemoſynarum ſtudiis pondus pœnitentiæ ſublevandum, & ſi forte migraverint, ne obligati a communione, & conſortio veniæ ſiant alieni. A quo periculo ſi divinitus ereptus convaluerit, pœnitentiæ modum a Sacerdote e ſibi impoſitum diligenter obſervet: & ideo ſecundum auctoritatem canonicam, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus, & conſolationibus Eccleſiaſticis, ſacra unctione olei inuncti f, ſecundum ſtatuta ſanctorum Patrum communione viatici reficiantur.

2 pars. Gratian. *Aliis vero pro qualitate peccati, & præſidentium arbitrio, tempora pœnitentiæ decernenda ſunt.*

C. II. *Præſidentium arbitrio præfigantur tempora pœnitudinis.*

Unde Leo Papa *epiſt. 77. al. 79. ad Nicetam Epiſcopum, c. 6.*

TEmpora g pœnitudinis habita moderatione conſtituenda ſunt tuo judicio, prout converſorum animos perſpexeris eſſe devotos: pariter etiam habens ætatis ſenilis intuitum, & periculorum quorumcunque, aut ægritudinis reſpiciens neceſſitates. In quibus ſi quis ita graviter urgeatur, ut, dum adhuc pœnitet, de ſalute ipſius deſperetur, oportet ei per Sacerdotalem ſollicitudinem communionis gratia ſubveniri.

Corr. Rom. ¶ *In epiſtola, & apud Burchardum, & Ivonem hæc antecedunt:* His vero, de quibus dilectio tua nos credidit conſulendos, qui ad iterandum Baptiſmum, vel metu coacti ſunt, vel errore h traducti, & nunc ſe contra catholicæ fidei ſacramentum egiſſe agnoſcunt, ea cuſtodienda eſt moderatio, qua in ſocietatem noſtram non niſi per pœnitentiæ remedium, & per impoſitionem Epiſcopalis manus, communionis recipiant unitatem: temporis pœnitudinis habita moderatione tuo conſtituenda judicio, prout, &c.

C. III.

a *Et in Afric. c. 10.* b *Sent. 4. diſt. 20. Burch. l. 19. c. 40 & 70. Ivo p. 15. c. 4. & 84.* c *al. neceſſitate cogente.* d *Sent. ibid. Burch. l. 18. c. 14. Ivo p. 15. c. 36.* e *al. ſuo confeſſore.* f *al. animati.* g *Cap. l. 5. c. 66. Polyc. l. 3. tit. 10. Burch. l. 4. c. 48. Ivo p. 2. c. 242.* h *ſic leguut Burch. & Ivo.*

Digitized by Google

C. III. *Et qualitas criminis, & contritio pœnitentium in ſatisfactione imponenda a Sacerdote conſideretur.*

Item Nicolaus Papa:

DE his vero, qui pro criminibus pœnitentiam egerunt *a*, & ad cingulum militiæ revertuntur, conſtat eos contra ſacras regulas agere. Verum quia crimina non æqualia ſunt, perhibeſque alios horum propter nimiam hebetudinem in deſperationem cecidiſſe, alios ob hoc ad Paganos fugiſſe; tibi hoc committimus decernendum, nimirum, qui loca, & tempora regionis *b* illius, & modum culpæ, nec non & pœnitentiam, & gemitus hominum ad confeſſionem venientium præſens poſitus inſpicere vales.

C. IV. *De eodem.*

Item ex Concilio Laodicenſi, *c.* 2.

HIs *c*, qui diverſorum peccatorum lapſus incurrunt, & oratione 1, confeſſione, ac pœnitentia malorum ſuorum perfectam converſionem demonſtrant, pro qualitate peccati, pœnitentiæ tempus attribuendum eſt, propter miſericordiam, & bonitatem Dei. Qui ergo hujuſmodi ſunt, revocandi, & ad communionem ſunt applicandi.

¶ Corr. Rom. ¶ 1 Oratione] καὶ προσκαρτερῦντας τῇ προσευχῇ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, *quod Dionyſius vertit*, & perſeverantes in oratione confeſſionis, & pœnitentiæ: *cujus verſio propius accedit ad verba Græca, etiam in ceteris hujus capitis partibus, quam priſca, quamvis in hac etiam ſententia conſtet.*

C. V. *Epiſcopi arbitrio pro qualitate peccati pœnitentiæ tempora diſtribuantur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. *d cap.* 31.

PŒnitentibus *e* ſecundum differentiam peccatorum Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

C. VI. *Sine perſonarum acceptione imploranti pœnitentia detur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 74.

SAcerdos *f* pœnitentiam imploranti abſque perſonarum *g* acceptione pœnitentiam ſecundum leges injungat. § 1. Negligentiores *h* vero pœnitentes tardius reconcilientur. § 2. Omni *i* autem tempore jejunii manus pœnitentibus a Sacerdotibus imponantur. § 3. Diebus *k* autem remiſſionis pœnitentes genua reflectant, & mortuos in 1 Eccleſiam afferant, & ſepeliant. § 4. Die 2 autem *l* Dominico non jejunent. Nam *m* qui Dominico die ſtudioſe jejunat, non creditur eſſe Catholicus. § 5. Pœnitentes *n* vero, qui legem pœnitentiæ attente exequuntur, ſi caſu in itinere, vel in mari fuerint mortui, ubi eis ſubveniri non poteſt, memoria eorum & oblationibus, & orationibus commendetur.

Corr. Rom. ¶ 1 In Eccleſiam] *In recentiore Colonienſi Conciliorum editione legitur*, Eccleſiæ afferant. *In antiquioribus vero editionibus, & duobus Vaticanis codicibus ſic habet integer locus*, mortuos Eccleſiæ pœnitentes afferant, & ſepeliant.

¶ 2 Die autem Dominico] *Pro his uſque ad vocem*, Catholicus, *in can.* 46. *hæc leguntur*: Qui Dominico die ſtudioſe jejunat, non credatur Catholicus.

C. VII. *Tempus pœnitentiæ pro qualitate peccati impendatur.*

Unde in octava Synodo *legitur.*

PRo *o* qualitate delicti tempus pœnitentiæ impendatur.

Corr. Rom. ¶ *Videri poteſt ſumptum ex regulis brevioribus B. Baſilii, c.* 106. *quod notatum alibi eſt evenire in iis capitibus, quæ ex octava Synodo citantur.*

a *al.* gerunt,] *aliquot manuſcr.* b *al.* religionis] *aliquot manuſcr.* c *Burch. l.* 19. *c.* 41. *Ivo p.* 15. *c.* 56. d *In Afric. c.* 10. e *Burch. l.* 19. *c.* 40. *Ivo p.* 15. *c.* 30. f *Burch. l.* 19. *c.* 35. & 38. *Ivo p.* 15. *c.* 6. 7. 12. & 13. g *al.* perſonæ. h *ibid. cap.* 76. i *Cap.* 80. k *Cap.* 81. l *Cap.* 82. m *Cap.* 84. n *Cap.* 79. o *Smaragdus in regulis B. Benedicti, c.* 24.

C. VIII. *Tempus, & modus pœnitendi delinquentibus, præſidentium imponatur judicio.*

Idem.

HOc ſit in judicio poſitum eorum, qui præſunt, vel quanto tempore, vel quali modo pœnitere debeant, qui delinquunt: quia ætas, & eruditio multam haberi facit differentiam pœnæ.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc habetur in libello beati Baſilii de inſtitutis Monachorum, Ruffino interprete, c.* 90. *Ibi enim ultima interrogatio eſt hæc*: Qualibus correptionibus uti oportet inter fratres ad emendationem eorum, qui delinquunt? *Reſponſio*: Hoc ſit in judicio poſitum eorum, qui præſunt, vel quanto, &c. *Itaque ex interrogatione, & reſponſione confectum eſt hoc caput, ſicut & duo ſequentia, quæ apud eundem Ruffinum leguntur.*

§ 1 Pars. Gratian. *Quo affectu pœnitentem ſuſcipere, & impœnitentem abjicere debeamus*, ex eadem Synodo *evidenter oſtenditur, cum dicitur.*

C. IX. *Intimo charitatis affectu pœnitentem debemus ſuſcipere.*

PŒnitentem *a* ex corde ita oportet ſuſcipi, ſicut Dominus oſtendit, cum dicit, quia *b* convocavit amicos ſuos, & vicinos, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quam perdideram.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus, & Ivo citant ex dictis Baſilii Epiſcopi, & in regulis illius brevioribus, numero* 8. *eſt ſententia hujus capitis: quod tamen acceptum videtur ex cap.* 24. *ejuſdem libelli de inſtitutis Monachorum. Ubi ſecunda interrogatio ſic habet*: Pœnitentes ex corde quomodo debent ſuſcipi, pater? *Reſponſio*. Sicut Dominus oſtendit, cum dicit, qui convocavit, &c.

C. X. *Pœnitentes legem Dei diligant, iniquitatem odio habeant.*

Item.

AFfectum illum in ſe recipiat pœnitens, quem gerebat ille, qui dixit *c*: *Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum*; ſed & ea, quæ ſcripta ſunt in ſexto Pſalmo, atque in quamplurimis aliis: ſed & illa, quæ Apoſtolus dixit ad eos, qui ſecundum Deum contriſtati ſunt *d*: *Quantam*, inquit, *operatum eſt hoc ipſum in vobis ſolicitudinem, ſed excuſationem, ſed indignationem, ſed æmulationem, ſed vindictam. In omnibus exhibuiſtis vos caſtos* 1 *eſſe negotio.* Sed & in his ipſis, in quibus deliquit, agens multa contraria: ſicut & Zachæus fecit.

Corr. Rom. ¶ *Sententia hujus capitis eſt in regulis brevioribus, num.* 5. *Acceptum tamen videtur ex cap.* 19. *ejuſdem commemorati libelli, in quo eſt hæc interrogatio*: Quomodo quis debet pœnitere in unoquoque delicto? *Reſponſio*. Affectum illum in ſe recipiens, quem gerebat ille, qui dixit: iniquitatem, &c.

¶ 1 Caſtos] *Antea legebatur*, cautos. *Emendatum eſt ex libello Ruffini: in vulgata eſt*, incontaminatos. *Græce* ἁγνούς.

C. XI. *Impœnitentes tanquam Ethnici habeantur.*

Item.

ERga eum *e*, qui peccata ſua non punit, tales eſſe debemus, ſicut Dominus præcepit, *f* dicens: *Sit tibi ſicut ethnicus, & publicanus*: & ſicut Apoſtolus docuit *g* dicens: *Subtrahite, vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non ſecundum traditionem, quam tradidimus vobis.*

Corr. Rom. ¶ *Hoc etiam habetur in regulis brevioribus, numero* 9. *In eodem vero libello, cap.* 24. *ultima interrogatio eſt hæc*: Erga eum, qui non pœnitet pro peccato, qualiter eſſe debemus, pater? *Reſponſio*. Sicut præcepit Dominus dicens: Sit tibi, &c. *Apud Burchardum, & Ivonem, qui hoc citant ex dictis Auguſtini, initium ſic habet.* Erga eum, qui pro peccato commiſſo non pœnitet, tales, &c. *quod magis convenit*

cum

a *Burch. l.* 19. *c.* 39. *Ivo p.* 15. *c.* 55. b *al.* qui] *orig. Luc.* 15. c *Pſal.* 118. d 2. *Corinth.* 7. e *Burch. l.* 19. *c.* 64. *Ivo p.* 15. *c.* 78. f *Matth.* 18. g 2. *Theſſ.* 3.

eum prædicta interrogatione, quam quomodo eſt apud Gratianum.

C. XII. *Melius eſt errare in miſericordia remittendi, quam in ſeveritate ulciſcendi.*

Item Joannes Chryſoſtomus [*id eſt, auctor operis imperfecti*] *hom.* 43. *ad c.* 23. *Matthæi.*

ALligant a autem onera gravia, & importabilia &c. Tales ſunt nunc etiam Sacerdotes, qui omnem juſtitiam populo mandant, & ipſi nec modice b ſervant; videlicet non ut facientes c ſint juſti, ſed ut dicentes appareant juſti. Tales ſunt, & qui grave pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt: qui dicunt, & non faciunt: & ſic, dum pœna præſentis pœnitentiæ fugitur, contemnitur pœna peccati futura d. Sicut enim ſi faſcem ſuper humeros adoleſcentis, quem non poteſt bajulare, poſueris, neceſſe habet, ut aut faſcem rejiciat, aut ſub pondere confringatur: ſic & homini, cui grave pondus pœnitentiæ imponis, neceſſe eſt, ut aut pœnitentiam tuam rejiciat, aut ſuſcipiens, dum ſufferre non poteſt, ſcandalizatus amplius peccet. Deinde etſi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius eſt propter miſericordiam rationem reddere e, quam propter crudelitatem? Ubi enim paterfamilias largus eſt, diſpenſator non debet eſſe tenax. Si Deus benignus eſt, ut quid Sacerdos ejus auſterus? Vis apparere 1 ſanctus? circa vitam tuam eſto auſterus, circa alienam benignus.

Corr. Rom. ¶ 1 Vis apparere) *Locupletatus eſt hic locus et indicata homilia: cum antea legeretur,* ut quid Sacerdos ejus auſterus vult apparere.

C. XIII. *Calendarum obſervationes agere non licet.*

Item Martinus Bracarenſis *c.* 74.

NOn f licet iniquas obſervationes agere Calendarum, & otiis vacare gentilibus, neque lauro, aut viriditate arborum cingere domos: omnis enim hæc obſervatio paganiſmi eſt.

C. XIV. *Anathema ſit, qui ritum Paganorum, & Calendarum obſervat.*

Unde Zacharias Papa *in Concilio Romano c.* 9.

SI g quis Calendas Januarias, & brumam ritu Paganorum colere, vel 1 aliquid plus novi facere propter novum annum, aut menſas cum dapibus, vel epulis in domibus præparare, & per vicos, & plateas cantiones, & choros ducere præſumpſerit, quod magna iniquitas eſt coram Deo, anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ *Hoc caput nonum in Concilio Romæ a Zacharia habito, quod aſſervatur in Vaticana Bibliotheca: & inde nonnulla ſunt emendata, & addita. De hac autem ſuperſtitione Bonifacius Legatus Germaniæ epiſt. a. quæ eſt in tomis Conciliorum, ad ipſum Zachariam multa ſcribit: cui Zacharias ultima epiſtola reſpondens, mentionem hujus Concilii videtur facere his verbis:* Et quia per inſtigationem diaboli iterum pullulabant, a die, qua nos juſſit divina clementia (quanquam immeriti exiſtamus) Apoſtoli vicem gerere, illico omnia hæc amputavimus. *Idem prohibetur pluribus verbis in canonibus, qui ſextæ Synodo adſcribuntur c. 62. Et multa in hujuſmodi ſuperſtitionem ſcribit Tertull. in libro de Idololatria, & alii graves auctores.*

¶ 1 Vel aliquid plus novi facere propter novum annum] *Hæc non ſunt in codice iſtius Concilii Vaticano.*

C. XV. *Infirmitatibus hominum incantationes nihil remedii præſtant.*

Item Auguſtinus. *h*

ADmoneant i Sacerdotes fideles populos, ut noverint magicas artes, incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedii poſſe conferre: non animalibus languentibus, claudicantibuſve, vel etiam moribundis quicquam mederi: non 1 ligaturas oſſium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodeſſe: ſed hæc eſſe laqueos, & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et ſi quis 2 hæc exercuerit, Clericus degradetur, Laicus anathematizetur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc Burchardus, & Ivo citant ex dictis Auguſtini, apud quem ſimilia reperiuntur in locis allatis ſup. ead. q. 5. nec mirum. Sed eadem omnino verba præter ultimam clauſulam leguntur in Concilio Turonenſi 3. c. 42. & in adjectis Capitularibus c. 94.*

¶ 1 Non ligaturas] *Hinc uſque ad verſ.* prodeſſe, *ſunt addita ex Concilio, & Capitularibus.*

¶ 2 Et ſi quis hæc) *Poſtrema hæc tota clauſula non legitur in Concilio, neque in Capitularibus, ſed apud Burch. & Ivonem.*

C. XVI. *Dies Ægyptiaci, & Januarii Calendæ non ſunt obſervandæ.*

Item Auguſtinus.

NOn obſervetis a dies, qui dicuntur Ægyptiaci, aut Calendas Januarii, in quibus cantilenæ quædam, & comeſſationes, & ad invicem dona donantur, quaſi in principio anni, boni fati augurio, aut aliquos menſes, aut tempora, aut dies, aut annos, aut Lunæ, Soliſque curſum, quia qui has, & quaſcunque divinationes, aut fata, aut auguria obſervat, aut attendit, aut conſentit obſervantibus, inutiliter, & ſine cauſa, magis ad ſui damnationem, quam ad ſalutem tendit: ſive qui per quoſdam numeros literarum, & Lunæ, & per Pythagoricam necromantiam ægrotantium vitam, vel mortem, vel proſpera, vel adverſa futura inquirunt, ſive qui attendunt ſomnialia ſcripta, & falſo Danielis nomine intitulata, & ſortes, quæ dicuntur ſanctorum Apoſtolorum, & auguria avium, aut aliqua pro domo facienda, aut propter conjugia copulanda, aut in collectionibus herbarum carmina dicunt, aut pyctaciola pro quavis infirmitate ſcripta, ſuper homines, vel animalia ponunt, præter ſymbolum, & orationem Dominicam, aut magicis falſitatibus in b grandinariis tempeſtatibus credunt. Qui autem talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut ſuis domibus introducunt, ut interrogent, ſciant ſe fidem Chriſtianam, & baptiſmum prævaricaſſe, & ut paganum, & apoſtatam, id eſt, retro abeuntem, & Dei inimicum, iram Dei graviter in æternum incurriſſe, niſi Eccleſiaſtica pœnitentia emendatus Deo reconcilietur. Dicit enim Apoſtolus c: *Sive manducatis, ſive bibitis, ſive aliquid aliud facitis, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti facite, in quo vivimus, movemur, & ſumus.*

Corr. Rom. ¶ *In pleriſque vetuſtis exemplaribus eſt tantum*, Item. *& in Polycarpo etiam refertur ſine auctoris nomine.*

C. XVII. *Grave peccatum eſt dies obſervare, vel menſes, & annos.*

De temporum quoque obſervationibus ſcribit Auguſtinus *in Enchiridio* 1 *c.* 79.

QUis d æſtimaret, quam magnum peccatum ſit dies obſervare, & menſes, & annos, & tempora (ſicut obſervant, qui certis diebus, ſive menſibus, ſive annis volunt, & nolunt aliquid inchoare, eo quod ſecundum vanas doctrinas hominum fauſta, vel infauſta exiſtiment tempora) niſi hujus mali magnitudinem ex timore Apoſtoli penſaremus? qui talibus ait e: *Timeo, ne forte ſine cauſa laboraverim in vobis.* Item *ſuper epiſtolam ad Galatas, ad cap.* 4. §. 1. Intelligat 2 lector f ad tantum

a *Matth.* 23. b *modicam.* c *al. faciendo, dicendo.* d *al. futuri.* e *al. dare.* f *Polyc. l. 6. t. 12. Burch. l. 10. c. 15. Ivo p. 11. c. 42.* g *Polyc. ib. Burch. l. 10. c. 16. Ivo p. 11. c. 43.* h *In Turonenſi 3. c. 42. & in adjectis Cap. c. 94.* i *Polyc. ib. Burch. l. 10. c. 40. Ivo p. 11. c. 66.*

a *Polyc. l. 6. t. 12.* b *al. &,* c *1. Cor. 10. Actor. 17.* d *Beda Gal. 4. Ivo p. 11. c. 19. Pann. l. 8. c. 80.* e *Galat. 4.* f *Beda ibid. Ivo p. 11. c. 15.*

Digitized by Google

tantum periculum animæ pertinere ſuperſtitioſas temporum obſervationes, ut huic loco ſubjecerit Apoſtolus: *Timeo, ne forte ſine cauſa laboraverim in vobis*. Quod quamvis tanta celebritate, atque auctoritate per orbem terrarum in Eccleſiis legatur, plena ſunt tamen conventicula noſtra hominibus, qui tempora rerum agendarum a Mathematicis accipiunt. Jam vero, ne aliquid inchoetur aut ædificiorum, aut hujuſmodi quorumlibet operum, diebus, quos Ægyptiacos vocant, ſæpe etiam nos monere non dubitant.

Corr. Rom. ¶ 1 Enchiridio) *Expunctæ ſunt voces, quæ ſequebantur*, id eſt, manuali libro. *Abſunt enim a vetuſtioribus.*

¶ 2 Intelligat) B. *Auguſtinus explanans ea verba Apoſtoli ad Gal.* 4. Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos: *ipſa tam ad Gentiles, quam ad Judæos referri poſſe demonſtrat; tuncque ſubjungit*: Ergo eligat lector, utram volet ſententiam, dummodo intelligat ad tantum &c.

C. XVIII. *Sine incantatione herbas, vel petras licet habere.*

Item Hieronymus.

DÆmonium a ſuſtinenti licet petras, vel herbas habere ſine incantatione.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, & Ivo citant ex dictis Hieronymi, ſed Polycarpus auctorem non nominat.*

CAUSA XXVII.

QUidam votum caſtitatis habens deſponſavit ſibi uxorem: illa priori conditioni renuntians tranſtulit ſe ad alium, & nupſit illi: ille, cui prius deſponſata fuerat, repetit eam.

1. *Hic primum quæritur, an conjugium poſſit eſſe inter voventes.*
2. *Secundo, an liceat ſponſæ a ſponſo recedere, & alii nubere.*

QUÆSTIO I.

QUod voventes matrimonium contrahere non poſſint, multis auctoritatibus probatur.

C. I. *Excommunicentur viduæ, quæ religioſo habitu abjecto nuptias elegerint.*

In Concilio namque Carthaginenſi IV. *cap. ult. ſtatutum invenitur de viduis, quæ profeſſam* b *continentiam prævaricatæ ſunt.*

SIcut bonum c eſt caſtitatis præmium, ita & majori obſervantia, & præceptione cuſtodiendum eſt, ut ſi quæ viduæ, quantumlibet adhuc in minoribus annis poſitæ, & immatura 1 ætate a viro relictæ, ſe devoverint Domino, & veſte laicali abjecta ſub teſtimonio Epiſcopi, & Eccleſiæ in religioſo habitu apparuerint, poſtea vero ad nuptias ſeculares tranſierunt, ſecundum Apoſtolum d damnationem habebunt, quia fidem caſtitatis, quam Domino voverunt, irritam facere auſæ e ſunt. Tales ergo perſonæ a Chriſtianorum communione ſequeſtrentur, neque 2 convivio cum Chriſtianis communicent. Nam ſi adulteræ 3 conjuges reatu ſunt viris ſuis obnoxiæ, quanto magis viduæ, quæ religioſitatem mutaverunt, crimine adulterii notabuntur, ſi devotionem, quam Deo ſponte, non coactæ obtulerunt, libidinoſa corruperint voluptate, & ad ſecundas nuptias tranſitum fecerint. Quæ etſi violentia irruente ab aliquo oppreſſæ f fuerint, ac poſtea delectatione libidinis permanere in conjugio raptori, vel violento viro conſenſerint, damnationi ſuperius comprehenſæ teneantur obnoxiæ. De talibus ait Apoſtolus h: *Cum luxuriatæ fuerint, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.*

Corr. Rom. ¶ 1 Immatura) *In variis Conciliorum editionibus, & duabus Vaticanis codicibus, & Corienſi Regio legitur*, matura. *Ivo habet*, in matura.

¶ 2 Neque convivio) *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis Gratiani exemplaribus, expunctis verbis illis*, donec ad bonum, quod cœperant, revertantur: *quæ ex capite ſequenti videntur huc fuiſſe tranſlata. In Conciliorum autem impreſſis, & manuſcriptis codicibus legitur:* Tales ergo perſonæ ſine Chriſtianorum communione maneant, quæ etiam nec in convivio cum Chriſtianis communicent.

¶ 3 Adulteræ) *Sic eſt emendatum ex memoratis Conciliorum exemplaribus. Nam antea legebatur*: Nam ſi adulterii conjuges reæ ſunt, ſi ſuis obnoxiæ vitis non fuerint; quanto &c.

C. II. *De viduis, & virginibus, quæ a religioſo propoſito diſcedunt.*

Item ex epiſtola Gregorii *miſſa ad Bonifacium.*

I. VIduas a a propoſito diſcedentes viduitatis, ſuper quibus nos conſulere voluit dilectio tua, frater chariſſime, credo te noſſe a ſancto Paulo b, & a multis ſanctis Patribus, niſi convertantur, olim eſſe damnatas. Quas & nos Apoſtolica auctoritate damnandas, & a communione fidelium, atque a liminibus Eccleſiæ arcendas fore cenſemus, uſquequo obediant Epiſcopis ſuis, & ad bonum, quod cœperunt, invitæ, aut voluntariæ revertantur. §. 1. De virginibus autem non velatis, ſi deviaverint, a ſanctæ memoriæ prædeceſſore noſtro Papa Innocentio taliter decretum habemus: *Hæc vero, quæ necdum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali ſemper ſe ſimulaverunt permanere, licet velatæ non fuerint, ſi nupſerint, aliquanto tempore his agenda pœnitentia eſt: quia ſponſio earum a Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigit, ſolvi ſine vindicta non poterit &c.* §. 2. Si virgines nondum velatæ taliter pœnitentia publica puniuntur, & a cœtu fidelium uſque ad ſatisfactionem excluduntur, quanto magis viduæ, quæ perfectioris ætatis, & maturioris ſapientiæ, atque conſilii exiſtunt, virorumque conſortio multoties uſæ ſunt, & habitum religionis aſſumpſerunt, & demum apoſtataverunt, atque ad priorem vomitum ſunt reverſæ, a nobis, & ab omnibus fidelibus a liminibus Eccleſiæ, & a cœtu fidelium uſque ad ſatisfactionem ſunt eliminandæ, & carceribus tradendæ, qualiter juxta Apoſtolum d Paulum tradentes hujuſmodi hominem Satanæ, ut ſpiritus ejus ſalvus ſit in die Domini? De talibus enim & Dominus per Moyſem loquitur dicens e: *Auferte malum de medio veſtri.* De quibus & per Prophetam ait f: *Lætabitur juſtus, cum viderit vindictam: manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.* De talibus namque, & eorum ſimilibus, atque eiſdem conſentientibus dicitur g: *Quia non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, rei ſunt.*

Corr. Rom. ¶ *Sic etiam citant cæteri collectores. Habetur autem, & paulo etiam copioſius in Capitularibus adjectis c.* 215.

C. III. *Tranſire non poſſunt viduæ, & virgines poſt religioſum propoſitum ad nuptias.*

Item ex decreto Gelaſii Papæ *ad Siculenſes Epiſcopos miſſo c.* 9.

NEque h viduas ad nuptias tranſire patimur, quæ in religioſo propoſito diuturna obſervatione permanſerunt, Similiter virgines nubere prohibemus, quas

a *Polyc. l.* 6. *t.* 12. *Burch. l.* 10. *c.* 50. *Ivo p.* 11. *c.* 75. b *al. profeſſæ.* c *Burch. l* 8. *c.* 39. *Ivo p.* 7. *c.* 58. & 147. d 1. *Tim.* 5. e *al. nixæ.* f *al. præreptæ.* g *al. ſequebuntur.* h 1. *Tim.* 5.

a *Sent.* 4. *diſt.* 38. *Anſ. l.* 11. *c.* 177. *Burch. l.* 8. *c.* 45. *Ivo p.* 7. *c.* 63. *Pann. l.* 3. *c.* 204. b 1. *Tim.* 5. c *Inf. ead. hæ vero.* d 1. *Cor.* 5. e *Deut.* 13. f *Pſal.* 57. g *Rom.* 1. h *Polyc. l.* 4. *t.* 35. *Burch. l.* 8. *c.* 46. *Ivo p.* 7. *c.* 64. & 144. *Pann. l.* 3. *c.* 203.

annis plurimis in monaſteriis ætatem peregiſſe contigerit.

C. IV. *Ex quolibet ſenſu corporis mulier corrumpi poteſt.*

Item Cyprianus *ad Pomponium de virginibus.*

NEc aliqua putet ſe poſſe hac excuſatione defendi, quod inſpici, & probari poſſit, an virgo ſit: cum & manus obſtetricum, & oculi ſæpe fallantur: & ſi incorrupta inventa fuerit virgo ea parte, qua mulier poteſt eſſe, potuerit tamen ex alia corporis parte peccaſſe, quæ corrumpi poteſt, & tamen inſpici non poteſt. Certe ipſe concubitus, ipſe complexus, ipſa confabulatio, & oſculatio, & conjacentium duorum turpis, & fœda dormitio, quantum dedecoris, & criminis confitentur? Si superveniens maritus ſponſam ſuam jacentem cum altero videat, nonne indignatur, & fremit, & per zeli dolorem *a* fortaſſis & gladium in manum ſumit? Quid Chriſtus Dominus, & judex noſter, cum virginem ſuam ſibi dicatam, & ſanctitati ſuæ deſtinatam, jacere cum altero cernit, quam indignatur, & iraſcitur? & quas pœnas inceſtis ejuſmodi conjunctionibus comminatur? Cujus ut gladium ſpiritalem, & venturum judicii diem unuſquiſque fratrum poſſit evadere, omni conſilio providere, & laborare debemus.

C. V. *De eodem.*

Idem *in eadem epiſtola.*

QUod ſi pœnitentiam hujus illiciti concubitus ſui egerint, & a ſe invicem receſſerint, inſpiciantur iterum a virgines ab obſtetricibus diligenter: & ſi virgines inventæ fuerint, accepta communione ad Eccleſiam admittantur: hac tamen interminatione, ut ſi ad eoſdem maſculos poſtmodum reverſæ fuerint, aut ſi cum eiſdem in una domo, & ſub eodem tecto ſimul habitaverint, graviore cenſura ejiciantur, nec in Eccleſiam poſtmodum facile recipiantur. Si autem de eis aliquæ corruptæ fuerint, & deprehenſæ, agant pœnitentiam plenam: quia quæ hoc crimen admiſit, non mariti, ſed Chriſti adultera eſt: & ideo æſtimato juſto tempore, poſtea exomologeſi facta ad Eccleſiam redeat. Quod ſi obſtinate perſeverant, nec ſe ab invicem ſeparant, ſciant ſe cum hac ſua impudica obſtinatione nunquam a nobis admitti in Eccleſiam poſſe: ne exemplum ceteris ad ruinam delictis ſuis facere incipiant, nec putent ſibi vitæ, aut ſalutis conſtare rationem, ſi Epiſcopis, & Sacerdotibus obtemperare noluerint.

Corr. Rom. ¶ 1 Iterum] *In codicibus Cypriani impreſſis, & octo manuſcriptis, qui Romæ ad operum ipſius emendationem collati fuerunt, legitur,* interim: *quæ varietas notatur etiam in gloſſa.*

C. VI. *Clericus deponatur, Laicus excommunicetur, qui cum Sanctimoniali mœchatus fuerit.*

Item ex ſexta Synodo *in Trullo*, c. 4.

I. SI quis Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, aut Subdiaconus, aut Lector, aut Pſalmiſta, aut Oſtiarius cum muliere ſanctificata Deo mœchatus fuerit, deponatur: quia ſponſam Chriſti corrupit: ſi vero Laicus, excommunicetur.

C. VII. *Viduæ, & puellæ, quæ poſt religionis habitum nubunt, a communione ſuſpendantur.*

Item ex Concilio Toletano IV. c. 8.

DE *b* viduis, & puellis, quæ habitum religionis in domibus propriis tam *a* parentibus, quam per ſe mutaverunt, ſi poſtea contra inſtituta patrum, vel præcepta canonum conjugia crediderint copulanda, tam diu utræque *c* habeantur a communione ſuſpenſæ *d*, quouſque

a *al. livorem.* b *Cap. l. 7. c. 338. Burch. l. 8. c. 48. Ivo p. 7. c. 66.* c *al. utrique.* d *al. ſuſpenſi.*

quod illicite perpetraverunt, emendent. Quod ſi emendare neglexerint, a communione, & omnium Chriſtianorum convivio perpetuo ſint ſequeſtratæ.

Corr. Rom. ¶ *In Conciliis Toletanis non eſt inventum. Eſt autem lib. 7. Capitular. c. 338.*

C. VIII. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Papæ.

II. VIduas *a* autem velare Pontificum nullus attentet, prout ſtatutum eſt in decretis Gelaſii Papæ capitulo 1 XIII. quod nec auctoritas divina, nec canonum forma præſtituit. Quod ſi propria fuerit voluntate continentiam profeſſa, in ejuſdem Gelaſii capitulo XXI. legitur, ejus intentio pro ſe reddat rationem Deo: quia ſicut, ſecundum Apoſtolum *b*, ſi ſe continere non poterat, nullatenus nubere vetabatur, ſic ſecum habita deliberatione promiſſam fidem pudicitiæ Deo debet cuſtodire. Nos 2 autem auctoritate Patrum ſuffulti, in hoc ſancto Concilio ſancimus, & libere judicamus, ſi ſponte velamen, quamvis non conſecratum, ſibi impoſuerit, & in Eccleſia inter velatas Deo oblationem obtulerit, velit nolit, ſanctimoniæ habitum ulterius habere debet, licet ſacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione ſibi velamen impoſuiſſe, ut iterum poſſet deponere.

Corr. Rom. ¶ *Abeſt caput hoc a nonnullis Gratiani exemplaribus. Burchardus, & Ivo citant ex Concilio Maguntino, cap. VI. Habetur in Concilio Triburienſi, c. 25. In hoc autem capite, & duobus ſequentibus citantur decreta Gelaſii, ut ſunt in codice Canonum.*

¶ 1 Capitulo XIII.] *Sic eſt in codice canonum: in epiſtola vero ejuſdem prima Epiſcopis per Lucaniam eſt c. XV. ſicut paulo poſt, quod eſt in capitulo 21. in eodem codice, in epiſtola eſt, c. XXIII.*

¶ 2 Nos autem] *In Concilio Triburienſi legitur:* Qua auctoritate paternæ ſuffulti ſententiæ in hoc ſacro conventu ſancimus, &c. *Hæc vero eadem de vidua, quæ ſibi ſponte velamen non conſecratum impoſuit, habentur in Decretalibus, c.* viduae, *tit.* de regul. *Quod in codicibus impreſſis citatur ex Concilio Arelatenſi. In prima autem collectione, & vetuſtis codicibus Gregorianis ex Aurelianenſi.*

C. IX. *De his, quæ votum virginitatis habentes nubunt, necdum ſacro velamine tectæ.*

Item ex decretis Innocentii Papæ, *c. 20. in codice canonum, & epiſtola 2. ad Victricium, c. 13. e.*

HÆ *d* vero, quæ necdum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali ſemper ſe permanere ſimulaverunt, licet velatæ non fuerint, ſi forte nupſerint, his agenda 1 aliquanto tempore pœnitentia eſt, quia ſponſio earum a Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigit, ſolvi ſine vindicta non debet *e*? Nam ſi Apoſtolus *f* illas, quæ a propoſito viduitatis diſceſſerant, dixit habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt; quanto magis virgines, quæ pactionis *g* ſuæ fidem minime ſervaverunt?

Corr. Rom. ¶ 1 Hic agenda] *Sic eſt emendatum ex codice canonum, epiſtola, & Concilio Turonico: & ſic legitur ſupra ead. c.* viduas. *Hoc enim loco etiam in manuſcriptis erat,* ad agendam aliquanto tempore pœnitentiam ſit liberum.

C. X.

a *Anſ. l. 7. c. 200. Burch. l. 8. c. 30. Ivo p. 7. c. 55. Pann. l. 3. c. 197.* b *1. Cor. 7.* c *& in Conc. Turonico* 2. *c. 21.* d *Supra ead.* viduas. *§.* hæ vero. *Polyc. l. 4. tit. 35. Burch. l. 8. c. 12. Ivo p. 7. c. 18.* e *al. poteſt?* f *1. Tim. 5.* g *al. prioris pactionis fidem.* h *In Concilio Turonico, ibidem.*

Digitized by Google

C. X. *Non ſunt admittendæ ad pœnitentiam virgines ſacræ, ſi publice poſtea nupſerint.*

Item ex decreto h Ejuſdem, *cap.* 29. *in codice canonum in epiſtola autem ad Victritium*, c. 12.

QUæ Chriſto *a* ſpiritualiter nubunt 1, & a Sacerdote velantur, ſi publice poſtea 2 nupſerint, non eas admittendas eſſe ad pœnitentiam agendam, niſi hi, quibus ſe junxerant, a mundo receſſerint. Si enim de hominibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcunque vivente viro alteri nupſerit, adultera habeatur, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, niſi unus de eis fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda eſt, quæ ante immortali ſe ſponſo conjunxerat, & poſtea ad humanas nuptias tranſmigravit?

Corr. Rom. ¶ 1 Nubunt] *In antiqua editione Conciliorum, & epiſtolarum, & codice canonum impreſſo legitur*, nupſerint: *ſed in duobus ipſius manuſcriptis*, nubunt: *poſt quod verbum in omnibus ſequitur*, & a Sacerdote velantur, *ideoque ſunt addita*.

¶ 2 Si publice poſtea] *In epiſtolis olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis legitur*, ſi poſtea nupſerint, vel publice, vel occulte corruptæ fuerint. *In editione Conciliorum Colonienſi duobus, & tribus tomis*, ſi poſtea vel nupſerint publice, vel occulte corruptæ fuerint. *In poſtrema autem quatuor tomorum*, ſi poſtea vel publice nupſerint, vel ſe clanculo corruperint.

C. XI. *Ab Eccleſia eliminandæ, & ergaſtulis retrudendæ ſunt Monachorum, vel Monacharum impudicæ perſonæ.*

Item ex Concilio Triburienſi, c. 6.

IMpudicas *b*, deteſtabileſque perſonas Monachorum, atque Monacharum, quæ abjecto propoſito ſanctitatis, illicita, atque ſacrilega contagione ſe miſcuerunt, & in abruptum 1 conſcientiæ deſperatione perductæ, de illicitis complexibus libere filios procreaverint, a monaſteriorum cœtu, Eccleſiarumque conventibus eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum facinus lamentatione continua deflentes purificatorio poſſint igne pœnitudinis decoqui, ut eis vel ad mortem ſolius miſericordiæ intuitu per communionis gratiam poſſit ſubveniri.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc habetur in epiſtola prima Syricii, & in codice canonum eſt c.* 15. *inter decreta ipſius: quem etiam citant Burchardus, & Anſelmus. Pars tamen aliqua huius capitis eſt in c.* ſi quis ſacro, *infra, eadem, quod quidem habetur in* Concilio *Triburienſi, quod extat*.

¶ 1 Abruptum] *Sic eſt emendatum ex multis editionibus epiſtolarum Syricii, & codice canonum. Antea enim legebatur*, in arbitrium conſcientiæ propriæ deſperatione.

C. XII. *Monachus, & virgo Domino conſecrata, ſi nupſerint, excommunicentur.*

Item ex eodem.

VIrginem *c*, quæ ſe Deo conſecraverit, ſimiliter & Monachum decernimus non licere nuptialia jura contrahere. Quod ſi hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur. Confitentibus autem decernimus, ut habeat auctoritatem ejuſdem loci Epiſcopus miſericordiam, humanitatemque largiri.

Corr. Rom. ¶ *Hoc eſt XVI. caput Concilii Chalcedonenſis ex verſione Dionyſii: cujus pars citatur infra*, c. ſi quis ſacro.

C. XIII. *Dum vivunt, lamentis pœnitentiæ ſe afficiant, qui Sanctimonialibus ſcienter copulantur.*

Item ex eodem.

HI *d* ergo, qui Sanctimonialibus ſcientes matrimonio ad injuriam Chriſti copulati ſunt, juxta cenſuram zeli Chriſtiani ſeparentur, & nunquam eis concedatur conjugali vinculo religari, ſed in pœnitentiæ lamentis ſe vehementer, dum vivunt, afficiant.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc a Burchardo, & Ivone Paſchali tribuitur*.

C. XIV. *A ſacra communione priventur, qui ſacris virginibus ſe ſociant.*

Item ex eodem.

VIrginibus *a* ſacris ſe quoſdam temere ſociare cognovimus, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta fœdera, ſacrilegaque miſcere. Quos protinus æquum eſt a ſacra communione detrudi, & niſi per publicam, probatamque pœnitentiam omnino non recipi. Sed tamen his viaticum de ſeculo tranſeuntibus, ſi digne *b* pœnituerint, non negetur.

Corr. Rom. ¶ *Capus hoc in epiſtola prima Gelaſii eſt nu.* 12. *& in codice canonum inter ipſius Decreta, cap.* 20. *Refertur quoque in Capitularibus l.* 1. *c.* 106. *& in Polycarpo Gelaſii nomine*.

C. XV. *In monaſterio revocetur, ac recludatur, quæ a fornicatione recedere noluerit.*

Item Gregorius.

PErvenit ad nos, quod quidam vir nequiſſimus, diabolico inſtinctu de monaſterio ſuaſerit exire quandam Deo ſacratam, atque a quodam viro, unde exierat, ſit revocata: rurſuſque eam mulierem vir ille nequiſſimus iniqua ſuaſione de monaſterio ejiciens, apud ſe retineat impudice. Volumus autem, ut Epiſcopatus tui auctoritate in monaſterio revocetur, atque recludatur.

Corr. Rom. ¶ *De hac eadem re videtur ſcripta epiſtola Mariniano Epiſcopo, l.* 8. *regeſti, epiſt.* 9. *Capus tamen hoc vel ex alia epiſtola eſt acceptum, vel in eo multa ſunt immutata*.

C. XVI. *Non eſt viduis fas poſt ſuſceptum velamen a ſacro propoſito diſcedere.*

Item ex Concilio Aurelianenſi, *c.* 3.

III. VIduas 1, quæ ſpontanea voluntate ab altari converſionis ſacræ velamen ſuſcipiunt, decrevit ſancta Synodus in eodem propoſito permanere. Non enim fas eſſe decernimus, poſtquam ſe Domino ſemel ſub velo conſecraverint, iterum eis concedi Spiritui Sancto mentiri.

C. XVII. *Qui ſacro velamine tectam in conjugium ducit, anathema ſit.*

Item ex eodem. *d*

II. SI quis *e* ſacro velamine conſecratam in conjugium duxerit, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta fœdera, ſacrilegaque miſcuerit, ut in conſtitutis Gelaſii Papæ capitulo vigeſimo *f* legitur, protinus eſt æquum eos a ſacra communione detrudi, & niſi per publicam, probatamque pœnitentiam omnino non recipi. Si tamen pœnituerint, tranſeuntibus de ſeculo viaticum non negetur. §. 1. In Chalcedonenſi Concilio, cap. XVI. *Hoc perpetrantes excommunicentur: confitentibus autem auctoritate Epiſcopi miſericordia largiatur*. §. 2. Item in epiſtola Syricii Papæ, cap. 6. *g Velatæ, & Deo conſecratæ, ſi abjecto propoſito ſanctitatis clanculo ſacrilega ſe contagione miſcuerint, & illicitis complexibus publice, & libere filios procreaverint, has impudicas, deteſtabileſque perſonas a monaſteriorum cœtu, Eccleſiarumque conventibus eliminandas eſſe judicatum eſt: quatenus retruſæ ergaſtulis, tantum facinus continua lamentatione defleant*. §. 3. Unde & verbo Domini, & canonica auctoritate in hac ſancta Synodo præcipimus, ut omnino ſeparentur, & juramento colligentur, ut ulterius non ſub uno cohabitent tecto.

Corr.

a *Sent.* 4. *diſt.* 38. *Polyc. ibid. & l.* 6. *tit.* 20. *Burch. l.* 8. *c.* 13. *Ivo p.* 7. *c.* 17. b *Polyc. l.* 4. *tit.* 34. *Anſ. l.* 7. *c.* 188. *Burch. l.* 8. *c.* 29. c *Polyc. ibid. Burch. l.* 8. *c.* 30. d *Burch. l.* 8. *c.* 31. *Ivo p.* 7. *cap.* 30.

a *Polyc. l.* 6. *tit.* 20. *Burch. l.* 8. *c.* 32. *Ivo p.* 7. *c.* 51. b *al. ſi tamen*. c *Burch. lib.* 8. *cap.* 35. *Ivo p.* 7. *c.* 54. *Pann. l.* 3. *c.* 198. d *Concil. Tribur. cap.* 23. e *Burch. l.* 8. *c.* 38. *Ivo p.* 7. *c.* 57. f *in codice canonum, ſed in Concil. tom.* 2. *habetur, c.* 22. g *Sup. ead. impudicas*.

Corr. Rom. ❡ *Burchardus etiam, & Ivo citant ex Concilio Aurelianenſi. Habetur autem in Triburienſi c. 23.*

C. XVIII. *Ad habitum redire cogatur, & recludatur in monaſteria, quæ religioſam veſtem abjecit.*

Item Gregorius *Vitaliano Sipontino Epiſcopo lib. 7. ind. 1. epiſt. 9.*

SI cuſtos *a* religioſi habitus *b*, aut eſſe noſſes Epiſcopus, filiam glorioſæ memoriæ Tulliani magiſtri militiæ, te illic poſito, nec projectis religioſis veſtibus ad ſecularem reverti habitum, nec ad nos licuiſſet perverſam epiſtolam deſtinare. Sed quia nimia deſidia, ac torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad præſens illicita impune commiſſa eſt. Nam ſi, ut præfati ſumus, ſolicitus extitiſſes, prius ad nos ultio mulieris praviſſimæ, quam culpa, debuit pervenire. Quia ergo tantum hebes, tantumque es negligens, ut niſi canonicam in te fueris coercitionem expertus, in alios diſtrictionem *c*, & diſciplinam neſcias cuſtodire, qualiter debeas eſſe ſolicitus, congruo tibi, ſi Domino placuerit, tempore demonſtrabimus. §. 1. Præſentia igitur ſcripta ſuſcipiens, evigila, & excitatus ſaltem exequere, quod preſſus uſque nunc ignavia diſtuliſti. Inſtantiæ ergo tuæ ſit, prædictam mulierem una cum Sergio defenſore noſtro comprehendere, & ſtatim non ſolum ad male contemptum habitum ſine excuſatione aliqua revocare, ſed etiam in monaſterio, ubi omnino diſtricte valeat cuſtodiri, detrudere, & ita omnem circa illam ſolicitudinem exhibere, ut quam ſit nefarium, quod commiſit, ex tua poſſit diſtrictione cognoſcere. §. 2. Qua in re, ſi quis (quod non credimus) Laicorum *d* aliquo tibi ingenio tentaverit obſiſtendum, a ſacratiſſimæ eum communionis participatione ſuſpendere *e*, nobiſque renuntiare feſtina: ut quantum ſit execrabile, quod præſumpſerit, poſtquam conſideratione propria non advertit, emendationis qualitate cognoſcat. §. 3. In his autem omnibus ita cautum ſtude te, vigilantemque oſtendere, ut culpam tuam non geminare neglectus, ſed aliquantiſper valeat ſolicitudo minuere.

C. XIX. *Diſtrictæ cuſtodiæ tradatur, quæ a religionis propoſito ad ſecularem habitum rediit.*

Idem *Sergio defenſori lib. 7. indict. 1. epiſt. 10.*

SI homo eſſes, aut aliquam diſcretionem habuiſſes, ita regularis diſciplinæ debuiſti cuſtos exiſtere, ut ea, quæ illicite committuntur, ante vindicta corrigeret, quam ad nos eorum nuntius perveniret. Sed dum te facit nimia ſtultitia negligentem, non ſolum de illis offendimur, ſed etiam ad ulciſcendam deſidiam tuam nihilominus provocamur. Omni ergo dilatione, omnique excuſatione poſtpoſita, filiam glorioſæ memoriæ Tulliani magiſtri militiæ, quæ projectis, quas ſponte aſſumpſerat, religioſis veſtibus, indumentis ſe laicis deturpavit, una cum fratre, & Coepiſcopo noſtro Vitaliano feſtina comprehendere, atque ad religioſum rurſus habitum revocare, ac in monaſterium mittere, ubi diſtricte omnino valeat cuſtodiri: nec ejus cuſtodiam aliquatenus relevari permittas, quouſque denuo noſtra ſcripta ſuſceperis. Nam ſi quolibet modo in hac re negligens, vel lentus extiteris, ita in te diſtrictiſſime noveris vindicandum, ut quod ex te neſcis, pœna poſſis referente *f* cognoſcere: quia ſi, ut diximus, intellectum hominis habuiſſes, hæc, quæ modo facere præcipere, a te debueramus etiam cum ultione ante facta cognoſcere.

a *Burch. l. 8. c. 49.* Ivo *p. 7. c. 67.* b *al. habitus fuiſſes.* c *al. diſciplinæ diſtrictionem.* d *al. Clericorum, vel.* e *al. ſuſpende.* f *al. reſecante.*

C. XX. *Non tribuitur eis licentia nubendi, qui continentiam ſervare decreverunt.*

Item Auguſtinus *de conflictu vitiorum, & virtutum c. 24.*

NUbendi *a* licentia quibuſdam tribuitur: illis videlicet, qui virginalem, vel vidualem caſtimoniam nequaquam profeſſi ſunt. Quibuſdam autem non tribuitur: illis videlicet, qui virgines, vel continentes eſſe decreverunt. Fornicatio autem nulli impune conceditur.

C. XXI. *Pejores ſunt adulteris, quæ continentiæ propoſitum violant.*

Idem *in libro de bono conjugii.*

MEliore propoſito lapſas, ſi nupſerint, fœminas a caſtitate ſanctiori, quæ vovetur Deo, adulteris eſſe pejores manifeſtum eſt.

Corr. Rom. ❡ *Verba ipſa B. Auguſtini ex libro de bono viduitatis habentur infra ead.* c. nuptiarum. *verſ.* Quapropter non poſſum. *Apud Bedam vero ad c. 7. 1. ad Corinthios locus Auguſtini paulo aliter refertur.*

C. XXII. *Monachus, & virgo, qui ſe Deo dedicant, nuptiis jungi non poſſunt.*

Item ex Concilio Chalcedonenſi *c. 16.*

I. SI *b* qua virgo ſe dedicaverit Deo, ſimiliter Monachus, non licet eis nuptiis jungi. Si vero inventi fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus vero eis poſſe fieri humanitatem, ſi ita probaverit Epiſcopus loci.

Corr. Rom. ❡ *Hic eſt idem canon, qui ſupra ead.* c. virginem, *allatus eſt. Sed illa eſt verſio Dionyſii, hæc vero priſca, ex qua etiam ſunt duo ſequentia capitula.*

C. XXIII. *Diaconiſſa, quæ poſt ordinationem nubit, anathema ſit.*

Item ex eodem *c. 15.*

DIaconiſſam *c* non debere ante annos quadraginta ordinari ſtatuimus, & hoc cum diligenti probatione. Si vero ordinationem ſuſceperit, & quantocunque tempore obſervaverit miniſterium, & poſtea ſe nuptiis tradiderit, injuriam faciens gratiæ Dei, hæc anathema ſit cum eo, qui in nuptiis illius convenerit.

C. XXIV. *Inter bigamos reputantur, qui virginitatem pollicitam prævaricantur.*

Item ex Synodo Ancyrana c. 18.

QUotquot *d* virginitatem pollicitam prævaricatæ *e* ſunt profeſſione contempta, inter bigamos, id eſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt, haberi debebunt.

C. XXV. *Virginibus Deo dedicatis nec in fine danda eſt communio, ſi libidini ſervierint.*

Item ex Concilio Eliberitano *f* c. 13.

VIrgines, quæ ſe Deo dedicaverunt, ſi pactum perdiderint 1 virginitatis, atque eidem libidini ſervierint, non intelligentes, quid amiſerint, placuit nec in fine eis dandam eſſe communionem. Quod ſi ſibimet 2 perſuaſerint, quod infirmitate corporis lapſæ fuerint, & toto 3 tempore vitæ ſuæ pœnitentiam egerint, & a coitu ſe abſtinuerint 4, placuit eas in fine communionem accipere debere.

Corr. Rom. ❡ 1 Perdiderint) *Sic in omnibus hujus Concilii codicibus impreſſis, & manuſcriptis, qui collati ſunt, ſed in Concilio Moguntino III. ſub Arnulpho c. 26. (ubi hoc refertur) eſt.* prodiderint.

❡ 2 Sibimet) *In duobus Vaticanis Conciliorum codicibus legitur:* Quod ſi ſemel perſuaſerint. *In Concilio Moguntino:* Quod ſi ſemel perſuaſæ ad infirmi corporis vitia lapſæ. *In Codice Lucenſi Regio:* Quod ſi ſemel perſuaſæ, aut infirmi corporis lapſu vitiatæ fuerint; *ſi ut eſt in margine Concilii Moguntini. In tribus autem Conciliorum editionibus Colonienſibus*

a *Ivo p. 8. c. 72. Pann. l. 6. c. 4.* b *Ivo p. 7. c. 49.* c *Polyc. l. 4. t. 38.* d *Ivo p. 6. c. 351.* e *al. prævaricati.* f *& in Moguntino 3. c. 26. & in Colon. 1. c. 6.*

Digitized by Google

ſibus, ac duabus Pariſienſibus legitur: Quod ſi ſemetipſas pœnituerit, quod infirmitate &c.

§ 3 Toto) *Abeſt hæc dictio ab aliquot vetuſtis Gratiani, & vetere editione Conciliorum Coloníenſi, duabus Pariſienſibus, & duobus codicibus Vaticanis.*

§ 4 Abſtinuerint) *In omnibus Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, ac Lucenſi Regio ſequuntur hæc verba*: eo quod lepſæ potius videantur: *quæ tamen abſunt a Concilio Moguntino.*

C. XXVI. *Cogatur ad pœnitentiam filia Clerici, ſi devota maritum duxerit.*

Item ex Concilio Martini a Bracarenſis *cap.* 30.

DE filia Epiſcopi, vel Presbyteri, ſive Diaconi, ſi devota fuerit, & maritum duxerit, ſi eam pater, vel mater in affectum receperint, a communione habeantur alieni. Pater vero in Concilio cauſas ſe noverit præſtaturum. Mulier vero non admittatur ad communionem, niſi marito defuncto egerit pœnitentiam. Si autem vivente eo ſeceſſerit, & pœnituerit, vel petierit communionem, in ultimo fine vitæ deficiens eam accipiat.

C. XXVII. *Devota, niſi deſierit peccare, non eſt in Eccleſia recipienda.*

Item ex Concilio Toletano I. *b c.* 16.

DEvotam peccantem non recipiendam in Eccleſia cenſemus, niſi peccare deſierit, & ſi deſinens pœnitentiam egerit aptam annis decem, recipiat communionem. Prius autem, quam in Eccleſia recipiatur ad orationem, ad nullius convivium Chriſtianæ mulieris accedat. Quod ſi admiſſa fuerit, etiam hæc, quæ eam receperit, habeatur abſtenta 1. Corruptorem etiam par pœna conſtringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, niſi aut adhuc ipſo vivente marito caſte vivere cœperit, aut poſtquam ipſe deceſſerit.

Corr. Rom. § 1 Abſtenta) *Sic emendatum eſt ex recentioribus Conciliorum editionibus, codice Lucenſi Regio, & Martino Bracarenſi c. 31. qui caput hoc repetit: quamvis in vetere editione Colonienſi unius tomi, duabus Pariſienſibus, & duobus codicibus Vaticanis ſic*, in abſentia: *quemadmodum etiam in manuſcriptis Gratiani exemplaribus.*

C. XXVIII. *De Monacha, quæ ad lapſum adulterii deducitur.*

Item Gregorius *Januario Epiſcopo Caralitano lib.* 3. *epiſt.* 9.

II. SI *c* qua Monacharum vel per anteriorem licentiam, vel per impunitatis pravam conſuetudinem ad lapſum adulterii deducta fuerit, aut in ſtupri fuerit perducta voraginem, hanc poſt competentis ſeveritatem vindictæ in aliud diſtrictius monaſterium virginum in pœnitentia volumus redigi, ut illic orationibus, atque jejuniis 1 vacet, & ſic pœnitendo proficiat, & metuendum cæteris arctioris diſciplinæ præſtet exemplum. Is autem, qui cum hujuſmodi fœminis in aliqua fuerit iniquitate repertus, communione privetur, ſi Laicus eſt: ſi vero Clericus, a ſuo quoque remotus officio, pro ſuis continuo lugendis exceſſibus in Monaſterium detrudatur.

Corr. Rom. § 1 Jejuniis) *In pleriſque editionibus epiſtolarum legitur*, atque jejuniis, & ſibi pœnitendo proficiat, &c. *Vetus tamen codex epiſtolarum Vaticanus, & Ivo habent, quemadmodum Gratianus.*

C. XXIX. *Poſt dignam pœnitentiam communionem recipiant, qui in religioſas mulieres excedunt.*

Idem *Januario Epiſcopo lib.* 3. *epiſt.* 24.

EOs autem, qui in prædictas mulieres, quæ egreſſæ ſunt de monaſteriis, exceſſerunt, & nunc dicuntur communione 1 ſuſpenſi, ſi fraternitas tua de tali facinore digne pœnituiſſe præviderit, ad ſacram communionem te volumus revocare.

Corr. Rom. § 1 Communione ſuſpenſi) *Sic emendatum eſt ex plerisque vetuſtis Gratiani, & originali ipſo, cum antea legeretur*, a communione ſuſpendi.

C. XXX. *De legibus Imperatorum.*

Item ex novellis a Juſtiniani Imperatoris.

III. SI *b* quis rapuerit, vel ſollicitaverit, vel corruperit Aſſiſteriam 1, vel Diaconiſſam, vel Monacham *c*, vel aliam mulierem, religioſam vitam, vel habitum habentem, bona ipſius, & eorum, qui ejuſmodi ſceleris communione contaminati ſunt, a religioſo loco vendicentur, in quo talis mulier habitabat, per religioſos Epiſcopos, & œconomos, & præſides provinciarum, & officiales eorum, ipſi autem capitali periculo ſubjiciantur. Mulier autem ubique inveſtigetur, & cum ſuis rebus monaſterio cautiori tradatur. Sin autem Diaconiſſa fuerit legitimos filios habens, pars legitima liberis ejus legitimis præſtetur.

Corr. Rom. § 1 Aſſiſteriam) *Omnino legendum eſt*, Aſcetriam, *ex Novellis tam græcis, quam latinis, Juliano antecesſore, & Polycarpo: ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. XXXI. *Mulieres caſte obſervent religioſum habitum, quæ religionis obtentu velantur.*

Item ex decreto Eugenii Papæ II. *in Concilio Romano c.* 29.

MUlieres *d* obtentu religionis velatæ, aut in monaſterio regulariter vivant, aut in domibus ſuis ſuſceptum habitum caſte obſervent.

Corr. Rom. § *In Concilio, quod extat in Bibliotheca Vaticana, hæc ſunt ipſa decreti verba*: Fœminæ vero, quæ habitum religioſum, aut velamen obtentu religioſitatis ſuſceperunt, cum eſſent viripotentes, deinceps vero ſociari non permittantur: ſed eligentes monaſteria regulariter vivant, aut in domibus ſuſceptum habitum caſte obſervent.

C. XXXII. *Monachus uxorem ducens nunquam ſacri gradus ſortiatur officium.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *c.* 22. *&* 23.

MOnacho orarium in monaſterio, vel zonas habere non liceat. Et ſi poſtea 1 uxori fuerit ſociatus, tantæ prævaricationis reus nunquam Eccleſiaſtici gradus officium ſortiatur.

Corr. Rom. § 1 Poſtea. *Sic in vetere editione Conciliorum Colonienſi, duabus Pariſienſibus, & in duobus codicibus Vaticanis. Sed in recentioribus Colonienſibus legitur*: Et ſi poſtea pellici, vel uxori

C. XXXIII. *Ante profeſſam continentiam nubant viduæ, quibus volunt.*

Item Auguſtinus *de bono viduitatis cap.* 8.

I. VIduæ *e*, quæ ſe non continent, nubant, antequam profeſſæ 1 continentiam Deo voveant. Quod niſi reddant, jure damnantur.

Corr. Rom. § 1 Profeſſæ) *Ita apud Ivonem quoque, & in Pannormia. Sed apud B. Auguſtinum legitur*: antequam continentiam profiteantur, antequam Deo voveant.

C. XXXIV. *Non permittatur viduæ poſt profeſſionem continentiæ votum deſerere.*

a *Ex Conc. Tolet.* 1. *c.* 19. b *& in Capit. Martini c.* 31. *Capit. l.* 7. *c.* 294. c *Ivo p.* 7. *c.* 123.

a *Novell.* 124. *c.* 64. *apud Julianum anteceſſ.* b *Polyc. l.* 4. *t.* 38. *Ivo p.* 7. *c.* 143. c *al. monaſtriam.* d *Polyc. l.* 4. *t.* 34. *Burch. l.* 8. *c.* 54. *Ivo p.* 7. *c.* 72. e *Ivo p.* 7. *c.* 146. *Pann. l.* 3. *c.* 200.

Digitized by Google

Item Nicolaus *Carolo a Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis.*

VIdua *b* quidem, quæ capiti ſacrum velamen impoſuit, ſi inter cæteras velatas fœminas in Eccleſia oraverit, & oblationes 1 cum illis obtulerit, ſi profeſſa eſt, ſe in eodem habitu permanere, ſpondens nunquam religionis velamen deponere, a religionis obſervantia diſcedere non præſumat.

Corr. Rom. ℣ 1 Oblationes] *In Concilio Vormacienſi, apud Ivonem, & in Pannormia legitur*, oblationem: *ſed gloſſa magis fere convenit voci*, oblationes.

C. XXXV. *Profeſſionem viduitatis coram Epiſcopo factam poſt habitum ſuſceptum nulli violare permittitur.*

Item ex Concilio Arauſico, *c.* 27.

VIduitatis *c* ſervandæ profeſſionem coram Epiſcopo in ſecretario habitam, impoſita coram 1 Epiſcopo veſte viduali, non eſſe violandam: ipſam a talis profeſſionis deſertricem merito damnandam eſſe decernimus.

Corr. Rom. ℣ 1 Coram Epiſcopo] *Sic etiam apud cæteros collectores. Sed in omnibus editionibus Conciliorum, & codicibus manuſcriptis eſt*, a Presbytero.

℣ 2 Ipſam] *In vetere editione Conciliorum Colonienſi; duabus Pariſienſibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur*, ejus vero repudiatorem, vel ipſam, *& in Colonienſi duorum, ac trium tomorum in contextu eſt eadem lectio: in margine vero*, raptorem vero talium, vel ipſam, *quæ lectio in poſtrema quatuor tomorum editione in contextu poſita eſt. Cæteri collectores habent quemadmodum Gratianus.*

C. XXXVI. *Modus, & ſolennitas faciendæ profeſſionis hoc ordine ſervetur.*

Item ex Concilio Toletano X. *c.* 5.

OMnes *d* fœminæ venientes ad ſacram religionem pallio capita ſua contegant, conſcriptam, roboratamque profeſſionem faciant, poſt quam ſcripturam non ſinantur relabi ad prævaricationis audaciam. §. 1. Quæ vero ex his omnibus fuerint repertæ animum, aut veſtem in tranſgreſſionem dediſſe, excommunicationis ſententiam ferant: & rurſus mutato habitu in monaſteriis, donec diem ultimum claudant, ſub ærumnis arduæ pœnitentiæ maneant religatæ.

Corr. Rom. ℣ *In quinto canone decimi Concilii Toletani, primum ſtatuitur, ut fœminæ, quæ antea religioſa veſte erant indutæ, moneantur, & ſi parere noluerint, etiam vi cogantur in religioſa vita perſeverare: & poſtea ſubjungitur*: Omnes tamen hæ, ſeu venientes ad primam religionem, ſeu poſt tranſgreſſam reſumentes iteratam converſionem, ſicut præmiſſum eſt, & pallio capita contegant, & conſcriptam, roboratamque profeſſionis faciant ſcripturam, per quam ulterius non ſinantur relabi ad prævaricationis audaciam. Quæ vero, &c. *Pannormia cætera habet, ut Gratianus, tantum poſt verſ.* faciant, *addit*, ſcripturamque.

C. XXXVII. *Filii perditionis ſunt, qui violant corpora fœminarum Deo ſacratarum.*

Item ex Concilio Arelatenſi.

SCiendum *e* eſt omnibus, quod Deo ſacratarum fœminarum corpora per votum propriæ ſponſionis, & verba Sacerdotis Deo conſecrata eſſe templa, Scripturarum teſtimoniis comprobantur: & ideo violatores earum ſacrilegi, & juxta *f* Apoſtolum filii perditionis eſſe noſcuntur.

C. XXXVIII. *De eodem.* PALEA.

Item.

II. VIduæ *g*, ſi priuſquam continentiam profiteantur, nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos: ſimilis conditio & de virginibus habeatur, nec extra voluntatem parentum, vel ſuam cogantur accipere maritos.

C. XXXIX. *In monaſterio recludantur Monachi uxoribus ſociati.*

Item Gregorius *Anthemio Subdiacono, in epiſtola quadrageſima libri primi.*

ET quia *a* aliquos Monachorum uſque ad tantum nefas proſiliiſſe cognovimus, ut uxores publica ſortiantur, ſub omni vigilantia eos requiras, & inventos digna coercitione in monaſteriis, quorum Monachi fuerant, retranſmittas.

C. XL. *Poſt profeſſam continentiam quiſquis uxorem duxerit, ab ea ſeparetur.*

Item Innocentius Papa II. *in Concilio Romano, c.* 7. §. ut lex.

UT lex *b* continentiæ, & Deo placens munditia in Eccleſiaſticis perſonis, & ſacris ordinibus dilatetur, ſtatuimus, quatenus Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, regulares Canonici, Monachi, atque Converſi profeſſi, qui ſanctum tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur. Hujuſmodi namque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus. Qui etiam ab invicem ſeparati, pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant. Idipſum quoque de Sanctimonialibus fœminis, ſi (quod abſit) nubere attentaverint, obſervari decernimus.

Gratian. *His omnibus auctoritatibus voventes prohibentur contrahere matrimonia, & quidam eorum, ſi contraxerint, ſeparari jubentur.*

a pars. Auguſtinus *contra talium ſeparationes peccatum eſſe aſſerit, ita dicens in libro de bono viduitatis, c.* 8. 9. & 10.

C. XLI. *Conjugia voventium non ſunt diſſolvenda.*

NUptiarum *c* bonum ſemper eſt quidem bonum, ſed in populo Dei fuit aliquando legis obſequium, nunc eſt infirmitatis remedium, in quibuſdam vero humanitatis ſolatium. Filiorum quippe procreationi operam dare, non canino more per uſum promiſcuum fœminarum, ſed honeſto ordine conjugali, non eſt in homine improbandus affectus: & ipſum tamen laudabilius tranſcendit, & vincit cœleſtia cogitans animus Chriſtianus. Sed quoniam *d*, ſicut ait Dominus non omnes capiunt verbum hoc, quæ poteſt capere, capiat: quæ ſe non continet, nubat: quæ non cœpit, deliberet: quæ aggreſſa eſt, perſeverat: nulla adverſario detur occaſio: nulla Chriſto ſubtrahatur oblatio. §. 1. In *e* conjugali quippe vinculo, ſi pudicitia non conſervatur, damnatio non timetur. Sed in virginali, & viduali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur: qua expetita, & electa, & voti debito oblata, jam non ſolum capeſſere nuptias, ſed etiam ſi non nubant *f*, nubere velle damnabile eſt. Nam *g* ut hoc demonſtraret Apoſtolus *h*, non ait, cum in delitiis egerint, in Chriſto nubunt, ſed *nubere volunt, habentes* (inquit) *damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt*, etſi non nubendo, tamen volendo: non quia ipſæ nuptiæ, vel talium damnandæ judicentur: ſed damnatur propoſiti fraus: damnatur fracta voti fides: damnatur non ſuſceptio a bono inferiore, ſed ruina ex bono ſuperiore. Poſtremo damnantur tales, non quia conjugalem fidem poſterius inierunt, ſed quia continentiæ primam fidem irritam fecerunt. Quod ut breviter inſinuaret Apoſtolus, noluit eas dicere habere damnationem, quæ poſt amplioris ſanctitatis propoſitum nu-

a *Habetur in Concilio Vormacienſi, c.* 21. b *Ivo p.* 7. *c.* 145. *Pann. l.* 3. *c.* 199. c *Burch. l.* 8. *c.* 43. *Ivo p.* 7. *c.* 61. *Pann. l.* 3. *c.* 201. d *Pann. l.* 3. *c.* 202. e *Burch. l.* 8. *c.* 51. *Ivo p.* 7. *c.* 69. *Pann. l.* 5. *c.* 207. f 2. *Theſſ.* 2. g *Infr.* 32. *q.* 2. *hoc ſanctum. ex Concilio Toletano III. c.* 10. *Ivo p.* 8. *c.* 18. & 19.

a *Ivo p.* 7. *c.* 122. b *Pann. l.* 8. *c.* 143. c *Sent.* 4. *diſt.* 38. d *Matth.* 19. e *Beda* 1. *Timoth.* 5. & *ibi gloſſa.* f *al. nubatur.* g *Sup. diſt.* 27. *c. voventib.* & 17. *q.* 1. *eod. cap.* h 1. *Tim.* 5.

nubunt: non quia non damnentur, ſed ne in eis ipſæ nuptiæ damnari putarentur: ſed cum dixiſſet, *nubere volunt*, continuo addidit, *damnationem habentes*, & dixit, quare: *quoniam primam fidem irritam fecerunt*: ut voluntas, quæ a propoſito cecidit, appareat eſſe damnata, ſive ſubſequantur nuptiæ, ſive deſint. §. 2. Proinde, qui *a* dicunt talium nuptias non eſſe nuptias, ſed potius adulteria, non mihi videntur ſatis acute, & diligenter conſiderare, quid dicant. Fallit eos quippe ſimilitudo veritatis. Quia enim Chriſti conjugium dicuntur eligere, quæ Chriſtiana ſanctitate nubunt 1, *b* hinc argumentantur quidam, dicentes: Si viro ſuo vivo, quæ alteri nubit, adultera eſt, ſicut ipſe Dominus in Evangelio diffinit *c*, vivo ergo Chriſto, cui mors ultra non dominabitur, quæ conjugium ejus elegerit, ſi homini nubit, adultera eſt. §. 3. Qui hoc dicunt, acute quidem moventur, ſed parum attendunt, hanc argumentationem quanta rerum ſequatur abſurditas. Cum enim laudabiliter etiam vivente viro, ex ejus conſenſu continentiam fœmina Chriſto voveat, jam ſecundum iſtorum rationem nulla hoc facere debet, ne ipſum Chriſtum (quod ſentire nefas eſt) adulterum faciat, cui vivente viro nubit. Deinde *d* cum primæ nuptiæ melioris ſint meriti, quam ſecundæ, abſit, ut ſanctarum viduarum iſte ſit ſenſus, ut Chriſtus eis videatur quaſi ſecundus maritus. Ipſum enim habebant & ante (quando viris ſuis fideliter ſubditæ ſerviebant) non carnaliter, ſed ſpiritualiter virum, cui Eccleſia ipſa, cujus membra ſunt, conjunx eſt *e* quæ fidei, ſpei, & charitatis integritate non in ſolis virginibus ſacris, ſed etiam viduis, & conjugatis fidelibus, tota virgo eſt. Univerſæ quippe Eccleſiæ, cujus illæ membra ſunt, Apoſtolus dicit: *Aptavi e vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Novit autem ille virginem conjugem ſine corruptione fœtare, quem in ipſa etiam carne potuit mater ſine corruptione procreare. §. 4. Fit autem per hanc minus conſideratam opinionem, qua putant lapſarum a ſancto propoſito fœminarum, ſi nupſerint, non eſſe conjugia, non parvum malum, ut a maritis ſeparentur uxores, quaſi adulteræ ſint, non uxores: & cum volunt illas ſeparatas reddere continentiæ, faciunt maritos earum adulteros veros, cum ſuis uxoribus vivis alteras duxerint. §. 5. Quapropter non poſſum quidem dicere, a propoſito *f* meliore lapſas, ſi nupſerint, fœminas, adulteria eſſe, non conjugia: ſed plane non dubitaverim dicere, lapſus, & ruinas a caſtitate ſanctiore, quæ vovetur Deo, adulteriis eſſe pejores. Si enim (quod nullo modo dubitandum eſt) ad offenſionem Chriſti pertinet, cum membrum ejus fidem non ſervat marito, quanto gravius offenditur, cum illi ipſi non ſervatur fides in eo, quod exigit oblatum, qui *g* non exegerat offerendum? Cum enim quiſque non reddit, quod non imperio compulſus, ſed conſilio commonitus vovit, tanto magis fraudati voti auget iniquitatem, quanto minus habuit vovendi neceſſitatem.

Corr. Rom. ℣ 1 Nubunt] *In aliquot vetuſtis, & originali legitur*, non nubunt, *& utraque lectio videtur ferri poſſe. Multa vero alia ex ipſo beato Auguſtino ſunt emendata.*

C. XLII. *De viduis, quæ primam fidem irritam fecerunt.*

Item Gelaſius in epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ, & Brutiorum, cap. 23.

DE viduis *h* ſub nulla benedictione velandis ſuperius late, ſufficienterque prædiximus. Quæ, ſi propria voluntate profeſſam priſtini conjugii caſtitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum intererit, quali Deum debeant ſatisfactione placare: quia juxta Apoſtolum *i*, primam fidem irritam fecerunt. Sicut enim ſi ſe forſitan continere non poterant, ſecundum Apoſtolum *a* nubere nullatenus vetabantur, ſic habita ſecum deliberatione, promiſſam Deo pudicitiæ fidem debent cuſtodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere, ſed ſolum adhortationes præmii ſempiterni, pœnaſque proponere divini judicii: ut & noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. Cavendum eſt quippe, quod de earum moribus, actibuſque B. Paulus Apoſtolus *b* teſtatur. Quod plenius exponere prætermiſimus, ne ſexus inſtabilis non tam detineri, quam admoneri videatur.

C. XLIII. *De eodem.*

Item Theodorus e.

IV. SI quis votum virginitatis habens, &c.

Gratian. *Quod autem voventes præmiſſis auctoritatibus jubentur ab invicem diſcedere, quorum vero conjugia auctoritatibus Auguſtini, & Theodori* d *ſolvenda non ſunt, in capitulo de ordinatione Clericorum evidenter oſtenditur. §. 1. Illud autem Innocentii* e, *quo virgines ſacræ publice nubentes, illo vivente, cui ſe conjunxerant, prohibentur admitti ad pœnitentiam, non ita intelligendum eſt, ut aliquo tempore excludantur a pœnitentia, quæ digne pœnitentiam agere voluerint: ſed prohibentur admitti ad pœnitentiam, quæ ab inceſti copula diſcedere noluerint. Poſt propoſitum namque ſacræ religionis non poteſt Deo per pœnitentiam reconciliari, quæ ad habitum ſuæ profeſſionis redire neglexerit. Tunc enim ille, cui ſe junxerat, ei defunctus erit, cum ab illius illicitis amplexibus hæc penitus receſſerit: ut iſte ſit ſenſus capituli:* Quæ *f* Chriſto ſpiritualiter nubunt, ſi poſtea publice nupſerint, non eas admittendas eſſe ad pœnitentiam cenſemus, niſi hi, quibus ſe junxerant, de mundo receſſerint, *eis, ſubaudiendum eſt, nubentibus. Tunc enim viri de mundo recedunt, tunc defunguntur, cum ab eorum concupiſcentia ipſæ penitus ſe alienaverint: ſicut mundus ei dicitur mortuus, quem ſuis illecebris non adſtringit, & ille perhibetur mortuus mundo, qui nihil in mundo mundi concupiſcit. Hoc autem ſic intelligendum eſſe, ex ſubſequenti exemplo idem Innocentius oſtendit* g *dicens*: Quæcunque *h* viro vivente alteri nupſerit, adultera habeatur: nec ei agendæ pœnitentiæ locus concedatur, niſi unus ex his fuerit defunctus. *Hoc de derelicta intelligendum eſt, quæ ſi vivente viro ſuo alteri nubit, adultera eſt: nec ad pœnitentiam admittitur, niſi vel primus revertatur in pulverem* i, *de quo ſumptus eſt, vel ſecundus ab ejus copula ceſſando, ei moriatur, ut dictum eſt ſupra. Quia ergo Chriſtus, cui ſpiritualiter nubunt, jam non moritur, mors* k *illi ultra non dominabitur, reſtat, ut ille, cui ſecundo nubunt, eis moriatur. In utroque autem, niſi ſic intelligeretur, eſſet contrarius Domino, dicenti per Prophetam* l: In quacunque hora peccator converſus fuerit, &c. *& cunctis interpretibus divinæ legis inveniretur adverſus. Probatur illud idem auctoritate illius capituli, quo devota* m, *quæ maritum acceperit, prohibetur ad pœnitentiam admitti, niſi vel uterque continentiam profeſſus fuerit, vel ille, cui ſe junxerat, de hoc mundo deceſſerit.*

QUÆSTIO II.

1 gs. SEquitur *ſecunda quæſtio, qua quæritur, an puellæ alteri deſponſatæ poſſint renunciare priori conditioni, & transferre ſua vota ad alium.*

1. *Hic primum videndum eſt, an conjugium ſit inter eos.*

2. *Secundo, an poſſint ab invicem diſcedere.*

§. 1. *Eos n autem conjuges eſſe, & ex diffinitione conjugii, & auctori-*

a *Supra diſt. 27. quidam.* b *al. non nubunt.* c *Matth. 19. Rom. 6.* d *1. Corinth. 7.* e *2. Corinth. 11.* f *Supra ead. meliore.* g *al. quod.* h *Polyc. l. 4. tit. 34. Burchard. l. 8. c. 34. Ivo part. 7. cap. 53.* i *1. Tim. 5.*

a *1. Cor. 7.* b *1. Tim. 5.* c *Supra diſt. 27. cap. ſi vir.* d *dicto c. ſi vir.* e *ſup. ead. quæ Chriſto.* f *ſup. ead. quæ Chriſto.* g *ex gloſſa ord.* h *Gal. 6.* i *Gen. 4.* k *Rom. 6.* l *Ezech. 33.* m *ſup. ead. devotam.* n *Sent. 4. diſt. 27. Ivo p. 8. cap. 1. Pann. l. 6. c. 2.*

Digitized by Google

auctoritate mulierum facile probatur. Sunt enim nuptiæ, ſive matrimonium viri mulieriſque conjunctio, individuam vitæ conſuetudinem retinens. Inter hos autem fuit conjunctio, quæ individuam vitæ conſuetudinem exigebat. Fuit enim inter eos conſenſus, qui eſt efficiens cauſa matrimonii, juxta illud Iſidori a: Conſenſus facit matrimonium. *Item* Joannes Chryſoſtomus *b, id eſt, auctor operis imperfecti, homil.* 32. *in Matthæum.*

C. I.

MAtrimonium *c* quidem non facit coitus, ſed voluntas: & ideo non ſolvit illud ſeparatio corporis, ſed ſeparatio voluntatis. Ideo qui dimittit conjugem ſuam, & aliam non accipit, adhuc maritus eſt. Nam etſi jam corpore ſeparatus eſt, tamen adhuc voluntate conjunctus eſt. Cum ergo aliam acceperit, tunc eam plane dimittit. Non ergo qui dimittit, mœchatur, ſed qui alteram ducit.

C. II.

Item Nicolaus Papa *ad conſulta Bulgarorum cap.* 3.

SUfficiat *d* ſecundum leges ſolus eorum conſenſus, de quorum conjunctionibus agitur. Qui conſenſus ſi in nuptiis ſolus forte defuerit, cætera omnia etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur.

Corr. Rom. ¶ *Emendatum eſt caput hoc ex ipſis Nicolai reſponſis.*

Gratian. *Cum ergo inter iſtos conſenſus interceſſerit, qui ſolus matrimonium facit, patet hos conjuges fuiſſe. Sed quæritur, quis conſenſus faciat matrimonium, an conſenſus cohabitationis, an carnalis copulæ, an uterque. Si cohabitationis conſenſus matrimonium facit, tunc frater cum ſorore matrimonium poteſt contrahere: ſi carnalis copula, inter Mariam, & Joſeph non fuit conjugium. Voverat enim Maria ſe virginem perſeveraturam. Unde ait Angelo e:* Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? *id eſt, me non cognituram propoſui. Neque enim, quia tunc virum non cognoſcebat, neceſſe erat inquiri, quomodo poſſet filium habere, ſed quia nunquam ſe cognituram propoſuerat. §. 1. Si ergo contra ſuum propoſitum poſtea conſenſit in carnalem copulam, rea facta eſt voti virginalis mente, etſi non opere f violati. Quod de ea ſentire nefas eſt: ſed ſicut* Auguſtinus *ait*.

C. III.

BEata Maria *g* propoſuit ſe ſervaturam votum virginitatis in corde, ſed ipſum votum virginitatis non expreſſit ore: Subjecit ſe divinæ diſpoſitioni, dum propoſuit ſe perſeveraturam virginem, niſi Deus aliter ei revelaret. Committens ergo virginitatem ſuam divinæ diſpoſitioni, conſenſit in carnalem copulam, non illam appetendo, ſed divinæ inſpirationi in utroque obediendo. Poſtea vero filium genuit, & quod corde conceperat, ſimul cum viro labiis expreſſit, & uterque in virginitate permanſit *h*. §. 1. Conſenſus ergo cohabitandi, & individuam vitæ conſuetudinem retinendi interveniens eos conjuges fecit. Individua vero vitæ conſuetudo eſt, talem ſe in omnibus exhibere viro, qualis ipſa ſibi eſt, & e converſo. Ad individuam itaque conſuetudinem pertinet, abſque legitimi conſenſu viri & orationi aliquando non poſſe vacare, nec continentiam profiteri. Quia ergo iſte conſenſus fuit inter eos, patet eos conjuges fuiſſe.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in vetuſtis exemplaribus conjunctum eſt ſuperiori: & videtur a collectore ex variis locis B. Auguſtini, potiſſimum ex libello de virginitate, confectum.*

a *Inf. ead. c. conjuges.* b *inf. ead. c. omnis.* c *Sent.* 4. *diſt.* 27. *Ivo p.* 8. *c.* 233. d *Sent. ib.* e *Luc.* 1. f *al. corpore.* g *Sent.* 4. *diſt.* 30. h *baſtenus magiſter.*

C. IV. PALEA.

Joannes Chryſoſtomus, *id eſt, auctor operis imperfecti, hom.* 32. *in Matthæum.*

OMnis *a* res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem *b* diſſolvitur. Matrimonium *c* enim non facit coitus, ſed voluntas: & ideo non ſolvit illud ſeparatio corporis, ſed ſeparatio voluntatis. Ideo qui dimittit conjugem ſuam, & aliam non accipit, adhuc maritus eſt. Nam etſi corpore jam ſeparatus eſt, tamen adhuc voluntate conjunctus eſt. Cum ergo aliam acceperit, tunc plane dimittit. Non ergo qui dimittit, mœchatur, ſed qui alteram ducit.

Corr. Rom. ¶ *Palea hæc eſt in multis vetuſtis codicibus. Initium vero uſque ad verſ.* Matrimonium, *eſt regula prima de regulis juris, quæ eſt in Decretalibus. Verba autem homiliæ trigeſimæ ſecundæ ſunt hæc:* Omnis res, per quas cauſas naſcitur, per eaſdem abſolvitur. Matrimonium &c.

Gratian. *Item auctoritate probantur eſſe conjuges. Ait enim* Ambroſius *in libro de inſtitutione virginis c.* 6.

C. V. *Conjugalis pactio, non virginitatis defloratio conjugium facit.*

I. CUm initiatur *d* conjugium, tunc conjugii nomen adſciſcitur. Non enim defloratio virginitatis facit conjugium, ſed pactio conjugalis. Denique cum jungitur puella, conjugium eſt, non cum viri *e* admiſtione cognoſcitur.

C. VI. *A prima fide deſponſationis conjuges verius appellantur.*

Item Iſidorus *Etymologiarum libro nono cap.* 7.

COnjuges *f* verius appellantur a prima deſponſationis fide, quamvis adhuc ignoretur inter eos conjugalis concubitus.

C. VII. PALEA.

QUod conditio interpoſita non valeat, ex Concilio Africano probatur.

Corr. Rom. *Palea hæc abeſt ab omnibus collatis exemplaribus, duobus exceptis, in quorum altero emendatore ponitur tanquam ſumma ſequentis capitis. In neutro autem ad finem capitis præcedentis erant verba illa,* Item ex Concilio Africano, *& ideo ſublata ſunt.*

C. VIII. *De eodem.* PALEA.

QUicunque ſub *g* conditionis nomine aliquam deſponſaverit, & eam poſtea relinquere voluerit, dicimus, quod conditio frangatur, & deſponſatio irrefragabiliter teneatur.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea etiam in decretalibus tit. de condit. appoſitione c.* quicunque, *& in collectione in quinquaginta partes diviſa (quæ in tomis Conciliorum eſt poſt decreta Alexandri III.) p.* 6. *c.* 5. *citatur ex Concilio Africano. Sed in eo, quod extat, non habetur.*

C. IX. *De eodem.*

Item Auguſtinus *de nuptiis, & concupiſcentia lib.* 1. *c.* 11.

COnjunx *h* vocatur a *i* prima fide deſponſationis, quam concubitu non cognoverat Joſeph, nec fuerat cognitures, nec perierat *k*, nec mendax manſerat conjugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat ulla carnis commiſtio. *& infra.* §. 1. Propter quod fidele conjugium parentes Chriſti vocari ambo meruerunt, non ſolum illa mater, verum etiam ille pater ejus, ſicut conjunx matris ejus, utcunque mente, non carne.

Corr. Rom. ¶ *Sic eſt reſtitutum ex Ivone, cum antea citaretur liber de bono conjugali.*

a *Ivo p.* 8. *c.* 233. b *al. ipſas.*] *orig.* c *ſup. ead. matrimonium extra de reg. juris c.* 1. d *Sent.* 4. *diſt.* 27. *Anſ. l.* 10. *c.* 1. *Ivo p.* 8. *c.* 2. *Pann. l.* 6. *c.* 24. *Polyc. l.* 6. *c.* 4. e *al. virili.*) *orig.* f *Sent. ib. Ivo p.* 8. *c.* 3. *Pann. l.* 6. *c.* 25. g *extra de condit. appoſ. c. quicunque.* h *Sent. ib. Ivo p.* 8. *c.* 14. *Pann. l.* 6. *c.* 26. i *al. ex.* k *al. pejeraret.*

C. X. *Triplex bonum conjugii fuit in parentibus Chriſti.*

Idem *in eodem libro, & capite.*

OMne itaque *a* nuptiarum bonum impletum eſt in illis parentibus Chriſti, proles, fides, ſacramentum. Prolem cognoſcimus ipſum Dominum Jeſum: fidem, quia nullum adulterium: ſacramentum, quia nullum divortium: ſolus ibi nuptialis concubitus non fuit, quia in carne peccati fieri non poterat ſine illa pudenda carnis concupiſcentia, quæ accidit ex peccato: ſine qua concipi voluit, qui futurus erat ſine peccato.

Gratian. *Item in Deuteronomio* b *præcepit Dominus Moyſi dicens*: Si quis ſponſam alterius in agro oppreſſerit, morte moriatur: quia uxorem alterius violavit. §. 1. *Item in legibus Principum ſponſa jubetur lugere mortem ſponſi, tanquam viri ſui.*

C. XI. *Frater ſponſam fratris poſt ejus mortem ducere non poteſt.*

Item in canonibus invenitur.

I. SI *c* quis deſponſaverit ſibi aliquam, & præveniente mortis articulo eam cognoſcere non potuerit, frater ejus non poteſt eam ducere in uxorem.

C. XII.

Item Gregorius *Mauritio Imperatori, ob quendam Comitem, qui nepotis ſui mortui deſponſatam duxit uxorem.*

QUi *d* deſponſatam puellam proximi ſui acceperit in conjugium, anathema ſit ipſe, & omnes conſentientes ei: quia ſecundum legem Dei mori decernitur. §. 1. Nam divinæ legis eſt mos, ſponſas appellare conjuges, ut in Evangelio *e*: *Accipe Mariam conjugem tuam*. Et illud in Deuteronomio *f*: *Si quis cujuslibet hominis deſponſatam puellam in agro, vel in quolibet loco oppreſſerit, vel abduxerit in domum ſuam, moriatur; quia uxorem proximi ſui violavit*: non quæ jam uxor erat, ſed quæ a parentibus uxor fieri debebat. & *infra*. g §. 2. Sicut nulli Chriſtiano licet de ſua conſanguinitate, vel quam cognatus ſuus habuit, in matrimonium aſſumere; ita & de conſanguinitate uxoris ſuæ.

Corr. Rom. ¶ *Apud Anſelmum ante hoc caput eſt hic titulus rubris lineis deſcriptus*, Capitula B. Gregorii doctoris de linea conſanguinitatis edita. *Poſtea vero eſt hic alius titulus nigris literis deſcriptus*: Mauritio Imperatori ob delatum quandam Comitem, qui nepotis ſui mortui deſponſatam virginem duxit uxorem. *Deinde ſequitur*: Qui deſponſatam &c.

C. XIII. *Uxore mortua licet viro aliam ducere, ſed non repudiatam, vel deſponſatam.*

Item Hieronymus.

ADditur *h* aliud quartum conjugium legitimum. Dum mortuus fuerit uxor cujuslibet, licet illi accipere aliam, ſed non repudiatam, nec deſponſatam viro, ſed liberam: ſimiliter debet & mulier. Unde & Paulus *i* ait: *Mulier, quæ ſub viro eſt, ligata eſt ſub lege viri, quamdiu vivit vir ejus.* Viro igitur vivente vocatur adultera, ſi juncta fuerit alii viro. Si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt a lege viri, ita ut non ſit adultera, ſi conjuncta fuerit cum altero viro.

Corr. Rom. ¶ *Ab Ivone ante hoc caput refertur c.* tria. *infra* 36. *q.* 2. *Neutrum tamen apud B. Hieronymum eſt inventum.*

C. XIV. *Poſt mortem alicujus nullus de ejus conſanguinitate ſponſam accipiat.*

Item Gregorius.

II. SI *x* quis uxorem deſponſaverit, vel eam ſubarrhaverit, quanquam poſtmodum præveniente die mortis ejus nequiverit eam ducere in uxorem, tamen nulli de conſanguinitate ejus licet accipere eam in conjugio. Quod ſi inventum fuerit factum, ſeparetur omnino.

C. XV. *De eodem.*

Item Julius Papa.

III. SI *a* quis deſponſaverit uxorem, vel ſubarrhaverit, & ſive præveniente die mortis, ſive irruentibus quibuſdam aliis cauſis minime eam cognoverit, neque ejus ſuperſtes frater, neque ullus de conſanguinitate ejus eandem ſibi tollat in uxorem ullo unquam tempore.

Corr. Rom. ¶ *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis, & Magiſtro. Nam in vulgatis erat*, Julianus. *In Polycarpo autem citatur*, ex Concilio Triburienſi a Julio Papa confirmato. *In quo titulo ſubeſt aliquod mendum.*

a ps Gratian. *His omnibus auctoritatibus probantur iſti eſſe conjuges. Sed* Auguſtinus *teſtatur contra dicens.*

C. XVI. *Non eſt inter eos matrimonium, quos non copulat commiſtio ſexus.*

NOn *b* eſt dubium, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commiſtio ſexus non docetur fuiſſe.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc non eſt inventum apud B. Auguſtinum: & videtur ſumma ſeq. cap.*

C. XVII. *Illa mulier non pertinet ad matrimonium, cum qua non celebratur nuptiale miniſterium.*

Item Leo Papa. *c*

CUm *d* ſocietas nuptiarum ita a principio ſit inſtituta, ut præter commiſtionem ſexuum non habeant in ſe nuptiæ conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum, non dubium eſt illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuiſſe nuptiale miniſterium.

Corr. Rom. ¶ *In codicibus epiſtolarum Leonis impreſſis, & manuſcriptis in epiſt. 90. al. 92. ad Ruſticum cap. 4. itemque apud Burchardum, & Ivonem longe aliter habet hic locus.* Cum ſocietas, *inquit*, nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit, ut præter ſexuum conjunctionem haberet in ſe Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum, dubium non eſt eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua non docetur nuptiale fuiſſe miniſterium. *Verum ut reſpondeat verbis Gratiani, qui manifeſte utitur hoc loco depravate, itemque Magiſtri, & Gloſſæ, & poſteriorum Doctorum, nihil eſt in textu mutatum.*

C. XVIII. PALEA.

Benedictus *ſervus ſervorum Dei,*

Gradenſi Patriarchæ

ſalutem &c.

LEx divinæ conſtitutionis Apoſtolicam cathedram *e* totius poſuit orbis terrarum magiſtram, ut quicquid ubique locorum dubitatur, ab ea ratio ejuſdem requiratur. Affatus eſt autem nos ſuis literis ejuſdem cathedræ ſeſſorem, ac percunctatus eſt quidam veſtras *f* nomine Joannes, pro connubio filiæ ſuæ ſuperſtitis, cujus ſoror defuncta cuidam juveni, Stephano nomine, ſimplicibus verbis fuerat deſponſata, & antequam ad nuptias perveniret, morte præventa: utrum ſcilicet cum eodem juvene poſſit matrimonium celebrari ſuperſtitis filiæ, necne. Namque teſtatus eſt hujus rei rationem apud vos haberi ambiguam. Quam Deo docente reddimus his verbis certiſſimam. Protoplaſtus ille, radix, & origo noſtra, detractam ſibi coſtam in mulierem videns formatam, prophetico Spiritu inter alia protulit *f* 1 *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Quibus verbis innotuit non aliter virum, & mulie-

L l l rem

a *Sent.* 4. *diſt.* 30. *Ivo p.* 8. *c.* 13. *Pann. l.* 6. *c.* 30. *Ib. c.* 12. b *Deut.* 22. c *inf. ead. ſi quis.* d *Sent.* 4. *diſt.* 27. *Anſel. l.* 11. *c.* 93. *Polyc. l.* 6. *t.* 4. e *Luc.* 20. *Matth.* 2. f *Deut.* 22. g *inf.* 35. *q.* 2. *nullum.* h *Ivo p.* 8. *c.* 41. *Pann. l.* 6. *c.* 34. i *Rom.* 7. x *Sent. ib.*

Tom. I.

a *Sent. ib.* b *Polyc. l.* 6. *t.* 4. b *Sent.* 4. *diſt.* 26. *Pann. l.* 6. *c.* 114. c *Leo epiſt.* 90. *ad Ruſticum c.* 4. d *Sent. ib. Burch. l.* 9. *c.* 2. *Ivo p.* 8. *c.* 74. & 139. *Pann. l.* 6. *c.* 23. *Cap. l.* 7. *c.* 105. e *al. ſedem.* f *al. vir.* g *Gen.* 2.

rem poſſe fieri unam carnem, niſi carnali copula ſibi cohæreant. Qui ergo nequaquam mistus eſt extraneæ mulieri fœdere nuptiali, quo pacto per nuda ſponſionis verba poſſunt una caro fieri, nullatenus valemus intueri. Propinquitas enim ſanguinis verbis dicitur, non verbis efficitur. Sed neque oſculum parit propinquitatem, quod *a* nullam facit ſanguinis commiſtionem. Quoniam vero ita prorſus ſeſe habet res Joannis iſtius, ut velit ſecundam filiam illi nuptiis copulare, cui primam jam decreverat deſponſare, cenſura Apoſtolici 1 magiſtratus mandamus, hoc abſque ullius criminis vitio poſſe fieri, ſi utriuſque 2 partis ſederit voluntati. Nam cur prohibeatur, quod prohibendum *b* nunquam ſancta Scriptura declarat? Sed neque mundanæ leges connumeratis perſonis, quæ inter ſe nuptias non 3 contrahunt, de hujuſmodi aliquid dicunt. Ne ergo abnegetis, quod negandum nulla ratione docetis. *c*

Corr. Rom. ¶ *Palea hæc habetur in pleriſque manuſcriptis. Eſt etiam in prima collectione Decretalium Bernardi Papienſis, & in altera collectione in quinquaginta partes diviſa (quæ eſt inſerta tomis Conciliorum poſt decreta Alexandri tertii) p.6. c.27.*

¶ 1 Apoſtolici] *In tomis Conciliorum eſt*, cenſura Apoſtolica. *In collectione prima Decretalium*, cenſura Apoſtolici magiſterii.

¶ 2 Si utriuſque partis ſederit voluntati] *Hæc non ſunt in collectione Conciliis inſerta.*

¶ 3 Non contrahunt,] *In aliquot vetuſtis, & in prima collectione Decretalium legitur*, nuptias contrahunt: *in altera autem collectione*, quibus inter ſe nuptias contrahere non licet.

Gratian. *Item Apoſtolus* d *præcepit, ut uxor reddat debitum viro, & vir uxori, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut expeditius vacent orationi. Unde datur intelligi, quod ſine conſenſu alterius non licet alteri vacare orationi. §. 1. Item propoſitum melioris vitæ vir ſumere non poteſt ſine conſenſu uxoris, & e converſo.*

C. XIX. *Cauſa religionis conjugia ſolvi non debent.*

Unde Gregorius *ſcribit Theotiſtæ Patriciæ, lib. 9. epiſt. 39.*

SUnt *e*, qui dicunt religionis cauſa conjugia debere diſſolvi. Verum ſciendum eſt, quia etſi hoc lex humana conceſſit, lex tamen divina prohibuit. Per ſe enim Veritas *f* dicit: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Qui etiam ait: *Non licet dimittere uxorem, excepta cauſa fornicationis.* Quis ergo huic cœleſti legiſlatori contradicat? Scimus, quia ſcriptum eſt *g*: *Erunt duo in carne una.* Si ergo vir, & uxor una caro ſunt, & religionis cauſa vir uxorem dimittit, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel etiam fortaſſe ad illicita vota migrantem; quæ eſt iſta converſio 1, in qua una eademque caro ex parte tranſit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? Si *h* vero utriſque conveniat continentem vitam ducere; hoc quis audeat accuſare? quando certum eſt, quod omnipotens Deus, qui minora conceſſit, majora non prohibuit. Et quidem 2 multos Sanctorum novimus cum ſuis conjugibus & prius continentem vitam duxiſſe, & poſtmodum ad ſanctæ Eccleſiæ regimina migraſſe. Duobus enim modis ſancti viri etiam a licitis ſolent abſtinere: aliquando, ut merita ſibi apud Deum omnipotentem augeant: aliquando, ut anteactæ vitæ culpas detergant. *& infra. §. 1.* Proinde cum boni conjuges aut meritum augere deſiderant, aut anteactæ vitæ culpas delere; ut ſe ad continentiam adſtringant, & meliorem vitam appetant, licet. Si vero continentiam, quam vir appetit, uxor non ſequitur, aut quam uxor appetit, vir recuſat, dividi conjugium non poteſt *i*: quia ſcriptum eſt *k*: *Mulier poteſtatem ſui corporis non habet, ſed vir: ſimiliter & vir poteſtatem ſui corporis non habet, ſed mulier.*

Corr. Rom. ¶ 1 Converſio,] *In originali eſt*, iſta migratio, vel converſio.

¶ 2 Et quidem] *Hæc ſunt reſtituta in ſuum locum, quæ antea tranſpoſita fuerant inter verſ.* licet. & *verſ.* ſi vero.

C. XX. *Abſque viri conſenſu monaſterio mulier deputata ad ejus conſortium non prohibetur redire.*

Idem *Leoni Epiſcopo Catanenſi, lib. 3. epiſt. 34.*

MUltorum *a* relatione comperimus, hanc apud vos olim conſuetudinem tenuiſſe, ut Subdiaconi ſuis licite miſcerentur conjugibus. Quod ne denuo quiſquam præſumeret, a ſervo Dei, ſedis noſtræ Diacono, ex auctoritate noſtri deceſſoris iſto eſt modo prohibitum, ut eodem tempore hi, qui jam uxoribus fuerant copulati, unum ex duobus eligerent, id eſt, aut certe nulla ratione miniſtrare præſumerent, aut a ſuis uxoribus abſtinerent. Et, quantum dicitur, Speciosus tunc Subdiaconus pro hac re ab adminiſtrationis ſe ſuſpendit officio, & uſque in obitus ſui tempus Notarii quidem geſſit officium, & a miniſterio, quod Subdiaconum oportuerat exhibere, ceſſavit. Poſt cujus obitum, quia relicta ejus Honorata eſt marito ſociata, a tua eam fraternitate in monaſterio cognovimus deſtinatam. Ideoque ſi, ut fertur, ejus ſe maritus ab adminiſtratione ſuſpendit, antedictæ mulieri non debet officere, quod ad ſecundam conjugii copulationem migravit: præſertim, ſi non tali mente Subdiacono juncta eſt, ut a carnis voluptatibus abſtineret. Si ergo ita ſe veritatem, quemadmodum edocti ſumus, habere cognoſcis, prædictam te mulierem de monaſterio per omnia convenit relaxare, ut ad ſuum maritum ſine aliqua poſſit formidine remeare.

C. XXI. *Ad uxorem redire cogatur, qui ſine ejus conſenſu religioſam veſtem ſuſcepit.*

Idem *Hadriano Panormitano Notario, lib. 9. epiſt. 44.*

AGathoſa *b* latrix præſentium queſta eſt, maritum ſuum contra voluntatem ſuam in monaſterio Urbici Abbatis eſſe converſum. Quod quia ad ejuſdem Abbatis culpam, & invidiam non eſt dubium pertinere, experientiæ tuæ præcipimus, ut diligenti inquiſitione diſcutiat, ne forte cum ejus voluntate converſus ſit, vel ipſa ſe mutare promiſerit. Et ſi hoc repererit, & illum in monaſterio remanere provideat, & hanc, ſicut promiſit, mutare compellat. Si vero nihil horum eſt, nec quondam *c* fornicationis crimen (propter quod viro licet dimittere *d* uxorem) prædictam mulierem commiſiſſe cognoveris, ne illius converſio uxori relictæ in ſeculo fieri poſſit perditionis occaſio, volumus, ut maritum ſuum illi, etiamſi jam conſuratus eſt, reddere debeas, omni excuſatione ceſſante; quia etſi mundana 1 lex præcipit converſionis gratia utrolibet invito poſſe ſolvi conjugium, divina tamen lex fieri non permittit. Nam, excepta fornicationis cauſa, vir uxorem dimittere nulla ratione conceditur: quia poſtquam copulatione conjugii, viri, atque mulieris unum corpus efficitur, non poteſt ex parte converti, & ex parte in ſeculo remanere.

Corr. Rom. ¶ 1 Mundana] *Habetur novella 123. c. 38. ut eſt diviſa apud Julianum.*

C. XXII.

a *al.* quia. b *al.* prohibitum. c *al.* menſtratis. d 1. *Cor.* 7. e *Sent.* 4. *diſt.* 27. *Anſel. l.* 10. *c.* 18. *Ivo p.* 8. *c.* 129. *Pann. l.* 6. *cap.* 78. f *Matth.* 19. g *Gen.* 2. h *abeſt a pleriſque cod.* i *al.* licet. k 1. *Corinth.* 7.

a 32. *diſt. c.* multorum. *Anſelm. lib.* 7. *cap.* 158. *Polyc. l.* 4. *tit.* 35. b *Sent. ibid. Anſel. l.* 10. *c.* 19. *Burch. l.* 9. *c.* 43. *Ivo p.* 8. *c.* 186. *Pann. l.* 6. *c.* 84. *Polyc. l.* 6. *tit.* 5. c *al.* quandam. d *al.* relinquere.

C. XXII. *Sine conſenſu uxoris religionis propoſitum vir ſumere non poteſt.*

Item ex VIII. Synodo.

IV. SI a quis conjugatus vult converti ad monaſterium, non eſt recipiendus, niſi prius a conjuge caſtimoniam profitente fuerit abſolutus. Nam ſi illo vivente illa per incontinentiam alteri nupſerit, proculdubio adultera erit. Nec recipitur apud Deum ejus viri converſio, cujus ſequitur conjugalis fœderis proſtitutio. Tales igitur tunc ſine culpa ſequuntur Chriſtum, relicto ſeculo, ſi habeant ex pari voluntate caſtitatis conſenſum.

Corr. Rom. ¶ 1 Si quis conjugatus] *Hæc uſque ad verſ.* Nam ſi illo, *habentur apud B. Baſilium in regulis fuſius diſputatis, cap.* 12. *Burchardus quidem, Polycarpus, & Ivo part.* 8. *c.* 183. *citant totum hoc caput ex dictis Baſilii. Idem vero Ivo c.* 220., *& auctor Pannormiæ citant epiſtolam Alexandri II. Landulpho ſcriptam, in qua hoc idem ex B. Baſilio refertur. Et pars prior illius epiſtolæ refertur infra* 33. *q.* 5. notificaſti.

C. XXIII. *Sine conſcientia Epiſcopi viro, & uxori cauſa religionis divertere non licet.*

Item ex Synodo Eugenii Papæ II. *in Synodo Romana, c.* 36.

SI vir, & b uxor divertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituantur loco. Nam uxore nolente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimonium non ſolvitur.

C. XXIV. *Sine uxoris voluntate viro continere non licet.*

Item Joannes Chryſoſtomus *homilia prima in Pſal.* 50.

SI tu abſtinea c ſine uxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam: & peccatum illius tuæ imputabitur abſtinentiæ.

Corr. Rom. ¶ *Antea citabatur Auguſtinus de adulterinis conjugiis: apud quem l.* 8. *c.* 4. *habetur ſententia, ſed non verba: quare reſtitutus eſt titulus ex Ivone.*

C. XXV. *Vir non eſt ſuſcipiendus in monaſterium, niſi uxor convertatur.*

Item Gregorius *Urbico Abbati, libro quinto, epiſt.* 49.

QUia Agatho lator præſentium in monaſterio dilectionis tuæ converti deſiderat, hortamur, ut cum omni eum dulcedine, dilectioneque d ſuſcipias. *& infra.* §. 1. Quem tamen ita ſuſcipiendum eſſe cognoſce, ſi & uxor illius ſimiliter converti voluerit. Nam dum unum utrorumque corpus conjugii copulatione ſit factum, incongruum eſt partem converti, & partem in ſeculo remanere.

C. XXVI. *Continentiæ vota non licet uxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir ejus elegerit.*

Item Nicolaus Papa *Carolo Regi.*

SCripſit 1 e nobis Thietberga Regina, ſe Regia dignitate, vel maritali copula velle exui, & ſola vita privata eſſe contentam deſiderare. Cui nos ſcripſimus non aliter hoc fieri poſſe, niſi eandem vitam conjunx ejus Lotharius elegerit. *Et in altera epiſtola ad Lotharium Regem.* §. 2. Nam 2 licet ſit ſcriptum: *Quod f Deus conjunxit, homo non ſeparet*; Deus tamen, & non homo ſeparat, quando divini amoris intuitu ex conſenſu utriuſque conjugis matrimonia diſſolvuntur. Aliter autem fieri mutuam ſeparationem veſtram prohibemus.

Corr Rom. ¶ 1 Scripſit] *Uſque ad verſ.* elegerit. *ſunt ex epiſtola Nicolai primi Carolo Regi ſcripta, cujus initium eſt:* Nunquam dolorem; *& extat in codice monaſterii Dominicanorum.*

a *Sent. ibid. Polyc. ib. Anſ. l.* 10. *c.* 20. *Burch. l.* 9. *c.* 45. *Ivo p.* 8. *c.* 183. *&* 220. *Pann. l.* 6. *c.* 85. b *Sent. ibid. Ivo part.* 8. *c.* 127. *Pann. l.* 6. *c.* 79. c *Sent. ibid. Ivo p.* 8. *c.* 130. *Pann. l.* 6. *c.* 79. d *al. devotione.* e *Sent. ibid. Anſ. l.* 10. *c.* 21. *Burch. l.* 9. *c.* 49. *Ivo p.* 8. *c.* 128. *&* 188. *Pann. l.* 6. *c.* 77. f *Matth.* 19.

¶ 2 Nam licet] *Hæc uſque ad finem ſunt ex epiſtola ejuſdem Nicolai ſcripta Lothario, cujus initium eſt:* Audito revertente miſſo noſtro; *& extat in eodem codice.*

Gratian. *Ecce, quod conjugati ſine licentia a alterutrius continentiam profiteri non poſſunt. Sponſi vero etiam inconſultis, quas ſibi deſponſaverunt, exemplis, & auctoritatibus probantur continentiam poſſe ſervare. Ut enim refert B. Hieronymus* b, *Macharius præcipuus inter Chriſti Eremitas, celebrato nuptiarum convivio, cum veſpere thalamum eſſet ingreſſurus, ex urbe egrediens transmarina petiit, & eremi ſolitudinem ſibi elegit.* §. 1. *Item B. Alexius Euphemiani clariſſimi filius, ſimiliter ex nuptiis divina gratia vocatus, ſponſam deſeruit, & nudus Chriſto famulari cœpit. Horum exemplo patet, quod ſponſi ſponſarum ſuarum non exquiſito conſenſu, continentiam valent profiteri.*

C. XXVII. *Deſponſata puella non prohibetur monaſterium eligere.*

Probatur idem auctoritate Euſebii Papæ *dicentis.*

DEſponſatam c puellam non licet parentibus alii viro tradere: licet tamen illi monaſterium ſibi eligere.

C. XXVIII. *Deſponſata impune monaſterium poteſt eligere.*

Item Gregorius *in Regeſto, lib.* 6. *epiſt.* 20. *ad Fortunatum.*

DEcreta legalia d deſponſatam, ſi converti voluerit, nullo omnino cenſuerunt damno mulctari.

Gratian. *Cum ergo conjugatorum continentia, niſi ex amborum conſenſu, Deo offerri non valeat, cum vir e ſui corporis poteſtatem non habeat, ſed mulier, ſponſæ autem monaſterium poſſint eligere, & ſponſi non exquiſito conſenſu ſponſarum propoſitum melioris vitæ aſſumere valeant, patet, quod inter ſponſum, & ſponſam conjugium non eſt.* §. 1. *Item cum ſecundum* 1 *Auguſtinum* f *illa mulier non pertineat ad matrimonium, cum qua docetur non fuiſſe commiſtio ſexus. Item cum ſecundum Leonem* g *illa non pertineat ad matrimonium, cum qua non docetur fuiſſe nuptiale miniſterium, apparet, quod inter ſponſum, & ſponſam conjugium non eſt.* §. 2. *Item Nicolaus Papa* h *præcepit de his, qui ab adverſariis excæcantur, & membris detruncantur, ut ob hanc infirmitatem conjugia talium non ſolvantur.* §. 3. *De his autem, qui cauſa frigiditatis uxoribus debitum reddere non poſſunt, ſtatuit Gregorius* i *Papa, ut uterque eorum ſeptima manu propinquorum tactis ſacroſanctis reliquiis jurejurando dicat, quod nunquam per commiſtionem carnis conjuncti una caro effecti fuiſſent: tunc mulier ſecundas nuptias poterit contrahere, vir autem, qui frigidæ naturæ eſt, maneat ſine ſpe conjugii.*

Corr. Rom. ¶ 1 Secundum Auguſtinum] *Gratianus hic repetit, quæ ſup. c.* non eſt dubium, *& c.* cum ſocietas, *ex Auguſtino, & Leone attulit valde corrupte, ut ibi notatum eſt.*

C. XXIX. *Si mulier probaverit, quod a viro ſuo nunquam cognita fuerit, ſeparetur.*

Unde idem 1 *ſcribit Venerio Caralitano Epiſcopo, ita dicens.*

Corr. Rom. ¶ 1 Idem] *Hoc idem caput infra* 33. *quæſt.* 1. *citatur ex Gregorio Joanni Ravennati Epiſcopo: itemque a Burchardo, & Ivone, p.* 8. *c.* 178. *In Pannormia autem exprimitur,* Gregorius junior. *Sententia vero ipſa refertur ex Gregorio in Decretalibus tit. de frig. & malefic. cap. laudabilem. & ab Ivone ead. part. c.* 80. *ex Capitularibus, ubi habetur lib.* 6. *cap.* 55.

QUod k autem interrogaſti de his, qui matrimonio juncti ſunt, & nubere non poſſunt, ſi ille aliam, vel illa

a *al. conſenſu. Sent. ibid.* b *Lib.* 6. *cap.* 92. c *Sentent. ibid. Anſel. lib.* 10. *c.* 6. *Burch. l.* 8. *c.* 19. *Ivo p.* 7. *c.* 40. d *Sent. ibid.* e 1. *Cor.* 7. f *Sup. ead. non eſt dubium.* g *ſup. ead. cum ſocietas.* h *Infr.* 32. *q.* 7. *hi qui.* i 33. *q.* 1. *requiſiſti.* k *Infr.* 33. *q.* 1. *quod autem. Sent.* 4. *diſt.* 34. *Polyc. l.* 6. *tit.* 4. *Burch. l.* 9. *c.* 40. *Ivo p.* 8. *c.* 80. *&* 178. *Pann. l.* 6. *c.* 115.

illa alium poſſit accipere, de his ita ſcriptum 1 eſt: Vir, & mulier, ſi ſe conjunxarint, & poſtea dixerit mulier de viro, quod non poſſit coire cum ea, ſi poteſt (per verum a indicium) probare, quod verum ſit, accipiat alium.

Corr. Rom. ℊ 1 Scriptum) *Auctor gloſſæ hic ait*, in Lombarda: *& infra* 33. *q.* 1. *hic eodem loco ait*, primo libro Capitular. Caroli, ſcilicet in Lombarda. *Nunc habetur Capitul. l.* 6. *c.* 55. *addiris in extremo his verbis*: eo quod juxta Apoſtolum non potuit illi reddere ſuum debitum.

Gratian. *Ecce impoſſibilitas coeundi, ſi poſt carnalem copulam inventa fuerit in aliquo, non ſolvit conjugium. Si vero ante carnalem copulam deprehenſa fuerit, liberum facit mulieri alium virum accipere: Unde apparet illos non fuiſſe conjuges, alioqui non liceret eis ab invicem diſcedere, excepta cauſa fornicationis: & ſic diſcedentes oportet manere innuptes, aut ſibi invicem reconciliari.* §. 1. *Item ſi ſponſa conjunx eſſet, mortuo ſponſo remaneret vidua. Si autem vidua eſſet, vir ejus ad ſacros ordines conſcendere non poſſet. Maritus enim viduæ æque, ſicut & bigamus, Sacerdos fieri prohibetur. Ex hujus autem copula nullus prohibetur a ſacris ordinibus. Ut enim ait Pelagius Papa* b: Nihil eſt [quantum ad hunc articulum attinet] quod ei obviet de canonicis inſtitutis. *Apparet ergo hos non fuiſſe conjuges.* §. 2. *Item ſi conjuges eſſent, diſceſſio ab invicem eſſet divortium. Sed horum ſeparationem negat Ambroſius eſſe divortium, dicens de B. Maria, quam ſibi Joſeph deſponſaverat, & in ſuam duxerat* c: Joſeph 1 nunquam cognovit eam. Nam ſi vir juſtus eam cognoviſſet, nunquam a ſe diſcedere paſſus eſſet: nec Dominus, qui uxorem præceperat a viro non diſcedere, niſi cauſa fornicationis, commendans eam diſcipulo, auctor divortii fuiſſet. *Ecce commendatio Mariæ Joanni, & detractio Joſeph negatur fuiſſe divortium, quia Joſeph non cognoverat eam. Unde apparet eos non fuiſſe conjuges. Si autem B. Maria, quam ſibi Joſeph deſponſaverat, & in ſuam duxerat, conjunx negatur fuiſſe, multo minus iſta, quæ ſimpliciter ſponſa erat, conjunx eſt appellanda.*

Corr. Rom. ℊ 1 Joſeph) *Verba B. Ambroſii lib.* 2. *comment. ad c.* 1. *Luc.* (*quæ propius accedunt ad hunc locum, quam quæ habentur l.* 10. *ad cap.* 23.) *ſunt hæc*: Utique ſi conveniſſent, nunquam virum proprium reliquiſſet, nec vir eam juſtus paſſus eſſet a ſe diſcedere. Quomodo autem Dominus divortium præcepiſſet, cum ipſius ſit ſententia, quia nemo debet dimittere uxorem, excepta cauſa fornicationis.

C. XXX. *Sororem uxoris polluens neutram valet habere.*

Item ex Concilio 1 Aurelianenſi.

QUi dormierit d cum duabus ſororibus, & una ex illis antea uxor fuerit, neutram ex ipſis habeat, nec ipſi adulteri unquam in conjugio copulentur.

Corr. Rom. ℊ e Aurelianenſi] *Hoc idem infra* 32. *q.* 7. qui dormierit, *videtur citari ex Concilio Maguntino. Sed in nullo Aurelianenſi, aut Moguntino eſt inventum: quemadmodum neque ſequentia in Triburienſi.*

Gratian. *Id eſt, nec propriæ uxori ſibi licet reddere debitum, quam ſibi reddidit illicitam, ſororem ejus cognoſcendo. Nec etiam poſt mortem uxoris licet ei, vel adultero alicui copulari in conjugio.*

C. XXXI. *De eo, qui dormivit cum ſponſa fratris ſui.*

De ſponſa vero contra legitur in Concilio Triburienſi.

QUidam e deſponſavit uxorem, & dotavit eam, & cum ea coire non potuit: quam clanculo frater ejus corrupit, & gravidam reddidit. Decretum eſt, ut quamvis nupta eſſe non potuerit legitimo viro, deſponſatam tamen fratri frater habere [illegible]: ſed mœchus, & mœcha fornicationis quidem vin[illegible] [illegible]nant, licita vero conjugia eis non negentur.

C. XXXII. *Si quis ſponſam filii ſui oppreſſerit, ſimul cum ea ſine ſpe conjugii maneat.*

Item ex eodem.

SI quis a ſponſam filii ſui oppreſſerit, & poſtea filius ejus eam duxerit, pater poſtmodum non habeat uxorem, nec mulier virum. Filius, qui patris facinus ignoravit, aliam accipiat.

Gratian. *Si illa, quam vir ſororis ſuæ cognoverit, perpetuo copulari prohibetur, hic vero, qui ſponſam fratris ſui corrupit, peracta pœnitentia matrimonium contrahere permittitur, apparet hanc non fuiſſe conjugem fratris ejus.* §. 1. *Item mulier cauſa fornicationis a viro ſuo dimiſſa, aut ei reconciliabitur, aut eo vivente innupta manebit. De ſponſa vero contra invenitur in primo libro Capitul. c.* 105. *& l.* 7. *c.* 183. *in quibus locis ſic legitur.*

C. XXXIII. *Si ſponſus raptam recipere noluerit, liceat ſibi alii nubere.*

RAptor b pœnitentia publica mulctetur. Raptæ vero, ſi eam ſponſus recipere noluerit, & ipſa eidem crimini conſentiens non fuerit, licentia nubendi alii non negetur.

C. XXXIV. *De eodem.*

Item ex Concilio Toletano.

STatutum c eſt a ſacro conventu, ut ſi quis ſponſam alterius rapuerit, pœnitentia publica mulctetur, & ſine ſpe conjugii maneat. Et ſi ipſa eidem crimini conſentiens non fuerit, licentia nubendi alii non negetur. Quod ſi poſt hæc conjungere ſe præſumpſerint, utrique uſque ad ſatisfactionem 1 anathematizentur.

Corr. Rom. ℊ *In nullo Toletano Concilio inventum eſt. Sed fere eadem leguntur in Concilio Rhemenſi Trosleiano, & lib.* 1. *Capitul. c.* 105. *& lib.* 7. *c.* 183. *in legib. Longobard. l.* 1. *t. de rapt. mul. l.* 12.

ℊ 1 Uſque ad ſatisfactionem) *Hæc verba non ſunt in Trosleiano, neque in Capitularibus, ſunt tamen apud Burchardum, & Ivonem, qui etiam citant Toletanum.*

3 ℘s Gratian. *Apparet* d *ergo hanc non fuiſſe conjugem, cui, vivente ſponſo, alteri nubendi licentia non negatur. Quomodo ergo ſecundum Ambroſium, & reliquos Patres, ſponſæ conjuges appellantur, & his omnibus argumentis conjuges non eſſe probantur? Sed ſciendum eſt, quod conjugium deſponſatione initiatur, commiſtione perficitur. Unde inter ſponſum, & ſponſam conjugium eſt, ſed initiatum; inter copulatos eſt conjugium ratum.*

C. XXXV. *In deſponſatione conjugium initiatur.*

Unde Ambroſius.

II. CUm initiatur e conjugium, conjugii nomen adſciſcitur, non cum puella viri admiſtione. f cognoſcitur.

Corr. Rom. ℊ *Integer textus affertur ſup. ead.* cum initiatur.

Gratian. *Ecce, quod in deſponſatione conjugium initiatur, non perficitur.*

C. XXXVI. *Conjunctorum commiſtio matrimonium perficit.*

Item Ambroſius *in lib.* 1. *de Patriarchis.*

IN omni g matrimonio conjunctio intelligitur ſpiritualis, quam confirmat, & perficit conjunctorum commiſtio corporalis.

Corr. Rom. ℊ *Caput hoc non eſt inventum apud Ambroſium, neque ſequens apud Hieronymum.*

C. XXXVII. *Matrimonium ſponſali conventione initiatur, commiſtione perficitur.*

Item Hieronymus *ſuper Abdiam Prophetam.*

QUapropter h in filiabus veſtris fornicabuntur, & ſponſæ veſtræ adulteræ erunt. Notandum eſt, quod in filiabus dicit fornicationem futuram, & in conjugibus adulteria:

[illegible] [illegible] *Capitulari.* b *Sent.* 4. *diſt.* 27. *Sup. diſt.* 34. *c. ult.* [illegible] *Lucæ. & de inſtit. virginum c.* 6. *&* 7. d 32. *q.* [illegible] *l.* 17. *c.* 3. *Ivo p.* 9. *c.* 69. e *Burch. l.* 17.

a *Sent.* 4. *diſt.* 27. *Burch. l.* 17. *c.* 18. b *Ivo p* 8. *c.* 26. c *Sent.* 4. *diſt.* 27. *Burch. l.* 7. *c.* 37. *Ivo p.* 8. *c.* 175. d *Sup. cum initiatur. & inf. ſi quis deſponſata. cum ſeq.* e *Sup. ead. cum initiatur. Ivo p.* 8. *c.* 2. f *al. virili.* g *Sent.* 4. *diſt.* 30. h *Oſee* 4.

Digitized by Google

quæ ſponſali conventione initiantur, & commiſtione corporum perficiuntur.

C. XXXVIII. *Cum deſponſata fuerit tradita, & in uſum deducta, recte conjunx appellatur.*

Item Ambroſius *ad Paternum, epiſt. 66.*

SI quis *a* deſponſata ſibi, & tradita utatur, rite a conjugium vocatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Rite) *Apud B. Ambroſium legitur*, utatur, conjugium vocat. *Sicut etiam apud Ivonem. Et quæ antecedunt, ac ſequuntur, oſtendunt aliam fuiſſe ipſius mentem, atque Gratianus putaverit, & auctor Panormiæ.*

Gratian. *Quare autem poſt nuptialia pacta non ſtatim tradantur ſponſæ*, Auguſtinus *in libro octavo confeſſionum, c. 3. oſtendit, dicens.*

C. XXXIX. *Quare ſponſæ poſt pactum non ſtatim tradantur.*

INſtitutum eſt *b*, ut jam pactæ ſponſæ non ſtatim tradantur, ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpiraverit ſponſus dilatam.

Gratian. *Juxta hanc diſtinctionem intelligenda eſt illa auctoritas Auguſtini* c: Non dubium eſt illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuiſſe commixtio ſexus. *Ad* d *matrimonium perfectum, ſubintelligendum eſt, tale videlicet, quod habeat in ſe Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum. Ita & illud Leonis Papæ intelligendum eſt. §. 1. Sed objicitur illud Auguſtini* e: Inter Mariam, & Joſeph fuit perfectum conjugium. *Sed perfectum intelligitur non ex officio, ſed ex iis, quæ comitantur* f *officium conjugii, ex fide videlicet, prole, & ſacramento. Quæ omnia inter Chriſti parentes fuiſſe auctoritate Auguſtini probantur. Cuncta ergo, quæ de non ſeparando conjugio inducta ſunt, de perfecto intelliguntur, quod ſponſali conventione eſt initiatum, & officio corporalis commiſtionis eſt conſummatum. Illa vero, quibus ſeparabile conjugium oſtenditur, de initiato intelliguntur, quod nondum officio ſuit perfectum eſt. §. 2. Poteſt & aliter diſtingui. Sponſæ appellantur conjuges conſuetudine Scripturæ, ſpe futurorum, non effectu præſentium. Unde Ambroſius* g *cum dixiſſet*, cum initiatur conjugium, *non addidit, tunc res, vel effectus, ſed* tunc nomen conjugii adſciſcitur, *oſtendens tales conjugii nomen habere, non rem, vel effectum. Item Auguſtinus* h, *cum de parentibus Domini loqueretur, ait*: conjuges fuerunt mente, non carne, ſicut & parentes. *Ex quo datur intelligi, quod ſicut Joſeph Pater Domini dictus eſt non effectu geniturae, ſed officio, & cura providendi, ſic & conjux matris ejus appellatur non conjugii effectu, ſed ſubminiſtratione neceſſariorum, & individua* i *mentis affectu. Hinc Auguſtinus ait*: Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: *conjugem nominavit, quia futura erat uxor. Hinc & Beda ſuper Levit.* l: Si quis ſponſam alterius violaverit, &c. *ſponſam uxorem dixit, non quæ tunc erat, ſed quæ futura erat uxor. Hinc etiam* Hieronymus *ſuper Matthæum in Evangelio* m: Cum eſſet deſponſata.

C. XL. *Conſuetudine Scripturæ ſponſæ conjuges, & ſponſi viri appellantur.*

GEnuit Joſeph virum Mariæ. Cum virum audieris, ſuſpicio tibi non ſubeat nuptiarum, ſed recordare conſuetudinis Scripturarum, quod ſponſi viri, & ſponſæ vocentur uxores. *& infra. §. 1.* Non ab alio inventa eſt, niſi a Joſeph, qui pene licentia maritali futuræ uxoris omnia noverat. *& infra. §. 2. Joſeph fili David &c.* jam & ſupra diximus ſponſas uxores appellari, quod plenius liber adverſus Helvidium docet.

a *Ivo p. 8. c. 101. Pann. l. 6. c. 17* b *Sent. 4. diſt. 27. Ivo p. 8. c. 33. Pann. l. 6. c. 10.* c *Sup. ead. non eſt dubium*: d *Sup. ead. cum ſocietas.* e *Sup. ead. B. Maria.* f *al. comitantur conjugium.* g *Sup. ead.* h *Sup. ead. conjunx.* i *al. individuo.* k *Sup. ead. conjunx.* l *Ad. c. 2.* m. *Matth. 1.*

C. XLI. *De eodem.*

Idem *ſuper Geneſim.*

EGreſſus *a* itaque Loth, locutus eſt ad generos ſuos, qui accepturi erant filias ſuas. In ſequentibus filiæ Loth virgines eſſe dicuntur. Et ipſe ad Sodomitas dixit *b*: *Ecce duæ filiæ meæ, quæ non cognoverunt virum.* Nunc autem dicitur, habuiſſe generos. Quidam arbitrantur eas, quæ viros habuerunt, in Sodomis periiſſe, & quæ virgines erant, cum patre exiiſſe. Sed hebraica veritas habet: *Egreſſus Loth locutus eſt ad ſponſos* 1, *qui accepturi erant filias ejus.* Necdum igitur virgines filiæ matrimonio fuerant copulatæ.

Corr. Rom. ¶ *In hoc capite Gratianus retulit verba gloſſæ ordinariæ in c. 19. Gen. ex Hieronymo.*

¶ 1 Sponſos) *Sequebantur hæc*: ſuos, quod quidem magis verum eſſe videtur ex hoc, quod ſequitur, qui accepturi, &c. *quæ ſunt expuncta, quia neque apud B. Hieronymum, neque in gloſſa ordinaria habentur. Ex iiſdem vero addita ſunt a verſ.* Needum, *uſque in finem, quoniam inde colligitur id, quod vult Gratianus.*

Gratian. *Unde datur intelligi, quod Scriptura ſponſos generos vocat.*

C. XLII. *Maria conjunx dicitur more Scripturæ, cum ſimpliciter ſponſa eſſet.*

Item Joannes *os aureum homilia quarta ad c. 1. Matth.*

PRiuſquam convenirent. Non dixit, priuſquam in ſponſi adduceretur domum. Hunc quippe morem ſervabat antiquitas, ut ſponſæ in ſponſorum domibus haberentur. Quod nunc quoque fieri interdum videmus. Ut *c* enim generi Loth apud ſocerum leguntur habitaſſe cum ſponſis nondum copulatis ſibi lege conjugii; ſic habitabat etiam *d* Maria cum ſponſo. *& infra. §. 1.* Neque enim eam voluit de domo expellere, ſed dimittere. *& infra. §. 2. Noli* e *timere accipere Mariam conjugem tuam*: Quo ſermone ſponſam ſimiliter indicavit: ſicut etiam eos, qui adhuc ſponſi ſunt, generos appellare Scriptura conſuevit. Quid enim eſt, *accipere?* domi profecto retinere. Jam enim illam mente dimiſerat. *& infra. §. 3.* Sicut enim poſtea illam commendavit Chriſtus ipſe diſcipulo, ſic & nunc Angelus copulat ſponſo, non in fœdus ſolenne conjugii, ſed in conſortium communis habitaculi.

C. XLIII. *Dominus non commendaſſet matrem diſcipulo, ſi eam Joſeph cognoviſſet.*

Idem *homil. 5. ad idem c. 1. Matth.*

SI enim cognoviſſet eam, & loco habuiſſet uxoris, quomodo illam *Dominus*, quaſi abſque ſolatio, & nihil penitus habentem, diſcipulo commendaſſet, jubens *f* illi, ut eam reciperet in ſuam?

C. XLIV. *Maria uxor Joſeph appellatur, quia ſic ab eo putabatur futura.*

Item Origenes *in eodem hom. 1. Evang.*

INventa *g* eſt habens in utero. A B. Joſeph, qui licet eam non contingeret, futuræ tamen, ut putabatur, uxoris omnia noverat. *& infra. §. 1* Si tibi uxor nominatur, ſi deſponſata 1 tibi eſſe dicitur, non tamen tibi uxor eſt, ſed Dei unigeniti electa mater eſt. *& infra. §. 2.* Dico conjugem propterea, ut diabolo virginitatem ejus occultem, & ut Judæorum pravitatem excludam, atque dejiciam, & ut legis inſtituta non deſtruam. In conſequentibus demonſtrabo, quod nec iſta tua conjunx, ſecundum conſuetudinem conjugii habeatur, nec iſte, qui generatur, tuus filius eſſe credatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Deſponſata) *Sic eſt emendatum ex ipſa homilia. Antea legebatur*, & ſi in deſponſatione uxor tibi eſſe dicitur. *Alia etiam nonnulla emendata, & addita.*

C. XLV.

a *Beda in quæſt. in Geneſ. ex Hieron.* b *Gen. 19.* c *Gen. 19.* d *Matt. 1.* e *copioſius in homil.* f *Joan. 19.* g *copioſius in homil.*

Digitized by Google

C. XLV. *Ad nuptias Mariæ Joſeph non pervenit.*

Item Gregorius *in expoſitione Evangelii homil.* 26.

SIc quippe *a* diſcipulum Dominus poſt reſurrectionem ſuam dubitare permiſit, nec tamen in dubitatione deſeruit, ſicut ante nativitatem ſuam habere Mariam ſponſum voluit, qui tamen ad ejus nuptias non pervenit. Nam ita factus eſt diſcipulus dubitans, & palpans teſtis veræ reſurrectionis, ſicut ſponſus matris fuerat cuſtos integerrimæ virginitatis.

Gratian. *Ex his omnibus auctoritatibus apparet, ſponſas conjuges appellari ſpe futurorum, non re præſentium. Quomodo ergo conjuges a prima fide deſponſationis appellantur, ſi iſta, quæ aſſeritur ſponſa, conjunx eſſe negatur? Sed a prima fide deſponſationis conjunx dicitur appellari, non quod in ipſa deſponſatione fiat conjunx, ſed quia ex fide, quam ex deſponſatione ſibi invicem debent, poſtea efficiuntur conjuges: ſicut per fidem dicuntur remitti peccata, non quod ante baptiſmum per fidem remittantur, ſed quia fides eſt cauſa, quare in baptiſmo a peccatis emundamur. §. 1. Illud autem Joannis Chryſoſtomi:* Matrimonium *b* non facit coitus, ſed voluntas. *Item illud Ambroſii c:* Non defloratio virginitatis, ſed pactio conjugalis matrimonium facit: *ita intelligendum eſt, coitus ſine voluntate contrahendi matrimonium, & defloratio virginitatis ſine pactione conjugali non facit matrimonium, ſed præcedens voluntas contrahendi matrimonium, & conjugalis pactio facit, ut mulier in defloratione ſuæ virginitatis, vel in coitu dicatur nubere viro, vel nuptias celebrare. §. 2. Item Syricius Papa* d *diſceſſionem ſponſæ a ſponſo vocat conjugalem ſeparationem. Sed talis diſceſſio dicitur violatio conjugii non jam exiſtentis, ſed futuri, ut ex ipſa deſponſatione ſperabatur. Sic & diabolus dicitur cecidiſſe a beatitudine, non ſolum quam tunc habebat, ſed etiam, ad quam habendam creatus erat. Sic qui merita ſuæ vitæ, vel e ſcientiæ in Sacerdotem, vel Epiſcopum eligitur, ſi interim electionem ſuam caſſari meruerit, dicitur amittere Sacerdotalem, vel Epiſcopalem unctionem, non quam jam acceperat, ſed ad quam accipiendam electus erat. Non ergo illa auctoritate ſponſa conjunx poteſt probari. §. 3. Sed concedatur, quod ſponſa non ſit conjunx, tamen quæritur, utrum liceat ei renuntiare priori conditioni?*

C. XLVI. *Puellæ deſponſatæ prioribus reddendæ ſunt, ſi eis raptæ fuerint.*

Hoc autem prohibetur auctoritate Ancyrani Concilii, *c.* 11. *in quo ſtatutum ſic legitur.*

DEſponſatas *f* puellas, & poſt ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus ante fuerant deſponſatæ, etiam ſi eis a raptoribus vis illata conſtiterit.

C. XLVII. *Communione privetur ſponſa, niſi raptorem deſerere, & ad ſponſum ſuum redire voluerit.*

Item Joannes VIII. *a Roſtanno Archiepiſcopo.*

ATho *g* præſentium lator, dum in noſtro ſervitio fideliter excubaret, quendam virum fœminam ſibi deſponſatam conqueritur rapuiſſe. Et ideo fraternitas tua noſtra auctoritate ſuffulta, ſuffraganeos ſuos Epiſcopos præſentialiter convocet, & ſic unanimi ſententia, ſi ſponſam huic raptor non reddiderit, tam idem, quam rapta, ſi ad priſtinum ſponſum remeare noluerit, omni communione priventur.

Corr. Rom. ❡ 1 Octavus] *Sic eſt reſtitutum ex pleriſque vetuſtis, & Ivone. In vulgatis erat,* Chryſoſtomus.

4 pars. Gratian. *Sed aliud eſt priori conditioni renuntiare, & de nuptiis cum alia agere: aliud eſt rapi, hoc eſt, illicite conſtuprari.*

a *Joann.* 20. b *Sup. ead. matrimonium.* c *Sup. ead. cum initiatur.* d *Infr. c. de conjugali.* e *al.* & . f *Anſ. l.* 10. *c.* 8. *Burch. l.* 9. *c.* 38. *Ivo p.* 8. *c.* 176. *Pann. l.* 6. *c.* 29. g *Ivo p.* 14. *cap.* 64.

C. XLVIII. *Quid ſit raptus.*

Unde Iſidorus *Etymolog. lib.* 5. *cap.* 26. *ait.*

RAptus *a* eſt illicitus coitus, a corrumpendo dictus: unde qui rapta potitur, ſtupro fruitur.

Gratian. *Hæc autem non ab alio rapta, ſed alii deſponſata monſtratur. Raptam vero talem dici prohibet* Gelaſius Papa, *dicens.*

C. XLIX. *Ibi raptus admittitur, ubi puella abducitur, de cujus ante nuptiis nihil actum probatur.*

LEx *b* illa prætaritorum Principum ibi raptum dixit eſſe commiſſum, ubi puella, de cujus ante nuptiis nihil actum fuerit, videatur abducta.

5 pars. Gratian. *Quod autem in fine capituli ſubjungitur,* etiam ſi eis a raptoribus vis illata conſtiterit, *ideo additum eſt, quia raptarum aliæ ſe rapiendas exponunt, aliæ violenter abducuntur. Qualibet ergo modo capiantur, priori reddendæ ſunt. Hæc autem, ut ſupra dictum eſt, non inter raptas, ſed inter alias deſponſatas connumeratur, & ideo c non eſt huic auferenda, & priori reddenda. §. 1. Sequuntur aliæ auctoritates, quibus iſta prohibetur nubere ſecundo, & jubetur redire ad priora vota.*

C. L. *Puellam alii deſponſatam alter arripere non valet.*

Ait enim Syricius Papa *Hymerio Epiſcopo Tarraconenſi, epiſt.* 1. *c.* 4.

DE *d* conjugali violatione requiſiſti, ſi puellam alteri deſponſatam alter in matrimonium poſſit accipere. Tale 1 ergo connubium anathematizamus, & modis omnibus, ne fiat, prohibemus: quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur.

Corr. Rom. ❡ 1 Tale ergo] *In epiſtolarum Syricii codicibus, & in codice canonum, & apud veteres collectores (præter Pannormiam,) & in capitular. Caroli Baſileæ impreſſis, lib.* 1. *c. ult. legitur:* Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus. *Sed quoniam in eis nulla fit mentio anathematis, non eſt mutatum.*

Gratian. *Sed auctoritate hac Syricii illa prohibetur ad ſecunda vota tranſire, quæ in propriam domum eſt ducta, & cum ſponſo ſuo eſt velata, & benedicta. Talium diſceſſione violatur benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit. Verum hanc necdum ſponſus in ſuam duxerat, nec cum ea benedictionem acceperat. Non ergo hac auctoritate hujuſmodi copula prohibetur. §. 1. Item illud Euſebii Papæ:* Deſponſatam *e* puellam non liceat parentibus alii viro tradere. *Similiter & de hujuſmodi deſponſata intelligitur, quæ videlicet cum ſponſo eſt velata, & benedicta. §. 2. Item objicitur illud Gregorii f:* Quæ propter frigiditatem a viro ſuo ſeparata eſt, & alii nupta, ſi vir ejus aliam cognoverit, illa eſt detrahenda ſecundo, & reddenda primo. *Sed eodem modo ſolvitur: quia iſta videlicet cum illo benedictionem acceperat.*

C. LI. *Si quis alicui mulieri conſenſus fidem fecerit, non licet illi aliam ducere.*

P A L E A.

Auguſtinus *de fide pactionis, & conſenſus.*

DUobus modis dicitur fides, pactionis, & conſenſus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet aliam ducere. Si aliam duxerit, pœnitentiam debet agere de fide mentita, maneat tamen cum illa, quam duxit. Non enim reſcindi debet tantum ſacramentum. Si autem fecerit fidem conſenſus, non licet aliam ducere: ſi autem duxerit; dimittat eam, & adhærebit priori.

Corr. Rom. ❡ *Etiam in decretalibus tit. de ſponſa duor. c.* 1. *citatur ex* Auguſtino, *apud quem non eſt inventum.*

Grat.

a 36. *q.* 1. *c. raptus. Ivo p.* 8. *c.* 26. *Pann. l.* 6. *c.* 53. b *Infr.* 36. *q.* 1. *c. lex illa. In codice Theod. l.* 9. *tit.* 24. *de raptu virg. vel viduarum, leg.* 1. *Polyc. l.* 6. *tit.* 4. *Anſ. l.* 10. *c.* 11. c *ſup. deſponſatat.* d *Polyc. ibid. Anſ. l.* 10. *c.* 9. *Burch. l.* 9. *c.* 31. *Ivo p.* 8. *c.* 189. *Pann. l.* 6. *c.* 18. e *Sup. ead. deſponſatam.* f *Infr.* 33. *q.* 1. *requiſiſti.*

Digitized by Google

Gratian. *Eſt autem fides pactionis, quando aliquis promittit fidem alicui, quod eam ducet, ſi permiſerit eam ſecum habere, vel etiam pro conſenſu. Fides autem conſenſus eſt, quando etiamſi non ſtringit manum, corde tamen, & ore conſentit ducere, & mutuo ſe concedunt unus alii, & mutuo ſe ſuſcipiunt.*

CAUSA XXVIII.

Quidam infidelis in conjugio poſitus ad fidem converſus eſt, uxor vero odio fidei Chriſtianæ ab eo diſceſſit. Ille quandam fidelem in uxorem accepit, qua mortua Clericus efficitur. Tandem vitæ, & ſcientiæ merito in Epiſcopum eligitur.

1. *Hic primum quæritur, an conjugium ſit inter infideles.*
2. *Secundo, an liceat huic alteram ducere, priore vivente.*
3. *Tertio, an ſit reputandus bigamus, qui ante baptiſmum habuit unam, & poſt baptiſmum alteram.*

QUÆSTIO I.

1 pa. Quod autem inter Infideles conjugium non ſit, multis auctoritatibus probatur. *Ait enim a Paulus:* Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. *Conjunctio autem infidelium non eſt ex fide: & ideo peccatum eſt. Non eſt ergo conjugium, quia nullum conjugium peccatum eſt. Item* b *Auguſtinus* 2: Non eſt vera pudicitia hominis infidelis cum conjuge ſua. *Ubi autem vera pudicitia eſſe non poteſt, ibi nec verum conjugium eſt. Item* c *Ambroſius* a: Juſſit Eſdras dimitti uxores alienigenas, per quas ibant ad Deos alienos. Non eſt enim putandum matrimonium, quod extra Dei decretum eſt factum. Sed cum cognoſcitur, eſt emendandum. *Item Auguſtinus* 3: Non eſt ratum conjugium, quod ſine Deo eſt. *Ex his omnibus auctoritatibus probatur, conjugium non eſſe inter infideles. §. 1. Sed contra alia inveniuntur auctoritates, quibus probatur conjugium eſſe inter infideles. Quarum prima eſt illud Evangelii, quod Chriſtus ait* d: Erunt quinque in una domo, duo in tres, & tres dividentur in duos. *Deinde cum perſonas illas enumeraſſet, uxorem in virum eſſe dividendam dixit, & econverſo. Item:* Qui e non odit patrem, ut matrem, aut uxorem, aut ſororem propter me, non eſt me dignus. *Uxorem infidelem, non fidelem, dixit odio habendam. Item.* Omnis f qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut ſororem, vel uxorem propter me, centuplum accipiet, &c. *Uxorem in hoc loco infidelem ſignificat, quæ propter Chriſtum dimittitur, dum potius ipſa, quam Chriſti fides deſeritur. Item Apoſtolus* g: Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſenſerit habitare cum illo, non dimittat illam: & ſi qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem. *Item ad Titum* h: Hortare adoleſcentulas, ut diligant viros ſuos. *Hoc tam de fidelibus, quam de infidelibus intelligendum eſt. Infidelibus namque viris mulieres propenſius propter Deum debent obſequi, ut ſic viros ſuos Chriſto lucrari valeant. Sicut in paſſione B. Clementis* i *de Theodora, & Siſinnio legitur mirabiliter contigiſſe.*

Corr. Rom. ℊ 1 Auguſtinus:] *Verba ipſa B. Auguſtini referuntur infra eod.* ſic enim, *verſ.* nec vera.

ℊ 2 Ambroſius: *Hæc ſunt potius accepta ex gloſſa ordinaria ad locum indicatum.*

ℊ 3 Auguſtinus:] *Hoc non eſt inventum apud B. Auguſtinum. Verum apud B. Ambroſium in idem c. 7. primæ ad Corinthios hæc leguntur:* Non enim ratum eſt matrimonium, quod ſine Dei devotione eſt, *& ſimilia in gloſſa ordinaria, ibidem ex B. Ambroſio.*

a Rom. 14. b *Lib. 1. de adult. conjug. c.* 18. c *Sent. 4. diſt.* 39. *Ad c. 7. 1. ad Corinth. & ibi gloſſ. ordin.* d Luc. 12. e Luc. 14. f *Matth.* 19. g 1. *Cor.* 7. h *Ad Tit.* 2. i *In Abdiæ hiſtoria, & vita S. Clementis antiqua.*

C. I. *Bigami probantur, qui ante baptiſmum habuerunt unam, & poſt baptiſmum alteram.*

Item Innocentius Papa *Rufo, & Euſebio Epiſcopis Macedonibus, epiſt.* 22. *c.* 2.

Nunquid non a erunt admittendi in hæreditatis conſortium, qui ex ea ſuſcepti ſunt, quæ ante baptiſmum fuit uxor? eruntque appellandi vel naturales, vel ſpurii, quia non eſt matrimonium legitimum (ut vobis videtur) niſi illud, quod poſt baptiſmum aſſumitur? Ipſe Dominus cum interrogaretur a Judæis, ſi liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit b: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Ac ne de his putetur eſſe locutus, qui poſt baptiſmum uxores ſortiuntur, meminerint hoc & a Judæis interrogatum, & Judæis eſſe reſponſum. Quæro, & ſolicitus quæro, ſi una, & eadem ſit uxor ejus, qui antea catechumenus, & poſtea ſit fidelis, filioſque ex ea, cum eſſet catechumenus, ſuſceperit, & poſtea alios filios, cum fidelis; utrum ſint fratres appellandi, an non habeant poſtea defuncto Patre cum cæteris hereiſcundæ hæreditatis conſortium, quibus filiorum nomen regeneratio ſpiritualis creditur abſtuliſſe? Quod cum ita ſentire atque judicare abſurdum eſt, quæ (malum) ratio eſt hoc defendi, & vacua magis opinione jactari, quam aliqua auctoritate roborari, cum non poſſit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus injunxit?

C. II. *In fidelis poteſtate ſit, poſt baptiſmum uxorem recipere, quam ante dimiſerat.*

Item ex decreto Eutychiani Papæ.

a ps. Si quis c gentilis gentilem uxorem dimiſerit ante baptiſmum, poſt baptiſmum in poteſtate ejus erit eam habere, vel non habere.

C. III. *Fidelis infidelem diſcedentem ſequi non cogitur.*

Item.

Simili d modo, ſi unus ex conjugatis baptizatus eſt, alter gentilis, & ſequi non vult, ſicut dicit e Apoſtolus, infidelis ſi diſcedit, diſcedat.

C. IV. *Sine culpa relinquitur uxor, quæ cum fideli habitare noluerit.*

Item Auguſtinus *de fide, & operibus cap.* 16.

Uxor 1 legitima f ſocietate conjuncta, ſine ulla culpa relinquitur, ſi cum viro Chriſtiano permanere noluerit. Non attenditur eo modo illam rectiſſime dimitti, ſi viro ſuo dicat: Non ero uxor tua, niſi mihi de latrocinio divitias congeras, aut niſi ſolita lenocinia, quibus noſtram domum tranſigebas, etiam Chriſtianus exerceas, aut ſi quid aliud vel facinoroſum, vel flagitioſum in viro noverat, quo delectata, vel libidinem explebat, vel facilem victum habebat, vel etiam ornatior incedebat. Tunc enim ille, cui uxor hæc dicit, ſi veraciter egit pœnitentiam g ab operibus mortuis, quando ad baptiſmum acceſſit, habetque in fundamento fidem, quæ h per dilectionem operatur, procul dubio plus tenebitur amore divinæ gratiæ, quam carnis luxuriæ: & membrum, quod eum ſcandalizat, fortiter amputabit.

Corr. Rom. ℊ 1 Uxor] *Locus Auguſtini ſic habet:* Quamobrem & illud, quod dicunt, veluti probare cupientes, quantum valeat ſola fides, ubi Apoſtolus dicit: Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non eſt enim ſervituti ſubjectus frater, aut ſoror in hujuſmodi; id eſt, ut propter fidem Chriſti etiam ipſa uxor legitima ſocietate conjuncta, ſine ulla culpa relinquatur, ſi cum viro Chriſtiano propter hoc quod Chriſtianus eſt, permanere noluerit, non atten-

a *Sup. diſt. 26. deinde. §. nunquid. Burch. l. 4. c. 33. Ivo p. 8. c. 303. Pann. l. 6. c.* 96. b *Matth.* 19. c *Burch. l. 9. c. 59. Ivo p. 8. c. 195. Pann. l. 6. c.* 97. d *Burch l. 9. c. 60. Ivo p. 8. c. 196. Pann. l. 6. c.* 97. e 1. *Cor.* 7. f *Beda* 1. *Cor. 7. Ivo p. 8. c. 25. Pann. l. 3. c.* 32. g *Hebr.* 9. h *Galat.* 5.

attendunt eo modo &c. *Verum ob gloſſer, potiſſimum in verſ.* non attenditur: *& quoniam Ivo, & Pannermia habent, ut Gratianus, nihil eſt mutatum.*

C. V. *Licite dimittitur uxor, quæ virum ſuum cogere quærit ad malum.*

Idem *in a ſermone Domini in monte lib. 1. c. 27. & 28.*

IDololatria, quam ſequuntur infideles, & quælibet noxia ſuperſtitio, fornicatio eſt. Dominus autem permiſit *b* cauſa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permiſit, & non juſſit, dedit locum Apoſtolo monendi, ut qui voluerit, non dimittat uxorem infidelem, quo ſic fortaſſis poſſit fidelis fieri. *Item c. 28. c* §. 1. Si infidelitas fornicario eſt, & idololatria infidelitas, & avaritia idololatria, non eſt dubitandum, & avaritiam fornicationem eſſe. Quis ergo jam quamlibet illicitam concupiſcentiam poteſt recte a fornicationis genere ſeparare, ſi avaritia fornicatio eſt? Ex quo intelligitur, quod propter illicitas concupiſcentias non tantum, quæ in ſtupris cum alienis viris, aut fœminis committuntur, ſed omnino quaslibet, quæ animam corpore male utentem a lege Dei aberrare faciunt, & pernicioſe, turpiterque corrumpunt, poſſit ſine crimine & vir uxorem dimittere, & uxor virum: quia exceptam facit Dominus cauſam fornicationis, quam fornicationem (ſicut ſupra commemoratum eſt) generalem, & univerſalem intelligere cogimur. Cum autem ait: *Excepta cauſa fornicationis*: non dixit, cujus ipſorum, viri, an fœminæ. Non enim tantum fornicantem uxorem dimittere conceditur, ſed quiſquis eam quoque uxorem dimittit, a qua ipſe cogitur fornicari; cauſa utique fornicationis dimittit: velut ſi aliquem cogat uxor ſacrificare idolis, qui talem dimittit, cauſa fornicationis dimittit, non tantum illius, ſed & ſuæ; illius, quia fornicatur; ſuæ, ne fornicetur.

C. VI. *Quæ ſimulacrum facit, nec reſipiſcit, dimittatur a viro ſuo.*

Idem *de adulterinis conjugiis lib. 2.*

NOn *d* ſolum mœchatio eſt illius, quæ carnem ſuam coinquinat, ſed etiam, quæ ſimulacrum facit, mœchatur. Quod ſi in his factis perſeverat, & pœnitentiam non agit, recede ab illa, & noli vivere cum illa. Sin autem; & tu particeps peccati illius eris.

Corr. Rom. ¶ *In eo libro non extat, ſed apud Hermem in libro paſtoris mandato quarto, ex quo citat Ivo hoc una cum* Palea, ego dixi. *inf. 34. q. 1. & 2. Et quoniam in eo mandato tam de viro, quam de muliere agitur, eſt aliqua verborum varietas, ſed eadem ſententia.*

C. VII. *Amore cujuslibet non eſt a fide recedendum.*

Item Ambroſius *ad Hilarium.*

SI *e* infidelis (dicit Apoſtolus *f*) diſcedit, diſcedat: non eſt enim ſervituti ſubjectus frater, aut ſoror in hujuſmodi. Id eſt, ſi infidelis noluerit eſſe cum conjuge fideli, hic agnoſcat fidelis ſuam libertatem: ne ita ſe ſubjectum deputet ſervituti, ut ipſam dimittat fidem, ne conjugem amittat infidelem. Hoc & de filiis, atque parentibus, hoc de fratribus, & ſororibus intelligitur, propter Chriſtum omnes eſſe dimittendos, cum proponitur iſta conditio, ut Chriſtum 1 dimittat, ſi illos ſecum habere deſiderat. Hoc ergo & de domo, atque agris, hoc & de iis rebus, quæ jure pecuniario poſſidentur, hoc loco accipiendum eſt.

Corr. Rom. ¶ *Sic etiam Ivo: ſed habetur apud B. Auguſtinum epiſt. 89. Beda 1. Cor. 7. citat ex Auguſtino ad conſulta Hilarii.*

a *Gloſſ. ordin. 1. Cor. 7. & Beda.* b *Matth. 19. Ivo part. 8. c. 248. & 249. Pann. l. 7. c. 29. & 30.* c *Inf. 32. q. 7. Apoſtolus in fine.* d *Ivo p. 8. c. 243. Pann. l. 9. c. 34.* e *Ivo p. 8. c. 253. Pann. l. 7. c. 33.* f *1. Cor. 7.*

¶ 1 Chriſtum) *Antea legebatur*, ut propter Chriſtum dimittat, ſi eum ſecum &c. *Emendatum eſt ex epiſtola B. Auguſtini. Reliqua vero partim ex ipſa, partim ex vetuſtis Gratiani codicibus.*

C. VIII. *Quod etiam infideles ſunt conjuges, & quod fideli licet dimittere infidelem.*

Item Auguſtinus *ad Pollentium lib. 1. de adulter. conjugiis c. 13. & 14.*

3 JAm nunc illud videamus, quod ait Apoſtolus *a*: *Ceteris autem ego dico, non Dominus*, ad imparia ſcilicet, hoc eſt, ubi non ambo Chriſtiani fuerant, conjugia locuturus. Quod mihi viſum eſt eum monendo dixiſſe. Quia enim conjunx fidelis relinquere conjugem licite potuit infidelem, ideo fieri hoc non Dominus, ſed Apoſtolus prohibet. Quod enim Dominus prohibet, fieri omnino non licet. Monet ergo Apoſtolus, quo poſſit eſſe multorum occaſio lucrandorum, ut fideles conjuges in relinquendis infidelibus permiſſa licentia non utantur. Tibi autem videtur infideles quoque dimitti a fidelibus non licere, quia hoc vetat Apoſtolus: cum ego dicam licere, quia hoc non vetat Dominus, non tamen expedire, quia hoc ne fiat, monet Apoſtolus, qui reddit etiam rationem, cur fieri non expediat, quamvis liceat. *Quomodo* b *enim ſcis* [inquit] *mulier, ſi virum ſalvum facies? aut unde ſcis vir, ſi ſalvam facies uxorem?* cum & ſuperius dixiſſet: *Sanctificatus eſt enim vir infidelis in muliere fideli, & ſanctificata eſt mulier infidelis in fratre*, hoc eſt in Chriſtiano: *Alioquin filii veſtri*, inquit, *immundi eſſent: nunc autem ſancti ſunt.* Sic ad lucrandos conjuges, & filios Chriſto, etiam exemplis, quæ jam provenerant, videtur hortatus. Cur ergo non expediat infideles conjuges dimitti a fidelibus, cauſa evidenter expreſſa eſt. Non enim propter vinculum cum talibus conjugale ſervandum, ſed ut acquirantur Chriſto, recedi ab infidelibus conjugibus Apoſtolus vetat. Multa *c* ſunt enim facienda non jubente lege, ſed libera charitate: & ea ſunt in noſtris officiis gratiora, quæ cum liceret nobis etiam non impendere, tamen cauſa dilectionis impendimus. Unde prior Dominus ipſe cum tributum ſe non debere monſtraſſet, ſolvit tamen, ne ſcandalizaret eos, quibus ad æternam ſalutem gerens hominem *d* conſulebat. Jam vero Apoſtolus, quemadmodum iſta commendet, ejus verba teſtantur, ubi dicit: *Cum enim ſim liber ex omnibus, omnium me ſervum feci, ut plures lucrifacerem*, cum paulo ſuperius dixiſſet: *Nunquid e non habemus poteſtatem manducandi, & bibendi? nunquid non habemus licentiam ſororem mulierem circumducendi, ſicut ceteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas? An ego ſolus, & Barnabas non habemus poteſtatem hoc operandi? Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte ejus non comedit?* Et paulo poſt. *Si alii*, inquit, *poteſtatis veſtræ jura participant, quare non magis nos? ſed non uſi ſumus hac poteſtate, ſed omnia toleramus, ne quod impedimentum demus Evangelio Chriſti.*

C. IX. *Ab infidelibus conjugibus licet recedere, ſed non expedit.*

Idem *ibid. c. 18. & ſequentibus.*

SIc enim recedere ab infidelibus uxoribus, vel maritis fideles viri, vel fœminæ non prohibentur a Domino, ut neque jubeantur. Nam ſi dimittere tales conjuges juberentur, nullus locus eſſet conſilio monentis Apoſtoli *f*, ne hoc fieret. Nullo enim modo, quod Dominus jubet, ſervus bonus fieri prohiberet. *Item paulo poſt.* Cum ergo cœpiſſet gentibus Evangelium prædicari, jam conjunctos gentiles gentilibus com-

a *1. Cor. 7. Pann. l. 6. c. 100.* b *al. quid.* c *ib. c. 14.* d *al. non rem.* e *1. Cor. 9. ib. 13.* f *Beda 1. Cor. 7. Pann. l. 6. c. 101.*

comperit conjuges. Ex quibus ſi non ambo crederent, ſed unus, aut una infidelis cum fideli conſentiret habitare, nec prohiberi a Domino debuit fidelis infidelem dimittere, nec juberi: ideo ſcilicet non prohiberi, quia juſtitia permittit a fornicante diſcedere, & infidelis hominis fornicatio eſt major in corde: nec vera ejus pudicitia cum conjuge dici poteſt, quia [a] omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt: quamvis veram habeat fidelis pudicitiam etiam cum infideli conjuge, quæ non habet veram. Ideo autem nec juberi debuerunt fideles ab infidelibus ſeparari, quia non contra juſſionem Domini gentiles fuerant ambo conjuncti. §. 1. Quoniam ergo ab infideli fidelem diſcedere nec prohibet, nec jubet Dominus: ideo, ut non diſcedat, Apoſtolus [b] dicit, *Non Dominus*, habens utique Spiritum Sanctum, in quo dare poſſit utile, & fidele conſilium. Unde cum dixiſſet de muliere, cujus vir mortuus fuerit: *Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit, ſecundum conſilium meum*, ne quis hoc conſilium tanquam humanum, non divinum, contemnendum putaret, adjecit: *Puto autem, quod & ego Spiritum Dei habeam*. Proinde intelligendum eſt, etiam ipſa, quæ non a Domino jubentur, ſed a ſancto ejus famulo utiliter ſuadentur, eodem Domino inſpirante ſuaderi. Abſit enim, ut quiſquam catholicus dixerit, quod [c] ſuadet Spiritus Sanctus, non Dominum ſuadere, cum & ipſe Dominus ſit, & inſeparabilia ſint opera Trinitatis. Dicit tamen [d]: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do*: non ut hoc conſilium alienum exiſtimemus a Domino, cum continuo ſequatur, & dicat, *tanquam miſericordiam conſecutus a Domino, ut fidelis eſſem*. Secundum Deum ergo dat fidele conſilium in eo Spiritu, de quo ait: *Puto autem, quod & ego Spiritum Dei habeam*. §. 2. Veruntamen aliud eſt Domini jubentis imperium, aliud conſervi ſecundum miſericordiam charitatis, quæ illi a Domino eſt inſpirata, atque donata, fidele conſilium. Aliud ibi facere non licet, hic autem licet: ita ſane ut ipſum licitum partim quidem expediat, partim vero non expediat. Expedit tunc, quando non ſolum per juſtitiam, quæ coram Domino eſt, permittitur, ſed etiam hominibus nullum ex hoc impedimentum ſalutis infertur; veluti cum dat conſilium non nubendi Apoſtolus virginibus (unde præceptum Domini ſe non habere teſtatur) licet aliud facere, id eſt, nubere, & minus, quam continentiæ, bonum tamen tenere nuptiarum: ipſumque licitum etiam expedit: quoniam in vetita, & illicita ruituram carnis infirmitatem ſic excipit honeſtate nubendi, ut neminem impediat ad ſalutem: quamvis magis expediret, magiſque honeſtum eſſet, ſi virgo conſilium, quo præceptum eam non compellit, arriperet. Tunc autem non expedit id, quod licitum eſt, quando permittitur quidem, ſed uſus ipſius poteſtatis aliis affert impedimentum ſalutis: ſicut eſt (unde jamdiu loquimur) diſceſſio fidelis conjugis ab infideli: quam non prohibet Dominus præcepto legis, quia coram illo injuſta non eſt: ſed prohibet Apoſtolus conſilio charitatis, quia infidelibus affert impedimentum ſalutis: non ſolum, quia pernicioſiſſime ſcandalizantur offenſi, verum etiam, quia cum in alia conjugia ceciderint viventibus eis, a quibus dimittuntur, adulterinis nexibus colligati difficillime reſolvuntur. §. 3. Ideo hic, ubi id, quod licet, non expedit, non poteſt dici, ſi dimiſerit infidelem, bene facit, ſi non dimiſerit, melius facit: ſicut dictum eſt [e]: *Qui dat nuptum, bene facit, & qui non dat nuptum, melius facit*: quoniam illud non ſolum utrumque pariter licet (unde ad nihil horum præcepto Domini quiſquam compellitur) ſed etiam utrumque expedit, aliud minus, aliud amplius. Unde ad id, quod amplius expedit, conſilio Apoſtoli [a], quicunque poteſt capere, provocatur. Hic autem, ubi de dimittendo, vel non dimittendo infidelis conjugio quæritur, utrumque quidem pariter licitum eſt per juſtitiam, quæ coram Domino eſt, & ideo nihil horum Dominus prohibet: ſed non utrumque expedit propter infirmitates hominum: & ideo id, quod non expedit, Apoſtolus prohibet, dante ſibi Domino liberum prohibendi locum: quia neque id, quod monet Apoſtolus, prohibet Dominus, neque id, quod prohibet Apoſtolus, jubet Dominus. Quod niſi ita eſſet, neque contra prohibitionem Domini Apoſtolus aliquid moneret, neque contra juſſionem ejus aliquid prohiberet. §. 4. Proinde in his duabus cauſis, una de nubendo, vel non nubendo, altera de infideli conjuge dimittendo, vel non dimittendo, aliquid ſimile invenitur in verbis Apoſtoli, & aliquid diſſimile. Simile quidem, quod ibi dicit [b]: *Præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*. & hic dicit: *Ego dico, non Dominus*. Quale eſt enim, *præceptum Domini non habeo*, tale eſt, *non dicit Dominus*: & quale eſt, *conſilium do*, tale eſt: *ego dico*. Illud autem diſſimile eſt, quia de nubendo, & non nubendo dici poteſt, hoc bene fieri, illud melius, quoniam utrumque expedit, minus unum [c], magis aliud: at vero de conjuge infideli dimittendo, vel non dimittendo, quoniam unum horum non expedit, aliud expedit, dici non oportet, qui dimittit, bene facit, & qui non dimittit, melius facit: ſed dici oportet, non dimittat; quia etſi licet, non expedit. Sic ergo poſſumus dicere melius eſſe infidelem conjugem non dimittere, quamvis liceat & dimittere: quemadmodum recte dicimus melius eſſe, quod & licet, & expedit, quam id, quod licet, & non expedit. §. 5. His [d] de cauſis factum eſt, ut exponens Domini ſermonem, quem prolixum in monte habuit, ubi ventum eſt ad quæſtionem de conjugibus dimittendis, vel non dimittendis, adhibitis etiam Apoſtolicis teſtimoniis dicerem, conſilium eſſe Apoſtoli, non præceptum Domini, ubi ait [e]: *Cæteris autem ego dico, non Dominus*, monens eos, qui haberent conjuges infideles, ut conſentientes habitare ſecum non dimitterent. Quod utique ideo monendum, non jubendum fuit, quia non tanto pondere prohibendi ſunt homines facere licita, quamvis non expediant, quanto pondere prohibenda illicita. Si autem alicubi Apoſtolus etiam illa, quæ jubenda ſunt, monere dignatus eſt, hoc fecit parcendo infirmitati, non præjudicando juſſioni. Unde ipſe [f] dixit [g]: *Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed ut filios meos chariſſimos moneo*: quid habet quæſtionis, ubi ait: *Ego dico, non Dominus*. Item ubi ait [h]: *Ecce ego Paulus dico vobis, quia ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit?* Nunquid etiam hic dixit: Ego dico, non Dominus? Non ſunt itaque iſta ſimilia: quia etiam illa, quæ jubet Dominus, non eſt indignum, neque contrarium, ſi eadem monet Apoſtolus. Monemus enim, quos charos habemus, ut faciant Domini præcepta, vel juſſa. Cum vero [i] ait: *Ego dico, non Dominus*, ſatis oſtendit, Dominum non prohibere, quod ipſe prohibebat. Prohibuiſſet autem Dominus, ſi eſſet illicitum. Ergo ſecundum ea, quæ ſupra diu diximus, multumque verſavimus, licitum erat per juſtitiam; ſed etiam licitum non erat faciendum propter liberam benevolentiam. §. 6. Tu [k] vero, cui placet ita non licere, quod non vetat Dominus, ſed Apoſtolus, quemadmodum non licet, quod vetat Dominus, cum exponere voluiſſes, quid ſibi vellet, quod ait: *Ego dico, non Dominus*, cum alloqueretur fideles, quibus eſſent conjuges infideles, dixiſti, quia Dominus juſſit, ne conjugia ſibimet diverſæ religionis

a *Sup. ead. in princ. Rom.* 14. b 1. *Cor.* 7. c *al. quando.* d *Ib.* e *Ib. c.* 19.

a 1. *Cor.* 7. b *Ib.* c *al. aliud.* d *Ib. c.* 20. *Lib.* 1. *de ſerm. Domini c.* 14. e 1. *Cor.* 7. f *al. ſi.* g 1. *Cor.* 4. h *Gal.* 5. i *al. ergo.* k *Ib. c.* 21.

Digitized by Google

gionis copularentur; & ipſum adhibuiſti teſtimonium Domini dicentis *a*: *Non accipies uxorem filio tuo de filiabus alienigenarum, ne traducat eum poſt Deos ſuos, & pereat anima ejus.* Addidiſti etiam verba Apoſtoli, ubi ait *b*: *Mulier alligata eſt, quamdiu vir ejus vivit, quod ſi mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt: cui vult, nubat: tantum in Domino.* Quod ita expoſuiſti, ut adjungeres, id eſt, Chriſtiano. Deinde ſecutus es, & addidiſti *c*. Hoc eſt ergo Domini præceptum tam in Veteri, quam in Novo Teſtamento, ut non niſi unius religionis, & fidei conjugia ſibi maneant copulata. Si hoc ergo eſt Domini præceptum tam in Veteri Teſtamento, quam in Novo, & hoc jubet Dominus, hoc docet Apoſtolus, ut non niſi unius religionis, & fidei maneant copulata conjugia; quare contra hoc Domini juſſum, contra doctrinam ſuam, contra præceptum Veteris, & Novi Teſtamenti jubet s Apoſtolus *d*, ut diverſæ fides conjugia maneant copulata? Quia Paulus, inquis, gentium prædicator, & Apoſtolus, jam in conjugio poſitos non ſolum monet, ſed etiam jubet, ut ſi unus, aut una e conjugibus crediderit, alterum, vel alteram non credentem, ſecum tamen habitare conſentientem, non dimitteret. His verbis tuis aliud hoc eſſe, aliud illud, ſatis evidenter oſtendis. Illud *e* enim de his conjugiis agitur, quæ ſibi primitus copulantur, ne nubat fœmina non *f* ſuæ religionis viro, vel ne vir talem ducat uxorem: id enim (ut dicis) jubet Dominus, docet Apoſtolus, utrumque præcipit Teſtamentum. Hoc autem diverſum eſſe quis abnuat? ubi agitur non de conjungendis, ſed de conjunctis? Ambo quippe unius, & ejuſdem infidelitatis fuerunt, quando conjuncti ſunt: ſed Evangelium cum veniſſet, alter ſine altera, vel altera ſine altero credidit. Si ergo aliud eſt hoc (quod ſine ſcrupulo ullius dubitationis apparet) cur fidelem cum infideli in conjugio permanere non & Dominus, ſicut Apoſtolus jubet? Niſi forte loco illo vacat, quod tam fidenter ipſe Apoſtolus ait *g*: *An vultis experimentum accipere ejus, qui in me loquitur Chriſtus?* Et utique Dominus eſt Chriſtus. §. 7. Intelligis ne, quid dicam? An in hoc explanando aliquanto diligentius immorabor? Attende, ut rem ipſam tanquam in conſpectu conſiderandam planiore ſermone ponamus. Ecce conjuges duo unius infidelitatis fuerunt, quando conjuncti ſunt. Nulla de his quæſtio eſt, quæ pertineat ad illam Domini juſſionem, doctrinamque Apoſtolicam, & præceptum Veteris, & Novi Teſtamenti, quo prohibetur fidelis cum infideli conjugium copulare. Jam ſunt conjuges, & ambo adhuc ſunt infideles, adhuc tales ſunt, quales fuerunt, antequam jungerentur, qualeſque conjuncti ſunt. Venit Evangelii prædicator, credidit eorum unus, aut una; ſed ita ut infidelis cum fideli habitare conſentiat. Jubet fideli Dominus, ne infidelem dimittat, an non jubet? Si dixeris, jubet, reclamat Apoſtolus: *Ego dico, non Dominus.* Si dixeris, non jubet, cauſam requiro. Neque illam mihi reſponſurus es, quam tuis literis indidiſti, quia Dominus prohibet fideles infidelibus jungi. Hic enim nullo modo eſt iſta cauſa. de jam junctis loquimur, non de jungendis. Si ergo tu cauſam non inveniſti, cur non vetet Dominus, quod vetat Apoſtolus: (cernis enim jam, ut exiſtimo, non eſſe ipſam, quam eſſe putaveras) vide, ne forte illa ſit, quæ mihi viſa eſt, & nunc proferenda, & nunc defendenda: ut ſcilicet illud intelligamus dicere Dominum, quod habet coram illo nullo modo tranſgredienda juſtitia, id eſt, quod ita jubet, aut vetat, ut aliud facere omnino non liceat.

Corr. Rom. ¶ 1 Jubet Apoſtolus,] *Quæ ſequuntur, uſque ad verſ.* jam in conjugio, *addita ſunt ex B. Auguſtino, quemadmodum, & in extremo ad verſ.* vide, ne forte, *uſque ad finem, ut ſit perfecta ſententia. Multa autem ſunt emendata ex eodem originali, cum manuſcriptis etiam exemplaribus, & Beda collata.*

a *Deut.* 7. b 1. *Cor.* 7. c *al. ciſti*. d 1. *Cor.* 7. e *Sent.* 4. *diſt.* 39. f *al. niſi*. g 2. *Cor.* 3.

4 pars. Gratian. *Contra invenitur in Concilio Toletano* IV. *cap.* 61.

C. X. *Niſi ad fidem Judæus acceſſerit, ſeparetur ab uxore fideli.*

JUdæi *a*, qui Chriſtianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Epiſcopo civitatis ipſius, ut ſi cum eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur. Quod ſi admoniti noluerint, ſeparentur: quia non poteſt infidelis in ejus permanere conjunctione, quæ jam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem. Filii autem, qui ex talibus nati exiſtunt, fidem, atque conditionem matris ſequantur. Similiter & hi, qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris, Chriſtianam ſequantur religionem, non Judaicam ſuperſtitionem.

Gratian. *Verum hoc ideo ſtatutum eſt, ne dum fidelis ſalutem quærit infidelis, potius ipſe cum eo infidelitatis perditionem inveniat. Unde in* eodem Concilio, *cap.* 59. *tam de filiis Judæorum, quam de cæteris ad fidem venientibus ſtatutum eſt, ut infidelium conſortia evitent.*

C. XI. *A parentum infidelium ſeparentur conſortio fideles filii, ne eorum involvantur erroribus.*

JUdæorum *b* filios, vel filias, ne parentum ultra involvantur erroribus, ab eorum conſortio ſeparari decernimus, deputatos *c* aut monaſteriis, aut Chriſtianis viris, aut mulieribus Deum timentibus, ut ſub eorum converſatione cultum fidei diſcant, atque in melius inſtituti tam in moribus, quam in fide proficiant.

C. XII. *Judæis ad fidem venientibus cum infideli nulla ſit communio.*

Item in eodem, *cap.* 62.

SÆpe *d* malorum conſortia etiam bonos corrumpunt; quanto magis eos, qui ad vitia proni ſunt? Nulla igitur ultra communio ſit Hebræis ad fidem Chriſtianam tranſlatis, cum his, qui adhuc in veteri ritu conſiſtunt: ne forte eorum participatione *e* ſubvertantur. Quicunque ergo ex his, qui baptizati ſunt, amodo infidelium conſortia non vitaverint, & hi Chriſtianis donentur, & illi publicis cædibus deputentur.

C. XIII. *Cum Judæis nec manducandum, nec habitandum, nec ab eis medicamentum accipiendum eſt.*

Item ex Sexta Synodo *f*, *cap.* 11.

NUllus *g* eorum, qui in ſacro ſunt ordine, aut Laicus azyma Judæorum manducet, aut cum eis habitet, aut aliquem eorum in infirmitatibus ſuis vocet, aut medicinam ab eis percipiat, aut cum eis in balneo lavet. Si vero quiſquam hoc fecerit, ſi Clericus eſt, deponatur, ſi Laicus, excommunicetur.

C. XIV. *Clerici, ſive Laici, vitent Judæorum convivia, nec eos ad ſua conſortia recipiant.*

Item ex Concilio Agathenſi *h*, *cap.* 40.

OMnes *i* deinceps Clerici, ſive Laici, Judæorum convivia evitent, nec eos ad convivium quiſquam accipiat; quia cum apud Chriſtianos communibus cibis non utantur, indignum, atque ſacrilegum eſt eorum cibos a Chriſtianis ſumi: cum ea, quæ Apoſtolo *k* permittente nos ſumimus, ab illis judicentur immunda, ac ſic inferiores incipiant eſſe Chriſtiani, quam Judæi, ſi nos, quæ

ab

a *Burch. l.* 4. *c.* 83. *Ivo p.* 1. *c.* 277. *Pann. l.* 1. *c.* 73. b *Burchardus, lib.* 4. *c.* 84. *Ivo p.* 1. *c.* 278. *Panner. l.* 1. *c.* 74. c *al. deputandos*. d *Burch. lib.* 4. *c.* 84. *Ivo p.* 1. *c.* 278. *Pann. l.* 1. *c.* 74. e *al. participio*. f *Apoſtolorum Can.* 60. g *Ivo part.* 13. *c.* 116. h *Concord. Veneticum, cap.* 12. i *Ivo part.* 13. *cap.* 117. k 1. *Timoth.* 4.

ab illis opponuntur, utamur, illi vero a nobis oblata contemnant.

5 pars. Gratian. *Ex his itaque evidenter colligitur, conjugium eſſe inter infideles. Illud vero Apoſtoli*: Omne a quod non eſt ex fide, peccatum eſt, *non ita intelligendum eſt, ut quicquid fit ab infidelibus, credatur eſſe peccatum; ſed omne, quod contra conſcientiam fit, ædificat ad gehennam. Unde Ambroſius* 1, Peccatum eſt, quod aliter fit, quam probatum eſt. §. 1. *Item Auguſtinus* a *ſuper eundem locum*; Omne, quod aliter fit, quam probatum eſt, peccatum eſt: non tamen omne, quod fit cum fide, bonum eſt. Ignorantia enim, quæ eſt ex culpa, nocet. *Hinc etiam Apoſtolus ait* b: Beatus, qui non judicat ſemetipſum in eo, quod probat, *id eſt, qui non facit damnabilem* 3 *ſemetipſum, aliter faciendo, quam probet eſſe faciendum. Vel, omne quod non eſt ex fide, dicitur eſſe peccatum; quia quicquid ex fide non fit, ut ad æternam valeat ſalutem, inutile reputatur apud Dominum. Unde Auguſtinus* c *ait*: Omnis infidelium vita peccatum eſt; nec valet eſſe bonum, quod fit abſque Deo 4. Ubi enim deeſt agnitio æternæ, & incommutabilis veritatis, falſa virtus eſt etiam in optimis moribus. §. 2. *Item cum dicitur*, non eſt vera pudicitia hominis infidelis cum conjuge ſua, *negatur pudicitia eſſe vera, quantum ad effectum, ad præmium videlicet æternæ ſalutis. Sicut* d *enim apud hæreticos ſacramenta negantur eſſe vera, non quantum ad formam, ſed quantum ad virtutem; ſic & virtutes negantur eſſe veræ apud infideles, non quia veræ in eis ſint, juxta illud Hieronymi*: Virtutibus 5 Romani promeruerunt imperium, *ſed quia effectu carent æternæ ſalutis*. §. 3. *Item illud Ambroſii* e: Non eſt putandum matrimonium, quod extra Dei decretum factum eſt; ſed cum cognoſcitur, eſt emendandum. *Non oſtendit conjugium non eſſe inter infideles. Nulla enim Domini præcepto gentiles prohibentur conjungi gentilibus. Nec ergo eorum conjugium extra Dei decretum fit. Illa itaque auctoritate jubentur ſeparari ab invicem, qui contra Dei, vel Eccleſiæ decretum copulati ſunt: utpote infide et cum fidelibus, vel conſanguinei cum conſanguineis, vel affines cum affinibus. Hi omnes, ſi ſibi invicem copulati fuerint, ſeparandi ſunt.*

Corr. Rom. ¶ 1 Unde Ambroſius,] *Referuntur verba gloſſæ ordinariæ in eum Pauli locum. Verba autem Ambroſii in eundem locum ſunt hæc*: Recte peccatum appellat, quod aliter fit, quam probatum eſt.

¶ 2 Item Auguſtinus] *Hæc non ſunt inventa apud B. Auguſtinum: ſed a verſ.* non omne, *uſque ad verſ.* nocet, *ſunt ex eadem gloſſa ordinaria ibidem.*

¶ 3 Damnabilem] *In gloſſa interlineari ibidem hæc leguntur*, qui non facit ſe damnabilem, nocendo aliis de ſuo bono.

¶ 4 Abſque Deo.] *Apud B. Auguſtinum, & in gloſſa ordinaria legitur*, & nihil eſt bonum ſine Summo bono. *Reliqua vero, ut apud Gratianum.*

¶ 5 Virtutibus] *Hæc non ſunt reperta apud B. Hieronymum. Sententia elici poteſt ex B. Auguſtino in quinto de civit. Dei, c. 12. uſque ad 15.*

C. XV. *Fideles infidelibus non ſunt conjugio copulandi.*

Hinc etiam idem Ambroſius *in libro de Patriarchis, lib. 1. de Abraham, c. 9.*

CAve f Chriſtiane, Gentili, aut Judæo filiam tuam tradere. Cave, inquam, gentilem, aut Judæam, atque alienigenam, hoc eſt, hæreticam, & omnem alienam a fide tua uxorem accerſas tibi. Prima conjugii fides, caſtitatis gratia eſt. *& infra.* §. 5. Si Chriſtiana ſit, non eſt ſatis, niſi ambo initiati ſitis ſacramento baptiſmatis. Simul ad orationem nocte vobis ſurgendum eſt, & conjunctis precibus obſecrandus Deus.

a Rom. 14. b *Ibidem.* c *In lib. Sent. ipſius, & Proſperi, c.* 106. *paulo aliter.* d *ſupr. ead. in princ. & c. ſic enim.* e *ſupr. ead. in princip.* f *Sent.* 4. *diſt.* 39.

C. XVI. *Cum hæreticis catholici non miſceant conjugia.*

Item ex Concilio Agathenſi *a, c.* 67.

NOn b oportet cum hominibus c hæreticis miſcere connubia, & vel filios, vel filias dare, ſed potius accipere, ſi tamen ſe profiteantur Chriſtianos eſſe futuros, & Catholicos.

C. XVII. *Chriſtiana communione careat, qui Judaicæ pravitati conjugali ſe vinculo ſociat.*

Item ex Concilio Urbanenſi *d.*

II. SI e quis Judaicæ pravitati conjugali ſocietate jungitur, ſive Chriſtiana Judæo, ſive Judæa Chriſtiano mulier carnali conſortio miſceatur, quicunque eorum tantum nefas admiſiſſe cognoſcitur, a Chriſtiano cœtu, atque convivio, & a communione Eccleſiæ protinus ſegregetur.

Corr. Rom. ¶ *Eadem ſententia quibuſdam verbis mutatis habetur in Concilio Arvernenſi, c.* 6. *Et ſimilia ſunt in Aurelianenſi II. c.* 19.

Gratian. *Item illud Auguſtini* f, Non eſt ratum conjugium, quod ſine Deo eſt: *non negat conjugium eſſe inter infideles. Conjugium enim aliud eſt legitimum, & non ratum: aliud ratum, & non legitimum: aliud legitimum, & ratum. Legitimum conjugium eſt, quod legali inſtitutione, vel provinciæ moribus contrahitur. Hoc inter infideles ratum non eſt, quia non eſt firmum, & inviolabile* 1 *conjugium eorum. Dato enim libello repudii, licet eis recedere ab invicem, & aliis copulari lege fori, non lege poli, quam non ſequuntur. Inter fideles vero ratum conjugium eſt, quia conjugia ſemel inita inter eos, ulterius ſolvi non poſſunt. Horum quædam ſunt legitima, veluti cum uxor a parentibus traditur, a ſponſo dotatur, & a Sacerdote benedicitur. Hæc talia conjugia, legitima & rata appellantur. Illorum vero conjugia, qui contemptis omnibus illis ſolemnitatibus ſolo affectu aliquam ſibi in conjugem copulant, hujuſmodi conjugium non legitimum, ſed ratum tantummodo eſſe creditur.*

Corr. Rom. ¶ 1 Inviolabile] *Sic in omnibus vetuſtis exemplaribus, quæ collata ſunt. In vulgatis legebatur*, & ideo violabile.

QUÆSTIO II.

QUod *vero uxore vivente alteram ducere non poſſit* 1, *teſtatur Scriptura* 2, *dicens*: Alioquin ſi diſceditis ab invicem, & volentes cohabitare dimittitis, & aliis vos copulaveritis, adulteri eritis, & filii veſtri, qui poſtea naſcentur, erunt immundi, id eſt, ſpurii.

Corr. Rom. ¶ 1 Non poſſit,] *In vulgatis ſequebantur hæc*, qui infidelem dimiſit, *quæ in manuſcr. exemplaribus non habentur.*

¶ 2 Scriptura,] *Hæc non ſunt verba ipſa Scripturæ, ſed in gloſſa ordinaria ex Ambroſio ad ea verba 1. Cor. 7.* alioquin filii veſtri, &c. *hæc leguntur*. Si dimittitis, invicem nolentes cohabitare, & aliis vos copulatis, adulteri eſtis, & filii veſtri ſpurii, & ideo immundi.

C. I. *Non poteſt quis poſt baptiſmum alteram ducere vivente ea, quæ ante baptiſmum ſibi fuerit virgo copulata.*

Item ex Concilio Meldenſi, *cap.* 1.

SI g quis habuerit uxorem virginem ante baptiſmum, vivente illa poſt baptiſmum, alteram habere non poteſt. Crimina enim in baptiſmo ſolvuntur, non conjugia.

a *Et in Laodicenſi, cap.* 31. b *Burchard. l.* 9. *cap.* 78. *Ivo part.* 8. *cap.* 204. c *al. omnibus.* d *al. Verbenenſi.* e *Sentent. ibid.* f *ſupr. ead. in principio.* g *ſupr. ead. q.* 5. *ſi quis. Concord. Tribur. Canc. cap.* 39. *Burch. lib.* 9. *c.* 61. *Ivo p.* 8. *c.* 197. *Pannorm. l.* 6. *c.* 98.

Digitized by Google

C. II. *Licet fideli aliam ducere uxorem, quam i Chriſtianæ fidei odio infidelis dimittit.*

Gregorius *autem contra teſtatur dicens.*

SI *a* infidelis diſcedit odio Chriſtianæ fidei, diſcedat. Non eſt enim frater, aut ſoror ſubjectus ſervituti in hujuſmodi. Non eſt enim dimiſſo propter Deum peccatum, ſi alii ſe copulaverit. Contumelia quippe Creatoris ſolvit jus matrimonii circa eum, qui relinquitur. Infidelis autem diſcedens & in Deum peccat, & in matrimonium: nec eſt ei fides ſervanda conjugii; qui *b* propterea diſcedit, ne audiret Chriſtum Deum 2 eſſe Chriſtianorum conjugiorum.

Corr. Rom. *Hæc non ſunt inventa apud B. Gregorium, ſed apud B. Ambroſium ad c. 7. 1. Corinth. eadem fere leguntur, plenius, atque aptius expoſita.*

¶ 1 Quam) *Sic etiam in vetuſtis: ſed ſi legeretur,* quem, *magis videretur reſpondere verbis ipſius capitis.*

¶ 2 Chriſtum Deum) *In loco indicato eſt,* ne auditet auctorem eſſe Chriſtianorum Deum conjugii.

Gratian. *Hic diſtinguendum c eſt, aliud eſſe dimittere volentem cohabitare, atque aliud, diſcedentem non ſequi. Volentem enim cohabitare licet quidem dimittere, ſed non ea vivente aliam ſuperducere* d: *diſcedentem vero ſequi non oportet, & ea vivente aliam ducere licet. Verum hoc non niſi de his intelligendum eſt, qui in infidelitate copulati ſunt. Cæterum ſi ad fidem uterque converſus eſt, vel ſi uterque fidelis matrimonio junctus eſt, & procedente tempore alter eorum a fide diſceſſerit, & odio fidei conjugem dereliquerit, derelictus diſcedentem non comitabitur* e *non tamen illa vivente alteram ducere poterit; quia ratum conjugium fuerat inter eos, quod nullo modo ſolvi poteſt.*

QUÆSTIO III.

UTrum vero bigamus ſit reputandus, qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt baptiſmum alteram, auctoritate Hieronymi patet. Ait enim ſuper epiſtolam Pauli ad Timotheum.

C. I. *Non eſt bigamus, qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt baptiſmum alteram.*

OPortet *e* Epiſcopum unius uxoris eſſe virum. Verum hoc poſt baptiſmum. Cæterum ſi ante baptiſmum habuit unam, & poſt baptiſmum habuerit aliam, non eſt reputandus bigamus, cui prorſus innovato per baptiſmum omnia vetera ſunt dimiſſa.

Corr. Rom. ¶ *Sententia hujus capitis habetur ſup. diſt. 26. c.* unius. *ex gloſſa ordinaria 1. ad Timotheum c. 3. B. autem Hieronymus hanc rem & in epiſt. ad Tit. c. 1. attigit, & in epiſt. ad Oceanum copioſe tractavit.*

C. II. *Non debet fieri Epiſcopus, qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt baptiſmum alteram.*

Auguſtinus vero contra teſtatur, & Innocentius. Ait enim Auguſtinus *ſuper epiſtolam Pauli ad Titum.*

ACutius *f* vero intelligunt, qui nec eum ordinandum cenſuerunt, qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt baptiſmum alteram. In baptiſmate enim crimina abolentur, non fœderatio conjugii diſſolvitur. Sicut illa, quæ cathecumena vitiata eſt, inter Dei virgines conſecrari non poteſt: ſic qui ante baptiſmum habuit unam, & poſt baptiſmum alteram, non niſi bigamus eſt reputandus. Amiſit enim quiddam non ad vitæ meritum, ſed ad ſignaculi ſacramentum.

Corr. Rom. ¶ *Sententia hujus capitis habetur in collectaneis Bedæ, & gloſſa ord. ad c. 1. epiſt. ad Titum, ut ſupr. 26. diſt. c.* acutius.

a *Sent. 4. diſt. 39. Gloſſ. 1. Cor. 7. ad illud* (*non eſt enim frater.*) b *al. quæ.* c *Sent. 4. diſt. 39.* d *al. ſuperinducere.* e *Sup. diſt. 26.* unius. f *Sup. diſt. 26. Acutius.*

Gratian. *Item Innocentius Rufo* a, *& Euſebio Epiſcopis Macedoniæ multis argumentis probat talem bigamum reputari. Quia ergo iſte, cujus cauſa in præſenti agitur, ante baptiſmum habuit unam, & poſt baptiſmum alteram, bigamus judicatur: & licet vitæ merito, & induſtriæ ſcientia polleat, tamen in Epiſcopum ordinari non poteſt.*

CAUSA XXIX.

C*Uidam mulieri nobili nuntiatum eſt, quod a filio cujuſdam nobilis petebatur in conjugem: præbuit illa aſſenſum. Alius vero quidam ignobilis, atque ſervilis conditionis nomine illius ſeipſum obtulit, atque eam in conjugem accepit. Ille, qui prius ſibi placuerat, tandem venit, eamque ſibi in conjugem petit. Illa ſe deluſam conqueritur, & a 1 prioris copulam aſpirat.*

1. *Hic primum quæritur, an ſit conjugium inter eos.*
2. *Secundo. Si prius putabat hunc eſſe liberum, & poſtea deprehendit illum eſſe ſervum, an liceat ei ſtatim ab illo d ſcedere.*

QUÆSTIO I.

QUod b *autem conjugium ſit inter eos, probatur hoc modo. Conjugium, ſive matrimonium eſt viri, & mulieris conjunctio, individuam vitæ conſuetudinem retinens. Item conſenſus utriuſque matrimonium facit. Quia ergo iſti conjuncti ſunt, ut individuam vitæ conſuetudinem conſervarent, quia uterque conſenſit in alterum, conjuges ſunt appellandi. §. 1. His ita reſpondetur. Conſenſus eſt duorum, vel plurium ſenſus in idem. Qui autem errat, non ſentit; non ergo conſenſit, id eſt, ſimul cum aliis ſentit. Hæc autem erravit; non ergo conſenſit: non itaque conjunx eſt appellanda, quia non fuit ibi conſenſus utriuſque, ſine quo nullum matrimonium eſſe poteſt. Sicut enim qui ordinatur ab eo, quem putat eſſe Epiſcopum, & adhuc eſt Laicus, errat, nec vocatur ordinatus, imo ab Epiſcopo adhuc eſt ordinandus; ſic iſta errans nulli eſt copulata conjugio, imo adhuc eſt copulanda. §. 2. Ad hæc, non omnis error conſenſum evacuat: Qui enim accipit in uxorem corruptam, quam putat virginem, vel qui accipit meretricem, quam putat eſſe caſtam, uterque errat, quia ille corruptam exiſtimat virginem, & iſte meretricem reputat caſtam. Nunquid* c *ergo dicendi ſunt non conſenſiſſe in eas? aut dabitur utrique facultas dimittendi utramque, & ducendi aliam? Verum eſt, quod non omnis error conſenſum excludit; ſed error alius eſt perſonæ, alius fortunæ, alius conditionis, alius qualitatis. Error perſonæ eſt, quando hic putatur eſſe Virgilius, & ipſe eſt Plato. Error fortunæ, quando hic putatur eſſe dives, qui eſt pauper, vel e converſo. Error conditionis, quando putatur eſſe liber, qui ſervus eſt. Error qualitatis, quando putatur eſſe bonus, qui malus eſt. Error fortunæ, & qualitatis conjugii conſenſum non excludit. Error vero perſonæ, & conditionis conjugii conſenſum non admittit. Si quis enim paciſceretur ſe venditurum agrum Marcello, & poſtea veniret Paulus dicens ſe eſſe Marcellum, & emeret agrum ab illo, nunquid cum Paulo convenit iſte de pretio, aut dicendus eſt agrum ſibi vendidiſſe? Item ſi quis promitteret ſe venditurum mihi aurum, & pro auro offerret mihi orichalcum, & ita me deciperet, nunquid diceret conſenſiſſe in orichalcum? Nunquam volui emere orichalcum, nec ergo aliquando in illud conſenſi, quia conſenſus non eſt, niſi voluntatis. Sicut ergo hic error materiæ excludit conſenſum, ſic & in conjugio error perſonæ. Non enim conſenſit in hunc, ſed in eum, quem putabat eſſe. §. 3. Sed objicitur: Jacob* d *non conſenſerat in Liam, ſed in Rachel: ſeptem ſiquidem annis pro Rachel ſervierat. Cum ergo ei ignorante Lia eſſet ſibi ſuppoſita, non fuit conjugium inter eos, ſi error perſonæ*

a *ſup. diſt. 26. deinde. & ſup. ead. q. 1. nunquid.* b *27. q. 2. in princ. c. 4. Sent. diſt. 30.* d *Gen. 29.*

Digitized by Google

ſonæ conſenſum excludis: quia, ut dictum eſt, non in eam conſenſerat, ſed in Rachel. His ita reſpondetur. Conſenſus alius eſt præcedens, alius ſubſequens. Præcedit conſenſus, quando ante carnalem copulam in individuam vitæ conſuetudinem uterque conſentit: ſubſequitur, quando poſt concubinalem, ſive fornicarium coitum conſentiunt in idem. Jacob ergo, & Liam non fecit conjuges præcedens conſenſus, ſed ſubſequens: nec tamen ex primo concubitu fornicarii judicantur, cum ille maritali affectu eam cognoverit, & illa uxoris affectu ſibi debitum perſolverit, putans lege primogenitarum, & paternis imperiis ſe ſibi jure copulatam. §. 4. Quod a autem error perſonæ nonnullos excuſet, auctoritate illa probatur, qua ſoror uxoris, utroque inſcio, ſorore videlicet, & marito, in lectum ejus iviſſe, & a viro ſuæ ſororis cognita perhibetur: quæ cum ſine ſpe conjugii perpetuo manere cenſeatur, ille tamen, qui cognovit eam per ignorantiam, excuſatur. Aliter etiam hoc probatur. Diabolus b nonnunquam ſe in Angelum lucis transformat, nec eſt periculoſus error, ſi tunc creditur eſſe bonus, cum ſe bonum ſimulat. Si ergo tunc ab aliquo ſimplici quæreret, an ſuæ beatitudinis vellet eſſe particeps, & ille reſponderet, ſe in ejus conſortium velle tranſire, nunquid dicendus eſt conſenſiſſe in conſortium diabolicæ damnationis, an non potius in participationem æternæ claritatis? Item, ſi quis hæreticorum, nomine Auguſtini, vel Ambroſii, vel Hieronymi, alicui catholicorum ſeipſum offerret, atque ad ſuæ fidei eum imitationem provocaret, ſi ille præberet aſſenſum, in cujus fidei ſententiam diceretur conſenſiſſe c? non in hæreticorum ſectam, ſed in integritatem catholicæ fidei, quam ille hæreticus ſe mentiebatur habere. Quia ergo hæc perſona decepta errore, non in hunc, ſed in eum, quem iſte ſe mentiebatur eſſe, conſenſit, patet, quod ejus conjunx non fuerit. §. 5. Error fortunæ, & qualitatis non excludit conſenſum: veluti, ſi quis conſentiret in prælaturam alicujus Eccleſiæ, quam putaret eſſe divitem, & illa eſſet minus copioſa: quamvis hic deciperetur errore fortunæ, non tamen poſſet renunciare prælaturæ acceptæ. Similiter, quæ nubit pauperi, putans illum eſſe divitem, non poteſt renuntiare priori conditioni, quamvis erraverit. Error qualitatis non excludit ſimiliter conſenſum: utpote ſi quis emerit agrum, vel vineam, quam putabat eſſe uberrimam, quamvis iſte erraret in qualitate rerum, rem minus fertilem emenda, non poteſt tamen venditionem reſcindere. Similiter qui ducit in uxorem meretricem, vel corruptam, quam putat eſſe caſtam, vel virginem, non poteſt eam dimittere, & aliam ducere.

QUÆSTIO II.

1 SEcunda quæſtio propoſita eſt de conditione, an liceat
2s *mulieri dimittere eum, quem putabat liberum, ſi poſtea illum invenerit ſervum. Quod vero mulieri non liceat a ſervo diſcedere, multis rationibus videtur poſſe probari. In d Chriſto enim Jeſu nec eſt Judæus, nec Græcus, nec ſervus, neque liber: ergo nec in conjugio Chriſtianorum. Eadem enim lege in fide Chriſti uterque regitur. Indifferenter enim ab e Apoſtolo dicitur omnibus:* Qui vult nubere, nubat in Domino. *Et iterum:* Mulier nubat, cui vult; tantum in Domino. *Non præcipitur, ut ingenua nubat ingenuo, ancilla ſervo; ſed qualibet earum, cui vult, nubat, dummodo in Domino.*

C. I. *Licet ſervo matrimonia contrahere.*

Item Julius Papa, *cap.* 4.

OMnibus f nobis unus eſt pater in cœlis, & unusquiſque dives & pauper, liber & ſervus, æqualiter pro ſe, & pro animabus eorum rationem reddituri g ſunt. Quapropter omnes, cujuſcunque conditionis ſint, unam legem (quantum ad Deum) habere non dubitemus. Si autem omnes 1 unam legem habent, ergo ſicut ingenuus dimitti non poteſt, ſic nec ſervus ſemel conjugio copulatus ulterius dimitti poterit.

Corr. Rom. ❡ *Caput hoc apud Burchardum, & Ivonem ſequitur poſt ultima verba capitis,* ſi quis ancillam. *infra eadem.*

❡ 1 Si autem omnes) *Hæc uſque ad finem habentur quidem in Pannormia, ſed non apud Burchardum & Ivonem, videnturque ipſius collectoris.*

C. II. *Ancillam in matrimonio ſuſceptam viro dimittere non licet.*

Item Zacharias Papa a

SI b quis liber ancillam in matrimonium acceperit, non habet licentiam dimittere eam, ſi conſenſu amborum conjuncti ſunt, excepta 1 cauſa fornicationis: ſed una lex deinceps erit per omnia & viro, & fœminæ.

Corr. Rom. ❡ 1 Excepta] *Hinc uſque ad finem non ſunt in Capitularibus, neque apud Ivonem, qui illa citat. Magiſter vero ſententiarum habet,* niſi ob fornicationem.

C. III. *Inter Patronum, & libertam conſtat eſſe matrimonium legitimum.*

Item Julius Papa.

SI c quis ancillam ſuam libertate donaverit, & in matrimonium ſibi ſociaverit, dubitatur d apud quoſdem, utrum hujuſmodi nuptiæ legitimæ eſſe videantur, an non. Nos itaque vetuſtam ambiguitatem decidentes, talia connubia legitima eſſe cenſemus e. Si enim ex affectu fiunt omnes nuptiæ, & nihil impium, & legibus contrarium in tali copulatione fieri poteſt, quare prædictas nuptias inhibendas exiſtimemus? f

a pars. Gratian. *His ita reſpondetur. Non negatur ingenuam poſſe nubere ſervo, ſed dicitur, quod ſi neſcitur eſſe ſervilis conditionis, libere poteſt dimitti, cum ſervitus ejus fuerit deprehenſa. Illud autem Apoſtoli, & Julii Papæ intelligendum eſt de his, quorum conditio utrique nota eſt. Hujus autem conditio mulieri incognita erat; non ergo præmiſſis auctoritatibus cogitur manere cum illo, ſed liberum illi eſſe oſtenditur vel manere, vel diſcedere.*

C. IV. *De eo, qui ancillam duxit in uxorem, quam putabat eſſe liberam.*

Unde in Concilio apud Vermeriam, *cui interfuit* Rex Pipinus, *ſtatutum eſt, cap.* 6.

SI g quis ingenuus homo uxorem ancillam alterius acceperit, & exiſtimat, quod ingenua ſit, ſi ipſa fœmina fuerit poſtea in ſervitute detecta 1, ſi eam a ſervitute redimere poteſt, faciat: ſi non poteſt, ſi voluerit, aliam accipiat. Si autem ancillam eam ſcierat, & collaudaverat, prout 2 legitimam eam habeat. Similiter & mulier ingenua de ſervo alterius facere debet.

Corr. Rom. ❡ *Scriptum eſt nomine totius univerſitatis Lovanienſis ad S. D. N. Gregorium XIII. extare in Bibliotheca B. Trudonis librum manuſcriptum ſub hoc titulo,* Excerpta decretorum, *in quo inter alia capitula iſtius Concilii apud Vermeriam habetur hoc, & ſequens caput.*

❡ 1 Detecta,) *Apud Magiſtrum legitur,* in ſervitutem dejecta: *apud Burchardum vero,* in ſervita: *quod verbum hoc eadem notione habetur l. 3. Capitularium, c. 28.*

❡ 2 Prout) *In aliquot vetuſtis codicibus eſt,* poſt ut, *itemque,* poſtea ut, *quemadmodum & apud Burchardum, & Ivonem.*

a *Infra 34. q. 1. & 2. c. In lectum* b *e. Cor. 11.* c *al. ceſſiſſe.* d *Gal. 2.* e *1. Corint. 7.* f. *Burch. l. 9. cap. 28. Ivo p. 8. c. 156. Pann. l. 6. c. 38.* g *al. daturi.*

a *Capit. lib. 6. cap. 94.* b *Sent. 4. diſtinct. 36. Ivo p. 8. c. 53.* c *Polyc. l. 6. tit. 4. Burch. l. 9. c. 28. Ivo p. 8. c. 156. Pannor. l. 6. c. 37.* d *al. dubitabatur.* e *al. cenſuimus.* f *alit. exiſtimaverimus.* g *4. Sent. diſt. 36. Burchard. l. 9. c. 26. Ivo. p. 8. c. 164. Pannor. l. 6. c. 42. & 111.*

Digitized by Google

C. V. *Nou licet mulieri dimittere, quem ſcieus ſervum, accepit in virum.*

Item ex eodem, c. 8. a

SI *b* ſœmina ingenua ecceperit ſervum, ſeiens quod ſervus eſſ.t, habeat eum; quia *1* omnes unum patrem habemus in cœlis. Una lex erit viro, & ſœminæ.

Corr. Rom. ¶ 1 Quia omnes unum patrem h. in c.] *Verbe hac non ſunt in Capitularibus, ueque epud Ivouem p. 8. c. 52. ubi ipſa citet capituleria. Suut temeu epud eundem c. 164. ubi reſert ex Concilia epud Vermeriem, quemadmodum nuuc Gratianus.*

C. VI. *Servitutis occeſione dimitti non velet, quæ poſt contraverſiam ſtetuꝫ ſe in libertetem eſſeruerit.*

Item Gregorius *lib. 6. epiſt. 1. ſcu cep. 165. ed Fortunatum Epiſcopum.*

CUjus rei ceuſa cum matre ſua huc compulſa anno præterito præſentium venerit letrix, freternites tua ceutius *c* nnvit, quiâ *d* ſcilicet maritus ſuus veſter Cletieus ob hnc, quod de ſervili fuerat conditione pulſata, a ſuo naſcitur eem remnviſſe cnnſortio, voſque hic poſitos aſſerunt promiſiſſe, ut ſi prnbare ſe liberam, adjuvante Dominn, valuiſſet, ſun eam vos cnnjugio reſormaretis. Fraternites igitur veſtra cognoſcet, quod revelante Den libertatis auctore, approbata ſit libera, nulleque io ea macula ſervilis inventa eſt. His ergo cognitis, ſine mora aliqua ſuo per vos eam volumus marito reſtitui, nec ulterius idem vir ejus argumenta ſibi oceaſionis *e* exquirat, quibus eam poſſit abjicere. Nam ſi a vobis (quod non credimus) minime fuerit adimpletnm, eamque recipere forte diſtulerit, nos illud cognoſcatis cum diſtricta vindicta correcturos.

Gretian. *Cum dicitur f:* ſeiens illum ſervum, *datur intelligi, quod ſi neſcires illum ſervum eſſe, ueu cogitur cum eo menere. Quæ ergo hæc & perſouæ, & canditionis dolum paſſa eſt, non cagitur edhærere ei, cujus freude decepta eſt: ſi vera liberum acceperit, & ille, ut ceuſam præſtet diſſidii, ſe elicujus ſervum fecerit, uec ille uxorem dimittere, uec illa ob vinculum conjugii iu ſervitutem redigi poterit.*

C. VII. *Occaſione conditionis doloſe mutetæ, vir non diſcedat ab ea, quem libertatis tempore ecceperit.*

Unde in Triburienſi Concilio.

PErlatum *g* eſt ed ſenctam Synodum, quod quidam ingenuus ingenuam accepit uxorem, & poſt filiorum procreationem occaſione divortii cujuſdam ſervum ſe fecit, utrum neceſſerio mulierem tenere debeat: & ſi tenuerit, utrum illa quoque ſecundum ſecularem legem ſervituti ſubjici debeat, quæſitum eſt 1. Judicatum eſt, uxorem minime debere dimitti, non tamen ob Chriſti legem mulierem in ſervitutem redigi: dum ille non ex conſenſu conjugis ſe ſervum fecerit, quem liberum ipſa maritum acceperat.

Corr. Rom. ¶ 1 Quæſitum eſt.] *Hæ duæ voces abſunt a cæteris collectoribus præter Megiſtrum. Lex vera ſecularis, cujus hic mentio ſit, eſt inter leges Longoberderum, ut in gloſſa dicitur.*

Gretian. *Quæritur etiem, ſi ſervus uuius, elterius ancillam ecceperit, an ſit conjugium inter eos?*

a *Et Cepitul. lib. 5. c. 18. Sent. 4. ibidem. Burcherd. l. 9. cap. 27. Ivo pert. 8. c. 52. & 165. Peunorm. lib. 6. c. 42.* c *al. ecutius.* d *al. quem quia] orig. & alie verborum ducta.* e *al. aliquo occaſione.* f *Supre, eadem, ſi ſœmine. Sentent. ibid.* g *Sent. 4. diſtinct. 36. Burch. l. 9. c. 75. Ivo pert. 8. c. 212. Pann. lib. 6. cep. 99.*

C. VIII. *Legitima ſervorum conjugie ſue euctoritate Domini uon dirimant.*

De his ita ſtatutum eſt in Concilio Cabilonenſi II. a *cap.* 30.

DIctum *b* eſt nobis, quod quidam legitima ſervorum conjugia *c* poteſtativa quadem præſumptione dirimant, non attendentes illud Evangelieum *d: Quod Deus conjunxit, homo neu ſeparet.* Unde nobis viſum eſt, ut conjugia ſervorum non dirimantur, etiamſi diverſos Dominos habeant, ſed in uno conjugio permanentes Dominis ſerviant ſuis. Et hoc in illis obſervendum eſt, ubi legalis conjunctio fuit, & per voluntatem Dominorum.

CAUSA XXX.

Q*Uidam populorum frequentia impeditus, filium ſuum de baptiſmate ſuſcepit, dum crederet ſe alienum ſuſciperes uxor autem ejus, dum ceilide vellet ſuſcipere proprium, ſuſcepit alienum: quem vir edoptevit ſibi in filium, & ex uxore ſibi filia naſcitur, quem filia ſuo edoptiva, ſpirituali uxoris, dum uterque eſſet iu cunabulis, tredidit. Poſt triennium uxor moritur, & compater ejus relictem compatris uxoris ſuæ vir clam ſibi deſpouſevit: eliquantulum temporis effluxit, & alius eem publice duxit iu uxorem.*

1. *Quæritur primum, au uxori ſuæ debitum reddere valcet, qui proprium filium de ſacra baptiſmate ſuſcepit.*
2. *Secunda, an ſponſelia contrahautur inter infantes.*
3. *Tertio, an ſpirituales, vel adaptivi filii naturelibus copulari valeant.*
4. *Querta, en uxorem compatris uxoris ſuæ elicui ducere liceet.*
5. *Quinto, an clendeſtiue deſponſatio manifeſtæ præjudicet.*

QUÆSTIO I.

1 Q*Uod outem proprium filium in ſpiritualem ſibi trenſferens, uxori ſuæ debitum reddere non valeat, ratione, & auctoritete probatur. Nulla euim auctoritate permittitur, ut quis commatri ſuæ cernaliter copuletur. Hic eutem uxorem ſuem ſibi commatrem effecit: non ergo illi ulterius carnaliter copulari poterit.*

C. I. *Separentur viri ab uxoribus, qui aliqua caſu natas proprias corem Epiſcopo tenent.*

Hinc Deuſdedit *Sanctæ Romanæ Eeclesiæ Epiſcopus ſcribit Gordiene Hiſpelenſit 1 Eeclesiæ Epiſcopo, & fretri cheriſſimo.*

PErvenit *e* ad nos Diaconus veſter, ſanctitatis veſtræ epiſtolam deferens, quod quidam viri, & mulieres præterito ſabbetho paſchali die, præ magno populorum incurſu, neſcientes proprios filios ſuſcepiſſent ex lavacro ſancto. Cupis ergo ſcire, ſi pro tali accidenti ratione debeant viri, ac mulieres ad proprium uſum redire, an non. Nos vero mœſti ex hac re inquiſivimus priorum Patrum noſtrorum dicta. Invenimus autem in archivis hujus Apoſtolicæ ſedis, jam talia contigiſſe in Eccleſiis Iſauriæ, Epheſiorum, ſimulque Hieroſolymæ, aliarumque civitatum a. Epiſcopis etiam earum civitatum ab hac Apoſtolica ſede volentibus ſcire, utrum viri, ac mulieres redirent ad proprium torum, beatæ memoriæ ſanctiſſimi Petres, Julius,

a *Et in Capit. adjectis, cep. 55.* b *Sent. ibid. B. Burch. l. 9. c. 29. Ivo p. 16. c. 335. & pert. 8. c. 167. Pann. l. 6. c. 40.* c *al. matrimonio.* d *Matth. 19.* e *Sent. 4. diſt. 42. Polycarl. 6. tit. 4. Anſelm. l. 10. c. 29. Burch. l. 17. c. 44. Ivo pert. 1. cap. 305. Pannorm. lib. 6. c. 127.*

Digitized by Google

Julius, Innocentius, & Celeſtinus cum Epiſcoporum plurimorum, & Sacerdotum conſenſu *a* in Eccleſia Apoſtolorum Principis prohibentes talia præſcripſerunt, & confirmaverunt, ut nullo modo ſe in conjugio reciperent mulieres, ac viri, quicunque *b* aliqua ratione ſuſceperint natos proprios, ſed ſepararent ſe, ne ſuadente diabolo tale vitium inoleſcat. Scitis, quia quomodo ſunt ſeptem dona Spiritus Sancti, ita ſunt ſeptem dona baptiſmi a primo 3 pabulo ſacrati ſalis, & ingreſſu Eccleſiæ, uſque ad confirmationem Sancti Spiritus per chriſma. Ab hoc ergo primo Spiritus Sancti dono uſque ad ſeptimum nullus Chriſtianus ſuam commatrem in conjugium ſuſcipere debet. Et qui præſumpſerit, tamdiu vinculo anathematis religetur, donec pœnitentiam digne egerit.

Corr. Rom. § 1 Hiſpalenſis] *In fragmento hujus epiſtolæ, quod eſt in tomis Conciliorum, legitur*, Hiſpaniarum: *apud Anſelmum vero, ac Burchardum*, Hiſpanienſis.

§ 2 Civitatum.] *Varie hic locus legitur in vetuſtis codicibus, & apud collectores: aptatus autem præcipue ex Anſelmo eſt.*

§ 3 A primo] *Idem factum eſt in hoc loco ex eodem Anſelmo, Burcharde, & fragmento epiſtolæ. Similia etiam leguntur apud Petrum Damianum in invectione in Epiſcopum, Monachos ad ſeculum revocantem.*

C. II. *Ab uxore ſeparetur, qui filiaſtrum ſuum coram Epiſcopo tenuit.*

Item ex Concilio apud Vermerias *c*, *cap.* 3.

1 SI *d* quis filiaſtrum, vel filiaſtram ſuam ante Epiſcopum tenuerit ad confirmationem, ſeparetur ab uxore ſua, & nunquam aliam accipiat.

Corr. Rom. § *Burchardus, & Ivo part. 9. c. 80. citant ex Concilio apud Vermerias, & ab univerſitate Lovanienſi ſcriptum fuit in excerptis decretorum Bibliothecæ B. Trudonis, citari ex eodem Concilio. Idem autem Ivo part. 1. cap. 302., & Magiſter ſententiarum citant ex Capitularibus, ubi extat lib.* 5. *c.* 5.

2 pars. Gratian. *Econtra vero ſcribit* Nicolaus *Salonitano e Epiſcopo, dicens:*

C. III. *Non ſeparetur a viro quæ filiaſtrum ſuum de ſacro fonte levavit.*

NOſſe *f* deſideras, utrum mulier, quæ viri filium ex alia fœmina genitum de ſacro fonte levaverit, poſtmodum poſſit cum eodem viro copulari. Quos ideo jungi poſſe decernimus, quia ſecundum ſacros canones, niſi amborum conſenſu, nullius religionis obtentu debet conjunx dimittere conjugem. Pertinet autem ad ingens uxoris exitium, quæ habens odio virum, vel infirmitatem ejus non conſiderans, quaſi cauſa pietatis operatur impietatem: maxime cum Apoſtolus *g* præcipiat: *Nolite*, inquiens, *fraudare invicem, niſi ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.* Ergo ſi non ex conſenſu utriuſque conjugis hoc factum eſſe probatur, non fraudentur invicem, ſed revertantur in idipſum: præſertim cum dicat Apoſtolus, *Uxor ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: & vir poteſtatem ſui corporis non habet, ſed mulier.*

a *al.* conventu. b *al. qui quacunque ratione.* c *Et Capit. lib.* 5. *c.* 5. *Et in Moguntino* 1. *c.* 55. d *Sent. ibid. Burch. l.* 17. *cap.* 2e. *Ivo p.* 1. *c.* 302. *& p* 9. *c.* 80. *Pann. l.* 6. *c.* 125. e *al. Salamonio.* f *Sentent.* 4. *diſt.* 42. *Ivo p.* 1. *c.* 136. *Pann. l.* 6. *c.* 124. *Diſtinct.* 28. *ſi quis docuerit. & diſtinct.* 31. *quicunque.* g 1. *Cor.* 7.

C. IV. *Non ſeparetur a viro, ſed pœnitentiam agat, quæ filium ſuum coram Epiſcopo fraudulenter tenuit.*

Item ex Concilio Cabilonenſi II. *cap.* 31.

DIctum *a* eſt nobis, quaſdam fœminas deſidioſe, quaſdam vero fraudulenter, ut a viris ſuis ſeparentur, proprios filios coram Epiſcopis ad confirmandum tenuiſſe. Unde nos dignum duximus, ut ſi qua mulier filium ſuum deſidia, aut fraude aliqua coram Epiſcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam ſuam, aut propter fraudem, quamdiu vivet, agat pœnitentiam; a viro tamen ſuo non ſeparetur.

C. V. *Separentur, & gravi pœnitentia plectantur, qui filiolam ſuam, vel ſpiritualem matrem ducunt in uxorem.*

Item ex Concilio Moguntinenſi, *c.* 10. *in clauſtro ſancti Albani habito.*

DE eo *b*, quod interrogaſtis, ſi aliquis filiolam ſuam in uxorem duxit, & de eo, qui cum commatre ſpirituali concubuit, & de eo, qui filium ſuum baptizavit, & uxor *c* ejus eum de fonte ſuſcepit, hac cauſa, ut diſſidium *d* conjugii fieret, ſi poſtea in tali copulatione poſſint permanere: de talibus ſic reſpondendum eſt. Si filiolam, aut commatrem ſuam aliquis in conjugium duxerit, ſeparandos eſſe judicamus, & gravi pœnitentia plectendos. Si autem conjuges legitimi, unus, aut ambo, ex induſtria fecerint, ut filium ſuum de fonte ſuſciperent, ſi innupti permanere voluerint, bonum eſt: ſin autem, gravis pœnitentia inſidiatori injungatur, & ſimul maneant: & ſi prævaricator conjugii ſupervixerit, acertima pœnitentia mulctetur, & ſine ſpe conjugii maneat.

C. VI. *Non ſeparentur ab uxoribus, qui filiaſtros ſuos coram Epiſcopo tenent.*

Item Nicolaus Papa *Rodulpho Bituricenſi Epiſcopo.*

DE *e* his, qui filiaſtros ſuos ad confirmationem coram Epiſcopis tenent, id eſt, qui filios uxoris ſuæ de viro priori, dum chriſmantur ab Epiſcopis, ſuper ſe ſuſtinent, ſi inſcientia *f*, ſicut aſſeris, fiat, licet ſit peccatum, non tamen uſque ad ſeparationem conjugii puniendum eſt: lugeant tamen, & digna pœnitentia hoc diluentes Domino dicant *g*: Delicta ignorantiæ noſtræ ne memineris.

C. VII. *Non ſeparetur ab uxore, qui neceſſitatis cauſa filium ſuum baptizavit.*

Item Joannes Papa VIII. *Anſelmo Lemovicinæ Eccleſiæ Epiſcopo.*

Ad *h* limina beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum Principum hic præſens homo, nomine Stephanus, orationis cauſa veniens, noſtro præſulatui ſuggerendo innotuit, quod filium ſuum in extremo vitæ poſitum, necdum baptiſmatis unda lotum, abſentia ſcilicet Sacerdotum, neceſſitate cogente baptizaſſet, eumque ipſe propriis manibus retinendo ſuſcepiſſet: atque pro hujus rei negotio notitiæ tuæ patefacto, reverentia tua, quaſi rectitudinis zelo flagrans, præfatum hominem a ſua conjuge judicaverit ſeparandum. Quod fieri nullatenus debet, dicente Scriptura *i*, a Domino junctam eſſe viro uxorem, &. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Unde & Dominus in *k* Evangelio, non dimittere poſſe uxorem ſuam, niſi cauſa fornicationis, apertiſſime jubet. Quapropter & nos tantæ auctoritatis juſſione præcipue freti, dicimus omittendum *s* eſſe, & inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit. Nam hoc baptizandi opus Laicis fidelibus juxta canonicam auctoritatem *l*, ſi neceſſe

a *Sentent. ibid. Burch. l.* 17. *c.* 23. *Ivo p.* 9. *c.* 81. *Pann. l.* 7. *c.* 65. b *Sentent. ibid. Burch. l.* 17. *c.* 24. *Ivo p.* 9. *c.* 82 *Pann. l.* 7. *cap.* 66. c *al. cujus uxor.* d *al. diſcidium.* e *Ivo p.* 1. *c.* 304. *Pannor. lib.* 6. *cap.* 126. f *al. ſi inſcientia, ut aſſeritur, fit.* g *Pſalm.* 24. h *Sent. ibid. Polyc. lib.* 6. *tit.* 4. *Anſel. lib.* 10. *c.* 30. *Ivo part.* 1. *c.* 306. i *Proverb.* 19. *juxta* 70. k *Matth. c.* 19. l *al. ſanctionem.*

ceſſe fuerit facere, libere conceditur. Unde ſi ſupradictus genitor filium ſuum corpore morientem aſpiciens, ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret, ſacri unda baptiſmatis lavit, ut eum de poteſtate auctoris mortis, & tenebrarum eriperet, & in regnum Chriſti jam regnaturum *a* ſine dubitatione tranſmitteret, bene feciſſe laudatur: & idcirco ſuæ uxori ſibi jam legitime ſociatæ, impune, quandiu vixerit, judicamus manere conjunctum, nec ob hoc contra præfatas auctoritates divinas aliquatenus ſeparari debere *b*.

Corr. Rom. ¶ *Epiſtola Joannis VIII., ex qua ſumptum eſt hoc caput, extat in Bibliotheca Vaticana, ſcripta Anſelmo Lemovicinæ Eccleſiæ Epiſcopo, & ex Concilio Ticinenſi, tempore ejuſdem Joannis cum Legatis ipſius, & magna parte Epiſcoporum Italiæ, & Galliæ habito, in ſubſcriptionibus eſt*, Anſelmus Lemovicenſis Eccleſiæ Epiſcopus. *Itaque emendatum eſt*, Lemovicinæ, *cum antea legeretur*, Lemoſinæ.

¶ 1 Omittendum) *Sic emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, epiſtola ipſa, & Ivone, infra etiam 34. q. 1. & 2. c. 1. Leo eiſdem verbis utitur*, omittendum eſt, & inculpabile judicandum, *quem imitari videtur Joannes voluiſſe. In vulgatis erat*, dimittendam non eſſe.

3 ps Gratian. *Filia c dicitur ſpiritualis non ſolum ejus, qui accipit, ſed etiam ejus, qui trinæ merſionis vocabulo eam ſacro baptiſmate tingit. Dicitur etiam ſpiritualis filia Sacerdotis, quæ ei peccata ſua confitetur. Harum omnium flagitioſa conjunctio eſt, & eadem pœna plectenda.*

C. VIII. *Pac pœnitentia ei indicitur, qui ſpiritualem filiam, & pœnitentialem ſuam violare monſtratur.*

Unde Symmachus Papa *ait*.

OMnes *d*, quos in pœnitentia ſuſcipimus, ita noſtri ſunt ſpirituales filii, ut & ipſi, quos vel nobis ſuſcipientibus, vel trinæ merſionis vocabulo mergentibus, unda ſacri baptiſmatis regeneravit. Sylveſter quoque docens admonet unumquemque Sacerdotem, ut nullus cauſa fornicationis ad ſuam pœnitentialem accedat: quia ſcriptum eſt: *Omnes, quos in pœnitentia accipimus, ita filii noſtri ſunt, ut in baptiſmate ſuſceptos.* Quapropter hoc ſcelus ſi quis perpetraverit, non ſolum dignitatis honorem amittat, verum etiam uſque ad exitum vitæ ſuæ jugi pœnitentiæ ſe ſubdat.

C. IX. *De eodem.*

Item Celeſtinus.

II. SI *e* quis Sacerdos cum filia ſpirituali fornicatus fuerit, ſciat ſe grave adulterium commiſiſſe. Idcirco fœmina, ſi Laica eſt, omnia derelinquat, & res ſuas pauperibus tradat, & converſa in monaſterio Deo uſque ad mortem ſerviat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando duodecim *f* annis pœniteat, poſtea vero ad monaſterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ ſuæ Deo ſerviat.

C. X. *De eodem.*

Item *g*.

NOn *h* debet Epiſcopus, aut Presbyter commiſceri cum mulieribus, quæ ei ſua fuerint confeſſæ peccata. Si forte (quod abſit) hoc contigerit, ſic pœniteat, quomodo de filia ſpirituali, Epiſcopus quindecim annos, Presbyter duodecim, & deponatur: ſi tamen in conſcientiam populi devenerit.

Gratian. *His itaque auctoritatibus apparet, quod ſive proprium, ſive tantummodo viri filium mulier de ſacro fonte ſuſceperit, non ideo a viro ſuo eſt ſeparanda. Quod & de viro ſimiliter intelligi oportet.*

a *al. regeneraturum.* b *al. debuiſſe.* c *Sent. ib.* d *Sent. ib.* e *Polyc. l. 4. t. 39.* f *al. quindecim.* g *al. Idem.* h *Polyc. ib.*

QUÆSTIO II.

S*Ponſalia ante ſeptennium contrahi non poſſunt. Sola enim conſenſu contrahuntur, qui intervenire non poteſt, niſi ab utraque 1 parte id intelligatur, quod inter eos agitur. Probatur ergo ſponſalia non poſſe contrahi inter pueros, quorum ætatis infirmitas conſenſum non admittit. Teſtatur hoc idem* Nicolaus Papa *dicens.*

Corr. Rom. ¶ 1 Utraque] *Sic eſt emendatum ex pleriſque vetuſtis, cum antea legeretur*, alterutra. *Utriuſque enim conſenſus eſt neceſſarius.*

Cap. Unic. *Ante tempus conſentiendi conjugium contrahi non poteſt.*

UBi *a* non eſt conſenſus utriuſque, non eſt conjugium. Ergo qui pueris dant puellas in cunabulis, & e converſo, nihil faciunt, niſi uterque puerorum, poſtquam venerit ad annos diſcretionis, conſentiat 1, etiamſi pater, & mater hoc voluerint, & fecerint.

Corr. Rom. ¶ *In decretalibus tit. de deſponſatione impub. c. 2. habetur initium hujus capitis, & adjiciuntur alia ex eo Nicolai reſcripto.*

¶ 1 Conſentiat] *In vulgatis codicibus ſequitur*, nec eſt conjugium, niſi ſit conſenſus utriuſque: *quæ verba abſunt a pleriſque manuſcriptis.*

QUÆSTIO III.

1 ps QUod b *autem ſpirituales, vel adoptivi filii naturalibus copulari non poſſint*, Nicolaus Papa *reſpondens ad conſulta Bulgarorum cap. 2. teſtatur, ita dicens.*

C. I. *Qui de ſacro fonte ſuſcipitur, filius eſt ejus, a quo ſuſcipitur.*

ITa *c* diligere debet homo eum, qui ſe ſuſcipit de ſacro fonte, ſicut patrem. *Item.* §. 1. Eſt inter fratres, & filios ſpirituales gratuita, & ſancta communio, quæ non eſt dicenda conſanguinitas, ſed potius habenda ſpiritualis proximitas. Unde inter eos non arbitramur poſſe fieri quodlibet legale conjugium: quandoquidem nec inter eos qui natura, & eos, qui adoptione filii ſunt, venerandæ Romanæ leges matrimonia contrahi permittunt. *Item.* §. 2. Si ergo inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio jungit, quanto potius a carnali oportet inter ſe contubernio ceſſare, quos per cœleſte ſacramentum regeneratio Sancti Spiritus vincit? Longe igitur congruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quem gratia divina potius, quam quem humana voluntas, ut filius patris mei, vel frater meus eſſet, elegit: prudentiuſque ab alterna corporis commiſtione ſecernimur.

C. II. *Filia ſpiritualis carnali filio nullo modo nubere poteſt.*

Item Zacharias *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Reverendiſſimo Theodoro Epiſcopo Eccleſiæ Ticinenſis.*

PItacium *d* nobis tua veneranda fraternitas obtulit, per quod ſciſcitari curaſti, ſi liceat filio, cujus pater alterius filiam ex ſacro baptiſmate *e* ſuſceperit, ſuſceptam, id eſt, ſpiritualem ejus patris filiam (quod dici crudele eſt) in matrimonio accipere, quod apud te communiter aſſeruiſti contigiſſe. §. 1. Sed bene tua ſancta fraternitas compertum habet, quod Dominus præceperit per Moyſem

a *Ext. de deſponſ. impub. c. 2. Pann. l. 6. c. 122.* b *Sent. 4. diſt. 42.* c *Sent. ib. Ivo p. 2. c. 135. & p. 9. c. 34. Pann. l. 6. c. 123. Ivo ſerm. 1. de rebus Eccleſiaſt.* d *Polyc. l. 6. t. 4. Anſ. l. 10. c. 127. Ivo p. 1. c. 307. Pann. l. 6. c. 128.* e *al. fonte.*

Muyſem, *a* dicens: *Turpitudinem 1 patris tui, vel matris, vel ſororis non revelabis; turpitudo enim tua eſt*. Cum *2* ergo a propria conſanguinitate jubemur abſtinere, multo magis a ſpirituali noſtri patris filia, omni excuſatione, aut argumento ſepoſitu, ſub nimia diſtrictione nos cavere convenit: ne in iram divini examinis incidat, ſi quis tali ſacinore miſtus, minime reſtrinxerit fræna luxuriæ. Unde & omnes 3 omnino cavendi ſunt a tali ſceleris commiſtione, ne in perpetuum pereant; ſed hunc, qui hujus pernicioſæ temeritatis auctor, animæ ſuæ ſalutem deſpiciens, impiiſſimo ſe miſcuit matrimonio, per omnia tua fraternitas ſtudeat ſeparare, & pœnitentiæ digne ſubmittere, quatenus ab æterna erutam *b* damnatione animam ejus lucreris.

Corr. Rom. ¶ 1 Turpitudinem) *In decretis Zachariæ* [*quæ ſunt in vetuſto codice*], *& apud Anſelmum, & Ivonem habentur omnia, ut in cap.* 18. *Levitici*.

¶ 2 Cum ergo) *In eiſdem decretis ſic legitur*: Turpitudinem enim non revelare dicitur, dum a propria conſanguinitate præcipimur abſtinere. Multu magis &c.

¶ 3 Unde & omnes) *Apud Anſelmum eſt:* Unde & omnes omninu cavendæ ſunt talis ſceleris commiſtiones.

C. III. *Filio ſuo filiam, quam de ſacro fonte ſuſcepit, nullus tradere audeat.*

Item Zacharias, & Deuſdedit.

NOn *c* oportet filiam, quam de ſacru ſonte ſuſceperit, aliquando filio ſuo in matiimunium tradere; quia in divina ſententia germani eſſe inveniuntur. Si quis tali facinore commiſtus minime reſtrinxerit fræna luxuriæ, ab Eccleſia catholica abuminabitur. Sed ſi converſus fuerit, poſt ſeparationem ſeptem annis pœnitentiam gerat. Conſciis ſimul cum auctore *d* ſit iſta conditio: id eſt, ſimul cum cooperatoribus, & conſentientibus pœniteat.

2 pars. Gratian. *Filii vero, ſive ante compaternitatem, ſive poſt nati fuerint, licite conjungi poſſunt.*

C. IV. *Filii, vel filiæ ante, vel poſt compaternitatem geniti, legitime conjungi poſſunt.*

Unde Urbanus *ſcribit Vitali Presbytero Brixienſi dicens.*

SUper *e* quibus conſulit nos tua dilectio, hoc videtur nobis ex ſententia reſpondendum, ut & baptiſmus ſit, ſi inſtante neceſſitate fœmina puerum in nomine Trinitatis baptizaverit, & quod ſpiritualium parentum filii, vel filiæ, ante, vel poſt compaternitatem geniti, poſſunt legitime conjungi, præter illam perſunam, per quam compatres ſunt effecti.

C. V. *Qui ex compatre, vel commatre poſt ſuſceptos filios de fonte nati fuerint, conjungi non poſſunt.*

Paſchalis *vero ſecundus poſt compaternitatem genitos copulari prohibens, ſcribit Rhegino Epiſcopo.*

POſt *f* ſuſceptum vero de fonte filium, vel filiam ſpiritualem, qui ex compatre, vel commatre nati fuerint, matrimunio conjungi non poſſunt; quia leges ſeculi non emancipatos adoptivis prohibent copulari.

Corr. Rom. ¶ *Anſelmus lib.* 10. *c.* 34. *refert fere integram hanc epiſtolam, itemque Polycarpus, cujus initium eſt in c.* poſt uxoris. *infra ead. q.* 4. *& continenter poſt illud ſequitur hoc caput, & deinceps c.* porro duorum *infra* 35. *q.* 2. *&* 3. *ipſius vero epiſtolæ auctorem & ipſi citant Paſchalem ſecundum*.

Gratian. *Idem ex g lib.* 23. *Digeſtorum, tit. de ritu nuptiarum, perpenditur, in quo ita legitur.*

C. VI. PALEA.

PEr adoptionem quæſita fraternitas euſque impedit nuptias, donec manet adoptiu: ideoque eam, quam pater meus adoptavit, & emancipavit, potero uxorem ducere, Æque &, ſi me emancipato, illam in poteſtate retinuerit, poterimus jungi matrimonio. Itaque volenti generum adoptare, ſuadetur, ut filiam emancipet. Similiter ſuadetur ei, qui velit nurum aduptare, ut emancipet filium.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea habetur in aliquot vetuſtis, a quibus cætera abeſſe ſolent, & non diſtinguitur a ſuperiore capite.*

3. pars. Gratian. *Si quis vero aliquo fortuito caſu filiam ſuæ commatris uxorem acceperit, non cogitur eam dimittere.*

C VII. *Non cogitur quis dimittere filiam ſuæ commatris, quam duxit in conjugium.*

Unde in Tribnrienſi Conciliu *legitur c.* 48.

ILlud *a* etiam nec canonica inſtitutiune definimus, nec interdictione aliqua refutamus, ſed propter eos, qui diverſe de eo ſentiunt, hoc loco aliquid commemoramus. Si quis ſuæ ſpiritualis commatris filiam fortuito, & ita contingente rerum caſu in cunjugium duxerit, conſiliu maturiori ſervato eam habeat, atque honeſte legitimo conjugio operam det.

QUÆSTIO IV.

1 ps. RElictam vero compatris, uxoris ſuæ nullus in conjugem ducere poteſt.

C. I. *Duas commatres alicui habere non licet.*

Unde Nicolaus Papa *ſcribit Conſtantienſi Epiſcopo Salomoni.*

SCiſcitatur *b* a nobis Sanctitas veſtra, ſi aliquis humo duas commatres habere valeat, unam poſt alteram. In quo meminiſſe debet ſcriptum eſſe *c*: *Erunt duo in carne una*. Itaque cum conſtet, quia vir, & mulier una caro per connubium efficiuntur, reſtat nimirum virum compatrem cunſtitui illi mulieri, cujus matrimonio aſſumpta uxor commater eſſe videbatur: & idcirco liquet virum illi fœminæ nun poſſe jungi in copula, quæ commater ejus erat, cum qua idem fuerat una caro effectus.

C. II. *Octo annis pœniteat, qui duabus commatribus commiſcetur.*

Item ex Conciliu Chalcedunenſi.

SI pater, & filius, aut duu fratres cum una muliere, aut ſi cum matre, & filia, aut cum duabus ſororibus, aut cum duabus commatribus aliquis concubuerit, ſecundum antiquam, & humaniorem definitionem octo annis pœniteat.

Corr. Rom. ¶ *In Concilio Chalcedonenſi nihil hujuſmodi extat tractatum, aut definitum. Ex eo tamen refertur etiam in fragmento Pœnitentialis incerti auctoris: eodemque modo citatur infra c.* poſt uxoris.

C III. *Nullus duabus commatribus commiſceatur.*

Item Innocentius *Exuperio Toloſano Epiſcopo.*

SI *d* quis ex 1 unu conjugiu filium, aut filiam alterius de ſacro fonte ſuſceperit, aut ad chriſma tenuerit, vel Chriſtianitatis miniſterium *e* dederit, ambo & vir, & uxor compatres exiſtunt parentibus infantis; quia vir, & mulier caro una effecti ſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Ex uno) *In pleriſque vetuſtis exemplaribus, & eadem collectione decretorum incerti auctoris legitur,* ſi quis unus ex cunjugio. *In epiſtola vero Innocentii Exuperio Toloſano Epiſcopo ſcripta, hoc non habetur.*

2 pars. Gratian. *E contrario invenitur* in Concilio Triburienſi, *cap.* 47.

a Lev. 18. b *al. erutas damnatione animas eorum*. c *Polyc. ib. Anſ. l.* 10. *c.* 28. d *al. actore.* e *Sent.* 4. *diſt.* 42. f *Sent.* 4. *diſt.* 42. *Polyc. l.* 6. *c.* 6. *Anſ. l.* 10. *c.* 34. g *tit.* 2. *leg.* 27.

a *Sent. ib. Burch. l.* 17. *c.* 46. *Ivo p.* 9. *c.* 97. b *Sent. ib. Ivo p.* 1. *c.* 237. *& p.* 9. *c.* 35. *Pann. l.* 7. *c.* 63. c *Gen.* 2. d *Polyc. l.* 6. *t.* 6. e *al. myſterium*.

C. IV. *Uxorem compatris ducere poteſt, cujus ipſa commater non fuerat.* In Concil. Tribarienſi, c. 47.

QUi a ſpiritualem habet compatrem, cujus filium de lavacro ſacri fontis accepit b, & ejus uxor commater non aſt, licet ei, defuncto compatre ſuo, ejus viduam ducere in uxorem, ſi nullam habet conſanguinitatis propinquitatem. Quid enim? Nunquid non poſſunt conjungi, quos nulla proximitas carnalis, vel nulla generatio ſecernit ſpiritualis?

C. V. *De eodem.*

Item in epiſtola Paſchalis Papæ II. *ad Rhegìnum Epiſcopum.*

POſt c uxoris obitum cum commatre uxoris viri ſuperſtitis conjugio copulari, nulla videtur auctoritas, vel ratio prohibere. Neque enim cognationi carnis cognatio Spiritus comparatur, neque per unionem d carnis ad unionem Spiritus pertranſitur.

3 pars. Gratian. *Notandum vero eſt, quod aliud eſt, commatrem alicujus cognoſcere, atque aliud, derelictam ab aliquo commatrem alicujus fieri. Auctoritas illa Nicolai Papæ, & Chalcedonenſis Synodi illum prohibet commatris ſuæ uxoris matrimonio copulari, qui uxori ſuæ debitum reddidit, poſtquam illius commater extitit. Illa vero auctoritas Triburienſis Concilii illas permittit matrimonio copulari, cujus uxor, poſtquam a viro ſuo derelinquitur, illius commater efficitur, nec poſt compaternitatem a viro ſuo cognoſcitur. Quæritur autem, an uxor cum marito in baptiſmate ſimul debeat ſuſcipere puerum?*

C. VI. *Uxor ſimul cum viro filium alicujus in baptiſmate non ſuſcipiat.*

De his ita ſcribit Urbanus II. *Vitali Presbytero* s *Brixiæ.*

QUod e autem uxor cum marito in baptiſmate ſimul non debeat ſuſcipere puerum, nulla auctoritate reperitur prohibitum. Sed ut puritas ſpiritualis paternitatis ab omni labe, & infamia conſervetur immunis, dignum eſſe decernimus, ut utrique inſimul ad hoc aſpirare minime præſumant. Quia vero piaculare flagitium commiſit, qui duabus commatribus, velut duabus ſororibus nupſit, magna juxta modum culpæ pœnitentia ſibi debet injungi.

Corr. Rom ¶ e Presbytero] *Antea legebatur*, Epiſcopo. *Emendatum eſt ex exemplaribus vetuſtis, quæ collata ſunt. Et eadem citatio eſt ſupra hac eadem cauſa, q. 3.* ſuper quibus.

Gratian. *Illud vero Triburienſis Concilii*: Qui ſpiritualem habet compatrem, &c. *ante hanc prohibitionem dictum intelligitur: vel uxor commater accipiatur, non ex eodem filio cum viro, ſed ex alio.*

QUÆSTIO V.

s ps QUod autem clandeſtina conjugia fieri non debeant, Evariſtus Papa *teſtatur, ſcribens Epiſcopis Africæ, epiſt.* 1.

C. I. *Clandeſtina conjugia fieri non debent.*

ALiter f legitimum r non fit conjugium, niſi ab his, qui ſuper ipſam fœminam dominationem habere videntur, & a quibus cuſtoditur, uxor petatur, & a parentibus, & propinquioribus ſponſetur, & legibus dotetur, & ſuo tempore ſacerdotaliter, ut mos eſt, cum precibus, & oblationibus a Sacerdote benedicatur, & a paranymphis, ut conſuetudo docet, cuſtodita & ſociata, a proximis congruo tempore petita legibus detur a, ac ſolenniter accipiatur, & biduo, vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant. *Item* §. 1. Ita peracta legitima ſcitote eſſe connubia: aliter vero præſumpta, non conjugia, ſed adulteria, vel contubernia, vel ſtupra, aut fornicationes potius, quam legitima conjugia eſſe non dubitate, niſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima.

Corr. Rom. ¶ s Legitimum] *In epiſtola ipſa interjiciuntur hæc*, ſicut a Patribus accepimus, & a ſanctis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus traditum invenimus.

¶ a Detur,] *Antea legebatur*, a legibus dotetur, *quod jam ſuperius dictum erat. Emendatum eſt ex vetuſtis editionibus Conciliorum, Capitularibus, Anſelmo, & Ivone.*

C. II. *Nuptias occultas celebrare non licet.*

Item ex decretis Hormiſdæ *Papæ, c.* 6.

NUllus a fidelis, cujuſcunque conditionis ſit, occulte nuptias faciat, ſed benedictione accepta a Sacerdote, publice nubat in Domino.

Corr. Rom. ¶ *Apud Burchardum, Ivonem, Polycarpum, & in collectione, quæ eſt tomo tertio Conciliorum poſt decreta Alexandri tertii, part. 49. cap. 10. citatur ſimiliter ex decretis Hormiſdæ. Verum in ſecunda collectione decretalium, tit. de clandeſt. deſponſ. citatur ex Alexandro tertio, qui primus auctor hujus capitis eſſe non poteſt; quippe qui poſterior fuit Gratiano.*

C. III. *Nuptiæ publice celebrari debent.*

Item Nicolaus *ad conſulta Bulgarorum, cap.* 3.

NOſtrates b tam mares, quam fœminæ non ligaturam auream, vel argenteam, aut ex quolibet metallo compoſitam, quando nuptialia fœdera contrahunt, in capitibus deferunt; ſed poſt ſponſalia, quæ futurarum ſunt nuptiarum promiſſa, fœdera quoque c conſenſu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum, in quorum poteſtate ſunt, celebrantur: & poſtquam arrhis ſponſam ſibi ſponſus per digitum fidei annulo inſignitum deſponderit, dotemque utrique placitam ſponſus ei cum ſcripto pactum hoc continente coram invitatis ab utraque parte tradiderit (aut mox, aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege definitum tale quid fieri præſumatur,) ambo ad nuptialia fœdera perducuntur: & primum quidem in Eccleſia Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo per Sacerdotis manum, ſtatuuntur, ſicque demum benedictionem, & velamen cœleſte ſuſcipiunt. *Item* §. 1. Hæc ſunt, præter alia, quæ ad memoriam non occurrunt, pacta conjugiorum ſolennia. Peccatum autem eſſe, ſi hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus, quemadmodum Græcos vos aſtruere dicitis.

C. IV. *In contrahendo conjugio iſta ſunt obſervanda.*

Item Leo Papa.

QUalis d debeat uxor eſſe, quæ habenda eſt ſecundum legem, virgo caſta, & deſponſata in virginitate, & dotata legitime, & a parentibus tradita e, a ſponſo, & a paranymphis accipienda: & ita ſecundum legem, & Evangelium publicis nuptiis in conjugium liquide ſumenda, & omnibus diebus vitæ (niſi ex conſenſu, & cauſa vacandi Deo) nunquam propter hominem ſeparanda; & ſi fornicata fuerit s, dimittenda, ſed illa vivente altera non ducenda, quia f adulteri regnum Dei non poſſidebunt, & pœnitentia illius a per ſcripturam recipienda.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, Anſelmus, Ivo, & Panormia citant ex Leone. Sed fere idem in Concilio Rhemenſi Traslejano, c. 8. & lib. 7. Capitulor. c. 279. refertur ex B. Auguſtino, & infra, 36. q. 2. c.* tria. (*quod citatur ex B. Hieronymo*) *in illis verbis*, & reliqua quæ ſequuntur in prædictis, *videntur indicari, quæ in hoc capite continentur.*

¶ s Fne-

a *Sentent. ibid. Polyc. l. 6. tit. 6. Burch. l. 17. c. 45. Ivo p. 9. c. 96. Pann. l. 7. c. 67.* b *al. ſuſcepit.* c *Sent. ibid. Polycarp. ibid. Anſel. l. 10. c. 34.* d *alit. unitionem.* a *Sent. ibid.* f *in capit. Caroli. lib. 7. c. 463. Sentent. 4. diſt. 28. Polyc. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 2. Ivo p. 8. c. 4. Pann. l. 6. c. 31.*

a *Polycarp. ibid. Burch. l. 9. cap. 3. Ivo p. 8. c. 141. Pann. l. 6. c. 5.* b *Ivo p. 8. c. 6. Pann. l. 6. c. 9.* c *al. quoque.* d *Polyc. l. 6. tit. 4. Anſelm. l. 10. c. 3. Burch. l. 9. c. 2. Ivo p. 8. c. 140. Pann. l. 6. c. 36.* e *al. tradita ſponſo.* f *1. Cor. 6.*

¶ 1 Fuerit.] *In Concilio Troslejano, & capitularibus ſequitur*, & vir ejus voluerit.

¶ 2 Illius] *In iiſdem legitur*, & pœnitentia illi recipienda.

C. V. *Quomodo ſponſus, & ſponſa ad benedictionem accedant.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 13.

SPonſus *a*, & ſponſa cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a parentibus ſuis, vel a paranymphis offerantur 1: qui cum acceperint benedictionem, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant.

Corr. Rom. ¶ 1 Offerantur:] *Sequebatur*, in Eccleſia Sacerdoti: *quæ abſunt a Conciliorum editionibus, & codicibus manuſcriptis, Burchardo, & Ivone, nec habentur ſup. diſt.* 23. *c. fin. ubi hoc idem affertur.*

C. VI. *Sine publicis nuptiis nullus ducat uxorem.*

Item ex Concilio Arelatenſi *b c.* 6.

NUllum *c* ſine dote fiat conjugium: juxta poſſibilitatem fiat dos: nec ſine publicis nuptiis quiſquam nubere, vel uxorem ducere præſumat.

Gratian. *His omnibus auctoritatibus occultæ nuptiæ prohibentur: atque ideo cum contra auctoritatem fiunt nuptiæ, pro infectis haberi debent.*

2 pars. §. 1. *Sed quæritur, quid ſibi velint illæ ſolemnitates velaminis, & annuli, quæ in conjugiis obſervantur.*

C. VII. *Quare fœminæ velantur, dum maritantur.*

De his ita ſcribit Iſidorus *lib.* 2. *de officiis, cap.* 19.

FŒminæ *d* dum maritantur, ideo velantur, ut noverint ſe ſemper maritis ſuis ſubditas eſſe, & humiles. §. 1. Item, quod nubentes poſt benedictionem vitta 1 invicem, quaſi uno vinculo copulantur, videlicet ideo fit, ne compagem conjugalis unitatis diſrumpant. §. 2. At vero quod eadem vitta candido, purpureoque colore permiſcetur, candor quippe ad munditiam vitæ, purpura ad ſanguinis poſteritatem adhibetur; ut hoc ſigno & continentiæ 2 lex tenenda ab utriſque ad tempus admoneatur, & poſthæc reddendum debitum non negetur. §. 3. Item, quod in primis nuptiis annulus a ſponſo ſponſæ datur, fit hoc nimirum, vel propter mutuæ fidei ſignum, vel propter id magis, ut eodem pignore eorum corda jungantur. Unde & quarto digito annulus idem inſeritur, quod in eo vena quædam, ut fertur, ſanguinis ad cor uſque perveniat.

Corr. Rom. ¶ 1 Vitta] *In editione Iſidori Colonienſi legitur*, vittæ uno invicem vinculo copulantur, videlicet ne compagem, &c. *In Vaticano autem codice*, poſt benedictionem, a Levita uno invicem, &c.

¶ 2 Continentiæ lex] *Sic emendatum eſt ex originali impreſſo, & manuſcripto. Antea enim legebatur*, ut hoc ſigno & continentia, & lex continendi ab utriſque ad tempus admoneantur.

C. VIII. *Nuptiæ dicuntur ab obnubendo, eo quod caput ſuum obnubere ſoleant.*

Item Ambroſius *in libro* f *de Patriarchis.*

3 ps NEc *g* illud otioſum, quod cum veniret Rebecca *h*, vidit Iſaac ambulantem, & cum interrogaſſet, quis eſſet, cognito, quod ipſe eſſet, cui duceretur uxor, deſcendit, & caput ſuum obnubere cœpit, docens verecundiam nuptiis præire debere. Inde enim & nuptiæ dictæ, quod pudoris gratia ſe puellæ obnuberent.

4 pars. Gratian. *Sed objicitur præmiſſis: Multa ſunt, quæ prohibentur, quæ ſi fiant, ex poſtfacto convaleſcunt. Prohibentur voventes matrimonia contrahere, quæ tamen ſi contraxerint, inviolata permanere oportet. Sic & clandeſtina conjugia contra leges quidem fiunt, tamen contracta diſſolvi non poſſunt, quia ex legitimo voto ſubſequente corroborantur. Unde Evariſtus cum dixiſſet* a, aliter præſumpta non ſunt conjugia, ſed adulteria: *addidit*, niſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima.

C. IX.

Hinc etiam in Novellis.

SI quis *b* divinis tactis ſcripturis juraverit mulieri, legitimam ſe eam uxorem habiturum, vel ſi in Oratorio tale ſacramentum dederit, ſit illa legitima uxor 1, quamvis nulla dos, nulla ſcriptura alia interpoſita ſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Uxor,] *Apud Julianum anteceſſorem, ex quo videtur ſumptum hoc capitulum, ſequitur*, ſi tamen ei conjuncta fuerit.

Gratian. *His ita reſpondetur: Conjugia, quæ clam contrahuntur, non negantur eſſe conjugia, nec jubentur diſſolvi, ſi utriuſque confeſſione probari poterunt: veruntamen prohibentur, quia mutata voluntate alterius eorum, alterius confeſſione fides judici fieri non poteſt. Unde publice, cum alterius vota in alteram partem ſe tranſtulerint, pro priori conjugio, quod judici incertum eſt, ſententia ferri non poterit. Incerta enim (ut Sixtus Papa ſcribit* c *Epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis) nemo Pontificum judicare præſumat: & quamvis vera ſint, tamen credenda non ſunt, niſi quæ certis indiciis comprobantur, niſi quæ manifeſto judicio convincuntur, niſi quæ judiciario ordine publicantur. Hinc etiam Victor Papa* d *ſcribit Theophilo Epiſcopo*: Incerta, chariſſime, nullatenus judicemus, quouſque veniat *e* Dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Quamvis enim vera ſint, non tamen credenda ſunt, niſi quæ manifeſtis indiciis comprobantur, niſi quæ manifeſto judicio convincuntur, niſi quæ judiciario ordine publicantur.

C. X. *Ante juſtam probationem nullus eſt judicandus, aut damnandus.*

Item Evariſtus Papa, *epiſt.* 2. *omnibus Epiſcopis.*

NUllum *f* ante veram juſtamque probationem judicare, aut damnare debemus, teſte Apoſtolo, qui ait: *Tu* g *quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat, aut cadit.* Mala itaque audita nullum moveant, nec paſſim dicta abſque certa probatione quiſquam unquam credat: ſed ante audita diligenter inquirat, ne præcipitando quicquam aliquis agat.

C. XI. *Non ſunt aliqua judicanda prius, quam certis demonſtrentur indiciis.*

Item Eleutherius Papa *h*, *epiſtola ad Galliæ provincias.*

JUdicantem *i* oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere: interrogandi, reſpondendi, objiciendique præbita patientia ab eo, ut ibi actio ambarum partium illuminata 1 ſit pleniter: nec litigantibus judex prius velit ſua ſententia obviare, niſi quando ipſi jam peractis omnibus nihil habeant in quæſtione, quod proponant: & tamdiu actio ventiletur, quouſque ad rei veritatem perveniatur. Frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermiſſum forte remaneat, quod annecti conveniat.

Corr. Rom. ¶ 1 Illuminata] *In locis indicatis legitur*, liminata. *In pleriſque autem vetuſtis Gratiani exemplaribus*, luminata.

a *Sup. diſt.* 23. *c. fin. Poly. ibid. Burch. l.* 9. *c.* 5. *Ivo p.* 8. *c.* 143. *Pann. l.* 6. *c.* 20. b *Habetur in Cap. l.* 6. *c.* 235. c *Burch. l.* 9. *c.* 6. *Ivo p.* 8. *cap.* 144. *Pann. l.* 6. *c.* 6. d *Ivo p.* 8. *cap.* 7. & 8. *Pann. l.* 6. *c.* 8. e *al. ſubjectas.* f *Lib.* 1. *de Abraham, cap.* 9. g *Iſidorus lib. de offic.* 2. *cap.* 19. h *Geneſ.* 24.

a *Sup. ead. aliter.* b *Jul. anteceſſ. conſtit.* 74. *cap.* 4. *Sent.* 4. *diſt.* 28. *Ivo p.* 8. *c.* 44. & *p.* 16. *c.* 142. *Pann. l.* 6. *c.* 7. c *Epiſt.* 2. d *Epiſt.* 1. *c.* 2. e 1. *Cor.* 4. f *Sup.* 2. *q.* 1. *Deus omnipotens. c.* 20. *Anſel. l.* 3. *c.* 67. g *Rom.* 14. h *Et in decretis Julii, cap.* 31. & *in* 1. *Hadriani, cap.* 26. & *in C. l.* 5. *cap.* 246. i *Polyc. l.* 5. *tit.* 1. *Ivo p.* 6. *c.* 316. & 317. *Pann. l.* 4. *c.* 119. & 104.

Gratian. *Ex præmiſſi. manifeſte colligitur, quod pro incertis a certis recedendum non eſt: nec in re dubia, certa danda eſt ſententia. Cum autem fides dubiæ rei, niſi teſtium approbatione, vel legitima confeſſione judici fieri non valeat, teſtes autem auctoritate Calixti Papæ a de aliis cauſis, vel negotiis teſtimonium dicere non valeant, niſi de his, quæ ſub eorum præſentia facta noſcuntur: apparet clandeſtina conjugia ideo eſſe prohibita, quia cum alter eorum conjugalem affectum ſe ad alterum habuiſſe negare voluerit, legitimis probationibus convinci non poterit, quibus deficientibus, judicis ſententia rite abſolutus, reatum adulterii uterque incurrit, dum utroque eorum vivente aliis ſe copulaverint.* b

CAUSA XXXI.

U*Xorem cujuſdam alius conſtupravit: eo mortuo, adulter adulteram ſibi in uxorem accepit: filiam ex ea ſuſceptam cuidam in conjugem ſe daturum juravit: illa aſſenſum non præbuit: deinde pater alii eam tradidit: a primo repoſcitur.*

1. *Quæritur, An poſſit duci in conjugium, quæ prius eſt polluta per adulterium.*
2. *Secundo, an filia invita ſit tradenda alicui.*
3. *Tertio, an poſt patris ſponſionem illa poſſit nubere alii.*

QUÆSTIO I.

A*Dulterio polluta prohibetur duci in conjugium, auctoritate* Leonis Papæ, *quæ dicitur.*

C. I. *Adulterio polluta non ducatur ab eodem in matrimonium.*

NUllus c ducat in matrimonium, quam prius polluit adulterio.

C. II *Licet alicui ducere in matrimonium, quam prius polluit adulterio.*

Sed Auguſtinus *contra teſtatur, ſcribens ad Valerium de nuptiis, & concupiſcentia, lib. 1. cap. 10.*

DEnique d mortuo viro, cum quo verum connubium fuit, fieri 1 poteſt conjugium, cum quo præceſſit adulterium. *Item in libro de bono conjugali c. 14. §. 1.* Poſſe ſane fieri nuptias ex perſonis male conjunctis, honeſto placito poſtea conſequente, manifeſtum eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Fieri poteſt conjugium,) *In editionibus operum B. Auguſtini, & uno Vaticano codice, unoque item Gratiani exemplari legitur,* fieri verum connubium non poteſt. *In duobus vero Vaticanis recentioribus ejuſdem libri abeſt negatio.*

Gratian. *Hæc ultima auctoritas Auguſtini de concubinis loquitur, perhibens concubinas poſſe tranſire ad honeſtum placitum nuptiarum. Prima auctoritas Auguſtini loquitur de repudiata, quam, dum vivente viro ſuo quicunque ducit in conjugium, committit adulterium; cujus adulterii aliquam habet veniam, dum ejus copula creditur eſſe licita. §. 1. Illud vero Leonis Papæ de ea intelligendum eſt, quæ a viro ſuo non erat repudiata, cujus vivebat vir, reddens ei conjugale debitum.*

C. III. *Nullus ducat in conjugium, quam polluit prius per adulterium.*

Unde in Concilio apud Althæum *habito præſente Conrado Rege ſtatutum eſt, cap. 6.*

ILlud e vero communi decreto ſecundum canonum inſtituta definimus, & prejudicamus, ut ſi quis cum uxore alterius eo vivente fornicatus fuerit, moriente marito, ſynodali judicio aditus ei claudatur illicitus, ne ulterius ei conjungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec Chriſtianæ religioni convenit, ut ullus ducat in conjugium, quam prius polluit per adulterium.

Gratian. *Hic ſubaudiendum eſt, niſi prius peracta pœnitentia, & ſi nihil in mortem viri machinatus fuerit: vel ſi vivente viro fidem adulteræ non dedit, ſe ſumpturum eam ſibi in conjugem, ſi viro ejus ſuperviveret.*

C. IV. *Poſt mortem viri non poteſt adulteram in conjugium ducere, qui viro vivente juramentum ſibi futurarum nuptiarum præbuit.*

Unde in Concilio Triburienſi *legitur.*

RElatum a eſt auribus ſanctorum Sacerdotum, quendam alterius uxorem ſtupro violaſſe, & inſuper mœchæ vivente viro ſuo juramentum dediſſe, ut poſt legitimi mariti mortem, ſi ſupervixiſſet, duceret uxorem, quod & factum eſt. Tale ergo connubium prohibemus, & anathematizamus.

Corr. Rom. ¶ *Hujus capituli ſententia quidem eſt in canone 40. Concilii Triburienſis, quod extat. Sed cum Burchardus hoc citet ex cap. 3. videtur alterius eſſe, quod deſideratur.*

C. V. *Poſt peractam pœnitentiam poterit viduam in conjugem ducere, quam viro vivente per adulterium polluit.*

Item in eodem b.

SI quis c vivente marito conjugem illius adulteraſſe accuſator, & eo in proximo defuncto eandem ſumpſiſſe dignoſcitur, omnimodis publicæ pœnitentiæ ſubjiciatur d. De quo etiam poſt pœnitentiam præfatam 1, ſi expedierit, ſervabitur regula: niſi forte vir, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidiſſe notetur, aut propinquitas, vel alia quælibet actio criminalis impediat. Quod ſi probatum fuerit, ſine ulla ſpe conjugii maneant perpetuo cum pœnitentia.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus, & Ivo citant ex Concilio Meldenſi, c. 69. ubi habetur. In Decretalibus vero tit. de eo, qui dux. in ux. quam pol. per adul. c. cum haberet. Clemens III. hoc ipſum citat ex Concilio Triburienſi, ut Gratianus, & Pan.*

¶ 1 Præfatam] *In Meldenſi legitur,* præfata, *ut indicetur regula jam ibi tradita, c. 65. & citatur infra, 36. q. 2.* ſi autem.

C. VI. PALEA.

(*Item* ex Concilio apud Vermerias)

I. SI qua e mulier in mortem mariti ſui cum aliis conſiliata ſit, & ipſe vir aliquem illorum ſe defendendo occiderit, ſi probare poteſt ille vir eam ream eſſe conſilii, poteſt (ut nobis videtur) ipſam uxorem dimittere, & ſi voluerit, aliam ducere 1. Ipſa autem inſidiatrix pœnitentiæ ſubjecta abſque ſpe conjugii maneat.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea eſt in multis vetuſtis exemplaribus, in quibus Paleæ eſſe non ſolent. Citatur autem ex Concilio apud Vermerias etiam in excerptis decretorum Monaſterii B. Trudonis, & apud Burchardum & Ivonem: quamvis in Decr. tit. de divor. c. primo, corrupte in vulgatis codicibus ſit,* ex Concilio apud Vvormaciam. *Antea quidem in titulo hujus Paleæ legebatur,* ex Concilio Eliberitano apud Vermerias. *Inducta vero eſt, dictio,* Eliberitano, *quæ ſpectat ad ſequens capitulum. Palearum enim interpoſitio ſæpenumero in titulis occaſionem hujuſmodi erroribus dedit.*

¶ 1 Et ſi voluerit aliam ducere.] *Abſunt hæc ab Ivone. In Decretalibus autem legitur,* poteſt ipſe poſt mortem uxoris, ſi voluerit, aliam ducere.

a *3. quæſt. 9. teſtes.* b *vide conſt. novam Synodi Trid. Seſſ. 24. in decr. de refor. matrim. c. 1.* c *Sent. 4. diſt. 35.* d *Sent. ibid. Ivo. p. 8. c. 110. Pann. l. 6. c. 45.* e *In Tribur. c. 51. Burc. l. 9. c. 74. Ivo. p. 8. c. 211. Pann. l. 7. c. 10.*

a *Sent. 4. diſt. 35. Burch. l. 9. c. 66. Ivo p. 8. c. 202. Pann. l. 7. c. 9.* b *In Meldenſ. c. 69.* c *Burch. l. 9. c. 65. Ivo p. 8. c. 201. Pann. l. 7. c. 11.* d *al. ſubigatur.* e *extra, de divort. c. 1. Burch. l. 6. c. 41. Ivo p. 10. c. 169.*

C. VII.

Digitized by Google

C. VII. *Poſt pœnitentiam reconcilietur ad communionem vidua, quæ mœchum ſuum in virum accepit.*

Item ex Concilio Eliberitano.

II. SI qua fuerit vidua mœchata, & poſtea eundem habuerit maritum, poſt quinquennii tempus acta legitima pœnitentia placuit eam ad communionem 1 reconciliari.

Corr. Rom. ¶ 1 Ad Communionem] *In variis exemplaribus hujus Concilii tam impreſſis, quam manuſcriptis legitur,* communioni reconciliari.

2 pars. Gratian. *Sed objicitur, a David cum Bethſabee adulterium commiſit, & mortem Uriæ machinatus eſt: & tamen eandem Bethſabee poſtea duxit in uxorem. Sed in b Veteri Teſtamento multa permittebantur propter infirmitatem, quæ in Evangelii c perfectione eliminata ſunt: ſicut permittebatur quibuslibet dare libellum repudii, ne per odium funderetur ſanguis innoxius. Quod poſtea in Evangelio Dominus prohibuit, dicens uxorem a viro non eſſe dimittendam, niſi cauſa fornicationis. Quædam permittebantur cauſa infirmitatis, & ſacramenti futurorum: ſicut d Dominus permiſit filiis Iſrael offerre animalia ſibi in ſacrificium, quæ in Ægypto conſueverant immolare dæmonibus, malens ea ſibi offerri, quam idolis: & ut eſſent illis ſacramenta futurorum. Sic & Bethſabee permiſſa eſt duci in uxorem, non magis cauſa ſuæ infirmitatis, quam ſignificatione futurorum. §. 1. Sed eſt alia ratio, quæ uxor defuncti huic nubere non poſſit. Generaliter enim prohibentur viri, & mulieres frequenter matrimonia contrahere. Unde in convivio ſecundarum nuptiarum Presbyteri intereſſe non debent.*

C. VIII. *Fides, & converſatio pœnitentiam abbreviat eorum, qui frequenter ducunt uxores.*

Sicut in Neocæſarienſi Concilio, *c. 3. & 7. legitur.*

DE his e, qui frequenter uxores ducunt, & de his, quæ ſæpius nubunt, tempus quidem pœnitentiæ his manifeſtum conſtitutum eſt, ſed converſatio, & fides eorum tempus abbreviat. §. 1. Presbyterum f vero convivio 1 ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere; maxime 2 cum præcipiatur ſecundis nuptiis pœnitentiam tribuere: quis erit Presbyter, qui propter convivium illis conſentiat nuptiis?

Corr. Romani ¶ 1 Convivio) *In vulgatis erat,* connubio. *Emendatum eſt ex vetuſtis, & originali ipſo. Græce eſt,* μὴ ἑστιᾶσθαι.

¶ 2 Maxime cum] *Locus hic Græce ſic habet:* ἐπεὶ μετάνοιαν αἰτοῦντος τοῦ διγάμου, τίς ἔσται ὁ πρεσβύτερος ὁ διὰ τῆς ἑστιάσεως συγκατατιθέμενος τοῖς γάμοις. *id eſt;* Nam pœnitentiam petente bigamo quis erit Presbyter, qui hoc ipſo, quod intereſt convivio, nuptiis conſentit?

C. IX. *Secundum veritatis rationem fornicari convincitur, qui ſecundam duxit uxorem.*

Item Joannes Chryſoſtomus, *id eſt, auctor operis imperfecti in Matth. homilia 32.*

HAc ratione & Apoſtoli præceperunt g ſecundas adire nuptias propter incontinentiam hominum. Nam ſecundam quidem accipere ſecundum præceptum Apoſtoli h eſt, ſecundum veritatis autem rationem, vere 1 fornicatio eſt. Sed dum permittente Deo publice, & licenter committitur, fit honeſta fornicatio. Propterea bene dixit, quia Moyſes i hoc permiſit, non præcepit. Aliud eſt enim præcipere, aliud permittere. Quod 2 enim permittimus, nolentes præcipimus: quia malas hominum voluntates ad plenum prohibere non poſſumus.

Corr. Rom. ¶ 1 Vere fornicatio) *Longe cautius loquitur verus Joannes Chryſoſtomus cum alibi, tum potiſſimum in epiſtola ad viduam juniorem, de non iterando conjugio, quæ nuper Romæ eſt impreſſa, negatque perſpicue ſecundum matrimonium fornicationem eſſe.*

¶ 2 Quod enim permittimus) *Sic eſt in gloſſa ordinaria ad cap. 5. Matthæi, in verſ.* libellum repudii. *Sed in homilia citata hoc modo:* Quod enim præcipimus, ſemper placet: quod autem permittimus, nolentes præcipimus a.

C. X. *Ut vitetur periculum fornicationis, ſecunda matrimonia conceduntur.*

Item Hieronymus *contra Jovinianum lib. 1.*

QUomodo virginibus ob fornicationis periculum concedit nuptias, & excuſabile facit, quod per ſe non appetitur; ita ob eandem fornicationem vitandam concedit viduis ſecunda matrimonia. Melius eſt enim, licet alterum, & tertium, unum virum noſſe, quam plurimos, id eſt, tolerabilius eſt uni homini proſtitutam eſſe, quam multis. Siquidem & illa in Evangelio b Joannis Samaritana ſextum ſe maritum habere dicens, arguitur a Domino, quod non ſit vir ejus; ubi enim numerus maritorum eſt, ibi vir, qui proprie unus eſt, eſſe deſiit. Una c coſta a principio in unam uxorem verſa eſt. *Et erunt,* inquit, *duo in carnem unam,* non tres, neque quatuor, alioqui jam non duo, ſed plures. Primus d Lamech ſanguinarius, & homicida unam carnem in duas diviſit uxores; fratricidium, & bigamiam eadem cataclyſmi delevit pœna: de altero ſepties, de altero ſeptuagies ſepties vindicatum eſt. Quantum diſtat in numero, tantum & in crimine. §. 1. Quam ſancta ſit bigamia, hinc oſtenditur, quod bigamus in clerum eligi non poteſt: & ideo Apoſtolus e ad Timotheum, *Vidua,* inquit, *eligatur non minor ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor.* Hoc omne præceptum de his eſt viduis, quæ Eccleſiæ paſcuntur eleemoſynis: & idcirco ætas præſcribitur, ut illæ tantum accipiant pauperum cibos, quæ jam laborare non poſſunt. Simulque conſidera, quod quæ duos habuit viros, etiamſi anus eſt, & decrepita, & egens, Eccleſiæ ſtipes non meretur accipere: ſi autem panis illi tollitur eleemoſynæ, quanto magis ille panis, qui de cœlo deſcendit: quem f qui indigne comederit, reus erit violati corporis, & ſanguinis Chriſti? Quanquam hæc teſtimonia, quæ ſupra poſui, in quibus viduis conceditur, ut, ſi velint, denuo nubant, quidam interpretantur ſuper his viduis, quas amiſſis maritis ſic invenerit fides Chriſti.

3 pars. Gratian. *Verum hoc eum in exhortationem vidualis continentiæ, non condemnationem ſecundarum, & deinceps nuptiarum putamus dixiſſe; quas multorum auctoritatibus conſtat licitas eſſe; ut ex verbis ejuſdem datur intelligi.* Ait *enim ad Pammachium in Apologetica contra Jovinianum.*

C. XI. *Nec duæ, nec tres, nec deinceps nuptiæ ſunt condemnandæ.*

APeriant g, quæſo, aures obtrectatores mei, & videant me ſecundas, & tertias nuptias conceſſiſſe in Domino. Qui ſecundas, & tertias non damnavi, primum potui damnare matrimonium? *Idem ibidem.* §. 1. Non damno bigamos, imo nec trigamos, & ſi dici poteſt, octogamos. *Idem ibidem.* §. 2. Ego etiam nunc libera voce proclamo, non damnari in Eccleſia bigamiam, imo nec trigamiam; & ita licere quinto, & ſexto, & ultra, quomodo & ſecundo marito nubere.

C. XII.

a 2. *Reg.* 11. b *Deut.* 24. c *Matth.* 19. d *Levit.* 9. e 4. *Sent. diſt.* 42. *Burch. l.* 9. *c.* 21. *Ivo p.* 8. *c.* 160. f C. 7. *ejuſd. Burch. lib.* 2. *c.* 133. *Ivo p.* 8. *c.* 48. & 305. *Pann. l.* 6. *c.* 67. *Mart. Bracar. in c. græc. Synod. c.* 38. g *al. permiſerunt.* h 1. *Cor.* 7. i *Deut.* 24. *Matth.* 19.

a *el. permittimus.* b *Joan.* 4. c *Gen.* 2. d *Gen.* 4. e 1. *Tim.* 5. f 1. *Cor.* 11. g *Sent.* 4. *diſt.* 42. *Ivo p.* 8. *c.* 270. *Pann. l.* 6. *c.* 62.

C. XII. *Secunda conjugia, ſicut & prima, licita eſſe probantur.*

Item Auguſtinus *lib. 2. contra adverſarium legum, & Prophetarum, c. 11.*

DEus *a* maſculum, & fœminam propagandi generis cauſa nuptiali caſtitate conjunxit, & ſecundas nuptias, quæ in utroque 1 Teſtamento permittuntur, licitas eſſe monſtravit.

Corr. Rom. ¶ 1 Utroque] *In originali eſt,* novo quoque: *cujus veræ lectionis ſunt veſtigia in aliquot Gratiani exemplaribus. Habent enim,* uno quoque. *Ac certe de Vetere Teſtamento nulla erat dubitatio. Sed non eſt mutatum, quoniam auctor gloſſæ videtur legiſſe,* utroque.

C. XIII. *De eodem.*

Idem *ſuper primam* b *epiſtolam ad Corinthios.*

QUod c ſi dormierit vir ejus.] Non dicit, primus, vel ſecundus, vel quotus, nec nobis definiendum eſt, quod non definit Apoſtolus *d*. Unde nec ullas debeo damnare nuptias, nec eis verecundiam numeroſitatis auferre 1. Dominus *e* autem ſeptemviram non damnavit *f*, nec dicit in reſurrectione non poſſe eſſe, ſed tantum: *Neque nubent, neque nubentur.* Unde nec contra humanæ verecundiæ ſenſum audeo dicere, ut quoties voluerint, nubant, nec ex corde meo quotaslibet nuptias condemnare. Quod dicitur univiræ, hoc & omni viduæ *g*: *Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit.*

Corr. Rom. ¶ *Gratianus retulit verba gloſſæ ordinariæ ad c. 7. prioris ad Corinthios ex Auguſtino, in libro de bono viduitatis, c. 12.*

¶ 1 Auferre.] *Antea erat,* inferre. *Emendatum eſt ex gloſſa, & B. Auguſtino, cujus verba referunt cæteri collectores.*

QUÆSTIO II.

QUod h *autem aliqua non ſit cogenda nubere alicui, Ambroſius teſtatur ſuper epiſtolam primam ad Corinthios:* Nubat, cui vult: tantum in Domino: *id eſt, quem ſibi aptum putaverit, illi nubat; quia invitæ nuptiæ ſolent malos proventus habere.* Tantum autem in Domino. *Hoc eſt, ut ſine ſuſpicione turpitudinis nubat, & viro ſuæ religionis nubat.*

C. I. *Juramento patris non cogitur puella nubere, cui nunquam aſſenſum adhibuit.*

Item Judicium Urbani Papæ.

SI verum *i* eſſe conſtiterit, quod nobis Legati Jordanis k Principis retulerunt, ſcilicet, quod ipſe coactus, & dolens filiam ſuam infantulam nolentem, flentem, & pro viribus renitentem, non aſſentientibus, ſed valde dolentibus matre, & parentela, Rainaldo Rodeli *l* filio deſponſaverit, quoniam canonum, & legum auctoritas talia ſponſalia (ut infra oſtenditur) non approbat, ne ignorantibus leges, & canones, nimis durum, quod dicimus, videatur, ita ſententiam temperamus, ut ſi Princeps cum filiæ matris, & parentelæ aſſenſu id, quod cœptum eſt, perficere voluerit, concedamus. Sin autem, Legatus noſter utraſque partes audiat; & ſi nihil fuerit ex parte ſupradicti Rainaldi amplius, quod impediat, ab ipſo Jordane ſacramentum, quod ita conſtent hæc, ut dicta ſunt, accipiat: & nos canonum ac legum ſcita ſequentes, deinceps non prohibemus, quin alii viro, ſi voluerit, prædicta filia ejus nubat: tantum in Domino.

C. II. PALEA.

Econtra Hormiſda Papa *ſcribit Euſebio Epiſcopo.*

TUa ſanctitas *m* nos requiſivit, frater venerande, de filio adulto, quem pater matrimonium contrahere vult, ſi ſine voluntate filii adulti facere poteſt. Ad quod dicimus, ſi aliquo modo non conſentit filius, fieri non poſſe. Poteſt autem de filio nondum adulto, voluntas cujus nondum diſcerni poteſt, pater cum, cui vult, in matrimonium tradere: & poſtquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino obſervare, & adimplere debet. Hoc ab omnibus orthodoxæ fidei cultoribus, ſancitum a nobis tenendum mandamus.

Corr. Rom. ¶ *Palea hæc in Decretalibus eſt c.* primum, *tit. de deſponſ. impub. & in vulgatis quidem citatur ex Honorio: ſed in prima Decretalium collectione ex Hormiſda, ut hic.*

C. III. *Quorum unum futurum eſt corpus, unus debet eſſe & animus: atque ideo nulla eſt invita copulanda alicui.*

Item Urbanus II. *Sanctio* 1 *Regi Aragonum.*

DE *a* neptis tuæ conjugio, quam te cuidam militi daturum neceſſitatis inſtante articulo ſub fidei pollicitatione firmaſti, hoc æquitate dictante decernimus, ut ſi illa virum illum omnino, ut dicitur, renuit, & in eadem voluntatis auctoritate perſiſtit, ut viro illi prorſus ſe deneget nupturam, nequaquam eam invitam, & renitentem ejuſdem viri cogas conjugio ſociari. Quorum enim unum corpus eſt, unus debet eſſe & animus: ne forte virgo, cum fuerit alicui invita copulata, contra Domini, Apoſtolique præceptum, aut reatum diſſidii, aut crimen fornicationis incurrat. Cujus videlicet peccati malum in eum redundare conſtat, qui eam conjunxit invitam. Quod pari tenore de viro etiam eſt ſentiendum.

Corr. Rom. ¶ 1 Sanctio] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis exemplaribus, Pannormia, & hiſtoriis Regum Aragonum. Nam antea erat,* Sacratio.

C. IV. *Non liceat diſcedere viro, quam præmiſſis dotibus, & publica atteſtatione duxit uxorem.*

Item Nicolaus Rodoaldo *Portuenſi, & Joanni Ficolenſi Epiſcopis.*

LOtharius *b* Rex (in commonitorio 1) profitetur, Gualdradam ſe a patre accepiſſe, & ſororem poſtmodum admiſiſſe Huberti. Ubi primum diligenti inveſtigatione inquirite, & ſi eundem glorioſum Regem prædictam Gualdradam præmiſſis dotibus, coram teſtibus, ſecundum legem, & ritum, quo nuptiæ celebrari ſolent, per omnia inveneritis accepiſſe, & publica manifeſtatione eadem Gualdrada in matrimonium ipſius admiſſa eſt, reſtat, ut perſcrutemini, cur illa repudiata ſit, vel filia Boſonis admiſſa. Sed quia idem glorioſus Rex metu Thietbergam admiſiſſe ſe dicit, metu unius hominis, tantus Rex non debuit contra divinum præceptum in immane præcipitium mergi. In hoc certe ſe magis reprehenſibilem oſtendit, in quo amorem Dei amori mundi poſtpoſuit: cum a nec etiam occiſores corporis ſint timendi, contra juſtitiam hominem impellentes. Nihil itaque vobis aliud præcipimus, manifeſtatione ſua eodem Rege convicto, niſi ut ſecundum canonicam auctoritatem noſtra vice freti, cauſam illius definiatis. Si vero minime probatum fuerit, Gualdradam fuiſſe uxorem legitimam, neque nuptiis ſecundum morem celebratis, per benedictionem ſcilicet Sacerdotis, filio noſtro Lothario extitiſſe conjunctam, ſuggerite illi, ut non moleſte ferat legitimam ſibi (ſi ipſa innocens apparuerit) reconciliari uxorem. *& infra.* §. 1. Præterea vos ſcire volo, quia præfata Thietberga Apoſtolicam ſedem bis, & ter appellavit, & ſe a præfato glorioſo Rege queſta eſt injuſte fuiſſe dejectam, & vi coactam falſum contra ſe compoſuiſſe piaculum. Nam eo tempore

a *Sentent. ibid. Ivo part. 8. c. 269. Pann. lib. 6. c. 22. & 61.* b *Gloſſa ord. ad c. 7. ejus epiſt.* c *Sent. ibid. Ivo p. 8. c. 268. Polyc. l. 6. tit. 4. Pann. l. 6. c. 39.* d *1. Cor. 7.* e *Matth. 22.* f *al. damnat.* g *1. Cor. 7.* h *C. 39. ad cap. 7. Ivo p. 8. c. 19.* i *Sent. 4. diſt. 29. Ivo p. 8. c. 23. Pann. l. 6. c. 108.* k *al. Jordani.* l *al. Rideli.* m *Extra de deſponſ. impub.*

a *Ivo p. 8. c. 24. Pann. lib. 6. c. 109.* b *Ivo p. 8. c. 334.*

Digitized by Google

pore ad Apoſtolicam ſedem libellum appellationis ſuæ miſit, in quo non quidem adhuc confeſſam, ſed ut contra ſe falſum diceret crimen, cogi ſeſe innotuit: inſuper ſubjungens: *Quod ſi amplius compulſa fuero, ſciote non veritate, ſed timore mortis, & evadendi ſtudio (quia aliter non poſſum) quod volueritis, dicam. Vos tamen memores eſtote mei hæc vobis inſinuantis.* Unde vobis præcipimus, ut cum eadem Thietberga ad condictam Synodum, ſicut ſtatuimus, advenerit, cauſam ejus diligenti examinatione tractetis: & ſi ei objicitur, quod illa ſe crimen aliquod admiſiſſe confeſſa fuiſſet, & econtra illa violentiam ſe pertuliſſe proclamaverit, vel ſi inimicos judices illos ſibi fuiſſe teſtata fuerit, tunc illud renovetis judicium ſecundum æquitatis normam, ut injuſtitiæ mole non opprimatur.

Corr. Rom. ¶ 1 In commonitorio] *Hæc verba videntur accipienda quaſi pro titulo, & ſejuncta a cæteris: ut indicetur caput hoc ſumptum eſſe ex commonitorio, quod Nicolaus Legatis ſuis Rodoaldo Portuenſi, & Joanni Ficolenſi Epiſcopis dederit. Nam totius capituli verba ſunt ipſius Nicolai Legatos monentis, quomodo ſe in ea cauſa gerere debeant. Datum vero ab eo fuiſſe commonitorium his ipſis Legatis, Nicolaus in epiſtola ad Epiſcopos in Convicinum congregatos, in appendice Bibliothecæ SS. Patrum teſtatur his verbis:* Porro quid de Lotharii uxoribus cenſuerimus (quoniam & de hoc noſtro ſcripſiſtis Præſulatui) in epiſtolarum noſtrarum, quas per fratres, & Coepiſcopos noſtros, Rodoaldum, & Joannem in Galliam miſimus, poteritis exemplaribus reperire. Quæ videlicet exemplaria una cum commonitorio, quod præfatis fratribus noſtris pro hac eadem cauſa ad Lotharium Regem miſſis dedimus, per fratrem, & Coepiſcopum noſtrum Odonem veſtræ ſanctitati tranſmiſimus.

¶ 2 Cum nec etiam] *Hæc verba non ſunt hoc loco apud Ivonem; ſed paulo ſuperius poſt illa verba,* admiſiſſe ſe dicit, *multa interjiciuntur, in quibus & hæc continentur, licet alio ordine. Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Gratian. *His auctoritatibus evidenter oſtenditur, quod niſi libera voluntate, nulla eſt copulanda alicui.*

QUÆSTIO III.

QUod autem poſt parentum ſponſionem aliis nubere non valeant, auctoritate Eliberitani Concilii, *c. 54. monſtratur, quo dicitur.*

CAP. I. *De parentibus, qui fidem frangunt ſponſaliorum.*

SI qui a parentes fidem fregerint ſponſaliorum, triennii tempore abſtineant ſe a communione. Si tamen iidem ſponſus, vel ſponſa in illo gravi crimine non 1 fuerint deprehenſi, excuſati erunt parentes. Si vero in eodem fuerint vitio, & polluerint ſe conſentiendo, ſuperior ſententia ſervetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Non fuerint] *In originali legitur ſine negatione, itemque apud Ivonem, a quo præterea abeſt dictio,* illo, *ſicque habet*, in gravi crimine fuerint deprehenſi.

Gratian. *Ecce quod non licet parentibus ſponſalia filiorum ſuorum frangere. Verum hoc de illis intelligendum eſt, quæ illorum conſenſu contrahuntur.*

CAUSA XXXII.

QUidam vir, cum non haberet uxorem, quandam meretricem ſibi conjugio copulavit, quæ erat ſterilis, neptis ingenui, filia originarii: quam cum Pater alii vellet tradere, huic avus eam copulavit, cauſa ſolius incontinentiæ. Deinde hic pœnitentia ductus, ex ancilla propria filios ſibi quærere cœpit. Poſtea de adulterio convictus & punitus, quendam rogavit, ut vi uxorem opprimeret ſuam, ut ſic eam dimittere poſſet: quo facto quandam infidelem ſibi copulavit, ea tamen conditione, ut ad Chriſtianam religionem tranſiret.

1. *Hic primum quæritur, an meretrix licite ducatur in uxorem?*
2. *Secundo, an ea, quæ cauſa incontinentiæ ducitur, ſit conjunx appellanda?*
3. *Tertio, cujus arbitrium aliquis ſequatur, an liberi avi, an originarii patris?*
4. *Quarto, ſi vivente uxore liceat alicui filios ex ancilla quærere?*
5. *Quinto, ſi ea, quæ vim patitur, pudicitiam amittere comprobetur?*
6. *Sexto, ſi adulter adulteram poſſit dimittere?*
7. *Septimo, ſi vivente dimiſſa, aliam poſſit accipere?*
8. *Octavo, ſi infidelem ſub præmiſſa conditione liceat alicui fidelium in conjugem ducere?*

QUÆSTIO I.

1 ps *QUod autem meretrix in conjugem duci non debeat, multis auctoritatibus & rationibus probatur. Illa enim, quæ adulterii rea convincitur, niſi poſt peractam pœnitentiam, in conjugii conſortio retineri non debet.*

C. I. *Patronus turpitudinis eſt, qui uxorem ſuam adulteram dimittere noluerit.*

Unde Joannes Chryſoſtomus, *id eſt, auctor operis imperfecti homilia 32. ait ſuper Matth. cap. 19.*

SIcut a crudelis eſt, & iniquus, qui caſtam dimittit, ſic fatuus eſt, & injuſtus, qui retinet meretricem. Nam patronus turpitudinis ejus eſt, qui crimen celat uxoris.

C. II. *Cauſa fornicationis vir dimittat uxorem, non tamen alteram ducat.*

Item Hieronymus *in comm. ad c. 19. Matth.*

DIxit b Dominus in Evangelio: *Quicunque dimiſerit uxorem, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur, & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.* Sola fornicatio eſt, quæ uxoris vincit affectum: imo, cum illa unam carnem in aliam diviſerit, & ſe fornicatione ſeparaverit a marito, non debet teneri, ne virum quoque ſub maledicto faciat, dicente Scriptura c: *Qui adulteram tenet, ſtultus, & impius eſt.* Ubicunque eſt igitur fornicatio, vel d fornicationis ſuſpicio, libere uxor dimittitur. Et quia poterat accidere, ut aliquis calumniam faceret innocenti, & ob ſecundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret, ſic priorem dimittere jubetur uxorem, ut ſecundam prima vivente non habeat.

C. III. *Sola viri fornicatio uxorem maculat.*

Idem *in epiſtola Pauli ad Corinthios* I. *c. 6.* [*in e gloſſa ordinaria.*]

IN conjugio quis poſitus quæcunque peccata fecerit, non propriam infuſcant conjugem: ſed fornicatio uxorem coinquinat; ut jam non ſit viro ſuo licita, ſed quaſi adultera.

C. IV. *Qui uxorem ſuam dimittere adulteram noluerit, duobus annis pœniteat, ſi ei debitum reddiderit.*

Item Joannes Chryſoſtomus.

I. SI quis uxorem ſuam invenerit adulteram f, & poſtea deinceps placuerit habere eam in matrimonio, duobus annis pœniteat, ideo quia cum adultera commiſtus ſit, quæ adhuc crimine ſuo non eſt purgata: aut abſti-

a *Ivo p. 8. c. 46.*

a *Sent. 4. diſt. 35. Ivo p. 8. c. 233. Pann. l. 7. c. 8.* b *Iſidorus de Eccleſiaſtic. offic. l. 2. c. 19. Sent. ib. Ivo p. 8. c. 43. Pann. l. 7. c. 7.* c *Proverb. 18.* d *al. &.* e *Gloſſa ord. ad eundem locum Matth. In Concil. Forojulienſi, c. 10. Ivo p. 8. c. 42.* f *al. adulteratam.*

Digitized by Google

abſtineat ſe a matrimonio ejus, donec expleatur ſatisfactio criminis pœnitentiæ ſuæ: ideo quia poſt ſatisfactionem pœnitentiæ non meretur vocari adultera: Similiter, ſi virum ſuum uxor invenerit adulterum, una ad imperia judicatur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc non eſt inventum apud B. Joannem Chryſoſtomum. Et videtur canon alicujus Concilii, aut pœnitentialis. Simile quiddam habetur in Concilio Nannetenſi, c. 12.*

2 pars. Gratian. *Subauditur, niſi ab adulterio mulier recedere voluerit: quo caſu uxorem ſuam vir recipere poteſt, nullum periculum ei illaturus.*

C. V. *Poſt pœnitentiam adulterii uxorem vir poteſt recipere.*

Unde Pelagius Papa a *Melleo* a *Subdiacono.*

DE Benedicto *b* quoque, quem uxorem alienam indicaſti facinoroſo ſuſtuliſſe ſpiritu, & in ſuum hactenus præſumere detinere conſortium, ſi hoc c reium veritas habet, jubemus experientiæ tuæ, ut eum cum ipſa quoque adultera diſtricte mactare non differas, & calvatos ab invicem ſeparare, & illum quidem ad Lucium defenſorem in Apuliæ provinciæ patrimonium ſine dilatione fac migrare: illam vero, ſiquidem maritus ſuus ſine dolo aliquo forte accipere voluerit, tua ordinatione ſub cautela recipiet, nullum ei nihil duntaxat de cætero ſimile committenti periculum illaturus. Si vero eam omnino recipere noluerit, in alium quendam locum, in quo ei non liceat male vivere, provida eam diſpenſatione *c* conſtitue.

C. VI. *Qui adulteræ debitum reddit, tribus annis pœniteat.*

Item ex Pœnitentiali Theodori.

II. SI quis *d* uxorem ſuam ſcit adulteram, & non vult dimittere eam, ſed in matrimonio habere, tribus annis pœniteat, & quandiu 1 pœnitet, abſtineat ſe ab illa.

Corr. Rom. ¶ 1 Et quamdiu pœnitet) *In pleriſque vetuſtis eſt*, & quamdiu illa pœnitet.

C. VII. *Adulterio purgato per pœnitentiam poteſt fieri reconciliatio conjugii.*

Item Auguſtinus *ad Pollentium de adulterinis conjugiis, lib. 2. c. 6.*

QUod autem *e* tibi durum videtur, ut poſt adulterium reconcilietur conjugi conjux; ſi fides adſit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos vel baptiſmate ablutos, vel pœnitentia credimus eſſe ſanatos? Hæc crimina in veteri Dei lege nullis ſacrificiis mundabantur; quæ 2 in lege Novi Teſtamenti ſine mundatione legali mundentur: & ideo tunc omnino prohibitum erat ab alio contaminatam viro recipere uxorem, quamvis *f* David Saulis filiam, quam pater ejuſdem mulieris ab eo ſeparatam dederat alteri, tanquam Novi Teſtamenti præfigurator ſine cunctatione *g* receperit. Nunc autem, poſtquam *h* Chriſtus ait adulteræ: *Nec ego te condemnabo: vade, deinceps noli peccare*: quis non intelligat debere maritum ignoſcere, quod videt ignoviſſe Dominum amborum? nec jam ſe debere adulteram dicere, cujus pœnitentis crimen divina credit miſeratione deletum?

Corr. Rom. ¶ 2 Quæ in lege) *Apud B. Auguſtinum legitur*, quæ Novi Teſtamenti, in ſanguine Chriſti ſine dubitatione mundantur. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum.*

C. VIII. *De eodem.*

Idem *eodem libro*, c. 9.

NOn *i* erit turpis, neque difficilis etiam poſt perpetrata, atque purgata adulteria reconciliatio conjugum, ubi per claves regni cœlorum non dubitatur fieri remiſſio peccatorum: non ut poſt viri divortium adultera revocetur, ſed ut poſt Chriſti conſortium adultera non vocetur.

C. IX. *Cum fornicationis vitium excluditur, caſtitatis virtus adſciſcitur.*

Item Ambroſius *l. 2. de Cain, & Abel c. 4.*

CUm renuntiatur improbitati, ſtatim adſciſcitur virtus. Egreſſus enim malitiæ virtutis operatur ingreſſum; eodemque ſtudio, quo crimen excluditur, innocentia copulatur.

C. X. *Non habetur fallax apud Deum, qui ad veritatem pœnitendo revertitur.*

Item Gregorius *homil. 29. Evang.*

APud miſericordem namque judicem nec ille fallax habetur, qui ad veritatem revertitur, etiam poſtquam mentitur: quia omnipotens Deus, dum libenter noſtram pœnitentiam ſuſcipit, ipſe ſuo judicio, hoc, quod erravimus, abſcondit.

Gratian. *Quod a ſi in adulterio perſeverare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinii reus maritus habebitur, niſi eam adulterii ream facere voluerit. Unde in 9. lib. Cod.* b *de adult. & ſtupro Impp. Severus, & Antoninus*: Crimen lenocinii contrahunt, qui deprehenſam in adulterio uxorem in matrimonio retinuerunt, non qui ſuſpectam habuerint adulteram. §. 1. *Hoc in mulieribus non obtinet. Non enim eis permittitur maritos ſuos adulterii reos facere. Unde in libro* c *eodem, & tit. eodem, iidem Imperatores.* Publico judicio non habere mulieres adulterii accuſationem, quamvis de matrimonio ſuo violato queri velint, lex Julia declarat: quæ cum maſculis jure mariti accuſandi facultatem detuliſſet, non idem fœminis privilegium detulit. §. 2. *Si ergo, ut ex his colligitur auctoritatibus, adulteram retinere nulli permittitur, multo minus in conjugium duci licebit, cujus pudicitiæ nulla ſpes habetur. Debet enim inter conjuges ſervari fides, & ſacramentum: quæ cum defuerint, non conjuges, ſed adulteri appellantur.*

C. XI. *Veritas nuptiarum non conſiſtit in commiſtione maris, & fœminæ.*

Unde Auguſtinus *ſcribit contra Julianum lib. primo.*

NOn enim *d* in ſola, ut deliras, commiſtione maris, & fœminæ nuptiarum veritas eſt: quamvis ſine illa commiſtione nuptæ filios procreare non poſſunt. Sed alia ſunt ad nuptias proprie pertinentia, quibus ab adulteriis nuptiæ diſcernuntur, ſicuti eſt thori conjugalis fides, & cura ordinate filios procreandi, & (quæ maxima eſt differentia) bonus uſus mali, hoc eſt, bonus uſus concupiſcentiæ carnis, quo bono *e* adulteri male utuntur.

Corr. Rom. ¶ *In Pannormia citatur eodem modo: itemq. apud Ivonem, niſi quod habet*, libro ſecundo. *Sententia quidem ſæpe habetur apud B. Auguſtinum, & contra Julianum nuptias diffinientem corporum commiſtionem, diſputat potiſſimum l. 5. cap. ultimo.*

Gratian. *Hæc ſunt bona, quibus commendantur nuptiæ, & ab illicito uſu diſcernuntur* f.

3 pars. *Econtra vero* Ambroſius 1 *improbare nuptias videtur dicens*:

C. XII. *Primæ, vel ſecundæ nuptiæ hac auctoritate improbari videntur.*

NUptiæ terram replent, virginitas paradiſum. Sed & hoc intuendum eſt duntaxat juxta hebraicam veritatem, quod cum Scriptura in primo, & tertio, & quarto, & quinto, & ſexto die expletis operibus ſingulorum dixerit:

a *al. Mileto.* b *Anſ. l. 11. c. 94.* c *al. diſpoſitione.* d *Anſel. ib. al. c. 83.* e *Sent. 4. diſt 3. Polyc. l. 6. t. 4. Ivo p. 8. c. 242. Pann. l. 7. c. 35.* f *1. Reg. 28.* g *al. contaminatione) orig.* h *Joann. 8.* i *Sent. ib. Ivo ib. Pann. l. 7. c. 37.*

a *Sent. ib.* b *tit. 9. ad legem Juliam de adult. & ſtup. l. 2.* c *ib. l. 1.* d *Ivo p. 8. c. 77. Pann. l. 6. c. 29.* e *ab malo.) Ivo.* f *al. decernuntur.*

xerit *a*: *Et vidit Deus, quia bonum eſt*; in ſecundo die hoc omnino ſubtraxit, nobis intelligentiam derelinquens, non eſſe bonum duplicem numerum, qui ab unione dividat, & præfiguret fœdera nuptiarum. Unde *b* & in arca Noe omnia animalia quæcunque bina ingrediuntur, immunda ſunt, impar numerus eſt mundus. Quanquam in duplici numero oſtendatur & aliud ſacramentum, quod ne in beſtiis quidem, & immundis avibus bigamia comprobata ſit: bina enim ingrediuntur immunda. & ſeptena, quæ munda ſunt: ut haberet Noe poſt diluvium, quod de impari numero ſtatim Deo poſſet offerre.

Corr. Rom. ¶ 1 Ambroſius] *Sic etiam in manuſcriptis. Sed apud ipſum non eſt inventum. Habetur apud B. Hieronymum l. 1. contra Jovinianum.*

Gratian. *Verum hoc ad exhortationem, non ad neceſſitatem obſervandæ virginitatis refertur. Unde* Ambroſius *ait in libro exhortationis ad virgines.*

C. XIII. *Virginitas ex conſilio ſuadetur, non ex imperio præcipitur.*

INtegritas *c* corporis expetenda a vobis eſt, quam ego pro conſilio ſuadeo, non pro imperio præcipio. Sola eſt enim virginitas, quæ ſuaderi poteſt, imperari non poteſt: res magis voti, quam præcepti eſt.

4 ps Gratian. *Cum ergo in meretrice, ut diximus, nulla ſpes fidei, nulla ſit certitudo pudicitiæ, patet, quod non eſt in conjugium ducenda. §. 1. Sed objicitur: Rhaab d Hierichuntina, quamvis eſſet meretrix, tamen Principi de tribu Juda eſt copulata conjugio, de qua Chriſtus poſtea naſci dignatus eſt. Oſee e quoque duodecim Prophetarum primus, ex præcepto Domini, coro hordei meretricem emit, quam ſibi in conjugio ſociavit. Sed aliud eſt, meretricem ducere, vel adulteram retinere, quam tua conſuetudine, caſtitate, & pudicitia tuearis: atque aliud, aliquam earum habere, quam nullo pacto a luxu carnis ſuæ revocare valeas. Hoc enim penitus prohibetur: illud laudabiliter factum legitur f.*

C. XIV. *Non eſt peccatum meretricem, ducere uxorem.*

Unde Hieronymus *ſuper Oſee lib. 1. ad c. 1.*

NOn *g* eſt culpandus Oſee Propheta (interim ut ſequamur hiſtoriam) ſi meretricem, quam duxit, ad pudicitiam converterit, ſed potius laudandus, quod ex mala bonam fecerit. Non enim, qui bonus permanet, ipſe polluitur, ſi ſocietur malo: ſed qui malus eſt, in bonum vertitur, ſi boni exempla ſectetur. Ex quo intelligimus, non Prophetam perdidiſſe pudicitiam fornicariæ copulatum, ſed fornicariam aſſumpſiſſe pudicitiam, quam antea non habebat.

QUÆSTIO II.

1 ps QUod autem non ſit uxor, quæ ſola cauſa incontinentiæ ducitur, hinc videtur probari poſſe, quia conjugium propagationis, non explendæ libidinis cauſa a Deo inſtitutum eſt. *Hæc namque fuit benedictio conjugii*: Creſcite, & multiplicamini.

C. I. *Partus fœminarum eſt eis ſola cauſa nubendi.*

Unde Ambroſius *ſuper Lucam lib. 1. ad c. 1.*

PUdor eſt *h* fœminis nuptiarum præmia non habere, quibus hæc ſola cauſa eſt nubendi. *Idem lib. 2. in princ. §. 2.* Dum *i* conjugii præmium, & gratia nuptiarum, partus ſit fœminarum, non mediocris quoque cauſa eſt, ut virginitas Mariæ falleret Principem mundi.

Gratian. *Qui ergo non cauſa procreandæ ſobolis, ſed explendæ libidinis ſibi invicem copulantur, non tam conjuges, quam fornicarii videntur.*

a *Eccl. 39.* b *Gen. 7.* c *Ivo p. 7. c. 120.* d *Joſuæ 2. & 6.* e *Oſee 1. & 3.* f *al. intelligitur.* g *Ivo p. 8. c. 38. Pann. l. 6. c. 37.* h *Ivo p. 8. c. 75. & 76. Pann. l. 6. c. 24. & 25.* i *al. cum.*

C. II. *Non conjuges, ſed adulteri vocantur, qui non ſecundum præcepta Chriſti conjunguntur.*

Hinc etiam Hieronymus *ad c. 5. epiſtolæ ad Epheſios.*

SIcut non *a* omnis congregatio hæreticorum Chriſti Eccleſia dici poteſt, nec caput eorum Chriſtus; ſic non omne matrimonium, *b* quo non viro ſuo ſecundum præcepta Chriſti uxor jungitur, rite conjugium appellari poteſt, ſed magis adulterium.

2 ps Gratian. *His ita reſpondetur. Prima inſtitutio conjugii in paradiſo facta eſt, ut eſſet immaculatus thorus, & honorabiles nuptiæ, ex quibus ſine ardore conciperent, ſine dolore parerent. Secunda propter illicitum motum eliminandum c extra paradiſum facta eſt, ut infirmitas prona in ruinam turpitudinis honeſtate exciperetur conjugii. Unde Apoſtolus d ſcribens ad Corinthios ait*: Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem, & unaquæque virum ſuum habeat. *Ex hac itaque cauſa fit, ut conjugati ſe ſibi invicem debeant, nec ſe ſibi negare poſſint. Unde e Apoſtolus*: Nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu, & ad tempus, ut expeditius vacetis orationi, & iterum revertimini in idipſum, ne forte tentet vos Satanas. Hoc autem dico propter incontinentiam veſtram. *Qui ergo propter incontinentiam in naturalem redire uſum monentur, patet, quod non propter filiorum procreationem tantum miſceri jubentur. §. 1. Non tamen ideo nuptiæ malæ judicantur. Quod enim præter intentionem generandi fit, non eſt nuptiarum malum, ſed eſt veniale propter nuptiarum bonum, quod eſt tripertitum; fides videlicet, proles, & ſacramentum.*

C. III. *Immoderatus uſus conjugatorum non eſt nuptiarum malum, ſed eſt veniale propter nuptiarum bonum.*

Unde Auguſtinus *de bono conjugali c. 6.*

QUicquid *f* inter ſe conjugati immodeſtum, inverecundum, ſordidumve gerunt, vitium eſt hominum, non culpa nuptiarum. Jam in ipſa quoque immoderatiore exactione debiti carnalis, quam eis non ſecundum imperium præcipit, ſed ſecundum veniam concedit Apoſtolus *g*, ut etiam præter cauſam procreandi ſibi miſceantur, etſi eos pravi mores ad talem concubitum impellunt, nuptiæ tamen ab adulterio, ſeu fornicatione defendunt. Neque enim illud propter nuptias admittitur, ſed propter nuptias ignoſcitur. Debent *h* ergo ſibi conjugati non ſolum ipſius ſexus ſui commiſcendi fidem, liberorum procreandorum cauſa (quæ prima eſt humani generis in iſta mortalitate ſocietas) verum etiam infirmitatis invicem excipiendæ, ad illicitos concubitus evitandos, mutuam quodammodo ſervitutem: ut, etſi alteri eorum perpetua continentia placeat, niſi ex alterius conſenſu, fieri non poſſit.

3 ps Gratian. *Non autem datur præſentia Sancti Spiritus tempore, quo conjugales actus geruntur.*

C. IV. *Non datur præſentia Sancti Spiritus, tempore, quo conjugales actus geruntur.*

Unde Hieronymus *ſuper Matthæum.*

COnnubia *i* legitima carent quidem peccato, non tamen tempore illo, quo conjugales actus geruntur, præſentia Sancti Spiritus dabitur: etiamſi propheta eſſe videatur, qui officio generationis obſequitur. Sed & alia plura ſunt, in quibus ſufficit ſola via humana, & neque res indiget, neque decet adeſſe præſentiam Sancti Spiritus.

Ooo Corr.

a *Ivo p. 8. c. 277.* b *al. quod non viro ſuo ſecundum præcepta Chriſti conjungitur.) orig.* c *Gen. 2. Hebr. 13.* d *1. Cor. 7.* e *ib.* f *Ivo p. 8. c. 234.* g *1. Cor. 6.* h *Pann. l. 6. c. 26.* i *Sent. 4. diſt. 32.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc habetur apud Origenem homil. 6. in Numeros: & ex ipſo citatur in gloſſa ordinaria Num. 11.*

Gratian. *Sicut ergo talis concubitus non eſt fornicarius, ſed propter bonum conjugii licitus; ſic etiam conjunctio illa, de qua quæritur, non eſt fornicaria, ſed propter bonum conjugii licita.*

C. V.

Item ſicut Auguſtinus *ait in libro de bono conjugali, cap. 14.*

Concubinæ *a* ad tempus adhibitæ, nec etiam ſi cauſa filiorum concumbant, juſtum faciunt concubinatum ſuum.

4 pars. Gratian. *Sic econtrario datur intelligi de iis, qui conjugali affectu ſibi copulantur, quod etiamſi non cauſa procreandorum filiorum, ſed explendæ libidinis conveniunt, non ideo fornicarii, ſed conjuges appellentur.*

C. VI. *Conjuges ſunt, qui cauſa ſolius incontinentiæ ſibimet invicem copulantur.*

Probatur hoc idem auctoritate Auguſtini *in libro de bono conjugali, c. 5.*

Solet *b* quæri, cum maſculus, & fœmina, nec ille maritus, nec illa uxor alterius, ſibimet non filiorum procreandorum, ſed pro *c* incontinentia, ſolius concubitus cauſa copulantur, ea fide media, ut nec ille cum altera, nec illa cum altero id faciat, utrum nuptiæ ſint vocandæ. Et poteſt quidem fortaſſe non abſurde hoc appellari connubium, ſi uſque ad mortem alicujus eorum id inter eos placuerit, & prolis generationem, quamvis non ea cauſa conjuncti ſint, non tamen vitaverint, ut vel nollent ſibi naſci filios, vel etiam opere aliquo malo agant, ne naſcantur. Cæterum, ſi vel utrumque, vel unum horum deſit, non invenio, quemadmodum has nuptias appellare poſſimus. Etenim *d* ſi aliquam ſibi vir ad tempus adhibuerit, donec aliam dignam vel honoribus, vel facultatibus ſuis inveniat, quam comparem ducat, animo ipſo adulter eſt: nec cum illa, quem cupit invenire, ſed cum iſta, cum qua ſic cubat, ut cum ea non habeat maritale conſortium.

C. VII. *Fornicarii ſunt, non conjuges, qui ſterilitatis venena procurant.*

Idem *de nuptiis, & concupiſcentia, lib. 1. c. 15.*

Aliquando *e* eo uſque pervenit hæc libidinoſa crudelitas, vel libido crudelis, ut etiam ſterilitatis venena procuret: & ſi nihil valuerit, conceptos fœtus aliquo *f* modo intra viſcera extinguat, ac fundat, volendo ſuam prolem prius interire, quam vivere: aut, ſi in utero jam vivebat, occidi, antequam naſceretur. Prorſus, ſi ambo tales ſunt, conjuges non ſunt: & ſi ab initio tales fuerunt, non ſibi per connubium, ſed per ſtuprum potius convenerunt. Si autem non ambo ſunt tales, audeo dicere, aut illa eſt quodammodo meretrix mariti, aut ille adulter uxoris.

5 pars. Gratian. *De his, qui abortum procurant, quæritur; an judicentur homicidæ, vel non.*

C. VIII. *Non eſt homicida, qui abortum procurat, antequam anima corpori ſit infuſa.*

Auguſtinus *in libro quæſtionum Exodi, quæſt. 80. ait.*

Quod vero *g* non formatum puerperium *1* noluit ad homicidium pertinere, profecto nec hominem deputavit, quod tale in utero geritur. Hic de anima quæſtio ſolet agitari, utrum, quod formatum non eſt, nec animatum quidem poſſit intelligi: & ideo non ſit homicidium, quia nec exanimatum dici poteſt, ſi adhuc animam non habebat. *Item.* §. 1. Si ergo illud informe puerperium jam quidem fuerit, ſed adhuc quodammodo informiter animatum (quoniam magna de anima quæſtio non eſt præcipitanda indiſcuſſa temeritate ſententiæ,) ideo lex noluit ad homicidium pertinere, quia nondum dici poteſt anima viva in eo corpore, quod ſenſu caret.

Corr. Rom. ¶ 1 Puerperium] *In vulgatis ſequebatur; Moyſes, vel lex, quæ abſunt a pleriſque vetuſtis, & originali. Alia etiam nonnulla ex iiſdem ſunt emendata.*

C. IX. *De eodem.*

Idem *in libro quæſtionum Veteris, & Novi Teſtamenti c. 23.*

Moyſes *a* tradidit: *Si quis percuſſerit mulierem in utero habentem, & abortiverit, ſi formatum fuerit, det animam pro anima: ſi autem informatum fuerit, mulctetur pecunia*, ut probaret non eſſe animam ante formam. Itaque ſi jam formato corpori datur, non in conceptu corporis naſcitur cum ſemine derivata. Nam ſi cum ſemine & anima exiſtit ex *b* anima, multæ animæ quotidie pereunt, cum ſeminis fluxu quodam non proficit nativitati: ſed ſi propius *c* reſpiciamus, videbimus, quid ſequi debeamus. Contemplemur facturam Adæ. In Adam enim exemplum datum eſt, ut ex eo intelligatur, quia jam formatum corpus accepit animam. Nam potuerat animam limo terræ admiſcere, & ſic formare corpus. Sed ratione informabatur *d*: quia primum oportebat domum compingi, & ſic habitatorem induci. Anima certe, quia ſpiritus eſt, in ſicco habitare non poteſt, ideo in ſanguine fertur habitare. Cum *e* ergo corporis lineamenta compacta non fuerint, ubi erit anima?

C. X. *De eodem.*

Item Hieronymus *ad Algaſiam, quæſt. 4.*

Sicut *f* ſemina paulatim formantur in uteris, & tamdiu non reputatur homo *g*, donec elementa confecta *h* ſuas imagines, membraque ſuſcipiant; ita ſenſus ratione conceptus, niſi in opera proruperit, adhuc in ventre retinetur, & cito perit ab *1* hoſte.

Corr. Rom. ¶ 1 Ab hoſte.] *Originale, & Ivo*, & cito abortio perit: *quo abortii vocabulo & alibi, & in eadem quæſtione uſus eſt B. Hieronymus*: adverſarii adventus, *inquit*, ea, quæ concepta ſunt, facit perire abortio: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

6 pars. Gratian. *Cum ergo, qui aliquam ſibi ad tempus adhibet, cum ea adulter eſſe dicitur, nec ab ea diſcedens, nec filium ſuum illi tradens peccat.*

C. XI. *Profectus eſt honeſtatis fornicariam abjicere, & uxorem legitimam accipere.*

Unde Leo Papa *ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, epiſt. 90. al. 92. c. 5., & 6.*

Ancillam *i* a toro abjicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, ſed profectus eſt honeſtatis. §. 1. Culpanda eſt ſane talium negligentia, ſed non penitus deſperanda, ut crebris cohortationibus incitati, quod neceſſario expetierunt, fideliter exequantur. Nemo *x* enim deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtituitur, quia nonnunquam, quod diffidentia ætatis differtur, conſilio maturiore perficitur.

C. XII. *Legitimo matrimonio copulatur, quæ concubinam habenti traditur.*

Idem *ibidem, c. 4.*

Non omnis *l* mulier juncta viro, uxor eſt viri: quia nec omnis filius eſt hæres patris. Nuptiarum autem fœdera

a *Polyc. l. 6. tit. 4. Ivo p. 8. c. 10. Pann. l. 6. c. 45.* b *Polyc. ibid. Ivo p. 8. c. 65. Pann. l. 6. c. 29.* c *al. propter incontinentiam:*] *orig.* d *Pann. l. 6. c. 44.* e *Sent. 4. diſt. 31. Ivo p. 10. c. 55.* f *aliquando*] *orig.* g *Sent. ibid. Ivo p. 10. c. 56. Pann. l. 8. c. 12.*

a *Exod. 21. Ivo p. 10. c. 57. Pann. l. 8. c. 13. Sentent. ibid.* b *al. de.* c *al. priora.* d *informabatur:*] *vera lectio.* e *abeſt ab orig.* f *Sent. ibid. Ivo p. 10. c. 58. Pann. l. 8. c. 14.* g *al. homicidium.* h *al. confuſa*] *orig.* i *De pœnit. diſt. 7. nemo.* x *in Triburienſi Concil. c. 38. & 39.* l *Polyc. l. 6. tit. 4. Burch. l. 9. c. 1. Ivo p. 8. c. 139. Pann. l. 6. c. 35.*

Digitized by Google

fœdera inter ingenuos ſunt legitima, & inter coæquales *a*, multo prius hoc ipſum Domino conſtituente, quam initium Romani juris exiſteret. Itaque aliud eſt uxor, aliud concubina; ſicut aliud ancilla, aliud libera. §. 1. Propter quod etiam Apoſtolus *b* ad manifeſtandam harum perſonarum diſcretionem teſtimonium ponit ex Geneſi, *c* ubi dicitur Abrahæ: *Ejice ancillam, & filium ejus; non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Iſaac.* & infra. §. 2. Igitur cujuslibet 1 loci Clericus, ſi filiam ſuam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt, quaſi conjugato eam dederit, niſi forte illa mulier & ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honeſtata videatur. §. 3. Paterno arbitrio viris junctæ carent culpa, ſi mulieres, quæ a viris habebantur, in matrimonio non fuerunt; quia aliud eſt uxor *d*, aliud concubina.

Corr. Rom. ¶ 1 Cujuslibet loci Clericus.] *Sic quidem in epiſtolarum editionibus: ſed in codice canonum, cap. 18. & apud indicatos collectores legitur*, cujuslibet loci Laicus. *In Concilio vero Triburienſi, ubi hoc refertur*, ſi quis filiam ſuam, &c.

7 para. Gratian. *Cum ergo dicitur*, paterno arbitrio junctæ viris, *datur intelligi; quod paternus conſenſus deſideratur in nuptiis, nec ſine eo legitimæ nuptiæ habentur, juxta illud Evariſti e Papæ*: Aliter non fit legitimum conjugium, niſi a parentibus tradatur 1.

Corr. Rom. ¶ 1 Tradatur.] *Poſt hoc verbum in duobus vetuſtis codicibus citantur ex codice Juſtiniani lib. 5. tit. de nuptiis, leg. 12. nec filium: & l. 20. in conjunctione, ex digeſtis, tit. de ritu nupt. l. 2. nuptiæ conſiſtere: & ex Inſtit. tit. de nuptiis*, principium *uſque ad verſ.* præcedere debeat.

C. XIII.

Item Ambroſius in lib. de Patriarchis, id eſt, lib. 1. de Abraham, cap. ult.

HOnorantur parentes Rebeccæ muneribus, conſulitur puellæ non de ſponſalibus (illa enim judicium expectat *f* parentum: non eſt enim virginalis pudoris eligere maritum) ſed jam deſponſata viro de profectionis conſulitur die, nec immerito dilationem non attulit. Jure etenim properare debuit ad maritum. Unde illud *g* Euripidæum, quod mirantur plerique, unde translatum ſit, manifeſtum eſt. Ait enim in perſona mulieris, quæ tamen maritum volebat relinquere, & ad alias petebatur nuptias. *Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς μέριμναν ἕξει, κ' οὐκ ἐμὸν κρίνειν τάδε.* Hoc eſt: *ſponſaliorum meorum pater meus curam ſubibit. Hoc enim non eſt meum.* Ergo, quod ipſi Philoſophi mirati ſunt, ſervate virgines. Mulier *h* etiam, ſi qua amiſſo cito marito adoleſcentula laqueum infirmitatis ſuæ timet incidere, ſi vult, nubat, tantum in Domino: ut electionem mariti parentibus deferat, ne appetentiæ procacioris exiſtimetur auctor, ſi ipſa de nuptiis ſuis electionem ſibi vendicet. Expetita enim magis debet videri a viro, quam virum ipſa experiſſe. Verecundiam præmittet, antequam nubat, quo ipſum conjugium plus commendet verecundia.

C. XIV.

Idem *in libro Numerorum, cap. 30.*

MUlier, ſi quippiam voverit, & ſe conſtrinxerit juramento, quæ eſt in domo patris ſui, & in ætate adhuc puellari, ſi cognoverit pater votum, quod pollicita eſt, & juramentum, quo obligavit animam ſuam, & tacuerit, non 1 rea erit, ſed quicquid pollicita eſt, & juravit, opere complebit. Sin autem ſtatim ut audierit, contradixerit pater, & vota, & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eo quod contradixerit pater.

Corr. Rom. ¶ 1 Non rea erit] *In originali legitur*, voti rea erit: quicquid pollicita: &c. *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

C. XV.

Auguſtinus *q. 57. ſup. a Numeros.*

MErito hic quæritur etiam de voto virginitatis. Mulieres enim etiam virgines in Scriptura ſolent appellari: & videtur etiam Apoſtolus *b* de patre loqui, cum dicit: *Servet virginem ſuam: & det nuptui c virginem ſuam.*

Corr. Rom. ¶ *Antea legebatur:* Item Auguſtinus. *Sublata eſt dictio* Item, *quæ abeſt a pleriſque vetuſtis. Nam verba B. Auguſtini, ſeu gloſſæ ordinariæ, quæ hic referuntur, ſunt explanatio loci Numerorum antea citati. In iiſdem autem vetuſtis omnia hæc capita, quibus non eſt appoſita rubrica, uno capite comprehenduntur.*

C. XVI. *Viduæ, & virgines propria voluntate ſibi maritos eligant.*

Econtra in Concilio Toletano III. *c. 10.*

HOc ſanctum *d* affirmat Concilium, ut viduæ, quibus placuerit, teneant caſtitatem 1. Quod ſi prius, quam profiteantur continentiam, nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos. Similis conditio & de virginibus habeatur: nec extra voluntatem parentum, vel ſuam cogantur maritos accipere. Si quis vero propoſitum caſtitatis viduæ, vel virginis impedierit, a ſancta communione, & a liminibus Eccleſiæ habeatur extraneus.

Corr. Rom. ¶ 1 Caſtitatem.] *In antiquioribus Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis reliqua habent, ut apud Gratianum: ſed poſt verbum iſtud, adduntur hæc*, & nulla vidua ad nuptias iterandas vi venire cogatur. Quod ſi, &c. *In recentioribus vero editionibus, & apud cæteros collectores variat aliquantulum ſtructura verborum, ſed eadem eſt ſententia.*

Gratian. *Præmiſſis auctoritatibus evidenter aſſeritur, quod quamvis aliqui non filiorum procreandorum, ſed incontinentiæ cauſa conveniant, tamen conjuges appellantur.*

QUÆSTIO III.

D*E tertia vero quæſtione Pelagius definit, ſcribens Potentio defenſori.*

CAP. UNIC. *Arbitrium liberi avi, non originarii patris, puellam in nuptiis ſequi oportet.*

PAtrem *e* puellæ, Eccleſiæ noſtræ famulum, avum vero ejus liberis ortum conſtat eſſe natalibus: & ideo avi magis electionem de conjunctione neptis, quam patris ejus, cujus nullo modo liberum poteſt eſſe arbitrium, decernimus attendi.

Gratian. *Quia ergo electione avi, huic iſta nupſiſſe probatur, hanc conſtat legitime ſibi copulatam.*

QUÆSTIO IV.

Q*Uod autem ex ancilla propter uxoris ſterilitatem filios quærere alicui liceat, exemplo probatur Abrahæ* f, *qui propter ſterilitatem uxoris ſuæ Saræ ingreſſus eſt ad Agar Ægyptiam, ut ex ea filios acciperet. Item Jacob*, g *cum ex Rachele filios habere non poſſet, ex ancilla ejus filios ſibi ſuſcitavit: nec ſolum propter ſterilitatem; verum etiam propter fœcunditatem ceſſantem legitur intraſſe ad ancillam Liæ, & ex ea genuiſſe filios. Ex quibus omnibus colligitur, propter ſterilitatem uxoris, ſive ex ancilla, ſive ex qualibet alia licite filios quæri: alioquin adulterii macula Abraham, & Jacob notabuntur. Sed ſicut poſt mortem Saræ* h *Abraham Cethuram duxit uxorem, ne ſecundum Auguſtinum Chriſtiani e putarent eſſe peccatum poſt mortem uxoris aliam ducere; ſic videtur*

Ooo 2 viven-

a *al.* *æquales*,] *orig.* b *Gal. 4.* c *Geneſ. 21.* d *al. nupta.* e *Sup. 1. q. 5. c. 2.* f *al. ſpectat.* g *Hermione in Andromacha Euripidis.* h *Polyc. l. 6. tit. 4.*

a *Gloſſ. ord. ad cap. 30. Num.* b *1. Cor. 7.* c *al. nuptum.* d *Burchard. l. 8. cap. 44. Ivo part. 7. c. 62. & part. 8. cap. 28. & 29.* e *Ivo part. 8. c. 27.* f *Gen. 16.* g *Gen. 30.* h *Gen. 25. infra ſeq. c.*

vivente uxore ſua filios ex ancilla ſuſcepiſſe, ne ab aliquibus hoc reputaretur in crimen. Illud autem Auguſtini dicitur contra adverſarium legum, & Prophetarum lib. 2. c. 9.

Corr. Rom. ¶ 1 Chriſtiani) *In capite ſequenti Auguſtinus ait*, ne putarent hæretici.

C. I. *Quomodo Abraham excuſetur a crimine fornicationis.*

ISte Abrahæ etiam *a* uſque ad decrepitam ſenectutem fornicationis objicit crimen: profecto, quia & poſt mortem Saræ alteram duxit. Ubi etſi nullum intelligeretur rei abditæ ſacramentum, propter *b* hoc ſolum id facere debuit Abraham, ne putarent hæretici adverſus Apoſtolum *c* (quibus etiam *d* Tertullianus adſtipulator exiſtit) poſt uxoris mortem crimen eſſe ducere uxorem.

Gratian. *Sacramentum hujus rei eſt, quod per bonos mali, & boni erant in fide generandi, & per malos boni, & mali erant ad fidem acceſſuri.*

C. II. *Sicut bonorum miniſterio boni, & mali, ita miniſterio malorum boni, & mali in fide generantur.*

Unde Auguſtinus *ait ſuper Joannem tract.* 11.

REcurrat nunc animus veſter ad *e* Abraham, Iſaac, & Jacob. In iſtis tribus invenimus parere liberas, parere & ancillas. Invenimus ibi & partus liberarum, invenimus ibi & partus ancillarum. Ancilla nihil boni ſignificat. *Ejice ancillam*, inquit, *& filium ejus*. & infra. §. 1. Invenimus rem miram in iſtis generationibus liberarum, & ancillarum: quatuor ſcilicet genera hominum, in quibus completur figura totius populi futuri Chriſtiani, ut non ſit mirum, quod in illis tribus dictum eſt: *Ego f ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob*. In omnibus enim Chriſtianis (fratres intendite) aut per malos naſcuntur boni, aut per bonos naſcuntur mali, aut per bonos boni, aut per malos mali. Amplius iſtis quatuor generibus non poteſtis invenire. *& infra*. §. 2. Invenis *g* ibi bonos filios Jacob natos de ancillis, & bonos filios Jacob natos de liberis. Nihil illis obfuit nativitas de uteris ancillarum, quando in patre cognoverunt ſemen ſuum: & conſequenter regnum cum fratribus tenuerunt. Quomodo ergo in filiis Jacob non obfuit illis, qui nati ſunt de ancillis, quominus tenerent regnum, & terram repromiſſionis cum fratribus ex æquo acciperent, non illis obfuerunt natales ancillarum, ſed prævaluit ſemen paternum; ſic quicunque per malos baptizantur, tanquam de ancillis videntur nati: ſed tamen, quia ex ſemine verbi Dei, quod figuratur in Jacob, non contriſtentur, ſimul hæreditatem cum fratribus poſſidebunt. Securus ergo ſit, qui de ſemine bono naſcitur: tantum non imitetur ancillam. Si de ancilla naſcitur, ancillam malam ſuperbientem non imitetur. Unde enim filii Jacob de ancillis nati poſſederunt terram promiſſionis cum fratribus, Iſmael autem de ancilla natus, expulſus eſt de hæreditate? Unde? niſi quia ille ſuperbus erat, illi humiles. Erexit ille cervicem, & voluit ſeducere fratrem ſuum ludens cum illo. Magnum ibi ſacramentum. Ludebant ſimul *h* Iſmael, & Iſaac: vidit illos Sara ludentes, & ait Abrahæ: *Ejice ancillam, & filium ejus, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Iſaac*. Et cum contriſtatus eſſet Abraham, confirmavit ei a Domino Angelus dictum uxoris ejus. §. 3. Quæ 1 autem *i* peperit Abel, & Enoch, & Noe, & Abraham, ipſa peperit & Moyſen, & Prophetas *k* tempore poſteriores ante adventum Domini, & quæ iſtos, ipſa & Apoſtolos *l*, & Martyres noſtros, & omnes bonos Chriſtianos. Omnes enim diverſis quidem temporibus nati apparuerunt, ſed ſocietate unius populi continentur, & ejuſdem civitatis cives, labores hujus peregrinationis experti ſunt, & quidam eorum nunc experiuntur, & uſque ad finem cæteri experientur. Item quæ peperit Cain, & Cham, & Iſmaelem, & Eſau, eadem ipſa peperit & Dathan, & alios in eodem populo ſimiles: & quæ illos, eadem ipſa & Judam Pſeudoapoſtolum, & Simonem Magum, & cæteros uſque ad hæc tempora Pſeudochriſtianos in affectione animali pertinaciter obduratos, ſive in unitate permiſti ſint, ſive aperta præciſione diſſentiant. §. 4. Sed cum tales a ſpiritualibus evangelizantur, & ſacramentis imbuuntur, tanquam per ſe ipſam Rebecca *a* eos parit, ſicut Eſau: cum autem per illos, qui non caſte annuntiant Evangelium, tales in Dei populo generantur, Sara *b* quidem, ſed per Agar. Item boni ſpirituales aliquando evangelizantibus 2, vel baptizantibus carnalibus generantur: Lia quidem, vel Rachel jure conjugali eos, ſed per ancillarum uterum parit. §. 5. Cum vero per ſpirituales in Evangelio generantur boni fideles, qui vel vadunt 3 in ſpiritualem affectum pietatis, vel eo tendere non deſiſtunt, vel ideo non faciunt, quia non poſſunt, ſicut ex utero *c* Saræ Iſaac, vel Rebeccæ Jacob in novam vitam, & novum teſtamentum naſcuntur. Itaque ſive intus verſari videantur, ſive aperte foris ſint, quod caro eſt, caro eſt: ſive in area in ſua ſterilitate perſeveret, ſive occaſione tentationis, tanquam vento extra tollatur, quod palea eſt, palea eſt, & ſemper ab illius Eccleſiæ, quæ *d* eſt ſine macula, & ruga, unitate diviſus eſt, etiam qui congregationi ſanctorum in carnali obduratione miſcetur. De nullo tamen deſperandum eſt, ſive qui intus talis apparet, ſive qui foris manifeſtius adverſatur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc confectum eſt partim ex tractatu 11. in Joannem, partim ex lib. 1. de baptiſmo contra Donat. c. 16. & 17. atque inde nonnulla ſunt addita, & multa emendata.*

¶ 1 Quæ autem) *Hæc apud B. Auguſtinum ſequuntur poſt verſ.* omnes ſcribentur. *in c.* ſicut in ſacramentis. *de conſecrat. diſt. 4.*

¶ 2 Aliquando evangelizantibus) *Sic emendatum eſt ex pleriſque vetuſtis, & originali, & Eugyppo tom. 2. p. 216. Antea legebatur*, quando evangelizantur, & ſacramentis, vel baptiſmatibus carnalibus generantur.

¶ 3 Vel vadunt] *Apud B. Auguſtinum, & Eugyppum legitur*, vel evadunt in ſpiritalis ætatis affectum.

2 Pars Gratian. *His ita reſpondetur. Pro e varietate temporum varia invenitur diſpenſatio conditoris. Promiſſum f erat Abrahæ, quod in ſemine ejus benedicerentur omnes gentes: promiſerat quoque ſe daturum ſemini ejus terram peregrinationis ſuæ. Cum ergo cæteris in idololatria relictis Abraham, & filios ejus in peculiarem populum ſibi Dominus elegiſſet, tunc multarum fœcunditate mulierum populi Dei multiplicatio quærebatur, quia in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio fidei. Unde in lege dicebatur* a: Maledicta *ſ* ſterilis, quæ non reliquerit ſemen ſuum ſuper terram. *Hinc etiam Sacerdotibus conjugia decreta ſunt; quia in ſucceſſione familiæ ſucceſſio conſtabat officii. Quia vero per incarnationem Chriſti gratia fidei ubique dilatata eſt, nec jam dicitur*: Dic domui Judæ, & domui Iſrael: *ſed*, Euntes *g* docete omnes gentes; *&*: In *h* omni gente quicunque timet Deum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi; *nec electio muneris quæritur in ſucceſſione generis, ſed in perfectione vitæ, & ſinceritate ſcientiæ, & virginitas fœcunditati præfertur, & Sacerdotibus continentiæ caſtitas imperatur. Non ergo Abraham, aut Jacob deliquit, quia præter uxorem filios ex ancilla quæſierit: nec illorum exempla præter conjugale debitum fœcunditatem in aliqua licet alicui quærere, cum illorum conjugia noſtrorum æquentur, vel præferantur virginitati*

a *Ivo p.* 8. *c.* 269. *Pann. l.* 6. *c.* 60. b *al. vel propter*. c 1. *Cor.* 7. d *lib. de Monogamia*. e *Gen.* 21. *Copioſius in orig.* f *Exod.* 3. g *al. invenimus*. h *Gen.* 21. i *Aug. l.* 1. *de baptiſmo contra Donat. c.* 16. k *Oſeæ* 2. l *Act.* 13.

a *Gen.* 25. b *Gen.* 16. c *Ib. c.* 27. d *Epheſ.* 5. e *Sent.* 4. *diſt.* 33. f *Gen.* 12. *&* 14. g *Matth.* 28. h *Act.* 10.

nitati: & immoderatus uſus conjugii noſtri temporis turpitudinem fere imitetur fornicationis illius temporis.

Corr. Rom. ¶ c Maledicta) *Verba hæc non ſunt inventa in Sacra Scriptura, quamvis inde a multis Sanctis, & antiquis Doctoribus citentur. Deuteronomii 7. hæc habentur:* Non erit apud te ſterilis utriuſque ſexus, tam in hominibus, quam in gregibus tuis.

C. III. *Abraham non eſt reus adulterii, qui vivente uxore filios ex ancilla ſuſcepit.*

a Unde Ambroſius *ſcribit in libro de Patriarchis lib. 1. de Abraham c. 4.*

DIxit a Sara b ad Abraham: *Ecce concluſit me Dominus, ut non pariam; intra ergo ad ancillam meam, ut filium facias ex illa.* Et ita factum eſt. Sed conſideremus primum, quia Abraham ante legem Moyſi, & ante Evangelium fuit. Non ergo interdictum adulterium videbatur. Pœna criminis ex tempore legis eſt, quæ crimen inhibuit. Nec ante legem ulla rei damnatio eſt, ſed ex lege. Non ergo in legem commiſit Abraham, ſed legem prævenit. Deus in paradiſo conjugium c laudaverat, non adulterium damnaverat. *& infra.* §. 1. Habes primam d Abrahæ defenſionem. Secunda illa eſt, quod non ardore aliquo vagæ ſuccenſus libidinis, non petulantis formæ captus decore, ancillæ contubernio conjugalem poſthabuit torum, ſed ſtudio quærendæ poſteritatis, & propagandæ ſobolis. Adhuc poſt diluvium raritas erat generis humani: erat etiam religionis, ne quis non reddidiſſe debitum videretur naturæ. Denique & Loth ſancti filiæ hanc cauſam quærendæ poſteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum: & ideo publici muneris gratia privatam culpam prætexuit.

C. IV. *Quod præter legitimam uxorem committitur, adulterii crimine damnatur.*

Idem *in eodem libro, & cap.*

NEmo blandiatur e ſibi de legibus hominum. Omne ſtuprum adulterium eſt: nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem a viro, quæ ab uxore debetur f caſtimonia. Quicquid in ea g, quæ non ſit legitima uxor, commiſſum fuerit, adulterii crimine damnatur. *& in eodem libro c. 7.* §. 1. Nulli licet ſcire mulierem præter uxorem: ideo conjugii tibi datum eſt jus, ne in laqueum incidas, & cum aliena muliere delinquas. *& poſt pauca.* §. 2. Tolerabilior eſt, ſi lateat culpa, quam ſi culpæ uſurpetur auctoritas. Nec hoc ſolum eſt adulterium cum aliena peccare conjuge, ſed omne, quod non habet poteſtatem conjugii. Tamen locus iſte docet gravius crimen eſſe, ubi celebrati conjugii jura temerantur, & uxoris pudor ſolvitur. Ideoque cum prætenderet Abimelech h, quod uxorem alienam eſſe ignoraverit, quam ſororem eſſe vir ipſa ſuam dixerat, reſpondit ei Dominus; *Et i ego cognovi, quoniam puro corde feciſti hoc, & peperci tibi, ut non peccares in me: propter hoc non ſum paſſus te tangere eam.* Cognoſcimus velut præſulem, cuſtodemque conjugii eſſe Deum, qui non patiatur alienum torum pollui: & ſi quis fecerit eum peccare in Deum, cujus legem violet, & gratiam ſolvet. Et ideo, quia in Deum peccat, ſacramenti cœleſtis amittit conſortium.

C. V. *Nihil eſt fœdius, quam uxorem amare, quaſi adulteram.*

Item Hieronymus *contra Jovinianum lib. 1.*

3 pa ORigo x quidem amoris honeſta erat, ſed magnitudo deformis. §. 1. Nihil autem intereſt, quam ex honeſta cauſa quis inſaniat. Unde & Xiſtus a in ſententiis. *Adulter eſt*, inquit, *in ſuam uxorem amator ardentior.* In aliena quippe uxore omnis amor turpis eſt, in ſua nimius. Sapiens vir judicio debet amare conjugem, non affectu. Regat impetus voluptatis, nec præceps feratur in coitum. Nihil eſt fœdius, quam uxorem amare, quaſi adulteram. §. 2. Certe qui dicunt ſe cauſa reip. & generis humani uxoribus jungi, & filios b procreare, imitentur ſaltem pecudes & poſtquam venter uxoris intumuerit, non perdant filios, nec amatores ſe uxoribus exhibeant, ſed maritos.

C. VI. *Virginalis caſtitas non præfertur conjugio Abrahæ.*

Idem *lib. 2.*

QUis c ignorat ſub altera diſpenſatione Dei omnes retro Sanctos ejuſdem fuiſſe meriti, cujus nunc ſunt Chriſtiani? Quomodo ante Abraham placuit in conjugio, ſic nunc virgines placent in perpetua caſtitate. Servivit d ille legi, & tempori ſuo: ſerviamus & nos Evangelio, & tempori noſtro, in quos fines ſeculorum decurrerunt.

C. VII. *Patriarchæ non concupiſcentia explendæ libidinis, ſed cauſa numeroſæ prolis plures habebant uxores.*

Item Auguſtinus *x lib. 22. contra Fauſtum c. 47. & 48.*

OBjiciuntur e Jacob quatuor uxores: quod, quando mos erat, crimen non erat. Sicut a Patriarchæ conjugibus excipientibus ſemen ſuum miſcebantur, non concupiſcentia percipiendæ voluptatis, ſed providentia propagandæ ſucceſſionis: ſic Apoſtoli auditoribus admirantibus doctrinam ſuam condelectabantur, non aviditate conſequendæ laudis, ſed charitate ſeminandæ veritatis.

Corr. Rom. ¶ x Auguſtinus) *Repoſitum eſt ex omnibus vetuſtis, cum in vulgatis legeretur,* Ambroſius.

¶ x Sicut Patriarchæ) *Apud B. Auguſtinum diverſus eſt verborum ordo:* Sicut Apoſtoli, *inquit*, auditoribus admirantibus doctrinam ſuam condelectabantur, non aviditate conſequendæ laudis, ſed charitate ſeminandæ veritatis: ita Patriarchæ &c.

C. VIII. *Satius eſt abſque liberis defungi, quam ex illicito concubitu ſtirpem quærere.*

Item Auguſtinus *de bono conjugali c. 16.*

4 pa SIcut ſatius f eſt mori fame, quam idolothytis veſci; ita ſatius eſt defungi ſine liberis, quam ex illicito coitu ſtirpem quærere. Undecunque g autem naſcantur homines, ſi parentum vitia non ſectentur, & Deum recte colant, honeſti, & ſalvi erunt. Semen enim hominis ex qualicunque homine Dei creatura eſt: & eo male utentibus male erit, non ipſum aliquando malum erit.

C. IX. *Ex ancilla filii non ſunt quærendi.*

Item Ambroſius *in ſermone de S. Joanne, qui ſic incipit:* Diximus ſuperiore Dominica. *num. 65.*

DIcat aliquis h, Uxorem non habeo, ideo ancillam mihi ſociavi. Audi, quid dicat Scriptura i ad Abraham: *Ejice ancillam, & filium ejus: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.* Si igitur ancillæ filius hæres non eſt, ergo nec filius eſt. Cur autem quæritur tale conjugium, de quo ſuſceptus filius nec ſucceſſionis poſſit hæres eſſe, nec ſanguinis? Nec enim habere poteſt hæreditatis conſortium, qui non habet originis privilegium. Cur, inquam, quæritur tale contubernium, de quo nati

a *Sent. ib.* b *Gen. 16.* c *al. licet conjugium laudaverit) orig.* d *al. unam.* e *Polyc. l. 6. t. 8. Leo Nov. 91.* f *al. exigitur.* g *alit. eam) orig.* h *Gen. 20.* i *al. ecce) orig.* x *Sent. 4. diſt. 31.*

a *Idem l. 6. in c. 18. Ezech.* b *al. liberos tollere) orig.* c *Sent. 4. diſt. 33.* d *1. Cor. 10.* e *Sent. 4. diſt. 33.* f *Sent. 4. diſt. 33. in fin.* g *ſup. diſt. 56. undecunque.* h *Ivo p. 8. c. 30.* i *Gen. 21. Gal. 4.*

nunquam Dominus diceret *a*: *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Ergo voluntas ſine opere *b* frequenter peccat. Illa eſt glorioſa continentia, non quam tranſgredi non poteſt neceſſitas debilitati *c* corporis, ſed quam complectitur voluntas ſancti propoſiti.

C. XI. *Virginitas carnis non ſervatur mente corrupta.*

Item Hieronymus *in epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis.*

2 ps SI Paulus Apoſtolus vas *d* electionis, & ſeparatus in Evangelium Chriſti, ob carnis aculeos, & incentiva vitiorum reprimit corpus ſuum, & ſervituti *e* ſubjicit, ne aliis prædicans ipſe reprobus inveniatur, & tamen *f* videt aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & captivum ſe in legem duci peccati: ſi poſt *g* nuditatem, jejunia, famem, carceres, flagella, ſupplicia, in ſemetipſum reverſus exclamat: *Infelix* h *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus!* tu te putas ſecuram eſſe debere? Cave, quæſo, ne quando de te dicat Deus: *Virgo* i *Iſrael cecidit, non eſt, qui ſuſcitet eam.* Audenter loquar: cum omnia poſſit Deus, ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam. Valet quidem liberare de pœna, ſed non vult coronare corruptam. §. 1. Timeamus illam prophetiam *k*, ne in nobis etiam compleatur: *Virgines bonæ deficient*. Obſerva, quid dicat: *Virgines bonæ deficient*, quia ſunt & virgines malæ. *Qui* l *viderit*, inquit, *mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Perit ergo & mente virginitas. Iſtæ ſunt virgines malæ, virgines carne, non ſpiritu: virgines *m* ſtultæ, quæ oleum non habentes excluduntur a ſponſo. Si autem & illæ, quæ virgines ſunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non ſalvantur, quid fiet illis, quæ proſtituerunt membra Chriſti, & mutaverunt templum Sancti Spiritus in lupanar? Illico audient Prophetam dicentem: *Deſcende* n, *ſede in terra virgo filia Babylonis, ſede in terra: non eſt filia Chaldæorum thronus* o: *non vocaberis ultra mollis, & delicata: Accipe* p *molam, mole farinam, diſcooperi velamen tuum, denuda crura, tranſi flumina, revelabitur ignominia tua, apparebunt opprobria tua*. Et hoc poſt thalamos filii Dei, poſt oſcula fratruelis, & ſponſi: illa, de qua quondam ſermo Propheticus concinebat: *Aſtitit* q *Regina a dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate*; nudabitur, & poſteriora ejus ponentur in faciem ipſius. Sedebit ad *r* aquas ſolitudinis, & poſito vaſe divaricabit pedes ſuos omni tranſeunti, & uſque ad verticem polluetur. Rectius fuerat hominum ſubiiſſe conjugium, ambulaſſe per plana, quam ad altiora tendentem in profundum inferni cadere. Ne *s* fiat, obſecro, civitas meretrix fidelis Sion, ne *t* poſt Trinitatis hoſpitium ibi Dæmones ſaltent, & *u* Sirenæ nidificent, & hericii.

Corr. Rom. ¶ *Multis locis reſtitutum eſt hoc caput ex vetuſtis exemplaribus, & originali.*

C. XII. *Corpore intacto caſtitas nonnunquam amittitur.*

Item Auguſtinus *ſerm. 3. de communi vita Clericorum, & epiſt. 109. ad Monachas.*

3 ps NEc ſolo tactu, ſed affectu quoque, & aſpectu appetitur, & appetit fœmina. Nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius: & cum ſe invicem ſibi, etiam tacente lingua, conſpectu mutuo corda nuntiant impudica, & ſecundum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus fugit caſtitas ipſa de moribus.

a *Matth.* 5. b *al. corpore.* c *al. debilitatis.* d *Act.* 9. *&* 13. *Rom.* 1. e 1. *Cor.* 9. f *Rom.* 7. g 2. *Cor.* 11. h *Rom.* 7. i *Amos* 5. k *Amos* 8. l *Matth.* 5. m *Matth.* 25. n *Eſa.* 47. o *al. ſolium.*] *orig.* p *Cant.* c. 1. q *Pſal.* 44. r *Ezech.* 16. s *Eſa.* 1. t *Eſa.* 34. u *al. Sirenes.*

C. XIII. *Adulterium perpetratur, cum vel innupta turpiter concupiſcitur.*

Item Gregorius *in Moralibus lib.* 21. *c.* 9.

QUi *a* viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.) Quia enim græco vocabulo mœchus adulter dicitur, cum non aliena conjunx, ſed mulier videri prohibetur, aperte veritas oſtendit, quia etiam ſolo viſu, cum turpiter vel innupta concupiſcitur, adulterium perpetratur. Quod tamen plerunque ex loco, vel ordine concupiſcentium diſcernitur: quia ſcilicet ſic hunc in ſacro ordine ſtudioſa concupiſcentia, ſicut illum adulterii inquinat culpa: in perſonis tamen non diſſimilibus idem luxuriæ diſtinguitur reatus.

4 ps Gratian. *Quamvis autem violenter oppreſſæ pudicitiam non amiſerint, incontaminatis tamen ſe non audeant exæquare virginibus.*

C. XIV. *Quæ opprimuntur, incontaminatis ſe virginibus comparare non audeant.*

Unde Leo Papa *epiſt.* 85. *al.* 87. *ad Epiſcopos Africanos c.* 5.

ILlæ *b* autem famulæ Dei, quæ integritatem pudoris oppreſſione barbarica perdidere, laudabiliores erunt in humilitate, ac verecundia ſua, ſi ſe incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quamvis enim omne peccatum ex voluntate naſcatur, & potuerit corruptione carnis mens invita non pollui, minus tamen eiſdem oberit, ſi quod potuerunt animo non amittere, doleant ſe vel corpore perdidiſſe.

Gratian. *Cum ergo hæc, quæ violentiam paſſa eſt, pudicitiam amiſiſſe probari non poteſt, nulla modo convincitur fornicationis, vel adulterii crimen incurriſſe. Ut enim ait Auguſtinus in libro de bono conjugali cap.* 4. Adulterium *c* committitur, cum vel propriæ libidinis inſtinctu, vel alienæ conſenſu cum altero, vel altera, contra pactum conjugale concumbitur, atque ita frangitur fides: quæ in rebus etiam corporeis, & abjectis magnum animi bonum eſt: & ideo ei: ſalutem quoque corporalem, qua etiam vita iſta continetur, certum eſt debere poſtponi.

Corr. Rom. ¶ *Et ideo ei*) *Apud B. Auguſtinum legitur*: & ideo eam ſaluti quoque corporali, qua etiam vita iſta continetur, certum eſt debere præponi. *Sed ob gloſſam, & quoniam idem eſt ſenſus, nihil eſt mutatum.*

C. XV. *Mœchatur, qui alicui præter matrimonii fœdus miſcetur.*

Item Iſidorus *d ſuper Exodum c.* 29.

NOn *e* mœchaberis) id eſt, ne quiſquam præter matrimonii ſui fœdera aliis fœminis miſceatur ad explendam libidinem. Nam ſpecialiter adulterium facit, qui præter ſuam ad alteram accedit.

C. XVI. *Qui vivente uxore ſua alteram cognoſcit, adulterium committit.*

Item Auguſtinus *de adulterinis conjugiis l.* 2. *c.* 23.

PUto *f* Chriſtianum neminem reluctari, illum adulterum eſſe, qui vel diu languente, vel diu abſente, vel continenter vivere cupiente ſua uxore, alteri commiſtus eſt fœminæ.

5 ps Gratian. *Cum ergo nihil iſtorum in iſta deprehendatur fuiſſe, quia nec propria libidinis inſtinctu, nec aliena conſenſu, nec viro ſuo languente, vel abſente, vel continenter vivere cupiente adhæſit alii, ſed violenter aliena libidine oppreſſa vim pertulit, apparet, quod nec adultera, nec fornicaria dici poteſt*

a *Deut.* 5. *Matth.* 5. b *Polyc. l.* 4. *c.* 34. c *Hujus autem fidei violatio dicitur adulterium, cum*) *orig. Ivo p.* 8. *c. c.* 202. *Pann. l.* 7. *c.* 22. d *Et Rabanus, & Beda in quæſt. in Exod.* e *Ivo p.* 8. *cap.* 207. *Pann. l.* 7. *c.* 23. f *Ivo p.* 2. *c.* 24.

Digitized by Google

poteſt. Unde nec aliqua occaſione valet dimitti. Cum enim Judæi a quærerent a Chriſto, utrum liceret homini uxorem ſuam dimittere quacunque ex cauſa, reſpondit eis: Non legiſtis *b*, quia, qui fecit eos ab initio, maſculum, & fœminam creavit eos? Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet. *Deinde ſermonem ſuum ita concluſit, ut diceret, neminem poſſe dimittere uxorem ſuam excepta cauſa fornicationis. Hinc Apoſtolus ait in epiſtola ad Corinthios* c: His, qui matrimonio conjuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere. *Unde datur intelligi, quod qualeſcunque fuerint vir, & uxor, ex quo conjugali affectu ſibi adhæſerint, alterius ab invicem diſcedere non valent.*

C. XVII. *Qualiſcunque ſit vir, ex quo ſemel placuit, non eſt dimittendus.*

Unde Ambroſius *in Hexameron* d, *tit. diei quartæ ſcribit.*

HOrrendus 1, & e incultus eſt vir: ſemel placuit: nunquid vir frequenter eſt eligendus? Comparem ſuum & bos requirit, & equus diligit: & ſi mutetur alius, trahere jugum neſcit compar alterius, & ſe non totum putat. Tu jugalem tuum repudias, & putas ſæpe mutandum? & ſi uno defecerit die, ſuperducis rivalem, & ſtatim incognita cauſa quaſi cognitam *f* pudoris exequeris injuriam?

Corr. Rom. ¶ 1 Horrendus) *Apud B. Ambroſium legitur*, ſed horridus, & incultus eſt: ſemel placuit &c. *Ante hoc autem capitulum eſt cap.* Adam per Evam *infra* 23. *q*. 5.

C. XVIII. *Similiter de uxore intelligatur.*

Item Auguſtinus *de ſermone Domini in monte lib.* 1. *cap.* 32.

SI uxorem *g* quis habeat ſterilem, vel deformem corpore, ſive debilem membris, vel cæcam, vel ſurdam, vel claudam, vel ſi quid aliud, ſive morbis, & doloribus, languoribuſque confectam, & quicquid (excepta fornicatione) cogitari poteſt vehementer horribile, pro fide, & ſocietate ſuſtineat.

C. XIX. *Non licet viro uxorem dimittere, niſi cauſa fornicationis.*

Item Hieronymus *ad Oceanum de* h *morte Fabiolæ.*

PRæcepit *i* Dominus uxorem non debere dimitti, excepta cauſa fornicationis, & ſi dimiſſa fuerit, manere innuptam. Quicquid viris jubetur, hoc conſequenter redundat in fœminas. Neque enim adultera uxor dimittenda eſt, & vir mœchus retinendus.

C. XX. *De eodem.*

Idem *ibidem.*

APud *k* nos, quod non licet fœminis, æque non licet viris, & eadem ſervitus pari conditione cenſetur.

C. XXI. *Communione privetur, qui extra cauſam fornicationis uxorem ſuam dimiſit.*

Item ex Concilio Toletano XII. *c.* 8.

6 ps PRæceptum *l* Domini eſt, ut excepta cauſa fornicationis uxor a viro dimitti non debeat: ideo quicunque citra culpam criminis ſupradicti uxorem ſuam quacunque occaſione dimiſerit, quia quod Deus *m* conjunxit, ille ſeparare diſpoſuit, tamdiu ab Eccleſiaſtica communione privatus, & a cœtu omnium Chriſtianorum maneat alienus, quamdiu ſocietatem relictæ conjugis ſinceriter amplectatur, & foveat. Itaque qui jam admoniti a Sacerdote ſemel, bis, terque, ut corrigerentur, ad torum ſuæ conjugis noluerint redire, ipſi ſe ſuis meritis, & a Palatinæ dignitatis officio ſeparabunt, & inſuper generoſæ dignitatis teſtimonium, quamdiu in culpa fuerint, amiſſuri ſunt, quia carnem ſuam diſſidii jugulo tradiderunt.

C. XXII. *De eodem.*

Nicolaus Papa *ad conſulta Bulgarorum cap.* 96.

QUicquid *a* mulier tua contra te cogitaverit, aut fecerit, vel ſi te accuſaverit, non eſt, excepta cauſa fornicationis, rejicienda, vel odio prorſus habenda, quæ eſt 1 Apoſtolo præcipiente, ſicut Eccleſia a Chriſto diligenda.

Corr. Rom. ¶ 1 Quæ eſt) *Hæc uſque ad finem addita ſunt ex ipſis reſponſionibus.*

7 ps Gratian. *Sed quæritur, cum ſit par utriuſque conditio, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum econtra uxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur.*

C. XIII. *In utroque ſexu adulterium pari ratione punitur.*

De his ita ſcribit Innocentius Papa *epiſt.* 3. *ad Exuperium Epiſcopum c.* 4.

CHriſtiana *c* religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud Sacerdotes deferre conſueverunt: & ideo mulieribus prodito earum crimine communio denegatur; virorum autem latente commiſſo non facile quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur: qui utique ſubmovebitur, ſi ejus flagitium detegatur. Cum ergo par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit.

QUÆSTIO VI.

ECce, quod iſta dimitti non valet, cum a fornicatione innocens inveniatur. Sed ponatur, quod ipſa ſit adultera, quæritur, ſi adulter poſſit dimittere eam cauſa fornicationis. Non enim videtur, quod pari crimine infectus alium de eodem punire poſſit. Unde cum Judæi adulteram accuſarent, æquitatis ſententiam a Domino acceperunt:* Quicunque *d* veſtrum ſine peccato eſt, primus lapidem in illam mittat. *Hinc etiam in Evangelio e præcipitur:* Hypocrita, primum ejice trabem de oculo tuo, & poſtea educes feſtucam de oculo fratris tui.

C. I. *Qui fornicatur, fornicationis cauſa uxorem ſuam dimittere non poteſt.*

Hinc etiam Auguſtinus *ſcribit in lib.* 1. *de ſermone Domini in monte c.* 28.

NIhil *f* iniquius, quam fornicationis cauſa dimittere uxorem, ſi & ipſe convincitur fornicari. Occurrit enim illud: *In quo g enim alterum judicas, temetipſum condemnas, eadem enim agis, quæ judicas.* Quapropter quiſquis fornicationis cauſa vult abjicere uxorem, prior debet eſſe a fornicatione purgatus. Quod ſimiliter etiam de fœmina dixerim.

C. II. *Qualem quiſque vult invenire uxorem, talem ſe ſervet eidem.*

Idem de verbis Domini tractatu, ſive ſerm. 46.

SI ducturi *h* eſtis uxores, ſervate vos uxoribus veſtris. Quales vultis eas 1 invenire, tales & ipſæ inveniant vos. Quis juvenis eſt, qui non caſtam velit ducere uxorem? & ſi accepturus eſt virginem, quis non intactam deſideret? Intactam quæris? intactus eſto: puram quæris? noli eſſe impurus. Non enim illa poteſt, & tu non potes.

Corr. Rom. ¶ 1 Eas invenire) *In originali, & apud Ivonem eſt:* Quales eas vultis ad vos venire, tales & vos debent ipſæ invenire.

a *Matth.* 19. b *Gen.* 2. c 1. *Cor.* 7. d *Lib.* 5. *c.* 7. e *Ivo p.* 8. *c.* 232. *Pann. l.* 6. *c.* 103. f *al. cognita.* g *Sent.* 4. *diſt.* 34. *Ivo p.* 8. *c.* 238. *Pann. l.* 6. *c.* 104. h *Epitaphium Fabiolæ tom.* 1. i *Sent.* 4. *diſt.* 35. *Ivo p.* 8. *c.* 240. *Pann. l.* 7. *c.* 3. k *Ivo ib.* l *Ivo p.* 8. *c.* 329. *Pann. l.* 7. *c.* 2. m *Matth.* 19.

a *Ivo p.* 8. *c.* 228. b *Eph.* 5. c *Sent.* 4. *diſt.* 35. *Ivo p.* 8. *c.* 214. d *Joan.* 8. e *Luc.* 6. f *Sent.* 4. *diſt.* 35. *Ivo p.* 8. *c.* 250. *Pann. l.* 7. *c.* 31. g *Rom.* 2. h *Ivo p.* 8. *c.* 45.

C. III. *Judicium de alio expetere non debet, qui de ſe judicari contemnit.*

Idem *in epiſtola ad Paſcentium Comitem Arianum, epiſt. 174.*

INiquum *a* eſt, ut quiſque de alio judicare velit, & judicari de ſe nolit.

C. IV. *Viri gravius ſunt puniendi de adulterio, quam mulieres.*

Idem *de adulterinis conjugiis, lib. 2. c. 8.*

INdignantur *b* mariti, ſi audiunt adulteros viros pendere ſimiles adulteris fœminis pœnas: cum tanto gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet & virtute vincere, & exemplo regere fœminas.

C. V. *Sicut vir caput eſt mulieris, ſic adulterando gravius delinquit, quam mulier.*

Idem *de decem chordis, cap. 3.*

NOn *c* mœchaberis, id eſt, non ibis ad aliquam aliam, præter uxorem tuam. Tu autem exigis hoc ab uxore, & non vis reddere hoc uxori? & cum debeas in virtute præcedere uxorem, (quoniam caſtitas virtus eſt) tu ſub uno impetu libidinis cadis? & vis uxorem tuam victricem eſſe, tu victus jacea *d*? & cum tu caput ſis uxoris tuæ, præcedat te ad Deum, cujus caput es? vis domum tuam capite deorſum pendere? Caput *e* enim mulieris eſt vir. Ubi autem melius vivit mulier, quam vir, capite deorſum pendet domus. Si caput eſt vir, melius debet vivere vir, & præcedere in omnibus bonis factis uxorem ſuam, ut illa imitetur virum, & ſequatur caput ſuum.

Gratian. *His auctoritatibus monſtratur, quod adulter adulteram dimittere non valet.*

QUÆSTIO VII.

1 pe NUnc autem quæritur, *ſi ille qui dimiſerit uxorem ſuam cauſa fornicationis, illa vivente aliam ducere poſſit. Quod autem hoc fieri non poſſit, teſtatur* Auguſtinus *in libro de bono conjugali, cap. 7. dicens.*

C. I. *Vinculum conjugii fornicatione non poteſt diſſolvi.*

INterveniente *f* divortio non aboletur illa confœderatio nuptialis: ita ut ſibi conjuges ſint, etiam ſeparati, cum illis autem adulterium committant, quibus etiam fuerint poſt ſuum repudium copulati.

C. II. *Nulla ratione diſſolvitur conjugium, quod ſemel initum probatur.*

Idem *de adulterinis conjugiis, lib. 2. cap. 4. & 5.*

LIcite dimittitur *g* conjux ob cauſam fornicationis, ſed manet vinculum prioris. Propter quod fit reus adulterii, qui dimiſſam duxerit, etiam ob cauſam fornicationis. Sicut enim manente in ſe ſacramento regenerationis excommunicatur 1 quis reus criminis, nec illo ſacramento caret, etiamſi nunquam reconcilietur Deo; ita manente in ſe vinculo fœderis conjugalis, uxor dimittitur ob cauſam fornicationis, nec carebit illo vinculo, etiamſi nunquam reconcilietur viro. Carebit autem, ſi mortuus fuerit vir ejus. Reus vero excommunicatus idem nunquam carebit regenerationis ſacramento, etiam non reconciliatus, quia nunquam moritur Deus.

Corr. Rom. ¶ 1 Excommunicatus quis] *Totus hic locus eſt reſtitutus ex originali, & multa alia cum ex eodem, tum ex vetuſtis exemplaribus emendata.*

a *Ivo p. 6. c. 392.* b *Sent. 4. diſt. 35. Ivo p. 8. c. 242. Pann. l. 7. c. 36.* c *Ivo p. 8. c. 263. Exod. 20. Deut. 5.* d *al. jacens* e *Eph. 5.* f *Ivo p. 8. c. 9. & 235. Pann. l. 7. c. 6.* g *Ivo p. 8. cap. 239. Pann. lib. 7. cap. 5.*

C. III. *Sive vir ab uxore, ſive uxor a viro cauſa fornicationis diſceſſerit, alteram habere prohibetur.*

Idem *ſuper epiſtolam Pauli ad Corinthios.*

APoſtolus *a* dicit 1: *His, qui ſunt in conjugio, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut reconciliari viro ſuo.* Poteſt enim fieri, ut diſcedat ea cauſa, qua Dominus permiſit. Aut, ſi fœminæ licet virum dimittere etiam præter cauſam fornicationis, & non licet viro, quid reſpondebimus de hoc, quod dixit poſterius? *Et vir uxorem ne dimittat.* Quare non addit: *excepta cauſa fornicationis*: quod Dominus permittit? niſi quia ſimilem formam vult intelligi, ut ſi dimiſerit (quod cauſa fornicationis permittitur) maneat ſine uxore, aut reconcilietur uxori? *& poſt pauca.* §. 1. Dominus autem permiſit cauſa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permiſit, non juſſit.

Corr. Rom. ¶ *Eſt apud Bedam 1. Corinth. 7. ex lib. 1. B. Auguſtini de ſermone Domini in monte, cap. 26.*

¶ 1 Apoſtolus dicit:] *Apud B. Auguſtinum in 1. libro de ſermone Domini in monte, cap. 26. legitur:* ſed conſulamus Apoſtolum, ne quid temere dicamus. *His, qui ſunt in Conjugio,* inquit, *præcipio, &c. Apud Bedam vero 1. Corinth. 7.* His, qui ſunt in conjugio præcipit per Apoſtolum Dominus, uxorem, &c. *Multa vero & in hoc, & in ſequentibus capitibus,* Fieri, *&* Dominus, *emendata ſunt ex iiſdem B. Auguſtino, & Beda in locis indicatis.*

C. IV.

Idem *de ſermone Domini in monte, lib. 1. cap. 25.*

FIeri *b* poteſt, ut vir dimittat uxorem cauſa fornicationis, quam Dominus exceptam eſſe voluit. Jam vero ſi nec illi nubere conceditur, vivo viro, a quo receſſit, neque huic alteram ducere viva uxore, quam dimiſit, multo minus fas eſt illicite cum quibuslibet ſtupra committere.

C. V. *Ab uxore dimiſſus, vel dimiſſa a viro, ad pœnitentiam redigantur, niſi aut continenter vivere, aut ſibi reconciliari voluerint.*

Item ex Concilio c Milevitano, c. 17.

PLacuit *d*, ut ſecundum Evangelium, & Apoſtolicam diſciplinam neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa a marito, alteri conjungantur, ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur.

C. VI. *Mœchatur, qui a viro dimiſſam ducere præſumit.*

Item Auguſtinus *lib. 1. de ſermone Domini in monte, cap. 25.*

DOminus *f* ad illud confirmandum, ut non facile dimittatur uxor, ſolam cauſam fornicationis excepit, cæteras vero univerſas moleſtias, ſi quæ forte extiterint, jubet pro fide conjugali, pro caſtitate fortiter ſuſtineri. Et mœchum dixit etiam virum, qui eam duxerit, quæ ſoluta eſt a viro.

C. VII. *Adultera probatur, quæ vivente viro alteri nubit.*

Item Hieronymus *ad Amandum e Presbyterum.*

OMnes *g* cauſationes Apoſtolus amputans, apertiſſime definivit, vivente viro eſſe adulteram mulierem, ſi alteri nupſerit. Nolo mihi proferas raptoris violentiam, matris

a *1. Corinth. 7. Sentent. 4. diſt. 35. Polyc. l. 6. tit. 4. Ivo p. 8. cap. 208. Pann. l. 7. c. 2.* b *Beda 1. Corinth. 7. Ivo p. 8. c. 273.* c *Concilium Africanum, cap. 69. & Græcum, c. 105.* d *Polyc. lib. 6. tit. 4. Anſelm. lib. 10. cap. 15. Burch. lib. 9. cap. 64. Ivo p. 8. c. 200.* e *Matth. 19. 1. Corinth. 7.* f *Beda 1. Cor. 7. Sentent. 4. diſt. 35. Ivo p. 8. c. 237. Pann. l. 7. c. 4.* g *Polyc. lib. 6. tit. 4. Ivo p. 8. c. 239.*

Digitized by Google

matris præſtationem *a*, patris auctoritatem, propinquorum catervam, ſervorum inſidias, atque contemptum *b*, damna rei familiaris. Quamdiu vivit vir, licet adulter ſit, licet ſodomita, licet flagitiis omnibus coopertus, & ab uxore propter hæc ſcelera derelictus, maritus ejus reputatur, cui alterum virum accipere non licet. Nec Apoſtolus hæc propria auctoritate decernit, ſed Chriſto in ſe loquente Chriſti verba ſecutus eſt, qui ait in Evangelio *c*: *Qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis, facit eam mœchari: & qui dimiſſam acceperit, adulter eſt.* Unde & Apoſtoli grave conjugii ſarcinam intelligentes: *Si ita eſt*, inquiunt, *non expedit homini uxorem accipere.* Ad quos Dominus: *qui poteſt*, inquit, *capere, capiat*. Statimque ſub exemplo trium eunuchorum virginitatis infert beatitudinem, quæ nulla carnis lege tenetur. 2

Corr. Rom. ¶ 1 Amandum] *Sic in pleriſque vetuſtis. Nam in vulgatis erat*, Damaſum. *Sunt autem aliqua in hoc capite emendata ex ipſo originali, ubi gloſſa non obſtitit.*

¶ 2 tenetur] *Poſt hæc verba apud B. Hieronymum ſequitur.* c. non ſatis. 34. *quæſt.* 1. & 2.

C. VIII. *Mulieri fideli, quæ virum adulterum dimiſit, alii nubere non licet.*

Item ex Concilio Eliberitano, cap. 9.

FIdelis *d* fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxit *e*, prohibeatur, ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is, quem reliquit, de ſeculo exierit, niſi neceſſitas infirmitatis dare compulerit.

C. IX. *Ad pœnitentiam eſt cogendus, qui multis nuptiis copulatur.*

Item ex Concilio Martini Papæ, id eſt, ex cap. Martini Bracarenſis, c. 80.

SI *f* quis fuerit multis nuptiis copulatus, pœnitentiam agat. Converſatio autem, & fides pœnitentis tempus comprehendat. 1

Corr. Rom. ¶ 1 Comprehendat.] *In originali, & apud Ivonem eſt*, compendiat tempus. *Apud Burchardum corrupte*, compendit. *Et in Concilio Neocæſarienſi, cap. 3. ſupra*, 31. *quæſt.* 1. de his; *unde hoc ſumptum eſt, legitur*, abbreviat. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. X. *Qui ob fornicationem uxorem dimittit, & aliam ducit, mœchari probatur.*

Item Auguſtinus *de adulterinis conjugiis, lib. 1. cap. 9.*

QUemadmodum *g* non recte dici poteſt, ſi ergo neſcit homo, non peccat (ſunt enim etiam peccata ignorantium, quamvis minora, quam ſcientium) ita non recte dici poteſt, ergo ſi cauſa fornicationis dimiſerit vir uxorem, & aliam duxerit, non mœchatur. Eſt enim mœchatio etiam eorum, qui alias ducunt relictis propter fornicationem prioribus, ſed utique minor, quam eorum, qui non propter fornicationem dimittunt, & alteras ducunt.

2 pars. Gratian. *Sunt enim in fornicatione gradus, ut ſicut gravius peccat adulter, quam fornicator, ſic gravius delinquit, qui nec ſua dimiſſa aliam ducit, eo, qui ſuam dimittens, aliam cognoſcit: gravius quoque, qui uxorem habens ad conjugem proximi ſui accedit, quam qui non habens uxorem, torum alterius violat, vel uxoratus ad ſolutam accedens. Sed omnes hos inceſtuoſi tranſcendunt: quos vincunt contra naturam delinquentes.*

C. XI.

Unde Auguſtinus *de adulterinis conjugiis.*

ADulterii *h* malum vincit fornicationem; vincitur autem ab inceſtu. Pejus eſt enim cum matre, quam cum aliena uxore concumbere. Sed omnium horum eſt peſſimum, quod contra naturam fit, ut ſi vir membro mulieris non ad hoc conceſſo voluerit uti. Uſus enim naturalis, ſi ultra modum prolabitur, in uxore quidem veniale eſt, in meretrice damnabile. Sed iſte, qui eſt contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, ſed execrabilius in uxore. Tantum valet ordinatio creatoris, & ordo creaturæ, ut in rebus ad utendum conceſſis, etiam cum modus exceditur, longe ſit tolerabilius, quam in eis, quæ conceſſa non ſunt, vel unus, vel rarus exceſſus.

Corr. Rom. ¶ *In multis vetuſtis caput hoc conjunctum eſt ſuperiori: atque in eo referuntur verba B. Auguſtini hinc inde collecta, potiſſimum ex libro de bono conjugali, cap. 8. 9. & 11. quem etiam librum citat Ivo, & Magiſter.*

C. XII. *Minus eſt, ſecundum naturam coire, quam contra naturam delinquere.*

Item Ambroſius *in libro de Patriarchis, lib. 1. de Abraham, c. 6.*

OFferebat *a* ſanctus Loth filiarum pudorem. Nam etſi illa quoque flagitioſa impuritas erat, tamen minus erat ſecundum naturam coire, quam adverſus naturam delinquere. Præferebat domus ſuæ verecundiæ hoſpitalem gratiam, etiam apud barbaras gentes inviolabilem.

C. XIII. *Graviora ſunt flagitia, quæ contra naturam probantur.*

Item Auguſtinus *confeſſionum lib. 3. c. 8.*

FLagitia *b*, quæ ſunt contra naturam, ubique, & ſemper deteſtanda, atque punienda ſunt: qualia Sodomitarum fuerunt. Quæ ſi omnes gentes facerent, eodem criminis reatu divina lege tenerentur: quæ non ſic fecit homines, ut ſe illo uterentur modo. Violatur quippe ipſa ſocietas, quæ cum Deo nobis eſſe debet, cum eadem natura, cujus ipſe auctor eſt, libidinis perverſitate polluitur.

C. XIV. *Turpior, & flagitioſior eſt uſus contra naturam, quam fornicationis, vel adulterii.*

Idem *contra Jovinianum, lib.* 1.

USus *c* naturalis & licitus eſt in conjugio, ſicut illicitus in adulterio. Contra naturam vero ſemper illicitus, & proculdubio flagitioſior atque turpior: quem ſanctus Apoſtolus *d* & in fœminis, & in maſculis arguebat, damnabiliores volens intelligi, quam ſi in uſu naturali vel adulterando, vel fornicando peccarent.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc usque in libro de bono conjugali, (quem contra Jovinianum ſe ſcripſiſſe B. Auguſtinus lib. 2. retractat. cap. 22. profitetur) neque in libris contra Julianum, quorum quintum citat Ivo, eſt inventum. De his tamen flagitiis agitur lib. 2. de nuptiis, & concupiſcentia, c. 19. & 20.*

C. XV. *Omnis immunda pollutio, fornicatio eſt, licet varia ſint peccata fornicationis.*

Item Iſidorus *lib. 2. de ſummo bono, cap. 39.*

3 pars. NOn ſolum de commiſſa fornicatione peccatum regnat in homine, ſed ſi adhuc delectetur, atque animum teneat, proculdubio regnat. Fornicatio carnis, adulterium: fornicatio animæ, idolorum eſt ſervitus. Eſt autem & ſpiritalis fornicatio, de qua *e* Dominus ait *f*: *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur, quamvis quiſque diverſa turpitudinis voluptate proſtituatur. Ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia, quibus & regnum Dei clauditur, & homo a Deo ſeparatur. §. 1. Inter cætera ſeptem vitia, vitium *g* fornicationis maximum ſcelus eſt: quia per

Ppp 2 carnis

a *al. perſuaſionem*] *orig.* b *aliter*. & *parentum contumelias*. c *Matth.* 19. d *Burch. lib.* 9. *c.* 63. *Ivo p.* 8. *c.* 199. e *duxerit*] *orig.* f *Burch. l.* 9. *c.* 20. *Ivo p.* 8. *c.* 258. & 332. g *Ivo p.* 8. *cap.* 255. h *Sent.* 4. *diſt.* 38. *Ivo p.* 8. *c.* 210.

Ivo p. 9. *c.* 155. *Gen.* 19. b *Ivo p.* 9. *c.* 105. c *Ivo p.* 9. *c.* 106. d *Rom.* 1. e *Secundum quod.* f *Matth.* 5. g *al. fornicatio maxima eſt ſceleris.*

carnis immunditiam templum Dei violat; & tollens membrum Chriſti, facit membrum meretricis. Sunt *a* autem quædam, quæ ſicut animalia abſque ulla diſcretione indeſinenter libidini ſerviunt: quas ego nec mutis pecoribus comparaverim. Pecora enim cum conceperint, ultra non indulgent maribus copiam ſui.

Corr. Rom. ¶ 1 Sunt autem) *Hæc non ſunt inventa apud Iſidorum: ſed apud Origenem hom. 5. ad c. 19. Gen. & ſimilia apud B. Hieronymum in c. 5. epiſt. ad Epheſios.*

C. XVI. *Adulterium ſecundum in pœnis obtinet locum.*

Item ex epiſtola 1 Clementis *ad Jacobum.*

QUid *a* in omnibus peccatis adulterio eſt gravius? Secundum namque in pœnis obtinet locum: quoniam quidem primum illi habent, qui aberrant a Deo, etiamſi ſobrie vixerint.

Corr. Rom. ¶ 1 *Locum hunc ex epiſtola Clementis citat Nicolaus I. in epiſtola omnibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis in regno Lotharii, quæ incipit,* Optaremus: *& extat Romæ in Bibliotheca monaſterii Dominicanorum.*

Gratian. *Hic auctoritatibus evidentiſſime monſtratur, quod quicumque cauſa fornicationis uxorem ſuam dimiſerit, aliam illa vivente ducere non poterit: & ſi duxerit, reus adulterii erit.*

4 ps §. 1. *Hic ita reſpondetur. Hæ auctoritates de iis loquuntur, quorum continentiam carnalis infirmitas non impedit; vel de his, qui præſtantes cauſam diſſidii aliorum conjunctione ſe reddiderint indignos.*

C. XVII.

Unde Ambroſius *ſuper* 1. *epiſt. Pauli ad Corinthios ad cap.* 7.

UXor *b* a viro non diſcedat, niſi cauſa fornicationis: quod ſi diſceſſerit, aut maneat innupta, aut reconcilietur viro ſuo: & vir ſimiliter non dimittat uxorem. Ideo non ſubdit de viro, quod de uxore præmiſit, quia viro licet ducere aliam.

Corr. Rom. ¶ *In eo Ambroſii loco pluribus verbis hæc res exponitur: ſed contrariam ſententiam aſſerit B. Ambroſius lib. 1. de Abraham, cap. 4. & 7. quod refertur ſup. ead. quæſt. 4.* nemo, *& in comment. ad cap. 16. Lucæ, tota cap. 1. libri octavi, cujus pars refertur infra 33. qu. 2. c.* an, quod.

C. XVIII. *Licet ducere aliam viro, cui ſua ob infirmitatem corporis debitum reddere non valet.*

Item Gregorius III. *Bonifacio Epiſcopo, epiſt.* 4.

QUod propoſuiſti, ſi mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis: bonum eſſet, ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ vacaret: ſed quia hoc magnorum eſt, ille, qui ſe non poterit continere, nubat magis: non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non deteſtabilis culpa excludit.

Corr. Rom. ¶ *Epiſtola, ex qua capitulum hoc acceptum eſt, impreſſa extat tom. 3. Conciliorum, & manuſcripta in Bibliotheca monaſterii Dominicanorum: & quæ citantur infra 33. qu. 1. cap.* quod autem, *& cap. ſequenti, videntur eſſe hujus Gregorii III.*

3 pars. Gratian. *Sed d illud Ambroſii a falſatoribus dicitur inſertum. Illud Gregorii ſacris canonibus, imo Evangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ penitus invenitur adverſum. Quidam vero ſententiam Ambroſii ſervare cupientes, non de qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi, ut ob quamlibet fornicationem vir licite dimittat uxorem, & vivente dimiſſa aliam ducat; ſed de inceſtuoſa tantum fornicatione intelligi: cum uxor videlicet alicujus, patri, & filia fratri, & avunculo viri ſui, vel alicui ſimilium ſe conſtuprandam publice tradiderit. Hæc autem, quia viro ſuo ſe illicitam reddidit in perpetuum, dum per copulam conſanguinitatis in primum, vel ſecundum, vel tertium gradum tranſivit affinitas a, licite dimittitur, & ea vivente ſuperducitur alia. Hic ſi quis contendat non magis viro, quam mulieri licitum eſſe, ſi vir alicujus eodem modo fornicetur, ſciat virum ab Ambroſio appellatum non ſexu, ſed animi virtute: mulierem quoque nominatam ſentiat non ſexu corporis, ſed mollitia mentis. Sed quia nulla auctoritate permittitur, ut uxore vivente alia ſuperducatur, intelligitur illud Ambroſii in ſupradicto genere fornicationis: non tamen, quod vivente dimiſſa, aliam ducere poſſit: ſed poſt mortem fornicarii, vel fornicariæ, (quorum uterque, ut ſupra dictum eſt, a corruptione luxuriæ mulier appellatur) ille, qui a fornicatione mundus eſt, vir, vel mulier aliis copulari poſſunt: adulteri autem, ſi ſupervixerint, nullo modo aliis copulari poterunt.*

C. XIX. *Licitum conjugium non negetur illi, cujus uxor cum ſuo fratre dormierit.*

Sic & illud intelligitur, quod in Capitulo cujuſdam Concilii *legitur.*

QUædam *b* cum fratre viri ſui dormivit: decretum eſt, ut adulteri nunquam conjugio copulentur: illi vero, cujus uxor ſtuprata eſt, licita conjugia non negentur.

Corr. Rom. ¶ *Simile legitur lib. 5. Capitularium, c. 19.*

C. XX. *Disjungantur, & nunquam conjugio copulentur, qui qualibet infra ſubjectorum admiſerint.*

Sic & illud Moguntinenſis Concilii *intelligitur.*

SI *c* quis viduam uxorem duxerit, & poſtea cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu cum duabus ſororibus, aut ſi quæ cum duobus fratribus, ſeu cum patre, & filio, ſi quis relictam fratris, ſi quis neptem, aut novercam, aut nurum, aut conſobrinam, aut filiam avunculi, aut ejus relictam, aut privignam polluerit, eos disjungi, & ulterius nunquam in conjugio copulari præcipimus.

Corr. Rom. ¶ *Senſus hujus capitis eſt in* Concilio primo Moguntino, *c. 56. & II. ſub Rabano, c. 29. & lib. 5. Capitul. c. 101. ubi etiam pleraque eadem verba habentur.*

C. XXI. *Sororem uxoris polluens, neutram habere valet.*

Idem. *d*

QUi dormierit *e* cum duabus ſororibus, & una ex illis antea uxor fuerit, neutram ex ipſis habeat: nec ipſi adulteri unquam in conjugio copulentur.

C. XXII. *Cauſa adulterii uxorem relinquens continentiam ſervet.*

Item illud Gregorii.

HI *f* vero, qui uxores ſuas in adulterio deprehendunt, non licebit, nec eum, nec eam, aliam uxorem accipere, vel alium virum, quamdiu ambo vivunt. Si autem adultera mortua fuerit, vir ejus, ſi vult, nubat, tantum in Domino: adultera vero nunquam, etiamſi mortuus fuerit vir ejus, omnibus tamen diebus vitæ ſuæ acerrimæ pœnitentiæ lamenta perſolvat.

C. XXIII. *Neutram habeat, qui ſororem uxoris polluit.*

Item ex decreto Zachariæ Papæ.

COncubuiſti *g* cum ſorore uxoris tuæ? ſi feciſti, neutram habeas: & ſi illa, quæ uxor tua fuerit, conſcia ſceleris non fuit, ſi ſe continere non vult, nubat in Domino, cui velit. Tu autem, & adultera ſine ſpe conjugii permaneatis, & quamdiu vixeritis, juxta præceptum Sacerdotis pœnitentiam agite.

C. XXIV.

a *Sent. 4. diſt. 26. Ivo p. 8. c. 99. Pann. l. 7. c. 21.* b *Sent. 4. diſt. 35. 1. Cor. 7. Gloſſa ordin. ad eum locum.* c *Ivo p. 8. c. 78. Pann. lib. 6. c. 112.* d *Sent. 4. diſt. 33. Gloſſa ordin. 1. Cor. 7.*

a *al. affinitatis.* b *5. Capitul. cap. 102.* c *Burch. lib. 17. cap. 9. Ivo part. 9. c. 71. & 77. Pann. lib. 6. c. 121.* d *In Concil. Vormacienſi, cap. 63.* e *Sent. 4. diſt. 34. Burch. l. 17. c. 3. Ivo p. 9. cap. 69.* f *al. Hic. Sent. 4. diſt. 34. Polyc. l. 6. tit. 4.* g *Sent. ibid. Burch. l. 19. c. 5. fol. 273.*

Digitized by Google

C. XXIV. *Cum noverca, vel filiaſtra, vel ſorore ſuæ uxoris dormiens, ad conjugium pervenire non poterit: viris tamen earum legitima non negantur conjugia.*

Item ex Concilio Triburienſi.

SI quis a cum noverca ſua dormierit, neuter ad conjugium poteſt pervenire: ſed vir ejus poteſt, ſi vult, aliam accipere, ſi ſe continere non poteſt. §. 1. Similiter ſi quis cum filiaſtra ſua, vel cum ſorore uxoris ſuæ dormierit, obſervandum eſt.

Gratian. *Quamvis illud, quod in fine Moguntinenſis Concilii ponitur, a nonnullis non de legitime conjunctis, ſed de fornicariis dictum intelligatur, videlicet ut fornicarii diſcedant ab invicem, & ſine ſpe conjugii permaneant; illud vero Gregorii ad Bonifacium, Anglicis* 1 *pro tempore permiſſum eſt: quibus B. Gregorius in quarta, & quinta generatione conjugia contrahere permiſit: alias autem inane eſſet, cum Auguſtinus dicat in libro de ſermone Domini in monte:* Si b uxorem quis habeat ſterilem, &c.

Corr. Rom. ¶ 1 Anglicis.] *Vere hic auctor gloſſæ animadvertit, Gratianum, quod Gregorius III. ſcripſit ad Bonifacium Legatum Germaniæ pro cauſis Germanorum, retuliſſe ad ea, quæ multo ante B. Gregorius I. ſcripſerat ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, diſpenſando cum Anglis ad fidem nuper converſis ſuper gradibus conſanguinitatis & affinitatis: & habetur infra 35. quæſt. 2. & 3. cap.* quædam lex, *& q. 5. cap.* ad ſedem.

C. XXV. *Ob infirmitatem, vel damna corporis, conjugia ſolvi non licet.*

Item Nicolaus *ad Carolum Moguntinenſem Epiſcopum.*

6 ps HI, qui c matrimonium ſani contraxerint, & uni ex duobus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit, ob hanc infirmitatem conjugia talium ſolvi non poſſunt. Similiter ſentiendum de his, qui ab adverſariis excæcantur, aut membris truncantur, aut a barbaris exſecti fuerint.

C. XXVI. *Furioſus & furioſa matrimonium contrahere non poſſunt.*

Item Fabianus Papa.

NEque d furioſus, neque furioſa matrimonium contrahere poſſunt: ſed ſi contractum fuerit, non ſeparentur.

7 pars. Gratian. *Ut ergo ex præmiſſis colligitur, non licet huic, dimiſſa uxore, aliam ducere. Manet enim inter eos quoddam vinculum conjugale, quod nec ipſa ſeparatione diſſolvitur.*

C. XXVII. *Sterilem uxorem dimittere, & cauſa fœcunditatis aliam ducere alicui non licet.*

Unde Auguſtinus *ait in libro de bono conjugali, cap. 7.*

TAntum e valet illud ſociale vinculum conjugum, ut cum cauſa procreandi colligetur, nec ipſa cauſa procreandi ſolvatur. Poſſet enim homo dimittere ſterilem uxorem, & ducere aliam, de qua filios habeat, & tamen non licet. *Item c. 15. §. 1.* Manet vinculum nuptiarum, etſi proles, cujus cauſa initum eſt, manifeſta ſterilitate non ſubſequatur: ita, ut jam ſcientibus conjugibus non ſe filios habituros, ſeparare ſe tamen vel ipſa cauſa filiorum, atque aliis copulare non liceat. Quod ſi fecerint, cum eis, quibus ſe copulaverint, adulterium committunt, ipſi autem conjuges manent. Plane uxoris voluntate adhibere aliam, unde communes filii naſcantur unius commiſtione, ac ſemine, alterius autem jure, ac poteſtate, apud antiquos Patres fas erat. Utrum & nunc fas ſit, temere a non dixerim.

C. XXVIII. *De eodem.*

Idem *lib. 1. de nuptiis, & concupiſcentia, c. 10.*

USque a adeo manent inter viventes ſemel inita jura nuptiarum, ut potius ſint inter ſe conjuges, qui ab alterutro ſeparati ſunt, quam cum his, quibus aliis adhæſerunt. *& paulo* 1 *poſt. §. 1.* Manet inter viventes quoddam vinculum conjugale, quod nec ſeparatio, nec cum altero copulatio poſſit auferre: manet autem ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis: ſicut apoſtata anima velut de conjugio Chriſti recedens, etiam fide perdita ſacramentum fidei non amittit, quod lavacro regenerationis accepit. Redderetur enim procul dubio redeunti, ſi amiſiſſet abſcedens. Habet autem hoc, qui receſſit, ad cumulum ſupplicii, non ad meritum præmii.

Corr. Rom. ¶ 1 Et paulo poſt.] *Apud B. Auguſtinum hic interjicitur c.* denique, *ſupra 31. qu. 1. Addita vero nonnulla ſunt, & emendata in hoc capite ex ipſo originali, quemadmodum & in præcedenti.*

QUÆSTIO VIII.

C*Um itaque probatum ſit, quod hic uxorem ſuam dimittere, & aliam ducere non poteſt, quæritur, ſi liceat ei hac conditione peccare, ut infidelem ad fidem adducat? Quod non poſſe fieri* Auguſtinus *affirmat in l. 1. de adulterinis conjugiis, cap. 24. ita dicens:*

Cap. Unic. *Non debet aliquis a continentiæ voto recedere, etiamſi infidelis Chriſtianam ſe fieri pollicetur.*

NOn b ſolum mœchandum non eſt [quod facit non quidam, ſed omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, etſi propterea duxerit, ut faciat Chriſtianam] ſed etiam quiſquis non alligatus uxori continentiam Deo voverit, nullo modo debet iſta compenſatione peccare, ut ideo credat uxorem ſibi eſſe ducendam, quia promiſit, quæ nuptias ejus appetit, futuram ſe eſſe Chriſtianam. Quod enim cuiquam, antequam voviſſet, licebat, cum id ſe nunquam facturum voverit, non licebit: ſi tamen id voverit, quod vovendum fuit, ſicuti eſt perpetua virginitas, vel poſt 1 experta connubia ſolutis a vinculo conjugali, vidualis caſtitas, ſeu ex conſenſu voventibus d, & carnalia debita ſibi invicem relaxantibus fidelibus, caſtiſque conjugibus (quod alterum ſine altera, vel alteram ſine altero vovere fas non eſt) jugis continentia. Hæc ergo, & ſi qua alia ſunt, quæ rectiſſime voventur, cum homines voverint, nulla conditione rumpenda ſunt, quæ ſine ulla conditione voverunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Vel poſt.) *Hic locus in vulgatis B. Auguſtini codicibus, & etiam apud Ivonem uſque ad verſ.* Hæc ergo, *paulo aliter habet.*

CAUSA XXXIII.

Q*Uidam vir maleficiis impeditus, uxori ſuæ debitum reddere non poterat. Alius interim clanculo eam corrupit: a viro ſuo ſeparata, corruptori ſuo publice nubit: crimen, quod admiſerat, corde tantum Deo confitetur: redditur huic facultas cognoſcendi eam: repetit uxorem ſuam: qua recepta, ut expeditius orationi vacaret, & ad carnes agni purior e accederet, continentiam ſe ſervaturum promiſit: uxor vero conſenſum non adhibuit.*

1. *Hic primum quæritur, an propter impoſſibilitatem coeundi, a viro ſuo aliqua ſit ſeparanda?*
2. *Secundo, an poſt ſeparationem ei nubere valeat, cum quo prius fornicata eſt?*

3. Ter-

a *Ex Conc. apud Vermerias. Burch. l. 17. c. 11.* b *ſup. c. ed. q. 5. ſi uxorem.* c *Lib. 2. ſent. Pauli, tit. 19. in interpretatione. l. 4. in Cod. Theod. Sent. 4. diſt. 34. Anſ. l. 10. c. 27. Burch. l. 9. c. 28. Polyc. l. 6. tit. 4. Ivo p. 8. c. 166. Pann. l. 6. c. 93.* d *Paulus ibid. Sent. ibid. Polyc. ibid. Anſ. l. 10. c. 28. Burch. l. 9. cap. 30. Ivo p. 8. cap. 168. Pann. l. 6. c. 92.* e *Ivo p. 8. c. 254. Pann. l. 6. c. 28. & 105.*

a *al. non temere dixerim.* b *Sent. 4. diſt. 31. Ivo part. 8. cap. 12. Pannorm. lib. 6. c. 74.* c *Ivo p. 8. c. 73.* d *al. viventibus.* e *al. purus.*

3. *Tertia, ſi ſola confeſſione cordis crimen poſſit deleri.*
4. *Quarto, ſi tempore orationis quis valeat reddere conjugii debitum.*
5. *Quinto, an vir ſine conſenſu uxoris continentiam vovere poſſit, vel ſi minis, vel terroribus licentiam vovendi ab ea extorquere valeat.*

QUÆSTIO I.

1 ps Quod autem propter impoſſibilitatem reddendi debitum mulier a viro ſuo ſeparari non poſſit, auctoritate Evangelica, & Apoſtolica probatur. Sic enim Chriſtus ait in Evangelio: Nulli licet dimittere uxorem ſuam, niſi cauſa fornicationis: *vel qua alter eorum (ſicut Auguſtinus exponit) fornicatus fuerit, vel ad quam alter alterum pertrahere voluerit. Item Apoſtolus* b: Mulier, quanto tempora vivit vir ejus, alligata eſt legi ipſius, *non legi ſibi reddendi debitum, ſed non transferendi ſe ad alium. Item* c: His, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere, niſi cauſa fornicationis: *Evangelica itaque, & Apoſtolica auctoritate prohibetur mulier a viro ſuo diſcedere, niſi ob cauſam illam cunctis notiſſimam: qua interveniente ſi diſceſſeris, oportet eam manere innuptam, aut reconciliari viro ſuo. Unde datur intelligi, quod impoſſibilitas reddendi debitum non facit conjugii diſſidium. §. 1. His ita reſpondetur: conjugium confirmatur officio, ut ſupra 1 probatum eſt: poſtquam vero officio confirmatum fuerit, niſi cauſa fornicationis, non licet viro uxorem dimittere, vel uxori a viro diſcedere. Verum antequam confirmetur, impoſſibilitas officii ſolvit vinculum conjugii.*

Corr. Rom. ❡ 1 Ut ſupra] *Videtur indicari c.* non dubium, & c. cum ſocietas. *ſupr. 27. q. 2. de qua re ibi notatum eſt.*

C. I. *Licet mulieri alteri nubere, quam ob frigiditatem vir cognoſcere non poterit.*

Unde ſcribit Gregorius *Joanni 1 Ravennati Epiſcopo.*

Quod autem interrogaſti de his, qui matrimonio juncti ſunt, & nubere non poſſunt, ſi ille aliam, vel illa alium ducere poſſit? De quibus ſcriptum eſt a: *Vir, & mulier, ſi ſe conjunxerint, & poſtea dixerit mulier de viro, quod non poſſit coire cum ea, ſi poteſt probare per juſtum judicium, quod verum ſit, accipiat alium. Si autem illa aliam acceperit, ſeparentur.*

Corr. Rom. ❡ 1 Joanni] *Repetenda ſunt, quæ ſunt notata in hoc idem caput ſupra 27. q. 2.*

C. II.

Item ex epiſtola ejuſdem.

Requiſiſti d de his, qui ob cauſam frigidæ naturæ dicunt ſe non poſſe invicem operam carni dantes commiſceri. Iſte vero ſi non poteſt ea uti pro uxore, habeat eam quaſi ſororem. Quod ſi retinaculum conjugale voluerint reſcindere, maneant utrique innupti. Nam ſi huic non potuit concordare naturaliter, quomodo alteri conveniet? Si igitur vir aliam vult uxorem accipere, manifeſta patet ratio g, quia ſuggerente diabolo odii fomitem, exoſam eam habuit, & idcirco eam dimittere mendacii falſitate molitur. Quod ſi mulier cauſatur, & dicit; Volo eſſe mater, & filios procreare, & uterque eorum ſeptima manu propinquorum tactis ſacroſanctis reliquiis jurejurando dicat, ut nunquam per commiſtionem carnis conjuncti una caro effecti fuiſſent, tunc videtur mulierem ſecundas nuptias contrahere poſſe. Humanum h dico propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem qui frigidæ naturæ eſt, maneat ſine conjuge. Quod ſi & ille aliam copulam acceperit, tunc hi, qui juraverint, perjurii crimine rei teneantur, & pœnitentia peracta priora cogantur recipere connubia.

2 pars. Gratian. *Hoc a autem ſervari præcipitur, cum uterque idem fatetur. Cæterum ſi vir aſſeruerit, ſe reddidiſſe debitum uxori, & illa diffitetur, cui potius fides habenda ſit, merito quæritur.*

C. III. *In veritate viri conſiſtat, ſi mulier negat ſe cognitam ab eo.*

De hoc in Concilio apud Compendium habito *ita ſtatutum eſt.*

Si b quis accepit uxorem, & habuit eam aliquo tempore, & ipſa fœmina dicit, quod nunquam coiſſet cum ea: & ille vir dicit, quod ſic fecit, in veritate viri conſiſtat: quia vir caput eſt mulieris.

3 pars. Gratian. *Ecce, quod impoſſibilitas reddendi debitum vinculum ſolvit conjugii. Sed hoc de naturali impoſſibilitate ſtatutum eſt. Hæc autem, maleficii impedimento, non frigiditate naturali debitum conjugale prohibens, a viro ſuo ſeparata eſt. Unde quæritur, ſi liceat ei etiam in hoc caſu a viro ſuo diſcedere, & alii ſe copulare.*

C. IV. *Quid de his, qui maleficiis impediti, coire non poſſunt.*

De his ita ſcribit Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus.

Si e per ſortiarias, atque maleficas e occulto, ſed nunquam injuſto Dei judicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non ſequitur, hortandi ſunt, quibus iſta eveniunt, ut corde contrito, & ſpiritu humiliato, Deo, & Sacerdoti de omnibus peccatis ſuis puram confeſſionem faciant, & profuſis lachrymis, & largioribus eleemoſynis, & orationibus, atque jejuniis Domino ſatisfaciant, & per exorciſmos, ac cætera Eccleſiaſticæ medicinæ munia d, miniſtri Eccleſiæ, tales, quantum Dominus annuerit, qui Abimelech, ac domum ejus Abrahæ orationibus ſanavit, ſanare procurent. Quod ſi forte ſanari non potuerint, ſeparari valebunt e ſed poſtquam alias nuptias expetierint, illis in carne viventibus, quibus juncti fuerant, prioribus, quos reliquerant, etiamſi poſſibilitas concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt.

Corr. Rom. ❡ 1 Maleficas] *In vulgatis ſequebatur,* artes: *quæ vox abeſt a pleriſque vetuſtis codicibus, ac cæteris collectoribus.*

Gratian. *Sed in hoc videtur contrarius præmiſſo capitulo Gregorii. Ibi enim poſt poſſibilitatem redditam jubetur ſeparari ab eo, cui ſecundo nupſerat, & redire ad primum. Hic autem vivente eo, cui ſecundo copulata fuerat, primo reconciliari non poterit.*

QUÆSTIO II.

1 ps Quod autem ei, cum qua prius fornicata fuerat, poſt ſeparationem nubere poſſit, ſuperius probatum eſt. *Mortuus eſt enim ſibi vir ejus. Ex quo, judicio Eccleſiæ ab eo ſeparata, ab ejus lege ſoluta eſt. Unde juxta e Apoſtolum nubat, cui vult, tantum in Domino. §. 1. Sed quæritur, ſi ſine Eccleſiaſtico judicio, nulla cauſa diſſidii rationabiliter probata ab ea diſceſſiſſet, an eſſet cogendus redire ad eam. De hoc ita ſtatutum eſt* in Concilio Carthaginenſi, *cui interfuit Auguſtinus, cap. 30.* f

Corr. Rom. ❡ *Etiam in codicibus manuſcriptis, & apud Ivonem part. 8. c. 328. citatur ex Concilio Carthaginenſi, in quo nullo inventum eſt, ſed in Agathenſi, cap. 25. (ex quo citat Ivo eadem part. 8. capit. 232.) & Capitular. 7. c. 305.*

C. I.

a *Matth. 19. ſupr. 28. q. 1. c. idololatria. §. item ſi infidelitas.* b *Rom. 7.* c *1. Cor. 7.* d *ſupr. 27. quæſt. 2. quod autem, Sent. 4. diſt. 34. Burch. l. 9. c. 40. Ivo p. 8. c. 128.* e *Pann. l. 6. c. 115. Anſ. l. 10. c. 26. Capit. 6. c. 35. Ivo p. 8. c. 80.* f *Sent. ibid. Polyc. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 25. Burch. l. 9. c. 44. Ivo p. 8. c. 182. Pann. l. 6. c. 116. ex Greg. II.* g *al. ratione.* h *Rom. 6.*

a *Sent. 4. diſt. 34.* b *Sent. ibid. Burch. l. 9. c. 42. Ivo part. 8. c. 180. Pann. l. 6. c. 119.* c *Sent. ibid. Ivo p. 8. c. 194. Pann. l. 6. c. 117.* d *al. munimina.* e *1. Cor. 7.* f *al. 25.*

C. I. *Non licet alicui uxorem dimittere, niſi cauſa diſſidii primum Eccleſiæ probetur.*

SEculares *a*, qui conjugale conſortium nulla *1* graviori culpa dimittunt, vel etiam dimiſerunt, & nullas cauſas diſſidii probabiliter proponentes, propterea ſua matrimonia dimittunt, ut aut illicita, aut aliena præſumant: ſi antequam apud Epiſcopos comprovinciales diſſidii cauſas dixerint, & priuſquam in judicio damnentur, uxores ſuas abjecerint, a communione ſanctæ Eccleſiæ, & populi cœtu, pro eo quod fidem, & conjugia maculant, excludantur.

Corr. Rom. ¶ 1 Nulla] *In recentioribus Conciliorum editionibus in Concilio Agathenſi legitur*, ſine graviori: *in Capitularibus*, abſque graviori: *ſed in antiquis editionibus Pariſienſibus Conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis*, conſortium graviori.

C. II. *Lex divina prohibet virum uxorem dimittere, niſi cauſa fornicationis.*

Item Ambroſius *ſuper Lucam, ad c. 16.*

AN, quod in ſubditos nefas eſt, in comparem fas eſt? dimittis ergo uxorem quaſi *1* jure, ſine crimine, & putas id tibi licere, quia lex humana non prohibet? Sed divina prohibet. Qui hominibus obſequeris, Deum verere: audi legem Domini, cui obſequuntur etiam, qui leges ferunt: *Quod* b *Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

Corr. Rom. ¶ 1 Quaſi jure,] *Sic etiam in vulgatis B. Ambroſii codicibus. In tribus Gratiani manuſcriptis eſt*, quam ſcis vivere ſine crimine.

C. III. *Abſque cauſæ cognitione a viro ſuo dimiſſa, ad omnia reſtituatur.*

Item Nicolaus Papa *Carolo Regi.*

HIſtoria *c* Eccleſiaſtica ab Euſebio Cæſarienſi Epiſcopo confecta, de muliere quadam, quæ pro *d* caſtitate a marito accuſabatur, ait: *Præceptum eſt ab Imperatore lege lata, ut primo permitteretur ei rem familiarem libere diutius ordinare: tunc demum reſpondere objectis: Hoc omnes leges tam Eccleſiaſticæ, quam vulgares, publicæque præcipiunt.* §. 1. Si *e* autem de mulieribus, & ſecularibus viris hæc conſtituta ſunt, multo magis Eccleſiaſticis hominibus, & Sacerdotibus ſunt conceſſa.

Corr. Rom. ¶ *Hujus mulieris meminit Juſtinus in prima Apologetico pro Chriſtianis, & Euſebius Eccleſiaſtica hiſtoria l. 4. cap. 16. Verba quidem hujus capitis in epiſtolis Nicolai impreſſis, aut manuſcriptis non ſunt inventa: ſed habentur fere eadem in præfatione Iſidori in ſuam canonum collectionem. Præſtat tamen Juſtinum, & Euſebium adire. Fortaſſe autem in hoc cap. translatus eſt titulus ex ſequenti.*

C. IV. *Niſi poſt reſtitutionem, neque de conjugii fœdere, neque de adulterii crimine, inter virum, & uxorem judicium eſt agitandum.*

Item Nicolaus Papa *in epiſtola Carolo Regi.*

SIve *f* de conjugii fœdere, ſive de adulterii crimine judicium agitandum ſit, nulla ratio *g* patitur Thietbergam cum Lothario poſſe inire conflictum, vel leviſſimum controverſiæ ſubire certamen, niſi prius ad tempus fuerit reddita ſuæ poteſtati, & conſanguineis propriis libere ſociata. Itaque *h* etiam locus providendus eſt, in quo nulla ſit vis multitudinis formidanda, & non ſit difficile teſtes producere, vel cæteras perſonas, quæ tam a ſanctis canonibus, quam a venerandis Romanis legibus in hujuſmodi controverſiis requiruntur.

a *Ivo p. 8. c. 231. & 328. Pann. l. 6. c. 106.* b *Matth. 19.* c *In præfatione Iſidori in volumen Conciliorum.* d *al. de* e *ibid. inferius.* f *Polyc. l. 6. tit. 4. Burch. l. 9. c. 13. Ivo part. 8. c. 116. Rhegino l. 2. Chronographia.* g *al. ratione patet.* h *al. Inter quas] orig.*

Corr. Rom. ¶ *Epiſtola, ex qua acceptum eſt hoc caput, habetur Romæ in codice monaſterii Dominicanorum, & ex ea aliqua ſunt addita, & emendata.*

3 pars. Gratian. *In hoc capite, quamvis videatur cauſa expoſita, quare ſua auctoritate non licet alicui uxorem dimittere, quæ ceſſante, ipſa quoque prohibitio ceſſare videtur; tamen quia ipſa ſeparatio pœna eſt, & pœna nulli eſt inferenda, niſi per judicem, generaliter hoc intelligendum eſt, ut ſive ob cauſam præmiſſam, ſive nulla cauſa exiſtente, non liceat alicui ſua auctoritate uxorem dimittere. Quod etiam de pœna homicidii, vel qualibet alia intelligendum eſt.*

C. V. *Conjugia penitus interdicantur his, qui ſuas conjuges occidunt.*

Unde Nicolaus Papa *ſcribit Rodulpho Bituricenſi Archiepiſcopo.*

INterfectores *a* ſuarum conjugum ſine judicio, eum non addis, adulterarum, vel aliquid hujuſmodi, quid aliud habendi ſunt quam homicidæ, ac per hoc ad pœnitentiam redigendi? Quibus penitus conjugium denegatur, exceptis adoleſcentibus, de quibus eſt beati Leonis Papæ XXV. *1* regula Decretalium, immo indulgentia obſervanda.

Corr. Rom. ¶ 1 XXV.] *Hoc eodem numero habetur in codice canonum inter decreta, ſeu regulas Leonis.*

Gratian. *In hoc capite videtur Nicolaus* b *permittere maritis, cauſa adulterii, vel alterius hujuſmodi criminis, uxores ſuas interficere. Sed Eccleſiaſtica diſciplina ſpirituali gladio, non materiali criminoſos feriri jubet: illo videlicet gladio, quo* c *Petrus jubetur mactare, & manducare. De quo etiam Chriſtus ait in Evangelio* d: Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium.

C. VI. *Non licet alicui uxorem ſuam adulteram occidere.*

Hinc idem Nicolaus *ſcribit Albino Archiepiſcopo.*

INter *e* hæc ſanctitas veſtra addere ſtuduit, ſi cujus uxor adulterium perpetraverit, utrum marito illius liceat ſecundum mundanam legem eam interficere. Sed ſancta Dei Eccleſia mundanis nunquam conſtringitur legibus: gladium non habet, niſi ſpiritualem: non occidit, ſed vivificat.

C. VII. *Pœnitentia ejus, qui propriam abſque cauſa peremit uxorem.*

Item Pius Papa.

QUicunque *f* propriam uxorem abſque lege, vel *g* ſine cauſa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit uxorem, armis depoſitis, publicam agat pœnitentiam: & ſi contumax fuerit, & Epiſcopo ſuo inobediens extiterit, anathematizetur, quouſque conſentiat. Eadem lex erit illi, qui ſeniorem ſuum interfecerit.

C. VIII. *Pœnitentia Haſtulphi, qui uxorem ſuam interfecit.*

Item Stephanus Papa V. *Haſtulpho.*

ADmonere *h* te cum lachrymis, & multo gemitu cordis curamus, fili Haſtulphe: ſed non filius debes dici, qui tam crudeliter infelix homicidium perpetraſti. Nam occidiſti uxorem tuam, partem corporis tui, legitimo matrimonio tibi ſociatam, ſine cauſa mortis, non tibi reſiſtentem, non inſidiantem quoquo modo vitæ tuæ. Non inveniſti eam cum alio viro nefariam rem facien-

a *Sent. 4. diſt. 38. Ivo p. 8. c. 125. Pann. l. 7. c. 15. Infra, ead. in adoleſcentia.* b *Sent. ibid.* c *Act. 10.* d *Matth. 10.* e *Sent. ibid. Polyc. l. 6. tit. 10. Ivo p. 8. c. 124. & 333. Pann. l. 7. c. 14.* f *Sent. ibid. Burch. l. 6. c. 37. Ivo p. 10. c. 166. Anſ. l. 10. c. 56. Simile 5. Capit. c. 149.* g *al. &:* h *Burch. l. 6. c. 40. Ivo p. 8. cap. 126. Pannorm. l. 7. c. 16.*

Digitized by Google

facientem: ſed concitatus a diabolo, impio furore inflammatus, latronum more atrocius eam gladio tuo, crudelior omni beſtia interemiſti: & nunc poſt mortem ejus addis iniquitatem ſuper iniquitatem, filiorum tuorum improbe prædo. Qui matri non pepercisti, & filios tuos orphanos feciſti, inducere ſuper eam vis mortis cauſam poſt mortem: per unum homicidam, & reprobum teſtem incuſare vis mortuam. Quoniam nec Evangelium, nec ulla divina, humanaque lex unius teſtimonio etiam idoneo quempiam condemnat, vel juſtificat: quanto magis per iſtum flagitioſiſſimum, & ſceleſtum nec illa viva debuit condemnari, nec *a* a te poſt ejus mortem accuſari? Prius cauſa criminis ſubtiliter erat inveſtiganda: & tunc, ſi ita fuiſſet inventa, ſecundum legis tramitem debuit accipere ultionis vindictam. Nam ſi verum (quod abſit) fuiſſet, ſicut ille adulter mentitus eſt, poſt ſeptem annos peracta pœnitentia dimittere eam per approbatam cauſam poteras, ſi voluiſſes: occidere tamen eam nullatenus debuiſti. Non *a* enim vult Deus mortem peccatoris, ſed ut convertatur ad pœnitentiam, & vivat. Idcirco placeat tibi conſilium noſtrum, & hoc fac, quod melius tibi, leviuſque videri poteſt: miſerere animæ tuæ, ut non ſis tu tibimet ipſi homicida. Relinque quapropter, te rogamus, hoc malum *b* ſeculum, quod te traxit ad immaniſſimum peccati facinus: ingredere monaſterium, humiliare ſub manu Abbatis, & multorum fratrum precibus adjutus, obſerva cuncta ſimplici *c* animo, quæ tibi fuerint imperata, ſi forte ignoſcat infinita Dei bonitas peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, priuſquam crucieris perpetuis flammis. Hoc levius, & melius tibi eſſe certiſſime ſcias. Sin autem publicam pœnitentiam, permanens in domo tua vel in hoc mundo vis agere (quod pejus tibi, & durius, & gravius eſſe non dubites) ita, ut agere debes, exhortamur, omnibus diebus, quibus pœnitere debes, vinum, & ſiceram non bibas, carnem nullo unquam tempore comedas, præterquam in Paſcha, & in die Natalis Domini: in pane, & aqua, & ſale pœnitentiam age: in jejuniis, & vigiliis, & orationibus, & eleemoſynis omni tempore perſevera: armis nunquam cingere, nec in quolibet loco litigare præſumas. Uxorem nunquam ducere, concubinam non habere, nec adulterium committere audeas: in balneo nunquam laveris, in conviviis lætantium nunquam te miſceas, in Eccleſia ſegregatus ab aliis Chriſtianis poſt oſtium, & poſtes humiliter te repone, ingredientium, & egredientium ſuppliciter orationibus commenda te, communione corporis, & ſanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te exiſtimes: in ultimo tamen exitus vitæ tuæ die, ſi merueris, pro viatico, ſi ſit, qui tribuat, tantummodo venialiter ut accipias, tibi concedimus. Sunt & alia multa, quæ tibi nimis durius, & ſatis acrius erant juxta magnum pondus peccati, infelix, adjicienda. Sed ſi hæc omnia, quæ tibi miſericorditer ſupra dicta ſunt, perfecto corde, Domino auxiliante, feceris, & cuſtodieris, confidimus de immenſa Dei clementia remiſſionem habiturum te tuorum peccatorum, & ſecundum dictum *d* juſti, bonique paſtoris reſolvet te ſancta Eccleſia ab hoc vinculo peccati in terris, ut per ipſius gratiam, qui eam ſuo ſanguine acquiſivit, ſolutus ſis in cœlis. Sin autem aliter feceris, & ſanctæ matris Eccleſiæ tam ſalubrem admonitionem deſpexeris, ipſe tibi ſis judex, & in laqueo *e* diaboli, quo irretitus teneris, permanebis, & ſanguis *f* tuus ſuper caput tuum: nos alieni a conſortio tuo pro aliorum filiorum Dei ſalute, ipſo opitulante, omni ſollicitudine nitimur deſudare, & Domini miſericordiam attentius quotidie implorare.

Corr. Rom. § 1 Nec a te] *Apud Burchardum, & Ivonem legitur*, nec tu poteris poſt mortem ejus excuſari.

a Ezech. 33. b *al.* maligmum. c *al.* ſupplicii. d *al.* imperium. e Oſeæ 4. f Matt. 27.

C. IX. *Potius uxore vivente aliam ducat quis, quam humanum ſanguinem fundat.*

Item Auguſtinus *de adulterinis conjugiis lib.* 2. *c.* 15.

SI (*a* quod verius dicitur) non licet homini Chriſtiano adulteram conjugem occidere, ſed tantum dimittere; quis eſt tam demens, qui dicat ei, fac quod non licet, ut liceat tibi, quod non licet? Cum enim utrumque ſecundum legem Chriſti illicitum ſit, ſive adulteram occidere, ſive illa vivente alteram ducere, ab utroque abſtinendum eſt, non illicitum pro illicito faciendum. Si enim facturus eſt, quod non licet, jam faciat adulterium, & non faciat homicidium, ut vivente uxore ſua alteram ducat, & non humanum ſanguinem fundat. Quod ſi eſt utrumque nefarium, non debet alterum pro altero perpetrare, ſed utrumque vitare.

4 ps Gratian. *In præmiſſis auctoritatibus quique prohibentur adulteras conjuges ſuas occidere: ſed permittitur poſt ſeptem annorum pœnitentiam eis illas dimittere. Si autem illas interfecerint, jubentur ſine ſpe conjugii perpetuo manere: niſi forte propter lapſum juvenilis incontinentiæ ad matrimonia contrahenda eis miſericordia impendatur. Clericis autem conceditur, ſi uxores eorum peccaverint, ſine mortis acerbitate habere eas in cuſtodia, & ad jejunia eas cogere: non tamen uſque ad necem affligere.*

C. X. *Clerici, ſi uxores eorum peccaverint, præter necem eas domi cuſtodiant, & ad ſalutaria eas cogant jejunia.*

Unde in Toletano Concilio I. *c.* 7. *legitur.*

PLacuit *b*, ut ſi quorumcunque Clericorum uxores peccaverint, ne forte licentiam peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hanc poteſtatem, præter necem cuſtodiendi, ac ligandi in domo ſua, ad jejunia ſalutaria, non mortifera eas cogentes: ita ut invicem ſibi Clerici pauperes auxilium ferant, ſi ſervitia forte non habeant. Cum uxoribus autem ipſis, quæ peccaverint, non cibum ſumant, niſi forte ad timorem Dei acta pœnitentia revertantur.

5 ps Gratian. *Nunc autem quæritur, quare ſacris canonibus ſit inſtitutum, ut poſt ſeptem annos pœnitentes in priſtinum ſtatum revocentur.*

C. XI. *Quare ſit inſtitutum poſt ſeptem annos in priſtinum ſtatum pœnitentes redire.*

De his ita ſcribit Iſidorus *ad Maſſonem c Epiſcopum in præfatione ad librum de ſummo bono.*

HOc *d* ipſum, quod canonum cenſura poſt ſeptem annos remeare pœnitentem in priſtinum ſtatum præcipit &c. *ut in tractatu ordinandorum de lapſis*, non hoc ex electione proprii arbitrii ſancti Patres, ſed potius ex ſententia divini judicii ſanxerunt. Nam legitur, quod Maria *e* ſoror Aaron Propheteſſa, dum *f* detractionis *g* adverſus Moyſem incurriſſet delictum, illico ſtigmate lepræ perfuſa eſt; cumque peteret Moyſes, ut emundaretur, præcepit eam Deus extra caſtra ſeptem diebus egredi, & poſt emundationem rurſus eam in caſtra admitti. Maria ergo ſoror Aaron, caro intelligitur Sacerdotis, quæ dum ſuperbiæ dedita, ſordidiſſimis cogitationum *h* maculatur contagiis, extra caſtra ſeptem diebus, hoc eſt, extra collegium ſanctæ Eccleſiæ ſeptem annis projicitur, ut poſt emendationem vitiorum, loci, vel priſtinæ dignitatis recipiat meritum. *& poſt pauca.* §. 1.

a Ivo p. 8. c. 241. *Pann.* l. 7. c. 17. b *Ivo* p. 8. c. 283. c *al.* *Maſſenem.* d Rabanus l. pœnit. c. 1. *Polyc.* l. 4. t. 39. *Anſ.* l. 8. c. ... *Ivo* p. 8. c. 348. & p. 15. c. 61. e *ſup. diſt.* 50. c. 12. f *al. cum.* g *al. obtrectationis*. Num. 12. h *al. corruptionum*

§. 1. In *a* fine 2 autem epiſtolæ hoc adjiciendum putavi, ut quotieſcunque in geſtis Conciliorum diſcors ſententia invenitur, illius ſententia magis teneatur, cujus antiquior, aut potior extat auctoritas.

Corr. Rom. ¶ 1 Ut in contractu ordinandorum de lapſis,] *Abſunt hæc a pleriſque vetuſtis, ſed non ſunt expuncta, quia ſic ſolet citare Gratianus, & indicatur c.* Presbyter, *ſupr. diſt.* 82.

¶ 2 In fine autem.] *Hæc uſque ad finem abſunt ab uno antiquo Gratiani exemplari.*

Gratian. *Hoc autem quamquam de Sacerdotibus videatur ſpecialiter dictum, generaliter tamen de omnibus pœnitentibus oportet intelligi. Ad imitationem namque illius Dominicæ ſententiæ, David* b *de adulterio, & homicidio reprehenſus unius hebdomadæ jejunium in ſatisfactionem admiſſi ſceleris Deo legitur obtuliſſe. Hinc etiam Eccleſiaſtica conſuetudine eſt uſurpatum, ut majorum criminum pœnitentia ſeptem annorum ſpatio concludatur, niſi vel officii excellentia, vel criminum magnitudo vulgarem conſuetudinem excedens [veluti dum contra naturam humanæ ſocietatis parentibus, vel liberis, vel aliis hujuſmodi perſonis impudice adhæremus: vel dum relicto naturali uſu contra naturam more Sodomitico fornicamur, vel uſque ad coitum brutorum animalium prolabimur,] præmiſſum ſpatium tranſcendere cogat.*

6 pars. §. 1. *De pœnitentibus quoque quæritur, an eis generaliter poſt pœnitentiam peractam conjugia concedantur? Generaliter enim canonica auctoritate prohibentur pœnitentes ad ſecularem militiam redire, vel matrimonia contrahere.*

C. XII. *Pœnitentes matrimonia contrahere prohibentur.*

Unde Syricius Papa, *epiſt.* 1. *ad Himerium Epiſcopum, c.* 5.

DE *c* his vero non incongrue dilectio tua Apoſtolicam ſedem credidit conſulendam, qui acta pœnitentia, tamquam canes, ac ſues ad vomitus priſtinos, & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodiderunt. De quibus quia jam ſuffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut ſola intra Eccleſiam fidelibus oratione jungantur, ſacris myſteriorum celebritatibus (quamvis non mereantur) interſint, a Dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur, ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubveniri: quam formam & circa mulieres, quæ ſe poſt pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe cenſemus.

Gratian. *Sed quia timore ſolvendi conjugii nonnulli ad pœnitentiam accedere differunt, vel propter lapſum adoleſcentiæ, quem formidant, pœnitentiæ remedium ſuſcipere negligunt; ideo auctoritate canonica permittitur eis vel contracta matrimonia retinere, vel alia contrahere.*

C. XIII. *Ex indulgentia conjugia poſt pœnitentiam legitimam non negantur.*

Unde Leo Papa *Galerio Epiſcopo Tripolitano ſcribit.*

AUdivimus a quibuſdam, quod in veſtris diœceſibus, ac finibus Chriſtianorum cœtus levi occaſione ſe ſubtrahunt pœnitentiæ jugo, dicentes, quia ſi pœnitentiam agimus, conjugii debemus relinquere copulam: in quo errant, & de veritatis calle diſcedunt, quia pro omnibus illicitis pœnitentiam unuſquiſque Chriſti nominis cultor ſuſtinere, ac peragere ſummopere debet, dicente *d* Domino: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.* Conjugium vero legitimum nulli orthodoxorum pœnitentiam ſuſtinenti ſolvere licet. *& infra.* §. 1. Sacris eos vos expedit eloquiis edocere, ut ab erroris eripiantur caligine, & licitis copulationibus juncti, de omnibus illicitis pœnitentiam agere procurent.

C. XIV. *Propter lapſum juvenilis incontinentiæ non negentur pœnitentibus licita conjugia.*

Item Leo Papa *ad Ruſticum, epiſt.* 90. *al.* 92. *c.* 21.

IN adoleſcentia conſtitutus; ſi urgente aut metu mortis, aut captivitatis periculo pœnitentiam geſſit, & poſtea timens lapſum incontinentiæ juvenilis, copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur feciſſe venialem, ſi præter conjugem, nullam omnino cognoverit. In quo tamen non regulam conſtituimus, ſed quid ſit tolerabilius, æſtimamus.

C. XV. *Hæc pœnitentia eſt imponenda ei, qui matrem occiderit.*

Item Nicolaus Papa *Rhatoldo a Epiſcopo ſanctæ Eccleſiæ Argentoratenſis.*

7 LAtorem *b* præſentium matricidam eſſe cognovimus.
ps Cui præcipimus, ut ſub pœnitentiæ jugo permaneat *c* ita ut per annum integrum Eccleſiam non ingrediatur, ſed ante fores baſilicæ orans, & deprecans Deum perſeveret, qualiter tanto eripiatur piaculo. Completo vero anni circulo introeundi in Eccleſiam licentiam habeat: tamen inter audientes ſtet, ſed nondum communicet. Completis autem trium annorum curriculis ſacræ communionis ei gratia concedatur, oblationes vero non offerat, niſi prius aliorum ſeptem annorum curricula expleantur. §. 1. His autem omnibus annis atque temporibus carnem non manducet, nec vinum bibere præſumat, exceptis feſtis diebus, atque Dominicis, & a Paſcha uſque ad Pentecoſten. Et quocunque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed pedibus proficiſcatur, arma non ſumat, niſi contra Paganos: jejunet autem tribus diebus per hebdomadam uſque ad veſperam. A propria quidem, ac legitima conjuge non ſeparetur, ne in fornicationis voraginem corruat, quod ne fiat, optamus. Si autem ante annorum trium curſum finis vitæ illius appropinquaverit, corporis, & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti particeps fiat: ſin e autem, ut ſupra ſtatuimus, efficiatur: tamen, ſi illius converſionem *d*, & lachrymarum fontem in omnibus videritis floridis actionibus, & optimis operibus pullulare, humanius circa eum veſtra ſolicitudo pervigil appareat, mitiſque omnibus demonſtretur.

Corr. Rom. ¶ *Pœnitentia parricidarum, quæ hic præcipitur, habetur in Concilio Vormacienſi, c.* 30.

C. XVI. *Poſt dignam pœnitentiam adoleſcentibus permittuntur licita conjugia.*

Item e.

8 SI *f* quis cum duabus fuerit ſororibus fornicatus, aut
ps cum his perſonis, de quibus ſancta Scriptura prohibet, ſi dignam egerit pœnitentiam, & caſtitatis non valuerit continentiam ſuſtinere, liceat ei legitimam in conjugio uxorem accipere: ſimiliter & mulieri, quæ tali fuerit ſcelere lapſa, ut fornicationis non perducatur ad chaos: ſed hoc de Laicis viris, ac mulieribus ſolummodo ſtatuimus.

Corr. Rom. ¶ *Ivo citat hoc, quemadmodum & ſequens, ex Nicolao ad Carolum Archiepiſcopum, & ejus Suffraganeos. Idem vero habetur in Concilio Vormacienſi, cap.* 33. *niſi quod* pro

a *Sent. diſt.* 50. *domino ſancta.* b 2. *Reg.* 12. c *Burch. l.* 19. *c.* 57. *Ivo p.* 15. *c.* 71. d *Matth.* 3.

a *al. Rodulpho. Vid. Rhenanum Rer. Germ. lib.* 3. *p.* 277. b *Polycarp. lib.* 6. *tit.* 10. *Anſelmus lib.* 11. *cap.* 52. *Burchard. l.* 6. *c.* 46. *Ivo p.* 10. *c.* 137. c *Vide Rhenanum ad finem Tertulliani operum.* d *al. converſationem.* e *al. Idem.* f *in Concilio Vormacienſi, c.* 33. *idem habetur.*

pro illis verbis, lapſa, ut fornicationis non perducatur ad chaos, *in eo legitur*, lapſa fornicationis, liceat.

C. XVII. *Puniatur, qui hæc crimina committit, non tamen legitimam dimittat uxorem.*

Item a.

SI *b* quis cum matre *1* fornicatus fuerit ſpirituali, anathematis (ut ſcitis) percutitur ictibus. Similiter autem & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperis, aut cum illa, quam ante Epiſcopum tenneris, cum ſacro chriſmate fuerit uncta, fornicationis perpetraverit ſcelus: legitimam tamen, ſi habuit, non dimittat uxorem.

9 pars. §. 1. Quos *2* enim Deus conjunxit, judex ſua auctoritate ſeparare non debet.

Corr. Rom. ¶ 1 Cum matre] *Sic in Panuormia, & apud Ivonem part. 9. cap. 36. ſed apud eundem p. 1. c. 138. legitur:* ſi quis cum commatre, *ſicut etiam in Concilio Vuormacienſi.*

¶ 2 Quos enim] *Hæc non ſunt in Vuormacienſi, neque apud Ivonem, ſed fere eadem in Pannormia.*

C. XVIII. *Non homo ſeparat, quos pœna condemnat.*

Quanquam Iſidorus *hoc aliter intelligat, dicens.*

QUos *c* Deus conjunxit, homo non ſeparet.] Quæris quomodo? ſubaudi violenter, ſine lege, abſque ratione, quos Deus conjunxit, homo non ſeparet. Non enim homo ſeparat, quos pœna condemnat, quos reatus accuſat, quos maleficium coarctat.

Gratian. *Verum hoc pro his dictum intelligitur, quos judices ſeculi pro ſuis ſceleribus legum ſeveritate percellunt, quos vel morte puniunt, vel deportari jubent.*

C. XIX. *De eodem.*

Item ex Concilio Toletano VI. *c.* 8.

10 ps ANtiqui *d*, & ſanctiſſimi eſt patris ſententia Papæ Leonis, ut is, qui in ætatis adoleſcentia poſitus, dum mortis formidat caſum, pervenerit ad pœnitentiæ remedium, ſi conjugatus forte *e* fuerit incontinens, ne poſtea adulterii lapſum incurrat, redeat ad priſtinum conjugium, quouſque poſſit adipiſci temporis maturitate continentiæ ſtatum: quod nos ſicut de viris, ita de fœminis æquo modo cenſemus. Non quidem hoc generaliter, & canonice eſt præceptum, ſed conſtat a nobis pro humana fragilitate indultum. Ea duntaxat ratione, ut ſi is, qui pœnitentiæ non eſt legibus deditus, ante ab hac vita deceſſerit, quam ex conſenſu ad continentiam unus *1* eorum fuerit regreſſus, ſuperſtiti non liceat denuo ad uxoris tranſire amplexus. Si autem illius vita extiterit ſuperſtes, qui non accepit abſolutionem *f* pœnitentis, nubat, ſi ſe continere non poteſt, & alterius *g* conſortio fruatur uxoris. Quod de utroque ſexu quomodo a nobis manifeſtum eſt eſſe decretum: ita videlicet, ut in omnibus Sacerdotis expectetur ordinatio, ut juxta quod ætatem aptam perſpexerit, pœnitentiæ, abſolutionis, vel diſtrictionis tribuat legem.

Corr. Rom. ¶ 1 Unus eorum] *In antiquis Conciliorum editionibus eſt*, eorum, unde: *in uno Vaticano codice*, alter eorundem: *in codice Lucenſi regio*, ad continentiam eorum fuerit: *in poſterioribus autem Colonienſibus editionibus*, altes ad continentiam eat, unde fuerit regreſſus. *Itaque in tanta varietate retenta eſt vulgata lectio Gratiani, quæ eſt in manuſcriptis quoque ipſius exemplaribus.*

a *al. idem.* b *In eodem Concilio, cap. 34. Ivo p. 1. c. 138. & part. 9. c. 36. Pannorm. l. 7. c. 64.* c *Matth. 19.* d *Supr. ead. in adoleſcentia.* e *al. eſt forte.* f *al. benedictionem.* g *al. ulterius.*

TRACTATUS
DE POENITENTIA.
QUÆSTIO III.

HIs *breviter decurſis, in quibus extra negotii finem aliquantulum evagati ſumus, ad propoſitæ cauſæ tertiam quæſtionem pertractandam (quæ quæritur:*

DISTINCTIO I.

1 ps UTrum *1 ſola cordis contritione, & ſecreta ſatisfactione, abſque oris confeſſione quiſque poſſit Deo ſatisfacere) videamus. Sunt enim, qui dicunt, quemlibet criminis veniam ſine confeſſione facta Eccleſiæ, & ſacerdotali judicio poſſe promereri, juxta illud Ambroſii ſuper Lucam, ad cap. 22.*

Corr. Rom. ¶ *Gratianus ad explicandam hanc tertiam quæſtionem multa attulit. Quam per longam tractationem, qui eum ſequuti ſunt, in ſeptem diſtinctiones diviſerunt. In antiquioribus enim exemplaribus nulla eſt diſtinctionum ſeparatio: in aliquibus vero in margine tantum eſt,* Diſtinctio prima, ſecunda, &c.

¶ 1 Utrum ſola] *Hæc conjungenda ſunt cum ſuperioribus, quemadmodum in pervetuſtis ſunt conjuncta: ab illis enim pendent.*

C. I.

PEtrus *a* doluit & flevit, quia erravit, ut homo. Non invenio, quid dixerit: invenio, quod fleverit: lachrymas ejus lego, ſatisfactionem non lego.

C. II.

Item. 1

LAchrymæ *b* lavent delictum, quod voce pudor eſt confiteri.

Corr. Rom. ¶ 1 Item. *Sequebatur*, Joannes Chryſoſtomus, *apud quem hæc ipſa omnino verba non ſunt inventa. Sed apud B. Ambroſium poſt ultima verba capitis præcedentis ſequitur:* Sed quod defendi non poteſt, ablui poteſt. Lavent lachrymæ delictum, &c. *Nec multo aliter in ſerm 46. de Petri pœnitentia: & Ambroſium citat Magiſter ſententiarum.*

C. III.

Item Propheta.

SAcrificium *c* Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum, Deus, non deſpicies.

C. IV.

Item.

DIxi *d*, confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.

C. V.

Quod Auguſtinus *exponitur, ait.*

MAgna *e* pietas Dei, ut ad ſolam promiſſionem peccata dimiſerit. §. 1. Nondum pronuntiat ore, & tamen Deus jam audit in corde; quia ipſum dicere, quaſi quoddam pronuntiare eſt. Votum enim pro opere reputatur.

Corr. Rom. ¶ *Initium uſque ad verſ.* Nondum, *eſt Caſſiodori, quem citant gloſſa ordinaria, & Magiſter. Quæ vero ſequuntur, magna ex parte ſunt ex B. Auguſtino.*

C. VI.

Cod. lib. 1. de Epiſc. & Cler. f Imp. Jovinianus.

a ps SI quis *g* non dicam rapere, ſed attentare tantummodo jungendi cauſa matrimonii ſacratiſſimas virgines auſus fuerit, capitali pœna feriatur *h*.

C. VII.

Item Cod. lib. 2. tit. de poſtulando Impp. Leo, & Anthemius *Nicoſtrato Præfecto prætorio.*

NEmo vel in foro magnitudinis tuæ, vel in provinciali judicio, vel apud quenquam judicem accedat ad re-

a *Sent. 4. diſt. 17. Luc. 22.* b *Sent. ibid.* c *Pſalm. 50.* d *Pſal. 31.* e *Gloſſ. ordin. in eum locum ex Auguſt. & Caſſiodoro. Sup. 27. q. 1. qui bona. verſic. magna pietas. Sent. ibid.* f *Tit. 3., & Cod. Theod. l. 9. tit. 25. leg. 2. 36. q. 2. ſi quis non dicam.* g *Tripart. hiſt. l. 7. c. 4. Polyc. l. 4. tit. 35.* h *al. ferietur.*

Digitized by Google

gatorum conſortium, niſi ſacroſanctis catholicæ religionis fuerit imbutus myſteriis. Sin autem aliquid quoquo modo, vel quadam machinatione factum, vel attentatum fuerit, officium quidem ſublimitatis tuæ centum librarum auri jacturam pro condemnatione ſuſtineat.

C. VIII.

Iidem AA. *ibidem continenter.*

QUicunque *a* auſus fuerit contra providum noſtræ ſerenitatis decretum, officium advocationis per ſubreptionem arripere, & prohibitum patrocinium præſtiterit, ab advocationis officio remotus, ſtylum proſcriptionis, atque perpetui exilii ſpecialiter ſuſtinebit: ſcituris etiam provinciarum rectoribus, quod ie, ſub cujus adminiſtratione aliquid hujuſmodi fuerit attentatum, partis honorum dimidiæ proſcriptionem, & pœnam exilii per quinquennium ſuſtinebit.

C. IX.

Item lib. 9. Cod. tit. ad legem Juliam majeſtatis, *l.* 5.

QUiſquis *b* cum militibus, &c. cogitaverit (eadem enim ſeveritate voluntatem ſceleris, qua effectum, puniri jura voluerunt) ipſe quidem, &c.

Gratian. *Item c ad legem Corneliam de Sicariis*: Si quis cum telo ambulaverit hominis necandi cauſa, ſicut is, qui hominem occiderit, vel cujus dolo malo factum erit commiſſum, legis Corneliæ de Sicariis pœna coercetur.

C. X.

Impp. Valentin. Valens, & Gratianus.

II. SI quis necandi infantis piaculum aggreſſus, aggreſſave ſit, ſciat ſe capitali ſupplicio eſſe puniendum.

C. XI.

Impp. e Gratianus, Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius.

SI forte mulier marito mortis paraſſe inſidias, vel qualibet alio genere voluntatem occidendi habuiſſe inveniatur, vel ſi forte maritus eodem modo inſectetur uxorem, in eadem quæſtione ab omni familia non ſolum mariti, ſed etiam uxoris ſuæ (quæ tamen tunc temporis domi fuerit) quærendum eſt, ſine cujuſquam defenſione.

C. XII.

Item ff. tit. f de injuriis, *leg. ſed eſt quæſtionis.*

III. SI quis tam fœminam, quam maſculum, ſive ingenuos, ſive libertinos, impudicos facere attentaverit, injuriarum tenebitur. §. 1. Sed & ſi ſervi pudicitia attentata fuerit, injuriarum *g* locum habet. §. 2. Attentari pudicitia dicitur, cum id agitur, ut ex pudico impudicus fiat. §. 3. Non *h* ſolum is injuriarum tenetur, qui fecit injuriam, hoc eſt, qui percuſſit, verum ille quoque continetur, qui dolo fecit, vel qui curavit, ut cui mala pugno percuteretur.

C. XIII.

Item lege i, item apud Labeonem.

IV. SI quis pulſatus quidem non eſt, verum manus adverſus eum levatæ, & ſæpe territus eſt, quaſi vapulaturus, non tamen percuſſit, utili injuriarum actione tenetur.

C. XIV.

3 pars. *Contra titulo* k de pœnis.

COgitationis pœnam nemo patitur.

C. XV.

Item titulo de *m* extraordinariis criminibus.

SOlicitatores alienarum nuptiarum, itemque matrimoniorum interpellatores, etſi effectu ſceleris potiri non poſſunt, propter voluntatem tamen pernicioſæ libidinis extra ordinem puniuntur. *& infra.* §. 1. Qui puero ſtuprum (abducto ab eo, vel corrupto comite) perſuaſerit, aut mulierem, puellamve interpellaverit, quidve impudicitiæ gratia fecerit, domum *i* præbuerit, pretiumve, quo is perſuadeat, dederit, perfecto flagitio, punitur capite: imperfecto, in inſulam deportatur. Corrupti comites ſummo ſupplicio afficiuntur.

Corr. Rom. ¶ 1 Domum] *Sic etiam in ſentent. Pauli, l. 5. tit. 4. verſ.* qui puero: *ſed in Pandectis Florentinis legitur*, donum.

C. XVI.

Item titulo de furtis. *a*

VUlgaris eſt quæſtio, an is, qui ex acervo frumenti modium ſuſtulit, totius rei furtum faciat, an vero ejus tantum, quod abſtulit. Ofilius totius acervi furem eſſe putat. Nam & qui aurem alicujus tetigit (inquit Trebatius) totum eum videtur tetigiſſe. Proinde & qui dolium aperuit, & inde parum vini abſtulit, non tantum ejus, quod abſtulit, verum totius *b* furtum videtur feciſſe. Sed verum eſt in tantum eos furti actione teneri, quantum abſtulerunt. Nam & ſi quis armarium, quod tollere non poterat, aperuerit, & omnes res, quæ in eo erant, contrectaverit, atque ita diſceſſerit, deinde reverſus unam ex his abſtulerit, & antequam ſe reciperet, quo deſtinaverat, deprehenſus fuerit, ejuſdem rei & manifeſtus, & nec manifeſtus fur erit. Sed & ſi quis ſegetem ante 1 lucem ſecat, & contrectat, ejus, quod ſecat, manifeſtus, & nec manifeſtus fur eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Ante lucem] *In Pandectis Florentinis legitur*, ſed & qui ſegetem luce ſecat.

C. XVII.

Item ff. lib. 2. *tit.* Quod quiſquis juris, *leg.* 1.

HÆc autem verba, *Quod ſtatuerit, qui juriſdictioni præeſt*, cum effectu accipimus, non verbotenus: & ideo, ſi cum vellet ſtatuere, prohibitus ſit, nec effectum decretum habuit, ceſſat edictum. Nam [*Statuit*] verbum, rem perfectam ſignificat, & conſummatam injuriam, non cœptam.

C. XVIII.

PŒnæ (*ſicut in ff. c de pœnis legitur,*) legum interpretatione molliendæ ſunt potius, quam exaſperandæ.

Gratian. *Atque ideo proprium caſum non excedunt: ſed quæ de raptu virginum, vel advocatis, ſeu de crimine majeſtatis, vel de Sicariis dicta ſunt, favore religionis & fidei, atque principali odio Sicariorum introducta ſunt. Injuriarum vero pro earum varietate multipliciter quis reus fieri poteſt. Varietas itaque criminum, varietatem inducit pœnarum.*

C. XIX.

Unde in digeſtis d tit. de pœnit.

4 AUt facta puniuntur, ut furta, cædeſque; aut dicta,
ps ut convitia, & infidæ advocationes; aut ſcripta, ut falſa, & famoſi libelli; aut conſilia, ut conjurationes, & latronum conſcientia, quouſque alios ſuadendo juviſſe, ſceleris eſt inſtar. §. 1. Sed hæc quatuor genera conſideranda ſunt ſeptem modis, cauſa, perſona, loco, tempore, qualitate, quantitate, eventu. §. 2. Cauſa, ut in verberibus, quæ impunita ſunt a magiſtro illata, vel parente: quoniam emendationis, non injuriæ gratia videntur adhiberi. Puniuntur, cum quis per iram ab extraneo pulſatus eſt. §. 3. Perſona dupliciter ſpectatur, ejus qui fecit; & ejus qui paſſus eſt. Aliter enim puniuntur ex eiſdem facinoribus ſervi, quam liberi; & aliter, qui quicquam in Dominum, parentemve auſus eſt, quam qui in extraneum, in magiſtratum, vel in privatum. In hujuſmodi conſideratione, ætatis quoque ratio habeatur. §. 4. Locus facit, ut idem, vel furtum, vel ſacrilegium ſit, & capite luendum, vel minore ſupplicio. §. 5. Tempus diſcernit emanſorem a furtivo 1, & effractorem, vel furem diurnum a nocturno. §. 6. Qualitate, cum factum vel atrocius, vel levius eſt: ut furta manifeſta a nec manifeſtis diſcerni ſolent, rixæ a graſſaturis: expilationes a furtis,

a *Idem vero quicunque*] orig. b *Sup. 6. quæſt. 1. ſi quis.* c *Eod. lib. 9. tit. 16. l. 7.* d *Ibid. continenter.* e *Ibid.* f *Lib. 47. digeſt. tit. 10. l. 9.* g *al. injuriarum actio.* h *Ibid. l. 10. ibid. leg. 11.* i *Ibid. l. 15.* k *lib. 48. digeſt. tit. 19. l. 18.* l *al. patiatur.* m *Lib. 47. tit. 11. l. 1.*

a *Lib. 47. digeſt. tit. 2. l. 21.* b *totius videtur fur eſſe*] orig. c *Lib. 48. digeſt. tit. 19. l. 42.* d *Ibid. l. 16.*

Digitized by Google

ac a violentia petulantia, de qua re maximus apud Græcos orator Demoſthenes ſic ait:

Οὐ γὰρ ἡ πληγὴ παρέστησε τὴν ὀργήν, ἀλλ' ἡ ἀτιμία: οὐδὲ τὸ τύπτεσθαι τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶ δεινόν (καίπερ ὂν δεινόν) ἀλλὰ τὸ ἐφ' ὕβρει. πολλὰ γὰρ ἂν ποιήσειεν ὁ τύπτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὧν ἔνια ὁ παθὼν οὐδ' ἂν ἀπαγγεῖλαι δύναιθ' ἑτέρῳ, τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ, ὅταν ὡς ὑβρίζων, ὅταν ὡς ἐχθρὸς ὑπάρχων, ὅταν κονδύλοις, ὅταν ἐπὶ κόρρης. ταῦτα κινεῖ, ταῦτα ἐξίστησιν ἀνθρώπους αὑτῶν ἀήθεις ὄντας τοῦ προπηλακίζεσθαι. *Id eſt: Non enim iram plaga concitavit, ſed ipſa facti indignitas. Neque tam ingenuis grave eſt cædi [quanquam grave eſt] quam per contumeliam cædi. Siquidem multa is, qui alium cædit, admittere poteſt [quorum magnam partem is, qui verberibus affectus eſt, alteri* a *renuntiare, ac repræſentare nequit] habitu corporis, vultu, vociferatione, nunc ut contumeliam inferens, nunc ut inimicum ſe gerens, nunc pugnum ducens, nunc in malam cædens. Hæc movent: hæc de ſtatu mentis deturbant homines prepudiis, ac ſugillationis non aſſuetos.* §. 7. Quantitas diſcernit furem ab abigeo. Nam qui unum ſuem ſurripuerit, ut fur coercebitur: qui gregem, ut abigeus. §. 8. Eventus ſpectatur, ut e clementiſſimo 3 quoque facta: quanquam lex non minus eum, qui occidendi hominis cauſa cum telo fuerit, quam eum, qui occiderit, puniat, & ideo apud Græcos exilio voluntario fortuiti caſus luebantur, ut apud præcipuum Poetarum ſcriptum eſt:

Εὖτέ με τυτθὸν ἐόντα Μενοίτιος ἐξ Ὀπόεντος
Ἤγαγεν ὑμέτερον δ' ἀνδροκτασίης ὕπο λυγρῆς,
Ἤματι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος,
Νήπιος οὐκ ἐθέλων, ἀμφ' ἀστραγάλοισι χολωθείς.

Id eſt:

Quo parvum me tempore veſtras duxit ad ædes,
Ex Opoente Pater, dira pro cæde patrata:
Ob talos nempe ira percitus Amphidamantis,
Cum gnatum imprudens ſimul, invituſque peremi.

Corr. Rom. ¶ 1 Furtivo.] *In aliquot vetuſtis codicibus, & originali eſt,* fugitivo. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum*

¶ 2 Alteri renuntiare] *Hæc in ſuum locum ſunt reſtituta.*

¶ 3 Clementiſſimo] *Sic emendatum eſt ex pandectis Florentinis, cum antea legeretur,* dementiſſimo. *Quod in Baſilicis lib. 60. tit. 52. l. 16. ſic explicatur:* Vir clemens, nec ſeditioſus, ſi arma ſumat, quaſi occidendi cauſa, non punitur ut homicida, niſi & eventus ſequatur. In ſeditioſis autem etiam ſine eventu, animi propoſitum punitur, ob id ſolum, quod armati proceſſerint, ut l. 1. ad legem Corneliam de ſicariis.

C. XX.

5 ps COgitatio non meretur pœnam lege civili, cum ſuis terminis contenta eſt. Diſcernuntur tamen a maleficiis ea, quæ de jure effectum deſiderant. In his enim non niſi animi judicium conſideratur.

Corr. Rom. *Huic, quod in vulgatis eſt diſtinctum caput, in pleriſque vetuſtis eſt appoſita nota illa, qua indicatur eſſe verba Gratiani.*

C. XXI.

Unde in digeſt. a *tit. de repudiis.*

DIvortium non eſt verum, niſi quod animo perpetuam conſtituendi diſceſſionem *b* fit. Itaque quicquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum eſt, quam ſi perſeverantia apparuerit, judicium animi fuiſſe. Ideoque per calorem miſſo repudio, ſi brevi reverſa eſt uxor, nec divertiſſe videtur.

C. XXII.

Hinc etiam in canonibus.

SI *c* quis iratus crimen alicui objecerit, &c.

a *Lib. 24. digeſt. tit. 2. de divort. & repudiis, l. 3.* b *al. diſſenſionem.* c *2. q. 3. ſi quis. l. 5. Cod. Theod. de accuſ.*

6 pars. Gratian. *Ex conſilio autem, velut ex facto, aliquem teneri* Auguſtinus *probat, ita dicens:*

C. XXIII. *Non ſolum qui manibus occidunt, ſed etiam quorum conſilio, & fraude alii occiduntur, homicidæ probantur.*

PErniciose *a* ſe *b* decipiunt, qui exiſtimant eos tantum homicidas eſſe, qui manibus hominem occidunt, & non potius eos, per quorum conſilium, & fraudem, & exhortationem homines extinguuntur. Nam Judæi Dominum nequaquam propriis manibus occiderunt, ſicut ſcriptum *c* eſt: *Nobis non licet interficere quenquam.* Sed tamen illis Domini mors imputatur, quia ipſi lingua eum interfecerunt, dicentes: *Crucifige, crucifige eum.* Unde unus Evangeliſta dixit, Dominum crucifixum eſſe hora tertia, alius ſexta, quia Judæi crucifixerunt eum hora tertia lingua, milites hora ſexta manibus. Qui ergo hominem tradidit, ille interfecit eum, Domino dicente *d*: *Majus peccatum habet, qui me tradidit tibi.* Unde *e* Pſalm. *Filii hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ; & lingua eorum gladius acutus.* Subjiciant ergo ſe pœnitentiæ, quorum conſilio ſanguis funditur, ſi veniam promereri voluerint.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc collectum eſt ex variis locis B. Auguſtini, videlicet ex lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum, cap. 13. explanatione Pſalm. 56. & 63. & tractat. 114. & 115. in Joannem.*

C. XXIV. *Interfectores fratrum, detractores eorum, eoſque odientes, homicidæ habentur.*

Item ex epiſtola Clementis *prima ad Jacobum.*

HOmicidiorum vero tria genera eſſe dicebat B. Petrus, & pœnam eorum parilem fore dicebat. Sicut enim homicidas, interfectores fratrum, ita & detractores eorum, eoſque odientes, homicidas eſſe manifeſtabat: quia, & qui occidit fratrem ſuum, & qui odit, & qui detrahit ei, pariter homicidæ eſſe monſtrantur.

C. XXV. *In maleficiis voluntas pro opere reputatur.*

Item Hieronymus *in Eſa. cap. 33.*

OMnis *f* iniquitas, & oppreſſio, & injuſtitia, judicium ſanguinis eſt: & licet gladio non occidat, voluntate tamen interficit.

C. XXVI. *De eodem.*

Item Cyprianus *tract. 4. de mortalitate.*

NUnquid Cain *g*, cum Deo munus offerret, jam peremerat fratrem? & tamen parricidium mente conceptum Deus providus ante damnavit. Ut illic cogitatio mala & pernicioſa conceptio, Deo providente, proſpecta eſt, ita & in Dei ſervis, apud quos confeſſio cogitatur, & martyrium mente concipitur, animus ad bonum deditus Deo judice coronatur. Aliud eſt enim martyrio animum deeſſe, aliud animo defuiſſe martyrium. Qualem te invenit Dominus, cum vocat, talem pariter & judicat, quando ipſe teſtatur, & dicat *h*: *Et ſcient omnes Eccleſiæ, quia ego ſum ſcrutator renis & cordis.*

C. XXVII. *Homicida eſt, qui fratri ſuo mala perſuadet.*

Item Auguſtinus *tract. 42. ad c. 8. Joannis.*

NOli putare te non eſſe homicidam, quando fratri tuo mala perſuades. Si fratri tuo mala perſuades, occidis. Et ut ſcias, quia occidis, audi Pſalmum *i*: *Filii hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ, & lingua eorum machæra* x *acuta.*

C. XXVIII.

a *al. Periculoſe.* b *Polyc. lib. 6. tit. 10. Anſelm. l. 11. cap. 45. Burch. l. 6. c. 31. Ivo part. 10. c. 160.* c *Joann. 18. Matth. 26. Marc. 15. Joan. 19.* d *Joan. 19.* e *Pſalm. 56.* f *Polycarp. ibid. Anſelm. l. 11. c. 45. Ivo part. 10. c. 157.* g *Gen. 4.* h *Apoc. 2.* i *Pſal. 56.* x *gladius acutus Joug.*

C. XXVIII. *Occidit, qui ad nocendum movetur.*

Idem *lib. 19. contra Fauſtum, c. 23.*

HOmicidium a lege vetitum putabatur non aliud eſſe, niſi corporis peremptio. Aperuit ergo Dominus, omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidii genere deputari.

Corr. R. *Verba propria B. Auguſtini ſunt hæc*: Quia enim non intelligebant homicidium, niſi peremptionem corporis humani, per quam vita privaretur, aperuit Dominus, &c.

C. XXIX. *Fures tenentur, qui ſolo timore non furantur.*

Item Auguſtinus *lib. 50. Hom. homil. 28.*

SI propterea b non facis furtum, quia times, ne videaris, intus feciſti, in corde feciſti: furti teneris, & nihil tuliſti.

C. XXX. *Non ideo minus delinquit, cui ſola deeſt facultas.*

Idem *de libero arbitrio, lib. 1. c. 3.*

SI cui etiam non contingat facultas concumbendi cum conjuge aliena, planum tamen aliquo modo ſit id eum cupere, &, ſi poteſtas detur, facturum eſſe, non minus reus eſt, quam ſi in ipſo facto deprehenderetur. *Item, ſicut auctoritas teſtatur.* §. 1. Voluntas 1 remuneratur, non opus. Voluntas autem in cordis contritione eſt, opus vero in oris confeſſione.

Corr. Rom. ¶ 1 Voluntas] *Hæc uſque ad finem ſunt ex homilia 26. operis imperfecti in Matthæum.*

Gratian. *Luce clarius conſtat cordis contritione, non oris confeſſione peccata dimitti.*

C. XXXI.

Item Proſper *lib. 2. de vita contemplativa, cap. 7.*

POrro illi, c quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipſis confeſſa, nec ab aliis publicata, ſi ea confiteri, aut emendare noluerint, Deum, quem habent teſtem, ipſum habituri ſunt & ultorem. Et quid eis prodeſt humanum vitare judicium, cum, ſi in malo ſuo permanſerint, ituri ſint in æternum, Deo retribuente, ſupplicium? Quod ſi ipſi ſibi judices fiant, & veluti ſuæ iniquitatis ultores, hic in ſe voluntariam pœnam ſeveriſſimæ animadverſionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna ſupplicia, & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus reſtinguent æterni ignis incendia.

C. XXXII.

Et infra ibidem.

FAcilius Deum d ſibi placabunt illi, qui non humano convicti judicio, ſed ultro crimen agnoſcunt: qui aut propriis illud confeſſionibus produnt, aut neſcientibus aliis (quales occulti ſunt) ipſi in ſe voluntariæ excommunicationis ſententiam ferunt, & ab altari, cui miniſtrabant, non animo, ſed officio ſeparati, vitam ſuam tanquam mortuam plangunt, certi, quod reconciliato ſibi efficacis pœnitentiæ fructibus Deo, non ſolum amiſſa recipiant, ſed etiam cives ſupernæ civitatis effecti, ad gaudia ſempiterna perveniant.

Corr. Rom. ¶ *In pleriſque vetuſtis exemplaribus caput hoc conjunctum eſt ſuperiori: in nonnullis autem reliqua etiam uſque ad cap.* Medicina.

7 pars. Gratian. *Hoc idem probatur auctoritate illa prophetica* a: In quacunque hora peccator fuerit converſus, & ingemuerit, &c. *Non enim dicitur*, ore confeſſus fuerit, *ſed tantum* : Converſus fuerit, & ingemuerit, vita vivet, & non morietur. *Hinc etiam* Propheta *f ait*:

C. XXXIII.

SCindite corda veſtra, & non veſtimenta.

Gratian. *Oſtendens in contritione cordis, quæ in ejuſdem ſciſſione intelligitur, non in confeſſione oris, quæ pars eſt exterioris ſatisfactionis, quam ſciſſuram veſtium nominavit, a parte totum intelligens, peccata dimitti.*

a *Gloſſ. ordin. in Matth. c. 5.* b *Ivo p. 8. c. 104. Pannor. l. 7. c. 19.* c *Sent. 4. diſt. 27.* d *Sent. ibid.* e *Eſa. 30.* f *Joel. 2.*

C. XXXIV.

Hinc etiam per eundem Prophetam Joel a Dominus ait:

COnvertimini ad me in toto corde veſtro, & convertar ad vos.

Corr. Rom. ¶ *Confecta eſt ſententia iſta ex verbis Joelis, cap. 2. & Zachariæ cap. 1.*

Gratian. *Converſio b autem dicitur, quaſi cordis undique verſio. Si autem cor noſtrum undique a malo ad Deum vertitur, mox ſuæ converſionis fructum meretur, ut Deus ab ira ſua ad miſericordiam converſus peccati præſtet indulgentiam, cujus c primo præparabat vindictam. Unde datur intelligi, quod etiam ore tacente veniam conſequi poſſumus. Hinc d etiam leproſi illi, quibus Dominus præcepit, ut oſtenderent ſe Sacerdotibus, in itinere antequam ad Sacerdotes venirent, mundati ſunt. Ex quo facto nimirum datur intelligi, quod antequam Sacerdotibus ora noſtra oſtendamus, id eſt, peccata noſtra confiteamur, a lepra peccati mundamur. Hinc e etiam Lazarus vivus de monumento prodiit: non prius de monumento eſt eductus, & poſtea a Domino ſuſcitatus: ſed lapide remoto, quo monumentum claudebatur, in ſepulchro revixit, & foras vivus prodiit.* §. 1. *Hinc f etiam, ut Dominus oſtenderet, quod non ſacerdotali judicio, ſed largitate Divinæ gratiæ peccator emundatur, leproſum tangendo mundavit, & poſtea Sacerdoti ſacrificium ex lege offerre præcepit. Leproſus enim tangitur, cum reſpectu divinæ pietatis mens peccatoris illuſtrata compungitur. Unde g poſt trinam negationem Petrus, Domino eum reſpiciente, profudit amaras lachrymas, quibus culpam negationis ſuæ diluit. Leproſus ſemetipſum Sacerdoti repræſentat, dum peccatum ſuum Sacerdoti pœnitens confitetur. Sacrificium ex lege offert, dum ſatisfactionem Eccleſiæ judicio ſibi impoſitam factis exequitur. Sed antequam ad Sacerdotem perveniat, emundatur, dum per contritionem cordis ante confeſſionem oris peccati venia indulgetur. Hinc etiam Medici negantur ſuſcitare aliquem, ut reſuſcitatus confiteatur: dum per Prophetam* h *dicitur* : Nunquid Medici reſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? *Item* i: A mortuo, ut auctoritas ait, perit confeſſio, velut ab eo, qui non eſt. *Unde pœnitens ille, qui timore octavæ territus exclamaverat*: Domine, k ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me: *poſtea ſupplicans ajebat*: Salvum me fac propter miſericordiam tuam, quoniam non eſt in morte, qui memor ſit tui: in inferno autem nullus tibi confitebitur. *Si ergo nullus confitebitur, niſi reſuſcitatus, nemo autem vivit æternæ gehennæ filius, & perpetua damnatione dignus, patet, quod antequam quiſque confiteatur peccatum, a reatu ſuæ prævaricationis, qua æterna ſibi debebantur ſupplicia, per gratiam internæ compunctionis abſolvitur.* §. 2. *Item. Si antequam quiſque confiteatur, a Domino reſuſcitatur, vel reſuſcitatus vivit, dum confitetur, vel poſt reſurrectionem iterum mortuus eſt, & confitetur. Sed ſicut antequam reſuſcitaretur mortuus, confiteri non poterat, ſic poſt reſurrectionem mortuus confiteri non valet. Reſtat ergo, ut reſuſcitatus vivat, dum peccatum confitetur* 1. *Habet itaque ſuſcitatorem ſuum ſibi præſentem, ſeque inhabitantem.*

C. R. ¶ 1 Confitetur.] *His in vulgatis interjiciebantur hæc*, ergo ſola contritio, in qua fit reſuſcitatio, tollit peccatum: *quæ abſunt a pleriſque, & emendatioribus Gratiani codicibus.*

C. XXXV.

Unde Auguſtinus *ait in Pſal. 70.*

REſuſcitatus corpore vivit abſente ſuſcitatore. Non autem ſic reſuſcitatus in anima.

Corr. Rom. ¶ *In gloſſa ordinaria in Pſal. 70. verſ.* Deus docuiſti, *in verſ.* mirabilia, *ex Auguſtino hæc afferuntur*: Quid mirabilius, quam mortuos ſuſcitare? Suſcitatus corpore vivit etiam abſente ſuſcitatore, non ſic ſuſcitata

anima

a *Joel. 2. & Zach. 1.* b *Sent. ibid.* c *al. cui.* d *Luc. 17.* e *Joann. 11.* f *Matth. 8.* g *Luc. 22.* h *Pſalm. 87. Gregor. in Pſal. 1. pœnit.* i *Eccleſ. 17.* k *Pſal. 6.*

Digitized by Google

anima ſine Deo: *quæ ſententia fuſius exponitur apud B. Auguſtinum concione ſecunda in eundem Pſalmum.*

Gratian. *Cum enim Deus ſit vita animæ, anima vero vita corporis, ſicut corpus vivere non poteſt abſente anima, ita non niſi Deo præſente anima vivere valet. Habet itaque anima ſibi Deum præſentem per gratiam, qua vivens peccatum ſuum confitetur, eamque vita, quæ Deus eſt, inhabitat, quam inhabitando vivere facit. Si autem illam inhabitat, ergo templum Spiritus Sancti facta eſt, ergo illuminata eſt, ergo a tenebris peccatorum expiata eſt, ergo templum diaboli eſſe deſiit, quæ ad lucem venit, cujus reſpectus tenebras fugat. Nulla enim (ut ait Apoſtolus a) conventio Chriſti ad Belial, nulla participatio lucis ad tenebras, nulla communicatio juſtitiæ, & iniquitatis, nullus conſenſus templo Dei cum idolis. Item, ut Chriſtus b ait:* Omnis, qui odit malum, in luce agit. *Qui autem in luce agit, ſicut Auguſtinus ait, in Chriſto operatur. Qui autem in Chriſto operatur, ejus filius probatur. Cujus enim opera quiſque facit, ejus filius eſſe perhibetur. Unde c quibuſdam Dominus ait:* Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Item: Vos ex patre diabolo eſtis, quia opera patris veſtri facere vultis. *Nemo autem filius Dei, & diaboli ſimul eſſe poteſt.* Nemo d enim, *ut ipſe ait,* duobus Dominis ſervire poteſt. *Item, ut Joannes ait in epiſtola ſua 1. cap. 3.*

C. XXXVI.

QUi natus eſt ex Deo, non peccat.

Gratian. *Ergo nec eſt filius diaboli. Sola enim peccata diaboli filii ſumus. Ergo e de ejus regno tranſlati ſumus in regnum charitatis filii Dei, & ſumus erepti de poteſtate tenebrarum, & facti filii lucis. Cum ergo ante confeſſionem, ut probatum eſt, ſumus reſuſcitati per gratiam, & filii lucis facti, evidentiſſime apparet, quod ſola cordis contritione, ſine confeſſione oris, peccatum remittitur.*

C. XXXVII.

Item Joannes *ibidem.*

OMnis, qui non diligit, in morte manet.

Gratian. *Si ergo vivit, & diligit; ſi diligit, dilectio in corde eſt, dilectio autem in malo non eſt. Eſt enim proprius fons bonorum, in quo non communicat alienus. Ergo bonus eſt iſte factus per gratiam ante confeſſionem peccati: non itaque malus eſt, bonus enim & malus aliquis ſimul eſſe non poteſt. Quod ſi malus non eſt, membrum diaboli non eſſe probatur: nec ergo dignus eſt gehenna, quæ diabolo & membris ejus ſolummodo debetur, ſicut æterna beatitudo ſolummodo membris Chriſti paratur. Non ergo in confeſſione peccatum remittitur, quod jam remiſſum eſſe probatur. Fit itaque confeſſio ad oſtenſionem pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ: & f ſicut circumciſio data eſt Abrahæ in ſignum juſtitiæ, non in cauſam juſtificationis, ſic confeſſio Sacerdoti offertur in ſignum veniæ acceptæ, non in cauſam remiſſionis accipiendæ.*

II. PARS. §. 1. *Alii econtrario teſtantur, dicentes ſine confeſſione oris, & ſatisfactione operis neminem a peccato poſſe mundari, ſi tempus ſatisfaciendi habuerit. Unde g Dominus per Prophetam ait,* Dic tu iniquitates tuas, ut juſtificeris.

C. XXXVIII.

Item Ambroſius *in lib. de Paradiſo cap. 14.*

NOn h poteſt quiſquam juſtificari a peccato, niſi ante fuerit peccatum confeſſus.

C. XXXIX.

Idem *in ſerm. 1. Quadrageſimæ i.*

ECce nunc tempus acceptabile adeſt, in quo confeſſio a morte animam liberat: confeſſio aperit paradiſum: confeſſio ſpem ſalvandi tribuit. Unde k Scriptura dicit: *Dic tu iniquitates tuas, ut juſtificeris.* His verbis oſtenditur, quia non meretur juſtificari, qui in vita ſua peccata non vult confiteri. Illa ergo confeſſio nos liberat, quæ fit cum pœnitentia. §. 1. Pœnitentia a vera eſt dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, quæ quiſque commiſit. Pœnitentia eſt mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere.

C. XL.

Item Joannes *os aureum in hom. de pœnitentia,*
quæ incipit: Provida mente.

PErfecta b pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter ſufferre. *& infra.* §. 1. In corde ejus contritio, in ore confeſſio, in opere tota humilitas: hæc eſt fructifera pœnitentia.

C. XLI.

Idem.

NOn c poteſt quis gratiam doni d cœleſtis accipere, niſi prius purgatus fuerit ab omni ſorde peccati per pœnitentiæ confeſſionem, per donum baptiſmi ſalutaris.

C. XLII.

Item Auguſtinus *in lib. de continentia, c. 6.*

NUllus e debitæ gravioris pœnæ accipit veniam, niſi qualemcunque, etſi longe minorem, quam debeat, ſolverit pœnam. Ita f enim impertitur a Deo largitas miſericordiæ, ut non relinquatur etiam juſtitia diſciplinæ.

C. XLIII.

Idem *Vincentio, epiſt. 48.*

NEminem g putes ab errore ad veritatem, vel a quocunque ſeu magno, ſeu parvo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire.

C. XLIV.

Idem *in lib. 50. homil. 49. de pœnitentia.*

AGite h pœnitentiam, qualis agitur in Eccleſia, ut oret pro vobis Eccleſia. Nemo dicat ſibi, occulte ago, apud Deum ago, novit Deus, qui mihi ignoſcit, quia in corde ago. Ergo ſine cauſa dictum eſt: *Quæ i ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo.* Ergo ſine cauſa claves datæ ſunt Eccleſiæ Dei: fruſtramus Evangelium Dei; fruſtramus verba Chriſti: ſi promittimus vobis, quod ille negat, nonne vos decipimus? Job k dicit: *Si erubui in conſpectu populi confiteri peccata mea.* Atque 1 ideo, ſi non potuiſtis, vel noluiſtis habere pudicitiam conjugalem, ſeu continentiam, & deviaſtis a propoſito, vel vinculo conjugali, vel devotione continentiæ, ſit in vobis dolor, & humilitas pœnitentiæ. Apertius dico: Nemo dicat, non intellexi. Qui poſt uxores veſtras illicito vos concubitu maculaſtis, ſi præter uxores veſtras cum aliqua concubuiſtis, agite pœnitentiam, &c.

Corr. Rom. 9 1 Atque ideo] *Additæ ſunt iſtæ duæ voces a collectore, quoniam mutatus ab ipſo eſt ordo verborum B. Auguſtini. Nam apud B. Auguſtinum hæc, quæ hic ſequuntur, antecedunt iis, quæ ſupra ſunt poſita.*

C. XLV.

Item Hieronymus *ſuper Exodum.*

a ET l venit, inquit, Aaron, & omnes Preſbyteri de Iſrael, ut manducare panem cum ſocero Moyſi, in conſpectu Dei.] Omnia ergo, quæ faciunt ſancti, in conſpectu Dei faciunt, peccatores m autem a conſpectu Dei fugiunt. Denique ſcriptum n eſt, quia Adam poſtquam peccavit, fugit a conſpectu Dei, & interrogatus reſpondit: *Audivi vocem tuam, & abſcondi me, quia eram nudus.* Sed o & Cain poſtquam pro parricidio condemnatus eſt a Deo, *Exivit,* inquit, *a facie Dei, & habitavit in terra Naim.* Exit ergo a facie Dei, qui indignus eſt Dei conſpectu. Sancti autem manducant & bibunt in conſpectu Dei, & omnia quæ agunt, in conſpectu ejus

a 2. *Cor.* 6. b *Joan.* 3. c *Joan.* 8. d *Matth.* 6. e *Coloſſ.* 1. f *Geneſ.* 17. g *Eſa.* 43. h *Sent.* 4. *diſt.* 17. i *Manuſcripto, cujus initium: Ecce nunc tempus adeſt.*] *Sent. ibid.* k *Eſa.* 43.

a *Infra de pœnit. diſt.* 3. *c.* 1. b *Infr. diſt.* 3. *perfecta. Sent.* 4. *diſt.* 17. c *Infr. de conſecr. diſt.* 4. *non poteſt.* d *al. vitæ*] *al. Dei accipere.* e *Sent. ibid. Polyc. l.* 6. *c.* 40. *Anſ. l.* 11. *c.* 146. f *Atque ita impertitur largitas*] *orig.* g *Nec quemquam*] *orig. Polyc. ibid.* h *Sent. ibid. Polyc. ibid.* i *Matth.* 16. k *Job.* 31. *apud* 70. *expreſſius.* l *Exod.* 18. m *peccator fugit*] *orig.* n *Gen.* 3. o *Gen.* 4.

ejus agant. Ego emplius adhuc locum præſentem diſcutiens video, quia qui pleniorem ſcientiam Dei accipiunt, & plenius divinis imbuti ſunt diſciplinie, iſti etiamſi melum faciunt, corem Deo feciunt, & in conſpectu ejus faciunt: ſicut, ille qui dicit: *Tibi a ſoli peccavi, & malum coram te feci*. Quid ergo plue habet, qui malum coram Deo fecit? Illud profecto, quod continuo pœnitet, & dicit, Peccavi. Qui entem diſcedit a conſpectu Dei, neſcit converti, & peccatum pœnitendo purgere. Hoc ergo intereſt, melum coram Deo fecere, & e Dei conſpectu diſceſſiſſe peccantem.

Corr. Rom. ¶ *Hic etiam, ut ſæpe alibi obſervatum eſt, homil. 11. Origenis ad c. 18. Exodi, ſub nomine B. Hieronymi citatur.*

C. XLVI.

Item Ambroſius *lib. 1. de pœnitentia*, c. 4.

SEd continuo, qui dixeret *b*: *Sicut Adama faciam te, & ſicut Seboim*, quæ duæ urbes ex vicinie Sodamorum parilis excidii traxere conſortium. *Converſum eſt*, inquit, *cor meum: in eo ipſe turbata eſt pœnitentia mea: non faciam ſecundum iracundiam furoris mei*. Nonne epperet, quod ideo nobis peccantibus indignetur Dominus Jeſus, ut iodignetionie ſuæ nos terrore *c* convertet? Indignetio ergo ejue non ultionie execntio, ſed magis abſolutionis operario eſt.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc antea citabatur ex B. Auguſtino, reſtitutum eſt ex B. Ambroſio, & ex ipſo locus Scripturæ emendatur. Sequitur enim lectionem 70.*

C. XLVII.

Item Ambroſius *in lib. de Paradiſo*, c. 14.

SErpens *d* decepit me, & manducevi.] Venialis *e* culpa, quam ſequitur profeſſio delictorum. Ideo non deſperate mulier, quæ non rericuit Deo, ſed magie confeſſa peccetum eſt: quem medicinalis *f* ſecura ſententie eſt. Bonum eſt condemneri in pecceto, & flagellari in delicto, ut cum hominibus flagellemur. Denique *g* Cain, quia voluit crimen negere, indignus judicatus eſt, qui puniretur in pecceto, ſed remiſſus eſt ſine præſcriptiooe *h* pœnæ, fortaſſe non tem reue *i* majore crimine patricidii (illud enim commiſit in fretrem) quem ſecrilegii, quod Deo credidit mentiendum, dicene: *Neſcio: nunquid egò cuſtos fratris mei ſum?* Et ideo eccuſatori diebolo ejue eccuſetio reſervete eſt, ut cum ejus engelis flegelletur, qui cum hominibue noluit flegellari. *& lib. 2. de pœnitent. c. 1. §. 1.* Nam *k* paſtor ille Evengelicus lapſam ovem vexiſſe legitur, non ebjeciſſe: & Salomon *l* ait: *Noli eſſe nimium juſtus*. Debet enim juſtitiam temperare moderetio. Nem quemadmodum ſe tibi curandum præbeat, quem feſtidio habeas *m*? qui contemptui ſe, non compaſſioni Medico ſuo putet futurum?

C. XLVIII.

Idem Ambroſius *eod. lib. 1. de pœnitentia*, c. 21.

LIbenter ignoſco, prompte indulgeo, miſericordiem *n* malo, quam ſacrificium: quie per ſacrificium juſtus commendetur, per miſericordiam peccator redimitur. *Non o veni vocare juſtos, ſed peccatores*. In lege ſacrificium, in Evangelio miſericordia eſt: lex *p* per Moyſen data eſt, per me gratia.

C. XLIX.

Item Leo *Epiſcopus Theodoro Forojulienſi Epiſcopo, epiſt. 89. al. 91.*

MUltiplex *q* miſericordia Dei ire lapſibue ſubvenit humanis, ut non ſolum per baptiſmi gretiam, ſed etiem per pœnitentiæ medicinam ſpes vitæ reperetur æternæ: ut qui regenerationie donum violeſſent, proprio ſe judicio condemnantes, ed remiſſionem criminum pervenirent: ſic divinæ bonitatis præſidiie ordinatie, ut indulgentia Dei, niſi ſupplicetionibus Secerdotum, nequeet obtineri. Mediator enim Dei, & hominum homo Jeſus Chriſtus hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus pœnitentiæ ſatiſfactionem *a* darent, & eedem *b* ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem ſacramentorum per januam reconcilietionis edmitterent. *& poſt pauca*. §. 1. Si autem aliquie eorum, pro quibus Domino ſupplicamus, quocunque interceptus obſtaculo e munere indulgentiæ præſentis exceſſerit *c*, & prinſquam ad conſtitute remedie perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manene in corpore non receperit, conſequi exutue carne non poterit. *& poſt pauca*. §. 2. His *d* autem, qui in tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtentia præſidium pœnitentiæ, & mox reconcilietionis implorant, nec ſatiefactio interdicenda eſt, nec reconciliatio denegenda, qui miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ mores converſio. *& infra*. §. 3. Ita *e* ergo telium neceſſitati auxiliendum eſt, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, ſi eam etiam amiſſo vocis officio per indicia *f* integri ſenſus quærere comprobentur. Quod ſi ægritudine aliqua ita fuerint aggraveti, ut quod paulo ente poſcebant, ſub præſentia Sacerdotis ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium circumſtentium prodeſſe debebunt, ut ſimul & pœnitentiæ, & reconciliationie beneficium conſequentur. Servata tamen regule canonum paternorum circa eorum perſonas, qui in Deum a fide diſcedendo peccaverunt.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc, ut eſt apud Gratianum, magis convenit cum originali impreſſo inter opera B. Leonis, quam in tomis Conciliorum.*

C. L.

Item Ambroſius *lib. 1. de pœnit. c. 1.*

3 NEmo poteſt bene agere pœnitentiam, niſi qui ſperave-
ps rit indulgentiam. Sed negant his oportere reddi communionem, qui prævaricetione lepſi ſunt. *& infra*. §. 1. Deus eutem nullum crimen excepit, qui peccate donevit omnia.

C. LI.

Item Ambroſius *lib. 2. de Cain, & Abel*, c. 4.

VErbum Dei *g* dimittit peccata; Secerdoe eſt judex, Secerdos quidem ſuum officium exhibet, & nullius poteſterie jura exercet. *& lib. 1. de pœnitentia*, c. 2. §. 1. Dominus par jus & ſolvendi eſſe voluit, & ligendi, qui utrumque pari conditione permiſit. Ergo qui ſolvendi jus non habet, nec ligendi habet. *& infra*. §. 2. Certum eſt, quod Eccleſiæ utrumque licet, hæreſi utrumque non licet. Jus enim hoc ſolie permiſſum eſt Sacerdotibus. Recte igitur Eccleſia vendicat, quæ veros Sacerdotes hebet: hæreſis vendicare non poteſt, quæ Secerdotes Dei non hebet.

Corr. Rom ¶ *Confectum eſt caput hoc ex B. Ambroſii verbis, collectoris tamen arbitratu diſpoſitis.*

C. LII.

Idem *in eod. 1. lib. de pœnit. c. 3.*

4 POteſt fieri *h*, ut aliquis victus ſuppliciis ſermone neget,
ps & corde adoret. Nunquid eedem cauſe eſt ejus, qui ſponte neget, & ejus, quem tormenta inclinaverint ad ſacrilegium, non voluntes? Quam indignum autem, cum epud homines veleat certaminis gretie, ut epud Deum non valere aſſeratur? Nam ſæpe in hoc athletarum ſeculeri certemine etiam victos, quorum fuerint certemine probare, vulgus hominum cum victoribus coronere conſuevit; maxime quos viderit eut forte dolo, eut freude excluſos victorie. Chriſtus ergo

a *Pſal. 50.* b *Oſee. 11. ſecundum 70.* c *al. furore* d *Sent. ibid. Gen. 3.* e *Venabilis*] *orig.* f *medicabilis.* g *Gen. 4.* h *præſcripte*] *orig.* i *abeſt ab orig.* k *Luc. 15.* l *Eccleſ. 7.* m *al. dedat.* n *Oſee. 6.* o *Matth. 9.* p *Joan. 1.* q *Sent. 4. diſt. 17. Anſel. l. 11. c. 13.*

a *al. alienem.* b *al. eoſdem.* c *al. exciderit.* d *Sup. 26. q. 6. his, qui.* e *Verum, ut dixi, etiam talium*] *orig.* f *al. indicium.* g *Sent. 4. diſt. 18. 23. q. 5. remittuntur. Idem l. 3. de Spiritu Sancto, c. 19.* h *Polyc. l. 6. tit. 10.*

Digitized by Google

athletas ſuos, quos viderit gravibus pauliſper ceſſiſſe ſuppliciis, ſine venia patietur manere? Nunquid *a* non habebit remunerationem laboris, qui etiam quos projicit, non in æternum projicit? *& infra c.* 6. §. 1. Dicis *b* Petro excuſanti, ne ejus pedes lavares: *Niſi lavero tibi pedes, non habebis partem mecum*. Quod ergo iſti poſſunt conſortium tecum habere, qui claves regni non ſuſcipiunt, negantes, quod dimittere peccata debeant? Quod recte quidem fatentur de ſe. Non enim habent Petri hæreditatem, qui Petri ſedem 1 non habent, quam impia diviſione diſcerpunt. *& cap.* 13. §. 2. Ægritudo carnis peccatum repellit, luxuria autem carnis culpam adolet. Illuditur ergo diabolus, ut ſe ipſe morſu ſuo vulneret, & contra ſe armet, quem debilitandum putavit. *& infra.* §. 3. Quod nocet corpori, juvat ſpiritum. *& lib.* 2. *cap.* 3. §. 4. Sicut ſemel pro omnibus immolatus eſt Chriſtus, ita quotieſcunque peccata donantur, corporis ejus ſacramentum ſumimus, ut per ſanguinem ejus fiat peccatorum remiſſio. Ergo evidentiſſime Domini prædicationa mandatum eſt etiam graviſſimi criminis reis, ſi ex toto corde, & manifeſta confeſſione peccati pœnitentiam agant *c*, ſacramenti cœleſtis gratiam refundendam.

Corr. Rom. § 1 Sedem] *Apud B. Ambroſium legitur*, fidem, *quod ob gloſſam non eſt mutatum: ſed multa alia ſunt emendata*.

C. LIII.

Idem Ambroſius *lib.* 2. *de pœnitentia c.* 7.

5 ps QUantuslibet ergo mortui fœtor ſit, aboletur omnis, ubi ſacrum redolevarit unguentum: & ſurgit defunctus: & ſolvi 1 jubentur ejus vincula, qui adhuc in peccato eſt: tollitur velamen de facie ejus, quod veritatem gratiæ, quam acceperat, obumbrabat. Sed quia venia donatus eſt, revelare faciem, aperire vultum jubetur. Non habet enim, quod erubeſcat, cui peccatum dimiſſum eſt. In tanta vero Domini gratia, tantoque divini muneris miraculo cum oporteret univerſos lætari *d*, commovebantur impii, & adverſus Chriſtum concilium congregabant, Lazarum quoque interficere volebant. Nonne merito eorum ſucceſſores vos eſſe cognoſcitis, quorum duritiæ hæredes eſtis? Nam & vos indignamini, & contra Eccleſiam congregatis concilium, quia videtis mortuos in Eccleſia reviviſcere, & peccatorum indulta venia reſuſcitari. Itaque (quod in vobis eſt) per invidiam rurſus vultis interficere ſuſcitatos. Sed Jeſus non revocat beneficia, imo cumulo ſuæ liberalitatis amplificat, reviſit ſolicite ſuſcitatum, & celebratæ *e* reſurrectionis gratia lætus ad cœnam venit, quam ei ſua præparavit Eccleſia, in qua ille, qui fuerat mortuus, unus inter diſcumbentes cum Chriſto invenitur.

Corr. Rom. § 1 Solvi jubentur) *In originali impreſſo legitur*, & ſolvere jubentur ejus vincula, quæ adhuc in peccato ſunt, tollere velamen &c. *Alia vero ex eodem ſunt emendata, & addita nonnulla*.

C. LIV.

Idem *ibidem cap.* 4.

IIs poteſtatis *f* ſuæ gratiam negat, [quæ in remiſſionem peccatorum eſt] qui cœleſtem ejus poteſtatem diabolico 1 fultam ſuffragio vindicarent. Eoſque aſſerit diabolico uti Spiritu, qui ſepararent Eccleſiam Dei, ut omnium temporum Hæreticos, & Schiſmaticos comprehenderet, quibus indulgentiam negat: quia omne peccatum circa ſingulos eſt, ac univerſos 2. *& infra. c.* 5. §. 1. Quid mirum, ſi ſalutem negatis aliis, qui veſtram recuſatis? licet 3 & illi nihil a vobis differant, qui a vobis pœnitentiam petunt. Arbitror enim, quod etiam Judas potuiſſet tanta Dei miſeratione non excludi a venia, ſi pœnitentiam non apud Judæos, ſed apud Chriſtum geſſiſſet *a*. *& paulo poſt.* §. 2. Qui agit pœnitentiam, non ſolum diluere lachrymis debet peccatum ſuum, ſed etiam emendatioribus factis operire, & tegere delicta ſuperiora, ut non imputetur ei peccatum.

Corr. Rom. § 1 Diabolico) *Addita hic ſunt nonnulla ex B. Ambroſio, quæ deeſſe videbantur. Antea enim legebatur*, qui cœleſtem poteſtatem diabolico ſpiritu ſeparant ab Eccleſia Dei, ut omnium &c.

§ 2 Ac univerſos) *In originali eſt*, hoc in univerſos. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum*.

§ 3 Licet & illi) *In aliquot vetuſtis codicibus, & originali legitur*, licet illi nihil deferant. *Sed auctor gloſſæ videtur habuiſſe, ut in vulgatis Gratiani*.

C. LV.

Idem *in eodem lib.* 2. *c.* 9.

6 ps NOnnulli ideo poſcunt pœnitentiam, ut ſtatim ſibi reddi communionem velint. Hi non tam ſe ſolvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare. Suam enim conſcientiam non exuunt, Sacerdotis induunt: cui *b* præceptum eſt: *Nolite* *c* *ſanctum dare canibus, neque miſeritis margaritas veſtras ante porcos*: hoc eſt, immundis ſpiritibus *d* ſacræ communionis non impendenda *e* conſortia.

C. LVI.

Idem *ibidem*.

SUnt, qui arbitrantur hoc eſſe pœnitentiam, ſi abſtineant a ſacramentis cœleſtibus. Hi ſæviores in ſe judices ſunt, qui pœnam præſcribunt ſibi, declinant remedium, quos vel pœnam ſuam conveniebat dolere, quia cœleſti fraudarentur gratia. *& cap.* 10. §. 1. Facilius autem inveni, qui innocentiam ſervaverint, quam qui congrue egerint pœnitentiam, ubi 1 acquirendæ ambitio dignitatis, ubi vini effuſio, ubi ipſius copulæ conjugalis uſus? Renuntiandum ſeculo eſt, ſomno ipſi minus indulgendum, quam natura poſtulat, interpellandus eſt gemitibus, interrumpendus eſt ſuſpiriis, ſequeſtrandus orationibus, vivendum ita, ut in 2 tali vita huic moriatur uſui, ſeipſum ſibi homo abneget, & totus mutetur. *& infra. c.* 11. §. 2. Nemo in peccatis *f* poſitus arrogare ſibi debet auctoritatem, aut uſurpationem ſacramentorum: quia ſcriptum eſt *g*: *Peccaſti? quieſce. & paulo poſt.* §. 3. Dicimus *h* ergo & agendam pœnitentiam, & eo agendam tempore, quo culpæ deferveſcat luxuria, & in captivitate peccati poſitos, reverentiores nos, non uſurpatores eſſe debere. Nam ſi Moyſi *i* propius accedere geſtienti, ut cognitionem myſterii cœleſtis hauriret, dicitur: *Solve calceamentum pedum tuorum*: quanto magis nos animæ noſtræ pedes exuere vinculis corporalibus, & greſſus omnes mundi iſtius nexu debemus abſolvere? *& paulo ſuperius.* §. 4. Nihil eſt, quod tam ſummo dolori ſit, quam ſi unuſquiſque poſitus ſub captivitate peccati recordetur, unde lapſus ſit, atque unde deciderit, & quod ad corporea *k*, atque terrena ab illa ſpecioſa, & pulchra divinæ cognitionis intentione deflexerit.

Corr. Rom. § 1 Ubi acquirendæ) *Locus integer B. Ambroſii hic eſt*: An quiſquam illam pœnitentiam putat, ubi acquirendæ ambitio dignitatis, ubi vini effuſio, ubi ipſius copulæ conjugalis uſus? *Sed gloſſ. in verſ.* acquirendæ, *obſtitit, ne hic emendaretur. Multa autem alia ſunt emendata*.

§ 2 Ut in tali vita) *In originali eſt*, ut vitali huic moriatur uſui. *Sed gloſſa obſtitit, ne mutaretur*.

C. LVII.

Item Cyprianus *Epiſcopus lib.* 4. *epiſt.* 2. *ad Antanianum*.

MIror autem quoſdam ſic obſtinatos eſſe, ut dandam non putent lapſis pœnitentiam, aut pœnitentibus exiſtiment

a *Pſalm.* 75. b *Joan.* 13. c *al. gerant.* d *Joan.* 12. e *al. celebratæ.* f *Anſ. l.* 11. *c.* 171.

a *al. egiſſet.* b *abeſt ab orig.* c *Matth.* 7. d *impuritatibus.* e *al. impertienda.* f *al. peccato.* g *Eccl.* 21. *Gen.* 4. *ſecundum* 70. h *Didicimus) orig.* i *Exod.* 3. *Act.* 22. k *al. corpoream, atque terrenam.*

Digitized by Google

ſtiment veniam denegandam, cum ſcriptum *a* ſit: *Memento, unde cecideris, & age pœnitentiam, & fac priora opera.* Quod utique ei dicitur, quem conſtat cecidiſſe, & quem Dominus hortatur per opera rurſus exſurgere: quia ſcriptum *b* eſt: *Eleemoſyna a morte liberat*: & non utique ab illa morte, quam ſemel Chriſti ſanguis extinxit, & a qua nos ſalutaris baptiſmi, & Redemptoris noſtri gratia liberavit *c* ſed ab ea, quæ per delicta poſtmodum ſerpit.

C. LVIII.

Item Hieronymus *Damaſo*.

IMportuna *c* in Evangelio mulier tandem meruit audiri: & clauſo cum ſeris *d* oſtio, media licet nocte, ab amico panes amicus accepit: Deus ipſe, qui nullis contra ſe viribus ſuperari poteſt, publicani *e* precibus vincitur. Ninive *f* civitas, quæ peccato periit, fletibus ſtetit. Quorſum iſta tam longo repetita principio? videlicet ut parvum magnus aſpicias, ut dives paſtor morbidam non contemnas ovem. Chriſtus *g* in paradiſum de cruce latronem intulit, & ne quis aliquando ſeram converſionem putaret, fecit homicidii pœnam martyrium. Chriſtus *h*, inquam, prodigum filium revertentem lætus amplectitur, & *i* nonaginta novem pecudibus derelictis, una ovicula, quæ remanſerat, humeris boni paſtoris advehitur. §. 1. Ubi *1* vero peccator intelligens vulnus ſuum tradit Medico ſe curandum, ibi non eſt virga neceſſaria, ſed ſpiritus lenitatis.

Corr. Rom. ¶ 1 Ubi vero] *Hæc uſque ad finem non ſunt inventa apud B. Hieronymum.*

III. ps Gratian. *Quod autem omni peccanti auctoritate Ambroſii venia promittitur, falſum videtur. Quibuſdam enim venia denegatur, aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officii. Unde Joannes in epiſtola ſua* k: Eſt peccatum ad mortem: quis *l* orabit pro eo? *Alibi* m *quoque legitur*: Quis medebitur incantatori vulnerato a ſerpente.

C. LIX. Item.

SI Sacerdos peccaverit, quis orabit pro eo?

Corr. Rom ¶ *Primo regnorum lib. cap. 2. legitur*: Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus. Si autem in Dominum peccaverit, quis orabit pro eo? *& ſic affertur a B. Ambroſio lib. 1. de pœnitentia cap. 8. & aliis Patribus. B. tamen Gregorius in c. 2. primi Reg. c. 3. ex hac ipſa vulgata lectione elicit ſententiam, quam nunc affert Gratianus, ut notatum eſt ſup. diſt. 50. c.* alienum.

Gratian. *Sed hujuſmodi interrogationes non ſemper negationem inſerunt; ſed potius difficultatem, vel raritatem notant, ut eſt illud Evangelii* b: Quis putas, eſt fidelis ſervus, & prudens, &c. *Hinc etiam Ambroſius* o: Deus, quis ſimilis tibi? non utique nullus; quia imago patris filius eſt. *Similiter igitur accipiendum*: Quis *p* orabit pro eo? *non eſt, ſingularis vitæ aliquis debet orare pro eo, qui peccavit in Dominum. & infra* q. Nam quomodo Joannes diceret non orandum pro delicto graviore, qui legiſſet Moyſem rogaſſe, & impetraſſe, ubi erat prævaricatio voluntaria? qui ſciret etiam Hieremiam rogaſſe? §. 1. *Poteſt etiam ſecundum Auguſtinum* r *aliter intelligi illud Joannis* s: Eſt peccatum ad mortem &c. *ut nulla ſit ejus, & ſuperiorum contrarietas. Ait enim*: Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis. *De quo peccato, quoniam non expreſſum eſt, poſſunt multa, & diverſa ſentiri. Ego autem dico id eſſe peccatum, fidem quæ per dilectionem operatur, deſerere uſque ad mortem. Hæc eſt etiam blaſphemia in Spiritum Sanctum, quam neque in hoc ſeculo, neque in futuro remittendam Dominus in Evangelio* t *aſſeruit. Sive autem delectatione peccati, ſive deſperatione veniæ, uſque ad mortem quis in peccato perſeveret, juſtum eſt, ut ſine fine puniatur, qui ſine fine peccaverit.*

a *Apoc.* 2. b *Tob.* 4. c *Luc.* 18. *&* 11. d *ſervis*) *orig.* e *Luce* 18. f *Jonæ* 3. g *Luc.* 23. h *Luc.* 15. i *Matth.* 18. k 1. *Joan.* 5. l *non pro eo dico, ut roget quis.*] *orig.* m *Eccl.* 12. n *Matth.* 24. o *Lib.* 1. *de pœn. c.* 8. p *Pſal.* 82. q *Ib. c.* 9. *Exo.* 32. 2. *Machab. ult.* r *de correpc. & gratia c.* 12. s 1. *Joan.* 5. t *Matth.* 12.

C. LX.

Unde Gregorius Papa *lib. 4. dialog. c.* 43.

VOluiſſent *a* iniqui, ſi potuiſſent, ſine fine vivere, ut potuiſſent ſine fine peccare. Oſtendunt enim, quia in peccato ſemper vivere cupiunt, qui nunquam deſinunt peccare, dum vivunt. Ad magnam ergo juſtitiam judicantis pertinet, ut nunquam careant ſupplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato.

IV. ps. Gratian. *Ex his itaque apparet, quod ſine confeſſione oris, & ſatisfactione operis peccatum non remittitur. Nam ſi neceſſe eſt, ut iniquitates noſtras dicamus, ut poſtea juſtificemur; ſi nemo poteſt juſtificari a peccato, niſi antea confeſſus fuerit peccatum; ſi confeſſio paradiſum aperit, veniam acquirit; ſi illa ſolum confeſſio utilis eſt, quæ fit cum pœnitentia (in quo notatur aliud eſſe confeſſio, aliud pœnitentia, ſive interior, ſive exterior accipiatur) ſi ille, qui promittit veniam occulte apud Deum, non apud Eccleſiam, pœnitentiam agenti, fruſtratur* b *Evangelium, &* c *claves datas Eccleſiæ, promittit etiam, quod Deus negat delinquenti; ſi nemo poteſt conſequi veniam, niſi quantulamcunque, etſi minorem, quam debeat, peccati ſolverit pœnam; ſi ſolis Sacerdotibus ligandi, ſolvendique poteſtas a Deo tradita eſt; ſi nullus veniam accipit, niſi Eccleſiæ ſupplicationibus ipſam impetrare contendat: concluditur ergo, quod nullus ante confeſſionem oris, & ſatisfactionem operis peccati abolet culpam. §. 1. Denique ut perſpicue appareat neminem ſine confeſſione a peccato mundari, ab ipſius humani generis principio ſumamus exordium. Peccato tranſgreſſionis primi parentes corrupti, a Domino ſunt* d *requiſiti de culpa, ut peccatum, quod tranſgrediendo commiſerant, confitendo delerent. Serpens autem de culpa requiſitus non eſt, quia per confeſſionem non revocabatur ad vitam. Cain* e *quoque, cum primæ prævaricationi fratricidium addidiſſet, ſimiliter a Domino de culpa requiſitus eſt, dum ei dicitur*: Ubi eſt Abel frater tuus? *Sed quia ſuperbus peccatum ſuum confiteri noluit, potius mendaciter negando Deum fallere conatus eſt dicens*: Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? *indignus venia judicatus eſt. Unde in deſperationis profundum merſus eſt, dum ait*: Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear. *Vagus, & profugus exiit a facie Domini, ſignificans eos, qui peccata ſua confiteri diſſimulant, reſpectu divinæ miſerationis indignos haberi. Reges* f *quoque, qui ignorantia ducti in Abraham deliquerant, non niſi ejuſdem oratione ſanari meruerunt. In quo figuratur, quod paſſiones morum non ſanantur, niſi orationibus Eccleſiæ. Moyſi* g *quoque præcepit Dominus, ut lepra ſive in cute, ſive in domo, ſive in veſte, ſive in crine appareret, Sacerdoti oſtenderetur, & juxta ejus arbitrium ſeparata, ejus judicio contaminaretur, vel mundaretur. Saul* h *quoque cum a Spiritu maligno vexaretur, non poterat ad ſanæ mentis officium redire, niſi prius David Pſalterium arriperet, & coram eo pſalleret, & ita ab ejus vexatione ceſſaret diabolus. In quo myſtice oſtenditur, quod quicunque diabolo propter peccata mancipatur, ab ejus dominio eripi non valet, niſi David, id eſt, Eccleſia Pſalterium accipiat, & coram eo pſallat, id eſt, ſpiritualis gratiæ eum participem faciat, & ſalubriter admonendo, & pie pro eo orando, & exempla boni operis ſibi præbendo, diabolum ab inviſibili ejus vexatione compeſcat. David quoque, cum adulterium commiſiſſet, & homicidium, non ante audivit* i *a Propheta*: Tranſtulit a te peccatum tuum Dominus, *quam ipſum peccatum confiteretur. Prius enim Prophetæ peccatum redarguenti confeſſus eſt, & poſtea audivit*: Tranſtulit Dominus peccatum tuum a te. *Achab* k *quoque, cum de innocentis ſanguinis effuſione ſententiam comminantis Dei audiret, induit ſe ipſum cilicio, ſatisfaciens Deo per pœnitentiam. Unde Dominus ad Heliam ait*: Quoniam Achab reveritus eſt faciem meam, non inducam malum in diebus ejus. *Ninivitæ* l *cum audirent*: Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur; *ex edicto Regis, & Principum pœnitentiam egerunt, dicentes*: Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat

 Deus

a *Anſ. l.* 11. *c.* 135. b *al. fruſtrat.* c *Matt.* 16. d *Gen.* 3. e *Gen.* 4. f *Gen.* 12. *&* 26. g *Lev.* 13. *&* 14. h 1. *Reg.* 16. i 2. *Reg.* 12. k 3. *Reg.* 21. l *Jon.* 3.

Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem? *Hac humilitate ſatisfactionis* a *imminentem ſubverſionem evadere meruerunt. Quorum exemplis evidenter oſtenditur, quod nullus a Deo conſequatur veniam, niſi primum ſatisfecerit ſibi per pœnitentiam. Nabuchodonoſor* b *quoque propter ſuperbiam ſuam a rationabili* c *mente in beſtialem animum commutatus eſt, atque a regno ſuo profugus receſſit, non ante regnum recepit, quam converſus Deum prædicavit. Denique plebs Iſraelitica ob culpam ſuæ tranſgreſſionis captivitati tradita, non ante liberari meruit, quam ſua peccata confitens, Danielis* d, *& aliorum ſanctorum precibus veniam accepit.* §. 2. *In Evangelio* e *quoque venientes ad Joannem, ut baptizarentur ab eo baptiſmo pœnitentiæ, primum confitebantur peccata ſua, oſtendentes, quod quiſque debet peccata ſua damnanda confiteri, & innovationem melioris vitæ promittere, ſi regenerationis deſiderat gratiam accipere. Chriſtus quoque alios legitur ſuſcitaſſe* f *a mortuis, alios a lepra* g *mundaſſe, alios illuminaſſe,* h *aliorum membra paralyſi* i *diſſoluta conſolidaſſe: omnium tamen ſanitatem petitio propriæ vocis, vel amicorum legitur præceſſiſſe. Luca* k *enim referente didicimus, quod pro ſocru Petri prius rogatus eſt, quam eam ſanitati redderet. Lepróſus* l *vero ille, quem Dominus deſcendens de monte mundavit, prius clamavit ad eum:* Domine, ſi vis, potes me mundare, *quem poſtea tangendo mundavit. Cæcus* m *quoque dum clamaret ad eum:* Miſerere mei, fili David, *interrogavit eum Jeſus:* Quid vis, ut faciam tibi? *ait,* Raboni, ut videam lumen. *Tres* n *quoque mortuos audivit, quos aliorum orationibus reddidit vitæ. Quartum quoque diſcipulo nuntiante audivit: ſed quia defuerunt vivi, qui pro eo precarentur, reſuſcitari non meruit.* §. 3. *Quibus nimirum exemplis evidentiſſime datur intelligi, quod ille, quem gravioris culpæ macula inficit, niſi confeſſione proprii oris, vel Eccleſiæ interceſſione ſuffragante, ſanari non poterit. Hinc pœnitens ille* o, *qui prius tacendo peccata, flagellari meruerat, poſtea correptus dicebat.* Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea, dum clamarem tota die. *Hinc Chriſtus ex perſona membrorum ait* p: Non abſorbeat me profundum, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. *Quod Auguſtinus* q *exponit, dicens:* Puteus eſt humanæ iniquitatis profunditas, in quem ſi cecideris, non claudet ſuper te os ſuum, ſi tu non clauſeris os tuum: confitere ergo, & dic: De r profundis clamavi ad te, Domine, & evades. Claudet ſuper illum Dominus, qui in profundo contemnit, a quo mortuo, velut ab eo, qui non ſit, perit confeſſio. *Hinc idem Propheta ait* s: Introite portas ejus in confeſſione. *Oſtendens ad portas miſericordiæ non niſi per confeſſionem peccati aliquem poſſe pertingere.* §. 4. *Hinc etiam beatus* t *Joannes Baptiſta, & Salvator noſter exordium prædicationis ſuæ a pœnitentia ſumpſerunt, dicentes:* Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum: *oſtendentes ad regna cœlorum neminem poſſe pertingere, niſi primum per pœnitentiam Deo curaverit ſatisfacere. Hinc etiam in actibus* u *Apoſtolorum legitur, quod credentes veniebant ad Apoſtolos, annuntiantes actus ſuos.* §. 5. *Ex his omnibus facile monſtratur, ſine confeſſione nullum veniam poſſe promereri.*

C. LXI.

Hinc etiam Leo Papa *ait epiſt. 78. al. 80. ad Epiſcopos Campaniæ.*

SUfficit x pœnitenti y illa confeſſio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.

a *aliter & ſatisfactione.* b *Daniel.* 4. c *al. rationali. Sup.* 27. *quæſt.* 4. *mirox.* d *Dan.* 9. e *Matth.* 3. f *Joann.* 11. g *Luc.* 17. h *Matth.* 9. i *Marc.* 2. *Matth.* 9. k *Luc.* 4. l *Matth.* 8. *Marc.* 1. *Luc.* 5. m *Marc.* 10. *Luc.* 18. n *Luc.* 7. *Joann.* 11. o *Pſal.* 31. p *Pſal.* 68. q *Gloſſ. interl. & ordin. ibi ex Auguſtin. Sent.* 4. *diſtinct.* 17. r *Pſal.* 129. *Proverb.* c. 19. *Eccleſiaſt.* 1. 27. s *Pſal.* 99. t *Matth.* 3. u *Actor.* 19. x *Infr. ead. c. quamvis. Polyc. l.* 6. *tit.* 20. *Ivo p.* 26. *c.* 167. y *al. enim*] *orig.*

C. LXII.

Item *ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, epiſt. 90. al. 92. c. 7.*

POEnitentia a, quæ dilata eſt, cum ſtudioſius petita fuerit, non negetur, ut quoquo modo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perveniat.

C. LXIII.

Item Auguſtinus *in ſermone de pœnitentia, al. lib. de pœnitentiæ medicina.*

NOn b ſufficit mores in melius commutare, & a præteritis c malis recedere, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis, & jejuniis s.

Corr. Rom. ¶ 1 Et jejuniis.] *Hoc non eſt apud B. Auguſtinum, neque Bedam, neque magiſtrum ſententiarum, neque Polycarpum.*

C. LXIV.

Item Ambroſius *in c. 1. Lucæ.*

NOvit Dominus mutare ſententiam, ſi tu noveris emendare delictum.

C. LXV.

Item Leo Papa, *epiſt. 90. al. 92. ad Ruſticum, c. 8.*

ALiud d quidem eſt debita juſte e repoſcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam poſtulantem oportet a multis etiam licitis abſtinere, dicente Apoſtolo f: *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.* Unde ſi quis pœnitens habet cauſam, quam negligere forte non debeat, melius expedit Eccleſiaſticum, quam forenſe judicium.

C. LXVI.

Item Hieronymus *in c. 1. Joelis.*

QUi ſanctus g Sacerdos eſt, & comedit h in Paſcha Domini, accingatur baltheo caſtitatis, & audiat eum Apoſtolis: *Sint* i *lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Qui autem peccator eſt, & quem remordet propria conſcientia, cilicio accingatur, & plangat vel propria delicta, vel populi, & ingrediatur Eccleſiam, de qua propter peccata fuerat egreſſus, & cubet, vel dormiat in ſacco, ut præteritas delicias, per quas offenderat Deum, vitæ auſteritate compenſet.

C. LXVII.

Idem *in Amos Prophetam, ad c. 9.*

SI agamus pœnitentiam, ipſum quoque ſuæ pœnitebit ſententiæ. Rurſum juxta eundem Hieremiam k ¶ promittit proſpera. Si negligentia diſſolvamur, & illum pœnitebit ſponſionis ſuæ, promiſſaque mutabit. Cujus rei exemplum Ninivitas, & Hieruſalem habere poſſumus, quorum alii de imminentibus ſuppliciis liberati ſunt, alii, quæ patribus promiſſa fuerant, perdiderunt.

¶ Corr. Rom. ¶ k Hieremiam] *Sic eſt emendatum ex ipſis commentariis B. Hieronymi, & uno vetuſto exemplari Gratiani. Nam in cæteris eſt, quemadmodum in vulgatis,* juxta eundem Hieronymum promittit proſpera, ſi pœnitentiam egerimus. Quod ſi negligentia, &c.

C. LXVIII.

Idem *ſuper Danielem, ad cap. 4.*

QUamobrem Rex conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum: forſitan ignoſcet Deus delictis tuis.] Si prædixit ſententiam Dei, quæ mutari non poteſt, quomodo hortatur ad eleemoſynas, & miſericordias pauperum, ut Dei ſententia commutetur? Quod facile ſolvitur Ezechiæ l Regis exemplo (quem Eſaias m dixerat eſſe moriturum) &

a *Burch. lib.* 9. *c.* 123. *Ivo p.* 15. *c.* 135. b *Beda* 2. *Corinth.* 5. 12. *Sent.* 4. *diſt.* 16. *Polyc. l.* 6. *tit.* 20. c *al. factis.* d 11. q. 1. *aliud. Anſelm. lib.* 11. *cap.* 141. e *al. juſta.* f 1. *Corinth.* 6. g *Sent.* 4. *diſt.* 17. h *al. comedit Paſcha*] *orig.* i *Luc.* 12. k *Hier.* 17. l 4. *Reg.* 20. m *Eſa.* 38.

& Ninivitarum *a*, quibus dictum eſt: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.* Et tamen ad preces Ezechiæ, & Ninive Dei ſententia commutata 1 eſt, non vanitate judicii, ſed eorum converſione, qui meruere indulgentiam. Alioquin & in reverentiam *b* loquitur Deus ſe mala minari ſuper gentem, & ſi bona fecerit, minas clementia commutare. Rurſum bona agenti ſe aſſerit polliceri indulgentiam: & ſi male fecerit, dicit ſe ſuam mutare ſententiam, non in homines, ſed in opera, quæ mutata ſunt. Neque enim Deus hominibus, ſed vitiis iraſcitur: quæ cum in homine non fuerint, nequaquam punit, quod mutatum eſt. Dicamus & aliter. Fecit *c* quidem Nabuchodonoſor juxta Danielis conſilium miſericordias in pauperes, & idcirco uſque ad menſem duodecimum in eum eſt dilata ſententia. Sed quia poſtea ambulans in aula Babylonis gloriatur, & dicit: *Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni in robore fortitudinis meæ, & in gloria nominis mei?* bonum miſericordiæ perdidit malo ſuperbiæ: *forſitan ignoſcet Deus delictis tuis.* Cum beatus Daniel præſcius futurorum de ſententia Dei dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur. Et tamen ſciendum, quod ſi Nabuchodonoſor bona opera facienti, venia repromittitur, multo magis aliis promittitur, qui leviora peccata commiſerunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Commutata eſt.] *Quæ ſequuntur, ut etiam multa alia, emendata & locupletata ſunt ex originali, præter verbum,* reverentiam (*quod eſſe debet,* Hieremia) *idque ob gloſſam.*

C. LXIX.

Idem.

VIde *d* benignum Dominum miſericordiam cum ſeveritate miſcentem, & ipſius pœnæ modum juſta, & clementi libratione 1 penſantem. Non in perpetuum tradidit pœnæ delinquentes, ſed quanto 2, inquit, tempore ſervierunt Balaam, tanto ſerviant Chuſarſaton *e*, hoc eſt, octo annis. Diſce & hoc, o tu auditor, quiſquis ille es, qui tibi conſcius es alicujus erroris: & quanto tempore erraſſe te noſti, quanto tempore deliquiſti, tanto nihilominus tempore humilia teipſum Deo, & ſatisfacito ei in confeſſione pœnitentiæ: non expectes, ut humiliet te Chuſarſaton, & invito neceſſitas extorqueat pœnitentiam: ſed ipſe præveni tortoris iſtius duritiam *f*: quia ſi te ipſe emendaveris, ſi te ipſe correxeris, pius eſt Deus, & miſericors, qui vindictam temperet ab eo, qui illam pœnitendo prævenit. Sed illud conſideremus, quia donec ſervierunt Chuſarſathoni, qui traditi fuerant pro delictis ſuis, & non clamaverant ad Dominum, nemo ſuſcitatus eſt, qui ſalvare eos poſſet. Cum vero clamaverunt ad Dominum, tunc ſuſcitavit Dominus Salvatorem Iſrael, & ſalvavit eos.

Corr. Rom. ¶ 1 Libratione] *Antea legebatur*, deliberatione. *Emendatum eſt ex homilia Origenis, quemadmodum & alia nonnulla.*

¶ 2 Quanto,] *Hæc pars videtur potius ſumpta ex gloſſa ordinaria, quam ex ipſo Origene.*

C. LXX.

Idem Hieronymus *in c. 5. epiſtola ad Epheſios.*

ECcleſia Chriſti glorioſa eſt, non habens maculam, neque rugam, aut aliquid iſtiuſmodi. Qui ergo peccator eſt, & aliqua ſorde maculatus, de Eccleſia Chriſti non poteſt appellari, nec Chriſto ſubjectus dici. Poſſibile autem eſt, ut quomodo Eccleſia, quæ prius rugam habuit, & maculam 1, in juventutem, & munditiam poſtea reſtituta eſt; ita & peccator currat ad Medicum: quia non *g* habent opus ſani Medico, ſed male habentes, ut curentur vulnera ipſorum, & fiant de Eccleſia, quæ eſt corpus Chriſti.

Corr. Rom. ¶ 1 Et maculam,] *Reſtitutus eſt locus ex originali. Antea legebatur*, & maculam, & immunditiam, & poſtea reſtituta eſt.

C. LXXI.

Idem *in c. 1. Amos.*

SUper tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eam.] Juxta tropologiam hoc poſſumus dicere. Primum peccatum eſt cogitaſſe, quæ mala ſunt. Secundum cogitationibus acquieviſſe perverſis. Tertium, quod mente decreveris, opere compleviſſe. Quartum, poſt peccatum non agere pœnitentiam, & in ſuo ſibi complacere delicto.

C. LXXII.

Idem *epiſt. 65. ad Pammachium, & Oceanum.*

SEcunda *a* poſt naufragium tabula eſt, culpam ſimpliciter confiteri. Imitati eſtis errantem, imitamini & correctum. Erravimus juvenes, emendemus ſenes: jungamus gemitus, lachrymas copulemus.

C. LXXIII.

Idem.

QUia *b* divinitatis natura clemens eſt, & pia, magiſque ad indulgentiam, quam ad vindictam prona, quia non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat: ſi quis poſt lapſum peccatorum ad veram pœnitentiam ſe converterit, cito a miſericorde judice veniam impetrabit.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt in commentariis ad cap. 3. lamentationum Hieremiæ, qui non ſunt B. Hieronymi, ſed Rabani.*

C. LXXIV.

Idem *in c. 12. Oſeæ.*

NE forte peccati memores tardius revertantur; *Adhuc*, inquit, *ſedere vos faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſtivitatis*: ut quod facit baptiſma, hoc faciat pœnitentia, & habitent in tabernaculis Salvatoris, hoc eſt, in Eccleſia.

Corr. Rom ¶ *Antea citabatur ex eodem in Malachiam.*

C. LXXV.

Idem *in cap. 9. Danielis.*

PRædixerat *c* Hieremias ſeptuaginta annos deſolationis templi, poſt quos rurſus veniret populus in Judæam, & ædificaretur templum, & Hieruſalem. Quæ res Danielem non facit negligentem, ſed magis provocat ad rogandum, ut quod Deus per ſuam promiſit clementiam, per horum *d* impleat preces, ne negligentia ſuperbiam, & ſuperbia pariat offenſam. §. 1. Denique in Geneſi *e* legimus, centum viginti annos pœnitentiæ conſtitutos ante diluvium: qui, quia tanto tempore, hoc eſt, centum annis noluerunt agere pœnitentiam, nequaquam expectat, ut & viginti alii compleantur, ſed infert ante, quod poſtea fuerat comminatus. Unde & ad Hieremiam *f* dicitur ob duritiam cordis populi Judæorum: *Ne ores pro populo hoc, quia non audiam te.* Et ad Samuel *g*: *Uſquequo luges ſuper Saul? & ego abjeci eum.* In cinere igitur, & ſacco poſtulat impleri *h* quod promiſerat Deus, non quod eſſet incredulus futurorum, ſed ne ſecuritas negligentiam, & negligentia pareret offenſam.

C. LXXVI. *Operibus miſericordiæ Deum non emimus, ſed noſmetipſos redimimus.*

Item Ambroſius *in ſermone in Dominica de Abraham.*

MEdicina *i* miſericordiæ tollit peccata magna.] Habemus enim plura ſubſidia, quibus peccata noſtra redimamus: pecuniam habes; redime peccatum tuum.

a *Jo. 3.* b *Hieremia*] *orig. vera lectio.* c *Daniel. 4.* d *Origenes homil. 3. ad c. 3. Judicum, & ibi gloſſ. ordinar.* e *al. Chuſanſathaim* f *al. manus.* g *Luc. 5.*

a *Sent. 4. diſt. 14.* b *Ezech. 18. & 33.* c *Hierem. 29. & 32.* d *al. hujus.* e *Gen. 6.* f *Hier. 7.* g *1. Regum 16.* h *Dan. 9.* i *Eccleſ. 10. ſecundum 70.*

Non venalis eſt Dominus, ſed tu ipſe venalis es. Peccatis tuis venundatus es; redime te operibus tuis, redime te pecunia tua: vilis pecunia, ſed pretioſa eſt miſericordia. §. 1. Eleemoſyna, inquit, *a* a peccato liberat.] Crimina ergo eleemoſynis redimuntur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc habetur in libro de Helia, & jejunio, & ibi hæc antecedunt:* Etſi gravia deliquimus, magnum Medicum invenimus, magnam medicinam gratiæ ejus accepimus. (*Medicina enim tollit peccata magna.*) *Abeſt autem vox,* miſericordiæ, *etiam a loco Eccleſiaſtici c.* 10.

C. LXXVII.

Item Joannes Os aureum *homil.* 9. *ad c.* 6. *epiſt. ad Hebræos.*

MEdicamentum fortius, quod maxime operatur in pœnitentia, hoc eſt, Sicut in præceptis medicinæ madicamentum multas quidem herbas accipit, unam autem dominantiſſimam; ſic & in pœnitentia dominantior iſta herba, & potentior eſt, & univerſum ipſa efficit. Audi enim, quid dicit divina Scriptura *c: date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.*

Corr. Rom. ¶ *Græce ſic habet:* τὸ γὰρ μάλιστα ἰσχυρὸν ἐργαζόμενον τὸ φάρμακον τῆς μετανοίας, τοῦτό ἐστι καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν βοηθημάτων ἐστὶ φάρμακον, πολλὰς μὲν λαμβάνον βοτάνας μίαν δὲ τὴν κυριωτάτην, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς μετανοίας αὕτη ἡ βοτάνη κυριωτέρα, καὶ τὸ πᾶν αὐτὸ γένοιτο ἄν. *Id eſt:* Nam quod maxime validum reddit medicamentum pœnitentiæ, hoc aſt. Et ſicut in medicinalibus auxiliis eſt medicamentum, quod multas quidem herbas recipit, ſed unam præcipuam, ac potentiſſimam: ita etiam in pœnitentia hæc ipſa eſt potentior herba, ipſaque omnino totum præſtiterit. Audi &c.

C. LXXVIII.

Item Ambroſius *lib.* 1. *de pœnit. c.* 2.

DEus definitionem *d* non facit, qui miſericordiam ſuam promiſit omnibus, & relaxandi licentiam Sacerdotibus ſuis ſine ulla exceptione conceſſit. Sed qui culpam exaggeravit, exaggeret etiam pœnitentiam. Majora enim crimina majoribus abluuntur fletibus.

C. LXXIX.

Idem *lib.* 2. *de pœnitentia c.* 10.

FLeat pro te mater Eccleſia, & culpam tuam lachrymis lavat. Videat te Chriſtus mœrentem, ut dicat *d*: *Beati triſtes, quia gaudebitis.* Amat, ut pro uno multi rogent. Denique in Evangelio *e* motus viduæ lachrymis, quia plurimi pro ea flebant, filium ejus reſuſcitavit.

C. LXXX.

Idem *eodem libro* 2. *cap.* 11.

ADam poſt culpam ſtatim de Paradiſo Deus ejecit. Non diſtulit; ſed ſtatim ſeparavit a deliciis, ut ageret pœnitentiam, ſtatim tunicam veſtivit pelliceam, non ſericam.

C. LXXXI.

Item Auguſtinus *lib.* 50. *g Homil. homilia ult. c.* 3.

5 TRes *h* ſunt actiones pœnitentiæ, quas mecum veſtra eruditio recognoſcit. Sunt enim uſitatæ in Eccleſia, & diligenter attendentibus notæ. Una aſt, quæ novum hominem parturit, donec per baptiſma 1 ſalutare omnium præteritorum fiat abolitio *h* peccatorum. *& paulo poſt.* Omnis enim *i*, qui jam arbiter voluntatis ſuæ conſtitutus eſt, cum accedit ad ſacramenta fidelium, niſi eum pœniteat vitæ veteris, novam non poteſt inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, ſoli parvuli ſunt immunes. Nondum enim uti poſſunt libero arbitrio. Quibus tamen ad conſecrationem, remiſſionemque originalis peccati prodeſt eorum fides, a quibus offeruntur. *& infra c.* 4. §. 1. Altera vero pœnitentia eſt, cujus actio per totam iſtam vitam, qua in carne mortali degimus, perpetua ſupplicationis humilitate ſubeunda eſt. Primo, quia vitam æternam, incorruptibilem, immortalemque nullus deſiderat, niſi eum vitæ hujus temporalis, corruptibilis, mortaliſque pœniteat. Non enim ſic quiſque in vitam novam per ſanctificationem baptiſmi naſcitur, ut quemadmodum deponit ibi omnia peccata præterita, ita etiam ſtatim mortalitatem ipſam carnis, corruptionemque deponat. *& infra c.* 9. §. 2. Tertia actio aſt pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis ſubeunda eſt, quæ legis Decalogus continet, & de quibus Apoſtolus ait: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt.* In hac ergo pœnitentia majorem quiſque in ſe debet ſeveritatem exercere, ut a ſe ipſo judicatus non judicetur a Deo: ſicut idem Apoſtolus ait *a*: *Si enim noſmetipſos judicaremus, a Domino non utique judicaremur. & 2 infra.* §. 3. Eſt 3 etiam *b* pœnitentia, bonorum, & humilium fidelium pœna *c* quotidiana, in qua pectora tundimus dicentes *d*: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Neque enim ea nobis dimitti volumus, quæ dimiſſa non dubitamus in baptiſmo; ſed illa utique, quæ humanæ fragilitati quamvis parva, tamen crebra ſubrepunt: quæ ſi collecta contra nos fuerint, ita nos gravabunt, & opprimant, ſicut unum aliquod grande peccatum. Quid enim intereſt ad naufragium, utrum uno grandi fluctu navis operiatur, & obruatur, an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta, atque contempta impleat navem, atque ſubmergat? Propter hæc, jejunia, & eleemoſynæ, & orationes invigilant: in quibus cum dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus,* manifeſtamus habere nos, quod nobis dimittatur: atque in his verbis humiliantes animas noſtras, quotidianam quodammodo agere pœnitentiam non ceſſamus.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc confectum eſt ex verbis B. Auguſtini in lib.* 50. *Homil. homilia ultima (quæ etiam habentur fere eadem in libro de pœnitentiæ medicina c.* 2.) *& in epiſtola* 108. *ad Seleucianum.*

¶ 1 Baptiſma ſalutare) *In homilia legitur,* per baptiſmum ſalutarem: *in libro autem de pœnitentiæ medicina,* quæ novum hominem per baptiſmum parturit, donec ſalutaris omnium præteritorum peccatorum fiat ablutio.

¶ 2 Et infra) *Quæ ſequuntur integre habentur in epiſtola ad Seleucianum: ſententia tamen, & aliqua verba leguntur etiam in eadem homilia c.* 8. *& in libro de pœnitentiæ medicina eod. cap. ubi de ſecunda actione pœnitentiæ agitur. Referuntur enim ad illa, quæ nunc ſubjiciuntur.*

¶ 3 Eſt etiam) *Antea legebatur:* Eſt enim. *Emendatum eſt ex loco indicato, & duobus vetuſtis Gratiani exemplaribus. Longe enim diverſa eſt hæc pœnitentia a proxime commemorata.*

C. LXXXII.

Item Gregorius.

VI. SI *e* peccatum David tam deteſtabile Dominus tranſtulit; quid eſt, quod poſt omnia, quæ de eodem peccato per Prophetam ei a Domino dicta ſunt, poſtmodum tanta toleravit? Sed proculdubio Dominus delictum ſine ultione non deſerit. Aut enim ipſe hoc in ſe pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur: quia nullatenus ſine vindicta laxatur. Sic enim David audire poſt confeſſionem meruit *f*: *Dominus tranſtulit peccatum tuum,* & tamen poſt multis cruciatibus afflictus, ac fugiens, reatum culpæ, quam

a Tob. 12. b Luc. 11. c al. *diſtinctionem*) orig. d Matth. 5. e Luc. 7. f & in lib. de pœnit. medicina c. 2. g Sent. 4. diſt. 16. h al. *abolitio* i inf. de conſecr. diſt. 4. omnis.

a Galat. 5. b Beda 1. Cor. 11. de conſecr. diſt. 4. agunt homines. c al. pene. d Matth. 6. e Polyc. l. 6. t. 20. Anſ. l. 11. c. 157. f 2. Reg. 12.

Digitized by Google

quam perpetraverat, exſolvit. Sic nos ſalutis unda a culpa primi hominis abſolvimur. Sed tamen reatum ejuſdem culpæ diluentes, abſoluti quoque adhuc carnaliter obimus r, quia delicta noſtra, ſive per nos, ſive per ſemetipſum reſecat etiam, cum relaxat. Ab electis enim ſuis iniquitatum maculas ſtudet temporali afflictione tergere, quas in perpetuum non vult in eis videre.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc integrum quidem habetur in commentariis, qui nomine Eucherii ſunt editi l. 2. Reg.* c. 8. *ſed magna quoque ex parte apud Gregorium l. 9. Moralium, cap. 27.*

¶ s Obimus) *Apud B. Gregorium ſequitur:* Bene ergo dicitur (ſciens, quod non parceres delinquenti) quia &c. *repetit enim ipſe verba illa Job ſibi ad interpretandum propoſita. Eucherius autem habet, ut Gratianus.*

C. LXXXIII.

Item Auguſtinus *de peccatorum meritis, & remiſs.*

l. 2. c. 34.

SIcut primi homines poſtea juſte vivendo merito creduntur per Domini ſanguinem ab extremo judicio liberati, non tamen in illa vita meruerunt ad paradiſum revocari: ſic & caro peccati, etiamſi remiſſis peccatis homo in ea juſte vixerit, non continuo meretur eam mortem non pecpeti, quam traxit de propagine peccati. Tale aliquid nobis inſinuatum eſt de Patriarcha David in libro Regnorum *b:* ad quem Propheta cum miſſus eſſet, eique propter peccatum, quod admiſerat, eventura mala ex iracundia Dei comminaretur, confeſſione peccati veniam meruit, reſpondente Propheta, quod illud ei flagitium, facinuſque remiſſum ſit: & tamen conſecuta ſunt, quæ Deus fuerat comminatus, ut ſic humiliaretur a filio. Quare 1 & nunc dicitur, ſi Deus propter peccatum illud fuerat comminatus, cur dimiſſo peccato quod erat minatus, implevit? niſi quia rectiſſime, ſi ſic dictum fuerit, reſpondebitur, remiſſionem illam peccati factam, ne homo a percipienda vita impediretur æterna: ſubſecutum vero illius comminationis effectum, ut pietas hominis in illa humilitate exerceretur, atque probaretur. Sic & mortem corporis propter hoc peccatum Deus homini inflixit: & poſt peccatorum remiſſionem propter exercendam juſtitiam non ademit.

Corr. Rom. ¶ 1 Quare & nunc) *In originali legitur*, Quare & hic non dicitur. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum. Alia vero multa ex eodem ſunt emendata.*

C. LXXXIV. *Doloris menſura potius, quam temporis in actione pœnitentiæ conſideranda eſt.*

Idem *in c homilia de pœnitentia.*

VII. IN *d* actione pœnitentiæ, ubi tale crimen commiſſum eſt, ut is, qui commiſit, a Chriſti etiam corpore ſeparetur, non tam conſideranda eſt menſura temporis, quam doloris: *Cor e enim contritum, & humiliatum Deus non ſpernit.* Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri, neque in aliorum notitiam niſi 1 per verba, vel quæcunque alia ſigna procedit, cum ſit coram illo, cui dicitur: *Gemitus meus a te non eſt abſconditus*; recte conſtituuntur ab his, qui Eccleſiæ præſunt, tempora pœnitentiæ, ut ſatisfiat etiam Eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata. Extra *e* eam quippe non remittuntur. Ergo 2 cum tanta eſt plaga peccati, atque impetus morbi, ut medicamenta corporis, & ſanguinis Domini differenda ſint, auctoritate antiſtitis debet ab altario removeri ad agendam pœnitentiam, & eadem auctoritate reconciliari.

Corr. Rom. ¶ 1 Niſi per verba) *Ab originali abeſt dictio*, niſi, *ſed habita eſt ratio gloſſæ.*

¶ 2 Ergo) *Hæc non ſunt in Enchiridio, ſed in epiſt.* 118. *ad Januarium, ſub alterius perſona. Ita enim loquitur.* Alii contra: imo, inquit, ſi tanta eſt plaga peccati &c.

C. LXXXV.

Idem *in a eadem homilia quinquageſima cap. 11.*

JUdicet *b* ſe ipſum homo in iſtis voluntate, dum poteſt, & mores convertat in melius, ne, cum jam non poterit, etiam præter voluntatem a Domino judicetur. Et cum in ſe protulerit ſeveriſſimæ medicinæ c ſententiam, veniat ad Antiſtites, per quos illi claves in Eccleſia miniſtrantur, & tanquam bonus incipiens eſſe jam filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, a præpoſitis ſacrorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum, & in offerendo ſacrificio contribulati cordis devotus, & ſupplex, id tamen agat, quod non ſolum ipſi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam cæteris ad exemplum, ut ſi peccatum ejus non ſolum in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto *d* ſcandalo eſt aliorum, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis, agere pœnitentiam non recuſet, non reſiſtat, non lethali, & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorem. *& infra.* §. *e.* Multi enim corriguntur, ut Petrus: multi tolerantur, ut Judas &c.

C. LXXXVI. *Mortificatio vitiorum magis, quam abſtinentia ciborum pœnitenti neceſſaria eſt.*

Item Hieronymus.

MEnſuram *f* autem temporis in agenda pœnitentia idcirco non ſatis aperte præfigunt canones pro unoquoque crimine, ut de ſingulis dicant, qualiter unumquodque emendandum ſit, ſed magis in arbitrio Sacerdotis intelligentis relinquendum ſtatuunt, quia apud Deum non tam valet menſura temporis, quam doloris: nec abſtinentia tantum ciborum, quam mortificatio vitiorum. Propter quod ipſa tempora pœnitentiæ pro fide, & converſatione pœnitentium abbrevianda præcipiunt, & pro negligentia protelanda. Extant tamen pro quibuſdam culpis pœnitentiæ modi impoſiti, juxta quos cæteræ perpendendæ ſunt culpæ, cum ſit facile per eoſdem modos vindictam, & cenſuram canonum æſtimare.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc, quod Burchardus etiam, & Ivo citant ex dictis B. Hieronymi, B. Rhenanus in ſuis annotationibus in Tertullianum teſtatur, ſe legiſſe in antiquo pœnitentiali. Et ex eo, ac cæteris collectoribus nonnulla ſunt emendata; & poſtrema clauſula etiam aucta. Sententia autem habetur etiam 7. Capit. cap. 12. & in epiſtola Baſilii ad Amphilochium cap. 2. & in Synodo Metenſi anni 859. c. 10.*

C. LXXXVII.

Item Joannes Chryſoſtomus, *id eſt, auctor operis imperfecti in Matthæum, homil. 40.*

QUis aliquando vidit Clericum cito pœnitentiam agentem? Sed etſi deprehenſus humiliaverit ſe, non ideo dolet, quia peccavit; ſed confunditur, quia perdidit gloriam ſuam.

VIII. pa Grat. *His auctoritatibus aſſeritur neminem ſine pœnitentia, & confeſſione propriæ vocis a peccatis poſſe mundari. Unde præmiſſa auctoritates, quibus videbatur probari, ſola contritione cordis veniam præſtari, aliter interpretandæ ſunt, quam ab eis*

a al. vindicare. b 2. Reg. 12. c In Enchiridio c. 65. d Sent. 4. diſt. 20. Polyc. l. 6. t. 20. Anſ. l. 11. c. 144. Ivo p. 2. c. 4. & p. 15. c. 23. d Pſal. 50. e Sent. 4. diſt. 17. Eugyppus tom. 1. p. 125.

a Et in l. de pœnit. medicina c. 3. b Beda ad Eph. c. 5. Sent. 4. diſt. 17. Ivo p. 15. c. 24 c al. medicina, ſed tamen medicinæ ſententiam. d abeſt ab orig. e 2. q. 1. multi. f Alcuinus de Eccleſiaſticis officiis c. de capite jejunii. Sent. 4. diſt. 20. Polyc. l. 6. t. 20 Anſ. l. 11. c. 145. Burch. l. 19. c. 31. Ivo p. 15. c. 49. g al. attente. h Sent. 4. diſt. 17.

eis exponantur. Negationem a namque Petri ſecuta eſt ſatisfactio lachrymarum, & trina confeſſio Dominicæ dilectionis, qua penitus delevit peccatum trinæ negationis. Non ergo neceſſaria ſibi erat certa ſatisfactio peccati, cujus totum vitæ tempus obedientiæ impendebatur ſui conditoris. Imitabatur enim illud propheticum b: Declina a malo, & fac bonum. *& illud Eſaiæ* c: Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, &c. *Amplius horum nihil a peccatore exigitur. Non ergo illa auctoritate Leonis Papæ ſatisfactio pœnitentiæ negatur eſſe neceſſaria cuilibet delinquenti, ſed ei tantum, qui B. Petrum imitatus, huic ſeculo penitus abrenuntiat, & cunctorum vitiorum fomitem in ſe funditus mortificat. §. 1. Item illud Joannis* 1 d *Chryſoſtomi:* Lavent lachrymæ delictum, quod pudor eſt voce confiteri. *& illud aliud, quod ſcribitur in epiſtola ad Hebræos* e: Non tibi dico, ut te prodas in publicum, neque ut te apud alios accuſes, ſed obedire te volo Prophetæ dicenti: f Revela Domino viam tuam. Ante Deum ergo tua confitere peccata, apud verum judicem cum oratione delicta tua pronuntia, non 2 linguæ, ſed conſcientiæ tuæ memoria: & tunc demum ſpera miſericordiam te poſſe conſequi: ſi habueris in mente peccata tua continue, malum nunquam adverſus proximum tuum in corde retinebis: *non ita intelligendum eſt, ut ſine confeſſione oris peccata dicantur dimitti, ſed ſine publica ſatisfactione. Secreta namque peccata, ſecreta confeſſione, & occulta ſatisfactione purgantur: nec eſt neceſſe, ut quæ ſemel Sacerdoti confeſſi fuerimus, denuo confiteamur, ſed lingua cordis, non carnis apud judicem verum ea jugiter confiteri debemus. Hinc etiam idem Joannes Chryſoſtomus* g *ait:* Nunc autem ſi recorderis peccatorum tuorum, & frequenter 3 ea in conſpectu Dei pronunties, & pro eis clementiam ejus depreceris, citius illa delebis. Si autem nunc obliviſcaris peccatorum tuorum, tunc eorum recordaberis, & nolens, quando in toto mundo publicabuntur, & in conſpectu proferentur omnium tam amicorum tuorum, quam inimicorum, & ſanctorum Angelorum, cœleſtiumque virtutum. Non enim ad David ſolum dicebat h: *Quæ tu ſecreto feciſti, ego cunctis manifeſtabo;* ſed etiam ad omnes nos hoc dicitur. §. 2. *Similiter & illud Proſperi* i *intelligitur:* Qui crimen ſuum ultro cognoſcunt, & aut illud propriis confeſſionibus produnt, aut neſcientibus aliis, quales occulti ſunt, &c. aliis neſcientibus, *id eſt, occulta confeſſione iſtis peccatum ſuum confitentibus, non publice illud manifeſtantibus. Item illud Prophetæ:* Dixi: k confitebor, & tu remiſiſti, *id eſt, remiſſibilem judicaſti* l, impietatem peccati mei. *Ita & illud Auguſtini intelligitur:* Magna pietas Dei, ut ad ſolam promiſſionem peccata dimiſerit, *id eſt, remiſſibilia judicaverit* n. *Item ibidem:* Votum pro opere reputatur, cum deeſt facultas operis. *Unde votum confeſſionis reputatur pro opere vocis, cum deeſt facultas confeſſionis. Item* o: Voluntas remuneratur, non opus, *ita intelligitur, voluntas facit opus remunerabile, non opus voluntatem. Item illud* p: In quacunque hora peccator converſus fuerit, &c. *converti dicitur, qui omnino vertitur, omnino vertitur cujus opus, vox, & cogitatio ita mortificationi deſudat peccati, ſicut prius ſervierat iniquitati. Ita intelligitur & illud* q: Convertimini ad me, &c. *Item* r Scindite corda veſtra, & non veſtimenta, *eis dicitur, qui nulla interiori ſatisfactione præcedente, ſed ſola exteriori ſe Deum poſſe placare confidunt. Item* t *quæ de lepraſis mundatis, vel de Lazaro reſuſcitato inducuntur, ad contritionem cordis, non ad veniam remiſſionis referenda ſunt. Obſtinatio enim animi, & confeſſionis contemptus, quædam mors eſt impietatis, & lepra ſuperbiæ, a qua quiſque reviviſcit, dum ſibi per gratiam dolor delicti, & votum confeſſionis inſpiratur. §. 3. Ad hunc etiam articulum pertinent ea, quæ de viventibus, vel in luce ambulantibus, vel dilectionem Dei habentibus, vel de habitaculis* a *Spiritus Sancti factis dicta ſunt: ut hæc omnia quiſque dicatur aſſecutus ex cordis contritione, quam habet, non ex plenaria peccati remiſſione, quam nondum invenit. Sicut enim in baptiſmo remittitur peccatum, & tamen ejus pœna reſervatur, ſic per contritionem cordis quiſque a Deo reſuſcitari dicitur, licet adhuc reatu peccati teneatur. Non ergo præmiſſis auctoritatibus, vel argumentis, ſine confeſſione oris, & ſatisfactione operis aliquis probatur a peccato mundari.*

2 pars. §. 4. *Econtra auctoritas illa Joannis Chryſoſtomi* b, *& Proſperi* c *contra mentem auctoris extorta videtur. Non enim dicitur,* non dico tibi, ut te publice accuſes, *ſed,* non dico tibi, ut apud alios te accuſes. *Sic & Proſper non ait,* omnibus, *ſed ſimpliciter,* aliis neſcientibus. *Unde evidentiſſime 4 datur intelligi, quod ſine confeſſione oris peccata poſſunt deleri. Ea vero, quæ ad exhortationem pœnitentiæ, & confeſſionis dicta ſunt, non huic ſententiæ contraria videntur. Vel enim ſunt verba exhortationis, non juſſionis, ſicut illud* d, Confitemini alterutrum peccata veſtra, &c. *vel ſi qua jubendo ſunt dicta, non ad oris confeſſionem, ſed cordis; non ad exteriorem ſatisfactionem, ſed interiorem referenda ſunt. §. 5. Eſt enim pœnitentia alia interior, alia exterior. Interior pœnitentia eſt illa, de qua Auguſtinus ait:* Omnis e, qui ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus eſt, non poteſt inchoare novam vitam, niſi pœniteat eum veteris vitæ. *Item de eadem Petrus in Actibus* f *Apoſtolorum legitur dixiſſe:* Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum. *Quod de interiori pœnitentia, non exteriori dictum accipitur. De exteriori vero pœnitentia, Ambroſius ait* g *ſuper epiſtolam ad Romanos:* Gratia Dei in baptiſmate non quærit gemitum, vel planctum, non opus aliquod, ſed ſolum contritionem h cordis, & omnia gratis condonat. *Quæcunque ergo de pœnitentia jubendo dicta ſunt, non ad exteriorem, ut diximus, ſed interiorem referenda ſunt, ſine qua nullus unquam Deo reconciliari poterit. §. 6. Illud autem Auguſtini,* i *quo quiſque negatur veniam poſſe conſequi, niſi prius quantulamcunque peccati ſolverit pœnam, non huic ſententiæ invenitur adverſum. Nullus enim aſſeritur a peccato mundari, niſi peccati paſſus fuerit pœnam. Sed aliud eſt, peccatum Sacerdoti confiteri, & ejus arbitrio de peccato ſatisfacere: atque aliud, Deo corde confiteri, & ſecreta ſatisfactione peccatum in ſeipſo punire. Eſt enim pœnitentia (ut ait* k *Auguſtinus) dolor cordis, quo quiſque in ſe punit, quod deliquit. De hac iterum ſatisfactione idem ait in Pſalm. 50. exponens:* Quoniam 5 iniquitatem l meam ego cognoſco. Tu ne puniaſ, quia ego punio: ignoſce, quia ego agnoſco, & non diſſimulo. *& infra:* Sic Deus miſericordiam dat, ut ſervet veritatem, ut non peccata ejus ſint impunita, cui ignoſcit. Ignoſcit enim ſeipſum punienti. Miſericordia eſt, quod homo liberatus, veritas, quod peccatum punitur. *Item in Pſalmum* 84. Veritas de terra orta eſt: id eſt, confeſſio ab homine, ut ſe accuſet, & ſic juſtitia de cœlo proſpexit, ut Publicanus m continente rediit juſtificatus: juſtitia de cœlo proſpexit: quaſi Deus dicat, parcamus huic, quia non parcit ſibi; ignoſcamus, quia agnoſcit. *& infra.* De cœlo ergo juſtitia proſpexit, id eſt, a Deo data eſt juſtificatio confitenti. *Hæc ergo ſecreta ſatisfactio levium, ſive occultorum criminum Deo offerenda eſt, nec ſine pœna relaxari probantur, quæ ſic expiari creduntur. Ea vero, quæ de publica ſatisfactione, vel oris confeſſione dicuntur, in publicis, & manifeſtis criminibus intelligenda ſunt. Peccata namque*

a *Luc.* 22. b *Pſal.* 36. c *Eſa.* 55. d *Ambroſii ſup. ead. c. lavent. Sent.* 4. *diſt.* 17. e *Joan. Chryſoſtom. homil.* 31. *in epiſt. ad Hebræos.* f *Pſalm.* 36. g *In ead.* 31. *hom.* h 2. *Reg.* 12. i *Sup. ead. facilius.* k *Pſal.* 31. *ſupr. ead. dixi.* l *al. indicaſti.* m *Sup. ead. Magna.* o *al. indicaverit.* o *Sup. ead. ſi cui.* p *Sup. ead. facilius.* q *Ezech.* 33. *Sup. ead. convertimini, & ſcindite.* r *Ibid.*

a *al. habitaculum.* b *Sup. in hoc eod. tractatu Gratiani, ex homil.* 31. *ad Hebr.* c *Sup. ead. facilius.* d *Jac.* 5. e *Sup. ead. tres.* §. *omnis, & infra de conſecr. diſtinct.* 4. c. *omnis.* f *Act.* 2. g *Ad c.* ex. *infr. de conſecr. diſt.* 4. *ſine pœnitentia. Sent.* 4. *diſt.* 4. h *al. ex corde profeſſionem.* i *Supra, nullius debita.* k *In libr. de vera & falſa pœnitentia, c.* 8. *infr.* 3. *pœnitentia.* l *Sumpta ſententia, non verba.* m *Luc.* 18.

Digitized by Google

que Nabuchodonoſor a, *quæ Propheto miſericordiis, & eleemoſynis redimi ſuaſit: peccata quoque Ninivitarum* b, *quæ publica ſatisfactione expiata ſunt, cunctis nota erant. Et publica noxa (ut Auguſtinus* c *teſtatur) publico eget remedio.* §. 8. *Præmiſſis itaque auctoritatibus pro manifeſtis criminibus manifeſta probatur offerenda ſatisfactio, & oris confeſſio. Latentia vero peccata non probantur Sacerdoti neceſſario confitenda, & ejus arbitrio expianda.*

3 pa. §. 9. *Econtra ea, quæ in aſſertione hujus ſententiæ dicta ſunt, partim veritate nituntur, partim pondere carent. Sine contritione etenim cordis nullum peccatum poſſe dimitti, occulta vero peccata ſecreta ſatisfactione, publica quoque manifeſta pœnitentia expiari debere, firmiſſima conſtat ratione ſubnixum. Porro ſine confeſſione oris, ſi facultas confitendi non defuerit, aliquod grave delictum expiari, auctoritati penitùs probatur adverſum. Quomodo enim ſecundum auctoritatem Leonis* d *Papæ ſine ſupplicationibus Sacerdotum indulgentia nequit obtineri, ſi ſine oris confeſſione a peccato poſſumus emundari? Quis enim ſupplicabit pro peccato, quod neſcit?* §. 10. *Item, quomodo ſecundum Auguſtinum* e *fruſtrat claves Eccleſiæ, qui ſine arbitrio Sacerdotis pœnitentiam agit, ſi ſine oris confeſſione criminis indulgentiam impetrat?* §. 11. *Item. Quomodo ſecundum Ambroſium* f *jus ligandi, & ſolvendi ſolis Sacerdotibus a Domino creditur eſſe permiſſum, ſi quiſque ſuo arbitrio ſeipſum peccando ligat, vel ſecreta pœnitentia, ſecundum Proſperum, in ſeipſum ſententiam profert excommunicationis, atque poſt ſatisfactionem abſque ſacerdotali judicio ſeipſum Deo, vel altari ejus reconciliat?* §. 12. *Non ſunt hæc præmiſſis auctoritatibus conſentanea: ſed multorum exemplis probantur adverſa. Filiam* g *namque Archiſynagogi turbis ejectis Dominus ſuſcitavit: non tamen, niſi præſentibus patre, & matre puellæ, Petro quoque, Jacobo, & Joanne, vita* h *reddita eſt. In quo moraliter inſtruimur, ut ſecreta peccata, quæ per mortem puellæ intelliguntur, non niſi ſupplicationibus Eccleſiæ, quæ per patrem, & matrem puellæ deſignantur, & Sacerdotum miniſterio, qui per Petrum, & cæteros intelliguntur, a Domino exiſtimentur dimitti.* §. 13. *Item in Levitico* i. Qui i domum ſuam, vel agrum Domino voverit k, vel conſecraverit, non poteſt eam redimere, niſi ſiclo ſanctuarii, Sacerdote quoque (non ipſo) ſupputante annorum numerum uſque ad jubilæum. *In quo ſimiliter docemur, quod quicunque domum conſcientiæ, vel agrum converſationis per pœnitentiam Domino offerre, atque pretio bonorum operum de vana vita ſuæ converſatione ſeipſum redimere voluerit, non poteſt hoc facere, niſi ſiclo ſanctuarii, id eſt, operibus pœnitentiæ, ſacra ſcriptura præfixis. Unde venientibus ad ſe turbis B. Joannes non ait ſimpliciter: facite* l *pœnitentiam, vel fructus pœnitentiæ, ſed addit,* dignos: *ut pro qualitate videlicet peccatorum, qualitas offeratur bonorum operum. Non enim par debet eſſe fructus boni operis, ejus, qui nihil, vel parum deliquit, atque ejus, qui grandia commiſit. Ille tanquam nullius criminis ſibi conſcius uſum ſibi in rebus licitis præbet: hunc tanquam multis gravatum, etiam a licitis temperare oportet. In* m *jubilæo plena remiſſio præſtabatur. Unde per eum perfecta peccati remiſſio figuratur. Sacerdos ergo numerum annorum uſque ad jubilæum ſupputat, cum ejus arbitrio pœnitentiæ tempora definiuntur, quibus quiſque plenam peccati remiſſionem inveniat. Non enim (ſicut Heſychius* n *ait ſuper eundem locum) ſtatim poſt definitam pœnitentiam quiſque a peccato plene mundatur.* §. 14. *Cum ergo, ut ex præmiſſis colligitur, tempora pœnitentiæ arbitrio Sacerdotis definiantur, evidentiſſime apparet, ſine confeſſione propriæ vocis peccata non dimitti. Quis enim tempora pœnitentiæ alicui præfiget, niſi primum peccata ſua ſibi manifeſtare curaverit?* §. 15. *Item. Taciturnitas* o *peccati ex ſuperbia naſcitur cordis. Ideo enim peccatum ſuum quiſque celare deſiderat, ne iniquitas ſua aliis manifeſta fiat: ne talis reputetur apud homines foris, qualem ſe jamdudum exhibuit divino conſpectui. Quod ex fonte ſuperbiæ naſci nulli dubium eſt: ſpecies etenim ſuperbiæ eſt, ſe velle videri juſtum, qui peccator eſt; atque hypocriſis convincitur, qui ad imitationem primorum parentum tergiverſatione verborum peccata ſua levigare contendit, vel ſicut Cain* a, *peccatum ſuum reticendo penitus ſupprimere quærit. Ubi autem ſuperbia regnat, vel hypocriſis, humilitas locum habere non poteſt. Sine humilitate vero alicui veniam ſperare non licet. Nec ergo, ubi eſt taciturnitas confeſſionis, venia eſt ſperanda criminis. Probatur hoc idem auctoritate Auguſtini, qui in libro de vera, & falſa pœnitentia, cap. 10. ait.*

a Dan. 4. b Jo. 3. c *Sent. 4. diſt. 17. Beda ad c. 8. Lucæ ex Auguſt. & ad c. 5. Marci, & ibi gloſſ. ord.* d *Sup. ead. multiplex.* e *Supra ead. agite.* f *Supra ead. verbum.* g *Matth. 9.* h *al. vita.* i *Ex Levit. 27.* k *al. voverit, vel conſecraverit.* l *Luc. 23. B. Gregorius in homil. 20. in Evangelia.* m *Levit. 25.* n *In lib. 7. ad cap. 25. Levitici: & ibi in gloſſa ordin. habetur ſententia.* o *Sent. 4. diſt. 17.*

Corr. Rom. ¶ 1 Joannis Chryſoſtomi.] *Supra ead. c. lachrymæ. notatum eſt hæc verba eſſe B. Ambroſii, quem citat Magiſter ſententiarum.*

¶ 2 Non linguæ,] *Græce eſt,* ἀλγόμενος, εἰ καὶ μὴ τῇ γλώττῃ, ἀλλὰ τῇ μνήμῃ: *id eſt,* precés fundens, ſi minus lingua, at ſaltem memoria.

¶ 3 Et frequenter] συνεχῶς αὐτὰς προσφέρῃς τῷ Θεῷ, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν δέῃ: *id eſt;* aſſidue illa offeras Deo, & pro ipſis depreceris.

¶ 4 Unde evidentiſſime] *Loquitur ex perſona adverſam partem ſuſtinentis. Vero tamen ex illis auctoritatibus non hoc colligitur. Qui enim Sacerdoti tanquam Deo confitetur, is minime dicitur ſe apud alios accuſare, ſed potius neſcientibus aliis ſeipſum punire. Ac manifeſte Chryſoſtomus dicit id, quod nunc negatur dicere:* Non dico, *inquit,* tibi, publica teipſum, neque apud alios te accuſa. *Hoc enim ſecundum membrum valet idem ac primum: ut apud alios ſe accuſare, ſit idem, quod ſeipſum publicare. Quare paulo poſt Gratianus ipſe hæc, quæ nunc aſſeruntur, refellit.* Econtra ea, quæ in aſſertione, &c.

¶ 5 Quoniam iniquitatem] *Hic, & in aliis duobus ſequentibus locis, non refert ipſa omnino verba B. Auguſtini, ſed ſententiam.*

¶ 6 Levitico,] *Ibidem, & hoc loco refertur ſententia Levitici in c. 27. non ipſa verba: ideoque paulo poſt fit de Heſychio.*

C. LXXXVIII.

QUem pœnitet *b*, omnino pœniteat, & dolorem lachrymis oſtendat, repræſentet vitam ſuam Deo per Sacerdotem, præveniat judicium Dei per confeſſionem. Præcepit *c* enim Dominus mundandis *d*, ut oſtenderent ora Sacerdotibus: docens corporali præſentia confitende peccata, non per nuntium, non per ſcriptum manifeſtanda. Dixit *e* enim, *Ora monſtrate*, & *Omnes*, non unus pro omnibus: non alium ſtatuatis nuntium, qui pro vobis offerat munus a Moyſe ſtatutum: ſed qui per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis. Erubeſcentia enim ipſa partem habet remiſſionis. Ex miſericordia enim hoc præcepit Dominus, ut neminem pœniteret in occulto. In hoc enim quod per ſeipſum dicit Sacerdoti, & erubeſcentiam vincit timore offenſi, fit venia criminis. Fit enim per confeſſionem veniale, quod criminale erat in operatione: & ſi non ſtatim purgatur, fit tamen veniale, quod commiſerat mortale. Multum enim ſatisfactionis obtulit, qui erubeſcentiæ dominans, nihil eorum, quæ commiſit, nuntio Dei denegavit. Deus enim miſericors *f*, & juſtus eſt; ſicut conſervat miſericordiam in juſtitia, ita & juſtitiam in miſericordia. Opus enim eſt miſericordiæ, peccanti peccata dimittere: ſed oportet, ut juſtus miſereatur juſte. Oportet enim, ut non ſolum quid, ſed in quo doleat, conſideret, ſi dignus eſt, non dico juſtitia, ſed miſericordia. Juſtitia enim ſola damnet; ſed dignus miſericordia eſt, qui ſpirituali labore petit gratiam. Laborat enim mens patiendo erubeſcentiam, & quoniam verecundia magna eſt pœna, qui erubeſcit pro Chriſto, fit dignus miſericordia. Unde patet, quod quanto pluri-

a *Gen. 4.* b *Sent. 4. diſt. 17.* c *Luc. 17.* d *al. mundatis.* e *Levit. 9.* f *al. qui miſericors.*

Digitized by Google

pluribus confitebitur in ſpe veniæ turpitudinem criminis, tanto facilius conſequetur miſericordiam remiſſionis. Ipſi enim Sacerdotes plus jam poſſunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus enim remittunt, remittit Dominus. Lazarum enim *a* de monumento jam ſuſcitatum obtulit Dominus diſcipulis ſolvendum, per hoc oſtendens poteſtatem ſolvendi conceſſam Sacerdotibus. Dixit enim *b*: *Quodcunque ſolveritis ſuper terram, ſolvetur & in cœlis*, hoc eſt: ego Deus, & omnes ordines cœleſtis militiæ, & omnes ſancti in gloria mea laudant vobiſcum, & confirmant, quos ligatis, & ſolvitis. Non dixit, quos putatis ligare, aut ſolvere: ſed in quos exercetis opus juſtitiæ, aut miſericordiæ. Alia autem opera veſtra in peccatores non agnoſco. §. 1. Quare qui *c* confiteri vult peccata, ut inveniat gratiam, quærat Sacerdotem ſcientem ligare, & ſolvere: ne, cum negligens circa ſe extiterit, negligatur ab illo, qui eum miſericorditer monet, & petit, ne ambo in foveam cadant, quam ſtultus evitare noluit. §. 2. Tanta itaque vis confeſſionis eſt, ut ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quod pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote, quem deſideranti nec locus, nec tempus offert. Et ſi ille, cui confitebitur, poteſtatem ſolvendi non habet, fit tamen dignus venia ex Sacerdotis deſiderio, qui ſocio confitetur turpitudinem criminis. Mundati enim ſunt leproſi, dum irent oſtendere ora Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde *d* patet Dominum ad cor reſpicere, dum ex neceſſitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Sæpe quidem eos quærunt ſani, & læti: ſed dum quærunt, antequam ad eos perveniant, moriuntur. Sed Dei miſericordia eſt ubique, qui & juſtis 2 novit parcere, etſi non tam cito, ſicut ſi ſolverentur a Sacerdote. §. 3. Qui ergo confitetur, omnino Sacerdoti meliori, quam poteſt, confiteatur: & ſi peccatum occultum eſt, ſufficiet referre in notitiam Sacerdotis, ut grata ſit oblatio muneris. Nam *e* in reſuſcitatione filiæ principis pauci interfuerunt, qui viderent. Nondum enim erat ſepulta, nondum extra portam civitatis delata, nondum extra domum in notitiam deportata. Intus *f* reſuſcitavit, quam intus invenit, relictis ſolis Petro, & Joanne, & Jacobo, & patre, & matre puellæ, in quibus figuraliter continentur Sacerdotes Eccleſiæ. Quos autem extra invenit, animadvertendum eſt, quomodo ſuſcitavit. Flebat enim turba poſt filium viduæ. Flevit *g* Martha, & Maria ſupplicantes *h* pro fratre. Flebat etiam turba, quæ Mariam fuerat ſecuta, lachrymis Mariæ admonita. In quo docemur publice peccantibus non proprium, ſed Eccleſiæ ſufficere meritum.

Corr. Rom. ¶ 1 Vitale] *In originali eſt, veniale, ſed adeſt glоſſa.*

¶ 2 Et juſtis] *Si conſideretur tota orationis ſeries, videtur legendum, & iſtis; veruntamen omnes codices collati concordant cum lectione Gratiani.*

C. LXXXIX. *Sufficit illa confeſſio, quæ primum Deo, deinde Sacerdoti offertur.*

Item Leo Papa epiſt. 78. al. 80.

IX. QUamvis *i* plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur, tamen, quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea, qui pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis conſuetudo: ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta reſerare, pro quibus poſſunt legum conſtitutione percelli. Sufficit *k* enim illa confeſſio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti: qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis.

Gratian. *Quibus auctoritatibus, vel quibus rationum firmamentis utraque ſententia ſatisfactionis, & confeſſionis innitatur, in medium breviter expoſuimus. Cui autem harum potius adhærendum ſit, lectoris 1 judicio reſervatur. Utraque enim fautores habet ſapientes, & religioſos viros.*

Corr. Rom. ¶ 1 Lectoris judicio) *Certiſſimum eſt, & pro certiſſimo habendum, peccati mortalis neceſſariam eſſe confeſſionem ſacramentalem, eo modo, ac tempore adhibitam, quo in Concilio Tridentino poſt alia Concilia eſt conſtitutum. (Vid. c. omnis, ext. de pœnit. & remiſſ.)*

C. XC.

Unde Theodorus Cantuarienſis Archiepiſcopus *ait in pœnitentiali ſuo.*

QUidem *a* Deo ſolummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci 1. Quidam vero Sacerdotibus confitenda eſſe percenſent, ut tota fere ſancta Eccleſia. Quod utrumque non ſine magno fructu fit intra ſanctam Eccleſiam: ita duntaxat; ut Deo, qui remiſſor eſt peccatorum, peccata noſtra confiteamur: & hoc perfectorum eſt, ut cum David dicamus *b*: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Dixi, confitebor adverſum me injuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Sed *c* tamen 2 Apoſtoli inſtitutio nobis ſequenda eſt, ut confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro invicem, ut ſalvemur. Confeſſio itaque, quæ ſoli Deo fit, quod eſt juſtorum, purgat peccata. Ea vero, quæ Sacerdoti fit, docet, qualiter ipſa purgentur peccata. Deus namque ſalutis, & ſanctitatis *d* auctor, & largitor plerumque hanc præbet ſuæ 3 pœnitentiæ medicinam inviſibili adminiſtratione, plerunque Medicorum operatione.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, & Ivo caput hoc citant ex pœnitentiali Theodori. In capitularibus adjectis c. 58. hæc leguntur*: Quidem Deo ſolummodo confiteri debere dicunt peccata: quidam vero Sacerdotibus confitenda eſſe percenſent. Quod utrumque non ſine magno fructu intra ſanctam fit Eccleſiam: ita duntaxat, ut & Deo, a quo eſt remiſſio peccatorum, confiteamur peccata noſtra, & cum David dicamus: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Dixi, confitebor adverſum me injuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*: & ſecundum Apoſtoli inſtitutionem confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro invicem, ut ſalvemur. Confeſſio itaque, quæ Deo fit, purgat peccata: ea vero, quæ Sacerdoti fit, docet, qualiter ipſa purgentur peccata. Deus namque ſalutis, & ſanitatis auctor, & largitor eſt plerunque Medicorum operatione. *In Concilio Cabilonenſi 2. c. 33. eadem fere habentur, addita ad initium voce, quia, & nonnullis aliis in extrema clauſula, quæ notabuntur.*

¶ 1 Ut Græci) *Hæc verba, itemque illa,* ut tota fere ſancta Eccleſia, *& illa,* & hoc perfectorum eſt, *& illa,* quod eſt juſtorum, *abſunt, quemadmodum a Capitulari, ita etiam a Concilio.*

¶ 2 Sed tamen Apoſtoli) *In Capitulari, & Concilio pendet adhuc oratio, & priori illi membro,* & ut Deo &c. *redditur nunc alterum membrum his verbis:* & ſecundum Apoſtoli inſtitutionem &c.

¶ 3 Suæ pœnitentiæ medicinam) *In Concilio, atque apud Burchardum, & Ivonem legitur,* ſuæ potentiæ. *A Capitulari autem (prout ex ipſius lectione animadverti poteſt) totum iſtud primum abeſt periodi membrum.*

DIS-

a al. quem. *Sent. 4. diſt. 18.* b *Matth. 16.* c *infr. diſt. 6. qui vult. Sent. 4. diſt. 17.* d *Luc. 17.* e *Luc. 8.* f *Luc. 7.* g *Joan. 11.* h *ſupplicante) orig.* i *Sent. 4. diſt. 17.* k *Sup. cad. ſufficit.*

a *In Cap. adject. c. 58. in Cabil. Conc. 2. c. 33. Burch. l. 19. c. 145. Ivo p. 15. c. 155.* b *Pſal. 31.* c *& ſecundum Apoſtoli inſtitutionem confiteamur. Jac. 5.* d *al. ſanitatis.*

DISTINCTIO II.

QUia vero de pœnitentia ſemel cœpit haberi ſermo, aliquantulum altius repetendum videtur, diverſorum ſententias certis auctoritatibus munitas in medium proponentes. Alii dicunt pœnitentiam ſemel tantum eſſe utilem. Unica eſt enim, nec reiterari poteſt. Si vero reiteratur, præcedens pœnitentia non fuit. Et ſi de ſententia judicis ejus, merito peccata videntur eſſe remiſſa, apud tamen ejus præſentiam, cui omnia futura præſentia ſunt; nunquam habentur remiſſa: quia non eſt ſervata illa ſententia veri Sacerdotis Vade *a*, & amplius noli peccare. *Item.* Ecce ſanus factus es, jam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. *Item.* ex octava Synodo.

Corr. Rom. ¶ *Habetur in libro de inſtitutis Monachorum interprete Ruffino c. 22. ex Baſilio in regulis brevioribus, num. 289.*

C. I. *Primam vitii cauſam non penitus extinguit, qui in illam poſtea recidit.*

SI quis ſemel notatus fuerit invidiæ, vel contentionis vitio, & rurſus in hoc ipſum inciderit, ſciat ſe primam illam cauſam, de qua ſuperius diximus, ex qua invidia, vel contentio naſcitur, in interioribus medullis habere reconditam. Oportet ergo eum per contraria, atque adverſa curari, id eſt, per humilitatis exercitium. Exercitia vero humilitatis ſunt, ſi ſe vilioribus officiis ſubdat, & miniſteriis indignioribus tradat. Ita namque arrogantiæ, & humanæ gloriæ vitium curari poterit, ut conſuetudine *b* humilitatis affectus ultra jam non incidat in arrogantiæ, & vanæ gloriæ delictum. Atque in ſingulis hujuſmodi vitiis cura ſimilis adhibeatur.

Gratian. *Item c ſine charitate nulli adulto peccatum remittitur. Non autem habet charitatem, qui aliquando peccaturus eſt criminaliter.*

C. II.

Unde Auguſtinus *ad Julianum Comitem.*

I. CHaritas *d*, quæ deſeri poteſt, nunquam vera fuit.

Corr. Rom. ¶ *In antiquis editionibus epiſtolarum B. Auguſtini erat epiſtola CXI. ad Julianum, in qua erat hoc caput. Nunc eſt in tomo 4. ſub titulo de ſalutaribus documentis ad quendam Comitem c. 7. Apud Hieronymum vero in epiſtola ad Ruffinum ſimile quiddam legitur:* Amicitia, *inquit*, quæ deſinere poteſt, vera nunquam fuit.

C. III.

Idem *ſuper epiſtolam primam Joannis tractatu 8.*

RAdicata *e* eſt charitas? ſecurus eſto; nihil mali procedere poteſt.

C. IV.

Item Gregorius *lib. 10. Moralium c. 22.*

VAlida eſt *f*, ut mors, dilectio. Virtuti etenim mortis dilectio comparatur: quia nimirum mentem, quam ſemel ceperit, a delectatione *g* mundi funditus occidit.

C. V.

Item Proſper *h in lib. 3. de vita contemplativa c. 13.*

II. CHaritas eſt, ut mihi videtur, recta voluntas, ab omnibus terrenis, ac præſentibus prorſus averſa, juncta Deo inſeparabiliter, & unita, igne quodam Sancti Spiritus, a quo eſt, & ad quem refertur, incenſa, inquinamenti omnis extranea, corruptionis *i* neſcia, nulli vitio mutabilitatis obnoxia, ſupra omnia, quæ carnaliter diliguntur, excelſa, affectionum omnium potentiſſima, divinæ contemplationis avida, in omnibus ſemper invicta, ſumma actionum bonarum, ſalus morum, finis cœleſtium præceptorum, mors criminum, vita virtutum, virtus pugnantium, palma victorum, anima *a* ſanctarum mentium, cauſa meritorum bonorum, præmium perfectorum: ſine qua nullus Deo placuit, cum qua aliquis peccare nec potuit, nec poterit: fructuoſa in pœnitentibus, læta in proficientibus, glorioſa in perſeverantibus, victorioſa in martyribus, operoſa in omnibus omnino fidelibus, ex qua, quicquid eſt boni operis, vivit. *Item infra.* §. 1. Hæc eſt charitas vera, germana, perfecta, quam excellentiorem viam nominat ſanctus Apoſtolus *b*: & vere ipſa eſt via, quæ ducit per ſe ambulantes ad patriam: quia ſicut ſine via pervenit nullus, quo tendit, ita ſine charitate, quæ dicta eſt via, non ambulare poſſunt homines, ſed errare. *Item ibid. c. 15.* §. 2. Ergo ſi charitatem Deo exhibeamus, & proximo de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, facile peccato reſiſtimus, bonis omnibus *c* abundamus, ſeculi blandimenta contemnimus, & omnia, quæ difficilia ſunt humanæ fragilitati, vel aſpera etiam, cum delectatione perficimus: ſi tamen Deum charitate perfecta, quæ nobis ex illo eſt, ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus diligamus. Ex ea enim parte quis peccat, ex qua minus diligit Deum: quem ſi ex toto corde diligamus, nihil erit in nobis, unde peccati deſideriis ſerviamus. Et quid eſt diligere Deum, niſi illi copulari *e* animo, concipere fruendæ viſionis ejus affectum, peccati odium, mundi faſtidium, diligere etiam proximum, quem in ſe cenſuit diligendum, in ipſo amore ſervare legitimum modum, nec pervertere dilectionis ordinem conſtitutum? Ordinem dilectionis illi pervertunt, nec modum diligendi cuſtodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus eſt, diligunt, aut corpora ſua minus diligenda plus diligunt, aut proximos non ſicut ſeipſos, aut Deum plus quam ſeipſos forte non diligunt. *Item infra.* §. 3. Corpus noſtrum, quia pars noſtri eſt, ad hoc nobis diligendum eſt, ut ſaluti ejus, ac fragilitati naturaliter conſulamus, & agamus, quatenus ſpiritui ordinate ſubjectum, ad æternam ſalutem accepta immortalitate, & incorruptione perveniat. *Item infra.* §. 4. Proximos autem tunc diligimus ſicut nos, ſi non propter aliquas utilitates noſtras: non propter ſperata beneficia, vel accepta, non propter affinitates, vel conſanguinitates, ſed propter hoc tantum, quod ſunt naturæ noſtræ participes, diligamus. *Item infra.* §. 5. Non illi tantum proximi noſtri credendi ſunt: quos nobis gradus ſanguinis jungit, ſed proximi noſtri credendi ſunt omnes homines naturæ noſtræ, ſicut dixi, participes. *Item infra.* §. 6. Proinde ſicut *f* nos proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, & æternam vitam conſequendam, ſicut nobis, ſaluti eorum conſulimus: quando nos in eorum peccatis, ac periculis cogitamus: & ſicut nobis ſubveniri optamus, ita eis pro viribus ſubvenimus: aut ſi facultas defuerit, voluntatem ſubveniendi tenemus. Quapropter hæc eſt proximi a tota dilectio, ut bonum, quod tibi conferri vis, velis & proximo, & malum, quod tibi nolis accidere, nolis & proximo. Illi vero plus quam ſe diligunt Deum, qui pro ejus amore ſuæ ad tempus ſaluti non parcunt, ſe ipſos tribulationibus, ac periculis tradunt; nudari facultatibus propriis, patriæ ſuæ extorres fieri; parentibus, & uxoribus, ac filiis ſuis renuntiare parati ſunt; &, ut totum dicam, ipſam corporis mortem non ſolum non refugiunt, ſed etiam libenter excipiunt, ambientes a corporis ſui vita magis, quam a Deo vita vitæ ſuæ diſcedere.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc confectum eſt ex verbis Proſperi hinc inde collectis, & prior pars habetur etiam in tractatu de*

a *Joan. 8. & 5.* b *al. habitum humilitatis adeptus.* c *Sent. 3. diſt. 30.* d *Sent. 3. diſt. 32.* e *Sent. ib.* f *Sent. ib. Cant. 8.* g *al. dilectione.* h *Et apud B. Auguſt. in lib. de laudibus charitatis.* i *al. corrumpi.*

a *al. arma. Aug.* b 1 *Cor. 13.* c *al. al. operibus] aliquot Grat. manuſcripta.* d *al. dilectio ne.* e *occupare animum) orig.* f *al. ſecundum.*

laudibus charitatis, inter opera B. Auguſtini, tomo 9. eodem fere modo, quo apud Gratianum. Atque emendata quædam, & etiam addita nonnulla ſunt ex ipſo B. Proſpero. Sed opera pretium fuerit integrum locum apud ipſum legere: copioſe enim, & ornatiſſime explicatur.

¶ 1 Hæc eſt proximi] *Ita legitur non modo in originali, ſed etiam in vetuſtioribus Gratiani codicibus: in vulgatis erat:* Quapropter, chariſſime, tota dilectione ſatage, ut bonum, &c.

C. VI.

Item Beda *ſuper Joannem, ad c. 1.*

QUærendum *a* eſt interea, quomodo ſpeciale filium Dei agnoſcendi ſignum fuerit, quod ſuper eum deſcenderit, & manſerit Spiritus. *& infra.* §. 1. Quid magni eſt filio Dei, quod in ipſo manere Spiritus aſtruatur? Notandum ergo, quod ſemper in Domino manſerit Spiritus Sanctus: in ſanctis autem hominibus, quamdiu mortale corpus geſtaverint, partim maneat in æternum, partim rediturus ſecedat *b*. Manet quippe apud eos, ut bonis inſiſtant actibus, voluntariam paupertatem diligant, manſuetudinem ſequantur, pro æternorum deſiderio lugeant, eſuriant, & ſitiant juſtitiam, miſericordiam, munditiam cordis, & tranquillitatem pacis amplectantur: ſed & pro obſervatione juſtitiæ perſecutionem pati non vereantur, eleemoſynis, orationibus, jejuniis, cæteriſque fructibus Spiritus inſiſtere deſiderent. Recedit autem ad tempus, ne ſemper infirmos curandi, (mortuos *c* ſuſcitandi) dæmones ejiciendi, vel etiam prophetandi habeant *d* facultatem. Manet ſemper, (ut *e* poſſint habere virtutes, &) ut mirabiliter ipſi vivant. Venit ad tempus, ut etiam aliis per miraculorum ſigna, quales ſint intus, effulgeant.

C. VII.

Item Apoſtolus *1. Cor. 13.*

III. CHaritas *f* nunquam excidit.

C. VIII.

Item Auguſtinus *ſuper epiſtolam primam Joannis, tractatu 3.*

UNctio *g* inviſibilis Spiritus Sanctus eſt: unctio *1* inviſibilis charitas eſt: quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit: quæ quamvis ardente ſole areſcere non poteſt, nutritur calore ſolis, non areſcit.

Corr. Rom. ¶ 1 Unctio inviſibilis charitas eſt:] *Hinc uſque ad finem eodem modo ſe habent apud Magiſtrum, atque apud Gratianum. Sed apud B. Auguſtinum aliter:* Unctio inviſibilis, *inquit*, charitas illa eſt, quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit; quamvis ardente ſole areſcere non poteſt. Omne quod radicatum eſt, nutritur calore ſolis, non areſcit. *Ita non urget charitatem poſſe areſcere, ſed quod in charitate radicatum eſt.*

C. IX.

Item Gregorius *ſuper Ezechielem, homilia tertia.*

PEnnata animalia, videlicet Prædicatores ſancti, cum incedant, minime revertuntur: quia ſic a terrenis actibus ad ſpiritualia pertranſeunt, ut ad ea, quæ reliquerunt, ulterius nullatenus reflectantur. *& paulo poſt. Nemo h mittens manum in aratrum, & aſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Manum quippe in aratrum mittere, eſt quaſi per quendam compunctionis vomerem ad proferendos fructos terram ſui cordis aperire. Sed retro poſt aratrum aſpicit, qui poſt exordia boni operis ad mala revertitur, quæ reliquit. Quod quia electis Dei minime contingit, recta nunc per Prophetam *i* dicitur: *Non revertebantur, cum incederent.* & paulo poſt. Unde Paulus *k*: *Unum vero, quæ retro ſunt, oblitus, in ea, quæ ſunt anteriora l, extendens me, ſequor ad palmam ſupernæ vocationis.* In anteriora etenim extentus, eorum, quæ retro ſunt, oblitus fuerat, quia temporalia deſpiciens, ſola, quæ ſunt æterna, quærebat.

C. X.

Idem *in eundem, homilia quinta.*

NOn revertebantur, cum incederent, *a*] quia electi quique ſic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant. *Qui b enim perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Et, ſicut per Salomonem *c* dicitur: *Juſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque ad perfectum diem.* In eorum namque animis bonum deſiderium, atque intellectus lucis intimæ jam pars diei eſt: ſed quia uſque ad finem vitæ in virtute proficiunt, ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad cœleſtia regna perducti, in ea luce, quam deſiderant, jam minus aliquid non habebunt.

C. XI.

Idem *ibidem.*

POteſt *d* diſcurſus, atque mobilitas Spiritus ſic *e* intelligi. In ſanctorum quippe cordibus juxta quaſdam virtutes ſemper permanet: juxta quaſdam vero receſſurus venit, & venturus recedit. In fide etenim, ſpe, atque charitate, & in bonis aliis, ſine quibus ad cœleſtem patriam non poteſt veniri (ſicut eſt humilitas, caſtitas, juſtitia, atque miſericordia) perfectorum corda non deſerit. In prophetiæ vero virtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione, electis ſuis aliquando adeſt, aliquando ſe ſubtrahit. *& paulo poſt.* §. 1. In his itaque virtutibus, ſine quibus ad vitam minime pervenitur, Spiritus Sanctus in electorum ſuorum cordibus permanet; unde *2* recte ſtabilis dicitur. In his vero, per quas ſanctitatis virtus oſtenditur, aliquando miſericorditer præſto eſt, aliquando miſericorditer recedit.

Corr. Rom. ¶ 2 Unde recte ſtabilis dicitur.] *Hæc ex paulo ſuperiore B. Gregorii diſputatione aliis verbis huc ſunt a collectore tranſlata.*

C. XII.

Unde Ambroſius *ſuper epiſtolam 2., ad Corinthios, ad c. 6.*

FIcta charitas eſt, quæ deſerit in adverſitate.

Corr. Rom. ¶ *Referuntur verba gloſſæ ordinariæ: nam B. Ambroſii ſunt hæc:* Simulata charitas in his eſt, qui in neceſſitate deſerunt fratres.

2 pars. Gratian. *Ex præmiſſis itaque apparet, quod charitas ſemel habita ulterius non amittitur. Qui enim charitatem ſemel habuerit, criminaliter ulterius peccare non poterit: ut ad gratiam, non ad naturam impoſſibilitas referatur. Quod autem charitatem habens, criminaliter peccare non poſſit, teſtatur* Auguſtinus *f in libro 50. Homiliarum, homilia octava, dicens.*

C. XIII.

QUia radix *g* omnium malorum eſt cupiditas, & radix omnium bonorum eſt charitas, & ſimul ambæ eſſe non poſſunt; niſi una penitus *h* evulſa fuerit, alia plantari non poterit. Sine cauſa aliquis conatur ramos incidere, ſi radicem non contendit evellere.

Gratian. *Cum ergo, qui criminaliter peccat, charitatem nunquam habuiſſe probetur, evidenter colligitur, pœnitentiam non agere, qui quandoque criminaliter peccat i.*

C. XIV.

Unde Auguſtinus.

CHaritas eſt aqua, de qua Dominus ait in Evangelio *k*: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum.*

Corr. Rom. ¶ *Hæc ſententia non eſt inventa apud B. Auguſtinum.*

a *Sent. 3. diſt. 31 Joan. 1.* b *al. recedat.* c *Abſunt ab originali.* d *al. poſſint habere virtutem.*] *orig.* e *Abſunt ab original.* f *Sentent. 3. diſt. 31.* g *Sentent. ibid.* h *Luc. 9.* i *Ezech. 9.* k *Philip. 3.* l *al. ante.*

a *al. ambularent.* b *Ezech. 1. Matth. 10.* c *Prov. 4.* d *Sent. 3. diſt. 31.* e *al. requiſitione alterius conſiderationis*] *orig.* f *Sent. 3. diſt. 31.* g *2. Timoth. 6.* h *al. radicitus.* i *al. peccavit.* k *Joan. 4.*

ſtinum, licet in Pſalmum 103. *ad verſ.* Qui tegis aquis, *charitatem velit aquis ſignificari : quemadmodum & Proſper , & gloſſa ordinaria, & interlinearis ad eundem locum.*

Gratian. *Reprobus ergo, cum æternis mancipatus incendiis in æternum ſitiat, quomodo bibet aquam vivam, aut quomodo potabit aquam ſalientem in vitam æternam, qui quaſi plumbeus demerſus in ima, pœnas luit damnationis æternæ? Item. Sine charitate quomodo quis veram cordis contritionem habere poterit? quomodo ergo delictorum remiſſionem? quæ ſi non ſunt dimiſſa, quomodo non omnia prorſus ad pœnam exigenda ſunt? Item* a *Dominus*: Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam. *Qui* b *ergo non habet vitam æternam, in Chriſtum non credit. In Chriſtum vero credit, qui charitatem habet. In Chriſtum quippe credere, eſt amando in ipſum tendere. Hæc eſt fides, ut definit Apoſtolus, quæ per dilectionem operatur: huic duntaxat remiſſio delictorum promittitur. Quod ſi charitas a fide Chriſtianorum ſejungi nequit, cui ſcilicet ſoli venia promittitur, quomodo qui charitatem non habuerit, fidem Chriſtianorum habuit, id eſt, in Chriſtum credidit? quomodo ergo veniam delictorum accepit? quam* c *ſi non accepit, quomodo non omnia prorſus opera æternis ſunt ferienda ſuppliciis? Item Dominus* d: Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi, ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. *Qui ergo non vivit in æternum, non manducavit panem vivum: ſed qui non manducavit eum, non credidit. Hoc* e *eſt enim manducare panem vivum, quod credere in Chriſtum, id eſt, amando tendere in ipſum. Cum ergo reprobus in eum non crediderit, quem non manducavit, & ita fidem Chriſtianorum (qua ſola peccata relaxantur) non habuerit; quomodo, ſi vivit Dominus, cui omne judicium dedit Pater, judicium perpetuæ damnationis effugiet omnium non ſolum actualium, ſed etiam originalium?*

z ps. §. 1. *Hæc,* f *quæ de charitate dicuntur, de perfecta intelligi poſſunt, quæ ſemel habita, nunquam amittitur. Exordia vero charitatis enutriuntur, ut creſcant, & conculcantur, ut deficiant. Nemo enim repente fit ſummus: ſed in bona converſatione, quæ ſine charitate nulla eſt, a minimis quiſque inchoat, ut ad magna perveniat. Sunt itaque gradus non ſolum inter virtutem, & virtutem, ſed & in eadem virtute.*

C. XV.

Unde Gregorius *ſuper Ezechielem, homil.* 15. *ſcribit, dicens.*

CUm ſanctam Eccleſiam Dominus ſuſcipit, in gradibus ejus dignoſcitur: quia g ejus gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim ſanctæ Eccleſiæ aſcendendo proficit h, tantum Deus hominibus ex ejus virtutibus innoteſcit. De his quoque gradibus beatus Job i loquitur, dicens: *Per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum.* Omnipotentem quippe Dominum per ſingulos gradus ſuos pronuntiat, qui per incrementa virtutum, quas cœpit, ei ſemper laudem ſuæ pietatis reddit. Si quidem gradus in cordis aſcenſione non eſſent, Pſalmiſta non diceret, k: *Ambulabunt de virtute in virtutem.* Nec mirum, ſi de virtute in virtutem gradus ſunt, quando unaquæque virtus quaſi quibuſdam gradibus agitur l: & ſic per incrementa meritorum ad ſumma perducitur. §. 1 Aliud namque ſunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionem ſuam non quibuſdam gradibus duceretur, ſancti Apoſtoli minime dixiſſent: *Adauge* m *nobis fidem.* Et quidam venit ad Jeſum, qui curari voluit filium ſuum: ſed requiſitus, an crederet, reſpondit: *Credo,* n *Domine, adjuva incredulitatem meam.* Penſate, rogo o, quod dicitur: Si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem habere ſe noverat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inſpirationem gratiæ, meritorum ſuorum gradibus fides creſcit, uno, eodemque tempore is, qui needum perfecte crediderat, ſimul & credebat, & incredulus erat. §. 2. Hos nimirum gradus Dominus ſub meſſis nomine deſcribit, dicens: *Sic* a *eſt regnum Dei, quemadmodum ſi jaciat homo ſemen in terram, & dormiat, & exurgat nocte, ac die, & ſemen germinet, & creſcat, dum neſcit ille. Ultro enim terra fructificat, primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica: & cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt tempus meſſis.* Semen homo jactat in terram, cum cordi ſuo bonam intentionem inſerit: & poſtquam ſemen jactaverit, dormit, quia jam in ſpe boni operis quieſcit. Nocte vero exurgit, ac die, quia inter b adverſa, & proſpera proficit: & ſemen germinet, & creſcit, dum neſcit ille: quia, dum adhuc metiri incrementa ſua non valet, ſemel concepta virtus ad perfectam ducitur: & ultro terra fructificat, quia præveniente ſe gratia mens hominis ſpontanee ad profectum boni operis aſſurgit. Sed hæc eadem terra primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum producit in ſpica. Herbam quippe producere, eſt inchoationis bonæ adhuc teneritudinem habere. Ad ſpicam vero herba pervenit, cum ſe virtus animo concepta ad profectum boni operis pertrahit. Plenum vero frumentum in ſpica fructificat, quando jam in tantum virtus proficit, ut eſſe robuſti, & perfecti operis poſſit. Sed cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem: quoniam adeſt tempus meſſis. Omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit, & meſſem ſuam deſecat: quia cum unumquemque ad opera perfecta produxerit, ejus temporalem vitam per emiſſam ſententiam incidit, ut granum ſuum ad cœleſtia horrea perducat. Cum igitur deſideria bona concipimus, ſemen in terram mittimus. Cum vero operari recta incipimus, herba ſumus. Cum 1 autem ad profectum boni operis creſcimus, ad ſpicam pervenimus: cumque in ejuſdem operationis perfectione ſolidemur, jam plenum frumentum in ſpica proferimus. §. 3. Herba etenim Petrus fuerat, qui paſſionis tempore c per amorem Dominum ſequens, hunc confiteri ante ancillæ vocem timebat. Erat enim jam viriditas in mente, quia credebat omnium redemptorem: ſed valde adhuc flexibilis, pede conculcabatur timoris. Jam in ſpicam ſurrexerat, quando eum, quem moriturum confiteri timuerat, nuntiante Angelo in Galilæa viventem videbat. Sed ad plenum granum in ſpica pervenerat, quando veniente deſuper Spiritu, & ſuam mentem in illius amore roborante, ita d ſolidatus eſt, ut vires perſequentium cæſus deſpiceret, & redemptorem ſuum libere inter flagella prædicaret. §. 4. Nullos itaque, qui ad bonum propoſitum adhuc in mentis teneritudine eſſe conſpicitur, deſpiciatur: quia frumentum Dei ab e herba incipit, ut granum fiat. Vir ergo veſtitus lineis venit ad portam, quia Dominus ac redemptor noſter membris ſuis intrantibus perducit 2 ad ſe: & aſcendit per gradus ejus, quia nobis proficientibus, eo nobis amplius exaltatur, quanto altus, & incomprehenſibilis eſſe cognoſcitur. In virtute quippe noſtrarum mentium gradibus ipſe aſcendere dicitur, quia tanto ipſe ſublimior nobis oſtenditur, quantum noſter animus a rebus infimis ſeparatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Cum autem ad profectum boni operis creſcimus, ad ſpicam pervenimus:] *Hæc deſiderantur in originali.*

¶ 2 Perducit] *In pleriſque vetuſtis, & apud B. Gregorium, legitur,* perducitur: *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

a *Joan.* 6. b *Aug. tract.* 29. *in Joannem, & de cognitione veræ vitæ, c.* 37. c *Gal.* 5. d *Joan.* 6. e *De conſecr. diſt.* 2. *c. ut quid. & c. credere.* f *Sent.* 3. *diſt.* 31. g *Pſal.* 47. h *al. profecerit.* i *Job.* 31. k *Pſal.* 83. l *al. augetur. Sent.* 3. *diſt.* 31. m *Luc.* 17. n *Marc.* 9. o *al. ergo.*

a *Marc.* 4. b *al. in.* c *Luc.* 22. *Matth.* 26. *Marc.* 14. *Joan.* 18. d *Actor.* 5. e *al. in.*

C. XVI.

Item Auguſtinus *ait in libro de gratia, & libero arbitrio c. 17.*

QUi vult facere Dei mandata *a*, & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam, & invalidam. Poterit autem, cum magnam habuerit, & robuſtam. Quando enim martyres magna illa mandata fecerunt, magna utique voluntate, id eſt, magna charitate fecerunt, de qua charitate ipſe Dominus ait: *Majorem* b *hac charitatem nemo &c.* & paulo poſt. §. 1. Ipſam charitatem Apoſtolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum ter negavit. Timor enim non eſt in charitate, ſicut ait Joannes Evangeliſta in epiſtola ſua *c*, ſed perfecta charitas foras mittit timorem. Et tamen, quamvis parva, & imperfecta, non deerat, quando dicebat: *Domine* d, *animam meam pro te ponam.* Idem *ſuper primam epiſtolam Joannis tractatu quinto.* §. 2. Si quis tantam habuerit charitatem, ut paratus ſit pro fratribus etiam mori, perfecta eſt in illo charitas: ſed nunquid mox, ut naſcitur, jam prorſus perfecta eſt? ut perficiatur, naſcitur; cum nata fuerit, nutritur: cum fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roborata, perficitur: cum ad perfectum *e* venerit, quid dicit? *Mihi f vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Optabam 1 diſſolvi, & eſſe cum Chriſto; multo magis optimum; manere in carne neceſſarium propter vos.* Propter eos volebat vivere, pro quibus paratus erat mori.

Corr. Rom. ¶ 1 Optabam] *Hinc uſque ad finem ſunt addita ex B. Auguſtino, quaenam faciunt ad ſententiæ integritatem.*

C. XVII.

Idem *in eundem tractatu nono.*

SIcut ſeta *g* introducit linum, ita timor introducit charitatem: creſcit charitas, minuitur timor, & e converſo.

Corr. Rom. ¶ *Verba B. Auguſtini ſunt hæc:* Sicut videmus per ſetam introduci linum, quando aliquid ſuitur, ſeta primum intrat, ſed niſi exeat, non ſuccedit linum, ſic timor primo occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret charitatem. *& paulo ſuperius.* Major charitas, minor timor: minor charitas, major timor. *Ex his confectum eſt hoc caput.*

C. XVIII.

Idem *tractatu quinto in eundem.*

FOrte *h* nata eſt in te charitas, ſed nondum perfecta eſt: noli deſperare, nutri eam, ne offocetur *i*.

C. XIX.

Idem *ad Hieronymum epiſt.* 29.

CHaritas *k* in quibuſdam eſt perfecta, in quibuſdam eſt imperfecta: perfectiſſima autem in hac vita haberi non poteſt.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt ſummo quædam verborum Auguſtini in loco indicato.*

C. XX.

Idem *in libro 50. homiliarum homilia nona.*

SI ſermo *l* meus invenit in cordibus veſtris aliquam ſcintillam gratuiti amoris Dei, ipſam nutrite, ad hanc augendam vos advocate. *& paulo poſt.* Flate 1, nutrite in vobis: ipſa cum creverit, & flammam digniſſimam fecerit, cupiditatum carnalium ligna conſumet.

Corr. Rom. ¶ 1 Flate] *Non eſt emendatum ob gloſſam: nam in multis vetuſtis codicibus eſt, flate, & in originali legitur:* Hanc ſcintillam boni amoris, de qua Dominus dicit, *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut ardeat?* flate, in vobis nutrite &c.

Gratian. *E contrario etiam gradus in virtute eſſe probantur, quia & ipſius peccati gradus evidenter apparent. Sicut enim nemo repente fit ſummus, ita nemo repente fit turpiſſimus.*

C. XXI.

Hinc etiam Auguſtinus *ait in lib. 1. de ſermone Domini in monte, cap. 23.*

SIcut *a* tribus gradibus ad peccatum pervenitur, ſuggeſtione, delectatione, conſenſione: ita ipſius peccati tres ſunt differentiæ, in facto, in corde, in conſuetudine, tanquam tres mortes: una, quaſi in domo, id eſt, cum in corde conſentitur libidini: altera, quaſi jam prolata extra portam, cum in factum procedit aſſenſio: tertia, cum vi conſuetudinis malæ, tanquam mole terrena premitur animus, quaſi in ſepulchro jam putens. Quæ tria genera mortuorum Dominum reſuſcitaſſe, quiſquis Evangelium *b* legit, agnoſcit.

C. XXII.

Item Gregorius *lib.* 25. *Moralium, c.* 16.

SCiendum quippe eſt, quod peccatum tribus modis committitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut ſtudio perpetratur: & gravius quidem infirmitate, quam ignorantia: ſed multo gravius ſtudio, quam infirmitate peccatur.

C. XXIII.

Idem *lib.* 21. *Moralium, c.* 3.

INter hæc ſciendum eſt, aliud eſſe, quod animus de tentatione carnis patitur: aliud vero, cum per conſenſum delectationis obligatur. Plerumque enim cogitatione prava pulſatur, ſed renititur. Plerumque autem, cum perverſum quid concipit, hoc intra ſemetipſum etiam per deſiderium volvit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulſat, ſed cum hanc ſibi per delectationem ſubjugat. Hinc etenim prædicator egregius dicit: *Tentatio c vos non apprehendat, niſi humana.* Humana quippe tentatio eſt, qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes: quia, ut nonnunquam & illicita ad animum veniant, hoc utique in nobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Jam vero dæmoniaca eſt, & non humana tentatio, cum ad hoc, quod carnis corruptibilitas ſuggerit, per conſenſum ſe animus adſtringit.

C. XXIV.

Item Hieronymus *ad cap.* 1. *Amos.*

SUper tribus *d* ſceleribus Damaſci, &c. ut ſupra.

Gratian. *Non eſt mirum, ſi in virtute gradus eſſe dicuntur: quandoquidem & peccati gradus ita evidenter monſtrantur.* §. 1. *Hæc itaque charitas, quæ in Petro ante negationem herba fuit, & in ſingulis naſcitur, antequam roboretur, ante ſui perfectionem amittitur, & reparatur. Unde Auguſtinus in libro de correptione & gratia, cap.* 7. Quicunque ab illa originali damnatione iſta divinæ gratiæ largitate diſcreti ſunt, non eſt dubium, quod & procuratur eis audiendum Evangelium, & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur, uſque in finem perſeverant, & ſi quando exorbitant, correpti emendantur: & quidam eorum etſi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt.

C. XXV.

Idem *ibidem.*

FIrmum Dei fundamentum ſtat, immobile 1 habens ſignaculum hoc *e*: *Scit f Dominus, qui ſunt ejus.* Horum fides, quæ per dilectionem operatur, profecto aut omnino non deficit, aut, ſi qui ſunt, quorum deficit, reparatur, antequam viſa iſta finiatur: & deleta, quæ intercurrerat, iniquitate, ad finem perſeverantia deputatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Immobile] *Abeſt ab originali: ſed non eſt expuncta ob gloſſam.*

C. XXVI.

a al. mandatum. b Joan. 15 c 1. Joan. 4. d al. Domino Joan. 13. Sent. 3. diſt. 29 e al. perfectionem. f Philip. 1. g Senten. 4. diſt. 34. h Tranſpoſitis aliquibus verbis. i al. ſuffocetur. k Sent. 4. diſt. 36. l Sent. ib.

a Sent. 4. diſt. 16. b Matth. 9. Luc. 7. c 1. Cor. 10. d diſt. 1. de pœnit. c. ſuper tribus. e 2. Tim. 2. f al. ſcivit] orig.

Digitized by Google

C. XXVI.

Idem *in eodem libro c. 9.*

NUllus *a* eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam.

C. XXVII.

Idem *ibidem.*

TAlibus *b* Deus diligentibus eum omnia cooperatur in bonum: uſque adeo prorſus omnia, ut etiam, ſi qui eorum deviant, & exorbitant, etiam hoc ipſum eis faciat proficere in bonum.

C. XXVIII.

Item Apoſtolus *ad Galatas c. 5.*

CIrcumciſio non eſt aliquid, neque præputium: ſed fides, quæ per dilectionem operatur. Et hoc *c* olim in vobis, quia currebatis bene per opera fidei ex dilectione.

C. XXIX.

Idem *ad Hebræos c. 6.*

NOn eſt tam injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri &c.

Gratian. *Operis, quo omnia ſua fecerant communia, & hoc ex dilectione, & hoc ad gloriam Dei. Ecce triplex bonum, quaſi diceret, olim multa operati eſtis, pro quibus, ſi pœnitentis de malis, benefaciet vobis Deus. Romanos quoque, & Galatas, dum Apoſtolus redargueret, merito fidei probat aſſecutos remiſſionem peccatorum, & ſanctificationem in Spiritu Sancto, & inſtitiam bonæ operationis, quæ omnia aut ſine charitate nunquam vere fuerunt in eis, aut veram charitatem habuerunt, a qua poſtea lapſi ſunt, qui de operibus legis gloriabantur.*

C. XXX.

Item de quolibet adulto Auguſtinus *ait.*

TOlle charitatem, odium tenet. *Item.* §. 1. Omnis *d*, qui non diligit, odit. *Item in Evangelio.* §. 2. *Nemo e poteſt duobus Dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, alterumque contemnet.*

Gratian. *Adam f vero cum in virili ætate a Domino creatus ſit, antequam a diabolo tentaretur, dum de latere ejus uxor formabatur, dum in extaſi raptus angelicæ curiæ interertat, dum evigilans futura Chriſti, & Eccleſiæ ſacramenta vaticinabatur, aut charitatem, aut odium habebat. Si autem odium habebat, non fuit diabolus auctor noſtri peccati. Item ſi ſine charitate a Deo creatus eſt, ejus ſimilitudinem in creatione ſui nequaquam accepit. Item. Si ſine charitate creatus eſt, juſtus, & innocens a Deo factus non eſt: creatura namque rationis capax, & liberi arbitrii, juſtitiæ, & innocentiæ ſine charitate particeps eſſe non poteſt. Colligitur ergo, quod Adam, antequam peccaret, charitatem habuit, ſine qua juſtus, & innocens eſſe non potuit.*

C. XXXI.

Unde Auguſtinus *in Geneſim ad literam, lib. 6. cap. 24.*

QUomodo renovari dicimur, ſi hoc non recepimus, quod perdidit primus homo, in quo omnes moriuntur? Hoc plane recepimus, quia juſtitiam, ex qua in peccatum lapſus eſt. *& paulo poſt cap. 7.* §. 1. Exſpoliantes *g* vos veterem hominem cum actibus ſuis, induite novum, qui renovatur in agnitionem Dei, ſecundum imaginem ejus, qui creavit eum. Hanc imaginem in Spiritu mortis impreſſam perdidit Adam per peccatum. *& poſt pauca.* §. 2. Stola *h* illa prima, juſtitia eſt, unde lapſus eſt Adam.

Corr. Rom. ¶ *In hoc, & in ſequenti capitulo addita ſunt nonnulla ex originali, in quo tamen longe copioſius, & clarius hæ ſententiæ exponuntur.*

C. XXXII.

Idem *in homilia 11.* a

PRinceps vitiorum omnium, cum vidit Adam ex limo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compoſitum, charitate circumdatum *b*, primos parentes illis donis, ac tantis bonis exſpoliavit, inſuper & peremit. Namque cum homini abſtuliſſet pudicitiam, continentiam, charitatem, immortalitatem, dominio ſuo eum obſtrinxit. *& paulo poſt.* §. 1. Adam amiſſa temperantia intemperans effectus eſt: perdita charitate malus inventus eſt.

C. XXXIII.

Item Ambroſius *lib. 6. epiſt. 41. ad Sabinum.*

QUando Adam ſolus erat, non eſt prævaricatus: quia mens ejus adhærebat Deo.

C. XXXIV.

Idem ad eundem *eodem libro epiſt. 42.*

PRimus homo erat opus Dei recens, confabulator aſſiduus, civis Sanctorum, complantatus *c* virtutibus.

Corr. Rom. ¶ *c* Complantatus] *In vulgatis erat*, Angelorum complantatus, *quæ vox abeſt a noſtris manuſc. & ab orig.*

C. XXXV.

Idem *in Hexameron lib. 6. c. 7.*

ILla anima a Deo pingitur, quæ habet in ſe virtutum gratiam renitentem, ſplendoremque pietatis. Illa anima bene picta eſt, in qua elucet divinæ operationis effigies. Illa anima bene picta eſt, in qua eſt ſplendor gloriæ, & paternæ imago ſubſtantiæ. Secundum hanc imaginem, quæ refulget, pictura pretioſa eſt. Secundum hanc imaginem Adam ante peccatum (depictus *d* fuit:) ſed ubi lapſus eſt, depoſuit imaginem cœleſtis, ſumpſit terreſtris effigiem.

C. XXXVI.

Idem *de fuga ſeculi c. 4.*

SImilem Dei eſſe, eſt habere juſtitiam, habere ſapientiam, & in virtute eſſe perfectum.

C. XXXVII.

Idem *libro ſecundo de Jacob, & vita beata c. 5.*

SApiens nunquam inanis eſt, ſemper in ſe habens amictum prudentiæ, qui poteſt dicere: *Juſtitiam induebam, & veſtiebam judicium*, ſicut dixit Job *d*. Namque hæc mentis ſunt interiora velamina, quæ nemo alius poteſt auferre, niſi cum aliquem ſua culpa deſpoliat. Denique ſic deſpoliatus Adam nudus inventus eſt. *e*

C. XXXVIII.

Idem *in libro de Iſaac, & anima c. 5.*

SEd nec Adam primus *i* nudus erat, quando eum innocentia veſtiebat.

Corr. Rom. ¶ *i* Primus] *In originali eſt*, primo. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum. Vox autem*, homo, *quæ in vulgatis ſequebatur, abeſt etiam a multis manuſcriptis.*

C. XXXIX.

Idem *in libro de Paradiſo c. 13.*

UT cognoverunt *f*, quod nudi eſſent. Et ante quidem nudi erant; ſed non ſine virtutum integumentis.

Gratian. *Opponitur illud etiam, quod omnis clamat auctoritas: ſi ſic permanſiſſet, ut erat ante peccatum, eſſet tranſlatus in gloriam, quam habituri ſunt ſancti: ſed nemo adultus ſine charitate intrat: charitatem ergo habebat.* §. 1. *Item opponitur de Moyſe, cujus fidem Apoſtolus in epiſtola ſua ad Hebræos g commendans, dignis præconiis ejus merita prædicavit: dum h ſe negavit eſſe filium filiæ Pharaonis, malens affligi cum fratribus, quam perfrui jucunditate temporalis palatii: dum fratri compatiens Ægyptium ſabulo abruit: dum veritus animo-*

a *Infra diſt. 4. ſi ex bono.* b Rom. 8. c *Videntur eſſe ex gloſſa aliqua, aut Gratiani verba.* d *Joan. 3.* e *Luc. 16. Matth. 6.* f *Gen. 2.* g *Coloſſ. 3.* h *Luc. 15.*

a *In concione ad Catechumenos, verbis hinc inde collectis.* b *al. ſplendidum.* c *abſunt ab orig.* d *Job. 27.* e *Es] orig.* f *Gen. 3.* g *Heb. 11.* h *Exod. 2.*

animoſitatem Regis, Ægyptum reliquit: dum divino vallatus auxilio, Regis furorem contempſit, atque in virtute ſignorum populum de Ægypto eduxit. Quæ a *omnia quibus laudibus ſunt efferenda, ſi tunc charitas in eo non erat, cum non habeat aliquid viriditatis in ſe ramus boni operis, niſi procedat ex radice charitatis? Quomodo autem charitatem non habebat, cui* b *Dominus facie ad faciem loquebatur, ſicut homo ſolet loqui cum amico ſuo? Quomodo charitatem non habebat, qui pro populo ſupplicans dicebat* c: Aut dimitte eis noxam hanc, aut me dele de libro tuo? *An non proximum diligebat, qui* d *pro populo ſe objiciens, illum ab interitu liberavit? An non diligebat Deum, qui* e *pro eo in vituli cultores deſæviens, ipſius vituli caput in pulverem comminuit: atque ut in ſeceſſum projiceretur, aqua mistum Iſraelitis bibendum dedit, nonnullos ex ejus cultoribus gladio feriri præcipiens, ut populum, cujus erat interitus major futurus, reconciliaret Deo? An* f *non charitatem habebat, de cujus ſpiritu Dominus accepit, & ſuper ſeptuaginta ſeniores Iſrael præpoſuit? Qui tamen ad aquas contradictionis de Dei potentia, ſive de ejus benignitate dubitans, cum cætera certa fide promiſiſſet, producturus aquam de petra, diffidenter excrepuit, dicens* g: Nunquid de petra hac potero vobis educere aquam? *Quod nulli leve videatur, cum in pœnam delicti ejus, ſibi & Aaron a Domino dictum ſit:* Quia non exaudiſtis vocem meam, ut glorificaretis me coram filiis Iſrael, non introducetis populum hunc in terram, quam dedi eis. *§. 2. An* h *charitatem non habebat Aaron, quando fratri coadjutor datus eſt, ut eſſet os ejus ad populum, ut per eum ſigna fierent in Ægypto? Qui* i *tamen in cultura vituli poſtea conſenſum populo adhibuit. An* k *charitatem non habebat, quando ex omni multitudine filiorum Iſrael ſolus a Domino electus eſt, ut pontificatu ante eum fungeretur? Si charitatem non habebat, bonus non erat: Si autem bonus non erat, cur præ cæteris a Domino in Pontificem electus eſt? An charitatem non habebat, quando pro populo cum thuribulo incendio ſe oppoſuit, & iram Dei placavit? Et tamen, ut præmiſſum eſt, ad aquas contradictionis iram Domini adverſum ſe poſtea provocavit. §. 3. Nunquid etiam David charitatem non habuit, ſuper* l *quem Spiritus Domini a die unctionis directus eſt? An forte dicetur eſſe directus ſuper eum, ut ex tunc gratiam prophetandi haberet, non ut ex eo gratiam divinæ dilectionis acciperet? Quod abſurdum plane videtur de eo ſentire, de quo Dominus ait:* Inveni m hominem ſecundum cor meum. *Quomodo etiam charitatem non habebat, qui* n *quærenti animam ſuam pepercit? qui oram chlamydis ejus præſcidit, poſtea cor ſuum graviter percuſſit, clamans:* Quem perſequeris Rex Iſrael, canem mortuum, & culicem unum? *Quomodo charitatem non habebat, qui* o *mortem inimici ſui tam graviſſime tulit? Quomodo charitatem non habebat, qui* p *aquam de ciſterna Bethleem ſuorum periculo ſibi oblatam non bibit, ſed coram Domino libavit? Quomodo charitatem non habebat, qui irriſus a Michol filia Saul, eo quod ante arcam Domini citharam, & Pſalterium percutiens ſaltaſſet, ait:* Ludam, q & vilior fiam in oculis meis? *Si charitatem non habebat, qua conſcientia ſecurus imprecabatur ſibi ipſi, dicens* r: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis? *Si charitatem non habebat, qua temeritate juſte ſe judicari rogabat, dicens* s: Judica me, Deus, ſecundum juſtitiam meam, & ſecundum innocentiam meam ſuper me? *Idem:* Judica t me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum? *Et tamen poſt tot, & innumera alia divinæ, & ſupernæ dilectionis indicia, quam graviter deliquerit, nullus ignorat, qui* u *Bethſabeæ adulterium, & Uriæ homicidium audivit. Cujus pœnitentiam ſi ſine charitate Domino obtulit, veram cordis contritionem non habuit. Quomodo ergo ſacrificium cordis contriti, & Spiritus contribulati Domino promittere audebat, dicens?* Si a voluiſſes ſacrificium, dediſſem utique: holocauſtis non delectaberis. Sacrificium Deo, Spiritus contribulatus, &c. *Denique cum falſæ pœnitentiæ nulla a Deo promittatur remiſſio, quomodo a Propheta* b *audire meruit:* Dimiſſum eſt tibi peccatum tuum, *ſi veram cordis contritionem non habuit? Evidenter itaque apparet, eum tunc charitatem habuiſſe, & ex charitate ſacrificium cordis contriti, & Spiritus contribulati Domino obtuliſſe: alioqui temerarie poſtulaſſet* c: Averte faciem tuam a peccatis meis, *& cætera, quæ in eodem Pſalmo continentur, niſi odium mali, & dilectio boni ad humilitatem pœnitentiæ illum provocaſſet. De quo etiam ſanctus Ambroſius* d *in libro de Iſaac, & anima, c. 3. ſcribit, dicens:* Fugerat ſanctus David odia Saul Regis, non relinquens terras, ſed declinans contagia Regis immitis, & ſuperbi: quia mens ejus adhærebat Deo, *cui ſine charitate nullus adultus adhærere poteſt. Et* e *tamen, quam graviter in populi dinumeratione poſtea deliquerit, ipſius delicti pœna indicavit. §. 4. Item ſecundum hanc ſententiam, qui criminaliter deliquerit, veram peccatorum remiſſionem in baptiſmo conſecutus non eſt, ſive in annis infantiæ, ſive adultus ad baptiſmum acceſſit: quia Dei amorem non habuit, ſine quo nemo unquam invenit gratiam: atque ita ſecundum hæreſin Joviniani; ſi vero ex aqua, & Spiritu Sancto quis renatus fuerit, ulterius criminaliter peccare non poteſt: vel ſi criminaliter peccat, aqua tantum, non Spiritu probatur eſſe renatus. Cui ſententiæ illud epiſtolæ Joannis* f *conſentire videtur:* Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius manet in eo: & non poteſt peccare, quia ex Deo natus eſt. In hoc enim manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. *Et in fine epiſtolæ:* Omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum. *Verum hæc auctoritas Apoſtoli, quantum illi ſententiæ foveat, atque illa ſectæ erroris quantum veritati ſit adverſa, Hieronymus oſtendit, ſcribens contra Jovinianum, lib. 2. in principio.*

C. XL.

SI enim, inquit, omnis g, qui natus eſt ex Deo, non peccat, & a diabolo tentari non poteſt; quomodo præcipit, ut caveant, ne tententur? dicens h: *Filioli, cuſtodite vos a ſimulacbris.* Et in eadem rurſus epiſtola: *Si* i *dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis & juſtus eſt, ut remittat nobis peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, quia non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt in nobis.* Exiſtimo, quod Joannes baptizatus ad baptizatos ſcripſerit, & quod omne peccatum a diabolo ſit. Ille peccatorem ſe confitetur, & ſperat remiſſionem poſt baptiſma peccatorum. Et Jovinianus meus dicit: *Ne tangas me, quoniam mundus ſum.* Quid ergo? Contraria ſibi Apoſtolus loquitur? Minime. In eodem quippe loco, cur hoc dixerit, ſtatim ediſſerit k: *Filioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis: ſed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi. Et in hoc ſcimus, quod cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus. Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in eo veritas non eſt. Qui autem ſervat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta eſt. In hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus. Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.* Propterea, inquit, ſcribo vobis, filioli mei: omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccat, ut non peccetis: & tamdiu ſciatis vos in generatione Domini permanere: quamdiu non peccaveritis: imo, qui in generatione

a *B. Gregor. homil.* 27. b *Exod.* 33. c *Exod.* 32. d *Numer.* c. 16. e *Exod.* 32. f *Num.* 11. g *Num.* 20. h *Exod.* 4. i *Num.* 23. k *Numer.* 16. l 1. *Regum* 16. m *Actor.* 13. n 1. *Reg.* 24. o 2. *Reg.* 1. p 2. *Reg.* 23. q 2. *Reg.* 6. r *Pſal.* 7. s *Pſal.* 35. t *Pſal.* 25. u 2. *Reg.* 11.

a *Pſal.* 50. b 2. *Reg.* 12. c *Pſal.* 50. d *Mutatis verbis, ſed incolumi ſententia.* e *Sent.* 3. *diſt.* 30. 2. *Reg.* 24. & 1. *Paralip.* 21. f 1. *Joan.* 3. g *Omiſſis aliquot verbis,* h 1. *Joan.* 5. i 1. *Joan.* 1. k 1. *Joan.* 2.

Digitized by Google

tione Domini perſeverant, peccare non poſſunt. Qnæ a enim communicatio luci, & tenebrie? Chriſto, & Belial? Quomodo dies, & nox miſceri non queunt, ſic nec juſtitia & iniquitas, peccatum, & bona opera, Chriſtus & Antichriſtus. Si ſuſceperimus Chriſtum in hoſpitio noſtri pectoris, illico fugamus diabolum. Si peccaverimus, & per peccati januam ingreſſus fuerit diabolus, protinus Chriſtus recedit: Unde & David *b* poſt peccatum: *Redde mihi*, ait, *lætitiam ſalutaris tui*: ſcilicet, quam peccando amiſerat. *Qui c dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in eo veritas non eſt.* Chriſtus veritas appellatur: *Ego d ſum*, inquit, *via, & veritas*, (*& e vita.*) Fruſtra nobis in eo plaudimus, cujus mandata non facimus. *Scienti f bonum, & non facienti illud, peccatum eſt. Quomodo corpus ſine ſpiritu mortuum, ſic & fides ſine operibus mortua eſt.* Nec grande putemus unum Deum noſſe, cum & dæmones *g* credant, & contremiſcant. *Qui h dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.*

4 pars. §. 1. Eligat adverſarius e duobus, quod vult: optionem enim damus: manet in Chriſto, an non manet? Si manet, ita ergo ambulet, ut Chriſtus. Si autem temerarium eſt ſimilitudinem virtutum Domini polliceri, non manet in Chriſto, quia non ingreditur, ut Chriſtus. Ille *i* peccatum non fecit, neque inventus eſt dolus in ore ejus: qui cum malediceretur, non remaledixit, & tanquam agnus coram tondente, ſic non aperuit os ſuum: ad quem venit Princeps *x* mundi iſtius, & invenit in eo nihil: qui *l* cum peccatum non feciſſet, pro nobis peccatum eum fecit Deus. Nos autem juxta epiſtolam *m* Jacobi multa peccamus omnes: & nemo mundus a peccatis, nec infans *n*, ſi unius quidem diei fuerit vita ejus. Quis enim *o* gloriabitur caſtum ſe habere cor? aut quis *p* confidet mundum ſe eſſe a peccatis? tenemurque *q* rei in ſimilitudinem prævaricationis Adæ. Unde & David *r*: *Ecce*, ait, *in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis concepit me mater mea*, Et beatus Job *s*: *Si fuero juſtus, os meum impia loquetur: & ſi ſine crimine, pravus invenier: & ſi purificatus in nive, & lotus mundis manibus, ſatis me ſorde tinxiſti, & execratum eſt me veſtimentum meum.* Verum, ne penitus deſperemus, arbitrantes nos poſt peccata baptiſmi non poſſe ſalvari, ſtatim hoc ipſum temperat. *Et t ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud patrem Jeſum Chriſtum juſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.* Hoc ad credentes poſt baptiſma loquitur, & advocatum pro delictis eorum Dominum pollicetur. Nec dicit, ſi quid peccaveritis, advocatum habetis apud patrem, Chriſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis veſtris, ne eos diceres non plena fide baptiſma conſecutos: ſed *advocatum*, inquit, *habemus apud patrem, Jeſum Chriſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*, & non ſolum pro Joannis, illorumque peccatis, ſed etiam *pro totius mundi*. In toto autem mundo & Apoſtoli ſunt, omneſque credentes. Ex quibus liquido comprobatur poſt baptiſma poſſe peccari. Fruſtra enim habemus advocatum Jeſum Chriſtum, ſi peccari non poteſt. Petrus Apoſtolus, ad quem dictum fuerat: *Qui u lotus eſt, non neceſſe habet, ut iterum lavet*; &, *Tu x es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*: ab ancilla perterritus negat. Et ipſe Dominus: *Simon, y Simon, ecce*, inquit, *ſatanas poſtulavit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ne deficeret fides tua*, & infra. §. 2. Si

a 2. *Corinth.* 6. b *Pſalm.* 50. c 1. *Joan.* 2. d *Joann.* 14. e *abſunt a B. Hieronymo*. f *Ja*. 4. g *Jac.* 2. h *Joan. ibid.* i 1. *Petr.* 2. x *Joan.* 14. l 2. *Cor.* 5. m *Jac.* 3. n *abeſt ab orig.* o *Job.* 14. *ex* 70. p *Prov.* 20. q *Rom.* 5. r *Pſalm.* 50. s *Job.* 9. *ex* 70. *quibuſdam omiſſis*. t *Joan. ibid.* u *Joan.* 13. x *Matth.* 16. y *Luc.* 22.

non peccamus poſt baptiſma, cur nobis poſcimus peccata dimitti, quæ in baptiſmate jam ſunt dimiſſa? Quid *a* oramus, ne intremus in tentationem, & ut liberemur a malo, ſi diabolus tentare non poteſt jam baptizatos? Aliud autem eſt, ſi ad catechumenos hæc oratio pertinet, & non convenit fidelibus, & Chriſtianis. Paulus *b* electionis vas caſtigat corpus ſuum, & in ſervitutem redigit, ne aliis prædicans, ipſe reprobus inveniatur. *& infra* §. 3. Ad Hebræos *c* quoque ſcribens ait: *Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, & guſtaverunt donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti, guſtaveruntque nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſeculi futuri, & prolapſi ſunt, renovari iterum ad pœnitentiam, rurſus crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes.* Certe eos, qui illuminati ſunt, & guſtaverunt Dei donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti, guſtaveruntque bonum Dei verbum, negare non poſſumus baptizatos. Si autem baptizati peccare non poſſunt, quomodo nunc Apoſtolus dicit, *Et prolapſi ſunt?* Verum ne Montanus *d*, & Novatus hic redeant, qui contendunt non poſſe renovari per pœnitentiam eos, qui crucifixerunt ſibimet filium Dei, & oſtentui habuerunt, conſequenter hunc errorem ſolvit, & ait *e*: *Confidimus autem de vobis, dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſaluti, tametſi ita loquimur. Non enim injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis ſuis, & nunc miniſtratis.* Et revera grandis injuſtitia Dei eſſet, ſi tantum peccata puniret, & bona opera non ſuſciperet. Ita locutus ſum, inquit Apoſtolus, ut vos a peccatis retraherem, & deſperationis metu facerem cautiores. Cæterum confido de vobis, dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſaluti. Neque enim juſtitiæ Dei eſt, ut obliviſcatur bonorum operum, & miniſterii, quod propter nomen ejus exhibuiſtis, & exhibetis in ſanctos, & tantum meminerit peccatorum. *& paulo poſt*. §. 4. Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia neceſſitate trahimur: alioquin, ubi neceſſitas eſt, nec damnatio, nec corona eſt. Sicut in bonis operibus perfector eſt Deus: *non f eſt enim volentis, neque currentis, ſed miſerentis, & adjuvantis Dei, ut pervenire valeamus ad calcem*: ſic in malis, atque peccatis ſemina noſtra ſunt incentiva, & perfectio diaboli. Cum viderit nos ſuper *g* fundamentum Chriſti ædificare fœnum, ligna, ſtipulam, tunc ſupponit incendium. Ædificemus ergo aurum, argentum, lapides pretioſos: & tentare non audebit. Quanquam & in hoc non ſit certa, & ſecura poſſeſſio. Sedet *h* quippe Leo in inſidiis, & in occultis, ut interficiat innocentem: & vaſa *i* figuli probat fornax, homines autem juſtos tentatio tribulationis. Et in alio loco ſcribitur: *Fili, accedens ad ſervitutem Dei, præpara te ad tentationem.* Rurſus idem Jacobus loquitur *l*: *Eſtote factores verbi, & non auditores tantum. Si quis auditor eſt verbi, & non factor, iſte ſimilis eſt viro, qui conſiderat vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo: conſideravit illum, & ſtatim recedens, oblitus eſt, qualis ſit.* Fruſtra monuit, ut jungerent opera fidei, ſi poſt baptiſma peccare non poterant. *Qui m totam legem*, inquit, *ſervaverit, & peccaverit in uno, factus eſt omnium reus.* Quis *n* noſtrum abſque peccato? concluſit *o* Deus omnia ſub delicto, ut omnibus miſereatur. Petrus *p* quoque: *Novit*, inquit, *Dominus pios de tentatione eruere.* Et de falſis doctoribus: *Hi q ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum*

a *Matth.* 6. b 1. *Corinth.* 9. c *Hebr.* 6. d *De Montani ſectatoribus vide eundem in epiſt. ad Marcellam*. e *Heb.* 6. f *Rom.* 9. g 1. *Corinth.* 3. h *Pſal.* 9. i *Eccl.* 28. x *Eccl.* 2. l *Jac.* 1. m *Jac.* 2. n *Joann.* 8. o *Roman.* 11. p 2. *Petr.* 2. q *Petr. ibid.*

lum commutata eſt. Sed quomodo bona eſſe potuit, ſi dilectione penitus caruit? Neque enim Angelus nobis ſimilis factus eſt, quos uſque ad certum tempus ætatis infirmitas gravat, ut neque virtus, neque vitium, ullum locum in nobis obtineat. Accepit ergo dilectionem in ſui creatione, ſicut & cæteri, de quibus dicitur a: Angelicæ virtutes, quæ in Dei amore perſtiterunt. *Non ait, quæ diligere Deum cœperunt, ſed,* quæ in ejus amore perſtiterunt: *quæ ex creatione diligere cœperunt, ut principium divinæ dilectionis omnibus credatur eſſe commune; perſeverantia vero eorum tantummodo intelligatur, qui in retributione hoc accipere meruerunt, ut confirmati ulterius cadere non poſſent, & hoc de ſe certiſſime ſcirent. Unde bene apud Moyſen prius cœlum, deinde firmamentum factum eſſe dicitur: quia nimirum angelica natura prius æqualiter ſubtilis in ſuperioribus eſt condita, poſtea in perſiſtentibus in amore ſui conditoris mirabiliter confirmata.* §. 2. Hinc etiam Gregorius *in Moralibus* b *multa de perfectione angelicæ creationis replicans, charitate negat repletum, non ea penitus vacuum aſſerit, quæ ſi penitus caruiſſet, nunquam ea, quæ de ejus excellentia dicuntur, convenienter de eo intelligi poſſent.*

C. XLV.

B. Gregorius *lib.* 30. *Moral. c.* 24. *al.* 18.

PRincipium enim viarum Dei Beemoth dicitur *c*: quia nimirum, cum cuncta creans ageret, hunc primum condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem fecit. Hujus primatus eminentiam conſpicit Propheta *d*, cum dicit. *Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei: abietes non adæquaverunt ſummitatem ejus: platani non fuerunt æquales e frondibus illius: omne lignum* f *paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini ejus: quoniam ſpecioſum fecit eum in multis, condenſiſque frondibus.* Qui namque accipi in cedris, & abietibus, & platanis poſſunt, niſi illa virtutum cœleſtium proceræ celſitudinis agmina, in æternæ lætitiæ viriditate plantata? Quæ quamvis excelſa ſunt condita, huic tamen nec prælata ſunt, nec æquata, qui ſpecioſus factus in multis, condenſiſque frondibus eſſe dicitur, quia prælatum cæteris legionibus tanta illum ſpecies pulchriorem reddidit, quanta ei *g* ſuppoſita Angelorum multitudo decoravit. Iſta arbor in paradiſo Dei tot quaſi condenſas frondes habuit, quot ſub ſe poſitas supernorum Spirituum legiones attendit. Qui idcirco peccans, ſine venia damnatus eſt, quia magnus ſine comparatione fuerat creatus. Hinc ei rurſum per eundem Prophetam *h* dicitur: *Tu ſignaculum ſimilitudinis Dei, plenus ſapientia, & perfectus decore, in deliciis paradiſi Dei fuiſti.* Multa enim de ejus magnitudine locuturus, primo verbo cuncta complexus eſt. Quid namque boni non habuit, qui *i* ſignaculum Dei ſimilitudinis fuit? De ſigillo quippe annuli talis ſimilitudo imaginaliter exprimitur, qualis in ſigillo eodem aſſentialiter habetur. Et licet homo ad ſimilitudinem Dei creatus ſit, Angelo tamen quaſi majus aliquid tribuens, non eum ad ſimilitudinem Dei conditum, ſed ipſum ſignaculum Dei ſimilitudinis dicit: ut quo ſubtilior x eſt in natura, eo in illo ſimilitudo Dei plenius credatur expreſſa. §. 2. Hinc *l* aſt. quod primatus ejus potentiam adhuc inſinuans idem Prophet. ſubjungit: *Omnis lapis pretioſus operimentum tuum, ſardius, & topazius, & jaſpis, chryſolitus, onyx, & berillus, ſapphirus, carbunculus, & ſmaragdus.* Novem dixit genera lapidum, quia nimirum novem ſunt ordines Angelorum. Nam cum per ipſa ſacra eloquia angeli, archangeli, throni, dominationes, virtutes, principatus, poteſtates, Cherubim & Seraphim aperta narratione memorantur, quantæ ſint ſupernorum civium diſtinctiones, oſtenditur: quibus tamen Beemoth iſte opertus fuiſſe deſcribitur: quia eos, quaſi veſtem ad ornamentum ſuum habuit, quorum dum claritatem tranſcenderet, ex eorum comparatione clarior fuit. §. 2. De cujus illic adhuc deſcriptione ſubjungit: *Aurum* a *opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata ſunt.* Aurum opus decoris ejus extitit, quia ſapientiæ claritate canduit, quam bene creatus accepit. Foramina vero idcirco in lapidibus fiunt, ut vinculati auro in ornamenti compoſitione jungantur, & nequaquam a ſe diſſideant: quos interfuſum aurum repletis foraminibus ligat. Hujus ergo lapidis in die conditionis ſuæ foramina præparata ſunt: quia videlicet capax charitatis eſt conditus: qua ſi repleri voluiſſet, ſtantibus Angelis, tanquam poſitis in Regis ornamento lapidibus potuiſſet inhærere. Si enim charitatis auro ſeſe penetrabilem præbuiſſet, ſanctis Angelis ſociatus in ornamento, ut diximus, regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iſte foramina: ſed ſuperbiæ *b* vitio, charitatis auro non ſunt repleta. Nam quia idcirco ligantur auro, ne cadant, idcirco iſte cecidit, quia etiam perforatus manu artificis amoris vinculis ligari contempſit. Nunc autem cæteri lapides, qui huic ſimiliter fuerant perforati, penetranti ſe invicem charitate ligati ſunt: atque hoc in munere, iſto cadente, meruerunt, ut nequaquam jam de ornamento regio cadendo ſolvantur. § 3. Hujus principatus celſitudinem adhuc idem Propheta intuens, adjungit: *Tu* a *Cherub extenſus* d, *& protegens in monte ſancto Dei, & in medio lapidum ignitorum perfectus ambulaſti.* Cherub quippe plenitudo ſcientiæ interpretatur: & idcirco iſte Cherub dicitur, quia tranſcendiſſe cunctos ſcientia non dubitatur, qui in medio ignitorum lapidum perfectus ambulavit: quia inter angelorum corda charitatis igne ſuccenſa clarus gloria conditionis extitit. Quem bene extentum, ac protegentem dicit. Omne enim, quod extenti protegimus, obumbramus: & quia comparatione claritatis ſuæ cæterorum claritatem obumbraſſe creditur, ipſe extentus, & protegens fuiſſe reperitur. Reliquos enim quaſi obumbrando operuit, qui eorum magnitudinem excellentia majore tranſcendit. §. 4. Quod *e* ergo illic ſpecioſus in multis frondibus, quod illic ſignaculum ſimilitudinis, quod illic Cherub, quod illic protegens dicitur, hoc hic voce Dominica Beemoth iſte viarum Dei principium vocatur. De quo idcirco tam mira, in quibus fuit, & quæ amiſit, inſinuat, ut territo homini oſtendat, quid ipſe, ſi ſuperbiat, de elationis ſuæ culpa paſſurus ſit, ſi feriendo illi parcere noluit, quem creando in gloriam tantæ claritatis elevavit. Conſideret ergo homo, quid elatus in terra mereatur, ſi & prælatus Angelis Angelus in cœlo *f*, de cœlo in terram proſternitur.

.6 pars. Gratian. *Charitas autem, quæ in adverſitate deſeritur, ficta, id eſt fictilis, & fragilis eſſe perhibetur, ſicut fides, ex qua charitas procedit, ficta, id eſt fragilis apud Apoſtolum eſſe negatur. Similiter charitas, quæ in adverſitate deſeri poteſt, dicitur vera nunquam fuiſſe. Sicut* g *enim Hieronymus contra Jovinianum ſcribit:* Omnis creatura ſub vitio eſt, non quod omnis peccaverit, ſed quia nulla eſt, quæ peccare non poſſit. *Poſſe autem peccare, ut* h *Auguſtinus ait, non eſt aliquid poſſe, imo aliquid non poſſe. Unde ille ſolus vocatur omnipotens, qui hoc non poteſt, quia omnia poteſt, quæ poſſe, eſt aliquid poſſe. Sicut ergo ejus comparatione, qui mutabilitatem neſcit, omnis creatura vitioſa dicitur, quia mutabilitatis eſt capax, juxta illud:* Non *i* juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens; &, Aſtra non ſunt x munda in conſpectu ejus: *Sic comparatione ejus creaturæ, quæ mutationem non recipit, omnis creatura, quæ permu-*

a B. Gregor. 27. Mor. c. 25. al. 24. & gloſſ. ord. in c. 1. Gen ad ea verba [fiat firmamentum.] ex Greg. b *Greg. lib. 32. Mor c. 24. al. 18.* c *Job. 40.* d *Eſa. 2. & 14. Ezech. 31.* e *al. æquæ.* f *al. lignum pretioſum.* g *al. &.* h *Ezech. 28.* i *al. ſi.* x *al. ſublimior.* l *Eod. lib. Moral. c. ſequenti. Vide homiliam 34. in Evangelia.*

a *Ezech. 28.* b *al. per ſuperbiæ vitium.* c *Variat paulum a vulgata; ſed majores varietates in Græca.* d *al. extentus,] ibid.* e *Eod. lib. c. ſequent.* f *in cœlo proſternitur.] orig.* g *Sup. c. ſi enim. Sent. 1. diſt. 42.* h *lib. 15. de Trinit. c. 25. & de ſymbolo fidei, c. 1.* i *Pſal. 142.* x *Job. 15.*

permutatur, non vera, ſed vana eſſe probatur. Unde a omnis homo mendax dicitur, & vanitati ſimilis factus. §. 1. Hinc etiam b *Eccleſiaſtes: Cuncta, quæ ſub ſole ſunt, id eſt, quæ temporum viciſſitudinem recipiunt, non tantummodo vanitas, quæ omni creaturæ ratione mutabilitatis ineſt, ſed etiam vanitas vanitatum, varietate permutationis, quam recipiunt, eſſe dicuntur. Sic ergo comparatione divinæ charitatis nulla virtus vera probatur: aut comparatione ejus, quæ non deſeritur, illa, quæ amittitur, vera eſſe negatur. Sicut autem omnis creatura ſuo modo bona, & vera eſſe dicitur, ſic & charitas, quæ deſeritur, ſuo modo bona, & vera eſſe monſtratur: alioquin a nullo deſereretur, ſi nullo modo in ea eſſet. Quod enim nullo modo vere eſt, nullo modo deſeri poteſt. Quod ſi aliquo modo vere deſeritur, & aliquo modo id vere eſſe oportet.*

DISTINCTIO III.

1 ps H*Æc de charitate breviter ſcripſimus propter eos, qui pœnitentiam negant reiterari poſſe, aſſerentes, quod ſicut charitas ſemel habita nunquam amittitur, ita pœnitentia ſemel vere celebrata, nulla ſequenti culpa maculatur: ſi vero criminalis culpa illam aliquando ſequitur, vera pœnitentia non fuit, nec veniam unquam a Domino impetravit. Quod ex definitione ipſius pœnitentiæ, & multorum auctoritatibus probare contendunt.*

C. I.

Ut enim Ambroſius *ait in quodam ſermone e Quadrageſimæ.*

PŒnitentia eſt & mala d præterita plangere, & plangenda iterum non committere.

C. II.

Idem *in lib. 2. de unica pœnitentia, c. 10.*

REperiuntur 1, qui e ſæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent, quia ſicut unum baptiſma, ita 2 & unica pœnitentia. Verum præteriti ſemper nos debet pœnitere peccati: ſed hoc delictorum leviorum. At ego facilius inveni, qui innocentiam ſervaverint, quam qui congrue egerint pœnitentiam.

Corr. Rom. ¶ 1 Reperiuntur] *In originali eſt:* Merito reprehenduntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant: quia luxuriantur, &c. *ut ſup. diſt. 50. ſi quis poſt.*

¶ 2 Ita & unica] *Locus hic, qui ob gloſſas incurrentes non eſt emendatus, apud B. Ambroſium ſic habet:* ita una pœnitentia, quæ tamen publice agitur. Nam quotidiani nos debet pœnitere peccati. Sed hæc delictorum leviorum, illa graviorum. Facilius autem inveni, &c.

C. III.

Item Auguſtinus *libro de dogmatibus Eccleſiaſticis c. 54.*

SAtisfactio f pœnitentiæ eſt, peccatorum cauſas excidere, nec earum ſuggeſtionibus aditum indulgere.

C. IV.

Idem *in lib. de vera, & falſa pœnitentia, c. 8.*

PŒnitentia g eſt quædam dolentis vindicta, puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe. *& infra. c. 19. §. 1.* Continue dolendum eſt de peccato: quod declarat ipſa dictionis virtus. Pœnitere enim eſt pœnam tenere: ut ſemper puniat in ſe ulciſcendo, quod commiſit peccando. Pœna enim proprie dicitur læſio, quæ punit, & vindicet, quod quiſque commiſit. Ille igitur pœnam tenet, qui ſemper punit, quod commiſiſſe dolet.

Gratian. *Pœnitentia* h *itaque eſt vindicta ſemper puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe.*

a *Pſal. 115. & 143.* b *Eccleſ. 1.* c *In ſermone manuſcripto ſæpe citato, cujus initium: (Ecce nunc.)* d *Gregor. lib. 9. epiſt. 39. & hom. 34. in Evang. Sent. 4. diſt. 14. Ivo p. 15. c. 1. Infr. ead. pœnitentiam.* e *Sent. ibid. Sup. diſt. 50. ſi quis poſt.* f *Sup. diſt. 1. ſunt qui.* g *Sent. 4. diſt. 14.* h *Sent. ibid.*

C. V.

In eodem libr. c. 13.

SI Apoſtolus a etiam peccata per baptiſmum dimiſſa continue plorat, nobis etiam ſuper fundamentum Apoſtolorum poſitis quid præter plorare reſtat? quid niſi ſemper dolere in vita? Ubi enim dolor finitur, deficit & pœnitentia. Si autem pœnitentia finitur, quid relinquitur de veniæ? Tamdiu enim gaudeat, & ſperet de gratia, quamdiu ſuſtentatur a pœnitentia. Dixit enim Dominus b: *Vade, & amplius jam noli peccare.* Non dixit, nec pecces, ſed, nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomodo ſervabitur, niſi dolor continue in pœnitentia cuſtodiatur? Hinc ſemper doleat, & de dolore gaudeat, & de doloris pœnitentia, ſi contigerit, ſemper doleat: & non ſit ſatis, quod doleat, ſed ex fide doleat, & non ſemper doluiſſe doleat.

C. VI.

Item Gregorius *in æſtivum c tempus, id eſt, homil. 34. Evang.*

PŒnitentiam agere digne non poſſumus, niſi modum quoque ejuſdem pœnitentiæ cognoſcamus. Pœnitentiam quippe agere eſt & perpetrata d mala plangere, & plangendo non perpetrare. Nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut diſſimulat, aut ignorat. Quid enim prodeſt, ſi peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc avaritiæ æſtibus anhelat? *Item lib. 9. epiſt. 39. ad Theotiſtam.* §. 1. Sunt e, qui dicunt pauci temporis pœnitentiam contra peccatum debere ſufficere, ut iterum liceat ad peccatum redire. Recte eos paſtoris primi percutit ſententia, qui ait f: *Contigit illis illud veri proverbii, canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti.* Magna eſt enim contra peccatum virtus pœnitentiæ, ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeveret. *& infra.* §. 2. Pœnitentiam vere agere eſt, commiſſa g plangere, & h iterum plangenda declinare.

C. VII.

Idem Auguſtinus *tractatu 124. in c. 21. Joannis.*

PRoductior i eſt enim pœna, quam culpa, ne parva putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna. Ac per hoc vel ad demonſtrationem debitæ miſeriæ, vel ad emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem neceſſariæ patientiæ temporaliter hominem detinet pœna, etiam quem jam ad damnationem ſempiternam reum non detinet culpa. *& paulo poſt.* §. 1. Ira Dei non eſt ut hominis, id eſt, perturbatio concitati animi, ſed tranquilla juſti ſupplicii conſtitutio.

C. VIII.

Item Joannes *Os aureum in homilia de pœnitentia.*

PErfecta x pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter ſufferre. *& infra.* In corde ejus contritio eſt, in ore ejus confeſſio, in opere tota humilitas. Hæc eſt perfecta, & fructifera pœnitentia.

C. IX.

Item Smaragdus *in* l *expoſitione regulæ S. Benedicti, c. 4.*

ILle pœnitentiam digne agit, qui, quæ commiſit, ſic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committeret. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, quaſi ſi quis lavet laterem crudum: quia quanto magis laverit, tanto magis lutum facit.

C. X.

Item Auguſtinus, *homil. 41.*

PŒnitentes m (ſi tamen eſtis pœnitentes, & non eſtis irridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo,

a *Rom. 6.* b *Joan. 8.* c *Sic incipit homilia 34. Æſtivum tempus.* d *Sup. ead. pœnitentia eſt.* e *Sc autem dicunt) orig.* f *2. Pet. 2.* g *al. flere,) orig.* h *al. ſed iterum) orig.* i *Facit ad hoc Beda lib. quæſt. 10.* x *Sup. diſt. 1. perfecta.* l *Iſidorus de ſummo bono, lib. 2. c. 13.* m *Sent. 4. diſt. 15.*

plúribus confitebitur in ſpe veniæ turpitudinem criminis, tanto facilius conſequetur miſericordiam remiſſionis. Ipſi enim Sacerdotes plus jam poſſunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus enim remittunt, remittit Dominus. Lazarum enim a de monumento jam ſuſcitatum obtulit Dominus diſcipulis ſolvendum, per hoc oſtendens poteſtatem ſolvendi conceſſam Sacerdotibus. Dixit enim b: *Quodcunque ſolveritis ſuper terram, ſolvetur & in cœlis*, hoc eſt: ego Deus, & omnes ordines cœleſtis militiæ, & omnes ſancti in gloria mea laudant vobiſcum, & confirmant, quos ligatis, & ſolvitis. Non dixit, quos putatis ligare, aut ſolvere: ſed in quos exercetis opus juſtitiæ, aut miſericordiæ. Alia autem opera veſtra in peccatores non agnoſco. §. 1. Quare qui c confiteri vult peccata, ut inveniat gratiam, quærat Sacerdotem ſcientem ligare, & ſolvere: ne, cum negligens circa ſe extiterit, negligatur ab illo, qui eum miſericorditer monet, & petit, ne ambo in foveam cadant, quam ſtultus evitare noluit. §. 2. Tanta itaque vis confeſſionis eſt, ut ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quod pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote, quem deſideranti nec locus, nec tempus offert. Et ſi ille, cui confitebitur, poteſtatem ſolvendi non habet, fit tamen dignus venia ex Sacerdotis deſiderio, qui ſocio confitetur turpitudinem criminis. Mundati enim ſunt leproſi, dum irent oſtendere ora Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde d patet Dominum ad cor reſpicere, dum ex neceſſitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Sæpe quidem eos quærunt ſani, & læti: ſed dum quærunt, antequam ad eos perveniant, moriuntur. Sed Dei miſericordia eſt ubique, qui & juſtis 2 novit parcere, etſi non tam cito, ſicut ſi ſolverentur a Sacerdote. §. 3. Qui ergo confitetur, omnino Sacerdoti meliori, quam poteſt, confiteatur: & ſi peccatum occultum eſt, ſufficiat referre in notitiam Sacerdotis, ut grata ſit oblatio muneris. Nam e in reſuſcitatione filiæ principis pauci interfuerunt, qui viderent. Nondum enim erat ſepulta, nondum extra portam civitatis delata, nondum extra domum in notitiam deportata. Intus f reſuſcitavit, quam intus invenit, relictis ſolis Petro, & Joanne, & Jacobo, & patre, & matre puellæ, in quibus figuraliter continentur Sacerdotes Eccleſiæ. Quos autem extra invenit, animadvertendum eſt, quomodo ſuſcitavit. Flebat enim turba poſt filium viduæ. Flevit g Martha, & Maria ſupplicantes h pro fratre. Flebat etiam turba, quæ Mariam fuerat ſecuta, lachrymis Mariæ admonita. In quo docemur publice peccantibus non proprium, ſed Eccleſiæ ſufficere meritum.

Corr. Rom. ¶ 1 Vitale] *In originali eſt*, veniale, *ſed adeſt gloſſa*.

¶ 2 Et juſtis] *Si conſideretur tota orationis ſeries, videtur legendum*, & iſtis; *veruntamen omnes codices collati concordant cum lectione Gratiani*.

C. LXXXIX. *Sufficit illa confeſſio, quæ primum Deo, deinde Sacerdoti offertur.*

Item Leo Papa epiſt. 78. al. 80.

IX. QUamvis i plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur, tamen, quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea, qui pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis conſuetudo: ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta reſerare, pro quibus poſſunt legum conſtitutione percelli. Sufficit k enim illa confeſſio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti: qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis.

a *al. quem. Sent. 4. diſt. 18.* b *Matth. 16.* c *infr. diſt. 6. qui vult. Sent. 4. diſt. 17.* d *Luc. 17.* e *Luc. 8.* f *Luc. 7.* g *Joan. 11.* h *ſupplicant) orig.* i *Sent. 4. diſt. 17.* k *Sup. eod. ſufficit.*

Gratian. *Quibus auctoritatibus, vel quibus rationum firmamentis utraque ſententia ſatisfactionis, & confeſſionis innitatur, in medium breviter expoſuimus. Cui autem harum potius adhærendum ſit, lectoris 1 judicio reſervatur. Utraque enim fautores habet ſapientes, & religioſos viros.*

Corr. Rom. ¶ 1 Lectoris judicio) *Certiſſimum eſt, & pro certiſſimo habendum, peccati mortalis neceſſariam eſſe confeſſionem ſacramentalem, eo modo, ac tempore adhibitam, quo in Concilio Tridentino poſt alia Concilia eſt conſtitutum. (Vid. c. omnis, ext. de pœnit. & remiſſ.)*

C. XC.

Unde Theodorus Cantuarienſis Archiepiſcopus *ait in pœnitentiali ſuo.*

QUidam a Deo ſolummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci 1. Quidam vero Sacerdotibus confitenda eſſe percenſent, ut tota fere ſancta Eccleſia. Quod utrumque non ſine magno fructu fit intra ſanctam Eccleſiam: ita duntaxat, ut Deo, qui remiſſor eſt peccatorum, peccata noſtra confiteamur: & hoc perfectorum eſt, ut cum David dicamus b: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Dixi, confitebor adverſum me injuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Sed c tamen 2 Apoſtoli inſtitutio nobis ſequenda eſt, ut confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro invicem, ut ſalvemur. Confeſſio itaque, quæ ſoli Deo fit, quod eſt juſtorum, purgat peccata. Ea vero, quæ Sacerdoti fit, docet, qualiter ipſa purgentur peccata. Deus namque ſalutis, & ſanctitatis d auctor, & largitor plerumque hanc præbet ſuæ 3 pœnitentiæ medicinam inviſibili adminiſtratione, plerumque Medicorum operatione.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, & Ivo caput hoc citant ex pœnitentiali Theodori. In capitularibus adjectis c. 58. hæc leguntur*: Quidam Deo ſolummodo confiteri debere dicunt peccata: quidam vero Sacerdotibus confitenda eſſe percenſent. Quod utrumque non ſine magno fructu intra ſanctam fit Eccleſiam: ita duntaxat, ut & Deo, a quo eſt remiſſio peccatorum, confiteamur peccata noſtra, & cum David dicamus: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Dixi, confitebor adverſum me injuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*: & ſecundum Apoſtoli inſtitutionem confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro invicem, ut ſalvemur. Confeſſio itaque, quæ Deo fit, purgat peccata: ea vero, quæ Sacerdoti fit, docet, qualiter ipſa purgentur peccata. Deus namque ſalutis, & ſanitatis auctor, & largitor eſt plerumque Medicorum operatione. *In Concilio Cabilonenſi 2. c. 33. eadem fere habentur, addita ad initium voce*, quia, *& nonnullis aliis in extrema clauſula, quæ notabuntur.*

¶ 1 Ut Græci) *Hæc verba, itemque illa*, ut tota fere ſancta Eccleſia, *& illa*, & hoc perfectorum eſt, *& illa*, quod eſt juſtorum, *abſunt, quemadmodum a Capitulari, ita etiam a Concilio.*

¶ 2 Sed tamen Apoſtoli) *In Capitulari, & Concilio pendet adhuc oratio, & priori illi membro*, & ut Deo &c. *redditur nunc alterum membrum his verbis*: & ſecundum Apoſtoli inſtitutionem &c.

¶ 3 Suæ pœnitentiæ medicinam) *In Concilio, atque apud Burchardum, & Ivonem legitur*, ſuæ potentiæ. *A Capitulari autem (prout ex ipſius lectione animadverti poteſt) totum iſtud primum abeſt periodi membrum.*

DIS-

a *In Cap. adject. c. 58. in Cabil. Conc. 2. c. 33. Burch. l. 19. c. 145. Ivo p. 15. c. 155.* b *Pſal. 31.* c *& ſecundum Apoſtoli inſtitutionem confiteamur. Jac. 5.* d *al. ſanitatis.*

DISTINCTIO II.

1 ps *Quia vero de pœnitentia ſemel cœpit haberi ſermo, aliquantulum altius repetendum videtur, diverſorum ſententias certis auctoritatibus munitas in medium proponentes. Alii dicunt pœnitentiam ſemel tantum eſſe utilem. Unica eſt enim, nec reiterari poteſt. Si vero reiteratur, præcedens pœnitentia non fuit. Et ſi de ſententia judicis ejus, merita peccata videntur eſſe remiſſa, apud tamen ejus præſentiam, cui omnia futura præſentia ſunt, numquam habentur remiſſa: quia non eſt ſervata illa ſententia veri Sacerdotis* Vade *a*, & amplius noli peccare. *Item.* Ecce ſanus factus es, jam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. *Item.* ex octava Synodo.

Corr. Rom. ¶ *Habetur in libro de inſtitutis Monachorum interprete Ruffino c. 22. ex Baſilio in regulis brevioribus, num. 289.*

C. I. *Primam vitii cauſam non penitus extinguit, qui in illam poſtea recidit.*

Si quis ſemel notatus fuerit invidiæ, vel contentionis vitio, & rurſus in hoc ipſum inciderit, ſciat ſe primam illam cauſam, de qua ſuperius diximus, ex qua invidia, vel contentio naſcitur, in interioribus medullis habere reconditam. Oportet ergo eum per contraria, atque adverſa curari, id eſt, per humilitatis exercitium. Exercitia vero humilitatis ſunt, ſi ſe vilioribus officiis ſubdat, & miniſteriis indignioribus tradat. Ita namque arrogantiæ, & humanæ gloriæ vitium curari poterit, ut conſuetudine *b* humilitatis affectus ultra jam non incidat in arrogantiæ, & vanæ gloriæ delictum. Atque in ſingulis hujuſmodi vitiis cura ſimilis adhibeatur.

Gratian. *Item c ſine charitate nulli adulto peccatum remittitur. Non autem habet charitatem, qui aliquando peccaturus eſt criminaliter.*

C. II.

Unde Auguſtinus *ad Julianum Comitem.*

I. Charitas *d*, quæ deſeri poteſt, nunquam vera fuit.

Corr. Rom. ¶ *In antiquis editionibus epiſtolarum B. Auguſtini erat epiſtola CXI. ad Julianum, in qua erat hoc caput. Nunc eſt in tomo 4. ſub titulo de ſalutaribus documentis ad quendam Comitem c. 7. Apud Hieronymum vero in epiſtola ad Ruffinum ſimile quiddam legitur:* Amicitia, *inquit*, quæ deſinere poteſt, vera nunquam fuit.

C. III.

Idem *ſuper epiſtolam primam Joannis tractatu* 8.

Radicata *e* eſt charitas? ſecurus eſto; nihil mali procedere poteſt.

C. IV.

Item Gregorius *lib.* 10. *Moralium c.* 22.

Valida eſt *f*, ut mors, dilectio. Virtuti etenim mortis dilectio comparatur: quia nimirum mentem, quam ſemel ceperit, a delectatione *g* mundi funditus occidit.

C. V.

Item Proſper *h in lib.* 3. *de vita contemplativa c.* 13.

II. Charitas eſt, ut mihi videtur, recta voluntas, ab omnibus terrenis, ac præſentibus prorſus averſa, juncta Deo inſeparabiliter, & unita, igne quodam Sancti Spiritus, a quo eſt, & ad quem refertur, incenſa, inquinamenti omnis extranea, corruptionis *i* neſcia, nulli vitio mutabilitatis obnoxia, ſupra omnia, quæ carnaliter diliguntur, excelſa, affectionum omnium potentiſſima, divinæ contemplationis avida, in omnibus ſemper invicta, ſumma actionum bonarum, ſalus morum, finis cœleſtium præceptorum, mors criminum, vita virtutum, virtus pugnantium, palma victorum, anima *a* ſanctarum mentium, cauſa meritorum bonorum, præmium perfectorum: ſine qua nullus Deo placuit, cum qua aliquis peccare nec potuit, nec poterit: fructuoſa in pœnitentibus, læta in proficientibus, glorioſa in perſeverantibus, victorioſa in martyribus, operoſa in omnibus omnino fidelibus, ex qua, quicquid eſt boni operis, vivit. *Item infra.* §. 1. Hæc eſt charitas vera, germana, perfecta, quam excellentiorem viam nominat ſanctus Apoſtolus *b*: & vere ipſa eſt via, quæ ducit per ſe ambulantes ad patriam: quia ſicut ſine via pervenit nullus, quo tendit, ita ſine charitate, quæ dicta eſt via, non ambulare poſſunt homines, ſed errare. *Item ibid. c.* 15. §. 2. Ergo ſi charitatem Deo exhibeamus, & proximo de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, facile peccato reſiſtimus, bonis omnibus *c* abundamus, ſeculi blandimenta contemnimus, & omnia, quæ difficilia ſunt humanæ fragilitati, vel aſpera etiam, cum delectatione perficimus: ſi tamen Deum charitate perfecta, quæ nobis ex illo eſt, ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus diligamus. Ex ea enim parte quis peccat, ea qua minus diligit Deum: quem ſi ex toto corde diligamus, nihil erit in nobis, unde peccati deſideriis ſerviamus. Et quid eſt diligere Deum, niſi illi copulari a animo, concipere fruendæ viſionis ejus affectum, peccati odium, mundi faſtidium, diligere etiam proximum, quem in ſe cenſuit diligendum, in ipſo amore ſervare legitimum modum, nec pervertere dilectionis ordinem conſtitutum? Ordinem dilectionis illi pervertunt, nec modum diligendi cuſtodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus eſt, diligunt, aut corpora ſua minus diligenda plus diligunt, aut proximos non ſicut ſeipſos, aut Deum plus quam ſeipſos forte non diligunt. *Item infra.* §. 3. Corpus noſtrum, quia pars noſtri eſt, ad hoc nobis diligendum eſt, ut ſaluti ejus, ac fragilitati naturaliter conſulamus, & agamus, quatenus ſpiritui ordinata ſubjectum, ad æternam ſalutem accepta immortalitate, & incorruptione perveniat. *Item infra.* §. 4. Proximos autem tunc diligimus ſicut nos, ſi non propter aliquas utilitates noſtras: non propter ſperata beneficia, vel accepta, non propter affinitates, vel conſanguinitates, ſed propter hoc tantum, quod ſunt naturæ noſtræ participes, diligamus. *Item infra.* §. 5. Non illi tantum proximi noſtri credendi ſunt: quos nobis gradus ſanguinis jungit, ſed proximi noſtri credendi ſunt omnes homines naturæ noſtræ, ſicut dixi, participes. *Item infra.* §. 6. Proinde ſicut *f* nos proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, & æternam vitam conſequendam, ſicut nobis, ſaluti eorum conſulimus: quando nos in eorum peccatis, ac periculis cogitamus: & ſicut nobis ſubveniri optamus, ita eis pro viribus ſubvenimus: aut ſi facultas defuerit, voluntatem ſubveniendi tenemus. Quapropter hæc eſt proximi tota dilectio, ut bonum, quod tibi conferri vis, velis & proximo, & malum, quod tibi nolis accidere, nolis & proximo. Illi vero plus quam ſe diligunt Deum, qui pro ejus amore ſuæ ad tempus ſaluti non parcunt, ſe ipſos tribulationibus, ac periculis tradunt; nudari facultatibus propriis, patriæ ſuæ extorres fieri; parentibus, & uxoribus, ac filiis ſuis renuntiare parati ſunt; &, ut totum dicam, ipſam corporis mortem non ſolum non refugiunt, ſed etiam libenter excipiunt, ambientes a corporis ſui vita magis, quam a Deo vita vitæ ſuæ diſcedere.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc confectum eſt ex verbis Proſperi hinc inde collectis, & prior pars habetur etiam in tractatu de laudi-*

a *Joan.* 8. & 5. b *al. habitum humilitatis adeptus.* c *Sent.* 3 *diſt.* 30. d *Sent.* 3. *diſt.* 31. e *Sent. ib.* f *Sent. ib. Cant.* 8. g *al. dilectione.* h *Et apud B. Auguſt. in lib. de laudibus charitatis.* i *al. corrumpi.*

a *al. arma. Aug.* b 1 *Cor.* 13. c *al. al. operibus*] *aliquot Grat. manuſcripta.* d *al. dilectione.* e *occupare animum*) *orig.* f *al. ſecundum.*

laudibus charitatis, inter opera B. Auguſtini, tomo 9. eodem fere modo, quo apud Gratianum. Atque emendata quædam, & etiam addita nonnulla ſunt ex ipſo B. Proſpero. Sed operæ pretium fuerit integrum locum apud ipſum legere: copioſe enim, & ornatiſſime explicatur.

¶ 1 Hæc eſt proximi] *Ita legitur non modo in originali, ſed etiam in vetuſtioribus Gratiani codicibus: in vulgatis erat:* Quapropter, chariſſime, tota dilectione ſatage, ut bonum, &c.

C. VI.

Item Beda *ſuper Joannem, ad c.* 1.

QUærendum *a* eſt interea, quomodo ſpeciale filium Dei agnoſcendi ſignum fuerit, quod ſuper eum deſcenderit, & manſerit Spiritus. *& infra.* §. 1. Quid magni eſt filio Dei, quod in ipſo manere Spiritus aſtruatur? Notandum ergo, quod ſemper in Domino manſerit Spiritus Sanctus: in ſanctis autem hominibus, quamdiu mortale corpus geſtaverint, partim manſit in æternum, partim rediturus ſecedat *b*. Manet quippe apud eos, ut bonis inſiſtant actibus, voluntariam paupertatem diligant, manſuetudinem ſequantur, pro æternorum deſiderio lugeant, eſuriant, & ſitiant juſtitiam, miſericordiam, munditiam cordis, & tranquillitatem pacis amplectantur: ſed & pro obſervatione juſtitiæ perſecutionem pati non vereantur, eleemoſynis, orationibus, jejuniis, cæteriſque fructibus Spiritus inſiſtere deſiderent. Recedit autem ad tempus, ne ſemper infirmos curandi, (mortuos *c* ſuſcitandi] dæmones ejiciendi, vel etiam prophetandi habeant *d* facultatem, Manet ſemper, (ut *e* poſſint habere virtutes, &) ut mirabiliter ipſi vivant. Venit ad tempus, ut etiam aliis per miraculorum ſigna, quales ſint intus, effulgeant.

C. VII.

Item Apoſtolus 1. *Cor.* 13.

III. CHaritas *f* nunquam excidit.

C. VIII.

Item Auguſtinus *ſuper epiſtolam primam Joannis, tractatu* 3.

UNctio *g* inviſibilis Spiritus Sanctus eſt: unctio 1 inviſibilis charitas eſt: quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit: quæ quamvis ardente ſole areſcere non poteſt, nutritur calore ſolis, non areſcit.

Corr. Rom. ¶ 1 Unctio inviſibilis charitas eſt:] *Hinc uſque ad finem eodem modo ſe habent apud Magiſtrum, atque apud Gratianum. Sed apud B. Auguſtinum aliter:* Unctio inviſibilis, *inquit*, charitas illa eſt, quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit; quamvis ardente ſole areſcere non poteſt. Omne quod radicatum eſt, nutritur calore ſolis, non areſcit. *Ita non negat charitatem poſſe areſcere, ſed quod in charitate radicatum eſt.*

C. IX.

Item Gregorius *ſuper Ezechielem, homilia tertia.*

PEnnata animalia, videlicet Prædicatores ſancti, cum incedunt, minime revertuntur: quia ſic a terrenis actibus ad ſpiritualia pertranſeunt, ut ad ea, quæ reliquerunt, ulterius nullatenus reflectantur. *& paulo poſt. Nemo h mittens manum in aratrum, & aſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Manum quippe in aratrum mittere, eſt quaſi per quendam compunctionis vomerem ad proferendos fructus terram ſui cordis aperire. Sed retro poſt aratrum aſpicit, qui poſt exordia boni operis ad mala revertitur, quæ reliquit. Quod quia electis Dei minime contingit, recte nunc per Prophetam *i* dicitur: *Non revertebantur, cum incederent.* & paulo poſt. Unde Paulus *k*: *Unum vero, quæ retro ſunt, oblitus, in ea, quæ ſunt anteriora* 1, *extendens me, ſequor ad palmam ſupernæ vocationis.* In anteriora etenim extentus, eorum, quæ retro ſunt, oblitus fuerat, quia temporalia deſpiciens, ſola, quæ ſunt æterna, quærebat.

C. X.

Idem *in eundem, homilia quinta.*

NOn revertebantur, cum incederent, *a*] quia electi quique ſic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant. *Qui b enim perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Et, ſicut per Salomonem *c* dicitur: *Juſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque ad perfectum diem.* In eorum namque animis bonum deſiderium, atque intellectus lucis intimæ jam pars diei eſt: ſed quia uſque ad finem vitæ in virtute proficiunt, ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad cœleſtia regna perducti, in ea loce, quam deſiderant, jam minus aliquid non habebunt.

C. XI.

Idem *ibidem.*

POteſt *d* diſcurſus, atque mobilitas Spiritus ſic *e* intelligi. In ſanctorum quippe cordibus juxta quaſdam virtutes ſemper permanet: juxta quaſdam vero receſſurus venit, & venturus recedit. In fide etenim, ſpe, atque charitate, & in bonis aliis, ſine quibus ad cœleſtem patriam non poteſt veniri (ſicut eſt humilitas, caſtitas, juſtitia, atque miſericordia) perfectorum corda non deſerit. In prophetiæ vero virtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione, electis ſuis aliquando adeſt, aliquando ſe ſubtrahit. *& paulo poſt.* §. 1. In his itaque virtutibus, ſine quibus ad vitam minime pervenitur, Spiritus Sanctus in electorum ſuorum cordibus permanet; unde 1 recte ſtabilis dicitur. In his vero, per quas ſanctitatis virtus oſtenditur, aliquando miſericorditer præſto eſt, aliquando miſericorditer recedit.

Corr. Rom. ¶ 1 Unde recte ſtabilis dicitur.] *Hæc ex paulo ſuperiore B. Gregorii diſputatione aliis verbis huc ſunt a collectore tranſlata.*

C. XII.

Unde Ambroſius *ſuper epiſtolam* 2., *ad Corinthios, ad c.* 6.

FIcta charitas eſt, quæ deſerit in adverſitate.

Corr. Rom. ¶ *Referuntur verba gloſſæ ordinariæ: nam B. Ambroſii ſunt hæc:* Simulata charitas in his eſt, qui in neceſſitate deſerunt fratres.

2 pars. Gratian. *Ex præmiſſis itaque apparet, quod charitas ſemel habita ulterius non amittitur. Qui enim charitatem ſemel habuerit, criminaliter ulterius peccare non poterit: ut ad gratiam, non ad naturam impaſſibilitas referatur. Quod autem charitatem habens, criminaliter peccare non poſſit, teſtatur* Auguſtinus *f in libro* 50. *Homiliarum, homilia octava, dicens.*

C. XIII.

QUia radix *g* omnium malorum eſt cupiditas, & radix omnium bonorum eſt charitas, & ſimul ambæ eſſe non poſſunt; niſi una penitus *h* evulſa fuerit, alia plantari non poterit. Sine cauſa aliquis conatur ramos incidere, ſi radicem non contendit evellere.

Gratian. *Cum ergo, qui criminaliter peccat, charitatem nunquam habuiſſe probatur, evidenter colligitur, pœnitentiam non agere, qui quandoque criminaliter peccat* i.

C. XIV.

Unde Auguſtinus.

CHaritas eſt aqua, de qua Dominus ait in Evangelio *k*: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum.*

Corr. Rom. ¶ *Hæc ſententia non eſt inventa apud B. Auguſtinum;*

a *Sent.* 3. *diſt.* 31. *Joan.* 1. b *al. recedat.* c *Abſunt ab originali.* d *al. poſſint habere virtutem.*] *orig.* e *Abſunt ab originali.* f *Sentent.* 3. *diſt.* 3.. g *Sentent. ibid.* h *Luc.* 9. i *Ezech.* 9. k *Philip.* 3. 1 *al. ante.*

a *al. ambularent.* b *Ezech.* 1. *Matth.* 10. c *Prov.* 4. d *Sent.* 3. *diſt.* 31. e *al. requiſitione ulterius conſiderationis*] *orig.* f *Sent.* 3. *diſt.* 31. g 1. *Timoth.* 6. h *al. radicitus.* i *al. peccavit.* k *Joan.* 4.

ſtinum, licet in Pſalmum 103. ad verſ. Qui tegis aquis, *charitatem velit aquis ſignificari: quemadmodum & Proſper, & gloſſa ordinaria, & interlinearis ad eundem locum.*

Gratian. *Reprobus ergo, cum æternis mancipatus incendiis in æternum ſitiat, quomodo bibet aquam vivam, aut quomodo potabit aquam ſalientem in vitam æternam, qui quaſi plumbeus demerſus in ima, pœnas luit damnationis æternæ? Item. Sine charitate quomodo quis veram cordis contritionem habere poterit? quomodo ergo delictorum remiſſionem? quæ ſi non ſunt dimiſſa, quomodo non omnia prorſus ad pœnam exigenda ſunt? Item a Dominus:* Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam. *Qui b ergo non habet vitam æternam, in Chriſtum non credit. In Chriſtum vero credit, qui charitatem habet. In Chriſtum quippe credere, eſt amando in ipſum tendere. Hæc eſt fides, ut definit Apoſtolus, quæ per dilectionem operatur: huic duntaxat remiſſio delictorum promittitur. Quod ſi charitas a fide Chriſtianorum ſejungi nequit, cui ſcilicet ſoli venia promittitur, quomodo qui charitatem non habuerit, fidem Chriſtianorum habuit, id eſt, in Chriſtum credidit? quomodo ergo veniam delictorum accepit? quam c ſi non accepit, quomodo non omnia prorſus opera æternis ſunt ferienda ſuppliciis? Item Dominus* d: Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi, ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. *Qui ergo non vivit in æternum, non manducavit panem vivum: ſed qui non manducavit eum, non credidit. Hoc e eſt enim manducare panem vivum, quod credere in Chriſtum, id eſt, amando tendere in ipſum. Cum ergo reprobus iſi eum non crediderit, quem non manducavit, & ita fidem Chriſtianorum (qua ſola peccata relaxantur) non habuerit; quomodo, ſi vivit Dominus, cui omne judicium dedit Pater, judicium perpetuæ damnationis effugiet omnium non ſolum actualium, ſed etiam originalium?*

2 ps. §. 1. *Hæc, f quæ de charitate dicuntur, de perfecta intelligi poſſunt, quæ ſemel habita, nunquam amittitur. Exordia vero charitatis enutriuntur, ut creſcant, & conculcantur, ut deficiant. Nemo enim repente fit ſummus: ſed in bona converſatione, quæ ſine charitate nulla eſt, a minimis quiſque inchoat, ut ad magna perveniat. Sunt itaque gradus non ſolum inter virtutem, & virtutem, ſed & in eadem virtute.*

C. XV.

Unde Gregorius *ſuper Ezechielem, homil. 15. ſcribit, dicens.*

CUm ſanctam Eccleſiam Dominus ſuſcipit, in gradibus ejus dignoſcitur: quia g ejus gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim ſancta Eccleſia aſcendendo proficit *h*, tantum Deus hominibus ex ejus virtutibus innoteſcit. De his quoque gradibus beatus Job i loquitur, dicens: *Per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum*. Omnipotentem quippe Dominum per ſingulos gradus ſuos pronuntiat, qui per incrementa virtutum, quæ cœpit, ei ſemper laudem ſuæ pietatis reddit. Si quidam gradus in cordis aſcenſione non eſſent, Pſalmiſta non diceret k: *Ambulabunt de virtute in virtutem*. Nec mirum, ſi de virtute in virtutem gradus ſunt, quando unaquæque virtus quaſi quibuſdam gradibus agitur *l*: & ſic per incrementa meritorum ad ſumma perducitur. §. 1 Aliud namque ſunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionem ſuam non quibuſdam gradibus duceretur, ſancti Apoſtoli minime dixiſſent: *Adauge m nobis fidem*. Et quidam venit ad Jeſum, qui curari voluit filium ſuum: ſed requiſitus, an crederet, reſpondit: Credo, n *Domine, adjuva incredulitatem meam*. Penſate, rogo o, quod dicitur: Si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem habere ſe noverat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inſpirationem gratiæ, meritorum ſuorum gradibus fides creſcit, uno, eodemque tempore is, qui necdum perfecte crediderat, ſimul & credebat, & incredulus erat. §. 2. Hos nimirum gradus Dominus ſub meſſis nomine deſcribit, dicens: *Sic a eſt regnum Dei, quemadmodum ſi jaciat homo ſemen in terram, & dormiat, & exurgat nocte, ac die, & ſemen germinet, & creſcat, dum neſcit ille. Ultro enim terra fructificat, primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica: & cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt tempus meſſis.* Semen homo jactat in terram, cum cordi ſuo bonam intentionem inſerit: & poſtquam ſemen jactaverit, dormit, quia jam in ſpe boni operis quieſcit. Nocte vero exurgit, ac die, quia inter *b* adverſa, & proſpera proficit: & ſemen germinat, & creſcit, dum neſcit ille: quia, dum adhuc metiri incrementa ſua non valet, ſemel concepta virtus ad perfectum ducitur: & ultro terra fructificat, quia præveniente ſe gratia mens hominis ſpontanea ad profectum boni operis aſſurgit. Sed hæc eadem terra primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum producit in ſpica. Herbam quippe producere, eſt inchoationis bonæ adhuc teneritudinem habere. Ad ſpicam vero herba pervenit, cum ſe virtus animo concepta ad profectum boni operis pertrahit. Plenum vero frumentum in ſpica fructificat, quando jam in tantum virtus proficit, ut eſſe robuſti, & perfecti operis poſſit. Sed cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem: quoniam adeſt tempus meſſis. Omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit, & meſſem ſuam deſecat: quia cum unumquemque ad opera perfecta produxerit, ejus temporalem vitam per emiſſam ſententiam incidit, ut granum ſuum ad cœleſtia horrea perducat. Cum igitur deſideria bona concipimus, ſemen in terram mittimus. Cum vero operari recte incipimus, herba ſumus. Cum 1 autem ad profectum boni operis creſcimus, ad ſpicam pervenimus: cumque in ejuſdem operationis perfectione ſolidamur, jam plenum frumentum in ſpica proferimus. §. 3. Herba etenim Petrus fuerat, qui paſſionis tempore c per amorem Dominum ſequens, hunc confiteri ante ancillæ vocem timebat. Erat enim jam viriditas in mente, quia credebat omnium redemptorem: ſed valde adhuc flexibilis, pede conculcabatur timoris. Jam in ſpicam ſurrexerat, quando eum, quem moriturum confiteri timuerat, nuntiante Angelo in Galilæa viventem videbat. Sed ad plenum granum in ſpica pervenerat, quando veniente deſuper Spiritu, & ſuam mentem in illius amore roborante, ita *d* ſolidatus eſt, ut vires perſequentium cæſus deſpiceret, & redemptorem ſuum libere inter flagella prædicaret. §. 4. Nullus itaque, qui ad bonum propoſitum adhuc in mentis teneritudine eſſe conſpicitur, deſpiciatur: quia frumentum Dei ab *e* herba incipit, ut granum fiat. Vir ergo veſtitus lineis venit ad portam, quia Dominus ac redemptor noſter membris ſuis intrantibus perducit 2 ad ſe: & aſcendit per gradus ejus, quia nobis proficientibus, eo nobis amplius exaltatur, quanto altus, & incomprehenſibilis eſſe cognoſcitur. In virtute quippe noſtrarum mentium gradibus ipſe aſcendere dicitur, quia tanto ipſe ſublimior nobis oſtenditur, quantum noſter animus a rebus infimis ſeparatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Cum autem ad profectum boni operis creſcimus, ad ſpicam pervenimus:] *Hæc deſiderantur in originali.*

¶ 2 Perducit] *In pleriſque vetuſtis, & apud B. Gregorium legitur,* perducitur: *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

S ſ ſ 2 C. XVI.

a *Joan.* 6. b *Aug. tract.* 29. *in Joannem, & de cognitione veræ vitæ, c.* 37. c *Gal.* 5. d *Joan.* 6. e *De conſecr. diſt.* 2. *c. ut quid. & c. credere.* f *Sent.* 3. *diſt.* 31. g *Pſal.* 47. h *al. profecerit.* i *Job.* 31. k *Pſal.* 83. l *al. augetur. Sent.* 3. *diſt.* 31. m *Luc.* 17. n *Marc.* 9. o *al. ergo.*

a *Marc.* 4. b *al. in.* c *Luc.* 22. *Matth.* 26. *Marc.* 14. *Joan.* 18. d *Actor.* 5. e *al. in.*

Digitized by Google

C. XVI.

Item Auguſtious *ait in libro de gratia, & libero arbitrio c. e7.*

QUi vult facere Dei mandata *a*, & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam, & invalidam. Poterit antem, cum magnam habuerit, & robuſtam. Quando enim martyree magna illa mandata feeerunt, magna utique volnotate, id eſt, magna eharitate fecerunt, de qua charitate ipſe Dominos ait: *Majorem* b *hac eharitatem nemo &c.* & paulo poſt. §. 1. Ipſam charitatem Apoſtolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum ter negavit. Timor enim non eſt in eharitate, ſicut ait Joannes Evangeliſta io epiſtola ſua e, ſed perfecta charitas foras mittit timorem. Et tamen, quamvis parva, & imperfecta, non deerat, quando dicebat: *Dominе d, animam meam pro te ponam.* Idem *ſuper primam epiſtolam Joannis tractatu quinte.* §. 2. Si quis tantam habuerit charitatem, ut paratus ſit pro fratribue etiam mori, perfecta eſt in illo charitae: ſed nunquid mox, ut naſcitor, jam prorſue perfecta eſt? ut perficiatur, naſcitur; cum nata fuerit, nutritur: cum fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roboreta, perficitue: eum ad perfectum e veoerit, quid dicit? *Mibi f vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Optabam* 1 *diſſolvi, & eſſe cum Chriſto; multo magis optimum; manere in carne neceſſarium propter vos.* Propter eoe volebat vivere, pro quibus paratus erat mori.

Corr. Rom. ☙ 1 Optabam] *Hinc uſque ad finem ſunt addita ex B. Auguſtino, quoniam faciunt ad ſententiæ integritatem.*

C. XVII.

Idem *in eandem tractatu nono.*

SIcut ſeta *g* introducit linum, ita timor introducit charitatem: ereſcit charitas, minuitur timor, & e converſo.

Corr. Rom. ☙ *Verba B. Auguſtini ſunt hac:* Sicut videmus per ſetam introducі linum, quando aliquid ſuitur, ſeta primum intrat, ſed niſi exeat, non ſuccedit linum, ſic timor primo occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret charitatem. *& paulo ſuperius.* Major charitae, minor timor: minor charitas, major timor. *Ex his confectum eſt hoc caput.*

C. XVIII.

Idem *tractatu quinto in eandem.*

FOrte *h* nata eſt in te charitae, ſed nondum perfecta eſt: noli deſperare, nutri eam, ne offocetur *i*.

C. XIX.

Idem *ad Hieronymum epiſt.* 29.

CHaritas x in quibuſdam eſt perfecta, in quibuſdam eſt imperfecta: perfectiſſima autem in hac vita haberi non poteſt.

Corr. Rom. ☙ *Caput hoc eſt ſumma quadam verborum Auguſtini in loco indicato.*

C. XX.

Idem *in libro* 50. *homiliarum homilia nona.*

SI ſermo *l* meus invenit in cordibus veſtris aliquam ſcintillam gratuiti amoris Dei, ipſam nutrite, ad hanc augendam vos advocate. *& paulo poſt.* Flete 1, nutrite in vobis: ipſa cum creverit, & flammam digniſſimam fecerit, cupiditatum carnalium ligna conſumet.

Corr. Rom. ☙ 1 Flete] *Non eſt emendatum ob gloſſam: nam in multis vetuſtis codicibus eſt,* flate, *& in originali legitur:* Hanc ſcintillam boni amoris, de qua Dominus dicit, *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut ardeat?* flate, in vobis nutrite &c.

Gratian. *E contrario etiam gradus in virtute eſſe probantur, quia & ipſius peccati gradus evidenter apparent. Sicut enim nemo repente fit ſummus, ita nemo repente fit turpiſſimus.*

a *al. mandatum.* b *Jean.* 15 c 1. *Joan.* 4. d *al. Domine Jean.* 13. *Sent.* 3. *diſt.* 29 e *al. perfectionem.* f *Philip.* 1. g *Senten.* 4. *diſt.* 34. h *Tranſpoſitis aliquibus verbis.* i *al. ſuffocetur.* x *Sent.* 4. *diſt.* 36. l *Sent. ib.*

C. XXI.

Hinc etiam Auguſtinus *ait in lib.* 1. *de ſerment Domini in monte, cap.* 23.

SIcut *a* tribus gradibus ad peccatum pervenitur, ſuggeſtione, delectatione, conſenſione: ita ipſius peccati tres ſunt differentiæ, in facto, in corde, in conſuetudine, tanquam tres mortes: una, quaſi in domo, id eſt, cum in corde conſentitur libidini: altera, quaſi jam prolata extra portam, cum in factum procedit aſſenſio: tertia, cum vi conſuetudinis malæ, tanquam mole terrena premitur animus e quaſi in ſepulchro jam puteos. Quæ tria genera mortuorum Dominum reſuſcitaſſe, quiſquis Evangelium *b* legit, e agnoſcit.

C. XXII.

Item Gregorius *lib.* 25. *Moralium, c.* 16.

SCiendum quippe eſt, quod peccatum tribus modis committitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut ſtudio perpetratur: & gravius quidem infirmitate, quam ignorantia: ſed multo gravius ſtudio, quam infirmitate peccatur.

C. XXIII.

Idem *lib.* 21. *Moralium, c.* 3.

INter hæc ſciendum eſt, aliud eſſe, quod animus de tentatione carnis patitur: aliud vero, cum per conſenſum delectationis obligatur. Plerumque enim cogitatione prava pulſatur, ſed renititur. Plerumque autem, cum perverſum quid concipit, hoc intra ſemetipſum etiam per deſiderium volvit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulſat, ſed cum hanc ſibi per delectationem ſubjugat. Hinc etenim prædicator egregius dicit: *Tentatio c vos non apprehendat, niſi humana.* Humana quippe tentatio eſt, qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes: quia, ut nonnunquam & illicita ad animum veniant, hoc utique in nobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Jam vero dæmoniaca eſt, & non humana tentatio, cum ad hoc, quod carnis corruptibilitas ſuggerit, per conſenſum ſe animus adſtringit.

C. XXIV.

Item Hieronymus *ad cap.* 1. *Amos.*

SUper tribus *d* ſceleribus Damaſci, &c. ut ſupra.

Gratian. *Non eſt mirum, ſi in virtute gradus eſſe dicuntur: quandoquidem & peccati gradus ita evidenter monſtrantur.* §. 1. *Hæc itaque charitas, quæ in Petro ante negationem herba fuit, & in ſingulis naſcitur, antequam roboretur, ante ſui perfectionem amittitur, & reparatur. Unde Auguſtinus in libro de correptione & gratia, cap.* 7. Quicunque ab illa originali damnatione iſta divinæ gratiæ largitate diſcreti ſunt, non eſt dubium e quod & procuratur eis audiendum Evangelium, & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur, uſque in finem perſeverant, & ſi quando exorbitant, correpti emendantur: & quidam eorum etſi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt.

C. XXV.

Idem *ibidem.*

FIrmum Dei fundamentum ſtat, immobile 1 habens ſignaculum hoc e: *Scit f Dominus, qui ſunt ejus.* Horum fides, quæ per dilectionem operatur, profecto aut omnino non deficit, aut, ſi qui ſunt, quorum deficit, reparatur, antequam vita iſta finiatur: & deleta, quæ intercurrerat, iniquitate, ad finem perſeverantia deputatur.

Corr. Rom. ☙ 1 Immobile] *Abeſt ab originali: ſed non eſt expuncta ob gloſſam.*

C. XXVI.

a *Sent.* 4. *diſt.* 16. b *Matth.* 9. *Luc.* 7. c 1. *Cor.* 10. d *diſt.* 1. *de pœnit. c. ſuper tribus.* e 2. *Tim.* 2. f *al ſcivit*] *orig.*

C. XXVI.

Idem *in eodem libro c. 9.*

NUllus *e* eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam.

C. XXVII.

Idem *ibidem.*

TAlibus *b* Deus diligentibus eum omnia cooperatur in bonum: uſque adeo prorſus omnia, ut etiam, ſi qui eorum deviant, & exorbitant, etiam hoc ipſum eis faciat proficere in bonum.

C. XXVIII.

Item Apoſtolus *ad Galatas c. 5.*

CIrcumciſio non eſt aliquid, neque præputium: ſed fides, quæ per dilectionem operatur. Et hoc *c* olim in vobis, quia currebatis bene per opera fidei ex dilectione.

C. XXIX.

Idem *ad Hebræos c. 6.*

NOn eſt tam injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri &c.

Gratian. *Operis, quo omnia ſua fecerant communia, & hoc ex dilectione, & hoc ad gloriam Dei. Ecce triplex bonum, quaſi diceret, olim multa operati eſtis, pro quibus, ſi pœniteatis de malis, benefaciet vobis Deus. Romanos quoque, & Galatas, dum Apoſtolus redargueret, merita fidei probat afferentes remiſſionem peccatorum, & ſanctificationem in Spiritu Sancto, & juſtitiam bonæ operationis, quæ omnia aut ſine charitate nunquam vere fuerunt in eis, aut veram charitatem habuerunt, a qua poſtea lapſi ſunt, qui de operibus legis gloriabantur.*

C. XXX.

Item de quolibet adulto Auguſtinus *ait.*

TOlle charitatem, odium tenet. *Item.* §. 1. Omnis *d*, qui non diligit, odit. *Item in Evangelio.* §. 2. *Nemo e poteſt duobus Dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, alterumque contemnet.*

Gratian. *Adam f vero cum in virili ætate a Domino creatus ſit, antequam a diabolo tentaretur, dum de latere ejus uxor formabatur, dum in extaſi raptus angelicæ curiæ intererat, dum evigilans futura Chriſti, & Eccleſiæ ſacramenta vaticinabatur, aut charitatem, aut odium habebat. Si autem odium habebat, non fuit diabolus auctor noſtri peccati. Item ſi ſine charitate a Deo creatus eſt, ejus ſimilitudinem in creatione ſui nequaquam accepit. Item. Si ſine charitate creatus eſt, juſtus, & innocens a Deo factus non eſt: creatura namque rationis capax, & liberi arbitrii, juſtitiæ, & innocentiæ ſine charitate particeps eſſe non poteſt. Colligitur ergo, quod Adam, antequam peccaret, charitatem habuit, ſine qua juſtus, & innocens eſſe non potuit.*

C. XXXI.

Unde Auguſtinus *in Geneſim ad literam, lib. 6. cap. 24.*

QUomodo renovari dicimur, ſi hoc non recepimus, quod perdidit primus homo, in quo omnes moriuntur? Hoc plane recepimus, quia juſtitiam, ex qua in peccatum lapſus eſt. *& paulo poſt cap. 7.* §. 1. Exſpoliantes *g* vos veterem hominem cum actibus ſuis, induite novum, qui renovatur in agnitionem Dei, ſecundum imaginem ejus, qui creavit eum. Hanc imaginem in Spiritu mentis impreſſam perdidit Adam per peccatum. *& poſt pauca.* §. 2. Stola *h* illa prima, juſtitia eſt, unde lapſus eſt Adam.

Corr. Rom. ¶ *In hoc, & in ſequenti capitulo addita ſunt nonnulla ex originali, in quo tamen longe copioſius, & clarius hæ ſententiæ exponuntur.*

a *Infra diſt. 4. ſi ex bene.* b Rom. 8. c *Videntur eſſe ex gloſſa aliqua, aut Gratiani verba.* d *Joan. 3.* e *Luc. 16. Matth. 6.* f *Gen. 2.* g *Coloſſ. 3.* h *Luc. 15.*

C. XXXII.

Idem *in homilia 11.* a

PRinceps vitiorum omnium, cum vidit Adam ex limo terræ ad imaginem Dei *factum*, pudicitia ornatum, temperantia compoſitum, charitate circumdatum *b*, primos parentes illis donis, ac tantis bonis exſpoliavit, inſuper & peremit. Namque cum homini abſtuliſſet pudicitiam, continentiam, charitatem, immortalitatem, dominio ſuo eum obſtrinxit. *& paulo poſt.* §. 1. Adam amiſſa temperantia intemperans effectus eſt: perdita charitate malus inventus eſt.

C. XXXIII.

Item Ambroſius *lib. 6. epiſt. 41. ad Sabinum.*

QUando Adam ſolus erat, non eſt prævaricatus: quia mens ejus adhærebat Deo.

C. XXXIV.

Idem ad eundem *eodem libro epiſt. 42.*

PRimus homo erat opus Dei recens, contabulator aſſiduus, civis Sanctorum, complantatus *c* virtutibus.

Corr. Rom. ¶ *c* Complantatus, *In vulgatis erat,* Angelorum complantatus, *quæ vox abeſt a multis manuſc. & ab orig.*

C. XXXV.

Idem *in Hexameron lib. 6. c. 7.*

ILla anima a Deo pingitur, quæ habet in ſe virtutum gratiam renitentem, ſplendoremque pietatis. Illa anima bene picta eſt, in qua elucet divinæ operationis effigies. Illa anima bene picta eſt, in qua eſt ſplendor gloriæ, & paternæ imago ſubſtantiæ. Secundum hanc imaginem, quæ refulget, pictura pretioſa eſt. Secundum hanc imaginem Adam ante peccatum (depictus *e* fuit:) ſed ubi lapſus eſt, depoſuit imaginem cœleſtis, ſumpſit terreſtris effigiem.

C. XXXVI.

Idem *de fuga ſeculi c. 4.*

SImilem Dei eſſe, eſt habere juſtitiam, habere ſapientiam, & in virtute eſſe perfectum.

C. XXXVII.

Idem *libro ſecundo de Jacob, & vita beata c. 5.*

SApiens nunquam inanis eſt, ſemper in ſe habens amictum prudentiæ, qui poteſt dicere: *Juſtitiam induebam, & veſtiebam judicium,* ſicut dixit Job *d*. Namque hæc mentis ſunt interna velamina, quæ nemo alius poteſt auferre: niſi cum aliquem ſua culpa deſpoliat. Denique ſic deſpoliatus Adam nudus inventus eſt.

C. XXXVIII.

Idem *in libro de Iſaac, & anima c. 5.*

SEd nec Adam primus *e* nudus erat, quando eum innocentia veſtiebat.

Corr. Rom. ¶ *e* Primus] *In originali eſt,* primo. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum. Vox autem,* homo, *quæ in vulgatis ſequebatur, abeſt etiam a multis manuſcriptis.*

C. XXXIX.

Idem *in libro de Paradiſo c. 13.*

UT *e* cognoverunt *f*, quod nudi eſſent. Et ante quidem nudi erant; ſed non ſine virtutum integumentis.

Gratian. *Opponitur illud etiam, quod omnis clamat auctoritas: ſi ſic permanſiſſet, ut erat ante peccatum, eſſet tranſlatus in gloriam, quam habituri ſunt ſancti: ſed nemo adultus ſine charitate intrat: charitatem ergo habebat.* §. 1. *Item opponitur de Moyſe, cujus fidem Apoſtolus in epiſtola ſua ad Hebræos g commendans, dignis præconiis ejus merita prædicavit: dum h ſe negavit eſſe filium filiæ Pharaonis, malens affligi cum fratribus, quam perfrui jucunditate temporalis peccati: dum fratri compatiens Ægyptium ſabulo obruit: dum veritus animo-*

a *In concione ad Catechumenos, verbis hinc inde collectis.* b *al. ſplendidum.* c *abſunt ab orig.* d *Job. 27.* e *Et] orig.* f *Gen. 3.* g *Heb. 11.* h *Exod. 2.*

Digitized by Google

animoſitatem Regis, Ægyptum reliquit: dum divino vallatus auxilio, Regis furorem contempſit, atque in virtute ſignorum populum de Ægypto eduxit. Quæ a *omnia quibus laudibus ſunt efferenda, ſi tunc charitas in eo non erat, cum non habeat aliquid viriditatis in ſe ramus boni operis, niſi procedat ex radice charitatis? Quomodo autem charitatem non habebat, cui* b *Dominus facie ad faciem loquebatur, ſicut homo ſolet loqui cum amico ſuo? Quomodo charitatem non habebat, qui pro populo ſupplicans dicebat* c: Aut dimitte eis noxam hanc, aut me dele de libro tuo? *An non proximum diligebat, qui* d *pro populo ſe objiciens, illum ab interitu liberavit? An non diligebat Deum, qui* e *pro eo in vituli cultores deſæviens, ipſius vituli caput in pulverem comminuit: atque ut in ſeceſſum projiceretur, aqua miſtum Iſraelitis bibendum dedit, nonnullos ex ejus cultoribus gladio feriri præcipiens, ut populum, cujus erat interitus major futurus, reconciliaret Deo? An* f *non charitatem habebat, de cujus ſpiritu Dominus accepit, & ſuper ſeptuaginta ſeniores Iſrael præpoſuit? Qui tamen ad aquas contradictionis de Dei potentia, ſive de ejus benignitate dubitans, cum cætera certa fide promiſiſſet, producturus aquam de petra, diffidenter increpuit, dicens* g: Nunquid de petra hac poterimus vobis educere aquam? *Quod nulli leve videatur, cum in pœnam delicti ejus, ſibi & Aaron a Domino dictum ſit:* Quia non exaudiſtis vocem meam, ut glorificaretis me coram filiis Iſrael, non introducetis populum hunc in terram, quam dedi eis. §. 2. *An* h *charitatem non habebat Aaron, quando fratri coadjutor datus eſt, ut eſſet os ejus ad populum, ut per eum ſigna fierent in Ægypto? Qui* i *tamen in cultura vituli poſtea conſenſum populo adhibuit. An* x *charitatem non habebat, quando ex omni multitudine filiorum Iſrael ſolus a Domino electus eſt, ut pontificatu ante eum fungeretur? Si charitatem non habebat, bonus non erat: Si autem bonus non erat, cur præ cæteris a Domino ille Pontificem electus eſt? An charitatem non habebat, quando pro populo cum thuribulo incendio ſe oppoſuit, & iram Dei placavit? Et tamen, ut præmiſſum eſt, ad aquas contradictionis iram Domini adverſum ſe poſtea provocavit.* §. 3. *Nunquid etiam David charitatem non habuit, ſuper* l *quem Spiritus Domini a die unctionis directus eſt? An forte dicetur eſſe directus ſuper eum, ut ex tunc gratiam prophetandi haberet, non ut ex eo gratiam divinæ dilectionis acciperet? Quod abſurdum plane videtur de eo ſentire, de quo Dominus ait:* Inveni m hominem ſecundum cor meum. *Quomodo etiam charitatem non habebat, qui* n *quærenti animam ſuam pepercit? qui oram chlamydis ejus præſcidit, poſtea cor ſuum graviter percuſſit, clamans:* Quem perſequeris Rex Iſrael, canem mortuum, & culicem unum? *Quomodo charitatem non habebat, qui* o *mortem inimici ſui tam graviſſime tulit? Quomodo charitatem non habebat, qui* p *aquam de ciſterna Bethleem ſuorum periculo ſibi ablatam non bibit, ſed coram Domino libavit? Quomodo charitatem non habebat, qui irriſus a Michol filia Saul, eo quod ante arcam Domini citharam, & Pſalterium percutiens ſaltaſſet, ait:* Ludam, q & vilior fiam in oculis meis? *Si charitatem non habebat, qua conſcientia ſecurus imprecabatur ſibi ipſi, dicens* r: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis? *Si charitatem non habebat, qua temeritate juſte ſe judicari rogabat, dicens* s: Judica me, Deus, ſecundum juſtitiam meam, & ſecundum innocentiam meam ſuper me? *Idem:* Judica t me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum? *Et tamen poſt tot, & innumera alia divinæ, & ſupernæ dilectionis indicia, quam graviter deliquerit, nullus ignorat, qui* u *Bethſabeæ adulterium, & Uriæ homicidium audivit. Cujus pœnitentiam ſi ſine charitate Domino obtulit, veram cordis contritionem non habuit. Quomodo ergo ſacrificium cordis contriti, & Spiritus contribulati Domino promittere audebat, dicens?* Si a voluiſſes ſacrificium, dediſſem utique: holocauſtis non delectaberis. Sacrificium Deo, Spiritus contribulatus, &c. *Denique cum falſæ pœnitentiæ nulla a Deo promittatur remiſſio, quomodo a Propheta* b *audire meruit:* Dimiſſum eſt tibi peccatum tuum, *ſi veram cordis contritionem non habuit? Evidenter itaque apparet, eum tunc charitatem habuiſſe, & ex charitate ſacrificium cordis contriti, & Spiritus contribulati Domino obtuliſſe: alioqui temerarie poſtulaſſet* c: Averte faciem tuam a peccatis meis, *& cætera, quæ in eodem Pſalmo continentur; niſi odium mali, & dilectio boni ad humilitatem pœnitentiæ illum provocaſſet. De quo etiam ſanctus Ambroſius* d *in libro de Iſaac, & anima, c. 3. ſcribit, dicens:* Fugerat ſanctus David odia Saul Regis, non relinquens terras, ſed declinans contagia Regis immitis, & ſuperbi: quia mens ejus adhærebat Deo, *cui ſine charitate nullus adultus adhærere poteſt. Et* e *tamen, quam graviter in populi dinumeratione poſtea deliquerit, ipſius delicti pœna indicavit.* §. 4. *Item ſecundum hanc ſententiam, qui criminaliter deliquerit, veram peccatorum remiſſionem in baptiſmo conſecutus non eſt, ſive in annis infantiæ, ſive adultus ad baptiſmum acceſſit: quia Dei amorem non habuit, ſine quo nemo unquam invenit gratiam: atque ita ſecundum hæreſin Joviniani; ſi vere ex aqua, & Spiritu Sancto quis renatus fuerit, ulterius criminaliter peccare non poteſt: vel ſi criminaliter peccat, aqua tantum, non Spiritu probatur eſſe renatus. Cui ſententiæ illud epiſtolæ Joannis* f *conſentire videtur:* Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius manet in eo: & non poteſt peccare, quia ex Deo natus eſt. In hoc enim manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. *Et in fine epiſtolæ:* Omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum. *Verum hæc auctoritas Apoſtoli, quantum illi ſententiæ faveat, atque illa ſecta erroris quantum veritati ſit adverſa,* Hieronymus *oſtendit, ſcribens contra Jovinianum, lib. 2. in principio.*

C. XL.

SI enim, inquit, omnis *g*, qui natus eſt ex Deo, non peccat, & a diabolo tentari non poteſt; quomodo præcipit, ut caveant, ne tententur? dicens *h*: *Filioli, cuſtodite vos a ſimulacbris.* Et in eadem rurſus epiſtola: *Si* i *dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis & juſtus eſt, ut remittat nobis peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, quia non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt in nobis.* Exiſtimo, quod Joannes baptizatus ad baptizatos ſcripſerit, & quod omne peccatum e diabolo ſit. Ille peccatorem ſe confitetur, & ſperat remiſſionem poſt baptiſma peccatorum. Et Jovinianus meus dicit: *Ne tangas me, quoniam mundus ſum.* Quid ergo? Contraria ſibi Apoſtolus loquitur? Minime. In eodem quippe loco, cur hoc dixerit, ſtatim ediſſerit x: *Filioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis: ſed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi. Et in hoc ſcimus, quod cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus. Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in eo veritas non eſt. Qui autem ſervat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta eſt. In hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus. Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.* Propterea, inquit, ſcribo vobis, filioli mei: omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccet, ut non peccetis: & tamdiu ſciatis vos in generatione Domini permanere: quamdiu non peccaveritis: imo, qui in generatione

a *B. Gregor. homil.* 27. b *Exod.* 33. c *Exod.* 32. d *Numer. c.* 16. e *Exod.* 32. f *Num.* 11. g *Num.* 20. h *Exod.* 4. i *Num.* 23. x *Numer.* 26. l 1. *Regum* 16. m *Actor.* 13. n 1. *Reg.* 24. o 2. *Reg.* 1. p 2. *Reg.* 23. q 2. *Reg.* 6. r *Pſal.* 7. s *Pſal.* 35. t *Pſal.* 25. u 2. *Reg.* 11.

a *Pſal.* 50. b 2. *Reg.* 12. c *Pſal.* 50. d *Mutatis verbis, ſed incolumi ſententia.* e *Sent.* 3. *diſt.* 30. 2. *Reg.* 24. & 1. *Paralip.* 21. f 1. *Joan.* 3. g *Omiſſis aliquot verbis,* h 1. *Joan.* 5. i 1. *Joan.* 1. K 1. *Joan.* 2.

Digitized by Google

tione Domini perſeverant, peccare non poſſuot. Quæ *a* enim communicatio luci, & tenebris? Chriſto, & Belial? Quomodo dics, & nox miſceri non queunt, ſic nec juſtitia & iniqoitas, peccatum, & bona opara, Chriſtus & Antichriſtus. Si ſuſceperimus Chriſtum in hoſpitio noſtri pectoris, illico fugamus diabolum. Si peccaverimus, & per peccati januam ingreſſus fuerit diabolus, protinus Chriſtus recedit: Unde & David *b* poſt peccatum: *Redde mihi*, ait, *lætitiam ſalutaris tui*: ſcilicet, quam peccando amiſerat. *Qui* c *dicit ſe noſſe Deum*, *& mandata ejus non cuſtodit*, *mendax eſt*, *& in eo veritas non eſt*. Chriſtus veritas appellatur: *Ego* d *ſum*, inquit, *via*, *& veritas*, (*&* e *vita*.) Fruſtra nobis in eo plaudimus, cujus mandata non facimus. *Scienti* f *bonum*, *& non facienti illud*, *peccatum eſt*. *Quomodo corpus ſine ſpiritu mortuum*, *ſic & fides ſine operibus mortua eſt*. Nec grande putemus unum Deum noſſe, cum & dæmones *g* credant, & contremiſcant. *Qui* h *dicit ſe in ipſo manere*, *debet*, *ſicut ille ambulavit*, *& ipſe ambulare*.

4 pars. §. 1. Eligat adverſarius e duobus, quod vult: optionem enim damus: manet in Chriſto, an non manet? Si manet, ita ergo ambulet, ut Chriſtus. Si autem temerarium eſt ſimilitudinem virtutum Domini polliceri, noo maoet in Chriſto, quia non ingreditur, ut Chriſtus. Ille *i* peccatom non fecit, neque inventus eſt dolus io ore ejus: qui cum malediceretur, non remaledixit, & tanquam agnus coram tondente, ſic non aperuit os ſuum: ad quem venit Prioceps *k* mundi iſtius, & iovenit in eo nihil: qui *l* cum peccatum non feciſſet, pro nobis peccatum eum fecit Deus. Nos autem juxta epiſtolam *m* Jacobi multa peccamus omnes: & nemo muodus a peccatis, nec infans *n*, ſi unius quidem diei fuerit vita ejus. Quis enim *o* gloriabitur caſtum ſe habere cor? aut quis *p* confidet mundum ſe eſſe a peccatis? tenemurque *q* rei in ſimilitudinem prævaricationis Adæ. Uode & David *r*: *Ecce*, ait, *in iniquitatibus conceptus ſum*, *& in delictis concepit me mater mea*, Et beatus Job *s*: *Si fuero juſtus*, *os meum impia loquetur*: *& ſi ſine crimine*, *pravus inveniar*: *& ſi purificatus in nive*, *& lotus mundis manibus*, *ſatis me ſorde tinxiſti*, *& execratum eſt me veſtimentum meum*. Verum, ne penitus deſperemus, arbitrantes nos poſt peccata baptiſmi non poſſe ſalvari, ſtatim hoc ipſum temperat. *Et* t *ſi quis peccaverit*, *advocatum habemus apud patrem Jeſum Chriſtum juſtum*: *& ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*, *non pro noſtris autem tantum*, *ſed etiam pro totius mundi*. Hoc ad credentes poſt baptiſma loquitur, & advocatum pro delictis eorum Dominum pollicetur. Nec dicit, ſi quid peccaveritis, advocatum habetis apud patrem, Chriſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis veſtris, ne eos diceres non plena fide baptiſma conſecutos: ſed *advocatum*, inquit, *habemus apud patrem*, *Jeſum Chriſtum*: *& ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*, & non ſolum pro Joannis, illorumque peccatis, ſed etiam *pro totius mundi*. In toto autem mondo & Apoſtoli ſunt, omneſque credeotes. Ex quibus liquido comprobatur poſt baptiſma poſſe peccari. Fruſtra enim habemus advocatum Jeſum Chriſtum, ſi peccari non poteſt. Petrus Apoſtolus, ad quem dictum fuerat: *Qui* u *lotus eſt*, *non neceſſe habet*, *ut iterum lavet*; &, *Tu* a *es Petrus*, *& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*: ab ancilla perterritus negat. Et ipſe Dominus: *Simon*, y *Simon*, *ecce*, inquit, *ſatanas poſtulavit vos*, *ut cribraret ſicut triticum*: *ego autem rogavi pro te*, *ne deficeret fides tua*, & infra. §. 2. Si non peccamos poſt baptiſma, cur nobis poſcimus peccata dimitti, quæ in baptiſmate jam ſunt dimiſſa? Quid *a* oramus, ne intremus in tentationem, & ut liberemur a malo, ſi diabolus tentare non poteſt jam baptizatos? Aliud autem eſt, ſi ad catachumenos hæc oratio pertinet, & non convenit fidelibus, & Chriſtianis. Paulus *b* electionis vas caſtigat corpus ſuum, & in ſervitutem redigit, ne aliis prædicans, ipſe reprobus inveniatur. *& infra* §. 3. Ad Hebræos *c* quoque ſcribens ait: *Impoſſibile eſt enim eos*, *qui ſemel ſunt illuminati*, *& guſtaverunt donum cæleſte*, *& participes facti ſunt Spiritus Sancti*, *guſtaveruntque nihilominus bonum Dei verbum*, *virtuteſque ſeculi futuri*, *& prolapſi ſunt* c, *renovari iterum ad pœnitentiam*, *rurſus crucifigentes ſibimetipſis filium Dei*, *& oſtentui habentes*. Certe eos, qui illuminati ſunt, & guſtaverunt Dei donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti, guſtaveruntque bonum Dei verbum, negare non poſſumus baptizatos. Si autem baptizati peccare non poſſunt, quomodo nunc Apoſtolus dicit, *Et prolapſi ſunt*? Verum ne Montanus *d*, & Novatus hic redeant, qui contendunt non poſſe renovari per pœnitentiam eos, qui crucifixerunt ſibimet filium Dei, & oſtentui habuerunt, conſequenter hunc errorem ſolvit, & ait *e*: *Confidimus autem de vobis*, *dilectiſſimi*, *meliora*, *& viciniora ſaluti*, *tametſi ita loquimur*. *Non enim injuſtus eſt Deus*, *ut obliviſcatur operis veſtri*, *& dilectionis*, *quam oſtendiſtis in nomine ipſius*, *qui miniſtraſtis ſanctis ſuis*, *& nunc miniſtratis*. Et revera grandis injuſtitia Dei eſſet, ſi tantum peccata puniret, & bona opera non ſuſciperet. Ita locutus ſum, inquit Apoſtolos, ut vos a peccatis retraherem, & deſperationis metu facerem cautiores. Cæterum confido de vobis, dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſaluti. Neque enim juſtitiæ Dei eſt, ut obliviſcatur bonorum operum, & miniſterii, quod propter nomen ejus exhibuiſtis, & exhibetis in ſanctos, & tantum meminerit peccatorum. *& paulo poſt*. §. 4. Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia neceſſitate trahimur: alioquin, ubi neceſſitas eſt, nec damnatio, nec corona eſt. Sicut in bonis operibus perfector eſt Deus: *non* f *eſt enim volentis*, *neque currentis*, *ſed miſerentis*, *& adjuvantis Dei*, *ut pervenire valeamus ad calcem*: ſic in malis, atque peccatis ſemina noſtra ſunt incentiva, & perfectio diaboli. Cum viderit nos ſuper *g* fundamentum Chriſti ædificare fœnum, ligna, ſtipulam, tunc ſupponit incendium. Ædificemus ergo aurum, argentum, lapides pretioſos: & tentare non audebit. Quanquam & in hoc non ſit certa, & ſecura poſſeſſio. Sedet *h* quippe Leo in inſidiis, & in occultis, ut interficiat innocentem: & vaſa *i* figuli probat fornax, homines autem juſtos tentatio tribulationis. Et in alio loco ſcribitur: *Fili*, *accedens ad ſervitutem Dei*, *præpara te ad tentationem*. Rurſus idem Jacobus loquitur *l*: *Eſtote factores verbi*, *& non auditores tantum*. *Si quis auditor eſt verbi*, *& non factor*, *iſte ſimilis eſt viro*, *qui conſiderat vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo*: *conſideravit illum*, *& ſtatim recedens*, *oblitus eſt*, *qualis ſit*. Fruſtra monuit, ut jungerent opera fidei, ſi poſt baptiſma peccare non poterant. *Qui* m *totam legem*, inquit, *ſervaverit*, *& peccaverit in uno*, *factus eſt omnium reus*. Quis *n* noſtrum abſque peccato? concluſit *o* Deus omnia ſub delicto, ut omnibus miſereatur. Petrus *p* quoque: *Novit*, inquit, *Dominus pios de tentatione eruere*. Et de falſis doctoribus: *Hi* q *ſunt fontes ſine aqua*, *& nebulæ turbinibus exagitatæ*, *quibus caligo tenebrarum*

a 2. *Corinth*. 6. b *Pſalm*. 50. c 1. *Joan*. 2. d *Joann*. 14. e *abſunt a B. Hieronymo*. f *Jac*. 4. g *Jac*. 2. h *Joan*. *ibid*. i 1. *Petr*. 2. k *Joan*. 14. l 2. *Cor*. 5. m *Jac*. 5. n *abeſt ab orig*. o *Job*. 14. *ex 70*. p *Prov*. 20. q *Rom*. 5. r *Pſalm*. 50. s *Job*. 9. *ex 70*. *quibuſdam omiſſis*. t *Joan*. *ibid*. u *Joan*. 13. x *Matth*. 16. y *Luc*. 22.

a *Matth*. 6. b 1. *Corinth*. 9. c *Hebr*. 6. d *De Montani ſectatoribus vide eundem in epiſt. ad Marcellam*. e *Heb*. 6. f *Rom*. 9. g 1. *Corinth*. 3. h *Pſal*. 9. i *Eccl*. 28. k *Eccl*. 2. l *Jac*. 1. m *Jac*. 2. n *Joann*. 8. o *Roman*. 11. p 2. *Petr*. 2. q *Petr*. *ibid*.

nebrarum reſervatur. Superbia a enim vanitatis loquentes pellicient in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paululum effugerant, & ad errorem reverſi ſunt. Nonne tibi videtur pinxiſſe ſermo Apoſtolicus novam imperitiæ factionem? Aperiunt enim quaſi fontes ſcientiæ, qui cum aquam non habeant doctrinarum, promittunt imbrem, velut nubes Propheticæ, ad quas parveniat veritas Dei, & turbinibus exagitantur dæmonum, atque vitiorum. Loquuntur grandia, & totus eorum ſermo ſuperbia eſt: *Immundus b eſt autem apud Deum omnis, qui exaltat cor ſuum*: ut qui paululum refugerant a peccatis, ad ſuum revertantur errorem, & ſuadent in luxuria ciborum, carniſque, delicias. Quis enim non libenter audiat: Manducemus c, & bibamus, & in æternum regnabimus? Sapientes, & prudentes pravos vocant: eos vero, qui dulces ſunt in ſermonibus, plus audiunt. Joannes d Apoſtolus, imo in Joanne Salvator ſcribens Angelo Epheſi Eccleſiæ: *Scio*, inquit, *opera tua, & laborem, & patientiam tuam &c. & quia ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti: ſed habeo adverſum te, quod charitatem tuam primam reliquiſti. Memor eſto, unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, veniam tibi, & movebo candelabrum tuum de loco, niſi pœnitentiam egeris.* Similiter e & cæteras Eccleſias, Smyrnam, Pergamum, Thyatiram, Sardis, Philadelphiam, Laodiciam ad pœnitentiam provocat: & niſi revertantur ad opera priſtina, comminatur: & in Sardis paucos habere ſe dicit, qui non coinquinaverunt veſtimenta ſua, & ambulaturi ſunt cum eo in albis, quia digni ſunt. Cui autem dixit: *Memento, unde cecideris.* &: *Ecce miſſurus eſt diabolus ex vobis in carcerem, ut tentemini.* &: *Scio, ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ.* &: *In mente habe, qualiter acceperis, & audieris.* &: *Serva, & pœnitentiam age*, & reliqua? utique ei dicit, qui credidit, & baptizatus eſt, & ſtans quondam corruit per delictum. §. 5. Paulisper de veteri Teſtamento exempla diſtuleram: quia ſolent, ubicunque contra eos facit, dicere: *Lex f, & Prophetæ uſque ad Joannem.* Cæterum quis ignorat ſub alia g diſpenſatione Dei omnes retro ſanctos ejuſdem fuiſſe meriti, cujus nunc Chriſtiani ſunt? Quomodo h ante Abraham placuit in conjugio, ſic nunc virgines placent in perpetua caſtitate. Servivit ille legi, & tempori ſuo, ſerviamus & nos Evangelio, & tempori noſtro, in quos fines ſeculorum decurrerunt. David i electus ſecundum cor Domini, qui omnes ejus fecerat voluntates, & qui in quodam Pſalmo dixerat: *Judica K me Domine: quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum, & in Domino ſperans non infirmabor. Proba me, Domine, & tenta me: ure renes meos, & cor meum*: poſtea tentatur a diabolo, & poſt peccatum pœnitens loquitur: *Miſerere mei l Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam.* Magnum peccatum magna deleri vult miſericordia. Salomon m amabilis Domini, & cui bis Deus fuerat revelatus, quia amator mulierum fuit, a Dei amore diſceſſit: Manaſſem n impiiſſimum Regem poſt captivitatem Babylonicam in priſtinam dignitatem Liber dierum reſtitutum refert. Et Joſias vir ſanctus in campo Mageddo ab Ægyptio Rege confoditur. Jeſus o quoque filius Joſedech Sacerdos magnus, quanquam in typo præceſſerit Salvatoris, qui noſtra peccata portavit, & alienigenam ſibi ex gentibus Eccleſiam copulavit, tamen ſecundum literam poſt Sacerdotium ſordidatus inducitur p, & ſtat diabolus a dextris ejus: & candida illi veſtimenta deinceps redduntur. Superfluum eſt de Moyſe & Aaron ſcribere, quod ad q aquam contradictionis offenderint Deum, & terram repromiſſionis non intraverint: cum beatus Job angelos quoque, & omnem creaturam peccare poſſe commemoret dicens a: *Quid enim? numquid homo coram Deo mundus eſt? aut in operibus ſuis ſine macula vir? ſi contra ſervos ſuos non credit, & adverſum angelos ſuos pravum quid reperit: quanto magis habitantes in domibus luteis, de quibus & nos ex eodem luto ſumus? Tentatio b eſt vita hominis ſuper terram.* Et c cecidit lucifer, qui mittebat ad univerſas nationes: & ille, qui in paradiſo deliciarum inter duodecim nutritus eſt lapides, vulneratus a morte d Domini, ad inferna deſcendit. Unde & Salvator in Evangelio e: *Videbam*, inquit, *Satanam, quaſi fulgur de cœlo cadentem.* Si altiſſima illa ſublimitas cecidit, quis cadere non poſſit? Si in cælo ruinæ, quanto magis in terra: & tamen cum f ceciderit lucifer, imo poſt caſum coluber g antiquus, virtus ejus in lumbis ejus, & poteſtas ejus ſuper umbilicum ventris. Obumbrabuntur in eo arbores magnæ, & dormit h juxta juncum, & calamum, & caricem. Ipſe eſt Rex omnium, quæ in aquis ſunt, ubi ſcilicet voluptas, & luxuria, & propago, & irrigatio nuptiarum. *& infra.* §. 6. Tranſivimus i ad ſecundam partitionem, in qua negat eos, qui tota fide baptiſmi conſecuti ſunt, deinde poſſe peccare, & docuimus, quod excepto Deo omnis creatura ſub vitio ſit, non quod univerſi peccaverint, ſed quod peccare poſſint, & ſimilium ruina, ſtantium metus ſit.

Corr. Rom. ¶ *Ut ea, quæ ad initium hujus longi capitis ſpectant, melius intelligantur, neceſſe eſt antecedentia apud B. Hieronymum legere: in quibus objectio ex verbis ſancti Joannis deducta exprimitur. Omninoque in toto hoc capite ſæpe ad originale recurrendum eſt, quanquam ex eo multa ſunt emendata, & nonnulla, quæ magis neceſſaria videbantur, addita.*

Gratian. *Evidenter itaque ex præmiſſis apparet, nonnullos charitatem habere, quam poſtea criminaliter delinquendo amittunt. Quod ſi quis contendat non de virtute, ſed de virtutis opere debere intelligi, deliberet, quid reſpondeat de innocentia Adæ, de juſtitia Moyſis, David, & cæterorum, qui plena fide ad baptiſma accedentes, licet poſtea prolapſi ſunt, tamen cæleſtia dona guſtant, & Spiritus Sancti fiunt participes, ut non ſolum ante homines, verum etiam ante Dei oculos ex aqua, & Spiritu Sancto inveniantur renati: qui ſi charitatem Dei non haberent, aqua tantum regenerarentur, non Spiritu. Opera enim, ſeu ſacramentorum participatio, niſi ex charitate procedant, apud Deum nec juſtitiam, nec innocentiam præſtant.* Si enim, *inquit Apoſtolus* K, habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, & ſi diſtribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt. §. 1. *Sed quia de prædeſtinatis ad vitam a nonnullis conceditur, quod charitatem amittant, & amiſſam recuperent, de Reprobis etiam videndum eſt, an ipſi charitatem habeant, qua amiſſa poſtea damnentur.*

C. XLI.

De his ita ſcribit Auguſtinus *in lib. de correptione & gratia, c. 9.*

APoſtolus l ſciens nonnullos diligere Deum, & in eo bono uſque in finem non permanere, mox addidit: *His, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt &c.* Idem *in ead. libro cap. 6. §. 1.* An adhuc & iſte nolens corripi, poterit dicere: Quid ego feci, qui non accepi? quem conſtat accepiſſe, & ſua culpa quod acceperat, amiſiſſe. Poſſum inquit, poſſum omnino, quando me arguis m, quod ex bona vita in malam mea voluntate relapſus ſum, dicere adhuc: quid ego feci, qui non accepi? Accepi

a *al. ſuperbo*] *orig.* b *Eſa.* 22. c 1. *Cor.* 5. d *Apoc.* 2. e *Apoc.* 3. f *Matth.* 11. g *al. altera* h *Sup.* 32. q. 4. *quis ignorat:* *Rom.* 4. i 1. *Cor.* 10 K *Pſal.* 25. l *Pſal.* 50. m 2. *Reg.* 12. n 2. *Paral.* 33. o *ſup. diſt.* 50. *Jeſus.* p *Zach.* 3. q *Pſal.* 108. *Num.* 20.

a *Job.* 15. & 4. b *Job.* 7. c *Eſa.* 14. d *al. monte.* e *Luc.* 10. f *Eſa.* 14. g *Ezech.* 28. h *Job.* 40. i *Prope finem ſecundi libri.* K 1. *Cor.* 13. l *Rom.* 8. m *al. arguit.*] *orig.*

cepi enim fidem, quæ per dilectionem operatur, ſed in illa uſque in finem perſeverantiam non accepi. *In eodem cap.* 9. §. 2. In a bono illos volebat proculdubio permanere, erant utique in bono, ſed in eo non permanſerunt. *In eod. cap.* 13. §. 3. Propter hujus utilitatem ſecreti credendum eſt quoſdam de filiis perditionis, non accepto dono perſeverandi uſque in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur, incipere vivere, & aliquandiu fideliter, & juſte vivere, & poſtea cadere &c.

Corr. Rom. ¶ 1 Qui non accepi) *Reſtitutus eſt hic locus ex originali, nam antea valde erat depravatus. Ac tamen quoniam hæ ſententiæ valde mutilatæ referuntur, operæ pretium fuerit ad fontem adire.*

Gratian. *Multa ſimilia de reprobis in Evangelio* b *etiam.* Qui perſeveraverit uſque in finem &c. *In eodem* c. Iterum homo iſte incipit &c.

C. XLII.

Idem Auguſtinus *in eod. lib. de corrept. & gratia c.* 8.

MIrandum *d* eſt, quare Deus quibuſdam filiis perditionis det fidem operantem per dilectionem, nec det in ea perſeverantiam.

Gratian. *Item illud* e *Evangelii:* Non qui cœperit, ſed qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

C. XLIII.

Item Gregorius *lib.* 8. *Moralium c.* 35. f

MUlti bene incipiunt, qui in malo vitam finiunt.

Gratian. *Non autem bene incipit, qui nunquam ex charitate operatur. Quod ſi ex charitate aliquando aliquid agit, & charitatem aliquando in ipſo neceſſe eſt eſſe.*

5 ps §. 1. *Illud autem Gregorii* g: Qui ſeduci quandoque non reverſuri poſſunt &c. *non de omnibus generaliter reprobis, ſed de hypocritis ſpecialiter intelligendum eſt. Quod ex verbis ejuſdem evidenter datur intelligi. Cum enim quæſtionem propoſuiſſet, cur miſericors* h *Deus iſta fieri permittat, ut Leviathan, ſeu nunc per ſuggeſtiones callidas, ſive tunc per damnatum illum, quem replet, hominem, vel ſolis ſibi radios, id eſt, doctos quoſque, ſapienteſque ſubjiciat, vel aurum, hoc eſt, viros ſanctitatis claritate fulgentes, quaſi lutum ſibi, vitiis coinquinando, ſubſternat, mox in ejuſdem quæſtionis ſolutione ſuppoſuit, dicens* i.

C. XLIV.

CItius ad *x* hoc reſpondemus: quia aurum, quod pravis ejus perſuaſionibus, quaſi lutum ſterni potuerit, aurum ante Dei oculos nunquam fuit. Qui enim ſeduci quandoque non reverſuri poſſunt, quaſi habitam ſanctitatem ante oculos hominum videntur amittere: ſed eam ante oculos Dei nunquam habuerunt. Sæpe namque homo multis occulte peccatis involvitur, & in una aliqua virtute magnus videtur: quæ ipſa quoque virtus inaneſcens deficit: quia dum innoteſcit hominibus, proculdubio laudatur, ejuſque laus inhianter appetitur: unde fit, ut & ipſa virtus ante Dei oculos virtus non ſit, dum abſcondit, quod diſplicet, prodit, quod placet. Quæ itaque eſſe merita apud Deum poſſunt, quando & mala occulta ſunt, & bona publica? Plerunque enim, ſicut diximus, latet ſuperbia, & caſtitas innoteſcit. Atque ideo oſtenſa diu charitas circa finem vitæ perditur, quia cooperta ſuperbia uſque ad finem incorrecta retinetur. Alius eleemoſynis vacat, propria diſtribuit: ſed tamen multis injuſtitiis ſervit, vel fortaſſe linguam in detractionibus *l* exercet: & fit plerunque, ut is, qui miſericors fuerat, juxta vitæ ſuæ terminum, rapacitatis, & crudelitatis ſtimulis inardeſcat. Quod valde juſto judicio agitur, ut perdat ante homines, unde hominibus placuit, qui hoc, unde Deo diſplicuit, corrigere nunquam curavit. Alius patientiæ ſtudet: ſed dum invidere aliis, & ſervare in corde malitiam non cavet, fit quandoque impatiens, quia diu latuit dolens. Hi itaque & per aliquid aurum ſunt, & per aliquid lutum ſunt. Atque hoc aurum, quaſi lutum, ſternitur, quando occultis peccatis exigentibus etiam virtus, quæ publice claruerat, diſſipatur. §. 1. Sed operæ pretium credimus, ſi in his virtutem superni ordinis ſubtilius perpendamus. Sæpe *a* enim omnipotens Deus occulta quorundam mala diu *b* tolerat, ut aperta eorum bona electorum ſuorum uſibus profutura diſpenſet. Nam nonnulli mundum nequaquam funditus deſerentes, non perſeveraturi anguſtum iter arripiunt: ſed ad quærendam anguſtam viam exemplo ſuo eos, qui perſeveraturi ſunt, accendunt. Unde plerunque contingit, ut ipſum hoc, quod bene videntur vivere, non ſibi, ſed ſolis potius electis vivant: dum exemplis ſuis ad bene vivendi ſtudia perſeveraturos alios non perſeveraturi provocant. Sæpe enim quoſdam videmus viam ingredi, ad locum propoſitum feſtinare; quos alii, quia euntes conſpiciunt, ſequuntur, eundemque locum pariter petunt; ſed fit plerunque, ut irruente aliquo implicationis articulo poſt ſe cedeant, qui præibant, & hi ad locum perveniant, qui ſequebantur. Ita nimirum ſunt, qui non perſeveraturi viam ſanctitatis arripiunt. Idcirco enim virtutis iter non perventuri inchoant, ut eis, qui perventuri ſunt, viam, qua gradiantur, oſtendant: quorum etiam caſus utilitate non modica electorum provectibus *c* ſervit: quia illorum lapſum dum conſpiciunt, de ſuo ſtatu contremiſcunt, & ruina, quæ illos damnat, iſtos humiliat. Diſcunt enim in ſuperni adjutoris protectione confidere, dum pleroſque conſpiciunt de ſuis viribus præſumentes *d* cecidiſſe. Quando ergo bene agere videntur reprobi, quaſi planum iter electis ſequentibus monſtrant. Quando vero in lapſum nequitiæ corruunt, electis poſt ſe pergentibus, quaſi cavendam ſuperbiæ foveam oſtendunt.

Gratian. *Quod vero reprobi negantur comedere panem, qui de cælo deſcendit, vel bibere aquam* e *vivam, non ſic accipiendum eſt, ut a charitate penitus credantur alieni, ſed ut in charitate radicem figere non intelligantur. Aliud eſt enim bibere, vel manducare, atque aliud deguſtare. Unde in Evangelio de Chriſto legitur* f: Et cum guſtaſſet, noluit bibere. *Bibit ergo aquam vivam, & manducat panem, qui de cælo deſcendit, qui in charitate radicem figit: deguſtat, qui ea aliquatenus communicat, a qua poſtea delinquendo recedit. De quibus Apoſtolus* g *dicit:* Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, & guſtaverunt donum cœleſte, & poſt hæc omnia prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam. §. 1. *Hinc etiam diabolus in veritate ſtetiſſe, non in ea creatus eſſe negatur* h. *Fuit enim in veritate conditus: ſed dum de ſe ſuperbiendo præſumpſit, alienus ab ea factus eſt. In veritate autem quomodo eſſe creatus perhibetur, ſi ſine dilectione ſui conditoris creatus eſſe probatur? Aut quomodo bonus a Deo conditus aſſeritur, ſi nihil divinæ dilectionis in ſui conditione accepit? Quomodo ante ſuperbiæ motum ſine vitio extitit, ſi conditorem ſuum nullatenus dilexit? Aut quomodo par, ſive excellentior cæteris creatus dicitur, ſi nonnullis eorum in amore Dei conditis, hic ab ejus dilectione vacuus factus eſt? Unde autem hæc differentia inter bonos, & malos Angelos proceſſit? Si ex creante, injuſtus videtur Deus, qui ante peccatum infert pœnam, vel qui hoc punit, quod creando infudit. Si autem non ex creante, cum non ex traduce, reſtat ut ex propriæ libertatis arbitrio vitium ſuperbiæ in angelicam naturam proceſſerit. Bona ergo condita eſt, quæ ſuo vitio a bono in malum*

a *infra diſt.* 4. *ex bono*. §. *cum ergo*. b *Matth.* 10. c *Hæc non ſunt inventa.* d *Summatim collecta ſententia.* e *Matth.*10. f *potius gloſſ. ord.* 2. *Paralip.* 9. *in extremo.* g *infra eod. cap. prox.* h *Job.*41. i *lib.* 34. *moral. cap.* 9. & 10. *ad cap.* 41. *Job.* x *Sup. in verbis Gratiani.* l *al. detractationibus) orig.*

a *Cap.*10. b *diu, abeſt ab orig.* c *al. profectibus.* d *abeſt ad orig.* e *ſup. eod. charitas eſt aqua.* f *Matth.* 27. g *Heb.* 6. h *Joan.* 8.

lum commutata eſt. Sed quomodo bonus eſſe potuit, ſi dilectione penitus caruit? Neque enim Angelus nobis ſimilis factus eſt, quos uſque ad certum tempus ætatis infirmitas gravat, ut neque virtus, neque vitium, ullum locum in nobis obtineat. Accepit ergo dilectionem in ſui creatione, ſicut & cæteri, de quibus dicitur e: Angelicæ virtutes, quæ in Dei amore perſtiterunt. *Non ait, quæ diligere Deum cœperunt*, *ſed*, quæ in ejus amore perſtiterunt: *quæ ex creatione diligere cœperunt, ut principium divinæ dilectionis omnibus credatur eſſe commune; perſeverantia vero eorum tantummodo intelligatur, qui in retributione hoc accipere meruerunt, ut confirmati ulterius cadere non poſſent, & hoc de ſe certiſſime ſcirent. Unde bene apud Moyſen prius cœlum, deinde firmamentum factum eſſe dicitur: quia nimirum angelica natura prius æqualiter ſubtilis in ſuperioribus eſt condita, poſtea in perſiſtentibus in amore ſui conditoris mirabiliter confirmata.* §. 2. *Hunc etiam* Gregorius *in Moralibus* b *multa de perfectione angelicæ creationis replicans, charitate negat repletum, non ea penitus vacuum aſſerit, quo ſi penitus caruiſſet, nunquam ea, quæ de ejus excellentia dicuntur, convenienter de eo intelligi poſſent.*

C. XLV.

B. Gregorius *lib.* 32. *Moral. c.* 24. *al.* 18.

PRincipium enim viarum Dei Beemoth dicitur *c*: quia nimirum, cum cuncta creans ageret, hunc primum condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem fecit. Hujus primatus eminentiam conſpicit Propheta *d*, cum dicit. *Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei: abietes non adæquaverunt ſummitatem ejus: plantani non fuerunt æquales e frondibus illius: omne lignum* f *paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini ejus: quoniam ſpecioſum fecit eum in multis, condenſiſque frondibus.* Qui namque accipi in cedris, & abietibus, & platanis poſſunt, niſi illa virtutum cœleſtium proceræ celſitudinis agmina, in æternæ lætitiæ viriditate plantata? Quæ quamvis excelſa ſunt condita, huic tamen nec prælata ſunt, nec æquata, qui ſpecioſus factus in multis, condenſiſque frondibus eſſe dicitur, quia prælatum cæteris legionibus tanta illum ſpecies pulchriorem reddidit, quanta ei *g* ſuppoſitæ Angelorum multitudo decoravit. Iſte arbor in paradiſo Dei tot quaſi condenſas frondes habuit, quot ſub ſe poſitas supernorum Spirituum legiones attendit. Qui idcirco peccans, ſine venia damnatus eſt, quia magnus ſine comparatione fuerat creatus. Hinc eſt rurſum per eundem Prophetam *h* dicitur: *Tu ſignaculum ſimilitudinis Dei, plenus ſapientia, & perfectus decore, in deliciis paradiſi Dei fuiſti.* Multa enim de ejus magnitudine locuturus, primo verbo cuncta complexus eſt. Quid namque boni non habuit, qui *i* ſignaculum Dei ſimilitudinis fuit? De ſigillo quippe annuli talis ſimilitudo imaginaliter exprimitur, qualis in ſigillo eodem eſſentialiter habetur. Et licet homo ad ſimilitudinem Dei creatus ſit, Angelo tamen quaſi majus aliquid tribuens, non eum ad ſimilitudinem Dei conditum, ſed ipſum ſignaculum Dei ſimilitudinis dicit: ut quo ſubtilior K eſt in natura, eo in illo ſimilitudo Dei plenius credatur expreſſa. §. 1. Hinc *l* eſt, quod primatus ejus potentiam adhuc inſinuans idem Prophet. ſubjungit: *Omnis lapis pretioſus operimentum tuum, ſardius, & topazius, & jaſpis, chryſolitus, onyx, & berillus, ſapphirus, carbunculus, & ſmaragdus.* Novem dixit genera lapidum, quia nimirum novem ſunt ordines Angelorum. Nam cum per ipſa ſacra eloquia angeli, archangeli, throni, dominationes, virtutes, principatus, poteſtates, Cherubim & Seraphim aperta narratione memorantur, quanta ſint ſupernorum civium diſtinctiones, oſtenditur: quibus tamen Beemoth iſte opertus fuiſſe deſcribitur: quia eos, quaſi veſtem ad ornamentum ſuum habuit, quorum dum claritatem tranſcenderet, ex eorum comparatione clarior fuit. §. 2. De cujus illic adhuc deſcriptione ſubjungit: *Aurum* a *opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata ſunt.* Aurum opus decoris ejus extitit, quia ſapientiæ claritate canduit, quam bene creatus accepit. Foramina vero idcirco in lapidibus ſunt, ut vinculati auro in ornamenti compoſitione jungantur, & nequaquam a ſe diſſideant: quos interfuſum aurum repletis foraminibus ligat. Hujus ergo lapidis in die conditionis ſuæ foramina præparata ſunt: quia videlicet capax charitatis eſt conditus: qua ſi repleri voluiſſet, ſtantibus Angelis, tanquam poſitis in Regis ornamento lapidibus potuiſſet inhærere. Si enim charitatis auro ſeſe penetrabilem præbuiſſet, ſanctis Angelis ſociatus in ornamento, ut diximus, regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iſte foramina: ſed ſuperbiæ *b* vitio, charitatis auro non ſunt repleta. Nam quia idcirco ligantur auro, ne cadant, idcirco iſte cecidit, quia etiam perforatus manu artificis amoris vinculis ligari contempſit. Nunc autem cæteri lapides, qui huic ſimiliter fuerant perforati, penetranti ſe invicem charitate ligati ſunt: atque hoc in munere, iſto cadente, meruerunt, ut nequaquam jam de ornamento regio cadendo ſolvantur. §. 3. Hujus principatus celſitudinem adhuc idem Propheta intuens, adjungit: *Tu* c *Cherub extenſus* d, *& protegens in monte ſancto Dei, & in medio lapidum ignitorum perfectus ambulaſti.* Cherub quippe plenitudo ſcientiæ interpretatur: & idcirco iſte Cherub dicitur, quia tranſcendiſſe cunctos ſcientia non dubitatur, qui in medio ignitorum lapidum perfectus ambulavit: quia inter angelorum corda charitatis igne ſuccenſa clarus gloriæ conditionis extitit. Quem bene extentum, ac protegentem dicit. Omne enim, quod extenti protegimus, obumbramus: & quia comparatione claritatis ſuæ cæterorum claritatem obumbraſſe creditur, ipſe extentus, & protegens fuiſſe reperitur. Reliquos enim quaſi obumbrando operuit, qui eorum magnitudinem excellentia majore tranſcendit. §. 4. Quod e ergo illic ſpecioſus in multis frondibus, quod illic ſignaculum ſimilitudinis, quod illic Cherub, quod illic protegens dicitur, hoc hic voce Dominica Beemoth iſte viarum Dei principium vocatur. De quo idcirco tam mira, in quibus fuit, & quæ emiſit, inſinuat, ut territo homini oſtendat, quid ipſe, ſi ſuperbiet, de elationis ſuæ culpa paſſurus ſit, ſi feriendo illi parcere noluit, quem creando in gloriam tantæ claritatis elevavit. Conſideret ergo homo, quid elatus in terra mereatur, ſi & prælatus Angelis Angelus in cœlo *f*, de cœlo in terram proſternitur.

6 pars. Gratian. *Charitas autem, quæ in adverſitate deſeritur, fitta, id eſt fictilis, & fragilis eſſe perhibetur, ſicut fides, ex qua charitas procedit, ficta, id eſt fragilis apud Apoſtolum eſſe negatur. Similiter charitas, quæ in adverſitate deſeri poteſt, dicitur vera nunquam fuiſſe. Sicut* g *enim Hieronymus contra Jovinianum ſcribit:* Omnis creatura ſub vitio eſt, non quod omnis peccaverit, ſed quia nulla eſt, quæ peccare non poſſit. *Poſſe autem peccare, ut* h *Auguſtinus ait, non eſt aliquid poſſe, ſed aliquid non poſſe. Unde ille ſolus vocatur omnipotens, qui hoc non poteſt, quia omnia poteſt, quæ poſſe, eſt aliquid poſſe. Sicut ergo ejus comparatione, qui mutabilitatem neſcit, omnis creatura vitioſa dicitur, quia mutabilitatis eſt capax, juxta illud:* Non *i* juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens: &, Aſtra non ſunt K munda in conſpectu ejus: *Sic comparatione ejus creaturæ, quæ mutationem non recipit, omnis creatura, quæ permu-*

a *B. Gregor.* 27. *Mor. c.* 25. *al.* 24. *& gloſſ. ord. in c.* 1. *Gen ad ea verba* [*fiat firmamentum.*] *ex Greg.* b *Greg. lib.* 32. *Mor c.* 24. *al.* 18. c *Job.* 40. d *Eſa.* 2. *&* 14. *Ezech.* 31. e *al. æquæ.* f *al. lignum pretioſum.* g *al. &.* h *Ezech.* 28. i *al. ſi.* K *al. ſublimior.* l *Eod. lib. Moral. c. ſequenti. Vide homiliam* 34. *in Evangelia.*

a *Ezech.* 28. b *al. per ſuperbiæ vitium.* c *Variat paulum a vulgata: ſed majores varietates in Græca.* d *al. extentus,*] *ibid.* e *Eod. lib. c. ſequent.* f *in cœlo proſternitur.*] *orig.* g *Sup. c. ſi enim. Sent.* 2. *diſt.* 42. h *lib.* 15. *de Trinit. c.* 15. *& de ſymbolo fidei, c.* 1. i *Pſal.* 142. K *Job.* 15.

permutatur, non vera, ſed vana eſſe probatur. Unde a omnis homo mendax dicitur, & vanitati ſimilis factus. §. 1. *Hinc etiam* b *Eccleſiaſtes: Cuncta, quæ ſub ſole ſunt, id eſt, quæ temporum viciſſitudinem recipiunt, non tantummodo vanitas, quæ omni creaturæ ratione mutabilitatis ineſt, ſed etiam vanitas vanitatum, varietate permutationis, quam recipiunt, eſſe dicuntur. Sic ergo comparatione divinæ charitatis nullo virtus vera probatur: aut comparatione ejus, quæ non deſeritur, illa, quæ amittitur, vera eſſe negatur. Sicut autem omnis creatura ſuo modo bona, & vera eſſe dicitur, ſic & charitas, quæ deſeritur, ſuo modo bona, & vera eſſe monſtratur: alioquin a nullo deſereretur, ſi nullo modo in eo eſſet. Quod enim nullo modo vere eſt, nullo modo deſeri poteſt. Quod ſi aliquo modo vere deſeritur, & aliquo modo id vere eſſe oportet.*

DISTINCTIO III.

1 Ps *HÆc de charitate breviter ſcripſimus propter eos, qui pœnitentiam negant reiterari poſſe, aſſerentes, quod ſicut charitas ſemel habita nunquam amittitur, ita pœnitentia ſemel vere celebrata, nulla ſequenti culpa maculatur: ſi vero criminalis culpa illam aliquando ſequitur, vera pœnitentia non fuit, nec veniam unquam a Domino impetravit. Quod ex definitione ipſius pœnitentiæ, & multorum auctoritatibus probare contendunt.*

C. I.

Unde in Ambroſius *ait in quodam ſermone c Quadrageſimæ.*

PŒnitentia eſt & mala d præterita plangere, & plangenda iterum non committere.

C. II.

Idem *in lib. 2. de unica pœnitentia, c. 10.*

REperiuntur 1, qui *e* ſæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent, quia ſicut unum baptiſma, ita 2 & unica pœnitentia. Verum præteriti ſemper nos debet pœnitere peccati: ſed hoc delictorum leviorum. At ego facilius inveni, qui innocentiam ſervaverint, quam qui congrue egerint pœnitentiam.

Corr. Rom. ¶ 1 Reperiuntur] *In originali eſt:* Merito reprehenduntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant: quia luxuriantur, &c. *ut ſup. diſt.* 50. ſi quis poſt.

¶ 2 Ita & unica] *Locus hic, qui ob glaſſas incurrentes non eſt emendatus, apud B. Ambroſium ſic habet:* ita una pœnitentia, quæ tamen publice agitur. Nam quotidiani nos debet pœnitere peccati. Sed hæc delictorum leviorum, illa graviorum. Facilius autem inveni, &c.

C. III.

Item Auguſtinus *libro de dogmatibus Eccleſiaſticis c. 54.*

SAtisfactio *f* pœnitentiæ eſt, peccatorum cauſas excidere, nec earum ſuggeſtionibus aditum indulgere.

C. IV.

Idem *in lib. de vera, & falſa pœnitentia, c. 8.*

PŒnitentia *g* eſt quædam dolentis vindicta, puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe. *& infra. c. 19.* §. 1. Continue dolendum eſt de peccato: quod declarat ipſa dictionis virtus. Pœnitere enim eſt pœnam tenere: ut ſemper puniat in ſe ulciſcendo, quod commiſit peccando. Pœna enim proprie dicitur læſio, quæ punit, & vindicat, quod quiſque commiſit. Ille igitur pœnam tenet, qui ſemper punit, quod commiſiſſe dolet.

Gratian. *Pœnitentia* h *itaque eſt vindicta ſemper puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe.*

C. V.

In eodem libr. *c. 13.*

SI Apoſtolus *a* etiam peccata per baptiſmum dimiſſa continue plorat, nobis etiam ſuper fundamentum Apoſtolorum poſitis quid præter plorare reſtat? quid niſi ſemper dolere in vita? Ubi enim dolor finitur, deficit & pœnitentia. Si autem pœnitentia finitur, quid relinquitur de venia? Tamdiu enim gaudeat, & ſperet de gratia, quamdiu ſuſtentatur a pœnitentia. Dixit enim Dominus *b*: *Vade, & amplius jam noli peccare.* Non dixit, nec pecces, ſed, nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomodo ſervabitur, niſi dolor continue in pœnitentia cuſtodiatur? Hinc ſemper doleat, & de dolore gaudeat, & de doloris pœnitentia, ſi contigerit, ſemper doleat: & non ſit ſatis, quod doleat, ſed ex fide doleat, & non ſemper doluiſſe doleat.

C. VI.

Item Gregorius *in æſtivum c tempus, id eſt, homil. 34. Evang.*

PŒnitentiam agere digne non poſſumus, niſi modum quoque ejuſdem pœnitentiæ cognoſcamus. Pœnitentiam quippe agere eſt & perpetrata *d* mala plangere, & plangendo non perpetrare. Nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut diſſimulat, aut ignorat. Quid enim prodeſt, ſi peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc avaritiæ æſtibus anhelat? *Item lib. 9. epiſt. 39. ad Theotiſtam.* §. 1. Sunt *e*, qui dicunt pauci temporis pœnitentiam contra peccatum debere ſufficere, ut iterum liceat ad peccatum redire. Recte eos paſtoris primi percutit ſententia, qui ait *f*: *Contigit illis illud veri proverbii, canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti.* Magna eſt enim contra peccatum virtus pœnitentiæ, ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeveret. *& infra.* §. 2. Pœnitentiam vere agere eſt, commiſſa *g* plangere, & *h* iterum plangenda declinare.

C. VII.

Idem Auguſtinus *tractatu 124. in c. 21. Joannis.*

PRoductior *i* eſt enim pœna, quam culpa, ne parva putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna. Ac per hoc vel ad demonſtrationem debitæ miſeriæ, vel ad emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem neceſſariæ patientiæ temporaliter hominem detinet pœna, etiam quem jam ad damnationem ſempiternam reum non detinet culpa. *& paulo poſt.* §. 1. Ira Dei non eſt ut hominis, id eſt, perturbatio concitati animi, ſed tranquilla juſti ſupplicii conſtitutio.

C. VIII.

Item Joannes *Os aureum in homilia de pœnitentia.*

PErfecta *k* pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter ſufferre. *& infra.* In corde ejus contritio eſt, in ore ejus confeſſio, in opere tota humilitas. Hæc eſt perfecta, & fructifera pœnitentia.

C. IX.

Item Smaragdus *in l expoſitione regulæ S. Benedicti, c. 4.*

ILle pœnitentiam digne agit, qui, quæ commiſit, ſic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, quaſi ſi quis lavet laterem crudum: quia quanto magis laverit, tanto magis lutum facit.

C. X.

Item Auguſtinus, *homil. 41.*

PŒnitentes *m* (ſi tamen eſtis pœnitentes, & non eſtis irridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo,

Tte 2 &

a *Pſal. 115. & 143.* b *Eccleſ. 1.* c *In ſermone manuſcripto ſæpe citato, cujus initium: (Ecce nunc.)* d Gregor. *lib. 9. epiſt. 39 & hom. 34. in Evang. Sent. 4. diſt. 14. Ivo p. 15. c. 1. Inſr. ead. pœnitentium.* e *Sent. ibid. Sup. diſt. 50. ſi quis poſt.* f *Sup. diſt. 1. ſunt qui.* g *Sent. 4. diſt. 14.* h *Sent. ibid.*

a *Rom. 6.* b *Joan. 8.* c *Sic incipit homilia 34: Æſtivum tempus.* d *Sup. ead. pœnitentia eſt.* e *Sc autem dicunt) orig.* f *2. Pet. 2.* g *al. flere,) orig.* h *al. ſed iterum) orig.* i *Facit ad hoc Beda lib. quæſt. 10.* k *Sup. diſt. 1. perfecta.* l *Iſidorus de ſummo bono, lib. 2. c. 13.* m *Sent. 4. diſt. 15.*

Digitized by Google

& vos eum catena paſcetis. Qua, inquis, catena? *Quæ a ligaveris in terra, erunt ligata & in cælo.* Audis ligaturam, & Deo putas facere impoſturam? pœnitentiam agis, genua figis, & rides, & ſubſannas patientiam Dei? Si pœnitens es, pœniteat te: ſi non pœnitet, pœnitens non es. Si ergo pœnitet, cur facis, quod male feciſti? Si feciſſe pœnitet, noli facere: ſi adhuc facis, certe non es pœnitens.

C. XI. 1

Item Iſidorus *lib. 2. de ſummo bono c. 16.*

IRriſor eſt *b*, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet, nec videtur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus: canis reverſus ad vomitum eſt pœnit[illegible] ad peccatum. Multi enim lacrymas indeſinenter fundunt, & peccare non deſinunt. Quoſdam accipere lacrymas ad pœnitentiam, & affectum pœnitentiæ non habere conſtat: quia inconſtantia mentis, nunc recordatione peccati lacrymas fundunt, nunc vero reviviſcente uſu ea, quæ fleverant, iterando committunt. Eſaias *c* peccatoribus dicit: *Lavamini, mundi eſtote.* Lavatur itaque, & mundus eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit. Lavatur, & non eſt mundus, qui plangit, quæ geſſit, nec tamen deſerit, ſed poſt lacrymas ea, quæ fleverat, repetit.

C. XII.

Item Auguſtinus *in libro ſoliloquiorum.*

INanis *d* eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum ſanatur tardius: frequenter peccans, & lugens vix veniam meretur. Nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata. Nihil valet veniam a malis poſcere, & mala denuo iterare. Perſiſte ergo in confeſſione: eſto in pœnitentia fortiter confirmatus: vitam bonam, quam accepiſti, tenere non deſinas: propoſitum bonæ vitæ conſerva jugiter.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc non eſt inventum apud B. Auguſtinum: habentur tamen apud Iſidorum (quem citat Magiſter) pene eadem in dialogo, ſive ſynonymis, non longe ante cap. de caſtitate.*

C. XIII.

Item Gregorius *in Paſtorali part. 3. admonitione 31.*

QUi *e* admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, conſiderare ſolicite ſciant, quia flendo inaniter ſe mundant, qui vivendo ſe nequiter inquinant, cum idcirco ſe lacrymis lavant, ut mundi ad ſordes redeant.

C. XIV.

Idem *ibidem.*

QUi *f* admiſſa *g* plangit, nec tamen deſerit, pene graviori culpæ ſe ſubjicit: quia *h* ipſam, quam flendo impetrare potuit, veniam contemnit.

C. XV.

Idem *ibidem.*

LAvamini *i*, mundi eſtote. Poſt lavacrum enim mundus eſſe negligit, quiſquis poſt lacrymas vitæ innocentiam non cuſtodit. Lavantur ergo, & nequaquam mundi ſunt, qui commiſſa flere non deſinunt, ſed rurſus flenda committunt.

C. XVI.

Idem *ibidem.*

BAptizatur quippe a mortuo, qui mundatur fletibus a peccato: ſed *x* poſt baptiſma mortuum tangit, qui culpam poſt lacrymas repetit.

C. XVII.

Idem *in moralibus lib. 1. c. ult.*

INcaſſum quippe bonum agitur, ſi ante terminum vitæ deſeratur, quia & fruſtra velociter currit, qui priuſquam ad metas veniat, deficit.

2 ¶s Gratian. *Sed verba diffinitionis non ad diverſa tempora, ſed ad idem tempus referuntur: videlicet, ut tempore, quo deflet mala, quæ a commiſit, non committat; quod adhuc eum flere oporteat. Quod ex ſequentibus verbis ejuſdem auctoritatis datur intelligi, dum dicitur:* Nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut diſſimulat, aut ignorat.

C. XVIII.

Hinc Auguſtinus *in Enchiridio cap. 70.*

SAne cavendum *b* eſt, ne quiſquam exiſtimet infanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non poſſidebunt, quotidie perpetranda, & eleemoſynis quotidie redimenda. In melius quippe eſt vita mutanda: & per eleemoſynas de peccatis præteritis eſt propitiandus Deus, non ad hoc emendus quodammodo, ut ea ſemper liceat impune committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi: quamvis miſerando deleat jam facta peccata, ſi non ſatisfactio congrua negligatur.

C. XIX.

Idem *ibidem cap. 76.*

QUi vult *c* eleemoſynam ordinate dare, a ſe ipſo debet incipere, & eam ſibi primum dare. Eſt enim eleemoſyna opus miſericordiæ, veriſſimeque dictum *d* eſt: *Miſerere animæ tuæ placens Deo.* Propter hoc renaſcimur, ut Deo placeamus.

e Corr. Rom. ¶ *Antea caput hoc citabatur ex Joanne Chryſoſtomo. Reſtitutum eſt ex B. Auguſtino: quem citant Magiſter, & Ivo, & Concilium Toletanum IV. c. 9.*

C. XX.

Idem *ibidem cap. 71.*

DE quotidianis *e*, brevioribus, levibuſque peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatisfacit. Eorum eſt enim dicere: *Pater f noſter, qui es in cælis*, qui jam taliter *g* patri regenerati ſunt ex aqua, & Spiritu Sancto. Delet omnino hæc oratio minima, & quotidiana peccata, delet & illa, a quibus vita fidelium ſcelerate etiam geſta, ſed pœnitendo in melius mutata diſcedit, ſi quemadmodum veraciter dicitur: *Dimitte nobis debita noſtra*, quoniam non deſunt, quæ dimittantur, ita veraciter dicatur: *Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, id eſt, ſi fiat, quod dicitur: quia & ipſa eleemoſyna eſt, veniam petenti homini ignoſcere.

C. XXI.

Item Pius Papa *epiſt. 1.*

NIhil prodeſt *h* homini jejunare, & orare, & alia religionis bona agere, niſi mens ab iniquitate revocetur.

3 ¶s Gratian. *Ex perſona hujuſcemodi pœnitentis etiam illud Smaragdi intelligitur:* Ille pœnitentiam digne agit, &c. *& illud Auguſtini* i: Pœnitentes &c. *Illud Iſidori:* Irriſor eſt, & non pœnitens, *& illud Eſaiæ:* Lavamini, & mundi eſtote. *Item & illud ſoliloquiorum* x: Inanis eſt pœnitentia &c. *Similiter & illud Gregorii:* Qui admiſſa plangunt, &c. Baptizatur a mortuo. *Illud autem Ambroſii:* Reperiuntur &c. *non ſecundum generalem, ſed ſecundum ſpecialem conſuetudinem Eccleſiæ de ſolenni pœnitentia dictum intelligitur, quæ apud quoſdam ſemel celebrata non iteratur.*

C. XXII.

Unde Auguſtinus *ſcribit ad Macedonium epiſt. 54.*

QUamvis *l* caute, & ſalubriter proviſum ſit, ut locus illius *m* humillimæ pœnitentiæ ſemel in Eccleſia concedatur, ne medicina vilis minus utilis eſſet ægrotis, quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemptibilis fuerit, quis tamen audeat dicere Deo, quare huic homini, qui poſt primam pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis?

4 ¶s

a *Matth. 16.* b *Sent. 4. diſt. 14.* c *Eſa. 1.* d *Sent. ib.* e *Sent. ib. Anſ. l. 12. c. 143.* f *Sent. ib. Beda in 2. Pet. 2.* g *admiſſum*] *orig.* h *al. quia &.* i *Eſa. 1.* x *Eccl. 34.*

a *Sent. ib. ſup. ead. pœnitentiam.* b *Sent. ib. Ivo p. 17. c. 12.* c *Ivo p. 17. c. 129.* d *Eccleſ. 30.* e *Sent. 4. diſt. 16. Ivo p. 17. c. 122.* f *Matth. 6.* g *patri tali*) *orig.* h *infra de conſec. diſt. 5. nihil prodeſt. Sent. 4. diſt. 14. & diſt. 15. Polyc. l. 3. c. 25.* i *Sup. eadem.* x *Sent. 4. d. 14.* l *Sup. diſt. 50. quamvis. Sent. ib. Ivo p. 15. c. 24.* m *al. illis.*

Digitized by Google

4 ps Gratian. *Hac auctoritate & illud Ambroſii determinatur, & iterum peccatori per primam pœnitentiam venia dari monſtratur: alioquin nequaquam iterum parceret Deus, qui nec dum pepercisſet*: Satisfactio a quoque pœnitentiæ, &: Vade, & amplius noli peccare, *eundem cum diffinitione intellectum habent. Illud autem, quod in lib. c de pœnitentia dicitur, de perfecta eſt intelligendum. Sicut enim charitas alia eſt incipiens, alia proficiens, alia perfecta: ſic & pœnitentia alia eſt incipientium, alia proficientium, alia perfectorum. Sicut autem charitati, licet nondum perfectæ, in baptiſmo datur venia peccatorum, ut quamvis poſtea graviter aliquis ſit peccaturus, tunc tamen intelligatur eſſe renatus, non aqua tantum (ſicut Jovinianus tradidit) ſed aqua, & ſpiritu (ſicut Hieronymus d contra eum ſcribit) ſic & incipientium pœnitentiæ venia non negatur: quæ quadam ratione, perfecta poteſt dici, quia tota corde gemit, & dolet: licet & alia ratione poteſt dici imperfecta, quia non uſque in finem duratura. §. e. Secundum primum modum perfectionis intelligitur illud Joannis Oris aurei*: Perfecta a pœnitentia &c. *Juxta ſecundum modum perfectionis illud Auguſtini f intelligitur*: Pœnitentia eſt vindicta ſemper puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe. *Illud g autem*: Si pœnitentia finitur, nihil de venia relinquitur, *dupliciter intelligi poteſt. Si enim juxta quorundam ſententiam peccata dimiſſa redeunt, facile eſt intelligere nihil de venia relinqui: quoniam peccata, quæ prius erant dimiſſa, iterum replicantur. Sicut enim ille, qui ex juſta ſervitute in libertatem manumittitur, iterum vere liber eſt, quamvis ob ingratitudinem in ſervitutem poſtea revocetur: ſic & pœnitenti peccata vere remittuntur, quamvis ob ingratitudinem veniæ eiſdem poſtea ſit implicandus. Si autem peccata dimiſſa non redeunt, dicitur nihil relinqui de venia, quia nihil relinquitur ſibi de vitæ munditia, & ſpe æternæ beatitudinis, quam cum venia aſſecutus eſt. Sicut enim argento perfecte purgato nihil ſui decoris relinquitur, ſi ſequenti ærugine fœdatur, non tamen prima, ſed ſequenti ſordidatur: ſic expiato per pœnitentiam nihil de venia dicitur relinqui, cum tamen jam non deletis, ſed adhuc expiandis coinquinetur.*

5 ps §. a. *Quod autem per pœnitentiam non ſemel tantum, ſed ſæpiſſime peccata remittantur, multorum auctoritate probatur.*

C. XXIII.

Ait enim Hieronymus *in epiſtola ad Ruſticum de pœnitentia.*

SEpties *h* cadit *i* juſtus, & reſurgit *k*. Si cadit, quomodo juſtus? ſi juſtus, quomodo cadit? ſed juſti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam ſemper reſurgit. Et non *l* ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties delinquenti, ſi convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur. *Cui m plus dimittitur, plus diligit.*

Gratian. *David n quoque per pœnitentiam adulterii ſimul, & homicidii veniam impetravit.*

C. XXIV.

De cujus pœnitentia in eodem o libro Hieronymus ait.

TOtam pœnitentiam peccatoris oſtendit Pſalmus quinquageſimus, quando ingreſſus eſt *p* David ad Bethſabee uxorem Uriæ Ethæi, & a Nathan prophetante correptus reſpondit, dicens: *Peccavi*; ſtatimque meruit audire: *& Dominus abs te abſtulit peccatum.* Adulterio enim junxerat homicidium, & tamen converſus ad lacrymas: *Miſerere q*, ait, *mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam: & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam.* Magnum enim peccatum magna indigebat miſericordia. Unde jungit, & dicit: *Multum lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me: quoniam iniquitatem meam ego agnoſco, & delictum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccavi*, Rex enim erat *a*, alium non timebat *b*. *Et malum coram te feci, ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas, cum judicaris.* Concluſit enim *c* Deus omnia ſub peccato, ut omnibus miſereatur. Tantumque profecit, ut dudum peccator, & pœnitens tranſierit in magiſtrum, & dicat, *Docebo d iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.* Confeſſio enim, & pulchritudo coram eo: ut qui ſua confeſſus fuerit peccata, & dixerit: *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ*, fœditatem vulnerum in ſanitatis decorem commutet.

C. XXV.

Item Ambroſius *in apologia David c. 2.*

ILle Rex tantus, ac potens, ne exiguo quidem momento manere penas ſe delicti paſſus eſt conſcientiam: ſed præmatura confeſſione, atque immenſo dolore reddidit peccatum ſuum Domino. *& infra. §. 1.* Denique *e* Dominum dolor intimi movit affectus, ut Nathan diceret: *Quoniam pœnituit te, & Dominus tranſtulit peccatum tuum*: Maturitas itaque veniæ profundam Regis fuiſſe pœnitentiam declaravit, quæ tanti erroris offenſam tranſduxerit. *& infra. §. 2.* Sancti, qui conſummare pium certamen geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi forte ut homines corruunt *f*, naturæ magis fragilitate, quam peccandi libidine acriores ad currendum reſurgunt, pudoris ſtimulo majora reparantes certamina: ut non ſolum nullum attuliſſe exiſtimetur lapſus impedimentum, ſed etiam velocitatis incentiva cumulaſſe. Ergo ſi curreotium non ſolvitur curſus, cum aliqui forte ceciderint, non luctantium contentio, ſed inoffenſa manent certamina: quin & plerique poſt unum, aut alterum lapſum gratia majore vicerunt; quanto magis agonem pietatis ingreſſi non debent unius prolapſionis offenſione cenſeri, cum beatus ſit, qui ſe potuerit reparare poſt lapſum? *& infra. c. 4. §. 3.* Quod peccavit, conditionis eſt: quod ſupplicavit, correptionis: lapſus communis, ſed ſpecialis confeſſio. Culpam itaque incidiſſe naturæ eſt, deleſſe *g*, virtutis. *& infra. c. 13. §. 4.* Peccatum aut donatur, aut deletur, aut tegitur. Donatur per gratiam, deletur per ſanguinem crucis, tegitur per charitatem; ſimiliter & iniquitas, quæ æſtimatur habitudo mentis injuſtæ: licet Joannes in epiſtola eum, qui fecerit peccatum, & iniquitatem feciſſe dixerit, ſicut habemus ſcriptum: *Omnis h, qui facit peccatum, & iniquitatem facit*: peccatum eſt iniquitas, quia in peccato ipſo iniquitas eſt. Tamen, ut nobis videtur, peccatum *i* eſt opus iniquitatis: iniquitas autem operatrix culpæ, aut delicti. Prius ergo eſt, ut ipſa iniquitas deleatur, eradatur radix, & ſeminarium peccatorum: mala tollatur radix, ne malos fructus ferat: aboleatur erroris omnis affectus, univerſa iniquitatum genera tollantur. Itaque quemadmodum intrans in animam ſapientiæ diſciplina imprudentiam tollit, & ſcientia ignorantiam; ſic perfecta virtus iniquitatem, & remiſſio peccatorum delet omne peccatum.

Corr. Rom. ¶ *i* Peccatum eſt] *In originali vulgato legitur*, omne peccatum eſt iniquitas: iniquitas autem operatrix culpæ, aut delicti. Plus eſt ergo &c. *ſed melior viſa eſt Gratiani lectio.*

C. XXVI.

Idem *in eod. lib. c. 7.*

ILlud *i* vero *k* quam mirabile eſt, quod Angelo, ferienti plebem ſe obtulit David, dicens *l*: *Grex iſte, quid fecit? fiat manus tua in me, & in domum patris mei.*

a *Sup. ead. c. ſatisfactio.* b *& c. ſi Apoſtolus.* c *ſup. ead. pœnitentiam. Sent. 4. diſt. 29.* d *ſup. ead.* e *ſup. ead.* f *Sent. 4. diſt. 14.* g *ſup. ead. c. ſi Apoſtolus.* h *Prov. 24.* i *al. cadet.* k *al reſurget.* l *Matt. 18.* m *Luc. 7.* n *Sent. ib.* o *in ead. epiſt. ad Ruſticum.* p *2. Reg. 12.* q *Pſal. 50.*

a *al. eram.*] b *al. timebam.*) *orig.* c *Rom. 11.* d *Pſal. 57.* e *2. Reg. 12.* f *al. corruerint.* g *al. diluiſſe.* h *1. Joan. 3.* i *Sent. 4. diſt. 14.* k *Quam vero illud etiam mirabile.*) *orig.* l *1. Paral. 21.*

mei: Quo facto ſtatim dignus ſacrificio judicatus eſt, qui abſolutione exiſtimabatur indignus. Nec mirum, ſi tali ſua oblatione pro populo, peccati ſui adeptus eſt veniam, cum *a* Moyſes offerendo ſe Domino pro plebis errore, etiam plebis peccata delevarit. Texit igitur peccata ſua, an non? Sed quis hoc neget, cum hic ipſe docuerit *b* Propheta, quod remittantur iniquitates, tegantur peccata, non imputentur a Domino? peccatum remiſſum ſibi eſſe docuit, ſicut ſcriptum eſt; *Delictum c meum cognoſco, & injuſtitiam meam non operui. Dixi, pronuntiabo adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei:* dixit *pronuntiabo*, & veniam meruit antequam pronuntiaret: quanto magis, ubi de ſe pronuntiavit, dicens: *iniquitatem meam ego agnoſco*, remiſſum eſt ei omne peccatum? licet ſpecialiter de hoc & *d* Nathan Propheta reſpondit, *& Dominus transtulit peccatum tuum.* Ergo remiſſionem meruit iniquitatis, & texit charitate, atque operuit peccata ſua, & texit operibus bonis, nec imputandum eſt ei peccatum, quia non fuit in eo dolus malitiæ, ſed lapſus erroris: deinde *e*, quia non fuit improbitatis æſtus, ſed umbra myſterii: & tamen confeſſus eſt delictum ſuum, agnovit iniquitatem, vidit lavacrum, & vidit, & credidit: dilexit multum, ut nimia charitate tegere quemvis poſſet errorem.

6 ps. Grat. *Ecce cujus pœnitentia bis commendatur, cui etiam venia per Prophetam data monſtratur, quam graviter poſtea deliquerit, populi multitudo proſtrata oſtendit. Achab quoque (ut Hieronymus contra f Jovinianum ſcribit) Rex impiiſſimus, ut ſententiam Dei ſubterfugeret, & everſio domus ejus differretur in poſteros, jejunio impetravit, & ſacco.*

C. XXVII.

De quo ad eundem Ruſticum g ſcribit idem Hieronymus *dicens.*

ACHab *h* Rex impiiſſimus vineam Nabuthæ cruore poſſedit, & cum Jezabel non tam cojugio ſibi, quam crudelitate conjuncta, Heliæ increpatione corripitur: hæc dicit Dominus: *Occidiſti, & poſſediſti*, & iterum: *In loco, in quo linxerunt canes ſanguinem Nabuthæ, ibi lingent ſanguinem tuum, & Jezebel canes comedent ante muros Jezrabel. Quod cum audiſſet Achab, ſcidit veſtimenta ſua, & poſuit ſaccum ſuper carnem ſuam, jejunavitque, & dormivit in cilicio. Factusque eſt ſermo Domini ad Heliam, dicens: quoniam reveritus eſt Achab faciem meam, non inducam malum in diebus ejus.* Unum ſcelus Achab & Jezabel: tamen converſo *i* ad pœnitentiam Achab, pœna differtur in poſteros: & Jezabel in ſcelere perſeverans, præſenti judicio condemnatur.

C. XXVIII.

Item Joannes Chryſoſtomus *de reparatione lapſi, epiſt. 5 ad Theodorum lapſum.*

TAlis, *k* mihi crede, talis eſt erga homines pietas Dei, nunquam ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſincere, & ſimpliciter offeratur. Etiam ſi ad ſummum quis perveniat malorum, & inde tamen velit reverti ad virtutis viam; ſuſcipit, & libenter amplectitur: facit omnia, quatenus ad priorem revocet ſtatum: & quod eſt adhuc præſtantius & eminentius, etiamſi non potuerit quis explere omnem ſatisfaciendi ordinem, quantulamcunque tamen, & quamlibet brevi tempore geſtam non reſpuit pœnitentiam: ſuſcipit etiam ipſam, nec patitur quamvis exiguæ converſionis perdere mercedem. Hoc enim mihi indicat Eſaias *l*, ubi de populo Judæorum talia quædam dicit: *Propter peccatum modice conturbavi eum, & percuſſi eum, & averti faciem meam ab eo: contriſtatus eſt, & ambulavit triſtis: & ſanavi eum, & conſolatus ſum eum.* Evidentius autem nobis teſtimonium dabit etiam Rex ille impius, qui cupiditatis ſuæ quidem prædam uxoris nequitia quæſivit: ſed perturbatus ipſius ſceleris immanitate pœnituit, & cilicio circumdatus, facinus ſuum flevit, atque ita erga ſe Domini miſericordiam provocavit, ut a cunctis eum abſolveret peccatis. Sic enim ait Deus ad Heliam *a*: *Vidiſti, quomodo compunctus eſt Achab a facie mea? quia flevit in conſpectu meo, non inducam mala in diebus ejus.*

Corr. Rom. ¶. *Verſio hæc, licet nonnihil diſcrepet ab ea, quæ inter Latina Joannis Chryſoſtomi opera circumfertur, non tamen longe diſcedit a verbis Græcis. Extat enim hoc opuſculum manuſcriptum in Bibliotheca Vaticana.*

C. XXIX.

Item Gregorius *in homilia decima ſuper Ezechielem, in extremo.*

SIcut *b* Achab Rex iniquus a Propheta reprehenſus, cum contra ſe divinam ſententiam audiſſet, pertimuit, & magno mœrore deprehenſus eſt, ita ut Prophetæ ſuo Dominus diceret: *Nonne c vidiſti Achab humiliatum coram me? Quia igitur mei cauſa humiliatus eſt, non inducam malum in diebus ejus.* In quibus Domini verbis penſandum eſt, quomodo ei in electis ſuis mœror amaritudinis placeat, qui amittere timent Deum; ſi ſic ei & reprobi pœnitentia placuit, qui timebat perdere præſens ſeculum: aut quomodo ei grata ſit ſpontanea afflictio, pro culpis in eis, qui placent, ſi hæc ad tempus placuit & in eis, qui diſplicebant.

Grat. *Ninivitæ d quoque, quos Dominus in Evangelio commendat, pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, & ex miſericordia Domini indulgentiam conſecuti, ſubverſionis interitum ſubterfugere meruerunt. Sed qualiter poſt acceptam veniam Achab vixerit, textus libri Regum declarat: de quo etiam ſcribit e Ambroſius, quod Jezabel uxor ejus, cujus inflammabatur arbitrio, cor ejus convertit, & nimis ſacrilegiis execrabilem fecit, & hunc pœnitentiæ ejus revocavit affectum.*

C. XXX.

De Ninivitis autem in proœmio Jonæ ſcribit Hieronymus.

SIcut ait Herodotus, Ninive a Rege Medorum ſubverſa eſt, regnante *f* apud Hebræos Joſia. Unde patet illam prædicante Jona ex pœnitentia meruiſſe veniam: ſed quia poſtea ad vomitum rediit, ex ira Dei ſubverſam fuiſſe.

C. XXXI.

Idem *in g prologo Naum.*

NAum Prophetam ante adventum Regis Aſſyriorum, qui populum Iſrael captivum in ſuam regionem tranſtulerat, fuiſſe, Hebræorum traditio confirmat. Siquidem in fine hujus lectionis, prædicti Regis adventum idem Propheta annuntiare monſtratur. Sed cum habitatores Ninivæ, Jona interitum civitatis prædicante, ut divina ira denuntiatum interitum ſuſtinerent, peccatorum, & impietatis pœnitentiam egiſſent, accepta Dei miſericordia gravioribus ſe criminibus implicuerunt. Quæ de cauſa memoratus Propheta Spiritu Sancto plenus judicium Dei annuntians, ita eſt locutus: *Deus h zelans, & ulciſcens Dominus eſt.*

7 pars. Gratian. *Item, quod frequenter venia pœnitenti præſtetur, teſtatur* Auguſtinus *in libro i de pœnitentia ſcribens contra quoſdam hæreticos, qui peccantibus poſt baptiſmum ſemel tantum dicebant utilem eſſe pœnitentiam.*

C. XXXII.

ADhuc *k* inſtant perfidi, qui ſapiunt plus, quam oportet, non ſobrii, ſed excedentes menſuram. Dicunt enim,

a Exod. 32. b Pſal. 31. c Pſal. 50. d 2. Reg. 12. e al. denique non fuit. f Lib. 2. g Epiſt. ad Ruſticum. h 3. Regum 21. i converſus] orig. al. converſi] mſſ. k Sentent. 4. diſt. 14. l Eſa. 57. apud 70.

a 3. Reg. 21. b Sic] orig. & exempp. c 3. Regum 21. d Jonæ 3. e Lib. de Nabuthe Jezraelita c. ult. f Senſus, non verba. g Inter opera B. Hieronymi. h Naum. 1. i In lib. de vera, & falſa pœnitentia, c. 5. k Sent. 4. diſt. 14.

Digitized by Google

enim, etſi *a* ſemel peccantibus poſt baptiſmum valeat pœnitentia, non tamen ſæpe peccantibus proderit iterata: alioqui remiſſio, ad peccatum eſſet incitatio. Dicunt enim, quis non ſemper peccaret, ſi redire ſemper poſſet? Dicunt enim Dominum incitatorem mali, ſi ſemper pœnitentibus ſubveniret, & etiam ei placere peccata, quibus ſemper præſto eſt gratia. Errant autem: imo conſtat ei multum peccata diſplicere, qui ſemper præſto eſt ea deſtruere. Si enim ea amaret, non ita ſemper deſtrueret, ſed conſervaret, atque, ut ſua munera, foveret. Semper deſtruit peccata, quæ invenit, ne ſolvatur, quod creavit, ne corrumpatur, quod amavit. Sumunt occaſionem hypocritæ iſti ex factis Domini. Quem enim cæcum *b* bis illuminavit? quem leproſum bis mundavit? quem mortuum bis ſuſcitavit? non Lazarum, quem *c* dilexit; non filium viduæ *d*, quem miſertus matri reddidit; non filium diſſipatorem legitur bis ſuſcepiſſe; non filiam Abrahæ bis a dæmonio liberaſſe. In nulla perſona iteravit factum, docens, ut ajunt, non ſæpe a Domino fieri remedium. Dixit *e* mulieri: *Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*, promittens pœnam, non amplius veniam. §. 2. Quod *f* autem multos cæcos, & diverſo tempore illuminaverit, & multos debiles confortaverit, oſtendit in diverſis illis eadem ſæpe peccata dimitti, ut quem prius ſanavit leproſum, alio tempore illuminet *g* cæcum. Ideo etiam tot ſanavit *h* febricitantes, tot languidos, tot claudos, cæcos, & aridos, ne deſperet de ſe peccator: ideo non ſcribitur aliquis niſi ſemel ſanatus, ut quiſque timeat mergi *i* peccato. Videmus adhuc quotidie in Eccleſia ſæpe febricitantes, ſæpe languidos, ſæpe paſſionibus captos, ſæpe liberari: ut appareat toties opus miſerantis, quoties confeſſio fit pœnitentis. Quomodo enim corpus, quod vilius eſt, & ab ipſo diſſimilius, ſæpe ſanaret, & animam digniorem, & redemptam non toties liberaret? Medicum *k* ſe vocat, & non ſanis, ſed male habentibus opportunum. Sed qualis hic Medicus, qui malum iteratum neſciret curare? Medicorum enim eſt centies infirmum viſitare, centies curare. Qui cæteris minor eſſet, ſi aliis poſſibilia ignoraret; memor eſt ſui, qui dicit: *Nolo l mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat.* Quem enim peccatorem excluſit *m*? Et quod omnibus promiſit indulgentiam, aliis quoque promiſſionibus declarat. *Qui n me confeſſus fuerit coram hominibus*, id eſt, omnis, quantumcunque, & quotieſcunque peccator, cujuſcunque ordinis, etiamſi fuerit Sacerdos, *confitebor & ego eum coram patre meo.* Nam *qui o invocaverit nomen Domini*, id eſt, ſecundum quod nominatur Dominus. id eſt, qui invocaverit eum ad ſe, ſerviendo, non contradicendo, ut forſitan ſæpe fecit, *omnis*, id eſt, quicunque ſit ille peccator, *ſalvus erit*. Omnem enim animam iſte promiſſor ſaturavit bonis, etiam *p* ſedentem *q* in tenebris, & umbra mortis, nullam excipiens animam. §. 2. Hunc magiſtrum intellexerat diſcipulus ille, qui Corinthios *r* per epiſtolas ſuas voluit corrigere, & ut ipſe teſtatur, ter in literis ſuis eos correxit. Oportebat enim, ut quoties videret eos cadere, toties juvaret eos reſurgere. Memor enim erat illius, qui dixerat. *Quorum s remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Scimus autem, & primos patres, & in omni tempore Eccleſiam Dei ſemper, uſque ſeptuagies ſepties, (quod eſt ſemper) peccata remittere. Quam poteſtatem iſti ab Eccleſia Dei conantur auferre. Oportet enim ſic Eccleſiam credere, quæ confitetur ſe ſæpe peccare. Negant enim veritatem ſeducti 1, qui ſe abſque peccato audent jactare. In *t* multis enim offendimus omnes: nec *u* infans unius diei abſque peccato ſuper terram eſſe poteſt. Quapropter eliminandus eſt ab Eccleſia iſte error, qui unquam pœnitentibus negat indulgentiam. Non enim inquirit, quid Apoſtolus *a* ſenſerit, qui dixit: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum.* Sciens enim & juſtis peccata ſolere contingere, non ſe confirmabat abſque peccato, qui ſe novit indiſſolubili vinculo charitatis Chriſto conjunctum. Niſi enim ſciret ſæpe juſtos ad veniam venire, quomodo dubitaret ſe peccare, qui ſe ſciebat Spiritum Dei habere, & intentione mundiſſima ei ſervire? Cur *b* enim Dominus Petri pedes laviſſet, & Eccleſiam hoc idem docuiſſet, niſi quia (quoniam *c* quotidiana eſt offenſio) oportet, ut quotidiana ſit remiſſio? Cur docuiſſet *d* orantes dicere: *Dimitte nobis debita noſtra*: niſi ipſe miſericors perſeveraret, qui nos ab hac petitione non vult deficere.

Corr. Rom. ¶ 1 Seducti,] *In originali eſt*, in ſe eſſe. *& videtur indicari locus in epiſt. Joan. 1. c. 1. ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. XXXIII.

Item Auguſtinus *ad Macedonium, epiſt.* 54.

IN tantum *e* hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiam poſt actam pœnitentiam, poſt altaris reconciliationem, vel ſimilia, vel graviora committant. Et tamen Deus facit etiam ſuper tales oriri ſolem ſuum, nec minus tribuit, quam antea tribuerat, largiſſima munera vitæ & ſalutis: & quamvis eis in Eccleſia locus humillimæ pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen ſuper eos patientiæ ſuæ non obliviſcitur. Ex quorum numero ſi quis nobis dicat: Aut date mihi eundem iterum pœnitendi locum, aut deſperatum me permittite, ut faciam quicquid libuerit, quantum meis opibus adjuvor, & humanis legibus non prohibeor, in ſcortis, omnique luxuria, damnabili quidem apud Dominum, ſed apud homines pleroſque etiam laudabili: aut ſi me ab hac nequitia revocatis, dicite, utrum mihi aliquid proſit ad vitam futuram, ſi in iſta vita illecebroſiſſimæ voluptatis blandimenta contempſero, ſi libidinum incitamenta frænavero, ſi ad caſtigandum corpus meum multa mihi etiam licita, & conceſſa ſubtraxero, ſi me pœnitendo vehementius, quam prius excruciavero *f*, ſi miſerabilius ingemuero, ſi flevero uberius, ſi vixero melius, ſi pauperes ſuſtentavero largius, ſi charitate, quæ operit multitudinem peccatorum, flagravero ardentius, quis noſtrum ita deſipit, ut huic homini dicat, nihil tibi iſta proderunt in poſterum *r*: vade, ſaltem vitæ hujus ſuavitate perfruere? Avertat Deus tam immanem ſacrilegii *g* dementiam 1.

Corr. Rom. ¶ *Locupletatum eſt duobus locis caput hoc ex originali.*

¶ 1 Dementiam.] *Apud B. Auguſtinum ſequitur cap.* quamvis. *ſupr. ead. diſt.*

8 pars. Gratian. *Sive autem quis dicat primam tantum pœnitentiam poſt baptiſmum utilem eſſe, non ſequentem, ſive commendat quis, ultimæ tantum veniam dari, non præcedenti, ſemper tamen auctoritati adverſatur, quæ ſæpiſſime veniam pœnitenti repromittit. Quæ autem ſit vera pœnitentia, cui venia nunquam negatur, & quæ ſit falſa, cui nunquam indulgentia promittitur*, Adamantius, & Iſychius, *ſuper Leviticum* h *teſtantur*.

C. XXXIV.

I. INter hæc, hircum, qui oblatus fuerat, exuſtum, &c.] Non peccare, ſolius Dei eſt: emendare, ſapientis. Sed raro invenias, qui ſe corrigat. Rara confeſſio peccati, rara pœnitentia. Repugnat natura, & verecundia, quia obnoxia eſt culpæ omnis caro, & quiſque erubeſcit peccatum confiteri, dum magis præſentia cogitat, quam futura.

a *ut ſi*) *orig.* b *Joan.* 11. c *quem prius dilexit*; *orig.* d *Luc.* 7. & 15. *Matt.* 15. e *Joan.* 8. f *Qui*] *orig.* g *illuminavit*) *orig.* h *ſalvavit*] *orig.* i *culpa*] *orig.* k *Marc.* 2. l *Ezech.* 33. m *al. excluſit?* n *Matt.* 10. o *Joel* 2. p *Pſ.* 106. *Luc.* 1. q *ſedentes*] *orig.* r 1 *Cor.* 13. s *Joan.* 20. t *Jac.* 3. u *Job.* 14. *ex* 70.

a 1. *Cor.* 4. b *Joan.* 13. c *abeſt ab orig.* d *Matth.* 6. e *Sent.* 4. *diſt.* 14. f *al. excitavero*. g *al. ſacrilegamque* h *Gloſſ. ord.* ſuc. 10. *Levitici. Simile in catena in Leviticum, ex ſcriptoribus Græcis, præcipue Origene.*

Digitized by Google

tura. Vult Moyſes peccati vacuam reperire animam, ut
exuvias erroris deponat, & culpæ nuda ſine ſui pudore di-
ſcedat. Sed irrationabilis impetus prævenit, & flamma ce-
lerrimi motus animam depaſcitur, & exurit ejus innocen-
tiam. Præponderant enim futuris præſentia, ſeriis jucun-
da, & læta triſtibus, & præpropera tardioribus. Velox enim
iniquitas, quæ ad nocendum occaſionem ſuggerit: lenta
virtus, & cunctatrix ante judicat, quam incipit, quid de-
corum, quid honeſtum: iniquitas omnia præcipitat. Pigra
vero, & verecunda pœnitentia, quæ *a* præſentium pudore
premitur *b*. Solis enim intendit futuris, quorum ſpes ſe-
ra, & tardus fructus. Interim præcurrit impudentia, &
ſpe præſentium pœnitentia excluditur, & affectus *c* ejus
exuritur, & aboletur. Quærit eam lex, & non invenit,
exuſta eſt enim fervore, & fumo iniquitatis. Inde iraſci-
tur, & dicit devorandam fuiſſe pœnitentiam in ſancta *d*
ſanctorum: Sacerdotes, quaſi ſegnes increpat. §. 1. Reſ-
pondet Aaron providum debere eſſe Sacerdotale judicium,
nec male *e* ſanæ conſcientiæ facile eſſe credendum id mu-
neris, ne fiat noviſſimus error pejor priore. Vaſe enim fœ-
tido vel oleum, vel vinum facile corrumpitur. Quomodo
autem poterat, ubi ignis alienus erat, peccatum eauri in
conſpectu Domini, cui cuncta aperta ſunt? quaſi dicat:
non placet Deo, qui injuſtitiam corde incluſam tenet, &
ſe pœnitentiam agere perhibet. Ignis alienus, libido, ava-
ritia, & omnis prava cupiditas. Hic ignis exurit, non
mundat. In quibus enim eſt, ſi offerant in conſpectu Do-
mini, ignis eos cœleſtis abſumit, ſicut Nadab *f*, & Abiu
cum his, quæ pro peccato fuerant oblata. §. 2. Qui ergo
mundari vult, ignem alienum removeat, & illi igni ſe
offerat, qui culpam exurit, non hominem. Hic *g* ignis ſic-
cavit Hemorrohiſſæ ſanguinem profluentem: hic *h* ſiccavit
culpam latronis. Ignis *i* enim conſumens eſt: ſanat enim
ſimpliciter, & pure confitentes. Judas inquit *k*: *Peccavi,
tradens ſanguinem juſtum*: ſed in pectore habuit ignem
alienum, quo inflammante cucurrit ad laqueum. Indignus
autem remedio fuit, quia non pura mente pœnituit. Cul-
pam vero ejus non auferunt Sacerdotes, qui doloſe offert *l*,
nec in eo poſſunt epulari, quorum cibus eſt peccatorum
remiſſio. Unde verus Sacerdos ait: *Meus m cibus eſt, ut fa-
ciam voluntatem patris*, id eſt, ut peccatores converſi, &
pœnitentes ſalventur. Non eſt enim acceptum Deo ſacri-
ficium, niſi verum, & ſincerum.

Corr. Rom. ❡ *In hoc, & ſequenti capite afferuntur ver-
ba ipſa gloſſæ ordinariæ: quamvis multa ſint accepta ex Ori-
gene, Adamantio, & Iſychio.*

C. XXXV.

Item Iſychius *lib.* 2. *ad c.* 10. *Levitici.*

II. INter *n* hæc, hircum, qui oblatus fuerat &c. Quia omne
peccatum per pœnitentiam deletur, & qui prædictum
peccatum alterius doctrinæ, & blaſphemiæ commiſerunt,
ſalvari non ſunt: cauſam mortis eorum Legislator *o* expo-
nit: *Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat &c.* Quia ſcilicet
non comederunt filii Aaron, quod pro peccato erat in loco
ſancto, id eſt, pœnitentiam commiſſi peccati in Eccleſia per-
agi non fecerunt: quibus hoc præceptum eſt, quos Chriſtus
in Eccleſia vicarios ſuos conſtituit. Ipſe enim oblationis ſuæ
ſanguinem; quæ pro noſtro ſanguine oblata eſt, in ſanctum,
id eſt, in cœlum in conſpectu patris obtulit. Debet autem co-
medi hoc ſacrificium in loco ſancto, ſcilicet in Eccleſia, in
propitiationem peccatorum. Unde addit, *quemadmodum præ-
ceptum eſt mihi*, id eſt, quemadmodum præcepi, & mandavi.
Moyſes enim gerit perſonam Chriſti. Exuſtum reperit: quia
in Spiritum ſanctum peccaverant: ab intelligibili igne Spiri-
tus Sancti oblatio pro pœnitentia ablata eſt. Voluntarie enim
peccantibus non relinquitur hoſtia pro peccato. Nam ſicut
vera pœnitentia veniam promeretur, ita *a* ſimulata Deum
irritat: quia Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum. Hoc
autem ſancti Patres irremiſſibile *b* peccatum, & blaſphe-
miam in Spiritum Sanctum dixerunt, in *c* ſceleribus uſ-
que ad finem vitæ perſeverare, de ſalute ſui deſperare,
& de potentia, & miſericordia redemptoris diffidere.

C. XXXVI.

Item Joannes Os aureum *homilia* 31. *in
c.* 12. *epiſtolæ ad Hebræos.*

JUdas *d* pœnituit, ſed male: laqueo namque ſe ſuſpen-
dit: pœnituit etiam *e* Eſau, ſed male: magis autem
iſte neque pœnituit. Lacrymæ quippe illæ non erant pœ-
nitentiæ, ſed animi *s* violenti, & indignationis internæ.
Quod ex ejus operibus aperitur. *& infra.* §. 1. Non igitur
negemus, obſecro, peccata noſtra: neque nos impudentia
duros efficiat. Sponte noſtra peccata puniamus, ne penda-
mus, non ſponte, ſupplicia. Audivit Cain a Deo: *Ubi eſt
f Abel frater tuus?* m dixit. *neſcio, numquidnam cuſtos fra-
tris mei ſum ego?* Vides, quomodo ea hoc peccatum red-
diderit gravius? Verum non ita pater ejus audiens: *Adam
g ubi es?* dixit: *Audivi vocem tuam Domine, & timui,
quoniam nudus ſum, & abſcondi me.* Magnum bonum eſt
ut quis peccata ſua agnoſcat, & memoriam eorum perſe-
veranter retineat. Nullum invenitur delictorum tale re-
medium, ſicut eorum continuata memoria.

Corr. Rom. ❡ *s* Animi violenti) *Græce eſt*: ἀλλά ἐπη-
ρείας ἐ θυμοῦ μᾶλλον; ἐ δεικνυσι τὰ ἔξῆς: *id eſt*; Sed
potius contumelioſi impetus, & iracundiæ: idque oſten-
dunt, quæ ſecuta ſunt. *Vetuſtus codex habet*, πικρίας ἐ
θυμοῦ, *quæ duæ voces conjunguntur etiam a B. Paulo in epi-
ſtola ad Epheſios cap. 4. Sunt autem nonnulla in hoc capite
partim ex manuſcriptis Gratiani codicibus, partim ex ipſo
originali emendata.*

C. XXXVII.

Item Ambroſius *in lib.* 2. *de pœnitentia c.*11.

IN *h* ſalicibus, inquit, in medio ejus ſuſpendimus orga-
na noſtra. Quomodo *i* cantabimus canticum Domini in
terra aliena? Si enim caro menti repugnat, nec ſubdita
eſt animi gubernaculo, & mentis imperio, aliena eſt ter-
ra, quæ non domatur exercitio cultoris, & ideo non po-
teſt fructus charitatis pœnitentiam *z* pacis afferre. Me-
lius eſt ergo tunc quieſcere, cum exercere non queas ope-
ra pœnitentiæ, ne in ipſa pœnitentia fiat, quod poſtea in-
digeat pœnitentia. Quæ ſi ſemel fuerit uſurpata, nec ju-
re celebrata, nec prioris fructum obtinet, & aufert uſum
poſterioris. Sana & cum caro repugnat, mens ad Domi-
num debet eſſe intenta: & ſi opera non ſequuntur, fides
non deſeratur *a*: & ſi impugnant vel carnis illecebræ,
vel poteſtates adverſariæ, maneat mens Deo dedita. Tunc
enim maxime *3* urgemur, cum caro cedit, & ſunt, qui
vehementer incumbant, miſeræ animæ, quærentes omne
auferre præſidium. Unde illud *k* eſt: *Exinanite, exinanite
uſque ad fundamentum in ea.* Quam miſeratus David ait:
Filia Babylonis miſera: miſera utique, quia Babylonis fi-
lia eſt: quæ Dei filia eſſe deſivit, cui tamen medicum in-
vitat, dicens: *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos ſuos
ad petram*: hoc eſt, qui infirmas, & lubricas cogitationes
allidat ad Chriſtum, qui omnes irrationabiles motus ſui
reverentia, & diſceptatione *l* comminuat.

Corr.

a *al. quia.* b *al. punitur.* c *al. effectus.* e *al. Sanctis ſanctorum.* e *male ſanæ) vera lectio.* f *Levit. ibid.* g *Marc.* 5. h *Luc.* 23. i *Deut.* 4. k *Matth.* 27. l *al. ſe offert.*) *al. offerunt.* m *Joan.* 4. n *ibi gloſſ. ord.* o *Levit.* 10.

a *Sap.* 1. b *Hebr.* 1. c *al. & in.* d *Matth.* 27. e *Gen.* 27. f *Gen.* 4. g *Gen.* 3. h *nonnullis verbis omiſſis.* i *Pſal.* 136. k *ibidem.* l *al. diſcretione.*

Corr. Rom. ſ e Pœnitentiam pacis] *In multis vetuſtis legitur*, pœnitentiæ, & pacis. *In originali autem impreſſo*, patientiam pacis.

ſ 2 Fides non deferatur] *In aliquot manuſcriptis eſt*, fides non deſerat: *in vetuſtioribus B. Ambroſii operum editionibus*: fides deſideret: *in recentiori Pariſienſi*: fides deſerviat.

ſ 3 Urgemur] *In nonnullis vetuſtis legitur*, urgetur, cum caro non credit.

C. XXXVIII.

Item Hieronymus ſuper Matthæum ad cap. 27.

NIhil e Judæ profuit egiſſe s pœnitentiam, per quam ſcelus corrigere non potuit. Si *b* quando frater ſic peccat in fratrem, ut emendare valeat quod peccavit, poteſt ei dimitti: ſin autem permanent opera, fruſtra voce aſſumitur pœnitentia. Hoc eſt, quod in Pſalmo *c* de eodem infeliciſſimo Juda dicitur: *& oratio ejus fiat in peccatum*: ut non ſolum emendare nequiverit proditionis nefas, ſed proprii homicidii ſcelus addiderit.

Corr. Rom. ſ 1 Egiſſe pœnitentiam) *Sic in gloſſa, ex qua videtur ſumptum caput hoc: ſed apud B. Hieronymum, & Magiſtrum*, ſera pœnitentia: *apud eundem vero Magiſtrum paulo poſt legitur depravate*, emendare non valeat.

C. XXXIX.

Item Leo Papa in ſermone d, qui incipit, inter omnia, *id eſt, tertio, de paſſione Domini.*

SCeleratior omnibus, o Juda, & infelicior extitiſti, quem non pœnitentia revocavit ad Dominum, ſed deſperatio traxit ad laqueum. Expectaſſes conſummationem criminis tui, & donec ſanguis Chriſti pro omnibus funderetur peccatoribus, informe lethi ſuſpendium diſtuliſſes.

9 ps Gratian. *His auctoritatibus, quæ ſit vera, quæ falſa oſtenditur pœnitentia, & falſa nulla indulgentia dari probatur: in quo illorum ſententia deſtruitur, qua cum, qui pluribus irretitus, fuerit peccatis, aſſeritur unius delicti pœnitentia, ejuſdem veniam conſequi a Domino ſine alterius criminis pœnitentia. Quod etiam multis auctoritatibus probare conantur. Quarum prima eſt illa Naum Prophetæ*: non judicabit *f* Deus bis in idipſum. *Sed quem Sacerdos judicat, Deus judicat, cujus perſonam in Eccleſia gerit. Qui ergo a Sacerdote ſemel pro peccato punitur, non iterum pro eodem peccato a Domino judicabitur.*

C. XL.

Item Gregorius ſuper Ezechielem hom. 10.

PLuit *g* Dominus ſuper unam civitatem, & ſuper alteram non pluit: & eandem civitatem ex parte compluit, & ex parte aridam relinquit. Cum ille, qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit, una eademque civitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia ſunt, qui cum quædam vitia reſecant, in aliis graviter perdurant.

Corr. Rom. ſ *Similis ſumma verborum B. Gregorii eſt in gloſſa ordinaria ad c. 4. Amos, non tamen eadem omnino.*

C. XLI.

Item Ambroſius in 18. octonario h Pſal. 118.

PRima conſolatio *i* eſt, quia non obliviſcitur miſereri Deus: ſecunda per punitionem 1, ubi, etſi fides 2 deſit, pœna ſatisfacit, & relevat.

Corr. Rom. ſ 1 Punitionem) *Antea legebatur*, compunctionem. *Emendatum eſt ex gloſſa ordinaria (cujus caput hoc eſt ſumma quadam) & magis convenit cum ſententia B. Ambroſii: cujus tamen locum integrum præſtat accurate legere.*

ſ 2 Fides] *In gloſſa additur*, id eſt, conſcientia debiti, *& ſic declarat Gratianus infra c.* quærat.

Gratian. *Item opponitur de Hieronymo* a, *qui ſuper Naum ſentire videtur, quod ſi fidelis* 1 *adulterande interficeretur, de adulterio non amplius a Deo puniretur. Item, ſi illa ſatisfactio non fuit, quam in adulterio vivens pro homicidio obtulit, cum adulteri cum pœnituerit, utriuſque ei pœnitentia imponenda erit: quod a ratione alienum Eccleſiaſtica probatur conſuetudine, quæ pro b eodem peccato [niſi reiteratum fuerit] nulli bis pœnitentiam imponit.* §. 1. *Sed quod ei, qui crimen ſibi reſervat, de alio venia non præſtetur, non ſolum præmiſſis probatur auctoritatibus Heſychii, Adamantii, Gregorii, Auguſtini, Smaragdi, Iſidori: verum etiam alia auctoritate ejuſdem* Auguſtini *in libro de c pœnitentia.*

Corr. Rom. ſ 1 Fidelis] *Sic eſt emendatum ex aliquot vetuſtis, B. Hieronymo, & Magiſtro. Nam antea legebatur*, infidelis, *quemadmodum etiam infra ead. c.* quærat. & *c.* ignis.

C. XLII.

Auguſtinus *in lib. de vera & falſa pœnitentia, c.* 9.

SUnt plures, quos pœnitet peccaſſe, ſed non omnino, reſervantes ſibi quædam, in quibus delectantur: non animadvertentes Dominum ſimul *d* ſurdum & mutum a dæmonio liberaſſe: per hoc docens nos nunquam niſi de omnibus ſanari. Si enim vellet ex parte peccata reſervari, haberet ſeptem dæmonia, manente uno, proficere potuerat ſex expulſio. Expulit autem ſeptem, ut omnia crimina ſimul ejicienda doceret. Legionem *e* autem ab alio ejiciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatum poſſideret: oſtendens quod etiamſi peccata ſint mille, oporteret de omnibus pœnitere. Laudatus eſt enim Dominus, quando ejecto dæmonio *f*, locutus eſt mutus. Nunquam aliquem ſanavit, quem omnino non liberavit. Totum enim hominem ſanavit in ſabbatho: quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberavit, indicans pœnitentem oportere ſimul dolere de omni crimine orto in anima, & corpore. Scio enim Deum inimicum omni criminoſo. Quomodo ergo, qui crimen reſervat, de alio recipiet veniam? Sine amore Dei conſequeretur veniam *g*, ſine quo nemo unquam invenit gratiam. Hoſtis enim Dei eſt, dum offendit perſeveranter. Quædam enim impietas infidelitatis eſt, ab illo, qui juſtus, & juſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam. Jam enim foret ſine pœnitentia invenire gratiam. Pœnitentia enim vera ad baptiſmi puritatem confitentem conatur adducere. Recte enim pœnitet, quicquid ſordidum poſt purificationem contraxit, oportet ut abluat, ſaltem lacrymis mentis. Sed ſatis durus eſt, cujus mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare: ſed ſciat culpabiliter ſe durum, qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati lacrymis non oſtendit. Non itaque eſt, ut quis excuſet ſe non habere fontem lacrymarum, qui nonnunquam lacrymis oſtendit dolorem temporalium. Quem ergo pœnitet, omnino pœniteat, &c.

10 pars. Gratian. *Auctoritas illa Naum Prophetæ*: Non *h* judicabit Deus bis, &c. *non indiſtincte oſtendit omnia, quæ temporaliter puniuntur, non ulterius a Deo punienda. Quamvis enim Sodomitas, Ægyptios, Iſraelitas in eremo ſuper eundem locum dicat Hieronymus temporaliter a Deo punitos, ne in æternum punirentur, non tamen de omnibus generaliter hoc intelligendum eſt, alioqui cuique ſcelerato optandum eſſet, ut cœleſti fulmine percuſſus, aut aquis ſubmerſus, aut a ſerpentibus vulneratus pro peccatis ſuis divinitus interiret, ut æternus* V n u *crucia-*

a *Gloſſ. ord. & Beda ad eundem locum. Sent.* 4. *diſt.* 15. b *al. Sed.* c *Pſal.* 108. d *Gloſſ. ord. ad c.* 27. *Matth.* e *Naum* 1. *ex* 70. f *al. vindicabit.* g *Sent.* 4. *diſt.* 15. *Amos* 4. h *Serm.* 18. i *gloſſ. ord. ibi. Zadich.*

a *Sent.* 4. *diſt.* 15. b *Infra, ead. c.* quærat aliquis. & *c.* ignis. *ſupr.* 23. *q.* 5. *quid ergo.* c *In lib. de vera & falſa pœnitentia, cap.* 9. *Sent.* 4. *diſt.* 15. d *Matth.* 12. e *Marc.* 5. f *Matth.* 9. g *al. indulgentiam.* h *ſupr. diſt.* 1. *de pœn. c.* quem ergo. *Sent.* 4. *diſt.* 15. *ſupr.* ſceleratior.

Digitized by Google

cruciatur brevis, & momentanea pœna terminetur. Illud etiam Apoſtoli falſum eſſet, quod de proſtratis in deſerto in epiſtola ad Hebræos *a ſcribens ait*: Propter incredulitatem ſuam non intraverunt in terram promiſſionis. *Ubi probatur, quod ſicut merito ſuæ infidelitatis requiem illam amiſerunt, ita propter eandem infidelitatem, veram requiem æternæ beatitudinis nullo modo intraverunt. §. 1. Intelligitur ergo illud Hieronymi de his tantum, qui inter ipſa flagella pœnitentiam egerunt: quam, etſi brevem, & momentaneam, tamen non reſpuit Deus: ſicut & illud* b *Prophetæ*, Non judicabit c Deus bis in idipſum, *de his tantum intelligi oportet, quos præſentia ſupplicia in melius commutant: ſuper quos non conſurget duplex tribulatio. Qui autem inter flagella duriores* d, *& deteriores ſunt, ſicut Pharao, qui flagellatus a Domino, durior factus eſt, præſentibus æterno connectunt, ut temporale ſupplicium ſit eis æternæ damnationis initium.*

C. XLIII.

Unde Auguſtinus *in Cantico Deuteronomii.*

IGnis e ſuccenſus eſt, &c.] Hoc eſt, vindicta hic incipiet, & ardebit uſque ad extremam damnationem.

Gratian. *Hoc contra illos notandum eſt* f, *qui dicunt*, Non judicabit Deus bis in idipſum, *ad omnia pertinere flagella: quia quidam hic flagellis emendantur, alii & hic, & in æternum puniuntur: ſicut Antiochus, & Herodes. §. 1. Quod autem ſuper eundem locum de adultero fideli Hieronymus ſentire videtur, ex ejuſdem verbis falſum eſſe probatur. Exemplo enim illius, qui Iſraelitis maledixerat, & qui ligna in ſabbatho collegerat, aſtruit parva peccata brevibus, & temporalibus ſuppliciis purgari, magna vero diuturnis, & æternis ſuppliciis reſervari.*

C. XLIV.

Ait enim idem Hieronymus *in primum caput* Naum.

QUærat g hic aliquis, ſi fidelis deprehenſus in adulterio decolletur, quid de eo poſtea fiat. Aut enim punietur, & falſum eſt hoc, quod dicitur, *Non vindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione*: aut non punietur, & optandum eſt adulteris, ut impræſentiarum brevi & cita pœna fruſtrentur cruciatus æternos. Ad quod reſpondebimus, Deum, ut omnium rerum, ita ſuppliciorum quoque ſcire menſuras, & non præveniri ſententia judicis, nec illi in peccatorem exercendæ dehinc pœnæ auferri poteſtatem, & magnum peccatum magnis, diuturniſque lui h cruciatibus: ſi quis autem punitus ſit, ut ille in lege i, qui Iſraeliticis maledixerat, & qui in ſabbatho ligna collegerat, tales poſtea non puniri: quia culpa levis præſenti ſupplicio compenſata ſit.

Grat. *Illud autem Gregorii*: Pluit k Dominus ſuper unam civitatem, &c. *non ad criminis veniam, ſed ad ejus referendum eſt deteſtationem; ut ideo pars civitatis dicatur eſſe compluta, quia crimen, quod dilexerat, deteſtari incipit, non quod ejus veniam conſequatur. Criminis autem deteſtatio pluvia vocatur, quia ex fonte divinæ gratiæ cordi noſtro inſtillatur, ut vel ſic quiſque ad veram pœnitentiam perveniat: aut eo minus a Deo puniatur, quo diuturniore delectatione peccati majus ſibi ſupplicium accumulaſſet. Si vero ad indulgentiam criminis pluvia referatur, Evangelicæ ſententiæ contraire videbitur. Si enim propter fraternum odium, etiam quæ dimiſſa ſunt, replicantur ad pœnam: multo magis, quæ non ſunt dimiſſa, ad vindictam reſervari probantur. §. 1. Item ſi ſecundum Auguſtinum* l *arbiter ſuæ voluntatis non poteſt inchoare novam vitam, niſi pœniteat eum veteris vitæ, quomodo ad novitatem indulgentiæ perveniet, qui odii vetuſtatem non depoſuit? Ad deteſtationem ergo criminis, ut dictum eſt, non ad ejus indulgentiam pluvia illa pertinere probatur. §. 2. Item illud* a *Ambroſii*, Et ſi fides deſit, pœna ſatisfacit, *non de ea fide intelligitur, de qua dicitur*, Fides b ſine operibus mortua eſt: *ſed de ea, de qua Apoſtolus ait*: Omne, c quod non eſt ex fide, *id eſt, omne quod fit contra conſcientiam*, peccatum eſt. *Deeſt ergo fides, cum non ſubeſt conſcientia peccati. Sed quia delicta omnia nullus* d *intelligit, eſt aliquando peccatum in homine, cujus non habet conſcientiam. Unde Apoſtolus* e *ait*: Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum. *Cujus ergo peccati deeſt conſcientia, illius pœna, ſi patienter feratur, ſatisfacit, & relevat gravatum. Quod autem in fine objicitur* f, Si ſatisfactio illa fuit, veniam impetravit: ſi autem veniam non impetravit, ſatisfactio non fuit: ſi autem ſatisfactio non fuit, adhuc ſibi pœna imponenda eſt; *non procedit argumentatio: ſatisfactio namque eſt, dum ipſius cauſa peccati exciditur, & ejus ſuggeſtionibus aditus non indulgetur, ſed ejus fructus non percipitur, impeditus peccato, quod non deſeritur: percipietur autem, cum ejus pœnitentia fuerit ſubſecuta: ſicut ad lavacrum ficte accedens regenerationis ſacramentum accipit, non tamen in Chriſto renaſcitur: renaſcetur autem virtute ſacramenti, quod perceperat, cum fictio illa de corde ejus receſſerit veraci pœnitentia.*

C. XLV.

Sicut etiam Auguſtinus *ſcribit in libro* g *de pœnitentia.*

PIum h eſt credere, & noſtra fides expoſtulat, ut cum gratia Chriſti deſtruxerit mala priora in homine, etiam remuneret bona: & cum deſtruxerit, quod ſuum non invenit, amet, & diligat bonum, quod etiam in peccante plantavit.

Corr. Rom. ℭ *Paulo aliter legitur in originali: ſed Magiſter habet fere ut Gratianus.*

C. XLVI.

Ex hoc ſenſu illud etiam Hieronymi *dictum videtur ad cap.* 2. *Aggæi.*

SI i quando videris inter multa k mala opera peccatorum facere quempiam nonnulla, quæ juſta ſunt, non eſt tam injuſtus Deus, ut propter mala multa, paucorum obliviſcatur bonorum.

II pars. Gratian. *Quanquam memoria bonorum ad præſentem remunerationem poſſit referri: ſicut* Gregorius *in homilia* l *de Divite, & Lazaro ſcribit.*

C. XLVII.

CAvendum nobis eſt, ut ſi forte aliquid boni agimus, in præſenti ſeculo remunerationem accipiamus: ne forte dicatur nobis, *Receperunt* m *mercedem ſuam.* Niſi enim dives iſte aliquid boni egiſſet, unde in præſenti ſeculo remunerationem accepiſſet, nequaquam Abraham ei diceret, *Recepiſti* n *bona in vita tua.*

C. XLVIII.

Item Joannes Chryſoſtomus *homilia 67. ad populum Antiochenum.*

QUid ergo turbamur? nemo videns malignos proſperitatem habere, turbetur. Non eſt hic retributio malignitatis, neque virtutis: ac ſi aliquando contingat, ut aliqua ſit retributio vel malitiæ, vel virtutis, non tamen ſecundum quod dignum eſt, ſed ſimpliciter, veluti quidam guſtus judicii: ut qui reſurrectionem non credunt, talibus doceantur. Quando itaque videmus malignum diteſcere, non ſubruamur, & quando videmus bonum mala pati, non turbemur. Illic corona: illic ſupplicia. Eſt &

a Heb. 3. b Naum 1. c al. vindicabit. d Supra 33. q. 5. hoc tamen. e Sent. in gloſſa ordin. Deuteronomii 32. & apud B. Gregorium Moral. lib. 18. c. 12. f Iſidorus de ſumma bono lib. 3. c. 2. g Sent. ibid. Supra 23. quæſt. 5. quid ergo. § quæras. h eius] orig. i Numer. 15. k Supr. ead. pluit. Sent. ibid. l Supra diſt. 1. tres ſunt.

a Supra ead. prima conſolatio. b Jacob. 2. c Roman. 14. d Pſalm. 18. e 1. Corint. 4. f Supra, prima conſolatio. g In libro de vera, & falſa pœnitentia, c. 14. h Sentent. 4. diſt. 15. Infra diſt. 5. c. conſiderent. i Sentent. ibidem. k multa opera] orig. l In homil. 40. habetur ſententia. m Mat. 6. n Luc. 16.

& alia ratio: quia non poteſt malus in omnibus malus eſſe, ſed habet aliqua bona; neque bonus in omnibus eſſe bonus, ſed habet aliqua peccata. Cum ergo proſperitatem malus habet, malo capitis ſui eſt. Cum enim pro illis paucis bonis retributionem hic accipit, illic jam plenius punitur.

Gratian. *Poteſt a etiam referri memoria bonorum ad mitiorem pœnam habendam, ut bona, quæ inter multa mala fiunt, non proficiant ad præſentis vitæ, vel futuræ præmium obtinendum, ſed ad tolerabilius extremi judicii ſupplicium ſubeundum: ſicut de fide, & cæteris, quæ ſine charitate habentur, ſcribit.*

C. XLIX.

Auguſtinus *in libro de patientia, cap. 26.*

SI quis *b* autem non habens charitatem, quæ pertinet ad unitatem ſpiritus, & vinculum pacis, quo Catholica Eccleſia congregata connectitur, in aliquo ſchiſmate conſtitutus, ne Chriſtum neget, patitur tribulationes, anguſtias, famem, ſitim *c*, nuditatem, perſecutionem, pericula, carceres, vincula, tormenta, gladium, vel flammas, vel beſtias, vel ipſam crucem timore gehennæ *d*, & ignis æterni, nullo modo iſta culpanda ſunt: imo vero & hæc laudanda patientia eſt: (Non enim dicere poterimus, melius ei fuiſſet, ut Chriſtum negando nihil eorum pateretur, quæ paſſus eſt confitendo:) ſed exiſtimandum, fortaſſe tolerabilius ei futurum judicium, quam ſi Chriſtum negando cuncta illa vitaret. Unde & illud, quod ait *e* Apoſtolus: *Si tradidero corpus meum, ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*, nihil prodeſſe intelligitur, ad regnum cœlorum obtinendum, non ad extremi judicii tolerabilius ſupplicium ſubeundum. *& ſupra, cap. 23. §. 1.* Hæc propter charitatem dicta ſunt: ſine qua in nobis non poteſt eſſe vera pœnitentia *f*: quia in bonis charitas Dei eſt, quæ tolerat omnia.

2a pars. Gratian. *Pœnitentia ergo, ut ex præmiſſis apparet, nulli in peccato perſeveranti utilis eſt, non tamen alicui deneganda eſt: quia ſentiet fructum ejus, cum alterius criminis pœnitentiam egerit. Sic itaque pœnitentiæ definitio, & cæteræ auctoritates ſibi conſonantes negant eum agere pœnitentiam, qui perſeverat in crimine, utilem videlicet ſibi, & fructuoſam. §. 1. Illud autem Ambroſii* g: Pœnitentia ſemel uſurpata, nec vere celebrata, & fructum prioris auſert, & uſum ſequentis amittit, *de ſolenni intelligitur: quæ cum non vere celebrata fuerit, & fructum prioris, id eſt, ſui ipſius ſecuturam præcedentis, amittit (quia veniam, quam impetrare potuit, contempſit) & uſum ſequentis auſert, ſecundum conſuetudinem quarundam Eccleſiarum, apud quas pœnitentiæ ſolennitas non iteratur. De hac eadem pœnitentia illud etiam intelligitur*, Non *h* eſt ſecundus locus pœnitentiæ.

DISTINCTIO IV.

1 QUia i vero multorum auctoritatibus ſupra monſtratum eſt, pœnitentiam vere celebrari, & peccata vere
gs dimitti ei, qui aliquando in crimen recaſurus eſt: *quæritur, an peccata dimiſſa redeant? Hujus quæſtionis diverſorum varia eſt ſententia, aliis aſſerentibus, aliis contra negantibus peccata ſemel dimiſſa ulterius replicari ad pœnam. §. 1. Quod autem peccata ſemel dimiſſa redeant, multarum auctoritatibus probatur: quarum prima eſt illa Prophetæ:* In *k* memoriam redeat iniquitas patrum ejus: *ſecunda illa Evangelii:* Serve *l* nequam, omne debitum dimiſi tibi.

a *Sent. ibid.* b *Epheſ. 5.* c *abeſt ab orig.* d *al. gehennarum,* *orig.* e *1. Cor. 13.* f *patientia:*] *vera lectio.* g *Sent. 4 diſt. 14. ſupr. ead. in ſalicibus.* h *Supr diſt. 50. ſi quis poteſt.* *Hugo de S. Vict. l. 2. de Sacr. p. 14. c. 4.* i *Hugo l. 2. de Sacram. p. 15. c. fin. Sent. 4. diſt. 22.* k *Pſal. 108.* l *Matth. 18.*

C. I.

Deinde in libro Pſalmorum Auguſtinus *a ait ad Pſalmum 108.*

SI Judas teneret illud, ad quod vocatus eſt, nullo modo ad eum vel ſua præterita, vel parentum iniquitas pertineret. Sed quia non tenuit adoptionem in familia Dei, ſed iniquitatem vetuſti generis potius elegit, tedit iniquitas patrum ejus in conſpectu Domini, ut in eo etiam ipſa *b* puniretur, & peccatum matris ejus non deleretur. *Item Rabanus. §. 1. Tradidit* c *eum tortoribus, &c.* Conſiderandum eſt, quod dicit, *univerſum debitum:* quia non ſolum peccata, quæ poſt baptiſmum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, verum etiam peccata originalia, quæ in baptiſmo ei dimiſſa ſunt.

C. II.

Item Gregorius *lib. 4. dialog. c. 60.*

COnſtat *d* ex dictis Evangelii, quod ſi hoc, quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rurſus exigitur, quod nobis jam per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus.

C. III.

Item Auguſtinus *in homilia 15. de verbis Domini.*

DIxit *e* Dominus: *Dimitte* f *& dimittuntur tibi:* ſi ego prior dimiſi, dimitte vel poſtea. Nam ſi non dimiſeris, revocabo te, & quicquid tibi dimiſeram, replicabo tibi.

C. IV.

Idem *ibidem* g.

QUi *h* divini beneficii oblitus ſuas vult vindicare injurias, non ſolum de futuris peccatis veniam non merebitur: ſed etiam præterita, quæ jam ſibi dimiſſa credebat, ad vindictam ei replicabuntur.

C. V.

Item Beda *ſuper Lucam, lib. 4. c. 48.*

REvertar *i* in domum meam, unde exivi. } Timendus eſt iſte verſiculus, non exponendus: ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.

C. VI.

Idem *ibidem.*

QUæcunque *k* enim poſt baptiſma, ſive pravitas hæretica, ſeu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium proſternet in ima vitiorum.

C. VII.

Item Auguſtinus *in libro quæſtionum Deuteronomii quæſt. 42.*

PEccatum, quod ex Adam contrahitur *l*, temporaliter redditur: quia omnes propter hoc moriuntur, non autem in æternum eis, qui fuerint per gratiam ſpiritaliter regenerati, in eaque permanſerint uſque in finem.

2 pa. Grat. *Eorum* m *vero, qui hanc ſententiam ſequuntur, alii dicunt, quod peccata reditura dimittuntur ſecundum juſtitiam, ſed non ſecundum præſcientiam: ſicut nomina diſcipulorum, qui retro abierunt, erant ſcripta in libro vitæ propter juſtitiam, cui deſerviebant, non ſecundum præſcientiam, quæ in numero ſalvandorum eos non habebat. Sic a latere* n *Dei dicuntur mille caſuri, & decem millia a dextris ejus, quos tamen divina præſcientia nunquam ſuis adnumeraverat. Hinc etiam Dominus ait* o *Moyſi:* Si quis peccaverit ante me, delebo eum de libro vitæ p; *ut ſecundum juſtitiam Judicis ille peccando dicatur deleri, qui ſecundum præſcientiam*

a *Et Proſper. ibid.* b *ipſe*] *orig.* c *Sentent. 4. diſt. 22.* d *Sent. ibid.* e *Dicit illi Deus:*) *orig.* f *Luc. 6.* g *Sententia, non verba.* h *Sentent. ibid.* i *Sent. ibid.* k *al. Quæcunque. Sentent. ibid.* l *al. trahitur.* m *B. Ambroſius lib. 9. com. in epiſt. ad Romanos, in illa verba, (Jacob dilexi.) & gloſſa ordin. ibidem. (ut oſtenderet divitias.)* n *Pſal. 90.* o *Exod. 32.* p *meo.*] *orig.*

Digitized by Google

nunquam fuerat adſcriptus. §. 1. *Hinc Auguſtinus in epiſtola 1 ad Corinthior* a: Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo, *etſi in aliquibus*. *Communia omnibus ſunt omnia ſacramenta, ſed non communis gratia; ita & nunc baptiſmus eſt communis, ſed non virtus baptiſmi.*

3 ps §. 2. *Verum hoc de fide accedentibus, vel de his, qui extra Eccleſiam baptizantur, intelligitur: qui ſacramenti quidem integritatem accipiunt, virtutem vero ejus minime aſſequuntur. Parvulis vero, vel adultis plena fide accedentibus omnia* b *peccata remittuntur, etſi aliquando receſſuri a bono in malum vitam ſint finituri.*

Corr. Rom. ¶ 1 In epiſtole ad Corinthios) *Hæc ſunt apud Bedam in comm. c. 10. epiſt. 1. ad Corinth. ex B. Auguſtino in Pſal. 77. & copioſius apud illum exponuntur.*

C. VIII.

Inde Auguſtinus *in lib. de corrept. & gratia c. 8. & 9.*

SI c ex bono in malum deficiente bona voluntate moriuntur, reſpondeant, ſi poſſunt, cur illos Deus, cum fideliter, & pie viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, ne malitia *d* mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas eorum. Utrum hoc in poteſtate non habuit? an eorum mala futura neſcivit? Nempe nihil horum, niſi perverſiſſime, atque inſaniſſime dicitur. Cur ergo non fecit? Reſpondeant, qui nos irrident, quando in talibus rebus exclamamus: *Quam e inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus.* Neque enim hoc non donat Deus, quibus voluerit; aut verò Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis juſti ait *f*: *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus.* Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis det, aliis non dat Deus, apud *g* quem non eſt iniquitas, neque acceptio perſonarum, & in cujus poteſtate eſt, quandiu quiſque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta eſt ſuper terram? Sicut ergo coguntur fateri, donum eſſe Dei, ut finiat homo vitam iſtam, antequam ex bono mutetur in malum: cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorent: ita donum Dei eſſe in bono perſeverantiam ſecundum Scripturas (de quibus teſtimonia multa jam poſui) fateantur nobiſcum, & cur aliis detur, aliis non detur, ſine murmure adverſus Deum dignentur ignorare nobiſcum. §. 1. Nec *h* nos moveat, quod filiis ſuis quibuſdam Deus non dat iſtam perſeverantiam. Abſit enim, ut ita eſſet, ſi de illis prædeſtinatis eſſent, & ſecundum propoſitum vocatis, qui vere ſunt filii promiſſionis. Nam iſti, cum pie vivunt, dicuntur filii Dei: ſed quoniam victuri ſunt impie, & in eadem impietate morituri, non eos dicit filios Dei præſcientia Dei. Sunt enim filii Dei, qui nondum ſunt nobis, & ſunt jam Deo: de quibus ait Evangeliſta *i* Joannes: *quia JESUS erat moriturus pro gente, & non tantum pro gente, ſed etiam, ut filios Dei diſperſos congregaret in unum*: quod utique credendo futuri erant per Evangelii prædicationem: & tamen antequam eſſet factum, jam filii Dei erant in memoriali patris ſui inconcuſſa ſtabilitate conſcripti. Et ſunt rurſus quidam, qui filii Dei propter ſuſceptam vel temporaliter gratiam dicuntur a nobis, nec ſunt tamen Deo, de quibus ait idem *k* Joannes: *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis: quod ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum*: non ait, ex nobis exierunt, ſed quia non manſerunt nobiſcum, jam non ſunt ex nobis: verum ait: *ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis*. Hoc eſt, & quando videbantur ex nobis, non erant ex nobis. Et tanquam ei diceretur, unde id oſtendis? *Quod ſi fuiſſent*, inquit, *ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum*. Filiorum Dei vox aſt: Joannes loquitur in filiis Dei præcipuo loco conſtitutus. Cum ergo filii Dei dicunt de his, qui perſeverantiam non habuerunt, *ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis*: & addunt, *quod ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum*: quid aliud dicunt, niſi, non erant filii, etiam quando erant in profeſſione, & nomine filiorum? non quia juſtitiam ſimulaverunt, ſed quia in ea non permanſerunt. Neque enim ait, nam ſi fuiſſent ex nobis, veram, non fictam juſtitiam tenuiſſent utique nobiſcum: ſed: *ſi fuiſſent*, inquit, *ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum*. In *a* bono illos volebat proculdubio permanere: erant itaque in bono, ſed quia in eo non permanſerunt, id eſt, non uſque in finem perſeveraverunt, non erant, inquit, ex nobis, & quando erant nobiſcum: hoc eſt, non erant ex numero filiorum, & quando erant in fide filiorum: quoniam, qui vere filii ſunt, præſciti, & prædeſtinati, ſunt conformes imaginis filii ejus, & ſecundum propoſitum vocati ſunt, ut electi eſſent. Non enim perit filius promiſſionis, ſed filius perditionis. Fuerunt ergo iſti ex multitudine vocatorum; ex electorum autem paucitate non fuerunt. Non igitur filiis ſuis prædeſtinatis Deus perſeverantiam non dedit. Haberent enim eam, ſi in eo filiorum numero eſſent: & quid haberent, quod non accepiſſent, ſecundum Apoſtolicam *b*, veramque ſententiam? Ac per hoc tales filii, filio Chriſto dati eſſent, quemadmodum ad patrem dicit ipſe: *ut c omne, quod dediſti mihi, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Hi ergo Chriſto intelliguntur dati, qui ordinati ſunt in vitam æternam. Ipſi ſunt illi prædeſtinati, & ſecundum propoſitum vocati, quorum nullus *d* perit: ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam: quoniam ſic eſt ordinatus, & ideo Chriſto datus, ut non pereat, ſed habeat vitam æternam. Et rurſus, quos dicimus inimicos ejus, vel parvulos filios inimicorum ejus, quoſcunque eorum ſic regeneraturus eſt, ut in ea fide, quæ per dilectionem operatur, hanc vitam finiant: jam & antequam hoc fiat, in illa prædeſtinatione ſunt filii ejus, & dati ſunt Chriſto filio ejus, ut non pereant, ſed habeant vitam æternam. §. 2. Denique ipſe Salvator: *Si e manſeritis*, inquit, *in verbo meo, vere diſcipuli mei eſtis*. Nunquid in his computandus eſt Judas, qui non manſit in verbo ejus? Nunquid in his computandi ſunt illi, de quibus Evangelium ſic loquitur? ubi Dominus, cum commendaſſet manducandam carnem ſuam, & bibendum ſanguinem ſuum, ait *f* Evangeliſta: *Hæc dixit in ſynagoga docens in Capharnaum. Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus dixerunt: Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire? Sciens autem JESUS apud ſemetipſum, quia murmurabant de hoc diſcipuli ejus, dixit eis: Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem, ubi erat prius? Spiritus eſt, qui vivificat: caro autem non prodeſt quicquam. Verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt. Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jeſus, qui eſſent credentes, & quis traditurus eſſet eum, & dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo venit ad me, niſi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant.* Nunquid non & iſti diſcipuli appellati ſunt, loquente Evangelio? & tamen non erant vere diſcipuli, quia non manſerunt in verbo ejus, ſecundum id, quod ait: *Si g manſeritis in verbo meo, vere diſcipuli mei eſtis*. Quia ergo non habuerunt perſeverantiam, ſicut non vere diſcipuli Chriſti: ita nec vere filii Dei fuerunt, etiam quando eſſe videbantur, & ita vocabantur. Appellamus ergo nos & electos Chriſti diſcipulos, & Dei

---

a 1. *Cor. 10. Sent. 4. diſt. 4.* b *al. omnino.* c *de iis enim differimus, qui perſeverantiam bonitatis non habent, ſed ex bono &c.*) *orig.* d *Sap. 4.* e *Rom. 11.* f *Sap. 4.* g *Job. 7.* h *Ib. c. 9. inf. ead. c. bonæ ſocietatem.* i *Joan. 11.* k 1. *Joan. 2.* l *al. in.*

a *Sup. ead. de pœnit. diſt. 2. Apoſtolus verſ. in bono.* b 1. *Cor. 4.* c *Joan. 6.* d *ſup. diſt. 2. de pœnit. c. nullus eorum.* e *Joan. 8.* f *Joan. 6.* g *Joan. 8.*

Dei filios: quia ſic appellandi ſunt, quos regeneratos pie vivere cernimus. Sed tunc vere ſunt, quod appellantur, ſi manſerint in eo, propter quod ſic appellantur. Si autem perſeverantiam non habent, id eſt, in eo, quod cœperunt eſſe, non manent, non vere appellantur, quod appellantur, & non ſunt. Apud eum enim hoc non ſunt, cui notum eſt, quod futuri ſunt, id eſt, ex bonis mali.

4 pars. Gratian. *Finis hujus auctoritatis eorum ſententiæ concordat, qui peccata dicunt remitti ſecundum juſtitiam, & non ſecundum præſcientiam. Alii vero, quamvis fateantur peccata redire, tamen ſeu per baptiſma, ſeu per pœnitentiam aſſerunt omnino peccata remitti, & plena fide accedentem ad lavacrum renaſci non aqua tantum, ſed etiam Spiritu Sancto: & ſi poſtea peccaturus ſit, demum pœnitentem, etſi aliquando recaſurus ſit, tamen tempore ſuæ pœnitentiæ ita perfecte expiatum affirmant, ut ſi tunc moreretur, ſalutem inveniret æternam. Quorum ſententiæ ejuſdem auctoritatis principium conſentit. Cum enim quæſtionem proponat, quare præſcitos ad mortem, cum fideliter ac pie viverent, non tunc de vita hujus periculis Deus rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas eorum, cum de immatura morte prædeſtinati Scriptura dicat* a: Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus: *evidenter oſtendit illos tales fuiſſe, qui ſi fatali neceſſitate hujus vitæ ſubducti eſſent periculis, profecto vitam conſecuti eſſent æternam. Ut ergo finis principio conveniat, & ne ſibi ipſi contraire videatur, definiendum eſt, quid ſit ſcribi in libro vitæ, & de eo deleri ſecundum juſtitiam, quid ſecundum præſcientiam. Secundum præſcientiam ſcribi, eſt ad vitam præordinari: quod ab æterno factum eſt.*

C. IX.

Unde Apoſtolus *in Epiſtola ad Epheſios, cap. 1.*

BEnedictus Deus, & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto Jeſu: ſicut elegit nos in ipſo ante conſtitutionem mundi, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate: qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum, in ipſum.

Gratian. *Similiter ſecundum præſcientiam deleri, eſt ad mortem, non ad vitam præſciri: quod & ipſum ab æterno factum eſt. Unde Dominus in Evangelio:* Qui credit in me, habet vitam æternam: qui autem non credit, jam judicatus eſt.

C. X.

Hinc etiam Auguſtinus *ait.*

NOvit *b* Dominus, qui ſunt ejus.) Ex his nemo ſeducitur. Nondum apparuit judicium, ſed jam factum eſt.

Corr. Rom. ¶ *Sententia eſt apud beatum Auguſtinum, tract. 12. in Joannem, & in 20. de civitate Dei, cap. 7. unde citat Beda in 2. Timoth. 2. Verba autem fere eadem ſunt in gloſſa ordinaria ad eum ipſum Pauli locum.*

Gratian. *Porro ſecundum juſtitiam ſcribi, eſt, Deo auctore ea operari, quorum merito ſit dignus æterna ſalute. Hunc duplicem modum ſcribendi in Evangelio Dominus aſſignavit, dicens diſcipulis:* In *c* domo patris mei manſiones multæ ſunt: ſi quo minus, dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum: & ſi abiero, & paravero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipſum, ut ubi ego ſum, & vos ſitis, *dicens:* In domo patris mei manſiones multæ ſunt: ſi quo minus, dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum: *oſtendit eos, quibus loquebatur, ſcriptos in libro vitæ, prædeſtinatione. Subjiciens,* ſi abiero, & paravero vobis locum, &c. *oſtendit eos adhuc eſſe ſcribendos operatione.*

a *Sap.* 4. b 2. *Timoth.* 2. c *Joann.* 14.

C. XI.

Hinc etiam Auguſtinus *in ejuſdem* a *loci explanatione ait.*

IN domo patris mei manſiones multæ ſunt.) Domus Dei, templum Dei, regnum Dei, regnum cælorum, ſunt homines juſti: in quibus ſunt multæ differentiæ inter ſe, & hæ ſunt manſiones ipſius domus. Hæ autem jam paratæ ſunt in prædeſtinatione, ſicut ait *b* Apoſtolus. *Qui elegit nos ante mundi conſtitutionem,* prædeſtinando, parando *c* autem in operatione. Unde *d Quos prædeſtinavit, hos & vocavit,* & juſtificavit, & magnificavit. Et ſecundum hoc dicitur *e*: *Facit Deus, quæ futura ſunt,* id eſt, quæ facturus eſt, *& infra.* §. 1. *Si quo minus,* confirmat eſſe: quia ſi non eſſent, dixiſſet, ibo, & parabo, id eſt, prædeſtinabo. Sed quia jam ibi ſunt, non eſt opus aliquo parare. Quia vero nondum ſunt in operatione, addit: *& ſi abiero, & paravero.* Abiens, ſed non relinquens, parat: quia ſubtrahit ſe, & latet: ut ſit fides, quæ non eſt de re viſa: & inde eſt meritum fidei. §. 2. Ex hac vivit juſtus, & mundatur ei cor, dum peregrinatur, & in ea deſideratur, quod nondum habetur. Et hæc eſt præparatio manſionis: quia ſic parat nos ſibi, & ſe nobis, ut maneat in nobis, & nos in eo, quantum quiſque erit particeps ejus plus, vel minus pro diverſitate meritorum. Et hæc multitudo manſionum eſt 1.

Corr. Rom. ¶ *Sententia quidem hujus capitis eſt in tract. 68. in Joannem: ſed ipſa verba ſunt in gloſſa ordinaria ad cap. 14. Joannis, & ex ea ſunt nonnulla emendata.*

¶ 1 Manſionum eſt.) *Sequebatur:* Item, *quaſi hic citaretur alter locus beati Auguſtini, aut gloſſa. Abeſt autem a pleriſque manuſcriptis. Nam quæ ſequuntur, videntur eſſe Gratiani.*

Gratian. *Secundum juſtitiam deletur, qui gratia ſubtracta, ea operari permittitur, quibus æternam damnationem meretur. Hinc Propheta f loquens ex perſona Chriſti ait:* Deleantur de libro viventium, *hoc eſt, ſubtrahatur eis gratia, qua ſubtracta, iſti in profundum vitiorum, deinde in æternam damnationem præcipitentur:* & cum juſtis non ſcribantur, *id eſt, non apponatur eis gratia, qua fiant digni æterna ſalute. Sic itaque peccata ſecundum præſcientiam remittuntur, cum ab æterno gratia præparatur, qua vocatus juſtificetur, juſtificatus tandem æternaliter glorificetur. Secundum juſtitiam vero peccata remittuntur, cum vel baptiſma plena fide accipitur, vel pœnitentia toto corde celebratur: quæ remiſſio & ipſa ſecundum præſcientiam non inconvenienter fieri dicitur.* §. 1. *Ut enim ex præmiſſa auctoritate Apoſtoli datur intelligi, duæ ſunt præordinationes: una, qua quiſque præordinatur hic ad juſtitiam & remiſſionem peccatorum percipiendam: altera, qua aliquis prædeſtinatur ad vitam æternam in futuro obtinendam. Harum effectus ſunt præſens juſtificatio, & futura glorificatio: quæ omnia in præmiſſa auctoritate convenienter diſtinguuntur. Prima enim prædeſtinatio, qua præordinantur ad præſentem juſtitiam, deſignatur, cum dicitur:* Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, &c. *cujus effectus infra ſupponitur,* in qua gratificavit nos in dilecto filio ſuo, &c. *Secunda præordinatio ibi oſtenditur:* qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum, &c. *Ejus effectus præmittitur, dum dicitur,* qui benedixit nos in omni benedictione, &c. §. 2. *Hæ duæ præordinationes, & earum effectus ita ſe habent, ut prima, & ejus effectus naturæ præcedant, & lege conſequendi inferantur. Si enim aliquis præordinatus eſt ad vitam, conſequenter infertur, ergo prædeſtinatus eſt ad juſtitiam: & ſi conſequitur vitam æternam, ergo conſecutus eſt juſtitiam: ſed non convertitur. Unde multi participes ſunt primæ præordinationis, & ejus effectus, ad quos ſecunda,*

dici

a *Tract. 68. in Joan. c. 14. & ibi gloſſ. ordinaria.* b *Epheſ. 1.* c *al. paranda ſunt in.* d *Rom. 8.* e *Eſa. 41. & 44. Gloſſ. ibid.* f *Pſalm. 68.*

Digitized by Google

vel ejus effectus minime pertinere probantur. §. 3. *Juxta hanc diſtinctionem intelligenda eſt auctoritas illa Joannis* a: Exierunt ex nobis: ſed non erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum. Ex nobis, *inquit*, exierunt, *id eſt, a noſtra ſocietate receſſerunt, quæ primæ præordinationis, & ejus effectus nobiſcum participes erant:* ſed non erant ex nobis, *id eſt, ſecundæ præordinationis, & ejus effectus ſocietatem nobiſcum non inierant. Quod ex eo videri poteſt: quia ſi fuiſſent ex nobis, id eſt, ſi illius præordinationis nobiſcum participes eſſent, manſiſſent utique nobiſcum, id eſt, a ſocietate effectus ejus præordinationis, quam nobiſcum contraxerant, non receſſiſſent. Si enim ad ſecundam præordinationem utrumque referretur, non convenienter illud inferretur,* manſiſſent: *imo cœpiſſent utique nobiſcum eſſe. Si vero ad primam, falſa eſſet propoſitio,* ſi fuiſſent ex nobis, &c. *Multi enim præſentis juſtitiæ & ſanctitatis participes ſunt, qui tamen in eo non perſeverant. Unde Dominus ait in Evangelio* b: Non qui cœperit, ſed qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

C. XII.

Gratianus.

H*Anc ſocietatem ſi quis ſola nomine, & profeſſione, non autem rei veritate a damnandis dicat contrahi, ejuſdem auctoritatis teſtimonio convincitur. De his enim, qui primæ, non ſecundæ præordinationis ſunt participes, ait:* Nec nos moveat, quod filiis ſuis quibuſdam Deus non dat iſtam perſeverantiam. Abſit enim, ut ita eſſet, ſi de illis prædeſtinatis eſſent, & *cætera, quæ in eadem auctoritate ſupra continentur. Oves namque, de quibus in Evangelio Dominus ait:* Et d alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & *filii, de quibus Joannes* e *ait:* ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum, *ita præſcientia erant oves, & filii, ut qualitate præſentium, non ſpecie* 1 *tantum, ſed etiam ante Dei oculos eſſent filii iræ & perditionis æternæ. Unde Apoſtolus* f *non ait,* videbamur eſſe, *ſed* eramus, *inquit*, & nos natura filii iræ. *Nec ait,* reputabimini ab hominibus, *ſed* g fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. *De ſe quoque ſcribens ad Timotheum, non ait* h: *videbar, ſed* fui perſecutor, & blaſphemus, & contumelioſus: nunc autem ſum miſericordiam conſecutus. *Omnes quoque, qui in Chriſto renaſcuntur, & qui ejus ſanguine a diabolo redimuntur, prius ex Adam peccatores naſcuntur, & diabolicæ ſervituti obnoxii. Sicut ergo iſti, quamvis ſint futuri filii Dei, tamen prius ſunt filii diaboli: ſic hi, de quibus ſermo habetur, quamvis recedendo a juſtitia ſint futuri filii perditionis æternæ: cum tamen pie & fideliter vivunt, vere ſunt filii Dei, & juſti, & æterna beatitudine digni. Unde auctoritas non ait* i: *cum viderentur pie, & fideliter vivere, ſed* cum pie, & fideliter viverent. *Nec veraciter a bono in malum commutarentur, qui nunquam veraciter boni fuerunt. Dominus quoque non ait per Ezechielem* k: *ſi averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, quam videbatur habere, ſed ſua, ſcilicet, quam veraciter habet.* §. 1. *Quod autem in eadem* l *auctoritate ſequitur:* Non erant in numero filiorum, quando erant in profeſſione filiorum, *ita intelligendum eſt. Filii Dei duobus modis appellantur* 2. *Dicuntur Filii Dei, participatione hæreditatis æternæ, ſicut Joannes ait in Evangelio* m: Quotquot crediderunt in eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. *Et Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos* n: Expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat, & *infra*. Ipſa creatura liberabitur a ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei, & *infra*. Ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes. *Hinc etiam Auguſtinus eadem verba Apoſtoli exponens, ait:* Modo 3 tantum creatura, cum nondum filiorum forma perfecta. *Hoc ergo modo non ſunt filii Dei, niſi participes æternæ beatitudinis.* §. 2. *In præſenti etiam dicuntur filii tribus modis, vel prædeſtinatione tantum* [*ſicut ii, de quibus Joannes ait* a: ut filios Dei, qui diſperſi erant, &c.] *vel prædeſtinatione, & ſpe æternæ beatitudinis* [*ſicut illi, quibus Dominus ait* b: Filioli adhuc modicum vobiſcum ſum.] *vel merito fidei, & præſentis juſtitiæ, non autem prædeſtinatione claritatis æternæ:* [*ſicut hi, de quibus Dominus ait* c: Si dereliquerint filii ejus legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint, &c.] *Hi ergo, de quibus in præſenti agitur, filii ſunt merito fidei, & præſentis juſtitiæ; non ſunt autem filii adoptionis æternæ. Qui ergo peccata dimiſſa fatentur redire, ſecundum juſtitiam, & non ſecundum præſcientiam ea dimitti, neceſſe eſt ut confiteantur:* [*ſicut ſalvandis peccata ſecundum juſtitiam ad æternam damnationem imputantur, non ſecundum præſcientiam: quia & illis a bono in malum deficientibus, ſingula replicabuntur ad ſupplicium: & his uſque in finem in bono perſeverantibus, nulla imputabuntur ad pœnam* [*æternam* d.]

C. R. ¶ *In vetuſtis codicibus caput hoc eſt conjunctum ſuperiori. Sunt enim Gratiani verba, qui more ſuo loca aliquot citat.*

¶ 1 Specie] *Sic eſt emendatum ex codice perventino. Nam antea legebatur,* ſpe, *quæ vox valde ſententiam turbabat.*

¶ 2 Duobus modis appellantur.] *In vulgatis ſequebatur,* uno modo appellantur in futuro, altero in præſenti, qui triplex eſt; *quæ abſunt ab omnibus manuſcriptis, & antiquioribus etiam editionibus.*

¶ 3 Modo tantum creatura,] *In lib. 83. quæſtionum, q. 67. poſt alia habentur hæc:* Et ipſa itaque creatura, id eſt, & ipſa, quæ nondum vocatur filiorum forma perfecta, ſed tantum vocatur creatura, liberabitur, &c. *quæ referuntur a Beda in epiſt. ad Rom. cap. 8. Sed apud gloſſam ibidem habentur eadem verba, quæ apud Gratianum.*

5 pars. Gratian. *Qui autem dicunt, quod peccata dimiſſa non redeunt, auctoritate Gregorii, & Proſperi ſententiam ſuam confirmare conantur.*

C. XIII.

Ait enim Gregorius *in Moralibus, lib. 15. cap. 22.*

QUid eſt, quod dicitur: *Qui reddit iniquitatem Patrum filiis, ac nepotibus?* Peccatum originale a Patribus trahimus, & niſi per gratiam baptiſmi ſalvamur, etiam parentum culpam portamus: quia unum adhuc cum illis ſumus. Reddit iniquitatem patrum filiis e, dum pro culpa parentis ex originali peccato anima polluitur prolis. Et rurſum non reddit iniquitatem filiis f, quia cum ab originali culpa per baptiſmum liberamur, non jam parentum culpas, ſed quas ipſi committimus, habemus.

Corr. Rom. ¶ *Verba ipſa hujus capitis ſunt in gloſſa ordinaria ad cap. 34. Exod. ex Gregor. in loco indicato: ex qua gloſſa ſunt hic nonnulla emendata.*

C. XIV.

Item in reſponſionibus Proſperi *ad ſecundam objectionem Gallorum.*

QUi recedit a Chriſto, & alienus a gratia finit hanc vitam, quid niſi in perditionem vadit? ſed non in id, quod remiſſum eſt, recidit: nec in originali peccato damnabitur: qui tamen propter poſtrema crimina 1 ea morte afficietur, quæ ei propter illa, quæ dimiſſa ſunt, debebatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Propter poſtrema crimina.] *Addita ſunt hæc ex originali, quibus ſententia valde illuſtratur.*

Gratian. *Finis hujus auctoritatis principio contraria videtur. Neque enim aliud eſt, dimiſſa peccata redire, vel originali peccata damnari, quam pœnam peccatis debitam poſt ejuſdem rem ſiſſionem excipere. Auctoritates vero ſibi contrarias aſſertores hujus ſententiæ ita determinant: peccata dimiſſa redire, di-*

a 1. *Joan.* 2. b *Matth.* 10. c *al.* *Auguſtinus ait.* *ſup. ead. cap. ſi ex bono.* d *Joan.* 10. e *Joan.* 11. f *Epheſ.* 2. g *Epheſ.* 5. h 1. *Timoth.* 1. i *ſup. ead. ſi in bono.* k *Ezech.* 18. l *ſup. ead. ſi ex bono.* m *Joan.* 1. n *Rom.* 8.

a *Joann.* 11. b *Joan.* 13. c *Pſalm.* 88. d *abeſt a pleriſque manuſcr.* e *in filiis.* f *in filiis.*

ra dicuntur, quia quiſquis poſt acceptam remiſſionem peccatorum ad vomitum redierit, tanto gravius punietur, quanto magis benignitate Dei abuſus, ſingularum remiſſionis acceptæ ingratus extitit.

6 pars, §. 1. *Verum illa ſententia favorabilior videtur: quia pluribus roboratur auctoritatibus, & evidentiori ratione firmatur. Ut enim Dominus ait per Ezechielem, c. 18.*

C. XV.

SI averterit a ſe juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundum omnes abominationes, quas operari ſolet impius, numquid vivet? omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria juſtitiæ ejus, quas fecit.

C. XVI.

Item Gregorius *b in explanatione ejuſdem loci.*

HOc nobis maxime conſiderandum eſt, quia cum mala committimus, ſine cauſa ad memoriam bona noſtra tranſacta revocamus, quoniam in perpetratione malorum nulla debet eſſe fiducia bonorum præteritorum.

C. XVII.

Idem *in homil. 4. ad c. 1. Ezech.*

DE pertuſo quippe ſacculo aliunde exit, quod aliunde immittitur c, quia indiſcretæ mentes mercedem, quæ ex bono opere acquiritur, non aſpiciunt, quomodo ex malo opere perdatur.

C. XVIII.

Item Petrus *in epiſt. 2. c. 2.*

SI refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti, his rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato.

C. XIX.

Paulus *quoque ſcribens ad Hebræos ait, cap. 6.*

INtermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectionem feramur, non rurſus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis.

Grat. *Dicens opera mortua, priora bona ſignificat Apoſtolus, quæ per ſequens peccatum erant mortua, quia hi peccando priora bona irrita fecerunt. Hæc, ſicut peccando fiunt irrita, ita per pœnitentiam reviviſcunt, & ad meritum æternæ beatitudinis ſingula prodeſſe incipiunt, etiam illa, quæ peccatis inveniuntur admiſta. Unde Auguſtinus* d: Pium eſt credere, &c. *& Hieronymus:* Non e eſt injuſtus Deus, &c. *Apoſtolus etiam ſcribens ad Hebræos, cum fidem, & dilectionem, & bona opera eorum breviter commemoraſſet, horum omnium mercedem, quam amiſerant peccando, poſt pœnitentiam, a Domino eos recepturos oſtendit. Porro, qui per Prophetam dixit* f: Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua: *ipſe per eundem Prophetam promiſit* g *dicens:* Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit univerſa præcepta mea, & fecerit judicium, & juſtitiam, vita vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor: in juſtitia ſua, quam operatus eſt, vivet. h *Filiis quoque Iſrael per Aſſyrios captivandis, veteris idololatriæ peccatum Dominus per Oſee improperat: & peccatum quod Moyſe ſupplicante patribus fuerat dimiſſum, hoc in filiis reviviſſe oſtendit, dicens.*

C. XX.

VÆ eis, quoniam receſſerunt a me: vaſtabuntur, quia prævaricati ſunt in me. Et ego redemi eos, & ipſi locuti ſunt contra me mendacia: & non clamaverunt ad me in corde ſuo: ſed ululabant in cubilibus ſuis: ſuper triticum, & vinum ruminabant: & receſſerunt a me, & ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum; & in me cogitaverunt malitiam: reverſi ſunt, ut eſſent abſque jugo, facti ſunt quaſi arcus doloſus: cadent in gladio Principes eorum a furore linguæ ſuæ.

7 pars. Gratian. *Antiqua peccata parentum filiis improperat ſermo divinus: & propterea Principes eorum in gladio caſuros prædicit. Sed per eundem Prophetam a contra Dominus ſe facere oſtendit, dicens.*

C. XXI.

NE forte dicant in cordibus ſuis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones ſuæ: coram facie mea factæ ſunt.

C. XXII.

Item Hieronymus *ad c. 7. Oſeæ.*

CUm ita puniantur, ne cogitent, quod pro veteribus peccatis Patrum puniam eos: quia nunc, id eſt, in præſenti, pro malitiis ſuis, quas invenerunt, circumdati ſunt pœna: & mala eorum, ſicut putant, non poſſunt me latere: ſed potius ipſæ adinventiones apertæ ſunt coram facie mea, quæ omnia clare videt.

Corr. Rom. ¶ *Sententia hujus capituli eſt quidem in commentariis B. Hieronymi in c. 7. Oſeæ: ſed propria verba ſunt in gloſſa interlineari ibidem ad ea verba,* ne forte dicant in cordibus.

C. XXIII.

Idem *ibidem.*

HÆretici non poſſunt vetera peccata contra Deum cauſari, cum antiquis operibus addant novam impietatem, & ſuis ligentur peccatis: & cum Deum celare ſe putant, oculos ejus vitare non poſſunt: quia *b* vultus Domini ſuper facientes mala.

Corr. Rom. ¶ *Et hoc etiam capitulum eſt in gloſſa ordinaria in eundem locum ex B. Hieronymo c.*

C. XXIV.

Item Gelaſius Papa,

DIvina clementia dimiſſa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.

Gratian. *Sed his auctoritatibus docentur filii ab originali peccata expiati, non ideo puniendi, quia Patres peccaverunt: ſed ideo peccata Patrum in eos redire, quia eorum culpam ſequuntur. Sic & bona, quæ peccato moriuntur, non proficiunt ad præmium, quia facta ſunt: ſed quia per pœnitentiam reviviſcunt. Tale eſt & illud Auguſtini* d *in libro Pſalmorum:* Si Judas teneret adoptionem, &c. *Sic & illud* e *Gregorii in Moralib. intelligitur:* Quid eſt, quod dicitur, reddis iniquitatem Patrum in filios, &c. *Illis namque parentum iniquitas redditur, qui propterea puniuntur, quia in radice traxerunt amaritudinem peccati. Illis autem non redditur, in quibus merito ſuæ iniquitatis non reviviſcunt peccata parentis. Sicut ergo bona, quæ peccato moriuntur, per pœnitentiam reviviſcunt ad præmium: ſic & mala, quæ per pœnitentiam delentur, reviviſcunt ad ſupplicium. Unde Propheta ex perſona pœnitentis deplorat, dicens* f: Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ, *id eſt, plaga per baptiſmum ſanatæ. Hinc etiam idem Propheta, quamvis fide, & ſacramento circumciſionis ab originali peccato ſe mundatum cognoſceret, tamen adulterio, & homicidio, quod commiſerat, illud reviviſſe intelligens, non ſine cauſa inter cætera ipſum confitetur, & dicit:* Ecce g enim in iniquitatibus conceptus ſum, &c.

DISTINCTIO V.

1 IN *pœnitentia autem, quæ peccatorem conſiderare oportet,* Auguſtinus *in libro de pœnitentia* h *docet, dicens.*

C. I.

a *Sent. 4. diſt. 15.* b *Homil. 11. ad c. 3. Ezech. Sent. 4. diſt. 15.* c *al. mittitur.* d *ſup. diſt. 2. de pœn. cap. pium.* e *ſup. diſt. 3. ſi quis dis. ſup. diſt. 2. non eſt iam.* f *Ezech. 33.* g *al. præmiſit.* h *Exod. 32.*

a *Ibid.* b *Pſal. 33.* c *Sup. 23. quæſt. 4. ſi illic.* d *Supr. ead. ſi Judas.* e *Supr. ead. quid eſt.* f *Pſal. 37.* g *Pſal. 51.* h *De vera & falſa pœnitentia, c. 14. & 15. inter opera Auguſt. [forte c. an. 418. in Africa.]*

Digitized by Google

C. I.

CONſideret *a* qualitatem criminis in loco, in tempore, in perſeverantia, in varietate perſonæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipſius vitii multiplici executione. Oportet enim pœnitere fornicantem ſecundum excellentiam ſui ſtatus, aut officii, & ſecundum modum meretricis, & in modo *b* operis ſui, & qualiter turpitudinem ſuam peregit, ſi in loco ſacro, aut cui debuit excellentiam fidei (ut ſunt domus dominorum, & aliorum multorum) ſi in tempore orationi conſtituto, aut in feſtivitate Sanctorum, & in tempore jejunii. Conſideret, quantum perſeveraverit, & defleat, quod perſeveranter peccaverit, & quanta virtus fuerit in pugnatione. Sunt enim, qui non ſolum non vincuntur, ſed ultro ſe peccato offerunt: nec expectant tentationem, ſed præveniunt voluptatem, & pertractant ſecum, quam multiplici actione vitii delectabiliter peccent. Omnis iſte varietas confitenda eſt, & deflenda: ut cum cognoverit, quod peccatum eſt multum, cito inveniat Deum propitium. §. 1. In cognoſcendo augmentum peccati, inveniat ſe, cujus ætatis fuerit, cujus ſapientiæ, & ordinis, & ſtatum omnem eſtimet non peccantis. Immoretur in ſingulis iſtis, & ſentiat modum criminis, purgans lacrymis omnem qualitatem vitii. §. 2. Defleat virtutem, qua interim caruit. Dolendum eſt enim, & dolore purgandum, non ſolum quia peccavit, ſed etiam quod ſe virtute privavit. Nam, licet ſperet ſe conſecuturum veniam, dolere tamen poteſt, quia non promeruit, unde remuneterì confidat. §. 3. Anxietur, & doleat, quod modo effugiens de præteritis pœnam, miſer non inde expectet gloriam *c*, cujus omne tempus, quoniam breviſſimum eſt, debuit decertaſſe ad conſequendum præmium. §. 4. Defleat etiam, quoniam in uno offendens, factus eſt omnium per ingratitudinem reus. Ingratus enim extitit, qui plenus virtutibus Deum omnino non timuit. In hoc enim quiſque peccator fit culpabilior, quo eſt Deo acceptior. Ideo enim Adam plus peccavit, quia omni bono abundavit. Etiam alio modo offendens in uno, reus eſt omnium: quia omnia virtus patitur detrimentum ab uno vitio. Nam ſi quis cadit in avaritiam, largitatem deſtruit, & etiam caſtitatem minoravit. Amore enim pecuniæ vel violaret caſtitatem, vel ſaltem minus amaret. Si enim propter Deum tanta adhuc caſtitas ineſt, ut nolit eam perdere, tamen ſaltem minori gaudio, minori affectu tuetur eam, ubi videt inde procedere damnum pecuniæ, ſicque & in aliis: quæ etiamſi non expellantur, tamen per conceptionem unius vitii vel ſatis, vel parum minuuntur, vel intentione deteriorantur. Unde omnis virtus cuicunque crimini eſt deflenda, & de omnibus indulgentia eſt petenda. §. 5. Animadvertere etiam oportet, & animadvertendo deflere animam proximi, quam fornicator Deo eripuit, vel ereptam in malo confirmavit: etiam, quod exemplum extitit mali in operatione ſui criminis: cui magis profuiſſet, ſi aliis fuiſſet cauſa converſionis. Gemat itaque aliorum vitam in ſue corruptam, vel incorruptam non conſervatam, & commodum proximi, quod dediſſet exemplo boni. Doleat de triſtitia, quam peccando bonis intulit, & de lætitia, quam eis non adhibuit. Et non ſolum cogitet, quid & qualiter fecerit, ſed quem injuſte Deum, ut diximus, peccando offenderit. Timeat illam veritatis ſententiam: *Non d poteſtis duobus Dominis ſervire*. Timeat ergo, ne omnia bona, quæ fecit, dum in uno peccato perſeveraverit, ex contaminatione *e* mali perdiderit: ut qui ſervivit diabolo per crimen, Dei, quam obtulit, amiſerit ſervitutem. Pium eſt tamen credere, ut recepta Dei gratia, quæ in eo deſtruit mala priora, etiam remuneret bona: ut cum deſtruxerit, quod ſuum non invenit, amet, & diligat bonum, quod etiam in peccante plantavit. §. 6. In his *a* omnibus dolens aut ſeculum derelinquat, aut ſaltem illa, quæ ſine admiſtione mali non ſunt adminiſtrata, ut mercature, & militia, & alia, quæ utentibus ſunt nocive, ut adminiſtrationes ſecularium poteſtatum: niſi his utatur ex obedientiæ licentia. Ponat ſe omnino in poteſtate judicis, in judicio Sacerdotis, nihil ſibi reſervans ſui: ut omnia eo jubente paratus ſit facere pro reparanda animæ vita, quæcunque faceret pro vitande corporis morte, & hoc cum deſiderio: quia vitam recuperat infinitam, ut Deus. Cum gaudio enim debet facere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus. Semper deprecetur Deum, certus de venia, quia omnibus modis, & ſine tædio dubius rogaret poteſtatem terrenam. Abſtineat a multis licitis, qui per libertatem arbitrii commiſit illicita. Semper offerat Deo mentem, & cordis contritionem, & deinde quod poteſt de poſſeſſione: tunc quod offert, ſecurus offerat. *Reſpexit b enim Dominus ad Abel, & ad munera ejus*. Sed prius reſpexit ad Abel, quam ad munera. Sanctos enim mentem, quam cognovit humilem, & puram, remuneravit ejus largitatis munera. Ad Cain vero non reſpexit, nec ad ejus munera. Mentem enim ejus, quam viderat, quoniam non cognovit *c*, ejus munera non recepit. In judicio enim cordis conſideranda eſt eleemoſyna tribuentis: nec jam conſiderandum eſt, quantum, ſed qua mente, qua effectione dat, quod poteſt. Vidua *d* enim duobus, quæ habuit, larga minutis, plus omnibus miſit. Qui ergo vult ſua peccata redimere temporalium oblatione, caveat, ut offerat mentem prius. §. 7. Cautus ſit, ne verecundia ductus dividat apud ſe confeſſionem, ut diverſa diverſis velit Sacerdotibus manifeſtare. Quidam enim uni celant, quæ alii manifeſtanda reſervant: quod eſt, ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere, ad quam per fruſta putat totam pervenire. §. 8. Caveat præterita, quem vera delectat pœnitentia: non prius ad Domini corpus accedat, quam confortetur bona conſcientia. Sed in hac ſeparatione tremendum Dei judicium cogitet, ubi *a* & majus, & terribilius impœnitentes ſeparabit in ignem. Gemat, quod nondum audet ſumere, quem multum deſiderat, cibum ſalutarem. Iſti ſunt digni fructus pœnitentiæ, animam captivam eliquantes, & in libertate ſervantes. §. 9. Cohibeat ſe præterea a ludis, & a ſpectaculis ſeculi, qui perfectam vult conſequi gratiam remiſſionis. Nam *f* Dina, ſi ſe cohibuiſſet, ſi inter ſuos remanſiſſet, ab extraneo raptore corrupta non fuiſſet. Tanto igitur magis ſibi caveat, & cohibeat ſe anima, quæ ſæpe, vel ſemel corrupta eſt, & rapta: timeat jam docta experimento, quod ignoravit virgo: eligat, quem imitetur, non ſequetur, quem animus ſuus damnat. Se enim judicat, qui fructus pœnitentiæ non habentem a ſe non elonget. Laudet enim, & amet, quos digne fructificare non ignoret: quærat fructus dignos, etſi non dignos pœnitentiæ. Sunt enim fructus digni, virtutum fructus, qui non ſufficiunt pœnitentibus. Pœnitentia enim graviores expoſtulat, ut ſic pacetur Eccleſia, ut pacata dolore, & gemitibus, mortuis impetret veniam.

Corr. Rom. ¶ r Et quanta virtus) *In originali eſt*, Et quanta victus fuerit impugnatione. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum. Multa autem alia, & magni ponderis emendata ſunt (ubi per eandem licuit) & ex ipſo originali, & ex vetuſtis Gratiani codicibus*.

¶ e Ubi & majus) *In originali legitur*, Ubi magis terribilis ſententia peccantes ſeparabit in ignem.

C. II.

a *Sent. 4. diſt. 16.* b *ſecundum modum*) *vera lectio.* c *gratiam*) *orig.* d *Matth. 6.* e *al. communicatione*) *al. communione.*

a *al. in omnibus. Cap. 15.* b *Gen. 4.* c *cognovit humilem*) *vera lectio.* d *Matth. 12.* e *conſervant*) *orig.* f *Gen. 34.*

C. II. *Pœnitentes negotiationis lucra abjiciant.*

Item Leo Papa *epiſt. 90. al. 98. ad Ruſticum Epiſcopum, c. 9.*

2 ps QUalitas *a* lucri negotiantem aut excuſat 1, aut arguit: quia eſt & honeſtus quæſtus, & turpis. Veruntamen pœnitenti utilius eſt etiam diſpendia pati, quam periculis negotiationis obſtringi: quia difficile eſt inter ementis, vendentiſque commercium non intervenire peccatum.

Corr. R. ¶ 1 Excuſat,] *Sic in orig. & Polycarpo, & Ivone, & Burchardo: nam in Gratiani exemplaribus erat,* accuſat.

C. III. *Poſt Pœnitentiam ad militiam ſecularem redire non licet.*

Idem *ibidem, cap. 10.*

3 ps COntrarium *b* eſt omnino Eccleſiaſticis regulis, poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſecularem: cum Apoſtolus dicat *c*? *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus.* Unde non eſt liber a laqueis diaboli, qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare.

C. IV. *Decennio pœniteant, qui poſt pœnitentiam ad ſecularem militiam redeunt.*

Item ex Niceno Concilio, *cap. 12. (Ann. 325. in Bithynia.)*

SI qui vero per Dei gratiam vocati, primo quidem oſtenderunt fidem ſuam depoſito militiæ cingulo, poſt hæc autem ad proprium vomitum ſunt reverſi, ut & pecuniae darent, & ambirent redire rurſum ad militiam, iſti decem annis ſint inter pœnitentes poſt primum triennium, quo fuerint inter Audientes. Ab omnibus vero præcipue illud obſervetur, ut animus eorum, & fructus pœnitentiæ attendatur. Quicunque enim cum omni timore, & lacrymis perſeverantibus, & operibus bonis converſionem ſuam non verbis ſolis, ſed opere, & veritate demonſtrant, cum tempus ſtatutum etiam a his fuerit impletum, & orationibus jam cœperint communicare, licebit Epiſcopo humanius etiam circa eos aliquid cogitare. Qui vero indifferenter habuerint lapſum, & ſufficere ſibi, quod intra Eccleſiam introierint, arbitrantur, iſti omnimodo tempora ſtatuta complebunt.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt poſterior pars capitis undecimi ex triſca verſione: quæ verſio eſt omiſſa in poſtremo quatuor tomorum Colonienſi Conciliorum editione, & ejus loco quatuor verſiones poſitæ, ex quibus facile corrigi poſſunt, quæ in hac interdum obſcure, & mutilate dicuntur. Quod vero ad ſententiam canonis pertinet, legenda ſunt, quæ a Zonara, et Balſamone in ipſius explicatione, & a Ruffino lib. 10. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 6. & a Cardinali Varmienſi contra Brentium libro tertio afferuntur. Agitur enim de illis militibus, qui impio Licinio vetante cingulum militiæ ab iis retineri, qui fidem Chriſto datam ſervare vellent, illum abjicere, quam fidem frangere maluerunt, ac tamen poſtea cupiditate terrena victi, illum recuperare conati fuerant, quod argumento erat, ipſos a fide deſciſcere. In codice vero canonum hæc eſt inſcriptio hujus capitis:* De his, qui abrenuntiaverunt, & iterum ad ſeculum ſunt regreſſi.

C. V. *A communione ſuſpendantur, qui poſt pœnitentiam ad ſecularia redeunt.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *cap. 13. (Ann. 511. in Galliis.)*

DE his, qui ſuſcepta pœnitentia religionem ſuæ profeſſionis obliti, ad ſecularia relabuntur, placuit eos & communione ſuſpendi, & ab omnium Catholicorum conviviis ſeparari. Quod ſi poſt interdictum eum eis quiſquam præſumpſerit manducare, & ipſe communione privetur.

a *Polyc. lib. 4. tit. 31. Burch. l. 2. c. 128. & l. 16. c. 95. Ivo p. 6 cap 202. & part. 13. cap. 25. & p. 15. c. 107.* b *Polyc. l. 6. tit. 20. Burch. lib. 19. c. 66. Ivo part. 15. c. 80.* c *2. Tim. 2.*

C. VI. *Quid ſit falſa pœnitentia.*

Item Gregorius VII. *in Synodo Romana, celebrata (ann. 1078.) cap. 6.*

FAlſas *a* pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem ſanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicunque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius injuſte detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, niſi negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bona, quæ injuſte abſtulit, reſtituat, arma 1 deponat, ulteriuſque non ferat, niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum pro defendenda juſtitia. Ne *b* tamen deſperet, interim quicquid boni facere poterit, hortamur, ut faciat: ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.

Corr. Rom. ¶ 1 Arma] *Totum hoc membrum, quod pertinet ad arma, in originali, & Polycarpo eſt ante verba illa,* negotium derelinquat. *Sed ob gloſſam ordo non eſt reſtitutus.*

C. VII. *Poſt converſionem ad negotium redire non licet, quod ſine peccato agi non poteſt.*

Item Gregorius *in homil. 24. Evangel.*

NEgotium, quod ante converſionem ſine peccato extitit, hoc etiam poſt converſionem repetere culpa non fuit, *& infra.* Sunt enim pleraque negotia, quæ ſine peccatis exhiberi aut vix, aut nullatenus poſſunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc neceſſe eſt, ut poſt converſionem animus non recurrat.

C. VIII. *De eodem.*

Item Innocentius Papa II. *in Concilio c Romano, c. 22.*

4 ps FRatres noſtros Epiſcopos, & Presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis Laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem pœnitentiam eſſe conſtat, cum ſpretis pluribus de uno ſolo pœnitentia agitur, aut cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Unde ſcriptum *d* eſt: *Qui totam legem obſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus;* ſcilicet, quantum ad vitam æternam: ſicut enim ſi peccatis eſſet omnibus involutus, ita ſi in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non intrabit. Falſa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio, vel curiali, vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet; aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi non offenſo cuilibet ſatisfiat, aut ſi non indulgeat offendenti offenſus, aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.

DISTINCTIO VI.

1 gs C*Ui autem debeat fieri confeſſio, vel qualem illum oporteat eſſe, qui aliorum crimina judicat, ex eodem* lib. de pœnitentia, *cap. 10. docetur, cum dicitur.*

Cap. I.

QUi *f* vult confiteri peccata, ut inveniat gratiam, quærat Sacerdotem ſcientem ligare, & ſolvere: ne, cum negligens circa ſe extiterit, negligatur ab illo, qui eum miſericorditer monet, & petit, ne ambo in foveam cadant, quam ſtultus evitare noluit. Tanta itaque vis confeſſionis eſt, ut ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quod pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote, quem deſideranti nec locus, nec tempus offert: & ſi ille, cui confitebitur, poteſtatem

Xxx

a *Sent. 4. diſt. 16. Polyc. l. 6. tit. 20.* b *al. nec.* c *Et in Concil. Urbani II. apud Melphiam, c. 15. Et in Concil. Gregor. VII. anno 1080. Sent. 4. diſt. 15.* d *Jac. 2.* e *In lib. de vera & falſa pœnitentia, inter opera B. Aug. Sent. 4. diſt. 17.* f *Sup. diſt. 1. quem pœnitet. §. quare qui.*

tem ſolvendi non habet, ſit tamen dignus venia ex deſiderio Sacerdotis, qui ſocio confitetur turpitudinem criminis. Mundati a enim ſunt leproſi, dum irent oſtendere ora Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet Deum ad cor reſpicere, dum ex neceſſitate prohibetur ad Sacerdotes pervenire. Sæpe quidem eos quærunt ſani & læti: ſed dum quærunt, antequam perveniant ad eos, moriuntur. Sed Dei miſericordia eſt ubique, qui & juſtis b novit parcere, etſi non tam cito, ſicut ſi ſolverentur a Sacerdote. Qui igitur omnino confitetur, Sacerdoti meliori, quam poteſt, confiteatur; & ſi peccatum occultum eſt, ſufficiat referre in notitiam Sacerdotis, ut grata ſit oblatio muneris. *& infra cap.* 12. §. 1. Laboret itaque pœnitens in Eccleſia eſſe, & ad Eccleſiæ unitatem tendere: niſi enim unitas Eccleſiæ ſuccurrat, niſi quod deeſt peccatori, ſua operatione c compleat, de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum eſt enim (& pietas fidei expoſtulat credere) quod omnes eleemoſynæ totius Eccleſiæ, & orationes, & opera juſtitiæ, & miſericordiæ ſuccurrant recognoſcenti mortem ſuam ad converſionem ſuam. Ideoque nemo digne pœnitere poteſt, quem non ſuſtineat unitas Eccleſiæ: ideoque non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Eccleſiæ diviſos. Judas enim pœnitens ivit ad Phariſæos, reliquit Apoſtolos, nihil invenit auxilii, ſed augmentum deſperationis. Dixerunt enim: *Quid* d *ad nos? tu videris*: Si peccaſti, tibi ſit, non tibi ſuccurrimus, non peccata tua charitative ſuſcipimus, non comportanda promittimus, non qualiter deponas onus, docemus. Quid enim nobis, & miſericordiæ, qui nec opera ſequimur juſtitiæ? iſſet e ad fratres, iſſet ad illos, qui oraverant pro ſocru f Petri febricitante, qui Chananæam improbam miſericordiæ obrulerant. Interrogaſſet Petrum pro ſe lachrymas effundentem: non g fugiſſet Mariam, & Martham, quæ vitam Lazaro impetraverant, non h turbam plorantem, quæ unicum filium acquiſierat viduæ. Ivit ad diviſos, & diviſus periit. *& infra cap.* 20. §. 2. Sacerdos itaque, cui omnis offertur i peccator, ante quem ſtatuitur omnis languor, in nullo eorum ſit judicandus, quæ in alio judicare eſt promptus. Judicans enim alium, qui eſt judicandus, condemnat ſeipſum. Cognoſcat igitur ſe, & purget in ſe, quod alios videt ſibi offerre. Caveat ergo, ut a ſe abjecerit, quod in alio damnoſum reperit: animadvertat, quod dicitur: *Qui* k *ſine peccato eſt, primus in eam lapidem mittat.* Ideo enim liberavit peccatricem, quia non erat, qui juſte projiceret lapidem. Quomodo lapidaret, qui ſe lapidandum cognoſceret? Nullus enim erat ſine peccato: in quo intelligitur, omnes crimine fuiſſe reos. Nam venialia ſemper remittebantur per cæremonias. Si quod igitur in eis peccatum erat, criminale erat. Deteriores itaque in hoc ſunt Sacerdotes, ſe prius non ædificantes, illis, qui Dominum obſervabant inſidiis. In hoc itaque patentiſſimum eſt crimen Sacerdotum, & ultra modum deteſtabile, qui non prius ſe judicant, & alios alligant. Deberent enim in ſe timere crimen, quod in aliis timuerunt, & deteſtabile ſenſerunt. Illi quidem adeo cæci erant, quod ſummam ſapientiam ſperabant capere ſuis inſidiis. Quod illis patuit, quod tunc quiſque vitavit, vitet Sacerdos, qui in hoc errore pejor illis Judæis extiterit. §. 3. Caveat ſpiritualis judex, ut ſicut non commiſit crimen nequitiæ, ita non careat munere ſcientiæ. Oportet enim, ut ſciat cognoſcere, quicquid debet judicare. Judiciaria enim poteſtas hoc expoſtulat, ut, quod debet judicare, diſcernat. Diligens igitur inquiſitor, & ſubtilis inveſtigator, ſapienter, & quaſi aſtute interroget a peccatore, quod forſitan ignorat, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates ejus non dubitet inveſtigare, & locum, & tempus, & cætera, quæ ſupra diximus in exponendo eorum qualitates. Quibus cognitis adſit benevolus, paratus exigere, & ſecum onus portare: habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, diſcretionem in varietate: adjuvet confitentem orando, eleemoſynas dando, & cætera bona pro eo faciendo: ſemper eum juvet leniendo, conſolando, ſpem promittendo, & cum opus fuerit, etiam increpando. Doleat a loquendo, inſtruat operando, ſit particeps laboris, qui particeps vult fieri gaudii: doceat perſeverantiam: caveat, ne corruat, ne juſte perdat poteſtatem judiciariam. Licet enim pœnitentia ei poſſit acquirere gratiam, non tamen mox reſtituit in poteſtatem primam. Etſi b enim Petrus poſt lapſum reſtitutus fuerit, & ſæpe lapſis Sacerdotibus reddita ſit dignitatis poteſtas, non eſt tamen neceſſe, ut hoc omnibus concedatur quaſi ex auctoritate. Invenitur enim auctoritas, quæ concedit, & quaſi imperat: invenitur alia, quæ minime concedit, ſed vetat: quæ ſcripturæ non repugnant, ſed concordant, ſi locus, & tempus, & modus pœnitentiæ pacem adhibeant. Cum enim tot ſunt, qui labuntur, ut priſtinam dignitatem ex auctoritate c defendant, & quaſi auſum peccandi ſibi faciant, reſcindenda eſt ſpes iſta. Si vero locus eſt, ubi iſta non contrariant, reſtitui poſſunt, qui peccant. Itaque Pontifex juſtus, atque diſcretus non cogitur Sacerdotes ſuos ſemper abjicere: nec mox reſtituere, niſi ſtatutum fuerit a Romano Pontifice.

2 pars. Gratian. *Caveat Sacerdos, ne peccata pœnitentium aliis manifeſtet. Quod ſi fecerit, deponatur.*

C. II. *Deponatur Sacerdos, qui peccata pœnitentis publicare præſumit.*

Unde Gregorius.

SAcerdos d ante omnia caveat, ne de his, qui ei confitentur peccata, alicui recitet; non propinquis, non extraneis, neque, quod abſit, pro aliquo ſcandalo. Nam ſi hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat.

3 pars. Gratian. *Quod autem dicitur, ut pœnitens eligat Sacerdotem ſcientem ligare, & ſolvere, videtur eſſe contrarium ei, quod in canonibus invenitur, ut nemo videlicet parochianum alterius judicare præſumat. Sed aliud eſt, favore, vel odio proprium Sacerdotem contemnere, quod ſacris canonibus prohibetur: aliud, cæcum vitare, quod hac auctoritate quiſque facere monetur, ut, ſi cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadant.*

C. III. *Cuilibet Sacerdoti commiſſum, niſi pro ejus ignorantia, alter Sacerdos ad pœnitentiam non ſuſcipiat.*

Unde Urbanus Papa II.

PLacuit e ut deinceps nulli Sacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri Sacerdoti ad pœnitentiam ſuſcipere ſine ejus conſenſu, cui prius ſe commiſit, niſi pro ignorantia illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit.

DISTINCTIO VII.

1 ps TEmpus vero pœnitentiæ eſt uſque ad ultimum articulum vitæ.

C. I.

a Luc. 17. b iſtic] videtur legendum. c opitulatione] origin. d Matth. 27. e ſi iſſet] orig. antiquum. f Luc. 4. Matth. 15. g Joann. 11. h Luc. 7. i profertur] orig. k Joann. 8.

a Doceat] vera lectio. b Vide Iſidorum in præfatione de ſummo bono. c al. auctore. d Sentent. 4. diſtinct. 2. Polyc. lib. 6. tit. 20. Anſelm. lib. 11. cap. 25. e Sup. 9. quæſt. 2. placuit. Sentent. ibid.

Digitized by Google

C. I. *De eodem.*

Unde Leo Papa, *epiſt. 90. al. 92. ad Ruſticum, cap. 5.*

NEmo *a* deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus *b* eſt: quia nonnunquam, quod diffidentia ætatis differtur, conſilio maturiore perficitur.

2 pars. Gratian. *Quanquam de differentibus pœnitentiam* Auguſtinus *ſcribat in lib. 50. Homil. hom. 41.*

C. II.

SI quis *c* poſitus in ultima neceſſitate ægritudinis ſuæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus quod petit, ſed non præſumimus, quod bene hinc exit: ſi ſecurus hinc exierit, ego neſcio: pœnitentiam dare poſſumus, ſecuritatem autem dare non poſſumus. Nunquid dico, damnabitur? Sed non dico, liberabitur. Vis ergo a dubio liberari? vis, quod incertum eſt, evadere? age pœnitentiam, dum ſanus es. Si ſic agis, dico tibi, quod ſecurus es; quia pœnitentiam egiſti eo tempore, quo & peccare potuiſti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa.

Corr. Rom. ¶ *Hæc, & duo ſequentia capitula accepta ſunt ex homilia 41. B. Auguſtini, ſed primum hoc ordine, multiſq; verbis mutatis. Atque idea Burchardus, & Ivo non ex Auguſtino, ſed ex dictis Auguſtini citant. Quare nihil mutatum: ſed præſtat omnino homiliam ipſam legere. Eadem in Bibliotheca ſanctorum Patrum, tom. 7. tribuuntur B. Cæſario Arelatenſi Epiſcopo.*

C. III.

Idem *in eadem homilia, paulo ſuperius.*

QUi egerit veraciter pœnitentiam, & ſolutus fuerit a ligamento, quo erat aſtrictus *d*, & a Chriſti corpore ſeparatus, & bene poſt pœnitentiam vixerit, ſicut ante pœnitentiam vivere debuit; poſt reconciliationem quandocunque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem vadit, regno Dei non privabitur, a populo *e* diaboli ſeparabitur.

C. IV.

Idem *ibidem.*

SI quis 1 autem, &c. & *infra.* Baptizatus ad horam ſecurus hinc exit: fidelis bene vivens ſecurus hinc exit: agens pœnitentiam, & reconciliatus, cum ſanus eſt, & poſtea bene vivens, ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus. Unde ſecurus ſum, dico, & ſecuritatem do: unde non ſum ſecurus, pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum. & *poſt pauca.* §. 2. Sed unde 2 ſcis (inquis) ne forte Deus dimittat mihi? verum dicis, unde? neſcio. Illud ſcio: hoc neſcio. Nam ideo do tibi pœnitentiam, quia neſcio: nam ſi ſcirem tibi nihil prodeſſe, non tibi darem. Item ſi ſcirem tibi prodeſſe, non te admonerem, non te terrerem. Duæ res ſunt: aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur. Quid horum tibi futurum ſit, neſcio. Ergo *f* tene certum, dimitte incertum.

Corr. Rom. ¶ 1 Si quis autem,] *Apud B. Auguſtinum ſequuntur verba, quæ relata ſunt paulo ante in capite,* ſi quis poſitus, *uſque ad verſ.* bene hinc exit.

¶ 2 Sed unde ſcis] *Hæc apud B. Auguſt. ſequuntur poſt ultima verba ejuſdem capitis,* ſi quis poſitus.

Gratian. *Hoc autem quare Auguſtinus dixerit, Cyprianus oſtendit, lib. 4. epiſt. 2. ad Antonianum, dicens.*

C. V.

Cyprianus.

IDcirco, frater chariſſime, pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum ſuorum toto corde, & manifeſta lamentationis ſuæ profeſſione teſtantes, prohibendos omnino cenſuimus a ſpe communicationis & pacis, ſi in infirmitate, atque in periculo cœperint deprecari: quia rogare illos non delicti pœnitentia, ſed mortis urgentis admonitio compellit: nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitavit eſſe moriturum.

C. VI.

Item Auguſtinus *in libro de pœnitentia* a, *c. 17. & 18.*

NUllus exſpectet, quando jam non poſſit peccare. Arbitrii enim quærat libertatem, ut delere *b* poſſit commiſſa, non neceſſitatem. Qui prius itaque a peccatis relinquitur, quam ipſa relinquat, ea non libere, ſed quaſi ex neceſſitate condemnat. Licet enim latro *c* veniam meruiſſet in fine de omni ſuo crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi, & perſeverandi auctoritatem. Tunc enim baptizatus eſt, qui tunc primum in cruce Chriſtum confeſſus eſt. Pœnitentia enim ſi in extremo hiatu vitæ advenerit, ſanat, & liberat in ablutione baptiſmi, ita quod nec purgatorium ſentiunt, qui in fine baptizantur: ſed ipſi ditati bonis ſanctæ matris Eccleſiæ ſunt recepturi multiplex bonum in vera beatitudine. Illi autem, qui cum potuerunt, nunquam converti voluerunt, confitentes, cum jam peccare nequeunt, non ſic facile acquirunt quod volunt. Oportet enim, ut pœnitentia fructificet ad hoc, ut mortuo vitam impetret. Scriptum *d* eſt enim, ſine charitate neminem ſalvum eſſe. Non itaque in ſolo timore vivit homo. Quem ergo ſero pœnitet, oportet non ſolum timere Deum judicem, & juſtum diligere: non timeatur pro pœna, ſed ametur pro gloria. Debet enim dolere de crimine, & de omni ejus prædicta varietate. Quod quoniam vix a licet, de ejus ſalute Auguſtinus *e* potuit dubitare. §. 1. Credo quidem illi, qui dixit: *Quacunque f hora peccator ingemuerit, & converſus fuerit, vita vivet.* Dixit converſum, non tantum verſum, vita vivere. Verſum quidem puto, qui dolet de crimine; converſum, qui dolet de omni *g* ejus, quam expoſuimus, varietate. Vertitur a peccato, qui jam vult dimittere peccatum: convertitur, qui jam totus, & omnino vertitur, qui jam non tantum pœnas non timet, ſed ad bonum Domini contendere feſtinat. Quæ converſio ſi contigerit alicui etiam in fine, deſperandum non eſt de ejus remiſſione. Sed quoniam vix, vel raro eſt tam juſta converſio; timendum eſt de pœnitente ſero. Quem enim morbus urget, & pœna terret, ad veram vix veniet ſatisfactionem, maxime, cum filii, quos illicite dilexerit, ſint præſentes, uxor, & mundus ad ſe vocent. Multos enim ſolet ſerotina pœnitentia decipere. Sed quoniam Deus ſemper potens eſt, ſemper etiam poteſt in morte juvare, quibus placet. Cum itaque opus ſit non hominis, ſed Dei, fructifera pœnitentia, inſpirare eam poteſt, quandocunque vult ſua miſericordia, & remunerare ex miſericordia, quos damnare poteſt ex juſtitia. Sed quoniam multa ſunt, quæ impediunt, & languentem retrahunt, periculoſiſſimum eſt, & interitui vicinum ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum eſt, cui Deus tunc inſpirat. Si quis eſt igitur, qui veram tunc quærat pœnitentiam, expectet Dei clementiam, majorem ſentiens Dei bonitatem ſua nequitia. §. 2. Sed ſi etiam ſic converſus evadat, vita vivat, & non moriatur, non tamen promittimus, quod evadat omnem pœnam. Nam prius purgandus eſt igne purgationis, qui in aliud ſeculum diſtulit fructum converſionis. Hic autem ignis, etſi æternus non ſit, miro tamen modo eſt gravis. Excellit enim omnem pœnam, quam unquam paſſus eſt aliquis in hac vita. Nunquam in carne tanta inventa eſt pœna, licet mirabilia paſſi ſint martyres tormenta: & multi nequiter iniqui tanta ſuſti-

a *Sent. 4. diſt. 20. ſup. 32. q. 2. ancillam. §. nemo.* b *al. conſtituitur.* c *Sent. ibid. Polyc. l. 8. tit. 1. Anſelm. l. 11. c. 137. Burch. l. 18. c. 12. Ivo p. 15 c. 22. 1. q. 3. Salvator.* d *al. obſtrictus.* e *al. conſortio.* f *Sent. ibid.*

a *In lib. de vera & falſa pœnitentia. Sent. ibid.* b *al. delere.* c *Luc. 23.* d *1. Cor. 13.* e *Sup. ſi quis autem.* f *Ezech. 33.* g *al. animi*] *orig.*

ſuſtinuerunt *a* ſupplicia. Studeat ergo quilibet ſic delicta corrigere, ut poſt mortem non oporteat talem pœnam tolerare. §. 3. Quædam enim peccata ſunt, quæ ſunt mortalia, & in pœnitentia fiunt vitalia *b*, non tamen ſtatim ſanata. Sæpe enim quidam ægri morerentur, niſi medicarentur: non tamen ſtatim ſanantur: languet victurus, qui prius erat moriturus. Qui autem impœnitens moritur, omnino moritur, & æternaliter cruciabitur. Qui enim impœnitens finitur *c*, ſi ſemper viveret, ſemper peccaret. At Dei eſt miſerentis, quod operatur finem peccantis *d*; ob hoc etiam ſine fine torquebitur *e*, quia nunquam ditabitur virtute: ſemper plenus iniquitate, ſemper ſine charitate, torquebitur ſine fine.

Corr. Rom. ¶ 1 Quoniam vix licet] *Sic eſt emendatum ex editione Plantiniana. Nam antea legebatur.* Quod quamvis licet de ejus ſalute, Auguſtinus, &c. *Neque accuſare, ſed interpretari voluit Auguſtinum hic auctor, ſine dubio ipſius ſectator. Multa vero alia in hoc capite partim ex vetuſtis Gratiani codicibus, partim ex ipſo originali ſunt emendata.*

QUÆSTIO IV.

1 ps QUod autem orationis tempore conjugali operi vacare non liceat, B. Hieronymus *in quodam f ſermone ſcribit, ita dicens:*

C. I. *Tempore, quo uxori debitum redditur, a carnibus agni abſtinere oportet.*

SCiatis *g*, fratres chariſſimi, quoniam quicunque uxori debitum reddit, vacare non poteſt orationi, nec de carnibus agni comedere debet. *Item paulo poſt.* §. 1. Si panes propoſitionis non poterant ab iis, qui uxores ſuas tetigerant, comedi; quanto magis panis ille, qui de cœlo deſcendit, non poteſt ab his, qui conjugalibus paulo ante hæſere complexibus, violari, atque contingi? non quo nuptias condemnemus (hoc enim non dicimus) ſed quod eo tempore, quo carnes agni manducaturi ſumus, vacare operibus carnis non debeamus.

Corr. Rom. ¶ *Prior pars hujus capitis, uſque ad verſ.* Item, *de induſtria videtur in ſummam collecta: reliqua autem ex originali eſt emendata & aucta.*

C. II. *A conjugali concubitu in ſanctorum ſolemnitatibus eſt abſtinendum.*

Item Auguſtinus *ſermone 2. de tempore, id eſt, de 2. Dominica adventus.*

QUotieſcunque *h* aut dies natalis Domini, aut reliquæ feſtivitates adveniunt, ſicut frequenter admonui, ante plures dies, non ſolum ab infidelium *i* concubinarum conſortio, ſed etiam a propriis uxoribus abſtinere debemus.

C. III. *Diebus jejuniorum a propriis uxoribus abſtinere oportet.*

Item Ambroſius *in ſermone de adventu Domini.*

FRatres, non ſolum debetis ab omni immunditia abſtinere, ſed etiam ab uxoribus propriis ſtudioſiſſime contineatis. Nullus 1 omnino uxori ſuæ jejuniorum diebus conjungatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Nullus] *In hoc ſermone, qui habetur manuſcriptus in Bibliotheca Vaticana, hinc uſque ad finem non habentur. Sed in alio ſermone manuſcripto de Quadrageſima hæc leguntur:* Nullus omnino uxori ſuæ jungatur ante octavam Paſchæ. *In pleriſque vetuſtis codicibus Gratiani hoc loco abſunt iſta verba,* jejuniorum diebus: *de quibus tamen B. Ambroſius loquebatur: & ideo ſunt etiam in rubrica.*

a *al. ſæpe ſuſtinuerunt.* b *venialia.*] *orig.* c *al. moritur vel finitur.* d *al. peccandi.* e *torquetur,*] *orig.* f *In vigilia Paſchæ de eſu agni.* g *Sent. 4. diſt. 32. Ivo p. 8. cap. 87.* h *Sent. 4. diſt. 32.* i *infelici*] *vera lectio.*

C. IV.

Idem *ſuper epiſt. 1. ad Corinth. in cap. 7.*

SI cauſa *a* procreandorum filiorum ducitur uxor, non multum tempus conceſſum videtur ad ipſum uſum: quia & dies feſti, & dies proceſſionis *b*, & ipſa ratio conceptus, & partus, juxta legem ceſſari temporibus his debere demonſtrant.

C. V. *Uxoris uſus certis diebus ceſſare jubetur.*

Item Auguſtinus *in libro quæſtionum Veteris, & Novi Teſtamenti quæſt.* 127.

CHriſtiano *c* cum uxore ſua convenire aliquando licet, aliquando vero non licet. Propter dies enim proceſſionis aliquando non licet convenire: quia etiam a licitis abſtinendum eſt, ut facilius impetrari poſſit, quod poſtulatur. Unde Apoſtolus *d* ex conſenſu ait abſtinendum ad tempus, ut vacetur orationi. Nam ſecundum legem *e* in jejunio cædere *f*, & jurgari non licet, poſtea licet: quia major reverentia debetur Dei cauſis.

C. VI. *Non vere pœnitentiam agit, qui continentiam non ſervat.*

Item Joannes Chryſoſtomus.

QUi in caſtigatione victus ſe dicit agere pœnitentiam, fruſtra hoc ſermone promittit, niſi egrediatur de cubili ſuo, & jejunio continentiam addat.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc apud B. Joannem Chryſoſtomum, ex quo citatur, non eſt inventum. Sed eadem fere leguntur in commentariis B. Hieronymi ad c. 2. Joelis g, & copioſius etiam expoſita.*

C. VII. *Ab ingreſſu Eccleſiæ temperare ſe debet vir cum propria uxore dormiens.*

Item Gregorius *in reſponſione 10. ad interrogationes Auguſtini.*

a ps VIr *h* cum propria conjuge dormiens, niſi lotus aqua intrare Eccleſiam non debet: ſed neque lotus intrare ſtatim debet. *& infra.* §. 1. Quamvis enim de hac re diverſæ hominum nationes diverſa ſentiant, atque alii alia cuſtodire videantur; Romanorum tamen ſemper ab antiquioribus uſus fuit, poſt admiſtionem propriæ conjugis, & lavacri purificationem quærere, & ab ingreſſu Eccleſiæ paululum reverenter abſtinere. Nec hæc dicentes deputamus culpam eſſe conjugium: ſed quia ipſa licita admiſtio conjugum ſine voluptate carnis fieri non poteſt, a ſacri loci ingreſſu abſtinendum eſt: quia voluptas ipſa eſſe ſine culpa nullatenus poteſt. Non enim de adulterio, vel fornicatione, ſed legitimo matrimonio ſuſceptus fuerat, qui dicebat: *Ecce i enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea. & infra.* §. 2. Oportet itaque, legitima 1 carnis copula ut cauſa Prolis ſit, non voluptatis, & carnis commiſtio creandorum liberorum ſit gratia, non ſatisfactio vitiorum. Si quis ergo ſua *k* conjuge, non cupidine voluptatis captus, ſed ſolummodo liberorum creandorum gratia utitur, iſte profecto de ingreſſu Eccleſiæ, ſeu de ſumendo corporis Dominici, ſanguiniſque myſterio, ſuo eſt relinquendus judicio: quia a nobis non debet prohiberi accipere, qui in igne poſitus neſcit ardere. Cum vero non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere commiſtionis, habent conjuges etiam de ſua commiſtione, quod defleant. *& paulo poſt.* §. 3 Tunc autem vir, qui poſt admiſtionem conjugis aqua lotus fuerit, etiam ſacræ communionis myſterium valet accipere, cum ei juxta præfinitam ſententiam Eccleſiam etiam licuerit intrare.

Corr. Rom. ¶ 1 Legitima] *Ita emendatum eſt ex variis codicibus B. Gregorii. Antea legebatur,* oportet itaque legitimam carnis eſſe copulam. *Multa etiam alia ſunt emendata.*

3 ps

a *Sent. ib. Ivo p. 8. c. 84. Pann. l. 6. c. 21.* b *al. purgationis.* c *ſup. diſt. 5. Sent. ib. Ivo p. 8. c. 79.* d *1. Cor. 7.* e *Eſa. 58.* f *al. cædi*) *orig.* g *Joel. 2.* h *Sent. 4. diſt. 31. Polyc. l. 6. t. 7. Ivo p. 8. c. 88.* i *Pſal. 50.* k *ſuam conjugem*) *orig.*

Digitized by Google

3 ps Gratian. *Hinc etiam in diebus abſtinentiæ nuptiæ celebrari prohibentur.*

C. VIII. *In diebus Quadrageſimæ nuptias celebrare non licet.*

Unde in Laodicenſi Concilio *c. 52. legitur.*

I. NOn *a* oportet in Quadrageſima aut nuptias, vel quælibet natalitia celebrare.

C. IX. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Bracarenſis *c. 48.*

NOn *b* licet in Quadrageſima natalitia Martyrum celebrare: ſed tantum ſabbatho, & Dominica pro commemoratione eorum oblationes offerri. Sed nec natalitia, nec nuptias liceat in Quadrageſima celebrare.

C. X. *De eodem.*

Item ex Concilio Ilerdenſi. *c*

II. NOn *d* oportet a Septuageſima uſque in octavas Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtivitatem ſancti Joannis Baptiſtæ, & ab adventu Domini uſque poſt Epiphaniam nuptias celebrare. Quod ſi factum fuerit, ſeparentur.

C. XI. *De eodem.*

Item Nicolaus Papa *ad conſulta Bulgarorum cap. 48.*

NEc *e* uxorem ducere, nec convivia facere in Quadrageſimali tempore convenire poſſe nullatenus arbitramur.

4 ps Gratian. *Hæc autem ſervanda ſunt, ſi uxor conſenſum adhibere voluerit: cæterum ſine ejus conſenſu, nec cauſa orationis continentia ſervari debet.*

C. XII. *Niſi ex conſenſu communi, orationi conjuges vacare non poſſunt.*

Unde Auguſtinus *in libro primo de adulterinis conjugiis c. 2.*

APoſtolus *f*, nec ad tempus, ut vacetur orationi, niſi ex conſenſu, voluit conjuges carnali invicem fraudare debito.

C. XIII. *Niſi ex conſenſu communi, conjugatis pœnitentia non detur.*

Hinc etiam in ſecundo Concilio Arelatenſi *c. 22. legitur.*

PŒnitentiam *g* conjugatis non niſi ex conſenſu dandam.

QUÆSTIO V.

1 ps QUod autem ſine conſenſu uxoris vir continentiam vovere non poſſit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Auguſtinus *ſuper Pſalm. 149. in extremo.*

C. I. *Non poteſt vir continentiam ſervare, niſi uxoris teneat conſenſum.*

SI dicat vir *h*, continere 1 jam volo, nolo autem, uxor; non poteſt. Quod enim tu vis, non vult illa. Nunquid per continentiam tuam debes illam facere fornicariam? ſi alii nupſerit te vivo, adultera erit. Non vult tali lucro Deus compenſare tale damnum. Redde debitum, & ſi non exigis, redde. Pro ſatisfactione a perfecta Deus tibi computabit, ſi non, quod tibi debetur, exigis, ſed reddis, quod debetur uxori.

Corr. Rom. ℣ 1 Continere] *Sic etiam apud Magiſtrum ſed B. Auguſtinus, & Ivo habent*, continere jam volo, nolo jam uxorem, non poteſt. Quid, ſi tu vis, & illa non vult?

a *Ivo p.8. c.49.* b *Burch. l.13. cap.10. Polyc. l.3. tit.24. Ivo part.4. c.43.* c *Simile habetur in Concil. Saleguſ. c.3.* d *Sent.4. diſt.32. Polyc. l.6. tit.5. Burch. l.9. c.4. Ivo p.8. c.142. Pann. l.6. c.a.* e *Sent. ibid. Ivo p.8. c.47. Pann. l.6. c.3.* f *Sent.4. diſt.32. Ivo p.8. c.235.* g *Ivo p.8. c. 280. & par. 15. cap.14. & cap.123.* h *Sent. ibid. Ivo p.9. c.127.*

℣ Satisfactione] *In aliquot manuſcriptis, & apud B. Auguſtinum, & Magiſtrum, & Ivonem eſt*, ſanctificatione. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. II. *Non debet extorqueri mulieris conſenſus ad continentiam Deo vovendam.*

Item Alexander Papa II. *Landulpho in Corſica.*

NOtificaſti *a* te morte tenus infirmatum, & peccatorum tuorum recordatione & terrore valde pavefactum, anxie quæſiſſe Monachum fieri, & a tua uxore minis & terroribus eam occidendi, ad hoc licentiam extorſiſſe, [illegible] te monaſticam *b* veſtem ſine Abbate ſumpſiſſe, & mona[illegible] petiiſſe: poſtea vero, cum ſanus factus eſſes, tuæ uxoris [illegible] ejulationibus, & planctibus, tuæque familiæ diſpoſitionibus [illegible] utpote pœnitens, domum remeaſſe & poſt multos dies quorundam ſapientum conſilio ad jam dictæ mulieris cubile rediiſſe. Nunc autem, ſi tibi tua uxore uti liceat, noſtrum requiris conſilium. Si ita denique eſt, ut tuus nuntius narrat, non videtur nobis rationabiliter, neque ſana mente id factum: quoniam, cum omni homini ad monaſticam tendenti vitam, legaliter, ſancte & juſte ſit peragendum, tu contra leges minaciter & violenter a tua uxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exinanitus, devia ſecutus, nulla, ut dicitur, licentia accepta receſſiſti, & monaſterium petiiſti. Non enim violentia, ſed ex pari voluntate & conſenſu (ſicut ſancti Patres dicunt) hoc fieri debet: neque vir a monaſterium eligere, aut profeſſa continentia habitum cum feſtinatione debet mutare.

Corr. Rom. ℣ 1 Devictus.] *Ivo habet*, utpote pœnitens devictus: *Pannormia*, utpote penitus devictus domum remeaſſe.

℣ 2 Neque vir] *Apud Ivonem, & in Pannormia legitur:* Neque vir in monaſterium recipiendus eſt, niſi uxor illius fœmineum monaſterium elegerit, aut profeſſa continentiam, habitum cum feſtinatione mutaverit. *Sed mutatum non eſt: quoniam gloſſa videtur magis convenire lectioni Gratiani.*

C. III. *Vir poteſt abnuere vota continentiæ, quæ ſine ejus conſenſu Deo uxor obtulerit.*

Item ex Concilio *c apud Compendium.*

MUlier, ſi ſine *d* licentia *e* viri ſui velum in caput miſerit, ſi viro placuerit, recipiet eam iterum ad conjugium.

C. IV. *Non poteſt vir continentiæ vota reſcindere, quæ ejus aſſenſu mulier Deo promiſit.*

Item Auguſtinus *f ad Ecdiciam, epiſt. 199.*

QUod *g* Deo pari conſenſu ambo voveratis, perſeveranter uſque in finem reddere ambo debuiſtis. A quo propoſito ſi lapſus eſt ille, tu ſaltem inſtantiſſime *h* perſevera. Quod te non exhortarer, niſi quia tibi ad hoc ipſe conſenſerat. Nam ſi nunquam tenuiſſes ejus aſſenſum, numerus te nullus defendiſſet annorum. *& poſt pauca.* §. 1. Non quia pariter temperabatis a commiſtione carnis, ideo tuus maritus eſſe deſtiterat, imo vero tanto ſanctius inter vos conjuges manebatis, quanto ſanctiora concorditer placita ſervabatis. Nihil ergo de tua veſte, nihil de tuo auro, vel argento vel quacunque pecunia, aut rebus ullis terrenis tuis ſine arbitrio ejus facere debuiſti *& infra.* §. 2. Eſt quidam pro modulo perſonæ habitus matronalis a viduali veſte diſtinctus, qui poteſt fidelibus conjugatis ſalva religionis obſervantia convenire. Hunc te maritus ſi deponere

a *Ivo p.8. cap. 220. Pannorm. l.6. cap.85.* b *al. monachicam* c *Cap. l.5. c.16.* d *Burch. l.9. cap.47. Ivo p.8. c. 185. & p.9. c. 124.* e *commeatu,*] *Capit.* f *Et Beda 1. Cor. 7.* g *Ivo p.8. c.136. Pann. l.8. c.80.* h *al. conſtantiſſime.*

Digitized by Google

ponere noluit, ne te *a* velut viduam illo vivente jactares, puto, quia non fuerat in hac re uſque ad diſſenſionis ſcandalum perducendus, magis inobedientiæ malo, quam illius *a* abſtinentiæ bono. Quid eſt enim abſurdius, quam mulierem de humili veſte viro ſuperbire; cui te potius expediret obtemperare candidis moribus, quam in nigellis veſtibus repugnare? quia, etſi te indumentum monachæ delectabat; etiam hoc gratius poſſet marito obſervato, exoratoque ſumi, quam illo inconſulto, contemptoque præſumi. Quod ſi omnino non ſineret, quid tuo propoſito deperiret? Abſit, ut hinc diſpliceres Deo, quod conjuge tuo nondum defuncto non indueteris, ſicut Anna *b*, ſed ſicut *c* Suſanna.

Corr. Rom. ¶ Ne ... *vulgatis erat*, Ne te puta ve... jactare. *Emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, originali, & Beda, & aliis collectoribus, itemque alia multa.*

C. V. *Continentiæ meritum habet, qui pro incontinentia uxoris debitum ſibi reddere cogitur.*

Idem *in d eadem epiſtola.*

SEcundum *e* verba Apoſtolica, etiam ſi ſe vir continere voluiſſet, & tu noluiſſes, debitum tibi reddere cogeretur, & illi Deus imputaret *f* ad continentiam, ſi non ſuæ, ſed tuæ cederet infirmitati, ne in adulterium caderes. §. 1. Quiſquis *g* igitur compatiens infirmitati uxoris reddit, non exigit debitum, aut ſi propter propriam infirmitatem duxit uxorem, plangens potius, quia ſine uxore eſſe non potuit, quam gaudens, quia duxit, quiſquis vendit, quod novit: quia etſi maneret, beatum non faceret; quiſquis, quod emit, novit, quia tranſiet, & de his non præſumit, & facit ex eo, quod habet, miſericordiam cum non habentibus, ſecurus expectat *h* diem noviſſimum.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc, quod eodem modo habetur in Polycarpo, confectum eſt ex duobus B. Auguſtini indicatis locis: verbis nonnullis partim omiſſis, partim mutatis, ſalva tamen ſententia.*

C. VI. *Vota continentiæ ſine uxoris conſenſu reddi non poſſunt.*

Idem *ad Armentarium, & Riparium, & Paulinum, epiſtola 45.*

UNa ſola *i* cauſa eſſe poſſet, qua te ad id, quod voviſti, non ſolum non hortaremur, verum etiam prohiberemus implere, ſi forte tua conjux hoc tecum ſuſcipere animi, ſeu carnis infirmitate recuſaret. Nam & vovenda talia non ſunt a conjugatis, niſi ex conſenſu, & voluntate communi: & ſi præpropere factum fuerit, magis eſt corrigenda temeritas, quam perſolvenda promiſſio. Neque enim Deus exigit, ſi quis ex alieno aliquid voverit, ſed potius uſurpare vetat alienum.

C. VII. *Abſque cæteris operibus nec ſola virginitas ſalvat, nec cætera abſque virginitate proficiunt.*

Item Hieronymus *libro primo adverſus Jovinianum.*

2 gs TUnc ſalvabitur mulier, ſi illos genuerit filios, qui virgines permanſuri ſunt: ſi quod ipſa perdidit, acquirat in liberis, & damnum radicis, & cæſiem flore compenſet, & pomis.

C. VIII.

Idem *ibidem.*

HOc ſolum nunc dico, quod quomodo abſque cæteris operibus virginitas ſola non ſalvat, ſic omnia opera abſque virginitate, puritate, continentia, caſtitate imperfecta ſunt.

a *al. ullius.* b *Luc. 2.* c *Dan. 13.* d *Bed. ibidem, & gloſſ. ordinaria.* e *Sentent. 4. diſt. 32. Polyc. lib. 6. tit. 4.* f *al. imputaret continentiam.* g *Auguſt. in Pſal. 147.* h *al. expectet.* i *Sent. ibid. Ivo p. 8. c. 134.*

C. IX.

Idem *ibidem.*

QUi ſitit *a*, veniat, & bibat: qui poteſt capere, capiat. Non dicit, velitis, nolitis, bibendum vobis eſt, atque currendum: ſed, qui voluerit, qui potuerit currere, atque potare, ille vincet, ille ſatiabitur. Et ideo plus amat virgines Chriſtus, quia ſponte tribuunt, quod ſibi non fuerat imperatum; majoriſque gratiæ eſt offerre, quod non debeas, quam reddere, quod exigaris. Apoſtoli uxoris onera contemplati: *Si b talis eſt*, inquiunt, *cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere.* Quorum Dominus ſententiam probans: recte quidem ſentitis, ait, quod non expediat homini ad cœleſtia regna tendenti accipere uxorem: ſed difficilis res eſt, & non omnes capiunt verbum iſtud; verum quibus datum eſt. Alios eunuchos natura facit: alios vis hominum: mihi illi eunuchi placent, quos caſtravit non neceſſitas, ſed voluntas: libenter illos in meos ſinus recipio, qui ſe caſtraverunt propter regna cœlorum, & ob mei cultum noluerunt eſſe, quod nati ſunt. Simulque tractanda ſententia, *Qui ſe*, inquit, *caſtraverunt propter regna cælorum.* Si caſtrati mercedem habent regni cœlorum, ergo qui ſe non caſtraverunt, locum non poſſunt accipere caſtratorum.

Gratian. *Finis huius auctoritatis, & duæ præcedentes de virginitatis affectu intelliguntur: qui non in voluntate ſolum, ſed in neceſſitate eſt: principium vero de affectu intelligitur, qui non in neceſſitate, & ante votum, ſed in voluntate eſt, nec exigitur, niſi repromittatur.*

C. X. *Non licet illi ducere uxorem, qui ſuam velare permiſerit.*

Item ex Concilio Rhemenſi.

3 gs QUi *c* uxorem ſuam velare *d* permiſerit, aliam non accipiat, ſed ſimiliter convertatur.

C. XI. *Vota abſtinentiæ, quæ mulier permittente viro promiſerit, ille prohibente ſervare non cogitur.*

Item Auguſtinus *e in quæſtionibus Numerorum, quæſt. 59.*

4 gs MAnifeſtum *f* eſt ita voluiſſe legem, fœminam eſſe ſub viro, ut nulla vota ejus, quæ abſtinentiæ cauſa voverit, reddantur ab ea, niſi auctor vir fuerit permittendo. Nam cum ad peccatum ejuſdem viri pertinere voluerit, ſi prius permiſerit, & poſtea prohibuerit, etiam hic tamen non dixit, ut faciat mulier, quod voverat, quia permiſſa jam prius a viro fuerat. Viri dixit eſſe peccatum, quia abnuit, quod prius conceſſerat: non tamen mulieri vel ex hoc permiſſum dedit, ut quod *g* prius vir ei conceſſerat, poſtea ſi prohibuerit, contemnatur.

Gratian. *Ex præmiſſis auctoritatibus apparet, quod continentiæ vota nec mulier ſine conſenſu viri, nec vir ſine conſenſu mulieris Deo reddere poteſt. Si autem conſenſu alterius eorum ab altero promiſſa fuerit, & ſi poſtmodum in irritum deducere voluerit, qui permiſit, non tamen valet, quia in debito conjugii æque mulier habet poteſtatem viri, ſicut & vir mulieris: atque ideo, ſi quilibet eorum alterum a ſuo jure abſolverit, ad præteritam ſervitutem ipſum revocare non poterit; quia vero in cæteris vir eſt caput mulieris, & mulier corpus viri: ita vota abſtinentiæ viro permittente mulier poteſt promittere, ut tamen eodem prohibente repromiſſa non valeat adimplere: & hoc, ut diximus, propter conditionem ſervitutis, qua viro in omnibus debet ſubeſſe.*

C. XII.

a *Joan. 7. Matth. 19.* b *Matth. 19.* c *Sentent. ibidem, Burchard. lib. 9. cap. 46. Ivo p. 8. c. 184. Pannorm. l. 6. cap. 81.* d *al. velari.* e *Ex Beda 1. Corinth. 7. & gloſſ. ordin. Num. 30.* f *Sent. ibid. Ivo part. 8. c. 98. Pann. l. 7. cap. 48.* g *al. cum.* h *condemnetur.*

C. XII. *Mulieres viris ſuis debent ſubeſſe.*
Unde Auguſtinus *in a libro quæſtionum Geneſis, quæſt.* 453.

E St ordo a naturalis in hominibus, ut ſerviant fœminæ viris, filii parentibus: quia s nulla juſtitia eſt, ut major ſerviat minori.

Corr. Rom. ¶ 1 Quia nulla] *In Pannormia reliqua habentur, ut apud Gratianum, niſi quod corrupte in ea legitur,* majori ſerviat minor. *Sed in originali, a quo non longe diſcedit Ivo,* quia & illic juſtitia eſt hæc, ut infirmior ratio ſerviat fortiori: *ob gloſſam autem non eſt emendatum.*

C. XIII. *Vir eſt caput mulieris.*
Idem *in quæſtionibus Veteris, & Novi Teſtamenti ex utroque mixtim, c.* 106.

H Æc a imago Dei eſt in homine, ut unus factus ſit 1 quaſi Dominus, ex quo cæteri orirentur, habens imperium Dei, quaſi vicarius ejus: quia omnis Rex Dei habet imaginem: ideoque mulier non eſt facta ad imaginem 2 Dei. Sic etenim dicit: *Et d fecit Deus hominem: ad imaginem Dei fecit illum.* Hinc etiam Apoſtolus e: *Vir quidem,* ait, *non debet velare caput ſuum, quia imago, & gloria Dei eſt: mulier autem ideo velat, quia non eſt gloria, aut imago Dei.*

Corr. Rom. ¶ 1 Factus ſit] *Quæ ſequuntur, emendata ſunt partim ex vetuſtis, partim ex ipſo originali, & Ivone. In vulgatis enim Gratiani recentioribus legebatur,* factus ſit homo, ex quo cæteri oriantur, habens imperium Dei, quaſi vicarius Dei, quia unius Dei habet vir imaginem.

¶ 2 Imaginem] *ſequebatur,* & ſimilitudinem, *quæ ſunt expuncta, quia neque apud Auguſtinum, neque in Vulgata Græca, neque in Latina vetuſtiore, neque apud cæteros collectores habentur. Pulchre vero de hac re diſputat Baſilius in hunc Geneſis locum, & Origenes Periarchon lib.* 3. *c.* 6.

C. XIV.
Idem *libro f quæſtionum* 5. *ſuper Deuter. quæſt.* 33.

S Atis g hinc apparet, quemadmodum ſubditas fœminas viris, & pene famulas lex eſſe voluerit uxores, quod dicens adverſus uxorem vir teſtimonium, unde lapidaretur illa, ſi hoc verum eſſe demonſtraretur, ipſe tamen non viciſſim lapidaretur, ſi hoc falſum eſſe conſtiterit: ſed tantummodo caſtigatur, & damnificatur, eique perpetuo jubetur adhærere, qua carere voluerat. In aliis autem cauſis, eum, qui teſtimonio falſo cuiquam nocuerit, quod ſi probaretur, jus h ſit occidi, eadem 1 plecti jubetur i pœna, qua fuerit, ſi verum eſſet, iſte 2 plectendus.

Corr Rom. ¶ 1 Eadem] *Eadem fere modo apud Ivonem, & in Pannormia. In originali vero,* eademque pœna plecti jubet.

¶ 2 Iſte] *Sic eſt emendatum ex aliquot manuſcriptis, & originali, & Ivone.*

C. XV.
Item Hieronymus *ſuper epiſtolam ad Titum in cap.* 2.

C Um k caput mulieris vir ſit, caput autem viri Chriſtus, quæcunque uxor non ſubjicitur viro ſuo, hoc eſt, capiti ſuo, ejuſdem criminis rea eſt, cujus & vir, ſi non ſubjiciatur Chriſto capiti ſuo. Verbum autem Domini blaſphematur, vel dum contemnitur Dei prima ſententia, & pro nihilo ducitur, vel cum Chriſti infamatur Evangelium, dum contra legem, fidemque naturæ ea, quæ Chriſtiana eſt, & ex Dei lege ſubjecta, viro imperare deſiderat: cum etiam gentiles fœminæ viris ſuis ſerviant communi lege naturæ.

a *Et gloſſa ordin. Geneſ.* 46. *& Beda ad Coloſſ.* 3. b *Ivo p.* 8. *c.* 94. *Pann l.* 7. *c.* 43. c *Ivo p.* 8. *c.* 95. *Pann. l.* 7. *c.* 43. d *Geneſ.* 1. *Sup.* 2. e 1. *Cor.* 11. f *Et gloſſ. ordin. ad cap.* 25. *Deut.* g *Ivo p.* 8. *c.* 96. *Pann. l.* 7. *c.* 45. h *al. juſſit.* i *aliter jubet.* k *Ivo p.* 8. *c.* 97. *Pann. l.* 7. *c.* 46.

C. XVI. *Arbitrium viri mulierem ſequi oportet in omnibus.*
Item a Auguſtinus *in quæſtionibus Numerorum, quæſt.* 59.

N Oluit itaque lex b mulierem aliquid vovere Deo adverſus animam ſuam, ut non in 1 aliqua rerum licitarum, atque conceſſarum abſtinentia in eiſdem votis fœminæ valeat auctoritas, ſed virilis. Ita &, ſi adhuc innuptæ jam conceſſerat pater vota perſolvere, ſi antequam perſolverit, nupſerit, & viro ejus hoc cognitum non placuerit, non perſolvat, & ſit omnino ſine peccato: quia mundavit eam, ſicut dicit, id eſt, mundam judicavit. Neque hoc contra Deum fieri putandum eſt, cum ipſe Deus hoc præceperit, hoc voluerit.

Corr. Rom. ¶ 1 Ut non in aliqua] *Sic in Pannormia. Apud Ivonem vero,* ut in aliquarum rerum: *in gloſſa ordinaria,* id eſt, in rerum. *Sed totus hic locus longe melius habet in originali:* fœminam ſub patre, antequam nubat, & ſub viro nuptam voluit lex vovere ita aliquid Deo adverſus animam ſuam, id eſt, in aliquarum rerum licitarum atque conceſſarum abſtinentia, ut in eiſdem votis fœminea non prævaleat auctoritas, ſed virilis.

C. XVII. *Nulla eſt mulieris poteſtas, ſed in omnibus viri dominio ſubjecta eſt.*
Idem *in libro quæſtionum Veteris Teſtamenti, quæſt.* 45.

M Ulierem c conſtat ſubjectam dominio viri eſſe, & nullam auctoritatem habere: nec docere enim poteſt, nec teſtis eſſe, neque fidem dare d, nec judicare: quanto magis non poteſt imperare?

Corr. Rom. ¶ *Reſtitutum eſt hoc caput ex B. Auguſtino, & ex eo nonnulla addita. Nam antea citabatur ex B. Ambroſio.*

C. XVIII.
Item Ambroſius *in e Hexameron in tractatu diei quartæ.*

A Dam f per Evam deceptus eſt, non Eva per Adam. Quem vocavit ad culpam mulier, juſtum eſt, ut cum gubernatorem 1 aſſumat, ne iterum fœminea facilitate labatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Gubernatorem] *Antea legebatur,* ut eam in gubernationem aſſumat. *Emendatum eſt ex B. Ambroſio, Gloſſa enim optime convenit voci,* gubernatorem.

C. XIX.
Idem *ſuper primam epiſtolam ad Corinthios in cap.* 2.

M Ulier debet g velare caput, quia non eſt imago Dei. Sed ut oſtendatur ſubjecta, & quia prævaricatio per illam inchoata eſt, hoc ſignum debet habere, ut in Eccleſia propter reverentiam Epiſcopalem non habeat caput liberum, ſed velamine tectum, nec habeat poteſtatem loquendi: quia Epiſcopus perſonam habet Chriſti. Quaſi ergo ante judicem Chriſtum, ſic ante Epiſcopum, quia vicarius Domini eſt, propter 1 peccatum originale ſubjecta debet videri.

Corr. Rom. ¶ 1 Propter peccatum originale] *Apud B. Ambroſium, & Ivonem legitur,* propter reatus originem; *in Pannormia vero,* propter reatum originalem. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum, reliqua vero ſunt emendata.*

C. XX.
Idem *in libro de paradiſo, c.* 10.

4 N Ec illud otioſum, quod non de eadem terra, de
ps qua plaſmatus eſt Adam, ſed de ipſius Adæ coſta facta ſit mulier: ut ſciremus unam in viro, & muliere corporis eſſe naturam, unum fontem generis humani.
Ideo

a *Et gloſſa ordin. ad cap.* 30 *Num.* b *Ivo p.* 8. *c.* 98. *Pannor. lib.* 7. *c.* 47. c *Ivo p.* 8. *c.* 10. *Pann. l.* 7. *c.* 49. d *al. dicere.* e *Lib.* 5. *in Geneſ. cap.* 7. f *Ivo p.* 8. *c.* 91. *Pannor. l.* 7. *c.* 50. g *Ivo p.* 8. *c.* 92. *Pann. l.* 7. *c.* 51.

Ideo non duo a principio facti vir, & mulier; neque duo viri, neque duæ mulieres: ſed primum vir, deinde ex eo mulier. Unam enim naturam volens hominum conſtituere Deus, ab uno principio creaturæ hujus incipiens, multarum & diſparium naturarum eripuit facultatem.

Gratian. *Evidentiſſime itaque apparet, ita virum eſſe caput mulieris, ut nulla vota abſtinentiæ, vel religioſæ converſationis liceat ſibi ſine ejus licentia Deo offerre: etiamſi viro permittente repromiſſa fuerint, non licet ei votum opere complere, cum vir voluerit revocare permiſſum. Vota vero continentiæ ita alterius permiſſu ab altero valent offerri, quod poſt permiſſionem non valent in irritum deduci.*

CAUSA XXXIV.

Q*Uidam vir in captivitatem ductus eſt: poſtea uxor ejus audiens illum mortuum, nupſit alii: demum ille de captivitate rediens, repetit uxorem ſuam: illa poſterioris amore capta, aſpernatur thorum prioris viri.*

1. *Nunc primum quæritur, an iſta ſit rea adulterii, quæ vivente viro ſuo alteri nupſit.*
2. *Secundo, an redeunte primo, ſit cogenda recedere a ſecundo, & redire ad primum.*

QUÆSTIO I. & II.

1 U*Traque quæſtio terminatur auctoritate a Leonis Papæ, qui ſcribens Nicetæ Aquileienſi Epiſcopo, ep. 77. cap. 1. & ſequentibus, ait.*

C. I. *Qui alii nupſerit, putans virum ſuum mortuum eſſe, illo redeunte, ad priorem redire cogitur.*

CUm *b* per bellicam cladem, & per graviſſimos hoſtilitatis incurſus ita quædam dicaris diviſa eſſe conjugia, ut abductis in captivitatem viris, fœminæ eorum remanſerint deſtitutæ, quæ viros proprios aut interemptos putarint, aut nunquam a dominatione crederent liberandos, & ad aliorum conjugium ſolicitudine *c* cogente tranſierint: cumque nunc, ſtatu rerum auxiliante Domino in meliora converſo, nonnulli eorum, qui putabantur periiſſe, remeaverint, merito charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quæ aliis conjunctæ ſunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia novimus ſcriptum, quod a Deo jungitur mulier viro, & iterum præceptum agnovimus, ut quod *d* Deus junxit, homo non ſeparet, neceſſe eſt, ut legitimarum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis malis, quæ hoſtilitas intulit, unicuique hoc, quod legitime habuit, reformetur: omnique ſtudio procurandum eſt, ut recipiat unuſquiſque, quod proprium eſt. §. 1. Nec *e* tamen culpabilis judicetur, & tanquam alieni juris pervaſor, qui perſonam ejus mariti, qui jam non eſſe exiſtimabatur, aſſumpſit. Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captivitatem ducti ſunt, pertinebant, in jus alienum tranſire potuerunt: & tamen plenum juſtitiæ eſt, ut eiſdem reverſis propria reformentur. Quod ſi in mancipiis, vel in agris, aut etiam in domibus, ac poſſeſſionibus rite ſervatur, quanto magis in conjugiorum redintegratione faciendum eſt? ut ſic, quod bellica neceſſitate turbatum eſt, pacis remedio reformetur? Et ideo *f*. ſi viri poſt longam captivitatem reverſi, ita in dilectione ſuarum conjugum perſeverant, ut eas cupiant in ſuum redire conſortium, omittendum eſt, & inculpabile judicandum eſt, quod neceſſitas intulit, & reſtituendum, quod fides poſcit, *& infra*, *g* c. 4. §. 2. Sin autem aliquæ mulieres ita poſteriorum virorum amore ſunt captæ, ut malint his cohærere, quam in legitimum redire conſortium, merito ſunt notandæ, ita ut etiam Eccleſiaſtica communione priventur, quæ *a* de re excuſabili contaminationem criminis elegerunt: oſtendentes ſibimet pro ſua incontinentia placuiſſe, quod juſta remiſſio poterat expiare. Redeant ergo in ſuum ſtatum voluntaria redintegratione conjugia: neque ullo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditio neceſſitatis extorſit: quia ſicut hæ mulieres, quæ reverti ad viros ſuos nolunt, impiæ habendæ ſunt; ita illæ, quæ in affectum initum ex Deo redeunt, merito ſunt laudandæ *b* judicio.

C. II. *Viro, vel uxore de captivitate redeuntibus, propria redintegrantur conjugia.*

Item Innocentius Papa *Probo*, *in epiſt. 9.*

CUm in captivitate *c* Urſa mulier teneretur, aliud conjugium cum Conſtituta Fontanum *d* commiſiſſe cognovimus. Sed favore Domini reverſa Urſa nos adiit, & nullo diffitente uxorem ſe memorati eſſe perdocuit. Quare, domine fili merito illuſtris, ſtatuimus, fide catholica ſuffragante, illud eſſe conjugium, quod primitus erat gratia divina fundatum; conventumque ſecundæ mulieris, priore ſuperſtite, nec divortio ejecta, nullo pacto poſſe eſſe legitimum.

C. III. *Quæ primo viro relicto, ſecundo adhæſerit, niſi ſecundum relinquens, primo reconciliari non poteſt.*

Item Hieronymus *ad Amandum Presbyterum.*

NOn ſatis animadvertere *e* potui, quid ſit, quod dicere voluit, *alio viro per vim accepto*. Quid eſt, per vim accepto? congregata videlicet multitudine nolentem rapuit. Et quare poſtea raptorem rapta non dimiſit? legat libros Moyſi, & inveniet deſponſatam viro, ſi in civitate fuerit oppreſſa, & non clamaverit, puniri quaſi adulteram; ſi autem in agro oppreſſa ſit, innoxiam eſſe a ſcelere, & violentum legibus ſubjacere. Ergo & iſta ſoror, quæ, ut dicit, vim paſſa eſt, ut alteri jungeretur, ſi vult corpus Chriſti accipere, & non adultera reputari, agat pœnitentiam: ita duntaxat, ut ſecundo viro, qui non appellatur vir, ſed adulter, a tempore pœnitentiæ non copuletur. Quod ſi durum ei videtur, & ſemel dilectum non poteſt derelinquere, nec præferre Dominum voluptati, audiat Apoſtolum *f* conclamantem: *Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Non poteſtis menſæ Domini communicare, & menſæ dæmoniorum*, & alio *g* loco: *Quæ communicatio luci ad tenebras? quis conſenſus Chriſti ad Belial?* Rem novam loquor, imo non novam, ſed veterem, quæ Veteris Teſtamenti auctoritate firmatur. Si reliquerit ſecundum virum, & reconciliari priori voluerit, non poteſt. Scriptum eſt enim in Deuteronomio *h*: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam in conſpectu ejus, propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudii, & dabit in manu ejus, & dimittet eam de domo ſua. Cumque egreſſa alterum i maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiſerit de domo ſua, aut certe mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam uxorem, quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Domino, ne k peccare faciat terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradidit tibi poſſidendam.*

Corr.

a *In Cod. canonum, c. 42.* b *Sent. 4. diſt. 38. Polyc. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 22. Burch. l. 9. c. 55. Ivo p. 8. c. 234. & 190. 191. 192. Pann. l. 6. c. 87.* c *ſolitudine*] *orig.* d *Matth. 19.* e *Ejuſdem epiſt. c. 2. Burch. l. 9. c. 56. Ivo p. 8. c. 191.* f *C. 3. Burch. l. 9. c. 58. Ivo p. 8. c. 193.* g *Burch. l. 9. c. 57. Ivo p. 8. c. 192. Pann. l. 6. c. 88.*

a *al. quia inexcuſabiliter contam. &c.*] *orig.* b *al. laudabiles judicando.* c *Ivo p. 8. c. 245. Pann. l. 6. c. 89.* d *Fortunium iniſſe cognoſcitur.*] *orig.* e *Sentent. 4. diſtinct. 35. Polyc. lib. 6. tit. 4.* f *1. Cor. 10.* g *2. Cor. 6.* h *Deut. 24.* i *alterum*] *vera lectio.* k *al. nec.*

Corr. Rom. ¶ *Verba hujus capitis in epiſtola B. Hieronymi, & in Polycarpo proxime ſequuntur poſt ea, quæ referuntur ſup. 32. q. 7. c.* omnes cauſationes. *Ideoque apud ipſos initium hoc ita habet:* Neque ſatis animadvertere.

3 pars. Gratian. *Si autem inevitabili neceſſitate cogente vir in aliam provinciam fugerit, & uxor ejus eum ſequi noluerit, illo vivente, illa innupta permaneat.*

C. IV. *Quæ virum in captivitate ductum ſequi noluerit, maneat innupta, quamdiu vir ejus vixerit.*

Unde in Concilio apud Vermerias.

SI a quis neceſſitate inevitabili cogente in alium ducatum, ſeu provinciam fugerit, & ejus uxor, cum valet, & poteſt, amore parentum, & rerum ſuarum eum ſequi noluerit, ipſa omni tempore, quamdiu vir ejus, quem ſecuta non fuit, vivit, ſemper innupta permaneat.

4 pars. Gratian. *Quod autem de conjugatis auctoritate Leonis Papæ dicitur, hoc etiam de virginibus intelligendum eſt, ut ſi præter conſcientiam viro nupſerint alieno, non teneantur.*

C. V. *Non eſt adultera virgo, quæ neſciens viro nupſit alieno.*

Unde Auguſtinus *in libro de fide & operibus, cap. 7.*

SI virgo b neſciens viro nupſerit alieno, hoc ſi ſemper neſciat, nunquam ex hoc erit adultera. Si autem ſciat, jam ex hoc eſſe incipiet, ex quo cum alieno viro ſciens cubaverit: ſicut in jure prædiorum tamdiu quiſque bonæ fidei poſſeſſor rectiſſime dicitur, quamdiu ſe poſſidere ignorat alienum: cum vero ſcierit, nec ab aliena poſſeſſione receſſerit, tunc malæ fidei poſſeſſor perhibebitur, tunc juſte injuſtus poſſeſſor vocabitur.

5 pars. Gratian. *Hinc c etiam ignorantia excuſat eum, qui neſciens dormivit cum ſorore uxoris ſuæ.*

C. VI. *Non cogatur legitimam dimittere uxorem, qui neſciens dormivit cum ejus ſorore.*

Unde in Concilio Triburienſi, (*ann.* 895.)

IN lectum mariti d abſente uxore ſoror ivit uxoris, quam ille uxorem putans ſuam eſſe, dormivit cum ea. Super hoc viſum eſt, ſi ipſe per ſecuritatem veram hoc probaverit, quod inſcius fecerit hoc ſcelus, pœnitentiam quidem, quæ ſibi indicta fuerit, agat, & legitimum ſuum conjugium habere permittatur. Illa vero vindicta digna affligatur, & in æternum conjugio privetur.

C. VII. PALEA.

Item Hermes *in libro Paſtoris, mandato quarto.*

EGo dixi e paſtori: Domine, ſi quis habuerit uxorem fidelem in Domino, & invenerit hanc in adulterio, nunquid peccat vir, ſi cum illa concumbit f? Et dixit mihi: Quamdiu neſcit peccatum ejus, ſine crimine eſt vir vivens cum illa. Si autem ſcit vir uxorem ſuam deliquiſſe, & non egerit pœnitentiam mulier, ſed permanet in fornicatione ſua, & coierit g vir cum illa, reus eſt peccati ejus, & particeps mœchationis illius. Et dixi illi: Quid ergo, ſi permanſerit in vitio ſuo mulier? & dixit: Dimittat illam vir, & vir per ſe maneat. Quod ſi dimiſerit mulierem ſuam, & aliam duxerit, & ipſe mœchatur. Et dixi illi: Quid, ſi mulier dimiſſa pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum ſuum reverti, nonne recipietur a viro ſuo? Et dixit mihi: Imo, ſi non receperit eam vir ſuus, peccat, & magnum peccatum ſibi admittit: ſed debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit. Ergo non debet dimiſſa conjuge ſua vir aliam ducere. Hic actus ſimilis eſt in viro, & muliere.

a *Burch l. 9. c. 54. Ivo p. 8. c. 189. Pann. l. 6. c. 91.* b *Polyc. ibid.* c *al. Sic.* d *Burch. lib. 17. cap. 4. & lib. 19. c. 175.* e *Ivo p. 8. c. 241. Pann. l. 7. c. 38. Sent. 4. diſt. 35.* f *convivit?*] *orig. cut. de adult. c. ſi vir.* g *convivit*] *orig.*

Corr. Rom. ¶ *In hoc capite emendata, & addita nonnulla ſunt ex originali, & cæteris collectoribus.*

6 pars. Gratian. *De ſimpliciter vero fornicantibus, vel cum duabus ſororibus, vel cum matre, & filia, vel cum patre, & filia, idem accipiendum: ut ignorantibus conjugia non negentur, ſcientibus perpetuo prohibeantur.*

C. VIII. *Matrimonia non prohibentur contrahere, quorum inceſtum ignorantia excuſat.*

Unde in eodem Concilio Triburienſi *legitur.*

SI quis a cum duabus ſororibus fornicatus fuerit, & ſororem ſoror ab eodem antea ſtupratam neſcierit, vel ¹ ſi ipſe ſororem ejus, quam antea ſtupraverat, non intellexerit, ſi digne pœnituerint, & ſe continere non valuerint, poſt annos ſeptem conjugia illis non negentur. Si autem non ignoraverint, uſque ad mortem a conjugio abſtineant.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam citat ex Triburienſi, c. 9. Et quiddam ſimile habetur in Triburienſi impreſſo, c. 45. quemadmodum etiam in VVormacienſi, c. 33.*

¶ 1 Vel ſi ipſe] *Sic reſtitutum eſt ex Burchardo. Antea legebatur,* vel ſe ſororem.

C. IX. *De eodem.*

Item *ex eodem.*

SI b quis cum matre, & filia fornicatus eſt, ignorante matre de filia, & filia de matre, ille nunquam accipiat uxorem, illæ vero, ſi voluerint, accipiant maritos: ſi autem hoc ſcierint ipſæ fœminæ, abſque maritis perpetuo maneant.

Corr. Rom. ¶ *Gratianus hoc idem caput, quod hic citat ex Triburienſi, inf. 35. q. 2. refert ex Concilio apud Vermerias, itemque Burchardus & Ivo: ſententia habetur in VVormacienſi, c. 63.*

C. X. *De eodem.*

Item *in eodem c.*

QUidam d fornicatus eſt cum quadam muliere: poſtea filius neſciens factum patris, ſtupravit eandem. Quod cum pater reſciret e, de ſe, filioque confeſſus eſt. Statuerunt melius eſſe, ut taliter lapſis, cum digna pœnitentia, legitima permittantur conjugia, quam forte deterius delinquant. Fornicaria autem ſine ſpe conjugii maneat.

CAUSA XXXV.

Q*Uidam vir mortua uxore ſua aliam ſibi in matrimonia copulavit, quæ uxori defunctæ quarto gradu conſanguinitatis, viro autem ſexta linea f adhærebat. Poſt triennium vero liberis ex ea ſuſceptis, accuſatur apud Eccleſiam: iſte prætendit ignorantiam.*

1. *Hic primum quæritur, ſi liceat aliquam ex propria cognatione duci in uxorem.*
2. *Secundo, ſi ex conſanguinitate uxoris aliqua poſſit in conjugem duci.*
3. *Tertio, uſque ad quem gradum debeat quiſque abſtinere ſive a propriis, ſive ab uxoris ſuæ conſanguineis.*
4. *Quarto, quare uſque ad ſextum gradum conſanguinitas computatur, ita quod nec ultra protenditur, nec infra ſubſiſtit.*
5. *Quinto, quomodo gradus conſanguinitatis computandi ſunt.*
6. *Sexto, qui jurejurando propinquitatem firmare debeant.*
7. *Septimo, an illi, qui de inceſtuoſis nati ſunt, filii reputentur.*
8. *Octavo, ſi ignoranter de conſanguinitate, vel affinitate aliqua in uxorem ducta eſt, an ex diſpenſatione poſſit viro ſuo adhærere.*
9. *Nono, ſi contigerit Eccleſiam decipi, & cauſa conſangui-*

 nita-

a *Burch. l. 17. c. 5. & l. 19. c. 273.* b *Inf. 35. q. 2. ſi quis cum matre. Burch. l. 17. c. 12. Ivo p. 9. c. 72.* c *Concordat Triburienſ. impreſſum, c. 43.* d *Burch. l. 17. c. 16. Ivo p. 9. c. 75.* e *al. reſciſceret.* f *al. linea cognationis.*

nitatis aliquam a viro ſuo ſeparare, quæ poſt quadriennium nuptiis hinc inde celebratis deprehenditur non fuiſſe conſanguinea prioris, an ſecunda conjugia ſint reſcindenda, & priora ſint redintegranda.

20 *Decimo, ſi relicta alicujus de propria cognatione ad ſecundas nuptias tranſierit, an proles ex eis ſuſcepta poſſit pertingere ad conſortium alicujus de cognatione prioris viri.*

QUÆSTIO I.

An liceat aliquam ex propria cognatione ducere in uxorem.

QUod autem conſanguineas noſtras, ſive uxoris noſtræ in conjugium nobis ducere liceat, exemplis, & auctoritatibus probatur. Abraham a namque Sarai filiam fratris ſui, ſororem videlicet Loth, in conjugem duxit. Iſaac b Rebeccam in uxorem accepit, quæ erat filia conſobrini matris ſuæ. Jacob c duas ſorores, Liam videlicet, & Rachel filias Laban avunculi ſui ſibi matrimonio ſociavit. §. 1. In d lege quoque præcepit Dominus Moſi, ut nullus duceret uxorem, niſi de propria tribu, & familia. Item e ſi aliquis abſque liberis moreretur, præcepit Dominus, ut frater ejus uxorem defuncti ſibi copularet, & ex ea ſemen fratri ſuo ſuſcitaret. Porro ad quoſcunque lex ipſa pervenit, ejus præceptis probantur obnoxii, niſi quæ vel Evangelicis mandatis, vel Apoſtolicis inſtitutis evacuata monſtrantur. Nulla autem Evangelii præcepta, vel Apoſtolico inſtituto conſanguineorum conjunctiones prohibitæ inveniuntur. Unde ſicut ab initio, ita & nunc licitæ probantur. §. 2. His ita reſpondetur. Conſanguineorum conjunctiones alias cauſa neceſſitatis permiſſæ, alias cauſa juſtæ rationis inveniuntur imperata f. Cum enim unus vir ab initio, atque una ex latere ejus mulier a Deo formaretur, neceſſario ſorores fratribus copulabantur. Quod autem cogente neceſſitate fit, ceſſante neceſſitate pariter ceſſare oportet. Tanto ergo nunc damnabilius uſurpatur conſanguineorum conjunctio, quanto minus neceſſaria probatur. Unde hujuſmodi copula poſtea lege prohibita invenitur, Domino dicente per Moyſen g: Turpitudinem ſororis tuæ non revelabis.

CAP. UNIC. *Quare conſtitutum ſit, ne conſanguineas ducamus uxores.*

Hinc Auguſtinus *ait in libro de civitate Dei 15. cap. 16.*

CUm igitur *b* genus humanum poſt *i* primam copulam viri facti ex pulvere, & conjugis ejus ex viri latere, marium fœminarumque conjunctione opus haberet, ut gignendo multiplicaretur, nec eſſent ulli homines, niſi qui ex illis duobus nati fuiſſent, viri ſorores ſuas conjuges acceperunt. Quod profecto quanto eſt antiquius compellente neceſſitate, tanto poſtea factum eſt damnabilius religione prohibente. Habita eſt enim ratio rectiſſima charitatis, ut homines, quibus eſſet utilis atque honeſtiſſima k concordia, diverſarum neceſſitudinum vinculis necterentur, nec unus in una multas haberet, ſed ſingulæ ſpargerentur in ſingulos, ac ſic ad ſocialem vitam diligentius colligandam *l* plurimæ plurimos obtinerent. Pater quippe, & ſocer duarum ſunt neceſſitudinum nomina. Dum ergo habet quis alium patrem, alium ſocerum, numeroſius ſe charitas porrigit. Utrumque autem unus Adam eſſe cogebatur & filiis, & filiabus ſuis, quando fratres, ſororeſque connubio jungebantur. Sic & Eva uxor ejus utrique ſexui filiorum fuit & ſocrus, & mater: quæ *m* ſi duæ fœminæ fuiſſent, mater altera, & ſocrus altera, copioſius ſe ſocialis dilectio colligaret. *& infra* §. 1. Sed hoc, unde fieret, tunc non erat: quando niſi fratres & ſorores ex duobus illis primis, nulli homines erant. Fieri ergo debuit, quando potuit, ut exiſtente copia inde ducerentur uxores, quæ non erant jam ſorores: & non ſolum iſtud, ut fieret, nulla neceſſitas eſſet, verum etiam, ſi fieret, nefas eſſet. *& infra.* §. 2. Quod humano genere creſcente, & multiplicato etiam inter impios Deorum multorum, falſorumque cultores ſic obſervari cernimus, ut etiamſi perverſis legibus permittantur fraterna conjugia, melior tamen conſuetudo ipſam malit exhorrere licentiam, & cum ſorores accipere in matrimonium primis humani generis temporibus omnino licuerit, ſic averſetur, quaſi licere nunquam potuerit. *& infra.* §. 3. Copulatio ergo maris & fœminæ, quantum attinet ad genus mortalium, quoddam ſeminarium a eſt charitatis: cœleſtis vero civitas opus habet, ut noxam generationis evadat.

Corr. Rom. ¶ 1 Dum ergo habet] *In editionibus B. Auguſtini impreſſis, & apud Ivonem, & in Pannormia legitur:* Ut ergo alium quiſque habeat patrem. *Sed viſa eſt melior lectio Gratiani.*

¶ a Seminarium] *Ivo, & Pannormia habent cætera, ut Gratianus: tantum loco*, charitatis, *habent*, civitatis. *Integer vero locus B. Auguſtini hic eſt:* Copulatio ergo maris, & fœminæ, quantum attinet ad genus mortalium, quoddam ſeminarium eſt civitatis. Sed terrena civitas generatione tantummodo, cœleſtis autem etiam regeneratione opus habet, ut generationis noxam evadat. *Verum ob gloſſam in verſic.* civitas, *nihil eſt mutatum. Alia vero multa ex ipſo potiſſimum originali ſunt emendata.*

Gratian. *Has itaque conſuetudines, quæ ab ipſo exordio humanæ propagationis originem habuit, quam nulla lex contra jubendo evacuaverat, ex uſurpantur Abraham, Iſaac, & Jacob, & cæteri, qui de propria cognatione ducebant uxores. Quamvis etiam alia cauſa rectiſſimæ rationis, qua id factum ſit, poſſit intelligi. Cæteris idololatria fœdatis, ſola familia a Heber in cultu unius Dei remanſit. Unde Abraham a Chaldæis cum fratre ſuo Aram in ignem, quem adorare noluit, projectus eſt, ut numen ſuæ Divinitatis exurendo ſentiret, quem venerando colere contempſit. Ne ergo ex conjunctione infidelium fideles ad idololatriam prolaberentur, & ita Deum offenderent, ſicut b quondam ante diluvium filii Dei commiſti filiabus hominum, ipſum ad iracundiam provocaverant, rectiſſime cautum eſt, ut Patriarchæ viri ſanctiſſimi nonniſi de propria cognatione, id eſt, de familia fidelium ſibi uxores acciperent. Hinc etiam cum filii Iſrael intraturi terram promiſſionis a Domino audirent, ne filias Chananæorum ſibi in uxores acciperent, nec ſuas eis nuptui traderent, ſtatim ſubjunxit Dominus* Ne c faciant vos recedere a Deo veſtro, & fornicari cum Diis alienis. *Hinc etiam d Eſdras Idumæas, atque aliarum nationum mulieres, per quas filii Iſrael ibant ad Deos alienos, ab eis ſeparari juſſit.* §. 1. *Eſt etiam alia cauſa, quare conſanguineorum conjunctiones in populo Dei primum permiſſæ, vel potius imperatæ fuerunt. Deus enim ſic ab initio ſalutem humani generis diſpenſavit, ut primitivam Eccleſiam in illo populo inſtitueret, qui ſibi carnis conſanguinitate erat propinquus. Unde de plebe Judaica primum Apoſtolos elegit, quos quaſi fundamentum Eccleſiæ inſtituit, quorum prædicatione de eadem plebe multi ad Deum converſi, in ſeipſis originem Eccleſiæ præſtiterunt. Deinde in cæcitate ſuæ perfidiæ Judaica plebe relicta ad gentes, quæ tam fide, quam cognatione carnis a Chriſto erant alienæ, prædicatio Evangelica tranſlata eſt: & quaſi conſanguineæ copulam Chriſtus aſpernatus, de aliena cognatione ſibi uxorem elegit, adimplens illud, quod per Prophetam e promiſerat:* In peccatis veſtris dimiſi matrem veſtram, quaſi adulteram, & repudiatam. *Et item per alium f Prophetam:* Vocabo non plebem meam, plebem meam. *In hujus ergo rei Sacramentum conſanguineorum conjunctiones primum in Dei populo permiſſæ ſunt, nunc autem prohibitæ. Et quia non g in una familia tantum, ſed in omni multitudine gentium populus fidelium inve-*

a *Geneſ.* 11. b *Gen.* 24. c *Gen.* 29. d *Num.* 36. e *Deut.* 25. f *al. imperatæ.* g *Levit.* 18. h *Ivo p.* 8. *c.* 39. *Pann. l.* 7. *c.* 52. i *Gen.* 2. k *honeſta*] *orig.* l *al. colligendam.* m *al. quod.*

a *Geneſ.* 11. b *Geneſ.* 6. c *Deuter.* 7. d 1. *Eſdræ* 10. e *Eſa.* 50. f *Oſeæ* 4. g *Oſeæ.* 2.

invenitur, non de propria cognatione, ſed de qualibet alia cuiq; uxorem ducere conceditur. §. 2. *Illud autem, quod præcepta legis ſervanda dicuntur, quæ nec Evangelicis, nec Apoſtolicis inſtitutis evacuata probantur, verum quidem eſt: ſed cum omnia figuralia Apoſtolus* a *probet ad tempus eſſe data, atque ideo veniente veritate affirmet illa non ultra eſſe ſervanda, hoc autem, ut ſupra monſtratum eſt, cauſa ſacramenti a Deo inſtitutum eſſe probetur; & hoc cum cæteris figuralibus evacuatum certiſſime conſtat: quanquam, ſicut Apoſtolus quædam* b *conſulendo addidit, quæ Evangelicis præceptis non inveniebantur definita, nec tamen ideo tanquam temeraria, vel ſuperflua ab aliis Apoſtolis ſunt repudiata; ſic & Eccleſia poſt Apoſtolica inſtituta, quædam conſilia* c *perfectionis addidit, utpote de continentia miniſtrorum, de confectione myſteriorum, de celebratione officiorum: quæ nullatenus reſpuenda ſunt, ſed debita veneratione ſuſcipienda. Conſanguineorum ergo conjunctiones, quamvis Evangelicis, & Apoſtolicis præceptis non inveniantur prohibitæ, ſunt tamen fugiendæ, quia Eccleſiaſticis inſtitutionibus inveniuntur terminatæ* d.

QUÆSTIO II. & III.

An ex conſanguinitate uxoris aliqua poſſit in Conjugem duci. Et uſque ad quem gradum debeat quiſque abſtinere ſive a propriis, ſive ab uxoris conſanguineis.

Q*Uia ergo a conſanguineorum conjunctionibus, ſicut propoſitum eſt, abſtinere oportet, videndum eſt, uſque ad quem gradum a conſanguineis propriis abſtinere oporteat, vel ſi ex cognatione propriæ uxoris aliquam duci in uxorem liceat.*

C. I. *Uſque ad ſeptimam generationem nullus de ſua cognatione ducat uxorem.*

De his ita ſcribit Gregorius Papa *in Concilio Meldenſi* c. 1

DE affinitate *f* conſanguinitatis per gradus cognationis placuit uſque ad ſeptimam generationem obſervare. Nam & hæreditas rerum per legales inſtrumentorum diffinitiones ſancita, uſque ad ſeptimum gradum protendit hæredum ſucceſſionem. Non enim ſuccederent, niſi eis de propagine cognationis deberetur.

Corr. Rom. ℊ 1 Concilio Meldenſi.] *Burchardus, Ivo, auctor Panormiæ citant tantum ex Concilio Meldenſi: Magiſter, Gregorius, Polycarpus, ita habent,* Gregorius in decretis. *At fieri facile potuit, ut Gregorii decretum in aliquo Meldenſi Concilio referretur, unde orta ſit iſta Gratiani citatio.*

C. II. *Infamia notentur, qui conſanguineas ducunt uxores.*

Item Calixtus Papa, *epiſtola ſecunda ad Epiſcopos Galliæ.*

COnjunctiones *g* conſanguineorum fieri prohibete, quando has & divinæ, & ſeculi prohibent leges. Leges ergo divinæ, hoc agentes, & eos, qui ex eis prodeunt, non ſolum ejiciunt, ſed & maledictos appellant. Leges vero ſeculi infames tales vocant, & ab hæreditate repellunt. Nos vero ſequentes patres noſtros, & eorum veſtigiis inhærentes, infamia eos notamus, & infames eſſe cenſemus, quia infamiæ maculis ſunt aſperſi; nec eos viros, nec accuſationes eorum, quos *h* leges ſeculi rejiciunt, ſuſcipere debemus. *& infra.* §. 1. Eos autem conſanguineos dicimus, quos divinæ, & Imperatorum *i*, ac Romanorum, atque Græcorum leges conſanguineos appellant, & in hæreditate ſuſcipiunt, nec repellere poſſunt.

a Rom. 8. b *Gal.* 5. c *al. conſilio.* d *al. interminatæ.* e *Concor. Nicol. in Conc. Rom.* f *Sent. 4. diſt. 41. Polyc. l. 6. tit. 4. Burch. l. 7. c. 18. Ivo p. 9. c. 51. Paun. l. 7. c. 81.* g *Polyc. ibid. Burch. l. 7. c. 1. Ivo p. 9. c. 22. Simile in Concil. Innocentii II.* h *al. quos.* i *Imperatorum Romanorum.*

C. III. *Affines in quinta generatione copulari poſſunt: in quarta ſi fuerint inventi, non ſeparentur.*

Item Fabianus Papa.

DE propinquis *a*, qui ad affinitatem per virum, & uxorem veniunt, defuncta uxore, vel viro, in quinta generatione conjungantur: in quarta, ſi inventi fuerint, non ſeparentur. In tertia vero propinquitate non licet uxorem alterius accipere poſt obitum ejus. Æqualiter *b* vir conjungatur in matrimonio eis, quæ ſibi conſanguineæ ſunt, & uxoris ſuæ conſanguineis poſt mortem ſuæ uxoris.

C. IV.

Idem.

QUi propinquam ſanguinis uxorem ducunt, & ſeparantur, non licebit eis, quamdiu utrique vivunt, alias uxores ſibi in conjugio ſociare, (niſi *c* ignorantia excuſentur.)

C. V. *Non prohibetur ducere uxorem, qui ignoranter inceſtum committit.*

Unde in Concilio apud Vermeriam.

SI quis *d* cum matre, & filia fornicatus eſt, ignorante matre de filia, & filia de matre, ille nunquam accipiat uxorem: illæ vero, ſi voluerint, accipiant maritos. Si autem hoc ſcierint ipſæ fœminæ, abſque maritis perpetuo maneant.

Corr. Rom. ℊ *De capite hoc dictum eſt ſup. 34. q. 1. & 2.*

C. VI.

Item ex eodem.

SI homo *e* fornicatus fuerit cum muliere, & frater ejus neſciens eandem duxerit uxorem, frater, eo quod fratri crimen celaverit, ſeptem 1 annos pœniteat, & poſt pœnitentiam nubat. Mulier autem uſque ad mortem pœniteat, & ſine ſpe conjugii maneat.

Corr. Rom. ℊ *Burchardus etiam, & Ivo citant ex Concilio apud Vermerias, c. 5. ſententia vero habetur in Triburienſi, c. 44.*

ℊ 1 Septem annos] *Hæ duæ voces abſunt a Burchardo, & Ivone. Apud Burchardum tamen libro 19. c. 5. ubi Sacerdos de hoc peccato interrogat pœnitentem, & conſilium dat, hæc leguntur:* Si feciſti, eo quod fratrem tuum crimen celaſti; ſeptem annos per legitimas ferias pœniteas. *In Triburienſi autem:* prædura arceatur pœnitentia, & condigna caſtigatione.

Gratian. *De his vero, qui ignoranter conjunguntur, cæteræ auctoritates intelligendæ ſunt.*

C. VII. *Ex propinquitate ſui ſanguinis, vel uxoris uſque in ſeptimum gradum nullus ducat uxorem.*

Unde Julius Papa.

NUllum in *f* utroque ſexu permittimus ex propinquitate ſui ſanguinis, vel uxoris uſque ad ſeptimum generis gradum uxorem ducere, vel inceſti macula copulari *g*. Præterea quoque illud adjecimus, quoniam ſicut non *h* licet cuiquam Chriſtiano de ſua conſanguinitate, ſic etiam nec licet de conſanguinitate uxoris ſuæ conjugem ducere, propter carnis unitatem.

Corr. Rom. ℊ *Caput hoc uſque ad verſic.* Præterea, *Burchardus, Ivo, & Pannormia (nam Magiſter ut Gratianus) citant ex Concilio Aurelianenſi, c. 10. Ac ſane in 3. Aurelianenſi impreſſo, c. 10. multa leguntur ad hanc rem pertinentia. Reliqua vero hujus capitis pars in Pannormia (nam cæteri collectores non habent) ex eodem Concilio refertur: ſed a Gratiano ſup. 27. q. 2. c.* qui deſponſatam, *tribuitur Gregorio.*

a *Sent. 4. diſt. 41. obrogatur per c. pen. de conſanguin.* b *Iuſ. ead. c. æqualiter. Polyc. l. 6. tit. 4. ex Iulio.* c *Forte ſic iſta Gratiani.* d *Sup. 34. q. 1. & 2. c. ſi quis cum matre.* e *Burch. l. 17. c. 13. Ivo p. 9. c. 73.* f *Sent. 4. diſt. 41. Burch. lib. 7. c. 14. Ivo p. 9. c. 40. Paun. l. 7. c. 79.* g *al. commaculari.* h *Sup. 27. q. 2. c. qui deſponſatam.*

C. VIII. *Inceſtuoſi nullo ſunt digni nomine conjugii.*

Item ex Concilio Agathenſi, *cap.* 61.

(*ann.* 506. *in Gallia.*)

DE inceſtis *a* conjunctionibus nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Inceſtuoſos *b* vero nullo conjugii nomine deputandos, quos etiam deſignare funeſtum eſt. §. 1. Hos 1 enim *c* cenſemus eſſe, ſi quis relictam fratris, (quæ pene prius ſoror extiterat) carnali conjunctione polluerit: ſi quis frater germanam uxorem acceperit: ſi quis novercam duxerit: ſi quis conſobrinæ ſuæ ſe ſociaverit: ſi quis relictæ, vel filiæ avunculi miſceatur, aut patrui filiæ, aut privignæ ſuæ: aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuit, concubitu polluerit, aut duxerit uxorem. Quos omnes & olim, & nunc *d* ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus; & inter catechumenos uſque ad legitimam ſatiſfactionem manere, & orare præcipimus. Quod ita præſenti tempore prohibemus, ut ea, quæ ſunt hactenus conſtituta *e*, non diſſolvamus. §. 2. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt 2 ineundi melioris conjugii libertatem.

Corr. Rom. ¶ 1 Hos enim] *Ita eſt in Agathenſi. In Arelatenſi autem III, c.* 2. [*ubi idem repetitur*] *& apud Ivonem hæc conjunguntur cum ſuperioribus, & legitur*, hos eſſe. *In Epaunenſi, c.* 30. [*in quo idem tractatur argumentum*] *ductus orationis longe diverſus eſt. In ſecundo autem Turonico, c.* 22. [*ubi refertur caput illud Concilii Epaunenſis*] *ita ſcribitur*: Inceſtus vero, nec ullo conjugii nomine prædicandos præter illos, quos dinumerare funeſtum eſt, hos eſſe cenſemus. *In Capitularibus adjectis, c.* 200. *ſunt nonnullæ partes hujus capitis ex epiſtolis Gregorii Papæ, B. Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino miſſis.*

¶ 2 Habebunt] *Sic in Agathenſi, & apud Ivonem. In Epaunenſi legitur*, non habebunt. *Sed in Turonico, in quo citatur Epaunenſe*, habebunt. *Sic etiam inf. q.* 8. *c.* hæc ſalubriter, *ex Gregorio. In Capitulari autem indicato plenius hæc ſententia exponitur*: Sed quibus illicita conjunctio interdicitur, niſi hi ſunt, quos ſanctorum Patrum decreta conjugio copulari prohibent, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem.

C. IX. *Inceſtuoſi uſque ad ſatisfactionem excommunicentur.*

Item ex Concilio Ilerdenſi, *cap.* 4.

(*ann.* 524. *in Hiſpan.*)

DE his qui *f* inceſti *g* pollutione ſe maculant, placuit, ut quouſque in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeverant, uſque ad Miſſam tantum catechumenorum in Eccleſia admittantur: cum quibus etiam nec cibum ſumere ulli *h* Chriſtianorum, ſicut Apoſtolus juſſit, licebit *i*.

C. X. *Nullus ducat in uxorem a conſanguineo cognitam, vel aliqua pollutione maculatam.*

Item Gregorius Papa *ad Felicem Meſſanæ civitatis Epiſcopum*, *lib.* 12. *epiſt.* 31. (*ann.* 604.]

NEc eam, *k* quam aliquis ex propria conſanguinitate conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere, ulli profecto licet Chriſtianorum, aut licebit: quia inceſtuoſus eſt talis coitus, & abominabilis Deo, & cunctis hominibus. Inceſtuoſos *l* vero nullo conjugii nomine deputandos a ſanctis Patribus dudum ſtatutum eſſe legimus.

Gratian. *Naturæ videlicet ordine: ſi vero extraordinarie, non ſic.*

C. XI. *Extraordinaria pollutio in naturalibus non impedit matrimonium.*

Ait enim Urbanus Papa II. *Hugoni Gratianopolitano* 1 *Epiſcopo.*

EXtraordinaria *a* pollutio non 2 niſi in naturalibus admiſſa, vel ſæpius reiterata *b* citra maritalem affectum 3, ſi præbitis ſacramentis ita eſſe conſtiterit, quemadmodum nobis tuis ſignificatum eſt literis, non videtur matrimonium impedire, quamvis ipſa ſit criminoſa, & damnabilis.

Corr. Rom. ¶ 1 Gratianopolitano] *Antea legebatur*, Urbanus II. Gratiano, Neapolitano Epiſcopo. *Emendatum eſt ex Polycarpo: & hujus Hugonis mentio eſt apud Sigebertum ann.* 1084. *& apud Tritemium in Guidone V. Carthuſiæ Abbate.*

¶ 2 Non niſi] *In Polycarpo eſt*, niſi in naturalibus admiſſa.

¶ 3 Affectum] *In eodem legitur*, effectum.

C. XII. *Nullus ducat in conjugem relictam conſanguineorum uxoris* 1 *ſuæ uſque in tertiam generationem.*

Item Julius Papa.

ET hoc quoque *c* ſtatutum eſt, ut relictam patris uxoris ſuæ, relictam fratris uxoris ſuæ, relictam filii uxoris ſuæ, nemo ſibi in matrimonium ſumat: relictam conſanguineorum uxoris ſuæ, uſque in tertiam progeniem nemo in uxorem ſumat: in quarta autem, & in quinta, ſi inventi fuerint, non ſeparentur.

Corr. Rom. ¶ 1 Uxoris ſuæ] *Sic emendatum eſt ex vetuſtis. Nam in vulgatis erat*, ſuorum.

C. XIII. *A conſanguineis propriis, vel uxoris pariter cuique eſt abſtinendum.*

Idem.

ÆQualiter *d* vir conjungatur conſanguineis propriis, & conſanguineis uxoris ſuæ.

C. XIV. *In parentela proprio, & conjugis eadem conſanguinitas eſt obſervanda.*

Item Iſidorus *ex Concilio Macienſi.*

SAne *e* conſanguinitas, quæ in proprio viro obſervanda eſt, hæc nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum cuſtodienda eſt. Quia enim conſtat eos duos eſſe in carne una, communis illis utraque *f* parentela cenſenda eſt, ſicut ſcriptum eſt *g*: *Erunt duo in carne una.*

Corr. Rom. ¶ *In Pannormia citatur, ut hic. Hugo autem*, ex Concilio Maticenſi. *Burchardus*, Matiſcenſi. *Ivo*, Manticeno, *nulla Iſidori mentione facta. In Polycarpo conjuncte ponitur cum c.* conjunctiones, *ſup. eadem, quod quidem eſt Calixti. Extat autem in Concilio Cabilonenſi II. c.* 29. *& in I Vormacienſi eſt ſecunda pars canonis* 78.

C. XV. *Nurus non eſt aliter deputanda, quam filia.*

Item Auguſtinus *lib.* 22. *contra Fauſtum, c.* 61.

SI vir, & uxor non jam duo, ſed una caro ſunt, non aliter eſt nurus deputanda, quam filia.

C. XVI. *Uſque ad ſeptimam generationem progeniem ſuam unumquemque ſervare oportet.*

Item Gregorius Papa *h Epiſcopis Galliæ.*

PRogeniem *i* ſuam unumquemque 1 uſque ad ſeptimam decernimus obſervare generationem: & quamdiu ſe agnoſ-

---

a *Et in Arel.* 3. *c.* 2. *in Epaunenſi, c.*30. *in Turonico* 2. *c.*22. *in Cap. adjectis, c.*200. b *al. inceſtor.* c *Burch.l.*7.*c.*4. *Ivo p.*9. *c.* 25. *&* 40. d *al. atque ſub hac.* e *al. inſtituta.* f *Burch. l.* 7. *c.*3. *Ivo p.*8. *c.*29. g *al. inceſto.* h *al. ullum.* i *al. oportet.* k *Ivo p.*9. *c.*26. l *Sup. ead. de inceſtis.*

a *Polycarp. lib.*6. *tit.* 2. b *al. repetita.* c *Sentent.*4. *diſt.*41. d *Sup. ead. c. de propinquis. Sentent.*4. *diſt.*41. *Polyc. l.*6. *tit.*4. *Burch. l.*7. *c.*6. *Ivo p.*9. *c.*43. e *Hugo de S. Vict. de ſacram. lib.* 2. *p.*12. *Sent. ibid. Burch. l.*7. *c.* 8. *Ivo part.* 9. *c.* 44. *Pannorm. l.*7. *c.* 69. f *al. utrinque.* g *Gen.* 2. h *In regeſto B. Gregor. lib.*12. *epiſt.* 32. *ad Felicem.* i *Hugo ibid. Sent.* 4. *diſt.* 40. *Polycarp. l.*6. *tit.*4. *Anſelm. l.*10. *c.*40. *Burch. l.*7. *c.*15. *Ivo part.*9. *cap.*26. *Pannorm. l.*7. *c.*76.

agnoſcant affinitate propinquos, ad conjugalem copulam accedere denegamus: quod ² ſi fecerint, ſeparentur.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus & citat, & refert, ut Gratianus, Hugo, auctor Polycarpi, & Magiſter citant abſolute Gregorium. Anſelmus, & Ivo ex epiſtola B. Gregorii ad Policem. In Pannormia eſt conjuncta utraque inſcriptio, hoc modo:* Ex epiſtola Gregorii Epiſcopis Galliæ miſſa, epiſtola 31. lib. 12. *Extat extra caput hoc in Capic. l. 6. c. 80. & in adjectis eſt prior pars capitis 200. quod in indice tribuitur Gregorio Papæ ex epiſtolis B. Bonifacio Archiepiſcopo Moguntiæ miſſis. Ac ſane in ultima Gregorii II. epiſtola tomis Conciliorum inſerta, legitur prior pars uſque ad verſ.* Generationem.

¶ 1 Unumquemque] *Apud B. Gregorium, Anſelmum, & Ivonem hoc loco ſunt hæc interjecta:* de his, qui fideliter edocti ſunt, & jam firma radice plantati ſtant inconvulſi.

¶ 2 Quod ſi fecerint, ſeparentur.] *Hæc non habentur, niſi apud Burchardum. Apud B. Gregorium, Anſelmum, & Ivonem ſequuntur conjuncte cum ſuperioribus verba capitis,* nec eam, *ſupra eadem.*

C. LVII. *De eodem.*

Item Nicolaus Papa II. *Amalphitanæ Eccleſiæ Suffraganeis.*

DE *a* conſanguinitate ſua uxorem nullus ducat uſque poſt *b* generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci potuerit. §. 1. Laicus vero uxorem ſimul, & concubinam habens non communicet Eccleſiæ.

C. XVIII. *Quouſque inter aliquos generatio recordatur, aut in memoria retinetur, ſibi invicem non copulentur.*

Item ex Concilio VVormacienſi, *cap. 32. (an. 868.)*

IN copulatione *c* fidelium, generationis numerum non definimus, ſed id ſtatuimus, ut nulli Chriſtiano liceat de propria conſanguinitate, ſeu cognatione uxorem accipere, uſque dum generatio recordatur, cognoſcitur, aut in memoria retinatur.

C. XIX. *Ex propinquitate ſui ſanguinis uſque ad ſeptimum gradum nullus ducat uxorem.*

Item ex Concilio Lugdunenſi *d.*

NUlli *e* ex propinquitate ſui ſanguinis, uſque ad ſeptimum gradum uxores ducant: neque ſine benedictione Sacerdotis. Qui autem nupturi erunt, a Sacerdote benedicti nubere audeant, nec aliter præſumant.

Corr. Rom. ¶ *Cæteri etiam collectores citant ex Lugdunenſi. In nonnullis Gratiani codicibus eſt,* ex Lugdenſi. *B. Bonifacius in epiſtola ad Zachariam Papam mentionem facit Synodi Lugdunenſis, habitæ a diſcipulis B. Gregorii, in qua de inceſtis actum fuerat. Simile habetur in Capic. lib. 6. cap. 128. In Concilio etiam Rhemenſi Troſleiano, cap. 8. inter alia multa leguntur hæc:* Et alibi eſt in canonibus præceptum, ut nemo uſque ad affinitatis lineam, & propinquitatem ſui ſanguinis connubia ducat: neque virginibus ſine benedictione Sacerdotis quis nubere præſumat.

Gratian. *Præmiſſis auctoritatibus quiſque prohibetur a conjunctione conſanguineorum uſque ad ſeptimam generationem. Sed objicitur illud* Gregorii *ad f Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, cap. 6.*

C. XX. *Anglis permittitur, ut in quarta, vel in quinta generatione copulentur.*

QUædam *a* lex terrena in Romana republ. permittit, ut ſive fratris, & ſororis, ſeu duorum fratrum germanorum, ſeu duarum ſororum filius, & filia miſceantur. Sed experimento didicimus, ex tali conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere: & ſacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Unde neceſſe eſt, ut in quarta ¹, vel quinta generatione fidelium licenter ſibi conjungantur. §. 1. Sed idem humillimus Pater Gregorius post multum temporis a Felice Meſſanæ Siciliæ civitatis Præſule requiſitus, utrum Auguſtino ſcripſerit, ut Anglorum in quarta generatione contracta matrimonia minime ſolverentur, inter cætera talem reſponſionem reddidit: Quod ſcripſi *b* Auguſtino Anglorum gentis Epiſcopo, alumno videlicet, ut recordaris, tuo, de ſanguinis conjunctione, ipſi, & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono, quod cœperat, metuendo auſteriora recederet, ſpecialiter, & non generaliter cæteris me certiſſime ſcripſiſſe cognoſcas. Unde & mihi omnis Romana civitas teſtis exiſtit. Nec ea intentione hæc illis ſcriptis mandavi, ut poſtquam firma radice in fide fuerint ſolidati, ſi infra propriam conſanguinitatem inventi fuerint, non ſeparentur, aut infra affinitatis lineam, id eſt, uſque ad ſeptimam generationem jungantur. Sed adhuc illos neophytos exiſtentes, ſæpiſſime eos prius illicita docere *c*, & verbis ac exemplis inſtruere, & quæ poſt de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam juxta Apoſtolum *d*, qui ait: *Lac dedi vobis potum, non eſcam,* iſta illis modo, non poſteris, ut præfixum eſt, temporibus tenenda indulſimus, ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur, ſed aliquantulum firmaretur, & uſque ad perfectionem cuſtodiretur.

Corr. Rom. ¶ *Verba hujus capitis uſque ad verſic.* Sed idem, *ſunt apud B. Gregorium. Verum ſimul hæc, & ſequentia ſunt apud Joannem Diaconum in vita B. Gregorii lib. 2. c. 38. alit. 37. Hugo, Burchardus, Ivo, & Pannormia citant, ex* epiſtola Joannis Conſtantinopolitani Epiſcopi ad Felicem Epiſcopum Siciliæ. *Recitantur præterea hæc eadem B. Gregorii verba in duabus epiſtolis Alexandri I. una, quæ refertur ab Ivone part. 9. cap. 6. & in Pannormia lib. 7. cap. 55. & 56. altera, quæ refertur infr. quæſt. 5. c.* ad ſedem. *Multa autem in hoc capite reſtituta ſunt ex B. Gregorio, & Joanne Diacono.*

¶ 1 In quarta.] *Apud B. Gregorium, nec multo ſecus apud Joannem Diaconum eſt,* neceſſe eſt, ut jam tertia, vel quarta generatio fidelium licenter ſibi jungi debeat. Nam ſecunda, quam diximus, a ſe omnino debet abſtinere, & hoc *modo recitatur in epiſtola Alexandri infr. quæſt. 5. c.* Ad ſedem. §. Hanc computationem. *In altera tamen ejuſdem Alexandri epiſtola, quæ proxima ſuperiore notatione eſt indicata, legitur,* jam quarta, vel quinta. *Et hanc lectionem ſecutus eſt ille, qui hoc loco caſum appoſuit.*

C. XXI. *In quinta, vel ſexta generatione nullus amplius copuletur conjugio.*

Item objicitur illud Cabilonenſis Concilii.

COntradicimus *e*, ut in quarta, vel in quinta, ſextaque generatione nullus amplius conjugio copuletur. Ubi autem poſt interdictum factum fuerit inventum, ſeparetur.

C. XX.

a *Habetur in Synodo Epiſcoporum c. 13. in Baſilica Conſtantiniana, c. 11. & 12. Sentent. ibidem.* b *alit. ad.* c *Burchard. lib. 7. cap. 2. Ivo part. 9. cap. 39. Pannorm. lib. 7. cap. 76.* d *Capit. l. 6. cap. 128.* e *Sentent. ibidem. Burch. lib. 7. cap. 13. Ivo parc. 9. cap. 48. Pannorm. l. 7. cap. 78. Capitul. l. 6. cap. 28.* f *Joan. Diaconus in vita B. Gregorii lib. 2. cap. 37. & 38. Beda lib. 1. hiſt. cap. 27.*

a *Hugo de S. Vict. l. 2. p. 11. c. 16. Sent. 4. diſt. 40. Ivo p. 9. c. 6. 55. 56. Burch. l. 7. c. 19. & 20. Pann. l. 7. cap. 56. & 71. Anſelm. lib. 10. c. 31. Polyc. lib. 6. tit. 4. In Cod. Theod. tit. de inceſt. nupc. ubi hodie deeſt.* b *Lib. 12. epiſt. 35.* c *al. docere vitare.* d *1. Corinth. 3.* e *Hugo ibid. Burch. l. 7. c. 18. Ivo p. 9. c. 54. Pann. l. 7. c. 70. Sent. ibid.*

Corr. Rom. ¶ *Ex Cabilonenſi citant cæteri etiam collectores, & Hugo. Ex ex lib. 5. Capit. c. 99. Exceptis autem verbis illis,* vel quinta ſextaque, *reliqua fere eadem leguntur in Concilio Moguntino ſub Carolo, c. 34., & altero Moguntino ſub Rabano, cap. 30. & in Vuormacienſi in priori parte canonis 78. Nam poſterior pars eſt c.* ſane conſanguinitas, *ſupra allatum.*

Gratian. *Hac auctoritate, dum ſexta generatione interdicitur conjugium, in ſeptima permitti videtur. Sed gradus cognationis ſecundum quoſdam varie computantur. Alii namque patrem in primo gradu, filios in ſecundo ponunt. Alii primum gradum, filios appellant, negantes gradum cognationis inter patrem & filium eſſe, cum una caro probentur pater, & filius. Auctoritates ergo, quæ conſanguinitatis copulam uſque in ſeptimum gradum prohibent, patrem ponunt in primo gradu; illæ vero, quæ uſque ad ſextum gradum prohibent, primum gradum filios appellant, atque ita fit, ut eædem perſonæ ſecundum hanc diverſitatem inveniantur in ſexto, vel ſeptimo gradu. §. 1. Item illud Fabiani* a, *quo affines in quinta generatione copulari jubentur, videtur eſſe contrarium illi decreto Julii Papæ.* b Sicut non licet ulli Chriſtiano de ſua conſanguinitate uxorem ducere, ſic etiam non licet de conſanguinitate uxoris ſuæ conjugem ducere propter carnis unitatem. *Similiter etiam invenitur contrarium illi capiti Gregorii:* Nec c eam, quam ex propria conſanguinitate conjugem habuit, &c. *Sed illud Fabiani intelligendum eſt de duabus ſororibus, vel perſonis inter ſe affinitate conjunctis, ut ſunt uxores duorum fratrum, ſi contigerit unam earum alicui matrimonio copulari, poſt mortem ejus vir non poterit affinem ſuperſtitem in conjugem ducere, niſi in quinta gradu affinitatis inveniantur. Unde, qui novercam alicujus in uxorem duxerit, poſt mortem ejus uxorem privigni ducere non poterit. Hinc etiam idem Julius Papa alibi* d *ait:* Relictam conſanguineorum uxoris ſuæ (*non ait conſanguineam uxoris ſuæ, ſed relictam conſanguineorum uxoris ſuæ*) uſque in quartam generationem nullus ducat in uxorem. *§. 2. Paſchalis vero Papa II. ſcribens Rhegino Epiſcopo, tertium genus affinitatis aſſignat, cujus copula non ultra ſecundum gradum invenitur prohibita. Ait enim.*

C. XXII. *Duorum conſobrinorum conjuges uni eidemque nubere non poſſunt.*

PORro duorum e conſobrinorum conjuges, quamvis diverſis temporibus, viro uni alteram poſt alterius obitum nubere, ipſa, præter auctoritatem canonicam, publicæ honeſtatis juſtitia contradicit. Et novit prudentia tua, quia ita ab uxoris, ſicut a viri conſanguineis abſtinendum eſt.

Gratian. *Illud autem Gregorii, & Julii Papæ intelligitur de conſanguinitate viri, vel uxoris, ut poſt mortem alicujus eorum nulli de cognatione defuncti ſuperſtes matrimonio copuletur. Demonſtratum eſt, uſque ad quem gradum quiſque a propria conſanguinitate, vel cognatione ſuæ uxoris abſtinere debeat.*

QUÆSTIO IV.

Quare uſque ad ſextum gradum conſanguinitatis conjunctio prohibeatur.

MOdo quæritur, quare uſque ad ſextum gradum conſanguinitatis conjunctio prohibeatur. De his ita ſcribit* Iſidorus *Etymologiarum lib. 9. c. 6.*

CAP. UNIC. *Quare uſque ad ſextum gradum conſanguinitas obſervetur.*

COnſanguinitas f dum ſe paulatim propaginum ordinibus dirimens, uſque ad ultimum gradum ſubtraxerit, & propinquitas eſſe deſierit, eam rurſus lex matrimonii vinculo repetit, & quodammodo revocat fugientem. Ideo autem uſque ad ſextum generationis g gradum conſanguinitas conſtituta eſt, ut ſicut ſex ætatibus mundi generatio, & hominis ſtatus finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

¶ Corr. Rom. *Caput hic emendatum eſt ex B. Auguſtino, lib. 15. de civit. Dei, cap. 16. unde primo videtur ſumptum.*

QUÆSTIO V.

Quomodo Gradus Conſanguinitatis computandi ſunt.

DE *gradibus vero conſanguinitatis, quomodo computandi ſint,* Iſidorus a *ſic loquitur.*

C. I. *Quomodo dirimuntur gradus conſanguinitatis.*

SEries b conſanguinitatis ſex gradibus hoc modo dirimitur: filius & filia, quod eſt frater & ſoror, ſit ipſe truncus: illis ſeorſum ſejunctis, ex radice illius trunci egrediuntur iſti ramuſculi, nepos, neptis primus: pronepos, proneptis ſecundus: abnepos, abneptis tertius: atnepos, atneptis quartus: trinepos, trineptis quintus: trinepotis filius, & trinepotis filia, ſextus.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus, & Ivo, & Pannormia, qui citant partim Iſidorum, partim ex dictis Iſidori, ex hoc, & capite,* conſanguinitas, *ſupra q. 4. unum caput faciunt, & habent:* Series conſanguinitatis ſeptem gradibus, &c.

C. II. *Quomodo ſint computandi gradus conſanguinitatis.*

Item Alexander Papa II. *omnibus Epiſcopis, & Clericis, necnon Judicibus per Italiam conſtitutis.*

AD ſedem c Apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis, quam quidam legum, & canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra ſacros canones, & Eccleſiaſticum morem numerare nituntur, novo & inaudito errore d affirmantes, quod germani fratres, vel ſorores inter ſe ſint in ſecunda generatione, filii eorum, vel filiæ, in quarta, nepotes, vel neptes eorum, in ſexta. Talique modo progeniem computantes, & in hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum in argumentum aſſumunt ſeculares leges, quas e Juſtinianus Imperator promulgavit de Succeſſionibus conſanguineorum. Quibus confiſi, oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem ſanctorum Patrum, & antiquam Eccleſiæ computationem ad nos uſque perductam, perverſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos vero Deo annuente hanc quæſtionem diſcutere curavimus, in Synodo habita in Lateranenſi conſiſtorio, convocatis ad hoc opus Epiſcopis, & Clericis, atque judicibus diverſarum provinciarum. §. 1. Denique diu ventilatis legibus, & ſacris canonibus, diſtincte invenimus ob aliam atque aliam cauſam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hæreditas, vel ſucceſſio ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monſtretur, uſque ad quotam generationem a conſanguineorum ſit nuptiis abſtinendum. Ibi præſcribitur, ut hæreditas propinquis modo legitimo conferatur: hic vero, ut rite & canonice inter fideles nuptiæ celebrentur. In f legibus diſtincte non numerantur gradus, niſi uſque ad ſextum: in canonibus autem uſque ad ſeptimam diſtinguuntur generationem. Hac igitur de cauſa, quia

a *Sup. ead. de propinquis.* b *Sup. ead. c. nullum, §. præterea.* c *ſupr. ead. c. nec eam.* d *ſup. ead. c. & hoc.* e *Poly. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 34.* f *Ex Aug. l. 15. de civit. Dei, c. 16.* g *al. generis.*

a *Lib. 9. Etymolog. cap. 5. ſenſit, non verba ipſa.* b *Sent. 4. diſt. 40. Burch. l. 7. c. 10. Ivo p. 9. c. 46. Pannorm. lib. 7. c. 75.* c *Hugo ibid. Polyc. ibid. Anſ. l. 11. c. 92. Ivo p. c. cap. 6. Pann. l. 7. c. 55.* d *Sic tamen numerat. S. Ambroſius, Epiſt. 66.* e *Inſtit. l. 3. tit. 5. & 6.* f *Eod. tit. 6. Iſid. l. Etym. 9. c. 5.*

Digitized by Google

quia hæreditates nequeunt deferri, niſi de una ad alteram perſonam, idcirco curavit ſecularis Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. Quia vero nuptiæ ſine duabus non valent fieri perſonis, ideo ſacri canones duas in uno gradu conſtituere perſonas. §. 2. Utramque tamen computationem, ſi attente ac ſubtiliter perſpecta fuerit, idem ſenſiſſe, & eandem eſſe in eis ſententiam, atque ad eundem terminum convenire maniſeſtiſſimum erit. Juſtinianus namque uſque ad quem gradum conſanguinitas ipſa perduxeret, in ſuis legibus non definivit. Canones vero ultra ſeptimam, nullam numeravere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipſis legibus ſubintulit Imperator: *Hactenus oſtendiſſe ſufficiat, quemadmodum gradus cognationis numerentur. Namque ex his palam eſt intelligere, quemadmodum ulteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe perſona ſemper gradum adjicit.* Ecce in his brevibus verbis aperte oſtenditur, tales gradus, quales iſti computant, non tantum uſque ad ſextum, verum etiam ultra numerari debere, quippe cum ultra ſextum ulteriores gradus numerandos eſſe decernat. Ubi enim ulteriores nominat gradus, aperte indicat non ſex tantummodo eſſe gradus, ſed ſex finitis, adhuc alios numerandos. Nec mirum, cum in præcedentibus ipſe firmaverit Imperator, decimo etiam gradu conſanguineos ſibi inter ſe poſſe ſuccedere. Cum decimum nominat, non eſſe tantummodo ſex, luce clarius confitetur. §. 3. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, ſi poſſunt, intendant, quos hactenus iſtiuſmodi perculit error. Enimvero, ubi ſecundum leges inter agnatos, vel cognatos defertur ſucceſſio, conſanguineos eſſe non dubium eſt. Neque enim ſibi ſuccederent, niſi inter ſe parentelæ vinculo tenerentur. Succedunt autem inter ſe, teſte Juſtiniano, in decimo gradu: conſanguinei igitur ſibi ſunt, qui ſibi ſuccedunt. Quod ſi in decimo gradu conſanguinei ſibi exiſtunt, non eſt terminata conſanguinitas (ut iſti fatentur) in ſexto tantummodo gradu. Quid igitur dicent? Computatis namque gradibus, ſicut iſti numerant, aut finitur conſanguinitas in ſexto gradu, aut non. Si finitur, fallaces erunt leges, quibus iſti nituntur, quæ in decimo gradu ſibi ſuccedere conſanguineos jubent. Quod ſi non finitur conſanguinitas in iſto ſexto gradu, falſidici erunt iſti, qui ultra illum ſextum gradum nolunt computare conſanguinitatem. Igitur aut leges erunt falſæ, aut iſti, qui ſic finiunt generationem. §. 4. Sed, ut veridicæ leges, & veraces ſint canones, dicamus hoc, quod veritas habet, ſcilicet, quod non terminatur conſanguinitas in hujuſmodi ſexto gradu, ſed terminatur ſecundum canones in ſeptimo gradu. Utraque enim computatio, ſicut ſuperius diximus, uno fine concluditur. Namque duo gradus legales unum gradum canonicum conſtituunt. Fratres itaque, qui ſecundum ſeculares leges dicuntur in ſecundo gradu, juxta canones numerantur in primo. Filii fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in ſecundo: nepotes vero, qui in ſexto ibi, iſtic numerantur in tertio: ſic deinceps, qui in legibus ſcribuntur in octavo & decimo, in canonibus definiuntur in quarto & quinto. Atque hoc modo de reliquis ſentiendum eſt, ut qui ſecundum canones dicuntur in ſexto vel ſeptimo, ſecundum leges accipiantur in duodecimo, vel quartodecimo. §. 5. Hanc computationem intelligens prudentiſſimus Papa Gregorius, dum quæreretur, in quota generatione conjungi fideles debeant, ipſas ſeculares leges in teſtimonium adducens, Auguſtino Anglorum Epiſcopo ſic reſcripſit *a*. *Quædam terrena lex in Romana Republica permittit, ut ſive fratris, & ſororis, ſive duorum fratrum germanorum, ſeu duarum ſororum filius, & filia miſceantur. Sed experimento didicimus, ex tali conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Unde neceſſe eſt, ut jam in tertia, vel in quarta generatione copulatio fidelium licenter ſibi conjungi debeat. Nam a ſecunda, quam prædiximus, omnimodo debent abſtinere.* Ecce hic aperte monſtratur, filios & filias fratrum in ſecunda generatione numerari. Et ſi fratrum filii & filiæ numerantur in ſecunda, fieri non poteſt, ut ipſi fratres non ſint in prima. Quod ſi fratres computantur in prima, filii eorum in ſecunda, dubium non eſt, quin eorum nepotes ſint in tertia, pronepotes in quarta, & ſic de reliquis uſque ad ſeptimam. §. 6. Sed ſunt quidam, qui ex his Gregorii verbis, quibus ait, ut in tertia, vel quarta generatione copulentur fideles, occaſionem accipiunt illicita matrimonia contrahendi, dicentes ſe hoc juſte facere poſſe, quod prudentiſſimus Doctor ſua ſententia diffinivit. Iſti itaque, qui ſe hoc velamento defendere nituntur, advertant in ejuſdem Patris ſententiia, hoc non generaliter cunctis, ſed ſpecialiter Anglorum genti mandaſſe. Nam poſtmodum a Felice Meſſanæ Siciliæ Præſule requiſitus, an hoc, quod Auguſtino mandaverat, generaliter cunctæ Eccleſiæ tenendum eſſet, apertiſſime firmavit, non aliud hoc, quam illi genti mandaſſe; ne bonum, quod cœperant, metuendo auſteriora, dereſerent: ſed & illis, poſtquam in fide eſſent firma radice ſolidati, & univerſali Eccleſiæ cenſuit ſemper eſſe tenendum, ut nullam de propria conſanguinitate, vel affinitate infra ſeptimam generationem aliquis ſibi audeat conjugio copulare. §. 7. Ecce aperte monſtratum eſt, & ex verbis ipſius legis, & auctoritate prudentiſſimi Papæ Gregorii, quid de gradibus conſanguinitatis numerandis ſentire debeamus. Quamvis alia quoque ratio pari modo ipſos revincat adverſarios. Nam ſi, ut ipſi fatentur, in illo ſexto gradu conſanguinitas finiretur, omnes perſonarum ramuſculos, qui ultra illum gradum in pictura arboris continentur, velut ſuperfluos oporteret detruncari. Sed quia omnes, qui in prædictæ arboris pictura numerantur, ex una parentela conſiſtunt, nunquam ſine diminutione conſanguinitatis, a ſe poterunt ſeparari: veluti non ſine damno cujuſque perſonæ valent a proprio corpore manus, brachia, & pedes truncari. §. 8. Illa quoque ſacrorum præceptio canonum, quæ jubet a propria abſtinere conſanguinitate, quamdiu generatio recordatur, aut memoria retinetur, nec a prædicta parentelæ diſcrepat computatione. Nam ſic *a* in ſeptem gradibus, ſi canonice, & uſualiter numerentur, omnia propinquitatum nomina continentur. Ultra quos nec conſanguinitas invenitur, nec nomina graduum reperiuntur, nec ſucceſſio poteſt amplius prorogari, nec memoriter ab aliquo generatio recordari. §. 9. Ne vero in hac conſanguinitatis computatione, aliqua dehinc valeat ambiguitas remanere, aliam, quam quidam faciunt, numerationem in hac etiam diſputatione duximus finiendam *b*. Sunt enim quidam, qui non a fratribus, ſed a filiis eorum, id eſt, patruelibus, vel conſobrinis genealogiam numerare incipiunt: dicentes filios fratrum in prima generatione computari debere, quia fratres quaſi quidam truncus, ex quo cæteri ramuſculi oriuntur, exiſtunt. Sed nec iſta graduum computatio, ſi bene intellecta fuerit, ab ea, quam ſuperius expoſuimus, in ſententia poterit eſſe diverſa. Iſti enim, qui numerandi initium ſumunt a filiis fratrum, non progrediuntur ultra ſextam generationem; ſed ſicut totius mundi ſex ætates exiſtunt, & humanæ vitæ itidem ſex, ita & in conſanguinitate ſex tantummodo autumant computandas eſſe generationes: quibus finitis, novæ conjunctionis dicunt poſſe fieri initium: ut quaſi fugientem poſſint revocare conſanguinitatem. §. 10. Hæc *c* itaque computatio, quæ incipit a fratrum filiis, & numerat uſque ad ſextam generationem, tantum-

a *Sup. ead. q. 2. & 3. c. quædam lex.*

a *Supr. ead. q. 2. & 3. c. in copulatione.* b *al. diſcutiendam.* c *ſup. ead. q. 4. conſanguinitas.*

tantundem valet, quantum ea, quæ incipit e fratribus, & computat *a* uſque ad ſeptimam. Nec ulla in ſenſu exiſtit diverſitas, quamvis in numero graduum varietas videatur. Ultima enim generatio, ſi initium numerandi ſumat a fratribus, ſeptima invenitur; ſi a filiis fratrum, reperitur ſexta. Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis Apoſtolica vos auctoritate monemus, fratres, & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum ſancti Patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos ſanctæ, & univerſalis Eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa, & obſtinata mente a recto tramite Apoſtolicæ ſedis deviare voluerit, & aliter, quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit *b*, primum pro ſua temeritate cœleſti pœna plectatur: poſtmodum vero gladio perpetui anathematis ſe noverit jugulandum. Data Romæ &c.

Corr. Rom. *Sic eſt emendatum ex Hugone, Anſelmo, & Polycarpo, qui hanc eandem epiſtolam recitant. Ab Ivone autem, & in Pannormia referuntur duo capita alterius epiſtolæ ejuſdem Alexandri eodem cum hac argumento ſcriptæ Clericis Neapolitanis, ſive, ut in Pannormia, Metropolitanis. Et apud Gratianum erat conjuncta utraque inſcriptio, hoc modo:* Neapolitanis Clericis, & omnibus Epiſcopis, atque Judicibus per Italiam conſtitutis. *Ex eiſdem vero Hugone, & Anſelmo, & Polycarpo multa in toto hoc capite ſunt emendata.*

C. III. *Quare conſanguinitas uxoris ad virum pertinere dicitur, & quomodo affinitas ſit computanda.*

Item Gregorius Papa.

POrro de affinitate *c*, quam dicitis parentelam eſſe, quæ ad virum ex parte uxoris, ſeu quæ ex parte viri ad uxorem pertinet, manifeſtiſſima ratio eſt: quia, ſi ſecundum divinam ſententiam ego, & uxor mea ſumus una caro, profecto mihi, & illi mea, ſuaque parentela propinquitas una efficitur. Quocirca ego, & ſoror uxoris meæ in uno, & primo gradu erimus, filius *d* vero ejus in ſecundo gradu erit a me, neptis vero tertio: idque *e* utrinque in cæteris agendum eſt ſucceſſionibus. §. 1. Uxorem vero propinqui mei, cujuſcunque gradus ſit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipſius quoque gradus aliqua fœmina propriæ propinquitatis ſit. Quod nimirum uxori de propinquitate viri ſui in cunctis cognationis gradibus convenit obſervari. Qui vero aliorſum ſentiunt, Antichriſti ſunt: a quibus tanto fortius vos oportet cavere, quanto apertius deprehenditis illos divinis legibus repugnare.

Corr. Rom. ❡ *In Polycarpo caput hoc item, ac ſequens recitatur ex Zacharia. Ac ſane Gratianus in extremis verbis ſequentis capitis indicat, caput hoc fuiſſe etiam Zachariæ.*

C. IV. *Qualiter parentelæ gradus computantur.*

Item Zacharias Papa. (*an.* 743. (

PArentelæ *f* gradus taliter computamus: ſiquidem ego & frater meus una generatio ſumus, primumque gradum efficimus, nulloque gradu diſtamus. Rurſus filius meus, fratriſque mei filius ſecunda generatio ſunt, ac gradum ſecundum faciunt, nec a ſe aliquo gradu ſeparantur. Atque ad hunc modum cæteræ ſucceſſiones numerandæ ſunt. Porro de affinitate, quam dicitis parentelam &c. *ut ſuperiore capite Gregorii.*

a *al. computat ſeptimam.* b *al. attentaverit.* c *Sentent.* 4. *diſt.* 41. *Polyc. ibid.* d *al. filia.* e *al. eoque modo utique.* f *Sentent.* 4. *diſt.* 40. *Polyc. ibid. Bonif. epiſt. ad Zachar. Tom. II. Concil. p.* 447.

C. V. *Æquivocatio eſt, cum ſoror uxoris cognata vocatur.*

Item Alexander Papa II.

QUod *a* autem frater, ſororve uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & neceſſitate vulgaris appellationis potius, quam ulla cauſa cognationis. Uxor enim fratris fratriſſa *b* potius, quam cognata vocatur. Mariti frater levir dicitur. Duorum autem fratrum uxores vocantur janitrices ❡, quaſi eandem januam terentes, vel per eandem januam intrantes. Viri ſoror glos appellatur. Sororis autem vir non habet ſpeciale nomen, nec uxoris frater.

Corr. Rom. ❡ *In Polycarpo etiam refertur proxime poſt c. ad ſedem. ut ad eundem Alexandrum pertinere videatur. A verbo autem,* uxor, *uſque ad finem habentur apud Iſid. l.* 9. *c. fin.*

❡ Janitrices] *Ita etiam legebatur in l. non facile. ff. de gradibus, antequam locus ab Alciato eſſet reſtitutus lib.* 2. *diſput. c.* 23. *Quamobrem nihil mirandum eſt Iſidorum, aut alium quiſpiam allatam hic etymologiam excogitaviſſe. Nunc autem in lege illa eſt,* εἰνάτερες.

C. VI. *Nomina graduum ſuperiorum, ſive inferiorum, ſive ex latere venientium.*

Item Iſidorus. *c*

PRimo *d* gradu, ſuperiori linea continentur, pater, mater: inferiori filius, filia: quibus nullæ aliæ perſonæ junguntur. §. 1. Secundo gradu continentur, ſuperiori linea avus, avia: inferiori nepos, neptis: tranſverſa frater, ſoror: quæ perſonæ duplicantur. Avus enim, & avia tam ex patre, quam ex matre accipiuntur. Quæ perſonæ ſequentibus quoque gradibus ſimiliter pro ſubſtantia earum, in quo gradu conſiſtunt, ipſo ordine duplicantur. (Iſtæ perſonæ ſecundo gradu ideo duplices appellantur, quia duo avi ſunt, paternus, & maternus.) Item duo genera nepotum ſunt, ſive ex filio, ſive ex filia procreati. Frater, & ſoror ex tranſverſo veniunt, [id eſt ❡, aut frater patris, aut frater matris, qui aut patruus, aut avunculus nominatur:] qui & ipſi hoc ordine duplicantur. §. 2. Tertio gradu veniunt ſupra proavus, proavia, infra pronepos, proneptis. Ex obliquo fratris, ſororiſque filius, filia, patruus, amita, id eſt, patris frater, & ſoror, avunculus, matertera, id eſt, frater matris, & ſoror. §. 3. Quarto gradu veniunt ſupra abavus, abavia, infra abnepos, abneptis. Ex obliquo fratris, & ſororis nepos, neptis, frater patruelis, ſoror patruelis, id eſt, patrui filius, filia: conſobrinus, conſobrina, id eſt, avunculi, & materteræ filius, filia: amitinus, amitina, id eſt, amitæ filius, filia: itemque conſobrini, qui ex duabus ſororibus naſcuntur: quibus accreſcit patruus magnus, amita magna, id eſt, avi paterni frater, & ſoror, avunculus magnus, matertera magna, id eſt, aviæ tam paternæ, quam maternæ frater, & ſoror.

§ 4. Quinto gradu veniunt, ſupra quidem atavus, atavia, infra atnepos, atneptis. Ex obliquo fratris, & ſororis pronepos, proneptis, fratris patruelis, ſororis patruelis, amitini, amitinæ, conſobrini, conſobrinæ filius, filia, propior ſobrinus *e*, propior ſobrina *f*, id eſt, patrui magni, amitæ magnæ, avunculi magni, materteræ magnæ filius, filia: his accreſcunt propatruus, proamita.

Hi ſunt proavi paterni frater, & ſoror, proavunculus, promatertera.

Hi ſunt proaviæ paternæ, maternæque frater, & ſoror, proaviquæ materni. [Hæc *g* ſpecies nec aliis gradibus, quam ſcripta eſt, nec aliis vocabulis declarari poteſt.]

§. 5.

a *Ex Iſid. l.* 9. *etymol. c. fin. Sent.* 4. *diſt.* 41. *Polyc. ib.* b *al. fratria.* c *Iſid. l.* 9. *c.* 5. *In ſententiis Julii Pauli l.* 4. *t.* 11. *de gradib. Hugo de S. Vict. p.* 11. *l.* 2. *c.* 14. d *Burch. l.* 7. *c.* 28. *Ivo p.* 9. *c.* 64. *Pann. l.* 7. *c.* 89. *Anianus interpres Pauli.* e *al. ſobrinus.* f *al. ſobrina.* g *Anianus interpres.*

§. 5. Sexto gradu veniunt ſupra tritavus, tritavia; infra trinepos, trineptis. Ex obliquo fratris, & ſororis abnepos, abneptis, fratris patruelis, ſororis patruelis, amitini, amitinæ, conſobrini, conſobrinæ nepos, neptis, patrui magni, amitæ magnæ, avunculi magni, materteræ magnæ nepos, neptis, id eſt, propioris ſobrini filius, filia, qui conſobrini appellantur. Quibus ex latere accreſcunt propatrui, proamitæ, proavunculi, promaterteræ filius, filia, abpatruus, abamita. (Hi ſunt abavi paterni frater, & ſoror) abavunculus, abmatertera.

Hi ſunt abaviæ paternæ, maternæque frater, & ſoror, abavique materni.

(Hæc quoque explanari amplius non poteſt, quam ut auctor (Anianus) ipſe diſſeruit.)

§. 6. Septimo gradu, qui ſunt cognati recta linea ſupra, infraque propriis nominibus non appellantur: ſed ex tranſverſa linea continentur fratris, ſororiſque atnepos, atneptis, conſobrini filii, filiæque.

§. 7. Succeſſionis idcirco gradus ſeptem conſtituti ſunt, quia ulterius per rerum naturam nec nomina inveniri, nec vita ſuccedentibus prorogari poteſt. (In his ſeptem gradibus omnia propinquitatum nomina continentur, ultra quos nec affinitas inveniri, nec ſucceſſio poteſt amplius propagari.)

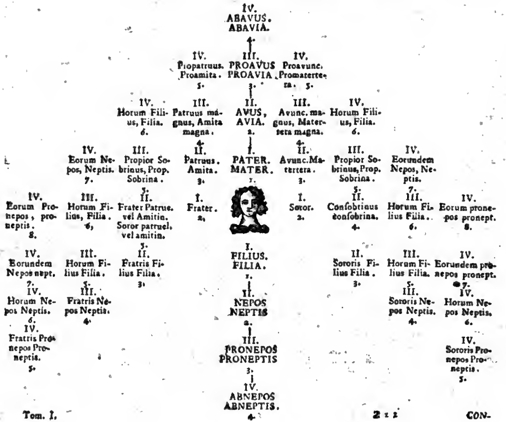
Corr. Rom. ¶ *Caput hoc retitatum etiam ab Hugone, & collectoribus extat in libro ſententiarum Pauli, additis non uno in loco verbis Aniani interpretis. Pleraque tamen habentur etiam apud Iſidorum l. 9. c. 5.*

¶ 1 Id eſt, aut frater) *Hæc uſque ad verſ.* Qui & ipſi *non ſunt loco indicato, ſed tantum apud collectores.*

Gratian. *De gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis, quot ſint, quomodo computandi, quibus etiam appellentur nominibus, auctoritate Iſidori, atque Gregorii, & Alexandri ſufficienter monſtratum eſt.*

ARBOR CONSANGUINITATIS.

Non gignunt dextros, qui ſtant in parte ſiniſtra.
Læva dat uxores, dat tibi dextra mares.

CONSANGUINITAS PER TRES REGULAS DECLARATUR.

Pro linea recta.

PRima regula magiſtralia pro linea recta. Aſcendentium, & deſcendentium quot ſunt perſonæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, una dempta, tot ſunt gradus inter eas: Si igitur vis ſcire, quantum diſtat abavus a Petrucio (Petrucium eſſe fingimus in cellula ubi eſt facies) utroque computato, & intermediis, quinque ſunt perſonæ: deme unam, quatuor ſunt gradus: & ſic de aliis.

Pro linea collaterali duæ ſunt regulæ.

I. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite, toto diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Exemplum pone. Cum facis abavum ſtipitem inter P. & pronepotem propatrui (nam illi ſunt in linea æquali) quilibet diſtat a ſtipite quarto gradu; ergo inter ſe quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

II. Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat a communi ſtipite, toto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendo abavum ſtipitem: P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali. Computemus ergo a remotiori, ſcilicet a P. ſed P. diſtat a ſtipite quarto gradu, ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige ſecundum canones.

Pro arbore conſanguinitatis ſecundum computationem civilem dantur tales regulæ.

Prima. In linea recta aſcendentium, & deſcendentium quot ſunt perſonæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, una dempta, tot ſunt gradus inter eas.

Pro linea collaterali.

Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite, toto duplicato, diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Nam ſecundum leges quælibet perſona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legiſtarum ob aliud fit, quam computatio Decretiſtarum.

Collateralium in linea inæquali quot ſunt perſonæ, ſtipite dempto, tot ſunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem recurre ad Joannis Andreæ declarationem.

CIrca lecturam Arboris diverſi olim diverſum modum tenentibus, Joannes de Deo Hiſpanus, poſt illos, lecturæ ipſius arboris novum modum aſſumens, per ſuas metricas regulas ipſius intellectum niſus fuit aperire: ſed propter multitudinem regularum, & verſuum obſcuritatem, aliquibus notum ignotum, aliis ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Joan. Andr. inter Decretorum Doctores minimus, & indignus, inventionem arboris ex eo fuiſſe, ut habentibus materiam conſanguinitatis, & affinitatis ignotam, nota; & habentibus notam, ex oculorum inſpectione notiſſima fieret: antiquorum ſcripta revolvi, & (prout expedire credidi) compilavi.

§. 1. Primo quærens ad utramque arborem, ad quid fuerit inventio arboris neceſſaria. Secundo, an ſit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita; quæ olim fuerat in Decretis.

§. 2. Primæ quæſtionis ex ſuperius dictis patet ſolutio: Probatio enim ad oculum alias vincit. *Inſtit. de gradib. §. agnationis. 27. q. 1. nec aliqua.* Ex oſtenſione enim facti quædam melius percipiuntur, quam elocutione. *extra, de donat. Apoſtolica, ver. fin.* Hinc eſt, quod agrorum menſio ſubjicitur oculis *16. q. 3. inter de præſcrip. c. quia indicante. C. fin. reg. l. 3.* Ventris inſpectio, an mulier ſit prægnans. *ff. de ven. inſp. l. 1. in prin.* Locorum pudicitiæ inveſtigatio, an mulier ſit virgo, *extra, de prob. c. propoſuiſti,* an arcta, *de frigid. & malef. c. fraternitatis,* vel aliter impedita. *eod tit. c. ex literis.* Injuriæ, an ſit atrox, æſtimatio. *ff. de injur. l. 8.* Et literæ Papales an ſint veræ, vel falſæ, *de crimin. fal. c. licet.*

§. 3. Ad ſecundum dic, quod arbor authentica eſt: quod patet ex canonibus Iſidori, & Alexandri, *35. q. 5. c. 1. 2. & ult.*

§. 4. Ad tertium dic, quod quia in Decretis de conſanguinitate, & affinitate tractatur, utile fuit ibi arborem ponere, & quia in Decretalibus eſt idem tractatus, & in hoc volumine utile fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id ſatis eſſe validum, ſatiſque famoſum, quod repetita lectio probat. *C. de emend. Juſt. C. l. una.* Item ex eo, quia antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: unde expediens fuit ſecundum ſtatum jurium novorum antiquam arborem decidere.

§. 5. DEinde ad arborem conſanguinitatis ſpecialiter deſcendamus. Et primo quæritur, quid ſit conſanguinitas; & unde dicatur; quid linea, quid gradus. Secundo quæritur, quomodo arbor formetur, & quare ſic formetur, & quare ſic punctetur; & interſeremus regulas, per quas cognoſcuntur gradus. Demum ponemus quædam notanda, & quaſdam quæſtiones.

§. 6. Ad primum dico, quod Conſanguinitas eſt attinentia perſonarum, ex eo proveniens, quia una deſcendit ab altera, vel ambæ ab eadem. Vel, eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium, carnali propagatione contractum: quod ſatis eſt idem. Dicitur autem conſanguinitas, quaſi ſanguinis unitas, a con, & ſanguine: quia de communi ſanguine deſcendunt. Et quoad probationem conjugii non diſtinguo, an tales conſanguinei ſint producti ex uxorio coitu, vel ex fornicario, quod eſt expreſſum *extra, de prob. c. per duas.*

§. 7. Linea vero eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium, gradus continens, & numeros diſtinguens. Et eſt triplex linea, ſcilicet graduum deſcendentium, aſcendentium, & collateralium, *ut infra patebit, & ff. de gradib. l. 1. & l. Juriſconſultus.*

§. 8. Gradus eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur, quota agnationis, vel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcalarum, vel locorum proclivium: quia ita gradimur de proximo in proximum. *ff. de grad. l. Juriſconſultus. §. gradus.*

§. 9. Formatur autem ſic arbor. Primo vide cellulas aſcendentium: ſecundo deſcendentium: demum collateralium. Aſcende ſuper cellulam vacuam, quæ remanſit ideo vacua, quia non potuit nomen proprium habere, cum aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitivum nominantur) ſumant nomen ab ipſa. Quomodo enim poſſemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris: fratrem fratris: patrem filii, & ſic de ſingulis? & eam alii vocant Joachim, alii Protheum, alii truncum. Nos autem a nomine bidelli noſtri vocemus eam Petrucium. Et ſcire debes, quod competenter illæ cellulæ mediæ aſcendentium, & deſcendentium dividerentur directe per medium, ut a latere dextro illarum cellularum ponerentur nomina marium, ut abavus, proavus, &c. a latere ſiniſtro nomina mulierum, ut abavia, proavia, &c. quia poſiti a latere dextro deſcendunt a maribus, & econverſo. Supra cellulam vacuam eſt cellula hæc continens, pater, mater, & unum punctum ſupra, & unum infra. Super illam eſt cellula avus, avia, continens duo puncta ſupra, & duo infra. Super illam eſt cellula proavus, proavia, continens tria puncta ſupra, & tria infra. Supra illam eſt cellula

lula abavus, abavia, habens quatuor puncta ſupra, & quatuor infra. Deſcendendo ſub cellula vacna eſt cellula habens filium & filiam: & babet unum punctum ſupra, & unum infra. Sub illa habens neporem, & neptem, & duo puncta ſupra, & duo infra. Sub illa pronepotem, & proneprem, & tria puncta ſupra, & tria infra. Sub illa abnepotem, & abneptem, & quatuor puncta ſupra, & quatuor infra.

§. 10. Antequam ad collaterales tranſeamus, ſcire debes, quod punctorum numeratio eſt numeratio graduum, habito reſpectu ad cellulam vacuam, & puncti ſuperiores denotant computationem ſecundum jus canonicum, puncti inferiores ſecundum jus civile, &c. Ponitur autem computatio canonica in ſuperiori parte cellularum, civilis vero in inferiori, ut detur intelligi excellentia juris canonici ad civile: & maxime quoad hunc caſum, quo inſtruimur in matrimoniis, quæ licite contrahi poſſunr, necne: & cum matrimonium ſit ſacramentum Eccleſiæ, in eo præcipue lex minor eſt canone, *extr. de ſecund. nupt. c. ult. & pen.* Vides autem ex punctatione prædicta, quod in computatione aſcendentium, & deſcendentium concordat utrumque jus: quia in eis ſemper perſona addita perſonæ per carnis propagationem gradum adjicit.

§. 11. Ad inveniendum autem gradus inter eos ſecundum utrumque jus, tolle hanc magiſtralem regulam. Aſcendentium, & deſcendentium quot ſunt perſonæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, una dempta, tot ſunt gradus inter eas. Si igitur vis ſcire, quantum diſtat abavus a Petrucio, utroque computato, & intermediis, quinque ſunt perſonæ: deme unam, quatuor ſunt gradus. Idem dico de ipſo P. ad abnepotem: quia eo modo erit reperire quinque perſonas: & ſic quatuor ſunt gradus. Si velis ſcire, quot diſtet abavus P. ab nepote P. invenies ibi novem perſonas, computato P. & ſic octo erunt gradus. Scias autem, quod iſte P. non habet toram ſuam computationem in arbore. Scias enim, quod quilibet habet duos parentes: quatuor avos: octo proavos: ſedecim abavos: & ſic ſemper aſcendentes duplicantur. Unde impoſſibile fuiſſet tot perſonas in arbore ſcribere.

§. 12. Quæro, an inter aſcendentes, & deſcendentes prohibitio copulæ conjugalis excedat quartum gradum: & dicit *Goff. in ſum. de conſang. & affin. §. item quantum*. quod non per decr. *non habet eod. tit.* quæ generaliter loquitur. Alii communiter contradicentes, inter aſcendentes, & deſcendentes perpetuam eſſe prohibitionem dicunt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet: ad hoc 35. *quæſt. 3. progeniem. & duobus capitulis ſequent.* in quibus dicitur, quod olim non ſolum uſque ad ſecundum gradum, ſed etiam in quantum notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum eſt alterum deſcendentem, & alterum aſcendentem, perdurat prohibitio. Ad idem *Inſtit. de nupt. §. 1. ff. de ritu nupt. l. nuptiæ*. & hoc verum puto.

§. 13. Ad collaterales tranſeamus, & ad fratrem & ſororem: & cauſa brevitatis proſequendo ſolum partem mediam arboris ad modum vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur, quod per ſe patet: dicamus de fratre, & deſcendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis: & frater P. eſt cum P. in primo gradu ſecundum canones: in ſecundo ſecundum leges. Ejus filius in ſecundo ſecundum canones: in tertio ſecundum leges. Nepos in tertio ſecundum canones: in quarto ſecundum leges. Fratris pronepos eſt ipſi P. in quarto ſecundum canones: in quinto ſecundum leges: & ſic debet eſſe utraque punctatio, & iſti ſunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus ſtipitem. Fac conſequenter ſtipitem de avo: ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis, & amitinus; ſoror patruelis, & amitina: ex illa horum filius filia: ex illa horum nepos neptis. Patruus eſt P. ſecundo gradu, frater patruelis etiam ſecundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto ſecundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in ſexto: & ſic debet eſſe utraque punctatio. Poſtea fac Proavum ſtipitem, & habet filios patruum magnum, amitam magnam; avum, & aviam; avunculum magnum, & materteram magnam: illos non proſequimur. Ex cellula patrui magni propior ſobrinus, propior ſobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P. diſtat a proavo, quem nunc feci ſtipitem, tertio gradu: ergo a patruo tertio, & a propiori ſobrino tertio, & a filio tertio, & a nepote, qui exit lineam æqualitatis, quarto ſecundum canones. Secundum leges vero diſtat P. a patruo magno quarto, a propriori ſobrino quinto, & a filio ſexto, a nepote ſeptimo, & ſic debet eſſe utraque punctatio. Modo fac abavum ſtipitem cum tribus filiis, ſcilicet propatruo, proavo, & proavunculo: de proavunculo non proſequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum filius filia, ex illa horum nepos neptis, ex illa eorundem pronepos proneptis. Iſti omnes ſunt cum P. in quarto gradu, quia P. diſtat a ſtipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis: ergo omnes diſtant quarto. Secundum leges propatruus diſtat V. filius VI. nepos VII. pronepos VIII. & ſic debet eſſe utraque punctatio.

§. 14. Nunc videndum eſt, quibus regulis gradus illorum collateralium cognoſcantur: Collateralium æqualis lineæ unam trado regulam ſecundum canones.

§. 15. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite, toto diſtant inter ſe, vel ſibi attinent: hoc ſecundum canones. Exemplum pone, quando facis abavum ſtipitem inter P. & pronepotem propatrui: nam quia illi ſunt in linea æquali, quilibet diſtat a ſtipite quarto gradu: ergo inter ſe quarto.

§. 16. Secundum leges vero aliter eſt, & ſic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite, toto duplicato diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Vides ergo ex ſuperius dictis, & ex punctatione, quod prædicti P. & pronepos propatrui diſtant VIII. Et inſurgit illa diverſitas, quia ſecundum leges quælibet perſona gradum facit in collateralibus. Unde duo fratres faciunt duos gradus: ſecundum canones vero duæ perſonæ faciunt unum gradum. Unde (ut patet in cellula fratris) frater eſt cum P. in primo gradu ſecundum canones, in ſecundo ſecundum leges: ſed computatio eorum ob aliud fit, quam noſtra. 35. *quæſt. 5. cap.* 2. Bene ergo dicitur ſecundum leges, quod in æquali linea collateralium, ſive linea ſit paris numeri, ſive diſparis, non eſt reperire diſparem gradum. Vide in linea paris numeri ſecunda, vel quarta; diſparis numeri prima, vel tertia. In prima duo gradus, in ſecunda quatuor, in tertia ſex, in quarta octo: quod non eſt ſecundum canones, quia in æquali linea diſparis numeri habemus diſparem gradum: quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & ſic de ſingulis.

§. 17. Nunc reſtat videre de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula ſecundum canones. Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat a communi ſtipite, toto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendo abavum ſtipitem: P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali. Computemus ergo a remotiori, ſcil. a P. ſed P. diſtat a ſtipite quarto gradu: ergo a filio propatrui IV. & idem in deſcendentibus uſque ad lineam æqualitatis: & hoc eſt quod dicimus, quod perſona addita perſonæ uſque ad lineam æqualitatis non creſcit gradus: quia propatruus, filius ejus, nepos, & pronepos omnes diſtant IV. gradu a P. Sed aliter ſecundum leges, ſecundum quas talem regulam tradimus.

§. 18. Collateralium in linea inæquali quot ſunt perſonæ (ſtipite dempto) tot ſunt gradus. Unde P. a ſtipite

Digitized by Google

diſtat IV. a propatruo V. a filio VI. a nepote VII. a pronepote VIII. & ſic quælibet perſona facit gradum. Vides ex ſupradictis, quod P. non poteſt contrahere cum aliqua de arbore. Diſtat enim a ſummo, ſcilicet ab avo: ab imo, ſcilicet a nepote, ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto, a mediis citeriori: per quod ſatis patet, quod cum nullo poteſt contrahere. Sed ſi extremus in collateralibus: ut puta, ſi pronepos propatrui, vel pronepos fratris procrearet filiam, poſſet P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, manet tamen conſanguinitas: prohibitio enim, quæ per jus poſitivum proceſſerat, potuit tolli: ſed naturalia ſunt immutabilia. 5. *diſt. in princ.*

§. 19. Scire debes, quod communiter dicunt Doctores, quod abavus, & proavus, & avus ſunt bigami; dicentes, quod ſi non eſſent bigami, non poſſent filii eorum conjungi, cum eſſent fratres; ſed de hoc non multum curo: quia eadem ratione ſic eſſet de aliis cellulis duplicibus, quod perſonæ earum eſſent bigami. Unde fingamus, perinde ac ſi in qualibet cellula haberemus quatuor perſonas, ac ſi diceretur propatruus, & uxor, proamita, & maritus, unde duplicatio poſita fuit, ut nomina demonſtraret in utroque ſexu, non ut eos conjuges denotaret. Sciendum eſt etiam, quod in collateralibus æqualis lineæ bene ſequitur iſta regula affirmando, & negando: Ego, & tu ſumus conſanguinei in linea æquali, & ego poſſum accipere filiam tuam: ergo tu meam. Et negative, ego non poſſum accipere filiam tuam: ergo nec tu meam. Affirmativa procedit in linea æquali quarti gradus. Negativa in tertio, vel citeriori. Sed in linea æquali hoc non procedit affirmando, vel negando: quia ſi unus eſt in quarto, alter in tertio, vel citeriori; qui eſt in tertio, vel citeriori, poteſt contrahere cum filia ejus, qui eſt in quarto gradu; & non econverſo: unde propatruus, hujus filius, & nepos contrahere poſſunt cum filia P. ſed non econverſo.

§. 20. Demum quæritur, an collaterales, quorum unus eſt in quinto, & alter in primo: puta, filia P. & propatruus, poſſint ad invicem contrahere. Dicit Hoſtienſis, quod non, & hoc not. *extra eod. c. quod dilectio, & cap. tua. & in ſumma hujus tit. de conſang. §. nunquid in v. & j.* quod per ſua argumenta nititur probare ſic; ſcil. pater, & filius una perſona cenſentur. *C. de impub. & aliis ſubſtit. l. ult.* ſicut ergo non contrahitur cum ſtipite, ſic nec cum filiis ſtipitis, bene facit prædicta decret. *tua*, ubi fratres videntur poni pro ſtipite. Contrarium tenet Bernh. quod colligitur ex gl. quam ponit *ſup. eod. tit. c. ult.* & Ra., & Jo. de Deo: & hoc eſt veriſſimum, quod probant verba regulæ poſitæ *ſup. eod. c. ult.* dum dicit ibi, *deſcendentium ab eod.* ſed certum eſt, quod propatruus deſcendit a ſtipite. Præterea aut dicis, quod eſt inter eos prohibitio aſcendentium, & deſcendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quod certum eſt filium P. non deſcendiſſe a propatruo. Eſt ergo prohibitio collateralium: ſed certum eſt, quod iſti diſtant quinto. Quid igitur impediat iſtos collaterales contrahere, non video. Joan. Andr. *c. an.* 1347. Bononiæ.

ARBOR AFFINITATIS.

Primum genus Affinitatis, quod hodie habet prohibitionem.

Relictus relictæ fratris. 1.	Uxor fratris olim relicta.	Frater.	PRIMUS GRADUS.	Soror.	Vir ſororis olim relictus.	Relicta relicti ſororis. 2.
	Uxor Filii fratris.	Fratris Filius.	SECUNDUS GRADUS.	Sororis Filia.	Vir Filiæ ſororis.	
	Uxor nepotis fratris.	Fratris nepos.	TERTIUS GRADUS.	Sororis neptis.	Vir neptis ſororis.	
	Uxor pronepotis fratris.	Fratris pronepos.	QUARTUS GRADUS.	Sororis proneptis.	Vir proneptis ſororis.	

c. 2. *Duæ ſuperiores cellulæ hic numeris notatæ, decoris ergo poſitæ ſunt, ad genus affinitatis demonſtrandum, non habent tamen prohibitionem.*

AFFINITATIS DECLARATIO.

EX JOH. ANDR.

Affinitas ſecundum canones eſt perſonarum proximitas ex coitu proveniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad unum finem unitas: eo quod duæ cognationes diverſæ per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, ut *ff. de grad. cognat. l. non facile. §. affines.*

Scias autem, quod affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, qua mediante contrahitur 35. *q.* 10. *fraternitatis*.

Per carnalem copulam viri, & mulieris inter conſanguineos mulieris, & virum, & inter conſanguineos viri, & mulierem contrahitur affinitas primi generis ejuſdem gradus, cujus eſt conſanguinitas. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem: ſi vis ſcire, quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide, quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus, & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere. Dictum eſt in regula, *viri*, *& mulieris*, & non viri, & uxoris: quia ſecundum canones etiam per coitum fornicarium, & inceſtuoſum contrahitur affinitas, patet *de eo, qui cogn. conſang. uxor. ſuæ cap. diſcretionem & c. penult.* Inter conſanguineos mulieris, & virum, & conſanguineos viri, & mulierem, ideo dicitur: quia inter virum, & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas. Unde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater, & filius cum matre, & filia: ſed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris, & ipſum virum, & conſanguineos viri, & ipſam mulierem. *de conſang. & affinit. c. quod ſuper his.*

Regula. Quotieſcunque inter unam perſonarum, de quibus quæritur, & conjugem alterius non eſt, vel non fuit conſanguinitas, inter quartum gradum incluſive nulla eſt prohibitio: ut inter me, & conjugem nepotis mei non poteſt eſſe matrimonium: quia nepos meus eſt mihi conſanguineus intra quartum gradum.

Aliud exemplum. Soror mea habuit maritum, ea mortua maritus ejus aliam accepit, quo defuncto, potero contrahere cum ejus relicta, quia inter me, & illam relictam nulla eſt, nec fuit conſanguinitas.

AD arborem Affinitatis, & ejus materiam tranſeamus. Et primo videndum eſt, quid ſit Affinitas, & unde dicatur, & quomodo ipſius genera inſurgant, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponemus poſtea quædam notabilia, & quaſdam quæſtiones.

§. 1. Eſt autem Affinitas perſonarum proximitas ex coitu proveniens omni carens parentela. Hoc ſecundum canones: ſed ſecundum leges eſt proximitas proveniens ex nuptiis, & requiritur ſecundum leges, quod legitime ſint nuptiæ, non interdictæ, ut contrahatur affinitas, *ff. de grad. l. non facile. §. ſecundum.* Et dicitur affinitas, quaſi duorum in unum finem unitas, eo quod duæ cognationes diverſæ per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, *ut in ead. l. §. affines.*

§. 2. Sed quod per fornicarium coitum, & inceſtuoſum ſecundum nos contrahatur affinitas, patet *de eo, qui cogn. conſang. uxor. ſuæ cap. diſcretionem, & ead. tit. cap. penult.* Sed conſideratio legis fuit circa hæreditates, & tutelas deferendas, & ne quis cogatur adverſus affinem teſtimonium dicere. *ff. de grad. l. Juriſconſultus. in princ. & ff. de teſtib. l. 3. & 4. quæſt. 3. §. item in criminali verſ. item lege Julia.* Sed canon quoad matrimonia prohibenda conſideravit unionem carnis, quæ inſurgit ex copula. Et eſt videre ſecundum hoc, quod concurrere poteſt attinentia conſanguinitatis, & affinitatis ut ſi quis cognoſcat conſanguineam ſuam, omnes conſanguinei utriuſque ſunt utrique affines. Scias autem, quod affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, qua mediante contrahitur. 35. *quæſt.* 10. *c. fraternitatis.* Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra clauſtra pudoris. 35. *quæſt.* 3. *c. extraordinaria.*

§. 3. Et inſurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honeſtate, interdum ſine: & publica honeſtas interdum ſine affinitate, ut ſi cognoſco uxorem, vel ſponſam, hic impedimentum eſt publicæ honeſtatis, & affinitatis: ſi cognoſco non ſponſam, hic affinitas ſola eſt: ſi ſponſam nondum cognovi, ibi ſola publica honeſtas. Hoc dico, quia ſi mortua eſt uxor tua, & vis contrahere de diſpenſatione Eccleſiæ cum conſanguinea ſua, & Eccleſia diſpenſat, quod poſſis contrahere cum illa, non obſtante quod ſit tibi affinis, tali gradu per diſpenſationem adhuc contrahere non poteris: quia licet ſublatum ſit impedimentum affinitatis, non tamen ſublatum eſt impedimentum publicæ honeſtatis. Debes ergo facere exprimi, quod poſſis cum tali contrahere non obſtante impedimento publicæ honeſtatis, pro eo, quod deſponſaſti conſanguineam ejus in quarto gradu: & non obſtante quod eſt tibi affinis in quarto, pro eo, quod dictam deſponſatam carnaliter cognoviſti, & tunc matrimonium procedere poterit.

§. 4. Genus affinitatis cognoſcitur per hanc regulam, ſed non per gradus. Perſona addita perſonæ per carnis copulam mutat genus, ſed non gradum. Iſto modo, ſi is, qui eſt mihi in ſecundo gradu conſanguinitatis, cognoſcit mulierem, illa eſt mihi ſecundo gradu affinitatis, & primo genere: ſi alius eam cognoſcit, ille attinet mihi ſecundo genere affinitatis, & ſecundo gradu: ſi ille aliam mulierem cognoſcit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & ſecundo gradu. Sed quia ſolum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit *extra, de conſang. & affin. c. non debet.* hic circa hoc non inſiſto. Ergo ſi perſona mihi conſanguinea conjungat ſibi aliam perſonam carnali copula, perſona juncta eſt mihi affinis primo genere affinitatis: ſi attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula ſe alteri commiſceat, illa attinet mihi ſecundo genere: ſi affinis mihi ſecundo genere aliquam cognoſcat, illa eſt mihi affinis tertio genere, ſed eodem gradu. Eſt igitur videre de gradibus. Certum eſt, quod affinitas non habet hodie prohibitionem, niſi in primo genere, & in illo uſque ad quartum gradum: licet affinitas non habeat ſuam ſpecialem computationem graduum, ſed computantur gradus affinitatis ſecundum gradus conſanguinitatis. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi vis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier, vide, quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus ſecundum regulas, quas tradidi in proxima arbore, & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere.

§. 5. Nunc formemus Arborem: & in medio arboris ſunt quatuor cellulæ, & in prima ſuperiori ponitur primus gradus, in ſecunda ſecundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quæritur, quare ponantur in medio fratris, & ſororis. Secundo, quare non exprimant attinentiam, dicendo, primus gradus affinitatis, & ſic de ſingulis. Ad primum dic hoc fuiſſe, ut detur intelligi, quod affinitas oritur ex conſanguinitate, & quod ab utroque ſexu virili, & fœminineo affinitas contrahatur. Ad ſecundum dic, attinentiam non fuiſſe expreſſam, ut illa computatio graduum ad conſanguinitatem, & affinitatem referatur. Unde ſoror, & frater ſunt in primo gradu conſanguinitatis, & frater, & vir ſororis ſunt in primo gradu affinitatis, & ſic de aliis. Deinde a latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quatuor cellulas continens: in prima ſcribitur frater, & in ſecunda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorſum hujus alia linea continens alias quatuor cellulas: in quarum prima

Digitized by Google

prima ſcribitur uxor fratris olim relicte, in ſecunda uxor filii fratris, in tertia uxor nepotis fratris, in quarta uxor pronepotis fratris. A latere ſiniſtro ſunt aliæ quatuor cellulæ: quarum prima ſoror, ſecunda ſororis filia, tertia ſororis neptis, quarta ſororis proneptis. Ad dorſum harum ſunt aliæ quatuor: prima vir ſororis olim relictus, ſecunda vir filiæ ſororis, tertie vir neptis ſororis, quarte vir proneptis ſororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, una a latere dextro continens, relictus relictæ fratris; a ſiniſtris, relicte relicti ſororis, quæ ſecundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonſtrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem non habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum una oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri ſororis, in qua ſcribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellula ſororis, & terminatur in cellula uxoris fratris, in qua idem ſcribitur.

§. 6. Circa hoc quæro, quare in cellula, uxor fratris, ſcribitur, olim relicta, quod non ponitur in aliis cellulis inferioribus ejuſdem lineæ. Et dic hoc factum fuiſſe propter cellulam, quæ ponitur ad dorſum illius, quod dictus frater habuit uxorem, mortuo fratre uxor ab eo relicta contraxit cum alio viro, illa demum mortua, iſte relictus a relicta fratris, vult contrahere cum ſorore, nunquid poteſt? Olim non poterat, quia erat ſibi in ſecundo genere, & primo gradu, hodie vero poteſt. Idem ſit repetitum quoad cellulam viri ſororis.

§. 7. Ad cognoſcendum ergo gradus affinitatis, & genus tam per formam arboris, quam ex prius dictis, tolle hanc ſolam regulam magiſtralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter conſanguineos mulieris & virum, & inter conſanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & ejuſdem gradus, cujus eſt conſanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam viri & mulieris, & non viri & uxoris, collige ex his, quæ in principio dixi. Inter conſanguineos mulieris & virum, & conſanguineos viri & mulierem, idem dixi: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos viri & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas: unde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia. Sed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum virum, & conſanguineos viri & ipſam mulierem. *extra, de conſang. & affin. c. quod ſuper his.* Primi generis quare dixerim, etiam ex ſuperioribus patuit, & ejuſdem gradus, cujus eſt conſanguinitas: vide hoc in arbore, nam frater & ſoror ſunt in primo gradu conſanguinitatis, maritus ſororis eſt fratri in primo gradu affinitatis, & ſic uxor fratris ſorori, & ſic filia ſororis eſt filio fratris, & ipſi fratri in ſecundo gradu conſanguinitatis, maritus ejus in ſecundo gradu affinitatis, & a converſo, & ſic in reliquis. Unde vir proneptis ſororis attinet fratri, & omnibus deſcendentibus, qui ſunt in arbore, quarto gradu affinitatis: & hoc ideo, quia toto gradu conſanguinitatis attinet prædictis ipſa proneptis. Qui ſunt in arbore, ideo dixi, quia ſi pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & ſic attinet quinto gradu ſecundum regulas traditas in proxima arbore.

§. 8. Poſt hoc notandum eſt, illud præciſe non ſequitur, ego, & tu ſumus affines, ergo filius, quem procreo, eſt tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego ſum tibi affinis, & ipſe conſanguineus, interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus, nec gradum. Exemplum, ſi ego & tu ſumus affines per appoſitionem mei, quia ſcilicet contraxi cum conſanguinea tua, ſi ex dicta conſanguinea tua filium procreo, ille eſt tibi conſanguineus, non affinis: ſed ſi ego maritus conſanguineæ tuæ ex alia muliere filium procreo, ille nec eſt tibi conſanguineus, nec affinis. Si vero tu conſanguineus uxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipſe affinis: ſed ſi tu, & uxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipſa in ſecundo, vel primo, tunc ipſe filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipſe mihi in quarto. Si vero tu, & uxor mea eratis conſanguinei in linea inæquali, ſed uxor mea erat remotior, ut quia ipſa in tertio, & tu in ſecundo: tunc filius tuus non mutat genus, nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipſe affinis: tu in tertio gradu, & ipſe in tertio gradu. Item nota, quod iſtud etiam non ſequitur, ego, & tu ſumus affines, & ego non poſſum accipere filiam tuam: ergo nec tu meam: quia ſi habeam conſanguineam tuam in uxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quam habui ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris: ſed inter virum, & conſanguineos mulieris, & inter mulierem & conſanguineos viri, ut dixi, & probatur *extra, de conſang. & affin. c. quod ſuper his.* Sed ego non poſſum contrahere cum filia tua, niſi forſan illa excederet quartum gradum, ut quia eſſet in quinto, & eſt ſimile ſecundum quod dixi ſupra in proxima arbore circa finem.

§. 9. Nunc quæritur, an affinitas inter aſcendentes, & deſcendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantum uſque ad quartum gradum. Et ſi teneremus opinionem Goffredi, de qua dixi ſupra in arbore proxima circa medium, diceremus, quod uſque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo contrariam opinionem dicemus, quod prohibitio ſit perpetua. Dicit enim textus, quod ita abſtinere debemus a conſanguineis uxoris, ut a propriis, *extra, de conſanguinit. & affinit. cap. 1. 35. quæſt. 3. de propinquis, & cap. æqualiter.* Si ergo inter conſanguineos aſcendentes, & deſcendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines ad idem, *Inſtitut. de nupt. §. affinitatis.* & dicit lex, quod tales affines aſcendentes, & deſcendentes habentur loco parentum, & liberorum. *ff. de gradibus. l. non facile. §. & vitro. in fine.* Eodem modo poſſet formari quæſtio de affinibus, quorum unus eſt in primo gradu, alter in quinto, ſicut in conſanguineis dixi ſupra, in arbore proxima, in fine. An autem liceat diverſis temporibus habere in uxores duas cognatas, ſcilicet uxores duorum fratrum, & an conjuncti olim in gradu prohibito, hodie permiſſo, ſimul manere poſſint, de hoc vide not. *extra, de conſang. & affinit. cap. non debet.*

§. 10. Ultimo quæritur ad utramque arborem, an prohibitio conſanguineorum, vel affinium conjungendorum procedat ex prohibitione divina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio? Breviter ſcias, quod olim propter neceſſitatem frater neceſſario habuit contrahere cum ſorore, & conſanguinei cum conſanguineis: unde tunc in collateralibus non erat prohibitio. Hoc fuit a principio generis humani in filiis, & nepotibus Adæ; hoc etiam fuit poſt diluvium in nepotibus Noe. In Levitico vero prohibitæ fuerunt fere duodecim perſonæ. quas vide not. *extra de reſtit. ſpol. cap. literas, & de divort. cap. gaudemus.* Demum jus poſitivum canonicum prohibuit conſanguineos, & affines primi generis conjungi in ſeptimo gradu, & citeriori: quæ prohibitio poſtea uſque ad quartum gradum eſt reſtricta. *extra eod. c. non debet.* revocatis etiam quibuſdem aliis prohibitionibus, ut patet. Revocatio vero fuit ex cauſa, quæ ibi ponitur, & *extra de teſtibus. cap. licet ex quadam.* per quod patet, quod prohibitio partim procedit ex jure divino, & partim ex poſitivo. Unde in ſecundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere poſſunt jure divino, ſed non poſitivo. Ratio vero prohibitionis ſumitur 35. *q. 1. §. 1. cap. 1.* fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam ſi contraherem cum ſorore, idem eſſet pater & ſocer, mater & ſocrus, vir &

frater-

frater, &c. Sed ſi alium habeo patrem, alium ſocerum, numeroſius ſe charitas protenderet: in qua univerſi fideles, & præcipue ſtudentes continua perſeverent per gratiam ajua, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

QUÆSTIO VI.

Qui jurejuranda propinquitatem firmare debeant.

a N*Unc quæritur, quibus accuſantibus, vel teſtificantibus, conſanguineorum conjunctio dirimenda ſit.*

C. I. *Conſanguinei tantum, vel ſi progenies defecerit, antiqui, & veraces propinquitatem in Synodo computent.*

De his ita decrevis Fabianus Papa. (*forte an. 245. Romæ.*)

COnſanguineos *a* extraneorum nullus accuſet, vel conſanguinitatem in Synodo computet: ſed propinqui, ad quorum notitiam pertinet, id aſt, pater, mater, frater, ſoror, patruus, avunculus, amita, matertera, & eorum procreatio. Si autem progenies tota defecerit, ab antiquioribus, & veracioribus, quibus aadem propinquitas nota ſit, Epiſcopus canonice perquirat: & ſi inventa fuerit propinquitas, ſeparentur.

C. II. PALEA.

Celeſtini Papæ *decretum Eccleſiæ Florentinæ miſſum, forte ann.* 1143.

VIdetur *b* nobis, quod ſecunda, quam contra prohibitionem Eccleſiæ duxit, non ſit uxor, etiamſi primam non haberet deſponſatam. Nam quod contra interdictum, & ordinem Eccleſiæ factum eſt, tanquam inordinatum, ratum non haberi tam divinæ, quam humanæ legis proclamat auctoritas. Quia igitur ea, quam inordinate ſuperduxit, prohibitione renitante, uxor non eſt, cogendus eſt eam recipere, quam juravit, & deſponſavit, & ex ea prolem genuit: ut juramenti religio non vilipendatur, & fides ad invicem promiſſa ſervetur, & proles in cultu Dei nutriatur, & educetur, & alii exinde occaſionem pejerandi *c*, & alios decipiendi aſſumere non valeant. §. 1. Quod autem parentes, fratres, & cognati utriuſque ſexus in teſtificationem ſuorum ad matrimonium conjungendum, vel dirimendum admittantur, tam antiqua conſuetudine, quam legibus approbatur. Iden enim maxime parentes, & ſi defuerint parentes, proximiores admittuntur, quoniam unuſquiſque ſuam genealogiam cum teſtibus, & chartis, tum etiam ex recitatione majorum ſcire laborat. Qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius ſciunt, & quorum eſt intereſſe, ita ut, ſi non interfuerint, & conſenſum non adhibuerint, ſecundum leges nullum fiat matrimonium? §. 2. Quod vero legitur: *Pater d non recipiatur in cauſa filii. nec filius in cauſa patris*: in criminalibus cauſis, & contractibus verum eſt: in matrimonio vero conjungendo, & disjungendo, & ex ipſius conjugii prærogativa, & quia favorabilis res eſt, congrue recipiuntur *e*.

Corr. Rom. ¶ *Hæc Palea deeſt in pleriſque vetuſtis exemplaribus. Habetur extra, qui matrimonium accuſ. poſſ. c. 3. ex Clemente III. alias Celeſtino, Florentino Epiſcopo, alias Eccleſiæ Florentinæ: indeque ex aliquot manuſcriptis eſt emendata, verbis aliquot & additis, & ſublatis.*

C. III. *Qui jurejurando propinquitatem firmare debeant.*

Item Urbanus Papa *Richardo f Genuenſi Epiſcopo Ann.* 192.

NOtificamus *g* tibi, ut poſtquam tres, aut duo ex propinquioribus jam defunctæ uxoris ejus, qui accuſatur, vel vivæ, hanc propinquitatem jurejurando firmaverint, vel tres aut duo ex antiquioribus Genuenſibus, quibus hæc propinquitas nota eſt, qui bonæ famæ, & veracis teſtimonii ſint, remoto amore, timore, pretio, & omni malo ſtudio, ſupradicto modo conſanguinitatem firmaverint, ſine omni mora conjugia diſſolvantur. Quod ſi propinqui, aut extranei verbis tantum propinquitatem teſtantur, & juramento probare vel noluerint, vel nequiverint, conjugium nullatenus diſſolvatur: ſed competens eis pœnitentia propter infamiam, vel peccati maculam (ſi forte in hac re contraxerint aliquam) injungatur.

C. IV. *Suæ confeſſioni relinquuntur, quorum inceſtum nullus jurejuranda affirmat.*

Item ex Concilio Urbani Papæ *habito in Apulia, An.* 1093. *Trojæ.*

SI *b* duo vel tres viri conſanguinitatem jurejurando firmaverint, vel ipſimet forte confeſſi fuerint, conjugia diſſolvantur. Si vero neutrum contigerit, Epiſcopi eos per baptiſmum, per fidem, per judicium Chriſti in vera obedientia obteſtentur, quatenus palam faciant, utrum ſe (ſicut aſt fama) conſanguineos recognoſcant: ſi negaverint, ſibi ipſis relinquendi ſunt: ita tamen, ut ſi aliud in conſcientia habeant, ſe a liminibus Eccleſiæ, a corpore, & ſanguine Domini, a fidelium communione noverint ſegregatos, atque infames effectos, donec ab inceſti facinore deſinant. Si ſe Epiſcoporum judicio ſegregaverint, ſi juvenes ſunt, alia matrimonia contrahere non prohibeantur.

2 pars. Gratian. *Ecce, quibus accuſantibus, vel teſtificantibus conſanguineorum conjunctiones ſunt dirimendæ. Cujuſmodi vero juramentum ab accuſatore ſit exigendum, ex Romano Ordine 1 habetur. Eſt autem hujuſmodi.*

Corr. Rom. ¶ 1 Ordine] *Cæteri Collectores citant non ex ordine; ſed ex Concilio Romano ſub Gregorio III. Ex quibus collectoribus, & vetuſtis Gratiani exemplaribus nonnulla ſunt emendata in hoc, & ſequentibus capitibus.*

C. V. *Juramentum accuſatoris.*

Ex Ordine Romano. *An.* 906. *in German.*

I. DE *c* parentela illa, quam dicunt eſſe inter illum N. & iſtam ejus conjugam N. quicquid inde ſcis, & audiſti a tuis vicinis, aut a tuis propinquis antiquioribus, quod tu per nullum ingenium, nec propter timorem, nec propter amorem, aut per *d* præmium, aut per *e* conſanguinitatem celabis Epiſcopum tuum, aut ejus miſſum, cui hoc inquirere juſſerit, quandocunque te ex hoc interrogaverit. Sic te Deus adjuvet, & iſtæ Sanctorum reliquiæ.

C. VI. *Juramentum teſtium.*

ILlud *f* ſacramentum *g*, quod iſte juravit de illa parentela, quæ inter illum N. & ejus conjugem N. computatur, quod tu illud obſervabis, in quantum ſapis, aut audiſti. Sic te Deus adjuvet.

3 pars. Gratian. *Hoc Juramentum non eſt ſeparationis, ſed ſynodale, inſtitutum ab* Eutychiano Papa.

C. VII. *Synodale juramentum.*

Ait enim Eutychianus.

EPiſcopus *h* in Synodo reſidens poſt congruam allocutionem ſeptem ex plebe ipſius parochiæ, vel eo amplius, ...

a *Sent. 4. diſt. 41. Polyc. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 60. Burch. l. 7. c. 26. Ivo p. 9. c. 57. Pann. l. 7. c. 84.* b *Extra, qui matr. accuſ. poſſ. cap. videtur.* c *al. peccandi.* d *ff. de teſtibus l. teſtis idoneus.* e *al. admittuntur.* f *al. Cypriano, & Vet. Cod. Cyriaco Genuenſi.* g *Sent. 4. diſt. 41. Ivo p. 9. c. 33. Pann. lib. 7. c. 85.*

a *In codice pervetuſto ex Eugenio II.* b *Sent. ibid. Ivo p. 9. c. 53.* c *Polyc. l. 6. tit. 4. Anſel. l. 10. c. 74. Burch. l. 7. c. 25. Ivo p. 9. c. 61. Pannorm. l. 6. cap. 86.* d *al. propter.* e *al. propter.* f *al. iſtud.* g *Burch. l. 7. c. 26. Ivo p. 9. c. 62. Pann. l. 7. c. 87.* h *Polyc. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 6. c. 192. Burch. l. 1. c. 91. 92. 93.*

Digitized by Google

plius, prout viderit expedire, maturiores, honeſtiores, atque veraciores viros in medium debet avocare, & allatis Sanctorum pignoribus unumquemque illorum tali ſacramento conſtringat. Amodo in antea quicquid noſti, aut audiſti, aut poſtmodum inquiſiturus es, quod contra Dei voluntatem, & rectam Chriſtianitatem in iſta parochia factum ſit, aut futurum erit, ſi in diebus tuis evenerit, tantum ut ad tuam cognitionem quocunque modo perveniat, ſi ſcis, aut tibi fuerit indicatum ſynodalem cauſam eſſe, & ad miniſterium Epiſcopi pertinere, quod tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter pretium a, nec propter parentelam ullatenus celes Epiſcopum, aut ejus miſſum, cui hoc inquirere juſſerit, quandocunque te ex hoc interrogaverit. Sic te Deus adjuvet, & illæ Sanctorum reliquiæ. Illud 1 ſacramentum, quod juſte juraverit de ſynodali cauſa, quod tu illud ex te ita obſervabis, in quantum ſapis, aut audiſti, aut ab hac die in antea inquiſiturus es. Sic te Deus adjuvet &c.

Corr. Rom. ℊ 1 Illud] *Burchardus legit*, iſtud, *& ante hæc verba præponit hanc rubricam*, Juramentum cæterorum.

4. ps Gratian. *Ab hoc juramento illud ſumptum eſt, principio paululum derivato. Porro de juramento ſeparationis* Innocentius Papa II. *ſcribit Ann.* 1142. *Othoni Lucenſi Epiſcopo, dicens.*

C. VIII. *Juramentum illorum, qui conſanguinitatem probant.*

II. DE parentela illa, unde nos conſulere voluiſti, pro qua etiam eſt ad noſtram audientiam appellatum, aliorum fratrum ſcripta ſuſcepimus, qui utique cauſam ipſam diverſo modo narrabant. Et primo quidem tam in gradibus, quam in nominibus perſonarum diſcordaſſe: poſtmodum vero in altero eorum computatores ejuſdem parentelæ dicuntur conveniſſe. Cæterum in hujuſmodi caſibus ſummopere conſideranda eſt qualitas perſonarum, quæ aliquid contra quoslibet aſtruere velint: quæ etiam jusjurandum præſtare debent, quod neque gratia, neque pretio, vel timore, vel odio alicujus hoc dicunt contra eos, de quibus agitur: ſed potius, quia credant ita verum eſſe, & ita ſe a ſuis antaceſſoribus audiviſſe. In quibus omnibus non debet aliqua varietas inveniri.

5 ps Gratian. *Qui vero ſeparantur ab invicem, hujuſmodi juramentum præſtabunt.* b

C. IX. *Juramentum ſeparationis.* c

AB e iſto die in antea, quod tu per nullum ingenium te ſociabis huic tuæ conſanguineæ 1 N. cum qua contra legem, & rectam Chriſtianitatem adulterium, & inceſtum perpetraſti: nec in conjugio, nec in adulterio illam tibi ſociabis, nec cum illa ad unam menſam manducabis, & bibes, aut ſub uno tecto manebis: niſi forte in Eccleſia, aut in alio publico loco, ubi nulla mala ſuſpicio poſſit eſſe, ut ibi coram teſtibus idoneis pro certa neceſſitate pariter colloquamini: nec aliam conjugem accipies, niſi forte poſt peractam pœnitentiam tibi licentia data fuerit ab Epiſcopo tuo, aut ejus miſſo. Sic te Deus adjuvet, & iſtæ Sanctorum reliquiæ.

Cor. Rom. ℊ 1 Conſanguineæ) *Quæ ſequuntur uſque ad verſ.* perpetraſti, *addita ſunt ex Burchardo, & Ivone, itemque alia nonnulla.*

6 ps Gratian. *Occaſione vero conſanguinitatis uxorem ſuam dimittere, & aliam ducere non licet alicui, niſi cauſa primum probata fuerit.*

C. X. *Niſi coram Eccleſia conſanguinitate probata uxorem dimittere non licet.*

Unde Alexander Papa II. *Gulielmo de Monſtrolio* d. (*forte an.* 1067. *Roma in Gall.*)

MUltorum relatione cognovimus, te propriam velle abjicere uxorem, & adhærere alteri, prætendentem conſanguinitatis occaſionem. Unde Apoſtolica auctoritate interdicendo mandamus tibi, ut hanc, quam nunc habes uxorem, nullatenus præſumas dimittere, vel aliam ducere, donec Epiſcoporum religioſorum concilium cauſam iſtam examinaverit.

7 ps Gratian. *Recepturus vero eam, quam injuſte dimiſit, hoc modo jurabit.*

C. XI. *Reconciliationis juramentum.*

AB e iſto die in antea iſtam conjugem tuam N. quam injuſte dimiſeras, ita tenebis, ſicut per rectum maritus ſuam debet habere conjugem, in dilectione, & debita diſciplina: nec eam per ullum malum ingenium a te ſeparabis, nec ea vivente aliam accipies. Sic te Deus adjuvet &c.

Gratian. *Quod autem unius teſtimonio conjugia apud quoſdam dirimuntur, nulla ratione ratum habetur. Cum enim Dominus dixerit* b: Omne verbum ſtabit in ore duorum, vel trium teſtium. *Item cum in Ilerdenſi Concilio c.* 20. *dicatur:* Omnis controverſia, quæ de Eccleſiaſticis rebus fit, ſecundum divinam legem ſub duobus, vel tribus teſtibus terminetur, *Domino dicente* c: Non unus ſtet contra 1 alium d, ſed in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum. *Item cum alibi dicatur:* Nullius 2 perſonæ e quantumlibet exercitatæ teſtimonio aliquid credatur: *evidentiſſime apparet unius aſſertione conjugia non eſſe dirimenda.*

Corr. Rom. ℊ 1 Contra alium) *In Deuteronomio hæc adduntur:* quicquid illud peccati, & facinoris fuerit. *In Evangelio autem ſunt tantummodo ſequentia,* ut in ore duorum &c.

ℊ 2 Nullius perſonæ) *In codice Theodoſiano l.* 11. *t.* 14. *leguntur hæc verba,* & nunc manifeſte ſancimus, ut unius omnino teſtis reſponſio audiatur, etiamſi præclaro curiæ honore præfulgeat, *quorum ſimilia recitantur ab Ivone p.* 16. *c.* 204. *Et Gratianus ſup.* 6. *q.* 2. *in princ. hanc eandem fere ſententiam attulit.*

QUÆSTIO VII.

QUod autem quæritur, ſi illi, qui de inceſtuoſis naſcuntur, filii reputentur, Auguſtinus in lib. *Quæſtionum ſuper Levit. cap. ſeu q.* 76. *determinat, ita dicens.*

Cap. Unic. *Non appellantur filii, qui de inceſtuoſis naſcuntur.*

QUid eſt: *Quicunque 1 dormierit g cum cognata ſua, ſine filiis morietur,* cum filii ex hujuſmodi conjunctionibus & ante nati ſint, hodieque naſcantur? An hoc intelligendum eſt lege Dei conſtitutum, ut quicunque ex eis nati fuerint, non deputentur filii, id eſt, nullo parentibus jure ſuccedant?

Corr. Rom. ℊ 1 Quicunque dormierit cum cognata ſua] *Hæc verba non ſunt hic apud B. Auguſtinum, ſed initio ipſius quæſtionis* 76.

QUÆSTIO VIII.

DE his vero, qui ignoranter conjuncti ſunt, in quo gradu conſanguinitatis, vel affinitatis ex diſpenſatione Eccleſiæ relinquantur, Gregorius in Regeſto definit, *dicens.*

Corr. Rom. ℊ *In Polycarpo citatur ex Gregorio in Decretis.*

C. I. *Non ſeparentur, qui intra ſeptimam generationem ignoranter copulantur.*

DE h gradibus vero cognationum, qui intra ſeptimam generationem in matrimonio ſunt inventi, ſi neſcientes

a *al.* premium. b *al.* præſtabunt. c *Polyc. l.* 6. *c.* 4. *Anſ. l.* 10. *c.* 73. *Burch. l.* 7. *c.* 27. *Ivo p.* 9. *c.* 63. *Pann. l.* 7. *c.* 88. d *al. Monaſteriolo.* e *Ivo p.* 9. *c.* 32. *Pann. l.* 7. *c.* 82.

a *Polyc. ib. Burch. l.* 9. *c.* 81. *Ivo p.* 8. *c.* 217. *Pann. l.* 7. *c.* 41. b *Deut.* 17. c *Deut.* 19. *Matth.* 18. d *al.* aliquem. e 6. *q.* 2. *in princ. ſup.* f *Burch. l.* 7. *c.* 17. *Ivo p.* 9. *c.* 52. *Pann. l.* 7. *c.* 83. g *Levit.* 20. h *Polyc. l.* 6. *c.* 4.

Digitized by Google

tes fecerint, & jam multa curricula annorum ſint revoluta, ita ut filios habeant, in ſexto qui inventi ſunt, aut fortaſſe in quinto, hujuſmodi non ſeparentur, donec nos, Domino permittente, ore ad os loquamur. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium. Qui vero de his duobus gradibus novas contraxiſſe nuptias videntur, id eſt, infra annorum coronam, modis omnibus ſeparentur. De cætero vero generalia per omnem provinciam ſtatuta percurrentia taliter firmentur, ut nullus audeat deinceps tale ſcelus perpetrare: & qui fecerint, ſine retractationis miſericordia acrioribus puniti ultionibus ſeparentur. Hi vero, qui propinquas ſanguinis uxoris ſuæ in matrimonio ſibi ſociaverunt, ſicut jamdudum vobis ſcripſimus, qui in eodem gradu inventi ſunt, ſeparentur, aut ſuſpendatur eorum cauſa, uſquedum nos inſimul Domino auxiliante conveniamus. *Idem.* §. 1. De 1 his, qui poſt mortuas uxores, ſecundas contrahere nuptias voluerint, juſte, & honeſte, & rationabiliter proſpeximus, ab earum conſanguineis uſque ad quartum gradum genealogiæ abſtinere. Hoc nos ſecundum indulgentiam ſanctæ matris Eccleſiæ mitius prælibavimus. Cæterum juxta 2 ſecularium legum cenſuram dignis coercitionibus, gravibuſque diſciplinæ inventionibus *a* hæc omnia mala, & illicita modis omnibus reſecanda ſunt, ut in futuro deinceps tempore cuncta quieſcant.

Corr. Rom. ¶ 1 De his, qui) *In Polycarpo hæc verba ſunt:* ex eodem Gregorio: *ſed habentur conjuncta cum c.* de affinitate *ſup. q. 2. & 3. & proxime antecedunt huic capitulo*, de gradibus.

¶ 2 Juxta ſecularium) *De pœna inceſtorum eſt in novella 12. Juſtiniani, & in Capitul. l. 7. c. 432. & 435. & in adjectis c. 124. & 127.*

C. II. *In quarto, & quinto gradu qui conjuncti inventi fuerint, ſeparentur.*

Idem *Felici Meſſanæ civitatis Epiſcopo.*

HÆc *b* ſalubriter præcavenda ſancimus, ne quis fidelium propinquam ſanguinis ſui, uſquequo affinitatis lineamenta generis ſucceſſione cognoſcuntur, matrimonio ſibi deſideret copulare. ſed 1 ſicut a majoribus noſtris definitum eſt, ita modis omnibus obſervetur: quoniam uſque ad ſeptenarium numerum parentelæ nulli unquam copulam contrahere licentiam damus, his videlicet, qui ex patre, & matre conſanguinitatis parentela deſcendunt. Qui autem, & quæ in quarto, vel in quinto gradu conjuncti inventi fuerint, ſeparentur: quoniam ſcriptum eſt *c*: *Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus.* & iterum: *Anima, quæ fecerit quippiam ex iſtis, peribit de medio populi ſui.* Sane quibus 2 conjunctio interdicitur illicita, habebunt ineundi conjugii melioris libertatem.

Gratian. *Niſi 3 in eodem crimine uſque ad mortem alterius eorum contumaciter perſeveraverint.*

Corr. Rom. ¶ *Integrum caput*, Hæc ſalubriter, *ut eſt apud Gratianum, etiam ab Anſelmo citatur ex Gregorio. In Polycarpo autem ſequitur poſt c.* Pictacium, *ſup. 30. q. 3. attributum Zachariæ. In Concilio Toletano II. c. 5. quod referunt Burchardus, & Ivo, habentur cætera hujus c. verba, præter ea, quæ indicabuntur.*

¶ 1 Sed ſicut) *Hæc uſque ad verſ.* Separentur, *abſunt a Concilio, Burchardo, & Ivone.*

¶ 2 Sane quibus) *Hæc in Concilio impreſſo non habentur: quamvis apud Burchardum, & Ivonem ponantur conjuncta cum ſuperioribus. Leguntur autem in Agathenſi, & Epaunenſi, Turonica 2. & in Capitularibus adjectis, ſed aliqua cum varietate, ut eſt notatum ſup. ead. q. 2. & 3.* de inceſtis.

¶ 3 Niſi in eodem) *Hæc nuſquam ſunt inventa, & viſa ſunt Gratiani. Quod indicat ille loquendi modus:* Unde in Aurelianenſi Concilio.

a *al. invectionibus* b *In Conc. Tolet. II. c. 9. Polyc. ib. Anſ. l. 10. c. 30. Burch. l. 9. c. 6. Ivo p. 9. c. 42.* c *Levit. 18.*

C. III. *Non ducant uxorem, qui uſque ad mortem alterius in inceſtu perſeveraverint.*

Unde in Aurelianenſi Concilio.

INceſtuoſi *a* dum in ipſo deteſtando, atque nefando ſcelere manent, non inter fideles Chriſtianos, ſed inter gentiles, aut catechumenos habeantur: id eſt, cum Chriſtianis non ſumant cibum, nec potum, ſed ſoli faciant hoc; non oſculentur, nec ſalutentur ab eis. Et ſi ſuis Sacerdotibus inobedientes extiterint, & a tam nefando ſcelere ſe ſegregare, atque ad publicam pœnitentiam redire noluerint, inter eos habeantur, qui ſpiritu periclitantur immundo, vel etiam inter eos, de quibus per ſe Veritas ait: *Si b te non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* Et 1 ſi alter eorum morte præventus fuerit, alter, quamdiu vivit, graviter pœniteat, & ſine ſpe conjugii maneat.

Corr. Rom. ¶ *Hoc Burchardus etiam, & Anſelmus citant ex Aurelianenſi, & aliquid ad hanc rem faciens habetur in Aurelianenſi III. c. 20. ſicut etiam in Agathenſi c. 61. ex quo videtur citare Ivo. Sed longe magis cum hoc capite concordat c. 4. Concilii Ilerdenſis relatum ſup. ead. q. 2. & 3.* De his, qui inceſti. *Eadem autem plane verba leguntur l. 7. Capit. c. 433. & in adjectis, c. 125. exceptis tamen iis, quæ indicabuntur.*

¶ 1 Et ſi alter eorum) *Hæc non ſunt in Capitularibus indicatis, ſed horum loco habentur iſta:* Nam cum fidelibus non debent orare, neque in Eccleſiam intrare, ſed ad januam Eccleſiæ excubare, & intrantibus in eam, & exeuntibus ex ea, vultu in terram proſtrato veniam poſtulare, &, ut pro ſe orare non dedignentur, flagitare, & lacrymis profuſis, vultu contrito, atque humiliato ſpiritu ſemper omnibus apparere uſque ad ſatisfactionem Eccleſiæ, & proprii Epiſcopi canonicam reconciliationem manere, & ad priſtinum inceſtum nunquam redire, nec ſecularia negotia exercere, nec placitis, aut accuſationibus, & teſtimoniis intereſſe, ſed crebris Sacerdotum precibus, manuſque Pontificis proprii impoſitionibus, & eleemoſynarum largitionibus, atque cæterorum bonorum hominum *c* exhibitionibus expurgari, ſanarique oportet.

Gratian. *Hac auctoritate, qui in quarto, vel in quinto gradu conſanguinitatis conjuncti inventi fuerint, ab Eccleſia ſeparari jubentur.*

QUÆSTIO IX.

Si contigerit Eccleſiam decipi, & cauſa conſanguinitatis aliquam a viro ſuo ſeparari, quæ poſt quadriennium nuptiis hinc inde celebratis deprehenditur non fuiſſe conſanguinea prioris; an ſecunda conjugia ſint reſcindenda, & priora redintegranda.

1 UNde quæritur, ſi Eccleſia fraude teſtium, aut ignorantia coram decepta aliquos ſeparaverit, qui poſt ſeparationem alia conjugia contraxerint, ſi poſtea deprehenſa fuerit calliditas, vel falſa opinio teſtium, an priora conjugia ſint redintegranda. Quod fieri non poſſe argumentis, & auctoritate probatur. Sententia namque niſi per appellationem intra terminum lege conſtitutum relevata fuerit, irrevocabile robur obtinebit. Hinc etiam B. Gregorius ann. 599. Romæ in Siciliam ſcribit, dicens.

C. I. *Quæ rationabiliter deciſa ſunt, mutare non expedit.*

OMnibus *d* modis Eccleſiaſticæ diſciplinæ, vel moderationi conveniens eſt, ut quæ rationabiliter ordinata fuerint, vel deciſa, nulla in poſterum debeant refragatione turbari.

Corr. Rom. ¶ *In vulgatis Gratiani cod. tribuebatur B. Auguſtino. Reſtitutum eſt B. Gregor. ex aliquot vetuſtis exemplaribus, & Anſelmo. At ſup. 25. q. 2. c.* Eccleſiaſticæ. *hoc idem citatur ex Greg. apud quem legitur eiſdem pene verbis. l. 7. ind. 2. ep. 60.*

Aaaa C. II.

a *Capit. l. 7. c. 433. & in adjectis c. 125. Anſ. l. 11. c. 9. Burch. l. 7. c. 5. Ivo p. 9. c. 41.* b *Matth. 18.* c *fortaſſe, operum.* d *25. q. 2. Eccleſiaſticæ. Anſ. l. 4. c. 9.*

Digitized by Google

C. II. *Quæ utiliter deciſa ſunt, a ſucceſſoribus cohibeantur, a temerariis præſumpta reſecentur.*

Item Stephanus Papa V. *Paulo Epiſcopo Placentino,* (*an.* 886.)

LOci noſtri conſideratio nos admonet rationis auctoritate, quæ a prædeceſſoribus noſtris utiliter deciſa fuerint, roborare: & quæ a temerariis præſumpta fuerint, in promptu nihilominus ulciſci. Reum quippe *a* ante conſpectum divini judicis ſe noverit eſſe, qui nititur utiliter finita reſcindere, ac roborata qualibet cauſa violare. Eccleſiaſtici quippe *b* vigoris ordo confunditur, ſi aut temere illicita præſumentur, aut non conceſſa impune tententur. Proinde ſi negligenter ea, quæ male uſurpantur, omittimus, exceſſus viam procuIdubio aliis aperimus.

Corr. Rom. ¶ *Sententia hujus capitis, & multa etiam verba ſumpta ſunt ex B. Gregorio, lib. 7. indict. 2. ep. 13. & 28.*

Gratian. *Quia ergo ſententia hæc rationabiliter data eſt, nec per appellationem intra certum terminum revelata, apparet, quod nequaquam priora conjugia ſunt redintegranda. His ita reſpondetur; Aliud eſt ſententiam reſcindere, & rationabiliter deciſa turbare, atque aliud, quæ per ſubreptionem obveniunt, deprehenſa corrigere: ſuum namque errorem cuique corrigere licet, atque ideo, quæ a quolibet illicite committuntur, ſive a prædeceſſoribus admiſſa inveniuntur, in melius revocari oportet. Porro illicite uxor a viro ſuo ſeparata eſt, & illo vivente alii copulata, cum Dominus ſolius fornicationis cauſa a viro ſuo uxorem ſeparari jubeat. Sicut ergo ſi aliqua, cujus vir putaretur defunctus, alicui copularetur, & qualibet occaſione interveniente, ab ejus conſortio diſcederet, quamvis judicio Eccleſiæ cogatur redire ad eum, quem reliquerat, tamen, ſi e poſt triennium virum, qui mortuus putabatur, redire contigerit, priora conjugia redintegrabuntur: ſic cum deprehenduntur non fuiſſe conſanguinei, qui cauſa conſanguinitatis ab invicem ſeparati ſunt, prioris conſortii fœdera ſunt reparanda.*

2 pars. §. 1. *Quod autem quæ illicite admittuntur, vel admiſſa inveniuntur, corrigenda ſint; vel quod ſententia etiam Romanæ ſedis in melius commutari valeat: auctoritate Hilarii Papæ, & Nicolai monſtratur.*

C. III. *Corrigendum eſt, quod illicite admittitur, aut a prædeceſſoribus admiſſum invenitur.*

Ait namque Hilarius *Epiſcopus urbis Romanæ Synodo præſidens, cap.* 4. (*an.* 465.)

QUod *d* quis commiſit illicite, aut a prædeceſſoribus ſuis invenit admiſſum, ſi proprium periculum vult vitare, damnabit. Nos enim in nullo volumus ſeveritatem ultionis exercere: ſed qui in cauſis Dei, vel contumacia, vel aliquo *e* exceſſu deliquerit, aut ipſe, quod perperam fecit, abolere noluerit; in ſe, quicquid in alio non reſecaverit, inveniet. Quod ut deinceps poſſit tenacius cuſtodiri, ſi placet, ſententias, cauſas, & ſubſcriptiones proprias omnes commodate, ut ſynodali judicio aditus claudatur illicitis.

C. IV. *Secundum ſuæ conditionis tenorem Apoſtolica valet mutari ſententia.*

Item Gregorius, (*an.* 867.)

APoſtolicæ *f* ſedis ſententia, tanta ſemper conſilii moderatione concipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, tantaque deliberationis gravitate profertur, ut retractatione non egeat, nec immutari neceſſarium ducat, niſi forte ſic prolata ſit, ut retractari poſſit, vel immutanda ſecundum præmiſſæ tenorem conditionis exiſtat.

Corr. Rom. ¶ *Apud Anſel. & Polyc. citatur ex epiſtola Nicolai Papæ ad Regem Carolum. Extat in codice ſæpe memorato monaſterii Dominicanorum in epiſtola Nicolai, quæ inſcribitur ad Ludovicum Regem, & in altera ejuſdem ad Epiſcopos omnes in regno Ludovici, quæ incipit,* Gaudemus.

C. V. *A prædeceſſoribus damnatos, aliorum ſupplicationibus in priſtinum ſtatum Apoſtolica reformat Eccleſia.*

Item Innocentius Papa, *epiſtola* 22. *ad Epiſcopos Macedoniæ,* (*an.* 414.)

VEniam *a* nunc ad Maximum *e* Photinum, quaſi ad quoddam thema: & (quod mihi anxium eſt, ac difficillimum) majorum meorum revolvam ſententias. Fuerat de illo, quoquo pacto (ut ipſi etiam commeminiſtis) aliquid utique gravius conſtitutum. Verum, quoniam id per rumorem falſum, ut aſſeritis, ſubreptum huic ſedi, & elicitum per inſidias demonſtratis, quia res ad ſalutem rediit, veniam nos hanc in tantum vobis adnitentibus poſt condemnationem more Apoſtolico ſubrogemus: tantiſque veſtris aſſertionibus, vobiſque tam bonis, tam charis non dare conſenſum, omnibus rebus duris durius arbitramur. Pro veſtra ergo approbatione (fratres chariſſimi,) & ſententiæ, ac poſtulatione Epiſcopum Photinum habetote (licitum eſt enim ita conſtituere, ut deprecemini,) & noſtram in melius converſam ſententiam, labore, vel teſtimonio veſtro compotem *a* vobis ſuſcipite. Euſtathium vero a me ſæpiſſime comprobatum nolite expectare, ut diaconi gradu expolietur. Sollicitos enim vos pro ſalute libenter audio: contra caput, etiam ſi faciendum ſit, non libenter admitto. Cui manum porrigitis, vobiſcum porrigo; cui porrigo, mecum porrigite.

Corr. Rom. ¶ 1 Maximum] *Germana lectio eſt,* Veniam nunc ad Maximum, quaſi quoddam thema, Photinum. *Sed ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

¶ 2 Compotem vobis] *Eadem cauſa fecit, ne mutaretur. Legendum eſt enim,* compotes voti, *juxta Creſconium.*

C. VI. *Sententiam Romanæ ſedis in melius commutare licet.*

Item Nicolaus Papa *ad* Michaelem *Imp. in epiſt.* 7. (*an.* 865.)

SEntentiam *d* Romanæ ſedis non negamus poſſe in melius commutari, cum aut ſibi ſubreptum aliquid fuerit, aut ipſe pro conſideratione ætatum, vel temporum, ſeu gravium neceſſitatum diſpenſatorie quiddam ordinare decreverit (quoniam & egregium Apoſtolum Paulum quædam feciſſe diſpenſatorie legimus, quæ poſtea reprobaſſe dignoſcitur:) quando tamen illa, Romana videlicet Eccleſia, diſcretiſſima conſideratione fieri delegerit, non quando ipſa, quæ bene ſunt, diffinita, retractare voluerit 1.

Corr. Rom. ¶ 1 Voluerit.] *Sic etiam in originali impreſſa: ſed Anſelmus, & Ivo habent,* renuerit.

C. VII. *Cujuſque judicium Apoſtolicæ ſedis auctoritas retractare valet.*

Innocentius *Epiſcopis per Macedoniam conſtitutis, epiſt.* 7. (*an.* 406.)

GRave *e* non oportuit videri piiſſimis mentibus veſtris cujuſcunque retractari judicium, quia veritas ſæpius exagitata, magis ſplendeſcit in luce, & pernicies revocata in judicium gravius, & ſine pœnitentia condemnatur. Nam fructus divinus eſt juſtitiam ſæpius recenſeri.

C. VIII. *A prædeceſſoribus depoſiti a ſucceſſoribus reſtituuntur.*

Item ex libro Pontificali, (*an.* 880. *Romæ.*)

GRegorius *f* quartus Theodoſium, quem Eugenius anteceſſor ejus Presbyterii honore privaverat, Eccleſiæ Signi-

---

a 2. Cor. 10. b *diſt.* 93. *diaconi.* c *Vide ſupr. cum vor bel licam.* 34. *q.* 1. & 2. d *Deuſd.* 2. 1. *Polyc. l.* 4. *tit.* 20. *Anſel. l.* 6. *c.* 137. e *al. in aliquo.* f *Deuſd. ibid. Polyc. l.* 5. *tit.* 6. *Anſelm. l.* 2. *c.* 69.

a *Poly: l.* 5. *tit.* 6. b *al. gratia.* c *Idem apud Nicolaum ad Epiſcopos Galliæ.* d *Anſel. l.* 1. *c.* 75. *Ivo p.* 5. *c.* 19. e *Polyc. l.* 5. *tit.* 4. *Anſ. l.* 2. *c.* 28. f *diſt.* 50. *Joan. Chryſoſt. Bur. l.* 1. *c.* 233. *Ivo in præf. Pann. in præfat. c.* 32.

Signinæ conſecravit Epiſcopum. Leontius, dum eſſet Preſbyter, depoſitus fuit: ſed poſtea in Antiochia Patriarcha fuit. Miſenum *a* Epiſcopum a Felice Papa damnatum Gelaſius ſucceſſor ejus & communioni reddidit, & Eccleſiæ ſedi reſtituit ſuæ.

Corr. Rom. ¶ *Hæc eadem ordine tantum mutato, habentur ſupra di*ſt. 50. c. Joannes Chryſoſtomus. §. Miſenum Epiſcopum. *Et caput hoc in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus ponitur ante cap.* grave. *ſine nomine Paleæ.*

C. IX.

S*Icut vera ſententia Romanæ ſedis in melius commutari valet, ſic cujuslibet Eccleſiæ ſententia, cum per ſubreptionem data cognoſcitur, rationabiliter revocari poteſt.*

QUÆSTIO X.

Si relicta alicujus de propria cognatione ad ſecundas nuptias tranſierit, an proles ex eis ſuſcepta poſſit pertingere ad conſortium alicujus de cognatione prioris viri.

D*E ea vero, quæ ad ſecundas nuptias tranſit, utrum in eadem affinitate conſanguineorum prioris viri remaneat, an ſoboles ex ſecundis nuptiis ſuſcepta conſanguineis prioris viri copulari poſſit, merito quæritur.*

C. I. *Affinitas in ſuperſtite non deletur.*

De his ita ſcribit Gregorius Papa *Venerio Caralitano Epiſcopo,* (*an.* 602.)

FRaternitatis *b* veſtræ ſtudioſæ ſagacitati, frater amande, quas debeo, refero grates. Quoniam quæſiſti, quæ debuiſti, jucundum me reddidiſti. Unde placide ad inquiſita reſpondeo. Sedem Apoſtolicam conſulere decreviſti, ſi mulier copula nuptiali extraneo viro conjuncta cognationi ejus pertineat, ſi eo defuncto cognatio maneat, vel ſi ſub altero viro cognationis vocabula diſſolvantur, vel ſi ſuſceptæ ſoboles poſſint legitime ad prioris viri cognationis tranſire copulam. Eſt enim verbum Domini validum, & forte, eſt durabile, eſt immutabile, eſt perſeverabile, non momentaneum, non tranſitorium. Ait enim per ſe ipſa veritas, quæ Deus eſt, & verbum Dei: *Cœlum, c & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.* Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inſpirante dixit Adam: *Quamobrem d relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una:* cui non contradixit Dominus. Deinde cum veritas oriretur de terra in terram, & viſibilis *e* in humanitate appareret, interrogatus eſt, ſi licitum eſſet homini uxorem relinquere. Quod prohibens, fieri vetuit: niſi forte fornicatio excluderet maritalem copulam. Unde protulit ſtatim in medium eandem ipſam ſententiam, quam ante ſecula manens cum Patre verbum inſpiraverat Adæ, ipſe confirmans, quod ipſe homo primus protulit *f*: *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Si una caro fiunt, quomodo poteſt aliquis eorum propinquus pertinere uni, niſi pertineat alteri? Hoc minime poſſe fieri credendum eſt. Porro *g* uno defuncto, in ſuperſtite affinitas non deletur: nec alia copula conjugalis affinitatem prioris copulæ ſolvere poteſt. Sed neque alterius conjunctionis ſoboles placet ad affinitatis prioris viri tranſire conſortium: pro eo, quod verbum Domini validum eſt, & forte: &, ut inquiens dixit Propheta *h*: *Verbum Domini manet i in æternum:* Et alius Propheta *k*: *Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, & creata ſunt: ſtatuit ea in æternum, & in ſeculum ſeculi: præceptum poſuit, & non præteribit.* Nam poteſt per verbum ſuum, atque præceptum efficere Deus duos carnem unam, id eſt, maſculum, & fœminam: qui innumeram multitudinem utriuſque ſexus non deſtitit ſecum facere unum, ſicut per ſe veritas dixit *a*: *Non pro his tantum rogo, ſed etiam pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me, ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint.* Si quis ergo temerario, & ſacrilego auſu in defuncto quærit propinquitatem extinguere, vel ſub altero affinitatis vocabulo diſſipare, vel ſuſceptam ſobolem alterius copulæ, propinquitati prioris credit legitime ſociari, hic negat Dei verbum validum eſſe, & forte: & qui tam facile, & tam velociter quærit diſſolvere, hic non credit verbum Dei in æternum permanere. Confice terram ex quatuor locis magna intercapedine a ſe diſtantibus: & confectam, & conglutinatam finge cujuſcunque figuræ, vel immenſitatis corpus volueris; nunquid erit humanum ingenium, quod ipſas quatuor partes ab invicem valeat ſegregare, ut unaquæque per ſe poſſit agnoſci? Sic a quatuor avis duo conficiuntur in unum: & de duobus fit una concretio. Hanc ſimilitudinem de quatuor elementis, unde concreatus eſt homo, colligere potes; ſi eorum unamquamque ſpeciem, quæ in multis diviſionibus partita eſt, per diſcretas inter ſe partes aſſignaveris. Fit idem in metallis: hoc etiam in liquoribus: probat etiam in coloribus pictor, qui ſequitur arte naturam colores admiſcendo, *i* ex viſibilibus fucis corpora fingens.

Corr. Rom. ¶ *i* Admiſcendo,] *In Polycarpo, & apud Anſelmum, unde præcedentia verba ſunt reſtituta, hoc loco ſic legitur,* fucis miſcendo colores, ex inviſibilibus corpora fingens. Sed ne Domini conſtitutio, &c. *multa enim apud ipſos ſequuntur.*

C. II. *Soboles ex ſecundis nuptiis genita, conſanguineis prioris viri copulari non debet.*

Item Innocentius Papa, (*forte an.* 410. *Romæ.*)

SI cujus patruus, vel avunculus uxoratus obierit, & illa virum alium poſtea duxerit, & filios, filiaſve ex illo genuerit, cum his omnibus modis commiſceri prohibemus: quia vir, & mulier una caro ſunt.

C. III. *De eodem.*

Item ex Romana Synodo, (*forte an.* 406.)

I. SI qua mulier ad ſecundas nuptias tranſierit, & ex eis ſobolem genuerit, nullo modo poteſt ad conſortium cognationis viri prioris pertingere.

C. IV. *De eodem.*

Item Hyginus Papa, (*an.* 154.)

II. SI *b* qua mulier tranſierit ad ſecundas nuptias, & ex eis prolem habuerit, ipſa proles non poteſt ſe copulare cognationi prioris viri uſque ad quartam generationem.

C. V. *De eodem.*

Unde Innocentius Papa, (*an.* 410.)

III. SI *c* qua mulier ad ſecundas tranſierit nuptias, & filios, & filias ad ſecundum maritum genuerit, debere eas nepotibus prioris mariti conjungi, ſancta Romana Synodus prorſus inhibuit.

CAUSA XXXVI.

F*Iliam cujuſdam ignorante patre quidam muneribus illexit, & ad convivium invitavit: finito convivio, juvenis virginem oppreſſit. Quo comperto a parentibus juveni traditur puella, ac more nubentium a juvene dotatur, & publice in uxorem ducitur.*

1. *Quæritur primo, an ille raptum admiſerit.*
2. *Secundo, an rapta raptori nubere poſſit, patre aſſenſum præſtante.*

Aaaa a QUÆ-

a *Supra diſt.* 50. *c.* 23. b *Hugo de S. Vict. l.* 2. *p.* 11. *Sent.* 4. *diſt.* 21. *Polyc. l.* 6. *tit.* 4. *Anſ. l.* 10. *c.* 51. *Ivo p.* 9. *c.* 38. *Pann. l.* 7. *c.* 68. c *Luc.* 21. d *Geneſ.* 2. e *al. inviſibilis.* f *Matt.* 19. g *al. Nam.* h *Eſa.* 40. i *al. ſtabit.* k *Pſal.* 148.

a *Joh.* 17. b *Sent.* 4. *diſt.* 41. c *Anſ. l.* 10. *c.* 67.

QUÆSTIO I.

An raptum commiſit, qui virginem oppreſſit.

Q*Uod autem ille raptum admiſerit, multorum auctoritate probatur.*

C. I. *Quid ſit raptus.*

Ait enim Iſidorus *lib. 5. Etymol. c. 26.*

RAptos *a* quoque illicitus coitus a corrumpendo eſt dictus: unde qui raptu potitur, ſtupro fruitur.

Corr. Rom. ¶ *Ivo habet, fere ut Gratianus hic, & ſup. 27. q. 2. c.* raptus: *nec multo aliter Pannormia. In Codice Iſidori impreſſo ſic legitur:* Stuprum raptus proprie eſt illicitus coitus, a corrumpendo dictus. *Unde Virgilius* b: rapto potitur, *id eſt*, ſtupro fruitur.

C. II. *Ubi raptus admittitur.*

Unde Gelaſius Papa. (*Ann. 494.*)

LEx *c* illa prætеritorum Principum ibi raptum dixit commiſſum eſſe, ubi puella, de cujus ante nuptiis nihil actum fuerat, videatur abducta.

Gratian. *Cum ergo hæc illicito coitu ſit corrupta, cumque ita ſit abducta, id eſt, a domo patris ducta, quod de ejus nuptiis nihil ante actum fuerit, raptam appellandam negari non poteſt. Sed non omnis illicitus coitus, nec cujuslibet illicita deſloratio raptus appellatur. Aliud enim eſt fornicatio, aliud ſtuprum, aliud adulterium, aliud inceſtus, aliud raptus.* §. 1. *Fornicatio* d *autem, licet videatur eſſe genus cujuslibet illiciti coitus, qui ſit extra uxorem legitimam, tamen ſpecialiter intelligitur in uſu viduarum, vel meretricum, vel concubinarum.* §. 2. *Stuprum autem proprie virginum eſt illicita deſloratio: quando videlicet non præcedente conjugali pactione, utriuſque voluntate virgo corrumpitur, potre injuriam ad animum ſtatim poſt cognitionem non revocante.* §. 3. *Adulterium vero eſt alieni thori violatio. Unde adulterium dicitur, quaſi ad alterius thorum acceſſio.* §. 4. *Inceſtus eſt conſanguinearum, vel affinium abuſus. Unde inceſtuoſi dicuntur, qui conſanguineis, & affinibus abutuntur.* §. 5. *Raptus admittitur, cum puella violenter a domo patris abducitur, ut corrupta in uxorem habeatur, ſive puellæ ſolummodo, ſive parentibus tantum, ſive utriſque vis illata conſtiterit: hic morte mulctatur. Sed ſi ad Eccleſiam cum rapta confugerit, privilegio Eccleſiæ mortis impunitatem promeretur.*

C. III. *Si raptor cum rapta ad Eccleſiam confugerit, quid fieri debeat.*

Unde in Aurelianenſi Concilio I. *cap. 4. legitur:* (*an. 511.*)

DE *e* raptoribus autem id conſtituendum eſſe cenſuimus, ut ſi ad Eccleſiam raptor cum rapta confugerit, & fœminam ipſam violentiam pertuliſſe conſtiterit, ſtatim liberetur de poteſtate raptoris, & raptor mortis, vel pœnarum impunitate conceſſa, aut ad *f* ſerviendum ſubjectus ſit, aut redimendi ſe liberam habeat facultatem. Si vero, quæ rapitur, patrem habere conſtiterit, & puella raptori conſenſerit, poteſtati patris excuſata reddatur, & raptor patri ſuperioris conditionis ſatisfactione teneatur obnoxius.

Gratian. *Ex hac auctoritate liquet, quod aliquando vis infertur parentibus, & non puellæ, cum dicitur:* ſi puella raptori conſenſerit. *Aliquando utrique violentiam perferunt, cum præmittitur:* ſi raptor cum rapta confugerit, & fœminam ipſam violentiam pertuliſſe conſtiterit. *Puellæ autem, non parentibus vis infertur, cum voluntate patris puella violenter abducitur, ut ejus patiatur concubitum, cujus copulæ nunquam conſenſum adhibuit. Hic autem neque parentibus, neque puellæ vim intuliſſe videtur, cum neque illis prohibentibus, neque illa renitente violenter ſit abducta. Aliud eſt enim promiſſionibus aliquam ſeducere, aliud ſibi vim inferre. Unde quia neutri vis illata probatur, raptor hoc jure dici non debet. Sed rapina dupliciter fieri dicitur; aliquando enim res ipſa rapitur; aliquando ipſius rei uſus tantummodo violenter eripitur: Res ipſa tunc rapitur, cum violenter domino eripitur, ut in perpetuum teneatur: aliquando vero non res ipſa affectatur, ſed uſus ejus domino prohibente violenter uſurpatur. Hic ergo raptum admiſit, quia florem virginitatis puellæ renitenti violenter eripuit.*

QUÆSTIO II.

An raptori rapta nubere poſſit, patre aſſenſum præbente.

1 36 N*Unc quæritur, an purgato vitio rapinæ, raptor in uxorem poſſit raptam accipere. Quorum conjunctio auctoritate canonum ſanctorum penitus prohibetur.*

C. I. *Raptores puellarum, & conſentientes excommunicentur.*

Legitur namque in Concilio Chalcedonenſi *a*, *c. 27.* (*an. 451.*)

EOs *b*, qui rapiunt mulieres ſub nomine ſimul habitandi, aut cooperantes, aut conniventes raptoribus decrevit ſancta Synodus, ut ſi quidem Clerici ſunt, decidant proprio gradu; ſi vero Laici, anathematizentur.

C. II. *Ob immanitatem ſceleris abjiciantur raptores viduarum, vel virginum.*

Item Symmachus Papa, *epiſtola ad Cæſarium, cap. 3.* (*an. 502.*)

RAptores *c* igitur viduarum, vel virginum ob immanitatem tanti facinoris deteſtamur: illos vehementius perſequendo, qui ſacras virgines vel volentes, vel invitas, matrimonio ſociare tentaverint. Quos pro tam nefandiſſimi criminis atrocitate a communione ſuſpendi præcipimus.

C. III. *De eodem.*

Item Codicis *lib. 1. tit. de Epiſcopis & Clericis*, *Jovinianus Imper.*

SI *d* quis non dicam rapere, ſed attentare tantummodo matrimonii jungendi cauſa ſacratiſſimas virgines auſus fuerit, capitali pœna feriatur.

C. IV. *De eodem.*

Item ex Concilio Cabilonenſi.

DE puellis raptis, nec dum deſponſatis, in Chalcedonenſi *e* Concilio ſtatutum eſt, eos, qui rapiunt puellas ſub nomine ſimul habitandi, cooperantes, & conniventes raptoribus, decrevit ſancta Synodus, ut ſiquidem Clerici ſunt, decidant proprio gradu: ſi vero Laici, anathematizentur. Quibus verbis datur intelligi, qualiter hujus mali auctores damnandi ſint, quando participes conſilii, & conniventes tanto anathemate feriuntur, ut juxta canonicam auctoritatem ad conjugia legitima raptas ſibi jure vendicare nullatenus poſſint.

C. V. *Excommunicentur raptores viduæ, vel virginis, cum ſibi faventibus.*

Item Gregorius Papa II. *in Synodo Rom.*

SI *f* quis virginem, vel viduam, niſi deſponſaverit, rapuerit, vel furatus fuerit in uxorem, cum ſibi faventibus anathema ſit.

Corr. Rom. ¶ *Factum eſt hoc caput ex X. & XI. decreto Gregorii II. quæ in codice canonum Junior appellatur.*

C. VI.

a 27. q. 2. *raptus. Ivo part.* 8. *c.* 26. *Pannorm. l.* 6. *c.* 53. b *ex Servio in* 4. *Æneid. c.* 27. *q.* 2. *lex illa. In Cod. Theod. l.* 9. *tit. de raptu virg. l.* 1. *extra de raptor. c. cum cauſa. Polyc. l.* 6. *tit.* 4. *Anſelm. lib.* 10. *c.* 9. d *Sent.* 4. *diſt.* 4. e *Anſelm. l.* 10. *c.* 57. *Burch. lib.* 3. *c.* 191. *Ivo p.* 3. *c.* 108. *Pann. l.* 2. *c.* 72. f *ſerviendi conditioni ſubjectus,*] *vera lectio.*

a *Et in* 6. *Synodo c.* 92. *c. l.* 1. *c.* 104. b *Polyc. l.* 6. *tit.* 4. *Anſel. l.* 10. *c.* 40. *Burch. l* 9. *c.* 35. *Ivo p.* 8. *c.* 173. & 322. c *Polyc. l.* 6. *t.* 8. *Anſelm. l.* 10. *c* 58. d *Supra de pœnitentia diſt.* 1. *ſi quis non dicam.* 1. *in cod. Theod. l.* 9. *tit.* 25. *l.* 2. *In Turonico* 2. *c.* 21. *Capit. l.* 1. *c.* 104. & *l.* 7. *c.* 183. *In Concil. Troslejano. c.* 8. *Burch. l.* 9. *c.* 36. *Ivo p.* 8. *c.* 174. *Pann. l.* 6. *c.* 55. e *Supra ead. eos qui.* f *Anſ. l.* 10. *c.* 49. *Burch. l.* 9. *c.* 12. *Ivo p.* 8. *c.* 149. *Pann. l.* 6. *c.* 54.

C. VI. *Excommunicetur, qui viduam, vel filiam alterius extra voluntatem parentum rapuit, aut Regis beneficio poſtulat.*

Item ex Concilio Pariſienſi I. *cap.* 9.

NUllus *a* neque viduam, neque filiam alterius extra voluntatem parentum aut rapere præſumat, aut Regis beneficio æſtimet poſtulandam. Quod ſi fecerit, ab Eccleſiæ communione remotus, anathematis gladio *b* feriatur.

§. Gratian. *Hec auctoritatibus evidenter datur intelligi, quod raptor in uxorem raptam ducere non valet. Sed raptor, & rapta nomina ſunt vitiorum, non perſonarum. Vitia autem cum per pœnitentiam purgata fuerint, nomina eorum abolentur.*

C. VII.

Unde in quadam c homilia Gregorius ait.

APud *d* omnipotentem quippe Dominum non ille fallax habetur, qui culpam mendacii per pœnitentiam delet.

Gratian. *Prohibetur ergo præmiſſis auctoritatibus rapta copulari raptori, antequam vitium rapinæ aboleatur: donec ille raptor, & illa rapta jure appellatur. Cæterum cum illa patriæ poteſtati reſtituta fuerit, & raptor ſuæ rapinæ pœnitentiam egerit, cum voluntas parentum utriuſque in unum convenerit, non prohibentur ad invicem copulari.*

C. VIII. *Quæ ſunt legitima conjugia, & quod voluntate patris rapta raptori nubere poteſt.*

Unde Hieronymus *ait.*

TRia legitima *e* conjugia leguntur in Scripturis. Primum legitimum conjugium eſt, virgo caſta in virginitate viro data legitime, [& reliqua, quæ ſequuntur in prædictis.] Secundum, virgo *f* in civitate deprehenſa a viro, & illi per vim copulata; ſi voluerit pater ejus, dotabit eam iſte vir, quantum judicaverit pater, & dabit pretium pudicitiæ ejus. Tertium, filia prædicta deprehenſa; ſi non fuerit voluntas patris, trahet eam a prædicto viro, & tradet eam alii, & dotabit eam, & legitima erit ei. Sed primum his duobus præfertur.

Corr. Rom. ℊ *Poſt hoc caput apud Ivonem, & in Panormia ſequitur c.* additur aliud. *ſup. 27. q. 2. ex Hieronymo etiam citatum.*

C. IX. *Cum voluntate parentum raptas in conjugium habere permittitur.*

Item Ambroſius *in Apologia David c.* 8.

DEnique *g* & puellæ pater illius, quæ vim concubitus nulli deſponſata pertulerit, quinquaginta drachmas *h* argenteas accipiet: ipſa autem in conjugio permanebit.

C. X. *Poſt pœnitentiam raptori, vel raptæ licite conjugia conceduntur.*

Item ex Concilio Meldenſi *cap.* 65.

(*Ann.* 845.)

SI *i* autem necdum eas, quas rapuerant, cum voluntate parentum ſub deſponſatione, vel dotalitii nomine in conjugium duxerunt *b*, quando in omnium aures hæc fuerit conſtitutio promulgata, ab earum conjunctione ſeparentur, & publicæ pœnitentiæ ſubigantur: raptæ autem parentibus legaliter reſtituantur. Peracta vero pœnitentia publica, ſi ætas, & incontinentia exegerit, legitimo, & ex utriſque partibus placito conjugio ſocientur. Nam in his regulam non conſtituimus, ſed (ut verbis magni Leonis utamur) quid ſit tolerabilius, æſtimamus. Quod ſi unus ex conjugatis obierit, & is, qui pœnitentiam publicam egerit, ſuperſtes extiterit, iterare conjugium non præſumat, niſi Epiſcopus aliquam forte prævideret concedere indulgentiam, ut graviorem poſſit amovere offenſam.

Gratian. *Hac auctoritate Meldenſis Concilii non permittitur raptori raptæ poſt pœnitentiam copulari, ſed permittitur utrique poſt pœnitentiam legitimo conjugio copulari, ut rapta videlicet non raptori, ſed alii poſt pœnitentiam nubat. Similiter raptor poſt pœnitentiam non eam, quam rapuit, ſed aliam permittitur habere uxorem. Cum enim raptor, & rapta pœnitentiæ ſubjici præcipiuntur, ſi utriſque b copulam auctoritas illa permitteret, fruſtra circa finem capituli diceretur:* Quod ſi unus ex conjugatis obierit, & is, qui publicam pœnitentiam egerit, ſuperſtes extiterit, iterare conjugium non præſumat. *Eorum namque quolibet decedente, qui pœnitentiam egit, ſuperſtes remanebit. Non ergo hac auctoritate raptor probatur in conjugium raptam poſſe accipere. Poſtea invenitur in* Concilio apud Aquiſgranum, *quod nec etiam voluntate parentum ad invicem poſſunt copulari. Sic enim in præfato Concilio legitur.*

C. XI. *Nec etiam voluntate parentis, raptores raptas poſſunt habere conjuges.*

PLacuit *c*, ut hi, qui rapiunt fœminas, vel furantur, aut ſeducunt, eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis poſtmodum conveniat, aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum conſenſu parentum ſuorum acceperint.

Corr. Rom. ℊ *Burchardus etiam, & Ivo citant caput hoc ex Aquiſgranenſi c. 3. Habetur lib. 7. Capit. cap. 395. & inde refertur in Concilio Rhemenſi Troſlejano cap. 8.*

Gratian. *Hac auctoritas non præjudicat auctoritati Hieronymi: maxime cum illa teſtimonio divinæ legis nitatur. Legitime igitur poſt pœnitentiam peractam raptor poterit ſibi copulare, quam rapuit, niſi pater puellæ illam raptori detrahere voluerit. Item Cod. lib. 5. d tit. de nuptiis.* Nec filium quidem familias invitum ad ducendam uxorem cogi legum diſciplina permittit. Igitur, ſicut deſideras, obſervatis juris præceptis, ſociare conjugio tuo, quam volueris, non impediris: ita tamen, ut in contrahendis nuptiis patris tui conſenſus accedat. *Item in eadem leg.* 20. In conjunctione filiarum in ſacris poſitarum patris expectetur arbitrium. *Item ff. de rit. nupt. leg.* 2. Conſiſtere non poſſunt nuptiæ, niſi conſentiant omnes, id eſt, qui coeunt, quorumque in poteſtate ſunt. *Item inſtit. lib. 1. tit. de nuptiis e.* Juſtas autem nuptias inter ſe cives Romani contrahunt, qui ſecundum præcepta legum coeunt: maſculi quidem puberes, fœminæ autem viripotentes, ſive patresfamilias ſint, ſive filiifamilias, dum tamen filiifamilias conſenſum habeant parentum, quorum in poteſtate ſunt. Nam hoc fieri debere & civilis, & naturalis ratio perſuadet, in tantum, ut juſſus parentis præcedere debeat.

a Ivo p. 8. c. 25. b al. *damnatione plectatur.* c Homil. 29. in Evang. d *Verba ipſa Greg. habentur ſup. 32. q. 2. apud miſericordem.* e Ivo p. 8. c. 40. Pann. l. 6. c. 33. 30. q. 5. *aliter & qualis.* f ex c. 22. Deut. g Deut. 22. h *Didrachmata argentea*] *orig. ex* 70. i Burch. l. 9. cap. 39. Ivo p. 8. c. 170. & 177. Pann. l. 6. c. 56.

a al. *ſumptas habent.* b al. *utriuſque.* c Burch. l. 9. c. 33. Ivo p. 8. c. 171. d Tit. 4. leg. 22. e Tit. 10. in princ.

Decreti ſecundæ partis finis.

Digitized by Google

DECRETI
PARS TERTIA
DE *a* CONSECRATIONE.

DISTINCTIO I.
De Eccleſiarum conſecratione, & Miſſarum celebratione.

CAP. I.

Ex Felice IV. *in epiſtola omnibus Epiſcopis c. 1.*

CONſecrationem *b* Eccleſiarum, & Miſſarum celebrationes non alibi, quam in ſacratis Domino locis abſque magna neceſſitate fieri debere, liquet omnibus, quibus ſunt nota Veteris, & Novi Teſtamenti præcepta.

Corr. Rom. ¶ *Verba capitis ſequentis in vetuſtis Gratiani exemplaribus non ſunt ſejuncta a ſuperioribus; quemadmodum neque in ipſa Felicis quarti epiſtola, neque apud cæteros collectores. Sed ob citationes Doctorum non eſt mutatum. Nonnulla autem emendata ſunt.*

C. II.

TAbernaculum *c* enim *d* Moyſem Domino præcipiente feciſſe, & ſacraſſe, cum menſa, & altari ejus, & æneis *e* vaſis, & utenſilibus ad divinum cultum explendum legimus: & non ſolum divinis precibus ea ſacraſſe, ſed etiam ſancti olei unctione, Domino jubente, perlinisse novimus. Qualiter autem hæc ſacta ſint, & quomodo ipſa ſacta non alii, quam Sacerdotes ſacra unctione deliboti, Dominoque cum veſtibus ſanctis ſacrati, & Levitæ tractabant, ferebant, erigebant, & deponebant, in ipſis inſtitutionibus, quæ jubente Domino conſcriptæ ſunt per Moyſem, in lege *f* Domini reperitur. Qualiter ergo David *g* Regum piiſſimus amplificaverit cultum Dei, & templum Domino ædificare voluerit, ſed propter multum ſanguinem, quem effuderat, prohibitus eſt, & ipſe collegerat expenſas. Salomon *h* quoque filius ejus idipſum, quod ipſe facere optaverat, jubente & auxiliante Deo perfecit, & templum cum altari, & reliqua ad divinum cultum peragendum conſecravit, in libro *i* Regum legitur. *& infra.* §. 1. Fecit ergo 1 Salomon *k* in tempore illo feſtivitatem celebrem, & omnis Iſrael cum eo, multitudo magna ab introitu Emath uſque ad rivum Ægypti coram Domino Deo noſtro ſeptem diebus, & ſeptem diebus, id eſt quatuordecim diebus, & in die VIII. dimiſit populos. §. 2. Judæi ergo loca, in quibus ſacrificabant Domino, divinis habebant *l* ſupplicationibus conſecrata: nec in aliis, quam Deo dicatis locis, munera Domino offerebant. Si enim Judæi, qui umbræ legis deſerviebant, hæc faciebant; multo magis nos, quibus veritas patefacta eſt, & gratia *m* per Jeſum Chriſtum data eſt, templa Domino ædificare, & prout melius poſſumus ornare, eaque divinis precibus, & ſanctis unctionibus ſuis cum altaribus, & vaſis, veſtibus quoque, & reliquis ad divinum cultum explendum utenſilibus devote, & ſolenniter ſacrare, & non in aliis locis, quam in Domino ſacratis ab Epiſcopis, & non a Chorepiſcopis (qui ſæpe prohibiti ſunt, niſi ut prædictum eſt, ſumma exigente neceſſitate) Miſſas celebrare, nec ſacrificia offerre Domino debemus. Et hinc ſi ſumma 2 neceſſitas agere compulerit, non 3 in domibus (quia in ſacris canonibus ſacrificia in domibus offerri prohibita ſunt) ſed in tabernaculis, divinis precibus a Pontificibus dicatis, & in menſis Domino ſacratis, & ſacra unctione a Pontificibus delibutis, pro ſumma, ut præfixum eſt, neceſſitate, & non pro libito cujuſquam, & pigritia agetur. *& infra* 4. §. 3. Si autem, ut legitur in Concilio Laodicenſi, cap. 26. hi, qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati, tam in Eccleſiis, quam in domibus exorcizare non poſſunt, multo magis majoris gradus miniſteria niſi ab eis, qui ad eos gradus ſunt conſecrati, quibus fungi debent, officia agi, vel ſacrificia offerri 5 non licet. Quod autem, ut paulo ſuperius prælibatum eſt, oblationes in domibus offerri non debeant, in eodem Concilio, c. 58. prohibitum habetur, ita: *Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis, & Preſbyteris.* 6

Corr. Rom. ¶ 1 Fecit ergo] *Ante hæc verba in epiſtola ipſa Felicis inſeruntur omnia, quæ in cap. 8. tertii libri Regnorum his antecedunt. A Burchardo autem, & Ivone etiam hæc omittuntur, & concludunt caput in verſ.* conſecravit.

¶ 2 Si ſumma] *Burchardus habet*, niſi ſumme.

¶ 3 Non in domibus] *Hic locus uſque ad verſ.* agatur, *& emendatus, & locupletatus eſt ex originali, Burchardo, & Ivone. Nam antea legebatur*, non in domibus offerri prohibita ſunt, *longe a canonis ſententia.*

¶ 4 Et infra.] *Quæ hic in epiſtola inſeruntur, habentur infra ead. cap.* ſicut.

¶ 5 Offerri non licet.] *In originali eſt*, offerri licet. *Sed in eodem, paulo ſuperius, ubi in textu eſt*, multo magis, *in margine eſt*, al. multo minus. *Burchardus quidem, & Ivo habent ut Gratianus.*

¶ 6 Et Preſbyteris.] *Conjuncte cum his in originali, & apud Burchardum habentur verba capitis*, ſolennitates dedicationum, *infra eadem.*

C. III. *Eccleſiarum conſecratio abſque Miſſis fieri non debet.*

Item Hyginus Papa, *cap.* 5. (*forte an.* 125. *Romæ.*)

a ps OMnes *a* baſilicæ cum Miſſa debent ſemper conſecrari. §. 1. Ut Eccleſiæ deſtructæ, ubi aut plures ſunt, quam neceſſe ſit, aut majoris magnitudinis, quam ut ex rebus ad eam pertinentibus reſtaurari poſſint, Epiſcopi providentia modus inveniatur, qualiter conſiſtere poſſint.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc uſque ad verſ.* conſecrari, *apud pleroſque collectores citatur* ex Evariſto, *aut*, ex decretis Evariſti. *Reliqua autem verba alio capite relata ab eiſdem tribuuntur Hygino.*

C. IV. *Abſque præcepto ſedis Apoſtolicæ nova non dedicetur Eccleſia.*

Item Gelaſius Papa *Epiſcopis per Lucaniam, c. 27.*

3 ps DE *b* locorum vero conſecratione ſanctorum, quamvis ſuperius ſtrictim fuerit comprehenſum, nobis quoque patefactum eſt, quod abſque præcepto ſedis Apoſtolicæ

---

a *al. de Eccleſiarum conſecratione, & de Miſſarum celebrationibus.* b *Ex Felice IV. epiſtola omnibus Epiſcopis, cap. 1. An.* 530. *Romæ. Burch. l. 3. c. 57. Ivo p. 3. c. 60. Pann. l. 2. c. 33.* c *Ibid. apud Felicem, & collectores.* d *al. viſo.* e *al. cæteris.* f *Exod. 31. Num 7. Lev. 8.* g 2. *Reg. 7.* h 1. *Paral. 25* i 2. *Reg. 16.* k 3. *Reg. 8. Burch. l. 3. c. 58. Ivo p. 3. c. 61.* l *al. ſupplicationibus conſecrabant.* m *Joh. 1.*

a *Polyc. l. 3. tit. 3. Anſ. l. 5. c. 83. Burch. l 3. c. 27. & 28. Ivo p. 3. c. 32. & 26. Pann. l. 3. c. 13.* b *Anſ. l. 5. c. 80. Burch. l. 3. c. 21. Ivo p. 3. c. 26.*

ſtolicæ nonnulli factas Eccleſias, vel Oratoria facere præſumant.

C. V. *Sine auctoritate ſummi Pontificis nova non dedicetur Eccleſia.*

Idem.

PRæcepta a ſynodalia, quæ ante paucos menſes de ſede noſtra ad provinciam ſunt directa, & antiquis 1 canonibus conſentiunt, & ea, quæ minus probantur eſſe, addidimus, & in utraque parte conſtat ſine ſummi Pontificis auctoritate Eccleſiam noviter conditam non poſſe dedicari: neque ex hac baſilica, quæ taliter ad cultum fuerat proceſſionis adducta, ſuſpendiſſe Miſſas probabiliter computamus. Sed quia devotus locus non debet a miniſteriorum gratia diu vacuus permanere, frater chariſſime, eorum Martyrum nomine, quos b relatio continet, auctoritatis noſtræ ſuſcepta ſerie conſecrabis, ut populorum frequentatio, quam illic avide convenire mandaſti, ſervatis regulis Eccleſiaſticis, & canonibus, integrum habeat firmata religione conventum.

Corr. Rom. ¶ 1 Antiquis canonibus] *Socrates in Eccleſiaſtica hiſtoria l. 2. c. 8., & 17. refert tanquam antiquiſſimum canonem, ſine Romani Epiſcopi auctoritate nullam Eccleſiam poſſe dedicari.*

C. VI. *Non dedicentur baſilicæ, quæ præter auctoritatem Apoſtolicæ ſedis fuerint ædificatæ.*

Idem *Epiſcopis per Lucaniam, cap. 6.*

BAſilicas c noviter inſtitutas, non petitis ex more præceptionibus, dedicare non audeant, nec ambiant ſibimet Epiſcopi vendicare Clericos poteſtatis alienæ. *& cap. 11. §. 1.* Cum enim decreta venerabilium ſanctionum nos quoque magnopere cuſtodire nitamur, ac ſine eorum diſpendio etiam illa, quæ pro alicujus utilitatis compendio fortaſſe videantur, laxanda credamus d, cumque nobis contra ſalutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil facere, & cum ſedes Apoſtolica ſuperior his omnibus, favente Domino, quæ paternis canonibus ſunt præfixa, pio, devotoque ſtudeat tenere propoſito: ſatis indignum eſt, quenquam vel Pontificum, vel ordinum ſubſequentium hanc obſervantiam refutare, quam B. Petri ſedem & ſequi videat, & docere: ſatiſque e conveniens ſit, ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibimet obſervatione concordet, quam illic vigere conſpiciat, ubi Dominus Eccleſiæ totius poſuit principatum.

Corr. Rom. ¶ *Verba capitis hujus uſque ad verſ.* alienæ. *habentur etiam in Vuormacienſi, c. 48.*

C. VII. *Publicæ proceſſiones non fiant in Oratoriis, quæ præter auctoritatem ſedis Apoſtolicæ conſecrantur.*

Idem *Joanni Epiſcopo Sorano, (an. 494. Roma in Campaniam.)*

CErtum f eſt quidem, & noſtris præceptionibus conſtitutum, ne quis in Eccleſia, aut in Oratorio, quod ſedis noſtræ non legitur permiſſione dedicatum, proceſſionem publicam putaret impendi: ne conditores furtivis ſubreptionibus contra regularum ſtatuta proſilirent. Sed quia Megetia ſpectabilis fœmina petitorii nobis oblatione ſuggeſſit, in poſſeſſionibus propriis ſuorum corpuſcola condidiſſe, frater chariſſime, humanitatis intuitu, quod priora ſtatuta non maculent g funeribus, & ſepulchris, tantum in comprehenſis petitorio locis miniſteria h noveris pro ſolennitate præſtanda: ut defunctorum nomine ſolummodo divina celebrentur officia, publica frequentatione, & proceſſione ceſſante.

a *Polyc. l. 1. tit. 12. Anſel. l. 5. c. 4.* b *al. quorum.* c *Polyc. l. 3. tit. 3. Anſel. l. 5. c. 4.* d *al. concedamus.* e *Sup. diſt. 11 noliſe.* f *Anſ. l. 5. c. 8.* g *maculet*] *vera lectio.* h *al. myſteria.*

C. VIII. *Sine nutu ſedis Apoſtolicæ Eccleſia non debet inſtitui.*

Item Nicolaus Papa *Electo, & Clero Nanenſis Eccleſiæ.*

ECcleſia a, id eſt, Catholicorum collectio, quomodo ſine Apoſtolicæ ſedis inſtituetur nutu, quando juxta ſacra decreta, nec ipſa debet abſque præceptione Papæ baſilica noviter conſtrui, quæ ipſam Catholicorum intra ſemetipſam amplecti catervam dignoſcitur?

C. IX. *Sine dignitate Epiſcopi loci, nova non dedicetur Eccleſia.*

Item ex Concilio Aurelianenſi. b

4 NEmo c Eccleſiam ædificet, antequam Epiſcopus civi-
pe. tatis veniat, & ibidem crucem figat, publice atrium deſignet, & ante præfiniat, quæ ædificare vult, quæ ad luminaria, & ad cuſtodiam, & ad ſtipendia cuſtodum ſufficiant: & oſtenſa donatione, ſic domum d ædificet, & poſtquam conſecrata 1 fuerit, atrium ejuſdem Eccleſiæ ſanctæ aqua conſpergat.

Corr. Rom. ¶ 1 Et poſtquam conſecrata] *Plenius, & aptius in ordine Romano:* Poſtquam ergo Epiſcopus crucem in loco, in quo altare fabricandum eſt, fixerit, tunc aſpergat locum aqua benedicta, hanc canendo antiphonam, &c.

C. X. *Non conſecretur Eccleſia, quæ pro quæſtu cupiditatis ædificatur.*

Item ex Concilio Bracarenſi II. *cap. 6.*

SI quis baſilicam non pro devotione fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis ædificat, ut quicquid ibidem de oblatione populi colligitur, medium cum Clericis dividat, eo quod baſilicam in terra ſua quæſtus cauſa condiderit (quod in aliquibus locis uſque modo dicitur fieri:) hoc de cætero obſervari debet, ut nullus Epiſcoporum tam abominabili voto conſentiat, nec baſilicam, quæ non pro Sanctorum patrocinio, ſed magis ſub tributaria conditione eſt condita, audeat conſecrare.

C. XI. *Sacrificia non niſi ſuper altare, & locis Deo conſecratis offerantur.*

Item Felix Epiſcopus *omnibus orthodoxis, epiſtola prima. (an. 530.)*

5 SIcut e non alii, quam ſacrati Domino Sacerdotes de-
ps bent Miſſas cantare, nec ſacrificia ſuper altare offerre, ſic nec in aliis, quam Domino ſacratis locis, id eſt 1 in tabernaculis divinis precibus a Pontificibus delibutis, Miſſas cantare, aut ſacrificia offerre licet, niſi ſumma coegerit neceſſitas. §. 1. Satius ergo eſt Miſſam non cantare, aut non audire, quam in illis locis, ubi fieri non oportet: niſi pro ſumma contingat neceſſitate; quoniam neceſſitas legem non habet. Unde ſcriptum eſt: f *Vide, ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in omni loco, quem elegeris Dominus Deus tuus.* §. 2. In domibus tamen ab Epiſcopis, ſive Presbyteris oblationes celebrari nullatenus licet.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in Polycarpo, & apud Anſelmum habetur eodem modo atque apud Gratianum, collectum hinc inde ex verbis primæ illius epiſtolæ Felicis quarti (cujus pars relata eſt ſupra ead. c.* conſecrationem. *& c.* tabernaculum *) longe aliter diſpoſitis, ſed incolumi ſententia.*

¶ 1 Id eſt in tabernaculis] *In epiſtola, & apud Ivonem hæc non habentur hoc loco, ſed paulo ſuperius; neque hoc eodem prorſus modo, ſed quomodo ſunt repoſita ſup. c.* tabernaculum.

C. XII. *Non niſi in locis ſacris Miſſarum ſolennia celebrentur.*

Item ex Concilio Triburienſi.

MIſſarum g ſolennia non ubique, ſed in locis ab Epiſ-

a *Anſel. l. 5. c. 41.* b *Capit. l. 5. c. 228. & l. 7. c. 73. Novella Juſtin. 67. c. 1. & 131. c. 7. ap. Julian. & in auth. conſt. 17. col. 5. Ordo Romanus p. 107.* c *Pal. l. 3. tit. 2. Burch. l. 3. c. 6. Ivo p. 3. c. 8. Pann. l. 2. c. 7.* d *al. demum.* e *Polyc. l. 3. tit. 16. Anſel. l. 6. c. 134. Ivo p. 3. c. 61. & part. 2. c. 76.* f *Deut. 12.* g *Burchard. lib. 3. c. 56. Ivo p. 3. c. 59. Pannorm. l. 2. c. 30.*

Digitized by Google

copo conſecratis, vel ubi ipſe permiſerit, celebranda eſſe cenſemus.

Corr. Rom. ¶ *In Concilio Moguntino ſub Arnulpho, c. 9. habentur ſimul verba hujus cap. & cap.* concedimus. *infra ead. Verum & Burchardus, & Ivo, qui item utrumque conjuncte ponunt, citant; ut Gratianus, ex* Triburienſi, *cap. 4.*

C. XIII. *Precibus divinis conſecrentur Eccleſiæ.*

Item Clemens *epiſt. 2. ad Jacobum. (forte c. an. 68. Romæ Hieroſolymam.)*

ECcleſias *a* per congrua, & utilia facite loca, quæ divinis precibus ſacrare oportet, & in *b* ſingulis Sacerdotes divinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam gravari.

Corr. Rom. ¶ *c* Et in ſingulis] *Hæc uſque ad verſ.* oportet, *addita ſunt ex originali, & Polycarpo.*

C. XIV. *Sacrificare, & Miſſas celebrare non licet, niſi in locis Deo ſacratis.*

Item Clemens *epiſt. 3.*

HIc ergo *b*, id eſt, in præſenti vita poſitos oportet nos agnoſcere voluntatem Dei, ubi & agendi, & ſacrificandi eſt locus: quoniam in aliis locis ſacrificare, & Miſſas celebrare non licet, niſi in his, in quibus Epiſcopus proprius juſſerit, aut ab Epiſcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, conſecrata fuerint. Aliter enim non ſunt hæc agenda, nec rite celebranda.

C. XV. *Abjiciantur Sacerdotes, qui in locis non ſacratis Miſſas celebrare præſumunt.*

Item Sylveſter Papa *in generali c reſidens Synodo dixit. (an. 324. Romæ.)*

NUllus *d* Presbyter Miſſas celebrare præſumat, niſi in ſacratis ab Epiſcopo locis, qui ſui particeps de cætero voluerit eſſe Sacerdotii.

C. XVI. *Singulis annis dedicationum ſolennitates celebrentur, & conſecretur etiam Eccleſia, de cujus conſecratione dubitatur.*

Item Felix Papa *omnibus orthodoxis, epiſt. 2. cap. 1. & 2. (an. 530.)*

6 SOlennitates *e* dedicationum Eccleſiarum, Epiſcoporum *1*,
ps & Sacerdotum, per ſingulos annos ſolenniter ſunt celebrandæ. §. 1. De *f* Eccleſiarum conſecratione quoties dubitatur, & nec certa ſcriptura, nec certi teſtes exiſtunt, a quibus conſecratio ſciatur, abſque ulla dubitatione ſcitote eas eſſe conſecrandas: nec *2* talis trepidatio facit iterationem; quoniam non monſtratur eſſe iteratum, quod neſcitur factum.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc confectum eſt ex verbis ejuſdem epiſtolæ Felicis, c. 1. & 2. omiſſis nonnullis, quæ in ſequenti apud Gratianum capite reponuntur.*

¶ *1* Epiſcoporum,] *Abeſt vox iſta ab originali, Burchardo, Ivone, & pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus: ſed ob gloſſam non eſt inducta.*

¶ *2* Nec talis] *Ivo & Pannormia habent fere, ut Gratianus,* nec talis trepidatio iterationem incurrit: *& huic lectioni convenit interpretatio gloſſæ. Sed in originali, & apud Burchard. legitur,* ne talis trepidatio faciat deteriorationem. *Atque huic lectioni reſpondent verba B. Gregorii l. 12. epiſt. 31. ad Felicem de hac eadem re loquentis,* ne talis, *inquit,* dubitatio ruina fidelium fiat. *Similis huic ſententia infra diſt. 4. c.* placuit *his verbis exprimitur,* ne iſta trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatione privari. *Et eſt in Concilio Carthaginenſi V.*

C. XVII. *De eadem, & quod octo diebus dedicationum ſolennitas eſt celebranda.*

Item Gregorius Papa.

SOlennitates *a* dedicationum Eccleſiarum, & Sacerdotum *1* per ſingulos annos ſolenniter ſunt celebrandæ: ipſo Domino exemplum dante, qui ad feſtum dedicationis templi, omnibus id faciendi *b* dans formam, cum reliquis populis eandem feſtivitatem celebraturus venit, ſicut ſcriptum eſt *c*: *Facta ſunt Encænia in Hieroſolymis, & hyems erat, & ambulabat Jeſus in templo in porticu Salomonis.* Quod autem octo diebus Encænia ſint celebranda, in libro *d* Regum perlecta *e* dedicatione templi reperietis.

Corr. Rom. ¶ *Repetitur in hoc cap. prior pars antecedentis uſque ad verſ.* celebrandæ: *ac deinde ſubjiciuntur verba illa epiſt. Felicis, quæ ibi erant omiſſa. Gregorius autem, quem hic Gratianus citavit, l. 12. epiſt. 31. habet quidem nonnulla ad Eccleſiarum dedicationes pertinentia. Sed ea magis videntur convenire cum ſuperiore cap. in verſ.* De Eccleſiarum conſecratione.

¶ *1* Et Sacerdotum] *Hæ duæ voces in aliquot vetuſtis non leguntur.*

C. XVIII. *Conſecrentur Eccleſiæ, de quarum conſecratione dubitatur.*

Item ex Concilio Meldenſi, *cap. 8.*

7 ECcleſiæ *f*, vel altaria, quæ ambigua ſunt de conſecratione,
ps conſecrentur, & ſuperflua altaria deſtruantur.

C. XIX. *Quando Eccleſia eſt iterum conſecranda, & ſalibus tantum exorcizanda.*

Item Hyginus Papa.

SI *g* motum fuerit altare, denuo conſecretur Eccleſia: ſi parietes mutantur, & non altare, ſalibus tantum exorcizetur. §. 1. Si homicidio, vel adulterio Eccleſia violata fuerit, diligentiſſime expurgetur, & denuo conſecretur.

C. XX. *Eccleſia ſemel Deo conſecrata, quando eſt iterum conſecranda.*

Item ex Nicæno Concilio.

ECcleſiis *h* ſemel Deo conſecratis non debet iterum conſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, aut ſanguinis effuſione, aut cujuſcunque ſemine pollutæ fuerint: quia ſicut infans a qualicunque Sacerdote in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ſemel baptizatus non debet iterum baptizari: ita nec locus Deo dicatus iterum conſecrandus eſt, niſi propter eas cauſas, quas ſuperius nominavimus: ſi tamen fidem ſanctæ Trinitatis tenuerint, qui eum conſecraverunt.

C. XXI. *De eodem.*

Item Joannes Papa *Epiſcopis Italiæ. (Ann. 526.)*

ECcleſias *i* Arianorum, ubicunque inveneritis, catholicas eas divinis precibus, & operibus abſque ulla mora conſecrate: quia & nos, quando fuimus Conſtantinopoli, tam pro *1* religione Catholica, quam pro Theodorici Regis cauſa negotii, ſuadente, atque hortante, Arianos extirpante piiſſimo, atque Chriſtianiſſimo Juſtino orthodoxo Imperatore, quaſcunque illis in partibus eorum Eccleſias reperire potuimus, catholicas eas, Domino opem ferente, conſecravimus.

Corr. Rom. ¶ *1* Pro religione] *Locupletatus eſt hic locus ex ipſa epiſtola, Burchardo, & Ivone.*

C. XXII. *De eodem.*

Item in Dialogo *k* Gregorii *lib. 3. c. 30.*

ARianorum *l* Eccleſia in regione urbis illa, quæ Suburra dicitur, cum clauſa uſque ante biennium permanſiſſet, placuit, ut in fide catholica (introductis illuc

B. Se-

a 26. q. 7. Eccleſias. Polyc. lib. 3. tit. 4. b Polyc. l. 3. c. 26. Anſ. l. 7. c. 132. Burch. l. 3. c. 59. Ivo p. 3. c. 62. & in epilog. Concil. Rom. c C. l. 6. c. 198. d Polyc. ib. Anſ. l. 7. c. 133. e Polyc. ib. Anſ. l. 5. c. 24. Burch. l. 3. c. 58. Pann. l. 2. c. 10. f Cap. 2.

a Anſ. l. 5. c. 24. Ivo p. 3. c. 24. Pann. l. 2. c. 10. b al. faciendo. c Jo. 10. d 3. Reg. 8. 2. Paral. 7. e al. peracta. al. perfecta. f Polyc. l. 3. t. 16. Burch. l. 3. cap. 10. Ivo p. 3. c. 11. Pann. l. 2. c. 18. g Polyc. l. 3. tit. 5. Anſ. l. 5. c. 13. Burch. l. 13. c. 11. & 12. Ivo p. 3. c. 13. & 24. Pann. l. 2. c. 20. h Diſt. 68. c. 3. i Polyc. l. 3. t. 4. Anſel. l. 5. c. 22. Burch. l. 3. c. 32. Ivo p. 3. c. 37. k Ex Diacono in vita. l. 2. c. 22. l Polyc. ib. Anſ. l. 5. c. 26.

Digitized by Google

B. Sebaſtiani, & ſanctæ Agathæ virginis *a*, & martyris reliquiis) dicari debuiſſet: quod & factum eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Virginis &c.] *Abſunt hæ duæ voces a pleriſque manuſcriptis, & Polycarpo. In ipſo dialogo legitur,* B. Stephani, & S. Marthæ martyrum. *Sed in lib. 3. Reg. epiſt. 19. Eccleſia hæc vocatur Eccleſia ſanctæ Agathæ. Apud Joannem vero Diaconum lib. 2. c. 31. eſt,* ſancti Sebaſtiani, & ſanctæ Agnetis *a* martyrum.

C. XXIII. Item. 1

AGapitus Papa, vas Catholicum, Evangelii tuba, præco juſtitiæ, ſacra altaris, ſediſque velemina ſacrilegis Anthimi infecta fabulis ſuis catholicis precibus delevit. *b*

Corr. Rom. ¶ 1 Item] *Antea ſequebatur*, Agapitus Papa: *quæ voces temere ex capite ipſo irrepſerant in titulum, & abſunt ab aliquot manuſcriptis. Extat autem caput hoc in antiquo codice Regeſti Gregorii I. in extremo inſcripto quadam*, de moribus, vita, & morte Agapiti primi Papæ, *in Bibliotheca Vaticana*.

C. XXIV. *De eodem.*

Item Vigilius Papa *ad Eutherium epiſt. 1. c. 4.*

(*ann.* 538.)

DE fabrica *c* vero cujuslibet Eccleſiæ, ſi diruta fuerit, inſtauranda, & ſi in eo loco conſecrationis ſolennitas debeat iterari, in quo ſanctuaria non fuerint, nihil judicamus officere, ſi per eam minime aqua exorcizata *d* jactetur: quia conſecrationem cujuslibet Eccleſiæ, in qua Spiritus Sancti arrha *e* non ponitur, celebritatem ſcimus tantum eſſe Miſſarum: & ideo, ſi qua ſanctorum baſilica a fundamentis etiam fuerit innovata ſine altaris 1 motione, ſine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit Miſſarum ſolennitas celebrata, totius conſecrationis *f* ſanctificatio implebitur. Si vero ſanctuaria, quæ habebat, ablata ſunt, rurſus eorum repoſitione, & Miſſarum ſolennitate reverentiam ſanctificationis accipiet.

Corr. Rom. ¶ *Tribuebatur Juliano, ſed ex vetuſtis exemplaribus reſtitutum eſt Vigilio, apud quem extat: & ex ipſo citant Burchardus etiam, & Ivo.*

¶ 1 Sine altaris motione] *Abſunt hæc ab originali, Burchardo, & Ivone. Sed exponuntur in gloſſa. Alia vera nonnullis ſunt emendata.*

C. XXV. *Abſque Epiſcopi permiſſu in Eccleſia conſecrata non erigatur altare.*

Item ex decretis Hormiſdæ Papæ *cap.* 10.

(*An.* 318. *Romæ.*)

8 NUllus *g* Presbyter in Eccleſia conſecrata aliud altare erigat, niſi quod ab Epiſcopo loci ſanctificatum 1 eſt, vel permiſſum, ut ſit diſcretio inter ſacrum, & non ſacrum: nec dedicationem fingat, niſi ſit. Quod ſi fecerit, ſi Clericus eſt, degradetur; ſi vero Laicus, anathematizetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Sanctificatum] *Ivo habet*, ab Epiſcopo loci, vel ejus miſſo ſanctificatum eſt, ut ſit diſcretio &c. *Polycarpus, & Burchardus*, ab Epiſcopo loci, vel ejus permiſſu ſanctificatum eſt, ut ſit &c.

C. XXVI. *Evertantur altaria, quæ ſine Sanctorum reliquiis eriguntur.*

Item ex Concilio Africano *h c.* 50. [*An.* 424.]

PLacuit *i*, ut altaria, quæ paſſim per agros, & per villas *k*, tanquam memoriæ Martyrum conſtruuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Epiſcopis, qui locis eiſdem præſunt, ſi fieri poteſt, evertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non ſinitur, plebes tantum admoneantur, ne illa loca frequentent, ut, qui recte ſapiunt, nulla ibi ſuperſtitione devincti teneantur. Et omnino nulla memoria Martyrum probabiliter acceptetur, niſi ubi corpus, aut reliquiæ certæ ſunt, aut origo alicujus habitationis, vel poſſeſſionis, vel paſſionis fideliſſima origine traditur. Nam quæ per ſomnia, & per inanes quaſi revelationes quorumlibet hominum ubicunque conſtituuntur altaria, omnino reprobentur.

C. XXVII. *Non eſt conſecranda Eccleſia, in qua paganus ſepultus invenitur.*

Item ex Concilio Aurelianenſi *cap.* 3.

I. ECcleſiam *b*, in qua paganus ſepultus eſt, non liceat conſecrare, neque Miſſas in ea celebrare, ſed jactati foras, & mundari oportet.

C. XXVIII. *De Eccleſia, in qua cadavera fidelium, vel infidelium ſepeliuntur.*

Item ex Concilio Agrippinenſi. *c*

II. ECcleſiam *d*, in qua mortuorum cadavera infidelium ſepeliuntur, ſanctificare non licet: ſed ſi apta videtur ad conſecrandum, inde evulſis corporibus, & raſis parietibus, vel tignis *e* ejus loci reædificetur: ſed ſi hæc conſecrata ante fuerit, Miſſas in ea celebrare licet, ſi tamen fideles fuerint, qui in ea ſepulti ſunt.

C. XXIX. *Super monumenta in campo non diſtribuantur myſteria.*

Item ex Concilio Martini Papæ (*Bracharenſis cap. 68. & 69. Synodi Græcarum.*)

NOn *f* oportet Clericos ignaros, & præſumptores ſuper monumenta in campum miniſteria *g* portare, aut diſtribuere ſacramenta, ſed aut in Eccleſia, aut in baſilica, ubi Martyrum reliquiæ ſunt depoſitæ, ibi pro defunctis oblationes offerri. §. 1. Nec liceat Chriſtianis prandia ad defunctorum ſepulchra deferre, & ſacrificare mortuis.

C. XXX. *Quomodo in Eccleſia combuſta Miſſa poſſit celebrari.*

Item ex Concilio Tribuſienſi *h*.

COncedimus *i* etiam, ut ſicubi (quod peccatis noſtris exigentibus per plurimum factum eſt) a Normanis, & Sclavis *k*, ab Ungaris *l*, & a malis Chriſtianis, ſeu alio qualicunque modo Eccleſiæ fuerint incenſæ, & combuſtæ, in capellis cum tabula conſecrata Miſſas interim celebrari permittimus, donec Eccleſiæ ipſæ reſtaurari queant. In itinere vero poſitis, ſi Eccleſia defuerit, ſub dio, ſeu in tentoriis, ſi tabula altaris conſecrata, cæteraque ſacra miniſteria ad id officium pertinentia ibi affuerint, Miſſarum ſolennia celebrari concedimus: aliter omnino interdicimus.

Corr. Rom. ¶ *De hoc capite notatum eſt ſupra ad caput*, Miſſarum ſolennia.

C. XXXI. *Chriſmate non ungantur altaria, niſi fuerint lapidea.*

Item ex Concilio Epaunenſi *cap.* 26. & 27.

(*An.* 517. *in Gallia.*)

ALtaria *m*, ſi non fuerint lapidea, chriſmatis unctione *n* non conſecrentur. Ad celebranda autem divina officia ordinem, quem Metropolitani tenent, comprovinciales obſervare debebunt.

Corr. Rom. ¶ *Ivo citat, ut vulgata Gratiani exemplaria,*

a *al. Agathæ.* b *al. eluit.* c *Polyc. l. 3. tit. 6. Anſel. l. 5. c. 81. Burch. l. 3. c. 62. Ivo p. 3. c. 25. Pann. l. 2. c. 14.* d *al. benedicta.* e *ars*] *orig. & collect.* f *al. totius ſanctificatio conſecrationis implebitur:*] *orig. Ivo, Burch. Pann.* g *Cap. l. 6. c. 199. Polyc. l. 4. tit. 34. Burch. l. 3. c. 17. Ivo p. 3. c. 20.* h *Et in Carthag. 5. c. 14* i *Anſ. l. 5. c. 14. Burch. l. 3. c. 54. Ivo p. 3. c. 57. Pann. l. 2. c. 28* k *al. vineas,*] *al. vias.* Rom. ſ.

a *al. per.* b *Burch. l. 3. c. 13. Ivo p. 3. c. 15. Pann. l. 2. c. 32.* c *Cap. l. 5. c. 48.* d *Burch. l. 3. c. 38. Ivo p. 3. cap. 43. Pann. l. 2. c. 23.* e *al. vel lotis lignis.* f *Burch. l. 10. c. 38. Ivo p. 11. c. 63.* g *al. myſteria.* C. 69. h *in* Concil. *Moguunt. c. 9.* i *Burch. l. 3. c. 56. Ivo p. 3. c. 59. Pann. l. 2. c. 31.* k *al. Slavis.* l *al. a Bulgaris.* m *Burch. l. 3. c. 25. Ivo part. 3. c. 30. Pann. l. 2. cap. 52.* n *Vet. Cod. Unguine.*

Digitized by Google

ria, ex Concilio Hipponenſi. *Sed ex Burcharde, & vetuſtis Gratiani codicibus reſtitutum eſt*, Epaunenſi: *ex cujus 26. & 27. capitibus confectum eſt.*

C. XXXII. *Chriſmatis unctione, & ſacerdotali benedictione ſacrentur altaria.*

Item ex Concilio Agathenſi, *cap.* 14.

(*an.* 506.)

ALtaria *a* placuit non ſolum unctione chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari.

C. XXXIII. *In privatis Oratoriis licet orare, ſed non miſſam celebrare.*

Item ex Concilio Aurelianenſi, *c.* 3.

UNicuique *b* fidelium in domo ſua Oratorium licet habere, & ibi orare: Miſſas autem ibi celebrare non licet.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, & Ivo citant ex Concilio Aurelianenſi. Ipſe quidem ſententia habetur in Capit. l. 5. c. 230. & l. 6. c. 101. & novella 58. apud Julianum antecesſorem, in extremo.*

C. XXXIV. *In privatis Oratoriis abſque conſenſu Epiſcopi nullus miniſtrare præſumat.*

Item ex ſexta ſynodo, *c.* 31. (*an.* 692.)

CLericos, qui miniſtrant, vel baptizant in Oratoriis, quæ intra domos ſunt, cum conſenſu Epiſcopi loci hoc facere præcipimus. Si quis vero hoc non obſervaverit, deponatur.

C. XXXV. *Qui extra parochias habent Oratoria, his diebus ad parochias redire cogantur.*

Item ex Concilio Agathenſi, *c.* 21.

SI quis *c* etiam extra parochias, in quibus legitimus eſt, ordinariuſque conventus, Oratorium in agro habere voluerit, reliquis feſtivitatibus, ut ibi Miſſas audiat *d* propter fatigationem familiæ, juſta ordinatione permittimus. Paſcha vero, Natali Domini, Epiphania Domini, Aſcenſione Domini, Pentecoſte, & Natali ſancti Joannis Baptiſtæ, & ſi qui maximi dies in feſtivitatibus habentur, non niſi in civitatibus, aut in parochiis audiant *e*. Clerici vero, ſi qui in feſtivitatibus, quas ſupra diximus (niſi jubente, & permittente Epiſcopo) Miſſas celebrare *f* voluerint, communione priventur.

C. XXXVI. *Quibus ex cauſis loca Sanctorum mutanda ſint.*

Item Auguſtinus.

9 TRibus *g* ex cauſis loca Sanctorum tranſmutanda ſunt.
ps Prima, cum neceſſitas perſecutorum loca eorum gravaverit. Secunda, cum difficultas locorum fuerit. Tertia, cum malorum ſocietate gravantur.

C. XXXVII. *Quando alicui corpora Sanctorum de loco ad locum transferre non licet.*

Item ex Concilio Moguntinenſi I. *cap.* 51.

(*an.* 813.)

COrpora *h* Sanctorum de loco ad locum nullus transferre præſumat ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum, ſanctæque Synodi licentia.

C. XXXVIII. *In uſus Laicorum non converti licet ligna Eccleſiæ dedicata.*

Item Hyginus Papa.

20 LIgna *i* Eccleſiæ dedicatæ *s* non debent ad aliud
ps opus jungi, niſi ad aliam Eccleſiam, vel igni ſunt comburenda, vel ad profectum in Monaſterio *k* fratribus: in Laicorum vero uſum *a* non debent admitti.

Corr. Rom. ¶ *s* Dedicatæ] *Antea legebatur & his, & in rubrica* dedicata. *Emendatum eſt hoc, ſicut & alia nonnulla ex vetuſtis exemplaribus, Burchardo, & Ivone, qui etiam caput hoc citant ex decretis Hygini.*

C. XXXIX. *Veſtimenta ſacra, & vaſa præ vetuſtate conſumpta incendantur, & cineres in loca occulta projiciantur.*

Item Clemens Papa *Jacobo Hieroſolymitano Epiſcopo, epiſtola* 2.

ALtaris *b* palla, cathedra *c*, candelabrum, & velum, ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio dentur, quia non licet ea, quæ in ſacrario *d* fuerint, male tractari, ſed incendio univerſa tradantur. Cineres quoque eorum in baptiſterium inferantur, ubi nullus tranſitum *e* habeat: aut in pariete, aut in foſſis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.

C. XL. *Mortui non obvolvantur veſtimentis altaris.*

Idem *ibidem*.

NEmo, per ignorantiam Clericus mortuum credat obvolvendum, aut Diaconus ſcapulas operire velit palla, quæ fuit in altari, aut certe, quæ Diacono *f* data eſt in menſam Domini. Qui hæc fecerit, vel leviter, quaſi nihil, & negligenter habuerit divina myſteria, Diaconus triennio, ſexque menſibus a Dominico erit alienus altari, gravi percuſſus anathemate. Quod ſi Clericum Presbyter non commonuerit, decem annis, & ſex *g* menſibus excommunicatus ſit: propterea quod de Dominicis ſacramentis ſubjecta ſibi non amoverit *h* miniſteria: & poſtea cum grandi humilitate matri reconcilietur Eccleſiæ. §. 1. Pallas *i* vero, & vela ſanctuarii, ſi ſordidata fuerint miniſterio, Diaconi cum humilibus miniſtris intra ſanctuarium lavent, non ejicientes foras a ſacrario: & velamina Dominicæ menſæ abluant; ne forte pulvis Dominici corporis male decidat *s*. Sindonem vero non foris abluant, & erit hæc operanti peccatum. Idcirco intra ſacrarium miniſtris præcipimus hæc ſancta cum diligentia cuſtodire. Sane pelvis nova comparetur, & præter hoc nil aliud tangat. Sed nec ipſa pelvis velis apponatur lavandis, niſi quæ ad Dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris ſolæ in ea laventur, & in alia vela januarum. §. 2. De velis autem januarum cura ſit Oſtiariis ex admonitione majorum, ne quis negligens, aut ignarus, ad velum januæ domus Domini manus incognite *k* tergat; ſed ſtatim coercitus diſcat omnis homo, quia velum atrii domus Domini ſanctum eſt.

Corr. Rom. ¶ Decidat.] *In originali eſt*, decidat a ſindone foris abluta. *Sed gloſſa obſtitit, ne mutaretur. Multa autem alia non minimi ponderis ſunt ex ipſo originali emendata.*

C. XLI. *Sacra vaſa non niſi a ſacratis contrectentur hominibus.*

Item Sixtus Papa, *epiſt.* 2. (*an.* 137.)

IN ſancta *l* hac Apoſtolica ſede ſtatutum eſt, ut ſacra vaſa non ab aliis, quam a ſacratis, Dominoque dicatis contrectentur hominibus. Indignum *s* enim valde eſt, ut ſacra Domini vaſa, quæcunque ſint, humanis uſibus ſerviant, aut ab aliis, quam a Domino famulantibus, eique dicatis tractentur viris: ne pro talibus præſumptionibus iratus Dominus plagas imponat populo ſuo, & hi etiam, qui

a *Polyc. l. 3. tit. 4.* b *Burch. l. 3. c. 86. Ivo p. 3. c. 76. Pann. l. 2. c. 39. Vid. Novell. 58. apud Julian. Anteceſſ.* c *Ivo p. 4. c. 9.* d *al. teneat.* e *al. teneant.* f *al. facere, cum tenere.* g *Anſel. l. 5. c. 16. Burch. l. 3. c. 90. Ivo p. 3. c. 80. Pann. l. 2. c. 38.* h *Burch. l. 3. c. 232. Ivo p. 3. c. 273. Pann. l. 2. c. 36.* i *Polyc. l. 3. tit. 16. Anſel. l. 5. c. 17. Burch. l. 3. c. 39. Ivo p. 3. c. 44. Pann. l. 2. c. 16.* k *al. monaſterium.*

a *al. opera.* b *Polyc. l. 3. tit. 16. Burch. l. 3. c. 216. Ivo p. 2. c. 66. & part. 3. c. 266.* c *al. canthara.* d *al. ſanctuario.* e *tranſitus habeatur.* f *abeſt ab orig.* g *al. quinque.* h *al. commoverit.* i *Burch. l. 3. c. 216. Ivo p. 3. c. 266.* k *al. incondite.* l *Polyc. lib. 3. tit. 9. Burchard. l. 3. c. 214. Ivo p. 3. c. 264. & part. 2. cap. 70.*

Digitized by Google

qui noo peccaverint, mala patiantuc, aut pereanc, quia perit juſtus ſæpiſſima pro impio.

Corr. Rom. ¶ 1 Indignom] *Addita ſunt hæc uſque ad verſ. viris, itemque alia nonnulla ex originali, Burchardo, & Ivone.*

C. XLII. *Non niſi e ſacratis hominibus veſtimenta ſacrata ſerventur.* a

Item Stephanus Epiſcopus *familiari amico Hilario, epiſt.* 1. *cap.* 3.

VEſtimenta *b* Eccleſiaſtica, quibus Domino miniſtratur, & ſacrata debeot eſſe, & honeſta: quibus aliis in uſibus non debent frui, quam in Eccleſiaſticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debeot aontingi, aut ferri, niſi a ſacratia hominibus: ne oltio, quæ Balthaſar c Regem percuſſit, ſuper hæc tcanſgredieotes, & talia præſumeates veniat, & aorruere eos faciat ad ima.

C. XLIII. *Divina miniſteria nuptiarum non præſtentur ornatibus.*

Item ex Concilio Aurelianenſi. *d*

AD nuptiarum *e* ornatom divina miniſtetia oon præſtentur: ne dum improborum contactu, pompaque ſecularis luxuriæ polluuntuc, ad officia ſacri myſterii *f* videantur iodigna.

C. XLIV. *In ligneis vaſculis Dominici corporis, & ſanguinis ſacramenta non ſunt celebranda.*

Item ex Concilio Tribuzienſi, (*cui interfuit Rex Arnulphus ſec. Vet. Cod.*) *cap.* 18.

11 VAſa, in *g* quibus ſacroſancta conficiuntor myſteria,
ps calices ſunt, & patenæ, de quibus Bonifacius marty, & Epiſcopus ioterrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis ſacramenta conficere, reſpoodit: Quondam Sacerdotes aurei ligneis aalicibus utebantur; nuac econtrario lignei Sacerdotes aureis utuntuc calicibus. Zepherinus decimus ſextus Romanus Epiſcopus patenis vitreis Miſſas aelebrari conſtituit. Tum deinde Urbanus Papa omnia miniſteria ſacra fecit argsotea. Io hoa eoim, ſicut & in reliquis cultibus magis, & magis per iocrementa temporum decus ſuccrevit Eccleſiarum. Noſtris enim diebus, qui ſervi patrisfamilias ſumus, na decus matris Eccleſiæ imminuatur, ſed magis cumuletur, & amplificatnc, ſtatuimus, ut deinceps nullus Sacerdos ſacrum myſterinm corporis, & ſanguinis Domioi noſtri Jeſu Chriſti in ligneis vaſculis ullo modo conficere præſumat; ne unde placari debet, inde iraſcatur Deus.

C. XLV. *Ex qua materia calix cum patena fieri debeat.*

Item ex Coocilio Rhemenſi, *cap.* 6. (*an.* 813.)

UT calix *b* Domini cum pateoa, ſi non ex auro, omnino ex argento fiat. *& infra.* §. 1. Si quis autem tam pauper eſt, ſaltem vel ſtanneum calicem habeat. §. 2. De ære, aut orichalco oon fiat calix, quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. §. 3. Nullus autem in ligoeo, aut vitreo calice præſumat Miſſam cantare.

C. XLVI. *Non in ſerico panno, ſed puro linteo ſacrificium conſecretur altaris.*

Item ex epiſtola i Euſebii Papæ, & Sylveſtri, (*an.* 310., & 324.)

COnſulto *a* omninm *b* ſtatuimus, ut ſacrificium altaris non io ſerico panno, aut tincto quiſquam celebrare præſumat; ſed in puro linteo ab Epiſcopo conſecrato, terreno ſcilicet lino procreato, atque contexto: ſicut *c* corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti io ſyndone linea munda ſepultum fuit.

C. XLVII. *A quibus fuerit tradita Miſſarum celebratio.*

Item ex ſexta Synodo, *cap.* 32. (*an.* 692. *Conſtantinopoli.*)

12 JAcobus *d* frater Domini ſecundum carnem, cui pri-
ps mum credita eſt Hieroſolymitana Eccleſia, & Baſilius Cæſarienſis Epiſcopus, cujus claritas per totum orbem circumfulſit, io *e* ſcripturis addiderunt nobis Miſſæ celebrationem.

Corr. Rom. ¶ a Io ſcripturis addidarunt] *Græce eſt:* *ἐγγράφως τὴν μυστικὴν ἡμῖν ἱερουργίαν παραδεδωκότες, οὕτω τελεῖν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἐξ ὕδατος, καὶ οἴνου τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐκδεδώκασιν: id eſt;* qui in ſcriptis tradideruot nobis myſticum ſacrificiom, hoc modo io divioa liturgia ſacrum poculnm ex aqua, & vino conficiendum addiderunt. *Sed nihil mutatum eſt, tum ob gloſſam, tum quoniam collector de induſtria videtur ſummatim retuliſſe. Abeſt autem hoc caput ab aliquot vetuſtis exemplaribus.*

C. XLVIII. *Qua hora ſunt Miſſarum ſolennia celebranda.*

Item Teleſphorus Papa VII. *a Petro in epiſtola ad omnes, cap.* 2. e (*forte an.* 145 *Romæ.*)

13 NOcte *f* ſancta Nativitatis Domini Salvatoris Miſſas
ps celebrent Presbyteri, & hymnum Angelicum in illis ſolenniter decaotent: quoniam & eadem nocte ab Angelo paſtoribus nuntiatus eſt. *& infra.* §. 1. Et ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum, & dicentium, Gloria in excelſis *g* Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Reliquis vero temporibus Miſſarum celebrationes ante horam diei tertiam minime ſunt celebrandæ: quia & eadem hora Dominus crucifixus eſt *h*, & ſuper *i* Apoſtolos Spiritus S. deſcendiſſe legitur.

C. XLIX. *Non niſi a jejunis hominibus ſacramenta celebrentur altaris.*

Item ex Concilio *k* Africano, *cap.* 8.

14 SAcramenta *l* altaris noo niſi a jejunis hominibus ce-
ps lebrentur, excepto ooo die anniverſario, quo cœna Domini celebratuc. Nam ſi aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, ſive Epiſcoporum, ſive cæterorum commendatio facienda eſt, ſolis oratiooibus fiat, ſi illi, qui faciunt, jam pranſi inveniantur.

C. L. *Ante Miſſarum ſolennia circa horam nonam decantata, in Quadrageſima comedere non licet.*

Item ex Concilio Cabiloonenſi.

15 SOlent *m* plures, qui ſe jejunare putant in Quadra-
ps geſima, mox ut ſignum audierint ad horam oonam, comedere *n*. Qui nullatenus jejuoare credendi ſunt, ſi ante manducaverint, quam veſpertinum celebretur officium. Concurrendum eſt enim ad miſſas, & auditis Miſſarum ſolennibus, & veſpertinis officiis, & largitis eleemoſynis ad cibum accedeodum eſt. Si vero aliquis neceſſitate conſtrictus fuerit, ut ad Miſſam venire oon valeat,

a *al. ferantur.* b *Polyc. lib.* 3. *tit.* 16. *Anſel. l.* 5. c. 29. *Ivo p.* 2. c 74. *Summatim relatum eſt.* c *Daniel.* 5. d *al. Avernenſi.* e *Polyc. lib.* 3. *tit.* 24. *Burch. l.* 3. *c.* 108. *Ivo p.* 2. *c.* 143. *Pann. l.* 1. *c.* 163. f *al. miniſterii.* g *Burch. l.* 3. *c.* 223. *Ivo part.* 3. *c.* 282. h *Anſel. l.* 1. *c.* 92. *& lib.* 9. *c.* 3. *Burch. lib.* 3. *c.* 96. *Ivo p.* 2. *c.* 131. *Pann. lib.* 1. *c.* 161. i *Sylveſter in epilogo Conc. Rom. Idem in Pontificali.*

a *al. Conſultu.* b *Polyc. l.* 3. *tit.* 9. *Anſ. l.* 9. *cap.* 2. *Burch. lib.* 3. *cap.* 99. *Ivo p.* 2. *c.* 134. *Pann. l.* 1. *c.* 162. c *Marc.* 15. *Luc.* 23. d *Galat.* 1. e *Beda in Martyr. Menſ. Septembr. Concor. Concilio Aurelianenſi* 3. c. 14. f *Polyc. l.* 3. *tit.* 25. *Anſ. l.* 7. *c.* 174. *Burch. l.* 3. *c.* 63. *Ivo p.* 2. *c.* 71. *& p.* 3. *c.* 65. *Pann. l.* 2. *c.* 40. g *al. altiſſimis.* h *Marc.* 15. i *Act.* 2. k *Concor. c.* 29. *Concilii Carthag. tertii.* l *Anſ. l.* 9. *c.* 3. m *Polyc. ibid. Burch. l.* 13. *c.* 12. *Ivo p.* 5. *c.* 45. *Pann. l.* 2. *c.* 184. n *al. manducare.*

leat, æſtimata veſpertina hora, completa oratione ſua jejunium ſolvat *a*.

Corr. Rom. ¶ *Sic etiam citat Ivo, & Pannormia. Burchardus autem ex decretis Sylverii Papæ. Polycarpus ex Euſebio. Habetur in capitulis Theodulphi Aurelianenſis Epiſcopi, cap. 39.*

16 pars. Gratian. *In jejuniis etiam quatuor temporum circa veſpertinas horas, in Sabbatho vero ſancta circa noctis initium Miſſarum ſolennia ſunt celebranda. Unde Leo Epiſcopus* b: Quod a patribus noſtris. *Item Gelaſius*: Ordinationes Presbyterorum. *Item Pelagius* c: Dilectionis tuæ reſcripta. *Require in tractatu ordinandorum. In prima quoque parte diei Miſſarum ſolennia non incongrue celebrantur.*

C. LI. *Etiam prima parte diei Miſſas celebrare licet.*

Unde Leo Papa *Diaſcoro Alexandrino Epiſcopo, epiſt. 79. al. 81. cap. 2.* (*An.* 445.)

NEceſſe *d* eſt autem, ut quædam populi pars ſua devotione privetur, ſi unius tantum Miſſæ, more ſervato, ſacrificium offerre non poſſint, niſi qui prima diei parte convenerint. Studioſe ergo dilectionem tuam, & familiariter admonemus, ut quod noſtræ conſuetudini ex forma paternæ traditionis inſedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis & fide, & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio noſtro Poſſidonio Presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epiſtolam dedimus perferendam, qui in noſtris proceſſionibus, atque actionibus e frequenter interſuit, & toties ad nos miſſus, quid in omnibus Apoſtolicæ 1 ſedis auctoritas teneret, agnovit.

Corr. Rom. ¶ 1 Apoſtolicæ ſedis] *In epiſtola ipſa legitur*, quid in omnibus Apoſtolicæ auctoritatis teneremus. *Sed omnes Gratiani codices, & Ivo concordant.*

C. LII. *Miſſæ peculiares non ſunt in publico cantandæ.*

Item Auguſtinus. *f*

ET hoc *g* attendendum eſt, ut Miſſæ peculiares, quæ per dies ſolennes a Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut propter *h* eas populus a publicis Miſſarum ſolennibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abſtrahatur. *& infra.* § 1. Sed Sacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe ſunt, & populus in unum ad Miſſarum publicam celebrationem conveniant: exceptis 1 Deo ſacratis fœminis, quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed clauſtris monaſterii contineri.

Corr. Rom. ¶ 1 Exceptis] *Hæc uſque ad finem addita ſunt ex Theodulpho, Burchardo, & Ivone: apud quos poſſunt etiam legi alia, quæ poſt verſ.* abſtrahatur, *a Gratiano ſunt omiſſa.*

C. LIII. *Quot Miſſas in die Sacerdoti celebrare licet.*

Item Alexander ſecundus, (*An.* 1065.)

17 SUfficit *i* Sacerdoti unam Miſſam in die una celebra-
ps re; quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt unam Miſſam facere, & valde felix eſt, qui unam digne celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, ſi neceſſe fuerit. Qui vero pro pecuniis, aut adulationibus *k* ſecularium una die præſumunt plures facere Miſſas, non æſtimo evadere damnationem.

C. LIV. *Ex Salvatoris, & Apoſtolorum docemur exemplo hymnos cantare.*

Item ex Concilio Toletano IV. *cap.* 12. (*An.* 633.)

18 DE hymnis *a* canendis & Salvatoris, & Apoſtolorum
ps habemus exemplum. Nam & ipſe Dominus hymnum dixiſſe perhibetur, Matthæo *b* Evangeliſta atteſtante; *Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti.* Et Paulus Apoſtolus *c* ad Epheſios ſcribit, dicens: *Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus.* Et quia nonnulli hymni humano ſtudio in laudem Dei, atque Apoſtolorum, & Martyrum triumphos compoſiti eſſe noſcuntur, ſicut hi, quos beatiſſimi Doctores Hilarius, atque Ambroſius ediderunt, quos tamen quidam ſpecialiter reprobant, pro eo, quod de ſcripturis ſanctorum canonum, vel Apoſtolica traditione non exiſtunt: reſpuant ergo & illum hymnum ab hominibus compoſitum, quem quotidie publico privatoque officio in fine omnium Pſalmorum dicimus: *Gloria & honor Patri, & Filio, & Spiritui Sancto in ſecula ſeculorum, Amen.* Nam & ille hymnus, quem nato in carne Chriſto Angeli cecinerunt *g*: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*: & reliqua, quæ ibi ſequuntur, Eccleſiaſtici Doctores compoſuerunt. Ergo nec ipſi in Eccleſiis canendi ſunt, quia in ſanctorum Scripturarum libris non inveniuntur? Componuntur Miſſæ, ſive preces, vel orationes, ſeu commendationes, ſeu manus impoſitiones, ex quibus, ſi nulla decantentur in Eccleſia, vacant officia omnia Eccleſiaſtica. Admonet hæc fieri, atque hortatur Timotheum *e* Apoſtolus dicens: *Obſecro igitur primum fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & pro omnibus, qui in ſublimitate ſunt.* Sicut ergo orationes, ita & hymnos in laudem Dei compoſitos, nullus noſtrum ulterius improbet, ſed pari modo in Gallicia, Hiſpaniaque celebrent, excommunicatione plectendi, qui hymnum rejicere fuerint auſi.

C. LV. *In Novo Teſtamento qui hymni ab Angelis decantati inveniuntur.*

Leo nonus *f.* (*An.* 1050.)

HI duo ſolummodo hymni ab Angelis in Novo Teſtamento inveniuntur decantati *g*, *Alleluia*, atque, *Gloria in excelſis Deo.* Quos pariter in Septuageſima intermittimus: quia peccato hominis veteris a conventu Angelicæ jubilationis expulſi in hujus miſeræ vitæ Babylonem *i*, ſuper flumina ejus ſedemus, & flemus, dum recordamur illius Sion, in qua Deum decet hymnus *k*. Quod novem hebdomadibus Alleluja intermittimus, non incongrue per novem hebdomadas novem ordines Angelorum accipimus: quorum decimus ordo per *l* ſuperbiam corruens, angelicum numerum minuit, & a felicitate perturbavit. Qui condolentes ſuæ diminutionis, & parem ruinam ſibi timentes, a perfecta laude creatoris fuere præpediti. Quorum reparationi, & conſolationi conſulens omnipotens Deus creator *m*, primum hominem de limo terræ formavit, qui ſui generis multiplicatione damna cœleſtis patriæ reſarciret, atque Angelorum gaudia ſuppleret. Qua ſpe Angelicus chorus non modicum *n* lætatus eſt. Nec mirum, ſi ex lapſu ipſius hominis fuit perturbatus. Unde novem ordinum concentus in laudem Dei creatoris permanſit imperfectus, donec in Chriſto reſurgente reſurrexit lapſus ille protoplaſtus. Ibi augmento ſui collegii, & ſpe meliori Angelicus exercitus gaviſus, in novum Alleluja conſurrexit totus, & in eo perſtat devotus. Quem & nos pro modulo noſtro imitatores, a Septuageſima, quando lapſus protoplaſti in Eccleſia recitatur, Alleluja novem hebdomadibus

a *alias, abſolvere debet.*] *orig.* b *Sup. d.* 75. c *Sup. d.* 76. d *Burch. l.* 3. *cap.* 228. *Ivo p.* 2. *c.* 87. & *p.* 3. *c.* 268. e *al. ordinationibus.* f *al. Gregorius.* g *Habetur in capit. Theodulphi, c. ult. Polyc. l.* 3. *tit.* 16. *Burch. l.* 2. *c.* 54. *Ivo p.* 2. *c.* 129. h *al. per.* i *Vide Walfridum Strabonem, cap.* 2. *Ivo p.* 2. *c.* 81. k *al. adulationibus.*

a *Polyc. lib.* 3. *tit.* 22. b *Matth.* 26. c *Epheſ.* 5. d *Luc.* 2. e 1. *Tim.* 2. f *al. octavus.* g *Apoc.* 19. h *Luc.* 2. i *Pſal.* 136. k *Pſal.* 64. l *Eſa.* 14. *Apocal.* 12. m *Geneſ.* 2. n *al. admodum lætatus.*

Digitized by Google

dibus intarmittimus; ſcilicet uſque in Paſcha: ubi Chriſtus reſurgens a mortuis triſtitiam noſtram in gaudium vertit, & Alleluja nobis reddit.

C. LVI. *In cœna Domini Gloria in excelſis decantetur.*

Item Nicolaus Papa *Rodulpho Archiepiſcopo Bituricenſi*, (*An.* 864.)

PORro *a* Gloria in excelſis Deo ab Epiſcopis in cœna Domini inter Miſſarum ſolennia more noſtro dicenda eſt. Pallio vero Apoſtolico 1 eadem die uti eſt illis licitum, quibus eſt ab Apoſtolica ſede permiſſum.

Corr. Rom. ☙ 1 Apoſtolico] *Vox iſta abeſt ab aliquot Vaticanis codicibus: Ivo tamen habet.*

C. LVII. *Cum baculo, aut capite velato ad celebrandum Miſſarum ſolennia Clericus non ingrediatur.*

Item Zacharias 1 Papa *in Synodo Romana, c.* 13. *&* 14. (*An.* 743.)

29 ps. NUllus *b* Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus ad ſolennia Miſſarum celebranda præſumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei aſſiſtere: quoniam & Apoſtolus *c* prohibet viros velato capite orare in Eccleſia: & qui temere præſumpſerit, communione privetur. Cum vero ingreſſus fuerit Epiſcopus, aut Presbyter ad Miſſarum ſolennia celebranda, niſi paſſio aliqua intervenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, ut ab alio Epiſcopo, vel Presbytero Miſſarum ſolennia ſuppleantur: ſed qui initium ponit, ſuppleat uſque in finem, quia ſcriptum eſt *d*: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Si quis vero præſumſerit, præter quod poſuimus, agere, a ſacro corpore, & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit ſuſpenſus.

Corr. Rom. ☙ 1 Zacharias] *Antea inſcribatur,* Macarius. *Emendatum eſt ex aliquot vetuſtis codicibus, & cæteris collectoribus. Et caput ipſum habetur in Concilio manuſcripto Zachariæ.*

C. LVIII. PALEA.

Item ex decretis Soteris Papæ.

UT *e* illud divini oraculi ſinguli præcaveant, quo ſcribitur *f*: *Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſublevantem*, ſummopere verendum nobis eſt, atque cavendum, ne horis illis, atque temporibus, quibus Deo pſallitur, vel ſacrificatur, unicuique divinis ſingulariter officiis inſiſtenti pernicioſa paſſio, vel corporis qualibet invaletudo *g* occurrat, quæ aut corpus ſubito ſubrui faciat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro hujuſmodi ergo caſibus præcaventes, neceſſarium duximus inſtituere, ut ubi temporis, vel loci, ſive cleri copia ſuffragatur, habeat quiſque canens Deo, atque ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adjutorem: ut, ſi aliquo caſu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram eliſus, a tergo ſemper habeat, qui ejus vicem exequatur intrepidus, & officium inceptum adimpleat.

C. LIX. *Quot teſtes Epiſcopus ſacrificans ſecum habere debeat.*

Item Anacletus *Jeſu Chriſti ſervus, omnibus Epiſcopis, epiſt.* 1. (*An.* 102.)

20 ps. EPiſcopus *h* Deo ſacrificans teſtes ſecum habeat, & plures, quam alius Sacerdos: ſicut enim majoris honoris gradu fruitur, ſic majoris teſtimonii incremento indiget. In ſolennioribus quippe dictus aut ſeptem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui oculi ejus dicuntur, & Subdiaconos, atque reliquos miniſtros ſecum habeat: qui ſacris induti veſtimentis *a* fronte & a tergo, & Presbyteri e regione dextra, lævaque, contrito corde, & humiliato ſpiritu, ac prono ſtent vultu, cuſtodientes eum a malevolis hominibus, & conſenſum ejus præbeant *a* ſacrificio. Peracta autem conſecratione omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus.

C. LX. *Epiſcopi ſine religioſis teſtibus Domini ſacramenta non conficiant.*

Item Lucius Papa *Epiſcopis Galliæ, & Hiſpaniæ, cap.* 1. (*An.* 253.)

JUbemus *b* Apoſtolica 1 auctoritate, ut ſemper teſtes vobiſcum Sacerdotes, & Levitas *c* habeatis. Et licet conſcientia propria ſufficere poſſit; tamen propter malevolos, juxta *d* Apoſtolum, etiam teſtimonium vos oportet habere bonum ab his, qui foris ſunt: quoniam & in hac ſancta ſede conſtitutum habemus, ut duo Presbyteri, & tres Diaconi in omni loco Epiſcopum non deſerant, propter teſtimonium Eccleſiaſticum.

Corr. Rom. ☙ 1 Jubemus Apoſtolica] *In epiſtola ipſa ſic legitur:* Propter tales, fratres, hortamur vos, ſicut in hac ſancta Eccleſia conſtitutum habemus, ut ſemper, &c.

C. LXI. *Niſi duobus præſentibus, Presbyter Miſſam celebrare non præſumat.*

Item Soter *e* Papa. (*An. C.* 175.)

HOc quoque *f* ſtatutum eſt, ut nullus Presbyterorum Miſſarum ſolennia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus ipſe tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, *Dominus vobiſcum*, & illud in ſecretis, *Orate pro me*, aptiſſime convenit, ut ipſius reſpondeatur ſalutationi.

Corr. Rom. ☙ *Burchardus etiam, & Ivo citant ex decretis Soteris Papæ. Et in Micrologo, c. 2. ſcribitur, fuiſſe id ab Anacleto, & Sotere ſtatutum. Similem ſententiam Burchardus lib. 3. cap. 68. refert ex Concilio Nannetenſi, cap. 30. Fere autem idem habetur in Moguntino primo, cap. 43.*

C. LXII. *Communione priventur, qui uſque ad finem Miſſarum ſolennia non audierint.*

Item ex Canone *g* Apoſtolorum 10. (*An.* 281. *in Syria.*)

31 ps. OMnes *h* fideles, qui conveniunt in ſolennitatibus 1 ſacris ad Eccleſiam, & Scripturas Apoſtolorum, & Evangelium audiant 2. Qui autem non perſeverant in oratione, uſque dum Miſſa peragatur, nec ſanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Eccleſiæ commoventes, convenit communione privari.

Corr. Rom. ☙ 1 In ſolennitatibus ſacris] *In tomis Conciliorum ad marginem priſcæ verſionis ſunt hæc eadem verba, quæ hic apud Gratian. Burchard. & Iven. & in Polycarpo. Græce eſt abſolute,* τοὺς εἰσιόντας, *id eſt,* qui ingrediuntur: *& ita in codice canonum, nimirum ex verſione Dionyſii.*

☙ 2 Audiant. Qui autem.] *Ita in eodem margine, & in Polycarpo. Sed Burchardus, & Ivo propius ad verba Græca* audiunt, non autem perſeverant.

C. LXIII. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *cap.* 24.

SAcerdote *i* verbum in Eccleſia faciente, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur.

C. LXIV. *Die Dominico Miſſas ex integro ſeculares audire debent.*

Item ex Concilio Agathenſi, *cap.* 47.

MIſſas die Dominico ſecularibus totas audire *x* ſpeciali ordine præcipimus: ita ut ante benedi-

---

a *Ivo p.* 5. *c.* 20. b *Polyc. l.* 3. *tit.* 16. *Burch. l.* 3. *c.* 230. *&* 231, *Ivo p.* 3. *c.* 271. *&* 272. c 1. *Cor.* 11. *Syn. c.* 14. d *Matth.* 10. e 7. *q.* 1. *illud in* Concil. *Tolet.* 11. *c.* 14. *Burch. l.* 3. *c.* 73. *Ivo p.* 2. *c.* 126. f *Eccl.* 4. g *al. valetudo.* h *Polyc. l.* 4. *tit.* 12. *Anſ. l.* 6. *c.* 138. *Burch. l.* 3. *c.* 62. *Ivo p.* 2. *c.* 67.

a *al. præbentes.* b *Polyc. l.* 4. *tit.* 13. *Anſel. l.* 6. *c.* 140. c *al. Diaconos.* d 1. *Tim.* 3. e *al. Anacletus.* f *Polyc. l.* 4. *tit.* 31. *Anſel. l.* 7. *c.* 136. *Burch. l.* 3. *c.* 74. *Ivo p.* 2. *c.* 117. *Pannor. l.* 1. *c.* 159. g *Et in Concil. Antioch. c.* 2. h *Polyc. l.* 3. *tit.* 16. *Burch. l.* 2. *c.* 67. *Ivo p.* 6. *c.* 163. i *Burchard. l.* 2. *c.* 66. *Ivo part.* 6. *c.* 162. x *al. tenere.*

Digitized by Google

ctionem Sacerdotis egredi populus non præſumat. Quod ſi fecerint, ab Epiſcopo publice confundantur.

C. LXV. *Populus non ante diſcedat, quam Miſſa ex integro celebretur.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *cap.* 28.

CUm ad *a* celebrandas Miſſas in Dei nomine conveni-tur, populus non ante diſcedat, quam Miſſæ ſolennitates compleatur, & ubi Epiſcopus non fuerit, benedictionem accipiat Sacerdotis.

C. LXVI. *Excommunicetur, qui prætermiſſo Eccleſiæ conventu ad ſpectacula vadit.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 88.

QUi die *b* ſolenni, prætermiſſo ſolenni Eccleſiæ conventu ad ſpectacula vadit, excommunicetur.

C. LXVII. *Uſque ad Miſſam catechumenorum nullus Eccleſiam ingredi prohibeatur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 84.

22 EPiſcopus *c* nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, &
ps audire verbum Dei, ſive gentilem, ſive hæreticum, ſive Judæum, uſque ad Miſſam catechumenorum.

C. LXVIII. *Evangelia non ſedendo, ſed ſtando audire debemus.*

Item Anaſtaſius Epiſcopus *Epiſcopis Germaniæ, & Burgundiæ, epiſt.* 1. *c.* 1. (*an.* 385.)

23 APoſtolica *d* auctoritate mandamus, dum ſancta Evan-
ps gelia in Eccleſia recitantur, ut Sacerdotes, & cæteri omnes præſentes, non ſedentes, ſed venerabiliter curvi 1 in conſpectu Evangelii ſtantes Dominica verba intente audiant, & fideliter adorent.

Corr. Rom. ¶ 1 Curvi] *Sic in originali, & apud Ivonem part. 6. cap. 93. ſed apud eundem part. 2. cap. 138. & apud Burchardum vox iſta non habetur.*

C. LXIX. *Ad Miſſarum ſolennia ſemper aliquid eſt afferendum.*

Item Gregorius VII. *in Synodo Romana habita anno Domini* 1078. *c.* 13.

24 OMnis *e* Chriſtianus procuret ad Miſſarum ſolennia
ps aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quod Deus per Moyſen dixit *f*: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus.* Etenim in collectis ſanctorum Patrum liquido apparet, quod omnes Chriſtiani offerre aliquid Deo ex uſu ſanctorum Patrum debent. Ad ipſum 1 enim prius eſt confugiendum, qui noſtræ curare poſſit animæ paſſiones. Verum homines præpoſtero ordine ante ſibi opem ab hominibus accerſunt. Ubi autem humana ſubſidia defecerint, tunc opinantur divini poſtulandam favoris gratiam.

Corr. Rom. ¶ 1 Ad ipſum] *Hinc uſque ad fin. cap. non habentur ibi apud Gregorium, neque apud Anſelmum, aut Polycarpum.*

C. LXX. *Quare* Surſum corda, *in præfatione dicitur.*

Item Cyprianus *ſermone 6. de oratione Dominica.* (*An.* 252.)

25 QUando autem ſtamus ad orationem, fratres dilectiſ-
ps ſimi, vigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus: cogitatio omnis carnalis, & ſecularis abſcedat: nec quicquam tunc animus, quam id ſolum cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem præfatione præmiſſa parat fratrum mentes, dicendo, *Surſum corda*, ut dum reſpondet plebs, *habemus ad Dominum*, admoneatur, nihil ſe aliud, quam Dominum cogitare debere. Claudatur contra adverſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei tempore orationis adire patiatur.

a *Burch. l. 3. c. 29. Ivo p. 3. c. 34.* b *Ivo p. 4. c. 8.* c *Burchard. l. 3. c. 28. Ivo p. 3. c. 33. Pann. l. 2. c. 41.* d *Burch. lib. 3. cap. 203. Ivo p. 2. c. 138. & p. 6. c. 93.* e *Polyc. lib. 3. tit. 26. Anſelm. l. 5. c. 40.* f *Exod. 24.*

C. LXXI. *Quæ præfationes in Miſſa ſunt cantandæ.*

Pelagius II. *Romanæ Eccleſiæ, & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus univerſis Germaniarum, atque Galliarum Epiſcopis*, (*an.* 585.)

26 INvenimus *a* has novem præfationes in ſacro catalogo
ps tantummodo recipiendas, quas longe retro vetuſtas in Romana Eccleſia hactenus ſervavit: id eſt, unam in albis Paſchalibus, aliam de Aſcenſione Domini, tertiam de Pentecoſte, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, ſextam de Apoſtolis, ſeptimam de ſancta Trinitate, octavam de Cruce, nonam de jejunio in Quadrageſima tantummodo dicendam. Has præfationes tenet, & cuſtodit ſancta Romana Eccleſia, has tenendas vobis mandamus.

C. LXXII. *In omnibus Miſſarum ſolennibus pro defunctis oratio fiat.*

Item ex Concilio Cabilonenſi ſecundo, *cap.* 39. (*an.* 813. *in Gallia.*)

27 VIſum *b* præterea nobis eſt, ut in omnibus Miſſarum
ps ſolennibus, pro defunctorum ſpiritibus loco competenti Dominus deprecetur. Sicut enim nullus dies excipitur, quo non pro viventibus, & pro quibuslibet neceſſitatibus Dominus deprecetur: ita nimirum nullus dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in Miſſarum ſolennibus fundantur. Antiquitus *c* igitur hunc morem ſancta tenet Eccleſia, ut & in Miſſarum ſolennibus, & in aliis precibus Domino ſpiritus quieſcentium commendet: dicente beato Auguſtino: *d Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus defunctorum: quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana, & catholica ſocietate laudamus* 1. Defunctorum *e* etiam tacitis nominibus eorum, quos ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia: ut quibus ad iſta deſunt parentes, aut filii, aut quicunque cognati, vel amici, ab una eis exhibeantur pia matre communi.

Corr. Rom. ¶ 1 Laudamus.] *Apud collectores ſunt nonnullæ varietates. B. Auguſtinus (a quo parum variat & Concilium, & Amalarius lib. 4. c. 42.) ſic habet:* Quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana, & Catholica ſocietate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumcunque, ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia. *Cæterum gloſſa fecit, ne mutaretur.*

C. LXXIII. *Ante preces non ſunt a Sacerdote nomina recitanda.*

Item Innocentius *Epiſcopus urbis Romæ Decentio Eugubino, epiſt.* 1. *c.* 2. (*an.* 416.)

DE nominibus recitandis, antequam preces Sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda ſunt, oratione ſua commendet, quam ſuperfluum ſit, & ipſe pro tua prudentia recognoſcis: ut cujus hoſtiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen inſinues, quamvis illi incognitum ſit nihil.

DISTINCTIO II.

Panis, & vinum aqua permixtum inter Miſſarum ſolennia offerantur.

C. I. *Panis, & vinum, & aqua in ſacramentis ſunt offerenda.*

Item Alexander *urbis Romanæ Epiſcopus orthodoxis omnibus, epiſt.* 1. *cap.* 4. (*an.* 115. *Romæ.*)

1 IN ſacramentorum *ſ* oblationibus, quæ inter Miſſa-
ps rum ſolennia Domino offeruntur, paſſio Domini miſcenda eſt: ut ejus, cujus corpus, & ſanguis conficitur,

a *Polyc. lib. 3. tit. 20. Anſel. l. 7. c. 111. Burch. lib. 3. c. 69. Ivo part. 2. cap. 77. Pann. l. 2. c. 158.* b *Burch. l. 3. c. 64. Ivo p. 3. c. 66.* c *13. q. 2. non exiſtimamus.* d *in lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 4.* e *Polyc. lib. 3. tit. 9. Anſel. l. 9. c. 1. Burch. l. 3. c. 5. Ivo part. 2. cap. 15. & 68.*

tur, paſſio celebretur: ita ut repulſis opinionibus ſuperſtitionum, panis tantum, & vinum aqua permiſtum in ſacrificium *a* offerantur. Non enim debet (ut a Patribus accepimus, & ipſa ratio docet) in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permiſtum, quia utrumque ex latere ejus in paſſione ſua profluxiſſe legitur.

Corr. Rom. ¶ *Locupletatum eſt caput hoc ex originali, & cæteris collectoribus, præter Anſelmum, qui habet, ut ante Gratianus habebat.*

C. II. *Vinum ſine aqua, vel econverſo in ſacramentis offerri non licet.*

Item Cyprianus *lib. 2. epiſt. 2. Cæcilio fratri ſalutem.*

SIc in *b* ſanctificando calice Domini offerri aqua ſola non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt. Nam ſi vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine Chriſto 1. Quando autem utrumque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi invicem copulatur, tunc ſacramentum ſpiritale, & cœleſte perficitur. Sic vero calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur, quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage ſolidatum.

Corr. Rom. ¶ 1 Sine Chriſto.] *Apud B. Cyprianum ſic legitur*: Sanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: ſi vero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto: *quæ verba referuntur etiam infra ead. c.* cum omne. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum. Multa vero alia, ubi illa non obſtabat, ex ipſa epiſtola ſunt emendata, itemque in ſequenti capite.*

C. III.

Idem *in eadem epiſtola.*

SCriptura dicit: *Quotieſcunque c enim ederitis panem iſtum, & calicem iſtum biberitis, mortem Domini annunciabitis, quoadusque veniat.* Quotieſcunque ergo calicem in Commemorationem Domini, & paſſionis ejus offerimus, id, quod conſtat Dominum feciſſe, faciamus. Sed vide *d*, frater chariſſime, ſi quis de anteceſſoribus noſtris vel ignoranter, vel ſimpliciter non hoc ſervavit, & tenuit, quod nos Dominus facere, & exemplo, & magiſtero ſuo docuit, poteſt ſimplicitati ejus de indulgentia Domini venia concedi, nobis vero non poterit ignoſci, qui nunc a Domino admoniti, & inſtructi ſumus, ut calicem Domini cum vino miſtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus.

C. IV. *Præter panem, vinum, & aquam in ſacramento nihil debet offerri.*

Item ex Concilio Martini Bracharenſis, *c. 55.*

NOn oportet *e* aliquid aliud in ſacramento *f* offerri præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur: quia dum in cruce penderet, de corpore ejus ſanguis effluxit, & aqua. Hæc tria unum ſunt in Chriſto Jeſu: hæc hoſtia, & oblatio Dei in odorem ſuavitatis.

C. V. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi tertio *g cap. 24.*

IN *h* ſacramento *i* corporis, & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis, & vinum aquæ miſtum. *& infra.* §. 1. Nec amplius in ſacrificiis *k* offeratur, quam de uvis, & frumentis.

C. VI. *Oblationis ſacrificio uvas nemo conjungat.*

Item ex ſexto Synodo, *cap.* 28. (*an. 692. Conſtantinopoli.*)

a *al. ſacrificia.* b *Polyc. ibid. Anſ. l. 9. c. 4.* c *Sent. 4. diſt. 10. §. ſed video. Luc. 22. 1. Cor. 11.* d *& viderit. orig.* e *In cap. Græc. Synod.* f *al. ſanctuario.* g *Et in Afric. c. 4.* h *Burch. l. 5. c. 3. & 4. Ivo p. 2. c. 13. & 14.* i *al. ſacramentis.* k *al. primitiis.*

DIdicimus, quod in quibuſdam Eccleſiis Sacerdotes ſacrificio oblationis conjungant uvas, quæ ſecundum uſum in altari offeruntur, & ſic ſimul utraque populo diſpenſent. Præcipimus igitur, ut nullus Sacerdos hoc ulterius faciat, ſed in remiſſionem peccatorum populo oblationem ſolam diſtribuat, & uvas ſeorſum benedictas populus, qui petierit, accipiat, & fructuum 1 gratias agat.

Corr. Rom. ¶ *Eſt quaſi ſumma quædam canonis citati: nam in eo plura aliquanto verba ſunt, ſed eodem fere ſenſu.*

¶ 1 Et fructuum] *Græce eſt* πρὸς τὴν τῷ δοτῆρι τῶν καρπῶν εὐχαριστίαν: *id eſt*: ad reddendas gratias fructuum datori.

C. VII. *De his, qui ſacrificando varii errabant.*

Item Julius Papa *Epiſcopis per* 1 *Ægyptum.*

Corr. Rom. ¶ 1 Per Ægyptum.] *Apud cæteros collectores legitur*, per Ægyptum miſſis. *Sed in Micrologo cap. 19. citatur ex eodem Julio Epiſcopis Ægypti. Eadem autem fere habentur nunc in Bracharenſi 3. cap. 1. & ſententia ſummatim collecta in Vvormacienſi, cap. 4.*

CUm *a* omne crimen, atque peccatum oblatis Deo ſacrificiis deleatur, quid de cætero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipſa ſacrificii oblatione erratur? Audivimus enim quoſdam ſchiſmatica ambitione detentos, contra divinos ordines, & Apoſtolicas inſtitutiones, lac pro vino in divinis ſacrificiis dedicare: alios quoque intinctam Euchariſtiam populis pro complemento communionis porrigere: quoſdam etiam expreſſum 1 vinum in ſacramento Dominici calicis offerre: alios vero 2 pannum lineum muſto intinctum per totum annum reſervare, & in tempore ſacrificii partem ejus aqua lavare, & ſic offerre. Quod quam ſit Evangelicæ, & Apoſtolicæ doctrinæ contrarium, & conſuetudini Eccleſiaſticæ adverſum, non difficile ab ipſo fonte veritatis probabitur, a quo ordinata ipſa ſacramentorum myſteria proceſſerunt. Cum enim magiſter veritatis verum ſalutis noſtræ ſacrificium ſuis commendaret diſcipulis, non illis lac, ſed panem tantum, & calicem ſub hoc ſacramento cognovimus dediſſe. Legitur enim in Evangelica veritate: *Accepit* b *Jeſus panem, & calicem, & benedicens dedit diſcipulis ſuis.* Ceſſat ergo lac ſacrificando *c* offerri, quia manifeſtum, & evidens Evangelicæ veritatis exemplum illuxit, quod præter panem, & vinum aliud offerri non liceat *d*. §. 1. Illud vero, quod pro complemento communionis intinctam tradunt Euchariſtiam populis, nec hoc prolatum ex Evangelio teſtimonium receperunt *e*, ubi Apoſtolis corpus ſuum, & ſanguinem commendavit. Seorſum enim panis, & ſeorſum calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem aliis Chriſtum præbuiſſe non legimus, excepto illo tantum diſcipulo, quem intincta buccella magiſtri proditorem oſtenderet, non quæ ſacramenti hujus inſtitutionem ſignaret. Nam quod de expreſſo botro, id eſt, de uvarum granis populus communicatur, *f* valde eſt omnino confuſum: ſed ſi neceſſe ſit, botrus in calice comprimatur, & aqua miſceatur: quia calix Dominicus juxta canonum 3 præcepta, vino, & aqua permiſtus debet offerri: quia videmus in aqua populum intelligi, in vino vero oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo cum in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur, & jungitur. Quæ copulatio, & conjunctio aquæ, & vini ſic miſcetur in calice Domini, ut miſtio illa non poſſit ſeparari. Nam *g* ſi vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti eſſe incipit

a *Polyc. l. 3. tit. 9. Anſel. l. 9. c. 53. Burchard. l. 5. c. 1. Ivo p. 2. c. 11. & 12. & 85. Pann. l. 1. c. 147.* b *Joan. 13.* c *al. in ſacrificio.* d *al. ſinit.* e *al. receperunt.* f *al. communicat.* g *Sent. 4. diſt. 11.*

cipit ſine nobis. Si vero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Ergo, quando botrus ſolus offertur, in quo vini tantum efficientia deſignatur, ſacramentum noſtræ ſalutis negligitur, quod per aquam ſignificatur. Non enim poteſt calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur. §. 2. Et ideo, quia jam ex hoc plurims & multiplex majorum manavit ſententia 4, omnis deinceps talis error, atque præſumptio ceſſare debet: ne perverſorum inordinata compago ſtatum veritatis enervet. Et ideo nulli deinceps licitum ſit aliud in ſacrificiis divinis offerre, niſi juxta antiquorum ſententiam Conciliorum panem tantum, & calicem vino, & aqua permiſtum. De cætero aliter, quam præceptum eſt, faciens, tamdiu a ſacrificando ceſſabit, quamdiu legitima pœnitentiæ ſatisfactione correctus *a*, ad gradus ſui officium redeat, quod amiſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Expreſſum vinum] *Sic apud Ivonem, & in Pannormia, & in Bracharenſi. In aliquot tamen vetuſtis eſt*, expreſſum botrum, *ut paulo inferius in hoc eodem capite. Sed Burchardus habet*, non expreſſum vinum.

¶ 2 Alios vero pannum] *Hæc uſque ad verſ.* Quod quam ſit, *non ſunt in Bracharenſi: neque etiam illa*, ſed ſi neceſſe ſit, *uſque ad verſ.* quia.

¶ 3 Juxta canonum] *In Bracharenſi eſt*, juxta quod quidam Doctor edisſerit. *Significatur autem B. Cyprianus citatus ſup. ead.* ſic in ſanctificando.

¶ 4 Sententia.] *In Bracharenſi ſequitur*, quorum pietas in Deum religioſa ſacramentorum horum, & efficientias copioſe diſſeruit, & inſtitutiones veriſſime declaravit.

C. VIII. *Nulla oblatio corpori, & ſanguini Chriſti comparari valet.*

Item Alexander Papa V. *a Petro, epiſt.* 1.

2 NIhil *b* in ſacrificiis majus eſſe poteſt, quam corpus,
ps & ſanguis Chriſti: nec ulla oblatio hac potior eſt, ſed hæc omnes præcellit: quæ pura conſcientia Domino offerenda eſt; & pura mente ſumenda, atque ab omnibus veneranda: & ſicut potior eſt cæteris, ita potius excoli, & venerari debet.

C. IX. *Ante confecta myſteria pacem non debemus offerre.*

Item Innocentius Papa *Decentio Eugubino Epiſcopo ſalutem, epiſt.* 1. *cap.* 1.

3 PAcem igitur aſſeris ante confecta myſteria quoſdam
ps populis impertiri, vel ſibi inter ſe Sacerdotes tradere: cum poſt omnia (quæ aperire non debeo) pax ſit neceſſario indicenda, per quam conſtet populum ad omnia, quæ in myſteriis aguntur, atque in Eccleſia celebrantur, præbuiſſe conſenſum, ac finita eſſe, pacis concludentis ſignaculo demonſtrentur.

C. X. *Eccleſiaſticis liminibus careat miniſter, qui poſt conſecrationem communicare contemnit.*

Item Anacletus Papa *epiſt.* 1.

PEracta *c* conſecratione omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia.

Corr. Rom. ¶ *Tribuebatur Calixto. Reſtitutum eſt Anacleto ex aliquot vetuſtis exemplaribus, & Burchardo: cui Anacleto tribuitur etiam ſupra de conſecr. diſt.* 1. Epiſcopus.

C. XI. *Quiſque Sacerdos, quoties Miſſam celebrat, toties ſacram communionem percipiat.*

Item ex Concilio Toletano XII. *cap.* 5.

ps RElatum *a* eſt nobis, quoſdam de Sacerdotibus non
4 tot vicibus communionis ſanctæ gratiam ſumere, quot ſacrificia in uno die videntur offerre: ſed ſi in uno die plurima per ſe offerant ſacrificia, in omnibus ſe oblationibus a communione ſuſpendant, & in ſola tantum extrema *b* ſacrificii oblatione communionis ſanctæ gratiam ſumant: quaſi non ſit toties illi vero, & ſingulari ſacrificio participandum, quoties corporis, & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti immolatio facta conſtiterit. Nam ecce Apoſtolus dicit *c*: *Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?* Certum eſt, quod hi, qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt Dominici ſacramenti. Quicunque ergo Sacerdotum deinceps divino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit, ab ipſa, qua ſe indecenter privavit, gratia communionis anno uno repulſum ſe noverit. Nam quale erit illud ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur? Ergo modis omnibus eſt tenendum, ut quotieſcunque ſacrificans corpus, & ſanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri in altario immolat, toties perceptionis corporis, & ſanguinis Chriſti participem ſe præbeat.

C. XII. *Corpus Chriſti ſine eius ſanguine Sacerdos non debet accipere.*

Item Gelaſius Papa *Majorico, & Joanni Epiſcopis.*

COmperimus *d* autem, quod quidam ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, a calice ſacri cruoris abſtineant. Qui proculdubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diviſio unius ejuſdemque myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.

Corr. Rom. ¶ *De hoc capite notatum eſt ſup.* 25 *qu.* 2. *c. fin. apud Anſelmum, & in Polycarpo tit.* 30. [*nam in novo titulo eſt caput per ſe*) *eſſe partem epiſtolæ, quæ ibi refertur.*

C. XIII. *Euchariſtiæ communionem qui quotidie accipit, nec reprehenditur, nec laudatur.*

Item Auguſtinus *de Eccleſiaſticis dogmatibus, cap.* 53.

5 QUotidie *e* Euchariſtiæ communionem percipere, nec
ps laudo, nec vitupero, omnibus tamen Dominicis diebus communicandum ſuadeo, & hortor: ſi tamen mens ſine affectu peccandi ſit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, graveri magis dico Euchariſtiæ perceptione, quam purificari. Et ideo, quamvis quis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cætero voluntatem, & communicaturus ſatisfaciat lacrymis, & orationibus: & confidens de Domini miſeratione, qui peccata piæ confeſſioni donare conſuevit, accedat ad Euchariſtiam intrepidus, & ſecurus. Sed hoc de illo dico, quem capitalia, & mortalia peccata non gravant. *Idem epiſt.* 118. *cap.* 3. §. 1. Dixerit *f* quiſpiam, non quotidie accipiendam Euchariſtiam: alius affirmet quotidie: faciat unuſquiſque, quod ſecundum fidem ſuam pie credit eſſe faciendum. Neuter enim eorum exhonorat corpus, & ſanguinem Domini, ſi ſaluberrimum ſacramentum certatim honorare contendunt. Neque enim litigaverunt inter ſe, aut quiſquam eorum ſe alteri præpoſuit, Zachæus *g*, & ille centurio,

a *al. corruptus*. b *Burch. l.* 5. *cap.* 5. *Ivo part.* 2. *c.* 15. & 68. c *Supra de conſecrat. diſtinct.* 2. *omnes fideles*, *Burch. lib.* 5. *cap.* 77.

a *Ivo part.* 2. *c.* 124. b *al. extremi*. c 1. *Cor.* 10. d *Micrologus c.* 19. *Algerus l.* 2. *c.* 8. *Polyc. l.* 3. *tit.* 9. & 30. *Anſel. l* 6. *c.* 174. *Ivo p.* 2. *cap.* 89. e *Valfrid. de rebus Eccleſ. cap.* 12. *Sent.* 4. *diſt.* 12. *Alger. l.* 1. *c.* 22. & 10. *Polyc. l.* 3. *tit.* 16. *Anſel. l* 9. *c.* 5. *Burch. l.* 5. *c* 15. & 16. *Ivo p.* 2. *c.* 25. & 26. *Pann. l* 1. *cap.* 150. f *Amalar. de Eccleſ. offic. cap.* 12. *Cabilon.* 2. *cap.* 46. *Beda* 1. *Corinth.* 11. & *ibid. gloſſ. ord. Eugippus*. g *Luc.* 19. *Matth.* 8.

Digitized by Google

rio, cum alter eorum gaudens in domum ſuam ſuſcepit *a* Dominum, alter dixit: *Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum.* Ambo honorificantes Salvatorem diverſo, & quaſi contrario modo, ambo peccatis miſeri, ambo miſericordiam conſecuti. Ad hoc 1 valet, quod manna *b* ſecundum propriam voluntatem in ore cujuſque ſapiebat.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc ex duabus B. Auguſtini locis conſectum, & in ſummam redactum, ex iiſdem, ubi opus eſſe viſum eſt, & emendatum eſt, & auctum. Algerus autem, & Valfridus Strabo citant uſque ad verſ.* Idem.. *ex Gennadio Maſſilienſi Presbytero, quem B. etiam Thomas quodlib. 12. art. 10. facit auctorem libri de Eccleſiaſticis dogmatibus. Et Platina in vita Symmachi, & Magiſter Sent. lib. 4. diſt. 8.*

¶ 1 Ad hoc valet,] *Locus integer legendus eſt in originali.*

C. XIV. *Qui ſemper peccat, cœleſtis ſacramenti medicinam ſemper accipiat.*

Item Ambroſius *lib. 4. de ſacramentis, cap. ult.*

SI *c* quotieſcunque effunditur ſanguis Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur; debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam.

C. XV. *Non abſtineat a corpore Domini, niſi qui excommunicari meretur.*

Item Hilarius Epiſcopus.

SI *d* non ſunt tanta peccata, ut excommunicetur quis, non ſe debet a medicina corporis, & ſanguinis Domini ſeparare.

Corr. Rom. ¶ *Cæteri etiam collectores, & Algerus citant ex Hilario. Apud B. Auguſtinum epiſtola 118. hæc habentur:* Si peccata tanta non ſunt, ut excommunicandus quiſquam homo judicetur, non ſe debet a medicina Dominici corporis ſeparare: *nec multo aliter apud Bedam, 1. Cor. 11.*

C. XVI. *Ter in anno quiſque fidelium communicet.*

Item Fabianus Papa *ait*: (*forte* Concil. Turonenſe III. *c. 50. an. 813. in Gallia*)

ETſi non *e* frequentius, ſaltem in anno ter laici homines communicent (niſi forte quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur) in Paſcha videlicet, & Pentecoſte, & Natali Domini.

Corr. Rom. ¶ *Apud eoſdem collectores eodem modo citatur. Verum præter ultima verba,* in Paſcha videlicet, &c. *habentur in Concilio Turonenſi tertio, c. 50. & Capit. l. 2. c. 45.*

C. XVII. *Etiam in cœna Domini ſacram communionem debemus accipere.*

Item Soter Papa *f ait.*

IN *g* cœna Domini a quibuſdam perceptio Euchariſtiæ negligitur, quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis iis, quibus pro gravibus criminibus inhibitum eſt) percipienda ſit, Eccleſiaſticus uſus demonſtrat: cum etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis, & ſanguinis Dominici ſacramenta reconcilientur.

C. XVIII. *Projiciatur ab Eccleſia, qui a communione ſacramenti ſe pro luxuria ſua avertit.*

Item ex Concilio *h* Martini Bracarenſis, *cap. 83.*

SI quis intrat in Eccleſiam Dei, & ſacras Scripturas audit, & pro luxuria ſua avertit ſe a communione ſacramenti, & in obſervandis myſteriis declinat conſtitutam regulam diſciplinæ, illum talem projiciendum de Eccleſia catholica eſſe decernimus, donec pœnitentiam agat, & oſtendat fructum pœnitentiæ ſuæ, ut poſſit communione 1 percepta indulgentiam promereri.

Corr. Rom. ¶ 1 Communione percepta] *In recentioribus Conciliorum editionibus legitur:* ut poſſint communionem percepta indulgentia promereri. *Editiones vero antiquæ, & Vaticani codices habent ut Gratianus. Concilii Antiocheni capite ſecundo (unde videtur ſumptum) hæc ſunt verba:* καὶ παρακαλέσαντες τυχεῖν δυνηθῶσι συγγνώμης: *id eſt, &* implorantes conſequi veniam poſſint.

C. XIX. *Non habeantur Catholici, qui his tribus temporibus communicare deſinunt.* a

Item ex Concilio Agathenſi, *cap. 18.*

SEculares *a*, qui in Natali Domini, Paſcha, & Pentecoſte non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.

C. XX. *Corripiantur, qui in Eccleſia communicare contemnunt.*

In Concilio Toletano I. *cap. 13.*

HI, qui intrant in Eccleſiam, & deprehenduntur nunquam communicare, admoneantur. Quod ſi non communicant, ad pœnitentiam accedant. Si communicant, non ſemper abſtineant 1: ſi non fecerint, abſtineantur.

Corr. Rom ¶ 1 Abſtineant:] *In originali legitur,* abſtineantur, *quemadmodum in fine capitis, etiam in vetuſtis Gratiani. Sed hoc loco interpretatio gloſſæ magis convenit verbo,* abſtineant.

C. XXI. *Ante ſanctam communionem a propria uxore quiſque contineat.*

Item ex Concilio Eliberitano, (*forte Hibernenſi, an. 672.*)

OMnis *c* homo ante ſacram communionem a propria uxore abſtinere debet, tribus, aut quatuor *d*, aut octo diebus: nec inter 1 Catholicos connumerabitur, qui in iſtis videlicet temporibus, Paſcha, Pentecoſte, & Natali Domini non communicaverit.

Corr. Rom. ¶ 1 Nec inter] *Hæc uſque ad finem abſunt hoc loco a Burchardo, & Ivone, ſuntq; ſumma quædam capitis,* Seculares. *ſupra cad.*

C. XXII. *Quare tres partes fiant ex corpore Chriſti.*

Item Sergius Papa *ait*:

TRiforme *e* eſt corpus Domini. Pars oblatæ 1 in calicem miſſa, corpus Chriſti, quod jam reſurrexit, monſtrat. Pars comeſta, ambulans adhuc ſuper terram. Pars in altari uſque ad Miſſæ finem remanens, corpus jacens in ſepulchro: quia uſque ad finem ſeculi corpora Sanctorum in ſepulchris erunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Oblatæ] *Antea legebatur,* oblata. *Emendatum eſt & hoc, & aliis ex vetuſtis codicibus, gloſſa ordinaria, atque ex aliis ſcriptoribus indicatis.*

C. XXIII. *A quibus ſunt contrectanda ſacramenta Dominica.*

Item Clemens Papa, *epiſt. 2. ait.*

TRibus *f* gradibus commiſſa ſunt ſacramenta divinorum ſecretorum, id eſt, Presbytero, Diacono, & Miniſtro: qui cum timore, & tremore Clerico-

a *al. ſuſceperit.* b *Sap. 16.* c *Alger. lib. 1. c. 22. Sent. ibid. Polyc. ibid. Burch. l. 5. c. 18. Ivo p. 2. c. 28.* d *Alg. ibid. Polyc. lib. 3. tit. 16. Burch. lib. 5. c. 18. Ivo p. 2. c. 28. Rab. de inſt. Cleric. c. 31.* e *Sent. 4. diſt. 12. Polyc. ibid. Burch. l. 5. c. 27. Ivo p. 2. c. 27. Pann. l. 1. c. 151.* f *In Cabilon. 2. c. 47.* g *Polyc. ibid. Burch. lib. 5. c. 20. Ivo p. 2. c. 30.* h *In cap. Synod. Græcorum, ex Concilio Antiocheno, c. 2.*

a *al. participandum.* b *Burch. l. 5. c. 23. Ivo p. 2. c. 33.* c *Burch. l. 5. c. 22. Ivo p. 2. c. 32. Pann. l. 5. c. 152.* d *al. quinque aut ſeptem.* e *Gloſſ. ordin. 1. Cor. 11. Sent. 4. diſt. 12. Amalarius l. 3. c. 35. Alcuin. fol. 79. Micrologus c. 17. Rabanus de inſt. Cler. cap. ult. Alger. l. 1. c. 19.* f *Ordo Romanus fol. 5. Pannorm. lib. 1. cap. 141.*

tum reliquias fregmentorum corporis Dominici cuſtodire debent. *Item ibidem*. §. 1. Tenta *a* in altario certe holocauſta offerantur, qiiente populo ſufficere debeant. Quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſerventur, ſed cum timore, & tremore, Clericorum diligentia conſumantue. Qui autem reſidua corporis Domini, quæ in ſacrario relicta funt, conſumunt, non ſtatim ad communes accipiendos cibos conveniant, ne putent ſanctæ portioni miſcere *b* cibum, qui per aqualiculos digeſtus in ſeceſſum funditur.* Si igitur mane Dominica portio editur, uſque ad ſextam jejunent miniſtri, qui eam conſumpſerunt: & ſi tertia, vel quarta hora acceperint, jejunent uſque ad veſperam. Sic ſecreta ſanctificatione æterna cuſtodienda ſunt ſacramenta. *& infra*. §. 2. Præcipimus etiam, ne unquam extero *c* Clerico Eccleſiæ, ſive Laico de fregmentis oblationum Chriſti ponetur ad menſam. Unde ſcis tu, qui paſſim ſanctuarii *d* panes indignis impendis, unde noſti, ſi a mulieribus mundi ſunt hi, quibus impendis? Hinc & David ab Abimelech Sacerdote interrogatus, cum panem ſibi ad comedendum poſceret, ſi mundus eſſet a muliere, cum ſe mundum ante triduum profiteretur, panes propoſitionis manducavit.

C. XXIV. *Inficiuntur, non mundentur ſcelcroſi, qui communicare non deſinunt.*

Item Iſidorus *lib. 1. de ſumme bono, c. 24.*

8 QUi *e* ſcelerate vivunt in Eccleſia, & communicare
ps non deſinunt, putantes ſe tali communione mundari, diſcant nil ad emundationem ſibi proficere, dicente Propheta *f*: *Quid eſt, quod dilectus meus fecit in domo mea ſcel ra multa? Numquid carnes ſanctæ auferent a te malitias tuas?* & Apoſtolus *g*: *Probet*, inquit, *ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.*

C. XXV. *Damnationem, non ſalutem acquirunt, qui indigne Sacramentis Chriſti, communicant.*

Item ex octava Synodo, *Baſilius h Epiſcopus dixit.*

TImorem docet nos Apoſtolus dicens *i*: *Qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit*. Fidem vero edocet nos ſermo Domini, dicens: *Hoc k eſt corpus meum, quod pro vobis dabitur. Hoc facite in meam commemorationem. Et infra*. §. 1. Et Apoſtolus *l* de unigenito Dei filio: *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis*. Cum ergo anima fidem habet his dictis, & conſideret magnificentiam gloriæ ipſius, & admiratur nimietatem humilitatis, quomodo tantus ac talis obediens fuit patri uſque ad mortem pro noſtra vita; puto, quia provocati poſſit ad affectum, & dilectionem ipſius, & Dei patris, qui *m* unico filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. *& infra*. §. 2. Talem ergo affectum, & fidem præparare debet in animo ſuo is, qui panem, & calicem Domini percipit.

Corr. Rom. ¶ *Hoc Baſilii caput eſt ex verſione Ruffini, c. 70. quibuſdam tamen omiſſis. Ex hac autem citatione, quam nunc affert Gratianus, & aliis eiuſdem locis, ut alibi dictum eſt, videtur poſſe colligi, regulas illas beati Baſilii poſt octavam Synodum in codice, quo Gratianus uſus eſt, fuiſſe collocatas.*

C. XXVI. *Non a quo, ſed ante quem offeratur, conſiderandum eſt.*

Item Auguſtinus *in lib. quæſtionum Numerorum, quæſt. 30.*

ET dixit Dominus ad *a* Moyſen, & ad Eleazarum filium Aaron Sacerdotem: *Tollite thuribula ærea e medio exuſtorum, & ignem alienum hunc ſeminate b ibi: quia ſanctificaverunt thuribula peccatorum horum in animabus 1 ſuis: & fac ea laminas ductiles circumpoſitionem altari, quoniam oblata ſunt ante Dominum, & ſanctificata ſunt, & facta ſunt in ſignum filiis Iſrael*. Sed notandum novo modo dicta ſanctificata pœne eorum, a quibus peccatum hoc fuerat perpetratum: quia per eos exemplum datum eſt cæteris, quo timerent. Circompoſitionem autem altari cur ex eis fieri voluit, addidit, dicens: *quoniam oblata ſunt ante Dominum, & ſanctificata facta ſunt in ſignum filiis Iſrael*. Non ergo in eis reprobari voluit, quod a talibus oblata ſunt, ſed hoc potius attendi, ante quem oblata ſint, id eſt, quia ante Dominum, ut plus in eis valeret nomen Domini, ante quem oblata ſunt, quam peſſimum meritum eorum, a quibus oblata ſunt.

Corr. Rom. ¶ 1 In animabus ſuis:] *Apud B. Auguſtinum legitur*, in manibus ſuis: *ſed apud Septuaginta, quos ille ſequi ſolet, eſt*, ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν.

C. XXVII. *Pœnitentia ejus, cujus negligentia de Chriſti ſanguine aliquid ſtillat.*

Item ex decreto Papæ Pii, (*imo* Theodori, *an. 680. in Anglia*.)

9 SI *d* per negligentiam aliquid de ſanguine *e* Domini
ps ſtillaverit in terram, lingua lambetur, & tabula radetur. Si non fuerit tabula, ut non conculcetur, locus corradetur, & igne conſumetur, & cinis intra altare recondetur, & Sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si ſuper altare ſtillaverit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla pervenerit, quatuor diebus pœniteat. Si uſque ad tertium, novem diebus pœniteat. Si uſque ad quartum, viginti diebus pœniteat, & linteamina, quæ tetigerit ſtilla, tribus vicibus miniſter abluet, calice ſuppoſito: & aqua ablutionis ſumatur, & juxta altare recondatur.

C. XXVIII. *Quæ pœnitentia ſit imponenda ei, qui ſacramentum evomit.*

Item ex pœnitentiali Bedæ Presbyteri, *c. de ebrietate*.

SI per ebrietatem *f*, vel voracitatem Euchariſtiam evomuerit, quadraginta diebus pœniteat, ſi Laicus eſt: Clerici, vel Monachi, ſeu Diaconi, & Presbyteri ſeptuaginta diebus pœniteant: Epiſcopi nonaginta. Si pro *g* infirmitatis cauſa evomuerint, ſeptem diebus pœniteant.

Corr. Rom. ¶ *Apud Bedam, & collectores nonnihil varietatis eſt, potiſſimum in dierum numero, qui apud Bedam omnino diſtinctior eſt.*

C. XXIX. *Sacerdotes non niſi per ſe divina ſacramenta miniſtrent.*

Item ex Concilio Rhemenſi, *cap. 2.*

10 PErvenit *h* ad notitiam noſtram, quod quidam Presby-
ps teri intantum parvipendant divina myſteria, ut Laico, vel fœminæ ſacrum corpus Domini tradant ad deferendum infirmis: & quibus prohibetur, ne ſacrarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis ſancta Sanctorum committuntur. Quod quam ſit horribile, quamque deteſtabile, omnium religioſorum animadvertit prudentia. Igitur interdicit per omnia Synodus, ne talis temeraria præſumptio ulterius fiat: ſed omnimodis Presbyter per ſemetipſum infirmum communicet. Quod ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſubjacebit.

C. XXX.

a *Ordo Romanus fol. 87. Pol. l. 3. tit. 26. Burch. l. 5. c. 11. Ivo p. 2. c. 21. & 64. & 76. Pann. l. 1. c. 149.* b *al. commiſcere.* c *excommunicato, orig.* d *al. ſacrarii.* e *Infra diſt. 4. qui in maternis. §. qui ſcelerate.* f *Hier. 11.* g *1. Cor. 11.* h *Ex Baſilii regulis brevioribus, c. 172.* i *1.Cor. 11.* k *Luc. 22.* l *Philip. 2.* m *Rom. 8.*

a *Num. 16.* b *ſemina, orig.* c *Omittuntur aliquot verba.* d *Polyc. l. 3. tit. 26. Burch. l. 5. c. 47. Ivo part. 2. c. 56. Pann. l. 1. c. 156.* e *al. calice.* f *Burch. l. 5. c. 46. Ivo p. 2. c. 55. Pann. l. 1. c. 155.* g *al. ex.* h *Burch. l. 5. c. 30. Ivo p. 2. c. 39. Pann. l. 1. c. 154.*

Digitized by Google

C. XXX. *Quando celebratur Miſſa, Presbyterium Laicus ingredi non præſumat.*

Item Clemens Papa, (*imo Eugenius II. in Synodo Rom. c. 33. an. 826. Romæ.*)

11 SAcerdotum *a*, aliorumque Clericorum Eccleſiis ſer-
ps vientium honores a Laicorum loco diſcrete apparere convenit. Quamobrem nulli Laicorum liceat in eo loco, ubi Sacerdotes, & reliqui Clerici conſiſtunt (quod Presbyterium nuncupatur) quando Miſſa celebratur, conſiſtere, ut libere, ac honorifice poſſint ſacra officia exercere *b*.

Corr. Rom. ❡ *Extat caput hoc in Synodo Eugenii II.* (*ex qua etiam citat Anſelmus*) *itemque in Synodo Leonis IV. c. 33. & in 7. lib. Cap. 278.*

C. XXXI. *Sicut in Metropolitana Eccleſia, ita ubique Miſſarum ſolennia celebrentur.*

Item ex Concilio Gerundenſi, *c. 1.* (*an. 517. in Hiſpania.*)

12 INſtitutio *c* Miſſarum ſicut in Metropolitana Eccleſia
ps agitur, ita in Dei nomine in omnibus ɪ provinciis tam ipſius Miſſæ ordo, quam pſallendi *d*, vel miniſtrandi conſuetudo ſervetur.

Corr. Rom. ❡ ɪ Omnibus provinciis] *In Concilio ipſo legitur*, in Tarraconenſi provincia : *apud Burch. vero, & Ivonem*, in omnibus comprovincialibus Eccleſiis.

C. XXXII. *Quid ſit Sacrificium, quid ſit Sacramentum.*

Item Auguſtinus *in lib. 10 de civit. Dei, c. 5.*

13 SAcrificium ɪ viſibile *e*, inviſibile eſt ſacramentum,
ps id eſt, ſacrum ſignum. *Item alibi*. §. 1. Sacramentum a eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma.

Corr. Rom. ❡ ɪ Sacrificium] *In originali, & apud Lanfrancum, & Ivonem eſt* : Sacrificium ergo viſibile inviſibilis ſacrificii ſacramentum, id eſt, ſacrum ſignum eſt : *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

a Sacramentum] *In libro de catechizandis rudibus*, c. 26. *hæc leguntur*; De ſacramento ſane, quod accepit, cum ei bene commendatum fuerit, ſignacula quidem rerum divinarum eſſe viſibilia, ſed res ipſas inviſibiles in eis honorari. *In epiſtola autem 165. hæc*: Si autem malus eſt, operatur per illum Deus viſibilem ſacramenti formam : ipſa autem donat inviſibilem gratiam. *Ex quibus locis videtur colligi potuiſſe vulgata iſta ſacramenti definitio.*

C. XXXIII. *Quid ſit ſignum.*

Idem *in lib. 2. de doctrina Chriſtiana, c. 1.*

SIgnum *f* eſt res præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, aliud aliquid ex ſe faciens in cognitionem *g* venire.

C. XXXIV. *Poſt conſecrationem non ſubſtantia, ſed ſpecies remanet.*

Item Gregorius Papa *in homilia Paſchali ait.*

SPecies *h*, & ſimilitudo illarum rerum vocabula ſunt, quæ ante fuerunt, ſcilicet panis, & vini. Unde in fine cujuſdam *i* Miſſæ oratur, & dicitur : *Perficiant in nobis, quæſumus Domine, tua ſacramenta quod continent, ut quod* ĸ *nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamur.* Poſtulat quippe Sacerdos, ut corpus Chriſti, quod ſub ſpecie panis, & vini nunc geritur, manifeſta viſione, ſicut revera eſt, quandoque capiatur. De qua viſione Dominus in Evangelio ſecundum Joannem ait *a*: *Qui diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum.* Quamvis non improbabiliter quidam exponant hoc loco, carnis, & ſanguinis veritatem, ipſam eorundem efficientiam, id eſt, peccatorum remiſſionem.

Corr. Rom. ❡ *Ivo citat ex Lanfranco, apud quem habetur continenter poſt verba Gregorii allata ex homilia Paſchali, quemadmodum, & multa alia ſequentia, quæ a Gratiano ex aliis auctoribus citantur, apud eundem Lanfrancum, & Algerum extant, & interdum copioſius, quam apud Ivonem, & Gratianum.*

C. XXXV. *Viſibiles creaturæ in Chriſti corpus, & ſanguinem inviſibiliter convertuntur.*

Item Euſebius Emiſſenus *b*.

14 QUia *c* corpus aſſumptum ablaturus erat ab oculis
ps noſtris, & ſideribus illaturus, neceſſarium erat, ut die Cœnæ ſacramentum nobis corporis, & ſanguinis ſui conſecraret: ut coleretur jugiter per myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium : ut quia quotidiana, & indeſeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua eſſet etiam redemptionis oblatio, & perennis victima illa viveret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia, vere unica, & perfecta hoſtia, fide æſtimanda, non ſpecie: nec exteriori cenſenda viſu, ſed interiori affectu. Unde merito cœleſtis confirmat auctoritas: quia *caro* d *mea vera eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*. §. 1. Recedat *e* ergo omne infidelitatis ambiguum : quandoquidem qui auctor eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Nam inviſibilis *f* Sacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate convertit, ita dicens: *Accipite, & comedite: hoc eſt enim corpus meum*: & ſanctificatione repetita, *Accipite, & bibite, hic eſt ſanguis meus*. Ergò ſicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cœlorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum : ita pari poteſtate in ſpiritualibus ſacramentis, ubi ɪ præcipit virtus, ſervit effectus. §. 2. Quanta itaque, & quam celebranda beneficia vis divinæ benedictionis operetur, attende: &, ut *g* tibi novum, & impoſſibile videri non debeat, quod in Chriſti ſubſtantiam terrena, & mortalia convertuntur, teipſum, qui jam in Chriſto es regeneratus, interroga. Dudum alienus a vita, peregrinus a miſericordia, a ſalutis via intrinſecus mortuus exulabas: ſubito initiatus Chriſti legibus, & ſalutaribus myſteriis innovatus, in corpus Eccleſiæ, non videndo, ſed credendo, tranſiviſti, & de filio perditionis adoptivus Dei filius fieri occulta puritate meruiſti: in menſura viſibili permanens, major factus ex teipſo inviſibiliter, ſine quantitatis augmento, cum ipſe atque idem eſſes, multo alter *h* fidei proceſſibus extitiſti: in exteriori nihil additum eſt, & totum in interiori mutatum eſt: ac ſic homo Chriſti filius effectus, & Chriſtus in hominis mente formatus eſt. Sicut ergo ſine corporali ſenſu, præterita vilitate depoſita, ſubito novam indutus es dignitatem, & ſicut hoc *i*, quod in te Deus læſa curavit, infecta diluit, immaculata ĸ deterſit, non ſunt oculis, nec *l* ſenſibus tuis credita : ita cum reverendum altare cœleſtibus cibis ſatiandus aſcendis, ſacrum Dei tui corpus, & ſanguinem fide reſpice, honora, mirare, mente continge, cordis manu ſuſcipe, & maxime hauſtu interiore aſſume.

a *Concor. 6. Syn. c. 69. Turonicum. 2. c. 4. extra de vita & honeſtate cler. c. 1. Anſel. l. 5. c. 78.* b *al. exerceri. al. celebrari.* c *ſup. d. 12. c. 13. Burch. l. 3. c. 66. Ivo p. 3. c. 68.* d *al. pſallendo. vel miniſtrando.* e *Sent. 4. diſt. 1. & 8. Lanfrancus contra Berengarium, Algerus l. 1. c. 4. Ivo part. 2. cap. 8. Pann. l. 1. c. 130.* f *Lanfrancus ibid. Algerus l. 1. c. 4. Ivo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 131.* g *al. cogitationem.* h *Lanfrancus ibid. Guidmundus l. 2. Ivo p. 2. c. 9. Pann. l. 1. c. 132.* i *In Sab. 4. temp. Septemb.* ĸ *al. quæ.*

a *Joan. 14.* b *Inter opera B. Hieron. tom. 9. al. 4. in ſerm. de corp. & ſang. Domini. Al. Eucherius Lugdunenſis*, c *Sent. 4. diſt. 8. Alger. l. 1. c. 16. & 15. Ivo part. 2. cap. 4.* d *Joan. 6.* e *Sent. 4. diſt. 10. Pannorm. l. 1. c. 129. Paſch. in epiſt. ad Frudegardum ex Euſeb. Emiſ.* f *al. viſibilis.* g *al. quomodo.* h *al. aliter.* i *al. hæc quæ.* ĸ *maculata, vera lectio.* l *al. ſed.*

Corr. Rom. ¶ 1 Ubi præcipit] *Sic apud Ivonem, & in Pannormia. Apud Paſchaſium legitur*, ubi præcipit virtus, rei ſervit effectus: *& fortaſſe loca dictionis*, ubi, *legendum eſt*, *verbi*: *In vetuſtiore editione homiliar. eſt*, verbis præbet virtus, & rei ſervit effectus. *In recentiore autem*, verbo præbetur virtus, & rei ſervit effectus. *Multa vero aliis locis ſunt partim ex originali, partim ex Ivone emendata.*

C. XXXVI. *Quare in ſpecie panis, & vini ſacramentum ſuum Chriſtus nobis miniſtravit.*

Item Auguſtinus.

QUia paſſus eſt Dominus pro nobis, commendavit *a* nobis in iſto ſacramento corpus, & ſanguinem ſuum, quod etiam fecit & nos ipſos. Nam & nos ipſius corpus facti ſumus, & per miſericordiam ejus, quod accipimus, nos ſumus. Recordamini: & vos non fuiſtis, & creati eſtis: ad aream Dominicam comportati eſtis laboribus boum, id eſt, annuntiantium Evangelium, triturati eſtis: quando catechumeni deferebamini, in horreo ſervabamini, nomina veſtra dediſtis, cœpiſtis moli jejuniis, & exorciſmis: poſtea ad aquam veniſtis, & conſperſi eſtis, & panis *Dominicus facti eſtis. Ecce, quod accepiſtis. Quomodo ergo videtis eſſe unum, quod factum eſt, ſic unum eſtote vos, diligendo vos, tenendo unam fidem, unam ſpem, individuam charitatem. Hæretici, quando hoc accipiunt teſtimonium, contra ſe accipiunt, quia illi quærunt diviſionem, cum panis iſte indicet unitatem: ſic & vinum in multis racemis fuit, & modo unum eſt, unum 1 eſt in ſuavitate calicis poſt preſſuram torcularis. Et vos poſt illa jejunia, poſt labores, poſt humilitatem, & contritionem cordis, jam in nomine Chriſti, tanquam ad calicem Domini veniſtis: & ibi vos eſtis in menſa, & ibi vos eſtis in calice, nobiſcum vos eſtis. Simul enim hoc ſumimus, ſimul bibimus, quia ſimul vivimus. *Item in ſermone de infantibus.* §. 1. Ita *b* Dominus Jeſus Chriſtus nos ſignificavit, nos ad ſe pertinere voluit, myſterium pacis, & unitatis noſtræ in ſua menſa conſecravit. Qui *c* accipit myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe. Nulli 2 eſt *d* aliquatenus ambigendum tunc unumquemque fidelium corporis, & ſanguinis Dominici fieri participem, quando in baptiſmate membrum efficitur Chriſti, nec alienari ab illius panis, caliciſque conſortio, etiamſi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc ſeculo in unitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat. Sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non privatur, quando in ſe *e* hoc, quod illud ſacramentum ſignificat, invenit *f*.

Corr. Rom. ¶ *Beda ad cap. 10. primæ ad Corinthios citat ex ſermone de ſacramentis fidelium, feria 2. Paſchæ, neque multa aliter Ivo.*

¶ 1 Unum eſt] *Ita emendatum eſt hoc ex Beda, quemadmodum & multa alia. Hujus vero lectionis veſtigium erat in manuſcriptis, & apud Ivonem. In vulgatis legebatur*, Vinum in ſua nativitate, calix poſt, &c.

¶ 2 Nulli eſt] *Hæc uſque ad finem habentur infr. diſt. 4.* c. nulli, *& in Polycarpa citantur ex Innocentio.*

C. XXXVII. *Dum Hoſtia frangitur, paſſio Chriſti ad memoriam redit.*

Item *in libro ſententiarum Proſperi*, (*imo Lanfrancus contra Berengarium an. 1059. in Anglia.*)

CUm *g* frangitur *h* Hoſtia, dum ſanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud, quam Dominici corporis in cruce immolatio, ejuſque ſanguinis de latere effuſio deſignatur?

Corr. Rom. ¶ *Apud Lanfrancum [apud quem fere habentur, quæ a Gratiano citantur ex lib. ſententiarum Proſperi, aut ex Auguſt. in lib. ſententiarum Proſperi] hæc antecedunt*: Sacramenta enim illarum rerum, quarum ſunt ſacramenta, ſemper ſimilitudinem gerunt, ſicut in ſacramento, de quo hæc quæſtio ventilatur, dum frangitur Hoſtia, &c.

C. XXXVIII. *De veritate corporis, & ſanguinis Chriſti ambigere non licet.*

Item Leo *a* Epiſcopus, *& ſancta Synodus, quæ in urbe Romana convenit, Clero, Honoratis, & plebi conſiſtenti Conſtantinopoli, ita ſcribit.*

15 IN quibus *b* iſti ignorantiæ tenebris, in quo hactenus
ps. deſidiæ torpore jacuere? ut nec auditu diſcerent, vel lectione cognoſcerent, quod in Eccleſia Dei in omnium ore tam conſonum eſt, ut nec ab infantium linguis veritas corporis, & ſanguinis Chriſti inter communia ſacramenta fidei taceatur: quia in illa myſtica diſtributione ſpiritalis alimoniæ hoc impertitur, hoc ſumitur, ut accipientes virtutem cœleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus? Idem *c* eſt 1 cibus refectionis, & cibus ſanguinis. Sicut enim caro Domini vere eſt cibus, ita ſanguis vere noſter eſt potus. *Idem.* §. 1. Eſt etiam corpus, de quo dictum eſt *d*: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus.* Circa *e* hoc corpus aquilæ ſunt, quæ alis circumvolitant ſpiritalibus. *Idem.* §. 2. Unde *f* & corpus Chriſti edimus, ut vitæ æternæ poſſimus eſſe participes. *Idem.* §. 3. Cujus 2 clare *g* argumentis utimur, ſuis utamur exemplis, incarnationiſque exemplo aſtruamus myſterii veritatem, *& infra.* §. 4. Quid *h* hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus Chriſtus partus ex Virgine?

Corr. Rom. ¶ 1 Idem eſt cibus] *In aliquot vetuſtis codicibus*: Idem Leo Papa. Eſt cibus, &c. *Eundemque Leonem citat Anſelmus. Cæterum apud B. Leonem non ſunt inventa, ſed apud B. Ambroſium, cujus etiam ſunt ſequentia variis ex locis collecta.*

¶ 2 Cujus clare] *Gratianus infra c.* revera, *ſic refert ex Ambroſio*: ſed quid argumentis utimur? ſuis utamur exemplis, incarnationis, &c. *Et ita etiam Algerus. Ivo reliqua eodem modo; tantummodo in hoc diſcrepat, quod habet*, incarnationiſque novitate. *Sed retenta eſt Gratiani lectio, cum ob gloſſam, tum quoniam Lanfrancus fere concordat cum Gratiano, ubi expoſitam a ſe catholicam veritatem confirmat B. Ambroſii verbis.*

C. XXXIX. *Non natura naſcitur, ſed conſecratione nobis conficitur corpus, & ſanguis Chriſti.*

Item Ambroſius *in libro de catechizandis rudibus.*

PAnis *i*, & calix non qualibet, ſed certa conſecratione myſticus fit nobis, non naſcitur. Proinde quod ita fit nobis, quamvis ſit panis, & calix, alimentum eſt refectionis, non ſacramentum religionis: non quod benedicimus, gratiaſque agimus Domino in omni ejus munere, non tantum ſpiritali, verum etiam corporali.

Corr. Rom. ¶ *Ivo citat ex Auguſtino in lib. de catechizandis rudibus. Beda ad c. 10. primæ ad Corinth. & Alger. citant ex B. Auguſt. contra Fauſtum, habeturque in lib. 20. contra Fauſtum,*

a *Inf. eadem commendavit. Beda 1. Cor. 10. Alg. l. 1. c. 3. & alibi. Ivo p. 2. c. 1.* b *Beda ibid. paulo ſuperius ex Auguſt. in ſerm. ad infantes ad altare de ſacramento.* c *Inf. ead. qui manducat. Sent. 4. diſt. 8.* d *Inf. diſt. 4. nulli. Sent. 4. diſt. 9. Polyc. l. 3. tit. 10.* e *al. ipſe.* f *al. invenitur.* g *al. Dum.* h *Lanfr. ibid. Alg. l. 1. c. 17. Ivo p. 2. c. 9. Pann. l. 1. cap. 40.*

a *Leo l. epiſt. 23. al. 22.* b *Anſ. l. 9. cap. 6. & 7.* c *al. Item. Eſt cibus.* d *Joan. 6.* e *Ambr. in cap. 17. Lucæ l. 8. c. 7.* f *ad c. 22. Luca l. 10. c. 9.* g *De iis, qui initiantur, c. 9. Ivo p. 2. c. 7. Inf. ead. revera.* h *Sent. 4. diſt. 10.* i *Beda 1. Corinth. 10 Alcuinus de div. offic. fol. 17. Alger. l. 1. cap. 6. Ivo p. 2. cap. 1. Pann. lib. 1. cap. 123.*

ſum, c. 13. Verum apud Algerum, & Ivonem eſt in ſummam redactum: apud Gratianum multis præterea locis depravatum, quæ ob gloſſam correcta non ſunt. Verba Auguſtini ſunt hæc: Noſter autem panis, & calix non quilibet, quaſi propter Chriſtum in ſpicis, & in ſermentis ligatum, ſicut illi deſipiunt, ſed certa conſecratione myſticus fit nobis, non naſcitur. Proinde, quod non ita fit, quamvis ſit panis, & calix, alimentum eſt refectionis, non ſacramentum religionis: niſi quod benedicimus, gratiaſque agimus Domino in omni ejus munere, non ſolum ſpiritali, verum etiam corporali.

C. XL. *Quod ante benedictionem panis & vinum eſt, poſt benedictionem eſt corpus, & ſanguis Chriſti.*

Idem Ambroſius *in lib. de iis, qui myſteriis initiantur; cap. 9.*

ANte *a* benedictionem verborum cœleſtium alia ſpecies nominatur: poſt benedictionem *b* corpus ſignificatur. *Item ibidem*. §. 2. In illo ſacramento Chriſtus eſt. *Item lib. 4. de ſacramentis, cap. 5. §. 2.* Qui manducaverit hoc corpus, fiet ei remiſſio peccatorum.

C. XLI. *Sub ſpecie panis, & vini inviſibilem Chriſti carnem, & ſanguinem honoramus.*

Item Auguſtinus *in c libro ſententiarum Proſperi.*

NOs *d* autem in ſpecie panis, & vini, quam videmus, res inviſibiles, id eſt, Chriſti Carnem, & ſanguinem honoramus: nec ſimiliter comprehendimus *e* has duas ſpecies, ex quibus conſecratur Dominicum corpus, quemadmodum ante conſecrationem comprehendebamus *f*: cum fideliter fateamur ante conſecrationem eſſe panem, & vinum *s*, quod natura formavit: poſt conſecrationem vero Chriſti carnem, & ſanguinem, quod benedictio conſecravit.

Corr. Rom. ¶ s Et vinum,] *Apud Lanfrancum, dum verba Auguſtini in libro de catechizandis rudibus ab adverſario ſibi objecto interpretatur, ſic legitur;* eſſe panem, vinumque, id eſt, eas res, quas natura formavit, inter ſacrandum vero converti in Chriſti carnem, & ſanguinem, quas utraſque res benedictio conſecravit. *Ivo autem habet fere, ut Gratianus.*

C. XLII. *Confeſſio* g *Berengarii.*

26 EGo *h* Berengarius indignus ſancti Mauritii Andegavenſis Eccleſiæ Diaconus, cognoſcens veram, catholicam, & Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipue eam, de qua hactenus infamatus ſum, quæ aſtruere conatur panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem ſolummodo ſacramentum, & non verum corpus, & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, nec poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo ſacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanæ, & Apoſtolicæ ſedi, & ore, & corde profiteor de ſacramentis Dominicæ menſæ eandem fidem me tenere, quam Dominus, & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc ſancta Synodus auctoritate Evangelica, & Apoſtolica tenendam tradidit, mihique firmavit *i*: ſcilicet panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolum ſacramentum, ſed etiam verum corpus, & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolum ſacramento *a*, ſed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri; jurans per ſanctam, & homouſion Trinitatem, & per hæc ſacroſancta Chriſti Evangelia. Eos vero, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuntio. Quod ſi ego ipſe aliquando contra hæc aliquid ſentire, aut prædicare præſumſero, ſubjaceam canonum ſeveritati. Lecto, & perlecto ſponte ſubſcripſi. §. 2. Hanc *b* confeſſionem fidei de corpore, & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti a Berengario Romæ coram CXIII. Epiſcopis factam, miſit Papa Nicolaus per urbes Italiæ, Germaniæ, Galliæ, & ad quæcunque loca fama pravitatis ejus pervenire ante potuit: ut Eccleſiæ, quæ prius doluerant de averſo, atque perverſo *s*, poſtea gauderent de reverſo, atque converſo.

Corr. Rom. ¶ *In regeſto Gregorii VII. lib. 3. & 6. in Synodo, an. Domini 1079. habetur alia ejuſdem Berengarii abjuratio. Cui repetitioni quid cauſam dederit, exponitur in ſcholiis Conciliorum, quæ Coloniæ quatuor tomis ſunt impreſſa.*

¶ s Perverſo.] *Ita etiam Ivo. Lanfrancus habet*, adverſo.

C. XLIII. *Quare elementorum ſpecies reſerventur, cum vere ſit corpus Chriſti, & ſanguis.*

Item Ambroſius *in libro de Officiis.*

FOrte *c* dicas, quomodo vera caro, quomodo verus ſanguis, qui ſimilitudinem non *s* video carnis, non video ſanguinis veritatem? Primo omnium dixi tibi de ſermone Chriſti, qui operatur, ut poſſit mutare, & convertere genera, & inſtituta naturæ. Deinde, ubi non tulerunt ſermonem Chriſti diſcipuli ejus, ſed audientes, quod *d* carnem ſuam daret manducare, & ſanguinem ſuum bibendum, recedebant, ſolus autem Petrus dixit: *Verba vitæ æternæ habes: & ego a te quo recedam?* Ne igitur plures hoc dicerent, & veluti quidam eſſet horror cruoris, ſed maneret gratia redemptoris *e*, ideo in ſimilitudine quidem accipis ſacramentum, ſed veræ naturæ gratiam, virtutemque conſequeris: *Ego f ſum*, inquit, *panis vivus, qui de cœlo deſcendi.*

Corr. Rom. ¶ s Non video] *Eodem fere modo eſt apud Ivonem. In originali autem, nec multo ſecus apud Lanfrancum, hic locus ſic habet:* Forte dicas: quomodo vera? qui ſimilitudinem video, non video ſanguinis veritatem.

C. XLIV. *Non carnaliter, ſed ſpiritualiter Chriſti corpus, & ſanguinem debemus accipere.*

Item Auguſtinus *in expoſitione Pſal. 54.*

PRima *g* quidem, *inquit*, hæreſis in diſcipulis Chriſti, velut a duritia ejus ſermonis facta eſt. Cum enim diceret: *Niſi h quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit vitam æternam*: illi non intelligentes dixerunt ad invicem: *Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire?* dicentes, quia durus eſt hic ſermo, ſeparaverunt ſe ab illo: remanſit cum duodecim. Diſcedentibus *i* illis inſtruxit eos, qui remanſerunt. Spiritus eſt, inquit, qui vivificat: caro nihil prodeſt: verba, quæ locutus ſum ad vos, ſpiritus, & vita ſunt. Intellexiſtis ſpiritaliter? Spiritus, & vita ſunt. Intellexiſtis carnaliter? etiam ſic illa ſpiritus, & vita ſunt, ſed tibi non ſunt ſpiritus, & vita, qui ſpiritaliter non intelligis. Spiritaliter intelligite,

quæ

a *Infra ead. revera. Sent. 4. diſt. 10. Alg. l. 2. cap. 9. Ivo p. 2. c. 7. Pann. l. 1. cap. 124.* b *al. conſecrationem.* c *Habetur apud Lanfrancum ex Auguſt. in lib. de catechizand. rudib.* d *Caſſiod. in Pſ. 109. Sent. qui ibidem. Alg. l. 1. c. 7. & 10. Ivo p. 2. c. 9. Anſelm. lib. 1. cap. 125.* e *pendimus. vera lectio.* f *pendebamus:] vera lectio.* g *al. juramentum.* h *Ex actis Synod. Rom. ſub Nicol. II. an. 1059. Lanfranc. ibid. Alger. lib. 1. cap. 19. Sent. 4. diſt. 12. Ivo p. 2. cap. 10. Pannorm. lib. 1. cap. 126.* i *al. firmavit.*

a *al. in ſacramento.* b *Lanfranc. & Ivo ibid.* c *Lib. 6. de ſacramentis, c. 1. & ex eo Lanfrancus, & Ivo, ſed paulo aliter. Lanfrancus ibid. Ivo p. 2. cap. 7. Pannorm. lib. 1. cap. 127.* d *Joan. 6.* e *al. redemptionis.* f *Joan. 6.* g *Lanfrancus ibidem Alger. l. 1. cap. 18. & 21. Ivo p. 2. cap. 8. Pann. lib. 1. cap. 133. Sent. 4. diſt. 10.* h *Joan. 6.* i *Tract. 27. in Joan. & in Pſal. 98. in Pſal. 54.*

quæ locutus ſum. Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt, qui me crucifigent. Sacramentum *a* aliquod vobis commendavi: ſpiritaliter intellectum vivificabit vos, caro autem non prodeſt quicquam. Sed quomodo illi intellexerunt? Carnem quippe ſic intellexerunt, quomodo in cadavere 1 venditur, aut in macello dilaniatur: *Sciens autem Jeſus, ait: hoc vos ſcandalizat, quia dixi: do vobis carnem meam manducare, & ſanguinem meum bibere? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem, ubi prius erat?* Quid eſt hoc? Hinc ſolvit, quod illos moverat: hinc aperit, unde fuerant ſcandalizati: hinc plane, ſi intelligerent. Illi enim putabant eum erogaturum corpus ſuum. Ille autem dixit ſe aſcenſurum in cœlum, utique integrum. Cum videritis filium hominis aſcendentem, ubi erat prius, certe vel tunc videbitis, quia non eo modo, quo putatis, erogat corpus ſuum: vel tunc intelligetis, quia gratia ejus non conſumitur morſibus. *Item tractatu 30. in Joannem.* §. 1. Donec ſeculum finiatur, ſurſum eſt Dominus: ſed tamen hic etiam nobiſcum eſt veritas Domini. Corpus enim Domini, in quo reſurrexit, uno loco eſſe oportet: veritas autem ejus ubique diffuſa eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 In cadavere venditur,] *Ita etiam Algerus, & Ivo: apud quem totum hoc caput eodem modo, atque apud Gratianum habetur, ſcilicet hinc inde collectum, verbis interdum tranſpoſitis, in ſummam redactis, mutatis. Beatus autem Auguſtinus, & Lanfrancus hoc loco ſic habent*, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur: non quomodo ſpiritu vegetatur.

C. XLV. *Quomodo Chriſti corpus, quod in cruce pependit, accipitur, & quomodo non.*

Item Auguſtinus *in epiſtola ad Irenæum.*

NOn hoc *b* corpus, quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt illi, qui me crucifigent: ipſum quidem, & non ipſum, ipſum inviſibiliter, & non ipſum viſibiliter. Unde & ſubditur: & ſi neceſſe eſt, illud viſibiliter celebrari, neceſſe eſt tamen illud inviſibiliter intelligi.

Corr. Rom. ¶ *Eodem modo, & hic citat, & fere etiam refert Algerus, id eſt, ex Auguſtino ad Irenæum. Ivo p. 2. c. 9. refert eodem modo: ſed citat ex homilia in Pſal. 98. ſic enim corrigendum eſt mendum ex c. 8) ex qua etiam Beda affert propria verba ad 11. cap. primæ ad Corinthios c.. Quæ Lanfrancus, quoniam a Berengario Catholicis objiciebantur, plenius explicat, quam in hoc capite fiat; potiſſimum, ubi incipit exponere fidem ſanctæ Eccleſiæ. Hoc idem fere habetur in Epiſtola Ivonis Epiſcopi Carnotenſis ad Haymericum, eadem B. Auguſtini verba in Pſal. 95. interpretantis: quæ epiſtola habetur impreſſa apud Joannem Garetium, & alibi.*

C. XLVI. *Quid ſit corpus Chriſti manducare, & ſanguinem ejus bibere.*

Item Auguſtinus *in ſermone de verbis Evangelii.*

QUid *d* eſt Chriſtum manducare? non hoc ſolum eſt, in ſacramento corpus ejus accipere. Multi enim indigne accipiunt, de quibus ait Apoſtolus *e*: *Qui manducat panem, & bibit calicem Domini indigne, judicium ſibi manducat, & bibit.* Sed quomodo manducandus eſt Chriſtus? Quomodo ipſe dicit: *Qui f manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Si 1 itaque in me manet, & ego in illo, tunc manducat, tunc bibit. Qui autem non in me manet, nec ego in illo, etſi accipit ſacramentum, acquirit magnum tormentum.

a *Tract. 27. in Joan.* b *Sub. ead. verma. Beda. 1. Cor. 11. Lanfranc. ibid. Alg. l. 1. c. 9. & 11. Guitmund l. 2. Sent. 4. diſt. 10. Ivo p. 2. c. 8. & 9. Pann. l. 1. c. 134.* c *Beda. 1. Cor. 11.* d *Sent. 4. diſt. 9. Ivo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 135.* e *1. Cor. 11.* f *Joan. 6.*

Corr. Rom. ¶ 1 Si itaque] *Locupletatus eſt hic locus ex Beda, Magiſtro, & Ivone.*

C. XLVII. *Credere in Chriſtum eſt manducare, & bibere Chriſtum.*

Item Auguſtinus.

UT *a* quid paras dentes, & ventrem? Crede, & manducaſti. Credere enim in eum, hoc eſt panem vivum 1 manducare. Qui credit in eum, manducat eum: inviſibiliter ſaginatur, quia & inviſibiliter renaſcitur.

Corr. Rom. ¶ *Citabatur ex libro de pœnitentiæ remedio, & apud Algerum ex 2. lib. de pœnitentia. Videtur autem confectum ex duabus B. Auguſtini locis, in tractatu 25. & 26. in Joannem, ex qua expoſitione citat Ivo, ſed conjunctim cum iis, quæ attulerat ex libro de pœnitentiæ remedio.*

¶ 1 Panem vivum] *In vulgatis legebatur*, panem, & vinum: *reſtituta eſt lectio ex pleriſque vetuſtis, Originali, & Ivone: quemadmodum & infra ead. c.* credere. *Nonnulla præterea hic addita, quæ apud Ivonem quoque ſunt.*

C. XLVIII. *Sacramentum, & res ſacramenti ſacrificium Eccleſiæ conficiunt.*

Item Auguſtinus *in libro ſententiarum Proſperi.*

HOc eſt *b*, quod dicimus: hoc modis omnibus approbare contendimus, ſacrificium ſcilicet Eccleſiæ duobus confici, duobus conſtare, viſibili elementorum ſpecie, & inviſibili Domini noſtri Jeſu Chriſti carne, & ſanguine; ſacramento, & re ſacramenti, id eſt, corpore Chriſti, ſicut Chriſti perſona conſtat, & conficitur, Deo, & homine: cum ipſe Chriſtus verus ſit Deus, & verus homo: quia omnis res illarum rerum naturam, & veritatem in ſe continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem ſacrificium Eccleſiæ ſacramento, & re ſacramenti, id eſt, corpore Chriſti. Eſt igitur ſacramentum, & res ſacramenti, id eſt, corpus Chriſti. *Item.* §. 1. Caro *c* ejus eſt, quam forma panis opertam in ſacramento accipimus, & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie, & ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis ſacramentum eſt ſanguinis: carne, & ſanguine, utroque inviſibili, intelligibili, ſpirituali, ſignificatur viſibile Domini *d* noſtri Jeſu Chriſti corpus palpabile, plenum gratia omnium virtutum, & divina Majeſtate. *Item.* §. 2. Sicut *e* ergo cœleſtis panis, qui *f* vere Chriſti caro eſt, ſuo modo vocatur corpus Chriſti, cum revera ſit ſacramentum corporis Chriſti, illius videlicet, quod viſibile, palpabile, mortale, in cruce eſt ſuſpenſum, vocaturque ipſa immolatio carnis, quæ Sacerdotis manibus fit, Chriſti paſſio, mors, crucifixio, non rei veritate, ſed ſignificante myſterio: ſic ſacramentum fidei, quod baptiſmus intelligitur, fides eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 *Hæc eadem habentur apud Lanfrancum (ex quo citat Ivo) & apud Algerum (qui iiſdem ac Gratianus ex libro ſententiarum Proſperi) non tamen eodem ordine collocata. Ex quibus quidem auctoribus nonnulla ſunt emendata.*

C. XLIX. *Quot modis caro Chriſti intelligatur.*

Hieronymus *in g epiſt. ad Epheſ. ad cap. 1.*

DUpliciter *h* intelligitur caro Chriſti, & ſanguis: vel ſpiritalis illa, atque divina, de qua ipſe ait: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus.* & : *Niſi i manducaveritis carnem meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam æternam:* vel caro, quæ crucifixa eſt, & ſanguis, qui militis effuſus eſt lancea.

C. L.

a *Infra ead. credere. Alg. l. 1. c. 8. Ivo p. 2. c. 4. Pann. l. 1. c. 137.* b *Lanfranc. ib. Alg. l. 1. c. 5. & 11. Sent. 4. diſt. 10. Ivo p. 2. c. 6. Pann. l. 1. c. 138.* c *Lanfranc. paulo ſup. rius.* d *al. redemptoris corpus.* e *Lanfr. ibid. Aug. epiſt. 23. ad Bonifacium,* f *al. quæ vera.* g *ibid. gloſſ. ordin.* h *Alg. l. 1. c. 17. Sent. 4. diſt. 8. Ivo p. 2. c. 5. Pann. l. 1. c. 139.* i *Joan. 6.*

C. L. *De eodem.*

Item Ambroſius *ad c. 11. primæ ad Corinthios.*

QUia morte *b* Domini liberati ſumus, hujus rei memores in edendo, & potando carnem, & ſanguinem, quæ pro nobis oblata ſunt, ſignificamus.

Corr. Rom. ¶ *Citabatur ex Auguſtino in libro de Trinitate ad Corinthios. Algerus etiam citat ex Auguſtino de Trinitate. Sed aliquot vetuſta Gratiani exemplaria habent,* Ambroſius: *cujus vere eſt, & ipſum citat Ivo, quamvis ſtatim, poſtquam citarat librum de Trinitate,*

C. LI *Quomodo Chriſtus ſit immolatus ſemel, & quomodo quotidie immoletur.*

Item Auguſtinus *in Pſalmum c. vigeſimum primum.*

17 ps SEmel *d* Chriſtus mortuus eſt, juſtus pro injuſtis: & ſcimus, & certum habemus, & ſpe *e* immobili retinemus, quia Chriſtus reſurgens a mortuis, jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur. Verba iſta Apoſtoli *f* ſunt: tamen, ne obliviſcamini *g*, quod factum eſt ſemel, in memoria noſtra omni anno fit. Quoties Paſcha celebratur, nunquid toties Chriſtus moritur? ſed tamen anniverſaria recordatio quaſi repræſentat, quod olim factum eſt: & ſic nos facit moveri *h*, tanquam videamus in cruce pendentem Dominum, non tamen irridentes, ſed credentes.

C. LII.

Item in libro ſententiarum Proſperi.

SEmel *i* immolatus eſt Chriſtus in ſemetipſo, & tamen quotidie immolatur in ſacramento. Quod ita intelligendum eſt: quia in manifeſtatione ſui corporis, in diſtinctione membrorum omnium verus Deus, & verus homo ſemel tantum in cruce pependit, offerens ſeipſum patri hoſtiam vivam, paſſibilem, mortalem, vivorum, & mortuorum redemptionis efficacem; eorum ſcilicet, quos divini conſilii altitudo redimendos judicavit, præſcivit, prædeſtinavit, vocavit, modis, atque temporibus, quibus id fieri congruebat. 1

Corr. Rom. ¶ *Et hæc Ivo ex Lanfranco citat, verba B. Auguſtini & referente, & exponente: quod facit etiam Algerus l. 1. c. 16. & 18. Verba autem B. Auguſtini in epiſtola ad Bonifacium, quam Algerus etiam citat, ſunt hæc:* Nonne ſemel immolatus eſt Chriſtus in ſeipſo? & tamen in ſacramento non ſolum per omnes Paſchæ ſolennitates, ſed omni die populis immolatur.

¶ 1 Congruebat] *Apud Lanfrancum hæc ſequuntur, quæ reſpondent alteri membro propoſitionis B. Auguſtini:* In ſacramento tamen, quod in hujus rei memoriam frequentat Eccleſia, caro Domini quotidie immolatur, dividitur, comeditur, & ſanguis ejus de calice fidelium ore potatur.

C. LIII. *Hoſtia, quæ ſemel oblata eſt, in recordatione ſuæ mortis quotidie offertur.*

Item Ambroſius *in* ... *epiſt. ad Hebr. c. 10.*

IN *l* Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia ad ſalutem ſempiternam potens. Quid ergo nos? nonne per ſingulos dies offerimus? offerimus quidem, ſed ad recordationem mortis ejus: & una eſt hoſtia, non multæ. Quomodo una, & non multæ? quia ſemel oblatus eſt Chriſtus. Hoc autem ſacrificium exemplum *m* eſt illius: idipſum, & ſemper 1 idipſum. Proinde unum eſt hoc ſacrificium: alioquin, quoniam in multis locis offertur, multi ſunt Chriſti? Nequaquam, ſed unus ubique eſt Chriſtus, & hic plenus exiſtens, & illic plenus. Sicut 2 enim quod ubique offertur unum eſt corpus, & non multa corpora: ita & unum ſacrificium. Pontifex autem ille eſt, qui hoſtiam obtulit nos mundantem. Ipſam vero offerimus etiam nunc, quæ tunc oblata conſumi non poteſt. Quod nos facimus, in commemorationem fit ejus, quod factum eſt: *Hoc a enim facite, ait, in meam commemorationem.*

Corr. Rom. 1 Et ſemper] *Apud B. Ambroſium, & B. Joannem Chryſoſtomum hæc adduntur:* offerimus, nec nunc quidem alium agnum, cras alium, ſed ſemper eundem ipſum: *quæ Græce in optimo exemplari manuſcripto (nam in Veronenſi deſiderantur) ſic habent,* ὀ νῦν μὲν ἕτερον προσφέρομεν, αὔριον δὲ ἕτερον, ἀλλ᾽ ἀεὶ τὸ αὐτό.

¶ 2 Sicut enim] *In excuſſis B. Ambroſii nomine commentariis legitur,* ſicut enim qui ubique offert. *Sed non eſt viſa mutanda Algeri, Ivonis, & Gratiani lectio. Græce eſt,* ὥσπερ ἐν πολλαχοῦ προσφερόμενος ἓν σῶμά ἐστι. *Nonnulla vero alia ſunt emendata.*

C. LIV. *Sacramentum corporis Chriſti non niſi jejuni debemus accipere.*

Item Auguſtinus *in libro* ... *reſponſionum ad Januarium, c. 6.*

18 ps LIquido *c* apparet, quando primo acceperunt diſcipuli corpus, & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos. Nunquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ, quod a jejunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti ſacramenti in os Chriſtiani prius Dominicum corpus intraret, quam cæteri *d* cibi. Nam ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur. Neque enim quia poſt cibos dedit Dominus, propterea pranſi, aut cœnati fratres ad illud ſacramentum accipiendum convenire debent: aut, ſicut faciebant, quos Apoſtolus *e* arguit, & emendat, menſis ſuis iſta miſcere. Namque Salvator, quo vehementius commendaret myſterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus, & memoriæ diſcipulorum, a quibus ad paſſionem digreſſurus erat: & ideo non præcepit, quo deinceps ordine ſumeretur; ut Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum. Nam ſi hoc ille monuiſſet, ut poſt alios cibos ſemper acciperetur, credo, quod eum morem *f* nemo mutaſſet. Cum vero ait Apoſtolus *g* de hoc ſacramento loquens: *Propter quod, fratres, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate, ſi quis eſurit, domi manducet, ut non ad judicium conveniatis:* ſtatim ſubtexuit 1: *cætera autem, cum venero, ordinabo.* Unde intelligi datur, quia multum erat, ut in epiſtola totum illum *h* agendi ordinem inſinuaret, quem univerſa per orbem ſervat Eccleſia; ab ipſo ordinatum eſſe, quod nulla morum *i* diverſitate variatur.

Corr. Rom. ¶ 1 Subtexuit:] *Sequebatur in vulgatis,* quæ ad ejuſdem ſacramenti ordinem pertinent, ſcilicet quomodo jejuni, &c. *quæ & a pleriſque manuſcriptis, & originali, & cæteris collectoribus abſunt.*

C. LV. *Ante conſecrationem eſt panis, ſed verbis Chriſti in ejus corpus mutatur.*

Item Ambroſius *in lib. 4. de ſacramentis, cap. 4.*

Panis

a *Ibid. gloſſ. ordin.* b *Alger. l. 1. c. 19. Ivo* p. 2. *c. 7. Pann. l. 1. c. 142.* c *In præfatione 2. expoſitionis.* d *1. Petr. 3.* e *al. fide. Sent. 4. diſt. 12. Ivo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 143.* f *Roman. 6.* g *obliviſcamur, orig.* h *al. moneri.* i *Beda in qu. q. 15. Lanfranc. ibid. Alg. l. 1. c. 16. & 18. Sent. 4. diſt. 12. Ivo p. 2. c. 9. & 4. Pann. l. 1. c. 144.* k *Chryſoſt. in good. epiſt. hom. 17.* l *Alger. l. 1. c. 15. Sent. 4. diſtinct. 12. Ivo p. 2. c. 6. Pann. l. 1. cap. 145.* m *al. exemplar.*

a *Luc. 22.* b *Epiſt. 118.* c *Beda 1. Corinth. 11. Ivo p. 2. c. 112. Pann. l. 1. c. 146. Alger. l. 2. c. 1.* d *al. exteri.* e *1. Cor. 11.* f *al. modum nemo variaſſet.* g *1. Cor. 11.* h *al. ter illis.* i *morum, orig.*

19 PAnis eſt in *a* altari uſitatus ante verba ſacramentorum: ubi acceſſit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Hoc igitur adſtruamus. Quomodo poteſt, qui panis eſt, corpus eſſe Chriſti? Conſecratione. Conſecratio autem quibus verbis eſt, & cujus ſermonibus? Domini Jeſu. Nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris. Ubi venitur, ut conficiatur venerabile ſacramentum, jam non ſuis ſermonibus Sacerdos, ſed utitur ſermonibus Chriſti. Ergo Chriſti ſermo hoc conficit ſacramentum. Quis ſermo Chriſti? nempe is, quo facta ſunt omnia. Juſſit Dominus, & factum eſt cœlum: juſſit Dominus, & facta eſt terra: juſſit Dominus, & facta ſunt maria: juſſit Dominus, & omnis creatura generata eſt. Vides ergo, quam operatorius ſit ſermo Chriſti. Si *b* ergo tanta vis eſt in ſermone Domini Jeſu, ut inciperent eſſe, quæ non erant: quanto magis operatorius eſt, ut ſint quæ i erant, & in aliud commutentur. Et ſic, quod erat panis ante conſecrationem, jam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationem: quia ſermo Chriſti creaturam mutat, & ſic ex pane fit corpus Chriſti, & vinum cum aqua in calice miſtum fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis. §. 1. Sed forte dicis: Speciem ſanguinis non video: ſed habet ſimilitudinem. Sicut enim mortis ſimilitudinem ſumpſiſti, ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis, ut nullius horror cruoris ſit, & pretium tamen redemptionis operetur. Didiciſti ergo, quia quod accipis, corpus eſt Chriſti. *& cap. 5. §. 2.* Vis ſcire, quia verbis cœleſtibus conſecratur? Accipe, quæ ſunt verba, dicit Sacerdos. Fac nobis, inquit, hanc oblationem adſcriptam, rationabilem, acceptabilem a, quod eſt figura corporis, & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti: qui pridie, quam pateretur in ſanctis manibus ſuis accepit panem, reſpexit ad cœlum, ad te ſancte Pater omnipotens, æterne Deus, gratias agens benedixit, fregit, fractumque Apoſtolis ſuis, & diſcipulis ſuis tradidit, dicens: Accipite, & edite ex hoc omnes: Hoc enim eſt corpus meum, quod pro multis confringetur. Similiter & calicem, poſtquam cœnatum eſt, pridie quam pateretur, accepit, reſpexit ad cœlum, ad te, ſancte Pater omnipotens, æterne Deus, gratias agens benedixit, Apoſtolis, & diſcipulis ſuis tradidit, dicens: Accipite, & bibite ex eo omnes: Hic eſt enim Sanguis meus. Vide: omnia illa verba Evangeliſtæ ſunt uſque ad *Accipite* ſive corpus, ſive ſanguinem. Inde verba ſunt Chriſti: Accipite, bibite ex eo omnes: hic eſt enim ſanguis meus. Vide ſingula. Qui pridie, inquit, quam pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem. Antequam conſecretur, panis eſt: ubi autem verba Chriſti acceſſerint, corpus eſt Chriſti. Denique audi dicentem: Accipite, & edite ex eo omnes: hoc eſt enim corpus meum. Et ante verba Chriſti, calix eſt vini, & aquæ plenus. Ubi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit. §. 3. Ergo videte, quantis generibus potens eſt ſermo Chriſti univerſa convertere. Deinde ipſe Dominus Jeſus teſtificatur nobis, quod corpus ſuum accipiamus, & ſanguinem ſuum. Nunquid debemus de ejus fide, & teſtificatione dubitare?

Corr. Rom. ℊ 1 Ut ſint, quæ erant,] *Hæc B. Ambroſii verba, quæ Berengarius catholicis objiciebat, accurate explicantur a Guitmundo lib. 3. & ab Algero l. 1. c. 7. Lanfrancus autem non modo ea optime interpretatur, ſed etiam addit in authenticis codicibus ſic legi:* Si igitur tanta vis eſt in ſermone Domini Jeſu, ut inciperent eſſe, quæ non erant, quanto magis operatorius eſt, ut quæ erant, in aliud commutentur?

ℊ 2 Acceptabilem,] *In codicibus Gratiani erat*, rationabilem, &c. *Addita vero ſunt omnia uſque ad verſ.* Vide. (*quod antea erat*, Inde) *Multum enim videntur facere ad ea, quæ ſequuntur, intelligenda.*

C. LVI. *Non corpus, ſed animæ ſubſtantiam fulcit panis vitæ æternæ.*

Item Ambroſius *lib. 5. de ſacramentis, cap. 4.*

NOn *a* iſte panis eſt, qui vadit in corpus, ſed ille panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. *& paulo poſt.* §. 1. Iſte panis quotidianus eſt: accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit: ſic vive, ut quotidie merearis accipere.

C. LVII. *Etiam ſecundum carnem Chriſtus eſt panis vivus.*

Item Auguſtinus *in* b *epiſtola ad Irenæum.*

CHriſtus panis eſt, de quo qui manducat, vivit in æternum: de quo ipſemet dicit *c*: *Et panis, quem ego dabo, caro mea eſt, pro mundi vita &c.* Determinat, quomodo ſit panis, non ſolum ſecundum verbum, quo vivunt omnia, ſed etiam ſecundum carnem aſſumptam, pro mundi vita. Humana enim caro, quæ erat peccato obnoxia, & ideo mortua, carni ejus mundæ unita, incorporata, unum cum illo effecta, vivit de Spiritu ejus, ſicut vivit corpus de ſuo ſpiritu. Qui vero non eſt de corpore Chriſti, non vivit de Spiritu Chriſti.

C. LVIII. *Quomodo Chriſtus viſibiliter in ſacramentis ſpiritualiter manducatur, & bibitur.*

Item Auguſtinus *d ſermone 2. de verbis Apoſtoli.*

QUi *e* manducant, & bibunt Chriſtum, vitam manducant, & bibunt. Illum manducare, eſt refici: illum bibere, eſt vivere. Quod in ſacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritualiter manducatur, & bibitur. Manducatur Chriſtus: vivit manducatus, quia ſurrexit occiſus. Nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in ſacramento ſic fit, & norunt fideles, quemadmodum manducent, carnem Chriſti; unuſquiſque accipit partem ſuam: unde & ipſa gratia partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cœlo, manet integer *f* totus in corde tuo. Totus erat apud Patrem, quando venit in Virginem: implevit illam, nec receſſit ab illo. *& infra.* §. 1. Quod videtur *g*, panis eſt, & calix, quod etiam oculi renuntiant. Quod autem fides poſtulat inſtruenda, panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis. *& infra.* §. 2. Iſta ideo dicuntur ſacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem: quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem. *& infra.* §. 3. Qui *h* accipit myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe.

Corr. Rom. ℊ *Sententia prioris partis hujus capitis eſt apud B. Auguſtinum in ſermone 2. de verbis Apoſtoli, & fuſius quidem explicata. Cætera autem a verſ.* Manducatur Chriſtus, *uſque ad finem, ſunt apud Bedam: & pars refertur etiam infra, c.* invitat.

C. LIX.

a *Lanfranc. ibid. Alger. l. 1. c. 7. & alibi: Guitmundus l. 3. Sent. 4. diſt. 10. Ivo p. 2. c. 7.* b *Hic ſummatim refertur ſententia, verbis hinc inde collectis.*

a *Sent. ibid. Ivo part. 2. c. 7.* b *In ſummam redacta verba. Idem vero habetur apud B. Auguſtin. ſerm. 28. de verb. Dom. In gloſſa ordin. ad cap. 6. Joan.* c *Joan. 6.* d *Beda 1. Corinth. 10. & ibi gloſſa ordin.* e *Infr. invitat. &, qui manducat me. Algerus lib. 1. cap. 5. 7. 15. & alibi. Bertramus de ſacrament. Euch. Sent. 4. diſt. 12. Ivo part. 2. cap. 8.* f *hic, gloſſa.* g *ergo vidiſti, orig.* h *Supra ead. quia paſſus.*

Digitized by Google

C. LIX. *Quomodo ſpiritualiter corpus Chriſti ſit accipiendum.*

Item Auguſtinus *ſuper a Joannem, ad cap. 6. tract. 26. & 27.*

CRedere *b* in Jeſum Chriſtum, hoc eſt manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat. Inviſibiliter ſaginatur, quia & inviſibiliter renaſcitur. (*Et, qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.*) Participatione enim filii (quod eſt per unitatem corporis Chriſti, & ſanguinis) homo manducans vivit, non ſumens tantum in ſacramento (quod & mali faciunt) ſed uſque ad Spiritus participationem, ut in corpore Domini tanquam membrum maneat, & ejus Spiritu vegetetur: quod eſt, dum ejus mandata ſervat. §. 1. Ad altare Dei inviſibile (quo non accedit injuſtus) ille pervenit, qui ad hoc præſens juſtificatus accedit. Inveniet illic vitam ſuam, qui hic diſcernit cauſam ſuam.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc confectum eſt ex dictis B. Auguſtini in tract. 26. & 27. in Joannem, & in Pſal. 42. & ex Proſpero, ut ſuis locis eſt indicatum.*

C. LX. *Spiritus Sanctus inviſibiliter corpus, & ſanguinem Chriſti ſanctificat.*

Idem *in a lib. 3. de Trinitate, cap. 4.*

COrpus 1, & ſanguinem Chriſti dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum, rite ſumimus ad ſalutem ſpiritalem, in memoriam pro nobis Dominicæ paſſionis: Quod cum per manus hominum ad illam viſibilem ſpeciem perducitur, non ſanctificatur, ut ſit tam magnum ſacramentum, niſi operante inviſibiliter Spiritu Dei, cum hæc omnia, quæ per corporales motus in illo opera fiunt, Deus operetur.

Corr. Rom. ¶ 1 Corpus] *Apud B. Auguſtinum hæc antecedunt:* Nec linguam quippe ejus (*de Paulo loquitur*) nec membranas, nec atramentum, nec ſignificantes ſonos lingua editos, nec ſigna literarum conſcripta pelliculis corpus Chriſti, & ſanguinem dicimus *c*, ſed illud tantum, quod ex fructibus terræ, &c. *præſtatque omnino locum illum integrum legere.*

C. LXI. *Per benedictionem panis efficitur corpus Chriſti.*

Idem.

NOn *d* omnis panis, ſed accipiens benedictionem Chriſti, fit corpus Chriſti.

C. LXII. *Dupliciter corpus Chriſti intelligitur.*

Idem.

COmmendavit *e* nobis Chriſtus in iſto ſacramento corpus, & ſanguinem ſuum: quod etiam fecit & nos ipſos. Nam & nos ipſius corpus facti ſumus.

C. LXIII. *Sacrificium altaris, ſacramentum eſt unitatis.*

Idem *tractatu 26. ad c. 6. Joannis.*

HOc 1 ſacramentum *f* pietatis eſt, ſignum unitatis, vinculum charitatis. Qui vult vivere, habet ubi vivat, habet unde vivat: accedat, credat, & incorporetur, ut vivificetur, *& infra.* §. 1. Hunc itaque cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis, & membrorum ſuorum: quod eſt Eccleſia in prædeſtinatis.

Corr. Rom. ¶ 1 Hoc ſacramentum] *In originali eſt,* o ſacramentum pietatis, o ſignum unitatis, o vinculum charitatis! *Ex quo quidem originali reliqua ſunt emendata, & aucta.*

a *Beda 1. Corinth. 10. & 11.* b *Supr. ead. ut quid. Alg. lib. 1. c. 8. & 12. Sent. 4. diſt. 9. Ivo part. 2. cap. 4.* c *Alcuinus de d. o. offic. fol. 80. In lib. ſent. Auguſt. al. Proſperi, ſent. 180. & ex Auguſt. in Pſal. 42.* d *Beda 1 Cor. 10. ex Auguſt.* e *Beda ib. ſup. quia paſſus,* f *Beda ib. Alg. l. 1. c. 3.*

C. LXIV. *Spiritualiter magis, quam corporaliter corpus Chriſti debemus accipere.*

Idem *ibidem.*

20 PAnem 1 cœleſtem *a* ſpiritaliter manducare, eſt innocentiam ad altare apportare. Peccata etſi ſunt quotidiana, vel *b* non ſint mortifera. Antequam ad altaria accedatis, attendite, quod dicatis: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Si dimittis, dimittetur tibi: ſecurus accede, panis eſt, non venenum. Sed vide, ſi dimittis. Nam ſi non dimittis, mentiris: & ei mentiris, quem non fallis. Mentiri Deo potes: Deum fallere non potes.

Corr. Rom. ¶ 1 Panem cœleſtem] *In originali legitur:* Panem cœleſtem ſpiritaliter manducate: innocentiam ad altare apportate: *itemque apud indicatos collectores: ſed habita eſt ratio ejus, qui caſum ſcripſit, & Gratiani lectionem ſecutus eſt etiam B. Thomas in catena ad eum Joannis locum. Reliqua vero ſunt emendata, & locupletata.*

C. LXV. *Sacramentum, non veritatem Chriſti corporis accipit, qui ab eo diſcordat.*

Idem *c in libro ſententiarum, c. 339.*

QUi *d* diſcordat a Chriſto, nec manducat carnem ejus, nec ſanguinem bibit: etiamſi tantæ rei ſacramentum ad judicium ſuæ præſumptionis quotidie indifferenter accipiat.

C. LXVI. *Sancta nocent malis, & mala proſunt bonis.*

Idem *tractatu 6. & 62. in Joannem.*

ET *e* ſancta malis poſſunt obeſſe, bonis ſunt ad ſalutem, malis ad judicium. Unde Apoſtolus *f*: *Qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit*: non quia res illa mala eſt, ſed quia malus male accipit, quod bonum eſt. Non enim mala erat buccella *g*, quæ tradita eſt Judæ a Domino. Salutem Medicus dedit: ſed quia ille, qui indignus erat, accepit, ad perniciem ſui accepit. Et mala proſunt bonis, ſicut Angelus ſatanæ profuit Paulo. Per malum enim fit bonum, cum bene accipitur malum.

Corr. Rom. ¶ *Quæ multo fuſius apud B. Auguſtinum explicantur tractatu 6. & 62. in Joan. hic in ſummam quandam ſunt collecta.*

C. LXVII. *Non prohibentur mali de menſa Domini manducare.*

Idem *h*.

NOn prohibeat diſpenſator manducare pingues terræ in menſa Domini, ſed exactorem moneat timere.

C. LXVIII. *Et qui indigne accipit, corpus Chriſti accipit.*

Idem *in lib. 5. de baptiſmo, c. 8.* i

SIcut Judas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, ſed male accipiendo, locum in ſe diabolo præbuit; ſic indigne quiſque ſumens Dominicum ſacramentum, non efficit, ut quis ipſe malus eſt, malum ſit: aut, quia non ad ſalutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini, & ſanguis Domini nihilominus etiam erat illis, quibus dicebat *k* Apoſtolus: *Qui manducat indigne, judicium ſibi manducat, & bibit.*

Dddd C. LXIX.

a *Beda 1. Corinth. 11. & gloſſ. ordin. ibid. Alger. lib. 1. c. 20. Ivo part. 2. cap. 4.* b *obeſt ab Ivone.* c *al. Proſper.* d *Beda ib. & gloſſ. ordin. Alg. lib. 1. cap. 21. Sent. 4. diſt. 9. Ivo part. 2. cap. 8* e *Beda, & gloſſ. ordin. ibid. Sent. 4. diſt. 9.* f *1. Corinth. 11.* g *Joan. 13* h *in gloſſ. ordin. in Pſal. 48. verſ. Manducaverunt, & adoraverunt, ex Auguſtin.* i *Beda 1. Corinth. 11. Lanfranc. ibid. Alger. lib. 1. cap. 21. Guitmundus lib. 3. Sent. 4. diſt. 9. Anſelm. l. 9. cap. 11. Ivo part. 2. cap. 9.* k *1. Corinth. 11.*

Digitized by Google

C. LXIX. *Quibus exemplis præter naturam ſubſtantia panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti converti probetur.*

Item Ambroſius *in libro de his, qui myſteriis initiantur, c. 8. & 9.*

21 ps REvera *a* mirabile eſt, quod manna Deus pluit patribus, & quotidiano cœli paſcebantur alimento. Unde dictum eſt *b*: *Panem Angelorum manducavit homo.* Sed tamen panem illum qui manducaverunt, omnes in deſerto mortui ſunt. Iſta autem eſca, quam accipis, iſte panis *c* vivus, qui de cœlo deſcendit, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: & quicunque panem hunc manducaverit, non morietur in æternum, quia *d* corpus eſt Chriſti. Conſidera nunc, utrum præſtantior ſit panis Angelorum, an caro Chriſti, quæ utique corpus eſt vitæ. Manna illud de Cœlo, hoc ſuper *e* cœlum: illud cœli, hoc Domini cœlorum: illud corruptioni obnoxium, ſi in diem alterum ſervaretur, hoc alienum ab omni corruptione, quod quicunque religioſe guſtaverit, corruptionem ſentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi ſanguis e Chriſto: illos ad horam ſatiavit aqua, te ſanguis diluit in æternum. Judæus bibit, & ſitit; tu, cum biberis, ſitire non poteris: & illud in umbra; hoc in veritate. Si illud, quod miraris, umbra eſt, quantum iſtud eſt, cujus & umbram miraris? Audi quia umbra eſt, quæ apud patres facta eſt, *Bibebant f* inquit, *de conſequente eos petra: petra autem erat Chriſtus. Sed non in pluribus eorum complacitum eſt Deo. Nam proſtrati ſunt in deſerto. Hæc autem in figuram facta ſunt noſtri.* Cognoviſti præſtantiora: potior etenim lux, quam umbra; veritas, quam figura; corpus auctoris, quam manna de cœlo. §. 1. Forte dicas, aliud video: quomodo tu mihi aſſeris, quod Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc ſupereſt, ut probemus. Quantis igitur utimur exemplis *g*, ut probemus non hoc eſſe, quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis, quam naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur? Virgam *h* tenebat Moyſes: projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam revertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis & virgæ. Currebant *i* Ægypti flumina puro aquarum meatu: ſubito de fontium venis ſanguis cœpit erumpere, non erat potus in fluviis: rurſus ad Prophetæ preces cruor ceſſavit fluminum, aquarum natura remeavit. Circumcluſus erat undique populus Hebræorum, hinc Ægyptiis vallatus, inde mari clauſus. Virgam *k* levavit Moyſes: ſeparavit ſe aqua, & in murorum ſpeciem congelavit, atque inter undas via pedeſtris apparuit. Jordanis *l* retrorſum converſus contra naturam in ſui fontis revertitur exordium. Nonne claret, naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluvialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus patrum *m*, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata eſt gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath *n* fluvius amariſſimus erat, ut ſitiens populus bibere non poſſet: miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubito gratia temperavit. Sub *o* Heliſæo Propheta uni ex filiis Prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatim merſum eſt: rogavit Heliſæum, qui amiſerat ferrum: miſit etiam Heliſæus lignum in aquam, & enatavit ferrum. Utique & hoc præter naturam factum eſſe cognoſcimus. Gravior eſt enim ferri ſpecies, quam aquarum liquor. §. 2. Advertimus igitur majoris potentiæ *a* eſſe Dei gratiam, quam naturam: & adhuc tamen Propheticæ benedictionis numeramus gratiam. Quod ſi tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? Nam ſacramentum iſtud, quod accipis, Chriſti ſermone conficitur. Quod *b* ſi tantum valuit ſermo Heliæ, ut ignem de cœlo deponeret *c*, non valebit Chriſti ſermo, ut ſpecies mutet elementorum? De totius mundi operibus legiſti, *quia d ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, & creata ſunt.* Sermo igitur Chriſti, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare, quam mutare naturas. §. 3. Sed quid *e* argumentis utimur? ſuis utamur exemplis, incarnationiſque exemplo *f* aſtruamus myſterii veritatem. Nunquid naturæ uſus præceſſit, cum Dominus Jeſus ex Maria naſceretur? ſi ordinem quærimus, viro miſta fœmina generare conſueverat. Liquet igitur, quod præter naturæ ordinem virgo generavit. Et hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex Virgine? Vera utique caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt. Vere ergo carnis illius ſacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus Jeſus: *Hoc eſt corpus meum.* Ante *g* benedictionem verborum cœleſtium alia ſpecies nominatur: poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur *h*. Ipſe dicit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur: poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur: & tu dicis, Amen, hoc eſt, verum eſt. Quod os loquitur, mens interna *i* fateatur: quod ſermo ſonat, affectus ſentiat.

Corr. Rom. ¶ 1 Novas rebus dare,] *Antea legebatur*: Non enim minus eſt dare, quam mutare novas naturas rebus. *Emendatum eſt ex originali. Apud Guitmundum, Lanfrancum, Algerum, Ivonem legitur*, novas res dare, quam mutare naturas.

C. LXX. *Quomodo per partes Chriſtus manducatur, & integer permanet.*

Item Auguſtinus *in quodam ſermone de verbis Evangelii.*

INvitat *k* Dominus *l* ſervos, & præparavit eis cibum ſeipſum. Quis audeat manducare Dominum ſuum? & tamen ait: *Qui m manducat me, vivit propter me.* Quando Chriſtus manducatur, vita manducatur, nec occiditur, ut manducetur: ſed mortuos vivificat. Quando manducatur, reficit; ſed non deficit. Non ergo timeamus, fratres, manducare iſtum panem, ne forte finiamus illum, & poſtea quid manducemus, non inveniamus. Manducatur *n* Chriſtus: vivit manducatus; quia ſurrexit occiſus: nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in ſacramento ſic fit: & norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Chriſti: unuſquiſque accipit partem ſuam, unde & ipſa gratia partes vocantur: per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cœlo: manet integer totus in corde tuo.

C. LXXI. *Quotidianum ſacrificium non reiteratio eſt paſſionis Chriſti, ſed commemoratio.*

Item

a Lanfranc. Alger. Guitmund. ſparſim. Ivo part. 2. c. 7. Deut. 8. Exod. 16. Sap. 16. Deut. 1. & 2. b Pſal. 77. c Joan. 6. d al. &. e al. ſupra. f 1. Cor. 10. g exemplis? probemus, orig. h Exod. 4. i Exod. 7. k Exod. 14. l Joſue 4. Pſal. 67. m Num. 20. n Exod. 15. o 4. Reg. 6.

a al. virtutis. b 4. Reg. 1. Sent. 4. diſt. 10. c al. depromeret. d Pſal. 148. e al. quoad. Sup. ead. in quib. f al. novitate. g Sup. ead. ante benedictionem. h al. ſignatur. i al. interna. k al. Invitavit. l Beda 1. Cor. 10. ex eod. & in quæſt. q. 15. Alger. l. 1. c. 15. Sent. 4. diſt. 12. Ivo p. 2. c. 8. m inſr. qui manducat me. Joan. 6. n ſup. ead. qui manducant. 1. q. 3. Salvator. §. ſed beatus.

Item Paſchaſius in lib. de corpore a, & ſanguine Chriſti, c. 9.

aa ys ITeratur *b* quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel *c* paſſus in carne, per unam eandemque mortis paſſionem ſemel ſalvaverit mundum: ex qua morte idem reſurgens ad vitam, mors ei ultra non dominabitur: quia profecto ſapientia Dei patris pro multis cauſis neceſſarium hoc providit. Primo quidem, quia quotidie peccamus, ſaltem in peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas vivere non poteſt: quia licet omnia peccata donata ſint in baptiſmo, infirmitas tamen peccati adhuc in carne manet. Unde *x* Pſalmiſta, *Benedic* d *anima mea Domino, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas*. Et ideo, quia quotidie labimur, quotidie Chriſtus pro nobis myſtice immolatur: & paſſio Chriſti in miniſterio traditur, ut qui ſemel moriendo mortem vicerat, quotidie recidiva delictorum per hæc ſacramenta corporis, & ſanguinis peccata relaxet. Unde oramus, e *Dimitte nobis debita noſtra*, quia ſi *f* dixerimus, quod peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. *Item infra eod. cap. §. 1.* Iteratur hoc myſterium ob commemorationem paſſionis Chriſti, ſicut ipſe ait: *Hæc g quotieſcunque feceritis, in meam commemorationem facite. Quotieſcunque ergo hunc panem ſumitis, & bibitis hunc calicem, mortem Domini annunciabitis, donec veniat*. Non utique ſic eſt accipiendum, donec mors Chriſti veniat, quia jam ultra non moritur: ſed donec ipſe Dominus ad judicium veniat. Interdum *h* autem ſemper mors Chriſti pro ſeculi vita poſteris nuncianda eſt, ut diſcant, qua charitate dilexit ſuos, qui pro eis mori dignatus eſt, cui omnes vicem debemus rependere charitatis: quia ad hoc nos prior dilexit, cum eſſemus gehennæ filii, ut diligeremus eum, a morte jam liberati.

Corr. Rom. ¶ 1 Unde Pſalmiſta,] *Hæc Prophetæ verba, & nonnulla alia, quæ neque apud Paſchaſium, neque apud B. Thomam, qui in opuſculo de ſacramento altaris illum citat, leguntur: habentur tamen in eod. lib. edito Rabani nomine.*

C. LXXII. *Non ſolum ſub figura, ſed & in veritate, Dominici corporis, & ſanguinis ſacramentum celebratur.*

Item Auguſtinus.

UTrum *r* ſub *i* figura, an in veritate hoc myſticum calicis ſacramentum fiat. Veritas ait: *Caro* k *mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*. Alioqui quomodo magnum *l* erit: *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*, niſi vera ſit caro? Sed quia Chriſtum vorari dentibus fas non eſt, voluit Dominus hunc panem, & vinum in myſterio vere carnem ſuam, & ſanguinem ſuum conſecratione Spiritus Sancti potentialiter creari, & quotidie pro mundi vita myſtice immolari: ut ſicut de virgine per Spiritum Sanctum vera caro ſine coitu creatur, ita per eundem ex ſubſtantia panis, & vini myſtice idem corpus Chriſti conſecretur. Corpus Chriſti & veritas, & figura eſt: Veritas, dum corpus Chriſti, & ſanguis virtute Spiritus Sancti in virtute *m* ipſius ex panis, & vini ſubſtantia efficitur: figura vero eſt id, quod exterius ſentitur. §. 1. Iteratur *n* autem quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus ſit, quia quotidie peccamus, ſaltem peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas vivere non poteſt. Et ideo, quia quotidie labimur, Chriſtus quoque myſtice pro nobis immolatur. §. 2. Intra *o* Catholicam Eccleſiam in myſterio corporis Chriſti, nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur Sacerdote *t* quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo efficitur creatoris, & in virtute Spiritus Sancti. Si enim in merito eſſet Sacerdotis, nequaquam ad Chriſtum pertineret. Nunc autem, ſicut ipſe eſt, qui baptizat, ita ipſe eſt, qui per Spiritum Sanctum hanc ſuam efficit carnem, & tranſit a vinum in ſanguinem. Unde & Sacerdos, *Jube*, inquit, *hæc perferri per manus Angeli tui ſancti in ſublime altare tuum in conſpectu divinæ Maieſtatis tuæ*. Ut quid perferenda in lucem depoſcit, niſi ut intelligatur, quod iſta fiant in ejus ſacerdotio? Hanc *3* igitur oblationem benedictam, per quam nos benedicamur: adſcriptam, per quam omnes in cœlo adſcribamur: ratam, per quam in viſceribus Chriſti eſſe cenſeamur: rationabilem, per quam a beſtiali ſenſu exuamur: acceptabilem, ut qui nobis ipſis diſplicuimus, per hanc acceptabiles ejus unico filio ſimus. Nihil rationabilius, ut quia nos jam ſimilitudinem mortis ejus in baptiſmo accepimus, ſimilitudinem quoque carnis ejus ſumamus, & ſimilitudine pretioſi ſanguinis potemur: ita ut & veritas non deſit in ſacramento, & ridiculum nullum fiat paganis, quod cruorem occiſi hominis bibamus. Si enim diſcipuli patienter ferre nequiverunt, quod Dominus dixit, *Qui non manducat meam carnem, &c.* Sed dixerunt, *durus eſt a hic ſermo*, quomodo ergo ferrent iſta increduli? Credendum eſt, quod in verbis Chriſti ſacramenta conficiantur. Cujus enim potentia creantur prius, ejus utique verbo ad melius procreantur *b*. §. 3. Reliqua omnia, quæ Sacerdos dicit, aut Clerus chori cantat, nihil aliud quam laudes, & gratiarum actiones ſunt, aut certe obſecrationes, & fidelium petitiones. Unde & Sacerdos dicit prius Evangeliſtarum verba aſſumens. *Qui pridie, quam pateretur, &c.* Porro *4* deinceps ſunt verba Dei, poteſtate, & omni efficientia plena: *Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum*. In hoc ergo creatur illud corpus.

Corr. Rom. ¶ 1 Utrum ſub figura,] *Apud Paſchaſium, ex cujus locis videtur confectum hoc caput, hæc habentur pro titulo quarti capitis*, utrum ſub figura, an in veritate hoc myſterium vera caro, & verus ſanguis Chriſti fiat. *Caput autem ſic incipit:* Quod in veritate corpus, & ſanguis fiat conſecratione myſterii, nemo, qui verbis divinis credit, dubitat. Unde Veritas ait, &c. *Algerus autem, qui c. 16. hæc eadem fere habet, citat & ipſe Auguſtinum ex libro de ſacramento altaris, & hoc facit initium*, Veritas ait, &c.

¶ 2 Tranſit] *Paſchaſius, & Polycarpus ex Paſchaſio ad Placidum habent*, transfundit ſanguinem: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

¶ 3 Hanc igitur] *Apud Paſchaſium, & Rabanum (idem enim fere opus eſt hujus atque illius nomine inſcriptum) integra eſt oratio.* Sed obſecrans per filium patrem, per quem ad eum acceſſum habemus. Rogamus, hanc oblationem, inquit, benedictam, per quam nos benedicamur: adſcriptam, per quam nos omnes in cœlo conſcribamur: ratam, per quam in viſceribus Chriſti cenſeamur: rationabilem, per quam a beſtiali ſenſu exuamur: acceptabilemque facere dignetur *c*, quatenus & nos per hoc, quod in nobis diſplicuimus, acceptabiles in ejus unico filio ſimus.

¶ 4 Porro deinceps] *Sunt hæc addita ex Paſchaſio, cap. 15. uſque ad verſ.* In hoc ergo, *ut ſententia ipſa perciperetur.*

C. LXXIII. *In ſanguine agni, Chriſti ſanguis, qui vere nunc ſumitur, olim præfigurabatur.*

Item Gregorius Papa *in homilia Paſchali, id eſt, 22. Evang. (an. 593. Romæ.)*

QUid ſit *d* ſanguis agni, non jam audiendo, ſed bi- ben-

a *al. de ſacramento altaris*. b *Rabanus de ſacr. Euchar. c. 22. infr. c. prox.* c *Rom. 6.* d *Pſal. 102.* e *Matth. 6.* f *1. Joan. 1.* g *Luc. 22. 1. Cor. 11.* h *interim, vera lectio.* i *Paſch. Raban. Algerus diſperſe* k *Joan. 6.* l *al. verum. Joan. 6.* m *al. verbo.* n *ſup. ead. iteratur*, o *1. q. 1. intra catholicam. Sent. 4. diſt. 13. Polyc. lib. 3. tit. 9. ex Paſchaſio.*

a *Joan. 6.* b *recreantur.* c *digneris* *Polycar.* d *Lanfranc. ibid. Guitmundus l. 3. Alger. l. 1. cap. 11. & 22. Sent. 4. diſt. 11. Ivo p. 2. cap. 9.*

Digitized by Google

bendo didiciſtis. Qui ſanguis ſuper utramque poſtem [a] ponitur, quando non ſolum ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. *Item dial. l. 4. c. 58.* §. 1. Hæc ſalutaris [b] victima illam nobis mortem Unigeniti per myſterium reparat, qui licet reſurgens [c] a mortuis jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur, tamen in ſemetipſo immortaliter, & incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc myſterio moritur [1]. Ejus quippe ibi corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalutem [d] patitur, ejus ſanguis non jam in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus, quale ſit pro nobis hoc ſacrificium, quod pro abſolutione noſtra paſſionem Unigeniti filii ſemper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri? in illo Jeſu Chriſti myſterio Angelorum choros adeſſe? ſumma [e], & ima ſociari, terrena cœleſtibus jungi, unumque ex inviſibilibus, atque viſibilibus fieri? *Idem.* §. 2. Uno [2], inquit, eodemque [f] tempore, ac momento in cœlo rapitur miniſterio Angelorum corpori Chriſti conſociandum, & ante oculos Sacerdotis in altari videtur: *& infra.* §. 3. Tanta [g] eſt Eccleſiæ unitas in Chriſto, ut unus ubique ſit panis corporis Chriſti, & unus ſit calix ſanguinis ejus. Calix enim, quem Sacerdos Catholicus ſacrificat, non eſt alius, niſi ipſe, quem Dominus Apoſtolis tradidit: quia ſicut divinitas verbi Dei una eſt, quæ totum implet mundum; ita licet multis locis, & innumerabilibus diebus illud conſecretur corpus, non ſunt tamen multa corpora Chriſti, neque multi calices, ſed unum corpus Chriſti, & unus ſanguis cum illo, quod ſumpſit in utero Virginis, & quod dedit Apoſtolis. Divinitas enim verbi replet illud, quod ubique eſt, & conjungit, & facit, ut ſicut ipſa una eſt, ita conjungatur corpori Chriſti, & unum corpus ejus ſit in veritate. Unde animadvertendum eſt, quia ſive plus, ſive minus quis inde percipiat, omnes æqualiter corpus Chriſti integerrime ſumunt, & generaliter omnes, & ſpecialiter unuſquiſque. *Idem.* §. 4. Myſterium fidei dicitur [h]: quia credere debes, quod ibi ſalus noſtra conſiſtit. Providens enim nobis Dominus dedit hoc ſacramentum ſalutis, ut quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non poteſt, per iſtud ſacramentum corporis ſui peccatorum remiſſionem conſequamur. Quotidie enim ipſe comeditur, & bibitur in veritate: ſed integer, & vivus, atque immaculatus manet [3]: & ideo magnum, & pavendum eſt myſterium; quia aliud videtur, & aliud intelligitur. Sed cum myſterium ſit, unde corpus, & ſanguis dicitur? figuram panis, & vini habet, faciente Domino: quia non habemus in uſu carnem crudam comedere, & bibere ſanguinem.

Corr. Rom. ¶ 1 Moritur.] *In originali eſt.* Sacræ oblationis immolatur. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

¶ 2 Uno, inquit,] *Hæc habentur apud Alcuinum in lib. de divinis officiis, c. de celebratione Miſſæ, qui Gregorium citat.*

¶ 3 Manet:] *Quæ poſt hoc verbum ſequuntur apud Alcuinum, ſic habent:* Myſterium eſt, quod aliud videtur, & aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem: quod intelligitur, fructum habet ſpiritualem. Sed cum myſterium ſit, unde corpus, & ſanguis Chriſti dicitur? Condolens omnipotens Deus infirmitati noſtræ, qui non habemus uſum comedere carnem crudam, & ſanguinem bibere, facit, ut in priſtina remaneant forma illa duo munera: & eſt in veritate corpus Chriſti, & ſanguis, ſicut ipſe dicit.

C. LXXIV. *Poſt conſecrationem licet figura panis, & vini remaneat, tamen nihil eſt ibi, niſi corpus, & ſanguis Chriſti.*

Item Ambroſius [a].

OMnia [b] quæcunque voluit Dominus, fecit in cœlo, & in terra.] Et quia voluit, licet figura panis, & vini hic ſit, omnino nihil aliud, quam caro Chriſti, & ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt. Unde ipſa Veritas ad diſcipulos [c]: *Hæc*, inquit, *caro mea eſt pro mundi vita.* Et, ut mirabilius loquar, non alia plane, quam quæ nata eſt de Maria, & paſſa in cruce, & reſurrexit de ſepulchro: hæc, inquam, ipſa eſt. Et ideo Chriſti caro eſt, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur, & cum digne percipitur, vitam [d] utique æternam in nobis operatur. Panem [1] quidem [e] iſtum, quem ſumimus in myſterio, illum utique intelligo panem, qui manu Sancti Spiritus formatus eſt in utero Virginis, & igne paſſionis decoctus in ara crucis. Panis [f] enim Angelorum factus eſt cibus hominum: unde ipſe ait [g]: *Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi:* & item: *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Ex his namque duabus ſententiis aperte datur intelligi, quia panis iſte, & ille, non duo, ſed unus panis, & una caro proculdubio unum corpus efficitur: illud vere, illud ſane, quod ſumptum eſt de Virgine, quod paſſum eſt, & ſepultum, quod ſurrexit, & in cœlum aſcendit, & ſedet ad dextram Dei Patris, & quod eſt venturum judicare vivos, & mortuos.

Corr. Rom. ¶ 1 Panem quidem] *Hæc uſque ad finem, quæ a Magiſtro etiam referuntur, non leguntur hoc loco apud Paſchaſium, aut Rabanum. Sed ſimile quiddam habetur apud Petrum Chryſologum ſermone 67.*

C. LXXV. *Quamvis quotidie manducetur Chriſtus, integer tamen permanet vivus.*

Item Auguſtinus *ex* [h] *ſermone de verbis Domini.*

QUi [i] manducat me, vivit propter me.] Non ergo, fratres, timeamus manducare panem iſtum, ne forte finiamus illum, & poſtea, quod manducemus, non inveniamus. Manducatur Chriſtus: vivit manducatus, quia ſurrexit occiſus: nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in ſacramento ſic fit: & norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Chriſti. Unuſquiſque accipit partem ſuam, unde & ipſa gratia partes vocantur. Per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cœlo: manet integer totus in corde tuo. Totus enim erat apud patrem, quando venit in Virginem: implevit illam, nec receſſit ab illo. Veniebat in carnem, ut eum homines manducarent, & manebat integer apud patrem, ut Angelos paſceret.

Corr. Rom. ¶ *Hæc eadem fere habentur ſup. c.* qui manducat, *& c.* invitat.

C. LXXVI. *Corpus & ſanguinem Chriſti ſecundum ſe nulli edere licet.*

Item Hieronymus *in* [k] *Leviticum.*

DE hac quidem hoſtia, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa vero, quam Chriſtus in ara crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet.

C. LXXVII. *Corpus Chriſti in ſingulis portionibus ſinguli totum accipiunt.*

Item *in ſermone Dominicæ quintæ poſt Epiphaniam.*

SInguli [l] accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus totus eſt: nec per ſingulos [m] minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſingulis.

Corr.

a *Exod. 12.* b *al. ſingularis.* c *Rom. 6.* d *porrigitur, vera lectio.* e *ſummis ima.* f *Alcuinus de div. offic. p. 87. & 89.* g *Remigius Epiſc. Antiſſiod. in can. Miſſæ.* h *al. eſt.*

a *Ex lib. 4. de ſacramentis, c. 4. & 6. Paſchaſius in eod. lib. c. 1. Rabanus c. 3.* b *Pſalm. 134.* c *Joan. 6.* d *al. vita æterna in nobis reparatur.* e *Petrus Chryſologus ſerm. 67.* f *Pſalm. 77.* g *Joan. 6.* h *Beda 1. Corint. 10. & ibi gloſſ. ordin.* i *ſup. ead. invitat. Ivo part. 2. c. 8.* k *Origenes hom. 7. ſuper Leviticum an. 217. in Ægypto.* l *Alger. l. 2. c. 15. Guitmund. l. 2. col. 6. Sent. 4. diſt. 12.* m *al. ſingulas.*

Corr. Rom. ¶ *Habetur in Miſſali Ambroſiano in præfatione Dominicæ quintæ poſt Epiphaniam a, & in antiquis etiam præfationibus, in præfatione ejuſdem Dominicæ. Ex Ambroſio citant Algerus, & Ivo, quamvis Magiſter ex Hieronymo. Guitmundus ait eſſe ex præfatione, quæ per totum orbem Latinum decantatur.*

C. LXXVIII. *De eodem.*

Item Hilarius.

UBi *b* pars eſt corporis, aſt & totum. Eadem ratio aſt in corpore Domini, quæ in manna, quod in ejus figura præceſſit; de quo dicitur: *c Qui plus collegerat, non habuit amplius: neque qui minus paraverat, invenit minus.* Non eſt omnino quantitas viſibilis in hoc æſtimanda myſterio, ſed virtus ſacramenti ſpiritualis.

C. LXXIX. *Corpus Chriſti, quod ſumitur, & figura eſt in ſpecie, & veritas in ſubſtantia.*

Idem.

COrpus *d* Chriſti, quod ſumitur de altari, figura eſt, dum panis, & vinum extra videtur: veritas autem, dum corpus, & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur.

Corr. Rom. ¶ *Ivo etiam citat ex Hilario, & inf. ead. c. in Chriſto: in extremo refertur una cum verbis Hilarii: apud quem tamen non eſt inventum. Algerus citat Auguſtinum de ſacramento altaris. Idem fere habetur apud Paſchaſium c. 4. & cæteros, qui hoc idem argumentum tractant.*

C. LXXX. *Carnem vivificatricem, & ipſius verbi propriam factam in altari accipimus.*

Item *ex ſymbolo e Epheſino.*

NEceſſario *f* igitur & hoc adjicimus. Annunciantes enim ſecundum carnem mortem Unigeniti filii Dei, id eſt Jeſu Chriſti, & reſurrectionem ejus, & in cœlos aſcenſionem pariter confitentes, incruentem celebramus in Eccleſiis ſacrificii ſervitutem. Sic etiam ad myſticas benedictiones accedimus, & ſanctificamur participes ſancti corporis, & pretioſi ſanguinis Chriſti omnium noſtrum redemptoris effecti, non ut communem carnem percipientes, (quod abſit) nec, ut viri ſanctificati, & verbo conjuncti ſecundum dignitatis unitatem, aut ſicut divinam poſſidentis habitationem, ſed vere vivificatricem, & ipſius verbi propriam factam.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc in nimias prope anguſtias concluſum, ſuæ integritati reſtitutum eſt, potiſſimum ex originali.*

C. LXXXI. *Quomodo manna, & aqua de petra fuit idem cum noſtro cibo, & potu.*

Item Auguſtinus *tract. 26. ad c. 6. Joannis.*

INquit *g* Apoſtolus *h*: *Omnes eandem eſcam ſpiritalem manducaverunt.* Spiritalem utique eandem: nam corporalem aliam, quia illi manna, nos aliud. Et adjungit: *& omnes eundem potum ſpiritalem biberunt.* Aliud illi, aliud nos: ſed ſpecie viſibili. Quod tamen idem eſt virtute ſpirituali.

Corr. Rom. ¶ *Plenius hæc res a B. Auguſtino exponitur. Sed Ivo habet fere, ut Gratianus.*

C. LXXXII. *Quod veritatem Dominici corporis, & ſanguinis ſumimus.*

Item Hilarius *de i Trinitate, lib. 8.*

23 IN *x* Chriſto pater, & Chriſtus in nobis unum in his eſſe nos faciunt. Si vere igitur carnem corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & vere homo ille, qui ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt, noſque vere ſub myſterio carnem corporis ejus ſumimus, & per hoc unum erimus, quia pater in eo eſt, & ille in nobis, quomodo voluntatis unitas aſſeritur, cum naturalis per ſacramentum proprietas perfectæ ſacramentum ſit unitatis? Non eſt humano, aut ſeculi ſenſu in Dei rebus loquendum, neque per violentem *a*, atque impudentem prædicationem, dictorum cœleſtium ſanitati, alienæ, atque impiæ intelligentiæ perverſitas eſt extorquenda. Quæ ſcripta ſunt, legamus, & quæ legerimus, intelligamus: & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate, quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus *b*, ſtulte, atque impia dicimus. Ipſe enim ait *c*: *Caro mea vere eſca eſt, & ſanguis meus vere eſt potus. Qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* De veritate carnis, & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra vere caro eſt, & vere ſanguis eſt: & hæc accepta, atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. Anne hoc veritas non eſt? Contingat plane his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum negant. Eſt ergo in nobis ipſe per carnem, & ſumus in eo, dum ſecundum hoc, quod nos ſumus, in Deo eſt. §. 1. Quod autem in eo per ſacramentum communicatæ carnis, & ſanguinis ſimus, ipſe teſtatur, dicens: *d Et hic mundus jam me non videt: vos autem me videbitis, quoniam ego vivo, & vos vivetis: quoniam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis.* Si voluntatis tantum unitatem intelligi vellet, cur gradum quendam, atque ordinem conſummandæ unitatis expoſuit? niſi, ut cum ille in patre per naturam divinitatis eſſet, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rurſus in nobis per ſacramentorum ineſſe myſterium crederetur: ac ſic perfecta per mediatorem unitas doceretur: cum nobis in ſe manentibus ipſe maneret in patre, & in patre manens, ipſe maneret in nobis: & ita ad unitatem patris proficeremus, cum eo qui naturaliter ſecundum nativitatem ineſt, nos quoque in eo naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. §. 2. Quod autem in nobis naturalis hæc unitas ſit, ipſe ita teſtatus *e* eſt: *Qui edit carnem meam, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit, ejus tantum in ſe aſſumptam habens carnem, qui ſuam ſumpſerit. Perfectæ autem hujus unitatis ſacramentum ſuperius jam docuerat, dicens *f*: *Sicut miſit me vivens pater, & ego vivo per g patrem, & qui manducaverit meam carnem, & ipſe vivet per me.* Vivit ergo per patrem, & quomodo per patrem vivit, eodem modo nos per carnem ejus vivemus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præſumitur, ut id, de quo agitur, ſecundum propoſitum exemplum aſſequamur. §. 3. Hæc ergo vitæ noſtræ cauſa eſt, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus, victuris nobis per eum ea conditione, qua vivit ille per patrem. Si ergo nos naturaliter ſecundum carnem per eum vivimus, id eſt, naturam ſuæ carnis adepti, quomodo non naturaliter ſecundum ſpiritum in ſe patrem habeat, cum vivat ipſe per patrem? *Item infra.* §. 4. Hæc autem idcirco commemorata a nobis ſunt; quia voluntatis tantum inter patrem, & filium unitatem hæretici mentientes, unitatis noſtræ ad Deum utebantur exemplo, tanquam nobis ad filium, & per filium ad patrem obſequio tantum, ac voluntate religionis unitis, nulla per ſacramentum carnis, & ſanguinis naturalis communionis proprietas indulgeretur: cum & per honorem nobis datum Dei filii, & permanentem in nobis carnaliter filium, & in eo nobis corporaliter, & inſeparabiliter unitis myſterium veræ, ac natu- ralis

a *al. Theophaniam.* b *Simile apud Euſebium Emiſſenum homil. 16. quæ eſt quinta de Paſcha, ſeu de corpore, & ſanguine.* c *Exod. 16.* d *Infr. ead. in Chriſto.* e *Ex epiſt. Cyrilli, & Synodi Alexandrinæ ad Neſtorium, quæ præponitur Epheſino Concil.* f *Paſchaſius in epiſt. ad Furdegardum. Lanfranc. Guitmundus l. 3. Alger. l. 1. c. 10. Ivo p. 2. cap. 4.* g *Ivo p. 2. cap. 4.* h *1. Corinth. 10.* i *Beda 1. Cor. 10.* x *Alger. l. 1. cap. 3. Guitmundus l. 3. Ivo p. 2. c. 4.*

a *al. violentiam.* b *al. dirimus.* c *Joan. 6.* d *Joan. 14.* e *Joan. 6.* f *Joan. 6.* g *al. propter.*

ralis unitatis ſit prædicandum. *Item* a §. 1. Corpus a Chriſti, quod ſumitur de altari, ſigura eſt, dum panis, & vinum extra videtur: veritas autem, dum corpus, & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur.

Corr. Rom. ¶ 1 Quæ ſcripta] *Addita hæc ſunt uſque ad verſ.* De naturali: *ex ipſo originali, itemque alia nonnulla quæ facere videbantur ad ſententiæ integritatem.*

¶ 2 Idem] *Antea legebatur*, id eſt. *Emendatum eſt ex vetuſtis codicibus. De hoc autem loco notatum eſt ſupr. ead. cap.* corpus.

C. LXXXIII. *Quare in ſacrificio aqua vino miſceatur.*

Item Ambroſius *in lib. 5. de ſacramentis, cap. 1.*

24 ps. IN calicem mittitur vinum: & quid aliud? aqua. Sed tu mihi dicis, quomodo ergo b Melchiſedech panem, & vinum obtulit? Quid ſibi vult admiſtio aquæ? Rationem accipe: *& paucis interjectis*. Juſſit Deus Moyſi, ut tangeret petram de virga: tetigit petram, & petra undam maximam fudit, ſicut c Apoſtolus ait: *Bibebant autem de conſequenti eos petra: petra autem erat Chriſtus*. Non immobilis petra, quæ populum ſequebatur. Et tu bibe, ut te Chriſtus ſequatur. Vide myſterium. Moyſes, hoc eſt, Propheta: virga, hoc eſt, Verbum Dei. Sacerdos verbo Dei tangit petram, & fluit aqua, & bibit populus Dei. Tangit ergo Sacerdos calicem, redundat aqua in calice, ſalit in vitam æternam, & bibit populus Dei, qui Dei gratiam conſecutus eſt. Didiciſti ergo hoc? Accipe & aliud: *& paucis interjectis*. §. 2. De d latere ejus aqua fluxit, & ſanguis. Quare aqua? quare ſanguis? Aqua, ut emundaret: ſanguis, ut redimeret. Quare de latere? e quia unde culpa, inde gratia: culpa per fœminam, gratia per Dominum Jeſum Chriſtum. *Item cap.* 3. §. 3. Audi Pſalmum. Vide, quemadmodum aptus ſit cœleſtibus ſacramentis f: *Dominus paſcit me, & nihil mihi deerit, &c. Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt.* Virga imperium, baculus paſſio eſt: hoc eſt æterna divinitas Chriſti, ſed etiam paſſio corporalis. Ille creavit, hæc redemit: *Paraſti in conſpectu meo menſam, &c. & poculum tuum inebrians, quam præclarum eſt! Et infra.* §. 4. Quotieſcunque bibis, remiſſionem accipis peccatorum, & inebriaris in ſpiritu. Unde & Apoſtolus g ait: [*Nolite inebriari vino, ſed implemini Spiritu Sancto.*] Vino enim qui inebriatur, vacillat & titubat. Spiritu qui inebriatur, radicatus in Chriſto eſt. Et ideo præclara ebrietas, quæ ſobrietatem mentis operatur. *Item* h *c. 4. §. 5. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, &c.* Sanguine Chriſti pacificata ſunt omnia vel in cœlo, vel in terra. Sanctificatum eſt cœlum: dejectus eſt Diabolus, ubi i verſatur homo, quem ille decepit: *Et paulo poſt*. §. 6. Dixi vobis, quod ante verba Chriſti, quod offertur, panis dicitur. Ubi Chriſti verba deprompta fuerint, jam non panis dicitur, ſed Corpus appellatur. Quare ergo in oratione Dominica, quæ poſtea ſequitur, ait: *Panem noſtrum?* Panem quidem dixit, ſed ἐπιούσιον dixit, hoc eſt ſuperſubſtantialem.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc ex indicatis B. Ambroſii locis confectum, & in ſummam redactum, ex originali emendatum eſt, & aliquot locis locupletatum.*

C. LXXXIV. *Veram Chriſti carnem, & verum Chriſti ſanguinem manducamus, & bibimus.*

Idem *in lib. 6. de ſacramentis, c. 1.*

25 ps. SIcut verus k eſt Dei filius Dominus noſter Jeſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam, ſed quaſi filius ex ſubſtantia patris: ita vere caro, ſicut ipſe dixit, quam accipimus, & verus ejus ſanguis eſt 1 potus. *Item paulo poſt*. §. 1. Ego a ſum, inquit, *panis vivus, qui de cœlo deſcendi*. Sed caro non deſcendit e cœlo, hoc eſt, carnem in terris aſſumpſit ex Virgine. Quomodo ergo deſcendit panis e Cœlo, & panis vivus? quia idem Dominus noſter Jeſus Chriſtus conſors eſt & divinitatis, & corporis. Et tu, qui accipis panem, divinæ ejus ſubſtantiæ in illo participaris b alimento.

Corr. Rom. ¶ 1 Eſt potus.] *Poſt hæc verba in originali ſequitur, cap. forte ſupra eadem.*

C. LXXXV. *In ſacrificio non corporalem, ſed ſpiritualem eſcam accipimus.*

Item *in lib. de his, qui myſteriis initiantur, c. 9.*

IN c illo ſacramento Chriſtus eſt, quia corpus eſt Chriſti. Non ergo corporalis eſca, ſed ſpiritualis eſt. Unde & Apoſtolus de typo ejus ait d, quia patres noſtri eſcam ſpiritualem manducaverunt, & potum ſpiritualem biberunt. Corpus enim Dei, corpus eſt ſpirituale: corpus Chriſti corpus eſt divini ſpiritus.

C. LXXXVI. *Carnem a Chriſto ſuſceptam, & corpus transfiguratum in altari offerimus.*

Item *in ſermone de Abel, & Cain, id eſt, in lib. de incarnationis Dominicæ ſacramento, c. 4.* e

SI credas a Chriſto carnem eſſe ſuſceptam, & offeras transfigurandum f corpus in altaribus, nec diſtinguas tamen naturam verbi g, & corporis, & tibi dicitur, ſi recte offeras, non recte autem dividas, peccaſti.

C. LXXXVII. *In Cœna Chriſtus fuit conviva, & convivium.*

Item Hieronymus *ad Hedibiam, qu. 2.*

NEc h Moyſes dedit nobis panem verum, ſed Dominus Jeſus ipſe conviva, & convivium, ipſe comedens, & qui comeditur.

C. LXXXVIII. *In veritate ſui corporis, & ſanguinis Chriſtus ſuis diſcipulis præſentavit, quod Melchiſedech ſacramentaliter obtulit.*

Item Hieronymus, *ſuper Matthæum, lib. 4. ad cap. 26.*

ACcipite i, & comedite. Hoc eſt corpus meum. Poſtquam k typicum Paſcha fuerat completum, & agni carnes cum Apoſtolis comederat, aſſumit panem, qui confortat cor hominis, & ad verum Paſchæ transgreditur ſacramentum: ut quomodo in præfiguratione ejus l Melchiſedech ſummi Dei Sacerdos panem, & vinum offerens fecerat, ipſe quoque in m veritate ſui corporis, & ſanguinis repræſentaret.

C. LXXXIX. *Chriſtus idem eſt Sacerdos, & ſacrificium.*

Idem *in lib. de membris Domini, al. de his, quæ Deo in ſcripturis attribuuntur.*

SAcerdos Dei patris dictus eſt filius Dei, non ſecundum divinitatem, ſed ſecundum humanitatem: in qua ſe pro nobis per paſſionem, & mortem ſuam acceptabile ſacrificium Deo patri obtulit, ut ipſe eſſet Sacerdos, qui & ſacrificium.

C. XC. *Judæi credentes biberunt ſanguinem, quem in cruce fuderunt.*

Item Auguſtinus *lib. 50. hom. ſerm. 27. de utilitate agendæ pœnitentiæ.*

TUnc eis Petrus n enuntiavit eum colendum, quem crucifixerunt: ut ejus ſanguinem biberent credentes, quem effuderunt ſævientes.

C. XCI.

a *Sup. corpus.* b *Gen. 14.* c *1. Cor. 10.* d *Joan. 19.* e *Gen. 2.* f *Pſal. 22.* g *Epheſ. 5.* h *Multis omiſſis.* i *ibi verſatur, ubi & homo, orig.* k *Alg. l. 1. c. 22. Guitmundus l. 3.*

a *Joan. 6.* b *al. participat.* c *Alg. l. 1. cap. 11.* d *1. Cor. 10.* e *Geneſ. 4. ſecundum 70.* f *al. transfiguratum corpus in altaris.* g *al. divinitatis.* h *Alg. lib. 1. cap. 12. Ivo p. 2. cap. 5. Joan. 6.* i *Matth. 26.* k *Paſchaſius in eundem Matthæi locum.* l *Pſ. 109.* m *al. veritatem ſui.* n *Act. 2.*

C. XCI. *Corpus, quod ex Virgine ſumptum eſt, a fidelibus accipitur.*

Item Ambroſius epiſt. 62. al. l. 8. epiſt. 2. ad Irenæum.

CОrporeum *a* illud manna nunc eſt *z* tanti res miraculi: quia venit, quod perfectum eſt: perfectum autem, panis de cœlo, corpus ex Virgine, de quo ſatis Evangelium te docet.

Corr. Rom. ℊ 1 Nunc eſt] *Apud B. Ambroſium ſic legitur:* Et corporeum quidem illud manna hodie pleriſque in locis invenitur: ſed nunc non eſt tanti res miraculi, quia venit &c. *Verum ab gloſſam non eſt emendatum.*

C. XCII. *Verum Chriſti corpus, verumque ejus ſanguinem quotidie manducamus, & bibimus.*

Item Auguſtinus in Pſalmum 33.

ACceſſerunt ad *b* Jeſum Judæi, ut crucifigerent: nos ad eum accedamus, ut corpus ejus, & ſanguinem accipiamus. *Item infra.* §. c. Vere magnus Dominus, & magna miſericordia ejus vere, qui nobis dedit manducare corpus ſuum, in quo tanta perpeſſus eſt, & ſanguinem bibere. *Item in Pſal. 45. ad Judæos.* §. 2. Jam & ſecuri bibite ſanguinem, quem fudiſtis. *Item in Pſal.* 65. § 3. Ipſum ſanguinem, quem per inſaniam fuderunt, per gratiam biberunt. *Item c in Pſal.* 98. §. 4. De carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hic ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, niſi prius adoraverit. *Item d in Pſal.* 33. §. 5. *David e ferebatur z manibus ſuis.* Manibus ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipſo David, ſecundum literam non invenimus: in Chriſto autem invenimus. Ferebatur enim Chriſtus manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum ait: *Hoc eſt corpus meum.* Ferebatur *f* enim illud corpus in manibus ſuis. *Idem ſuper Joann. tract.* 31. §. 6. Quiuſque biberent ſanguinem, quem fuderant, de ſua ſalute deſperaverunt. *Idem in Pſal.* 54. §. 7. Judæi paſcebantur tanquam de pœna Domini. Nam & nos de cruce Domini paſcimur, quia corpus ipſius manducamus. *& infra.* § 8. Habent ergo impii epulas ſuas, habent & pii ſuas. Audi epulas piorum: *Beati g, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam.*

Correct. Rom. ℊ 2 Ferebatur] *In Græca vulgata eſt,* ἐφερόμην, *id eſt*, collabebatur.

C. XCIII. *Pro infirmitatibus Euchariſtiam Presbyter ſemper habeat paratam.*

Item ex Concilio Vvormacienſi *h*.

26 PResbyter *i* Euchariſtiam ſemper habeat paratam, ut ps quando quis infirmatus *z* fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.

Corr. Rom. ℊ 1 Infirmatus fuerit,] *Apud Burchardum, & Ivonem (qui item citant Concilium Vvormacienſe, c. 5.) & in capitularibus l. 5. c. 161. ubi habetur, poſt iſta verba interponuntur hæc*, aut parvulus infirmus fuerit.

C. XCIV. *Pœnitentia ejus, qui non bene ſacrificium cuſtodit.*

Item ex Concilio Arelatenſi. *k*

27 QUi *l* bene non cuſtodierit ſacrificium, & mus, vel ps aliquod aliud animal illud comederit, quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in Eccleſia, aut pars ejus ceciderit, & non inventa fuerit, triginta dies pœniteat.

a *Lanfranc. Ivo p. 2. c. 9.* b *Lanfrancus. Guitmundus l. 3. Alg. l. 1. c. 9. & 22. Ivo p. 2. c. 9.* c *Ex ſerm. 4. de S. Stephano.* d *Concione prima.* e *2. Reg. 21.* f *Ferebar, orig.* g *Matth. 5.* h *In Cap. l. 5. c. 161.* i *Burch l. 5. c. 10. Ivo p. 2. c. 20. Pann. l. 1. c. 148.* k *al. Aurelianenſi.* l *Burch. l. 5. c. 51. Ivo p. 2. c. 60. Pann. l. 1. c. 157.*

C. XCV. *Hiſtrionibus ſacra non committantur myſteria.*

Cyprianus Eucratio fratri ſalutem, lib. 1. epiſt. 10.

28 PRo dilectione *a* tua, & verecundia mutua conſulendum ps me exiſtimaſti, frater chariſſime, quid mihi videatur de hiſtrione quodam, qui apud vos conſtitutus, in ejuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeverat, & Magiſter, & Doctor non erudiendorum, ſed perdendorum puerorum, id quod male didicit, cæteris quoque inſinuat: an talis debeat communicare nobiſcum? Quod ego puto nec Majeſtati divinæ, nec Evangelicæ diſciplinæ congruere, ut pudor, & honor Eccleſiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur.

C. XCVI. *Poſt converſionem non eſt deneganda gratia communionis.*

Item ex Concilio Carthaginenſi III. c. 35.

SCenicis *c*, atque hiſtrionibus, cæteriſque hujuſmodi perſonis, vel apoſtaticis converſis, vel reverſis ad Dominum, gratia, vel reconciliatio non negetur.

C. XCVII. *Presbyter in altari Miſſam non celebret, in quo eadem die Epiſcopus celebravit.*

Item ex Concilio Urbico. *d*.

IN *z* altari, in quo Epiſcopus Miſſam cantavit, Presbyter eodem die aliam celebrare non præſumat.

DISTINCTIO III.

De Feſtis, & Eccleſiaſticis ceremoniis promulgandis & obſervandis.

C. I. *Tempora feriandi in Miſſa ſunt Laicis nuncianda.*

Item ex Concilio Lugdunenſi.

1 PRonuntiandum *f* eſt Laicis 1, ut ſciant tempora fe-gs riandi per annum, id eſt, omnem Dominicam a veſpera uſque ad veſperam, ne Judaiſmo capiantur. Feriandi vero per annum iſti ſunt dies. Natalis Domini, ſancti Stephani, ſancti Joannis Evangeliſtæ, Innocentium, ſancti Sylveſtri, octavæ *g* a Domini, & Theophaniæ *h*, Purificatio ſanctæ Mariæ, ſanctum Paſcha cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Aſcenſio Domini, ſancti dies Pentecoſtes, ſancti Joannis Baptiſtæ, duodecim Apoſtolorum, maxime tamen ſanctorum Petri, & Pauli, qui mundum ſua prædicatione illuminaverunt, ſancti Laurentii, Aſſumptio ſanctæ Mariæ, Nativitas ſanctæ Mariæ, Dedicatio Eccleſiæ *i*, Sancti Michaelis Archangeli, Dedicatio cujuſcunque Oratorii, & omnium Sanctorum, & ſancti Martini, & illæ feſtivitates, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus *k* cum populo collaudaverint, quæ vicinis tantum circummorantibus indicendæ ſunt, non generaliter omnibus. Reliquas vero feſtivitates per annum non ſunt cogendi ad feriandum, nec prohibendi. Indictum vero jejunium quando fuerit denuntiatum, ab omnibus obſervetur.

Corr. Rom. ℊ 1 Laicis, *Hæc vox abeſt a Vaticanis exemplaribus, Burchardo, & Ivone.*

ℊ 2 Octavæ Domini,] *Ita in pleriſque vetuſtis exemplaribus, & in Capitularibus, & apud Ivonem, & cæteros fere veteres ſcriptores, excepto Burchardo. Ac nihilominus ipſa octava dies ipſius Natalis ſignificatur. Cur autem numero multitudinis proferatur, declarat Alcuinus in l. de* octava Domini.

C. II. *In Sanctorum ſolemnitatibus, divinis officiis, non ſaltationibus, vel cantilenis, populi debent vacare.*

Item ex Concilio Toletano III. c. 23.

Irre-

a *Burch. l. 5. c. 21. Ivo p. 2. c. 31. & p. 15. c. 83. Pann. l. 1. c. 153.* b *Et in Afric. c. 12.* c *Burch. l. 4. c. 36. Ivo p. 2. c. 230.* d *Concil. Antiſſiod. c. 10.* e *Burch. l. 3. c. 226. Ivo p. 3. c. 270. Pann. l. 2. c. 35.* f *Cod. de fer. l. omnes dies. Novel. Leon. 54. Mogunt. 1. c. 36. Capit. l. 1. c. 164. & l. 2. c. 35. Burch. l. 2. c. 77. Ivo p. 4. c. 14. Balſamon ad tit. 7. Nomocanonis.* g *Octava Natalis Domini.* h *al. Epiphaniæ.* i *al. Baſilica.* k *al. Epiſcopiis.*

IRreligioſa *a* conſuetudo eſt, quam vulgus per Sanctorum ſolennitates agere conſuevit: Populi, qui debent officia divina attendere, ſaltationibus, & turpibus invigilant canticis, non ſolum ſibi nocentes, ſed & religioſorum officiis perſtrepentes *b*. Hoc etenim, ut ab omnibus *c* provinciis depellatur, Sacerdotum, & Judicum a Concilio ſancto curæ committitur.

C. III. *Ante Aſcenſionem Domini tribus diebus Litaniæ celebrentur.*

Item ex Concilio Aurelianenſi I. *cap.* 29.

ROgationes *d* id eſt, Litaniae, ante Aſcenſionem Domini placuit celebrari, ita ut præmiſſum *e* triduanum jejunium in Dominicæ Aſcenſionis ſolennitate ſolvatur. Per quod triduum ſervi, & ancillæ ab opere relaxentur, quo magis plebs univerſa conveniat. Quo triduo omnes abſtineant, & quadrageſimalibus cibis utantur.

C. IV. *Epiſcopus die Dominico non deſit Eccleſiæ.*

Item ex Concilio *f* eodem, c. 33.

EPiſcopus *g*, ſi infirmitate non fuerit impeditus, Eccleſiæ, cui proximus fuerit, die Dominico deeſſe non debet.

C. V. *Hos dies civibus in villa celebrare non licet.*

Item ex eodem, c. 27.

NUlli civium Paſchæ, Natalis Domini, & Quadrageſimæ 1 ſolennitatem in villa liceat celebrare, niſi quem infirmitas probabitur tenuiſſe.

Corr. Rom. ¶ 1 Et Quadrageſimæ] *Sic etiam in originali impreſſo. Sed Ivo habet*, vel Quinquageſimæ. *Burchardus*, vel Pentecoſtes, *& ita eſt in Concilio Agathenſi*, c. 63. *& in Arvernenſi*, c. 14.

C. VI. *Ante ſolennitatem Paſchæ Quadrageſima eſt celebranda.*

Item ex eodem Aurelianenſi, c. 26.

SAcerdotibus omnibus eſt decretum, ut ante Paſchæ ſolennitatem non Quinquageſima, ſed Quadrageſima teneatur.

C. VII. *Quinta feria ultimæ ſeptimanæ Quadrageſimæ jejunium ſolvi non licet.*

Item ex Concilio *h* Martini Papæ Bracarenſis, c. 50.

NOn licet quinta feria noviſſimæ ſeptimanæ jejunium ſolvere, & omnem exhonorare Quadrageſimam, ſed ſincere *i* abſtinentes totam Quadrageſimam peragere.

C. VIII. *De eodem.*

Item ex Concilio *k* Laodicenſi, c. 50.

NOn oportet *l* in Quadrageſima, quinta feria ultimæ hebdomadæ jejunium diſſolvi, & totam Quadrageſimam inhonorari: ſed per totos hos dies jejunare, & eſcis abſtinentiæ convenientibus, id eſt, aridioribus uti.

C. IX. *Exceptis diebus Dominicis in Quadrageſima non ſolvatur jejunium.*

Item ex Concilio Agathenſi, c. 12.

PLacuit, ut omnes Eccleſiæ filii, exceptis diebus Dominicis, in Quadrageſima etiam die Sabbathi *m* ſacerdotali oratione 1, & diſcretionis communione jejunant.

Corr. Rom. ¶ 1 Oratione,] *In Concilio legitur*, ordinatione, & diſtrictionis *n* comminatione jejunent: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

a *Ivo p.* 4. c. 12. b *abeſt ab orig.* c *omni Hiſpania, orig. Beda de officiis, tomo* 7. d *Albinus pag.* 67. *Burch. lib.* 13. c. 17. *Ivo p.* 4. c. 11. e *al. poſt Miſſam.* f *Conc. Arvernenſe*, c. 14. *Et Agathenſe*, c. 63. g *Burch. l.* 2. c. 75. *& l.* 19. c. *de ſacrilegio. Ivo p.* 4. c. 12. h *In Capit. græc. Synod.* i *Fortaſſe ſicera, ut* 33. *q.* 4. c. 8. *id eſt, ſine vino, & medone.* k *Et in* 6. *Syn.* c. 29. l *Burch. l.* 13. c. 8. *Ivo p.* 4. c. 41. m *al. ſabbatho.* n *al. diſtinctionis.*

C. X. *Nec in die Dominico, nec in diebus Pentecoſtes in oratione genua flectantur.*

Item ex Concilio Nicæno, c. 20.

QUoniam *a* ſunt in die Dominica quidam ad orationem genua flectantes, & in diebus Pentecoſtes, ſtatutum eſt a ſancta Synodo (quoniam conſona, & conveniens per omnes Eccleſias cuſtodienda conſuetudo eſt,) ut ſtantes ad orationem vota Domino reddamus.

C. XI. *Quo tempore ab eſu carnium ſit abſtinendum.*

Item Leo Papa IV.

2 DE eſu carnium apud vos *b* vetuſtiſſima, & non im-
ps probanda traditio ſemper eſt tenenda, ut a cœnæ termino, quæ fit in principio noctis quartæ feriæ, quæ luceſcit in quarta feria, uſque in diluculum quintæ feriæ, & ſimiliter *c* cœna noctis ſextæ feriæ, quæ luceſcit in ſexta feria, non imperite jejunatio uſque ad Sabbathi lucem, quantum de diei parte aliquis jejunare maluerit, vel debuerit, protendatur.

C. XII. *Nec die Sabbathi feriandum, nec die Dominico lavacrum eſt prohibendum.*

Item Gregorius *c dilectiſſimis civibus Romæ, lib.* 11. *epiſt.* 3. (*an.* 600.)

3 PErvenit *d* ad me quoſdam perverſi ſpiritus homines
ps prave inter vos aliqua, & ſanctæ fidei adverſa ſeminaſſe, ita ut die Sabbathi aliquod operari prohiberent. Quos quid aliud, niſi Antichriſti prædicatores dixerim? qui veniens diem Sabbathum, atque Dominicum ab omni faciet opere cuſtodiri. Quia enim mori ſe, & reſurgere ſimulat, haberi in veneratione vult diem Dominicum: & quia judaizare populum compellit, ut exteriorem legis ritum revocet, & ſibi Judæorum perfidiam ſubdat, coli vult Sabbathum. *& paulo poſt.* §. 1. Aliud quoque ad me perlatum eſt, vobis a perverſis hominibus eſſe prædicatum, ut Dominico die nullus debeat lavari. Et quidem ſi pro luxuria, & pro voluptate quis lavari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro neceſſitate corporis, hoc nec die Dominico prohibemus.

C. XIII. *Ob reverentiam ſepulturæ Dominicæ Sabbatho jejunare debemus.*

Item Innocentius Papa, *epiſtola prima ad Decentium*, c. 4. (*an.* 416. *Romæ in Umbriam.*)

4 SAbbatho vero *e* jejunandum eſſe, ratio evidentiſſima
ps demonſtrat. Nam, ſi diem Dominicum ob venerabilem reſurrectionem Domini noſtri Jeſu Chriſti non ſolum in Paſcha celebramus, verum etiam per ſingulos circulos hebdomadarum, ipſius diei imaginem frequentamus, ac ſexta feria propter paſſionem Domini jejunemus, Sabbathum prætermittere non debemus, quoniam *f* inter triſtitiam, & lætitiam temporis illius videtur incluſum. Nam utique conſtat Apoſtolos biduo iſto & in mœrore fuiſſe, & propter metum Judæorum ſe occuluiſſe. Quod utique non dubium eſt in tantum eos jejunaſſe biduo memorato, ut traditio Eccleſiæ habeat iſto biduo ſacramenta penitus non celebrari. Quæ utique forma per ſingulas tenenda eſt hebdomadas, propter id, quod commemoratio diei illius ſemper eſt celebranda. Quod ſi putant ſemel, atque uno Sabbatho jejunandum, ergo & Dominica, & ſexta feria ſemel in Paſcha erit utique celebranda.

C. XIV. *Die Dominico, & quinta feria non eſt celebrandum jejunium.*

Item Melchiades *g* Papa *ad Epiſcopos Hiſpaniarum*, *cap.* 3.

Jeju-

a *Burch. l.* 2. c. 88. *Ivo p.* 4. c. 18. *Pann. l. ext.* 274. b *non Grat.* c *Et Nicolaus Papa ad conſulta Bulgarorum, cap.* 10. d *Ivo p.* 4. c. 6. *Pann. l.* 2. c. 169. e *Anſel. in præfat.* c. 1. *Polyc. l.* 3. *tit.* 25. *Ivo p.* 4. c. 28. *Pann. l.* 2. c. 237. f *al. quod, orig.* g *al. Miltiades.*

5 ps JEjunium *a* Dominici diei, & quintæ feriæ nemo celebrare debet, ut inter jejunium Chriſtianorum, & Gentilium, veraciter credentium, & infidelium, atque hæreticorum vera, & non falſa diſcretio habeatur.

C. XV. *De eodem.*

Item ex Concilio Cæſarauguſtano, c. 2. b

(*an.* 380. *in Hiſpan.*)

NE quis jejunet die Dominica cauſa timoris c, aut perſuaſionis, aut ſuperſtitionis: nec Quadrageſimarum diebus ab Eccleſiis fideles deſint: nec habitent in latibulis cubiculorum, ac montium, qui in ſuſpicionibus perſeverant: ſed exemplum, & præceptum cuſtodiant Sacerdotum, & ad alienas villas agendorum conventuum cauſa non conveniant. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: anathema ſit, qui hæc commiſerit.

Corr. Rom. ¶ c Timoris] *Hoc exponitur in gloſſa. Sed in Concilio eſt*, cauſa temporis, *id eſt, quoniam dies Dominicus ſit. De qua re habetur ſupr. diſt.* 30. *cap.* ſi quis tanquam. *& cap. fin. Legitur etiam in Pontificali Damaſi, ideo Miltiadem ſanxiſſe, ne quis die Dominico, aut feria quinta jejunaret: quia eos dies pagani, quaſi ſacrum jejunium celebrabant. Et apud Burchardum l.* 19. *imponitur pœnitentia ei, qui die Dominica jejunet propter abſtinentiam, & religionem.*

C. XVI. *Quarta, & ſexta feria ſunt ſervanda jejunia.*

Item ex dictis S. Apollonii. (*an.* 388. *in Ægypto.*)

6 ps JEjunia *c* ſane legitima, id eſt quarta, & ſexta feria non ſunt ſolvenda, niſi grandis aliqua neceſſitas fuerit: quia quarta feria Judas de traditione Domini cogitavit, & ſexta feria crucifixus eſt Salvator. Videbitur ergo, qui in his diebus ſine aliqua neceſſitate ſolverit ſtatuta jejunia, vel cum tradente tradere Salvatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere. Die autem Dominica nihil aliud agendum eſt, niſi Deo vacandum. Nulla operatio in illa die ſancta agatur, niſi tantum hymnis, & pſalmis, & canticis ſpiritualibus dies illa tranſigatur.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc habetur apud Palladium in vita Apollonii Abbatis.*

C. XVII. *Quinta feria ultimæ hebdomadæ Quadrageſimæ pœnitentes remiſſionem accipiant.*

Item Innocentius Papa, *epiſt.* 1. *ad Decentium. cap.* 7.

7 ps DE pœnitentibus *d* vero, qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Paſcha eis remittendum, Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. §. 1. Ceterum de pondere æſtimando delictorum, Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis; & ad fletus, atque lachrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem. §. 2. Sane ſi quis in ægritudinem inciderit, atque uſque ad deſperationem devenerit, ei eſt ante tempus Paſchæ relaxandum, ne de ſeculo abſque communione diſcedat.

C. XVIII. *Singulis annis quinta feria ultimæ hebdomadæ Quadrageſimæ novum chriſma conficiatur.*

Item Fabianus Papa *orientalibus Epiſcopis, epiſt.* 2.

8 ps LIteris *e* veſtris inter cætera inſertum invenimus, quoſdam regionis veſtræ Epiſcopos a veſtro noſtroque ordine diſcrepare, & non per ſingulos annos in cœna Domini chriſma conficere. *& infra.* Errant vero, qui talia excogitant, & mente veſana potius, quam recta ſentientes hæc audent. *& infra.* §. 1. Sicut enim ipſius diei ſolennitas per ſingulos annos eſt celebranda, ita ipſius ſancti chriſmatis confectio per ſingulos annos eſt agenda, & de anno in annum renovanda, & fidelibus tradenda: quia novum ſacramentum eſt per ſingulos annos, & jam dicto die innovandum, & vetus in ſanctis Eccleſiis cremandum. Iſta a ſanctis Apoſtolis, & ſucceſſoribus eorum accepimus, & vobis tenenda mandamus.

Corr. Rom. ¶ *In originali res copioſius explicatur, quam aut Gratianus, aut Ivo faciant.*

C. XIX. *Servetur ab omnibus feſtivitas inventionis Dominicæ Crucis.*

Item Euſebius Papa, *epiſt.* 3.

9 ps CRucis Domini *a* noſtri Jeſu Chriſti, quæ nuper nobis gubernacula ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tenentibus, quinto nonas Maji inventa eſt, in prædicto Calendarum die inventionis feſtum vobis ſolenniter celebrare mandamus.

C. XX. *Quare ſit inſtitutum, ut aqua ſale conſperſa ſanctificetur.*

Item Alexander Papa V. *A Petro, epiſt.* 1. *c.* 5.

10 ps AQuam *b* ſale conſperſam populis benedicimus, ut ea cuncti aſperſi ſanctificentur, & purificentur. Quod & omnibus Sacerdotibus faciendum eſſe mandamus. Nam ſi cinis vitulæ ſanguine aſperſus populum ſanctificabat, atque mundabat: multo magis aqua ſale aſperſa, divinisque precibus ſacrata, populum ſanctificat, atque mundat. Et *c*, ſi ſale aſperſo per Heliſeum Prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt: quanto magis divinis precibus ſacratus *d* ſal ſterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos ſanctificat, atque mundat, & purgat, & cætera bona multiplicat, & inſidias diaboli avertit, & a phantaſmatum verſutiis homines defendit?

C. XXI. *Non niſi in die Dominico ſanctum Paſcha celebretur.*

Item Pius Papa IX. *a Petro Apoſtolo, in primo ſuorum Decretalium.* e

NOſſe *f* vos volumus, quod Paſcha Domini die Dominico annuis temporibus *g* ſit celebrandum. Iſtis enim temporibus Hermes Doctor fidei, & ſcripturarum effulſit inter nos. Et licet nos idem Paſcha prædicto die celebremus, quia tamen quidam inde dubitabant, ad corroborandas animas eorum, eidem Hermæ angelus Domini apparuit in habitu paſtoris, & præcepit ei, ut Paſcha Dominica die Dominico ab omnibus celebraretur. Unde & vos Apoſtolica auctoritate inſtruimus, omnes eadem ſervare debere; quia & nos eadem ſervamus: nec debetis a capite quoquo modo diſſidere.

C. XXII. *Non niſi in die Dominico ſanctum Paſcha celebretur,*

Item Victor Papa XIII. *a Petro, in primo decretali ſuo.* h (*An.* 186.)

CElebritatem *i* ſancti Paſchæ die Dominico agi debere, & prædeceſſores noſtri jam ſtatuerunt, & nos illud vobis eadem die ſolenniter celebrari mandamus: quia non decet; ut membra *k* a capite diſcrepent, nec contraria gerant. A XIV. vero luna primi menſis uſque ad XXI. diem ejuſdem menſis eadem celebretur feſtivitas. §. 1. Eodem vero tempore baptiſmus celebrandum eſt catholicum. Sed tamen, ſi neceſſe fuerit, aut mortis periculum

a *Euſebius Emiſſ. in Hom. Pentecoſtes. Polyc. ibid. Ivo p.* 4. *c.* 27. *Pannor. l.* 2 *c.* 176. b *Conc. Gangrenſe, c.* 18. *Clemens l.* 7. *conſtit. c.* 24. *Smaragdus ad c.* 48. *regulæ S. Benedicti. Ivo p.* 4. *c.* 32. *Pann. l.* 2. *c.* 179. c *In ſyn.* 8. *c.* 06. *Smaragdus ibid. Ivo p.* 4. *c.* 13. d *Cap. l.* 5. *c.* 67. *Polyc. l.* ●. *tit.* 20. *Burch. l.* 18. *c.* 18. *Ivo p.* 5. *c.* 40. e *Polyc. l.* 3. *tit.* 16. *Ivo p.* 2. *c.* 73.

a *Ivo part.* 4. *cap.* 5. b *Polyc. ibid. Burch. lib.* 2. *cap.* 53. *Ivo p.* 2. *c.* 68. c 4. *Regum.* 2. d *al. ſacrata aqua.* e *Epiſt.* 1. f *Ivo p.* 4. *c.* 3. *&* 145. g *al. ſolennitatibus, orig.* h *Epiſt.* 1. *ad Theophilum, Et in Aurelian.* 4. *c.* 1. i *Polyc. l.* 3. *tit.* 10. *&* 17. *VValfridus Strabo, c.* 26. *Burch. l.* 4. *c.* 3. *Ivo part.* 1. *c.* 198. *& p.* 4. *c.* 4. k *al. aut aliter gerant.*

riculum ingruerit; Gentiles ad fidem venientes quocunque loco, vel momento, ubicunque evenerit, ſive in flumine, ſive in mari, ſive in fontibus tantum Chriſtianæ confeſſione credulitatis clarificata *a* baptizentur. Ipſisquoque, quod in baptiſmo polliciti ſunt, ſummopere eſt attendendum, ne infideles, ſed fideles inveniantur. Ipſi vero, qui infidelitatis nota aſperguntur, infames efficiuntur, & inter fideles minime reputantur. §. 2. Hæc vero ſtatuta nulla debent improbitate convelli, nulla novitate mutari: quia alia eſt ratio cauſarum ſæcularium, alia divinarum.

C. XXIII. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *b cap. 65.*

PAſchæ ſolennitas uno die, & tempore celebranda eſt.

C. XXIV. *Dies Paſchæ, Concilii formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi V. *c. 7. (an. 398.)*

PLacuit *c*, ut dies venerabilis Paſchæ formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur: dies vero Concilii 1 xi. Cal. 2 Novembris ſervetur. Scribendum eſt etiam ad ſingularum quarumcunque provinciarum Primates, ut quandocunque apud ſe Concilium congregant, iſtum diem non impediant.

Corr. Rom. ¶ 1 Concilii] *In aliquot vetuſtis eſt*, & Concilii. *In originali impreſſo hæc eſt hujus capitis rubrica*: De tempore Paſchali, ſeu Concilii. *In codice canonum in indice capitis 40. Concilii Africani*, diem Paſchæ, & diem Concilii nuntiandum. *In Græco cap. 74.* περὶ τοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συνόδου ἀγγέλλεσθαι *id eſt*: Ut dies Paſchæ in die Synodi annuncietur.

¶ 2 xi. Cal.] *Sic in Carthaginenſi V. In Africano autem (etiam in codice canonum) & Carthaginenſi Græco eſt*, x. Cal. Septembris.

C. XXV. *Cum in Concilio omnia ſtatuta fuerint, futurum Paſcha annuntietur.*

Item ex Concilio Bracarenſi II. *c. 9. (an. 572.)*

PLacuit, ut poſtquam omnia in Concilio Sacerdotum fuerint ordinata, illud omnimodis obſervetur, ut ſuperventurum *d* ipſius anni Paſcha quoto Calendarum die, vel quota luna debeat ſuſcipi, a Metropolitano Epiſcopo intimetur *e*. Quod cæteri Epiſcopi, vel Clerus reliquus breviculo ſubnotantes, unuſquiſque in ſua Eccleſia adveniente Natalis Domini die aſtante populo poſt Evangelicam lectionem annuntient.

C. XXVI. *Per orbem univerſum uno die, & uno tempore Paſcha celebretur.*

Item ex Concilio Arelatenſi I. *quod confirmavit Papa Sylveſter, cap. 1. (an. 319.)*

DE obſervatione *f* Paſchæ Domini ſtatuimus, ut uno die, & tempore per omnem orbem obſervetur: & juxta conſuetudinem literæ *g* ad omnes dirigantur.

C. XXVII. *De imaginibus Sanctorum non violandis.*

Item Gregorius *Severo Epiſcopo Maſſilienſi, lib. 9. epiſt. 9. (an. 600.)*

22 PErlatum *h* ad nos fuerat, quod inconſiderato zelo ps ſucceſus, Sanctorum imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem, quia eas adorari vetuiſſes, omnino laudavimus: fregiſſe vero reprehendimus. Dic, frater, a quo factum Sacerdote aliquando auditum eſt, quod feciſti? Si 1 non aliud, vel illud te non debuit revocare, ne deſpectis aliis fratribus, ſolum te ſanctum eſſe crederes, & ſapientem? Aliud eſt enim picturam adorare: aliud per picturæ hiſtoriam, quid ſit adorandum, addiſcere. Nam quod legentibus Scriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus: quia in ipſa etiam ignorantes vident, quid ſequi debeant: in ipſa legunt, qui literas neſciunt. Unde & præcipue gentibus pro lectione pictura eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Si non] *Hæc uſque ad verſ.* Aliud *ſunt addita ex originali.*

C. XXVIII. *Imagines Sanctorum memoria ſunt, & recordatio præteritorum.*

Item in ſeptima *a* Synodo, *actione 6.*

VEnerabiles imagines Chriſtiani non Deos appellant, neque ſerviunt eis, ut Diis, neque ſpem ſalutis ponunt in eis, neque ab eis expectant futurum judicium: ſed ad memoriam, & recordationem primitivorum venerantur eas, & adorant, ſed non ſerviunt eis cultu divino, nec alicui creaturæ.

C. XXIX. Non *in agni, ſed in hominis ſpecie Chriſtus eſt figurandus.*

Item Hadrianus Papa *b Thafalio Patriarchæ, in actione 2. ejuſdem ſeptimæ Synodi.*

23 SExtam *c* ſanctam Synodum recipio cum omnibus caps nonibus ſuis, in quibus dicitur: In quibus *d* picturis ſanctarum imaginum agnus præcurſoris digito oſtenſus depingitur, qui in figuram gratiæ 1 tranſit, verum nobis per legem Moyſi demonſtrans agnum, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Antiquis ergo figuris, & umbris, ad veritatis præfigurationem ſanctæ Eccleſiæ traditis, vale 2 dicentes, gratiam, & veritatem præferimus, & ſic plenitudinem legis recipimus. Verum igitur agnum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſecundum imaginem humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri agno depingi jubemus.

Corr. Rom. ¶ *De ſexta Synodo, & canonibus ipſius notatum eſt ſup. c.* ſexta Synodus.

¶ 1 Gratiæ tranſit.] *Et in epiſtola Hadriani, & apud Ivonem p. 4. c. 122. legitur*, in typum gratiæ aſſumptus eſt. *Apud eundem Ivonem, c. 126. ex Hadriano ad Carolum*, in ſignum relictus eſt gratiæ. *Græce in canone ſextæ Synodi eſt*, ὁς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος: *id eſt*, qui in typum gratiæ aſſumptus eſt. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

¶ 2 Vale dicentes,] *Sic Ivo. In epiſtola Hadriani eſt*, ſuſcipientes, *Græce* κατασπαζόμενοι.

C. XXX. *De fide Trinitatis, & Unitatis inviolabiliter ſervanda.*

Item Auguſtinus *lib. 1. de Trinitate, cap. 4.*

OMnes *e*, quos legere potui, qui ante me ſcripſerunt de Trinitate, quæ Deus eſt, divinorum librorum veterum, & novorum catholici tractatores, hoc intenderunt ſecundum ſcripturas docere, quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus unius ejuſdemque ſubſtantiæ inſeparabili æqualitate divinam inſinuent unitatem, ideoque non ſint tres Dii, ſed unus Deus, quamvis Pater Filium genuerit, & ideo Filius non ſit, qui Pater eſt, Filiuſque a Patre ſit genitus, & ideo non ſit Pater, qui Filius eſt, Spirituſque Sanctus nec Pater ſit, nec Filius, ſed tantum Patris, & Filii Spiritus, Patri, & Filio etiam ipſe coæqualis, & ad Trinitatis pertinens unitatem: non tamen eandem Trinitatem natam de Maria Virgine, & ſub Pontio Pilato crucifixam, & ſepultam tertia die reſurrexiſſe, & in cœlum aſcendiſſe; ſed tantummodo Filium: nec eandem

a *al. clarificati.* b *& in Africano, c. 40. & Arauſicano, cap. 19.* c *ſupr. diſtinct. 73.* d *al. ſuperventuri.* e *al. nuntietur.* f *Ivo p. 4. c. 19.* g *l. eras e l omnes tu dirigas. orig.* h *Anſel. l. 23. c. 43. Burch. l. 3. c. 36. Ivo p. 3. c. 42. Pann. l. 2. c. 56.*

a *al. ſexta.* b *In epiſt. Hadrian. ad Carolum, c. 32. ſupr. diſt. 16.* c *Ivo p. 4. c. 122. & 126.* d *al. quibuſdam, vera lectio, in 6. Syn. c. 82.* e *Ivo p. 1. c. 2. Pann. l. 1. c. 7.*

Digitized by Google

eandem Trinitatem deſcendiſſe *a* in ſpecie columbæ ſuper Jeſum baptizatum: aut die *b* Pentecoſtes poſt aſcenſionem Domini ſonitu facto de cœlo, quaſi ferretur flatus vehemens, & linguis diviſis, velut ignis ſediſſe ſuper unumquemque eorum: ſed tantummodo Spiritum Sanctum: nec eandem Trinitatem dixiſſe de cœlo *c*: *Tu es filius meus*. Sive cum baptizatus eſt a Joanne, ſive in monte, quando cum illo erant tres diſcipuli, aut quando ſonuit vox dicens, *Et clarificavi* d, *& iterum clarificabo*, ſed tantummodo patris vocem fuiſſe ad filium factam: quamvis Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, ſicut inſeparabiles ſunt, ita inſeparabiliter operentur.

DISTINCTIO IV.

De Baptiſmi Sacramento.

C. I. *Sine ſacramento viſibili, & fide inviſibili nemo ſalvatur.*

Idem Auguſtinus *ſuper Joannem.*

1 p. NEceſſarium *e* eſt viſibile ſacramentum aquæ ad ablutionem viſibilis corporis: ſicut neceſſaria eſt doctrina inviſibilis fidei ad ſanctificationem inviſibilis animæ. *Idem.* §. 1. Renaſcitur *f* homo *ex aqua* viſibili ſacramento, *& ſpiritu* inviſibili intellectu, ut ſymbolum baptiſmi viſibiliter accipiat, & ſpiritalem intellectum ipſius ſymboli perficiat *g*. Vel *ex aqua* viſibili, & *Spiritu* ſancto.

C. II. *In baptiſmate concupiſcentia extinguitur, non ut non ſit, ſed ut non obſit.*

Idem *in lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſſ. ſeu de baptiſmo parvulorum, c. 39.*

PEr baptiſmum Chriſti id agitur, ut evacuetur caro peccati. Evacuatur autem, non ut in ipſa vivente carne concupiſcentia conſperſa & innata repente abſumatur, & non ſit: ſed ne obſit mortuo, quæ oberat nato. Nam ſi poſt baptiſmum vixerit, atque ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet, cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo ſuperet, ſi non in vacuum gratiam ejus ſuſceperit, ſi reprobatus eſſe noluerit. Nam nec grandibus hoc præſtatur in baptiſmo, niſi forte miraculo ineffabili omnipotentiſſimi creatoris, ut lex peccati, quæ ineſt in membris, repugnans legi mentis, penitus extinguatur, & non ſit: ſed, ut quicquid mali ab homine factum, dictum, cogitatum fuerit, cum eidem concupiſcentiæ ſubjecta mente ſerviret, totum aboleatur, & velut factum non fuerit, habeatur.

Corr. Rom. ¶ *Reſtitutum eſt caput hoc ſuæ integritati, ut melius B. Auguſtini ſententia perciperetur. Neque enim gloſſa impediebat.*

C. III. *Qui ex viro, & muliere concipitur, cum originali peccato naſcitur, nec ſine baptiſmate ſolvatur.*

Idem *ad Petrum Diaconum, c. 26.*

FIrmiſſime *h* tene, & nullatenus dubites, omnem hominem, qui per concubitum viri, & mulieris concipitur, cum peccato originali naſci, impietati ſubditum, mortique ſubjectum: & ob hoc natura iræ filium naſci, de qua dicit Apoſtolus *i*: *Eramus enim & nos natura filii iræ, ſicut & cæteri.* A qua ira nullus liberatur, niſi per fidem mediatoris Dei, & hominum hominis Jeſu Chriſti. *Item c. 27.* § 1. Firmiſſime *k* tene, & nullatenus dubites, non ſolum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui ſive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur: ſive cum de matribus nati, ſine ſacramento ſancti baptiſmatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc ſeculo tranſeunt, ſempiterno *a* igne puniendos: quia etſi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & nativitate traxerunt.

C. IV. *De eodem.*

Item Joannes Chryſoſtomus. *b*

NOn *c* poteſt quis gratiam vitæ cœleſtis accipere, niſi prius purgatus fuerit ab omni ſorde peccati per pœnitentiæ confeſſionem, per donum baptiſmi ſalutaris Domini, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum.

C. V. *Sicut nunc in baptiſmate, ita olim in circumciſione remittebantur peccata.*

Item Gregorius *in Moralibus, lib. 4. c. 2.*

QUod *d* autem apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis ſola fides, vel pro majoribus virtus ſacrificii, vel pro his, qui de Abrahæ ſtirpe prodierunt, myſterium circumciſionis.

C. VI. *Originale peccatum nunc in baptiſmate, olim in circumciſione remittebatur.*

Item Auguſtinus *ad Valerium contra Julianum, de nuptiis, & concupiſcentia, lib. 2. c. 11.*

EX *e* quo inſtituta eſt circumciſio in populo Dei (quod erat tunc ſignaculum juſtitiæ fidei) ad ſignificationem *f* purgationis valebat parvulis originalis, veteriſque peccati: ſicut & baptiſmus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis, ex quo eſt inſtitutus.

C. VII. *Parvulis in baptiſmate offerentium prodeſt fides.*

Idem *de libero arbitrio, lib. 3. c. 23.*

ILlud *g* perſcrutari homines ſolent, ſacramentum baptiſmi Chriſti quid parvulis proſit: cum eo accepto plerumque moriuntur, priuſquam ex eo quicquam cognoſcere potuerunt. Qua in re ſatis pie, recteque creditur, prodeſſe parvulo fides eorum, a quibus conſecrandus offertur. Et hoc Eccleſiæ commendat ſaluberrima auctoritas, ut ex eo quiſque ſentiat, quid ſibi proſit fides ſua, quando in aliorum quoque beneficio 1, qui propriam nondum habent poteſtatem, commoda ſit.

Corr. Rom. ¶ 1 Beneficio,] *Eadem lectio eſt apud Ivonem, in Pannormia, & in originali ad marginem. In textu autem eſt*, beneficium, qui propriam non habent, poteſt aliena commodari.

C. VIII. *Per fidem, & baptiſmo juſtificamur a peccatis.*

Idem *de baptiſmo parvulorum, lib. 1. cap. 32., & 33.*

FIlius Dei carnem peccati 1 ſuſcepit, & pœnam ſine culpa, ut in carne peccati, & culpa ſolveretur & pœna. Per fidem ergo, & baptiſmum ejus a peccato homo per juſtificationem, & a morte liberatur per reſurrectionem. §. 1. Parvuli *h* etiam baptizati inter credentes reputantur per ſacramenti virtutem, & offerentium reſponſionem. Qui vero non ſunt baptizati, inter non credentes judicantur ex Evangelio Joannis: *Niſi i quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei.*

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc eſt ſumma verborum B. Auguſtini in locis indicatis.*

a *Marc.* 1. b *Act.* 2. c *Marc.* 1. d *Joan.* 12. e *Ex gloſſ. ordin. in c. 3. Joan. Niſi quis.* f *in ea gloſſ. ad ver. ex aqua.* g *al. perciperet.* h *Tom. 3. & inter opera Fulgentii. Ivo part.* 1. *cap.* 26. *& 27. Pann. lib.* 1. *c.* 8. *& 9.* i *Epheſ.* 2. k *Sent. 4. diſt.* 4. *& 9.*

a *Ignis æterni ſempiterno ſupplicio, orig.* b *forte Chromatius.* c *Sentent 4. diſt. 1a. Supra, de pœn. diſtinct. 1. non poteſt.* d *Ivo p. 1. c. 49. Pann. l. 1. c. 10.* e *Ivo p. 1 c. 50. Pann. l. 1. c. 11.* f *al. ſanctificationem, Grat.* g *Alger. lib. 3. cap. 7. Ivo p. 3. c. 20. Pann. l. 2. c. 12.* h *C. 32.* i *Joan. 3.*

Corr. Rom. ¶ 1 Carnem peccati] *Apud B. Auguſtinum longe plenius, & rectius.* Dominus autem, *inquit*, in carnem ſuam non peccatum tranſtulit, tanquam venenum ſerpentis, ſed tantum tranſtulit mortem, ut eſſet in ſimilitudine carnis peccati pœna ſine culpa, unde in carne peccati & culpa ſolveretur, & pœna. *Multum igitur intereſt inter carnem peccati, & ſimilitudinem carnis peccati. Quod explicans B. Auguſtinus, cum alibi ſæpe, tum potiſſimum ſermone 48. de verbis Domini, addebat tamen,* ſi ergo ſimilitudo carnis erat peccati, non caro peccati, quomodo, ut de peccato damnaret peccatum in carne? ſolet & ſimilitudo capere nomen ejus rei, cujus eſt ſimilitudo.

C. IX. *Per aquam baptiſmi de terreno fit homo cæleſtis.*

Item Ambroſius *lib. 1. de ſacramentis, c. 4. & 5.*

PEr aquam *a* baptiſmi tranſitus eſt a terrenis ad cœleſtia. Hoc eſt enim Paſcha, id eſt, tranſitus ejus, tranſitus a peccato ad vitam, a culpa ad gratiam, ab inquinamentu ad ſanctificationem. Qui per hunc fontem tranſit, non moritur, ſed reſurgit. §. 1. Non omnis aqua ſanat, ſed aqua ſanat, quæ habet gratiam Chriſti. Aliud eſt elementum, aliud conſecratio; aliud opus, aliud operatio. Aqua opus eſt: operatio Spiritus Sanctus eſt. Non ſanat aqua, niſi Spiritus Sanctus deſcenderit, & aquam illam conſecraverit, ſicut legiſti, quod cum Dominus noſter Jeſus Chriſtus formam baptiſmatis daret, venit ad Joannem, & ait illi Joannes *b*: *Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me? reſpondit illi Chriſtus: Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam.* Vide, quia omnis juſtitia in baptiſmate conſtituta eſt. Ergo 1 quare Chriſtus deſcendit, niſi ut caro iſta mundaretur, caro, quam ſuſcepit de noſtra conditione? Non enim ablutio peccatorum ſuorum Chriſto neceſſaria erat, qui peccatum non fecit: ſed nobis erat neceſſaria, qui peccato manemus obnoxii. *& paulo poſt.* §. 2. Deſcendit Chriſtus: deſcendit & Spiritus Sanctus. Quare Chriſtus prior deſcendit, poſtea Spiritus, cum forma & uſus baptiſmi hoc habeat, ut ante fons conſecretur, & tunc deſcendat, qui baptizandus eſt? *& paucis interjectis.* §. 3. Chriſtus autem ante deſcendit: ſecutus eſt Spiritus: qua ratione? ut nunquam ipſe egere Dominus JESUS ſanctificationis myſterio videretur: ſed ſanctificaret ipſe, ſanctificaret & Spiritus.

Corr. Rom. ¶ 1 Ergo quare] *Hæc uſque ad verſ.* Non enim, *emendata ſunt ex B. Ambroſio. Antea legebatur,* Chriſtus ad baptiſmum deſcendit, non ut caro mundaretur, quam ſuſcepit de noſtra conditione. *Multis etiam aliis locis in capite hoc reſtituta eſt vera lectio.*

C. X. *Aqua batiſmi non purgaret peccata, niſi tactu Dominici corporis eſſet ſanctificata.*

Item Chromatius 1 *in Matthæum, cap. 6. (an. 400. Aquilejæ.)*

NUnquam *c* aquæ baptiſmi purgare peccata credentium potuiſſent, niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent.

Corr. Rom. ¶ 2 Chromatius] *Antea citabatur Chryſoſtomus, apud quem non eſt inventum, ſed in fragmentis Chromatii.*

C. XI. *Generale baptiſma non niſi ſabbatho ſancto Paſchæ, & Pentecoſtes celebretur.*

Item Syricius Papa *Himerio Tarraconenſi, epiſt. 1.* d *(an. 385.)*

2 NOn ratione *e* auctoritatis alicujus, ſed ſola teme-
p ritate præſumitur, ut paſſim, ac libere natalitiis Chriſti, ſeu apparitione *f*, necnon & Apoſtolorum, ſeu Martyrum feſtivitatibus, innumeræ, ut aſſeris, plebes baptiſmi myſterium conſequantur, cum hoc ſibi privilegium & apud nos, & apud omnes Eccleſias Dominicum ſpecialiter Paſcha defendat cum ſua Pentecoſte.

C. XII. *De eodem.*

Item Leo Papa *univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis,*

epiſt. 4. c. 5.

DUo *a* tempora: id eſt, Paſcha, & Pentecoſte ad baptizandum a Romano Pontifice legitime ſunt præfixa. Unde quia maniſeſtiſſime patet, baptizandis in Eccleſia electis hæc duo tempora, de quibus locuti ſumus, eſſe legitima; dilectionem veſtram monemus, ut nullos alios dies huic obſervantiæ miſceatis.

Corr. Rom. ¶ *Prior pars hujus capitis uſque ad verſ.* Unde quia, *non eſt iiſdem omnino verbis in epiſtola. Sed in cadice canonum eſt rubricæ loco ad hoc caput, & refertur in Concilio Maguntino l. c. 4.*

C. XIII. *Quare in prædictis temporibus baptiſma celebretur.*

Idem *in eadem epiſtola, cap. 3.*

PRoprie in *b* morte crucifixi, & in reſurrectione ex mortuis potentia baptiſmi novam creaturam condidit *c* ex veteri: ut in renaſcentibus & mors Chriſti operetur, & vita, dicente B. Apoſtolo Paulo *d*: *An ignoratis, quia quicunque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus? conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, ut quomodo ſurrexit Chriſtus a mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus*: & cætera, quæ latius magiſter gentium ad commendandum ſacramentum baptiſmatis diſputavit: ut appareret ex hujus doctrinæ ſpiritu, regenerandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis illum diem eſſe, & illud tempus electum, in quo per ſimilitudinem, formamque myſterii ea, quæ geruntur in membris, his, quæ in ipſo ſunt capite geſta, congruerent: dum in baptiſmatis regula & mors intervenit interfectione peccati, & ſepulturam triduanam imitatur trina demerſio, & ab aquis elevatio reſurgentis inſtar *e* eſt de ſepulchro. Ipſa igitur operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ eum eſſe legitimum diem, in quo orta eſt & virtus muneris, & ſpecies actionis. §. 1. Ad cujus rei confirmationem plurimum valet, quod ipſe Dominus Jeſus Chriſtus, poſteaquam reſurrexit à mortuis, diſcipulis ſuis (in quibus omnes Eccleſiarum præſules docebantur) & formam, & poteſtatem tradidit baptizandi, dicens *f*: *Euntes ergo nunc docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* De quo utique eos antè paſſionem potuiſſet inſtruere, niſi proprie voluiſſet intelligi regenerationis gratiam ex ſua reſurrectione cœpiſſe. §. 2. Additur ſane huic obſervantiæ etiam Pentecoſtes ex adventu Spiritus Sancti ſacra *g* ſolennitas, quæ de Paſchalis feſti pendet articulo: & cum ad alios dies alia feſta pertineant, hæc ſemper ad eum diem, qui reſurrectione Domini eſt inſignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum, & *h* eos, quos a die Paſchæ aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, invitat 1, ut quibuslibet neceſſitatibus impediti, deſiderii ſui effectum dono Spiritus Sancti conſequantur; *& infra. c. 4.* §. 3. Hoc autem nos non ex noſtra perſuaſione defendere, ſed ex Apoſtolica auctoritate ſervare ſatis idoneo probamus exemplo, ſequentes beatum Apoſtolum Petrum, qui in eo die, quo omnium *i* credentium numerum promiſſus Spiritus

a *Qui per hunc fontem tranſit, tranſit a terrenis*] *orig. Cap. 5.* b *Matth. 3.* c *Sent. 4. diſt. 3.* d *Tribnrienſe, c. 12.* e *Sent. 4. diſt. 3. Anſel. l. 9. c. 13. Burch. l. 4. c. 5. Ivo p. 2. c. 58, & 200. Pann. l. 2. c. 26.* f *apparitionis, orig.*

a *Burch. lib. 4. cap. 2. Ivo p. 1. c. 59. & 197. Pann. l. 1. c. 17. Ivo p. 3. c. 45.* c *condit, vera lectio.* d *Rom. 6.* e *al. ad inſtar.* f *Matth. 28.* g *al. conſecrata.* h *vero, orig.* i *al. omnem.*

Spiritus Sancti replevit adventus, trium millium populum ſua prædicatione converſum lavacro baptiſmatis conſecravit. Quod Sancta Scriptura, quæ *a* Apoſtolorum actus continet, fidei hiſtoria docet, dicens: *His auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos: pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti in remiſſionem* b *peccatorum, & accipietis donum Spiritus Sancti.*

Cor. Rom. ¶ *a* Invitat.] *Ivo habet*, invitans. *Sed in originali eſt:* interclusit invitos, aut quibuslibet neceſſitatibus impeditos, deſiderii, &c.

C. XIV. *De eodem.*

Item *in eadem epiſtola, cap. 6.*

SI quis autem *c* Epiphaniæ feſtivitatem (quæ in ſuo ordine debito honore veneranda eſt) ob hoc exiſtimat privilegium habere baptiſmatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptiſmum ſancti Joannis acceſſerit, ſciat illius baptiſmi aliam gratiam, & aliam fuiſſe rationem: nec ad eandem pertinuiſſe virtutem, qua per Spiritum Sanctum renaſcuntur, de quibus dicitur: *qui d non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Dominus enim nullius indigens remiſſione peccati, nec quærens remedium renaſcendi, ſic voluit baptizari, quomodo voluit circumcidi, hoſtiamque pro ſe emundationis offerri, ut qui factus erat ex muliere (ſicut *e* Apoſtolus ait) fieret & ſub lege, quam *f* non venerat ſolvere, ſed adimplere, & implendo finire: ſicut B. Apoſtolus prædicat, dicens *g*: *Finis autem legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti.* Baptiſmi autem ſui in ſe condidit ſacramentum, quia in omnibus primatum tenens, ſe docuit eſſe principium: & tunc regenerationis potentiam ſanxit, quando de latere ipſius profluxerunt ſanguis redemptionis, & aqua baptiſmatis.

C. XV. *In ſolennitate Paſchali, & Pentecoſtes catechumeni baptizentur.*

Item ex Concilio Gerundenſi, *cap. 4.*

DE catechumenis *h* baptizandis id ſtatutum eſt, ut in Paſchæ ſolennitate, vel Pentecoſtes, quanto majoris celebritatis major celebritas eſt, tanto magis ad baptizandum veniant: cæteris ſolennitatibus infirmi tantummodo debeant baptizari: quibus quocunque tempore convenit baptiſmum non negari.

Corr. Rom. ¶ *Reſtitutum caput eſt ex ſuo originali.*

C. XVI. *Neceſſitate cogente, qualibet tempore baptizare licet.*

Item Leo Papa, *epiſt. 4. cap. 6.*

SI *i* qui neceſſitate mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragii urgentur, omni tempore debent baptizari.

Corr. Rom. ¶ *Apud B. Leonem ſententia hujus capitis eſt poſt c.* duo tempora. *& ante c.* ſi quis autem: *ſup. ead.*

C. XVII. *Niſi neceſſitate cogente inter Paſcha, & Pentecoſtem nullus baptizare præſumat.*

Item Gelaſius Papa *Clero* k, *& plebi Tarent.*

VEnerabilis *l* baptiſmi ſacramentum non niſi in feſtivitate Paſchali, & Pentecoſtes tradere præſumat Epiſcopus: exceptis iis, quibus urgente mortis periculo talibus oportet, ne in æternum pereant, remediis ſubveniri.

Corr. Rom. ¶ *In epiſtola Gregorii ſecundi clero, & plebi Turingiæ, unde citat Ivo (quamvis & Gelaſii eſſe potuerit) & in Concilio VVormacienſi, unde Burchardus, legitur;* Sacroſancti baptiſmi. *itemq; apud Ivonem, c. 202. In capite autem 63. eſt,* Generalis, *& in margine.* Venerabilis.

C. XVIII. *De eodem.*

Idem *Gelaſius a epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ, cap. 12.*

BAptizandi *b* ſibi quiſpiam paſſim quocunque tempore nullam credat ineſſe fiduciam, præter Paſchale feſtum, & Pentecoſtes venerabile ſacramentum: excepto duntaxat graviſſimi languoris incurſu, in quo verendum eſt, ne morbi creſcente periculo, ſine remedio ſalutari fortaſſis ægrotans exitio præventus abſcedat.

C. XIX. *Non niſi Sacerdos baptizare præſumat.*

Item Iſidorus *de Officiis, l. 2. c. 24.*

COnſtat *c* baptiſma ſolis Sacerdotibus eſſe tractandum, ejuſque myſterium nec ipſis Diaconis explere eſt licitum, abſque Epiſcopo, vel Presbytero: niſi, his procul abſentibus, ultima languoris neceſſitas cogat. Quod & Laicis fidelibus plerumque permittitur, ne quiſpiam ſine remedio ſalutari de ſeculo evocetur. *Item Gelaſius Papa. §. 1.* Diaconos *d* quoque propriam, &c. *ut ſupra in tractatu ordinandorum, ubi de reverentia Diaconorum erga Sacerdotes agitur.*

C. XX. *Non præſumat mulier baptizare.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c. 99. & 100.*

3 p MUlier *e*, quamvis docta, & ſancta, viros in conventu docere, vel aliquos baptizare non præſumat.

Gratian. *Niſi neceſſitate cogente. Unde Urbanus Papa II.* ſuper quibus conſuluit, &c. *ut ſupr. in tractatu Conjugii: ubi de compatribus agitur.*

C. XXI. *Etiam Laici neceſſitate cogente baptizare poſſunt.*

Item Auguſtinus *ad Fortunatum.*

IN *f* neceſſitate, cum Epiſcopi, aut Presbyteri, aut quilibet miniſtrorum non inveniuntur, & urget periculum ejus, qui petit, ne ſine iſto ſacramento hanc vitam finiat, etiam Laicos ſolere dare ſacramentum, quod acceperunt, ſolemus audire.

C. XXII. *De eodem.*

Item ex decreto Martini *g* Papæ III.

QUicunque *h* Presbyter in provincia propria, vel in alia, vel ubicunque inventus fuerit, commendatum ſibi infirmum baptizare noluerit, vel pro intentione itineris, vel de alia aliqua excuſatione *i*, & ſic ſine baptiſmo moritur, deponatur.

C. XXIII. *Non reiteratur baptiſma, quod a pagano miniſtratur.*

Item Iſidorus.

ROmanus *k* Pontifex non hominem judicat, qui baptizat, ſed Spiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet paganus ſit, qui baptizat.

Corr. Rom. ¶ *De hoc capite dictum eſt ſup. c. qu. 1. ſi* quis per ignorantiam.

C. XXIV. *De eodem.*

Item Nicolaus *ad conſules Bulgarorum, cap. 104.*

A Quodam *l* Judæo *x* neſcitis, utrum Chriſtiano, an pagano, multos in patria veſtra Baptizatos aſſeritis,

a *Actor.* 2. b *al. remedium.* c *Ivo part. 1. cap. 47. Pann. l. 1. cap. 18.* d *Joan.* 1. e *Roman.* 10. f *Matth.* 5. g *Rom.* 10. h *Ivo part. 1. cap. 60. Pann. l. 1. cap. 23.* i *Burch. l. 4. cap. 2. Ivo part. 1. cap. 197. Pann. l. 1. cap. 19.* k *In epiſt. Gregorii II. clero, & plebi Turingiæ. & in Concil. VVormacienſi, cap. 2.* l *Burch. l. 4. c. 7. Ivo p. 1. c. 63. & 202. Pann. lib. 1. cap. 21.*

a *Conc. Pariſ. cap. 7.* b *Anſ. lib. 9. cap. 12. Burch. l. 4. cap. 4. Ivo p. 1. cap. 199.* c *Sent. 4. diſt. 6. Ivo p. 1. cap. 67. Pannor. l. 1. cap. 23.* d *Sup. diſt. 93. Diaconos propriam.* e *ſup. diſt. 25. mulier. Sent. 4. diſt. 6. Burch. l. 8. cap. 83. Ivo p. 1. cap. 65. Pannor. l. 1. cap. 25. 30. q. 3. ſuper quibus* f *Ivo. p. 1. cap. 191. Pannor. lib. 1. cap. 26.* g *al. Mortiniani.* h *Polyc. l. 3. tit. 10. Anſel. l. 9. c. 54 Burch. l. 4. c. 47. Ivo p. 1. c. 241.* i *al. occaſione* k *1. q. 1. ſi quis per ignorantiam. Cap. 5. c. 4. Sent. 4. diſt. 5. Alger. l. 3. cap. 6.* l *Sent. 4. diſt. 3. Alg. l. 3. c. 6.*

Digitized by Google

tis, & quid de iis ſit agendum, conſulitis. Hi profecto, ſi in nomine ſanctæ Trinitatis, vel tantum in Chriſti nomine, ſicut in actibus *a* Apoſtolorum legimus, baptizati ſunt, (unum quippe idemque eſt, ut ſanctus exponit Ambroſius *b*) conſtat eos non eſſe denuo baptizandos.

Corr. Rom. ❡ ı Judæo] *Apud Algerum eſt*, ut audio. *Verum in Originali poſt hoc capuc ſequuntur verba hæc*, ſed primum, utrum Chriſtianus, an paganus ipſe Judæus extiterit, vel ſi poſtmodum factus fuerit Chriſtianus, inveſtigandum eſt.

C. XXV. *Sicut per bonum, ita per malum miniſtrum æque baptiſma miniſtratur.*

Item Auguſtinus *contra Creſconium Grammaticum, lib. 3. cap. 6.*

SI inter *c* bonos miniſtros, cum ſit alius alio melior, non eſt melior baptiſmus, qui per meliorem datur, nullo modo eſt malus, qui etiam per malum datur, quando idem baptiſmus datur: & ideo per miniſtros diſpares Dei munus æquale eſt, quia non illorum, ſed ejus eſt.

C. XXVI. *Non merita miniſtrorum, ſed virtus Chriſti in baptiſmate operatur.*

Idem *ſuper Joannem in part. ı. tractat. 5. ad cap. ı.*

BAptiſmus *d* talis eſt, qualis ille eſt, in cujus poteſtate datur, non qualis eſt ille, per cujus miniſterium datur. *Item ibidem.* §. ı. Quid noverat Joannes Baptiſta? Dominum. Quid non noverat? poteſtatem Dominici baptiſmi in nullum hominem a Domino tranſituram, ſed miniſterium plane tranſiturum: poteſtatem a Domino in neminem miniſtrorum, miniſterium & in bonos, & in malos. Non exhorreat columba miniſterium malorum: reſpiciat Domini poteſtatem. Quid tibi faciat malus miniſter, ubi bonus eſt Dominus? Quid te impedit malitioſus præco, ubi benevolus eſt judex? *Item infra.* §. 2. Neque *e* qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. *Item ibidem.* §. 3. Ego *ı* dico, & nos dicimus omnes, quia juſtos oportet eſſe tanti judicis miniſtros, ſi miniſtrare juſte voluerint. Si autem noluerint eſſe juſti, qui in *f* cathedra Moyſi ſedent, ſecurum me facit magiſter meus, de quo Spiritus ejus dixit *g*: *Hic eſt, qui baptizat.* Idem *infra.* §. 4. Non timeo adulterum, non ebrioſum, non homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur: *Hic eſt, qui baptizat.*

Corr. Rom. ❡ ı Ego dico,] *Sic etiam Ivo: ſed in Originali*: Et ego, & omnes dicimus, quia juſtos oportet eſſe tanti judicis miniſtros. Sint miniſtri juſti, ſi volunt. Si autem noluerint, &c. *Sunt autem partes hujus capitis ex eodem tractatu quinto hinc inde collectæ.*

C. XXVII. *De eodem.*

Idem *in tractatu 6. ad c. ı. Joannis.*

CUm *h* baptizat malus ex aliqua vel ignorantia Eccleſiæ, vel tolerantia (aut enim ignorantur mali, aut tolerantur ut palea, quouſque in ultimo ventiletur area:) illud, quod datum eſt, unum eſt, nec impar propter impares miniſtros, ſed par, & æquale propter: *Hic i eſt, qui baptizat.*

C. XXVIII. *Non reiteratur baptiſma, quod in nomine ſanctæ Trinitatis miniſtratur.*

Idem *de Eccleſiaſticis regulis k, c. 52.*

SI qui apud *l* illos hæreticos baptizati ſunt, qui in ſanctæ Trinitatis confeſſione baptizant, & veniunt ad nos, recipiantur quidem ut baptizati, ne ſanctæ Trinitatis invocatio, vel confeſſio annulletur: ſed doceantur integre, & inſtruantur, quo ſenſu ſanctæ Trinitatis myſterium in Eccleſia teneatur: & ſi conſentiunt credere, vel acquieſcunt confiteri, purgati jam fidei integritate confirmentur manus impoſitione. Si vero parvuli ſunt, vel *a* hebetes, qui doctrinam non capiant, reſpondeant pro illis, qui eos offerunt, juxta morem *b* baptizandi: & ſic per *ı* manus impoſitionem chriſmate communicati, Euchariſtiæ myſteriis admittantur.

Corr. Rom. ı Per manus impoſitionem] *In Originali eſt*: Et ſic manus impoſitione, & chriſmate communiti, Euchariſtiæ, &c. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. XXIX. *De eodem.*

Idem *ad Oroſium in libro 65. quæſtionum dialog. quæſt. 59.*

QUamvis *c* unum baptiſma ſit, & hæreticorum (eorum ſcilicet, qui in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizantur,) & Eccleſiæ catholicæ: tamen quia foris, & extra Eccleſiam baptizantur, non ſumunt baptiſmum ad ſalutem, ſed ad perniciem, habentes nimirum formam *ı* ſacramenti, virtutem autem ejus abnegantes. Et ideo eos Eccleſia non rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati ſunt. Ipſa eſt profecto forma ſacramenti. Ideo cum reverſi fuerint, accipiunt virtutem Spiritus Sancti, quem *d* ii, qui extra Eccleſiam baptizantur, nondum habent.

Corr. Rom. ❡ ı Formam ſacramenti,] *Ita etiam apud Ivonem. In originali eſt*, habentes quidem ſpeciem pietatis, virtutem tamen ejus abnegantes. *Et rurſum*: Animales, inquam, Spiritum non habentes. Et idcirco eos Eccleſia, &c. *Utitur autem B. Pauli verbis*, 2. *Tim.* 3. & *Judæ Apoſtoli*, *c.* ı.

C. XXX. *Baptizentur, qui tantum in nomine Domini baptizati probantur.*

Item Pelagius Papa, *Gaudentio Epiſcopo.*

SI *e* revera hi de hæreticis, qui in locis tuæ dilectioni vicinis *f* commorari *g* dicuntur, ſolummodo ſe *h* in nomine Domini baptizatos fuiſſe forſan confitentur, ſine cujuſquam dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem venientes in ſanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Sin vero apud dilectionem tuam eorum, qui converti volunt, manifeſta confeſſione claruerit, quod in nomine Trinitatis fuerint baptizati, ſola reconciliationis impenſa gratia, catholicæ ſociare fidei maturabis: ut tali diſpenſatione ſervata, nihil aliter, quam quod Evangelica jubet auctoritas, temeritatis cujuſquam Spiritu videatur effectum.

C. XXXI. *An approbetur baptiſma, quod a non baptizato præſtatur.*

Item Auguſtinus *de unico baptiſmo, lib. 7. cap. 53.*

4 SOlet etiam *i* quæri, utrum approbandum ſit baptiſma,
ps quod ab eo, qui non accepit, accipitur, ſi forte hoc curioſitate aliqua didicit, quemadmodum dandum ſit: & utrum nihil interſit, quo animo accipiat ille, cui datur, cum ſimulatione, an ſine ſimulatione: ſi cum ſimulatione, utrum fallens, ſicut in Eccleſia, vel in ea, quæ putatur Eccleſia: an jocans, velut in Mimo *ı*, & *infra.* §. ı. Verumtamen, ſi quis forte me in eo Concilio conſtitutum, ubi talium rerum quæſtio verſaretur, non præcedentibus meritis *a*, quorum ſententiam ſequi mallem, urgeret, ut dicerem, quid ipſe ſentirem, ſi eo modo affectus

a *Actor.* 2. & 19. b *Ambroſ. de Spiritu Sancto*, *l.* ı. *c.* 3. c *Ivo p.* ı. *c.* 160. *Pann. l.* ı. *c.* 30. d *Baptiſma tale, orig. Inſr. ead. aliud. Sent.* 4. *diſt.* 5. *Ivo p.* ı. *c.* 156. 157. 158. & 159. *Pann. lib.* ı. *c.* 31. *ſup. diſt.* 31. *præter hoc.* e ı. *Cor.* 3. f *Matt.* 23. g *Joan.* ı. h *Sent.* 4. *diſt.* 5. *Ivo p.* ı. *c.* 160. i *Joan.* ı. k *al. dogmatibus.* l *Burch. l.* 4. *c.* 39. *Ivo p.* 2. *c.* 169. & 233. *ex Rotomagenſi.*

a *al.* &. b *al. nomen*, *orig.* c *Sent.* 4. *diſt.* 6. *Ivo part.* ı. *cap.* 160. *Pann. l.* ı. *c.* 28. d *aliquam.* e *Ivo p.* ı. *c.* 161. *Pann. l.* ı. *c.* 62. *S. Th.* 3. *quæſt.* 66. *art.* 6. f *al. deſtinatis vicinis*, *Ivo* g *al. commorati.* h *Infra ead. multi ſunt.* i *Sent.* 4. *diſt.* 6. *Ivo p.* 2. *c.* 162.

Digitized by Google

ctus eſſem, quo eram, cum iſta dictarem, nequaquam dubitarem habere eos baptiſmum, qui ubicunque, & a quibuſcunque illud verbis Evangelicis conſecratum ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide accepiſſent: quanquam eis ad ſalutem ſpiritualem non prodeſſet, ſi charitate caruiſſent, qua catholicæ insererentur Eccleſiæ. *Si* a *enim habeam* 3, inquit, *fidem, ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum:* ſicut jam præteritia majorum ſtatutis non dubito etiam illos habere baptiſmum, qui quanquam fallaciter id accipiant, in Eccleſia tamen accipiunt, vel ubi putatur eſſe Eccleſia, ab eis, in quorum ſocietate id accipitur: de quibus dictum eſt: *Ex* b *nobis exierunt*. Ubi autem neque ſocietas ulla eſſet ita credentium, neque ille, qui ibi acciperet, ita crederet, ſed totum ludicre, & mimice, & joculariter agereretur, utrum approbandus eſſet baptiſmus, qui ſic daretur, divinum judicium per alicujus revelationis oraculum, concordi oratione, & impenſis ſupplici devotione gemitibus implorandum eſſe cenſerem: ita ſane, ut poſt me dicturos ſententias, ſi *c* quid jam exploratum, & cognitum afferrent, humiliter expectarem.

Corr. Rom. ¶ 1 Velut in Mimo.] *Hic apud B. Auguſtinum, & Ivonem multa ſunt interjecta, quæ ad ſequentia percipienda operæ pretium fuerit legere.*

¶ 2 Meritis,] *In originali, & apud Ivonem eſt*, talibus. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum. Multa vero alia emendata ſunt.*

¶ 3 Habeam, inquit, fidem,] *Sine charitate poteſt haberi vera fides, ſed non vera fidei virtus. Aliud eſt enim vera fides, aliud vera virtus: prout docuit B. Thomas 2. ſecundæ, quæſt. 4. art. 5. Quod auctor gloſſæ videtur non ſatis percepiſſe.*

C. XXXII. *Non reiteratur baptiſma, quod in fide ſanctæ Trinitatis ab hæreticis præſtatur.*

Item *lib. 1. contra Donatiſtas, c. 1.*

5 ps OStenditur illos *d* impie facere, qui rebaptizare conantur orbis unitatem, & nos recte facere, qui Dei ſacramenta improbare nec in ipſo ſchiſmate audemus. In quo enim nobiſcum ſentiunt, in eo etiam nobiſcum ſunt. In eo autem a nobis receſſerunt, in quo a nobis diſſentiunt. *Item paulo ſuperius*. §. 1. Sacramentum *e* baptiſmi eſt, quod habet, qui baptizatur: & ſacramentum dandi baptiſmi eſt, quod habet, qui ordinatur. Sicut autem baptizatus, ſi ab unitate receſſerit, ſacramentum baptiſmi non amittit: ſic etiam ordinatus, ſi ab unitate receſſerit, ſacramentum dandi baptiſmi non amittit. Nulli enim ſacramento injuria facienda eſt. Si diſcedit a malis, utrumque diſcedit: ſi permanet in malis, utrumque permanet. Sicut *f* ergo acceptatur baptiſmus, quem non potuit amittere, qui ab unitate diſceſſerat: ſic acceptandus eſt baptiſmus, quem dedit ille, qui ſacramentum dandi, cum diſcederet, non amiſerat. *Item eodem lib. cap.* 12. §. 2. Si *g* ad baptiſmum fictus acceſſit, dimiſſa ſunt ei peccata, an non ſunt dimiſſa? Eligant, quod volunt: utrumlibet elegerint, ſufficiet nobis. Si dimiſſa dixerint, quomodo ergo Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum, ſi in iſto ficto remiſſionem operatus eſt peccatorum? Si dixerint non eſſe dimiſſa, quæro, ſi poſtea fictionem ſuam corde concuſſo, & vero dolore fateretur, an denuo baptizandus judicaretur? Quod ſi dementiſſimum eſt dicere, fateantur vero baptiſmo Chriſti baptizari poſſe hominem, & tamen cor ejus in malitia, vel ſacrilegio perſeverans peccatorum abolitionem non ſinere fieri: atque ita intelligant in communionibus ab Eccleſia ſeparatis poſſe homines baptizari, ubi Chriſti baptiſmus eadem ſacramenti celebratione datur, & ſumitur: qui tamen tunc proſit ad remiſſionem peccatorum, cum quis *h* reconciliatus unitati, ſacrilegio diſſenſionis exuitur, quo ejus peccata tenebantur, & dimitti non ſinebantur.

a 1. *Cor.* 13. b 1. *Joan.* 2. c *ne quid, orig.* d *Ivo ibid.* e *Pann. lib.* 1. *cap.* 87. f *al. Si.* g *Sent.* 4. *diſt.* 4. h *al. quiſque.*

C. XXXIII. *Valet ad ſalutem baptiſma, etſi non ea fide parvuli offeruntur.*

Idem *in epiſtola* 23. *ad Bonifacium.*

6 ps NOn *a* illud te moveat, quod quidam non ea fide ad baptiſmum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia ſpirituali ad vitam regenerentur æternam: ſed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere, vel recipere ſanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab iſtis hac intentione offeruntur.

C. XXXIV. *Effuſio ſanguinis implet vicem baptiſmi.*

Item *de unico baptiſmo contra Donatiſtas, lib.* 4. *c.* 22.

7 ps BAptiſmi *b* vicem aliquando implere paſſionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum eſt *c*: [*Hodie mecum eris in Paradiſo,*] non leve documentum idem B. Cyprianus *d* aſſumit. Quod etiam atque etiam conſiderans, invenio non tantum paſſionem pro nomine Chriſti id, quod ex baptiſmo deerat, poſſe ſupplere, ſed etiam fidem, converſionemque *e* cordis, ſi forte ad celebrandum myſterium baptiſmi in anguſtiis temporum ſuccurri non poteſt. Neque enim latro ille pro nomine Chriſti crucifixus eſt, ſed pro meritis facinorum ſuorum: nec quia credidit, paſſus eſt, ſed dum patitur, credidit. Quantum itaque valeat etiam ſine viſibili ſacramento baptiſmi, quod ait Apoſtolus *f*: *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*; in illo latrone declaratum eſt. Sed tunc impletur inviſibiliter, cum myſterium baptiſmi non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit. *& infra cap.* 24. §. 1. Et ſicut *g* in illo latrone, quod ex baptiſmi ſacramento defuerat, complevit omnipotentis benignitas, quia non ſuperbia, vel contemptu, ſed neceſſitate defuerat, ſic in infantibus *h*, qui baptizati moriuntur, eadem gratia omnipotentis implere credenda eſt, quod non ex impia voluntate, ſed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad juſtitiam poſſunt, nec ore confiteri ad ſalutem. Ideo cum alii pro eis reſpondent, ut impleatur erga eos celebratio ſacramenti, valet utique ad eorum conſecrationem, quia ipſi reſpondere non poſſunt. *Item contra Julianum Pelagianum, lib.* 6. *cap.* 4. §. 2. Alienum quippe opus eſt, cum credit per alterum, ſicut alienum opus fuit, cum peccavit in altero. *Item eodem lib.* 4. *contra Donatiſtas, cap.* 23. §. 3. Sicut autem in latrone, quia per neceſſitatem corporaliter baptiſmus defuit, perfecta ſalus eſt, quia per pietatem ſpiritualiter affuit: ſic & cum ipſa præſto eſt, ſi per neceſſitatem deſit, quod latroni affuit, perficitur ſalus. Quod traditum tenet univerſitas Eccleſiæ, cum parvuli infantes baptizantur, qui certe nondum poſſunt corde credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem, quod latro potuit: quin etiam flendo, & vagiendo, cum in eis myſterium celebratur, myſticis ipſis vocibus obſtrepunt: & tamen nullus Chriſtianorum dixerit eos inaniter baptizari. *Item c.* 25. §. 4. Quibus 1 rebus omnibus oſtenditur, aliud eſſe ſacramentum baptiſmi, aliud converſionem cordis, ſed ſalutem hominis ex utroque compleri. Nec ſi unum eorum defuerit, ideo putare debemus conſequens eſſe, ut & alterum deſit: quia & illud ſine iſto poteſt eſſe in infante, & hoc ſine illo potuit eſſe in latrone, complente Deo, ſive in illo, ſive in iſto, quod non ex voluntate defuiſſet:

cum

a *al. Nec infra ead. quæris.* 129. *Sent.* 4. *diſt.* 6. *Pann. lib.* 1 *cap.* 95. *Polyc. l.* 3. *tit.* 10. *Ivo p.* 1. *c.* 171. b *Sentent.* 4. *diſt.* 4. *Ivo part.* 1. *cap.* 177. *Panorm. lib.* 1. *cap.* 109. c *Luc.* 23. d *Ad Jubajanum.* e *al. confeſſionemque.* f *Rom.* 10. g *Vide lib.* 2. *retract. cap.* 28. h *Infra ead. cum pro parvulis.*

Digitized by Google

cum vero ex voluntate alterum horum defuerit, reatu hominem involvi. Et baptiſmus quidem poteſt ineſſe, ubi converſio cordis defuerit. Converſio autem cordis poteſt quidem ineſſe non percepto baptiſmo, ſed contempto baptiſmo non poteſt. Neque enim ullo modo dicenda eſt converſio cordis ad Deum, cum Dei ſacramentum contemnitur.

Corr. Rom. ¶ 1 Quibus rebus] *Hic verbis apud B. Auguſtinum antecedunt ea, quæ leguntur infr. ead.* cum pro parvulis.

C. XXXV. *Non baptizatur in homine, quicquid in eo eſt.*

Idem *contra Julianum. lib. 6. c. 6.*

SI quicquid *a* in homine eſt, quando baptizatur, baptizari, & ſanctificari putandum eſt, dicturus es, & ipſa in illo baptizari, & ſanctificari, quæ in inteſtinis, & veſica ſunt per digeſtionem corporis digerenda: dicturus es, baptizari, & ſanctificari hominem in matris utero conſtitutum, ſi ad hoc ſacramentum accipiendum gravidam neceſſitas cogat, & ideo baptizari jam non debere, qui naſcitur: poſtremo dicturus es, & ipſas baptizari, & ſanctificari febres, quando baptizantur ægroti.

C. XXXVI. *Valet baptiſma, etſi per Laicos miniſtretur.*

Item *ad Fortunatum.*

SAnctum *b* eſt baptiſma per ſeipſum, quod datum eſt in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: ita ut in eodem ſacramento ſit etiam auctoritas traditionis per Dominum noſtrum ad Apoſtolos, per illos autem ad Epiſcopos, & alios Sacerdotes, vel etiam Laicos Chriſtianos ab eadem origine & ſtirpe venientes. *& infra. 1 §. 1.* Nam cum iſta hiſtoria narratur, omnes, qui audiunt, prope ad lacrymas movet. Cum in navi quadam fidelis nullus eſſet, præter unum pœnitentem, cœpit imminere naufragium. Erat ibi quidam non immemor ſalutis ſuæ, & ſacramenti vehementiſſimus flagitator; nec erat aliquis, qui dare poſſet, niſi pœnitens ille; acceperat enim, ſed pro peccato, de quo agebat pœnitentiam, amiſerat ſanctitatem, ſed non amiſerat ſacramentum. Nam ſi hoc amittunt peccantes, cum reconciliantur poſt pœnitentiam, quare non iterum baptizantur? Dedit ergo, quod acceperat: & ne periculoſe vitam finiret, non reconciliatus, petiit ab eo ipſo, quem baptizaverat, ut eum reconciliaret, & factum eſt: & naufragium evaſerunt. Cognitum habes, quod fecerant. Nemo extitit eorum, qui non pium animum ita crederet, ut conſiliis eorum in illo periculo Dominum crederet affuiſſe. Motus enim animus religioſus, & ſupplex ab homine exegit ſacramentum, a Deo ipſe impetravit ſanctitatem. Quod ſi forte hoc, quod narravi de his, qui naufragio imminente periclitabantur, non vult aliquis credere (non enim hoc Scripturarum divinarum auctoritas, ſed incerto auctore fama commendat) non repugnabo, ſed interrogabo, ſi tale aliquid contingat, quid futurum eſt? Non enim poteſt quiſquam dicere relinquendum eſſe illum, qui morte imminente baptizari deſiderat. Quem baptizatum a pœnitente quiſquis non credit contigiſſe, oportet, ut credat poſſe contingere.

Corr. Rom. ¶ 1 Et infra] *Hic apud Ivonem inſeruntur verba capitis,* in neceſſitate. *ſup. ead.*

C. XXXVII. *Quamvis recte vivat catechumenus, ſine baptiſmo non poteſt ſalvari.*

Idem *ad eundem. c*

CAtechumenum *d*, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere non credimus; excepto 1 martyrio, ubi tota baptiſmi ſacramenta complentur. Baptizandus confitetur fidem ſuam coram Sacerdote, & interrogatus reſpondet. Hoc & Martyr coram perſecutore facit, qui & confitetur fidem ſuam, & interrogatus reſpondet. Ille poſt confeſſionem vel aſpergitur aqua, vel intingitur: & hic vel aſpergitur ſanguine, vel contingitur igne. Ille manus impoſitione Pontificis accipit Spiritum Sanctum: hic habitaculum efficitur Spiritus Sancti, dum non eſt ipſe, qui loquitur, ſed Spiritus Patris, qui loquitur in illo. Ille communicat Euchariſtiæ in commemorationem mortis Domini: hic ipſi Chriſto commoritur. Ille confitetur ſe mundi actibus renuntiaturum: hic ipſi renunciat vitæ. Illi peccata omnia remittuntur: in iſto extinguuntur.

Corr. Rom. ¶ 1 Excepto] *Emendatum eſt ex originali, & Magiſtro. Antea legebatur,* excepto duntaxat, niſi martyrii compleat ſacramentum.

C. XXXVIII. *Non reiteratur baptiſma, cujus formam conſtat integre collatam.*

Item Leo Papa, *epiſt. 90. al. 92. ad Ruſticum, c. 16.*

E ps HI, de quibus *a* ſcripſiſti, qui ſe baptizatos ſciunt, ſed cujus fidei fuerint, qui eos baptizavere, ſe neſcire profitentur; quolibet modo formam baptiſmatis acceperint, rebaptizandi non ſunt: ſed per manus impoſitionem invocata virtute Spiritus Sancti, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi ſunt.

C. XXXIX. *Et per bonos, & malos miniſtros æque baptizat Chriſtus.*

Item Auguſtinus *ſuper Joan. tract. 5. ad c. 1.*

9 ps ALiud eſt *b* baptizare per miniſterium: aliud baptizare per poteſtatem *c Item infra. §. 1.* Ergo baptizabant diſcipuli ejus, & ibi adhuc erat Judas inter diſcipulos ejus. Si quos ergo baptizabat Judas, non ſunt iterum baptizati, & quos baptizavit Joannes, iterum baptizati ſunt? Plane iterum: ſed non idem erat baptiſmus. Quos enim baptizavit Joannes, baptizavit Joannes, quos autem baptizavit Judas, Chriſtus baptizavit. *Item tractatu ſexto. §. 2.* Per hanc enim poteſtatem, quam Chriſtus ſolus ſibi tenuit, & in neminem miniſtrorum transfudit, quamvis per miniſtros ſuos baptizare dignatus ſit, per hanc ſtat unitas Eccleſiæ, quæ ſignificatur per columbam: de qua dictum eſt: *Una c eſt columba mea: una eſt matris ſuæ.* Si enim, ut jam dixi, fratres mei, transferretur poteſtas a Domino ad miniſtrum, tot baptiſmata eſſent, quot miniſtri eſſent: & jam non ſtaret unitas baptiſmi. Intendite fratres. Antequam veniret Dominus noſter Jeſus Chriſtus ad baptiſmum, deſcendit columba 2 in aquam: cognovit Joannes quiddam proprium ei, cui hoc dictum eſt *d*: *Super quem videris Spiritum deſcendentem, ſicut columbam, & manentem ſuper eum, ipſe eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto.* Noverat, quia ipſe baptizabat in Spiritu Sancto: ſed quia tali proprietate, ut poteſtas ab eo non transiret in alterum, quamvis eo donante, hoc ibi didicit. *Item tractatu 80. §. 3. Jam e vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis* Quare non ait, mundi eſtis propter baptiſmum, quo loti eſtis ſed ait: [*propter verbum, quod locutus ſum vobis*:] niſi quia & in aqua verbum mundat? 3 *Item tractatu* 5. §. 4. Si fuerit miniſter juſtus, computo illum cum Paulo: computo illum cum Petro: cum iſtis computo juſtos miniſtros Quia vero *g* juſti miniſtri gloriam ſuam non quærunt (miniſtri enim ſunt) pro ducibus *h* haberi nolunt: ſpem in ſe poni erubeſcunt. Ergo computo cum Paulo juſtum miniſtrum. Quid enim dicit Paulus? *Ego i plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit.*

Corr

a *Ivo orig. 1. cap. 184.* b *Ivo p. 1. c. 191.* c *Habetur in libro de dogmatib. Eccleſ. cap.* 74. d *Sent. 4 diſ. 4. Polyc. lib. 3. tit. 10. Burch. l. 4. c. 26. Ivo p. 1. c. 211. Pann. l. 1. c.* 107. *&* 108.

a *Polyc. lib. Anſel. l. 9. c. 6. Burch. l. 4. c. 42. Ivo p. 1. c. 2 Pann. l. 1. c. 91.* b *Sent. 4. diſt.* 5. c *Cant. 6.* d *Joan.* 1. e *Jo* 15. f *Beda ad Rom.* 10. 1. q. 1. *ſi juſtus. & ſup. ead juſtus* g *al. vere.* h *judicibus, orig.* i 1. *Cor.* 3.

Corr. Rom. a Per poteſtatem.] *Hic apud B. Auguſtinum ſequitur c.* Baptiſmus, *ſupr. ead. relatum.*

2 Deſcendit columba] *Tota hæc pars, quæ auctori gloſſæ difficultatem fecit, depravata eſt. Nam in Originali ſic legitur:* Antequam veniſſet Dominus noſter Jeſus Chriſtus ad baptiſmum, (nam poſt baptiſmum deſcendit columba, in qua cognovit Joannes quiddam proprium, cum ei dictum eſt, ſuper quam videris Spiritum deſcendentem, ſicut columbam, & manentem ſuper eum, ipſe eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto) noverat, quia ipſe, &c.

3 Mundat.] *Apud B. Auguſtinum poſt hæc verba ſequitur c.* detrahe, *ſup. 1. q. 1.*

C. XL. *Nec baptiſma, nec baptizandi poteſtatem Schiſmatici amittunt.*

Idem *in lib. 1. de Baptiſmo contra Donatiſtas, c. 1.*

NUllus autem a illorum negat habere baptiſmum etiam apoſtatas: quibus utique redeuntibus, & per pœnitentiam converſis, dum non redditur, amitti non potuiſſe judicatur. Sic & illi, qui per ſacrilegium ſchiſmatis ab Eccleſiæ communione diſcedunt, habent utique baptiſmum, quam priuſquam diſcederent, acceperunt. Nam & ipſi, ſi redeant, non eis iterum datur. Unde oſtenditur illud, quod acceperant in unitate poſiti, non potuiſſe amittere ab unitate ſeparatos. Quod ſi haberi foris poteſt, etiam dari cur non poteſt? Si dicis, non recte foris datur: reſpondemus, ſicut non recte foris habetur, & tamen habetur, ſic non recte foris datur, ſed tamen datur. Sicut autem per unitatis reconciliationem incipit utiliter haberi, quod extra unitatem inutiliter habebatur; ſic per eandem reconciliationem incipit utile eſſe, quod extra eam inutiliter datum eſt. *Item lib. 3. cap. 19. §. 1.* Hæretici 1 ſacramenta, *b* & ſcripturas habent ad ſpem, non ad ſalutem. *Item lib. 4. cap. 11. §. 2.* Perfidus, & blaſphemus, ſi in perfidia, & blaſphemia permanſerit, nec extra Eccleſiam, nec intra Eccleſiam remiſſionem accipit peccatorum; aut ſi propter vim ſacramenti ad punctum temporis accipit, & foris, & intus eadem vis operatur: ſicut *c* vis nominis Chriſti expulſionem dæmonum foris etiam operabatur.

Corr. Rom. 1 Hæretici] *Sic etiam refertur in Polycarpo. Apud B. Auguſtinum in loco indicato hæc ſunt inventa:* Ut eorum error veritas appelletur, & ſcelus eorum juſtitia putetur propter ſacramenta, & Scripturas, quas tenent ad ſpeciem, non ad ſalutem.

C. XLI. *Mali non ſua poteſtate, ſed Chriſti virtute baptiſma miniſtrant.*

Item *ibidem lib. 5. cap. 20.*

QUomodo *d* exaudit Deus homicidam deprecantem, vel ſuper aquam baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ tamen omnia & fiunt, & valent etiam per homicidas, id eſt, per eos, qui oderunt *e* fratres. Etiam in ipſa intus Eccleſia, cum dare nemo poſſit, quod non habet, quomodo dat homicida Spiritum Sanctum? & tamen ipſe intus etiam baptizet. Deus ergo dat etiam ipſo baptizante Spiritum Sanctum. Quapropter *f* ſacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos: ipſam vero gratiam non niſi per ſeipſum, vel per ſanctos ſuos, & ideo remiſſionem peccatorum, vel per ſeipſum facit, vel per illius columbæ membra, quibus ait: *Si g cui dimiſeritis, dimittentur: & ſi cui tenueritis, tenebuntur.* §. 1. Manus autem *h* impoſitio ſi non adhiberetur ab hæreſi venienti, tanquam 1 extra omnem culpam eſſe judicaretur, propter charitatis tamen copulationem (quod eſt maximum donum Spiritus Sancti, ſine quo non valent ad ſalutem quæcunque alia ſancta in homine fuerint) manus hæreticis correctis imponitur. Induunt a autem homines Chriſtum aliquando uſque ad ſacramenti perceptionem, aliquando & uſque ad vitæ ſanctificationem: atque illud primum & bonis, & malis poteſt eſſe commune: hoc autem alterum proprium eſt bonorum, & piorum. §. 2. Non *b* ob aliud viſum eſt quibuſdam etiam egregiis viris antiſtitibus Chriſti (inter quos præcipue beatus Cyprianus eminebat) non eſſe poſſe apud Hæreticos, vel Schiſmaticos baptiſmum Chriſti, niſi quia non diſtinguebatur ſacramentum *c* ab effectu, vel uſu ſacramenti; & quia ejus effectus, atque uſus in liberatione a peccatis, & cordis rectitudine apud hæreticos non inveniebatur, ipſum quoque ſacramentum non illic eſſe putabatur. Sed convertentibus oculos ad interioris paleæ multitudinem (cum & hi, qui in ipſa unitate perverſi ſunt, & perdite vivunt, appareant remiſſionem *d* peccatorum nec dare poſſe, nec habere, quia non malignis, ſed bonis filiis dictum eſt: [*Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur ei: & ſi cui tenueritis, tenebuntur:*] habere tamen, & dare, & accipere baptiſmi ſacramentum;) ſatis eluxit paſtoribus Eccleſiæ catholicæ, & ovem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem foris accipiebat, venientem ad Chriſtianæ unitatis ſalutem ab errore corrigi, characterem tamen Dominicum in ea cognoſci potius, quam improbari: quandoquidem ipſum characterem multi & lupi, & lupis infigunt: qui videntur quidem intus eſſe, veruntamen ad illam ovem, quæ etiam ex multis una eſt, non pertinent. §. 3. Cum *e* malus tradit baptiſmum bono, id eſt, in unitatis vinculo, veraci converſione mutato, inter bonum ſacramentum, quod traditur, & bonum fidelem, cui traditur, tradentis malitia *f* non ſeparat: & cum illi veraciter ad Deum converſo peccata dimittuntur ab eis, quibus ipſa veraci confeſſione conjungitur, Spiritus Sanctus ea dimittit, qui datus eſt omnibus ſanctis ſibi charitate cohærentibus, ſive ſe noverint corporaliter, ſive non noverint. Similiter cum alicujus peccata tenentur, ab eis utique tenentur, a quibus ille cordis pravitate disjungitur, ſive notis corporaliter, ſive ignotis. §. 4. Omnes *g* mali ſpiritualiter a bonis ſejuncti ſunt. Si tamen etiam corporaliter aperta diſſenſione ſeparentur, pejores fiunt. Sed nihil intereſt ad baptiſmi ſanctitatem, quanto quiſque pejor id habeat, & quanto pejori tradat. Poteſt tamen tradere ſeparatus, ſicut poteſt habere ſeparatus. Sed quam pernicioſum eſt habere, tam pernicioſum eſt tradere. Ille autem, cui traditur, poteſt ſalubriter accipere, ſi ipſe non ſeparatus acceperit urgente mortis neceſſitate. §. 5. Cur *h* hæretici *i* foris baptizare non poſſunt? an quia pejores ſunt eo ipſo, quod foris ſunt? Sed nihil intereſt ad integritatem baptiſmi, quanto pejor id tradat. Neque enim tantum intereſt inter malum, & pejorem, quantum intereſt inter bonum, & malum; & tamen cum baptizat malus, non aliud dat, quam bonus. Ergo & cum baptizat pejor, non aliud dat, quam ille, qui minus eſt malus. An forte non ad hominis meritum, ſed ad ipſius baptiſmi ſacramentum pertinet, ut foris dari non poſſit? Si hoc ita eſſet, nec haberi foris poſſet: & toties neceſſe eſſet baptizari, quoties recedens quiſque ab Eccleſia rurſus ad Eccleſiam remeaſſet. §. 6. His a, qui ficto *k* corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur, quia Spiritus diſciplinæ effugiet fictum, aut in ipſo temporis puncto per vim ſacramenti dimiſſa iterum per fictionem replicantur, ut & illud verum ſit: *Quotquot l in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*, & illud: *Spiritus*

a *Polyc. l. 9. tit. 10. Anſ. l. 9. c. 27.* b *Polyc. ib. Ivo p. 1. c. 165.* c *Matth. 7.* d *Polyc. ib. Anſ. l. 9. c. 38. Ivo p. 1. c. 127.* e *1. Jo. 3.* f *eod. l. 5. c. 2.* g *Joan. 20.* h *eod. l. 2. c. 23.*

a *Ibid. cap. 24.* b *lib. 6. cap. 1.* c *1. quæſt. 1. etiam corde.* d *1. quæſt. 1. remiſſionem.* e *Eod. l. c. 4.* f *malitia ſuperatur: vera lectio.* g *Ibid. c. 5. Eugyppius l. 2. cap. 224.* h *Ibid. cap. 24.* i *iſti, orig.* k *Eod. l. 2. cap. 12. ſup. ead. oſtenditur. Sent. 4. diſt. 4.* l *Galat. 3.*

tus a enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum: id eſt, ut induat eum Chriſto ſanctitas baptiſmi, & exuat eum Chriſto pernicies fictionis. Nam *b* redire dimiſſa peccata, ubi fraterna charitas non eſt, apertiſſime Dominus in Evangelio docet in illo ſervo, a quo Dominus dimiſſum debitum petivit, eo quod ille conſervo ſuo debitum nollet dimittere. Sic non impeditur baptiſmi gratia, quo minus omnia peccata dimittat, etiamſi odium fraternum in ejus, cui dimittuntur, animo perſeverat. Solvitur *c* enim heſternus dies, & quicquid ſupereſt, ſolvitur etiam ipſa hora, momentoque *d* ante baptiſmum, & in baptiſmo: deinceps autem reus eſſe continuo incipit non ſolum conſequentium, ſed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus, quæ dimiſſa ſunt, peccatis.

Corr. Rom. ℊ *Caput hoc confectum eſt ex verbis B. Auguſtini, ſed hinc inde collectis, & alio modo diſpoſitis, interdumque in epitomen redactis.*

ℊ 1 Quanquam] *In Originali legitur*, Tanquam extra omnem culpam eſſe judicaretur. Propter charitatis autem copulationem, &c. *Sed ob gloſſam in verſic.* culpam, *non eſt emendatum.*

ℊ 2 His, qui ficto] *Hæc uſque ad verſic.* Nam redire. *ſunt epitome quædam verborum B. Auguſtini, partim ex Donatiſtarum, partim ex ſua perſona prolatorum.*

C. XLII. *Quando prodeſt baptiſmus ei, qui ficte illum accepit.*

Idem *e eod. lib. 1. de baptiſmo, & eodem, c. 12.*

20 ps TUnc *f* valere incipit ad ſalutem baptiſmus, cum illa fictio veraci confeſſione receſſerit, quæ corde in malitia, vel ſacrilegio perſeverante, peccatorum abolitionem *g* non ſinabat fieri.

C. XLIII. *Non reiterantur ſacramenta, quæ extra Eccleſiam conferuntur.*

Idem *ad h Donatiſtas, epiſtola 48.*

NOn *i* in vobis mutamus, in quibus nobiſcum eſtis, (in multis enim eſtis nobiſcum:) nam & de talibus dictum eſt *k*, *Quoniam in multis erant mecum*: ſed ea corrigimus, in quibus nobiſcum non eſtis, & ea vos hic accipere volumus, quæ non habetis illic, ubi eſtis. Nobiſcum autem eſtis in baptiſmo, in ſymbolo, in cæteris Dominicis ſacramentis. In ſpiritu autem unitatis, & vinculo pacis, in ipſa denique catholica Eccleſia nobiſcum non eſtis. *& in epiſtola 51. ad Bonifacium.* §. 1. Illi autem, cum quibus agimus, vel de quibus agimus, non ſunt deſperandi, adhuc enim ſunt in corpore: ſed non quærant Spiritum Sanctum, niſi in Chriſti corpore, cujus habent foris ſacramentum: ſed rem ipſam non tenent intus, cujus eſt illud ſacramentum, & ideo ſibi judicium manducant, & bibunt.

C. XLIV. *Quomodo recipiantur ab Eccleſia, qui in nomine Trinitatis apud hæreticos baptizantur.*

Item Gregorius *Quirino Epiſcopo, & cæteris in Iberia r Epiſcopis, l. 9. epiſt. 61. (al. 601.)*

AB antiqua *l* Patrum inſtitutione didicimus, ut qui apud hæreſim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad ſanctam Eccleſiam redeunt, aut unctione chriſmatis, aut impoſitione manus, aut ſola profeſſione fidei ad ſinum matris Eccleſiæ revocentur. Unde Arianos per impoſitionem manus Occidens, per unctionem vero ſancti chriſmatis ad ingreſſum ſanctæ catholicæ Eccleſiæ Oriens reformat. Monothelitas a vero, & alios ex ſola vera confeſſione re-

a *Sapient. 1.* b *Senten. 4. diſt. 3. Supr. de pœnitentia, diſt. 4. Ivo part. 1. cap. 163.* c *Pſalm. 89.* d *momentumque, orig.* e *Sententia ſummatim collecta.* f *Supr. ead. cap. oſtenditur. circa finem.* g *al. ablutionem.* h *Ad Vincentium Donatiſtam.* i *Polyc. l. 3. tit. 10.* k *Pſal. 54.* l *Polyc. ibid. Ivo part. 1. cap. 153. Pann. l. 1. cap. 88.*

cipit, quia ſanctum baptiſma, quod ſunt apud hæreticos conſecuti, nunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per impoſitionem manus Spiritum Sanctum acceperint, vel illi propter profeſſionem veræ fidei, ſanctæ, & univerſalis Eccleſiæ viſceribus fuerint uniti.

Corr. Rom. ℊ r Iberia] *Sic emendatum eſt ex Originali manuſcripto Vaticano. Antea erat*, Hibernia.

ℊ a Monothelitas] *In Originali, & Polycarpo, & apud Ivonem in textu eſt*, Monophyſitas. *De qua hæreſi ſcribit Joannes Damaſcenus in libro de duabus Chriſti voluntatibus, & Nicephorus, & alii. Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

C. XLV. *Extra Eccleſiam baptiſmus accipi poteſt, ſed non prodeſt.*

Item Auguſtinus *de baptiſmo, l. 4. cap. 1.*

ECcleſia paradiſo comparata indicat nobis, poſſe quidem ejus baptiſmum homines etiam foris recipere; ſed ſalutem beatitudinis extra eam neminem vel percipere, vel tenere. Nam *a* & flumina de fonte paradiſi, ſicut Scriptura teſtatur, etiam foras largiter manaverunt. Nominatim quippe commemorantur, & per quas terras fluant. Et quia extra paradiſum conſtituta ſunt, omnibus notum eſt. Nec tamen in Meſopotamia, vel in Ægypto, quo illa flumina pervenerunt, eſt felicitas vitæ, quæ in paradiſo commemoratur. Ita fit, ut cum paradiſi aqua ſit extra paradiſum, beatitudo tamen non ſit extra paradiſum. Sic ergo baptiſmus Eccleſiæ poteſt eſſe extra Eccleſiam munus autem beatæ vitæ non niſi intra Eccleſiam reperitur.

Corr. Rom. ℊ *Locupletatum eſt caput hoc ex Originali a ut ſententia melius percipiatur.*

C. XLVI. *Hæreſis 1, & ſacrilegium, Hæreticorum ſunt, non ſacramenta.*

Idem *de unico baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 3. cap. 11.*

NUnc *b* autem *c*, non ſicut hæreſis hæreticorum eſt, ſicut error ipſorum eſt, ſicut ſacrilegium diſſenſionis ipſorum eſt: ſic etiam baptiſma, quod Chriſti eſt, dici debet ipſorum.

Corr. Rom. ℊ 1 Hæreſis,] *Sic emendatum eſt ex aliquot vetuſtis exemplaribus. Antea legebatur*, baptiſmus, & ſacrilegium hæreticorum non ſunt ſacramenta.

C. XLVII. *De eodem.*

Idem *lib. 5. c. 13.*

CUm *d* tantum valet baptiſmus per hominem contemptibilem, quantum per Apoſtolum datus, ita nec illius, nec illius eſſe cognoſcitur, ſed Chriſti. *Item c. 14.* §. 1. Invenimus dictum ab Apoſtolo *e*, & gloriam meam, quamvis utique in Domino, & miniſterium meum, & prudentiam meam, & Evangelium meum, quamvis utique a Domino impertitum, atque donatum, Baptiſmus autem meus, nemo eorum dixit omnino. Non enim omnium æqualis eſt gratia *f*, nec miniſtrant omnes æqualiter: nec æquali prudentia ſunt omnes præditi, & in evangelizando alius alio melius operatur. Et ideo dici poteſt alius alio doctior in ipſa doctrina ſalutari. Alius autem alio magis, minuſve baptizatus dici non poteſt, ſive ab inferiore, ſive a majore baptizetur.

C. XLVIII. *De eodem.*

Idem *lib. 4. c. 15.*

SAtis oſtendimus *g* ad baptiſmum, qui verbis Evangelicis conſecratur, non pertinere cujuſquam vel dantis, vel accipientis errorem: ſive de Patre, ſive de Filio, ſive de Spiritu Sancto aliter ſentiat, quam cœleſtis doctrina inſinuat.

C. XLIX.

a *Geneſ. 4.* b *Non autem ſicut, orig.* c *Ivo p. 1. c. 164. Pannorm. l. 1. c. 32.* d *Ivo part. 1. c. 167. Pannorm. l. 1. c. 33.* e *al. Apoſtolis.* f *gloria, vera lectio.* g *Ivo p. 1. c. 165. Pann. l. 1. c. 34.*

C. XLIX. *Quod bonis, & malis ſacramenta Eccleſiæ communia ſunt.*

Idem *in libro de baptiſmo.*

EST unitas Eccleſiæ, quæ late patet, in ſacramentorum videlicet ſocietate, & communione: quæ complectitur *a* cum granis etiam paleas: quando eas corporaliter miſtas ita patitur, ut neque illas juſti vitent, neque ab illis juſti vitentur. Sic *1* ſunt in Eccleſia homines mali, ut in corpore humano humores mali, qui interdum exeunt ex corpore.

Corr. Rom. ¶ *Hujus capitis ſententia uſque ad verſ.* Sic ſunt. *habetur in libro de unico baptiſmo contra Petilianum, cap. 14., & 15.*

¶ 1 Sic ſunt] *Sententia ſumpta eſt ex B. Auguſtino in epiſtolam primam Joannis, & Beda in eundem locum: Gloſſa autem ordinaria ibidem ſic habet:* Sic ſunt ficti in Eccleſia, quomodo humores mali in corpore: quando evomuntur, relevatur corpus, ſic quando exeunt mali, relevatur Eccleſia.

C. L. *Non tranſit ad aquam baptiſmi malitia benedicentis.*

Idem *de unico baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 3. cap. 10.*

NOn eſt aqua *b* profana, & adultera, ſuper quam nomen Dei invocatur; etiamſi a profanis, & adulteris invocetur: quia nec ipſa creatura, nec ipſum nomen adulterum eſt.

C. LI. *Non eſt rebaptizandus, qui ab hæreticis baptizatur.*

Item Beda *homilia 36. ad cap. 3. Joannis.*

SIve hæreticus *c*, ſive ſchiſmaticus, ſive facinoroſus quiſque in confeſſione ſanctæ Trinitatis baptizat, non valet ille, qui ita baptizatus eſt, a bonis catholicis rebaptizari: ne confeſſio, vel invocatio tanti nominis videatur annullari.

C. LII. *Baptizati a paganis, in nomine baptizentur Trinitatis.*

Item Gregorius II. *Bonifacio Epiſcopo, epiſt. ult.*

QUos *a* paganis *d* baptizatos eſſe aſſeruiſti, ſi ita habetur, ut denuo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus.

C. LIII. *Sine exorciſmis, & exſufflationibus nullus baptizetur.*

Item Celeſtinus Papa *Epiſcopis Galliæ, epiſt. 1. cap. 12. (an. 425.)*

xx SIve *e* parvuli, ſive juvenes ad regenerationis veniunt pe ſacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quam exorciſmis, & exſufflationibus Clericorum, Spiritus ab eis immundus abjiciatur *f*.

C. LIV. *Officium baptizandi catechumeni præveniant.*

Item Rabanus *de inſtitutione Clericorum lib. 1. cap. 25.*

ANte baptiſmum *g* catechizandi debet hominem *h* prævenire officium, ut fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. *Item ibidem.* §. 1. Prius ipſe Jeſus *i* cæci nati oculos luto ex ſputo facto ſuperlinivit, & ſic ad aquas Siloe miſit: quia prius debet baptizandus fide incarnationis Chriſti inſtrui, & ſic ad baptiſmum jam credulus admitti: ut ſciat, cujus gratiæ in eo eſt particeps, & cui jam debitor fiat deinceps.

C. LV. *Quo tempore catechumeni ad exorcizandum ſunt deferendi.*

Item ex Concilio Bracarenſi II. *cap. 1.*

ANte viginti *a* dies baptiſmi ad purgationem exorciſmi Catechumeni concurrant: in quibus viginti diebus omnino ſymbolum, quod eſt, Credo in Deum Patrem omnipotentem, ſpiritualiter *b* doceantur.

C. LVI. *Quo tempore competentibus ſymbolum eſt prædicandum.*

Item ex Concilio Agathenſi, *c. 13.*

SYmbolum *c* etiam placuit ab omnibus Eccleſiis una die, id eſt, ante octo dies Dominicæ Reſurrectionis publice in Eccleſia competentibus prædicari.

C. LVII. *In unaquaque Eccleſia baptizandi catechizari poſſunt.*

Item Nicolaus Papa (*an. 866. Romæ.*)

CAtechiſmi *d* baptizandorum a Sacerdotibus uniuſcujuſque Eccleſiæ poſſunt fieri, ſicut in ſancta hac Romana Eccleſia (cui, Deo auctore, miniſterium famulatus noſtri exhibemus) ſolenniter fieri comprobantur.

C. LVIII. *De eodem.*

Item ex Concilio *x* Laodicenſi, *c. 46.*

BAptizandos *e* oportet fidei *e* ſymbolum diſcere, & quinta feria ultimæ ſeptimanæ vel Epiſcopo, vel Presbyteris reddere.

Corr. Rom. ¶ 1 Fidei ſymb.] *Eſt priſca verſio, & ſententiam ſat bene reddit. Hoc autem loco, Græce eſt,* τὴν πίστιν.

C. LIX. *De eodem.*

Item ex Concilio *f* Martini Bracarenſis, *cap. 49.*

NOn liceat ante duas ſeptimanas Paſchæ, ſed ante tres ad baptiſmum ſuſcipere aliquem. Oportet autem, ut in his diebus hi, qui baptizandi ſunt, ſymbolum diſcant: & in quinta feria noviſſimæ ſeptimanæ hoc Epiſcopo, vel Presbytero reddant.

C. LX. *Antequam baptizentur, quilibet ſunt examinandi.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *cap. 85.*

BAptizandi nomen *g* ſuum dent, & diu ſub abſtinentia vini, & carnium, ac manus impoſitionis *h* crebra examinatione baptiſmum percipiant.

C. LXI. *Baptizandi quare exorcizantur, & exſufflantur.*

Item Rabanus *de inſtitutione Clericorum, lib. 1. cap. 27.*

POſtquam *i* ſe baptizandus per confeſſionem veræ fidei in alterius commendaverit dominium, & per abrenuntiationem a prioris poſſeſſoris ſe alienaverit ſervitio, exſufflatur ab eo ſæva poteſtas: ut per pium Sacerdotis miniſterium Spiritui Sancto cedat fugiens Spiritus malignus.

C LXII. *De eodem.*

Item Auguſtinus *de ſymbolo, lib. 1. c. 1.*

SIcut noſtis *x*, fratres chariſſimi, & parvuli exſufflantur, & exorcizantur, ut pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decepit hominem, ut poſſideret homines. Non ergo creatura Dei in infantibus exorcizatur, aut exſufflatur, ſed ille, ſub quo ſunt omnes, qui ſub peccato naſcuntur.

 C. LXIII.

a *Matth. 3.* b *Ivo p. 1. c. 116. Pann. l. 1. c. 54.* c *Sent. 4. diſt. 6. Ivo p. 1. c. 173. Pann. l. 1. c. 85.* d *Ivo p. 11. c. 91. & 1 lib. de Eccleſ. dogmatibus, c. 31. Polyc. l. 3. tit. 10.* e *Burch. l. 4. c. 10. Ivo p. 1. c. 205.* f *al. abigatur.* g *Sent. 4. diſt. 6. Ivo p. 1. c. 82 & 83. Pann. l. 1. c. 38.* h *al. in hominem pervenire.* i *Joan. 9.*

a *30. q. 1. placuit. Burch. l. 4. c. 8. Ivo p. 1. c. 75. & 203. Pann. l. 1. c. 39.* b *ſpecialiter, vera lectio.* c *Burch. l. 4. c. 29. Ivo p. 1. c. 223.* d *Ivo part. 1. c. 82. Pann. lib. 1. c. 40.* e *Burch. l. 4. c. 9. Ivo p. 1. c. 205.* f *In capit. Synod. Græcorum.* g *Burch. l. 4. c. 12. Ivo part. 1. c. 206.* h *al. impoſitione crebra examinati.* i *Ivo p. 1. c. 90. Pann. l. 1. c. 41.* x *Sent. 4. diſt. 6. Ivo p. 1. c. 40. Pann. l. 1. c. 42.*

C. LXIII. *Quare ſignetur baptizandus in corde, & fronte.*

Item Rabanus *de inſtitutione Clericorum, lib.* 1. *cap.* 27.

POſtea ſignatur *a* baptizandus ſignaculo ſanctæ crucis tam in fronte, quam in corde: ut ab eo tempore ipſe apoſtata diabolus in vaſe ſuo priſtino, ſuæ interemptionis cognoſcens ſignaculum *b*, jam ſibi deinceps illud ſciat eſſe alienum.

C. LXIV. *Quare ſuper eum orationes dicantur.*

Item *ibidem continuo.*

EXhinc jam *c* dicuntur ſuper eum orationes, ut fiat catechumenus. Tunc datur baptizando ſal benedictum in os, ut per ſal typicum, ſapientiæ ſale conditus, fœtore careat iniquitatis; & nec a vermibus peccatorum ultra putreſiat, ſed magis illæſus ſervetur ad majorem gratiam percipiendam.

C. LXV. *Quare ſale initiantur Catechumeni.*

Item Beda *in Eſdram, lib.* 2. *cap.* 9.

SAl cœleſtis *d* ſapientiæ, quo initiantur catechumeni, in cunctis operum noſtrorum ſacrificiis jubemur offerre.

Corr. Rom. ¶ *Antea citabatur in libros Regum.*

C. LXVI. *Quare iterum exorcizentur.*

Item Rabanus *de inſtitut. Cler. lib.* 1. *cap.* 27.

DEhinc *e* iterum exorcizatur diabolus, ut ſuam nequitiam agnoſcens, & juſtum ſuper ſe Dei judicium timens, recedat ab homine: nec jam contendat eum arte ſua ſubvertere, ne baptiſmum conſequatur, ſed magis honorem Deo creatori ſuo exhibens, reddat opus factori ſuo.

C. LXVII. *Sacerdotes exorcizando dæmonia repellunt.*

Item Gregorius Papa *in homil.* 29. *Evangel.*

SAcerdotes *f* cum per exorciſmi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos Spiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, niſi dæmonia ejiciunt?

C. LXVIII. *Quare de ſaliva nares, & aures tanguntur.*

Item Rabanus *de inſtitut. Cleric. lib.* 1. *cap.* 27.

POſtea tanguntur *g* ei nares, & aures cum ſaliva: & dicitur ei verbum illud Evangelicum, quod Jeſus, quando ſurdum, & mutum ſanavit, tangens cum ſputo linguam ejus, & mittens digitos in auriculas ejus, dixit: *Effeta* h, *quod eſt adaperire.* Hoc enim ſacramentum hic agitur, ut per ſalivam typicam Sacerdotis, & tactum, ſapientia, & virtus divina ſalutem ejuſdem catechumeni operetur: ut aperiantur ei nares ad accipiendum odorem notitiæ Dei, ut aperiantur illi aures ad audiendum mandata Dei, ut *i* aperiantur ei ſenſus in intimo corde ad reſpondendum.

Corr. Rom. ¶ *i* Ut aperiantur] *In originali, & apud Ivonem legitur*, ad audiendum mandata Dei, ſenſuque intimo cordis reponendum.

C. LXIX. *Quare nares, non ora baptizandorum Epiſcopus tangit.*

Item Ambroſius *de ſacramentis, lib.* 1. *cap.* 1.

PRopter *i* gloriam *k* muneris, & operis non os tangit Epiſcopus, ſed nares. Quare nares? ut bonum odorem accipias pietatis æternæ.

a *Ivo part.* 1. *c.* 65. *Pann. l.* 1. *cap.* 43. b *al. ſignum.* c *Ivo p.* 1. *c.* 97. *&* 99. *Pann l.* 1. *c.* 44. d *Ivo p.* 1. *cap.* 100. *Pannorm. l.* 1. *cap.* 45. e *Ivo p.* 1. *cap.* 102. *Pann. l.* 1. *c.* 46. f *Ivo part.* 1. *cap.* 103. *Pann l.* 1. *cap.* 47. g *Ivo part.* 1. *c.* 204. *Pann. l.* 1. *c.* 48. h *Marc.* 7. i *Ivo p.* 1. *c.* 106. *Pann. l.* 1. *c.* 49. k *gratiam operis, & muneris, orig.*

C. LXX. *Quare a Sacerdote inunguntur.*

Item Rabanus *de inſtit. Cler. l.* 1. *c.* 27.

DEinde *a* a *b* Sacerdote inungitur, ut ſacrum baptiſma cum fide accepta cuſtodiatur. Ungitur tunc illius pectus de oleo ſanctificato, cum invocatione ſanctæ Trinitatis, ut nullæ reliquiæ latentis inimici in eo reſideant, ſed in fide ſanctæ Trinitatis mens ejus confortetur. Ungitur & inter ſcapulas de eodem oleo, ut undique muniatur, & ad bona opera facienda per Dei gratiam *c* roboretur. *Item c.* 28. §. 1. Conſecratur *d* poſt hæc fons, & ad ipſum baptiſmum catechumenus accedit.

C. LXXI. *Quomodo fontem baptiſmi Trinitatis præſentia conſecrat.*

Item Ambroſius *in lib.* 2. *de Sacramentis, c.* 5.

VEnit *e* Sacerdos ad *f* fontem, dicit precem, invocat Patris nomen, præſentiam Filii, & Spiritus Sancti, utitur verbis Cœleſtibus. Cœleſtia verba, quæ Chriſti ſunt. Præſentia Trinitatis adeſt: operatur ſermo æternus: ubi deſcendit Spiritus, primo quaſi columba deſcendit, ut increduli vocarentur ad fidem. In *g* principio ſignum debuit eſſe: in poſterioribus debet eſſe perfectio. Apoſtolis enim Spiritus Sanctus datus eſt in igneis linguis propter incredulos: nobis jam in plenitudine Eccleſiæ non per ſigna, ſed per fidem veritas eſt colligenda.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc aliquot locis in nimias prope anguſtias concluſum eſt. Quare præſtat originale ipſum adire.*

C. LXXII. *Verba erroris per imperitiam prolata non impediunt aquæ ſanctificationem.*

Item Augustinus *de unico baptiſmo, lib.* 6. *c.* 25.

52 SI non *h* ſanctificatur aqua, cum aliqua erroris verba
ps per imperitiam precator effundit, multi non ſolum mali, ſed etiam boni fratres in *ipſa* Eccleſia non ſanctificant aquam. Multorum enim preces emendantur quotidie, ſi doctioribus fuerint recitatæ: & multa in eis reperiuntur contra catholicam fidem. Nunquid ſi manifeſtetur aliquos baptizatos, cum illæ preces dictæ ſuper aquam fuiſſent, jubebuntur denuo baptizari? Quid ita? quia plerumque precis vitium ſuperat precantis *affectus*: & quia illa certa Evangelica verba, ſine quibus non poteſt baptiſmus conſecrari, tantum valent, ut per illa ſic evacuentur, quæcunque in prece vitioſa contra regulam fidei dicuntur: quemadmodum dæmonium Chriſti nomine excluditur. Nam utique hæreticus, ſi afferat precem vitioſam, nec habeat bonum charitatis affectum, quo poſſit illa imperitia ſuperari (& ideo ſimilis eſt ei, quicunque in ipſa catholica Eccleſia invidus, & malevolus, quales arguit illic Cyprianus) afferat etiam, ut fieri ſolet, aliquam precem, in qua loquatur contra regulam fidei (multi quippe irruunt in preces non ſolum ab imperitis loquacibus, ſed etiam ab hæreticis compoſitas, & per ignorantiæ ſimplicitatem non eas valentes diſcernere, utuntur eis arbitrantes, quod bonæ ſint) nec tamen, quod in eis perverſum eſt, evacuat illa, quæ ibi recta ſunt, ſed ab eis potius evacuatur.

C. LXXIII. *Quid ſignificent myſteria, quæ in fonte baptiſmatis celebrantur.*

Item Auguſtinus *ad Neophytos, homil.* 3.

53 PRima igitur *i*, & ſecunda prædicatione de his tan-
ps tum locuti ſumus, quæ vobis, priuſquam ad fontem ſanctum veniretis, juxta catholicæ Eccleſiæ *k* inſtitutа tradidimus. Et quid ſignificaret unctio, quæ diverſis cor-

a *Ivo p.* 1. *c.* 108. *Pann. l.* 1. *c.* 50. b *aliter benedictione ſacerdotali munitur.* c *al. gloriam.* d *Ivo p.* 1. *c.* 210. *Pann. l.* 1. *c.* 52. e *Ivo p.* 1. *c.* 11. f *Precem dicit ad fontem, orig.* g *Ibid. infra.* h *Alp. l.* 3. *c.* 13. *Ivo p.* 1. *c.* 125. *Pann. l.* 1. *c.* 52. *&* 53. i *Ivo p.* 1. *c.* 194. *Pann. l.* 1. *c.* 55. k *al. regula.*

corporis noſtris adbibita partibus, diverſum intellectum deſignat (prout Dominus donare dignatus eſt) interpretati ſumus: cum oſtenderemus vos per *a* oleum ſanctificationis ad auditum plenæ fidei præparatos, & ad bonum Chriſti odorem vocatos, ex toto corde ad abrenuntiandum diabolo eſſe commonitos. Nunc vero de interioribus jam myſteriis locuturi ſumus, quæ in ipſo ſacro fonte celebrata ſunt. Emiſſa *b* enim certiſſima cautione, qua vos abrenuntiare omnibus pompis diaboli, & omnibus operibus ejus, & omni fornicationi diabolicæ ſpopondiſtis, deſcendiſtis in fontem ſacrum, fontem redemptionis, fontem ſanctificatum virtute cœleſti. In hoc ergo fonte, antequam vos toto corpore tingeremus, interrogavimus, Credis in Deum Patrem omnipotentem? Reſpondiſtis, Credo. Rurſus interrogavimus, Credis & in Jeſum Chriſtum filium ejus, qui natus eſt de Spiritu Sancto ex Maria Virgine? Reſpondiſtis ſinguli, Credo. Iterum interrogavimus, Credis & in Spiritum Sanctum? Reſpondiſtis ſimiliter, Credo. Hoc autem fecimus juxta Domini noſtri Jeſu Chriſti Salvatoris imperium: qui, cum ad patrem in cœlum aſcenderet, diſcipulis ſuis, id eſt, Apoſtolis mandavit, dicens: *Euntes c docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Item. §. 1.* Quod *d* autem interrogavimus, Credis 1 ſanctam Eccleſiam, remiſſionem peccatorum, carnis reſurrectionem? non eo modo interrogavimus, ut quomodo in Deum creditur, ſic & in Eccleſiam ſanctam catholicam: quæ propterea ſancta, & catholica eſt, quia recte credit in Deum. Non ergo diximus, ut in Eccleſiam, quaſi in Deum crederetis: ſed intelligite nos dicere, & dixiſſe, ut in Eccleſia ſancta catholica converſantes in Deum crederetis: crederetis etiam reſurrectionem carnis, quæ futura eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Credis ſanctam] *Legebatur*, in ſanctam. *Inducta eſt particula*, In, *ex aliquot vetuſtis, & Ivone. Atque ita loquendum docet ſæpe Auguſtinus.*

C. LXXIV. *Aliorum fide, & profeſſione parvuli baptizantur.*

Item Iſidorus *de officiis, lib. 2. c. 24.*

24 PArvuli alio *e* profitente baptizantur, quia adhuc loqui, vel credere neſciunt, ſicut etiam ægri, muti, & ſurdi, quorum vice alius profitetur, ut pro eis, dum baptizantur, reſpondeat.

C. LXXV. *Aliorum teſtimonio ægrotantes ſunt baptizandi.*

Item ex Concilio *f* Carthaginenſi III. *c.* 34.

(*ann.* 397.)

ÆGrotantes *g* ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cum 1 voluntas eorum teſtimonium ſui dixerit, baptizentur. Similiter & de pœnitentibus agendum eſt.

Corr. Rom. ¶ 1 Voluntas eorum] *Nihil mutatum eſt ob gloſſam in verbo*, dixerit. *Sed in omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus, & in Concilio Carthaginenſi III. & in Concilio Africano in corpore Conciliorum tribus tomis impreſſo, & apud Ivonem, qui citat Iſidorum, legitur:* Cum voluntatis eorum teſtimonium ſui dixerint. *In eodem autem Africano, in codice canonum, & in Carthaginenſi recentiorie editionis Conciliorum, & apud Burchardum eſt:* Cum voluntatis eorum teſtimonium hi, qui ſuis periculo proprio affuere, dixerint. *In Carthaginenſi autem Græco:* ὅτε τῇ αὐτῶν προαιρέσει τὴν περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν κινδύνῳ ἰδίῳ εἴπωσιν.

C. LXXVI. *Sacramentum fidei, non ipſa fides parvulum facit fidelem.*

Item Auguſtinus *epiſt.* 23. *ad Bonifacium.*

NIhil eſt aliud *h* credere, quam fidem habere: ac per hoc, cum reſpondetur, parvulus credere, qui fidei nondum habet *a* affectum, reſpondetur fidem habere propter fidei ſacramentum, & convertere ſe ad Deum, propter converſionis ſacramentum: quia & ipſa reſponſio ad celebrationem *b* pertinet ſacramenti. *Item infra. §. 1.* Parvulum *c* etſi nondum fides illa, quæ in credentium voluntate conſiſtit, jam tamen ipſius fidei ſacramentum fidelem facit. Nam ſicut credere reſpondetur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipſam mente annuendo *d*, ſed ipſius rei ſacramentum percipiendo.

C. LXXVII. *Alterius profeſſio non valet ei, qui per ſe reſpondere poteſt.*

Item *in lib. 4. de Baptiſmo, cap.24.* (*an.* 412.)

CUm pro *e* parvulis alii reſpondent, ut impleatur erga eos celebratio ſacramenti, valet utique ad eorum conſecrationem, quia ipſi reſpondere non poſſunt. At ſi pro eo, qui reſpondere poteſt, alius reſpondeat, non itidem valet. Ex qua regula illud in Evangelio dictum eſt, quod omnes, cum legitur, naturaliter movet: *Ætatem f habet: ipſe pro ſe loquatur.*

C. LXXVIII. *Quare trina merſio in baptiſmate celebretur.*

Item Auguſtinus *in homil.* 3.

POſtquam *g* vos credere promiſiſtis, tertio capita veſtra in ſacro fonte demerſimus. Qui ordo baptiſmatis duplici myſterii ſignificatione celebratur. Recte enim tertio merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum in nomine ſanctæ Trinitatis. Recte tertio merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum in nomine Jeſu Chriſti, qui die tertia reſurrexit a mortuis. Illa enim tertio repetita demerſio typum Dominicæ exprimit ſepulturæ, per quam Chriſto conſepulti eſtis in baptiſmo, & *h* cum Chriſto reſurrexiſtis in fide: ut peccatis abluti in ſanctitate virtutum Chriſtum imitando, vivatis.

C. LXXIX. *De his, qui ſemel, non tertio in baptiſmate merguntur.*

Item *ex canonibus Apoſtolorum, c.*50. (*an.*281. *in Syria.*)

SI quis Presbyter *i*, aut Epiſcopus non trinam merſionem unius myſterii celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate (quod 2 dari *a* quibuſdam jubetur in morte Domini) deponatur. Non *k* enim dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate: ſed [*Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*]

Corr. Rom. ¶ 2 Quod dari] *Priſca verſio hoc tantum loco diſcrepat a Gratiano. Sic enim in ea legitur,* quod dari videtur in morte Domini: *eodemque modo apud Burchardum. Ivo habet,* quod dari jubetur in Domini mortem. *Græce autem eſt,* ἀλλὰ ἓν βάπτισμα τὸ εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου διδόμενον: *id eſt:* ſed unicam merſionem, quæ in mortem Domini datur.

C. LXXX. *De eodem.*

Item Gregorius *Leandro* 1 *Epiſcopo Hiſpaniarum, lib.* 1. *epiſt.*41. (*an.* 591.)

DE *m* trina merſione baptiſmatis nihil reſponderi verius poteſt, quam quod ipſi ſenſiſtis: quia in una fide nihil officit ſanctæ Eccleſiæ conſuetudo diverſa. Nos autem, quod tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignamus: ut, dum tertio infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis forte etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione exiſtimet fieri, neque iſtud aliquid obſiſtit baptizandos ſemel in aquis mergere, quia dum in tribus perſonis

a 1. *Cor.*2. b *Sent.*4. *diſt.* 6. c *Matth.*28. d *Serm.* 181. *de temp. c.* 12. e *Sent. ibid.* f *Et in Afric. c.* 12. g *Burch. lib.* 4. *c.*35 *Ivo p.* 2. *c* 123. *Pann. l.*1. *cap.* 14. h *Sent. ibid. Ivo p.*1. *c.* 187. *Pann. l.*1. *c.*56.

a *al. defectum.* b *al. celebritatem.* c *Infra ead. cap. quæris.* d *al. abnuendo.* e *Sup. ead. c. Baptiſm. vicem. Sent. ib. Ivo p.* 1. *c.*24. *Pann. l.*1. *c.*15. f *Joan.*9 g *Sent.*4. *diſt.*3. *Ivo p.*1. *c.*194. *Pann l.*1. *c.* 77. h *Rom.*6. i *Burch l.*4. *c.*23. *Ivo p.* 1. *cap* 128. *Pann. l.*1. *c.*58. k *Matth.*28. l *Et in Tolet.* 4. *c.*5. *& in Wormatienſi, c.*5. m *Sent. ibid. Polyc. l.*3. *tit.*10. *Anſelm. l.*9. *c.*61. *Ivo p.*1. *c.*130. *Pann. l.*1. *c.* 60.

Digitized by Google

nis a una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, intinctum in baptiſmate vel ter, vel ſemel immergere: quando & in tribus merſionibus perſonarum Trinitas, & in una potest divinitatis ſingularitas deſignari.

C. LXXXI. *De eodem.*

Item Hieronymus *ſuper Epiſtolam ad Ephesios* b, *lib.* 2. *ad cap.* 4.

EOdem a modo & in Patrem, & in Filium, & in Spiritum Sanctum baptizamus, & ter mergimus, ut Trinitatis unum appareat ſacramentum, & non baptizamur in nominibus Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ſed in uno nomine, quod intelligitur Deus. *Item infra.* §. 1. Poteſt unum baptiſma & ita dici, quod licet ter baptizemur propter myſterium Trinitatis, tamen unum baptiſma reputetur.

Corr. Rom. ℊ *Locupletatum, & emendatum eſt caput hoc ex Originali.*

C. LXXXII. *De his, qui in nomine Chriſti ſemel tantum mergunt.*

Item Pelagius Papa *Gaudentio Epiſcopo,* (*forte an.* 557. *Romæ.*)

MUlti ſunt d, qui in nomine ſolummodo Chriſti una etiam merſione ſe aſſerunt baptizare. Evangelicum vero præceptum ipſo Deo, & Domino Salvatore noſtro Jeſu Chriſto tradente, nos admonet in nomine Trinitatis, trina etiam merſione ſanctum baptiſma unicuique tribuere, dicente Domino diſcipulis ſuis: *Ite e, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus* 1 *Sancti.*

Corr. Rom. ℊ 1 Spiritus Sancti] *Hic videtur ſequi c.* Si revera. *ſup. ead.*

C. LXXXIII. *In invocatione Trinitatis tertio in baptiſmate mergere debemus.*

Item Zacharias Papa *Bonifacio Epiſcopo, in epiſt. cujus initium,* Sacris liminibus. (*an.* 848.)

26 IN Synodo f Anglorum decretum, & judicium fir-
ps miſſime præceptum, & diligenter demonſtratum eſſe dignoſcitur, ut quicunque ſine invocatione Trinitatis merſus fuiſſet, ſacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum eſt: quia ſi lotus in fonte baptiſmatis quis fuerit ſine invocatione Trinitatis, perfectus Chriſtianus non eſt, niſi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti fuerit baptizatus. §. 1. Hoc quoque obſervari in prædicta Synodo Sacerdotes voluerunt, ut qui vel unam de Trinitate perſonam in baptiſmo non nominaret, illud baptiſma eſſe verum non poſſet. Quod pro certo verum eſt: quia qui unam ex ſancta Trinitate confeſſus non fuerit, perfectus Chriſtianus eſſe non poteſt. Qui enim confitetur Patrem, & Filium, ſi confeſſus non fuerit & Spiritum Sanctum, neque Patrem habet, neque Filium: & qui confeſſus fuerit Patrem, & Spiritum Sanctum, & Filium non fuerit confeſſus, neque Patrem habet, neque Spiritum Sanctum, ſed vacuus eſt a divina gratia.

C. LXXXIV. *Rebaptizentur, qui in nomine Trinitatis baptizati non fuerint.*

Item Gregorius *Quirino Epiſcopo in Iberia, lib.* 9. *epiſt.* 61. (*an.* 601.)

HI vero g hæretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, ſicut ſunt Bonoſiani h, & Cataphrygæ (quia & illi Chriſtum Dominum non credunt: & iſti Sanctum Spiritum perverſo ſenſu eſſe quendam pravum hominem Montanum credunt: quorum ſimiles multi ſunt) & alii tales, cum ad ſanctam Eccleſiam veniunt, baptizantur: quia baptiſma non fuit, quod in errore poſiti in ſanctæ Trinitatis nomine minime perceperunt.

C. LXXXV. *Semel in baptiſmate mergere licet.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c.* 5.

PRopter a vitandum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis uſum, ſimplam teneamus baptiſmi merſionem.

C. LXXXVI. *De Sacerdote, qui per ignorantiam linguæ Latinæ in invocatione Trinitatis deliquit.*

Item Zacharias Papa *Bonifacio Epiſcopo, in Epiſtola decretali.*

REtulerunt b nuntii 1 tui, quod fuerit in eadem provincia Sacerdos, qui Latinam Linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, neſciens Latini eloquii, infringens linguam diceret: Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu ſancta. Ac per hoc tua reverenda fraternitas conſideravit eos rebaptizare. Sed ſanctiſſime frater, ſi ille, qui baptizavit, non errorem introducens, aut hæreſim, ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut ſupra fati ſumus, baptizans dixiſſet; non poſſumus conſentire, ut denuo baptizentur.

ℊ Corr. Rom. ℊ 1 Nuntii tui,] *Hæ duæ voces additæ videntur a Gratiano* (*quanquam Virgilius, & Sidonius, qui hoc retulerant, proprie nuntii Bonifacii non fuiſſent*) *ne ea, quæ in epiſtola antecedunt, referre cogeretur: quod tamen Burchardus, & Ivo fecerunt.*

C. LXXXVII. *Quare baptizati a Sacerdote ungantur.*

Item Ambroſius *de ſacramentis, tractatu, ſeu lib.* 1. *c.* 2.

17 VEniſti c ad fontem: ingreſſus es: conſidera, quid
ps videris: quid locutus ſis, conſidera e: repete diligenter: occurrit tibi Levita; occurrit Presbyter; unctus es, quaſi athleta Chriſti: ut 1 ad baptiſmum catechumenus accedas.

Corr. Rom. ℊ 1 Ut ad baptiſmum] *Ita etiam Ivo, & auctor gloſſæ ad verſ.* unctus, *videtur hoc ſpectaſſe: ſed tamen hæc clauſula abeſt ab originali, in quo hujus loco ſunt verba hæc,* quaſi luctamen hujus ſeculi luctaturus, profeſſus es luctaminis tui certamina.

C. LXXXVIII. *Quare baptizatus a Presbytero ungatur in cerebro.*

Item Rabanus *de inſtitut. Cleric. lib.* 1. *cap.* 28.

POſtquam f aſcenderit baptizatus de fonte, ſtatim ſignatur in cerebro a Presbytero cum ſacro chriſmate, ſequente ſimul & oratione, ut regni Chriſti particeps fiat, & a Chriſto Chriſtianus poſſit vocari.

C. LXXXIX. *Quid ſuper baptizatum a Sacerdote dicatur.*

Item Ambroſius *de ſacramentis, tract. ſeu lib.* 1. *c.* 7.

EMerſiſti 1 g: veniſti ad Sacerdotem. Quid tibi dixit? [Deus, inquit, Pater omnipotens, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu Sancto, conceſſitque tibi peccata tua, ipſe te ungat in vitam æternam.] Vide, ubi unctus es: in vitam, inquit, æternam.

Corr. Rom. ℊ 1 Emerſiſti:] *Sic apud Ivonem. In originali eſt:* Ergo merſiſti, *eodem ſenſu, quem eliciit auctor gloſſa ex verbo,* Emerſiſti. *Frequens autem eſt apud B. Ambroſium iſtius vocabuli in hanc ſententiam uſus.*

C. XC.

a *al. ſubſiſtentiis.* b *Ad verſic.* [*omne dominum.*] c *Ivo p.* 1. *c.* 131. *Pann l.* 1. *c* 61. d *Ivo p.* 1. *c.* 161. *Pann. l.* 1. *c.* 62. e *Marc.* 16. f *Sent.* 4. *diſt.* 3. *Ivo p.* 1. *c.* 169. *Pann. l.* 1. *c.* 63 g 1. *q.* 1. *c. ſi quis. Ivo part.* 1. *cap.* 153. *Pann. l.* 1. *c.* 64. h *al. Beneſiaci.*

a *Ivo p.* 1. *c.* 129. *Pann. l.* 1. *c.* 59. b *Burch. l.* 4. *c.* 43. *Ivo p.* 1. *c.* 237. *Pann. l.* 1. *c.* 65. c *al. Venimus.* d *al. quot, vera lectio.* e *Ivo p.* 1. *c.* 109. *Pann. l.* 1. *c.* 51. f *Ivo p.* 1. *c.* 140. *Pann. l.* 1. *c.* 66. g *Ivo p.* 1. *c.* 141. *Pann. l.* 1. *cap.* 67.

Digitized by Google

C. XC. *Quare unguentum ſuper caput baptizati ponatur.*

Item *in libro* 3. *de ſacramentis* , *cap.* 1. & 2.

ACcepiſti myſterium *a*, hoc eſt , unguentum ſupra caput . Quare ſupra caput ? quia ſenſus *b* ſapientis in capite ejus . *& infra c.* 2. §. 1. Sequitur ſpiritale ſignaculum, quod audiſti hodie legi : quia poſt fontem ſupereſt , ut perfectio fiat , quando ad invocationem Sacerdotis Spiritus Sanctus infunditur.

C. XCI. *Quare candida veſtis traditur Chriſtianis.*

Item Rabanus *de inſtitut. Cleric. lib.* 1. *cap.* 29.

(*an.* 847. *in Germania.*)

POſt baptiſmum traditur Chriſtiano veſtis candida , deſignans innocentiam, & puritatem Chriſtianam , quam poſt ablutas veteres maculas ſtudio ſanctæ converſationis immaculatam ſervare debet, repræſentandam *c* ante tribunal Chriſti. Cuncti vero renati albis induuntur veſtibus ad myſterium reſurgentis Eccleſiæ. *Item ibidem*. §. 1. Utuntur ergo baptizati albis veſtibus, ut quorum primæ nativitatis faciem *d* vetuſti erroris pannus fuſcaverat , habitus ſecundæ generationis gloriæ præferat indumentum . Tegitur enim poſt ſacram onctionem caput ejus myſtico velamine, ut intelligat, ſe diademate regni , & Sacerdotali dignitate potiri .

C. XCII. *De eodem.*

Item Ambroſius *in libro de iis , qui initiantur myſteriis, cap.* 7.

ACcepiſti *e* poſt baptiſmum veſtimenta candida , ut eſſet indicium , quod exueris involucrum *f* peccatorum, & indueris innocentiæ caſta velamina.

C. XCIII. *Quot menſibus Judæi inter catechumenos habeantur.*

Item ex Concilio Agathenſi, *cap.* 34.

28 JUdæi *g* , quorum perfidia frequenter ad vomitum re-
93 dit, ſi ad legem catholicam venire voluerint , octo menſes inter catechumenos Eccleſiæ limen introeant : & ſi pura fide noſcuntur venire, tunc demum baptiſmatis gratiam mereantur. Quod ſi caſu aliquo periculum infirmitatis intra præſcriptum tempus incurrerint, & deſperati fuerint, baptizentur.

C. XCIV. *De Judæis pleriſque frequenter ad Judaiſmum redeuntibus.*

Item ex Concilio Toletano IV. *c.* 58.

PLerique *h* ex Judæis, qui dudum ad Chriſtianam fidem promoti ſunt, nunc blaſphemantes in Chriſtum , non ſolum Judaicos ritus perpetraſſe noſcuntur, ſed etiam abominandas circumciſiones exercere præſumpſerunt. De quibus conſultu piiſſimi, ac religioſiſſimi domini noſtri Siſebuti Regis hoc ſanctum decrevit Concilium , ut hujuſmodi tranſgreſſores pontificali auctoritate correcti, ad cultum Chriſtiani dogmatis revocentur: ut quos propria voluntas non emendat , animadverſio ſacerdotalis coerceat. Eos autem, quos circumciderunt , ſi filii eorum ſunt , a parentum conſortio ſeparentur: ſi ſervi , pro injuria corporis ſui, libertati tradantur.

C. XCV. *Ante baptiſmum diabolo , & ejus operibus renuntiare debemus.*

Item Rabanus *de Inſtit. Cleric. lib.* 1. *c.* 27.

PRimum *i* interrogatur paganus, ſi abrenuntiat diabolo, & omnibus damnoſis operibus ejus , atque fallacibus pompis: ut primum reſpuat errorem , & ſic appropinquet ad veritatem , poſſitque juxta Apoſtolum *k* deponere veterem hominem, ſecundum priſtinam converſationem , qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris , abnegans impietatem , & ſecularia deſideria.

C. XCVI. *Non tranſit in novam vitam, quem non pœnitet veteris vitæ.*

Item Auguſtinus *in libro de pœnitentiæ medicina* , *cap.* 2.

OMnis *b*, qui jam ſuæ voluntatis factus eſt arbiter , cum accedit ad ſacramenta fidelium , niſi eum pœniteat vitæ veteris, novam non poteſt inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, ſoli parvuli *c* immunes ſunt. Nondum enim uti poſſunt libero arbitrio.

C. XCVII. *Ante baptiſma pœnitentiam agere debemus.*

Idem *ad Seleucianam*, *epiſt.* 108.

AGunt *d* homines ante baptiſmum pœnitentiam de ſuis prioribus peccatis : ita tamen, ut etiam baptizentur: ſicut ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum , loquente Petro ad Judæos, ac dicente : *Agite e pœnitentiam, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Domini Jeſu Chriſti .*

C. XCVIII. *Quadraginta dierum abſtinentia Judæis baptizandis indicatur .*

Item Gregorius *Fantino Defenſori* , *lib.* 7. *epiſt.* 24.

(*an.* 598. *Romæ.*)

NE, quod abſit, longa dilatio Judæorum retro poſſit animos revocare, cum fratre noſtro Epiſcopo loci ipſius loquere, ut pœnitentia, ac abſtinentia quadraginta dierum indicta, aut die Dominico, aut ſi celeberrima feſtivitas fortaſſis occurrerit , eos omnipotentis Dei miſericordia protegente baptizes . *f*

C. XCIX. *Pœnitentia non eſt neceſſaria baptizandis.*

Item Ambroſius *ſuper epiſtolam ad Romanos*, *ad cap.* 11.

SIne pœnitentia *g* ſunt dona, & vocatio Dei, quia gratia Dei in baptiſmate non requirit gemitum , non requirit planctum, vel opus aliquod, ſed a ſolam fidem, & omnia gratis condonat .

Corr. Rom. ¶ 1 Sed ſolam fidem,] *Sic in gloſſa ordinaria, unde potius videtur hoc loco ſumpſiſſe Gratianus , quam ex Ambroſio, apud quem legitur*, niſi ſolam ex corde profeſſionem, *quemadmodum etiam refertur ſupra de pœnitentia, diſt.* 1. *cap.* quis aliquando. *in verſ.* Gratia Dei.

CAP. C. *Neceſſitate cogente , in catechiſmo, & confirmatione idem compater eſſe poteſt.*

Item Iginus Papa.

19 IN catechiſmo *h*, & in baptiſmo, & in confirmatione
95 unus patrinus fieri poteſt, ſi neceſſitas cogit. Non eſt tamen conſuetudo Romana : ſed per ſingulos ſinguli ſuſcipiunt.

C. CI. *Non plures, ſed unus parvulum in baptiſmate ſuſcipiat .*

Item ex decreto Leonis Papæ.

NOn *i* plures ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem accedant, quam unus, ſive vir, ſive mulier. In confirmatione quoque id ipſum fiat.

Corr. Rom. ¶ *Cæteri Collectores citant ex decretis Leonis Papæ apud S. Medardum .*

C. CII.

a *Ivo p.* 1. *c.* 142. *Pann. l.* 1. *c.* 68. b *Eccl.* 2. c *al. ad præ ſentandam* . d *al. infantiam* . e *Ivo p.* 1. *c.* 144. *Pann. l.* 1. *c.* 70. f *al. voluptate* , *al. vulnerate* . g *Burch. l.* 4. *c* 81. *Ivo p.* 1. *c.* 275. *Pann. lib.* 1. *c.* 71. h *Burch. lib.* 4. *c.* 85. *Ivo p.* 1. *c.* 279. *Pann. lib.* 1. *c.* 75. i *Ivo p.* 1. *c.* 78. *Pann. l.* 1. *c.* 76. k *Epheſ.* 4. *Coloſſ.* 3. *Tit.* 2.

a *De pœnit. diſtinct.* 1. *c. tres ſunt* . & , *quis aliquando*. b *Ivo p.* 1 *c.* 76. *Pann. l.* 1. *c.* 35. c *aliter* , *pueri* . d *Sent.* 4. *diſt.* 16. *Ivo p.* 1. *c.* 77. *Pann. l.* 1. *c.* 36. e *Actor.* 2. f *al. baptizes* , *Ivo gloſſ. ord. ibi* . ℞ *De pœnit. diſt.* 1. *quis aliquando* . h *Burch. l.* 4. *c.* 24. *Ivo p.* 1. *c.* 218. *Pann. l.* 1. *c.* 77. i *Polyc. l.* 3. *c.* 10. *Anſelm. l.* 9. *cap.* 19. *Burch. l.* 4. *c.* 25. *Ivo p.* 1. *c.* 219. *Pann. l.* 1. *c.* 78.

C. CII. *Qui non eſt baptizatus, nec confirmatus, alium in chriſmate, vel baptiſmate tenere non debet.*

Item ex Concilio Moguntino.

IN *a* baptiſmate, vel in chriſmate non poteſt alium ſuſcipere in filiolum, qui non eſt ipſe baptizatus, vel confirmatus.

C. CIII. *Abbati, vel Monacho non licet commatres habere.*

Item ex Concilio Antiſiodorenſi. c. 25. (*an. 578. in Gallia.*)

NOn *b* licet Abbati, vel Monacho de baptiſmo ſuſcipere filios, nec commatres habere.

C. CIV. *De eodem.*

Item ex libro Capitulorum. (*an. 817. Aquiſgrani.*)

MOnachi *c* ſibi compatres, commatreſve non faciant; nec oſculentur fœminas.

Corr. Rom. ¶ *In indice ſeptimi libri Capitularium num. 494. (nam capita ipſa a 478. uſque ad 558. in volumine, quod ex Gallia habitum eſt, deſiderantur) hæc leguntur:* Ne ſibi compatres, & commatres Monachi faciant.

C. CV. *Qui in baptiſmo parvulos ſuſcipiunt, pro eis apud Deum fidejuſſores exiſtunt.*

Item ex ſerm. S. Auguſtini *poſt Paſcha, qui ſic incipit:* (Hodiernus dies.)

VOs *d* ante omnia tam mulieres, quam viros, qui filios in baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo, ut vos cognoſcatis fidejuſſores apud Deum extitiſſe pro illis, quos viſi eſtis de ſacro fonte ſuſcipere. Ideoque ſemper eos admonete, ut caſtitatem cuſtodiant, juſtitiam diligant, charitatem teneant: *& paulo poſt.* §. 1. Ante omnia ſymbolum, & orationem Dominicam & vos ipſi tenete, & illis, quos ſuſcepiſtis de ſacro fonte, oſtendite.

Corr. Rom. ¶ *Ivo etiam recitat ex Dominica prima poſt Paſcha. In ſermone 163. de tempore, apud B. Auguſtinum hæc leguntur:* Quicunque viri, quæcunque mulieres de ſacro fonte filios ſpiritualiter ſuſceperunt, cognoſcant ſe pro ipſis fidejuſſores apud Deum extitiſſe: & ideo ſemper illis ſolicitudinem veræ charitatis impendant. *Similia etiam habentur in ſermone 215. qui eſt ſecundus Dominica decima poſt feſtum Trinitatis.*

C. CVI. *Ad baptizandi officium, & ad veſtimenta altaris lavanda, Sacerdos propria debet habere vaſa.*

Item ex Concilio Ilerdenſi. *e*

20 OMnis *f* Presbyter, qui fontem lapideum habere nequiverit, vas conveniens ad hoc ſolummodo baptizandi officium habeat, quod extra Eccleſiam non deportetur. Similiter ad corporale lavandum, & ad pallas altaris propria habeantur vaſa, in quibus nihil aliud fiat.

Corr. Rom. ¶ *Similia habentur in ordine Romano de officiis divinis, pag. 156.*

C. CVII. *Neque rebaptizationes, neque reordinationes fieri licet.*

Item ex Concilio Carthaginenſi *g* III. *c.* 38. (*an. 398.*)

21 NOn licet *h* fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel tranſlationes Epiſcoporum.

C. CVIII. *De eodem.*

Item ex epiſt. Auguſtini 203. *ad Maximinum.*

REbaptizare *i* hæreticum hominem, qui hæc ſanctitatis *a* ſigna perceperit, quæ Chriſtiana tradidit diſciplina, omnino peccatum eſt: rebaptizare autem catholicum, immaniſſimum ſcelus eſt.

C. CIX. *De Arianis, quando baptizentur, & quando non.*

Item ex Concilio Arelatenſi, I. c. 8. (*an. 319.*)

DE Arianis, qui propria lege ſua utuntur *1*, placuit, ſi ad Eccleſiam aliqui de hac hæreſi venerint, interrogent eos noſtræ fidei Sacerdotes ſymbolum: & ſi perviderint eos in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto eſſe baptizatos, manus eis tantum imponatur, ut accipiant Spiritum Sanctum. Qui ſi interrogati non reſponderint hanc Trinitatem, baptizentur.

Corr. Rom. ¶ *1* Utuntur,] *In Concilio impreſſo ſequitur,* ut rebaptizentur. *At ſolitos fuiſſe ab Arianis rebaptizari catholicos, ac fortaſſe etiam non catholicos, narrat B. Auguſtinus in libro de hæreſibus, c. 49. Cæterum in quibuſdam pervetuſtis hujus Concilii codicibus ſic legitur,* De Afris, quod propria lege ſua utuntur, ut rebaptizent placuit, &c. *De Afris autem habetur ſupr. diſt. 98. c.* Afros. (*quod eſt Gregorii primi: & repetitur in epiſtola Gregorii ſecundi ad univerſum clerum, & plebem Turingiæ*) *itemque in Synodo Felicis tertii.*

C. CX. *Baptizentur, de quibus ignoratur, an ſint baptizati.*

Item Gregorius III. *Bonifacio, epiſt. 4.*

PArvulos *b*, qui a parentibus ſubtracti ſunt, & an baptizati ſint, ignorant, hos ut baptizare debeas ſecundum Patrum traditionem, ſi non fuerit, qui teſtificetur, ratio poſcit.

C. CXI. *De eodem.*

Item ex Concilio Carthaginenſi *c* V. *c.* 5. (*an. 398.*)

PLacuit *d* de infantibus, quoties non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt per ætatem idonei de traditis ſibi ſacramentis reſpondere, abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos: ne iſta trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatione privari. Hinc etiam Legati Maurorum fratres noſtri conſuluerunt; quia multos tales a barbaris redimunt. Similiter *1* & de Eccleſiis, quoties ſuper earum conſecratione hæſitatur, agendum eſt: id eſt, ut ſine ulla trepidatione conſecrentur.

Corr. Rom. ¶ *1* Similiter] *Hæc uſque ad finem abſunt a codice Regio hujus Concilii, a 72. Carthaginenſi canone Græco, a Wormacienſi, & Burchardo. In canone autem ſexta Synodi neque illa habentur, quæ præcedunt, id eſt.* Hinc etiam, &c.

C. CXII. *De eodem.*

Item Leo Papa *Leoni Ravennati Epiſcopo, ep. 35. c. 1.* (*an. 458. in Flaminiam.*)

CUm *e* itaque baptiſmi ſui nihil recordetur *1*, qui regenerationis eſt cupidus, nec alter atteſtari de eo poſſit, qui *f* ſciat conſecratum, nec ille, qui conſecratur. Scimus quidem inexpiabile eſſe facinus, quoties juxta hæreticorum damnata a ſanctis Patribus inſtituta cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis ſemel tributum eſt, bis ſubire, Apoſtolica reclamante ſententia: *g* quæ nobis unam prædicat in Trinitate Deitatem, unam in fide confeſſionem, unum in baptiſmate ſacramentum. Sed in hoc nihil ſimile formidatur: quoniam non poteſt in iterationis crimen venire, quod omnino factum eſſe neſcitur. Atque ideo, quoties perſona talis inciderit, ſolicita primum examinatione diſcutite, & longo tempore (niſi forte ſupremus finis immineat) indagate, utrum nemo penitus ſit, qui teſtimonio ſuo juvare poſſit ignorantiam neſcientis: & eum

a *Burch. l.4. c.26. Ivo p.1. c.200. Pann. l.1. c.79.* b *Ivo p.1. c.132. Pann. l.1. c.80.* c *Ivo p.1. cap. 133. Pann. l.1. cap. 81.* d *Ivo p.1. c.134. & p.6. c.17. Pann. l.1. c.82.* e *al. Meldenſi.* f *Burch. l.4. c.13. Ivo p.1. c.208.* g *Et in Afric. cap. 15.* h *al. liceat. Ivo p.1. c.152. Pann. l.1. c.83.* i *Sent. 4. diſt. 6. Ivo p.1. c.172. Pann. l.1. c.84.* k *al. ſancta Trinitatis.*

a *Vide Arelatenſe 2. c.26. & 17.* b *Præparvulis*] *orig. Ivo p.1. c.146. Pann. l.1. c.92.* c *Et in Afric. cap. 39. & in Wormacienſi c.70. & in ſexta Synodo, c.85.* d *Anſ. l.9. c.56. Burchard. l.4. c.45. Ivo p.1. cap.147. & 239. Pannorm. l.1. cap. 35.* e *Ivo p.1. c.48.* f *al. quod.* g *al. doctrina.*

eum conſtiterit hunc, qui baptiſmatis indiget ſacramento, ſola inaniter ſuſpicione prohiberi, accedat intrepidus ad conſequendam gratiam, cujus in ſe nullum ſcit eſſe veſtigium, nec vereamur huic ſalutis januam aperire, quam nunquam ante docetur ingreſſus.

Corr. Rom. ¶ 1 Nihil recordetur,] *Sic etiam Ivo, licet cætera decenter, quam Gratianus. Integer locus hic eſt:* Cum itaque baptizatum ſe nec ille recordetur, qui regenerationis eſt cupidus, nec alter atteſtari de eo poſſit, quod neſciat conſecratum, nihil eſt, in quo peccatum poſſit obrepere: cum in hac parte conſcientiæ ſuæ nec ille reus ſit, qui conſecratur, nec ille, qui conſecrat. Scimus quidem, &c. *Verum ob gloſſam in verſ.* nec ille, *non eſt emendatum.*

C. CXIII. *De eodem.*

Idem *epiſt. 90. al. 92. ad Ruſticum, c. 16.*

SI *a* nulla extant indicia inter propinquos, aut familiares, nulla inter Clericos, aut vicinos, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuiſſe doceantur, agendum eſt, ut renaſcantur, ne manifeſte pereant: in quibus quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit, ut videatur iteratum. Qui autem poſſunt meminiſſe, quod ad Eccleſiam veniebant cum parentibus ſuis, poſſunt recordari, an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed ſi hoc etiam ab eorum memoria alienum eſt, conferendum eis videtur, quod collatum eſſe neſcitur: quia non temeritas intervenit præſumtionis, ubi eſt diligentia pietatis.

C. CXIV. *Non baptizatur cum matre, quidquid in ejus corpore eſt.*

Item Auguſtinus *contra Julianum, libro ſexto, cap. quinto.* (*an.* 419.)

22 SI *b* ad matris corpus id, quod in ea concipitur, per-
ps tineret, ita ut ejus pars deputaretur, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata eſt aliquo mortis urgente periculo, cum eum geſtaret in utero. Nunc vero cum etiam ipſe baptizatur, non utique bis baptizatus habebitur. Non itaque ad maternum corpus, cum eſſet in utero, pertinebat.

C. CXV. *Quare non baptizetur cum matre, qui in ejus utero eſt.*

Item Iſidorus *lib. 1. ſent. de ſummo bono, cap. 24.* (*an.* 625. *in Hiſpania.*)

QUi *i* in maternis uteris ſunt, ideo cum matre baptizari non poſſunt: quia qui natus adhuc ſecundum Adam non eſt, renaſci ſecundum Chriſtum non poteſt. Neque enim dici regeneratio in eo poterit, quem generatio non præceſſit. *& infra.* §. 1. Qui *d* ſcelerate vivunt in Eccleſia, & communicare non deſinunt, putantes ſe tali communione mundari, diſcant, nihil ad emundationem proficere ſibi.

C. CXI. *De eodem.*

Item ex Concilio *e* Martini Bracarenſis, *c.* 54.

SI *f* qua mulier prægnans deſideraverit gratiam baptiſmi percipere, quando voluerit, habeat poteſtatem. Nam nihil participat in hoc mater infanti, qui naſcitur: propterea quod uniuſcujuſque propria voluntas in confeſſione monſtratur.

C. CXVII. *De his, qui ignoranter bis baptizantur.*

Item ex pœnitentiali Theodori. (*an.* 680. *in Anglia.*)

23 QUi *g* bis ignoranter baptizati ſunt, non indigent
ps pro eo pœnitere; niſi quod ſecundum canones ordinari non poſſunt, niſi magna aliqua neceſſitas cogat. Qui autem non ignari, iterum baptizati ſunt, quaſi iterum crucifixerint Chriſtum, per ſeptem annos pœniteant quarta, & ſexta feria, & tres *a* Quadrageſimas jejunent *b*. Si pro vitio aliquo fecerint, *c* ſimiliter. Si pro munditia putaverint, tribus annis ſimiliter pœniteant.

C. CXVIII. *De his, qui ex induſtria bis baptizantur.*

Item Felix Papa III. *epiſt. 1. c. 2. & ſequentibus.*

EOs *d*, quos Epiſcopos, Presbyteros, vel Diaconos fuiſſe conſtiterit, & ſeu optantes forſitan, ſeu coactos lavacri illius unici, ſalutariſque claruerit feciſſe jacturam 1, uſque ad exitus ſui diem in pœnitentia (ſi reſipiſcant) jacere conveniat, nec orationi non modo fidelium, ſed ne catechumenorum quidem omnimodis intereſſe, quibus laica tantum communio in morte eſt reddenda. §. 1. De *e* Clericis autem, & Monachis, aut puellis Dei, aut ſecularibus, ſervari præcipimus hunc tenorem, quem Nicæna Synodus circa eos, qui lapſi ſunt, vel fuerint, ſervandum eſſe conſtituit: ut ſcilicet, qui nulla neceſſitate, nullius rei timore, aut periculo, ſe, ut rebaptizentur, hæreticis impie dediderunt; ſi tamen eos ex corde pœniteat, tribus annis inter audientes ſint: ſeptem autem annis ſubjaceant inter pœnitentes manibus Sacerdotum: duobus autem annis etiam oblationes modis omnibus non ſinantur offerre: ſed tantummodo ſecularibus *f* in oratione ſocientur, nec confundatur Deo colla ſubmittere, qui eum non timuit abnegare. §. 2. Pueris *g* autem, quibus, quod adhuc impuberes *h* ſunt, a pubertate *i* vocabulum eſt, ſeu Clericis, ſeu Laicis, aut etiam ſimilibus puellis, quibus ignorantia ſuffragatur ætatis, aliquandiu ſub manus impoſitione detentis, reddenda communio eſt: nec eorum eſt expectanda pœnitentia, quos excipit a coercitione cenſura.

Corr. Rom. ¶ 1 Jacturam] *Poſt hæc verba in Originali, & apud Burchardum, & Ivonem multa inſeruntur, quæ omnino ſunt legenda.*

C. CXIX. *Presbyteris baptizatos chriſmate ungere licet.*

Item Innocentius Papa *Decentio Epiſcopo, epiſt. 1. c. 3.* (*an.* 416. *Roma in Umbriam.*)

24 PResbyteris *k* (ſeu extra Epiſcopum, ſeu præſente
ps Epiſcopo baptizant) chriſmate baptizatos ungere licet; ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum: non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cum tradunt Spiritum paracletum.

C. CXX. *Baptizatos in frontibus Presbyteris ungere non licet.*

Item ex Regeſto Gregorii *ad Januarium Epiſcopum Caralitanum, lib. 3. epiſt. 9.* (*an.* 593. *Roma in Sardiniam.*)

PResbyteri *l* baptizatos infantes ſignare ſacro in frontibus chriſmate non præſumant. Sed Presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut Epiſcopi poſtmodum ungere debeant in fronte.

C. CXXI. *Chriſmatis m pannum ſecundo linire, & ſuper alium baptizatum mittere licet.*

Item ex Concilio apud Bellovacum.

SI quis *n* voluerit chriſmate *o* pannum iterum linire, & ſuper alium baptizatum mittere, non eſt abſurdum.

a *Polyc. l. 3. tit. 10. Anſel. l. 9. c. 15. Burch. l. 4. c. 44. Ivo p. 1. c. 238. Pann. l. 1. c. 94.* b *Ivo p. 1. c. 184. Pann. l. 1. c. 111.* c *Sent. 4. diſt. 6. Ivo p. 1. c. 185. Pann. l. 1. c. 112.* d *Supra de conſecr. diſt. 2. qui ſcelerate.* e *al. capitulis.* f *Ex Conc. Neocæſarien. c. 6.* g *Burch. l. 4. c. 51. Ivo p. 3. c. 245. Pann. l. 1. c. 122.*

a *al. quatuor.* b *al. abſtineant. al. pœniteant.* c *al. fuerit.* d *Burch. l. 4. c. 99. Ivo p. 1. c. 293.* e *C. 3.* f *al. popularibus.* g *C. 4.* h *al. inveſtes. al. imberbes.* i *al. puritate.* k *Beda in Act. Apoſt. c. 8. Iſidorus de offic. l. 2. c. fin. Albinus de divinis officiis. Sent. 4. diſt. 7. Polyc. l. 3. tit. 10. Burch. l. 4. c. 60. Ivo p. 1. c. 267. & 298. Pann. l. 1. c. 116.* l *Sent. ibid. Burch. l. 4. c. 70. Ivo p. 1. c. 264. Pann. l. 1. c. 117.* m *al. chriſmate.* n *Burch. l. 4. c. 94. Ivo p. 1. c. 288. Pann. l. 1. c. 99.* o *al. chriſmatis.*

C. CXXII. *De veteri chriſmate baptiſma conſecrare non licet.*

Item ex Concilio Lugdunenſi.

SI *a* quis de alio chriſmate, quam de illo novo, quod proprii Epiſcopi largitione, vel conceſſione acceperit, baptizare, niſi præoccupante morte, tentaverit, pro temeritatis auſu, ipſe in ſe ſuæ damnationis protuliſſe ſententiam manifeſtatur.

C. CXXIII. *Non niſi a propriis Epiſcopis Presbyteri chriſma accipiant.*

Item ex Concilio apud Valentias. *b*

PResbyteri *c*, qui diœceſanas regunt Eccleſias, non a quibuslibet Epiſcopis, ſed a ſuo, nec per minorem *d* Clericum, ſed per ſeipſos, aut per illum, qui ejuſdem ordinis ſit, ante Paſchæ ſolennitatem chriſma petant.

C. CXXIV. *Conficere chriſma, & per diœceſes deſtinare omni tempore Epiſcopo licet.*

Item ex Concilio Martini Bracarenſis, c. 51. *& ſequentibus.*

OMni *e* tempore Epiſcopo liceat chriſma conficere, & per ſuas diœceſes deſtinare, ita ut ad accipiendum chriſma Diaconus, aut Subdiaconus ante diem Paſchæ de ſingulis Eccleſiis ad Epiſcopum deſtinetur. §. 1. Presbyter *f* præſente Epiſcopo non ſignet infantes, niſi forte ab Epiſcopo fuerit illi præceptum. §. 2. Non *g* liceat Presbytero prius Epiſcopo introire in baptiſterium, ſed cum Epiſcopo: niſi forte aut abſens fuerit, aut ægrotus.

C. CXXV. *Qui baptizandi recipit officium, ſine chriſmate proficiſci non debet.*

Item ex Concilio Arauſicano, *c. 2.*

NUllus *h* miniſtrorum, qui baptizandi recipit officium, ſine chriſmate uſquam debet progredi: quia inter nos placuit ſemel in baptiſmate chriſmari. De eo autem, qui in baptiſmate, quacunque neceſſitate faciente, chriſmatus non fuerit, in confirmatione Sacerdos ⸿ commonebitur. Nam inter nos chriſmatis ipſius non niſi una benedictio eſt. Non præjudicantes *i* cuiquam hoc dicimus, ſed ut neceſſaria ⸿ habeatur chriſmatio.

Corr. Rom. ⸿ Sacerdos commonebitur.] *Apud Burchardum, & Ivonem (qui hic caput concludunt, quod citant ex Vaſenſi, c. 3.) ſic legitur*: in confirmatione Sacerdotis perficietur: *aut, ut Ivo*, perficiatur.

⸿ Ut neceſſaria] *Varietas inſignis eſt in editione Conciliorum Colonienſi trium tomorum. Nam & iſto modo legitur & hoc*, non neceſſaria habeatur rechriſmatio: *&*, non neceſſaria habeatur chriſmatio repetita, *&*, neceſſaria habeatur chriſmatio repetita, *quæ ſola lectio retenta eſt in editione quatuor tomorum.*

C. CXXVI. *Antequam chriſma infundatur, ad aſpergendum aquam de fonte accipere licet.*

Item Capitularium *lib. 6. c. 77.*

IN Sabbatho *k* ſancto Paſchæ, vel Pentecoſtes, ſi quis velit aquam conſecratam ad aſperſionem in domo ſua recipere, ante chriſmatis infuſionem recipiat.

C. CXXVII. *Unde aſperſionis ſanctificatio exordium ſumpſerit.*

Item Cyprianus *lib. 4. epiſt. 7. ad Magnum.*

NEc quenquam movere debet, quod aſpergi, vel perfundi jubentur *a* ægri, cum gratiam Dominicam conſequuntur: quando Scriptura ſancta per Ezechielem *b* Prophetam loquatur, & dicat: *Et aſpergam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus immunditiis veſtris, & ab omnibus ſimulachris veſtris: & mundabo vos, & dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum dabo in vobis.* Item in *c* Numeris. §. 1. *Qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus, aſpergatur de hac aqua die tertio, & ſeptimo, & ſic mundabitur.* Item. §. 2. *Si fide Trinitatis mundatus non fuerit, in reſurrectione ⸿ apud ſanctorum collegium immundus erit. Si die tertio aſperſus non fuerit, ſeptimo non poterit emundari. Omnis, qui tetigerit humanæ animæ morticinium, & aſperſus ex hac commiſtione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Iſrael, quia, qui aqua aſperſus non eſt expiationis, immundus erit, & manebit ſpurcitia ejus ſuper eum*, & iterum: *Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens*: d *Accipe Levitas de medio filiorum Iſrael, & purificabis eos, & ita facies eis purificationem eorum, circumſperges eos aqua purificationis.* & iterum. *Aqua aſperſionis purificatio eſt*. Unde apparet aſperſionem quoque aquæ, inſtar ſalutaris lavacri obtinere, & quando hæc in Eccleſia fiunt, ubi ſit & accipientis, & dantis fides, integra ſtare omnia, & conſummari, ac perfici poſſe Domini majeſtate, & fidei veritate. *& infra*. §. 3. Spiritus vero ſanctus non dimenſuratur *e*, ſed ſuper credentem totus infunditur. Nam ſi dies omnibus æqualiter naſcitur, & ſi ſol ſuper omnes pari, & æquali luce diffunditur: quanto magis Chriſtus ſol, & dies verus in Eccleſia ſua lumen vitæ æternæ pari æqualitate largitur? Cujus æqualitatis ſacramentum videmus in Exodo *f* eſſe celebratum, cum de cœlo manna deflueret, & futurorum præfiguratione alimentum panis cœleſtis, & cibum Chriſti venientis oſtenderet. Illic enim ſine diſcrimine vel ſexus, vel ætatis Gomor ſingulis æqualiter colligebatur. Unde apparebat Chriſti indulgentiam, & cœleſtem gratiam poſtmodum ſecuturam æqualiter omnibus dividi: ſine ſexus varietate, ſine annorum diſcrimine, ſine acceptione perſonæ, ſuper omnem Dei populum ſpiritualis gratiæ munus infundi. Plane eadem gratia ſpiritualis, quæ æqualiter in baptiſmo a credentibus ſumitur, in converſatione, atque actu noſtro poſtmodum vel minuitur, vel augetur, ut in Evangelio *g* Dominicum ſemen æqualiter ſeminatur: ſed pro varietate terræ aliud abſumitur: aliud in multiformem copiam vel trigeſimi, vel ſexageſimi, vel centeſimi numeri fructu exuberante cumulatur. *& paulo poſt*. §. 4. Quod ſi aliquis in illo movetur, quod quidam ex his, qui ægri baptizantur, ſpiritibus adhuc immundis teneantur ⸿, ſciat diaboli nequitiam pertinacem uſque ad aquam ſalutarem valere: in baptiſmo vero omnis *h* nequitiæ ſuæ virus amittere. Quod exemplum cernimus *i* in Rege Pharaone: qui diu reluctatus, & in ſua perfidia demoratus, tamdiu reſiſtere potuit, & prævalere, donec ad aquam veniret: quo cum veniſſet, & victus eſt, & extinctus. Mare autem illud ſacramentum baptiſmi fuiſſe declarat B. Apoſtolus Paulus, *k* dicens: *Nolo enim vos ignorare, fratres, quia patres noſtri omnes ſub nube fuerunt & omnes per mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari.* & addidit, dicens: *Hæc autem omnia, figuræ noſtræ fuerunt*. Quod hodie etiam geritur, ut per exorciſtas voce humana, & poteſtate divina flagelletur, & uratur, & torqueatur diabolus: & cum exire ſe, & homines Dei *l* dimittere ſæpe dicat, in eo tamen, quod dixerit, fallat, & id, quod per Pharaonem prius geſtum eſt, eodem modo *m* obſtinationis, & fraudis exercet. Cum tamen ad aquam Dei ſalutarem, atque ad baptiſmi ſanctificationem venitur, ſcire debemus, & fidere, quia illic diabolus opprimitur, & homo Deo dicatus divina indulgentia liberatur.

---

a *Burch. l. 4. c. 72. Ivo p. 1. c. 266. Pann. l. 1. c. 100.* b *In Vaſenſi Concil. c. 3. ſup. diſt. 95. c. Presbyteris primo.* c *Burch. l. 4. c. 76. Ivo p. 1. c. 270. Pann. l. 1. c. 101.* d *al. juniorem.* e *Vide Meldenſe c. 46.* f *Sup. diſt. 95. c. Presbyter. C. 52.* g *Diſt. 95. C. 53.* h *Burch. l. 4. c. 73. Ivo part. 1. cap. 267.* i *Ut præjudicans quidquam dico.* k *Ivo p. 1. c. 212. Pannorm. lib. 1. cap. 103.*

a *al. videntur.* b *Ezech. 36.* c *Numer. 19.* d *Num. 8.* e *de menſura datur, vera lectio.* f *Exod. 16.* g *Matt. 13.* h *omnes orig.* i *Exod. 14.* k *1. Cor. 10.* l *al. Deo.* m *al. mendacio.*

Digitized by Google

Corr. Rom. ¶ 1 Qui tetigerit] *Hæc uſque ad verſ.* Et locutus eſt: *aliis verbis a B. Cypriano exponuntur, ex quo quidem in cæteris hujus capitis partibus multa ſunt emendata.*

¶ 2 In reſurrectione] *Hujus ſententiæ ſunt quædam veſtigia in gloſſ. interlineari ad iſtum Numerorum locum.*

¶ 3 Teneantur] *In originali impreſſo eſt*, tentantur: *ſed in quinque manuſcriptis*, tentabantur. *Hoc enim ſibi vult B. Cyprianus, dum adhibentur ſolennitates præcedentes baptiſmum, tentari adhuc homines poſſe ab immundis ſpiritibus, deſinere autem tentationem in abſolutione baptiſmi, id eſt, in aqua ſalutari. Sic enim ab ipſo nunc uſurpatur vox*, baptizantur, *ac ſæpe a Philoſophis uſurpari ſolet vox*, generari, *nimirum pro alteratione præcedente eductionem, & proventum formæ.*

C. CXXVIII. *De his, qui uſque ad exitum vitæ ſuſcipere baptiſma differunt.*

Item Joannes Chryſoſtomus *in epiſtolam ad Hebræos, homil. 13. ad cap. 7.*

25 ps QUando quis propterea peccat, ut ſanctum baptiſma in noviſſima ſua expiratione ſuſcipiat, fortaſſis non adipiſcitur. Et credite mihi, non terrens vos dico, quod dicturus ſum. Multos novi, qui hoc paſſi ſunt, qui ſpe baptiſmatis multa peccabant, circa diem autem mortis diſceſſerunt vacui; Deus enim propter hoc baptiſma tribuit, ut ſolvat peccata, non ut addat 1. Si vero quis ad hoc utitur baptiſmate, ut ampliora delinquat, ipſum fit negligentiæ cauſa.

Corr. Rom. ¶ 1 Non ut addat.] *In editione Veronenſi mendoſe eſt*, ἵνα αὐξήσῃ: *corrigendumque ex manuſcriptis*, οὐχ ἵνα αὐξήσῃ.

C. CXXIX. *Parvulis baptizatis parentum non nocet perfidia.*

Item Auguſtinus *ad Bonifacium, epiſt. 23.*

26 ps QUæris a a me, utrum parentes baptizatis parvulis ſuis noceant, cum eos dæmoniorum ſacrificiis ſanare conantur: & ſi non nocent, quomodo eis proſit, cum baptizantur, parentum fides, quorum eis non poteſt obeſſe perfidia. Ubi reſpondeo, tantam illius ſacramenti, hoc eſt, baptiſmi ſalutaris eſſe virtutem in ſancta compage corporis Chriſti, ut ſemel 1 regeneratus per aliorum voluntatem, deinceps non poſſit vinculo alienæ iniquitatis obſtringi, cui nulla ſua voluntate conſenſit. *Et anima patris mea eſt*, inquit, *& anima filii mea eſt.* & iterum. b *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.* Non autem peccat ipſa, cum parentes ei neſcienti, vel quilibet alius adhibet ſacrilegia dæmoniorum. Sed ideo ex Adam traxit, quod ſacramenti illius gratia ſolveretur: quia nondum erat anima ſeparatim vivens, id eſt, altera anima, de qua diceretur, *Et anima patris mea eſt, & anima filii mea eſt.* Jam c itaque dicit, quod cum homo in ſeipſo eſt ab eo, qui genuit, alter effectus, peccato alterius ſine ſua conſcientia d non tenetur obnoxius. *& infra.* §. 1. Quomodo e itaque in parvulum majores peccant offerentes eum, atque obligare conantes dæmonum ſacrilegis vinculis? non eſt anima utrorumque communis, ut etiam culpam poſſint habere communem Non enim ſic communicatur culpa per alterius voluntatem, quemadmodum communicatur gratia per Sancti Spiritus unitatem. *Item paulo ſuperius.* Regenerans ergo Spiritus in majoribus offerentibus, & parvulo oblato, renatoque communis eſt. Ideo per hanc ſocietatem unius ejuſdemque Spiritus prodeſt offerentium voluntas parvulo oblato. *& infra.* Poteſt enim & in hoc, & in illo homine eſſe unus Spiritus Sanctus, etiamſi ſe invicem neſciant, per quem ſit a utriuſque gratia communis: non autem poteſt ſpiritus unus eſſe hominis & hujus, & illius, per quem peccante altero, & altero non peccante, ſit tamen culpa communis. Ac per hoc poteſt parvulus ſemel ex parentum carne generatus, Dei Spiritu regenerari, ut ex b illis obligatio contracta ſolvatur. Non poteſt autem ſemel Dei Spiritu regeneratus, ex parentum carne regenerari, ut obligatio, quæ ſoluta eſt, iterum contrahatur. Et ideo ſemel perceptam parvulus Chriſti gratiam non amittit, niſi propria impietate. *& paulo poſt.* §. 2. Verumtamen recte dicuntur parentes, vel quicunque majores, filios, ſeu quoslibet parvulos baptizatos dæmoniorum ſacrilegiis obligare conantes, ſpiritaliter homicidæ. Nam in illis quidem interfectionem non faciunt; ſed quantum in ipſis eſt, interfectores fiunt: recteque illis dicitur, quando ab hoc ſcelere prohibentur, nolite occidere parvulos veſtros. Dicit enim & Apoſtolus c: *Spiritum nolite extinguere*: non quia ille extingui poteſt; ſed quantum in ipſis eſt, extinctores ejus merito dicuntur, qui ſic agunt, ut extinctum velint. §. 3. Nec illud te moveat, &c. *& infra.* Celebrantur enim per eos neceſſaria miniſteria. *& infra.* Offeruntur d quippe parvuli ad percipiendam ſpiritalem gratiam non tam ab eis, quorum geſtantur manibus, (quamvis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt,) quam ab univerſa ſocietate ſanctorum, atque fidelium. Ab omnibus namque offerri recte intelliguntur, quibus placet, quod offeruntur, & quorum ſancta, atque individua charitate ad communicationem Sancti Spiritus adjuvantur. Tota hoc ergo mater Eccleſia, quæ in ſanctis eſt, facit: quia tota omnes, tota ſingulos parit. *Item infra.* §. 4. Difficillimam ſane quæſtionem tibi propoſuiſſe viſus es in extremo inquiſitionis tuæ, ea videlicet intentione, qua ſoles vehementer cavere mendacium. Si conſtituam, inquis, ante te parvulum, & interrogem, utrum, cum creverit, futurus ſit caſtus, vel fur, vel non ſit futurus; ſine dubio reſpondebis, neſcio: & utrum in eadem parvula ætate conſtitutus cogitet aliquid boni, vel mali, dices, neſcio. Si itaque de moribus ejus futuris nihil audes certi promittere, & de ejus præſenti cogitatione, quid eſt aliud e, quam quando ad baptiſmum offeruntur, pro eis parentes, tanquam fidei auctores f, reſpondent, & dicunt illos facere, quod illa ætas cogitare non poteſt, aut ſi poteſt, occultum eſt? Interrogamus enim eos, a quibus offeruntur, & dicimus: Credit in Deum? de illa ætate, quæ utrum ſit Deus, ignorat. Reſpondent: Credit, & ad cætera ſic reſpondetur ſingula, quæ quæruntur g. Unde miror, parentes in iſtis rebus tam fidenter pro parvulo reſpondere: ut dicant eum tanta bona facere, quæ ad horam, qua baptizatur, baptizator interrogat: tamen eadem hora, ſi ſubjiciam, erit caſtus, qui baptizatur, aut non erit fur? neſcio, utrum audeat dicere aliquis, aliquid horum erit, aut non erit: ſicut mihi ſine dubitatione reſpondet, quod credat in Deum, & quod ſe convertat ad Deum. *& infra.* §. 5. Ecce h facio, quantum poſſum, Dominus adjuvet, ut quod poſtulas, poſſim. Nempe ſæpe ita loquimur, ut Paſcha propinquante dicamus craſtinam, vel perdiſſenam i, vel perendiſſenam eſſe Domini paſſionem: cum ille ante tam multos annos paſſus ſit; nec omnino, niſi ſemel, ipſa paſſio facta ſit. Nempe ipſo die Dominico dicimus, hodie Dominus reſurrexit: cum ex quo reſurrexit, tot anni tranſierunt. Cur nemo tam ineptus eſt, ut nos ita loquentes arguat eſſe mentitos? niſi quia iſtos dies ſecun-

Gggg 2

a *Polyc. lib. 3. tit. 10. Anſelm. l. 9. c. 41.* b *Ezech. 18.* c *Jam itaque cum homo, vera lectio.* d *conſenſione, vera lectio.* e *Quando autem, vera lectio, & ſine nota interrogationis.*

a *al. ſit.* a *al. & illius.* c *1. Theſſal. 5.* d *Supr. ead. nec illud, 33.* e *Illud, quod quando, vera lectio.* f *al. doctores. al. fide doctores ſpondent.* g *al. geruntur.* h *Ivo p. 2. c. 14.* i *Vel perendinam eſſe, vera lectio.*

Digitized by Google

ſecundum illorum, quibus hæc geſta ſunt, ſimilitudinem nuncupamus: ut dicatur ipſe dies, qui non eſt ipſe, ſed revolutione temporis, ſimilis ejus: & dicatur illo die fieri propter ſacramenti celebrationem, quod non illo, ſed jam olim factum eſt, *& infra*. §. 6. Itaque parvulum *a* &c. *& infra*. §. 7. Cum autem homo ſapere cœperit, non illud ſacramentum repetit, ſed intelligit: ejuſque veritati conſona etiam voluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non poteſt, valebit ſacramentum ad ejus tutelam adverſus contrarias poteſtates: & tantum valebit, ut ſi ante rationis uſum ex hac vita emigraverit, per ipſum ſacramentum commendante Eccleſiæ charitate, ab illa condemnatione, quæ per unum hominem intravit in mundum, Chriſtiano adjutorio liberetur. Hoc qui non credit, & fieri non poſſe arbitratur, profecto infidelis eſt, etſi habeat fidei ſacramentum, longeque melior eſt ille parvulus, qui etiamſi fidem nondum habeat in cogitatione *b*, non ei tamen obicem contrariæ cogitationis opponit, unde ſacramentum ejus ſalubriter percipit.

Corr. Rom. ¶ 1 Semel regeneratus] *Plenius apud B. Auguſtinum*, ut ſemel generatus per carnalem voluptatem, cum ſemel regeneratus fuerit per aliorum ſpiritalem voluntatem, &c. *Multa vero in hoc capite emendata ſunt, ubi per gloſſam licuit. Sunt autem ſententiæ ipſæ a collectore arbitratu ſuo tranſpoſitæ.*

C. CXXX. *Aliorum fides in baptiſmo parvulos ſalvat.*

Item *idem Bonifacio contra duas epiſtolas Pelagianorum*, *l.* 1. *c.* 22.

IN Eccleſia *c* Salvatoris per alios parvuli credunt, ſicut ex aliis ea, quæ illis in baptiſmo remittuntur, peccata traxerunt: nec illud cogitetis 1, eos vitam habere non poſſe, qui fuerint expertes corporis, & ſanguinis Chriſti, dicente ipſo: *Niſi* d *manducaveritis carnem meam*, *&c.*

Corr. Rom. ¶ 1 Cogitetis:] *Non eſt mutatum ob gloſſam. Sed in vetuſtis codicibus, & originali eſt*, cogitatis, *pendentque hæc omnia ex ſuperioribus: quare integer locus perlegendus.*

C. CXXXI. *Corpore, & ſanguine Chriſti participat, qui per baptiſma membrum ejus efficitur.*

Idem.

NUlli eſt aliquatenus *e* ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis, ſanguiniſque Dominici participem fieri, quando in baptiſmate membrum Chriſti efficitur. nec alienari ab illius panis, caliciſque conſortio, etiamſi, antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc ſeculo in unitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat. Sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non privatur, quando ipſe hoc, quod illud ſacramentum 1 eſt, invenit *f*.

Corr. Rom. ¶ 1 Sacramentum eſt.] *Apud Bedam* [*nam originale non eſt inventum*] *legitur*, ſacramentum ſignificat, invenit, *g ut ſupra diſt.* 2. Quia paſſus. *verſ.* Nulli. *& ita interpretatur nunc auctor gloſſæ verbum*, eſt.

C. CXXXII. *Quare ſit baptizandus, qui de baptizata naſcitur.*

Idem *de peccatorum merit. & remiſſ. & baptiſmo parvulorum*, *lib.* 2. *c.* 25. *&* 26.

27 SI *h* baptizata eſt caro Chriſti, quæ ſine peccato erat,
ps. propter exemplum imitationis: quanto magis baptizanda eſt caro mortis propter evitandum judicium damnationis? ſicut vero in tempore circumciſionis, qui de circumciſo naſcebatur, fuit circumcidendus: ſic nunc, qui de baptizato naſcitur, erit baptizandus. §. 1. Sacramentum *a* enim baptiſmi, ſacramentum eſt regenerationis. Quare ſicut qui non vixerit, mori non poteſt: ita qui natus non fuerit, renaſci non poteſt. Ex quo conficitur, neminem in ſuo parente renaſci potuiſſe non natum. Et quamvis parenti poſt converſionem propria peccata non obſunt, tamen illis obſunt, qui ab eo generantur. Parenti propter hoc non obſunt, quia renatus eſt: illis autem, qui de illo nati ſunt, niſi eodem modo renaſcantur, quæ a parente contracta ſunt, oberunt: quia etiam innovatus pater non de novitate, ſed de reliquiis vetuſtatis carnaliter gignit: & filii ex parentum reliqua vetuſtate in peccati carne propagati, damnationem ſacramento regenerationis evadunt.

Corr. Rom. ¶ *Hoc etiam caput confectum eſt ex verbis B. Auguſtini, collectoris tamen arbitratu & immutatis, & tranſpoſitis, & in ſummam redactis. Quod in multis ſequentibus capitibus ita fit, ut neceſſarium omnino ſit ad ipſum adire auctorem. Quare pauca emendata ſunt, (& ea quidem ex vetuſtis fere Gratiani exemplaribus) quæ ſcilicet ſenſum valde obſcurabant, nec gloſſa obſtabat.*

C. CXXXIII. *In baptiſmate omnia peccata moriuntur.*

Item in Enchiridio, *c.* 52.

UT oſtenderet Apoſtolus nos mortuos eſſe peccato: *An* b *ignoratis*, inquit, *quoniam quicunque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus?* Si ergo hinc oſtendimur mortui eſſe peccato, quia in morte Chriſti baptizati ſumus, profecto & parvuli, qui baptizantur in Chriſto, peccato moriuntur, quia in morte ipſius baptizantur. Nullo enim excepto dictum eſt. *Quicunque enim baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus*: & ideo dictum eſt, ut probaretur mortuos nos eſſe peccato. Cui autem peccato parvuli renaſcendo moriuntur, niſi quod naſcendo traxerunt? Ac per hoc etiam ad ipſos pertinet, quod ſequitur c: *Conſepulti enim ſumus illi per baptiſmum in mortem*, & infra, §. 5. Baptizatis itaque in morte Chriſti, in qua non ſolum majores, verum etiam parvuli baptizantur, ait *d*: *Sic vos exiſtimate mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo in Chriſto Jeſu.*

C. CXXXIV. *Sicut nulli baptiſmus negatur, ita nemo eſt, qui non peccato moriatur.*

Item in eodem, *c.* 43.

A Parvulo *e* recens nato uſque ad decrepitum ſenem, ſicut nullus prohibendus eſt a baptiſmo, ita nullus eſt, qui non peccato moriatur in baptiſmo. Sed parvuli tantum originali, majores autem etiam omnibus iis moriuntur peccatis, quæ male vivendo addiderunt ad illud, quod naſcendo traxerunt.

C. CXXXV. *In baptiſmo Joannis non erat peccati remiſſio.*

Item in eodem *cap.* 49.

NOn regenerabantur *f*, qui baptiſmo Joannis baptizabantur: *g* Sed quodam præcurſorio illius miniſterio, qui dicebat: *Parate* h *viam Domino*, huic uni, in quo ſolo renaſci poterant, parabantur. Hujus enim baptiſmus eſt non in aqua tantum, ſicut fuit Joannis, verum etiam in Spiritu Sancto, ut de illo 1 ſpiritu regeneretur, quiſquis in Chriſtum credit, de quo Chriſtus regeneratus regenerationem *i* non eguit. *& paulo inferius*. §. 5. In aqua baptizari voluit a Joanne, non ut ejus iniquitas ulla dilueretur,

a ſupr. eod. nihil eſt aliud. 76. b *al. cognitione.* c *Beda ad c.* 16. *Marci. Anſ. l.* 9. *c.* 43. d *Joan.* 6 e *Beda* 1. *Cor.* 10. *ad verſ.* [*Calix benedictionis.*] *ſupr. diſt.* 2. *cap. quia paſſus.* §. *nulli.* f *al. invenitur.* g *al. invenitur.* h *Sent.* 4. *diſt.* 9. *Polyc. lib.* 3. *tit.* 19. *ex Innocentio, Anſelm. lib.* 9. *c.* 23. *Ivo p.* 2. *cap.* 1.

a *Cap.* 16. b *Rom.* 6. c *Ibidem.* d *Ibidem.* e *Sentent.* 4. *diſt.* 4. *Ivo p.* 17. *cap.* 4 f *renaſcebantur, orig.* g *Aug. addit, a quo & ipſe baptizatus eſt.* h *Eſa.* 40. *Marc.* 1. i *regeneratione non eguit, orig.*

Digitized by Google

tur, ſed ut magna commendaretur humanitas *a*. Ita quippe nihil in eo baptiſmus habuit, quod ablueret, ſicut mors nihil, quod puniret, invenit.

Corr. Rom. ǵ r Ut de illo Spiritu] *Reſtitutus eſt ex B. Auguſtino hic locus, in quo gloſſa non impediebat. Antea legebatur:* Ut de illo regenataretur, ſi quis in Chriſtum crediderit, de illo Chriſtus tegeneratur, qui tegenerationam, &c.

C. CXXXVI. *Non ſolum originale, ſed etiam actualia peccata remittuntur in baptiſmate.*

Idem *de baptiſmo parvulorum, ſive de peccat. mer. l. 1. c. 15. & 16.*

REgenerante *z* autem carne tantummodo contrahitur peccatum originale: regenerante autem Spiritu non ſolum originalium, ſad etiam voluntariorum ſit remiſſio peccatorum. Proinda recte poteſt dici, parvulos ſine baptiſmo de corpore exeuntes in damnationa omnium mitiſſima futuros. Multum autem fallit, & fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicante Apoſtolo *b*: *Per unius delictum in omnes homines ad condemnationem*, &c.

Corr. Rom. ǵ z Regenerante autem) *Declarans B. Auguſtinus, cur ob Apoſtolo dictum ſit:* Sic & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, *hæc afferebat:* Quia generante carne illud tantummodo trahitur, quod eſt originale peccatum. Regenerante autem Spiritu non ſolum originalis, ſed etiam voluntariorum ſit remiſſio peccatorum.

C. CXXXVII. *Quicunque ex concupiſcentia naſcitur, per baptiſmum regeneratur.*

Idem *c in eodem, c. 16.*

QUiſquis ex concupiſcentia carnis, & lege peccati, & mortia carnaliter generatur, regenerari ſpiritaliter opua habet, ut non ſolum ad regnum Dei perducatur, verum etiam a peccati damnatione liberetur. Sicut enim per primum hominem in peccato, & morte naſcuntur, ſic etiam per Chriſtum in juſtitia, & vita æterna in baptiſmo renaſcuntur.

C. CXXXVIII. *Offerentium fidee parvulos facit fideles.*

Idem *in d eodem libro, c. 19.*

PArvuli fidelea recte vocantur, quia fidem per verba geſtantium quodammodo profitentur: & par eorundem verba diabolo, & mundo abrenuntiant. Et hoc fit vi ſacramenti, & divinæ gratiæ, quam Dominus donavit Ecclaſiæ. Parvulus autem, qui baptizatur, ſi ad annos rationales veniens non crediderit, nec ab illicitis abſtinuerit, nihil ei prodeſt, quod parvulua accepit.

C. CXXXIX. *De eodem.*

Item Auguſtinus *in eodem lib. 1. de meritis, & remiſſione peccatorum, c. 25. & 19.*

MAter Eccleſia os maternum parvulis præſtat, ut ſacris myſteriis imbuantur: quia nondum *e* poſſunt corde proprio credere ad juſtitiam, nec ore proprio confiteri ad ſalutem. Nec ideo tamen eos quiſquam fidelium fideles *f* appellare cunctatur: quod a credendo utique noman aſt: quamvis hoc non ipſi, ſed alii pro eis inter ſacramenta reſponderint. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba geſtantium quodammodo profitentur, aut etiam non prius pœnitentes habeantur, cum per eorundem verba geſtantium, diabolo, & huic ſeculo renuntiare monſtrantur?

a *Humilitas, orig.* b *Rom. 5.* c *Sententia potius, quam verba.* d *Summa verborum. B. Auguſt. infra cap. prox. verba ipſa.* e *Rom. 10.* f *Supr. cap. prox.*

C. CXL. *Charitas Eccleſiæ peccata dimittit, vel tenet.*

Idem *in tract. 121. ad cap. 20. a Joannis.*

ECcleſiæ charitas, quæ *b* per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus eorum, qui participes ſunt, peccata dimittit: eorum, qui non ſunt, tenet.

C. CXLI. *Solus Chriſtus peccata dimittit.*

Idem *c de peccatorum meritis, & remiſſ. lib. 1. c. 23.*

NEmo *d* tollit peccata, niſi ſolus Chriſtus, qui eſt agnus tollens peccata mundi, & *infra*, Tollit autem & dimittendo, quæ facta ſunt (ubi & originale continetur) & adjuvando, na fiant, & perducendo ad vitam, ubi fieri omnino non poſſunt.

C. CXLII. *Præter baptiſma Chriſti parvulis nulla ſalus promittitur.*

Idem *ibidem, & cap. 25.*

NUlla *e* præter baptiſmum Chriſti ſalus promittitur infantibus: quia infantes, ſi per ſacramentum, quod ad hoc eſt divinitus inſtitutum, in credentium numerum non tranſeant, profecto in tenebris manent.

C. CXLIII. *Baptizati in Chriſto incorporantur, & ejus membra fiunt.*

Idem *f ibidem, cap. 26.*

AD hoc baptiſmus valet, ut Baptizati Chriſto incorporentur, & membra ejus habeantur, & conſepaliantur: & oblati per ſacramentum, charitatemque fidelium reconcilientur Deo: ut in illo vivi, ſalvi, liberati, redempti, illuminati fiant.

C. CXLIV.

Idem *ibidem, cap. 27.*

QUis autem neſciat, credare eſſe infantibus baptizari? non credere autem, non baptizari?

C. CXLV. *Gratia non ſolum peccata dimittit, ſed etiam legem implere facit.*

Idem *g de gratia, & libero arbitrio, ad Valentinum, c. 14.*

GRatia, quæ per Chriſtum datur, non ſolum peccatorum remiſſionem facit, ſad etiam ut lex impleatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur: Spiritus etiam gratiæ dat fidem, quæ etiam non petita a Deo conceditur, ut homini petenti & alia concedantur. Nam *h* fidea non eſt liberi arbitrii tantum, ſed donum Dei.

C. CXLVI. *Vetus infirmitas in baptiſmo non penitus abſumitur, ſed vires amittit.*

Idem *de baptiſmo parvulorum, ſive de peccat. mer. & remiſſ. lib. 2. c. 7.*

28 ps NOn ex quo quiſque baptizatur, omnis vetus infirmitas in eo abſumitur. Sed renovatio incipit a *z* remiſſione omnium peccatorum, & intelligentia, & operatione ſpiritualium. Cætera vero in ſpe facta ſunt, donec etiam in re fiant: quod erit in reſurrectione. Nam in baptiſmo, quamvis plena fiat remiſſio peccatorum, nondum tamen plena aſt novitas, & perfecta mutatio; quia adhuc remanet corruptio non ſolum in corpore, ſed etiam in animo, qui eſt homo interior: in quo ſi perfecta eſſet novitaa, non diceret Apoſtolus *i*; quod renovatur de die in diem. *Item eodem libro, cap. 27. §. 1.* Hoc meminiſſe dabemus tantummodo, omnium peccatorum plenam, perfectamque remiſſionem baptiſmo fieri, hominem vero non totum commutari continuo; ſed in bene proficientibus de die in diem novitate creſcente commutari, quod vetuſtum, & carnale eſt: donec ita

a *Gloſſ. ordin. ibi. Ex Aug. ad verſ. [quorum remiſeritis.] & Beda ibid. Sent. 4. diſt 18.* b *Rom. 5.* c *Beda in c. 3. 1. Joan. & gloſſ. ib.* d *Joan. 1.* e *Sent. 4. d. 18. Summa verborum.* f *Per epitomam.* g *Per epitomam.* h *Epheſ. 2.* i *2. Cor. 4.*

Digitized by Google

ita renovetur, ut animalis infirmitas corporis ad firmitatem ſpiritualem, incorruptamque perveniat. *& cap.* 28. §. 2. Hæc autem lex peccati, de qua dicit Apoſtolus *a*: *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore*: non ſic manet in membris eorum, qui renati ſunt, tanquam non ſit ejus facta remiſſio, ubi omnino plena, & perfecta fit remiſſio peccatorum, omnibus inimicis interfectis, quibus ſeparabamur a Deo: ſed manet in vetuſtate carnis tanquam ſuperatum, & peremptum, ſi non illicitis conſenſionibus quodammodo reviviſcat, & in regnum proprium dominationemque revocetur. Ab hac autem vetuſtate carnis (in qua eſt lex iſta peccati, vel peccatum jam remiſſum) uſque adeo Spiritus vita diſcernitur, in cujus novitate baptizati per Dei gratiam renaſcuntur, ut tales etiam in præſenti non ſolum non in peccato, ſed etiam nec in carne eſſe dicantur, cujus deſideria non ſequuntur, ſed in Spiritu. Ipſa vero carne corruptibili bene utitur, qui membra ejus ad bene operandum convertit, non ſecundum deſideria carnis vivens lege peccati, quod licet jam remiſſum eſt, in vetuſtate tamen carnis manet: qua bene utuntur fideles conjugati, qui ex eo, quod ſunt in Chriſti novitate, dominari ſibi libidinem non patiuntur: ex eo autem, quod adhuc tradunt Adæ vetuſtatem, regenerandos immortaliter filios mortaliter generant, cum ea propagine peccati, qua renati obnoxii non tenentur, & qui naſcuntur, renaſcendo ſolvuntur. *Item paulo inferius*. §. 3. Sicut facta, & dicta, & cogitata iniqua animæ 2, & corpori pertinent, licet autem quantum ad motus jam præterierunt, & non ſunt, ais tamen præteritis reatus eorum manet, niſi peccatum per remiſſionem ſolvatur: ſic contra in hac non jam præterita, ſed adhuc manente lege concupiſcentiæ reatus ejus ſolvitur: & non erit, cum ſit in baptiſmo plena remiſſio peccatorum.

Corr. Rom. ¶ *Quod de multis capitibus jam ſignificatum eſt, ex locis B. Auguſtini eſſe confecto, ſed aliter diſpoſitis, & in ſummam collectis, id in hoc potiſſimum capite apparet: in quo tamen non pauca ſunt & emendata, & addita.*

¶ e A remiſſione] *Antea legebatur*, ad remiſſionem, &c. *Emendatum eſt ex pleriſque vetuſtis exemplaribus, & originali.*

¶ 2 Animæ, & corpori] *In Originali eſt*, quantum ad ipſos motus animi, & corporis pertinet, jam præterierunt, & non ſunt: eis tamen præteritis, & non jam exiſtentibus, reatus eorum manet, &c. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum.*

C. CXLVII. *Diſcipuli Chriſti ejus baptiſmate creduntur abluti.*

Idem *in epiſtola* 108. *ad Seleucianam.*

29 QUando ab *b* Hieroſolymis exiit Jeſus cum diſcipulis
ps ſuis in Judæam terram, & illic morabatur cum eis, baptizabat non per ſeipſum, ſed per diſcipulos ſuos: quos intelligimus jam fuiſſe baptizatos, ſive baptiſmo Joannis (ſicut nonnulli arbitrantur:) ſive (quod magis credibile eſt) baptiſmo Chriſti. *Item ibidem*. §. 1. Reſpondit *c* Dominus Petro: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus*. Ubi intelligitur, quod jam Petrus baptizatus fuerat.

C. CXLVIII. *Apoſtoli omnes Chriſti baptiſmate baptizati creduntur.*

Item *ad Vincentium, & Victorem, lib.* 3. *de anima, & ejus origine, c.* 9.

SI *d* eos, de quibus non ſcriptum eſt, utrum fuerint baptizati, ſine baptiſmo de hac vita receſſiſſe contendimus, ipſis calumniamur Apoſtolis: qui præter *e* Apoſtolum Paulum, quando baptizati fuerint, ignoramus. Sed ipſos baptizatos eſſe per hoc nobis innoteſcere potuit, quod beato Petro Apoſtolo Dominus ait: *Qui a lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet.*

C. CXLIX. *Catechumenus catholicus hæretico baptizato præfertur.*

Idem *lib.* b 4. *de baptiſmo, contra Donatiſtas, c.* 22.

30 NOn dubito Catechumenum catholicum divina charips tate flagrantem hæretico baptizato anteponere: ſed etiam in ipſa intus catholica, bonum Catechumenum malo baptizato anteponimus. Nec ideo tamen ſacramento baptiſmi, quo iſte nondum, ille jam imbutus eſt, facimus injuriam. *& paulo poſt*. §. 1. Melior enim *c* Centurio Cornelius nondum baptiſatus Simone baptizato. Iſte enim & ante baptiſmum Sancto Spiritu repletus eſt: ille & poſt baptiſmum immundo ſpiritu inflatus eſt. Veruntamen Cornelius, ſi etiam Spiritu Sancto jam accepto baptizari noluiſſet, contempti tanti ſacramenti reus fieret. *& infra*. §. 2. Sicut autem bono Catechumeno baptiſmus deeſt ad capeſſendum regnum cœlorum, ſic malo baptizato vera converſio. Qui enim dixit: *Niſi* d *quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum*: ipſe etiam dixit: *Niſi* e *abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.*

C. CL. *Non tam ablutione corporis, quam fide cordis baptiſmus conſtat.*

Item *in libro ſententiarum Proſperi* f.

VErus *g* baptiſmus conſtat non tam ablutione corporis, quam fide cordis: quemadmodum Apoſtolica doctrina tradidit, dicens *h*: *Fide mundans corda eorum*. & alibi: *Salvos i facit baptiſmo, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum.*

C. CLI. *Sicut in Veteri Teſtamento quidam ſpiritales, ita in Novo quidam carnales inveniuntur.*

Item Auguſtinus *libro primo de baptiſmo, c.* 15.

SIcut in ſacramentis Veteris Teſtamenti vivebant quidam ſpiritales, ad Novum ſcilicet Teſtamentum, quod tunc occultabatur, occulta pertinentes, ſic & nunc in ſacramentis *k* Novi Teſtamenti, quod jam revelatum eſt, plerique vivunt animales: qui proficere ſi nolunt ad percipienda, quæ ſunt Spiritus Dei, quo nos hortatur ſermo Apoſtolicus *l*, ad Vetus Teſtamentum pertinebunt. Si autem proficiunt, & antequam capiant baptiſmum *m*, ipſo profectu, & acceſſu ad Novum pertinent: & ſi priuſquam ſpiritales fiant, ex hac vita rapiantur, cuſtoditi per ſacramenti ſanctitatem in terra viventium computantur, ubi eſt ſpes noſtra, & portio Dominus. Nec invenio, quid verius intelligatur in eo, quod ſcriptum eſt: *Imperfectum n meum viderunt oculi tui*: quandoquidem ſequitur, *Et* o *in libro tuo omnes ſcribentur*. Item *lib.* 3. *c.* 14. §. 2. Non intereſt, cum de ſacramenti integritate, & ſanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus ſit ille, qui accipit ſacramentum. Intereſt quidem plurimum ad ſalutis viam, ſed ad ſacramenti quæſtionem nihil intereſt. *Item infra*. §. 2. Manifeſtum eſt fieri poſſe, ut fide non integra integrum in quoquam maneat ſacramentum baptiſmi. *Item cap.* 15. §. 3. Si poſſent ſinguli diligenter interrogari, tot diverſitates opinionum fortaſſis, quot homines numerarentur. *Animalis* p *enim homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei*. Numquid tamen ideo non integrum ſacramentum accipiunt? aut numquid ideo ſi profecerint, & opinionum carnalium vanitatem

a *Rom.* 6. b *Joan.* 3. *Ivo p.* c. *c.* 309. *Pann. l.* 1. *c.* 104. c *Joan.* 13. d *Ivo p.* 1. *c.* 310. *Pann. l.* 1. *c.* 105. e *Act.* 9.

a *Joan.* 13. b *Per epitomam*. c *Actor.* 10. d *Joan.* 3. e *Matth.* 5. f *Lanfranc. in lib. de ſacram. & ſententiis, apud B. Auguſt. tract.* 80. *ad c.* 13. *Joannis*. g *Alg. l.* 3. *c.* 6. *Ivo p.* 2. *c.* 9. *Pann. l.* 1. *c.* 110. h *Actor.* 15. i 1. *Petr.* 3. k *al. ſacramento*. l 1. *Corinth.* 2. m *abeſt ab orig.* n *Pſal.* 141. o *Pſalm.* 138. p *1. Corinth.* 2.

Digitized by Google

tetem emendarint, denuo quod acceperant, repetendum eſt? Accipit quiſque ſecundum fidem ſuam, ſed quentum capit, gubernante illa miſericordia Dei, de qua præſumens idem Apoſtolus dicit *a*: *Si quid aliter ſapitis, id quoque vobis Deus revelabit.*

C. CLII. *Non naturæ neceſſitate, ſed merito peccati Adam moriturus erat.*

Item ex Concilio *b* Milevitano, *cui interfuit Auguſtinus, & Anſelmus c Romanæ Eccleſiæ Legatus contra Pelagianos c.* 1.

31 ps PLacuit igitur omnibus Epiſcopis, qui fuerunt in hac ſancta Synodo *d*, conſtituere hæc, quæ in præſenti Concilio definita ſunt: ut quicunque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut ſive peccaret, ſive non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ, anathema ſit.

C. CLIII. *Parvuli non ſolum pœnam, ſed etiam culpam a parentibus trahunt.*

Item ejuſdem Concilii *e*, *cap.* 2.

PLacuit *f*, ut quicunque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remiſſionem quidem peccatorum eos 1 baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur (unde fit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non vera *g*, ſed falſe intelligatur,) anathema ſit: quoniam non aliter intelligendum eſt, quod ait Apoſtolus: *h* [*Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt,*] niſi quemadmodum Eccleſia Catholica ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim fidei regulam etiam parvuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remiſſionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

Corr. Rom. ¶ 1 Eos baptizari,] *Sic eſt emendatum ex aliquot vetuſtis, & ipſis originalibus. Nam antea legebatur,* non baptizari.

C. CLIV. *Gratia & peccata remittit, & ne reiterentur, adjuvat.*

Item ejuſdem *i*, *cap.* 3.

PLacuit *k*, ut quicunque dixerit gratiam Dei, qua *l* juſtificamur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema ſit.

C. CLV. *Quid ſit peccatum, gratia docet, & ut vitetur, facit.*

Item ejuſdem *m*, *cap.* 4.

QUiſquis *n* dixerit eandem gratiam Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipſam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema ſit.

C. CLVI. *Sine gratia divina mandata impleri non poſſunt.*

a *Philip.* 3. b *Et in African. c.* 76. c *videtur mendum in lamine. al. Aſellus.* d *In l. de Eccleſ. dog. c.* 33. e *Et in Afric. c.* 27. *& in l. de Eccleſ. dog. c.* 24. f *Burch. l.* 4. *c.* 94. *Ivo p.* 1. *c.* 228. g *al. vere, ſed falſe.* h *Roman.* 5. i *In Afric. cap.* 78. *de Eccleſ. dog. c.* 68. *Cel. epiſt.* 1. *c.* 10. k *Burch. l.* 20 *c.* 18. *Ivo p.* 17. *c.* 30. l *al. in qua.* m *In Afric. c.* 79. *de dogmat. c.* 27. n *Burch. ibid. Ivo p.* 17. *cap.* 39.

Item ejuſdem, a *cap.* 5.

10 ps PLacuit, *b* ut quicunque dixerit ideo nobis gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium jubemur, facilius poſſimus implere per gratiam, tanquam etiam ſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere divina mandata, anathema ſit.

DISTINCTIO V.

De Sacramento Confirmationis, & Jejuniis Eccleſiæ.

C. I. *Poſt baptiſma Confirmationis ſacramentum præſtetur.*

Item Urbanus Papa *omnibus Chriſtianis, epiſt.* 1. *c.* 7. (*an.* 22c.)

8 ps OMnes fideles *c* per manus impoſitionem Epiſcoporum, Spiritum Sanctum poſt baptiſmum accipere debent, ut pleni *d* Chriſtiani inveniantur, quia, cum Spiritus Sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & conſtantiam dilatatur.

C. II. *Quid conferat Spiritus Sanctus in baptiſmate: quid in confirmatione.*

Item Melchiades Papa *in epiſt. ad Epiſcopos Hiſp. c.* 2. (*an.* 314.)

SPiritus *e* Sanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit illapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam: in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris inter inviſibiles hoſtes, & pericula gradiendum eſt, in baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam: in baptiſmo abluimur *f*, poſt baptiſmum roboramur. Et quamvis continuo tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen neceſſaria ſunt confirmationis auxilia. Regeneratio per ſe ſalvat mox in pace 1 beati ſeculi recipiendos: confirmatio armat, & inſtruit ad agones mundi hujus, & prælia reſervandos. Qui autem poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculatus pervenit ad mortem, confirmatur morte: quia non poteſt peccare poſt mortem.

Corr. Rom. ¶ 1 Pace beati] *Sic eſt emendatum ex manuſc. Orig. & Polyc. Antea legebatur*, pace baptiſmi, vel ſæculi.

C. III. *Manus impoſitionis ſacramentum dignius eſt ſacramento baptiſmi.*

Idem *ibidem.*

DE his *g* vero, ſuper quibus rogaſtis vos informari, id eſt, utrum majus eſſet ſacramentum manus impoſitio Epiſcoporum, aut baptiſmus; ſcitote utrumque magnum eſſe ſacramentum: & ſicut unum a majoribus fit, id eſt, a ſummis Pontificibus, quod a minoribus fieri non poteſt, ita & majori veneratione venerandum, & tenendum eſt. Sed ita conjuncta ſunt hæc duo ſacramenta, ut ab invicem niſi morte præveniente nullatenus poſſint ſegregari: & unum ſine altero rite perfici non poteſt.

C. IV. *Non ab aliis, quam ab Epiſcopis manus impoſitionis ſacramentum perfici poteſt.*

Item Euſebius Papa *epiſt.* 3. *ad Epiſcopos Tuſciæ, & Campaniæ.* (*an.* 307.)

MAnus *h* quoque impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt: quod ab aliis perfici non poteſt, niſi a ſummis Sacerdotibus: nec tempore Apoſtolorum ab aliis, quam ab ipſis Apoſtolis legitur, aut ſcitur pera-

a *In Afric. c.* 80. b *Burch. ibid. Ivo part.* 17. *c* 30. c *Polyc. l.* 3. *tit.* 10. *Anſel. l.* 9. *c.* 23. *Burch. l.* 4. *c.* 66. *Ivo part* 1. *c.* 260. *&* 206. *Pann. l* 1. *c.* 113. d *plene. orig.* e *Euſebius Emiſſenus in hom. in die Pentecoſtes. Polyc. l* 3. *tit.* 10 *Anſelm. l.* 9. *c.* 32. f *al. alimur.* g *Polyc. ibid. Anſel. l.* 9. *c.* 33. *Burch. l.* 4. *c.* 61. *Ivo p.* 1. *c.* 255. *Pann. l.* 1. *c.* 114. h *Polyc. ibid. Burch. l.* 4. *c.* 63. *Ivo p.* 1. *c.* 257. *&* 297. *Pann. l.* 1. *c.* 115.

peractum eſſe: nec ab aliis, quam ab illis, qui eorum tenent locum, unquam perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum, & inter Eccleſiaſtica nunquam reputabitur ſacramenta.

C. V. *Quare confirmationis ſacramentum baptizato tradatur.*

Item Rabanus *de inſtitutione Cleric. lib.* 1. *cap.* 30.

(*an.* 847.)

NOviſſime a ſummo Sacerdote per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, ut roboretur per Spiritum Sanctum ad prædicandum aliis idem donum, quod ipſe in baptiſmate conſecutus eſt, per gratiam vitæ donatus æternæ. Signatur enim baptizatus cum chriſmate per Sacerdotem in capitis ſummitate: per Pontificem vero in fronte, ut in priore unctione ſignificetur Spiritus Sancti ſuper ipſum deſcenſio ad habitationem Deo conſecrandam: in ſecunda quoque, ut ejuſdem Spiritus Sancti ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis, & ſcientiæ, & virtutis venire in hominem declaretur.

C. VI. *Ad confirmationem non niſi jejuni veniant.*

Item ex Concilio Aurelianenſi *cap.* 3.

UT jejuni ad *a* confirmationem veniant perfectæ ætatis, ut moneantur confeſſionem facere prius, ut mundi donum Sancti Spiritus valeant accipere: & quia nunquam erit Chriſtianus, niſi confirmatione Epiſcopali fuerit chriſmatus.

C. VII. *Epiſcopi non niſi jejuni baptizatos confirment.*

Item ex Concilio Meldenſi *b c.* 6.

UT *c* Epiſcopi non niſi jejuni per impoſitionem manuum Spiritum Sanctum tradant, exceptis infirmis, & morte periclitantibus. Sicut autem duobus temporibus, Paſcha videlicet, & Pentecoſte, a jejunis celebrari debet baptiſmus; ita etiam traditionem Spiritus Sancti a jejunis Pontificibus convenit celebrari.

C. VIII. *Secundo, vel tertio nullus confirmetur.*

Item ex Concilio Tarraconenſi. *c* 6.

DIctum *d* eſt nobis, quod quidam de plebe bis, vel ter, vel eo amplius, Epiſcopis ignorantibus tamen, ab eiſdem Epiſcopis confirmentur. Unde viſum eſt nobis, eandem confirmationem, ſicut nec baptiſma, iterari minime debere: quia bis, vel ter, vel amplius baptizatos, aut confirmatos, non ſeculo, ſed ſoli Deo ſub habitu regulari, vel clericali religioſiſſime famulari decretum eſt.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus etiam, & Ivo citant, ut Gratianus. Habetur autem in Cabilonenſi* 2. *c.* 27. *uſque ad verſ.* Quia bis, *& in Capitularibus adjectis*, c. 53.

C. IX. *De eodem.*

Item Gregorius III. *epiſtol.* 4. *ad Bonifacium.*

DE homine, qui a Pontifice confirmatus fuerit, denuo illi talis reiteratio prohibenda eſt.

C. X. *Omnia ſacramenta crucis ſignaculo perficiuntur.*

Item Stephanus Papa V. (*an.* 887.)

2 ps NUmquid non omnia chriſmata *e* ſacerdotalis myſterii *f* crucis figura perficiuntur? Numquid *g* baptiſmatis unda, niſi cruce ſanctificata peccata relaxantur? Et, ut cætera prætereamus, ſine crucis ſignaculo quis ſacerdotii gradus aſcendit?

C. XI. *Energumeni omnibus diebus exorcizentur.*

Item ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 90. *& ſequentibus.*

3 ps OMni *a* die Exorciſtæ energumenis manus imponant. Energumeni vero pavimenta domorum Dei verrant. Quibus aſſidentibus in domo Dei victus quotidianus per exorciſtas opportuno tempore miniſtretur.

C. XII. *A quibus neophyti abſtinere debent.*

Item ex eodem, *c.* 86.

NEophyti *b* aliquandiu a lautioribus epulis, & ſpectaculis, & conjugibus abſtineant.

C. XIII. *De ordine officiorum.*

Item ex Concilio Agathenſi, *cap.* 30.

(*an.* 506.)

4 ps COnvenit ordinem Eccleſiæ ab omnibus æqualiter cuſtodiri. Unde ſtudendum eſt, ſicut ubique fit, ut poſt antiphonas collationes *c* per ordinem ab Epiſcopis, vel Presbyteris dicantur, & hymni matutini, vel veſpertini diebus omnibus decantentur: & in concluſione matutinarum, vel veſpertinarum Miſſarum *d* poſt hymnos capitula *e* de Pſalmis dicantur, & plebs collecta oratione ad veſperam ab Epiſcopo cum benedictione mittatur.

C. XIV. *De eodem.*

Item ex Concilio Gerundenſi, *c.* 10.

ID ſemper placuit obſervari, ut omnibus diebus poſt matutinas, & veſperas oratio Dominica a Sacerdote proferatur.

C. XV. *De eodem.*

Item Gregorius VII. *in generali Synodo reſidens, ſtatuit.*

IN die *f* Reſurrectionis uſque in Sabbathum in Albis, & in die Pentecoſtes uſque in Sabbathum ejuſdem tres Pſalmos tantum ad nocturnas *g*, treſque lectiones antiquo more cantamus, & legimus. Omnibus diebus aliis per totum annum, ſi feſtivitas eſt, novem Pſalmos, & novem lectiones dicimus. Aliis vero diebus duodecim Pſalmos, & tres lectiones recitamus. In Dominicis diebus XVIII. Pſalmos, (excepto die Paſchæ, & Pentecoſtes) & novem lectiones dicimus. Illi autem, qui in quotidianis diebus tres tantummodo Pſalmos, & tres lectiones celebrare volunt, non ex regula Sanctorum Patrum, ſed ex faſtidio, & negligentia probantur hoc facere. Romani vero diverſo modo agere cœperunt, maxime a tempore, quo Teutonicis conceſſum eſt regimen *h* noſtræ Eccleſiæ. Nos autem & ordinem Romanum inveſtigantes, & antiquum morem noſtræ Eccleſiæ, imitantes antiquos Patres, ſtatuimus fieri, ſicut ſuperius prænotavimus.

Corr. Rom. ¶ *Iiſdem verbis hoc habetur apud Radulphum, propoſitione decima, ex Gregorio ſeptimo, itemq; magna ex parte in Micrologo, c.* 54.

C. XVI. *De obſervatione Quadrageſimæ.*

Item ex homilia Gregorii Papæ.

(*ann.* 593.)

5 ps QUadrageſima *i* ſumma obſervatione eſt obſervanda, ut jejunium in ea (præter dies Dominicos, qui de abſtinentia ſubtracti ſunt) niſi quem infirmitas impedierit, nullatenus ſolvatur: quia ipſi dies decimæ ſunt anni. A prima igitur Dominica Quadrageſimæ uſque in Paſcha Domini ſex hebdomadæ computantur, quarum videlicet dies quadraginta & duo ſunt, ex quibus dum ſex Dominici dies abſtinentiæ ſubtrahuntur, non plus in abſtinentia, quam triginta, & ſex dies

a *Burch. l.* 4. *c.* 60. *Ivo p.* 1. *c.* 254. *Pann. l.* 1. *c.* 119. b *In Cap. adjectis, c.* 6. *In Conc. Pariſienſi, l.* 1. *c.* 33. c *Polyc. l.* 3. *tit.* 10. *Burch. l.* 4. *c.* 67. *Ivo p.* 1. *c.* 261. *Pann. l.* 1. *c.* 120. d *Burch. l.* 4. *c.* 50. *Ivo p.* 1. *c.* 244. *Pann. l.* 1. *c.* 122. e *al. chariſmata.* f *al. miniſterii.* g *Ivo p.* 1. *c.* 114. *& p.* 2. *c.* 91.

a *Burch. l.* 2. *c.* 223. *Ivo p.* 6. *c.* 208. b *Burch. l.* 4. *c.* 12. *Ivo p.* 1. *c.* 267. c *alit. collectiones.* d *aliter, & Miſſarum.* e *al. capitella.* f *Polyc. l.* 3. *tit.* 18. *Anſelm. l.* 6. *c.* 211. g *al. nocturnas.* h *al. regnum.* i *Polyc. l.* 3. *tit.* 25. *Burch. l.* 13. *c.* 1. *Ivo p.* 4. *c.* 34. *Pann. l.* 2. *c.* 182.

Digitized by Google

dies remanent. Verbi gratia, ſi per CCCLXV. dies annus volvitur *a*, & nos per triginta, & ſex dies affligimur, quaſi anni decimas Deo damus. Sed ut ſacer numerus quadraginta dierum adimpleatur, quem Salvator noſter ſuo ſacro jejunio conſecravit, quatuor diec prioris hebdomadæ ad ſupplementum quadraginta dierum tolluntur: id eſt, quarta feria, quæ caput jejunii ſubnotatur, & quinta feria ſequens, & ſexta, & ſabbathum. Niſi enim iſtos dies quatuor ſuperioribus triginta ſex adjunxerimus, quadraginta dies in abſtinentia non habemue. Jubemur etiam ab omnipotenti Deo omnium bonorum noſtrorum deeimas dare, &c.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc, quomodo a collectoribus refertur, ſumptum quidem aliqua ex parte videri poteſt ex homilia 16. Beati Gregorii. Sed multa hic ſunt, quæ ibi non leguntur: & viciſſim multa ibi, quæ hic non ſunt.*

C. XVII. *Jejunia legitima non ſolvantur abſque neceſſitate probabili.*

Item Euſebius *b* Papa.

JEjunia *c* in Eccleſia a Sacerdotibus conſtituta ſine neceſſitate rationabili non ſolvantur.

C. XVIII. *Quotidiana jejunia duplicatis, vel triplicatis ſunt præferenda.*

Item Hieronymus *d*.

NOn e dico hebdomadas, non duplicata, non multiplicata jejunia, ſed vel ſingulos dies abſque ciborum luxuria *f* tranſigamus.

XIX. *De eodem.*

Item Hieronymus *ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis.*

SInt *g* tibi quotidiana jejunia, & refectio ſatietatem fugiens. Nihil prodeſt biduo, triduoque tranſmiſſo vacuum portare ventrem, ſi poſt pariter obſtruatur.

C. XX. *De eodem.*

Idem.

SInt tibi *i* jejunia pura, & continua, moderataque, id eſt, quotidie eſurire, & quotidie prandere. Apoſtolus inquit *k*: *Noli adhuc aquam bibere: ſed modico utere vino propter infirmitates tuas.* Curet enim vulnera delinquentis, curatoſque ſanctificat jejunium.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus citat ex dictis Pimenii Eremitæ: & habetur in vitis Patrum, p. 2. §. 50. ex Pamenio. Apud B. Hieronymum de vita Clericorum ad Nepotianum, hæc habentur:* Sint tibi pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa jejunia.

C. XXI. *Medicinæ præcepta divinæ ſunt cognitioni contraria.*

Item Ambroſius *in Pſal. 118. ferm. 22. ad verſic.* Concupivi ſalutare. (*an.* 380. *Mediolani.*)

6 ps COntraria *l* ſtudioſe ſunt divinæ cognitioni præcepta medicinæ. A jejunio revocant: lucubrare non ſinant: ab omni intentione meditationie abducunt. Itaque qui ſe Medicis dederit, ſeipſum ſibi abnegat.

C. XXII. *Quot modis vitium gulæ nos tentat.*

Item Gregorius *in expoſitione* m *beati Job. l. 30. cap. 27.*

QUinque modie nos gulæ vitium tentat. Aliquando namque indigentiæ tempora prævenit: aliquando vero tempus non prævenit, ſed cibos lautiores quærit: aliquando quælibet ſumenda ſint, præparari accuratius expetit: aliquando autem & qualitati ciborum, & tempori congruit, ſed in ipſa quantitate ſumendi menſuram moderatæ refectionis excedit. Nonnunquam vero & abjectiue eſt, quod deſiderat, & tamen ipſo æſtu immenſi deſiderii deterius peccat.

C. XXIII. *Abſque puritate mentis jejunia, & orationes non proſunt.*

Item Pius Papa, *epiſt.* 1. (*an.* 157.)

NIhil *a* enim prodeſt homini jejunare, & orare, & alia religionis bona agere, niſi mens ab iniquitate revocetur, & ab obtrectationibus lingua cohibeatur.

C. XXIV. *Mediocre bonum non eſt magno præferendum.*

Item Hieronymus.

NOn mediocriter *b* errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel jejunium charitati, aut vigilias præfert ſenſue integritati, ut propter abſtinentiam e immoderatam, atque indiſcretam Pſalmorum, vel officiorum decantationem aut amentiæ, aut triſtitiæ notam incurrat? Numquid verborum multitudine flecti Deue ut homo poteſt? *c* Non enim verbie tantum, *d* ſed corde orandus eſt Deus. Melior e eſt quinque *f* Pſalmorum decantatio cum cordis puritate, & ſerenitate, & ſpiritali hilaritate, quam totiue Pſalterii modulatio cum anxietate cordis, & triſtitia. Dum igitur pro cunctis *g* animabus Pſalmus, vel Miſſa dicitur, nihil minus, quam ſi pro uno quolibet ipſorum diceretur, accipitur. Audiant itaque qui ea, quæ neceſſaria ſunt, corpori ſubtrahunt, illud, quod per Prophetam *h* Dominus loquitur: *Ego Dominus odio habens rapinam holocauſtorum.* De rapina vero holocauſtum offert, qui ſive ciborum nimia egeſtate, vel ſomni penuria corpus immoderate affligit. Videat itaque quid Apoſtolus *i* dicat: *Carnis curam ne feceritis in concupiſcentiis, &c.*

Corr. Rom. ¶ 1 Abſtinentiam] *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis, & Polycarpo. Antea legebatur*, Innocentiam.

C. XXV. *Non a cibis, ſed ab iniquitatibus abſtinere, eſt magnum, & generale jejunium.*

Item Auguſtinus *k ſuper Joann. tract.* 17.

JEjunium autem magnum, & generale eſt, abſtinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus ſeculi: quod eſt perfectum jejunium. *& infra.* §. 1. In hoc ergo ſeculo quaſi Quadrageſimam abſtinentiæ celebramua, cum bene vivimus, cum ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus abſtinemus. Sed quia hæc abſtinentia ſine mercede non erit, expectamus *l* beatam illam ſpem, & revelationem gloriæ magni Dei, & Salvatoris Jeſu Chriſti. In illa ſpe, cum fuerit de ſpe facta res, accepturi ſumus mercedem denarium. *& infra.* §. 2. Denarius ergo, qui accepit nomen a numero decem, redditur *m*, & conjunctus quadragenario fit quinquagenarius. Unde cum labore celebramue Quadrageſimam ante Paſcha: cum lætitia vero, tanquam accepta mercede, Quinquageſimam poſt Paſcha. Nam huic tanquam ſalutari labori boni operis, qui pertinet ad quadragenarium numerum, additur quietis, & felicitatis denarius, ut quinquagenarius fiet. Significavit hoc & ipſe Dominus Jeſus multo apertiue, quando poſt *n* reſurrectionem quadraginta diebus converſatue eſt in terra cum diſcipulis ſuis:

a *al. ducitur.* b *al. Sylverius.* c *Polyc. ibid Burch. lib.* 13. *c.* 17. *Ivo p.* 4. *c.* 49 d *Aug. ferm.* 65. *de tempore.* e *Burch. l.* 13. *c.* 22. *Ivo p.* 4. *c.* 54. f *nimietate, Aug.* g *Burch. l.* 13. *cap.* 23. *Ivo p.* 4. *c.* 5. *Pann. l.* 2. *c.* 185. h *al. ebrnatur.* i *Burch. l.* 13. *c.* 24 *&* 25. *Ivo p.* 4. *c.* 56. *&* 57. *Pann l.* 2 *c.* 186. k 1. *Tim.* 5. l *Polyc. l.* 3. *tit.* 29. m *Et gloſſ. ord. Gen.* 25.

a *Sup. de pœn. diſt.* 3. *nihil prodeſt. Polyc. l* 3. *tit* 25. b *Polyc. lib* 3. *tit.* 25. *ſine auctoris nomine.* c *In regula Monach. apud Hieron. c. de contemplat. oratione, & lect.* d *abeſt ab orig.* e 1. *Corint.* 14 f *al ſeptem.* g *al. centum.* h *Eſa.* 61 i *Rom.* 13. *Galat.* 5. k *Et ferm.* 24. *ad fratres in eremo.* l *Tit.* 2. m *al. additur.* n *Joan.* 14.

Digitized by Google

quadrageſimo *a* autem die, cum aſcendiſſet in cœlum, peractia decem diebua, miſit mercedem Spiritus Sancti.

C. XXVI. *Raptorem, vel furem non facit neceſſitas, ſed voluntas.*

Item ex dictis Apollonii.

DIſcipulos, oum per ſegetes rranſeundo vellerent ſpicas, & ederent, ipſius Chriſti vox innocentes vocat, quia coacti ſame hoc fecerunt.

C. XXVII. *Non neceſſitas, ſed voluntas facit perſeverantiam.*

Item Hieronymus *in cap. 7. Oſeæ.*

QUidquid enim neceſſitate fit, cito ſolvitur: quod voluntate arripitur, perſeverat.

C. XXVIII. *Ciborum temperantia ſalutem, abundantia contrarium parit.*

Item Joannes *os aureum, homil. 29. ad cap. 12. epiſt. ad Hebræos.*

NIhil enim ſic jucundum eſt, ſicut cibus bene digeſtus, & decoctus. Nihil ſic ſalutem, nihil ſic ſenſuum acumen operatur, nihil ſic ægritudinem fugat, ſicut moderata refectio: ſufficientia quippe cum nutrimento & ſoſpitatem ſimul procreat, & voluptatem: abundantia vero morbum facit, & moleſtias ingerit, & ægritudines generat. Quod enim famea facit, hoc etiam plenitudo facit ciborum: magis autem, & multo pejora. Fames quippe in paucis diebus auſert hominem, & liberat de hac 1 vita pœnali: exceſſua vero ciborum conſumit, & putrefacit corpus humanum, & macerat ægritudine diuturna: & tunc eum morte crudeli conſumit.

Corr. Rom. ¶ 1 De hac vita pœnali:] *Abſunt hæc ab originali Græco: ſed ſunt in verſione Scholaſtici, quam ut ſatis tolerabilem ſequitur Gratianus.*

C. XXIX. *Ciborum deliciæ, ſi abundaverint, lædunt.*

Item Hieronymus *adverſus Jovinianum, lib. 2.*

NE tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digetere, aut comeſtos, magno partos, & perditos labore doleamus. Olerum, pomorum, ac leguminum & facilior apparatus eſt, & arte, impendiiſque coquorum non indiget, & ſine cura ſuſtentat humanum corpus: moderateque ſumptus (quia nec avide devoratur, quod irritamenta gulæ non habet) leviori digeſtione concoquitur. Nemo enim uno, aut duobus cibis, hiſque vilibus uſque ad inflationem ventris oneratur: quæ diverſitate carnium, & ſaporis delectatione percipitur. Cum variis nidoribus fumant patinæ, ad eſum ſui, expleta eſurie, quaſi captivos trahunt. Unde & morbi ex ſaturitate nimia concitantur, multique impatientiam gulæ vomitu remediantur, & quod turpiter ingeſſerunt, turpius egerunt. Hippocrates in aphoriſmis docet, craſſa, & obeſa corpora, quæ creſcendi menſuram compleverint, niſi cito ablatione ſanguinis imminuantur, in paralyſim, & peſſima morborum genera erumpere: & idcirco eſſe neceſſariam demtionem, ut rurſus habeant, in quæ poſſint creſcere: non enim manere in uno ſtatu naturam corporum, ſed aut creſcere ſemper, aut decreſcere: nec poſſe vivere animal, niſi creſcendi capax ſit. Unde & Galenus *b* vir doctiſſimua Hippocratis interpres athletas, quorum vita, & ars ſagina eſt, dicit in exhortatione medicinæ, nec vivere poſſe diu, nec ſanos eſſe: animaſque eorum ita nimio ſanguine, & adipibus, quaſi luto involutas. nihil tenue, nihil cœleſte, ſed ſemper de carnibus, & ructu, & ventris ingluvie cogitare.

C. XXX. *Multorum infirmitates jejunia ſanant.*

Idem *ibidem paulo inferius.*

LEgimus quoſdam morbo articulari, & podagræ humoribus laborantes, proſcriptione bonorum ad ſimplicem menſam, & pauperes cibos redactos convaluiſſe. Caruerant enim ſollicitudine diſpenſandæ domus, & epularum largitate: quæ & corpus frangunt, & animam. Irridet Horatius *a* appetitum ciborum, qui conſumpti relinquunt pœnitentiam.

C. XXXI. *Diebus Sabbathorum a carnibus abſtinere debemus.*

Item Gregorius VII. *b in Synodo celebrata Romæ, anno ſui Pontif. VI. c. 8.*

7 QUia dies Sabbathi *c* apud ſanctos Patres noſtros in
ps abſtinentia celebris eſt habitus, nos eorundem auctoritatem ſequentes, ſalubriter admonemus, ut quicunque ſe Chriſtianæ religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem die (niſi majori feſtivitate interveniente, vel infirmitate impediente) abſtineat.

C. XXXII. *Monacho carnem guſtare non licet.*

Item Fructuoſus Epiſcopus.

8 CArnem *d* cuiquam Monacho nec ſumendi, nec gu-
ps ſtandi eſt conceſſa licentia: non quod creaturam Dei judicemus indignam, ſed quod carnis abſtinentia utilis, & apta Monachis æſtimetur, ſervato tamen moderamine pietatis erga ægrotos. *& infra*, §. 1. Quod ſi quis Monachus violaverit, & contra ſanctionem regulæ, uſumque veterum *e* veſci carnibus præſumpſerit, ſex menſium ſpatio retruſioni, & pœnitentiæ ſubjacebit.

C. XXXIII. *De quotidianis operibus Monachorum.*

Item Hieronymus *ad Ruſticum Monachum de vivendi forma.*

NUnquam de *f* manu tua, & oculis tuis recedat Liber: dicatur *g* Pſalterium ad verbum: oratio ſine intermiſſione. Vigil ſenſus ſit, nec vagis *h* cogitationibus patens: corpus pariter, & animus tendatur ad Dominum. Iram *i* vince patientia. Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus: quæ, ſi pectori inſederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, ut ſemper te diabolus inveniat occupatum. Si Apoſtoli *k* habentes poteſtatem de Evangelio vivere, laborabant manibus ſuis, ne quem gravarent, & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia: cur tu in uſus tuos ceſſura non præpares? Vel fiſcellam texe junco: vel caniſtrum lentis plecte viminibus: ſarriatur humus: areolæ æquo limite dividantur; in quibus cum olerum jacta fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ, ut pulcherrimorum verſuum ſpectator aſſiſtas:

Ecce l ſupercilio clivoſi tramitis undam
Elicit: illa cadens raucum per lævia murmur
Saxa ciet, ſcatebriſque arentia temperat arva.

§. 1. Inſerantur infructuoſæ arbores vel gemmis, vel ſurculis, ut parvo poſt tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare alvearia, ad quas te mittunt Salomonis *m* proverbia; & monaſteriorum ordinem, ac regiam diſciplinam in parvis diſce corporibus. Texantur & lina capiendis piſcibus. Scribantur libri, ut & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur. *In n deſideriis eſt omnis otioſus.* Ægyptiorum monaſteria hunc morem tenent, ut nullum abſque operis labore ſuſcipiant: non tam propter victus neceſſitatem, quam propter animæ ſalutem: ne vagetur pernicioſis cogitationibus mens, & inſtar fornicantis Hieruſalem omni tranſeunti divaricet pedes

a *Actor. 2.* b *Par. 2. Aphor. Vid. Plater. Prax. Med.*

a *Sperne voluptates, &c.* b *Lib. 6. Regeſti ſui.* c *Polyc. l. 3. tit. 25.* d *Smaragd. in expoſ. regulæ S. Benedicti, c. 39. ex Fructuoſo.* e *al. veterem.* f *Ivo p. 7. c. 5.* g *diſcatur, vera lectio.* h *al. vanis.* i *Pſal. 8. Pann. l. 7. c. 178.* k *1. Theſſ. 2. 1. Cor. 9.* l *Virg. Georg. l. 1.* m *Prov. 6.* n *Prov. 23. ſecundum 70.*

pedee ſuos. *a & in ſequentib.* §. 2. Quid? ergo omnes peribunt, qui in urbibus habitant? Ecce uli ſruuntur ſuis rebus, miniſtrant Eccleſiis, adeunt balnea, unguenta non ſpernunt, & in omnium flore *b* verſantur. Ad quod & ante reſpondi, & nunc breviter reſponden, me in præſenti opuſenlo nnn de Clericis diſputare, ſed Monachum inſtiruere.

C. XXXIV. *Abſque Prælati ſui licentia Canonicis nibil agere licet.*

Item *in lib.* 5. *Capit.* c *cap.* 115. (*an.* 813.)

9 IN *d* omnibus igitur (quantum humana permittit fra-
pı gilitas) decrevimue, ut Canonici, Clerici *e* eannnice vivant, obſervantes divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta ſanctorum Patrum: & nibil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel magiſtri eorum incompoſite *f* agere præſumant, in unoquoque Epiſcopatu, ut ſimul manducent, & dormiant, ubi his facultas id taciendi ſuppetit: vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, in ſuo *g* clauſtro maneant: & ſingulis diebus mane primo ad lectinnem veniant, & audiant, quid eis imperetur. Ad menſam vero ſimiliter lectionem audiant, & obedientiam ſecnndum canonea ſuis miniſtris *s* exhibeant.

Corr. Rom. ¶ 1 Miniſtrie] *In Originali, & apud Ivonem eſt,* Magiſtris. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum.*

C. XXXV. *Presbyteri, qui ſimul conveniunt, ebrietatem, & comeſſationes ſummopere viteni.*

Item ex Concilio Nannetenſi *b* c. 10.

10 NUllus *i* Presbyterorum, quando ad anniverſarium diem
ps trigeſimum, vel ſeptimum, vel tertium alicujus defuncti, aut quacunque vocatione ad collectam Presbyteri conveserit, ſe inebriare nllatenus præſumat: nec precatus in amore Sanctorum, vel alicujus animæ bibere, vel alios ad bibendum cogere, vel ſe aliena precatione ingurgitare, nec plauſus, & riſus inconditos, & fabulas inanes ibi referre, aut cantare præſumat: vel turpia joca, vel urſo, vel tornatricibus ante ſe fieri patiatur: nec larvas dæmonum ante ſe ferri conſentiat: quia hoc diabolicum eſt, & a ſacris canonibus prohibitum.

C. XXXVI. *Clericue, vel Laicus ſine juſſione Epiſcopi non peregrinetur.*

Item ex Concilio Laodicenſi, *cap.* 41., *&* 42.

(*an.* 320. *in Phrygia Pacatiana.*)

11 NOn *k* oportet miniſtros altaris, vel quoslibet Cleri-
ps eos præter juſſionem Epiſcopi ad peregrinandum proficiſci. §. 1. Laicum *s* etiam ſine canonicis literis, *id eſt, formata*, ſimiliter nnn oportet alicubi proficiſci.

Corr. Rom. ¶ 1 Laicum etiam] *In codice Græco hic eſt canon quadrageſimus primus, quemadmodum ſuperior hujus capitis pars eſt canon 42. Sed in neutro canone ſit mentio Laici, ſicuti neque in verſione Dionyſii, quam afferunt Burchardus, & Ivo; ſed utrobique eſt,* ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν, *id eſt,* Sacerdotalem, vel Clericum. *In priſca tamen verſione canon 41. ſic habet:* Non oportet miniſtrum altaris, vel etiam Laicum.

C. XXXVII. *Quibus ſpectaculis Clericus intereſſe non debet.*

Item ex eodem, *cap.* 54. *l*

NOn *m* oportet miniſtros altaris, vel quoslibet Clericos ſpectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut ſcenis *n* exhibentur, intereſſe: ſed antequam Thymelici ingrediantur, ſurgere eos de convivio, & abire.

a *Ezech* 16. b *Sic vetuſtus Hieronymi codex: vulgati habent* (*ore.*) c *Et in Mogunt. ſub Carolo, cap.* 9. d *Ivo p.* 6. *c.* 402. e *al. vel Clerici.* f *al. compoſite.* g *al. uno.* h *al. Matiſcenſi.* i *ſupra diſt.* 44. *cap. nullus. Burch. l.* 2. *c.* 61. *Ivo p.* 6. *c.* 252. k *Burch. l.* 2. *c.* 45. *Ivo p.* 6. *c.* 145. *Cap.* 41. l *Et in Aquiſgranenſi, cap.* 73. m *Ivo p.* 11. *c.* 78. n *comis, orig.*

Corr. Rom. ¶ *Hoc caput non eſt in canonum volumine Græce Pariſiis anno* 1540. *impreſſo. Habetur tamen apud Balſamonem, & videtur indicari cap.* 24. *ſextæ Synodi. Gratianus autem recitat ex priſca verſione.*

C. XXXVIII. *Colorum fucis mulieres uti non debent.*

Item Auguſtinus *ad poſſidium, & qui cum eo ſunt fratres, epiſt.* 73. (*an.* 415. *in Africa.*)

12 FUcare *a* pigmentis, quo vel rubicundior, vel candi-
pı dior appareat, adulterina fallacia eſt: qua non dubito etiam ipſos maritos ſe nolle decipi, quibus ſolis permittendæ ſunt fœminæ ornari, ſecundum veniam, non ſecundum imperium. Nam *b* vetus ornatus, maxime Chriſtianorum, & Chriſtianarum, non tantum nullus fucus mendax, verum ne auri quidem; veſtiſque pompa, ſed mores boni ſunt. §. 1. Execranda autem ſuperſtitio ligaturarum (in quibus etiam inaures virorum, in ſummis ex una parte auriculis ſuſpenſæ, deputentur) non ad placendum hominibus, ſed ad ſerviendum dæmonibus adhibetur.

C. XXXIX. *Quod Spiritus Sanctus procedit a Patre, & Filio.*

Item *ex ſymbolo* c *Ephesini Concilii* 200. *Epiſcoporum, quod habitum eſt contra Neſtorium.*

13 DE Spiritu dicit Dominus in Evangelio *d*: *Ille me clari-*
ps *ficabit.* Hoc rectiſſime ſentientes, unum Chriſtum Dominum, & Filium, non velut alterius egentem gloria, confitemur a Spiritu Sancto gloriam conſecutum, quia ejus Spiritus nec melior, nec ſuperior ipſo eſt: ſed quia mira opera faciens ad demonſtrationem ſuæ deitatis virtute proprii Spiritus utebatur, ab ipſo dicitur clarificari: quod virtus ſua, vel diſciplina qualibet unumquemque clarificet. Quamvis enim in ſua ſit ſubſtantia Spiritus ejus, & intelligatur in perſona proprietas, juxta id quod Spiritus eſt, & non Filius: attamen ab illo alienus non eſt. Nam Spiritus appellatus eſt veritatis: *e* & veritas Chriſtus eſt. Unde & ab iſto ſimiliter, ſicut ex Deo Patre, procedit. Denique hic ipſe Spiritus etiam per manus ſanctorum Apoſtolorum miracula glorioſa perficiens, Dominum glorificavit Jeſum Chriſtum, poſtquam aſcendit in cœlum. Nam creditus eſt Chriſtus natura Deus exiſtere *f*, per ſuum Spiritum virtutes efficiens: ideoque dicebat: *De meo accipiet, & annunciabit vobis.*

C. XL. *De eodem.*

Item Didymus *in lib.* 2. *de Spiritu Sancto contra errores Græcorum.* (*an.* 372. *Alexandriæ.*)

SAlvator *z*, qui & veritas, ait *g*: *Non enim loquetur a ſemetipſo*: hoc eſt, non ſine me, & ſine meo, & Patris arbitrio: quia inſeparabilis a mea, & Patris eſt voluntate. *& amplius* h §. 1. Quia non ex ſe eſt, ſed ex Patre, & me eſt. Hoc enim ipſum, quod ſubſiſtit, & loquitur, a Patre, & me illi *i* eſt: *Ego veritatem loquor*, id eſt, inſpiro, quæ loquitur, ſiquidem Spiritus veritatis eſt. Dicere autem, & loqui in Trinitate, non ſecundum conſuetudinem noſtram, qua ad nos invicem ſermocinamur, & loquimur, accipiendum: ſed juxta formam incorporalium naturarum, & maxime Trinitatis, quæ voluntatem ſuam inſerit in corde credentium, & eorum, qui eam audire ſunt digni: hoc eſt dicere, & loqui. *& infra.* §. 2. Loqui ergo Patrem, & audire Filium, vel e contrario Filio loquente audire Patrem, ejuſdem naturæ in Patre, & Filio, conſenſuſque ſignificatio eſt. Spiritus quoque ſanctus, qui eſt Spiritus veritatis, & Spiritus ſapientiæ, non poteſt Filio loquente audire, quæ neſcit: cum hoc ipſum ſit, quod profertur a Filio, id eſt, procedens a veritate,

Hhhh 2 Con-

a *Fucari, orig.* b 26. *q.* 2. *illud.* c *in epiſt. Synod. Cyrilli quæ præfixa eſt Concilio Epheſino. Ivo p.* 1. *c.* 3. d *Joann.* 16. e *Joann.* 16. f *al. exiſtens. Paulo poſt med. inter opera B. Hier.* g *Joan.* 14. *&* 26. h *abſunt ab orig.* i *al. ille.*

Digitized by Google

Conſolator manana de Conſolatore, Deus de Deo Spiritus veritatis procedens . Denique, ne quis illum a Patris, & Filii voluntate, & ſocietate diſcerneiet, ſcriptum eſt: *Non a enim a ſemetipſa loquetur : ſed ſicut andiet , loquetur* . Cui etiam ſimile de ſeipſo Salvator ait . *Sicut audio* b , *& judico*, & alibi : *Non a poteſt Filius facere quicquam, niſi quod viderit Patrem facientem*.

Corr. Rom. ǫ 1 Salvator ,] *In Originali hæc antecedunt* : Dehinc in conſequentibus de Spiritu veritatis, qui a Patre mittatur, & ſit Paracletus, Salvator, &c.

a *Joan*. 16. b *Joan*. 5.

a *Ibid*.

F I N I S.

• C A N O N E S
PŒNITENTIALES,
Seu
REGULÆ DIRECTIVÆ,
Quarum notitia Viris Eccleſiaſticis valde neceſſaria eſt, ad pœnitentias delinquentibus imponendas.

CONſiderandum eſt de Canonibus pœnitentialibus. Ad quorum intelligentiam prænotandum eſt , quod ſicut eſt in ſcientiis practicis , quæ verſantur circa opera . quod ſermo in univerſali eſt incertus, & dubius: ſed cum applicatur ad ſingularia , incipit quodammodo habere certitudinem , ut qui non conſiderat circumſtantias particulares, potius deviet, quam ſe rectificet, ut patet in Medicina, & ſcientia morali : ſic aſt intelligendum in propoſito, quod canones inſtruunt in generali , quomodo eſt pœnitentia imponenda : ſed deſcenſum ad ſingularia Presbyteris diſcretis relinquunt, qui conſiderant circumſtantias perſonarum, attendentes ad canones, ſicut ad regulas directivas: quia ſi contra canones imponant , non recte imponunt . Nulli ergo Presbytero licet facere aliquid , quod poſſit Patrum regulis obviare . *diſtinct* 38. *Nulli*. In canonibus autem maxime determinatur pœnitentia quoad tempus , & magis quam quoad modum : quia illa determinatio eſt certior, & communior. Hæc Bonaventura. Ut ergo ſcias, qualiter debeat procedere arbitrium Presbyteri , nota regulariter, ſicut dictum eſt ſupra , ſeptennis eſt pro peccato mortali pœnitentia imponenda , & hoc non tantum propter temporis diuturnitatem , ſed magis propter ſignificationem. In veteri enim lege Maria ſoror Moyſi, lepra percuſſa, ſeparata fuit extra caſtra ſeptem diebus, *Num*. 12. Maria ſignificat pœnitentem . Interpretatur enim amarum mare . Hæc pœnituit ſeptem diebus , ſed nunc pœnitet ſeptem annis , quod ſignificatum eſt *Ezech*. 4. Diem pro anno dedi tibi .

§. 1. Si quæratur, quare pœnitentia ſit aggravata, cum lex nova ſit lex miſericordiæ ? Reſp. quod hic eſt major ingratitudo propter majorem gratiam , & major contemptus propter majorem dignitatem novæ legis , in qua Chriſti ſanguis eſt effuſus , & gravius peccatum propter ſtatum peccantis , qui debet eſſe perfectior . Et ulterius ſatiafactio in lege nova debet eſſe perfecta , ut in priſtinum ſtatum reducat . Et quia ſol in una die non redit in idem punctum, ſed in anno: ideo dies converſus eſt in annum . Rurſum : quia perfectum remedium eſt in lege nova, ideo annus multiplicari debet per ſeptem , propter ſeptem dona Spiritus Sancti recuperanda, & propter ſeptem dotes , ſcilicet tres animæ , & quatuor corporis obtinendas . Hujuſmodi autem pœnitentia non eſt omnibus imponanda , nec tamen eſt infirmanda : ſed eſt inſinuanda , ut cognoſcatur , quam gravis aſt culpa . Hæc Bonaventura . Licet autem pro ſingulis peccatis criminalibus ſit ſtatuta talis pœnitentia , debet tamen imponi magis vel minus aſpera, prout majoritas, vel minoritas criminis cum cæteris circumſtantiis hoc expoſcit , ut in ſequentibus patet . A prædicta namque regula excipiuntur plurimi caſus , in quibus propter dignitatem peccantis , vel criminis enormitatem imponitur pœnitentia major : aliquando etiam ex variis cauſis minor . Ad hoc ergo quod Presbyter circa pœnitantias diſponendo cautius arbitretur, notandi ſunt caſus, in quibus per Canones certæ pœnitentiæ imponuntur, quos ſcilicet Canones tenetur Presbyter ſcire, ut dictum eſt ſupra. Sunt autem iſti .

§. 2. Primus eſt , quod ſi Presbyter fornicationem fecerit , pœnitentiam decem annorum faciat , hoc modo : ſcilicet, quod ſit incluſus , ſive a cæteris in aliquo loco remotus : ſacco indutus , & humi proſtratus miſericordiam Dei jugiter implorans : primis tribus menſibus continuis a veſpera in veſperam pane , & aqua utatur, exceptis Dominicis diebus, & feſtis præcipuis , in quibus modico vino, piſciculis, & leguminibus recreetur. Elapſis autem ſic tribus primis menſibus de illo loco exeat , non tamen in publicum procedat , ne populus in eum ſcandalizetur . Et per hoc videtur , quod in publico crimine loquatur . Poſt hoc reſumptis viribus aliquantulum , unum annum . & dimidium in pane , & aqua expleat , exceptis Dominicis, & aliis præcipuis feſtis, in quibus vino , ſagimine, uvis, & caſeo poterit uti . Finito ſic primo anno, & di-

Digitized by Google

& dimidio, particeps ſit corporis Domioi,: & ad pacem veniat, & ad Pſalmos eum aliis ſtatribus eanendos in choro ultimus recipiatur. Ad corou tamen altaris non accedat, ſed minorum ordioum tantum officia gerat: deinde uſque ad completionem ſeptimi anoi tres legitimas ferias, ſcilicet ſecundam, quartam, & ſextam, exceptis diebus Paſchalibus, qui ſunt quinquaginta, in pane, & aqua jejunet: ſacundam tamen ſariam uno Pſalterio, vel denario, ſi ſit operarius, redimere poterit. Et ſic cum ſeptimum annum compleverit, poteſt eum Epiſeopus ad gradum priſtinum revocare: ita tamen quod in tribus annis ſeqnentibus, ſina ulla redemptione omni ſexta feria in pane, & aqua jejunet. Et aadem pœnitentia imponenda eſt Presbytero de omnibus aliis peccatis, quæ depoſitionem inducunt. Probantur autem hæc omnia 81. *diſtinct. Presbyter ſi fornicatianem*: quod intelligunt quidam de ſimplici fornicatione: alii forta melius ſecundum Rayn. de adulterio, vel inceſtu: puta, quia cognovit conjugatam, conſanguineam, val affinam.

§. 3. Secundus caſus eſt, ſi Presbyter cognovit filiam ſuam ſpiritualem, quam ſcilicet baptizavit, vel in baptiſmo, vel in confirmatione tenuit, vel quæ ſibi confeſſa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annis: & etiam debet deponi, ſi crimen ſit manifeſtum: & peregrinando quindecim annis pœniteat, & poſtea monaſterium intret tota vita ſua moraturus ibidem. Epiſcopus vero, qui talia commiſit, pœniteat quindecim annis. Ipſa vero mulier debet omnia relinquere, & ſua tuas pauperibus date, & converſa uſque ad mortem in monaſterio Deo ſervire. 30. *qu.* 1. *ſi quis Sacerdos*, & *cap. non debet*.

§. 4. Tertius eſt, quod quicunque filiam ſuam ſpiritualem, vel matrem cognoſcit, ſeptem annis pœniteat: & ſimiliter ei conſentientes. 30. *qu.* 3. *non aportet*.

§. 5. Quartus eſt, quod qui contrahit cum aliqua alii deſponſata per verba de præſenti, ipſa dimiſſa, quadraginta diebus jejunet in pane, & aqua: & ſequentibus ſeptem annis pœniteat, *extra, de ſponſ. duorum accepiſti*.

§ 6 Quintus eſt, quod qui cognoſcit duas commatres, vel ſorores, ſive uxor vivat, ſiva non, ad minus ſeptem annis pœnitaat, licet plus deberet. 30. *qu.* 4. *ſi Presbyter*.

§. 7. Sextus eſt, quod qui cognoverit Monialem, ſive Devotam, decem annis pœniteat: & ſimilitar ipſa ſecundum formam traditam. 27. *quæſt.* 1. *de filia*, & *cap. devotam*. In quorum primo cap. dicitur, quod ſi filia Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Diacoai poſt votum ſolenne contraxarit matrimonium, non admittitur ad communionem, niſi marito defuncto pœniteotiam egerit: ſi autem eo viveate deceſſerit, & pœnitentiam egarit, & communionem petierit, tantum in fine vitæ recipiet eam. In ſecundo cap. dicitur, quod devota peccana non eſt recipienda in Eccleſia, niſi peccare deſiarit, & deſinans egerit pœniteotiam decem annis, poſtea recipiatur ad communionem, & antequam in Eccleſia admittatur ad orationam, ad nullius convivium Chriſtianæ mulieris accedat.

§. 8. Septimus eſt de eo, qui ignorantar cognoſcit duas ſorores, vel matrem, & filiam, vel amitam, & neptem, pœniteat ſeptam annis. Si autem ſcienter, perpetuo privetur conjugio. 34. *qu.* 2. *ſi quis cum duabus*.

§ 9. Octavus eſt, quod qui duxit in uxorem eam, quam polluit per adulterium, pœniteat quinque annis. 31. *qu.* 1. *ſi qua vidua*.

§. 10. Nonus eſt, quod qui contra naturam peccavit, ſi ſit Clericus, debet deponi, vel religioni tradi, ſi corrigibilis appataat, ad perpetuam pœnitentiam peragendam. Si vero ſit Laicus, a cœtu fidelium uſqua ad condignam ſatisfactionem debet fieri alienus, *extra de exceſſ. prælat. Clerici*. Hoc enim vitium majus aſt, quam cognoſcere matrem. 32. *quæſtione* 7. *adulteris*, & hæc Auguſtin. Adulterii, inquit, malum vincit fornicationem, vincitur autem ab inceſtu fornicatio. Pejus enim eſt eum matre, quam eum aliena uxora concumbera: ſed omnium horum peſſimum aſt, quod contra naturam fit, ut ſi vir membio mulieris non ad hoc conceſſo voluerit uti. Hæc Auguſtinus. Quocunque autem modo tala factum exereeatur, præterquam inter virum, & fœminam ordinate, & in vaſe debito, vitium contra naturam, & Sodomiticum judicatur, ut dicit Rayn.

§. 11. Decimus eſt, quod qui coierit eum brutis, pœniteat pluſquam ſeptem annis: & ſimiliter pro inceſtu. 32. *qu.* 2. *hoc ipſum*, & § *ſeq.*

§. 12. Undecimus eſt, quod Presbyter, qui intereſt clandeſtinis nuptiis, triennio ſuſpenditur, & ſi culpa exagarit, gravius puniatur, *extra, de clandeſtin. deſponſat, cum inhibitio*.

§. 13. Duodecimus eſt, quod qui votum ſimplex violaverit, pœniteat tribus annis. 27. *diſt. ſi vir*.

§. 14. Decimus tartius eſt, quod qui excommunicatus celebraverit, debet triennio pœnitere, & per ſecundam, quartam, & ſextam feriam a vino, & carnibus abſtinere. 11. *quæſt.* 3. *de his*. De pœna vero degradari celebrantis habetur *arb.* 50. *accedens*.

§ 15. Decimus quartus aſt, quod homicida voluntarius ſine ſpe reſtitutionis deponitur, & pœniteat ſeptem annis. 50. *diſt. miror*.

§. 16. Decimus quintus eſt, quod homicida caſualis pœniteat quinque ann. & hoc ſecundum Rayn. ſi culpa caſum præceſſit: aliter non, niſi forte ad cautelam. *diſt.* 50. *cor*, & *duobus* & *ſequentibus*.

§. 17. Decimus ſextus eſt, quod ſi quis fecerit homicidium propter neceſſitatem evitabilem, pœniteat duobus annis. *diſtinctione* 50. *cap. de his clericis*: quæ licet, ſi inevitabilis aſſat, in nullo ſibi imputaretur. 50. *diſtinct. quiare*. Quod verum eſt quoad culpam: ſed bonum aſſet, quod pœniteret quoad cautelam, & innocentiam ſuam Eccleſiæ oſtendendam, *extra, de homicid. cap.* 2. §. *ultimo*. Et ſecundum Rayn. forte diſtingui potaſt in homicidio neceſſario, ſicut in caſuali, & utrum culpa præceſſerit neceſſitatam, vel non. Arg. *diſtinctione* 50. *de his nor*, *extra, de homicid. interfeciſti*. Sed & ſi quia per inſaniam committat homicidium, non ei imputatur. 3. *quæſt* 4. *judicas*: quin etiam, qui intuitu diſciplinæ incaute percutiendo occiderit, deponitur, *extra, de homicid. presbyter*. 15. *quæſt.* 1. *ſi quis non iratus*. Sed qui ligarum latronem interficit, deponitur, *extr. de homicid. ſuſcepimus*. Qui autem latronem occultum occidit, quem vivum comprehendere potuit, quadraginta diebus non intret in Eccleſiam, & alias pœnitere debet, *extra, eodem tit. cap.* 2. ubi de hoc dicitur. Qui varo Paganum, vel Judæum occidit, pœniteat quadraginta diebus, *diſtinctione* 50. *cap. qui vero adit*.

§. 18. Decimus ſaptimus eſt, quod matricida pœniteat decem annis, ſecundum formam ſatis aperte traditam: 33 *quæſt.* 2. *latorem*. Uxoricidæ varo gravior pœnitentia debet imponi. Talis enim, & qui dominum occidit, nunquam equitat, nec vehiculo portatur, nec matrimonium contrahit, uſqua ad decem annos carnes non comedit, nac vinum bibit, & alia, quæ habentur 33. *quæſt.* 2. *admonere*, & *cap. quicunque*. Imponitur autem pœnitentia major uxoricidæ, non quia illud peccatum ſit gravius iſto, ſed quia homines proniores ſunt ad occidendum uxores, quam matres. Maius enim peccatum aſt occidere matrem, quam uxorem occidere, ut dicit Bonaventura in quarto ſententiarum, & communiter omnes Doctores. Gulielmus vero Durandus tenet contrarium in Repertorio, pro eo quod uxoricidæ imponitur pœnitentia major. Mihi autam magis placet ſantentia

tentia aliorum. Sed qualem pœnitentiam agere debent, qui filios occidunt? Reſp. Aut eſt certum, quod ipſimet ſcienter interfecerunt, & ſic debet eis imponi pœnitentia major, quam pro alio homicidio. Arg. *extra, eod. c. ult. in text. & gl. & de homic. cum juramento, de pœnitentia, diſt.* 1. *aut facta*. In hoc tamen caſu vir uxorem recuperat, quam coactus abjuraverat, & ipſa pœnitentiam agit ſecundum arbitrium Epiſcopi: ita quod ſi habet alios filios, pacifice gubernare poſſit eos uxor, *extra eod. intelleximus*; quod ſi virum non habet, induci debet, ut intret religionem: ad quod ſi non poteſt induci, tutius eſt ei dare licentiam nubendi, ut *ext. eod. veniens*. Et hoc quando timetur de incontinentia, alias non, ut patet 31. *q.* 2. *in adoleſcentia*. Et ſi pater ſit Clericus, ab officio altaris debet perpetuo abſtinere, & ei gravior, quam Laico, non tamen publica (niſi veniat in publicum) pœnitentia debet imponi, ut *extra, de pœniten. quæſitum*. Aut certum eſt, quod non interfecerunt ſponte, nec in culpa fuerunt, ſed caſu ſortuito contigit: & ſic de ſtricto jure in nullo tenentur. Arg. *extra de homic. ex literis*. 2. *c. Joannes, & c. ult.* niſi velint ad cautelam pœnitere. In dubio tamen præſumitur, quod non hoc ex certa ſcientia, ſed potius ex incuria provenerit, *extra, de præſumpt. afferte*. Aut certum eſt, quod non exhibuerunt omnem diligentiam, quam potuerunt, & debuerunt: & ſic culpa præceſſit caſum. Et ſi ſit gravis culpa, ut ſi poſuit puerum in medio utriuſque, ſecundum arbitrium pœnitentiarii imponitur pœnitentia quinque, vel ſeptem annorum. 50. *diſt. ſi qua fœmina, & c. ſeq. & c. ſi quis ſponte.* occulta, ſi ſit occultum: publica, ſi ſit publicum; & major, ſi in lecto ſuffocetur, quam ſi in cunis; & major Presbytero Græco, quam Laico, ut habetur *extra de pœnit. quæſitum*. Et licet diſpenſetur quoad pœnitentiam, quæ eſt arbitraria, ut dicitur ibidem: non tamen quoad ordines propter homicidium, quod eſt delictum enorme, & indiſpenſabile, *diſt.* 50. *miror*. Si autem culpa, quæ præceſſit caſum, ſit levis, ut ſi poſuit puerum in eodem lecto, longe tamen a ſe: imponitur pœnitentia trium annorum. Secundum hoc intellige illud *extra eod. de infantibus*. Monendi ergo ſunt parentes, quod tam tenellos ſecum in uno non collocent lecto, ne qualibet negligentia interveniente opprimantur, & ſuffocentur, ut 2. *n.* 5. *conſuluiſti*. Et hoc modo diſtinguit Hoſt. & Ber. *extra de infantibus*. Quid de illis, qui filios, vel ſervos ſuos infantes, vel etiam adultos languidos relegata pietate exponunt, id eſt, extra ſe ponunt ante Eccleſias, ut aliqui moti miſericordia colligant eos? Reſp. Tales graviter peccant: quia cum ignoretur ſæpe conſanguinitas expoſitorum, contrahere poſſent matrimonium cum ſorore, vel conſanguinea: ideo exponens tenetur de hoc peccato pœnitere, & eſt puniendus, ſicut expoſitus, ſi ſcienter cum tali contraheret, puniretur. *extra, de pœn. effici*. ſecundum Hoſtien. Talis enim ſecundum Rayn. eſt tanquam homicida judicandus, qui hominem ſibi ita conjunctum periculo mortis exponit. Conſideratis tamen circumſtantiis, & utrum ob hoc mors ſecuta fuerit, vel non fuerit, pœnitentia moderanda erit. Erunt autem tales irregulares, ſecundum Rayn. ſi mors inde ſit ſecuta: quia ſcilicet fuerunt in culpa eos exponendo, vel alimenta negando. Tamen ſecundum Ro. ſi in nulla culpa fuiſſent, quia forte nec eleemoſynas quærendo, nec aliter eos alere poſſent, irregulares non eſſent, nec peccarent.

§. 19. Decimus octavus eſt, quod qui Presbyterum interfecit, pœniteat duodecim annis. *extra, de pœnit. & remiſſ. cap.* 2. De pœnitentia vero ejus, qui occidit Monachum, vel Clericum, Subdiaconum, vel Diaconum, habetur 17. *q.* 4. *qui occiderit*. De pœnitentia autem ejus, qui machinatur in mortem Domini ſui, vel in regimen ejus: habetur 23. *q. ult.* §. *ſi quis*.

§. 20. Decimus nonus eſt, quod qui injuſte alium ad mortem accuſat, quadraginta diebus in pane, & aqua per ſeptem annos jejunet, & pœniteat: & hoc, ſi accuſatus ſit occiſus. Si autem tantum membrum perdiderit, triennio pœniteat. *extra, de accuſ. accuſaſti*. Hoſtienſ. vero, & Joan. de Deo in jejunando intellexerunt, quod primus pœniteat per ſeptem annos, quolibet anno jejunando quadraginta diebus in pane, & aqua: ſecundus vero per tres annos. G. vero Duran. intellexit prout litera magis ſonat, ſcilicet, quod primus jejunabit quadraginta diebus in pane, & aqua, ſive continue, ſive interpolate: & per ſeptem annos jejunabit, & pœnitebit: non tamen in pane, & aqua, ſed ad arbitrium Presbyteri: ſecundus vero per tres Quadrageſimas, prima ante natalem Domini, ſecunda ante Paſcha, tertia ante Sanctum Joannem: has enim inſtituit B. Petrus, ut habetur in Chronicis. Jejunabit autem tunc in pane, & aqua. Probantur hæc ſecundum Hoſt. 22. *q* 5. c. 1. 2. & 3.

§. 21. Vigeſimus eſt, quod perjurus quadraginta diebus in pane, & aqua jejunet, & ſeptem annis ſequentibus pœniteat, & ſemper debet eſſe in pœnitentia, ſcilicet interiori. 6. *q.* 1. *quicunque*.

§. 22. Vigeſimus primus eſt, quod qui compulſus conditionaliter a domino ſcienter pejerat, ſi liber ſit, quadraginta diebus in pane, & aqua; & hoc ſecundum gloſſ. intellige vel continue, vel interpolate, pœniteat ſeptem annis ſequentibus, non tamen in pane, & aqua, ut dicit gloſſ. Si vero ſervus ſit ejus, qui eum coegerit, tribus Quadrageſimis, & legitimis feriis, ſcilicet, 2. 4., & 6. 22. *qu.* 5. *qui compulſus*.

§. 23. Vigeſimus ſecundus eſt, quod qui pejerat in manu Epiſcopi, vel in cruce conſecrata, pœniteat tribus annis. Si vero in cruce non conſecrata, uno anno. Qui vero coactus, & ignorans ignorantia juris, & poſtea cognoſcit, pœniteat tribus Quadrageſimis. 22. *q.* 5. *c.* 2. Qui vero coactus pro vita redimenda, vel qualibet cauſa, vel neceſſitate pejerat (quia corpus plus quam animam dilexit) tribus Quadrageſimis pœniteat. *ead. q.* 5. *c. ſi quis coactus*. Alii inducunt tres annos: & unum ex his in pane, & aqua.

§. 24. Vigeſimus tertius eſt, quod qui falſum ſcienter jurat, vel alium jurare cogit, diebus quadraginta pœniteat in pane, & aqua: & ſeptem ſequentibus annis nunquam ſit ſine pœnitentia, ſcilicet interiori. Alii etiam ſi conſcii fuerint, ſimiliter pœniteant. 22. *q.* 5. *ſi quis convictus*.

§. 25. Vigeſimus quartus eſt, quod qui menſurat in falſa menſura, 30. diebus in pane, & aqua jejunet. *extra, de contrah. empt. ut menſuræ*. De pœna vero falſarii literarum habetur *extra, eod. ad audientiam, & c. dura. & c. ad falſariorum. & de verb. ſig. novimus*.

§. 26. Vigeſimus quintus eſt, quod qui frangunt pœnitentiam ſolennem, ſive redeundo ad crimina priora, vel ſimilia: ſive redeundo ad negotiationem, vel militiam ſecularem, quæ ſibi fuerant interdicta: ſola inter Eccleſiam fidelibus oratione junguntur, a communione ſuſpenduntur, a catholicorum conviviis ſeparantur, & pœnitere debent decem annis, & communicent in fine vitæ, 33. *q.* 2. *de his vero, & de pœn. diſt.* 5. *ſi quis vera*.

§. 27. Vigeſimus ſextus eſt, quod qui canit Miſſam, & non communicat, debet uno anno pœnitere, & interim Miſſas non cantare. *de conſecr. diſt.* 5. *relatum*.

§. 28. Vigeſimus ſeptimus eſt, quod Presbyter, qui mortuum Clericum involvit in palla altaris, pœniteat decem annis, & menſibus 5. Diaconus vero triennio, & dimidio. *de conſecr. diſt.* 1. *nemo per ignorantiam*.

§. 29. Vigeſimus octavus eſt, quod qui committit ſacrilegium, Eccleſiam violando, vel chriſma, ſive calicem ſacrum pollutis manibus accipit, vel ſimilia ſacrilegia committit, pœniteat ſeptem annis. Primo anno extra cœmeterium, quod violavit, conſiſtat, ſecundo anno ante fores Eccleſiæ, tertio in Eccleſia: & in hoc triennio carnes non comedat, vinum non bibat, niſi in Paſcha, vel

Na-

Digitized by Google

Natali, non offrat, nec communionem accipiet: quarto anno communicebit; & in illo, & in 5. & 6. & in 7. tribus feriis a carnibus, & vino abſtineat jejunando. 1e. q. 2. *dæmon.* Comburens autem Eccleſiam quindecim annis pœniteat, & eam reſtituat. 17. q. 4. §. *ſi quis. in verſ. major.* De pœna vero raptoris, ſive furis rei Eccleſiaſticæ, & de pœna furis, & effractoris tam Clerici, quam Laici habetur, *eod. quaſt. §. peccato. & cap. ſi quis Clericus.*

§. 30. Vigeſimus nonus eſt, quod ſi parentes frangunt ſponſalia filiorum, a communione triennio ſeparentur: & ſimiliter filii, ſi ſint in culpa: ſi tamen filii ſecundum promiſſionem factam contraxerint, excuſantur utique: ſcilicet quoad pœnam Eccleſiæ, ſed non quoad reatum, ex quo dederunt operam in contrarium, 31. q. 3. *ſi qui parentes.* Arg. *de pœn. diſt.* 1. *ſi cui.*

§. 31. Trigeſimus eſt, quod qui blaſphemaverit publice Deum, vel aliquem Sanctorum, & maxime beatam Virginem, illi debet Epiſcopus hanc pœnitentiam injungere: ſcilicet ut ſeptem diebus Dominicis præ foribus Eccleſiæ in manifeſto, dum Miſſa cantatur, exiſtat, & ultimo illorum dierum Dominicorum pallium, & calceamenta deponet, & corrigiam ligatam circa collum habeat, & ſeptem præcedentibus ſextis feriis in pane, & aqua jejunet, Eccleſiam nullatenus ingreſſurus: & quolibet prædictorum dierum tres pauperes, vel duos, vel ſaltem unum reficiet, ſi poteſt: & ſi non poteſt, hæc pœna in aliam commutetur: quod ſi renuerit agere omnia ſupradicta, interdicatur ſibi Eccleſia, & in morte privetur Eccleſiaſtica ſepultura. *extra, de maledic. ſtatuimus.* Item blaſphemus, ſi dives fuerit. 40. alioquin 30. vel 20. & ſi ad hoc non ſufficit, quinque ſolidorum uſualis monetæ pœna multetur, nullamque miſericordiam in hoc habiturus, ut dicitur ibidem: ſcilicet quin ſolvat quinque ſolidos: quos ſi non habet, currat per civitatem; vel commutetur in pœnam aliam temporalem. Hæc autem pœna ſolvetur ei, qui condemnat, id eſt, poteſtati ſeculari: bene enim pœnam temporalem præcepit Papa imponi per poteſtatem temporalem: quod ſi neglexerit, per Epiſcopum præcipitur cogi: hæc Hoſt. Habet autem prædicta pœna locum ſecundum Goff. cum quis blaſphemat non ex ira, vel ebrietate, vel dementia: quia tunc cum eo mitius ageretur. 2. q. 3. *ſi quis iratus.* §. *notandum.* Secundum vero Hoſtien. hæc pœna eſt ſpecialiter inducta contra eos, qui Deum blaſphemant ex ira. Non enim aliquis de levi blaſphemet Deum, niſi iratus. Tanta tamen poſſet eſſe iracundia, quod æquipareretur dementiæ: & tunc illud, quod dicit Goff. locum poſſet habere, hæc Hoſtienſ.

§. 32. Quid, ſi quis juret per caput, vel per ventrem, vel per corpus, vel capillum? Reſpondet Hoſt. quod ſi faciat hoc affirmando, vel jurando, non habet locum hæc pœna: ſecus eſt, ſi faciat hoc deteſtando, vel vituperando, licet iratus. Item ſecundum Goff. & Hoſt. hæc, quæ dicuntur de pœna temporali, fiunt judice pro tribunali ſedente. In judicio autem animæ Presbyter diſcretus molliendo rigorem diſpenſare poterit ex cauſa circa pœnam ſpiritualem ſuperiorem. 25. *qu. 6. pœnitentib.* hæc Hoſt. Item blaſphemus Clericus, maxime Presbyter, rogatur ad veniam poſtulandam: quod ſi noluerit, degradetur. *diſt. 46. Clericus.*

§. 33. Notandum vero, quod blaſphemus ſecundum leges eſt decapitandus, ut *in auth. ut non luxu, contra nat. circa medium coll. 6.* Secundum vero canonem antiquum, Clericus erat degradandus, & Laicus excommunicandus. 22. *q. 1. ſi quis per capillum.* Hodie vero Laicus aget pœnitentiam ſupradictam, ſcilicet illius canonis, *ſtatuimus.* & hoc ſi publice blaſphemavit. Si enim occulte, non pœnitebit publice, ut puto. Clericus vero hodie eſt corrigendus pœna arbitraria, & occulta, non illa, quæ eſt publica. Clericus enim publice non debet pœnitere. Si autem rebellis fuerit, vel ſæpius hoc commiſerit, locum habet pœna legis, ſcilicet ut Laicus decapitetur in foro civili, & in canonico anathematizetur, id eſt, Eccleſiæ ingreſſus ſibi interdicatur, & in morte privetur Eccleſiaſtica ſepultura: Clericus vero degradetur. hæc Hoſt. *tit. de maledicis.*

§. 34. Trigeſimus primus eſt de Presbytero, qui revelat confeſſionem, quod de jure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinari, *de pœn. diſt. 6. Sacerdos.*

§. 35. Trigeſimus ſecundus eſt, quod qui in dicendis horis canonicis, & aliis officiis divinis diſcrepat a conſuetudine propria metropolitanæ Eccleſiæ, 6. menſib. privatur communione, ſi hoc accidat ex contemtu. 17. *diſt. debit.*

§. 36. Trigeſimus tertius eſt, quod Epiſcopus, qui ordinat ſine juſta cauſa Clericum invitum, aut reclamantem, vel penitus invitum, abſolute ſuſpenditur anno uno. 74. *diſt. c.* 1.

§. 37. Trigeſimus quartus eſt, quod Epiſcopus, qui correctionem de venditione miniſteriorum diſſimulat, duobus menſibus: Presbyter 4. Diaconus 3. Subdiaconus, & cæteri ad arbitrium judicis pœnitere debent. 1. *q.* 1. *quidquid inviſibilis.*

§. 38. Trigeſimus quintus eſt, quod ſortilegus 40. diebus pœniteat. *extr. de ſortileg. requiſiſti.*

§. 39. Trigeſimus ſextus eſt, quod qui videt in aſtrolabio, pœniteat duobus annis, *extr. de ſortileg. ex tuarum.*

§. 40. Trigeſimus ſeptimus eſt, de ſtilla ſanguinis altaris cadentis ſuper terram, vel aliquid aliud propter negligentiam Presbyteri, debet Presbyter pœnitere 40. diebus. Si ceciderit ſuper pallio altaris, pœniteat quatuor diebus, *de conſecr. diſt. 2. c. ſi per negligentiam.*

§. 41. Trigeſimus octavus eſt, quod ſi aliquis evomit Euchariſtiam propter ebrietatem, & voracitatem, ſi Laicus, pœniteat 40. diebus: ſi Clericus, vel Monachus; vel Presbyter, vel Diaconus, pœniteat 70. diebus. Si Epiſcopus, pœniteat nonaginta diebus. Et debet evomitura comburi, & juxta altare collocari. Si vero cauſa infirmitatis evomuerit, ſeptem diebus pœniteat. *de conſecr. diſt. 2. ſi qui propter ebrietatem.*

§. 42. Trigeſimus nonus eſt, quando mus corrodit, vel comedit corpus Chriſti, de pœnitentia hujus caſus inquire ubi ſit notata, *de conſecr. diſt. e. circ. fin.*

§. 43. Quadrageſimus eſt, quod qui domum, vel aream voluntarie ſuccendit, ſublata, vel incenſa omnia reſtituat, & tribus annis pœniteat: *extr. de injur. ſi quis domum.* Canon tamen dicit, quod ſi ex odio, vel injuria hoc fecerit, excommunicari debet, nec abſolvi, donec ſatisfecerit, & juraverit, quod ignem de cætero non apponet. Imponitur autem ſibi, ut Hieroſolymam, vel in Hiſpaniam vadat, in Dei ſervitio anno integro ibi moraturus. Si quis autem Archiepiſcopus, vel Epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituet, & ab officio Epiſcopali per annum abſtineat. 23. *qu. 8. peſſimam.* Hodie autem poſtquam ſunt denuntiati, non poſſunt citra ſedem Apoſtolicam abſolvi, *extra de ſent. excommun. tua nos.* Imo text. loquitur de incendiariis indiſtincte, poſtquam ſunt publicati. Et Ber. hoc idem dicit expreſſe, & Gratianus, *extra, de ſentent. excommunicat. quicumque.* & Goffred. licet Ro. contrarium dicat. Secundum autem leges, qui in civitate data opera incendium fecerit, ſi ſit humilis, ſubjicitur beſtiis: ſi ſit in aliquo gradu, decapitatur, vel in inſulam relegatur. *ff. de incend. ruin. naufrag. l. fin.* Qui vero alibi, ut in villis, vel caſtris remiſſis, ibidem ædes poſitas combuſſerit, ſi hoc dolo fecerit, comburitur. Et hoc intelligendum ſecundum Hoſtienſ. ſi ſit humilis. Si autem hoc ex ſua negligentia contigerit, reſarciet damnum, vel ſi minus idoneus ſit, parum, vel leviter caſtigetur. Et nomine ædium omne ædificium continetur, ut ibidem dicitur. *l. qui ædes.*

§. 44.

Digitized by Google

§. 44. Quadrageſimus primus eſt, quod qui dederit, vel acceperit communionem ab hæretico, & neſcit hoc eſſe prohibitum ab Eccleſia, & poſtea intelligit, pœniteat uno anno. Si autem ſcivit, & neglexit, pœniteat decem annis, vel ſecundum quoſdam, ſeptem, vel ſecundum alios, quinque. Qui vero permittit hæreticum Miſſam celebrare in Eccleſia catholica per ignorantiam juris, pœniteat quadragiota diebus. Si pro reverentia ejus, per annum pœniteat. Si pro damnatione Eccleſiæ catholicæ, & pro conſuetudine Romanorum, projiciatur ab Eccleſia, ſicut hæreticus, ſi ſit impœnitens: alioquin pœniteat decem annis. Si autem relicta Eccleſia ad hæreticos tranſierit, & alios ad hoc induxerit, pœniteat duodecim annis, tribus extra Eccleſiam, ſeptem inter audientes, duobus extra communionem: & ſic duodecimo anno communionem, ſive oblationem percipiat. 24. *q.* 1. *ſi quis dederit*.

§. 45. Quadrageſimus ſecundus eſt, quod patronus, qui res Eccleſiæ dilapidat, uno anno pœniteat. 16. *q.* 7. *c. filiis*.

§. 46. Quadrageſimus tertius eſt, quod qui domum ſuam magicis, & incantatoribus luſtrat, vel aliud facit, & qui ei hoc conſulit, annis quinque pœniteat. 16. *q.* 5. *qui divinatores*, & *cap. non liceat*.

§. 47. Quadrageſimus quartus eſt, quod qui pacem cum proximo ſuo non facere jurat, anno uno pœniteat, & ad pacem redeat. 22. *q.* 2. *qui ſacramento*.

§. 48. Quadrageſimus quintus eſt, quod pro perjurio, adulterio, homicidio dantur pro pœnitentia regulariter ſeptem anni, & ſimiliter pro fornicatione: licet non ita aſpera pœnitentia injungatur. 22. *q.* 1. *prædicandum*, 33. *q.* 1. *hoc ipſum*, & §. *ſeq.*

§. 49. Quadrageſimus ſextus eſt, quod qui ſcienter rebaptizatur, ſeptem annis pœniteat, & feria quarta, & ſexta in pane, & aqua jejunando tres Quadrageſimas faciat, & hoc ſi fecit pro hæreſi introducenda. Si autem pro munditia, id eſt pro ſalute corporis obtinenda, ut *extra de apoſt. capitulo* 2. tribus annis pœniteat, *de conſecr. diſt.* 4. *qui bis*, & talis, qui bis baptizatur, vel confirmatur, fit de foro Eccleſiæ, & cogitur fieri irregularis, *diſt.* 84. *dictum eſt*. De pœna autem talium habetur *de conſecr. diſt.* 4. *cor.* Cujus capituli ſententiam prætermitto gratia brevitatis.

§. 50. Quadrageſimus ſeptimus eſt, quod qui uxorem adulteram cognoſcit, antequam pœniteat, tres ann. pœniteat. 32. *q.* 2. *ſi quis*. Qui vero cognoſcit eam pœnitentem ante pœnitentiam peractam, pœniteat duobus annis. *eadem quæſt. ſi quis primo*. Quomodo vero pœnitentia injungenda ſit mulieri partum alterius ſupponenti, vel etiam de non ſuo viro concipienti, habetur *extra*, *de pœnitent.* & *remiſſ. officii*.

§. 51. Ad regulas igitur prædictas inſpiciendo poteſt ſtudioſus indagator procedere ad pœnitentias pro diverſis criminibus ſecundum canones imponendas: & ex cauſa conſideratis circumſtantiis, ut dictum eſt ſupra, moderari poterit eas. Et licet ab ipſo omnes circumſtantiæ ſint diligenter attendendæ, principaliter tamen qualitates perſonæ, & præcipue utrum ſit perſona obnoxia alicui aliquo vinculo ſervitutis. Nam circa tales perſonas cavere debet pro poſſe Presbyter, ne talem pœnitentiam eis imponat, per quam illis, quibus ſunt aſtrictæ, præjudicium fiat, maxime circa conjugatos, unde ſi ſervus ſit, & timore peccaverit, obediens domino ſuo in atrocioribus, eſt mitius puniendus. 22. *quæſtione* 5. *qui compulſus*: obedire tamen non tenebatur in talibus. 11. *quæſtione* 3. *ſi dominus*. Si autem voluntarie peccaverit, corpore punietur, etiam acrius, quam alius. 24. *quæſtione* 1. *qui contra pacem*. Nec eſt ſervo injungenda peregrinatio, per quam dominus ejus, qui non eſt in culpa, illius ſervitio defraudetur, *extra de ſentent. excommunic. relatum*. Si vero liber ſit, tota pœnitentia canonis, ſi poteſt facere, debet imponi. 16. *quæſtione* 1. *Sacerd. pœnitentiam*. Sed ex cauſa poterit eam Presbyter moderari.

§. 52. Conſiderandum etiam erit, utrum ſit perſona nova in fide: quia novis in fide minor debet etiam pœnitentia imponi, *extra*, *de pœnitent.* & *remiſſ. Deus qui*. Et ſimiliter conſiderandæ erunt aliæ perſonarum circumſtantiæ, de quibus ad præſens ſuperſedeo gratia brevitatis.

§ 53. Sciendum autem, quod in foro pœnitentiali dicuntur legitimæ feriæ, ſecunda, quarta, & ſexta. *diſtinctione* 81. *Presbyter de conſecrat. diſtinctione* 3. *jejunia*. Aliqui tamen, ut dicit Rom. pro ſecunda feria ponunt Sabbathum.

§. 54. Inſuper notandum eſt, quod ſi pœnitentia in pane, & aqua imponatur non habenti panem, poteſt loco panis leguminibus, & piſciculis veſci: & etiam aliis, ſi neceſſitas illud requirat. *extra*, *de pœnitent.* & *remiſſ. licet*, *in text.* & *gloſſ.* alias non licet.

§. 55. Notandum etiam, ſecundum Innocent., ſi pœnitentia ſit impoſita a canone, liberatur quis a jejunio dando denarium, vel legendo Pſalterium propria auctoritate. Innocentius vero dicit, quod jejunia neceſſaria, ut quatuor temporum, & hujuſmodi, non poſſunt redimi, niſi ſubſit rationabilis cauſa: voluntaria vero redimi poſſunt etiam ſine auctoritate ſuperioris.

§. 56. Ad hoc etiam nota, quod ubi imponitur pœnitentia aliquot annorum, ſive Quadrageſimarum, nec additur, quomodo quis debet pœnitere, hoc relinquitur arbitrio Presbyteri, cum pœnitentiæ ſint arbitrariæ, ut dictum eſt ſupra. Ipſe enim Presbyter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciendam, ſecundum canones. 50. *diſtinct. de his clericis*. *extra. de hom. cap.* 2. & in multis aliis juribus. Et ſic intelligitur illud, *extra. de accuſ. accuſaſti*, & *de ſponſ. dilectus*, & *ſimilia*.

Expliciunt Canones Pœnitentiales.

CANO-

CANONES
SANCTORUM APOSTOLORUM,
PER CLEMENTEM A PETRO APOSTOLO ROMÆ ORDINATUM EPISCOPUM IN UNUM CONGESTI.

§. 1.

Epiſcopus a duobus, aut tribus Epiſcopis ordinator.

§. 2. Presbyter ab uno Epiſcopo ordinator. Item Diaconus, & reliqui Clerici.

§. 3. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter præter ordinationem Domini, quam de ſacrificio inſtituit, alia quæpiam, puta, aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram, aut confecta quædam, aut aves, aut aliqua animalia, aut legumina ſupra altare obtulerit, ut qui contra ordinationem Domini faciat, deponitor: excepto novo frumento, & uva opportuno tempore. Præterea licitum non eſto aliud quidpiam admovere ad altare, quam oleum in candelabrum, & incenſum oblationis tempore.

§. 4. Omnium aliorum pomorum primitiæ Epiſcopo, & Presbyteris domum mittuntor, non ſuper altare. Manifeſtum eſt autem, quod Epiſcopus, & Presbyteri inter Diaconos, & reliquos Clericos eas dividunt.

§. 5. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uxorem ſuam prætextu religionis non abjicito: ſi abjicit, ſegregator a communione: ſi perſeverat, deponitor.

§. 6. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ſeculares curas non ſuſcipito: alioquin deponitor.

§. 7. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ſanctum diem Paſchæ ante vernum æquinoctium cum Judæis celebraverit, deponitor.

§. 8. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quicunque ex Sacerdotali conſortio, oblatione facta, non communicaverit, cauſam dicito. Et ſi bona ratione ſubnixa ſit, veniam promeretor. Sin minus dixerit, a communione excluditor, tanquam qui populo auctor offenſionis fuerit, mota contra eum ſuſpicione, qui obtulit.

§. 9. Quicunque fideles Eccleſiam ingrediuntur, & Scripturas audiunt, neque apud preces, & ſanctam communionem permanent; eos, tanquam qui ordinis in Eccleſia perturbationem inducant, a communione arceri oportet.

§. 10. Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces conjunxerit, iſte communione privator.

§. 11. Si quis cum depoſito Clerico, ut cum Clerico, preces conjunxerit, deponitor & ipſe.

§. 12. Si quis Clericus, aut Laicus a communione ſegregatus, ſeu nondum in communionem receptus ad aliam profectus civitatem, ſine commendatitiis literis receptus fuerit, a communione excluditor tam qui recipit, quam qui receptus eſt. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor.

§. 13. Epiſcopo, qui parochiam ſuam dereliquerit, alteri inſilire nefas eſto, licet a pluribus ad hoc compellatur: niſi rationabilis aliqua cauſa ſubſit, quæ hoc ipſum facere vi adigat, nempe quod plus lucri, & utilitatis his, qui illic conſtituti ſunt, verbo pietatis conferre poſſit: neque hoc tamen a ſeipſo, ſed multorum Epiſcoporum judicio, & exhortatione maxima.

§. 14. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quicunque tandem de Clericorum conſortio, relicta parochia ſua, in aliam conceſſerit, & omnino tranſmigratione facta præter voluntatem ſui Epiſcopi in alia parochia moram traxerit; hunc jubemus, ne porro in miniſterio publico ſit Eccleſiæ, maxime ſi accerſente ipſum Epiſcopo ejus redire contemnat, perverſo illic ordine perſeverans: ut Laicus tamen ibi locorum in communionem admittitor.

§. 15. Quod ſi Epiſcopus, ad quem acceſſerint, pro nihilo reputata vacationis a miniſterio Eccleſiaſtico pœna, quæ contra eos definita eſt, ipſos ut Clericos ſuſceperit, a communione excluditor, ut perverſi ordinis magiſter.

§. 16. Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit; is Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut denique in conſortio Sacerdotali eſſe non poteſt.

§. 17. Qui viduam duxit, aut divortio ſeparatam a viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quæ publicis mancipata ſit ſpectaculis; Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, aut denique ex conſortio Sacerdotali eſſe non poteſt.

§. 18. Qui duas ſorores duxit, aut conſobrinam; Clericus eſſe non poteſt.

§. 19. Clericus, qui fidejuſſiones dat, deponitor.

§. 20. Si quis humana violentia eunuchus factus eſt, aut in perſecutione amputata ei ſunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus eſt, efficitor Epiſcopus.

§. 21. Qui ſibi ipſi virilia amputavit; Clericus non efficitor: ſui enim ipſius homicida eſt, & inimicus creationi Dei.

§. 22. Si quis, cum Clericus eſſet, virilia ſibi ipſi amputaverit, deponitor: homicida etenim ſui ipſius eſt.

§. 23. Laicus, qui ſeipſum mutilavit, per tres annos a communione ejicitor: puta, quia ipſe vitæ ſuæ poſuit inſidias.

§. 24. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus in fornicatione, aut perjurio, aut furto deprehenſus, deponitor: non tamen a communione excluditor. Dicit enim Scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eidem conditioni conſimiliter & reliqui Clerici ſubduntor.

§. 25. Ex his, qui cœlibes in Clerum pervenerunt, jubemus, ut Lectores tantum, & Cantores (ſi velint) nuptias contrahant.

§. 26. Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles injuriam inferentes percutit, & terrorem ipſis per hujuſmodi vult incutere; deponi præcipimus. Nuſquam enim Dominus hoc nos docuit. Imo vero contra, cum ipſe percuteretur, non

non repercutiebat: cum laceſſeretur convitiis, non regerebat convitium: cum pateretur, non comminabatur.

§. 27. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ob certa crimina juſte depoſitus, attingere miniſterium, quod aliquando tractaverat, præſumpſerit, omnino hic ab Eccleſia abſcinditor.

§. 28. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus pecuniæ interventu hanc dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipſe, quam qui eum ordinavit, & omnino a communione abſcinditor, quemadmodum Simon magus a me Petro.

§. 29. Si quis Epiſcopus ſecularium magiſtratuum familiaritate uſus, per ipſos Eccleſiam nactus fuerit, deponitor: ſegregantor quoque a communione, quicunque cum ipſo communionem habent.

§. 30. Si quis Presbyter, proprium aſpernatus Epiſcopum, ſeorſum conventicula egerit, & altare erexerit, cum de nullo crimine Epiſcopum in pietate, ac juſtitia condemnarit, deponitur, quaſi qui Principatum ambiat: tyrannus enim eſt. Conſimiliter & reliqui Clerici, qui ſuum illi calculum apponunt. Laici vero a communione ſegregantor. Atque hæc poſt unam, & item alteram, ac tertiam Epiſcopi exhortationem fiunto.

§. 31. Si quis Presbyter, aut Diaconus per Epiſcopum a communione excluſus ſit, hunc neutiquam ab alio fas eſto ſuſcipi, quam ab eo, qui ipſum a communione excluſit: niſi forte fortuna Epiſcopus, qui ipſum a communione ſegregavit, defunctus ſit.

§. 32. Nemo peregrinorum Epiſcoporum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum ſine commendatitiis ſuſcipitor literis: & ſi eas obtulerit, attentius in diſquiſitionem vocantor. Et quidem ſi prædicatores pietatis fuerint, ſuſcipiuntor: ſin minus, ubi neceſſaria ipſis ſuppeditaveritis, ad communionem, & ulteriorem ipſos conſuetudinem non admittitote: multa enim per obreptionem fiunt.

§. 33. Cujuſque gentis Epiſcopos oportet ſcire, quinam inter ipſos primus ſit, habereque ipſum quodammodo pro capite, neque ſine illius voluntate quicquam agere inſolitum: illa autem ſola quemque pro ſe tractare, quæ ad parochiam ejus, & loca ipſi ſubdita attinent. Sed neque ille citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in Sancto Spiritu.

§. 34. Epiſcopus extra terminos ſuos in civitatibus, & regionibus ſibi non ſubjectis ordinationes facere non præſumito. Si vero præter voluntatem eorum, qui civitates illas, aut regiones detinent, id feciſſe convictus fuerit, deponitor tam ipſe, quam etiam hi, quos ordinavit.

§. 35. Si quis ordinatus Epiſcopus miniſterium, & curam populi ſibi commiſſam non ſuſceperit, hic a communione ſejunctus eſto tamdiu, donec ſuſceperit, obedientiam accommodans. Similiter autem & Presbyter, & Diaconus. Si vero non præ voluntate ſua, ſed præ malitia populi non ſuſceperit, maneto ipſe quidem Epiſcopus. Clerus vero ejus civitatis a communione ſegregator, eo quod tam inobedientem populum non corripuerit.

§. 36. Bis in anno Epiſcoporum celebrator Synodus: ac pietatis inter ſe dogmata in diſquiſitionem vocanto, neque non in Eccleſiis incidentes contradictiones dirimunto, ſemel quidem quarta feria a Pentecoſtes, ſecundo duodecima Hyperberetæi. [b]

§. 37. Omnium rerum Eccleſiaſticarum curam Epiſcopus gerito, & eas diſpenſato, quaſi inſpectante Deo. Non licitum autem ei eſto quippiam ex iis ſibi tanquam proprium aſſumere, aut cognatis ſuis elargiri, quæ Deo dicata ſunt. Quod ſi pauperes illi ſint, ut pauperibus ſubminiſtrato: non tamen horum prætextu res Eccleſiæ venundato.

§. 38. Presbyteri, & Diaconi abſque voluntate Epiſcopi nihil peragunto: ipſius enim fidei populus Domini commiſſus eſt, & pro eorum animabus ab ipſo repetetur ratio.

§. 36. Manifeſtæ ſunto privatæ res Epiſcopi: ſi modo & privatas habet: manifeſtæ item ſunto Dominicæ, ut privatas quidem res Epiſcopus, cum moritur, quibus vult, & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occaſione Eccleſiaſticarum rerum intercidant res Epiſcopi, qui nonnunquam uxorem, & liberos, aut cognatos, aut ſervos habet. Juſtum enim eſt apud Deum pariter, & homines, ſimul ne Eccleſia per ignorationem rerum Epiſcopi damni aliquid ſuſtineat, ſimul ne Epiſcopus, aut cognati ejus prætextu Eccleſiæ oblædantur: aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, ejuſque mors implicetur diffamationibus.

§. 40. Præcipimus, ut Epiſcopus res Eccleſiæ in poteſtate habeat. Nam ſi pretioſæ hominum animæ fidei ejus committendæ ſunt: multo utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu diſpenſentur, neque non cum timore Dei, ſummaque ſolicitudine per Presbyteros, ac Diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipſe (ſi modo indiget) quantum ad neceſſarios ſuos, & hoſpitio exceptorum fratrum uſus opus habet, ne quomodo ipſe poſteriore loco habeatur, quam cæteri. Ordinavit enim lex Dei, ut qui altari inſerviunt, de altari nutriantur: quomodo nec milites unquam ſuis annonis arma hoſtibus inferant.

§. 41. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget, vel deſinito, vel deponitor.

§. 42. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, qui conſimilia facit, vel deſinito, vel a communione ſejungitor. Similiter & Laici.

§. 43. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui uſuras a mutuum accipientibus exigit, vel deſinito, vel deponitor.

§. 44. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui cum hæreticis preces conjunxerit, duntaxat a communione ſuſpenditor. Si vero etiam ipſos tanquam Clericos aliquid agere permiſerit, deponitor.

§. 45. Epiſcopum, aut Presbyterum, qui hæreticorum baptiſma, aut ſacrificium ſuſceperit, deponi præcipimus. Quæ etenim conventio inter Chriſtum, & Belial; aut quæ particula fideli cum infideli?

§. 46. Epiſcopus, aut Presbyter, ſi eum, qui verum baptiſma habeat, iterum baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponitor, ut qui crucem, & mortem Domini derideat: neque diſcernat veros Sacerdotes a Sacerdotibus impoſtoribus.

§. 47. Si quis Laicus, cum ſuam a ſe uxorem abjicit, alteram duxerit, aut ab alio dimiſſam; a communione ſegregator.

§. 48. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, ſecundum ordinationem Domini non baptizaverit in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, ſed in tres principio carentes, aut tres Filios, aut tres Paracletos, deponitor.

§. 49. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter in una initiatione non tres immerſiones, ſed unam duntaxat, quæ in mortem Domini detur, peregerit, deponitor. Non enim dixit Dominus, in mortem meam baptizate: ſed, profecti docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

§. 50. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quivis omnino de ſacerdotali conſortio, nuptiis, & carnibus, & vino abſtinuerit, non propterea quo mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, ſed propter abo-

mina-

a al. beblomade. Macedones October g a

b Hyperberetæus apud Aſiæ populos, & ... dictus.

Digitized by Google

minationem, oblitue, quod omnia pulchra valde, & quod maſculum, & fœminam Deus creavit hominem, ſed diffamationibus laceſſens creationem Dei, vocat ad calumniam: aut corrigitor, aut deponitor, & ex Eccleſia rejicitor. Conſimiliter & Laicus.

§. 51. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter eum, qui a peccato revertitur, non recipit, ſed rejicit, deponitor, eo quod Chriſtum offendat, qui dixit, ob unum peccatorem, qui reſipiſcat, gaudium oboriri in cœlo.

§. 52. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus carnibus, & vino feſtivis diebus non utatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor, tanquam qui cauterio notatam habet conſcientiam, & multis auctor ſit offendiculi.

§. 53. Si quis Clericus in caupona cibum capere deprehenſus fuerit, a communione excluditor: excepto tamen eo, qui neceſſario in itinere in commune diverterit hoſpitium.

§. 54. Si quis Clericus Epiſcopum contumelia affecerit, deponitor: Principi enim populi tui non maledices.

§. 55. Si quis Clericus contumelia affecerit Presbyterum, aut Diaconum, a communione ſegregator.

§. 56. Si quis mancum, aut mutum, ſurdumve, aut cæcum, aut eum, cui vitioſus inceſſus eſt, ſubſannaverit, communione privator. Conſimiliter & Laicus.

§. 57. Epiſcopus, aut Presbyter, qui negligentius circa Clerum, vel populum agit, neque in pietate eos erudit, a communione ſegregator. Si vero in ea ſocordia perſeveraverit, deponitor.

§. 58. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter Clerico ex inopia laboranti neceſſaria non ſuppeditaverit, a communione rejicitor: ſin perſeverat, deponitor, ut qui fratrem ſuum necaverit.

§. 59. Si quis falſo inſcriptos impiorum libros, tanquam ſacros, in Eccleſia ad populi, & Cleri corruptionem publicaverit, deponitor.

§. 60. Si accuſatio contra fidelem inſtituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & convictus fuerit, in Clerum non perducitor.

§. 61. Si quis Clericus per metum humanum, vel Judæi, vel Græci, vel Hæretici negaverit, ſi quidem nomen Chriſti, ab Eccleſia rejicitor: ſi vero nomen Clerici, deponitor: pœnitentia tamen ductus, ut Laicus recipitor.

§. 62. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex Sacerdotali conſortio comederit carnes in ſanguine animæ ejus, aut a beſtiis abreptum, aut ſuffocatum, deponitor: hoc enim lex prohibuit. Sin vero Laicus fuerit, a communione excluditor.

§. [illegible] quis Clericus, aut Laicus, ſynagogam Judæorum, aut H[illegible]orum conventiculum ingreſſus fuerit, ut preces cum illis conjungat, deponitor, & a communione ſecluditor.

§. 64. Si quis Clericus in concertatione aliquem pulſaverit, & uno ictu, ac pulſatione interemerit, deponitor propter temeritatem ſuam. Sin vero Laicus ſit, arcetor a communione.

§. 65. Si quis Dominicum diem, aut Sabbathum, uno ſolo dempto, jejunare deprehendatur, deponitor: ſin Laicus, a communione ejicitor.

§. 66. Si quis virginem ſibi non deſponſatam admota vi detinet, a communione ſuſpenditor. Non licitum autem eſto ei aliam ducere: ſed eam detineto, quam ſolicitavit, quamvis paupercula ſit.

§. 67. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ſecundam ab aliquo ordinationem ſuſceperit, deponitor tam ipſe, quam qui ipſum ordinavit: niſi forte conſtet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim a talibus baptizati, aut ordinati ſunt, hi neque fideles, neque Clerici eſſe poſſunt.

§. 68. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor ſacram Quadrageſimam Paſchæ, aut quartam feriam, aut Paraſcevem non jejunaverit, deponitor: præterquam ſi imbecillitate impediatur corporis. Sin Laicus ſit, communione privator.

§. 69. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex Clericorum conſortio cum Judæis jejunaverit, aut communem feſtum diem cum ipſis egerit, aut lautia feſti, nempe azyma, aut aliud hujus generis ab eis ſuſceperit, deponitor: ſi Laicus ſit, a communione ſegregator.

§. 70. Si quis Chriſtianus oleum ad ſacra gentilium, aut in ſynagogam Judæorum in feſtis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, a communione excluditor.

§. 71. Si quis Clericus, aut Laicus ceram, aut oleum ex ſancta ſubripiat Eccleſia, a communione ſejungitor.

§. 72. Vas aureum, & argenteum ſanctificatum, aut velamen, linteumve, nemo amplius in ſuos uſus aſſumito, iniquum enim eſt. Cæterum ſi quis deprehenſus fuerit, excommunicatione mulctator.

§. 73. Epiſcopum de aliquo per fide dignos accuſatum homines, ab Epiſcopis vocari neceſſarium eſt. Et ſiquidem comparuerit, & confeſſus, convictusve fuerit, cenſura irrogator Eccleſiaſtica. Si vero vocatus non obtemperaverit, ſecunda quoque vice vocator, miſſis duobus ad ipſum Epiſcopis. Quod ſi per contumaciam ne ſic quidem comparuerit, Synodus ſuam contra ipſum pronuntiato ſententiam, ne quid tergiverſando, detrectandoque judicium lucriſacere videatur.

§. 74. In dictionem teſtimonii contra Epiſcopum hæreticus non admittitor: ſed neque fidelis, ſi ſolus ſit. In ore enim duorum, aut trium teſtium conſiſtet omne dictum.

§. 75. Item non oportet Epiſcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neque enim Eccleſiam Dei conferre debet in hæredes. Enimvero ſi quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipſe autem excommunicatione percellitor.

§. 76. Si quis oculo defectus, aut obtuſo crure exiſtat, & dignus ſit, Epiſcopus efficitor: non enim mutilatio corporis ipſum polluit, ſed inquinatio animæ.

§. 77. Qui vero mutus, ſurduſve, & cæcus eſt, Epiſcopus non efficitor, non quia oblæſo corpore eſt, ſed ne Eccleſiaſtica impediantur munia.

§. 78. Si quis dæmonem habeat, Clericus non efficitor: ſed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus vero recipitor: & ſi dignus fuerit, efficitor.

§. 79. Qui ex vita gentili advenerit, & baptizatus eſt, aut ex converſatione prava, eum juſtum non eſt protinus promoveri in Epiſcopum. Injurium enim eſt, eum, qui non prius ſpecimen, & documentum de ſe præbuerit, aliorum doctorem exiſtere, niſi alicubi dono divinæ gratiæ hoc fiat.

§. 80. Dicimus, quod non oporteat Epiſcopum, aut Presbyterum publicis ſe adminiſtrationibus immittere: ſed vacare, & commodum ſe exhibere uſibus Eccleſiaſticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim poteſt duobus Dominis ſervire, juxta præceptum Dominicum.

§. 81. Servi, ſi in Clerum promoveantur citra dominorum voluntatem, hoc ipſum operatur redhibitionem. Si quando vero ſervus quoque gradus ordinatione dignus videatur (qualis & noſter Oneſimus apparuit) & Domini conſenſerint, manuque emiſerint, & domo ſua ablegaverint, efficitor.

§. 82 Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui militiæ vacaverit, & ſimul utrumque retinere voluerit, tam officium Romanum, quam functionem Sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæſaris ſunt, Cæſari: & quæ Dei, Deo

§. 83. Quiſquis Imperatorem, aut Magiſtratum contumelia affecerit, ſupplicium luito, & quidem ſi Clericus ſit, deponitor: ſi Laicus, a communione removetor.

Digitized by Google

§. 84. Sunto omnibus vobis, Clericis ſimul, & Laicis, venerandi, ac ſacri libri: Vateris quidem Teſtamenti, Moyſis quinque; Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Jeſu filii Nave unus: Judicum unus: Ruth unus: Regnorum quatuor: Derelictorum ex libro Dierum duo: Heſter unus: De Machabæorum geſtis tres: Job unus: Pſalterium unus: Salomonis tres: Proverbia, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum: Prophetarum duodecim. Unus Eſaiæ. Hieremiæ unus. Ezechiel unus. Daniel unus. Inquiritor autem a vobis extrinſecus, ut adoleſcentes veſtri addiſcant item Sapientiam eruditi Syrach. Noſtra vero, hoc eſt, Novi Teſtamenti Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis. Pauli epiſtolæ quatuordecim. Petri epiſtolæ duæ. Joannis tres. Jacobi una. Judæ una. Clementis epiſtolæ duæ; & Præceptiones, quæ vobis Epiſcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ ſunt: quas omnibus publicare non oportet, ob quædam arcana, quæ in ſe continent. Et actiones noſtras Apoſtolorum.

FINIS APOSTOLICORUM CANONUM

Gregorio Haloandro Interprete.

APPENDIX

A P P E N D I X

SYNOPSEOS HISTORICÆ, VIRORUM CLARORUM,

Qui præter Gratianum, Canones, & Decreta Eccleſiaſtica collegerunt, & digeſſerunt.

E GRÆCIS.

SABINUS Heracleæ Thraciæ Macedonianus Epiſcopus, cujus Socrates meminit *lib.* 1. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 5., & *lib.* 2. *cap.* 15.

Conſtantinus cognomento ἀπὸ σχολαστικῶν, Patriarcha Conſtantinopolitanus, Juſtiniani Imperatoris temporibus, collectos Apoſtolorum, & Synodorum Canones in capita 50. Turrian. 706. 1036.

Alexius Ariſtenus.

Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus ſub Michaele Theophili filio. Zonar. *tom.* 3. *num.* 130. & *ſeq.* edit. Tilii Pariſ. Aguſæi Baſil.

Theodorus Balſamon, Diaconus magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, Carthophylax primus Blacharnorum, poſt Antiochenus Patriarcha. Nicetas *lib.* 11. *de Iſaaco Angelo*, *pag.* 202.

Joannes Scholaſticus, Patriarcha Conſtantinopolitanus.

Joannes Zonaras.

Matthæus Blaſtares Monachus, cujus eſt Syntagma ſacrorum Canonum, lib. VI. exemplar eſt in Bibliotheca Reginæ Gall. Matris, *in fol.* n. 2. 4. & 24. & *in* 4. *n.* 2. 3.

Conſtantinus Harmenopolus, Judex Theſſalonicenſis.

Arſenius Monachus, Conſtantinopolitanus Patriarcha factus ſub Theodoro Laſcare Juniore.

Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus, cujus eſt Collectio ex Synodis in Bibliotheca Reginæ Matris, *in* 4.

Pſallus, cujus eſt Synopſis Nomocanonis verſibus politicis, præfixa latine *tom.* 1. *Concil.* ibidem Conciliorum volumen *in fol. n.* 3. 20. & *in* 4. *n.* 66. Δόγματι & Epiſtolæ PP. Cedren. 373. Κανόνες τῶν ἁγίων συνόδων καὶ ἕτια τοῦ πρακτικοῦ αὐτοῦ, in Bibliotheca Reginæ Matris, πρακτικά ἐν Περσίδι συνόδου καὶ περὶ τῶν ἄλλων συνόδων. *ibid.*

De Decretalibus Epiſtolis Pontificum Euſebius *lib.* 3. *Hiſt. cap.* 22. Epiph. *hæreſ.* 30.

E LATINIS.

INcertus quidam, cujus priſca illa Canonum Græcorum tranſlatio fuit, quam Dionyſius Exiguus confuſionis arguit.

Fulgentius Ferrandus, Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconus, cujus Gratianus meminit *diſt.* 63. vixit circa tempora Anaſtaſii Imperatoris. Titulus libri eſt in veteri exemplari, *Breviatio Canonum*, editæ an. 1609. ex Bibliotheca inſignis Eccleſiæ Trecenſis poſt veterem codicem Canonum Eccleſiæ Romanæ.

Dionyſius Scytha Monachus, qui & Abba, & Exiguus dicitur, ſub Juſtiniano Imperatore Stephani Salonitani Epiſcopi hortatu priſcæ tranſlationis confuſione offenſi, Canones, qui dicuntur Apoſtolorum, Regulas etiam Nicenæ Synodi, omniumque deinceps Conciliorum, ſive quæ ante eam, ſive quæ poſtea factæ ſunt uſque ad Conſtantinopolitanum: & Pontificum ſub ordine numerorum a primo capitulo uſque ad CLXV. ſicut in Græca auctoritate habebatur, digeſſit, & interpretatus eſt: quibus etiam Chalcedonenſis Concilii decreta ſubjecit, quem Græcorum Canonum finem eſſe ait: & ne quid deeſſe videretur, addidit quoque Sardicenſis Concilii, atque Africani ſtatuta, quæ latina edita erant. Vide Caſſiodorum *lib. Divinor. Inſtitut. cap.* 23. & Dionyſii Præfationem.

Incertus, cujus Collectionis exemplaria duo ſunt in Bibliotheca Eccleſiæ Bellovacenſis. Tertium habuit Franciſcus Pithœus Pariſin. hoc titulo: *Continet codex iſte Canones Eccleſiaſticos, & Conſtituta Sedis Apoſtolicæ*: incipit autem a Canonibus Niceni Concilii, quibus admiſta ſunt quædam Sardicenſis Synodi capitula cum præfatione, & expoſitione fidei. Sequuntur Canones Carthaginenſis Synodi, Anquiritanæ, Cæſarienſis, Gangrenſis, & aliarum plurium, inſertis Pontificum Romanorum Epiſtolis a temporibus Innocentii ad S. Leonem, cujus ..... Epiſtola 98. ad Dorum Beneventanum Epiſcopum eam Collectionem claudit: quæ non iiſdem omnino interpretationibus Græcorum Canonum, quibus illa ſuperior, quæ Canonum Corpus dicta, ſed magis Dioniſii Exigui, nec tamen ſemper uſa eſt.

Incertus, cujus eſt illa Collectio, quæ *Nucleus Canonum* a quibuſdam, & *Corpus Canonum* appellatur a Nicolao I. & Leone IV. *can. ſi Romanorum*, *diſt.* 19. & *can. de libellis*, *diſt.* 20., & *cap.* 2. *de præbend. extr.* Ea continet Conciliorum Canones eoſdem omnino, quos habet Græcorum Nomocanon, ſive Collectio illa Lutetiæ edita anno 1540. præterquamquod Græci ſuæ inſeruerunt Synodum Carthaginenſem, cui Beatiſſimus Cyprianus interfuit, quam Latinorum Corpus non admiſit: ſed habet præterea Romanorum Pontificum Epiſtolas quaſdam a Siricio ad Gregorium juniorem. Eſt Dionyſii Exigui. Quarum omnium loco Græci Archiepiſcoporum ..... Τέσσαρας ἀρχιεπισκόπους, ſive Patriarchica, itemque Encyclias Epiſtolas, & reſponſa, ſententiaſque poſuerunt. Videatur Canon 2. Synodi Conſtantinopolitanæ ſextæ, vel potius .... ſcript. ..... circa annum Chriſti D.CC.VII. *tom.* 2. *Concil. pag.* 1038. Editum eſt Corpus illud Canonum a Joanne Vvendelſtino Moguntiæ anno M.D.XXV. ſatis emendate ex veteribus codicibus, niſi quod in Africano Con-

Concilio quædam tranſpoſita ſunt . In Indice , qui præfixus eſt collectioni Burchardi . . . . . Carnot. *ex ipſa Nucleo Canonum, quod a quibuſdam Corpus Canonum vocatur.* Miſſum exemplar ab Hadriano Papa ad Carolum Magnum Regem Francorum teſtatur Acroſtichis verſuum quorundam politicorum, qui in veteribus Codicibus præfixi ſunt hoc tenore , *Domino excell. filio Carolo Magno Regi Hadrianus Papa.* Cæterum poſteriorem eſſe illam Collectionem Dionyſianæ illud argumento eſt, quod Canones, qui Apoſtolici dicuntur , L. ex ejuſdem Dionyſii interpretatione habet : reliquorum alia translatio eſt .

Creſconius, ſive Criſconius ad Liberinum, ſive Liberium Pontificem ea Collectione , cui in veteri exemplari titulus eſt, *Concordia libri Canonum :* in qua & illo Corpora Canonum uſus videtur uſque ad tempora Geleſii .

Martinus Gallicienſis, Bracarenſis Epiſcopus Capitula ex Orientalibus Synodis collegit , quæ in Synodo Bracarenſi II. probata ſunt . Citantur a Gratiano his titulis : *ex Synodo Martini Papæ , ex Concilio Martini Papæ , ex Synodiae . . . . .* Eſt & aliud Concilium Martini II. Papæ Romæ habitum contra Monothelitas anno 660. cujus meminit Beda *lib. 4. Hiſtor. Angl. cap. 17.* citantur in ordine celebrandi Concilii apud Ivonem Carnotenſem , *cap. 4. t.* 246., & apud Burchardum in fine ex Synodo Salegonſtandienſi , aut potius ex Concilio Toletano IV. Vide Ambroſium Moral. *lib. XI.* Hiſtor. Hiſpan. *cap. 4. fol. 6. verſ. & lib. XII. cap. 24 fol.* 107. Greg. Turon. *lib. 5. Hiſtor. cap. 237. & de Virtutibus ſancti Martini cap.* 12. Itam vid. Toletanum Concilium X. *tom. c. Concil. pag.* 877. edita ſunt *tom. 2. Conc. a pag.* 749. .

Hadrianus PP. Ingelranno Mediomatricum Epiſcopo negotii cujuſdam cauſa Romam profecto Capitula quædam dederat ex Græcis , Latiniſque Canonibus collecta , quæ edita ſunt *tom. 3. Conc. pag.* 252. Ea vero Hincmarus illo cap. 24. non omnino recipit ut authentica .

Iſidorus Mercator , cujus Librum collectarum Epiſtolarum , ſive Collectarium de canonibus , de Hiſpania allatum , Riculphus Moguntinus Archiepiſcopus , circa annum 830. ſub Carolo Magno , & Ludovico in hujuſmodi, ſicut & in Capitulis Regum ſtudioſus obtinuit , & Galliæ, Germaniæque regiones de illo repleri fecit , ut Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus ſcribit in libro contra Hincmarum Laudunenſem *cap.* 24. ubi non plenam fidem ei Collectioni tribuere videtur. Sed nec Epiſtolæ Damaſi nomine præfixæ : quod quidem aliud Hincmari judicium ex ejus libro de variis Capitulis Eccleſiaſticis præfert, *lib. 5. de Canonib. Apoſt. cap.* 23. Sigebert. *in libro de Scriptorib. Eccleſiaſt.* Iſidoro Juniori Hiſpalenſi Epiſcopo tribuit librum Eccleſiaſticorum dogmatum , & de Eccleſiaſticis officiis ad Fulgentium, qui videntur diverſi ab ea Canonum collectione : & vero Braulio ipſa Cæſar Auguſtus Epiſcopus inter Iſidori Hiſpalenſis ſcripta , quæ ipſe elogio ad ejus librum de Illuſtribus Scriptoribus ſubjecit, hujuſmodi Collectionis non meminit . Illud quoque notatione dignum eſt , in vetuſtiſſimo exemplari ejus Collectionis , quod eſt in Bibliotheca Eccleſiæ Bellovacenſis , Iſidori nomen non præferri , ſed nec in ea inſertas eſſe Epiſtolas, quæ Siricii PP. tempora præcedunt , ſed Apoſtolorum Canonibus ſtatim ſubjici Nicænos . . . Synodorum , quæ extant in Iſidori decreto , jam olim non ſemel Lutetiæ aditi .

Theodorus Tharſenſis natione, Archiepiſcopus Cantuarienſis factus ab Vitaliano PP. & in Angliam miſſus Bede ſcripſit Pœnitentiale , Paul. Diac. *lib. hiſtor. Long.* c. . . Ivo *part. 4. cap.* 146. Amalar. *lib. 4. cap.* 41. quod citatur ex Concilio Hybernenſi *in can. Presbyter. diſtinct.* 82. eſt ex Theodori Epiſcopi Hybernenſis pœnitentiali in Polycarpo, quod Beda ex Romano veteri auxit .

Iſaac Epiſcopus Lingonenſis ſub Carolo Magno .

Chrodegandi Metenſis Epiſcopi parvum Decretum , pro reformatione Cleri, nota ſcriptum , ſub Pipino Rege , in Bibliotheca Joannis Tilii *in 4.*

Algarius Epiſcopus Cameracenſis ſcripſit ad Ebonem Archiepiſcopum Remorum libros quatuor Pœnitentiales ſecundum Decreta Canonum : meminit Floard. *in vita Abonis* , & Sigebert. Gemblac. *de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap.* 123.

Florus Magiſter ſub Carolo Calvo collegit locos communes ex Canonibus , & ſcriptis Sanctorum Patrum , & Codicis Theodoſiani Breviario de Epiſcopis, & Hæreticis. Exemplar eſt in Bibliotheca Sancti Benigni Divionenſis . Flori Epiſtola ad Synodum Cariſiacenſem , & Theodonis Villæ contra Amelarium Lugdunenſem , & uno opere . . . . . . & ordine .

Extant paſſim & incerti Collectoris libri tres Pœnitentiales, ex Synodis, & Epiſtolis, Sententiiſque Sanctorum Patrum .

Herardus Presbyter, poſtea Turonenſis Archiepiſcopus, ſcripſit Collectionem Capitulorum CXLI. ex Synodis anno DCCCLVIII. Ordinationis ſuæ III. Quæ in Synodo Diœceſis ſuæ legi juſſit XVII. Junii , ex Bibliotheca Eccleſiæ Andegavenſis .

Magnentius Rabanus Maurus, Archiepiſcopus Moguntinenſis ſcripſit Pœnitentialem librum ſub Carolo Calvo ex Canonibus , & Epiſtolis, decretiſque Pontificum , uſus non tantum Theodori , & Bedæ, Romanoque Pœnitentiali , ſed & Iſidori Mercatoris collectione .

Hincmari Remenſis liber de Synodis , qui citatur a Franciſco Turriano , & Recognitoribus Decreti Romani , a Pith. non viſus eſt , & veretur , ne ſit caput XXXIII. ejuſdem Hincmari adverſus Hincmarum Laudunenſem , in quo de Conciliorum Canonibus , & Decretis , Epiſtoliſque Pontificum agit .

Rutgerus Treverenſis Epiſcopus , Rethodi ſucceſſor , circa annum Chriſti 927. Decretorum librum collegit , quem in Synodo a Suffraganeis ſuis comprobari curavit . Trith. in Chron. Hirſaug.

Burchardus , qui & Brocardus in vet. exempl. Tricaſſ. & Carnot. itemque Gratiano *diſt. 73. & Pontific.* in Collect. 1. Decretal. *pag. 62. 66. 69. 70.* ex Monacho Lobienſis Cœnobii Ordinis Sancti Benedicti Vvormatiæ Vvangionum Epiſcopus , Vvalterio Spirenſe Epiſcopo adjuvante , & Brunechone Præpoſito ſuggerente , Magiſtro ſuo Olberto Abbate doctiſſimo collaborante , ut Sigebertus notat in Chronico ad annum 1008. Collectarium ſive Corpus Canonum , vel ut idem Sigebertus *lib. de Scriptorib. Eccleſiaſticis* appellat *c.* 142. . . . . Volumen , quod a nomine ipſius *Burchardus* denominatur, multo ſtudio compoſuit : quod teſtimoniis omnium authenticorum Conciliorum , & Decretis Romanorum Pontificum , & ſententiis omnium pene Catholicorum Patrum auctorizavit , ex quo adhuc omnium Conciliorum Decreta auctorizantur . De eo Bruſch. in Catalogo Epiſcop. Vvormat. *fol.* 110. Obiit XIII. Kal. Septemb. anno Domini M. XXV. Ejus etiam lex familiæ edita eſt Coloniæ cum ipſius Decreto , quæ in Pariſ. deeſt . Utraque vero excerptio tantum eſt XII. librorum , ſive tomorum Burchardi , in libros tamen diviſa XX. Surius XVI. tantum habuit , quibus in Conciliorum editione utitur ſub hoc titulo ex codice XVI. librorum . Exemplar vetuſtiſſimum Burchardi in Bibliotheca Eccleſiæ Carnotenſis , Tricaſſinæ , Veſuntinæ , Burdigalenſis .

Anſelmus Lucenſis , quem Joannes Micrologi ſcriptor *cap.* 17. Beatum vocat , vixit ſub Gregorio VIII. cujus cooperator fuiſſe dicitur circa annum Chriſti M. LXXX. Ejus meminit Sigebert . *c. 162. lib. de Scriptorib. Eccleſiaſtic.*

ſiaſtic. & ſcripta recenſet, inter quæ nulla canonum Collectionis mentio.

Deuſdedit Presbyter, S. R. E. Cerdinalis titulo Eudoxiæ ab Hildebrando factus, juſſu Victoris Pepæ III. canonum volumen, ut Platina ait, in ordiocm redegit citcitet annum M.LXXXVII. Ejus in quibuſdem Bibliothecis extant libri quatuor de rebus Eccleſiaſticis. Hune quidam Burcherdi brevietorem dixerunt: mele. Vidit Pith. aliquando exempler hujus Collectionis in Bibliotheca Domnicanorum Valentin. Canarum in libros diſtinctum, contineus melte ex Rom. Eccleſiæ ſcriniis, quæ Burchardus non videret.

Ivo ex Præpoſito Moneſterii S. Quirini Bellovacenſis eb Urbeoo Papa conſecretue Epiſcopus. circa ennum M.XCIII. ſeripſit excerptiones Deeretorum; ſic enim vocat *Epiſt.*49. *&* 51. quarum præfationem inepte inter Hildeberti Cenomanenſis Epiſtolas inſertam vidit Pith. nec megis apte inter ipſius Epiſtolas. Appendix Sigeberti Decreta Ivonis appellat. Alii magnum Decrerum inſcribunt. Credit Pith ad differentiem ejus, quod Hugonem Catelenum, ſive Catalaunus ſit, breviaſſe Jacobus Bregomas auctor æſt circa aonum M. C. quod Panormiæ, ſive Pannomiæ titulo pridem editum erat. Magnum illud publicavit Joannes Molinæua Gandavi 1561. *in fol.* De Ivone Sigebertus anno 1114. *pag.* 180. Vincentius Bellovacenſis *lib.* 26. *c.* 51. Antonius Flor. 2. *part. Chron. tit.* 15. *c.* 16. Exemplar eſt in Bibliotheca S. Victoris Pariſ.

Gregorius Presbyter, Polycarpi Auctor, unde Polyearpus ipſe dicitur.

Sicardus Cremonenſis.

Gratienus Claſſenſis Etruſcus, Moneſterii Sanctorum Peroculi, & Felicis Bononiæ Monachus, Ordinis S. Benedicti, cujus collectio in vet. Exempl. ſic inſcribitur: *Concordia diſcordantium Canonum.* Henricne de Gandavo *cap.* 49. *de Scriptorib. Eccleſiaſtic.* Decreta vocat. Ejus meminit Conradus a Liechth. ſub Lotberio Saxone. Antonin *Summ. Theolog. part.* 4. *tic.* 22. *c.* 8. *& part.* 3. *Summ. Hiſt. tit.* 18. *c.* 66. Joan. Trith. *lib.* 2. *de Vir. Illuſtrib. Ordin. Sanct. Benedict. cap.* 213. Aventin. Annal. Bo. *lib.* 6. *pag* 624. Vincent. Bellovec. *lib.* 23. *cap.* 31. *& lib.* 24. *cap.* 84. Felin. Sand. *in c. ex parte* 2. *num.* 43. *de reſcript.* Gloſſ. in ſumm. 13. *diſtinct.* & in ſumma *diſtinct.* 18. Item *in cap. ſicut Chriſtus c.* 9. 2. *Gloſſ.* 2. Hoſius Cardinalis *lib.* e. *de legitimis Judiciis rerum Eccleſiaſticarum.* Didacus Covarruvias Epiſcopus Segobienſis *lib.* 4. *variar. Reſolut. & alib.*

Huic Gratiani Collectioni, ait Antonius Auguſtinus Tarraconenſis Archiepiſcopus, Corte Palee diſcipulus dicitur aliquot addidiſſe capite, quibus ipſius Paleæ nomen adſcriptum æſt. Ejus meminit Alexander Immole *in rubric. de Verbor. obligat.* & Jaſon idem *in Proœm. de actionib.* Joan. Andr. *in addit. ad Speculator. tit. de Diſputation. & Allegationib. ad finem.* Alexendrin. *in proœm. Decret.* Alii putant *Paleæ* nomen præpoſitum antiquioribus Canonibus, & Decretis, ut in libris Βασιλικ Παλαιὶν, pro veteri Interprete, ut *in cap.* 2. *de deſponſat. impub.* quod eſt Hormiſdæ.

Guido Perpinianue Cetelanus Carmelita correctorium Decreti lib. 3. ſub Joann. XXII. ſcripſit Joann. Trithem.

Bernerdus Circa, Papienſis Præpoſitus, dein Epiſcopus Faventinus Deereteles Epiſtolas Pontificum Romanorum, & Conciliorum capita quædem collegit uſque ad annum M. CXC. Hæc eſt, quæ prime collectio eppelletur: io qua ſunt quædam ex eorpore Canonum in Novellis VI. *cap.* 2. *tit. de Præbend.*

Gilbertus, Alanus: poſt hos Joannes Vvelenſis, Volaterranus, qui Gilberto, & Alano ſecundæ compiletioois oomen, laudemque præripuerunt.

Bernerdus Major, Compoſtellenus Archidiaconus, ex Regeſtis Innocentii III. cujus Romanam, ſic appellat, compiletionem Petrus Beneventanus Nocarius recognovit circe ennum Chriſti M. CCX.

Innocentius III. ex Concilii Lateranenſe, quod & generale Conetlium pleuumque abſolute dicitur, Decretis, & ſuis reſcriptis an. M. CCXV.

Has quetuor collectiones ædidit Antonius Auguſtinus Epiſcopus Ilerdæ, an. 1576.

Tancredue, Bononienſis Archidiaconue, Honorii III. Novellas, ſive Extrevagantes collegit, quæ & integiæ reperiuntur.

Raymundus de Penne Forti, natione Cetelanus, Ordine Dominicanus, Gregorii IX. Capellenus, libros quinque Decretelium ab Alexeodro III. in quo deſierat Gratianus, ex ſuperioribus collectionibus compilavit, ſervato temporum ordine, qui in antiqua collectione neglectue fuerat: digeſſitque in ee forma, qua hodie utimur, circa annum Chriſti 1230. Sepultus eſt in conventu Barcinonenſi. Vide Albericum de Roſet. *in dict. Electic. Imperat.* Matth. Paris *in Hiſtor. Angl. fol.* 158. *& ſeq.* In ens libros Bernardus de Botono Parmenſis, Cenonicus Bononienſis, & Decretorum Doctor, Apparatum ſcripſit; Vincentius Gloſſas.

In hic Decretelibus, quæ citantur ex Regeſto Gregorii, non ſunt ex illius Magoi Epiſtolis, quæ & hoc nomen præferunt, ſed alterius poſterioris: nem unuſquiſque Regeſta ſua per annos Pontificetus digeſta habuit, quæ operæ pretium æſſet excutere. Eſt Innocentii III. ſi bene memini Regeſtum in Bibliothece Collegii Fuxenſis Toloſæ. Erant & multa Avenioni, juſſu Gregorii XIII. tranſlete Romam.

Bonifacius Octavus librum ſextum Decretalium circa annum 1290. ex conſtitutionibus, & reſcriptis Gregorii IX. & X. Innocentii IV. Alexendri, Urbani, Clementis, Nicolai III. & ſuis collegit per Ricardum de Malumbris. Albert. de Roſat. *initio Lecturæ in primam partem Digeſtorum.* Publicavit, non per omnia a .... receptus, mexime in iis, quæ ſunt ipſius Bonifacii, quem ſibi parum æquum fuiſſe ea gens putavit.

Clemens PP. V. Vaſco, poſt Concilium Viennenſe Kalend. Octobr. ann. M. CCCXI. celebretum conſtitutionum librum unum colligi fecit, quem Septimum Decretalium dici voluit, ex Bernard. Guidon. eum publicavit XII. Kaleod. April. Sancti Benedicti Feſto die, ann. M. CCCXII. in caſtro de Montibus non longe e Carpentoracte in Conſiſtorio ſuo, & eum obiiſſet XXXI. ejuſdem menſis die, a Joenoe PP. XXII. poſtea publicatus eſt ann. M. CCCXIII. menſe Novembri Clementinarum titulo: in quas, & in Sextum Gloſſas ſcripſit Joannes Andreas Bononienſis, diſcipulus Guidonis de Abotſio Archidiaconi Bononienſis, enno M. CCCXXV.

Extrevegentes, quæ extra corpus collectionum canonum, & Decretorum queſi vagentur, ut Novellæ Imperatorum, *diſtinct.* 19. *c. ſi Roman.* uſque ad annum 1. Xiſti, id eſt, M. CCCCLXXXVII. a diverſis collectæ ſunt. Joannis PP. XXII. libris tribus collectæ leguntur cum Apparatu, & Gloſſis D. Jeſſelini, ſive Zenzelini de Caſſaliis Juris Canonici Doctoris ad Arnaldum tituli Sancti Euſtachii Cerdinalem Dieconum. In reliquas Gloſſas ſcripſit Joannes .... Picardus Cardinalis tituli SS Marcelli, & Petri, qui fortaſſis & collegit: ſcripſit & Joannes Franciſcus de Pevinie, & Guillelmus de Montelauduno.

Collectio diverſarum conſtitutionum, & literarum Romanorum Pontificom a Gregorio VII. id eſt ab anno 1075. uſque ad Gregorium XIII. Romæ apud hæredes Antonii Bledii 1583.

Cene-

Canonum libri a Chilperico Rege ad Epiſcopos miſſi meminit Gregorius Turonenſis *lib.* 5. *Hiſtor. Francor. cap.* 18. quem oportuit ſuperaſſe annum Chriſti D C.

Gallicani Canones in Epiſtola Hormiſdæ apud Gratianum *diſtinct.* 30. *c. ſi quis* 30. intelliguntur Arauſicani Concilii *can.* 33 ſed & Elibertitani *can.* 33. quod ...... Gallicum videtur.

De Libris, qui pœnitentiales dicuntur, vide *cap.* 38. Synodi Cabilonenſ. & *cap.* 22. Turon. Synodi.

Pœnitentiale Theodori Græci a Vitaliano PP. in Angliam miſſi, cum Adriano Abbate, & Cantuarienſis Epiſcopi ordinati.

Bedæ Anglo-Saxonis, qui Venerabilis dictus eſt.

Mognntii Rabani Mauri

Romanorum, quod Burchardus collectioni ſuæ inſeruit.

Antonius Auguſtinus collegit, & edidit Venet. *in* 4. an. 1584.

Algerii Cameracenſis Epiſcopi ad Ebonem meminit Sigebert. *de Scriptorib. Eccleſiaſtic. cap.* 123. & Floardus *in hiſtor. Pontif. Roman.*

Gregorii III. PP. nomine editum tom. VI. Biblioth. SS. Patrum *pag.* 603. videtur tamen poſterioris Scriptoris.

Eugenii PP. Canones Pœnitentiales in Bibliotheca Joannis Tilii M. S. fol. *num.* 356.

Roberti de Sancto Victore, cujus exemplaria ſunt in Bibliotheca ejuſdem Monaſterii Pariſienſis, meminit Nicolaus de Cuſa, *Epiſt.* 7. ad Bohemos *pag.* 854.

Joannes Saliſberienſis Britannus *lib.* 8. *Polycrat. c.* 23. Alios vidit Pith. Gall. qui libros Legis deputant igni: nec ſcindere verentur, ſi in manu eorum Jura pervenirent, aut Canones.

Tempore Regis Stephani a regno juſſæ ſunt exulare leges Romanæ, quas in Britanniam Dominus Venerabilis Patris Theobaldi Britanniarum Primatis adſciverat. Ne quis etiam libros retineat edicto Regio prohibitum eſt, & Vicario noſtro indictum ſilentium. Comment. Foreſcut. *cap.* 23.

.... Becenſis Abbatis. Matth. Paris 103.

Beda *lib.* 2. *Hiſtor. Angl. cap.* 5. apud Ivonem *part.* 4. *ep.* 175.

Gratiani Decreto recenſendo, anno ſcilicet 1582. *adfuerunt.*

Illuſtriſſimus Cardinalis Caraffa.
Franciſcus Turrianus, poſtea Jeſuita.
Petrus Diaconus, Presbyter Hiſpanus.
Flaminius Nobilius, Theologiæ Doctor, cui Annotationum cura mandata eſt.
Hieronymus Pariſetus, Juris Canonici Doctor in Studio Rom.
Latinus Salemius Viterbienſis, annos natus LXXV.
Moranus Gallus.

Septimi Decretalium Compilationi deputati fuerunt a Sixto PP. V. an. 1588.

Dominicus Cardinalis Pinellus.
Hyppolitus Cardinalis Aldobrandinus.
Hieronymus Cardinalis Pinellus.
Lucius Sanus, Epiſcopus Rupanus.
Seraphinus Olivarius, Rotæ Auditor.
Laurentius Bianchetus, Rotæ auditor, & ejus in Galliam profecti loco Hieronymus Pamphilius Auditor & ipſe.
Franciſcus Pegna, Rotæ auditor.
Pompeius Arrettinus, Advocatus Conſiſtorialis.
Julius Cæſar Ottinellus, Secretarius Congregationis.

FINIS TOMI PRIMI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google